AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ

DECIZII ŞI HOTĂRÂRI ALE CURŢII CONSTITUŢIONALE ÎN MATERIE ELECTORALĂ 1990 -2020

Un material realizat de :

DEPARTAMENTUL LEGISLAȚIE, CONTENCIOS ELECTORAL, RELAȚIA CU PARLAMENTUL ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ -
DIRECȚIA AFACERI EUROPENE ȘI RELAȚIA CU PARLAMENTUL

www.roaep.ro

CUPRINS

1.	**PARTIDELE POLITICE**	
1.1.	**Decizii privind Legea partidelor politice nr. 27/1996**	18
	Decizia nr. 35 din 2 aprilie 1996 privind constituţionalitatea unor prevederi ale Legii partidelor politice	18
	Decizia nr. 10 din 22 ianuarie 1997 privind excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 46 din Legea partidelor politice nr. 27/1996, modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 3/1996	27
	Decizia nr. 337 din 15 iulie 1997 privind excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 46 din Legea partidelor politice nr. 27/1996, modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 3/1996	29
	Decizia nr. 147 din 27 octombrie 1998 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 17 alin. (1) lit. b), ale art. 31 şi ale art. 46 alin. (2) şi (3) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 3/1996, aprobată prin Legea nr. 46/1998	32
	Decizia nr. 59 din 23 martie 2000 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 3 alin. (2) din Legea partidelor politice nr. 27/1996	37
	Decizia nr. 268 din 17 octombrie 2002 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 19 alin. (4) şi ale art. 23 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, cu modificările ulterioare	43
1.2.	**Decizii privind Legea partidelor politice nr. 14/2003**	47
	Decizia nr. 119 din 25 martie 2003 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 26 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 14/2003	47
	Decizia nr. 53 din 12 februarie 2004 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 55 din Legea partidelor politice nr. 14/2003	51
	Decizia nr. 65 din 24 februarie 2004 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4) şi art. 52 alin. (2) din Legea partidelor politice nr. 14/2003	54
	Decizia nr. 192 din 27 aprilie 2004 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 5 alin. (1) teza a doua din Legea partidelor politice nr. 14/2003	59

	Decizia nr. 230 din 25 mai 2004 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4) şi ale art. 52 alin. (2) din Legeaartidelor politice nr. 14/2003	62
	Decizia nr. 463 din 28 octombrie 2004 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 7 lit. b) şi ale art. 199 alin. (1) din Legea nr. 31/1990 privind societăţile comerciale, ale art. 6, art. 30 alin. (2) şi ale art. 43 din Legea nr. 26/1990 privind registrul comerţului, ale art. 34 alin. 1, art. 40 alin. 4, art. 112 alin. 1 şi ale art. 269 din Codul de procedură civilă, precum şi ale art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 14/2003	69
	Decizia nr. 517 din 25 noiembrie 2004 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 2, art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4), art. 52 alin. (2), art. 53 alin. (2) şi (3) şi art. 55 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, ale art. 3 alin. (3), art. 5 alin. (6), art. 6 alin. (2) şi (3), art. 7, art. 11 alin. (3) şi (5), art. 13 alin. (2) şi art. 22 alin. (4) din Legea nr. 43/2003 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, ale art. 1 alin. (2) şi art. 9 alin. (1) din Legea nr. 90/2003 privind vânzarea spaţiilor aflate în proprietatea privată a statului sau a unităţilor administrativ-teritoriale, destinate sediilor partidelor politice, ale art. 21, 33, 34, 51, art. 88 alin. 1 lit. a), b), c) şi d) şi art. 153 alin. 1 şi 2 din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească, precum şi ale art. 29 alin. (4) şi (6), art. 75 alin. (2) şi art. 78 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale	72
	Decizia nr. 71 din 8 februarie 2005 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 1 alin. (2) şi art. 9 alin. (1) din Legea nr. 90/2003 privind vânzarea spaţiilor aflate în proprietatea privată a statului sau a unităţilor administrativ-teritoriale, destinate sediilor partidelor politice, art. 3 alin. (3), art. 5 alin. (6), art. 6 alin. (2) şi (3), art. 7, art. 11 alin. (3) şi (5), art. 13 alin. (2) şi art. 22 alin. (4) din Legea nr. 43/2003 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, art. 21, art. 88 alin. 1 lit. a), b), c) şi d) şi art. 153 alin. 2 din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească, art. 121 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, art. 91 alin. (2) din Legea nr. 303/2004 privind statutul magistraţilor, art. 2, art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4) şi art. 27 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, art. 75 alin. (2) şi art. 78 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale	80
	Decizia nr. 433 din 25 mai 2006 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003	88
	Decizia nr. 793 din 3 iulie 2008 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 46 alin. (2) şi art. 48 din Legea partidelor politice nr. 14/2003	92
	Decizia nr. 952 din 25 iunie 2009 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali şi ale art. 16 alin. (3) din	95

	Legea partidelor politice nr. 14/2003	
	Decizia nr. 1255 din 6 octombrie 2009 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003	100
	Decizia nr. 197 din 4 martie 2010 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003	103
	Decizia nr. 399 din 13 aprilie 2010 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003	106
	Decizia nr. 954 din 6 iulie 2010 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003	107
	Decizia nr. 958 din 6 iulie 2010 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003	111
	Decizia nr.75 din 26 februarie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.19 alin.(1) și (3) din Legea partidelor politice nr.14/2003	113
	Decizia nr. 272 din 7 mai 2014 referitoare la contestaţia având ca obiect constituţionalitatea Uniunii Democrate Maghiare din România	124
1.3.	**Decizii privind Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale**	128
	Decizia nr. 188 din 12 februarie 2009 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 21 alin. (1) şi (3) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale	128
	Decizia nr. 385 din 6 iunie 2017 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 16 alin. (1) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale	131
	Decizia nr. 718 din 8 noiembrie 2017 referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale	138
	Decizia nr. 853 din 14 decembrie 2017 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 47 alin. (5) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale	149
	Decizia nr. 432 din 21 iunie 2018 referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale	154
	Decizia nr. 829 din 11 decembrie 2018 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 34 alin. (1) şi art.	163

	47 alin. (1) şi (5) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale	
	Decizia nr. 686 din 30 septembrie 2020 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art.23 alin.(3) și ale art.25 alin.(1) lit.v), w) și y) din Legea nr.334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale	168
2.	ALEGEREA SENATULUI ŞI A CAMEREI DEPUTAŢILOR	
2.1.	**Decizii privind Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului**	177
	Decizia nr. 3 din 30 iunie 1992 cu privire la constituţionalitatea art. 85 alin. 2 din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului	177
	Decizia nr. 212 din 7 noiembrie 2000 privind excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 34 şi ale art. 36 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 140/2000	180
	Decizia.nr. 350 din 19 decembrie 2001 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, cu modificările şi completările ulterioare	186
	Decizie nr. 70 din 5 martie 2002 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, cu modificările şi completările ulterioare	192
2.2.	**Decizii privind Legea nr. 373/2004 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului**	**199**
	Decizia nr. 339 din 17 septembrie 2004 asupra sesizării de neconstituţionalitate a prevederilor art. 5 alin. (7) din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului	199
	Decizia nr. 305 din 12 martie 2008 referitoare la sesizarea de neconstituţionalitate a unor prevederi din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, precum şi asupra neconstituţionalităţii legii, în integralitatea sa	206
2.3.	**Decizii privind Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind statutul aleşilor locali**	213
	Decizia nr. 1188 din 6 noiembrie 2008 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 9 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a	213

	Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	
	Decizia nr. 1189 din 6 noiembrie 2008 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 32 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	218
	Decizia nr. 1248 din 18 noiembrie 2008 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 11 alin. (2) lit. e) şi g) şi ale art. 12 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, precum şi a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008 pentru modificarea şi completarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 334/2006 privind finanţarea partidelor politice şi a campaniilor electorale, precum şi pentru modificarea Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali şi a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 privind modificarea şi completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, în integralitatea lor	225
	Decizia nr. 1233 din 6 octombrie 2009 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 2 pct. 10 şi art. 48 alin. (9) şi (14) teza finală din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	241
	Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	246
	Decizia nr. 503 din 20 aprilie 2010 referitoare la exceptia de neconstitutionalitate a prevederilor art. 29 alin. (5), art. 30 si ale art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputatilor si a Senatului si pentru modificarea si completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autoritatilor administratiei publice locale, a Legii administratiei publice locale nr. 215/2001 si a Legii nr. 393/2004 privind Statutul alesilor locali	255
	Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012 referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice	265

	locale şi a alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2012, precum şi pentru modificarea şi completarea titlului I al Legii nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţiloradministraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali	
	Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012 asupra obiecţiei de neconstituţionalitate a Legii privind modificarea şi completarea Legii nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	291
	Decizia nr. 880 din 23 octombrie 2012 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 9 alin. (3) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	308
	Decizia nr. 954 din 13 noiembrie 2012 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 29 alin. (5) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	312
	Decizia nr. 1013 din 27 noiembrie 2012 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 31 alin. (1) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	318
2.4.	**Decizii privind Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente**	322
	Decizia nr. 736 din 6 decembrie 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 2 alin. (6) lit. c) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente	322
	DECIZIA nr. 737 din 6 decembrie 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 54 alin. (3) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente	328
	Decizia nr. 769 din 28 noiembrie 2017 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 52 alin. (1), art. 53 alin. (2) şi art. 54 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente	334

	Decizia nr. 120 din 20 martie 2018 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 56 alin. (4) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea și funcționarea Autorităţii Electorale Permanente	346
	Decizia nr. 418 din 18 iunie 2020 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 2 alin. (1) lit. e), ale art. 4 alin. (2) și ale art. 27 alin. (2) lit. c) teza finală din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, precum şi ale art. 118 alin. (2) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum si pentru organizarea și funcționarea Autorităţii Electorale Permanente	355
	Decizia nr. 150 din 12 martie 2020 referitoare la admiterea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 26/2020 privind modificarea și completarea unor acte normative în materia alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților, precum și unele măsuri pentru buna organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare anticipate	365
	Decizia nr. 678 din 29 septembrie 2020 referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art.1 alin.(1) din Legea privind unele măsuri pentru organizarea alegerilor pentru Senat şi Camera Deputaţilor, ca urmare a încetării mandatului Parlamentului ales în anul 2016, precum şi a legii, în ansamblul său	400
3.	ALEGEREA PREŞEDINTELUI ROMÂNIEI	
3.1.	**Decizii privind Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României**	436
	Decizia nr. 198 din 14 aprilie 2005 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României	436
	Decizie nr. 460 din 16 septembrie 2014 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. I pct. 2, pct. 7, pct. 10 şi pct. 15 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 privind modificarea şi completarea Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României	438
4.	ALEGEREA AUTORITĂŢILOR ADMINISTRAŢIEI PUBLICE LOCALE	
4.1.	**Decizii privind Legea nr.70/1991 privind alegerile locale**	454
	Decizia nr. 41 din 11 aprilie 1996 referitoare la constituţionalitatea unor prevederi din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 70/1991 privind alegerile locale	454
	Decizia nr. 103 din 10 aprilie 2001 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 77 din Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, şi a dispoziţiilor art. 17 alin. (6) din Legea administraţiei publice locale nr. 69/1991, republicată	459
	Decizia nr. 332 din 3 decembrie 2002 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 28 alin. (4) din Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale, republicată, modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 72/2001	466

4.2.	**Decizii privind Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale**	**469**
	Decizia nr. 325 din 14 septembrie 2004 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 7 alin. (3), (4) şi (5), art. 33 alin. (4) şi art. 35 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale	469
	Decizia nr. 326 din 14 septembrie 2004 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 32 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale	475
	Decizia nr. 393 din 5 octombrie 2004 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 117 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale	480
	Decizia nr. 146 din 15 martie 2005 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 7 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, ale art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003 şi ale anexei nr. 8 la Hotărârea Guvernului nr. 505/2004 pentru aprobarea modelului copiei de pe lista electorală permanentă, modelului listei electorale suplimentare, al extrasului de pe lista electorală permanentă sau suplimentară, al listei susţinătorilor, al declaraţiei de acceptare a candidaturii, precum şi modelului listei membrilor organizaţiei minorităţilor naţionale, ce vor fi folosite pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale în anul 2004	484
	Decizia nr. 150 din 17 martie 2005 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 32 alin. (4), ale art. 33 alin. (1) şi ale art. 64 alin. (1) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi a celor ale art. 33 alin. (3) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale	492
	Decizia nr. 353 din 3 aprilie 2007 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 7 alin. (3), (4) şi (5) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale	497
	Decizia nr. 1219 din 18 decembrie 2007 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 96 alin. (10) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale	501
	Decizia nr. 522 din 8 mai 2008 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 48 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare	506
	Decizia nr. 606 din 20 mai 2008 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 48 alin. (3) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale	509
	Decizia nr. 1128 din 16 octombrie 2008 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 121 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea administraţiei publice locale	514
	Decizia nr. 1225 din 18 noiembrie 2008 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 24 alin. (5) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale	517

	Decizia nr. 1228 din 18 noiembrie 2008 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 97^1 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale	519
	Decizia nr. 35 din 13 ianuarie 2009 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 39 alin. (3) şi ale art. 55 alin. (8) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale	522
	Decizia nr. 511 din 9 aprilie 2009 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 96 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale	526
	Decizia nr. 133 din 25 februarie 2010 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 14 şi art. 15 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, art. 96 alin. (9) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, precum şi ale art. 8 alin. (5) din Regulamentul-cadru de organizare şi funcţionare a consiliilor locale, aprobat prin Ordonanţa Guvernului nr. 35/2002	530
	Decizia nr. 1542 din 25 noiembrie 2010 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 31 alin. (4) teza finală şi art. 121 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale	535
	Decizia nr. 319 din 3 martie 2011 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 34 alin. (2) şi (4) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale	538
	Decizia nr. 102 din 28 februarie 2013 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 118 şi ale art. 121 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale	542
	Decizia nr. 103 din 28 februarie 2013 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 36 şi ale art. 37 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale	552
	Decizia nr. 284 din 23 mai 2013 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 2 alin. (1) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, precum şi ale art. 31^1 alin. (2) teza a doua din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001	559
	Decizia nr. 252 din 6 mai 2014 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 48 alin. (3) coroborat cu art. 96 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale	564
4.3.	**Decizii privind Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**	570
	Decizia nr. 761 din 17 decembrie 2014 referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 pentru reglementarea unor măsuri	570

	privind administraţia publică locală	
	Decizia nr. 286 din 11 mai 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	591
	Decizie nr. 287 din 11 mai 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 39 alin. (4), art. 49 alin. (2), art. 50 alin. (2), art. 51 şi art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	619
	Decizia nr. 288 din 11 mai 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	629
	Decizia nr. 289 din 11 mai 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) şi art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	644
	Decizia nr. 290 din 11 mai 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49, art. 51 şi art. 52 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	655
	Decizia nr. 291 din 11 mai 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 122 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	664
	Decizia nr. 292 din 11 mai 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) şi art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	669
	Decizia nr. 327 din 19 mai 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	675
	Decizia nr. 355 din 24 mai 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) din	679

	Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	
	Decizia nr. 356 din 24 mai 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) şi ale art. 51 alin. (3) teza a doua din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	689
	Decizia nr. 357 din 24 mai 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	695
	Decizia nr. 358 din 24 mai 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) şi ale art. 51 alin. (1) teza întâi din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	700
	Decizia nr. 359 din 24 mai 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	707
	Decizia nr. 360 din 24 mai 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 50 alin. (2) şi ale art. 54 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	714
	Decizia nr. 533 din 5 iulie 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	720
	Decizia nr. 534 din 5 iulie 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) şi art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	726
	Decizia nr. 535 din 5 iulie 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi	732

	pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	
	Decizia nr. 281 din 4 mai 2017 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	735
	Decizia nr. 282 din 4 mai 2017 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	739
	Decizia nr. 390 din 6 iunie 2017 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	744
	Decizia nr. 767 din 28 noiembrie 2017 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	751
	Decizia nr. 715 din 20 noiembrie 2018 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 6 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	757
4.4.	**Decizii privind Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**	763
	Decizia nr. 66 din 16 februarie 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 9 alin. (2) lit. f) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	763
	Decizia nr. 536 din 6 iulie 2016 referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	768
	Decizia nr. 684 din 2 noiembrie 2017 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 12 din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	779
	Decizia nr. 529 din 17 iulie 2018 referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii pentru modificarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	784
	Decizia nr. 775 din 29 noiembrie 2018 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali	791
4.5.	**Decizii privind Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001**	796
	Decizia nr. 419 din 26 martie 2009 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 33 teza întâi din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001	796

	Decizia nr. 1419 din 5 noiembrie 2009 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001	799
	Decizia nr. 53 din 7 februarie 2018 referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate privind prevederile Legii pentru modificarea şi completarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001	802
4.6.	**Decizii privind Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ**	812
	Decizia nr. 240 din 3 iunie 2020 referitoare la admiterea obiecției de neconstituționalitate a Legii pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale cuprinse în perioada 2016-2020, unele măsuri pentru organizarea alegerilor locale din anul 2020, precum și modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, precum și a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020	812
	Decizia nr. 242 din 3 iunie 2020 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a Legii privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale	858
5.	ALEGEREA MEMBRILOR DIN ROMÂNIA ÎN PARLAMENTUL EUROPEAN	
	Decizii privind Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European	877
	Decizia nr. 906 din 16 octombrie 2007 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 12 alin. (6) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European	877
	Decizia nr. 910 din 18 octombrie 2007 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007 privind unele măsuri pentru organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European	879
	Decizia nr. 973 din 31 octombrie 2007 referitoare la sesizarea asupra neconstituţionalităţii Legii pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2007 privind unele măsuri referitoare la alegerea membrilor din România în Parlamentul European din anul 2007	883
	Decizia nr. 782 din 12 mai 2009 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 12^1 alin. (1) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European	889
	Decizia nr. 693 din 27 noiembrie 2014 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 20 alin. (4) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European	895
	Decizia nr. 775 din 18 decembrie 2014 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 24 alin. (6) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European	899

	Decizia nr. 146 din 13 martie 2019 referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. I pct. 11 [cu referire la art. 15 alin. (2) din Legea nr. 370/2004 privind alegerea Preşedintelui României], art. I pct. 12 [cu referire la art. 16 alin. (3) din Legea nr. 370/2004], art. I pct. 45 [cu referire la art. 49 alin. (1) din Legea nr. 370/2004], art. I pct. 50 [cu referire la art. 50 alin. (1^4) lit. a) şi b) din Legea nr. 370/2004], art. II pct. 4 [cu referire la art. 5 alin. (11) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European], art. II pct. 21 [cu referire la art. 23 alin. (2) lit. a) şi lit. b) din Legea nr. 33/2007], art. II pct. 22 [cu referire la art. 24 alin. (3) din Legea nr. 33/2007] şi art. II pct. 50 [cu referire la art. 50 alin. (5) lit. a) şi b) din Legea nr. 33/2007] din Legea pentru modificarea şi completarea unor acte normative în materie electorală	903
6.	REFERENDUMUL	
6.1.	**Decizii privind Legea privind organizarea şi desfăşurarea referendumului**	920
	Decizia nr. 70 din 5 mai 1999 asupra obiecţiilor de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 2 alin. (1), art. 6 alin. (1), art. 9, art. 11 alin. (2), art. 12 alin. (1) lit. B.h), art. 15 alin. (1), art. 17 alin. (1) şi (2), art. 18, art. 30 alin. (2) şi art. 45 din Legea privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, adoptată de Camera Deputaţilor şi de Senat în şedinţele din 22 februarie 1999	920
6.2.	**Decizii și hotărâri privind Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfăşurarea referendumului**	936
	Decizia nr. 179 din 22 aprilie 2004 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 24 alin. (1) şi ale art. 26 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului	936
	Decizia nr. 498 din 8 iunie 2006 cu privire la constituţionalitatea Legii privind respingerea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului	939
	Decizia nr. 567 din 11 iulie 2006 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 12 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului	945
	Decizia nr. 147 din 21 februarie 2007 referitoare la constituţionalitatea Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului	949
	Decizia nr. 355 din 4 aprilie 2007 referitoare la constituţionalitatea Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului	960
	Decizia nr. 392 din 17 aprilie 2007 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 11 alin. (3) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului	968
	Decizia nr. 420 din 3 mai 2007 referitoare la constituţionalitatea Legii pentru modificarea art. 10 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului	971

	Decizia nr. 1218 din 12 noiembrie 2008 referitoare la constituţionalitatea Legii pentru completarea art. 5 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului	977
	Decizia nr. 845 din 3 iunie 2009 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 34 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului	982
	Decizia nr. 731 din 10 iulie 2012 referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea art.10 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului	987
	Decizia nr. 736 din 24 iulie 2012 asupra obiecţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor articolului unic pct.2 din Legea pentru modificarea Legii nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului	995
	Hotărârea nr. 3 din 2 august 2012 asupra contestaţiilor referitoare la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Preşedintelui României, domnul Traian Băsescu	1002
	Hotărârea nr. 6 din 21 august 2012 referitoare la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Preşedintelui României, domnul Traian Băsescu, şi la confirmarea rezultatelor acestuia	1014
	Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013 cu privire la obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului	1023
	Decizia nr. 471 din 14 noiembrie 2013 cu privire la obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului	1048
	Decizia nr. 361 din 26 mai 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2016 pentru completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului	1065
	Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017 referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului	1073
	Decizia nr. 47 din 1 februarie 2018 referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului	1087
	Decizie nr. 299 din 3 mai 2018 referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului	1096
	Decizie nr. 416 din 19 iunie 2018 referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului	1108
	Hotărârea nr. 1 din 17 octombrie 2018	1120

	asupra contestaţiilor referitoare la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018	
	Hotărârea nr. 2 din 18 octombrie 2018 referitoare la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018	1126
7.	CONSTITUŢIA ROMÂNIEI	
	Decizii privind revizuirea constituţiei României sau soluţionarea conflictelor juridice de natură constituţională	1130
	Decizia nr. 799 din 17 iunie 2011 asupra proiectului de lege privind revizuirea Constituţiei României	1130
	Decizia nr.730 din 9 iulie 2012 asupra cererii de soluţionare a conflictului juridic de natură constituţională dintre Parlamentul României şi Preşedintele României, formulată de Preşedintele României	1175
	Decizia nr. 80 din 16 februarie 2014 asupra propunerii legislative privind revizuirea Constituţiei României	1185
	Decizia nr. 284 din 21 mai 2014 referitoare la cererea de soluţionare a conflictului juridic de natură constituţională dintre Preşedintele României şi Guvernul României, formulată de prim-ministrul Victor-Viorel Ponta	1288
	Decizia nr. 539 din 17 septembrie 2018 asupra constituţionalităţii Legii de revizuire a Constituţiei României	1301
8.	REGULAMENTUL CAMEREI DEPUTAŢILOR	
	Decizia nr. 44 din 8 iulie 1993 cu privire la constituţionalitatea art. 2 din Regulamentul Adunării Deputaţilor din 27 iunie 1990	1318
	Decizia nr. 1490 din 17 noiembrie 2010 privind constituţionalitatea art. 12, art. 20 alin. (3), art. 23 alin. (1) şi (2), art. 37 partea introductivă, art. 38 alin. (1), art. 41 alin. (1), art. 43 alin. (1) şi art. 44 din Regulamentul Camerei Deputaţilor, astfel cum a fost modificat prin hotărârile nr. 26 şi nr. 27 din 5 octombrie 2010 ale Camerei Deputaţilor	1323
9.	STATUTUL DEPUTAŢILOR ŞI AL SENATORILOR	
	Decizii privind Legea nr. 96/2006 privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor	1340
	Decizia nr. 81 din 27 februarie 2013 asupra obiecţiei de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr.96/2006 privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor, în ansamblul său, precum şi, în mod special, a dispoziţiilor art.I pct.3 (referitoare la modificarea art.7) şi ale art.I pct.14 (referitoare la introducerea art.191) din lege	1340
10.	INTEGRITATEA ÎN EXERCITAREA FUNCŢIILOR ŞI DEMNITĂŢILOR PUBLICE	
	Decizii privind Legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcţiilor şi demnităţilor publice, pentru modificarea şi completarea Legii nr. 144/2007	1359

	privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale de Integritate, precum şi pentru modificarea şi completarea altor acte normative	
	Decizia nr. 418 din 3 iulie 2014 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 25 alin. (2) teza a doua şi art. 26 alin. (3) din Legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcţiilor şi demnităţilor publice, pentru modificarea şi completarea Legii nr. 144/2007 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale de Integritate, precum şi pentru modificarea şi completarea altor acte normative, a art. 75 lit. b) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali şi a art. 46 alin. (1) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001	1359
	Decizii privind Legea nr. 90/2001 privind organizarea şi funcţionarea Guvernului României şi a ministerelor	1366
	Decizia nr. 304 din 4 mai 2017 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 2 cu referire la sintagma "nu au suferit condamnări penale" din Legea nr. 90/2001 privind organizarea şi funcţionarea Guvernului României şi a ministerelor	1366
11.	VOTUL PRIN CORESPONDENȚĂ	
	Decizia nr. 799 din 18 noiembrie 2015 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii privind votul prin corespondență, precum și modificarea și completarea Legii nr.208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente	1379

1.1. DECIZII PRIVIND LEGEA PARTIDELOR POLITICE NR. 27/1996

DECIZIA nr. 35 din 2 aprilie 1996
privind constituţionalitatea unor prevederi ale Legii partidelor politice[1]

Curtea Constituţională a fost sesizată, la data de 21 martie 1996, de către 53 de deputaţi, şi anume: Petre Ţurlea, Ioan Gavra, Ioan Pop, Vasile Matei, Aurel Jecan, Nicolae Bud, Vasile Potolinca, Vasile Ionescu, Gheorghe Dobre, Coriolan Bucur, Costică Ciurtin, Lazar Lădariu, Eugen Crişan, Vasile Suta, Crăciun Floruta, Gheorghe Branzei, Petru Burca, Mitică Bălăeţ, Dumitru Dragus, Constantin Rotaru, Marin Lungu, Mihail Părăluţă, Toader Constantinescu, Mircea Chiostec, Gheorghe Fition, Fănica Dănilă, Constantin Emil Hoara, Feuzia Rusid, Vasile Cristea, Anghel Stanciu, Smaranda Ionescu, Iuliu Ioan Furo, Constantin Gheorghe, Florea Danciu, Tudor Radu, Tudor Manolescu, Ionel Roman, Florin Negoiţă, Ioan Tanasa, Cornel Brahas, Eugen Costel Popescu, Grigore Raban, Mircea Creţu, Ioan Sonea, Ilie Gatan, Marcel Moldoveanu, Ioan Marinescu, Ioan Victor Pica, Petre Băniţa, Anton Mangiurea, Ion Hortopan, Simion Silviu Somacu şi Ion Duţu, în legătura cu neconstituţionalitatea art. 1, art. 5 alin. 3 şi art. 48 din Legea partidelor politice.

Sesizarea mai este semnată şi de 11 senatori, însă numărul acestora fiind inferior celui de 25 de senatori prevăzut de art. 144 lit. a) din Constituţie, Curtea este legal sesizată numai de către grupul de deputaţi.

În sesizare se arată ca art. 1 din lege, care defineşte conceptul de partid politic, este neconstituţional pentru următoarele motive:

- precizarea ca partidele "îndeplinesc o misiune publica garantată de Constituţie" contravine prevederilor art. 8 şi 37 din Constituţie, întrucât îndeplinirea unei misiuni este un act de executare, iar partidele "nu primesc ordine, dispoziţii sau sarcini de la vreo autoritate"; de asemenea, referirea la garanţia constituţională înseamnă ca "orice fel de activitate desfăşurată de un partid politic este garantată de Constituţie";
- statutul partidului, astfel cum este definit de prevederile art. 1, contravine, de asemenea, prevederilor art. 8 şi 37 din Constituţie, deoarece nu se referă la relaţia dintre partid şi societate, ci numai la relaţia "cetăţeni asociaţi în partid";
- nu a fost adoptat textul Senatului, care preciza ca partidele sunt asociaţii care "contribuie în mod democratic la determinarea politicii naţionale", formulare ce ar fi fost în concordanta cu prevederile constituţionale.

În sesizarea grupului de deputaţi se consideră, de asemenea, ca prevederea art. 5 alin. 3, potrivit căreia "Membrii organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care înscriu candidaţi în alegeri pot face parte şi dintr-un partid politic", sunt neconstituţionale, deoarece:

- organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale sunt asimilate partidelor politice, potrivit art. 48 din lege, astfel încât, dându-se acestor cetăţeni posibilitatea de a face parte şi dintr-un partid politic, se instituie în folosul lor "o dublă vocaţie electorală", ceea ce reprezintă un "privilegiu electoral", contrar principiului egalităţii cetăţenilor în fata legii, prevăzut de art. 16 din Constituţie;

[1] Publicată în Monitorul Oficial nr. 75 din 11 aprilie 1996.

- neadoptându-se, în forma finală a legii, soluţia Senatului de a se interzice partidul etnic, se creează implicit posibilitatea ca, pe acelaşi criteriu etnic, sa se poată constitui şi un partid şi o organizaţie, ceea ce implică "o dublă calitate politica şi o dublă vocaţie electorală";

- prevederile art. 5 alin. 3 creează posibilitatea de constituire "a partidelor politice, concomitent cu organizaţii ale aceloraşi persoane şi pe alte criterii cum ar fi: criteriul de religie, criteriul de rasă, criteriul de asigurare socială, de stare socială, de zone geografice sau de diviziuni teritoriale şi altele asemenea", ceea ce "prezintă un pericol deosebit pentru caracterul unitar şi naţional al statului român", invocându-se, în acest sens, şi unele activităţi politice imputate U.D.M.R.

De asemenea, Curtea Constituţională a fost sesizată, la 26 martie 1996, de către 25 de senatori, şi anume: Gabor Menyhert Hajdu, Gabor Kozsokar, Denes Seres, Tiberiu Ştefan Incze, Gheorghe Frunda, Zoltan Hosszu, Pet re Constantin Buchwald, Bela Mark, Karoly Ferenc Szabo, Iosif Csapo, Nicolae Manolescu Apolzan, Ion Păun Otiman, Ştefan Radof, Ştefan Augustin Popa Doinas, Alexandru Paleologu, Adrian Dumitru Popescu Necşeşti, Andrei Potcoava, Tiberiu Vladislav, Sabin Ivan, Dumitru Calueanu, Mihail Buracu, Constantin Moiceanu, Gigel Grigore, Lajos Magyari şi Emil Negruţiu, în legătura cu neconstituţionalitatea art. 17 lit. b), art. 46 şi art. 3 din aceeaşi lege.

Referitor la prevederile art. 17 lit. b) din lege, privind condiţia de reprezentativitate pentru înregistrarea partidului politic - cel puţin 10.000 de semnături, din cel puţin 15 judeţe, dar nu mai puţin de 300 în fiecare judeţ -, în sesizare se apreciază ca aceasta condiţie este contrară prevederilor art. 8 alin. (1), ale art. 37 alin. (2) şi ale art. 148 alin. (1) din Constituţie, ce consacră principiul pluralismului politic, întrucât constituie "un prag prealabil ridicat", având semnificaţia unui "impediment artificial" la libera exercitare a dreptului de asociere în partide, spre deosebire de condiţia de reprezentativitate din propunerea legislativă iniţiala, de numai 2.500 de semnături, din cel puţin 10 judeţe, dar nu mai puţin de 100 în fiecare judeţ, care avea un caracter "mai raţional şi mai ponderat".

De asemenea, în sesizare se consideră ca art. 46, potrivit căruia, în termen de 6 luni de la intrarea în vigoare a legii, partidele politice sunt obligate sa se conformeze prevederilor noii reglementări, încalcă principiul neretroactivităţii legii, prevăzut de art. 15 alin. (2) din Constituţie.

În ceea ce priveşte art. 3 din lege, în sesizare se susţine ca obligaţia partidului politic de a respecta prevederile art. 30 alin. (7) şi ale art. 148 alin. (1) ori alin. (2) din Constituţie contravine dispoziţiilor constituţionale ale art. 8, ale art. 37 alin. (2) şi ale art. 20, în acest din urma caz cu referire la dispoziţiile privind dreptul de asociere din Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale.

Ţinând seama ca cele două sesizări privesc contestarea constituţionalităţii unor prevederi din aceeaşi lege, dosarele respective se conexează.

În temeiul art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, s-au cerut punctele de vedere ale preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi al Guvernului.

În punctul de vedere al preşedintelui Camerei Deputaţilor se arată ca obiecţia de neconstituţionalitate a grupului de deputaţi nu este întemeiată, deoarece:

- motivele pentru care se consideră în sesizare ca art. 1 din lege este contrar prevederilor constituţionale sunt nefondate; Constituţia şi-a însuşit, la art. 8 alin. (2), "teoria modernă privind partidul politic ca subiect de drept public, al cărui rol constă în definirea şi exprimarea voinţei politice a cetăţenilor", astfel încât precizarea ca partidele îndeplinesc o misiune publica garantată de Constituţie, preluată din concepţia legiuitorului german, nu este contrară Constituţiei şi nici

nu are ca semnificaţie subordonarea partidelor fata de o autoritate publica, administrativă sau guvernamentală, aşa cum se susţine în sesizare;

- critica prevederilor art. 5 alin. 3 din lege, în sensul ca ar institui o dublă vocaţie electorală pentru cetăţenii români etnic minoritari, este, de asemenea, neîntemeiată, întrucât se bazează pe "asimilarea întru totul cu partidele politice" a organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor etnice, ceea ce este eronat, aceste organizaţii fiind asimilate, potrivit legii electorale, partidelor numai dacă participă la alegeri şi numai în ceea ce priveşte operaţiunile electorale; de aceea, după alegeri, "ele îşi reiau întru totul statutul de drept privat", iar, dacă nu au obţinut cel puţin 5% din numărul mediu de voturi pe tara pentru alegerea unui deputat, "ele nu vor beneficia de prevederile art. 59 alin. (2) din Constituţie" şi deci nu vor fi reprezentate printr-un membru în Camera Deputaţilor; teza dublei vocaţii electorale a cetăţenilor etnic minoritari este "lipsită de consistenta", fiecare cetăţean având dreptul la un singur vot; art. 48 din lege stabileşte cadrul legal pentru ca organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale sa participe la alegeri; se consideră, totodată, "falsa afirmaţia ca art. 5 alin. 3 din lege oferă posibilitatea constituirii de partide pe criterii etnice", deoarece Constituţia nu interzice "asocierea cetăţenilor în partide constituite pe temeiul apartenenţei la o minoritate naţională", ceea ce corespunde prevederilor art. 7 din Convenţia-cadru pentru protecţia minorităţilor naţionale, ratificată prin Legea nr. 33/1995; cu referire la dreptul de asociere, întrucât art. 7 din convenţie "nu precizează natura structurii asociative", rezultă ca asocierea "poate avea la baza şi criterii etnice", desigur cu respectarea ordinii constituţionale a statului.

Cu privire la sesizarea grupului de senatori, preşedintele Camerei Deputaţilor consideră ca obiecţia de neconstituţionalitate este, de asemenea, neîntemeiată, întrucât:

- stabilirea unei limite de exercitare a dreptului de asociere a cetăţenilor în partide politice, prin art. 17 lit. b) din lege, este o problemă de oportunitate politica, legată de necesitatea restrângerii numărului de partide, şi care îşi află temeiul constituţional în prevederile art. 49;

- în ceea ce priveşte procedura instituită prin art. 46, aceasta "nu are nici o legătură cu principiul neretroactivităţii legii", întrucât prin procedura respectiva "nu se neagă existenta partidelor politice, ci se confirmă existenta acestora";

- în legătura cu referirea din art. 3 al legii, la prevederile art. 30 alin. (7) şi art. 148 alin. (1) şi (2) din Constituţie, se consideră ca prevederea respectiva este constituţională, deoarece "respectarea principiilor democraţiei este o obligaţie erga omnes, ce asigură funcţionarea sistemului democratic românesc, inclusiv prin respectarea dispoziţiilor constituţionale, în ansamblul lor, deci şi a celor cuprinse în art. 30 alin. (7) şi art. 148 alin. (1) şi (2)".

În punctul de vedere al Guvernului cu privire la sesizarea grupului de deputaţi se arată ca obiecţia de neconstituţionalitate nu este fondată, întrucât:

- sensul sintagmei misiune publica, de la art. 1 din lege, nu este acela al unui act de executare, cum se susţine în sesizare, ci al "unei activităţi inclusiv de comanda puse în slujba interesului public", altminteri însemnând ca partidele ar reprezenta "un scop în sine";

- garantarea de către Constituţie a misiunii publice a partidelor, potrivit art. 1, nu poate fi decât în condiţiile respectării prevederilor constituţionale şi nu în sensul arătat în sesizare;

- Legea partidelor politice întemeindu-se pe art. 37 din Constituţie, cu privire la dreptul de asociere, este firesc sa aibă în vedere relaţiile cetăţenilor cu partidul din care fac parte;

- restrângerea politicii la domeniul naţional - aşa cum rezultă din sesizare -, fără componenta internaţională, este contrară cerinţelor de ordin constituţional;

- posibilitatea prevăzută de art. 5 alin. 3 din lege, pentru cetăţenii unei organizaţii a minorităţilor etnice de a face parte şi dintr-un partid politic, se justifica, aceste organizaţii fiind

asimilate partidelor numai în ceea ce priveşte aspectele electorale, spre a se asigura egalitatea între participanţii la alegeri.

În ceea ce priveşte sesizarea grupului de senatori, Guvernul, în punctul sau de vedere, consideră ca obiecţia este neîntemeiată, prevederile art. 3, art. 17 lit. b) şi art. 46 din lege, ce fac obiectul sesizării, fiind constituţionale. În acest sens, se arată ca dispoziţia art. 3 din lege, care "impune partidelor politice obligaţia de a acţiona pentru respectarea suveranităţii naţionale, a independenţei şi a unităţii statului, a integrităţii teritoriale, a ordinii şi a principiilor democraţiei", este în concordanta cu dispoziţiile art. 8 alin. (2) din Constituţie, precum şi cu cele ale art. 52 alin. (1), referitoare la obligaţia constituţională de apărare a ţării, aceasta implicând şi "suveranitatea, independenta, unitatea statului şi integritatea sa teritorială". În legătura cu motivele de neconstituţionalitate întemeiate pe dispoziţiile art. 11 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, se arată ca prevederile art. 3 din lege se încadrează pe deplin în cazurile permise de convenţie pentru restrângerea libertăţii de asociere.

Referitor la art. 17 lit. b) din lege se arată ca aceasta dispoziţie se încadrează în prevederile art. 8 alin. (2) din Constituţie, potrivit cărora partidele politice "se constituie şi îşi desfăşoară activitatea în condiţiile legii", ceea ce reprezintă "un mandat" acordat legiuitorului ordinar de a reglementa aceste aspecte.

Cu privire la art. 46 din lege, se arată ca aceasta prevedere nu încalcă principiul neretroactivităţii legii, întrucât se aplică "numai pentru viitor, impunând pentru toate partidele aceiaşi regim de constituire şi funcţionare".

Preşedintele Senatului nu a comunicat punctul sau de vedere.

În legătura cu cele două sesizări, Comisia juridică, de numiri, disciplina, imunităţi şi validări a Senatului, cu adresele nr. XXII/231/1996 şi nr. XXII/235/1996, a comunicat Curţii Constituţionale opinia sa asupra obiecţiilor de neconstituţionalitate formulate. În acest sens, Comisia consideră, în esenţa, ca prevederile art. 1 şi ale art. 5 alin. 3 din lege, la care se referă sesizarea grupului de deputaţi, sunt neconstituţionale. Astfel, se arată ca partidele nu îndeplinesc o misiune publica ce poate fi încredinţată numai "unui funcţionar public, civil sau militar", iar cetăţenii îşi exprimă opţiunea cu ocazia alegerilor. În ceea ce priveşte garanţia constituţională a misiunii publice a partidului, se precizează ca aceasta nu priveşte orice activitate, ci numai aceea desfăşurată cu respectarea Constituţiei şi a legilor ţării. Referitor la art. 5 alin. 3 din lege, se consideră ca cetăţenii etnici nu pot face parte, în acelaşi timp, atât dintr-o organizaţie aparţinând minorităţilor naţionale cat şi dintr-un partid, organizaţiile respective fiind asimilate partidelor politice, altminteri creându-se un privilegiu, contrar art. 16 din Constituţie.

În legătura cu sesizarea grupului de senatori, Comisia consideră ca obiecţia este nefondată, condiţia de reprezentativitate prevăzută la art. 17 lit. b) din lege "fiind o problemă de legiferare, iar nu de neconstituţionalitate", iar art. 46 neavând un caracter retroactiv, deoarece se aplică "numai pentru viitor". Cu privire la critica adusă art. 3, se arată ca "susţinerile reprezintă în fond o justificare pentru eventualele încălcări ale Constituţiei".

În dosarul cauzei au mai fost primite petiţii din partea Partidului A Treia Forţa, Partidului Liberal Democrat, Partidului Unităţii Democratice, Partidului Naţional al Producătorilor Liberi, Partidului Viitorului Democrat al Patriei, Partidului Laburist Roman, Partidului Foştilor Necomunisti şi Deţinuţi Politici şi Partidului Democrat Progresist, prin care se solicită constatarea neconstituţionalităţii Legii partidelor politice. Aceste petiţii nu se încadrează în prevederile art. 144 lit. a) din Constituţie, situaţie în care Curtea nu este competenta sa se pronunţe asupra lor. În sensul prevederilor acestui articol, numai subiectele expres arătate acolo pot sesiza Curtea Constituţională.

Curtea constată ca, potrivit prevederilor art. 144 lit. a) din Constituţie, ale art. 12, 17 şi următoarele din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, este competenta sa se pronunţe asupra constituţionalităţii art. 1, art. 3, art. 5 alin. 3, art. 17 lit. b), art. 46 şi art. 48 din Legea partidelor politice, fiind legal sesizată de un grup de 53 de deputaţi şi de un grup de 25 de senatori.

Faţă de cele arătate,

CURTEA,

ţinând seama de sesizarea grupului de deputaţi şi de sesizarea grupului de senatori, de punctele de vedere ale preşedintelui Camerei Deputaţilor şi al Guvernului, precum şi de opinia Comisiei juridice, de numiri, disciplina, imunităţi şi validări a Senatului, de raportul judecătorului-raportor, precum şi de prevederile Legii partidelor politice, ce fac obiectul celor două sesizări, raportate la dispoziţiile Constituţiei, reţin următoarele:

Motivele de neconstituţionalitate a prevederilor art. 1 din Legea partidelor politice nu sunt întemeiate. Caracterizarea partidului ca îndeplinind "o misiune publica garantată de Constituţie" nu este contrară prevederilor art. 8 alin. (2) din Constituţie, potrivit cărora partidele "contribuie la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor".

Dimpotrivă, definirea şi exprimarea acestei vointe reprezintă o misiune care, întrucât se referă la cetăţeni în general, nu poate fi decât publica. în sesizare se susţine ca singurul înţeles al noţiunii de misiune publica ar fi acela al unei sarcini date de "o autoritate publica", deci ca misiunea publica ar fi sinonimă cu misiunea statală. Incontestabil ca misiunea statală este publica şi nu privată, dar aceasta nu înseamnă ca numai o asemenea misiune este publica şi ca oricare alta, prin opoziţie, ar fi privată. Partidul fiind o persoană juridică de drept public - ceea ce autorii sesizării nu au contestat - misiunea sa nu poate fi decât publica, întrucât priveşte un interes public şi urmăreşte formarea unei vointe politice generale de care depinde reprezentativitatea şi legitimitatea necesară îndeplinirii programului sau politic.

Din alt punct de vedere, referirea la misiunea publica a partidului nu corespunde concepţiei partidului unic, aşa cum susţin autorii sesizării, ci, dimpotrivă, întrucât implică criteriul opţiunii cetăţenilor, a căror realizare defineşte caracterul public al misiunii partidului, apare ca o consacrare legislativă a pluralismului, expresie a diversităţii inerente a acestor opţiuni.

Se mai susţine în sesizare ca, întrucât "misiunea publica" a partidului este "garantată de Constituţie", aceasta ar însemna ca "orice fel de activitate desfăşurată de un partid politic este garantată de Constituţie". Evident ca o acţiune neconstituţională nu se poate bucura de o asemenea garanţie şi ca înţelesul art. 8 alin. (2) din Constituţie, potrivit căruia partidul contribuie la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor, nu înseamnă ca acesta ar putea desfăşura orice fel de activitate, cat timp înseşi prevederile constituţionale menţionate impun respectarea suveranităţii naţionale, integrităţii teritoriale, ordinii de drept şi principiilor democraţiei, iar, potrivit art. 37 alin. (2) din Constituţie, partidele ce încalcă principiile precizate în acel alineat sunt neconstituţionale. În concluzie, garanţia constituţională a misiunii publice îndeplinite de partid nu poate avea în vedere decât activităţile sale legale, conforme prevederilor şi principiilor Constituţiei şi legilor ţării.

În sesizare se mai arată ca prevederile art. 1 ar fi neconstituţionale întrucât, în forma finală, nu a fost adoptat, la mediere, textul Senatului, ci cel al Camerei Deputaţilor şi ca definirea partidului se referă la relaţia "cetăţeni asociaţi în partid", nu la relaţia "partide-societate". Aceste aspecte nu sunt însă de constituţionalitate, ci de oportunitate politica în procesul legiferării. Potrivit Constituţiei şi practicii sale constante, Curtea Constituţională nu se pronunţă decât asupra constituţionalităţii dispoziţiilor legale existente, nu a celor ce nu au fost adoptate pe

parcursul întregului proces legislativ şi nu poate impune legiuitorului o anume concepţie legislativă, controlul sau rezumandu-se exclusiv la conformitatea constituţională a legii.

În ce priveşte prevederile alin. 1 al art. 3, potrivit cărora pot funcţiona ca partide numai asociaţiile "care acţionează pentru respectarea suveranităţii naţionale, a independenţei şi unităţii statului, a integrităţii teritoriale, a ordinii de drept şi a principiilor democraţiei constituţionale", se consideră neconstituţională obligaţia partidului de a "acţiona" în sensul respectării acestor principii. Obiecţia formulată nu poate fi reţinută. Rolul constituţional al partidului fiind acela de a contribui la formarea şi exprimarea voinţei politice a cetăţenilor, evident ca acesta nu îl poate îndeplini în respectul Constituţiei decât dacă acţionează conform prevederilor sale. În consecinţa, nu poate fi neconstituţională o dispoziţie legală care urmăreşte respectarea prevederilor Constituţiei.

Art. 3 alin. 2 din lege interzice partidele care încalcă unele prevederi constituţionale. În sesizare se consideră ca aceasta dispoziţie legală este neconstituţională întrucât priveşte şi interdicţia prevăzută de art. 30 alin. (7) din Constituţie, legată de exerciţiul libertăţii de exprimare. Potrivit acestei prevederi constituţionale, este interzisă defăimarea ţării şi a naţiunii, îndemnul la război de agresiune, la ura naţională, rasială, de clasa sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violenta publica, precum şi manifestările obscene, contrare bunelor moravuri. Partidele politice nu pot fi exonerate de obligaţia de a respecta interdicţiile impuse de Constituţie libertăţii de exprimare. Ceea ce este interzis cetăţenilor ca persoane fizice nu poate fi permis structurilor asociative rezultate din exercitarea de către aceştia a dreptului de asociere. De asemenea, exprimarea de către partid a voinţei politice a cetăţenilor, potrivit art. 8 alin. (2) din Constituţie, este concretizarea, pe plan politic, a libertăţii de exprimare prevăzute de art. 30 din Constituţie. Altminteri, ar însemna ca aceasta libertate sa fie diferită, după cum se exercită de către cetăţeni într-o structura asociativă sau în afara unei asemenea structuri, ceea ce este contrar art. 30 din Constituţie.

În ce priveşte dispoziţia de trimitere la art. 148 alin. (1) ori alin. (2) din Constituţie, de la alin. 2 al art. 3 din lege, prin care limitele revizuirii Constituţiei sunt preluate ca interdicţii pentru partidele politice, reglementarea este neconstituţională. Dispoziţiile art. 148 alin. (1) şi (2) din Constituţie, instituind limitele obiectului revizuirii, privesc numai anumite subiecte care, potrivit art. 146 din Constituţie, pot cere revizuirea - Preşedintele României la propunerea Guvernului, cel puţin o pătrime din parlamentarii fiecărei Camere sau cel puţin 500.000 de cetăţeni cu drept de vot, într-o anumită dispersie teritorială -, între care nu figurează şi partidele politice. Extinderea sferei acestor subiecte ar semnifică revizuirea Constituţiei, pe alta cale decât cea constituţional instituită.

În sesizare se mai susţine ca restrângerile prevăzute în art. 3 din lege nu se încadrează în prevederile referitoare la libertatea de asociere din Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. Potrivit art. 11 pct. 2 din convenţie, exercitarea dreptului de asociere poate face obiectul unor restrângeri prevăzute de lege, constituind măsuri necesare într-o societate democrată pentru securitatea naţională, siguranţa publica, apărarea ordinii şi prevenirea infracţiunilor, protejarea sănătăţii, a moralei sau pentru protecţia drepturilor şi libertăţilor altor persoane. Ţinând seama de aceasta prevedere, rezultă ca interdicţiile prevăzute de Constituţie nu pot fi considerate ca fiind contrare convenţiei la care România a aderat tocmai în temeiul Constituţiei. Aceste interdicţii sunt necesare unei societăţi democrate, fiind intrinseci democraţiei constituţionale, astfel încât susţinerea ca ar fi contrare convenţiei este fără fundament.

O altă obiecţie de neconstituţionalitate priveşte dispoziţiile art. 5 alin. 3 din lege, potrivit cărora "Membrii organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care înscriu

candidaţi în alegeri pot face parte şi dintr-un partid politic". În sesizare se susţine ca, întrucât potrivit art. 48 din lege organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care participă la alegeri sunt asimilate partidelor politice, posibilitatea membrilor acestor organizaţii de a face parte şi dintr-un partid politic le creează "o dublă vocaţie electorală", constituind astfel "un privilegiu electoral" al cetăţenilor aparţinând minorităţii etnice fata de majoritate, ceea ce încalcă principiul egalităţii cetăţenilor în fata legii, prevăzut de art. 16 din Constituţie.

Dacă prin "vocaţie electorală" autorii sesizării înţeleg exercitarea dreptului de vot, teza dublei vocaţii şi a privilegiului electoral nu se justifica, ţinând seama de principiul "un om, un vot", prevăzut de art. 2 din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, nr. 68/1992, care corespunde principiului egalităţii cetăţenilor, consacrat de art. 16 din Constituţie. Dacă prin aceasta sintagma se înţelege posibilitatea de a candida pe liste diferite, atât ale organizaţiei persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale, cat şi ale partidului din care face parte cetăţeanul respectiv, teza respectiva, de asemenea, nu se justifica, ţinând seama de prevederile art. 5 alin. (7) din Legea nr. 68/1992, potrivit cărora candidaturile pe mai multe liste de candidaţi sau atât pe liste, cat şi ca independent, sunt nule. În concluzie, apartenenţa unei persoane la o organizaţie a cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale nu creează şi nu are cum sa creeze o dublă vocaţie electorală.

În fond, ceea ce se urmăreşte în sesizare este critica nu atât a legii, cat a procesului de legiferare, deoarece, după mediere, nu a fost adoptat textul Senatului privind interdicţia partidelor pe criteriu etnic, considerându-se ca, dacă s-ar fi legiferat aceasta interdicţie, "orice cetăţean român etnic minoritar poate sa facă parte din orice alt partid, fără a avea dubla vocaţie electorală". Aceasta argumentare, reducând teza "privilegiului electoral" numai la ipoteza în care o persoană face parte concomitent atât dintr-un partid, cat şi dintr-o organizaţie, "ambele constituite pe unul şi acelaşi criteriu etnic", este în contradicţie cu prevederile art. 59 alin. (2) din Constituţie, potrivit cărora "Cetăţenii unei minorităţi naţionale pot fi reprezentaţi numai de o singură organizaţie". Deci dispoziţia constituţională exclude posibilitatea unei duble reprezentări, atât de către un partid exclusiv etnic, cat şi de către o organizaţie constituită pe acelaşi criteriu etnic care, aşa cum prevede art. 4 alin. (2) din Legea nr. 68/1992 şi art. 48 din Legea partidelor politice, dacă participă la alegeri, este asimilată partidelor politice. De aceea o competiţie electorală între o organizaţie a cetăţenilor aparţinând unei minorităţi şi un partid etnic al aceleiaşi minorităţi nu este posibila, în sensul art. 59 alin. (2) din Constituţie. De altfel, potrivit practicii sale constante, Curtea Constituţională nu se poate pronunţa decât asupra constituţionalităţii textelor de lege adoptate în forma finală a legii, nu şi a celor ce nu au fost aprobate cu ocazia medierii divergenţelor dintre Camere, iar controlul pe care îl exercită priveşte legitimitatea constituţională a legii, nu opţiunile politice ce s-au confruntat în procesul legiferării.

În temeiul art. 37 alin. (1) din Constituţie, nu se poate nega dreptul constituţional al cetăţenilor de a se asocia liber în partide politice, pe motiv ca ar face parte dintr-o organizaţie a cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale. Dreptul cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale de a se asocia, în mod liber, în partide sau în alte structuri asociative, constituite potrivit legii, este în spiritul prevederilor Convenţiei-cadru pentru protecţia minorităţilor naţionale, ratificată prin Legea nr. 33/1995.

În sesizare se susţine ca permisiunea de a face parte dintr-un partid politic a unui membru al unei organizaţii a cetăţenilor aparţinând unei minorităţi naţionale ar fi contrară caracterului unitar şi naţional al statului, deoarece deschide posibilitatea constituirii de partide politice, concomitent cu organizaţii ale aceloraşi persoane, pe diferite alte criterii: religie, rasă, stare socială, zone geografice etc.

Între prevederile art. 5 alin. 3, ce se referă exclusiv la posibilitatea membrului unei organizaţii a cetăţenilor aparţinând minorităţii naţionale, ce participă la alegeri, de a face parte dintr-un partid politic, şi consecinţele menţionate nu există o legătură necesară. Totodată, aşa cum, în temeiul art. 37 alin. (1) din Constituţie, nu se poate nega dreptul cetăţenilor de a se asocia în partide politice, nu se poate nega acest drept cu referire la orice alte asociaţii legal constituite, indiferent de partidul din care fac parte membrii acestor asociaţii. Dreptul la asociere, fiind o componentă a democraţiei constituţionale, nu poate fi contrar caracterului unitar şi naţional al statului.

Prin art. 17 lit. b) din lege se reglementează condiţia de reprezentativitate pentru înregistrarea unui partid politic, şi anume ca propunerea sa fie susţinută de cel puţin 10.000 de membri fondatori, domiciliaţi în 15 judeţe, dar nu mai puţin de 300 în fiecare judeţ. Aceasta prevedere este considerată ca fiind neconstituţională.

O primă observaţie se impune: autorii sesizării nu apreciază ca fiind neconstituţională reglementarea, ca atare, a pragului de reprezentativitate, deoarece consideră condiţia de reprezentativitate din propunerea legislativă iniţiala - cel puţin 2.500 de susţinători, domiciliaţi în 10 judeţe şi nu mai puţin de 100 de susţinători în fiecare judeţ - ca fiind un criteriu "mai raţional şi mai ponderat" decât prevederea adoptată, pe care o consideră ca fiind un "prag ridicat prealabil", contrar spiritului Constituţiei şi principiului pluralismului politic proclamat de art. 8 alin. (2) din Constituţie.

O a doua observaţie, legată de prima, constă în aceea ca prevederile art. 17 lit. b) din lege nu sunt considerate neconstituţionale, întrucât ar împiedica exercitarea dreptului la asociere, ci exclusiv pentru ca ar constitui "un impediment artificial în calea exercitării libere a dreptului fundamental de asociere a cetăţenilor în partide politice".

Aprecierea oportunităţii unui anumit prag de reprezentativitate nu este însă o problemă de constituţionalitate, cat timp pragul instituit nu are ca efect suprimarea exercitării dreptului, urmărind numai, precum în legea de fata, ca asocierea cetăţenilor în partide sa aibă semnificaţia instituţionalizării unui curent politic, fără de care partidul rezultat nu-şi poate îndeplini rolul sau constituţional, prevăzut de art. 8 alin. (2) de a contribui la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor. Chiar autorii sesizării apreciază ca prevederile legii anterioare "erau prea îngăduitoare, rezultând o veritabilă inflaţie de subiecte asociative politice". Se consideră însă ca "fenomenul devalorizarii partidelor" nu ar trebui contracarat prin condiţia de reprezentativitate prevăzută, ci prin "pragul electoral". Nici aceste argumente nu privesc legitimitatea constituţională a prevederii atacate, ci disputa legată de oportunitatea sa politica. În lege, criteriul electoral a fost reţinut numai pentru aprecierea continuităţii functionarii partidului, potrivit art. 31.

În concluzie, criteriul reprezentativităţii nu este, în sine, neconstituţional, el fiind în general acceptat în domeniul exercitării dreptului la asociere în partide politice, ţinând seama de rolul lor de a contribui la formarea şi exprimarea voinţei politice a cetăţenilor. Acest criteriu ar putea fi neconstituţional, dacă prin efectele sale ar duce la suprimarea dreptului la asociere sau ar fi sinonim cu o asemenea suprimare.

În ceea ce priveşte art. 46 din lege, în sesizare se consideră ca aplicarea noii reglementări partidelor existente încalcă principiul neretroactivităţii legii, prevăzut de art. 15 alin. (2) din Constituţie.

Instituirea unei dispoziţii tranzitorii nu poate fi considerată, însă, ca având un caracter retroactiv. De asemenea, aplicarea noii reglementări partidelor existente se justifica în temeiul principiului aplicării legii noi situaţiilor juridice în curs.

Principiul egalităţii cetăţenilor, prevăzut de art. 16 din Constituţie, se aplică şi persoanelor juridice, în măsura în care prin intermediul acestora cetăţenii îşi exercită un drept constituţional, cum este asocierea în partide politice. Potrivit art. 4 alin. (2) din Constituţie, este interzisă orice discriminare în funcţie de apartenenţa politica. Or, dacă nouă reglementare nu s-ar aplică şi partidelor existente, s-ar crea inevitabil o asemenea discriminare, ca urmare a privilegiului de care ar beneficia unele dintre aceste partide, ce nu ar întruni condiţia de reprezentativitate prevăzută de nouă lege. În conformitate cu principiul constituţional al art. 51, respectarea supremaţiei Constituţiei este obligatorie. Acest principiu impune ca nouă reglementare a partidelor politice, adoptată în temeiul art. 72 alin. (3) lit. b) din Constituţie, cu respectarea art. 30 şi a celorlalte prevederi constituţionale referitoare la partidele politice, sa fie obligatorie şi pentru partidele existente, a căror înfiinţare s-a făcut potrivit unei legi preconstituţionale - Decretul-lege nr. 8/1989 - care, evident, nu putea reflecta cerinţele democraţiei constituţionale actuale.

În ce priveşte art. 48 din lege, deşi în sesizare nu s-a invocat nici un motiv de neconstituţionalitate, se constată ca aceasta prevedere îşi are temeiul constituţional în prevederile art. 59 alin. (2), potrivit cărora organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament, au dreptul la câte un loc de deputat, în condiţiile legii electorale. Sub aspect legislativ, art. 48 din lege corespunde art. 4 şi următoarele din Legea nr. 68/1992.

Faţă de considerentele expuse, văzând şi dispoziţiile art. 4 alin. (2), art. 8 alin. (2), art. 15 alin. (2), art. 16 alin (1), art. 30, art. 37, art. 51, art. 59 alin. (2), art. 72 alin. (3) lit. b), art. 144 lit. a), art. 145 alin. (1) şi ale art. 148 alin (1) şi (2) din Constituţie, precum şi prevederile art. 20 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 47/1992,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

1. Constată ca dispoziţiile art. 1, ale art. 3 alin. 2 privind trimiterea la art. 30 alin. (7) din Constituţie, ale art. 17 alin. 3, ale art. 17 lit. b), ale art. 46 şi ale art. 48 din Legea partidelor politice sunt constituţionale.

2. Constată ca dispoziţia din art. 3 alin. 2 al aceleiaşi legi privind trimiterea la art. 148 alin. (1) ori alin. (2) din Constituţie este neconstituţională.

Decizia se comunică Preşedintelui României, precum şi preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, în scopul deschiderii procedurii prevăzute la art. 145 alin. (1) din Constituţie.

Deliberarea a avut loc la data de 2 aprilie 1996 şi la ea au participat Ioan Muraru, preşedinte, Costică Bulai, Viorel Mihai Ciobanu, Mihai Constantinescu, Ioan Deleanu, Lucian Stângu, Florin Bucur Vasilescu şi Victor Dan Zlătescu, judecători.

DECIZIA nr. 10[2] din 22 ianuarie 1997
privind excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 46 din Legea partidelor politice nr. 27/1996, modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 3/1996[3]

Completul de judecată, convocat potrivit prevederilor art. 24 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, constată următoarele:

Prin Sentinţa civilă nr. 5 din 8 octombrie 1996, pronunţată în Dosarul nr. 5/1996, Tribunalul Municipiului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a art. 46 din Legea partidelor politice nr. 27/1996, invocată de contestatorul Nica Leon cu prilejul judecării unei contestaţii în cadrul contenciosului electoral, fără însă să o motiveze.

Instanţa de judecată, prin sentinţa civilă menţionată, respinge ca nefondată contestaţia formulată de Nica Leon, iar în ceea ce priveşte art. 46 din Legea nr. 27/1996 apreciază că "nu încalcă în nici un mod dispoziţiile sau principiile legii fundamentale" şi "consideră excepţia neîntemeiată, opinând pentru respingerea ei".

CURTEA,

având în vedere Sentinţa civilă nr. 5 din 8 octombrie 1996, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispoziţiile art. 46 din Legea nr. 27/1996, modificate prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 3/1996, raportate la prevederile Constituţiei şi ale Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

În temeiul art. 144 lit. c) din Constituţie, al art. 1, al art. 3 şi al art. 23 din Legea nr. 47/1992, Curtea Constituţională este competentă să soluţioneze excepţia invocată.

Art. 46 din Legea nr. 27/1996 a fost modificat prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 3 din 25 iunie 1996 şi are următorul conţinut:

"(1) Partidele politice existente la data intrării în vigoare a prezentei legi continuă să funcţioneze pe baza actelor legale de înregistrare, valabile la data înfiinţării.

(2) Până la 15 septembrie 1996 partidele politice existente se vor conforma prevederilor prezentei legi, depunând la Tribunalul Municipiului Bucureşti înscrisurile prevăzute la art. 17 alin. (1) şi (2).

(3) Termenul prevăzut la alineatul precedent este un termen de decădere."

Textul menţionat nu înfrânge nici o normă constituţională. De altfel, autorul excepţiei de neconstituţionalitate nu precizează care dispoziţii ale Constituţiei ar fi fost nesocotite de acesta. Dispoziţiile art. 46 din Legea partidelor politice nr. 27/1996 au fost verificate de Curtea Constituţională în condiţiile art. 144 lit. a) din Constituţie, care, prin Decizia nr. 35 din 2 aprilie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 75 din 11 aprilie 1996, a constatat că sunt constituţionale, reţinând că "dacă noua reglementare nu s-ar aplica şi partidelor existente, s-ar crea inevitabil o asemenea discriminare, ca urmare a privilegiului de care ar beneficia unele dintre aceste partide ce nu ar întruni condiţia de reprezentativitate prevăzută de noua lege".

---

[2] A se vedea şi Decizia Curţii Constituţionale nr. 337 din 15 iulie 1997, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 295 din 30 octombrie 1997.

[3] Publicată în Monitorul Oficial nr. 295 din 30 octombrie 1997.

Motivele care au fundamentat Decizia nr. 35 din 2 aprilie 1993 subzistă şi în acest dosar şi, întrucât nu există nici un element nou care să facă necesară reconsiderarea lor, ţinând seama de prevederile art. 145 alin. (2) din Constituţie, excepţia urmează să fie respinsă ca vădit nefondată.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 144 lit. c) şi al art. 145 alin. (2) din Constituţie, precum şi al art. 13 alin. (1) lit. A.c), al art. 24 alin. (2) şi al art. 25 din Legea nr. 47/1992, în unanimitate,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Respinge ca vădit nefondată excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 46 din Legea partidelor politice nr. 27/1996, modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 3/1996, invocată de Nica Leon în Dosarul nr. 5/1996 al Tribunalului Municipiului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

Cu recurs în termen de 10 zile de la comunicare. Pronunţată la data de 22 ianuarie 1997.

DECIZIA nr. 337 din 15 iulie 1997
privind excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 46 din Legea partidelor politice nr. 27/1996, modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 3/1996[4]

Pe rol, pronunţarea asupra recursului declarat de Nica Leon, preşedintele Partidului Liber Democrat, împotriva Deciziei Curţii Constituţionale nr. 10 din 22 ianuarie 1997.

Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din 1 iulie 1997, în prezenţa recurentului şi a reprezentantului Ministerului Public, şi au fost consemnate în încheierea de la acea dată, când Curtea, având nevoie de timp pentru a delibera, a amânat pronunţarea pentru data de 15 iulie 1997.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Decizia nr. 10 din 22 ianuarie 1997, Curtea Constituţională a respins ca vădit nefondată excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 46 din Legea partidelor politice nr. 27/1996, modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 3/1996, invocată de Nica Leon în Dosarul nr. 5/1996 al Tribunalului Municipiului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

Pentru a decide astfel, completul de judecată a reţinut în esenţă, că textul atacat nu înfrânge nici o normă constituţională şi că, de altfel, Curtea s-a mai pronunţat asupra dispoziţiilor art. 46 din Legea nr. 27/1996, în cadrul controlului prealabil, prin Decizia nr. 35 din 2 aprilie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 75 din 11 aprilie 1996, constatând constituţionalitatea textului, motivele care au fundamentat această decizie subzistând în cauză, neexistând vreun element nou care să facă necesară reconsiderarea lor.

Împotriva acestei decizii, Nica Leon a declarat recurs, în esenţă, pentru următoarele motive:

- folosirea practicii jurisdicţionale a Curţii în soluţionarea cauzelor ce îi sunt deduse nu este admisibilă, deoarece "într-un stat de drept organele abilitate de lege să aplice normele de drept trebuie să se orienteze exclusiv numai pe lege", practica aplicându-se "în ţările primitive, unde nu există legi, aceasta fiind exercitată de sfatul bătrânilor";
- în contestaţia introdusă la Tribunalul Municipiului Bucureşti a invocat şi neconstituţionalitatea art. 17 din Legea nr. 27/1996, nu numai pe cea a art. 46, precum şi neconstituţionalitatea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 3/1996;
- soluţia la fond este greşită, deoarece art. 17 din Legea nr. 27/1996, potrivit căruia cererea de înregistrare a unui partid politic trebuie să fie însoţită, printre alte acte, de o listă cu semnăturile a cel puţin 10.000 de membri fondatori, raportat la prevederile art. 37 alin. (1) din Constituţie - care statuează că cetăţenii se pot asocia liber în partide politice - prin condiţionarea înregistrării de un anumit număr de membri fondatori, îngrădeşte dreptul constituţional la asociere;
- Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 3/1996 este neconstituţională, ilegală şi lipsită de efecte juridice, deoarece "printr-o hotărâre a Guvernului nu se poate modifica o lege" şi pentru că nu a fost aprobată de Parlament printr-o lege, astfel cum dispune art. 114 alin. (1), (3), (4) şi (5) din Constituţie.

În temeiul art. 25 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, s-au solicitat puncte de vedere celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului.

[4] Publicată în Monitorul Oficial nr. 295 din 30 octombrie 1997.

Comisia juridică, de numiri, disciplină, imunităţi şi validări a Senatului constată că "excepţia ridicată este vădit neîntemeiată, iar contestaţia formulată a fost respinsă ca nefondată de către Tribunalul Municipiului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă".

În punctul de vedere al Guvernului se apreciază că "excepţiile de neconstituţionalitate ale art. 17 alin. (1) lit. b) şi ale art. 46 din Legea nr. 27/1996 sunt nefondate", deoarece "instituirea unui anumit prag de reprezentativitate nu poate aduce atingere dreptului la liberă asociere, ci urmăreşte ca asocierea cetăţenilor în partide să aibă semnificaţia instituţionalizării unui curent politic, fără de care partidul respectiv nu-şi poate îndeplini rolul de a contribui la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor", că "adoptarea unei ordonanţe de urgenţă nu este condiţionată de existenţa unei legi speciale de abilitare a Guvernului", ordonanţa de urgenţă intrând în vigoare după depunerea acesteia, spre aprobare, la Parlament, şi că "actul prin care s-a modificat art. 46 din Legea nr. 27/1996 a fost o ordonanţă de urgenţă" - în acest caz fiind vorba de o delegare legislativă - şi nu de o hotărâre a Guvernului.

Camera Deputaţilor nu a comunicat punctul său de vedere.

CURTEA,

având în vedere decizia atacată, motivele de recurs, punctul de vedere al Comisiei juridice, de numiri, disciplină, imunităţi şi validări a Senatului şi cel al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile recurentului şi ale procurorului, prevederile legale ce fac obiectul excepţiei de neconstituţionalitate, raportate la dispoziţiile Constituţiei şi ale Legii nr. 47/1992, reţine:

Motivul de recurs, potrivit căruia completul de judecată, la fond, n-ar fi trebuit să-şi bazeze concluziile pe practica jurisdicţională a Curţii - practica având valoare numai în ţările primitive, unde nu există legi -, nu poate fi luat în considerare, deoarece chestiunea excede obiectului recursului, discuţia asupra rolului şi locului practicii judecătoreşti în sistemul izvoarelor dreptului putând fi făcută în cadrul unui demers teoretic, cu grija elementară pentru respectarea cerinţelor minime ale unui discurs doctrinar.

De altfel, soluţia bazată pe practica Curţii respectă dispoziţiile art. 145 alin. (2) din Constituţie şi ale art. 23 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, potrivit cărora deciziile Curţii Constituţionale sunt obligatorii şi au putere numai pentru viitor, prevederile legale a căror constituţionalitate a fost stabilită potrivit art. 145 alin. (1) din Constituţie nemaiputând face obiectul excepţiei.

În ceea ce priveşte obiectul excepţiei de neconstituţionalitate, care nu ar fi numai a art. 46 din Legea nr. 27/1996, ci şi a art. 17 din aceeaşi lege, precum şi a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 3/1996, nici acest motiv de recurs nu este întemeiat.

Dispoziţiile art. 144 lit. c) din Constituţie, conform cărora Curtea "hotărăşte asupra excepţiei ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti privind neconstituţionalitatea legilor şi ordonanţelor", cât şi cele ale art. 23 alin. (4) şi (5) din Legea nr. 47/1992, potrivit cărora sesizarea Curţii Constituţionale se dispune de instanţa în faţa căreia s-a ridicat excepţia de neconstituţionalitate printr-o încheiere, care va cuprinde punctele de vedere ale părţilor, pentru susţinerea sau combaterea acesteia, şi opinia instanţei asupra excepţiei, nu permit instanţei constituţionale să se pronunţe asupra unor excepţii de neconstituţionalitate ridicate în faţa ei, nemijlocit, direct în recurs.

Din actul de sesizare înaintat Curţii de către Tribunalul Municipiului Bucureşti, Secţia a IV-a civilă, rezultă că recurentul a invocat numai excepţia de neconstituţionalitate a art. 46 din Legea nr. 27/1996, iar nici un alt act din Dosarul nr. 5/1996 al aceleiaşi instanţe nu cuprinde vreo referire la art. 17 din Legea partidelor politice nr. 27/1996 sau la Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 3/1996.

În aceste împrejurări, este evident că recurentul extinde excepţia şi la alte texte legale decât cele pe care le-a atacat în faţa tribunalului, or, Curtea Constituţională nu se poate pronunţa asupra acestora, nefiind sesizată în condiţiile articolului constituţional şi ale dispoziţiilor Legii nr. 47/1992 sus-amintite.

În practica sa, Curtea Constituţională a hotărât în mod constant că ridicarea unei excepţii de neconstituţionalitate direct în recurs afectează raţiunile pentru care s-au instituit cele două grade de jurisdicţie, cu toate consecinţele ce decurg de aici pentru judecata în fond, unde părţile pot să-şi administreze probele şi să ridice excepţii. În acest sens, Curtea s-a pronunţat, spre exemplu, prin deciziile nr. 3 din 6 ianuarie 1994, nr. 97 din 24 octombrie 1995 şi nr. 94 din 17 septembrie 1996, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 145 din 8 iunie 1994, nr. 8 din 17 ianuarie 1996 şi nr. 293 din 19 noiembrie 1996.

Pentru considerentele de mai sus, faptul că Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 3/1996 nu a fost încă aprobată prin lege, astfel cum prevede art. 114 alin. (5) din Constituţie, nu prezintă interes din moment ce neconstituţionalitatea ordonanţei nu a fost invocată şi în faţa tribunalului care a sesizat Curtea.

Observaţia, în motivarea recursului, că modificarea unei legi printr-o hotărâre a Guvernului nu produce efecte juridice, este justă, însă recurentul se află în eroare, făcând confuzie între un act normativ cu putere de lege - Ordonanţa de urgenţă a Guvernului care a modificat Legea nr. 27/1996 - şi o reglementare emisă în aplicarea legii - hotărârea Guvernului.

În consecinţă, în temeiul dispoziţiilor art. 144 lit. c) şi ale art. 145 alin. (2) din Constituţie, ale art. 13 alin. (1) lit. A.c) ale art. 25 şi ale art. 26 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Respinge recursul declarat de Nica Leon, preşedintele Partidului Liber Democrat, împotriva Deciziei Curţii Constituţionale nr. 10 din 22 ianuarie 1997.

Definitivă.

Pronunţată în şedinţa publică din 15 iulie 1997.

DECIZIA nr. 147 din 27 octombrie 1998
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 17 alin. (1) lit. b), ale art. 31 şi ale art. 46 alin. (2) şi (3) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 3/1996, aprobată prin Legea nr. 46/1998[5]

Pe rol, soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 17 alin. (1) lit. b), ale art. 31 şi ale art. 46 alin. (2) şi (3) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, ridicată de Partidul Creştin Democrat Maghiar din România în Dosarul nr. 43 bis/1996 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a III-a civilă. Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din data de 20 octombrie 1998, în prezenţa reprezentantului Ministerului Public şi în lipsa autorului excepţiei, fiind consemnate în încheierea de la acea dată, când Curtea, având nevoie de timp pentru a delibera, a amânat pronunţarea la data de 27 octombrie 1998.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Tribunalul Municipiului Bucureşti - Secţia a III-a civilă, prin Încheierea din 4 februarie 1998, pronunţată în Dosarul nr. 43 bis/1996, a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 17 alin. (1) lit. b) şi ale art. 46 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 27/1996, ridicată de Partidul Creştin Democrat Maghiar.

În motivarea excepţiei se susţine:

- cu privire la art. 17 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 27/1996 se arată, în esenţă, că instituirea unor criterii cantitative pentru înfiinţarea unui partid politic - respectiv minimum 10.000 de membri, domiciliaţi în cel puţin 15 judeţe ale ţării, dar nu mai puţin de 300 în fiecare judeţ - contravine atât art. 8 alin. (2) din Constituţie, potrivit căruia cetăţenii se pot asocia liber în partide politice, deci fără restricţii, cât şi art. 22 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice la care România este parte şi art. 11 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, potrivit cărora dreptul de asociere nu poate fi îngrădit, singurele restrângeri posibile prin lege fiind doar cele care constituie "...măsuri necesare într-o societate democratică, pentru securitatea naţională, siguranţa publică, apărarea ordinii şi prevenirea infracţiunilor, protejarea sănătăţii sau a moralei ori pentru protecţia drepturilor şi libertăţilor altora". Se mai susţine, în continuare, că nici una dintre aceste condiţii nu îşi găseşte locul în cazul Legii nr. 27/1996. În sfârşit, se arată că este încălcat şi art. 37 alin. (1) din Constituţie, potrivit căruia cetăţenii se pot asocia liber în partide politice, sindicate şi alte forme de asociere, criteriile cantitative fiind astfel neconstituţionale, cu atât mai mult cu cât nu sunt întrunite nici condiţiile cerute de art. 49 din legea fundamentală cu privire la posibilitatea restrângerii unui drept. În opinia autorului sesizării "...scopul urmărit de legiuitor (...) se poate realiza prin stabilirea unui prag electoral, prin majorarea pragului existent sau prin sancţionarea neparticipării la alegerile pentru consiliile locale, măsuri care nu afectează exercitarea unui drept fundamental al cetăţeanului";

- referitor la art. 31 din Legea nr. 27/1996 se susţine că acesta încalcă art. 1 alin. (3), art. 8, art. 37 alin. (2) şi art. 148 alin. (1) din Constituţie, deoarece condiţiile impuse de textul criticat "...nu respectă dreptul de asociere liberă (...) şi nici pluralismul politic, atunci când dispune că nedesemnarea candidaţilor în două campanii electorale legislative succesive în cel puţin 10

[5] Publicată în Monitorul Oficial nr. 85 din 1 martie 1999.

circumscripţii va duce la încetarea existenţei partidului politic". Se arată, de asemenea, că legea poate prevedea instituirea unor condiţii cantitative pentru intrarea în Parlament, dar ele pot consta doar în instituirea unui "prag electoral", altfel "...s-ar împiedica înfiinţarea unor partide mai mici, care cu timpul ar putea să devină adevărate înfăptuitoare ale unor idei politice noi, cu audienţă tot mai mare la electorat, sau ale unor partide regionale, care urmăresc înfăptuirea unor scopuri politice specifice în unele zone ale ţării";

- în ceea ce priveşte art. 46 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 27/1996, se susţine că acesta contravine art. 15 din Constituţie, având caracter retroactiv şi afectând existenţa unor partide, înfiinţate potrivit vechii reglementări în vigoare la data aprobării Legii nr. 27/1996, cu argumentarea că "...un partid cu personalitate juridică recunoscută potrivit condiţiilor şi procedurilor legale în vigoare la data înfiinţării nu îşi poate pierde această personalitate pentru că nu îndeplineşte condiţiile de înfiinţare instituite printr-o lege ulterioară" şi că, astfel, îndeplinirea noilor condiţii constituie "...o adevărată prohibiţie pentru partidele mici" şi că în alte state cu democraţie consolidată nu sunt create astfel de obstacole.

Potrivit art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, s-au solicitat puncte de vedere preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului.

În punctul său de vedere Guvernul a opinat că cele trei dispoziţii legale criticate de autorul excepţiei sunt constituţionale din următoarele motive:

- art. 17 alin. (1) lit. b) şi art. 46 din Legea nr. 27/1996, deoarece Curtea Constituţională s-a pronunţat în cadrul controlului prealabil prin Decizia nr. 35 din 2 aprilie 1996, iar prin Decizia nr. 10 din 22 ianuarie 1997, rămasă definitivă prin Decizia nr. 337 din 15 iulie 1997, a fost respinsă excepţia de neconstituţionalitate a art. 46 din Legea nr. 27/1996, astfel cum a fost modificat prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 3/1996. Or, potrivit art. 23 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, republicată, "...nu pot face obiectul excepţiei prevederile legale a căror constituţionalitate a fost stabilită potrivit art. 145 alin. (1) din Constituţie..." şi deci excepţia privitoare la art. 17 alin. (1) lit. b) şi la art. 46 alin. (2) şi (3) urmează a fi respinsă ca inadmisibilă;

- art. 31 din Legea nr. 27/1996, deoarece acest text nu limitează dreptul la asociere şi nici nu contravine pluralismului politic, fiind în concordanţă cu art. 8 alin. (2) din Constituţie, potrivit căruia partidele politice se constituie şi îşi desfăşoară activitatea conform legii, excepţia fiind "vădit nefondată".

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale atacate, raportate la prevederile Constituţiei şi ale Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

În temeiul art. 144 lit. c) din Constituţie şi al art. 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, Curtea este competentă să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Prin Încheierea din 4 februarie 1998, pronunţată în Dosarul nr. 43 bis/1996, Tribunalul Bucureşti - Secţia a III-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 17 alin. (1) lit. b) şi ale art. 46 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 27/1996. Se constată însă că în şedinţa din 12 septembrie 1996, desfăşurată în faţa instanţei judecătoreşti, Partidul Creştin Democrat Maghiar din România a ridicat şi excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 31 din Legea nr. 27/1996. De aceea Curtea Constituţională urmează să se pronunţe şi asupra dispoziţiilor art. 31 din Legea nr. 27/1996.

I. Art. 17 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 27/1996 prevede:

"(1) Cererea de înregistrare a unui partid politic se depune la Tribunalul Municipiului Bucureşti, însoţită de: (...).

b) actul de constituire împreună cu lista semnăturilor de susţinere a cel puţin 10.000 de membri fondatori, domiciliaţi în cel puţin 15 dintre judeţele ţării, dar nu mai puţin de 300 în fiecare judeţ, însoţit de o declaraţie autentificată a conducătorului organului executiv al partidului privind autenticitatea semnăturilor."

Asupra constituţionalităţii acestor dispoziţii legale Curtea Constituţională s-a pronunţat în cadrul controlului prealabil de constituţionalitate prin Decizia nr. 35 din 2 aprilie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 75 din 11 aprilie 1996, constatând că acestea sunt constituţionale. În considerentele acestei decizii s-a reţinut că "aprecierea oportunităţii unui anumit prag de reprezentativitate nu este însă o problemă de constituţionalitate, atâta timp cât pragul instituit nu are ca efect suprimarea exercitării dreptului, urmărind numai, precum în legea de faţă, ca asocierea cetăţenilor în partide să aibă semnificaţia instituţionalizării unui curent politic fără de care partidul rezultat nu îşi poate îndeplini rolul său constituţional, prevăzut la art. 8 alin. (2), de a contribui la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor". Prin aceeaşi decizie Curtea a mai reţinut că: "<<fenomenul devalorizării partidelor>> nu ar trebui contracarat prin condiţia de reprezentativitate prevăzută, ci prin pragul electoral" şi că "nici aceste argumente nu privesc legitimitatea constituţională a prevederii atacate, ci disputa legată de oportunitatea sa politică".

În motivarea excepţiei s-a mai susţinut că art. 17 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 27/1996 contravine şi prevederilor art. 11 paragraful 2 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, care prevede: "Exercitarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri decât cele care, prevăzute prin lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea naţională, siguranţa publică, apărarea ordinii şi prevenirea infracţiunilor, protejarea sănătăţii sau a moralei ori pentru protecţia drepturilor şi libertăţilor altora. Prezentul articol nu interzice ca restrângeri legale să fie impuse exercitării acestor drepturi de către membrii forţelor armate, ai poliţiei sau ai administraţiei de stat."

Din analiza acestui text nu se constată însă nici un motiv care să justifice opinia autorului excepţiei. De altfel însuşi autorul excepţiei subliniază, în motivarea acesteia, că "...partidele politice sunt nu numai exponentele unor curente ideologice, ci şi instrumentele de drept public pentru exprimarea voinţei politice a unor categorii sociale etnice sau grupuri de persoane". Rezultă că nu poate reveni decât legiuitorului dreptul de a aprecia mărimea acestor grupuri. O corectă aplicare a principiului proporţionalităţii are în vedere ca reglementarea în anumite condiţii să nu conducă la suprimarea dreptului însuşi; or, sub acest aspect, Legea nr. 27/1996 nu are, prin condiţiile puse, semnificaţia unei interdicţii de exercitare a dreptului de asociere în partide politice.

S-a mai susţinut de către autorul excepţiei că în alte ţări astfel de limitări cantitative nu există, dându-se ca exemplu, în acest sens, Germania. Curtea Constituţională constată că, într-adevăr, în Legea partidelor politice din Germania nu se prevede necesitatea unui număr minim de membri; dar tot atât de adevărat este şi faptul că definiţia dată partidului politic la art. 2 din această lege relevă ideea că o asemenea asociaţie de cetăţeni este caracterizată, între altele, prin "întinderea şi soliditatea organizării lor, numărul membrilor şi veridicitatea poziţiei lor publice, oferind o garanţie suficientă sub aspectul seriozităţii scopurilor". De altfel şi în legislaţia altor state (de exemplu: Canada, Norvegia, Portugalia) există restrângeri ale dreptului de asociere în partide politice cu privire la numărul minim de membri.

În concluzie, faţă de cele reţinute prin Decizia nr. 35 din 2 aprilie 1996 a Curţii Constituţionale şi având în vedere că nu au intervenit elemente noi care să determine schimbarea jurisprudenţei

Curţii, precum şi în raport cu celelalte argumente menţionate mai sus, urmează ca excepţia privind dispoziţiile art. 17 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 27/1996 să fie respinsă.

II. Art. 31 din Legea nr. 27/1996 prevede următoarele:

"În cazul în care un partid politic nu desemnează candidaţi, singur sau în alianţă, în două campanii electorale legislative succesive, în cel puţin 10 circumscripţii sau nu a ţinut nici o adunare generală timp de 5 ani, Tribunalul Municipiului Bucureşti, la cererea Ministerului Public, va constata încetarea existenţei sale, cu respectarea normelor de procedură prevăzute de art. 23".

Obiectul criticii îl constituie numai acea parte din text referitoare la participarea în alegerile legislative, cu susţinerea că aceste dispoziţii sunt contrare prevederilor art. 1 alin. (3), art. 8, art. 37 alin. (2) şi ale art. 148 alin. (1) din Constituţie.

Curtea reţine că, potrivit Legii nr. 27/1996, un partid politic este o asociere de cetăţeni care participă în mod liber la formarea şi la exercitarea unei voinţe politice, având ca scop, între altele, participarea cu candidaţi în alegeri. O astfel de activitate este rezultatul firesc al exprimării, pe cale instituţională, a voinţei politice a membrilor asociaţiei respective. Este adevărat că textele constituţionale referitoare la dreptul la asociere permit formarea de organizaţii care nu îşi propun astfel de obiective legate de prezenţa în alegeri. Numai că aceste organizaţii nu pot revendica statutul de partid politic, având posibilitatea să rămână, cu condiţia înfiinţării şi desfăşurării activităţii lor potrivit legii, simple forme de asociere a cetăţenilor ţării în scopurile dorite de membrii lor, în conformitate cu opţiunile acestora, exprimate în mod liber, pe plan social, cultural, economic şi chiar politic.

Rezultă deci că toate criticile referitoare la dreptul de asociere sunt neîntemeiate, excepţia privind dispoziţiile art. 31 din Legea nr. 27/1996 urmând a fi respinsă.

III. Cu privire la art. 46 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 27/1996, critica are în vedere neretroactivitatea şi neconstituţionalitatea impunerii unor noi condiţii pentru organizaţii politice care funcţionează legal, în baza vechii reglementări.

Alin. (2) şi (3) ale art. 46 din Legea nr. 27/1996, astfel cum au fost modificate prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 3 din 25 iunie 1996, au următorul cuprins:

"(2) Până la 15 septembrie 1996 partidele politice existente se vor conforma prevederilor prezentei legi, depunând la Tribunalul Municipiului Bucureşti înscrisurile prevăzute la art. 17 alin. (1) şi (2).

(3) Termenul prevăzut la alineatul precedent este un termen de decădere."

Asupra constituţionalităţii acestor dispoziţii legale Curtea Constituţională s-a pronunţat prin Decizia nr. 35 din 2 aprilie 1996, reţinând că: "Instituirea unei dispoziţii tranzitorii nu poate fi considerată însă ca având un caracter retroactiv. De asemenea, aplicarea noii reglementări partidelor existente se justifică în temeiul principiului aplicării legii noi situaţiilor juridice în curs". Mai mult, se reţine că: "dacă noua reglementare nu s-ar aplica şi partidelor existente, s-ar crea inevitabil o discriminare ca urmare a privilegiului de care ar beneficia unele din aceste partide care nu ar întruni condiţia de reprezentativitate prevăzută de noua lege". De altfel, în acelaşi sens s-a mai pronunţat Curtea Constituţională şi prin deciziile nr. 10 din 22 ianuarie 1997 şi nr. 337 din 15 iulie 1997, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 295 din 30 octombrie 1997.

De aceea, având în vedere că nici cu privire la dispoziţiile acestui articol nu au intervenit elemente noi care să facă necesară schimbarea jurisprudenţei Curţii, urmează ca şi excepţia referitoare la art. 46 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 27/1996 să fie respinsă.

Pentru considerentele de mai sus, în temeiul art. 144 lit. c) şi al art. 145 alin. (2) din Constituţie, precum şi al art. 13 alin. (1) lit. A.c) şi al art. 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, în unanimitate, în ceea ce priveşte dispoziţiile art. 17 alin. (1) lit. b), ale art. 31 şi ale art. 46 alin. (2), şi cu majoritate de voturi, în ceea ce priveşte dispoziţiile art. 46 alin. (3) din Legea nr. 27/1996,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 17 alin. (1) lit. b), ale art. 31 şi ale art. 46 alin. (2) şi (3) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 3/1996, aprobată prin Legea nr. 46/1998, ridicată de Partidul Creştin Democrat Maghiar din România în Dosarul nr. 43 bis/1996 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a III-a civilă.

Definitivă.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 27 octombrie 1998.

DECIZIA nr. 59 din 23 martie 2000
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 3 alin. (2) din Legea partidelor politice nr. 27/1996[6]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 3 alin. (2) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, excepţie ridicată de Partidul România Mare în Dosarul nr. 3.175/1999 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din data de 7 martie 2000 şi au fost consemnate în încheierea de la acea dată, când, având nevoie de timp pentru a delibera, Curtea a amânat pronunţarea la 14 martie 2000 şi apoi la 21 martie şi la 23 martie 2000.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 10 septembrie 1999, pronunţată în Dosarul nr. 3.175/1999, Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 3 alin. (2) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, excepţie ridicată de Partidul România Mare.

Obiectul dosarului îl constituie contestaţiile formulate de Asociaţia Avocaţilor pentru Apărarea Drepturilor Omului - APADO Braşov, Centrul de Asistenţă pentru Organizaţiile Neguvernamentale - CENTRAS Bucureşti, Partidul Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate Mai Bună şi de Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Tribunalul Bucureşti împotriva Sentinţei civile nr. 2 din 2 martie 1999, pronunţată de Tribunalul Bucureşti - Secţia a IV-a civilă. Prin această sentinţă s-a respins acţiunea prin care se solicitase dizolvarea Partidului România Mare în temeiul art. 3 alin. (1) şi (2) şi al art. 29 din Legea partidelor politice nr. 27/1996. Spre a se pronunţa această sentinţă instanţa de judecată a considerat în esenţă că pe baza corelării dispoziţiilor art. 3 alin. (2) din aceeaşi lege cu cele ale art. 144 lit. i) din Constituţie "nu se poate cere dizolvarea unui partid politic pe cale judecătorească atunci când se pune în discuţie însăşi constituţionalitatea acestuia. De altfel, nici Legea nr. 27/1996 nu distinge, ci doar enumeră dizolvarea ca mod de încetare a activităţii unui partid politic, alături de hotărârea Curţii Constituţionale, fără a indica în mod expres cazurile de dizolvare".

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se susţin următoarele:

<<Legiuitorul constituant, cu privire la partidele politice, a consacrat un sediu general al materiei, art. 8, precum şi sedii speciale: art. 37 alin. (2) şi (3), art. 61 alin. (5), art. 72 alin. (3) lit. b), art. 102 alin. (2) şi art. 144 lit. i).

Din coroborarea acestor articole rezultă că:

1) organizarea şi funcţionarea partidelor politice se fac prin lege organică;

2) Curtea Constituţională este singura autoritate jurisdicţională care hotărăşte asupra "contestaţiilor care au ca obiect constituţionalitatea unui partid politic";

3) motivele de contestaţie, care au ca obiect constituţionalitatea unui partid politic, sunt limitativ prevăzute la art. 37 alin. (2) din Constituţie.

De vreme ce legiuitorul constituant, după ce în art. 8 alin. (1) precizează care este raţiunea de a fi a partidelor politice ("Partidele politice se constituie şi îşi desfăşoară activitatea în condiţiile legii. Ele contribuie la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor, respectând

[6] Publicată în Monitorul Oficial nr. 418 din 1 septembrie 2000

suveranitatea naţională, integritatea teritorială, ordinea de drept şi principiile democraţiei") şi după ce scoate în evidenţă că prima formă pe care o îmbracă asocierea, expresie a dreptului de asociere, este partidul politic, tranşează problema cardinală a acţiunii unui partid în afara cadrului constituţional. Textul este următorul: "Partidele sau organizaţiile care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranităţii, a integrităţii sau a independenţei României sunt neconstituţionale".>>

Autorul excepţiei susţine în continuare că: <<Este de observat, din interpretarea acestui text, că legiuitorul constituant are în vedere atât scopurile unui partid, ceea ce înseamnă cercetarea statutelor, a programelor politice, dar şi activitatea lor, ceea ce înseamnă compararea, prin raportare la Constituţie, a mesajelor transmise prin declaraţii ale liderilor, prin documente ale organelor de conducere sau prin orice alte forme de manifestare a unui partid politic, cum ar fi: mitingurile, demonstraţiile, marşurile de protest, întâlnirile cu alegătorii, conferinţele de presă etc.

Mai observăm că sunt puse în afara Constituţiei, pentru aspectele prevăzute la art. 37 alin. (2) la care ne referim, atât partidele politice, cât şi organizaţiile, subînţelegându-se că legiuitorul constituant are în vedere restul organizaţiilor cu caracter civil, sindical prin care se concretizează dreptul la asociere.

Comparând alin. (2) al art. 37 citat cu alin. (4) al aceluiaşi articol, în care se face referire numai la asociaţii, nu şi la partide, reiese că art. 3 alin. (2) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, prin partea referitoare la alin. (4) din art. 37 al Constituţiei, apare ca fiind un plus petita la Constituţie.

Dacă legiuitorul constituant ar fi urmărit ca alin. (4) al art. 37 să vizeze şi partidele politice, ar fi spus-o în mod expres, aşa cum de altfel se precizează în art. 37 alin. (2) la care ne referim.

În aceeaşi ordine de idei, ne apare ca fiind un adaos la Constituţie, realizat de Legea partidelor politice nr. 27/1996, prin art. 3 alin. (2), sub aspectul invocării, în această lege, şi a art. 30 alin. (7) ca fiind motiv de neconstituţionalitate.>>

În susţinerea excepţiei, se mai arată de către autorul acesteia că: <<Textul din Legea partidelor politice nr. 27/1996, la care ne referim, în redactarea cunoscută ["Sunt interzise partidele politice care, prin statutul, programele, propaganda de idei ori prin alte activităţi pe care le organizează, încalcă prevederile art. 30 alin. (7), art. 37 alin. (2) sau alin. (4) din Constituţie"], deşi foloseşte sintagma "sunt interzise", din împrejurarea că încorporează şi art. 37 alin. (2) din Constituţie, care se referă, fără echivoc, la neconstituţionalitate, în realitate are în vedere neconstituţionalitatea, după caz, a scopurilor sau a activităţii unui partid politic.

Dacă privim lucrurile în acest sens, iar art. 51 din Constituţie, care consacră supremaţia acesteia, ne obligă la o atare interpretare, atunci, logic, trebuie să admitem că legea organică a partidelor politice, sub pretextul interzicerii unor partide, în art. 3 alin. (2), a adăugat la motivele de neconstituţionalitate prevăzute de Constituţie.>>

Continuând motivarea excepţiei de neconstituţionalitate, autorul acesteia arată: <<Din două una: ori Constituţia are forţă juridică supremă şi la motivele sale de neconstituţionalitate, adică la sfera încălcărilor Constituţiei, ce atrage competenţa Curţii Constituţionale, nu se poate adăuga prin legea organică a partidelor, ori legea partidelor politice, care prevede, în plus faţă de art. 37 alin. (2), şi alte motive de neconstituţionalitate, pentru scopul sau acţiunea unui partid politic, este neconstituţională în ceea ce priveşte elementele în plus prevăzute faţă de cele reţinute de legiuitorul constituant.

La cele de mai sus se poate adăuga şi un argument care rezultă din interpretarea sistematică a prevederilor constituţionale.

Legiuitorul constituant nu întâmplător a stabilit în titlul I, intitulat "Principii generale", un sediu general al partidelor politice, relevând rolul cardinal, în democraţia constituţională şi în societatea românească, a pluralismului (ceea ce înseamnă, în primul rând, existenţa mai multor partide politice), pluralismul fiind atât o condiţie, cât şi o garanţie a democraţiei constituţionale.

De altfel, art. 8 din Constituţie, cu mesajul evocat mai sus, ne apare ca o continuare a principiului consacrat chiar în art. 1 alin. (3) din Constituţie: "România este stat de drept, democratic şi social, în care demnitatea omului, drepturile şi libertăţile cetăţenilor, libera dezvoltare a personalităţii umane, dreptatea şi pluralismul politic reprezintă valori supreme şi sunt garantate." (subl.ns.).

Observăm că pluralismul politic ne apare ca valoare supremă şi garantată, înainte de toate, de Constituţie, în România, ca stat de drept democratic şi social, stat prefigurat de aceeaşi Constituţie.

Din aceste texte cu valoare de principiu, la care putem să adăugăm art. 61 alin. (5), art. 102 alin. (1), rezultă, fără putinţă de tăgadă, calitatea partidelor politice de subiecte, proprio nomine, în raporturile de putere, mai exact de subiecte supraordonate în raporturile de drept constituţional şi de drept administrativ.

În alţi termeni, principiile constituţionale menţionate fundamentează o capacitate de drept public a partidelor politice, conducând la necesitatea calificării acestora, prin legea lor organică, ca persoane juridice de drept public, ceea ce în mod întemeiat se realizează prin art. 1 teza a doua din Legea partidelor politice nr. 27/1996.>>

De asemenea, în continuarea motivării excepţiei de neconstituţionalitate se mai arată: <<Dat fiind acest statut al partidelor politice, statut care pune, sub aspectul naturii juridice a personalităţii juridice, partidele politice pe acelaşi plan cu autorităţile publice, era firesc ca legiuitorul constituant să nu lase pe seama legii organice rezolvarea problemei de a şti pentru care motive de ordin constituţional, mai exact, pentru încălcarea căror texte din Constituţie această persoană de drept public - partidul politic - poate fi declarată neconstituţională, iar competenţa în acest sens aparţine, ca şi în cazul constituţionalităţii legii, ordonanţei etc., Curţii Constituţionale [art. 144 lit. i)].

În optica legiuitorului constituant nu poate fi vorba de mai multe motive de neconstituţionalitate, unele care să fie stabilite prin lege şi, eventual, să atragă competenţa instanţelor judecătoreşti şi altele să fie stabilite chiar de Constituţie, care atrag competenţa Curţii Constituţionale.

Este ca şi cum în materia neconstituţionalităţii legilor ar putea fi vorba de aspecte de neconstituţionalitate prevăzute de Constituţie, care sunt cercetate de Curtea Constituţională, şi aspecte de neconstituţionalitate dezvoltate chiar prin lege, ce ar atrage competenţa instanţelor judecătoreşti. Evident că este absurdă o asemenea interpretare, ea fiind neştiinţifică, contrară Constituţiei.

Prin urmare, legea care adaugă la motivele de neconstituţionalitate prevăzute de Constituţie este, prin prevederile respective, contrară Constituţiei.

Logica internă a edificiului constituţional este foarte clară: motivele de neconstituţionalitate sunt expres prevăzute de Constituţie, pentru un partid politic, iar competenţa judecării acestora aparţine Curţii Constituţionale.>>

Autorul excepţiei de neconstituţionalitate conchide: <<A pretinde că pot fi introduse, prin lege, şi alte motive de neconstituţionalitate decât cele prevăzute de art. 37 alin. (2), mai mult, care să fie cercetate de instanţele de drept comun, înseamnă a contraveni textelor din Constituţie care reglementează, într-un fel sau altul, rolul, locul, activitatea partidelor politice, precum şi sancţiunea şi instanţa competentă pentru ipoteza în care, fie în statut, fie în alt document

programatic, fie în activitatea politică concretă, apar aspecte care pun în cauză nu constituirea şi funcţionarea, din punct de vedere legal a partidului, ci constituirea şi funcţionarea din punct de vedere constituţional.>>

Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă, exprimându-şi opinia asupra excepţiei de neconstituţionalitate, apreciază că sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de art. 23 alin. (1), (2) şi (3) din Legea nr. 47/1992 pentru organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată, în scopul sesizării acesteia în vederea declanşării controlului de constituţionalitate, întrucât excepţia are ca obiect un text de lege în vigoare de care depinde soluţionarea cauzei, excepţia fiind ridicată la cererea unei părţi din proces. Instanţa judecătorească mai arată că dispoziţiile art. 3 alin. (2) din Legea partidelor politice nr. 27/1996 au mai făcut obiectul controlului de constituţionalitate anterior promulgării legii, când, prin Decizia nr. 35 din 2 aprilie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 75 din 11 aprilie 1996, Curtea Constituţională a constatat că aceste dispoziţii sunt constituţionale. Aceasta însă "nu exclude admisibilitatea excepţiei deoarece: a) prevederile legale menţionate au fost constatate ca fiind constituţionale, iar acest aspect nu împiedică efectuarea unui nou control conform interpretării per a contrario a dispoziţiilor art. 23 alin. (3) din Legea nr. 47/1992; b) excepţia de neconstituţionalitate se întemeiază şi pe alte motive decât cele examinate deja de Curtea Constituţională în cadrul controlului efectuat anterior promulgării legii". În concluzie, instanţa consideră că "dispoziţiile art. 3 alin. (2) din Legea partidelor politice, în măsura în care fac trimitere la dispoziţiile art. 30 alin. (7) şi art. 37 alin. (4) din Constituţie, sunt constituţionale", însă, din punct de vedere procedural, excepţia este admisibilă.

Potrivit prevederilor art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

Guvernul, în punctul său de vedere, apreciază că excepţia de neconstituţionalitate nu este întemeiată. Se arată că, potrivit dispoziţiilor art. 3 alin. (2) din Legea nr. 27/1996, "Sunt interzise partidele politice care, prin statutul, programele, propaganda de idei ori prin alte activităţi pe care le organizează, încalcă prevederile art. 30 alin. (7), art. 37 alin. (2) sau alin. (4) din Constituţie", dar prin art. 30 alin. (7) din Constituţie se interzice "defăimarea ţării şi a naţiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură naţională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violenţă publică, precum şi manifestările obscene, contrare bunelor moravuri". Aceste dispoziţii constituţionale impun şi interdicţii cetăţenilor, ca persoane fizice, privind libertatea de exprimare. Or, partidele politice nu pot fi exonerate de obligaţia de a respecta aceste interdicţii, întrucât ceea ce este interzis cetăţenilor ca persoane fizice nu poate fi permis structurilor asociative rezultate din exercitarea de către aceştia a dreptului de asociere. În caz contrar, libertatea de exprimare ar putea fi diferită, după cum se exercită de către cetăţeni într-o structură asociativă sau în afara unei asemenea structuri, ceea ce ar fi contrar art. 30 din Constituţie. În sprijinul celor arătate se invocă Decizia nr. 35 din 2 aprilie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 75 din 11 aprilie 1996. Cu privire la susţinerea potrivit căreia alin. (4) al art. 37 din Constituţie se referă numai la asociaţii, iar nu şi la partide politice, Guvernul consideră că termenul "asociaţii" este utilizat în sens generic, fiind incluse în cadrul formelor de asociere şi partidele politice, deoarece, potrivit alin. (1) al aceluiaşi articol din Constituţie, nu este necesară o enumerare a tuturor formelor asociative.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile autorului excepţiei, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea constată că a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 144 lit. c) din Constituţie, ale art. 1 alin. (1), ale art. 2, 3, 12 şi 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 3 alin. (2) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 87 din 29 aprilie 1996, care au următorul conţinut: "Sunt interzise partidele politice care, prin statutul, programele, propaganda de idei ori prin alte activităţi pe care le organizează, încalcă prevederile art. 30 alin. (7), art. 37 alin. (2) sau alin. (4) din Constituţie."

Dispoziţiile constituţionale la care face trimitere textul de lege criticat au următorul conţinut:

ART. 30 alin. (7)

"Sunt interzise de lege defăimarea ţării şi a naţiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură naţională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violenţă publică, precum şi manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.";

ART. 37 alin. (2) şi alin. (4)

"(2) Partidele sau organizaţiile care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranităţii, a integrităţii sau a independenţei României sunt neconstituţionale. [...]"

"(4) Asociaţiile cu caracter secret sunt interzise."

Prin critica de neconstituţionalitate se susţine că dispoziţiile art. 3 alin. (2) din Legea nr. 27/1996 sunt neconstituţionale pentru că, prin trimiterea expresă şi la dispoziţiile art. 30 alin. (7) şi ale art. 37 alin. (4) din Constituţie, se adaugă la motivele de neconstituţionalitate a partidelor politice, motive prevăzute la art. 37 alin. (2) din Legea fundamentală; temeiurile de neconstituţionalitate a partidelor politice sunt expres prevăzute în Constituţie, iar, conform art. 144 lit. i) din Constituţie, competenţa soluţionării contestaţiilor care au ca obiect constituţionalitatea unui partid politic aparţine Curţii Constituţionale.

Examinând această susţinere, Curtea Constituţională reţine că asupra constituţionalităţii dispoziţiilor art. 3 alin. (2) din Legea nr. 27/1996 privind trimiterea la dispoziţiile art. 30 alin. (7) din Constituţie s-a mai pronunţat prin Decizia nr. 35 din 2 aprilie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 75 din 11 aprilie 1996. Prin această decizie s-a constatat că dispoziţiile legale criticate sunt constituţionale, deoarece, potrivit prevederilor art. 30 alin. (7) din Constituţie, sunt interzise "defăimarea ţării şi a naţiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură naţională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violenţă publică, precum şi manifestările obscene, contrare bunelor moravuri. Partidele politice nu pot fi exonerate de obligaţia de a respecta interdicţiile impuse de Constituţie libertăţii de exprimare. Ceea ce este interzis cetăţenilor, ca persoane fizice, nu poate fi permis structurilor asociative rezultate din exercitarea de către aceştia a dreptului de asociere. De asemenea, exprimarea de către partid a voinţei politice a cetăţenilor, potrivit art. 8 alin. (2) din Constituţie, este concretizarea pe plan politic a libertăţii de exprimare prevăzute la art. 30 din Constituţie. Altminteri, ar însemna că această libertate să fie diferită, după cum se exercită de către cetăţeni într-o structură asociativă sau în afara unei asemenea structuri, ceea ce este contrar art. 30 din Constituţie".

Deoarece aceste considerente subzistă şi în cauza de faţă, neintervenind elemente noi care să le infirme spre a face necesară reconsiderarea lor, Curtea reţine că decizia menţionată îşi păstrează valabilitatea.

Totodată, Curtea constată că, potrivit prevederilor art. 144 lit. i) din Constituţie, Curtea Constituţională "hotărăşte asupra contestaţiilor care au ca obiect constituţionalitatea unui partid politic". Aşa fiind, având în vedere generalitatea acestei dispoziţii constituţionale, rezultă competenţa exclusivă a Curţii Constituţionale de a hotărî asupra contestaţiilor care au ca obiect constituţionalitatea unui partid politic, înregistrat potrivit legii, indiferent de prevederile sau principiile constituţionale a căror încălcare este invocată.

Faţă de cele de mai sus, în temeiul art. 30 alin. (7), al art. 37 alin. (2) şi (4), al art. 102, al art. 144 lit. c) şi i) şi al art. 145 alin. (2) din Constituţie, al art. 1 alin. (1), al art. 2, 3, 12, al art. 13 alin. (1) lit. A.c), precum şi al art. 23 şi al art. 25 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 3 alin. (2) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, excepţie ridicată de Partidul România Mare în Dosarul nr. 3.175/1999 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă şi constată că aceste prevederi legale sunt constituţionale, Curtea Constituţională având, potrivit art. 144 lit. i) din Constituţie, competenţa exclusivă de a hotărî asupra contestaţiilor care au ca obiect constituţionalitatea unui partid politic, înregistrat potrivit legii.

Definitivă şi obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 23 martie 2000.

DECIZIA nr. 268 din 17 octombrie 2002
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 19 alin. (4) şi ale art. 23 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, cu modificările ulterioare[7]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 19 alin. (4) şi ale art. 23 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, cu modificările ulterioare, excepţie ridicată de Ioan Antonescu în Dosarul nr. 4/P/2000 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă şi de contencios administrativ.

Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din 15 octombrie 2002 şi au fost consemnate în încheierea de la acea dată, când Curtea, având nevoie de timp pentru a delibera, a amânat pronunţarea la data de 17 octombrie 2002.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 26 februarie 2002, pronunţată în Dosarul nr. 4/P/2000, Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă şi de contencios administrativ a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 19 alin. (4) şi ale art. 23 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, cu modificările ulterioare. Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Ioan Antonescu într-un litigiu care are ca obiect reînregistrarea Partidului Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se susţine că textele de lege criticate, care prevăd caracterul definitiv al hotărârii judecătoreşti pronunţate de Curtea de Apel Bucureşti, referitoare la înregistrarea unui partid politic, respectiv la modificarea statutului unui partid politic, încalcă dispoziţiile art. 128, 21, 24, 11 şi 20 din Constituţie, precum şi ale unor tratate internaţionale la care România este parte, fără a se preciza însă în ce constă această încălcare.

Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă şi de contencios administrativ consideră că excepţia de neconstituţionalitate ridicată este nefondată, deoarece consacrarea prin textele legale criticate a caracterului definitiv al hotărârii Curţii de Apel Bucureşti nu îngrădeşte accesul liber la justiţie, de vreme ce art. 128 din Constituţie prevede că "Împotriva hotărârilor judecătoreşti, părţile interesate şi Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condiţiile legii". Se mai arată că, de altfel, art. 19 şi 23 din Legea nr. 27/1996 prevăd că hotărârea Curţii de Apel Bucureşti rămâne definitivă, în condiţiile în care există două grade de jurisdicţie pentru soluţionarea cererii partidului politic, întrucât împotriva hotărârii Tribunalului Bucureşti se poate face contestaţie în cinci zile de la comunicare.

Potrivit prevederilor art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

Preşedintele Camerei Deputaţilor consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, întrucât dispoziţiile de lege criticate permit accesul la justiţie şi parcurgerea a două grade de jurisdicţie, fiind aşadar în deplină concordanţă cu prevederile art. 21, 24 şi ale art. 125 alin. (3) şi art. 128 din Constituţie.

Guvernul apreciază că textele de lege criticate constituie expresia aplicării dispoziţiilor constituţionale ale art. 125 alin. (3) şi ale art. 128, potrivit cărora competenţa şi procedura de judecată sunt stabilite de lege şi, tot în condiţiile legii, părţile interesate pot exercita căile de atac

[7] Publicată în Monitorul Oficial nr. 815 din 11 noiembrie 2002.

împotriva hotărârilor judecătoreşti. Astfel, se arată că, deşi art. 19 şi 23 din Legea nr. 27/1996 prevăd că decizia Curţii de Apel Bucureşti este definitivă, împotriva acesteia se poate promova recurs, potrivit dreptului comun, iar împotriva hotărârii tribunalului se poate formula contestaţie. În legătură cu încălcarea art. 21 din Constituţie, se invocă jurisprudenţa Curţii Constituţionale prin care aceasta a statuat cu privire la principiul liberului acces la justiţie. Cu referire la celelalte texte constituţionale a căror încălcare este invocată de autorul excepţiei, se apreciază că nu au legătură cu dispoziţiile de lege criticate.

Preşedintele Senatului nu a transmis punctul său de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Preşedintelui Camerei Deputaţilor şi Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului şi dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 144 lit. c) din Constituţie, ale art. 1 alin. (1), art. 2, 3, 12 şi 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 19 alin. (4) şi ale art. 23 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, cu modificările ulterioare, al căror conţinut este următorul:

- Art. 19 alin. (4): "Decizia Curţii de Apel Bucureşti este definitivă.";
- Art. 23 alin. (4): "Curtea de Apel Bucureşti se pronunţă în termen de 15 zile de la înregistrarea contestaţiei, iar hotărârea sa este definitivă şi se publică în Monitorul Oficial al României."

Textele constituţionale considerate ca fiind încălcate sunt, în ordinea invocării lor, următoarele:

- Art. 128: "Împotriva hotărârilor judecătoreşti, părţile interesate şi Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condiţiile legii.";
- Art. 21: "(1) Orice persoană se poate adresa justiţiei pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor şi a intereselor sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept.";

- Art. 24: (1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) În tot cursul procesului, părţile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.";

- Art. 11: "(1) Statul român se obligă să îndeplinească întocmai şi cu bună-credinţă obligaţiile ce-i revin din tratatele la care este parte.

(2) Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern.";

- Art. 20: "(1) Dispoziţiile constituţionale privind drepturile şi libertăţile cetăţenilor vor fi interpretate şi aplicate în concordanţă cu Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, cu pactele şi cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanţă între pactele şi tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, şi legile interne, au prioritate reglementările internaţionale."

De asemenea, autorul excepţiei invocă şi încălcarea "principalelor tratate, pacte şi convenţii internaţionale" ratificate de România, enunţând un număr de 33 de astfel de acte internaţionale, fără a arăta însă în ce constă încălcarea acestui cadru convenţional.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, Curtea reţine că aceasta vizează dispoziţiile art. 19 alin. (4) şi ale art. 23 alin. (4) din Legea nr. 27/1996, referitoare la caracterul definitiv al hotărârilor pronunţate de Curtea de Apel Bucureşti în legătură cu cererea de înregistrare a unui partid politic, precum şi cele cu privire la încetarea activităţii partidului şi radierea lui din Registrul partidelor politice.

În opinia autorului excepţiei aceste dispoziţii de lege sunt contrare prevederilor constituţionale ale art. 128 referitoare la folosirea căilor de atac, ale art. 21 privind accesul liber la justiţie, ale art. 24 care garantează dreptul la apărare, ale art. 11 ce statuează în legătură cu dreptul internaţional şi dreptul intern şi ale art. 20 referitoare la tratatele internaţionale privind drepturile omului, fără însă, să formuleze o motivare din care să rezulte în ce constă această încălcare.

Din analiza susţinerilor formulate Curtea constată că, potrivit dispoziţiilor art. 19 din Legea nr. 27/1996, cuprins în cap. III "Înregistrarea partidelor politice", Tribunalul Bucureşti se pronunţă asupra cererii de înregistrare a partidului politic printr-o decizie, împotriva căreia se poate face contestaţie la Curtea de Apel Bucureşti. Conform alin. (4) al textului criticat ca fiind neconstituţional, contestaţia este soluţionată printr-o decizie definitivă a Curţii de Apel Bucureşti. De asemenea, legea stabileşte, tot în competenţa Tribunalului Bucureşti, şi procedura de înregistrare a modificărilor statutului sau a programului partidului politic. Astfel, art. 23 din lege prevede că Tribunalul Bucureşti se va pronunţa printr-o hotărâre asupra cererii Ministerului Public de încetare a activităţii partidului şi de radiere a acestuia din Registrul partidelor politice, în cazul în care partidul acţionează în baza unui statut a cărui modificare a fost respinsă de instanţa de judecată. Împotriva acestei hotărâri partea interesată poate face contestaţie la Curtea de Apel Bucureşti, care va pronunţa, în temeiul alin. (4) al aceluiaşi articol, o hotărâre definitivă. Rezultă că, sub aspectul criticat, şi anume faptul că decizia Curţii de Apel Bucureşti are caracter definitiv, dispoziţiile art. 19 şi 23 din Legea nr. 27/1996 nu numai că nu încalcă prevederile constituţionale ale art. 128, referitoare la folosirea căilor de atac, în condiţiile legii, ci sunt în deplină concordanţă cu acestea, în sensul că reglementează contestaţia împotriva hotărârii Tribunalului Bucureşti ca o cale de atac. Or, potrivit dispoziţiilor constituţionale, reglementarea căilor de atac împotriva hotărârilor judecătoreşti este atributul exclusiv al legiuitorului, ceea ce se întâmplă în cazul de faţă, întrucât reglementarea este cuprinsă în lege.

Curtea nu poate reţine nici încălcarea dispoziţiilor constituţionale ale art. 21 privind accesul liber la justiţie, care presupune accesul la mijloacele procedurale prin care justiţia se înfăptuieşte. Accesul liber la justiţie nu înseamnă că el trebuie asigurat la toate structurile judecătoreşti şi la toate căile de atac, deoarece, aşa cum statuează art. 125 alin. (3) din Constituţie, competenţa şi procedura de judecată sunt stabilite exclusiv de legiuitor, care poate institui reguli deosebite în considerarea unor situaţii diferite. În acest sens este şi jurisprudenţa constantă a Curţii Constituţionale, din care menţionăm, de exemplu, Decizia nr. 129 din 6 decembrie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 105 din 23 mai 1996, şi Decizia nr. 156 din 15 mai 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 339 din 26 iunie 2001.

În opinia autorului excepţiei, art. 19 alin. (4) şi art. 23 alin. (4) din Legea nr. 27/1996 contravin şi art. 24 din Constituţie, care garantează dreptul la apărare. Curtea constată că textele criticate nu conţin dispoziţii de natură să îngrădească drepturile procesuale ale părţilor ori dreptul de a fi asistate de un avocat în tot cursul procesului, astfel că, şi sub acest aspect, excepţia este neîntemeiată.

În sfârşit, Curtea observă că nici în legătură cu contrarietatea dintre textele de lege criticate şi "principalele tratate, pacte şi convenţii internaţionale" ratificate de România nu sunt formulate motive de neconstituţionalitate, astfel că prevederile constituţionale ale art. 11 privind "Dreptul

internaţional şi dreptul intern" şi cele ale art 20 referitoare la "Tratatele internaţionale privind drepturile omului", invocate de asemenea ca fiind încălcate, nu sunt incidente în cauză.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 144 lit. c) şi al art. 145 alin. (2) din Constituţie, al art. 13 alin. (1) lit. A.c), al art. 23 alin. (3) şi al art. 25 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 19 alin. (4) şi ale art. 23 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, cu modificările ulterioare, excepţie ridicată de Ioan Antonescu în Dosarul nr. 4/P/2000 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă şi de contencios administrativ.

Definitivă şi obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 17 octombrie 2002.

1.2. DECIZII PRIVIND LEGEA PARTIDELOR POLITICE NR. 14/2003

DECIZIA nr. 119 din 25 martie 2003
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 26 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 14/2003[8]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 23 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, excepţie ridicată de Partidul Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună, prin reprezentant Ion Antonescu, în Dosarul nr. 27/P/2000 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

La apelul nominal răspund autorul excepţiei, prin reprezentant Ion Antonescu, precum şi părţile Viorica Ştefania Oprea, Elena Lupu, Ramona Oprea, Ştefan Oprea, Cătălina Coandă şi Marcel Coandă.

Reprezentantul autorului excepţiei solicită acordarea unui nou termen de judecată, în vederea primirii de la Senat şi Camera Deputaţilor a punctelor de vedere prevăzute de art. 19 din Legea nr. 47/1992, republicată.

Reprezentantul Ministerului Public se opune amânării judecării cauzei, având în vedere că dosarul se află la al patrulea termen de judecată şi că, potrivit art. 19 din Legea nr. 47/1992, republicată, instituţiile menţionate nu sunt obligate să trimită punctele lor de vedere asupra excepţiei ridicate.

Curtea, deliberând, respinge cererea de acordare a unui nou termen de judecată.

Reprezentantul autorului excepţiei solicită admiterea excepţiei ridicate, arătând că, deşi textul criticat a fost abrogat prin Legea partidelor politice nr. 14/2003, soluţia legislativă a fost preluată în art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4) din acest act normativ. Hotărârea Curţii de Apel Bucureşti, care soluţionează contestaţia formulată împotriva deciziei Tribunalului Bucureşti de respingere a cererii de înregistrare a unui partid politic, este definitivă, ceea ce îl privează pe autorul excepţiei, în mod neconstituţional, de calea de atac a apelului. Consideră că textul criticat contravine art. 1, 21, 24 şi 128 din Constituţie şi prevederilor Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi ale Declaraţiei Universale a Drepturilor Omului.

Celelalte părţi citate arată că sunt de acord cu susţinerile autorului excepţiei.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate ca fiind neîntemeiată, arătând că, potrivit art. 128 din Constituţie, legiuitorul are competenţa exclusivă de a reglementa numărul căilor de atac, iar conform jurisprudenţei constante a Curţii Constituţionale, accesul liber la justiţie nu presupune accesul la toate instanţele şi la toate căile de atac.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 1 aprilie 2002, Tribunalul Bucureşti - Secţia a IV-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 23 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, excepţie ridicată de Partidul Solidarităţii Democratice pentru

[8] Publicată în Monitorul Oficial nr. 246 din 10 aprilie 2003.

Şanse Egale şi o Societate mai Bună, prin reprezentant Ion Antonescu, în Dosarul nr. 27/P/2000 al acelei instanţe.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia a arătat că textul criticat încalcă dispoziţiile art. 21, 24 şi 128 din Constituţie, privind liberul acces la justiţie, dreptul la apărare şi folosirea căilor de atac, întrucât hotărârea definitivă a Curţii de Apel Bucureşti, care soluţionează contestaţia formulată împotriva deciziei Tribunalului Bucureşti de respingere a cererii de înregistrare a unui partid politic, este definitivă, neputând fi apelată. S-a susţinut, de asemenea, că imposibilitatea atacării cu apel a acestei hotărâri încalcă şi numeroase texte din acte internaţionale la care România este parte, printre care Declaraţia Universală a Drepturilor Omului şi Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale.

În susţinerea acestei excepţii s-a invocat încălcarea următoarelor texte constituţionale:

- Art. 21: "(1) Orice persoană se poate adresa justiţiei pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor şi a intereselor sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept.";

- Art. 24: "(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) În tot cursul procesului, părţile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.";

- Art. 128: "Împotriva hotărârilor judecătoreşti, părţile interesate şi Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condiţiile legii."

Tribunalul Bucureşti - Secţia a IV-a civilă apreciază că dispoziţiile atacate sunt constituţionale, întrucât "rezultă cu evidenţă că petentul s-a putut adresa justiţiei, a beneficiat de pronunţarea unei hotărâri judecătoreşti şi de drepturile şi garanţiile procesuale recunoscute oricărei părţi în procesul civil român". Pe de altă parte, Constituţia prevede, în art. 128, că exercitarea căilor de atac se face "în condiţiile legii", or legea partidelor politice stabileşte, în conformitate cu textul constituţional, căile de atac şi termenele de exercitare a acestora în materia partidelor politice.

În conformitate cu dispoziţiile art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

De asemenea, potrivit dispoziţiilor art. 18^1 din Legea nr. 35/1997 privind organizarea şi funcţionarea instituţiei Avocatul Poporului, cu modificările ulterioare, a fost solicitat punctul de vedere al acestei instituţii cu privire la excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Guvernul susţine că excepţia de neconstituţionalitate ridicată este neîntemeiată. În esenţă, Guvernul consideră că, "în anumite cazuri, hotărârile judecătoreşti, inclusiv încheierile, nu pot fi atacate sau împotriva lor pot fi exercitate numai anumite căi de atac". Referindu-se la jurisprudenţa constantă în acest sens a Curţii Constituţionale, Guvernul apreciază că "dreptul la folosirea căilor de atac nu presupune accesul la toate instanţele judecătoreşti".

Avocatul Poporului consideră că textul atacat este constituţional, deoarece, conform jurisprudenţei constante a Curţii Constituţionale, "competenţa de judecată şi procedura sunt stabilite de legiuitor, care poate prevedea reguli diferite, asigurând părţilor posibilitatea de a ajunge în faţa instanţelor judecătoreşti".

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile părţilor, concluziile procurorului,

dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

Potrivit dispoziţiilor art. 144 lit. c) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (1), ale art. 2, 3, 12 şi 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

La data pronunţării Curtea constată că Legea nr. 27/1996 nu mai este în întregime în vigoare, însă dispoziţiile legale criticate se regăsesc în art. 26 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 25 din 17 ianuarie 2003. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie aşadar dispoziţiile art. 26 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, text care are următorul cuprins:

"(4) Curtea de Apel Bucureşti se pronunţă în termen de 15 zile de la înregistrarea contestaţiei, iar hotărârea sa este definitivă şi irevocabilă."

Autorul excepţiei susţine că dispoziţiile legale criticate încalcă prevederile art. 21, 24 şi 128 din Constituţie, care au următorul conţinut:

- Art. 21 - Accesul liber la justiţie:

"(1) Orice persoană se poate adresa justiţiei pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor şi a intereselor sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept.";

- Art. 24 - Dreptul la apărare:

"(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) În tot cursul procesului, părţile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.";

- Art. 128 - Folosirea căilor de atac:

"Împotriva hotărârilor judecătoreşti, părţile interesate şi Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condiţiile legii."

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine următoarele:

Caracterul definitiv al deciziei Curţii de Apel nu numai că nu încalcă prevederile constituţionale ale art. 128 referitoare la folosirea căilor de atac, în condiţiile legii, ci este în deplină concordanţă cu acestea, în sensul că reglementează tocmai calea de atac împotriva hotărârii Tribunalului Bucureşti. Or, potrivit dispoziţiilor constituţionale, reglementarea căilor de atac împotriva hotărârilor judecătoreşti este atributul exclusiv al legiuitorului.

În ceea ce priveşte pretinsa încălcare a dispoziţiilor constituţionale ale art. 21 privind accesul liber la justiţie, Curtea a statuat în mod constant, în jurisprudenţa sa, că accesul liber la justiţie nu presupune accesul la toate structurile judecătoreşti şi la toate căile de atac, deoarece, aşa cum prevede art. 125 alin. (3) din Constituţie, competenţa şi procedura de judecată sunt stabilite exclusiv de legiuitor, care poate institui reguli deosebite, în considerarea unor situaţii diferite.

În acest sens este şi jurisprudenţa constantă a Curţii Constituţionale, spre exemplu Decizia nr. 129 din 6 decembrie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 105 din 23 mai 1996, şi Decizia nr. 156 din 15 mai 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 339 din 26 iunie 2001.

În ceea ce priveşte susţinerea conform căreia textul criticat contravine şi art. 24 din Constituţie, care garantează dreptul la apărare, Curtea constată că textul criticat nu conţine dispoziţii de natură să îngrădească drepturile procesuale ale părţilor ori dreptul de a fi asistate de un avocat în tot cursul procesului, astfel că, şi sub acest aspect, excepţia este neîntemeiată.

De altfel, Curtea s-a mai pronunţat asupra soluţiei legislative criticate de autorul excepţiei. Prin Decizia nr. 268 din 17 octombrie 2002, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de acelaşi

autor a fost respinsă. În cauza de faţă nu s-au învederat elemente noi care să determine reconsiderarea jurisprudenţei Curţii Constituţionale.

Faţă de cele de mai sus, în temeiul art. 144 lit. c) şi al art. 145 alin. (2) din Constituţie, precum şi al art. 13 alin. (1) lit. A.c), al art. 23 şi al art. 25 alin. (1) şi (4) din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 26 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Partidul Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună, prin reprezentant Ion Antonescu, în Dosarul nr. 27/P/2000 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

Definitivă şi obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 25 martie 2003.

DECIZIA nr. 53 din 12 februarie 2004
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 55 din Legea partidelor politice nr. 14/2003[9]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 55 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Partidul România Mare în Dosarul nr. 16.039/2002 al Judecătoriei Sectorului 2 Bucureşti.

La apelul nominal răspunde Uniunea Democrată Maghiară din România, prin avocat Gyorgy Frunda, cu delegaţie la dosar, constatându-se lipsa autorului excepţiei, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

Reprezentantul părţii prezente solicită respingerea excepţiei de neconstituţionalitate ca neîntemeiată. În acest sens, arată că dispoziţiile art. 55 din Legea partidelor politice nr. 14/2003 nu numai că nu încalcă prevederile art. 16 din Constituţie, ci constituie chiar aplicarea principiului egalităţii de şanse şi al nediscriminării consacrat de acestea. De asemenea, consideră că textul de lege criticat este în concordanţă cu art. 14 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, precum şi cu jurisprudenţa Curţii Constituţionale şi a Curţii Europene a Drepturilor Omului.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei, întrucât apreciază că art. 55 din Legea nr. 14/2003 nu contravine dispoziţiilor constituţionale invocate ca fiind încălcate.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 13 mai 2003, pronunţată în Dosarul nr. 16.039/2002, Judecătoria Sectorului 2 Bucureşti a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 55 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Partidul România Mare într-o cauză civilă având ca obiect o cerere de dizolvare a Uniunii Democrate Maghiare din România.

În motivarea excepţiei se susţine că dispoziţiile art. 55 din Legea partidelor politice nr. 14/2003 contravin art. 16 din Constituţie, privind egalitatea în drepturi, întrucât "creează, în favoarea organizaţiilor aparţinând minorităţilor naţionale care participă la alegeri, un regim special, derogatoriu de la dreptul comun al asociaţiilor, astfel după cum este reglementat prin Ordonanţa Guvernului nr. 26/2000". De asemenea, se susţine că, prin stabilirea criteriului participării la alegeri, textul creează discriminare între asociaţii, ceea ce permite acestora să "desfăşoare o activitate pur politică, contrar scopului lor".

Judecătoria Sectorului 2 Bucureşti apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este întemeiată. În acest sens, se arată că textul de lege criticat instituie o inegalitate între asociaţii pe criteriul unic al participării acestora la alegeri, cu consecinţa stabilirii unui regim privilegiat şi discriminatoriu de activitate, organizare şi obligaţii.

În conformitate cu dispoziţiile art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate. De asemenea, în conformitate cu dispoziţiile art. 18^1 din Legea nr. 35/1997, cu modificările ulterioare, s-a solicitat punctul de vedere al instituţiei Avocatul Poporului.

[9] Publicată în Monitorul Oficial nr. 240 din 18 martie 2004.

Guvernul apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În esenţă, în susţinerea acestui punct de vedere, arată că art. 16 din Constituţie priveşte persoanele fizice şi are în vedere egalitatea de şanse între cetăţeni, pe când textul de lege criticat îşi are temeiul în prevederile constituţionale ale art. 62 alin. (2), care creează pentru organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale un regim diferit de regimul celorlalte asociaţii şi fundaţii, menit "să le permită nu numai participarea la alegeri, dar şi reprezentarea lor în Parlament, chiar dacă nu întrunesc în alegeri numărul de voturi necesar reprezentării".

Avocatul Poporului apreciază că dispoziţiile art. 55 din Legea nr. 14/2003 nu încalcă art. 16 din Constituţie. În acest sens, arată că organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, al căror temei constituţional este art. 62 alin. (2), se află într-o situaţie diferită faţă de organizaţiile aparţinând celorlalţi cetăţeni români, ceea ce justifică regimuri juridice diferite.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului şi dispoziţiile de lege criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, republicată, precum şi ale art. 1 alin. (1), art. 2, 3, 12 şi 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie art. 55 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, care prevede: "Organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care participă la alegeri li se aplică în mod corespunzător prevederile prezentei legi, cu excepţia art. 6, art. 10 lit. e), art. 12 alin. (1), art. 18, 19, 27, art. 46 alin. (1) lit. e) şi f), art. 47, 48 şi 53."

În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate, aceste dispoziţii de lege contravin art. 16 alin. (1) din Constituţie, republicată, care prevede: "(1) Cetăţenii sunt egali în faţa legii şi a autorităţilor publice, fără privilegii şi fără discriminări."

Examinând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, Curtea Constituţională constată că aceasta este neîntemeiată şi, în consecinţă, urmează a fi respinsă.

În esenţă, critica de neconstituţionalitate constă în susţinerea potrivit căreia art. 55 din Legea nr. 14/2003 asimilează organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care participă în alegeri cu partidele politice, creându-le astfel un regim special, derogatoriu de la dreptul comun cu privire la asociaţii şi fundaţii reglementat de Ordonanţa Guvernului nr. 26/2000. În consecinţă, se consideră că prevederile menţionate contravin principiului egalităţii cetăţenilor în faţa legii, fără privilegii şi fără discriminări, consacrat de art. 16 din Constituţia republicată.

În legătură cu aceste susţineri, Curtea constată că dispoziţiile art. 55 din Legea nr. 14/2003 nu încalcă art. 16 din Constituţia republicată, ci, în realitate, sunt chiar în sensul aplicării principiului egalităţii de şanse între cetăţeni, prin înlăturarea, potrivit prevederilor constituţionale ale art. 4 alin. (2), a oricăror forme de discriminare, între altele, pe criterii "[...] de naţionalitate, de origine etnică, [...], de apartenenţă politică [...]".

Totodată, controlul de constituţionalitate a textului de lege criticat trebuie raportat şi la prevederile art. 62 alin. (2) din Constituţia republicată, care stabilesc că "Organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament, au dreptul la câte un loc de deputat, în condiţiile legii electorale. Cetăţenii unei minorităţi naţionale pot fi reprezentaţi numai de o singură organizaţie". Rezultă că însăşi Constituţia conferă un regim special organizaţiilor aparţinând minorităţilor naţionale care să le permită acestora reprezentarea politică în cadrul autorităţii legiuitoare. Aşadar, art. 55 din

Legea nr. 14/2003, care stabileşte că prevederile legii partidelor politice se aplică, cu excepţia articolelor pe care le menţionează, organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care participă la alegeri, este în concordanţă cu acest text constituţional. În virtutea acestui text constituţional, care legitimează participarea organizaţiilor cetăţenilor care aparţin minorităţilor naţionale la alegerile parlamentare, aceste organizaţii urmează a fi asimilate celorlalţi actori electorali, în speţă partidele politice, în lipsa unei asemenea asimilări fiind pusă în pericol egalitatea de şanse a celor care participă la acest scrutin.

Cu alte cuvinte, organizaţiile create în baza dreptului de asociere, stabilit în art. 40 din Constituţia republicată, se pot afla în situaţii juridice diferite, după cum participă sau nu la alegeri. Atunci când ele participă la alegeri, în condiţiile legii, asimilarea lor cu ceilalţi actori ai procesului electoral este impusă de principiul egalităţii de şanse în derularea procesului electoral.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) şi art. 147 alin. (4) din Constituţia republicată, precum şi al art. 13 alin. (1) lit. A.c), al art. 23 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 55 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Partidul România Mare în Dosarul nr. 16.039/2002 al Judecătoriei Sectorului 2 Bucureşti.

Definitivă şi obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 12 februarie 2004.

DECIZIA nr. 65 din 24 februarie 2004
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4) şi art. 52 alin. (2) din Legea partidelor politice nr. 14/2003[10]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4), în ceea ce priveşte caracterul "definitiv şi irevocabil" al hotărârii Curţii de Apel Bucureşti, precum şi ale art. 51 alin. (4) şi art. 52 alin. (2) din Legea partidelor politice nr. 14/2003. Excepţia a fost ridicată de Partidul Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună în Dosarul nr. 27/PARTIDE/2000 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

La apelul nominal răspund autorul excepţiei, prin preşedinte Ioan Antonescu, precum şi partea Elena Lupu, constatându-se lipsa părţilor Ştefania Viorica Oprea, Marcel Coandă, Ramona Oprea, Ştefan Oprea, Cătălina Coandă, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

Reprezentantul autorului excepţiei solicită admiterea acesteia, arătând că textele de lege criticate încalcă prevederile constituţionale ale art. 21, 24, 50, 51, 54, 123, art. 125 alin. (1), art. 128 şi art. 144 lit. c), precum şi dispoziţii din pactele, tratatele şi convenţiile internaţionale referitoare la drepturile omului şi libertăţile fundamentale, ratificate de România şi care, potrivit art. 20 din Constituţie, fac parte din dreptul intern.

Partea Elena Lupu solicită, de asemenea, admiterea excepţiei, invocând încălcarea aceloraşi prevederi constituţionale şi convenţionale arătate de reprezentantul autorului excepţiei.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei, întrucât apreciază că dispoziţiile criticate din Legea partidelor politice nr. 14/2003 sunt constituţionale.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 27 august 2003, pronunţată în Dosarul nr. 27/PARTIDE/2000, Tribunalul Bucureşti - Secţia a IV-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor, în ordinea invocării, art. 51 alin. (4), art. 52 alin. (2), precum şi art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4), în ceea ce priveşte caracterul "definitiv şi irevocabil" al hotărârii Curţii de Apel Bucureşti, toate din Legea partidelor politice nr. 14/2003. Excepţia a fost ridicată de Partidul Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună într-o cauză având ca obiect înregistrarea acestui partid politic.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se susţine că prevederile de lege criticate sunt contrare "dispoziţiilor Constituţiei României, art. 21, 24, 50, 51, 54, 123, 125 (1), în general, şi art. 128 şi 144 (c), în special, raportate la Codul de procedură civilă, inclusiv pactele, tratatele şi convenţiile internaţionale semnate de România ca parte şi ratificate de Parlamentul ţării noastre, toate acestea făcând parte din dreptul intern". În esenţă, în opinia autorului excepţiei, prin textele de lege menţionate "au fost şi sunt afectaţi zeci de mii de români cu drept de vot", întrucât "cei interesaţi au reuşit să golească de conţinut şi să anuleze multe drepturi fundamentale ale românilor prevăzute în Legea fundamentală", şi anume: libera dezvoltare a cetăţenilor, dreptatea şi pluralismul politic, "pe calea refuzului abuziv de a fi judecate şi soluţionate cererile de recurs pentru înregistrarea Partidului Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună"; egalitatea între cetăţeni; pluralismul politic; tratatele, pactele şi convenţiile internaţionale

[10] Publicată în Monitorul Oficial nr. 216 din 11 martie 2004.

ratificate de România şi care fac parte din dreptul intern, precum şi Declaraţia Universală a Drepturilor Omului. De asemenea, în legătură cu Legea nr. 14/2003 se mai susţine că aceasta: "reprezintă un coş cu bile negre pentru cei care trebuiau să onoreze obligaţiile asumate prin numeroasele acte normative internaţionale la care România este parte - documente ratificate de Parlamentul acestei ţări, care trebuie să asigure condiţii normale de atingere a standardelor enunţate în Carta Naţiunilor Unite, în Declaraţia Universală a Drepturilor Omului"; nesocoteşte cu aroganţă Constituţia României; constituie o ofensă grea adusă Declaraţiei Universale a Drepturilor Omului şi o atitudine impardonabilă faţă de idealurile lumii civilizate; anulează dreptul sfânt la asociere şi dreptul de a candida şi de a fi ales; reprezintă un afront faţă de Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, în general, şi faţă de protocoalele adiţionale la acesta; reprezintă o umilire a multor milioane de români cu drept de vot, contrar Pactului internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale; reprezintă o nesocotire gravă la adresa Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, precum şi a protocoalelor adiţionale la aceasta; încurajează incomensurabil atitudinile şi formele de discriminare contra Convenţiei pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare.

Tribunalul Bucureşti - Secţia a IV-a civilă apreciază că excepţia de neconstituţionalitate ridicată este neîntemeiată, "întrucât legiuitorul are posibilitatea să prevadă căile de atac pe care le consideră oportune, în funcţie şi de finalitatea actului normativ".

În conformitate cu dispoziţiile art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate. De asemenea, în conformitate cu dispoziţiile art. 18^1 din Legea nr. 35/1997, cu modificările ulterioare, s-a solicitat punctul de vedere al instituţiei Avocatul Poporului.

Preşedintele Camerei Deputaţilor apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În acest sens arată că, în esenţă, criticile formulate vizează aspecte de natură politică şi situaţii de fapt cu privire la care Curtea Constituţională nu este competentă să se pronunţe. În legătură cu invocarea încălcării prevederilor art. 11 şi 20 din Constituţie, consideră că acestea nu sunt incidente şi relevante în soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate. Cu privire la susţinerile referitoare la nesocotirea prevederilor constituţionale ale art. 21, arată că, în sensul jurisprudenţei Curţii Constituţionale, accesul liber la justiţie nu înseamnă asigurarea accesului la toate structurile judecătoreşti şi la exercitarea tuturor căilor de atac, ci numai la cele stabilite prin lege. În sfârşit, mai arată că din conţinutul textelor de lege criticate nu rezultă că ele ar contraveni dreptului la apărare, prevăzut de art. 24 din Constituţie, şi nici art. 129 din aceasta, referitor la folosirea căilor de atac.

Guvernul apreciază că excepţia de neconstituţionalitate ridicată este neîntemeiată. Astfel, în legătură cu invocarea încălcării prin dispoziţiile de lege criticate a prevederilor art. 21, 24, 125 şi 128 din Constituţie, se arată că "persoanele interesate au posibilitatea de a apela la instanţele judecătoreşti, de a fi apărate şi de a se prevala de toate garanţiile procesuale care condiţionează într-o societate democratică procesul echitabil". Tot astfel, din interpretarea dispoziţiilor constituţionale ale art. 125 şi 128 rezultă că reglementarea căilor ordinare sau extraordinare de atac "este de competenţa exclusivă a legiuitorului, care poate institui reguli speciale de procedură în considerarea unor situaţii deosebite cum ar fi asigurarea celerităţii judecării cauzei". Respectând aceste dispoziţii constituţionale, legiuitorul a stabilit că hotărârea Tribunalului Bucureşti de înregistrare sau respingere a înregistrării unui partid politic poate fi contestată în faţa Curţii de Apel Bucureşti, ceea ce asigură accesul liber la un grad de jurisdicţie. Arată că, aşa cum s-a reţinut în jurisprudenţa Curţii Constituţionale, de exemplu prin Decizia Plenului nr. 1 din 18 februarie 1994, "art. 13 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor

fundamentale nu impune un anumit număr al gradelor de jurisdicţie sau un anumit număr al căilor de atac", iar potrivit celor statuate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului prin hotărârea pronunţată în cazul "Golder împotriva Regatului Unit", anul 1975, "Dreptul de acces la tribunale nu este absolut. Fiind vorba de un drept pe care convenţia l-a recunoscut fără să îl definească în sensul restrâns al cuvântului, există posibilitatea limitărilor implicit admise chiar în afara limitelor care circumscriu conţinutul oricărui drept". Aşa fiind, consideră că nici art. 20 alin. (2) din Constituţie nu este încălcat. În legătură cu susţinerile de neconstituţionalitate a art. 51 alin. (4) şi art. 52 alin. (2) din Legea nr. 14/2003, care prevăd obligativitatea publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, doar a hotărârilor referitoare la înregistrarea şi radierea partidelor politice, arată că "legiuitorul a avut în vedere asigurarea unei formalităţi de publicitate cu privire la partidele nou înregistrate sau radiate, întrucât publicarea se realizează după ce menţiunile respective au fost operate în Registrul partidelor politice", care nu conţine rubrici şi cu privire la cererile de înregistrare respinse de instanţele judecătoreşti competente. În sfârşit, arată că, de altfel, prevederile din Constituţie invocate nici nu au incidenţă în cauză, iar aspectele semnalate în legătură cu privire la refuzul de eliberare a unor copii legalizate de pe hotărârea judecătorească de respingere a cererii de înregistrare a unui partid politic ţin de modul de aplicare a legii, iar nu de neconcordanţa cu dispoziţiile constituţionale.

Avocatul Poporului consideră că prevederile art. 51 alin. (4), art. 52 alin. (2), art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 14/2003 sunt constituţionale. Astfel, în legătură cu susţinerile privind neconstituţionalitatea art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4) din legea criticată prin raportare la dispoziţiile art. 21 şi 128 din Constituţie, arată că textele vizate de excepţie prevăd procedura de soluţionare a cererilor pentru înregistrarea partidului politic sau modificarea statutului acestuia, iar împotriva hotărârii de respingere a cererilor persoana interesată poate face contestaţie la Curtea de Apel Bucureşti, în termen de 5 zile de la data comunicării hotărârii Tribunalului Bucureşti. Mai arată că, de altfel, "Constituţia nu conţine nici o dispoziţie cu privire la gradele de jurisdicţie pe care trebuie să le parcurgă procesele până la adoptarea soluţiei finale", iar aşa cum s-a statuat în jurisprudenţa Curţii Constituţionale, accesul la justiţie nu presupune în toate cazurile accesul la toate structurile judecătoreşti şi la toate căile de atac prevăzute de lege, competenţa reglementării lor revenind, potrivit dispoziţiilor constituţionale ale art. 125, exclusiv legiuitorului. În ceea ce priveşte invocarea încălcării art. 24 din Constituţie, arată că textele de lege criticate "nu conţin dispoziţii de natură să îngrădească drepturile procesuale ale părţilor ori dreptul de a fi asistate de un avocat în tot cursul procesului", iar prevederile constituţionale ale art. 47 nu sunt incidente în cauză.

Preşedintele Senatului nu a comunicat punctul său de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale preşedintelui Camerei Deputaţilor, Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului şi dispoziţiile de lege criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, republicată, precum şi ale art. 1 alin. (1), ale art. 2, 3, 12 şi 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie, în ordinea invocării lor, prevederile art. 51 alin. (4) şi art. 52 alin. (2), în ceea ce priveşte caracterul "definitiv şi irevocabil" al deciziei Curţii de Apel Bucureşti, precum şi art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4), toate din Legea partidelor politice nr. 14/2003. Textele de lege criticate prevăd:

- Art. 51 alin. (4): "Înregistrarea şi radierea partidelor politice, operate în Registrul partidelor politice, se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.";

- Art. 52 alin. (2): "Prevederile art. 51 alin. (2) - (4) se aplică în mod corespunzător.";

- Art. 21 alin. (4): "Decizia Curţii de Apel Bucureşti este definitivă şi irevocabilă.";

- Art. 26 alin. (4): "Curtea de Apel Bucureşti se pronunţă în termen de 15 zile de la înregistrarea contestaţiei, iar hotărârea sa este definitivă şi irevocabilă."

În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate, aceste prevederi de lege contravin următoarelor dispoziţii din Constituţie: art. 21 "Accesul liber la justiţie", art. 24 "Dreptul la apărare", art. 50 devenit art. 54 "Fidelitatea faţă de ţară", art. 51 devenit art. 1 alin. (5) "În România, respectarea Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor este obligatorie", art. 54 devenit art. 57 "Exercitarea drepturilor şi a libertăţilor", art. 123 alin. (1) devenit art. 124 alin. (1) "Justiţia se înfăptuieşte în numele legii", art. 128 devenit art. 129 "Folosirea căilor de atac", art. 144 devenit art. 146 referitor la atribuţiile Curţii Constituţionale.

De asemenea, autorul excepţiei mai invocă încălcarea Codului de procedură civilă, dispoziţii referitoare la drepturile omului şi libertăţile fundamentale din pactele, tratatele şi convenţiile internaţionale ratificate de România, precum şi Declaraţia Universală a Drepturilor Omului.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, Curtea reţine că aceasta vizează dispoziţiile art. 51 alin. (4), art. 52 alin. (2), art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, referitoare la caracterul "definitiv şi irevocabil" al deciziilor pronunţate de Curtea de Apel Bucureşti, precum şi cele cu privire la încetarea activităţii partidului şi radierea lui din Registrul partidelor politice. Aceste prevederi de lege menţin soluţia de principiu cuprinsă în art. 19 alin. (4) şi art. 23 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, cu modificările ulterioare, care a fost abrogată, cu excepţia cap. VI - Finanţarea partidelor politice, prin art. 56 din Legea nr. 14/2003.

Or, cu privire la constituţionalitatea textelor menţionate din Legea nr. 27/1996, Curtea s-a pronunţat într-o cauză în care acelaşi autor - Partidul Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună - a ridicat excepţia de neconstituţionalitate cu invocarea încălcării aceloraşi prevederi din Constituţie şi din documentele internaţionale indicate şi în prezentul dosar şi, în esenţă, pentru aceleaşi considerente.

Astfel, prin Decizia nr. 268 din 17 octombrie 2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 815 din 11 noiembrie 2002, Curtea, respingând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, a statuat, în esenţă, următoarele: caracterul "definitiv" al deciziei Curţii de Apel Bucureşti nu numai că nu încalcă prevederile constituţionale ale art. 128 (devenit art. 129), privind folosirea căilor de atac, în condiţiile legii, ci sunt în deplină concordanţă cu acestea, în sensul că reglementează contestaţia împotriva hotărârii Tribunalului Bucureşti ca o cale de atac. Or, potrivit dispoziţiilor constituţionale, reglementarea căilor de atac împotriva hotărârilor judecătoreşti este atributul exclusiv al legiuitorului, ceea ce se întâmplă în cazul de faţă, întrucât reglementarea este cuprinsă în lege; susţinerile referitoare la încălcarea dispoziţiilor constituţionale ale art. 21 sunt neîntemeiate, întrucât accesul liber la justiţie presupune accesul la mijloacele procedurale prin care justiţia se înfăptuieşte, dar nu înseamnă că el trebuie asigurat la toate structurile judecătoreşti şi la toate căile de atac. Aceasta deoarece, potrivit art. 125 alin. (3) din Constituţie [devenit art. 126 alin. (2)] şi jurisprudenţei constante a Curţii Constituţionale, competenţa şi procedura de judecată sunt stabilite exclusiv de legiuitor, care poate institui reguli deosebite în considerarea unor situaţii diferite; art. 24 din Constituţie, care garantează dreptul la apărare, nu este încălcat, întrucât textele de lege criticate nu conţin dispoziţii de natură să îngrădească drepturile procesuale ale părţilor ori dreptul de a fi asistate de un avocat în tot cursul procesului.

De asemenea, prin aceeaşi decizie, pronunţându-se cu privire la contrarietatea dintre textele de lege criticate şi dispoziţii din documente internaţionale ratificate de România, Curtea a reţinut că, în legătură cu acestea, ca şi în cauza de faţă, nu sunt formulate motive de neconstituţionalitate. Aşa fiind, s-a constatat că prevederile constituţionale ale art. 20, referitoare la "Tratatele internaţionale privind drepturile omului", nu sunt incidente în cauză.

Având în vedere că, aşa cum s-a arătat deja, dispoziţiile art. 51 alin. (4), art. 52 alin. (2), art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 14/2003 menţin soluţia de principiu cuprinsă în art. 19 alin. (4) şi art. 23 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, cu modificările ulterioare, aceleaşi considerente care au justificat Decizia Curţii nr. 268 din 17 octombrie 2002 impun respingerea prezentei excepţii de neconstituţionalitate.

De altfel, chiar în legătură cu dispoziţiile art. 26 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, sub aspectul caracterului definitiv şi irevocabil al hotărârilor Curţii de Apel Bucureşti, Curtea Constituţională s-a mai pronunţat prin Decizia nr. 119 din 25 martie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 246 din 10 aprilie 2003, în sensul constituţionalităţii acestora.

În plus, în acest dosar, autorul excepţiei invocă şi încălcarea prevederilor constituţionale ale art. 50 devenit art. 54 "Fidelitatea faţă de ţară", art. 51 devenit art. 1 alin. (5) "În România, respectarea Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor este obligatorie", art. 54 devenit art. 57 "Exercitarea drepturilor şi a libertăţilor", art. 123 alin. (1) devenit art. 124 alin. (1) "Justiţia se înfăptuieşte în numele legii" şi art. 144 devenit art. 146 "Atribuţiile" Curţii Constituţionale. Curtea constată că textele din Constituţie menţionate nu sunt incidente în cauză, astfel că şi sub acest aspect excepţia urmează a fi respinsă.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, republicată, precum şi al art. 13 alin. (1) lit. A.c) şi al art. 23 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4), în ceea ce priveşte caracterul "definitiv şi irevocabil" al hotărârii Curţii de Apel Bucureşti, precum şi ale art. 51 alin. (4) şi art. 52 alin. (2) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Partidul Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună în Dosarul nr. 27/PARTIDE/2000 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

Definitivă şi obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 24 februarie 2004.

DECIZIA nr. 192 din 27 aprilie 2004
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 5 alin. (1) teza a doua din Legea partidelor politice nr. 14/2003[11]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 5 alin. (1) teza a doua din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Partidul Tinerilor din România în Dosarul nr. 3.115/2003 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a III-a civilă.

La apelul nominal răspunde autorul excepţiei, prin preşedinte şi asistat de avocat Ionuţa Preotu, precum şi Partidul Tineretului Democrat, prin preşedinte Raj Alexandru Tunaru, Partidul Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună, prin preşedinte Ioan Antonescu, constatându-se lipsa părţilor Cristian Ardeleanu, Daniel Şerban şi Elena Toader, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

Reprezentantul autorului excepţiei solicită admiterea ei, arătând, în esenţă, că textul de lege criticat nu oferă suficiente garanţii pentru diferenţierea denumirii partidelor politice.

Reprezentantul Partidului Tineretului Democrat solicită respingerea excepţiei de neconstituţionalitate, întrucât partidul pe care îl reprezintă a fost înfiinţat şi înregistrat cu respectarea condiţiilor prevăzute de lege şi, în consecinţă, apreciază că textul de lege criticat nu contravine art. 8 din Constituţie, republicată, referitor la pluralismul politic, şi nici libertăţii de asociere în partide politice, prevăzută de art. 40 din aceasta.

Reprezentantul Partidului Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună solicită admiterea excepţiei. Consideră că prevederile art. 5 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 14/2003 confirmă discriminarea între partidele politice şi, în acest sens, depune Hotărârea nr. 9 din 24 aprilie 2004 a Biroului Electoral Central, prin care este respinsă cererea de înregistrare a semnului electoral al acestui partid.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei, întrucât apreciază că dispoziţiile criticate din Legea partidelor politice nr. 14/2003 sunt constituţionale.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 22 ianuarie 2004, pronunţată în Dosarul nr. 3.115/2003, Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a III-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 5 alin. (1) teza a doua din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Partidul Tinerilor din România într-o cauză având cererea de înregistrare a Partidului Tineretului Democrat în Registrul Partidelor Politice al Tribunalului Bucureşti.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se susţine că prevederile de lege criticate "conferă partidelor politice existente un <<drept de autor>> în ceea ce priveşte denumirea integrală, denumirea prescurtată şi semnul permanent, ca elemente esenţiale ce asigură identificarea şi individualizarea respectivului partid politic faţă de celelalte formaţiuni politice existente sau care urmează a se înfiinţa". Se arată că "la prima vedere" prevederile art. 5 alin. (1) teza a doua din legea criticată pun în valoare principiile constituţionale al pluralismului politic (art. 8) şi al dreptului fundamental la asociere (art. 40), dar în practică textul ce face obiectul

[11] Publicată în Monitorul Oficial nr. 432 din 13 mai 2004.

excepţiei este interpretat şi aplicat de către instanţele de judecată astfel încât "principiile pe care legiuitorul a dorit să le garanteze şi să le protejeze sunt încălcate cu bună ştiinţă".

Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a III-a civilă apreciază că dispoziţiile art. 5 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 14/2003 sunt constituţionale.

În conformitate cu dispoziţiile art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate. De asemenea, în conformitate cu dispoziţiile art. 18^1 din Legea nr. 35/1997, cu modificările ulterioare, s-a solicitat punctul de vedere al instituţiei Avocatul Poporului.

Preşedintele Camerei Deputaţilor apreciază că reglementarea cuprinsă în art. 5 alin. (1) teza a doua din Legea partidelor politice nr. 14/2003 "este ea însăşi o garanţie a pluralismului în societatea românească", întrucât "o identitate de denumiri şi semne permanente ale diverselor partide politice ar submina chiar perceperea pluralismului de către opinia publică şi ar face ca acesta să nu poată fi, aşa cum o cere Constituţia, o garanţie a democraţiei constituţionale".

Preşedintele Senatului apreciază că "excepţia invocată este nelegală", întrucât textul de lege criticat nu încalcă prevederile art. 8 şi ale art. 40 alin. (1) din Constituţie, republicată. De altfel, autorul excepţiei de neconstituţionalitate contestă modul de interpretare şi aplicare a legii de către instanţele de judecată, aspect asupra căruia Curtea Constituţională nu este competentă să se pronunţe.

Guvernul consideră că prevederile art. 5 alin. (1) teza a doua din Legea partidelor politice nr. 14/2003 "nu încalcă Legea fundamentală, ci, dimpotrivă, creează cadrul legislativ pentru corecta aplicare a prevederilor acesteia", astfel că excepţia de neconstituţionalitate ridicată este neîntemeiată.

Avocatul Poporului apreciază că prevederile de lege ce fac obiectul excepţiei de neconstituţionalitate sunt conforme cu dispoziţiile art. 8 şi ale art. 40 alin. (1) din Constituţie, republicată, referitoare la constituirea şi desfăşurarea activităţii partidelor politice, în condiţiile legii, respectiv cele referitoare la dreptul cetăţenilor de a se asocia liber în partide politice.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului şi dispoziţiile de lege criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, republicată, precum şi ale art. 1 alin. (1), ale art. 2, 3, 12 şi 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 5 alin. (1) teza a doua din Legea partidelor politice nr. 14/2003, al căror conţinut este următorul: "[...] Denumirea integrală, denumirea prescurtată şi semnul permanent trebuie să se deosebească clar de cele ale partidelor anterior înregistrate, fiind interzisă utilizarea aceloraşi simboluri grafice, oricare ar fi figura geometrică în care sunt încadrate."

În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate aceste prevederi de lege contravin dispoziţiilor constituţionale ale art. 8 referitoare la "Pluralismul şi partidele politice" şi celor ale art. 40, privind "Dreptul de asociere". În esenţă, potrivit susţinerilor formulate, contrarietatea constă în aceea că, "în practică, textul ce face obiectul excepţiei este interpretat şi aplicat de către instanţele de judecată astfel încât <<principiile pe care legiuitorul a dorit să le garanteze şi să le protejeze sunt încălcate cu bună ştiinţă>>".

Examinând excepţia ridicată şi motivele invocate în susţinerea ei, Curtea constată că, în realitate, acestea nu privesc constituţionalitatea textului criticat, ci se contestă modul lui de interpretare şi de aplicare de către instanţele de judecată. Or, potrivit art. 2 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată, aceasta "nu se poate pronunţa asupra modului de interpretare şi aplicare a legii, ci numai asupra înţelesului său contrar Constituţiei".

De altfel şi în cadrul şedinţei publice de dezbatere a excepţiei de neconstituţionalitate reprezentanţii părţilor prezente au înfăţişat doar aspecte ce ţin de situaţia de fapt şi nu au formulat argumente de drept din care să rezulte în ce anume constă încălcarea dispoziţiilor art. 8 şi 40 din Constituţie, republicată. Aşa fiind, excepţia urmează să fie respinsă ca neîntemeiată.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, republicată, precum şi al art. 13 alin. (1) lit. A.c) şi al art. 23 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 5 alin. (1) teza a doua din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Partidul Tinerilor din România în Dosarul nr. 3.115/2003 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a III-a civilă.

Definitivă şi obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 27 aprilie 2004.

DECIZIA nr. 230 din 25 mai 2004
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4) şi ale art. 52 alin. (2) din Legea partidelor politice nr. 14/2003[12]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4) şi ale art. 52 alin. (2) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Partidul Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună în Dosarul nr. 4/P/2000 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă.

La apelul nominal răspund autorul excepţiei, prin reprezentant, Ion Antonescu, Ştefan Oprea şi Livia Dima. Lipsesc Elena Lupu şi Steluţa Safta Lambru, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Magistratul-asistent învederează completului de judecată că Steluţa Safta Lambru a depus o cerere prin care solicită amânarea judecării cauzei, deoarece, pentru motive medicale, este în imposibilitate de a se prezenta.

Având cuvântul asupra cererii de amânare, formulată de Steluţa Safta Lambru, părţile prezente sunt de acord cu admiterea cererii. Reprezentantul Ministerului Public se opune acordării unui nou termen, întrucât judecarea cauzei a mai fost amânată pentru aceleaşi motive, invocate de aceeaşi parte.

Curtea, deliberând asupra cererii de amânare, având în vedere art. 156 alin. 1 din Codul de procedură civilă, respinge cererea de amânare.

Având cuvântul pe fond, reprezentantul autorului excepţiei, într-o formulare cu pronunţate accente propagandistice, cu ample referiri la conţinutul cererilor depuse la dosar, solicită, în esenţă, admiterea excepţiei, susţinând că textele de lege criticate încalcă prevederile constituţionale invocate, în special pe cele referitoare la dreptul de asociere şi la dreptul la un nivel de trai decent, precum şi dispoziţii din pactele, tratatele şi convenţiile internaţionale referitoare la drepturile omului şi libertăţile fundamentale, ratificate de România şi care, potrivit art. 20 din Constituţie, fac parte din dreptul intern.

Celelalte părţi prezente solicită, de asemenea, admiterea excepţiei, invocând încălcarea aceloraşi prevederi constituţionale arătate de reprezentantul autorului excepţiei.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei ca nefondată, întrucât dispoziţiile criticate din Legea partidelor politice nr. 14/2003 sunt constituţionale. De altfel, dispoziţiile legale criticate au mai format obiect al controlului de constituţionalitate exercitat de Curte, iar aceasta, printr-o decizie recent pronunţată, a respins excepţia de neconstituţionalitate.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 27 august 2003, pronunţată în Dosarul nr. 4/P/2000, Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 51 alin. (4) şi ale art. 52 alin. (2) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Partidul Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună într-o cauză având ca obiect soluţionarea cererii de reînregistrare a acestui partid politic.

[12] Publicată În: Monitorul Oficial nr. 677 din 28 iulie 2004.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia susţine, în esenţă, că dispoziţiile criticate ale art. 21 alin. (4) şi ale art. 26 alin. (4) din Legea nr. 14/2003 sunt neconstituţionale, întrucât contravin dispoziţiilor art. 1 alin. (3), art. 4, art. 8 alin. (1), art. 11, 15, 16, 20, 21, 24, 35, 37, 51, 123, 125, 128 şi 144 din Constituţie.

În ceea ce priveşte dispoziţiile art. 51 alin. (4) şi ale art. 52 alin. (2) din Legea nr. 14/2003, autorul excepţiei susţine că acestea, prevăzând "publicarea în Monitorul Oficial al României, în mod selectiv, numai a hotărârilor Tribunalului Bucureşti pentru partidele înregistrate, fără a publica şi hotărârile pentru partidele refuzate a fi înregistrate, în condiţiile în care acestea nu au acces nici la dosare şi se refuză chiar şi eliberarea unor copii legalizate de pe aceste hotărâri, reprezintă o discriminare care contravine flagrant cu dispoziţiile Constituţiei României, art. 1 alin. (3), art. 4 alin. (1) şi (2), art. 11, 15, 16, 20, 24, art. 31 alin. (1) şi (2), art. 35, 37, art. 45 alin. (5), art. 47 alin. (1), (2) şi (4), art. 50, 51, 54, art. 123 alin. (2), art. 125 alin. (1), art. 130 alin. (1), art. 131 alin. (1), art. 128 ş.a".

În acelaşi timp, referindu-se la dispoziţiile "art. 26 alin. (2) din Legea nr. 47/1992", republicată, autorul excepţiei cere Curţii Constituţionale, în memoriul depus la instanţă, "de a analiza constituţionalitatea tuturor prevederilor Legii nr. 14 din 9 ianuarie 2003, în general", şi în special a dispoziţiilor: art. 2, care, "faţă de Legea nr. 27/1996, renunţă la valori reale şi interzice sau prescrie dreptul partidelor politice de a <<organiza iniţiativa legislativă a cetăţenilor>>, ceea ce ne situează sub standardele lumii civilizate"; art. 19 alin. (2), "prin care se încearcă intimidarea românilor cu drept de vot care doresc să se asocieze în partide politice - pe calea ameninţării cu Codul penal, art. 292 - ceea ce contravine grav Constituţiei României şi standardelor lumii civilizate [...]"; art. 21 alin. (4) (menţionat şi prin excepţia formulată); art. 26 alin. (4) (menţionat şi prin excepţia formulată); art. 37, 38, 40, 41, 42 şi 43, "prin care se ameninţă grav pluralismul politic - ceea ce contravine Constituţiei României şi standardelor lumii civilizate"; art. 46 alin. (1), art. 47 alin. (1) şi (2), art. 48 alin. (1) şi (2), art. 49, 50, art. 53 alin. (3), art. 54 alin. (2) şi (4) şi art. 55.

Cu privire la ansamblul legii şi la textele indicate "în special", autorul excepţiei evocă "dispoziţiile Constituţiei României, art.: 21; 24; 50; 51; 54; 123; 125 alin. (1), în general, şi art. 128 şi 144 c), în special, raportate la Codul de procedură civilă, inclusiv pactele, tratatele şi convenţiile internaţionale semnate de România ca parte şi ratificate de Parlamentul ţării noastre - toate acestea făcând parte din dreptul intern".

De asemenea, autorul excepţiei susţine că dispoziţiile legale criticate încalcă Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi protocoalele la aceasta, pactele şi convenţiile ratificate de România (enumerate la pag. 3 - 5 şi 7 - 8 din memoriul depus la instanţă), care, conform art. 11 din Constituţie, fac parte din dreptul intern.

Referindu-se la textele de lege criticate şi la aplicarea acestora de către Tribunalul Bucureşti, autorul excepţiei arată, în esenţă, că "au fost şi sunt afectaţi zeci de mii de români cu drept de vot". De asemenea, susţine că s-a refuzat "abuziv de a fi judecate şi soluţionate cererile de recurs pentru reînregistrarea Partidului Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună [...], a fost anulată egalitatea între cetăţeni [...], a fost ştirbit pluralismul politic [...], au fost încălcate cu premeditare drepturile şi libertăţile fundamentale ale cetăţenilor români care nu au avut acces la şanse egale în ultimul deceniu al secolului XX şi în primii doi ani ai mileniului III [...]".

Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă consideră că prevederile Legii partidelor politice "sunt conforme Legii fundamentale a României [...]".

Potrivit prevederilor art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate. De asemenea, în conformitate cu dispoziţiile art. 18^1 din Legea nr. 35/1997, cu modificările ulterioare, s-a solicitat punctul de vedere al instituţiei Avocatul Poporului.

Guvernul consideră că "excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată". În argumentarea acestui punct de vedere se susţine că "obiecţiunile ridicate de semnatarul excepţiei se întemeiază, de fapt, pe respingerea cererii de înregistrare a partidului politic reprezentat de petent, constituind, în primul rând, o problemă de aplicare a textelor de lege".

În legătură cu invocarea încălcării prin dispoziţiile de lege criticate a prevederilor art. 21 din Constituţie, Guvernul arată că, în opinia sa, "conţinutul dispoziţiilor criticate nu aduce o atingere accesului la justiţie, ci, dimpotrivă, reprezintă o expresie a aplicării principiilor constituţionale invocate". Totodată se subliniază că "din perspectiva art. 125 alin. (3) din Constituţie, potrivit căruia <<competenţa şi procedura de judecată sunt stabilite de lege>>, precum şi a art. 128 din Constituţie, în temeiul căruia <<Împotriva hotărârilor judecătoreşti, părţile interesate şi Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condiţiile legii>>, se reţine că Legea fundamentală a lăsat la latitudinea legiuitorului reglementarea <<competenţei>>, a <<procedurii>>, precum şi a <<căilor de atac>>. Astfel, normele conţinute de articolele criticate care stabilesc procedura de judecată a contestaţiilor menţionate [...] şi căile de atac posibile potrivit legii constituie, în ansamblul lor, expresia aplicării dispoziţiilor constituţionale citate". În acelaşi timp, Guvernul apreciază că "nici susţinerea potrivit căreia textele criticate încalcă prevederile art. 123 alin. (1) din Legea fundamentală, conform cărora <<Justiţia se înfăptuieşte în numele legii>>, nu poate fi primită". În punctul de vedere prezentat Guvernul susţine că "textele în discuţie nu reprezintă o încălcare a principiilor referitoare la elementele definitorii ale statului român sau la transpunerea în practică a dispoziţiilor constituţionale privind drepturile, libertăţile şi îndatoririle fundamentale ale cetăţenilor, ci asigură exercitarea, cu bună-credinţă, a drepturilor şi obligaţiilor procesuale ale părţilor, asigurând, în mod real, accesul liber la justiţie şi respectarea dreptului la apărare, în condiţiile legii". Guvernul face referire şi la jurisprudenţa Curţii Constituţionale, care a statuat că "accesul liber la justiţie nu presupune în toate cazurile accesul la toate structurile judecătoreşti - judecătorii, tribunale, curţi de apel, Curtea Supremă de Justiţie şi la toate căile de atac prevăzute de lege, deoarece competenţa şi căile de atac sunt stabilite exclusiv de legiuitor, care poate institui reguli deosebite, în considerarea unor situaţii diferite". Sunt citate în acest sens deciziile Curţii Constituţionale nr. 129/1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 105 din 23 mai 1996, şi nr. 38/1998, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 177 din 13 mai 1998.

În legătură cu invocarea neconstituţionalităţii dispoziţiilor art. 51 alin. (4) şi ale art. 52 alin. (2) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, Guvernul consideră că "publicarea în Monitorul Oficial numai a înregistrării, radierii partidelor politice, nu şi a deciziilor prin care sunt respinse cererile de înregistrare a acestora, nu constituie o problemă de constituţionalitate, ci reprezintă o chestiune de oportunitate, ce a fost lăsată la latitudinea legiuitorului".

Avocatul Poporului consideră că "excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4) din Legea nr. 14/2003, în raport cu dispoziţiile art. 21 şi art. 128 din Constituţie, nu este întemeiată, deoarece dispoziţiile legale criticate prevăd procedura de soluţionare a cererilor pentru înregistrarea partidului politic, respectiv pentru modificarea statutului partidului politic". În continuare se arată că "împotriva hotărârii de respingere a cererilor menţionate, persoana interesată poate face contestaţie în termen de 5 zile de la data comunicării hotărârii Tribunalului Bucureşti, soluţionarea acesteia fiind de competenţa Curţii de

Apel Bucureşti". În legătură cu această reglementare se precizează că "în jurisprudenţa Curţii Constituţionale s-a statuat, în mod constant, că accesul liber la justiţie nu presupune în toate cazurile accesul la toate structurile judecătoreşti - judecătorii, tribunale, curţi de apel, Curtea Supremă de Justiţie şi la toate căile de atac prevăzute de lege, deoarece stabilirea naturii, a numărului şi a condiţiilor concrete de exercitare a căilor de atac se face prin reglementări procedurale a căror elaborare intră în competenţa legiuitorului, potrivit dispoziţiilor art. 125 din Constituţie. Totodată, Constituţia nu conţine nici o dispoziţie cu privire la gradele de jurisdicţie, pe care trebuie să le parcurgă procesele până la adoptarea soluţiei finale".

În ceea ce priveşte neconstituţionalitatea prevederilor art. 51 alin. (4) şi ale art. 52 alin. (2) din Legea nr. 14/2003, Avocatul Poporului apreciază că "aceste critici sunt nerelevante pentru soluţionarea excepţiei de faţă, neavând incidenţă în cauză".

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile părţilor prezente şi ale procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, republicată, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, republicată, precum şi celor ale art. 1 alin. (1), art. 2, 3, 12 şi 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate, astfel cum a fost formulată explicit în memoriul depus la instanţă de către autorul excepţiei, îl constituie dispoziţiile art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4) şi ale art. 52 alin. (2) din Legea partidelor politice nr. 14 din 9 ianuarie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 25 din 17 ianuarie 2003.

Dispoziţiile legale din Legea nr. 14/2003, cu privire la care excepţia de neconstituţionalitate este formulată şi motivată în mod explicit, au următorul cuprins:

- Art. 21 alin. (4): "Decizia Curţii de Apel Bucureşti este definitivă şi irevocabilă.";
- Art. 26 alin. (4): "Curtea de Apel Bucureşti se pronunţă în termen de 15 zile de la înregistrarea contestaţiei, iar hotărârea sa este definitivă şi irevocabilă.";
- Art. 51 alin. (4): "Înregistrarea şi radierea partidelor politice, operate în Registrul partidelor politice, se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.";
- Art. 52 alin. (2): "Prevederile art. 51 alin. (2) - (4) se aplică în mod corespunzător."

Dispoziţiile constituţionale invocate în susţinerea excepţiei sunt: art. 11 privind dreptul internaţional şi dreptul intern; art. 20 privind tratatele internaţionale referitoare la drepturile omului; art. 21 privind accesul liber la justiţie; art. 24 privind dreptul la apărare; art. 128, devenit, după revizuirea şi republicarea Constituţiei, art. 129, referitor la folosirea căilor de atac.

De asemenea, mai sunt menţionate ca fiind încălcate, în legătură cu "publicarea în Monitorul Oficial al României, în mod selectiv, numai a hotărârilor Tribunalului Bucureşti pentru partidele înregistrate, fără a publica şi hotărârile pentru partidele refuzate a fi înregistrate", şi alte dispoziţii constituţionale: art. 1 alin. (3) privind statul român; art. 4 alin. (1) şi (2) privind unitatea poporului şi egalitatea între cetăţeni; art. 15 privind universalitatea; art. 16 privind egalitatea în drepturi; art. 31 alin. (1) şi (2) privind dreptul la informaţie; art. 35, devenit art. 37, privind dreptul de a fi ales; art. 37, devenit art. 40, privind dreptul la asociere; art. 45 alin. (5), devenit art. 49 alin. (5), privind protecţia copiilor şi a tinerilor; art. 47 alin. (1), (2) şi (4), devenit art. 51 alin. (1), (2) şi (4), privind dreptul de petiţionare; art. 130 alin. (1), devenit art. 131 alin.

(1), privind Ministerul Public; art. 131 alin. (1), devenit art. 132 alin. (1), privind statutul procurorilor.

În cauză, autorul excepţiei invocă şi încălcarea prevederilor unui mare număr de documente internaţionale - tratate, convenţii, pacte, protocoale etc., ratificate de România, între care Declaraţia Universală a Drepturilor Omului şi Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale.

Din examinarea memoriului depus la dosarul instanţei care judecă cererea de înregistrare a unui partid politic rezultă, de asemenea, că autorul excepţiei - Partidul Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună este nemulţumit de modul în care instanţa i-a soluţionat în trecut cereri cu acelaşi obiect, precum şi de faptul că instanţa "îi refuză în mod abuziv" eliberarea unor copii legalizate de pe hotărârile pronunţate în cele 17 dosare de reînregistrare a partidului politic.

Curtea reţine că prin excepţia formulată şi motivată a fost sesizată cu neconstituţionalitatea dispoziţiilor art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4) şi ale art. 52 alin. (2) din Legea nr. 14/2003.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că dispoziţiile legale criticate nu încalcă prevederile constituţionale, precum şi pe cele din documentele internaţionale invocate de autorul excepţiei. Menţiunile din art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4) din Legea nr. 14/2003, care se referă la caracterul definitiv şi irevocabil al deciziei, respectiv al hotărârii Curţii de Apel Bucureşti, sunt în deplină concordanţă cu dispoziţiile art. 129 din Constituţie, republicată, referitoare la folosirea căilor de atac, în condiţiile legii. Textele legale respective reglementează calea de atac împotriva hotărârii Tribunalului Bucureşti. Or, potrivit dispoziţiilor constituţionale, reglementarea căilor de atac împotriva hotărârilor judecătoreşti este atributul exclusiv al legiuitorului.

De asemenea, este neîntemeiată susţinerea autorului excepţiei în sensul că sunt neconstituţionale dispoziţiile art. 51 alin. (4) şi cele ale art. 52 alin. (2) din Legea nr. 14/2003, întrucât nu prevăd publicarea în Monitorul Oficial al României, şi a hotărârilor judecătoreşti prin care se respinge cererea de înregistrare sau de radiere a partidelor politice ori, după caz, a alianţelor politice. Raţiunea publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a înregistrării şi radierii partidelor politice sau, în mod corespunzător, a alianţelor politice, legal constituite, care rezidă în asigurarea publicităţii necesare cu privire la apariţia unui nou subiect în viaţa politică a ţării, nu subzistă şi în cazul în care cererea de înregistrare sau de radiere este respinsă de instanţa competentă, pentru că nu sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege. În consecinţă, nu se poate pune problema încălcării principiului egalităţii, invocată de autorul excepţiei, situaţiile fiind deosebite, ceea ce justifică, raţional şi obiectiv, un tratament juridic deosebit.

Referitor la constituţionalitatea dispoziţiilor art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4) şi ale art. 52 alin. (2) din Legea nr. 14/2003, Curtea s-a pronunţat într-o cauză în care acelaşi autor - Partidul Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună - a ridicat excepţia de neconstituţionalitate cu invocarea încălcării aceloraşi prevederi din Constituţie şi din documentele internaţionale indicate şi în prezentul dosar şi, în esenţă, cu o motivare identică. Prin Decizia nr. 65 din 24 februarie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 216 din 11 martie 2004, Curtea a respins ca nefondată excepţia de neconstituţionalitate ridicată. În considerentele acestei decizii Curtea a reţinut cu privire la textele criticate că "Aceste prevederi de lege menţin soluţia de principiu cuprinsă în art. 19 alin. (4) şi art. 23 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, cu modificările ulterioare, care a fost abrogată, cu excepţia cap. VI - Finanţarea partidelor politice, prin art. 56 din Legea nr. 14/2003.

Or, cu privire la constituţionalitatea textelor menţionate din Legea nr. 27/1996, Curtea s-a pronunţat într-o cauză în care acelaşi autor - Partidul Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună - a ridicat excepţia de neconstituţionalitate cu invocarea încălcării aceloraşi prevederi din Constituţie şi din documentele internaţionale indicate şi în prezentul dosar şi, în esenţă, pentru aceleaşi considerente.

Astfel, prin Decizia nr. 268 din 17 octombrie 2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 815 din 11 noiembrie 2002, Curtea, respingând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, a statuat, în esenţă, următoarele: caracterul <<definitiv>> al deciziei Curţii de Apel Bucureşti nu numai că nu încalcă prevederile constituţionale ale art. 128 (devenit art. 129), privind folosirea căilor de atac, în condiţiile legii, ci sunt în deplină concordanţă cu acestea, în sensul că reglementează contestaţia împotriva hotărârii Tribunalului Bucureşti ca o cale de atac. Or, potrivit dispoziţiilor constituţionale, reglementarea căilor de atac împotriva hotărârilor judecătoreşti este atributul exclusiv al legiuitorului, ceea ce se întâmplă în cazul de faţă, întrucât reglementarea este cuprinsă în lege; susţinerile referitoare la încălcarea dispoziţiilor constituţionale ale art. 21 sunt neîntemeiate, întrucât accesul liber la justiţie presupune accesul la mijloacele procedurale prin care justiţia se înfăptuieşte, dar nu înseamnă că el trebuie asigurat la toate structurile judecătoreşti şi la toate căile de atac. Aceasta deoarece, potrivit art. 125 alin. (3) din Constituţie [devenit art. 126 alin. (2)] şi jurisprudenţei constante a Curţii Constituţionale, competenţa şi procedura de judecată sunt stabilite exclusiv de legiuitor, care poate institui reguli deosebite în considerarea unor situaţii diferite; art. 24 din Constituţie, care garantează dreptul la apărare, nu este încălcat, întrucât textele de lege criticate nu conţin dispoziţii de natură să îngrădească drepturile procesuale ale părţilor ori dreptul de a fi asistate de un avocat în tot cursul procesului.

De asemenea, prin aceeaşi decizie, pronunţându-se cu privire la contrarietatea dintre textele de lege criticate şi dispoziţii din documente internaţionale ratificate de România, Curtea a reţinut că, în legătură cu acestea, ca şi în cauza de faţă, nu sunt formulate motive de neconstituţionalitate. Aşa fiind, s-a constatat că prevederile constituţionale ale art. 20, referitoare la <<Tratatele internaţionale privind drepturile omului>>, nu sunt incidente în cauză.

Având în vedere că, aşa cum s-a arătat deja, dispoziţiile art. 51 alin. (4), art. 52 alin. (2), art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 14/2003 menţin soluţia de principiu cuprinsă în art. 19 alin. (4) şi art. 23 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 27/1996, cu modificările ulterioare, aceleaşi considerente care au justificat Decizia Curţii nr. 268 din 17 octombrie 2002 impun respingerea prezentei excepţii de neconstituţionalitate.

De altfel, chiar în legătură cu dispoziţiile art. 26 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, sub aspectul caracterului definitiv şi irevocabil al hotărârilor Curţii de Apel Bucureşti, Curtea Constituţională s-a mai pronunţat prin Decizia nr. 119 din 25 martie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 246 din 10 aprilie 2003, în sensul constituţionalităţii acestora.

În plus, în acest dosar, autorul excepţiei invocă şi încălcarea prevederilor constituţionale ale art. 50 devenit art. 54 <<Fidelitatea faţă de ţară>>, art. 51 devenit art. 1 alin. (5) <<În România, respectarea Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor este obligatorie>>, art. 54 devenit art. 57 <<Exercitarea drepturilor şi a libertăţilor>>, art. 123 alin. (1) devenit art. 124 alin. (1) <<Justiţia se înfăptuieşte în numele legii>> şi art. 144 devenit art. 146 <<Atribuţiile>> Curţii Constituţionale. Curtea constată că textele din Constituţie menţionate nu sunt incidente în cauză, [...]."

Soluţiile adoptate prin deciziile menţionate şi considerentele care au stat la baza acestora sunt aplicabile şi în prezenta cauză, întrucât nu au intervenit elemente noi de natură a modifica jurisprudenţa Curţii.

În ceea ce priveşte referirea autorului excepţiei la dispoziţiile art. 26 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, republicată, în baza cărora, fără a formula explicit o excepţie de neconstituţionalitate, se solicită Curţii, într-o manieră neuzuală, să analizeze constituţionalitatea tuturor prevederilor Legii nr. 14/2003, în general, Curtea reţine că textul art. 25 alin. (2) [indicat greşit de autorul excepţiei ca fiind art. 26 alin. (2)] din Legea nr. 47/1992, republicată, nu este aplicabil în cauză, întrucât acesta prevede că, "În caz de admitere a excepţiei, Curtea se va pronunţa şi asupra constituţionalităţii altor prevederi din actul atacat, de care, în mod necesar şi evident, nu pot fi disociate prevederile menţionate în sesizare".

Dispoziţiile art. 25 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, republicată, sunt inaplicabile în cauză, întrucât se referă la ipoteza admiterii excepţiei cu privire la unele texte criticate în condiţiile în care acestea s-ar afla într-o legătură indisociabilă cu alte texte care nu formează obiect al excepţiei. Nici una dintre aceste condiţii nu este întrunită în cauză.

Curtea reţine, pe de altă parte, că dispoziţiile Legii nr. 14/2003 nu încalcă prevederile constituţionale indicate de autorul excepţiei, unele dintre acestea neavând, de altfel, nici o legătură cu dreptul de asociere în partide politice sau cu alte motive formulate explicit în memoriul depus în faţa instanţei.

Faţă de cele de mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, republicată, al art. 13 alin. (1) lit. A.c), al art. 23 şi al art. 25 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4) şi ale art. 52 alin. (2) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Partidul Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună în Dosarul nr. 4/P/2000 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă.

Definitivă şi obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 25 mai 2004.

DECIZIA nr. 463 din 28 octombrie 2004
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 7 lit. b) şi ale art. 199 alin. (1) din Legea nr. 31/1990 privind societăţile comerciale, ale art. 6, art. 30 alin. (2) şi ale art. 43 din Legea nr. 26/1990 privind registrul comerţului, ale art. 34 alin. 1, art. 40 alin. 4, art. 112 alin. 1 şi ale art. 269 din Codul de procedură civilă, precum şi ale art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 14/2003[13]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 7 lit. b) şi ale art. 199 alin. (1) din Legea nr. 31/1990 privind societăţile comerciale, ale art. 6, art. 30 alin. (2) şi ale art. 43 din Legea nr. 26/1990 privind registrul comerţului, ale art. 34 alin. 1, art. 40 alin. 4, art. 112 alin. 1 şi ale art. 269 din Codul de procedură civilă, precum şi ale art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de "Asociaţia pentru cinstirea memoriei eroilor" în Dosarul nr. 151/2003 al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţia comercială.

La apelul nominal se prezintă autorul excepţiei şi partea Societatea Comercială "Gelu Impex" - S.R.L. din Bucureşti, prin preşedinte fondator şi, respectiv, prin împuternicit, Ion Antonescu.

La dosarul cauzei a fost depusă din partea autorului excepţiei o cerere de recuzare a reprezentanţilor Ministerului Public, motivată pe lipsa imparţialităţii acestora în ceea ce priveşte respectarea drepturilor procesuale şi, implicit, a dreptului la apărare al părţilor.

Reprezentantul Ministerului Public consideră cererea ca fiind inadmisibilă, invocând în acest sens art. 25 din Regulamentul de organizare şi funcţionare a Curţii Constituţionale.

Cu privire la cererea formulată, Curtea reţine că, potrivit art. 55 din Legea nr. 47/1992, republicată, şi în concordanţă cu jurisprudenţa sa constantă, aceasta este inadmisibilă, întrucât în materie de jurisdicţie constituţională, dispoziţiile procedurale de drept comun privitoare la incompatibilitate, abţinere şi recuzare nu sunt aplicabile judecătorilor, procurorilor sau magistraţilor-asistenţi participanţi la procedura de soluţionare a excepţiei de neconstituţionalitate. Aşa fiind, deliberând, Curtea urmează a respinge cererea cu un atare obiect.

În continuare, reprezentantul autorului excepţiei solicită citarea unor instituţii care nu figurează ca părţi în dosarul instanţei judecătoreşti în faţa căreia a fost ridicată excepţia de neconstituţionalitate.

Reprezentantul Ministerului Public solicită respingerea cererii, arătând că instanţa constituţională este ţinută să respecte cadrul procesual stabilit de instanţa judecătorească de drept comun.

Curtea reţine că, în conformitate cu prevederile art. 29 alin. (4) coroborat cu art. 30 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, republicată, sesizarea Curţii Constituţionale se dispune de către instanţa în faţa căreia s-a ridicat excepţia de neconstituţionalitate, printr-o încheiere care stabileşte cadrul juridic al exercitării controlului de constituţionalitate, respectiv obiectul excepţiei, motivele de neconstituţionalitate, precum şi părţile litigiului aflat pe rolul instanţei. Aşa fiind, Curtea constată că, întrucât instituţiile invocate de autorul excepţiei nu au calitatea de părţi în dosarul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţia comercială, cererea de citare a lor urmează a fi respinsă ca neîntemeiată.

Cauza fiind în stare de judecată, autorul excepţiei lasă la aprecierea Curţii soluţionarea criticii de neconstituţionalitate.

[13] Publicată în Monitorul Oficial nr. 1084 din 22 noiembrie 2004.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei ca fiind inadmisibilă, arătând că textele de lege criticate nu au legătură cu soluţionarea cauzei deduse judecăţii la instanţa care a sesizat Curtea Constituţională.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 6 mai 2004, pronunţată în Dosarul nr. 151/2003, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Secţia comercială a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 7 lit. b) şi ale art. 199 alin. (1) din Legea nr. 31/1990 privind societăţile comerciale, ale art. 6, art. 30 alin. (2) şi ale art. 43 din Legea nr. 26/1990 privind registrul comerţului, ale art. 34 alin. 1, art. 40 alin. 4, art. 112 alin. 1 şi ale art. 269 din Codul de procedură civilă, precum şi ale art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de "Asociaţia pentru cinstirea memoriei eroilor".

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate, autorul susţine că textele de lege criticate contravin principiilor constituţionale referitoare la egalitatea în drepturi, accesul liber la justiţie, dreptul la apărare, dreptul de proprietate privată, dreptul de petiţionare, dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică, înfăptuirea justiţiei, la rolul Ministerului Public şi statutul procurorilor, precum şi al dispoziţiilor privind economia şi finanţele publice.

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Secţia comercială consideră excepţia de neconstituţionalitate ca fiind neîntemeiată.

Potrivit dispoziţiilor art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate ridicată. De asemenea, în conformitate cu dispoziţiile art. 18^1 din Legea nr. 35/1997, cu modificările ulterioare, s-a solicitat punctul de vedere al Avocatului Poporului.

Guvernul apreciază că prevederile legale criticate reprezintă dispoziţii normative absolut necesare determinării cadrului legal al funcţionării în bune condiţii a tuturor societăţilor comerciale, indiferent de cetăţenia sau naţionalitatea acţionarilor. Acestea dezvoltă în mod plenar principiile constituţionale ale egalităţii, accesului liber la justiţie, respectării dreptului de proprietate şi la asociere.

Pe de altă parte, autorul excepţiei nu arată în ce constă neconstituţionalitatea textelor criticate sau cel puţin legătura dintre acestea şi refuzul autorizării constituirii şi înmatriculării unei societăţi comerciale, refuz care a stat la baza formulării prezentei excepţii de neconstituţionalitate. De altfel, textele în discuţie reprezintă, în cea mai mare parte, norme de procedură, a căror adoptare este pe deplin întemeiată pe dispoziţiile art. 126 alin. (2) din Constituţie, republicată, care prevăd că reglementarea procedurii de judecată se face prin lege.

Avocatul Poporului consideră că din sesizarea pe care instanţa de judecată a înaintat-o Curţii Constituţionale nu rezultă textele constituţionale presupus a fi încălcate, astfel încât, având în vedere dispoziţiile imperative ale art. 12 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, republicată, numai Curtea poate decide cadrul constituţional în care urmează a fi examinată excepţia de neconstituţionalitate.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate,

raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992, republicată, reţine următoarele:

Curtea Constituţională este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, republicată, ale art. 1 alin. (2), art. 2, 3, 12 şi 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate cu care a fost sesizată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie:

- art. 7 lit. b) şi art. 199 alin. (1) din Legea nr. 31/1990 privind societăţile comerciale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 33 din 29 ianuarie 1998;
- art. 6, art. 30 alin. (2) şi art. 43 din Legea nr. 26/1990 privind registrul comerţului, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 49 din 4 februarie 1998;
- art. 34 alin. 1, art. 40 alin. 4, art. 112 alin. 1 şi art. 269 din Codul de procedură civilă;
- art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 25 din 17 ianuarie 2003.

Autorul excepţiei susţine că dispoziţiile legale criticate încalcă prevederile art. 1 alin. (5), art. 16 alin. (1) şi (2), art. 21, art. 24, art. 44 alin. (1), art. 51, art. 52, art. 57, art. 124, art. 130, art. 131, art. 132, precum şi ale titlului IV din Constituţie, republicată.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că aceasta a fost ridicată în faţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţia comercială într-un dosar ce are ca obiect judecarea recursului formulat de autorul excepţiei împotriva unei încheieri de suspendare a judecăţii pronunţate de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a V-a comercială, în temeiul art. 242 alin. 2 din Codul de procedură civilă, întrucât nici una dintre părţi nu a solicitat soluţionarea cauzei în lipsă.

Potrivit art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, instanţa constituţională este competentă de a "decide asupra excepţiilor ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti sau de arbitraj comercial privind neconstituţionalitatea unei legi sau ordonanţe ori a unei dispoziţii dintr-o lege sau dintr-o ordonanţă în vigoare, care are legătură cu soluţionarea cauzei în orice fază a litigiului şi oricare ar fi obiectul acestuia." Or, Curtea constată că textele de lege criticate de autorul excepţiei nu au legătură cu judecarea cauzei, respectiv cu soluţionarea recursului împotriva unei încheieri de suspendare. Aşa fiind, potrivit dispoziţiilor alin. (6) al art. 29 din Legea nr. 47/1992, republicată, excepţia de neconstituţionalitate contrară prevederilor alin. (1) al aceluiaşi articol este inadmisibilă, astfel că trebuia să fie respinsă ca atare chiar de către instanţa judecătorească, printr-o încheiere motivată, fără a mai sesiza Curtea Constituţională.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, republicată, precum şi al art. 1 - 3, art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA

În numele legii DECIDE:

Respinge, ca fiind inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 7 lit. b) şi ale art. 199 alin. (1) din Legea nr. 31/1990 privind societăţile comerciale, ale art. 6, art. 30 alin. (2) şi ale art. 43 din Legea nr. 26/1990 privind registrul comerţului, ale art. 34 alin. 1, art. 40 alin. 4, art. 112 alin. 1 şi ale art. 269 din Codul de procedură civilă, precum şi ale art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de "Asociaţia pentru cinstirea memoriei eroilor" în Dosarul nr. 151/2003 al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţia comercială.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 28 octombrie 2004.

DECIZIA nr. 517 din 25 noiembrie 2004
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 2, art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4), art. 52 alin. (2), art. 53 alin. (2) şi (3) şi art. 55 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, ale art. 3 alin. (3), art. 5 alin. (6), art. 6 alin. (2) şi (3), art. 7, art. 11 alin. (3) şi (5), art. 13 alin. (2) şi art. 22 alin. (4) din Legea nr. 43/2003 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, ale art. 1 alin. (2) şi art. 9 alin. (1) din Legea nr. 90/2003 privind vânzarea spaţiilor aflate în proprietatea privată a statului sau a unităţilor administrativ-teritoriale, destinate sediilor partidelor politice, ale art. 21, 33, 34, 51, art. 88 alin. 1 lit. a), b), c) şi d) şi art. 153 alin. 1 şi 2 din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească, precum şi ale art. 29 alin. (4) şi (6), art. 75 alin. (2) şi art. 78 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale[14]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 2, art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4), art. 52 alin. (2), art. 53 alin. (2) şi (3) şi art. 55 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, ale art. 3 alin. (3), art. 5 alin. (6), art. 6 alin. (2) şi (3), art. 7, art. 11 alin. (3) şi (5), art. 13 alin. (2) şi art. 22 alin. (4) din Legea nr. 43/2003 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, ale art. 1 alin. (2) şi art. 9 alin. (1) din Legea nr. 90/2003 privind vânzarea spaţiilor aflate în proprietatea privată a statului sau a unităţilor administrativ-teritoriale, destinate sediilor partidelor politice, ale art. 21, art. 33, art. 34, art. 51, art. 88 alin. 1 lit. a), b), c) şi d) şi art. 153 alin. 1 şi 2 din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească, precum şi ale art. 23 alin. (4) şi (6), art. 49 alin. (2) şi art. 54 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, excepţie ridicată de Partidul solidarităţii democratice pentru şanse egale şi o societate mai bună, prin preşedintele său, Ion Antonescu, în Dosarul nr. 27/P/2000 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

La apelul nominal lipsesc părţile, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Magistratul-asistent referă asupra cererii depuse la dosar de Ion Antonescu, preşedintele Partidului solidarităţii democratice pentru şanse egale şi o societate mai bună, prin care solicită amânarea cauzei, deoarece este citat, pentru acest termen, în faţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, în cauza ce face obiectul Dosarului nr. 13.004/2004 al acestei instanţe.

Având cuvântul asupra acestei chestiuni prealabile, reprezentantul Ministerului Public solicită respingerea cererii, apreciind că cererea de amânare nu este temeinic motivată.

Deliberând, Curtea, în temeiul dispoziţiilor art. 14 din Legea nr. 47/1992 şi ale art. 156 alin. 1 din Codul de procedură civilă, respinge cererea de amânare.

Cauza fiind în stare de judecată, reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere ca inadmisibilă a excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4) şi art. 52 alin. (2) din Legea nr. 14/2003. În acest sens, învederează Curţii că autorul excepţiei a mai invocat în acelaşi dosar al instanţei de fond, respectiv Dosarul nr. 27/P/2000 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă, excepţia de neconstituţionalitate a textelor de lege mai sus amintite, prevalându-se de aceleaşi dispoziţii constituţionale şi aceeaşi motivare ca în prezenta cauză. În urma sesizării sale cu aceste excepţii de neconstituţionalitate, Curtea Constituţională s-a pronunţat prin Decizia nr. 119/2003 asupra constituţionalităţii art. 26 alin. (4) din Legea nr. 14/2003, iar prin Decizia nr. 65/2004, asupra dispoziţiilor art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4) şi art. 52 alin. (2) din aceeaşi lege, respingând în ambele cazuri criticile de neconstituţionalitate ca neîntemeiate. În ceea ce priveşte criticile de

[14] Publicată în Monitorul Oficial nr. 49 din 14 ianuarie 2005.

neconstituţionalitate a prevederilor art. 2, art. 53 şi art. 55 din Legea nr. 14/2003, reprezentantul Ministerului Public apreciază că acestea sunt neîntemeiate. În acest sens, arată că autorul are în vedere o omisiune legislativă atunci când se referă la art. 2, chestiune ce nu este de competenţa instanţei de contencios constituţional. De asemenea, consideră că art. 53 şi art. 55 din legea amintită nu contravin dispoziţiilor constituţionale invocate. În final, referindu-se la excepţia de neconstituţionalitate a celorlalte dispoziţii legale atacate, pune concluzii de respingere a acestei excepţii ca neîntemeiată, deoarece observă că, în motivarea sa, autorul excepţiei nu invocă textele constituţionale pretins a fi încălcate.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 9 aprilie 2004, pronunţată în Dosarul nr. 27/P/2000, Tribunalul Bucureşti - Secţia a IV-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii partidelor politice nr. 14/2003, ale Legii nr. 43/2003 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale ale Legii nr. 90/2003 privind vânzarea spaţiilor aflate în proprietatea privată a statului sau a unităţilor administrativ-teritoriale, destinate sediilor partidelor politice, ale Legii nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească şi ale Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale. Excepţia a fost ridicată de Partidul solidarităţii democratice pentru şanse egale şi o societate mai bună, prin preşedintele său, Ion Antonescu, cu prilejul soluţionării cererii de reînregistrare a partidului.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate, autorul acesteia susţine, în esenţă, că prevederile art. 2, art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4), art. 52 alin. (2), art. 53 alin. (2) şi (3) şi art. 55 din Legea nr. 14/2003 aduc atingere prevederilor constituţionale consacrate în art. 1 alin. (5), art. 11, art. 20, art. 21, 24, 54, 57, 124, art. 126 alin. (1), art. 129 şi art. 146 lit. d), "raportate la dispoziţiile Codului de procedură civilă", precum şi prevederilor principalelor tratate, pacte şi convenţii internaţionale la care România este parte. În critica sa, autorul insistă asupra dispoziţiilor art. 21 alin. (4) şi ale art. 26 alin. (4) din Legea nr. 14/2003, dispoziţii care consacră caracterul definitiv şi irevocabil al hotărârilor Curţii de Apel Bucureşti pronunţate cu prilejul soluţionării contestaţiei formulate împotriva deciziei Tribunalului Bucureşti de respingere a cererii de înregistrare a unui partid politic sau a celei de radiere a partidului, considerând că acestea aduc atingere accesului liber la justiţie, dreptului la apărare, prevederilor constituţionale care reglementează folosirea căilor de atac, precum şi principalelor instrumente internaţionale ratificate de ţara noastră. De asemenea, aşa cum reiese din motivarea făcută în faţa Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă, precum şi din încheierea prin care această instanţă a sesizat Curtea Constituţională, critica de neconstituţionalitate vizează şi dispoziţiile art. 1 alin. (2) şi art. 9 alin. (1) din Legea nr. 90/2003, art. 3 alin. (3), art. 5 alin. (6), art. 6 alin. (2) şi (3), art. 7, art. 11 alin. (3) şi (5), art. 13 alin. (2) şi art. 22 alin. (4) din Legea nr. 43/2003, art. 21, art. 33, art. 34, art. 51, art. 88 alin. 1 lit. a), b), c) şi d) şi art. 153 alin. 1 şi 2 din Legea nr. 92/1992, precum şi art. 23 alin. (4) şi (6), art. 49 alin. (2) şi art. 54 din Legea nr. 47/1992, fără a indica însă prevederile constituţionale pretins a fi încălcate. Ulterior sesizării instanţei de contencios constituţional, autorul excepţiei şi-a completat motivarea printr-un înscris depus la Dosarul nr. 265D/2004 al Curţii Constituţionale, precizând textele constituţionale faţă de care înţelege să susţină neconstituţionalitatea prevederilor legale mai sus amintite. Astfel, în ceea ce priveşte dispoziţiile criticate din Legea nr. 90/2003, apreciază că art. 1 alin. (2) "intră în coliziune" cu principiile constituţionale ale dreptăţii şi pluralismului politic, în timp ce art. 9 alin. (1) reprezintă "o mare gafă a puterii legislative care, deşi avea acte normative valide promulgate în noua ordine de drept, de după Revoluţia din Decembrie 1989, a preferat totuşi un act lovit de

nulitate de pe timpul regimului totalitar [...]". Aşa fiind, aceste prevederi legale încalcă, în opinia sa, o serie de dispoziţii constituţionale, precum şi unele dispoziţii din Carta Europeană a Drepturilor Omului. Referindu-se la prevederile Legii nr. 43/2003, autorul excepţiei arată că art. 3 alin. (3), prin sintagma "sunt scutite de impozite şi taxe", contravine dispoziţiilor constituţionale care consacră egalitatea în drepturi, nediscriminarea, precum şi ale art. 26 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. În acelaşi timp, susţine că dispoziţiile art. 5 alin. (6) din Legea nr. 43/2003, care prevăd că, "La solicitarea donatorului, identitatea sa poate rămâne confidenţială [...]", contravin art. 1 alin. (5), art. 11, 20, 56, 148 şi 149 din Constituţie, precum şi prevederilor art. 25, 41 şi 42 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, deoarece afectează transparenţa procesului de finanţare a unui partid politic. În ceea ce priveşte prevederile art. 6 alin. (2) din legea amintită, consideră că acestea "situează partidele politice mai presus de lege", contravenind art. 7, art. 11 alin. (3) şi (5), art. 13 alin. (2) şi art. 22 alin. (4) din Constituţie, precum şi art. 20 şi 21 din actul internaţional mai sus menţionat. În acelaşi timp, art. 6 alin. (3) din Legea nr. 43/2003 aduce atingere art. 56 alin. (1) din Constituţie, precum şi art. 25, art. 26 şi 41 din Cartă. Autorul critică art. 7 din Legea nr. 43/2003 pentru excepţia instituită prin acest text de lege, având în vedere faptul că "Legea nr. 14/2003 nu precizează astfel de excepţii". Astfel, în opinia sa, sunt încălcate dispoziţiile art. 8 alin. (2) din Constituţie şi prevederile art. 41 alin. (2) din Cartă. În ceea ce priveşte critica de neconstituţionalitate a art. 11 alin. (3) şi (5) din Legea nr. 43/2003, autorul excepţiei arată că acestea reprezintă "o grea ofensă la adresa electoratului" şi încalcă, în consecinţă, o serie de dispoziţii constituţionale şi din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. De asemenea, în opinia sa, dispoziţiile art. 13 alin. (2) şi ale art. 22 alin. (4) din legea amintită sunt "abuzive şi discriminatorii", respectiv "încalcă cu premeditare Constituţia României cu privire la dreptate şi pluralism politic". În argumentarea neconstituţionalităţii prevederilor art. 21, art. 117 alin. (3), art. 149 şi art. 153 alin. (2) din Legea nr. 92/1992, autorul excepţiei enumeră o serie de texte constituţionale pe care le consideră ca fiind încălcate de aceste dispoziţii legale. În fine, autorul excepţiei, criticând dispoziţiile art. 49 alin. (2) şi ale art. 54 din Legea nr. 47/1992, arată că acestea încalcă prevederile art. 1 alin. (4), art. 145 şi art. 154 alin. (1) din Constituţie şi "constituie dovada dependenţei economice a judecătorilor Curţii Constituţionale de puterea executivă şi contravin Constituţiei României [...]".

Tribunalul Bucureşti - Secţia a IV-a civilă consideră că textele de lege criticate nu contravin prevederilor constituţionale invocate. În acelaşi timp, observă că autorul excepţiei a mai supus controlului de constituţionalitate dispoziţiile art. 26 alin. (4) din Legea nr. 14/2003, Curtea Constituţională pronunţându-se prin Decizia nr. 119/2003 în sensul respingerii criticilor ca neîntemeiate. De asemenea, aminteşte că ulterior, prin Decizia nr. 65/2004, Curtea a respins excepţia de neconstituţionalitate ridicată de acelaşi autor cu privire la dispoziţiile art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4) şi art. 52 alin. (2) din Legea nr. 14/2003. Referindu-se la dispoziţiile art. 1 alin. (2) din Legea nr. 90/2003, precum şi la prevederile Legii nr. 43/2003, supuse criticii de neconstituţionalitate, apreciază că acestea "au ca scop asigurarea transparenţei şi legalităţii finanţării partidelor politice; interzicerea finanţării acestora de către persoane fizice sau juridice străine (prin donaţii deghizate), precum şi obţinerea de facilităţi pentru cumpărarea sediilor partidelor politice de către cele care reprezintă un anumit procent din populaţia României". În continuare, Tribunalul menţionează că, în opinia sa, nu sunt întemeiate nici criticile de neconstituţionalitate care vizează anumite prevederi din Legea nr. 92/1992 şi nici cele care se referă la art. 49 alin. (2) şi art. 54 din Legea nr. 47/1992. În acest sens, arată că accesul liber la justiţie nu este în nici un caz îngrădit, existând controlul judecătoresc al instanţelor în faţa cărora s-a ridicat excepţia. Pe de altă parte, apreciază că invocarea nejustificată a unor excepţii

duce la o tergiversare a soluţionării cauzelor, aglomerând instanţele de judecată. De asemenea, arată că accesul liber la justiţie nu presupune accesul la toate căile de atac prevăzute de lege, această reglementare revenind puterii legiuitoare.

Potrivit prevederilor art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate, iar în conformitate cu art. 18^1 din Legea nr. 35/1997, a fost solicitat punctul de vedere al instituţiei Avocatul Poporului.

Preşedintele Camerei Deputaţilor, învederând că autorul excepţiei nu-şi motivează excepţia decât cu privire la dispoziţiile art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4) din Legea nr. 14/2003, apreciază că aceste texte de lege sunt constituţionale. Astfel, arată că, deşi în virtutea art. 129 din Constituţie părţile şi Ministerul Public au dreptul de a folosi căile de atac în condiţiile legii, aceasta nu înseamnă că justiţiabilii se pot bucura, în toate cazurile, de accesul la toate căile de atac, ci numai de acelea prevăzute de lege. În acest sens, aminteşte că art. 126 alin. (2) din Constituţie lasă legiuitorului competenţa de a stabili procedura de judecată şi căile de atac pe care cei interesaţi le pot folosi, fără a limita prin aceasta în vreun fel accesul liber la justiţie. De asemenea, apreciază că această reglementare este în deplină concordanţă atât cu Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, cât şi cu celelalte acte internaţionale ratificate de România, aşa încât nu există o încălcare a prevederilor art. 20 din Constituţie. În consecinţă, consideră că dispoziţiile criticate din Legea nr. 43/2003, Legea nr. 92/1992, Legea nr. 47/1992 şi Legea nr. 90/2003 sunt constituţionale şi propune respingerea excepţiei de neconstituţionalitate.

Guvernul observă că petentul a mai ridicat de două ori excepţia de neconstituţionalitate a unor texte din Legea nr. 14/2003. În acest sens, aminteşte Decizia nr. 119/2003, prin care Curtea Constituţională a respins excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 26 alin. (4), şi Decizia nr. 65/2004, prin care a fost respinsă excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4) şi ale art. 52 alin. (2). Aşa fiind, consideră că, în virtutea prevederilor constituţionale ale art. 147 alin. (4), potrivit cărora deciziile Curţii Constituţionale sunt, de la data publicării în Monitorul Oficial al României, general obligatorii şi au putere numai pentru viitor, excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor legale mai sus amintite nu este întemeiată, "motivările din deciziile anterioare ale Curţii fiind aceleaşi". În ceea ce priveşte excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 2, art. 53 alin. (2) şi art. 55 din aceeaşi lege, apreciază că, în virtutea art. 23 alin. (1) şi (6) din Legea nr. 47/1992, excepţia de neconstituţionalitate este inadmisibilă, întrucât soluţionarea cauzei nu depinde de aceste texte de lege. Aceeaşi soluţie consideră că este aplicabilă şi în cazul prevederilor Legii nr. 43/2003 şi ale Legii nr. 90/2003 supuse criticii de neconstituţionalitate. De asemenea, analizând prevederile art. 21, 33, 34, art. 88 lit. a), b), c) şi d) şi ale art. 153 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 92/1992, apreciază că acestea nu sunt incidente în cauză. În ceea ce priveşte prevederile art. 23 alin. (4) şi (6) din Legea nr. 47/1992, consideră că acestea nu contravin dispoziţiilor constituţionale invocate de autorul excepţiei, aşa încât critica acestor texte de lege apare ca fiind neîntemeiată. În acelaşi timp, apreciază că prevederile art. 49 alin. (2) şi ale art. 45 din Legea nr. 47/1992 nu au nici o relevanţă pentru soluţionarea cauzei, excepţia de neconstituţionalitate fiind, în cazul lor, inadmisibilă.

Avocatul Poporului apreciază că susţinerile autorului excepţiei referitoare la neconstituţionalitatea prevederilor Legii nr. 14/2003 nu pot fi reţinute. În acest sens, arată că acest act normativ nu îngrădeşte accesul liber la justiţie şi nici nu contravine prevederilor constituţionale ale art. 126 alin. (2) şi ale art. 129. În plus, observă că dispoziţiile art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4) şi ale art. 52 alin. (2) din legea menţionată au mai făcut obiect al

controlului de constituţionalitate într-o cauză în care acelaşi autor a invocat în acelaşi dosar al instanţei de fond, respectiv Dosarul nr. 27/P/2000 al Tribunalului Bucureşti, aceleaşi motive de neconstituţionalitate ca în prezenta cauză, Curtea pronunţându-se prin Decizia nr. 65/2004 în sensul respingerii excepţiei ca neîntemeiată. În ceea ce priveşte celelalte texte de lege criticate, consideră că acestea "nu conţin dispoziţii care să îngrădească dreptul persoanelor interesate de a se adresa justiţiei pentru apărarea drepturilor, libertăţilor şi intereselor lor legitime".

Preşedintele Senatului nu a comunicat punctul său de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale preşedintelui Camerei Deputaţilor, Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, ale art. 1 alin. (2), art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate cu care a fost sesizată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 2, art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4), art. 52 alin. (2), art. 53 alin. (2) şi (3) şi ale art. 55 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 25 din 17 ianuarie 2003, dispoziţiile art. 3 alin. (3), art. 5 alin. (6), art. 6 alin. (2) şi (3), art. 7, art. 11 alin. (3) şi (5), art. 13 alin. (2) şi ale art. 22 alin. (4) din Legea nr. 43/2003 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 54 din 30 ianuarie 2003, prevederile art. 1 alin. (2) şi art. 9 alin. (1) din Legea nr. 90/2003 privind vânzarea spaţiilor aflate în proprietatea privată a statului sau a unităţilor administrativ-teritoriale, destinate sediilor partidelor politice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 200 din 27 martie 2003, art. 21, art. 33, art. 34, art. 51, art. 88 alin. 1 lit. a), b), c) şi d) şi art. 153 alin. 1 şi 2 din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 259 din 30 septembrie 1997, cu modificările şi completările ulterioare, precum şi dispoziţiile art. 23 alin. (4) şi (6), art. 49 alin. (2) şi art. 54 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 187 din 7 august 1997, cu modificările ulterioare.

În susţinerea neconstituţionalităţii acestui text de lege, autorul excepţiei invocă încălcarea dispoziţiilor constituţionale cuprinse în art. 1 alin. (5), art. 4 alin. (2), art. 8, art. 10, art. 11 alin. (1) şi (2), art. 16 alin. (1) şi (2), art. 20, art. 21, art. 24, art. 27 alin. (1), art. 28 alin. (1), art. 30 alin. (1), (2) şi (3), art. 37 alin. (1), art. 40 alin. (1), art. 52, art. 54, art. 57, art. 124 alin. (2), art. 126 alin. (1), art. 129, art. 133 alin. (1), art. 142 alin. (1), art. 146 lit. d), art. 148, art. 149 şi art. 151 alin. (1).

Alături de aceste dispoziţii constituţionale, autorul invocă şi încălcarea dispoziţiilor referitoare la drepturile omului şi libertăţile fundamentale din pactele, tratatele şi convenţiile internaţionale ratificate de România, Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, precum şi dispoziţiile art. 20, 21, 25, 26, 40, 41, 52 şi 53 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea observă că autorul excepţiei a mai invocat în acelaşi dosar al instanţei de fond, respectiv Dosarul nr. 27/P/2000 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă, excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4) şi art. 52 alin. (2) din Legea nr. 14/2003, prevalându-se de aceleaşi dispoziţii constituţionale şi aceeaşi motivare ca în prezenta cauză. Astfel, în urma sesizării sale, Curtea s-a

pronunţat prin Decizia nr. 119 din 25 martie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 246 din 10 aprilie 2003, asupra constituţionalităţii art. 26 alin. (4) din Legea nr. 14/2003, şi prin Decizia nr. 65 din 24 februarie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 216 din 11 martie 2004, asupra dispoziţiilor art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4) şi art. 52 alin. (2) din aceeaşi lege, respingând în ambele cazuri criticile de neconstituţionalitate ca neîntemeiate.

Având în vedere aceste aspecte, precum şi faptul că în jurisprudenţa sa, aşa cum reiese şi din Decizia nr. 169 din 2 noiembrie 1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 151 din 12 aprilie 2000, Curtea Constituţională a statuat că aceleaşi părţi şi pentru aceleaşi motive nu pot reitera excepţia de neconstituţionalitate, întrucât s-ar încălca autoritatea lucrului judecat, excepţia de neconstituţionalitate ce priveşte dispoziţiile art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4) şi art. 54 alin. (2) din Legea nr. 14/2003 este inadmisibilă.

În ceea ce priveşte critica de neconstituţionalitate adusă dispoziţiilor art. 2 din legea mai sus menţionată, Curtea constată că aceasta vizează faptul că textul de lege "renunţă la valori reale şi interzice sau prescrie dreptul partidelor politice de a <<organiza iniţiativa legislativă a cetăţenilor>>".

Aşadar, se are în vedere o omisiune legislativă, or, potrivit dispoziţiilor art. 2 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, Curtea Constituţională nu poate modifica sau completa prevederile supuse controlului. În consecinţă, excepţia de neconstituţionalitate a art. 2 din Legea nr. 14/2003 apare ca fiind inadmisibilă.

În continuare, examinând critica de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 53 alin. (2) şi (3) şi ale art. 55 din Legea nr. 14/2003, Curtea apreciază că acestea nu contravin textelor constituţionale invocate. Astfel, observă că prevederile art. 53 alin. (2) obligă partidele politice existente ca, în vederea stabilirii conformităţii cu dispoziţiile Legii nr. 14/2003, să se supună procedurii judiciare necesare pentru înregistrarea partidelor, procedură ce se bucură de toate garanţiile necesare asigurării liberului acces la justiţie, a dreptului la apărare şi a dreptului de a exercita căile de atac. Aşa fiind, apare ca nesusţinută critica potrivit căreia acest text de lege contravine prevederilor art. 21, 24, 124, art. 126 alin. (1) şi ale art. 129 din Constituţie.

Faptul că legea prevede sancţiunea radierii partidului care nu se supune obligaţiei de înscriere în termen de 6 luni nu este de natură să altereze constituţionalitatea art. 53 alin. (2) din Legea nr. 14/2003. Într-adevăr, având ca obiectiv promovarea valorilor şi intereselor naţionale, a pluralismului politic, contribuţia la formarea opiniei publice, participarea în alegeri şi constituirea unor autorităţi publice, partidele politice trebuie să fie primele subiecte de drept care să tindă la stabilirea unei depline conformităţi cu legea, inclusiv cu dispoziţiile legale care reglementează condiţiile de înfiinţare şi activitatea lor. Aşa fiind, sancţiunea radierii apare nu numai ca firească, dar şi necesară într-o societate democratică, guvernată de respectul legii.

De asemenea, nici natura termenului de 6 luni pentru înscrierea partidului politic, care este un termen de decădere după cum reiese din prevederile art. 53 alin. (3) din legea amintită, nu aduce atingere dispoziţiilor constituţionale invocate de autorul excepţiei. Astfel, instituirea unui termen de decădere nu este de natură să împiedice liberul acces la justiţie. Într-adevăr, în jurisprudenţa sa, Curtea Constituţională a statuat că exercitarea unui drept de către titularul său nu poate avea loc decât într-un anumit cadru, prestabilit de legiuitor, cu respectarea anumitor exigenţe, între care şi stabilirea unor termene după a căror expirare valorificarea respectivului drept nu mai este posibilă.

În ceea ce priveşte art. 55 din Legea nr. 14/2003, Curtea constată că, potrivit dispoziţiilor sale, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care participă la alegeri se supun prevederilor legii partidelor politice, excepţie făcând articolele pe care le menţionează. Acest text

de lege nu reprezintă, în fapt, decât o expresie a prevederilor constituţionale ale art. 62 alin. (2), potrivit cărora "Organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament, au dreptul la câte un loc de deputat, în condiţiile legii electorale. Cetăţenii unei minorităţi naţionale pot fi reprezentaţi numai de o singură organizaţie". Astfel, legiuitorul a urmărit aplicarea principiului egalităţii de şanse între cetăţeni, prin înlăturarea, potrivit prevederilor constituţionale ale art. 4 alin. (2), a oricăror forme de discriminare, între altele, pe criterii "de naţionalitate, de origine etnică, [...], de apartenenţă politică [...]". Constituindu-se, în consecinţă, într-o garanţie a drepturilor cetăţenilor care constituie o minoritate, acest text de lege nu numai că nu aduce atingere prevederilor constituţionale invocate de autorul excepţiei, dar reprezintă un adevărat mijloc de protecţie a drepturilor consacrate în Legea fundamentală.

Având în vedere aceleaşi argumente reţinute în susţinerea constituţionalităţii art. 2, art. 53 alin. (2) şi (3) şi art. 55 din Legea nr. 14/2003, Curtea apreciază că aceste texte de lege nu conţin nici o prevedere contrară actelor internaţionale invocate de autorul excepţiei.

În continuare, analizând critica de neconstituţionalitate referitoare la dispoziţiile art. 1 alin. (2) din Legea nr. 90/2003, potrivit cărora numai partidele reînscrise potrivit Legii nr. 14/2003 pot beneficia de prevederile Legii nr. 90/2003, Curtea observă că dispoziţiile legale criticate nu conţin nici o prevedere prin care se aduce atingere principiilor dreptăţii şi pluralismului, ca valori fundamentale ce caracterizează statul român. Aşa cum reiese din însuşi titlul Legii nr. 90/2003, acest act normativ urmăreşte reglementarea condiţiilor în care spaţii aflate în proprietatea privată a statului sau a unităţilor administrativ-teritoriale pot fi vândute numai către o categorie anume de cumpărători, respectiv partidele politice. Destinaţia specială a acestor imobile, cea de sediu de partid, justifică opţiunea legiuitorului de a se adresa doar acelor partide prezente pe eşichierul politic românesc prin complinirea condiţiilor cerute pentru legala lor existenţă şi funcţionare şi nu celor care nu au întrunit cerinţele legale pentru a fi reînscrise. Aşa fiind, Curtea apreciază că textul legal criticat nu contravine dispoziţiilor constituţionale sau internaţionale invocate. De altfel, se observă că multe dintre prevederile constituţionale la care autorul excepţiei face trimitere, cum sunt cele ale art. 4 alin. (2), art. 10, art. 24 alin. (1), art. 27 alin. (1), art. 28 alin. (1), art. 30 alin. (1), (2) şi (3), art. 37 alin. (1), art. 52, art. 57, art. 124 alin. (2), art. 126 alin. (1), art. 142 alin. (1), art. 148, art. 149 şi ale art. 151 alin. (1), nu au nici o relevanţă pentru soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate.

Aceeaşi raţiune care fundamentează soluţia de mai sus, şi anume destinaţia specială a imobilelor la care face referire Legea nr. 90/2003, justifică şi soluţia legislativă a art. 9 alin. (2), potrivit căreia, în cazul încetării activităţii partidelor politice, sediile trebuie să fie transmise către persoane juridice cu scop identic sau asemănător, făcând ca şi în acest caz excepţia de neconstituţionalitate să apară ca neîntemeiată.

În continuare, examinând dispoziţiile atacate din Legea nr. 43/2003, precum şi conţinutul dosarului de fond, Curtea constată că prevederile art. 3 alin. (3), art. 5 alin. (6), art. 6 alin. (2) şi (3) şi ale art. 7 din acest act normativ nu au relevanţă pentru soluţionarea cauzei. Aceeaşi soluţie se păstrează şi în cazul prevederilor art. 13 alin. (2) şi art. 22 alin. (4) din Legea nr. 43/2003, potrivit cărora partidele politice sau candidaţii independenţi care nu au obţinut cu prilejul alegerilor pragul electoral impus de lege sunt obligaţi să restituie subvenţiile primite de la bugetul de stat, întrucât obiectul Dosarului nr. 27/P/2000 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă îl constituie reînscrierea Partidului solidarităţii democratice pentru şanse egale şi o societate mai bună, iar nu un litigiu ce priveşte restituirea unor astfel de subvenţii.

De asemenea, Curtea observă că, înainte de a fi sesizată cu prezenta excepţie de neconstituţionalitate, dispoziţiile art. 11 alin. (3) din Legea nr. 43/2003 au fost abrogate prin art.

12 din Legea nr. 90/2003, soluţia legislativă criticată nefiind preluată în conţinutul acestui din urmă act normativ. Aşa fiind, în temeiul prevederilor art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, potrivit cărora Curtea Constituţională nu se poate pronunţa decât asupra dispoziţiilor dintr-o lege aflată în vigoare, excepţia de neconstituţionalitate a art. 11 alin. (3) din Legea nr. 43/2003 apare ca fiind inadmisibilă.

În ceea ce priveşte dispoziţiile art. 11 alin. (5) din Legea nr. 43/2003, Curtea apreciază, de asemenea, că acestea nu încalcă dispoziţiile constituţionale invocate de către autorul excepţiei. Faptul că acesta din urmă vorbeşte despre "folosirea abuzivă a executorilor judecătoreşti" nu poate pune sub îndoială constituţionalitatea modului în care legiuitorul înţelege să înzestreze actele normative cu forţă coercitivă, ci apare, mai degrabă, ca o critică ce vizează modul în care legea a fost aplicată, problemă ce nu ţine însă de competenţa Curţii Constituţionale.

În ceea ce priveşte dispoziţiile Legii nr. 92/1992, despre care autorul excepţiei pretinde că sunt neconstituţionale, Curtea observă că nici una dintre aceste dispoziţii legale nu are legătură cu soluţionarea cauzei. Aşa fiind, în virtutea dispoziţiilor art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, potrivit cărora Curtea Constituţională nu se poate pronunţa decât asupra constituţionalităţii unor prevederi dintr-o lege de care depinde soluţionarea cauzei, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 21, 33, 34, 51, art. 88 lit. a), b), c) şi d) şi ale art. 153 alin. 1 şi 2 din Legea nr. 92/1992 apare ca fiind inadmisibilă.

Aceeaşi concluzie de inadmisibilitate se impune şi în ceea ce priveşte excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 23 alin. (4) şi (6), art. 49 alin. (2) şi art. 54 din Legea nr. 47/1992, dispoziţii al căror conţinut a fost preluat, în urma republicării Legii nr. 47/1992 în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 643 din 16 iulie 2004, în art. 29 alin. (4) şi (6), art. 75 alin. (2) şi art. 78. Într-adevăr, Curtea constată că nici aceste dispoziţii nu au nici o relevanţă asupra soluţionării cauzei.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii DECIDE:

1. Respinge, ca fiind neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 2, art. 53 alin. (2) şi (3) şi ale art. 55 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, ale art. 11 alin. (5) din Legea nr. 43/2003 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, precum şi ale art. 1 alin. (2) şi art. 9 alin. (1) din Legea nr. 90/2003 privind vânzarea spaţiilor aflate în proprietatea privată a statului sau a unităţilor administrativ-teritoriale, destinate sediilor partidelor politice, excepţie ridicată de Partidul solidarităţii democratice pentru şanse egale şi o societate mai bună, prin preşedintele său, Ion Antonescu, în Dosarul nr. 27/P/2000 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

2. Respinge, ca fiind inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 51 alin. (4), art. 52 alin. (2) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, ale art. 3 alin. (3), art. 5 alin. (6), art. 6 alin. (2) şi (3), art. 7, art. 11 alin. (3), art. 13 alin. (2) şi ale art. 22 alin. (4) din Legea nr. 43/2003 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, ale art. 21, 33, 34, 51, art. 88 alin. (1) lit. a), b), c) şi d) şi ale art. 153 alin. 1 şi 2 din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească, precum şi ale art. 29 alin. (4) şi (6), art. 75 alin. (2) şi art. 78 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, excepţie ridicată de acelaşi autor în acelaşi dosar.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 25 noiembrie 2004.

DECIZIA nr. 71 din 8 februarie 2005
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 1 alin. (2) şi art. 9 alin. (1) din Legea nr. 90/2003 privind vânzarea spaţiilor aflate în proprietatea privată a statului sau a unităţilor administrativ-teritoriale, destinate sediilor partidelor politice, art. 3 alin. (3), art. 5 alin. (6), art. 6 alin. (2) şi (3), art. 7, art. 11 alin. (3) şi (5), art. 13 alin. (2) şi art. 22 alin. (4) din Legea nr. 43/2003 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, art. 21, art. 88 alin. 1 lit. a), b), c) şi d) şi art. 153 alin. 2 din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească, art. 121 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, art. 91 alin. (2) din Legea nr. 303/2004 privind statutul magistraţilor, art. 2, art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4) şi art. 27 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, art. 75 alin. (2) şi art. 78 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale[15]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 1 alin. (2) şi art. 9 alin. (1) din Legea nr. 90/2003 privind vânzarea spaţiilor aflate în proprietatea privată a statului sau a unităţilor administrativ-teritoriale, destinate sediilor partidelor politice, art. 3 alin. (3), art. 5 alin. (6), art. 6 alin. (2) şi (3), art. 7, art. 11 alin. (3) şi (5), art. 13 alin. (2) şi art. 22 alin. (4) din Legea nr. 43/2003 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, art. 21, art. 88 alin. 1 lit. a), b), c) şi d), art. 117 alin. 3, art. 149 şi art. 153 alin. 2 din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească, art. 2, art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 27 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, art. 49 alin. (2) şi art. 54 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, excepţie ridicată de Partidul Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună în Dosarul nr. 4/P/2000 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă.

La apelul nominal răspund autorul excepţiei, prin reprezentant Ion Antonescu, şi părţile Elena Lupu, Ştefan Oprea, Livia Dima, lipsind partea Steluţa Safta-Lambru, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

Magistratul-asistent informează completul de judecată că reprezentantul autorului excepţiei a depus o cerere prin care solicită scoaterea cauzei de pe rolul Curţii şi înaintarea către Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă, în scopul completării dosarului cu anumite înscrisuri a căror lipsă a constatat-o.

Preşedintele acordă cuvântul pe cererea formulată.

Reprezentantul autorului excepţiei şi părţile prezente solicită admiterea cererii.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a cererii.

Curtea respinge cererea formulată de reprezentantul autorului excepţiei.

Preşedintele constată cauza în stare de judecată şi acordă cuvântul pe fond.

Reprezentantul autorului excepţiei susţine oral notele scrise depuse la instanţa care a sesizat Curtea Constituţională, solicitând admiterea excepţiei de neconstituţionalitate.

Părţile prezente solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate, arătând că prin Decizia nr. 517 din 25 noiembrie 2004 Curtea Constituţională s-a mai pronunţat asupra acestei excepţii, în sensul respingerii ei.

CURTEA,
având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

[15] Publicată în Monitorul Oficial nr. 380 din 5 mai 2005.

Prin Încheierea din 17 august 2004, pronunţată în Dosarul nr. 4/P/2000, Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 1 alin. (2) şi art. 9 alin. (1) din Legea nr. 90/2003 privind vânzarea spaţiilor aflate în proprietatea privată a statului sau a unităţilor administrativ-teritoriale, destinate sediilor partidelor politice, art. 3 alin. (3), art. 5 alin. (6), art. 6 alin. (2) şi (3), art. 7, art. 11 alin. (3) şi (5), art. 13 alin. (2) şi art. 22 alin. (4) din Legea nr. 43/2003 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, art. 21, art. 88 alin. 1 lit. a), b), c) şi d), art. 117 alin. 3, art. 149 şi art. 153 alin. 2 din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească, art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, art. 49 alin. (2) şi art. 54 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, excepţie ridicată de Partidul Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună într-o cauză având ca obiect soluţionarea cererii de reînregistrare a acestui partid politic.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate, autorul susţine că prevederile legale criticate încalcă dispoziţiile următoarelor articole din Constituţie: art. 1, 4, 8, 10, 11, 15, 16, 20, 21, 24, art. 27 alin. (1), art. 28, art. 30 alin. (1), (2) şi (3), art. 31, 36, art. 37 alin. (1), art. 40, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, art. 124 alin. (2), art. 126 alin. (1) şi (6), art. 129, 131, 132, 133, 135, 136, 137, art. 142 alin. (1), art. 146, 148, 149, 151 şi art. 154 alin. (1).

Autorul invocă, de asemenea, încălcarea următoarelor dispoziţii din acte internaţionale ori a actelor internaţionale în integralitatea lor: Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale; Protocolul nr. 11 şi Protocolul nr. 12 adiţionale la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale; art. 1, 3 şi 5 din primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale; art. 8, 9, 10, 21, 28 şi 30 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului; Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice; art. 2, 3, 5 şi 6 din Convenţia internaţională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare, precum şi capitolul IV "Solidaritate" din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

Autorul excepţiei de neconstituţionalitate solicită admiterea acesteia pentru următoarele motive: sintagma cuprinsă în art. 9 alin. (1) din Legea nr. 90/2003, potrivit căreia "vor fi transmise în conformitate cu art. 52 alin. 1 din Decretul nr. 31/1954 privitor la persoanele fizice şi persoanele juridice", "constituie o mare gafă a puterii legislative, care, deşi avea acte normative promulgate în noua ordine de drept, de după Revoluţia din 1989, a preferat totuşi un act lovit de nulitate de pe timpul regimului totalitar"; art. 6 alin. (2) din Legea nr. 43/2003 "situează partidele politice mai presus de lege, contravenind art. 16 din Constituţie"; art. 5 alin. (6) din Legea nr. 43/2003 contravine art. 1 şi 56 din Constituţie, întrucât "intenţia de a ascunde identitatea donatorului contravine grav transparenţei în care trebuie să vedem cum se alimentează şi de către cine conturile unui partid politic"; art. 21 alin. (4) din Legea nr. 14/2003 încalcă dispoziţiile art. 1 alin. (3) şi (4), art. 11, 20, 21, 24, 54, 57, în general, şi ale art. 124 alin. (2), art. 126 alin. (1), art. 129, art. 131 alin. (1), art. 133 alin. (1), art. 142 alin. (1), art. 148 şi 149 din Constituţie, în special, deoarece "prin acesta puterea legislativă limitează drepturile puterii judecătoreşti, împiedicând justiţiabilii să beneficieze de dispoziţiile art. 129 din Constituţie cu privire la folosirea căilor de atac"; art. 26 alin. (4) din Legea nr. 14/2003 încalcă dispoziţiile art. 11 alin. (1) şi (2), art. 20 alin. (1) şi (2), art. 21 alin. (3), art. 24 alin. (1) şi (2), art. 27 alin. (1), art. 37 alin. (1), art. 40 alin. (1), art. 124 alin. (2), art. 126 alin. (1) şi (6), art. 131 alin. (1), art. 133 alin. (1), art. 142 alin. (1), art. 148 alin. (2), art. 154 alin. (1) din Constituţie, întrucât "interzic justiţiabililor calea de atac a recursului şi favorizează înregistrarea partidelor politice după criteriile intereselor de grup"; art. 2 din Legea nr. 14/2003 aduce atingere art. 154 alin. (1) raportat la art. 148 alin. (2) din Constituţie "prin omisiunea de a se prevedea, în conţinutul său,

obligaţia de a promova valorile solidarităţii". Celelalte texte de lege criticate sunt raportate la articolele din Constituţie, fără a se arăta în ce constă pretinsa încălcare a dispoziţiilor din Legea fundamentală.

Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă opinează în sensul că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, iar "faptul că anumite texte de lege nu ar constitui soluţia cea mai bună pentru reglementarea anumitor raporturi sociale nu poate fi cenzurat pe calea controlului de constituţionalitate".

Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

Preşedintele Camerei Deputaţilor consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, cu următoarea motivare:

Autorul excepţiei susţine că textele criticate din Legea nr. 90/2003 încalcă o serie de articole din Constituţie, pe care le enumeră, fără a arăta în ce constă această încălcare. Art. 1 alin. (2) din actul normativ menţionat este în concordanţă cu articolele din Constituţie pretins încălcate, deoarece numai partidele politice constituite în conformitate cu Legea nr. 14/2003 pot beneficia de prevederile Legii nr. 90/2003, şi nu orice organizaţie autointitulată "partid".

Criticile aduse prevederilor Legii nr. 43/2003 nu sunt întemeiate, întrucât de scutirea de impozite şi taxe prevăzută de art. 3 alin. (3) beneficiază toate partidele politice legal înregistrate, fără nici o discriminare. Legiuitorul are libertatea, în concordanţă cu art. 139 din Constituţie, de a stabili impozite şi taxe, precum şi scutirea de la plata acestora. Reglementările cuprinse în art. 5 alin. (6), art. 6 alin. (2) şi (3) şi în art. 7 din Legea nr. 43/2003 au ca scop asigurarea unei transparenţe depline în privinţa surselor de finanţare şi a resurselor de care beneficiază partidele politice, inclusiv prin acordarea de sprijin financiar de la bugetul de stat, sub forma subvenţiei pentru campania electorală.

Prevederile art. 11 din Legea nr. 43/2003 au fost abrogate prin Legea nr. 90/2003, astfel încât nu mai pot face obiectul excepţiei de neconstituţionalitate.

Dispoziţiile art. 21 alin. (4) şi ale art. 26 alin. (4) din Legea nr. 14/2003 sunt în concordanţă cu dispoziţiile art. 126 alin. (2) şi ale art. 129 din Constituţie, legiuitorul având competenţa de a stabili căile de atac care sunt puse la dispoziţia părţilor într-un proces.

Art. 75 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 47/1992 asigură totala independenţă financiară a Curţii Constituţionale, deoarece aceasta îşi aprobă propriul buget, pe care îl trimite Guvernului pentru a fi inclus în proiectul bugetului de stat, care este supus şi aprobării Parlamentului, fiind exclusă orice ingerinţă din partea Guvernului.

Guvernul apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, cu următoarea motivare:

Asupra dispoziţiilor art. 21 alin. (4) şi ale art. 26 alin. (4) din Legea nr. 14/2003 Curtea Constituţională s-a mai pronunţat prin Decizia nr. 65/2004 şi prin Decizia nr. 230/2004, excepţiile fiind ridicate de acelaşi autor. Considerentele reţinute de Curte în aceste decizii îşi menţin valabilitatea şi în prezenta cauză.

Celelalte dispoziţii legale criticate nu au legătură cu soluţionarea cauzei, în raport cu obiectul acesteia, aşa încât excepţia urmează să fie respinsă ca inadmisibilă, în temeiul art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992.

Avocatul Poporului consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, cu următoarea motivare:

Dispoziţiile art. 21 alin. (4) şi ale art. 26 alin. (4) din Legea nr. 14/2003 nu aduc atingere art. 21 şi 129 din Constituţie, întrucât accesul la justiţie presupune accesul la mijloacele procedurale prin care justiţia se înfăptuieşte, dar nu întotdeauna trebuie să fie asigurat la toate structurile judecătoreşti şi la toate căile de atac. În acest sens Curtea s-a pronunţat prin deciziile nr. 119/2003, nr. 65/2004 şi nr. 230/2004.

Art. 11 alin. (3) din Legea nr. 43/2003 a fost abrogat prin Legea nr. 90/2003, prin urmare în privinţa acestui text de lege excepţia este inadmisibilă. Celelalte dispoziţii legale criticate nu aduc atingere dispoziţiilor din Legea fundamentală invocate.

Preşedintele Senatului nu a comunicat punctul său de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale preşedintelui Camerei Deputaţilor, Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile reprezentantului autorului excepţiei şi ale părţilor prezente, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie art. 1 alin. (2) şi art. 9 alin. (1) din Legea nr. 90/2003 privind vânzarea spaţiilor aflate în proprietatea privată a statului sau a unităţilor administrativ-teritoriale, destinate sediilor partidelor politice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 200 din 27 martie 2003, art. 3 alin. (3), art. 5 alin. (6), art. 6 alin. (2) şi (3), art. 7, art. 11 alin. (3) şi (5), art. 13 alin. (2) şi art. 22 alin. (4) din Legea nr. 43/2003 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 54 din 30 ianuarie 2003, art. 21, art. 88 alin. 1 lit. a), b), c) şi d), art. 117 alin. 3, art. 149 şi art. 153 alin. 2 din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 259 din 30 septembrie 1997, cu modificările şi completările ulterioare, art. 2, art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 27 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 25 din 17 ianuarie 2003, art. 49 alin. (2) şi art. 54 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 187 din 7 august 1997, cu modificările şi completările ulterioare.

Cu privire la textele de lege criticate se impun următoarele observaţii:

- la data sesizării Curţii Constituţionale, art. 11 alin. (3) din Legea nr. 43/2003 era abrogat expres prin art. 12 din Legea nr. 90/2003, fără ca dispoziţiile sale să fie preluate;

- ulterior datei la care a fost sesizată Curtea Constituţională, art. 21, art. 149 şi art. 153 alin. 2 din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, au fost abrogate expres prin art. 133 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 576 din 29 iunie 2004. Dispoziţiile art. 21 şi art. 153 alin. 2 din Legea nr. 92/1992 nu au fost preluate în conţinutul Legii nr. 304/2004. Dispoziţiile art. 149 din Legea nr. 92/1992 au fost preluate cu modificări şi completări în art. 121 alin. (1) din Legea nr. 304/2004;

- ulterior datei la care a fost sesizată Curtea Constituţională, dispoziţiile art. 117 alin. 3 din Legea nr. 92/1992 au fost abrogate expres prin art. 107 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 303/2004 privind statutul magistraţilor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 576 din 29 iunie 2004. Conţinutul acestuia a fost preluat în art. 91 alin. (2) din Legea nr. 303/2004;

- ulterior datei la care a fost sesizată Curtea Constituţională, dispoziţiile art. 88 alin. 1 lit. a), b), c) şi d) din Legea nr. 92/1992 au fost abrogate expres prin art. 72 alin (2) din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 599 din 2 iulie 2004. Conţinutul art. 88 alin. 1 lit. a), b), c) şi d) se regăseşte în art. 36 alin. (1) din Legea nr. 317/2004, cu excepţia sintagmei criticate de autorul excepţiei, "la recomandarea ministrului justiţiei", care nu a fost preluată;

- la data sesizării Curţii Constituţionale, Legea nr. 47/1992 suferise modificări şi completări prin Legea nr. 232/2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 502 din 3 iunie 2004, fiind, prin urmare, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 643 din 16 iulie 2004. Soluţia legislativă cuprinsă în art. 49 alin. (2) şi art. 54 s-a păstrat în esenţă, fiind cuprinsă în art. 75 alin. (2) şi art. 78 din Legea nr. 47/1992, republicată.

Ca urmare a modificărilor legislative menţionate mai sus, Curtea se va pronunţa asupra dispoziţiilor art. 1 alin. (2) şi art. 9 alin. (1) din Legea nr. 90/2003 privind vânzarea spaţiilor aflate în proprietatea privată a statului sau a unităţilor administrativ-teritoriale, destinate sediilor partidelor politice, art. 3 alin. (3), art. 5 alin. (6), art. 6 alin. (2) şi (3), art. 7, art. 11 alin. (3) şi (5), art. 13 alin. (2) şi art. 22 alin. (4) din Legea nr. 43/2003 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, art. 21, art. 88 alin. 1 lit. a), b), c) şi d) şi art. 153 alin. 2 din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească, art. 121 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, art. 91 alin. (2) din Legea nr. 303/2004 privind statutul magistraţilor, art. 2, art. 21 alin. (4), art. 26 alin. (4), art. 27 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, art. 75 alin. (2) şi art. 78 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale.

Aceste dispoziţii sunt considerate de autorul excepţiei ca fiind neconstituţionale în raport cu prevederile art. 1 privitor la statul român, art. 4 privitor la unitatea poporului şi egalitatea între cetăţeni, art. 8 referitor la pluralismul şi partidele politice, art. 10 privitor la relaţii internaţionale, art. 11 referitor la dreptul internaţional şi dreptul intern, art. 15 referitor la universalitate, art. 16 referitor la egalitatea în drepturi, art. 20 referitor la tratatele internaţionale privind drepturile omului, art. 21 referitor la accesul liber la justiţie, art. 24 referitor la dreptul la apărare, art. 27 alin. (1) referitor la inviolabilitatea domiciliului, art. 28 privitor la secretul corespondenţei, art. 30 alin. (1) referitor la libertatea de exprimare, art. 30 alin. (2) privitor la interzicerea cenzurii şi art. 30 alin. (3) referitor la libertatea presei, art. 31 privitor la dreptul la informaţie, art. 36 privitor la dreptul de vot, art. 37 alin. (1) privitor la dreptul de a fi ales, art. 40 referitor la dreptul de asociere, art. 44 privitor la dreptul de proprietate privată, art. 45 referitor la libertatea economică, art. 46 privitor la dreptul la moştenire, art. 47 referitor la nivelul de trai, art. 49 privitor la protecţia copiilor şi a tinerilor, art. 50 referitor la protecţia persoanelor cu handicap, art. 51 privitor la dreptul de petiţionare, art. 52 referitor la dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică, art. 53 privitor la restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi, art. 54 referitor la fidelitatea faţă de ţară, art. 55 privitor la apărarea ţării, art. 56 privitor la contribuţii financiare, art. 57 referitor la exercitarea drepturilor şi a libertăţilor, art. 124 alin. (2) privitor la unicitatea, imparţialitatea şi egalitatea justiţiei, art. 126 alin. (1) referitor la instanţele judecătoreşti şi art. 126 alin. (6) referitor la controlul judecătoresc al actelor administrative, art. 129 privitor la folosirea căilor de atac, art. 131 referitor la rolul Ministerului Public, art. 132 referitor la statutul procurorilor, art. 133 privitor la rolul şi structura Consiliului Superior al Magistraturii, art. 135 privitor la economia României, art. 136 privitor la proprietate, art. 137 privitor la sistemul financiar, art. 142 alin. (1) referitor la Curtea Constituţională, art. 146 privitor la atribuţiile Curţii Constituţionale, art. 148 privitor la integrarea în Uniunea Europeană, art. 149

referitor la aderarea la Tratatul Atlanticului de Nord, art. 151 privitor la procedura de revizuire a Constituţiei şi ale art. 154 alin. (1) privitor la conflictul temporal de legi.

Autorul invocă, de asemenea, încălcarea următoarelor dispoziţii din acte internaţionale ori a actelor internaţionale în integralitatea lor: Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale; Protocolul nr. 11 şi Protocolul nr. 12 adiţionale la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale; art. 1 privitor la protecţia proprietăţii, art. 3 referitor la dreptul la alegeri libere şi art. 5 privitor la raportarea la convenţie din primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale; art. 8, 9, 10, 21, 28 şi 30 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului; Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice; art. 2, 3, 5 şi 6 din Convenţia internaţională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare, precum şi capitolul IV "Solidaritate" din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că art. 1 alin. (2) şi art. 9 alin. (1) din Legea nr. 90/2003 privind vânzarea spaţiilor aflate în proprietatea privată a statului sau a unităţilor administrativ-teritoriale, destinate sediilor partidelor politice, precum şi art. 3 alin. (3), art. 5 alin. (6), art. 6 alin. (2) şi (3), art. 7, art. 11 alin. (5), art. 13 alin. (2) şi art. 22 alin. (4) din Legea nr. 43/2003 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale sunt norme juridice care se aplică partidelor politice care au fost deja înregistrate în condiţiile legii, or cauza în care a fost ridicată excepţia de neconstituţionalitate are ca obiect soluţionarea cererii de reînregistrare a Partidului Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună, aşa încât excepţia de neconstituţionalitate a textelor de lege menţionate urmează a fi respinsă ca inadmisibilă, în temeiul art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, potrivit căruia "Curtea Constituţională decide asupra excepţiilor ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti sau de arbitraj comercial privind neconstituţionalitatea unei legi sau ordonanţe ori a unei dispoziţii dintr-o lege sau dintr-o ordonanţă în vigoare, care are legătură cu soluţionarea cauzei în orice fază a litigiului şi oricare ar fi obiectul acestuia".

Anterior datei la care Curtea Constituţională a fost sesizată, dispoziţiile art. 11 alin. (3) din Legea nr. 43/2003 au fost abrogate, iar soluţia legislativă cuprinsă în acestea nu a fost preluată. Aşa fiind, în temeiul prevederilor art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, excepţia de neconstituţionalitate a art. 11 alin. (3) din Legea nr. 43/2003 urmează a fi respinsă ca inadmisibilă.

Dispoziţiile art. 21 şi ale art. 153 alin. 2 din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească au fost abrogate expres după data la care Curtea Constituţională a fost sesizată, fără ca soluţia legislativă conţinută de acestea să fie preluată, aşa încât excepţia de neconstituţionalitate a textelor de lege menţionate urmează a fi respinsă ca devenită inadmisibilă.

Cu privire la dispoziţiile art. 88 alin. 1 lit. a), b), c) şi d) din Legea nr. 92/1992, Curtea reţine că acestea au fost abrogate expres după data sesizării Curţii Constituţionale, fiind preluate parţial în art. 36 alin. (1) din Legea nr. 317/2004. Sintagma criticată de autorul excepţiei nu a fost preluată, aşa încât excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 88 alin. 1 lit. a), b), c) şi d) din Legea nr. 92/1992 urmează a fi respinsă ca devenită inadmisibilă.

Curtea observă că dispoziţiile art. 121 alin. (1) din Legea nr. 304/2004, ale art. 91 alin. (2) din Legea nr. 303/2004, ale art. 75 alin. (2) şi ale art. 78 din Legea nr. 47/1992 nu au incidenţă în cauză, aşa încât excepţia de neconstituţionalitate a textelor de lege menţionate urmează a fi respinsă ca inadmisibilă, în temeiul art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992.

În ceea ce priveşte critica de neconstituţionalitate adusă dispoziţiilor art. 2 din Legea nr. 14/2003, Curtea constată că aceasta vizează faptul că textul de lege, în conţinutul său, omite să prevadă "obligaţia de a promova valorile solidarităţii". Aşadar, se are în vedere o omisiune

legislativă, or, potrivit dispoziţiilor art. 2 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, Curtea Constituţională se pronunţă numai asupra constituţionalităţii actelor cu privire la care a fost sesizată, fără a putea modifica sau completa prevederile supuse controlului. În consecinţă, excepţia de neconstituţionalitate a art. 2 din Legea nr. 14/2003 urmează a fi respinsă ca inadmisibilă.

Curtea observă că autorul excepţiei a mai invocat în acelaşi dosar al instanţei de fond, respectiv Dosarul nr. 4/P/2000 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă, excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 21 alin. (4) şi ale art. 26 alin. (4) din Legea nr. 14/2003, prevalându-se de aceleaşi dispoziţii constituţionale şi aceeaşi motivare ca în prezenta cauză. Astfel, în urma sesizării sale, Curtea s-a pronunţat prin Decizia nr. 230 din 25 mai 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 677 din 28 iulie 2004, asupra constituţionalităţii art. 21 alin. (4) şi a art. 26 alin. (4) din Legea nr. 14/2003, respingând critica de neconstituţionalitate ca neîntemeiată.

Având în vedere aceste aspecte, precum şi faptul că în jurisprudenţa sa, aşa cum reiese şi din Decizia nr. 169 din 2 noiembrie 1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 151 din 12 aprilie 2000, Curtea Constituţională a statuat că aceleaşi părţi şi pentru aceleaşi motive nu pot reitera excepţia de neconstituţionalitate, întrucât s-ar încălca autoritatea lucrului judecat, excepţia de neconstituţionalitate ce priveşte dispoziţiile art. 21 alin. (4) şi ale art. 26 alin. (4) din Legea nr. 14/2003 urmează a fi respinsă ca inadmisibilă.

Curtea reţine că dispoziţiile art. 27 din Legea nr. 14/2003, potrivit cărora "În fiecare an preelectoral partidele politice sunt obligate să-şi actualizeze listele de membri, cu respectarea cerinţelor prevăzute la art. 19 alin. (3) şi (4). Listele actualizate vor fi depuse la Tribunalul Bucureşti până la data de 31 decembrie a acelui an", au fost adoptate în conformitate cu prevederile art. 8 alin. (2) din Constituţie, potrivit cărora "Partidele politice se constituie şi îşi desfăşoară activitatea în condiţiile legii [...]", fără a aduce atingere prevederilor constituţionale şi dispoziţiilor din actele internaţionale invocate de autorul excepţiei. Scopul acestor prevederi legale este confirmarea, în fiecare an preelectoral, a îndeplinirii uneia dintre condiţiile obligatorii ce privesc înfiinţarea partidului politic, şi anume existenţa numărului minim al membrilor fondatori şi dispersia teritorială a acestora.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii DECIDE:

I. Respinge, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 1 alin. (2) şi art. 9 alin. (1) din Legea nr. 90/2003 privind vânzarea spaţiilor aflate în proprietatea privată a statului sau a unităţilor administrativ-teritoriale, destinate sediilor partidelor politice, art. 3 alin. (3), art. 5 alin. (6), art. 6 alin. (2) şi (3), art. 7, art. 11 alin. (3) şi (5), art. 13 alin. (2) şi art. 22 alin. (4) din Legea nr. 43/2003 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, art. 121 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, art. 91 alin. (2) din Legea nr. 303/2004 privind statutul magistraţilor, art. 2, art. 21 alin. (4) şi art. 26 alin. (4) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, art. 75 alin. (2) şi art. 78 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, excepţie ridicată de Partidul Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună în Dosarul nr. 4/P/2000 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă.

II. Respinge, ca devenită inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 21, art. 88 alin. 1 lit. a), b), c) şi d) şi art. 153 alin. 2 din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească, excepţie ridicată de acelaşi autor în acelaşi dosar.

III. Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 27 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de acelaşi autor în acelaşi dosar.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 8 februarie 2005.

DECIZIA nr. 433 din 25 mai 2006
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003[16]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Ion Ceauşu în Dosarul nr. 229/2/2006 (număr format vechi: 2/CIV/2006) al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a VII-a civilă şi pentru cauze privind conflicte de muncă şi asigurări sociale.

La apelul nominal răspund domnul Ion Ceauşu personal, Partidul Popular din România, prin preşedinte domnul Vladu Alexandru Sadovan, Partidul Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună, reprezentat de domnul Ion Antonescu, Şarpe I. Cristinel, Partidul Popular, reprezentat de doamna Liliana Poenaru şi domnul Ştefan-Daniel Măcărescu, cu delegaţii depuse la dosar, Partidul Naţional Ţărănesc Creştin Democrat, reprezentat de doamna Mihaela Dobrescu, cu delegaţie la dosar, şi Polul Popular Creştin Democrat, prin preşedinte domnul Vladu Alexandru Sadovan. Se constată lipsa Partidului România Mare, Partidului Renaşterea României, precum şi a domnilor Dan Molnar şi Ioan Andrei Molea, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Autorul excepţiei, având cuvântul, solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003, întrucât contravin prevederilor art. 40 din Constituţie, prin numărul mare de membri fondatori necesar pentru înscrierea unui partid politic, precum şi prin aceea că dă posibilitatea creării de falsuri şi nereguli în întocmirea listelor semnăturilor de susţinere.

Reprezentantul Partidului Popular din România şi al Polului Popular Creştin Democrat solicită, de asemenea, admiterea excepţiei, întrucât legea criticată creează discriminări între partidele politice şi contravine dreptului de asociere al cetăţenilor.

Reprezentantul Partidului Solidarităţii Democratice pentru Şanse Egale şi o Societate mai Bună consideră, de asemenea, că Legea nr. 14/2003 contravine dispoziţiilor din Constituţie enumerate în notele scrise pe care le depune în şedinţa de judecată şi solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate.

Reprezentanţii Partidului Popular din România solicită respingerea excepţiei de neconstituţionalitate ca fiind inadmisibilă, întrucât aspectele pe care se întemeiază criticile formulate nu intră în competenţa de soluţionare a Curţii Constituţionale. Se invocă jurisprudenţa Curţii referitoare la criteriul reprezentativităţii în domeniul dreptului de asociere.

Reprezentantul Partidului Naţional Ţărănesc Creştin Democrat solicită, de asemenea, respingerea excepţiei, deoarece condiţiile de înregistrare a unui partid politic prevăzute de textul de lege criticat asigură reprezentarea electoratului în Parlament.

Partea Cristinel I. Şarpe solicită admiterea excepţiei pentru aceleaşi considerente înfăţişate de autorul ei şi depune note scrise.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate, întrucât, invocând jurisprudenţa Curţii Constituţionale, apreciază că textul de lege criticat nu este contrar prevederilor constituţionale invocate ca fiind încălcate.

CURTEA,
având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

[16] Publicată în Monitorul Oficial nr. 492 din 7 iunie 2006.

Prin Încheierea din 30 martie 2006, pronunţată în Dosarul nr. 229/2/2006 (număr format vechi: 2/CIV/2006), Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VII-a civilă şi pentru cauze privind conflicte de muncă şi asigurări sociale a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003. Excepţia a fost ridicată de Ion Ceauşu într-o cauză privind înregistrarea Partidului Popular din România.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se susţine că art. 19 alin. (3) din lege, care prevede că lista de susţinători trebuie să cuprindă cel puţin 25.000 de membri, stabileşte "un număr exagerat de mare" de membri fondatori pentru înscrierea unui partid politic, ceea ce încalcă dreptul de asociere al cetăţenilor prevăzut de art. 40 din Constituţie. Consideră că astfel: "comitetele de iniţiativă sunt puse fie în imposibilitatea de a strânge acest număr, fie să recurgă la copierea unor nume şi date ale cetăţenilor de pe listele electorale, ori alte acte existente la primării şi falsificarea semnăturilor"; cetăţenii nu au posibilitatea să consulte aceste liste şi să depună contestaţii privind falsurile şi alte nereguli constatate; instanţa de judecată este pusă în imposibilitatea de a verifica legalitatea şi corecta întocmire a acestor liste şi "dă un gir în alb sau certifică nişte grave falsuri în înscrisuri oficiale". Consideră că: "un număr rezonabil şi mult mai uşor de controlat atât de instanţă cât şi de cetăţenii intervenienţi" ar fi de maxim 5.000 de membri fondatori proveniţi din 20 de judeţe şi cel puţin 250 de membri din fiecare judeţ; listele cu cei 250 de membri fondatori ar trebui depuse la tribunalul judeţean respectiv şi prin presa locală şi centrală să fie anunţaţi cetăţenii că pot consulta şi eventual contesta aceste liste; taxa pentru contestaţii să fie de cel mult 100.000 de lei.

Autorul excepţiei mai susţine că şi alin. (1) al art. 19 din lege, care prevede "lista cu semnăturile de susţinere", este neconstituţional, deoarece "contravine alin. (3) din art. 19", care prevede că "lista (listele) trebuie să cuprindă cel puţin 25.000 de membri fondatori". Cele două alineate ale art. 19 utilizează termeni diferiţi - "lista cu susţinători" şi "lista cu membri fondatori" - şi este de părere că "trebuie eliminat termenul de susţinători".

Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VII-a civilă şi pentru cauze privind conflicte de muncă şi asigurări sociale apreciază că excepţia de neconstituţionalitate ridicată este neîntemeiată. În acest sens arată că din interpretarea sistematică a prevederilor art. 19 alin. (3) din lege "rezultă fără echivoc că prin acestea nu au fost impuse restricţii ale libertăţii de asociere consacrate prin dispoziţiile art. 40 şi art. 53 din Constituţia României", având în vedere că partidele politice "reprezintă o formă de manifestare a libertăţii de asociere, fiind considerate esenţiale pentru buna funcţionare a democraţiei" şi "odată ajunse la putere se disting de orice alte organizaţii ce activează în domeniul politic". "În acest context, dispoziţiile art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003 - Legea partidelor politice -, ce reglementează condiţia de reprezentativitate şi anume ca propunerea legislativă să fie susţinută de 25.000 de membri fondatori domiciliaţi în cel puţin 18 din judeţele ţării şi municipiul Bucureşti, dar nu mai puţin de 700 de persoane pentru fiecare dintre aceste judeţe şi municipiul Bucureşti, sunt apreciate de Curtea de Apel Bucureşti ca fiind constituţionale."

Cât priveşte referirile autorului excepţiei la celelalte alineate ale art. 19 din legea criticată, instanţa de judecată "îi pune în vedere contestatorului că la termenul anterior a invocat doar excepţia de neconstituţionalitate a art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003, iar punctele de vedere se referă la această excepţie; pe acest aspect se vor formula concluzii". În consecinţă, prin dispozitivul Încheierii din 30 martie 2006 a sesizat Curtea Constituţională numai cu privire la acest din urmă alineat.

În conformitate cu dispoziţiile art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului

Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

Guvernul apreciază că excepţia de neconstituţionalitate ridicată este neîntemeiată, invocând Decizia Curţii Constituţionale nr. 147 din 27 octombrie 1998, prin care aceasta a statuat cu valoare de principiu în legătură cu aprecierea oportunităţii unui anumit prag de reprezentativitate.

Avocatul Poporului consideră că art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003 este constituţional, iar cât priveşte aspectele criticate, Curtea Constituţională s-a pronunţat prin Decizia nr. 35/1996.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile părţilor prezente, concluziile reprezentantului Ministerului Public, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională constată că a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, ale art. 1 alin. (2) şi ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie art. 19 alin. (3), care prevede: "Lista trebuie să cuprindă cel puţin 25.000 de membri fondatori, domiciliaţi în cel puţin 18 din judeţele ţării şi municipiul Bucureşti, dar nu mai puţin de 700 de persoane pentru fiecare dintre aceste judeţe şi municipiul Bucureşti."

În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate, dispoziţiile de lege menţionate încalcă art. 40 din Constituţie, referitor la "Dreptul de asociere", potrivit căruia: "(1) Cetăţenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate, în patronate şi în alte forme de asociere.

(2) Partidele sau organizaţiile care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranităţii, a integrităţii sau a independenţei României sunt neconstituţionale.

(3) Nu pot face parte din partide politice judecătorii Curţii Constituţionale, avocaţii poporului, magistraţii, membrii activi ai armatei, poliţiştii şi alte categorii de funcţionari publici stabilite prin lege organică.

(4) Asociaţiile cu caracter secret sunt interzise."

Examinând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, Curtea reţine următoarele:

În esenţă, criticile formulate constau în susţinerea că art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003 stabileşte "un număr exagerat de mare" de membri fondatori necesar pentru înscrierea unui partid politic, ceea ce încalcă dreptul de asociere al cetăţenilor prevăzut de art. 40 din Constituţie. Încălcarea constă în imposibilitatea comitetelor de iniţiativă de a strânge acest număr de semnături, imposibilitatea ca cetăţenii să consulte listele şi să depună contestaţii privind falsurile şi alte nereguli constatate; imposibilitatea verificării legalităţii şi corectei întocmiri a acestor liste de către instanţa de judecată, care este pusă să dea "un gir în alb" sau să certifice "nişte grave falsuri în înscrisuri oficiale".

Analizând aceste susţineri, Curtea constată că art. 19 alin. (3) din lege dispune cu privire la condiţia de reprezentativitate pentru înregistrarea unui partid politic.

Sub acest aspect, prin Decizia nr. 35 din 2 aprilie 1996 privind constituţionalitatea unor prevederi ale Legii partidelor politice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 75 din 11 aprilie 1996, Curtea Constituţională a statuat că aprecierea oportunităţii unui anumit prag de reprezentativitate nu este o problemă de constituţionalitate, cât timp pragul instituit nu are ca

efect suprimarea exercitării dreptului, urmărind numai ca asocierea cetăţenilor în partide să aibă semnificaţia instituţionalizării unui curent politic, fără de care partidul rezultat nu-şi poate îndeplini rolul său constituţional, prevăzut de art. 8 alin. (2), de a contribui la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor. Potrivit aceleiaşi decizii, "criteriul reprezentativităţii nu este, in sine, neconstituţional, el fiind în general acceptat în domeniul exercitării dreptului de asociere în partide politice, ţinând seama de rolul lor de a contribui la formarea şi exprimarea voinţei politice a cetăţenilor. Acest criteriu ar putea fi neconstituţional, dacă prin efectele sale ar duce la suprimarea dreptului la asociere sau ar fi sinonim cu o asemenea suprimare". Or, condiţiile de reprezentativitate prevăzute de art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003 nu conduc la aceasta.

De altfel, în cauză, autorul excepţiei, invocând încălcarea art. 40 din Constituţie, nu contestă constituţionalitatea pragului de reprezentativitate în sine, ci susţine că numărul membrilor fondatori care trebuie să figureze pe listele de susţinători, prevăzut de textul de lege criticat, este "exagerat de mare", ceea ce creează dificultăţi practice de aplicare a acestei prevederi, cu consecinţe negative privind legalitatea şi corectitudinea listelor. Însă problemele privind aplicarea legilor nu intră în competenţa de soluţionare a Curţii Constituţionale.

Aşa fiind, cele statuate prin Decizia nr. 35/1996 îşi menţin valabilitatea şi cu privire la dispoziţiile art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003, întrucât nu sunt elemente noi care să justifice schimbarea jurisprudenţei Curţii Constituţionale.

În legătură cu susţinerea autorului excepţiei formulate în şedinţa publică a Curţii Constituţionale din data de 25 mai 2006, în sensul că înţelege să critice şi alin. (1) al art. 19 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, Curtea constată că aceasta nu poate fi primită, în raport cu dispoziţiile art. 29 alin. (4) din Legea nr. 47/1992, întrucât din încheierea de sesizare rezultă că dezbaterile în faţa instanţei de judecată au privit numai neconstituţionalitatea alin. (3) al art. 19 din lege. Totodată, în aceeaşi şedinţă autorul excepţiei a susţinut că art. 19 alin. (3) din lege contravine şi dispoziţiilor constituţionale ale art. 36 privind "Dreptul de vot", şi art. 37 referitor la "Dreptul de a fi ales". Curtea constată că prin conţinutul lor cele două texte nu au incidenţă în cauză.

Faţă de cele de mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Ion Ceauşu în Dosarul nr. 229/2/2006 (număr format vechi: 2/CIV/2006) al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a VII-a civilă şi pentru cauze privind conflicte de muncă şi asigurări sociale.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 25 mai 2006.

DECIZIA nr. 793 din 3 iulie 2008
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 46 alin. (2) şi art. 48 din Legea partidelor politice nr. 14/2003[17]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 46 alin. (2) şi ale art. 48 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Partidul Pentru Patrie în Dosarul nr. 28.005/3/2007 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă.

La apelul nominal răspunde autorul excepţiei, prin reprezentant Florin Dobrescu.

Magistratul-asistent informează Curtea asupra faptului că autorul excepţiei a transmis la dosarul cauzei un înscris ce conţine motivarea în detaliu a excepţiei de neconstituţionalitate, în sensul admiterii sale.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul părţii prezente, care susţine admiterea excepţiei de neconstituţionalitate invocate, pentru motivele formulate în scris.

Reprezentantul Ministerului Public solicită respingerea excepţiei ca neîntemeiată, arătând în esenţă că impunerea prin lege a unor condiţii pentru continuarea existenţei unui partid politic legal înfiinţat nu este de natură a impieta asupra dreptului de asociere şi nici nu restrânge exercitarea vreunui drept sau al unei libertăţi. În plus, apreciază că, astfel cum este invocată în faţa instanţei de judecată, excepţia de neconstituţionalitate este practic nemotivată, fiind, sub acest aspect, inadmisibilă.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 23 ianuarie 2008, pronunţată în Dosarul nr. 28.005/3/2007, Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 46 alin. (2) şi art. 48 din Legea partidelor politice nr. 14/2003.

Excepţia a fost ridicată de Partidul Pentru Patrie într-o cauză privind soluţionarea unei cereri de chemare în judecată formulată de Parchetul de pe lângă Tribunalul Bucureşti, având ca obiect dizolvarea partidelor politice.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se susţine că "acţiunea introdusă de către Parchetul de pe lângă Tribunalul Bucureşti privind dizolvarea Partidului Pentru Patrie, în temeiul dispoziţiilor art. 48, coroborat cu art. 46 alin. (2) din Legea nr. 14/2003, restrânge fără temei dreptul de asociere al membrilor PPP, fără a fi justificate prin niciuna dintre prevederile art. 53 din Constituţie". Autorul excepţiei menţionează că îşi rezervă dreptul de a completa "acţiunea privind neconstituţionalitatea Legii nr. 14/2003 cu argumente suplimentare după înaintarea acesteia către Curtea Constituţională".

Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă apreciază că prin textele de lege examinate nu se încalcă dreptul de asociere şi nici nu se restrânge exerciţiul unor drepturi sau al unor libertăţi, acestea urmărind numai ca asocierea cetăţenilor în partide să aibă semnificaţia instituţionalizării unui curent politic, fără de care partidul rezultat nu îşi poate îndeplini rolul său constituţional, prevăzut de art. 8 alin. (2) din Constituţie, de a contribui la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor.

[17] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 571 din 29 iulie 2008.

Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

Avocatul Poporului, prin punctul de vedere transmis Curţii, apreciază că prevederile art. 46 alin. (2) şi ale art. 48 din Legea partidelor politice nr. 14/2003 sunt constituţionale. Sancţionarea unui partid politic de către instanţa de judecată pentru neîndeplinirea obiectivelor prevăzute de lege nu reprezintă o încălcare a dispoziţiilor art. 40 din Constituţie deoarece, potrivit art. 8 alin. (2) din aceasta, partidele politice se constituie şi îşi desfăşoară activitatea în condiţiile legii. Totodată, textele de lege criticate nu consacră un caz de restrângere a exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi fundamentale în sensul art. 53 din Constituţie, situaţie în care ar fi obligatorie şi respectarea principiului instituit la alin. (2) al aceluiaşi articol.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile părţii prezente, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 46 alin. (2) şi ale art. 48 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 25 din 17 ianuarie 2003, care au următoarea redactare:

- Art. 46 alin. (2): "Cererea de dizolvare se adresează Tribunalului Bucureşti de către Ministerul Public şi se soluţionează potrivit normelor de procedură stabilite la art. 26 alin. (2) - (5).";

- Art. 48: "(1) Neîndeplinirea obiectivelor stabilite pentru un partid politic, conform art. 1 şi 2, se poate constata când un partid politic nu obţine la două alegeri generale succesive un număr minim de voturi.

(2) Numărul minim necesar îndeplinirii condiţiilor prevăzute la art. 1 şi 2 este de cel puţin 50.000 de voturi la nivel naţional, pentru candidaturile depuse în oricare dintre următoarele scrutinuri: consilii judeţene, consilii locale, Camera Deputaţilor, Senat."

Autorul excepţiei consideră că aceste texte de lege contravin prevederilor constituţionale ale art. 40 - Dreptul de asociere şi ale art. 53 - Restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi.

Analizând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că aceasta este neîntemeiată, pentru următoarele considerente:

Autorul excepţiei consideră că dispoziţiile art. 46 alin. (2) şi ale art. 48 din Legea partidelor politice nr. 14/2003 încalcă dreptul de asociere, consacrat de art. 40 din Constituţie, deoarece prevăd că în cazul în care la două alegeri succesive un partid politic nu obţine un număr minim de voturi de cel puţin 50.000 de voturi la nivel naţional, pentru candidaturile depuse pentru consiliul judeţean, consiliul local, Camera Deputaţilor sau Senat, Ministerul Public poate adresa Tribunalului Bucureşti cerere de dizolvare a respectivului partid.

Or, faptul că legea impune îndeplinirea anumitor condiţii pentru exercitarea unui drept constituţional nu constituie o încălcare sau o restrângere a acestuia, ci chiar reflectarea lui în plan legal. Prin urmare, instituirea prin lege a unui prag electoral, justificat prin însuşi scopul înfiinţării unui partid politic - acela de a reflecta voinţa politică a cetăţenilor -, ca şi condiţie

pentru continuarea existenţei acelui partid, nu poate avea semnificaţia încălcării dreptului de asociere atât timp cât tot Legea fundamentală prevede, la art. 8 alin. (2), că "Partidele politice se constituie şi îşi desfăşoară activitatea în condiţiile legii. Ele contribuie la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor, respectând suveranitatea naţională, integritatea teritorială, ordinea de drept şi principiile democraţiei".

Având în vedere că nu se poate reţine încălcarea sau restrângerea nejustificată a exerciţiului vreunui drept sau al vreunei libertăţi fundamentale, Curtea constată că nici critica de neconstituţionalitate referitoare la nesocotirea art. 53 din Constituţie nu este întemeiată.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 46 alin. (2) şi art. 48 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Partidul Pentru Patrie în Dosarul nr. 28.005/3/2007 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 3 iulie 2008.

DECIZIA nr. 952 din 25 iunie 2009
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali şi ale art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003[18]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali şi ale art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Radu Coşca în Dosarul nr. 6.240/121/2008 al Tribunalului Galaţi - Secţia comercială, maritimă şi fluvială şi de contencios administrativ, cauză ce face obiectul Dosarului nr. 511D/2009 al Curţii Constituţionale.

La apelul nominal se constată lipsa părţilor, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Curtea dispune a se face apelul şi în Dosarul nr. 623D/2009, având ca obiect excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, ridicată de Olga Anasia în Dosarul nr. 5.903/110/2008 al Tribunalului Bacău - Secţia comercială şi de contencios administrativ.

La apelul nominal se constată lipsa părţilor, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Curtea, din oficiu, văzând identitatea parţială de obiect a acestor cauze, pune în discuţie problema conexării lor.

Reprezentantul Ministerului Public este de acord cu propunerea de conexare a acestor cauze.

Curtea, în temeiul art. 14 şi al art. 53 alin. (5) din Legea nr. 47/1992, dispune conexarea Dosarului nr. 623D/2009 la Dosarul nr. 511D/2009, care a fost primul înregistrat.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere ca neîntemeiată a excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarelor, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 8 decembrie 2008, pronunţată în Dosarul nr. 6.240/121/2008, Tribunalul Galaţi - Secţia comercială, maritimă şi fluvială şi de contencios administrativ a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali şi ale art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003.

Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Radu Coşca într-o cauză având ca obiect soluţionarea unei acţiuni privind anularea unei hotărâri prin care Consiliul Local al Municipiului Galaţi a constatat încetarea de drept, înainte de expirarea duratei normale, a mandatului său de consilier local.

Prin Încheierea din 2 ianuarie 2009, pronunţată în Dosarul nr. 5.903/110/2008, Tribunalul Bacău - Secţia comercială şi de contencios administrativ a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003.

Excepţia a fost ridicată de Olga Anasia într-o cauză de contencios administrativ având ca obiect alte cereri.

[18] Publicată în Monitorul Oficial nr. 571 din 17 august 2009.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate ce priveşte dispoziţiile art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, autorul acesteia susţine încălcarea principiului egalităţii în drepturi, a libertăţii de exprimare şi a dreptului de asociere, reglementate de Constituţie. În acest sens, arată că modalitatea de încetare de drept, înainte de expirarea duratei normale, a mandatului de consilier local, intervenită ca urmare a pierderii calităţii acestuia de membru al partidului politic sau al organizaţiei minorităţilor naţionale pe a cărei listă a fost ales, operează în mod discriminatoriu, în sensul că aceeaşi sancţiune nu este reglementată şi în privinţa parlamentarilor, deşi ambele categorii de persoane ocupă funcţii publice în urma alegerii lor prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat. Măsura prevăzută de textul criticat deschide totodată calea unor abuzuri fără precedent, la care aleşii locali pot fi supuşi de către autorităţile de partid de la nivel central, deoarece orice opinie a acestora, distinctă de cea a formaţiunii politice, poate fi sancţionată prin excludere, ceea ce îngrădeşte libertatea de exprimare. Or, dreptul invocat trebuie apreciat şi în considerarea prevederilor art. 3 din Legea nr. 393/2004, potrivit cărora alesul local exercită un mandat pentru colectivitatea care l-a ales, şi nu pentru partidul politic pe listele căruia a candidat şi a fost ales. Nu în ultimul rând, autorul excepţiei susţine încălcarea dreptului de asociere, în sensul instituirii pentru alesul local a obligaţiei menţinerii asocierii într-un singur partid politic pe toată durata mandatului său, cu riscul de a pierde această calitate în cazul părăsirii respectivului partid. Mai precizează autorul excepţiei că toate restricţiile invocate nu au nicio justificare din prisma condiţiilor prevăzute de art. 53 din Constituţie, în sensul că scopul "limitării migraţiei politice" nu se subsumează motivelor ce ţin de securitatea naţională, ordinea, sănătatea ori morala publică, iar măsura încetării de drept a mandatului potrivit art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 nu respectă principiul proporţionalităţii, se aplică discriminatoriu şi anulează însăşi existenţa dreptului câştigat în urma participării la scrutin.

Dispoziţiile art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice sunt analizate şi criticate din prisma legăturii cauză-efect cu cele ale art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004. Astfel, o cauză de încetare a calităţii alesului local de membru al partidului politic pe listele căruia a candidat este, de cele mai multe ori, excluderea sa din partid. Deşi este cea mai gravă dintre sancţiunile stabilite prin statutul unui partid politic, aceasta este sustrasă, însă, controlului judecătoresc, deoarece art. 16 alin. (3) din Legea nr. 14/2003 prevede că "pierderea calităţii de membru al unui partid politic este supusă numai jurisdicţiei interne a partidului respectiv, potrivit statutului partidului". Aşadar, o măsură luată de un partid politic, cu efecte atât de importante în planul funcţionării unei autorităţi publice cum este consiliul local sau judeţean - persoană juridică de drept public - este supusă doar "jurisdicţiei interne" a respectivului partid politic, autoritatea publică în cauză fiind obligată doar să constate pasiv că un membru al său, pentru motive care nu ţin de activitatea sa în cadrul instituţiei sau de încălcarea obligaţiilor stabilite în sarcina sa de funcţia publică pe care o ocupă, îşi pierde automat calitatea de membru. Se poate conchide că prin coroborarea art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 şi a art. 16 alin. (3) din Legea nr. 14/2003 este reglementată o formă de control exercitată de persoane private, membre ale formaţiunilor politice, asupra unei instituţii publice, control ce exclude, de plano, orice procedură judiciară împotriva deciziei partidului politic care, prin efectul legii, determină încetarea de drept a mandatului alesului local. În lipsa exercitării liberului acces la justiţie, care trebuie să fie asigurat în mod efectiv şi eficace, consilierul local rămâne neprotejat, justiţia neputându-i asigura o minimă garanţie ori protecţie a dreptului său.

Tribunalul Galaţi - Secţia comercială, maritimă şi fluvială şi de contencios administrativ, exprimându-şi opinia în Dosarul nr. 511D/2009, apreciază că dispoziţiile art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali contravin prevederilor art. 53 din

Constituţie, referitoare la restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi, iar dispoziţiile art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003 încalcă art. 21 din Legea fundamentală, în sensul că orice persoană se poate adresa justiţiei pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor şi a intereselor sale legitime, nicio lege neputând să îngrădească exercitarea acestui drept.

Tribunalul Bacău - Secţia comercială şi de contencios administrativ, exprimându-şi opinia în Dosarul nr. 623D/2009, consideră că excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003 este nefondată, întrucât dobândirea sau pierderea calităţii de membru al unui partid politic este supusă numai jurisdicţiei interne a partidului, potrivit statutului acestuia.

Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierile de sesizare au fost comunicate preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

Guvernul apreciază că excepţia de neconstituţionalitate privind dispoziţiile art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 este neîntemeiată, deoarece acestea reglementează o situaţie care poate avea loc numai după alegerea în una din funcţiile care beneficiază de statutul de "ales local", funcţie exercitată în baza unui mandat care, la rândul său, urmează să fie exercitat în condiţiile legii. Prin urmare, nu pot fi reţinute criticile autorului excepţiei referitoare la încălcarea art. 16 alin. (1), art. 30 alin. (1), art. 40 alin. (1) şi art. 53 din Constituţie.

În ce priveşte excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea nr. 14/2003, consideră că este întemeiată în raport de dispoziţiile art. 21 din Constituţie, în măsura în care se interpretează că acest text împiedică accesul la justiţie atunci când acesta are în vedere verificarea modului în care, din punct de vedere formal, au fost respectate procedurile statutare ale partidului cu privire la dobândirea sau pierderea calităţii de membru al partidului politic.

Avocatul Poporului apreciază că dispoziţiile art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale, astfel cum a statuat Curtea Constituţională în jurisprudenţa sa în materie, de exemplu deciziile nr. 1.167/2007, nr. 915/2007 sau nr. 779/2008. Cât priveşte critica de neconstituţionalitate a prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea nr. 14/2003 faţă de dispoziţiile art. 21 alin. (3) din Constituţie, apreciază că nu poate fi reţinută, deoarece acestea nu conţin norme contrare dreptului persoanei interesate de a se adresa justiţiei şi de a beneficia de un proces echitabil. Totodată, precizează că dispoziţiile art. 30, 40 şi 53 din Constituţie nu au incidenţă în cauză.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierile de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 912 din 7 octombrie 2004, astfel cum au fost completate prin art. I pct. 3 din Legea nr. 249/2006 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor

locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 554 din 27 iunie 2006. Textul legal criticat are următorul cuprins:

- Art. 9 alin. (2): "Calitatea de consilier local sau de consilier judeţean încetează de drept, înainte de expirarea duratei normale a mandatului, în următoarele cazuri: (...) h^1) pierderea calităţii de membru al partidului politic sau al organizaţiei minorităţilor naţionale pe a cărei listă a fost ales."

Obiectul excepţiei îl constituie şi dispoziţiile art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 25 din 17 ianuarie 2003, având următorul conţinut: "(3) Dobândirea sau pierderea calităţii de membru al unui partid politic este supusă numai jurisdicţiei interne a partidului respectiv, potrivit statutului partidului."

Autorii excepţiei apreciază că textele legale menţionate încalcă dispoziţiile constituţionale ale art. 16 alin. (1) referitoare la principiul egalităţii în drepturi a cetăţenilor, art. 21 alin. (1) şi (2) cu privire la accesul liber la justiţie, art. 30 alin. (1) care consacră inviolabilitatea libertăţii de exprimare, art. 40 alin. (1) sub aspectul libertăţii de asociere şi ale art. 53 privind restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi. De asemenea, sunt invocate prevederile art. 20 alin. (2) potrivit cărora "Nimeni nu poate fi silit să facă parte dintr-o asociaţie" şi ale art. 21 alin. (2), în temeiul cărora "Orice persoană are dreptul de acces, în condiţii de egalitate, la funcţiile publice din ţara sa", din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului.

Analizând excepţia de neconstituţionalitate invocată, Curtea Constituţională constată următoarele:

Dispoziţiile art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali au mai constituit obiect al controlului de constituţionalitate, exercitat de Curte din prisma unor critici asemănătoare şi faţă de aceleaşi temeiuri constituţionale ca şi cele invocate în prezenta cauză. Astfel, prin Decizia nr. 915 din 18 octombrie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 773 din 14 noiembrie 2007, Decizia nr. 779 din 1 iulie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 588 din 5 august 2008 sau Decizia nr. 273 din 24 februarie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 243 din 13 aprilie 2009, instanţa de contencios constituţional a reţinut, pentru argumentele acolo expuse, că textul de lege criticat nu contravine principiilor egalităţii şi al nediscriminării şi nici nu reglementează o restrângere a libertăţii de exprimare sau a dreptului de asociere, pretins încălcate. Având în vedere că, faţă de jurisprudenţa indicată, în dosarul de faţă nu au fost relevate elemente noi, care să determine schimbarea acesteia, soluţia de respingere a excepţiei, precum şi considerentele care au fundamentat-o se menţin, pentru identitate de raţiune, şi în această cauză.

În ce priveşte critica de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003 faţă de art. 21 din Constituţie, Curtea constată că aceasta nu poate fi primită, deoarece textul criticat nu conţine norme contrare dreptului persoanei interesate de a se adresa justiţiei şi de a beneficia de un proces echitabil.

Potrivit art. 8 alin. (2) din Legea fundamentală, "Partidele politice se constituie şi îşi desfăşoară activitatea în condiţiile legii. Ele contribuie la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor, respectând suveranitatea naţională, integritatea teritorială, ordinea de drept şi principiile democraţiei." Această prevedere de ordin constituţional a fost concretizată şi dezvoltată în Legea partidelor politice nr. 14/2003, care, la art. 9, prevede că organizarea partidelor politice are la bază statutul şi programul politic propriu al acestuia, iar printre elementele obligatorii pe care trebuie să le cuprindă statutul partidului politic, enumerate la art. 10, sunt şi cele de la lit. g) - "sancţiunile disciplinare şi procedurile prin care acestea pot fi aplicate membrilor". Dispoziţiile art. 16 alin. (3) din lege, criticate, stabilesc că "Dobândirea sau pierderea calităţii de membru al unui partid politic este supusă numai jurisdicţiei interne a

partidului respectiv, potrivit statutului partidului". Aşadar, textul se referă la existenţa unor jurisdicţii interne ale partidului, care funcţionează potrivit statutului propriu al acestuia, cu atribuţii de soluţionare a diferendelor interne privind dobândirea şi pierderea calităţii de membru al partidului politic respectiv. În acest sens, în art. 15 al legii se prevede că "Pentru soluţionarea diferendelor dintre membrii unui partid politic sau dintre aceştia şi conducerile organizaţiilor partidului se constituie comisii de arbitraj la nivelul partidului şi al organizaţiilor sale teritoriale". Se poate observa că atât organizarea, cât şi întreaga activitate a partidelor sunt guvernate de norme juridice proprii cuprinse în statute ale acestora, respectând ordinea de drept şi principiile democraţiei. Un partid politic structurat şi care funcţionează potrivit unei discipline stricte poate cere tuturor membrilor săi să adopte o anumită atitudine politică faţă de anumite probleme la un moment dat. Aşa cum arată şi Avocatul Poporului, "instanţele de judecată nu sunt competente să exercite funcţia de înfăptuire a justiţiei pentru acte de încălcare a disciplinei interne, deoarece răspunderea juridică în materie nu este reglementată prin norme juridice de drept comun, ci prin norme juridice proprii statutului partidelor".

În concluzie, partidele se organizează şi funcţionează pe baza unor norme proprii, adoptate după o procedură proprie, cu o jurisdicţie proprie recunoscută de lege, astfel că nu se poate admite teza încălcării liberului acces la justiţie, susţinută de autorul excepţiei.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali şi ale art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, ridicată de Radu Coşca în Dosarul nr. 6.240/121/2008 al Tribunalului Galaţi - Secţia comercială, maritimă şi fluvială şi de contencios administrativ, precum şi excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, ridicată de Olga Anasia în Dosarul nr. 5.903/110/2008 al Tribunalului Bacău - Secţia comercială şi de contencios administrativ.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 25 iunie 2009.

DECIZIA nr. 1255 din 6 octombrie 2009
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003[19]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Cosmin-Marius Stanciu în Dosarul nr. 853/330/2009 al Judecătoriei Urziceni.

La apelul nominal se constată lipsa părţilor, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate, indicând, în acest sens, Decizia nr. 952/2009 a Curţii Constituţionale.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 25 martie 2009, pronunţată în Dosarul nr. 853/330/2009, Judecătoria Urziceni a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003.

Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Cosmin-Marius Stanciu într-o cauză civilă având ca obiect "anulare act."

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia susţine că textul legal criticat interzice dreptul unui membru al unui partid de a se adresa justiţiei pentru realizarea controlului de legalitate a unor hotărâri de admitere sau excludere din partidul respectiv. Instituirea unei jurisdicţii exclusive interne a partidului afectează şi exercitarea dreptului de a fi ales prin aceea că, potrivit dispoziţiilor art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, calitatea de ales local încetează de drept, înainte de expirarea duratei normale a mandatului, odată cu pierderea calităţii de membru al partidului politic pe a cărui listă a fost ales. Prin urmare, un drept fundamental garantat de Constituţie poate fi pierdut fără ca titularul său să se poată adresa justiţiei pentru a şi-l apăra. În concluzie, se arată că dispoziţiile art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice, care interzic unei instanţe să se pronunţe în legătură cu drepturile şi interesele legitime ale unei persoane, contravin flagrant art. 21 alin. (2) din Legea fundamentală, potrivit căruia "Nicio lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept."

Judecătoria Urziceni apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este întemeiată, deoarece dispoziţiile art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003 încalcă liberul acces la justiţie, reglementat de art. 21 din Constituţie, art. 6 şi art. 13 din Legea nr. 79/1995 privind ratificarea Protocolului nr. 11 la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale referitor la restructurarea mecanismului de control stabilit prin convenţie, încheiat la Strasbourg la 11 mai 1994, precum şi art. 47 şi art. 48 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Se mai menţionează că textul de lege criticat "lasă loc arbitrariului şi constituie o gravă încălcare a drepturilor şi libertăţilor fundamentale prevăzute de legislaţia internă şi europeană."

Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului

[19] Publicată în Monitorul Oficial nr. 783 din 17 noiembrie 2009.

Poporului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Guvernul, în punctul său de vedere, apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este întemeiată, în măsura în care se interpretează că dispoziţiile art. 16 alin. (3) din Legea nr. 14/2003 îngrădesc accesul la justiţie atunci când acesta are în vedere verificarea modului în care, din punct de vedere formal, au fost respectate procedurile prevăzute de statutul partidului cu privire la dobândirea sau pierderea calităţii de membru al acestuia.

Avocatul Poporului, în punctul său de vedere, apreciază că dispoziţiile art. 16 alin. (3) din Legea nr. 14/2003 sunt constituţionale. Acestea nu conţin norme contrare dreptului persoanei interesate de a se adresa justiţiei şi de a beneficia de un proces echitabil, fiind, totodată, în deplină concordanţă cu prevederile art. 40 alin. (1) din Constituţie privind dreptul de asociere. Se menţionează, în acest sens, că statul, fiind o "organizaţie politică ale cărei atribuţii se realizează prin exercitarea funcţiilor publice", nu exercită aceleaşi funcţii şi în domeniul activităţii interne a unui partid politic, constituit ca o asociaţie de drept public în temeiul dreptului constituţional de asociere. "Rezultă că instanţele de judecată nu sunt competente să exercite funcţia de înfăptuire a justiţiei pentru acte de încălcare a disciplinei interne, deoarece răspunderea juridică în materie nu este reglementată prin norme juridice de drept comun, ci prin norme juridice proprii statutului partidului."

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 25 din 17 ianuarie 2003, având următorul conţinut:

"(3) Dobândirea sau pierderea calităţii de membru al unui partid politic este supusă numai jurisdicţiei interne a partidului respectiv, potrivit statutului partidului."

Dispoziţiile constituţionale pretins încălcate sunt cele ale art. 21 cu privire la accesul liber la justiţie şi dreptul părţilor la un proces echitabil, drept reglementat şi de art. 6 paragraful 1 teza întâi din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, precum şi de art. 13 din aceasta, sub aspectul dreptului la un recurs efectiv. Sunt invocate, de asemenea, şi prevederile art. 47 - Dreptul la o cale de atac eficientă şi la un proces echitabil şi ale art. 46 - Prezumţia de nevinovăţie şi dreptul la apărare din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

Analizând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea Constituţională constată că dispoziţiile art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003 au mai fost examinate în cadrul controlului de constituţionalitate. Astfel, prin Decizia nr. 952 din 25 iunie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 571 din 17 august 2009, Curtea Constituţională a reţinut, pentru motivele acolo arătate, că textul de lege criticat nu contravine dreptului persoanei interesate de a se adresa justiţiei şi de a beneficia de un proces echitabil, invocat şi în prezenta cauză.

În lipsa unor elemente noi faţă de cele analizate prin decizia menţionată şi pentru identitate de raţiune, Curtea Constituţională constată că aceeaşi soluţie de respingere a excepţiei se impune şi în acest dosar.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Cosmin-Marius Stanciu în Dosarul nr. 853/330/2009 al Judecătoriei Urziceni.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 6 octombrie 2009.

DECIZIA nr. 197 din 4 martie 2010
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003[20]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Stela Savelciuc în Dosarul nr. 852/330/2009 al Judecătoriei Urziceni.

La apelul nominal se constată lipsa părţilor, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public. Acesta pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate invocând jurisprudenţa în materie a Curţii Constituţionale.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 2 aprilie 2009, pronunţată în Dosarul nr. 852/330/2009, Judecătoria Urziceni a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003. Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Stela Savelciuc într-o cauză având ca obiect constatarea nulităţii absolute a unei hotărâri a Organizaţiei Municipale Urziceni a Partidului Social Democrat.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia susţine că prevederile de lege criticate îngrădesc dreptul de acces liber la justiţie al membrilor de partid împotriva cărora s-a luat măsura excluderii din partid. Formulează această critică pe fondul aplicării prevederilor art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, potrivit cărora calitatea de ales local încetează de drept prin pierderea calităţii de membru al partidului politic pe listele căruia consilierul a fost ales. În aceste condiţii, arată că "un drept garantat de lege, acela de a fi ales şi, în consecinţă, de a exercita un mandat, poate fi pierdut fără ca titularul acelui drept să se poată adresa justiţiei pentru a şi-l apăra". Precizează că "pierderea calităţii de membru de partid este consecinţa unor abateri de la statutul acelui partid. Prin urmare, suntem în situaţia în care o persoană este acuzată de încălcări ale unor norme, însă nu se poate adresa justiţiei, singura cale de urmat fiind procedura jurisdicţională a partidului".

Judecătoria Urziceni consideră că prevederile art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003 sunt neconstituţionale, întrucât lasă loc arbitrariului şi constituie o gravă încălcare a drepturilor şi libertăţilor fundamentale prevăzute de legislaţia internă şi internaţională, în speţă accesul la justiţie.

Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

Guvernul opinează în sensul respingerii ca neîntemeiată a excepţiei de neconstituţionalitate, invocând jurisprudenţa Curţii Constituţionale în materie.

Avocatul Poporului consideră că textul de lege criticat este constituţional, arătând că instanţele de judecată nu sunt competente să exercite funcţia de înfăptuire a justiţiei pentru acte de încălcare a disciplinei interne a partidului, deoarece răspunderea juridică în materie nu este

[20] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 209 din 2 aprilie 2010.

reglementată prin norme juridice de drept comun, ci prin norme juridice proprii statutului partidului.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 25 din 17 ianuarie 2003, care au următorul cuprins:

- Art. 16 alin. (3): "(1) Dobândirea sau pierderea calităţii de membru al unui partid politic este supusă numai jurisdicţiei interne a partidului respectiv, potrivit statutului partidului."

În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate, textul de lege criticat contravine dispoziţiilor art. 21 din Constituţie privind accesul liber la justiţie, celor ale art. 6 paragraful 1 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale referitoare la dreptul la un proces echitabil şi celor ale art. 13 din aceeaşi convenţie care consacră dreptul la un recurs efectiv. De asemenea, se invocă şi prevederile art. 47 "Dreptul la o cale de atac eficientă şi la un proces echitabil" şi art. 48 "Prezumţia de nevinovăţie şi dreptul la apărare" din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea observă că partidele politice sunt grupări asociative care funcţionează pe baza statutelor proprii care conţin reguli create şi acceptate de membrii lor. Instanţele judecătoreşti nu sunt legitimate să exercite funcţia de înfăptuire a justiţiei în ceea ce priveşte actele de încălcare a disciplinei interne din cadrul partidelor politice, deoarece răspunderea în materie nu este reglementată prin norme juridice de drept comun, ci prin norme de etică şi deontologie proprii, pe care membrii acestora s-au angajat să le respecte încă din momentul în care, în mod liber consimţit, au aderat la acest tip de asociaţii cu caracter politic. Curtea constată că este firesc ca răspunderea disciplinară a membrilor partidului să fie stabilită de către organisme interne, acestea fiind singurele care pot aprecia, în funcţie de ideologia care direcţionează acţiunile partidului, în ce măsură comportamentul membrilor acestuia este compatibil cu normele statutare care conturează rolul concret pe care acesta şi-a propus să îl aibă în viaţa politică şi socială a ţării şi dacă acest comportament este conform cu modalităţile specifice de acţiune agreate de fiecare partid, şi, implicit, de fiecare dintre membrii acestuia. În acest context, accesul la o instanţa judecătorească apare ca inutil, iar invocarea prevederilor constituţionale şi convenţionale, precum şi a celor din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene referitoare la dreptul la un proces echitabil şi la respectarea prezumţiei de nevinovăţie nu este relevantă în cauză, acestea fiind pertinente doar în legătură cu existenţa unui proces pe rolul unei instanţe de judecată, în sensul art. 126 alin. (1) din Legea fundamentală.

De altfel, Curtea observă că s-a mai pronunţat asupra constituţionalităţii prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, prin Decizia nr. 952 din 25 iunie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 571 din 17 august 2009, şi prin Decizia nr. 1.255 din 6 octombrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 783 din 17 noiembrie 2009, reţinând că "partidele se organizează şi funcţionează pe baza unor norme

proprii, adoptate după o procedură proprie, cu o jurisdicţie proprie recunoscută de lege, astfel că nu se poate admite teza încălcării liberului acces la justiţie, susţinută de autorul excepţiei". De asemenea, prin Decizia nr. 779 din 1 iulie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 588 din 5 august 2008, pronunţându-se asupra prevederilor art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, Curtea a constatat că introducerea cazului de încetare a mandatului de consilier local ca urmare a pierderii calităţii de membru al partidului pe a cărui listă a fost ales este o consecinţă a dispoziţiilor art. 8 alin. (2) din Constituţie, potrivit cărora partidele politice contribuie la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor. Curtea a arătat, cu acel prilej, că electoratul acordă votul său unei persoane, pentru a îndeplini o funcţie publică la nivelul administraţiei locale, în considerarea programului politic al partidului din rândurile căruia face parte la momentul alegerii şi pe care această persoană urmează să îl promoveze pe perioada mandatului său de consilier local sau judeţean. Or, de vreme ce alesul local nu mai este membru al partidului pe listele căruia a fost ales, înseamnă că nu mai întruneşte condiţiile de reprezentativitate şi legitimitate necesare îndeplinirii programului politic pentru care alegătorii au optat.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Stela Savelciuc în Dosarul nr. 852/330/2009 al Judecătoriei Urziceni.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 4 martie 2010.

DECIZIA nr. 399 din 13 aprilie 2010
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003[21]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Dorina Inoan, Nicolae Sorin Inoan, Niculina-Aurelia Rad, Gheorghe Pop, Simion Cenean, Lucian Poptean, Gavril Berciu şi Cornel Tepar în Dosarul nr. 4.025/117/2008 al Curţii de Apel Cluj - Secţia comercială, de contencios administrativ şi fiscal, care formează obiectul Dosarului nr. 7.931D/2009 al Curţii Constituţionale.

La apelul nominal răspunde domnul Gheorghe Pop. Se constată lipsa celorlalte părţi, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Curtea dispune a se face apelul şi în dosarele nr. 8.013D/2009, nr. 8.443D/2009, nr. 8.444D/2009 şi nr. 8.445D/2009, având ca obiect aceeaşi excepţie de neconstituţionalitate.

La apelul nominal răspunde domnul Ion Toşu Vînturiş, parte în Dosarul nr. 8.013D/2009. Se constată lipsa celorlalte părţi, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Curtea, din oficiu, văzând identitatea de obiect al cauzelor menţionate, pune în discuţie problema conexării lor.

Părţile prezente şi reprezentantul Ministerului Public sunt de acord cu propunerea de conexare a acestor cauze.

Curtea, în temeiul art. 14 şi al art. 53 alin. (5) din Legea nr. 47/1992, dispune conexarea dosarelor nr. 8.013D/2009, nr. 8.443D/2009, nr. 8.444D/2009 şi nr. 8.445D/2009 la Dosarul nr. 7.931D/2009, care a fost primul înregistrat.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul părţilor prezente. Acestea solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate, învederând împrejurările concrete în care a avut loc excluderea lor din partidele ai căror membri au fost.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei ca neîntemeiată, invocând deciziile prin care Curtea Constituţională a constatat conformitatea textului de lege criticat cu prevederile Legii fundamentale.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarelor, reţine următoarele:

Prin încheierile din 12 octombrie 2009, 22 octombrie 2009 şi 8 decembrie 2009, pronunţate de Curtea de Apel Cluj - Secţia comercială, de contencios administrativ şi fiscal în Dosarul nr. 4.025/117/2008, de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal în Dosarul nr. 1.549/292/2008 şi de Tribunalul Olt - Secţia comercială şi de contencios administrativ în dosarele nr. 3.242/104/2009, nr. 3.199/104/2009 şi nr. 3.243/104/2009, Curtea Constituţională a fost sesizată cu soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003.

Excepţiile au fost ridicate de Dorina Inoan, Nicolae Sorin Inoan, Niculina-Aurelia Rad, Gheorghe Pop, Simion Cenean, Lucian Poptean, Gavril Berciu şi Cornel Tepar, de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal, din oficiu, şi de Dănuţ Ghiţă, Marilena Nuţă şi Valerică Ionescu în cauze având ca obiect anularea unor hotărâri de excludere din diverse partide politice.

[21] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 334 din 20 mai 2010.

În motivările excepţiei de neconstituţionalitate autorii acesteia susţin, în esenţă, că textul de lege criticat neagă dreptul de acces liber la justiţie persoanei vătămate în drepturile sale printr-o decizie nelegală de neacceptare sau de excludere din partid. Arată că singura posibilitate pe care o are la îndemână o astfel de persoană este de a se adresa organului din cadrul partidului învestit cu atribuţii jurisdicţionale, a cărui decizie nu poate fi supusă controlului instanţelor de judecată.

Curtea de Apel Cluj - Secţia comercială, de contencios administrativ şi fiscal consideră că prevederile art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003 sunt neconstituţionale prin raportare la dispoziţiile art. 21 din Constituţie, "în măsura în care se interpretează că această normă împiedică accesul la justiţie atunci când se are în vedere analizarea modului în care, din punct de vedere formal, au fost respectate cerinţele şi prevederile formale statutare ale partidului cu privire la dobândirea sau pierderea calităţii de membru al respectivului partid politic". În acest sens, precizează, în esenţă, că este adevărat că partidele politice se constituie şi îşi desfăşoară activitatea potrivit legii, dar această lege nu trebuie să încalce, la rândul ei, alte dispoziţii din Constituţie şi nici statul de drept şi democraţia constituţională.

Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal consideră că art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003 este neconstituţional, întrucât lasă doar la latitudinea organelor interne ale partidului posibilitatea de a hotărî excluderea din partid a unui membru, cu consecinţa imposibilităţii pentru acesta de a ocupa o funcţie electivă în organele locale, instituindu-se o condiţie în plus faţă de cele cuprinse în dispoziţiile constituţionale, în ceea ce priveşte dreptul cetăţeanului de a fi ales. Susţine că excluderea din partid a unui membru, în mod unilateral, de către ceilalţi membri, fără posibilitatea ca acesta să se poată apăra în faţa unui organism independent, contravine scopului pentru care se prevede o asociere a cetăţenilor într-un partid politic.

Tribunalul Olt - Secţia comercială şi de contencios administrativ apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierile de sesizare au fost comunicate preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

Avocatul Poporului consideră că textul de lege criticat este constituţional, întrucât răspunderea juridică în materie nu este reglementată de norme de drept comun, ci prin norme proprii statutului partidului, astfel încât instanţele de judecată nu sunt competente să exercite funcţia de înfăptuire a justiţiei pentru acte de încălcare a disciplinei interne.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actele de sesizare, punctele de vedere ale Avocatului Poporului, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, susţinerile părţilor prezente şi concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 25 din 17 ianuarie 2003, care au următorul cuprins:

- Art. 16 alin. (3): "Dobândirea sau pierderea calităţii de membru al unui partid politic este supusă numai jurisdicţiei interne a partidului respectiv, potrivit statutului partidului."

În opinia autorilor excepţiei de neconstituţionalitate, textul de lege criticat contravine următoarelor dispoziţii din Constituţie: art. 21 alin. (1) şi (2) privind accesul liber la justiţie, art. 37 referitor la dreptul de a fi ales, art. 40 care garantează dreptul de asociere, art. 52 referitor la dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică şi art. 53 care statuează cu privire la restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea observă că textul de lege criticat a mai fost supus controlului de constituţionalitate. Prin mai multe decizii, de exemplu prin Decizia nr. 197 din 4 martie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 209 din 2 aprilie 2010, instanţa de contencios constituţional a reţinut conformitatea prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003 cu dispoziţiile Legii fundamentale invocate şi în motivarea excepţiei ce face obiectul prezentelor cauze conexate. Cu acel prilej, Curtea a observat că partidele politice sunt grupări asociative care funcţionează pe baza statutelor proprii, care conţin reguli create şi acceptate de membrii lor, şi a statuat că instanţele judecătoreşti nu sunt legitimate să exercite funcţia de înfăptuire a justiţiei în ceea ce priveşte actele de încălcare a disciplinei interne din cadrul partidelor politice, deoarece răspunderea în materie nu este reglementată prin norme juridice de drept comun, ci prin norme de etică şi deontologie proprii, pe care membrii acestora s-au angajat să le respecte încă din momentul în care, în mod liber consimţit, au aderat la acest tip de asociaţii cu caracter politic.

Întrucât nu au fost relevate elemente de noutate, se justifică menţinerea jurisprudenţei în materie a Curţii Constituţionale.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Dorina Inoan, Nicolae Sorin Inoan, Niculina-Aurelia Rad, Gheorghe Pop, Simion Cenean, Lucian Poptean, Gavril Berciu şi Cornel Tepar în Dosarul nr. 4.025/117/2008 al Curţii de Apel Cluj - Secţia comercială, de contencios administrativ şi fiscal, din oficiu de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal în Dosarul său nr. 1.549/292/2008 şi de Dănuţ Ghiţă, Marilena Nuţă şi Valerică Ionescu în dosarele nr. 3.242/104/2009, nr. 3.199/104/2009 şi, respectiv, nr. 3.243/104/2009 ale Tribunalului Olt - Secţia comercială şi de contencios administrativ.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 13 aprilie 2010.

DECIZIA nr. 954 din 6 iulie 2010
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003[22]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Viorel Rînghilescu în Dosarul nr. 40.209/3/2008 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din 29 iunie 2010, fiind consemnate în încheierea de şedinţă de la acea dată, când Curtea, având nevoie de timp pentru a delibera, a dispus amânarea pronunţării pentru data de 6 iulie 2010.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 10 decembrie 2009, pronunţată în Dosarul nr. 40.209/3/2008, Tribunalul Bucureşti - Secţia a IV-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003. Excepţia a fost ridicată de Viorel Rînghilescu într-o cauză civilă având ca obiect înfiinţarea unui partid politic.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate, autorul acesteia susţine, în esenţă, că "Legea nr. 14/2003 este o lege care încalcă toate tratatele internaţionale cu privire la libera asociere, fiind grav faptul că, în măsura în care s-a făcut dovada că se intenţionează constituirea unui partid politic, să se solicite, înainte de a se acorda un sediu, o hotărâre judecătorească de constatare a personalităţii juridice". Legea "a impus măsuri, privilegii şi condiţionări neconstituţionale. Ea consacră un regim privilegiat pentru o parte dintre cetăţeni, ceea ce atrage discriminarea altor subiecte de drept, aflate într-o situaţie juridică identică sau similară", făcând referire, sub acest aspect, la faptul că cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale nu li se impune cerinţa existenţei unui număr de 25.000 de semnături pentru a constitui o asociaţie.

Tribunalul Bucureşti - Secţia a IV-a civilă, exprimându-şi opinia asupra excepţiei de neconstituţionalitate, consideră că este neîntemeiată, invocând cele reţinute de Curtea Constituţională în Decizia nr. 433/2006.

Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului, Guvernul şi Avocatul Poporului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile apărătorului autorului excepţiei, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiect al excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 25 din 17 ianuarie 2003, care au următorul conţinut:

---

[22] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 551 din 5 august 2010
.

- Art. 19 alin. (3): "(3) Lista trebuie să cuprindă cel puţin 25.000 de membri fondatori, domiciliaţi în cel puţin 18 din judeţele ţării şi municipiul Bucureşti, dar nu mai puţin de 700 de persoane pentru fiecare dintre aceste judeţe şi municipiul Bucureşti."

În opinia autorului excepţiei, textul de lege criticat contravine următoarelor prevederi din Legea fundamentală: art. 1 - "Statul român", art. 4 - "Unitatea poporului şi egalitatea între cetăţeni", art. 8 - "Pluralismul şi partidele politice", art. 11 - "Dreptul internaţional şi dreptul intern", art. 13 - "Limba oficială", art. 16 - "Egalitatea în drepturi", art. 20 - "Tratatele internaţionale privind drepturile omului", art. 30 - "Libertatea de exprimare", art. 37 - "Dreptul de a fi ales", art. 40 - "Dreptul de asociere", art. 53 - "Restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi", art. 57 - "Exercitarea drepturilor şi a libertăţilor" şi art. 154 - "Conflictul temporal de legi".

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că, în jurisprudenţa sa, concretizată prin Decizia nr. 35 din 2 aprilie 1996 privind constituţionalitatea unor prevederi ale Legii partidelor politice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 75 din 11 aprilie 1996, instanţa de control constituţional a statuat că aprecierea oportunităţii unui anumit prag de reprezentativitate nu este o problemă de constituţionalitate, cât timp pragul instituit nu are ca efect suprimarea exercitării dreptului de asociere, urmărind numai ca asocierea cetăţenilor în partide să aibă semnificaţia instituţionalizării unui curent politic, fără de care partidul rezultat nu-şi poate îndeplini rolul său constituţional, prevăzut de art. 8 alin. (2), de a contribui la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor. De asemenea, Curtea a reţinut că "criteriul reprezentativităţii nu este, în sine, neconstituţional, el fiind în general acceptat în domeniul exercitării dreptului de asociere în partide politice, ţinând seama de rolul lor de a contribui la formarea şi exprimarea voinţei politice a cetăţenilor. Acest criteriu ar putea fi neconstituţional, dacă prin efectele sale ar duce la suprimarea dreptului la asociere sau ar fi sinonim cu o asemenea suprimare". Or, condiţiile de reprezentativitate prevăzute de art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003 nu conduc la aceasta. Cu privire la textul de lege criticat, Curtea s-a mai pronunţat, dintr-o perspectivă similară, şi prin Decizia nr. 433 din 25 mai 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 492 din 7 iunie 2006, constatând constituţionalitatea acestuia. În cauza de faţă îşi menţin valabilitatea cele reţinute de Curte prin deciziile mai sus amintite.

Totodată, Curtea observă că prevederile art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003 nu instituie niciun fel de diferenţă de tratament între cetăţenii români şi cei aparţinând minorităţilor naţionale, întrucât ambele categorii de cetăţeni, în ipoteza în care intenţionează să înfiinţeze un partid politic, au obligaţia ca, indiferent de etnie, să se supună aceleiaşi cerinţe legale referitoare la numărul minim de semnături necesare pentru a demonstra reprezentativitatea de care se va bucura viitorul partid.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, excepţie ridicată de Viorel Rînghilescu în Dosarul nr. 40.209/3/2008 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă. Definitivă şi general obligatorie. Pronunţată în şedinţa publică din data de 6 iulie 2010.

DECIZIA nr. 958 din 6 iulie 2010
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003[23]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea nr. 14/2003 privind partidele politice, excepţie ridicată de Pavel Sebastian Filimon în Dosarul nr. 3.241/104/2009 al Tribunalului Olt - Secţia comercială şi de contencios administrativ, de Eugenia Oprea în Dosarul nr. 3.244/104/2009 al aceleiaşi instanţe şi din oficiu de Tribunalul Vrancea - Secţia comercială şi de contencios administrativ fiscal în Dosarul său nr. 3.328/91/2009. Excepţia de neconstituţionalitate formează obiectul dosarelor Curţii Constituţionale nr. 221D/2010, nr. 222D/2010 şi nr. 300D/2010.

Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din 29 iunie 2010, fiind consemnate în încheierea de şedinţă de la acea dată, când Curtea a dispus conexarea dosarelor amintite şi, întrucât a avut nevoie de timp pentru a delibera, a amânat pronunţarea pentru data de 6 iulie 2010.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarelor, reţine următoarele:

Prin încheierile din 20 ianuarie 2010 şi, respectiv, 9 decembrie 2009, pronunţate în dosarele nr. 3.241/104/2009 şi nr. 3.244/104/2009 şi, respectiv, nr. 3.328/91/2009, Tribunalul Olt - Secţia comercială şi de contencios administrativ şi Tribunalul Vrancea - Secţia comercială şi de contencios administrativ fiscal au sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea nr. 14/2003 privind partidele politice. Excepţia a fost ridicată de Pavel Sebastian Filimon, Oprea Eugenia şi, respectiv, din oficiu, de Tribunalul Vrancea - Secţia comercială şi de contencios administrativ fiscal în cauze având ca obiect anularea unor hotărâri de excludere din rândul membrilor unor partide politice.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate, având un conţinut asemănător, se susţine, în esenţă, că dispoziţiile de lege criticate îngrădesc liberul acces la justiţie, întrucât recunosc doar unor organe speciale ale partidului, care nu prezintă garanţii de independenţă şi imparţialitate, competenţa de a se pronunţa cu privire la pierderea calităţii de membru al partidului. Instituirea unei jurisdicţii exclusiv interne a partidului afectează şi exercitarea dreptului de a fi ales, prin aceea că, potrivit dispoziţiilor art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, calitatea de ales local încetează de drept, înainte de expirarea duratei normale a mandatului, odată cu pierderea calităţii de membru al partidului politic pe a cărui listă a fost ales. Totodată, se susţine că este afectat şi dreptul de vot, ignorându-se votul exprimat de alegătorii care au votat pentru un anumit candidat, a cărui calitate de ales local încetează ca urmare a excluderii din partid.

Tribunalul Olt - Secţia comercială şi de contencios administrativ apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierile de sesizare au fost comunicate preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului, Guvernul şi Avocatul Poporului nu au comunicat punctele lor de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

[23] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 561 din 10 august 2010.

CURTEA,

examinând actele de sesizare, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 16 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 25 din 17 ianuarie 2003, având următorul conţinut:

- Art. 16 alin. (3): "(3) Dobândirea sau pierderea calităţii de membru al unui partid politic este supusă numai jurisdicţiei interne a partidului respectiv, potrivit statutului partidului".

În opinia autorilor excepţiei de neconstituţionalitate, textul de lege criticat contravine următoarelor dispoziţii din Legea fundamentală: art. 21, care consacră dreptul de acces liber la justiţie şi la un proces echitabil, art. 36 referitor la dreptul la vot şi art. 37 privind dreptul de a fi ales. Se mai invocă şi încălcarea dispoziţiilor art. 6 paragraful 1 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, care garantează dreptul părţilor la un proces echitabil, precum şi cele ale art. 13 din aceeaşi convenţie, care instituie dreptul la un recurs efectiv. De asemenea, sunt menţionate şi dispoziţiile din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene cuprinse la art. 47 "Dreptul la o cale de atac eficientă" şi la art. 46 "Prezumţia de nevinovăţie".

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea observă că s-a mai pronunţat, prin raportare la aceleaşi texte din Constituţie şi din celelalte documente internaţionale invocate de autorii prezentei excepţii. Prin Decizia nr. 197 din 4 martie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 209 din 2 aprilie 2010, Curtea a respins excepţia ca neîntemeiată, pentru motivele acolo arătate. Întrucât nu au fost relevate elemente de noutate care să justifice reconsiderarea acestei jurisprudenţe, soluţia şi argumentele pe baza căreia a fost pronunţată îşi menţin valabilitatea şi în cauza de faţă.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 16 alin. (3) din Legea nr. 14/2003 privind partidele politice, excepţie ridicată de Pavel Sebastian Filimon în Dosarul nr. 3.241/104/2009 al Tribunalului Olt - Secţia comercială şi de contencios administrativ, de Eugenia Oprea în Dosarul nr. 3.244/104/2009 al aceleiaşi instanţe şi din oficiu de Tribunalul Vrancea - Secţia comercială şi de contencios administrativ fiscal în Dosarul nr. 3.328/91/2009.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 6 iulie 2010.

DECIZIA nr. 75 din 26 februarie 2015
referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.19 alin.(1) și (3) din Legea partidelor politice nr.14/2003[24]

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art.19 alin.(1) și (3) din Legea partidelor politice nr.14/2003, excepție ridicată de Claudiu Nicolae Mărginean, Petru Cristian Bulumac și Ionuț Valentin Cucu, în calitate de membri fondatori ai Partidului Pirat din România, în Dosarul nr. 12.711/3/2014 al Tribunalului București — Secția a V-a civilă și care constituie obiectul Dosarului nr.630D/2014 al Curții Constituționale.
2. La apelul nominal răspund Claudiu Nicolae Mărginean și Ionuț Valentin Cucu, în calitate de reprezentanți ai Partidului Pirat din România, lipsind Petru Cristian Bulumac, față de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.
3. Magistratul-asistent învederează Curții faptul că, la dosarul cauzei, Asociația pentru Minți Pertinente AMPER din Târgu Mureș a transmis un document intitulat „Amicus curiae" prin care prezintă o serie de date și argumente în sensul admiterii excepției de neconstituționalitate.
4. Având cuvântul, domnul Claudiu Nicolae Mărginean arată că, în calitate de membru fondator al Partidului Pirat din România, a demarat procedura înregistrării acestui partid, fără a depune, însă, la Tribunalul București, listele cu semnăturile de susținere a cel puțin 25.000 de membri fondatori, cerut de art.19 din Legea partidelor politice nr.14/2003, apreciind de la bun început că acest text de lege este neconstituțional. Astfel, în ce privește alin.(1) al art.19, care prevede obligația înscrierii, în respectivele liste, a unor date cu caracter personal ale semnatarilor, arată că această cerință contravine jurisprudenței recente a Curții Constituționale referitoare la reținerea, utilizarea și stocarea datelor cu caracter personal, indicând, în acest sens, Decizia nr.440 din 8 iulie 2014 și Decizia nr.17 din 21 ianuarie 2015. În plus, cunoscând faptul că, în realitate, se practică un adevărat comerț al acestui tip de date necesare completării listelor cerute de legea criticată, precizează că au renunțat la acest demers, numărul de 25.000 de semnături fiind unul foarte mare și imposibil de atins. Depune note scrise.
5. Fiind întrebat de domnul președinte ce drept apreciază că este încălcat, arată că dreptul de asociere. Susține că, la originea sa, acest drept era absolut, însă după al Doilea Război Mondial a suferit diverse limitări, în ceea ce privește înființarea de partide politice, însă niciodată acestea nu au avut natura unor condiționări cantitative excesive sau legate de o anumită dispersie teritorială, similare celor din țara noastră.
6. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepției de neconstituționalitate. În ceea ce privește problema protecției datelor, ridicată de autorii excepției, arată că aceasta își găsește răspunsul în alte acte normative, cum ar fi Legea nr.677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date sau infracțiunea de fals în declarații, reglementată de Codul penal. Astfel, listele ce conțin semnăturile membrilor fondatori ai unui partid politic și date cu caracter personal ale acestora sunt întocmite cu acordul semnatarilor, ele fiind necesare instanței judecătorești pentru verificarea îndeplinirii condițiilor de înregistrare a unui partid politic, prevăzute de Legea nr.14/2003. Or, instanța este o autoritate publică cu drept de a verifica astfel de date, sens în care este indicat art.8 alin.(2) lit.e), cu titlu marginal „Prelucrarea unor categorii speciale de date" din Directiva 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date, prin care se instituie o excepție de la regimul

[24] Publicată în Monitorul Oficial nr.265 din 21.04.2015.

de protecție a prelucrării datelor cu caracter personal, garantată la alin.(1), constând în situația în care prelucrarea se referă la date care sunt necesare pentru constatarea, exercitarea sau apărarea unui drept în justiție. Reprezentantul Ministerului Public mai arată, în final, că îmbunătățirea legislației referitoare la protecția datelor cu caracter personal ar putea constitui o preocupare de lege ferenda, însă, în cazul de față, doar Curtea Constituțională poate aprecia dacă textele de lege criticate sunt sau nu conforme exigențelor normelor fundamentale.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

7. Prin Încheierea din 3 iunie 2014, pronunțată în Dosarul nr. 12.711/3/2014, Tribunalul București — Secția a V-a civilă a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.19 alin.(1) și (3) din Legea partidelor politice nr.14/2003, excepție ridicată de Claudiu Nicolae Mărginean, Petru Cristian Bulumac și Ionuț Valentin Cucu, în calitate de membri fondatori ai Partidului Pirat din România, într-o cauză având ca obiect soluționarea cererii de înregistrare a acestui partid politic, conform procedurii prevăzute de Legea partidelor politice nr.14/2003.

8. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorii acesteia susțin, în esență, că dispozițiile art.19 alin.(1) din Legea partidelor politice nr.14/2003, prin aceea că, pentru constituirea partidului politic și în vederea înregistrării sale, impun întocmirea listelor cuprinzând date cu caracter personal ale membrilor fondatori, contravin prevederilor art.26 alin.(1) din Constituție, referitoare la dreptul la viață intimă, familială și privată, precum și celor ale art.8 alin.(2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, care prevăd condițiile limitative în care este permisă ingerința autorității publice în exercitarea unui drept. Impunând această obligație, legea nu oferă, în schimb, garanții privind protejarea acestor date și nu justifică necesitatea colectării și stocării lor. În plus, se subliniază că legea nu instituie și obligația persoanelor care ar trebui să colecteze respectivele date de a avea, concomitent, și calitatea de operatori de date cu caracter personal. În fine, măsura legală impusă este contrară, începând cu data aderării Românei la Uniunea Europeană, și dreptului unional, concretizat în Directiva 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date.

9. În privința dispozițiilor art.19 alin.(3) din Legea nr. 14/2003 se susține că acestea generează o ingerință asupra exercitării dreptului de asociere, astfel cum este reglementat de art.40 din Constituție și de art.11 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Instituirea unui prag de reprezentativitate atât la nivel național, cât și la nivel regional nu se poate justifica prin invocarea art.8 alin.(2) din Legea fundamentală, referitor la rolul constituțional al partidului politic, deoarece acesta poate fi îndeplinit și fără a impune un anume prag de reprezentativitate. Legea nr.14/2003 nu indică, în expunerea de motive, necesitatea imperioasă prin care o atare ingerință se justifică, însă presupunând că ar consta în necesitatea asigurării unei reprezentativități crescute a partidului politic, în scopul evitării inflației de partide, acesta nu poate fi inclus între situațiile expres prevăzute de art.53 alin.(1) din Constituție și de art.18 din Convenție. Totodată, trebuie ținut cont și de faptul că instituționalizarea unui curent politic nu poate fi obligatorie înainte de constituirea respectivului partid, ci, în mod firesc, ulterior acestui moment, iar riscul devalorizării partidelor, în sensul supraaglomerării lor pe scena politică, nu mai subzistă în România anului 2014, astfel că și mijlocul prevăzut de lege pentru contracararea acestuia a devenit caduc. În sprijinul argumentelor formulate, autorii excepției invocă jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materia dreptului de asociere, în special Hotărârea din 3 februarie 2005, pronunțată în

Cauza Partidul Comuniștilor (Nepecerişti) și Ungureanu împotriva României, și Hotărârea din 11 octombrie 2007 pronunțată în Cauza Bozgan împotriva României, subliniind faptul că, la analiza necesității și proporționalității oricărei ingerințe a statului asupra exercitării unui drept, trebuie întotdeauna apreciat în funcție de speța respectivă, așa cum procedează instanța europeană.
10. Tribunalul București — Secția a V-a civilă apreciază că textele de lege criticate nu contravin normelor fundamentale invocate, cuprinse în Constituție, Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, fiind în acord și cu jurisprudența în materie a Curții Europene a Drepturilor Omului. Instituirea unui anumit prag minim de reprezentativitate, atât la nivel național, cât și la nivel regional, nu îngrădește dreptul la liberă asociere, care trebuie exercitat în limitele legii, tot astfel cum trebuie să funcționeze și partidele politice. Totodată, această condiție este în măsură să probeze vocația partidului politic de a accede la puterea politică în stat. Simpla asociere a două persoane nu poate constitui o abordare serioasă a vieții politice, așa cum susțin autorii excepției, oricât de valoroase ar fi acele persoane și ideile pe care ar dori să le promoveze. În ce privește criticile referitoare la dispozițiile art.19 alin.(1) din lege se arată că datele cu caracter personal nu sunt destinate publicității, rămânând la dispoziția instanței judecătorești pentru verificarea realității, autenticității și veridicității lor. Prin urmare, condiția este strict necesară pentru a acorda girul unei asociații de a participa la activitatea publică a statului, astfel că nu se constituie într-o ingerință.
11. Potrivit prevederilor art.30 alin.(1) din Legea nr.47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.
12. Președinții celor două Camere ale Parlamentului, Guvernul și Avocatul Poporului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susținerile părții prezente, concluziile procurorului, notele scrise depuse și dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:
13. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.d) din Constituție, precum și ale art.1 alin.(2), ale art.2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.
14. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie prevederile art.19 alin.(1) și (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.347 din 12 mai 2014, cu următorul conținut: „(1) Lista semnăturilor de susținere trebuie să menționeze obiectul susținerii, data și locul întocmirii, iar pentru susținători trebuie să conțină numele și prenumele, data nașterii, adresa, felul actului de identitate, seria și numărul acestuia, codul numeric personal, precum și semnătura. Susținătorii înscrierii unui partid politic pot fi numai cetățeni cu drept de vot.(...) (3) Lista trebuie să cuprindă cel puțin 25.000 de membri fondatori, domiciliați în cel puțin 18 din județele țării și municipiul București, dar nu mai puțin de 700 de persoane pentru fiecare dintre aceste județe și municipiul București.”
15. În susținerea excepției de neconstituționalitate sunt invocate normele constituționale ale art.26 alin.(1) referitoare la dreptul la viață intimă, familială și privată, art.40 — Dreptul de asociere și ale art.53 — Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți. De asemenea, autorii excepției consideră că sunt încălcate și prevederile art.8 alin.(2) care reglementează condițiile în care este permis amestecul unei autorități publice în exercitarea dreptului la respectarea vieții private și de familie, ale art.11 — Libertatea de întrunire și de

asociere și ale art.18 — Limitarea folosirii restrângerii drepturilor din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și cele ale art.8 alin.(2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, referitoare la protecția datelor cu caracter personal.
16. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea observă că din motivarea formulată de autorii săi se evidențiază două probleme ce urmează a fi analizate: prima, referitoare la regimul de protecție a datelor cu caracter personal, ce rezultă din critica de neconstituționalitate a dispozițiilor art.19 alin.(1) din Legea nr.14/2003, și a doua, care privește stabilirea, prin alin.(3) al aceluiași articol 19, a numărului minim de 25.000 de membri fondatori și a dispersiei lor teritoriale, drept condiție necesară la înregistrarea unui partid politic.
17. Relativ la primul aspect examinat, Curtea reține că dispozițiile art.19 alin.(1) din Legea nr.14/2003 sunt criticate, în esență, din perspectiva încălcării dreptului la viață intimă, familială și privată, protejat de art.26 alin.(1) din Constituție, deoarece, pentru constituirea partidului politic și în vederea înregistrării sale, legiuitorul a impus întocmirea listelor cuprinzând date cu caracter personal ale semnatarilor, a căror confidențialitate nu este, însă, corelativ asigurată prin garanții legale.
18. Curtea constată că aceste susțineri de neconstituționalitate sunt neîntemeiate. Potrivit art.18 din Legea nr.14/2003, listele cu semnăturile de susținere ale membrilor fondatori, ce conțin numele și prenumele, data nașterii, adresa, felul actului de identitate, seria și numărul acestuia, codul numeric personal, precum și semnătura acestora, se depun, alături de alte documente, la Tribunalul București, în vederea înregistrării partidului politic. Art.19 alin.(2) din legea examinată menționează că lista va fi însoțită de o declarație pe propria răspundere a persoanei care a întocmit-o, care să ateste autenticitatea semnăturilor, sub sancțiunea prevăzută de art.326 din Legea nr.286/2009 privind Codul penal, referitoare la falsul în declarații. Totodată, același act normativ prevede, la art. 8 alin.(5), că nicio persoană nu poate fi constrânsă să facă parte sau să nu facă parte dintr-un partid politic. În aceste condiții, semnătura pe lista de susținere are o dublă semnificație: confirmarea voinței de a participa, ca membru fondator, la înființarea partidului respectiv, pe de o parte, și acceptarea înscrierii pe listă a datelor sale personale, pe de altă parte. Prin urmare, Curtea constată că operațiunea de colectare a datelor cu caracter personal a semnatarilor listei de susținere se face de către una sau mai multe persoane special desemnate în acest scop prin actul constitutiv al partidului politic în curs de înregistrare și care are/au calitatea de membri ai acestuia, veridicitatea acestor date fiind asumată prin semnătura benevolă a membrului fondator și confirmată prin declarația pe propria răspundere a celui/celor care le colectează. Obligația de întocmire a acestor liste cu semnături incumbă respectivului partidul politic, care trebuie să se preocupe de aducerea sa la îndeplinire și să se asigure, totodată, prin propriile mijloace, de buna-credință a persoanei/persoanelor desemnate și de respectarea, în consecință, a păstrării confidențialității asupra conținutului datelor colectate. Prin urmare, modalitatea în care persoana desemnată în acest scop înțelege să își îndeplinească sarcina primită din partea organului executiv al partidului politic în curs de înregistrare nu poate reprezenta o problemă de neconstituționalitate în sine a dispozițiilor art.19 alin.(1) din Legea nr.14/2003.
19. Totodată, Curtea reține că depunerea acestor liste este necesară strict pentru verificarea îndeplinirii, de către instanța judecătorească, a condițiilor legale referitoare la înregistrarea partidelor politice, fără a se putea susține în mod rezonabil că respectivele date ar putea fi utilizate și în alte scopuri sau că nu vor fi stocate cu respectarea legislației în materie. Instanța judecătorească, în calitate de autoritate publică având atribuții legale ce implică gestionarea datelor cu caracter personal, este deținătoare a unui certificat de operator de date cu caracter personal (ca element de fapt, Tribunalul București, în fața căruia s-a ridicat excepția și care este unica instanță/autoritate competentă să înregistreze partidele politice și să păstreze Registrul

partidelor politice, deține certificatul de operator de date cu caracter personal nr.2.891/2005), astfel că autorii excepției beneficiază de garanțiile stabilite de legislația în materia protecției datelor cu caracter personal, respectiv de Legea nr.677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.790 din 12 decembrie 2001, de Legea nr.682/2001 privind ratificarea Convenției pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, adoptată la Strasbourg la 28 ianuarie 1981, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.830 din 21 decembrie 2001, și de Legea nr.102/2005 privind înființarea, organizarea și funcționarea Autorității Naționale de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.391 din 9 mai 2005.

20. Nu în ultimul rând, Curtea observă că Decizia nr.17 din 21 ianuarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.79 din 30 ianuarie 2015, și Decizia nr.440 din 8 iulie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.653 din 4 septembrie 2014, invocate de autorii excepției ca fiind decizii de admitere pronunțate de Curtea Constituțională în materia protecției datelor cu caracter personal, nu au incidență în cauza de față, de vreme ce prin aceste decizii Curtea a constatat încălcarea art.26 din Legea fundamentală din perspective total diferite și prin raportare la conținutul normativ al altor texte de lege.

21. În ce privește al doilea aspect examinat, cel referitor la numărul minim de 25.000 de membri fondatori drept condiție necesară la înregistrarea unui partid politic, Curtea are în vedere dispozițiile art.19 alin.(3) din Legea nr.14/2003, potrivit cărora „Lista trebuie să cuprindă cel puțin 25.000 de membri fondatori, domiciliați în cel puțin 18 din județele țării și municipiul București, dar nu mai puțin de 700 de persoane pentru fiecare dintre aceste județe și municipiul București”. În opinia autorilor excepției, aceste prevederi sunt contrare dreptului de asociere, garantat de art.40 din Constituție, precum și de art.11 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, motivat de faptul că această condiție este excesivă și disproporționată cu pretinsul său scop legitim — asigurarea reprezentativității partidului politic în masa electorală și responsabilizarea membrilor săi — scop ce apare ca fiind desuet, depășit în condițiile anului 2014, comparativ cu situația socio-politică a României din anii 1990. Ca atare, măsura ce constituie o ingerință a autorității statale asupra exercitării unui drept fundamental nu este necesară într-o societate democratică și nu se justifică în termenii art.53 din Constituție și ai art.18 din Convenție.

22. Curtea constată că, în jurisprudența sa, a mai examinat soluții legislative similare celor cuprinse la art.19 alin.(3) din Legea nr.14/2003. Astfel, prin Decizia nr.35 din 2 aprilie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.75 din 11 aprilie 1996, Curtea Constituțională a examinat, în cadrul controlului de constituționalitate a priori, constituționalitatea unor prevederi ale Legii partidelor politice, devenită Legea nr. 27/1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.87 din 29 aprilie 1996. Referitor la art.17 alin.(1) lit.b) din această lege, potrivit căruia cererea de înregistrare a unui partid politic, depusă la Tribunalul Municipiului București, trebuia însoțită de „actul de constituire împreună cu lista semnăturilor de susținere a cel puțin 10.000 de membri fondatori, domiciliați în cel puțin 15 dintre județele țării, dar nu mai puțin de 300 în fiecare județ, însoțit de o declarație autentificată a conducătorului organului executiv al partidului privind autenticitatea semnăturilor”, Curtea, respingând criticile privind încălcarea art.8 alin.(1), ale art.37 alin.(2) și ale art.148 alin. (1) din Constituție [devenite, după revizuirea și republicarea Constituției în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.758 din 29 octombrie 2003, art.8 alin.(1), art.40 alin.(2) și, respectiv, art.152 alin.(1) din aceasta], întrucât constituie un prag prealabil ridicat, a statuat că „aprecierea

oportunității unui anumit prag de reprezentativitate nu este însă o problemă de constituționalitate, cât timp pragul instituit nu are ca efect suprimarea exercitării dreptului" și că „criteriul reprezentativității nu este, în sine, neconstituțional, el fiind în general acceptat în domeniul exercitării dreptului la asociere în partide politice, ținând seama de rolul lor de a contribui la formarea și exprimarea voinței politice a cetățenilor. Acest criteriu ar putea fi neconstituțional, dacă prin efectele sale ar duce la suprimarea dreptului la asociere sau ar fi sinonim cu o asemenea suprimare." Aceste argumente au fost reiterate în cuprinsul Deciziei nr.147 din 27 octombrie 1998, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.85 din 1 martie 1999, care vizează aceleași dispoziții ale art.17 alin.(1) lit.b) din Legea nr. 27/1996, precum și, ulterior, în Decizia nr.433 din 25 mai 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.492 din 7 iunie 2006, și Decizia nr.954 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.551 din 5 august 2010, ambele privind dispozițiile art.19 alin.(3) din Legea nr. 14/2003.

23. Față de cele constatate în jurisprudența sa, Curtea consideră că, în prezent, se impune reexaminarea dispozițiilor art.19 alin.(3) din Legea nr.14/2003, având în vedere actualele condiții ale vieții socio-politice din România, la care fac referire autorii excepției. Cu alte cuvinte, Curtea urmează să verifice dacă cerința criteriului numeric și a dispersiei teritoriale, ca prag de referință a reprezentativității partidului politic în curs de înregistrare, mai răspunde sau nu imperativului de proporționalitate și necesitate într-o societate democratică, îndeobște în contextul societății românești contemporane.

24. În acest sens, Curtea observă jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și Recomandările Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept (denumită în continuare Comisia de la Veneția) în ceea ce privește dreptul de asociere în partide politice. Curtea de la Strasbourg consideră că libertatea de asociere nu este absolută, art.11 paragraful 2 din Convenție permițând statelor să intervină pentru protejarea instituțiilor de drept și a drepturilor și libertăților altora dacă sunt amenințate prin activitățile sau intențiile unei asociații cu caracter politic. Cu toate acestea, marja de apreciere a statului este una limitată, fiind necesar ca excepțiile de la regula respectării dreptului de asociere să fie interpretate strict și impuse numai cu motive convingătoare și imperative, de natură a justifica restricționarea dreptului. Marja limitată de apreciere a statului face obiectul supravegherii europene riguroase atât asupra legii, dar și asupra deciziilor de aplicare a acesteia, inclusiv asupra deciziilor judiciare (a se vedea, în acest sens, Hotărârea din 17 februarie 2004, pronunțată în Cauza Gorzelik și alții împotriva Poloniei, paragrafele 94 și 95, Hotărârea din 10 iulie 1998, pronunțată în Cauza Sidiropoulos și alții împotriva Greciei, paragraful 40, Hotărârea din 2 octombrie 2001, pronunțată în Cauza Stankov și Organizația Macedoneană Unită Ilinden împotriva Bulgariei, paragraful 84).

25. Totodată, Comisia de la Veneția a reamintit, în „Ghidul și raportul explicativ asupra legislației partidelor politice: câteva aspecte specifice" (adoptat la cea de-a 58-a sesiune plenară a Comisiei de la Veneția din 12—13 martie 2004), că, de principiu, cerința de înregistrare a unui partid politic nu este per se considerată o violare a art.10 și 11 din Convenție, referitoare la libertatea de exprimare și, respectiv, libertatea de întrunire și de asociere. Orice cerință legată de înregistrare trebuie să fie necesară într-o societate democratică și proporțională cu obiectivul urmărit prin măsura în discuție. Statele care impun o anumită procedură de înregistrare a partidelor politice trebuie să evite condiții excesive pentru reprezentarea teritorială și a numărului minim de membri ai partidului politic. Potrivit Comisiei de la Veneția, partidele politice sunt instrumente esențiale pentru participarea democratică la managementul treburilor publice, prin prezentarea de candidați la alegeri libere și democratice. Cerințele de înregistrare sunt foarte

variate de la o țară la alta, însă unele condiții prealabile înregistrării existente în unele state membre ale Consiliului Europei, reglementând o anumită reprezentare teritorială sau un număr minim de membri pentru înregistrare, ar putea fi problematice în lumina principiului libertății de asociere în partide politice (a se vedea, în acest sens, „Raportul despre participarea la alegeri a partidelor politice", adoptat la cea de-a 67-a sesiune plenară a Comisiei de la Veneția din 9—10 iunie 2006). Astfel, în Opinia nr.431/2007, intitulată „Comentarii asupra propunerii legislative privind partidele politice din Moldova" (adoptată la cea de-a 71-a sesiune plenară a Comisiei de la Veneția din 1—2 iunie 2007), Comisia de la Veneția a criticat cerințele din Legea partidelor politice din Moldova, potrivit căreia un partid politic nu poate avea mai puțin de 5.000 de membri în cel puțin jumătate din unitățile sale administrativ-teritoriale, cu nu mai puțin de 150 de membri în fiecare dintre acestea. Comisia a apreciat aceste cerințe ca fiind neobișnuit de ridicate, comparativ cu alte democrații din vestul Europei și aproape imposibil de atins pentru orice asociație locală.

26. Apreciind că soluția legislativă consacrată de art.19 alin. (3) din Legea nr.14/2003 reprezintă o ingerință a autorităților statului asupra dreptului de asociere, Curtea Constituțională are de analizat, prin efectuarea testului de proporționalitate, dacă aceasta își găsește justificarea sub rigoarea exigențelor indicate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului și Comisia de la Veneția, test ce are în vedere dacă ingerința este prevăzută de lege (inclusiv criteriile de calitate ale legii), dacă există scop legitim și dacă măsura este adecvată, necesară într-o societate democratică și dacă păstrează justul echilibru între interesele colective și cele individuale.

27. În ce privește prima condiție, cea a legalității soluției juridice contestate, Curtea constată că aceasta a fost inițial prevăzută prin Decretul-Lege nr.8/1989 privind înregistrarea și funcționarea partidelor politice și organizațiilor obștești din România, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 9 din 31 decembrie 1989, fiind raportată la un număr de 251 de membri fondatori. Prin Legea partidelor politice nr.27/1996, acesta a crescut la 10.000, pentru ca prin noua lege din 2003 — Legea partidelor politice nr.14/2003 —, acesta să fie ridicat la 25.000. Potrivit expunerii de motive, exprimate cu prilejul adoptării acestui din urmă act normativ, prin creșterea semnificativă, de la minimum 10.000 la 25.000 de membri fondatori, legiuitorul a dorit să evite „crearea unor partide cu reprezentativitate redusă sau a unor partide regionale", urmărind apariția „unora care să aibă capacitatea de a depune liste de candidați în majoritatea județelor țării".

28. Astfel, dacă această măsură este, evident, prevăzută de lege, fiind, în același timp, accesibilă, clară și previzibilă, având, totodată, un scop legitim, ce constă în asigurarea reprezentativității partidului politic în rândul electoratului, Curtea constată, în considerarea celor ce urmează, că aceasta, deși este adecvată în sensul că din punct de vedere abstract poate duce la îndeplinirea scopului propus, nu este necesară într-o societate democratică. Altfel spus, cerința unui număr de minim 25.000 de membri fondatori, domiciliați în cel puțin 18 din județele țării și municipiul București, dar nu mai puțin de 700 de persoane pentru fiecare dintre aceste județe și municipiul București, ca una dintre condițiile formale pentru împlinirea procedurii legale de înregistrare a unui partid politic, are caracter excesiv, disproporționat în actualul context socio-politic al țării și față de măsurile legale în vigoare ce vizează finanțarea publică a partidelor politice și a campaniilor electorale, precum și reprezentarea parlamentară a electoratului. Curtea Constituțională a arătat în jurisprudența sa că, pe fondul indiscutabil al evoluției societății, noile realități politice, sociale, economice, culturale trebuie să fie normate, să se regăsească în conținutul dreptului pozitiv. Dreptul este viu, astfel că, odată cu societatea, și el trebuie să se adapteze modificărilor survenite (a se vedea, în acest sens, pct.3 din Decizia nr.766 din 15 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.549 din 3 august 2011).

29. Analizând motivele expuse de legiuitor la momentul adoptării Legii nr.14/2003, Curtea Constituțională constată că acestea nu mai corespund stadiului actual al societății românești, marcată de o evoluție politico-istorică firească a unei democrații instalate la sfârșitul anului 1989. Astfel, dacă riscul creării unui număr foarte mare de partide politice, al „devalorizării" ideii de partid politic, al fragmentării reprezentării parlamentare a acestora și al unei sarcini excesive a bugetului de stat pe motivul finanțării publice a acestora reprezenta o justificare acceptabilă în contextul socio-politic al anilor 1990, Curtea observă că, tocmai în acea perioadă, numărul minim de membri fondatori cerut pentru înregistrarea unui partid politic a fost cel mai scăzut din întreaga istorie evolutivă a legislației în materie, adică de 251 de membri (în perioada 1989—1996), pentru a crește apoi la 10.000 (în perioada 1996 — 2003). Apoi, la 14 ani de la evenimentele din decembrie 1989, care au marcat schimbarea regimului comunist și trecerea la forma de stat democratic, legiuitorul, în 2003, a crescut din nou, semnificativ, acest număr, invocând motive de aceeași natură. Or, așa cum se arată și în motivarea excepției de neconstituționalitate, Curtea constată că circumstanțele avute la un moment dat în vedere de legiuitor nu se mai regăsesc în prezent, în sensul că nu mai există riscul „devalorizării" ideii de partid politic sau a inflației de partide politice, cu toate consecințele avute în vedere la momentul adoptării legii. În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului și-a exprimat convingerea că, odată cu trecerea timpului, restricțiile generale asupra partidelor politice devin din ce în ce mai greu de justificat, devenind necesară și preferabilă o analiză la speță, de la caz la caz, prin luarea în considerare a programului politic al fiecărui partid, decât perceperea unei amenințări din partea unei categorii sau tip anume de partide (a se vedea Hotărârea din 27 aprilie 2010, pronunțată în Cauza Tănase împotriva Moldovei, paragraful 175, și Hotărârea din 24 iunie 2008, pronunțată în Cauza Ādamsons împotriva Letoniei, paragraful 123).
30. Pe de altă parte, Curtea constată că o parte semnificativă a aspectelor problematice avute în vedere de legiuitor pentru limitarea numărului de partide politice, și anume fragmentarea parlamentară sau finanțarea acestora de la bugetul de stat, își găsește soluțiile chiar în reglementările în vigoare adoptate în aceste materii, respectiv Legea nr.334/2006 privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.510 din 22 iulie 2010 (art.14, 15 și 16 din aceasta), și legile electorale (Legea nr.370/2004 pentru alegerea Președintelui României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.650 din 12 septembrie 2011, Legea nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului și pentru modificarea și completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, a Legii administrației publice locale nr.215/2001 și a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleșilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.196 din 13 martie 2008, și Legea nr.67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.333 din 17 mai 2007).
31. Curtea observă, prin urmare, că legislația în vigoare conține suficiente elemente, de natura unor garanții cu rolul de a limita riscul fragmentării excesive a reprezentării parlamentare sau al supraîncărcării bugetului de stat cu cheltuieli destinate finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale. Posibilele efecte negative ce ar apărea în lipsa adoptării măsurii legale examinate sunt, deci, contracarate prin existența unor instrumente legale adecvate, astfel că această condiție nu își mai găsește rațiunea.
32. Curtea reține că, dacă legislațiile altor state prevăd condiția depunerii, la înregistrarea partidului politic, a unei liste cu un anumit număr de semnături ale susținătorilor/ adepților/simpatizanților, legiuitorul român a impus semnarea de către membrii fondatori, noțiune mult mai restrictivă, deoarece, până la înregistrarea partidului, o persoană poate susține

înființarea mai multor partide, care până la înregistrare nu există, din punct de vedere juridic, ca partide politice și deci nu pot avea membri, în timp ce aceeași persoană nu poate avea calitatea de membru fondator decât al unui singur partid politic; dispozițiile art.19 alin.(3) din Legea nr.14/2003 impun, deci, restricții mult mai mari sub aspectul atingerii în mod real a numărului cerut de membri fondatori decât dacă s-ar fi raportat la susținători/adepți/simpatizanți ai partidului politic.

33. Curtea consideră, pentru toate cele ce preced, că nu există un just echilibru între interesele colective și cele individuale, de vreme ce, prin condiția de reprezentativitate ridicată, dreptul subiectiv al persoanelor interesate să constituie un partid politic cunoaște o limitare drastică, ce depășește posibilele avantaje create prin adoptarea normei (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.266 din 7 mai 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.464 din 25 iunie 2014, paragraful 23). De asemenea, pentru stabilirea și păstrarea echilibrului corect, legiuitorul trebuie să recurgă la ingerința cea mai redusă asupra dreptului de asociere. Or, în speță, condiția numărului minim de membri fondatori și a dispersiei lor teritoriale a depășit ceea ce este just și echitabil în raport cu dreptul fundamental protejat — dreptul de asociere.

34. În același sens, Curtea semnalează Hotărârea din 12 aprilie 2011, pronunțată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în Cauza Partidul Republican al Rusiei împotriva Rusiei, în care autoritățile statale au dispus dizolvarea acestui partid politic și pe motivul, inter alia, al neîndeplinirii numărului minim de 50.000 de membri și în care instanța europeană a decis că a fost încălcat art.11 din Convenție, referitor la libertatea de întrunire și de asociere. Deși obiectul acestei cauze a fost contestarea măsurii dizolvării partidului respectiv, Curtea Constituțională consideră că argumentele de principiu exprimate cu acel prilej, ce au fundamentat această soluție, își găsesc, mutatis mutandis, aplicarea și în cazul de față. Aceasta deoarece, făcând abstracție de specificul litigiului adus în fața Curții și al elementelor de fapt, situația de drept acolo analizată, configurată de existența, la nivel normativ, a unor condiții legate de numărul minim de membri ai unui partid politic și de reprezentarea/dispersia regională/locală a acestora, își găsește corespondent în contextul legislativ român.

35. În acest context, Curtea reamintește jurisprudența în materie a Curții Europene a Drepturilor Omului, prin care aceasta a admis cu mari rezerve anumite restricții ce privesc unele condiții de fond ale înființării și/sau funcționării unui partid politic, ceea ce înseamnă că existența unor limitări excesive la nivelul condițiilor formale nu este acceptată, cu atât mai mult cu cât acestea sunt impuse chiar în vederea înregistrării partidului politic, deci a priori oricărei forme de manifestare concretă a organizației având acest statut special. Astfel, prin Hotărârea din 3 februarie 2005, pronunțată în Cauza Partidul Comuniștilor (Nepeceriști) și Ungureanu împotriva României, instanța europeană a considerat că respingerea cererii de înregistrare a acestui partid politic exclusiv în urma examinării conformității statutului și programului său politic cu ordinea constituțională și juridică a statului și fără ca acesta să aibă activitate politică înainte de înregistrare nu reprezenta o măsură necesară într-o democrație, reamintind că statul trebuie să uzeze de puterea sa de apreciere cu bună-credință, cu grijă și în mod rezonabil (paragrafele 49, 51, 53 și următoarele). În final, Curtea, în aceeași cauză, constatând încălcarea art.11 din Convenție, a apreciat că „o măsură atât de radicală ca respingerea cererii reclamanților de înregistrare a PCN ca partid politic, luată înainte chiar ca aceasta să înceapă desfășurarea activităților, este disproporționată cu scopul propus și, în consecință, nu este necesară într-o societate democratică” (paragraful 60).

36. De altfel, prin Decizia nr.35 din 2 aprilie 1996, precitată, Curtea Constituțională a statuat că aprecierea oportunității unui anumit prag de reprezentativitate nu este o problemă de constituționalitate, atât timp cât pragul instituit nu are ca efect suprimarea exercitării dreptului și

că „acest criteriu ar putea fi neconstituțional, dacă prin efectele sale ar duce la suprimarea dreptului la asociere sau ar fi sinonim cu o asemenea suprimare.” Or, Curtea constată, pentru toate cele la care s-a făcut mai sus referire, că dispozițiile art.19 alin.(3) din Legea nr. 14/2003 reglementează o măsură ce, în raport cu actualul stadiu al evoluției societății românești, nu mai corespunde cerințelor sale de necesitate și că, prin caracterul său excesiv, aceasta duce la imposibilitatea exercitării efective a dreptului de asociere, ceea ce echivalează cu afectarea dreptului în însăși substanța sa. Așa fiind, Curtea constată că prevederile art.19 alin.(3) din Legea partidelor politice afectează dreptul de asociere, garantat de art.40 din Constituție.
37. Conform alin.(1) al art.40 din Legea fundamentală, „Cetățenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate, în patronate și în alte forme de asociere”. Este adevărat că, potrivit art.8 alin.(2) teza întâi din Constituție, „Partidele politice se constituie și își desfășoară activitatea în condițiile legii”, însă Curtea subliniază încă o dată că cerințele legii nu pot fi de așa natură încât să suprime chiar substanța dreptului, în sensul eliminării posibilității reale și efective de exercitare a dreptului, în limitele configurate de însăși legea supremă a statului. Cu alte cuvinte, legea, ca act normativ de ordin ierarhic inferior Legii fundamentale, nu poate să coboare nivelul de protecție constituțională a unui drept sau al unei libertăți.
38. Art.61 din Constituție conferă Parlamentului atributul suveranității în materie de legiferare, acesta fiind „organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării”. Pe de altă parte, prin rolul său consacrat de art.142—147 din Legea fundamentală, Curtea Constituțională trebuie ca, în urma exercitării controlului de constituționalitate, să atragă atenția, după caz, asupra încălcării unui drept fundamental, fără a avea, evident, atribuția de a înlocui o normă juridică cu alta, lipsită de viciul de neconstituționalitate constatat prin deciziile sale. Legiferarea rămâne atribuția exclusivă a Parlamentului, care, însă, în procesul de elaborare a actelor normative, are obligația de a respecta principiile constituționale și să gândească, în consecință, un sistem legislativ coerent, armonios coordonat și eficient, care să protejeze valorile statului de drept și să asigure un echilibru just între interesele colective, pe de o parte, și cele individuale, pe de altă parte.
39. În consecință, pentru îndepărtarea viciului de neconstituționalitate, legiuitorul, în cadrul marjei sale limitate de apreciere, va trebui să reexamineze dispozițiile art.19 alin.(3) din Legea nr.14/2003 în sensul reducerii numărului minim de membri fondatori semnatari ai listelor de susținere pentru înregistrarea unui partid politic și a reconfigurării condiției dispersiei teritoriale, asigurându-se că sunt îndeplinite toate cerințele ce justifică aceste ingerințe ale autorității statale asupra dreptului de asociere.
40. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art.146 lit.d) și al art.147 alin.(4) din Constituție, precum și al art. 1—3, al art.11 alin.(1) lit.A.d) și al art.29 din Legea nr.47/1992, cu majoritate de voturi în privința excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art.19 alin.(3) din Legea partidelor politice și cu unanimitate de voturi în ce privește excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.19 alin.(1) din aceeași lege,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Admite excepția ridicată de Claudiu Nicolae Mărginean, Petru Cristian Bulumac și Ionuț Valentin Cucu, în calitate de membri fondatori ai Partidului Pirat din România în Dosarul nr.12.711/3/2014 al Tribunalului București — Secția a V-a civilă și constată că dispozițiile art.19 alin.(3) din Legea partidelor politice nr.14/2003 sunt neconstituționale.
2. Respinge excepția de neconstituționalitate ridicată de aceiași autori în același dosar al aceleiași

instanțe și constată că dispozițiile art.19 alin.(1) din Legea partidelor politice nr.14/2003 sunt constituționale, în raport cu criticile formulate.
Definitivă și general obligatorie.
Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Tribunalului București —
Secția a V-a civilă și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.
Pronunțată în ședința din data de 26 februarie 2015.

DECIZIA nr. 272 din 7 mai 2014
referitoare la contestaţia având ca obiect constituţionalitatea Uniunii Democrate Maghiare din România[25]

1. Pe rol se află soluţionarea contestaţiei referitoare la "constituţionalitatea funcţionării ca partid politic a Uniunii Democrate Maghiare din România" formulate de Emilia Lazăr şi care constituie obiectul Dosarului nr. 308K/2014 al Curţii Constituţionale.

2. La apelul nominal răspunde, personal, autoarea contestaţiei.

3. Se constată lipsa celeilalte părţi.

4. Procedura de citare este legal îndeplinită.

5. Magistratul-asistent învederează Curţii că Uniunea Democrată Maghiară din România a transmis la dosar un memoriu în apărare, prin care solicită respingerea contestaţiei, în principal, ca inadmisibilă, şi, în subsidiar, ca neîntemeiată.

6. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul autoarei contestaţiei. Aceasta arată că a formulat contestaţia pentru a se lămuri dacă Uniunea Democrată Maghiară din România este un partid cu drept de a participa la viaţa politică a ţării, de a propune candidaturi pentru alegerile parlamentare şi locale, deşi a fost înregistrată ca uniune culturală. Precizează că în România au fost constituite numeroase uniuni culturale ale minorităţilor naţionale, dar niciuna nu beneficiază de aceleaşi drepturi ca Uniunea Democrată Maghiară din România, neavând atâţia reprezentanţi în Parlamentul României sau în autorităţile locale. Mai mult decât atât, încă din anii '90 s-au înfiinţat şi partide ale etnicilor maghiari. Menţionează, totodată, că Uniunea Democrată Maghiară din România primeşte subvenţii din bugetul statului atât ca uniune culturală, cât şi ca partid politic.

7. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere, ca inadmisibilă, a contestaţiei, apreciind că aceasta nu este suficient precizată nici sub aspectul finalităţii judiciare urmărite de autoare, nici sub aspectul motivelor invocate. Apreciază că, în cazul în care s-ar considera că aceasta formulează veritabile critici referitoare la activitatea Uniunii Democrate Maghiare din România, niciunul dintre motivele invocate de aceasta nu se încadrează în cazurile prevăzute de lege, care ar deschide posibilitatea formulării unei contestaţii privind constituţionalitatea unui partid politic şi, prin asimilare legală, a unei organizaţii aparţinând minorităţilor naţionale care participă la alegeri. Evidenţiază dispoziţiile legale care reglementează şi detaliază participarea organizaţiilor minorităţilor naţionale în procesul electoral, conchizând că acestea pot participa la alegeri, în modalităţile prevăzute de lege, şi că beneficiază de aceleaşi drepturi ca şi partidele politice, alianţele politice sau electorale. În opinia sa, aspectele invocate prin contestaţie nu reprezintă veritabile critici de neconstituţionalitate aduse activităţii desfăşurate de Uniunea Democrată Maghiară din România, ci sunt critici aduse actelor normative prin care s-au transpus în plan infraconstituţional prevederile art. 62 alin. (2) din Legea fundamentală. Totodată, arată că, în ceea ce priveşte contestarea constituţionalităţii unui partid politic, legitimarea procesuală activă este stabilită expres prin art. 39 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, fiind acordată preşedinţilor celor două camere ale Parlamentului şi Guvernului.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

[25] Publicată în în Monitorul Oficial nr. 451 din 20 iunie 2014.

8. La data de 8 aprilie 2014 a fost înregistrată la Curtea Constituţională contestaţia formulată de Emilia Lazăr referitoare la constituţionalitatea funcţionării ca partid politic a Uniunii Democrate Maghiare din România.

9. În motivarea contestaţiei, autoarea acesteia arată, în esenţă, că Uniunea Democrată Maghiară din România este înregistrată ca "uniune culturală", or, potrivit legii, asociaţiile şi fundaţiile sunt considerate persoane juridice de drept privat şi ele nu au drepturile politice ale partidelor, astfel că nu pot fi subvenţionate de la bugetul de stat pentru activităţi politice în campanii electorale. Totuşi, Uniunea Democrată Maghiară din România se declară partid politic sau formaţiune politică, fiind implicată în viaţa politică a ţării prin diverse modalităţi. Astfel, participă la guvernare, este considerată partid parlamentar, având activitate legislativă, propune candidaţi pentru consiliile locale şi judeţene, precum şi pentru primari, are reprezentanţi în birourile electorale, beneficiază de timpi de antenă la radio şi la televiziune în mod gratuit, fiind finanţată atât ca uniune culturală, cât şi ca partid politic parlamentar, din bugetul de stat. Totodată, autoarea contestaţiei pune la îndoială constituţionalitatea participării Uniunii Democrate Maghiare din România la alegeri cu candidaţi proprii, în condiţiile în care există partide politice ale etnicilor maghiari înregistrate în Registrul partidelor politice.

10. În conformitate cu prevederile art. 40 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, contestaţia formulată a fost comunicată Uniunii Democrate a Maghiarilor din România în vederea depunerii unui memoriu în apărare, însoţit de dovezile corespunzătoare.

11. La data de 29 aprilie 2014, aceasta a transmis Curţii Constituţionale un memoriu, prin care a solicitat respingerea contestaţiei ca inadmisibilă, fiind formulată de o persoană care nu se încadrează în categoria celor cărora legea le recunoaşte calitatea de titular al dreptului de a sesiza Curtea Constituţională cu o astfel de cerere. În subsidiar, a solicitat respingerea contestaţiei, ca neîntemeiată. Sub acest aspect, a precizat că Uniunea Democrată Maghiară din România nu este o persoană juridică cu statut special, fiind înregistrată ca o organizaţie a unei minorităţi naţionale şi este supusă prevederilor art. 55 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, care exceptează organizaţiile minorităţilor naţionale - printre altele - de la obligaţia de a se înregistra la tribunal ca partid politic. Arată că dreptul acestor organizaţii de a participa la alegeri rezultă din interpretarea art. 62 alin. (2) din Constituţie, precum şi din diverse prevederi de lege care recunosc expres organizaţiilor minorităţilor naţionale dreptul de a participa la viaţa politică a ţării fără a fi necesară constituirea ca partid politic. Precizează, totodată, că Uniunea Democrată Maghiară din România urmăreşte scopurile statutare în perfectă conformitate cu statutul acesteia de organizaţie a cetăţenilor aparţinând minorităţii maghiare, în condiţiile stabilite prin prevederile Constituţiei, în mod licit şi în conformitate cu ordinea publică.

CURTEA,

examinând contestaţia formulată, raportul întocmit de judecătorul-raportor, memoriul în apărare depus, susţinerile orale ale autoarei contestaţiei, concluziile procurorului, prevederile Constituţiei şi ale Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

12. Potrivit art. 146 lit. k) din Constituţie, Curtea Constituţională hotărăşte asupra contestaţiilor care au ca obiect constituţionalitatea unui partid politic. Un conţinut normativ similar îl are şi art. 39 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale.

13. În acest scop, Curtea verifică îndeplinirea condiţiilor de fond privind activitatea partidului politic, cuprinse în art. 40 alin. (2) din Legea fundamentală, care prevede că sunt neconstituţionale partidele sau organizaţiile care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranităţii, a integrităţii sau

a independenţei României. Totodată, în exercitarea acestui tip de control, Curtea se raportează la dispoziţiile art. 30 alin. (7) din Legea fundamentală, care interzic defăimarea ţării şi a naţiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură naţională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violenţă publică, precum şi manifestările obscene, contrare bunelor moravuri. De asemenea, are în vedere şi art. 3 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, care stabileşte că pot funcţiona ca partide politice numai asociaţiile cu caracter politic, constituite potrivit legii, care militează pentru respectarea suveranităţii naţionale, a independenţei şi a unităţii statului, a integrităţii teritoriale, a ordinii de drept şi a principiilor democraţiei constituţionale. Acelaşi articol precizează că sunt interzise partidele politice care, prin statutul, programele, propaganda de idei ori prin alte activităţi pe care le organizează, încalcă prevederile art. 30 alin. (7) şi ale art. 40 alin. (2) sau (4) din Constituţie.

14. În vederea soluţionării prezentei contestaţii, Curtea urmează să analizeze, mai întâi, admisibilitatea acesteia.

15. Condiţiile pe care contestaţiile referitoare la constituţionalitatea unui partid politic trebuie să le îndeplinească vizează, pe de o parte, calitatea autorului sesizării şi, pe de altă parte, obiectul acesteia.

16. Sub primul aspect, Curtea reţine că subiectele de drept care pot sesiza Curtea pentru exercitarea acestei atribuţii sunt expres şi limitativ enumerate în art. 39 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, legea conferindu-le acest drept doar preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, pe baza unei hotărâri adoptate de Cameră cu votul majorităţii membrilor săi, şi Guvernului. În lumina acestor dispoziţii de lege, contestaţia apare ca inadmisibilă, fiind formulată de o persoană căreia legea nu îi recunoaşte posibilitatea de a învesti Curtea Constituţională cu soluţionarea unei contestaţii referitoare la constituţionalitatea unui partid politic.

17. În plus, Curtea observă că există un impediment cu privire la examinarea pe fond a contestaţiei din perspectiva obiectului contestaţiei formulate. În acest sens, Curtea reţine că, potrivit art. 146 lit. k) din Constituţie, are competenţa de a hotărî asupra contestaţiilor care au ca obiect constituţionalitatea unui partid politic. Or, astfel cum rezultă din evidenţele electronice ale Ministerului Justiţiei, Uniunea Democrată Maghiară din România nu figurează în Registrul partidelor politice ţinut de Tribunalul Bucureşti, ci în Registrul naţional al organizaţiilor nonguvernamentale constituite potrivit prevederilor Legii nr. 21/1924 pentru persoanele juridice (asociaţii şi fundaţii) sau, după caz, ale Ordonanţei Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociaţii şi fundaţii.

18. Curtea observă că, potrivit art. 9 alin. (6) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, legal constituite, prevăzute la art. 9 alin. (1) - (3), le este aplicabil acelaşi regim juridic ca şi partidelor politice în procesul electoral. Organizaţiile la care se referă art. 9 alin. (1) - (3) sunt cele care nu au obţinut în alegeri cel puţin un mandat de deputat sau de senator şi care au dreptul la un mandat de deputat, dacă au obţinut, pe întreaga ţară, un număr de voturi egal cu cel puţin 10% din numărul mediu de voturi valabil exprimate pe ţară pentru alegerea unui deputat, cele reprezentate în Parlament, precum şi cele de utilitate publică şi care prezintă Biroului Electoral Central o listă de membri cuprinzând un număr de cel puţin 15% din numărul total al cetăţenilor care, la ultimul recensământ, s-au declarat ca aparţinând minorităţii respective. Totuşi, asimilarea făcută de lege sub aspectul participării la procesul electoral nu conduce la transformarea Uniunii Democrate Maghiare din România în partid

politic, ea păstrându-şi regimul juridic de asociaţie. Or, potrivit art. 56 din Ordonanţa Guvernului nr. 26/2000, o asociaţie se poate dizolva, prin hotărâre judecătorească, la cererea oricărei persoane interesate, instanţa competentă să hotărască dizolvarea fiind judecătoria în circumscripţia căreia asociaţia îşi are sediul.

19. Prin urmare, de vreme ce Uniunea Democrată Maghiară din România nu se încadrează legal ca partid politic, în sensul Legii partidelor politice nr. 14/2003, Curtea Constituţională nu este competentă să verifice constituţionalitatea acesteia, contestaţia formulată fiind, şi din această perspectivă, inadmisibilă.

20. De altfel, Curtea observă că, în esenţă, autoarea contestaţiei critică faptul că, potrivit cadrului legal în prezent în vigoare, Uniunea Democrată Maghiară din România are posibilitatea de a-şi desfăşura activitatea într-o manieră similară partidelor politice. Această modalitatea de formulare poate conduce, însă, şi la ideea că intenţia autoarei contestaţiei a fost aceea de a supune controlului de constituţionalitate prevederile legale care instituie şi recunosc organizaţiilor minorităţilor naţionale dreptul de a funcţiona după reguli similare celor care guvernează activitatea partidelor politice. Or, Curtea Constituţională nu poate proceda la verificarea constituţionalităţii unor prevederi din legi sau ordonanţe decât în condiţiile sesizării sale potrivit art. 146 lit. d) din Legea fundamentală, situaţie inaplicabilă cazului de faţă.

21. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. k) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.f) şi al art. 39 - 41 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca inadmisibilă, contestaţia formulată de Emilia Lazăr referitoare la constituţionalitatea funcţionării ca partid politic a Uniunii Democrate Maghiare din România.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 7 mai 2014.

1.3. DECIZII PRIVIND LEGEA PRIVIND FINANŢAREA ACTIVITĂŢII PARTIDELOR POLITICE ŞI A CAMPANIILOR ELECTORALE NR. 334/2006

DECIZIA nr. 188 din 12 februarie 2009 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 21 alin. (1) şi (3) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale[26]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 21 alin. (1) şi (3) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, excepţie ridicată de municipiul Arad, prin primar, în Dosarul nr. 10.424/55/2007 al Judecătoriei Arad - Secţia civilă.

La apelul nominal se constată lipsa părţilor, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii Constituţionale acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere a excepţiei ca neîntemeiată. Arată, în acest sens, că dispoziţiile art. 21 alin. (1) şi (3) din Legea nr. 334/2006 nu încalcă prevederile art. 44 şi 120 din Constituţie invocate, ci constituie o aplicare a acestora. Cât priveşte art. 16 din Legea fundamentală, de asemenea invocat, susţine că acesta nu este incident în materie, deoarece principiul egalităţii în drepturi are în vedere calitatea de cetăţean şi de persoană fizică a subiectului de drept.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 16 septembrie 2008, pronunţată în Dosarul nr. 10.424/55/2007, Judecătoria Arad - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 21 alin. (1) şi (3) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale.

Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de municipiul Arad, prin primar, într-o acţiune civilă având ca obiect obligaţia de a face.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia susţine că dispoziţiile de lege criticate sunt discriminatorii şi maschează o naţionalizare, întrucât obligă unitatea administrativ-teritorială la asigurarea cu prioritate a unui spaţiu şi mai apoi la stabilirea unui tarif discreţionar pentru închirierea acelui spaţiu în favoarea partidelor politice, care, fiind asimilate persoanelor fizice, au posibilitatea de a achiziţiona imobilul închiriat tot la un preţ scăzut. În argumentarea excepţiei sunt invocate, totodată, şi prevederile art. 2 alin. (3) din Ordonanţa Guvernului nr. 137/2007 privind prevenirea şi sancţionarea tuturor formelor de discriminare.

Judecătoria Arad - Secţia civilă apreciază că textele de lege criticate sunt constituţionale.

Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

[26] Publicată în Monitorul Oficial nr. 148 din 10 martie 2009.

Avocatul Poporului apreciază că dispoziţiile art. 21 alin. (1) şi (3) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale sunt constituţionale, având în vedere că închirierea presupune transferul dreptului de folosinţă, şi nu al dreptului de dispoziţie asupra imobilului în cauză.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 21 alin. (1) şi (3) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 632 din 21 iulie 2006, cu următorul conţinut: "(1) Autorităţile administraţiei publice centrale şi locale asigură cu prioritate, în termen de cel mult 90 de zile de la solicitare, spaţii pentru sediile centrale şi locale ale partidelor politice, precum şi terenurile aferente, la cererea motivată a acestora. [...]

(3) Închirierea de către autorităţile locale a spaţiilor destinate sediilor partidelor politice urmează regimul juridic prevăzut pentru închirierea spaţiilor cu destinaţie de locuinţă."

În opinia autorului excepţiei, dispoziţiile legale criticate contravin prevederilor art. 16 alin. (1) şi (2) referitoare la principiul egalităţii în drepturi a cetăţenilor, art. 44 alin. (1), (2) şi (4) privind garantarea şi ocrotirea proprietăţii private în mod egal de lege, indiferent de titular, precum şi ale art. 120 din Constituţie, care consacră principiile de bază ale administraţiei publice locale.

Analizând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea Constituţională constată că aceasta este neîntemeiată, urmând să fie respinsă.

Dispoziţiile art. 21 alin. (1) şi (3) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale prevăd închirierea, şi nu vânzarea sau altă modalitate de dobândire a dreptului de proprietate, de către autorităţile administraţiei publice centrale şi locale a spaţiilor, precum şi a terenurilor aferente, necesare pentru organizarea sediilor centrale şi locale ale partidelor politice, la cererea motivată a acestora. Transferul dreptului de folosinţă asupra imobilului trebuie să se realizeze cu prioritate, în termen de 90 de zile de la solicitare. Nefiind vorba, aşadar, de un transfer al dreptului de proprietate, ci doar al unui atribut al acestuia - folosinţa -, Curtea constată că nu se pot reţine susţinerile autorului excepţiei, potrivit cărora textele de lege "maschează o naţionalizare", încălcând prevederile art. 44 alin. (1), (2) şi (4) din Constituţie.

Curtea observă că textele legale criticate sunt incluse în cap. III - "Finanţarea publică" secţiunea 1 - "Subvenţii de la bugetul de stat" din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale. Închirierea unor spaţii de către unităţile administrativ-teritoriale centrale şi locale partidelor politice, cu prioritate şi în regimul juridic prevăzut pentru închirierea spaţiilor cu destinaţie de locuinţă, reprezintă prin urmare una dintre modalităţile prin care se realizează însuşi scopul Legii nr. 334/2006, acela de finanţare a activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale. Or, nu se poate susţine, în acest context, că se realizează o discriminare, în sensul favorizării partidelor politice prin aplicarea unui "tarif discreţionar prin asimilarea acestora cu persoanele fizice" şi obţinerea unui tarif pentru închiriere

mai scăzut, din moment ce a fost opţiunea legiuitorului ca, în considerarea rolului lor prevăzut de art. 8 din Constituţie, de a asigura pluralismul în societatea românească şi de a contribui la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor, să prevadă prin lege o serie de măsuri prin care statul, inclusiv prin unităţile sale administrativ-teritoriale, să contribuie la susţinerea financiară a formaţiunilor politice. Mai mult, prin Decizia nr. 102 din 31 octombrie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 287 din 11 decembrie 1995, Curtea Constituţională a statuat că "art. 16 alin. (1) din Constituţie proclamă şi garantează egalitatea în drepturi a cetăţenilor, deci a persoanelor fizice, care aparţin statului român, iar nu egalitatea persoanelor colective, a persoanelor juridice. Textul art. 16 alin. (1) ar fi aplicabil, în cazul persoanelor colective faţă de care s-a promovat un tratament juridic diferenţiat, numai dacă astfel regimul juridic diferit s-ar răsfrânge asupra cetăţenilor, implicând inegalitatea lor în faţa legii şi a autorităţilor publice." Or, în cazul de faţă nu se poate reţine existenţa unei astfel de situaţii.

În sfârşit, Curtea constată că nici critica de neconstituţionalitate referitoare la încălcarea art. 120 din Legea fundamentală nu este întemeiată. Principiile de bază ale administraţiei publice, respectiv principiile descentralizării, autonomiei locale şi deconcentrării serviciilor publice, nu conferă autorităţilor administrativ-teritoriale puteri depline sau exercitate în afara cadrului legal. Potrivit art. 4 alin. (1) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, autonomia locală este numai administrativă şi financiară, fiind exercitată pe baza şi în limitele prevăzute de lege.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 21 alin. (1) şi (3) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, excepţie ridicată de municipiul Arad, prin primar, în Dosarul nr. 10.424/55/2007 al Judecătoriei Arad - Secţia civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 12 februarie 2009.

DECIZIA nr. 385 din 6 iunie 2017
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 16 alin. (1) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale[27]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 16 alin. (1) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, excepţie ridicată de Partidul Naţional Liberal - Filiala Bistriţa-Năsăud în Dosarul nr. 9.842/190/2015 al Judecătoriei Bistriţa - Secţia civilă şi care formează obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 994D/2016.

2. La apelul nominal se constată lipsa părţilor. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Având cuvântul, reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate, deoarece dispoziţiile de lege criticate sunt clare, sens în care invocă jurisprudenţa Curţii Constituţionale.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

4. Prin Încheierea din 20 mai 2016, pronunţată în Dosarul nr. 9.842/190/2015, **Judecătoria Bistriţa - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 16 alin. (1) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale**. Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de petentul Partidul Naţional Liberal - Filiala Bistriţa-Năsăud într-o cauză de contencios administrativ având ca obiect soluţionarea plângerii împotriva procesului-verbal de constatare şi sancţionare a contravenţiei prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. h) din Legea nr. 334/2006, încheiat de Autoritatea Electorală Permanentă.

5. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate**, autorul acesteia susţine că, potrivit dispoziţiilor Ordonanţei Guvernului nr. 2/2001, amenda este una din cele trei sancţiuni aplicabile pentru comiterea unei fapte contravenţionale. Chiar dacă în dreptul intern este calificată ca fiind o sancţiune administrativă, din punctul de vedere al Curţii Europene a Drepturilor Omului, amenda este considerată sancţiune penală, procedura aplicării sale supunându-se rigorilor art. 6 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, privind dreptul la un proces echitabil. Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, în mod constant, în jurisprudenţa sa, că noţiunea de "acuzaţie în materie penală" la care se referă art. 6 din Convenţie are un înţeles de sine stătător, independent de calificarea dată în dreptul intern al statelor. Această interpretare creează, pentru state, obligaţia stabilirii unor reguli de judecată conforme cu garanţiile art. 6 din Convenţie, în cazul contravenţiilor care, în conformitate cu exigenţele Curţii Europene a Drepturilor Omului, intră în domeniul penal. Autorul excepţiei susţine că prevederile de lege criticate nu respectă exigenţele constituţionale referitoare la calitatea legii, respectiv nu întrunesc condiţiile de claritate, precizie, previzibilitate şi accesibilitate, fiind contrare art. 1 alin. (5) din Constituţie. Dispoziţiile art. 23 alin. (12) din Constituţie impun garanţia reglementării prin lege a incriminării faptelor şi stabilirea sancţiunii corespunzătoare şi, în mod implicit, obligaţia în sarcina legiuitorului de a adopta legi care să respecte cerinţele de calitate ale acestora, care se circumscriu principiului legalităţii prevăzut de art. 1 alin. (5) din Constituţie. O lege îndeplineşte condiţiile calitative impuse atât de Constituţie, cât şi de Convenţie, numai dacă norma este enunţată cu suficientă precizie pentru a permite cetăţeanului să îşi adapteze conduita

[27] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 682 din 22 august 2017.

în funcţie de aceasta, astfel încât, apelând la nevoie la consiliere de specialitate în materie, el să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă, faţă de circumstanţele speţei, consecinţele care ar putea rezulta dintr-o anumită faptă şi să îşi corecteze conduita. În acest context, autorul excepţiei apreciază că orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiţii calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de precis şi clar pentru a putea fi aplicat (a se vedea, spre exemplu, Decizia nr. 189 din 2 martie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 307 din 5 aprilie 2006, Decizia nr. 647 din 5 octombrie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 921 din 14 noiembrie 2006, Decizia nr. 903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 584 din 17 august 2010, Decizia nr. 1 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 53 din 23 ianuarie 2012, şi Decizia nr. 26 din 18 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 116 din 15 februarie 2012). În acelaşi sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că legea trebuie, într-adevăr, să fie accesibilă justiţiabilului şi previzibilă în ceea ce priveşte efectele sale. Pentru ca legea să satisfacă cerinţa de previzibilitate, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea şi modalităţile de exercitare a puterii de apreciere a autorităţilor în domeniul respectiv, ţinând cont de scopul legitim urmărit, pentru a oferi persoanei o protecţie adecvată împotriva arbitrarului. În plus, nu poate fi considerată "lege" decât o normă enunţată cu suficientă precizie, pentru a permite cetăţeanului să îşi adapteze conduita în funcţie de aceasta; apelând la nevoie la consiliere de specialitate în materie, el trebuie să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă, faţă de circumstanţele speţei, consecinţele care ar putea rezulta dintr-o anumită faptă (a se vedea Hotărârea din 4 mai 2000, pronunţată în Cauza Rotaru împotriva României, paragraful 52, şi Hotărârea din 25 ianuarie 2007, pronunţată în Cauza Sissanis împotriva României, paragraful 66). Astfel, autorul excepţiei susţine că sintagma "specifice societăţilor reglementate de Legea nr. 31/1990" din cuprinsul art. 16 alin. (1) din Legea nr. 334/2006 apare ca fiind lipsită de claritate, precizie şi previzibilitate, nepermiţând subiecţilor să înţeleagă care sunt aceste activităţi interzise şi sancţionate. Potrivit prevederilor art. 1 din Ordonanţa Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravenţiilor, constituie contravenţie fapta săvârşită cu vinovăţie, stabilită şi sancţionată prin lege, ordonanţă, hotărâre a Guvernului sau, după caz, prin hotărâre a consiliului local al comunei, oraşului, municipiului sau sectorului municipiului Bucureşti, a consiliului judeţean ori a Consiliului General al Municipiului Bucureşti. Referitor la cerinţele de claritate, precizie şi previzibilitate ale legii procesual penale, Curtea Constituţională a statuat, în mod repetat, în jurisprudenţa sa, obligaţia legiuitorului de a edicta norme clare, precise şi previzibile. În acest sens invocă Decizia nr. 553 din 16 iulie 2015, paragraful 23, Decizia nr. 363 din 7 mai 2015, paragrafele 24 şi 25, Decizia nr. 603 din 6 octombrie 2015, precum şi jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului. Având în vedere considerentele de principiu dezvoltate în jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, Curtea Constituţională pune, în mod esenţial, accentul pe respectarea exigenţelor de calitate a legislaţiei interne, legislaţie care, pentru a fi compatibilă cu principiul preeminenţei dreptului, trebuie să îndeplinească cerinţele de accesibilitate (normele care guvernează materia interceptării comunicaţiilor trebuie reglementate la nivel de lege), claritate (normele trebuie să aibă o redactare fluentă şi inteligibilă, fără dificultăţi sintactice şi pasaje obscure sau echivoce, într-un limbaj şi stil juridic specific normativ, concis, sobru, cu respectarea strictă a regulilor gramaticale şi de ortografie), precizie şi previzibilitate (lex certa, norma trebuie să fie redactată clar şi precis, astfel încât să permită oricărei persoane - care, la nevoie, poate apela la consultanţă de specialitate - să îşi corecteze conduita şi să fie capabilă să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecinţele care pot apărea dintr-un act determinat).

6. În continuare, autorul excepţiei susţine că dispoziţiile art. 16 alin. (1) lit. h) din Legea nr. 334/2006 nu stabilesc o interdicţie a cărei nesocotire se impune a fi sancţionată, ci o excepţie de la regulă. În textul de lege criticat legiuitorul a stabilit atât o interdicţie, cât şi excepţii de la această interdicţie. Mai mult, interdicţia prevăzută în cuprinsul art. 16 are caracter general, textul criticat stabilind că partidele politice nu pot desfăşura activităţi specifice societăţilor reglementate de Legea nr. 31/1990. Or, o astfel de reglementare este în totală contradicţie cu normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, sens în care invocă prevederile art. 36 alin. (1) şi ale art. 48 alin. (1) din Legea nr. 24/2000. În acest sens, se susţine că excepţia prevăzută de textul de lege criticat nu poate constitui o faptă contravenţională ce se impune a fi sancţionată, pentru că îi lipseşte obiectul reglementării. Or, potrivit art. 23 alin. (12) din Constituţie, nicio pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condiţiile şi în temeiul legii. Acestea se coroborează cu prevederile art. 1 din Ordonanţa Guvernului nr. 2/2001, potrivit cărora, constituie contravenţie fapta săvârşită cu vinovăţie, stabilită şi sancţionată prin lege. După cum se observă, din modul în care au fost redactate aceste dispoziţii legale, rezultă că fapta nu poate fi considerată contravenţie, dacă nu există o lege care să prevadă acest lucru (nullum crimen sine lege) şi nicio sancţiune administrativă nu poate fi aplicată, dacă ea nu este prevăzută de lege pentru fapta comisă (nulla poena sine lege). Legalitatea incriminării şi a pedepsei apare astfel ca una dintre cele mai importante limitări, reprezentând principala garanţie a securităţii juridice a persoanei în faţa dreptului administrativ sau penal. Această împrejurare are drept consecinţă punerea instanţelor în imposibilitatea de a realiza un control eficient şi real de legalitate şi temeinicie, în condiţiile în care nu se poate aprecia în ce măsură sancţiunea contravenţională aplicată se încadrează în limitele prevăzute de lege pentru faptele săvârşite şi respectă dispoziţiile art. 21 alin. (3) din Ordonanţa Guvernului nr. 2/2001 cu privire la criteriile de individualizare a sancţiunii, constituind, de asemenea, şi o încălcare a principiului legalităţii care trebuie să guverneze încheierea oricărui act de autoritate.

7. În final, autorul excepţiei solicită admiterea acesteia, având în vedere caracterul obligatoriu al jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului, în temeiul art. 20 din Constituţie. De asemenea, arată că procesul-verbal, adică actul contestat, a fost întocmit cu nerespectarea dispoziţiilor art. 16 din Ordonanţa Guvernului nr. 2/2001, care dispun că actul sancţionator trebuie să cuprindă în mod obligatoriu actul normativ prin care se stabileşte şi se sancţionează contravenţia.

8. **Judecătoria Bistriţa - Secţia civilă** şi-a exprimat opinia în sensul că dispoziţiile de lege criticate sunt constituţionale, acestea stabilind în mod expres activităţile pe care partidele politice le pot desfăşura în scopul obţinerii veniturilor necesare desfăşurării activităţii, nefiind incompatibile cu art. 1 alin. (5) şi art. 23 alin. (12) din Constituţie.

9. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

10. **Guvernul** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, deoarece, din analiza textului de lege criticat reiese faptul că acesta stabileşte în mod expres activităţile pe care partidele politice le pot desfăşura în scopul obţinerii veniturilor necesare desfăşurării activităţii. Prin urmare, desfăşurarea oricăror altor activităţi generatoare de venit în afara celor menţionate de textul de lege criticat este interzisă, fiind sancţionată contravenţional.

11. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** şi **Avocatul Poporului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

12. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

13. **Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate** îl constituie dispoziţiile art. 16 alin. (1) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 446 din 23 iunie 2015, cu modificările şi completările ulterioare, dispoziţii care au următorul conţinut: "(1) Partidele politice nu pot desfăşura activităţi specifice societăţilor reglementate de Legea nr. 31/1990, republicată, cu modificările şi completările ulterioare. Fac excepţie următoarele activităţi din care partidele politice pot obţine venituri:

a) editarea, realizarea şi difuzarea publicaţiilor ori a altor materiale de propagandă şi cultură politică proprii;

b) vânzarea de bilete, taxe de participare sau altele asemenea la acţiuni culturale, sportive, precum şi la întruniri şi seminare cu tematică politică, economică sau socială;

c) vânzarea materialelor tipărite cu însemnele partidului politic;

d) serviciile oferite către membrii partidului pentru organizarea evenimentelor prevăzute la lit. b);

e) închirierea spaţiilor aflate în patrimoniul propriu, fără a aduce atingere moralei publice, ordinii sau imaginii partidului politic;

f) înstrăinarea terenurilor şi clădirilor din patrimoniu, dar numai după cel puţin 10 ani de la înregistrarea în patrimoniu, cu excepţia partidelor politice aflate în curs de dizolvare. Termenul de 10 ani nu se aplică în situaţia bunurilor imobiliare moştenite;

g) înstrăinarea bunurilor mobile din patrimoniu, numai dacă nu reprezintă activităţi de producţie, comerţ sau prestări de servicii;

h) subînchirierea spaţiilor primite conform prevederilor art. 26 alin. (1) - (3), pentru organizarea birourilor parlamentare, fără ca valoarea chiriei lunare prevăzute în contractul de subînchiriere să depăşească valoarea chiriei lunare prevăzute în contractul de închiriere încheiat cu autorităţile locale. Cheltuielile de întreţinere aferente spaţiului subînchiriat revin biroului parlamentar, conform contractului încheiat;

i) emiterea carnetelor/legitimaţiilor de membru al partidului politic."

14. În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate, prevederile de lege criticate contravin dispoziţiilor constituţionale ale art. 1 alin. (5), potrivit căruia în România respectarea Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor este obligatorie şi ale art. 23 alin. (12) potrivit căruia nicio pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condiţiile şi în temeiul legii. De asemenea, se invocă dispoziţiile art. 6 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, privind dreptul la un proces echitabil.

15. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că textul de lege criticat stabileşte în mod expres activităţile pe care partidele politice le pot desfăşura în scopul obţinerii veniturilor necesare desfăşurării activităţii. Astfel, regula prevăzută de art. 16 alin. (1) este aceea că partidele politice nu pot desfăşura activităţi specifice societăţilor reglementate de Legea nr. 31/1990, republicată, cu modificările şi completările ulterioare. Excepţiile de la această regulă, adică activităţile permise din care partidele politice pot obţine venituri, sunt stabilite la lit. a) - i) ale art. 16 alin. (1) din Legea nr. 334/2006. Lit. h) a art. 16 alin. (1) din Legea nr. 334/2006

stabileşte că este permisă subînchirierea spaţiilor primite conform prevederilor art. 26 alin. (1) - (3), pentru organizarea birourilor parlamentare, fără ca valoarea chiriei lunare prevăzute în contractul de subînchiriere să depăşească valoarea chiriei lunare prevăzute în contractul de închiriere încheiat cu autorităţile locale, iar cheltuielile de întreţinere aferente spaţiului subînchiriat revin biroului parlamentar, conform contractului încheiat.

16. Referitor la critica autorului privind lipsa de claritate şi previzibilitate a sintagmei "activităţi specifice societăţilor reglementate de Legea nr. 31/1990" cuprinse de art. 16 alin. (1) din Legea nr. 334/2006, deoarece această sintagmă nu permite subiecţilor să înţeleagă care sunt activităţile interzise şi sancţionate, Curtea reţine că, potrivit jurisprudenţei sale referitoare la art. 1 alin. (5) din Constituţie, una dintre cerinţele principiului respectării legilor vizează calitatea actelor normative (Decizia nr. 1 din 10 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 123 din 19 februarie 2014, paragraful 225). În acest sens, Curtea a constatat că, de principiu, orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiţii calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de clar şi precis pentru a putea fi aplicat; astfel, formularea cu o precizie suficientă a actului normativ permite persoanelor interesate - care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist - să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanţele speţei, consecinţele care pot rezulta dintr-un act determinat. Desigur, poate să fie dificil să se redacteze legi de o precizie totală şi o anumită supleţe poate chiar să se dovedească de dorit, supleţe care nu afectează însă previzibilitatea legii (a se vedea, în acest sens, Decizia Curţii Constituţionale nr. 903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 584 din 17 august 2010, Decizia Curţii Constituţionale nr. 743 din 2 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 579 din 16 august 2011, Decizia nr. 1 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 53 din 23 ianuarie 2012, sau Decizia nr. 447 din 29 octombrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 674 din 1 noiembrie 2013). De asemenea, prin Hotărârea din 24 mai 2007, pronunţată în Cauza Dragotoniu şi Militaru-Pidhorni contra României, paragraful 35, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reţinut că însemnătatea noţiunii de previzibilitate depinde în mare măsură de contextul textului de lege, de domeniul pe care îl acoperă, precum şi de numărul şi calitatea destinatarilor săi. Previzibilitatea legii nu se opune ca persoana interesată să fie nevoită să recurgă la o bună consiliere pentru a evalua, la un nivel rezonabil în circumstanţele cauzei, consecinţele ce ar putea decurge dintr-o anumită acţiune. Totodată, aceeaşi instanţă a mai reţinut că, din cauza principiului generalităţii legilor, conţinutul acestora nu poate prezenta o precizie absolută. Una din tehnicile-tip de reglementare constă în recurgerea mai degrabă la categorii generale decât la liste exhaustive. De asemenea, numeroase legi se folosesc de eficacitatea formulelor mai mult sau mai puţin vagi pentru a evita o rigiditate excesivă şi a se putea adapta la schimbările de situaţie. Funcţia decizională acordată instanţelor serveşte tocmai pentru a îndepărta îndoielile ce ar putea exista în privinţa interpretării normelor, ţinând cont de evoluţiile practicii cotidiene, cu condiţia ca rezultatul să fie coerent.

17. Aplicând aceste considerente la speţa de faţă, Curtea reţine că textul de lege criticat - art. 16 alin. (1) din Legea nr. 334/2006 - prevede în mod expres activităţile pe care partidele politice le pot desfăşura în scopul obţinerii veniturilor necesare desfăşurării activităţii, stabilind regula că partidele politice nu pot desfăşura activităţi specifice societăţilor reglementate de Legea nr. 31/1990, republicată, cu modificările şi completările ulterioare. Astfel, textul este formulat cu o precizie suficientă care permite persoanelor interesate - care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist - să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanţele speţei, consecinţele care pot

rezulta dintr-un act determinat. În consecinţă, critica de neconstituţionalitate privind neclaritatea textului de lege criticat este neîntemeiată.

18. Referitor la critica de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 16 alin. (1) lit. h) din Legea nr. 334/2006, prin raportare la art. 23 alin. (12) din Constituţie, privind principiul legalităţii pedepsei, Curtea constată că, potrivit normei constituţionale invocate, nicio pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condiţiile şi în temeiul legii. Autorul excepţiei susţine că încălcarea art. 16 alin. (1) lit. h) din Legea nr. 334/2006 "nu poate constitui o faptă contravenţională ce se impune a fi sancţionată, pentru că îi lipseşte obiectul reglementării". Cu privire la această critică, Curtea reţine netemeinicia acesteia, deoarece sancţiunea pentru nerespectarea dispoziţiilor art. 16 alin. (1) din Legea nr. 334/2006 este reglementată de art. 52 alin. (1) din aceeaşi lege, potrivit căruia constituie contravenţii, dacă nu au fost săvârşite în astfel de condiţii încât să fie considerate, potrivit legii penale, infracţiuni, şi se sancţionează cu amendă de la 10.000 lei la 25.000 lei încălcarea dispoziţiilor prevăzute la art. 16 alin. (1) din lege. Prin urmare, desfăşurarea oricăror altor activităţi generatoare de venit în afara celor menţionate expres la lit. a) - i) ale art. 16 alin. (1) din Legea nr. 334/2006 este interzisă, fiind sancţionată contravenţional.

19. Referitor la critica privind încălcarea art. 6 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, Curtea reţine că, potrivit jurisprudenţei sale, "legislaţia contravenţională din România, similară celei germane, intră sub prevederile art. 6 al Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale" (a se vedea în acest sens Decizia nr. 197 din 13 mai 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 545 din 29 iulie 2003, şi Decizia nr. 411 din 3 iulie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 526 din 15 iulie 2014, paragrafele 23 - 26), însă dispoziţiile de lege criticate nu sunt norme de procedură care să aibă legătură cu garanţiile dreptului la un proces echitabil, consacrat de art. 6 din Convenţie, ci stabilesc, în mod expres şi clar, atât regula că partidele politice nu pot desfăşura activităţi specifice societăţilor reglementate de Legea nr. 31/1990, cât şi excepţiile de la această regulă, şi anume activităţile pe care partidele politice le pot desfăşura în scopul obţinerii veniturilor necesare desfăşurării activităţii. De asemenea, art. 52 alin. (1) din Legea nr. 334/2006 prevede că încălcarea dispoziţiilor prevăzute la art. 16 alin. (1) din lege constituie contravenţie, stabilind şi pedeapsa amenzii.

20. În final, cu privire la susţinerile autorului excepţiei potrivit cărora actul contestat, procesul-verbal de constatare şi sancţionare a contravenţiei, a fost întocmit cu nerespectarea dispoziţiilor art. 16 din Ordonanţa Guvernului nr. 2/2001, care dispun că actul sancţionator trebuie să cuprindă în mod obligatoriu actul normativ prin care se stabileşte şi se sancţionează contravenţia, Curtea reţine că aceste susţineri privesc aspecte ce ţin de aplicarea legii de către instanţa judecătorească în faţa căreia s-a invocat excepţia de neconstituţionalitate, nefiind de competenţa Curţii Constituţionale.

21. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Partidul Naţional Liberal - Filiala Bistriţa-Năsăud în Dosarul nr. 9.842/190/2015 al Judecătoriei Bistriţa - Secţia

civilă şi constată că dispoziţiile art. 16 alin. (1) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Judecătoriei Bistriţa - Secţia civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 6 iunie 2017.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent,
Ioana Marilena Chiorean

DECIZIA nr. 718 din 8 noiembrie 2017
referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale[28]

1. Pe rol se află soluţionarea obiecţiei de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, sesizare formulată de un număr de 50 de deputaţi aparţinând grupurilor parlamentare ale Uniunii Salvaţi România, Partidului Mişcarea Populară şi Partidului Naţional Liberal.

2. Sesizarea a fost formulată în temeiul art. 146 lit. a) teza întâi din Constituţie, al art. 11 alin. (1) lit. A.a) şi al art. 15 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a fost înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 10.767 din 18 octombrie 2017 şi constituie obiectul Dosarului nr. 2.603A/2017.

3. **În motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate** autorii formulează, mai întâi, o serie de precizări prealabile referitoare la admisibilitatea sesizării din perspectiva respectării termenului de sesizare prevăzut de art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, invocând, în final, Decizia Curţii Constituţionale nr. 89 din 28 februarie 2017, prin care se arată că termenul de 5 zile are un caracter de protecţie pentru titularii dreptului de sesizare a instanţei constituţionale, esenţial fiind, pentru exercitarea controlului de constituţionalitate, ca legea să nu fi fost promulgată la data înregistrării sesizării la Curtea Constituţională.

4. În opinia autorilor sesizării, legea ce face obiectul controlului de constituţionalitate este contrară prevederilor art. 61 alin. (2), art. 75 alin. (1) şi art. 1 alin. (5) din Constituţie.

5. În ceea ce priveşte situaţia de fapt se arată că legea criticată a fost iniţiată în anul 2016 de 8 deputaţi aparţinând Grupului parlamentar al minorităţilor naţionale, sub denumirea "Propunere legislativă pentru modificarea Legii nr. 334/2006 republicată în Monitorul Oficial al României nr. 446/23.06.2015". Motivul ce a justificat această propunere legislativă a fost, potrivit iniţiatorilor săi, evitarea paralelismului legislativ, susţinându-se că soluţia legislativă reglementată la art. 59 alin. (2) din Legea nr. 334/2006 se regăsea şi la art. 50 alin. (4) din aceeaşi lege, sens în care se propunea abrogarea alin. (2) al art. 59.

6. La finalul procedurii legislative derulate la Senat - Cameră de reflecţie -, propunerea legislativă a fost respinsă cu 96 de voturi pentru, 1 vot împotrivă şi 3 abţineri. În această etapă au fost primite avizul favorabil al Consiliului Legislativ, punctul de vedere neutru al Guvernului, avizul negativ al Comisiei pentru drepturile omului, culte şi minorităţi şi raportul negativ emis de Comisia juridică, de numiri, disciplină şi imunităţi şi validări, împreună cu Comisia pentru administraţie publică şi organizarea teritoriului.

7. În procedura legislativă derulată la Camera Deputaţilor - forul decizional - a fost primit punctul de vedere neutru al Guvernului şi raportul favorabil emis de Comisia juridică, de disciplină şi imunităţi, prin care au fost admise 7 amendamente. În urma retrimiterii pentru raport suplimentar de către Plenul Camerei Deputaţilor la aceeaşi comisie sesizată în fond, aceasta a emis un raport suplimentar favorabil, prin care au fost admise 7 amendamente. Această procedură, de retrimitere către Comisia juridică, de disciplină şi imunităţi pentru raport suplimentar, a fost aplicată, succesiv, de încă 2 ori, fiind emis de fiecare dată câte un raport suplimentar prin care au fost admise, mai întâi, 95 de amendamente şi, apoi, 99 de amendamente.

[28] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 998 din 15 decembrie 2017.

Această ultimă formă a fost adoptată în Plenul Camerei Deputaţilor cu 176 de voturi pentru, 96 de voturi contra şi 7 abţineri.

8. Încălcarea principiului bicameralismului este susţinută prin raportare la jurisprudenţa Curţii Constituţionale, care, interpretând art. 61 alin. (2) şi art. 75 din Constituţie, a consacrat această regulă a statului de drept (deciziile nr. 472/2008, nr. 1.029/2008, nr. 710/2009, nr. 413/2010, nr. 1.533/2011, nr. 1/2012 sau nr. 62/2017). Cele două criterii cumulative esenţiale stabilite de Curtea Constituţională pentru a se determina cazurile în care prin procedura legislativă se încalcă principiul bicameralismului sunt, pe de o parte, existenţa unor deosebiri majore de conţinut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului şi, pe de altă parte, existenţa unei configuraţii semnificativ diferite între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului.

9. În situaţia de faţă, propunerea legislativă iniţială a vizat doar abrogarea alin. (2) al art. 59 din Legea nr. 334/2006, pe motivul eliminării dublării legislative. Or, din compararea celor două forme - cea adoptată de Senat, de respingere a propunerii, şi cea adoptată de Camera Deputaţilor - se constată că, pe de o parte, forul decizional a eliminat unicul amendament al iniţiatorilor, iar, pe de altă parte, a adoptat peste o sută de noi amendamente vizând cu totul alte scopuri. Dacă modificările şi/sau completările adoptate de Camera Deputaţilor ar fi servit aceluiaşi scop al iniţiatorilor, atunci diferenţele dintre forma adoptată de Senat şi cea adoptată de Camera Deputaţilor nu ar mai fi întrunit condiţiile utilizate de Curtea Constituţională pentru determinarea încălcării principiului bicameralismului. În aceste condiţii se invocă Decizia nr. 710/2009, prin care Curtea a admis obiecţia de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 188/1999 privind Statutul funcţionarilor publici, constatând că forma finală a legii, în redactarea adoptată de Camera decizională, se îndepărtează în mod substanţial de forma adoptată de Camera de reflecţie, "ceea ce echivalează, practic, cu excluderea acesteia din urmă de la procesul de legiferare. Or, legea trebuie să fie rezultanta manifestării de voinţă concordante a ambelor Camere ale Parlamentului". Având în vedere că, în cazul de faţă, Camera de reflecţie a respins legea, iar Camera decizională şi-a exprimat votul favorabil, considerentele deciziei amintite sunt, a fortiori, cu atât mai relevante şi aplicabile.

10. În concluzie, fără a nega dreptul Camerei decizionale de a adopta proiecte de lege în forme uşor diferite de cele adoptate sau respinse de Camera de reflecţie şi arătând că respingerea proiectului de lege de către Senat nu este în măsură să exonereze Camera Deputaţilor de obligaţia respectării principiului bicameralismului, autorii sesizării solicită constatarea încălcării acestui principiu, în acord cu jurisprudenţa Curţii Constituţionale în materie, în special Decizia nr. 62/2017.

11. În argumentarea cererii de constatare a neconstituţionalităţii Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale este invocată şi **nerespectarea principiului supremaţiei Constituţiei şi a legii**, consacrat de art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală.

12. În ceea ce priveşte Parlamentul, se arată că această obligaţie fundamentală vizează inclusiv modul de exercitare a atribuţiei principale şi esenţiale a acestuia, aceea de unică autoritate legiuitoare a ţării, care constă în elaborarea proiectelor de lege şi adoptarea acestora ca legi ale statului român.

13. În acest sens se arată că expunerea de motive a iniţiatorilor propunerii legislative a fost greşită încă de la depunerea acesteia, deoarece art. 50 alin. (4) din Legea nr. 334/2006 nu consacră aceeaşi soluţie legislativă ca şi cea cuprinsă la art. 59 alin. (2) din acelaşi act normativ. Astfel, art. 50 alin. (4) are în vedere limitele controlului Autorităţii Electorale Permanente cu privire la finanţarea organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care participă la

alegeri, statuându-se că acest control, care vizează în fapt încasările şi plăţile, se poate exercita numai în ceea ce priveşte perioada electorală şi numai în legătură cu aceasta, pe când art. 59 alin. (2) prevede o excepţie de la alin. (1) al aceluiaşi articol, statuând că organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care au obţinut câte un singur mandat de deputat, în condiţiile legii electorale, respectiv câte un singur mandat de consilier într-o circumscripţie electorală li se aplică numai prevederile legale privind finanţarea campaniei electorale.

14. Prin urmare, susţin autorii sesizării, justificarea extrem de sumară prevăzută în expunerea de motive nu are nicio legătură cu obiectul reglementării, iar abrogarea propusă urma să aducă modificări importante în privinţa beneficiarilor legii, constând în obligarea organizaţiilor minorităţilor naţionale care au obţinut câte un singur mandat să îndeplinească toate îndatoririle legale care revin partidelor politice şi altor organizaţii ale cetăţenilor care au obţinut un număr mai mare de mandate.

15. Această necorelare dintre expunerea de motive şi obiectul real de reglementare nu a fost remediată până la data adoptării legii, ceea ce reprezintă o gravă încălcare a dispoziţiilor art. 6 şi art. 32 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative.

16. Totodată, abrogarea unui număr mare de alineate care prevedeau separat sancţiunea aplicabilă în anumite situaţii, corelată cu modificarea art. 52 alin. (1) - (3) referitor la sancţiunile contravenţionale, în sensul renunţării la trimiterile către alte texte din lege în favoarea reluării în scris a descrierii faptelor respective, încalcă şi art. 16 alin. (1) şi art. 50 alin. (1) din Legea nr. 24/2000.

17. În sfârşit, autorii sesizării susţin şi încălcarea principiului calităţii legii, derivat din conţinutul normativ al art. 1 alin. (5) din Constituţie şi recunoscut şi consacrat prin jurisprudenţa Curţii Constituţionale (Decizia nr. 473/2013, Decizia nr. 405/2016). Având în vedere jurisprudenţa în materie a instanţei constituţionale, dar şi prevederile art. 8 alin. (4) şi ale art. 36 alin. (1) din Legea nr. 24/2000, autorii învederează, în sensul încălcării pretinse, că prin legea ce face obiectul prezentei sesizări au fost introduse în corpul Legii nr. 334/2006 mai multe texte cu exprimări interpretabile, cum ar fi art. 52 alin. (1) pct. 36, art. 52 alin. (2) pct. 1, 2, 4, 8, 11, 14 şi 18.

18. În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, obiecţia de neconstituţionalitate a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele lor de vedere.

19. **Preşedintele Camerei Deputaţilor** a transmis, cu Adresa nr. 2/10.243 din 1 noiembrie 2017, punctul său de vedere, prin care solicită respingerea, ca neîntemeiată, a sesizării de neconstituţionalitate.

20. În acest sens arată că, ulterior revizuirii din anul 2003 a Constituţiei României, legiuitorul constituant a modificat substanţial procedura de adoptare a legilor, aşa încât, potrivit art. 75 din Actul fundamental, fiecare Cameră a Parlamentului a fost înzestrată cu o anumită competenţă, fiind astfel realizată conceptualizarea noţiunilor de Cameră de reflecţie şi Cameră decizională, în funcţie de domeniul în care este adoptată legea respectivă. Prin urmare, fiecare dintre cele două Camere are un rol şi competenţe determinate.

21. Este invocată Decizia nr. 1.093 din 15 octombrie 2008, prin care Curtea Constituţională a reţinut că, în dezbaterea unei iniţiative legislative, Camerele au un drept propriu de decizie asupra acesteia şi, în concluzie, a constatat constituţionalitatea legii criticate în acea cauză, din perspectiva procedurii legislative urmate, întrucât fiecare dintre cele două Camere ale Parlamentului s-a exprimat cu privire la aceeaşi iniţiativă legislativă, potrivit competenţelor şi cu

respectarea regulamentelor parlamentare, iar aceasta a fost supusă spre dezbatere şi adoptare în Camera Deputaţilor, în calitate de Cameră decizională. Raportând aceste considerente la speţa de faţă, admiterea criticilor autorilor sesizării referitoare la încălcarea principiului bicameralismului ar putea avea ca o consecinţă eliminarea rolului de Cameră de reflecţie al Senatului, în sensul că aceasta ar stabili definitiv conţinutul normativ al proiectului de lege, cu rezultatul ca cea de-a doua Cameră, Camera Deputaţilor, în calitatea sa de Cameră decizională în materie, să nu aibă posibilitatea să modifice sau să completeze legea în speţa dedusă controlului de constituţionalitate, ci doar să o respingă ori să o aprobe într-o formă deja determinată.

22. Totodată, prin Decizia nr. 472 din 22 aprilie 2008, Curtea Constituţională a statuat faptul că "dezbaterea parlamentară a unui proiect de lege sau a unei propuneri legislative nu poate face abstracţie de evaluarea acesteia în plenul celor două Camere ale Parlamentului nostru bicameral". Din analiza comparată a documentelor privind iniţierea şi derularea procedurii, a formei adoptate de Senat, ca primă Cameră sesizată, şi a celei adoptate de Camera Deputaţilor, în calitate de Cameră decizională, rezultă că această exigenţă a fost respectată.

23. Prin urmare, se consideră că afirmaţia autorilor sesizării, potrivit căreia forul decizional ar fi trebuit să se rezume la a adopta modificări şi/sau completări "care să servească scopului avut în vedere (...) de iniţiatori", este în profund dezacord atât cu rolul Parlamentului de unică autoritate legiuitoare a ţării şi cu procedurile parlamentare aplicabile edictării legilor, cât şi cu regula instituită de art. 69 din Constituţie, potrivit căreia orice mandat imperativ care ar putea fi stabilit în sarcina deputaţilor şi a senatorilor este nul.

24. În ceea ce priveşte pretinsa încălcare a condiţiilor de claritate, precizie şi previzibilitate a normelor juridice cuprinse în legea criticată, se arată că aceste cerinţe sunt întrunite, de vreme ce aceasta nu cuprinde pasaje obscure sau soluţii normative contradictorii (claritate), textele sunt redactate într-un stil specific normativ dispozitiv, care prezintă norma instituită fără explicaţii sau justificări, prin folosirea cuvintelor în înţelesul lor curent din limba română (precizie). Conceptele şi noţiunile utilizate sunt configurate în concordanţă cu dreptul pozitiv, iar stabilirea soluţiilor normative este redată previzibil şi univoc, cu respectarea prevederilor Legii nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative.

25. Aşadar, se arată că nu poate fi reţinută critica de neconstituţionalitate formulată prin raportare la prevederile art. 1 alin. (5) din Constituţie. Mai mult, se arată că aşa-numitul, de către autorii sesizării, "principiu al calităţii legii" nu cunoaşte o consacrare constituţională şi nici nu se poate reţine o încălcare a acestuia din perspectiva deciziilor Curţii Constituţionale invocate, întrucât intervenţia legislativă asupra art. 52 din actul criticat are tocmai rolul de a îndrepta echivocul din definirea naturii contravenţionale a încălcării regulilor de conduită instituite. În redactarea în vigoare, articolul în cauză prevede trimiteri la norme juridice imperative ale legii, care însă nu stabilesc în mod clar faptele care reprezintă contravenţii şi, sub forma sancţiunilor contravenţionale complementare, care dintre sumele menţionate pot fi confiscate, ca rezultat al activităţii contrare valorilor sociale apărate.

26. Se mai menţionează, totodată, că amendamentele adoptate au ca scop îmbunătăţirea activităţii partidelor, dar şi a Autorităţii Electorale Permanente, în scopul înăspririi cadrului sancţionator, şi nu în sensul invocat de autorii sesizării. Aceste modificări respectă recomandările Grupului GRECO şi pe cele ale Comisiei de la Veneţia, atât pe linia finanţării activităţii curente a partidelor politice, cât şi pe cea a finanţării campaniilor electorale.

27. **Guvernul** a transmis punctul său de vedere prin Adresa nr. 5/6.924/2017, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 11.249 din 7 noiembrie 2017.

28. În ceea ce priveşte critica de neconstituţionalitate referitoare la încălcarea principiului bicameralismului se susţine că, "urmărind strict comparaţia între forma adoptată de Senat şi cea

finală, rezultată ca urmare a dezbaterilor şi votului acordat în Camera Deputaţilor, observăm o serie de deosebiri de conţinut juridic, însă revine instanţei de contencios constituţional atributul exclusiv de a hotărî asupra pertinenţei argumentelor invocate de autorii sesizării".

29. Cu privire la pretinsa nesocotire a principiului legalităţii se susţine, în considerarea semnificaţiei sale conturate în lumina jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului şi a Curţii Constituţionale, că nu pot fi reţinute criticile de neconstituţionalitate sub aspectul lipsei de claritate şi previzibilitate a legii examinate.

30. **Preşedintele Senatului** nu a comunicat punctul său de vedere asupra obiecţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând obiecţia de neconstituţionalitate, punctele de vedere ale preşedintelui Camerei Deputaţilor şi Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispoziţiile legii criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

31. Curtea Constituţională este legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, ale art. 1, 10, 15 şi 18 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze obiecţia de neconstituţionalitate.

32. **Obiectul controlului de constituţionalitate** îl constituie Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, în integralitatea sa.

33. Autorii sesizării invocă, în susţinerea obiecţiei de neconstituţionalitate, dispoziţiile constituţionale ale art. 1 alin. (5) - referitoare la obligaţia respectării Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor, precum şi principiul bicameralismului, desprins, potrivit jurisprudenţei Curţii Constituţionale, din conţinutul normativ al art. 61 alin. (2), potrivit căruia "Parlamentul este alcătuit din Camera Deputaţilor şi Senat", şi al art. 75 - Sesizarea Camerelor.

(1) Admisibilitatea obiecţiei de neconstituţionalitate

34. Curtea constată că sesizarea formulată îndeplineşte condiţiile de admisibilitate prevăzute de art. 146 lit. a) teza întâi din Constituţie, atât sub aspectul obiectului său, fiind vorba despre o lege adoptată şi nepromulgată, cât şi sub aspectul titularului dreptului de sesizare, aceasta fiind semnată de un număr de 50 de deputaţi aparţinând grupurilor parlamentare ale Uniunii Salvaţi România, Partidului Mişcarea Populară şi Partidului Naţional Liberal.

35. Curtea observă că prezenta sesizare de neconstituţionalitate a fost formulată cu depăşirea termenului de 5 zile înscris în art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992. Însă, potrivit jurisprudenţei constituţionale, acest termen are "un caracter de protecţie pentru titularii dreptului de sesizare a instanţei constituţionale, astfel încât nu există nicio sancţiune dacă aceştia sesizează instanţa constituţională după expirarea acestuia; în acest caz, aşadar, esenţial este ca legea să nu fi fost promulgată la momentul sesizării Curţii Constituţionale" (a se vedea în acest sens paragraful 19 din Decizia nr. 767 din 14 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 131 din 21 februarie 2017).

36. Aşa fiind, Curtea a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, precum şi ale art. 1, 10, 15, 16 şi 18 din Legea nr. 47/1992, să se pronunţe asupra sesizării de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale.

(2) Analiza pe fond a obiecţiei de neconstituţionalitate

(2.1.) Parcursul legislativ al legii examinate

37. Propunerea legislativă cu titlul "Lege pentru modificarea Legii nr. 334/2006 republicată în Monitorul Oficial al României nr. 446/23.06.2015" a fost iniţiată de 8 deputaţi aparţinând Grupului parlamentar al minorităţilor naţionale şi conţinea un articol unic, cu următorul conţinut: "La art. 59 alin. (2) se elimină."

38. **Procedura legislativă la Senat.** Senatul a fost sesizat, în calitate de Cameră de reflecţie, la data de 2.02.2016. În cadrul acestei proceduri legislative au fost primite avizul, respectiv rapoartele de respingere a trei comisii, şi anume Comisia pentru drepturile omului, culte şi minorităţi, Comisia juridică, de numiri, disciplină, imunităţi şi validări şi Comisia pentru administraţie publică, organizarea teritoriului şi protecţia mediului. De asemenea, a fost primit punctul de vedere al Guvernului, prin care se observă că cele două texte din Legea nr. 334/2006 - art. 50 alin. (4) şi art. 59 alin. (2) - reglementează în materii diferite şi, în concluzie, lasă la aprecierea Parlamentului oportunitatea adoptării propunerii legislative.

39. Avizul Consiliului Legislativ este unul favorabil, cu unele observaţii şi propuneri, printre care şi cea potrivit căreia propunerea legislativă nu este corect fundamentată, având în vedere că singura explicaţie cuprinsă în expunerea de motive, potrivit căreia prevederea a cărei abrogare se doreşte ar conţine dispoziţii care se regăsesc şi în art. 50 alin. (4) din actul normativ de bază, este greşită. Se arată că ar fi necesară refacerea expunerii de motive, astfel încât să corespundă atât obiectului real de reglementare, cât şi prevederilor art. 6 şi 30 din Legea nr. 24/2000, lipsa unei fundamentări temeinice a unui act normativ, în conformitate cu prevederile legii menţionate, putând determina încălcarea art. 1 alin. (5) din Constituţie.

40. La data de 13.09.2016, Senatul a respins propunerea legislativă cu 96 de voturi pentru, 1 vot împotrivă şi 3 abţineri.

41. **Procedura legislativă la Camera Deputaţilor** începe din data de 20.09.2016. În cursul acesteia, a fost primit (la 6.02.2017) punctul de vedere al Guvernului, potrivit căruia lasă la aprecierea Parlamentului oportunitatea adoptării propunerii legislative.

42. Comisia juridică, de disciplină şi imunităţi a prezentat, la 5.04.2017, raportul său favorabil (cu 7 amendamente admise). În mod succesiv, plenul Camerei Deputaţilor a retrimis de 3 ori acestei Comisii propunerea legislativă, astfel încât au fost redactate următoarele variante: raport suplimentar I - favorabil (la 12.05.2017, cu 7 amendamente admise), raport suplimentar II - favorabil (la 26.09.2017, cu 95 amendamente admise şi 5 respinse) şi raport suplimentar III - favorabil [la 3.10.2017, cu 101 (şi nu 99, cum au fost numerotate în mod eronat) amendamente admise şi 5 respinse], acesta din urmă fiind, de altfel, adoptat de plenul Camerei Deputaţilor în şedinţa din 4.10.2017, cu 176 voturi pentru, 96 împotrivă şi 7 abţineri.

(2.2.) Modificări legislative adoptate

43. Curtea observă că actul normativ criticat operează, sub aspect cantitativ, următoarele intervenţii legislative asupra Legii nr. 334/2006: - 7 abrogări, dintre care 6 ale unor texte din Legea nr. 334/2006 care conţin aceeaşi soluţie legislativă, referitoare la confiscarea sumelor primite de către partidele politice cu încălcarea unor condiţii legale, sume ce se fac venit la bugetul de stat, şi ultima, referitoare la abrogarea art. 59 alin. (2); - 4 modificări impuse de normele de tehnică legislativă, în sensul corelării legislative în urma abrogărilor dispuse, mai sus menţionate; - 84 de modificări, dintre care cele mai multe (78) vizează art. 52 şi art. 53 din capitolul "Sancţiuni" al legii, în sensul că, în locul utilizării normelor de trimitere pentru identificarea, în corpul Legii nr. 334/2006, a unei contravenţii şi a sancţiunii corespunzătoare, s-a utilizat explicitarea/definirea fiecăreia dintre acestea, fără a se schimba, în esenţă, nici conţinutul normei incriminatorii şi nici limitele de pedeapsă cu amenda prevăzute de lege; - 2 texte legale

nou-introduse: a) primul, prin care se dispune cu privire la unele sume ce fac obiectul confiscării şi limitele acestora, instituind şi exceptarea de la confiscare a sumelor neutilizate şi b) al doilea, prin care se instituie misiunea Autorităţii Electorale Permanente de a asigura organizarea şi desfăşurarea alegerilor şi a referendumurilor, precum şi îndrumarea şi ghidarea partidelor politice, a alianţelor politice, a alianţelor electorale, respectiv a candidaţilor independenţi în respectarea legilor şi a standardelor internaţionale în materie, cu precizarea că, în exercitarea rolului său de control, activitatea de prevenire şi îndrumare prevalează în faţa celei sancţionatoare.

44. Toate aceste operaţiuni legislative intervenite asupra Legii nr. 334/2006, prin legea supusă controlului de constituţionalitate, conţin, sub aspect calitativ, următoarele soluţii juridice:

- art. unic pct. 1 modifică art. 5 alin. (4) din Legea nr. 334/2006, în sensul obligării partidelor politice să publice în Monitorul Oficial numai cuantumul veniturilor anuale obţinute din cotizaţii la nivelul întregului partid, nu şi la nivelul filialelor judeţene sau locale, ca în prezent;
- art. unic pct. 6 modifică art. 18 alin. (2), în sensul majorării sumei alocate anual partidelor politice de la bugetul de stat, de la cel puţin 0,01% până la cel mult 0,04% din produsul intern brut, şi nu din veniturile prevăzute la bugetul de stat, cum dispune Legea nr. 334/2006;
- art. unic pct. 12 introduce alin. (5^1) la art. 48, prin care prevederile art. 48 alin. (4) şi (5) devin aplicabile şi pentru alegerile locale parţiale;
- art. unic pct. 13 modifică art. 49 alin. (1), în sensul obligării partidelor să depună anual la Autoritatea Electorală Permanentă un raport anual sintetic al veniturilor şi cheltuielilor anuale, şi nu detaliat, cum este prevăzut în prezent;
- art. unic pct. 15 modifică art. 53 alin. (1), în sensul schimbării situaţiilor în care contravenientul este obligat să verse la bugetul de stat sumele de bani şi/sau contravaloarea în bani a bunurilor şi serviciilor care au constituit obiectul contravenţiei, în baza hotărârii Autorităţii Electorale Permanente;
- art. unic pct. 16 introduce alin. (1^1) la art. 53, prin care este instituită o sancţiune contravenţională constând în confiscarea doar a sumelor de bani care depăşesc limitele prevăzute de lege pentru donaţii, împrumuturi, contribuţii şi cheltuieli electorale, cu excepţia sumelor neutilizate;
- art. unic pct. 18 modifică art. 59 alin. (3), în sensul extinderii ariei de aplicare a dispoziţiilor legii şi la alianţele politice;
- art. unic pct. 19 introduce art. 59^1, care instituie obligaţia Autorităţii Electorale Permanente de a îndruma partidele politice, alianţele politice şi electorale şi candidaţii independenţi în respectarea legilor şi standardelor internaţionale în materie, respectiv de a acorda prioritate activităţii de prevenire, în raport cu cea de sancţionare;
- abrogarea unui mare număr de alineate care prevedeau, separat, sancţiunea aplicabilă în anumite situaţii, corelată cu modificarea, prin art. unic pct. 14, a art. 52 alin. (1) - (3) din Legea nr. 334/2006, referitor la sancţiunile contravenţionale, în sensul renunţării la trimiterile către alte texte legale în favoarea reluării în scris a descrierii faptelor respective.

(2.3.) Analiza criticilor de neconstituţionalitate

Criticile de neconstituţionalitate extrinsecă:

45. **Principiul bicameralismului**, invocat de autorii obiecţiei de neconstituţionalitate, se întemeiază pe art. 61 alin. (2) şi art. 75 din Constituţie. Curtea Constituţională a dezvoltat şi a consacrat acest principiu printr-o solidă şi constantă **jurisprudenţă**, relevante fiind, în acest sens, Decizia nr. 710 din 6 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.

358 din 28 mai 2009, Decizia nr. 413 din 14 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 291 din 4 mai 2010, sau Decizia nr. 1.533 din 28 noiembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 905 din 20 decembrie 2011. În esenţă, Curtea a stabilit **două criterii esenţiale (cumulative)** pentru a se determina cazurile în care, prin procedura legislativă, se încalcă principiul bicameralismului: pe de o parte, existenţa unor deosebiri majore de conţinut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului şi, pe de altă parte, existenţa unei configuraţii semnificativ diferite între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului.

46. Totodată, stabilind **limitele principiului bicameralismului**, prin Decizia nr. 1 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 53 din 23 ianuarie 2012, Curtea a observat că aplicarea acestui principiu nu poate avea ca efect "deturnarea rolului de Cameră de reflecţie a primei Camere sesizate [...] în sensul că aceasta ar fi Camera care ar fixa în mod definitiv conţinutul proiectului sau propunerii legislative (şi, practic, conţinutul normativ al viitoarei legi), ceea ce are drept consecinţă faptul că cea de-a doua Cameră, Camera decizională, nu va avea posibilitatea să modifice ori să completeze legea adoptată de Camera de reflecţie, ci doar posibilitatea de a o aproba sau de a o respinge". Sub aceste aspecte, "este de netăgăduit că principiul bicameralismului presupune atât conlucrarea celor două Camere în procesul de elaborare a legilor, cât şi obligaţia acestora de a-şi exprima prin vot poziţia cu privire la adoptarea legilor; prin urmare, lipsirea Camerei decizionale de competenţa sa de a modifica sau de a completa legea astfel cum a fost adoptată de Camera de reflecţie, deci de a contribui la procesul de elaborare a legilor, ar echivala cu limitarea rolului său constituţional şi cu acordarea unui rol preponderent Camerei de reflecţie în raport cu cea decizională în procesul de elaborare a legilor. Într-o atare situaţie, Camera de reflecţie ar elimina posibilitatea Camerei decizionale de a conlucra la elaborarea actelor normative, aceasta din urmă putându-şi doar exprima prin vot poziţia cu privire la propunerea sau proiectul de lege deja adoptat de Camera de reflecţie, ceea ce este de neconceput".

47. Totodată, Curtea a statuat, prin Decizia nr. 624 din 26 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 937 din 22 noiembrie 2016, că art. 75 alin. (3) din Constituţie, folosind sintagma "decide definitiv" cu privire la Camera decizională, nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune ca proiectul sau propunerea legislativă adoptată de prima Cameră sesizată să fie dezbătută în Camera decizională, unde i se pot aduce modificări şi completări. Curtea a subliniat că, în acest caz, Camera decizională nu poate însă modifica substanţial obiectul de reglementare şi configuraţia iniţiativei legislative, cu consecinţa deturnării de la finalitatea urmărită de iniţiator.

48. Prin Decizia nr. 62 din 7 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 161 din 3 martie 2017, paragraful 32, Curtea a constatat, de asemenea, că "pornind de la premisa că legea este, cu aportul specific al fiecărei Camere, opera întregului Parlament, Curtea reţine că autoritatea legiuitoare trebuie să respecte principiile constituţionale în virtutea cărora o lege nu poate fi adoptată de către o singură Cameră. Or, din analiza dispoziţiilor deduse controlului de constituţionalitate, Curtea constată că soluţiile adoptate de Camera Deputaţilor nu au făcut obiectul iniţiativei legislative şi nu au fost dezbătute în Senat. Cu alte cuvinte, Camera Deputaţilor, adoptând Legea pentru completarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori, a sustras dezbaterii şi adoptării primei Camere sesizate modificări care vizau aspecte esenţiale în structura şi filosofia legii, contrar art. 61 din Constituţie. De asemenea, Curtea mai constată că legea adoptată de Camera Deputaţilor se îndepărtează de la scopul avut în vedere de iniţiatorii săi."

49. În lipsa unei consacrări exprese a principiului bicameralismului în corpul Legii fundamentale şi sintetizând constatările de principiu cuprinse în jurisprudenţa în materie a Curţii Constituţionale, se poate afirma că acest principiu se caracterizează prin câteva elemente imuabile, în funcţie de care se poate decide respectarea sa. Astfel, trebuie avut în vedere: scopul iniţial al legii, în sensul de voinţă politică a autorilor propunerii legislative sau de filosofie, de concepţie originară a actului normativ; dacă există deosebiri majore, substanţiale, de conţinut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului şi, respectiv, dacă există o configuraţie semnificativ diferită între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului.

50. Aşadar, analizând, mai întâi, primul element determinant, respectiv scopul originar al legii, Curtea reţine că, în forma sa iniţială, propunerea legislativă cu titlul "Lege pentru modificarea Legii nr. 334/2006 republicată în Monitorul Oficial al României nr. 446/23.06.2015" conţinea un articol unic cu următorul conţinut: "La art. 59 alin. (2) se elimină." Potrivit expunerii de motive ce o însoţeşte, abrogarea este necesară "întrucât reglementările conţinute de acestea se regăsesc în dispoziţiile art. 50 alin. (4) din aceeaşi lege, respectiv organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale participante la alegeri fac subiectul controlului Autorităţii Electorale Permanente numai în perioada electorală şi numai în legătură cu aceasta."

51. Este adevărat că, în cazul de faţă, Senatul, în calitate de Cameră de reflecţie, a respins propunerea legislativă, însă acest act de voinţă politică, concretizat prin votul de respingere al primei Camere, nu oferă Camerei decizionale posibilitatea de a face abstracţie de scopul iniţial al legii, de concepţia şi filosofia propunerii legislative, astfel cum se reflectă în obiectul de reglementare al legii. Aşa fiind, Curtea reţine, în urma studiului comparativ dintre cele două forme adoptate de către cele două Camere ale Parlamentului, că scopul final al legii, în forma sa trimisă spre promulgare, se îndepărtează în mod radical de scopul său originar, chiar dacă acel unic articol al propunerii legislative, de abrogare a unei norme juridice din corpul Legii nr. 334/2006, a fost menţinut. Cele 101 amendamente adoptate de Camera decizională sunt, prin conţinutul lor normativ, de natură să determine un alt scop şi o altă concepţie legislativă, respectiv, în principal, reorganizarea şi reformularea, cel puţin din punct de vedere al tehnicii legislative, a faptelor ce constituie contravenţii în materia finanţării partidelor politice şi a campaniilor electorale, precum şi a sancţiunilor corespunzătoare, iar, în secundar, întărirea rolului de control al Autorităţii Electorale Permanente asupra activităţii şi modului de finanţare al partidelor politice.

52. Astfel, cele mai importante amendamente adoptate în Camera decizională, faţă de actuala redactare a Legii nr. 334/2006, se referă la obligaţia partidelor politice de a publica în Monitorul Oficial numai cuantumul veniturilor anuale obţinute din cotizaţii la nivelul întregului partid, nu şi la nivelul filialelor judeţene sau locale sunt - art. unic pct. 1; majorarea sumei alocate anual partidelor politice de la bugetul de stat, de la cel puţin 0,01% până la cel mult 0,04% din produsul intern brut, şi nu din veniturile prevăzute la bugetul de stat, cum dispune Legea nr. 334/2006 - art. unic pct. 6; aplicarea prevederilor art. 48 alin. (4) şi (5) şi pentru alegerile locale parţiale - art. unic pct. 12; obligarea partidelor să depună anual la Autoritatea Electorală Permanentă un raport anual sintetic al veniturilor şi cheltuielilor anuale, şi nu detaliat - art. unic pct. 13; schimbarea situaţiilor în care contravenientul este obligat să verse la bugetul de stat sumele de bani şi/sau contravaloarea în bani a bunurilor şi serviciilor care au constituit obiectul contravenţiei, în baza hotărârii Autorităţii Electorale Permanente - art. unic pct. 15; instituirea unei noi sancţiuni contravenţionale constând în confiscarea doar a sumelor de bani care depăşesc limitele prevăzute de lege pentru donaţii, împrumuturi, contribuţii şi cheltuieli electorale, cu excepţia sumelor neutilizate - art. unic pct. 16; extinderea ariei de aplicare a dispoziţiilor legii şi la alianţele politice - art. unic pct. 18; obligaţia Autorităţii Electorale Permanente de a îndruma

partidele politice, alianţele politice şi electorale şi candidaţii independenţi în respectarea legilor şi standardelor internaţionale în materie, respectiv de a acorda prioritate activităţii de prevenire, în raport cu cea de sancţionare - art. unic pct. 19.

53. Prin urmare, este evident aportul semnificativ cantitativ, dar şi calitativ pe care îl aduce legea în forma trimisă la promulgare, faţă de forma supusă dezbaterii Camerei de reflecţie. Aşa cum s-a arătat şi în jurisprudenţa în materie a Curţii Constituţionale, principiul bicameralismului trebuie să concilieze structura bicamerală a Parlamentului nostru - bicameral atât în sens instituţional, cât şi funcţional -, adică să permită fiecărei Camere să-şi exprime voinţa politică în privinţa unei anumite problematici supuse legiferării, cu respectarea prevederilor art. 75 din Constituţie referitoare la ordinea de sesizare a celor două Camere în funcţie de categoriile din care fiecare propunere legislativă sau proiect de lege face parte, dar şi cu respectarea art. 61 din Constituţie, în virtutea căruia legiferarea este opera întregului Parlament, ca entitate unică şi suverană. De aceea, este contrar principiului bicameralismului ca reglementări de substanţă, care se îndepărtează de concepţia originară a legii şi care îi conferă acesteia o altă configuraţie, să fie adoptate de forul decizional, fără ca acestea să fi fost dezbătute şi de prima Cameră. O astfel de procedură echivalează cu eliminarea primei Camere, în calitate de prim-legiuitor sau "prim cititor" al legii, şi transformarea Parlamentului într-unul unicameral, cel puţin sub aspect funcţional.

54. Or, concepţia legiuitorului constituant a avut în vedere o autoritate legiuitoare unică, suverană, dar structurată în două Camere, tocmai în ideea preeminenţei principiului suveranităţii naţionale - art. 2 alin. (1) din Actul fundamental - şi a principiului colaborării instituţionale, cu scopul final al sporirii garanţiilor referitoare la calitatea actului de legiferare, în măsură să reflecte cât mai fidel şi real voinţa suverană a poporului român. De aceea, nu se poate susţine că principiul bicameralismului limitează rolul Camerei decizionale la a adopta aceeaşi formă dezbătută în Camera de reflecţie sau cu uşoare modificări şi/sau completări, aşa cum nu este întemeiată nici susţinerea potrivit căreia calitatea de for decizional conferă respectivei Camere prerogativa "deciziei definitive", în sensul de totală autonomie şi independenţă de legiferare. În acest sens, Curtea a arătat că sintagma "decide definitiv" cu privire la Camera decizională, din art. 75 alin. (3) al Constituţiei, nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune ca proiectul sau propunerea legislativă adoptată de prima Cameră sesizată să fie dezbătută în Camera decizională, unde i se pot aduce modificări şi completări, însă, în acest caz, Camera decizională nu poate modifica substanţial obiectul de reglementare şi configuraţia iniţiativei legislative, cu consecinţa deturnării de la finalitatea urmărită de iniţiator (Decizia nr. 624/2006, precitată).

55. În sensul celor de mai sus sunt şi constatările Curţii reţinute în Decizia nr. 765 din 14 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 134 din 21 februarie 2017, paragraful 37: "Bicameralismul nu înseamnă ca ambele Camere să se pronunţe asupra unei soluţii legislative identice, în Camera decizională putând exista abateri inerente de la forma adoptată de Camera de reflecţie, desigur, fără schimbarea obiectului esenţial al proiectului de lege/propunerii legislative." (A se vedea, în acelaşi sens, şi Decizia nr. 377 din 31 mai 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 586 din 21 iulie 2017, paragraful 45).

56. Pentru toate aceste considerente, raportat la analiza comparativă dintre cele două forme adoptate de fiecare dintre cele două Camere, Curtea constată că legea ce constituie obiectul controlului de constituţionalitate a fost adoptată cu încălcarea principiului bicameralismului.

57. În jurisprudenţa sa, Curtea a reţinut că, în condiţiile constatării neconstituţionalităţii extrinseci a unei legi ce constituie obiectul controlului de constituţionalitate a priori, nu se mai impune analiza celorlalte critici de neconstituţionalitate formulate (în acest sens, ilustrative sunt

deciziile nr. 89/2017, paragraful 68, nr. 747/2015, paragraful 35, sau nr. 442/2015, paragraful 33).

58. În concluzie, Curtea constată că legea criticată contravine principiului bicameralismului, având în vedere, în esenţă, faptul că, ignorând scopul iniţial şi obiectul de reglementare al propunerii legislative, Camera Deputaţilor - în calitate de Cameră decizională, a adoptat un număr impresionant (101) de amendamente, de natură să transforme în mod radical, prin aportul lor cantitativ şi calitativ, filosofia ce a stat la baza iniţierii demersului legislativ şi excluzând, astfel, prima Cameră - cea de reflecţie - de la procesul de legiferare, ce trebuie să reprezinte însă opera întregului Parlament.

59. Curtea remarcă, în cele din urmă, intenţia Camerei decizionale de a actualiza dispoziţiile Legii nr. 334/2006 faţă de anumite imperative în materie (recomandări ale Comisiei de la Veneţia în privinţa finanţării activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale), însă aceasta ar fi trebuit să constituie obiectul de reglementare al unei propuneri legislative sau al unui proiect de lege distinct, însoţite de propria expunere de motive şi cu propriul său proces legislativ, în acord cu prevederile constituţionale şi regulamentare în materie. În acest sens, este relevantă jurisprudenţa Curţii Constituţionale potrivit căreia "situaţia determinată de constatarea neconstituţionalităţii legii în ansamblul său [...] are un efect definitiv cu privire la acel act normativ, consecinţa fiind încetarea procesului legislativ în privinţa respectivei reglementări". De aceea, "opţiunea legiuitorului de a legifera în materia în care Curtea Constituţională a admis o sesizare de neconstituţionalitate cu privire la o lege în ansamblul său presupune parcurgerea tuturor fazelor procesului legislativ prevăzut de Constituţie şi de regulamentele celor două Camere ale Parlamentului" (a se vedea Decizia nr. 308 din 28 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 309 din 9 mai 2012, sau Decizia nr. 1 din 10 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 123 din 19 februarie 2014).

60. Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) şi al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Admite obiecţia de neconstituţionalitate formulată şi constată că Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale este neconstituţională.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi prim-ministrului şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 8 noiembrie 2017.

REŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent-şef,
Claudia-Margareta Krupenschi

DECIZIA nr. 853 din 14 decembrie 2017
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 47 alin. (5) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale[29]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 47 alin. (5) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, excepţie ridicată de Pall Ignac Szabolcs, Janos Zsolt şi Ambrus Laszlo în Dosarul nr. 718/96/2016 al Tribunalului Harghita - Secţia civilă. Excepţia de neconstituţionalitate formează obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 3.557D/2016.

2. La apelul nominal se prezintă autorii excepţiei de neconstituţionalitate, Janos Zsolt şi Ambrus Laszlo, lipsind celelalte părţi, faţă de care procedura de citare a fost în mod legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul celor doi autori ai excepţiei, care susţin, pe rând, argumentele potrivit cărora au candidat într-o comună cu aproximativ 1500 de alegători şi au fost aleşi în mod democratic, fără a efectua campanie electorală, care să implice costuri financiare. Acceptarea dosarelor de candidatură s-a realizat fără a se solicita documentele prevăzute de lege, astfel că, după alegerea lor în calitate de consilieri locali, mandatele nu au putut fi validate. Prin urmare, solicită admiterea criticilor de neconstituţionalitate şi recunoaşterea dreptului la validarea mandatelor de consilieri locali.

4. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate ca neîntemeiată, invocând jurisprudenţa Curţii Constituţionale.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

5. Prin Încheierea nr. 1 din 23 noiembrie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 718/96/2016, **Tribunalul Harghita - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 47 alin. (5) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale**. Excepţia a fost ridicată de Pall Ignac Szabolcs, Janos Zsolt şi Ambrus Laszlo, intervenienţi într-o cauză în contencios administrativ, declanşată de acţiunea prefectului judeţului Harghita împotriva Consiliului Local Dăneşti, prin care solicită instanţei judecătoreşti constatarea nelegalităţii Hotărârii nr. 30/2016 privind validarea mandatelor consilierilor aleşi la alegerile locale din 5 iunie 2016 şi anularea sa parţială în ceea ce priveşte mandatele intervenienţilor în cauză.

6. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate** autorii arată că, la depunerea candidaturilor independente pentru mandatul de consilier local, Biroul Electoral de Circumscripţie al comunei Dăneşti, judeţul Harghita, a primit şi înregistrat candidaturile fără nicio menţiune referitoare la lipsa mandatului financiar şi nedepunerea raportului financiar ale candidaţilor, aspecte care rezultă din dosarele de candidatură. Mai mult, în cursul campaniei electorale, având în vedere circumscripţia mică în care au candidat, persoanele candidate susţin că nu au făcut nicio cheltuială, nu au beneficiat de nicio sursă de finanţare, aspecte care rezultă din declaraţiile date la sfârşitul campaniei electorale, în faţa notarului public. În acest context, dispoziţia legală care impune condiţia depunerii raportului detaliat al veniturilor şi cheltuielilor electorale în vederea validării mandatelor candidaţilor declaraţi aleşi este neconstituţională, întrucât îngrădeşte dreptul constituţional al persoanei de a fi aleasă în funcţia publică.

[29] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 172 din 23 februarie 2018.

7. **Tribunalul Harghita - Secţia civilă** apreciază excepţia de neconstituţionalitate ca fiind neîntemeiată, arătând că dispoziţiile legale a căror neconstituţionalitate se invocă sunt menite să asigure eficienţa principiului constituţional al mandatului reprezentativ al aleşilor în funcţiile publice elective. Exercitarea unui mandat reprezentativ presupune posibilitatea verificării inexistenţei unei delegări imperative a alesului, prin urmare şi a surselor de finanţare care au făcut posibilă alegerea lui în funcţie.

8. Potrivit art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

9. **Guvernul** apreciază excepţia de neconstituţionalitate ca fiind neîntemeiată. Astfel, din analiza jurisprudenţei Curţii Constituţionale în materie, constată că instanţa de contencios constituţional s-a mai pronunţat asupra unor critici similare vizând instituirea, prin lege, a unor condiţii pentru exercitarea dreptului de a fi ales, statuând, prin Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010, că, în ceea ce priveşte "condiţiile de fond şi de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales, acestea sunt prevăzute, la nivel constituţional, de art. 16 alin. (3), art. 37 şi 40, precum şi, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, de norme cuprinse în legea electorală. Acestea din urmă se subordonează condiţiilor generale constituţionale şi le dezvoltă totodată după criteriul funcţiei publice elective pentru care sunt organizate respectivele alegeri". Guvernul apreciază că aspectele statuate în jurisprudenţa menţionată a Curţii Constituţionale sunt aplicabile şi în prezenta speţă, astfel că excepţia având ca obiect dispoziţiile art. 47 alin. (5) din Legea nr. 334/2006 este neîntemeiată.

10. **Avocatul Poporului** arată că, în legătură cu drepturile electorale fundamentale, respectiv dreptul de vot şi dreptul de a fi ales, în jurisprudenţa Curţii Constituţionale s-a statuat că, în temeiul art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie, potrivit căruia sistemul electoral se reglementează prin lege organică, legiuitorul ordinar are competenţa exclusivă ca, subordonându-se principiilor prevăzute de art. 16 alin. (3), art. 37 şi art. 40 din Legea fundamentală, să dezvolte, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, condiţiile concrete pentru exercitarea dreptului de a fi ales la nivelul fiecărei funcţii publice elective. Astfel, reglementările privind finanţarea partidelor politice şi a campaniilor electorale obligă competitorii electorali (respectiv partidele politice, alianţele politice, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale şi candidaţii independenţi) la transparenţa financiară, la declararea veniturilor încasate şi a cheltuielilor efectuate mai ales pentru campaniile electorale. Prin urmare, depunerea raportului financiar nu face altceva decât să disciplineze şi să transparentizeze activitatea competitorilor electorali şi mai ales modul de finanţare a campaniilor electorale, asigurând eficienţa principiului constituţional prevăzut de art. 121 alin. (1) din Constituţie. Prin urmare, Avocatul Poporului apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

11. **Preşedinţii Senatului şi Camerei Deputaţilor** nu au comunicat punctul lor de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile părţilor prezente, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

12. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

13. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 47 alin. (5) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 446 din 23 iunie 2015. Textul de lege criticat are următorul cuprins: "Candidaţilor declaraţi aleşi nu li se pot valida mandatele dacă raportul detaliat al veniturilor şi cheltuielilor electorale pentru fiecare partid politic sau candidat independent nu a fost depus în condiţiile legii."

14. În opinia autorilor excepţiei de neconstituţionalitate, prevederile legale criticate contravin dispoziţiilor constituţionale cuprinse în art. 37 privind dreptul de a fi ales.

15. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că, în ceea ce priveşte exercitarea drepturilor electorale fundamentale, dispoziţiile art. 2 din Constituţie se coroborează cu cele ale art. 73 alin. (3) lit. a), potrivit cărora sistemul electoral se reglementează prin lege organică. Aşadar, constituantul a lăsat în seama legiuitorului ordinar libertatea de a stabili regulile de organizare şi de desfăşurare a procesului electoral, modalităţile concrete de exercitare a dreptului de vot şi a dreptului de a fi ales, cu respectarea condiţiilor impuse de Constituţie. În virtutea textelor constituţionale menţionate, legiuitorul are competenţa exclusivă de a stabili modalităţile şi condiţiile de funcţionare a sistemului electoral. Norma constituţională de referinţă a fost concretizată şi dezvoltată, în privinţa alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale - consilii locale, consilii judeţene, primari şi preşedinţi ai consiliilor judeţene, prin Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.

16. Condiţiile de fond şi de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales sunt prevăzute, la nivel constituţional, de art. 16 alin. (3), art. 37 şi art. 40, precum şi, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, de norme cuprinse în aceleaşi legi electorale, care se subordonează condiţiilor generale constituţionale şi le dezvoltă, totodată, după criteriul funcţiei publice elective pentru care sunt organizate respectivele alegeri (a se vedea în acest sens Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010). Din aceeaşi jurisprudenţă rezultă că adăugarea prin lege a unor condiţii suplimentare pentru ca o persoană să poată ocupa demnităţi publice elective este motivată de importanţa acestora, de rolul organelor reprezentative în exercitarea puterii suverane a poporului şi de ideea unei reprezentări responsabile şi eficiente, ca o garanţie a reprezentativităţii acestora. De asemenea, prin Decizia nr. 226 din 3 iulie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 605 din 26 septembrie 2001, referindu-se la prevederile art. 25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, ratificat de România prin Decretul nr. 212/1974, publicat în Buletinul Oficial nr. 146 din 20 noiembrie 1974, Curtea Constituţională a statuat că "dreptul de a fi ales trebuie exercitat fără restricţii nerezonabile, ceea ce implică posibilitatea existenţei unor condiţionări în exerciţiul acestor drepturi".

17. Astfel, reglementările privind finanţarea partidelor politice şi a campaniilor electorale obligă competitorii electorali (respectiv partidele politice, alianţele politice, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale şi candidaţii independenţi) la transparenţă financiară, la declararea veniturilor încasate şi a cheltuielilor efectuate, cu precădere în perioada sau pentru campaniile electorale. Pe de altă parte, finanţarea activităţii partidelor politice şi a

campaniilor electorale nu trebuie să afecteze independenţa acestora sau să obstrucţioneze campaniile electorale.

18. În temeiul art. 42 din Legea nr. 334/2006, Autoritatea Electorală Permanentă este abilitată să controleze respectarea prevederilor legale privind veniturile şi cheltuielile partidelor politice, ale alianţelor politice sau electorale, ale candidaţilor independenţi, precum şi legalitatea finanţării campaniilor electorale. Transparenţa veniturilor şi cheltuielilor pentru activitatea partidelor politice şi pentru campaniile electorale se realizează prin publicarea pe site-ul Autorităţii Electorale Permanente şi în Monitorul Oficial al României, Partea I, a declaraţiilor şi rapoartelor prevăzute de lege.

19. În ceea ce priveşte finanţarea în timpul campaniilor electorale, art. 28 din lege prevede că, "până cel mai târziu la data începerii campaniei electorale, partidul politic, alianţa politică şi candidaţii independenţi, prin mandatar financiar, deschid câte un cont bancar la nivelul fiecărui judeţ, un cont bancar la nivelul fiecărui sector al municipiului Bucureşti sau la nivelul municipiului Bucureşti, după caz, precum şi un cont bancar la nivel central".

20. Potrivit art. 34 alin. (1) din Legea nr. 334/2006, "Evidenţa contribuţiilor şi a cheltuielilor pentru campania electorală aparţinând partidelor politice şi candidaţilor independenţi este organizată exclusiv de către mandatari financiari". Mandatarul financiar este numit de conducerea partidelor politice, alianţelor politice, organizaţiilor cetăţenilor români aparţinând minorităţilor naţionale sau de către candidaţii independenţi. Un competitor electoral va avea un singur mandatar financiar coordonator la nivel central, respectiv câte un mandatar financiar desemnat la nivelul fiecărui judeţ, sector al municipiului Bucureşti şi la nivelul municipiului Bucureşti. Dispoziţiile art. 34 alin. (14) din lege reglementează expres interdicţia candidaţilor de a fi mandatari financiari. În cel mult 48 de ore de la data depunerii unei sume în unul dintre conturile deschise, candidatul are obligaţia de a preda mandatarului financiar judeţean o declaraţie cu indicarea sursei contribuţiei. Legea instituie obligaţia ca toate contribuţiile pentru campania electorală să fie declarate Autorităţii Electorale Permanente de către mandatarul financiar, acestea putând fi folosite numai după data declarării acestora.

21. Ulterior desfăşurării scrutinului electoral, în termen de 15 zile, mandatarii financiari coordonatori sunt obligaţi să depună la Autoritatea Electorală Permanentă rapoartele detaliate ale veniturilor şi cheltuielilor electorale ale partidelor politice, alianţelor politice, alianţelor electorale, organizaţiilor cetăţenilor români aparţinând minorităţilor naţionale şi ale candidaţilor independenţi, precum şi cuantumul datoriilor înregistrate ca urmare a campaniei, însoţite de declaraţiile prevăzute de lege. În acest context legea reglementează, prin norma supusă controlului de constituţionalitate, interdicţia validării mandatelor candidaţilor declaraţi aleşi, dacă raportul detaliat al veniturilor şi cheltuielilor electorale pentru fiecare partid politic sau candidat independent nu a fost depus în condiţiile legii.

22. Prin urmare, Curtea constată că obligaţia depunerii raportului financiar nu constituie decât o modalitate prin care se urmăresc disciplinarea şi transparentizarea activităţii competitorilor electorali şi, mai ales, modul de finanţare a campaniilor electorale, prin controlul contribuţiilor pecuniare de care aceştia beneficiază. Această obligaţie reprezintă o condiţie procedurală pe care o persoană care a intrat într-o competiţie electorală trebuie să o îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi aleasă în funcţia pentru care a candidat. Cu alte cuvinte, legea instituie o condiţie suplimentară, ulterioară procesului electoral, dar în strânsă conexiune cu activităţile pe care acesta le implică, condiţie de a cărei îndeplinire depinde validarea mandatului în funcţia publică electivă. Operaţiunea de validare a mandatului sub rezerva executării obligaţiilor prevăzute de lege este motivată de importanţa procedurii electorale, de rolul organelor reprezentative în exercitarea puterii suverane a poporului şi de ideea unei reprezentări

responsabile şi eficiente, ca o garanţie a reprezentativităţii acestora, şi constituie expresia dreptului de a fi ales, consacrat de art. 37 din Constituţie. Aşa fiind, Curtea reţine că, sancţionând nerespectarea obligaţiei legale prin invalidarea mandatului, dispoziţiile art. 47 alin. (5) din Legea nr. 334/2006 dau eficienţă principiului constituţional prevăzut de art. 121 alin. (1) din Constituţie, potrivit căruia "Autorităţile administraţiei publice, prin care se realizează autonomia locală, în comune şi în oraşe, sunt consiliile locale alese şi primarii aleşi, **în condiţiile legii**".

23. Cu privire la argumentele autorilor excepţiei de neconstituţionalitate, potrivit cărora, la depunerea candidaturilor independente pentru mandatul de consilier local, Biroul Electoral de Circumscripţie a primit şi înregistrat candidaturile fără nicio menţiune referitoare la lipsa mandatului financiar şi nedepunerea raportului financiar ale candidaţilor, precum şi că, în cursul campaniei electorale, având în vedere o circumscripţie mică, persoanele candidate nu au făcut nicio cheltuială, nu au beneficiat de nicio sursă de finanţare, aspecte care rezultă din declaraţiile date la sfârşitul campaniei electorale, în faţa notarului public, Curtea observă că acestea nu constituie elemente de natură a demonstra neconstituţionalitatea prevederilor legale criticate prin raportare la dreptul constituţional al persoanei de a fi aleasă într-o funcţie publică. Din contră, aceste aspecte vizează chestiuni de aplicare a legii de către organele cu atribuţii în procedura electorală, aspecte care cad în competenţa de control şi soluţionare a instanţei judecătoreşti în faţa căreia a fost invocată excepţia de neconstituţionalitate.

24. Pentru toate aceste motive, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Pall Ignac Szabolcs, Janos Zsolt şi Ambrus Laszlo în Dosarul nr. 718/96/2016 al Tribunalului Harghita - Secţia civilă şi constată că prevederile art. 47 alin. (5) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Harghita - Secţia civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 14 decembrie 2017.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent-şef,
Mihaela Senia Costinescu

DECIZIA nr. 432 din 21 iunie 2018
referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale[30]

1. Pe rol se află soluţionarea obiecţiei de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, obiecţie formulată de un număr de 80 de deputaţi aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Naţional Liberal şi Grupului parlamentar al Uniunii Salvaţi România.

2. Obiecţia de neconstituţionalitate a fost formulată în temeiul art. 146 lit. a) teza întâi din Constituţie, al art. 11 alin. (1) lit. A.a) şi al art. 15 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a fost înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 3.619 din 15 mai 2018 şi constituie obiectul Dosarului nr. 720A/2018.

3. **În motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate** se susţine încălcarea art. 1 alin. (5), referitor la principiul legalităţii, şi a art. 147 alin. (4) din Constituţie, cu privire la efectul general obligatoriu al deciziilor Curţii Constituţionale.

4. Autorii sesizării prezintă situaţia de fapt, potrivit căreia legea criticată a fost iniţiată în 2016, a fost adoptată de cele două Camere (în septembrie, respectiv octombrie 2017) şi apoi a fost supusă procedurii de reexaminare, ca urmare a Deciziei nr. 718 din 8 noiembrie 2017, prin care Curtea Constituţională a declarat neconstituţionalitatea legii, în ansamblul său. În cadrul procedurii de reexaminare a legii desfăşurate la Senat (Camera de reflecţie), a fost primit raportul de respingere al Comisiei juridice, de numiri, disciplină, imunităţi şi validări, împreună cu Comisia pentru administraţie publică şi organizarea teritoriului şi Comisia pentru constituţionalitate, libertăţi civile şi monitorizare a executării hotărârilor Curţii Europene a Drepturilor Omului. În data de 19 martie 2018, legea a fost respinsă în Plenul Senatului cu 101 voturi pentru, niciun vot împotrivă şi nicio abţinere. La Camera Deputaţilor, procedura reexaminării legii a debutat la data de 26 martie 2018. La data de 11 aprilie a fost primit raportul de adoptare emis de Comisia juridică, de disciplină şi imunităţi, prin care a fost admis un amendament, iar, la data de 9 mai 2018, legea a fost adoptată cu 165 de voturi pentru, 90 împotrivă şi 5 abţineri.

5. Încălcarea art. 147 alin. (4) din Constituţie este susţinută prin invocarea Deciziei nr. 718 din 8 noiembrie 2017, prin care Curtea a constatat că legea, în forma sa iniţială supusă controlului de constituţionalitate, "contravine principiului bicameralismului". Într-o atare situaţie, în care legea a fost declarată neconstituţională în ansamblu, obligaţia de punere în acord cu decizia Curţii Constituţionale nu subzistă, ci, potrivit jurisprudenţei Curţii, consecinţa constă în încetarea procesului legislativ în privinţa respectivei reglementări. Opţiunea de legiferare în aceeaşi materie presupune parcurgerea tuturor fazelor procesului legislativ prevăzut de Constituţie şi de regulamentele celor două Camere ale Parlamentului.

6. Or, legea supusă controlului a fost adoptată cu încălcarea considerentelor Deciziei nr. 718 din 8 noiembrie 2017, fapt ce echivalează cu nerespectarea art. 147 alin. (4) din Constituţie, referitor la efectul general obligatoriu al deciziilor Curţii Constituţionale.

7. Încălcarea principiului supremaţiei Constituţiei şi respectării legii, consacrat de art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală, se datorează, potrivit autorilor sesizării, caracterului extrem de

[30] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 575 din 6 iulie 2018.

sumar şi fără nicio legătură a expunerii de motive a legii criticate cu obiectul său de reglementare. Conform expunerii de motive, propunerea legislativă iniţială nu a vizat decât abrogarea alin. (2) al art. 59 din Legea nr. 334/2006, pentru motivul că reglementările sale s-ar fi regăsit şi în dispoziţiile art. 50 alin. (4) din aceeaşi lege. Însă, art. 50 alin. (4) are în vedere limitele controlului Autorităţii Electorale Permanente cu privire la finanţarea organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care participă la alegeri, statuând că acest control, care vizează, în fapt, încasările şi plăţile, se poate exercita numai în ceea ce priveşte perioada electorală şi numai în legătură cu aceasta, în timp ce art. 59 alin. (2) prevede o excepţie de la alin. (1) al aceluiaşi articol, statuând că organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care au obţinut câte un singur mandat de deputat, în condiţiile legii electorale, respectiv câte un singur mandat de consilier într-o circumscripţie electorală li se aplică numai prevederile legale privind finanţarea campaniei electorale. Necorelarea dintre expunerea de motive şi obiectul de reglementare real al propunerii legislative, nefiind remediată până la data adoptării legii, reprezintă o gravă încălcare a art. 6 şi a art. 32 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative.

8. Totodată, abrogarea unui mare număr de alineate care prevedeau separat sancţiunea aplicabilă în anumite situaţii, corelată cu modificarea art. 52 alin. (1) - (3) referitor la sancţiunile contravenţionale în sensul renunţării la trimiterile către alte texte din lege în favoarea reluării în scris a descrierii faptelor respective, încalcă art. 16 alin. (1) şi art. 50 alin. (1) din Legea nr. 24/2000.

9. Autorii sesizării susţin încălcarea art. 1 alin. (5) din Constituţie şi din perspectiva principiului calităţii legii, astfel cum acesta este recunoscut şi consacrat în jurisprudenţa Curţii Constituţionale (Decizia nr. 473 din 21 noiembrie 2013 sau Decizia nr. 405 din 15 iunie 2016). Având în vedere exigenţele de calitate a normei juridice, subliniate prin jurisprudenţa în materie a instanţei constituţionale, dar şi prevederile art. 8 alin. (4) şi ale art. 36 alin. (1) din Legea nr. 24/2000, autorii învederează că prin legea ce face obiectul prezentei sesizări au fost introduse în corpul Legii nr. 334/2006 mai multe texte cu exprimări interpretabile, cum ar fi art. 52 alin. (1) pct. 36, art. 52 alin. (2) pct. 1, 2, 4, 8, 11, 14 şi 18, acestea fiind afectate sub aspectul clarităţii şi al previzibilităţii specifice normei juridice.

10. În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, obiecţia de neconstituţionalitate a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a transmite punctul lor de vedere.

11. **Preşedintele Camerei Deputaţilor** a transmis, cu Adresa nr. 2/5.534 din 4 iunie 2018, punctul său de vedere, prin care solicită respingerea, ca neîntemeiată, a sesizării de neconstituţionalitate.

12. Se arată, în esenţă, faptul că, în urma revizuirii Constituţiei din anul 2003, procedura de adoptare a legilor a fost modificată substanţial, în sensul în care fiecare Cameră a Parlamentului a fost înzestrată cu o anumită competenţă, iar sesizarea Camerelor a fost supusă unui regim constituţional strict, reglementat de art. 75 din Constituţie, astfel încât fiecare dintre cele două Camere are un rol şi competenţe determinate.

13. Referitor la criticile de neconstituţionalitate formulate, se arată că legea examinată a fost supusă spre dezbatere şi adoptare în Camera Deputaţilor, în calitate de Cameră decizională. Jurisprudenţa în materie a Curţii cuprinde considerente ce susţin constituţionalitatea legii examinate, în sensul că fiecare Cameră trebuie să dispună de un drept propriu de decizie cu privire la aceeaşi iniţiativă legislativă, potrivit competenţelor sale şi cu respectarea regulamentelor parlamentare. În caz contrar, ar fi eliminat rolul de Cameră de reflecţie al

Senatului, în sensul că acesta ar stabili definitiv conţinutul normativ al proiectului de lege, cu rezultatul că cea de-a doua Cameră, Camera Deputaţilor, în calitatea sa de Cameră decizională în materie, nu ar putea avea posibilitatea să modifice sau să completeze legea în speţa dedusă controlului de constituţionalitate, ci doar să o respingă ori să o aprobe într-o formă deja determinată (sens în care este indicată Decizia nr. 1.093 din 15 octombrie 2008). Prin urmare, "dezbaterea parlamentară a unui proiect de lege sau a unei propuneri legislative nu poate face abstracţie de evaluarea acesteia în plenul celor două Camere ale Parlamentului nostru bicameral" (Decizia nr. 472 din 22 aprilie 2008).

14. Or, din analiza comparată a documentelor privind iniţierea şi derularea procedurii legislative, a formei adoptate de Senat, ca primă Cameră sesizată, şi a celei adoptate de Camera Deputaţilor, în calitate de Cameră decizională, rezultă că această exigenţă a fost respectată, la fel ca şi procedura parlamentară consacrată de Regulamentul Camerei Deputaţilor pentru situaţia în care o lege a fost declarată neconstituţională în cadrul controlului de constituţionalitate exercitat în temeiul art. 146 lit. a) din Constituţie.

15. Prin urmare, faptul că, în calitate de Cameră decizională, Camera Deputaţilor a operat unele modificări sau completări asupra legii supuse dezbaterii şi aprobării sale nu poate fi calificat drept o încălcare a normelor constituţionale invocate, ci, dimpotrivă, reprezintă o concretizare a rolului de unică autoritate legiuitoare a ţării al Parlamentului şi a respectării interdicţiei prevăzute la art. 69 din Actul fundamental, care stabileşte că orice mandat imperativ care ar putea fi stabilit în sarcina deputaţilor şi al senatorilor este nul.

16. Totodată, se susţine că legea supusă controlului de constituţionalitate răspunde cerinţelor privind claritatea, precizia şi previzibilitatea normelor juridice, de vreme ce aceasta nu conţine pasaje obscure sau soluţii normative contradictorii, fiind redactată într-un stil specific normativ dispozitiv, fără echivoc, cu respectarea prevederilor Legii nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative. Deşi "principiul calităţii legii" nu cunoaşte o consacrare constituţională, se arată că nici aceste critici nu pot fi reţinute. Cu titlu exemplificativ, se precizează că intervenţia legislativă asupra art. 52 din actul criticat are tocmai rolul de a îndrepta echivocul din definirea naturii contravenţionale a încălcării regulilor de conduită instituite. În redactarea în vigoare, articolul în cauză cuprinde trimiteri la norme juridice imperative ale legii, prevederi care însă nu stabilesc clar faptele care reprezintă contravenţii şi, sub forma sancţiunilor contravenţionale complementare, care dintre sumele menţionate pot fi confiscate, ca rezultat al activităţii contrare valorilor sociale apărate. Sub forma amendamentelor admise, textele rezultate au totodată scopul de a îmbunătăţi cadrul normativ al finanţării partidelor politice, cu sublinierea rolului Autorităţii Electorale Permanente, în calitatea acesteia de instituţie abilitată cu rolul de control şi îndrumare în domeniu.

17. **Preşedintele Senatului** şi **Guvernul** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra obiecţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând obiecţia de neconstituţionalitate, punctul de vedere al preşedintelui Camerei Deputaţilor, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispoziţiile legii criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

18. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, precum şi ale art. 1, 10, 15 şi 18 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze obiecţia de neconstituţionalitate.

19. **Obiectul controlului de constituţionalitate** îl reprezintă Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale.

20. Textele constituţionale invocate în motivarea sesizării sunt cele ale art. 1 alin. (5) referitoare la principiul legalităţii, sub aspectul exigenţelor de calitate a legii, şi ale art. 147 alin. (4) privind efectul general obligatoriu al deciziilor Curţii Constituţionale, cu referire la Decizia nr. 718 din 8 noiembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 998 din 15 decembrie 2017.

(1) Parcursul legislativ

21. Propunerea legislativă cu titlul "Lege pentru modificarea Legii nr. 334/2006 republicată în Monitorul Oficial al României nr. 446/23.06.2015" a fost iniţiată de 8 deputaţi aparţinând Grupului parlamentar al minorităţilor naţionale şi a fost înregistrată la Senat, în calitate de Cameră de reflecţie, la data de 2 februarie 2016.

22. În forma sa iniţială, propunerea legislativă cuprindea un articol unic cu următorul conţinut: "La art. 59 alin. (2) se elimină." Legea are caracter organic.

23. Procedura legislativă de adoptare a legii a demarat la Senat, în calitate de Cameră de reflecţie, unde s-a votat respingerea acesteia (96 de voturi pentru, 1 vot împotrivă şi 3 abţineri) şi a continuat cu sesizarea Camerei Deputaţilor, în data de 20 septembrie 2016, în calitate de Cameră decizională. În cursul acestei proceduri au fost introduse 101 amendamente, legea fiind adoptată în şedinţa din 4 octombrie 2017 (176 voturi pentru, 96 împotrivă şi 7 abţineri).

24. În data de 18 octombrie 2017, Curtea Constituţională a fost învestită cu exercitarea controlului de constituţionalitate anterior promulgării, prin sesizarea formulată de 50 de deputaţi aparţinând grupurilor parlamentare ale Uniunii Salvaţi România, Partidului Mişcarea Populară şi Partidului Naţional Liberal. Curtea, prin Decizia nr. 718 din 8 noiembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 998 din 15 decembrie 2017, a admis obiecţia formulată şi a constatat neconstituţionalitatea legii, în ansamblul său, deoarece aceasta a fost adoptată cu încălcarea principiului bicameralismului, consacrat de art. 61 alin. (2) din Constituţie.

25. În continuare, potrivit fişei legislative a actului normativ examinat, s-a declanşat procedura de reexaminare a legii, iar Senatul, în data de 14 decembrie 2017, a trimis legea pentru raport la Comisia juridică, de numiri, disciplină, imunităţi şi validări, Comisia pentru administraţia publică şi organizarea teritoriului şi Comisia pentru constituţionalitate, libertăţi civile şi monitorizare a executării hotărârilor Curţii Europene a Drepturilor Omului. Acestea au elaborat un raport comun prin care, învederând efectul Deciziei nr. 718 din 8 noiembrie 2017 în raport cu art. 147 alin. (4) din Constituţie, au propus respingerea legii. Senatul, în şedinţa din 14, respectiv 19 martie 2018, a dezbătut, respectiv a votat în sensul respingerii legii.

26. Procedura reexaminării a continuat la Camera Deputaţilor, în calitate de Cameră decizională, care a trimis legea pentru raport la Comisia juridică, de disciplină şi imunităţi, aceasta din urmă elaborând un raport de adoptare, cu un amendament admis. Ulterior dezbaterilor, legea a fost adoptată la data de 9 mai 2018. Prezenta sesizare de neconstituţionalitate a fost adresată Curţii la data de 15 mai 2018.

(2) Admisibilitatea obiecţiei de neconstituţionalitate

27. Cu titlul prealabil analizei obiecţiei de constituţionalitate, Curtea va proceda la analiza îndeplinirii condiţiilor de admisibilitate a unei sesizări pentru declanşarea controlului de constituţionalitate a priori, care are în vedere respectarea dispoziţiilor constituţionale şi legale

care circumstanţiază cele 3 aspecte specifice oricărei sesizări, şi anume: calitatea autorului de titular al dreptului de sezină, obiectul sesizării şi termenul în care aceasta a fost formulată.

28. Sub aspectul titularului dreptului de sezină, Curtea reţine că prezenta sesizare a fost formulată de un număr de 80 de deputaţi aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Naţional Liberal şi Grupului parlamentar al Uniunii Salvaţi România, în conformitate deci cu art. 146 lit. a) din Constituţie şi cu art. 15 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, potrivit cărora "Curtea Constituţională se pronunţă asupra constituţionalităţii legilor înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Preşedintelui României, a unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a Guvernului, a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori."

29. Cu privire la obiectul sesizării, Curtea reţine că acesta este reprezentat de o lege adoptată de Parlament şi nepromulgată, ceea ce corespunde cerinţelor prevăzute de textele mai sus indicate.

30. În ce priveşte cadrul legal al termenelor în care poate fi sesizată Curtea Constituţională, se observă că, în temeiul art. 146 lit. a) din Constituţie, instanţa constituţională "se pronunţă asupra constituţionalităţii legilor; înainte de promulgarea acestora [...]". Potrivit art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, "În vederea exercitării dreptului de sesizare a Curţii Constituţionale, cu 5 zile înainte de a fi trimisă spre promulgare, legea se comunică [...]. În cazul în care legea a fost adoptată cu procedură de urgenţă, termenul este de două zile". Cu privire la termenul de promulgare a legii, art. 77 alin. (1) teza a doua din Constituţie stabileşte că "Promulgarea legii se face în termen de cel mult 20 de zile de la primire", iar, în ipotezele în care "Preşedintele a cerut reexaminarea legii ori dacă s-a cerut verificarea constituţionalităţii ei", potrivit alin. (3) al art. 77, "promulgarea legii se face în cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare sau de la primirea deciziei Curţii Constituţionale, prin care i s-a confirmat constituţionalitatea".

31. Raportat la aceste texte, Curtea Constituţională a dezvoltat în jurisprudenţa sa o serie de considerente, prin care a statuat că termenul de două, respectiv 5 zile pentru formularea obiecţiei de neconstituţionalitate este un termen de protecţie al titularilor acestui drept, depăşirea sa nefiind sancţionată în mod legal, de vreme ce termenul-limită este cel de promulgare a legii. Sub acest aspect, Constituţia prevede termenul de 20 de zile de la primirea legii pentru promulgare şi, respectiv, de 10 zile de la primirea legii dacă aceasta a fost supusă procedurii reexaminării. Indiferent dacă, în acest interval, este formulată o nouă sesizare, care determină, în fapt, întreruperea termenului de promulgare, aceasta nu poate avea ca efect posibilitatea formulării unei alte sesizări peste termenul ipotetic de promulgare de 20, respectiv 10 zile prevăzut de art. 77 din Constituţie (a se vedea paragraful 70 din Decizia nr. 67 din 21 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 223 din 13 martie 2018).

32. În prezenta speţă, Curtea constată că obiect al sesizării este o lege reexaminată ca urmare a unei decizii de admitere a Curţii. Având în vedere faptul că legea adoptată a fost depusă la secretarul general al Camerei Deputaţilor la data de 14 mai 2018, că prezenta sesizare a fost formulată la data de 15 mai 2018 şi că legea a fost trimisă la promulgare la data de 19 mai, Curtea reţine, faţă de considerentele de principiu reţinute în jurisprudenţa sa în materie, că sesizarea este admisibilă.

(3) Analiza criticilor de neconstituţionalitate

33. În opinia autorului obiecţiei, legea supusă controlului Curţii contravine art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală, apreciindu-se, în esenţă, că aceasta a fost adoptată, în procedura reexaminării, cu ignorarea considerentelor reţinute prin Decizia nr. 718 din 8 noiembrie 2017. În

plus, se invocă încălcarea exigenţelor de calitate a legii, impuse de art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală, referitor la principiul legalităţii.

34. Examinând aceste critici, Curtea reţine că, la nivel constituţional, efectul deciziilor Curţii pronunţate în cadrul controlului de constituţionalitate a priori este consacrat în art. 147 alin. (2) din Constituţie, potrivit căruia "În cazurile de neconstituţionalitate care privesc legile, înainte de promulgarea acestora, Parlamentul este obligat să reexamineze dispoziţiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curţii Constituţionale".

35. Interpretând acest text la situaţia în care Curtea constată neconstituţionalitatea unei legi în ansamblul său, şi nu doar a unor dispoziţii din aceasta, Curtea a stabilit, pe cale jurisprudenţială, faptul că "pronunţarea unei astfel de decizii are un efect definitiv cu privire la acel act normativ, consecinţa fiind încetarea procesului legislativ în privinţa respectivei reglementări". Totodată, în considerarea prevederilor art. 61 alin. (1) din Constituţie, care stabilesc că "Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român şi unica autoritate legiuitoare a ţării", Curtea a reţinut că "competenţa de legiferare a acestuia cu privire la un anumit domeniu nu poate fi limitată dacă legea astfel adoptată respectă exigenţele Legii fundamentale. Prin urmare, opţiunea legiuitorului de a legifera în materia în care Curtea Constituţională a admis o sesizare de neconstituţionalitate cu privire la o lege în ansamblul său presupune parcurgerea tuturor fazelor procesului legislativ prevăzut de Constituţie şi de regulamentele celor două Camere ale Parlamentului." (a se vedea, cu titlu ilustrativ, Decizia nr. 308 din 28 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 309 din 9 mai 2012, Decizia nr. 1 din 10 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 123 din 19 februarie 2014, sau Decizia 619 din 11 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 6 din 4 ianuarie 2017).

36. În consecinţă, Curtea a stabilit, analizând o situaţie similară celei din prezenta cauză, faptul că art. 147 alin. (2) din Constituţie nu este incident: "Întrucât prin Decizia Curţii Constituţionale nr. 820 din 7 iunie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 420 din 23 iunie 2010, a fost constatată neconstituţionalitatea legii în ansamblul său, iar nu doar a unor dispoziţii din cuprinsul acesteia, nu pot fi incidente prevederile art. 147 alin. (2) din Constituţie," (Decizia nr. 581 din 20 iulie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 737 din 22 septembrie 2016, paragraful 47).

37. Aşadar, efectul juridic al unei decizii prin care Curtea Constituţională constată neconstituţionalitatea unei legi în integralitatea sa, în cadrul controlului de constituţionalitate ex ante, se subsumează art. 147 alin. (2) şi (4) din Legea fundamentală. De aceea, prin interpretarea coroborată a acestor norme constituţionale, Curtea a configurat, pe cale jurisprudenţială, soluţia de urmat în cazul în care un întreg act normativ, şi nu doar dispoziţii din acesta, este neconstituţional. Ilustrative sunt, în acest sens, Decizia nr. 308 din 28 martie 2012, Decizia nr. 1 din 10 ianuarie 2014, Decizia 619 din 11 octombrie 2016, precitate, sau Decizia nr. 89 din 28 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 260 din 13 aprilie 2017, prin care Curtea a statuat că "situaţia determinată de constatarea neconstituţionalităţii legii în ansamblul său [...] are un efect definitiv cu privire la acel act normativ, consecinţa fiind încetarea procesului legislativ în privinţa respectivei reglementări".

38. Reexaminarea, aşa cum este menţionată în cuprinsul art. 147 alin. (2) din Constituţie, vizează exclusiv punerea de acord cu decizia Curţii a acelor dispoziţii constatate neconstituţionale, dintr-o lege nepromulgată încă. Aşadar, procedura reexaminării nu poate fi aplicată când în discuţie este un act normativ declarat neconstituţional în ansamblul său. Aşa cum a arătat Curtea în jurisprudenţa sa, în acest caz legiuitorul nu poate acoperi viciul de constituţionalitate constatat prin respectiva decizie de admitere prin procedura reexaminării,

urmând a constata încetarea procesului legislativ, la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, Partea I, fără a fi necesară declanşarea unei proceduri parlamentare distincte în acest sens. Aceasta deoarece însăşi Decizia Curţii reprezintă, prin raportare la art. 147 alin. (4) din Constituţie, temeiul pentru încetarea de drept a respectivului demers legislativ, la fel cum procedura reexaminării legii este deschisă de drept odată cu publicarea unei decizii prin care Curtea constată neconstituţionalitatea unor dispoziţii dintr-o lege, în cadrul controlului de constituţionalitate a priori. Mai departe, este opţiunea legiuitorului dacă decide să mai legifereze în respectiva materie sau nu, iar dacă îşi menţine voinţa de reglementare, atunci trebuie să o facă ab initio, în cadrul unui nou proces legislativ, cu parcurgerea tuturor etapelor sale specifice: înregistrarea unei iniţiative legislative, însoţită de expunerea de motive, solicitarea şi obţinerea avizelor necesare, procedura întocmirii rapoartelor în comisiile de specialitate ale fiecărei Camere, dezbaterile şi votul din fiecare Cameră, potrivit competenţei stabilite de art. 75 din Constituţie.

39. Evident, cu prilejul iniţierii acestui nou proces legislativ, trebuie să fie respectate indicaţiile cuprinse în decizia de admitere a Curţii Constituţionale: dacă au fost constatate vicii de constituţionalitate intrinsecă, atunci propunerea legislativă trebuie să cuprindă texte/soluţii juridice adaptate/modificate în considerarea deciziei Curţii, iar dacă la baza declarării legii iniţiale ca neconstituţională au stat motive de neconstituţionalitate extrinsecă, formale, acestea trebuie, de asemenea, respectate în procedura adoptării noii legi. Reluarea aceloraşi soluţii legislative/texte constatate anterior ca neconstituţionale în cuprinsul propunerii legislative sau comiterea aceloraşi abateri procedurale, care au fost calificate ca vicii de constituţionalitate extrinsecă prin respectiva decizie de admitere, echivalează cu încălcarea art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală, referitoare la efectul general obligatoriu al deciziilor Curţii Constituţionale.

40. Această concluzie se impune prin prisma considerentelor de principiu reţinute constant în jurisprudenţa Curţii, potrivit cărora forţa obligatorie care însoţeşte actele jurisdicţionale ale Curţii - deci şi deciziile - se ataşează nu numai dispozitivului, ci şi considerentelor pe care se sprijină aceasta (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 414 din 14 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 291 din 4 mai 2010, Decizia nr. 903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 584 din 17 august 2010, Decizia nr. 727 din 9 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 477 din 12 iulie 2012, Decizia nr. 1.039 din 5 decembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 61 din 29 ianuarie 2013). Curtea a reţinut, totodată, că nicio altă autoritate publică nu poate contesta considerentele de principiu rezultate din jurisprudenţa Curţii Constituţionale, aceasta fiind obligată să le aplice în mod corespunzător, respectarea deciziilor Curţii Constituţionale fiind o componentă esenţială a statului de drept.

41. Aşa fiind, rezultă că, pentru a analiza pretinsa încălcare a prevederilor art. 147 alin. (4) din Constituţie, Curtea urmează ca, prin prisma efectului general obligatoriu al deciziei sale anterioare, respectiv Decizia nr. 718 din 8 noiembrie 2017, să verifice dacă legiuitorul s-a conformat celor constatate prin aceasta, cu prilejul adoptării Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, în forma sa reexaminată.

42. Examinând parcursul legislativ al legii supuse controlului de constituţionalitate, Curtea reţine că a fost declanşată procedura reexaminării legii, adică, practic, reluarea acesteia prin trimiterea legii direct la comisiile sesizate iniţial în fond ale fiecărei Camere, pentru întocmirea rapoartelor, fără ca procesul legislativ să fi încetat în mod definitiv. Legea supusă controlului de constituţionalitate nu este, în realitate, un alt act normativ, adoptat în urma parcurgerii propriului proces legislativ, distinct de cel anterior, ci reprezintă aceeaşi lege examinată cu prilejul

pronunţării Deciziei nr. 718 din 8 noiembrie 2017, singura diferenţă de fond fiind adusă cu prilejul reexaminării acesteia, prin votarea unui amendament propus în Raportul comun întocmit în procedura Camerei Deputaţilor, referitor la eliminarea unor modificări asupra art. 18 alin. (2) din Legea nr. 334/2006.

43. Or, în Decizia nr. 718 din 8 noiembrie 2017, Curtea a ajuns la concluzia încălcării principiului bicameralismului datorită aportului semnificativ al Camerei decizionale, în sensul că, prin numărul mare de amendamente adoptate de Camera Deputaţilor, au fost deturnate forma şi viziunea iniţială, precum şi scopul originar al propunerii legislative, astfel cum acesta rezulta din expunerea de motive. De aceea, Curtea a arătat, la paragraful 59 din decizie, că, în condiţiile în care legiuitorul optează pentru atari soluţii juridice, nou-introduse în Camera decizională, deci cu caracter de noutate faţă de forma iniţială a legii şi cea dezbătută în prima Cameră, atunci "aceasta ar fi trebuit să constituie obiectul de reglementare al unei propuneri legislative sau al unui proiect de lege distinct, însoţite de propria expunere de motive şi cu propriul său proces legislativ, în acord cu prevederile constituţionale şi regulamentare în materie."

44. Contrar acestor considerente, dar şi jurisprudenţei în materie a Curţii (indicate la paragraful 38), Parlamentul a procedat la reexaminarea legii, fără a constata încetarea efectivă a procesului legislativ propriu legii examinate prin Decizia nr. 718 din 8 noiembrie 2017, cu opţiunea de a iniţia ulterior o nouă procedură de legiferare, dar cu respectarea indicaţiilor din decizie. Astfel, în cadrul procedurii de reexaminare a legii, Senatul a respins legea, iar Camera Deputaţilor a adoptat-o. În acord cu cele reţinute în precedent, Curtea subliniază că, în cazul legii supuse controlului în prezentul dosar, ca, de altfel, în cazul oricărei legi constatate ca fiind neconstituţionale în ansamblul său, nepromulgate încă, este necesară iniţierea unui nou proces legislativ, şi nu declanşarea procedurii de reexaminare. În situaţia legii examinate în cauza de faţă, legiuitorul, cu prilejul declanşării unei noi proceduri parlamentare de legiferare, trebuie să ataşeze noii propuneri legislative o expunere de motive concordantă cu obiectul său de reglementare, precum şi cu obiectivele principale şi finalitatea urmărite de autorul iniţiativei legislative, şi, evident, să respecte exigenţele principiului bicameralismului, pentru a corecta viciile de constituţionalitate extrinsecă constatate prin Decizia nr. 718 din 8 noiembrie 2017.

45. Curtea reţine că împrejurarea potrivit căreia, la adoptarea legii ce constituie obiectul controlului de constituţionalitate, legiuitorul nu s-a conformat considerentelor reţinute în paragraful 59 al Deciziei nr. 718 din 8 noiembrie 2017, în sensul că nu a iniţiat un nou demers legislativ, ci a procedat la continuarea aceluiaşi proces legislativ, prin derularea procedurii de reexaminare a acestei legi, reprezintă un viciu de constituţionalitate extrinsecă a legii, prin raportare la art. 147 alin. (4) din Constituţie, care face inutilă analiza pe fond a criticilor de neconstituţionalitate referitoare la încălcarea prevederilor art. 1 alin. (5) din Constituţie.

46. În acest context, Curtea reaminteşte că adoptarea de către legiuitor a unor norme contrare celor hotărâte într-o decizie a Curţii Constituţionale, prin care se tinde la păstrarea soluţiilor legislative afectate de vicii de constituţionalitate, încalcă Legea fundamentală. Prin încălcarea efectelor erga omnes ale deciziei de constatare a neconstituţionalităţii, legiuitorul procedează într-un mod contrar comportamentului constituţional loial de care acesta trebuie să dea dovadă faţă de instanţa constituţională şi faţă de jurisprudenţa acesteia. Întrucât respectarea jurisprudenţei Curţii Constituţionale constituie una dintre valorile care caracterizează statul de drept, obligaţiile constituţionale care rezultă din jurisprudenţa instanţei constituţionale circumscriu cadrul activităţii legislative viitoare; or, prin adoptarea unei soluţii legislative similare cu cea constatată, în precedent, ca fiind contrară dispoziţiilor Constituţiei, legiuitorul acţionează ultra vires, încălcându-şi obligaţia constituţională rezultată din art. 147 alin. (4) (a se vedea Decizia nr. 895 din 17 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea

I, nr. 84 din 4 februarie 2016, paragraful 26, sau Decizia nr. 581 din 20 iulie 2016, precitată, paragrafele 49 şi 50).

47. Având în vedere toate aceste argumente, Curtea constată că Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale este neconstituţională, în ansamblul său, fiind contrară prevederilor art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală, cu referire la Decizia nr. 718 din 8 noiembrie 2017. Efectul juridic al prezentei decizii este circumscris art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală şi jurisprudenţei Curţii în materie, astfel că Parlamentului îi revine în continuare obligaţia de a constata încetarea de drept a procesului legislativ, ca urmare a constatării neconstituţionalităţii legii, în integralitatea sa, iar, în ipoteza iniţierii unui nou demers legislativ cu privire la acelaşi domeniu de reglementare, să se conformeze celor statuate atât prin decizia de faţă, cât şi prin paragraful 59 al Deciziei nr. 718 din 8 noiembrie 2017.

48. Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) şi al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Admite obiecţia de neconstituţionalitate formulată de un număr de 80 de deputaţi aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Naţional Liberal şi Grupului parlamentar al Uniunii Salvaţi România şi constată că Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale este neconstituţională, în ansamblul său.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României, preşedinţilor celor Camere ale Parlamentului şi prim-ministrului şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 21 iunie 2018.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent-şef,
Claudia-Margareta Krupenschi

DECIZIA nr. 829 din 11 decembrie 2018
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 34 alin. (1) şi art. 47 alin. (1) şi (5) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale[31]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 34 alin. (1) şi art. 47 alin. (1) şi (5) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, excepţie ridicată de Ionel Doru Budeanu în Dosarul nr. 2.780/86/2016 al Curţii de Apel Suceava - Secţia de contencios administrativ şi fiscal şi care formează obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 1.987D/2017.

2. La apelul nominal se constată lipsa părţilor. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Având cuvântul, reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate, întrucât dispoziţiile de lege criticate nu contravin prevederilor invocate din Constituţie. Referitor la dispoziţiile art. 47 alin. (5) din Lege nr. 334/2006 invocă jurisprudenţa Curţii Constituţionale.

CURTEA,
având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

4. Prin Încheierea din 7 iunie 2017, pronunţată în Dosarul nr. 2.780/86/2016, **Curtea de Apel Suceava - Secţia de contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 34 alin. (1) şi art. 47 alin. (1) şi (5) din Legea nr. 334/2006**. Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de reclamantul Ionel Doru Budeanu, într-o cauză de contencios administrativ având ca obiect soluţionarea recursului împotriva Sentinţei nr. 138 din 20 octombrie 2016, pronunţată de Tribunalul Suceava, prin care s-a respins acţiunea privind anularea parţială a procesului-verbal al comisiei de validare a Consiliului Local al Oraşului Salcea, în ceea ce priveşte menţiunea "în cazul consilierului independent Budeanu Ionel Doru nu se validează mandatul deoarece până la data şedinţei nu este depus avizul AEP privind depunerea raportului financiar de venituri şi cheltuieli de un mandatar financiar autorizat".

5. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate**, autorul acesteia susţine că prevederile de lege criticate contravin dispoziţiilor constituţionale ale art. 16 alin. (4) "care reglementează dreptul de a fi ales", deoarece impun condiţii excesive referitoare la încheierea unui contract cu un mandatar financiar. Or, autorul excepţiei susţine că, fiind preot, a considerat de cuviinţă să nu realizeze o campanie electorală activă, precum formaţiunile politice. Astfel, nu a folosit materiale electorale şi nu a organizat dezbateri politice, motiv pentru care nu a realizat nicio cheltuială şi, în consecinţă, nu a avut nevoie de venituri sau contribuţii. Prin urmare, nu a fost nevoie să îşi desemneze un mandatar financiar. Ar fi excesiv şi ilogic să desemneze un mandatar financiar pentru cheltuieli şi venituri de 0 lei, mai ales în condiţiile în care art. 34 alin. (8) şi (9) din Legea nr. 334/2006 prevede că "Pot fi desemnate ca mandatari financiari coordonatori numai persoanele fizice care au calitatea de expert contabil sau contabil autorizat, respectiv numai persoanele juridice care oferă servicii specializate de contabilitate." şi că "Partidele politice, alianţele politice şi candidaţii independenţi care au desemnat mandatari financiari care nu au calitatea de expert contabil sau contabil autorizat au obligaţia de a încheia contract de asistenţă de specialitate cu persoane fizice autorizate sau persoane juridice, specializate în oferirea de servicii de contabilitate." Potrivit acestor dispoziţii de lege, doar persoanele cu o anumită

[31] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 103 din 11 februarie 2019.

specializare pot îndeplini această calitate, de mandatar financiar, ceea ce presupune remunerarea acestora. Este dincolo de orice raţionament logic să plăteşti mandatarul financiar pentru a evidenţia venituri şi cheltuieli de 0 lei. Prin urmare, depunerea raportului detaliat al veniturilor şi cheltuielilor în cuantum de 0 lei, fără ca acesta să fie semnat de un mandatar financiar, nu poate conduce la invalidarea mandatului, o astfel de măsură caracterizată de un formalism dus la extrem nefiind în spiritul art. 16 alin. (4) din Constituţie, "care reglementează dreptul de a fi ales".

6. **Curtea de Apel Suceava - Secţia de contencios administrativ şi fiscal** şi-a exprimat opinia în sensul caracterului neîntemeiat al excepţiei, deoarece art. 16 alin. (4) din Constituţie dă tuturor cetăţenilor care îndeplinesc condiţiile legii organice "dreptul de a alege şi de a fi aleşi în autorităţile administraţiei publice locale". Or, Legea nr. 334/2006 reprezintă, faţă de textul constituţional, legea organică de respectat sub aspectul îndeplinirii condiţiilor de către reclamant, atribut ce aparţine instanţei.

7. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

8. **Guvernul** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În acest sens arată că nu se susţine critica autorului excepţiei privitoare la încălcarea art. 16 din Constituţie, întrucât regula organizării exclusiv de către mandatari financiari a evidenţei contribuţiilor şi a cheltuielilor pentru campania electorala este aplicabilă deopotrivă candidaţilor aparţinând partidelor politice şi candidaţilor independenţi, iar sancţiunea specifică, respectiv nevalidarea mandatului candidaţilor aleşi, este aplicabilă indiferent dacă aparţin unui partid politic sau sunt independenţi.

9. **Avocatul Poporului** consideră că dispoziţiile de lege criticate sunt constituţionale. În legătură cu drepturile electorale fundamentale, respectiv dreptul de vot şi dreptul de a fi ales, în jurisprudenţa Curţii Constituţionale (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 1.013 din 27 noiembrie 2012 şi Decizia nr. 503 din 20 aprilie 2010), s-a statuat că, în temeiul art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie, potrivit căruia sistemul electoral se reglementează prin lege organică, legiuitorul ordinar are competenţa exclusivă ca, subordonându-se principiilor statuate în art. 16 alin. (3), art. 37 şi 40 din Legea fundamentală, să dezvolte, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, condiţiile concrete pentru exercitarea dreptului de a fi ales la nivelul fiecărei funcţii publice elective. Legiuitorul are competenţa exclusivă de a stabili modalităţile şi condiţiile de funcţionare a sistemului electoral. Din aceeaşi jurisprudenţă rezultă că adăugarea prin lege a unor condiţii suplimentare pentru ca o persoană să poată ocupa demnităţi publice elective este motivată de importanţa acestora, de rolul organelor reprezentative în exercitarea puterii suverane a poporului şi de ideea unei reprezentări responsabile şi eficiente, ca o garanţie a reprezentativităţii acestora. Se invocă, astfel, Decizia Curţii Constituţionale nr. 226 din 3 iulie 2001. Reglementările privind finanţarea partidelor politice şi a campaniilor electorale obligă competitorii electorali (respectiv partidele politice, alianţele politice, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale şi candidaţii independenţi, în sensul Hotărârii Autorităţii Electorale Permanente nr. 19/2016 privind aprobarea Ghidului finanţării campaniei electorale la alegerile locale din anul 2016, cu modificările şi completările ulterioare) la transparenţă financiară, la declararea veniturilor încasate şi a cheltuielilor efectuate mai ales pentru campaniile electorale. Prin urmare, depunerea raportului financiar nu face altceva decât să disciplineze şi să transparentizeze activitatea competitorilor electorali şi mai ales modul de finanţare a campaniilor electorale.

10. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, concluziile scrise depuse la dosar de părţile Consiliul Local al Oraşului Salcea şi oraşul Salcea, prin primar, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

11. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

12. **Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate** îl constituie dispoziţiile art. 34 alin. (1) şi art. 47 alin. (1) şi (5) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 446 din 23 iunie 2015, având următorul cuprins:

- Art. 34 alin. (1): "Evidenţa contribuţiilor şi a cheltuielilor pentru campania electorală aparţinând partidelor politice şi candidaţilor independenţi este organizată exclusiv de către mandatari financiari.";

- Art. 47 alin. (1) şi (5): "(1) În termen de 15 zile de la data desfăşurării alegerilor, mandatarii financiari coordonatori sunt obligaţi să depună la Autoritatea Electorală Permanentă rapoartele detaliate ale veniturilor şi cheltuielilor electorale ale partidelor politice, alianţelor politice, alianţelor electorale, organizaţiilor cetăţenilor români aparţinând minorităţilor naţionale şi ale candidaţilor independenţi, precum şi cuantumul datoriilor înregistrate ca urmare a campaniei, însoţite de declaraţiile prevăzute la art. 28 alin. (9).

(...)

(5) Candidaţilor declaraţi aleşi nu li se pot valida mandatele dacă raportul detaliat al veniturilor şi cheltuielilor electorale pentru fiecare partid politic sau candidat independent nu a fost depus în condiţiile legii."

13. În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate, prevederile de lege criticate contravin dispoziţiilor constituţionale cuprinse în art. 16 alin. (4) "care reglementează dreptul de a fi ales".

14. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că dispoziţiile art. 47 alin. (5) din Legea nr. 334/2006 au mai făcut obiect al controlului de constituţionalitate, din perspectiva unor critici similare, prin Decizia nr. 853 din 14 decembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 172 din 23 februarie 2018, Curtea respingând, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate a acestora.

15. La paragraful 16 al acestei decizii, Curtea a reţinut următoarele: "Condiţiile de fond şi de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales sunt prevăzute, la nivel constituţional, de art. 16 alin. (3), art. 37 şi art. 40, precum şi, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, de norme cuprinse în aceleaşi legi electorale, care se subordonează condiţiilor generale constituţionale şi le dezvoltă, totodată, după criteriul funcţiei publice elective pentru care sunt organizate respectivele alegeri (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010). Din aceeaşi jurisprudenţă rezultă că adăugarea prin lege a unor condiţii suplimentare pentru ca o persoană să poată ocupa demnităţi publice elective este motivată de importanţa acestora, de rolul organelor reprezentative în exercitarea puterii suverane a poporului şi de ideea unei reprezentări responsabile şi eficiente, ca o garanţie a reprezentativităţii acestora. De asemenea, prin Decizia nr. 226 din 3 iulie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 605 din 26 septembrie 2001, referindu-se la prevederile art. 25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, ratificat de România prin Decretul nr.

212/1974, publicat în Buletinul Oficial nr. 146 din 20 noiembrie 1974, Curtea Constituţională a statuat că «dreptul de a fi ales trebuie exercitat fără restricţii nerezonabile, ceea ce implică posibilitatea existenţei unor condiţionări în exerciţiul acestor drepturi»".

16. Curtea a mai reţinut că reglementările privind finanţarea partidelor politice şi a campaniilor electorale obligă competitorii electorali (respectiv partidele politice, alianţele politice, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale şi candidaţii independenţi) la transparenţă financiară, la declararea veniturilor încasate şi a cheltuielilor efectuate, cu precădere în perioada sau pentru campaniile electorale. Pe de altă parte, finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale nu trebuie să afecteze independenţa acestora sau să obstrucţioneze campaniile electorale. Transparenţa veniturilor şi cheltuielilor pentru activitatea partidelor politice şi pentru campaniile electorale se realizează prin publicarea pe site-ul Autorităţii Electorale Permanente şi în Monitorul Oficial al României, Partea I, a declaraţiilor şi rapoartelor prevăzute de lege. În ceea ce priveşte finanţarea în timpul campaniilor electorale, art. 28 din lege prevede că, "Până cel mai târziu la data începerii campaniei electorale, partidul politic, alianţa politică şi candidaţii independenţi, prin mandatar financiar, deschid câte un cont bancar la nivelul fiecărui judeţ, un cont bancar la nivelul fiecărui sector al municipiului Bucureşti sau la nivelul municipiului Bucureşti, după caz, precum şi un cont bancar la nivel central". Potrivit art. 34 alin. (1) din Legea nr. 334/2006, "Evidenţa contribuţiilor şi a cheltuielilor pentru campania electorală aparţinând partidelor politice şi candidaţilor independenţi este organizată exclusiv de către mandatari financiari". Mandatarul financiar este numit de conducerea partidelor politice, alianţelor politice, organizaţiilor cetăţenilor români aparţinând minorităţilor naţionale sau de către candidaţii independenţi. Un competitor electoral va avea un singur mandatar financiar coordonator la nivel central, respectiv câte un mandatar financiar desemnat la nivelul fiecărui judeţ, sector al municipiului Bucureşti şi la nivelul municipiului Bucureşti. Dispoziţiile art. 34 alin. (14) din lege reglementează expres interdicţia candidaţilor de a fi mandatari financiari. În cel mult 48 de ore de la data depunerii unei sume în unul dintre conturile deschise, candidatul are obligaţia de a preda mandatarului financiar judeţean o declaraţie cu indicarea sursei contribuţiei. Legea instituie obligaţia ca toate contribuţiile pentru campania electorală să fie declarate Autorităţii Electorale Permanente de către mandatarul financiar, acestea putând fi folosite numai după data declarării acestora. Ulterior desfăşurării scrutinului electoral, în termen de 15 zile, mandatarii financiari coordonatori sunt obligaţi să depună la Autoritatea Electorală Permanentă rapoartele detaliate ale veniturilor şi cheltuielilor electorale ale partidelor politice, alianţelor politice, alianţelor electorale, organizaţiilor cetăţenilor români aparţinând minorităţilor naţionale şi ale candidaţilor independenţi, precum şi cuantumul datoriilor înregistrate ca urmare a campaniei, însoţite de declaraţiile prevăzute de lege. În acest context legea reglementează, prin norma supusă controlului de constituţionalitate, interdicţia validării mandatelor candidaţilor declaraţi aleşi, dacă raportul detaliat al veniturilor şi cheltuielilor electorale pentru fiecare partid politic sau candidat independent nu a fost depus în condiţiile legii.

17. Prin urmare, Curtea a constatat că obligaţia depunerii raportului financiar nu constituie decât o modalitate prin care se urmăresc disciplinarea şi transparentizarea activităţii competitorilor electorali şi, mai ales, a modului de finanţare a campaniilor electorale, prin controlul contribuţiilor pecuniare de care aceştia beneficiază. Această obligaţie reprezintă o condiţie procedurală pe care o persoană care a intrat într-o competiţie electorală trebuie să o îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi aleasă în funcţia pentru care a candidat. Cu alte cuvinte, legea instituie o condiţie suplimentară, ulterioară procesului electoral, dar în strânsă conexiune cu activităţile pe care acesta le implică, condiţie de a cărei îndeplinire depinde validarea mandatului în funcţia publică electivă. Operaţiunea de validare a mandatului sub

rezerva executării obligaţiilor prevăzute de lege este motivată de importanţa procedurii electorale, de rolul organelor reprezentative în exercitarea puterii suverane a poporului şi de ideea unei reprezentări responsabile şi eficiente, ca o garanţie a reprezentativităţii acestora, şi constituie expresia dreptului de a fi ales, consacrat de art. 37 din Constituţie.

18. Aşa fiind, Curtea a reţinut că, sancţionând nerespectarea obligaţiei legale prin invalidarea mandatului, dispoziţiile art. 47 alin. (5) din Legea nr. 334/2006 dau eficienţă principiului constituţional prevăzut de art. 121 alin. (1) din Constituţie, potrivit căruia "Autorităţile administraţiei publice, prin care se realizează autonomia locală, în comune şi în oraşe, sunt consiliile locale alese şi primarii aleşi, în condiţiile legii".

19. Întrucât nu au intervenit elemente noi, de natură a schimba jurisprudenţa Curţii Constituţionale, atât soluţia, cât şi considerentele cuprinse în decizia menţionată îşi păstrează valabilitatea şi în cauza de faţă.

20. În ceea ce priveşte celelalte dispoziţii din Legea nr. 334/2006, criticate în cauza de faţă, Curtea constată că, în privinţa acestora, sunt valabile aceleaşi considerente ca cele referitoare la art. 47 alin. (5) din aceeaşi lege, întrucât au fost criticate din aceleaşi perspective. Curtea mai reţine că, prin articolul unic pct. 7 din Legea nr. 78/2016 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 330 din 28 aprilie 2016, au fost introduse art. 34^1 şi 34^2 în Legea nr. 334/2004, potrivit cărora "Atribuţiile mandatarilor financiari pot fi realizate în baza unui contract cu titlu gratuit sau cu titlu oneros, după caz", iar "Mandatarii financiari înregistraţi la Autoritatea Electorală Permanentă pot fi înlocuiţi oricând de către partidele politice, alianţele politice, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale şi candidaţii independenţi care i-au desemnat, cu aplicarea corespunzătoare a prevederilor art. 34."

21. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Ionel Doru Budeanu în Dosarul nr. 2.780/86/2016 al Curţii de Apel Suceava - Secţia de contencios administrativ şi fiscal şi constată că dispoziţiile art. 34 alin. (1) şi art. 47 alin. (1) şi (5) din Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Curţii de Apel Suceava - Secţia de contencios administrativ şi fiscal şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 11 decembrie 2018.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent,
Ioana Marilena Chiorean

DECIZIA nr. 686 din 30 septembrie 2020
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispozițiilor art.23 alin.(3) și ale art.25 alin.(1) lit.v), w) și y) din Legea nr.334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale[32]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispozițiilor art.23 alin.(3) din Legea nr.334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, excepție ridicată de societatea La Rocca SRL (creditoare), prin administrator Globocon SRL, în Dosarul nr.4130/299/2017 al Judecătoriei Sectorului 1 București – Secția a II-a civilă, precum și excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.25 alin.(1) lit.v), w) și y) din aceeași lege, excepție ridicată de Autoritatea Electorală Permanentă în același dosar al aceleiași instanțe de judecată.

2. Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din 16 iunie 2020, în prezenţa reprezentantului Ministerului Public, domnul procuror Liviu Drăgănescu, fiind consemnate în încheierea de la acea dată, când Curtea, în temeiul art.14, art.57 și al art.58 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a dispus amânarea pronunţării pentru datele de 23 iunie 2020, 25 iunie 2020, 17 septembrie și, respectiv, 30 septembrie 2020, dată la care a pronunţat prezenta decizie.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

3. Prin Încheierea din 27 octombrie 2017, pronunțată în Dosarul nr.4130/299/2017, **Judecătoria Sectorului 1 București – Secția a II-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art.23 alin.(3) și ale art.25 alin.(1) lit.v), w) și y) din Legea nr.334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale**. Excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art.23 alin.(3) din Legea nr.334/2006 a fost ridicată de societatea La Rocca SRL (creditoare), prin administrator Globocon SRL, iar excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.25 alin.(1) lit.v), w) și y) din aceeași lege a fost ridicată de terțul poprit **Autoritatea Electorală Permanentă**, într-o cauză având ca obiect validarea popririi debitorului Partidul Național Liberal.

4. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate** referitoare la prevederile art.23 alin.(3) din Legea nr.334/2006, se susține că acestea creează o discriminare pozitivă în favoarea partidelor politice deoarece sumele de bani ce reprezintă subvenții de la bugetul de stat acordate partidelor politice nu pot fi supuse executării silite prin poprire. Or, toate celelalte subiecte de drept – persoane fizice sau juridice de drept public sau privat - sunt supuse, în calitate de debitori, aceluiași regim juridic al executării silite prin poprirea veniturilor obținute, în limita creanței datorate, fără a exista prevederi care să le permită sustragerea de la îndeplinirea obligațiilor asumate și neîndeplinite, cu atât mai mult cele întemeiate pe titluri executorii. Astfel, în același dosar de executare, o persoană fizică sau juridică va fi executată silit, în timp ce unui partid politic nu i se poate institui poprire pe conturi, fiind invocate prevederile legale criticate. Or, este acceptabilă instituirea unui tratament diferit pentru situații diferite, însă o măsură de protecție care se aplică unei categorii sociale sau profesionale nu poate avea semnificația unui privilegiu care să permită discriminarea.

[32] Publicată în: Monitorul Oficial nr.1313 din 30.12.2020.

5. În ce privește excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.25 alin.(1) lit.v), w) și y) din Legea nr.334/2006, se arată că acestea contravin prevederilor art.16 alin.(1) și (2) din Constituție deoarece dau posibilitatea partidelor politice de a utiliza subvenția de la bugetul de stat pentru plata 2 cheltuielilor cu onorariile avocaților, executorilor judecătorești, experților, pentru plata taxelor de timbre, precum și pentru plata penalităților. Această soluție legislativă, introdusă prin Legea nr.3/2017, nu corespunde rolului constituțional al partidelor politice de a contribui la definirea și la exprimarea voinței politice a cetățenilor și nici nu servește scopului pentru care partidele politice primesc subvenții de la bugetul de stat, acela de a sprijini activitatea partidelor politice în vederea îndeplinirii misiunii publice definite de art. 8 alin.(2) din Constituție. Noile dispoziții, care stabilesc ce destinații pot avea veniturile care provin din subvenții de la bugetul de stat, creează un privilegiu partidelor politice în raport cu celelalte persoane fizice sau juridice, contrar principiului egalității în drepturi și în fața legii.

6. În baza acestor prevederi, partidele politice își pot asuma obligații contractuale care nu au legătură cu misiunea lor publică, pe care să nu le respecte, urmând ca statul și, în definitiv, fiecare contribuabil, să răspundă pentru neîndeplinirea obligațiilor partidelor politice prin suportarea datoriilor acestora de la bugetul de stat. Legea nr. 334/2006 stabilește, la art. 3, care sunt sursele de finanțare ale activității partidelor politice, precum și faptul că veniturile realizate de partidele politice din activități proprii (prevăzute la art.16 din lege) sunt scutite de impozite și taxe, astfel că acestea nu contribuie în vreun fel la bugetul de stat. Ca atare, autoarea excepției consideră că plata cheltuielilor enumerate la art. 25 lit.v), w) și y), nefiind ocazionate de misiunea publică a partidului politic, nu ar trebui să se facă din subvențiile primite de la bugetul de stat, care reprezintă un ajutor pentru realizarea acestei misiuni constituționale, ci din veniturile obținute din activitățile legale proprii.

7. Astfel, plata penalităților, prevăzute la art. 25 lit. y), sunt impuse dacă un partid politic s-ar face vinovat de cauzarea cu intenție sau din culpă a unui prejudiciu, ceea ce denotă, în final, faptul că un partid politic nu a respectat ordinea de drept, nefiind îndeplinit unul dintre atributele misiunii publice pentru care a fost înființat.

8. Taxele judiciare de timbru, prevăzute la art.25 lit.w), sunt datorate de către toate persoanele fizice și juridice, inclusiv instituțiile publice ale statului român, cu excepția acțiunilor și cererilor care au ca obiect venituri publice. Faptul că partidele politice pot plăti aceste taxe din subvenția de la bugetul de stat, fără a contribui la acest buget, apare ca un privilegiu nejustificat și deci, ca o discriminare.

9. În ce privește cheltuielile cu onorariile avocaților, executorilor și experților din subvenția de la bugetul de stat, enumerate la art.25 lit.v), se arată că cetățenii sunt obligați, spre deosebire de partidele politice, să le suporte din veniturile proprii, fiind o consecință a dreptului de dispoziție al persoanei fizice sau juridice. În plus, art. 25 lit.t) din aceeași lege enumeră cheltuielile cu consultanța juridică printre cele ce se pot plăti din subvenția de la bugetul de stat primită de partidele politice, ceea ce ar duce la ideea că prevederea de la lit.v) a art. 25 se referă, în realitate, la achitarea cheltuielilor de judecată. Or, Codul civil arată că acestea sunt suportate de partea care pierde procesul, aceasta urmând a le plăti din veniturile realizate din activitățile proprii, nicidecum din subvenția acordată de statul român din veniturile de la bugetul de stat.

10. În concluzie, autoarea excepției – Autoritatea Electorală Permanentă - consideră că utilizarea subvenției de la bugetul de stat de către partidele politice ar trebui să se limiteze strict la activitățile pe care acestea trebuie să le desfășoare pentru promovarea valorilor și intereselor naționale, pluralismului politic, contribuirea la formarea opiniei publice, participarea cu candidați la alegeri și la consultarea unor autorități publice și stimularea participării cetățenilor la scrutine, potrivit art.2 din Legea partidelor politice nr.14/2003.

11. Judecătoria Sectorului 1 București – Secția a II-a civilă opinează în sensul că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată, întrucât și alte sume de bani, care privesc alte tipuri de creditori, sunt exceptate de la executarea silită, în funcție de afectațiunea specială a acestora [art.781 alin.(5) sau art.729 alin.(7) din Codul de procedură civilă].

12. Cu privire la admisibilitatea excepției, mai precis la legătura acesteia cu soluționarea cauzei, se precizează, în prealabil, că litigiul are ca obiect validarea popririi înființate de executorul judecătoresc într-un dosar de executare din anul 2016, asupra tuturor veniturilor pe care debitorul Partidul Național Liberal le încasează de la terțul poprit Autoritatea Electoral Permanentă, în limita unei creanțe astfel stabilite. Dispozițiile art. 23 alin.(3) din Legea nr. 334/2006 – criticate de creditor - au stat la baza refuzului terțului poprit de a da curs popririi înființate, întrucât subvenția acordată de la bugetul de stat nu poate face obiectul unei executări silite prin poprire, astfel că legătura lor cu soluționarea cauzei este evidentă. Cu referire la prevederile art. 25 alin.(1) lit.v), w) și y) din aceeași lege, se precizează că o parte din suma totală pentru care s-a înființat poprirea o reprezintă cheltuielile de judecată – taxe judiciare de timbru și onorarii de avocat, precum și cheltuielile de executare silită, creditorul solicitând ca din subvenția de la bugetul de stat să fie acoperită întreaga creanță (debitul principal, cheltuieli de executare silită, taxe de timbru și onorarii avocațiale). Or, eventuala neconstituționalitate a dispozițiilor mai sus menționate și criticate va determina soluția pe care instanța o poate stabili cu privire la obiectul cererii de validare a popririi.

13. Potrivit prevederilor art. 30 alin.(1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

14. Autoritățile publice menționate nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile scrise transmise la dosarul cauzei de partea Autoritatea Electorală Permanantă, concluziile procurorului şi dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

15. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art.146 lit.d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art .2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

16. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art.23 alin.(3) și ale art.25 alin.(1) lit.v), w) și y) din Legea nr.334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.339 din 18 mai 2015, cu modificările și completările ulterioare. Curtea observă că art.25 alin.(1) a fost modificat prin articolul unic pct.I din Legea nr.3/2017 privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr.44/2016 pentru modificarea şi completarea Legii nr.334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 48 din 17 ianuarie 2017, textele criticate – lit.v), w) și y) ale art.25 alin.(1) fiind introduse în cuprinsul Legii nr.334/2006 cu acest prilej. Textele de lege criticate au următorul conținut: - Art. 23 alin.(3) – „(3) Subvenţiile de la bugetul de stat acordate partidelor politice au statut de afectaţiune specială şi nu sunt supuse executării silite prin poprire.”; - Art.25 alin.(1) lit.v), w) și y) – „(1) Veniturile care provin din subvenţii de la bugetul de stat pot avea următoarele destinaţii: (...) v) cheltuieli cu onorariile avocaţilor, executorilor şi experţilor; w) cheltuieli cu taxele de timbru; (...) y) cheltuieli cu penalităţile.”

17. Prevederile constituţionale invocate în motivarea excepției sunt cele ale art. 16 alin. (1) și (2), referitoare la principiul egalității în drepturi.

18. Examinând excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 23 alin.(3) din Legea nr.334/2006, Curtea reține că acestea sunt criticate din perspectiva încălcării principiului egalității și al nediscriminării, consacrat de art. 16 alin. (1) și (2) din Constituție, deoarece, în comparație cu orice alt subiect de drept aflat în procedura executării silite, favorizează partidele politice prin aceea că prevăd insesizabilitatea sumelor primite de acestea ca subvenții de la bugetul de stat. Litigiul în care a fost invocată această excepție are ca obiect o cerere de validare a popririi, înregistrată pe rolul instanței de către un profesionist, în calitate de creditor urmăritor/popritor al Autorității Electorale Permanente, aceasta din urmă având calitatea de terț poprit al unui partid politic.

19. Problema de drept pe care o ridică prezenta cauză este dacă creditorul urmăritor (autor al excepției de neconstituționalitate) poate să își îndestuleze creanța din subvențiile lunare alocate de către Autoritatea Electorală Permanentă (AEP) către un partid politic în temeiul Legii nr. 334/2006.

20. Analizând dispozițiile art.23 alin.(3) din Legea nr.334/2006, Curtea reține că acestea stabilesc regula afectațiunii speciale și a insesizabilității subvenţiilor de la bugetul de stat acordate partidelor politice.

21. Curtea observă că afectațiunea specială și caracterul neurmăribil/insesizabil al unor bunuri reprezintă instituții juridice cu privire la care Codul civil și Codul de procedură civilă instituie un regim juridic derogatoriu de la regula generală a urmării bunurilor debitorului. Potrivit art. 31 alin.(2) și (3) din Codul civil, „Patrimoniile de afectaţiune sunt masele patrimoniale fiduciare, constituite potrivit dispoziţiilor titlului IV al cărţii a III-a, cele afectate exercitării unei profesii autorizate, precum şi alte patrimonii determinate potrivit legii.”, iar în privința persoanei juridice, art. 187 din același Cod prevede că ”Orice persoană juridică trebuie să aibă o organizare de sine stătătoare şi un patrimoniu propriu, afectat realizării unui anumit scop licit şi moral, în acord cu interesul general.” Totodată, art.727 din Codul de procedură civilă enumeră bunurile care nu sunt supuse urmăririi silite: a) bunurile de uz personal sau casnic indispensabile traiului debitorului şi familiei sale şi obiectele de cult, dacă nu sunt mai multe de acelaşi fel; b) obiectele indispensabile persoanelor cu handicap şi cele destinate îngrijirii bolnavilor; c) alimentele necesare debitorului şi familiei sale pe timp de 3 luni, iar dacă debitorul se ocupă exclusiv cu agricultura, alimentele necesare până la noua recoltă, animalele destinate obţinerii mijloacelor de subzistenţă şi furajele necesare pentru aceste animale până la noua recoltă; d) combustibilul necesar debitorului şi familiei sale socotit pentru 3 luni de iarnă; e) scrisorile, fotografiile 4 şi tablourile personale sau de familie şi altele asemenea și f) bunurile declarate neurmăribile în cazurile și în condiţiile prevăzute de lege.

22. Afectațiunea specială a bunurilor are în vedere destinația acestora, iar caracterul lor neurmăribil semnifică excluderea acestora de la regimul general al executării silite a bunurilor. Ambele instituții juridice, întrucât au titlul de excepție de la regimul juridic general al executării silite, sunt permise numai în cazurile şi în condiţiile prevăzute de lege.

23. Una dintre excepțiile prevăzute de lege în acest sens o reprezintă și prevederile art. 23 alin.(3) din Legea nr. 334/2006, care stabilesc statutul de afectaţiune specială al subvenţiilor de la bugetul de stat acordate partidelor politice acestora, precum și caracterul insesizabil al acestora, întrucât nu sunt supuse executării silite prin poprire. Față de reglementările de drept civil, Curtea reține că, în acest caz, bunurile exceptate de la executarea silită prin poprire sunt reprezentate de subvențiile de la bugetul de stat, deci un bun proprietate publică, fiind incidente

dispozițiile art.861 alin.(1) din Codul civil potrivit cărora „Bunurile proprietate publică sunt inalienabile, imprescriptibile şi insesizabile”.

24. Curtea reține, în contextul criticilor de neconstituționalitate a dispozițiilor art.23 alin.(3) din Legea nr.334/2004, că partidele politice sunt, potrivit art.1 și 2 din Legea partidelor politice nr.14/2003, persoane juridice de drept public, reprezentând asociaţii cu caracter politic ale cetăţenilor români cu drept de vot, care participă în mod liber la formarea şi exercitarea voinţei lor politice, îndeplinind o misiune publică garantată de Constituţie. Art.8 alin.(2) din Constituție consacră rolul partidelor politice de a contribui la definirea și la exprimarea voinței politice a cetățenilor, iar în concretizarea acestui rol fundamental, legea antemenționată prevede expres că, prin activitatea lor, partidele politice promovează valorile şi interesele naţionale, pluralismul politic, contribuie la formarea opiniei publice, participă cu candidaţi în alegeri şi la constituirea unor autorităţi publice și stimulează participarea cetăţenilor la scrutinuri, potrivit legii.

25. Așadar, partidul politic este o persoană juridică în sensul că reprezintă o asociere de persoane, însă rolul stabilit chiar de Constituție îi imprimă acesteia un regim juridic special, și anume acela de persoană juridică de drept public cu un statut special.

26. Pentru realizarea rolului fundamental într-un stat de drept, democratic și pluralist, art.3 alin.(1) lit.d) din Legea nr.334/2004 enumeră, printre sursele de finanțare a activității unui partid politic, subvențiile de la bugetul de stat, celelelate surse fiind reprezentate de 1) cotizaţii ale membrilor de partid; 2) donaţii, legate şi alte liberalităţi; 3) venituri provenite din activităţi proprii, conform art.16 și 4) împrumuturi în bani de la persoane fizice şi juridice. Fiind vorba de bugetul de stat, aceste subvenții au, conform art.23 alin.(3) din lege, statut de afectațiune specială și sunt insesizabile, iar în considerarea regimului de afectațiune specială, art.25 stabilește în mod expres și limitativ care sunt destinațiile pe care acestea le pot avea.

27. Examinând destinațiile enumerate în cuprinsul art.25, Curtea reține că sumele alocate de la bugetul de stat au drept scop, în general, asigurarea funcționării partidului ca entitate asociativă (cum sunt cheltuielile materiale pentru întreţinerea şi funcţionarea sediilor; cheltuielile de personal; cheltuielile cu chiriile şi utilităţile sediilor; cheltuielile de întreţinere şi reparaţii auto; cheltuielile cu prime de asigurare; cheltuielile de transport sau cheltuielile cu combustibili şi carburanţi) și a desfășurării activităților specifice unui partid politic (cum sunt, de exemplu, cheltuielile cu cotizaţiile datorate organizaţiilor politice internaţionale la care este afiliat partidul politic; investiţiile în bunuri mobile şi imobile, necesare activităţii partidelor respective; cheltuieli cu producţia şi difuzarea de spoturi publicitare; cheltuielile cu consultanţa politică). Prin urmare, sumele de bani alocate de la bugetul public vor fi utilizate în scopurile strict prevăzute de lege și vor intra în circuitul civil, prin contractarea de diferite bunuri și servicii sau prin plata directă a altor obligații financiare.

28. În acest context, Curtea constată că, dacă alocarea unor subvenții de la bugetul de stat partidelor politice se justificată prin natura juridică a unui partid politic, iar aceste sume beneficiază în mod firesc de statutul de afectațiune specială, nu același lucru se poate reține și despre caracterul insesizabil al acestor subvenții, din moment ce acestea sunt destinate prin lege efectuării unor operațiuni comerciale.

29. Astfel, chiar dacă, sub aspectul titularului bunului, aceste sume de bani, provenind de la bugetul de stat, se înscriu, lato sensu, în categoria bunurilor proprietate publică și ope legis au caracter insesizabil, acest caracter nu se poate prezerva în continuare, după utilizarea lor ca modalitate de plată în cadrul operațiunilor comerciale de pe piața economică a bunurilor și serviciilor. Obiectul unui contract de vânzare-cumpărare constă, de regulă, în prestarea unui anumit serviciu sau cumpărarea/vânzarea unui bun, în schimbul unei plăți. Obligația principală a prestatorului/vânzătorului constă în executarea serviciului sau vânzarea bunului, iar obligația

principală a beneficiarului/cumpărătorului constă în efectuarea plății, în termenii și condițiile contractului încheiat. Prin urmare, în raportul juridic născut prin încheierea unui contract, creditorul are dreptul la plată, iar debitorului îi revine obligația corelativă a plății.

30. Potrivit art. 1469 din Codul civil, obligaţia se stinge prin plată atunci când prestaţia datorată este executată de bunăvoie, iar plata constă în remiterea unei sume de bani sau, după caz, în executarea oricărei alte prestaţii care constituie obiectul însuşi al obligaţiei. Pe de altă parte, orice plată presupune o datorie (art.1470 din Codul civil). Art. 1516 din Codul civil conferă creditorului dreptul la îndeplinirea integrală, exactă şi la timp a obligaţiei, iar atunci când, fără justificare, debitorul nu îşi execută obligaţia şi se află în întârziere, creditorul poate să treacă la executarea silită a obligaţiei. Debitorul răspunde personal de îndeplinirea obligaţiilor sale, dacă prin lege nu se dispune altfel, răspunderea debitorului putând fi limitată numai în cazurile şi condiţiile prevăzute de lege (art.1518 din Codul civil). Totodată, potrivit art.1520 din același Cod civil, creditorul poate urmări şi bunurile care aparţin terţilor, dacă acestea sunt afectate pentru plata datoriilor debitorului ori au făcut obiectul unor acte juridice care au fost revocate ca fiind încheiate în frauda creditorului. Neplata prețului de către cumpărător este sancționată, conform art.1724 din Codul civil, prin acordarea dreptului vânzătorului de a obține fie executarea silită a obligaţiei de plată, fie rezoluţiunea vânzării, precum și, în ambele situaţii, daune-interese, dacă este cazul.

31. Cât privește instituția popririi, astfel cum aceasta este reglementată de art.781 din Codul de procedură civilă, Curtea reține că aceasta vizează, în esență, urmărirea silită a sumelor de bani, titlurilor de valoare sau altor bunuri mobile incorporale urmăribile datorate debitorului ori deţinute în numele său de o a treia persoană, în temeiul unor raporturi juridice existente. Art. 781 alin.(5) lit.a) exclude de la executarea silită prin poprire sumele care sunt destinate unei afectaţiuni speciale prevăzute de lege şi asupra cărora debitorul este lipsit de dreptul de dispoziţie. De asemenea, pot fi poprite şi bunurile mobile corporale ale debitorului deţinute de un terţ în numele său, în condițiile prevăute de art.733 alin.(1), respectiv cu excepția cazului în care terțul nu recunoaşte că bunurile aparţin debitorului urmărit. Dacă terţul recunoaşte că bunurile aparţin debitorului, este obligat să declare dacă le deţine în temeiul vreunui titlu şi să înmâneze executorului o copie certificată a acestuia, dacă este cazul.

32. Revenind la mecanismul de finanţare a activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, reglementat de Legea nr.334/2006, Curtea reține că, în esență, partidele politice primesc anual subvenţie de la bugetul de stat, în anumite condiţii prevăzute de lege. Potrivit art.23 alin.(1) teza întâi din legea menționată, subvenţia de la bugetul de stat se varsă lunar, prin bugetul Autorităţii Electorale Permanente, într-un cont special deschis de către fiecare partid politic.

33. Or, în contextul în care partidele politice încheie în mod curent, dar cu precădere în vederea desfășurării campaniei electorale, anumite contracte de natură comercială cu furnizori de bunuri sau prestatori de servicii, al căror obiect se înscrie în destinația permisă de art.25 din Legea nr.334/2006, Curtea consideră că excluderea acestor sume de bani, subvenționate de la bugetul de stat, de la regimul executării silite prin poprire are ca efect, în realitate, încurajarea debitorului – partid politic la neexecutarea cu rea-credință a obligațiilor sale de plată, plasându-l într-o poziție net avantajoasă față de creditorul său. Acesta din urmă rămâne, practic, lipsit de orice mijloc de protecție legală de a-și îndestula creanța certă, lichidă și exigibilă. Pe baza privilegiului legal reprezentat de caracterul insesizabil al subvențiilor alocate lunar de la bugetul de stat, un partid politic este liber să folosească aceste sume de bani în limitele afectațiunii speciale, însă, în situația neexecutării de bunăvoie a obligației de plată, este ferit de orice consecință a nerespectării obligațiilor contractuale. Sub acest aspect, se creează un dezechilibru

în relațiile contractuale dintre părți, de natură a pune la îndoială respectarea principiului egalității în drepturi, consacrat de art.16 din Constituție.

34. Curtea a statuat constant în jurisprudența sa că orice excepție de la regimul juridic aplicabil unei materii reprezintă, evident, o derogare de la principiul egalității în drepturi, fără privilegii și fără discriminări, aceasta fiind, în același timp, permisă de același principiu atât timp cât se justifică în mod obiectiv și rațional. Începând cu Decizia Curții Constituționale nr.1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.69 din 16 martie 1994, Curtea a reținut, în esență, că principiul egalităţii în drepturi presupune instituirea unui tratament egal pentru situaţii care, în funcţie de scopul urmărit, nu sunt diferite. Situaţiile în care se află anumite categorii de persoane trebuie să difere în esenţă pentru a se justifica deosebirea de tratament juridic, iar această deosebire de tratament trebuie să se bazeze pe un criteriu obiectiv şi raţional (a se vedea, în acest sens, cu titlu exemplificativ, Decizia nr.86 din 27 februarie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.207 din 31 martie 2003, Decizia nr.476 din 8 iunie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.599 din 11 iulie 2006, Decizia nr.573 din 3 mai 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.363 din 25 mai 2011, Decizia nr.366 din 25 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.644 din 2 septembrie 2014).

35. Aşadar, nesocotirea principiului egalităţii în drepturi are drept consecinţă neconstituţionalitatea privilegiului sau a discriminării care a determinat, din punct de vedere normativ, încălcarea principiului. Potrivit jurisprudenţei sale, Curtea a stabilit că discriminarea se bazează pe 6 noţiunea de excludere de la un drept (Decizia Curţii Constituţionale nr.62 din 21 octombrie 1993, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.49 din 25 februarie 1994), iar remediul constituţional specific, în cazul constatării neconstituţionalităţii discriminării, îl reprezintă acordarea sau accesul la beneficiul dreptului (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.685 din 28 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.470 din 11 iulie 2012, Decizia nr.164 din 12 martie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.296 din 23 mai 2013, sau Decizia nr.681 din 13 noiembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.889 din 8 decembrie 2014). În schimb, privilegiul se defineşte ca un avantaj sau favoare nejustificată acordată unei persoane/categorii de persoane; în acest caz, neconstituţionalitatea privilegiului nu echivalează cu acordarea beneficiului acestuia tuturor persoanelor/categoriilor de persoane, ci cu eliminarea sa, respectiv cu eliminarea privilegiului nejustificat acordat. Aşadar, sintagma "fără privilegii şi fără discriminări" din cuprinsul art.16 alin.(1) din Constituţie priveşte două ipoteze normative distincte, iar incidenţa uneia sau alteia dintre acestea implică, în mod necesar, sancţiuni de drept constituţional diferite, astfel cum s-a arătat mai sus.

36. În lumina acestor considerente de principiu, Curtea constată că statutul special pe care îl are un partid politic, și anume acela de persoană juridică de drept public, cu rol constituțional în formarea şi exercitarea voinţei politice a cetăţenilor, nu reprezintă, în ceea ce privește capacitatea sa civilă în relațiile contractuale/comerciale pe care le încheie, o reală justificare pentru acordarea privilegiului neplății, inclusiv din subvențiile primite de la bugetul de stat. Din punctul de vedere al contractelor încheiate cu un profesionist, un partid politic este un beneficiar al respectivului bun sau serviciu obiect al contractului, la fel ca orice altă persoană fizică sau juridică de drept public sau privat. Dacă s-ar accepta teza potrivit căreia subvențiile acordate de la bugetul de stat nu pot fi supuse executării silite prin poprire, ar însemna, în cele din urmă, că, în orice contract de natură comercială încheiat cu o persoană juridică de drept public în calitate de beneficiar sau cumpărător, aceasta din urmă ar fi legal exonerată de obligația plății, întrucât sumele de bani cuvenite ca plată a contractului au ca sursă de finanțare bugetul de stat. Or,

calitatea de persoană de drept public nu prezintă nicio relevanță din perspectiva circuitului civil și a relațiilor comerciale, iar dreptul de proprietate al părților contractuale este în mod egal ocrotit de lege și de Constituție.

37. Așa fiind, pentru toate argumentele mai sus arătate, Curtea va constata neconstituționalitatea sintagmei „nu sunt supuse executării silite prin poprire" din cuprinsul dispozițiilor art.23 alin.(3) din Legea nr.334/2004 prin raportare la prevederile art.16 alin.(1) din Constituție.

38. În ce privește excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.25 alin.(1) lit.v), w) și y) din Legea nr.334/2006, ridicată de Autoritatea Electorală Permanentă în cursul litigiului având ca obiect validare poprire, Curtea observă că acestea nu sunt incidente în cauză. Aceasta deoarece art.25 alin.(1) enumeră limitativ destinația cheltuielilor ce se pot face din veniturile obținute cu titlu de subvenții de la bugetul de stat. Examinând această enumerare a destinațiilor [a)cheltuieli materiale pentru întreţinerea şi funcţionarea sediilor; b)cheltuieli de personal; c)cheltuieli pentru presă şi propagandă; d)cheltuieli privind organizarea de activităţi cu caracter politic; e)cheltuieli de deplasare în ţară şi în străinătate; f)cheltuieli pentru telecomunicaţii; g)cheltuieli cu delegaţiile din străinătate; h)cheltuieli cu cotizaţiile datorate organizaţiilor politice internaţionale la care este afiliat partidul politic; i)investiţii în bunuri mobile şi imobile, necesare activităţii partidelor respective; j)cheltuieli de protocol; k)cheltuieli de birotică; l)cheltuieli cu comisioane bancare; m)cheltuieli cu chiriile şi utilităţile sediilor; n)cheltuieli de întreţinere şi reparaţii auto; o)cheltuieli cu prime de asigurare; p)cheltuieli de transport; q)cheltuieli cu combustibili şi carburanţi; r)cheltuieli cu producţia şi difuzarea de spoturi publicitare; s)cheltuieli cu consultanţa politică; t)cheltuieli cu consultanţa juridică; u)cheltuieli cu sondajele de opinie naţionale şi locale; v)cheltuieli cu onorariile avocaţilor, executorilor şi experţilor; w)cheltuieli cu taxele de timbru; x)cheltuieli cu taxele mărcilor înregistrate; y)cheltuieli cu penalităţile.] rezultă că ele vizează exclusiv cheltuieli prilejuite de diferite activități ale partidului politic, angajate în cadrul unor relații contractuale și angajamente de plată ce exclud faza executării silite prin poprire.

39. Având în vedere faptul că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-un litigiu având ca obiect validare poprire, rezultă că dispozițiile art.25 alin.(1) lit.v), w) și y) nu pot fi incidente, iar invocarea excepției de către Autoritatea Electorală Permanentă este lipsită de un interes practic. Or, Curtea Constituțională a arătat în jurisprudența sa faptul că cerința de admisibilitate prevăzută expres de art.29 alin.(1) din Legea nr.47/1992, referitoare la legătura textului legal criticat cu soluționarea cauzei, trebuie să reflecte inclusiv interesul autorului excepției în confirmarea pretinsei neconstituționalități a respectivului text, astfel încât decizia de admitere a Curții Constituționale să producă un efect juridic concret în acea cauză [a se vedea, în acest sens, Decizia nr.230 din 16 aprilie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.5544 din 5 iulie 2019, paragraful 20, Decizia nr.866 din 10 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.69 din 1 februarie 2016, paragraful 30, Decizia nr.315 din 5 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea 7 I, nr.548 din 24 iulie 2014, paragraful 20, cu referire la Decizia nr.29 din 21 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.240 din 3 aprilie 2014).

40. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art.146 lit.d) şi al art.147 alin.(4) din Constituţie, precum și al art.1-3, al art.11 alin.(1) lit.A. d) şi al art.29 din Legea nr.47/1992, cu majoritate de voturi în ceea ce privește dispozițiile art.23 alin.(3) din Legea nr.334/2006 privind finanțarea activității partidelor politice şi a campaniilor electorale și cu unanimitate de voturi în privința dispozițiilor art.25 alin.(1) lit.v), w) și y) din aceeași lege,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Admite excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.23 alin.(3) din Legea nr.334/2006 privind finanțarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, excepție ridicată de societatea La Rocca SRL, prin administrator Globocon SRL, în Dosarul nr.4130/299/2017 al Judecătoriei Sectorului 1 București – Secția a II-a civilă și constată că sintagma „nu sunt supuse executării silite prin poprire” este neconstituțională.

2. Respinge, ca inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.25 alin.(1) lit.v), w) și y) din Legea nr.334/2006 privind finanțarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, excepție ridicată de Autoritatea Electorală Permanentă în același dosar al aceleiași instanțe de judecată.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Judecătoriei Sectorului 1 București – Secția a II-a civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 30 septembrie 2020.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent-şef,
Claudia-Margareta Krupenschi

2.1. DECIZII PRIVIND LEGEA PENTRU ALEGEREA CAMEREI DEPUTAŢILOR ŞI A SENATULUI NR. 68/1992

DECIZIA nr. 3 din 30 iunie 1992
cu privire la constituţionalitatea art. 85 alin. 2 din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului[33]

Prin sesizarea înregistrată la Curtea Constituţională sub nr. 35 din 22 iunie 1992, un grup de 26 senatori, în conformitate cu dispoziţiile art. 144 din Constituţia României, ale art. 13 alin. 1 A (a) şi ale art. 17 şi următoarele din Legea nr. 47/1992, solicită examinarea şi constatarea neconstituţionalităţii dispoziţiilor cuprinse în art. 85 alin. 2 din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului.

Curtea, în baza art. 3 alin. 2 din Legea nr. 47/1992, constată mai întîi că este competentă, potrivit art. 144 lit. a) din Constituţie, să soluţioneze sesizarea, iar aceasta s-a făcut cu respectarea dispoziţiilor legale.

Grupul de senatori care a sesizat Curtea contestă constituţionalitatea dispoziţiei înscrise în art. 85 alin. 2 din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, potrivit căreia "Împotriva hotărîrilor definitive, pronunţate de instanţele judecătoreşti potrivit prezentei legi, nu există cale de atac", considerînd-o contrară dispoziţiilor art. 128 din Constituţie, care prevăd că "Împotriva hotărîrilor judecătoreşti, părţile interesate şi Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condiţiile legii". Se apreciază că precizarea "în condiţiile legii" nu înseamnă o posibilitate de restrîngere a dreptului de a exercita căile de atac, ci se referă la reglementarea condiţiilor procedurale de folosire a acestora. Recunoscîndu-se existenţa unor cazuri în care restrîngerea dreptului de exercitare a căilor de atac "se admite şi se practică doar într-un singur sens şi anume, în privinţa căilor ordinare de atac", se consideră că nu este însă admisibilă interzicerea căilor extraordinare de atac, astfel cum procedează art. 85 alin. 2. Referitor la oportunitatea acestui text, se arată că "Parlamentul a avut în vedere asigurarea operativităţii în rezolvarea tuturor problemelor legate de desfăşurarea alegerilor, precum şi interesul legat de stabilirea rezultatelor alegerilor" şi că asemenea argumente puteau avea o oarecare forţă de justificare a dispoziţiei dacă hotărîrile pronunţate de instanţele judecătoreşti pe baza Legii pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului s-ar rezuma doar la soluţionarea contestaţiilor vizînd corectitudinea listelor electorale, constituirea birourilor electorale, candidaturile depuse sau măsurile luate de birourile electorale. Se apreciază apoi că nu se poate admite ca hotărîrile pronunţate în legătură cu contravenţiile şi infracţiunile stabilite prin Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului să nu poată fi atacate prin intermediul căilor extraordinare de atac.

Potrivit art. 19 alin. 1 din Legea nr. 47/1992, Curtea a solicitat celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului punctul lor de vedere. În răspunsul său, Guvernul precizează, între altele, că "Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului constituie sediul materiei pentru procedura de organizare şi desfăşurare a alegerilor şi nu pentru acţiuni penale sau contravenţionale al căror sediu se află în Codul penal şi în Legea nr. 32/1968 privind stabilirea şi sancţionarea contravenţiilor".

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ,

[33] Publicată în Monitorul Oficial Nr. 162 din 15 iulie 1992.

văzînd dispoziţiile legale invocate, sesizarea grupului de senatori, punctul de vedere al Guvernului şi ţinînd seama de dispoziţiile art. 20 alin. 1 din Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Nu poate fi primită interpretarea de sesizare, dată art. 128 din Constituţie, în sensul că menţiunea "în condiţiile legii" nu înseamnă şi o posibilitate de a restrînge dreptul de exercitare a căilor de atac. De altfel, chiar în sesizare se recunoaşte că se admite şi se practică restrîngerea acestui drept. Într-adevăr, atît în sistemul nostru procesual, cît şi în alte ţări, legea exclude folosirea unor căi de atac, fie pentru a reduce cheltuielile ocazionate de proces datorită modicităţii obiectului în litigiu, fie din motive de celeritate sau de protecţie a unor interese sociale, fie pentru că natura cauzei impune o rezolvare promptă şi definitivă. Desigur, aceste excepţii trebuie să fie expres prevăzute de lege şi nu pot fi extinse prin analogie. Afirmaţia din sesizare, în sensul că această restrîngere poate viza numai căile ordinare de atac, este contrazisă de dispoziţii legale care exclud, uneori, şi exercitarea căilor extraordinare de atac: art. 34 alin. 1 Cod procedură civilă, ca şi art. 52 alin. 6 Cod procedură penală dispun că încheierea prin care s-a admis sau s-a respins abţinerea, ca şi aceea prin care s-a admis recuzarea nu sînt supuse nici unei căi de atac; art. 40 alin. 4 Cod procedură civilă prevede că hotărîrea de strămutare nu este supusă nici unei căi de atac; art. 619 alin. 4 Cod procedură civilă dispune că hotărîrea dată în materie de divorţ nu este supusă revizuirii.

În Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, art. 85 alin. 2 introduce o restricţie privind folosirea căilor extraordinare de atac, ea fiind impusă, astfel cum de altfel se arată şi în sesizare, de necesitatea asigurării operativităţii în rezolvarea tuturor problemelor legate de desfăşurarea alegerilor, precum şi de interesul stabilităţii rezultatelor alegerilor. Într-adevăr, procedura alegerilor presupune, într-o ordine firească, o succesiune de etape - stabilirea listelor electorale şi a secţiilor de votare, eliberarea cărţilor de alegător, înfiinţarea birourilor electorale, depunerea candidaturilor, campania electorală, desfăşurarea votării, stabilirea rezultatelor -, fiecare trebuind să se finalizeze în termenele prevăzute de lege. În stabilirea acestor termene s-a avut în vedere şi posibilitatea formulării unor contestaţii, întîmpinări sau recursuri, astfel încît neregularităţile produse în procesul electoral să poată fi îndepărtate. A permite însă şi folosirea căilor extraordinare de atac, după regulile dreptului comun, care prevăd termene de exercitare ce nu sînt compatibile cu rigoarea şi celeritatea procedurii electorale, cum este, de exemplu, termenul de un an de la rămînerea definitivă a hotărârii pentru exercitarea recursului extraordinar, ar însemna practic să se împiedice desfăşurarea alegerilor sau să se pună sub semnul incertitudinii un timp îndelungat rezultatele alegerilor. Acest specific, existent în materie electorală, a impus dispoziţia din art. 85 alin. 2, care nu contravine Constituţiei. Această dispoziţie se aplică, însă, numai în materia contenciosului electoral. Soluţia rezultă cu claritate şi fără posibilitate de dubiu, dacă textele din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului sînt interpretate sistematic. Astfel, alin. 2 nu poate fi rupt de prevederile din alin. 1, care se referă la judecarea de către instanţe a întîmpinărilor, contestaţiilor sau a oricăror alte cereri prevăzute de lege, adică acte specifice procesului electoral. Este apoi de observat că alin. 2 se referă la hotărîri definitive pronunţate de instanţele judecătoreşti "potrivit prezentei legi", or, în cazul contravenţiilor şi a infracţiunilor, judecata şi pronunţarea se fac potrivit dispoziţiilor Legii nr. 32/1968 şi ale Legii nr. 61/1991 (care se completează cu dispoziţiile din codurile de procedură civilă şi penală), astfel cum prevede în mod expres art. 74 alin. 3 şi 4 din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, respectiv potrivit prevederilor din Codul de procedură penală. Hotărîrile pronunţate în aceste materii sînt, deci, supuse căilor de atac stabilite în actele normative menţionate, art. 85 alin. 2 neaducînd în privinţa lor nici o restricţie.

Văzînd şi dispoziţiile art. 145 alin. (2) din Constituţie şi art. 20 alin. 2 şi 3 din Legea nr. 47/1992, pentru motivele arătate,

CURTEA, în unanimitate,
În numele legii
DECIDE:

1. Dispoziţia cuprinsă în art. 85 alin. 2 din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului este constituţională.
2. Prezenta decizie se comunică Preşedintelui României şi Senatului şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Deliberarea a avut loc în data de 30 iunie 1992 şi la ea au participat Vasile Gionea, preşedinte, Viorel Mihai Ciobanu, Mihai Constantinescu, Miklos Fazakas, Ion Filipescu, Antonie Iorgovan, Ioan Muraru, Florin Vasilescu şi Victor Dan Zlătescu, judecători.

DECIZIA nr. 212 din 7 noiembrie 2000
privind excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 34 şi ale art. 36 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 140/2000[34]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 34 şi ale art. 36 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, cu modificările şi completările ulterioare, excepţie ridicată de Anton Sommert în Dosarul nr. 21/C/2000 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

La apelul nominal se prezintă Anton Sommert, personal, precum şi avocat Gheorghe Piperea pentru Valeriu Stoica.

Autorul excepţiei de neconstituţionalitate solicită: 1. amânarea dezbaterilor la un alt termen de judecată, în vederea studierii actelor existente la dosar; 2. conexarea la dosarul cauzei a dosarelor nr. 26/C/2000 şi nr. 27/C/2000 aflate pe rolul Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă, cu acelaşi obiect. Avocatul domnului Valeriu Stoica se opune admiterii celor două cereri. De asemenea, reprezentantul Ministerului Public apreciază că cererile prealabile trebuie să fie respinse.

Curtea respinge atât cererea de conexare (o asemenea măsură procesuală fiind inadmisibilă, fiindcă ar presupune o ingerinţă a justiţiei constituţionale în sfera de competenţă a autorităţii judecătoreşti), cât şi cererea de amânare (nefiind îndeplinite condiţiile prevăzute la art. 156 alin. 1 din Codul de procedură civilă).

În aceste condiţii autorul excepţiei reiterează cererea de amânare a dezbaterilor, solicitând suspendarea şedinţei pentru o oră, interval înăuntrul căruia să îşi poată pregăti concluziile. Curtea admite cererea, dispunând suspendarea şedinţei pentru două ore.

După reluarea şedinţei autorul excepţiei susţine că prin măsurile luate în scopul soluţionării cu celeritate a prezentei excepţii de neconstituţionalitate au fost încălcate dispoziţiile Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, prin aceea că s-a acordat un termen prea scurt autorităţilor publice prevăzute de lege, pentru a-şi putea comunica punctele de vedere.

Avocatul celeilalte părţi, precum şi reprezentantul Ministerului Public arată că prin admiterea acestei susţineri s-ar ajunge la amânarea nejustificată a cauzei.

Examinând această susţinere, Curtea reţine că, potrivit dispoziţiilor imperative ale art. 36 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, cu modificările şi completările ulterioare, contestaţiile privind înregistrarea sau respingerea candidaturilor se soluţionează de tribunalul competent în cel mult două zile de la înregistrare. Caracterul imperativ al acestui termen impune Curţii Constituţionale, de asemenea, să soluţioneze cu celeritate excepţiile de neconstituţionalitate ridicate în cauze ce privesc astfel de contestaţii. În temeiul dispoziţiilor art. 1 alin. (3) din Constituţie, potrivit cărora România este stat de drept, atât Curţii Constituţionale, cât şi celorlalte autorităţi publice implicate în procesul electoral le incumbă obligaţia să respecte dispoziţiile legale care prevăd, pentru instanţele de judecată, termene ferme şi foarte scurte de soluţionare a contestaţiilor la candidaturi în alegeri pentru Camera Deputaţilor şi pentru Senat. Coroborând aceste dispoziţii cu cele ale Legii nr. 47/1992, Curtea Constituţională are obligaţia să solicite autorităţilor publice prevăzute de lege să comunice punctele de vedere înăuntrul unor termene care să asigure celeritate contenciosului

[34] Publicată în Monitorul Oficial nr. 1 din 5 ianuarie 2001.

electoral, iar autorităţile menţionate au dreptul să opteze între a comunica sau nu aceste puncte de vedere.

Cauza fiind în stare de judecată, autorul excepţiei de neconstituţionalitate arată că dispoziţiile art. 34 din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului sunt neconstituţionale, iar în motivarea acesteia evocă situaţii de fapt care în opinia sa constituie temeiuri pentru respingerea candidaturii. În continuare se susţine că regulile de procedură privind contestarea candidaturilor, cuprinse în art. 36 alin. (3) din Legea nr. 68/1992, sunt neconstituţionale pentru că ele nu stabilesc toate condiţiile pe care trebuie să le îndeplinească persoanele care candidează pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, astfel încât să nu fie încălcate dispoziţii ale Constituţiei. Prin conţinutul lor lacunar prevederile legale criticate contravin dispoziţiilor constituţionale cuprinse în art. 1 alin. (3), art. 2 alin. (1), art. 8 alin. (2), art. 11 alin. (1) şi (2), art. 16 alin. (1) şi (2) şi în art. 20 alin. (1) şi (2). Se mai susţine că aceste prevederi stabilesc termene de soluţionare a contestaţiilor care nu sunt de natură să ofere cadrul procesual adecvat pentru exercitarea drepturilor cetăţeneşti în campania electorală. Aşa fiind, dispoziţiile legale contravin Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. Se mai susţine că aceste termene nu sunt conforme cu prevederile Codului de procedură civilă. În final se consideră că singura autoritate competentă să se pronunţe asupra constituţionalităţii dispoziţiilor legale criticate este Curtea Constituţională, care a statuat în jurisprudenţa sa că exerciţiul unui drept nu poate fi restrâns datorită faptului că o autoritate publică nu îşi îndeplineşte obligaţiile existente în sarcina sa. În sprijinul acestor susţineri se fac referiri la jurisprudenţa Curţii Constituţionale, menţionându-se deciziile nr. 47/1998 şi nr. 58/1998.

Avocatul celeilalte părţi solicită, în esenţă, respingerea excepţiei, în principal, ca fiind inadmisibilă, pentru că soluţionarea cauzei nu depinde de dispoziţiile legale criticate, iar în subsidiar, ca fiind nefondată, întrucât dispoziţiile legale criticate nu contravin prevederilor constituţionale. În acest sens se consideră că autorul excepţiei de neconstituţionalitate a dorit ca pe această cale să supună Curţii Constituţionale judecarea fondului contestaţiei ce face obiectul cauzei aflate pe rolul instanţei judecătoreşti.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate ca fiind neîntemeiată. Se susţine că în speţă nu operează o cauză de inadmisibilitate, pentru că se critică neconstituţionalitatea unor dispoziţii din Legea nr. 68/1992, care reglementează aspecte legate de contestarea candidaturii în alegerile pentru Camera Deputaţilor şi pentru Senat, în raport cu dispoziţiile constituţionale menţionate în contestaţie.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 5 noiembrie 2000, pronunţată în Dosarul nr. 21 C/2000, Tribunalul Bucureşti - Secţia a IV-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 34 şi ale art. 36 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 140/2000, excepţie ridicată de Anton Sommert în cadrul unei contestaţii împotriva prezentării candidatului Valeriu Stoica la alegerile pentru Camera Deputaţilor, contestaţie aflată pe rolul acelei instanţe judecătoreşti.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia susţine că prevederile art. 34 şi cele ale art. 36 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului sunt neconstituţionale în raport cu dispoziţiile art. 1 alin. (3), art. 8 alin. (2), art. 11 alin. (1) şi (2), art. 16 alin. (1) şi (2), art. 20 alin. (1) şi (2), art. 22 alin. (1), art. 30 alin. (7), art.

49 alin. (1) şi (2), art. 50, 51 şi ale art. 66 din Constituţie. În continuare se arată că, deoarece candidatul Valeriu Stoica deţine atât calitatea de deputat, cât şi pe cea de ministru al justiţiei, a încălcat, pe lângă prevederile constituţionale menţionate, şi pe cele ale art. 21 alin. (1) şi (2), art. 31 alin. (1) şi (2), art. 47 alin. (4), art. 48 alin. (1) şi (3), art. 54, art. 123 alin. (1) şi (2) şi ale art. 130. Se susţine că prin cumulul acestor calităţi a mai încălcat şi unele dispoziţii cuprinse în Codul civil şi în Codul penal. În continuare autorul excepţiei invocă situaţii de fapt, cum sunt obstrucţionarea justiţiei în eradicarea corupţiei şi faptul că opinia publică din România reproşează candidatului corupţia justiţiei şi a parchetului. În plus se susţine că şedinţele de judecată a contestaţiilor se desfăşoară în condiţii de subiectivism şi arbitrariu, cu încălcarea normelor procedurale, de "discriminare totală faţă de prevederile Ordonanţei nr. 137 din 2 septembrie 2000", ceea ce contravine dispoziţiilor "art. 6, art. 14 şi art. 17 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului ce are la bază Declaraţia Universală". Faţă de acestea se consideră că singura autoritate competentă să se pronunţe asupra constituţionalităţii dispoziţiilor legale criticate este Curtea Constituţională. În sprijinul acestor susţineri sunt invocate deciziile Curţii Constituţionale nr. 47 din 5 martie 1997 şi nr. 2 din 3 februarie 1998, ambele publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 146 din 10 aprilie 1998, în care s-a statuat că "exerciţiul unui drept constituţional nu poate fi împiedicat de neîndeplinirea unei obligaţii în sarcina unei autorităţi publice, chiar dacă aceasta este o instanţă de judecată".

Tribunalul Bucureşti - Secţia a IV-a civilă, exprimându-şi opinia, în conformitate cu prevederile art. 23 alin. (4) din Legea nr. 47/1992, republicată, apreciază că dispoziţiile art. 34 şi cele ale art. 36 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 68/1992, astfel cum a fost modificată şi completată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 140/2000, sunt constituţionale.

În conformitate cu dispoziţiile art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

Punctele de vedere solicitate nu au fost comunicate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile autorului excepţiei, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea constată că, potrivit dispoziţiilor art. 144 lit. c) din Constituţie, ale art. 1 alin. (1), ale art. 2, art. 12 şi art. 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, este competentă să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

I. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 34 şi cele ale art. 36 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, astfel cum a fost modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 140 din 14 septembrie 2000, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 467 din 26 septembrie 2000, având următorul cuprins:

ART. 34

"(1) Nu pot candida persoanele care, la data depunerii candidaturii, nu îndeplinesc condiţiile prevăzute de art. 35 din Constituţie pentru a fi alese.

(2) De asemenea, prefecţii şi subprefecţii nu pot candida în circumscripţiile electorale constituite în unităţile administrativ-teritoriale în care îşi exercită funcţiile după data începerii oficiale a campaniei electorale.

(3) Preşedintele României, în cazul în care este ales senator sau deputat, este obligat, până la data validării, să opteze între calitatea de parlamentar sau de preşedinte.";

ART. 36 alin. (3) şi (4)

"(3) Contestaţiile privind înregistrarea sau respingerea candidaturilor se soluţionează de tribunalul în a cărui rază teritorială este circumscripţia electorală, în cel mult 2 zile de la primirea contestaţiei. Hotărârea nu se comunică.

(4) Împotriva hotărârii date în contestaţie se poate face recurs, în termen de 24 de ore de la pronunţare, la instanţa ierarhic superioară. Recursul se soluţionează în termen de 2 zile de la înregistrare."

Autorul excepţiei apreciază că aceste prevederi legale încalcă următoarele dispoziţii constituţionale:

ART. 1 alin. (3)

"România este stat de drept, democratic şi social, în care demnitatea omului, drepturile şi libertăţile cetăţenilor, libera dezvoltare a personalităţii umane, dreptatea şi pluralismul politic reprezintă valori supreme şi sunt garantate.";

ART. 8 alin. (2)

"Partidele politice se constituie şi îşi desfăşoară activitatea în condiţiile legii. Ele contribuie la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor, respectând suveranitatea naţională, integritatea teritorială, ordinea de drept şi principiile democraţiei.";

ART. 11

"(1) Statul român se obligă să îndeplinească întocmai şi cu bună-credinţă obligaţiile ce-i revin din tratatele la care este parte.

(2) Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern.";

ART. 16

"(1) Cetăţenii sunt egali în faţa legii şi a autorităţilor publice, fără privilegii şi fără discriminări.

(2) Nimeni nu este mai presus de lege.";

ART. 20

"(1) Dispoziţiile constituţionale privind drepturile şi libertăţile cetăţenilor vor fi interpretate şi aplicate în concordanţă cu Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, cu pactele şi cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanţe între pactele şi tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, şi legile interne, au prioritate reglementările internaţionale.";

ART. 22 alin. (1)

"Dreptul la viaţă, precum şi dreptul la integritate fizică şi psihică ale persoanei sunt garantate.";

ART. 30 alin. (7)

"Sunt interzise de lege defăimarea ţării şi a naţiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură naţională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violenţă publică, precum şi manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.";

ART. 49

"(1) Exerciţiul unor drepturi sau al unor libertăţi poate fi restrâns numai prin lege şi numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea siguranţei naţionale, a ordinii, a sănătăţii ori a moralei publice, a drepturilor şi a libertăţilor cetăţenilor; desfăşurarea instrucţiei penale; prevenirea consecinţelor unei calamităţi naturale ori ale unui sinistru deosebit de grav.

(2) Restrângerea trebuie să fie proporţională cu situaţia care a determinat-o şi nu poate atinge existenţa dreptului sau a libertăţii.";

ART. 50

"(1) Fidelitatea faţă de ţară este sacră.

(2) Cetăţenii cărora le sunt încredinţate funcţii publice, precum şi militarii, răspund de îndeplinirea cu credinţă a obligaţiilor ce le revin şi, în acest scop, vor depune jurământul cerut de lege.";

ART. 51

"Respectarea Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor este obligatorie.";

ART. 66

"(1) În exercitarea mandatului, deputaţii şi senatorii sunt în serviciul poporului.

(2) Orice mandat imperativ este nul."

Curtea constată că în cererea formulată în susţinerea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia s-a limitat să menţioneze articolele din Constituţie pretins încălcate, fără a adăuga însă argumente în sprijinul solicitării de a se constata neconstituţionalitatea dispoziţiilor legale criticate. De aceea, în lipsa unor asemenea argumente, nu se poate stabili substanţa criticii de neconstituţionalitate. Raportarea reglementării cuprinse în dispoziţiile legale criticate la dispoziţiile constituţionale indicate de autor conduce la concluzia că între acestea nu există nici o legătură şi nu se poate stabili nici un criteriu în funcţie de care Legea nr. 68/1992 ar fi, în privinţa textelor legale respective, neconformă cu Constituţia. Totodată se reţine că acest exerciţiu ar avea semnificaţia unui control de constituţionalitate din oficiu", ceea ce este inadmisibil.

Pe de altă parte Curtea constată că autorul excepţiei a invocat unele motive de neconstituţionalitate direct în faţa Curţii Constituţionale, prin susţinerile sale orale arătând, în esenţă, că dispoziţiile legale criticate sunt lacunare. Astfel, în opinia autorului excepţiei dispoziţiile art. 36 sunt omisive pentru că ele nu stabilesc toate condiţiile ce se cer a fi îndeplinite de către candidaţi în alegerile pentru Camera Deputaţilor şi pentru Senat, astfel încât să nu se contravină unor prevederi ale Constituţiei. Curtea s-a mai pronunţat asupra unor excepţii de neconstituţionalitate ce vizau omisiuni de reglementare, statuând în mod constant că jurisdicţia constituţională nu se poate substitui legiuitorului pentru adăugarea unor noi prevederi celor instituite şi, de aceea, critica de neconstituţionalitate prin omisiune este inadmisibilă. Altminteri, un astfel de control ar reprezenta o ingerinţă în sfera atribuţiilor Parlamentului, care, potrivit art. 58 alin. (1) teza a doua din Constituţie, este unica autoritate legiuitoare a ţării. În acest sens sunt, printre altele, Decizia nr. 45 din 2 mai 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 90 din 12 mai 1995, precum şi Decizia nr. 239 din 17 iunie 1997, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 290 din 27 octombrie 1997.

De asemenea, Curtea reţine că în motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia indică mai multe texte constituţionale pretins încălcate de dispoziţiile legale criticate, spre a dovedi violarea acestora prin prezentarea la alegerile parlamentare a unui anumit candidat. De aceea motivarea excepţiei poartă, în bună parte, asupra constituţionalităţii şi legalităţii acelei candidaturi, reproşându-i-se candidatului dubla calitate de deputat şi de ministru al justiţiei, pretinsa obstrucţionare a justiţiei, corupţia din justiţie şi din Ministerul Public, încălcarea normelor procedurale, subiectivismul şi arbitrariul. Raportându-se la această categorie de critici, Curtea constată că, potrivit prevederilor art. 2 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, republicată, "În exercitarea controlului, Curtea Constituţională se pronunţă numai asupra problemelor de drept [...]". În consecinţă, legitimitatea constituţională a unor prevederi legale nu se determină prin raportare la situaţii de fapt, ci prin raportare numai la dispoziţiile sau la principiile constituţionale. În plus Curtea observă că, prin modul în care este motivată excepţia de

neconstituţionalitate, se tinde la soluţionarea de către Curtea Constituţională, în mod nemijlocit, a contestaţiei împotriva candidaturii în alegerile parlamentare, iar nu a excepţiei de neconstituţionalitate. Or, rezolvarea acestei contestaţii nu intră în competenţa Curţii Constituţionale, ci în cea a Tribunalului Bucureşti, potrivit prevederilor art. 36 alin. (3) din Legea nr. 68/1992, astfel cum a fost modificată şi completată.

Faţă de ansamblul acestor considerente urmează ca excepţia de neconstituţionalitate să fie respinsă ca inadmisibilă.

Pentru aceste motive, în temeiul art. 144 lit. c) şi al art. 145 alin. (2) din Constituţie, precum şi al art. 2 alin. (3), al art. 12, al art. 13 lit. A.c) şi al art. 23 din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca fiind inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 34 şi ale art. 36 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, astfel cum a fost modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 140/2000, excepţie ridicată de Anton Sommert în Dosarul nr. 21/C/2000 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

Definitivă şi obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 7 noiembrie 2000.

DECIZIA.nr. 350 din 19 decembrie 2001
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, cu modificările şi completările ulterioare[35]

Pe rol se află pronunţarea asupra excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, cu modificările şi completările ulterioare, excepţie ridicată de Dinu Zamfirescu în Dosarul nr. 3.311/2001 al Judecătoriei Sectorului 1, municipiul Bucureşti.

Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din 11 decembrie 2001 şi au fost consemnate în încheierea de la acea dată, când Curtea a amânat pronunţarea pentru data de 18 decembrie 2001 şi apoi pentru data de 19 decembrie 2001.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 18 mai 2001, pronunţată în Dosarul nr. 3.311/2001 al Judecătoriei Sectorului 1, municipiul Bucureşti, Curtea Constituţională a fost sesizată cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 33 din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, cu modificările şi completările ulterioare, excepţie ridicată de Dinu Zamfirescu într-o cauză civilă, în contradictoriu cu statul român.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se susţine că art. 33 din Legea nr. 68/1992, "care prevede că numai persoanele care au exclusiv cetăţenia română şi domiciliul în ţară pot candida la alegerile legislative, este neconstituţional", deşi este "o simplă repetare a dispoziţiilor constituţionale" ale art. 16 alin. (3), care impun aceeaşi condiţie referitoare la cetăţenie. În consecinţă, se arată că, în temeiul art. 20 din Constituţie, "urmează să se considere modificat implicit conţinutul dispoziţiei constituţionale din art. 16 alin. (3), deoarece restrângerea dreptului fundamental de a fi ales nu este în concordanţă" cu art. 21 alin. 1 şi 2 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, art. 2 şi art. 5 pct. 2 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, art. 5 alin. 2 din Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale, art. 3 din Statutul Consiliului Europei, ratificat de România prin Legea nr. 64/1993, pct. 12 şi 13 din Documentul final al Reuniunii de la Viena şi cu pct. 5.7, 5.9, 6 şi 7.5 din Documentul Reuniunii de la Copenhaga al Conferinţei asupra dimensiunii umane a C.S.C.E. Autorul excepţiei mai susţine că prin ratificarea de către România a Declaraţiei Universale a Drepturilor Omului, precum şi a celor două pacte, şi anume Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale şi Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, art. 16 alin. (3) din Constituţie, care a fost adoptat "anterior" ratificării acestor documente internaţionale, a fost modificat implicit, iar art. 33 din Legea nr. 68/1992 "a devenit neconstituţional". În sfârşit, se apreciază că o altă interpretare a dispoziţiilor constituţionale ar face ca art. 11 şi 20 din Constituţie să devină "simple norme juridice cu aspect de reclamă".

Judecătoria Sectorului 1, municipiul Bucureşti, exprimându-şi opinia, apreciază că textul de lege criticat este "conform art. 16 alin. (3) din Constituţie" şi "constituţionalitatea dispoziţiilor legale nu priveşte concordanţa dintre normele juridice şi actele internaţionale chiar ratificate de către statul român".

[35] Publicată în Monitorul Oficial Nr. 117 din 13 februarie 2002.

Potrivit prevederilor art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

Guvernul, în punctul său de vedere, apreciază că "dispoziţiile potrivit cărora persoanele care candidează pentru funcţii şi demnităţi publice trebuie să aibă numai cetăţenia română şi domiciliul în ţară nu reprezintă decât preluarea prevederilor art. 16 alin. (3) din Constituţie" şi "însuşi reclamantul nu contestă faptul că aceste dispoziţii sunt impuse de prevederile constituţionale şi sunt identice cu acestea din urmă".

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile părţii şi concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 144 lit. c) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (1), ale art. 2, 3, 12 şi 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie, aşa cum rezultă din încheierea de sesizare din 18 mai 2001 şi din motivarea formulată în scris de autorul excepţiei, dispoziţiile art. 33 din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, cu modificările şi completările ulterioare. În esenţă, în opinia autorului excepţiei acest text este neconstituţional, deoarece prevede că "numai persoanele care au exclusiv cetăţenia română şi domiciliul în ţară pot candida la alegerile legislative". În realitate, o asemenea reglementare este cuprinsă în art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992, cu modificările şi completările ulterioare, şi, în consecinţă, prin prezenta decizie Curtea Constituţională urmează să se pronunţe cu privire la constituţionalitatea acestui text de lege, potrivit căruia "Nu pot candida persoanele care, la data depunerii candidaturii, nu îndeplinesc condiţiile prevăzute de art. 35 din Constituţie pentru a fi alese".

În susţinerea excepţiei de neconstituţionalitate se arată că, deşi dispoziţiile din lege criticate "sunt o simplă repetare" a art. 16 alin. (3) din Constituţie, care prevede că "Funcţiile şi demnităţile publice, civile sau militare, pot fi ocupate de persoanele care au numai cetăţenia română şi domiciliul în ţară", "normele constituţionale însele şi, implicit, normele legale (care trebuie să fie conforme cu Constituţia), trebuie citite şi interpretate în conformitate cu art. 20 din Constituţie, potrivit căruia: <<(1) Dispoziţiile constituţionale privind drepturile şi libertăţile cetăţenilor vor fi interpretate şi aplicate în concordanţă cu Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, cu pactele şi cu celelalte tratate la care România este parte. (2) Dacă există neconcordanţe între pactele şi tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, şi legile interne, au prioritate reglementările internaţionale.>>"

În acest sens sunt invocate următoarele reglementări din pactele şi tratatele internaţionale:

- Art. 21 alin. 1 şi 2 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului: "1. Orice persoană are dreptul să participe la conducerea treburilor publice ale ţării sale, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanţi liber aleşi.

2. Orice persoană are dreptul de acces, în condiţii de egalitate, la funcţiile publice ale ţării sale.";

- Art. 2 şi art. 5 pct. 2 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice:

"Articolul 2

1. Statele părţi la prezentul Pact se angajează să respecte şi să garanteze tuturor indivizilor care se găsesc pe teritoriul lor şi ţin de competenţa lor drepturile recunoscute în prezentul Pact, fără

nici o discriminare, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine naţională sau socială, avere, naştere sau întemeiată pe orice altă împrejurare.

2. Statele părţi la prezentul Pact se angajează să garanteze că drepturile enunţate în el vor fi exercitate fără nici o discriminare întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine naţională sau socială, avere, naştere sau orice altă împrejurare.";

"Articolul 5

2. Nu se poate admite nici o restricţie sau derogare de la drepturile fundamentale ale omului recunoscute sau în vigoare în orice stat parte la prezentul pact în aplicarea legilor, convenţiilor, regulamentelor sau cutumelor, sub pretextul că prezentul Pact nu recunoaşte aceste drepturi sau le recunoaşte într-o măsură mai mică.";

- Art. 5 pct. 2 din Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale: "Nu se poate admite nici o restricţie sau derogare de la drepturile fundamentale ale omului recunoscute sau în vigoare în orice ţară în virtutea unor legi, convenţii, regulamente sau cutume, sub pretextul că prezentul Pact nu recunoaşte aceste drepturi sau le recunoaşte într-o măsură mai mică.";

- Art. 3 din Statutul Consiliului Europei, ratificat de România prin Legea nr. 64/1993: "Fiecare membru al Consiliului Europei trebuie să accepte principiile statului de drept şi principiul în virtutea căruia fiecare persoană aflată sub jurisdicţia sa trebuie să se bucure de drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului.

Fiecare membru se angajează să colaboreze, în mod sincer şi efectiv, la realizarea scopului consiliului conform definiţiei acestuia din cap. I.";

- Pct. 12 şi 13 din Documentul final al Reuniunii de la Viena şi pct. 5.7, 5.9, 6 şi 7.5 din Documentul Reuniunii de la Copenhaga al Conferinţei asupra dimensiunii umane a C.S.C.E., texte al căror conţinut nu este publicat în traduceri oficiale.

Din analiza argumentelor formulate în susţinerea excepţiei Curtea reţine că, recunoscând concordanţa deplină a dispoziţiilor art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, cu modificările şi completările ulterioare, cu prevederile constituţionale ale art. 16 alin. (3), autorul acesteia solicită exercitarea unui control de constituţionalitate întemeiat pe art. 20 din Constituţie, relativ la preeminenţa reglementărilor internaţionale referitoare la drepturile omului, în caz de conflict cu dreptul intern şi "să se considere modificat implicit conţinutul dispoziţiei constituţionale din art. 16 alin. (3)".

Examinând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, Curtea Constituţională constată că aceasta este neîntemeiată şi, în consecinţă, urmează să fie respinsă.

O primă critică a dispoziţiilor art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992, cu modificările şi completările ulterioare, constă în aceea că acestea sunt neconstituţionale, deoarece prevăd că "numai persoanele care au exclusiv cetăţenia română şi domiciliul în ţară pot candida la alegerile legislative", deşi ele sunt "o simplă repetare" a prevederilor art. 16 alin. (3) din Constituţie.

Sub acest aspect Curtea Constituţională s-a pronunţat prin Decizia nr. 226 din 3 iulie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 605 din 26 septembrie 2001, într-o cauză în care se invoca neconstituţionalitatea dispoziţiilor art. 6 lit. a) din Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcţionarilor publici, cu modificările şi completările ulterioare, dispoziţii care, ca şi în speţă, se regăsesc în prevederile art. 16 alin. (3) din Constituţie. Cu acel prilej Curtea a statuat că prevederile constituţionale ale art. 16 alin. (3) "[...] urmează a fi interpretate în corelaţie cu cele cuprinse în art. 50 din Constituţie, potrivit cu care <<(1) Fidelitatea faţă de ţară este sacră. (2) Cetăţenii cărora le sunt încredinţate funcţii publice, precum şi militarii, răspund de îndeplinirea cu credinţă a obligaţiilor ce le revin [...]>>. În această lumină, fidelitatea faţă de ţară apare ca o obligaţie esenţială ce rezultă din raportul de cetăţenie, raport definitoriu în condiţionarea de către

legiuitor a accesului la anumite funcţii sau demnităţi publice". Prin aceeaşi decizie s-a reţinut că "accesul persoanei la o funcţie sau demnitate publică, în raport cu o asemenea condiţie, se regăseşte şi în norme şi prevederi din documente internaţionale", arătându-se, de exemplu, că art. 21 alin. (2) din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, invocat ca fiind încălcat şi în prezenta cauză, "statuează că <<Orice persoană are dreptul de acces, în condiţii de egalitate, la funcţiile publice ale ţării sale>>". Tot în legătură cu invocarea încălcării art. 21 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, în decizia menţionată Curtea a observat "că reglementarea are în vedere accesul la funcţii publice eligibile, câtă vreme sunt evocate, ca valori supreme apărate, exprimarea voinţei populare prin alegeri nefalsificate, voinţa poporului constituind baza puterii de stat, iar alegerile întemeindu-se pe proceduri care să asigure libertatea votului".

Totodată, prin Decizia Curţii Constituţionale nr. 226 din 3 iulie 2001 s-a constatat că unele dispoziţii din reglementările internaţionale nu se opun unor circumstanţieri şi chiar unor restricţii în exercitarea libertăţilor. Astfel, s-a reţinut că, în virtutea prevederilor art. 19 pct. 3 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, "exercitarea libertăţilor poate fi supusă anumitor limitări, ce trebuie însă stabilite în mod expres prin lege şi care sunt necesare, printre altele, apărării securităţii naţionale sau ordinii publice". De asemenea, s-a reţinut că art. 2 alin. 2 din acelaşi pact precizează ca drepturile să fie "exercitate fără restricţii nerezonabile, ceea ce implică posibilitatea existenţei unor condiţionări în exerciţiul acestor drepturi. În aceste condiţii, interdicţia oricărei discriminări nu mai apare ca fiind nelimitată, pretându-se, în cazul reglementării ei prin lege, la o firească cercetare a condiţiei de rezonabilitate". S-a mai reţinut că "pct. 5.9 şi pct. 7.5 din Documentul Reuniunii de la Copenhaga din 1990, care interzic orice discriminare în exercitarea drepturilor cetăţenilor, inclusiv cele de a solicita funcţii politice sau publice", precum şi textele menţionate din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice "nu îşi găsesc aplicaţie".

Cele statuate de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 226 din 3 iulie 2001 îşi menţin valabilitatea şi în prezenta cauză, deoarece nu au intervenit elemente noi care să justifice modificarea acestei jurisprudenţe, astfel încât criticile potrivit cărora art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992, cu modificările şi completările ulterioare, contravine art. 21 alin. 2 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, precum şi pct. 5.9 şi 7.5 din Documentul Reuniunii de la Copenhaga din 1990, prin raportare la art. 20 din Constituţie, urmează să fie respinse.

Prin decizia menţionată Curtea Constituţională a mai reţinut că, în considerarea reglementărilor internaţionale evocate, "dispoziţiile legale criticate trebuie raportate la limitele exerciţiului unor drepturi, prevăzute în art. 49 al Constituţiei". Aşa fiind, şi în prezentul dosar, examinând dispoziţiile art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992, cu modificările şi completările ulterioare, prin raportare la prevederile art. 49 din Constituţie, referitoare la "Restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi", Curtea constată că aceste cerinţe constituţionale sunt întrunite, întrucât condiţionarea impusă de textul de lege criticat este dictată, ca şi în cauza anterioară, de "considerente privind apărarea siguranţei naţionale, cu respectarea unei condiţii de rezonabilitate" care, în speţă, este îndeplinită.

În plus, în acest dosar s-a mai invocat şi încălcarea următoarelor dispoziţii: art. 2 şi art. 5 pct. 2 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, dispoziţii în conformitate cu care statele părţi ale acestui pact se angajează să respecte şi să garanteze tuturor indivizilor care se găsesc pe teritoriul lor drepturile recunoscute de pact (art. 2), precum şi inadmisibilitatea vreunei restricţii sau derogări de la drepturile fundamentale ale omului recunoscute sau în vigoare în statele părţi la pact, sub pretextul că pactul nu recunoaşte sau recunoaşte într-o măsură mai mică aceste drepturi (art. 5 pct. 2); art. 5 pct. 2 din Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale, al cărui conţinut este identic cu cel redat anterior; art. 3 din

Statutul Consiliului Europei, la care România a aderat prin Legea nr. 64/1993, articol potrivit căruia statele membre ale Consiliului Europei trebuie să accepte principiile statului de drept şi principiul în virtutea căruia fiecare persoană aflată sub jurisdicţia lor trebuie să se bucure de drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului; pct. 5.7 şi 6 din Documentul Reuniunii de la Copenhaga al Conferinţei asupra dimensiunii umane a C.S.C.E. şi pct. 12 şi 13 din Documentul final al Reuniunii de la Viena, texte care interzic orice discriminare în exercitarea drepturilor cetăţenilor, inclusiv a celor de a solicita funcţii politice sau publice.

Examinând susţinerile referitoare la încălcarea dispoziţiilor menţionate din pactele privitoare la drepturile omului şi din Statutul Consiliului Europei, Curtea constată că acele dispoziţii din documentele internaţionale nu se referă la exercitarea dreptului de a fi ales de către persoanele care au dublă cetăţenie şi, în consecinţă, nu sunt incidente în cauză. Documentul final al Reuniunii de la Viena şi Documentul Reuniunii de la Copenhaga, invocate, de asemenea, ca fiind încălcate, sunt documente politice care nu se ratifică de către România şi ca atare nu sunt relevante sub aspectul controlului de neconstituţionalitate.

Autorul excepţiei mai susţine că prin ratificarea de către România a Declaraţiei Universale a Drepturilor Omului, precum şi a celor două pacte, şi anume Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale şi Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, art. 16 alin. (3) din Constituţie, care a fost adoptat "anterior" ratificării acestor documente internaţionale, a fost modificat "explicit, prin procedura prevăzută de art. 146 şi următoarele din Constituţie, dar şi (în subsidiar) implicit, prin mecanismul instituit de art. 11 şi art. 20 din Constituţie, norme juridice care au cel puţin forţa juridică a art. 146 sau art. 16 alin. (3) din Constituţie".

Examinând aceste critici, Curtea constată că Declaraţia Universală a Drepturilor Omului reprezintă un document al Organizaţiei Naţiunilor Unite, respectiv al Adunării Generale, adoptat la 10 decembrie 1948 şi care nu este supus ratificării statelor. În România acestui document i s-a conferit forţă juridică prin înscrierea sa în art. 20 alin. (1) din Constituţia României.

În ceea ce priveşte cele două pacte, acestea au fost ratificate de România prin Decretul nr. 212 din 31 decembrie 1974, publicat în Buletinul Oficial, nr. 146 din 20 noiembrie 1974. Aşa fiind, Curtea observă că ratificarea pactelor este anterioară Constituţiei şi ca atare nu a existat o modificare a textelor constituţionale şi legale în virtutea succesiunii în timp a legilor.

De altfel, modificarea Constituţiei României nu se poate realiza decât la iniţiativa, cu procedura şi în limitele prevăzute de aceasta în art. 146 - 148 din titlul VI "Revizuirea Constituţiei", astfel că ratificarea de către România a unui tratat internaţional, anterioară sau posterioară intrării în vigoare a Constituţiei, are relevanţă doar pe planul interpretării textelor interne privitoare la drepturile omului.

Cu privire la acest aspect, prin Decizia nr. 226 din 3 iulie 2001 s-a arătat că o asemenea susţinere ar îndreptăţi Curtea să constate existenţa unei cauze de inadmisibilitate a excepţiei de neconstituţionalitate, în temeiul faptului că în realitate "se solicită Curţii ca, pe cale de interpretare, să declare un text din Constituţie ca fiind în afara cadrului convenţional internaţional privind drepturile omului. Într-o atare situaţie, în condiţiile în care Curtea ar admite excepţia, ar proceda ea însăşi la revizuirea Constituţiei. Curtea şi-ar extinde, astfel, limitele propriei sale competenţe".

Faţă de cele arătate excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, cu modificările şi completările ulterioare, urmează să fie respinsă pe fond.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 144 lit. c) şi al art. 145 alin. (2) din Constituţie, precum şi al art. 1, al art. 2, al art. 13 alin. (1) lit. A.c), al art. 23 şi al art. 25 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, cu modificările şi completările ulterioare, excepţie ridicată de Dinu Zamfirescu în Dosarul nr. 3.311/2001 al Judecătoriei Sectorului 1, municipiul Bucureşti.

Definitivă şi obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 19 decembrie 2001.

DECIZIE nr. 70 din 5 martie 2002
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, cu modificările şi completările ulterioare[36]

Pe rol se află pronunţarea asupra excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, cu modificările şi completările ulterioare, excepţie ridicată de Elod Kincses în Dosarul nr. 5.569/2001 al Judecătoriei Sectorului 5 Bucureşti.

Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din data de 26 februarie 2002, în prezenţa părţilor şi a reprezentantului Ministerului Public, şi au fost consemnate în încheierea din aceeaşi dată, când Curtea a amânat pronunţarea, în vederea depunerii de concluzii scrise de către autorul excepţiei, pentru data de 5 martie 2002.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 13 septembrie 2001, pronunţată în Dosarul nr. 5.569/2001, Judecătoria Sectorului 5 Bucureşti a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, cu modificările şi completările ulterioare. Excepţia a fost invocată de Elod Kincses, reclamant în cadrul unui litigiu civil privind plata de daune morale pentru prejudiciul cauzat acestuia de către statul român.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia arată că dispoziţiile art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992, cu modificările şi completările ulterioare, care prevăd pentru candidaţii la alegerile parlamentare condiţia de a avea numai cetăţenia română şi domiciliul în ţară, sunt neconstituţionale faţă de prevederile art. 16 alin. (3) din Constituţie. Textul constituţional impune această condiţie numai pentru persoanele care ocupă deja funcţii sau demnităţi publice, iar nu şi pentru candidaţi, aceştia având posibilitatea, până la data validării mandatului, de a renunţa la cetăţenia străină. Chiar dacă s-ar accepta că prevederile art. 35 din Constituţie extind cerinţa cetăţeniei române exclusive şi pentru candidaţii la alegerile parlamentare, autorul excepţiei apreciază că dispoziţiile legale criticate, restrângând dreptul fundamental de a fi ales, încalcă prevederile constituţionale ale art. 20 şi, implicit, numeroase acte internaţionale. Se invocă în acest sens prevederile art. 21 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, ale art. 2 pct. 1 şi 2 şi ale art. 5 pct. 2 din Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale, ale art. 5 pct. 2 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, prevederile art. 3 alin. 1 din Statutul Consiliului Europei, ale pct. 12 şi ale pct. 13.1 şi 13.7 din Documentul final al Reuniunii de la Viena, precum şi ale pct. 5.7 şi 5.9, ale pct. 6 tezele 1 şi 2 şi ale pct. 7.5 din Documentul Reuniunii de la Copenhaga a Conferinţei asupra dimensiunii umane a C.S.C.E. Autorul excepţiei afirmă că prin aceste dispoziţii, ulterioare adoptării Constituţiei, prevederile art. 16 alin. (3) din Constituţie au fost implicit modificate, în sensul eliminării interdicţiei pentru persoanele cu dublă cetăţenie de a candida şi de a ocupa funcţii sau demnităţi publice. Această modificare implicită a Constituţiei constituie o altă posibilitate, pe lângă modificarea expresă reglementată prin prevederile art. 146 şi următoarele din Legea fundamentală.

[36] Publicată în Monitorul Oficial nr. 234 din 8 aprilie 2002.

De asemenea, se invocă, pe de o parte, reglementările constituţionale ale altor state, care nu interzic sau chiar prevăd expres posibilitatea de a candida pentru persoanele cu dublă cetăţenie, iar pe de altă parte, practica autorităţilor române care, în unele cazuri, au permis candidatura şi chiar ocuparea unor funcţii sau demnităţi publice de către persoane cu dublă cetăţenie.

În timpul şedinţei de judecată, precum şi în concluziile scrise, depuse la dosarul Curţii Constituţionale, autorul excepţiei a reluat, în esenţă, motivele de neconstituţionalitate invocate în faţa instanţei de judecată, invocând în plus prevederile art. 2 pct. 1 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului şi ale art. 2 pct. 1 şi art. 25 lit. c) din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice. De asemenea, a mai arătat că Documentul Reuniunii de la Copenhaga a Conferinţei asupra dimensiunii umane a C.S.C.E. nu este numai un document politic, ci şi unul juridic, fiind inclus în tratatele bilaterale încheiate de România cu Republica Federală Germania, Ungaria şi Ucraina. Admiţând că Declaraţia Universală a Drepturilor Omului a fost adoptată anterior Constituţiei, iar cele două pacte invocate au fost, de asemenea, ratificate de România înainte de adoptarea Constituţiei din 1991, autorul excepţiei a considerat că ar fi inadmisibil ca printr-o constituţie democratică să se restrângă drepturi recunoscute prin acte normative adoptate în timpul unui regim totalitar.

Judecătoria Sectorului 5 Bucureşti, exprimându-şi opinia, consideră că excepţia de neconstituţionalitate, deşi admisibilă, este neîntemeiată, fără însă a motiva această susţinere.

Potrivit dispoziţiilor art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

Guvernul, în punctul său de vedere, consideră că excepţia de neconstituţionalitate este nefondată. În primul rând se apreciază că ocuparea unei funcţii sau demnităţi publice de către o persoană cu dublă cetăţenie nu contravine prevederilor constituţionale ale art. 16 alin. (3), acestea fiind justificate de natura şi importanţa acestor funcţii sau demnităţi. De asemenea, sunt invocate prevederile art. 50 din Constituţie privind fidelitatea faţă de ţară, în cazul persoanelor cu dublă cetăţenie care ar ocupa funcţii sau demnităţi publice, cumulul de fidelităţi nefiind posibil. În ceea ce priveşte argumentul privind posibilitatea renunţării la cetăţenia străină până la data validării mandatului, se apreciază că acesta "nu poate fi luat în considerare, o asemenea situaţie nefiind prevăzută în Constituţie sau de un alt act normativ".

În al doilea rând se consideră că dispoziţiile legale criticate nu contravin prevederilor din actele normative internaţionale invocate de autorul excepţiei. Prevederile art. 21 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului nu sunt încălcate, întrucât prin cuvintele "ale ţării sale" se exprimă "fidelitatea sacră faţă de ţară, care nu poate fi exercitată în cumul cu o altă fidelitate, faţă de o altă ţară". Sunt invocate şi dispoziţiile art. 29 pct. 2 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, precum şi ale art. 19 pct. 3 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, care reglementează limitarea exerciţiului unor drepturi în anumite împrejurări ce ţin de apărarea ordinii publice şi a securităţii naţionale.

Cu privire la susţinerea autorului excepţiei privind modificarea implicită a prevederilor art. 16 alin. (3) din Constituţie, se consideră că aceasta este inadmisibilă, întrucât se solicită Curţii Constituţionale să declare o dispoziţie din Constituţie ca fiind contrară actelor internaţionale privind drepturile omului. În sprijinul argumentelor sale Guvernul invocă şi Decizia Curţii Constituţionale nr. 226/2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 605 din 26 septembrie 2001. Pentru toate aceste argumente se solicită respingerea excepţiei de neconstituţionalitate ca neîntemeiată.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere exprimat de Guvern, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile părţilor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992, republicată, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 144 lit. c) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (1), ale art. 2, 3, 12, şi 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 164 din 16 iulie 1992, cu modificările şi completările ulterioare, dispoziţii având următorul cuprins: "Nu pot candida persoanele care, la data depunerii candidaturii, nu îndeplinesc condiţiile prevăzute de art. 35 din Constituţie pentru a fi alese."

Dispoziţiile constituţionale invocate de autorul excepţiei în susţinerea acesteia sunt următoarele:

- art. 11 alin. (1): "Statul român se obligă să îndeplinească întocmai şi cu bună-credinţă obligaţiile ce-i revin din tratatele la care este parte.";
- art. 16 alin. (3): "Funcţiile şi demnităţile publice, civile sau militare, pot fi ocupate de persoanele care au numai cetăţenia română şi domiciliul în ţară.";
- art. 20: "(1) Dispoziţiile constituţionale privind drepturile şi libertăţile cetăţenilor vor fi interpretate şi aplicate în concordanţă cu Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, cu pactele şi cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanţe între pactele şi tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, şi legile interne, au prioritate reglementările internaţionale."

În susţinerea excepţiei autorul acesteia a invocat şi următoarele dispoziţii din acte internaţionale:

- art. 2 pct. 1 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului: "Fiecare persoană se poate prevala de toate drepturile şi de toate libertăţile proclamate în prezenta Declaraţie, fără nici un fel de deosebire de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine naţională sau socială, avere, naştere sau orice altă împrejurare.";
- art. 21 pct. 1 şi 2 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului: "1. Orice persoană are dreptul să participe la conducerea treburilor publice ale ţării sale, fie direct, fie prin reprezentanţi liber aleşi.

2. Orice persoană are dreptul de acces, în condiţii de egalitate, la funcţiile publice ale ţării sale.";
- art. 2 pct. 1 şi 2 din Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale: "1. Fiecare stat parte la prezentul Pact se angajează să acţioneze, atât prin propriul său efort, cât şi prin asistenţă şi cooperare internaţională, în special pe plan economic şi tehnic, folosind la maximum resursele sale disponibile pentru ca exercitarea deplină a drepturilor recunoscute în prezentul pact să fie asigurată progresiv prin toate mijloacele adecvate, inclusiv prin adoptarea de măsuri legislative.

2. Statele părţi la prezentul Pact se angajează să garanteze că drepturile enunţate în el vor fi exercitate fără nici o discriminare întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine naţională sau socială, avere, naştere sau pe orice altă împrejurare.";

- art. 5 pct. 2 din Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale: "Nu se poate admite nici o restricţie sau derogare de la drepturile fundamentale ale omului, recunoscute sau în vigoare în orice ţară în virtutea unor legi, convenţii, regulamente sau cutume, sub pretextul că prezentul Pact nu recunoaşte aceste drepturi sau le recunoaşte într-o măsură mai mică.";

- art. 2 pct. 1 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice: "Statele părţi la prezentul Pact se angajează să respecte şi să garanteze tuturor indivizilor care se găsesc pe teritoriul lor şi ţin de competenţa lor drepturile recunoscute în prezentul Pact, fără nici o deosebire, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine naţională sau socială, avere, naştere sau întemeiată pe orice altă împrejurare.";

- art. 5 pct. 2 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice: "Nu se poate admite nici o restricţie sau derogare de la drepturile fundamentale ale omului, recunoscute sau în vigoare în orice stat parte la prezentul Pact prin aplicarea legilor, convenţiilor, regulamentelor sau cutumelor, sub pretextul că prezentul Pact nu recunoaşte aceste drepturi sau le recunoaşte într-o măsură mai mică.";

- art. 25 lit. c) din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice: "Orice cetăţean are dreptul şi posibilitatea, fără nici una din discriminările la care se referă art. 2 şi fără restricţii nerezonabile: [...]

c) de a avea acces, în condiţii generale de egalitate, la funcţiile publice din ţara sa.";

- art. 3 alin. 1 din Statutul Consiliului Europei, ratificat de România prin Legea nr. 64/1993: "Fiecare membru al Consiliului Europei trebuie să accepte principiile statului de drept şi principiul în virtutea căruia fiecare persoană aflată sub jurisdicţia sa trebuie să se bucure de drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului.";

- pct. 12, 13.1 şi 13.7 din Documentul final al Reuniunii de la Viena şi pct. 5.7, 5.9, pct. 6 tezele 1 şi 2 şi pct. 7.5 din Documentul Reuniunii de la Copenhaga a Conferinţei asupra dimensiunii umane a C.S.C.E., texte al căror conţinut nu este publicat în traduceri oficiale.

Analizând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, Curtea constată, în primul rând, că prevederile art. 2 pct. 1 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, ale art. 2 pct. 1 şi ale art. 25 lit. c) din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, precum şi argumentul conform căruia Documentul Reuniunii de la Copenhaga este un document juridic, datorită includerii sale în cuprinsul tratatelor bilaterale încheiate de România cu Republica Federală Germania, Republica Ungară şi Ucraina, au fost invocate de către autorul excepţiei pentru prima dată în timpul şedinţei de judecată şi, ulterior, în concluziile scrise. Având în vedere că aceste motive nu sunt unele noi, ci reprezintă o dezvoltare a celor invocate în faţa instanţei de judecată, Curtea urmează să analizeze şi aceste susţineri ale autorului excepţiei.

Pe fond, autorul excepţiei de neconstituţionalitate invocă, pe de o parte, neconstituţionalitatea dispoziţiilor art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992 faţă de prevederile art. 16 alin. (3) din Constituţie, pe motivul că textul constituţional prevede condiţia cetăţeniei române exclusive pentru persoanele care ocupă funcţii sau demnităţi publice, în timp ce dispoziţiile legale extind această cerinţă şi pentru candidaţi, iar pe de altă parte, contrarietatea dintre dispoziţiile criticate şi art. 20 din Constituţie, raportat la anumite prevederi din actele internaţionale, pe motivul că acestea din urmă nu interzic persoanelor cu dublă cetăţenie să ocupe funcţii sau demnităţi publice.

I. În ceea ce priveşte primul motiv de neconstituţionalitate, Curtea constată că este neîntemeiat. Potrivit prevederilor art. 35 alin. (1) din Constituţie, "Au dreptul de a fi aleşi cetăţenii cu drept de vot care îndeplinesc condiţiile prevăzute în articolul 16 alineatul (3), dacă nu le este interzisă asocierea în partide politice, potrivit articolului 37 alineatul (3)". Din

formularea acestui text constituţional rezultă că aceste condiţii, ce privesc cetăţenia română exclusivă şi domiciliul în ţară, sunt condiţii de eligibilitate a unei persoane într-o anumită funcţie sau demnitate publică, iar nu condiţii de compatibilitate. În cadrul procedurii electorale verificarea respectării acestor condiţii se face la momentul depunerii candidaturilor. Declaraţia de acceptare a candidaturii reprezintă manifestarea de voinţă a persoanei de a-şi exercita dreptul de a fi ales şi, de aceea, la acest moment trebuie verificată îndeplinirea acestor condiţii. De asemenea, este necesară o perioadă până la data alegerilor şi pentru a da posibilitatea instanţelor de a se pronunţa asupra contestaţiilor privind candidaţii care se consideră că nu îndeplinesc condiţiile constituţionale şi legale pentru a fi aleşi. De altfel, când legiuitorul constituant a dorit să stabilească o altă dată la care să fie îndeplinite anumite condiţii, a prevăzut prin alin. (2) al art. 35 ca data alegerilor să fie momentul când trebuie îndeplinită condiţia de vârstă din partea unei persoane pentru a putea fi aleasă.

II. În ceea ce priveşte cea de-a doua categorie de susţineri ale autorului excepţiei de neconstituţionalitate, Curtea reţine că prin Decizia nr. 226 din 3 iulie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 605 din 26 septembrie 2001, a respins excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 6 lit. a) din Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcţionarilor publici, cu modificările şi completările ulterioare, excepţie întemeiată, în esenţă, pe aceleaşi argumente, iar prin Decizia nr. 350 din 19 decembrie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 117 din 13 februarie 2002, s-a pronunţat asupra unei excepţii de neconstituţionalitate privind chiar dispoziţiile art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992, cu modificările şi completările ulterioare, respingând-o.

În considerentele deciziilor menţionate Curtea a reţinut că Declaraţia Universală a Drepturilor Omului şi Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice reglementează drepturile electorale, ţinând seama de apartenenţa persoanei la un anumit stat. Astfel Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, atunci când are în vedere accesul unei persoane la funcţiile publice, la art. 21 pct. 2, stabileşte că este vorba de funcţiile publice "ale ţării sale". La fel Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice la art. 25 lit. c) prevede că este vorba de dreptul persoanei "de a avea acces [...] la funcţiile publice din ţara sa". Pe de altă parte, deşi art. 2 pct. 1 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului stabileşte că exerciţiul drepturilor este apărat împotriva oricărei discriminări, totuşi art. 29 pct. 2 prevede că, "În exerciţiul drepturilor şi libertăţilor sale, fiecare persoană este supusă numai îngrădirilor stabilite de lege, în scopul exclusiv al asigurării recunoaşterii şi respectului drepturilor şi libertăţilor celorlalţi, precum şi în vederea satisfacerii cerinţelor juste ale moralei, ordinii publice şi bunăstării generale într-o societate democratică". De asemenea, Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice la art. 19 pct. 3 stabileşte că exerciţiul drepturilor şi libertăţilor poate fi supus unor limitări stabilite prin lege, care sunt necesare apărării securităţii naţionale şi ordinii publice. Mai mult, prevederile art. 25 din acelaşi pact, referindu-se în mod expres la dreptul de a alege şi de a fi ales, precizează că aceste drepturi trebuie să fie exercitate "fără restricţii nerezonabile", fapt ce implică posibilitatea unor restricţii privind exercitarea acestor drepturi.

Rezultă de aici că, pe de o parte, fiecare cetăţean are dreptul de a fi ales în organele de conducere ale ţării sale, iar, pe de altă parte, acest drept poate fi supus anumitor restricţii rezonabile. Legiuitorul român, având în vedere aceste prevederi, a stabilit, ca o astfel de restricţie, că doar persoanele care deţin numai cetăţenia română şi domiciliul în ţară pot ocupa funcţii sau demnităţi publice. Prin aceleaşi decizii Curtea a mai constatat că dispoziţiile art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992 dau astfel expresie principiului constituţional al fidelităţii faţă de ţară, consacrat la art. 50 din Constituţie, fidelitate ce nu poate fi asigurată în cazul persoanelor cu

dublă cetăţenie, fiind, de asemenea, justificate de prevederile art. 49 alin. (1) din Constituţie privind apărarea siguranţei naţionale.

În ceea ce priveşte susţinerea autorului excepţiei că prevederile art. 16 alin. (3) din Constituţie ar fi fost modificate implicit prin ratificarea Declaraţiei Universale a Drepturilor Omului, a Pactului internaţional cu privire la drepturile civile şi politice şi a Pactului internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale, Curtea a constatat că este neîntemeiată. Declaraţia Universală a Drepturilor Omului a fost adoptată la data de 10 decembrie 1948, conferindu-i-se forţă juridică prin prevederile art. 20 alin. (1) din Constituţie, iar cele două pacte au fost ratificate de România la 31 octombrie 1974 prin Decretul nr. 212, publicat în Buletinul Oficial, Partea I, nr. 146 din 20 noiembrie 1974, în consecinţă neputându-se susţine că aceste acte internaţionale au fost ratificate ulterior adoptării Constituţiei, modificând prevederile acesteia. Având în vedere că nu au intervenit elemente noi de natură să determine reconsiderarea jurisprudenţei Curţii, considerentele şi soluţiile pronunţate în deciziile menţionate sunt pe deplin valabile şi în prezenta cauză.

În ceea ce priveşte susţinerea ulterioară a autorului excepţiei, conform căreia ar fi inadmisibil ca prin adoptarea Constituţiei să se restrângă exerciţiul unor drepturi garantate anterior prin acte internaţionale, şi aceasta este neîntemeiată, întrucât, după cum s-a arătat mai sus, actele internaţionale invocate nu recunosc dreptul de a fi ales în mod absolut, permiţând anumite restricţii.

În altă ordine de idei Curtea reţine că susţinerea potrivit căreia un act normativ internaţional ar putea modifica implicit prevederile constituţionale este neîntemeiată. Modificarea prevederilor constituţionale se realizează doar prin procedura revizuirii Constituţiei, reglementată de dispoziţiile art. 146 şi următoarele. Prevederile art. 20 alin. (1) din Constituţie stabilesc o modalitate de interpretare a dispoziţiilor constituţionale privind drepturile şi libertăţile cetăţenilor în acord cu actele internaţionale, iar nu preeminenţa dreptului internaţional asupra prevederilor constituţionale, în cazul contrarietăţii acestora. Pe de altă parte referirea din art. 20 alin. (2) la "legile interne" trebuie înţeleasă ca excluzând Constituţia. Aceasta deoarece tratatele internaţionale sunt ratificate prin legi organice sau ordinare, în funcţie de obiectul acestora, legile de ratificare a tratatelor internaţionale prevalând asupra celorlalte legi interne de aceeaşi natură. Ar fi inadmisibil ca o lege de ratificare a unui tratat, adoptată în conformitate cu regulile procedurale privind adoptarea legilor ordinare sau organice, să prevaleze asupra Constituţiei, supremaţia acesteia în cadrul sistemului juridic naţional fiind asigurată prin prevederile art. 51. De asemenea, pentru revizuirea Constituţiei se prevede o procedură specială, menită să asigure o mai mare stabilitate normelor constituţionale şi o mai mare siguranţă în sistemul legislativ al ţării.

În final Curtea constată că Documentul final al Reuniunii de la Viena şi Documentul Reuniunii de la Copenhaga a Conferinţei asupra dimensiunii umane a C.S.C.E. nu sunt acte internaţionale ratificate de România şi deci nu pot fi luate în considerare în examinarea excepţiei de neconstituţionalitate. Chiar dacă în Tratatul dintre România şi Republica Federală Germania privind cooperarea prietenească şi parteneriatul în Europa, ratificat prin Legea nr. 95/1992, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 237 din 24 septembrie 1992, în Tratatul de înţelegere, cooperare şi bună vecinătate dintre România şi Republica Ungară, ratificat prin Legea nr. 113/1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 250 din 16 octombrie 1996, şi în Tratatul cu privire la relaţiile de bună vecinătate şi cooperare dintre România şi Ucraina, ratificat prin Legea nr. 129/1997, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 157 din 16 iulie 1997, se fac referiri la Documentul Reuniunii de la Copenhaga, acest lucru nu conferă acestui din urmă act un alt caracter. Documentul rămâne, în

individualitatea sa, unul politic, la care statele semnatare fac trimitere pentru a-şi reafirma voinţa politică ce a dus la semnarea lui. Aşa fiind, şi această susţinere urmează să fie respinsă.

Nici invocarea Pactului internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale nu este relevantă, întrucât dreptul de a fi ales nu intră în obiectul de reglementare al pactului. În ceea ce priveşte textul art. 3 alin. 1 din Statutul Consiliului Europei, acesta nu se referă la exercitarea dreptului de a fi ales de către persoanele cu dublă cetăţenie, şi ca atare dispoziţiile legale criticate nu contravin acestuia.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 144 lit. c) şi al art. 145 alin. (2) din Constituţie, precum şi al art. 13 alin. (1) lit. A.c), al art. 23 şi al art. 25 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 34 alin. (1) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, cu modificările şi completările ulterioare, excepţie ridicată de Elod Kincses în Dosarul nr. 5.569/2001 al Judecătoriei Sectorului 5 Bucureşti.

Definitivă şi obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 5 martie 2002.

2.2. DECIZII PRIVIND LEGEA PENTRU ALEGEREA CAMEREI DEPUTAŢILOR ŞI A SENATULUI NR. 373/2004

DECIZIA nr. 339 din 17 septembrie 2004
asupra sesizării de neconstituţionalitate a prevederilor art. 5 alin. (7) din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului[37]

Cu Adresa nr. 51/666 din 9 septembrie 2004 secretarul general al Camerei Deputaţilor a transmis Curţii Constituţionale sesizarea privind declanşarea controlului de constituţionalitate asupra dispoziţiilor art. 5 alin. (7) din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, adoptată de Parlamentul României, cu respectarea prevederilor art. 75 şi ale art. 76 alin. (1) din Constituţie, republicată. Sesizarea a fost formulată, în temeiul art. 146 lit. a) din Constituţie, republicată, şi al art. 15 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată, de către un număr de 51 de deputaţi, şi anume: Paula Maria Ivănescu, Ioan Onisei, Ştefan Marian Popescu-Bejat, Romeo Marius Raicu, Gheorghe Albu, Victor Babiuc, Gheorghe Barbu, Radu Mircea Berceanu, Iulian-Gabriel Bîrsan, Anca Daniela Boagiu, Daniel Marius Bogdan, Vasile Bran, Costică Canacheu, Ion Cîrstoiu, Teodor Cladovan, Valentin Adrian Iliescu, Victor Sorin Lepşa, Mircea Man, Alexandru Mocanu, Ion Mogoş, Nicolae Nan, Vasile Nistor, Ioan Oltean, Mihai Stănişoară, Teodor Crăciun Tuducan, Marin Anton, George Crin Laurenţiu Antonescu, Constantin-Gheorghe Avramescu, Viorel-Gheorghe Coifan, Vasile Dănilă, Liviu Iuliu Dragoş, Valeriu Gheorghe, Titu Nicolae Gheorghiof, Puiu Haşotti, Anton Ionescu, Ion Luchian, Cătălin Micula, Vlad-Octavian Moisescu, Monica Octavia Muscă, Gheorghe-Eugen Nicolăescu, Napoleon Pop, Cornel Popa, Călin Constantin Anton Popescu-Tăriceanu, Vasile Predică, Dan Radu Ruşanu, Nini Săpunaru, Adrian Emanuil Semcu, Dan Coriolan Simedru, Cornel Ştirbeţ, Radu Stroe şi Sergiu Mihail Tofan.

Din examinarea listelor membrilor grupurilor parlamentare ale Partidului Democrat şi ale Partidului Naţional Liberal, pe care figurează un număr de 54 de deputaţi, rezultă că acestea nu sunt semnate de domnii Adrian Gurzău şi Alexandru Pereş (poziţiile 16 şi 25 pe lista Grupului parlamentar al Partidului Democrat) şi de domnul Dorin Grigore Popescu (poziţia 18 pe lista Grupului parlamentar al Partidului Naţional Liberal), astfel că, în realitate, sesizarea este formulată de 51 de deputaţi.

Sesizarea a fost înregistrată la Curtea Constituţională sub nr. 4.590 din 9 septembrie 2004, formând obiectul Dosarului nr. 490A/2004.

Autorii sesizării solicită Curţii Constituţionale să constate că prevederile art. 5 alin. (7) din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului sunt neconstituţionale, întrucât încalcă, "în mod evident şi flagrant, litera şi spiritul Constituţiei, dispoziţiile art. 80 alin. (2) şi ale art. 84 alin. (1) din Legea Supremă". În susţinerea sesizării, autorii acesteia "iau în consideraţie şi art. 37 <<Dreptul de a fi ales>> din Constituţie".

În legătură cu susţinerea că textul de lege criticat ar încălca dispoziţiile constituţionale ale art. 80 alin. (2), autorii sesizării arată că Preşedintele României, "chiar aşa-zis <<independent>> [...] candidat pe lista unui partid politic", nu îşi poate păstra neutralitatea şi echidistanţa necesare exercitării misiunii de mediere între puterile statului, precum şi între stat şi societate, aşa cum stabileşte textul din Constituţie menţionat.

[37]Publicată în: Monitorul Oficial nr. 887 din 29 septembrie 2004.

Cu privire la susţinerea că art. 5 alin. (7) din legea supusă controlului ar contraveni dispoziţiilor art. 84 alin. (1) din Constituţie, republicată, în motivarea sesizării se arată că "prezenţa pe listele unui partid politic a Preşedintelui României, chiar sub eticheta, ce se vrea acoperitoare, de <<independent>>, nu salvează decât, eventual, aparenţele". Conform susţinerilor autorilor sesizării "candidat pe listele unui partid politic, Preşedintele României va fi implicat partinic, va fi identificat cu partidul pe listele căruia candidează, cu doctrina, programul politic şi electoral, cu mesajul şi acţiunea politică-publică a acelui partid, cu acţiunile lui de campanie electorală". Autorii sesizării, coroborând dispoziţiile art. 37 din Constituţie, republicată, privind "dreptul de a fi ales" cu cele ale art. 16 alin. (3) şi ale art. 40 alin. (3) la care acestea fac trimitere, precum şi cu cele ale art. 84 alin. (1), consideră că "rezultă, cu claritate, faptul că, întrucât Preşedintele României nu se poate asocia, în timpul mandatului, într-un partid politic, lui îi este restrâns - în virtutea acestei funcţii - dreptul de a fi ales pe lista unui partid politic".

În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 643 din 16 iulie 2004, sesizarea a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a prezenta punctele lor de vedere cu privire la obiecţia de neconstituţionalitate.

Preşedintele Senatului consideră că sesizarea formulată este neîntemeiată, deoarece textele constituţionale invocate ca fiind încălcate "fie nu au legătură cu materia, fie sunt interpretate eronat". Se susţine, totodată, că din dispoziţiile art. 84 alin. (1) din Constituţie, republicată, care stabilesc că, în timpul mandatului, Preşedintele României nu poate fi membru al unui partid politic, nu rezultă că acesta nu poate candida ca independent pe listele unui partid politic, unei alianţe politice sau alianţe electorale pentru obţinerea unui mandat de deputat sau senator. În continuare, se arată că "faptul că Preşedintele candidează pe listele unui partid politic are doar semnificaţia însuşirii doctrinei acelui partid sau alianţe politice, fără a fi membru al acestuia, beneficiind, ca toţi cetăţenii României, de drepturile prevăzute de art. 29 şi art. 37 din Constituţie", republicată. Potrivit punctului de vedere prezentat, din coroborarea textelor "se observă cu uşurinţă că Preşedintele României în funcţie nu este inclus în sfera celor care nu pot candida, respectiv nu există nici o prevedere expresă în acest sens, aşa cum există prevăzut în art. 40 alin. (3) din Constituţie, republicată, pentru judecătorii Curţii Constituţionale, avocaţii poporului, magistraţii, membrii activi ai armatei, poliţiştii şi alte categorii de funcţionari publici stabilite prin lege organică". În opinia Preşedintelui Senatului, acceptarea tezei autorilor sesizării "ar însemna că Preşedintele României este decăzut din exerciţiul unui drept fundamental prevăzut de Constituţie, şi anume dreptul de a fi ales [...]".

Preşedintele Camerei Deputaţilor consideră că sesizarea de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În acest sens, se arată că art. 5 alin. (7) nu cuprinde "nici o interdicţie sau un impediment ori o altfel de reglementare cu privire la exercitarea funcţiei de mediere între puterile statului, precum şi între stat şi societate, de către Preşedintele României". Pentru ca Preşedintele să vegheze la respectarea Constituţiei şi la buna funcţionare a autorităţilor publice şi, mai ales, să exercite funcţia de mediere între puterile statului, precum şi între stat şi societate, funcţie prevăzută de art. 80 alin. (2) din Constituţie, republicată, se arată de către preşedintele Camerei Deputaţilor că "trebuie să fie neutru din punct de vedere politic". Potrivit punctului de vedere al preşedintelui Camerei Deputaţilor, "înscrierea Preşedintelui pe listele de candidaţi ale unui partid pe durata campaniei electorale, nu ca membru al acelui partid, ci ca independent, îi asigură libertatea necesară pentru a fi echidistant în îndeplinirea funcţiei de mediere, cât şi a celorlalte prerogative". Se consideră, totodată, că "neutralitatea nu trebuie interpretată ca o interdicţie

pentru persoana în cauză de a se exprima politic după expirarea mandatului şi este firesc ca Preşedintele în funcţie să poată fi inclus în perspectivele politice ale ţării". În punctul de vedere prezentat se consideră că un alt mod de interpretare a textelor "ar însemna o abordare rigidă a Constituţiei şi mai ales o suspendare nejustificată a exerciţiului drepturilor electorale pentru un mandat care începe, de fapt, la expirarea mandatului prezidenţial". Se susţine, de asemenea, că "adoptarea unei alte soluţii ar însemna ca dreptul şi justiţia electorală să cedeze în faţa unor oportunităţi politice de moment."

Cât priveşte susţinerile referitoare la încălcarea prevederilor art. 84 alin. (1) din Constituţie, republicată, în punctul de vedere prezentat se arată, în esenţă, că legea electorală nu stabileşte "expressis verbis că persoana înscrisă pe lista de candidaturi a unui partid politic trebuie să fie membru al acelui partid". De asemenea, textul de lege ce face obiectul sesizării "nu cuprinde referiri la asocierea [Preşedintelui României] la un partid politic, ci permite candidatura, ca independent, a Preşedintelui pe lista unui partid", ceea ce "este o chestiune de ordin exclusiv politic, ce priveşte acordul existent între reprezentanţii partidului politic care susţin un candidat independent pe listele partidului respectiv, în detrimentul propriilor membri, pe de o parte, şi candidatul independent, pe de altă parte". Se consideră că este "firesc ca un partid politic să promoveze în Parlament, pe listele sale, personalităţi cunoscute, fără ca acestea să facă parte formal din partidul respectiv". În continuare, se apreciază că "o astfel de candidatură nu poate fi încadrată juridic în categoria incompatibilităţilor". Justificarea dreptului Preşedintelui în funcţie de a participa la scrutinul parlamentar se întemeiază, în concepţia punctului de vedere prezentat, pe aceleaşi raţiuni care justifică candidatura oricărei persoane, concomitent, atât pentru mandatul prezidenţial, cât şi pentru cel de parlamentar. "Depunerea candidaturii ca independent pe listele unui partid politic sau ale unei alianţe politice ori electorale nu se poate confunda cu calitatea de membru de partid", acestea fiind noţiuni distincte, care impun proceduri diferite pentru dobândirea statutului de "candidat independent" sau de "membru de partid". Aşadar, se apreciază că Preşedintele României îşi poate exercita dreptul de a fi ales, "drept garantat de art. 37 din Constituţie, republicată, acesta îndeplinind şi exigenţele statuate la art. 16 alin. (3) din Constituţie", republicată.

În legătură cu susţinerile potrivit cărora art. 5 alin. (7) din lege încalcă dispoziţiile art. 37 din Constituţie, republicată, referitoare la "Dreptul de a fi ales", preşedintele Camerei Deputaţilor consideră că "autorii sesizării fac aceeaşi confuzie între noţiunea de candidat independent pe lista unui partid politic şi cea de membru de partid". Aceasta, deoarece Preşedintele României nu este inclus în prevederile constituţionale ale art. 40 alin. (3) care stabilesc interdicţii privind dreptul de asociere în partide politice judecătorilor Curţii Constituţionale, avocaţilor poporului, magistraţilor, membrilor activi ai armatei, poliţiştilor şi altor categorii de funcţionari publici. Excepţiile fiind de "strictă interpretare", se apreciază că "nu pot fi coroborate prevederile art. 84 alin. (1) cu cele ale art. 37 şi art. 40 alin. (3) din Constituţie, republicată, în vederea constatării neconstituţionalităţii art. 5 alin. (7) din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului [...]". În plus, se mai arată că nici o dispoziţie din Constituţie nu stabileşte conţinutul listelor de candidaţi, astfel că "pe listele de candidaţi poate fi inclusă orice persoană care îndeplineşte condiţiile prevăzute de art. 37 coroborat cu art. 40 alin. (3) din Constituţie", republicată.

Guvernul, în punctul său de vedere, consideră că obiecţiile de neconstituţionalitate formulate prin sesizarea grupului de deputaţi sunt neîntemeiate. Astfel, în legătură cu susţinerile privind încălcarea dispoziţiilor art. 80 alin. (2) din Constituţie, republicată, în ipoteza în care Preşedintele României devine candidat pe listele unui partid politic pentru Camera Deputaţilor sau pentru Senat, se arată că o atare situaţie "nu ar impieta asupra îndeplinirii mandatului său constituţional", deoarece art. 80 alin. (2) din Constituţie, republicată, nu vizează "o mediere între

partidele politice angajate în lupta electorală". Guvernul mai susţine că, dacă s-ar admite "că prin candidatura pe lista unui partid este afectată îndeplinirea responsabilităţilor constituţionale ale Preşedintelui, ar trebui să admitem că aceasta ar fi afectată în egală măsură şi de o eventuală candidatură independentă a Preşedintelui, situaţie pe care autorii sesizării o consideră legală şi constituţională".

În ceea ce priveşte invocarea încălcării art. 84 alin. (1) din Constituţie, republicată, se apreciază că "prezenţa Preşedintelui României pe lista de candidaţi depusă de un partid politic nu îi conferă calitatea de membru de partid". Calitatea de membru de partid se dobândeşte "în urma exprimării voinţei în acest sens de către o persoană (prin depunerea unei cereri de adeziune, de exemplu) şi a aprobării cererii de către forurile partidului care, potrivit statutului, au această competenţă".

În sfârşit, Guvernul consideră că normele constituţionale ale art. 37, coroborate cu cele ale art. 40 alin. (3) şi ale art. 80 alin. (1), "nu au nici o implicaţie asupra instituţiei prezidenţiale". Se susţine că art. 80 alin. (1) din Constituţie, republicată, în virtutea căruia Preşedintele României nu poate fi membru al unui partid politic, "nu creează o circumstanţiere în aplicarea prevederilor art. 37, care sunt de strictă interpretare" şi care "delimitează sfera persoanelor care au dreptul să fie alese (şi, deci, dreptul de a candida), fără nici o referire la modalitatea depunerii candidaturii - pe lista unui partid sau individual". Guvernul consideră că este aplicabil adagiul "ubi lex non distinguit nec nos distinguere debemus". Potrivit punctului de vedere exprimat, neincluderea Preşedintelui României între categoriile de persoane prevăzute de art. 40 alin. (3) cărora le este interzisă asocierea în partide politice "denotă faptul că, în situaţia sa, nu avea de-a face cu o interdicţie de asociere în partide politice, ci cu o incompatibilitate între funcţia de Preşedinte al României şi calitatea de membru al unui partid politic, ceea ce implică un alt regim juridic aplicabil".

Guvernul precizează că Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului "este actul normativ care îi permite Preşedintelui României să candideze pe lista unui partid politic", arătând că, "dacă ar fi fost în intenţia legiuitorului constituant împiedicarea Preşedintelui României de a candida în acest fel, interdicţia respectivă ar fi trebuit să se regăsească explicit în textul Constituţiei, printre prevederile care reglementează instituţia prezidenţială". Se arată, de asemenea, că, "prin coroborare cu art. 80 alin. (1) din Constituţie, republicată, prevederea art. 5 alin. (6) teza a doua din legea în discuţie, potrivit căreia nu se admit candidaturi independente pe listele de candidaţi, ar fi condus la crearea unei interdicţii totale pentru Preşedintele României de a candida pe lista unui partid, interdicţie care ar fi excedat prevederilor constituţionale referitoare la instituţia prezidenţială". Or, art. 5 alin. (7) din lege, potrivit căruia Preşedintele României poate candida pe lista unui partid politic, "dacă se află în ultimele 3 luni ale mandatului", nu face decât să corecteze "acest exces, având totuşi grijă ca o eventuală candidatură a Preşedintelui pentru funcţia de senator sau deputat să nu perturbe bunul mers al instituţiilor statului, ţinând cont şi de decalarea datelor alegerilor pentru Parlament şi pentru Preşedinte, care va surveni ca urmare a duratelor diferite ale mandatului Preşedintelui şi al Parlamentului. Astfel, art. 5 alin. (7) prevede că Preşedintele României poate candida pe lista unui partid politic dacă se află în ultimele 3 luni ale mandatului".

CURTEA,

examinând sesizarea depusă de cei 51 de deputaţi, punctele de vedere ale preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, raportul judecătorului-raportor, dispoziţiile art. 5 alin. (7) din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată, reţine următoarele:

Curtea a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, republicată, precum şi celor ale art. 1, 10, 15 şi 18 din Legea nr. 47/1992, republicată, să se pronunţe asupra constituţionalităţii prevederilor legale criticate.

Obiectul controlului de constituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 5 alin. (7) din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, care au următorul cuprins: "Preşedintele României, în funcţie la data alegerii Camerei Deputaţilor şi Senatului, dacă se află în ultimele 3 luni ale mandatului, poate candida ca independent pe listele unui partid politic, unei alianţe politice sau alianţe electorale pentru obţinerea unui mandat de deputat sau senator. În cazul în care este ales deputat sau senator, Preşedintele României este obligat ca, după validare, să opteze între calitatea de deputat sau senator şi aceea de preşedinte."

Dispoziţiile constituţionale considerate de autorii sesizării ca fiind încălcate prin textul de lege criticat sunt, în ordinea invocării, art. 80 alin. (2), art. 84 alin. (1), precum şi art. 37, care au următorul cuprins:

- Art. 80 alin. (2): "Preşedintele României veghează la respectarea Constituţiei şi la buna funcţionare a autorităţilor publice. În acest scop, Preşedintele exercită funcţia de mediere între puterile statului, precum şi între stat şi societate."

- Art. 84 alin. (1): "În timpul mandatului, Preşedintele României nu poate fi membru al unui partid şi nu poate îndeplini nici o altă funcţie publică sau privată."

- Art. 37: "(1) Au dreptul de a fi aleşi cetăţenii cu drept de vot care îndeplinesc condiţiile prevăzute în articolul 16 alineatul (3), dacă nu le este interzisă asocierea în partide politice, potrivit articolului 40 alineatul (3).

(2) Candidaţii trebuie să fi împlinit, până în ziua alegerilor inclusiv, vârsta de cel puţin 23 de ani pentru a fi aleşi în Camera Deputaţilor sau în organele administraţiei publice locale, vârsta de cel puţin 33 de ani pentru a fi aleşi în Senat şi vârsta de cel puţin 35 de ani pentru a fi aleşi în funcţia de Preşedinte al României."

Textele constituţionale la care fac trimitere dispoziţiile art. 37 din Constituţie au următorul cuprins:

- Art. 16 alin. (3): "Funcţiile şi demnităţile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condiţiile legii, de persoanele care au cetăţenia română şi domiciliul în ţară. Statul român garantează egalitatea de şanse între femei şi bărbaţi pentru ocuparea acestor funcţii şi demnităţi."

- Art. 40 alin. (3): "Nu pot face parte din partide politice judecătorii Curţii Constituţionale, avocaţii poporului, magistraţii, membrii activi ai armatei, poliţiştii şi alte categorii de funcţionari publici stabilite prin lege organică."

În esenţă, critica de neconstituţionalitate formulată de cei 51 de deputaţi cu privire la dispoziţiile art. 5 alin. (7) din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului constă în susţinerea că, în condiţiile în care Preşedintele României poate candida ca independent pe listele unui partid politic, unei alianţe politice sau alianţe electorale pentru obţinerea unui mandat de deputat sau de senator, "nu-şi poate păstra neutralitatea şi echidistanţa" necesare "pentru a-şi îndeplini responsabilitatea constituţională de a media între puterile statului, între acestea şi societate". De asemenea, se susţine că în calitate de candidat pe lista unui partid politic, chiar ca "independent", "Preşedintele României va fi implicat partinic, va fi identificat cu partidul pe listele căruia candidează, cu doctrina, programul politic şi electoral, cu mesajul şi acţiunea politică-publică a acelui partid, cu acţiunile lui de campanie electorală". În acelaşi timp, autorii sesizării de neconstituţionalitate, coroborând dispoziţiile art. 84 alin. (1) din Constituţie, republicată, privind incompatibilitatea dintre funcţia de Preşedinte al României şi calitatea de membru al unui partid politic, cu dispoziţiile art. 37 alin. (1) şi ale art. 40 alin. (3) susţin că

Preşedintelui "îi este restrâns - în virtutea acestei funcţii - şi dreptul de a fi ales pe lista unui partid politic".

Examinând textul de lege criticat, prin raportare la dispoziţiile din Constituţie invocate de autorii sesizării ca fiind încălcate, Curtea Constituţională constată că între acestea nu există nici un fel de incompatibilitate.

Dispoziţiile constituţionale invocate de autorii excepţiei nu interzic, nici explicit, nici implicit, posibilitatea ca Preşedintele României, în funcţie la data alegerii Camerei Deputaţilor şi a Senatului, dacă se află în ultimele 3 luni ale mandatului, să candideze ca independent pe listele unui partid politic, unei alianţe politice sau alianţe electorale pentru un mandat de deputat sau de senator.

Problema care se pune în cauză este aceea dacă, în condiţiile textului de lege criticat, Preşedintele României are sau nu dreptul de a fi ales, prevăzut de art. 37 din Constituţie, republicată.

Una dintre condiţiile prevăzute de art. 37 alin. (1) din Constituţie, republicată, pentru dreptul fundamental de a fi ales este corelată cu dreptul de asociere. Din coroborarea dispoziţiilor art. 37 alin. (1) şi ale art. 40 alin. (3) din Constituţie, republicată, rezultă în mod clar că dreptul de a fi ales este interzis judecătorilor Curţii Constituţionale, avocaţilor poporului, magistraţilor, membrilor activi ai armatei, poliţiştilor şi altor categorii de funcţionari publici stabilite prin lege organică, care nu pot face parte din partide politice.

Curtea constată că Preşedintele României nu este prevăzut între categoriile de cetăţeni, stabilite limitativ de cele două texte constituţionale, cărora le este interzis dreptul fundamental de a fi ales, deşi, pe durata mandatului, nu poate fi membru al unui partid, conform dispoziţiilor art. 84 alin. (1) din Constituţie, republicată.

În virtutea principiului că excepţiile sunt de strictă interpretare, Curtea nu poate considera că situaţia prevăzută de art. 84 alin. (1) din Constituţie care stabileşte o incompatibilitate politică temporară pentru Preşedintele României, ar putea, în lipsa unei prevederi constituţionale, să aibă consecinţa interzicerii dreptului de a fi ales pentru Preşedintele României, în condiţiile în care acesta nu devine membru al unui partid politic.

Curtea reţine că numai printr-o interpretare forţată - prin adăugare la normele constituţionale - situaţia prevăzută în textul de lege criticat ar putea fi convertită în incompatibilitatea prevăzută de art. 84 alin. (1) şi în interdicţia dreptului de a fi ales stabilită de art. 37 alin. (1) coroborat cu art. 40 alin. (3) din Constituţie, republicată, astfel cum se susţine în sesizarea de neconstituţionalitate. O asemenea interpretare, care ar disimula o veritabilă creare a unei norme constituţionale, contravine principiului supremaţiei Constituţiei, prevăzut de art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală, precum şi statutului constituţional şi legal al Curţii, care îi interzice rolul de legislator pozitiv.

În calitatea sa de garant al supremaţiei Constituţiei, prevăzută de art. 142 alin. (1) din Constituţie, republicată, Curţii Constituţionale îi este interzis, potrivit dispoziţiilor art. 2 din legea sa organică, în exercitarea controlului de constituţionalitate, să modifice sau să completeze prevederile supuse controlului. Cu atât mai mult, Curţii îi este interzis să procedeze, chiar printr-un act necesar de interpretare, la modificarea şi completarea dispoziţiilor constituţionale, operaţiuni supuse exclusiv regimului strict reglementat al revizuirii constituţionale.

În legătură cu susţinerea autorilor sesizării de neconstituţionalitate, în sensul că posibilitatea oferită în textul criticat Preşedintelui României de a candida ca independent pe lista unui partid politic pentru un loc de deputat sau senator ar face ca acesta să nu-şi păstreze neutralitatea şi echidistanţa necesare exercitării funcţiei de mediere între puterile statului, precum şi între stat şi societate, Curtea constată că această susţinere nu reprezintă un motiv de neconstituţionalitate a

dispoziţiei de lege supusă controlului. De altfel, textul invocat al art. 80 alin. (2) din Constituţie, republicată, nici nu are conţinutul arătat de autorii sesizării, decât parţial, şi nu priveşte relaţiile dintre preşedinte şi partidele politice. În realitate, textul se referă numai la rolul ce revine Preşedintelui României în cadrul statului. Problema modului în care Preşedintele îşi exercită acest rol ţine de măsura în care Preşedintele îşi îndeplineşte obligaţiile, de etica exercitării mandatului prezidenţial, care, în caz că este încălcată grav, atrage răspunderea constituţională a titularului acestui mandat. De altfel, mutatis mutandis, problema ridicată de autorii sesizării s-ar putea pune şi cu privire la situaţia în care Preşedintele României ar candida pentru un al doilea mandat succesiv, astfel cum prevede art. 81 alin. (4) din Constituţie, republicată. Cu toate acestea, nici nu se poate concepe să se interzică Preşedintelui în funcţie să candideze pe listele unui partid politic, unei alianţe politice sau alianţe electorale pentru cel de al doilea mandat succesiv, întrucât, astfel, textul respectiv ar deveni inaplicabil, lipsit de conţinut.

Pentru considerentele expuse, Curtea Constituţională constată că prevederile art. 5 alin. (7) din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului nu contravin prevederilor Constituţiei.

La dosarul Curţii au fost depuse de către Cabinetul individual de avocatură "Poenaru Liliana", cu faxul nr. 4.688 din 15 septembrie 2004 şi cu adresele nr. 4.716 din 16 septembrie 2004 şi nr. 4.737 din 17 septembrie 2004, "Cerere de intervenţie accesorie", iar, de către Liga Apărării Drepturilor Omului, "Obiecţiuni la proiectul de lege pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului". Curtea reţine că, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, republicată, şi ale art. 15 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată, are a se pronunţa asupra constituţionalităţii legilor înainte de promulgarea acestora, "la sesizarea Preşedintelui României, a unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a Guvernului, a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori".

Ţinând seama de faptul că în cadrul controlului prealabil, abstract, de constituţionalitate, dreptul de sesizare aparţine numai subiectelor prevăzute de textul constituţional indicat, Curtea reţine că cererile respective nu pot fi examinate.

Având în vedere considerentele expuse în prezenta decizie, dispoziţiile art. 5 alin. (7) din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, dispoziţiile art. 146 lit. a) din Constituţie, republicată, precum şi prevederile art. 11 alin. (1) lit. A.a), art. 15 şi 18 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Constată că dispoziţiile art. 5 alin. (7) din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului sunt constituţionale.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

DECIZIA nr. 305 din 12 martie 2008
referitoare la sesizarea de neconstituţionalitate a unor prevederi din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, precum şi asupra neconstituţionalităţii legii, în integralitatea sa[38]

La data de 6 martie 2008, un număr de 26 de senatori, şi anume: Corneliu I. Vadim Tudor, Mihai I. Ungheanu, Nicolae N. Iorga, Carol I. Dina, Ilie M. Petrescu, Aurel M. Ardelean, Gheorghe Viorel C. Dumitrescu, Gheorghe V. Funar, Constantin I. Găucan, Ilie Şt. Ilaşcu, Irina M. Loghin, Eugen N. Mihăescu, Viorica-Georgeta-Pompilia D. Moisuc, Petru V. Stan, Ioana I. Nasleu, Verginia I. Vedinaş, Claudiu C. Tănăsescu, Mihaela Rodica C. Stănoiu, Gavrilă P. Vasilescu, Radu E. Terinte, Marius C. Marinescu, George Sabin C. Cutaş, Silvia V. Ciornei, Corneliu Gh. Pascu, Ioan-Codruţ I. Şereş şi Irinel P. Popescu, au sesizat Curtea Constituţională, în temeiul dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţia României, în vederea declanşării controlului de constituţionalitate asupra Legii pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.

Sesizarea a fost înregistrată la Curtea Constituţională sub nr. 2.417 din 6 martie 2008 şi constituie obiectul Dosarului nr. 520A/2008.

Obiectul sesizării, astfel cum a fost formulat, îl constituie unele prevederi din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, precum şi legea, în integralitatea sa.

În motivarea sesizării de neconstituţionalitate, mai întâi, se arată că, "datorită numărului mare de prevederi" din legea criticată "care sunt contestate", au considerat util să le grupeze distinct, astfel:

I. Art. 29 alin. (5) care prevede că, la depunerea candidaturilor, fiecare partid politic, alianţă politică, alianţă electorală, organizaţie a cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, candidat independent trebuie să facă dovada constituirii unui depozit, în contul Autorităţii Electorale Permanente, cu valoare de 5 salarii minime brute pe ţară pentru fiecare candidat, "reprezintă o violare a textului art. 4 alin. (2) din Constituţia României, întrucât condiţionează exercitarea dreptului de a fi ales pe criterii de avere".

II. Art. 2 lit. p**), art. 9 alin. (1), (2) şi (3), precum şi alte dispoziţii similare "constituie prevederi referitoare la drepturile electorale acordate minorităţilor, dispoziţii discriminatorii faţă de cetăţenii români de etnie română care nu se bucură de aceleaşi facilităţi şi drepturi", "cu atât mai mult cu cât de ele profită, în principal, cetăţenii români de etnie maghiară". Aceasta, deoarece legea nu cuprinde "precizări referitoare la posibilitatea participării la procesul electoral şi a unui partid etnic şi a unei organizaţii cetăţeneşti ce reprezintă aceeaşi etnie", astfel că rezultă "o discriminare a cetăţenilor români de origine etnică română, în raport cu drepturile însumate ale cetăţenilor de origine maghiară" care în prezent sunt constituiţi în Partidul Civic Maghiar şi Uniunea Democrată a Maghiarilor din România, ca organizaţie a cetăţenilor aparţinând acestei minorităţi.

[38] Publicată în : Monitorul Oficial din 20 martie 2008

**) Ca urmare a publicării legii în Monitorul Oficial al României, Partea I, art. 2 lit. p) a devenit art. 2 pct. 16.

III. Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului încalcă prevederile constituţionale ale cap. VI - "Autoritatea judecătorească" şi ale art. 125 alin. (2), întrucât "numirea judecătorilor în Birourile electorale implică exercitarea unor atribuţii contrare statutului lor constituţional", "conferind judecătorilor atribuţii de autoritate publică ce nu sunt conforme statutului lor". Astfel, citând "art. 15 alin. (2), care prevede că <<în cazul în care pentru soluţionarea unei contestaţii sunt necesare verificări de fapt, acestea se efectuează în prezenţa unui judecător din Biroul Electoral Central>>", se consideră că asemenea atribuţii nu pot fi exercitate de un judecător "în calitatea pe care o are". În aceste condiţii "nu este întâmplător că proiectul de lege a fost supus dezbaterii fără avizul CSM", care "s-a pronunţat deja în privinţa neconstituţionalităţii acordării unor asemenea atribuţii".

IV. Art. 47 alin. (2) lit. c) din lege, care prevede un prag electoral raportat la îndeplinirea unor condiţii de fapt, "prin obţinerea a şase colegii uninominale pentru Camera Deputaţilor şi a trei colegii uninominale pentru Senat, prin situarea reprezentanţilor formaţiunii competitoare care se plasează pe primul loc în ordinea numărului de voturi valabil exprimate", încalcă art. 62 alin. (1) din Constituţie, creând "din nou o discriminare". Această reglementare "introduce un element de incertitudine şi operează cu o noţiune străină a sistemului preconizat, şi anume <<situarea pe primul loc>>".

V. Art. 48 alin. (11) "încalcă voinţa direct exprimată a electoratului" în condiţiile în care atribuirea mandatului unui candidat care a obţinut majoritatea într-o circumscripţie electorală "este condiţionată de îndeplinirea de către competitorul care l-a propus a pragului electoral alternativ".

VI. Art. 12 alin. (1) şi art. 11 alin. (2) lit. f) care dispun cu privire la delimitarea colegiilor uninominale prin hotărâre de Guvern încalcă prevederile art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie, referitoare la reglementarea prin lege a sistemului electoral.

VII. Art. 77 care modifică Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale încalcă prevederile art. 121, art. 122 şi art. 123 cuprinse în secţiunea a 2-a a cap. V din Constituţie, privind organele administraţiei publice locale. Alegerea prin vot uninominal a preşedintelui consiliului judeţean îi conferă acestuia "un caracter instituţional propriu, nemaifiind membru al Consiliului judeţean, instituţia ca atare nefiind prevăzută în Constituţie".

În concluzie, se consideră că, faţă de "consecinţele pe care această lege le poate avea asupra unor principii democratice privind pluralismul şi rolul partidelor politice, astfel cum sunt prevăzute în art. 1 alin. (3) şi art. 8 din Constituţia României, precum şi asupra modalităţilor de constituire a instituţiilor fundamentale ale democraţiei" "trebuie reapreciată constituţionalitatea întregii legi în ansamblul său".

În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, sesizarea a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a prezenta punctele lor de vedere.

Preşedintele Camerei Deputaţilor a transmis punctul său de vedere cu Adresa nr. 527/1/B.O. din 10 martie 2008, prin care arată că "proiectul legii respective" este expresia voinţei Camerei Deputaţilor, întrucât "a fost elaborat cu participarea reprezentanţilor tuturor grupurilor parlamentare în Comisia comună a Camerei Deputaţilor şi Senatului" şi "a fost adoptată cu o largă majoritate în Camera Deputaţilor, iar deputaţii care au votat în favoarea actului normativ şi-au asumat, cu numai o săptămână în urmă, votarea unei legi constituţionale". În consecinţă nu poate "comunica niciun alt punct de vedere decât cel asumat de Cameră".

Guvernul a transmis punctul său de vedere cu Adresa nr. 5/1.316 din 11 martie 2008, prin care apreciază că: obiecţia de neconstituţionalitate referitoare la încălcarea prin legea criticată a prevederilor art. 1 alin. (3) şi art. 8 din Constituţie este inadmisibilă, întrucât încalcă art. 10 alin. (2) din Legea nr. 47/1992. În acest sens, invocând deciziile Curţii Constituţionale nr. 465/2007, nr. 906/2007 şi nr. 928/2006, consideră că "mutatis mutandis, soluţia de inadmisibilitate urmează a fi aplicată şi la critica de neconstituţionalitate ce priveşte legea, în ansamblu - autorii obiecţiei nu îşi argumentează critica prin niciun motiv de neconstituţionalitate, ci doar invocă, pur şi simplu, două texte constituţionale". În continuare, apreciază că susţinerile referitoare la neconstituţionalitatea unor prevederi ale legii sunt neîntemeiate, arătând, în esenţă, următoarele: art. 29 alin. (5) care instituie condiţia constituirii unui depozit cu prilejul depunerii candidaturilor nu reprezintă, "prin prisma finalităţii avute în vedere, cât şi prin cuantumul rezonabil al depozitului cerut", "un factor de descurajare pentru exercitarea acestui drept, ci din contră, încurajează concurenţa între competitorii electorali serioşi ce participă la alegeri"; "modul în care legea permite reprezentarea în Parlament a minorităţilor naţionale" este în sensul dispoziţiilor constituţionale care "conferă un regim special organizaţiilor aparţinând minorităţilor naţionale care să le permită acestora reprezentarea politică în cadrul autorităţii legiuitoare", iar faptul că o minoritate naţională îşi poate constitui mai multe formaţiuni politice care să îi reprezinte interesele, în condiţiile legii, nu constituie "o discriminare a cetăţenilor români <<de etnie română>>", ci reprezintă "tocmai expresia dreptului la asociere". În legătură cu referirea din sesizare la constituirea Partidului Civic Maghiar, arată că acesta se află în cursul procedurilor de înscriere, potrivit legii, ca partid politic, "în această fază neputându-se vorbi de un partid constituit şi înregistrat în Registrul partidelor politice"; participarea judecătorilor la procesul electoral, în principal prin desemnarea lor în birourile electorale, reprezintă o garanţie a imparţialităţii şi a celerităţii în luarea hotărârilor, sens în care a statuat şi Curtea Constituţională prin Decizia nr. 326/2004. Susţinerea referitoare la lipsa avizului Consiliului Superior al Magistraturii pentru proiectul de lege criticat nu este un aspect de constituţionalitate, ci de aplicare a Legii nr. 317/2004; existenţa unui prag electoral alternativ "nu este contrară caracterului egal al votului exprimat în sensul art. 62 alin. (1) din Constituţie", ci "ţine de opţiunea legiuitorului, care poate opta între mai multe soluţii existente", aspect în legătură cu care s-a pronunţat şi Curtea Constituţională prin Decizia nr. 2/1992; "votul uninominal, în forma propusă de noua lege, conferă efectivitate şi coerenţă dreptului de asociere, garantat de Constituţie (art. 40) şi de Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale (art. 11), făcând posibilă manifestarea unor ideologii politice prin promovarea unor partide, a strategiilor şi dezideratelor politice pe care acestea le susţin", iar nu o încălcare a art. 62 alin. (1) din Constituţie, referitor la caracterul direct al votului; delimitarea colegiilor uninominale prin hotărâre a Guvernului nu "realizează decât o delegare formală de competenţă în favoarea Guvernului, regulile pe care trebuie să le îndeplinească o astfel de delimitare fiind foarte clar stabilite în art. 11 din lege". În final, în legătură cu soluţionarea sesizării referitoare la reglementarea procedurii de alegere prin vot direct a preşedintelui Consiliului judeţean arată că lasă acest aspect "la aprecierea instanţei constituţionale".

Preşedintele Senatului nu a comunicat punctul său de vedere.

CURTEA,

examinând sesizarea de neconstituţionalitate, punctele de vedere ale preşedintelui Camerei Deputaţilor şi Guvernului, raportul judecătorului-raportor, Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a

Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, raportată la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, reţine următoarele:

Curtea este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, precum şi celor ale art. 1, 10, 15, 16 şi 18 din Legea nr. 47/1992, să se pronunţe asupra constituţionalităţii prevederilor legale criticate.

I. Un prim aspect asupra căruia Curtea trebuie să se pronunţe priveşte sesizarea Curţii Constituţionale cu obiecţia de neconstituţionalitate ce face obiectul prezentului dosar.

Sub acest aspect, Curtea constată că, deşi sesizarea grupului de senatori ai Partidului România Mare a fost depusă direct la Curtea Constituţională, contrar prevederilor art. 15 alin. (4) teza finală din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, potrivit cărora sesizarea se trimite "de către secretarul general al Camerei respective", aceasta nu este o cauză de inadmisibilitate, ci una de neregularitate. În consecinţă, considerându-se legal învestită, Curtea va examina pe fond sesizarea ce face obiectul prezentului dosar.

II. Cu privire la obiecţiile de neconstituţionalitate privind unele prevederi ale Legii pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, precum şi a legii, în ansamblu său, Curtea constată că acestea sunt neîntemeiate pentru următoarele considerente:

- Art. 29 alin. (5) din lege, potrivit căruia "La depunerea candidaturilor, fiecare partid politic, alianţă politică, alianţă electorală, organizaţie a cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, candidat independent, trebuie să facă dovada constituirii unui depozit, în contul Autorităţii Electorale Permanente, cu valoare de 5 salarii minime brute pe ţară pentru fiecare candidat", reprezintă în opinia autorilor sesizării o violare a textului art. 4 alin. (2) din Constituţia României, întrucât condiţionează exercitarea dreptului de a fi ales pe criterii de avere". Într-adevăr, în structura normativă a Constituţiei, criteriile nediscriminării nominalizate prin art. 4 alin. (2) sunt rasa, naţionalitatea, originea etnică, limba, religia, sexul, opinia, apartenenţa politică, averea, originea socială. Dar, întrucât în temeiul art. 20 alin. (1) din Constituţie "Dispoziţiile constituţionale privind drepturile şi libertăţile cetăţenilor vor fi interpretate şi aplicate în concordanţă cu Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, cu pactele şi cu celelalte tratate la care România este parte", Curtea Constituţională a constatat că dispoziţii din reglementări internaţionale nu se opun unor circumstanţieri şi chiar unor restricţii în exercitarea libertăţilor. Astfel, în jurisprudenţa sa, de exemplu, prin Decizia nr. 226 din 3 iulie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 605 din 26 septembrie 2001, Curtea a reţinut că, în virtutea prevederilor art. 19 pct. 3 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, exercitarea libertăţilor poate fi supusă anumitor limitări ce trebuie însă stabilite în mod expres prin lege şi care sunt necesare, printre altele, apărării securităţii naţionale sau ordinii publice. De asemenea, prin Decizia nr. 226 din 3 iulie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 605 din 26 septembrie 2001, Curtea, referindu-se la prevederile art. 25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, a reţinut că dreptul de a fi ales trebuie exercitat fără restricţii nerezonabile, ceea ce implică posibilitatea existenţei unor condiţionări în exerciţiul acestor drepturi. Or, condiţia impusă de art. 29 alin. (5) din legea criticată este necesară pentru exercitarea cu bună credinţă a dreptului de a fi ales şi, de altfel, depozitul constituit se restituie în condiţiile prevăzute de art. 29 alin. (7) din lege. De altfel, dispoziţii similare se regăsesc şi în legislaţia altor state membre ale Uniunii Europene.

- Art. 2 lit. p)*) - "În sensul prezentului titlu, termenii şi expresiile de mai jos au următoarea semnificaţie: [...] p) competitori electorali - partidele politice, alianţele politice, alianţele

electorale şi organizaţiile legal constituite ale cetăţenilor aparţinând unei minorităţi naţionale reprezentată în Consiliul Minorităţilor Naţionale, care înaintează propuneri de candidatură, precum şi candidaţii independenţi", art. 9 alin. (1), (2) şi (3) referitoare la reprezentarea în Parlament a minorităţilor naţionale legal constituite care nu au obţinut în alegeri cel puţin un mandat de deputat sau de senator, precum "şi alte dispoziţii similare", în legătură cu care se susţine că, fiind prevederi referitoare la drepturile electorale acordate minorităţilor, "constituie dispoziţii discriminatorii faţă de cetăţenii români de etnie română care nu se bucură de aceleaşi facilităţi şi drepturi", "cu atât mai mult cu cât de ele profită, în principal, cetăţenii români de etnie maghiară".

Curtea constată că art. 2 lit. p)*) din lege dispune cu privire la semnificaţia expresiei "competitori electorali", astfel că nu poate reţine contrarietatea textului cu prevederile Constituţiei. În ceea ce priveşte criticile referitoare la prevederile art. 9 alin. (1), (2) şi (3) din lege, Curtea reţine că prin Decizia nr. 53 din 12 februarie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 240 din 18 martie 2004, pronunţându-se asupra unor critici asemănătoare privind participarea la alegeri a organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, a statuat că o astfel de reglementare este în sensul aplicării principiului egalităţii de şanse între cetăţeni, prin înlăturarea, potrivit prevederilor constituţionale ale art. 4 alin. (2), a oricăror forme de discriminare, între altele, pe criterii "[...] de naţionalitate, de origine etnică, [...], de apartenenţă politică, [...]", precum şi în concordanţă cu art. 62 alin. (2) din Constituţie, care stabileşte că "Organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament, au dreptul la câte un loc de deputat, în condiţiile legii electorale. Cetăţenii unei minorităţi naţionale pot fi reprezentaţi numai de o singură organizaţie". Aşadar, prin acea decizie, Curtea a constatat că însăşi Constituţia conferă un regim special organizaţiilor aparţinând minorităţilor naţionale care să le permită acestora reprezentarea politică în cadrul autorităţii legiuitoare, precum şi că "în virtutea acestui text constituţional, care legitimează participarea organizaţiilor cetăţenilor care aparţin minorităţilor naţionale la alegerile parlamentare, aceste organizaţii urmează a fi asimilate celorlalţi actori electorali, în speţă partidele politice, în lipsa unei asemenea asimilări fiind pusă în pericol egalitatea de şanse a celor care participă la acest scrutin".

---

*) Ca urmare a publicării legii în Monitorul Oficial al României, Partea I, art. 2 lit. p) a devenit art. 2 pct. 16.

În opinia autorilor sesizării, Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali încalcă prevederile constituţionale ale cap. VI - "Autoritatea judecătorească" şi ale art. 125 alin. (2), potrivit cărora "Propunerile de numire, precum şi promovarea, transferarea şi sancţionarea judecătorilor sunt de competenţa Consiliului Superior al Magistraturii, în condiţiile legii sale organice". Încălcarea constă în aceea că "numirea judecătorilor în birourile electorale implică exercitarea unor atribuţii contrare statutului lor constituţional", "conferind judecătorilor atribuţii de autoritate publică ce nu sunt conforme statutului lor". Astfel, citând "art. 15 alin. (2) din legea criticată, care prevede că <<în cazul în care pentru soluţionarea unei contestaţii sunt necesare verificări de fapt, acestea se efectuează în prezenţa unui judecător din Biroul Electoral Central>>", se consideră că asemenea atribuţii nu pot fi exercitate de un judecător "în calitatea pe care o are", şi "nu este întâmplător că proiectul de lege a fost supus dezbaterii fără avizul CSM", care "s-a pronunţat deja în privinţa neconstituţionalităţii acordării unor asemenea atribuţii".

Cu privire la aceste susţineri, Curtea constată că aspecte asemănătoare, referitoare la participarea judecătorilor la procesul electoral, au mai fost formulate şi cu alte prilejuri şi, de exemplu, prin Decizia nr. 326 din 14 septembrie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.001 din 30 octombrie 2004, a statuat că organizarea şi desfăşurarea operaţiunilor electorale trebuie realizate de organisme neutre, alese sau desemnate prin procedee democratice şi transparente. Rolul Biroului Electoral Central este de a veghea la buna organizare şi desfăşurare a alegerilor şi la stabilirea corectă a rezultatului voturilor, la asigurarea şi garantarea egalităţii de şanse pentru toţi candidaţii, indiferent de apartenenţa politică a acestora.

- Art. 47 alin. (2) lit. c) din lege, care prevede că "(2) După primirea proceselor-verbale încheiate de către birourile electorale ale circumscripţiilor electorale, potrivit alin. (1), Biroul Electoral Central stabileşte partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care îndeplinesc pragul electoral, separat pentru Camera Deputaţilor şi pentru Senat. Pragul electoral reprezintă numărul minim necesar de voturi valabil exprimate pentru reprezentarea parlamentară sau de colegii uninominale în care candidaţii partidelor politice, alianţelor politice, alianţelor electorale sau ai organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale au obţinut majoritatea voturilor valabil exprimate, calculat după cum urmează: [...] c) pentru Camera Deputaţilor şi Senat prin îndeplinirea cumulativă a condiţiei obţinerii a 6 colegii uninominale pentru Camera Deputaţilor şi a 3 colegii uninominale pentru Senat în care candidaţii partidelor politice, alianţelor politice sau electorale şi organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale se situează pe primul loc, în ordinea numărului de voturi valabil exprimate, chiar dacă acestea nu au îndeplinit condiţiile prevăzute la lit. a) sau b)", este criticat întrucât stabileşte un prag electoral raportat la îndeplinirea unor condiţii de fapt, ceea ce creează "din nou o discriminare". Examinând aceste susţineri, Curtea constată că s-a mai pronunţat în jurisprudenţa sa cu privire la asemenea aspecte. Astfel, prin Decizia nr. 2 din 30 iunie 1992, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 165 din 16 iulie 1992, a reţinut că existenţa unui prag electoral alternativ nu este contrară caracterului egal al votului exprimat în sensul art. 62 alin. (2) din Constituţie, deoarece "semnificaţia egalităţii votului are o dublă accepţiune: pe de o parte, fiecare alegător are dreptul la un singur vot, iar pe de altă parte, fiecare deputat sau senator trebuie să fie desemnat în cadrul unor circumscripţii electorale egale ca populaţie şi nu ca număr de alegători. Aceasta pentru că, potrivit prevederilor art. 2 din Constituţia României, suveranitatea naţională aparţine întregului popor român şi nu numai celor care, dispunând de dreptul de vot, sunt în măsură să participe la alegeri. Aşadar, instituirea unui prag electoral ţine de opţiunea legiuitorului, care poate alege între mai multe soluţii existente, iar criteriile prevăzute de textul de lege criticat trebuie îndeplinite alternativ, nu cumulativ, ceea ce constituie o garanţie a respectării reprezentativităţii la nivel naţional a unui partid politic.

- Art. 48 alin. (11), care prevede că "(11) În prima etapă, la nivelul colegiilor uninominale, se atribuie un mandat candidaţilor care aparţin unui competitor electoral ce a întrunit pragul electoral potrivit art. 47 alin. (2) şi care au obţinut majoritatea voturilor valabil exprimate în colegiul uninominal în care au candidat", încalcă, în opinia autorilor sesizării, "voinţa direct exprimată a electoratului" în condiţiile în care atribuirea mandatului unui candidat care a obţinut majoritatea într-o circumscripţie electorală "este condiţionată de îndeplinirea de către competitorul care l-a propus a pragului electoral alternativ". Curtea constată că, potrivit acestui text de lege, alegătorul votează personal un candidat propus de un competitor electoral şi totodată îşi manifestă preferinţa pentru partidul politic din care acesta face parte.

- Art. 12 alin. (1) care stabileşte că "(1) Prima delimitare a colegiilor uninominale va fi efectuată prin hotărâre a Guvernului, conform hotărârii unei comisii parlamentare speciale

constituite pe baza proporţionalităţii reprezentării parlamentare, în termen de maximum 90 de zile de la intrarea în vigoare a prezentului titlu" şi art. 11 alin. (2) lit. f) care dispune că "(2) Delimitarea colegiilor uninominale se face ţinând cont de următoarele reguli: ... f) în circumscripţia electorală specială pentru cetăţenii români cu domiciliul în afara graniţelor României se vor forma 4 colegii uninominale pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi două colegii uninominale pentru alegerea Senatului. Arondarea geografică a celor 4 colegii uninominale pentru Camera Deputaţilor şi a celor două colegii uninominale pentru Senat va fi stabilită prin hotărâre a Guvernului, conform hotărârii unei comisii parlamentare speciale constituite pe baza proporţionalităţii reprezentării parlamentare, în termen de maximum 90 de zile de la intrarea în vigoare a prezentului titlu".

Curtea Constituţională constată că delimitarea colegiilor uninominale nu este decât o operaţiune tehnică la a cărei realizare participă o comisie parlamentară, ale cărei opţiuni vor fi reglementate printr-o hotărâre a Guvernului. Ca atare, delimitarea colegiilor electorale nu poate fi confundată cu sistemul electoral, ale cărui elemente sunt stabilite prin lege. Organizarea şi executarea acestei legi se fac prin hotărâri ale Guvernului, în temeiul art. 108 alin. (2) din Constituţie.

O ultimă critică de neconstituţionalitate priveşte art. 77 din lege, cuprins în titlul II "Modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale", şi care dispune modificarea şi completarea unui număr însemnat de articole din Legea nr. 67/2004, în legătură cu care se susţine că încalcă prevederile art. 121, art. 122 şi art. 123 cuprinse în secţiunea a 2-a cap. V din Constituţie, privind organele administraţiei publice locale, în sensul că alegerea prin vot uninominal a preşedintelui consiliului judeţean îi conferă acestuia "un caracter instituţional propriu, nemaifiind membru al consiliului judeţean, instituţia ca atare nefiind prevăzută în Constituţie".

Dispoziţiile legale criticate sunt reglementări de susţinere a dispoziţiilor constituţionale privitoare la autonomia locală, în virtutea cărora alegerea prin vot uninominal a preşedintelui consiliului judeţean este rezultatul votului popular şi nu al unor tranzacţii politice ale competitorilor electorali.

În temeiul dispoziţiilor art. 146 lit. a) şi ale art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al prevederilor art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) şi al art. 18 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, în unanimitate,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Constată că sesizarea privind neconstituţionalitatea unor prevederi din Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, precum şi a legii, în ansamblul său, este neîntemeiată.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

2.3. DECIZII PRIVIND LEGEA NR. 35/2008 PENTRU ALEGEREA CAMEREI DEPUTAŢILOR ŞI A SENATULUI ŞI PENTRU MODIFICAREA ŞI COMPLETAREA LEGII NR. 67/2004 PENTRU ALEGEREA AUTORITĂŢILOR ADMINISTRAŢIEI PUBLICE LOCALE, A LEGII ADMINISTRAŢIEI PUBLICE LOCALE NR. 215/2001 ŞI A LEGII NR. 393/2004 PRIVIND STATUTUL ALEŞILOR LOCALI

DECIZIA nr. 1188 din 6 noiembrie 2008
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 9 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[39]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 9 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Uniunea Democrată Tătară şi Naim Belgin în Dosarul unic nr. 12/C/2008 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă, cauză ce face obiectul Dosarului nr. 2.069D/2008 al Curţii Constituţionale.

La apelul nominal răspunde, pentru Uniunea Democrată Tătară, avocat Eugen Ţintă-Vass, cu împuternicire avocaţială depusă la dosar, lipsind celălalt autor al excepţiei, domnul Naim Belgin, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Curtea dispune a se face apelul şi în Dosarul nr. 2.082D/2008, având ca obiect excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 9 alin. (3) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Asociaţia Etnicilor Turci şi Denis Sabit în Dosarul nr. 11/C/2008 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a III-a civilă.

La apelul nominal răspunde, pentru autorul excepţiei Asociaţia Etnicilor Turci, acelaşi avocat prezent şi în cauza mai sus strigată, lipsind celălalt autor al excepţiei, domnul Denis Sabit, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Văzând identitatea parţială de obiect al celor două cauze, Curtea, din oficiu, pune în discuţie problema conexării.

Atât reprezentantul convenţional al autorilor excepţiilor, cât şi reprezentantul Ministerului Public sunt de acord cu propunerea de conexare a cauzelor.

Curtea, în temeiul art. 14 şi al art. 53 alin. (5) din Legea nr. 47/1992, dispune conexarea Dosarului nr. 2.082D/2008 la Dosarul nr. 2.069D/2008, care a fost primul înregistrat la Curtea Constituţională.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul părţii prezente, în vederea susţinerii excepţiei de neconstituţionalitate invocate. În esenţă, acesta a afirmat că dispoziţiile art. 9 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 35/2008 creează un cadru discriminatoriu între organizaţiile minorităţilor naţionale, datorită tratamentului favorabil de care se bucură organizaţiile

[39]Publicată în: Monitorul Oficial Nr. 787 din 25 noiembrie 2008.

minorităţilor naţionale reprezentate în Parlament în legislatura 2004 - 2008, care nu au de îndeplinit nicio o altă condiţie pentru depunerea candidaturii la viitoarele alegeri, în detrimentul acelor organizaţii ale minorităţilor naţionale care nu au avut o astfel de reprezentare în aceeaşi legislatură şi care, pentru a-şi depune candidatura pentru un mandat de parlamentar, trebuie să îndeplinească cele două condiţii prevăzute de textele criticate, referitoare la caracterul de utilitate publică al respectivei organizaţii şi la depunerea în termen de 30 de zile de la data stabilirii zilei alegerilor a unei liste de membri care să conţină un număr de cel puţin 15% din numărul total al cetăţenilor declaraţi ca aparţinând acelei minorităţi după ultimul recensământ. În opinia autorilor excepţiei, prima condiţie menţionată este, practic, imposibil de realizat, având în vedere că, la data adoptării Legii nr. 35/2008, nicio organizaţie aparţinând minorităţilor naţionale nu era declarată ca atare. În concluzie, textele de lege criticate contravin prevederilor art. 4, art. 37, art. 6 alin. (1) şi art. 62 alin. (2) din Constituţie, motiv pentru care se solicită admiterea excepţiei. Avocatul autorilor excepţiei depune în fiecare dintre cele două dosare note scrise având un conţinut identic.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate, deoarece textele de lege criticate nu încalcă normele fundamentale invocate.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarelor, reţine următoarele:

Prin încheierile din 20 octombrie 2008, pronunţate în Dosarul unic nr. 12/C/2008, respectiv în Dosarul nr. 11/C/2008, Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă, respectiv Tribunalul Bucureşti - Secţia a III-a civilă au sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 9 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, respectiv a dispoziţiilor art. 9 alin. (3) din aceeaşi lege.

Excepţiile au fost ridicate de Uniunea Democrată Tătară şi Naim Belgin, pe de o parte, şi de Asociaţia Etnicilor Turci şi Denis Sabit, pe de altă parte, în cauze având ca obiect soluţionarea unor contestaţii formulate împotriva unor decizii ale Biroului Electoral Central prin care au fost respinse candidaturile la alegerile parlamentare din anul 2008 ale celor două organizaţii ale minorităţilor naţionale.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate, având un conţinut asemănător, autorii acesteia arată că dispoziţiile art. 9 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 35/2008, modificate prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008, încalcă dreptul minorităţilor de a fi reprezentate în Parlamentul României de către organizaţia dorită. Astfel, în timp ce pentru organizaţiile reprezentate în Parlament nu există nicio condiţie de fond necesară depunerii candidaturilor, în cazul organizaţiilor nereprezentate în Parlament sunt impuse două condiţii: utilitatea publică şi depunerea în termen de 30 de zile de la data stabilirii zilei alegerilor a unei liste de membri care să conţină un număr de cel puţin 15% din numărul total al cetăţenilor declaraţi ca aparţinând acelei minorităţi după ultimul recensământ. Prin urmare, se creează o situaţie discriminatorie în favoarea organizaţiilor minorităţilor reprezentate în Parlament la ultimele alegeri, chiar dacă este posibil ca acestea să nu mai reflecte, în prezent, voinţa majoritară a cetăţenilor aparţinând acelei minorităţi, în timp ce acele organizaţii care au capacitatea reală de a reprezenta interesul general al membrilor săi sunt împiedicate, datorită celor două condiţii prevăzute de art. 9 alin. (2) şi (3) din lege, să candideze pentru alegerile parlamentare.

Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă, ca şi Tribunalul Bucureşti - Secţia a III-a civilă, apreciază că textele de lege criticate nu pot fi considerate discriminatorii, excepţia de neconstituţionalitate fiind, prin urmare, neîntemeiată.

Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierile de sesizare au fost comunicate preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

Avocatul Poporului apreciază că prevederile art. 9 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 35/2008, cu modificările şi completările ulterioare, nu încalcă dispoziţiile art. 4, art. 6 alin. (1), art. 16, art. 37 alin. (1) şi ale art. 62 alin. (2) din Legea fundamentală, textele criticate fiind, aşadar, constituţionale.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierile de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, susţinerile părţii prezente, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 9 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 196 din 13 martie 2008. Alin. (3) al art. 9 din lege a fost modificat prin art. I pct. 8 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 privind modificarea şi completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 630 din 29 august 2008. Prin urmare, în prezent, textele de lege criticate au următorul conţinut:

- Art. 9 alin. (2) şi (3): "(2) Pot depune candidaturi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale reprezentate în Parlament.

(3) Pot depune candidaturi şi alte organizaţii ale cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale definite potrivit art. 2 pct. 29, legal constituite, care sunt de utilitate publică şi care prezintă Biroului Electoral Central, în termen de 30 de zile de la data stabilirii zilei alegerilor, o listă de membri cuprinzând un număr de cel puţin 15% din numărul total al cetăţenilor care, la ultimul recensământ, s-au declarat ca aparţinând minorităţii respective."

- Art. 2 pct. 29, la care se face trimitere în alin. (3), are următoarea redactare: "minoritate naţională - acea etnie care este reprezentată în Consiliul Minorităţilor Naţionale;".

Autorii excepţiei consideră că textele de lege menţionate încalcă, în ordinea invocării lor, prevederile constituţionale ale art. 16 alin. (1), raportat la art. 4, referitoare la interzicerea discriminării pe criterii de origine etnică, art. 37 alin. (1) privind dreptul de a fi ales, art. 6 alin. (1) privind dreptul la identitate şi ale art. 62 alin. (2) referitoare la dreptul organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale de a fi reprezentate în Parlament.

Examinând criticile de neconstituţionalitate formulate, Curtea constată că acestea sunt neîntemeiate, urmând a fi respinse, pentru cele ce se vor arăta în continuare.

În esenţă, autorii excepţiei consideră că cerinţele prevăzute de art. 9 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali împiedică participarea în cursa alegerilor parlamentare a acelor organizaţii ale cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care la alegerile anterioare nu au fost reprezentate în Parlament. Textele de lege criticate impun în sarcina acestora îndeplinirea a două condiţii: caracterul de utilitate publică al acelei organizaţii şi depunerea în termen de 30 de zile de la data stabilirii zilei alegerilor a unei liste de membri care să conţină un număr de cel puţin 15% din numărul total al cetăţenilor declaraţi ca aparţinând acelei minorităţi după ultimul recensământ, condiţii ce nu sunt prevăzute, în schimb, şi pentru organizaţiile minorităţilor reprezentate în Parlament la ultimele alegeri, acestea având dreptul neîngrădit de a participa la scrutinul electoral.

Curtea constată că întreaga argumentaţie a excepţiei de neconstituţionalitate, întemeiată pe dispoziţiile art. 4, art. 6 alin. (1), art. 16 alin. (1), art. 37 alin. (1) şi art. 62 alin. (2) din Constituţie, nu poate fi reţinută.

Dispoziţiile de lege criticate conţin norme care sunt în spiritul, şi nu împotriva, atât al prevederilor constituţionale ale art. 6 alin. (1), care recunosc şi garantează dreptul la identitate al minorităţilor naţionale, cât şi ale art. 62 alin. (2), care legitimează participarea organizaţiilor cetăţenilor care aparţin minorităţilor naţionale la alegerile parlamentare, în condiţiile legii electorale. Or, atât condiţia recunoaşterii caracterului de utilitate publică al organizaţiei respective, cât şi cea a depunerii unor liste de membri însumând un număr de cel puţin 15% din numărul total al cetăţenilor declaraţi ca aparţinând acelei minorităţi după ultimul recensământ sunt astfel de cerinţe, reglementate prin legea organică în materie electorală. Stabilirea, prin lege, a condiţiilor menţionate nu contravine textelor constituţionale invocate ca fiind încălcate, legiuitorul având competenţa exclusivă de a institui modalităţile şi condiţiile de funcţionare a sistemului electoral, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie.

Textele criticate creează un regim special pentru organizaţiile minorităţilor naţionale, în măsură să justifice, prin condiţiile impuse, reprezentarea reală a membrilor acestora în Parlament. Fixarea unui termen de 30 de zile de la data stabilirii zilei alegerilor în vederea prezentării la Biroul Electoral Central a unei liste de membri se justifică prin necesitatea ocrotirii interesului general al societăţii, referitor la organizarea şi desfăşurarea cu celeritate a procedurilor electorale.

Totodată, Curtea constată că textele legale supuse controlului de constituţionalitate nu încalcă prevederile art. 16 alin. (1), raportat la art. 4 din Legea fundamentală, şi, ca atare, nu pot fi considerate discriminatorii, câtă vreme legiuitorul a urmărit prin aceste reglementări să acorde şi organizaţiilor minorităţilor nereprezentate în Parlament posibilitatea să participe la alegeri, nu numai celor care, în baza voturilor obţinute în alegeri, sunt deja reprezentate în Parlament.

Cât priveşte afirmaţiile autorilor excepţiei, potrivit cărora este inechitabil ca organizaţiile minorităţilor naţionale reprezentate în Parlament să poată candida şi pe viitor fără îndeplinirea niciunei alte condiţii, deoarece acestea, în realitate, şi-ar fi putut pierde, între timp, reprezentativitatea în rândul minorităţii respective, Curtea consideră că nici aceste susţineri nu pot fi reţinute ca fiind întemeiate. Astfel, cum a statuat în jurisprudenţa sa în materie, de exemplu prin Decizia nr. 146 din 15 martie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 299 din 11 aprilie 2005, "organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale reprezentate

în Parlament nu sunt privilegiate (...), întrucât acestea au îndeplinit condiţii mult mai severe pentru a accede în Parlament". Totodată, dacă criteriile pe baza cărora acele organizaţii au obţinut la ultimele alegeri un loc în Parlament nu sunt îndeplinite şi la actualele alegeri, acest lucru va rezulta din votul alegătorilor.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 9 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Uniunea Democrată Tătară şi Naim Belgin în Dosarul unic nr. 12/C/2008 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă şi de Asociaţia Etnicilor Turci şi Denis Sabit în Dosarul nr. 11/C/2008 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a III-a civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 6 noiembrie 2008.

DECIZIA nr. 1189 din 6 noiembrie 2008
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 32 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[40]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor "art. I pct. 45 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 privind modificarea şi completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali", excepţie ridicată de Asociaţia "Adevăr şi Dreptate" în Dosarul nr. 6.463/2/2008 (2.406/2008) al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a III-a civilă şi pentru cauze cu minori şi de familie.

La apelul nominal răspunde autorul excepţiei, Asociaţia "Adevăr şi Dreptate", prin preşedintele său, domnul Ene Viorel, asistat de avocat Dumitru Niţurad, cu împuternicire avocaţială depusă la dosarul cauzei. Lipseşte partea Dan Voiculescu, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Curtea dispune a se face apelul şi în Dosarul nr. 2.108D/2008, având ca obiect aceeaşi excepţie de neconstituţionalitate, ridicată de acelaşi autor în Dosarul nr. 6.464/2/2008 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

La apelul nominal răspunde autorul excepţiei, prin preşedintele său şi asistat de acelaşi avocat ca şi în cauza anterior strigată. Lipseşte partea Nicolae Dabija, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Văzând identitatea de obiect al celor două cauze, Curtea, din oficiu, pune în discuţie problema conexării cauzelor.

Părţile prezente şi reprezentantul Ministerului Public sunt de acord cu propunerea de conexare a celor două cauze.

Curtea, în temeiul art. 14 şi al art. 53 alin. (5) din Legea nr. 47/1992, dispune conexarea Dosarului nr. 2.108D/2008 la Dosarul nr. 2.105D/2008, care a fost primul înregistrat.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului autorului excepţiei, care reiterează, pe scurt, argumentele expuse în motivarea scrisă a excepţiei, solicitând, în final, admiterea acesteia, în temeiul prevederilor art. 115 alin. (1), (2), (5) şi (6) din Constituţie, invocate ca fiind încălcate.

Reprezentantul Ministerului Public, fiind solicitat să-şi exprime punctul de vedere asupra excepţiei, pune concluzii de respingere a acesteia ca neîntemeiată. Aceasta deoarece dispoziţiile art. I pct. 45 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008, prin aceea că reglementează asupra termenului de depunere a contestaţiei împotriva deciziei de acceptare a unei candidaturi, nu afectează drepturile electorale în sensul prevăzut de art. 115 alin. (6) din Constituţie. În plus, actul normativ criticat îndeplineşte şi condiţiile cuprinse la art. 115 alin. (5) din Legea fundamentală, referitoare la intrarea în vigoare a ordonanţei de urgenţă numai după depunerea ei, spre dezbatere în procedura de urgenţă, la Camera competentă şi publicarea acesteia în Monitorul Oficial al României.

[40] Publicată în: Monitorul Oficial Nr. 787 din 25 noiembrie 2008.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarelor, reţine următoarele:

Prin încheierile din 26 octombrie 2008, pronunţate în dosarele nr. 6.463/2/2008 (2406/2008), respectiv nr. 6.464/2/2008, Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a III-a civilă şi pentru cauze cu minori şi de familie, respectiv Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă au sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor "art. I pct. 45 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 privind modificarea şi completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali".

Excepţia a fost ridicată de Asociaţia "Adevăr şi Dreptate" în cauze privind soluţionarea unor recursuri formulate împotriva unor sentinţe civile prin care au fost soluţionate două contestaţii împotriva unor decizii ale biroului electoral de circumscripţie, prin care au fost acceptate două candidaturi la alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2008.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate având un conţinut identic se susţine că prevederile art. I pct. 45 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008, prin care "s-au modificat drepturile contestatarilor prevăzute la art. 35 (1) din Legea organică electorală a votului uninominal nr. 35/2008", contravin art. 115 alin. (1), (2), (5) şi (6) din Constituţie, deoarece:

- potrivit art. 115 alin. (6) din Legea fundamentală, ordonanţele de urgenţă nu pot fi adoptate în domeniul drepturilor electorale, ceea ce se întâmplă însă prin prevederile de lege criticate, acestea modificând termenul în care părţile interesate au dreptul de a depune contestaţie împotriva unei decizii de acceptare a unei candidaturi;

- Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 reglementează în materie electorală, domeniu care, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie, aparţine legilor organice, astfel că actul normativ criticat încalcă şi prevederile art. 115 alin. (1) din aceasta, de vreme ce "în domeniul legii organice nu se pot emite ordonanţe de urgenţă";

- ordonanţa de urgenţă criticată a fost emisă în afara unei legi de abilitare, astfel cum impune art. 115 alin. (2) din Constituţie;

- mai mult, actul normativ atacat nu a fost depus spre dezbatere la Camera Deputaţilor, astfel că, neîndeplinind condiţiile prevăzute de art. 115 alin. (5) din Constituţie, autorul excepţiei apreciază că acest act normativ nu poate fi considerat ca fiind în vigoare.

Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a III-a civilă şi pentru cauze cu minori şi de familie, exprimându-şi opinia în Dosarul nr. 2.105D/2008 al Curţii Constituţionale, apreciază că dispoziţiile art. I pct. 45 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 sunt neconstituţionale, în sensul încălcării art. 115 alin. (6) din Legea fundamentală, "întrucât acestea nu au fost adoptate prin lege organică şi aduc o restrângere a duratei în care poate fi exercitată contestaţia reglementată la art. 32 alin. (1) din Legea nr. 35/2008". De asemenea, instanţa arată că "în domeniul exercitării drepturilor electorale, domeniu care intră în sfera de reglementare a legii organice, Guvernul nu este abilitat să emită ordonanţă de urgenţă", astfel că, în lipsa unei legi speciale de abilitare a Guvernului, rezultă o încălcare şi a art. 115 alin. (1) din Constituţie.

Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă, exprimându-şi opinia în Dosarul nr. 2.108D/2008 al Curţii Constituţionale, apreciază că, sub aspectul criticii de neconstituţionalitate fundamentate pe art. 73 alin. (3) lit. a) şi art. 115 alin. (1) şi (2) din Constituţie, excepţia este neîntemeiată. Cât priveşte raportarea criticii la prevederile art. 115 alin. (5) din Legea fundamentală, instanţa de judecată menţionează că nu îşi poate exprima punctul de vedere,

Guvernul urmând să aducă precizări cu privire la procedura depunerii ordonanţei de urgenţă criticate, spre dezbatere, la Camera competentă.

În schimb, instanţa de judecată apreciază că dispoziţiile de lege atacate sunt neconstituţionale prin raportare la prevederile art. 115 alin. (6) din Constituţie, deoarece acestea fac referire la un drept electoral, asupra căruia, potrivit normei fundamentale încălcate, nu se poate reglementa prin ordonanţă de urgenţă. Se susţine, în acest sens, că sfera drepturilor electorale nu se rezumă doar la drepturile electorale privite ca drepturi fundamentale şi recunoscute de art. 36, 37 şi 38 din Constituţie, ci include şi alte drepturi electorale, reglementate prin lege, cum este cel în speţă, dreptul de a contesta decizia biroului electoral de circumscripţie prin care a fost acceptată o candidatură, drept ale cărui condiţii de exercitare au fost modificate prin ordonanţa de urgenţă criticată. Concluzia aceasta se desprinde, în opinia instanţei, din însăşi redactarea art. 115 alin. (6) din Constituţie, care consacră domeniile sustrase reglementării prin ordonanţă de urgenţă, enumerând distinct, în cadrul acestei categorii, "drepturile, libertăţile şi îndatoririle prevăzute de Constituţie", de "drepturile electorale".

Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierile de sesizare au fost comunicate preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

Avocatul Poporului apreciază că "dispoziţiile art. I pct. 45 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008, care modifică termenul de depunere a contestaţiei împotriva acceptării de către biroul electoral de circumscripţie a unei candidaturi, instituit de Legea nr. 35/2008, aduc o restrângere a duratei în care poate fi exercitată contestaţia reglementată la art. 32 alin. (1) din Legea nr. 35/2008 şi afectează dreptul fundamental de a fi ales." În consecinţă, dispoziţiile de lege criticate sunt neconstituţionale, fiind contrare prevederilor art. 115 alin. (6) din Legea fundamentală. Celelalte dispoziţii constituţionale invocate nu au incidenţă în cauză.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierile de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, susţinerile părţii prezente, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate, astfel cum a fost formulat în încheierile de sesizare şi în motivările autorului, îl reprezintă prevederile "art. I pct. 45 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 privind modificarea şi completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali". Dispoziţiile de lege criticate au următoarea redactare:

- Art. I pct. 45: "Titlul I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.

196 din 13 martie 2008, cu modificările ulterioare, se modifică şi se completează după cum urmează: [...]

45. La articolul 32, alineatele (1) şi (2) se modifică şi vor avea următorul cuprins:

<<Art. 32. - (1) Acceptarea de către biroul electoral de circumscripţie a unei candidaturi se face, în termen de 24 de ore de la depunere, prin decizie şi poate fi contestată de către cetăţenii cu drept de vot, partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, în termen de cel mult 48 de ore de la afişarea deciziei de acceptare.

(2) Respingerea de către biroul electoral de circumscripţie a unei candidaturi se face, în termen de 24 de ore de la depunere, prin decizie şi poate fi contestată de către candidat sau de către competitorii electorali care au propus candidatura respectivă, în termen de 48 de ore de la afişarea deciziei de respingere.>>"

În ceea ce priveşte raportul dintre actul de bază - Legea nr. 35/2008 - şi actul modificator - Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 -, trebuie reţinut că, potrivit normelor de tehnică legislativă, dispoziţiile de modificare şi completare sunt încorporate, de la data intrării lor în vigoare, în actul de bază, identificându-se cu acesta. Ca atare, Curtea reţine că obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie, în realitate, dispoziţiile art. 32 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 196 din 13 martie 2008, astfel cum acest text de lege a fost modificat prin art. I pct. 45 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 privind modificarea şi completarea titlului I al Legii nr. 35/2008, ordonanţă publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 630 din 29 august 2008.

În redactarea iniţială, art. 32 alin. (1) şi (2) avea următorul conţinut:

"(1) Acceptarea de către biroul electoral de circumscripţie a unei candidaturi poate fi contestată de către cetăţenii cu drept de vot, partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale în termen de 72 de ore de la expirarea termenului de depunere a candidaturii.

(2) Respingerea de către biroul electoral de circumscripţie a unei candidaturi poate fi contestată de către candidat sau de către competitorii electorali care au propus candidatura respectivă, în termen de 3 zile de la respingere."

Autorul excepţiei consideră că textele de lege, astfel cum au fost modificate prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008, încalcă prevederile constituţionale ale art. 73 alin. (3) lit. a), potrivit cărora sistemul electoral se reglementează prin lege organică, şi ale art. 115 alin. (1), (2), (5) şi (6), referitoare la delegarea legislativă.

Examinând criticile de neconstituţionalitate formulate, Curtea constată că acestea sunt neîntemeiate, urmând a fi respinse, pentru cele ce se vor arăta în continuare.

1. O primă critică constă în aceea că Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 reglementează în materie electorală, domeniu ce, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie, aparţine legilor organice, astfel că actul normativ criticat încalcă şi prevederile art. 115 alin. (1) din aceasta, de vreme ce "în domeniul legii organice nu se pot emite ordonanţe de urgenţă", iar aceasta a fost emisă în afara unei legi de abilitare.

Asupra acestor critici, Curtea ţine să învedereze că, în sistemul constituţional românesc, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român şi unica autoritate legiuitoare a ţării, rol ce îi este conferit de art. 61 alin. (1) din Constituţie. Pe de altă parte, ca o excepţie de la monopolul Parlamentului în materie de legiferare, Constituţia a prevăzut în art. 108 alin. (3) şi

art. 115 instituţia delegării legislative, care oferă Guvernului posibilitatea de a adopta ordonanţe - simple sau de urgenţă -, acte normative cu putere de lege. Ca forme ale delegării legislative sunt de menţionat:

a) delegarea legislativă către Guvern prin intermediul unei legi speciale de abilitare, cu respectarea cerinţelor prevăzute de art. 115 alin. (1) - (3) din Constituţie, în baza căreia pot fi emise ordonanţe (simple) în domenii care nu fac obiectul legilor organice;

b) delegarea legislativă constituţională - permisă direct de Constituţie -, în baza căreia Guvernul poate recurge, în situaţii extraordinare, la reglementarea primară a unor relaţii sociale, pe calea ordonanţelor de urgenţă, în condiţiile prevăzute de art. 115 alin. (4) - (6) din Legea fundamentală. Este de observat că ordonanţele de urgenţă pot fi adoptate de Guvern numai în situaţii extraordinare, a căror reglementare nu poate fi amânată, având obligaţia de a motiva urgenţa în cuprinsul acestora. Ordonanţa de urgenţă care cuprinde norme de natura legii organice se aprobă, conform art. 115 alin. (5) teza finală din Constituţie, cu majoritatea prevăzută la art. 76 alin. (1). Din prevederile constituţionale enunţate se constată că ordonanţele de urgenţă pot interveni atât în domeniul legilor ordinare, cât şi în domeniul rezervat legilor organice.

În doctrină s-a subliniat că, "spre deosebire de ordonanţele guvernamentale emise pe baza unei legi de abilitare în absenţa unei stări excepţionale, ordonanţele de urgenţă se caracterizează prin faptul că sunt adoptate în temeiul unei autorităţi proprii, conferite de Constituţie Guvernului, fără să fie nevoie în acest scop de o autorizare prealabilă concretizată într-o lege specială, dar cu condiţia ca măsurile luate să fie impuse de o situaţie excepţională".

Faţă de cele menţionate, Curtea constată că Ordonanţa de urgenţă nr. 97/2008, criticată pentru neconstituţionalitate, a fost emisă de Guvern cu respectarea tuturor cerinţelor constituţionale prevăzute la art. 115 alin. (4).

2. În ce priveşte susţinerea că actul normativ atacat nu a fost depus spre dezbatere la Camera Deputaţilor, neîndeplinind condiţiile prevăzute la art. 115 alin. (5) din Constituţie, şi, în consecinţă, actul nu poate fi considerat ca fiind în vigoare, Curtea consideră că această critică este neîntemeiată.

Potrivit art. 115 alin. (5) teza întâi din Constituţie, ordonanţa de urgenţă intră în vigoare numai după depunerea sa spre dezbatere în procedură de urgenţă la Camera competentă să fie sesizată şi după publicarea ei în Monitorul Oficial al României.

Din examinarea fişei privind derularea procedurii legislative rezultă că proiectul de lege pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 a fost înregistrat la Senat, în temeiul art. 75 alin. (1) din Constituţie, ca primă Cameră sesizată, la 29 august 2008, pentru dezbatere în procedură de urgenţă, iar ordonanţa a fost publicată, la aceeaşi dată, în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 630/2008.

3. O altă susţinere a autorului excepţiei constă în faptul că prin această ordonanţă de urgenţă se contravine art. 115 alin. (6) din Constituţie, care nu îngăduie să fie adoptate ordonanţe de urgenţă prin care sunt afectate drepturile electorale. Or, prin prevederile legale criticate au fost modificate termenul în care părţile interesate au dreptul de a depune contestaţii împotriva unei decizii de acceptare a unei candidaturi şi momentul de la care acesta începe să curgă.

Articolul 115 alin. (6) din Constituţie prevede că "Ordonanţele de urgenţă nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituţionale, nu pot afecta regimul instituţiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertăţile şi îndatoririle prevăzute de Constituţie, drepturile electorale şi nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică". Din interpretarea textului constituţional se poate deduce că interdicţia adoptării de ordonanţe de urgenţă este totală şi necondiţionată atunci când menţionează că "nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituţionale" şi că "nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică". În

celelalte domenii prevăzute de text, ordonanţele de urgenţă nu pot fi adoptate dacă "afectează", dacă au consecinţe negative, dar, în schimb, pot fi adoptate dacă, prin reglementările pe care le conţin, au consecinţe pozitive în domeniile în care intervin.

Potrivit art. 115 alin. (6) din Constituţie, "Ordonanţele de urgenţă [...] nu pot afecta [...] drepturile electorale [...]".

Pentru Curtea Constituţională, interpretarea şi aplicarea acestei dispoziţii constituţionale impune, pentru început, clarificarea a două probleme.

O primă problemă ridicată de interpretarea textului constituţional constă în lămurirea noţiunii "de a afecta", cu referire la drepturile electorale.

Verbul "a afecta" este susceptibil de interpretări diferite, aşa cum rezultă din unele dicţionare. Din punctul de vedere al Curţii, aceasta urmează să reţină numai sensul juridic al noţiunii, sub diferite nuanţe, cum ar fi: "a suprima", "a aduce atingere", "a prejudicia", "a vătăma", "a leza", "a antrena consecinţe negative", cu privire la categoria drepturilor electorale ce fac obiectul excepţiei de neconstituţionalitate.

O a doua problemă care trebuie clarificată este de a stabili conţinutul noţiunii de "drepturi electorale".

Drepturile electorale formează o categorie distinctă între drepturile şi libertăţile cetăţenilor. Deşi drepturile electorale sunt cuprinse în sfera drepturilor şi libertăţilor prevăzute de Constituţie, legiuitorul constituant a inserat distinct, alături de acestea, în cuprinsul alin. (6) al art. 115 din Legea fundamentală, categoria drepturilor electorale, pentru a sublinia că acestea se referă şi la drepturile electorale menţionate de legislaţia infraconstituţională.

Rezultă, aşadar, că sfera drepturilor electorale este mai largă decât cea rezultată din Constituţie, unde sunt reglementate doar drepturile electorale fundamentale ale cetăţenilor, în timp ce celelalte drepturi electorale sunt prevăzute de lege.

Drepturile electorale privite din punct de vedere constituţional ca drepturi fundamentale se regăsesc în art. 16 alin. (4), art. 36, 37, 38, art. 62 alin. (1) şi (2) şi art. 81 alin. (1) din Constituţie.

Alături de drepturile electorale fundamentale consacrate de Constituţie se regăsesc şi alte drepturi electorale reglementate prin lege (dreptul alegătorilor de a face întâmpinări împotriva omisiunilor, a înscrisurilor greşite sau a oricăror erori din Registrul electoral; dreptul alegătorilor de a verifica înscrierea în listele electorale, de a face întâmpinări împotriva omisiunilor, a înscrierilor greşite şi a oricăror erori; dreptul alegătorilor de a face contestaţie cu privire la listele electorale; dreptul alegătorilor de a obţine cartea de alegător; dreptul de contestare a candidaturilor; dreptul candidaţilor de a contesta operaţiunile electorale; dreptul candidaţilor de a avea acces la mijloacele de informare în masă). Aceste drepturi sunt drepturi electorale procedurale, ce ţin de exercitarea drepturilor electorale fundamentale ale cetăţenilor (dreptul de vot, dreptul de a fi ales, dreptul de a alege).

În conformitate cu dispoziţiile art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie, sistemul electoral se reglementează prin lege organică. Aşa cum s-a arătat, prin ordonanţe de urgenţă se poate reglementa şi în domenii rezervate legilor organice.

În domeniul drepturilor electorale "afectarea acestora" pe calea ordonanţelor de urgenţă, în sensul art. 115 alin. (6) din Constituţie, trebuie examinată cu anumite nuanţări, în special în ceea ce priveşte acele drepturi care sunt legate de organizarea şi desfăşurarea procesului electoral, ţinând seama şi de anumite realităţi practice.

Curtea consideră că în cadrul duratei procesului electoral, cuprinzând diverse faze, se impune o corelare a termenelor, în succesiunea lor, la care operaţiunile electorale să se desfăşoare.

Aşa cum s-a arătat, dreptul de contestare a unei candidaturi este un drept electoral, dar fără a fi un drept electoral fundamental. Faptul că pe calea unei ordonanţe de urgenţă au fost aduse modificări atât asupra termenului de depunere a contestaţiei împotriva deciziilor de acceptare de către biroul electoral de circumscripţie a unei candidaturi, cât şi asupra momentului de la care acest termen procedural începe să curgă nu poate afecta dreptul de vot al contestatorului şi nici pe cel de a face contestaţie, în sensul în care Curtea a precizat conţinutul noţiunii "a afecta" ("a leza", "a prejudicia", "a aduce atingere").

Dreptul electoral referitor la dreptul de contestare a candidaturilor nu este, prin urmare, prejudiciat sau lezat sub aspectul existenţei dreptului subiectiv. Ordonanţa de urgenţă criticată cuprinde norme care reglementează doar modalităţile şi condiţiile de exercitare a acestui drept, ceea ce nu contravine prevederilor art. 115 alin. (6) din Constituţie.

Prin limitarea în timp a exercitării dreptului de a contesta o candidatură, legiuitorul a avut în vedere necesitatea de corelare a acestuia cu alte drepturi ce ţin de operaţiunile electorale, supuse, la rândul lor, unor termene.

De altfel, această concluzie se reflectă şi în jurisprudenţa Curţii, care, de exemplu, prin Decizia sa nr. 150 din 17 martie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 362 din 28 aprilie 2005, şi Decizia nr. 146 din 15 martie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 299 din 11 aprilie 2005, a reţinut, cu titlu de principiu, că asigurarea celerităţii în procesul electoral constituie un considerent major care justifică instituirea de către legiuitor a unor reguli speciale de procedură în materie electorală, concretizate, de pildă, în termene scurte de exercitare şi soluţionare a căilor de atac.

Faţă de cele arătate, Curtea apreciază că pe calea ordonanţelor de urgenţă se poate interveni asupra drepturilor electorale procedurale prevăzute în legislaţia infraconstituţională, în măsura în care nu se aduce atingere existenţei dreptului, nu se "afectează" substanţa dreptului ca atare.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 32 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Asociaţia "Adevăr şi Dreptate" în Dosarul nr. 6.463/2/2008 (2.406/2008) al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a III-a civilă şi pentru cauze cu minori şi de familie şi în Dosarul nr. 6.464/2/2008 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 6 noiembrie 2008.

DECIZIA nr. 1248 din 18 noiembrie 2008
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 11 alin. (2) lit. e) şi g) şi ale art. 12 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, precum şi a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008 pentru modificarea şi completarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 334/2006 privind finanţarea partidelor politice şi a campaniilor electorale, precum şi pentru modificarea Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali şi a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 privind modificarea şi completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, în integralitatea lor[41]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. III din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008 pentru modificarea şi completarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 334/2006 privind finanţarea partidelor politice şi a campaniilor electorale, precum şi pentru modificarea Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, a prevederilor art. I pct. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 privind modificarea şi completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, precum şi a ambelor ordonanţe în integralitatea lor, excepţie ridicată de Partidul România Mare în Dosarul nr. 5.446/2/2008 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal.

La apelul nominal răspund autorul excepţiei, prin reprezentant Augustin Lucian Bolcaş, cu delegaţie depusă la dosar, şi partea Guvernul României, prin avocat Robert Roşu, cu împuternicire avocaţială depusă la dosar.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului autorului excepţiei.

Acesta susţine, în esenţă, că prevederile Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008, reluate şi de Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008, modifică în mod substanţial voinţa legiuitorului exprimată prin adoptarea cu o majoritate covârşitoare a Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, lege confirmată, de altfel, şi din punct de vedere constituţional, prin Decizia nr. 305 din 12 martie 2008 a Curţii Constituţionale şi promulgată prin decret al Preşedintelui României. Astfel, cele două acte normative criticate încalcă prevederile

[41] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 803 din 2 decembrie 2008.

art. 115 alin. (6) din Constituţie, prin care este interzis ca prin adoptarea ordonanţelor de urgenţă să fie afectate drepturile electorale, deoarece acestea încalcă norma prohibitivă cuprinsă la art. 11 alin. (2) lit. g) din Legea nr. 35/2008, referitoare la diferenţa maximă acceptată, de 30%, dintre cel mai mic şi cel mai mare colegiu uninominal, transformând-o, prin utilizarea sintagmei "de regulă", introdusă prin art. III din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008, într-o normă dispozitivă, care permite, aşadar, depăşirea acestei limite, denaturând voinţa legiuitorului.

Se susţine că modalitatea de constituire a colegiilor uninominale nu poate fi privită drept o simplă operaţiune tehnică, aceasta având o influenţă majoră asupra egalităţii votului. Or, legiuitorul delegat, prin delimitarea unor bazine electorale în temeiul normelor introduse prin cele două ordonanţe de urgenţă, îşi creează avantaje proprii, ştiut fiind faptul că de "geografia electorală" depinde respectarea principiului democratic al egalităţii votului, rezultat din prevederile art. 16 alin. (1), art. 37 şi ale art. 62 alin. (1) din Constituţie. În plus, potrivit art. 12 din Legea nr. 35/2008, hotărârea Guvernului prin care se efectuează prima delimitare a colegiilor uninominale trebuie să fie conformă hotărârii unei comisii parlamentare speciale şi nu potrivnică acesteia, astfel că această primă delimitare, care fixează geografia colegiilor uninominale, este cu atât mai importantă în planul respectării exercitării drepturilor electorale în condiţii de constituţionalitate. Pentru motivele formulate, solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate.

Având cuvântul, Guvernul României, prin apărătorul ales, solicită respingerea ca neîntemeiată a excepţiei de neconstituţionalitate, pentru următoarele motive:

În ceea ce priveşte critica de neconstituţionalitate referitoare la cele două ordonanţe de urgenţă în integralitatea lor, susţine că autorul excepţiei nu indică textele de lege pretins încălcate, astfel că nu se poate lua în discuţie o astfel de critică. De asemenea, nici în privinţa nesocotirii prevederilor art. 16 alin. (1), art. 37 şi ale art. 62 alin. (1) din Constituţie, vizate sub aspectul reglementării unor drepturi componente ale dreptului de a alege şi de a fi ales, nu sunt formulate motive concrete de pretinsă neconformitate.

Ceea ce, în esenţă, critică autorul excepţiei se rezumă la utilizarea sintagmei "de regulă" în cuprinsul art. 11 alin. (2) lit. g) din Legea nr. 35/2008, introdusă prin art. III din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008, despre care se afirmă că ar conduce la încălcarea interdicţiei prevăzute la art. 115 alin. (6) din Constituţie, referitoare la afectarea drepturilor electorale prin adoptarea de ordonanţe de urgenţă. Or, cele două ordonanţe au fost adoptate în conformitate cu prevederile art. 102 alin. (1) din Constituţie şi nu vizează drepturi electorale, ci reglementează anumite operaţiuni tehnice specifice derulării procesului electoral, emise în aplicarea legii, respectiv a hotărârii comisiei parlamentare speciale care prezenta anumite lipsuri şi necorelări, astfel că s-a urmărit evitarea impedimentelor practice ce ar putea produce un blocaj în desfăşurarea acestui proces. Mai mult, delimitarea colegiilor uninominale nu poate fi confundată cu modalitatea lor de stabilire, prima fiind, potrivit Deciziei nr. 305 din 12 martie 2008 a Curţii Constituţionale, o operaţiune tehnică. Totodată, dispoziţiile art. 11 alin. (2) lit. g) din Legea nr. 35/2008, criticate, care cuprind sintagma "de regulă", trebuie aplicate cu respectarea condiţiilor prevăzute la lit. a) - e) ale aceluiaşi alineat (2), astfel că nu se poate susţine că simpla introducere a acestei expresii poate avea consecinţele negative asupra egalităţii votului la care face referire autorul excepţiei. De altfel, întreaga argumentaţie a acestuia vorbeşte despre eventualele efecte negative asupra dreptului obiectiv, pornind de la prezumţia că legiuitorul delegat a adoptat o reglementare în propriul beneficiu, când, în realitate, astfel de consecinţe inechitabile nu se pot crea în mod practic şi, oricum, o asemenea motivare nu poate avea valoarea unei veritabile critici de neconstituţionalitate.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate. Referindu-se la critica de neconstituţionalitate a ordonanţelor de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008 şi nr. 97/2008, în integralitatea lor, faţă de prevederile art. 115 alin. (6) din Constituţie, arată că aceasta nu poate fi reţinută, deoarece cele două acte normative nu aduc modificări drepturilor fundamentale, respectiv drepturilor electorale, ci conţin norme de ordin tehnic adoptate în vederea delimitării colegiilor uninominale, în conformitate cu legea-cadru - Legea nr. 35/2008. În ceea ce priveşte dispoziţiile art. 11 alin. (2) lit. g) şi art. 12 alin. (1) şi (2) din aceeaşi lege, apreciază că ele nu contravin normelor art. 16 alin. (1), art. 37 şi ale art. 62 alin. (1) din Constituţie, pretins a fi încălcate.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarelor, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 28 octombrie 2008, pronunţată în Dosarul nr. 5.446/2/2008, Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor "art. III din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008 pentru modificarea şi completarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 334/2006 privind finanţarea partidelor politice şi a campaniilor electorale, precum şi pentru modificarea Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, a prevederilor art. I pct. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 privind modificarea şi completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, precum şi a ambelor ordonanţe în integralitatea lor".

Excepţia a fost ridicată de Partidul România Mare într-o cauză de contencios administrativ având ca obiect o acţiune în anulare a unui act administrativ, respectiv a Hotărârii Guvernului nr. 802/2008 pentru aprobarea primei delimitări a colegiilor uninominale pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia susţine, mai întâi, neconstituţionalitatea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008 şi a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 sub aspectul încălcării prevederilor art. 115 alin. (6) din Legea fundamentală, deoarece cele două acte normative au fost adoptate în domeniul drepturilor electorale. Se susţine, în acest sens, că "a dispune asupra modalităţilor de stabilire a colegiilor pentru votul uninominal este o acţiune juridică de natură să influenţeze direct drepturile electorale". Or, "interdicţia prevăzută în textul constituţional încălcat urmăreşte protejarea modului de formare a organelor fundamentale ale oricărei democraţii de ingerinţele unui executiv oricând să le adapteze unui scop politic şi electoral politic, în interes propriu". Totodată, potrivit art. 11 şi art. 12 din Legea nr. 35/2008, în forma adoptată iniţial de legiuitor, stabilirea primelor colegii uninominale constituie un atribut exclusiv al Parlamentului, reprezentat prin hotărârea unei comisii speciale, iar hotărârile de Guvern ce se adoptă din punct de vedere tehnic normativ trebuie să fie conforme acestei hotărâri a comisiei speciale. Emiterea ambelor ordonanţe de urgenţă criticate în cauză constituie, şi sub acest aspect, o încălcare a art. 115 alin. (6) din Constituţie.

Cât priveşte neconstituţionalitatea art. 11 alin. (2) lit. e) şi g) şi ale art. 12 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 35/2008, astfel cum au fost modificate prin cele două texte de lege criticate, se susţine

că acestea contravin principiului egalităţii şi al egalităţii votului, aşa cum se reflectă din prevederile art. 16, art. 37 şi ale art. 62 alin. (1) din Constituţie.

Stabilirea colegiilor nu reprezintă simple operaţii tehnice, ci constituie chiar modalitatea de garantare a principiului democratic al egalităţii votului.

Or, introducerea unei simple sintagme - "de regulă" - în cuprinsul art. 11 alin. (2) lit. e) şi g) din lege are influenţe deosebite în procesul acordării mandatelor, în sensul inegalităţii valorii votului. Aceasta, deoarece "de geografia electorală depinde în mod esenţial egalitatea votului, care este definit de ponderea pe care o are în constituirea unui mandat," astfel cum s-a susţinut şi în literatura de specialitate (I. Muraru, S. Tănăsescu, "Drept constituţional şi instituţii politice", Editura Lumina Lex 2001, p. 397 şi urm.).

Se mai menţionează că, prin actele normative criticate şi chiar prin introducerea unei simple sintagme - "de regulă", executivul a uzat de o modalitate subtilă de a modifica esenţial voinţa legiuitorului, transpusă în Legea nr. 35/2008, prin emiterea, imediat după adoptarea legii, a unor acte normative proprii, în dispreţul raţiunilor care au stat la baza adoptării legii.

Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal apreciază că prevederile art. III din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008 şi ale art. I pct. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 nu contravin principiilor constituţionale invocate, susţinerile autorului excepţiei vizând, de fapt, eventuala nerespectare a normelor de tehnică legislativă, care ar fi de natură să influenţeze legalitatea şi oportunitatea actului administrativ dedus judecăţii, respectiv a Hotărârii Guvernului nr. 802/2008.

Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierile de sesizare au fost comunicate preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

Preşedintele Camerei Deputaţilor consideră că excepţia de neconstituţionalitate a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008 şi a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 este neîntemeiată.

În ceea ce priveşte critica de neconstituţionalitate raportată la prevederile art. 115 alin. (6) din Legea fundamentală, se arată că "analiza art. 11 alin. (2) lit. e) din Legea nr. 35/2008, astfel cum a fost modificat prin art. III din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008, relevă cu limpezime că textul introdus prin ordonanţa de urgenţă se referă la stabilirea obligaţiei ca delimitarea colegiilor uninominale pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului în cadrul celor 6 sectoare ale municipiului Bucureşti să se facă cu respectarea unor prevederi existente deja în cuprinsul Legii nr. 35/2008". Se desprind, prin urmare, două concluzii: "a) intervenţia Guvernului în modificarea Legii nr. 35/2008 prin ordonanţa de urgenţă (...) se limitează la o operaţiune tehnică în limitele unor texte aprobate deja de Parlament, respectându-se regimul juridic general stabilit prin Legea nr. 35/2008; b) completarea adusă pe această cale lit. e) a alin. (2) al art. 11 din Legea nr. 35/2008 nu are legătură cu drepturile electorale, aşa cum sunt ele reglementate de art. 36 şi 37 din Constituţia României." Cât priveşte introducerea sintagmei "de regulă", se observă că aceasta "este condiţionată de respectarea prevederilor lit. a) - e)" din cuprinsul aceluiaşi alineat (2) al art. 11 din Legea nr. 35/2008 şi ea "nu vizează direct şansele candidaţilor de a câştiga un mandat de deputat sau de senator, ci se referă la stabilirea mărimii colegiilor uninominale, or această operaţiune are un evident caracter tehnic şi ţine de existenţa unui factor material obiectiv: numărul locuitorilor care rezidează pe raza unui colegiu uninominal."

Modificarea alin. (1) şi (2) ale art. 12 din Legea nr. 35/2008, operată prin art. I pct. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 este, de asemenea, "o operaţiune tehnică şi

necesară, la care Guvernul a recurs pentru a face o serie de corecţii ce vizează aplicarea corespunzătoare a Legii nr. 35/2008", ceea ce nu este de natură "a afecta drepturile electorale".

Se mai arată, în legătură cu înţelesul termenului de "afectare a drepturilor electorale", din cuprinsul art. 115 alin. (6) din Constituţie, că "legiuitorul constituant a avut în vedere prin acest termen (...) interdicţia de a leza, a micşora sfera de cuprindere sau de a restrânge drepturile electorale pe calea ordonanţelor de urgenţă şi nicidecum interdicţia de a stabili operaţiuni de tehnică electorală prin care s-ar stabili cadrul legal de aplicare a prevederilor legale referitoare la exercitarea drepturilor electorale."

Arată, în acest sens, că, "în virtutea delegării sale constituţionale, Guvernul este îndreptăţit să reglementeze domeniul drepturilor electorale, cu condiţia de a nu le ştirbi sau de a nu restrânge sfera de exercitare a acestora; or, rezultă limpede că cele două ordonanţe de urgenţă s-au limitat la reglementarea unor operaţiuni de exercitare a dreptului de a fi ales, nevizând dreptul ca atare."

Guvernul apreciază că dispoziţiile de lege criticate nu contravin prevederilor art. 115 alin. (6), art. 16, art. 37 şi art. 62 alin. (1) din Constituţie, excepţia de neconstituţionalitate fiind, aşadar, neîntemeiată. Astfel, Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008 şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 "modifică Legea nr. 35/2008, şi nu Constituţia României, pentru a fi în prezenţa unei legi constituţionale", astfel că este neîntemeiată critica potrivit căreia Guvernul a reglementat, prin adoptarea celor două ordonanţe de urgenţă, în domeniul legilor constituţionale.

Cât priveşte critica de neconstituţionalitate faţă de prevederile art. 115 alin. (6) din Constituţie, se arată că "atât dispoziţiile art. III din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008, cât şi cele ale art. I pct. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 nu sunt de natură a afecta vreun drept electoral." Astfel, dispoziţiile art. 11 alin. (2) lit. g), modificate prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008, "menţinând în continuare ca regulă criteriul proporţiei între cel mai mic şi cel mai mare colegiu uninominal, stabileşte şi posibilitatea derogării de la aceasta pentru a se putea rezolva situaţiile practice în care acest criteriu nu ar putea fi respectat din motive obiective, evitându-se astfel situaţiile de blocaj în aplicarea şi executarea legii. Acest aspect însă nu este de natură a afecta egalitatea dreptului de vot al cetăţenilor, fiecare cetăţean având dreptul la un singur vot pentru Senat şi unul singur pentru Camera Deputaţilor dat într-un colegiu uninominal, în condiţiile legii."

De asemenea, nici modificările aduse art. 12 prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 "nu afectează în niciun fel drepturile electorale, ci clarifică aspecte practice cum ar fi cele referitoare la faptul că stabilirea colegiilor uninominale ar trebui să aibă în vedere nu numai delimitarea, ci şi numerotarea acestora, sau că, în anumite cazuri obiective, actualizarea este necesară a fi făcută şi anual."

În consecinţă, se apreciază că nu au fost încălcate nici dispoziţiile art. 16 alin. (1) şi ale art. 62 alin. (1) din Constituţia României.

În plus, se menţionează că prevederile art. 37 din Legea fundamentală, invocate în cauză, nu sunt incidente, ele referindu-se la condiţiile în care o persoană poate fi aleasă.

Avocatul Poporului apreciază că prevederile art. III din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008 şi ale art. I pct. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 sunt neconstituţionale. Aceasta, deoarece "instituirea prin ordonanţele de urgenţă menţionate a unor reguli privind delimitarea colegiilor uninominale aduce atingere prevederilor constituţionale ale art. 115 alin. (6), potrivit cărora ordonanţele de urgenţă nu pot afecta drepturile şi libertăţile prevăzute de Constituţie, drepturile electorale", de vreme ce "posibilitatea de a dispune asupra modalităţilor de stabilire a colegiilor uninominale este o acţiune juridică ce influenţează drepturile electorale". Legiuitorul constituant a dorit să precizeze, prin conţinutul art. 115 alin. (6) din Constituţie, că "sub nicio formă printr-o ordonanţă de urgenţă nu poate fi afectat regimul

de realizare al drepturilor electorale, cu alte cuvinte, prin ordonanţă de urgenţă nu se pot adopta legi electorale sau coduri electorale." Totodată, prin Decizia nr. 544/2006, Curtea Constituţională a reţinut că depăşirea limitelor delegării legislative de către Guvern reprezintă o imixtiune în competenţa legislativă a Parlamentului.

Textele de lege criticate conţin şi norme contrare egalităţii votului, regulă rezultată din conţinutul art. 16, art. 62 alin. (1) şi art. 37 din Constituţie şi "care semnifică, pe de o parte, că fiecare alegător are dreptul la un singur vot pentru alegerea unui deputat, şi respectiv, senator, iar, pe de altă parte, că puterea fiecărui vot este egală." Ca atare, "egalitatea votului presupune şi înlăturarea unor tehnici şi procedee electorale de limitare sau deturnare a acestui deziderat".

Totodată, utilizarea sintagmei "de regulă" în cuprinsul prevederilor art. III din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008 "determină neîndeplinirea criteriilor de claritate, previziune şi predictibilitate ce trebuie să caracterizeze normele juridice, pentru ca subiectul de drept vizat să îşi poată conforma conduita, astfel încât să evite consecinţele nerespectării lor. Lipsa de claritate şi ambiguitatea textului legal indicat lasă loc arbitrariului şi poate genera interpretări greşite, confuze în aplicare, de natură să aducă atingere regulilor constituţionale privind egalitatea votului."

Preşedintele Senatului nu a comunicat punctul său de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Preşedintelui Camerei Deputaţilor, Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile părţilor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie, potrivit încheierii de sesizare şi motivării scrise a autorului excepţiei, prevederile "art. III din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008 pentru modificarea şi completarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 334/2006 privind finanţarea partidelor politice şi a campaniilor electorale, precum şi pentru modificarea Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali", publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 409 din 30 mai 2008, dispoziţii prin care au fost modificate lit. e) şi g) ale alin. (2) din art. 11 al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali. De asemenea, obiect al excepţiei îl constituie, potrivit încheierii de sesizare şi motivării scrise a autorului excepţiei, şi prevederile "art. I pct. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 privind modificarea şi completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali", publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 630 din 29 august 2008, dispoziţii prin care au fost modificate prevederile alin. (1) şi (2) ale art. 12 din aceeaşi lege - Legea nr. 35/2008. Totodată, obiect al excepţiei de neconstituţionalitate îl

constituie şi cele două ordonanţe criticate - Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008 şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 -, în integralitatea lor.

În ceea ce priveşte modalitatea de formulare a obiectului excepţiei, Curtea Constituţională observă că, potrivit normelor de tehnică legislativă, dispoziţiile de modificare şi de completare sunt încorporate, de la data intrării lor în vigoare, în actul de bază, identificându-se cu acesta. Ca atare, Curtea reţine că obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie, în realitate, dispoziţiile art. 11 alin. (2) lit. e) şi g) şi ale art. 12 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 196 din 13 martie 2008, astfel cum aceste texte de lege au fost modificate prin art. III din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008, respectiv prin art. I pct. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008, dar şi cele două ordonanţe de urgenţă în integralitatea lor.

Textele de lege atacate au în prezent următoarea redactare:

Art. 11 alin. (2) lit. e) şi g) din Legea nr. 35/2008: "(2) Delimitarea colegiilor uninominale se face ţinând cont de următoarele reguli: (...)

e) în municipiul Bucureşti, colegiile uninominale nu trebuie să depăşească limitele administrativ-teritoriale dintre cele 6 sectoare. În fiecare dintre sectoare se vor delimita colegii uninominale pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi pentru alegerea Senatului cu aplicarea prevederilor alin. (1) lit. a), prevederile lit. g) urmând să fie aplicate pentru colegiile uninominale delimitate în interiorul fiecărui sector în parte; (...)

g) în cadrul unei circumscripţii electorale, delimitarea colegiilor uninominale pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi pentru alegerea Senatului se face astfel încât mărimea acestora, calculată în număr de locuitori, să fie de aşa natură încât cel mai mare colegiu uninominal să fie, de regulă, cu cel mult 30% mai mare decât cel mai mic colegiu uninominal, în condiţiile în care sunt respectate prevederile lit. a) - e)."

Art. 12 alin. (1) şi (2): "(1) Prima delimitare şi numerotare a colegiilor uninominale va fi efectuată prin hotărâre a Guvernului, conform hotărârii unei comisii parlamentare speciale constituite pe baza proporţionalităţii reprezentării parlamentare, în termen de maximum 90 de zile de la intrarea în vigoare a prezentului titlu.

(2) Delimitarea şi numerotarea colegiilor uninominale se actualizează de către Autoritatea Electorală Permanentă. Operaţiunea de delimitare se actualizează anual în cazul în care au apărut modificări în structura, denumirea sau rangul unităţilor administrativ-teritoriale, precum şi după fiecare recensământ al populaţiei, cu cel puţin 12 luni înainte de alegerile parlamentare la termen, prin emiterea unei hotărâri a Autorităţii Electorale Permanente, care se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I."

Normele fundamentale invocate în susţinerea excepţiei de neconstituţionalitate sunt cele ale art. 16 "Egalitatea în drepturi", art. 37 "Dreptul de a fi ales", ale art. 62 alin. (1), potrivit cărora "Camera Deputaţilor şi Senatul sunt alese prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat, potrivit legii electorale" şi ale art. 115 alin. (6), conform cărora "Ordonanţele de urgenţă nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituţionale, nu pot afecta regimul instituţiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertăţile şi îndatoririle prevăzute de Constituţie, drepturile electorale şi nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică."

Examinând criticile de neconstituţionalitate formulate, Curtea constată că acestea sunt neîntemeiate, urmând a fi respinse pentru cele ce se vor arăta în continuare.

Din conţinutul excepţiei de neconstituţionalitate rezultă că autorul acesteia vizează, în principal, două aspecte de neconstituţionalitate:

1. Primul aspect priveşte controlul de constituţionalitate a ordonanţelor de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008 şi nr. 97/2008, în integralitatea lor, prin raportare la prevederile art. 115 alin. (6) din Constituţie. În acest sens, se susţine că cele două acte normative, prin faptul că aduc modificări şi completări, în principal, Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, reglementează, în realitate, în materia drepturilor electorale, ceea ce norma fundamentală invocată interzice.

Potrivit art. 115 alin. (6) din Constituţie: "Ordonanţele de urgenţă nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituţionale, nu pot afecta regimul instituţiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertăţile şi îndatoririle prevăzute de Constituţie, drepturile electorale şi nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică."

Curtea Constituţională a examinat recent o critică de neconstituţionalitate asemănătoare celei formulate în prezentul dosar, cu prilejul soluţionării, prin Decizia nr. 1.189 din 6 noiembrie 2008, a excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 32 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali. Cu privire la invocarea art. 115 alin. (6) din Constituţie, Curtea a statuat prin decizia menţionată că "se poate deduce că interdicţia adoptării de ordonanţe de urgenţă este totală şi necondiţionată atunci când menţionează că <<nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituţionale>> şi că <<nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică>>. În celelalte domenii prevăzute de text, ordonanţele de urgenţă nu pot fi adoptate dacă <<afectează>>, dacă au consecinţe negative, dar, în schimb, pot fi adoptate dacă, prin reglementările pe care le conţin, au consecinţe pozitive în domeniile în care intervin."

Prin aceeaşi decizie Curtea s-a referit şi asupra conţinutului noţiunii de "drepturi electorale", astfel cum aceasta este cuprinsă în art. 115 alin. (6) din Constituţie, statuând: "Drepturile electorale formează o categorie distinctă între drepturile şi libertăţile cetăţenilor. Deşi drepturile electorale sunt cuprinse în sfera drepturilor şi libertăţilor prevăzute de Constituţie, legiuitorul constituant a inserat distinct, alături de acestea, în cuprinsul alin. (6) al art. 115 din Legea fundamentală, categoria drepturilor electorale pentru a sublinia că acestea se referă şi la drepturile electorale menţionate de legislaţia infraconstituţională. Alături de drepturile electorale fundamentale consacrate de Constituţie se regăsesc şi alte drepturi electorale reglementate prin lege (dreptul alegătorilor de a face întâmpinări împotriva omisiunilor, a înscrisurilor greşite sau a oricăror erori din Registrul electoral; dreptul alegătorilor de a verifica înscrierea în listele electorale, de a face întâmpinări împotriva omisiunilor, a înscrierilor greşite şi a oricăror erori; dreptul alegătorilor de a face contestaţie cu privire la listele electorale; dreptul alegătorilor de a obţine cartea de alegător; dreptul de contestare a candidaturilor; dreptul candidaţilor de a contesta operaţiunile electorale; dreptul candidaţilor de a avea acces la mijloacele de informare în masă). Aceste drepturi sunt drepturi electorale procedurale ce ţin de exercitarea drepturilor electorale fundamentale ale cetăţenilor (dreptul de vot, dreptul de a fi ales, dreptul de a alege)."

În ceea ce priveşte interdicţia cuprinsă la art. 115 alin. (6) din Constituţie, referitoare la "afectarea" drepturilor electorale pe calea ordonanţelor de urgenţă, Curtea a reţinut, prin aceeaşi decizie, că această noţiune "trebuie examinată cu anumite nuanţări, în special în ce priveşte acele drepturi care sunt legate de organizarea şi desfăşurarea procesului electoral, ţinând seama şi de

anumite realităţi practice", deoarece "în cadrul duratei procesului electoral, cuprinzând diverse faze, se impune o corelare a termenelor, în succesiunea lor, la care operaţiunile electorale să se desfăşoare." Cu privire la categoria drepturilor electorale, Curtea, cu acel prilej, a reţinut numai sensul juridic al noţiunii "a afecta", sub diferite nuanţe, cum ar fi: "a suprima", "a aduce atingere", "a prejudicia", "a vătăma", "a leza", "a antrena consecinţe negative".

Aşadar, analizând, în acest context, dispoziţiile Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008, Curtea constată că acestea nu aduc modificări de natură a afecta, a aduce prejudicii exercitării drepturilor electorale. Acestea conţin norme tehnice privind constituirea consiliilor locale, procedura pentru validarea alegerii primarului şi a preşedintelui consiliului judeţean, reglementarea modului în care acesta participă la constituirea consiliului judeţean, precum şi dispoziţii prin care se instituie sau se modifică anumite termene, în scopul respectării calendarului electoral, în sensul corelării cu alte asemenea termene prevăzute de legislaţia în materie în vigoare. Cât priveşte modificarea art. 11 alin. (2) lit. e) şi g) din Legea nr. 35/2008, Curtea observă că dispoziţiile art. III din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008 aduc lămuriri suplimentare, detaliate asupra modului de delimitare a colegiilor uninominale, fără a modifica însă voinţa legiuitorului.

Cât priveşte dispoziţiile Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008, Curtea observă că şi acestea cuprind norme referitoare la anumite operaţiuni tehnice şi termene specifice desfăşurării procesului electoral, fără a se denatura intenţia legiuitorului.

În plus, cele două acte normative criticate, aşa cum se arată în preambulul lor, au fost adoptate în considerarea necesităţii "de a oferi comisiei parlamentare speciale, constituită pentru delimitarea colegiilor uninominale, posibilitatea efectivă de a realiza această delimitare în termenul prevăzut de lege", precum şi în scopul "asigurării unui proces electoral coerent."

Curtea constată totodată că, potrivit art. 62 alin. (1) din Constituţie, invocat, de altfel, ca fiind încălcat, "Camera Deputaţilor şi Senatul sunt alese prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat, potrivit legii electorale." Or, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Legea fundamentală, sistemul electoral se reglementează prin lege organică, astfel că asupra Legii nr. 35/2008, lege organică ce reprezintă sediul materiei în domeniul exercitării drepturilor electorale, se poate reglementa şi pe calea ordonanţei de urgenţă, de vreme ce, aşa cum s-a arătat, nu sunt afectate drepturile electorale.

În concluzie, Curtea nu poate reţine ca fiind întemeiată critica de neconstituţionalitate referitoare la nesocotirea normelor fundamentale ale art. 115 alin. (6), actele normative atacate fiind, sub acest aspect, constituţionale.

2. Cel de-al doilea aspect de neconstituţionalitate sesizat de autorul excepţiei vizează încălcarea principiului egalităţii votului, rezultat din prevederile art. 16, art. 37 şi art. 62 alin. (1) din Constituţie, deoarece, prin modificările aduse art. 11 alin. (2) lit. e) şi g) şi art. 12 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 35/2008, dispoziţiile art. III din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008 şi ale art. I pct. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 intervin în mod esenţial asupra modalităţii de delimitare a colegiilor uninominale, reglementate iniţial de Parlament prin Legea nr. 35/2008, având drept consecinţă încălcarea drepturilor constituţionale invocate.

Pentru a examina aceste critici de neconstituţionalitate, Curtea apreciază că este util a se lua în considerare, pe de o parte, conţinutul juridic al dispoziţiilor art. 11 alin. (2) lit. e) şi g) şi ale art. 12 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 35/2008, în redactarea lor anterioară şi, pe de altă parte, cuprinsul acestora în forma actuală, rezultată în urma intervenţiei legiuitorului delegat.

Astfel, în redactarea anterioară, textele de lege criticate aveau următorul conţinut:

Art. 11 alin. (2) lit. e) şi g): "(2) Delimitarea colegiilor uninominale se face ţinând cont de următoarele reguli: (...)

e) în municipiul Bucureşti, colegiile uninominale nu trebuie să depăşească limitele administrativ-teritoriale dintre cele 6 sectoare; (...)

g) în cadrul unei circumscripţii electorale, delimitarea colegiilor uninominale pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi pentru alegerea Senatului se face astfel încât mărimea acestora, calculată în număr de locuitori, să fie de aşa natură încât cel mai mare colegiu uninominal să fie cu cel mult 30% mai mare decât cel mai mic colegiu uninominal, în condiţiile în care sunt respectate prevederile lit. a) - e)."

Art. 12 alin. (1) şi (2): "(1) Prima delimitare a colegiilor uninominale va fi efectuată prin hotărâre a Guvernului, conform hotărârii unei comisii parlamentare speciale constituite pe baza proporţionalităţii reprezentării parlamentare, în termen de maximum 90 de zile de la intrarea în vigoare a prezentului titlu.

(2) Delimitarea colegiilor uninominale se actualizează de către Autoritatea Electorală Permanentă. Operaţiunea de delimitare se actualizează după fiecare recensământ al populaţiei, cu cel puţin 12 luni înainte de alegerile parlamentare la termen, prin emiterea unei hotărâri a Autorităţii Electorale Permanente, care se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I."

În urma modificărilor aduse, dispoziţiile legale atacate au în prezent următoarea redactare:

Art. 11 alin. (2) lit. e) şi g): "(2) Delimitarea colegiilor uninominale se face ţinând cont de următoarele reguli: (...)

e) în municipiul Bucureşti, colegiile uninominale nu trebuie să depăşească limitele administrativ-teritoriale dintre cele 6 sectoare. În fiecare dintre sectoare se vor delimita colegii uninominale pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi pentru alegerea Senatului cu aplicarea prevederilor alin. (1) lit. a), prevederile lit. g) urmând să fie aplicate pentru colegiile uninominale delimitate în interiorul fiecărui sector în parte; (...)

g) în cadrul unei circumscripţii electorale, delimitarea colegiilor uninominale pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi pentru alegerea Senatului se face astfel încât mărimea acestora, calculată în număr de locuitori, să fie de aşa natură încât cel mai mare colegiu uninominal să fie, de regulă, cu cel mult 30% mai mare decât cel mai mic colegiu uninominal, în condiţiile în care sunt respectate prevederile lit. a) - e)."

Prevederile art. 11 alin. (1) lit. a), la care face trimitere art. 11 alin. (2) lit. e), conţin următoarele: "(1) În cadrul fiecăreia dintre cele 43 de circumscripţii electorale se constituie colegii uninominale pe baza normei de reprezentare, după cum urmează:

a) numărul colegiilor uninominale pentru Camera Deputaţilor, respectiv pentru Senat se determină prin raportarea numărului de locuitori al fiecărei circumscripţii electorale la normele de reprezentare prevăzute la art. 5 alin. (2) şi (3), la care se adaugă un colegiu de deputat, respectiv de senator pentru ceea ce depăşeşte jumătatea normei de reprezentare, fără ca numărul colegiilor de deputat dintr-o circumscripţie electorală să fie mai mic de 4, iar cel de senator, mai mic de 2."

Art. 11 alin. (2) lit. a) - d), la care se face trimitere în alin. (2) lit. g) al aceluiaşi articol, prevede următoarele: "(2) Delimitarea colegiilor uninominale se face ţinând cont de următoarele reguli:

a) o circumscripţie electorală poate fi compusă numai din colegii uninominale întregi;

b) teritoriul cuprins de un colegiu uninominal trebuie să se afle pe teritoriul unuia şi aceluiaşi judeţ sau al municipiului Bucureşti;

c) pe teritoriul unei localităţi pot fi delimitate, de regulă, doar colegii uninominale întregi;

d) un colegiu uninominal poate cuprinde, de regulă, una sau mai multe localităţi întregi."

Art. 12 alin. (1) şi (2), criticat: "(1) Prima delimitare şi numerotare a colegiilor uninominale va fi efectuată prin hotărâre a Guvernului, conform hotărârii unei comisii parlamentare speciale

constituite pe baza proporţionalităţii reprezentării parlamentare, în termen de maximum 90 de zile de la intrarea în vigoare a prezentului titlu.

(2) Delimitarea şi numerotarea colegiilor uninominale se actualizează de către Autoritatea Electorală Permanentă. Operaţiunea de delimitare se actualizează anual în cazul în care au apărut modificări în structura, denumirea sau rangul unităţilor administrativ-teritoriale, precum şi după fiecare recensământ al populaţiei, cu cel puţin 12 luni înainte de alegerile parlamentare la termen, prin emiterea unei hotărâri a Autorităţii Electorale Permanente, care se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I."

În opinia autorului excepţiei, inserarea sintagmei "de regulă" în cuprinsul art. 11 alin. (2) lit. g) are consecinţe grave în ceea ce priveşte delimitarea, în funcţie de numărul de locuitori, a colegiilor uninominale pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, în sensul încălcării principiului exercitării dreptului de vot în condiţii democratice şi de egalitate.

Mai întâi, Curtea reţine că, potrivit art. 62 alin. (1) din Constituţie, votul este universal, egal, direct, secret şi liber exprimat, potrivit legii electorale. Or, s-a arătat deja că atât Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008, cât şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 respectă condiţiile prevăzute de art. 115 alin. (6) din Constituţie, referitoare la reglementarea pe calea ordonanţei de urgenţă în domeniul drepturilor electorale. Prin urmare, legea electorală o constituie Legea nr. 35/2008, cu modificările şi completările ulterioare.

Curtea constată apoi că dispoziţiile art. 11 alin. (2) lit. g) din Legea nr. 35/2008 se aplică "în condiţiile în care sunt respectate prevederile lit. a) - e)", texte ce conţin reguli generale referitoare la modalitatea de stabilire a circumscripţiilor electorale şi de delimitare a colegiilor uninominale. Prin coroborarea textelor de lege rezultă că dispoziţiile art. 11 alin. (2) lit. g), în actuala redactare, nu pot avea drept consecinţă deturnarea voinţei iniţiale a legiuitorului, care este menţinută, în principiu, prin aplicarea normelor la care se face trimitere în textul de lege criticat. De altfel, semnificaţia egalităţii votului, garantată de art. 62 alin. (1), coroborat cu art. 16 alin. (1) din Constituţie, are o dublă accepţiune, şi anume aceea potrivit căreia fiecare alegător are dreptul la un singur vot pentru alegerea unui deputat, respectiv senator şi că valoarea unui vot este aceeaşi. În acest sens, Curtea Constituţională s-a pronunţat prin Decizia nr. 2 din 30 iunie 1992, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 165 din 16 iulie 1992.

Totodată, Curtea constată că expresia "de regulă" a fost utilizată în cuprinsul Legii nr. 35/2008 în forma sa iniţială, reflectând de la bun început chiar intenţia Parlamentului, la momentul adoptării legii şi fără a fi deci o inovaţie a legiuitorului delegat. Un astfel de exemplu este art. 11 alin. (2) lit. c) şi d), care reglementează regulile pentru delimitarea colegiilor uninominale astfel: "c) pe teritoriul unei localităţi pot fi delimitate, de regulă, doar colegii uninominale întregi; d) un colegiu uninominal poate cuprinde, de regulă, una sau mai multe localităţi întregi;". Aşadar, legiuitorul însuşi a avut în vedere relativitatea delimitării colegiilor uninominale, astfel încât repartizarea populaţiei să se încadreze în anumite limite minimale, respectiv maximale şi prin aceasta să se asigure reprezentarea tuturor colegiilor în Parlament. Relevante în acest sens sunt prevederile art. 11 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 35/2008, care dispun: "(1) În cadrul fiecăreia dintre cele 43 de circumscripţii electorale se constituie colegii uninominale pe baza normei de reprezentare, după cum urmează: a) numărul colegiilor uninominale pentru Camera Deputaţilor, respectiv pentru Senat se determină prin raportarea numărului de locuitori al fiecărei circumscripţii electorale la normele de reprezentare prevăzute la art. 5 alin. (2) şi (3), la care se adaugă un colegiu de deputat, respectiv de senator pentru ceea ce depăşeşte jumătatea normei de reprezentare, fără ca numărul colegiilor de deputat dintr-o circumscripţie electorală să fie mai mic de 4, iar cel de senator, mai mic de 2;".

În plus, Curtea observă că, prin Decizia nr. 305 din 12 martie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 213 din 20 martie 2008, instanţa de contencios constituţional a statuat că "delimitarea colegiilor uninominale nu este decât o operaţiune tehnică la a cărei realizare participă o comisie parlamentară, ale cărei opţiuni vor fi reglementate printr-o hotărâre a Guvernului. Ca atare, delimitarea colegiilor electorale nu poate fi confundată cu sistemul electoral, ale cărui elemente sunt stabilite prin lege. Organizarea şi executarea acestei legi se fac prin hotărâri ale Guvernului, în temeiul art. 108 alin. (2) din Constituţie."

Prin urmare, nu se poate reţine critica de neconstituţionalitate potrivit căreia prevederile art. 11 alin. (2) lit. e) şi g) şi ale art. 12 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 35/2008, astfel cum au fost modificate prin art. III din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008, respectiv art. I pct. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008, contravin prevederilor art. 16 alin. (1), art. 37 şi ale art. 62 alin. (1) din Constituţie. Mai mult, textele de lege criticate nu privesc dreptul de a fi ales, aşa cum acesta este reglementat de art. 37 din Legea fundamentală, astfel că aceste norme fundamentale invocate nu au incidenţă în cauză.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 11 alin. (2) lit. e) şi g) şi ale art. 12 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, precum şi a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008 pentru modificarea şi completarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 334/2006 privind finanţarea partidelor politice şi a campaniilor electorale, precum şi pentru modificarea Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali şi a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 privind modificarea şi completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, în integralitatea lor, excepţie ridicată de Partidul România Mare în Dosarul nr. 5.446/2/2008 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 18 noiembrie 2008.

OPINIE SEPARATĂ

privind soluţia de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. III din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008 şi a dispoziţiilor art. I pct. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008

Cu privire la această excepţie pe care o consider întemeiată, mă voi referi punctual asupra câtorva chestiuni legate de posibilitatea Guvernului de a emite ordonanţe de urgenţă în domeniul drepturilor electorale, astfel:

O primă chestiune este tocmai lămurirea noţiunii de "a afecta", noţiune folosită de legiuitorul constituant în art. 115 alin. (6) din Constituţia României.

Potrivit textului folosit de legiuitorul constituant "Ordonanţele de urgenţă nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituţionale, nu pot afecta regimul instituţiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertăţile şi îndatoririle prevăzute de Constituţie, drepturile electorale şi nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietatea publică".

Este evident că noţiunea de "a afecta" trebuie lămurită în mod firesc şi natural sub "aspect juridic" şi nu sub aspect literal.

Curtea Constituţională s-a mai pronunţat prin Decizia nr. 1.189 din 6 noiembrie 2008 asupra acestui aspect, statuând că sensul juridic al noţiunii de "a afecta" este acela de "a suprima", "a aduce atingere", "a prejudicia", "a vătăma", "a leza", "a antrena consecinţe negative", cu privire la categoria drepturilor electorale.

Apreciez că această interpretare ocoleşte tocmai sensul juridic al noţiunii de "a afecta" lăsând să se înţeleagă că ori de câte ori, prin ordonanţă de urgenţă, se îmbunătăţeşte regimul drepturilor electorale, respectiva ordonanţă de urgenţă este constituţională şi, ori de câte ori prin ordonanţă de urgenţă se restrânge, se vătămează, se lezează etc. regimul drepturilor electorale, respectiva ordonanţă de urgenţă este neconstituţională, ceea ce reprezintă un paradox din cel puţin două motive esenţiale:

a) cine apreciază, de exemplu, că delimitarea colegiilor uninominale care, potrivit art. III din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008 şi art. I pct. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008, se face astfel încât "mărimea acestora, calculată în număr de locuitori, să fie de aşa natură încât cel mai mare colegiu uninominal să fie, de regulă, cu cel mult 30% mai mare decât cel mai mic colegiu uninominal", reprezintă o îmbunătăţire a regimului drepturilor electorale sau, dimpotrivă, textul modificat aduce o restrângere, o vătămare, a regimului acestor drepturi, text statuat expres în conţinutul Legii nr. 35/2008 art. 11 lit. g), potrivit căruia "delimitarea colegiilor uninominale se face astfel încât cel mai mare colegiu uninominal să fie cu cel mult 30% mai mare decât cel mai mic colegiu uninominal"?;

b) cum explicăm noţiunea de "a afecta" când este vorba de regimul instituţiilor fundamentale ale statului; putem aprecia şi de această dată că regimul instituţiilor fundamentale ale statului este susceptibil de vătămare, de lezare etc., prin ordonanţă de urgenţă a Guvernului?

Este evident că în privinţa regimului instituţiilor fundamentale ale statului nu putem vorbi de o lezare, vătămare, suprimare etc., respectiv de o îmbunătăţire pe calea unei ordonanţe de urgenţă a Guvernului, ci doar de o modificare a acestuia. Prin urmare, sintagma "a afecta", trebuie explicată prin raportare la adevăratul sens juridic, acela de "a modifica".

Este de altfel şi sensul dorit de legiuitorul constituant prin interzicerea Guvernului de a legifera şi în domeniul drepturilor electorale alături de domeniul legilor constituţionale.

Prin dispoziţiile art. 115 alin. (6) din Constituţie, legiuitorul constituant a dorit în realitate să îşi păstreze exclusivitatea legiferării în domeniile enumerate, iar prevederea constituţională este perfect logică, având în vedere tocmai importanţa deosebită a acestor domenii.

Niciun moment legiuitorul constituant nu a intenţionat să lase Guvernului libertatea de a aprecia asupra dispoziţiilor din legile organice care reglementează aceste domenii şi de a opera modificări asupra acestora.

De altfel, potrivit art. 115 alin. (4) din Constituţie, Guvernul poate adopta ordonanţe de urgenţă numai în situaţii extraordinare "a căror reglementare nu poate fi amânată", ceea ce

presupune fie inexistenţa reglementării (un vid de reglementare), fie o insuficientă reglementare; în niciun caz ordonanţa de urgenţă nu se justifică atunci când Guvernul intenţionează să modifice o prevedere expresă a legii, pentru că astfel s-ar încălca în mod flagrant dispoziţiile art. 61 alin. (1) din Constituţie, potrivit cărora: "Parlamentul este unica autoritate legiuitoare a ţării."

Este de reţinut că Legea nr. 35/2008 a fost adoptată prin asumarea răspunderii Guvernului, fiind prin urmare creaţia acestuia, legea fiind însă supusă controlului parlamentar.

Prin ordonanţele de urgenţă ale Guvernului nr. 66/2008 şi nr. 97/2008 se modifică tocmai textele de lege care au fost adoptate prin procedura asumării răspunderii Guvernului, scăpând astfel de sub acest control, încălcând în mod flagrant prevederile art. 16 alin. (1) din Constituţia României, potrivit cărora: "Cetăţenii sunt egali în faţa legii şi a autorităţilor publice, fără privilegii şi fără discriminări", prevederile art. 62 alin. (1), potrivit cărora: "Camera Deputaţilor şi Senatul sunt alese prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat, potrivit legii electorale", şi prevederile art. 62 alin. (3), potrivit cărora: "Numărul deputaţilor şi al senatorilor se stabileşte prin legea electorală, în raport cu populaţia ţării".

Sunt încălcate, de asemenea, şi prevederile art. 115 alin. (6) din Constituţie, care interzic adoptarea ordonanţei de urgenţă a Guvernului care să afecteze ori să modifice drepturile electorale, privite atât ca drepturi fundamentale prevăzute ca atare de dispoziţiile art. 36, 37 şi 38 din Constituţia României, cât şi ca alte drepturi electorale.

De altfel, Curtea Constituţională s-a mai pronunţat în această materie prin Decizia nr. 544 din 28 iunie 2006, când a soluţionat excepţia de neconstituţionalitate a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 43/2006 privind organizarea şi funcţionarea Curţii de Conturi, excepţie ridicată direct de Avocatul Poporului în temeiul art. 146 lit. d) teza a doua din Constituţie, statuând, pe de o parte, că "prin rolul său, Curtea de Conturi face parte din instituţiile fundamentale ale statului"*1) şi, pe de altă parte, că "reglementarea organizării şi funcţionării Curţii de Conturi prin ordonanţa de urgenţă a Guvernului contravine prevederilor art. 115 alin. (6) din Constituţie, conform cărora ordonanţele de urgenţă ale Guvernului nu pot afecta regimul instituţiilor fundamentale ale statului".

---

*1) Instituţia Curţii de Conturi este de altfel reglementată din punct de vedere constituţional prin art. 140 din actuala Constituţie a României.

Din cuprinsul acestei decizii a Curţii Constituţionale se desprinde concluzia că interpretarea corectă a sintagmei "nu pot afecta" are sensul de a nu modifica într-un fel sau altul regimul juridic al instituţiilor fundamentale ale statului, în caz contrar nu s-ar putea explica noţiunea de "a afecta" prin lezare, vătămare, prejudiciere, suprimare etc. a regimului juridic al acestor instituţii.

O a doua chestiune ce trebuie clarificată priveşte noţiunea de drepturi electorale.

Se admite, pe de o parte, că drepturile electorale de care face vorbire art. 115 alin (6) din Constituţie sunt în primul rând drepturile fundamentale prevăzute ca atare de dispoziţiile art. 36, 37 şi 38 din Constituţia României.

Pe de altă parte, Curtea a admis prin Decizia nr. 1.189 din 6 noiembrie 2008 că, pe lângă drepturile fundamentale, legea are în vedere şi alte drepturi electorale, cum ar fi: dreptul alegătorilor de a face întâmpinări împotriva omisiunilor, a înscrisurilor greşite sau a oricăror erori din Registrul electoral, dreptul alegătorilor de a face contestaţii cu privire la listele electorale, dreptul candidaţilor de a avea acces la mijloacele de informare în masă etc., dar, în opinia Curţii, acestea reprezintă drepturi electorale procedurale ce ţin de exercitarea drepturilor electorale fundamentale ale cetăţenilor (dreptul de vot, dreptul de a fi ales, dreptul de a alege),

astfel încât reglementarea acestora pe calea ordonanţei de urgenţă nu ar afecta drepturile electorale fundamentale.

Curtea a mai reţinut în această decizie că noţiunea "afectare" "trebuie examinată cu anumite nuanţări, în special în ce priveşte acele drepturi care sunt legate de organizarea şi desfăşurarea procesului electoral, ţinând seama şi de anumite realităţi practice", deoarece, "în cadrul duratei procesului electoral, cuprinzând diverse faze, se impune o corelare a termenelor, în succesiunea lor, la care operaţiunile electorale să se desfăşoare".

Dar, oare, modificarea marjei de fluctuaţie stabilite de legiuitor în cuprinsul art. 11 alin. (2) lit. g) din Legea nr. 35/2008 ca fiind de maximum 30% a fost dictată de necesitatea "corelării termenelor, în succesiunea lor, la care operaţiunile electorale să se desfăşoare"?

Apreciez că modificarea marjei de fluctuaţie stabilită iniţial de legiuitor în cuprinsul art. 11 alin. (2) lit. g) din Legea nr. 35/2008 nu are nicio legătură cu corelarea unor termene în procesul electoral, ci, dimpotrivă, modifică în mod nepermis chiar voinţa Parlamentului, exprimată expres în cuprinsul textului modificat.

Cu referire la distincţia care se face între drepturile materiale şi drepturile procedurale, trebuie făcută precizarea că, în orice democraţie constituţională, însuşi dreptul material este afectat în condiţiile în care normele procedurale restrâng posibilitatea exercitării acestuia şi, în consecinţă, cele două categorii de norme juridice (de drept material şi de drept procesual) trebuie să coexiste şi să fie aplicate într-o corelaţie perfectă.

Iată de ce apreciez că indiferent de încadrarea normei de drept într-o categorie sau alta (drept material sau drept procesual) acţiunea asupra acesteia prin ordonanţa de urgenţă a Guvernului în domeniile enunţate de art. 115 alin. (6) din Constituţie nu este permisă.

Însă, chiar şi în ipoteza în care s-ar admite că modificarea pe calea ordonanţei de urgenţă a Guvernului este permisă în privinţa aşa-numitelor drepturi electorale procedurale, vom observa că, în cauza supusă controlului de constituţionalitate, introducerea prin ordonanţa de urgenţă a Guvernului a sintagmei "de regulă", în cuprinsul art. 11 alin. (2) lit. g) din lege, contravine regulii constituţionale privind egalitatea votului, care semnifică, pe de o parte, că fiecare alegător are dreptul la un vot pentru alegerea unui deputat şi, respectiv, senator, iar pe de altă parte, că puterea fiecărui vot trebuie să fie egală, aşa cum de altfel, corect, susţine şi Avocatul Poporului în punctul de vedere transmis Curţii cu privire la această excepţie.

Tot astfel nu poate fi acreditată ideea că, din punct de vedere matematic, votul nu poate fi egal din moment ce legiuitorul, la adoptarea Legii nr. 35/2008, plecând de la realităţile existente, a creat o marjă de manevră în cuprinsul art. 11 alin. (2) lit. g), statuând că "în cadrul unei circumscripţii electorale, delimitarea colegiilor uninominale pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi pentru alegerea Senatului se face astfel încât mărimea acestora, calculată la număr de locuitori, să fie de aşa natură încât cel mai mare colegiu uninominal să fie cu cel mult 30% mai mare decât cel mai mic colegiu uninominal".

Aşadar, legiuitorul a înţeles că nu se pot delimita colegiile uninominale în mod absolut egal din punct de vedere matematic şi prin urmare a oferit posibilitatea legală ca numărul de alegători din fiecare colegiu uninominal să varieze într-o marjă de maximum 30%, apreciind că în cadrul acestei marje pot fi îndeplinite şi cerinţele prevăzute de art. 11 alin. (2) lit. a) - d), la care se face trimitere în alin. (2) lit. g) al aceluiaşi articol.

De altfel, atunci când legiuitorul a intenţionat să folosească sintagma "de regulă", a făcut-o chiar în cuprinsul art. 11 alin. (2) lit. c): "pe teritoriul unei localităţi pot fi delimitate, de regulă, doar colegii uninominale întregi", şi lit. d): "un colegiu uninominal poate cuprinde, de regulă, una sau mai multe localităţi întregi", oferind posibilitatea ca de la regula delimitării de colegii uninominale întregi pe teritoriul unei localităţi să se poată deroga - art. 11 alin. (2) lit. c) -, ca şi

de la regula includerii în cadrul unui colegiu uninominal a unora sau mai multor localităţi întregi - art. 11 alin. (2) lit. d).

Posibilitatea derogării de la regulile instituite prin art. 11 alin. (2) lit. c) şi d) a fost avută în vedere de legiuitor tocmai pentru a putea fi garantată respectarea regulii impuse de art. 11 alin. (2) lit. g) din lege, potrivit căreia, "în cadrul unei circumscripţii electorale, delimitarea colegiilor uninominale pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi pentru alegerea Senatului se face astfel încât mărimea acestora, calculată în număr de locuitori, să fie de aşa natură încât cel mai mare colegiu uninominal să fie, de regulă, cu cel mult 30% mai mare decât cel mai mic colegiu uninominal, în condiţiile în care sunt respectate prevederile lit. a) - e)", încât concluzia ce se desprinde este că legiuitorul nu a dorit ca de la această regulă să se poată deroga.

A veni printr-o ordonanţa de urgenţă a Guvernului şi a statua că de la această marjă (destul de largă) se mai poate deroga reprezintă o înfrângere a voinţei Parlamentului ca unică autoritate legiuitoare a ţării, care încalcă prevederile art. 61 alin. (1) din Constituţie.

În sfârşit, întrucât în cele două ordonanţe de urgenţă se regăsesc şi alte prevederi neconstituţionale, Curtea ar fi trebuit să procedeze la analizarea acestora în ansamblu şi să facă aplicaţiunea art. 31 alin. (2) din Legea nr. 47/1992.

DECIZIA nr. 1233 din 6 octombrie 2009
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 2 pct. 10 şi art. 48 alin. (9) şi (14) teza finală din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[42]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 2 pct. 10 şi art. 48 alin. (9) şi (14) teza finală din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Marian Enache în Dosarul nr. 219/99/2009 al Tribunalului Iaşi - Secţia civilă. Excepţia formează obiectul Dosarului nr. 663D/2009 al Curţii Constituţionale.

La apelul nominal se constată lipsa autorului excepţiei, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Curtea dispune a se face apelul şi în Dosarul nr. 672D/2009 având ca obiect excepţia de neconstituţionalitate a aceloraşi prevederi de lege, ridicată de Valerian Sălăvăstru în Dosarul nr. 218/99/2009 al Tribunalului Iaşi - Secţia civilă.

Şi în acest dosar, în urma apelului nominal, se constată lipsa autorului excepţiei, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Curtea, din oficiu, pune în discuţie conexarea dosarelor.

Reprezentantul Ministerului Public este de acord cu conexarea dosarelor.

Curtea, în temeiul art. 14 şi al art. 53 alin. (5) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, raportate la art. 164 din Codul de procedură civilă, dispune conexarea Dosarului nr. 672D/2009 la Dosarul nr. 663D/2009, care a fost primul înregistrat.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public. Acesta pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate, considerând că textele de lege criticate nu contravin prevederilor constituţionale invocate de autorii excepţiei.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarelor, constată următoarele:

Prin încheierile din 2 februarie 2009, pronunţate în dosarele nr. 219/99/2009 şi nr. 218/99/2009, Tribunalul Iaşi - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 2 pct. 10 şi art. 48 alin. (9) şi (14) teza finală din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.

Excepţiile au fost ridicate de Marian Enache şi Valerian Sălăvăstru în cauze având ca obiect soluţionarea unor contestaţii la legea electorală.

În motivările excepţiilor de neconstituţionalitate având un conţinut similar se arată că Legea nr. 35/2008 stabileşte un mecanism complicat de desemnare în Parlament a unora dintre candidaţi, prin atribuirea mandatelor. În acest mecanism juridic, redistribuirea mandatelor "nu mai are nicio legătură" cu numărul de voturi şi cu coeficientul electoral de circumscripţie al

[42] Publicată în: Monitorul Oficial Nr. 849 din 8 decembrie 2009.

fiecărui candidat, fiind posibil ca un candidat cu un coeficient electoral de circumscripţie inferior să fie plasat înaintea unuia cu un coeficient superior. În acest fel, "alegerea nu mai este previzibilă, ci este supusă hazardului", iar votul nu mai este egal, creându-se o inegalitate în faţa legii, precum şi o inegalitate în ceea ce priveşte accesul la funcţiile publice. Precizează că, "de vreme ce alegerea nu este pur uninominală şi atribuirea în etapa a doua se face în cadrul partidului, iar reprezentativitatea în partid este dată de coeficientul electoral al candidaţilor din acelaşi partid, nu este reprezentativ nici pentru alegători, nici pentru partid un candidat clasat în circumscripţia sa pe un loc inferior celui în care s-a clasat un alt candidat din acelaşi partid, într-un alt colegiu". Totodată, arată că "prin normele juridice supuse analizei Curţii se derogă de la principiul reprezentativităţii exprimate de votul popular, stabilindu-se o regulă de redistribuire bazată pe principiul că, indiferent de numărul de voturi (de coeficientul electoral de circumscripţie) la nivel de circumscripţie electorală sau la nivel naţional, fiecărui colegiu trebuie să îi corespundă un mandat de deputat, respectiv de senator".

Tribunalul Iaşi - Secţia civilă nu şi-a exprimat opinia cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierile de sesizare au fost comunicate preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

Guvernul consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În acest sens, precizează că, în legislaţia română, caracterul egal al votului este garantat prin neadmiterea votului multiplu şi nici a altui tip de vot care ar putea conduce la o altă pondere a votului decât cea consacrată de Legea fundamentală. Invocă argumentele cuprinse în considerentele Deciziei Curţii Constituţionale nr. 1.177/2007, potrivit cărora legiuitorul are posibilitatea de a stabili prin lege tipul sistemului electoral, precum şi modalităţile concrete de organizare şi desfăşurare a scrutinului, iar Constituţia prevede, la art. 73 alin. (3) lit. a) că sistemul electoral se reglementează prin lege organică. Aşadar, legea poate stabili astfel de mecanisme de transformare a voturilor în mandate şi modul de atribuire a acestora, fără a afecta caracterul egal al votului. Apreciază că "opţiunea legiuitorului cu privire la alegerea unui sistem electoral de vot şi a modalităţii de împărţire a mandatelor în cadrul acestui sistem nu poate fi interpretată ca o încălcare sau restrângere a dispoziţiilor constituţionale referitoare la calificarea României ca stat de drept, democratic şi social, în cadrul democraţiei constituţionale, la îndeplinirea cu bună-credinţă a tratatelor la care este parte ori cu privire la dreptul de a fi ales sau reprezentativitatea mandatului parlamentar".

Avocatul Poporului apreciază că prevederile de lege criticate sunt constituţionale. Arată că textele de lege criticate explicitează semnificaţia termenului de "colegiu uninominal" şi reglementează atribuirea mandatelor astfel încât fiecare colegiu uninominal pentru Camera Deputaţilor şi Senat să beneficieze numai de câte un mandat de deputat şi senator. În opinia sa, dispoziţiile legale criticate reprezintă o opţiune a legiuitorului, prin care nu se încalcă principiul egalităţii, care nu înseamnă uniformitate, astfel încât, dacă la situaţii egale trebuie să corespundă un tratament egal, la situaţii diferite tratamentul nu poate fi decât diferit. Precizează că "prevederile referitoare la atribuirea unui singur mandat de deputat şi de senator în colegiile uninominale (prin trecerea la următorul candidat, în cazul epuizării numărului de mandate la care un competitor electoral are dreptul în circumscripţia electorală sau dacă în colegiul uninominal în care acesta a candidat deja s-a atribuit un mandat) nu încalcă dreptul de a fi ales, ci reglementează operaţiuni tehnice specifice derulării procesului electoral".

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierile de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 2 pct. 10 şi art. 48 alin. (9) şi (14) teza finală din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 196 din 13 martie 2008. Textele de lege criticate au următorul cuprins:

- Art. 2 pct. 10: "În sensul prezentului titlu, termenii şi expresiile de mai jos au următoarea semnificaţie: (...)

10. colegiu uninominal - subunitate a unei circumscripţii electorale, în care este atribuit un singur mandat"

- Art. 48 alin. (9) şi alin. (14) teza finală: "(9) În fiecare colegiu uninominal pentru Camera Deputaţilor, respectiv Senat, se atribuie un singur mandat de deputat, respectiv de senator. (...)

(14) Pentru fiecare competitor electoral care a întrunit pragul electoral potrivit prevederilor art. 47 alin. (2), din numărul de mandate repartizat în acea circumscripţie electorală, calculat potrivit prevederilor alin. (3) - (7), se scade numărul de mandate atribuite la nivelul colegiilor uninominale potrivit alin. (11), rezultatul reprezentând numărul de mandate de atribuit fiecărui competitor electoral la nivelul circumscripţiei electorale în cea de a doua etapă de atribuire şi alocare de mandate. Numărul de mandate rezultat pentru fiecare competitor electoral se alocă pentru candidaţii acestora în ordine descrescătoare în funcţie de clasarea în lista prevăzută la alin. (12). În cazul în care următorul candidat căruia urmează să i se atribuie mandat din lista ordonată prevăzută la alin. (12) aparţine unui competitor electoral care a epuizat numărul de mandate la care are dreptul în acea circumscripţie electorală sau dacă în colegiul uninominal în care acesta a candidat deja s-a atribuit un mandat, se va proceda la trecerea la următorul candidat din lista ordonată, până la atribuirea tuturor mandatelor."

În opinia autorilor excepţiei, prevederile de lege criticate contravin dispoziţiilor din Legea fundamentală cuprinse la art. 1 privind statul român, art. 62 alin. (1) potrivit căruia alegerea celor două Camere ale Parlamentului se face prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat şi la art. 69 referitor la mandatul reprezentativ. De asemenea, se invocă şi prevederile art. 21 alin. (2) şi (3) din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, potrivit cărora orice persoană are dreptul de a lua parte la conducerea treburilor publice ale ţării sale, fie direct, fie prin reprezentanţi liber aleşi şi orice persoană are dreptul de acces egal la funcţiile publice din ţara sa.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea observă că, din criticile formulate de autorii excepţiei, transpare nemulţumirea acestora legată de introducerea, prin Legea nr. 35/2008, a votului uninominal ca procedură electorală aflată în strânsă dependenţă de configuraţia circumscripţiei electorale. Curtea reţine că Legea nr. 35/2008 consacră un tip de scrutin prin intermediul căruia alegerea parlamentarilor se desfăşoară în colegii uninominale, iar repartizarea mandatelor se face potrivit regulii proporţionalităţii, astfel cum rezultă din prevederile art. 5 alin. (1) din lege. Comparativ cu vechiul mecanism electoral, cel specific sistemului electoral de reprezentare proporţională cu liste de partid închise, se modifică procedura votului, dar nu şi

regula după care se repartizează mandatele parlamentare, care rămâne circumscrisă sistemului reprezentării proporţionale.

Cu privire la semnificaţia egalităţii votului, trăsătură specifică acestuia cuprinsă în art. 62 alin. (1) din Constituţie, în legătură cu care autorii excepţiei de neconstituţionalitate susţin că ar fi anihilată prin prevederile de lege criticate, Curtea Constituţională s-a pronunţat prin Decizia nr. 2 din 30 iunie 1992, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 165 din 16 iulie 1992. Cu acel prilej, referindu-se la sistemul de vot utilizat la acea epocă, a statuat că egalitatea votului "are o dublă accepţiune: pe de o parte, fiecare alegător are dreptul la un singur vot, iar pe de altă parte, fiecare deputat sau senator trebuie să fie desemnat în cadrul unor circumscripţii electorale egale ca populaţie şi nu ca număr de alegători. Aceasta pentru că, potrivit prevederilor art. 2 din Constituţia României, suveranitatea naţională aparţine întregului popor român şi nu numai celor care, dispunând de dreptul de vot, sunt în măsură să participe la alegeri".

În acord cu cele reţinute în decizia menţionată, Curtea observă că prevederile Legii nr. 35/2008 asigură respectarea conceptului de vot egal, stabilind, prin prevederile art. 4 alin. (1), că alegătorul are dreptul la un singur vot pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi la un singur vot pentru alegerea Senatului. Şi cealaltă accepţiune sesizată de Curtea Constituţională în jurisprudenţa amintită este respectată în noul sistem de vot. Astfel, art. 2 alin. (1) pct. 9 din lege defineşte circumscripţia electorală ca fiind unitatea administrativ-teritorială în care se organizează alegeri şi la nivelul căreia se atribuie mandate, în funcţie de rezultatele alegerilor. Aceasta este divizată în atâtea colegii uninominale câte mandate au fost stabilite, potrivit normei de reprezentare precizate la art. 5 alin. (2) şi (3) din aceeaşi lege, respectiv de un deputat la 70.000 locuitori şi un senator la 160.000 locuitori. Aşadar, în fiecare circumscripţie electorală se alege un număr de deputaţi sau senatori care nu este stabilit în mod arbitrar, ci cu respectarea principiului egalităţii, pe baza unei norme egale de reprezentare la nivelul întregii populaţii, fiind luaţi în calcul inclusiv cetăţenii români rezidenţi în străinătate.

Aşadar, prevederile art. 2 alin. (1) pct. 10 din Legea nr. 35/2008, care cuprind definiţia legală a colegiului uninominal, ca subunitate a unei circumscripţii electorale în care este atribuit un singur mandat, nu contravin dispoziţiilor art. 62 alin. (1) din Constituţie.

În jurisprudenţa sa, reprezentată de Decizia nr. 1.177 din 12 decembrie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 871 din 20 decembrie 2007, Curtea a observat că, în virtutea dispoziţiilor constituţionale menţionate, care prevăd că alegerea Camerelor Parlamentului se face potrivit legii electorale, legiuitorul are posibilitatea de a stabili prin lege tipul sistemului electoral, precum şi modalităţile concrete de organizare şi desfăşurare a scrutinului. În acelaşi sens, Constituţia prevede, la art. 73 alin. (3) lit. a) că sistemul electoral se reglementează prin lege organică. Prin aceeaşi decizie, Curtea a statuat că legea poate stabili mecanisme de transformare a voturilor în mandate şi modul de atribuire a acestora.

Criticile autorilor excepţiei referitoare la pretinsele situaţii incorecte care au alterat ordinea finală a candidaţilor la funcţia de senator sau deputat au în vedere aspecte de fapt, determinate de calculele matematice implicate de regulile noii proceduri electorale a votului uninominal. Or, instanţa de contencios constituţional nu are competenţa de a se pronunţa cu privire la modalitatea concretă de aplicare în practică, în cadrul procesului electoral, a prevederilor Legii nr. 35/2008.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 2 pct. 10 şi art. 48 alin. (9) şi (14) teza finală din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Marian Enache în Dosarul nr. 219/99/2009 al Tribunalului Iaşi - Secţia civilă şi de Valerian Sălăvăstru în Dosarul nr. 218/99/2009 al aceleiaşi instanţe.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 6 octombrie 2009.

DECIZIA nr. 61 din 14 ianuarie 2010
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[43]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Partidul Verde în Dosarul nr. 1/APCD/2009 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

La apelul nominal răspunde domnul Remus Cernea, în calitate de reprezentant al Partidului Verde.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului autorului excepţiei, care solicită ca prevederile art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 să fie declarate neconstituţionale, pentru argumentele formulate în contestaţia iniţială şi în precizările suplimentare pe care le va prezenta în susţinerea contestaţiei, dar şi prin raportare la punctul de vedere formulat în cauză de Guvernul României.

În privinţa încălcării prin textul de lege criticat a dreptului de a fi ales, prevăzut de art. 37, şi a art. 16 din Constituţie, autorul excepţiei arată că limitele prevăzute de legea electorală se pot concretiza în condiţiile prealabile de înregistrare a candidaturii pentru alegerile parlamentare şi pot viza cetăţenia, vârsta, domiciliul, eventual un anumit număr de semnături sau constituirea unui depozit, însă aceste limite trebuie să fie rezonabile şi să nu anuleze dreptul fundamental al cetăţenilor, să nu afecteze substanţa dreptului constituţional. Prin prevederea legală contestată este însă anulată însăşi posibilitatea de exercitare a dreptului de a fi ales, aceasta fiind condiţionată de înscrierea într-un anume partid, respectiv într-un partid parlamentar. Or, "anularea acestui drept vine în contradicţie cu întreaga logică a Constituţiei, care garantează exercitarea dreptului de a fi ales indiferent de prezenţa în anumite partide".

În combaterea punctului de vedere exprimat de Guvern în legătură cu excepţia invocată, autorul acesteia susţine, în esenţă, că restricţia reglementată de art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 încalcă principiul egalităţii şi dreptul de a fi ales, aceasta fiind prevăzută numai pentru alegerile parlamentare parţiale, nu şi pentru cele generale, unde au acces atât independenţii, cât şi partidele sau membri ai unor partide care nu sunt reprezentate în Parlament. Criteriul pragului electoral nu se poate converti într-o justificare a limitării conţinute de art. 48 alin. (17), pentru că acest criteriu nu este aplicat candidaţilor independenţi în prima etapă, cea a alegerilor generale. Mai mult, alegerile parlamentare parţiale se caracterizează prin scrutin majoritar, astfel că nu mai sunt aplicabile regulile specifice sistemului reprezentării proporţionale a votului uninominal, caracteristic alegerilor generale. Este firesc, pe de altă parte, să existe condiţii prealabile pentru depunerea şi acceptarea candidaturilor pentru alegerile parţiale, însă cea prevăzută de textul de lege criticat goleşte de conţinut însăşi dreptul de a fi ales, prevăzut de art. 37 din Constituţie.

Principiul suveranităţii, statuat de art. 2 din Legea fundamentală, este, de asemenea, afectat, deoarece organele reprezentative ale poporului nu mai sunt constituite prin alegeri libere,

[43]Publicată în : Monitorul Oficial numărul 76 din 3 februarie 2010.

cetăţenii fiind limitaţi doar la oferta politică a aceloraşi partide reprezentate deja în Parlament. Or, condiţia unor alegeri libere constă în asigurarea pluralismului şi a liberei exprimări a diversităţii de opinii politice din societate.

Dispoziţiile art. 48 alin. (17) au fost introduse în Legea nr. 35/2008 în urma adoptării unui amendament la Legea de aprobare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 privind modificarea şi completarea titlului I al Legii nr. 35/2008. Aşa fiind, autorul excepţiei mai susţine că această ordonanţă, care, iniţial, reglementa diverse aspecte tehnice legate de organizarea alegerilor, contravine prevederilor art. 115 alin. (6) din Constituţie, deoarece, în actuala redactare, conţine norme de natură să afecteze drepturile şi libertăţile cetăţenilor, în speţă dreptul de a fi ales.

În concluzie, menţionează că legea electorală, care conţine prevederi de natură să excludă de la participarea la un scrutin a partidelor neparlamentare şi a independenţilor, încalcă flagrant litera şi spiritul Constituţiei, precum şi convenţiile şi tratatele internaţionale în materia drepturilor fundamentale, la care ţara noastră este parte.

Ministerul Public pune concluzii de respingere a excepţiei, arătând că este opţiunea legiuitorului de reglementare a modalităţilor şi condiţiilor de participare la alegerile parţiale. Cerinţa legală criticată de autorul excepţiei nu afectează dreptul de a fi ales şi nici nu contravine principiului egalităţii sau al suveranităţii, deoarece suveranitatea aparţine poporului român, însă se exercită prin organele sale reprezentative. Or, reprezentativitatea este raţiunea impunerii unor astfel de condiţii legale, de natură să descurajeze candidaturile nereprezentative.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 30 decembrie 2009, pronunţată în Dosarul nr. 1/APCD/2009, Tribunalul Bucureşti - Secţia a IV-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.

Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Partidul Verde într-o cauză având ca obiect soluţionarea contestaţiei formulate împotriva Deciziei nr. 4 din 29 octombrie 2009 a Biroului Electoral de Circumscripţie al Municipiului Bucureşti, Circumscripţia Electorală nr. 42, de respingere a candidaturii domnului Cernea Remus Florinel, propus de Partidul Verde pentru funcţia de deputat în Colegiul uninominal nr. 1 al Circumscripţiei Electorale nr. 42 la alegerile parţiale pentru Camera Deputaţilor din 17 ianuarie 2010.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia susţine că dispoziţiile art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008, instituind condiţia reprezentativităţii parlamentare a candidaţilor ce pot participa la alegerile parţiale pentru ocuparea unui loc vacant de senator sau deputat, încalcă prevederile art. 16 şi 37 din Constituţie. Dispoziţiile legale criticate au un caracter discriminatoriu, abuziv şi arbitrar, deoarece, fără a exista un interes public, este limitat dreptul de a fi ales al oricărui cetăţean, independent sau membru al unui partid care la alegerile generale nu a întrunit nici condiţia pragului electoral impus de lege (5%) şi nici cea a obţinerii a 6 colegii uninominale pentru Camera Deputaţilor şi a 3 colegii uninominale pentru Senat, şi, în acelaşi timp, este limitată şi sfera opţiunilor politice a cetăţenilor cu drept de vot. Restricţia prevăzută de textul de lege atacat are menirea ca, prealabil competiţiei electorale, să excludă alte "oferte politice" ale competitorilor electorali, creând astfel un monopol al partidelor parlamentare.

Se susţine totodată că textul de lege contravine şi prevederilor art. 115 alin. (6) din Constituţie, care reglementează condiţiile în care Guvernul poate emite ordonanţe de urgenţă, deoarece acesta a fost modificat, faţă de redactarea iniţială a art. 48 alin. (17), "printr-un amendament al Camerei Deputaţilor la Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008". Or, aşa cum arată atât textul constituţional invocat, cât şi jurisprudenţa în materie a Curţii Constituţionale, "o ordonanţă de urgenţă nu poate afecta drepturile, libertăţile şi îndatoririle prevăzute de Constituţie, drepturile electorale". În opinia autorului excepţiei, Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 include, în forma sa finală, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 323/2009, o reglementare care afectează dreptul candidaţilor unor partide neparlamentare sau al unor candidaţi independenţi de a participa la alegerile parlamentare parţiale, fiind astfel neconstituţională.

Caracterul discriminatoriu al dispoziţiilor legale criticate este evidenţiat şi prin invocarea unor texte din convenţii şi tratate la care România este parte, şi anume: art. 14 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, art. 3 din Protocolul adiţional la Convenţie, art. 25 şi 26 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice şi art. 17 pct. 2 lit. b din Tratatul de la Lisabona al Uniunii Europene. De asemenea, este menţionat "Codul bunelor practici electorale", elaborat de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept - Comisia de la Veneţia, care stipulează că "elementele fundamentale ale legii electorale (...) nu trebuie supuse unui amendament cu mai puţin de un an înaintea alegerilor".

Tribunalul Bucureşti - Secţia a IV-a civilă, exprimându-şi opinia asupra excepţiei de neconstituţionalitate, reţine că art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 "a fost introdus prin Legea nr. 323/2009 şi nu prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008, astfel că nu sunt incidente în cauză dispoziţiile art. 115 alin. (6) din Constituţia României". De asemenea, apreciază că "dispoziţiile art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 nu sunt neconstituţionale nici în raport de dispoziţiile art. 2 din Constituţia României întrucât prin introducerea acestor reglementări nu se poate reţine că suveranitatea poporului român nu ar mai putea fi exercitată prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte". Dispoziţiile legale menţionate "sunt constituţionale şi în raport cu dispoziţiile art. 37 din Constituţia României. Astfel, art. 37 din Constituţia României reprezintă norma cadru care reglementează dreptul unui cetăţean de a fi ales în Camera Deputaţilor, însă legiuitorul este cel abilitat să stabilească în concret care sunt condiţiile pe care trebuie să le îndeplinească un cetăţean pentru a fi ales în Camera Deputaţilor".

Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Guvernul, în punctul său de vedere, apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În acest sens, precizează, mai întâi, că textul legal criticat a fost introdus de Parlament prin Legea nr. 323/2009, iar nu de către Guvern prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008, astfel că, sub acest aspect, în cauză nu se poate susţine încălcarea art. 115 alin. (6) din Constituţie.

Cu privire la pretinsa neconstituţionalitate faţă de prevederile art. 2 din Constituţie referitoare la suveranitate, se susţine că "prin modalitatea de reglementare a sistemului de vot nu este nesocotit caracterul liber, periodic şi corect al scrutinului". "În condiţiile în care mandatul parlamentar nu este imperativ, iar naţiunea a încredinţat deja suveranitatea sa corpului special, care a fost constituit prin alegeri generale, libere şi corecte, regulile de desemnare a

înlocuitorului celui ce a intrat în compunerea acestui corp pot fi diferite de cele ale alegerilor generale."

În legătură cu dreptul de a fi ales, consacrat de art. 37 din Constituţie şi invocat în motivarea excepţiei, Guvernul arată că "alegerile pentru constituirea Parlamentului României se desfăşoară, cu respectarea suveranităţii naţionale, potrivit legii electorale în vigoare, care garantează oricărui cetăţean dreptul de a candida, dacă sunt respectate, însă, şi alte condiţii, impuse de Constituţie şi legile electorale în vigoare în acel moment. Aşadar, chiar dacă alegerile parţiale, prin care se desemnează înlocuitorul celui care se află în imposibilitate de continuare a mandatului, trebuie să se desfăşoare sub imperiul respectării dreptului de a fi ales, condiţiile pentru a fi ales pot fi circumstanţiate de lege". Reglementarea potrivit căreia la alegerile parlamentare parţiale poate participa numai acea persoană desemnată de un partid politic ori de o organizaţie a cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care la alegerile generale a îndeplinit pragul electoral prevăzut de lege conţine o condiţie firească, dată fiind construcţia specială a sistemului electoral românesc, ale cărui reguli de organizare sunt stabilite de legiuitorul ordinar, în temeiul art. 62 din Constituţie. Or, "este evident că într-un astfel de sistem, în care mandatele se obţin proporţional cu procentul electoral al fiecărui partid, existând şi condiţia depăşirii unui anumit prag electoral, nu poate fi consacrată o altă modalitate de desemnare a celor ce vor continua un mandat început de reprezentantul unui partid politic, ştiut fiind faptul că în sistemul electoral actual votul are şi o puternică conotaţie politică, nu doar una uninominală". Aşa fiind, "reglementarea permisiunii de a fi înscrise în cursa pentru un mandat vacant, pentru alte formaţiuni politice decât cele care au depăşit pragul electoral la alegerile generale, în baza căruia s-a constituit deja corpul reprezentativ, ar reprezenta o înfrângere a suveranităţii naţionale şi a mandatului reprezentativ, acordat pentru o perioadă de 4 ani, astfel cum este consacrat în Constituţia României actuală".

Se apreciază aşadar că restricţia impusă "este suficient de rezonabilă, este proporţională cu situaţia care a determinat-o, fiind impusă de imperativul suveranităţii naţionale, şi nu afectează în niciun fel substanţa dreptului, orice cetăţean având dreptul de a se asocia în partide politice, inclusiv parlamentare". "În caz contrar, în situaţia concretă s-ar crea situaţia paradoxală de a se obţine un mandat parlamentar de către un candidat al unui partid neparlamentar fără atingerea pragului electoral şi de a avea calitatea de "independent" un parlamentar care a fost ales pe listele unui partid politic. În plus, ar fi nesocotită voinţa naţiunii din momentul desemnării adunării reprezentative, care nu a considerat că este necesar ca un alt partid politic să o reprezinte pe toată durata mandatului acestei adunări."

Avocatul Poporului, în punctul său de vedere, consideră că dispoziţiile art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 sunt constituţionale. Acestea nu aduc atingere principiului constituţional prevăzut la art. 2 din Legea fundamentală, potrivit căruia suveranitatea naţională aparţine poporului român, şi nu contravin nici art. 37 din aceasta, referitor la dreptul de a fi ales, întrucât "legiuitorul are competenţa exclusivă de a stabili modalităţile şi condiţiile de funcţionare a sistemului electoral. Adăugarea prin lege a unor condiţii suplimentare pentru ca o persoană să poată ocupa demnităţi publice elective este motivată de importanţa acestora, de rolul organelor reprezentative în exercitarea puterii suverane a poporului şi de ideea unei reprezentări responsabile şi eficiente". Faţă de criticile privind încălcarea art. 115 alin. (6) din Constituţie, se precizează că dispoziţiile art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 au fost modificate printr-o lege organică, Legea nr. 323/2009, care a fost adoptată cu respectarea art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie, astfel că textul de lege criticat nu aduce atingere sub niciun aspect prevederilor care enumeră domeniile în care nu pot fi adoptate ordonanţe de urgenţă ale Guvernului.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile autorului excepţiei, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 196 din 13 martie 2008, astfel cum au fost modificate prin pct. 3 al articolului unic din Legea nr. 323/2009 pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 privind modificarea şi completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 708 din 21 octombrie 2009, care au următorul conţinut:

- Art. 48 alin. (17): "(17) La alegerile parţiale pot participa numai partidele politice şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care la alegerile generale au îndeplinit pragul electoral prevăzut de prezentul titlu, individual sau într-o alianţă politică ori electorală. Alegerile parţiale se desfăşoară într-un singur tur, cel mai bine clasat candidat urmând a fi declarat câştigător."

Dispoziţiile din Constituţie invocate, reţinute în încheierea instanţei de judecată de sesizare a Curţii, sunt cele ale art. 2, 37 şi ale art. 115 alin. (6), care prevăd următoarele:

- Art. 2. - Suveranitatea: "(1) Suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum.

(2) Niciun grup şi nicio persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu.";

- Art. 37. - Dreptul de a fi ales: "(1) Au dreptul de a fi aleşi cetăţenii cu drept de vot care îndeplinesc condiţiile prevăzute în articolul 16 alineatul (3), dacă nu le este interzisă asocierea în partide politice, potrivit articolului 40 alineatul (3).

(2) Candidaţii trebuie să fi împlinit, până în ziua alegerilor inclusiv, vârsta de cel puţin 23 de ani pentru a fi aleşi în Camera Deputaţilor sau în organele administraţiei publice locale, vârsta de cel puţin 33 de ani pentru a fi aleşi în Senat şi vârsta de cel puţin 35 de ani pentru a fi aleşi în funcţia de Preşedinte al României.";

- Art. 115 alin. (6) - Delegarea legislativă: "(6) Ordonanţele de urgenţă nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituţionale, nu pot afecta regimul instituţiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertăţile şi îndatoririle prevăzute de Constituţie, drepturile electorale şi nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică."

În motivarea excepţiei autorul acesteia mai menţionează prevederile art. 16 alin. (3) din Constituţie, care garantează egalitatea în drepturi sub aspectul ocupării funcţiilor şi demnităţilor publice, civile sau militare, în condiţiile legii, de către persoanele care au cetăţenia română şi domiciliul în ţară, ale art. 14 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor

fundamentale, referitoare la interzicerea discriminării, ale art. 3 din Protocolul adiţional la Convenţie, privind dreptul la alegeri libere, ale art. 25 şi 26 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, referitoare la dreptul şi posibilitatea oricărui cetăţean, fără discriminare şi fără restricţii nerezonabile, de a lua parte la conducerea treburilor publice, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanţi liber aleşi, de a alege şi de a fi ales şi de a avea acces, în condiţii generale de egalitate, la funcţiile publice din ţara sa, respectiv referitoare la principiile egalităţii şi nediscriminării, precum şi ale art. 17 pct. 2 lit. b din Tratatul de la Lisabona al Uniunii Europene, ratificat de România prin Legea nr. 13/2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 107 din 12 februarie 2008, intrat în vigoare la 1 decembrie 2009, care garantează pentru cetăţenii Uniunii Europene "dreptul de a alege şi de a fi aleşi în Parlamentul European, precum şi la alegerile locale în statul membru unde îşi au reşedinţa, în aceleaşi condiţii ca şi resortisanţii acestui stat".

Analizând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea Constituţională constată următoarele:

1. În ceea ce priveşte susţinerea potrivit căreia dispoziţiile art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 contravin prevederilor art. 115 alin. (6) din Constituţie, deoarece acestea au fost reglementate printr-o ordonanţă de urgenţă - Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 323/2009 - care afectează astfel drepturile şi libertăţile cetăţeneşti, Curtea observă că textul de lege examinat a fost modificat prin Legea nr. 323/2009 pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 privind modificarea şi completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, lege publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 708 din 21 octombrie 2009. Potrivit articolului unic pct. 3 din Legea nr. 323/2009, a fost modificat alin. (17) al art. 48 din Legea nr. 35/2008, care, anterior intervenţiei legislative, avea următorul cuprins: "(17) Alegerile parţiale se desfăşoară într-un singur tur, cel mai bine clasat candidat urmând a fi declarat câştigător."

Aşa fiind, Curtea reţine că dispoziţiile art. 115 alin. (6) din Constituţie, potrivit cărora "Ordonanţele de urgenţă (...) nu pot afecta (...) drepturile, libertăţile şi îndatoririle prevăzute de Constituţie, drepturile electorale (...)" nu sunt incidente în cauză, deoarece prevederile legale criticate nu au făcut obiectul de reglementare al Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008, cum în mod eronat susţine autorul excepţiei, ci au fost reglementate printr-o lege organică - Legea nr. 323/2009.

2. Referitor la pretinsa încălcare a principiului suveranităţii, reglementat de art. 2 din Constituţie, prin aceea că este afectat caracterul liber al alegerilor, Curtea Constituţională constată că nici aceste susţineri nu pot fi primite.

Curtea a statuat în jurisprudenţa sa, de pildă Decizia nr. 419 din 26 martie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 274 din 28 aprilie 2009, că "suveranitatea naţională, principiu fundamental al statului român, aparţine, potrivit art. 2 din Constituţie, poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum. Textul constituţional invocat exprimă, aşadar, voinţa constituantului român, potrivit căreia, în cadrul democraţiei reprezentative, suveranitatea naţională aparţine într-adevăr poporului român, însă aceasta nu poate fi exercitată într-un mod direct, nemijlocit, la nivel individual, forma de exercitare fiind cea indirectă, mijlocită, prin procedeul alegerii organelor reprezentative. Modalitatea de constituire a acestora din urmă reprezintă expresia suveranităţii naţionale, manifestată prin exprimarea voinţei cetăţenilor în cadrul alegerilor libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum".

Potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Legea fundamentală, sistemul electoral se reglementează prin lege organică. Această normă constituţională a fost concretizată şi dezvoltată în titlul I al Legii nr. 35/2008. Aşadar, constituantul a lăsat în seama legiuitorului ordinar libertatea de a alege şi reglementa un anumit tip de scrutin şi de a stabili regulile de organizare şi de desfăşurare a procesului electoral, cu respectarea condiţiilor impuse de Constituţie. Legea nr. 35/2008, cu modificările şi completările ulterioare, prevede în art. 5 alin. (1) regula conform căreia deputaţii şi senatorii se aleg în colegii uninominale, deci prin scrutin majoritar uninominal, cu un singur tur de scrutin, potrivit principiului reprezentării proporţionale, sens în care legea instituie praguri electorale alternative la atribuirea mandatelor.

În caz de încetare a mandatului unui deputat sau senator, pentru ocuparea locului vacant se organizează alegeri parţiale la nivelul colegiului uninominal, care se desfăşoară într-un singur tur, cel mai bine clasat candidat urmând a fi declarat câştigător. Potrivit art. 48 alin. (16) teza a doua din Legea nr. 35/2008, "Alegerile se organizează cu aplicarea corespunzătoare a prevederilor prezentului titlu (...)", care au în vedere şi dispoziţiile referitoare la pragul electoral, care, odată îndeplinit ca urmare a desfăşurării alegerilor generale, dădea dreptul la obţinerea mandatelor.

Aşadar, în spiritul principiului suveranităţii, actualul sistem electoral român prevede modalităţi specifice şi concrete de natură să asigure reprezentativitatea organelor constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, şi anume principiul reprezentării proporţionale şi regula pragului electoral. Opţiunea legiuitorului nu împiedică organizarea unor alegeri libere, astfel cum susţine autorul excepţiei, deoarece în etapa alegerilor parlamentare generale cetăţenii au posibilitatea de a-şi exprima opţiunea politică pentru un candidat sau altul, într-un cadru de pluralism politic şi diversitate de opinii politice. Constituirea adunării reprezentative are loc aşadar în această fază a alegerilor - cea mai importantă, de altfel -, în urma căreia se conturează structura politică a Parlamentului, după cum competitorii electorali au îndeplinit condiţiile legale pentru atribuirea mandatelor. Voinţa electoratului se reflectă în configuraţia politică a Parlamentului constituită atât din reprezentanţii partidelor politice care au depăşit pragul electoral legal, cât şi din candidaţii independenţi care au obţinut un număr de voturi cel puţin egal cu norma de reprezentare pentru un mandat de senator sau deputat, după caz.

În ceea ce priveşte alegerile parlamentare parţiale, Curtea reţine că acestea au loc ca urmare a vacantării unui mandat de parlamentar. Organizarea unor astfel de alegeri are drept scop completarea mandatelor parlamentare, însă cu respectarea structurii Parlamentului constituite în urma desfăşurării ultimelor alegeri generale. Pentru respectarea suveranităţii, a voinţei electoratului exprimate în cadrul alegerilor generale, se impune ca în această etapă a alegerilor parţiale, subsidiară şi complementară alegerilor generale, să fie respectată aceeaşi condiţie a îndeplinirii pragului electoral, pe baza căruia un partid politic a obţinut reprezentare în Parlament. Admiterea unor candidaturi la alegerile parţiale din partea unor partide nereprezentate în Parlament ar conduce la modificarea configuraţiei politice a acestuia, în dezacord cu votul exprimat de corpul electoral la alegerile generale, în urma cărora s-a constituit organul reprezentativ suprem al poporului român, într-o anumită componenţă politică, a cărei modificare nu poate avea loc decât în cazurile şi în condiţiile stabilite de lege.

În concluzie, această condiţie prealabilă nu aduce atingere principiului constituţional al suveranităţii naţionale, ci, dimpotrivă, este reglementată în scopul respectării acestuia.

3. În ceea ce priveşte invocarea dispoziţiilor art. 37 din Constituţie, cu privire la dreptul de a fi ales, Curtea constată că susţinerile de neconstituţionalitate sunt neîntemeiate.

Condiţiile de fond şi de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales sunt prevăzute, la nivel constituţional, de art. 16 alin. (3), art. 37 şi 40,

precum şi, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, de norme cuprinse în legea electorală. Acestea din urmă se subordonează condiţiilor generale constituţionale şi le dezvoltă totodată după criteriul funcţiei publice elective pentru care sunt organizate respectivele alegeri.

În cazul alegerilor parlamentare parţiale, legiuitorul a prevăzut, în plus, prin art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008, că la acestea "pot participa numai partidele politice şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care la alegerile generale au îndeplinit pragul electoral prevăzut de prezentul titlu, individual sau într-o alianţă politică ori electorală". Aşadar, potrivit textului legal menţionat, în cazul demisiei unui deputat sau senator, la alegerile parţiale participă doar acele forţe politice cu vocaţie electorală, adică cele care au luat parte la alegerile generale şi care în urma rezultatelor votului sunt reprezentate în Parlament.

Curtea constată că această condiţie legală, suplimentară faţă de exigenţele generale ale dreptului de a fi ales pentru ca o persoană să poată candida pentru un mandat de deputat sau de senator, a fost motivată de importanţa acestora, de rolul organelor reprezentative în exercitarea puterii suverane a poporului şi de ideea unei reprezentări responsabile şi eficiente. În plus, a admite posibilitatea ca în urma alegerilor parţiale să obţină mandat de parlamentar o persoană care nu aparţine unui partid reprezentat în Parlament înseamnă a consacra că ceea ce nu s-a obţinut prin alegerile generale să se poată obţine pe calea ocolită a alegerilor parţiale.

Având în vedere şi considerentele reţinute mai sus în legătură cu principiul suveranităţii, Curtea constată că dispoziţiile art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 nu aduc atingere dreptului de a fi ales în substanţa sa, astfel cum susţine autorul excepţiei, ci condiţionează exerciţiul său de îndeplinirea unei alte cerinţe, aplicabile în egală măsură tuturor candidaţilor la alegerile parlamentare parţiale, condiţie necesar a fi îndeplinită, de altfel, şi de candidaţii membri ai unor formaţiuni politice pentru a dobândi mandatul de parlamentar în cadrul alegerilor generale.

4. În ceea ce priveşte observaţia autorului excepţiei de neconstituţionalitate potrivit căreia reglementarea referitoare la alegerile parţiale, cuprinsă în art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 a fost modificată prin Legea nr. 323/2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 708 din 21 octombrie 2009, cu mai puţin de 3 luni înainte de data alegerilor parţiale din 17 ianuarie 2010, ceea ce contravine "Codului bunelor practici în materie electorală", adoptat de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept (Comisia de la Veneţia), care stipulează la cap. II, art. 2 lit. b) că "elementele fundamentale ale legii electorale (...) nu trebuie supuse unui amendament cu mai puţin de un an înaintea alegerilor", aceasta este privită de Curte cu rezervă, atât timp cât textul prevede în continuare "sau trebuie tratate la nivel constituţional sau la un nivel superior legii ordinare". Or, în cauza de faţă modificarea art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 a fost adoptată prin legea organică nr. 323/2009, cu respectarea prevederilor art. 75 şi ale art. 76 alin. (1) din Constituţia României, republicată.

5. În final, autorul excepţiei pune în discuţie unele omisiuni de reglementare în ceea ce priveşte participarea la alegeri a partidelor neparlamentare şi a candidaţilor independenţi, precum şi unele necorelări în materie electorală, probleme care, însă, nu intră în sfera de competenţă a Curţii Constituţionale.

6. În activitatea sa Curtea Constituţională a soluţionat mai multe cauze privind constituţionalitatea unor dispoziţii ale Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, constatând că actuala reglementare a sistemului electoral românesc prezintă o serie de imperfecţiuni şi, ca atare, se impune o reconsiderare a acesteia din perspectiva alegerilor parlamentare din anul 2012, care să asigure, sub toate aspectele, organizarea şi desfăşurarea unor alegeri democratice în România. În această privinţă, Curtea consideră că trebuie, în primul rând, să se pornească de la realităţile economice, politice şi sociale ale ţării, de la rolul partidelor politice în procesul electoral, de la necesitatea raţionalizării Parlamentului şi, în final, să fie

reglementat un tip de scrutin corespunzător concluziilor desprinse şi care să aibă corespondent în tipurile de scrutin care se regăsesc în majoritatea statelor europene.

Legea nr. 35/2008, cu modificările şi completările ulterioare, reglementează un mecanism electoral care nu are nicio legătură cu elementele de conţinut ale tipului de scrutin majoritar uninominal, organizat cu un singur tur şi care este practicat în alte state. Este de reţinut că niciun sistem electoral în care este reglementat un tip de scrutin majoritar uninominal cu un singur tur de scrutin nu prevede vreun prag electoral, în timp ce Legea nr. 35/2008 prevede două tipuri de praguri electorale alternative.

Rezultatele alegerilor parlamentare din noiembrie 2008 au arătat că mecanismul utilizat pentru atribuirea mandatelor a avut drept consecinţă rezultate neconforme celor specifice unui tip de scrutin majoritar uninominal, rezultate determinate de calculele matematice reglementate de regulile procedurii electorale ale scrutinului uninominal prevăzut de Legea nr. 35/2008. Aşa se face că desemnarea unor parlamentari s-a realizat pe baza unor calcule, fără ca o asemenea desemnare să rezulte din alegeri, în urma exprimării prin vot a opţiunilor politice. În cadrul preocupărilor de revizuire a legislaţiei electorale, o atenţie sporită trebuie acordată posibilităţii cetăţenilor români cu drept de vot care domiciliază în străinătate, şi nu numai acestora, de a-şi exercita dreptul de vot, în cadrul unei proceduri speciale, inclusiv prin votul electronic, care să se desfăşoare în corelare cu orele oficiale ale României între care se desfăşoară procesul de votare.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Partidul Verde în Dosarul nr. 1/APCD/2009 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 14 ianuarie 2010.

DECIZIA nr. 503 din 20 aprilie 2010
referitoare la exceptia de neconstitutionalitate a prevederilor art. 29 alin. (5), art. 30 si ale art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputatilor si a Senatului si pentru modificarea si completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autoritatilor administratiei publice locale, a Legii administratiei publice locale nr. 215/2001 si a Legii nr. 393/2004 privind Statutul alesilor locali[44]

Pe rol se afla solutionarea exceptiei de neconstitutionalitate a dispozitiilor "art. 48 alin. (17), art. 29 alin. (5) independent si in conexiune cu art. 48 si art. 31 raportat la art. 30 din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputatilor si a Senatului si pentru modificarea si completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autoritatilor administratiei publice locale, a Legii administratiei publice locale nr. 215/2001 si a Legii nr. 393/2004 privind Statutul alesilor locali", exceptie ridicata de Remus Florinel Cernea in Dosarul nr. 1/APCD/2010 al Tribunalului Bucuresti - Sectia a III-a civila.

La apelul nominal raspunde, personal, autorul exceptiei, domnul Remus Florinel Cernea. Procedura de citare este legal indeplinita.

Cauza fiind in stare de judecata, presedintele Curtii acorda cuvantul autorului exceptiei.

Acesta sustine, mai intai, ca, spre deosebire de situatia analizata de Curtea Constitutionala prin Decizia nr. 61/2010, de aceasta data dispozitiile art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 sunt criticate din perspectiva unei candidaturi independente la alegerile parlamentare partiale. In esenta, arata ca textul legal mentionat anuleaza dreptul de a fi ales, reglementat de art. 37 din Constitutie, prin aceea ca elimina candidatii independenti din cursa pentru alegerile parlamentare partiale. Este firesc ca legislatia sa prevada anumite conditii, cu caracter restrictiv, pentru exercitarea in concret a acestui drept, dar este contrar Legii fundamentale si actelor juridice internationale in aceasta materie ca o anumita categorie de candidati, acceptata la alegerile generale, sa fie exclusa legal si de la bun inceput din etapa alegerilor partiale. In ceea ce priveste dispozitiile art. 29 alin. (5) din Legea nr. 35/2008, prin care se instituie obligatia ca, la depunerea candidaturilor, fiecare candidat sa faca dovada constituirii unui depozit in valoare de 5 salarii minime brute pe tara, sustine ca acestea contin o conditie mult prea restrictiva, avand in vedere ca nivelul acestui depozit este, pentru nivelul economic al tarii noastre, foarte ridicat, comparativ cu alte state europene. Mai mult, dat fiind modul de atribuire a mandatelor, reglementat de art. 48 din aceeasi lege, aceasta cerinta opereaza discriminari pe criterii de avere, avantajand partidele politice in detrimentul candidatilor independenti. Restrictia legala nu este rezonabila si nici proportionala si nu urmareste un scop legitim, astfel incat sa fie justificata in lumina cerintelor impuse de jurisprudenta in materie a Curtii Europene a Drepturilor Omului. Prevederile art. 30 din Legea nr. 35/2008 contin, de asemenea, o conditie deosebit de excesiva pentru candidatii independenti, si anume aceea a depunerii unor liste de semnaturi ale sustinatorilor provenind de la minimum 4% din numarul total al alegatorilor inscrisi in listele electorale permanente din colegiul uninominal in care candideaza. Or, Codul bunelor practici electorale, elaborat de Comisia pentru Democratie prin Drept - Comisia de la Venetia -, prevede un numar necesar de semnaturi cel mult egal cu 1% din totalul alegatorilor. In sfarsit, se mai sustine ca atat opinia instantei de judecata care a sesizat Curtea Constitutionala, cat si a Avocatului Poporului nu contin argumente solide in sensul respingerii exceptiei. Prin urmare, solicita admiterea acesteia si depune concluzii scrise.

[44] Publicat in Monitorul Oficial 353 din 28 mai 2010.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere ca inadmisibila a exceptiei, deoarece, in realitate, autorul acesteia urmareste modificarea dispozitiilor legale criticate in sensul introducerii candidatilor independenti in cursa pentru alegerile parlamentare partiale si diminuarea atat a valorii depozitului necesar a fi constituit de fiecare candidat, cat si a numarului de semnaturi necesare unui candidat independent la depunerea candidaturii sale. Textele de lege criticate exprima optiunea legiuitorului in ceea ce priveste stabilirea conditiilor de exercitare a dreptului de a fi ales si de organizare a alegerilor parlamentare, in acord cu prevederile internationale in materie, inclusiv cu recomandarile din Codul bunelor practici in materie electorala, invocat. Apreciaza ca sunt respectate drepturile constitutionale pretins incalcate, cum ar fi dreptul de a fi ales si principiul suveranitatii, astfel cum a aratat Curtea Constitutionala prin Decizia nr. 61/2010.

C U R T E A,

avand in vedere actele si lucrarile dosarului, retine urmatoarele:

Prin Incheierea din 7 aprilie 2010, pronuntata in Dosarul nr. 1/APCD/2010, Tribunalul Bucuresti - Sectia a III-a civila a sesizat Curtea Constitutionala cu exceptia de neconstitutionalitate a dispozitiilor "art. 48 alin. (17), art. 29 alin. (5) independent si in conexiune cu art. 48 si art. 31 raportat la art. 30 din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputatilor si a Senatului si pentru modificarea si completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autoritatilor administratiei publice locale, a Legii administratiei publice locale nr. 215/2001 si a Legii nr. 393/2004 privind Statutul alesilor locali".

Exceptia de neconstitutionalitate a fost ridicata de Remus Florinel Cernea intr-o cauza avand ca obiect solutionarea contestatiei formulate de acesta impotriva Deciziei nr. 4 din 6 aprilie 2010 a Biroului Electoral de Circumscriptie al Municipiului Bucuresti - Circumscriptia Electorala nr. 42 privind respingerea candidaturii domnului Cernea Remus Florinel, candidat independent pentru functia de deputat in Colegiul uninominal nr. 19 al Circumscriptiei electorale nr. 42 la alegerile partiale pentru Camera Deputatilor din 25 aprilie 2010.

In motivarea exceptiei de neconstitutionalitate autorul acesteia sustine urmatoarele:

Potrivit dispozitiilor art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008, candidatii independenti nu pot participa la alegerile partiale pentru Camera Deputatilor sau Senat, situatie care prejudiciaza grav drepturile electorale ale cetatenilor romani si loveste principiul organizarii unor alegeri libere si corecte. Nu exista un interes public pentru a limita accesul candidatilor independenti in Parlament, singurul scop al acestei reglementari constand in mentinerea monopolului partidelor parlamentare, cu consecinta vicierii procesului electoral si a discriminarii celorlalti competitori electorali, cu diverse oferte si opinii politice. Conditiile restrictive de inregistrare a unei candidaturi pentru alegerile parlamentare partiale sunt de natura sa excluda competitia electorala, afecteaza caracterul liber si corect al alegerilor si, astfel, golesc de continut dreptul de a fi ales prevazut de Constitutie. O astfel de conditie, care impune un prag electoral ce nu poate intra in discutie in cazul independentilor, nu mai este intalnita in niciun sistem electoral dintr-un stat democratic, membru al Uniunii Europene.

Dispozitiile art. 29 alin. (5) din Legea nr. 35/2008, "atat ca articol independent, cat si in conexiune cu art. 48 din lege, care stabileste modalitatea de atribuire a mandatelor de parlamentar", contravin prevederilor art. 4 alin. (2) din Constitutie, deoarece conditioneaza exercitarea dreptului de a fi ales pe criterii de avere. Astfel, la depunerea candidaturilor, fiecare candidat (partid politic, alianta electorala, organizatie a cetatenilor apartinand minoritatilor nationale sau candidat independent) trebuie sa faca dovada constituirii unui depozit cu valoare de

5 salarii minime brute pe tara, echivalentul a 3.000 RON. Aceasta suma este cea mai mare ceruta in vreun stat membru al Uniunii Europene si este deosebit de mare, avand in vedere nivelul scazut de venit al cetatenilor romani fata de alte state ale Uniunii. Curtea Constitutionala a statuat, prin Decizia nr. 226 din 3 iulie 2001, publicata in Monitorul Oficial al Romaniei, Partea I, nr. 605 din 26 septembrie 2001, ca, in virtutea prevederilor art. 19 pct. 3 din Pactul international cu privire la drepturile civile si politice, "exercitarea libertatilor poate fi supusa anumitor limitari ce trebuie insa stabilite in mod expres prin lege si care sunt necesare, printre altele, apararii securitatii nationale sau ordinii publice". Or, conditia impusa de art. 29 alin. (5) din Legea nr. 35/2008, de natura restrictiva, nu raspunde vreunei necesitati de acest fel si nici nu este rezonabila. Mai mult, art. 29 alin. (7) prevede ca depozitul se returneaza candidatilor independenti doar daca acestia obtin minimum 20% din voturile exprimate in colegiu, ceea ce constituie inca o cerinta deosebit de excesiva, de vreme ce in Uniunea Europeana limita maxima in astfel de cazuri nu depaseste 5% din voturi. Potrivit art. 48, mandatele de parlamentar nu sunt atribuite in functie de rezultatele obtinute, ci, proportional, in functie de procentele de voturi obtinute de partid la nivelul circumscriptiilor judetene intr-o prima etapa, si la nivel national in cea de a doua etapa. Astfel se creeaza o alta inegalitate intre candidatii la alegerile parlamentare, fiind avantajate partidele politice care au inscrisi cat mai multi membri pe liste.

Dispozitiile art. 31, raportat la art. 30 din Legea nr. 35/2008, sunt neconstitutionale prin aceea ca impun candidatilor independenti strangerea unui numar de semnaturi echivalent cu minimum 4% dintre cetatenii cu drept de vot din colegiul respectiv. Acest numar depaseste de 4 ori limita maxima admisa de Consiliul Europei, astfel cum rezulta din art. 1.3 pct. ii) din Codul bunelor practici in materie electorala si incalca in mod evident dreptul de a fi ales, prevazut de art. 37 din Constitutie.

Tribunalul Bucuresti - Sectia a III-a civila, exprimandu-si opinia, apreciaza ca exceptia de neconstitutionalitate este neintemeiata. Textele de lege criticate nu afecteaza principiul suveranitatii poporului roman si nici dreptul de a fi ales. Este atributul legiuitorului sa stabileasca in concret conditiile in care candidatii, inclusiv cei independenti, pot participa la alegerile parlamentare partiale.

Potrivit dispozitiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, incheierea de sesizare a fost comunicata presedintilor celor doua Camere ale Parlamentului, Guvernului si Avocatului Poporului, pentru a-si formula punctele de vedere cu privire la exceptia de neconstitutionalitate ridicata.

Avocatul Poporului, in punctul sau de vedere, considera ca dispozitiile "art. 48 alin. (17), art. 29 alin. (5) independent si in conexiune cu art. 48 si art. 31 raportat la art. 30 din Legea nr. 35/2008", modificata si completata, sunt constitutionale.

In argumentarea punctului de vedere se arata ca "dispozitiile art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008, modificata si completata, nu aduc atingere dreptului de a fi ales in substanta sa, ci conditioneaza exercitiul sau de indeplinirea unei alte cerinte, aplicabile in egala masura tuturor candidatilor la alegerile parlamentare partiale, conditie necesar a fi indeplinita, de altfel, si de candidatii membri ai unor formatiuni politice pentru a dobandi mandatul de parlamentar in cadrul alegerilor generale". Cat priveste critica de neconstitutionalitate a art. 29 alin. (5) din Legea nr. 35/2008, fata de art. 4 alin. (2) din Constitutie, se apreciaza ca "prevederile legale criticate nu aduc atingere principiului constitutional care stabileste ca Romania este patria comuna si indivizibila a tuturor cetatenilor sai, fara deosebire de rasa, de nationalitate, de origine etnica, de limba, de religie, de sex, de opinie, de apartenenta politica, de avere sau de origine sociala".

Presedintii celor doua Camere ale Parlamentului si Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere cu privire la exceptia de neconstitutionalitate.

C U R T E A,

examinand incheierea de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul intocmit de judecatorul-raportor, sustinerile autorului exceptiei, concluziile procurorului, dispozitiile legale criticate, raportate la prevederile Constitutiei, precum si Legea nr. 47/1992, retine urmatoarele:

Curtea Constitutionala a fost legal sesizata si este competenta, potrivit dispozitiilor art. 146 lit. d) din Constitutie, precum si ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 si 29 din Legea nr. 47/1992, sa solutioneze exceptia de neconstitutionalitate.

Obiectul exceptiei de neconstitutionalitate il constituie, potrivit incheierii de sesizare, dispozitiile "art. 48 alin. (17), art. 29 alin. (5) independent si in conexiune cu art. 48 si art. 31 raportat la art. 30 din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputatilor si a Senatului si pentru modificarea si completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autoritatilor administratiei publice locale, a Legii administratiei publice locale nr. 215/2001 si a Legii nr. 393/2004 privind Statutul alesilor locali", lege publicata in Monitorul Oficial al Romaniei, Partea I, nr. 196 din 13 martie 2008. Dispozitiile art. 30 au fost completate, respectiv modificate prin art. I pct. 39, respectiv pct. 40 din Ordonanta de urgenta a Guvernului nr. 97/2008 privind modificarea si completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputatilor si a Senatului si pentru modificarea si completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autoritatilor administratiei publice locale, a Legii administratiei publice locale nr. 215/2001 si a Legii nr. 393/2004 privind Statutul alesilor locali, publicata in Monitorul Oficial al Romaniei, Partea I, nr. 630 din 29 august 2008, iar prevederile art. 48 alin. (17) au fost modificate prin pct. 3 al articolului unic din Legea nr. 323/2009 pentru aprobarea Ordonantei de urgenta a Guvernului nr. 97/2008 privind modificarea si completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputatilor si a Senatului si pentru modificarea si completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autoritatilor administratiei publice locale, a legii administratiei publice locale nr. 215/2001 si a Legii nr. 393/2004 privind Statutul alesilor locali, publicata in Monitorul Oficial al Romaniei, Partea I, nr. 708 din 21 octombrie 2009. In ceea ce priveste dispozitiile "art. 31 raportat la art. 30 din Legea nr. 35/2008", criticate, Curtea constata, din analiza motivarii exceptiei de neconstitutionalitate si a continutului acestor texte de lege, ca, in realitate, autorul acesteia vizeaza doar prevederile art. 30 din lege. Ca atare, obiectul exceptiei de neconstitutionalitate il constituie dispozitiile art. 29 alin. (5), art. 30 si ale art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008, al caror continut este urmatorul:

-Art. 29 alin. (5): "La depunerea candidaturilor, fiecare partid politic, alianta politica, alianta electorala, organizatie a cetatenilor apartinand minoritatilor nationale, candidat independent trebuie sa faca dovada constituirii unui depozit, in contul Autoritatii Electorale Permanente, cu valoare de 5 salarii minime brute pe tara pentru fiecare candidat.";

-Art. 30: "(1) Candidatii independenti trebuie sa fie sustinuti de minimum 4% din numarul total al alegatorilor inscrisi in listele electorale permanente din colegiul uninominal in care candideaza, dar nu mai putin de 2.000 de alegatori pentru Camera Deputatilor si 4.000 de alegatori pentru Senat.

(1^1) Candidatii independenti pentru circumscriptia electorala a cetatenilor romani cu domiciliul sau resedinta in afara tarii trebuie sa fie sustinuti de minimum 4% din alegatorii cu domiciliul stabilit in unul dintre statele ce fac parte din colegiul uninominal pentru care candideaza, dar nu mai putin de 2.000 de alegatori pentru Camera Deputatilor si 4.000 de alegatori pentru Senat.

(2) Lista sustinatorilor trebuie sa cuprinda data alegerilor, numele si prenumele candidatului, colegiul uninominal in care candideaza, numele si prenumele sustinatorului, codul numeric personal, data nasterii sustinatorului, adresa sustinatorului, denumirea, seria si numarul actului de identitate al sustinatorului, precum si semnatura acestuia. In lista se vor mentiona, de asemenea, numele, prenumele si codul numeric personal al persoanei care a intocmit-o. Persoana care a intocmit lista este obligata sa depuna o declaratie pe propria raspundere prin care sa ateste veridicitatea semnaturilor sustinatorilor.

(3) Lista sustinatorilor constituie un act public, cu toate consecintele prevazute de lege.

(4) Sustinatorii pot fi numai cetateni cu drept de vot si domiciliul in colegiul uninominal unde candidatul independent doreste sa candideze. Un sustinator poate sprijini cate un singur candidat pentru fiecare dintre functiile pentru care se organizeaza alegeri.

(5) Adeziunile sustinatorilor se dau pe propria raspundere a acestora.";

-Art. 48 alin. (17): "La alegerile partiale pot participa numai partidele politice si organizatiile cetatenilor apartinand minoritatilor nationale care la alegerile generale au indeplinit pragul electoral prevazut de prezentul titlu, individual sau intr-o alianta politica ori electorala. Alegerile partiale se desfasoara intr-un singur tur, cel mai bine clasat candidat urmand a fi declarat castigator."

Dispozitiile din Constitutie pretins incalcate sunt, in ordinea invocarii lor, cele ale art. 37 - Dreptul de a fi ales, art. 16 alin. (3) care garanteaza egalitatea in drepturi sub aspectul ocuparii functiilor si demnitatilor publice, civile sau militare, in conditiile legii, de catre persoanele care au cetatenia romana si domiciliul in tara, art. 2 alin. (1) privind suveranitatea nationala, art. 4 alin. (2) sub aspectul criteriilor de discriminare, in speta discriminarea pe criteriul averii, si ale art. 20 alin. (1) referitoare la interpretarea si aplicarea dispozitiilor constitutionale privind drepturile si libertatile cetatenilor in concordanta cu Declaratia Universala a Drepturilor Omului, cu pactele si cu celelalte tratate la care Romania este parte. De asemenea, mai sunt invocate prevederile art. 14 - Interzicerea discriminarii din Conventia pentru apararea drepturilor omului si a libertatilor fundamentale, ale art. 3 - Dreptul la alegeri libere din Primul Protocol la Conventie, ale art. 21 din Declaratia Universala a Drepturilor Omului, ale art. 25 si ale art. 26 din Pactul international cu privire la drepturile civile si politice, ale art. 17 pct. 2 lit. b) din Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeana si a Tratatului de instituire a Comunitatii Europene, semnat la Lisabona la 13 decembrie 2007, ratificat de Romania prin Legea nr. 13/2008, publicata in Monitorul Oficial al Romaniei, Partea I, nr. 107 din 12 februarie 2008, intrat in vigoare la 1 decembrie 2009, si art. 1.3 pct. ii) si vi) din Codul bunelor practici in materie electorala, adoptat de Comisia Europeana pentru Democratie prin Drept - Comisia de la Venetia.

Examinand exceptia de neconstitutionalitate, Curtea Constitutionala constata urmatoarele:

I. Asupra constitutionalitatii dispozitiilor art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputatilor si a Senatului si pentru modificarea si completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autoritatilor administratiei publice locale, a Legii administratiei publice locale nr. 215/2001 si a Legii nr. 393/2004 privind Statutul alesilor locali, Curtea Constitutionala s-a pronuntat prin Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicata in Monitorul Oficial al Romaniei, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010. Exceptia de neconstitutionalitate solutionata cu acel prilej a fost ridicata de Partidul Verde intr-o cauza avand ca obiect solutionarea unei contestatii formulate impotriva unei decizii a Biroului Electoral de Circumscriptie al Municipiului Bucuresti, Circumscriptia Electorala nr. 42, de respingere a candidaturii domnului Cernea Remus Florinel, propus de Partidul Verde pentru functia de deputat in Colegiul uninominal nr. 1 al Circumscriptiei electorale nr. 42 la alegerile partiale pentru Camera

Deputatilor din 17 ianuarie 2010. Criticile de neconstitutionalitate atunci formulate au vizat exclusiv situatia unui partid neparlamentar - ca cea a partidului ce a invocat exceptia - caruia, in temeiul dispozitiilor art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008, i-a fost respinsa candidatura la alegerile parlamentare partiale. Respingand exceptia cu acel prilej, Curtea a retinut, in esenta, ca sensul normei juridice atacate rezida in necesitatea intrunirii pragului electoral pentru partidele sau aliantele electorale participante la alegerile parlamentare partiale, astfel ca doar partidele care, in urma alegerilor generale, au intrunit acest prag si au devenit partide parlamentare pot depune candidaturi. Totodata, "Admiterea unor candidaturi la alegerile partiale din partea unor partide nereprezentate in Parlament ar conduce la modificarea configuratiei politice a acestuia, in dezacord cu votul exprimat de corpul electoral la alegerile generale, in urma carora s-a constituit organul reprezentativ suprem al poporului roman, intr-o anumita componenta politica, a carei modificare nu poate avea loc decat in cazurile si in conditiile stabilite de lege". In plus, "a admite posibilitatea ca in urma alegerilor partiale sa obtina mandat de parlamentar o persoana care nu apartine unui partid reprezentat in Parlament inseamna a consacra ca ceea ce nu s-a obtinut prin alegerile generale sa se poata obtine pe calea ocolita a alegerilor partiale".

Curtea constata ca, prin raportare la cele retinute prin Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, criticile de neconstitutionalitate ale autorului exceptiei de fata sunt formulate dintr-o perspectiva cu totul diferita decat cea anterior examinata, si anume cea a candidatilor independenti la alegerile parlamentare partiale. O asemenea abordare a dispozitiilor art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 este justificata de noua calitate de candidat independent, si nu din partea unui partid, in care domnul Remus Florinel Cernea - autorul exceptiei - si-a depus candidatura pentru functia de deputat in Colegiul uninominal nr. 19 al Circumscriptiei electorale nr. 42 la alegerile partiale pentru Camera Deputatilor din 25 aprilie 2010. De altfel, chiar autorul exceptiei face explicit precizari de aceeasi natura in cuprinsul motivarii scrise a exceptiei de neconstitutionalitate, aratand ca, fata de situatia examinata de Curtea Constitutionala prin Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, care viza strict postura de candidat al unei formatiuni politice, prin exceptia de fata este adusa spre analiza situatia candidatilor independenti.

Aceasta situatie rezulta si din Decizia nr. 4/2010 a Biroului Electoral de Circumscriptie al Municipiului Bucuresti - Circumscriptia electorala nr. 42, care a retinut ca "dl. Cernea Remus Florinel a inregistrat propunerea de candidatura ca independent, ceea ce contravine dispozitiilor art. 48 pct. 17 din Legea nr. 35/2008. Chiar daca participarea ca independent ar fi fost posibila, Biroul Electoral de Circumscriptie al Municipiului Bucuresti retine ca la dosarul de candidatura nu au fost atasate dovada constituirii depozitului prevazut la art. 29 alin. (5) din Legea nr. 35/2008 si nici lista sustinatorilor, conform art. 31 raportat la art. 30 din acelasi act normativ".

Asadar, potrivit sustinerilor de neconstitutionalitate formulate, dispozitiile art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 contravin, in ordinea invocarii lor, prevederilor art. 37, art. 16 si ale art. 2 alin. (1) din Constitutie, precum si art. 14 din Conventia pentru apararea drepturilor omului si a libertatilor fundamentale, art. 3 din Primul Protocol la Conventie, art. 25 si 26 din Pactul international cu privire la drepturile civile si politice si ale art. 17 pct. 2 lit. b) din Tratatul de la Lisabona. In esenta, se sustine ca textul legal indicat, prin sintagma "La alegerile partiale pot participa numaipartidele politice si organizatiile cetatenilor (...)", elimina din competitia electorala a alegerilor parlamentare partiale categoria candidatilor independenti, ceea ce echivaleaza cu anularea dreptului de a fi ales al acestora, cu instituirea unei grave discriminari in cadrul competitorilor electorali, si afecteaza totodata principiul suveranitatii prin vicierea caracterului liber si corect al alegerilor.

Examinand aceste critici, Curtea constata ca sunt intemeiate, urmand ca exceptia de neconstitutionalitate a dispozitiilor art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 sa fie admisa.

Potrivit dispozitiilor art. 48 alin. (17) din legea atacata, "La alegerile partiale pot participa numai partidele politice si organizatiile cetatenilor apartinand minoritatilor nationale care la alegerile generale au indeplinit pragul electoral prevazut de prezentul titlu, individual sau intr-o alianta politica ori electorala. Alegerile partiale se desfasoara intr-un singur tur, cel mai bine clasat candidat urmand a fi declarat castigator". Curtea constata ca, astfel formulat, textul de lege criticat are ca efect eliminarea din cursa alegerilor parlamentare partiale a candidatilor independenti, ceea ce incalca dreptul de a fi ales, astfel cum este reglementat de art. 37 din Constitutie. Aceste norme fundamentale, precum si cele ale art. 16 alin. (3) si art. 40 din Constitutie reglementeaza conditiile de fond si de forma pe care o persoana trebuie sa le indeplineasca pentru exercitarea dreptului de a fi ales, si anume: persoanele sa aiba cetatenia romana si domiciliul in tara, sa fi implinit, pana la ziua alegerilor inclusiv, varsta de cel putin 23 de ani pentru a fi alesi in Camera Deputatilor si cel putin 33 de ani pentru a fi alesi in Senat si sa nu le fie interzisa asocierea in partide politice.

Legiuitorul ordinar are competenta exclusiva ca, subordonandu-se acestor norme cu caracter imperativ si general, sa dezvolte, la nivelul legislatiei infraconstitutionale, conditiile concrete pentru exercitarea dreptului de a fi ales la nivelul fiecarei functii publice elective. Dispozitiile legale astfel reglementate trebuie insa sa fie in concordanta cu principiile statuate in art. 16 alin. (3), art. 37 si 40 din Legea fundamentala.

Curtea constata ca solutia legislativa cuprinsa in art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 nu se subordoneaza normelor constitutionale invocate. Chiar daca aceste dispozitii legale reglementeaza conditii concrete de participare si depunere a candidaturilor la alegerile parlamentare partiale, deci exprima vointa legiuitorului in materie electorala, nu respecta vointa constituantului transpusa in normele constitutionale indicate, deoarece anuleaza ab initio dreptul de a fi ales al oricarui cetatean roman care, indeplinind cerintele constitutionale si legale in materie, ar dori sa participe la alegerile parlamentare partiale in calitate de candidat independent.

Daca, in cazul partidelor politice ce nu sunt reprezentate in Parlament, Curtea Constitutionala a aratat, in Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, ratiunile ce justifica, prin prisma normelor constitutionale, eliminarea acestor formatiuni politice din cursa pentru alegerile partiale, pentru cazul candidatilor independenti nu se releva nicio ratiune pentru care sa fie aplicat acelasi tratament juridic. Astfel, conditia indeplinirii pragului electoral indica pentru partidele politice un anumit nivel de reprezentativitate in randul corpului electoral, reprezentativitate impusa de insusi principiul suveranitatii. Pentru candidatii independenti insa o astfel de conditie ar fi absurda, aceasta fiind inlocuita cu cerinta depunerii listelor de sustinatori cuprinzand semnaturile a minimum 4% din numarul total al alegatorilor inscrisi in listele electorale permanente din colegiul uninominal in care candideaza, dar nu mai putin de 2.000 de alegatori pentru Camera Deputatilor si 4.000 de alegatori pentru Senat. Asadar, pentru alegerile parlamentare generale, legiuitorul a prevazut o asemenea cerinta preliminara, necesara la depunerea candidaturii independentului, deci odata cu exercitarea dreptului sau de a fi ales. La alegerile parlamentare partiale insa legiuitorul omite a reglementa orice conditie pentru aceasta categorie de candidati electorali, dispunand in sensul ca in categoria competitorilor in aceasta etapa electorala se inscriu numai partidele politice si organizatiile cetatenilor apartinand minoritatilor nationale care la alegerile generale au indeplinit pragul electoral legal, individual sau intr-o alianta politica ori electorala. Nu este vorba, asadar, de impunerea unor limite sau de circumstantierea modalitatii de exercitare a dreptului de a fi ales, ci chiar de anularea sa prin nerecunoastere, nereglementare legala.

Este adevarat, textul legal criticat nu prevede in mod expres, direct, eliminarea candidatilor independenti de la alegerile parlamentare partiale, insa aceasta rezulta tocmai din formula

"numai partidele.. si organizatiile...", redactare restrictiva si imperativa, ce exclude in mod logic orice alta interpretare. Chiar daca imbraca forma unei omisiuni legislative, viciul de neconstitutionalitate sesizat nu poate fi ignorat, deoarece o atare omisiune este cea care genereaza, eo ipso, incalcarea dreptului constitutional de a fi ales. Or, Curtea Constitutionala, potrivit art. 142 din Legea fundamentala, este garantul supremaţiei Constitutiei, ceea ce presupune, printre altele, conformitatea intregului drept cu Constitutia, controlul constitutionalitatii legilor. In concluzie, legea electorala poate preciza conditiile in care o persoana poate candida in calitate de independent (constituirea unui depozit financiar, un anumit numar de sustinatori), dar nu poate, sub nicio forma, sa indeparteze de la procesul electoral, in cazul alegerilor partiale, candidatura ca independent a unei persoane, fara ca prin aceasta sa nu incalce dreptul fundamental constitutional consacrat de art. 37 - "Dreptul de a fi ales".

II. In ceea ce priveste sustinerile de neconstitutionalitate a dispozitiilor art. 29 alin. (5) si ale art. 30 din Legea nr. 35/2008, criticate sub aspectul cerintelor mult prea restrictive pe care le impun candidatilor independenti pentru depunerea candidaturilor la alegerile parlamentare, Curtea Constitutionala constata ca sunt neintemeiate.

Dispozitiile art. 29 alin. (5) stabilesc regula potrivit careia, la depunerea candidaturii, fiecare partid politic, alianta politica, alianta electorala, organizatie a cetatenilor apartinand minoritatilor nationale, candidat independent trebuie sa faca dovada constituirii unui depozit, in contul Autoritatii Electorale Permanente, cu valoare de 5 salarii minime brute pe tara pentru fiecare candidat. Autorul exceptiei apreciaza ca aceasta conditie este excesiva si opereaza discriminatoriu, pe criterii de avere, avantajand partidele politice in detrimentul candidatilor independenti.

Dupa cum s-a aratat deja, cadrul constitutional al dreptului de a fi ales il constituie prevederile art. 37 din Constitutie, iar prin acte normative infraconstitutionale, legiuitorul ordinar, in temeiul art. 73 alin. (3) lit. a) din Constitutie, potrivit caruia sistemul electoral se reglementeaza prin lege organica, detaliaza conditiile necesare exercitarii in concret a acestui drept. Curtea constata ca dispozitiile art. 29 alin. (5) din Legea nr. 35/2008 contin o astfel de reglementare, aceasta fiind aplicabila in egala masura tuturor candidatilor, fie ca apartin unei formatiuni politice, fie ca participa la alegeri in nume propriu. Depozitul prevazut de legea electorala reprezinta, alaturi de alte conditii reglementate de lege, o conditie pentru depunerea candidaturii si nu un cens de avere, avand in vedere, pe de o parte, nivelul economic si social la care se gaseste Romania in prezent, iar, pe de alta parte, cuantumul accesibil al acestuia pe care legea il stabileste. Conditia constituirii unui depozit de o anumita valoare reprezinta una dintre modalitatile prin care se urmareste descurajarea candidaturilor lipsite de seriozitate si responsabilitate, astfel incat in fata electoratului sa se prezinte candidati cu adevarat determinati, capabili sa reprezinte si sa indeplineasca interesele alegatorilor. Totodata, candidatilor independenti depozitul li se restituie daca acestia au obtinut cel putin 20% din voturile valabil exprimate in colegiul uninominal in care au candidat.

In legatura cu constitutionalitatea prevederilor legale care instituie constituirea unui depozit pentru fiecare candidat, Curtea Constitutionala a statuat, prin Decizia nr. 305 din 12 martie 2008, publicata in Monitorul Oficial al Romaniei, Partea I, nr. 213 din 20 martie 2008, ca "dispozitii din reglementari internationale nu se opun unor circumstantieri si chiar unor restrictii in exercitarea libertatilor". Totodata, prin Decizia nr. 226 din 3 iulie 2001, publicata in Monitorul Oficial al Romaniei, Partea I, nr. 605 din 26 septembrie 2001, Curtea a retinut ca, in virtutea prevederilor art. 19 pct. 3 din Pactul international cu privire la drepturile civile si politice, "exercitarea libertatilor poate fi supusa anumitor limitari, ce trebuie insa sa fie stabilite in mod expres prin lege si care sunt necesare, printre altele, apararii securitatii nationale sau ordinii

publice". Prin aceeasi decizie, Curtea, referindu-se la prevederile art. 25 din acelasi act juridic international, a statuat ca "dreptul de a fi ales trebuie exercitat fara restrictii nerezonabile, ceea ce implica posibilitatea existentei unor conditionari in exercitiul acestor drepturi". Or, conditia impusa de art. 29 alin. (5) din legea criticata este necesara pentru a asigura un grad sporit de responsabilitate din partea tuturor competitorilor electorali in participarea lor la procesul electoral si pentru exercitarea cu buna-credinta a dreptului de a fi ales.

De altfel, dispozitii de lege care instituie necesitatea constituirii unui depozit sau cautiuni se regasesc si in legislatia altor state membre ale Uniunii Europene. Art. 1.3 pct. vi din Codul bunelor practici in materie electorala, invocat de autorul exceptiei, recomanda ca, "in cazul in care este solicitata depunerea unei cautiuni, aceasta este rambursata daca respectivul candidat sau partidul depaseste un anumit numar de voturi; suma si numarul de voturi cerut nu trebuie sa fie excesive". Stabilirea in concret a nivelului acestui depozit reprezinta optiunea legiuitorului in materie, si atat timp cat nu este excesiv, in sensul ca nu impiedica in mod absolut exercitarea dreptului de a fi ales, nu poate fi apreciat ca fiind neconstitutional.

Curtea constata ca dispozitiile art. 30 din Legea nr. 35/2008, de asemenea criticate, reglementeaza posibilitatea unor persoane de a se autopropune pentru a candida la alegerea Camerei Deputatilor sau a Senatului daca sunt sustinute de minimum 4% din numarul total al alegatorilor inscrisi in listele electorale permanente din colegiul uninominal in care candideaza, dar nu mai putin de 2.000 alegatori pentru Camera Deputatilor si 4.000 de alegatori pentru Senat. Si aceasta cerinta este apreciata de autorul exceptiei ca fiind excesiva, de natura sa impiedice exercitarea dreptului de a fi ales.

Curtea retine ca aceasta conditie urmareste dovedirea unui anumit grad de reprezentativitate in randul electoratului, presupunandu-se ca cel putin cei care il sustin pe candidatul independent il vor si vota. In cazul celorlalti candidati propusi de partidele politice si organizatiile cetatenilor apartinand minoritatilor nationale, participarea la alegerile partiale este conditionata de intrunirea pragului electoral de catre acestea la alegerile generale.

Limita numarului de sustinatori este mai mare in cazul pentru alegerea Senatului (4.000 sustinatori) decat in cazul Camerei Deputatilor (2.000 sustinatori), avandu-se in vedere ca si norma de reprezentare pentru alegerea Camerei Deputatilor, prevazuta de art. 5 alin. (2), este de un deputat la 70.000 locuitori, fata de norma de reprezentare prevazuta de alin. (3) al art. 5 pentru alegerea Senatului, de un senator la 160.000 locuitori.

Totodata, Curtea constata ca dispozitiile Codului bunelor practici in materie electorala, invocat de autorul exceptiei, contin "linii directoare" elaborate de Comisia Europeana pentru Democratie prin Drept (Comisia de la Venetia). Acest act nu are un caracter obligatoriu asupra statelor membre ale Uniunii Europene. De altfel, Codul nu impune sanctiuni in eventualitatea in care un stat esueaza in implementarea prevederilor sale. Asadar, statele isi pot manifesta optiunea libera in materie electorala, avand in vedere, desigur, respectarea drepturilor fundamentale ale omului, in general, si a dreptului de a fi ales si de a alege, in special. In acest sens, chiar in jurisprudenta invocata de autorul exceptiei, respectiv Hotararea din 2 martie 1987, pronuntata in Cauza Mathieu-Mohin and Clerfayt impotriva Belgiei, Curtea Europeana a Drepturilor Omului a aratat ca "Statele au o marja larga de apreciere in alegerea sistemului electoral si a conditiilor de aplicare a acestuia. Conditiile nu vor limita drepturile in discutie atat de mult incat sa afecteze esenta acestora si sa le goleasca de continut (...)".

Ca atare, criticile privind dispozitiile art. 29 alin. (5) si ale art. 30 din Legea nr. 35/2008 sunt neintemeiate, ele necontravenind art. 4 alin. (2), art. 16 alin. (3) si art. 37 din Legea fundamentala si nici textelor din instrumentele internationale invocate.

Pentru considerentele expuse mai sus, in temeiul art. 146 lit. d) si al art. 147 alin. (4) din Constitutie, precum si al art. 1-3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) si al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUTIONALA
In numele legii
D E C I D E:

1. Admite exceptia de neconstitutionalitate ridicata de Remus Florinel Cernea in Dosarul nr. 1/APCD/2010 al Tribunalului Bucuresti - Sectia a III-a civila si constata ca dispozitiile art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputatilor si a Senatului si pentru modificarea si completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autoritatilor administratiei publice locale, a Legii administratiei publice locale nr. 215/2001 si a Legii nr. 393/2004 privind Statutul alesilor locali sunt neconstitutionale.

2. Respinge, ca neintemeiata, exceptia de neconstitutionalitate a dispozitiilor art. 29 alin. (5) si ale art. 30 din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputatilor si a Senatului si pentru modificarea si completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autoritatilor administratiei publice locale, a Legii administratiei publice locale nr. 215/2001 si a Legii nr. 393/2004 privind Statutul alesilor locali, exceptie ridicata de acelasi autor in acelasi dosar al aceleiasi instante de judecata.

Definitiva si general obligatorie.

Pronuntata in sedinta publica din data de 20 aprilie 2010.

DECIZIA nr.51 din 25 ianuarie 2012
referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale şi a alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat din anul2012, precum şi pentru modificarea şi completarea titlului I al Legii nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţiloradministraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali[45]

I. Cu Adresa nr.51/6273 din 22 decembrie 2011, secretarul general al Camerei Deputaţilor a transmis Curţii Constituţionale sesizarea referitoare la neconstituţionalitatea Legii privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale şi a alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2012, precum şi pentru modificarea şi completarea titlului I al Legii nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali, formulată de un număr de 88 de deputaţi aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Social Democrat şi de 58 de deputaţi aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Naţional Liberal.

Deputaţii aparţinând Grupului Parlamentar al Partidului Social Democrat sunt următorii: Gheorghe Ana, Gheorghe Antochi, Nicolae Bânicioiu, Eugen Bejinariu, Vasile Bleotu, Dumitru Boabes, Marin Bobes, Matei-Radu Brătianu, Doina Burcău, Ion Burnei, Ion Călin, Dumitru Chiriţă, Ion Narcis Chisăliţă, Ioan Cindrea, Gheorghe Ciocan, Radu Eugeniu Coclici, Dorel Covaci, Victor Cristea, Ioan Damian, Andrei Dolineaschi, Mircea Gheorghe Drăghici, Sonia Maria Drăghici, Ileana-Cristina Dumitrache, Cristian-Sorin Dumitrescu, Ion Dumitru, Mircea Duşa, Filip Georgescu, Marian Ghiveciu, Vasile Ghiorghe Gliga, Horia Grama, Viorel Hrebenciuc, Iulian Iancu, Florin Iordache, Cornel Itu, Florina-Ruxandra Jipa, Ciprian Florin Luca, Silvestru-Mircea Lup, Costică Macaleţi, Antonella Marinescu, Eduard-Stelian Martin, Manuela Mitrea, Adrian Mocanu, Vasile Mocanu, Ion Mocioalcă, Carmen Ileana Moldovan, Emil Radu Moldovan, Rodica Nassar, Adrian Năstase, Marian Neacşu, Nechifor Cătălin Ioan, Robert Sorin Negoiţă, Dan Nica, Nicolae-Ciprian Nica, Bogdan-Nicolae Niculescu-Duvăz, Oana Ştefănescu-Thome Niculescu-Mizil, Laurenţiu Nistor, Constantin Niţă, Iuliu Nosa, Florin Costin Pâslaru, Petre Petrescu, Victor Viorel Ponta, Georgian Pop, Florian Popa, Vasile Popeangă, Dan-Mircea Popescu, Neculai Răţoi, Cornel Cristian Resmeriţă, Cristian Rizea, Ioan Sorin Roman, Lucreţia Roşca, Victor Socaciu, Adrian Solomon, Ioan Stan, Ion Stan, Nicolae Stan, Anghel Stanciu, Sorin Constantin Strangea, Mugurel Surupăceanu, Viorel Ştefan, Florin-Cristian Tătaru, Horia Teodorescu, Angel Tilvăr, Mihai Tudose, Radu Costin Vasilică, Petru Gabriel Vlase, Aurel Vlădoiu, Mădălin-Ştefan Voicu şi Valeriu Ştefan Zgonea.

Deputaţii aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Naţional Liberal sunt următorii: Cristian Mihai Adomniţei, Marin Almăjanu, Sergiu Andon, Teodor Atanasiu, Vasile Berci, Dan Bordeianu, Octavian Bot, Viorel Vasile Buda, Daniel Budurescu, Cristian Buican, Mihăiţă Calimente, Mircea Vasile Cazan, Mariana Câmpeanu, Daniel Chiţoiu, Tudor-Alexandru Chiuariu, Liviu-Bogdan Ciucă, Horia Cristian, Ciprian Minodor Dobre, Victor Paul Dobre, Mihai Aurel Donţu, Gheorghe Dragomir, George Ionuţ Dumitrică, Fenechiu Relu, Damian

[45] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 90 din 3 februarie 2012

Florea, Gheorghe Gabor, Graţiela Leocadia Gavrilescu, Dominic Andrei Gerea, Alina-Ştefania Gorghiu, Titi Holban, Pavel Horj, Mircea Irimescu, Nicolae Jolţa, Mihai Lupu, Dan-Ştefan Motreanu, Eugen Gheorghe Nicolăescu, Ludovic Orban, Ionel Palăr, Viorel Palaşcă, Cornel Pieptea, Gabriel Plăiaşu, Cristina Ancuţa Pocora, Virgil Pop, Marius Octavian Popa, Călin Constantin Anton Popescu-Tăriceanu, Călin Potor, Adriana Ana Săftoiu, Nini Săpunaru, George Adrian Scutaru, Ionuţ Marian Stroe, Radu Stroe, Gigel Sorinel Ştirbu, Gheorghe Mirel Taloş, Radu Bogdan Ţâmpău, Ioan Ţintean, Florin Ţurcanu, Diana Adriana Tuşa, Horea Dorin Uioreanu, Ana Lucia Varga şi Mihai Alexandru Voicu.

II. Sesizarea a fost formulată în temeiul art.146 lit.a) din Constituţie şi al art.11 alin.(1) lit.A.a) raportat la art.15 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a fost înregistrată la Curtea Constituţională sub nr.7255 din 22 decembrie 2011 şi constituie obiectul Dosarului nr.1.603 A/2011.

În motivarea obiecţiei, autorii acesteia au formulat atât critici de neconstituţionalitate extrinsecă, cât şi critici de neconstituţionalitate intrinsecă, după cum urmează:

III. Sub aspectul neconstituţionalităţii extrinseci, se susţine că legea criticată încalcă dispoziţiile constituţionale ale art.1 alin.(4) şi (5), coroborate cu cele ale art.61 alin.(1) şi ale art.114, prin prisma modalităţii de adoptare a acestui act - prin angajarea răspunderii Guvernului.

Astfel, invocând principiul respectării Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor, consacrat de art.1 alin.(5) din Legea fundamentală, precum şi prevederile constituţionale ale art.142 alin.(1) care stabilesc rolul Curţii Constituţionale de garant al supremaţiei Legii fundamentale, autorii obiecţiei prezintă considerentele care au fundamentat Decizia nr.1.557 din 18 noiembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.40 din 19 ianuarie 2010, prin care s-a statuat asupra instituţiei angajării răspunderii Guvernului. Cu acel prilej, Curtea a reţinut că această modalitate simplificată de legiferare poate fi utilizată numai in extremis, atunci când adoptarea proiectului de lege în procedură obişnuită sau în procedură de urgenţă nu este posibilă, ori atunci când structura politică a Parlamentului un permite adoptarea proiectului de lege.

Se arată că în cazul legii ce face obiectul sesizării nu se poate reţine nici faptul că adoptarea proiectului de lege în procedură obişnuită ori de urgenţă nu ar fi fost posibilă, nici faptul că structura politică a Parlamentului nu ar fi permis adoptarea proiectului de lege, întrucât, de vreme ce există o majoritate parlamentară care rezultă din faptul că partidele respective au format Guvernul, adoptarea sub forma angajării răspunderii nu este oportună.

În aceste condiţii, ocolirea procedurii de examinare şi dezbatere a proiectului de lege, atât în cadrul comisiilor de specialitate, cât şi în plenul fiecărei Camere a Parlamentului, potrivit competenţelor stabilite de art.75 din Constituţie, şi recurgerea la angajarea răspunderii asupra proiectului de lege nu îşi găsesc o motivare. Tot astfel, nu subzistă nici condiţia urgenţei care să fi determinat o astfel de măsură.

Se susţine că nerespectarea normelor constituţionale ale art.114 privind angajarea răspunderii Guvernului, astfel motivată, atrage şi înfrângerea dispoziţiilor art.1 alin.(4) şi (5) privind separaţia puterilor în stat şi obligaţia de respectare a Constituţiei şi a legilor, coroborate cu dispoziţiile art.61 alin.(1) privind rolul Parlamentului.

Autorii sesizării mai susţin că Guvernul nu îşi poate angaja răspunderea asupra unorproiecte de lege ce vizează domenii ce fac obiectul legilor organice. Pornind de la instituţia delegării legislative şi posibilitatea Guvernului ca, în baza acestei instituţii, să legifereze prin ordonanţă de urgenţă în domenii ce fac obiectul legilor organice, precum şi de la regula potrivit căreia actele normative astfel adoptate trebuie aprobate cu votul majorităţii membrilor fiecărei Camere, se conchide că textul art.114 din Constituţie trebuie interpretat restrictiv, prin proiect de

lege înţelegându-se doar proiectele de lege ordinară, în caz contrar eliminându-se însăşi raţiunea stabilirii unei majorităţi absolute.

În continuare se arată că, din moment ce, în conformitate cu art.113 alin.(1) din Constituţie, moţiunea de cenzură este adoptată în şedinţa comună cu votul majorităţii senatorilor şi deputaţilor, prin angajarea răspunderii asupra unui proiect de lege organică s-ar încălca principiul bicameralismului, având în vedere faptul că numărul parlamentarilor aparţinând celor două Camere este diferit, iar Constituţia solicită în cazul legilor organice majoritatea absolută a parlamentarilor fiecărei Camere tocmai în considerarea egalităţii celor două Camere în procesul de legiferare.

Mai mult, câtă vreme ordonanţele de urgenţă nu pot afecta drepturile electorale, cu atât mai mult legile care reglementează aceste drepturi nu pot fi modificate prin procedura angajării răspunderii.

IV. Sub aspectul neconstituţionalităţii intrinseci, criticile formulate privesc, în esenţă, următoarele aspecte:

1. Legea ce face obiectul sesizării încalcă prevederile art.11 alin.(1) şi (2) din Constituţie referitoare la dreptul internaţional şi dreptul intern, coroborate cu cele ale art.1 alin.(5) privind obligaţia respectării Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor.

Se arată că, prin ratificarea Tratatului de aderare la Uniunea Europeană şi prin dobândirea statutului de membru al Uniunii Europene, România s-a obligat să respecte toate obligaţiile ce decurg din legislaţia primară europeană. Ca o consecinţă a obligativităţii respectării de către statul român a tratatelor internaţionale în general şi a legislaţiei europene, în special, România este ţinută şi de obligaţia de a respecta actele organelor Consiliului Europei, implicit ale Comisiei Europene pentru Democraţie prin Drept - Comisia de la Veneţia. Unul dintre aceste acte este Codul bunelor practici în materie electorală, iar pentru respectarea acestuia şi a principiilor fundamentale ale sistemului electoral european trebuie avute în vedere anumite condiţii-cadru, şi anume: respectarea drepturilor omului şi în special
a libertăţii de exprimare, reuniune şi asociere, stabilitatea legii electorale, precum şi un număr de garanţii procedurale, în special cu privire la organizarea scrutinului.

Se arată în acest sens că în cadrul lucrărilor Comisiei de la Veneţia s-a statuat faptul că stabilitatea dreptului este un element important al credibilităţii procesului electoral, iar modificarea frecventă a normelor şi caracterul lor complex pot dezorienta alegătorul. Ceea ce trebuie evitat nu este atât modificarea sistemelor de scrutin, ci modificarea lor frecventă sau cu puţin timp (mai puţin de un an) înainte de alegeri. În cadrul aceleiaşi comisii s-a mai evidenţiat că una dintre modalităţile de evitare a manipulărilor ar fi definirea în Constituţie sau într-un text superior legii ordinare a elementelor mai sensibile (sistemul electoral propriu-zis, componenţa comisiilor electorale, circumscripţiile sau regulile de constituire a acestora). O altă soluţie ar fi aceea de a se stabili în Constituţie ca, în cazul amendării legii electorale, vechiul sistem să rămână aplicabil pe timpul viitoarelor alegeri - cel puţin dacă acestea au loc în anul următor - şi că sistemul nou va fi aplicat începând cu scrutinele ulterioare.

În opinia autorilor sesizării, prin reglementarea "comasării" alegerilor locale cu alegerile parlamentare şi organizarea acestora în luna noiembrie 2012, nu numai că se procedează la
modificarea legislaţiei electorale cu nesocotirea Codului bunelor practici în materie electorală, ci se şi induce o stare de confuzie în rândul electoratului, care se va vedea pus în situaţia de a vota cu un număr ridicat de buletine de vot.

Se invocă prevederile art.20 din Constituţie, care consacră prioritatea reglementărilor internaţionale în materia drepturilor omului, a ratând u-se că acest Cod de bune practici în materie electorală nu face decât să explice limitele care trebuie avute în vedere pentru ca dreptul

de a alege şi de a fi ales să fie respectat. Or, modificarea legislaţiei electorale cu mai puţin de un an înaintea alegerilor încalcă aceste limite şi, prin urmare, drepturile omului.

2. Legea ce face obiectul sesizării încalcă prevederile art.1 alin, (5) din Constituţie, coroborate cu cele ale art.15 alin.(2), art.16 alin.(1), art.124 alin.(3) şi cu cele ale art.126 alin.(6). Aceasta întrucât, dispunând cu privire la "comasarea" alegerilor, legea stabileşte, în realitate, şi o prelungire cu aproximativ 6 luni a mandatelor aleşilor locali aflaţi în prezent în funcţie, de vreme ce aceştia şi-au dobândit mandatele ca urmare a alegerilor ce au avut loc în iunie 2008.

Invocându-se în acest sens dispoziţiile Legii administraţiei publice locale nr.215/2001, care reglementează limitativ cazurile în care prelungirea mandatelor unora dintre aleşii locali ar fi posibilă (pentru consiliul local - în caz de război sau catastrofă, pentru primar - în caz de război, calamitate naturală, dezastru sau sinistru deosebit de grav, pentru consiliul judeţean - în caz de război sau catastrofă), se susţine că legea criticată încalcă atât principiul constituţional al neretroactivităţii legii, de vreme ce produce efecte asupra aleşilor locali al căror mandat trebuia să fie guvernat de legea în vigoare la data alegerii lor, cât şi principiul constituţional al supremaţiei legii, de vreme ce acest act normativ prevede, în mod selectiv, numai cu privire la alegerile din 2012, derogări de la actul normativ ce stabilea situaţiile în care ar fi fost permisă prelungirea mandatelor primarilor, consilierilor locali şi consilierilor judeţeni.

Se instituie astfel şi o discriminare între diferitele categorii de aleşi, în sensul că persoanele care şi-au început mandatul de primar, consilier local sau consilier judeţean în anul 2008 vor avea mandate mai lungi decât cei aleşi anterior sau ulterior anului 2008.

3. Cu privire la dispoziţiile art.I alin.(3)-(6) din legea criticată, se susţine că sunt neconstituţionale, deoarece stabilesc, sub sancţiunea decăderii, o serie de termene procedurale (de exercitare a căii de atac împotriva hotărârii Guvernului de delimitare a colegiilor uninominale în cazul alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat, respectiv împotriva hotărârii instanţei de contencios administrativ). Se arată în acest sens că decăderea reprezintă pierderea unor drepturi ca urmare a unei condamnări sau a neexercitării unui drept şi se aplică părţilor care nu respectă termenele legale imperative prevăzute de lege.

Sancţiunea menţionată nu este opozabilă instanţei de judecată, pentru că aceasta este autoritatea care înfăptuieşte justiţia. Se susţine că prin stabilirea acestei posibilităţi de sancţionare a instanţei de judecată se încalcă principiul separaţiei puterilor în stat şi principiul independenţei justiţiei, reglementându-se o imixtiune gravă a puterii legiuitoare în activitatea instanţei de judecată.

4. Autorii sesizării mai susţin şi că art.I din lege încalcă prevederile din Constituţie cuprinse în art.15 alin.(2) privind neretroactivitatea legii, în art.36 - Dreptul la vot, în art.37 - Dreptul de a fi ales, şi art.1 alin.(3) privind statul român.

Se arată în acest sens că, în condiţiile în care primarii, preşedinţii de consilii judeţene, consilierii locali şi consilierii judeţeni au fost aleşi pentru un mandat de 4 ani, iar legiuitorul a precizat expres condiţiile în care mandatul acestora poate fi prelungit, un text de lege prin care mandatul acestora este prelungit în alte condiţii decât cele prevăzute de lege înseamnă aplicarea retroactivă a normei juridice, ceea ce instaurează arbitrariu, în opinia autorilor sesizării, dacă instanţa constituţională ar declara ca fiind constituţional acest act normativ, sar crea un precedent deosebit de periculos, deoarece legiuitorul va putea să adopte o nouă normă juridică, la împlinirea mandatului de 4 ani şi 5 luni, prin care va stabili faptul că alegerile generale locale vor avea loc în acelaşi timp cu alegerile pentru Parlamentul European sau cu alegerile prezidenţiale ori alte alegeri, putând practic prelungi oricât mandatul aleşilor locali, ceea ce ar destabiliza ordinea de drept şi ar conduce la un haos social, în neconcordanţă cu regulile democratice.

5. O altă critică a autorilor obiecţiei de neconstituţionalitate priveşte alin.(2)-(4) ale art.I din lege, în raport cu art.126 alin.(6) din Constituţie, care exceptează de la controlul judecătoresc pe calea contenciosului administrativ actele administrative ale autorităţilor publice care privesc raporturile cu Parlamentul, precum şi actele de comandament cu caracter militar.

V. În conformitate cu dispoziţiile art.16 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, sesizarea a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a prezenta punctele lor de vedere.

VI. Preşedintele Senatului, cu Adresa nr.I/10 din 6 ianuarie 2012, a transmis Curţii Constituţionale punctul său de vedere prin care apreciază că obiecţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

Astfel, în ceea ce priveşte criticile de neconstituţionalitate extrinsecă, se arată că nu pot fi reţinute, întrucât nu există dispoziţii exprese sau implicite care să condiţioneze sau să restricţioneze în vreun fel libertatea Guvernului de a alege să îşi asume răspunderea pe un proiect de lege în faţa Parlamentului, atunci când apreciază că o asemenea măsură se impune. Se arată că actul normativ ce formează obiectul controlului de constituţionalitate conţine aspecte ce conturează situaţia juridică specifică în materia alegerilor electorale, care justifică toate condiţiile statuate în jurisprudenţa Curţii Constituţionale în materia adoptării legilor prin angajarea răspunderii Guvernului în faţa Parlamentului. Având în vedere costul total al organizării alegerilor locale şi parlamentare în 2008, se consideră că, în condiţiile economice actuale - în care majoritatea autorităţilor administraţiei publice locale este afectată de constrângeri bugetare, ce pot periclita organizarea alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale în cursul anului 2012, se impune alinierea legislaţiei electorale la condiţiile economice existente. Nu pot fi reţinute nici criticile referitoare la încălcarea condiţiilor privind transparenţa actelor normative, întrucât legea ce formează obiectul sesizării a fost elaborată cu respectarea prevederilor Hotărârii Guvernului nr.521/2005 privind procedura de consultare a structurilor asociative ale autorităţilor administraţiei publice locale la elaborarea proiectelor de acte normative, cu avizul favorabil al Consiliului Legislativ, şi în conformitate cu dispoziţiile Legii nr.52/2003 privind transparenţa decizională în administraţia publică.

În ceea ce priveşte criticile de neconstituţionalitate intrinsecă, se arată mai întâi că actele Comisiei de la Veneţia nu au forţă juridică obligatorie. Având în vedere caracterul de recomandare al acestora, statele europene sunt libere să adopte măsuri legislative în materia electorală în funcţie de contextul intern. Astfel fiind, nu sunt înfrânte prevederile constituţionale ale art.11 alin.(1) şi (2), coroborate cu cele ale art.1 alin.(5) din Constituţie. În continuare, cu privire la critica referitoare la încălcarea principiului neretroactivităţii legii, se consideră că este neîntemeiată, întrucât legea nu are caracter retroactiv, urmând să reglementeze numai pentru viitor exercitarea dreptului născut în temeiul vechii legislaţii aplicabile în domeniu. Totodată, prevederile legii deduse controlului de constituţionalitate sunt în acord cu principiul egalităţii în drepturi consacrat de art.16 din Constituţie. În plus, dispoziţiile constituţionale referitoare la principiul egalităţii sunt complet nerelevante în ceea ce priveşte comparaţia dintre durata mandatelor aleşilor locali în legislatura anterioară faţă de cea a mandatelor aleşilor locali din legislatura actuală, în condiţiile în care diferenţa provine din prelungirea duratei mandatului acestora prin efectul legii.

VII. Preşedintele Camerei Deputaţilor, cu Adresa nr.51/30 din 6 ianuarie 2012, a transmis Curţii Constituţionale punctul său de vedere, prin care apreciază că obiecţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

Cu privire la criticile de neconstituţionalitate extrinsecă, se consideră că nu pot fi reţinute, întrucât dispoziţiile art.114 din Constituţie nu prevăd o procedură de legiferare, ci reguli

referitoare la angajarea răspunderii Guvernului asupra unui program, a unei declaraţii de politică generală sau a unui proiect de lege. De asemenea, Constituţia nu prevede, spre deosebire de alte sisteme constituţionale, un număr limită de angajări pe care le poate promova Guvernul într-o anumită perioadă de timp. Se invocă şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale, prin care au fost stabilite condiţiile în care Guvernul are îndrituirea constituţională de a-şi angaja răspunderea în faţa Parlamentului în conformitate cu art.114 din Constituţie, şi se demonstrează îndeplinirea acestor condiţii.

Referitor la criticile de neconstituţionalitate intrinsecă, se apreciază că arguméntele autorilor sesizării sunt, în marea lor parte, doar teoretice. Se arată în acest sens că opiniile Comisiei de la Veneţia au doar valoare de recomandare şi trebuie aplicate în condiţiile concrete din fiecare stat în parte.

Cât priveşte principiul neretroactivităţii legii, se arată că în toate actele normative în care sunt reglementate alegerile locale se specifică faptul că mandatul unui ales se exercită de la data alegerii până la declararea ca ales sau constituit, după caz, a unui nou consiliu. Nicăieri însă nu se reglementează în ce perioadă trebuie organizate alegerile locale sau judeţene. Ca urmare, nimic nu îl putea împiedica pe legiuitor să stabilească data alegerilor locale în acelaşi moment cu alegerile parlamentare şi, prin urmare, nu se pune problema retroactivităţii acestei legi. Cu privire la invocarea încălcării principiului supremaţiei legii, se arată că, pe de o parte, nu este cazul în speţă, iar, pe de altă parte, că supremaţia legii este controlată de instanţele ordinare şi nicidecum de Curtea Constituţională. În sfârşit, cu privire la calificarea termenelor pentru formularea unor acţiuni şi a unor căi de atac, se arată că nicio dispoziţie a Constituţiei nu interzice legiuitorului să reglementeze termene de decădere în cazurile criticate de autorii sesizării.

VIII. Guvernul, cu Adresa nr.105 din 10 ianuarie 2012, a transmis Curţii Constituţionale punctul său de vedere, prin care apreciază că obiecţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

Cu privire la criticile de neconstituţionalitate extrinsecă formulate, se arată că acestea un pot fi reţinute, întrucât, în cauză, sunt întrunite cele patru condiţii în care Guvernul are îndrituirea constituţională de a-şi angaja răspunderea în faţa Parlamentului, condiţii stabilite de Curtea Constituţională în jurisprudenţa sa.

Se arată în acest sens, pentru a se susţine urgenţa măsurilor reglementate prin legea criticată, că acestea au fost determinate de contextul financiar actual şi ţinând cont de riscurile pe care o eventuală instabilitate politică prelungită le poate avea asupra stabilităţii financiare a României, dar şi asupra respectării angajamentelor financiare asumate de România. Este dreptul exclusiv al Guvernului ca, în cadrul politicii sale legate de modalitatea de reglementare a procesului electoral, să intervină atunci când este imperios necesar, în momentul în care cadrul legislativ nu mai corespunde situaţiei economice a ţării avute în vedere la adoptarea sa, existând riscul major de producere a unor disfuncţionalităţi sau efecte negative în modul de funcţionare a mecanismului electoral. Referitor la condiţia "maximei celerităţi", aceasta îşi are ca fundament şi finalitate procesul electoral care nu se desfăşoară uno ictu, ci presupune un lanţ de acţiuni şi evenimente, fiind puţin probabil ca soluţiile legislative benefice şi imediate pe care legea supusă controlului le instituie să poată fi adoptate prin utilizarea procedurii parlamentare obişnuite sau de urgenţă. Totodată, măsurile legislative sunt de amploare într-un domeniu de maximă importanţă, respectiv cel al desfăşurării procesului electoral, care reprezintă un pilon esenţial al consolidării democraţiei într-un stat de drept. Şi, în sfârşit, aplicarea legii criticate este imediată, nefiind prevăzut un termen pentru intrarea sa în vigoare.

Se mai arată că autorii sesizării fac confuzie între instituţia angajării răspunderii şi delegarea legislativă, invocându-se în acest sens şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale prin care

s-a statuat că între adoptarea unui proiect de lege pe calea angajării răspunderii Guvernului şi adoptarea unei ordonanţe de urgenţă există deosebiri constituţionale semnificative.

În ceea ce priveşte susţinerea că legea a fost elaborată fără implicarea societăţii civile, aceasta este, în opinia Guvernului, eronată, întrucât elaborarea proiectului s-a făcut cu respectarea tuturor cerinţelor de tehnică legislativă, consultare şi transparenţă decizională.

Cu privire la neconstituţionalitatea intrinsecă, se arată mai întâi că dispoziţiile Codului bunelor practici în materie electorală nu au caracter obligatoriu asupra statelor membre ale Uniunii Europene. În plus, chiar în jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului se arată că statele au o marjă largă de apreciere în alegerea sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia. Astfel fiind, nu se poate reţine încălcarea prevederilor art.11 alin.(1) şi (2), coroborate cu dispoziţiile art.1 alin.(5) din Constituţie.

Nu se poate reţine nici încălcarea principiului neretroactivităţii legii, întrucât, mandatele aleşilor locali fiind în curs, nu se poate considera că situaţia juridică născută în anul 2008 şi-a consumat efectele, din moment ce aceasta se manifestă şi în prezent. În plus, legea se aplică tuturor persoanelor care au calitatea de ales local, toţi aflându-se în aceeaşi situaţie şi beneficiind, în consecinţă, de acelaşi tratament, fiind respectat astfel principiul egalităţii prevăzut de art.16 din Constituţie.

Referitor la calificarea termenelor prevăzute de art.I alin.(5) şi (6) din legea criticată ca fiind de decădere, se arată că aceasta nu este de natură să imprime legii vicii de neconstituţionalitate. În opinia Guvernului, este neîndoielnic că dispoziţiile legale în discuţie nu creează premisele unei imixtiuni în activitatea instanţei de judecată, deoarece nu se impun soluţii pentru instanţă, ci se reglementează doar o procedură de soluţionare care trebuie să întrunească criteriul celerităţii, având în vedere domeniul special de reglementare, instanţa fiind liberă să soluţioneze litigiul dedus judecăţii, conform dispoziţiilor legale în materie.

IX. În temeiul art.76 din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, la data de 27 decembrie 2011, Curtea Constituţională a solicitat secretarului general al Camerei Deputaţilor: expunerea de motive care a însoţit proiectul de lege, avizul Consiliului Legislativ la proiectul de lege, expunerea primului-ministru de angajare a răspunderii Guvernului făcută în faţa Camerei Deputaţilor şi a Senatului, în şedinţa comună din data de 15 decembrie 2011; denumirea grupurilor parlamentare constituite la nivelul Camerei Deputaţilor, respectiv Senatului, la data angajării răspunderii Guvernului.

Cu Adresa nr.51/6326 din 28 decembrie 2011, secretarul general al Camerei Deputaţilor a transmis Curţii Constituţionale documentele solicitate.

CURTEA,

examinând obiecţia de neconstituţionalitate, punctele de vedere ale preşedintelui Senatului, preşedintelui Camerei Deputaţilor şi Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, reţine următoarele:

I. Curtea a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art.146 lit.a) din Constituţie, precum şi ale art.1,10, 15, 16 şi 18 din Legea nr.47/1992, să soluţioneze obiecţia formulată de cei 88 de deputaţi aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Social Democrat şi 58 de deputaţi aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Naţional Liberal.

II. Obiecţia de neconstituţionalitate priveşte Legea privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale şi a alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2012, precum şi pentru modificarea şi completarea titlului I al Legii nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii

administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali, adoptată prin angajarea răspunderii Guvernului, în temeiul art.114 alin.(3) din Constituţia României, republicată.

Legea criticată cuprinde trei articole, după cum urmează:

- articolul l - care stabileşte, în esenţă, că în anul 2012 alegerile pentru autorităţile administraţiei publice locale vor avea loc la data alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat, exercitarea mandatului de către aleşii locali în funcţie până la data validării noilor aleşi, precum şi obligaţia de delimitare a colegiilor uninominale în care vor avea loc alegerile (competenţa autorităţilor sub acest aspect, procedura, acte, mod de contestare, termene incidente);
- articolul II - prin care se introduce în Legea nr.35/2008 capitolul XIV1 cu denumirea "Organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat la aceeaşi dată cu alegerile pentru autorităţile administraţiei publice locale", care cuprinde norme referitoare la listele electorale, birourile electorale, candidaturile, campania electorală, semnele electorale, logistica electorală şi votarea, precum şi suportarea de la bugetul de stat a cheltuielilor pentru pregătirea, organizarea şi desfăşurarea alegerilor;
- articolul III - care se referă la republicarea legilor modificate prin acest act normativ, în termen de 30 de zile de la data intrării sale în vigoare.

III. Criticile formulate de autorii obiecţiei privesc constituţionalitatea extrinsecă şi cea intrinsecă a legii ce face obiectul sesizării, astfel încât motivele de neconstituţionalitate enunţate vor fi examinate distinct, în mod corespunzător celor două categorii de critici.

1. În ceea ce priveşte criticile de neconstituţionalitate extrinsecă, acestea sunt neîntemeiate, pentru următoarele considerente:

Curtea constată că Legea ce formează obiectul sesizării a fost adoptată prin procedura angajării răspunderii Guvernului, reglementată de dispoziţiile art.114 alin.(1) din Constituţie, potrivit cărora "Guvernul îşi poate angaja răspunderea în faţa Camerei Deputaţilor şi a Senatului, în şedinţă comună, asupra unui program, a unei declaraţii de politică generală sau a unui proiect de lege."

privire la procedura prevăzută de textul constituţional menţionat, Curtea Constituţională a stabilit, pe calea interpretării sistematice a Constituţiei, o serie de condiţii şi limite, atât dispozitivul, cât şi considerentele deciziilor pronunţate fiind, în conformitate cu dispoziţiile art.147 alin.(4) din Legea fundamentală, general obligatorii.

Astfel, prin Decizia nr.1.557 din 18 noiembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.40 din 19 ianuarie 2010, Curtea Constituţională a statuat că la această modalitate simplificată de legiferare "trebuie să se ajungă in extremis atunci când adoptarea proiectului de lege în procedura obişnuită sau în procedura de urgenţă nu mai este posibilă ori atunci când structura politică a Parlamentului nu permite adoptarea proiectului de lege în procedura uzuală sau de urgenţă." Prin aceeaşi decizie, Curtea a mai statuat că "angajarea răspunderii Guvernului asupra unui proiect de lege urmăreşte ca acesta să fie adoptat în condiţii de maxima celeritate, conţinutul reglementării vizând stabilirea unor măsuri urgente într-un domeniu de maximă importanţă, iar aplicarea acestora trebuie să fie imediată. [...] Prin urmare, chiar dacă la prima vedere posibilitatea angajării răspunderii nu este supusă niciunei condiţii, oportunitatea şi conţinutul iniţiativei rămânând teoretic la aprecierea exclusivă a Guvernului, acest lucru nu poate fi absolut, pentru că exclusivitatea Guvernului este opozabilă numai Parlamentului, şi nu Curţii Constituţionale ca garant al supremaţiei Legii fundamentale".

Tot astfel, prin Decizia nr.1.431 din 3 noiembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.758 din 12 noiembrie 2010, Curtea a subliniat că "acceptarea ideii potrivit căreia Guvernul îşi poate angaja răspunderea asupra unui proiect de lege în mod discreţionar,

oricând şi în orice condiţii, ar echivala cu transformarea acestei autorităţi în autoritate publică legiuitoare, concurentă cu Parlamentul în ceea ce priveşte atribuţia de legiferare".

În considerarea acestor raţiuni, Curtea Constituţională a stabilit, pe cale jurisprudenţială (Decizia nr.1.655 din 28 decembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.51 din 20 ianuarie 2011), criteriile a căror respectare este impusă de art.114 din Constituţie, respectiv:

"- existenţa unei urgenţe în adoptarea măsurilor conţinute în legea asupra căreia Guvernul şi-a angajat răspunderea;

- necesitatea ca reglementarea în cauză să fie adoptată cu maximă celeritate;

- importanţa domeniului reglementat;

- aplicarea imediată a legii în cauză."

Curtea constată că în cazul legii ce face obiectul sesizării sunt întrunite, din punct de vedere formal, criteriile care, potrivit jurisprudenţei menţionate, susţin recurgerea la procedura angajării răspunderii Guvernului asupra unui proiect de lege.

Astfel, câtă vreme scopul adoptării acestei legi îl constituie organizarea la aceeaşi dată a alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale şi a alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2012, alegeri care urmează a avea loc la mai puţin de un an de la data la care legea a fost prezentată în Parlament, rezultă atât caracterul urgent al măsurilor reglementate de actul normativ în cauză, cât şi necesitatea adoptării sale cu maximă celeritate. Aceleaşi considerente justifică şi aplicarea imediată a legii, fiind în mod evident necesară luarea măsurilor de ordin tehnic şi procedural necesare pentru desfăşurarea procesului electoral în condiţiile acestei legi. În sfârşit, este îndeplinit şi criteriul referitor la importanţa domeniului reglementat, legea criticată stabilind măsuri legislative de amploare în materia alegerilor, de a căror desfăşurare corespunzătoare depinde însăşi legitimitatea celor aleşi şi buna funcţionare a democraţiei. Ca urmare, apare ca neîntemeiata susţinerea autorilor sesizării referitoare la încălcarea dispoziţiilor art.114 din Constituţie, care reglementează procedura angajării răspunderii Guvernului asupra unui proiect de lege.

Tot astfel, sunt neîntemeiate şi criticile fundamentate pe realizarea unui paralelism între instituţia angajării răspunderii Guvernului asupra unui proiect de lege şi instituţia delegării legislative. Curtea Constituţională a reţinut în acest sens, de exemplu prin Decizia nr.298 din 29 martie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.372 din 28 aprilie 2006, că "între aprobarea unui proiect de lege pe calea angajării răspunderii Guvernului şi adoptarea unei ordonanţe de urgenţă există deosebiri constituţionale semnificative, Condiţiile restrictive prevăzute pentru reglementarea prin ordonanţă de urgenţă nu pot fi avute în vedere la examinarea constituţionalităţii legiferării prin angajarea răspunderii Guvernului, întrucât la interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor şi principiilor constituţionale nu este admisă metoda analogiei. Dacă legiuitorul constituant ar fi dorit să impună aceleaşi condiţii pentru ambele proceduri de legiferare, ar fi prevăzut aceasta în mod expres." Cât priveşte interpretarea potrivit căreia textul art.114 din Constituţie trebuie interpretat restrictiv, prin proiect de lege înţelegându-se doar proiectele de lege ordinară, Curtea reţine că este lipsită de fundament juridic.

Dincolo de aceste criterii de ordin formal, Curtea constată că legea criticată reglementează într-un domeniu - cel electoral - care este de esenţa regimului politic democratic. Caracterul democratic al unui stat - aşa cum statul român este definit în primul articol al Constituţiei - nu poate fi conceput fără o legislaţie electorală care să permită, în mod efectiv, exprimarea voinţei reale a cetăţenilor de a-şi alege organele reprezentative, prin alegeri libere, periodice şi corecte. Un sistem electoral democratic şi stabil, inspirat din această voinţă reală a celor care, potrivit art.2 din Constituţie, sunt deţinătorii suveranităţii naţionale, este de natură să

determine o percepţie şi o atitudine civică corespunzătoare a cetăţenilor şi, totodată, poate impune o conduită adecvată competitorilor electorali. Or, potrivit art.2 din Constituţie, suveranitatea naţională se exercită prin organele reprezentative ale poporului român şi prin referendum, iar, potrivit art.61 alin.(1) din Constituţie, "Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român şi unica autoritate legiuitoare a ţării."
Pe de altă parte, conform art.73 alin.(3) lit.a) din Legea fundamentală, sistemul electoral se reglementează prin lege organică.
Aceste considerente recomandă ca reglementările în materie electorală să fie dezbătute în Parlament, iar nu adoptate pe calea unei proceduri cu caracter de excepţie, prin care Parlamentul este ocolit, dar obligat la un vot tacit asupra unui conţinut normativ aflat la aprecierea aproape exclusivă a Guvernului. Mecanismul moţiunii de cenzură, reglementat de art.114 din Constituţie, poate avea caracter iluzoriu atunci când Guvernul dispune de o majoritate sigură în Parlament, adoptarea legii asupra căreia Guvernul îşi angajează răspunderea devenind, în aceste condiţii, o pură formalitate.
Curtea subliniază, şi în acest context, importanţa pentru buna funcţionare a statului de drept, a colaborării dintre puterile statului, care trebuie să se manifeste în spiritul normelor de loialitate constituţională, cu atât mai mult atunci când sunt în discuţie principii fundamentale ale democraţiei. Or, în contextul drepturilor şi al libertăţilor fundamentale, Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi Curtea Europeană a Drepturilor Omului evocă adeseori conceptul de "societate democratică", iar unul dintre criteriile obiective ale unei asemenea societăţi este tocmai organizarea de alegeri libere, periodice şi corecte.
Din perspectiva aceluiaşi principiu - al loialităţii constituţionale -, Curtea mai reţine că restricţiile bugetare în contextul crizei financiare, înfăţişate în cauză ca motivaţie a opţiunii pentru procedura angajării răspunderii Guvernului asupra proiectului de lege, sunt de notorietate, fiind adesea invocate de Guvern pentru susţinerea unor măsuri adoptate în ultimii ani, şi persistă de o perioadă de timp suficient de lungă pentru a permite promovarea pe calea procedurii obişnuite a actului normativ în cauză. Aceasta cu atât mai mult cu cât legea vizează momente definite din punct de vedere temporal, perioada alegerilor, atât pentru Camera Deputaţilor şi Senat, cât şi pentru autorităţile administraţiei publice locale fiind determinabilă, într-o anumită marjă de timp, în raport cu dispoziţiile Constituţiei [art.63 alin.(1)], respectiv ale Legii nr.215/2001.
2. În ceea ce priveşte criticile de neconstituţionalitate intrinsecă, acestea sunt întemeiate, pentru următoarele considerente, enunţate şi grupate în mod corespunzător argumentelor cuprinse în sesizarea examinată:
A. Organizarea în anul 2012 a alegerilor parlamentare şi locale la aceeaşi dată. În opinia autorilor sesizării legea criticată este neconstituţională întrucât, pe de o parte, reformând în mod radical legislaţia electorală cu puţine luni înainte de alegeri, încalcă standardele europene în materie, iar, pe de altă parte, prin reglementarea organizării la aceeaşi dată a alegerilor pentru Camera Deputaţilor, Senat şi autorităţile administraţiei publice locale, se creează o confuzie în rândul electoratului, care este pus în situaţia de a vota cu un număr ridicat de buletine de vot.

Analizând aceste susţineri, Curtea reţine că, potrivit art.2 din Constituţie, suveranitatea naţională aparţine poporului, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte. Dreptul la alegeri libere este consacrat de art.21 alin.(3) din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului ("Voinţa poporului este fundamentul puterii de stat; această voinţă trebuie să fie exprimată prin alegeri libere, care să aibă loc periodic, prin sufragiu universal egal şi exprimat prin vot secret sau după o procedură echivalentă care să asigure libertatea votului."), de art.25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice ("Orice cetăţean are dreptul şi posibilitatea, fără niciuna dintre discriminările la care se referă

art.2 şi fără restricţii nerezonabile [...] de a alege şi de a fi ales, în cadrul unor alegeri periodice, oneste, cu sufragiu universal şi egal şi cu scrutin secret, asigurând exprimarea liberă a voinţei alegătorilor") şi de art.3 din Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale ("Înaltele părţi contractante se angajează să organizeze, la intervale rezonabile, alegeri libere cu vot secret, în condiţii care asigură libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ"), fiind unanim apreciat ca fiind expresia cea mai profundă a organizării unei societăţi cu adevăratdemocratice.

Dreptul la alegeri libere impune respectarea unor exigenţe, între care şi aceea a stabilităţii normelor juridice în domeniul electoral. Intr-un plan mai larg, stabilitatea acestor norme constituie o expresie a principiului securităţii juridice, instituit, implicit, de art.1 alin.(5) din Constituţie, principiu care exprimă în esenţă faptul că cetăţenii trebuie protejaţi contra unui pericol care vine chiar din partea dreptului, contra unei insecurităţi pe care a creat-o dreptul sau pe care acesta riscă s-o creeze, impunând ca legea să fie accesibilă şi previzibilă. Într-obogată jurisprudenţa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat importanţa asigurării accesibilităţii şi previzibilităţii legii, inclusiv sub aspectul stabilităţii acesteia, instituind şi o seriede repere pe care legiuitorul trebuie să le aibă în vedere pentru asigurarea acestor exigenţe (cauze precum Sunday Times contra Regatului Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord, 1979, Rekvényi contra Ungariei, 1999, Rotaru împotriva României, 2000, Damman împotriva Elveţiei, 2005).

Aceste principii cunosc o dezvoltare specială în ceea ce priveşte dreptul electoral, în considerarea importanţei acestuia, fiind subliniate în documente adoptate în această materie.

Autorii sesizării invocă în acest sens Codul bunelor practici în materie electorală – Linii directoare şi raport explicativ, adoptat de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneţia, 18-19 octombrie 2002), act care accentuează mai ales "stabilitatea unor reguli mai speciale ale dreptului electoral, în special cele care reglementează sistemul electoral propriu-zis, componenţa comisiilor electorale şi constituirea teritorială a circumscripţiilor". În acelaşi document se mai statuează că "ar fi necesar a se evita, nu atât modificarea sistemelor de scrutin - ele pot fi întotdeauna îmbunătăţite - ci modificarea lor frecventă sau cu puţin timp (cel puţin un an) înainte de alegeri. Chiar în absenţa unei intenţii de manipulare, modificările vor fi dictate de interésele iminente ale partidului politic".

Or, legea criticată, modificând cu mai puţin de un an înaintea alegerilor procedura de a acestora, se abate de la dispoziţiile invocate. O asemenea modificare legislativă intempestivă poate fi de natură să creeze dificultăţi suplimentare autorităţilor însărcinate cu aplicarea sa, sub aspectul adaptării la procedura nou instituită şi operaţiunile de ordin tehnic pe care aceasta le presupune.

Curtea constată, totodată, că această reglementare este de natură să determine dificultăţi în exercitarea dreptului de vot, dificultăţi care pot avea ca efect, în cele din urmă, restrângerea exerciţiului acestui drept. Astfel, prin organizarea concomitentă a alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat şi a celor pentru autorităţile administraţiei publice locale cetăţenii vor avea de realizat o sarcină mult mai complexă - exprimarea opţiunii pe 6 buletine de vot -, ceea ce va presupune creşterea exponenţială a timpului necesar votării pentru fiecare cetăţean, luând în calcul în acest sens distribuirea buletinelor, timpul de vot în cabine, introducerea buletinelor de vot în cele 3 urne. Complexitatea operaţiunilor de vot poate avea ca efect excluderea de la vot a alegătorilor care, independent de voinţa lor, nu vor reuşi să voteze în perioada de timp afectată exercitării votului, până la închiderea urnelor.

Acestea sunt şi raţiunile practice care fundamentează o altă regulă prevăzută de Codul bunelor practici în materie electorală, şi anume aceea ca procedura de votare să rămână cât mai

simplă, pentru a lăsa deplină libertate alegătorilor de a-şi exprima voinţa şi a asigura astfel efectivitatea dreptului la vot şi la alegeri libere.
În acelaşi sens este şi jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, pronunţată în aplicarea art.3 din Protocolul nr.1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. Curtea a reţinut că, "în ordinea lor juridică internă, statele contractante pot supune exerciţiul dreptului la vot şi pe cel al dreptului la eligibilitate unor condiţii cărora, în principiu, dispoziţiile art.3 nu le sunt potrivnice. Astfel, statele dispun în această materie de o largă marjă de apreciere [...] Curtea trebuie să se asigure că asemenea condiţii să nu fie de natură a aduce atingere însăşi substanţei acestor drepturi, privându-le astfel de efectivitatea lor, că ele urmăresc un scop legitim şi că mijloacele folosite pentru realizarea lor nu sunt disproporţionate; în special, asemenea condiţii şi restricţii nu trebuie, practic, să anihileze libera exprimare a opiniei poporului în alegerea corpului legislativ" (Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, din 2 martie 1987, paragraful 52).
De asemenea, în Cauza Hirst împotriva Regatului Unit, din 6 octombrie 2005, paragraful 57, Curtea a reţinut că statului îi revine obligaţia de a adopta măsuri pozitive pentru a organiza alegeri democratice (în acelaşi sens: Cauza Zdanoka împotriva Letoniei, din 16 martie 2006, şi Cauza Yumak şi Sadak împotriva Turciei, din 8 iulie 2008). Curtea reţine că o procedură greoaie de vot, determinată de numărul mare de buletine de vot, ca şi autorităţile publice diferite cu privire la care alegatorii trebuie să îşi manifeste în acelaşi timp opţiunea, pot avea ca efect împiedicarea liberei exprimări a opiniei acestora. Curtea constată că, potrivit expunerii de motive a legii, raţiunea organizării alegerilor locale şi a celor parlamentare din anul 2012 la aceeaşi dată este, în esenţă, reducerea cheltuielilor bugetare, impusă de contextul economic actual, implicând şi suportarea acestora din acelaşi buget - cel de stat. Importanţa şi necesitatea măsurilor de reducere a cheltuielilor bugetare într-un context de criză economică - incontestabile de altfel - nu se pot constitui însă în argumente care să susţină, în orice condiţii, restrângeri ale exerciţiului unor drepturi sau ale unor libertăţi sau care să susţină măsuri de natură a afecta principii fundamentale ale statului de drept.
Faţă de cele reţinute în expunerea de motive, Curtea a transmis Guvernului, cu adresa nr.459 din 19 ianuarie 2012, solicitarea de a comunica o estimare a impactului financiar asupra bugetului general consolidat în ipoteza organizării la date diferite a alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale şi pentru cele parlamentare, precum şi costurile organizării celor două categorii de alegeri la aceeaşi dată, S-a solicitat, totodată, comunicarea cheltuielilor efective pe care le-ar presupune cele două categorii de alegeri, precum şi costurile colaterale pe care le-ar putea genera desfăşurarea a două rânduri de campanii electorale.
Cu adresa înregistrată la Curtea Constituţională cu nr.611 din 24 ianuarie 2012, Guvernul a transmis costurile publice pentru organizarea celor două categorii de alegeri la date diferite (cca. 348,5 milioane lei), respectiv la aceeaşi dată (cca. 191,7 milioane lei), precum şi suma astfel economisită (cca. 156,8 milioane lei). Aceste date nu au adus elemente concludente, în raport cu expunerea de motive a legii, care să justifice organizarea alegerilor parlamentare şi locale la aceeaşi dată.
Curtea mai reţine că organizarea la aceeaşi dată a celor două categorii de alegeri determină încălcarea dreptului de a fi ales, prevăzut de art.37 din Constituţie. Aceasta întrucât există situaţii în care un candidat care nu a câştigat un mandat de ales local (primar sau preşedinte de consiliu judeţean) să îşi exprime dorinţa de a participa la alegerile naţionale pentru un mandat de parlamentar (deputat sau senator), lucru perfect posibil, dar numai în cazul unor alegeri care se desfăşoară la date diferite. Or, legea criticată prevede că, în cazul organizării şi desfăşurării alegerilor pentru Parlament la aceeaşi dată cu alegerile pentru autorităţile administraţiei publice

locale, o persoană nu poate candida în acelaşi timp pentru funcţia de primar şi pentru un mandat de deputat sau de senator şi nici pentru funcţia de preşedinte al consiliului judeţean şi pentru un mandat de deputat sau de senator.
Pentru considerentele arătate, Curtea constată că legea criticată încalcă, în ansamblul său, dispoziţiile constituţionale ale art.1 alin.(5) privitoare la obligaţia de respectare a Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor şi ale art.37 privind dreptul de a fi ales, interpretate în concordanţă cu prevederile art.21 alin.(3) din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, art.25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, art.3 din Protocolul nr.1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi cu jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului în această materie.
B. Prelungirea mandatului aleşilor locali
În motivarea sesizării se mai susţine că legea criticată încalcă prevederile art.1 alin.(5) din Constituţie coroborate cu cele ale art.15 alin.(2), art.16 alin.(1), art.124 alin.(3) şi ale art.126 alin.(6). Aceasta întrucât legea stabileşte o prelungire cu aproximativ 6 luni a mandatelor aleşilor locali, aflaţi în prezent în funcţie, de vreme ce aceştia si-au dobândit mandatele ca urmare a alegerilor ce au avut loc în iunie 2008.
Curtea constată în acest sens că, potrivit art.26 alin.(1) din Legea administraţiei publice locale nr.215/2001, "Mandatul primarului, consilierului local, respectiv al preşedintelui consiliului judeţean şi al consilierului judeţean este de 4 ani. Mandatul se exercită în condiţiile legii". Potrivit art.38 alin.(1) din acelaşi act normativ, "Consiliul local se alege pentru un mandat de 4 ani, care poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau catastrofă".
Potrivit art.69 alin.(1) din acelaşi act normativ, "Mandatul primarului este de 4 ani şi se exercită până la depunerea jurământului de către primarul nou-ales. Mandatul primarului poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război, calamitate naturală, dezastru sau sinistru deosebit de grav".
Potrivit art.93 alin.(1) din aceeaşi lege, "Consiliul judeţean se alege pentru un mandat de 4 ani, care poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau de catastrofă". Textele legale citate preiau regula instituită de art.63 alin.(1) din Constituţie în privinţa mandatelor Camerelor Parlamentului, potrivit căreia "Camera Deputaţilor şi Senatul sunt alese pentru un mandat de 4 ani, care se prelungeşte de drept în stare de mobilizare, de război, de asediu sau de urgenţă, până la încetarea acestora", regulă ce are la bază principiul periodicităţii alegerilor, respectiv faptul că mandatul unei adunări reprezentative nu trebuie să depăşească o anumită perioadă de timp stabilită de Constituţie sau de lege. O guvernare democratică cere ca poporul, prin corpul electoral, să decidă la intervale regulate de timp, astfel încât reprezentanţii să reflecte voinţa acestuia, poporul fiind informat asupra schimbărilor politice, economice şi sociale ce au avut loc într-o anumită perioadă.
Periodicitatea alegerilor constituie unul dintre principiile patrimoniului electoral european, enunţate încă din primul articol al Liniilor directoare adoptate de către Comisia de la Veneţia în cadrul celei de-a 51-a sesiuni plenare ("Cele cinci principii fundamentale care stau la baza patrimoniului electoral european sunt sufragiul universal, egal, liber exprimat, secret şi direct. Mai mult decât atât, alegerile trebuie organizate în mod periodic.").
Dată fiind importanţa acestui principiu, excepţiile - cu consecinţa prelungirii mandatelor aleşilor dincolo de termenele prevăzute de lege - sunt strict şi limitativ prevăzute de Constituţie şi de lege şi privesc situaţii extreme, cu caracter cu totul deosebit, cum ar fi starea de mobilizare, de război, de asediu sau de urgenţă, calamitate naturală, dezastru sau sinistru deosebit de grav, situaţii care nu subzistă în cauză.

Astfel, reglementarea criticată, stabilind prin dispoziţiile art.I alin.(1) că, în anul 2012, alegerile pentru autorităţile administraţiei publice locale vor avea loc la data alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat, precum şi că primarii, preşedinţii consiliilor judeţene, consilierii locali şi consilierii judeţeni în funcţie îşi exercită mandatul până la data validării noilor aleşi, determină ca mandatele acestora să fie prelungite cu un termen ce poate depăşi 6 luni.
Având în vedere că mandatul Camerei Deputaţilor şi Senatului expiră în noiembrie 2012 şi că, potrivit art.63 alin.(2) din Constituţie, alegerile pentru Camera Deputaţilor şi pentru Senat se desfăşoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului, rezultă că organizarea, la aceeaşi dată, a alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale va duce la prelungirea mandatului aleşilor locali, iar, potrivit textului din lege, durata mandatului se va prelungi mai mult, până la data validării noilor aleşi. Cauza prelungirii mandatelor nu se încadrează în niciuna dintre situaţiile menţionate de Legea nr.215/2001, cauze care justifică, potrivit Constituţiei, prelungirea mandatelor aleşilor, încălcând, prin urmare, principiul periodicităţii alegerilor şi dispoziţiile art.1 alin.(5) din Constituţie, care consacră obligaţia respectării Constituţiei, supremaţiei sale şi a legilor.
Pe de altă parte, redimensionând durata mandatelor în curs ale aleşilor locali, legea criticată încalcă principiul neretroactivităţii legii, consacrat de art.15 alin.(2) din Legea fundamentală. Sub acest aspect, Curtea Constituţională a statuat în jurisprudenţa sa "că legiuitorul este liber să redimensioneze, printr-o lege nouă, durata mandatelor funcţiilor de conducere în alt fel decât legea în vigoare, dar numai pentru viitor, nu şi pentru mandatele în curs, altfel ar însemna să nesocotească regula neretroactivităţii legii, care este normă de nivel constituţional, prevăzută în art.15 alin.2 din Legea fundamentală", (Decizia nr.375 din 6 iulie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.591 din 8 iulie 2005). Chiar dacă decizia menţionată vizează situaţia unor mandate în funcţii de conducere în cadrul unor instituţii, principiul care le guvernează fiind acelaşi - cel al neretroactivităţii legii -, considerentele menţionate sunt aplicabile, mutatis mutandis, şi în prezenta cauză. În acelaşi sens, pronunţându-se asupra unei norme care introducea o nouă cauză de încetare a mandatului aleşilor locali pentru un comportament manifestat anterior intrării în vigoare a normei respective, Curtea a statuat că "în condiţiile în care legea îşi propune să modifice statutul dobândit la data începerii mandatului, prin instituirea unui caz nou de încetare a acestuia [n.a. în prezenta cauză, prin instituirea unei alte durate a mandatului] legea devine retroactivă. Art.15 alin.(2) din Constituţie consacră principiul neretroactivităţii legii, în sensul că o lege, odată adoptată de Parlament, va putea produce efecte juridice numai pentru viitor". (Decizia nr.61 din 18 ianuarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.116 din 15 februarie 2007).
Argumentele arătate în expunerea de motive la lege în sensul că organizarea şi desfăşurarea concomitentă a mai multor scrutine nu reprezintă o premieră, oferindu-se ca exemple în acest sens faptul că, până în anul 2004, alegerile pentru Camera Deputaţilor şi Senat şi alegerile pentru Preşedintele României au avut loc la aceeaşi dată, prin utilizarea unei infrastructuri electorale comune, sau faptul că au existat situaţii în care s-au organizat, în acelaşi timp, referendum şi alegeri, nu pot fi reţinute, având în vedere situaţiile diferite, atât sub aspectul complexităţii operaţiunilor pe care votarea le-a presupus în acele cazuri, pe de o parte, iar, pe de altă parte, faptul că organizarea concomitentă a alegerilor, respectiv a referendumurilor menţionate nu a modificat cu nimic mandatele în curs respective. Se mai invocă un singur precedent în aceeaşi materie, respectiv o situaţie în care mandatul aleşilor locali a fost prelungit, autorităţile locale alese în februarie 1992 încetându-şi mandatul în iunie 1996. Examinând legea în vigoare la acea dată, respectiv Legea administraţiei publice locale nr.69/1991, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.238 din 28 noiembrie 1991, se constată următoarele:

- potrivit art.22 alin.1 din lege: "Mandatul consiliilor locale este de 4 ani.";
- potrivit art.40 alin.1 din lege: "Mandatul primarului este de 4 ani şi expiră la depunerea jurământului de către noul primar.";
- potrivit art.60 alin.1 din lege: "Mandatul consiliului judeţean este de 4 ani."

Textele citate au fost modificate prin Legea nr.24/1996 pentru modificarea şi completarea Legii administraţiei publice locale nr.69/1991, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.76 din 13 aprilie 1996, în sensul completării lor în acord cu dispoziţiile constituţionale, respectiv al reglementării, cu caracter expres şi limitativ, a cazurilor în care mandatele aleşilor locali puteau fi prelungite.

Se constată aşadar că, la data expirării mandatelor primarilor, consilierilor locali şi consilierilor judeţeni aleşi în februarie 1992 (respectiv februarie 1996), nu subzistau regulile instituite ulterior de legislaţia în materie. De asemenea, la data publicării în Monitorul Oficial al României (18 aprilie 1996) a Hotărârii Guvernului nr.264 din 16 aprilie 1996 privind stabilirea datei alegerilor locale, respectiv la data alegerilor locale (2 iunie 1996), nu subzistau aceste reguli, întrucât, potrivit art.1181 din Legea nr.69/1991, astfel cum a fost modificată prin Legea nr.24/1996, "Prezenta lege intră în vigoare pe data constituirii autorităţilor administraţiei publice locale rezultate în urma alegerilor locale din anul 1996, cu excepţia art.14 şi 55 care se aplică odată cu publicarea legii în Monitorul Oficial ai României".

Astfel fiind, chiar dacă s-ar accepta că un precedent cu caracter de excepţie poate justifica o nouă excepţie în aceeaşi materie, precedentul invocat a existat într-un cadru normativ diferit de cel actual, în care nu existau norme exprese în legislaţia internă.

În acelaşi context, Curtea constată că, de principiu, prelungirea mandatului în curs al reprezentantului unei autorităţi publice este implicit prohibită de dispoziţiile art.155 alin.(3) din Constituţie, care, referindu-se la dispoziţiile art.83 din Legea fundamentală, respectiv la noua durată a mandatului Preşedintelui României introdusă ca urmare a revizuirii Constituţiei, stabileşte că acestea "se aplică începând cu următorul mandat prezidenţial".

În ceea ce priveşte menţiunea cuprinsă în art.I pct.1 din legea criticată, în sensul că organizarea la aceeaşi dată a alegerilor generale şi locale din anul 2012 va avea loc "prin derogare de la prevederile art.26 alin.(1), art.38 alin.(1), art.69 alin.(1) şi art.93 alin.(1) din Legea administraţiei publice locale nr.215/2001", Curtea constată că aceasta este contrazisă de art.II pct.2 al aceluiaşi act normativ. Astfel, faţă de reglementarea cu caracter general introdusă prin art.II pct.2 în cuprinsul Legii nr.35/2008, şi anume capitolul XIV1 "Organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat la aceeaşi dată cu alegerile pentru autorităţile administraţiei publice locale", ar urma ca şi în anul 2016 aceste alegeri să se desfăşoare concomitent. Organizarea la date diferite a alegerilor generale şi locale în anul 2016 ar presupune o modificare legislativă în acest sens şi, implicit, prelungirea mandatului aleşilor locali la o altă dată, cu nerespectarea dispoziţiilor legale în materie.

Pentru motivele arătate, Curtea constată că textele de lege criticate încalcă dispoziţiile constituţionale ale art.1 alin.(5), privitoare la obligaţia respectării Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor, precum şi pe cele ale art.15 alin.(2) care consacră principiul neretroactivităţii legii, cu excepţia legii penale sau contravenţionale mai favorabile.

C. Decăderea instanţelor judecătoreşti din dreptul de a soluţiona acţiunile formulate împotriva hotărârilor de Guvern menţionate de lege Autorii sesizării mai susţin că dispoziţiile art.I alin.(3)-(6) din legea criticată sunt neconstituţionale, deoarece stabilesc, sub sancţiunea decăderii, o serie de termene procedurale, inclusiv în ceea ce priveşte soluţionarea de către instanţa de judecată a unor acţiuni prevăzute de lege. Or, sancţiunea decăderii nu este opozabilă instanţei de judecată

pentru că aceasta este autoritatea care înfăptuieşte justiţia şi, prin urmare, normele criticate consacră o imixtiune a legiuitorului în activitatea instanţei de judecată.
Examinând dispoziţiile legale criticate, se constata ca obiecţiunile autorilor sesizării sunt întemeiate. Astfel, potrivit art.I alin.(5) din lege, "Acţiunile prevăzute la alin.(4) [şi anume cele formulate împotriva hotărârilor de Guvern prin care sunt delimitate colegiile uninominale unde au loc alegerile pentru Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2012] se judecă de urgenţă şi cu precădere şi se soluţionează în termen de 5 zile de la înregistrare, termenul fiind unul de decădere. Hotărârea se afişează, în mod vizibil, la sediul instanţei care a pronunţat-o".
Totodată, potrivit art.I alin.(6), "recursul se soluţionează în termen de 48 de ore de la înregistrare, termenul fiind unul de decădere".
Astfel cum este redactat, textul de lege menţionat instituie o sancţiune pentru instanţa de judecată, învestită cu soluţionarea acţiunii împotriva hotărârilor de Guvern în cauză, sancţiune incompatibilă cu rolul şi statutul instanţelor judecătoreşti. Aceasta întrucât decăderea reprezintă pierderea unui drept sau privarea de un drept privitor la îndeplinirea unui act de procedură, din cauza nerespectării termenului, a etapei procesuale sau a ordinii procesuale stabilite de lege pentru exercitarea sau conservarea lui. Este o sancţiune procesuală având, pe de o parte, o funcţie preventivă, în sensul că stimulează activitatea procesuală a părţilor şi buna lor credinţă în exercitarea drepturilor lor procesuale, iar, pe de altă parte, o funcţie sancţionatorie, constând în pierderea dreptului sau privarea părţii de un drept procesual.
Decăderea este, prin urmare, o sancţiune care priveşte părţile în proces, iar nu instanţa care soluţionează procesul şi care trebuie să aplice dispoziţiile legale care reglementează sancţiunea procedurală în cauză.
Chiar dacă, în mod evident, raţiunea legii este aceea de a imprima o anumită celeritate procedurilor pe care le consacră, celeritate impusă de materia reglementată, redactarea acesteia este defectuoasă, fiind de natură să aducă atingere principiului separaţiei puterilor în stat, consacrat de art.1 alin.(4) din Constituţie, precum şi principiului independenţei justiţiei, consacrat de art.124 alin.(3) din Legea fundamentală.Totodată, se încalcă şi liberul acces la justiţie al titularilor acţiunilor formulate împotriva hotărârilor de Guvern prin care sunt delimitate colegiile uninominale unde au loc alegerile pentru Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2012, persoane care, în ipoteza în care instanţa de judecată este decăzută din dreptul de a le soluţiona acţiunile, se află în imposibilitatea de a-şi valorifica în justiţie dreptul consacrat de lege.
D. Raporturile de ordin constituţional dintre Parlament şi Guvern şi controlul judecătoresc al actelor care privesc aceste raporturi O altă critică a autorilor obiecţiei de neconstituţionalitate priveşte alin.(2)-(4) ale art.I din lege, prin raportare la art.126 alin.(6) fraza întâi din Constituţie.
Textele criticate au următoarea redactare: "(2) Alegerile pentru Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2012 au loc în colegiile uninominale delimitate prin hotărâre a Guvernului cu cel puţin 4 luni înaintea datei alegerilor, la propunerea unei comisii parlamentare speciale constituite din câte 2 reprezentanţi ai fiecărui grup parlamentar.
(3) Propunerile comisiei prevăzute la alin.(2) se înaintează Guvernului cu cel puţin 5 luni înaintea datei alegerilor.
(4) Împotriva hotărârii Guvernului prevăzute la alin.(2), persoanele interesate pot introduce acţiune la instanţa de contencios administrativ competentă, în termen de 48 de ore de la intrarea în vigoare a acesteia." Art.126 alin.(6) fraza întâi din Constituţie are următoarea redactare: "Controlul judecătoresc ai actelor administrative ale autorităţilor publice, pe calea contenciosului administrativ, este garantat, cu excepţia celor care privesc raporturile cu Parlamentul, precum şi a actelor de comandament cu caracter militar."

Cu privire la alin.(2)-(4) ale art.I din lege, Curtea constată, mai întâi, că acestea reglementează raporturi între Parlament şi Guvern incompatibile cu normele de principiu cuprinse în cap.IV - Raporturile Parlamentului cu Guvernul al titlului III din Constituţie - Autorităţile publice. Astfel, potrivit textelor de lege criticate, în cadrul procedurii de delimitare a colegiilor uninominale, prerogativa de a formula propuneri revine Parlamentului, iar prerogativa deciziei asupra acestor propuneri revine Guvernului, concretizându-se într-o hotărâre. Or, de esenţa raporturilor dintre cele două autorităţi este controlul parlamentar al activităţii Guvernului, iar nu cel guvernamental asupra activităţii Parlamentului, respectiv asupra propunerii acestei autorităţi de delimitare a colegiilor uninominale.

Curtea mai constată că, în mod contrar dispoziţiilor art.126 alin.(6) fraza întâi din Constituţie, normele criticate supun controlului judecătoresc al instanţelor de contencios administrativ un act administrativ - hotărârea Guvernului de delimitare a colegiilor uninominale - care priveşte aceste raporturi.

Curtea constată, totodată, că modul de reglementare a componenţei comisiilor parlamentare speciale, prin alin.(2) al art.I din lege, încalcă prevederile art.64 alin.(4) şi (5) din Constituţie, potrivit cărora "(4) Fiecare Cameră îşi constituie comisii permanente şi poate institui comisii de anchetă sau alte comisii speciale. Camerele îşi pot constitui comisii comune.

(5) Birourile permanente şi comisiile parlamentare se alcătuiesc potrivit configuraţiei politice a fiecărei Camere". Textele constituţionale citate impun respectarea principiului configuraţiei politice la alcătuirea comisiilor parlamentare, iar textul de lege criticat, potrivit căruia comisia parlamentară specială se constituie "din câte 2 reprezentanţi ai fiecărui grup parlamentar", încalcă acest principiu, neţinând seama de faptul că grupurile parlamentare nu sunt egale, ci reprezentative, potrivit mărimii lor şi în raport de configuraţia politică ce stă la baza alcătuirii structurilor Camerelor Parlamentului.

De altfel, în temeiul art.12 alin.(1) din Legea nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali, cu modificările şi completările ulterioare, potrivit căruia "(1) Prima delimitare şi numerotare a colegiilor uninominale va fi efectuată prin hotărâre a Guvernului, conform hotărârii unei comisii parlamentare speciale constituite pe baza proporţionalităţii reprezentării parlamentare, în termen de maximum 90 de zile de la intrarea în vigoare a prezentului titlu", a fost realizată, prin Hotărârea Guvernului nr.802/2008, prima delimitare a colegiilor uninominale pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi Senatului. Astfel fiind, ar fi trebuit ca pentru alegerile din 2012 să se procedeze la actualizarea acesteia, în conformitate cu alin.(2) al art.12 din Legea nr.35/2008, potrivit căruia "Delimitarea şi numerotarea colegiilor uninominale se actualizează de către Autoritatea Electorală Permanentă. Operaţiunea de delimitare se actualizează anual în cazul în care au apărut modificări în structura, denumirea sau rangul unităţilor administrativ-teritoriale, precum şi după fiecare recensământ al populaţiei, cu cel puţin 12 luni înainte de alegerile parlamentare la termen, prin emiterea unei hotărâri a Autorităţii Electorale Permanente, care se publică în Monitorul Oficial ai României, Partea I". Or, legea criticată abrogă, prin art.II pct.1 dispoziţiile art.12 din Legea nr.35/2008, procedând la adoptarea unor noi dispoziţii referitoare la delimitarea colegiilor uninominale, dispoziţii care contravin, pentru motivele arătate, Legii fundamentale.

În legătură cu reglementarea delimitării colegiilor uninominale, Curtea reţine, de principiu, că pentru organizarea alegerilor se constituie circumscripţii electorale la nivelul celor 41 de judeţe, o circumscripţie în municipiul Bucureşti şi o circumscripţie separată pentru românii cu domiciliul sau reşedinţa în afara ţării. Denumirea şi numerotarea circumscripţiilor electorale

sunt prevăzute într-o anexă, care face parte integrantă din lege (art.10 din Legea nr.35/2008), Conform art.5 alin.(1) din Legea nr.35/2008, alegerea deputaţilor şi a senatorilor are loc, prin scrutin uninominal, potrivit principiului reprezentării proporţionale în colegii uninominale, organizate, conform art.2 pct.10 din lege, ca subunităţi ale unei circumscripţii electorale, în care se atribuie un singur mandat. Ţinând seama de faptul că, potrivit legii, colegiile uninominale sunt structuri organizate în interiorul circumscripţiilor electorale (prevăzute, aşa cum s-a arătat, în anexa care face parte integrantă din Legea nr.35/2008), delimitarea acestora intră în competenţa legiuitorului, câta vreme, potrivit art.73 alin.(3) lit.a) din Constituţie, reglementarea sistemului electoral se face prin lege organică.

Având în vedere aceste considerente, Curtea constată că textele de lege criticate încalcă prevederile constituţionale ale art.1 alin.(5) care consacră obligaţia respectării Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor, ale art.64, referitoare la organizarea Camerelor Parlamentului, ale cap.IV - Raporturile Parlamentului cu Guvernul din titlul III al Constituţiei - Autorităţile publice şi ale art.126 alin.(6) care garantează controlul judecătoresc al actelor administrative ale autorităţilor publice, pe calea contenciosului administrativ, cu excepţia celor care privesc raporturile cu Parlamentul, precum şi a actelor de comandament cu character militar.

Aşa cum Curtea Constituţională a reţinut prin Decizia nr.61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.76 din 3 februarie 2010, actuala reglementare a sistemului electoral românesc prezintă o serie de imperfecţiuni, acolo arătate, şi, ca atare, se impune o reconsiderare a acesteia din perspectiva alegerilor parlamentare din anul 2012, care să asigure, sub toate aspectele, organizarea şi desfăşurarea unor alegeri democratice în România. În această privinţă, Curtea reţine că trebuie, în primul rând, să se pornească de la realităţile economice, politice şi sociale ale ţării, de la rolul partidelor politice în procesul electoral, de la necesitatea raţionalizării Parlamentului si, în final, să fie reglementat un tip de scrutin corespunzător concluziilor desprinse şi care să aibă corespondent în tipurile de scrutin care se regăsesc în majoritatea statelor europene.

Curtea constată că este necesară o reexaminare de ansamblu a Legii nr.35/2008, care a fost modificată la două luni de la adoptarea de către Parlament prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr.66/2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.409 din 30 mai 2008, şi la 5 luni de la adoptare prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr.97/2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.630 din 29 august 2008. Prin această din urmă ordonanţă au fost aduse 92 de modificări şi completări legii, în condiţiile în care legea adoptată iniţial de Parlament cu respectarea art.75 şi art.76 alin.(1) din Constituţie cuprindea 76 de articole şi o anexă referitoare la circumscripţiile electorale.

În cadrul preocupărilor de revizuire a legislaţiei electorale, o atenţie sporită trebuie acordată posibilităţii cetăţenilor români cu drept de vot care domiciliază în străinătate de a-şi exercita dreptul de vot, în cadrul unei proceduri speciale, care să se desfăşoare în corelare cu orele oficiale ale României între care se desfăşoară procesul de votare.

De altfel, cu privire la sistemul electoral, Curtea a evidenţiat, prin Hotărârea nr.39 din 14 decembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.924 din 30 decembrie 2009, necesitatea ca întreaga legislaţie electorală referitoare la alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, a Preşedintelui României, alegerile pentru Parlamentul European, precum şi la alegerea autorităţilor administraţiei publice locale să fie reexaminată, urmând a fi concentrată într-un cod electoral, ale cărui dispoziţii comune şi speciale să asigure, în concordanţă cu principiile constituţionale, organizarea unui scrutin democratic, corect şi transparent.

Curtea subliniază că reglementarea sistemului electoral trebuie să se facă, potrivit art.73 alin.(3) lit.a) din Constituţie, prin lege organica adoptata în cadrul dezbaterilor parlamentare, cu

respectarea interdicţiei prevăzute la art.115 alin.(6) din Legea fundamentală şi cu respectarea documentelor internaţionale care stabilesc principiile fundamentale ale unor alegeri democratice. Luând în discuţie, în acest context, forţa juridică a dispoziţiilor Codului bunelor practici în materie electorală, elaborat de Comisia de la Veneţia, invocat de autorii sesizării, Curtea retine că într-adevăr acest act nu are un caracter obligatoriu, însă recomandările sale constituie coordonate ale unui scrutin democratic, în raport cu care statele - care se caracterizează ca aparţinând acestui tip de regim - îşi pot manifesta opţiunea liberă în materie electorală, cu respectarea drepturilor fundamentale ale omului, în general, şi a dreptului de a fi ales şi de a alege, în special.

În final, Curtea constată că, potrivit Deciziei Plenului Curţii Constituţionale nr.1/1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.16 din 26 ianuarie 1995, "puterea de lucru judecat ce însoţeşte actele jurisdicţionale, deci şi deciziile Curţii Constituţionale, se ataşează nu numai dispozitivului, ci şi considerentelor pe care se sprijină acesta". În consecinţă, atât Parlamentul, cât şi Guvernul, respectiv autorităţile şi instituţiile publice urmează să respecte atât considerentele, cât şi dispozitivul prezentei decizii.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art.146 lit.a) şi al art.147 alin.(4) din Constituţia României, republicată, precum şi al art.11 alin.(1) lit.A.a), al art.15 alin.(1) şi al art.18 alin.(2) din Legea nr.47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Constată că Legea privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale şi a alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2012, precum şi pentru modificarea şi completarea titlului I al Legii nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali este neconstituţională.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României, preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi primului-ministru şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Dezbaterea a avut loc la data de 25 ianuarie 2012 şi la aceasta au participat: Augustin Zegrean, preşedinte, Aspazia Cojocaru, Acsinte Gaspar, Petre Lăzăroiu, Mircea Ştefan Minea, Iulia Antoanella Motoc, Ion Predescu, Puskás Valentin Zoltán şi Tudorel Toader, judecători.

OPINIE SEPARATĂ

În dezacord, în parte, cu soluţia pronunţată de Curtea Constituţională, cu majoritate de voturi, prin Decizia nr.51 din 25 ianuarie 2012, în sensul constatării neconstituţionalităţii Legii privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale şi a alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2012, precum şi pentru modificarea şi completarea titlului I al Legii nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali, facem următoarele consideraţii:

1. Referitor la criticile sub aspectul neconstituţionalităţii extrinseci Curtea nu a redat înmod exact propria jurisprudenţă referitoare la angajarea răspunderii Guvernului. Astfel nu au fost invocate decizii fundamentale în materie, respectiv: deciziile nr.1.658 din 28 decembrie 2010, 383 din 13 aprilie 2010, 574 din 4 mai 2011 şi 575 din 4 mai 2011. În schimb, deşi critica referitoare la încălcarea constituţionalităţii sub aspect extrinsec a fost respinsă, o parte din motivarea Curţii reia argumente din opiniile separate la aceste decizii.

2. Apreciem că pronunţarea Curţii este vagă. Astfel, se consideră că se aduce atingere art.1 alin.(5) din Constituţie cu argumentaţia că se încalcă stabilitatea normelor juridice din domeniul electoral. Acelaşi caracter vag au şi referinţele la jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului privind accesibilitatea şi previzibilitatea legii.

Este de apreciat faptul că prin Decizia nr.51/2012 Curtea a reflectat exact sensul principiului securităţii juridice, aşa cum a fost formulat în opinia separată la Decizia nr.799 din 17 iunie 2011 asupra proiectului de lege privind revizuirea Constituţiei României. Cu acel prilej, Curtea a dat un sens eronat principiului securităţii juridice apreciind că acesta se referă la bunuri şi nu la cetăţeni, astfel cum s-a menţionat şi în decizie: "securitatea juridică a dreptului de proprietate asupra bunurilor ce alcătuiesc averea unei persoane este indisolubil legată de prezumţia dobândirii licite a averii", pentru a justifica necesitatea menţinerii în Constituţie a prezumţiei dobândirii licite a averii.

3. Menţionarea jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului, pronunţată în aplicarea art.3 din Protocolul nr.1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, nu corespunde sensului dat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Este unanim acceptat că sensul acestei jurisprudenţe lasă o largă marjă de apreciere statelor. Astfel, prin hotărârile din 2 martie 1987, 6 octombrie 2005, 16 martie 2006, 9 aprilie 2002 şi 8 iulie 2008, pronunţate în cauzele Mathieu-Mohin şi Cierfayt împotriva Belgiei, Cauza Hirst împotriva Marii Britanii, Cauza Ždanoka împotriva Letoniei, Cauza Podkolzina împotriva Letoniei, Cauza Yumak şi Sadak împotriva Turciei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit 4 mari principii în ceea ce priveşte interpretarea art.3.

Primul este cel al dreptului de a alege şi de a fi ales, coroborat cu libertatea de expresie şi libertatea unor dezbateri politice libere, al doilea faptul că statul dispune de o largă marjă de apreciere cu privire la dreptul la vot, având în vedere tradiţiile politice diferite ale statelor. Al treilea este acela potrivit căruia Curtea nu acceptă restricţii ale drepturilor prevăzute de art.3 care sunt arbitrare şi bazate pe discriminare politică. Al patrulea principiu reflectă prudenţa Curţii Europene în a impune statelor o anumită viziune asupra interpretărilor constituţionale ţinând cont de importanţa suveranităţii naţionale în acest domeniu. (În acest sens, Michael O'Boyle, "Electoral disputes and the ECHR: an overview", J.-F. Renucci, "Trăite de droit europeen des droits de l'homme", L.G.D.J., Paris, 2007, p. 277-282; Fr. Sudre, "Droit europeen et internaţional des droits de Thomme", 9e édition revue et augmentée, PUF, Paris, 2008, p. 561-568, Corneliu Bîrsan "Convenţia Europeană a Drepturilor Omului - comentariu pe articole", pag. 1774-1806). De altfel, aceasta a fost şi interpretarea pe care Curtea Constituţională a României a dat-o prin Decizia nr.503 din 20 aprilie 2010.

În sensul celor de mai sus apreciem că actul normativ criticat nu contravine dispoziţiilor art.3 din Protocolul nr.1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale.

4. Invocarea de către Curte a încălcării art.25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice este lipsită de fundament juridic. Astfel, aşa cum rezultă din Comentariul General al Comitetului Drepturilor Omului, ONU, organism care interpretează şi aplică Pactul, referitor la art.25 privind dreptul de a lua parte la conducerea treburilor publice, de

a alege şi de a fi ales şi de a avea acces în condiţii generale de egalitate la funcţiile publice din ţara sa, modul de organizare a alegerilor nu este considerat ca intrând în sfera de organizare a alegerilor în statele membre.

5. Modul în care a fost interpretat art.37 din Constituţie implică faptul că toate statele care au alegeri comasate nu respectă dreptul de a fi ales. Astfel, nu se poate reţine argumentaţia potrivit căreia "întrucât există situaţii în care un candidat care nu a câştigat un mandat de ales local (primar sau preşedinte de consiliu judeţean), să-şi exprime dorinţa de a participa la alegerile naţionale pentru un mandat de parlamentar (deputat sau senator), lucru perfect posibil, dar numai în cazul unor alegeri care se desfăşoară la date diferite". Amintim că există mai multe cazuri de comasare a diferitelor tipuri de alegeri, un exemplu recent fiind şi comasarea alegerilor locale cu cele pentru Parlamentul European din Regatul Unit al Marii Britanii şi al Irlandei de Nord, din anul 2009.

În această logică nici alegerile prezidenţiale nu s-ar mai putea organiza odată cu alegerile parlamentare, practică curentă în multe state democratice. Amintim că după adoptarea Constituţiei României în 1991 aceasta a fost practica între anii 1992 şi 2004.

6. Referitor la prelungirea mandatului aleşilor locali, Curtea a reţinut că textele de lege criticate încalcă dispoziţiile constituţionale ale art.1 alin.(5), privitoare la obligaţia respectării Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor, precum şi pe cele ale art.15 alin.(2) care consacră principiul neretroactivităţii legii, cu excepţia legii penale sau contravenţionale mai favorabile. Prelungirea mandatului aleşilor locali constituie o practică a statelor democratice. Astfel, Franţa, prin Legea nr.2005-1563 din 15 decembrie 2005 privind prelungirea duratei mandatului din 2007 a consilierilor municipali şi consilierilor generali, a prelungit cu un an mandatul consilierilor menţionaţi. Dintr-o perspectivă elementară comparativă nu se poate susţine că s-a încălcat principiul neretroactivităţii legii, acesta fiind exclus din categoría principiilor care presupun o largă marjă de apreciere a statelor.

Referitor la legislaţia română, potrivit principiului ierarhiei normelor juridice, apreciem că dispoziţiile art.53 din Constituţie prevalează faţă de normele cuprinse în art.38 alin.(1) din Legea nr.215/2001 potrivit cărora "Consiliul local se alege pentru un mandat de 4 ani, care poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau catastrofă". Una dintre particularităţile Constituţiei din 1991 este consacrarea restrângerii exerciţiului unor drepturi şi al unor libertăţi într-un singur articol. Curtea a examinat, într-un context în care au fost invocate probleme determinate de criza economică, întrunirea condiţiilor prevăzute de art.53 din Constituţie. Astfel, de exemplu, prin Decizia nr.1.414 din 4 noiembrie 2009, Curtea a constatat că restrângerea exerciţiului dreptului la muncă al personalului autorităţilor şi instituţiilor publice pe care legea criticată o reglementa îndeplinea condiţiile impuse de textul constituţional. Curtea a reţinut că "măsura de restrângere este prevăzută prin lege, vizează exerciţiul dreptului, iar nu substanţa acestuia, este determinată de o situaţie de criză financiară mondială care ar putea afecta, în lipsa unor măsuri adecvate, stabilitatea economică a ţării, şi implicit, securitatea naţională".

Acelaşi tip de argumentaţie a fost reluat de Curte prin deciziile nr.872 din 25 iunie 2010 şi nr.874 din 25 iunie 2010, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.433 din 28 iunie 2010, şi prin Decizia nr.1.533 din 28 noiembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.905 din 20 decembrie 2011.

Amintim ca prin deciziile din 6 decembrie 2011, pronunţate în cauzele conexate nr.4.232/2011, Felicia Mihăeş împotriva României, şi, respectiv, nr.44.605/2011, Adrian Gavril Senteş împotriva României, prin care au fost respinse cererile formulate, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a folosit în motivarea sa argumentul privitor la constrângerile bugetare legate de situaţia financiară determinată de criza economică.

7. Apreciem că este lăudabil modul în care Curtea invocă Codul bunelor practici în materie electorală elaborat de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept de la Veneţia. Constatăm o evoluţie pozitivă de la Decizia nr.503 din 20 aprilie 2010 prin care Curtea constata că actul invocat nu are un caracter obligatoriu asupra statelor Uniunii Europene şi că, de altfel, Codul "nu impune sancţiuni în eventualitatea în care statele eşuează în implementarea dispoziţiilor sale".

8. Partea finală a deciziei Curţii prin care se indică imperfecţiunile sistemului electoral românesc privind modul în care trebuie delimitate şi numerotate colegiile uninominale, organizarea birourilor permanente şi a comisiilor parlamentare şi se indică modalităţi de revizuire a legislaţiei electorale excedează în mod evident obiectului sesizării. Prin indicarea modalităţilor de revizuire a sistemului electoral există riscul unei antepronunţări a Curţii.

Judecător,
prof. univ. dr. Iulia Antoanella Motoc

OPINIE CONCURENTĂ

Suntem de acord cu admiterea - în parte - a sesizării referitoare la neconstituţionalitatea Legii privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale şi a alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2012, precum şi pentru modificarea şi completarea titlului I al Legii nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali, care face obiectul criticilor în dosarul cu numărul de mai sus, pentru următoarele considerente1:

I. Sub aspectul criticilor extrinseci (referitoare la procedura de adoptare a legii), obiecţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Constituţia României prevede, în cap.IV - Raporturile Parlamentului cu Guvernul, două modalităţi prin care Executivul poate legifera: art.114 care reglementează angajarea răspunderii Guvernului şi, respectiv, art.115 prin care este stabilit regimul delegării legislative.

În prezenta cauză interesează dispoziţiile art.114 din Legea fundamentală, potrivit cărora: "(1) Guvernul îşi poate angaja răspunderea în faţa Camerei Deputaţilor şi a Senatului, în şedinţă comună, asupra unui program, a unei declaraţii de politică generală sau a unui proiect de lege.

(2) Guvernul este demis dacă o moţiune de cenzură, depusă în termen de 3 zile de la prezentarea programului, a declaraţiei de politică generată sau a proiectului de lege, a fost votată în condiţiile articolului 113.

(3) Dacă Guvernul nu a fost demis potrivit alineatului (2), proiectul de lege prezentat, modificat sau completat, după caz, cu amendamente acceptate de Guvern, se consideră adoptat, iar aplicarea programului sau a declaraţiei de politică generală devine obligatorie pentru Guvern." (subl. ns.)

Dispoziţiile constituţionale reproduse mai sus, deşi sunt lapidare, sunt foarte clare: ele conferă dreptul şi disponibilitatea Guvernului de a-şi angaja răspunderea asupra unui proiect de lege (textul prevăzând că "Guvernul îşi poate angaja răspunderea ..."), fără a stabili niciun fel de restricţii2, singura consecinţă posibila fiind aceea a demiterii Guvernului, în cazul în

1 Fiind vorba despre o opinie concurentă, nu vom relua argumentele şi explicaţiile din considerentele deciziei decât în măsura în care este absolut necesar.

2 Numărul angajărilor de răspundere a Guvernului dintr-un an sau din perioada unui mandat este irelevant, având în vedere dispoziţiile art.114 din Constituţie. care o moţiune de cenzură depusă în termen de 3 zile de la prezentarea proiectului de lege este adoptată de Parlament cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor [art.114 alin.(2)].

În acest context constituţional, apreciindu-se ca insuficient de precisă şi detaliată reglementarea din Legea fundamentală, în jurisprudenţa Curţii Constituţionale s-au cristalizat şi au fost reţinute ca fiind necesar a fi întrunite şi respectate următoarele condiţii pentru a se considera justificată încercarea adoptării unei legi prin angajarea răspunderii Guvernului: existenţa unei urgenţe în adoptarea măsurilor conţinute în proiectul de lege asupra căruia Guvernul îşi angajează răspunderea; necesitatea ca reglementarea în cauză să fie adoptată cu maximă celeritate; domeniul reglementat să prezinte o deosebită importanţă; legea adoptată prin angajarea răspunderii Guvernului să fie de imediată aplicare.

Cerinţele de mai sus sunt îndeplinite în suficientă măsură în cazul de faţă. Astfel, în ceea ce priveşte urgenţa adoptării măsurilor conţinute în lege sau necesitatea adoptării cu maximă celeritate a reglementării legale, trebuie reţinut faptul că - în acord cu spiritul recomandării

cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală, adoptat de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept (Comisia de la Veneţia), potrivit căreia modificările sau amendamentele aduse legislaţiei privind sistemul electoral ar trebui adoptate cu cel puţin un an înainte de alegeri - Guvernul a urmărit adoptarea pe calea rapidă a legii (prin angajarea răspunderii) în scopul asigurării unui termen - considerat rezonabil - în care să se poată aplica noile dispoziţii legale consacrate instituirii şi aplicării unui regim derogatoriu al alegerilor din anul 2012. În consecinţă şi celelalte condiţii (privitoare la importanţa domeniului reglementat şi aplicarea neîntârziată a legii) sunt îndeplinite, logica argumentării de mai sus fiind valabilă şi pentru susţinerea necesităţii adoptării legii în raport cu ultimele cerinţe evocate. În perioada de aproximativ un an de la data adoptării legii Guvernul ar urma să pregătească, să anunţe (cu cel puţin 4 luni înainte de data fixată) şi să organizeze - concomitent - alegerile locale şi alegerile parlamentare.
Cum o moţiune de cenzură nu a fost iniţiată, dezbătută şi votată în condiţiile art.113 şi 114 din Constituţie, legea pentru care Guvernul şi-a angajat răspunderea este considerată adoptată de Parlament.

II. Cu privire la criticile intrinseci formulate prin sesizarea referitoare la neconstituţionalitatea legii analizate arătăm următoarele:

1. În conformitate cu dispoziţiile constituţionale cuprinse în art.121 alin.(1) – referitoare la consiliile locale şi la primari, precum şi cu cele cuprinse în art.122 alin.(2) - privitoare la consiliile judeţene, autorităţile publice locale sunt alese şi funcţionează în condiţiile legii

4. Actele normative care guvernează domeniul în care îşi exercită competenţele autorităţile administraţiei publice locale sunt: Legea administraţiei publice locale nr.215/2001, Legea nr.67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale şi Legea nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali. Ansamblul legislativ menţionat asigura cadrul pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, funcţionarea acestor autorităţi, precum şi competenţele/atribuţiile aleşilor locali.

Este însă unanim acceptat faptul că reglementările legale trebuie să fie "în pas cu vremea", aceasta însemnând că - după ce sunt adoptate şi puse în aplicare – actele normative pot fi modificate, completate sau chiar abrogate şi înlocuite, pentru ca nórmele aflate în vigoare să corespundă mereu noilor realităţi politice, sociale şi/sau economice. În perioada actuală, frământările multiple determinate de criza financiară şi economică prelungită au impus în întreaga lume o bogată şi laborioasă activitate legislativă al cărei scop este tocmai aducerea şi menţinerea cadrului legislativ cât mai aproape de realităţile socioeconomice şi politice care se schimbă - uneori - cu o viteză uimitoare.

5 Într-o asemenea perioadă, Guvernul (având în vedere, în principal, considerenteeconomico-financiare, aşa cum rezultă din expunerea de motive a legii criticate) a apreciat că

3 În sensul arătat există deja o bogată jurisprudenţa a Curţii Constituţionale (a se vedea: Decizia nr.1.655 din 28 decembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.51 din 20 ianuarie 2011; Decizia nr.1 din 4 ianuarie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.135 din 23 februarie 2011; Decizia nr.383 din 23 martie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.281 din 21 aprilie 2011; Decizia nr.574 din 4 mai 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.368 din 26 mai 2011 etc.).

4 Legea fundamentală face trimitere la lege, act normativ prin care se stabileşte modul de alegere şi funcţionare a autorităţilor publice locale (a se vedea, în acest sens, şi comentariul la dispoziţiile art.121 şi art.122 din Constituţie, în I. Muram, E. S. Tănăsescu - coord., CONSTITUŢIA ROMÂNIEI. Comentariu pe articole, Edit. "C. H. Beck", Bucureşti, 2008, p. 1177-1197).

5 A se observa, de pildă, rapiditatea cu care se modifică directivele şi regulamentele comunitare. este necesară modificarea sistemului electoral şi - prin angajarea răspunderii în faţa Parlamentului - a determinat adoptarea unei reglementări care, prin derogare de la prevederile legilor mai sus menţionate (conform dispoziţiilor art.I), stabileşte că în anul 2012 alegerile pentru autorităţile administraţiei publice locale vor avea loc la data alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat.

6 Regimul derogatoriu (care prevede organizarea concomitentă - în anul 2012 – a alegerilor locale cu cele parlamentare) instituit prin legea care face obiectul prezentei analize nu este contrar Constituţiei, din moment ce nu există nicio dispoziţie expresă sau implicită care să interzică ori să restricţioneze desfăşurarea în acelaşi timp a celor două categorii de alegeri.

7 Pe de altă parte, prevederile art.121 şi art.122 din Constituţie fac trimitere la lege atunci când statuează modalitatea alegerii autorităţilor administraţiei publice locale, lege care – aşa cum arătam mai sus - poate fi modificată8; invocarea art.1 alin.(5) din Legea fundamentală ca unic temei al neconstituţionalităţii unei legi prin care se instituie un regim derogatoriu de la o altă lege nu poate reprezenta un element decisiv pe baza căruia să poată fi repudiat un act normativ adoptat în Parlament.

În niciun caz însă programarea alegerilor locale la aceeaşi dată cu cele parlamentare un poate avea ca efect încălcarea prevederilor art.36 din Constituţie privind dreptul de vot; ar fi deplasat să se concluzioneze că în cazul în care alegerile se desfăşoară la data diferite dreptul de vot este neîngrădit, în timp ce dacă s-ar desfăşura concomitent acest drept ar fi îngrădit.

2. Unele dintre prevederile Legii privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale şi a alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2012, precum şi pentru modificarea şi completarea titlului I al Legii nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali contravin însă dispoziţiilor constituţionale.

Astfel, dispoziţiile art.I alin.(5) şi alin.(6) din această lege sunt greşit redactate, ele instituind termene de decădere care vizează instanţa judecătorească, ceea ce nu este posibil; instanţa nu poate fi sancţionată şi "decăzută din dreptul de a soluţiona" cererile sau acţiunile care îi sunt date în competenţă, întrucât ea este autoritatea care înfăptuieşte justiţia.

Termenul de decădere instituit printr-un act normativ poate viza numai părţile din proces, în cazul de faţă pe titularul acţiunii. De aceea, textele de lege menţionate sunt cel puţin neclare, nu sunt previzibile şi predictibile, motiv pentru care ele aduc atingere atât principiului separaţiei şi echilibrului puterilor în stat, prevăzut de art.1 alin.(4) din Constituţie, cât şi accesului liber la justiţie, drept prevăzut de art.21 alin.(1)-(3) din Constituţie.

De asemenea, art.6516 din cap. XIV1 - nou-introdus - privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat la aceeaşi dată cu alegerile pentru autorităţile administraţiei publice locale, instituind interdicţia unei persoane de a candida în acelaşi timp pentru funcţia de primar şi pentru un mandat de deputat sau de senator, respectiv pentru funcţia de preşedinte al consiliului judeţean şi pentru un mandat de deputat sau de senator,

6 Trebuie precizat, în acest context, că atât în România, cât şi în alte state europene (Franţa, Marea Britanie, Turcia, Ungaria etc.) au mai fost organizate alegeri concomitente, fără a se considera că astfel se încalcă în vreun fel Constituţia.

7 Nici critica referitoare la încălcarea, prin legea care face obiectul sesizării, a principiului neretroactivităţii legii civile [prevăzut de art.15 alin.(2) din Constituţie] nu este întemeiată, întrucât – aşa cum Curtea a statuat deja (prin Decizia nr.330 din 27 noiembrie 2001

republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.59 din 28 ianuarie 2002) - o lege nu este retroactivă atunci când modifică pentru viitor o stare de drept născută anterior pentru că, într-un asemenea caz, legea nouă nu face altceva decât să reglementeze modul de acţiune în timpul următor intrării ei în vigoare, adică în domeniul ei propriu de aplicare. În cazul legii supuse analizei se prevede implicit amânarea alegerilor locale până la data când se vor ţine alegerile parlamentare, prin aceasta dispunându-se prelungirea - în fapt – a mandatului aleşilor locali (şi nicidecum scurtarea mandatului acestora, care ar fi putut fi considerată, într-adevăr, ca o prevedere legală cu efect retroactiv).

8 Din acest motiv, nu se poate susţine nici faptul că legea care face obiectul sesizării ar încălca dispoziţiile art.26, 38, 69 şi 93 din Legea nr.215/2001 (care statuează că durata mandatului aleşilor locali nu poate fi prelungită decât în cazurile limitativ enumerate în textele articolelor menţionate), întrucât regimul juridic al alegerilor pentru anul 2012, instituit prin legea criticată, este unul derogatoriu; or, derogarea expresă de la prevederile unor norme juridice dintr-o lege - făcută printr-un act normative de acelaşi rang - exprimă intenţia legiuitorului de a modifica norma de la care se derogă. contravine dispoziţiilor art.37 din Constituţie care - garantând oricărei persoane (cu drept de vot) dreptul de a fi aleasă - impune numai anumite limite de vârstă, nu şi interdicţii în ceea ce priveşte alegerea demnităţii pentru care un cetăţean doreşte să candideze. În plus, este de reţinut faptul că dreptul de a fi ales (la fel ca şi dreptul la vot) este un drept fundamental, exclusiv politic, care - în conformitate cu dispoziţiile art.20 din Constituţie - trebuie înţeles, interpretat şi aplicat în concordanţă cu Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, cu pactele şi cu celelalte tratate la care România este parte[46].

Judecători,
dr. Mircea Ştefan Minea
dr. Petre Lăzăroiu

[46] A se vedea, pe larg, asupra acestor aspecte I. Muram, E. S. Tănăsescu - coord., op. cit, p. 342-343; I. Muram, E. S. Tănăsescu, DREPT CONSTITUŢIONAL ŞI INSTITUŢII POLITICE, vol. II, ed. a 12-a, Edit. "C. H. Beck", Bucureşti, 2006, p. 94-96; C. Bîrsan, CONVENŢIA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI. Comentariu pe articole, ed. a 2-a, Edit. "C. H. Beck", Bucureşti, 2010, p. 996.

DECIZIA nr. 682 din 27 iunie 2012
asupra obiecţiei de neconstituţionalitate a Legii privind modificarea şi completarea Legii nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali[47]

I. 1.Cu adresa nr.51/2251 din 31 mai 2012, secretarul general al Camerei Deputaţilor a trimis Curţii Constituţionale sesizarea formulată de 54 deputaţi aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Democrat Liberal, referitoare la neconstituţionalitatea Legii pentru modificarea şi completarea art.48 din Legea nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali.

2. Autorii sesizării sunt următorii: Mircea-Nicu Toader, Iulian Vladu, Valeriu Tabără, Dănuţ Liga, Victor Boiangiu, Samoil Vîlcu, Mihai Doru Oprişcan, Adrian Gurzău, Toader Stroian, Marius Rogin, Maria Stavrositu, Zanfir Iorguş, Stelian Fuia, Adrian Popescu, Mihai Banu, Vasile Gherasim, Costică Canacheu, Gheorghe Albu, Ioan-Nelu Botiş, Valerian Vreme, Mihai Stroe, Adrian Henorel Niţu, Constantin Dascălu, Stelian Ghiţă-Eftemie, Cristina Elena Dobre, Sever Voinescu-Cotoi, Daniel Buda, Carmen Axenie, Alin Augustin Florin Popoviciu, Viorel Arion, Sorin Ştefan Zamfirescu, Claudia Boghicevici, Ioan Bălan, Sanda Maria Ardeleanu, Mihai 2 Surpăţeanu, Cătălin Ovidiu Buhăianu-Obuf, Dumitru Pardău, Gelu Vişan, Marius-Sorin Göndör, Ioan Oltean, Bogdan Cantaragiu, Ioan Holdiş, Adrian Florescu, Doiniţa–Mariana Chircu, Florian Daniel Geantă, Elena Gabriela Udrea, Ştefan-Daniel Pirpiliu, Sulfina Barbu, Dan Gabriel Gospodaru, Cristian Alexandru Boureanu, Tinel Gheorghe, Dan-Radu Zătreanu, Sorin Andi Pandele şi Lucian Nicolae Bode.

3. Sesizarea a fost formulată în temeiul art.146 lit.a) din Constituţie şi al art art.10, 15, 16 şi 18 din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a fost înregistrată la Curtea Constituţională sub nr.3834 din 31 mai 2012 şi constituie obiectul Dosarului nr.1042 A/2012.

II. Obiectul sesizării, astfel cum a fost formulat, îl constituie Legea pentru modificarea şi completarea art.48 din Legea nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali.

III. Criticile de neconstituţionalitate sunt, în esenţă, următoarele:

1. Modificările aduse legii electorale privitoare la alegerile parlamentare încalcă dispoziţiile constituţionale ale art.2 potrivit cărora suveranitatea naţională se exercită prin organele reprezentative ale statului român şi prin referendum.

1.1. În opinia autorilor sesizării, legea criticată „încalcă voinţa cetăţenilor români exprimată în referendumul din 22 noiembrie 2009”, referendum la care majoritatea participanţilor la vot au fost în favoarea trecerii la un Parlament unicameral şi a reducerii numărului de parlamentari la maximum 300 de persoane.

[47] Publicat în: Monitorul Oficial din 11 iulie 2012

1.2. Chiar dacă voinţa exprimată la referendum ar trebui transpusă prin modificarea Constituţiei, „totuşi trebuie avută în vedere atunci când se doreşte modificarea legilor electorale.” Se apreciază că este neconstituţională o lege care, „pe lângă faptul că modifică substanţial modul de alocare a mandatelor, aduce şi un plus de parlamentari faţă de numărul în vigoare la data organizării referendumului, ignorând art.62 alin.(3) din Constituţie, care specifică în mod expres faptul că numărul deputaţilor şi al senatorilor se stabileşte prin legea electorală, în raport cu populaţia ţării”.
Or, conform ultimului recensământ, populaţia României a scăzut în număr considerabil.
2. Modificările aduse prin legea contestată sunt de natură să perturbe stabilitatea dreptului electoral
2.1. Se încalcă astfel, potrivit sesizării, recomandările Comisiei de la Veneţia cuprinse în Raportul explicativ adoptat în cadrul celei de-a 52 –a sesiuni plenare (Veneţia, 18-19 octombrie 2002), reţinute şi în Decizia Curţii Constituţionale nr.51/2002, potrivit cărora trebuie evitată modificarea frecventă a sistemelor de scrutin sau cu puţin timp (mai puţin de un an) înainte de alegeri.
2.2. Se apreciază că şi în cauză este aceeaşi situaţie cu aceea sancţionată de Curte prin decizia mai sus menţionată, adică „modificarea legii electorale cu puţine luni înainte de alegeri şi inducerea unei confuzii pentru alegători în ceea ce priveşte modalitatea de stabilire a mandatelor”.
Se încalcă astfel principiul securităţii juridice, normele internaţionale în materie la care Curtea Constituţională face referire în Decizia nr.51/2012, precum şi principiile desprinse din jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, care, într-o jurisprudenţă constantă (invocată în cuprinsul aceleiaşi decizii la care autorii sesizării fac referire), subliniază 4 importanţa stabilităţii legii „indiferent din ce domeniu, însă cu prioritate în materie electorală.”
2.3. Invocându-se acelaşi document al Comisiei de la Veneţia, se mai arată şi că, „din moment ce prin legea contestată se modifică procedura electorală şi modalitatea de atribuire a mandatelor de deputat şi senator, apar în mod inevitabil dificultăţi suplimentare autorităţilor însărcinate cu aplicarea sa.”
2.4. Se prezintă, în fundamentarea aceloraşi susţineri, considerentele Deciziei nr.51/2012 a Curţii Constituţionale, prin care se arată deficienţele legislaţiei electorale şi se reţine faptul că se impune o reconsiderare a acesteia „din perspectiva alegerilor parlamentare din anul 2012, care să asigure, sub toate aspectele, organizarea şi desfăşurarea unor alegeri democratice în România”.
3. Punctul 16 din legea supusă controlului de constituţionalitate, care introduce la art.48 din lege două noi alineate – 111 şi 112- încalcă principiul egalităţii în drepturi, al reprezentativităţii şi echilibrului politic, legea, în ansamblul ei, afectând ideea reprezentativităţii prevăzute de Legea fundamentală.
3.1. Se arată că din modul de redactare a textului alin.112 rezultă o inegalitate între cetăţenii aparţinând diferitelor judeţe ale ţării.
3.2. Astfel, la un număr relativ egal de cetăţeni, numărul mandatelor pentru Camera Deputaţilor va fi diferit, respectiv numărul va fi stabilit nu în funcţie de principiul reprezentativităţii, ci în raport de ponderea minorităţilor naţionale sau a comunităţii româneşti, care pot sau nu depăşi pragul minim de 7% stabilit în mod aleatoriu de către legiuitor.
3.3. În colegiile în care există această situaţie de fapt se poate ajunge ca numărul mandatelor să fie majorat semnificativ în raport cu numărul mandatelor atribuite pentru colegiile în care nu locuiesc minorităţi naţionale.
3.4. Se poate ajunge astfel ca, în două judeţe în care există aproximativ acelaşi număr de locuitori, cetăţenii să fie reprezentaţi diferit în Parlament, astfel încât în judeţul în care există o

comunitate românească/minoritate naţională care depăşeşte 7% din totalul de locuitori al întregului judeţ, numărul de mandate să îl depăşească pe cel aferent unui judeţ a cărui comunitate românească/minoritate naţională nu atinge acest procent.
3.5. Pentru aceste motive, autorii sesizării apreciază că reglementările criticate au un caracter discriminatoriu şi abuziv, determinând o reprezentare incorectă şi inegală a voturilor cetăţenilor în Parlamentul României, având în vedere în acest sens şi prevederile art.62 alin.(2) din Constituţie.
4. Prevederile alin.112 ale art.48 din Legea nr.35/2008, nou introduse, conţin o noţiune care nu se regăseşte în Constituţie şi care este contrară art.62 alin.(2) din Legea fundamentală, respectiv sintagma de ”comunitate românească”.
4.1 Se arată că, pe lângă faptul că acest concept nu este definit prin lege şi aduce, în acest sens, dificultăţi în aplicarea noilor modificări, acesta stabileşte un mod de alocare a mandatelor de deputaţi care nu este conform Constituţiei.
4.2. Prin aplicarea noilor prevederi s-ar atribui mandate în plus faţă de cele stabilite pentru judeţul respectiv pentru locuitorii comunităţilor româneşti ce depăşesc 7% din populaţia întregului judeţ. Or, potrivit Constituţiei, această excepţie se aplică, în conformitate cu art.62 alin.(2) din onstituţie, doar organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale. Prin urmare, doar aceste organizaţii au dreptul instituit de Constituţie la câte un loc de deputat dacă nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament.
4.3. Se creează, pe de o parte, o confuzie între noţiunea de minoritate naţională şi minoritate locală, instituind reguli diferite pentru fiecare categorie. Pe de altă parte, se permite ca minoritatea să fie reprezentată proporţional, în schimb majoritatea este lipsită de o reprezentativitate reală, conducând la derapaje antidemocratice.
4.4. Se încalcă astfel şi statuările obligatorii din considerentele Deciziei Curţii Constituţionale nr.51/2012 privind necesitatea raţionalizării Parlamentului.
4.5. În concluzie, prin legea contestată se urmăreşte modificarea semnificativă a sistemului electoral, ajungându-se chiar la o majorare a numărului de mandate de deputaţi sau de senatori, ignorându-se, în mod flagrant, voinţa cetăţenilor de a reduce numărul de parlamentari la 300 şi de restructurare a Parlamentului bicameral în unul unicameral, precum şi rezultatele recensământului.

IV. În conformitate cu dispoziţiile art.16 alin.(2) din Legea nr.47/1992, sesizarea a fost transmisă preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi formula punctele de vedere asupra sesizării de neconstituţionalitate.

V. Preşedintele Senatului a transmis Curţii Constituţionale, cu Adresa nr.L 213 din 13 iunie 2012 punctul său de vedere în sensul că legea criticată este neconstituţională.
1. Se apreciază că legea supusă controlului de constituţionalitate încalcă prevederile art.1 alin.(5) şi art.2 coroborate cu cele ale art.61 şi ale art.62 alin.(3) din Constituţia României, sub aspectul nerespectării exigenţei constituţionale referitoare la necesitatea asigurării stabilităţii normelor juridice în domeniul electoral.
2. Referindu-se la principiile statuate de Curtea Constituţională prin Deciziile nr.61/2010 şi nr.51/2012, se apreciază că modificările aduse legislaţiei electorale cu câteva luni înainte de alegeri aduc atingere stabilităţii electorale şi încalcă principiul securităţii juridice instituit de art.1 alin.(5) din Constituţie. Se încalcă, totodată, şi dispoziţiile art.147 alin.(4) din Constituţie potrivit cărora deciziile Curţii Constituţionale sunt general obligatorii.
3. Totodată, prin modificările aduse sistemului electoral, legea dedusă controlului de constituţionalitate încalcă voinţa cetăţenilor exprimată la referendumul din 22 noiembrie 2009, în sensul reducerii numărului de parlamentari şi a modificării structurii Parlamentului. Se încalcă

astfel prevederile art.2 din Constituţia României, prin raportare şi la prevederile art.62 alin.(3), care specifică expres faptul că numărul deputaţilor şi al senatorilor se stabileşte prin legea electorală, în raport de populaţia ţării.
4. Se mai arată că, în dezacord cu principiile şi recomandările Comisiei de la Veneţia, legea criticată induce alegătorului ideea că dreptul său electoral este utilizat într-un mecanism manipulat de cei care sunt la putere. În plus, câtă vreme se modifică procedura electorală şi modalitatea de atribuire a mandatelor de deputat şi de senator, apar în mod inevitabil dificultăţi suplimentare în aplicarea sa de către autorităţile competente în materie.
5. Cu privire la alin.112 al art.48, introdus prin legea criticată, se arată că încalcă principiul egalităţii în drepturi, al reprezentativităţii, dar şi echilibrului politic, legea în ansamblul ei afectând ideea reprezentativităţii prevăzute de Legea fundamentală.
6. Astfel, din conţinutul normativ al textului menţionat rezultă o inegalitate între cetăţenii aparţinând diferitelor judeţe ale ţării. La un număr relativ egal de cetăţeni, numărul mandatelor pentru Camera Deputaţilor va fi diferit, fiind stabilit nu în funcţie de principiul reprezentativităţii, ci în raport de ponderea minorităţilor naţionale sau a comunităţii româneşti, care pot sau nu depăşi pragul de minim 7% stabilit în mod aleatoriu de către legiuitor. În colegiile în care există această situaţie de fapt se poate ajunge ca numărul mandatelor să fie majorat semnificativ în raport cu numărul mandatelor atribuite pentru colegiile în care nu locuiesc minorităţi naţionale. Dispoziţiile criticate determină astfel o reprezentare incorectă şi inegală a voturilor cetăţenilor în Parlamentul României.
7. Se mai arată că sintagma "comunitate românească", prevăzută în aceleaşi dispoziţii nou introduse, nu se regăseşte în Constituţie, fiind contrară prevederilor art.62 alin.(2) din Legea fundamentală. Prin aplicarea modificărilor aduse legii electorale s-ar atribui mandate în plus faţă de cele stabilite pentru judeţul respectiv, în condiţiile în care această excepţie se aplică, potrivit art.62 alin.(2) din constituţie, doar organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale. Totodată, se creează o confuzie între noţiunea de minoritate naţională şi minoritate locală, se permite ca minoritatea să fie reprezentată proporţional, în timp ce majoritatea este
lipsită de o reprezentativitate reală, ceea ce conduce la derapaje antidemocratice şi încalcă atât principiul egalităţii, cât şi al reprezentativităţii.

VI. Preşedintele Camerei Deputaţilor a transmis Curţii Constituţionale, cu Adresa nr.51/2453 din 13 iunie 2012, punctul său de vedere, în care se arată că sesizarea de neconstituţionalitate este întemeiată, pentru următoarele motive:
1. Legea criticată nu respectă principiul statului de drept, încălcând voinţa cetăţenilor exprimată în referendumul din 22 noiembrie 2009, în sensul trecerii la un Parlament unicameral şi al reducerii numărului de parlamentari. Astfel, din conţinutul acesteia rezultă că numărul parlamentarilor nu numai că nu se va reduce, ci va creşte într-o anumită măsură, "ceea ce este neconform voinţei populare exprimate".
2. Se mai arată că, adoptarea acestei legi, cu mai puţin de 6 luni înainte de data alegerilor parlamentare, încalcă principiul securităţii juridice instituit implicit de art.1 alin.(5) din Constituţie.
3. Potrivit aceluiaşi punct de vedere, legea criticată, la pct.16, încalcă grav prevederile art.62 alin.(2) din Constituţie, pentru că se creează o nouă grupare socială, şi anume comunităţile româneşti din cadrul unor judeţe, comunităţi asimilate astfel cu minorităţile sociale judeţene. Se apreciază că "acest text este contrar tuturor dispoziţiilor din Constituţie referitoare la minorităţi, care nu pot fi decât naţionale şi nicidecum judeţene." Se invocă Hotărârea pronunţată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauza Grosaru împotriva României, 2010.

4. Cu privire la procentul de 7% instituit prin dispoziţiile criticate, se arată că nu este reglementat de art.62 alin.(2) din Constituţie, şi "modifică neconstituţional modalitatea de a caracteriza un grup social ca fiind format din persoane aparţinând minorităţilor naţionale". Se arată că "minorităţile naţionale rezultă din raportarea numărului de persoane care le aparţin, la numărul total al locuitorilor unui stat, şi nu la cel al unui judeţ", apreciinduse că "este profund neconstituţional ca raportarea în cauză să se facă la numărul de locuitori ai unui judeţ, mai ales că în acel judeţ este posibil ca persoane care aparţin majorităţii etnice la nivel naţional să devină minoritate".
5. Se mai arată şi că prin legea criticată se aduce atingere caracterului reprezentativ al Parlamentului României, încălcându-se astfel prevederile art.2 alin.(1) şi art.61 alin.(1) din Constituţie. Astfel, tipul de scrutin trebuie să fie conform sistemului de partide, adică într-un sistem de două partied este posibil un scrutin majoritar uninominal cu un tur, în timp ce într-un sistem multipartidist sunt posibile doar reprezentarea proporţională şi scrutinele mixte. Într-un stat multipartidist, cum este cazul României, nu poate fi asigurată reprezentativitatea printr-un tip de scrutin majoritar uninominal cu un tur specific sistemului de două partide.

VII. Guvernul a transmis Curţii Constituţionale, cu Adresa nr.5/3992/2012, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr.4217 din 21 iunie 2012, punctul său de vedere, în care se arată că sesizarea de neconstituţionalitate este neîntemeiată, pentru următoarele motive:
1. Cât priveşte criticile aduse legii în ansamblul ei în sensul că reglementările propuse intervin chiar în anul electoral, ceea ce ar adduce atingere stabilităţii electorale, în punctul de vedere exprimat se observă că şi legislaţia electorală anterioară a fost modificată cu mai puţin de un an înainte de alegeri, fapt ce nu a fost sancţionat de Curtea Constituţională cu ocazia
exercitării controlului de constituţionalitate, şi nu a creat dificultăţi deosebite autorităţilor însărcinate cu aplicarea sa. Referitor la dispoziţiile Codului bunelor practici în materie electorală elaborat de Comisia de la Veneţia, se arată că nu are caracter obligatoriu; statele îşi pot manifesta opţiunea liberă în materie electorală, având în vedere respectarea drepturilor omului, în general, şi a dreptului de a fi ales şi de a alege, în special, considerente reţinute în Decizia nr.61/2010 a Curţii Constituţionale.
2. Se mai arată că prin reglementările criticate s-a dorit corectarea unora dintre problemele majore relevate din alegerile parlamentare precedente, în acord cu constatările Curţii Constituţionale cuprinse în Decizia nr.61/2010.
3. Referitor la susţinerea autorilor sesizării privind importanţa asigurării accesibilităţii şi previzibilităţii legii, se remarcă faptul că legea criticată nu aduce modificări procedurii de vot, stabilind doar un nou mecanism de repartizare a mandatelor, specific tipului de scrutin majoritar uninominal. Se opinează că „acest fapt nu este de natură a crea probleme cetăţenilor în procesul votării, nefiind susceptibil a aduce atingere drepturilor electorale, ci, dimpotrivă, aduce noi garanţii pentru respectarea principiilor constituţionale ale egalităţii în faţa legii şi reprezentativităţii."
4. Referitor la referendumul privind reducerea numărului deparlamentari, se arată că este unul consultativ şi, prin urmare, nu obligăautorităţile statului la adoptarea unei decizii în concordanţă cu voinţa poporului rezultată în urma referendumului.
5. În ceea ce priveşte art.16 din lege, se apreciază că includerea unei asemenea dispoziţii a reieşit din necesitatea reglementării situaţiei unorcetăţeni români aparţinând comunităţii româneşti sau unor minorităţi naţionale pentru care actuala lege electorală nu asigură respectarea principiilor egalităţii şi reprezentativităţii. Invocându-se sub acest aspect
considerente cuprinse în Decizia nr.148/2003 a Curţii Constituţionale, se apreciază că reglementarea criticată dă eficienţă principiului egalităţii şi reprezentativităţii, dat fiind faptul că

atât minorităţile naţionale care au un anumit procent în anumite circumscripţii electorale, cât şi comunitatea românească minoritară în alte circumscripţii primesc în egală măsură mandate, de drept, în temeiul legii. În plus, circumscripţiile electorale sunt egale ca număr de locuitori, indiferent de numărul mandatelor atribuite suplimentar.
6. Cu privire la pretinsa încălcare a art.15 din Constituţie, se arată că autorii obiecţiei nu motivează în nici un fel viciile de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând obiecţia de neconstituţionalitate, punctele de vedere ale preşedintelui Senatului, Camerei Deputaţilor şi Guvernului, raportul judecătorului - raportor, Legea privind modificarea şi completarea Legii nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali, precum şi dispoziţiile Legii nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, reţine următoarele:

VIII. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art.146 lit.a) din Constituţie şi ale art.1, 10, 15, 16 şi 18 din Legea nr.47/1992 pentru organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, să soluţioneze sesizarea de neconstituţionalitate formulată de cei 54 de deputaţi aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Democrat Liberal.

IX. 1. Obiectul sesizării, astfel cum a fost formulat, îl constituie Legea pentru modificarea şi completarea art.48 din Legea nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali.
2. Examinând actele dosarului, precum şi fişa legislativă a actului contestat, Curtea constată că, în realitate, obiectul sesizării îl constituie Legea privind modificarea şi completarea Legii nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali.

X. Criticile formulate de autorii sesizării privesc atât legea în ansamblul său, cât şi, în mod distinct, dispoziţii ale acesteia, respectiv alineatele 111 şi 112, introduse la art.48 din Legea nr.35/2008, care au următorul cuprins:
”(111) În caz de balotaj se va organiza un nou tur de scrutin la două săptămâni de la primul tur. La al doilea tur de scrutin participă numai candidaţii aflaţi în situaţie de balotaj. În al doilea tur de scrutin este declarat ales candidatul care a obţinut numărul cel mai mare de voturi valabil exprimate.
(112) Dacă într-un judeţ în care locuitorii aparţinând comunităţii româneşti sau unei minorităţi naţionale depăşesc, conform datelor oficiale finale ale ultimului recensământ al populaţiei 7% din totalul locuitorilor judeţului, nici un candidat al competitorilor electorali aparţinând acelei comunităţi nu a obţinut mandat conform alin.(11), se acordă un mandat în Camera Deputaţilor candidatului cel mai bine plasat al competitorilor electorali aparţinând acelei comunităţi. Acest mandat se atribuie peste numărul de mandate ce revin judeţului respectiv.”

XI. 1. Se susţine că legea supusă controlului de constituţionalitate încalcă următoarele dispoziţii din Constituţie: art.1 alin.(5) referitor la obligativitatea respectării Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor, art.2 – Suveranitatea, art.15 alin.(1) - Universalitatea, art.16 alin.(1) privind egalitatea cetăţenilor în faţa legii şi a autorităţilor publice, art.61 – Rolul şi structura (Parlamentului) şi art.62 - Alegerea Camerelor.

2. Se invocă, în temeiul dispoziţiilor art.147 alin.(4) din Constituţie, care consacră caracterul general obligatoriu al deciziilor Curţii Constituţionale, considerentele care au fundamentat pronunţarea de către Curtea Constituţională a Deciziei nr.51 din 25 ianuarie 2012 referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale şi a alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2012, precum şi pentru modificarea şi completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.90 din 3 februarie 2012. De asemenea, se invocă şi actele internaţionale la care această decizie a Curţii Constituţionale face referire, respectiv: art.21 alin.(3) din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, art.25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, art.3 din Protocolul nr.1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, precum şi recomandările Comisiei de la Veneţia cuprinse în Raportul explicativ adoptat în cadrul celei de-a 52 - a sesiuni plenare (Veneţia, 18-19 octombrie 2002).

XII. Examinând obiecţia de neconstituţionalitate Curtea constată că aceasta este întemeiată şi urmează a fi admisă, pentru următoarele considerente:

1. Legea criticată încalcă dispoziţiile constituţionale ale art.1 alin.(3), potrivit cărora "România este stat de drept […]", ale art.2 – Suveranitatea şi ale art.61- Rolul şi structura (Parlamentului), întrucât consacră o soluţie legislativă contrară voinţei poporului exprimată la referendumul naţional din data de 22 noiembrie 2009.

1.1 Autorii sesizării susţin că legea ce face obiectul sesizării încalcă dispoziţiile constituţionale ale art.2 potrivit cărora suveranitatea naţională se exercită prin organele reprezentative ale statului român şi prin referendum, întrucât nu respectă voinţa cetăţenilor români exprimată la referendumul din 22 noiembrie 2009 în sensul trecerii la un Parlament unicameral şi a reducerii numărului de parlamentari la maximum 300 de persoane. În opinia acestora, prin modul de atribuire a mandatelor, legea aduce un plus de parlamentari faţă de numărul în vigoare la data organizării referendumului, ignorând art.62 alin.(3) din Constituţie, care specifică în mod expres faptul că numărul deputaţilor şi al senatorilor se stabileşte prin legea electorală, în raport cu populaţia ţării, care, conform ultimului recensământ, a scăzut în număr considerabil.

1.2. Curtea constată că, la data de 22 octombrie 2009, Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, a emis Decretul nr.1.507 pentru organizarea unui referendum naţional, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 714 din 22 octombrie 2009, prin care a chemat poporul român să-şi exprime voinţa cu privire la două probleme de interés naţional: trecerea la un Parlament unicameral şi reducerea numărului de parlamentari la maximum 300 de persoane.

1.3. Până la momentul adoptării legii criticate în prezenta cauză, opţiunea poporului în sensul reducerii numărului de parlamentari nu a format obiectul niciunei reglementări legislative. În ceea ce priveşte reglementarea criticată, aceasta modifică legea electorală, respectiv Legea nr.35/2008, iar, prin reglementarea tipului de scrutin poate determina o creştere a numărului de parlamentari, care nu respectă voinţa poporului exprimată la referendum.

1.4. Or, referendumul, indiferent de caracterul său – decizional sau consultativ - cum este cazul referendumului naţional din anul 2009, reprezintă o modalitate de exercitare a suveranităţii naţionale.

1.5. Art.2 din Constituţie prevede în acest sens că „Suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum." Cu privire la acest text din Legea fundamentală, Curtea

Constituţională a statuat, de exemplu prin Decizia nr. 419 din 26 martie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 274 din 28 aprilie 2009, că "exprimă voinţa constituantului român, potrivit căreia, în cadrul democraţiei reprezentative, suveranitatea naţională aparţine întradevăr poporului român, însă aceasta nu poate fi exercitată într-un mod direct, nemijlocit, la nivel individual, forma de exercitare fiind cea indirectă, mijlocită, prin procedeul alegerii organelor reprezentative. Modalitatea de constituire a acestora din urmă reprezintă expresia suveranităţii naţionale, manifestată prin exprimarea voinţei cetăţenilor în cadrul alegerilor libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum".

1.6. Întrucât pot exista situaţii în care problematica asupra căreia poporul este chemat să îşi exprime voinţa să afecteze interesele reprezentanţilor aleşi (cum este cazul reducerii numărului de parlamentari sau al reducerii indemnizaţiilor parlamentarilor), Comisia de la Veneţia, în documentul intitulat Linii directoare pentru organizarea referendumului, adoptat la cea de-a 68-a sesiune plenară (13-14 octombrie 2007), a reţinut că efectele referendumului trebuie să fie expres prevăzute în Constituţie sau prin lege, fie că referendumul este consultativ, fie că este decizional. Totodată, este preferabil ca un referendum asupra chestiunilor de principiu sau a altor propuneri formulate generic să aibă caracter consultativ. Dacă însă are caracter decizional, trebuie să existe norme care să prevadă în mod expres procedura ulterioară.

1.7. Faptul că, în cazul referendumului consultativ, nu este stabilită o astfel de procedură ulterioară, nu se traduce într-o lipsă a efectelor acestui referendum. Nici nu ar fi admisibil într-un stat de drept ca voinţa populară, exprimată cu o largă majoritate (în cazul de faţă, 83,31% dintre voturile valabil exprimate), să fie ignorată de reprezentanţii aleşi ai poporului.

1.8. În acelaşi sens, într-o cauză în care a avut a se pronunţa cu privire la efectele referendumului consultativ, Curtea Supremă a Canadei a statuat că „ordinea constituţională canadiană existentă nu poate rămâne indiferentă în faţa expresiei clare a unei majorităţi clare a cetăţenilor din Quebec […]" exprimată cu prilejul unui asemenea referendum. (Renvoi relatif à la sécession du Québec, 1998, R.C.S. 217, par.92).

1.9. Tot astfel, practica statelor democratice relevă faptul că reprezentanţii poporului sunt în mod substanţial legaţi de rezultatele consultărilor populare. Astfel, de exemplu, în Norvegia, un referendum consultativ a condus, în anul 1972, la respingerea aderării la Comunităţile Europene, în contextul în care majoritatea membrilor Parlamentului erau în favoarea aderării. Tot astfel, în Danemarca, un referendum consultativ a permis ca Actului Unic European, iniţial respins de Parlamentul danez, să fie ratificat. Aşadar, chiar dacă, teoretic, reprezentanţii aleşi ai poporului sunt liberi să decidă distinct de voinţa populară, în practică se supun acestei voinţe.

1.10. Din această perspectivă, ceea ce distinge un referendum consultativ de unul decizional nu este, în principal, chestiunea privitoare la respectarea sau nu a voinţei populare – această voinţă nu poate fi ignorată dealeşii poporului, întrucât este o expresie a suveranităţii naţionale –, ci caracterul efectului referendumului (direct sau indirect). Spre deosebire de referendumul decizional, referendumul consultativ produce un efect indirect, în sensul că necesită intervenţia altor organe, de cele mai multe ori a celor legislative, pentru a pune în operă voinţa exprimată de corpul electoral.

1.11. Această interpretare se întemeiază şi pe principiul loialităţii constituţionale, desprins şi interpretat prin coroborarea dispoziţiilor constituţionale ale art.1 - Statul român, art.2 - Suveranitatea şi art.61 – Rolul şi structura (Parlamentului), principiu care, în această materie, impune ca autorităţile cu competenţe decizionale în domeniile vizate de problematica supusă referendumului (în cazul de faţă Parlamentul) să ia în considerare, să analizeze şi să identifice modaliăţi de punere în practică a voinţa exprimată de popor. O altă viziune asupra efectelor

referendumului consultativ l-ar reduce pe acesta la un exerciţiu pur formal, un simplu sondaj de opinie.
1.12. Pentru aceste considerente, Curtea constată că reglementarea unor prevederi prin care se tinde la o soluţie legislativă care nu respectă voinţa exprimată de popor la referendumul consultativ menţionat este în contradicţie cu prevederile constituţionale ale art.1, 2 şi 61.
2. Legea criticată încalcă principiul securităţii juridice, consacrat implicit de art.1 alin.(5) din Constituţie, întrucât modifică legislaţia electorală în anul în care au loc alegeri, iar această modificare are consecinţe negative asupra bunei desfăşurări a procesului electoral şi a exercitării dreptului la vot.
2.1. Autorii sesizării susţin că modificările aduse prin legea contestată sunt de natură să perturbe stabilitatea dreptului electoral, încălcând o serie de dispoziţii constituţionale şi din documente internaţionale, recomandările Comisiei de la Veneţia cuprinse în Raportul explicativ adoptat în cadrul celei de-a 52-a sesiuni plenare (Veneţia, 18-19 octombrie 2002), reţinute prin Decizia Curţii Constituţionale nr.51/2002, potrivit cărora trebuie evitată modificarea frecventă a sistemelor de scrutin sau cu puţin timp (mai puţin de un an) înainte de alegeri, precum şi jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului în materie.
2.2. Curtea constată că Legea nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali a fost adoptată de Camera Deputaţilor în calitate de Cameră decizională în data de 4 martie 2008, fiind publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.196 din 13 martie 2008.
2.3. La două luni de la adoptare, legea a fost modificată substanţial prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr.66/2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.409 din 30 mai 2008, iar, la 5 luni de la adoptare, prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr.97/2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.630 din 29 august 2008.
2.4. În anul 2009, Legea nr.35/2008 a fost modificată prin legile de aprobare a celor două ordonanţe de urgenţă a Guvernului menţionate (Legea nr.50/2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.190 din 26 martie 2009, şi Legea nr.323/2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.708 din 21 octombrie 2009), iar în anul 2012 a fost modificată prin Legea nr.76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedura civilă, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.365 din 30 mai 2012.
2.5. Curtea Constituţională s-a pronunţat prin mai multe decizii cu privire la dispoziţii ale Legii nr.35/2008. De referinţă sub aspectul criticilor de neconstituţionalitate formulate, în sensul că este invocată ca temei al acestora, este jurisprudenţa în materie a Curţii Constituţionale începând cu anul 2010, orientată către evidenţierea unor obligaţii ale legiuitorului în această materie, determinate de constatarea numeroasele modificări ale legislaţiei electorale şi a deficienţelor sistemului electoral sesizate cu prilejul alegerilor parlamentare din anul 2008 şi a celor prezidenţiale din 2009. În această jurisprudenţă, Curtea Constituţională a subliniat necesitatea reexaminării întregii legislaţii electorale, evidenţiind aspectele care trebuie supuse reexaminării şi principiile pe care legiuitorul trebuie să le aibă în vedere în acest sens şi, totodată, a subliniat necesitatea stabilităţii legii în materie electorală, expresie a principiului securităţii juridice.
2.6. Astfel, prin Decizia nr.61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.76 din 3 februarie 2010, Curtea a reţinut următoarele: ”În activitatea sa Curtea Constituţională a soluţionat mai multe cauze privind constituţionalitatea unor dispoziţii ale Legii nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, constatând că actuala reglementare a sistemului electoral românesc prezintă o serie de imperfecţiuni şi, ca atare, se

impune o reconsiderare a acesteia din perspectiva alegerilor parlamentare din anul 2012, care să asigure, sub toate aspectele, organizarea şi desfăşurarea unor alegeri democratice în România. În această privinţă, Curtea consideră că trebuie, în primul rând, să se pornească de la realităţile economice, politice şi sociale ale ţării, de la rolul partidelor politice în procesul electoral, de la necesitatea raţionalizării Parlamentului şi, în final, să fie reglementat un tip de scrutin corespunzător concluziilor desprinse şi care să aibă corespondent în tipurile de scrutin care se regăsesc în majoritatea statelor europene."

2.7. Curtea a reţinut, totodată, că "Legea nr. 35/2008, cu modificările şi completările ulterioare, reglementează un mecanism electoral care nu are nicio legatură cu elementele de conţinut ale tipului de scrutin majoritar uninominal, organizat cu un singur tur şi care este practicat în alte state. Este de reţinut că niciun sistem electoral în care este reglementat un tip de scrutin majoritar uninominal cu un singur tur de scrutin nu prevede vreun prag electoral, în timp ce Legea nr. 35/2008 prevede două tipuri de praguri electorale alternative. Rezultatele alegerilor parlamentare din noiembrie 2008 au arătat că mecanismul utilizat pentru atribuirea mandatelor a avut drept consecinţă rezultate neconforme celor specifice unui tip de scrutin majoritar uninominal, rezultate determinate de calculele matematice reglementate de regulile procedurii electorale ale scrutinului uninominal prevăzut de Legea nr. 35/2008. Aşa se face că desemnarea unor parlamentari s-a realizat pe baza unor calcule, fără ca o asemenea desemnare să rezulte din alegeri, în urma exprimării prin vot a opţiunilor politice."

2.8. Prin Decizia nr. 503 din 20 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.353 din 28 mai 2010, Curtea a admis excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art.48 alin.(17) din Legea nr.35/2008, întrucât îndepărta de la procesul electoral, în cazul alegerilor parţiale, candidatura ca independent a unei persoane, încălcând astfel prevederile art.37 din Constituţie - "Dreptul de a fi ales".

2.9. Prin Decizia nr.51 din 25 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.90 din 3 februarie 2012, Curtea a admis obiecţia de neconstituţionalitate a Legii privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale şi a alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2012, precum şi pentru modificarea şi completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali.

2.10. Cu acel prilej, Curtea a reţinut în mod critic frecventele modificări le legislaţiei electorale, observând că "Legea nr.35/2008 fost modificată, la ouă luni de la adoptarea de către Parlament prin Ordonanţa de urgenţă a uvernului nr.66/2008, […], şi la 5 luni de la adoptare prin Ordonanţa de rgenţă a Guvernului nr.97/2008, […]. Prin aceasta din urmă ordonanţă au ost aduse 92 de modificări şi completări legii, în condiţiile în care legea doptată iniţial de Parlament cu respectarea art.75 si art.76 alin.(1) din onstituţie cuprindea 76 de articole şi o anexă referitoare la ircumscripţiile electorale."

2.11. Totodată, statuând că "dreptul la alegeri libere impune espectarea unor exigenţe, între care şi aceea a stabilităţii normelor juridice n domeniul electoral", respectiv că "stabilitatea acestor norme constituie o xpresie a principiului securităţii juridice, instituit, implicit, de art.1 alin. 5) din Constituţie", şi observând că modificarea legislativa intempestivă poate fi de natură să creeze dificultăţi suplimentare autorităţilor nsărcinate cu aplicarea sa, sub aspectul adaptării la procedura nou nstituită şi operaţiunile de ordin tehnic pe care aceasta le presupune", espectiv că "aceasta reglementare este de natură să determine dificultăţi în xercitarea dreptului de vot, dificultăţi care pot avea ca efect, în cele din rma, restrângerea exerciţiului acestui drept", Curtea

a constatat neconstituţionalitatea legii criticate. Considerentele deciziei au avut în vedere şi Codul bunelor practici in materie electorală adoptat de către Comisia de la Veneţia, act în care se arată faptul că stabilitatea dreptului este un element important al credibilităţii procesului electoral, iar modificarea frecventă a normelor şi caracterul lor complex pot dezorienta alegătorul, respectiv că ceea ce trebuie evitat nu este atât modificarea sistemelor de scrutin, ci modificarea lor frecventă sau cu puţin timp (mai puţin de un an) înainte de alegeri.

2.12. Referindu-se la considerentele Deciziei nr.61/2010, Curtea a arătat din nou că ”actuala reglementare a sistemului electoral românesc prezintă o serie de imperfecţiuni, […], şi, ca atare, se impune o reconsiderare a acesteia din perspectiva alegerilor parlamentare din anul 2012, care să asigure sub toate aspectele, organizarea şi desfăşurarea unor alegeri democratice în România”, subliniind “necesitatea ca întreaga legislaţie electorală referitoare la alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, a Preşedintelui României, alegerile pentru Parlamentul European, precum şi la alegerea autorităţilor administraţiei publice locale să fie reexaminată, urmând a fi concentrată într-un cod electoral, ale cărui dispoziţii comune şi speciale să asigure, în concordanţă cu principiile constituţionale, organizarea unui scrutin democratic, corect şi transparent.”

2.13. Astfel cum a reţinut şi Curtea Constituţională în jurisprudenţa invocată, Codul bunelor practici in materie electorală - Linii directoare si raport explicativ, adoptat de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneţia, 18-19 octombrie 2002), accentueaza stabilitatea unor reguli ale dreptului electoral, ”în special cele care reglementează sistemul electoral propriu-zis, componenţa comisiilor electorale şi constituirea teritorială a circumscripţiilor". În acelaşi document se mai statuează că "ar fi necesar a se evita, nu atâtmodificarea sistemelor de scrutin - ele pot fi întotdeauna imbunătăţite – ci modificarea lor frecventă sau cu puţin timp (cel puţin un an) înainte de alegeri. Chiar în absenţa unei intenţii de manipulare, modificările vor fi dictate de interesele iminente ale partidului politic".

2.14. Subliniind aceleaşi principii, Raportul asupra calendarului şi inventarului criteriilor politice de evaluare a alegerilor adoptat de Consiliul pentru alegeri democratice cu ocazia celei de-a 34-a Reuniuni (Veneţia, 14 octombrie 2010) reţine, totodată, că ”orice reformă care vizează legislaţia electorală care urmează să se aplice unor alegeri trebuie să aibă loc suficient de devreme pentru a putea fi cu adevărat aplicabilă”. Cu toate acestea, în anumite situaţii, ”pot fi acceptate excepţii de la regula de un an, de exemplu, dacă este necesar să fie remediate pe cale legislativă probleme neprevăzute, sau pentru a rectifica legislaţia electorală, acolo unde aceasta ar aduce atingere drepturilor recunoscute la nivel internaţional.”

2.15. Cu privire la forţa juridică a dispoziţiilor Codului bunelor practice în materie electorală, elaborat de Comisia de la Veneţia, invocat de autorii sesizării, Curtea a reţinut, prin Decizia nr.51/2010, că, ”într-adevar acest act nu are un caracter obligatoriu, însă recomandările sale constituie coordonate ale unui scrutin democratic, în raport cu care statele - care se caracterizează ca aparţinând acestui tip de regim – îşi pot manifesta opţiunea liberă in materie electorală, cu respectarea drepturilor fundamentale ale omului, în general, şi a dreptului de a fi ales şi de a alege, în special”.

2.16. De altfel, Codul bunelor practici în materie electorală este reţinut ca document internaţional relevant şi în jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului (de exemplu, Hotărârea pronunţată în cauza Petkov şi alţii împotriva Bulgariei din 11 iunie 2009 sau Hotărârea pronunţată în cauza Grosaru împotriva României din 2 martie 2010).

2.17. Autorii sesizării invocă şi jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului prin care s-a statuat cu privire la cerinţele accesibilităţii şi previzibilităţii legii, respectiv reperele pe care legiuitorul trebuie să le aibă în vedere pentru asigurarea acestor exigenţe (Hotărârile pronunţate

în cause precum Sunday Times contra Regatului Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord, 1979, Rekvenyi contra Ungariei, 1999, Rotaru împotriva României, 2000, Amman împotriva Elveţiei, 2005).
2.18. Jurisprudenţa şi documentele examinate relevă instabilitatea legislaţiei româneşti în materie electorală, în contradicţie cu principiile statului de drept, existenţa unor deficienţe ale sistemului electoral actual, necesitatea modificării legislaţiei electorale şi faptul că aceasta trebuie să aibă o solidă fundamentare, respectiv să se concretizeze într-un act complex – un Cod electoral, precum şi faptul că modificarea trebuie să respecte principiul securităţii juridice, respectiv să nu intervină (cu unele excepţii admisibile) cu mai puţin de un an înainte de alegeri.
2.19. Examinând legea criticată, Curtea constată că aceasta modifică, în principal, tipul de scrutin stabilit de reglementarea electorală actuală în materie, în încercarea de a corecta unele dintre deficienţele acesteia. Astfel, potrivit expunerii de motive care însoţeşte proiectul de lege, modificările aduse Legii nr.35/2008 ”vizează eliminarea elementelor discriminatorii, prin reglementarea atribuirii mandatului de parlamentar candidaţilor care au obţinut numărul cel mai mare de voturi valabil exprimate în colegiul uninominal în care au candidat […]”.
2.20. Demersul legiuitorului nu este însă fundamentat în sensul reţinut de Curte în jurisprudenţa sa (în raport de realităţile economice, politice şi sociale ale ţării, rolul partidelor politice în procesul electoral, necesitatea raţionalizării Parlamentului), aspect criticat de autorii sesizării cu referire la dispoziţiile art.147 alin.(4) din Constituţie care consacră caracterul general obligatoriu al deciziilor Curţii Constituţionale.
2.21. Curtea constată în acest sens că dispoziţiile art.6 din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.260 din 21 aprilie 2010, cu modificările şi completările ulterioare, instituie obligaţia fundamentării actelor normative. Potrivit alin.(1) al art.6 din Legea nr.24/2000, soluţiile pe care proiectul de act normativ le cuprinde "[…] trebuie să fie temeinic fundamentate, luându-se în considerare interesul social, politica legislativă a statului român şi cerinţele corelării cu ansamblul reglementărilor interne şi ale armonizării legislaţiei naţionale cu legislaţia comunitară şi cu tratatele internaţionale la care România este parte, precum şi cu jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului" iar, potrivit alin.(2) al aceluiaşi articol, “pentru fundamentarea noii reglementări se va porni de la dezideratele sociale prezente şi de perspectivă, precum şi de la insuficienţele legislaţiei în vigoare”.
2.22. Lipsa unei fundamentări temeinice a actului normativ în discuţie determină, pentru motivele arătate, încălcarea prevederilor din Constituţie cuprinse în art.1 alin.(5) potrivit cărora, „În România, respectarea Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor este obligatorie”, precum şi ale art.147 alin.(4) potrivit cărora deciziile Curţii Constituţionale sunt general obligatorii.
2.23. Se constată, totodată, că modificarea Legii nr.35/2008 – în esenţa acesteia, câtă vreme modificarea priveşte tipul de scrutin reglementat de actuala legislaţie - intervine cu aproximativ 6 luni înaintea alegerilor, ceea ce, astfel cum susţin şi autorii sesizării în motivarea acesteia, încalcă rincipiile statuate de Curtea Constituţională în aplicarea art.1 alin.(5) din Constituţie, interpretat în concordanţă cu dispoziţiile Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi cu jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, cu raportare şi la Codul bunelor practici în materie electorală adoptat de Comisia de la Veneţia.
2.24. Curtea constată că şi legislaţia electorală actuală a fost modificată cu mai puţin de un an înainte de alegeri. Spre deosebire însă de situaţiile în care a avut a examina prevederi ale acestei legislaţii, situaţii când nu a fost sesizată cu critici în acest sens, în prezenta cauză Curtea a fost sesizată şi trebuie să se pronunţe cu privire la modificarea intempestivă a legislaţiei electorale din perspectiva consecinţelor pe care aceasta le produce – la fel ca în precedentul soluţionat prin

Decizia nr.51/2012 -, precum şi cu privire la nerespectarea dispoziţiilor art.147 alin.(4) din Constituţie, care consacră caracterul general obligatoriu al deciziilor Curţii Constituţionale.
2.25. Pentru a răspunde acestor critici, Curtea trebuie să aibă în vedere evoluţia legislaţiei electorale şi a problemelor de constituţionalitate pe care aceasta le-a ridicat de-a lungul timpului, reflectate în jurisprudenţa sa în materie, jurisprudenţă care a încorporat, în raport de această evoluţie, prin receptarea jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului, o serie de principii statuate în documente internaţionale de referinţă.
2.26. Astfel, de-a lungul timpului, instabilitatea legislativă în materie electorală, determinată de modificarea acestei legislaţii, cu precădere, în anii electorali, s-a relevat a fi nu doar un factor de incertitudine juridică, ci şi o cauză a deficienţelor acestei legislaţii, constatate cu prilejul aplicării sale. De aceea Curtea a constatat şi a subliniat în repetate rânduri necesitatea
fundamentării actului de legiferare, precum şi a realizării unui demers legislativ complex în materie electorală - a unei reexaminări „de ansamblu" a Legii nr.35/2008. Ceea ce a sancţionat Curtea prin Decizia nr.51/2012, invocată de autorii sesizării, nu a fost doar modificarea legislaţiei electorale într-un an în care au loc alegeri. Reţinând încălcarea, prin legea criticată, a prevederilor art.1 alin.(5) din Constituţie, Curtea a analizat consecinţele acestei modificări : "dificultăţi suplimentare autorităţilor însărcinate cu aplicarea sa, sub aspectul adaptării la procedura nou instituită şi operaţiunile de ordin tehnic pe care aceasta le presupune", „dificultăţi în exercitarea dreptului de vot, dificultăţi care pot avea ca efect, în cele din urmă, restrângerea exerciţiului acestui drept."
2.27 Sunt astfel încălcate dispoziţiile constituţionale cuprinse în art.1 alin.(3), şi alin.(5), precum şi ale art.2.
3. Punctul 16 din legea ce face obiectul sesizării, respectiv alineatul (112) introdus la art.48 din Legea nr.35/2008, încalcă prevederile constituţionale ale art.2 – Suveranitatea, art.4 – Unitatea poporului şi egalitatea între cetăţeni, art.16 – Egalitatea în drepturi, art.61 alin.(1)
teza întâi potrivit căruia "Parlamentul este organul reprezentativ supreme al poporului roman […]" şi art.62 alin.(1) potrivit căruia "Camera Deputaţilor şi Senatului sunt alese prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat, potrivit legii electorale".
3.1. În opinia autorilor sesizării, alin.(112) al art.48 din Legea nr.35/2008 încalcă principiul egalităţii în drepturi, al reprezentativităţii şi echilibrului politic, legea, în ansamblul ei, afectând ideea reprezentativităţii prevăzute de Legea fundamentală.
3.2. Faţă de aceste susţineri, Curtea constată, mai întâi, că pun în discuţie modul de atribuire a mandatelor de deputaţi şi senatori, aşadar tipul de scrutin reglementat de lege. De principiu, opţiunea pentru un anume tip de scrutin aparţine legiuitorului, soluţie care rezultă din dispoziţiile art.62 din Constituţie care obligă la alegerea prin vot a Parlamentului, lăsând legiuitorului posibilitatea de a stabili prin lege tipul sistemului electoral, precum şi modalităţile concrete de organizare şi desfăşurare a scrutinului.
3.3. În acelaşi sens sunt şi dispoziţiile art.3 din Protocolul nr.1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. Cu privire la aceste dispoziţii, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reţinut că stabilesc obligaţia statelor contractante de a derula alegeri „libere", „la intervale rezonabile", „prin scrutin secret", „în condiţii care să asigure libera exprimare a voinţei poporului", fără a impune introducerea unui sistem determinat de vot, cum ar fi votul proporţional sau cel majoritar, cu unul sau două tururi de scrutin (Hotărârea pronunţată în cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, din 2 martie 1987, par.54).
3.4. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reţinut, de asemenea, că există numeroase moduri de a organiza şi de a face să funcţioneze sistemele electorale, după cum se constată existenţa unei multitudini de diferenţe între statele contractante în această materie, datorate evoluţiei lor

istorice, diversităţii culturale şi de gândire politică, astfel că fiecare stat va „încorpora” aceste elemente în propria viziune despre democraţie (Hotărârea pronunţată în cauza Hirst împotriva Regatului Unit, din 6 octombrie 2005, par. 61).
3.5. Aceeaşi Curte a mai statuat că, pentru a răspunde scopurilor art. 3, orice sistem electoral are a fi apreciat în funcţie de evoluţia politică a unui stat, încât detalii inacceptabile în cadrul unui sistem determinat pot să apară ca justificate în altul, cerinţa esenţială rămânând aceea ca sistemul adoptat să îndeplinească, în esenţă, condiţiile asigurării liberei exprimări a voinţei poporului în alegerea corpului legislativ (Hotărârea pronunţată în cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, din 2 martie 1987, par.54). Astfel, niciuna dintre condiţiile impuse, dacă este cazul, nu trebuie să împiedice libera exprimare a poporului cu privire la alegerea corpului legislativ - cu alte cuvinte, ele trebuie să reflecte sau să nu contracareze preocuparea de a menţine integritatea şi eficienţa unei proceduri electorale ce urmăreşte să determine voinţa poporului prin intermediul sufragiului universal (Hotărârea pronunţată în cauza Yumak şi Sadak împotriva Turciei din 8 iulie 2008, par.109). Această alegere, dictată de considerente de ordin istoric şi politic care îi sunt proprii, ţine în principiu de domeniul de competenţă exclusivă a statului. (Hotărârea pronunţată în cauza Podkolzina impotriva Letoniei, din 9 aprilie 2002, par.34).
3.6. Indiferent de sistemul electoral sau tipul de scrutin pentru care optează legiuitorul, Curtea Constituţională este competentă să se pronunţe dacă sunt respectate, în reglementarea acestora, principiile şi dispoziţiile Constituţiei.
3.7. Curtea constată în acest sens că, dacă alin.11 al art.48 din Legea nr.35/2008 astfel cum a fost modificată, prevede un scrutin majoritar uninominal, potrivit căruia mandatele de deputaţi şi senatori se atribuie candidaţilor care au obţinut cel mai mare număr de voturi în cadrul colegiilor uninominale, alin.112 al aceluiaşi articol, introdus ca urmare a admiterii unui amendament formulat la Camera Deputaţilor, prevede reguli suplimentare de atribuire a mandatelor de deputat.
3.8. Astfel, în plus faţă de mandatele rezultate din alegerea prin scrutin majoritar uninominal, la nivelul fiecărui judeţ ”în care locuitorii aparţinând comunităţii româneşti sau unei minorităţi naţionale depăşesc, conform datelor oficiale finale ale ultimului recensământ al populaţiei 7% din totalul locuitorilor judeţului”, ”se acordă un mandat în Camera Deputaţilor candidatului cel mai bine plasat al competitorilor electorali aparţinândacelei comunităţi” în cazul în care ”nici un candidat al competitorilor electorali aparţinând acelei comunităţi nu a obţinut mandat conform alin.(11)”.
3.9. Aşadar, la numărul de mandate stabilite pe baza normei de reprezentare reglementate de art.5 din Legea nr.35/2008, se va adăuga un număr de mandate, variabil în funcţie de două criterii: ponderea unei minorităţi naţionale, respectiv comunităţi româneşti în populaţia unui judeţ şi opţiunea alegătorilor din judeţul respectiv (care îl poate plasa sau nu pe unul sau mai mulţi reprezentanţi ai minorităţii/comunităţii printre cei aleşi pe baza scrutinului uninominal). Astfel, în afara mandatelor de deputaţi şi senatori ce rezultă direct din scrutin, pot exista un număr de mandate de deputaţi rezultate indirect din scrutin, altele decât cele la care se referă dispoziţiile art.62 alin.(2) teza a doua din Constituţie (a cărui aplicare este realizată în legea electorală de un alt text - art.9 din Legea nr.35/2008).
3.10. Această reglementare este neconstituţională prin:
a) lipsa de legitimitate şi reprezentativitate a unui mandat astfel stabilit şi obţinut;
b) incompatibilitatea cu dispoziţiile art.62 alin.(2) teza întâi din Constituţie, potrivit căruia ”organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament, au dreptul la câte un loc de deputat, în condiţiile legii electorale.”

c) incompatibilitatea cu dispoziţiile constituţionale a conceptului de ”comunitate românească” cu referire la populaţia unui judeţ al României.
3.11. Astfel, mandatele atribuite în conformitate cu regula stabilită de alin.112 al art.48 din Legea nr.35/2008 rezultă indirect din scrutin, iar numărul voturilor pe care îl obţin persoanele cărora li se atribuie aceste mandate, în raport de numărul voturilor competitorilor electorali care obţin mandate prin scrutin majoritar uninominal la nivel de colegiu, respectiv circumscripţie electorală, determină o reprezentare incorectă şi inegală a voturilor cetăţenilor în Parlamentul României, în contradicţie cu prevederile constituţionale ale art.2 – Suveranitatea, art.61 alin.(1) referitor la rolul Parlamentului şi art.62 alin.(1) potrivit căruia ”Camera Deputaţilor şi Senatului sunt alese prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat, potrivit legii electorale”.
3.12. Acest număr de mandate nu se stabileşte în funcţie de principiul reprezentativităţii, ci în raport de ponderea minorităţilor naţionale sau a comunităţii româneşti în cadrul circumscripţiei electorale, care poate sau nu depăşi pragul minim de 7% stabilit în mod aleatoriu de către legiuitor. Se observă că stabilirea acestui prag nu are nici un temei constituţional sau legal. De altfel, reglementarea sa nu este motivată nici în Raportul întocmit de Comisia juridică de disciplină şi imunităţi din Camera Deputaţilor, acolo unde amendamentul a fost introdus.
3.13. Curtea Constituţională a reţinut în jurisprudenţa sa (Decizia nr.53 din 12 februarie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.240 din 18 martie 2004) că în România ”însăşi Constituţia conferă un regim special organizaţiilor aparţinând minorităţilor naţionale, care să le permită acestora reprezentarea politică în cadrul autorităţii legiuitoare”.
Acest regim special este reglementat prin dispoziţiile art.62 alin.(2).
3.14. Textul de lege criticat este în contradicţie cu dispoziţiile art.62 alin.(2) din Constituţie, întrucât, în temeiul său, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament pot dobândi mai multe locuri de deputat, în funcţie de numărul circumscripţiilor electorale aflate în ipoteza reglementată de textul de lege. Or, potrivit art.62 alin.(2) din Constituţie, aceste organizaţii aflate în ipoteza prevăzută de norma constituţională (aceeaşi cu a textului legal criticat) ”au dreptul la câte un loc de deputat, în condiţiile legii electorale”. ”Condiţiile legii electorale” la care face trimitere dispoziţia citată se referă la reglementarea modului de atribuire a acestui loc, şi nu poate fi interpretat în sensul că, prin legea electorală, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament ar putea dobândi un număr mai mare de locuri de deputat într-un alt mod decât prin vot ”universal, egal, direct, secret şi liber exprimat”.
3.15. O reprezentare diferită în Parlament în raport de structura etnică a circumscripţiilor electorale (judeţele ţării), – în sensul că la un număr identic sau apropiat de alegători, cărora potrivit normei de reprezentare, le revine un număr identic de mandate de parlamentari, va exista, în realitate, un număr diferit de mandate rezultate în mod diferit – direct sau indirect din scrutin - corespunzător structurii etnice a judeţelor în cauză, contravine principiilor constituţionale enunţate şi, totodată, încalcă prevederile art.4 alin.(1) din Legea fundamentală potrivit căruia „statul are ca fundament unitatea poporului român […]”.
3.16. Curtea constată, totodată, că dispoziţiile alin.112 al art.48 din Legea nr.35/2008 determină o dublă reglementare a situaţiei minorităţilor naţionale care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament, câtă vreme Legea nr.35/2008 stabileşte, în art.9 alin.(1), că ”(1)Organizaţiile cetăţenilor aparţinând unei minorităţi naţionale definite potrivit art.2 pct.29, legal constituite, care nu au obţinut în alegeri cel puţin un mandat de deputat sau de senator au dreptul, potrivit art.62 alin.(2) din Constituţia României, republicată, la un mandat de

deputat, dacă au obţinut, pe întreaga ţară, un număr de voturi egal cu cel puţin 10% din numărul mediu de voturi valabil exprimate pe ţară pentru alegerea unui deputat."
3.17. Mai mult, textul criticat extinde excepţia prevăzută de Constituţie pentru cetăţenii aparţinând minorităţilor naţionale (definită de Legea nr.35/2008, în art.2 pct.29, ca fiind "acea etnie care este reprezentată în Consiliul Minorităţilor Naţionale") şi în ceea ce priveşte persoanele de etnie română, pe care, printr-o sintagmă fără nici un suport constituţional, respectiv aceea de "comunitate românească", le asimilează, sub acest aspect, minorităţilor naţionale.
3.18. Or, sintagma "poporul român" pe care legiuitorul constituant o foloseşte atunci când, în art.2 alin.(1) stabileşte că "suveranitatea naţională aparţine poporului român", implică în mod necesar unitatea şi unicitatea poporului, fiind incompatibilă cu identificarea, în cadrul poporului român şi pe teritoriul României, a unor structuri bazate pe apartenenţa la etnia română - "comunităţi româneşti", ai căror membri să beneficieze, în virtutea unui statut asimilat minorităţilor naţionale, de drepturi conferite cetăţenilor aparţinând unei minorităţi naţionale în considerarea acestei apartenenţe. O astfel de reglementare încalcă şi dispoziţiile art.16 alin.(1) din Constituţie, potrivit cărora "cetăţenii sunt egali în faţa legii şi a autorităţilor publice, fără privilegii şi fără discriminări".
3.19. În ceea ce priveşte reglementările internaţionale, Convenţia–cadru pentru protecţia minorităţilor naţionale, ratificată prin Legea nr. 33/1995, publicată în Monitorul Oficial al Romaniei, Partea I, nr. 82 din 4 mai 1995, prevede în preambul, "protecţia efectivă a minorităţilor naţionale şi a drepturilor persoanelor aparţinând acestora, în cadrul statului de drept, cu respectarea integrităţii teritoriale şi a suveranităţii naţionale".
3.20. Art.2 din Convenţia menţionată stabileşte în acest sens obligaţia părţilor semnatare de a adopta, „dacă este cazul, măsuri adecvate pentru a promova, în toate domeniile vieţii economice, sociale, politice şi culturale, egalitatea deplină şi efectivă între persoanele aparţinând unei minorităţi naţionale şi cele aparţinind majorităţii. Ele vor ţine seama în mod corespunzător, în această privinţă, de condiţiile specifice în care se află persoanele aparţinând minorităţilor naţionale".
3.21. Referitor la raporturile majoritate – minoritate, Convenţia statuează că „În exercitarea drepturilor şi libertăţilor decurgând din principiile înscrise în prezenta convenţie-cadru, orice persoană aparţinând unei minorităţi naţionale va respecta legislaţia naţională şi drepturile celorlalţi, în special ale persoanelor aparţinând majorităţii sau altor minorităţi naţionale."
3.22. Unul dintre documentele internaţionale care tratează problema reprezentării minorităţilor naţionale, receptat în jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului şi evocat chiar în contextul examinării unei cauze împotriva României (Hotărârea pronunţată în cauza Grosaru împotriva României, 2010) îl constituie Recomandările de la Lund cu privire la participarea efectivă a minorităţilor naţionale la viaţa publică.

XIII. În final, Curtea reţine că, întrucât calitatea reprezentării politicedepinde într-o mare măsură de aspecte tehnice precum sistemul electoral, opţiunea pentru un anume astfel de sistem trebuie să reflecte realităţile şi situaţia specifică a statului, schimbarea tipului de scrutin presupunând nu doar o modificare a modului de atribuire a mandatelor de deputaţi şi senatori, ci o nouă concepţie cu privire la întregul sistem electoral.

XIV. Pentru toate aceste considerente, Curtea constată că legea criticată încalcă, în ansamblul său, dispoziţiile Constituţiei cuprinse în art.1- Statul român, art.2 - Suveranitatea, art.4 - Unitatea poporului şi egalitatea între cetăţeni, art.16 – Egalitatea în drepturi, art.61- Rolul şi structura (Parlamentului), art.62 – Alegerea Camerelor şi art.147 alin.(4) privind caracterul general obligatoriu al deciziilor Curţii Constituţionale. În final, Curtea constată că, potrivit

Deciziei Plenului Curţii Constituţionale nr.1/1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.16 din 26 ianuarie 1995, "puterea de lucru judecat ce însoţeşte actele jurisdiţionale, deci şi deciziile Curţii Constituţionale, se ataşează nu numai dispozitivului, ci şi considerentelor pe care se sprijină aceasta". În consecinţă, atât Parlamentul, cât şi Guvernul, respectiv autorităţile şi instituţiile publice urmează să respecte atât considerentele, cât şi dispozitivul prezentei decizii.
Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit.a) şi al art.147 alin. (4) din Constituţia României, precum şi al art. 11 alin. (1) lit.A.a), al art.15 alin.(1) şi al art.18 alin.(2) din Legea nr.47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Admite obiecţia de neconstituţionalitate şi constată că Legea privind modificarea şi completarea Legii nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali este neconstituţională.
Definitivă şi general obligatorie.
Decizia se comunică Preşedintelui României, preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi primului-ministru şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.
Dezbaterea a avut loc la data de 27 iunie 2012 şi la aceasta au participat: Augustin Zegrean, preşedinte, Aspazia Cojocaru, Acsinte Gaspar, Petre Lăzăroiu, Mircea Ştefan Minea, Iulia Antoanella Motoc, Ion Predescu, Puskas Valentin Zoltan şi Tudorel Toader, judecători.

DECIZIE nr. 880 din 23 octombrie 2012
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 9 alin. (3) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[48]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 9 alin. (3) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Fundaţia "Vox Mentis" din localitatea Cernica în Dosarul nr. 4/C/2012 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă.

Excepţia de neconstituţionalitate formează obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 1.397D/2012.

La apelul nominal se prezintă, pentru autorul excepţiei, preşedintele fundaţiei, Gabriela Cegolea, şi avocatul Gabriel Ionescu, cu delegaţie depusă la dosar. Procedura de citare este legal îndeplinită.

Magistratul-asistent-şef referă asupra cauzei şi arată că autorul excepţiei a depus la dosar note scrise prin care solicită admiterea criticii de neconstituţionalitate.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul avocatului prezent care solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate. În acest sens, susţine că art. 9 alin. (3) din Legea nr. 35/2008 este neconstituţional, putând determina obţinerea unui mandat imperativ interzis de art. 69 alin. (2) din Constituţie, deoarece obligă, exclusiv organizaţiile minorităţilor naţionale nereprezentate în Parlament, la dobândirea statutului de utilitate publică pentru a propune candidaţi la alegerile parlamentare. De aceea, consideră ca fiind necesară anularea condiţiei de dobândire a statutului de utilitate publică, cu valabilitate imediată pentru alegerile parlamentare din 2012, şi introducerea în art. 9 alin. (2) din Legea nr. 35/2008 a obligativităţii prezentării listei de membri susţinători din cetăţenii declaraţi la ultimul recensământ ca aparţinând minorităţii naţionale şi pentru candidaţii organizaţiilor minorităţilor naţionale deja reprezentate în Parlament.

În continuare, preşedintele acordă cuvântul preşedintelui Fundaţiei "Vox Mentis", care arată că are dreptul să se prezinte la competiţia pentru alegerile parlamentare din decembrie 2012.

Reprezentantul Ministerului Public pune, în principal, concluzii de respingere, ca inadmisibilă, a excepţiei de neconstituţionalitate, având în vedere că autorul excepţiei nu formulează o veritabilă critică de neconstituţionalitate; în subsidiar, pe fond, consideră critica de neconstituţionalitate ca fiind neîntemeiată, sens în care invocă Decizia Curţii Constituţionale nr. 1.188/2008.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Sentinţa civilă nr. 3 din 13 octombrie 2012, pronunţată în Dosarul nr. 4/C/2012, Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 9 alin. (3) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei

[48] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 797 din 28 noiembrie 2012

Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.

Excepţia a fost ridicată de Fundaţia "Vox Mentis" din localitatea Cernica într-o cauză civilă având ca obiect soluţionarea contestaţiei formulate împotriva Deciziei nr. 12D/11 octombrie 2012 a Biroului Electoral Central, prin care a fost respinsă cererea acesteia de înregistrare a semnului electoral, motivat de faptul că fundaţia nu a făcut dovada că a fost recunoscută de utilitate publică.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia susţine că dispoziţiile art. 9 alin. (3) din Legea nr. 35/2008 încalcă prevederile art. 69 alin. (2) din Constituţie. În acest sens arată, în esenţă, că se creează o situaţie discriminatorie în favoarea organizaţiilor minorităţilor reprezentate în Parlament la ultimele alegeri, deoarece pentru acestea nu există nicio condiţie necesară depunerii candidaturilor, în timp ce în cazul organizaţiilor nereprezentate în Parlament este impusă, prin textul de lege criticat, condiţia recunoaşterii utilităţii publice.

Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului, Guvernul şi Avocatul Poporului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, notele scrise depuse la dosar, susţinerile autorului excepţiei, concluziile procurorului, dispoziţiile de lege criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate cu care a fost legal sesizată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 9 alin. (3) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 196 din 13 martie 2008, modificate prin art. I pct. 8 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008 privind modificarea şi completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, ordonanţă publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 630 din 29 august 2008.

În prezent, dispoziţiile de lege criticate au următorul conţinut: "Pot depune candidaturi şi alte organizaţii ale cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale definite potrivit art. 2 pct. 29, legal constituite, care sunt de utilitate publică şi care prezintă Biroului Electoral Central, în termen de 30 de zile de la data stabilirii zilei alegerilor, o listă de membri cuprinzând un număr de cel puţin 15% din numărul total al cetăţenilor care, la ultimul recensământ, s-au declarat ca aparţinând minorităţii respective."

Dispoziţiile art. 2 pct. 29, la care se face trimitere în alin. (3), au următoarea redactare: "minoritate naţională - acea etnie care este reprezentată în Consiliul Minorităţilor Naţionale;".

Autorul excepţiei consideră că acest text de lege contravine prevederilor art. 69 alin. (2) din Constituţie, potrivit cărora "Orice mandat imperativ este nul."

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că autorul acesteia consideră că cerinţa prevăzută la art. 9 alin. (3) din Legea nr. 35/2008, şi anume caracterul de utilitate publică al organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, împiedică participarea în cursa alegerilor parlamentare a acelor organizaţii ale cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care la alegerile anterioare nu au fost reprezentate în Parlament, în timp ce organizaţiile minorităţilor reprezentate în Parlament la ultimele alegeri au dreptul de a participa la scrutinul electoral, ceea ce "creează condiţiile de mandat imperativ".

De asemenea, Curtea reţine că dispoziţiile de lege criticate, prin condiţiile impuse, creează un regim special pentru organizaţiile minorităţilor naţionale, în măsură să justifice reprezentarea reală a membrilor acestora în Parlament.

Astfel, cerinţa caracterului de utilitate publică al organizaţiilor minorităţilor naţionale este reglementată prin legea organică în materie electorală, legiuitorul având competenţa exclusivă de a institui modalităţile şi condiţiile de funcţionare a sistemului electoral, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie.

În legătură cu acest aspect, Curtea observă că, potrivit art. 38 din Ordonanţa Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociaţii şi fundaţii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 39 din 31 ianuarie 2000, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 246/2005, cu modificările şi completările ulterioare, orice fundaţie poate fi recunoscută de Guvernul României ca fiind de utilitate publică dacă îndeplineşte condiţiile impuse de acest text legal şi dacă urmează procedura reglementată de art. 39 şi următoarele din acest act normativ.

În continuare, Curtea constată că textul de lege supus controlului de constituţionalitate nu poate fi considerat discriminatoriu, deoarece legiuitorul a urmărit ca prin acesta să acorde şi organizaţiilor minorităţilor nereprezentate în Parlament posibilitatea să participe la alegeri.

Astfel, Curtea Constituţională a statuat în jurisprudenţa sa în materie, concretizată prin Decizia nr. 146 din 15 martie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 299 din 11 aprilie 2005, că "organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale reprezentate în Parlament nu sunt privilegiate [...], întrucât acestea au îndeplinit condiţii mult mai severe pentru a accede în Parlament", iar dacă criteriile pe baza cărora acele organizaţii au obţinut la ultimele alegeri un loc în Parlament nu sunt îndeplinite şi la actualele alegeri, acest lucru va rezulta din votul alegătorilor.

Totodată, Curtea reţine că asupra constituţionalităţii dispoziţiilor de lege atacate s-a pronunţat prin Decizia nr. 1.188 din 6 noiembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 787 din 25 noiembrie 2008, statuând că dispoziţiile art. 9 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 35/2008 nu aduc atingere prevederilor constituţionale ale art. 4, art. 6 alin. (1), art. 16 alin. (1), art. 37 alin. (1) şi art. 62 alin. (2).

În speţă, Curtea reţine, însă, că autorul excepţiei nu a formulat o veritabilă critică de neconstituţionalitate, ci, nemulţumit fiind de soluţia legislativă existentă, solicită modificarea dispoziţiilor de lege criticate, în sensul anulării condiţiei de dobândire a statutului de utilitate publică pentru organizaţiile minorităţilor naţionale nereprezentate în Parlament şi a introducerii obligativităţii prezentării listei de membri susţinători din cetăţenii declaraţi la ultimul recensământ ca aparţinând minorităţii naţionale şi pentru candidaţii organizaţiilor minorităţilor naţionale deja reprezentate în Parlament.

De asemenea, Curtea reţine că prevederile constituţionale invocate în susţinerea excepţiei de neconstituţionalitate nu sunt semnificative pentru soluţionarea acesteia. Astfel, prin art. 69 alin. (2) din Constituţie, se respinge mandatul imperativ, irevocabilitatea mandatului parlamentar fiind

o protecţie a independenţei parlamentarului în exercitarea mandatului său, în sensul în care Parlamentul nu poate fi tras la răspundere juridică dacă nu îşi respectă angajamentele sau promisiunile.

În aceste condiţii, Curtea constată că excepţia de neconstituţionalitate, aşa cum a fost formulată, are ca finalitate modificarea dispoziţiilor de lege supuse controlului, ceea ce excedează competenţei Curţii Constituţionale, care, potrivit art. 2 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, "se pronunţă numai asupra constituţionalităţii actelor cu privire la care a fost sesizată, fără a putea modifica sau completa prevederile supuse controlului."

Pentru argumentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 9 alin. (3) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Fundaţia "Vox Mentis" din localitatea Cernica în Dosarul nr. 4/C/2012 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 23 octombrie 2012.

DECIZIA nr. 954 din 13 noiembrie 2012
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 29 alin. (5) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[49]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 29 alin. (5) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Partidul "Totul pentru Ţară" în Dosarul nr. 15/C/2012 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă, şi care formează obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 1.459D/2012.

La apelul nominal răspunde Florin Dobrescu, preşedintele executiv al Partidului "Totul Pentru Ţară", procedura de citare fiind legal îndeplinită.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul reprezentantului autorului excepţiei de neconstituţionalitate, care solicită admiterea acesteia şi depune note scrise la dosar.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate ca neîntemeiată, arătând că dreptul de a fi ales nu este un drept absolut şi poate fi supus unor condiţionări.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Sentinţa civilă nr. 13 din 2 noiembrie 2012, pronunţată în Dosarul nr. 15/C/2012, Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 29 alin. (5) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.

Excepţia de neconstituţionalitate a fost invocată de Partidul "Totul pentru Ţară" cu prilejul judecării unei cauze având ca obiect soluţionarea contestaţiilor formulate împotriva deciziilor Biroului Electoral de Circumscripţie al Municipiului Bucureşti, Circumscripţia Electorală nr. 42, de respingere a candidaturilor, pentru neîndeplinirea condiţiilor prevăzute de art. 29 alin. (5) din Legea nr. 35/2008, respectiv lipsa dovezii privind constituirea unor depozite având o valoare egală cu 5 salarii minime brute pe ţară în contul Autorităţii Electorale Permanente pentru fiecare din candidaţii Florin Dobrescu, propus de Partidul "Totul pentru Ţară" pentru funcţia de senator în Colegiul uninominal nr. 7 al Circumscripţiei electorale nr. 42, şi Dinu Dragoş Cătălin, propus pentru funcţia de senator în Colegiul uninominal nr. 8 al Circumscripţiei electorale nr. 42, la alegerile parlamentare din anul 2012.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se arată, în esenţă, că dispoziţia legală criticată încalcă art. 37 din Constituţie, deoarece condiţionează drastic dreptul de a fi ales de constituirea unei garanţii, având în vedere că restituirea acestei sume de bani se face doar în cazul în care la alegeri se obţine un procent de 2% din voturile valabil exprimate la nivel naţional.

[49] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 26 din 12 ianuarie 2013.

Autorul excepţiei consideră că dispoziţia legală criticată încalcă art. 4 din Constituţie prin condiţionarea dreptului de a fi ales de constituirea unor depozite băneşti semnificative, respectiv de 3.500 RON pentru colegiu, înmulţit cu aproximativ 450 colegii electorale, reprezintă premisele unei discriminări pe criteriul averii, cetăţenii lipsiţi de posibilităţi materiale fiind discriminaţi în raport cu cei cu posibilităţi financiare mari.

Autorul excepţiei mai arată că prevederile constituţionale cuprinse în art. 8 din Legea fundamentală sunt încălcate prin aceea că partidele constituite din cetăţeni cu posibilităţi financiare mici sunt eliminate din jocul electoral, care devine privilegiul exclusiv al unui cerc restrâns de partide politice alcătuite din persoane cu posibilităţi economice mari. În opinia sa, este evident că astfel se îngrădeşte premisa democratică a pluralismului politic, prin descurajarea iniţiativei politice şi prin diminuarea numărului de noi partide politice care ar putea să se dezvolte ca alternative la cele câteva partide parlamentare. Totodată, mai arată că Legea nr. 35/2008 are un caracter discriminatoriu, prin încălcarea egalităţii de şanse garantate de Constituţie, determinat de faptul că partidele parlamentare primesc de la bugetul de stat, potrivit legii, subvenţii semnificative.

Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă reţine că cererea de sesizare a Curţii Constituţionale pentru soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 29 alin. (5) din Legea nr. 35/2008 este admisibilă şi opinează în sensul respingerii acestei excepţiei.

Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

Avocatul Poporului a comunicat punctul său de vedere prin care consideră că dispoziţiile art. 29 alin. (5) din Legea nr. 35/2008 sunt constituţionale. În acest sens, faţă de susţinerile autorului excepţiei, potrivit cărora constituirea unui depozit reprezintă o condiţie excesivă şi care operează discriminatoriu, pe criterii de avere, apreciază că textul legal criticat, reglementând în concret condiţiile exercitării dreptului de vot, se aplică în egală măsură tuturor candidaţilor, fie că aparţin unei formaţiuni politice, fie că participă la alegeri în nume propriu. Depozitul prevăzut de legea electorală reprezintă, alături de alte condiţii reglementate de lege, o condiţie pentru depunerea candidaturii, şi nu un impozit pe avere. Condiţia constituirii unui depozit de o anumită valoare reprezintă una dintre modalităţile prin care se urmăreşte descurajarea candidaturilor lipsite de seriozitate şi responsabilitate, astfel încât în faţa electoratului să se prezinte candidaţi cu adevărat determinaţi, capabili să reprezinte şi să îndeplinească interesele alegătorilor. Stabilirea în concret a nivelului acestui depozit reprezintă opţiunea legiuitorului în materie şi, atât timp cât nu este excesiv, în sensul că nu împiedică în mod absolut exercitarea dreptului de a fi ales, nu poate fi apreciat ca fiind neconstituţional.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile reprezentantului autorului excepţiei de neconstituţionalitate, notele scrise depuse la dosar, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 29 alin. (5) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, text de lege care are următorul cuprins: "La depunerea candidaturilor, fiecare partid politic, alianţă politică, alianţă electorală, organizaţie a cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, candidat independent trebuie să facă dovada constituirii unui depozit, în contul Autorităţii Electorale Permanente, cu valoare de 5 salarii minime brute pe ţară pentru fiecare candidat."

În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate, dispoziţiile legale criticate contravin prevederilor din Constituţie ale art. 4 cu referire la egalitatea între cetăţeni, sub aspectul criteriilor de discriminare, în speţă discriminare pe criteriul averii, ale art. 8 privind pluralismul şi partidele politice, ale art. 16 privind egalitatea în drepturi şi cele ale art. 37 alin. (1) privind dreptul de a fi ales.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine următoarele:

Dispoziţiile art. 29 alin. (5) din Legea nr. 35/2008 stabilesc regula potrivit căreia, la depunerea candidaturii, fiecare partid politic, alianţă politică, alianţă electorală, organizaţie a cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, candidat independent trebuie să facă dovada constituirii unui depozit, în contul Autorităţii Electorale Permanente, cu o valoare egală cu 5 salarii minime brute pe ţară pentru fiecare candidat.

În privinţa invocării de către autorul excepţiei de neconstituţionalitate a încălcării principiului pluralismului politic şi a constituirii partidelor politice consacrat de art. 8 din Constituţie, prin aceea că prevederea legală contestată conferă un privilegiu exclusiv unui cerc restrâns de partide politice cu posibilităţi financiare, Curtea reţine că pluripartidismul este o condiţie şi o garanţie a democraţiei constituţionale şi reprezintă existenţa mai multor partide politice, participante la o competiţie corectă pentru putere, capabile să-şi asume sarcina guvernării, astfel cum este definit acest concept şi în doctrina în materie. De altfel, alin. (2) al art. 8 din Constituţie stabileşte şi limite constituţionale ale existenţei conceptului de pluripartidism, partidele politice fiind obligate să-şi desfăşoare activitatea în condiţiile legii şi să fie subordonate valorilor esenţiale ale statului, cum ar fi suveranitatea naţională, integritatea teritorială, ordinea de drept şi principiile democraţiei. Prin urmare, Curtea constată că toate partidele politice, indiferent de puterea financiară, trebuie să respecte aceleaşi reguli stabilite prin legile electorale şi, în consecinţă, nu poate reţine încălcarea art. 8 din Constituţie.

În ceea ce priveşte critica autorului excepţiei de neconstituţionalitate raportată la încălcarea art. 4 şi 16 din Constituţie, Curtea constată că aceasta este neîntemeiată.

În acest sens, se reţine că textul de lege supus controlului de constituţionalitate nu poate fi considerat discriminatoriu, deoarece candidatul la alegerile parlamentare nu este exclus din procesul electoral pe motiv de avere, ci înscrierea în cursa electorală este condiţionată de constituirea depozitului menţionat la art. 29 alin. (5) din lege ca o garanţie a responsabilizării sociale şi a conştientizării concurenţei electorale, depozitul fiind restituit dacă se atinge pragul electoral prevăzut la alin. (7) din acelaşi articol.

În analiza constituţionalităţii textului de lege criticat prin raportare la o critică similară, Curtea Constituţională, prin Decizia nr. 305 din 12 martie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 213 din 20 martie 2008, a reţinut că, într-adevăr, criteriile nediscriminării nominalizate prin art. 4 alin. (2) sunt rasa, naţionalitatea, originea etnică, limba, religia, sexul, opinia, apartenenţa politică, averea, originea socială. Dar, întrucât, în temeiul art. 20 alin. (1) din Constituţie, "Dispoziţiile constituţionale privind drepturile şi libertăţile cetăţenilor vor fi interpretate şi aplicate în concordanţă cu Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, cu pactele

şi cu celelalte tratate la care România este parte", Curtea Constituţională a constatat că dispoziţiile din reglementările internaţionale nu se opun unor circumstanţieri şi nici chiar unor restricţii în exercitarea libertăţilor. Astfel, în jurisprudenţa sa, de exemplu, prin Decizia nr. 226 din 3 iulie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 605 din 26 septembrie 2001, Curtea a reţinut că, în virtutea prevederilor art. 19 pct. 3 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, exercitarea libertăţilor poate fi supusă anumitor limitări ce trebuie însă stabilite în mod expres prin lege şi care sunt necesare, printre altele, apărării securităţii naţionale sau ordinii publice. De asemenea, referindu-se la prevederile art. 25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, Curtea a reţinut că dreptul de a fi ales trebuie exercitat fără restricţii nerezonabile, ceea ce implică posibilitatea existenţei unor condiţionări în exerciţiul acestor drepturi.

În ceea ce priveşte susţinerea autorului excepţiei de neconstituţionalitate referitoare la faptul că partidele parlamentare primesc de la bugetul de stat, conform legii, subvenţii semnificative, fiind astfel evidenţiat caracterul discriminatoriu al Legii nr. 35/2008, Curtea reţine următoarele:

Legea partidelor politice nr. 14/2003, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 550 din 6 august 2012, defineşte partidul politic ca fiind o grupare asociativă cu caracter politic a cetăţenilor români cu drept de vot, care participă în mod liber la formarea şi exercitarea voinţei lor politice, îndeplinind o misiune publică garantată de Constituţie. Partidul politic este persoană juridică de drept public.

În schimb, calificarea unui partid politic ca fiind parlamentar, stabilită prin art. 2 pct. 6^1 din Legea nr. 35/2008, desemnează acele partide politice şi organizaţii ale cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care au grup parlamentar propriu în ambele Camere ale Parlamentului.

În ceea ce priveşte problema finanţării activităţii partidelor politice, este de remarcat că prin Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 22 iulie 2010, se asigură egalitatea de şanse în competiţia politică şi transparenţa în finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, necesare în spaţiul politic românesc. Condiţiile de acordare a subvenţiilor de la bugetul de stat sunt prevăzute în cap. III - Finanţarea publică din această lege. Însă, Legea nr. 334/2006, la art. 31 alin. (5), prevede faptul că dispoziţiile sale nu se aplică depozitelor constituite în vederea depunerii candidaturilor pentru funcţia de deputat sau senator, prevăzute la art. 29 alin. (5) - (7) din Legea nr. 35/2008.

Prin urmare, atât timp cât sumele de bani obţinute de partidele politice potrivit Legii nr. 334/2006 nu pot reprezenta sursă de constituire a depozitului prevăzut de art. 29 alin. (5) din Legea nr. 35/2008, Curtea nu poate reţine încălcarea art. 4 şi 16 din Constituţie. Tratamentul aplicat partidelor politice în cursa electorală este unul egal, întrucât fiecare dintre competitorii electorali trebuie să-şi asigure sursele de bani aferente depozitului pentru depunerea candidaturilor din orice alte surse.

De altfel, şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale este în sensul că principiul egalităţii presupune ca pentru situaţii egale trebuie să existe un tratament juridic egal. În acest sens, a se vedea Decizia nr. 117 din 27 iunie 2000, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 388 din 21 august 2000, sau Decizia nr. 342 din 3 aprilie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 308 din 9 mai 2007.

În fine, Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept, în Codul bunelor practici în materie electorală, a formulat o serie de recomandări pentru construirea unui regim de finanţare politică transparentă şi reprezentativă pentru un context politic. Astfel, în art. 3.5 Finanţarea, pct. 111, se prevede că finanţarea publică vizează partidele politice reprezentate în Parlament, însă, pentru a asigura egalitatea şanselor diferitelor forţe politice, finanţarea publică ar putea să cuprindă, de

asemenea, formaţiuni politice reprezentând o parte importantă a corpului electoral şi prezentând candidaţii la alegeri. Recomandările internaţionale în domeniul finanţării politice au fost incluse, în general, în legislaţiile electorale ale statelor membre ale Uniunii Europene.

În ceea ce priveşte susţinerile autorului potrivit cărora dispoziţia cuprinsă în art. 29 alin. (5) din Legea nr. 35/2008 încalcă prevederea art. 37 din Constituţie prin aceea că se condiţionează dreptul constituţional de a fi ales de constituirea unei garanţii, mai ales că această sumă este restituită numai în situaţia în care la alegeri se obţine un procent de 2% din voturile valabil exprimate la nivel naţional, se constată că şi acestea sunt neîntemeiate.

Restituirea garanţiei este prevăzută la alin. (7) al art. 29 din Legea nr. 35/2008, potrivit căruia depozitul se restituie în termen de 14 zile lucrătoare de la data rămânerii definitive a rezultatelor alegerilor organizate în circumscripţia electorală, numai partidelor politice, alianţelor politice, alianţelor electorale, organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care obţin un număr de voturi egal cu cel puţin 2% din voturile valabil exprimate la nivel naţional.

Se observă că cerinţa constituirii depozitului având o valoare egală cu 5 salarii minime pe economie, ca o condiţie a depunerii candidaturilor, este reglementată prin legea organică în materie electorală, legiuitorul având competenţa exclusivă de a institui modalităţile şi condiţiile de funcţionare a sistemului electoral, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie. Cadrul constituţional al dreptului de a fi ales îl constituie prevederile art. 37 din Constituţie, iar prin acte normative de natură organică, legiuitorul detaliază condiţiile necesare exercitării în concret a acestui drept şi stabileşte drepturile electorale procedurale.

Curtea reţine că asupra constituţionalităţii dispoziţiilor de lege atacate s-a pronunţat prin Decizia nr. 503 din 20 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 353 din 28 mai 2010, constatând constituţionalitatea acestora.

Totodată, condiţia reglementată de dispoziţia legală criticată este de natură a-i responsabiliza pe toţi cei care se angajează în viaţa politică, pe candidaţii care participă la alegerile parlamentare, şi, în egală măsură, a garanta exercitarea cu bună-credinţă a dreptului de a fi ales şi creşterea credibilităţii partidelor politice.

De altfel, Curtea observă că dispoziţiile legale care instituie necesitatea constituirii unui depozit, precum şi obligaţia restituirii acestuia în anumite condiţii, se regăsesc şi în legislaţia altor state europene şi în instrumente internaţionale în materie electorală. Astfel, Curtea reţine, cu titlu de exemplu, Republica Cehă, unde, prin art. 35 şi 61 din Legea nr. 247/1995 privind alegerile parlamentare se prevede constituirea unui astfel de depozit în valoare de 200.000 de coroane, care va fi restituit, în cel mult o lună de la data comunicării rezultatului alegerilor, acelora care au obţinut nu mai puţin de 6% din totalul voturilor exprimate în divizia electorală. De asemenea, în Slovacia, în Legea privind alegerea Consiliului Naţional al Republicii Slovace, se prevede în Secţiunea 18 şi, respectiv, 19, constituirea pentru o listă electorală a unui depozit în valoare de 16.596 euro, care va fi restituit în cel mult o lună de la data comunicării rezultatului alegerilor partidelor care au obţinut nu mai puţin de 2% din totalul voturilor valabil exprimate. Totodată, Curtea mai reţine şi dispoziţiile Codului bunelor practici în materie electorală, care, la art. 1.3 - Prezentarea candidaturilor, pct. vi, prevede că, în cazul în care este solicitată depunerea unei cauţiuni, aceasta este rambursată dacă respectivul candidat sau partidul depăşeşte un anumit număr de voturi; suma şi numărul de voturi cerut nu trebuie să fie excesive. Stabilirea în concret a nivelului acestui depozit reprezintă opţiunea legiuitorului în materie şi, atât timp cât nu este excesiv, în sensul că nu împiedică în mod absolut exercitarea dreptului de a fi ales, nu poate fi apreciat ca fiind neconstituţional.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 29 alin. (5) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Partidul "Totul pentru Ţară" în Dosarul nr. 15/C/2012 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 13 noiembrie 2012.

DECIZIE nr. 1013 din 27 noiembrie 2012
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 31 alin. (1) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[50]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 31 alin. (1) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie invocată de Gabriela Cegolea în Dosarul nr. 2.580/93/2012 al Tribunalului Ilfov - Secţia civilă şi care formează obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 1.464D/2012.

La apelul nominal răspunde autoarea excepţiei, personal şi asistată de avocat Gabriel Ionescu, cu delegaţie depusă la dosar. Lipseşte cealaltă parte, procedura de citare fiind legal îndeplinită.

Magistratul-asistent referă asupra faptului că, în temeiul dispoziţiilor art. 58 alin. (4) din Legea nr. 47/1992 şi ale art. 56 alin. (3) din Regulamentul de organizare şi funcţionare a Curţii Constituţionale, aprobat prin Hotărârea Plenului Curţii Constituţionale nr. 6/2012, dosarul a fost repus pe rol în data de 20 noiembrie 2012, având în vedere imposibilitatea constituirii majorităţii prevăzute de art. 51 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului autoarei excepţiei, care solicită admiterea acesteia. În acest sens, arată, în esenţă, că textul de lege criticat este neconstituţional din cauza reglementării unor condiţii de formă excesiv de restrictive pentru întocmirea listei susţinătorilor unui candidat independent.

Reprezentantul Ministerului Public solicită respingerea excepţiei de neconstituţionalitate ca neîntemeiată, arătând că legiuitorul are competenţa exclusivă să reglementeze exercitarea dreptului de a fi ales la nivelul fiecărei funcţii publice elective.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Sentinţa civilă nr. 1.151 din 3 noiembrie 2012, pronunţată în Dosarul nr. 2.580/93/2012, Tribunalul Ilfov - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 31 alin. (1) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie invocată de Gabriela Cegolea într-o cauză având ca obiect soluţionarea contestaţiei formulate împotriva unei decizii a biroului electoral de circumscripţie.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se susţine că impunerea respectării unor condiţii de formă a listei susţinătorilor, necesară înregistrării candidaturii la alegerile parlamentare, încalcă drepturile electorale ale cetăţenilor de a vota şi de a fi aleşi, drepturi garantate prin Constituţie, în cuprinsul titlului II - Drepturile, libertăţile şi îndatoririle fundamentale, capitolul II - Drepturile şi libertăţile fundamentale.

[50] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 65 din 30 ianuarie 2013.

Se arată că "formalismul excesiv" nu poate sta la baza încălcării unor drepturi fundamentale ale cetăţeanului; altfel spus, respingerea candidaturii la alegerile parlamentare, în baza unor liste de susţinători declarate numai în parte nevalide, prin decizie a biroului electoral de circumscripţie, echivalează, pe de o parte, cu imposibilitatea susţinătorilor şi simpatizanţilor candidatului de a-şi exercita în mod liber dreptul de vot, iar pe de altă parte, este încălcat şi dreptul de a fi ales al candidatului.

Se mai arată că, pe fondul cauzei deduse judecăţii instanţei, problema de contencios electoral invocată este aceea de a clarifica dacă nerespectarea unei condiţii de formă a listei de susţinători a unui candidat independent la alegerile parlamentare, respectiv referitoare la depunerea unei părţi din listele de susţinători în copie tehnică, iar nu în original, este de natură a atrage invalidarea respectivelor părţi din listele de susţinători. În opinia autoarei excepţiei, elementul esenţial al manifestării de voinţă în sensul susţinerii unei candidaturi îl reprezintă semnătura susţinătorului în original, iar nu "elemente formale, cum ar fi copierea de mână a datelor de identificare a susţinătorilor."

Se mai apreciază că numai neîndeplinirea condiţiilor de fond, iar nu a celor de formă, ale listei susţinătorilor ar fi de natură să atragă respingerea candidaturii.

Tribunalul Ilfov - Secţia civilă apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În acest sens, arată că textul de lege criticat reglementează atribuţiile biroului electoral de circumscripţie, atribuţii ce nu contravin dispoziţiilor art. 36 şi ale art. 37 din Constituţie.

Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate invocate.

Avocatul Poporului consideră că prevederile legale criticate sunt constituţionale. În acest sens, arată că dreptul de a fi ales, ca orice drept fundamental, nu este un drept absolut, iar exerciţiul său poate fi condiţionat de îndeplinirea anumitor cerinţe, aplicabile în egală măsură tuturor candidaţilor la alegerile parlamentare, atât timp cât acestea sunt rezonabile şi nu afectează dreptul în substanţa sa. Se mai arată că, pe de o parte, atât condiţiile legale impuse, cât şi verificarea acestora sunt necesare pentru a asigura un grad sporit de responsabilitate din partea tuturor competitorilor electorali şi pentru exercitarea cu bună-credinţă a dreptului de a fi ales, iar, pe de altă parte, dispoziţiile art. 36 din Constituţie nu sunt incidente în cauză.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile autorului excepţiei, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl reprezintă prevederile art. 31 alin. (1) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 196 din 13 martie 2008.

Textul de lege criticat are următorul cuprins: "(1) Biroul electoral de circumscripţie examinează respectarea condiţiilor legale pentru ca o persoană să poată candida, respectarea

condiţiilor de fond şi de formă ale listei susţinătorilor, înregistrând candidaturile care îndeplinesc aceste condiţii sau respingând înregistrarea celor care nu îndeplinesc condiţiile legale."

În opinia autoarei excepţiei de neconstituţionalitate, textul de lege criticat contravine dispoziţiilor art. 36 - Dreptul de vot şi art. 37 - Dreptul de a fi ales.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată următoarele:

Prevederile art. 31 alin. (1) din Legea nr. 35/2008 reglementează atribuţiile biroului electoral de circumscripţie referitoare la înregistrarea propunerilor de candidaturi la alegerile parlamentare, respectiv verificarea îndeplinirii condiţiilor de fond ale listei susţinătorilor (cum ar fi îndeplinirea vârstei cerute de lege pentru exercitarea dreptului de vot sau deţinerea domiciliului în colegiul uninominal unde candidatul independent doreşte să candideze) sau a condiţiilor de formă ale listei susţinătorilor, respectiv a elementelor pe care aceasta trebuie să le cuprindă, precum şi depunerea listei într-un exemplar original, astfel cum această condiţie este reglementată expres prin dispoziţiile art. 30^1 lit. c) din Legea nr. 35/2008.

Autoarea excepţiei critică această ultimă cerinţă de formă, şi anume condiţia întocmirii şi depunerii listei susţinătorilor în 4 exemplare originale, arătând, că, în opinia sa, elementul esenţial al manifestării de voinţă în sensul susţinerii unei candidaturi îl reprezintă semnătura susţinătorului în original, iar nu "elemente formale, cum ar fi copierea de mână a datelor de identificare a susţinătorilor", iar nerespectarea unei condiţii de formă a listei de susţinători a candidatului independent la alegerile parlamentare, respectiv referitoare la depunerea unei părţi din listele de susţinători în copie tehnică, iar nu în original, nu poate atrage invalidarea respectivelor părţi din listele de susţinători.

Analizând aceste susţineri, Curtea constată că acestea reprezintă, în fapt, aspecte ce ţin de interpretarea şi aplicarea legii de către instanţele judecătoreşti, iar nu veritabile critici de neconstituţionalitate.

Potrivit dispoziţiilor art. 2 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, în exercitarea atribuţiilor sale, Curtea Constituţională se pronunţă "numai asupra constituţionalităţii actelor cu privire la care a fost sesizată, fără a putea modifica sau completa prevederile supuse controlului", astfel încât aspectele privind interpretarea şi aplicarea legii în ceea ce priveşte îndeplinirea condiţiilor de formă ale listei susţinătorilor intră în competenţa instanţei judecătoreşti sesizate cu controlul legalităţii deciziei biroului electoral de circumscripţie, precum şi a celei de control judiciar, în cadrul soluţionării recursului, potrivit dispoziţiilor art. 32 alin. (4) şi (6) din actul normativ criticat.

De altfel, în legătură cu drepturile electorale fundamentale, respectiv dreptul de vot şi dreptul de a fi ales, în jurisprudenţa Curţii Constituţionale (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 503 din 20 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 353 din 28 mai 2010), s-a statuat că, în temeiul art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie, potrivit căruia sistemul electoral se reglementează prin lege organică, legiuitorul ordinar are competenţa exclusivă ca, subordonându-se principiilor statuate în art. 16 alin. (3), art. 37 şi 40 din Legea fundamentală, să dezvolte, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, condiţiile concrete pentru exercitarea dreptului de a fi ales la nivelul fiecărei funcţii publice elective.

De asemenea, prin Decizia nr. 226 din 3 iulie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 605 din 26 septembrie 2001, referindu-se la prevederile art. 25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, ratificat de România prin Decretul nr. 212/1974, publicat în Buletinul Oficial nr. 146 din 20 noiembrie 1974, a statuat că "dreptul de a fi ales trebuie exercitat fără restricţii nerezonabile, ceea ce implică posibilitatea existenţei unor condiţionări în exerciţiul acestor drepturi".

În acelaşi sens este şi jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, spre exemplu, hotărârile din 2 martie 1987 şi 22 mai 2012, pronunţate în cauzele Mathieu-Mohin and Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 52, şi, respectiv, Scoppola împotriva Italiei (nr. 3), paragrafele 83 şi 84, prin care s-a statuat că dreptul garantat prin art. 3 - Dreptul la alegeri libere cuprins în Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale nu este un drept absolut, iar statele au o marjă largă de apreciere în alegerea sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia, fără însă a limita drepturile în discuţie atât de mult încât să afecteze esenţa acestora şi să le golească de conţinut.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 31 alin. (1) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie invocată de Gabriela Cegolea în Dosarul nr. 2.580/93/2012 al Tribunalului Ilfov - Secţia civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 27 noiembrie 2012.

2.4. Decizii privind Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente

DECIZIA nr. 736 din 6 decembrie 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 2 alin. (6) lit. c) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente[51]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 2 alin. (6) lit. c) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente, excepţie ridicată de Adrian Miroslav Merka în Dosarul nr. 37.938/3/2016 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă şi care formează obiectul Dosarului nr. 2.292D/2016 al Curţii Constituţionale.

2. La apelul nominal lipsesc părţile, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate, sens în care precizează că prevederile art. 2 alin. (6) lit. c) din Legea nr. 208/2015 reprezintă o concretizare a dispoziţiilor art. 73 alin. (3) lit. a), art. 16 alin. (3), art. 37 şi art. 40 din Constituţie. Prevederile de lege criticate cuprind norme clare, previzibile, iar prin Decizia nr. 418 din 3 iulie 2014, Curtea Constituţională a explicat înţelesul sintagmei "aceeaşi funcţie" din cuprinsul art. 25 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcţiilor şi demnităţilor publice, pentru modificarea şi completarea Legii nr. 144/2007 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale de Integritate, precum şi pentru modificarea şi completarea altor acte normative. Invocă jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, potrivit căreia dreptul de a fi ales nu este un drept absolut, şi susţine că acesta poate fi supus unor condiţionări şi limitări compatibile cu dispoziţiile art. 53 din Constituţie.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

4. Prin Decizia civilă nr. 745A din 19 octombrie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 37.938/3/2016, **Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 2 alin. (6) lit. c) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente.** Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Adrian Miroslav Merka într-o cauză având ca obiect soluţionarea contestaţiei de respingere a candidaturii.

5. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate** autorul acesteia susţine, în esenţă, că prevederile legale criticate sunt neconstituţionale, întrucât acestea adaugă la dispoziţiile constituţionale condiţii privind dreptul de a fi ales, condiţii pe care legiuitorul constituant nu le-a prevăzut. Susţine că prevederile legale criticate utilizează noţiuni care nu se regăsesc în dispoziţiile constituţionale ale art. 37, art. 16 alin. (3) şi art. 40 alin. (3) şi că aceste prevederi legale conţin sintagme, precum "nu pot fi aleşi", "sau în orice alte funcţii publice" şi "sau prin lege", sintagme care sunt neclare, imprecise şi imprevizibile, neîndeplinind criteriile de calitate a

[51] Publicată în Monitorul Oficial nr. 184 din 15 martie 2017.

legii, astfel cum acestea au fost statuate în jurisprudenţa Curţii Constituţionale şi a Curţii Europene a Drepturilor Omului. De asemenea, consideră că prevederile art. 2 alin. (6) lit. c) din Legea nr. 208/2015 nu respectă exigenţele prevăzute de art. 53 din Constituţie referitoare la restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi.

6. **Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă** invocă jurisprudenţa în materie a Curţii Constituţionale şi apreciază că prevederile legale criticate nu contravin dispoziţiilor din Constituţie invocate.

7. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

8. **Guvernul** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, sens în care invocă jurisprudenţa Curţii Constituţionale prin care instanţa de contencios constituţional a mai analizat constituţionalitatea unor prevederi cu conţinut similar. Invocă deciziile Curţii Constituţionale nr. 61 din 14 ianuarie 2010, nr. 419 din 26 martie 2009, nr. 246 din 4 mai 2016 şi nr. 289 din 11 mai 2016. Referitor la invocarea dispoziţiilor art. 147 alin. (4) din Constituţie, arată că acestea nu au incidenţă în cauză, deoarece Curtea Constituţională nu s-a pronunţat anterior în sensul neconstituţionalităţii unei soluţii legislative similare.

9. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** şi **Avocatul Poporului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, prevederile legale criticate, raportate la dispoziţiile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

10. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

11. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 2 alin. (6) lit. c) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 553 din 24 iulie 2015, care au următorul cuprins: "Nu pot fi aleşi: (...)

c) persoanele cărora li s-a interzis exercitarea dreptului de a fi ales în autorităţile publice sau în orice alte funcţii publice, pe durata stabilită prin hotărâre judecătorească definitivă sau prin lege."

12. În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate, prevederile legale criticate contravin dispoziţiilor din Constituţie cuprinse în art. 1 alin. (5) privind obligativitatea respectării Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor, art. 16 privind egalitatea în drepturi, art. 37 privind dreptul de fi ales, art. 53 privind restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi şi art. 147 alin. (4) privind deciziile Curţii Constituţionale.

13. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că prevederile legale supuse controlului de constituţionalitate instituie condiţii de eligibilitate pentru persoanele care candidează la funcţia de deputat sau senator. Astfel, pe calea unei reglementări cu caracter de interdicţie, prevederile art. 2 alin. (6) lit. c) din Legea nr. 208/2015 stabilesc că nu pot fi alese pentru Senat sau Camera Deputaţilor persoanele cărora li s-a interzis exercitarea dreptului de a fi alese în autorităţile publice sau în orice alte funcţii publice, pe durata stabilită prin hotărâre judecătorească definitivă sau prin lege.

14. În jurisprudenţa sa, de exemplu Decizia nr. 419 din 26 martie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 274 din 28 aprilie 2009, sau Decizia nr. 61 din 14 ianuarie

2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010, Curtea a statuat că suveranitatea naţională, principiu fundamental al statului român, aparţine, potrivit art. 2 din Constituţie, poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum. Textul constituţional invocat exprimă, aşadar, voinţa constituantului român, potrivit căreia, în cadrul democraţiei reprezentative, suveranitatea naţională aparţine într-adevăr poporului român, însă aceasta nu poate fi exercitată într-un mod direct, nemijlocit, la nivel individual, forma de exercitare fiind cea indirectă, mijlocită, prin procedeul alegerii organelor reprezentative. Modalitatea de constituire a acestora din urmă reprezintă expresia suveranităţii naţionale, manifestată prin exprimarea voinţei cetăţenilor în cadrul alegerilor libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum.

15. Potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Legea fundamentală, sistemul electoral se reglementează prin lege organică. Această normă constituţională a fost concretizată şi dezvoltată prin Legea nr. 208/2015. Aşadar, constituantul a lăsat în seama legislaţiei infraconstituţionale libertatea de a stabili regulile de organizare şi de desfăşurare a procesului electoral, cu respectarea condiţiilor impuse de Constituţie. Condiţiile de fond şi de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales sunt prevăzute, la nivel constituţional, de art. 16 alin. (3), art. 37 şi art. 40, precum şi, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, de norme cuprinse în aceleaşi legi electorale, care se subordonează condiţiilor generale constituţionale şi le dezvoltă, totodată, după criteriul funcţiei publice elective pentru care sunt organizate respectivele alegeri (a se vedea Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010).

16. De asemenea, în jurisprudenţa sa, Curtea Constituţională a statuat că "fiecare cetăţean are dreptul de a fi ales în organele de conducere ale ţării sale, iar acest drept poate fi supus anumitor restricţii rezonabile" (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 70 din 5 martie 2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 234 din 8 aprilie 2002).

17. Aplicând aceste considerente în cauza de faţă, Curtea constată că prevederile legale criticate nu încalcă dreptul fundamental de a fi ales, reglementat prin art. 37 din Constituţie, potrivit căruia o persoană poate fi aleasă, dacă are drept de vot şi dacă întruneşte condiţiile prevăzute la art. 16 alin. (3) şi art. 40 alin. (3) din Constituţie. Astfel, prevederile art. 2 alin. (6) lit. c) din Legea nr. 208/2015 dau expresie dispoziţiilor constituţionale ale art. 73 alin. (3) lit. a) privind reglementarea prin lege organică a sistemului electoral şi art. 16 alin. (3), potrivit căruia funcţiile şi demnităţile publice pot fi ocupate, în condiţiile legii.

18. Pe cale de consecinţă, Curtea nu va reţine susţinerea autorului excepţiei, în sensul că prevederile art. 2 alin. (6) lit. c) din Legea nr. 208/2015 adaugă, nepermis, la Constituţie, de vreme ce reglementarea unor asemenea condiţii îşi găseşte temei chiar în dispoziţiile art. 16 alin. (3) din Constituţie, la care norma cuprinsă în art. 37 din Legea fundamentală face trimitere.

19. De altfel, adăugarea unor condiţii suplimentare la exigenţele specifice dreptului de vot, pentru ca o persoană să poată ocupa funcţii şi demnităţi publice elective, este motivată de importanţa acestora, de rolul organelor reprezentative în exercitarea puterii suverane a poporului şi de ideea unei reprezentări responsabile şi eficiente, care impune un grad sporit de maturitate politică şi civică.

20. Referitor la critica de neconstituţionalitate vizând lipsa de claritate şi precizie a normelor supuse controlului de constituţionalitate, Curtea reţine că prevederile art. 2 alin. (6) lit. c) din Legea nr. 208/2015 reprezintă norme de trimitere, urmând a fi interpretate şi aplicate prin coroborare cu normele legale care instituie interdicţii în materia electorală. În acest sens, Curtea observă că prevederile art. 25 din Legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcţiilor

şi demnităţilor publice, pentru modificarea şi completarea Legii nr. 144/2007 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale de Integritate, precum şi pentru modificarea şi completarea altor acte normative stabilesc că: "Persoana eliberată sau destituită din funcţie potrivit prevederilor alin. (1) sau faţă de care s-a constatat existenţa conflictului de interese ori starea de incompatibilitate este decăzută din dreptul de a mai exercita o funcţie sau o demnitate publică ce face obiectul prevederilor prezentei legi, cu excepţia celor electorale, pe o perioadă de 3 ani de la data eliberării, destituirii din funcţia ori demnitatea publică respectivă sau a încetării de drept a mandatului. Dacă persoana a ocupat o funcţie eligibilă, nu mai poate ocupa aceeaşi funcţie pe o perioadă de 3 ani de la încetarea mandatului. În cazul în care persoana nu mai ocupă o funcţie sau o demnitate publică la data constatării stării de incompatibilitate ori a conflictului de interese, interdicţia de 3 ani operează potrivit legii, de la data rămânerii definitive a raportului de evaluare, respectiv a rămânerii definitive şi irevocabile a hotărârii judecătoreşti de confirmare a existenţei unui conflict de interese sau a unei stări de incompatibilitate." Aceste prevederi legale au constituit obiect al controlului de constituţionalitate, iar prin Decizia nr. 418 din 3 iulie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 563 din 30 iulie 2014, Curtea Constituţională a constatat că prevederile art. 25 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 176/2010 sunt constituţionale în măsura în care sintagma "aceeaşi funcţie" se referă la toate funcţiile eligibile prevăzute de art. 1 din aceeaşi lege.

21. Cu acel prilej, Curtea a statuat că, pentru a integra prevederile art. 25 alin. (2) teza a doua în litera şi spiritul Legii nr. 176/2010, astfel încât acestea să corespundă voinţei reale avute de legiuitor la momentul adoptării lor, conţinutul acestora trebuie interpretat în sensul că odată constatată definitiv existenţa unei stări de incompatibilitate sau conflict de interese, persoana în sarcina căreia această stare a fost stabilită decade din dreptul de a mai ocupa orice altă funcţie eligibilă, prevăzută de art. 1 din lege, pe o perioadă de 3 ani de la încetarea mandatului. Curtea a menţionat că, în litera şi spiritul legii, vizând asigurarea integrităţii în exercitarea demnităţilor şi funcţiilor publice şi prevenirea corupţiei instituţionale, poate subzista doar interpretarea potrivit căreia o persoană care a ocupat, spre exemplu, funcţia de consilier local sau judeţean şi cu privire la care s-a constatat starea de incompatibilitate sau încălcarea regimului privind conflictul de interese nu mai poate ocupa, pe o perioadă de 3 ani de la încetarea mandatului, nicio altă funcţie eligibilă (spre exemplu, senator, deputat, primar, consilier local etc.).

22. Numai în această interpretare prevederile de lege supuse controlului de constituţionalitate sunt conforme dispoziţiilor art. 16 alin. (3) din Legea fundamentală, potrivit căruia funcţiile şi demnităţile publice pot fi ocupate în condiţiile legii. Într-adevăr, Constituţia lasă la aprecierea legiuitorului stabilirea condiţiilor de ocuparea funcţiilor şi demnităţilor publice, însă acesta trebuie să se conformeze cerinţelor de claritate şi precizie a normei. În acelaşi timp, doar în această interpretare, sintagma "aceeaşi funcţie" îl poată avertiza în mod inechivoc pe destinatarul său asupra gravităţii consecinţelor nerespectării enunţului legal pe care îl cuprinde, astfel încât dreptul la ocuparea şi exercitarea funcţiilor publice eligibile să nu rămână teoretic şi iluzoriu.

23. În jurisprudenţa sa, Curtea Constituţională a reţinut, în repetate rânduri, că orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiţii calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de precis şi clar pentru a putea fi aplicat (a se vedea, spre exemplu, Decizia nr. 189 din 2 martie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 307 din 5 aprilie 2006, Decizia nr. 647 din 5 octombrie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 921 din 14 noiembrie 2006, Decizia nr. 903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 584 din 17 august 2010, Decizia nr. 1 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 53 din 23 ianuarie 2012, şi Decizia nr. 26 din 18 ianuarie 2012, publicată

în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 116 din 15 februarie 2012). În acelaşi sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că legea trebuie, într-adevăr, să fie accesibilă justiţiabilului şi previzibilă în ceea ce priveşte efectele sale. Pentru ca legea să satisfacă cerinţa de previzibilitate, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea şi modalităţile de exercitare a puterii de apreciere a autorităţilor în domeniul respectiv, ţinând cont de scopul legitim urmărit, pentru a oferi persoanei o protecţie adecvată împotriva arbitrarului. În plus, nu poate fi considerată "lege" decât o normă enunţată cu suficientă precizie, pentru a permite cetăţeanului să îşi adapteze conduita în funcţie de aceasta; apelând la nevoie la consiliere de specialitate în materie, el trebuie să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă, faţă de circumstanţele speţei, consecinţele care ar putea rezulta dintr-o anumită faptă (a se vedea Hotărârea din 4 mai 2000, pronunţată în Cauza Rotaru împotriva României, paragraful 52, şi Hotărârea din 25 ianuarie 2007, pronunţată în Cauza Sissanis împotriva României, paragraful 66).

24. Sub acest aspect, pentru a corespunde exigenţelor de claritate, precizie şi previzibilitate, Curtea a reţinut că prevederile art. 25 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 176/2010, în partea referitoare la "aceeaşi funcţie" trebuie interpretate în sensul voinţei legiuitorului de asigurare a integrităţii în exercitarea funcţiilor publice, inclusiv prin stabilirea unor interdicţii şi aplicarea unor sancţiuni în cazul persoanelor cu privire la care s-a constatat încălcarea regimului incompatibilităţilor sau conflictului de interese.

25. În aceste condiţii, Curtea constată că prevederile art. 2 alin. (6) lit. c) din Legea nr. 208/2015 respectă pe deplin criteriile de precizie şi claritate specifice normelor juridice, astfel cum acestea au fost statuate în jurisprudenţa Curţii Constituţionale, fiind conforme dispoziţiilor art. 1 alin. (5) din Constituţie.

26. Referitor la invocarea încălcării art. 53 din Constituţie, Curtea reţine că ineligibilitatea persoanelor cărora li s-a interzis exercitarea dreptului de a fi alese în autorităţile publice sau în orice alte funcţii publice, pe durata stabilită prin lege, respectiv 3 ani de la încetarea mandatului, nu contravine dispoziţiilor constituţionale privind restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi. Astfel, limitarea temporară a exerciţiului dreptului de a candida pentru aceste persoane nu încalcă dispoziţiile art. 53 din Constituţie, întrucât ar fi contrar moralei publice, în general, şi deontologiei electorale, în special, ca această categorie de persoane - cele cu privire la care s-a constatat definitiv starea de incompatibilitate sau conflict de interese - să candideze pentru ocuparea oricărei funcţii elective prevăzute de Legea nr. 176/2010.

27. În final, Curtea constată că dispoziţiile art. 147 alin. (4) din Constituţie, nu sunt sub niciun aspect încălcate, întrucât dispoziţiile legale criticate nu înfrâng caracterul general obligatoriu al deciziilor instanţei de contencios constituţional prin care să fi constatat neconstituţionalitatea unor dispoziţii din legi sau ordonanţe în vigoare.

28. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Adrian Miroslav Merka în Dosarul nr. 37.938/3/2016 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă şi constată că prevederile art. 2 alin. (6) lit. c) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a

Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I. Pronunţată în şedinţa din data de 6 decembrie 2016.

DECIZIA nr. 737 din 6 decembrie 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 54 alin. (3) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente[52]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 54 alin. (3) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente, excepţie ridicată de Marian Staş în Dosarul nr. 39.877/3/2016 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă şi care formează obiectul Dosarului nr. 2.471D/2016 al Curţii Constituţionale.

2. La apelul nominal răspunde, pentru autorul excepţiei, avocatul Răzvan Gheorghe, din cadrul Baroului Buzău, cu împuternicire avocaţială depusă la dosar. Lipseşte cealaltă parte, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Preşedintele dispune a se face apelul şi în Dosarul nr. 2.666D/2016, având ca obiect excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 54 alin. (3) din Legea nr. 208/2015, excepţie ridicată de Alin Iliescu în Dosarul nr. 2.348/87/2016 al Tribunalului Teleorman - Secţia conflicte de muncă, asigurări sociale şi contencios administrativ fiscal, Complet specializat pentru contencios administrativ şi fiscal, şi în Dosarul nr. 2.669D/2016 având ca obiect excepţia de neconstituţionalitate a aceloraşi prevederi legale, excepţie ridicată de Margareta Popica-Loghin în Dosarul nr. 6.683/99/2016 al Curţii de Apel Iaşi - Secţia civilă.

4. La apelul nominal răspunde personal autoarea excepţiei în Dosarul nr. 2.669D/2016, Margareta Popica-Loghin. Lipsesc celelalte părţi, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

5. Având în vedere obiectul parţial identic al excepţiilor de neconstituţionalitate, Curtea, din oficiu, pune în discuţie conexarea dosarelor.

6. Avocatul autorului excepţiei în Dosarul nr. 2.471D/2016 şi autoarea excepţiei în Dosarul nr. 2.669D/2016 sunt de acord cu conexarea cauzelor.

7. Reprezentantul Ministerului Public este de acord cu măsura conexării cauzelor.

8. Curtea, în temeiul art. 53 alin. (5) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, dispune conexarea dosarelor nr. 2.666D/2016 şi nr. 2.669D/2016, la Dosarul nr. 2.471D/2016, care a fost primul înregistrat.

9. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul avocatului autorului excepţiei Marian Staş, care solicită admiterea criticilor de neconstituţionalitate. Susţine, în esenţă, că prevederile art. 54 alin. (3) din Legea nr. 208/2015 creează inegalităţi şi îngrădesc dreptul de a fi ales, deoarece impun aceleaşi obligaţii de reprezentativitate atât pentru candidaţii independenţi, cât şi pentru candidaţii diverselor forme de asociere, care participă la alegeri. Astfel, în cazul candidaţilor independenţi, obligaţia de a prezenta lista cu susţinători de minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral cu adresa de domiciliu sau reşedinţă în circumscripţia respectivă, fără ca numărul acestora să fie mai mic de 1.000 de alegători, este disproporţionată şi împovărătoare.

10. Având cuvântul, autoarea excepţiei Margareta Popica-Loghin solicită admiterea criticilor de neconstituţionalitate aduse art. 54 alin. (3) din Legea nr. 208/2015 şi susţine că pragul de minimum 1.000 de alegători, la care textul legal criticat face referire, este inaplicabil în practică. Depune note scrise.

---

[52] Publicată în Monitorul Oficial nr. 178 din 13 martie 2017.

11. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate. Precizează că instituirea unui criteriu de reprezentativitate pentru candidaţii independenţi în alegeri are un caracter rezonabil, acesta fiind conform Legii fundamentale şi Codului bunelor practici în materie electorală, adoptat de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept - Comisia de la Veneţia. Invocă jurisprudenţa Curţii Constituţionale referitoare la prevederile art. 30 din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, normă al cărei conţinut este similar celui al art. 54 alin. (3) din Legea nr. 208/2015.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarelor, reţine următoarele:

12. Prin Încheierea din 31 octombrie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 39.877/3/2016, **Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 54 alin. (3) din Legea nr. 208/2015** privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente. Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Marian Staş într-o cauză având ca obiect soluţionarea contestaţiei împotriva respingerii candidaturii.

13. Prin Sentinţa nr. 605 din 31 octombrie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 2.348/87/2016, **Tribunalul Teleorman - Secţia conflicte de muncă, asigurări sociale şi contencios administrativ fiscal, Complet specializat pentru contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 54 alin. (3) din Legea nr. 208/2015**. Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Alin Iliescu într-o cauză având ca obiect soluţionarea contestaţiei împotriva respingerii candidaturii.

14. Prin Încheierea din 3 noiembrie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 6.683/99/2016, **Curtea de Apel Iaşi - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 54 alin. (3) din Legea nr. 208/2015**. Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Margareta Popica-Loghin, cu prilejul soluţionării apelului împotriva Sentinţei civile nr. 1.680 din 31 octombrie 2016, pronunţată de Tribunalul Iaşi într-o cauză având ca obiect soluţionarea contestaţiei împotriva respingerii candidaturii.

15. **În motivarea excepţiilor de neconstituţionalitate** autorii susţin, în esenţă, că prevederile legale criticate sunt neconstituţionale, având în vedere că legea prevede aceeaşi condiţie de reprezentativitate atât în cazul candidatului independent, cât şi al formelor de asociere cu scop electoral. Formele de asociere cu scop electoral au dreptul de a propune cel puţin un număr de candidaţi egal cu numărul mandatelor aferente unei circumscripţii electorale, numărul de susţinători per candidat fiind mult mai mic, astfel că cetăţenii care candidează independent au o sarcină disproporţionată de a-şi proba reprezentativitatea. Se susţine că prevederile legale criticate edictează în mod discriminatoriu obligaţiile ce revin cetăţenilor care candidează independent, criteriul de discriminare fiind apartenenţa la o formă de asociere cu scop electoral. De asemenea, prevederile art. 54 alin. (3) din Legea nr. 208/2015 sunt neconstituţionale şi prin statuarea numărului minim de susţinători, de 1.000 de alegători, ce trebuie să se regăsească pe lista candidatului independent, întrucât niciunui candidat al unei forme de asociere cu scop electoral nu îi revine această obligaţie, din contră, aceştia putându-şi proba reprezentativitatea prin prezentarea unui număr de susţinători mai mic de jumătate din pragul de 1.000 de susţinători.

16. **Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, sens în care reţine că art. 54 din Legea nr. 208/2015 stabileşte aceleaşi condiţii minime de reprezentativitate pe care trebuie să le îndeplinească atât candidaţii independenţi, cât şi formele de asociere cu scop electoral. Legiuitorul a stabilit criterii obiective şi generale de reprezentativitate pentru toţi participanţii la alegerile pentru o anumită circumscripţie, atât partide politice, alianţe politice, alianţe electorale şi organizaţii ale cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, cât şi candidaţi independenţi. Apreciază că nu poate fi reţinut caracterul discriminatoriu al prevederilor art. 54 alin. (3) din Legea nr. 208/2015, aceasta aplicându-se participanţilor la alegeri, fie candidat independent, fie partid politic. Pentru formele de asociere, legiuitorul a prevăzut alte condiţii, care însă nu se regăsesc în cazul candidaţilor independenţi. Astfel, pentru formele de asociere, legiuitorul a prevăzut o condiţie suplimentară la art. 54 alin. (1) din Legea nr. 208/2015. De asemenea, legiuitorul a stabilit pentru formele de asociere pragul electoral pentru intrarea în Parlament. Aşadar, este la latitudinea legiuitorului instituirea condiţiilor de participare la alegeri şi de desfăşurare a acestora, toate aceste etape trebuind să fie coroborate şi integrate în procesul electoral în ansamblul său. În final, instanţa judecătorească reţine că art. 54 alin. (3) din Legea nr. 208/2015 nu prezintă niciun viciu de neconstituţionalitate în raport cu art. 37 din Constituţie, legiuitorul instituind condiţiile minime care trebuie îndeplinite de candidaţi, pentru a fi asigurată reprezentativitatea alegătorilor în rândul candidaţilor declaraţi aleşi în urma alegerilor.

17. **Tribunalul Teleorman - Secţia conflicte de muncă, asigurări sociale şi contencios administrativ fiscal, Complet specializat pentru contencios administrativ şi fiscal** consideră că, prin statuarea numărului minim de susţinători de 1.000 de persoane ce trebuie să se regăsească pe lista candidatului independent, acelaşi număr fiind impus şi formelor de asociere în scop electoral conform art. 54 alin. (2) din Legea nr. 208/2015, poate fi reţinută încălcarea principiului nediscriminării, în forma indirectă, respectiv aplicarea aceluiaşi tratament unor persoane aflate în situaţii diferite (pentru formele de asociere în scop electoral şi pentru candidaţii independenţi). Această obligaţie legală pentru candidaţii independenţi poate fi asimilată cu o sarcină excesivă, disproporţionată privind reprezentativitatea, cu consecinţa limitării dreptului de a fi ales.

18. **Curtea de Apel Iaşi - Secţia civilă** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, în condiţiile în care prevederile art. 54 alin. (3) din Legea nr. 208/2015 nu statuează o situaţie de inegalitate între cetăţenii care îşi exercită dreptul de a fi ales şi candidează independent, în dauna cetăţenilor care îşi exercită dreptul de a candida în cadrul unor forme de asociere cu scop electoral.

19. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actele de sesizare au fost comunicate preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

20. **Guvernul** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Precizează că instituirea minimului de 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral cu adresa de domiciliu sau reşedinţă în circumscripţia respectivă, fără ca numărul acestora să fie mai mic de 1.000 de alegători, reprezintă o garanţie a exercitării dreptului de a fi ales, prin descurajarea eventualelor candidaturi abuzive, de natură a împiedica buna desfăşurare şi finalizarea procesului electoral. În ceea ce priveşte aspectele de neconstituţionalitate invocate, prin raportare la prevederile art. 37 din Constituţie, apreciază că instituirea obligativităţii unui anumit prag de susţinători nu încalcă dreptul fundamental de a fi ales, având în vedere anvergura acţiunilor pe care partidul politic este capabil să le desfăşoare. Astfel, este firesc ca legiuitorul să condiţioneze participarea la alegeri, pentru fiecare candidat, de prezentarea unei liste de

susţinători reprezentând cel puţin 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral, ca o garanţie a reprezentativităţii acestora.

21. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** şi **Avocatul Poporului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiilor de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actele de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, notele scrise depuse de autoarea excepţiei Margareta Popica-Loghin, concluziile procurorului, prevederile legale criticate, raportate la dispoziţiile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

22. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

23. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 54 alin. (3) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 553 din 24 iulie 2015, care au următorul cuprins: "Candidaţii independenţi trebuie să fie susţinuţi de minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral cu adresa de domiciliu sau reşedinţă în circumscripţia respectivă, fără ca numărul acestora să fie mai mic de 1.000 de alegători."

24. În opinia autorilor excepţiei, textele de lege criticate contravin dispoziţiilor din Constituţie cuprinse în art. 16 privind egalitatea în drepturi şi art. 37 privind dreptul de fi ales.

25. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că soluţia legislativă privind instituirea unor condiţii pentru depunerea candidaturilor în alegeri, de către candidaţii independenţi, a mai fost supusă controlului de constituţionalitate, Curtea respingând excepţiile de neconstituţionalitate. În acest sens, sunt spre exemplu, Decizia nr. 503 din 20 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 353 din 28 mai 2010, Decizia nr. 286 din 11 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 451 din 16 iunie 2016, şi Decizia nr. 360 din 24 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 638 din 19 august 2016.

26. Astfel, Curtea a reţinut, în esenţă, că legislaţia electorală din România a stabilit şi stabileşte condiţia prezentării unei liste de susţinători la depunerea candidaturii de către candidaţii independenţi, condiţie ce a fost constatată în mod consecvent ca fiind constituţională. Instituirea acestei condiţii reprezintă o modalitate prin care candidatul la o funcţie sau demnitate publică îşi dovedeşte potenţialul de reprezentativitate şi care previne, totodată, exercitarea abuzivă a dreptului de a fi ales, asigurând accesul efectiv la exerciţiul acestui drept persoanelor care, într-adevăr, beneficiază de credibilitatea şi susţinerea electoratului. Ca urmare, condiţia instituită de legiuitor dă expresie, în esenţă, dezideratelor stabilite de art. 2 din Constituţie referitoare la exercitarea suveranităţii naţionale. Aceasta se aplică tuturor candidaţilor, în egală măsură şi fără nicio discriminare, în caz contrar fiind încălcat art. 16 din Constituţie.

27. Curtea a mai observat că, prin actuala reglementare, legislaţia se corelează cu recomandările cuprinse în Liniile directoare din Codul bunelor practici în materie electorală - adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002), în sensul impunerii obligaţiei colectării semnăturilor, care, la art. 1.3 - Prezentarea candidaturilor, pct. i şi ii, următoarele, prevăd că "i. Prezentarea candidaţilor individuali sau a listelor de candidaţi pot fi condiţionate de obţinerea unui anumit

număr de semnături; ii. Legea nu trebuie să impună colectarea semnăturilor a mai mult de un 1% din alegătorii circumscripţiei respective."

28. Faptul că procentul stabilit de legea română se află la limita superioară a pragului reţinut mai sus (minimum 1% din alegători), precum şi instituirea unei condiţii subsidiare referitoare la numărul minim de susţinători ţin de marja de apreciere a legiuitorului şi vizează asigurarea unei minime reprezentativităţi a candidaţilor la funcţiile elective. Nu se poate susţine însă că în acest mod este golit de conţinut dreptul de a fi ales, în sensul unei imposibilităţi de îndeplinire a condiţiei stabilite de lege. Din configurarea acesteia transpare voinţa legiuitorului de a nu conferi listelor de susţinători un caracter pur formal. Astfel, absenţa stabilirii condiţiei susţinerii candidaţilor independenţi de minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral cu adresa de domiciliu sau reşedinţă în circumscripţia respectivă, fără ca numărul acestora să fie mai mic de 1.000 de alegători, ar avea ca efect înscrierea în competiţia electorală a unor candidaţi cu o reprezentativitate nesemnificativă.

29. În plus, Curtea observă că spre deosebire de soluţia legislativă precedentă consacrată de art. 30 din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, asupra constituţionalităţii căreia instanţa de contencios constituţional s-a pronunţat prin Decizia nr. 503 din 20 aprilie 2010, precitată, soluţia legislativă criticată cuprinsă în art. 54 alin. (3) din Legea nr. 208/2015 instituie condiţii mai puţin restrictive. Astfel, potrivit art. 30 din Legea nr. 35/2008, "Candidaţii independenţi trebuie să fie susţinuţi de minimum 4% din numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente din colegiul uninominal în care candidează, dar nu mai puţin de 2.000 de alegători pentru Camera Deputaţilor şi 4.000 de alegători pentru Senat". Aşa fiind, argumentele reţinute în deciziile menţionate sunt aplicabile a fortiori în prezenta cauză, astfel că, având în vedere că nu au intervenit elemente noi, de natură să determine schimbarea jurisprudenţei Curţii Constituţionale, soluţia şi considerentele statuate prin deciziile menţionate mai sus îşi păstrează în mod corespunzător valabilitatea.

30. Distinct de aceasta, referitor la invocarea încălcării dispoziţiilor art. 16 din Constituţie, prin prisma susţinerii existenţei unei pretinse discriminări între candidaţii independenţi şi cei ai formelor de asociere cu scop electoral, în privinţa numărului minim de susţinători, de 1.000 de alegători, Curtea observă că prevederile art. 54 din Legea nr. 208/2015 stabilesc aceleaşi condiţii minime de reprezentativitate pe care trebuie să le îndeplinească atât candidaţii independenţi, cât şi partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale. Prin urmare, Curtea constată că, în raport cu criticile formulate, prevederile art. 54 alin. (3) din Legea nr. 208/2015 nu încalcă principiul egalităţii în drepturi, prevăzut de art. 16 din Legea fundamentală.

31. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Marian Staş în Dosarul nr. 39.877/3/2016 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă, de Alin Iliescu în Dosarul nr.

2.348/87/2016 al Tribunalului Teleorman - Secţia conflicte de muncă, asigurări sociale şi contencios administrativ fiscal, Complet specializat pentru contencios administrativ şi fiscal şi de Margareta Popica-Loghin în Dosarul nr. 6.683/99/2016 al Curţii de Apel Iaşi - Secţia civilă şi constată că prevederile art. 54 alin. (3) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă, Tribunalului Teleorman - Secţia conflicte de muncă, asigurări sociale şi contencios administrativ fiscal, Complet specializat pentru contencios administrativ şi fiscal şi Curţii de Apel Iaşi - Secţia civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 6 decembrie 2016.

DECIZIA nr. 769 din 28 noiembrie 2017
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 52 alin. (1), art. 53 alin. (2) şi art. 54 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente[53]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 52 alin. (1) şi art. 54 alin. (1) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente, excepţie ridicată de Partidul Gălăţenilor în Dosarul nr. 4.130/121/2016 al Tribunalului Galaţi - Secţia contencios administrativ şi fiscal şi care constituie obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 2.610D/2016.

2. La apelul nominal se constată lipsa părţilor. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Preşedintele dispune să se facă apelul şi în dosarele nr. 2.611D/2016 şi nr. 2.665D/2016, având ca obiect excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 54 alin. (2) din Legea nr. 208/2015, respectiv art. 53 alin. (2) din Legea nr. 208/2015, excepţie ridicată de Cătălin Hegheş şi Partidul Oamenilor Liberi în Dosarul nr. 2.275/102/2016 al Tribunalului Mureş - Secţia civilă, respectiv de Partidul "Democraţie Directă România" în Dosarul nr. 4.957/117/2016 al Tribunalului Cluj - Secţia civilă.

4. La apelul nominal se prezintă, în Dosarul nr. 2.611D/2016, pentru Partidul Oamenilor Liberi, domnul Dan Sorin Masca, iar în Dosarul nr. 2.665D/2016 se prezintă, pentru Partidul "Democraţie Directă România", domnul George Ştirbulescu. Lipsesc celelalte părţi. Procedura de citare este legal îndeplinită.

5. Magistratul-asistent şef referă asupra faptului că, în Dosarul nr. 2.611D/2016, Partidul "Forţa Moldova", precum şi domnii Sorin Ujeniuc, Michael Dediu şi Viorel-Laurenţiu Bianu au depus cereri de intervenţie, în principal, în nume propriu, şi, în subsidiar, în favoarea Partidului Oamenilor Liberi. De asemenea, la dosarul cauzei, au mai fost depuse concluzii scrise din partea autorului excepţiei, domnul Cătălin Hegheş, precum şi un amicus curiae din partea domnului Bogdan Nicolae Glăvan.

6. Având în vedere cererile formulate şi obiectul excepţiei de neconstituţionalitate în dosarele mai sus menţionate, Curtea, din oficiu, pune în discuţie cererile de intervenţie, precum şi conexarea dosarelor nr. 2.611D/2016 şi nr. 2.665D/2016 la Dosarul nr. 2.610D/2016.

7. Părţile prezente nu se opun acestora şi lasă soluţionarea acestora la aprecierea Curţii Constituţionale.

8. Reprezentantul Ministerului Public solicită, pe de o parte, respingerea, ca inadmisibile, a cererilor de intervenţie şi, pe de altă parte, conexarea dosarelor.

9. Curtea, în temeiul dispoziţiilor art. 61 din Codul de procedură civilă, coroborate cu cele ale art. 14 din Legea nr. 47/1992, respinge, ca inadmisibile, cererile de intervenţie principale şi accesorii formulate. De asemenea, având în vedere că în toate aceste dosare este criticată soluţia legislativă de principiu referitoare la obligativitatea depunerii listelor de susţinători care trebuie să însoţească dosarele de candidatură, Curtea, în temeiul dispoziţiilor art. 139 din Codul de procedură civilă, coroborate cu cele ale art. 14 şi art. 53 alin. (5) din Legea nr. 47/1992, dispune conexarea dosarelor nr. 2.611D/2016 şi nr. 2.665D/2016 la Dosarul nr. 2.610D/2016, care a fost primul înregistrat.

[53] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 289 din 30 martie 2018.

10. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul reprezentantului Partidului Oamenilor Liberi, care solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate. În acest sens, se arată că listele de susţinători pe care candidaţii trebuie să le depună nu reflectă adevărul, iar numărul de susţinători fixat de legiuitor blochează accesul partidelor politice la competiţia electorală. Se mai arată că intervalul de timp necesar strângerii semnăturilor de pe listele de susţinători este insuficient. Se concluzionează în sensul că este inutilă prevederea legală care permite înfiinţarea unui partid politic de către trei membri fondatori, în condiţiile în care s-a instituit o nouă barieră legală, care, de această dată, vizează posibilitatea partidului politic de a lua parte în competiţia electorală.

11. Având cuvântul, reprezentantul Partidului "Democraţie Directă România" solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate, arătând, în esenţă, că dispoziţiile legale criticate instituie o condiţie excesivă în sarcina partidelor politice. Sunt invocate prevederile Declaraţiei Universale a Drepturilor Omului, ale Primului Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, ale Documentului de la Copenhaga, adoptat sub auspiciile Organizaţiei pentru Securitate şi Cooperare în Europa, ale Constituţiei, precum şi ale Legii nr. 208/2015. Se fac referiri la Decizia nr. 355 din 24 mai 2016. Invocându-se Decretul-lege nr. 92/1990 pentru alegerea parlamentului şi a Preşedintelui României, se concluzionează în sensul că dreptul de a fi ales a fost în mod continuu alterat, iar dispoziţiile legale criticate sunt departe de spiritul Adunării Constituante.

12. Având cuvântul, reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate. În acest sens se arată că atât condiţiile de formă, cât şi de fond pentru exercitarea dreptului de a fi ales sunt reglementate prin Constituţie, legea putând, însă, dezvolta prevederile acesteia. Stabilirea regulilor de organizare şi desfăşurare a procesului electoral, precum şi modalităţile concrete de exercitare a dreptului de vot şi a dreptului de a fi ales ţin de competenţa legiuitorului, statele având o largă marjă de apreciere. Sunt invocate hotărârile din 2 martie 1987 şi 16 martie 2006, pronunţate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauzele Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei şi Zdanoka împotriva Letoniei, precum şi deciziile Curţii Constituţionale nr. 61 din 14 ianuarie 2010 şi nr. 288 din 11 mai 2016, subliniindu-se importanţa drepturilor electorale în menţinerea bazelor democraţiei.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarelor, constată următoarele:

13. Prin Sentinţa civilă nr. 816 din 28 octombrie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 4.130/121/2016, **Tribunalul Galaţi - Secţia contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 52 alin. (1) şi art. 54 alin. (1) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente**, excepţie ridicată de Partidul Gălăţenilor într-o cauză având ca obiect soluţionarea contestaţiei formulate împotriva unei decizii emise de Biroul Electoral de Circumscripţie nr. 18 din judeţul Galaţi, prin care a fost respinsă candidatura domnului Constantin Telegan la alegerile pentru Senatul României.

14. Prin Încheierea din 31 octombrie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 2.275/102/2016, **Tribunalul Mureş - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 54 alin. (2) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente**, excepţie ridicată de Cătălin Hegheş şi Partidul Oamenilor

Liberi într-o cauză având ca obiect soluţionarea contestaţiei formulate împotriva unei decizii emise de Biroul Electoral de Circumscripţie nr. 28 din judeţul Mureş, prin care a fost respinsă candidatura domnului Cătălin Hegheş la alegerile pentru Camera Deputaţilor.

15. Prin Sentinţa civilă nr. 592 din 1 noiembrie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 4.957/117/2016, **Tribunalul Cluj - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 53 alin. (2) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente**, excepţie ridicată de Partidul "Democraţie Directă România" într-o cauză având ca obiect soluţionarea contestaţiei formulate împotriva unei decizii emise de Biroul Electoral de Circumscripţie nr. 13 din judeţul Cluj, prin care au fost respinse propunerile de candidatură depuse de Partidul "Democraţie Directă România" la alegerile pentru Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2016.

16. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate** se arată că prevederile legale criticate reglementează o excludere explicită a unor categorii întregi de competitori electorali, precum candidaţii unor partide neparlamentare sau candidaţii independenţi. Se mai arată că dreptul de a candida trebuie să primeze în faţa condiţiilor preliminare de înregistrare a unei candidaturi. Aceste condiţii nu trebuie să fie excesive, întrucât ar goli de conţinut dreptul de a fi ales, prevăzut de Constituţie.

17. Se susţine că prevederile legale criticate nu sunt fundamentate, în condiţiile în care chiar Curtea Constituţională a subliniat în deciziile sale necesitatea fundamentării temeinice a actelor normative (Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012), aspect semnalat şi de Consiliul Legislativ, prin Avizul nr. 553 din 2 iunie 2015. Se mai arată că invocarea de către iniţiatorii propunerii legislative a necesităţii îmbunătăţirii legislaţiei privind domeniul electoral drept unic motiv pentru adoptarea Legii nr. 208/2015 este insuficientă pentru a justifica nu doar necesitatea, dar mai ales valoarea pragului de reprezentativitate în ceea ce priveşte admisibilitatea candidaturilor. Prin urmare, nu poate fi cunoscut nici motivul pentru care acest prag a fost fixat la 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral cu adresa de domiciliu sau reşedinţă în circumscripţia respectivă, fără ca numărul acestora să fie mai mic de 1.000 de alegători, iar nu la o altă valoare minimă. Se concluzionează în sensul că un asemenea prag de reprezentativitate nu este proporţional, iar dispoziţiile legale criticate, prin nesocotirea şi a prevederilor art. 6 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative încalcă art. 1 alin. (5) şi art. 147 alin. (4) din Constituţie.

18. Se apreciază că prezentarea unei liste de susţinători la înregistrarea candidaturii este o condiţie artificială de exercitare a dreptului fundamental de a fi ales, întrucât reprezentativitatea atestată prin aceasta este iluzorie. În acest sens se arată că ciclurile electorale anterioare au demonstrat faptul că au existat partide politice sau candidaţi care au înregistrat un scor electoral mai slab decât numărul semnăturilor de susţinere depuse cu ocazia înregistrării candidaturilor.

19. Se susţine că, împotriva celor recomandate de Comisia de la Veneţia, legea nu instituie niciun mecanism de verificare a caracterului real, autentic al semnăturilor. În aceste condiţii, forţa probatorie a listelor de semnături în ceea ce priveşte gradul de reprezentativitate a candidaţilor este, în ochii opiniei publice, în general, şi ai electoratului, în special, din ce în ce mai slăbită, fiind în mod continuu şi constant subminată de inerente suspiciuni de fraudă preelectorală. Pe de altă parte, partidele politice, cu precădere cele mici şi/sau nou-înfiinţate, sunt nevoite ca, în loc să-şi pregătească participarea la alegeri din perspectiva unor elemente cu adevărat importante pentru electorat, să aloce resurse umane şi materiale considerabile în scopul strângerii semnăturilor de susţinere. Se arată că activitatea de strângere a semnăturilor de

susţinere nu este de natură a contribui la definirea şi exprimarea voinţei politice a cetăţenilor, fiind astfel improprie misiunii publice garantate de Constituţie.

20. Norma legală criticată nu asigură un just echilibru între interesele colective şi individuale, de vreme ce, prin condiţia de reprezentativitate ridicată, dreptul subiectiv al persoanelor interesate de a fi ales cunoaşte o limitare drastică, ce depăşeşte posibilele avantaje create prin adoptarea normei. Astfel, excluderea candidatului datorită neîntrunirii unor adeziuni înainte de însăşi desfăşurarea alegerilor prin vot secret este o măsură disproporţionată cu scopul propus, pe de o parte, şi discriminatorie, în raport cu condiţiile ce trebuie respectate de reprezentanţii minorităţilor naţionale. Se susţine că prevederile legale criticate sunt neconstituţionale, întrucât, pe de o parte, creează o discriminare între partidele mari şi cele noi, acestea din urmă neavând timp fizic necesar să îşi facă cunoscut programul politic, iar, pe de altă parte, restrânge exerciţiul dreptului de a fi ales prin condiţionarea depunerii candidaturii de un număr de semnături de susţinere, ceea ce este contrar art. 53 din Constituţie. Se mai arată că impunerea unei asemenea condiţii de reprezentativitate, precum cea reglementată prin textul de lege criticat, limitează dreptul de a fi ales şi că, în urma pronunţării Deciziei nr. 75 din 26 februarie 2015, această condiţie de reprezentativitate nu se mai justifică.

21. Se susţine că textul criticat instituie o formalitate de natură să împiedice unii candidaţi de a se prezenta în alegeri, ceea ce reprezintă o limitare a principiului democraţiei. În susţinerea excepţiei de neconstituţionalitate este invocată jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, respectiv Hotărârea din 16 martie 2006, pronunţată în Cauza Zdanoka împotriva Letoniei, Hotărârea din 2 martie 1987, pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, şi Hotărârea din 24 noiembrie 1993, pronunţată în Cauza Informationsverein Lentia şi alţii împotriva Austriei.

22. **Tribunalul Galaţi - Secţia contencios administrativ şi fiscal** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Se arată că dispoziţiile legale criticate sunt necesare, rezonabile şi legitime pentru exercitarea dreptului de a fi ales şi reprezintă o garanţie a exercitării acestui drept prin descurajarea eventualelor candidaturi abuzive, de natură să împiedice buna desfăşurare a procesului electoral.

23. **Tribunalul Mureş - Secţia civilă** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Se arată că libertatea de a stabili regulile de organizare şi de desfăşurare a procesului electoral, precum şi modalităţile concrete de exercitare a dreptului de vot şi a dreptului de a fi ales ţin de competenţa legiuitorului. Condiţia legală privind depunerea unei liste de susţinători semnate de un număr minim de 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral cu adresa de domiciliu sau reşedinţă în circumscripţia respectivă, fără ca numărul acestora să fie mai mic de 1.000 de alegători, nu aduce atingere dreptului de a fi ales, în condiţiile în care trăsătura esenţială a oricărui mandat îl constituie reprezentativitatea sa. Invocându-se jurisprudenţa Curţii Constituţionale, se arată că această condiţie se constituie într-o garanţie a exercitării dreptului de a fi ales, prin descurajarea eventualelor candidaturi abuzive, de natură să împiedice buna desfăşurare şi finalizare a procesului electoral.

24. **Tribunalul Cluj - Secţia civilă** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Se arată că textul legal criticat nu limitează dreptul de a fi ales, deoarece orice formaţiune politică pentru a fi reprezentativă în cursa electorală trebuie să fie susţinută de un număr de electori.

25. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actele de sesizare au fost comunicate preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

26. **Guvernul** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Astfel, condiţia legală privind depunerea unei liste de susţinători semnate de un număr minim de 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral cu adresa de domiciliu sau reşedinţă în circumscripţia respectivă, fără ca numărul acestora să fie mai mic de 1.000 de alegători, nu aduce atingere dreptului de a fi ales, în condiţiile în care trăsătura esenţială a oricărui mandat îl constituie reprezentativitatea sa. Se mai arată că această condiţie se constituie într-o garanţie a exercitării dreptului de a fi ales, prin descurajarea eventualelor candidaturi abuzive, de natură să împiedice buna desfăşurare şi finalizare a procesului electoral. Se mai apreciază că dispoziţiile legale criticate conţin condiţii necesare, rezonabile şi legitime pentru exercitarea dreptului de a fi ales.

27. **Avocatul Poporului** apreciază că textele legale criticate sunt constituţionale. În acest sens se menţionează că atât condiţiile de fond, cât şi cele de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales sunt prevăzute, la nivel constituţional, de art. 16 alin. (3), art. 37 (care trimite la prevederile art. 36), precum şi la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, de norme cuprinse în aceleaşi legi electorale, care se subordonează condiţiilor generale constituţionale şi le dezvoltă, totodată, după criteriul funcţiei publice elective pentru care sunt organizate respectivele alegeri. În acest sens sunt invocate deciziile Curţii Constituţionale nr. 61 din 14 ianuarie 2010 şi nr. 288 din 11 mai 2016.

28. Se mai arată că, prin Hotărârea din 16 martie 2006, pronunţată în Cauza Zdanoka împotriva Letoniei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reţinut că drepturile garantate de art. 3 din Primul Protocol adiţional la Convenţie sunt cruciale pentru stabilirea şi menţinerea bazelor unei democraţii eficiente şi semnificative, guvernate de statul de drept. Cu toate acestea, aceste drepturi nu sunt absolute. Există loc de "limitări implicite", iar statelor contractante trebuie să li se acorde o marjă de apreciere în acest domeniu. Curtea reafirmă că marja de apreciere în acest domeniu este mare (a se vedea Hotărârea din 2 martie 1987, pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, Hotărârea din 18 februarie 1999, pronunţată în Cauza Matthews împotriva Regatului Unit, Hotărârea din 6 aprilie 2000, pronunţată în Cauza Labita împotriva Italiei, şi Hotărârea din 9 aprilie 2002, pronunţată în Cauza Podkolzina împotriva Letoniei). Există numeroase modalităţi de organizare şi de funcţionare a sistemelor electorale şi o multitudine de diferenţe, inter alia, în ceea ce priveşte dezvoltarea istorică, diversitatea culturală şi gândirea politică în Europa, de aceea fiecare stat contractant trebuie să le încorporeze în propria sa viziune democratică [a se vedea Hotărârea din 6 octombrie 2005, pronunţată în Cauza Hirst (nr. 2) împotriva Regatului Unit]. Din aceeaşi decizie reiese că este, totuşi, de competenţa Curţii să stabilească, în ultimă instanţă, dacă cerinţele art. 3 din Primul Protocol adiţional la Convenţie au fost respectate.

29. Se mai arată că legiuitorul are competenţa exclusivă de a stabili modalităţile şi condiţiile de funcţionare a sistemului electoral. Adăugarea prin lege a unor condiţii suplimentare pentru ca o persoană să poată ocupa demnităţi publice elective este motivată de importanţa acestora, de rolul organelor reprezentative în exercitarea puterii suverane a poporului şi de ideea unei reprezentări responsabile şi eficiente. Se apreciază că pragul de reprezentativitate stabilit este unul rezonabil şi nu este de natură să lipsească de conţinut dreptul de vot şi dreptul de a fi ales.

30. Sunt invocate deciziile Curţii Constituţionale nr. 35 din 2 aprilie 1996, nr. 147 din 27 octombrie 1998, nr. 226 din 3 iulie 2001, nr. 782 din 12 mai 2009, nr. 503 din 20 aprilie 2010 şi nr. 1.013 din 27 noiembrie 2012, Hotărârea Curţii Europene a Drepturilor Omului din 22 mai 2012, pronunţată în Cauza Scoppola (nr. 3) împotriva Italiei, precum şi Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru

Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002).

31. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actele de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, înscrisurile depuse, susţinerile părţilor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

32. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

33. **Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate** îl constituie art. 52 alin. (1), art. 53 alin. (2) şi art. 54 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 553 din 24 iulie 2015, care au următorul cuprins:

- Art. 52 alin. (1): "(1) Listele de candidaţi şi candidaturile independente pentru Senat şi Camera Deputaţilor se depun la birourile electorale de circumscripţie, până cel mai târziu cu 45 de zile înaintea datei alegerilor.";
- Art. 53 alin. (2): "(2) Dosarele de candidatură prevăzute la alin. (1) vor fi însoţite de un exemplar original al listei susţinătorilor şi o copie a acesteia sau de dovada depunerii acestor liste la Biroul Electoral Central.";
- Art. 54 alin. (1) şi (2): "(1) Partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, care depun la Biroul Electoral Central o listă de susţinători cuprinzând cel puţin 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral la nivel naţional, pot depune liste de candidaţi în toate circumscripţiile electorale. În acest caz, prevederile art. 53 alin. (2) privind numărul exemplarelor originale şi al copiilor listei susţinătorilor se aplică în mod corespunzător.

(2) Partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, care optează să depună listele de susţinători la birourile electorale de circumscripţie, pot depune liste de candidaţi numai dacă acestea sunt susţinute de minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral cu adresa de domiciliu sau reşedinţă în circumscripţia respectivă, fără ca numărul acestora să fie mai mic de 1.000 de alegători".

34. În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate, prevederile legale criticate contravin dispoziţiilor constituţionale ale art. 1 alin. (5) privind principiul legalităţii, art. 16 cu referire la ocuparea funcţiilor şi demnităţilor publice, art. 36 privind dreptul la vot, art. 37 privind dreptul de a fi ales şi art. 147 alin. (4) privind efectele deciziilor Curţii Constituţionale. Se mai invocă şi prevederile art. 14 privind interzicerea discriminării din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, art. 3 privind dreptul la alegeri libere din Primul Protocol adiţional la Convenţie şi art. 21 privind drepturile electorale şi accesul la funcţiile publice din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului.

35. Examinând excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 52 alin. (1) din Legea nr. 208/2015, Curtea reţine că acestea reglementează cu privire la depunerea listelor de candidaţi pentru Senat şi Camera Deputaţilor la birourile electorale de circumscripţie, până cel mai târziu cu 45 de zile înaintea datei alegerilor. Întrucât, în cauză, nu s-a ridicat problema încălcării

termenului antereferit, ci a nedepunerii listei de susţinători la dosarul de candidatură, textul analizat nu are nicio incidenţă în privinţa desfăşurării procedurii de judecată.

36. Or, Curtea, cu privire la condiţia de admisibilitate referitoare la "legătura cu soluţionarea cauzei", a statuat că aceasta presupune atât aplicabilitatea textului criticat în cauza dedusă judecăţii, cât şi necesitatea invocării excepţiei de neconstituţionalitate în scopul restabilirii stării de legalitate, condiţii ce trebuie întrunite cumulativ, pentru a fi satisfăcute exigenţele pe care le stabilesc dispoziţiile art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 în privinţa pertinenţei excepţiei de neconstituţionalitate în desfăşurarea procesului (de exemplu, Decizia nr. 303 din 5 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 508 din 8 iulie 2014).

37. Prin urmare, Curtea constată că dispoziţiile art. 52 alin. (1) din Legea nr. 208/2015 nu îndeplinesc condiţia de admisibilitate referitoare la "legătura cu soluţionarea cauzei" prevăzută de art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, astfel încât excepţia de neconstituţionalitate a acestui text legal este inadmisibilă.

38. Cu privire la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 53 alin. (2) şi art. 54 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 208/2015, Curtea constată că, prin Decizia nr. 286 din 11 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 451 din 16 iunie 2016, pronunţată în materia alegerilor locale, s-a dat o dezlegare de principiu problematicii listelor de susţinători care trebuie să însoţească dosarele de candidatură, iar considerentele şi soluţia dată prin decizia antereferită sunt aplicabile mutatis mutandis şi în privinţa alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat.

39. Prin decizia menţionată, Curtea a statuat că suveranitatea naţională, principiu fundamental al statului român, aparţine, potrivit art. 2 din Constituţie, poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum. Textul constituţional invocat exprimă, aşadar, voinţa constituantului român, potrivit căreia, în cadrul democraţiei reprezentative, suveranitatea naţională aparţine într-adevăr poporului român, însă aceasta nu poate fi exercitată într-un mod direct, nemijlocit, la nivel individual, forma de exercitare fiind cea indirectă, mijlocită, prin procedeul alegerii organelor reprezentative. Modalitatea de constituire a acestora din urmă reprezintă expresia suveranităţii naţionale, manifestată prin exprimarea voinţei cetăţenilor în cadrul alegerilor libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum.

40. În ceea ce priveşte alegerile, art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie stabileşte că sistemul electoral se reglementează prin lege organică. Aşadar, constituantul a lăsat în seama legiuitorului libertatea de a stabili regulile de organizare şi de desfăşurare a procesului electoral, modalităţile concrete de exercitare a dreptului de vot şi a dreptului de a fi ales, cu respectarea condiţiilor impuse de Constituţie. Condiţiile de fond şi de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales sunt prevăzute, la nivel constituţional, de art. 16 alin. (3), art. 37 şi 40, precum şi, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, de norme cuprinse în aceleaşi legi electorale, care se subordonează condiţiilor generale constituţionale şi le dezvoltă, totodată, după criteriul funcţiei publice elective pentru care sunt organizate respectivele alegeri.

41. În acelaşi sens sunt şi dispoziţiile art. 3 din Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, invocate de autorii excepţiei, prin raportare la prevederile art. 20 din Constituţie. Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reţinut că dreptul la alegeri libere nu este absolut, iar statele au o marjă largă de apreciere în alegerea sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia, fără, însă, a limita drepturile în discuţie atât de mult încât să afecteze esenţa acestora şi să le golească de conţinut [a se vedea, de exemplu, hotărârile din 2 martie 1987 şi 22 mai 2012, pronunţate în cauzele Mathieu-Mohin

şi Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 52, şi, respectiv, Scoppola (nr. 3) împotriva Italiei, paragrafele 83 şi 84]. Dispoziţiile menţionate stabilesc obligaţia statelor contractante de a derula alegeri libere, la intervale rezonabile, prin scrutin secret, în condiţii care să asigure libera exprimare a voinţei poporului, fără a impune introducerea unui sistem determinat de vot (Hotărârea din 2 martie 1987, pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 54). Există numeroase moduri de a organiza şi de a face să funcţioneze sistemele electorale, după cum se constată existenţa unei multitudini de diferenţe între statele contractante în această materie, datorate evoluţiei lor istorice, diversităţii culturale şi de gândire politică, astfel că fiecare stat va încorpora aceste elemente în propria viziune despre democraţie [Hotărârea din 6 octombrie 2005, pronunţată în Cauza Hirst (nr. 2) împotriva Regatului Unit, paragraful 61]. Pentru a răspunde scopurilor art. 3 din Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, orice sistem electoral este apreciat în funcţie de evoluţia politică a unui stat, iar detalii inacceptabile în cadrul unui sistem determinat pot să apară ca justificate în altul, cerinţa esenţială rămânând aceea ca sistemul adoptat să îndeplinească, în esenţă, condiţiile asigurării liberei exprimări a voinţei poporului în alegerea corpului legislativ (Hotărârea din 2 martie 1987, pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 54). Astfel, niciuna dintre condiţiile impuse, dacă este cazul, nu trebuie să împiedice libera exprimare a poporului cu privire la alegerea corpului legislativ - cu alte cuvinte, ele trebuie să reflecte sau să nu contracareze preocuparea de a menţine integritatea şi eficienţa unei proceduri electorale ce urmăreşte să determine voinţa poporului prin intermediul sufragiului universal (Hotărârea din 8 iulie 2008, pronunţată în Cauza Yumak şi Sadak împotriva Turciei, paragraful 109). Această alegere, dictată de considerente de ordin istoric şi politic care îi sunt proprii, ţine, în principiu, de domeniul de competenţă exclusivă a statului (Hotărârea din 9 aprilie 2002, pronunţată în Cauza Podkolzina împotriva Letoniei, paragraful 34).

42. Tot astfel, Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002), referindu-se la nivelul reglementării în materie electorală, recomandă, la pct. 2 Niveluri normative şi stabilitatea dreptului electoral, următoarele: "66. Una din modalităţile de evitare a manipulărilor ar fi definirea în Constituţie sau într-un text superior legii ordinare a elementelor celor mai sensibile (sistemul electoral propriu-zis, componenţa comisiilor electorale, circumscripţiile sau regulile de constituire a circumscripţiilor). O altă soluţie, mai flexibilă, ar fi de a stipula în Constituţie ca, în cazul amendării legii electorale, vechiul sistem va rămâne aplicabil pe timpul viitoarelor alegeri - cel puţin dacă acestea au loc în anul următor - şi că sistemul nou va fi aplicat începând cu scrutinele ulterioare. 67. Pentru restul, dreptul electoral ar trebui să aibă, în principiu, un rang legislativ. Normele privind implementarea, şi anume cele care reglementează chestiunile de ordin tehnic şi de detaliu, pot fi, totuşi, prezentate sub formă de regulament".

43. Indiferent că este vorba de alegeri locale, parlamentare, prezidenţiale sau europarlamentare, sistemul electoral naţional prevede, în esenţă, aceeaşi condiţie: depunerea unei liste cu semnături de adeziune. Acest criteriu de preselectare a candidaţilor este unul obiectiv şi rezonabil, aplicabil în condiţii de egalitate de tratament fiecăreia dintre cele două categorii de participanţi la alegeri: candidaţii independenţi, pe de o parte, şi cei propuşi pe lista unui partid politic, pe de altă parte. Instituirea condiţiei legale privind depunerea listei cu semnături reprezintă o modalitate prin care candidatul la o funcţie sau demnitate publică îşi dovedeşte potenţialul de reprezentativitate şi arată, în acelaşi timp, preocuparea legiuitorului de a preveni exercitarea abuzivă a dreptului de a fi ales, pe de o parte, dar şi de a asigura, pe de altă parte, accesul efectiv la exerciţiul acestui drept persoanelor eligibile care într-adevăr beneficiază de

credibilitatea şi susţinerea electoratului, astfel încât să existe şanse reale de reprezentare a acestuia. Deşi o propunere de candidat nu poate privi, potrivit Constituţiei, decât o persoană ce întruneşte condiţiile constituţionale de eligibilitate, alegerile pot avea loc numai cu respectarea procedurii electorale. De aceea, depunerea candidaturii face parte din procedura electorală, aşa încât cerinţa ca propunerea candidaturii să fie reprezentativă constituie o condiţie legală ce nu vine în conflict cu dreptul constituţional de a fi ales.

44. Din cele de mai sus rezultă că dispoziţiile art. 37, alături de cele ale art. 16 alin. (3) şi art. 40 din Constituţie, stabilesc doar condiţiile de principiu, de fond şi de formă, pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales, iar Legea nr. 208/2015 le dezvoltă, în privinţa alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat. În acest cadru, dispoziţiile legale criticate consacră o condiţie de exercitare a dreptului fundamental de a fi ales în respectivele autorităţi reprezentative, şi anume aceea de a prezenta o listă de susţinători la depunerea candidaturii. Instituirea unei astfel de condiţii este, **de principiu**, în acord cu normele constituţionale cuprinse în art. 2 - Suveranitatea, precum şi cu cele ale art. 3 din Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, prin prisma art. 20 din Constituţie.

45. In concreto, prin decizia menţionată, Curtea a subliniat că revine instanţei constituţionale să se pronunţe dacă, prin modul în care a fost reglementată, condiţia instituită de legiuitor limitează în mod nepermis dreptul de a fi ales. Prin urmare, raportat la cauza de faţă, Curtea urmează să analizeze punctual criticile de neconstituţionalitate formulate, pentru a stabili dacă condiţia prezentării unei liste de susţinători pentru candidaturile la alegerile parlamentare depuse de partidele politice respectă art. 16, 36 şi 37 din Constituţie, art. 14 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale referitoare la interzicerea discriminării, în corelaţie cu dreptul de a fi ales, art. 40 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene privind dreptul de a alege şi de a fi ales în cadrul alegerilor locale, precum şi cu art. 21 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului referitoare la dreptul de a fi ales şi libertatea votului.

46. Astfel, autorii excepţiei de neconstituţionalitate susţin, în esenţă, că reglementarea listelor de susţinători/numărului de susţinători, după caz, nu îşi găseşte justificarea, mai ales din perspectiva şi având în vedere considerentele care au fundamentat Decizia nr. 75 din 26 februarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 265 din 21 aprilie 2015, prin care Curtea a constatat neconstituţionalitatea dispoziţiilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 408 din 10 iunie 2015, referitoare la numărul minim de membri fondatori necesari pentru constituirea unui partid politic, potrivit cărora "Lista trebuie să cuprindă cel puţin 25.000 de membri fondatori, domiciliaţi în cel puţin 18 din judeţele ţării şi municipiul Bucureşti, dar nu mai puţin de 700 de persoane pentru fiecare dintre aceste judeţe şi municipiul Bucureşti".

47. Or, prin Decizia nr. 286 din 11 mai 2016, Curtea a reţinut că Decizia nr. 75 din 26 februarie 2015 susţine, de principiu, necesitatea normativă a listelor de susţinători. În acest sens, Curtea a statuat că exigenţele pe care legislaţia electorală în ansamblu le instituie în privinţa exercitării drepturilor electorale justifică eliminarea condiţiei excesive de asigurare a reprezentativităţii partidelor politice încă de la înfiinţarea acestora. Legislaţia în vigoare conţine suficiente elemente, de natura unor garanţii cu rolul de a limita riscul fragmentării excesive a reprezentării parlamentare sau al supraîncărcării bugetului de stat cu cheltuieli destinate finanţării partidelor politice şi a campaniilor electorale. Posibilele efecte negative ce ar apărea în lipsa adoptării măsurii legale examinate sunt, deci, contracarate prin existenţa unor instrumente legale adecvate, astfel încât reprezentativitatea partidelor politice încă de la înfiinţarea acestora

nu îşi mai găseşte raţiunea. Curtea a subliniat că instrumente legale adecvate reprezintă tocmai limitările inerente în cadrul reglementării unor drepturi fundamentale, pentru evitarea exercitării abuzive a acestora, printre acestea regăsindu-se şi reprezentativitatea candidaturilor la funcţiile elective, având în vedere că partidele politice trebuie să aibă un minim de forţă/susţinere pentru a realiza rolul lor constituţional, probată prin posibilitatea de a desemna candidaţi, la alegerile locale şi parlamentare, în caz contrar neputând revendica statutul de partid politic.

48. Condiţionarea înregistrării candidaturilor la funcţiile elective de prezentarea unei liste de susţinători apare, din această perspectivă, ca fiind o măsură adecvată şi necesară pentru dovedirea unui anumit grad de reprezentativitate în rândul electoratului, deopotrivă pentru toţi competitorii electorali, şi pentru descurajarea eventualelor candidaturi abuzive. Curtea, prin decizia antereferită, a mai invocat în susţinerea necesităţii depunerii listelor de susţinători faptul că o asemenea obligaţie se corelează cu recomandările cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002). Liniile directoare statuează în acest sens, la art. 1.3 - Prezentarea candidaturilor, pct. i şi ii, următoarele: "i. Prezentarea candidaţilor individuali sau a listelor de candidaţi pot fi condiţionate de obţinerea unui anumit număr de semnături; ii. Legea nu trebuie să impună colectarea semnăturilor a mai mult de un 1% din alegătorii circumscripţiei respective". Această recomandare este dezvoltată în Raportul explicativ, pct. 8, după cum urmează: "Obligaţia de a colecta un anumit număr de semnături pentru prezentarea unei candidaturi nu este, în principiu, incompatibilă cu principiul sufragiului universal. În practică, toate partidele politice, cu excepţia unor formaţiuni politice fantome, par a nu se confrunta cu nicio dificultate în colectarea numărului necesar de semnături, atunci când normele care reglementează colectarea semnăturilor nu sunt utilizate pentru a împiedica unii candidaţi de a se prezenta. Pentru a evita orice manipulări de acest gen, legea trebuie să stabilească un număr maxim de semnături care nu trebuie să depăşească pragul de 1% din alegători". Curtea a observat că textul citat distinge între partide care pot dovedi un potenţial de reprezentativitate şi partide care nu pot face acest lucru ("formaţiuni politice fantome"), ceea ce conduce la concluzia că, şi în viziunea Codului bunelor practici în materie electorală, simpla înregistrare a unui partid politic nu reprezintă singurul criteriu pentru a califica o formă de asociere ca atare. Trebuie ca partidul politic astfel constituit să probeze o activitate circumscrisă rolului partidelor politice într-un stat de drept. Faptul că procentul stabilit de legea română se află la limita superioară a pragului reţinut mai sus (minimum 1% din alegători), precum şi instituirea unei condiţii subsidiare referitoare la numărul minim de susţinători ţine de marja de apreciere a legiuitorului şi vizează asigurarea unei minime reprezentativităţi a candidaţilor la funcţiile elective.

49. Cu privire la problema proporţionalităţii măsurilor utilizate de legiuitor în privinţa limitării dreptului de alegeri libere/dreptului de a fi ales, în jurisprudenţa europeană s-a reţinut că, chiar un sistem ce fixează un prag relativ ridicat, spre exemplu, privitor la numărul de semnături necesare pentru prezentarea unei candidaturi sau ca o listă electorală să obţină un număr de voturi pe ansamblul teritoriului naţional pentru a putea avea reprezentare în Parlament, nu a fost considerat că depăşeşte marja de apreciere recunoscută statelor în materie (Hotărârea Comisiei Europene a Drepturilor Omului din 15 aprilie 1996, pronunţată în Cauza Magnago şi Sudtiroler Volkspartei împotriva Italiei). O astfel de soluţie legislativă impune o condiţie necesară, rezonabilă şi legitimă pentru exercitarea dreptului de a fi ales, ce nu constituie o piedică în prezentarea candidaturilor electorale (Decizia nr. 286 din 11 mai 2016, paragraful 102), aspect valabil şi în cauza de faţă.

50. Prin urmare, aplicându-se mutatis mutandis considerentele reţinute în Decizia nr. 286 din 11 mai 2016, Curtea constată că o condiţionare a dreptului de a fi ales de depunerea unei liste de susţinători este în concordanţă cu principiul proporţionalităţii.

51. Cu privire la critica de neconstituţionalitate referitoare la lipsa fundamentării temeinice a soluţiei normative consacrate, aspect care ar duce la încălcarea art. 1 alin. (5) şi art. 147 alin. (4) din Constituţie, Curtea constată că cerinţa depunerii unei liste de susţinători a apărut ca necesară după Decizia Curţii Constituţionale nr. 75 din 26 februarie 2015. În lipsa reacţiei legiuitorului, condiţia de reprezentativitate necesară pentru orice proces electoral ar fi fost inexistentă, întrucât legea anterioară, şi anume Legea nr. 35/2008, nu prevedea obligaţia depunerii unor asemenea liste de către partidele politice, iar, după Decizia Curţii Constituţionale nr. 75 din 26 februarie 2015, orice partid politic constituit în lipsa condiţiei de reprezentativitate prevăzută de art. 19 din Legea nr. 14/2003 ar fi putut participa în alegeri. De altfel, nereglementarea unei asemenea condiţii de reprezentativitate ar fi creat premisele unei participări mai facile a partidului politic în competiţia electorală faţă de candidaţii independenţi, care aveau şi au obligaţia de a-şi dovedi reprezentativitatea prin depunerea unei liste de susţinători.

52. Având în vedere aceste aspecte referitoare la necesitatea coroborării Deciziei nr. 75 din 26 februarie 2015 cu art. 2 din Constituţie, nu se poate reţine încălcarea art. 1 alin. (5) şi art. 147 alin. (4) din Constituţie.

53. Referitor la pretinsa încălcare a dispoziţiilor art. 53 din Constituţie, Curtea reţine că impunerea prin lege a îndeplinirii anumitor condiţii pentru exercitarea unui drept constituţional nu constituie o încălcare sau o restrângere a acestuia, ci reflectarea în plan legal a condiţiilor prevăzute de Constituţie pentru realizarea acestui drept, neputându-se susţine, astfel, incidenţa dispoziţiilor art. 53 din Constituţie.

54. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Respinge, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 52 alin. (1) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente, excepţie ridicată de Partidul Gălăţenilor în Dosarul nr. 4.130/121/2016 al Tribunalului Galaţi - Secţia contencios administrativ şi fiscal.

2. Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Partidul Gălăţenilor în Dosarul nr. 4.130/121/2016 al Tribunalului Galaţi - Secţia contencios administrativ şi fiscal, de Cătălin Hegheş şi Partidul Oamenilor Liberi în Dosarul nr. 2.275/102/2016 al Tribunalului Mureş - Secţia civilă şi de Partidul "Democraţie Directă România" în Dosarul nr. 4.957/117/2016 al Tribunalului Cluj - Secţia civilă şi constată că dispoziţiile art. 53 alin. (2) şi art. 54 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Galaţi - Secţia contencios administrativ şi fiscal, Tribunalului Mureş - Secţia civilă şi Tribunalului Cluj - Secţia civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 28 noiembrie 2017.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent-şef,
Benke Károly

DECIZIA nr. 120 din 20 martie 2018
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 56 alin. (4) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente[54]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 56 alin. (4) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente, excepţie ridicată de Asociaţia Ofensiva Tinerilor din Arad în Dosarul nr. 37.872/3/2016 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă. Excepţia formează obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 2.160D/2016.

2. La apelul nominal lipsesc părţile. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care solicită respingerea excepţiei de neconstituţionalitate ca neîntemeiată. În acest sens arată că cerinţa recunoaşterii caracterului de utilitate publică al organizaţiilor minorităţilor pentru a participa la alegeri este reglementată prin lege, iar legiuitorul are competenţa exclusivă de a institui reguli în materie electorală, potrivit art. 73 alin. (3) din Constituţie. Cerinţa impusă nu aduce atingere substanţei dreptului de a candida în alegeri.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

4. Prin Sentinţa civilă nr. 3AGP din 14 octombrie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 37.872/3/2016, **Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 56 alin. (4) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente.** Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Asociaţia Ofensiva Tinerilor din Arad, cu prilejul soluţionării contestaţiei formulate împotriva Deciziei nr. 65D din 13 octombrie 2016, emise de Biroul Electoral Central, prin care a fost respinsă candidatura domnului Claudiu Almăşan pentru alegerile pentru Camera Deputaţilor din anul 2016, întrucât lipseau documentele care să dovedească statutul de utilitate publică al asociaţiei, aşa cum prevede art. 56 alin. (4) din Legea nr. 208/2015.

5. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate**, autorul acesteia susţine că dispoziţiile art. 56 alin. (4) din Legea nr. 208/2015, care prevăd utilitatea publică între condiţiile pentru depunerea candidaturii pentru alegerile parlamentare de către organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, contravin art. 1 alin. (4), art. 2 alin. (1), art. 8 alin. (1), art. 11 alin. (1), art. 20, art. 36, art. 37, art. 53 alin. (2) şi art. 62 alin. (2) din Constituţie. În acest sens arată că, în ceea ce priveşte cerinţa utilităţii publice, există un dublu nivel al noţiunii de decizie electorală. Primul nivel de decizie aparţine, conform art. 38 şi următoarele din Ordonanţa Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociaţii şi fundaţii, Guvernului, singura autoritate în măsură să recunoască prin hotărâre caracterul de utilitate publică al unei asociaţii sau fundaţii. Al doilea nivel de decizie aparţine Biroului Electoral Central, care, în examinarea candidaturii, decide, conform art. 59 din Legea nr. 208/2015, dacă sunt îndeplinite condiţiile cerute de lege. Decizia Biroului Electoral Central are un caracter eminamente formal, verificându-se doar dacă este îndeplinită condiţia existenţei statutului de utilitate publică al organizaţiei, fără a putea formula aprecieri

[54] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 552 din 2 iulie 2018.

proprii, deci fără a avea o marjă de apreciere. Prin urmare, adevărata decizie în materie electorală, adică cea care analizează fondul condiţiei de eligibilitate, aparţine Guvernului.

6. Din moment ce decizia asupra utilităţii publice este una electorală, ea trebuie interpretată în lumina exigenţelor impuse de Curtea Europeană a Drepturilor Omului prin Hotărârea din 15 decembrie 2015, pronunţată în Cauza Ofensiva Tinerilor împotriva României şi Hotărârea din 2 martie 2010, pronunţată în Cauza Grosaru împotriva României. Astfel, deciziile electorale trebuie luate de un organ care să prezinte minime garanţii de imparţialitate. Or, Guvernul nu îndeplineşte această cerinţă, fiind o autoritate eminamente politică, care depinde de susţinerea Parlamentului şi a cărui numire şi competenţă sunt direct afectate de rezultatul alegerilor parlamentare. Mai mult, implicarea Guvernului în stabilirea eligibilităţii participanţilor la alegerile parlamentare încalcă şi art. 1 alin. (4) din Constituţie, referitor la principiul separaţiei puterilor în stat.

7. Autorul excepţiei de neconstituţionalitate mai arată că puterea de apreciere a decidentului nu trebuie să fie excesivă, însă Guvernul are o marjă absolută de apreciere în ceea ce priveşte acordarea statutului de utilitate publică, neexistând nicio obligaţie de a proceda în acest sens. Astfel, art. 38 din Ordonanţa Guvernului nr. 26/2000 prevede că Guvernul "poate" recunoaşte utilitatea publică, fiind doar o facultate şi nu o obligaţie. Totodată, condiţiile pentru recunoaşterea utilităţii publice enunţate de art. 38 din Ordonanţa Guvernului nr. 26/2000 nu se referă la indicatori precişi şi cuantificabili, ci la noţiuni de ordin general, a căror evaluare implică o apreciere subiectivă din partea Guvernului şi deci un grad ridicat de imprevizibilitate al rezultatului acesteia. Mai arată şi că statutul de utilitate publică poate fi retras oricând, prin hotărâre a Guvernului, astfel că un grad de imprevizibilitate continuă să existe chiar şi ulterior dobândirii acestuia.

8. Având în vedere argumentele mai sus arătate, autorul excepţiei consideră că art. 56 alin. (4) din Legea nr. 208/2015 contravine art. 3 din Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi art. 36, art. 37 şi art. 62 alin. (2) din Constituţie. De asemenea, în opinia sa, sunt încălcate art. 1 alin. (4) din Constituţie, întrucât se contravine principiului separaţiei puterilor în stat, precum şi art. 11 alin. (1) şi art. 20 din Constituţie, deoarece nu se respectă supremaţia tratatelor internaţionale privind drepturile omului.

9. În continuare, autorul excepţiei arată că dispoziţiile de lege criticate restrâng exerciţiul dreptului de a fi ales, fără a fi întrunite condiţiile impuse de art. 53 alin. (2) din Constituţie. Astfel, utilitatea publică nu prezintă vreo relevanţă în materie electorală, condiţiile cerute pentru recunoaşterea acestui statut nespunând nimic despre capacitatea de a contribui la formarea şi exprimarea voinţei politice a cetăţenilor ori la reprezentativitatea unei organizaţii. Reprezentativitatea nu rezultă din numărul sau dimensiunea programelor sau proiectelor derulate, nici din capacitatea logistică sau financiară a organizaţiei sau din vreun alt element care se referă la dimensiunea materială a activităţilor desfăşurate.

10. Totodată, autorul excepţiei arată că nu este respectată nici cerinţa unei aplicări nediscriminatorii, întrucât condiţia utilităţii publice se aplică doar organizaţiilor minorităţilor naţionale nereprezentate în Parlament, legea instituind, astfel o diferenţiere nejustificată între organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, în funcţie de reprezentarea lor parlamentară. În consecinţă, din moment ce competiţia electorală este restrânsă abuziv, nu cetăţenii decid prin vot liber exprimat care organizaţie aparţinând minorităţilor naţionale deţine legitimitatea pentru a ocupa un loc în Parlament, ci Guvernul care, în mod discreţionar, poate sau nu să permită competiţia a două sau mai multe organizaţii ale cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale. Se ajunge, astfel, la situaţia în care cetăţenii români aparţinând minorităţilor naţionale

sunt reprezentaţi în Parlament, dar nu pot decide liber asupra reprezentantului, încălcându-se art. 2 alin. (1) din Constituţie, întrucât exercitarea suveranităţii prin alegeri rămâne fără obiect în lipsa competiţiei electorale.

11. În sfârşit, autorul excepţiei susţine că limitarea impusă de Legea nr. 208/2015 contravine şi cerinţei art. 53 alin. (2) din Constituţie ca prin măsura de restrângere a exerciţiului unui drept să nu se aducă atingere existenţei acestuia. Deşi, teoretic, limitarea ar lăsa intactă existenţa dreptului, în practică, acesta este suprimat complet ca urmare a cerinţelor excesive impuse de lege pentru dobândirea utilităţii publice şi a caracterului esenţial arbitrar şi imprevizibil al acestei proceduri. În concluzie, art. 56 alin. (4) din Legea nr. 208/2015 încalcă art. 53 alin. (2), art. 8 alin. (1) şi art. 2 alin. (1) din Constituţie.

12. **Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate nu este întemeiată. În acest sens arată că implicarea executivului în activitatea prealabilă de conferire a statutului de utilitate publică nu are semnificaţia încălcării principiului separaţiei puterilor în stat. De asemenea consideră că dispoziţiile art. 56 alin. (4) din Legea nr. 208/2015 nu împiedică şi nu restrâng exerciţiul dreptului minorităţilor naţionale de a participa la procesul electoral, ci stabilesc condiţiile exercitării lui. În susţinerea celor arătate invocă jurisprudenţa Curţii Constituţionale prin care s-a statuat că "aprecierea oportunităţii unui anumit prag de reprezentativitate nu este însă o problemă de constituţionalitate, cât timp pragul instituit nu are ca efect suprimarea exercitării dreptului, urmărind numai, precum în legea de faţă, ca asocierea cetăţenilor în partide să aibă semnificaţia instituţionalizării unui curent politic, fără de care partidul rezultat nu-şi poate îndeplini rolul său constituţional, prevăzut de art. 8 alin. (2), de a contribui la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor."

13. În conformitate cu dispoziţiile art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului, precum şi Avocatului Poporului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

14. **Guvernul** consideră că excepţia de neconstituţionalitate nu este întemeiată. În acest sens invocă cele reţinute de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 1.188 din 6 noiembrie 2008.

15. **Avocatul Poporului** arată că dispoziţiile de lege criticate sunt constituţionale. Astfel, invocă cele reţinute de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 1.013 din 27 noiembrie 2012, Decizia nr. 503 din 20 aprilie 2010, Decizia nr. 226 din 3 iulie 2001, Decizia nr. 35 din 2 aprilie 1996 şi Decizia nr. 147 din 27 octombrie 1998 referitoare la dreptul legiuitorului de a reglementa condiţiile concrete de exercitare a dreptului de a fi ales la nivelul fiecărei funcţii publice elective.

16. În acelaşi sens invocă şi jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, prin hotărârile din 2 martie 1987 şi din 22 mai 2012, pronunţate în cauzele Mathieu-Mohin and Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 52, respectiv, Cauza Scoppola împotriva Italiei (nr. 3), paragrafele 83 şi 84, prin care s-a statuat că dreptul garantat prin art. 3 din Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale nu este un drept absolut, iar statele au o marjă largă de apreciere în alegerea sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia, fără însă a limita drepturile în discuţie atât de mult încât să afecteze esenţa acestora şi să le golească de conţinut.

17. În sfârşit, în susţinerea punctului său de vedere, Avocatul Poporului invocă şi liniile directoare trasate de Comisia de la Veneţia prin "Codul bunelor practici în materie electorală" - Linii directoare şi raport explicativ, adoptat de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a sesiuni plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002), punctul 1.3 lit. i) şi ii).

18. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele de vedere solicitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile de lege criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

19. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

20. **Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate** îl constituie dispoziţiile art. 56 alin. (4) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 553 din 24 iulie 2015, dispoziţii potrivit cărora "Pot depune candidaturi şi alte organizaţii ale cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, legal constituite, care sunt de utilitate publică şi care prezintă Biroului Electoral Central, în termen de 30 de zile de la data stabilirii zilei alegerilor, o listă de membri cuprinzând un număr de cel puţin 15% din numărul total al cetăţenilor care, la ultimul recensământ, s-au declarat ca aparţinând minorităţii respective."

21. Autorul excepţiei consideră că aceste dispoziţii de lege contravin următoarelor prevederi din Constituţie: art. 1 alin. (4) referitor la principiului separaţiei şi echilibrului puterilor, art. 2 alin. (1) care prevede inalienabilitatea teritoriului României, art. 8 alin. (1) privind pluralismul politic, art. 11 alin. (1) referitor la dreptul internaţional şi dreptul intern, art. 20 referitor la tratatele internaţionale privind drepturile omului, art. 36 privind dreptul la vot, art. 37 referitor la dreptul de a fi ales, art. 53 alin. (2) privind condiţiile restrângerii exerciţiului unor drepturi sau libertăţi fundamentale şi art. 62 alin. (2) privind dreptul organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament, de a avea un loc de deputat, în condiţiile legii electorale. De asemenea consideră că sunt încălcate prevederile art. 3 din Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale referitoare la dreptul la alegeri libere.

22. **Examinând excepţia de neconstituţionalitate**, Curtea constată că, în esenţă, critica formulată de autorul acesteia se referă la două aspecte. Unul dintre acestea are în vedere autoritatea competentă să acorde statutul de utilitate publică unei organizaţii, precum şi criteriile şi procedura aplicabile cu acest prilej. Astfel, autorul excepţiei invocă lipsa de imparţialitate a Guvernului, marja largă de apreciere de care se bucură acesta în emiterea unei hotărâri referitoare la acordarea statutului de utilitate publică unei organizaţii, precum şi caracterul imprecis al criteriilor legale avute în vedere. Al doilea aspect pune în discuţie însăşi constituţionalitatea condiţionării organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale de a avea statut de utilitate publică pentru a putea depune candidaturi pentru alegerile parlamentare.

23. Cât priveşte primul aspect de neconstituţionalitate invocat, Curtea constată că, aşa cum indică şi autorul excepţiei, reglementarea condiţiilor şi a procedurii de obţinere a statutului de utilitate publică de către asociaţii, fundaţii sau federaţii, precum şi de către autoritatea competentă să acorde acest statut îşi are sediul în capitolul VI din Ordonanţa Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociaţii şi fundaţii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 39 din 31 ianuarie 2000. Or, potrivit susţinerilor autorului excepţiei şi actului de sesizare, obiectul controlului de constituţionalitate îl reprezintă exclusiv dispoziţiile art. 56 alin. (4) din Legea nr. 208/2015, şi nu prevederile capitolului VI din Ordonanţa Guvernului nr. 26/2000. Prin

urmare, având în vedere dispoziţiile art. 2 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, republicată, potrivit cărora "Curtea Constituţională se pronunţă numai asupra constituţionalităţii actelor cu privire la care a fost sesizată, fără a putea modifica sau completa prevederile supuse controlului", Curtea constată că nu este competentă să analizeze această critică de neconstituţionalitate.

24. Referitor la obligaţia impusă de art. 56 alin. (4) din Legea nr. 208/2015 organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale de a avea statut de utilitate publică pentru a depune candidaturi la alegerile parlamentare, Curtea, analizând dispoziţiile cu un conţinut asemănător ale art. 9 alin. (3) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 196 din 13 martie 2008, prin Decizia nr. 1.188 din 6 noiembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 787 din 25 noiembrie 2008, a reţinut că "dispoziţiile de lege criticate conţin norme care sunt în spiritul, şi nu împotriva, atât al prevederilor constituţionale ale art. 6 alin. (1), care recunosc şi garantează dreptul la identitate al minorităţilor naţionale, cât şi ale art. 62 alin. (2), care legitimează participarea organizaţiilor cetăţenilor care aparţin minorităţilor naţionale la alegerile parlamentare, în condiţiile legii electorale." Astfel, Curtea a arătat că "atât condiţia recunoaşterii caracterului de utilitate publică al organizaţiei respective, cât şi cea a depunerii unor liste de membri însumând un număr de cel puţin 15% din numărul total al cetăţenilor declaraţi ca aparţinând acelei minorităţi după ultimul recensământ sunt astfel de cerinţe, reglementate prin legea organică în materie electorală. Stabilirea, prin lege, a condiţiilor menţionate nu contravine textelor constituţionale invocate ca fiind încălcate, legiuitorul având competenţa exclusivă de a institui modalităţile şi condiţiile de funcţionare a sistemului electoral, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie." De asemenea, Curtea a reţinut că "textele criticate creează un regim special pentru organizaţiile minorităţilor naţionale, în măsură să justifice, prin condiţiile impuse, reprezentarea reală a membrilor acestora în Parlament." Totodată, Curtea a constatat că "textele legale supuse controlului de constituţionalitate nu încalcă prevederile art. 16 alin. (1), raportat la art. 4 din Legea fundamentală, şi, ca atare, nu pot fi considerate discriminatorii, câtă vreme legiuitorul a urmărit prin aceste reglementări să acorde şi organizaţiilor minorităţilor nereprezentate în Parlament posibilitatea să participe la alegeri, nu numai celor care, în baza voturilor obţinute în alegeri, sunt deja reprezentate în Parlament." În acelaşi context, Curtea a invocat şi cele statuate prin Decizia nr. 146 din 15 martie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 299 din 11 aprilie 2005, potrivit cărora "organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale reprezentate în Parlament nu sunt privilegiate (...), întrucât acestea au îndeplinit condiţii mult mai severe pentru a accede în Parlament". Totodată, dacă criteriile pe baza cărora acele organizaţii au obţinut la ultimele alegeri un loc în Parlament nu sunt îndeplinite şi la actualele alegeri, acest lucru va rezulta din votul alegătorilor.

25. Întrucât nu au intervenit elemente noi, de natură să justifice reconsiderarea jurisprudenţei în materie a Curţii Constituţionale, considerentele şi soluţia Deciziei nr. 1.188 din 6 noiembrie 2008 îşi păstrează valabilitatea şi în prezenta cauză.

26. Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Asociaţia Ofensiva Tinerilor din Arad în Dosarul nr. 37.872/3/2016 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă şi constată că dispoziţiile art. 56 alin. (4) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 20 martie 2018.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent,
Patricia Marilena Ionea

DECIZIA nr. 418 din 18 iunie 2020
referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 2 alin. (1) lit. e), ale art. 4 alin. (2) și ale art. 27 alin. (2) lit. c) teza finală din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, precum şi ale art. 118 alin. (2) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum si pentru organizarea și funcționarea Autorităţii Electorale Permanente[55]

1. Pe rol se află soluționarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 2 alin. (1) lit. e), ale art. 4 alin. (2) și ale art. 27 alin. (2) lit. c) teza finală din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, precum şi ale art. 118 alin. (2) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorităţii Electorale Permanente, excepţie ridicată direct de Avocatul Poporului şi care formează obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 2785D/2019.

2. Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din 28 mai 2020, în prezenţa reprezentantului autorului excepţiei, doamna Linda Zenovia Timofan, consilier, şi a reprezentantului Ministerului Public, domnul Sorin-Ioan-Daniel Chiriazi, procuror, şi au fost consemnate în încheierea de la acea dată când Curtea, în temeiul prevederilor art. 57 şi ale art. 58 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a amânat pronunţarea pentru data de 18 iunie 2020, dată la care a pronunţat prezenta decizie.

CURTEA,
având în vedere actele și lucrările dosarului, reține următoarele:

3. **Cu Adresa nr. 18823 din 25 octombrie 2019**, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 8219 din 25 octombrie 2019, Avocatul Poporului, în conformitate cu dispoziţiile art. 146 lit. d) teza a doua din Constituţie şi ale art. 15 alin. (1) lit. i) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea şi funcţionarea instituţiei Avocatul Poporului, a ridicat direct în faţa Curţii Constituţionale excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 2 alin. (1) lit. e), art. 4 alin. (2) şi ale art. 27 alin. (2) lit. c) teza finală din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, precum şi ale art. 118 alin. (2) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea si funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente.

4. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate**, Avocatul Poporului susţine, în esenţă, că prevederile art. 2 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 370/2004 şi ale art. 118 alin. (2) din Legea nr. 208/2015 sunt neconstituţionale, deoarece atribuie sintagmei „partide politice parlamentare" semnificaţia de „partide şi alte formațiuni politice care au grup parlamentar propriu în cel puţin una din Camerele Parlamentului", şi nu de „partide reprezentate în Parlament". Astfel, potrivit textelor de lege criticate, pentru a fi considerat partid parlamentar, este necesară îndeplinirea concomitentă a două condiţii cumulative, respectiv, (i) partidul să aibă grup parlamentar propriu în cel puţin una dintre cele două Camere ale Parlamentului, şi (ii) partidul să fi obţinut mandate de deputaţi şi senatori la ultimele alegeri generale pentru Parlamentul României. Această definiţie dată „partidului politic parlamentar" instituie restrângeri ale drepturilor procedurale în cadrul procesului electoral asociate dreptului de a fi ales, spre exemplu: dreptul de a fi reprezentat în cadrul Biroului Electoral Central, dreptul de a participa în prima etapă la tragerea la sorţi pentru stabilirea ordinii de înscriere pe buletinele de vot, dreptul de a fi reprezentat în cadrul birourilor electorale judeţene/birourilor electorale ale sectoarelor municipiului Bucuresti

[55] Publicată în: Monitorul Oficial nr.612 din 13.07.2020.

sau dreptul de a participa în prima etapa la completarea birourilor electorale ale secţiilor de votare.

5. În susţinerea criticii de neconstituţionalitate, Avocatul Poporului arată că art. 64 alin. (3) din Legea fundamentală prevede că „deputaţii şi senatorii se pot organiza în grupuri parlamentare, potrivit regulamentului fiecărei Camere”, reţinând că grupurile parlamentare reprezintă structuri organizatorice ale Camerelor Parlamentului, constituite pe bază de apartenenţă şi afinitate politică, respectiv parlamentari care aparţin aceleiaşi formaţiuni politice sau care subscriu aceluiaşi program ori aceloraşi idei. Acestea funcţionează pe baza unor reguli care pot fi cutumiare ori stabilite prin statute sau prin regulamente parlamentare. Grupurile parlamentare asigură o supleţe în activitatea parlamentară, precum şi o structurare a tendinţelor politice din cadrul lor. Prin urmare, grupurile parlamentare nu sunt structuri obligatorii ale Parlamentului, acestea rezultând din uniunea voluntară a parlamentarilor aleşi în aplicarea art. 62 alin. (1) din Constituţie, potrivit căruia „Camera Deputaţilor şi Senatul sunt alese prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat, potrivit legii electorale”. Mai mult, art. 2 alin. (1) din Constituţie stabileşte că „Suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum”. Aşadar, constituirea deputaţilor şi a senatorilor în grupuri parlamentare este o acţiune strict organizatorică, dar care, potrivit art. 2 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 370/2004 şi art. 118 alin. (2) din Legea nr. 208/2015 devine o condiţie în vederea participării în procesul electoral, creând o situaţie disproporționată în ceea ce priveşte exercitarea drepturilor procedurale electorale ale partidelor reprezentate în Parlament prin votul alegătorilor, cu consecinţa unor abuzuri din partea celorlalţi competitori electorali. În fapt, impunerea unei asemenea condiţii în cadrul procesului electoral poate duce la situaţia în care unele forţe politice parlamentare reuşesc să obţină desfiinţarea unui grup parlamentar şi, drept consecinţă, excluderea reprezentanţilor partidului ales în Parlament de la procesul electoral, în scopul fraudării acestuia.

6. În susţinerea criticilor de neconstituţionalitate sunt invocate şi prevederile art. 103 alin. (1) din Constituţie, care prevăd că „Preşedintele României desemnează un candidat pentru funcţia de primministru, în urma consultării partidului care are majoritatea absolută în Parlament ori, dacă nu există o asemenea majoritate, a partidelor reprezentate în Parlament”.

7. Avocatul Poporului subliniază că Legea fundamentală consacră sintagma „partide reprezentate în Parlament”, şi nu „partide şi alte formaţiuni politice care au grup parlamentar propriu în cel puţin una din 3 Camerele Parlamentului şi care au obţinut în urma ultimelor alegeri generale pentru Parlamentul României mandate de deputaţi sau senatori pentru candidaţii înscrişi pe listele acestora ori pe listele unei alianţe politice sau electorale din care au facut parte partidele ori formaţiunile politice respective”. Ca atare, un partid politic dobândeşte calitatea de „partid parlamentar” în virtutea faptului că a obţinut mandate în Parlamentul României prin votul popular exprimat în alegeri, având parlamentari în ambele Camere ale Parlamentului, aleşi prin vot universal, egal, direct şi secret, în conformitate cu dispoziţiile art. 62 alin. (1) din Constituţie. Caracterul de „partid parlamentar” depinde, aşadar, de votul popular, iar nu de constituirea sau nu a unui grup parlamentar, care poate fi la un moment dat impiedicată prin mijloace administrative, procedurale sau conjuncturale de ceilalţi competitori electorali.

8. În consecinţă, a institui obligaţia de a avea constituit un grup parlamentar propriu în cel puţin una dintre Camerele Parlamentului pentru a se încadra ca „partid politic parlamentar” contravine Legii fundamentale, care face trimitere în acest sens doar la sintagma „partide reprezentate în Parlament”. În acest caz, în interpretarea dată, s-ar ajunge în situaţia în care sintagma „partide politice parlamentare” să fie interpretată în mod restrictiv, respectiv partidele

politice parlamentare care nu sunt constitute în grupuri parlamentare să nu poată participa în procesul electoral, potrivit Legii nr. 370/2004.

9. De asemenea, Avocatul Poporului arată că, pentru argumentele expuse anterior, viciul de neconstituţionalitate afectează şi prevederile art. 118 alin. (2) din Legea nr. 208/2015, întrucât atribuie sintagmei „partide politice parlamentare" semnificaţia de „partide şi alte formaţiuni politice care au grup parlamentar propriu în cel puţin una din Camerele Parlamentului", şi nu de „partide reprezentate în Parlament".

10. Referitor la dispoziţiile art. 4 alin. (2) și ale art. 27 alin. (2) lit. c) teza finală din Legea nr. 370/2004, Avocatul Poporului susţine că aceste prevederi de lege restrâng, în condiţii lipsite de proporţionalitate, exerciţiul dreptului de a fi ales, prevăzut de art. 37 din Constituție şi afectează caracterul reprezentativ al funcţiei de Preşedinte, consacrat de art. 81 alin. (1) din Legea fundamentală. În acest sens, susţine că atât condiţiile de eligibilitate, cât şi impedimentele constituţionale pentru a fi ales în funcţia de Preşedinte al României sunt prevăzute expres şi limitativ în Constituţie şi în Legea nr. 370/2004. Astfel, potrivit art. 37, art. 16 alin. (3), art. 36 şi art. 40 alin. (3) din Constituţie, au dreptul de a fi aleşi pentru funcţia de Preşedinte al României cetăţenii cu drept de vot care, până în ziua alegerilor inclusiv, au împlinit 35 de ani, au domiciliul în ţară şi cărora nu le este interzisă asocierea în partide politice. Dispoziţiile art. 4 alin. (2) și ale art. 27 alin. (2) lit. c) teza finală din Legea nr. 370/2004 încalcă principiile proporţionalităţii şi reprezentativităţii, întrucât prin instituirea a două condiţii cumulative (un număr de 200000 de susţinători şi posibilitatea ca un alegător să susţină mai mulți candidaţi la funcţia de preşedinte) se ajunge la suprimarea exercitării dreptului de a fi ales al cetăţenilor români care îndeplinesc condiţiile constituţionale şi legale de a candida. În susţinerea criticilor de neconstituţionalitate, Avocatul Poporului invocă considerentele Deciziilor nr. 769 din 28 noiembrie 2017 și nr. 286 din 11 mai 2016, prin care Curtea Constituţională a stabilit, cu valoare de principiu, că soluţiile legislative reglementate cu scopul de a asigura reprezentativitatea unei candidaturi la o funcţie sau demnitate publică nu trebuie să limiteze în mod nepermis dreptul de a fi ales. Totodată, în Decizia nr. 75 din 26 februarie 2015, s-a statuat că aprecierea oportunităţii unui anumit prag de reprezentativitate nu este o problemă de constituţionalitate, cât timp pragul instituit nu are ca efect suprimarea exercitării dreptului. Or, în cazul soluţiilor legislative criticate, instituirea unui număr de 200.000 de semnături pentru susţinerea candidaţilor la funcţia de 4 Preşedinte al României (depăşind pragul de 1% din alegători) are ca efect suprimarea exercitării drepturilor electorale şi constituie o cerinţă excesivă prin raportare la interesul public urmărit de legiuitor, şi anume asigurarea unui grad sporit de responsabilitate din partea tuturor competitorilor electorali în participarea la procesul electoral, exercitarea cu bună-credinţă a dreptului de a fi ales, precum şi participarea la alegeri a unor candidaţi reprezentativi. Caracterul excesiv al condiţiilor impuse de textele de lege criticate rezultă din raportarea pragului de maximum 1% din alegătorii semnatari pe liste recomandat în Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni plenare (Veneţia, 18-19 octombrie 2002), la numărul total de cetăţeni cu drept de vot înscrişi în Registrul electoral, declarat de Autoritatea Electorală Permanentă, la data de 31 iulie 2019, care este de 18.963.792. De altfel, un calcul matematic simplu relevă că numărul de semnături cerute pentru validitatea unei candidaturi la funcţia de Preşedinte trebuie să se situeze sub cerinţa de 200.000, cum este în prezent. În aceste condiţii, numărul de semnături de 200.000 de alegători induce, fără îndoială, ideea că este utilizat pentru a-i împiedica pe unii candidaţi să-şi exercite dreptul de a fi ales, contrar celor recomandate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept (Comisia de la Veneţia), în sensul că „legea trebuie să stabilească un număr maxim de semnături care nu trebuie să depăşească pragul de 1% din alegători".

11. Avocatul Poporului susţine, de asemenea, încălcarea principiului reprezentativităţii funcţiei de Preşedinte al României, deoarece prevederile art. 4 alin. (2) teza finală din Legea nr. 370/2004 stabilesc că un alegător poate susţine mai mulţi candidaţi. În acest sens, invocă aspecte din jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, care în Decizia din 17 iunie 2008, pronunţată în Cauza Brito da Silva Guerra şi Sousa Magno împotriva Portugaliei, a reţinut că cerinţa ca tabelele cu semnăturile susţinătorilor să fie anexate la listele electorale are scopul legitim de a se asigura că semnatarii au capacitate electorală şi că fiecare dintre ei susţine un singur candidat. Per a contrario, o soluţie legislativă care reglementează posibilitatea ca un alegător să susţină mai mulţi candidaţi schimbă integral scopul legitim al prevederii constituţionale care consacră principiul reprezentativităţii funcţiei de Preşedinte. De asemenea, Avocatul Poporului arată că egalitatea votului, condiţie a reprezentativităţii funcţiei de Preşedinte, presupune că fiecare alegător are dreptul la un vot şi numai la un singur vot. Prin urmare, o soluţie legislativă firească, de natură să confere legitimitate capacităţii electorale a semnatarilor, este cea potrivit căreia un alegător poate susţine un singur candidat, reglementată de Legea nr. 370/2004, în forma anterioară modificării intervenite prin Legea nr. 148/2019 pentru modificarea şi completarea unor acte normative în materie electorală. O asemenea soluţie legislativă este de natură să imprime predictibilitate întregului proces electoral, să reflecte principiul reprezentativităţii şi să contribuie la identificarea susţinerii reale de care se bucură un anume candidat. Atât principiile constituţionale incidente, astfel cum au fost dezvoltate în jurisprudenţa Curţii Constituţionale, cât şi tratatele internaţionale în materia drepturilor omului şi jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului plasează reglementarea condiţiilor de exercitare a dreptului de a fi ales în sarcina legiuitorului, fiind preferabil ca reglementarea acestora să fie realizată la nivel constituţional, prin stabilirea unor criterii/condiţii clare şi precise. Limitările sunt admise atâta vreme cât nu au un caracter arbitrar şi nu aduc atingere substanţei dreptului, fiind admisibilă o reglementare mai restrictivă a dreptului de a fi ales faţă de dreptul de a alege, cu respectarea condiţiilor de proporţionalitate.

12. Prin urmare, în opinia Avocatului Poporului, soluţia legislativă privind numărul de 200.000 de alegători pentru susţinerea unui candidat, cumulată cu aceea a posibilităţii susţinerii mai multor candidaturi 5 de către acelaşi alegător, nu poate fi considerată ca având drept scop realizarea unei selecţii rezonabile în rândul candidaţilor pentru a asigura reprezentativitatea acestora la alegerile pentru funcţia de Preşedinte al României şi impiedicarea eventualelor candidaturi abuzive.

13. În final, Avocatul Poporului consideră că revine Curţii Constitutionale sarcina să aprecieze în ce măsură cele două condiţii impuse de textul de lege criticat (pragul de minim 200.000 de semnături pe liste de susţinători, coroborat cu dreptul unui alegător de a semna pentru mai mulţi candidaţi) respectă condiţiile de proporţionalitate privind atingerea adusă dreptului de a fi ales şi solicită Curţii Constituţionale pronunţarea unei decizii de admitere a excepţiei de neconstituţionalitate, care să orienteze legiuitorul în reconfigurarea cadrului electoral al alegerii Preşedintelui României.

14. Potrivit prevederilor art.30 alin.(1) din Legea nr.47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

15**. Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernu**l nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susținerile reprezentantului Avocatului Poporului prezent, concluziile procurorului, notele scrise depuse la dosar de reprezentantul Ministerului Public, prevederile legale criticate, raportate la dispoziţiile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

16. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. l alin. (2), ale art. 2, 3, 10, 29, 32 şi art. 33 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

17. **Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate** îl constituie prevederile art. 2 alin. (1) lit. e), ale art. 4 alin. (2) şi ale art. 27 alin. (2) lit. c) teza finală din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 650 din 12 septembrie 2011, cu modificările şi completările ulterioare, şi ale art. 118 alin. (2) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea și funcționarea Autorităţii Electorale Permanente, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 553 din 24 iulie 2015.

18. Prevederile criticate din Legea nr. 370/2004 au următorul cuprins: - Art. 2 alin. (1) lit. e): „În sensul prezentei legi, termenii de mai jos au următoarele semnificaţii: (...); e)partide politice parlamentare - partidele şi alte formaţiuni politice care au grup parlamentar propriu în cel puţin una din Camerele Parlamentului şi care au obţinut în urma ultimelor alegeri generale pentru Parlamentul României mandate de deputaţi sau senatori pentru candidaţii înscrişi pe listele acestora ori pe listele unei alianţe politice sau electorale din care au făcut parte partidele ori formaţiunile politice respective.”; - Art. 4 alin. (2): „Candidaturile propuse de partidele şi de alianţele politice, precum şi candidaturile independente pot fi depuse numai dacă sunt susţinute de cel puţin 200.000 de alegători. Un alegător poate susţine mai mulţi candidaţi.”; - Art. 27 alin. (2) lit. c) teza finală: „Propunerile se fac în scris şi vor fi primite numai dacă: (...); c) sunt însoţite de declaraţia de acceptare a candidaturii, scrisă, semnată şi datată de candidat, de 6 declaraţia de avere, declaraţia de interese, de o declaraţie pe propria răspundere a candidatului în sensul că a avut sau nu calitatea de lucrător al Securităţii sau de colaborator al acesteia, precum şi de lista susţinătorilor, al căror număr nu poate fi mai mic de 200.000 de alegători.”

19. Prevederile art. 118 alin. (2) din Legea nr. 208/2015 au următorul cuprins: „În sensul prezentei legi, prin partide politice parlamentare se înţelege partidele şi alte formaţiuni politice care au grup parlamentar propriu în cel puţin una din Camerele Parlamentului şi care au obţinut în urma ultimelor alegeri pentru Parlamentul României mandate de deputaţi sau senatori pentru candidaţii înscrişi pe listele acestora ori pe listele unei alianţe politice sau electorale din care au făcut parte partidele ori formaţiunile politice respective, precum şi alianţele politice sau electorale care au în componenţă astfel de partide ori formaţiuni politice.”

20. În opinia Avocatului Poporului, prevederile de lege criticate contravin dispoziţiilor din Constituţie cuprinse în art. 2 alin. (1) privind suveranitatea, art. 37 privind dreptul de a fi ales, art. 53 privind restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi, art. 62 alin. (1) privind alegerea Camerei Deputaţilor şi Senatului, art. 81 alin. (1) privind alegerea Preşedintelui şi art. 103 alin. (1) privind desemnarea unui candidat pentru funcţia de prim-ministru.

21. \\SERVER\..\user\sintact 4.0\cache\Legislatie\temp197252\00148089.HTM - #Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că, în esenţă, criticile de neconstituţionaliate vizează două aspecte, şi anume definirea termenului de „partid politic parlamentar”, pe de o parte, respectiv condiţia existenţei listei susţinătorilor, al căror număr nu poate fi mai mic de 200.000 de alegători, la depunerea candidaturii pentru funcţia de Preşedinte al României, în condiţiile un care un alegător poate susţine mai mulţi candidaţi, pe de altă parte.

22. Referitor la definirea termenului de „partid politic parlamentar”, prin dispoziţiile art. 2 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 370/2004, Curtea observă că aceste norme au fost supuse controlului de constituţionalitate în cadrul exercitării atribuţiei Curţii Constituţionale de a veghea la respectarea procedurii pentru alegerea Preşedintelui României, prevăzută de art. 146 lit. f) din Constituţie, cu prilejul soluţionării contestaţiei împotriva Deciziei Biroului Electoral Central nr. 32/D din 27 septembrie 2019 privind aplicarea prevederilor art. 17 alin. (1) lit. c) teza întâi din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României. Astfel, prin Hotărârea nr. 66 din 1 octombrie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 907 din 8 noiembrie 2019, Curtea Constituţională a reţinut că textul art. 2 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 370/2004, potrivit căruia partidele politice parlamentare se definesc ca fiind partidele şi alte formaţiuni politice care au grup parlamentar propriu în cel puţin una din Camerele Parlamentului şi care au obţinut în urma ultimelor alegeri generale pentru Parlamentul României mandate de deputaţi sau senatori pentru candidaţii înscrişi pe listele acestora ori pe listele unei alianţe politice sau electorale din care au făcut parte partidele ori formaţiunile politice respective, cuprinde imperfecţiuni şi deficienţe majore de redactare în ceea ce priveşte definiţia partidului politic parlamentar, care pot afecta buna desfăşurare a operaţiunilor ce privesc procesul electoral. În acest sens, Curtea a observat că impunerea unor condiţii care denaturează sensul noţiunii de partid politic parlamentar, precum cele ce privesc necesitatea existenţei unui grup parlamentar pentru a fi calificat ca atare, deşi textul Constituţiei stabileşte numai facultatea de a se constitui grupuri parlamentare, poate împiedica partidul politic cu reprezentare parlamentară, dar care nu şi-a constituit/nu mai are grup parlamentar, să participe în mod plenar la toate operaţiunile pe care le presupune un proces electoral. Totuşi, Curtea a reţinut că definiţia dată partidului politic parlamentar nu 7 împiedică participarea candidatului/partidului politic la procesul electoral şi nu impietează asupra garanţiilor de corectitudine asociate desfăşurării procesului electoral.

23. Mai mult, Curtea a reţinut că o eventuală neconstituţionalitate a tezei întâi din definiţia dată partidului politic parlamentar, aflată într-o evidentă tensiune normativă cu art. 64 alin. (3) din Constituţie, ar duce la considerarea ca partid politic parlamentar şi a acelui partid care, deşi a obţinut mandate de deputaţi/senatori în cadrul alegerilor parlamentare, la debutul procesului electoral pentru alegerea Preşedintelui României nu mai deţine mandate de deputaţi/senatori, ceea ce poate duce la o contradicţie în termeni în sensul că ar pune un semn de egalitate între partidul politic care a intrat în Parlament în urma alegerilor şi cel care, deşi a intrat în Parlament, nu mai are niciun reprezentant la momentul desfăşurării procesului electoral de alegere a Preşedintelui României.

24. În aceste condiţii, Curtea a constatat că revine Parlamentului obligaţia de a remedia situaţia normativă creată prin adoptarea definiţiei partidului politic parlamentar prevăzută la art. 2 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 370/2004 şi de a se conforma, în special, exigenţelor derivate din art. 64 alin. (3) din Constituţie.

25. Curtea constată însă că legiuitorul nu a intervenit pentru punerea de acord a prevederilor art. 2 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 370/2004 cu dispoziţiile Constituţiei. Din cauza pasivităţii legiuitorului, care nu a intervenit în sensul arătat prin considerentele Hotărârii Curţii Constituţionale nr. 66 din 1 octombrie 2019, necorelarea reglementărilor în cauză cu dispoziţiile Constituţiei continuă. În consecinţă, Curtea constată că se impune sancţionarea acestora pe calea controlului de constituţionalitate a posteriori, prin pronunţarea unei soluţii de constatare a neconstituţionalităţii, pentru considerentele care vor fi expuse în continuare:

26. Prevederile art. 2 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 370/2004 stabilesc semnificaţia termenului de „partid politic parlamentar”, utilizat în cuprinsul actului normativ, instituind în acest sens două condiţii care trebuie îndeplinite cumulativ. Astfel, în accepţiunea legii, pentru ca partidele

politice să fie calificate drept „partide politice parlamentare” este necesar ca acestea să aibă un grup parlamentar propriu în cel puţin una din Camerele Parlamentului (prima condiţie) şi să fi obţinut în urma ultimelor alegeri generale pentru Parlamentul României mandate de deputaţi sau senatori pentru candidaţii înscrişi pe listele acestora ori pe listele unei alianţe politice sau electorale din care au făcut parte partidele ori formaţiunile politice respective (a doua condiţie).

27. În contextul legislativ actual, o definiţie a partidului parlamentar apare ca necesară, având în vedere rolul pe care legea îl atribuie partidelor politice parlamentare în procesul electoral pentru alegerea Preşedintelui României. În acest sens, relevante sunt dispoziţiile art. 6 alin. (2) din Legea nr. 370/2004, care stabilesc că „Protocolul de constituire a alianţei electorale se depune în scris la Biroul Electoral Central în termen de cel mult 24 de ore de la data completării acestui birou electoral cu reprezentanţii Autorităţii Electorale Permanente şi ai partidelor politice parlamentare”, ale art. 16 alin. (4) teza a doua din lege, care prevăd că: „În termen de 24 de ore de la alegerea preşedintelui Biroului Electoral Central, în componenţa Biroului Electoral Central intră preşedintele, vicepreşedinţii Autorităţii Electorale Permanente şi câte un reprezentant al fiecărui partid politic parlamentar”, ale art. 18 alin. (3) şi ale art. 22 alin. (3) din lege, care stabilesc vocaţia partidelor politice parlamentare care au propus candidaţi de a-şi desemna reprezentanţi în birourile electorale judeţene, birourile electorale ale sectoarelor municipiului Bucureşti, biroul electoral pentru secţiile de votare din străinătate şi birourile electorale ale secţiilor de votare.

28. Analizând prima condiţie instituită prin prevederile legale criticate, Curtea constată că a condiţiona calificarea unui partid politic ca partid politic parlamentar de organizarea unui grup parlamentar propriu în cel puţin una din Camerele Parlamentului încalcă dispoziţiile art. 64 alin. (3) din Constituţie referitoare la dreptul, şi nu la obligaţia deputaţilor şi senatorilor de a se organiza în grupuri parlamentare, potrivit regulamentului fiecărei Camere. Astfel, potrivit art. 64 alin. (3) din Constituţie, „Deputaţii şi senatorii se pot organiza în grupuri parlamentare, potrivit regulamentului fiecărei Camere”. Aşadar, grupurile parlamentare nu sunt structuri obligatorii ale Parlamentului. Rezultând din uniunea voluntară a parlamentarilor, crearea grupurilor parlamentare constituie un drept, iar nu o obligaţie. Referindu-se la acest drept al parlamentarilor, textul constituţional menţionat nu stabileşte nicio restricţie în ceea ce priveşte momentul exercitării acestuia. Prin urmare, nu este contrară Legii fundamentale constituirea pe parcursul legislaturii, potrivit regulamentelor Camerelor şi cu respectarea Constituţiei, a unui grup parlamentar care nu a existat la începutul legislaturii, cu condiţia, desprinsă, de asemenea, din interpretarea normelor constituţionale, ca pe această cale să nu fie reprezentate în Parlament partide care nu au obţinut mandate la alegeri (a se vedea, în acest sens, Decizia Curţii Constituţionale nr. 1490 din 17 noiembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 861 din 22 decembrie 2010).

29. De asemenea, sub aspectul terminologiei utilizate, Curtea observă că, prin condiţia instituită, dispoziţiile legale criticate creează o categorie distinctă a partidelor politice, dificil de conciliat cu cele stabilite prin textul Constituţiei, care, în cuprinsul său, operează cu noţiuni precum: „partide police” [art. 8 alin.(2), art. 37 alin.(1), art. 40, art. 73 alin. (3) lit. b), art. 146 lit. k)], „partid” [art. 84 alin. (1)], „partide reprezentate în Parlament”. În acelaşi timp, condiţia de a avea „grup parlamentar propriu în cel puţin una din Camerele Parlamentului” nu este impusă de Constituţie partidelor reprezentate în Parlament, atunci când se stabileşte dreptul acestora de a fi consultate în vederea desemnării candidatului pentru funcţia de prim-ministru [art. 103 alin. (1)]. În plus, aplicând condiţia impusă de prevederile art. 2 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 370/2004, se poate concluziona ad absurdum că în Parlament pot exista şi partide politice care nu sunt parlamentare, repectiv cele care care au obţinut în urma ultimelor alegeri generale pentru

Parlamentul României mandate de deputaţi sau senatori pentru candidaţii înscrişi, dar ai căror deputaţi sau senatori nu au organizat un grup parlamentar, ceea ce este de neacceptat.

30. În consecinţă, Curtea constată că sintagma „care au grup parlamentar propriu în cel puţin una din Camerele Parlamentului" din cuprinsul art. 2 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 370/2004 reprezintă un adaos nepermis la Constituţie, fiind în contradicţie cu dispoziţiile din Legea fundamentală cuprinse în art. 2 alin. (1) privind exercitarea suveranităţii prin organe reprezentative constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, art. 62 alin. (1) privind alegerea Camerelor Parlamentului, precum şi în art.103 alin. (1) referitor la partidele politice reprezentate în Parlament. Adăugând la Constituţie, prevederile de lege criticate înfrâng, totodată, şi principiul supremaţiei acesteia consacrat de art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală.

31. Referitor la prevederile art. 118 alin. (2) din Legea nr. 208/2015, ce formează, de asemenea, obiect al excepţiei, Curtea observă că acestea consacră o soluţie legislativă similară celei prevăzute de art. 2 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 370/2004. În aceste condiţii, pentru considerentele expuse anterior, aplicabile mutatis mutandis şi în privinţa criticii de neconstituţionalitate aduse art. 118 alin. (2) din Legea nr. 208/2015, Curtea constată că sintagma „care au grup parlamentar propriu în cel puţin una din Camerele Parlamentului" din cuprinsul acestor prevederi de lege este, de asemenea, neconstituţională.

32. Referitor la condiţia referitoare la lista susţinătorilor, al căror număr nu poate fi mai mic de 200.000 de alegători, la depunerea candidaturii pentru funcţia de Preşedinte al României, instituită prin 9 prevederile art. 4 alin. (2) teza întâi și ale art. 27 alin. (2) lit. c) teza finală din Legea nr. 370/2004, Curtea reţine că, în jurisprudenţa sa privind materia electorală, au mai fost analizate critici referitoare la numărul de susţinători pentru depunerea candidaturilor la diferite funcţii elective.

33. Astfel, prin Hotărârea nr. 3 din 1 septembrie 1992, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 234 din 23 septembrie 1992, Curtea a statuat că „cerinţa legală a depunerii candidaturii pentru funcția de Preşedinte al României numai cu condiția de a fi susținută de cel puțin 100.000 alegători este de ordine publică".

34. Prin Hotărârea nr. 37 din 2 octombrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 243 din 4 octombrie 1996, analizând motivarea contestaţiei potrivit căreia condiţia legală a prezentării unor liste de semnături nu este prevăzută în Constituţie, astfel încât prevederile legale care instituie această condiţie intră în conflict cu dispoziţiile constituţionale referitoare la eligibilitate, Curtea a constatat că această susţinere nu este întemeiată, deoarece dreptul de a fi ales şi propunerea candidaturii sunt două aspecte diferite. Curtea a reţinut că „o propunere de candidat nu poate privi decât pe o persoană care întruneşte condiţiile constituţionale de eligibilitate, dar alegerile pentru funcţia de Preşedinte al României pot avea loc numai cu respectarea procedurii electorale instituite prin Legea nr. 69/1992, adoptată în temeiul art. 72 alin. (3) lit. a) din Constituţie. De aceea, depunerea candidaturii face parte din procedura electorală, aşa încât cerinţa ca propunerea candidaturii să fie reprezentativă, având adeziunea a cel puţin 100.000 de susţinători, constituie o condiţie legală ce nu vine în conflict cu dreptul constituţional al contestatorului de a fi ales."

35. Prin Decizia nr. 782 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 406 din 15 iunie 2009, Curtea a reţinut că stabilirea condiţiei legale privind depunerea listei cu cel puţin 100.000 de semnături ale susţinătorilor cu drept de vot nu are efectul golirii de conţinut a dreptului de a fi ales. Trăsătura esenţială a oricărui mandat dobândit în urma exprimării prin sufragiu a voinţei politice a electoratului o constituie reprezentativitatea sa. Indiferent că este vorba de alegeri locale, parlamentare, prezidenţiale sau euro-parlamentare, sistemul electoral naţional prevede, în esenţă, aceeaşi condiţie: depunerea unei liste cu semnături

de adeziune. Acest criteriu de preselectare a candidaţilor este unul obiectiv şi rezonabil, aplicabil în condiţii de egalitate de tratament fiecăreia dintre cele două categorii de participanţi la alegeri: candidaţii independenţi, pe de o parte, şi cei propuşi pe lista unui partid politic, pe de altă parte. Instituirea condiţiei legale privind depunerea listei cu semnături reprezintă o modalitate prin care candidatul la o funcţie sau demnitate publică îşi dovedeşte potenţialul de reprezentativitate şi arată, în acelaşi timp, preocuparea legiuitorului de a preveni exercitarea abuzivă a dreptului de a fi ales, pe de o parte, dar şi de a asigura accesul efectiv la exerciţiul acestui drept persoanelor eligibile comunitar care întradevăr beneficiază de credibilitatea şi susţinerea electoratului, astfel încât să existe şanse reale de reprezentare a acestuia în forul legislativ european, pe de altă parte.

36. Prin Decizia nr. 286 din 11 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 451 din 16 iunie 2016, s-a dat „o dezlegare de principiu" problematicii listelor de susţinători care trebuie să însoţească dosarele de candidatură. Astfel, Curtea a statuat că, în ceea ce priveşte alegerile, art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie stabileşte că sistemul electoral se reglementează prin lege organică. Aşadar, constituantul a lăsat în seama legiuitorului libertatea de a stabili regulile de organizare şi de desfăşurare a procesului electoral, modalităţile concrete de exercitare a dreptului de vot şi a dreptului de a fi ales, cu respectarea condiţiilor impuse de Constituţie. Condiţiile de fond şi de formă pe care o persoană trebuie să 10 le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales sunt prevăzute, la nivel constituţional, de art. 16 alin. (3), art. 37 şi 40, precum şi, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, de norme cuprinse în aceleaşi legi electorale, care se subordonează condiţiilor generale constituţionale şi le dezvoltă, totodată, după criteriul funcţiei publice elective pentru care sunt organizate respectivele alegeri. În acelaşi sens sunt şi dispoziţiile art. 3 din Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, invocate, prin raportare la prevederile art. 20 din Constituţie. Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reţinut că dreptul la alegeri libere nu este absolut, iar statele au o marjă largă de apreciere în alegerea sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia, fără, însă, a limita drepturile în discuţie atât de mult încât să afecteze esenţa acestora şi să le golească de conţinut [a se vedea, de exemplu, Hotărârile din 2 martie 1987 şi 22 mai 2012, pronunţate în Cauzele Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 52, şi, respectiv, Scoppola (nr. 3) împotriva Italiei, paragrafele 83 şi 84]. Dispoziţiile menţionate stabilesc obligaţia statelor contractante de a derula alegeri libere, la intervale rezonabile, prin scrutin secret, în condiţii care să asigure libera exprimare a voinţei poporului, fără a impune introducerea unui sistem determinat de vot (Hotărârea din 2 martie 1987, pronunţată în Cauza MathieuMohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 54). Există numeroase moduri de a organiza şi de a face să funcţioneze sistemele electorale, după cum se constată existenţa unei multitudini de diferenţe între statele contractante în această materie, datorate evoluţiei lor istorice, diversităţii culturale şi de gândire politică, astfel că fiecare stat va încorpora aceste elemente în propria viziune despre democraţie [Hotărârea din 6 octombrie 2005, pronunţată în Cauza Hirst (nr. 2) împotriva Regatului Unit, paragraful 61]. Pentru a răspunde scopurilor art. 3 din Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, orice sistem electoral este apreciat în funcţie de evoluţia politică a unui stat, iar detalii inacceptabile în cadrul unui sistem determinat pot să apară ca justificate în altul, cerinţa esenţială rămânând aceea ca sistemul adoptat să îndeplinească, în esenţă, condiţiile asigurării liberei exprimări a voinţei poporului în alegerea corpului legislativ (Hotărârea din 2 martie 1987, pronunţată în Cauza MathieuMohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 54). Astfel, niciuna dintre condiţiile impuse, dacă este cazul, nu trebuie să împiedice libera exprimare a poporului cu privire la alegerea corpului legislativ - cu alte cuvinte, acestea trebuie să reflecte sau să nu contracareze preocuparea de a menţine integritatea şi eficienţa unei proceduri

electorale ce urmăreşte să determine voinţa poporului prin intermediul sufragiului universal (Hotărârea din 8 iulie 2008, pronunţată în Cauza Yumak şi Sadak împotriva Turciei, paragraful 109). Această alegere, dictată de considerente de ordin istoric şi politic care îi sunt proprii, ţine, în principiu, de domeniul de competenţă exclusivă a statului (Hotărârea din 9 aprilie 2002, pronunţată în Cauza Podkolzina împotriva Letoniei, paragraful 34).

37. Tot astfel, Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni plenare (Veneţia, 18-19 octombrie 2002), referindu-se la nivelul reglementării în materie electorală, recomandă, la pct. 2 - Niveluri normative şi stabilitatea dreptului electoral, următoarele: „66. Una din modalităţile de evitare a manipulărilor ar fi definirea în Constituţie sau într-un text superior legii ordinare a elementelor celor mai sensibile (sistemul electoral propriu-zis, componenţa comisiilor electorale, circumscripţiile sau regulile de constituire a circumscripţiilor). O altă soluţie, mai flexibilă, ar fi de a stipula în Constituţie că, în cazul amendării legii electorale, vechiul sistem va rămâne aplicabil pe timpul viitoarelor alegeri - cel puţin dacă acestea au loc în anul următor - şi că sistemul nou va fi aplicat începând cu scrutinele ulterioare. 67. Pentru 11 restul, dreptul electoral ar trebui să aibă, în principiu, un rang legislativ. Normele privind implementarea, şi anume cele care reglementează chestiunile de ordin tehnic şi de detaliu, pot fi, totuşi, prezentate sub formă de regulament”.

38. Astfel, Curtea a reţinut că, indiferent că este vorba de alegeri locale, parlamentare, prezidenţiale sau europarlamentare, sistemul electoral naţional prevede, în esenţă, aceeaşi condiţie: depunerea unei liste cu semnături de susţinători. Deşi o propunere de candidat nu poate privi, potrivit Constituţiei, decât o persoană ce întruneşte condiţiile constituţionale de eligibilitate, alegerile pot avea loc numai cu respectarea procedurii electorale. De aceea, depunerea candidaturii face parte din procedura electorală, aşa încât cerinţa ca propunerea candidaturii să fie reprezentativă constituie o condiţie legală ce nu vine în conflict cu dreptul constituţional de a fi ales.

39. Din cele de mai sus rezultă că dispoziţiile art. 37, alături de cele ale art. 16 alin. (3) şi ale art. 40 din Constituţie, stabilesc doar condiţiile de principiu, de fond şi de formă, pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales, iar instituirea condiţiei de a prezenta o listă de susţinători la depunerea candidaturii este, de principiu, în acord cu normele constituţionale cuprinse în art. 2 - Suveranitatea, precum şi cu cele ale art. 3 din Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, prin prisma art. 20 din Constituţie.

40. Curtea a subliniat că îi revine instanţei de contencios constituţional sarcina să se pronunţe dacă, prin modul în care a fost reglementată, condiţia instituită de legiuitor privind lista de susţinători limitează în mod nepermis dreptul de a fi ales. Astfel, Curtea a subliniat că instrumente legale adecvate reprezintă tocmai limitările inerente în cadrul reglementării unor drepturi fundamentale, pentru evitarea exercitării abuzive a acestora, printre acestea regăsindu-se şi reprezentativitatea candidaturilor la funcţiile elective, având în vedere că partidele politice trebuie să aibă un minim de forţă/susţinere pentru a realiza rolul lor constituţional, probată prin posibilitatea de a desemna candidaţi la alegeri, în caz contrar neputând revendica statutul de partid politic.

41. Condiţionarea înregistrării candidaturilor la funcţiile elective de prezentarea unei liste de susţinători apare, din această perspectivă, ca fiind o măsură adecvată şi necesară pentru dovedirea unui anumit grad de reprezentativitate în rândul electoratului, deopotrivă pentru toţi competitorii electorali, şi pentru descurajarea eventualelor candidaturi abuzive. Curtea a mai invocat în susţinerea necesităţii depunerii listelor de susţinători faptul că o asemenea obligaţie se

corelează cu recomandările cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni plenare (Veneţia, 18-19 octombrie 2002). Liniile directoare statuează în acest sens, la art. 1.3 - Prezentarea candidaturilor, pct. i şi ii, următoarele: „i. Prezentarea candidaţilor individuali sau a listelor de candidaţi poate fi condiţionată de obţinerea unui anumit număr de semnături; ii. Legea nu trebuie să impună colectarea semnăturilor a mai mult de un 1% din alegătorii circumscripţiei respective". Această recomandare este dezvoltată în Raportul explicativ, pct. 8, după cum urmează: „Obligaţia de a colecta un anumit număr de semnături pentru prezentarea unei candidaturi nu este, în principiu, incompatibilă cu principiul sufragiului universal. În practică, toate partidele politice, cu excepţia unor formaţiuni politice fantome, par a nu se confrunta cu nicio dificultate în colectarea numărului necesar de semnături, atunci când normele care reglementează colectarea semnăturilor nu sunt utilizate pentru a împiedica unii candidaţi de a se prezenta. Pentru a evita orice manipulări de acest gen, legea trebuie să stabilească un număr maxim de semnături care nu trebuie 12 să depăşească pragul de 1% din alegători". Curtea a observat că textul citat distinge între partide care pot dovedi un potenţial de reprezentativitate şi partide care nu pot face acest lucru, ceea ce conduce la concluzia că, şi în viziunea Codului bunelor practici în materie electorală, simpla înregistrare a unui partid politic nu reprezintă singurul criteriu pentru a califica o formă de asociere ca atare. Trebuie ca partidul politic astfel constituit să probeze o activitate circumscrisă rolului partidelor politice într-un stat de drept. Faptul că procentul stabilit de legea română se află la limita superioară a pragului reţinut mai sus (minimum 1% din alegători), precum şi instituirea unei condiţii subsidiare referitoare la numărul minim de susţinători ţin de marja de apreciere a legiuitorului.

42. Cu privire la problema proporţionalităţii măsurilor utilizate de legiuitor în privinţa limitării dreptului de alegeri libere/dreptului de a fi ales, în jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului s-a reţinut că un sistem ce fixează un prag relativ ridicat, de exemplu, referitor la numărul de semnături necesare pentru prezentarea unei candidaturi, sau care impune condiţia ca o listă electorală să obţină un număr de voturi pe ansamblul teritoriului naţional pentru a putea avea reprezentare în Parlament nu a fost considerat că depăşeşte marja de apreciere recunoscută statelor în materie (Decizia Comisiei Europene a Drepturilor Omului din 15 aprilie 1996, pronunţată în Cauza Magnago şi Südtiroler Volkspartei împotriva Italiei). O astfel de soluţie legislativă impune o condiţie necesară, rezonabilă şi legitimă pentru exercitarea dreptului de a fi ales, ce nu constituie o piedică în prezentarea candidaturilor electorale (a se vedea Decizia Curţii Constituţionale nr. 286 din 11 mai 2016, paragraful 102, precitată), aspect valabil şi în cauza de faţă.

43. Referitor la pretinsa încălcare a prevederilor art. 53 din Constituţie, Curtea a reţinut că impunerea prin lege a îndeplinirii anumitor condiţii pentru exercitarea unui drept constituţional nu constituie o încălcare sau o restrângere a acestuia, ci reflectarea în plan legal a condiţiilor prevăzute de Legea fundamentală pentru realizarea acestui drept, neputându-se susţine, astfel, incidenţa dispoziţiilor art. 53 din Constituţie.

44. În sensul celor de mai sus, Curtea s-a pronunţat prin mai multe decizii, spre exemplu, Decizia nr. 290 din 11 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 582 din 1 august 2016, Decizia nr. 763 din 28 noiembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 98 din 1 februarie 2018, Decizia nr. 769 din 28 noiembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 289 din 30 martie 2018, şi Decizia nr. 536 din 24 septembrie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 29 din 16 ianuarie 2020.

45. În consecinţă, aplicând mutatis mutandis considerentele reţinute în jurisprudenţa sa menţionată anterior, Curtea constată că, prin stabilirea condiţiei de a prezenta lista susţinătorilor, al căror număr nu poate fi mai mic de 200.000 de alegători, la depunerea candidaturii pentru alegerea în funcţia de Preşedinte al României, prevederile art. 4 alin. (2) teza întâi şi ale art. 27 alin. (2) lit. c) teza finală din Legea nr. 370/2004 nu încalcă dispoziţiile invocate din Legea fundamentală. 46. Referitor la criticile privind neconstituţionalitatea prevederilor art. 4 alin. (2) teza finală din Legea nr. 370/2004, potrivit cărora „Un alegător poate susţine mai mulţi candidaţi.”, Curtea reţine că o asemenea soluţie legislativă se înscrie în marja de apreciere a legiuitorului în materie electorală, permisă de art. 73 alin. (3) lit. a) Constituţie, care stabileşte că „Prin lege organică se reglementează: a) sistemul electoral” .

47. De asemenea, în acord cu jurisprudenţa sa (a se vedea în acest sens, Decizia nr. 356 din 24 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 554 din 22 iulie 2016, parag. 24), Curtea reţine că dispoziţiile de lege criticate sunt reglementate în contextul exercitării libere a dreptului de a alege, 13 şi nu în sensul restrângerii lui, având în vedere că acestea creează posibilitatea reală de complinire a numărului minim de semnături ale susţinătorilor, cerut de lege. Nu este contrar prevederilor Constituţiei ca un alegător să îşi manifeste susţinerea pentru mai mulţi candidaţi, în această fază prealabilă alegerilor propriu-zise, având în vedere că doar momentul exprimării votului este cel decisiv pentru alegerea şi configurarea organelor reprezentative. În consecinţă, orice altă adeziune anterioară momentului sufragiului propriu-zis, exprimată pentru unul sau mai mulţi dintre potenţialii competitori electorali, nu poate fi considerată de natură să încalce prevederile din Legea fundamentală invocate.

48. În lumina considerentelor expuse mai sus, Curtea constată că posibilitatea legală ca un alegător să susţină mai mulţi candidaţi la funcţia de Preşedinte al României nu încalcă nici art. 81 alin. (1) din Constituţie privind egalitatea votului. Semnificaţia egalităţii votului, garantată de art. 62 alin. (1) şi art. 81 alin. (1) coroborate cu art. 16 alin. (1) din Constituţie, are o dublă accepţiune, şi anume aceea potrivit căreia fiecare alegător are dreptul la un singur vot pentru alegerea unui deputat/senator şi, respectiv, Preşedinte al României şi că valoarea unui vot este aceeaşi (a se vedea, în acest sens, Decizia Curţii Constituţionale nr. 2 din 30 iunie 1992, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 165 din 16 iulie 1992, şi Decizia nr. 1248 din 18 noiembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 803 din 2 decembrie 2008).

49. \\SERVER\..\user\sintact 4.0\cache\Legislatie\temp267216\00171644.HTM - #\\SERVER\..\user\sintact 3.0\cache\Legislatie\temp68768\00141708.HTM - #Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, al art. 1-3, al art. 11 alin. (l) lit. A.d), al art. 29, al art. 32 şi al art. 33 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi, în ceea ce priveşte sintagma „care au grup parlamentar propriu în cel puţin una din Camerele Parlamentului” din cuprinsul art. 2 alin. (2) lit. e) din Legea nr. 370/2004 şi al art. 118 alin. (2) din Legea nr. 208/2015, precum şi în ceea ce priveşte art. 4 alin. (2) teza întâi şi art. 27 alin. (2) lit. c) teza finală din Legea nr. 370/2004 şi cu majoritate de voturi, în ceea ce priveşte prevederile art. 4 alin. (2) teza finală din Legea nr. 370/2004,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Admite excepţia de neconstituţionalitate ridicată direct de Avocatul Poporului şi constată că sintagma „care au grup parlamentar propriu în cel puţin una din Camerele Parlamentului” din

cuprinsul art. 2 alin. (2) lit. e) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, precum şi al art. 118 alin. (2) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea și funcționarea Autorităţii Electorale Permanente este neconstituţională.

2. Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de acelaşi autor şi constată că prevederile art. 4 alin. (2) și ale art. 27 alin. (2) lit. c) teza finală din Legea nr. 370/2004 sunt 14 constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 18 iunie 2020.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent,
Simina Popescu Marin

DECIZIA nr. 150 din 12 martie 2020
referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 26/2020 privind modificarea și completarea unor acte normative în materia alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților, precum și unele măsuri pentru buna organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare anticipate[56]

1. ...

2. La apelul nominal lipsește autorul excepției, față de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, președintele Curții acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care susține admiterea criticilor de neconstituționalitate formulate. Arată că Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 încalcă prevederile art. 115 alin. (6) din Constituție, întrucât afectează drepturile electorale ale cetățenilor, precum și principiul securității juridice, care impune stabilitatea normelor de drept în materie electorală, astfel cum acesta a fost statuat în Liniile directoare ale Codului bunelor practici în materie electorală adoptat de Comisia de la Veneția. În continuare, apreciază că dispozițiile art. I pct. 35 din actul normativ criticat, care dau posibilitatea alegătorilor să voteze în orice secție de votare, încalcă principiul reprezentativității mandatului de parlamentar, precum și dreptul de a alege și dreptul de a fi ales, consacrate de art. 36 și 37 din Constituție. De asemenea, art. IV din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020, care prevede posibilitatea organizării simultane a alegerilor locale și a alegerilor parlamentare anticipate, încalcă drepturile electorale fundamentale, precum și considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 51 din 25 ianuarie 2012. CURTEA,având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

4. Cu Adresa nr. 3.365 din 21 februarie 2020, Avocatul Poporului a trimis Curții Constituționale excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 26/2020 privind modificarea și completarea unor acte normative în materia alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților, precum și unele măsuri pentru buna organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare anticipate. Sesizarea a fost formulată în temeiul art. 146 lit. d) din Constituție și al art. 15 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a fost înregistrată la Curtea Constituțională cu nr. 1.259 din 21 februarie 2020 și constituie obiectul Dosarului nr. 297D/2020.

5. În motivarea sesizării de neconstituționalitate, Avocatul Poporului formulează atât critici de neconstituționalitate extrinsecă, cât și critici de neconstituționalitate intrinsecă.

6. O primă critică de neconstituționalitate extrinsecă vizează încălcarea prevederilor art. 115 alin. (6) raportate la art. 61 alin. (1) și art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituție. Pornind de la faptul că Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 modifică acte normative care reglementează domeniul electoral, respectiv Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente și Legea nr. 288/2015 privind votul prin corespondență, precum și modificarea și completarea Legii nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționare Autorității Electorale Permanente, autorul excepției apreciază că ordonanța de urgență este neconstituțională întrucât prevederile sale operează modificări în privința drepturilor electorale (dreptul de vot și dreptul de a fi ales), pentru

[56] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 215 din 17 martie 2020.

care Constituția interzice, în mod expres, efectuarea de modificări de ordin legislativ pe calea ordonanței de urgență. De asemenea, așa cum sunt definite rolul și importanța Parlamentului în sistemul constituțional, este evident că modalitatea de organizare a alegerilor pentru aceasta instituție fundamentală a statului român nu poate fi legiferată pe calea ordonanței de urgență, fiind împotriva întregii arhitecturi constituționale (voinței Constituantei) ca modalitatea de alegere a organului „reprezentativ suprem al poporului român“ să fie dată executivului prin delegare. Astfel, ambele interdicții constituționale prevăzute la art. 115 alin. (6), de a nu adopta ordonanțe de urgență care pot afecta regimul instituțiilor fundamentale ale statului și drepturile electorale au avut în vedere limitarea puterii Guvernului de a legifera în aceste domenii esențiale în locul Parlamentului, instituție fundamentală a statului român, de la care, constituțional, Guvernul primește mandatul de a exercita puterea executivă. În sensul celor menționate mai sus, autorul excepției invocă Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, în care Curtea Constituțională a arătat că „reglementarea sistemului electoral trebuie să se facă, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituție, prin lege organică adoptată în cadrul dezbaterilor parlamentare, cu respectarea interdicției prevăzute la art. 115 alin. (6) din Legea fundamentală și cu respectarea documentelor internaționale care stabilesc principiile fundamentale ale unor alegeri democratice“.

7. Rolul Guvernului, astfel cum acesta este consacrat prin dispozițiile art. 102 din Constituție, este să asigure realizarea politicii interne și externe a țării, ceea ce, sub aspect juridic, se poate concretiza prin inițierea de proiecte legislative și adoptarea unor hotărâri pentru aplicarea acestora, în vederea îndeplinirii programului de guvernare pentru care a primit învestitura din partea Parlamentului. Chiar dacă una dintre funcțiile pe care le exercită este aceea de stabilire a strategiilor prin care se exercită autoritatea de stat, în domeniul electoral competența Guvernului este doar aceea de organizare a alegerilor și de reglementare normativă a măsurilor care se impun în acest sens, și nu de stabilire efectivă a sistemului electoral național, care reprezintă un drept suveran al Parlamentului, desprins din calitatea sa de organ reprezentativ suprem și unică autoritate legiuitoare a țării. Din această perspectivă, autorul excepției apreciază ca fiind semnificative și considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 390 din 6 iunie 2017 care statuează că „esențiale pentru exercitarea suveranității naționale și respectarea valorilor și principiilor statului de drept democratic sunt, sub acest aspect, organizarea și desfășurarea unor alegeri libere, periodice și corecte. Legiuitorul constituant nu a pus în corpul Legii fundamentale un anumit sistem electoral, acesta fiind, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a), atributul exclusiv al legiuitorului organic. Astfel, prin lege organică, Parlamentul - organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării, potrivit art. 61 alin. (1) din Constituție, își exprimă opțiunea pentru un anumit sistem electoral și îl reglementează“. În concluzie, reglementarea modificărilor și completărilor aduse sistemului electoral, de amploarea celor edictate de către Guvern prin Ordonanța de urgență nr. 26/2020, trebuie să fie realizată, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituție, prin lege organică adoptată în cadrul dezbaterilor parlamentare, cu respectarea prevederilor art. 61 alin. (1) din Constituție și a interdicției prevăzute la art. 115 alin. (6) din Legea fundamentală, precum și cu respectarea documentelor internaționale care stabilesc principiile fundamentale ale unor alegeri democratice.

8. A doua critică de neconstituționalitate extrinsecă vizează nerespectarea Codului bunelor practici în materie electorală - Linii directoare și raport explicativ, adoptat de Comisia Europeană pentru Democrație în Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare, Comisia de la Veneția (Veneția, 18-19 octombrie 2002). Acest cod recomandă stabilitatea regulilor dreptului electoral, în special a celor care reglementează „sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor electorale și constituirea teritorială a circumscripțiilor“, statuând că ar fi necesar să se evite, nu atât modificarea, întrucât ele pot fi întotdeauna îmbunătățite, ci modificarea lor frecventă sau cu

puțin timp (cel puțin un an) înainte de alegeri. Mai mult, în Raportul asupra calendarului și inventarului criteriilor politice de evaluare a alegerilor adoptat de Consiliul pentru alegeri democratice cu ocazia celei de-a 34-a Reuniuni (Veneția, 14 octombrie 2010) se reține că „orice reformă care vizează legislația electorală care urmează să se aplice unor alegeri trebuie să aibă loc suficient de devreme pentru a putea fi cu adevărat aplicabilă“. O nerespectare a acestor recomandări, chiar în absența unei intenții de manipulare, creează suspiciunea că modificările sunt dictate de interesele iminente ale partidelor politice implicate în procesul legislativ.

9. Or, ținând cont de faptul că mandatul curent de 4 ani al Parlamentului se termină în data de 21 decembrie 2020, Avocatul Poporului susține că modificarea legislației în materie de alegeri parlamentare prin ordonanța de urgență criticată, care a fost adoptată de Guvern în data de 5 februarie 2020 și a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 118 din 14 februarie 2020, survine la mai puțin de 9-10 luni până la organizarea următoarelor alegeri parlamentare, termenul fiind mult redus, la doar 3-4 luni, în eventualitatea organizării unor alegeri parlamentare anticipate.

10. Autorul excepției apreciază că, în anumite situații, „pot fi acceptate excepții de la regula de un an, dacă este necesar să fie remediate pe cale legislativă probleme neprevăzute, sau pentru a rectifica legislația electorală, acolo unde aceasta ar aduce atingere drepturilor recunoscute la nivel internațional“, însă și recomandările Comisiei de la Veneția și jurisprudența Curții Constituționale (a se vedea, în acest sens, deciziile Curții Constituționale nr. 51 din 25 ianuarie 2012 și nr. 682/2012) au la bază principiul de a nu modifica legile electorale în sensul restrângerii și limitării în orice fel a dreptului de vot al cetățenilor.

11. Astfel, dacă modificarea legislației electorale în cauză aduce o îmbunătățire a dreptului de vot al cetățenilor, acest lucru poate fi făcut chiar și cu o perioadă mai mică de un an înainte de alegeri, pentru că acest principiu „nu are prioritate față de celelalte principii“ și nu poate fi „invocat pentru a menține o situație contrară standardelor europene in domeniu“, dar în cazul de față modificarea legilor electorale prin actul normativ criticat, fără o justificare în sensul celor reținute de Comisia de la Veneția, afectează în sens negativ dreptul de vot al cetățenilor și dreptul de a fi ales. Astfel, pe de o parte, întrucât modificarea legislativă în domeniul electoral este de natură să determine dificultăți în exercitarea dreptului de vot, dificultăți care pot avea ca efect restrângerea exercițiului acestui drept, actul normativ este neconstituțional în raport cu prevederile art. 36 din Constituție. Pe de altă parte, întrucât modifică elemente esențiale în organizarea alegerilor parlamentare și a alegerilor parlamentare anticipate cu doar câteva luni înainte de organizarea la termen a alegerilor parlamentare, creează dificultăți atât autorităților, cât și candidaților în procesul electoral, în ceea ce privește campania electorală și înscrierea acestora pe listele electorale, modificarea legislativă prezintă aspecte neconstituționale și din perspectiva dreptului de a fi ales, prevăzut de art. 37 alin. (1) din Constituție. Autorul excepției invocă în susținerea argumentelor sale Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, în care Curtea Constituțională a reținut că „legea criticată, modificând cu mai puțin de un an înaintea alegerilor procedura de desfășurare a acestora, se abate de la dispozițiile invocate. O asemenea modificare legislativă intempestivă poate fi de natură să creeze dificultăți suplimentare autorităților însărcinate cu aplicarea sa, sub aspectul adaptării la procedura nou instituită și operațiunile de ordin tehnic pe care aceasta le presupune“.

12. În ceea ce privește criticile de neconstituționalitate intrinsecă, autorul excepției formulează o primă critică ce vizează art. IV alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 considerat a încălca art. 1 alin. (5) din Constituție. Arată că, deși în preambulul Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 26/2020 se menționează faptul că Guvernul României adoptă această ordonanță de urgență „în vederea desfășurării în bune condiții a

alegerilor parlamentare anticipate“, dreptul la alegeri libere impune respectarea unor exigențe, cum ar fi aceea a stabilității normelor juridice în domeniul electoral. Ținând cont de caracterul actului normativ analizat - ordonanță de urgență -, precum și de subiectul schimbărilor propuse - modificarea reglementărilor în ceea ce privește alegerile parlamentare și a perioadei de timp estimate până la organizarea alegerilor parlamentare cu mai puțin de 10 luni până la alegerile parlamentare la termen -, Avocatul Poporului consideră necesar să se respecte principiul securității juridice, potrivit căruia „cetățenii trebuie protejați împotriva unui pericol care vine chiar din partea legislatorului contra unei insecurități pe care a creat-o legiuitorul sau pe care acesta riscă s-o creeze, impunând ca legea să fie accesibilă și previzibilă“. Mai mult, pentru a fi respectată de către destinatarii săi, legea trebuie să îndeplinească anumite cerințe de precizie, claritate și previzibilitate, astfel încât aceștia să își poată adapta în mod corespunzător conduita. În acest sens, Curtea Constituțională a statuat în jurisprudența sa că, de principiu, orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative.13. Or, în condițiile în care art. IV alin. (1) dinOrdonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 prevede că „în situația în care alegerile parlamentare anticipate nu pot fi organizate la altă dată decât cea a alegerilor locale generale din anul 2020, în țară, alegătorii votează în aceleași secții de votare, în același interval de timp, cu aceleași ștampile cu mențiunea VOTAT, pe buletine de vot separate, prezența la vot fiind consemnată pe liste electorale, cu semnături distincte pentru fiecare tip de scrutin“, autorul excepției de neconstituționalitate susține că, de fapt, norma creează „posibilitatea organizării alegerilor parlamentare anticipate în aceeași dată cu alegerile locale generale în mod excepțional în anul 2020“. În condițiile în care actele juridice la nivel de lege trebuie să aibă caracter normativ și să reglementeze pentru viitor toate situațiile care se pot ivi, fără a se limita doar la o situație concretă, dispozițiile art. IV alin. (1) se referă doar la situația anului 2020, nereglementând posibilitatea aplicării normei și pentru alte situații viitoare, ulterioare anului 2020. Prin urmare, Avocatul Poporului susține că o asemenea excepție introdusă exclusiv în considerarea alegerilor pentru anul 2020 afectează în mod grav principiul securității juridice prevăzute la art. 1 alin. (5) din Constituție, iar acceptarea unei asemenea ipoteze ar însemna că oricând legiuitorul - inclusiv Guvernul, abuzând de atributul delegării legislative - ar putea crea excepții în funcție de interesul politic de moment cu privire la organizarea mai multor tipuri de alegeri la aceeași dată. Invocă un caz similar soluționat de Curtea Constituțională prin Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, în care instanța a constatat că o atare reglementare „este de natură să determine dificultăți în exercitarea dreptului de vot, dificultăți care pot avea ca efect, în cele din urmă, restrângerea exercițiului acestui drept. Astfel, prin organizarea concomitentă a alegerilor pentru Camera Deputaților și Senat și a celor pentru autoritățile administrației publice locale cetățenii vor avea de realizat o sarcină mult mai complexă - exprimarea opțiunii pe 6 buletine de vot, ceea ce va presupune creșterea exponențială a timpului necesar votării pentru fiecare cetățean, luând în calcul în acest sens distribuirea buletinelor, timpul de vot în cabine, introducerea buletinelor de vot în cele 3 urne. Complexitatea operațiunilor de vot poate avea ca efect excluderea de la vot a alegătorilor care, independent de voința lor, nu vor reuși să voteze în perioada de timp afectată exercitării votului, până la închiderea urnelor“. De altfel, acestea sunt rațiunile care fundamentează o altă regulă prevăzută de Codul bunelor practici în materie electorală, și anume aceea ca procedura de votare să rămână cât mai simplă, pentru a lăsa deplină libertate alegătorilor să își exprime voința și a asigura astfel efectivitatea dreptului la vot și la alegeri libere.

14. A doua critică de neconstituționalitate intrinsecă vizează prevederile art. I pct. 35 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020, considerate ca fiind contrare, pe de o parte, dispozițiilor constituționale cuprinse în art. 61 alin. (1) privind caracterul de organ

reprezentativ suprem al Parlamentului și în art. 62 alin. (3) referitor la stabilirea numărului deputaților și senatorilor în raport cu populația țării și, pe de altă parte, prevederilor art. 36 și 37 din Constituție, care consacră dreptul de vot și dreptul de a fi ales.

15. Modificarea art. 84 alin. (1) din Legea nr. 208/2015, operată prin norma criticată, reglementează că „alegătorul votează la una dintre următoarele secții de votare“, stabilind expres la pct. b) al alin. (1) că, „în cazul în care se află într-o altă unitate administrativ-teritorială sau subdiviziune administrativ-teritorială decât cea unde își are domiciliul, poate vota la orice secție de votare“. Textul de lege astfel modificat are caracter de aplicabilitate generală pentru orice tip de alegeri parlamentare, fără a viza exclusiv organizarea alegerilor parlamentare anticipate din anul 2020.

16. Autorul excepției arată că reprezentativitatea Parlamentului, stabilită la nivel constituțional prin dispozițiile art. 61 alin. (1) și ale art. 62 alin. (3), este concretizată la nivel legislativ prin art. 5 din Legea nr. 208/2015. Susține că reprezentativitatea mandatului impune un anumit statut al parlamentarului, acesta fiind exponentul unei anumite tendințe politice a electoratului din circumscripția sa electorală, conturată prin intermediul votului. Astfel, parlamentarul dobândește prin intermediul votului alegătorilor un mandat general de reprezentare a intereselor locale ale acestora în activitatea specifică desfășurată la nivelul organului legislativ [este vorba doar de o prezumție relativă de conformitate a voinței generale cu voința legislativă, consecință a principiului non-imperativității mandatului de drept public - art. 69 alin. (2) din Constituție]. Din analiza textului art. 5 din Legea nr. 208/2015 reiese limpede intenția legiuitorului primar ca reprezentativitatea deputaților și senatorilor să fie determinată raportat la domiciliul locuitorilor din circumscripția electorală pe care o reprezintă. Cifra stabilită ca normă de reprezentare este calculată în funcție de populația circumscripțiilor electorale, asigurându-se astfel principiul reprezentativității. În acest sens, prevederile art. 84 alin. (1) din Legea nr. 208/2015, în redactarea anterioară modificării operate prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020, stipulau că „alegătorii votează numai la secția de votare la care este arondată strada sau localitatea unde își au domiciliul ori reședința, conform prezentei legi. În cazul în care, în ziua votării, alegătorii se află în altă unitate administrativ-teritorială din cadrul aceleiași circumscripții electorale, aceștia pot vota la orice secție de votare din cadrul circumscripției electorale unde își au domiciliul sau reședința“, asigurându-se astfel respectarea principiilor constituționale și legale. Norma anterioară a consacrat un sistem electoral al alegerilor parlamentare care se bazează pe liste județene de candidați ale competitorilor politici. Evident, un asemenea sistem se corelează cu dreptul de vot al alegătorilor în limita teritorială a circumscripției electorale județene unde aceștia își au domiciliul sau reședința.

17. În consecință, Avocatul Poporului, constatând că prin actul normativ criticat s-a acordat posibilitatea cetățenilor de ași exprima votul oriunde pe teritoriul țării, consideră că acest lucru era posibil doar concomitent cu modificarea sistemului electoral cu vot pe liste naționale ale competitorilor electorali, ceea ce nu s-a realizat, legiuitorul păstrând sistemul de vot pe liste județene de candidați, astfel că prevederile art. I pct. 35 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 încalcă art. 61 alin. (1) și art. 62 alin. (3) din Constituție.

18. În ceea ce privește critica prevederilor art. I pct. 35 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 raportată la art. 36 și art. 37 din Constituție, autorul excepției susține că posibilitatea cetățenilor cu drept de vot de a-și exercita acest drept la orice secție de votare, indiferent de circumscripția electorală, conduce la distorsionarea rezultatelor alegerilor prin alterarea voinței politice, exprimate prin vot, a cetățenilor circumscripțiilor electorale, al căror număr stă la baza calculului normei de reprezentare, respectiv ale căror voturi ar trebui să asigure reprezentativitatea Parlamentului. Astfel, există posibilitatea la nivel teoretic ca un număr de

voturi exprimate într-o circumscripție electorală să fie mai mare decât numărul cetățenilor rezidenți. În această ipoteză se va ajunge la situația în care norma de reprezentare va deveni ineficientă, fapt ce va determina lezarea dreptului de a fi ales al candidaților la alegerile parlamentare. Modificarea electorală privind posibilitatea alegătorului de a vota în orice altă secție de votare decât cea în care își are domiciliul „deviază de la principiul reprezentativității“, eliminând condiția domiciliului sau reședinței alegătorului aflat în circumscripția electorală pentru exercitarea dreptului de vot. Deși în aparență se creează o flexibilitate a exercitării dreptului de vot de către cei care nu se află în localitatea de domiciliu, aceasta are drept consecință încălcarea principiului reprezentativității, alterarea dreptului de vot manifestat de alegătorii care vor să fie reprezentați în Parlament de către candidații ce reprezintă circumscripția electorală în care își au domiciliul, respectiv alterarea dreptului de a fi ales al candidaților ce reprezintă o anume circumscripție electorală.

19. Față de argumentele prezentate, Avocatul Poporului susține admiterea excepției de neconstituționalitate și solicită Curții Constituționale pronunțarea unei decizii „care să orienteze legiuitorul în reconfigurarea cadrului electoral al alegerilor parlamentare“.

20. Potrivit art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat președinților celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

21. Președintele Camerei Deputaților a transmis, cu Adresa nr. 2/1.924 din 6 martie 2020, înregistrată la Curtea Constituțională cu nr. 1.613 din 6 martie 2020, punctul său de vedere cu privire la sesizarea ce face obiectul Dosarului Curții nr. 297D/2020.

22. Referitor la criticile de neconstituționalitate extrinsecă, formulate prin raportare la art. 61 alin. (5),art. 73 alin. (3) lit. a) și art. 115 alin. (6) din Constituție, președintele Camerei Deputaților arată că drepturile electorale formează o categorie distinctă între drepturile și libertățile cetățenilor, pe care legiuitorul constituant a inserat-o în cuprinsul alin. (6) al art. 115 din Legea fundamentală pentru a sublinia că acestea se referă și la drepturile electorale menționate de legislația infraconstituțională. Rezultă, așadar, că sfera drepturilor electorale este mai largă decât cea rezultată din Constituție, unde sunt reglementate doar drepturile electorale fundamentale ale cetățenilor, în timp ce celelalte drepturi electorale sunt prevăzute de lege. Drepturile electorale privite din punct de vedere constituțional ca drepturi fundamentale se regăsesc în art. 16 alin. (4),art. 36-38,art. 62 alin. (1) și (2) și art. 81 alin. (1) din Constituție. Alături de drepturile electorale fundamentale consacrate de Constituție se regăsesc și alte drepturi electorale reglementate prin lege, precum dreptul alegătorilor de a face întâmpinări împotriva omisiunilor, a înscrisurilor greșite sau a oricăror erori din Registrul electoral; dreptul alegătorilor de a verifica înscrierea în listele electorale, de a face întâmpinări împotriva omisiunilor, a înscrierilor greșite și a oricăror erori; dreptul alegătorilor de a face contestație cu privire la listele electorale; dreptul alegătorilor de a obține cartea de alegător; dreptul de contestare a candidaturilor; dreptul candidaților de a contesta operațiunile electorale; dreptul candidaților de a avea acces la mijloacele de informare în masă.

23. În acest context, raportarea autorului sesizării la dispozițiile art. 115 alin. (6) din Constituție este justificată, întrucât ordonanța de urgență a Guvernului supusă controlului de constituționalitate introduce modificări și completări semnificative asupra a două legi care reglementează domeniul electoral: Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, cu modificările și completările ulterioare, respectiv Legea nr. 288/2015 privind votul prin corespondență, precum și modificarea și completarea Legii nr. 208/2015 privind alegerea

Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, cu modificările și completările ulterioare.

24. Potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Legea fundamentală, sistemul electoral se reglementează prin lege organică. Această normă constituțională a fost concretizată și dezvoltată în Legea nr. 208/2015, cu modificările și completările ulterioare. Așadar, constituantul a lăsat în seama legiuitorului primar libertatea de a alege și reglementa un anumit tip de scrutin și de a stabili regulile de organizare și de desfășurare a procesului electoral, cu respectarea condițiilor impuse de Constituție. Rolul Guvernului, astfel cum asta este consacrat prin dispozițiile art. 102 din Constituția României, republicată, este acela de realizare a liniilor de politică internă și externă a țării, ceea ce, sub aspect juridic, se poate concretiza prin inițierea de proiecte legislative și adoptarea unor hotărâri pentru aplicarea acestora, în vederea îndeplinirii programului de guvernare pentru care a primit învestitura din partea Parlamentului. Chiar dacă una dintre funcțiile pe care le exercită este aceea de stabilire a strategiilor prin care se exercită autoritatea de stat, în domeniul electoral competența Guvernului este aceea de organizare a alegerilor și de reglementare normativă a măsurilor care se impun în acest sens, și nu de stabilire efectivă a sistemului electoral național, care reprezintă un drept suveran al Parlamentului, desprins din calitatea sa de organ reprezentativ suprem și unică autoritate legiuitoare a țării. Or, prin intervenția sa legislativă, Guvernul a legiferat în materie electorală în sensul stabilirii regulilor de desfășurare a alegerilor parlamentare anticipate, însă fără un suport motivațional legat de existența unei situații politice reale în acest sens. Potrivit preambulului ordonanței de urgență, motivarea adoptării ordonanței de urgență este „criza politică existentă actuală și impactul negativ al acesteia asupra activității Parlamentului și Guvernului“, însă fără prezentarea concretă a circumstanțelor care, în opinia Guvernului, ar fundamenta respectiva concluzie. În continuare, la justificarea emiterii actului normativ este reținută „probabilitatea crescută a declanșării procedurii dizolvării Parlamentului României“, argument care reprezintă o simplă supoziție care pare mai degrabă rezultatul unui calcul al probabilităților, fără conținut obiectiv care să fundamenteze urgența reglementării. Președintele Camerei Deputaților apreciază că ordonanța de urgență nu a fost adoptată în considerarea vreunei situații extraordinare, preambulul ordonanței de urgență necuprinzând elemente cuantificabile prin care să se demonstreze caracterul de urgență și situația extraordinară în care se află Guvernul și care ar pune această autoritate publică în imposibilitatea îndeplinirii funcției sale de administrare a alegerilor locale și parlamentare din anul 2020 și, în consecință, reprezintă o abatere și de la prevederile art. 115 alin. (4) din Constituție.

25. De asemenea, președintele Camerei Deputaților susține că Guvernul nu a respectat nici dispozițiile art. 147 alin. (4) din Constituție, întrucât adoptarea ordonanței de urgență a fost realizată fără considerarea jurisprudenței Curții Constituționale în materie (Deciziile nr. 255 din 11 mai 2005 și nr. 55 din 5 februarie 2014, nr. 761 din 17 decembrie 2014) referitoare la condițiile care trebuie întrunite în mod cumulativ de către ordonanțele de urgență: existența unei situații extraordinare, reglementarea acesteia să nu poată fi amânată și urgența să fie motivată în cuprinsul ordonanței. Ordonanța de urgență este un act normativ ce permite Guvernului să facă față unei situații extraordinare existente la momentul adoptării, or, în cazul de față nu există situația în care Parlamentul să fi fost dizolvat, cu consecința iminenței organizării alegerilor parlamentare anticipate.

26. Analizând Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020, adoptată la data de 4 februarie 2020, și documentele cu care aceasta a fost înaintată spre dezbatere Parlamentului, președintele Camerei Deputaților constată că actul normativ este însoțit de avizul negativ al Consiliului Legislativ nr. 106 din 10 februarie 2020, obținut ulterior adoptării de către Guvern a ordonanței

de urgență, fapt care reprezintă o încălcare a dispozițiilor art. 4 alin. (1) din Legea nr. 73/1993 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Legislativ și, în consecință, o nerespectare a prevederilor art. 1 alin. (3) și (5) și ale art. 79 alin. (1) din Constituție.

27. Referitor la criticile de neconstituționalitate extrinsecă, formulate prin raportare la art. 1 alin. (5),art. 2 coroborat cu art. 61 și 102 din Constituție, sub aspectul nerespectării exigenței constituționale referitoare la necesitatea asigurării stabilității normelor juridice în domeniul electoral, președintele Camerei Deputaților invocă deciziile Curții Constituționale nr. 51 din 25 ianuarie 2012 și nr. 682 din 27 iunie 2012, în care s-a arătat că în Codul bunelor practici în materie electorală adoptat de Comisia de la Veneția se accentuează stabilitatea unor reguli ale dreptului electoral, „în special cele care reglementează sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor electorale și constituirea teritorială a circumscripțiilor“, precum și necesitatea de „a se evita, nu atât modificarea sistemelor de scrutin - ele pot fi întotdeauna îmbunătățite - ci modificarea lor frecventă sau cu puțin timp (cel puțin un an) înainte de alegeri. Chiar în absența unei intenții de manipulare, modificările vor fi dictate de interesele iminente ale partidului politic“.

28. Or, actul normativ criticat modifică tipul de scrutin pe baza căruia se aleg deputații și senatorii, componența și constituirea organismelor electorale și condițiile referitoare la listele de susținători, instituind noi proceduri pentru candidaturile independente, prin reglementarea unor comitete pentru susținerea acestora, la mai puțin de un an de la organizarea alegerilor pentru Camera Deputaților și Senat, ceea ce încalcă principii electorale statuate de Curtea Constituțională, interpretate în concordanță cu dispozițiile Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, cu raportare și la Codul bunelor practici în materie electorală adoptat de Comisia de la Veneția, cu consecința încălcării prevederilor art. 1 alin. (5) din Constituție.

29. Mai mult, chiar dacă ordonanța de urgență prevede faptul că votarea va avea loc la date diferite, în cazul în care perioada electorală corespunzătoare alegerilor parlamentare anticipate începe în timpul perioadei electorale aferente altor alegeri, președintele Camerei Deputaților apreciază că organizarea celor două categorii de alegeri la un interval scurt de timp una față de cealaltă poate determina încălcarea dreptului de a fi ales, prevăzut de art. 37 din Constituție, întrucât o persoană nu poate candida în același timp pentru funcția de primar și pentru un mandat de deputat sau de senator și nici pentru funcția de președinte al consiliului județean și pentru un mandat de deputat sau de senator, în situația suprapunerii perioadelor electorale ale celor două tipuri de scrutin.

30. Totodată, prin dispozițiile ordonanței de urgență criticate [art. I pct. 21 și pct. 37,art. IV alin. (2)] au fost modificate mai multe prevederi ale Legii nr. 208/2015, care, din cauza lipsei de precizie a redactării și de claritate juridică, încalcă principiul respectării legilor prevăzut la art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală. Astfel, art. IV alin. (2) din ordonanța de urgență instituie un regim diferit de exprimare a dreptului de vot, prin prelungirea programului de realizare a operațiunilor de votare până la maximum ora 23,59, fără a prescrie însă și procedura specifică acestei perioade speciale de exercitare a dreptului la vot care să garanteze respectarea drepturilor electorale ale cetățenilor ce își manifestă intenția de a participa la scrutinul electoral, lacuna în reglementare lăsând loc unor posibile abuzuri și vicieri ale drepturilor electorale sau/și ale procesului electoral. Lăsarea stabilirii procedurii efective de desfășurare a votului, precum și a deciziei de prelungire a programului la nivelul președinților birourilor electorale ale secțiilor de votare este de natură să încalce claritatea, predictibilitatea și accesibilitatea normei prescrise, precum și stricta sa interpretare și aplicare, aceasta prezentând un sporit potențial de aplicare neunitară, dar și de aplicare abuzivă atât în sensul permiterii nejustificate de prelungire sau al

nepermiterii deși sunt întrunite condițiile necesare, cât și în sensul implementării unor reguli procedurale care să nu permită încadrarea în limita maximă admisă, respectiv ora 23,59. În același timp nu se garantează, precum în cazul altor acte normative similare, accesul la secția de vot doar al persoanelor ce se prezentaseră la sediul acesteia (localul de vot) pe parcursul intervalului de timp obișnuit în care se poate exercita dreptul de vot, program de lucru cu toți alegătorii care își manifestă intenția de a vota, procesul de vot ulterior orei 21,00 nemaifiind însă adresat publicului larg, dat fiind caracterul său excepțional, ci doar acelora care așteptau la sediul secției de votare și din rațiuni care excedează voinței lor au ajuns să nu aibă acces până la ora-limită. Prin formularea sa incompletă și neclară norma, deși are un obiectiv util și pozitiv pentru alegători, poate ajunge să afecteze drepturile electorale ale celor care și-au manifestat intenția și au depus diligențele necesare pentru a putea vota, prin faptul că nu dispune măsurile necesare garantării împiedicării accesului ulterior orei 21,00 al unor noi persoane, care vor îngreuna suplimentar procesul de vot.

31. Reglementările lacunare sunt de natură a obliga Biroul Electoral Central să emită dispoziții general obligatorii de clarificare și interpretare pentru a garanta aplicabilitatea acestora în cadrul procesului electoral, ceea ce reprezintă de facto o delegare legislativă indirectă, fapt nepermis de art. 115 din Constituție, conform căruia doar Guvernul poate fi abilitat în cadrul unei delegări legislative, indiferent de tipul acesteia.

32. În plus, prevederile art. IV din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020, care permit prelungirea duratei de timp în care se poate exercita dreptul de vot la alegerile parlamentare anticipate, contravin și exigențelor art. 16 din Constituție. În primul rând, nerespectarea egalității în drepturi a alegătorilor este generată de lipsa reglementării unor măsuri prin care să se prevină accesul în secția de vot a unor persoane care nu se aflau la ora 21,00 în așteptare să își exercite dreptul de vot. Astfel se creează o inegalitate între cetățenii români care au depus diligențe pentru a respecta programul orar impus de lege pentru a putea vota, respectiv 7,00-21,00, dar care, din motive ce nu țin de ei, au ajuns să aștepte cu riscul depășirii orei de închidere a urnelor, și cetățenii care nu au respectat programul legal și speculează situația excepțională a prelungirii programului, prezentându-se după ora 21,00 la secția de votare pentru a-și exercita dreptul de vot. De asemenea, se instituie un regim diferit pentru alegători în funcție de scrutinul electoral la care participă, dat fiind că obiectul actului normativ este circumstanțiat strict la organizarea procesului electoral de alegere a membrilor Camerei Deputaților și Senatului, astfel că noile reguli sunt aplicabile doar alegătorilor care participă la alegerile parlamentare anticipate, nu și celor care participă la alegerile locale (legislația din domeniu nepermițând prelungirea duratei în care se poate vota). În același timp, alăturarea proceselor electorale guvernate de reguli diferite în ceea ce privește procedura care trebuie urmată după ora 21,00 are și efectul de a perturba activitatea birourilor electorale ale secțiilor de votare, cu afectarea drepturilor electorale ale alegătorilor care așteaptă să își exercite dreptul de vot la acea oră.

33. Critica de neconstituționalitate extrinsecă formulată prin raportare la art. 61 alin. (1) privind caracterul de organ reprezentativ suprem al Parlamentului și la art. 62 alin. (3) referitor la stabilirea numărului deputaților și senatorilor este apreciată ca fiind întemeiată de către președintele Camerei Deputaților. Dispozițiile art. I pct. 35 din ordonanța de urgență criticată, care instituie posibilitatea ca alegătorul, „în cazul în care se află în altă unitate administrativ-teritorială sau subdiviziune administrativ-teritorială decât cea unde își are domiciliul“, să poată vota la orice secție de votare, nesocotesc aceste principii, cu consecința ca mandatul deputatului sau senatorului astfel obținut să nu fie unul de reprezentare a intereselor locale ale cetățenilor în activitatea desfășurată la nivelul autorității legislative.

34. Președintele Camerei Deputaților susține că dispoziția cuprinsă în art. I pct. 36 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020, care modifică regimul exprimării dreptului de a alege prin intermediul urnei speciale, încalcă prevederile art. 1 alin. (5) și ale art. 16 din Constituție, iar maniera de reglementare reprezintă și o abatere de la exigențele reținute în art. 115 din Legea fundamentală. Norma prescrisă nu cuprinde suficiente repere necesare unei aplicări coerente și previzibile în cadrul procesului electoral. Mai exact, regulile procedurale definite în legătură cu solicitarea urnei speciale de către persoanele care suferă de o invaliditate sau de o boală care nu le permite deplasarea, precum și de către persoanele internate în unități sanitare sau aflate în executarea unor măsuri privative de libertate impuse conform legii penale nu se pot aplica întocmai și „persoanelor care din cauza specificului activității pe care o desfășoară nu se pot prezenta la secția de votare", dat fiind că în primele cazuri alegătorii sunt afectați de o serie de evenimente independente de voința proprie, pe când în noul caz reglementat evenimentul nu este clar definit, acesta putând fi „încărcat de un puternic caracter volitiv, ce poate ține strict de voința intimă a particularului de a nu se mai deplasa până la localul de vot". În lipsa definirii clare și previzibile a situației concrete în care trebuie să se afle persoanele ce sunt îndrituite să solicite urna specială, a procedurii care trebuie urmată pentru aprobarea deplasării acestei urne, a modului în care se discerne de către organismele electorale între solicitările justificate și cele neîntemeiate, dar și a eventualelor mijloace de probare a încadrării în situația premisă, norma este de natură a afecta exercițiul drepturilor electorale, atât prin încărcarea activității birourilor electorale ale secțiilor de votare, cât și prin faptul că afectează egalitatea în drepturi dintre cetățenii care aleg să se conformeze procedurii de vot standard și cei care aleg să speculeze formularea incompletă a legii pentru a deveni beneficiarii unui drept/serviciu la care nu sunt îndreptățiți. Reglementarea este de natură a constrânge Biroul Electoral Central să emită dispoziții general obligatorii de clarificare și interpretare pentru a garanta aplicabilitatea normei în cadrul procesului electoral, ceea ce reprezintă o delegare legislativă indirectă, contrară art. 115 din Constituție.

35. Având în vedere considerentele expuse, președintele Camerei Deputaților apreciază că excepția de neconstituționalitate formulată de Avocatul Poporului este întemeiată sub aspectul incidenței și temeiniciei argumentelor invocate și propune admiterea sa.

36. Guvernul a transmis punctul său de vedere prin Adresa nr. 5/1115/2020, înregistrată la Curtea Constituțională cu nr. 1.674 din 10 martie 2020. În ceea ce privește afectarea regimului instituțiilor fundamentale ale statului, apreciază că excepția este neîntemeiată. Astfel, în ceea ce privește conținutul noțiunii de „drepturi electorale", făcând în prealabil distincția între drepturile electorale fundamentale și drepturile electorale procedurale, Guvernul arată că instanța constituțională a statuat că „în domeniul drepturilor electorale «afectarea acestora» pe calea ordonanțelor de urgență, în sensul art. 115 alin. (6) din Constituție, trebuie examinată cu anumite nuanțări, în special în ceea ce privește acele drepturi care sunt legate de organizarea și desfășurarea procesului electoral, ținând seama și de anumite realități practice", „pe calea ordonanțelor de urgență se poate interveni asupra drepturilor electorale procedurale prevăzute în legislația infraconstituțională, în măsura în care nu se aduce atingere existenței dreptului, nu se «afectează» substanța dreptului ca atare". Or, așa cum rezultă și din nota de fundamentare și din preambulul actului contestat, acesta vizează „necesitatea asigurării efectivității drepturilor electorale", având în vedere, pe de o parte, „inexistența în legislația primară a reglementărilor care să acorde eficiență juridică dispozițiilor constituționale" privind desfășurarea alegerilor parlamentare anticipate, iar, pe de altă parte, „probabilitatea crescută a declanșării procedurii dizolvării Parlamentului României". Actul normativ contestat nu aduce modificări de natură a afecta exercitarea drepturilor electorale, ci conține norme privind condițiile tehnice și logistice de

exercitare a dreptului de vot, precum și prevederi referitoare la facilitarea depunerii candidaturilor, norme tehnice privind completarea birourilor electorale de circumscripție și a birourilor electorale ale secțiilor de votare, prevederi de natură tehnico-organizatorică în sensul celor adoptate de Parlament prin Legea nr. 148/2019, precum și norme de corelare a operațiunilor și termenelor electorale cu procedura alegerilor anticipate. Apreciază că nu pot fi susținute argumentele prin raportare la considerentele din Decizia Curții Constituționale nr. 51 din 25 ianuarie 2012, întrucât actul normativ contestat nu modifică sistemul electoral, acesta rămânând unul „pe liste de candidați".

37. Guvernul consideră că, în susținerea excepției, autorul s-a limitat doar la o simplă afirmare a încălcării normelor constituționale indicate, fără să formuleze însă o motivare din care să rezulte care sunt prevederile care modifică drepturi electorale și în ce constă „afectarea" drepturilor electorale, din această perspectivă excepția fiind inadmisibilă pentru nerespectarea exigențelor impuse de jurisprudența Curții Constituționale în ceea ce privește structura inerentă și intrinsecă oricărei excepții de neconstituționalitate.

38. În ceea ce privește critica referitoare la nerespectarea Codului bunelor practici în materie electorală, respectiv a principiului stabilității legislației în materie electorală, Guvernul invocă Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012, prin care Curtea Constituțională a statuat că „modificarea trebuie să respecte principiul securității juridice, respectiv să nu intervină (cu unele excepții admisibile) cu mai puțin de un an înainte de alegeri". Astfel, chiar Curtea Constituțională confirmă posibilitatea existenței unor excepții admisibile în ceea ce privește modificarea legislației electorale cu mai puțin de 1 an înainte de alegeri, dacă aceste modificări nu vizează aspectele esențiale la care se referă Comisia de la Veneția, respectiv „cele care reglementează sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor electorale și constituirea teritorială a circumscripțiilor".

39. Deși a făcut trimitere la ele, instanța constituțională nu a circumstanțiat totuși excepțiile de la regula interdicției de modificare a legislației electorale cu mai puțin de un an înainte de eventuale alegeri, acestea urmând a fi stabilite pe cale jurisprudențială ulterioară, în funcție de modificările concrete aduse cadrului normativ în materie electorală și cu luarea în considerare și a recomandărilor în acest sens formulate de Comisia de la Veneția. Prin urmare, Guvernul apreciază că dispozițiile actului normativ criticat nu aduc modificări niciunuia dintre cele 3 aspecte esențiale reținute de Comisia de la Veneția, iar reducerea termenelor în cadrul operațiunilor electorale vizând alegerile anticipate este justificată de caracterul special și intempestiv al declanșării acestor alegeri, care reclamă desfășurarea lor cu celeritate, „fără a periclita organizarea alegerilor și exercitarea drepturilor electorale", după cum rezultă și din preambulul actului normativ criticat. În acest context este evident faptul că prelungirea duratei votării în străinătate, posibilitatea extinderii programului de votare atât în țară, cât și în străinătate până la ora 23,59, asigurarea accesului la vot al alegătorilor cu mobilitate redusă, semnarea electronică a listelor electorale în străinătate, asigurarea funcționalității infrastructurii electorale nu afectează în vreun fel exercitarea dreptului de vot al alegătorilor.

40. În continuare, Guvernul consideră neîntemeiată susținerea autorului excepției de neconstituționalitate potrivit căreia reglementarea unor proceduri și termene mai scurte specifice alegerilor anticipate nu era necesară, intervenția legiuitorului delegat fiind expresia unui interes politic iminent, întrucât (i) legislația electorală, în forma anterioară Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 26/2020, stabilea termene incompatibile cu procedura alegerilor anticipate, (ii) alegerile anticipate trebuie să soluționeze o situație de criză într-un termen cât mai scurt, nu să contribuie la accentuarea și perpetuarea acesteia, (iii) potrivit dispozițiilor art. 54 din Legea bugetului de stat pe anul 2020 nr. 5/2020 și ale art. 37 alin. (3) din Ordonanța de urgență a

Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, era necesar un mandat expres pentru adoptarea de către Guvernul demis a actelor normative secundare necesare organizării alegerilor parlamentare anticipate, (iv) eventuala suprapunere a perioadelor electorale aferente alegerilor locale și alegerilor parlamentare anticipate ar fi condus, dacă nu la imposibilitatea materială a organizării ambelor scrutine, la dificultăți tehnice extraordinare ce ar fi putut fi surmontate cu costuri financiare și umane semnificative. Totodată, critica formulată nu ține cont de faptul că accesul la competiția electorală a fost facilitat prin reducerea la jumătate a numărului minim de susținători, iar finanțarea de la bugetul de stat a campaniei electorale în limitele prevăzute de Legea nr. 334/2006 (în mod indirect, prin rambursarea cheltuielilor electorale) este de natură să asigure în mod satisfăcător atât informarea alegătorilor, cât și interesul candidaților de a-și face cunoscute ideile și programul politic.

41. Cu privire la critica de neconstituționalitate a art. IV alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 în raport cu art. 1 alin. (5) din Constituție, Guvernul apreciază că argumentele reținute prin Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, potrivit cărora organizarea concomitentă a alegerilor locale și a celor parlamentare „este de natură să determine dificultăți în exercitarea dreptului de vot“, întrucât „complexitatea operațiunilor de vot poate avea ca efect excluderea de la vot a alegătorilor care, independent de voința lor, nu vor reuși să voteze în perioada de timp afectată exercitării votului, până la închiderea urnelor“, nu mai sunt aplicabile în cazul de față, întrucât (i) actul normativ atacat prevede posibilitatea prelungirii duratei votării cu încă 3 ore tocmai pentru a evita situațiile în care alegătorii nu reușesc să voteze în timpul alocat, (ii) spre deosebire de anul 2012, în acest moment funcționează Sistemul informatic de monitorizare a prezenței la vot și de prevenire a votului ilegal, care, printre altele, asigură fluidizarea accesului la vot, (iii) înscrierea alegătorilor care doresc să voteze la ambele scrutine în listele electorale suplimentare se realizează prin preluarea datelor lor personale într-un singur document, (iv) spre deosebire de anul 2012, s-au făcut pași semnificativi în direcția creșterii competențelor și responsabilităților personalului din secțiile de votare, cu impact direct asupra îndrumării corecte a alegătorilor care se prezintă la vot, (v) informarea și instruirea alegătorilor se realizează în mod efectiv, prin campanii derulate de către Autoritatea Electorală Permanentă prin intermediul mass-mediei și internetului. Prin urmare, apreciază că excepția este neîntemeiată în raport cu art. 1 alin. (5) din Constituție.

42. Critica privind neconstituționalitatea art. I pct. 35 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 în raport cu art. 61 alin. (1) și art. 62 alin. (3) din Constituție este, de asemenea, neîntemeiată. Guvernul arată că, pe de o parte, ca exponent al suveranității naționale, Parlamentul, odată constituit, trebuie să se manifeste ca un reprezentant al intereselor politice ale întregii națiuni, disociindu-se prin mandatul încredințat de protejarea unor interese particulare, personale, locale sau de grup, ce ar intra în contradicție cu interesele generale ale societății, mandatul fiind, în consecință, unul reprezentativ, colectiv, general, irevocabil. Pe de altă parte, nu sunt încălcate nici dispozițiile art. 62 alin. (3) din Constituție, întrucât stabilirea numărului parlamentarilor se face în continuare în funcție de numărul populației țării, iar nu în funcție de numărul cetățenilor cu drept de vot și nici de numărul celor care votează efectiv, indiferent dacă, din motive diferite, unii cetățeni cu drept de vot aleg/ajung să își exercite votul în altă circumscripție electorală decât cea de domiciliu, în care au fost luați în calcul pentru stabilirea numărului deputaților și senatorilor.

43. Referitor la critica de neconstituționalitate privind dispozițiile art. I pct. 35 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 în raport cu art. 36 și 37 din Constituție, Guvernul apreciază că susținerile privind încălcarea dreptului de a alege sunt neîntemeiate, textul dând relevanță tocmai obligației statului de a garanta prin măsuri legislative și organizatorice că fiecare cetățean

își poate exprima dreptul de vot, asigurânduse astfel accesibilitatea acestui drept fundamental. În acest sens trebuie avute în vedere realitățile sociale actuale, care presupun o mobilitate deosebită a cetățenilor țării, context în care apare dificilă, în multe situații, exercitarea dreptului de vot în circumscripția de domiciliu (de exemplu, persoane care lucrează, studiază sau sunt internate în alte localități). Modificările instituie o situație de excepție, de natură să înlăture excluziunea civică a cetățenilor români cu drept de vot care în ziua votării nu se află în circumscripția electorală de domiciliu sau reședință. Pe de altă parte, dată fiind absența oricărei condiționări a candidaților de a avea domiciliul sau reședința în circumscripția electorală unde candidează, nu se poate vorbi despre lezarea dreptului de a fi ales al acestora, candidații putând alege în mod liber circumscripția electorală unde vor candida, cu luarea în considerare și a dinamicii mobilității populației în ziua votului.

44. În cadrul sistemului electoral utilizat pentru alegerea Parlamentului pot fi observate două etape principale: alocarea directă a mandatelor de parlamentar în circumscripția electorală, pe baza coeficientului electoral, respectiv repartizarea la nivel național a mandatelor nealocate în prima etapă. Etapa a doua - de repartizare a mandatelor - conduce la ruperea legăturii dintre voturi și circumscripția electorală unde au fost exprimate, ceea ce infirmă teza autorului excepției de neconstituționalitate potrivit căreia reprezentativitatea parlamentarilor se determină exclusiv în raport cu voturile exprimate în circumscripția electorală unde au candidat sau că exprimarea votului oriunde pe teritoriul țării poate fi permisă numai în contextul utilizării unui sistem electoral bazat pe liste naționale.

45. Așadar, reprezentativitatea și proporționalitatea sunt asigurate la nivel național, și nu la nivelul fiecărei circumscripții electorale, numărul deputaților și senatorilor determinat de anexa nr. 1 la Legea nr. 208/2015 neputând fi modificat de posibilitatea alegătorilor care în ziua votării se află în altă unitate administrativ-teritorială de a-și exercita dreptul de vot la orice secție de votare. În plus, așa-zisul „mandat general de reprezentare a intereselor locale“ nu este compatibil cu mandatul de parlamentar, așa cum acesta este configurat de prevederile Legii fundamentale, în conformitate cu prevederile art. 38 alin. (3) din Legea nr. 96/2006 privind Statutul deputaților și al senatorilor, parlamentarii putându-și organiza birouri parlamentare și în alte circumscripții electorale decât cele unde au fost aleși.

46. Guvernul mai arată că soluția legislativă a condiționării exercitării dreptului de vot în circumscripția electorală de domiciliu sau reședință a pornit de la necesitatea combaterii fraudei la vot, această problemă putând fi însă considerată rezolvată după patru runde de alegeri generale în care Sistemul informatic de monitorizare a prezenței la vot și de prevenire a votului ilegal și-a dovedit fiabilitatea.

47. Față de exemplul teoretic avansat de autorul excepției de neconstituționalitate în susținerea criticilor formulate, conform căruia, în urma aplicării normei criticate, numărul de voturi exprimate într-o circumscripție electorală poate fi mai mare decât numărul cetățenilor rezidenți, Guvernul oferă un contraexemplu, la fel de ipotetic, în care în perioada de aproximativ un an și jumătate dintre data raportării numărului de locuitori după domiciliu și data alegerilor, mai mult de 80% dintre locuitori migrează fie în București, Iași, Cluj, Brașov sau Timișoara, fie în străinătate și își stabilesc oficial domiciliul acolo. Într-o atare ipoteză, s-ar putea ajunge la concluzia că, în cauză, universalitatea dreptului de vot intră în conflict cu egalitatea dreptului de vot, care nu ar mai fi respectată. Adevărul acestei ipoteze ar presupune însă neconstituționalitatea prevederilor legale care reglementează norma de reprezentare și numărul de mandate care revine fiecărei circumscripții electorale, ecartul dintre circumscripțiile electorale din punctul de vedere al populației după domiciliu putând ajunge și la 25%-30% dincolo de limitele admise în alte state. Mai mult, o altă consecință logică ar fi aceea că numărul de mandate alocat circumscripției

electorale externe încalcă principiul egalității votului din moment de numărul populației cu domiciliul în străinătate este de aproximativ 800.000.

48. Or, Guvernul apreciază că a doua etapă de repartizare a mandatelor de parlamentar la nivel național a fost consacrată tocmai în considerarea dificultății asigurării egalității dreptului de vot, această soluție legislativă fiind cea care asigură egalitatea puterii de vot și influența egală în determinarea configurației politice a Parlamentului, și nu numărul de mandate alocat fiecărei circumscripții electorale.

49. Sub acest aspect, apreciază că dispozițiile constituționale ale art. 37 nu au incidență în cauză, textul neavând legătură cu exercitarea dreptului de fi ales, care desemnează posibilitatea unei persoane de a îndeplini o demnitate sau funcție în organele reprezentative ale statului dacă îndeplinește condițiile prevăzute de Constituție și lege.

50. Față de argumentele expuse, Guvernul consideră că se impune respingerea ca neîntemeiată a excepției de neconstituționalitate.

51. Președintele Senatului nu a comunicat punctul său de vedere cu privire la excepția de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctele de vedere ale președintelui Camerei Deputaților și Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susținerile reprezentantului autorului excepției de neconstituționalitate, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

52. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2,3,10 și 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

53. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 privind modificarea și completarea unor acte normative în materia alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților, precum și unele măsuri pentru buna organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare anticipate, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 118 din 14 februarie 2020, în ansamblul său, și, în special, dispozițiile art. I pct. 35 și ale art. IV alin. (1) din această ordonanță de urgență.

54. Analizând criticile formulate de autorul excepției cu privire la art. I pct. 35 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020, Curtea constată că acestea vizează doar dispozițiile art. I pct. 35, care modifică art. 84 alin. (1) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 553 din 24 iulie 2015, cu modificările și completările ulterioare. Prin urmare, obiect al controlului de constituționalitate îl reprezintă dispozițiile art. I pct. 35, cu referire la modificarea art. 84 alin. (1) din Legea nr. 208/2015, și dispozițiile art. IV alin. (1) dinOrdonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020, care au următorul conținut:

– Art. I pct. 35, cu referire la modificarea art. 84 alin. (1) din Legea nr. 208/2015: „Articolul 84 se modifică și va avea următorul cuprins:(1) Alegătorul votează la una dintre următoarele secții de votare:a) în cazul în care se află în unitatea administrativ-teritorială sau sectorul municipiului București unde își are domiciliul sau reședința, poate vota numai la secția de votare la care este arondat conform domiciliului sau reședinței, după caz;b) în cazul în care se află în altă unitate administrativ-teritorială sau subdiviziune administrativ-teritorială decât cea unde își are domiciliul, poate vota la orice secție de votare;c) în cazul în care se află în străinătate, poate vota la orice secție de votare organizată în străinătate;d) în cazul în care are domiciliul în

străinătate, iar în ziua votării se află în țară, poate vota la orice secție de votare organizată în țară;e) în cazul în care îndeplinește funcția de membru al biroului electoral al secției de votare sau de operator de calculator al biroului electoral al secției de votare ori asigură menținerea ordinii, votează la secția de votare unde își desfășoară activitatea;f) în cazul în care are mobilitate redusă, poate vota la orice secție de votare care îi asigură accesul la vot”.;

– Art. IV alin. (1): „În situația în care alegerile parlamentare anticipate nu pot fi organizate la altă dată decât cea a alegerilor locale generale din anul 2020, în țară, alegătorii votează în aceleași secții de votare, în același interval de timp, cu aceleași ștampile cu mențiunea „VOTAT“, pe buletine de vot separate, prezența la vot fiind consemnată pe liste electorale, cu semnături distincte pentru fiecare tip de scrutin.“

55. Avocatul Poporului formulează atât critici de neconstituționalitate extrinsecă, susținând că dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 26/2020 contravin prevederilor constituționale ale art. 61 alin. (1), art. 73 alin. (3) lit. a) și ale art. 115 alin. (6), cât și critici de neconstituționalitate intrinsecă, raportând obiectul excepției la art. 1 alin. (5), art. 36 și 37 din Constituție, precum și la Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare și raport explicativ, adoptat de Comisia Europeană pentru Democrație în Drept în cadrul celei de-a 52-a sesiuni plenare, Comisia de la Veneția.

56. Analiza criticilor de neconstituționalitate extrinsecă. Cu privire la domeniul electoral, prin Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 90 din 3 februarie 2012, Curtea a constatat că acesta „este de esența regimului politic democratic. Caracterul democratic al unui stat - așa cum statul român este definit în primul articol al Constituției - nu poate fi conceput fără o legislație electorală care să permită, în mod efectiv, exprimarea voinței reale a cetățenilor de a-și alege organele reprezentative, prin alegeri libere, periodice și corecte. Un sistem electoral democratic și stabil, inspirat din această voință reală a celor care, potrivit art. 2 din Constituție, sunt deținătorii suveranității naționale, este de natură să determine o percepție și o atitudine civică corespunzătoare a cetățenilor și, totodată, poate impune o conduită adecvată competitorilor electorali. Or, potrivit art. 2 din Constituție, suveranitatea națională se exercită prin organele reprezentative ale poporului român și prin referendum, iar, potrivit art. 61 alin. (1) din Constituție, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării. Pe de altă parte, conform art. 73 alin. (3) lit. a) din Legea fundamentală, sistemul electoral se reglementează prin lege organică“.

57. Curtea Constituțională a constatat, prin Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 407 din 5 iulie 2013, că „Parlamentul poate [...] să intervină în această materie [...], cu condiția de a nu o supune unor modificări strict conjuncturale, pe baza unor susțineri de oportunitate ori a înțelegerii politice, care avantajează una sau alta dintre forțele politice reprezentate în Parlament și care formează la un moment dat o majoritate parlamentară“. Aceste observații sunt cu atât mai pertinente în situația legiferării pe calea ordonanței de urgență a Guvernului. Curtea reține că, potrivit dispozițiilor art. 115 din Constituție, „Guvernul are o competență normativă derivată fie dintr-o lege de abilitare, fie din însăși Constituție, cu un caracter special și limitat, specific unei competențe de atribuire. Exercitarea acestei competențe se include tot în sfera puterii executive și constă în posibilitatea de a emite două categorii de acte normative: ordonanțe simple și ordonanțe de urgență“ (a se vedea Decizia nr. 1.189 din 20 septembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 808 din 16 noiembrie 2011).

58. Regimul particular al ordonanței de urgență este prevăzut în art. 115 alin. (4)-(6) din Constituție și se referă la cazurile în care poate fi emisă: situații extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată, Guvernul având obligația de a motiva urgența în cuprinsul

acesteia; intrarea în vigoare: numai după depunerea spre dezbatere în procedură de urgență la prima Cameră sesizată și convocarea obligatorie a Parlamentului, dacă nu se află în sesiune; domeniul de reglementare: acesta poate fi și de natura legilor organice, caz în care legea de aprobare se adoptă cu majoritatea prevăzută de art. 76 alin. (1) din Constituție; ordonanța de urgență nu poate fi însă adoptată în domeniul legilor constituționale, nu poate afecta regimul instituțiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertățile și îndatoririle prevăzute de Constituție, drepturile electorale și nu poate viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietatea publică. Întrucât prevederile constituționale stabilesc cadrul și limitele exercitării delegării legislative, condiționând legitimitatea și deci constituționalitatea ordonanțelor Guvernului de îndeplinirea unor cerințe exprese, calificate în jurisprudența Curții Constituționale drept criterii de constituționalitate, cu privire la îndeplinirea sau nu a exigențelor constituționale se poate pronunța doar instanța constituțională.

59. Examinând dispozițiile art. 115 alin. (6) din Constituție, care prevăd că „Ordonanțele de urgență nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituționale, nu pot afecta regimul instituțiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertățile și îndatoririle prevăzute de Constituție, drepturile electorale și nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică“, Curtea constată că norma constituțională instituie veritabile limitări ale competenței atribuite Guvernului. În jurisprudența sa, Curtea a stabilit că „se poate deduce că interdicția adoptării de ordonanțe de urgență este totală și necondiționată atunci când menționează că «nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituționale» și că «nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică». În celelalte domenii prevăzute de text, ordonanțele de urgență nu pot fi adoptate dacă «afectează», dacă au consecințe negative, dar, în schimb, pot fi adoptate dacă, prin reglementările pe care le conțin, au consecințe pozitive în domeniile în care intervin“. În continuare, Curtea a arătat că „verbul «a afecta» este susceptibil de interpretări diferite, așa cum rezultă din unele dicționare. Din punctul de vedere al Curții, aceasta urmează să rețină numai sensul juridic al noțiunii, sub diferite nuanțe, cum ar fi: «a suprima», «a aduce atingere», «a prejudicia», «a vătăma», «a leza», «a antrena consecințe negative»“ (a se vedea în acest sens Decizia nr. 1.189 din 6 noiembrie 2008, precitată). Cu alte cuvinte, Guvernul nu are nicio competență de legiferare în domeniul legilor constituționale („ordonanțele de urgență nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituționale“) și cel al legilor care vizează măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică („ordonanțele de urgență nu pot viza măsuri de trecere silită“), acestea fiind în competența de legiferare exclusivă a Parlamentului, sub toate aspectele pe care le reglementează în conținutul lor normativ, și are o competență de legiferare limitată în domeniile care vizează regimul instituțiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertățile și îndatoririle prevăzute de Constituție și drepturile electorale („ordonanțele de urgență nu pot afecta“), cu privire la care aplicarea interdicției constituționale exprese este condiționată de adoptarea unor reglementări care suprimă, aduc atingere, prejudiciază, vatămă, lezează, în general, antrenează consecințe negative asupra drepturilor, libertăților și îndatoririlor constituționale. În această din urmă ipoteză, dacă reglementările nu produc consecințele juridice menționate, Guvernul partajează competența de legiferare cu Parlamentul, fiind ținut însă de obligația de a motiva în conținutul actului normativ existența unei situații extraordinare, a cărei reglementare nu poate fi amânată, precum și urgența reglementării.

60. Drepturile electorale prevăzute de art. 36-38 din Constituție sunt drepturi fundamentale, fiind subsumate acestei categorii generice consacrate de capitolul II al titlului I din Constituție, și par a beneficia de o protecție specială din partea legiuitorului constituant, fiind enumerate expres în cuprinsul art. 115 alin. (6), alături de categoria generică din care fac parte. Însă, Curtea reține că, în jurisprudența sa, a statuat că drepturile electorale formează o categorie distinctă între

drepturile și libertățile cetățenilor și că sfera acestora este mai largă decât cea rezultată din Constituție, unde sunt reglementate doar drepturile electorale fundamentale ale cetățenilor, în timp ce celelalte drepturi electorale sunt prevăzute de lege (a se vedea în acest sens Decizia nr. 1.189 din 6 noiembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 787 din 25 noiembrie 2008). În consecință, afectarea prin intermediul unei ordonanțe de urgență a oricăruia dintre drepturile prevăzute de legislația electorală în beneficiul alegătorilor/votanților și/sau, după caz, al candidaților atrage neconstituționalitatea acesteia (a se vedea Decizia nr. 143 din 13 martie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 331 din 2 mai 2019, paragraful 68). Dispozițiile art. 115 alin. (6) subliniază, astfel, importanța drepturilor electorale, accentuând interdicția constituțională în ceea ce le privește. Cu toate acestea, Curtea constată că ele rămân, alături de celelalte drepturi fundamentale, în ipoteza de incidență a verbului „nu pot fi afectate“, deci a interdicției limitate sub care Guvernul are abilitarea constituțională de a legifera, iar nu în ipoteza de incidență a interdicției totale și necondiționate.

61. Pentru aceste motive, nu poate fi reținută critica autorului excepției de neconstituționalitate potrivit căreia „modalitatea de organizare a alegerilor pentru această instituție fundamentală a statului român [Parlamentul, n.r.] nu poate fi legiferată pe calea ordonanței de urgență, fiind împotriva întregii arhitecturi constituționale“. Astfel, ambele interdicții constituționale prevăzute la art. 115 alin. (6) de a nu adopta ordonanțe de urgență care „pot afecta“ regimul instituțiilor fundamentale ale statului (Parlamentul), respectiv drepturile electorale (dreptul de a alege și de a fi ales) au avut în vedere restrângerea competenței Guvernului de a legifera în aceste domenii esențiale în locul Parlamentului, iar nu lipsirea totală de competența de a legifera în materie. Altfel spus, în măsura în care justifică o situație extraordinară și urgența reglementării, iar conținutul normativ al actului nu afectează drepturile electorale ale cetățenilor și, implicit, modul de constituire a Parlamentului, deci regimul unei instituții fundamentale a statului, Guvernul poate adopta ordonanțe de urgență în materia supusă controlului.

62. Pentru aceste argumente, întrucât nu există o interdicție absolută cu privire la competența Guvernului de a legifera în materia reglementată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020, Curtea constată că nu poate reține încălcarea, de plano, a dispozițiilor art. 61 alin. (1) și ale art. 73 alin. (3) lit. a), coroborate cu art. 115 alin. (6) din Constituție, ci este necesar ca, pentru a stabili dacă actul normativ afectează o instituție fundamentală a statului și drepturi fundamentale ale cetățenilor, în cadrul controlului de constituționalitate extrinsecă pe care îl efectuează să antameze analiza criticilor de neconstituționalitate intrinsecă formulate în cauză, raportate la art. 1 alin. (5), art. 36, art. 37,art. 61 alin. (1) și art. 62 alin. (3) din Constituție.

63. Analiza criticilor de neconstituționalitate intrinsecă. Prima critică de neconstituționalitate intrinsecă vizează prevederile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 26/2020, în ansamblu, și în special ale art. I pct. 23 și art. IV alin. (1), considerate a încălca art. 1 alin. (5) din Constituție, din perspectiva stabilității normelor juridice în domeniul electoral, respectiv a principiului securității juridice, întrucât modificarea reglementărilor în ceea ce privește alegerile parlamentare este operată cu mai puțin de un an până la data organizării alegerilor parlamentare la termen sau într-un interval mult mai scurt în cazul organizării alegerilor parlamentare anticipate.

64. Principiul securității juridice în materia electorală. Sediul materiei. Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare și raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept în cadrul celei de-a 52a sesiuni plenare (Veneția, 18-19 octombrie 2002), la paragraful 65 din Raportul explicativ, prevede că „Ceea ce trebuie evitat este nu atât modificarea sistemelor de scrutin - ele pot fi întotdeauna îmbunătățite -, ci modificarea lor frecventă sau cu puțin timp (mai puțin de un an) înainte de alegeri. Chiar în absența unei intenții

de manipulare, modificările vor fi dictate de interesele iminente ale partidului politic“. De asemenea, referindu-se la nivelul reglementării în materie electorală și stabilitatea dreptului electoral, recomandă la paragrafele 66 și 67 următoarele: „66. Una din modalitățile de evitare a manipulărilor ar fi definirea în Constituție sau într-un text superior legii ordinare a elementelor celor mai sensibile (sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor electorale, circumscripțiile sau regulile de constituire a circumscripțiilor). O altă soluție, mai flexibilă, ar fi de a stipula în Constituție ca, în cazul amendării legii electorale, vechiul sistem va rămâne aplicabil pe timpul viitoarelor alegeri - cel puțin dacă acestea au loc în anul următor - și că sistemul nou va fi aplicat începând cu scrutinele ulterioare. 67. Pentru restul, dreptul electoral ar trebui să aibă, în principiu, un rang legislativ. Normele privind implementarea, și anume cele care reglementează chestiunile de ordin tehnic și de detaliu, pot fi, totuși, prezentate sub formă de regulament.“

65. Având în vedere că stabilitatea dreptului este un element important al credibilității procesului electoral, iar modificarea frecventă a normelor și caracterul lor complex pot dezorienta alegătorul, Codul de bune practici în materie electorală recomandă statelor asigurarea unei stabilități în ceea ce privește legislația în această materie, stipulând că trebuie evitată modificarea frecventă sau cu puțin timp (mai puțin de un an) înainte de referendum a legilor în materie.

66. Aceste recomandări, reținute de Curtea Constituțională în jurisprudența sa constantă (Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013, Decizia nr. 146 din 13 martie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 240 din 28 martie 2019), nu pot fi ignorate, chiar dacă nu au caracter obligatoriu. Curtea, luând în discuție forța juridică a dispozițiilor Codului bunelor practici în materie electorală, a reținut că, „întradevăr, acest act nu are un caracter obligatoriu, însă recomandările sale constituie coordonate ale unui scrutin democratic, în raport cu care statele - care se caracterizează ca aparținând acestui tip de regim - își pot manifesta opțiunea liberă în materie electorală, cu respectarea drepturilor fundamentale ale omului, în general, și a dreptului de a fi ales și de a alege, în special“. De altfel, Codul bunelor practici în materie electorală este reținut ca document internațional relevant și în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (de exemplu, Hotărârea din 11 iunie 2009, pronunțată în Cauza Petkov și alții împotriva Bulgariei, sau Hotărârea din 2 martie 2010, pronunțată în Cauza Grosaru împotriva României).

67. Instabilitatea legislativă în materie electorală, determinată de modificarea acestei legislații, cu precădere în anii electorali, s-a relevat a fi nu doar un factor de incertitudine juridică, ci și o cauză a deficiențelor acestei legislații, constatate cu prilejul aplicării sale. În cazul în care au fost aduse modificări substanțiale legii electorale cu mai puțin de 1 an înainte de data alegerilor, observând că modificările operate de lege au generat „dificultăți suplimentare autorităților însărcinate cu aplicarea sa, sub aspectul adaptării la procedura nou instituită și operațiunile de ordin tehnic pe care aceasta le presupune“, „dificultăți în exercitarea dreptului de vot, dificultăți care pot avea ca efect, în cele din urmă, restrângerea exercițiului acestui drept“, Curtea (a se vedea Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012) a constatat neconstituționalitatea legii supuse controlului prin raportare la dispozițiile constituționale ale art. 1 alin. (3) și (5) privind statul de drept și obligația respectării Constituției. Așadar, Curtea a subliniat necesitatea stabilității legilor în materia electorală, ca expresie a principiului securității juridice.

68. Incidența principiului. Așa cum Codul bunelor practici în materie electorală recomandă, ceea ce este necesar a se evita nu este atât modificarea sistemelor de scrutin, care pot fi întotdeauna îmbunătățite, adaptate, ci modificarea lor frecventă sau cu mai puțin de un an înainte de momentul organizării alegerilor. Așadar, un prim aspect al principiului securității juridice în

materia electorală îl vizează frecvența modificărilor legislative, care determină impredictibilitatea cadrului normativ și confuzia alegătorilor cu privire la sistemul de scrutin aplicabil. Alternativ, este momentul în care intervin modificările legislative. Cu cât acesta este mai apropiat de data organizării alegerilor, cu atât este mai puternică prezumția că modificările respective au ca scop crearea unui beneficiu/avantaj pentru partidul politic care le-a adoptat, fiind dictate de interesele lui iminente, și pot avea ca rezultat manipularea electoratului.

69. De asemenea, Codul bunelor practici în materie electorală stabilește că una dintre modalitățile de evitare a manipulărilor este definirea în Constituție sau într-un text superior legii ordinare a „elementelor celor mai sensibile“ - enumerând: sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor electorale, circumscripțiile și regulile de constituire a circumscripțiilor -, pentru restul (normele care reglementează chestiunile de ordin tehnic și de detaliu) fiind suficient un cadru legal ordinar sau chiar infralegal. Cu alte cuvinte, al doilea aspect al principiului securității juridice în materia electorală îl vizează reglementarea elementelor esențiale ale legii electorale, care trebuie să se bucure de o stabilitate sporită, pe care o poate conferi doar legea constituțională sau legea organică. Aceste elemente sunt identificate în mod expres (sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor electorale, circumscripțiile și regulile de constituire a circumscripțiilor), ele fiind cele care dau consistență drepturilor electorale ale cetățeanului.

70. Cu privire la distincția dintre elementele esențiale și cele de ordin tehnic și de detaliu, prin Decizia nr. 736 din 24 iulie 2012, Curtea a stabilit că sunt „aspecte tehnice și de detaliu cele care privesc, de exemplu, programul calendaristic pentru realizarea acțiunilor necesare desfășurării referendumului, bugetul alocat acestuia, modelul ștampilelor, buletinelor de vot, listelor electorale și proceselor-verbale ce urmează a fi utilizate“. În schimb, „întrucât intervalul orar al referendumului constituie unul dintre elementele procedurii de organizare și desfășurare a acestuia, iar nu un aspect de ordin tehnic sau de detaliu, stabilirea sa este supusă regulii instituite de art. 73 alin. (3) lit. d) din Constituție, respectiv aceea a reglementării prin lege organică. Ca urmare, reglementarea sa prin hotărâre a Guvernului contravine textului constituțional de referință. De altfel, o astfel de reglementare ar fi de natură să determine o stare de incertitudine cu privire la un element al acestei proceduri, în contradicție cu principiul securității juridice instituit implicit de art. 1 alin. (5) din Constituție“.

71. Având în vedere că pentru a atrage incidența principiului securității juridice cele două aspecte pe care le comportă (frecvența cu care/momentul în care intervin modificările legislative, respectiv reglementarea să vizeze elemente esențiale ale legii electorale) trebuie îndeplinite cumulativ, Curtea urmează să analizeze în ce măsură actul normativ supus controlului afectează principiul invocat de autorul excepției de neconstituționalitate.

72. Cu privire la primul aspect, Curtea observă că Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 privind modificarea și completarea unor acte normative în materia alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților, precum și unele măsuri pentru buna organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare anticipate a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 118 din 14 februarie 2020, astfel că, potrivit art. 115 alin. (5) din Constituție, a intrat în vigoare la data publicării. Având în vedere că actualul Parlament și-a început mandatul în urma alegerilor desfășurate la 11 decembrie 2016, iar, potrivit dispozițiilor art. 63 alin. (1) din Constituție, Camera Deputaților și Senatul sunt alese pentru un mandat de 4 ani, rezultă că în luna decembrie a anului 2020 urmează să fie organizate alegeri parlamentare pentru noua legislatură. Prin urmare, Curtea constată că adoptarea actului normativ prin care se aduc modificări legii privind alegerea Parlamentului României s-a realizat cu mai puțin de un an înaintea alegerilor pe care le reglementează. Mai mult, având în vedere obiectul reglementării - „unele măsuri pentru buna organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare anticipate“, a cărui incidență, prin ipoteză,

este anterioară datei la care expiră mandatul actualului for legislativ, deci anterioară lunii decembrie a anului 2020, este evident că modificarea se realizează cu și mai puțin timp înainte de organizarea acestor alegeri.

73. Referitor la cel de-al doilea aspect, Curtea urmează să analizeze dacă dispozițiile criticate de autorul excepției [art. I pct. 35 și art. IV alin. (1) din ordonanța de urgență] vizează elemente esențiale ale legii electorale, care trebuie să se bucure de o stabilitate sporită, potrivit recomandărilor cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală.

74. Dispoziția cuprinsă în art. I pct. 35 vizează posibilitatea alegătorului ca, în cazul în care se află în altă unitate administrativ-teritorială sau subdiviziune administrativ-teritorială decât cea unde își are domiciliul, să voteze la orice secție de votare. Anterior modificării operate prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020, dispozițiile art. 84 alin. (1) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente prevedeau că „Alegătorii votează numai la secția de votare la care este arondată strada sau localitatea unde își au domiciliul ori reședința, conform prezentei legi. În cazul în care, în ziua votării, alegătorii se află în altă unitate administrativ-teritorială din cadrul aceleiași circumscripții electorale, aceștia pot vota la orice secție de votare din cadrul circumscripției electorale unde își au domiciliul sau reședința“. Cu alte cuvinte, legea anterioară oferea posibilitatea alegătorului aflat în altă unitate administrativ-teritorială decât cea unde își are domiciliul să voteze la orice secție de votare, însă condiționat de faptul ca respectiva secție de votare să se afle în cadrul circumscripției electorale unde își are domiciliul sau reședința.

75. Noua reglementare elimină condiția restrictivă și permite alegătorului să voteze în orice secție de votare, independent de circumscripția electorală unde își are domiciliul sau reședința. Curtea observă că modificarea operată prin actul supus controlului înlătură efectele juridice pe care legea veche le atribuia unor elemente esențiale ale exercitării dreptului de vot, respectiv dreptului de a fi ales al cetățeanului (domiciliul sau reședința) și lipsește de efecte juridice dispozițiile art. 4 din Legea nr. 208/2015 privind constituirea circumscripțiilor electorale la nivelul celor 41 de județe și al municipiului București, precum și pentru cetățenii români cu domiciliul sau reședința în afara țării, coroborate cu dispozițiile art. 5 din lege, potrivit cărora numărul de mandate pentru Senat, respectiv pentru Camera Deputaților se determină prin raportarea numărului de locuitori al fiecărei circumscripții electorale la normele de reprezentare prevăzute de lege, numărul locuitorilor fiind determinat de populația care are domiciliul în respectiva circumscripție electorală. Dispozițiile cuprinse în art. 4 și 5 din Legea nr. 208/2015 au rămas neschimbate, sunt în vigoare și consacră principiul reprezentării proporționale, ca fundament al sistemului electoral din România.

76. Având în vedere consecințele juridice pe care le produce modificarea legii electorale, Curtea apreciază că atât modificarea condițiilor de exercitare a dreptului de vot al cetățeanului, sub aspectul eliminării unui element esențial privind identificarea acestuia (domiciliul sau reședința), cât și lipsirea de efecte juridice a normelor care consacră unul dintre principiile pe care se întemeiază sistemul electoral în vigoare (cel al reprezentării proporționale) vizează cel puțin două elemente esențiale ale legii electorale: dreptul de vot și dreptul de a fi ales, ca fundamente ale sistemului electoral, respectiv circumscripțiile și regulile de constituire a acestora, afectate în mod indirect prin modificarea modului în care poate fi exercitat dreptul de vot. Or, Curtea constată că modificările adoptate au o relevanță semnificativă în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor pentru Parlamentul României, reglementând elemente esențiale ale legii electorale, care se circumscriu enumerării exprese din paragraful 66 al Raportului explicativ din Codul bunelor practici în materia electorală.

77. Prin urmare, având în vedere că sunt întrunite ambele aspecte care atrag incidența principiului securității juridice, Curtea constată că, prin adoptarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 26/2020, legiuitorul nu a respectat obligația de a se abține de la modificarea cadrului normativ în materie electorală, astfel cum aceasta a fost dezvoltată în jurisprudența Curții Constituționale, și nici recomandările Codului bunelor practici în materia electorală elaborat de Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția). Modificând elemente esențiale privind exercitarea drepturilor electorale cu mai puțin de un an înaintea alegerilor parlamentare la termen sau anticipate, legiuitorul a încălcat dispozițiile constituționale ale art. 1 alin. (3) și (5) privind statul de drept, obligația respectării Constituției și principiul securității juridice.

78. O altă critică de neconstituționalitate intrinsecă vizează art. IV alin. (1) dinOrdonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 considerat a încălca art. 1 alin. (5) din Constituție, sub două aspecte: (i) cerințele de precizie, claritate și previzibilitate, întrucât norma vizează organizarea alegerilor parlamentare anticipate „în mod excepțional în anul 2020“, astfel că ordonanța de urgență reglementează un caz concret, neavând caracter normativ, și (ii) întrucât creează posibilitatea organizării simultane a două tipuri de scrutin.

79. Criticile privind încălcarea exigențelor de calitate a legii vizează norma care prevede că „În situația în care alegerile parlamentare anticipate nu pot fi organizate la altă dată decât cea a alegerilor locale generale din anul 2020, în țară, alegătorii votează în aceleași secții de votare, în același interval de timp, cu aceleași ștampile cu mențiunea «VOTAT», pe buletine de vot separate, prezența la vot fiind consemnată pe liste electorale, cu semnături distincte pentru fiecare tip de scrutin.“ Autorul excepției susține că dispoziția criticată nu are caracter normativ, astfel că nu respectă condițiile privind precizia, claritatea și previzibilitatea, subsumate principiului legalității consacrat de art. 1 alin. (5) din Constituție.

80. Curtea reține că, în jurisprudența sa, a statuat că legea, ca act juridic al Parlamentului sau ca act juridic al legiuitorului delegat, reglementează relații sociale generale, fiind, prin esența și finalitatea ei constituțională, un act cu aplicabilitate generală. Prin definiție, legea, ca act juridic de putere, are caracter unilateral, dând expresie exclusiv voinței legiuitorului, ale cărei conținut și formă sunt determinate de nevoia de reglementare a unui anumit domeniu de relații sociale și de specificul acestuia. Or, în măsura în care domeniul de incidență a reglementării este determinat concret, ea nefiind concepută pentru a fi aplicată unui număr nedeterminat de cazuri concrete, în funcție de încadrarea lor în ipoteza normei, ci, de plano, într-un singur caz, prestabilit fără echivoc, reglementarea are caracter individual, fiind adoptată pentru rațiuni intuitu personae (a se vedea Decizia nr. 600 din 9 noiembrie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.060 din 26 noiembrie 2005, Decizia nr. 970 din 31 octombrie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 796 din 22 noiembrie 2007, Decizia nr. 494 din 21 noiembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 819 din 21 decembrie 2013, sau Decizia nr. 574 din 16 octombrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 839 din 8 decembrie 2014, paragraful 21). Mai mult, cu privire la caracterul normativ al legii, instanța constituțională a reținut, prin Decizia nr. 600 din 9 noiembrie 2005, precitată, că „în absența unei prevederi prohibitive exprese, este de principiu că legea are, de regulă, caracter normativ, natura primară a reglementărilor pe care le conține fiind dificil de conciliat cu aplicarea acestora la un caz sau la cazuri individuale“. Aplicând aceste considerente de principiu, Curtea a reținut că „legea supusă controlului de constituționalitate are un veritabil caracter individual, fiind adoptată nu în vederea aplicării unui număr nedeterminat de cazuri concrete, ci într-un singur caz prestabilit“, „actul normativ criticat nu corespunde finalității constituționale a activității de legiferare, care presupune reglementarea unei sfere cât mai largi de

relații sociale generale, și este de natură a contraveni dispozițiilor art. 1 alin. (4) din Constituție referitor la principiul separației și echilibrului puterilor în stat“, „o lege, adoptată în condițiile de mai sus, contravine principiului constituțional al egalității în drepturi, astfel cum își găsește expresie în art. 16 alin. (1) din Legea fundamentală, având caracter discriminatoriu și, ca atare, este sub acest aspect în totalitate neconstituțională. De asemenea este încălcat și art. 16 alin. (2) din Constituție, într-adevăr, în măsura în care un anumit subiect de drept este sustras, prin efectul unei dispoziții legale adoptate exclusiv în considerarea lui și aplicabile numai în ceea ce îl privește, incidenței unei reglementări legale constituind dreptul comun în materie, dispozițiile legale în cauză nesocotesc principiul constituțional potrivit căruia nimeni nu este mai presus de lege“ (inter alia, Decizia nr. 118 din 19 martie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 367 din 27 aprilie 2018).

81. Analizând jurisprudența sa cu privire la aspectele criticate, Curtea constată că a făcut distincția între norma cu caracter normativ și norma cu caracter individual, din perspectiva destinatarului normei. Astfel, sancțiunea aplicată de Curte (constatarea neconstituționalității legii) cazului concret în care legea urma să se aplice viza faptul că norma identifica, prin însăși ipoteza sa, persoana fizică sau juridică a cărei conduită era reglementată. Temeiurile constituționale ale unei astfel de sancțiuni au fost art. 1 alin. (4) referitor la principiul separației și echilibrului puterilor în stat și art. 16 alin. (1) și (2) care consacră principiul egalității în fața legii din Legea fundamentală.

82. Or, în ipoteza de reglementare a dispozițiilor art. IV alin. (1) dinOrdonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 nu este identificat destinatarul legii căruia, prin derogare de la normele de drept comun, i-ar fi aplicabil un regim juridic special, individual. Cazul concret la care se referă autorul criticii de neconstituționalitate („alegerile parlamentare anticipate care nu pot fi organizate la altă dată decât cea a alegerilor locale generale din anul 2020“), pe lângă faptul că vizează o situație ipotetică, eventuală, nu poate constitui un caz individual, în sensul conferit de jurisprudența Curții Constituționale. Fără ași pierde caracterul normativ, norma are mai degrabă caracter tranzitoriu, legiuitorul identificând posibilitatea ca, în urma aplicării noilor dispoziții care reglementează alegerile anticipate, în cazul în care sunt întrunite și celelalte condiții legale, calendarul alegerilor parlamentare anticipate să se suprapună cu cel al alegerilor locale generale din anul 2020, astfel încât data celor două tipuri de scrutin să coincidă.Această ipoteză l-a determinat să reglementeze modul de exercitare a dreptului de vot cu privire la cele două tipuri de scrutin: în aceleași secții de votare, în același interval de timp, cu aceleași ștampile cu mențiunea „VOTAT“, pe buletine de vot separate, prezența la vot fiind consemnată pe liste electorale, cu semnături distincte pentru fiecare tip de scrutin. Or, o atare reglementare este suficient de clară, precisă și previzibilă, astfel încât destinatarii normei (toți cetățenii cu drept de vot, respectiv autoritățile cu atribuții în organizarea celor două tipuri de alegeri) își pot adapta conduita prescripției legale.

83. Cu privire la organizarea simultană a două tipuri de scrutin, Curtea s-a mai pronunțat, în jurisprudența sa, dispunând soluții diferite în funcție de tipurile de scrutin a căror organizare simultană a fost pusă în discuție

.84. Astfel, prin Decizia nr. 147 din 21 februarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 162 din 7 martie 2007, analizând, în cadrul controlului a priori, dispozițiile pct. 1 al articolului unic din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, potrivit cărora la art. 5 din lege se intenționa introducerea unui nou alineat, alin. (3), în conformitate cu care referendumul nu poate avea loc simultan cu desfășurarea alegerilor prezidențiale, parlamentare, locale sau a alegerilor pentru Parlamentul European ori cu mai puțin de 6 luni înainte de data alegerilor menționate,

Curtea a constatat că prin textul de lege criticat sunt încălcate prevederile constituționale ale art. 90, potrivit cărora „Președintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-și exprime, prin referendum, voința cu privire la probleme de interes național“, precum și cele ale art. 95 alin. (3), care prevăd că, în cazul aprobării propunerii de suspendare din funcție a Președintelui României, „[...] în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Președintelui“. Pentru a decide astfel, luând în discuție problematica referendumului consultativ, declanșat la inițiativa Președintelui României, și a celui organizat în temeiul art. 95 alin. (3) din Legea fundamentală în vederea demiterii Președintelui României, Curtea a reținut că din analiza celor două texte constituționale rezultă că referendumul se poate desfășura oricând în cursul anului, dacă Parlamentul a fost consultat sau, după caz, a aprobat propunerea de suspendare din funcție a Președintelui României. Așadar, potrivit Constituției, nu există nicio altă condiție care să interzică organizarea și desfășurarea referendumului simultan cu alegerile prezidențiale, parlamentare, locale sau alegerile pentru Parlamentul European ori într-un anumit interval de timp anterior sau posterior alegerilor menționate. Ca atare, acolo unde legea nu distinge, nici interpretul nu poate să o facă. În consecință, Curtea a reținut că prin legea criticată legiuitorul a adăugat la prevederile Constituției, împrejurare ce a determinat neconstituționalitatea acesteia.

85. Prin Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, precitată, de asemenea în cadrul unui control a priori, Curtea a constatat neconstituționalitatea prevederilor din Legea privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru autoritățile administrației publice locale și a alegerilor pentru Camera Deputaților și Senat din anul 2012, precum și pentru modificarea și completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului și pentru modificarea și completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, a Legii administrației publice locale nr. 215/2001 și a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali care stabileau ca organizarea în anul 2012 a alegerilor parlamentare și locale să aibă loc la aceeași dată. Argumentele care au condus la această concluzie au vizat faptul că reglementarea organizării la aceeași dată a alegerilor pentru Camera Deputaților, Senat și autoritățile administrației publice locale „este de natură să determine dificultăți în exercitarea dreptului de vot, dificultăți care pot avea ca efect, în cele din urmă, restrângerea exercițiului acestui drept. Astfel, prin organizarea concomitentă a alegerilor pentru Camera Deputaților și Senat și a celor pentru autoritățile administrației publice locale cetățenii vor avea de realizat o sarcină mult mai complexă - exprimarea opțiunii pe 6 buletine de vot -, ceea ce va presupune creșterea exponențială a timpului necesar votării pentru fiecare cetățean, luând în calcul în acest sens distribuirea buletinelor, timpul de vot în cabine, introducerea buletinelor de vot în cele 3 urne. Complexitatea operațiunilor de vot poate avea ca efect excluderea de la vot a alegătorilor care, independent de voința lor, nu vor reuși să voteze în perioada de timp afectată exercitării votului, până la închiderea urnelor“.

86. De altfel, acestea sunt rațiunile care fundamentează o altă regulă prevăzută de Codul bunelor practici în materie electorală, care vizează sufragiul liber, și anume aceea ca procedura de votare să rămână cât mai simplă, pentru a lăsa deplină libertate alegătorilor să își exprimă voința și a asigura astfel efectivitatea dreptului la vot și la alegeri libere. Pornind de la rolul vital pe care procedurile de votare îl dețin în cadrul procesului electoral, în Raportul explicativ al codului se arată că procedura trebuie să fie simplă tocmai pentru a evita eventualele fraude electorale care pot fi comise în timpul votării.

87. De asemenea, tot prin Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, Curtea a reținut că organizarea la aceeași dată a celor două categorii de alegeri determină încălcarea dreptului de a fi ales, prevăzut de art. 37 din Constituție, întrucât „există situații în care un candidat care nu a câștigat

un mandat de ales local (primar sau președinte de consiliu județean) să își exprime dorința de a participa la alegerile naționale pentru un mandat de parlamentar (deputat sau senator), lucru perfect posibil, dar numai în cazul unor alegeri care se desfășoară la date diferite“. Or, legea criticată prevedea că, în cazul organizării și desfășurării alegerilor pentru Parlament la aceeași dată cu alegerile pentru autoritățile administrației publice locale, o persoană nu poate candida în același timp pentru funcția de primar și pentru un mandat de deputat sau de senator și nici pentru funcția de președinte al consiliului județean și pentru un mandat de deputat sau de senator, împrejurare ce generează restrângerea dreptului persoanei de a fi aleasă.

88. În fine, prin Decizia nr. 146 din 13 martie 2019, Curtea sa pronunțat cu privire la interdicția organizării concomitente a alegerilor pentru Parlamentul European cu alte tipuri de alegeri, constatând că este justificată, „data organizării acestora nefiind influențată de evenimente exterioare, așa cum s-a arătat că se întâmplă, din perspectiva parcursului procedural, în cazul referendumurilor pentru demiterea Președintelui și a celui pentru revizuirea Constituției“. Curtea a reținut că „soluția normativă aleasă este, de altfel, în spiritul jurisprudenței Curții Constituționale“.

89. În concluzie, jurisprudența Curții Constituționale a validat din perspectiva constituționalității soluțiile legislative care permit organizarea simultană a unui scrutin electoral (alegeri parlamentare naționale sau europene sau alegeri locale) și a unui referendum și a invalidat soluțiile legislative care permit organizarea simultană a două tipuri de scrutin electoral (alegeri parlamentare naționale, alegeri parlamentare europene sau alegeri locale).

90. Având în vedere cele statuate anterior de instanța constituțională, precum și recomandarea formulată în Codul bunelor practici în materie electorală cu privire la reglementarea unei proceduri de votare cât mai simple, Curtea apreciază că argumentele reținute în Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012 sunt aplicabile mutatis mutandis și în cauza prezentă. Astfel, Curtea constată că dispozițiile art. IV alin. (1) dinOrdonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020, care reglementează posibilitatea organizării simultane a alegerilor parlamentare anticipate și a alegerilor locale generale din anul 2020, încalcă dreptul de vot al cetățeanului, prevăzut de art. 36 din Constituție, întrucât îl pune în situația parcurgerii unei proceduri de votare greoaie, complicate, de natură a-i restrânge libertatea de exprimare a voinței politice și, implicit, efectivitatea dreptului la vot. Dispozițiile criticate încalcă și dreptul persoanei de a fi aleasă, prevăzut de art. 37 din Constituție, întrucât înlătură posibilitatea unei persoane de a candida în același timp pentru o funcție electivă locală (primar, consilier local, consilier județean) și pentru o funcție electivă națională (deputat sau senator).

91. A treia critică de neconstituționalitate intrinsecă vizează prevederile art. I pct. 35 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020, respectiv dispozițiile care modifică art. 84 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 208/2015, potrivit cărora „alegătorul votează la una dintre următoarele secții de votare: [...] b) în cazul în care se află în altă unitate administrativ-teritorială sau subdiviziune administrativ-teritorială decât cea unde își are domiciliul, poate vota la orice secție de votare“. Aceste prevederi sunt considerate a fi contrare (i) prevederilor art. 36 și 37 din Constituție, care consacră dreptul de vot și dreptul de a fi ales, și (ii) dispozițiilor constituționale cuprinse în art. 61 alin. (1) privind caracterul de organ reprezentativ suprem al Parlamentului și art. 62 alin. (3) referitor la stabilirea numărului deputaților și senatorilor în raport cu populația țării.

92. Într-o jurisprudență constantă (a se vedea Decizia nr. 419 din 26 martie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 274 din 28 aprilie 2009, la care trimit, deopotrivă, Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010, și Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul

Oficial al României, Partea I, nr. 473 din 11 iulie 2012, Decizia nr. 763 din 28 noiembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 98 din 1 februarie 2018), Curtea a statuat că suveranitatea națională, principiu fundamental al statului român, aparține, potrivit art. 2 din Constituție, poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice și corecte, precum și prin referendum. Norma constituțională exprimă voința constituantului român, potrivit căreia, în cadrul democrației reprezentative, suveranitatea națională aparține poporului român, însă aceasta nu poate fi exercitată într-un mod direct, nemijlocit, la nivel individual, forma de exercitare fiind cea indirectă, mijlocită, prin procedeul alegerii organelor reprezentative. Modalitatea de constituire a acestora din urmă reprezintă expresia suveranității naționale, manifestată prin exprimarea voinței cetățenilor în cadrul alegerilor libere, periodice și corecte, precum și prin referendum.

93. De asemenea, în ceea ce privește alegerile, observând că art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituție stabilește că sistemul electoral se reglementează prin lege organică, Curtea a reținut că legiuitorul constituant a lăsat în seama legiuitorului libertatea de a stabili regulile de organizare și de desfășurare a procesului electoral, modalitățile concrete de exercitare a dreptului de vot și a dreptului de a fi ales, cu respectarea condițiilor impuse de Constituție. Condițiile de fond și de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de vot, respectiv a dreptului de a fi ales sunt cele prevăzute, la nivel constituțional, de art. 46, respectiv de art. 16 alin. (3),art. 37 și art. 40, precum și la nivelul legislației infraconstituționale, de norme cuprinse în legile electorale, care se subordonează condițiilor generale constituționale și le dezvoltă, totodată, după criteriul funcției publice elective pentru care sunt organizate respectivele alegeri.

94. În același sens sunt și dispozițiile art. 3 din Primul Protocol adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, cu privire la care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că dreptul la alegeri libere nu este absolut, iar statele au o marjă largă de apreciere în alegerea sistemului electoral și a condițiilor de aplicare a acestuia, fără, însă, a limita drepturile în discuție atât de mult încât să afecteze esența acestora și să le golească de conținut [a se vedea, de exemplu, hotărârile din 2 martie 1987 și 22 mai 2012, pronunțate în cauzele Mathieu-Mohin și Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 52, și, respectiv, Cauza Scoppola (nr. 3) împotriva Italiei, paragrafele 83 și 84]. Dispozițiile menționate stabilesc obligația statelor contractante de a organiza alegeri libere, la intervale rezonabile, prin scrutin secret, în condiții care să asigure libera exprimare a voinței poporului, fără a impune introducerea unui sistem determinat de vot, cum ar fi votul proporțional sau cel majoritar, cu unul sau două tururi de scrutin (Hotărârea din 2 martie 1987, pronunțată în Cauza Mathieu-Mohin și Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 54). Există numeroase moduri de a organiza și de a face să funcționeze sistemele electorale, după cum se constată existența unei multitudini de diferențe între statele contractante în această materie, datorate evoluției lor istorice, diversității culturale și de gândire politică, astfel că fiecare stat va încorpora aceste elemente în propria viziune despre democrație [Hotărârea din 6 octombrie 2005, pronunțată în Cauza Hirst (nr. 2) împotriva Regatului Unit, paragraful 61]. Pentru a răspunde scopurilor art. 3 din Primul Protocol adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, orice sistem electoral este apreciat în funcție de evoluția politică a unui stat, iar detalii inacceptabile în cadrul unui sistem determinat pot să apară ca justificate în altul, cerința esențială rămânând aceea ca sistemul adoptat să îndeplinească, în esență, condițiile asigurării liberei exprimări a voinței poporului în alegerea corpului legislativ (Hotărârea din 2 martie 1987, pronunțată în Cauza Mathieu-Mohin și Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 54). Astfel, niciuna dintre condițiile impuse, dacă este cazul, nu trebuie să împiedice libera exprimare a poporului cu privire la

alegerea corpului legislativ - cu alte cuvinte, ele trebuie să reflecte sau să nu contracareze preocuparea de a menține integritatea și eficiența unei proceduri electorale ce urmărește să determine voința poporului prin intermediul sufragiului universal (Hotărârea din 8 iulie 2008, pronunțată în Cauza Yumak și Sadak împotriva Turciei, paragraful 109). Această alegere, dictată de considerente de ordin istoric și politic care îi sunt proprii, ține, în principiu, de domeniul de competență exclusivă a statului (Hotărârea din 9 aprilie 2002, pronunțată în Cauza Podkolzina împotriva Letoniei, paragraful 34).

95. Așadar, Curtea Constituțională statuează că, în principiu, opțiunea pentru un anume tip de scrutin aparține legiuitorului, soluție care rezultă din dispozițiile art. 62 din Constituție care obligă la alegerea prin vot a Parlamentului, lăsând legiuitorului posibilitatea de a stabili prin lege tipul sistemului electoral, precum și modalitățile concrete de organizare și desfășurare a scrutinului. Indiferent de sistemul electoral sau tipul de scrutin pentru care optează legiuitorul, Curtea este competentă să se pronunțe dacă sunt respectate, în reglementarea acestora, principiile și dispozițiile Constituției (a se vedea și Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012).

96. Prin urmare, Curtea urmează a se pronunța în ce măsură eliminarea condiției privind exercitarea dreptului la vot doar într-o secție de votare care se află în cadrul circumscripției electorale unde persoana își are domiciliul sau reședința și permisiunea de a vota în orice secție de votare de pe teritoriul țării corespund exigențelor constituționale invocate de autorul excepției de neconstituționalitate. Astfel, Curtea va analiza în ce măsură domiciliul sau reședința unei persoane este determinantă pentru exercitarea dreptului la vot și a dreptului de a fi ales și, implicit, pentru modul de constituire a unei instituții fundamentale a statului, Parlamentul României.

97. Analizând prevederile Legii nr. 208/2015, Curtea constată că actuala lege electorală din România consacră sistemul de vot pe liste închise [art. 5 și art. 52].

98. Cu privire la dreptul la vot, legea reglementează registrul electoral, ca sistem informatic național de înregistrare și actualizare a datelor de identificare a cetățenilor români cu drept de vot și a informațiilor privind arondarea acestora la secțiile de votare [art. 24 alin. (1)], structurat pe județe, municipii, orașe, comune, pentru cetățenii români cu domiciliul sau reședința în țară, iar pentru cei cu domiciliul sau reședința în străinătate, pe state și localități [art. 25 alin. (1)], care are ca scop, printre altele, arondarea cetățenilor români cu drept de vot la secțiile de votare și realizarea listelor electorale permanente [art. 24 alin. (2) lit. c) și d)]. Fiecare alegător figurează în Registrul electoral o singură dată, fiind arondat la o singură secție de votare [art. 25 alin. (2) și art. 42 alin. (3)]. Până cel mai târziu cu 45 de zile înaintea datei alegerilor, alegătorul înscris în Registrul electoral cu adresa de domiciliu poate să adreseze primarului unității administrativ-teritoriale de reședință, prin poștă sau personal, o cerere scrisă, datată și semnată, cuprinzând numele, prenumele și adresa de domiciliu, pentru înscrierea sa cu adresa de reședință în Registrul electoral pentru scrutinul respectiv, însoțită de o copie a actului de identitate și o copie a dovezii de reședință [art. 42 alin. (1)]. Pe baza datelor și informațiilor cuprinse în Registrul electoral, listele electorale permanente din țară se întocmesc și se tipăresc de către primari, pe secții de votare [art. 49 alin. (1)].

99. Pentru organizarea alegerilor se constituie circumscripții electorale la nivelul celor 41 de județe, o circumscripție în municipiul București și o circumscripție pentru cetățenii români cu domiciliul sau reședința în afara țării [art. 4]. Prin urmare, criteriul care stă la baza constituirii circumscripțiilor electorale este domiciliul sau reședința cetățenilor români cu drept de vot, hotarele circumscripțiilor fiind determinate de limitele unităților administrativ-teritoriale (a județului, respectiv a municipiului București), în cazul cetățenilor cu domiciliul sau reședința în

România, respectiv de granița de stat a României, în cazul cetățenilor cu domiciliul sau reședința în afara țării.

100. Mai mult, cu privire la delimitarea secțiilor de votare din țară, legea stabilește că pot fi incluse, după caz, unități administrativ-teritoriale în integralitatea lor ori numai anumite localități componente ale acestora, artere întregi ori numai segmente ale acestora, imobile izolate ori grupate în diferite moduri [art. 21 alin. (3)], secțiile de votare neputând depăși limitele unităților administrativ-teritoriale [art. 21 alin. (5) lit. a)]. Așa fiind, o secție de votare din țară va fi organizată întotdeauna în limita unei unități administrativ-teritoriale (județene sau a municipiului București) care corespunde unei circumscripții electorale, tocmai pentru a da expresie, sub acest aspect, caracterului unitar al procedurii electorale.

101. Cu privire la dreptul de a fi ales, partidele politice, alianțele politice, alianțele electorale și organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale, care optează să depună listele de susținători la birourile electorale de circumscripție, pot depune liste de candidați numai dacă acestea sunt susținute de minimum 0,5% din numărul total al alegătorilor înscriși în Registrul electoral cu adresa de domiciliu sau reședința în circumscripția respectivă, fără ca numărul acestora să fie mai mic de 1.000 de alegători [art. 54 alin. (2)] sau de 500 de alegători, în cazul candidaților independenți [art. 54 alin. (3)]. Listele de candidați și candidaturile independente pentru Senat și Camera Deputaților se depun la birourile electorale de circumscripție, până cel mai târziu cu 45 de zile înaintea datei alegerilor [art. 52 alin. (1)]. În aceeași circumscripție electorală, un partid politic, o alianță politică sau o alianță electorală poate propune, pentru fiecare dintre Camerele Parlamentului, numai o singură listă de candidați [art. 52 alin. (4)]. O persoană poate candida fie pentru un mandat de deputat, fie pentru un mandat de senator și numai într-o singură circumscripție electorală [art. 52 alin. (6)].

102. În acest context, Curtea apreciază necesară evidențierea recomandărilor referitoare la principiile patrimoniului electoral european din Codul bunelor practici în materie electorală. Cu privire la principiul sufragiului universal, se arată că acesta presupune că fiecare persoană are dreptul de a alege și de a fi ales. Cu toate acestea, acest drept poate fi și trebuie exercitat ținând cont de anumite condiții, printre care la pct. 1.1 - Norme și excepții, lit. c) este prevăzută condiția de reședință, cu privire la care se stabilesc următoarele: (i) condiția de reședință poate fi impusă; (ii) prin reședință se înțelege locul de domiciliu; (iii) condiția de perioada obligatorie de reședință nu poate fi impusă cetățenilor decât în cazul alegerilor locale sau regionale; (iv) perioada obligatorie de reședință nu trebuie să depășească șase luni; o perioadă mai lungă poate fi cerută numai pentru a asigura protecția minorităților naționale; (v) dreptul de a alege și de a fi ales poate fi acordat cetățenilor care domiciliază în afara țării. În mod corelativ, o garanție pentru respectarea principiului sufragiului universal este prevăzută la pct. 1.2. - Listele electorale, unde se arată că, pentru a garanta autenticitatea listelor electorale este esențial ca acestea să fie permanente, actualizate periodic, cel puțin o dată pe an, publicate etc. Codul prevede existența listelor electorale suplimentare, în baza cărora le este permis să voteze persoanelor care și-au schimbat domiciliul sau au atins vârsta legală ce le dă dreptul să voteze după ultima publicare a listelor electorale permanente. Întocmirea corectă a listelor electorale are un caracter esențial în garantarea sufragiului universal.

103. Cu privire la principiul egalității votului, Codul bunelor practici în materie electorală arată că acesta presupune că „fiecare alegător are în mod normal dreptul la un vot și numai la un singur vot. Votul multiplu, care este încă o neregularitate întâlnită adesea în noile democrații, este în mod evident interzis - atât în cazul când alegătorul votează de mai multe ori în același loc, cât și când alegătorul votează simultan în mai multe locuri, cum ar fi la locul actual de domiciliu și la locul anterior de domiciliu“ (Raportul explicativ, paragraful 11). Prin urmare, regula este

votul în localitatea de domiciliu, fiind instituite excepții, de exemplu, dacă persoanele care își satisfac serviciul militar nu pot reveni la locul de domiciliu în ziua alegerilor, ele trebuie să fie înregistrate la secțiile de votare din localitățile în care este dislocată unitatea lor militară (Raportul explicativ, paragraful 41). O altă perspectivă a principiului egalității votului o constituie egalitatea puterii electorale, potrivit căreia mandatele trebuie repartizate în mod egal pentru toate circumscripțiile electorale după unul dintre următoarele criterii: numărul populației, numărul rezidenților care domiciliază în circumscripția respectivă (inclusiv minorii), numărul alegătorilor înregistrați, eventual numărul votanților. Este de dorit o combinație adecvată a acestor criterii [pct. 2.2 (ii) din Liniile directoare]. Mai mult, în circumscripțiile electorale plurinominale, [...] circumscripțiile trebuie să corespundă unităților administrative teritoriale și nu este de dorit o redistribuire a mandatelor. Consecințele politice ale revizuirii hotarelor circumscripțiilor sunt foarte importante și, de aceea, este esențial ca acest proces să nu favorizeze un partid și să nu defavorizeze minoritățile naționale [pct. 2.2 (vi) din Liniile directoare].

104. Din analiza prevederilor legale naționale și a Recomandărilor Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția), rezultă că domiciliul sau reședința este un element de identificare a persoanei cu drept de vot, prin raportare la care aceasta este înregistrată în documentele oficiale care stau la baza elaborării listelor electorale. Acest element de identificare este unul esențial, întrucât constituie fundamentul a două principii electorale europene: principiul sufragiului universal și principiul egalității votului. Statuând că întocmirea corectă a listelor electorale are un caracter esențial în garantarea sufragiului universal, Codul bunelor practici în materie electorală atribuie o importanță majoră domiciliului sau reședinței și prin instituirea implicită a votului în secțiile de votare din circumscripția de domiciliu sau de reședință, ca garanție a principiului egalității votului, cu excepții temeinic justificate și, recomandabil, de evitat. În mod similar, legea română stabilește domiciliul sau reședința cetățenilor români drept criteriu de constituire a circumscripțiilor electorale și prevede arondarea cetățenilor români cu drept de vot la secțiile de votare din circumscripția electorală de domiciliu sau de reședință. De asemenea, realizarea listelor electorale permanente cade în sarcina autorităților publice locale din unitățile administrativ-teritoriale unde persoana își are domiciliul sau reședința. Toate aceste aspecte demonstrează caracterul definitoriu al domiciliului sau reședinței în organizarea sufragiului, în procedura electorală și în exercitarea efectivă a dreptului la vot.

105. Libertatea alegătorilor de a-și exprima voința politică implică în primul rând ca procedura de votare prevăzută de lege să fie respectată. În practică, alegătorii trebuie să aibă posibilitatea să voteze pentru listele sau candidații înregistrați în circumscripția electorală în care au domiciliul sau reședința, ceea ce înseamnă că ei trebuie să primească buletinele de vot în care sunt înscrise numele acelor candidați în vederea exercitării dreptului de vot (Raportul explicativ, paragraful 27). Având în vedere că, pe de o parte, potrivit art. 5 alin. (5) din Legea nr. 208/2015, numărul de mandate pentru Senat, respectiv pentru Camera Deputaților se determină prin raportarea numărului de locuitori al fiecărei circumscripții electorale la normele de reprezentare, și, pe de altă parte, potrivit art. 54 alin. (2) și (3) din Legea nr. 208/2015, depunerea candidaturilor este condiționată de dovada susținerii unui minimum de alegători înscriși în Registrul electoral cu adresa de domiciliu sau reședința în circumscripția respectivă, apare nu numai ca firesc, dar este în logica și în scopul legii ca exercitarea dreptului de vot al cetățenilor dintr-o anumită circumscripție electorală să se realizeze cu privire la persoanele înscrise pe listele de candidați și candidaturile independente pentru Senat și Camera Deputaților din respectiva circumscripție.

106. Având în vedere că „prin votul corpului electoral se aleg nu partide, ci parlamentari“ (Decizia nr. 1490 din 17 noiembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 861 din 22 decembrie 2010), Curtea reține că art. 69 din Constituție constituie fundamentul juridic al mandatului reprezentativ. Acest text constituțional constituie cheia principală în interpretarea raporturilor constituționale dintre parlamentar, pe de o parte, și alegătorii lui, partidele sau formațiunile politice care au susținut respectiva candidatură și Camera din care face parte parlamentarul, pe de altă parte. Consecința juridică a mandatului reprezentativ este aceea că, sub aspectul conținutului mandatului parlamentar, în exercitarea acestuia, membrii Parlamentului reprezintă poporul și, în temeiul art. 2 din Constituție, exercită, în numele acestuia, suveranitatea națională. Ca expresie a voinței generale, mandatul parlamentarului se integrează în puterea legiuitoare, organ constituțional colectiv, însă exercitarea sa se realizează individual în cadrul Camerei din care parlamentarul face parte. Cu alte cuvinte, întrucât voința generală se realizează la nivelul Parlamentului, acesta, în ansamblul său, are un mandat ce rezultă din modul de exercitare și realizare a mandatului fiecărui parlamentar.

107. În această lumină, modul de dobândire a mandatului de către fiecare parlamentar este esențial pentru respectarea principiului reprezentativității. Ca expresie a acestui principiu, dispozițiile art. 5 din Legea nr. 208/2015 stabilesc că senatorii și deputații se aleg prin scrutin de listă, potrivit principiului reprezentării proporționale, numărul de mandate pentru Senat, respectiv pentru Camera Deputaților determinându-se prin raportare la numărul de locuitori al fiecărei circumscripții electorale (un deputat la 73.000 de locuitori, un senator la 168.000 de locuitori), fără ca numărul mandatelor de senator dintr-o circumscripție electorală să fie mai mic de 2, iar cel de deputat, mai mic de 4 (prin anexa nr. 1 la lege este stabilit numărul de mandate pentru Senat, respectiv pentru Camera Deputaților, pe fiecare circumscripție în parte). Stabilirea acestor norme de reprezentare constituie doar premisa respectării principiului menționat, ceea ce îi dă consistență de facto fiind alegerea persoanelor care vor ocupa aceste mandate de către înșiși cetățenii pentru care acestea au fost create, și anume cei care au domiciliul sau reședința în respectiva circumscripție electorală.

108. Prin urmare, întrucât, pe de o parte, deputații și senatorii reprezintă în Parlamentul României circumscripția electorală unde au candidat, o persoană putând candida numai într-o singură circumscripție electorală, potrivit art. 52 alin. (6) din lege, și, pe de altă parte, circumscripția electorală este delimitată prin raportare la unitățile administrativ-teritoriale în care își au domiciliul sau reședința un anumit număr de alegători, Curtea constată că deputații și senatorii sunt reprezentanții acestor alegători, ale căror voturi le-au obținut în competiția electorală, în cadrul alegerilor parlamentare. Chiar dacă, în virtutea mandatului reprezentativ, deputatul sau senatorul, din punct de vedere juridic, nu are nicio răspundere față de alegătorii din circumscripția care l-a ales și nici față de partidul pe lista căruia a candidat, raporturile sale cu alegătorii rămân raporturi morale, politice, parlamentarul fiind reprezentantul acestora în forul legislativ.

109. În concluzie, atâta vreme cât, potrivit legii în vigoare, (i) criteriul care stă la baza constituirii circumscripțiilor electorale este domiciliul sau reședința cetățenilor români cu drept de vot dintr-o unitate administrativ-teritorială, (ii) numărul de mandate dintr-o circumscripție electorală se determină prin raportare la numărul de locuitori care domiciliază sau au reședința în respectiva unitate administrativ-teritorială, (iii) candidații pentru ocuparea acestor mandate au făcut dovada susținerii unui minimum de persoane din numărul total al alegătorilor înscriși în Registrul electoral cu adresa de domiciliu sau reședința în circumscripția respectivă, iar (iv) secțiile de votare se organizează în limitele unităților administrativ-teritoriale, deci în limitele circumscripțiilor electorale, Curtea constată că, pentru a respecta un sufragiu universal și egal,

dreptul la vot al cetățeanului nu poate fi exercitat decât în limita circumscripției electorale corespunzătoare unității administrativ-teritoriale în care se află domiciliul sau reședința sa. Cu alte cuvinte, alegătorul aflat în altă unitate administrativ-teritorială decât cea unde își are domiciliul poate vota la orice secție de votare, însă condiționat de faptul ca respectiva secție de votare să se afle în cadrul circumscripției electorale unde își are domiciliul sau reședința. De altfel, aceasta era soluția legislativă pe care o consacra legea în forma anterioară modificării. De asemenea, pentru a respecta principiul reprezentativității, Curtea constată că dreptul de a fi ales al cetățeanului nu poate fi exercitat decât prin raportare la persoanele care urmează a fi reprezentate, astfel că un deputat sau un senator poate dobândi mandatul doar ca urmare a întrunirii voturilor cetățenilor care își au domiciliul sau reședința în circumscripția electorală pe care parlamentarul urmează a o reprezenta în forul legislativ.

110. În acest cadru, Curtea constată că dispozițiile art. I pct. 35 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020, care elimină condiția restrictivă și permit alegătorului să voteze în orice secție de votare, independent de circumscripția electorală unde își are domiciliul sau reședința, înlăturând efectele juridice pe care legea în vigoare le atribuie unor elemente esențiale ale exercitării dreptului de vot și dreptului de a fi ales al cetățeanului (domiciliul sau reședința), cu consecința eludării însuși scopului pentru care au fost înființate circumscripțiile electorale, încalcă drepturile fundamentale consacrate de art. 36 și art. 37 din Constituție.

111. O atenție deosebită, sub aspectul sufragiului egal și al principiului reprezentativității, o acordă Codul bunelor practici în materie electorală minorităților naționale. Acesta stabilește că, în conformitate cu principiile dreptului internațional, legislația electorală trebuie să garanteze egalitatea pentru persoanele care aparțin minorităților naționale prin interzicerea oricărei discriminări împotriva lor, astfel că delimitarea circumscripțiilor electorale nu trebuie să creeze un obstacol pentru reprezentarea acestor persoane în organul ales (Raportul explicativ, paragraful 22). Or, în condițiile în care norma criticată elimină condiția votului în cadrul circumscripției electorale în care cetățeanul își are domiciliul sau reședința, creând indirect posibilitatea migrării populației în ziua organizării alegerilor dincolo de granițele unităților administrativ-teritoriale județene sau a municipiului București, Curtea constată că este înlăturată protecția oferită minorităților naționale prin delimitarea circumscripțiilor electorale, iar egalitatea cetățenilor români aparținând minorităților naționale în procedura de desemnare a reprezentanților proprii în forul legislativ național nu mai este garantată, în contradicție cu prevederile art. 6 din Constituție.

112. Având în vedere toate argumentele prezentate mai sus și ținând seama de faptul că modul de exercitare a dreptului la vot, respectiv a dreptului de a fi ales, în cadrul procedurilor electorale, are consecințe directe asupra modului de constituire a celor două Camere ale Parlamentului - exercitarea celor două drepturi electorale constituind, de fapt, fundamentul organului reprezentativ suprem, potrivit art. 62 alin. (1) din Constituție -, Curtea reține că orice vătămare a drepturilor electorale prin dispozițiile legale aplicabile viciază însăși procedura electorală și rezultatul alegerilor. Acest fapt se reflectă în mod inerent asupra compunerii acestei instituții fundamentale a statului, încălcând prevederile constituționale ale art. 61 alin. (1) privind caracterul de organ reprezentativ suprem al Parlamentului și ale art. 62 alin. (1) privind alegerea Camerei Deputaților și a Senatului.

113. Revenind la criticile de neconstituționalitate extrinsecă, întrucât art. I pct. 35 și art. IV alin. (1) dinOrdonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 încalcă art. 1 alin. (3) și (5) privind statul de drept, obligația respectării Constituției și principiul securității juridice, precum și art. 36, art. 37 și art. 61 alin. (1) din Constituție, lipsind de legitimare și reprezentativitate mandatul de parlamentar, Curtea constată că actul normativ al legiuitorului delegat afectează drepturile electorale ale cetățenilor, precum și regimul constituțional al Parlamentului. Prin

urmare, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020, în ansamblul său, contravine dispozițiilor art. 115 alin. (6) din Constituție.

114. Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, precum și al art. 1-3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Avocatul Poporului și constată că Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 privind modificarea și completarea unor acte normative în materia alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților, precum și unele măsuri pentru buna organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare anticipate este neconstituțională, în ansamblul său.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 12 martie 2020.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent-șef,
Mihaela Senia CostinescuOPINIE SEPARATĂ

În dezacord cu soluția pronunțată de Curtea Constituțională formulăm prezenta opinie separată considerând că excepția de neconstituționalitate cu privire la dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 26/2020 privind modificarea și completarea unor acte normative în materia alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților, precum și unele măsuri pentru buna organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare anticipate

(i) putea fi admisă numai cât privește critica de neconstituționalitate intrinsecă referitoare la art. IV alin. (1) din actul de legislație delegată; și

(ii) trebuia respinsă în privința celorlalte aspecte criticate, indiferent că motivele invocate vizau motive de neconstituționalitate extrinsecă sau intrinsecă.

1. Avocatul Poporului a sesizat Curtea Constituțională pe calea unei excepții de neconstituționalitate cu privire la Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020, formulând atât critici de neconstituționalitate extrinsecă, cât și critici de neconstituționalitate intrinsecă.

2.1. Extrinsec, Avocatul Poporului a considerat că legiuitorul delegat și-a depășit competența atunci când a intervenit în materie electorală de vreme ce art. 115 alin. (6) din Constituție precizează că „ordonanțele de urgență nu pot […] afecta regimul instituțiilor fundamentale ale statului, […] drepturile electorale […]“.

2.2. În acord cu opinia majoritară apreciem că prevederile constituționale menționate nu instituie o interdicție absolută de a legifera pe calea ordonanței de urgență în domeniul electoral, ci doar una relativă, anume numai în măsura în care prin legislația delegată ar fi afectate în sens negativ (în sensul pe care jurisprudența Curții Constituționale l-a dat acestei sintagme, a se vedea cu precădere Decizia Curții Constituționale nr. 1.189 din 6 noiembrie 2008, publicată în

Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 787 din 25 noiembrie 2008) instituțiile fundamentale ale statului ori drepturile electorale ale cetățenilor. Celelalte condiții de constituționalitate extrinsecă, prevăzute de art. 115 alin. (4) și (5) din Constituție, nu au fost nici criticate, nici analizate de Curtea Constituțională, deși ar fi interesant de știut de ce nu au fost ele invocate de Avocatul Poporului în acest caz particular.

3. Intrinsec, Avocatul Poporului a criticat doar dispozițiile art. I pct. 35 și art. IV alin. (1) dinOrdonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020.

4.1. În acord parțial cu opinia majoritară apreciem că excepția de neconstituționalitate ridicată putea fi admisă cu privire la art. IV alin. (1) dinOrdonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 deoarece, mai recent, în absența oricăror repere constituționale în materie, dar preluând o viziune strictă cu privire la principiul securității juridice în materie electorală din Codul bunelor practici în materie electorală adoptat de Comisia europeană pentru democrație prin drept (Comisia de la Veneția), Curtea Constituțională a stabilit că nu este posibilă organizarea simultană a două tipuri de scrutin, deși a permis organizarea simultană a oricărui tip de alegeri și a unui referendum. Detalii referitoare la jurisprudența constituțională relevantă în materie se regăsesc din abundență în opinia majoritară.

4.2. Cu toate acestea, în context merită amintit și faptul că democrația instituită de Constituția României, adoptată prin referendum pe 8 decembrie 1991, a fost marcată de coincidența alegerilor parlamentare cu cele prezidențiale, care au fost organizate simultan, adică în aceeași zi, în anii 1992, 1996, 2000 și 2004 fără ca acest lucru să fi fost considerat a încălca dreptul fundamental de vot sau dreptul fundamental de a fi ales ale cetățenilor. Într-adevăr, diferența dintre durata mandatului parlamentar (păstrat de 4 ani) și durata mandatului prezidențial (modificat la 4 ani) a fost instituită abia prin revizuirea Constituției din 2003. Dar nu revizuirea constituțională a interzis organizarea mai multor tipuri de scrutin simultan, în aceeași zi; ea doar a operat o distincție între durata unor mandate, fapt care a determinat în fapt un decalaj între alegerile parlamentare și cele prezidențiale. Acest decalaj nu are rang constituțional, ci ține de realitatea faptică a datelor concrete la care pot fi organizate alegeri. Acest decalaj nu este absolut, căci în 2024 alegerile parlamentare și cele prezidențiale vor avea loc în același an și, strict din perspectiva Constituției, ele pot fi organizate și în aceeași zi. Prin urmare, realitatea obiectivă arată caracterul circumstanțial și nu constituțional al regulii nou create și, în egală măsură, dovedește încă odată cât de important este ca judecătorul constituțional să judece exclusiv prin raportare la normele constituționale, fără a ține seama de reguli infraconstituționale ori conjuncturi vremelnice. Însă atâta vreme cât jurisprudența Curții Constituționale este coerentă și nu a cunoscut modificări în această materie, ea se constituie într-un reper ce nu poate fi ignorat.

5.1. În dezacord cu opinia majoritară apreciem că excepția de neconstituționalitate trebuia respinsă cu privire la art. I pct. 35 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 în raport cu criticile formulate deoarece prin faptul că se acordă posibilitatea de a vota în orice secție de vot alegătorului care în ziua votului nu se află în localitatea de domiciliu sau de reședință nu este afectat în sens negativ (în sensul pe care jurisprudența Curții Constituționale l-a dat acestei sintagme, a se vedea cu precădere Decizia Curții Constituționale nr. 1.189/2008, precitată) dreptul fundamental de vot, ci, dimpotrivă, se facilitează exercitarea sa.

5.2. Posibilitatea - acordată cu titlu de excepție - alegătorilor de a vota în alte secții de votare decât cele cărora le-au fost arondați dacă în ziua votului nu se află în localitatea de domiciliu a existat dintotdeauna în legislația electorală din România. Ea a ținut și ține seama de realitatea obiectivă a unei mobilități a electoratului care nu poate fi aneantizată, nici chiar în ziua votului, căci este ilustrarea unui alt drept fundamental, anume libertatea de circulație, iar concilierea

exercitării celor două drepturi de rang constituțional a fost și este posibilă inclusiv prin intermediul reglementărilor cuprinse în legi electorale.

5.3. Nu este mai puțin adevărat că de această facilitate, acordată de succesive legi electorale, dar numai cu titlu de excepție (subliniem încă odată), s-a abuzat uneori atât de mult încât legiuitorul a simțit nevoia să intervină pentru a contracara fenomenul cunoscut sub denumirea colocvială de „turism electoral". În acest scop s-au instituit garanții care vizează modalitatea concretă de exercitare a votului (sistemul informatic de monitorizare a prezenței la vot) și au fost instituționalizate facilități - care au căpătat rang de regulă și nu de excepție - precum cea prevăzută de art. 84 alin. 1 lit. b) din Legea nr. 208/2015, care permite exercitarea votului și în localitatea de reședință dar numai cu îndeplinirea unor formalități prealabile. Prevederile art. I pct. 35 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 continuă această tendință de relaxare a condițiilor formale în care poate fi exercitat dreptul fundamental de vot, transformând o excepție - prevăzută anterior ca o facilitate pentru acei alegători care în ziua votului nu se află în localitatea de domiciliu - într-o regulă generală, fără ca, pentru a beneficia de această nouă opțiune, să mai fie necesară îndeplinirea vreunei formalități prealabile. Această abordare cu privire la modalitățile concrete de exercitare a dreptului de vot este cel puțin discutabilă și poate pune serioase probleme de organizare a alegerilor. Felul în care ea a fost introdusă în legislația electorală, fără o solidă fundamentare anterioară, fără nicio circumstanțiere, fără evaluarea impactului pe care l-ar putea avea asupra electoratului ori asupra organizării alegerilor sau valorificării rezultatelor votului poate aduce în discuție și noțiunea de calitate a legii, pe care însă Avocatul Poporului nu a amintit-o în sesizarea sa. Cu riscul de a ilustra dictonul vox clamantis in deserto, trebuie amintită încă odată importanța actului de legiferare, inclusiv pe calea legislației delegate, și necesitatea imperioasă a unei fundamentări cât mai temeinice a oricărei soluții normative, iar nu recurgerea la expediente și soluții care doar aparent sunt adecvate, dar pe fond produc distorsiuni mai mari decât problemele pe care sunt chemate să le rezolve. Însă, în sine, posibilitatea de a exercita dreptul de vot în mod aleatoriu în raport cu criteriul teritorial al arondării alegătorilor la anumite secții de votare dacă în ziua votului alegătorii nu se află în localitatea de domiciliu sau de reședință nu încalcă nici drepturile electorale fundamentale și nici caracterul reprezentativ al sistemului electoral pentru care a optat legiuitorul.

5.4. Astfel, în România tipul de scrutin utilizat în cadrul alegerilor parlamentare (în prezent, reprezentare proporțională) nu este normă de rang constituțional, ci de rang legislativ. Însă nici norma de rang legislativ nu este afectată prin prevederea introdusă de ordonanța de urgență nr. 26/2020 căci norma de reprezentare (numărul de locuitori căruia îi corespunde un mandat de parlamentar, noțiune definitorie pentru scrutinul bazat pe reprezentarea proporțională) este și rămâne stabilită în funcție de populația țării. Norma de reprezentare nu variază în funcție de numărul alegătorilor care participă la vot în cadrul unui scrutin concret și cu atât mai puțin în funcție de numărul alegătorilor care participă la vot într-una sau alta din circumscripțiile electorale ori secțiile de votare. Altfel spus, reprezentarea proporțională în sine (tipul de scrutin utilizat în prezent în România și stabilit prin lege, și nu prin Constituție) nu este afectată de rata participării la vot ori de modalitatea concretă sau locul în care populația participă la vot. Dimpotrivă, modalitatea de determinare a numărului de mandate ce revin fiecărui competitor electoral în urma votului, modalitatea de repartizare a mandatelor pe circumscripții electorale (în cadrul primei etape), modalitatea de redistribuire la nivel național a mandatelor nealocate și a voturilor valabil exprimate, dar încă neutilizate (în cadrul celei de a doua etape utilizându-se metoda Hondt, care rupe orice legătură între voturi și circumscripția electorală unde voturile au fost exprimate), modalitatea de atribuire în concret a mandatelor către cei aleși (ajungându-se - rareori, e drept - până la procedeul tragerii la sorți), toate dovedesc faptul că în cadrul scrutinului

de reprezentare proporțională utilizat în România în prezent mandatele parlamentarilor nu sunt determinate de voturile exprimate întro circumscripție sau alta ori într-o secție de votare sau alta. Confuzia realizată în cadrul opiniei majoritare între norma de reprezentare și coeficientul electoral (câtul rezultat din împărțirea numărului de voturi valabil exprimate la numărul mandatelor atribuite unei circumscripții electorale, operațiune matematică realizată în cadrul primei etape de repartizare a mandatelor pe circumscripții electorale) nu schimbă cu nimic această realitate și nu poate justifica declararea drept neconstituțională a unei norme de rang legal care instituie o facilitate pentru alegători, chiar dacă această facilitate frizează abuzul de drept și a fost introdusă într-un mod extrem de nefericit în legislația electorală. Altfel spus, nu orice eroare de reglementare este neapărat și o nerespectare a Constituției.

5.5. Pe de altă parte, criticile formulate de Avocatul Poporului și motivele invocate de opinia majoritară în sprijinul acestei invalidări sunt cel puțin surprinzătoare prin raportare la dispoziții clare și neechivoce ale Constituției României. Astfel, exprimarea suveranității naționale în cadrul Parlamentului nu se obține prin însumarea unor mandate individuale ce ar rezulta în urma unor raporturi directe de reprezentare a unor interese locale, ci constituie o manifestare colectivă, solidară și indivizibilă, a întregii națiuni. O analiză riguros juridică, detașată de circumstanțe conjuncturale și contingențe contextuale ale momentului adoptării actului normativ ori ale momentului la care Curtea Constituțională a realizat controlul de constituționalitate, nu poate ajunge la concluzii care să pună în pericol expresia juridică a suveranității naționale astfel cum a fost aceasta consacrată în articolul 2 din Constituția României. Nu se poate susține că, în cadrul democrației reprezentative din România contemporană, deputații și senatorii „au un mandat general de reprezentare a intereselor locale“ atâta vreme cât art. 2 alin. (2) din Constituție reglementează explicit faptul că „Niciun grup și nicio persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu“. Nu se poate ajunge la concluzia că, în cadrul democrației reprezentative din România contemporană, ar fi imaginabilă stabilirea unei legături directe și exclusive între cetățenii cu drept de vot din cadrul unei circumscripții electorale, eventual arondați anumitor secții de votare, și parlamentarii care ar urma să îi reprezinte în forul legislativ de vreme ce art. 69 alin.(2) din Constituție prevede expres că „Orice mandat imperativ este nul“. Atunci când aspecte factuale și contextuale vor fi fost date uitării deciziile Curții Constituționale vor continua a fi citite și ar fi de dorit ca ele să rămână un reper pentru conduita autorităților publice, și nu să se transforme, de exemplu, în piedici pentru organizarea simultană a alegerilor parlamentare și a celor prezidențiale atâta vreme cât o astfel de interdicție nu există în legea fundamentală.

6. În fine, chiar dacă art. I pct. 35 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 ar fi putut fi declarat neconstituțional, nu se poate înțelege în ce mod neconstituționalitatea intrinsecă și punctuală a doar două articole din cadrul actului normativ deferit Curții Constituționale determină neconstituționalitatea extrinsecă și integrală a ansamblului actului normativ, de vreme ce singurul aspect de neconstituționalitate extrinsecă ce ar putea rezulta din prevederile art. 115 alin. (6) din Constituție - care se referă doar la conținutul normativ al ordonanțelor de urgență, adică exclusiv la aspecte de constituționalitate intrinsecă - a fost înlăturat chiar de opinia majoritară în prima parte a demonstrației sale, atunci când a precizat că legea fundamentală română nu instituie o interdicție absolută de a legifera pe calea ordonanței de urgență în domeniul electoral. Cu același risc de a ilustra dictonul vos clamantis in deserto susținem cu tărie că de coerența, consecvența și corectitudinea argumentelor Curții Constituționale depinde și autoritatea reală a deciziilor sale.Pe cale de consecință considerăm că excepția de neconstituționalitate cu privire la dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 26/2020 privind modificarea și completarea unor acte normative în materia alegerilor pentru

Senat și Camera Deputaților, precum și unele măsuri pentru buna organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare anticipate putea fi admisă doar în parte, anume doar în privința art. IV alin. (1) din actul de legislație delegată și trebuia respinsă în privința celorlalte aspecte criticate. Acest lucru nu absolvă Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/2020 de alte vicii, pe care în mod evident le are, dar care fie nu au fost deferite Curții Constituționale, fie nu pot fi sancționate de jurisdicția constituțională.

Judecător,
prof. univ. dr. Elena-Simina Tănăsescu

DECIZIA nr. 678 din 29 septembrie 2020
referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art.1 alin.(1) din Legea privind unele măsuri pentru organizarea alegerilor pentru Senat şi Camera Deputaţilor, ca urmare a încetării mandatului Parlamentului ales în anul 2016, precum şi a legii, în ansamblul său[57]

1. Pe rol se află soluţionarea obiecției de neconstituţionalitate a Legii privind unele măsuri pentru organizarea alegerilor pentru Senat şi Camera Deputaţilor, ca urmare a încetării mandatului Parlamentului ales în anul 2016, obiecţie formulată de Preşedintele României.

2. Obiecţia de neconstituţionalitate a fost înregistrată la Curtea Constituţională cu nr.4654 din 17 august 2020 şi constituie obiectul Dosarului nr.1323A/2020.

3. **În motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate**, se arată că legea criticată creează un cadru legislativ special doar pentru următoarele alegeri parlamentare, iar o atare modificare, realizată cu mai puțin de 6 luni înainte de alegerile la termen, încalcă exigențele art.1 alin.(5) din Constituție în dimensiunea sa referitoare la previzibilitatea legii și la securitatea raporturilor juridice. Invocându-se art.2 din Constituţie, Deciziile Curţii Constituţionale nr.51 din 25 ianuarie 2012 şi nr.682 din 27 iunie 2012, jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului (Hotărârile din 26 aprilie 1979, 20 mai 1999, 4 mai 2000 şi 25 aprilie 2006, pronunţate în cauzele Sunday Times împotriva Regatului Unit, Rekvényi împotriva Ungariei, Rotaru împotriva României şi Dammann împotriva Elveției) cu referire la previzibilitatea şi stabilitatea legii, precum şi Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare și raport explicativ, adoptat de Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneția, 18-19 octombrie 2002), se apreciază că prin dispoziția criticată se modifică cu doar câteva luni înaintea alegerilor competența stabilirii datei alegerilor, contrar normelor constituționale, instituindu-se o prerogativă pentru Parlament de a stabili în mod discreționar data alegerilor parlamentare. Mai mult, în actualul context, adoptarea unei legi prin care se stabilește data alegerilor parlamentare devine cu atât mai problematică în situația în care ar interveni una dintre cauzele care determină prelungirea de drept a mandatului Parlamentului, cum este starea de urgență prevăzută de art.93 din Constituție. Aceasta, întrucât este posibil ca legea organică prin care s-a stabilit data alegerilor parlamentare să fie necesar să fie modificată din considerente ce țin de evoluția situației sanitare. Cu alte cuvinte, orice situație care ar putea antrena o prelungire de drept a mandatului actualului Parlament atrage necesitatea fixării unei alte date a alegerilor și, implicit, a modificării legii organice de stabilire a datei alegerilor. Pe de altă parte, chiar și în ipoteza în care nu se instituie o măsură excepțională, este posibil ca alte rațiuni (de ordin tehnic, administrativ sau de altă natură) să impună schimbarea datei alegerilor, caz în care derularea procedurii ar putea reprezenta un element suplimentar de impredictibilitate, cu consecințe asupra securității raporturilor juridice.

4. Astfel, prin intervenția intempestivă și formalizarea excesivă a procedurii de stabilire a datei alegerilor se creează premisele încălcării altor dispoziții și garanții constituționale. Mai mult, dat fiind contextul actual, în situația în care, din varii motive, Parlamentul nu adoptă respectiva lege într-un timp util, se poate ajunge în mod direct la încălcarea normelor constituționale care stabilesc în mod clar durata mandatului Parlamentului și intervalul maximal în care trebuie să fie organizate alegerile parlamentare. Or, condiţiile instituite în procesul

[57] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 946 din 15.10.2020.

electoral nu trebuie să anihileze libera exprimare a opiniei poporului în alegerea corpului legislativ (Hotărârea Curţii Europene a Drepturilor Omului din 2 martie 1987, pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin și Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 52). Din această perspectivă, instituirea unei asemenea reguli precum cea cuprinsă în art.1 alin.(1) din legea criticată încalcă exigențele art.1 alin.(3) şi (5) în dimensiunea sa referitoare la securitatea raporturilor juridice.

5. Cu privire la încălcarea art.69 alin.(2) din Constituție, se arată că art.1 alin.(1) din legea criticată instituie în sarcina Parlamentului o obligație de rezultat, aceea a adoptării unei legi organice, într-un anumit orizont de timp, prestabilind și soluția ce se va impune senatorilor și deputaților, a căror voință reală pare a nu mai avea semnificație. Or, voința generală ce se realizează la nivelul Parlamentului și se concretizează în adoptarea unei legi rezultă din modul de exercitare și realizare a mandatului fiecărui senator și deputat. În exercitarea mandatului, deputații și senatorii își exprimă voința în mod liber prin votul asupra propunerilor legislative sau proiectelor de lege, voință care se formează după analize, dezbateri și deliberări asupra conținutului proiectului actului normativ, indiferent dacă aceasta se va concretiza sau nu în adoptarea unei legi.

6. Invocându-se Decizia Curţii Constituţionale nr.411 din 14 iunie 2017, par.29, se concluzionează că dacă senatorii și deputații vor fi obligați să acorde votul în sensul adoptării legii de stabilire a datei alegerilor, atunci voința parlamentarului nu mai este liberă, mandatul devine unul imperativ, ceea ce plasează legea criticată pe tărâmul nulității absolute, ce nu va putea fi înlăturată în niciun mod, în conformitate cu art.69 din Constituție.

7. Din perspectiva aceleiași norme constituționale, se consideră că dacă Parlamentul nu adoptă legea de stabilire a datei alegerilor în termenul prevăzut prin legea criticată, acesta nu poate fi constrâns efectiv să-și îndeplinească această obligație legală, întrucât, în calitate de unică autoritate legiuitoare, deține prerogativa exclusivă de apreciere asupra oportunității legiferării.

8. În plus, rezervându-și competența de a stabili data alegerilor, Parlamentul exclude prin norma criticată posibilitatea Guvernului de a emite ordonanțe de urgență în această materie. Așadar, potrivit legii criticate, respectarea periodicității alegerilor parlamentare prin fixarea datei este legată de voința exclusivă a Parlamentului, însă instituirea unei asemenea obligații plasează autoritatea legiuitoare în afara mandatului reprezentativ, prin încălcarea libertății de voință a deputaților și senatorilor în exercitarea mandatului, nevoiți ab initio să acorde votul exclusiv în sensul adoptării unei legi organice.

9. Cu privire la încălcarea prevederilor art.61 și ale art.63 alin.(1), (2) și (4) coroborate cu cele ale art.36, art.37 și ale art.147 alin.(4) din Constituție, se arată că, prin analogie cu opțiunea stabilirii datei alegerilor locale, Parlamentul a optat pentru aceeași soluție legislativă potrivit căreia data următoarelor alegeri pentru Senat și Camera Deputaților va fi stabilită prin lege organică. Dat fiind rolul constituțional al Parlamentului, legiuitorul constituant a stabilit în mod expres durata mandatului acestuia, precum și situațiile în care acesta se poate prelungi, motiv pentru care soluția legislativă instituită prin legea criticată încalcă norme și principii constituționale, în materia alegerilor parlamentare neputând fi preluate mutatis mutandis rațiunile avute în vedere în ceea ce privește alegerile locale. Prin conținutul art.1 alin.(1) din legea criticată, Parlamentul dobândește competența de a stabili data alegerilor în mod discreționar, cu ignorarea regulilor stabilite de art.63 din Constituție, putându-se ajunge la prelungirea mandatului actualului Parlament, în afara cadrului constituțional.

10. Invocându-se Decizia nr.240 din 3 iunie 2020, se arată că, spre deosebire de mandatele autorităților locale, Parlamentul are un mandat configurat în cuprinsul art.63 alin.(1) din Constituţie, care reglementează în mod expres și limitativ situațiile în care acesta se prelungește de drept, respectiv în stare de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență, până la încetarea

acestora. De asemenea, pentru asigurarea continuității, legislatura se prelungește până la întrunirea legală a noului Parlament, în configurația sa rezultată din alegeri. Rațiunea stabilirii în mod expres la nivel constituțional a unei durate a mandatului Parlamentului are la bază chiar principiul periodicității alegerilor și este strâns legată de exercitarea suveranității naționale, în conformitate cu art.2 din Constituție. Prin alegerile periodice se conferă legitimitate și reprezentativitate Parlamentului României, ca efect al exprimării libertății de voință a electoratului, iar dispozițiile constituționale amintite implică obligația de a organiza alegeri în mod periodic. Această regulă are la bază principiul periodicității alegerilor (Decizia nr.240 din 3 iunie 2020 par.102, și Liniile directoare adoptate de către Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 51-a sesiuni plenare). Dată fiind importanța acestui principiu, excepțiile - cu consecința prelungirii mandatelor aleșilor dincolo de termenele prevăzute de lege - sunt strict și limitativ prevăzute de Constituție și de lege și privesc situații extreme, cu caracter cu totul deosebit, cum ar fi starea de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență, calamitate naturală, dezastru sau sinistru deosebit de grav (Decizia nr.51 din 25 ianuarie 2012).

11. Invocându-se Decizia nr.240 din 3 iunie 2020, se arată că instanța constituțională a statuat că doar în cazul autorităților administrației publice locale legiuitorul organic poate dimensiona mandatele acestora. Per a contrario, Parlamentul, chiar acționând în calitate de autoritate legiuitoare, nu dispune de nicio marjă de apreciere în privința dimensionării propriului său mandat. În acest sens, se arată că în decizia menţionată s-a statuat că regula periodicității alegerilor este consacrată la nivel constituțional, în mod expres în privința Parlamentului și a Președintelui României și, în mod implicit, pentru autoritățile administrației publice locale alese. În consecință, în cazul mandatului Parlamentului - spre deosebire de autoritățile administrației publice locale - acesta nu are posibilitatea de a deroga nici măcar prin lege de la regulile stabilite la nivel constituțional, tocmai pentru că astfel de derogări reprezintă în fond abateri de la exercițiul democratic și restrângeri ale drepturilor și libertăților fundamentale.

12. De asemenea, dacă în privința stabilirii datei alegerilor pentru autoritățile locale Parlamentul poate reține o astfel de competență în măsura în care prin lege derogă de la prevederile art.10 alin.(1) din Legea nr.115/2015, din punct de vedere constituțional fiind posibilă și această soluție și cea a aplicării cadrului legal general, mandatul Parlamentului nu poate fi prelungit decât în cazurile expres prevăzute de Constituție. Altfel spus, în privința alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților, data nu poate fi stabilită decât în temeiul cadrului general stabilit de Legea nr.208/2015, prin punerea în executare a normelor primare ce decurg chiar din textul constituțional și care, prin intervenția Guvernului, asigură eficiența normei constituționale, dar și echilibrul puterilor în stat, pentru ipoteza în care Parlamentul ar manifesta o conduită discreționară prin neadoptarea legii în lipsa uneia dintre situațiile de excepție prevăzute de art.63 alin.(1) din Constituție.

13. Se apreciază că art.1 alin.(1) din legea criticată este de natură să afecteze rolul constituțional al Parlamentului prevăzut de art.61, contravenind regulilor referitoare la durata mandatului Parlamentului stabilite potrivit art.63 alin.(1), (2) și (4) din Constituție, precum și jurisprudenței Curții Constituționale. Totodată, prin caracterul general al normei și în absența oricăror circumstanțieri sau trimiteri la regulile constituționale amintite, în situația stabilirii unei date cu depășirea termenului constituțional prevăzut de art.63 se ajunge și la încălcarea dispozițiilor art.36 și ale art.37 din Constituție, referitoare la dreptul de a alege și cel de a fi ales. Astfel, se poate ajunge, implicit, la afectarea dreptului de vot și a dreptului de a fi ales, întrucât o asemenea măsură consacră per se o interdicție de a organiza și de a participa la alegeri la termen, cu consecința imposibilității/ restrângerii exercitării acestor drepturi.

14. Se arată că, potrivit legislației în vigoare, Guvernul este cel care stabilește data alegerilor, iar aducerea la cunoștință publică a datei alegerilor se face cu cel puțin 90 de zile înainte de ziua votării, prin publicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I, a hotărârii Guvernului privind data alegerilor. Stabilirea datei alegerilor este legată de durata mandatului Parlamentului, iar Guvernul este autoritatea care asigură respectarea normelor constituționale prin punerea în executare a dispozițiilor legale, ce reprezintă, în esență, o transpunere a celor constituționale. Un atare mecanism este în perfectă concordanță cu dispozițiile constituționale amintite și cu rolul constituțional al Guvernului și al Parlamentului. Or, prin norma criticată, se poate ajunge la situația în care Parlamentul poate stabili data alegerilor în mod arbitrar, fără vreo limitare și fără o sancțiune în cazul în care acesta, prin data stabilită, prelungește indirect mandatul în curs. În cazul în care Guvernul ar pune în executare normele primare referitoare la alegerile parlamentare într-un alt mod decât cel prescris, conduita acestuia poate fi sancționată pe calea controlului parlamentar, inclusiv prin adoptarea unei moțiuni de cenzură, în conformitate cu art.113 din Constituție.

15. Se apreciază că prerogativa Guvernului de a stabili data alegerilor este una care decurge chiar din rolul său constituțional de a pune în executare legea. Totodată, dat fiind rolul Guvernului în organizarea alegerilor, această prerogativă este una firească și ține chiar de necesitatea îndeplinirii misiunii sale și de buna organizare a alegerilor, cu respectarea tuturor termenelor legale.

16. Dintr-o altă perspectivă, prevederile art.1 alin.(1), prin utilizarea sintagmei „cu cel puțin 60 de zile înaintea datei alegerilor” și fără vreo mențiune sau legătură cu momentul expirării mandatului actualului Parlament, contravin prevederilor art.63 alin.(4) prin raportare la cele ale alin.(2) ale aceluiași articol. Durata mandatului este de 4 ani pentru ambele Camere ale Parlamentului, iar, potrivit art.63 alin.(3) din Constituție, acesta începe să curgă de la data întrunirii legale a celor două Camere, în urma convocării Parlamentului de către Președintele României, în cel mult 20 de zile de la alegeri. Sintagma „cu cel puțin 60 de zile înaintea datei alegerilor” din art.1 alin.(1) al legii criticate are un caracter neclar, întrucât permite fixarea datei alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților și în intervalul cuprins între expirarea mandatului și împlinirea termenului constituțional de 3 luni prevăzut de art.63 alin.(2) din Constituție. Or, pe perioada prelungirii mandatului în conformitate cu art.63 alin.(4) din Constituție, nu pot fi adoptate, modificate sau completate legi organice.

17. Așadar, în măsura în care legea organică prin care se stabilește data alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților nu va fi adoptată și nu va intra în vigoare până la expirarea mandatului actualului Parlament, ulterior acestui moment Parlamentul nu va mai putea adopta o astfel de lege nici în procedura legislativă obișnuită, nici în procedura reexaminării în condițiile art.77 alin.(2) sau ale art.147 alin.(2) din Constituţie decât cu încălcarea art.63 alin.(4) din Constituție.

18. În privința mandatului actualului Parlament, acesta a fost convocat prin Decretul Președintelui României nr.1134/2016 pentru data de 20 decembrie 2016, dată la care cele două Camere s-au întrunit în mod legal și de la care a început mandatul acestuia de 4 ani. Astfel, rezultă că, pentru a respecta exigențele constituționale, Parlamentul ar trebui să adopte o lege pentru stabilirea datei alegerilor până la expirarea mandatului acestuia, și anume 20 decembrie 2020. Or, legea criticată permite (prin sintagma „înaintea datei alegerilor”) adoptarea unei legi organice de stabilire a datei alegerilor după data până la care Parlamentul în exercițiu mai poate adopta, modifica ori completa legi organice, respectiv după data de 20 decembrie 2020.

19. Prin raportare la aceste considerente, se apreciază că prin conținutul art.1 alin.(1) din legea criticată au fost create inclusiv premisele prelungirii mandatului Parlamentului României printr-o

lege adoptată chiar de Parlamentul în funcție. Din această perspectivă, spre deosebire de situația mandatelor autorităților locale, așa cum a reținut Curtea în considerentele paragrafului nr.117 din Decizia nr.240 din 3 iunie 2020, în privința mandatului senatorilor și deputaților, Parlamentul nu poate să adopte o lege de derogare prin care se poate ajunge, indirect, la prelungirea duratei normale a mandatului său.

20. În concluzie, se arată că efectul prevederilor art.1 alin.(1) din legea criticată este reprezentat chiar de posibilitatea prelungirii mandatului Parlamentului de către acesta, în alte situații decât cele stabilite în mod expres în Legea fundamentală, instituindu-se posibilitatea ca alegerile să aibă loc la o dată ce depășește termenul maximal de 3 luni stabilit de art.63 alin.(2) din Constituție. O astfel de prevedere este contrară dispozițiilor constituționale referitoare la durata mandatului Parlamentului, afectează rolul acestuia, încalcă principiul periodicității alegerilor, precum și jurisprudența Curții Constituționale.

21. Cu privire la încălcarea prevederilor art.1 alin.(5), ale art.73 alin.(1) și alin.(3) lit.a) și ale art.147 alin.(4) din Constituție, se arată că art.1 alin.(1) din legea criticată extinde domeniul legilor organice, delimitat în mod clar de către legiuitorul constituant.

22. Se arată că, dacă s-ar aplica mutatis mutandis considerentele Deciziei nr.240 din 3 iunie 2020 referitoare la competența în materia stabilirii datei alegerilor locale și cu privire la cea de stabilire a datei alegerilor parlamentare, ar rezulta că, după epuizarea circumstanțelor ce au generat derogarea, se va aplica dreptul comun, care recunoaște Guvernului competența de a stabili data alegerilor parlamentare. Elementele esențiale ce au fost identificate în mod expres în jurisprudența constituțională sunt: sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor electorale, circumscripțiile și regulile de constituire a circumscripțiilor, ele fiind cele care dau consistență drepturilor electorale ale cetățeanului (Decizia nr.736 din 24 iulie 2012 și Decizia nr.150 din 12 martie 2020). Dacă s-ar fi considerat că fixarea datei alegerilor reprezintă un element esențial al legii electorale, atunci aceasta ar fi trebuit să depășească limitele competenței Guvernului și să fie atribuită definitiv domeniului legii organice ce reglementează sistemul electoral. Or, domeniul legii organice este foarte clar delimitat prin textul Constituției, art.73 alin.(3) fiind de strictă interpretare, astfel încât legiuitorul adoptă legi organice numai în acele domenii. În cauza de față, stabilirea datei alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților ce vor fi organizate ca urmare a expirării mandatului Parlamentului aflat în curs de exercitare prin lege organică, cu cel puțin 60 de zile înaintea datei alegerilor, reprezintă o extindere a domeniilor rezervate de Constituție legii organice. De altfel, acest aspect a fost subliniat și în avizul Consiliului Legislativ, dat fiind faptul că stabilirea datei alegerilor nu se încadrează în sfera de reglementare a art.73 alin.(3) lit.a) referitoare la sistemul electoral. În jurisprudența sa, Curtea a statuat că ori de câte ori o lege derogă de la o lege organică, ea trebuie calificată ca fiind organică, întrucât intervine tot în domeniul rezervat legii organice (Decizia nr.392 din 2 iulie 2014). Or, în cazul de față, dispozițiile art.6 alin.(2) din cuprinsul Legii nr.208/2015 de la care se derogă sunt de natura legii ordinare, motiv pentru care adoptarea unei legi având drept unic obiect de reglementare stabilirea datei alegerilor ca lege organică reprezintă o încălcare a dispozițiilor constituționale amintite.

23. Din această perspectivă, data alegerilor nu se circumscrie sferei sistemului electoral prevăzută de art.73 alin.(3) lit.a) din Constituție, ci reprezintă un element tehnic, adiacent sistemului electoral, în condițiile în care în cazul mandatului Parlamentului chiar la nivel constituțional sunt stabilite reguli clare atât în privința duratei acestuia, cât și a termenului în care pot fi organizate alegerile.

24. Stabilind că ambele soluții legislative (lege sau hotărâre a Guvernului) sunt posibile, din punct de vedere constituțional, rezultă că instanța constituțională nu a considerat data alegerilor

ca un element esențial al legii electorale, care trebuie să se bucure de o stabilitate sporită, pe care o poate conferi doar legea constituțională sau legea organică. În mod normal, în măsura în care este reținută de Parlament, o asemenea reglementare, dacă nu este inclusă în chiar conținutul normei derogatorii, ar trebui să fie realizată cu respectarea caracterului normativ al legii, ca act al Parlamentului. Numai așa s-ar putea explica posibilitatea tehnic-legislativă - recunoscută de instanța constituțională - de a reglementa prin tipuri diferite de acte normative aceeași relație socială.

25. Prin urmare, se apreciază că, întrucât cu privire la stabilirea datei alegerilor nu se poate reglementa atât prin lege organică, cât și prin hotărâre de Guvern, rezultă că sintagma „prin lege organică" din cuprinsul art.1 alin.(1) din legea criticată contravine art.1 alin.(5), art.73 alin.(1) și alin.(3) lit.a) și art.147 alin.(4) din Constituție.

26. Cu privire la încălcarea dispozițiilor art.1 alin.(5) din Constituție, în dimensiunea sa referitoare la calitatea legii, se arată că noua competență atribuită Parlamentului, cea de a stabili data alegerilor prin lege organică, nu este corelată cu celelalte dispoziții ale Legii nr.208/2015. În acest sens, se menţionează că, potrivit art.103 alin.(1) lit.s) din Legea nr.208/2015, una dintre atribuțiile Autorității Electorale Permanente este de a elabora și a supune Guvernului spre aprobare, împreună cu Ministerul Afacerilor Interne, data alegerilor și calendarul acțiunilor din cuprinsul perioadei electorale. Or, având în vedere că asupra acestei dispoziții nu s-a intervenit, s-a ajuns în situația în care pentru aceeași operațiune, de stabilire a datei alegerilor, competențele aparțin mai multor autorități, ceea ce lipsește norma de claritate și previzibilitate, contrar exigențelor art.1 alin.(5) din Constituție.

27. Pe rol se află soluţionarea obiecţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale, obiecție formulată de Guvernul României.

28. Obiecția de neconstituţionalitate a fost înregistrată la Curtea Constituţională cu nr.4861 din 17 august 2020 şi constituie obiectul Dosarului nr.1324A/2020.

29. **În motivarea obiecției de neconstituționalitate**, se arată că legea este neconstituţională, prin raportare la art.1 alin.(3) şi (5) din Constituție şi la jurisprudenţa Curţii Constituţionale [Deciziile nr.139 şi nr.141 din 13 martie 2019], întrucât era necesară completarea instrumentului de prezentare și motivare cu justificări suplimentare ale soluției propuse, în acord cu dispozițiile art.6 și art.31 alin.(1) din Legea nr.24/2000. În acest sens, se susţine că reglementarea analizată are un pronunţat caracter tehnic şi astfel ar fi trebuit prezentate argumentele reale care ar fi fundamentat necesitatea iniţiativei legislative.

30. Se susţine că legea criticată încalcă principiile separaţiei puterilor în stat şi colaborării loiale între autorităţile statului, precum şi reglementarea constituţională referitoare la domeniile rezervate legii organice. Norma derogatorie nu poate institui alt instrument juridic de reglementare a situației juridice de la care se derogă, deoarece, în cauză, o situație juridică identică nu poate fi reglementată pentru anul 2020 prin lege, iar pentru anul 2024, la următorul scrutin electoral, prin hotărâre a Guvernului. Stabilirea datei alegerilor se poate realiza doar prin acte normative cu putere juridică identică; or, dacă legiuitorul a instituit regula reglementării organizării procesului electoral prin hotărâre a Guvernului, norma derogatorie nu poate reglementa în contra acestei reguli decât cu încălcare principiului colaborării loiale între autorităţile publice. Mai mult, legea criticată nu se referă la situaţii cu caracter general, ci se aplică unui singur caz individualizat [alegerile parlamentare din anul 2020], ceea ce este specific numai actelor administrative de organizare a executării şi de executare în concret a legii. Se mai invocă avizul Consiliului Legislativ, potrivit căruia stabilirea datei alegerilor prin lege organică este neconstituţională, deoarece în cauză nu este o lege care reglementează sistemul electoral.

31. Se apreciază că legea criticată încalcă art.147 alin.(4) din Constituţie, având în vedere că modifică un element al legislaţiei electorale, respectiv cel al autorităţii competente să stabilească data alegerilor parlamentare, cu mai puţin de 1 an înainte de alegeri. În acest sens, se susţine că sunt nesocotite Decizia Curţii Constituţionale nr.682 din 27 iunie 2012, precum şi statuările Comisiei de la Veneţia.

32. Se consideră că art.1 alin.(1) din legea criticată încalcă art.1 alin.(5) din Constituţie. În acest sens, se arată că, potrivit expunerii de motive a legii, data alegerilor parlamentare nu poate fi stabilită mai devreme de 20 de zile înainte de expirarea mandatului Parlamentului în funcţie şi cu mai mult de 3 luni de la expirarea acestui mandat, iar textul criticat „poate fi înţeles prin posibilitatea Parlamentului de a stabili prin lege organică data alegerilor în afara perioadelor menţionate", situaţie în care se încalcă art.1 alin.(5) din Constituţie cu referire la principiul legalităţii.

33. Se concluzionează că legea criticată este neconstituţională în ansamblul său din perspectivă extrinsecă, iar art.1 alin.(1) din cuprinsul acesteia este neconstituţional din perspectivă intrinsecă.

34. În conformitate cu dispoziţiile art.16 alin.(2) şi (3) din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, obiecţiile de neconstituţionalitate au fost comunicate preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului și Avocatului Poporului, după caz, pentru a comunica punctele lor de vedere.

35. Preşedintele Camerei Deputaţilor, în Dosarul nr.1323A/2020, apreciază că obiecţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

36. Cu privire la pretinsa încălcarea a dispozițiilor art.1 alin.(3) și (5) din Constituția României, se arată că, într-adevăr, Codul bunelor practici în materie electorală prevede necesitatea stabilității dreptului electoral, în sensul recomandării ca regulile care vizează „sistemul electoral propriuzis, componența comisiilor electorale și constituirea circumscripțiilor" să nu fie modificate frecvent sau la mai puțin de un an înainte de alegeri, însă legea dedusă controlului de constituționalitate nu aduce atingere acestei linii directoare și nici considerentelor deciziilor Curții Constituționale în care se face trimitere la ele, întrucât nu afectează substanța drepturilor electorale, în sensul prejudicierii ori lezării acestora, ci doar propune o modalitate facultativă, alternativă și echivalentă exercitării dreptului de vot prin prezență la secția de votare. Această modalitate de exercitare a dreptului fundamental de a alege urmărește efectivizarea dreptului de a alege, iar nu restrângerea exercițiului acestuia, și nici modificarea tipului de scrutin, astfel încât să nu fie previzibile, pentru alegători, modalitatea în care voturile valabil exprimate se transformă în mandate și felul în care sunt atribuite acestea din urmă în cadrul Parlamentului rezultat în urma alegerilor. Astfel, sub aspectul scopului imediat și mediat al normelor legale prin care se reglementează votul prin corespondență, constând în efectivizarea exercitării dreptului de vot, se contribuie la eficientizarea alegerilor prin care se exercită suveranitatea națională la care se face referire în art.2 alin.(1) din Constituție, respectându-se, totodată, stabilitatea legislativă în materie electorală.

37. Legea criticată nu modifică tipul de scrutin reglementat de normele electorale în vigoare, demersul legislativ fiind fundamentat în sensul reținut de jurisprudența constantă a Curții Constituționale. Fondul reglementării criticate fiind asigurarea unor măsuri privind stabilirea datei alegerilor parlamentare, reducerea unor termene procedurale electorale, opțiunea depunerii electronice a dosarelor de candidatură, precum și simplificarea procedurilor privind exercitarea dreptului de vot prin corespondență, măsurile astfel edictate nu contravin principiilor statuate de Curtea Constituțională în aplicarea dispozițiilor art.1 alin.(5) din Constituție cu raportare la Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare și raportul explicativ.

38. Raportul asupra calendarului și inventarului criteriilor politice de evaluare a alegerilor adoptat de Consiliul pentru alegeri democratice cu ocazia celei de-a 34-a Reuniuni (Veneția, 14 octombrie 2010) reține că „orice reformă care vizează legislația electorală care urmează să se aplice unor alegeri trebuie să aibă loc suficient de devreme pentru a putea fi cu adevărat aplicabilă”. Cu toate acestea, în anumite situații, „pot fi acceptate excepții de la regula de un an, de exemplu, dacă este necesar să fie remediate pe cale legislativă probleme neprevăzute”. Or, dispozițiile legii criticate, structurate în 3 articole, nu au natura unei intervenții legislative reformatoare, ci conțin remedii juridice aduse în raport cu realitățile sociale și politica legislativă a statului român: în prezent, stabilirea datei alegerilor parlamentare comportă o largă marjă de apreciere, raportată la referințele existente, iar desfășurarea unui alt tip de scrutin în respectivul interval ar putea determina suprapunerea perioadelor electorale, alături de necesitatea prevenirii și combaterii efectelor pandemiei de COVID-19.

39. Totodată, se apreciază că normele juridice criticate sunt conforme și cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la art.3 din Protocolul nr.1 adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, sens în care se face trimitere la Hotărârea din 2 martie 1987, pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin și Clerfayt împotriva Belgiei, şi la Hotărârea din 6 octombrie 2005, pronunţată în Cauza Hirst împotriva Regatului Unit.

40. În consecinţă, se apreciază că soluțiile normative prevăzute de legea criticată nu sunt de natură să perturbe stabilitatea cadrului normativ electoral existent, legiuitorul păstrând un just echilibru între exigența respectării deciziilor instanței de contencios constituțional în materie și îndreptarea deficiențelor constatate din dreptul pozitiv național.

41. Cu privire la pretinsa încălcare a dispozițiilor art.69 alin.(2) din Constituție, se arată că acestea stabilesc că, în exercitarea mandatului, deputații și senatorii sunt în serviciul poporului și că orice mandat imperativ este nul. Acest text constituțional stă la baza interpretării raporturilor constituționale dintre parlamentar, pe de o parte, și alegătorii lui, partidele sau formațiunile politice care au susținut respectiva candidatură și Camera din care face parte parlamentarul, pe de altă parte. Potrivit dispozițiilor art.69 alin.(2), orice formă de mandat imperativ este nulă, fiind contrară principiului suveranității naționale. Irevocabilitatea mandatului parlamentar reprezintă o formă de protecție a independenței parlamentarului în exercitarea mandatului său, irevocabilitate care însă privește răspunderea juridică: acesta nu poate fi tras la răspundere dacă nu respectă angajamente sau promisiuni. Mandatul deputatului sau senatorului și mandatul Camerei Parlamentului se implică unul pe celălalt și, deși se exercită individual, mandatul parlamentarilor se realizează la nivelul Camerei din care fac parte. Mandatul Parlamentului rezultă din modul de exercitare a fiecărui mandat de parlamentar, așa cum voința națională, ca expresie a suveranității (art.2 din Legea fundamentală) rezultă din voința majoritară a poporului. Prin urmare, mandatul parlamentar rezultă din alegerea de către electorat, în vederea exercitării suveranității naționale, prin reprezentare. Exercitarea mandatului parlamentar este, totodată, supusă unor reguli prevăzute la nivelul constituțional, consacrate la nivelul legislației primare organice și dezvoltate prin regulamentele parlamentare. Deputații și senatorii au îndatorirea de a acționa în interesul întregii națiuni și al locuitorilor din circumscripțiile electorale pe care le reprezintă, respectiv al cetățenilor aparținând minorităților naționale, pe care îi reprezintă. În exercitarea mandatului, exprimarea voinței libere a deputaților și a senatorilor se realizează prin votul asupra proiectelor de lege și propunerilor legislative, pe baza dezbaterilor care au loc în organele de lucru ale fiecărei Camere și a deliberărilor individuale asupra problematicii care face obiectul proiectului de act normativ.

42. Semnificația expresiei „data alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților ce vor fi organizate ca urmare a expirării mandatului Parlamentului, aflat în curs de exercitare la data intrării în vigoare a prezentei legi, se stabilește prin lege organică, cu cel puțin 60 de zile înaintea datei alegerilor”, conținută în legea criticată, nu reprezintă o obligație imperativă de a achiesa la o soluție normativă care ar fi contrară propriilor convingeri, ci constituie o ipoteză juridică dezvoltată firesc din exprimarea majorității membrilor fiecărei Camere ca data de referință să fie stabilită de Parlament. În consecință, dacă majoritatea a decis instituirea respectivei competențe în sarcina autorității legiuitoare, prin simetrie și promovarea, dezbaterea și adoptarea legii care fixează propriu-zis data de referință pentru alegerile parlamentare se presupune că va avea sprijinul majorității. Perspectiva autorului sesizării de neconstituționalitate, potrivit căreia relațiile sociale astfel edictate determină instituirea în sarcina fiecărui membru al Parlamentului a unui mandat imperativ, nu este fundamentată pe opțiunile procedurallegislative aflate la dispoziția fiecărui deputat și senator: aceștia pot prezenta puncte de vedere cu ocazia dezbaterilor la nivelul organelor de lucru ale fiecărei Camere, cu argumente care pot determina promovarea unei anumite soluții normative, ori se pot abține, iar participând la dezbaterile generale și la cele pe articole din plenul Camerei Deputaților și al Senatului, pot adopta poziții active sau pasive, în conformitate cu propriile convingeri în legătură cu obiectul de reglementare. Inclusiv opțiunile referitoare la votul final asupra propunerii legislative prin care va fi stabilită data alegerilor confirmă caracterul liber al exercitării mandatului, membrii Parlamentului având posibilitatea să voteze pentru adoptare, împotriva acesteia, să se abțină sau chiar să nu voteze. Se apreciază că regulamentele parlamentare conțin suficiente mecanisme care să protejeze exercitarea mandatului parlamentar de ingerințe, indiferent de competențele pe care oricare dintre membrii Camerei Deputaților sau ai Senatului doresc să le exercite.

43. Referitor la pretinsa încălcare a prevederilor art.61 și art.63 alin.(1), (2) și (4), coroborate cu cele ale art.36, art.37 și art.147 din Constituție, se arată că un sistem electoral democratic și stabil, inspirat din voința celor care sunt deținătorii suveranității naționale, este de natură să determine o percepție și o atitudine civică corespunzătoare a cetățenilor și, totodată, poate impune o conduită adecvată competitorilor electorali. Or, potrivit art.2 din Constituție, suveranitatea națională se exercită prin organele reprezentative ale poporului român și prin referendum, iar, potrivit art.61 alin.(1) din Legea fundamentală, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării. Pe de altă parte, conform art.73 alin.(3) lit.a) din Constituția României, republicată, sistemul electoral se reglementează prin lege organică.

44. Rolul Guvernului, astfel cum acesta este consacrat prin dispozițiile art.102 din Constituție, este acela de realizare a liniilor de politică internă și externă a țării, ceea ce sub aspect juridic se poate concretiza prin inițierea de proiecte legislative și adoptarea unor hotărâri pentru aplicarea acestora, în vederea îndeplinirii programului de guvernare pentru care a primit învestitura din partea Parlamentului. Chiar dacă una dintre funcțiile pe care le exercită este aceea de stabilire a strategiilor prin care se exercită autoritatea de stat, în domeniul electoral competența Guvernului este aceea de organizare a alegerilor și de reglementare normativă a măsurilor care se impun în acest sens, și nu de stabilire a unor măsuri care țin de esența sistemului electoral, precum măsurile pentru organizarea alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților, ca urmare a încetării mandatului Parlamentului ales în anul 2016, care reprezintă un drept suveran al Parlamentului, desprins din calitatea sa de organ reprezentativ suprem și unică autoritate legiuitoare a țării. Din această perspectivă, se menționează considerentele Deciziei Curții Constituționale nr.390 din 6 iunie 2017, potrivit cărora esențiale pentru exercitarea suveranității naționale și respectarea valorilor și principiilor statului de drept democratic sunt, sub acest aspect, organizarea și

desfășurarea unor alegeri libere, periodice și corecte. Legiuitorul constituant nu a impus în corpul Legii fundamentale un anumit sistem electoral, acesta fiind, potrivit art.73 alin.(3) lit.a), atributul exclusiv al legiuitorului organic. Astfel, prin lege organică, Parlamentul - organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării, potrivit art.61 alin.(1) din Constituție, își exprimă opțiunea pentru un anumit sistem electoral și îl reglementează. În consecință, reglementarea datei alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților este necesar să fie realizată, potrivit art.73 alin.(3) lit.a) din Constituția României, republicată, prin lege organică adoptată în cadrul dezbaterilor parlamentare.

45. Sub aspectul conformității inițierii procedurii organizării și desfășurării alegerilor parlamentare cu Constituţia, sunt semnificative legitimitatea și forța juridică a actului prin care aceasta este declanșată, respectiv ca actul normativ prin care se stabilește data la care urmează să aibă loc alegerile să emane de la autoritatea care are îndrituirea constituțională a stabilirii sistemului electoral. Hotărârile Guvernului reprezintă expresia competenței prevăzute la art.108 din Constituție, rezultate din rolul Guvernului de autoritate publică a puterii executive. Delegările primite prin actele normative la nivel de lege, care constituie temeiurile juridice ale emiterii hotărârilor, sunt circumstanțiale unor realități sociale a căror dinamică determină deseori reconsiderarea cadrului normativ edictat inițial. Implicit, legea va putea reconfigura limitele reglementării prin hotărâre, introducând noi competențe în sarcina Guvernului, dispunând modificarea celor existente sau chiar eliminând prerogative instituite prin delegarea normativă anterioară. Esențial este ca limitele organizării executării legilor, prevăzute la art.108 alin.(2) din Constituţie, să fie stabilite de Forul legislativ, cu considerarea împrejurărilor care determină reanalizarea acestora. Prin urmare, faptul că autoritatea legiuitoare și-a retras delegarea acordată prin prevederile art.6 alin.(2) din Legea nr.208/2015, urmând să emită o lege distinctă prin care să stabilească data alegerilor parlamentare, se înscrie în exigențele constituționale referitoare la competența sa de a decide asupra acestui aspect.

46. Conduita Parlamentului este, totodată, conformă cu considerentele care fundamentează Decizia Curții Constituționale nr.611 din 3 noiembrie 2017 referitoare la colaborarea loială şi respectul reciproc al autorităților/instituțiilor statului.

47. Cu privire la pretinsa încălcare a prevederilor art.1 alin.(5), ale art.73 alin.(1) și (3) lit.a) și ale art.147 alin.(4) din Constituție, se arată că stabilirea datei alegerilor este prevăzută în dreptul pozitiv național și a fost dintotdeauna reglementată în acte normative la nivel de lege organică electorală, şi anume: art.5 alin.(1) din Legea nr.370/2004 privind alegerea Președintelui României, art.10 din Legea nr.33/2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European, art.6 alin.(2) din Legea nr.208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente sau art.10 alin.(1) din Legea nr.115/2015 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, pentru modificarea Legii administrației publice locale nr.215/2001, precum şi pentru modificarea și completarea Legii nr.393/2004 privind Statutul aleșilor locali.

48. În multiplele sale consacrări legislative, data alegerilor reprezintă, în mod esențial, o componentă intrinsecă a legislației electorale, întrucât prin raportare la aceasta debutează procedurile aferente perioadei specifice alegerilor: începutul și încheierea campaniei electorale, constituirea organismelor electorale și componența acestora, termenul de la care curge dreptul alegătorului de a adresa primarului solicitarea privind înscrierea în Registrul electoral [art.42 alin.(1) din Legea nr.208/2015], punerea la dispoziția candidaților a extraselor din Registrul electoral, depunerea candidaturilor și, indirect, rămânerea definitivă a acestora, tragerea la sorți a ordinii de înscriere a candidaturilor pe buletinele de vot, iar perioada electorală este definită prin reținerea ca referință a datei alegerilor [art.119 din Legea nr.208/2015]. Un argument

suplimentar cu privire la caracterul organic al legii este redactarea similară care se regăsește la art.2 alin.(1) din Legea nr.84/2020 privind prelungirea mandatelor autoritarilor administrației publice locale și pentru modificarea art.151 alin.(3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.57/2019 privind Codul administrativ: „data alegerilor pentru autoritățile administrației publice locale din anul 2020 se stabilește prin lege organică, cu cel puțin 60 de zile înaintea votării”, respectiv formula de atestare a legalității adoptării prin care este confirmat caracterul organic al Legii nr.135/2020 privind stabilirea datei alegerilor pentru autoritățile administrației publice locale din anul 2020, precum și a unor măsuri pentru buna organizare și desfășurare a acestora, act normativ prin care, potrivit dispozițiile art.1, „data desfășurării alegerilor pentru autoritățile administrației publice locale din anul 2020 se stabilește în ziua de duminică, 27 septembrie 2020”.

49. Sub aspectul criticilor referitoare la lipsa de claritate și previzibilitate a dispozițiilor legii criticate, se arată că acestea nu pot fi acceptate, întrucât actul criticat respectă în ansamblul său cerințele privind claritatea, precizia și previzibilitatea normelor juridice. Este clar întrucât în conținutul său nu se regăsesc pasaje obscure sau soluții normative contradictorii, este precis, fiind redactat întrun stil specific normativ dispozitiv, care prezintă norma instituită fără explicații sau justificări, prin folosirea cuvintelor în înțelesul lor curent din limba română. Conceptele și noțiunile utilizate sunt configurate în concordanță cu dreptul pozitiv, iar stabilirea soluțiilor normative este departe de a fi ambiguă, acestea fiind redate previzibil și univoc, cu respectarea prevederilor Legii nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările și completările ulterioare. Cu privire la aspectele de calitate a legii, se invocă jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului. Prin urmare, neîncălcând niciuna dintre prevederile cadrului normativ referitor la tehnica legislativă pentru elaborarea actelor normative, se apreciază că dispozițiile criticate nu încalcă art.1 alin.(5) din Constituţie.

50. **Preşedintele Camerei Deputaţilor**, în Dosarul nr.1324A/2020, apreciază că obiecţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

51. Se arată că criticile de neconstituţionalitate raportate la redactarea insuficientă a expunerii de motive nu au fundament juridic, întrucât au fost respectate dispozițiile legale privitoare la motivarea proiectelor de acte normative. Expunerea de motive prezintă argumentele care au determinat promovarea soluțiilor normative propuse, evaluarea situației la momentul redactării inițiativei legislative și dezideratele de perspectivă, cu evidențierea deficiențelor legislației în vigoare, însă neavând valoare normativă, nu poate fi reținut ca fiind referința pentru interpretarea și aplicarea dispozițiilor proprii legii criticate. În expunerea de motive se regăsește argumentată importanța stabilirii datei alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților, cu evidențierea existenței unei marje largi de apreciere care poate suprapune perioada electorală aferentă alegerilor locale cu cea corespunzătoare alegerilor parlamentare, alături de celelalte măsuri preconizate la momentul inițierii demersului legislativ, într-o modalitate care facilitează parcurgerea textului și înțelegerea completă a intenției de reglementare. Expunerea de motive este conformă cu exigențele normelor de tehnică legislativă și din perspectiva verificării sale de către Consiliul Legislativ, în calitatea acestuia de organ consultativ de specialitate al Parlamentului, care, prin avizul emis, nu a formulat obiecții sau propuneri în acest sens.

52. În ceea ce privește celelalte afirmații ale autorului, se arată că acestea nu sunt urmate și de înfățișarea motivelor care ar putea conduce la concluzia fundamentării insuficiente a soluției normative, iar simpla citare a considerentelor Deciziei Curții Constituționale nr.139 din 13 martie 2019, fără contextualizarea necesară, nu poate fi reținută ca fiind relevantă decât sub aspect teoretic. Totodată, se arată că sunt inexacte afirmațiile cu privire la „lipsa motivării”,

aceasta fiind componentă a expunerii de motive care poate fi oricând consultată, iar cele referitoare la caracterul sumar al expunerii de motive excedează cerințelor art.31 alin.(1) lit.a) din legea antereferită, care nu stabilesc întinderea expunerii de motive, aceasta rămânând la aprecierea exclusivă a inițiatorilor propunerii legislative.

53. Cu privire la motivele de neconstituționalitate raportate la principiul cooperării loiale între autoritățile statului și cel al separației puterilor în stat, se arată că rolul Guvernului, astfel cum este consacrat prin art.102 din Constituție, este acela de realizare a liniilor de politică internă și externă a țării, ceea ce sub aspect juridic se poate concretiza prin inițierea de proiecte legislative și adoptarea unor hotărâri pentru aplicarea legilor, în vederea îndeplinirii programului de guvernare pentru care a primit învestitura din partea Parlamentului. Chiar dacă una dintre funcțiile pe care le exercită este aceea de stabilire a strategiilor prin care se exercită autoritatea de stat, în domeniul electoral competența Guvernului este aceea de organizare a alegerilor și de reglementare normativă a măsurilor care se impun în acest sens, și nu de stabilire a unor măsuri care țin de esența sistemului electoral, precum cele privitoare la organizarea alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților, ca urmare a încetării mandatului Parlamentului ales în anul 2016, care reprezintă un drept suveran al Parlamentului, desprins din calitatea sa de organ reprezentativ suprem și unică autoritate legiuitoare a țării. Din această perspectivă, se invocă Decizia Curții Constituționale nr.390 din 6 iunie 2017 şi se concluzionează că reglementarea unor măsuri pentru organizarea alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților, ca urmare a încetării mandatului Parlamentului ales în anul 2016, este necesar să fie realizată, potrivit art.73 alin.(3) lit.a) din Constituție, prin lege organică adoptată în cadrul dezbaterilor parlamentare și nu prin ordonanța de urgență adoptată de Guvern.

54. Sub aspectul conformității inițierii procedurii organizării și desfășurării alegerilor parlamentare cu Constituţia, sunt semnificative legitimitatea și forța juridică a actului prin care aceasta este declanșată, respectiv ca actul normativ prin care se stabilește data la care urmează să aibă loc alegerile să emane de la autoritatea care are îndrituirea constituțională a stabilirii sistemului electoral. Hotărârile Guvernului reprezintă expresia competenței prevăzute la art.108 din Constituție, rezultate din rolul Guvernului de autoritate publică a puterii executive. Delegările primite prin actele normative la nivel de lege, care constituie temeiurile juridice ale emiterii hotărârilor, sunt circumstanțiale unor realități sociale a căror dinamică determină deseori reconsiderarea cadrului normativ edictat inițial. Implicit, legea va putea reconfigura limitele reglementării prin hotărâre, introducând noi competențe în sarcina Guvernului, dispunând modificarea celor existente sau chiar eliminând prerogative instituite prin delegarea normativă anterioară. Esențial este ca limitele organizării executării legilor, prevăzute la art.108 alin.(2) din Constituţie, să fie stabilite de Forul legislativ, cu considerarea împrejurărilor care determină reanalizarea acestora. Prin urmare, faptul că autoritatea legiuitoare și-a retras delegarea acordată prin prevederile art.6 alin.(2) din Legea nr.208/2015, urmând să emită o lege distinctă prin care să stabilească data alegerilor parlamentare, se înscrie în exigențele constituționale referitoare la competența sa de a decide asupra acestui aspect.

55. Conduita Parlamentului este, totodată, conformă cu considerentele care fundamentează Decizia Curții Constituționale nr.611 din 3 noiembrie 2017 referitoare la colaborarea loială şi respectul reciproc al autorităților/instituțiilor statului.

56. Cu privire la pretinsa încălcare a dispozițiilor art.147 alin.(4) din Constituţie, deoarece „modificarea legislației electorale nu trebuie realizată cu mai puțin de un 1 înainte de alegeri”, se arată că aceasta nu surprinde natura juridică a reglementării criticate. Codul bunelor practici în materie electorală prevede, într-adevăr, necesitatea stabilității dreptului electoral, în sensul recomandării ca regulile care vizează „sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor

electorale și constituirea circumscripțiilor” să nu fie modificate frecvent sau la mai puțin de un an înainte de alegeri, însă legea criticată nu aduce atingere acestei linii directoare și nici considerentelor deciziilor Curții Constituționale în care se face trimitere la ele, întrucât nu afectează substanța drepturilor electorale, în sensul prejudicierii ori lezării acestora, ci doar propune o modalitate facultativă, alternativă și echivalentă exercitării dreptului de vot prin prezență la secția de votare. Această modalitate de exercitare a dreptului fundamental de a alege urmărește efectivizarea dreptului de a alege, iar nu restrângerea exercițiului acestuia, și nici modificarea modalității de scrutin, astfel încât să nu fie previzibile, pentru alegători, modalitatea în care voturile valabil exprimate se transformă în mandate și felul în care sunt atribuite acestea din urmă în cadrul Parlamentului rezultat în urma alegerilor. Astfel, sub aspectul scopului imediat și mediat al normelor legale prin care se reglementează votul prin corespondență, constând în asigurarea caracterului efectiv al exercitării dreptului de vot, se contribuie la eficientizarea alegerilor prin care se exercită suveranitatea națională la care se face referire în art.2 alin.(1) din Constituție, respectându-se, totodată, stabilitatea legislativă în materie electorală.

57. Totodată, legea criticată nu modifică tipul de scrutin reglementat de normele electorale în vigoare, demersul legislativ fiind fundamentat în sensul reținut de jurisprudența constantă a Curții Constituționale [cu referire la dispozițiile art.147 alin.(4) din Constituție, care consacră caracterul general obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale]. Fondul reglementării criticate fiind asigurarea unor măsuri privind stabilirea datei alegerilor parlamentare, reducerea unor termene procedurale electorale, opțiunea depunerii electronice a dosarelor de candidatură, precum și simplificarea procedurilor privind exercitarea dreptului de vot prin corespondență, măsurile astfel edictate nu contravin principiilor statuate de Curtea Constituțională în aplicarea dispozițiilor art.1 alin.(5) din Constituție, cu raportare la Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare și raportul explicativ, adoptat de Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneția, 18-19 octombrie 2002).

58. Raportul asupra calendarului și inventarului criteriilor politice de evaluare a alegerilor adoptat de Consiliul pentru alegeri democratice cu ocazia celei de-a 34-a Reuniuni (Veneția, 14 octombrie 2010) reține că „orice reformă care vizează legislația electorală care urmează să se aplice unor alegeri trebuie să aibă loc suficient de devreme pentru a putea fi cu adevărat aplicabilă”. Cu toate acestea, în anumite situații, „pot fi acceptate excepții de la regula de un an, de exemplu, dacă este necesar să fie remediate pe cale legislativă probleme neprevăzute”. Se apreciază că dispozițiile legii criticate, structurate în 3 articole, nu au natura unei intervenții legislative reformatoare, ci conțin remedii juridice aduse în raport cu realitățile sociale și politica legislativă a statului român: în prezent, stabilirea datei alegerilor parlamentare comportă o largă marjă de apreciere, raportată la referințele existente, iar desfășurarea unui alt tip de scrutin în respectivul interval ar putea determina suprapunerea perioadelor electorale, alături de necesitatea prevenirii și combaterii efectelor pandemiei de COVID-19.

59. Totodată, se apreciază că normele juridice criticate sunt conforme și cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la art.3 din Protocolul nr.1 adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, sens în care se face trimitere la Hotărârea din 2 martie 1987, pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin și Clerfayt împotriva Belgiei, şi la Hotărârea din 6 octombrie 2005, pronunţată în Cauza Hirst împotriva Regatului Unit.

60. În consecinţă, se apreciază că soluțiile normative prevăzute de legea criticată nu sunt de natură să perturbe stabilitatea cadrului normativ electoral existent, legiuitorul păstrând un just

echilibru între exigența respectării deciziilor instanței de contencios constituțional în materie și îndreptarea deficiențelor constatate din dreptul pozitiv național.

61. **Preşedintele Senatului**, în Dosarul nr.1323A/2020, apreciază că obiecţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

62. Se arată că promovarea inițiativei legislative și dezbaterea sa în procedură de urgență sunt o consecință imediată și directă a efectelor pandemiei de COVID -19, care prin amploarea lor fac nesigură, din punctul de vedere al siguranței stării de sănătate a populației, organizarea la termen și în condiții normale a procesului electoral pentru alegerea noilor Camere legislative. În aceste condiții, inițiatorii actului normativ au propus unele modificări cu caracter tehnic ale unor prevederi ale Legii nr.208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente. Modificările aduse au un vădit caracter de oportunitate legislativă, nefavorizând nici un competitor electoral. Dimpotrivă, actul normativ criticat promovează soluții legislative tehnice prin care se urmărește desfășurarea unor alegeri parlamentare cu respectarea strictă a principiilor și normelor sistemului electoral aflat în vigoare, în condițiile actualei pandemii.

63. Cu referire la încălcarea principiului securității juridice, consacrat în prevederile art.1 alin.(3) și (5) din Constituție, se arată că legea criticată nu modifică acele componente ale sistemului electoral de care depinde caracterul democratic, liber și secret al alegerilor. Coordonatele democratice ale scrutinului rămân neschimbate, urmând ca alegerile parlamentare să se desfășoare potrivit legislației electorale în vigoare. Se susţine că, din perspectiva Comisiei de la Veneția, sunt inacceptabile doar acele modificări legislative ale sistemului electoral care sunt dictate de interesele iminente ale unui partid politic, or, acest pericol nu rezultă din prevederile legii criticate. Prin urmare, securitatea raporturilor juridice electorale nu este afectată în niciun fel de prevederile legale criticate.

64. Stabilirea datei alegerilor parlamentare de către Parlament - care este, prin spectrul său politic, mai puțin manipulator și subiectiv - este de preferat într-o societate democratică stabilirii de către Guvern a datei scrutinului, acesta fiind susceptibil în mai mare măsură de manipulări și manevre electorale interesate, datorită faptului că exprimă și promovează, prin definiție, interesele electorale ale unui singur partid politic.

65. Cu referire la încălcarea dispozițiilor art.69 alin.(2) din Constituție, se arată că dezbaterea legislativă a unui proiect se lege sau a unei propuneri legislative, precum și votarea acestuia/acesteia reprezintă acțiuni politice libere și personale ale oricărui parlamentar. Caracterul imperativ al mandatului parlamentar este însă dat de instrucțiuni, recomandări, ordine etc., impuse unui deputat sau senator, cum să voteze o anumită inițiativă legislativă. Numai în aceste circumstanțe ipotetice se poate susține că ar putea fi încălcate prevederile art.69 alin.(2) din Constituție, ceea ce, în cazul de faţă, nu îşi are incidenţa.

66. Cu referire la încălcarea prevederilor art.63 alin.(l), alin.(2) și alin.(4) din Constituție, coroborate cu alte texte constituționale, se arată că, dacă Adunarea Constituantă a stabilit în 1991 că durata legislaturii se prelungește de drept în circumstanțele enunțate în textul constituțional citat, nu înseamnă că Parlamentul nu are dreptul suveran să inoveze o soluție legislativă similară ca efecte cu cea prevăzută la art.63 alin.(1) din Constituție, dar în alte circumstanțe sociale, decât cele avute în vedere de legiuitorul constituant. Practic, Parlamentul este confruntat, în actualele condiții ale pandemiei de COVID-19, cu lipsa unei cadru legislativ pentru organizarea la timp a alegerilor parlamentare. Se știe că nicio lege nu este perfect predictibilă și adaptabilă oricăror situații neprevăzute. Ca atare, nu se poate pretinde Constituției să prevadă o soluție legislativă pentru organizarea la timp a alegerilor parlamentare, în condițiile reale ale situației sanitare, a cărei dinamică nu poate fi prognozată de la o săptămână la alta. Aplicarea textului constituțional,

în situații neprevăzute de către legiuitorul constituant, se poate face nu numai în litera normei constituționale, ci și în spiritul ei, desigur, în circumstanțe și modalități care nu contravin esenței democratice și suverane a însăși filosofiei Constituției. Rigiditatea aplicării textului constituțional, fără a lua în calcul funcția acestuia de a găsi întotdeauna pentru destinatarul său o soluție normativă praeter legem, aplicabilă imediat la o situație reală creată de dinamica vieții sociale, poate avea consecințe extrem de negative în plan social. O astfel de concepție legislativă a fost promovată, după modelul Codului civil francez, în art.3 din Codul civil român din 1864.

67. De altfel, în Codul de procedură civilă [art.5 alin.(2) și alin.(3)] există o soluție pentru situațiile în care judecătorul nu are la dispoziție o normă juridică pe care să o aplice în cauza pe care o judecă: el se poate ghida după principiile generale ale dreptului. O asemenea soluție este posibilă și pentru legiuitorul care este constrâns să găsească rezolvarea echitabilă a unei situații juridice, cum este stabilirea unei date la care alegerile parlamentare să se desfășoare în condiții normale. Stabilirea datei alegerilor parlamentare ori a oricăror elemente de reglementare a sistemului electoral este o problemă de ordine publică, iar în situația în care, din diferite motive, nu există o reglementare normativă cu aplicabilitate imediată într-o circumstanță socială dată, este pe deplin legitim și chiar obligatoriu ca o autoritate publică competentă să găsească o soluție, chiar și tranzitorie.

68. Cu referire la încălcarea dispozițiilor art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta de calitate a legii, se arată că pretinsa necorelare cu art.103 alin.(l) lit.s) din Legea nr.208/2015, care atribuie Autorității Electorale Permanente atribuția de a supune Guvernului spre aprobare data alegerilor și calendarul acțiunilor din cuprinsul perioadei electorale, nu se susţine, întrucât soluția legislativă promovată în legea criticată este tranzitorie, se aplică numai pentru următoarele alegeri legislative, urmând ca după acestea să se aplice dispozițiile Legii nr.208/2015.

69. **Preşedintele Senatului**, în Dosarul nr.1324A/2020, apreciază că obiecţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

70. Cu referire la încălcarea principiului securității juridice, prevăzut de art.1 alin.(3) și (5) din Constituție, se arată că autorii propunerii legislative justifică foarte clar motivele pentru care au promovat această inițiativă legislativă, conținutul juridic al reglementării, precum și caracterul tehnic al soluțiilor normative avansate, inclusiv, caracterul tranzitoriu al legii. De altfel, chiar Guvernul recunoaște caracterul tehnic al reglementării, motiv pentru care nu este necesară o expunere de motive extinsă.

71. Cu referire la încălcarea dispozițiilor art.1 alin.(4) din Constituție, nu există nicio normă constituțională care să recunoască Guvernului competența de a stabili data alegerilor parlamentare, acesta fiind o autoritate publică a puterii executive cu rol constituțional de a pune în aplicare legislația electorală. Ca atare, Parlamentul are o legitimitate deplină, ca for reprezentativ suprem, să stabilească data alegerilor parlamentare, dacă condițiile reale ale vieții sociale impun aceasta, restul acțiunilor ce țin de organizarea și desfășurarea propriu-zisă a procesului electoral urmând să revină competenței Guvernului.

72. Cu referire la încălcarea principiului securității juridice și al legalității consacrat în dispozițiile art.1 alin.(3) și (5) şi art.147 alin.(4) din Constituție, se arată că actul normativ criticat pentru vicii de neconstituționalitate nu modifică acele componente ale sistemului electoral de care depinde caracterul democratic, liber și secret al alegerilor. Coordonatele democratice ale scrutinului rămân neschimbate, urmând ca alegerile parlamentare să se desfășoare potrivit legislației electorale în vigoare. În esența ei, stabilirea datei alegerilor este o chestiune de natură tehnică, fără importanță decisivă în competiția electorală, fiecare partid având dreptul, în condiții de egalitate perfectă cât privește durata campaniei electorale, să acționeze pentru atingerea scopurilor sale electorale. Stabilirea datei alegerilor, indiferent care ar

fi autoritatea publică competentă să se pronunțe în acest sens, nu favorizează un partid sau altul. Data alegerilor are, prin urmare, un caracter neutru din punctul de vedere al competiției electorale.

73. Guvernul, în Dosarul nr.1323A/2020, apreciază că obiecţia de neconstituţionalitate formulată este întemeiată.

74. Cu privire la încălcarea principiului securității raporturilor juridice consacrat de art.1 alin.(3) şi (5) din Constituție, se arată că cele două elemente ale principiului securității raporturilor juridice stabilite în Decizia Curţii Constituţionale nr.150 din 12 martie 2020 sunt frecvența modificărilor intervenite și reglementarea elementelor esențiale ale legii electorale, ce trebuie întrunite cumulativ.

75. Cu privire la primul element, având în vedere că actualul Parlament și-a început mandatul în urma alegerilor desfășurate la „11 decembrie 2016”, iar, potrivit dispozițiilor art.63 alin.(1) din Constituție, Camera Deputaților și Senatul sunt alese pentru un mandat de 4 ani, rezultă că în luna decembrie a anului 2020 expiră acest mandat, urmând să fie organizate alegeri în condițiile constituționale ale art.63. Prin urmare, se arată că adoptarea actului normativ prin care se aduc modificări legii privind alegerea Parlamentului României s-a realizat cu mai puțin de un an înaintea alegerilor pe care le reglementează. De asemenea, schimbarea regulilor privind determinarea modului de stabilire a datei alegerilor parlamentare reprezintă elemente esențiale ale legii electorale, ce afectează stabilitatea raporturilor juridice. Prin urmare, fiind întrunite cele două condiții, se apreciază că reglementarea criticată încalcă principiul securității raporturilor juridice consacrat de art.1 alin.(3) și (5) din Constituţie.

76. Cu privire la încălcarea art.69 alin.(2) din Constituție, se arată că este afectată natura mandatului celui ales, care deține libertatea de a vota sau nu o inițiativă legislativă, în măsura în care un act normativ stabilește în sarcina Parlamentului obligația de a adopta o anumită normă. Deşi votul împotrivă exprimat de un parlamentar cu privire la o lege la o lege nu reprezintă o abatere de la competența sa, acest aspect trebuie analizat coroborat cu motivele prezentate anterior privitoare la securitatea raporturilor juridice, arătând că, deși legea obligă la adoptarea unui act normativ prin care să fie stabilită data alegerilor, având în vedere că parlamentarii nu sunt obligați să voteze într-un anumit sens, ei bucurându-se de libertatea de a vota potrivit propriei lor conștiințe, se naște posibilitatea ca data alegerilor să se circumscrie unui proces legislativ care să cunoască inclusiv un vot de respingere. Pentru a fundamenta acest raționament trebuie să ne raportăm la esența procesului legislativ, respectiv dezbaterile și libertatea de a vota pentru sau împotrivă. Or, câtă vreme stabilirea unei anumite date pentru desfășurarea unui eveniment reprezintă un aspect subiectiv care poate comporta multiple valențe din perspectiva forului intern al fiecărui ales, astfel cum am arătat și mai sus, se naște posibilitatea ca întrunirea consensului sau a unei majorități într-un anumit sens să nu fie un demers facil. Tocmai de aceea, având în vedere variabilele care planează asupra adoptării unui act normativ prin care să fie stabilită data alegerilor conform actului normativ criticat, se apreciază că sunt afectate atât voința internă a votantului, cât și securitatea juridică a tuturor raporturilor juridice în discuție. Astfel, soluția legislativă criticată încalcă prevederile constituționale privitoare la mandatul imperativ tocmai prin aceea că însăși autoritatea legiuitoare și-a acordat un mandat imperativ prin legea astfel adoptată, or, interzicerea mandatului imperativ nu se raportează exclusiv la entitățile de la care acesta emană, respectiv cetățenii, ci la totalitatea subiectelor de drept care ar putea manifesta o astfel de conduită, prin urmare, inclusiv Parlamentul. Prin urmare, se apreciază că legea criticată încalcă art.69 alin.(2) din Constituţie.

77. Cu privire la încălcarea art.61, art.63 alin.(l), alin.(2) și alin.(4) coroborate cu art.36, art.37 și art.147 alin.(4) din Constituție, se arată că mandatul prevăzut de art.63 este un mandat

instituțional, conferit unor autorități publice, respectiv Camerei Deputaților și Senatului. Acest mandat nu poate înceta fără ca un alt Parlament să ia locul celui al cărui mandat a expirat. Regula instituită de art.63 alin.(1) are la bază principiul periodicității alegerilor. Dată fiind importanța acestui principiu, excepțiile - cu consecința prelungirii mandatelor aleșilor dincolo de termenele prevăzute de lege - sunt strict și limitativ prevăzute de Constituție și de lege și privesc situații extreme, cu caracter cu totul deosebit, cum ar fi starea de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență, calamitate naturală, dezastru sau sinistru deosebit de grav, situații care nu subzistă în cauză. Prin urmare, regula periodicității alegerilor este consacrată la nivel constituțional, în mod expres în privința Parlamentului și a Președintelui României.

78. Mandatul Camerelor Parlamentului este de 4 ani, pentru ambele Camere ale Parlamentului fiind organizate alegeri în același timp, însă această durată poate fi mai mare sau mai mică, în funcție de evenimentele care pot interveni. În cazul unei durate mai mari a mandatului are loc prelungirea/prorogarea mandatului, iar în cazul unei durate mai mici are loc încetarea mandatului înainte de termen prin dizolvare. Parlamentul nou-ales se întrunește la convocarea Președintelui României, în cel mult 20 de zile de la alegeri, aceasta constituind o obligație imperativă a președintelui. Termenul de 20 de zile se calculează pe zile calendaristice, fiind un termen maximal. Termenul de 4 ani începe să curgă din momentul întrunirii Parlamentului. Termenul curge de la acest moment pentru ambele Camere ale Parlamentului, care se întrunesc, în ședințe separate, la data și ora stabilite prin decretul președintelui. Așadar, legislatura Camerelor începe la data întrunirii legale a noilor Camere.

79. Prelungirea mandatului parlamentar poate fi realizată, în primul rând, în conformitate cu art.63 alin.(4) din Constituție, până la întrunirea legală a noului Parlament. În cazul expirării mandatului, alegerile pentru Camera Deputaților și pentru Senat se organizează în cel mult trei luni de la expirare. Totuși nimic nu împiedică organizarea acestora înainte de expirarea mandatului vechiului Parlament, însă în acest caz trebuie să fie respectate prevederile art.63 alin.(3), care prevăd obligația Președintelui de a convoca noul parlament în termen de maximum 20 de zile de la alegeri. În consecință, data alegerilor parlamentare poate fi stabilită cu cel mult 20 de zile înainte de data expirării mandatului vechiului Parlament. În perioada în care mandatul este prelungit nu poate fi revizuită Constituția și nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice. În al doilea rând, prelungirea mandatului parlamentar se realizează de drept, în cazurile prevăzute de art.63 alin.(1), care trebuie coroborate cu prevederile art.92 alin.(2)-(4) și art.93 din Constituție. Totodată, se apreciază că art.63 alin.(4) din Constituţie nu se aplică în ceea ce privește prelungirea de drept a mandatului, Parlamentul putând adopta, modifica sau abroga în această perioadă legi organice, dată fiind necesitatea adoptării unor măsuri urgente în această perioadă de criză. Se apreciază, în aceeași măsură, că dat fiind caracterul excepțional al situațiilor respective, în aceste perioade nu poate fi inițiată procedura de revizuire a Constituției, după cum interzice și art.152 alin.(3) din Constituție. Mandatul Parlamentului poate înceta înainte de expirarea termenului prin dizolvare în condițiile prevăzute de art.89 din Constituție. Deși Parlamentul este dizolvat, legislatura fiind încheiată, mandatul acestuia se va prelungi până la întrunirea legală a celor două noi Camere, în condițiile art.63 alin.(4). Alegerile pentru noul parlament se vor organiza în termen de 3 luni de la dizolvare.

80. Având în vedere că art.1 alin.(1) din legea analizată stabilește doar că Parlamentul va stabili prin lege organică data alegerilor parlamentare cu 60 de zile înainte de alegeri, fără să facă trimitere la prevederile constituționale privind durata mandatului parlamentar, respectiv prelungirea acestuia în condițiile art.63 alin.(1), respectiv art.63 alin.(4), cu consecințe asupra limitării competenței Parlamentului în cazul prelungirii mandatului, se apreciază că textul este contrar prevederilor constituționale menționate. În plus, este încălcat și art.63 alin.(2) din

Constituție, având în vedere că legea nu stabilește o limitare a prelungirii mandatului Parlamentului actual.

81. Totodată, prin caracterul general al normei și în absența oricăror circumstanțieri sau trimiteri la regulile constituționale antereferite, în situația stabilirii unei date cu depășirea termenului constituțional prevăzut de art.63 se ajunge și la încălcarea dispozițiilor art.36 și ale art.37 din Constituție, referitoare la dreptul de a alege și cel de a fi ales. Astfel, se poate ajunge, implicit, la afectarea dreptului de vot și a dreptului de a fi ales, întrucât o asemenea măsură consacră per se o interdicție de a organiza și de a participa la alegeri la termen, cu consecința imposibilității/restrângerii exercitării acestor drepturi.

82. Se mai consideră că sunt întemeiate susținerile autorului sesizării referitoare la sintagma „cu cel puțin 60 de zile înaintea datei alegerilor" din conținutul art.1 alin.(1) al legii criticate, conform cărora aceasta are un caracter neclar întrucât permite fixarea datei alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților și în intervalul cuprins între expirarea mandatului și împlinirea termenului constituțional de 3 luni prevăzut de art.63 alin.(2) din Constituție. Or, pe perioada prelungirii mandatului în conformitate cu art.63 alin.(4) din Constituție, nu pot fi adoptate, modificate sau completate legi organice. Așadar, în măsura în care legea organică prin care se stabilește data alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților nu va fi adoptată și nu va intra în vigoare până la expirarea mandatului actualului Parlament, ulterior acestui moment Parlamentul nu va mai putea adopta o astfel de lege decât cu încălcarea art.63 alin.(4) din Constituție. În consecință, se apreciază că sesizarea este întemeiată prin raportare la art.61, art.63 alin.(1), alin.(2) și alin.(4) coroborate cu art.36, art.37 și art.147 alin.(4) din Constituție.

83. Cu privire la încălcarea prevederilor art.1 alin.(5), ale art.73 alin.(1) și (3) lit.a) și ale art.147 alin.(4) din Constituție, se arată că stabilirea datei alegerilor locale poate fi realizată de către Guvern prin hotărâre sau de către Parlament prin lege ordinară, ambele soluții normative fiind posibile. De altfel, din 1989 până în prezent, fără excepție, stabilirea datei alegerilor, indiferent că au fost locale sau parlamentare, s-a realizat prin hotărâre a Guvernului. Se arată că stabilirea în concret a datei alegerilor, indiferent de natura lor, reprezintă o chestiune de ordin tehnic, care ține de competența decizională a Guvernului sau, prin derogare de la dreptul comun, a Parlamentului, însă în acest caz este necesar să facă obiectul legii ordinare. Domeniul rezervat legii organice este strict delimitat de Constituție la art.73 alin.(3), stabilirea datei alegerilor nefiind o chestiune care să fie cuprinsă în acest domeniu expres și limitativ determinat de constituantul român. Normele privind sistemul electoral fac obiectul unei legi organice, având în vedere importanța acestor dispoziții de natură să le confere stabilitate juridică, și nu aplicarea în concret a acestora, cum este stabilirea datei alegerilor. Prin urmare, stabilirea în concret a datei alegerilor nu poate face obiectul unei legi organice, în caz contrar fiind încălcat domeniul de reglementare al legii organice.

84. Cu privire la încălcarea art.1 alin.(5) din Constituție în ceea ce privește calitatea legii, se arată că noua competență a Parlamentului de a stabili prin lege organică data alegerilor parlamentare nu este corelată cu art.103 alin.(1) lit.s) din Legea nr.208/2015 privind competența Autorității Electorale Permanente de a stabili împreună cu Ministerul Afacerilor Interne data alegerilor și calendarul acțiunilor din cuprinsul perioadei electorale. Prin urmare, legea criticată nu doar că derogă de la cadrul legal general și acordă Parlamentului o competență administrativă, dar exclude din acest proces tocmai instituția concepută expres pentru acest domeniu, respectiv Autoritatea Electorală Permanentă.

85. Pentru aceste motive, se apreciază că sunt încălcate dispozițiile constituționale anterior indicate pentru că nici în cuprinsul Expunerii de motive nu se fac mențiuni cu privire la motivul

care a stat la baza acestei modificări și, în cele din urmă, schimbări de viziune generală asupra stabilirii datei alegerilor.

86. **Avocatul Poporului**, în Dosarul nr.1324A/2020, nu a transmis Curții Constituționale punctul său de vedere.

87. Curtea, la termenul de judecată din 15 septembrie 2020, a amânat dezbaterile pentru data de 16 septembrie 2020 şi, ulterior, pentru data de 22 septembrie 2020, când, având în vedere obiectul sesizărilor de neconstituţionalitate, în temeiul art.139 din Codul de procedură civilă coroborat cu art.14 din Legea nr.47/1992, a dispus conexarea Dosarului nr.1324A/2020 la Dosarul nr.1323A/2020, care a fost primul înregistrat. Prin aceeaşi încheiere, având în vedere cererea de întrerupere a deliberărilor, Curtea, în temeiul art.57 și al art.58 alin.(3) din Legea nr.47/1992, a amânat pronunțarea asupra cauzei pentru data de 29 septembrie 2020, când a pronunţat prezenta decizie.

CURTEA,

examinând obiecția de neconstituţionalitate, punctele de vedere ale președintelui Camerei Deputaţilor, preşedintelui Senatului şi Guvernului, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr.47/1992, reţine următoarele:

88. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art.146 lit.a) din Constituţie, precum şi ale art.1, 10, 15 şi 18 din Legea nr.47/1992, republicată, să soluţioneze obiecţia de neconstituţionalitate.

89. **Obiectul controlului de constituţionalitate**, astfel cum a fost formulat, îl constituie dispoziţiile Legii privind unele măsuri pentru organizarea alegerilor pentru Senat şi Camera Deputaţilor, ca urmare a încetării mandatului Parlamentului ales în anul 2016. Curtea reţine că, în realitate, criticile de neconstituţionalitate vizează legea în ansamblul său, precum şi, în mod punctual art.1 alin.(1) din lege, astfel că, prin prezenta decizie, urmează să se pronunţe asupra acestor dispoziţii. Art.1 alin.(1) din lege are următorul cuprins: „(1) Prin derogare de la prevederile art.6 alin.(2) din Legea nr.208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, cu modificările și completările ulterioare, data alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților ce vor fi organizate ca urmare a expirării mandatului Parlamentului, aflat în curs de exercitare la data intrării în vigoare a prezentei legi, se stabilește prin lege organică, cu cel puțin 60 de zile înaintea datei alegerilor”..

90. Dispoziţiile constituţionale invocate în susţinerea criticilor de neconstituţionalitate sunt cele ale art.1 alin.(3), (4) şi (5) privind securitatea juridică, principiul separaţiei puterilor în stat şi cerinţele de calitate a legilor, ale art.36 privind dreptul de vot, ale art.37 privind dreptul de a fi ales, ale art.61 privind rolul Parlamentului, ale art.63 alin.(1)-(4) privind durata mandatului celor două Camere ale Parlamentului, ale art.69 alin.(2) privind mandatul reprezentativ, ale art.73 alin.(1) și (3) lit.a) privind domeniul de reglementare al legilor organice, precum și ale art.147 alin.(4) privind efectele deciziilor Curţii Constituţionale.

(1) Admisibilitatea obiecției de neconstituționalitate

91. Curtea constată că obiecția de neconstituționalitate îndeplinește condițiile prevăzute de art.146 lit.a) teza întâi din Constituție atât sub aspectul titularului dreptului de sesizare, întrucât a fost formulată de Preşedintele României, respectiv de prim-ministru, cât şi sub aspectul obiectului, fiind vorba de o lege adoptată, dar nepromulgată încă.

92. Cu privire la termenul în care poate fi sesizată instanţa de contencios constituţional, potrivit art.15 alin.(2) din Legea nr.47/1992, acesta este de 5 zile de la data depunerii legii

adoptate la secretarii generali ai celor două Camere ale Parlamentului, respectiv de 2 zile, începând de la acelaşi moment, dacă legea a fost adoptată în procedură de urgenţă. Totodată, în temeiul art.146 lit.a) teza întâi din Legea fundamentală, Curtea Constituţională se pronunţă asupra constituţionalităţii legilor înainte de promulgarea acestora, care, potrivit art.77 alin.(1) teza a doua din Constituţie, se face în termen de cel mult 20 de zile de la primirea legii adoptate de Parlament, iar, potrivit art.77 alin.(3) din Constituţie, în termen de cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare.

93. Legea a fost adoptată la data de 27 iulie 2020 atât de Senat, cât şi de Camera Deputaţilor. La aceeaşi dată, legea a fost depusă la secretarii generali ai celor două Camere pentru exercitarea dreptului de sesizare asupra constituționalității legii și trimisă la promulgare în data de 29 iulie 2020. La 17 august 2020, Curtea Constituţională a fost sesizată cu prezenta obiecţie de neconstituţionalitate.

94. Luând act de faptul că Preşedintele României a sesizat Curtea Constituţională în interiorul termenului de promulgare de 20 de zile, prevăzut de art.77 alin.(1) din Constituţie, Curtea constată că obiecţia de neconstituţionalitate este admisibilă sub aspectul respectării termenului în care poate fi sesizată instanţa de control constituţional.

95. De asemenea, luând act că Guvernul a formulat obiecţia de neconstituţionalitate cu depăşirea termenului legal prevăzut de Legea nr.47/1992, dar în interiorul termenului de promulgare de 20 de zile, prevăzut de art.77 alin.(1) din Constituţie, precum şi că legea nu fusese încă promulgată la data sesizării sale, Curtea constată că obiecţia de neconstituţionalitate este admisibilă sub aspectul respectării termenului în care poate fi sesizată instanţa de control constituţional [a se vedea în acest sens, Decizia nr.67 din 21 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.223 din 13 martie 2018].

96. Curtea observă că sesizarea prim-ministrului se axează pe citarea exhaustivă şi fastidioasă a considerentelor din unele acte jurisdicţionale ale Curţii Constituţionale, fără să conţină o argumentare propriu-zisă a relaţiei de contrarietate dintre norma criticată şi Constituţie. Acest aspect pune în discuţie respectarea condiţiei de admisibilitate referitoare la obligaţia motivării obiecţiei de neconstituţionalitate prevăzute de art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992. Având în vedere conexarea dosarelor constituite ca urmare a sesizărilor formulate de Preşedintele României şi prim-ministrul Guvernului [a se vedea par.87 al prezentei decizii], Curtea va pronunţa o singură decizie. (2) Analiza propriu-zisă a obiecției de neconstituționalitate (2.1.) Criticile de neconstituţionalitate extrinsecă

97. Criticile de neconstituţionalitate extrinsecă vizează problema unei pretinse insuficienţe argumentative a expunerii de motive a legii analizate. În jurisprudenţa sa [a se vedea Decizia nr.238 din 3 iunie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.666 din 28 iulie 2020, par.36-40], Curtea a statuat că un viciu de neconstituţionalitate extrinsec al legii nu poate rezulta din chiar modul în care iniţiatorul ei şi-a motivat proiectul/propunerea legislativă, în condiţiile în care rezultatul activităţii de legiferare este legea adoptată de Parlament. Aşadar, controlul de constituţionalitate vizează legea, şi nu opţiuni, dorinţe sau intenţii cuprinse în expunerea de motive a legii. Prin urmare, Curtea constată că nu are competenţa să exercite un control de constituţionalitate asupra modului de redactare a expunerii de motive concepute de deputaţi, senatori sau Guvern, astfel că incidenţa dispoziţiilor art.1 alin.(3) şi (5) din Constituţie, invocate în susţinerea unei atari critici, nu poate fi reţinută în situaţia dată.

(2.2.) Criticile de neconstituţionalitate intrinsecă

(2.2.1.) Critici de neconstituţionalitate raportate la art.1 alin.(5) din Constituţie

98. Autorii obiecţiei de neconstituţionalitate susţin că modificarea competenței autorităţilor publice în vederea stabilirii datei alegerilor parlamentare creează un cadru legislativ special doar

pentru următoarele alegeri parlamentare, iar o atare modificare, realizată cu mai puțin de 6 luni înainte de alegerile la termen, încalcă exigențele art.1 alin.(5) din Constituție în dimensiunea sa referitoare la previzibilitatea legii și cea a securității raporturilor juridice.

99. Cu privire la critica formulată, Curtea reţine că în Codul bunelor practici în materie electorală. Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a sesiuni plenare (Veneţia, 18-19 octombrie 2002), la paragraful 65 din Raportul explicativ, s-a stabilit că ceea ce este necesar a se evita nu este atât modificarea sistemelor de scrutin, care pot fi întotdeauna îmbunătăţite, adaptate, ci modificarea lor frecventă sau cu mai puţin de un an înainte de momentul organizării alegerilor. Aşadar, un prim aspect al principiului securităţii juridice în materia electorală îl vizează frecvenţa modificărilor legislative, care determină impredictibilitatea cadrului normativ şi confuzia alegătorilor cu privire la sistemul de scrutin aplicabil. Alternativ, este momentul în care intervin modificările legislative. Cu cât acesta este mai apropiat de data organizării alegerilor, cu atât este mai puternică prezumţia că modificările respective au ca scop crearea unui beneficiu/ avantaj pentru partidul politic care le-a adoptat, fiind dictate de interesele lui iminente, şi pot avea ca rezultat manipularea electoratului. De asemenea, Codul bunelor practici în materie electorală stabileşte că una dintre modalităţile de evitare a manipulărilor este definirea în Constituţie sau într-un text superior legii ordinare a „elementelor celor mai sensibile" - enumerând: sistemul electoral propriu-zis, componenţa comisiilor electorale, circumscripţiile şi regulile de constituire a circumscripţiilor -, pentru restul (normele care reglementează chestiunile de ordin tehnic şi de detaliu) fiind suficient un cadru legal ordinar sau chiar infralegal. Cu alte cuvinte, al doilea aspect al principiului securităţii juridice în materia electorală îl vizează reglementarea elementelor esenţiale ale legii electorale, care trebuie să se bucure de o stabilitate sporită, pe care o poate conferi doar legea constituţională sau legea organică. Aceste elemente sunt identificate în mod expres (sistemul electoral propriu-zis, componenţa comisiilor electorale, circumscripţiile şi regulile de constituire a circumscripţiilor), ele fiind cele care dau consistenţă drepturilor electorale ale cetăţeanului.

100. Aceste recomandări au fost receptate în jurisprudenţa Curţii Constituţionale – în acest sens, a se vedea Decizia nr.51 din 25 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.90 din 3 februarie 2012, Decizia nr.682 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.473 din 11 iulie 2012, Decizia nr.799 din 18 noiembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.862 din 19 noiembrie 2015, par.85-87, Decizia nr.146 din 13 martie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.240 din 28 martie 2019, par.61, sau Decizia nr.150 din 12 martie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.215 din 17 martie 2020, par.68 şi 69, şi nu pot fi ignorate, chiar dacă nu au caracter obligatoriu. Curtea, luând în discuţie forţa juridică a dispoziţiilor Codului bunelor practici în materie electorală, a reţinut că, „într-adevăr, acest act nu are un caracter obligatoriu, însă recomandările sale constituie coordonate ale unui scrutin democratic, în raport cu care statele - care se caracterizează ca aparţinând acestui tip de regim - îşi pot manifesta opţiunea liberă în materie electorală, cu respectarea drepturilor fundamentale ale omului, în general, şi a dreptului de a fi ales şi de a alege, în special". De altfel, Codul bunelor practici în materie electorală este reţinut ca document internaţional relevant şi în jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului (de exemplu, Hotărârea din 11 iunie 2009, pronunţată în Cauza Petkov şi alţii împotriva Bulgariei, sau Hotărârea din 2 martie 2010, pronunţată în Cauza Grosaru împotriva României).

101. Stabilitatea normelor juridice în domeniul electoral constituie o expresie a principiului securităţii juridice, instituit, implicit, de art.1 alin.(5) din Constituţie, principiu care exprimă în

esenţă faptul că cetăţenii trebuie protejaţi contra unui pericol care vine chiar din partea dreptului, contra unei insecurităţi pe care a creat-o dreptul sau pe care acesta riscă s-o creeze, impunând ca legea să fie accesibilă şi previzibilă [Decizia nr.51 din 25 ianuarie 2012, precitată, sau Decizia nr.240 din 3 iunie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.504 din 12 iunie 2020, par.105].

102. Art.1 alin.(5) din Constituţie consacră securitatea juridică a persoanei, concept care se defineşte ca un complex de garanţii de natură sau cu valenţe constituţionale inerente statului de drept, în considerarea cărora legiuitorul are obligaţia constituţională de a asigura atât o stabilitate firească dreptului, cât şi valorificarea în condiţii optime a drepturilor şi libertăţilor fundamentale [Decizia nr.454 din 4 iulie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.836 din 1 octombrie 2018, par.68].

103. Raportat la cauza de faţă, Curtea constată că reconfigurarea competenței autorităţilor publice de a stabili data alegerilor, ca urmare a încetării mandatului Parlamentului ales în anul 2016, cu consecinţa că data respectivă se va stabili printr-un act de reglementare primară, nu este un aspect esenţial al legii electorale, care să intre sub incidenţa principiului securităţii juridice. O asemenea opţiune a legiuitorului vizează un aspect ce ţine de repartizarea de competenţe între autorităţile publice, astfel că nici alegătorul nu este dezorientat de o atare schimbare de competenţă şi nici opţiunea sa politică în cadrul procesului electoral sau rezultatul alegerilor nu este influenţat/ă sau deturnat/ă.

104. Codul bunelor practici în materie electorală, precum şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale privitoare la asigurarea securităţii juridice a cetăţeanului în contextul alegerilor au menirea de a proteja cetăţeanul [alegătorul] de orice modificări legislative care îngreunează înţelegerea şi exercitarea scrutinului electoral ori a modului de votare. Astfel, modificarea autorităţii competente să stabilească data alegerilor nu impietează cu nimic asupra securităţii juridice a cetăţeanului, din contră, este menită să asigure o valorificare în condiţii optime a drepturilor electorale ţinând seama de situaţia epidemiologică existentă.

105. Din punctul de vedere al securităţii juridice, singura exigenţă care se impune în privinţa organului competent să stabilească data alegerilor este să nu se ajungă la situaţia în care două autorităţi publice să dispună şi să îşi exercite concomitent competenţa de a stabili data alegerilor parlamentare, pentru că o atare situaţie ar aduce confuzie în privinţa exercitării drepturilor electorale ale cetăţeanului şi ar crea un blocaj instituţional.

106. În cauza de faţă, Curtea constată că atât concepţia legii analizate, cât şi momentul adoptării ei [27 iulie 2020] reprezintă o expresie a principiului securităţii juridice, pentru că indică din timp organului administrativ care are competenţa delegată de stabilire a datei alegerilor în temeiul art.6 alin.(2) din Legea nr.208/2015 – şi anume Guvernului – faptul că data alegerilor ca urmare a încetării mandatului Parlamentului ales în anul 2016 va fi stabilită de prin lege organică. Nu se ajunge la situaţia în care ambele autorităţi publice să stabilească în mod concurent data alegerilor, organul administrativ cunoscând, astfel, din timp că i-a fost retrasă această competenţă. Totuşi, având în vedere succesiunea derulării procedurilor constituţionale [termen de depunere a legii pentru exercitarea dreptului la sesizare a Curţii Constituţionale/ termen de promulgare şi sesizarea la limita termenului a Curţii Constituţionale/ procedura în faţa Curţii Constituţionale etc.], dacă intrarea în vigoare a legii analizate nu s-a produs cu un interval de timp suficient înainte de momentul la care Guvernul este ţinut potrivit legii-cadru să emită hotărârea de stabilire a datei alegerilor, această hotărâre emisă fiind îşi încetează de drept efectele de la momentul intrării în vigoare legii care îi retrage, temporar [în privinţa alegerilor organizate ca urmare a încetării mandatului Parlamentului ales în anul 2016], competenţa de a stabili data alegerilor. Prin urmare, **Hotărârea Guvernului nr.744/2020** privind stabilirea datei

alegerilor pentru Senat şi Camera Deputaţilor din anul 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.816 din 4 septembrie 2020, deşi emisă cu respectarea legii în vigoare la data respectivă [art.6 alin.(2) din Legea nr.208/2015], **îşi încetează de drept efectele în urma intrării în vigoare a legii criticate.**

107. **Prin urmare, Curtea constată că, din această perspectivă, art.1 alin.(1) din legea criticată nu încalcă art.1 alin.(5) din Constituţie.**

108. Autorii obiecţiei de neconstituţionalitate susţin că „noua" competență atribuită Parlamentului, cea de a stabili data alegerilor prin lege organică, nu este corelată cu celelalte dispoziții ale Legii nr.208/2015. În acest sens, se menționează că, potrivit art.103 alin.(1) lit.s) din Legea nr.208/2015, una dintre atribuțiile Autorității Electorale Permanente este de a elabora și a supune Guvernului spre aprobare, împreună cu Ministerul Afacerilor Interne, data alegerilor și calendarul acțiunilor din cuprinsul perioadei electorale.

109. Curtea reţine că art.1 alin.(1) din legea criticată derogă de la art.6 alin.(2) din Legea nr.208/2015, iar art.103 alin.(1) lit.s) din Legea nr.208/2015, potrivit căruia „Autoritatea Electorală Permanentă exercită următoarele atribuţii principale: […] s) elaborează şi supune Guvernului spre aprobare, împreună cu Ministerul Afacerilor Interne, data alegerilor şi calendarul acţiunilor din cuprinsul perioadei electorale", este un text cu caracter accesoriu acestuia. Astfel, dacă se derogă de la textul atributiv de competenţă, este evident că un text accesoriu celui de la care se derogă nu îşi mai găseşte aplicabilitatea. În speţă, atât timp cât se retrage competenţa Guvernului de a stabili data alegerilor parlamentare ca urmare a încetării mandatului Parlamentului ales în anul 2016, este evident că nu îşi va găsi aplicabilitatea nici reglementarea care stabileşte procedura pe care Guvernul trebuia să o urmeze pentru emiterea hotărârii de stabilire a datei alegerilor parlamentare. Cu alte cuvinte, legea analizată nu trebuia să deroge şi de la norma accesorie, fiind suficientă derogarea de la norma atributivă de competenţă. Aşadar, nu se poate susţine că ar exista o necorelare legislativă între art.1 alin.(1) din legea criticată şi art.103 alin.(1) lit.s) din Legea nr.208/2015. De altfel, art.I pct.27 din Legea nr.202/2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.849 din 16 septembrie 2020, a modificat art.103 alin.(1) lit.s) din Legea nr.208/2015, acesta având, în prezent, următorul cuprins: „Autoritatea Electorală Permanentă exercită următoarele atribuţii principale: […] s) propune şi avizează, prin preşedintele său, proiectele de legi, ordonanţe şi hotărâri ale Guvernului în domeniile sale de competenţă; pentru elaborarea proiectelor de acte normative în domeniile sale de competenţă poate folosi colaboratori externi în condiţiile legii".

110. **Prin urmare, Curtea constată că, din această perspectivă, art.1 alin.(1) din legea criticată nu încalcă art.1 alin.(5) din Constituţie.**

111. Autorii obiecţiei de neconstituţionalitate susţin că, în actualul context, adoptarea unei legi prin care se stabilește data alegerilor parlamentare devine cu atât mai problematică în situația în care ar interveni una dintre cauzele care determină prelungirea de drept a mandatului Parlamentului.

112. Cu privire la acest aspect, Curtea observă că îngrijorarea autorilor sesizării constă în faptul că, în eventualitatea instituirii stării de urgenţă, data alegerilor stabilită prin lege să cadă, prin forţa lucrurilor, exact în această perioadă. Însă adoptarea unei legi sau hotărâri a Guvernului de stabilire a datei alegerilor comportă aceeaşi problemă în relaţia cu textul constituţional antereferit. Astfel, dacă se instituie starea de urgenţă, indiferent că legea sau hotărârea Guvernului este cea care stabileşte data alegerilor, mandatul Camerelor se prelungeşte de drept, Parlamentului sau Guvernului, după caz, revenindu-le sarcina de a stabili data alegerilor într-un interval de 3 luni de la data încetării prelungirii de drept a mandatului Camerelor. Astfel, nu

există nicio incompatibilitate între instituirea stării de urgenţă, prin decret al Preşedintelui României, şi stabilirea datei alegerilor prin lege sau hotărâre a Guvernului.

113. De asemenea, Curtea reţine că pe perioada prelungirii de drept a mandatului Camerelor, în ipoteza art.63 alin.(1) din Constituţie, Parlamentul are competenţa de a adopta legi organice, cu alte cuvinte, poate răspunde în mod corespunzător unei asemenea situaţii neprevăzute.

114. Faptul că procedura de adoptare a unei legi este mai anevoioasă decât a unei hotărâri a Guvernului nu este un aspect de constituţionalitate, ci unul factual. Prin urmare, un asemenea argument, corelat cu art.1 alin.(5) din Constituţie, nu poate fi susţinut, rigiditatea/ lentoarea inerentă a procedurii parlamentare neputând duce în sine la încălcarea textului constituţional antereferit.

115. Temerile autorilor obiecţiei de neconstituţionalitate în sensul că Parlamentul ar putea să nu adopte respectiva lege într-un timp util nu se justifică, pentru că orice autoritate publică [Parlament/ Guvern] trebuie să acţioneze potrivit Constituţiei şi cu respectarea normelor de loialitate constituţională. Prin urmare, o normă juridică nu poate fi neconstituţională numai pentru faptul că ar exista posibilitatea ca o autoritate publică desemnată prin aceasta să nu adopte un act sau să acţioneze împotriva Constituţiei. Totodată, nu se poate susţine că Guvernul ar fi mai responsabil decât Parlamentul sau invers, ambele autorităţi publice bucurându-se de aceeaşi prezumţie de exercitare a competenţelor lor în acord cu Constituţia şi legea.

116. **Prin urmare, Curtea constată că, din această perspectivă, art.1 alin.(1) din legea criticată nu încalcă art.1 alin.(5) din Constituţie.**

(2.2.2.) Critici de neconstituţionalitate raportate la art.69 alin.(2) din Constituţie

117. Autorii obiecţiei de neconstituţionalitate susţin că art.1 alin.(1) din legea criticată încalcă art.69 alin.(2) din Constituție, întrucât instituie în sarcina Parlamentului o obligație de rezultat, aceea a adoptării unei legi organice, într-un anumit orizont de timp, prestabilind și soluția ce se va impune senatorilor și deputaților, a căror voință reală pare a nu mai avea semnificație.

118. Cu privire la aceste critici, Curtea reţine că art.69 din Constituţie valorifică fără limite mandatul reprezentativ. Acest text constituţional trebuie să constituie punctul de plecare în explicarea raporturilor constituţionale dintre deputat/ senator şi alegătorii săi, partidul politic care l-a propulsat, Camera din care face parte. Interpretarea acestui articol constituţional nu poate fi decât în sensul că deputatul/ senatorul, din punct de vedere juridic, nu are nicio răspundere juridică faţă de alegătorii din circumscripţia care l-a ales şi nici faţă de partidul pe lista căruia a candidat. Raporturile sale cu alegătorii şi partidul sunt raporturi morale, politice, dar nu juridice. El nu mai este ţinut să îndeplinească vreo obligaţie faţă de aceştia, el este obligat numai poporului. În contextul constituţional românesc, ce valorifică fără limite mandatul reprezentativ, singura posibilitate avută de partidul sau alegătorii nemulţumiţi de activitatea unui deputat/ senator este să nu îl realeagă (Decizia nr.44 din 8 iulie 1993, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.190 din 10 august 1993, Decizia nr.1490 din 17 noiembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.861 din 22 decembrie 2010, Decizia nr.629 din 9 octombrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.68 din 28 ianuarie 2019, par.32, sau Decizia nr.85 din 13 februarie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.326 din 25 aprilie 2019, par.67).

119. Mandatul reprezentativ nu conferă parlamentarului dreptul de a reprezenta persoane fizice sau juridice în faţa autorităţilor administraţiei publice. De asemenea, Curtea reţine că mandatul reprezentativ, fiind un concept specific dreptului public, nu are nicio legătură cu mandatul de drept privat, deputatul sau senatorul neputând invoca nicio putere de reprezentare a persoanei în sens civil [Decizia nr.629 din 9 octombrie 2018, precitată, par.33]. Mandatul reprezentativ constituie o garanţie a promovării şi a respectării drepturilor şi a libertăţilor

fundamentale ale cetăţenilor în cadrul democraţiei parlamentare [Decizia nr.80 din 14 februarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.246 din 7 aprilie 2014, par.217].

120. Garanţia supremă a independenţei de care se bucură, în exercitarea mandatului, orice parlamentar este înscrisă în alin.(2) al art.69 din Constituţie, în sensul că „Orice mandat imperativ este nul" [Decizia nr.411 din 14 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.588 din 21 iulie 2017, paragraful 29, sau Decizia nr.611 din 3 octombrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.877 din 7 noiembrie 2017, par.114].

121. Aşadar, mandatul reprezentativ nu înseamnă că deputatul sau senatorul are opţiunea de a încălca sau nu Constituţia cu bună ştiinţă [în speţă art.63], ci de a se conforma acesteia şi de a alege soluţiile legislative pe care le consideră optime în raport cu prevederile Constituţiei. Faptul că Parlamentul a adoptat o lege prin care se prevede că data alegerilor parlamentare se va stabili prin lege nu înseamnă că este afectat caracterul reprezentativ al mandatului parlamentar. Obligaţia Guvernului sau a parlamentarului de a iniţia un proiect/ propunere de lege cu acest conţinut, precum şi obligaţia Parlamentului de a vota o astfel de lege nu aduc în discuţie ideea de mandat imperativ în sens de obligaţii ale parlamentarului în raport cu alegătorii care l-au votat sau alegătorii din circumscripţia electorală din care provine, sub sancţiunea unei eventuale revocări. Exigenţele statului de drept sunt cele care impun ca toate autorităţile statului [inclusiv Parlamentul şi parlamentarii] să respecte prevederile/ obligaţiile stabilite de actele normative adoptate, aspect care nu vizează problema naturii mandatului [reprezentativ/ imperativ]. O abordare contrară ar duce la concluzia inacceptabilă şi iraţională că mandatul reprezentativ ar excepta Parlamentul şi parlamentarii de la obligaţia de respectare a legilor, prevăzută de art.1 alin.(5) din Constituţie.

122. Legile adoptate de Parlament sunt deopotrivă obligatorii pentru însăşi instituţia Parlamentului, astfel că obligaţia stabilită în legea criticată de adoptare a unei legi organice pentru stabilirea datei alegerilor nu are în vedere vreun aspect legat de mandatul imperativ, ci este expresia art.1 alin.(5) din Constituţie în componenta sa referitoare la principiul legalităţii şi la starea de constituţionalitate care trebuie să caracterizeze sistemul de drept. Parlamentul acţionează pentru asigurarea conformităţii cu Constituţia a modului în care se stabileşte data alegerilor în considerarea art.1 alin.(3), art.2 şi art.63 din Legea fundamentală.

123. Astfel, faptul că Parlamentul şi-a impus să voteze o asemenea lege cu cel puţin 60 de zile înainte de data alegerilor denotă înalta responsabilitate pe care şi-a asumat-o faţă de popor; mai mult, chiar art.69 alin.(1) din Constituţie prevede că, în exercitarea mandatului, deputaţii şi senatorii sunt în serviciul poporului. Beneficiind de legitimarea textului constituţional menţionat, aceştia trebuie să dea dovadă de aplecare spre discutarea, dezbaterea şi rezolvarea problemelor comunităţii şi nicidecum să le ignore. De asemenea, nicio autoritate sau instituţie publică nu poate limita sau nega acest principiu, senatorii şi deputaţii exercitându-şi mandatul în conformitate cu interesul superior al comunităţii şi cu respectarea competenţelor strict determinate prin Constituţie [în acelaşi sens, a se vedea Decizia nr.924 din 1 noiembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.787 din 22 noiembrie 2012, Decizia nr.411 din 14 iunie 2017, paragraful 32, sau Decizia nr.629 din 9 octombrie 2018, par.30]. Aşadar, parlamentarii şi-au stabilit o obligaţie de a vota o astfel de lege, şi nu alegătorii au impus un astfel de mandat. Este o manifestare a independenţei şi a libertăţii de voinţă a acestora în exercitarea mandatului, ce nu are nicio tangenţă cu mandatul imperativ.

124. Totodată, Curtea reţine că art.2 alin.(1) din Legea nr.84/2020 privind prelungirea mandatelor autorităţilor administraţiei publice locale şi pentru modificarea art.151 alin.(3) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr.57/2019 privind Codul administrativ, publicată în

Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.520 din 17 iunie 2020, care prevede că „[…] data alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale din anul 2020 se stabileşte prin lege organică, cu cel puţin 60 de zile înaintea votării” nu a fost criticată sub aspectul unei încălcări a art.69 alin.(2) din Constituţie, fiind adoptată şi promulgată rapid, iar, ulterior, a fost adoptată şi promulgată şi Legea nr.135/2020 privind stabilirea datei alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale din anul 2020, precum şi a unor măsuri pentru buna organizare şi desfăşurare a acestora, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.626 din 16 iulie 2020, care a stabilit data desfăşurării alegerilor locale pentru ziua de 27 septembrie 2020.

125. **Având în vedere cele expuse, Curtea constată că, din această perspectivă, art.1 alin.(1) din legea criticată nu încalcă art.69 alin.(2) din Constituţie.**

126. Autorii obiecţiei de neconstituţionalitate consideră că, dacă Parlamentul nu adoptă legea de stabilire a datei alegerilor în termenul prevăzut prin legea criticată, acesta nu poate fi constrâns efectiv să-și îndeplinească această obligație legală, întrucât în calitate de unică autoritate legiuitoare, deține prerogativa exclusivă de apreciere asupra oportunității legiferării, ceea ce încalcă art.69 alin.(2) din Constituţie.

127. Curtea reţine că această critică nu are legătură cu art.69 din Constituţie, ci vizează o eventualitate care ar nesocoti însăşi esenţa democraţiei constituţionale româneşti, şi anume art.1 alin.(3), art.2 şi art.61-63 din Constituţie. O atare eventualitate invocată echivalează fie cu permanentizarea activităţii Parlamentului în funcţie, fie cu încetarea mandatului Parlamentului în funcţie, fără a se organiza noi alegeri [libere, periodice şi corecte], astfel că suveranitatea naţională nu ar mai putea fi exercitată prin autoritatea legislativă. Or, o asemenea posibilitate nici măcar nu poate fi invocată sau analizată, neintrând în logica sistemului constituţional actual. Autorităţile publice şi membrii acestora trebuie să se comporte responsabil şi să respecte regulile de loialitate constituţională.

128. Prin critica de neconstituţionalitate formulată, se compară situaţia omisiunii stabilirii datei alegerilor după cum aceasta ar fi de competenţa Parlamentului sau a Guvernului, ajungându-se la concluzia că Guvernul poate fi obligat să stabilească această dată, pe când Parlamentul nu. Desigur, există posibilitatea obligării Guvernului pe calea contenciosului administrativ la emiterea hotărârii de Guvern corespunzătoare, însă, în lipsa voinţei Guvernului în acest sens, instanţele judecătoreşti nu pot ele însele să stabilească această dată. Totodată, Guvernul poate fi demis pe calea unui moţiuni de cenzură, expresie a controlului parlamentar, însă, în situaţia în care nu se investeşte noul Guvern, situaţia rămâne aceeaşi ca cea de dinainte de moţiunea de cenzură, Guvernul demis îndeplinind actele necesare pentru administrarea treburilor publice, până la depunerea jurământului de membrii noului Guvern [art.110 alin.(4) din Constituţie]. Prin urmare, problema nu se pune din perspectiva pârghiilor legale existente în sensul constrângerii unei autorităţi publice să emită actul de stabilire a datei alegerilor sau a pericolelor mai mult sau mai puţin imaginare, ci din perspectiva existenţei unei obligaţii constituţionale, ce ţine de esența statului de drept, de a emite un astfel de act, indiferent de denumirea sau natura autorităţii publice în cauză.

129. Curtea subliniază faptul că invocarea în sprijinul obiecţiei de neconstituţionalitate a unor eventualităţi de încălcare a legii sau de nerespectare a obligaţiilor legale stabilite nu poate fi realizată nici măcar ipotetic. Astfel de supoziţii/ bănuieli/ temeri nu se constituie în motive de neconstituţionalitate apte să răstoarne prezumţia de constituţionalitate a normei juridice. Aşadar, eventuale comportamente, acte sau fapte neconstituţionale, care ar putea avea loc în viitor, nu pot fi valorizate în cadrul controlului de constituţionalitate - mai ales că, în prezent, acestea nu se manifestă nici măcar prin intenţii vizibile, exprimate, perceptibile. Punerea la îndoială a cooperării constituţionale loiale a autorităţilor publice şi a ataşamentului acestora în sensul

respectării Constituţiei este de natură să distrugă fundamentele democraţiei constituţionale, tocmai pentru că promovează o paradigmă a lipsei de încredere interinstituţională sub aspectul conduitei autorităţilor publice în acord cu exigenţele principiilor legalităţii şi al constituţionalităţii, ceea ce afectează chiar încrederea cetăţeanului în autorităţile publice. Aşadar, criticile de neconstituţionalitate trebuie să vizeze acte/ fapte/ conduite actuale şi determinate pentru a susţine neconstituţionalitatea normei juridice, iar simplele bănuieli/ supoziţii nu pot viza sfera controlului de constituţionalitate.

130. **Având în vedere cele expuse, Curtea constată că, din această perspectivă, art.1 alin.(1) din legea criticată nu încalcă art.69 alin.(2) din Constituţie.**

(2.2.3.) Critici de neconstituţionalitate raportate la art.61 și art.63 alin.(1), (2) și (4) coroborate cu art.36, art.37 și art.147 alin.(4) din Constituție

131. Autorii obiecţiei de neconstituţionalitate susţin că Parlamentul dobândește competența de a stabili data alegerilor în mod discreționar, cu ignorarea regulilor stabilite de art.63 din Constituție, putându-se ajunge la prelungirea mandatului actualului Parlament, în afara cadrului constituțional. Se încalcă art.61 din Constituţie – rolul Parlamentului, precum şi art.147 alin.(4) din Constituţie, prin raportare la Decizia nr.240 din 3 iunie 2020.

132. Curtea observă că art.63 alin.(1)-(4) din Constituţie prevede următoarele: „(1) Camera Deputaţilor şi Senatul sunt alese pentru un mandat de 4 ani, care se prelungeşte de drept în stare de mobilizare, de război, de asediu sau de urgenţă, până la încetarea acestora. (2) Alegerile pentru Camera Deputaţilor şi pentru Senat se desfăşoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului sau de la dizolvarea Parlamentului. (3) Parlamentul nou ales se întruneşte, la convocarea Preşedintelui României, în cel mult 20 de zile de la alegeri. (4) Mandatul Camerelor se prelungeşte până la întrunirea legală a noului Parlament. În această perioadă nu poate fi revizuită Constituţia şi nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice”.

133. Analizând textul invocat se constată că durata mandatului parlamentar este de 4 ani, care începe să curgă de la data convocării Parlamentului de către Preşedintele României.

134. Pentru a determina data la care pot fi organizate alegeri parlamentare, Curtea reţine intervenţiile membrilor Comisiei de redactare a Constituţiei care au avut loc cu prilejul lucrărilor Adunării Constituante. Astfel, se constată că actualul art.63 alin.(2) din Constituţie a fost conceput în sensul ca data alegerilor să fie stabilită în termenul de 3 luni de la expirarea mandatului Parlamentului, indiferent că este vorba de mandatul de 4 ani sau mandatul prelungit de drept [a se vedea intervenţia raportorului Comisiei de redactare a Constituţiei în Geneza Constituţiei României 1991 – Lucrările Adunării Constituante, Ed. R.A. Monitorul Oficial, Bucureşti 1998, p.685]. Cu alte cuvinte, nu s-a avut în vedere ca data alegerilor să fie fixată în interiorul mandatului, o atare posibilitate fiind exclusă. Astfel, data alegerilor, în concepţia redactorilor tezelor şi proiectului Constituţiei, trebuia să aibă loc, pentru asigurarea egalităţii de şanse a partidelor politice, după expirarea mandatului, şi anume în cele 3 luni ulterioare acestuia, perioadă în care Parlamentul nu s-ar întruni în plen pentru a evita situaţia în care acesta ar adopta legi populiste care să garanteze succesul partidului de guvernământ [a se vedea Geneza Constituţiei României 1991 – Lucrările Adunării Constituante, p.619-620 şi p.685]. În replică, sa arătat că astfel de legi populiste pot fi adoptate şi cu 24 de ore înainte de cele 3 luni, astfel că şi în aceste 3 luni Parlamentul ar trebui să dispună de „toate puterile, toate prerogativele pentru a apăra suveranitatea acestui popor” [a se vedea Geneza Constituţiei României 1991 – Lucrările Adunării Constituante, p.686]. S-a mai arătat că limitarea puterilor Parlamentului în această perioadă ar trebui să vizeze doar posibilitatea revizuirii Constituţiei [a se vedea Geneza Constituţiei României 1991 – Lucrările Adunării Constituante, p.685]. S-a ajuns la o soluţie de compromis, potrivit căreia în această perioadă de 3 luni nu pot fi adoptate, modificate, abrogate

legi organice şi nici nu se poate revizui Constituţia. Au existat dezbateri dacă această perioadă ar trebui denumită „delegaţie temporară” sau „prorogare”; până la urmă, după lungi dezbateri, s-a ajuns la redactarea actuală a alineatului (4), care stabileşte prelungirea mandatului. Astfel, în perioada celor 3 luni şi 20 de zile mandatul Parlamentului se prelungeşte, însă noţiunea de „prelungire” are natura juridică a unei prorogări, pentru a nu se confunda cu prelungirea de drept de la art.63 alin.(1) din Constituţie.

135. Aşadar, intenţia Adunării Constituante a fost aceea ca data alegerilor să fie stabilită în afara mandatului de 4 ani al Camerelor, în cel mult 3 luni de la expirarea acestuia. Realitatea a demonstrat însă că această interpretare a avut şi anumite inconveniente, respectiv funcţionarea unui Parlament fără puteri depline, producându-se un vid de putere la nivelul autorităţii legiuitoare, drept care a dăinuit doar timp de 2 legislaturi [1996 şi 2000], iar în anul 2004, prin lege organică [Legea nr.373/2004 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi Senatului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.887 din 29 septembrie 2004], s-a stabilit ca data alegerilor să aibă loc în interiorul duratei mandatului Parlamentului, astfel că alegerile parlamentare din anii 2004, 2008, 2012 şi 2016 au fost organizate în interiorul mandatului Parlamentului de 4 ani. Cu alte cuvinte, o practică iniţială a fost modificată prin lege organică, fără ca aceasta să contravină textului Constituţiei. Este vorba despre trecerea de la o interpretare originalistă a Constituţiei la una textualistă, ambele având însă în comun faptul că alegerile trebuie organizate în termen de cel mult 3 luni de la expirarea mandatului. Dacă în prima interpretare este vorba de obligaţia de a le organiza în acest termen fix de 3 luni, în cea de-a doua devine o posibilitate limită, alegerile putând fi organizate într-un termen de 19 zile anterioare expirării mandatului şi 3 luni ulterioare expirării acestuia.

136. Aşadar, în interpretarea textualistă a art.63 alin.(2) din Constituţie, la care Curtea achiesează prin decizia de faţă, rezultă că alegerile parlamentare se pot organiza anticipat [în condiţiile dizolvării Parlamentului de către Preşedintele României - art.63 alin.(2) şi art.89], la termen [în interiorul duratei de 4 ani a mandatului Camerei Deputaţilor şi Senatului - art.63 alin.(2)] şi peste termen [în termen de 3 luni de la expirarea mandatului Camerelor sau de la expirarea prelungirii de drept a mandatului acestora - art.63 alin.(2) şi (1)].

137. **Alegerile anticipate** se organizează în cel mult 3 luni de la dizolvarea Parlamentului, în acest caz mandatul prelungindu-se până la întrunirea legală a noului Parlament. Alegerile l**a termen** se desfăşoară în cursul mandatului Parlamentului de 4 ani, ipoteză în care, dacă este cazul, mandatul se prelungeşte până la întrunirea legală a noului Parlament. Alegerile **peste termen** au loc în două ipoteze distincte, şi anume atunci când (i) ziua alegerilor este stabilită în termen de 3 luni de la expirarea mandatului de 4 ani a Camerelor şi (ii) ziua alegerilor este stabilită în termen de 3 luni de la încetarea prelungirii de drept a mandatului Camerelor, în caz de mobilizare, de război, de asediu sau de urgenţă [art.63 alin.(1) şi (2)], în ambele ipoteze mandatul prelungindu-se până la întrunirea legală a noului Parlament

138. Rezultă că, astfel interpretat, art.63 alin.(2) din Constituţie consacră o reglementare suplă pentru a asigura posibilitatea organizării alegerilor în ipoteza în care situaţii obiective ce nu sunt de natura celor care duc la prelungirea de drept a mandatului împiedică organizarea alegerilor la termen. Mai mult, organizarea alegerilor în cursul celor trei luni ulterioare datei încetării mandatului Parlamentului de 4 ani reprezintă o garanţie suplimentară a faptului că acesta îşi exercită în mod efectiv şi plenar mandatul de 4 ani, prevenindu-se, pe cât posibil, interferarea campaniei electorale cu activitatea legislativă. Rezultă că mandatul Parlamentului este de principiu de 4 ani [art.63 alin.(1) teza întâi din Constituţie], dar, prin aplicarea art.63 alin.(2) şi (3) din Constituţie, acesta se prelungeşte şi poate ajunge la cel mult 4 ani 3 luni şi 20 de zile.

139. Având în vedere cele expuse, Curtea constată că, în urma adoptării Legii nr.373/2004, s-a valorificat interpretarea textualistă a art.63 alin.(2) din Constituţie şi s-a instituit o nouă regulă, şi anume ca data alegerilor să fie stabilită în interiorul mandatului, sens în care a fost împuternicit şi Guvernul. Astfel, excepţia de la această regulă a devenit stabilirea datei alegerilor în afara mandatului, în termen de cel mult 3 luni de la expirarea acestuia. Or, derogarea de la regula stabilită prin Legea nr.373/2004 şi preluată de legile succesive, şi anume Legea nr.35/2008 şi Legea nr.208/2015, se poate face numai prin lege organică, **Guvernul neavând competenţa să deroge, prin hotărâre, de la mandatul legal încredinţat de Parlament de a stabili data alegerilor conform practicii instituite iniţial prin Legea nr.373/2004** şi menţinute prin legile succesive referitoare la alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului.

140. În consecinţă, Curtea reţine că această competenţă a Guvernului poate fi acordată/ stabilită **numai pentru situaţia alegerilor la termen**, în care data alegerilor se fixează în interiorul duratei mandatului aflat în curs. Acesta este şi sensul art.6 alin.(2) din Legea nr.208/2015. Situaţia alegerilor la termen asigură o succesiune firească a mandatului Camerelor, cu respectarea cât mai fidelă a duratei acestuia de 4 ani, şi reprezintă regula în ceea ce priveşte desfăşurarea procedurii de alegere periodică a Camerelor.

141. În schimb, dacă Parlamentul apreciază că există incertitudini cu privire la organizarea alegerilor în cadrul acestui termen datorată situaţiei din ţară, are obligaţia constituţională de a retrage, în mod temporar, competenţa acordată Guvernului, asumându-şi astfel şi **decizia politică** de a organiza alegerile după expirarea mandatului, în funcţie de evoluţia situaţiei epidemiologice din ţară. Având în vedere art.63 alin.(2) din Constituţie, Guvernul oricum nu are competența de a stabili o dată a alegerilor după expirarea duratei mandatului Camerelor. Astfel, motive cu caracter obiectiv pot determina stabilirea unor abateri de la regula organizării alegerilor în interiorul mandatului Camerelor [alegerile la termen], ipoteză în care nu se pot folosi aceleaşi instrumente juridice de natură tehnică precum cele aplicabile situaţiei regulă. Dacă trebuie luată decizia politică de organizare a alegerilor în afara duratei mandatului Camerelor, aceasta nu poate fi asumată printr-un act administrativ, ci printr-o lege, înţeleasă ca act politico-juridic al Parlamentului, pentru că numai acesta are legitimitatea constituţională să ia decizii ce privesc chiar fundamentele democraţiei constituţionale [durata mandatului Camerelor sau caracterul periodic al alegerilor].

142. **Rezultă că asumarea voinţei politice de a organiza alegeri peste termen – după expirarea duratei mandatului Parlamentului – nu poate fi realizată de Guvern, ci numai de Parlament. Decizia politică de organizare a alegerilor parlamentare după expirarea duratei mandatului Camerelor**, cu consecinţa prelungirii de drept a mandatului acestora, ţine în mod intrinsec de rolul Parlamentului prevăzut de art.61 alin.(1) din Constituţie, Guvernul reţinând, în speţă, doar competenţele sale pur administrative referitoare la organizarea executării legilor [şi anume aspectele referitoare la organizarea propriu-zisă a alegerilor, cu referire, spre exemplu, la stabilirea calendarului acţiunilor din cuprinsul perioadei electorale]. Numai autoritatea reprezentativă care exercită suveranitatea naţională poate decide o asemenea măsură, pentru că decizia stabilirii datei alegerilor peste termen se află în legătură directă cu suveranitatea naţională.

143. Astfel cum s-a arătat în Decizia nr.240 din 3 iunie 2020, par.115, Guvernul este o autoritate executivă, fiind numit de Preşedintele României, pe baza votului de încredere acordat de Parlament [art.85 alin.(1) din Constituţie]. Acesta nu este un organ reprezentativ constituit în urma unor alegeri, astfel că poporul nu poate exercita suveranitatea naţională prin intermediul său. **Guvernul nu are legitimitatea populară necesară stabilirii datei alegerilor parlamentare după expirarea duratei mandatului Camerelor** şi, prin urmare, nu are nici

competenţa funcţională să ia o asemenea decizie. Parlamentul, exercitând suveranitatea naţională ca organ reprezentativ suprem al poporului român şi în calitate de unică autoritate legiuitoare a ţării, este singura autoritate publică în măsură să stabilească dacă se impune o derogare de la cadrul normativ firesc al stabilirii datei alegerilor, cu consecinţa prelungirii de drept a mandatului Camerelor.

144. Cu privire la competenţa Guvernului de a stabili data alegerilor, Curtea constată că aceasta este de nivel legal şi poate fi oricând eliminată prin lege sau, astfel cum s-a întâmplat în cazul de faţă, să se reglementeze o derogare de la aceasta tot prin lege. Nu este o cerinţă constituţională ca Guvernul să fie cel care stabileşte data alegerilor, **ci doar o opţiune politică a Parlamentului**. De altfel, în privinţa problemei stabilirii datei alegerilor locale de către Parlament sau Guvern, prin Decizia nr.240 din 3 iunie 2020, Curtea a constatat că „Parlamentul poate reţine această competenţă în măsura în care prin lege derogă de la prevederile art.10 alin.(1) din Legea nr.115/2015. În lipsa unei asemenea derogări exprese, urmează să se aplice dreptul comun, reprezentat de Legea nr.115/2015, caz în care competenţa de a stabili data alegerilor revine Guvernului. **Astfel, din punct de vedere constituţional**, **ambele soluţii legislative sunt posibile**". În acelaşi sens, Curtea reţine, astfel cum s-a arătat, că anterior chiar legiuitorul a stabilit data alegerilor parlamentare, art.120 alin.(1) din Legea nr.373/2004 stabilind expressis verbis că „Alegerile din anul 2004 pentru Camera Deputaţilor şi Senat, precum şi pentru funcţia de Preşedinte al României au loc la data de 28 noiembrie 2004".

145. **Prin urmare, nimic nu împiedică Parlamentul să deroge de la reglementarea de drept comun referitoare la autoritatea competentă să stabilească data alegerilor parlamentare.**

146. Parlamentul, exercitând suveranitatea naţională ca organ reprezentativ suprem al poporului român şi în calitate de unică autoritate legiuitoare a ţării, este singura autoritate publică în măsură să stabilească dacă se impune o derogare de la cadrul normativ firesc al asigurării periodicităţii alegerilor [a se vedea şi Decizia nr.240 din 3 iunie 2020, par.116].

147. Având în vedere cele expuse, rezultă că Parlamentul are deplina competenţă de a stabili data alegerilor printr-o lege ordinară sau organică, după caz, în funcţie de decizia politică de a organiza alegeri în interiorul mandatului Camerelor sau în termenul de 3 luni consecutiv expirării acestuia. În lipsa unei legi de stabilire a datei alegerilor parlamentare, acestea pot avea loc doar în interiorul duratei mandatului de 4 ani al Camerelor, alegerile organizându-se la termen, pe când, în condiţiile unei asemenea legi, se pot organiza alegeri parlamentare atât la termen, cât şi peste termen, **decizia politică în acest sens aparţinând în exclusivitate Parlamentului.**

148. **Prin urmare, Curtea constată că art.1 alin.(1) din legea criticată nu încalcă art.61, art.63 alin.(1), (2) şi (4) şi art.147 alin.(4) din Constituţie.**

149. Autorii obiecției de neconstituţionalitate susţin că, în situația stabilirii unei date cu depășirea termenului constituțional prevăzut de art.63, se ajunge și la încălcarea dispozițiilor art.36 și ale art.37 din Constituție, referitoare la dreptul de a alege și cel de a fi ales.

150. Cu privire la această critică, Curtea reiterează faptul că eventualele temeri în sensul că Parlamentul ar putea să nu adopte respectiva lege într-un timp util nu se justifică, pentru că orice autoritate publică [Parlament/ Guvern] trebuie să acţioneze potrivit Constituţiei şi cu respectarea normelor de loialitate constituţională. Nicio autoritate publică îndrituită să sesizeze Curtea Constituţională nu îşi poate fundamenta o critică de neconstituţionalitate pe presupuse atitudini/ conduite/ fapte/ acte eventuale ce s-ar petrece în viitor. Astfel de cereri cu caracter imaginar nu pot forma obiectul unei jurisdicţii, neputând fi deduse nici judecăţii instanţelor judecătoreşti, nici a Curţii Constituţionale. Prin urmare, o normă juridică nu poate fi neconstituţională numai pentru

faptul că ar exista posibilitatea ca o autoritate publică desemnată prin aceasta să nu adopte un act sau să acţioneze împotriva Constituţiei.

151. **Prin urmare, Curtea constată că art.1 alin.(1) din legea supusă controlului de constituţionalitate nu încalcă art.36, art.37 şi art.63 alin.(1), (2) şi (4) din Constituţie.**

(2.2.4.) Critici de neconstituţionalitate raportate la art.1 alin.(5), art.73 alin.(1) și (3) lit.a) și art.147 alin.(4) din Constituție.

152. Autorii obiecţiei de neconstituţionalitate apreciază că adoptarea unei legi având drept unic obiect de reglementare stabilirea datei alegerilor ca lege organică reprezintă o încălcare a dispozițiilor constituționale referitoare la domeniile rezervate legii organice.

153. Curtea reţine că domeniile rezervate legilor organice îşi găsesc enumerarea limitativă şi expresă în textul Constituţiei [a se vedea în acest sens Decizia nr.718 din 29 decembrie 1997, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.396 din 31 decembrie 1997, și Decizia nr.355 din 25 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.509 din 8 iulie 2014, paragrafele 41 şi 42]. Domeniul legilor organice este foarte clar delimitat prin textul Constituţiei, fiind de strictă interpretare (Decizia nr.53 din 18 mai 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.312 din 9 noiembrie 1994), astfel încât legiuitorul va adopta legi organice numai în acele domenii [a se vedea şi Decizia nr.442 din 10 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.526 din 15 iulie 2015, paragraful 30]. Art.73 alin.(3) din Constituţie este o normă de strictă interpretare şi aplicare [Decizia nr.419 din 3 iulie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.635 din 31 iulie 2019, par.41]. Stabilirea caracterului organic sau ordinar al legii are relevanţă şi cu privire la respectarea procedurii de adoptare a legilor, aşa cum aceasta este consacrată în Legea fundamentală. Astfel, ordinea în care cele două Camere ale Parlamentului vor dezbate proiectul sau propunerea legislativă depinde şi de caracterizarea legii, în funcţie de aceasta urmând să fie determinată Camera competentă să adopte legea în calitate de primă Cameră sesizată, respectiv Cameră decizională, în temeiul art.75 alin.(1) din Constituţie. Aşadar, calificarea iniţială a legii ce urmează să fie adoptată, ca organică sau ordinară, are influenţă asupra procesului legislativ, determinând parcursul proiectului de lege sau al propunerii legislative (a se vedea Decizia nr.89 din 28 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.260 din 13 aprilie 2017, Decizia nr.537 din 18 iulie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.679 din 6 august 2018, sau Decizia nr.235 din 2 iunie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.530 din 19 iunie 2020, par.55].

154. Textul Constituţiei nu cuprinde o prevedere care să reglementeze în mod expres caracterul organic al legii de stabilire a datei alegerilor parlamentare. Curtea reţine că, potrivit art.64 alin.(4) teza a doua din Constituţie, „(4) Mandatul Camerelor se prelungeşte până la întrunirea legală a noului Parlament. În această perioadă nu poate fi revizuită Constituţia şi nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice”. Cu alte cuvinte, ca urmare a deciziei sale de a stabili data alegerilor parlamentare după expirarea mandatului, Parlamentul nu poate funcţiona ca legiuitor constituant derivat şi nici ca legiuitor organic.

155. Luarea unei măsuri legislative de către Parlament, care are ca finalitate limitarea plenitudinii sale de legiferare, în sensul de a nu putea reglementa în domeniul legii organice, poate fi realizată numai printr-o lege de acelaşi nivel domeniului în care Parlamentul nu mai poate legifera, şi anume prin lege organică. Prin urmare, însăşi art.63 alin.(4) din Constituţie prevede, în mod implicit, că actul legislativ care determină prelungirea mandatului Camerelor este legea organică. Parlamentul, în situaţia antereferită, se află în prelungirea mandatului său constituţional, iar pe durata prelungirii acestuia, în ipoteza art.63 alin.(4) din Constituţie, are prerogative limitate în materie de legiferare, astfel că o asemenea decizie trebuie luată cu o

majoritate mai amplă. O decizie politică ce are drept efect limitarea funcţiei de legiferare trebuie luată, în consecinţă, prin acte de aceeaşi tipologie precum cele care nu vor mai putea fi emise în perioada menţionată.

156. Rezultă că o lege organică, adoptată cu majoritatea voturilor deputaţilor şi senatorilor, reprezintă o garanţie procedurală necesară, care acordă o semnificaţie şi greutate deosebite deciziei astfel luate. Prin urmare, decizia de stabilire a datei alegerilor parlamentare după expirarea duratei mandatului Camerelor, cu consecinţa prelungirii mandatului acestora, se adoptă cu cea mai restrictivă şi anevoioasă procedură de legiferare posibilă, oferindu-se o garanţie suplimentară în sensul protecţiei drepturilor opoziţiei parlamentare.

157. În consecinţă, coroborând art.73 alin.(3) lit.t) din Constituţie - potrivit căruia prin legi organice se reglementează şi în alte domenii decât cele prevăzute la art.73 alin.(3) lit.a)-s) în măsura în care în Constituţie se dispune în acest sens - cu art.63 alin.(4) din Constituţie, **Curtea constată că stabilirea datei alegerilor după expirarea mandatului Parlamentului se face prin lege organică, iar înainte de expirarea mandatului Parlamentului, prin lege ordinară**. Astfel, dacă Parlamentul opta ca data stabiliri alegerilor parlamentare să fie hotărâtă prin lege ordinară, aceasta însemna că data antereferită trebuia să se plaseze în interiorul duratei de 4 ani a mandatului Camerelor, însă, prin art.1 alin.(1) din legea criticată, Parlamentul a optat pentru adoptarea unei legi organice de stabilire a datei alegerilor, ceea ce înseamnă că alegerile parlamentare vor avea loc peste termen, aşadar, într-un termen de cel mult 3 luni de la expirarea mandatului de 4 ani a Camerelor.

158. **Prin urmare, Curtea constată că art.1 alin.(1) din legea criticată nu încalcă art.1 alin.(5), art.73 alin.(1) și (3) lit.a) și art.147 alin.(4) din Constituție**.

159. Pentru considerentele arătate, în temeiul art.146 lit.a) şi al art.147 alin.(4) din Constituţie, precum şi al art.11 alin.(1) lit.A.a), al art.15 alin.(1) şi al art.18 alin.(2) din Legea nr.47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, obiecţia de neconstituţionalitate şi constată că dispoziţiile art.1 alin.(1) din Legea privind unele măsuri pentru organizarea alegerilor pentru Senat şi Camera Deputaţilor, ca urmare a încetării mandatului Parlamentului ales în anul 2016, precum şi legea, în ansamblul său, sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 29 septembrie 2020.

OPINIE SEPARATĂ

În dezacord cu opinia majoritară, considerăm că sesizările formulate de Preşedintele României și de Guvern trebuiau admise şi constatată neconstituționalitatea dispozițiilor Legii privind unele măsuri pentru organizarea alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților, ca urmare a încetării mandatului Parlamentului ales în anul 2016 pentru argumentele ce urmează a fi expuse. Cadrul constituțional referitor la durata mandatului Parlamentului este reprezentat de dispozițiile art.63 din Constituție, potrivit cărora:

„(1) Camera Deputaţilor şi Senatul sunt alese pentru un mandat de 4 ani, care se prelungeşte de drept în stare de mobilizare, de război, de asediu sau de urgenţă, până la încetarea acestora.

(2) Alegerile pentru Camera Deputaţilor şi pentru Senat se desfăşoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului sau de la dizolvarea Parlamentului.

(3) Parlamentul nou ales se întruneşte, la convocarea Preşedintelui României, în cel mult 20 de zile de la alegeri.

(4) Mandatul Camerelor se prelungeşte până la întrunirea legală a noului Parlament. În această perioadă nu poate fi revizuită Constituţia şi nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice.

(5) Proiectele de legi sau propunerile legislative înscrise pe ordinea de zi a Parlamentului precedent îşi continuă procedura în noul Parlament."

1. Dispozițiile art.63 alin.(1) teza întâi instituie regula potrivit căreia durata mandatului Parlamentului este de 4 ani. Mandatul începe, potrivit alin.(3), în cel mult 20 de zile de la data alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților, în ziua în care Președintele convoacă noul Parlament. Aceste dispoziții se coroborează cu cele ale art.70 alin.(1) din Constituție, potrivit cărora „Deputaţii şi senatorii intră în exerciţiul mandatului la data întrunirii legale a Camerei din care fac parte, sub condiţia validării alegerii şi a depunerii jurământului.[...]". Mandatul încetează/expiră după 4 ani de la data primei întruniri legale. Sub aspectul naturii sale juridice, termenul de 4 ani este un termen care privește „desfăşurarea raporturilor constituţionale dintre autorităţile publice şi, prin urmare, în măsura în care nu se prevede altfel în mod expres, nu se calculează pe zile libere" (Decizia nr.233 din 20 decembrie 1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.638 din 28 decembrie 1999). În consecinţă, întrucât dreptul public este supus regulii în virtutea căreia termenele se calculează pe zile calendaristice, rezultă că „se includ în termen şi ziua în care acesta începe să curgă şi ziua când se împlineşte" (Decizia nr.89 din 26 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.115 din 19 februarie 2010, Decizia nr.67 din 21 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.223 din 13 martie 2018).

Având în vedere, pe de o parte, rangul constituțional al instituției Parlamentului, rolul său esențial în existența statului democratic și de drept, în calitate de organ reprezentativ suprem al poporului român [art.61 alin.(1) din Constituție], și, pe de altă parte, caracterul periodic al mandatului său de reprezentare, fiind ales prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat, potrivit legii electorale [art.62 alin.(1) din Constituție], **pentru a evita eventualele perioade de hiatus între data expirării mandatului de 4 ani al vechiului Parlament și data întrunirii legale a noului Parlament, legiuitorul constituant a instituit regula potrivit căreia „mandatul Camerelor se prelungeşte până la întrunirea legală a noului Parlament" [art.63 alin.(4) din Constituție**], menită să asigure continuitatea acestei instituții fundamentale a statului. Prelungirea mandatului se realizează pentru intervalul scurs de la data împlinirii termenului de 4 ani până la data întrunirii legale a Camerelor Parlamentului deja alese potrivit procedurilor legale, iar "în această perioadă nu poate fi revizuită Constituţia şi nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice". Cu alte cuvinte, în acest interval, mandatul Parlamentului este unul limitat, având ca scop doar asigurarea continuității instituționale până la începerea mandatului noului Parlament. Este evident că perioada de prelungire în această ipoteză este una scurtă (câteva zile), fiind în strânsă legătură cu validarea alegerii membrilor noului Parlament şi depunerea jurământului de către aceștia, respectiv cu data convocării noului Parlament de către Președintele României.

2. **De la regula duratei de 4 ani a mandatului Parlamentului, analizată mai sus, legiuitorul constituant a prevăzut 4 situații de excepție, care, dacă sunt întrunite, conduc la**

prelungirea de drept a mandatului de 4 ani. Acestea sunt menționate strict și limitativ de art.63 alin.(1) teza a doua și sunt starea de mobilizare, starea de război, starea de asediu și starea de urgenţă.

Prelungirea de drept a mandatului presupune că în cursul exercitării acestuia, deci înainte de expirarea sa, a intervenit una dintre stările excepționale menționate, care împiedică organizarea scrutinului pentru alegerea noului Parlament și determină abaterea de la norma constituțională care consacră regula periodicității alegerilor, o dată la patru ani.

Pentru a atenua conflictul între cele două situații - cea de normalitate, guvernată de art.63 alin.(1) teza întâi, alin.(3) și (4), respectiv cea excepțională, guvernată de art.63 alin.(1) teza a doua și alin.(2) -, legiuitorul constituant a instituit **un set de reguli, de strictă și limitativă interpretare**. Astfel, (i) pe perioada prelungirii de drept a mandatului Parlamentului nu este incidentă interdicția prevăzută de art.63 alin.(4), potrivit căreia „nu poate fi revizuită Constituţia şi nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice", ci interdicția prevăzută de art.152 alin.(3) din Constituție, potrivit căreia „Constituţia nu poate fi revizuită pe durata stării de asediu sau a stării de urgenţă şi nici în timp de război". Cu alte cuvinte, în trei din cele patru cazuri de excepție de la regula mandatului de 4 ani, în perioada de prelungire a mandatului Parlamentului, acesta nu poate modifica Legea fundamentală, însă pe toată durata de prelungire, indiferent de cauza generatoare, Parlamentul își poate exercita toate celelalte atribuții de legiferare, în virtutea rolului său de organ reprezentativ suprem al poporului român. (ii) Cazurile excepționale, care derogă de la regula instituită de art.63 alin.(1) teza întâi din Constituție, au un efect expres determinat cu privire la durata mandatului Parlamentului, dispozițiile art.63 alin.(1) teza a doua stabilind că acesta se prelungește până la încetarea stării care a generat prelungirea. Așadar, prelungirea de drept a mandatului se realizează pentru intervalul scurs de la data împlinirii termenului de 4 ani până la data la care actul juridic (hotărâre a Parlamentului sau decret al Președintelui României) prin care s-a declarat starea de mobilizare, starea de război, starea de asediu sau starea de urgenţă își încetează efectele. Altfel spus, mandatul Parlamentului încetează/expiră odată cu încetarea stării excepționale care a generat prelungirea de drept. (iii) În continuare, norma constituțională [art.63 alin.(2)] prevede expres că „alegerile pentru Camera Deputaţilor şi pentru Senat se desfăşoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului […]". Așadar, după încetarea stării care a împiedicat organizarea scrutinului pentru alegerea noului Parlament în termenul care să respecte regula mandatului de 4 ani, și implicit expirarea mandatului prelungit de drept, Constituția prevede organizarea alegerilor într-un interval care nu poate depăși 3 luni. (iv) În perioada cuprinsă între data expirării mandatului prelungit de drept și data întrunirii noului Parlament, sunt incidente dispozițiile aplicabile în starea de normalitate, respectiv art.63 alin.(3) și (4) din Constituție.

3. **Din interpretarea logică și sistematică a dispozițiilor constituționale ale art.63, rezultă că dispozițiile art.63 alin.(2) care prevăd organizarea scrutinului electoral în termen de 3 luni de la expirarea mandatului nu pot viza decât ipoteza mandatului prelungit de drept ca urmare a existenței unei stări excepționale**. O interpretare contrară, potrivit căreia numai după expirarea mandatului de 4 ani se pot organiza alegeri pentru un nou Parlament, ar determina concluzia că mandatul Parlamentului este întotdeauna mai mare de 4 ani, cuprinzând în plus perioada de cel mult 3 luni pentru organizarea alegerilor și cele 20 de zile de la alegeri în care poate fi convocat noul Parlament. Or, o atare interpretare nu poate fi acceptată, întrucât contravine în mod flagrant dispozițiilor art.63 alin.(1) teza întâi din Constituție.

De altfel, constatăm că, în aplicarea dispozițiilor art.63 din Constituție, în interpretarea conform căreia art.63 alin.(2) este aplicabil exclusiv în ipotezele prevăzute de art.63 alin.(1) teza a doua, **ultimele patru scrutinuri parlamentare, organizate începând din anul 2000 și până**

în prezent, au fost organizate înainte de expirarea mandatului de 4 ani al Parlamentului în exercițiu, tocmai pentru a înlătura orice posibilitate de prelungire în exces a mandatului și, implicit, de nesocotire a prevederilor art.63 alin.(1) și (4) din Constituție.

4. Examinând obiecția de neconstituționalitate, reținem că obiectul de reglementare al legii supuse controlului - lege privind unele măsuri pentru organizarea alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților, ca urmare a încetării mandatului Parlamentului ales în anul 2016 - are o sferă de incidență care se limitează strict la alegerile parlamentare ce vizează mandatul noului Parlament. Mai mult, potrivit art.1 alin.(1) din lege, se stabilește că, prin derogare de la prevederile art.6 alin.(2) din Legea nr.208/2015, „data alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților ce vor fi organizate ca urmare a expirării mandatului Parlamentului, aflat în curs de exercitare la data intrării în vigoare a prezentei legi, se stabilește prin lege organică, cu cel puțin 60 de zile înaintea datei alegerilor". Derogarea de la legea în vigoare constă în trei aspecte: (i) organizarea alegerilor după expirarea mandatului Parlamentului, (ii) stabilirea datei alegerilor prin lege organică, iar nu prin hotărâre a Guvernului și (iii) stabilirea datei se face cu cel puțin 60 de zile înaintea datei alegerilor, iar nu cu 90 de zile cum prevede legea în vigoare.

Având în vedere că dispozițiile art.63 alin.(2) din Constituție care prevăd organizarea scrutinului electoral în termen de 3 luni de la expirarea mandatului vizează exclusiv ipoteza mandatului prelungit de drept ca urmare a existenței unei stări excepționale, constatăm că **opțiunea legiuitorului de a adopta o lege derogatorie de la dreptul comun în materia alegerilor parlamentare pentru scrutinul organizat ca urmare a expirării mandatului Parlamentului aflat în curs de exercitare contravine prevederilor art.63 alin.(1) din Constituție, în condițiile în care, în România, nu este declarată niciuna dintre cele 4 situații de excepție care determină prelungirea de drept a mandatului de 4 ani. Noua reglementare, cu incidență limitată la scrutinul organizat ca urmare a încetării mandatului Parlamentului ales în anul 2016, conferă Parlamentului dreptul de a-și prelungi mandatul, independent de existența unei stări excepționale, cu încălcarea normei imperative cuprinse în art.63 alin.(1) teza întâi din Constituție. Mai mult, cauzele prelungirii mandatelor care nu se încadrează în niciuna dintre situaţiile care justifică, potrivit Constituţiei, prelungirea mandatelor aleşilor, încalcă principiul periodicităţii alegerilor şi dispoziţiile art.1 alin.(5) din Constituţie, care consacră obligaţia respectării Constituţiei, supremaţiei sale şi a legilor.**

Pe de altă parte, apreciem că dacă intenția legiuitorului ar fi fost instituirea unor norme derogatorii pentru reglementarea cazurilor excepționale care presupun organizarea alegerilor după expirarea mandatului Parlamentului, atunci legea adoptată ar fi trebuit să aibă caracter general și să fie aplicabilă în toate situațiile în care mandatul prelungit de drept al Parlamentului expiră, iar nu doar a celui „aflat în curs de exercitare la data intrării în vigoare a prezentei legi". Pentru acest motiv, apreciem că **legea supusă controlului încalcă prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, din perspectiva principiului legalității, respectiv a condiției privind claritatea și previzibilitatea normelor legale.**

În fine, instabilitatea legislativă în materie electorală, determinată de modificarea acestei legislaţii, cu precădere, în anii electorali, s-a relevat a fi nu doar un factor de incertitudine juridică, ci şi o cauză a deficienţelor acestei legislaţii, constatate cu prilejul aplicării sale. Prin Decizia nr.51 din 25 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.90 din 3 februarie 2012, Curtea a admis obiecţia de neconstituţionalitate şi a sancţionat modificarea legislaţiei electorale într-un an în care au loc alegeri, cu consecinţa încălcării, prin legea criticată, a prevederilor art.1 alin.(5) din Constituţie, întrucât modificările operate de lege au generat „dificultăţi suplimentare autorităţilor însărcinate cu aplicarea sa, sub aspectul adaptării la

procedura nou instituită şi operaţiunile de ordin tehnic pe care aceasta le presupune", „dificultăţi în exercitarea dreptului de vot, dificultăţi care pot avea ca efect, în cele din urmă, restrângerea exerciţiului acestui drept". Astfel, având în vedere că mandatul Parlamentului aflat în curs de exercitare expiră la 4 ani de la data învestirii sale (19 decembrie 2016), respectiv în data de 18 decembrie 2020, în temeiul art.6 alin.(2) din Legea nr.208/2015, prin Hotărârea Guvernului nr.744 din 3 septembrie 2020 privind stabilirea datei alegerilor pentru Senat şi Camera Deputaţilor din anul 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.816 din 4 septembrie 2020, Guvernul a adus la cunoştinţa publică data scrutinului, respectiv 6 decembrie 2020. Prin urmare, **intrarea în vigoare a legii supuse controlului, care dă dreptul Parlamentului de a adopta o lege organică prin care să stabilească data alegerilor, deci implicit să prelungească mandatul în curs al Parlamentului, independent de existența uneia dintre stările excepționale prevăzute de art.63 alin.(1) teza a doua din Constituție, cu doar câteva zile înainte de expirarea mandatului de 4 ani, demonstrează caracterul arbitrar al intervenției legislative și încalcă principiile statuate de Curtea Constituţională în aplicarea art.1 alin.(5) din Constituţie, respectiv principiul securității raporturilor juridice în materie constituțională și cel al colaborării loiale între instituțiile statului.**

Având în vedere această împrejurare, nu putem decât să constatăm că, dacă actul normativ adoptat de Parlament și validat de Curtea Constituțională ar fi avut caracter de generalitate, acesta sar fi aplicat în viitor, în procedurile electorale ulterioare celei în curs (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.334 din 26 iunie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.407 din 5 iulie 2013), însă, dată fiind sfera sa limitată de incidență, respectiv alegerile parlamentare ce vizează Parlamentul ce succede celui ales în 2016, actul normativ nu poate produce efecte juridice.

În concluzie, apreciem că **Legea privind unele măsuri pentru organizarea alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților, ca urmare a încetării mandatului Parlamentului ales în anul 2016, este neconstituțională, în ansamblul său, contravenind prevederilor art.1 alin.(5) și art.63 alin.(1) din Legea fundamentală.**

Judecător,
Daniel Marius Morar

3. ALEGEREA PREŞEDINTELUI ROMÂNIEI

3.1. DECIZII PRIVIND LEGEA PENTRU ALEGEREA PREŞEDINTELUI ROMÂNIEI NR. 370/2004

DECIZIA nr. 198 din 14 aprilie 2005
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României[58]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, excepţie ridicată de Maria Cozma din Vaslui în Dosarul nr. 13.175/2004 al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţia civilă şi de proprietate intelectuală.

La apelul nominal se constată lipsa părţii, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate ca inadmisibilă, întrucât Curtea Constituţională nu este legal sesizată.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea nr. 6.392 din 16 noiembrie 2004, pronunţată în Camera de consiliu în Dosarul nr. 13.175/2004, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Secţia civilă şi de proprietate intelectuală "a luat în examinare cererea formulată de Maria Cozma, la data de 12 noiembrie 2004, prin care invocă neconstituţionalitatea Legii nr. 370 din 20 septembrie 2004 pentru alegerea Preşedintelui României", cu prilejul contestării la Biroul Electoral Central a neînregistrării candidaturii sale la funcţia de Preşedinte al României.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se solicită ca "în ceea ce priveşte depunerea celor 200.000 de semnături prevăzute de Legea electorală" să se reţină, "ca necesitate juridică ontologică şi primordială", "inadmisibilitatea efectelor şi consecinţelor acestei legi de exercitare în drept a unui candidat independent, care este supus unei rigori neconstituţionale, fiind silit să scoată din bugetul propriu sau de la alte organizaţii culturale sau politice bani pentru obţinerea acestor semnături, ceea ce ar fi însemnat să accept de la bun început, pentru exercitarea acestui drept, care cere în primul rând apărarea demnităţii şi onoarei unui preşedinte, un compromis şantajabil şi crearea unor obligaţii de acordare a unor cadouri politice şi altor favoruri de scop în compensarea eforturilor băneşti angajate pentru a fi sprijinită financiar. Acest lucru ameninţă sever îndeplinirea atribuţiilor în exercitarea funcţiei de preşedinte prevăzute de articolul 80 din Constituţia României".

În opinia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţia civilă şi de proprietate intelectuală, "dintr-o eroare administrativă, s-a înregistrat cauza drept contestaţie electorală şi o scoate de pe rol spre a fi trimisă Curţii Constituţionale, aşa cum, de altfel, a cerut petenta prin cererea formulată".

În conformitate cu dispoziţiile art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

[58]Publicată în: Monitorul Oficial nr. 489 din 9 iunie 2005.

Guvernul consideră că excepţia este inadmisibilă, întrucât în cauză nu sunt îndeplinite condiţiile stabilite de art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, "excepţia nefiind ridicată în faţa unei instanţe judecătoreşti, în accepţiunea dată de prevederile art. 126 alin. (1) din Constituţie".

Avocatul Poporului, având în vedere dispoziţiile art. 29 alin. (4) din Legea nr. 47/1992, consideră că, "în absenţa opiniei instanţei de judecată cu privire la excepţia invocată", "sesizarea Curţii Constituţionale prin încheierea din 16 noiembrie 2004 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţia civilă şi de proprietate intelectuală nu este legală".

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile reprezentantului Ministerului Public, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională constată că este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi celor ale art. 1 alin. (2) şi ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate cu care a fost sesizată.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, Curtea Constituţională constată următoarele:

Potrivit art. 146 lit. d) din Constituţie, Curtea decide asupra excepţiilor ridicate în faţa instanţelor de judecată sau de arbitraj comercial privind neconstituţionalitatea legilor sau ordonanţelor. De asemenea, în conformitate cu art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, excepţia de neconstituţionalitate poate viza numai acele prevederi dintr-o lege sau ordonanţă în vigoare care are legătură cu soluţionarea cauzei în orice fază a litigiului şi oricare ar fi obiectul acestuia. Rezultă că instanţa de contencios constituţional este legal sesizată în vederea declanşării controlului numai pe calea excepţiei de neconstituţionalitate invocate într-un litigiu pendinte la o instanţă de judecată şi numai dacă are legătură cu soluţionarea litigiului. Or, în cauză, excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată cu încălcarea prevederilor constituţionale şi legale menţionate, astfel că, în temeiul art. 29 alin. (6) din Legea nr. 47/1992, aceasta urmează a fi respinsă ca inadmisibilă, Curtea Constituţională nefiind legal sesizată.

Faţă de cele de mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge ca inadmisibilă excepţia de neconstituţionalitate a Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, excepţie ridicată de Maria Cozma din Vaslui în Dosarul nr. 13.175/2004 al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţia civilă şi de proprietate intelectuală.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 14 aprilie 2005.

Decizie nr. 460 din 16 septembrie 2014
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. I pct. 2, pct. 7, pct. 10 şi pct. 15 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 privind modificarea şi completarea Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României[59]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. I pct. 2, pct. 7, pct. 10 şi pct. 15 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 privind modificarea şi completarea Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, invocată de Partidul Naţional Liberal, prin reprezentant legal preşedinte Iohannis Klaus-Werner, în Dosarul nr. 5.013/2/2014 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal, şi care formează obiectul Dosarului nr. 800D/2014 al Curţii Constituţionale.

2. La apelul nominal răspunde, pentru autorul excepţiei, doamna avocat Ruxandra Elena Gîndu, cu delegaţie la dosar. Lipseşte partea Guvernul României. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul reprezentantului autorului excepţiei, care solicită admiterea acesteia, expunând, pe larg, motivarea excepţiei de neconstituţionalitate prezentată în concluziile scrise depuse la dosar.

4. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei ca neîntemeiată. Arată că în cauză nu sunt încălcate dispoziţiile art. 115 alin. (4) din Constituţie, întrucât aspectele invocate de Guvern constituie o situaţie extraordinară a cărei reglementare nu poate fi amânată. Se apreciază şi că modificările aduse Legii nr. 370/2004 prin ordonanţa de urgenţă a Guvernului criticată nu sunt de fond, fapt care să atragă nerespectarea dispoziţiilor privind Codul bunelor practici în materie electorală adoptat de Comisia de la Veneţia. Ca atare nu se poate reţine încălcarea principiului securităţii juridice în materia dreptului electoral şi nici a principiului separaţiei puterilor în stat. Se arată că art. I alin. 2 lit. d) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 nu face decât să definească noţiunea de act de identitate, iar, cu privire la lit. e) a aceluiaşi articol, că introduce noţiunea de partid politic parlamentar. Folosirea acestei denumiri nu afectează posibilitatea reprezentării la alegerile pentru preşedinţie a candidaţilor propuşi de partidele sau alianţele politice. Referitor la art. I pct. 7 şi art. I pct. 10 din aceeaşi ordonanţă de urgenţă se susţine că nu constituie o gravă imixtiune a puterii executive în activitatea puterii judecătoreşti şi nici nu încalcă principiul separaţiei puterilor în stat, având tocmai rolul de a asigura o transparenţă a procesului electoral prin informarea cât mai exactă a opiniei publice privind prezenţa populaţiei la vot. Totodată, prin înlăturarea secţiilor de votare speciale pentru alegătorii care se află în altă localitate decât cea de domiciliu şi crearea posibilităţii de a vota la orice secţie de votare din localitatea în care se află în ziua alegerilor, se permite oricărui cetăţean român să îşi exercite dreptul constituţional de a vota, "neputând pleca de la premisa unei intenţii de fraudare a alegerilor." În plus, vechea reglementare nu prevedea expres procedura de exercitare a dreptului de vot de către persoanele care execută o pedeapsă privativă de libertate, dar care nu şi-au pierdut drepturile electorale, noua reglementare stabilind o procedură în acest sens, fără a mai lăsa la libera apreciere a Biroului Electoral Central modalitatea în care aceste persoane îşi vor exercita dreptul la vot. Aceeaşi situaţie este prevăzută şi în cazul persoanelor internate în spitale.

[59] Publicată în Monitorul Oficial nr. 738 din 9 octombrie 2014

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

5. Prin Încheierea din 20 august 2014, pronunţată în Dosarul nr. 5.013/2/2014, Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. I pct. 2, pct. 7, pct. 10 şi pct. 15 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 privind modificarea şi completarea Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României.

6. Excepţia a fost invocată de Partidul Naţional Liberal, prin reprezentant legal preşedinte Iohannis Klaus-Werner, într-o cauză având ca obiect anulare act administrativ.

7. În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia susţine că prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 Guvernul României a legiferat modificări în sistemul electoral privind alegerea Preşedintelui României, modificări care vizează componenţa comisiilor electorale, procedura de delimitare a secţiilor de votare, procedura de înregistrare a candidaţilor, procedura de înregistrare a alegătorilor în liste. În opinia autorului excepţiei, aceste modificări sunt de natură să aducă atingere principiilor fundamentale care stau la baza statului de drept, încalcă principiul legalităţii şi al securităţii juridice.

8. Astfel, art. I pct. 2 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului încalcă principiul securităţii juridice în materia dreptului electoral deoarece defineşte în mod arbitrar termenul de partid parlamentar, condiţionând apartenenţa la categoria partidelor politice de situaţia constituirii unui grup parlamentar, pe lângă condiţia de a avea mandate de deputat şi senator obţinute de candidaţii înscrişi pe listele acestora ori pe listele unei alianţe politice sau electorale din care au făcut parte partidele sau formaţiunile politice respective la ultimele alegeri generale.

9. Se invocă recomandările Comisiei pentru Democraţie prin Drept cuprinse în Raportul explicativ al Codului de bune practici în materie electorală, care statuează asupra necesităţii asigurării stabilităţii legii electorale: "elementele fundamentale ale dreptului electoral, în special sistemul electoral propriu-zis, componenţa comisiilor electorale şi delimitarea circumscripţiilor electorale nu ar trebui să poată fi amendate înainte cu un an până la alegeri." De asemenea se invocă jurisprudenţa Curţii Constituţionale în care se reţine că "actele Comisiei, chiar dacă au valoare de recomandare, nu pot fi ignorate, deoarece încorporează o bogată practică a statelor democratice." (Decizia nr. 471 din 14 noiembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 754 din 24 noiembrie 2013)

10. Cu privire la art. I pct. 7 şi art. I pct. 10 din aceeaşi ordonanţă de urgenţă a Guvernului se susţine că sunt neconstituţionale, deoarece încalcă principiul legalităţii. Se arată în acest sens că, până la momentul adoptării Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014, comunicarea prezenţei la vot se realiza în baza unor indicatori statistici, conform art. 17 alin. (1) lit. f) din Legea nr. 370/2004. Această prevedere a fost înlocuită cu procedura elaborării unui program electronic care să genereze datele referitoare la prezenţa la vot în ziua desfăşurării scrutinului pentru alegerea Preşedintelui României. Curtea Constituţională a stabilit că legea care completează procedura electorală prevăzută de Legea nr. 3/2000 privind organizarea referendumului este Legea nr. 370/2004 privind alegerea Preşedintelui României. În urma desfăşurării referendumului pentru demiterea Preşedintelui României din anul 2012 au fost constituite dosare penale pentru desfăşurarea de activităţi electorale ilegale, printre care şi cele de implementare a unui program electronic de monitorizare a prezenţei la vot. Se apreciază, din această perspectivă, că "introducerea reglementării de la art. I pct. 7 coroborat cu art. I pct. 10 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 constituie o gravă imixtiune a puterii executive în activitatea puterii judecătoreşti, cu consecinţa dezincriminării unor fapte pentru care

justiţia a pronunţat hotărâri judecătoreşti de condamnare. O asemenea acţiune legislativă a Guvernului României încalcă principiul separaţiei puterilor în stat."

11. Referitor la art. I pct. 15 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 se arată că încalcă principiul legalităţii. Aceasta întrucât, pe considerentul eliminării votului multiplu realizat prin practica "turismului electoral", reţinut în expunerea de motive a actului normativ, se creează premisa unei fraude electorale masive, prin încurajarea votului multiplu. Generalizarea votului pe listă suplimentară, la orice secţie de votare, conform art. I pct. 15 din Ordonanţa de urgenţa a Guvernului nr. 45/2014, în situaţia în care un cetăţean nu se află în localitatea de domiciliu în ziua votului reprezintă o încălcare flagrantă a principiului siguranţei juridice în materie electorală, determinând imposibilitatea verificării situaţiei în care un cetăţean votează de mai multe ori. Se apreciază că secţiile speciale de votare, dotate cu program electronic de verificare a identităţii votantului şi cu camere video de supraveghere reprezentau o garanţie că votul multiplu poate fi depistat imediat. În opinia autorului excepţiei, eliminarea acestei dispoziţii legale şi generalizarea procedurii de înscriere pe lista suplimentară a votantului aflat în altă localitate decât localitatea de domiciliu creează premisa unei fraude electorale prin metoda votului multiplu, aspect care situează reglementarea în afara sferei constituţionale.

12. Se mai arată că premisa de fraudă electorală este întărită de reglementarea de la art. I pct. 16 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului, întrucât "se reglementează un nou mecanism de fraudare a alegerilor, prin vot multiplu, deoarece se creează posibilitatea depunerii unui număr neprecizat de cereri către mai multe secţii de votare pentru utilizarea urnei mobile, ale persoanelor internate în spital, fără a fi instituit o modalitate de verificare a situaţiei în care solicitantul urnei mobile a mai votat sau nu pe baza cererilor adresate către alte secţii de votare, ceea ce reprezintă o încălcare a normelor constituţionale referitoare la statul de drept."

13. Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal, analizând mai întâi condiţiile de admisibilitate ale cererii de sesizare a Curţii Constituţionale pentru declanşarea contenciosului constituţional, a reţinut că acestea sunt îndeplinite, fiind întrunită ipoteza art. 9 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004.

14. Cât priveşte excepţia de neconstituţionalitate formulată în cauză, aceasta este, în opinia instanţei, neîntemeiată. Astfel, Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 nu este de natură să aducă atingere principiilor fundamentale care stau la baza statului de drept aşa cum este statuat prin dispoziţiile art. 1 alin. (3) din Constituţie, nu încalcă principiul legalităţii care derivă din dispoziţiile art. 1 alin. (5) din Constituţie ori principiul securităţii juridice în materia dreptului electoral aşa cum a fost el consacrat în jurisprudenţa Curţii Constituţionale. Cât priveşte art. I pct. 2 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014, instanţa apreciază că critica acestuia este neîntemeiată, întrucât "din motivarea excepţiei de către reclamant nu rezultă încălcarea vreunui articol din Constituţie, ci a unui principiu invocat de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 334/2013, respectiv al securităţii juridice în materia dreptului electoral." Referitor la dispoziţiile art. I pct. 7 şi art. I pct. 10 din aceeaşi ordonanţă de urgenţă a Guvernului, opinia instanţei este aceea că, din motivarea excepţiei de către reclamant, nu rezultă motivul pentru care aceste dispoziţii încalcă principiul legalităţii statuat de Constituţia României; "din conţinutul textelor criticate, ce privesc extinderea atribuţiilor birourilor electorale, nu rezultă consecinţele penale învederate de reclamant." De asemenea, instanţa apreciază că nu rezultă o încălcare a principiului legalităţii prin dispoziţiile art. I pct. 15 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014. În opinia instanţei, "generalizarea procedurii de înscriere pe lista suplimentară a votantului aflat în altă localitate decât localitatea de domiciliu nu poate genera premisa unei fraude electorale prin metoda votului multiplu, aşa cum a susţinut reclamantul, neputându-se pleca de la premisa intenţiei infracţionale a tuturor cetăţenilor cu drept de vot."

15. Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctul de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

16. Guvernul a transmis punctul său de vedere cu Adresa nr. 3.966 din 2 septembrie 2014, prin care apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Arată că autorul excepţiei nu îşi argumentează criticile prin motive de neconstituţionalitate, ci "doar invocă, pur şi simplu, două texte constituţionale".

17. Referitor la critica art. I pct. 2 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014, Guvernul consideră că este neîntemeiată. Prevederile Legii nr. 370/2004 utilizau, în mod alternativ, termenul de partide politice parlamentare şi termenul de formaţiuni politice reprezentate în Parlament, neclarităţile şi confuziile în interpretarea şi aplicarea legii făcând necesară intervenţia Biroului Electoral Central. Aşadar, definiţia dată partidelor politice parlamentare "vine să înlăture lacunele legislative de natură să conducă la interpretări diferite ale unor termeni şi noţiuni din cuprinsul legii, care au generat potrivit practicii electorale anterioare neclarităţi şi confuzii în aplicarea legii. Noile prevederi nu antrenează o modificare a componenţei birourilor electorale, întrucât toate formaţiunile politice care participă la alegeri au vocaţia de a avea reprezentanţi în birourile electorale, cu menţiunea că partidele politice parlamentare au prioritate. Această prioritate, existentă în toate legile electorale, are la bază principiul, consacrat deja de Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi Senatului, conform căruia partidele politice parlamentare nu pot fi decât acele partide politice cu o pondere semnificativă în Parlament ca urmare a participării la alegeri. Astfel fiind, Guvernul a lărgit sfera partidelor politice parlamentare faţă de dispoziţia legală în vigoare care ar fi devenit aplicabilă şi care solicita ca partidul politic să aibă grup politic parlamentar în ambele Camere ale Parlamentului. De asemenea, introducerea condiţiei ca partidul politic parlamentar să fie doar acela care a intrat în Parlament în urma alegerilor parlamentare generale este una firească, fiind menită să înlăture ambiguităţile de interpretare.

18. Criticile de neconstituţionalitate ale art. I pct. 7 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 nu pot fi reţinute, de asemenea, întrucât implementarea unui program electronic de monitorizare a prezenţei la vot prin intermediul specialiştilor Institutului Naţional de Statistică din cadrul birourilor electorale preîntâmpină tocmai săvârşirea de fapte penale pentru care justiţia a pronunţat hotărâri judecătoreşti de condamnare, urmărindu-se totodată ca acurateţea datelor furnizate să dea procesului de vot un plus de transparenţă. Modificarea constă în renunţarea la monitorizarea prezenţei la vot, pe baza unor eşantioane statistice, cu grad de eroare de plus/minus 3%, respectiv în cuprinderea tuturor secţiilor de votare în monitorizarea prezenţei la vot efectuată de birourile electorale.

19. Dispoziţiile art. I pct. 15 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014, criticate de asemenea de autorul excepţiei, vizează înlăturarea unor probleme recunoscute la nivel internaţional şi naţional, ca fiind de natură să afecteze exercitarea dreptului la vot. Din practica anterioară a organizării alegerilor s-a constatat că au fost situaţii în care câteva sute de secţii de votare din localităţile mari şi din zonele turistice au fost extrem de aglomerate, iar la alte câteva mii de astfel de secţii, constituite în localităţile mici, rurale, fluxul alegătorilor a fost deosebit de redus, în unele cazuri inexistent. Totodată, imposibilitatea estimării numărului de alegători care se vor prezenta la vot determină la rândul său dificultăţi în estimarea corectă a numărului de buletine de vot care trebuie repartizate fiecărei secţii de votare speciale. Aceste probleme cauzate de utilizarea secţiilor de votare speciale a fost constatată şi de Curtea Constituţională prin Hotărârea nr. 39/2009, de misiunea OSCE/ODIHR de observare a alegerilor pentru Preşedintele României din anul 2009, de Asociaţia Pro Democraţia, fiind redate şi în raportul Autorităţii

Electorale Permanente privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Preşedintele României din anul 2009. Modificarea legislativă realizată urmăreşte să înlăture suspiciunile privind practicile de tip "turism electoral", să asigure un plus de transparenţă a procesului electoral şi să stabilească măsuri tehnico-organizatorice necesare pregătirii, organizării şi desfăşurării alegerilor pentru Preşedintele României, dar şi extinderea protecţiei dreptului de a alege, întrucât perioadele îndelungate necesare votării erau de natură a restrânge acest drept electoral fundamental. Se mai arată şi că prevederile legale criticate nu reprezintă o modificare de esenţă a sistemului electoral, de natură să antreneze dificultăţi în exercitarea dreptului de vot. În plus, soluţia legislativă aleasă de Guvern este similară cu cea prevăzută de Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European.

20. În ceea ce priveşte critica de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. I pct. 16 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014, se mai apreciază că "motivaţia autorului excepţiei şi textul de lege citat ca fiind neconstituţional nu au nicio legătură materială." Raţiunea avută în vedere de legiuitor cu privire la introducerea acestor dispoziţii a fost aceea că "înainte de modificarea Legii nr. 370/2004, din cauza numărului foarte mare de alegători pentru care era utilizată urna specială, au avut loc blocaje ale exercitării dreptului de vot la nivelul secţiilor care foloseau astfel de urne speciale. [...] Prin depunerea cererilor de votare prin intermediul urnei speciale, la mai multe secţii de votare din proximitatea penitenciarelor s-a urmărit evitarea supraaglomerării doar a unei secţii de votare, astfel încât procesul de votare să se desfăşoare normal, fără încălcarea drepturilor electorale ale cetăţenilor, respectiv ale drepturilor celor aflaţi în executarea unor pedepse privative de libertate".

21. Cât priveşte dispoziţiile Codului bunelor practici în materie electorală elaborat de Comisia de la Veneţia, invocate de autorul excepţiei, se arată că trebuie înţelese conform Declaraţiei interpretative privind stabilitatea dreptului electoral adoptată de Consiliul pentru Alegeri Democratice în cadrul celei de-a 15-a întâlniri şi de Comisia de la Veneţia în cadrul celei de-a 65-a şedinţe plenare. Astfel, principiul stabilităţii dreptului electoral nu poate fi invocat pentru a menţine o situaţie contrară celorlalte reguli ale Codului bunelor practici în materie electorală sau pentru a împiedica aplicarea acestora. Totodată, conform Raportului asupra calendarului şi inventarului criteriilor politice de evaluare a alegerilor, în anumite circumstanţe, excepţiile de la interdicţia de a modifica legislaţia electorală cu mai puţin de un an înainte de alegeri pot fi acceptate acolo unde există nevoia de a remedia, prin lege, probleme neprevăzute sau pentru a înlătura încălcări ale drepturilor recunoscute internaţional, aspecte reţinute şi de Curtea Constituţională prin deciziile nr. 51 din 25 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 90 din 3 februarie 2012, şi nr. 682 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 473 din 11 iulie 2012. De asemenea, prin ordonanţa ce face obiectul excepţiei de neconstituţionalitate "nu s-au adus modificări ale sistemului electoral propriu-zis, componenţei comisiilor electorale sau delimitării circumscripţiilor electorale, ci s-au instituit unele măsuri tehnico-operaţionale care se impuneau ca urmare a constatării unor deficienţe în practica anterioară a procesului electoral, tocmai în apărarea drepturilor cetăţenilor şi a evitării votului multiplu ori pentru clarificarea definirii unor noţiuni".

22. Avocatul Poporului a transmis Curţii Constituţionale Adresa nr. 8.844 din 9 septembrie 2014, prin care arată că, "în virtutea independenţei instituţionale şi funcţionale de care se bucură", "nu îşi exprimă opinia asupra prevederilor legale criticate." În acest sens arată că "Avocatul Poporului îşi exercită atribuţiile în limitele constituţionale şi legale stabilite în vederea îndeplinirii rolului său de apărător al drepturilor şi libertăţilor persoanelor fizice, fără a se substitui altor autorităţi publice care, la rândul lor, trebuie să îşi îndeplinească propriile atribuţii, astfel cum sunt acestea reglementate în legislaţia în vigoare. Aspectele sesizate vizează în special

raporturile dintre autorităţile publice, aspecte ale funcţionării democraţiei constituţionale care presupun o analiză şi o abordare cu predilecţie politică, ceea ce ar obliga Avocatul Poporului să îşi depăşească poziţia sa de neutralitate şi de obiectivitate şi să se implice în controverse partizane." Se consideră că "Avocatul Poporului trebuie să fie imparţial şi obiectiv, fără a se angaja ca arbitru în diferendele cu nuanţă politică dintre instituţiile statului, rolul său fundamental fiind [...] acela de apărător al drepturilor şi libertăţilor persoanelor fizice în raporturile lor cu autorităţile administraţiei publice."

23. Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, notele scrise ale autorului excepţiei, concluziile procurorului, dispoziţiile de lege criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

24. Curtea Constituţională este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) teza a doua din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

25. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. I pct. 2, pct. 7, pct. 10 şi pct. 15 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 privind modificarea şi completarea Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 475 din 27 iunie 2014, având următorul cuprins:

<<Art. I

Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 650 din 12 septembrie 2011, cu modificările şi completările ulterioare, se modifică şi se completează după cum urmează:

[...] 2. La articolul 2 alineatul (1), după litera d) se introduce o nouă literă, litera e), cu următorul cuprins:

"e) partide politice parlamentare - partidele şi alte formaţiuni politice care au grup parlamentar propriu în cel puţin una din Camerele Parlamentului şi care au obţinut în urma ultimelor alegeri generale pentru Parlamentul României mandate de deputaţi sau senatori pentru candidaţii înscrişi pe listele acestora ori pe listele unei alianţe politice sau electorale din care au făcut parte partidele ori formaţiunile politice respective." [...]

7. La articolul 17 alineatul (1), litera f) se modifică şi va avea următorul cuprins:

"f) organizează şi implementează un sistem de colectare de date şi de informare periodică a opiniei publice privind prezenţa populaţiei la vot;" [...]

10. La articolul 24 alineatul (4), după litera b) se introduce o nouă literă, litera b^1), cu următorul cuprins:

"b^1) furnizează, în ziua alegerilor, date privind prezenţa populaţiei la vot, conform unui program stabilit de Biroul Electoral Central;".

15. La articolul 44, alineatul (4) se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(4) Alegătorii care în ziua votării se află în altă comună, oraş sau municipiu decât cel de domiciliu îşi pot exercita dreptul de vot la orice secţie de votare, după ce declară în scris pe propria răspundere că nu au mai votat şi nu vor mai vota la acel tur de scrutin, fiind înscrişi de către preşedintele biroului electoral al secţiei de votare în tabelul prevăzut la art. 9 alin. (1). Modelul declaraţiei pe propria răspundere se stabileşte prin hotărâre a Guvernului în termenul prevăzut la art. 65 alin. (1)">>

26. În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate, dispoziţiile legale criticate încalcă principiile fundamentale care stau la baza statului de drept astfel cum este prevăzut de art. 1 alin. (3) din Constituţie, principiul legalităţii care rezultă din dispoziţiile art. 1 alin. (5) din Constituţie şi principiului securităţii juridice în materia dreptului electoral, aşa cum este consacrat prin jurisprudenţa Curţii Constituţionale.

27. Examinând excepţia de neconstituţionalitate invocată în cauză, Curtea va proceda mai întâi la verificarea întrunirii în cauză a condiţiilor de admisibilitate reglementate de prevederile art. 29 alin. (1) - (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale.

28. Analizând documentele transmise de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal, Curtea constată că cererea de chemare în judecată formulată de Partidul Naţional Liberal a avut ca obiect constatarea, în temeiul art. 9 alin. (1) din Legea nr. 554/2004, "a vătămării dreptului şi interesului legitim al petentului prin adoptarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014". Considerând că "prin dispoziţiile acestei ordonanţe sunt încălcate în mod flagrant principii constituţionale care guvernează procedura alegerii şi desemnării preşedintelui României", reclamantul a invocat excepţia de neconstituţionalitate a respectivei ordonanţe de urgenţă a Guvernului.

29. Rezultă, aşadar, că obiectul acţiunii formulate în cauză, în redactarea iniţială a cererii de chemare în judecată, l-a constituit constatarea neconstituţionalităţii unei ordonanţe de urgenţă a Guvernului. Or, prin mai multe decizii, Curtea Constituţională a respins, ca inadmisibile, excepţiile de neconstituţionalitate ridicate în cauze având ca obiect soluţionarea unei acţiuni în contencios administrativ prin care s-a solicitat constatarea neconstituţionalităţii unor ordonanţe sau dispoziţii din acestea, în baza art. 9 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004. Curtea a reţinut cu acele prilejuri că sesizarea sa este nelegală, fiind contrară dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie şi ale art. 29 alin. (1) şi (6) din Legea nr. 47/1992. (Decizia nr. 761 din 31 octombrie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 980 din 7 decembrie 2006, Decizia nr. 764 din 31 octombrie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 8 din 5 ianuarie 2007, Decizia nr. 5 din 9 ianuarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 74 din 31 ianuarie 2007, Decizia nr. 66 din 25 ianuarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 114 din 15 februarie 2007, Decizia nr. 174 din 6 martie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 257 din 17 aprilie 2007, Decizia nr. 342 din 3 aprilie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 308 din 9 mai 2007.)

30. Sesizată fiind chiar cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 9 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, Curtea a pronunţat Decizia nr. 660 din 4 iulie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 525 din 2 august 2007, prin care a constatat că, "în măsura în care art. 9 se interpretează în sensul că persoana vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim prin ordonanţe sau dispoziţii din ordonanţe poate introduce la instanţa de contencios administrativ acţiune, al cărei obiect principal îl constituie sesizarea directă a Curţii Constituţionale pentru a declara ca fiind neconstituţionale actele menţionate, textul este neconstituţional, [...]. Atunci când obiectul acţiunii principale introduse la instanţa de judecată este constatarea neconstituţionalităţii unei ordonanţe simple sau ordonanţe de urgenţă a Guvernului ori a unor dispoziţii din aceasta, excepţia de neconstituţionalitate este transformată într-o veritabilă acţiune directă, pierzându-şi astfel natura sa de excepţie, înţeleasă ca un mijloc de apărare care nu pune în discuţie fondul pretenţiei deduse judecăţii." În motivarea acestei soluţii, Curtea a reiterat considerentele jurisprudenţei menţionate, în care a reţinut că "excepţia de neconstituţionalitate constituie una dintre căile prin care Curtea Constituţională este sesizată în vederea exercitării controlului a posteriori asupra constituţionalităţii legilor şi ordonanţelor."

Totodată, Curtea a reţinut că, "în cadrul procesului judiciar, excepţia de neconstituţionalitate se înscrie în rândul excepţiilor de procedură prin care partea care le ridică, instanţa de judecată din oficiu sau procurorul urmăreşte împiedicarea unei judecăţi care s-ar întemeia pe o dispoziţie legală neconstituţională. În aceeaşi ordine conceptuală, excepţia de neconstituţionalitate reprezintă o chestiune prejudicială, adică o problemă juridică a cărei rezolvare trebuie să preceadă soluţionarea litigiului cu care este conexă. [...] Excepţia de neconstituţionalitate nu poate forma obiectul unei acţiuni principale nici în faţa instanţei de judecată sau de arbitraj, unde constituie întotdeauna un mijloc de apărare într-un litigiu în curs de soluţionare, şi nici în faţa Curţii Constituţionale. [...] Posibilitatea ridicării excepţiei de neconstituţionalitate presupune existenţa unui litigiu pe rolul instanţei, iar soluţionarea acestuia depinde de rezolvarea de către Curtea Constituţională a unei excepţii care are legătură cu cauza."

31. Art. 9 din Legea nr. 554/2004 a fost modificat/completat prin Legea nr. 262/2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 30 iulie 2007 [au fost modificate alin. (3) şi (4) ale art. 9, şi s-a introdus un nou alineat, alin. (5)], respectiv prin Legea nr. 100/2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 375 din 16 mai 2008 [a fost modificat alineatul (1) al aceluiaşi articol], norma de referinţă pentru problematica supusă analizei având în prezent următorul cuprins: "(1) Persoana vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim prin ordonanţe sau dispoziţii din ordonanţe poate introduce acţiune la instanţa de contencios administrativ, însoţită de excepţia de neconstituţionalitate, în măsura în care obiectul principal nu este constatarea neconstituţionalităţii ordonanţei sau a dispoziţiei din ordonanţă.

(2) Instanţa de contencios administrativ, dacă apreciază că excepţia îndeplineşte condiţiile prevăzute de art. 29 alin. (1) şi (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată, sesizează, prin încheiere motivată, Curtea Constituţională şi suspendă soluţionarea cauzei pe fond.

(3) După pronunţarea Curţii Constituţionale, instanţa de contencios administrativ repune cauza pe rol şi dă termen, cu citarea părţilor. Dacă ordonanţa sau o dispoziţie a acesteia a fost declarată neconstituţională, instanţa soluţionează fondul cauzei; în caz contrar, acţiunea se respinge ca inadmisibilă.

(4) În situaţia în care decizia de declarare a neconstituţionalităţii este urmarea unei excepţii ridicate în altă cauză, acţiunea poate fi introdusă direct la instanţa de contencios administrativ competentă, în limitele unui termen de decădere de un an, calculat de la data publicării deciziei Curţii Constituţionale în Monitorul Oficial al României, Partea I."

(5) Acţiunea prevăzută de prezentul articol poate avea ca obiect acordarea de despăgubiri pentru prejudiciile cauzate prin ordonanţe ale Guvernului, anularea actelor administrative emise în baza acestora, precum şi, după caz, obligarea unei autorităţi publice la emiterea unui act administrativ sau la realizarea unei anumite operaţiuni administrative."

32. Jurisprudenţa Curţii Constituţionale după modificarea art. 9 din Legea nr. 554/2004 a preluat considerentele Deciziei nr. 660/2007, precitată, Curtea respingând ca inadmisibile excepţiile de neconstituţionalitate ridicate în cauze având ca obiect al acţiunii principale însăşi constatarea neconstituţionalităţii ordonanţei de urgenţă. Astfel este, de exemplu, Decizia nr. 169 din 26 februarie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 204 din 17 martie 2008: "[...] În cauza de faţă, obiectul acţiunii principale, întemeiată pe prevederile art. 9 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, [...], îl constituie însăşi contestarea constituţionalităţii Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 56/2007 privind încadrarea în muncă şi detaşarea străinilor pe teritoriul României. Prin modificarea Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004, prin Legea nr. 262/2007, la art. 9, după alin. (4) s-a introdus un nou alineat, care

prevede că persoana care se consideră vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim prin ordonanţe sau dispoziţii din ordonanţe poate introduce acţiune la instanţa de contencios administrativ, însoţită de excepţia de neconstituţionalitate, obiectul acţiunii constituindu-l <<acordarea de despăgubiri pentru prejudiciile cauzate prin ordonanţe ale Guvernului, anularea actelor administrative emise în baza acestora, precum şi, după caz, obligarea unei autorităţi publice la emiterea unui act administrativ sau la realizarea unei anumite operaţiuni administrative>>, iar nu însăşi anularea pe motiv de neconstituţionalitate a ordonanţei ori a unor dispoziţii din aceasta." Tot astfel, prin Decizia nr. 762 din 20 septembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 719 din 23 octombrie 2012, Curtea a reţinut că "[...] atunci când obiectul acţiunii principale introduse la instanţa de judecată este constatarea neconstituţionalităţii unei ordonanţe simple sau ordonanţe de urgenţă a Guvernului ori a unor dispoziţii din aceasta, excepţia de neconstituţionalitate este transformată într-o veritabilă acţiune directă, pierzându-şi astfel natura sa de excepţie, înţeleasă ca un mijloc de apărare care nu pune în discuţie fondul pretenţiei deduse judecăţii. Or, în cauza de faţă, obiectul acţiunii principale introduse la Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal îl constituie însăşi contestarea constituţionalităţii Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 101/2011 privind reglementarea condiţiilor pentru vânzarea imobilelor, proprietate privată a statului, aflate în administrarea Regiei Autonome <<Administraţia Patrimoniului Protocolului de Stat>>, a imobilelor proprietatea Regiei Autonome <<Administraţia Patrimoniului Protocolului de Stat>>, precum şi pentru modificarea unor acte normative."

33. Situaţia reţinută de Curtea Constituţională în jurisprudenţa menţionată subzistă şi în prezenta cauză, deoarece excepţia de neconstituţionalitate s-a constituit într-o veritabilă acţiune directă împotriva Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014.

34. Curtea mai constată că ulterior, reclamantul - autor al excepţiei de neconstituţionalitate a depus la instanţă o cerere de modificare a cererii de chemare în judecată, prin care a solicitat:

- suspendarea executării Hotărârii Guvernului nr. 520/2004 privind stabilirea datei alegerilor pentru preşedintele României în anul 2014, emisă în baza Ordonanţei de urgenţă nr. 45/2014 până la pronunţarea instanţei de fond asupra cererii de anulare a Hotărârii nr. 520/2014;
- sesizarea Curţii Constituţionale ca urmare a invocării excepţiei de neconstituţionalitate.

35. Examinând însă actele invocate în cuprinsul cererii de chemare în judecată, astfel cum a fost modificată, Curtea constată că Hotărârea Guvernului nr. 520 din 26 iunie 2014 privind stabilirea datei alegerilor pentru Preşedintele României din anul 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 493 din 2 iulie 2014, emisă în temeiul "art. 108 din Constituţia României, republicată, şi al art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, republicată, cu modificările şi completările ulterioare" cuprinde un articol unic, cu următorul conţinut:

"(1) Se stabileşte ziua de duminică, 2 noiembrie 2014, ca dată a alegerilor pentru Preşedintele României din anul 2014.

(2) Prezenta hotărâre intră în vigoare la data de 3 septembrie 2014."

36. Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45 din 26 iunie 2014 privind modificarea şi completarea Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 475 din 27 iunie 2014, a modificat o serie de texte ale Legii nr. 370/2004, inclusiv art. 5 alin. (1) privitor la stabilirea datei alegerilor, după cum urmează: "Ziua alegerilor este duminica. Alegerile au loc în luna anterioară lunii în care ajunge la termen mandatul de preşedinte. Cu cel puţin 60 de zile înaintea zilei votării, Guvernul stabileşte data alegerilor prin hotărâre." Anterior, termenul reglementat de acest text de lege era de "cel puţin 45 de zile înaintea zilei votării".

37. Curtea constată că autorul excepţiei nu au formulat nicio critică în ceea ce priveşte textul în temeiul căruia se stabileşte data alegerilor pentru funcţia de preşedinte, excepţia de neconstituţionalitate vizând alte texte ale Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014. Nu se critică nici actul administrativ contestat, adică Hotărârea nr. 520/2014, şi nu se invocă vreo vătămare produsă de acest act privind data alegerilor pe care el o stabileşte, cu atât mai mult cu cât textul Legii nr. 370/2004 astfel cum a fost modificat prin ordonanţa de urgenţă a Guvernului criticată nu este în sensul încălcării termenului anterior reglementat, ci al stabilirii unui termen mai larg, permis de sintagma "cel puţin" existentă în ambele redactări ale prevederii legale în temeiul căreia se stabileşte data alegerilor. Ca urmare, în ipoteza admiterii excepţiei de neconstituţionalitate invocate în cauză, această soluţie nu ar avea nicio consecinţă cu privire la hotărârea Guvernului contestată.

38. Aşa fiind, excepţia de neconstituţionalitate nu are legătură cu cauza, întreaga acţiune având caracterul unei sesizări directe îndreptate împotriva Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014, ceea ce atrage, potrivit art. 146 lit. d) din Constituţie şi art. 29 alin. (1) şi (6) din Legea nr. 47/1992, respingerea excepţiei de neconstituţionalitate ca inadmisibilă.

39. Curtea reţine, aşadar, că este inadmisibil să fie învestită cu examinarea neconstituţionalităţii unui act normativ într-un cadru procesual creat special cu acest scop. În acelaşi sens sunt statuările Curţii de Justiţie a Uniunii Europene din Hotărârea din 11 martie 1980, pronunţată în Cauza Foglia contra Novello, în care această instanţă a admis că nu este competentă în cazul în care ar fi obligată să pronunţe hotărâri în cauze provocate "care ar pune în pericol întregul sistem al căilor de atac aflate la dispoziţia persoanelor private pentru a le permite să se apere."

Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. d) teza a doua şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d), al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge ca inadmisibilă excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. I pct. 2, pct. 7, pct. 10 şi pct. 15 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 privind modificarea şi completarea Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, invocată de Partidul Naţional Liberal, prin reprezentant legal preşedinte Iohannis Klaus-Werner, în Dosarul nr. 5.013/2/2014 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 16 septembrie 2014.

OPINIE SEPARATĂ

În dezacord cu opinia majoritară, considerăm că excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 privind modificarea şi completarea Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui Românie este întemeiată şi trebuia admisă, pentru considerentele expuse în cele ce urmează.

I. Admisibilitatea excepţiei de neconstituţionalitate

Din documentele transmise Curţii Constituţionale de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal, rezultă că cererea de chemare în judecată formulată de Partidul Naţional Liberal, astfel cum a fost modificată, a avut ca obiect suspendarea executării Hotărârii Guvernului nr. 520/2004 privind stabilirea datei alegerilor pentru preşedintele României în anul 2014, emisă în baza Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 [...] până la pronunţarea instanţei de fond asupra cererii de anulare a Hotărârii nr. 520/2014 şi sesizarea Curţii Constituţionale ca urmare a invocării excepţiei de neconstituţionalitate.

Examinând actele invocate în cuprinsul cererii de chemare în judecată, astfel cum a fost modificată, se constată următoarele:

Hotărârea Guvernului nr. 520 din 26 iunie 2014 privind stabilirea datei alegerilor pentru Preşedintele României din anul 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 493 din 2 iulie 2014, cuprinde un articol unic, cu următorul conţinut: "(1) Se stabileşte ziua de duminică, 2 noiembrie 2014, ca dată a alegerilor pentru Preşedintele României din anul 2014.

(2) Prezenta hotărâre intră în vigoare la data de 3 septembrie 2014."

Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45 din 26 iunie 2014 privind modificarea şi completarea Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 475 din 27 iunie 2014, a modificat o serie de texte ale Legii nr. 370/2004, inclusiv art. 5 alin. (1) privitor la stabilirea datei alegerilor, după cum urmează: "Ziua alegerilor este duminica. Alegerile au loc în luna anterioară lunii în care ajunge la termen mandatul de preşedinte. Cu cel puţin 60 de zile înaintea zilei votării, Guvernul stabileşte data alegerilor prin hotărâre." Anterior, termenul reglementat de acest text de lege era de "cel puţin 45 de zile înaintea zilei votării".

Atât Hotărârea Guvernului nr. 520/2014, cât şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 au fost adoptate în şedinţa de Guvern din 26 iunie 2014, când a fost adoptată, de asemenea, Hotărârea Guvernului nr. 521 din 26 iunie 2014 privind aprobarea Programului calendaristic pentru realizarea acţiunilor necesare pentru alegerea Preşedintelui României în anul 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 493 din 2 iulie 2014.

Se constată că obiectul acţiunii principale în cauză îl constituie Hotărârea Guvernului nr. 520/2014, care stabileşte data alegerilor pentru funcţia de Preşedinte al României. Actul contestat a fost emis la data de 26 iunie 2014, în temeiul "art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, republicată, cu modificările şi completările ulterioare", text care prevede modul de stabilire a datei alegerilor, şi care a fost modificat în aceeaşi şedinţă de Guvern din 26 iunie 2014 prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014, sub aspectul termenului pe care îl reglementează. Atât data alegerilor, cât şi calendarul acestora (reglementate prin hotărârile Guvernului nr. 520 şi, respectiv, 521/2014) au fost stabilite ţinând seama de noul termen instituit prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014. Toate cele trei acte mai sus menţionate (Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014, Hotărârea Guvernului nr. 520/2014 şi Hotărârea Guvernului nr. 521/2014) au fost adoptate în aceeaşi şedinţă de Guvern, constituind un pachet de măsuri destinate organizării alegerilor pentru funcţia de Preşedinte al României din noiembrie 2014.

Astfel fiind, considerăm că excepţia de neconstituţionalitate este admisibilă, întrucât nu subzistă ipoteza unei acţiuni directe împotriva ordonanţei de urgenţă a Guvernului criticate în prezenta cauză câtă vreme obiectul acţiunii principale îl constituie un act administrativ (Hotărârea Guvernului nr. 520/2014), emis în temeiul actului normativ a cărui neconstituţionalitate se invocă în prezenta cauză - Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014. De asemenea, excepţia de neconstituţionalitate are legătură cu cauza, întrucât data

alegerilor a fost stabilită în temeiul Legii nr. 370/2004, astfel cum a fost modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014, iar această dată determină întregul calendar al alegerilor. Altfel spus, cu luarea în considerare a datei astfel stabilite se aplică toate dispoziţiile Legii nr. 370/2004 privitoare la desfăşurarea alegerilor, aşa cum au fost modificate prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014, inclusiv cele criticate de autorul excepţiei de neconstituţionalitate.

De altfel, în acelaşi sens este şi opinia instanţei de judecată. Astfel, Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal a reţinut că, aşa cum rezultă din cererea de chemare în judecată astfel cum a fost modificată, obiectul acesteia îl reprezintă acţiunea în anulare act administrativ, în conformitate cu art. 9 alin. (5) din Legea nr. 554/2004, respectiv s-a solicitat anularea Hotărârii Guvernului nr. 520/2014. Prin această hotărâre a fost declanşat procesul electoral pentru alegerea Preşedintelui României, care se va desfăşura în temeiul Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014, act normativ cu privire la care s-a invocat excepţia de neconstituţionalitate în cauză.

Este de reţinut şi împrejurarea că, în punctul de vedere transmis Curţii Constituţionale, Guvernul nu face nicio menţiune cu privire la aspecte legate de inadmisibilitatea excepţiei de neconstituţionalitate.

În consecinţă, considerăm că, în cauză, Curtea Constituţională a fost legal sesizată cu excepţia de neconstituţionalitate.

II. Constatând că excepţia de neconstituţionalitate este admisibilă şi procedând la examinarea acesteia, apreciem că este întemeiată, Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 privind modificarea şi completarea Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, fiind neconstituţională în întregul ei, pentru următoarele considerente:

Textele criticate de autorii sesizării (art. I pct. 2, art. I pct. 7, pct. 10 şi pct. 15 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 reglementează/modifică, după caz: definiţia partidelor politice parlamentare; modul de organizare şi implementare, de către Biroul Electoral Central, a sistemului de colectare de date şi de informare periodică a opiniei publice privind prezenţa populaţiei la vot; atribuţiile birourilor electorale ale secţiilor de votare, în sensul introducerii obligaţiei acestora de a furniza, în ziua alegerilor, date privind prezenţa populaţiei la vot; modul de exercitare a dreptului la vot de către alegătorii care în ziua votării se află în altă comună, oraş sau municipiu decât cel de domiciliu. Aceste texte sunt criticate în ansamblul lor, susţinându-se că aduc atingere "principiilor fundamentale care stau la baza statului de drept astfel cum este statuat de art. 1 alin. (3) din Constituţie, principiului legalităţii care rezultă din dispoziţiile art. 1 alin. (5) din Constituţie şi principiului securităţii juridice în materia dreptului electoral".

Considerăm că aceste critici sunt întemeiate.

Astfel, Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014, în ansamblul său, adoptată cu 4 luni înaintea datei stabilite pentru alegeri, este de natură să creeze instabilitate sub aspectul reglementării procedurii electorale, afectând astfel întregul proces electoral, în contradicţie cu principiile care guvernează această materie. Prin Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 90 din 3 februarie 2012, Curtea Constituţională a reţinut că domeniul electoral este de esenţa regimului politic democratic. "Caracterul democratic al unui stat - aşa cum statul român este definit în primul articol al Constituţiei - nu poate fi conceput fără o legislaţie electorală care să permită, în mod efectiv, exprimarea voinţei reale a cetăţenilor de a-şi alege organele reprezentative, prin alegeri libere, periodice şi corecte. Un sistem electoral democratic şi stabil, inspirat din această voinţă reală a celor care, potrivit art. 2 din Constituţie, sunt deţinătorii suveranităţii naţionale, este de natură să determine o percepţie şi

o atitudine civică corespunzătoare a cetăţenilor şi, totodată, poate impune o conduită adecvată competitorilor electorali." Invocând dispoziţiile Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, Curtea a reţinut că acestea "evocă adeseori conceptul de <<societate democratică>>, iar unul dintre criteriile obiective ale unei asemenea societăţi este tocmai organizarea de alegeri libere, periodice şi corecte. Dreptul la alegeri libere impune respectarea unor exigenţe, între care şi aceea a stabilităţii normelor juridice în domeniul electoral. Într-un plan mai larg, stabilitatea acestor norme constituie o expresie a principiului securităţii juridice, instituit, implicit, de art. 1 alin. (5) din Constituţie, principiu care exprimă în esenţă faptul că cetăţenii trebuie protejaţi contra unui pericol care vine chiar din partea dreptului, contra unei insecurităţi pe care a creat-o dreptul sau pe care acesta riscă s-o creeze, impunând ca legea să fie accesibilă şi previzibilă. Într-o bogată jurisprudenţă, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat importanţa asigurării accesibilităţii şi previzibilităţii legii, inclusiv sub aspectul stabilităţii acesteia, instituind şi o serie de repere pe care legiuitorul trebuie să le aibă în vedere pentru asigurarea acestor exigenţe (cauze precum Sunday Times contra Regatului Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord, 1979, Rekvenyi contra Ungariei, 1999, Rotaru împotriva României, 2000, Damman împotriva Elveţiei, 2005). Aceste principii cunosc o dezvoltare specială în ceea ce priveşte dreptul electoral, în considerarea importanţei acestuia, fiind subliniate în documente adoptate în această materie."

Un astfel de document, invocat şi în prezenta cauză de autorul excepţiei de neconstituţionalitate, este Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ, adoptat de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a sesiuni plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002), act care accentuează că "ceea ce trebuie evitat este nu atât modificarea sistemelor de scrutin - ele pot fi întotdeauna îmbunătăţite - ci modificarea lor frecventă sau cu puţin timp (mai puţin de un an) înainte de alegeri. Chiar în absenţa unei intenţii de manipulare, modificările vor fi dictate de interesele iminente ale partidului politic", concluzionând, la pct. 114, după cum urmează: "Respectarea celor cinci principii ale patrimoniului electoral european (sufragiul universal, egal, liber, secret şi direct) este esenţială democraţiei. În acest cadru, democraţia se poate exprima sub diferite forme, dar în anumite limite. Aceste limite derivă în primul rând din interpretarea acestor principii; acest text stipulează regulile minime care trebuie urmate pentru a asigura respectarea lor. În al doilea rând, nu este suficient ca dreptul electoral stricto sensu să conţină reguli adecvate patrimoniului electoral european, acestea însă trebuie să fie incluse în contextul lor: credibilitatea procesului electoral trebuie să fie garantată. Mai întâi, drepturile fundamentale trebuie să fie respectate. În continuare, stabilitatea regulilor trebuie să fie astfel asigurată, încât să excludă orice suspiciune de manipulare. În cele din urmă, cadrul procedural trebuie să permită implementarea eficientă a regulilor proclamate."

Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014, ale cărei dispoziţii sunt criticate în prezenta cauză, a fost adoptată cu 4 luni înaintea datei alegerilor pentru funcţia de preşedinte al României, în condiţiile în care Guvernul deja modificase în acelaşi an Legea nr. 370/2004, printr-o altă reglementare adoptată în temeiul delegării legislative - Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 4/2014 privind operaţionalizarea Registrului electoral şi pentru modificarea Legii nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, precum şi unele măsuri pentru buna organizare şi desfăşurare a alegerilor pentru Parlamentul European din anul 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 111 din 13 februarie 2014.

Succesiunea celor două ordonanţe de urgenţă demonstrează, în sine, o lipsă de coerenţă a măsurilor legislative adoptate în materie electorală. Astfel, de exemplu, la începutul anului 2014, art. 10 din Legea nr. 370/2004 s-a modificat prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 4/2014,

acesta căpătând următorul cuprins: "(1) Pe teritoriul naţional, operaţiunile electorale se desfăşoară în secţiile de votare organizate conform Legii nr. 35/2008, cu modificările şi completările ulterioare.

(2) În oraşe, municipii şi comune se vor organiza secţii de votare speciale, de regulă în gări, autogări şi aerogări; se vor organiza secţii de votare speciale şi în campusurile universitare; în aceste secţii îşi exercită dreptul de vot alegătorii prevăzuţi la art. 44 alin. (4)."

La patru luni de la această modificare şi, evident, în acelaşi an electoral, alin. (2) al art. 10 din Legea nr. 370/2004 a fost abrogat prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 (art. I pct. 14), marcând o schimbare de substanţă a viziunii legiuitorului delegat, care a hotărât să desfiinţeze secţiile de votare speciale şi să permită votarea în oricare dintre secţiile de votare pentru alegătorii care la data votării nu se află în localitatea de domiciliu. Această măsură a fost motivată în preambulul Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 invocându-se faptul că "organizarea votării în secţiile de votare speciale generează atât dificultăţi logistice, cât şi suspiciuni referitoare la exercitarea unor practici care vizează fraudarea alegerilor".

Or, această situaţie era cunoscută şi la data adoptării Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 4/2014, fiind de altfel subliniată de Curtea Constituţională încă din anul 2009. Cu acel prilej, soluţionând cererea de anulare a alegerilor desfăşurate în turul doi de scrutin la data de 6 decembrie 2009, pentru funcţia de Preşedinte al României, şi observând că "atât în turul întâi, cât şi în turul al doilea de scrutin, au fost semnalate un număr mai mare de incidente, precum şi o exprimare mai accentuată decât cu alte prilejuri, a unei lipse de încredere a cetăţenilor în corectitudinea procesului electoral", Curtea a reţinut că "acest fapt nu poate fi ignorat, fenomenele arătate fiind generate, în principal, de deficienţele legislaţiei electorale, de natură să genereze insecuritate juridică". Curtea a constatat, între altele, "o serie de imperfecţiuni ale legii astfel cum a fost modificată, de exemplu în ceea ce priveşte organizarea votării în secţiile speciale (care a generat suspiciuni referitoare la exercitarea unor practici de tipul <<turism electoral>>) sau în ceea ce priveşte modul de reglementare a intervalului orar în care are loc votarea, fără a se distinge cu privire la străinătate, ceea ce a permis votarea în afara graniţelor ţării după ce, în ţară, acest proces se încheiase şi fuseseră anunţate primele rezultate". Curtea a mai observat că Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României a fost modificată şi completată în mod substanţial cu câteva luni înainte de data organizării alegerilor, prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 95/2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 608 din 3 septembrie 2009, reţinând că "această modificare ridică o serie de probleme, dintre care cea mai evidentă vizează respectarea bunelor practici în materie electorală". Curtea a subliniat în acest context necesitatea ca întreaga legislaţie electorală referitoare la alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, a Preşedintelui României, alegerile pentru Parlamentul European, precum şi la alegerea autorităţilor administraţiei publice locale să fie reexaminată, "urmând a fi concentrată într-un Cod electoral ale cărui dispoziţii comune şi speciale să asigure, în concordanţă cu principiile constituţionale, organizarea unui scrutin democratic, corect şi transparent". (Hotărârea nr. 39 din 14 decembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 924 din 30 decembrie 2009).

Considerentele enunţate în Hotărârea nr. 39/2009 au fost reiterate prin Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010, în care se arată că actuala reglementare a sistemului electoral românesc prezintă o serie de imperfecţiuni şi, ca atare, se impune o reconsiderare a acesteia. Curtea a mai subliniat că "reglementarea sistemului electoral trebuie să se facă, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie, prin lege organică adoptată în cadrul dezbaterilor parlamentare, cu respectarea interdicţiei prevăzute la art. 115 alin. (6) din Legea fundamentală şi cu respectarea documentelor

internaţionale care stabilesc principiile fundamentale ale unor alegeri democratice". Decizia nr. 51/2012, la care am mai făcut referire, reia şi dezvoltă aceste considerente.

Astfel fiind, este de domeniul evidenţei că problemele pe care le ridică legislaţia electorală erau cunoscute şi evidenţiate de o perioadă suficient de îndelungată de timp - cel puţin 5 ani, astfel că nu se justifică două intervenţii prin ordonanţă de urgenţă a Guvernului, în acelaşi an electoral, intervenţii care, de altfel, cel puţin în privinţa unor aspecte ale procedurii de votare reglementează măsuri diametral opuse. Aşadar, nu se susţine motivarea urgenţei, respectiv a situaţiei extraordinare astfel cum sunt enunţate acestea în preambulul Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 45/2012 respectiv "timpul scurt rămas până la data începerii perioadei electorale pentru alegerea Preşedintelui României, imperativul asigurării unui proces electoral corect şi transparent, precum şi necesitatea prevenirii unor disfuncţionalităţi care ar putea apărea în derularea activităţilor de pregătire şi organizare a alegerilor, din cauza unor lacune legislative şi termenelor prea scurte".

Ca urmare, sunt încălcate şi dispoziţiile art. 115 alin. (4) din Constituţie, potrivit cărora Guvernul poate adopta ordonanţe de urgenţă în următoarele condiţii, care trebuie întrunite în mod cumulativ: existenţa unei situaţii extraordinare; reglementarea acesteia să nu poată fi amânată; urgenţa să fie motivată în cuprinsul ordonanţei. Prin folosirea sintagmei "situaţie extraordinară" legiuitorul constituant a încercat "restrângerea domeniului în care Guvernul se poate substitui Parlamentului, adoptând norme primare în considerarea unor raţiuni pe care el însuşi este suveran să le determine". Situaţiile extraordinare exprimă un grad mare de abatere de la obişnuit sau comun, aspect întărit şi prin adăugarea sintagmei "a căror reglementare nu poate fi amânată", consacrându-se astfel, in terminis, imperativul urgenţei reglementării. Curtea a mai statuat că invocarea unui element de oportunitate nu satisface exigenţele art. 115 alin. (4) din Constituţie, întrucât acesta este, prin definiţie, de natură subiectivă şi nu are, în mod necesar şi univoc, caracter obiectiv, ci poate da expresie şi unor factori subiectivi, de oportunitate. Urgenţa, consecutivă existenţei unei situaţii extraordinare, nu poate fi acreditată sau motivată de utilitatea reglementării (Decizia nr. 255 din 11 mai 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 511 din 16 iunie 2005); "inexistenţa sau neexplicarea urgenţei reglementării situaţiilor extraordinare, [...] constituie în mod evident o barieră constituţională în calea adoptării de către Guvern a unei ordonanţe de urgenţă în sensul arătat. A decide altfel înseamnă a goli de conţinut dispoziţiile art. 115 din Constituţie privind delegarea legislativă şi a lăsa libertate Guvernului să adopte în regim de urgenţă acte normative cu putere de lege, oricând şi - ţinând seama de împrejurarea că prin ordonanţă de urgenţă se poate reglementa şi în materii care fac obiectul legilor organice - în orice domeniu." (Decizia nr. 258 din 14 martie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 341 din 17 aprilie 2006) De asemenea, "urgenţa reglementării nu echivalează cu existenţa situaţiei extraordinare, reglementarea operativă putându-se realiza şi pe calea procedurii obişnuite de legiferare". (Decizia nr. 421 din 9 mai 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 367 din 30 mai 2007).

În cuprinsul Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014 sunt evidenţiate elemente de utilitate, oportunitate, iar nu existenţa unei situaţii extraordinare a cărei reglementare nu poate fi amânată. Nici eventuala urgenţă nu este demonstrată în cauză, demersul legiuitorului delegat relevând mai mult o practică a modificării legislaţiei electorale în anii electorali, fapt care, în sine, este de natură să creeze instabilitate şi disfuncţionalităţi prin aplicarea unor măsuri insuficient elaborate.

Reţinem, cu acest prilej, având în vedere practica menţionată, faptul că instituţia delegării legislative, reglementată în art. 115 din Constituţie, constituie, în esenţă, un transfer al unor atribuţii legislative la autorităţile puterii executive printr-un act de voinţă al Parlamentului ori pe

cale constituţională, în situaţii extraordinare. Atât ca origine, cât şi ca actuală consacrare constituţională, delegarea legislativă se individualizează prin statutul său de excepţie în materia legiferării, plenitudinea competenţei sub acest aspect revenind Parlamentului, în calitate de "organ reprezentativ suprem şi unică autoritate legiuitoare a ţării" [art. 61 alin. (1) din Constituţie], iar nu Guvernului, al cărui rol este ca, "potrivit programului său de guvernare acceptat de Parlament", să asigure "realizarea politicii interne şi externe a ţării" şi să exercite "conducerea generală a administraţiei publice" [art. 102 alin. (1) din Constituţie]. În pofida cadrului extrem de strict al reglementării constituţionale, o simplă examinare a raportului dintre numărul ordonanţelor şi ordonanţelor de urgenţă ale Guvernului şi numărul legilor adoptate în ultimii ani relevă excesul de legiferare în temeiul delegării legislative, procedeu prin care sunt eludate coordonatele constituţionale consacrate în privinţa statutului de excepţie al delegării legislative, aspect semnalat şi în Avizul adoptat de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept la cea de-a 93-a sesiune plenară (Veneţia, 14 - 15 decembrie 2012), în care se constată că "folosirea atât de frecventă a ordonanţelor de urgenţă este un motiv de îngrijorare", precum şi faptul că "utilizarea aproape constant a ordonanţelor de urgenţă ale Guvernului nu reprezintă cea mai adecvata metodă" pentru adoptarea fără întârziere a unor reglementări.

Considerăm că Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014, criticată în prezenta cauză, este contrară literei şi spiritului Constituţiei, dând expresie acestei practici la care se referă şi Avizul mai sus menţionat, confirmată şi de actele normative adoptate ulterior (de exemplu, Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 pentru reglementarea unor măsuri privind administraţia publică locală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 646 din 2 septembrie 2014.)

În concluzie, Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014, în ansamblul său, încalcă prevederile constituţionale ale art. 1 alin. (3) şi (5) şi art. 115 alin. (4) din Constituţie întrucât operează modificări ale legislaţiei electorale cu mai puţin de un an înainte de alegerile pentru funcţia de preşedinte al României, iar modificările aduse vizează aspecte fundamentale ale procedurii electorale. Aceste modificări nu sunt justificate prin existenţa unei urgenţe sau situaţii extraordinare, ci demonstrează mai degrabă o practică a modificării legislaţiei electorale în ani electorali, precum şi o incoerenţă legislativă în domeniu, cu consecinţa adoptării unor reglementări insuficient elaborate, de natură să afecteze dreptul la vot şi întreaga desfăşurare a procesului electoral.

Astfel fiind, considerăm că se impunea admiterea excepţiei de neconstituţionalitate şi constatarea neconstituţionalităţii Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 45/2014, în ansamblul său.

4. ALEGEREA AUTORITĂȚILOR ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE

4.1. DECIZII PRIVIND LEGEA NR. 70/1991 PRIVIND ALEGERILE LOCALE

DECIZIA nr. 41 din 11 aprilie 1996
referitoare la constituţionalitatea unor prevederi din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 70/1991 privind alegerile locale[60]

.

Curtea Constituţională a fost sesizată, la data de 10 aprilie 1996, de către 54 de deputaţi, şi anume: Iuliu Vida, Ioan Nemeth, Ervin Zoltan Szekely, Ferenc Asztalos, Jolt Zoltan Fekete, Francisc Pecsi, Attila Varga, Arpad-Franciso Marton, Benedek Nagy, Jozsef Nandor Nemenyi, Eugen Matis, Zsolt Szilagyi, Karoly Kerekes, Vasile Popovici, Vasile-Gheorghe-Victor Pop, Alexandru Konya-Hamar, Gheorghe Gorun, Eberhard-Wolfgang Wittstock, Valentin Iuliano, Emeric Feric, Matei Barna Elek, Istvan Antal, Lazar Madaras, Francisc Baranyi, Ladislau Borbely, Feuzia Rusid, Dan-Florin Trepcea, Ludovic Rakoczi, Imre Andras, Tasin Gemil, Teodor Vintilescu, Zoltan Szilagyi, Otto-Ernest Weber, Horia-Radu Pascu, George Stănescu, Ion Hui, Ion Bold, Iosif Alfred Mazalik, Cornel Protopopescu, Mihail Nica, Valentin Vasilescu, Ion Corniţă, Nestor Călin, Ion Strachinaru, Mihail Bucur, Ion Berciu, Emil-Livius-Nicolae Puţin, Mircea Popescu, Ion Dinu, Viorel Pavel, Sorin Victor Lepşa, Mircea-Ioan Popa, Horia Mircea Rusu şi Dinu Patriciu, în legătura cu neconstituţionalitatea art. 17 şi art. 18 din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 70/1991 privind alegerile locale. În sesizare se arată ca dispoziţiile art. 17 şi ale art. 18 din lege, care reglementează înscrierea în liste speciale a militarilor în termen cu drept de vot, respectiv înscrierea într-o lista electorală suplimentară a cetăţenilor care îşi au stabilită reşedinţa într-o alta localitate decât aceea în care îşi au domiciliul, sunt neconstituţionale, deoarece încalcă art. 16 alin. (1) şi art. 34 alin. (1) din Constituţie. Se consideră ca aceste prevederi creează o discriminare între cetăţenii care nu votează în localităţile unde îşi au domiciliul, aceştia fiind trataţi în mod diferenţiat, în raport cu calitatea lor de militari în termen sau civili. Astfel, militarii în termen votează în localităţile în care îşi satisfac stagiul militar, "fără nici o condiţionare privind durata de când îşi au stabilită reşedinţa în localitatea respectiva", iar ceilalţi cetăţeni "au dreptul de a vota în localitatea de reşedinţa numai după trecerea a 6 luni şi la cererea expresă făcută în acest sens".

În sesizare, de asemenea, se consideră ca prevederile criticate sub aspectul constituţionalităţii prejudiciază îndeosebi pe studenţi, care nu-şi pot exprima "opţiunile politice prin exercitarea dreptului la vot în localităţile în care trăiesc în perioada studiilor".

În temeiul art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 s-au solicitat punctele de vedere ale preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi al Guvernului.

În punctul de vedere al preşedintelui Camere Deputaţilor se consideră critica neîntemeiată, din contextul reglementărilor care fac obiectul sesizării rezultând preocuparea legiuitorului "nu de a ignoră dispoziţiile art. 34 alin. (1) din Constituţie", ci de a le da "consistenta şi eficienta depline". Prin reglementarea de la art. 143 din lege "nu încalcă principiul egalităţii în fata legii", cu atât mai mult cat se da posibilitatea celor interesaţi "sa opteze pentru varianta cea mai convenabilă lor".

---

[60] Publicata în Monitorul Oficial nr. 77 din 13 aprilie 1996.

Cu privire la sesizare, preşedintele Senatului, în punctul sau de vedere, consideră ca obiecţiile de neconstituţionalitate sunt neîntemeiate, întrucât:

- militarii nu pot sa voteze în localitatea de domiciliu, deoarece ar însemna învoirea acestora timp de 3-4 zile ceea ce ar pune în pericol grav însăşi siguranţa naţională;

- exercitarea votului prin corespondenta nu este posibila deoarece lipseşte aparatura tehnica necesară;

- modalitatea de exercitare a votului de către cetăţenii flotanti, inclusiv de către studenţi şi elevi, este corecta şi legal rezolvată, creându-se acestora toate condiţiile necesare de a vota.

În punctul de vedere al Guvernului se consideră ca obiecţiile de neconstituţionalitate sunt "total neîntemeiate". Referirea la art. 34 alin. (1) din Constituţie "este de neînţeles", întrucât "textul în cauza vizează o cu totul alta problema, şi anume stabilirea vârstei de la care cetăţenii au drept de vot". Pe de alta parte - se arată în continuare -, art. 16 alin. (1) din Constituţie "nu poate fi înţeles şi aplicat în afara sau cu ignorarea condiţiilor strict obiective". În acest sens, se precizează ca "diferenţierea condiţiilor de exercitare a dreptului de vot între militari în termen, flotanti şi studenţi se datorează situaţiei obiective în care se află fiecare dintre aceste categorii de votanţi; numai o astfel de diferenţiere asigură condiţii optime pentru exercitarea acestui drept fundamental".

Curtea constată ca, potrivit prevederilor art. 144 lit. a) din Constituţie, ale art. 12, art. 17 şi următoarele din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, este competenta sa se pronunţe asupra constituţionalităţii prevederilor ce fac obiectul sesizării, fiind legal sesizată de un grup de 54 de deputaţi.

Fata de cele arătate,

CURTEA,

ţinând seama de sesizarea grupului de deputaţi, de punctele de vedere ale preşedinţilor Camerelor Parlamentului şi al Guvernului, de raportul judecătorului-raportor, precum de prevederile Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 70/1991 privind alegerile locale, în forma comunicată de Camera Deputaţilor, criticate sub aspectul constituţionalităţii, reţine următoarele:

1. Cu privire la obiecţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 17 din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 70/1991 privind alegerile locale

Articolul ale cărui prevederi sunt contestate, sub aspectul constituţionalităţii, a fost indicat eronat de către autorii obiecţiei. În realitate, reglementările în legătura cu care s-a formulat obiecţia de neconstituţionalitate sunt cuprinse în prevederile art. 14 alin. ultim din Legea nr. 70/1991, astfel cum acestea au fost modificate prin art. I pct. 15 al Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 70/1991 privind alegerile locale, urmând ca ele sa aibă următoarea formulare: "Militarii în termen cu drept de vot vor fi înscrişi în liste speciale, întocmite pe unităţi militare şi semnate de comandanţii acestora. Militarii în termen nu vor fi trecuţi în copiile întocmite de primari de pe listele electorale permanente ale localităţilor în care aceştia îşi au domiciliul".

Obiecţia de neconstituţionalitate, astfel cum ea a fost formulată, este echivoca. Nu rezultă cu claritate dacă sunt criticate prevederile legii cu privire la întocmirea unor liste speciale pentru militarii în termen cu drept de vot sau la tratamentul juridic diferenţiat aplicabil acestora în raport cu cel prevăzut pentru ceilalţi cetăţeni cu drept de vot, care şi-au stabilit reşedinţa în circumscripţia electorală în care au loc alegerile.

Totuşi, întrucât prin referirea - eronată - la art. 17 şi 18 din lege se consideră de către autorii obiecţiei de neconstituţionalitate ca prevederile acestora "încalcă dispoziţiile art. 16 alin. (1) şi

art. 34 alin. (1) din Constituţie", Curtea urmează sa se pronunţe - cu indicarea corecta a articolului - dacă prevederile art. I pct. 15 din legea modificatoare a art. 14 alin. ultim al Legii nr. 70/1991, raportate la dispoziţiile art. 16 alin. (1) şi la cele ale art. 34 alin. (1) din Constituţie sunt sau nu constituţionale.

Potrivit art. 16 alin. (1) din Constituţie "Cetăţenii sunt egali în fata legii şi a autorităţilor publice, fără privilegii şi fără discriminări". Invocând aceste prevederi constituţionale, autorii obiecţiei de neconstituţionalitate nu precizează dacă prin ceea ce s-a prevăzut la art. I pct. 15 din lege sunt încălcate dispoziţiile art. 16 alin. (1) din Constituţie cu privire la "egalitatea în fata legii şi a autorităţilor publice" sau interdicţia de a se constitui privilegii ori de a se face discriminări.

Nu poate fi vorba, evident, despre inegalitatea în fata legii, din moment ce militarilor în termen "cu drept de vot" li se recunoaşte indubitabil dreptul de a alege. Eventuala inegalitate, cat priveşte drepturile electorale ale militarilor în termen, "în fata autorităţilor publice", este cu totul improvizată întocmirea unor liste speciale pentru aceasta categorie de alegători, neavând absolut nici o legătură cu o astfel de egalitate.

În aceste condiţii, obiecţia de neconstituţionalitate este vădit neîntemeiată.

Ar rămâne astfel în discuţie ipoteza stabilirii unor "privilegii" sau a unor "discriminări" fata de alegătorii militari în termen.

Întocmirea unor liste speciale, pe unităţi militare, pentru militarii în termen cu drept de vot, nu poate fi calificată ca un "privilegiu" pentru aceasta categorie de alegători. Dimpotrivă, având în vedere regimul juridic special aplicabil celor care satisfac serviciul militar, prevederile legale criticate sub aspectul constituţionalităţii constituie o garanţie a exercitării dreptului de vot şi de către aceasta categorie de cetăţeni, în sensul celor prevăzute de art. 34 alin. (1) şi de art. 49 alin. (2) din Constituţie, adică recunoaşterea constituţională a dreptului de vot şi imposibilitatea instituirii vreunei restrângeri de natura sa aducă atingere existenţei acestui drept.

Dintr-o asemenea perspectiva, nu se poate susţine nici ideea instituirii unor "discriminări", militarilor în termen asigurându-li-se posibilitatea de a-şi exercita dreptul de vot. Faptul ca, potrivit listelor speciale, ei urmează sa voteze în cadrul unităţilor militare, în considerarea statutului pe care îl au pe timpul serviciului militar, nu semnifică "discriminare", ci tratament juridic diferit cat priveşte modalitatea de exercitare a dreptului de vot. Or, art. 16 alin. (1) din Constituţie, consacrând egalitatea în drepturi a cetăţenilor, nu numai ca nu interzice, ci chiar implică un tratament juridic diferit, la situaţii diferite, cat priveşte exercitarea efectivă a drepturilor recunoscute şi garantate constituţional.

Obiecţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. I pct. 15 din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 70/1991, cat priveşte art. 14 alin. ultim din Legea nr. 70/1991, a fost formulată şi în considerarea încălcării art. 34 alin. (1) din Constituţie. Potrivit prevederilor acestui articol, "Cetăţenii au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniţi până în ziua alegerilor inclusiv". Acest text constituţional nu are nici o incidenţă cu prevederile contestate, din cuprinsul acestor prevederi nerezultand contestarea dreptului de vot al militarilor în termen. Dimpotrivă, se instituie obligaţia legală de a se întocmi liste speciale, pe unităţi militare, pentru ca "militarii în termen cu drept de vot" să-şi poată exercita dreptul recunoscut.

2. Cu privire la obiecţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 18 din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 70/1991 privind alegerile locale

Autorii obiecţiei de neconstituţionalitate au indicat eronat şi art. 18 din legea arătată. În realitate au fost obiectate prevederile art. 14^3 alin. 1, introduse prin art. I pct. 16 al Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 70/1991. Textul normativ obiectat este următorul: "La cererea cetăţenilor cu drept de vot, care şi-au stabilit reşedinţa în circumscripţia electorală în care

au loc alegeri, cu cel puţin 6 luni înaintea scrutinului, vor fi trecuţi de către primar într-o lista electorală suplimentară, pe baza actului de identitate".

Aceste prevederi au fost contestate sub aspectul constituţionalităţii prin referire, de asemenea, la dispoziţiile art. 16 alin. (1) şi ale art. 34 alin. (1) din Constituţie. De aceasta data, însă, autorii obiecţiei invocă explicit ipoteza "discriminării", care ar consta în faptul ca, "pentru cazul în care cetăţenii nu votează în localităţile unde îşi au domiciliul, ei sunt supuşi unui tratament diferenţiat în funcţie de calitatea lor de militar în termen sau de civil". Discriminarea pentru "civili" - şi "în special pentru studenţi" - ar rezulta din aceea ca aceştia "au dreptul de a vota în localitatea de reşedinţa numai după trecerea a şase luni şi la cererea expresă făcută în acest sens"; or, se spune în continuare, studenţii "au un interes legitim de a-şi exprima opţiunile politice prin exercitarea dreptului de vot în acele localităţi în care trăiesc pe perioada studiilor".

Considerarea acestor prevederi ca neconstituţionale, prin raportarea lor la dispoziţiile art. 16 alin. (1) şi la cele ale art. 34 alin. (1) din Constituţie, este neîntemeiată. Prevederile amintite au ca obiect egalitatea cetăţenilor în fata legii şi a autorităţilor publice, fără privilegii şi fără discriminări, respectiv garantarea dreptului de vot pentru cetăţenii care au împlinit vârsta de 18 ani până în ziua alegerilor inclusiv.

Încălcarea prevederilor art. 34 alin. (1) din Constituţie este cu totul exclusă, întrucât înscrierea cetăţenilor "cu drept de vot", care şi-au stabilit reşedinţa în circumscripţia electorală în care au loc alegerile, într-o lista electorală suplimentară nu semnifică negarea dreptului acestora de a vota, ci, dimpotrivă, recunoaşterea acestui drept şi asigurarea posibilităţii de a-l exercită.

Autorii obiecţiei de neconstituţionalitate, prin referire la art. 16 alin. (1) din Constituţie, evocă însă "discriminarea", comparativ cu reglementarea adoptată în privinţa militarilor în termen, punând accentul pe cele două condiţii cuprinse în textul art. 14^3 alin. 1 din lege, şi anume: stabilirea reşedinţei în circumscripţia electorală în care au loc alegeri "cu cel puţin 6 luni înaintea scrutinului"; formularea unei cereri pentru a fi înscris în lista electorală suplimentară. Nici una dintre aceste condiţii nu implică însă ideea de "discriminare", ci - aşa cum de altfel specifică chiar autorii obiecţiei - un "tratament diferenţiat". Egalitatea în drepturi a cetăţenilor şi criteriile discriminării sunt prevăzute de art. 4 alin. (2) din Constituţie. Or, nici una dintre ipotezele de discriminare la care se referă art. 4 alin. (2) din legea fundamentală nu se află în cuprinsul art. 14^3 alin. 1 din legea în discuţie. În sensul dispoziţiilor constituţionale, discriminarea priveşte nerecunoaşterea drepturilor pe criteriul rasei, naţionalităţii, originii etnice, al limbii, religiei, sexului, opiniei, apartenenţei politice, al averii sau al originii sociale, nu tratamentul juridic diferit în exercitarea drepturilor. Condiţiile de exercitare a unora şi aceloraşi drepturi pot fi diferite, în aport cu situaţiile specifice, concrete în care se află titularii lor.

Distincţia pe care legea o face între militarii în termen şi ceilalţi cetăţeni - autorii obiecţiei vizând în special situaţia studenţilor - cat priveşte înscrierea acestora în listele electorale este justificată, ţinând seama de condiţia juridică diferită a acestora. Studentul, în afara de faptul ca are o reşedinţă, el se poate deplasa oricând în localitatea de domiciliu. Faptul ca el poate fi înscris într-o lista electorală suplimentară, în localitatea în care îşi desfăşoară studiile, numai dacă şi-a stabilit reşedinţa cu cel puţin 6 luni înaintea scrutinului, nu pune în discuţie nici o prevedere constituţională. Este un termen rezonabil pentru a justifica - reluand expresia autorilor obiecţiei de neconstituţionalitate - interesul legitim" de a-şi exercita votul "în acele localităţi în care trăiesc în perioada studiilor".

Pentru a fi înscrişi într-o lista electorală suplimentară cetăţenii care şi-au stabilit reşedinţa în circumscripţia electorală în care au loc alegerile trebuie sa facă o cerere în acest sens, ceea ce este de natura sa prevină eventualele neregularităţi în organizarea şi desfăşurarea alegerilor.

Aceasta condiţie legală accentuează posibilitatea recunoscută acestor cetăţeni de a opta, potrivit cu interesul lor între a-şi exercita votul în circumscripţia de domiciliu sau în cea de reşedinţa. Deci nu numai ca aceasta condiţie nu restrânge posibilităţile de exercitare a dreptului de vot, ci chiar le multiplică.

Fata de considerentele expuse, văzând şi dispoziţiile art. 16 alin. (1), art. 34 alin. (1), art. 49 alin. (2) şi al art. 144 lit a) din Constituţie, precum şi prevederile art. 20 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 47/1992,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Constată ca dispoziţiile art. 14 alin. ultim din Legea nr. 70/1991, astfel cum au fost modificate prin art. I pct. 15 al Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 70/1991 privind alegerile locale, precum şi cele ale art. 14^3 alin. 1, introduse prin art. I pct. 16 din aceeaşi lege, sunt constituţionale.

Decizia se comunică Preşedintelui României.

Deliberarea a avut loc la data de 11 aprilie 1996 şi la ea au participat Ioan Muraru, preşedinte, Costică Bulai, Viorel Mihai Ciobanu, Mihai Constantinescu, Ioan Deleanu, Lucian Stângu, Florin Bucur Vasilescu şi Victor Dan Zlătescu, judecători.

DECIZIA nr. 103 din 10 aprilie 2001
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 77 din Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, şi a dispoziţiilor art. 17 alin. (6) din Legea administraţiei publice locale nr. 69/1991, republicată[61]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 77 din Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, şi ale art. 17 alin. (6) din Legea administraţiei publice locale nr. 69/1991, republicată, excepţie ridicată de Nicolae Marius Soare în Dosarul nr. 985/2000 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia contencios administrativ.

Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din 27 martie 2001, în prezenţa autorului excepţiei şi a reprezentantului Ministerului Public, şi au fost consemnate în încheierea de la acea dată, când Curtea, având nevoie de timp pentru a delibera, a amânat pronunţarea pentru data de 10 aprilie 2001.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 26 septembrie 2000, pronunţată în Dosarul nr. 985/2000, Curtea de Apel Bucureşti - Secţia contencios administrativ a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 77 din Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, şi ale art. 17 alin. (6) din Legea administraţiei publice locale nr. 69/1991, republicată, excepţie ridicată de Nicolae Marius Soare.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia arată că dispoziţiile art. 77 din Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, şi ale art. 17 alin. (6) din Legea administraţiei publice locale nr. 69/1991, republicată, sunt contrare prevederilor art. 1 alin. (3), art. 4 alin. (2), art. 16 alin. (1) şi (2), art. 20 alin. (1) şi (2), art. 29 alin. (1) şi (2), art. 35 alin. (1), art. 48 alin. (1) şi (2) şi ale art. 128 din Constituţie. Se susţine, de asemenea, că dispoziţiile legale invocate contravin art. 7, 8 şi 21 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, precum şi art. 14 pct. 1 fraza întâi, art. 18 pct. 1, art. 25 şi 26 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice. În esenţă, se consideră, pe de o parte, că instituirea unui prag electoral şi redistribuirea voturilor neutilizate exclusiv formaţiunilor politice exclud posibilitatea candidaţilor independenţi de a fi aleşi, iar pe de altă parte, că prin caracterul definitiv şi irevocabil al hotărârilor instanţei de contencios administrativ este încălcat dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică de a obţine recunoaşterea dreptului pretins.

Curtea de Apel Bucureşti - Secţia contencios administrativ, exprimându-şi opinia, apreciază că excepţia de neconstituţionalitate a art. 77 din Legea nr. 70/1991, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, nu este întemeiată. Cu referire la "neprevederea recursului la hotărârile pronunţate în condiţiile art. 17 din Legea nr. 69/1991, deşi nu vizează o dispoziţie legală care priveşte fondul cauzei deduse judecăţii, având în vedere faptul că se referă totuşi la reglementarea dreptului reclamantului de a se adresa justiţiei pentru recunoaşterea unui drept, opinia instanţei este, de asemenea, în sensul netemeiniciei ei".

[61] Publicată în Monitorul Oficial nr. 353 din 30 iunie 2001.

Potrivit art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a Curţii Constituţionale a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

Guvernul, în punctul său de vedere, arată că dispoziţiile art. 77 din Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, nu încalcă dispoziţiile constituţionale invocate. Repartizarea mandatelor de consilieri, precum şi redistribuirea voturilor neutilizate formaţiunilor politice, alianţelor politice sau alianţelor electorale care au realizat pragul electoral reprezintă o opţiune a legiuitorului, iar dispoziţiile art. 17 alineatul ultim din Legea nr. 69/1991, republicată, care prevăd posibilitatea atacării în justiţie a hotărârii de validare sau invalidare a mandatului de consilier, constituie tocmai consacrarea principiului înscris în art. 48 alin. (1) din Constituţie.

Preşedintele Senatului şi preşedintele Camerei Deputaţilor nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională constată că este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 144 lit. c) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (1), ale art. 2, 3, 12 şi 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate cu care a fost sesizată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 77 din Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale (republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 79 din 18 aprilie 1996), modificată şi completată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 28/2000 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 153 din 13 aprilie 2000), precum şi dispoziţiile art. 17 alin. (6) din Legea administraţiei publice locale nr. 69/1991, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 79 din 18 aprilie 1996.

Dispoziţiile art. 77 din Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, au următorul conţinut: "(1) Pentru repartizarea mandatelor de consilier biroul electoral de circumscripţie va stabili:

a) un coeficient electoral, determinat prin împărţirea numărului total de voturi valabil exprimate pentru toate listele şi candidaţii independenţi la numărul total al consilierilor din circumscripţia electorală respectivă, stabilit potrivit legii;

b) o limită de 5% din numărul total al voturilor valabil exprimate în circumscripţia electorală respectivă.

(2) Se consideră voturi neutilizate diferenţa dintre numărul de voturi valabil exprimate în favoarea fiecărei liste de candidaţi a partidelor, formaţiunilor politice, alianţelor politice sau alianţelor electorale ori pentru fiecare candidat independent şi produsul dintre coeficientul electoral şi numărul de mandate alocate potrivit alin. (4).

(3) Pragul electoral este egal:

a) cu limita de 5%, în cazul în care coeficientul electoral este superior limitei de 5%, prevăzută la alin. (1) lit. b); sau

b) cu coeficientul electoral, dacă acesta este inferior limitei de 5% .

(4) Biroul electoral de circumscripţie va repartiza fiecărui partid, fiecărei formaţiuni politice, alianţe politice sau alianţe electorale care a realizat pragul electoral, în limita numărului de

candidaţi de pe listă, un număr de mandate egal cu partea întreagă a rezultatului împărţirii dintre numărul de voturi valabil exprimate pentru fiecare partid, formaţiune politică, alianţă politică sau alianţă electorală şi coeficientul electoral; fiecărui candidat independent i se atribuie câte un mandat dacă numărul de voturi valabil exprimate în favoarea sa este cel puţin egal cu coeficientul electoral.

(5) Biroul electoral de circumscripţie va repartiza fiecărui partid, fiecărei formaţiuni politice, alianţe politice sau alianţe electorale care a realizat pragul electoral mandatele rămase după atribuirea prevăzută la alin. (4), potrivit listei care cuprinde ordinea descrescătoare a numărului de voturi neutilizate prevăzute la alin. (2), acordând acestora câte un mandat; operaţiunea se repetă, în ordinea listei, până la epuizarea mandatelor rămase nerepartizate.

(6) În situaţia în care nici un partid, formaţiune politică, alianţă politică sau alianţă electorală ori candidat independent nu realizează pragul electoral se repartizează fiecăruia câte un mandat, în ordinea descrescătoare a numărului de voturi valabil exprimate în favoarea fiecăruia, până la epuizarea mandatelor stabilite potrivit legii.

(7) Pentru situaţiile prevăzute la alin. (4) şi (5), în cazul în care două sau mai multe partide, formaţiuni politice, alianţe politice sau alianţe electorale au acelaşi număr de voturi rămase neutilizate înainte de atribuirea ultimului mandat rămas de repartizat, acesta va fi atribuit partidului, formaţiunii politice, alianţei politice sau alianţei electorale care a obţinut înainte de redistribuirea voturilor numărul cel mai mare de voturi valabil exprimate; dacă acestea au acelaşi număr de voturi valabil exprimate, atribuirea mandatului se va face prin tragere la sorţi.

(8) Repartizarea mandatelor atribuite pentru fiecare listă de candidaţi depusă de partide, formaţiuni politice, alianţe politice sau alianţe electorale se face în ordinea înscrierii candidaţilor pe listă.

(9) Candidaţii înscrişi în liste, care nu au fost aleşi, sunt declaraţi supleanţi în listele respective. În caz de vacanţă a mandatelor de consilieri aleşi pe liste de candidaţi, supleanţii vor ocupa locurile devenite vacante în ordinea în care sunt înscrişi în liste, dacă până la data validării mandatului pentru ocuparea locului vacant partidele, formaţiunile politice, alianţele politice sau alianţele electorale pe listele cărora au candidat supleanţii confirmă în scris că aceştia fac parte din partidul politic, formaţiunea politică, alianţa politică sau alianţa electorală respectivă. În caz de vacanţă a mandatului unui consilier independent, locul devenit vacant va fi ocupat de supleantul de pe lista partidului, formaţiunii politice, alianţei politice sau alianţei electorale care a obţinut numărul cel mai mare de voturi valabil exprimate."

Dispoziţiile art. 17 alin. (6) din Legea administraţiei publice locale nr. 69/1991, republicată, au următorul conţinut: "Hotărârile privind validarea sau invalidarea mandatelor de consilier pot fi atacate de cei interesaţi, la instanţa de contencios administrativ, în termen de 5 zile de la adoptare sau de la comunicare, în cazul celor absenţi de la şedinţă. Hotărârea instanţei este definitivă şi irevocabilă."

Textele constituţionale invocate de autorul excepţiei ca fiind încălcate sunt:

ART. 1 alin. (3)

"România este stat de drept, democratic şi social, în care demnitatea omului, drepturile şi libertăţile cetăţenilor, libera dezvoltare a personalităţii umane, dreptatea şi pluralismul politic reprezintă valori supreme şi sunt garantate.";

ART. 4 alin. (2)

"România este patria comună şi indivizibilă a tuturor cetăţenilor săi, fără deosebire de rasă, de naţionalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenenţă politică, de avere sau de origine socială.";

ART. 16 alin. (1) şi (2)

"(1) Cetăţenii sunt egali în faţa legii şi a autorităţilor publice, fără privilegii şi fără discriminări.

(2) Nimeni nu este mai presus de lege.";

ART. 20

"(1) Dispoziţiile constituţionale privind drepturile şi libertăţile cetăţenilor vor fi interpretate şi aplicate în concordanţă cu Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, cu pactele şi cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanţe între pactele şi tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, şi legile interne, au prioritate reglementările internaţionale.";

ART. 29 alin. (1) şi (2)

"(1) Libertatea gândirii şi a opiniilor, precum şi libertatea credinţelor religioase nu pot fi îngrădite sub nici o formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credinţă religioasă, contrare convingerilor sale.

(2) Libertatea conştiinţei este garantată; ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranţă şi respect reciproc.";

ART. 35 alin. (1)

"Au dreptul de a fi aleşi cetăţenii cu drept de vot care îndeplinesc condiţiile prevăzute în articolul 16 alineatul (3), dacă nu le este interzisă asocierea în partide politice, potrivit articolului 37 alineatul (3).";

ART. 48 alin. (1) şi (2)

"(1) Persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluţionarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptăţită să obţină recunoaşterea dreptului pretins, anularea actului şi repararea pagubei.

(2) Condiţiile şi limitele exercitării acestui drept se stabilesc prin lege organică.";

ART. 128

"Împotriva hotărârilor judecătoreşti, părţile interesate şi Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condiţiile legii."

Dispoziţiile din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, invocate de autorul excepţiei ca fiind încălcate, au următorul conţinut:

ART. 7

"Toţi oamenii sunt egali în faţa legii şi au dreptul, fără nici o deosebire, la o protecţie egală a legii. Toţi oamenii au dreptul la o protecţie egală împotriva oricărei discriminări care ar viola prezenta declaraţie şi împotriva oricărei provocări la o asemenea discriminare.";

ART. 8

"Orice persoană are dreptul să se adreseze, în mod efectiv, instanţelor judiciare competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale care îi sunt recunoscute de Constituţie sau de lege.";

ART. 21

"1. Orice persoană are dreptul să participe la conducerea treburilor publice ale ţării sale, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanţi liber aleşi.

2. Orice persoană are dreptul de acces egal la funcţiile publice din ţara sa.

3. Voinţa poporului este fundamentul autorităţii puterilor publice; această voinţă trebuie să fie exprimată prin alegeri libere, care trebuie să aibă loc periodic, prin sufragiu universal egal şi prin vot secret sau după o procedură echivalentă care să asigure libertatea votului."

Dispoziţiile din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, invocate, de asemenea, ca fiind încălcate, au următorul conţinut:

ART. 14 pct. 1 fraza întâi

"Toţi oamenii sunt egali în faţa tribunalelor şi curţilor de justiţie. Orice persoană are dreptul ca litigiul în care se află să fie examinat în mod echitabil şi public de către un tribunal competent, independent şi imparţial, stabilit prin lege, care să decidă fie asupra temeiniciei oricărei învinuiri penale îndreptate împotriva ei, fie asupra contestaţiilor privind drepturile şi obligaţiile sale cu caracter civil.";

ART. 18 pct. 1

"Orice persoană are drept la libertatea gândirii, conştiinţei şi religie; acest drept implică libertatea de a avea sau de a adopta o religie sau o convingere la alegerea sa, precum şi libertatea de a-şi manifesta religia sau convingerea, individual sau în comun, atât în public cât şi în particular, prin practici şi prin învăţământ.";

ART. 25

"Orice cetăţean are dreptul şi posibilitatea, fără nici una dintre discriminările la care se referă art. 2 şi fără restricţii nerezonabile:

a) de a lua parte la conducerea treburilor publice, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanţi liber aleşi;

b) de a alege şi de a fi ales, în cadrul unor alegeri periodice, oneste, cu sufragiu universal şi egal şi cu scrutin secret, asigurând exprimarea liberă a voinţei alegătorilor;

c) de a avea acces, în condiţii generale de egalitate, la funcţiile publice din ţara sa.";

ART. 26

"Toate persoanele sunt egale în faţa legii şi au, fără discriminare, dreptul la o ocrotire egală din partea legii. În această privinţă, legea trebuie să interzică orice discriminare şi să garanteze tuturor persoanelor o ocrotire egală şi eficace contra oricărei discriminări, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine naţională sau socială, avere, naştere sau întemeiată pe orice altă împrejurare."

Examinând dispoziţiile legale criticate prin raportare la prevederile constituţionale, precum şi la cele cuprinse în actele internaţionale invocate în motivarea excepţiei de neconstituţionalitate, Curtea reţine că nici una dintre criticile formulate nu este întemeiată.

I. Referitor la prima critică de neconstituţionalitate Curtea constată că dispoziţiile art. 77 din Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, reglementează modul de repartizare a mandatelor de consilieri, precum şi redistribuirea voturilor neutilizate formaţiunilor politice, alianţelor politice sau alianţelor electorale care au realizat pragul electoral, redistribuire care îi exclude pe candidaţii independenţi.

Examinând dispoziţiile constituţionale invocate, Curtea constată că acestea vizează principii, drepturi şi obligaţii reglementate de Constituţie prin art. 4 alin. (2), art. 16 alin. (1) şi (2) şi art. 29, referitoare, respectiv, la unitatea poporului, la egalitatea între cetăţeni şi la libertatea conştiinţei. Întrucât aceste norme constituţionale nu sunt incidente în cauză, examinarea constituţionalităţii textelor de lege criticate urmează să se facă prin raportare exclusiv la celelalte norme constituţionale invocate de autorul excepţiei.

Susţinerea autorului excepţiei potrivit căreia dispoziţiile art. 77 din Legea nr. 70/1991, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, contravin art. 1 alin. (3) din Constituţie este neîntemeiată, întrucât faptul că România este un stat de drept, democratic şi social, în care drepturile şi libertăţile cetăţenilor sunt garantate, este confirmat tocmai de posibilitatea acestora de a candida, în condiţiile legii, la alegerile locale şi parlamentare. Stabilirea unui prag electoral

pe care candidaţii trebuie să îl atingă pentru obţinerea mandatului de consilier, precum şi stabilirea modului în care se atribuie voturile neutilizate în prima etapă reprezintă o chestiune de oportunitate, asupra căreia numai legiuitorul este chemat să se pronunţe; prin excluderea candidaţilor independenţi de la redistribuirea voturilor neutilizate s-a avut în vedere o concentrare a voturilor, deoarece fără susţinere politică activitatea candidaţilor independenţi este lipsită de eficienţă.

Curtea reţine că art. 20 din Constituţie cuprinde reguli care privesc de fapt transpunerea în practică a dispoziţiilor constituţionale privind drepturile, libertăţile şi îndatoririle fundamentale ale cetăţenilor şi care trebuie interpretate prin coroborare cu dispoziţiile art. 11 din Constituţie, ce consacră corelaţia dintre dreptul internaţional şi dreptul intern. În acest sens susţinerea potrivit căreia dispoziţiile art. 77 din Legea nr. 70/1991, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, contravin, în principal, Declaraţiei Universale a Drepturilor Omului şi celorlalte pacte şi tratate privind drepturile omului, la care România este parte, este neîntemeiată, problema ridicată neintrând în domeniul jurisdicţiei constituţionale, ci constituind o problemă de aplicare a legii.

Curtea reţine, de asemenea, că, în conformitate cu prevederile art. 35 alin. (1) din Constituţie, "Au dreptul de a fi aleşi cetăţenii cu drept de vot care îndeplinesc condiţiile prevăzute în articolul 16 alineatul (3), dacă nu le este interzisă asocierea în partide politice, potrivit articolului 37 alineatul (3)". Aceste dispoziţii constituţionale precizează limitele dreptului de a fi ales, indicând condiţiile care trebuie îndeplinite de cei care doresc să candideze la alegeri. Pe de altă parte, îndeplinirea de către o persoană a condiţiilor stabilite de lege pentru a candida creează numai o premisă, iar nu o certitudine de alegere.

II. În ceea ce priveşte critica de neconstituţionalitate referitoare la încălcarea prin dispoziţiile art. 17 alineatul final din Legea administraţiei publice locale nr. 69/1991, republicată, a art. 48 alin. (1), coroborat cu art. 128 din Constituţie, Curtea observă că textul de lege invocat este în deplină concordanţă cu prevederile art. 48 alin. (1) din Constituţie, care instituie dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică de a obţine recunoaşterea dreptului pretins, anularea actului şi repararea pagubei. În acest sens dispoziţiile art. 17 alineatul final din Legea nr. 69/1991, republicată, care prevăd posibilitatea atacării în justiţie a hotărârii de validare sau de invalidare a mandatului de consilier, constituie tocmai consacrarea principiului înscris în art. 48 alin. (1) din Constituţie. Faptul că hotărârea instanţei este definitivă şi irevocabilă nu constituie o înfrângere a dispoziţiilor art. 128 din Constituţie, potrivit cărora "Împotriva hotărârilor judecătoreşti, părţile interesate şi Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condiţiile legii", deoarece legiuitorul a apreciat că este oportună exceptarea de la căile de atac prevăzute de lege a hotărârilor pronunţate de instanţa judecătorească în condiţiile art. 17 alineatul ultim din Legea nr. 69/1991, republicată.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 144 lit. c) şi al art. 145 alin. (2) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 13 alin. (1) lit. A.c), al art. 23 şi al art. 25 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 77 din Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, şi a dispoziţiilor art. 17 alin. (6) din Legea administraţiei publice locale nr. 69/1991, republicată, excepţie ridicată de Nicolae Marius Soare în Dosarul nr. 985/2000 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia contencios administrativ.

Definitivă şi obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 10 aprilie 2001.

DECIZIA nr. 332 din 3 decembrie 2002
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 28 alin. (4) din Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale, republicată, modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 72/2001[62]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 28 alin. (4) din Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale, republicată, modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 72/2001, excepţie ridicată de reprezentantul Ministerului Public de pe lângă Judecătoria Bolintin-Vale în Dosarul nr. 1.733/2002 al acestei judecătorii.

La apelul nominal răspunde Partidul Democrat - Filiala Giurgiu, prin delegat Dinu Ionel, constatându-se lipsa autorului excepţiei şi a celorlalte părţi, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

Reprezentantul părţii prezente solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate, întrucât se apreciază că textul de lege criticat, potrivit căruia hotărârea prin care judecătoria soluţionează sesizările şi contestaţiile prevăzute de art. 30 alin. (1) lit. f) şi g) din Legea nr. 70/1991 este definitivă şi irevocabilă, îngrădeşte liberul acces la justiţie consacrat de art. 21 din Constituţie.

Reprezentantul Ministerului Public solicită respingerea excepţiei, sens în care se arată că accesul liber la justiţie nu presupune accesul la toate structurile judecătoreşti şi parcurgerea tuturor căilor de atac, ci posibilitatea neîngrădită a utilizării acestora, în condiţiile stabilite de lege.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 27 iunie 2002, pronunţată în Dosarul nr. 1.733/2002, Judecătoria Bolintin-Vale a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 28 alin. (4) din Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale, republicată, alineat introdus prin articolul unic pct. 2 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 72/2001 pentru modificarea şi completarea art. 28 şi 77 din Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale. Excepţia a fost ridicată de reprezentantul Ministerului Public de pe lângă Judecătoria Bolintin-Vale într-o cauză având ca obiect contestaţiile formulate la alegerile locale din comuna Roata de Jos.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se susţine că prin dispoziţiile art. 28 alin. (4) din Legea nr. 70/1991, astfel cum au fost modificate prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 72/2001, se încalcă prevederile constituţionale ale art. 21 şi 128, "întrucât părţile nu au la dispoziţie nici o cale de atac, hotărârea pronunţată de judecătorie fiind definitivă şi irevocabilă", cu consecinţa imposibilităţii corectării erorilor săvârşite. Se mai arată că existenţa căilor de atac constituie pentru părţi o garanţie a exercitării dreptului la apărare, iar pentru instanţele de judecată, un instrument care le obligă să aibă un rol activ în respectarea dispoziţiilor legale pe tot parcursul judecăţii.

Judecătoria Bolintin-Vale nu şi-a exprimat opinia în legătură cu excepţia de neconstituţionalitate.

Potrivit prevederilor art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate. De asemenea, în

[62] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 127 din 27 februarie 2003.

conformitate cu dispoziţiile art. 18^1 din Legea nr. 35/1997, cu modificările ulterioare, s-a solicitat punctul de vedere al Avocatului Poporului.

Guvernul apreciază că excepţia de neconstituţionalitate ridicată este neîntemeiată. În acest sens, se arată că dispoziţiile de lege criticate instituie o procedură derogatorie de la dreptul comun în materia căilor de atac, întrucât constituirea autorităţilor administraţiei publice locale, în urma scrutinului electoral, reprezintă un proces important pentru unitatea administrativ-teritorială, iar exercitarea căilor de atac ar conduce la menţinerea unei situaţii de incertitudine, defavorabilă interesului public. De altfel, hotărârea instanţei de judecată este susceptibilă de reformare prin exercitarea căilor extraordinare de atac. Sub aspectul existenţei şi a altor prevederi legale care derogă de la dreptul comun în privinţa căilor de atac, Curtea Constituţională s-a mai pronunţat, de exemplu, prin Decizia nr. 16 din 9 februarie 1999. În sfârşit, se arată că art. 28 alin. (4) din Legea nr. 70/1991, republicată şi modificată, este în deplină concordanţă cu art. 21 şi 128 din Constituţie.

Avocatul Poporului apreciază că textul de lege criticat este constituţional. Se arată, în esenţă, că accesul la justiţie nu presupune accesul la toate mijloacele procedurale prin care se înfăptuieşte justiţia, iar instituirea regulilor de desfăşurare a procesului în faţa instanţelor judecătoreşti, inclusiv reglementarea căilor ordinare şi extraordinare de atac, este de competenţa legiuitorului. În acest sens, se menţionează, printre altele, Decizia Curţii Constituţionale nr. 38 din 26 februarie 1998.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională constată că a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 144 lit. c) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (1), ale art. 2, 3, 12 şi 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie art. 28 alin. (4) din Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale, al cărui conţinut, potrivit articolului unic pct. 2 din Legea nr. 170/2002 privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 72/2001 pentru modificarea şi completarea art. 28 din Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 256 din 16 aprilie 2002, este următorul: "În judeţele în care se organizează alegeri parţiale într-o singură circumscripţie electorală soluţionarea sesizărilor şi contestaţiilor prevăzute la art. 30 alin. (1) lit. f) şi g) este de competenţa judecătoriei în a cărei rază teritorială se află circumscripţia electorală, aceasta urmând a se pronunţa în termen de cel mult 3 zile de la înregistrarea sesizărilor şi contestaţiilor. Hotărârea este definitivă şi irevocabilă."

În opinia autorului excepţiei, conform dispoziţiilor acestui text, "părţile nu au la dispoziţie nici o cale de atac, hotărârea pronunţată de judecătorie fiind definitivă şi irevocabilă", astfel că se încalcă art. 21 şi 128 din Constituţie, care prevăd:

- Art. 21: "(1) Orice persoană se poate adresa justiţiei pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor şi a intereselor sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept.";

- Art. 128: "Împotriva hotărârilor judecătoreşti, părţile interesate şi Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condiţiile legii."

Examinând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, Curtea reţine următoarele:

În activitatea jurisdicţională anterioară, Curtea a examinat dacă liberul acces la justiţie este compatibil cu instituirea unor proceduri speciale pentru situaţii deosebite sau dacă el implică existenţa unor proceduri unice chiar şi pentru situaţii diferite, inclusiv în ceea ce priveşte exercitarea căilor de atac. Astfel, de exemplu, prin Decizia Plenului nr. 1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994, Curtea a statuat că "liberul acces la justiţie presupune şi accesul la mijloacele procedurale prin care se înfăptuieşte justiţia", iar "instituirea regulilor de desfăşurare a procesului în faţa instanţelor judecătoreşti este de competenţa exclusivă a legiuitorului", soluţie ce decurge din dispoziţiile art. 125 alin. (3), potrivit cărora "Competenţa şi procedura de judecată sunt stabilite de lege", precum şi cele ale art. 128, în conformitate cu care, "Împotriva hotărârilor judecătoreşti, părţile interesate şi Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condiţiile legii". S-a reţinut că, "pe cale de consecinţă, legiuitorul poate institui, în considerarea unor situaţii deosebite, reguli speciale de procedură, ca şi modalităţile de exercitare a drepturilor procedurale, principiul liberului acces la justiţie presupunând posibilitatea neîngrădită a celor interesaţi de a utiliza aceste proceduri, în formele şi modalităţile instituite de lege".

Totodată, prin Decizia Plenului Curţii Constituţionale nr. 3 din 30 iunie 1992 cu privire la constituţionalitatea art. 85 alin. 2 din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 164 din 16 iulie 1992, precum şi prin Decizia Plenului nr. 1 din 8 februarie 1994, anterior menţionată, Curtea a statuat că soluţia excluderii folosirii căilor de atac în materie electorală este impusă de necesitatea asigurării operativităţii în rezolvarea problemelor legate de desfăşurarea alegerilor, precum şi de interesul stabilităţii rezultatelor acestora, deoarece aplicarea în această materie a normelor de drept comun ar însemna, practic, să se împiedice desfăşurarea lor sau să se pună sub semnul incertitudinii un timp îndelungat rezultatele alegerilor.

Deoarece în prezenta cauză nu au intervenit elemente noi, de natură să determine schimbarea acestei jurisprudenţe, cele statuate anterior îşi menţin valabilitatea.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 144 lit. c) şi al art. 145 alin. (2) din Constituţie, al art. 13 alin. (1) lit. A.c), al art. 23 alin. (3) şi al art. 25 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 28 alin. (4) din Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale, republicată, modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 72/2001, excepţie ridicată de reprezentantul Ministerului Public de pe lângă Judecătoria Bolintin-Vale în Dosarul nr. 1.733/2002 al acestei judecătorii.

Definitivă şi obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 3 decembrie 2002.

4.2. DECIZII PRIVIND LEGEA PENTRU ALEGEREA AUTORITĂŢILOR ADMINISTRAŢIEI PUBLICE LOCALE NR. 67/2004

DECIZIA nr. 325 din 14 septembrie 2004
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 7 alin. (3), (4) şi (5), art. 33 alin. (4) şi art. 35 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale[63]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 7 alin. (3), (4) şi (5), art. 33 alin. (4) şi art. 35 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Asociaţia "Uniunea Civică Maghiară - Magyar Polgari Szovetseg", cu sediul în Odorheiu Secuiesc, în Dosarul nr. 2.911/2004 al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţia civilă.

La apelul nominal răspunde pentru autorul excepţiei domnul avocat Doru Costea, constatându-se lipsa Biroului Electoral Central, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Cauza fiind în stare de judecată, avocatul autorului excepţiei de neconstituţionalitate solicită admiterea acesteia. În acest sens arată că prevederile de lege criticate, care stabilesc condiţiile pentru depunerea candidaturilor organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale legal constituite în vederea participării la alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, precum şi caracterul definitiv şi irevocabil al hotărârilor pronunţate de Biroul Electoral Central cu prilejul soluţionării contestaţiilor, în alte cazuri decât cele prevăzute de art. 35 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 67/2004, sunt contrare art. 4 alin. (2), art. 8, art. 16 alin. (1), art. 21 alin. (1) şi (2) şi art. 37 alin. (1) din Constituţie, republicată, şi ale art. 13 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei, întrucât apreciază că prevederile de lege criticate nu contravin dispoziţiilor constituţionale şi convenţionale invocate ca fiind încălcate.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 30 aprilie 2004, pronunţată în Dosarul nr. 2.911/2004, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 7 alin. (3), (4) şi (5), art. 33 alin. (4) şi art. 35 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Asociaţia "Uniunea Civică Maghiară - Magyar Polgari Szovetseg", cu sediul în Odorheiu Secuiesc, într-o cauză având ca obiect anularea Hotărârii nr. 13 din 24 aprilie 2004 a Biroului Electoral Central prin care a fost respinsă cererea de înregistrare a semnului electoral al acestei asociaţii.

În motivarea excepţiei se susţine că prevederile art. 7 alin. (3), (4) şi (5) din legea criticată sunt contrare art. 4 alin. (2), art. 8, art. 16 alin. (1) şi art. 37 alin. (1) din Constituţie, republicată, precum şi art. 13 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, iar art. 33 alin. (4) şi art. 35 din aceeaşi lege încalcă prevederile constituţionale ale art. 21 alin. (1) şi (2), precum şi, de asemenea, ale art. 13 din convenţie. În sensul acestor susţineri se arată:

[63]Publicată în Monitorul Oficial nr. 969 din 21 octombrie 2004.

I. Art. 7 alin. (3), (4) şi (5) din Legea nr. 67/2004, care dispune cu privire la condiţiile depunerii candidaturilor de către organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale legal constituite pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, încalcă:

- principiul egalităţii în drepturi a cetăţenilor, consacrat de art. 16 alin. (1), coroborat cu art. 4 din Constituţie, republicată, astfel: alin. (3) creează discriminare pe criterii etnice, constând în aceea că prevede "obligativitatea semnării listelor de către membrii acestora şi nu de către susţinători sau simpatizanţi", deşi "susţinerea unui candidat este dictată de o opţiune cu caracter politic şi nu etnic"; alin. (4), prin condiţia impusă cu privire la numărul membrilor organizaţiilor minorităţilor naţionale şi repartizarea lor pe judeţe, "deoarece, din considerente istorice, în majoritatea lor minorităţile naţionale sunt localizate pe teritoriul câtorva judeţe ale ţării", aşa încât prevederea legală nu poate fi îndeplinită;

- principiul pluralismului politic, consacrat de art. 8 din Constituţie, republicată, întrucât limitează accesul în sfera politicului al reprezentanţilor minorităţilor naţionale şi îngrădeşte exprimarea voinţei politice a tuturor cetăţenilor.

În legătură cu prevederile art. 37 din Constituţie, republicată, invocate de asemenea ca fiind încălcate, nu sunt formulate motive de neconstituţionalitate, iar în ceea ce priveşte dispoziţiile art. 13 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale se menţionează jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului (cazul Vasilescu împotriva României), în care s-a statuat că "un obstacol de fapt poate duce la încălcarea Convenţiei în aceeaşi măsură ca un obstacol juridic".

II. Art. 33 alin. (4) şi art. 35 din Legea nr. 67/2004 sunt contrare art. 21 alin. (1) şi (2) din Constituţie, republicată, precum şi art. 13 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, întrucât: legea criticată nu reglementează o cale de atac împotriva hotărârilor pronunţate de Biroul Electoral Central, în afara celor prevăzute de art. 35 alin. (1) şi (2); Biroul Electoral Central nu este o instanţă de judecată în sensul textelor constituţionale şi convenţionale menţionate, aşa încât hotărârile sale nu pot avea caracter "definitiv şi irevocabil", astfel cum prevede alin. (3) al art. 35 din lege; art. 35 alin. (1) şi (2) sunt neconstituţionale "în măsura în care interpretarea dată accesului la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie este aceea că el este permis numai în condiţiile în care cererea are ca obiect modul de organizare şi componenţa birourilor electorale".

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Secţia civilă apreciază că textele de lege criticate "pot face obiectul excepţiei de neconstituţionalitate".

Potrivit prevederilor art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate. De asemenea, în conformitate cu dispoziţiile art. 18^1 din Legea nr. 35/1997, cu modificările ulterioare, s-a solicitat punctul de vedere al instituţiei Avocatul Poporului.

Guvernul apreciază că excepţia de neconstituţionalitate ridicată este nefondată. În acest sens arată că prevederile de lege criticate, care instituie condiţii diferite - pentru partidele politice şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care sunt reprezentate în Parlament, pe de o parte, şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, altele decât cele reprezentate în Parlament, pe de altă parte, - referitoare la depunerea candidaturilor pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, nu sunt contrare art. 16 din Constituţie, republicată, întrucât principiul egalităţii consacrat de acesta presupune tratament juridic diferit pentru situaţii diferite. Consideră că nici art. 8 din Constituţie, republicată, nu este încălcat, deoarece cetăţenii români, indiferent de originea etnică, pot face parte din partide politice,

potrivit opţiunii lor şi în condiţiile legii care reglementează constituirea şi funcţionarea partidelor politice, iar faptul că prin această lege se stabilesc doar căile de atac în cadrul jurisdicţiilor specifice activităţii electorale nu are semnificaţia excluderii celor interesaţi de la liberul acces la justiţie. În sfârşit, consideră că art. 4 alin. (2) din Constituţie, republicată, invocat de asemenea ca fiind încălcat, nu este incident în cauză.

Avocatul Poporului apreciază că textele de lege criticate sunt constituţionale. În acest sens, în legătură cu criticile referitoare la art. 7 alin. (3), (4) şi (5) din Legea nr. 67/2004, arată că art. 37 din Constituţie, republicată, lasă "la nivelul de reglementare al legii, în cazul de faţă al Legii nr. 67/2004", şi alte condiţii decât cele prevăzute de Constituţie, ce trebuie îndeplinite de către cetăţeni pentru a fi aleşi în organele autorităţilor publice locale. Se invocă jurisprudenţa Curţii Constituţionale în materie, de exemplu, hotărârile nr. 37/1996, nr. 44/1996 şi nr. 3/1992. Cu referire la art. 33 alin. (4) şi art. 35 din lege, criticate ca fiind neconstituţionale sub aspectul caracterului "definitiv şi irevocabil" al hotărârilor birourilor electorale pronunţate cu prilejul soluţionării contestaţiilor asupra modului de organizare şi asupra componenţei acestor birouri, se arată că, din coroborarea dispoziţiilor vizate de excepţie cu cele ale art. 117 alin. (2) din aceeaşi lege, rezultă că "numai împotriva hotărârilor definitive şi irevocabile, pronunţate potrivit Legii nr. 67/2004, de instanţele judecătoreşti, nu şi de către birourile electorale, nu există cale de atac". Hotărârile birourilor electorale sunt acte administrative ce pot fi atacate în justiţie, în condiţiile Legii contenciosului administrativ nr. 29/1990. În sfârşit, menţionează că nici dispoziţiile din documentele internaţionale nu prevăd obligativitatea unui anumit număr al căilor de atac, cu anumite excepţii.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului şi cel al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile reprezentantului Ministerului Public, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, republicată, precum şi celor ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate cu care a fost sesizată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 7 alin. (3), (4) şi (5), art. 33 alin. (4) şi art. 35 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 271 din 29 martie 2004, al căror conţinut este următorul:

- Art. 7 alin. (3), (4) şi (5): "(3) Pot depune candidaturi şi alte organizaţii ale cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale legal constituite, care prezintă la Biroul Electoral Central o listă de membri. Numărul membrilor nu poate fi mai mic de 15% din numărul total al cetăţenilor care la ultimul recensământ s-au declarat ca aparţinând minorităţii respective.

(4) Dacă numărul membrilor necesari pentru îndeplinirea condiţiilor prevăzute la alin. (3) este mai mare de 25.000 de persoane, lista membrilor trebuie să cuprindă cel puţin 25.000 de persoane domiciliate în cel puţin 15 din judeţele ţării şi în municipiul Bucureşti, dar nu mai puţin de 300 de persoane pentru fiecare dintre aceste judeţe şi pentru municipiul Bucureşti.

(5) Lista membrilor se întocmeşte pe localităţi şi pe judeţe şi trebuie să cuprindă: denumirea organizaţiei, numele şi prenumele membrilor, data naşterii, adresa, denumirea, seria şi numărul actului de identitate, semnăturile acestora, precum şi numele şi prenumele persoanei care a

întocmit-o. Persoana care a întocmit lista este obligată ca, împreună cu aceasta, să depună o declaraţie pe propria răspundere prin care să ateste veridicitatea semnăturii membrilor.";

- Art. 33 alin. (4): "În exercitarea atribuţiilor ce îi revin Biroul Electoral Central emite hotărâri care se aduc la cunoştinţă în şedinţă publică şi prin orice mijloc de publicitate. Hotărârile Biroului Electoral Central sunt obligatorii pentru toate birourile electorale din ţară, precum şi pentru toate organismele cu atribuţii în materie electorală, de la data aducerii la cunoştinţă în şedinţa publică.";

- Art. 35: "(1) Contestaţiile asupra modului de organizare şi asupra componenţei birourilor electorale se pot face în termen de 48 de ore de la desemnarea preşedinţilor şi a locţiitorilor acestora sau, după caz, de la completarea birourilor electorale cu reprezentanţii partidelor politice, alianţelor politice sau alianţelor electorale.

(2) Contestaţiile se soluţionează de biroul electoral de circumscripţie comunală, orăşenească, municipală sau de sector al municipiului Bucureşti, dacă privesc biroul electoral al secţiei de votare, de biroul electoral de circumscripţie judeţeană sau a municipiului Bucureşti, dacă privesc biroul electoral de circumscripţie comunală, orăşenească sau municipală, respectiv de sector al municipiului Bucureşti, de Biroul Electoral Central, dacă privesc biroul electoral de circumscripţie judeţeană sau a municipiului Bucureşti, şi de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, dacă privesc Biroul Electoral Central, în termen de două zile de la înregistrarea contestaţiilor.

(3) Hotărârea pronunţată este definitivă şi irevocabilă şi se comunică, în cazul preşedintelui biroului electoral şi locţiitorului acestuia, în termen de 24 de ore, preşedintelui tribunalului care, în cazul admiterii contestaţiei, procedează la o nouă desemnare."

În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate, aceste dispoziţii de lege contravin, în ordinea invocării lor, art. 4 alin. (2), art. 8, art. 16 alin. (1), art. 37 alin. (1) şi art. 21 alin. (1) şi (2) din Constituţie, republicată, potrivit cărora:

- Art. 4 alin. (2): "România este patria comună şi indivizibilă a tuturor cetăţenilor săi, fără deosebire de rasă, de naţionalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenenţă politică, de avere sau de origine socială.";

- Art. 8: "(1) Pluralismul în societatea românească este o condiţie şi o garanţie a democraţiei constituţionale.

(2) Partidele politice se constituie şi îşi desfăşoară activitatea în condiţiile legii. Ele contribuie la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor, respectând suveranitatea naţională, integritatea teritorială, ordinea de drept şi principiile democraţiei."

- Art. 16 alin. (1): "Cetăţenii sunt egali în faţa legii şi a autorităţilor publice, fără privilegii şi fără discriminări.";

- Art. 37 alin. (1): "Au dreptul de a fi aleşi cetăţenii cu drept de vot care îndeplinesc condiţiile prevăzute în articolul 16 alineatul (3), dacă nu le este interzisă asocierea în partide politice, potrivit articolului 40 alineatul (3).";

- Art. 21 alin. (1) şi (2): "Orice persoană se poate adresa justiţiei pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor şi a intereselor sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept."

De asemenea, se invocă şi încălcarea, prin raportare la art. 20 alin. (1) din Constituţie, republicată, a art. 13 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, care prevede: "Orice persoană, ale cărei drepturi şi libertăţi recunoscute de prezenta convenţie au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanţe naţionale, chiar şi atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acţionat în exercitarea atribuţiilor lor oficiale."

Examinând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, Curtea Constituţională reţine următoarele:

I. Prima critică de neconstituţionalitate priveşte dispoziţiile art. 7 alin. (3), (4) şi (5) din Legea nr. 67/2004, care stabilesc că numărul membrilor organizaţiei aparţinând minorităţii naţionale legal constituite şi dispersia lor în teritoriu trebuie să figureze pe lista de membri depusă la Biroul Electoral Central, în vederea participării la alegeri. În esenţă, potrivit opiniei autorului excepţiei, aceste condiţii prevăzute pentru depunerea candidaturilor organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale legal constituite în vederea participării la alegerea autorităţilor administraţiei publice locale au caracter discriminatoriu şi aduc atingere principiului pluralismului politic, ceea ce contravine art. 16 din Constituţie, republicată, coroborat cu art. 8 din aceasta, precum şi art. 13 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale.

În legătură cu susţinerile formulate Curtea constată că aspectele sub care aceste prevederi sunt criticate nu reprezintă o problemă de constituţionalitate, ci o chestiune de oportunitate ce intră în competenţa exclusivă a legiuitorului. De altfel, din conţinutul art. 7 alin. (3), (4) şi (5) din lege rezultă că acesta este chiar în sensul dispoziţiilor constituţionale ale art. 37, referitoare la "Dreptul de a fi ales", dispoziţii care precizează limitele dreptului şi condiţiile care trebuie îndeplinite de cei care doresc să candideze. De asemenea, posibilitatea stabilită de text, în sensul depunerii de candidaturi de către organizaţiile legal constituite ale cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale pentru participarea la alegerile locale, reprezintă tocmai respectarea principiului egalităţii între cetăţeni, consacrat de art. 16 alin. (1) din Constituţie, republicată, iar nu, aşa cum susţine autorul excepţiei, încălcarea lui. Curtea constată că prevederile constituţionale ale art. 4 alin. (2) referitoare la "Unitatea poporului şi egalitatea între cetăţeni", precum şi cele ale art. 8 privind "Pluralismul şi partidele politice" nu sunt incidente în cauză.

În ceea ce priveşte invocarea încălcării prevederilor art. 37 din Constituţie, republicată, nu sunt formulate critici de neconstituţionalitate, aşa încât, sub acest aspect Curtea nu se poate pronunţa, întrucât s-ar substitui autorului excepţiei în motivarea acesteia, exercitând astfel un control din oficiu, ceea ce este inadmisibil.

În legătură cu jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, respectiv cazul Vasilescu împotriva României (Hotărârea din 22 mai 1998, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 637 din 27 decembrie 1999), evocată de autorul excepţiei în motivarea susţinerilor privind încălcarea art. 13 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, Curtea constată, de asemenea, că aceasta nu este relevantă în prezenta cauză. În acest sens Curtea Constituţională reţine că, pe de o parte, hotărârea menţionată a fost pronunţată într-o cauză având ca obiect restituirea unor bunuri confiscate, iar pe de altă parte, Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu a considerat necesar să se pronunţe asupra cererii din acea cauză prin raportare la art. 13 din convenţie, întrucât nu a fost argumentată.

II. Cea de a doua critică priveşte dispoziţiile art. 33 alin. (4) şi art. 35 din Legea nr. 67/2004, în legătură cu care, în esenţă, se susţine că sunt neconstituţionale, întrucât "legea nu reglementează o cale de atac împotriva hotărârilor pronunţate de Biroul Electoral Central în alte cazuri decât cele prevăzute de art. 35 alin. (1) şi (2)", precum şi "în măsura în care interpretarea dată accesului la Înalta Curte de Casaţie este aceea că el este permis numai în condiţiile în care cererea are ca obiect modul de organizare şi componenţa birourilor electorale". În opinia autorului excepţiei, aceste texte de lege, încalcă art. 21 alin. (1) şi (2) din Constituţie, republicată, privind accesul liber la justiţie, precum şi art. 13 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale.

Examinând dispoziţiile de lege criticate şi susţinerile formulate, Curtea reţine că, într-adevăr, art. 33 alin. (4) stabileşte că hotărârile Biroului Electoral Central emise în exercitarea atribuţiilor prevăzute de Legea nr. 67/2004 sunt obligatorii pentru toate birourile electorale din ţară, precum şi pentru toate organismele cu atribuţii în materie electorală, precum şi că, potrivit art. 35 alin. (3), hotărârile pronunţate de birourile electorale în legătură cu contestaţiile privind modul de organizare şi componenţa acestor birouri sunt definitive şi irevocabile.

Tot astfel, Curtea reţine că, potrivit art. 117 din Legea nr. 67/2004, cuprins în Capitolul VI - Dispoziţii tranzitorii şi finale: "(1) Judecarea de către instanţă a întâmpinărilor, contestaţiilor şi a oricăror alte cereri prevăzute de prezenta lege se face potrivit regulilor stabilite de lege pentru ordonanţa preşedinţială, cu participarea obligatorie a procurorului.

(2) Împotriva hotărârilor definitive şi irevocabile, pronunţate de instanţele judecătoreşti potrivit prezentei legi, nu există cale de atac."

Din coroborarea dispoziţiilor textelor de lege menţionate rezultă că numai hotărârile instanţelor de judecată pronunţate potrivit competenţei stabilite de Legea nr. 67/2004 sunt definitive şi irevocabile şi doar împotriva lor nu există cale de atac. Or, potrivit prevederilor ce fac obiectul controlului de constituţionalitate, hotărârile birourilor electorale sunt pronunţate în cadrul jurisdicţiilor specifice activităţii electorale, şi ele nu exclud accesul liber la justiţie. Aceste hotărâri, fiind acte cu caracter jurisdicţional ale organelor administrative, pot fi atacate în justiţie de către cei interesaţi, în condiţiile Legii contenciosului administrativ nr. 29/1990.

Aşa fiind, Curtea nu poate reţine că art. 33 alin. (4) şi art. 35 din Legea nr. 67/2004 încalcă art. 21 alin. (1) şi (2) din Constituţie, republicată, privind accesul liber la justiţie şi nici, aşa cum susţine autorul excepţiei, art. 13 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, privind dreptul la un recurs efectiv.

Faţă de cele de mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi art. 147 alin. (4) din Constituţie, republicată, precum şi al art. 1, 2, 3, art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 7 alin. (3), (4) şi (5), art. 33 alin. (4) şi art. 35 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Asociaţia "Uniunea Civică Maghiară - Magyar Polgari Szovetseg", cu sediul în Odorheiu Secuiesc, în Dosarul nr. 2.911/2004 al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţia civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 14 septembrie 2004.

DECIZIA nr. 326 din 14 septembrie 2004
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 32 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale[64]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 32 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Valeriu Mangu în Dosarul nr. 2.823/2004 al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţia civilă.

La apelul nominal se prezintă autorul excepţiei de neconstituţionalitate, personal.

Cauza aflându-se în stare de judecată, Curtea acordă cuvântul autorului excepţiei, care solicită admiterea acesteia.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei ca neîntemeiată. În acest sens arată că activitatea desfăşurată de judecătorii Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în cadrul Biroului Electoral Central are caracter temporar şi nu prezintă caracterul de continuitate specific exercitării unei funcţii publice, astfel încât nu se poate susţine că art. 32 din Legea nr. 67/2004 încalcă prevederile constituţionale invocate de autorul excepţiei.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 22 aprilie 2004, pronunţată în Dosarul nr. 2.823/2004, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 32 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale. Excepţia a fost ridicată de Valeriu Mangu, într-o cauză având ca obiect soluţionarea unei contestaţii privind componenţa Biroului Electoral Central.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate, astfel cum a fost ridicată în faţa instanţei de judecată, se susţine că textul de lege criticat contravine art. 125 alin. (3) şi art. 126 alin. (1) şi (5) din Constituţie, republicată. Autorul excepţiei consideră că este neconstituţional ca un judecător să îndeplinească funcţia de membru al Biroului Electoral Central şi să exercite atribuţii specifice acestui organ, întrucât art. 125 alin. (3) din Constituţie, republicată, prevede că funcţia de judecător este incompatibilă cu orice altă funcţie publică sau privată, cu excepţia funcţiilor didactice din învăţământul superior. Autorul excepţiei susţine, în continuare, că judecătorul nu poate emite acte de putere publică de altă natură decât judecătorească, adică nu poate înfăptui decât acte de justiţie, inclusiv acte de procedură. Conform art. 126 alin. (1) din Constituţie, republicată, justiţia se realizează prin intermediul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi al celorlalte instanţe judecătoreşti, care, potrivit Legii nr. 92/1992, sunt judecătoriile, tribunalele şi curţile de apel, or Biroul Electoral Central nu este o astfel de instanţă. De asemenea, Biroul Electoral Central nu poate fi considerat nici instanţă extraordinară, întrucât art. 126 alin. (5) din Constituţie, republicată, interzice înfiinţarea acestora.

Printr-un memoriu adresat Curţii Constituţionale, autorul excepţiei critică prevederile art. 32 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale şi în raport cu dispoziţiile art. 1, 2, 21, 24, 41, 42, 73 şi ale art. 124 din Constituţie, republicată. De asemenea, consideră că sunt neconstituţionale prevederile art. 115 alin. (2) din Legea nr. 67/2004, dar şi legea în ansamblul ei, precum şi acele articole din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească ce conţin dispoziţii care permit judecătorilor să facă parte din birourile electorale.

[64] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 1001 din 30 octombrie 2004.

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Secţia civilă apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, fără să îşi motiveze opinia.

Potrivit prevederilor art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

Guvernul opinează în sensul respingerii excepţiei de neconstituţionalitate ca neîntemeiată, considerând că textul de lege criticat nu încalcă prevederile art. 125 alin. (3) şi ale art. 126 alin. (1) din Constituţie, republicată.

Apreciază că "având în vedere atribuţiile pe care judecătorii urmează să le îndeplinească în calitate de membri ai Biroului Electoral Central, aceştia nu îndeplinesc <<o altă funcţie publică>>, ci, în temeiul art. 33 din Legea nr. 67/2004, exercită atribuţii care, potrivit legii, revin autorităţii judecătoreşti". Arată, în continuare, că "îndeplinirea acestor atribuţii direct ca membri ai Biroului Electoral Central este dictată de raţiuni de interes public şi de desfăşurarea cu celeritate a procesului electoral". În plus, precizează că Biroul Electoral Central asigură interpretarea unitară, precum şi respectarea şi aplicarea corectă a dispoziţiilor legale privitoare la alegeri pe întreg teritoriul ţării, iar hotărârile acestuia, ca şi cele ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi ale celorlalte birouri electorale, prin care se soluţionează orice contestaţie cu privire la organizarea şi desfăşurarea alegerii autorităţilor administraţiei publice locale, în condiţiile legii, sunt definitive şi irevocabile, potrivit dispoziţiilor art. 35 din Legea nr. 67/2004.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, republicată, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 32 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 271 din 29 martie 2004, al căror conţinut este următorul:

Art. 32: "(1) Biroul Electoral Central este alcătuit din 7 judecători ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, preşedintele şi vicepreşedinţii Autorităţii Electorale Permanente şi 11 reprezentanţi ai partidelor politice, alianţelor politice şi alianţelor electorale.

(2) Desemnarea judecătorilor se face în şedinţă publică, în termen de cel mult 5 zile de la stabilirea datei alegerilor, prin tragere la sorţi, de către preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, dintre judecătorii în exerciţiu ai acesteia. Rezultatul tragerii la sorţi se consemnează într-un proces-verbal semnat de preşedinte şi de consultantul-şef al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, care constituie actul de învestire. Data şedinţei pentru tragerea la sorţi se aduce la cunoştinţă publică prin presa scrisă şi audiovizuală, de către preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, cu cel puţin 24 de ore înainte.

(3) În termen de 24 de ore de la învestire, cei 7 judecători aleg din rândul lor, prin vot secret, preşedintele Biroului Electoral Central şi locţiitorul acestuia.

(4) În termen de 24 de ore de la alegerea preşedintelui Biroului Electoral Central, biroul se completează cu preşedintele şi vicepreşedinţii Autorităţii Electorale Permanente şi cu câte un reprezentant al partidelor politice parlamentare.

(5) În termen de 48 de ore de la rămânerea definitivă a candidaturilor, partidele politice neparlamentare, alianţele politice şi alianţele electorale ale acestora, care au depus liste complete pentru consiliile judeţene în cel puţin 18 judeţe, pot propune câte un reprezentant în Biroul Electoral Central până la completarea numărului de 11 membri.

Completarea se face în funcţie de numărul candidaturilor depuse pentru consiliile judeţene de către partidele politice, alianţele politice şi alianţele electorale, iar în caz de egalitate, prin tragere la sorţi."

În opinia autorului excepţiei, aşa cum a fost exprimată aceasta în faţa instanţei de fond, prevederile de lege criticate contravin art. 125 alin. (3) şi art. 126 alin. (1) şi (5) din Constituţie, republicată, al căror conţinut este următorul:

Art. 125: "(3) Funcţia de judecător este incompatibilă cu orice altă funcţie publică sau privată, cu excepţia funcţiilor didactice din învăţământul superior.";

Art. 126: "(1) Justiţia se realizează prin Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi prin celelalte instanţe judecătoreşti stabilite de lege.

(...)

(5) Este interzisă înfiinţarea de instanţe extraordinare. Prin lege organică pot fi înfiinţate instanţe specializate în anumite materii, cu posibilitatea participării, după caz, a unor persoane din afara magistraturii."

Ulterior sesizării Curţii Constituţionale, autorul excepţiei a depus un supliment de motivare, în cadrul căruia critică prevederile art. 32 din Legea nr. 67/2004 şi în raport cu dispoziţiile constituţionale ale art. 1 - "Statul român", art. 2 - "Suveranitatea", art. 21 - "Accesul liber la justiţie", art. 24 - "Dreptul la apărare", art. 41 - "Munca şi protecţia socială a muncii", art. 42 - "Interzicerea muncii forţate", art. 73 - "Categorii de legi" [cu referire expresă la alin. (3) lit. a) privind reglementarea prin lege organică a organizării şi funcţionării Autorităţii Electorale Permanente] şi ale art. 124 - "Înfăptuirea justiţiei". Prin acelaşi memoriu pretinde că sunt neconstituţionale prevederile art. 115 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 şi legea în ansamblul ei, precum şi acele articole din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească ce conţin dispoziţii care permit judecătorilor să facă parte din birourile electorale.

În ceea ce priveşte criticile de neconstituţionalitate întemeiate pe dispoziţiile art. 1, 2, 21, 24, 41, 42, 73 şi ale art. 124 din Legea fundamentală, Curtea Constituţională observă că acestea nu pot fi primite, întrucât au fost formulate ulterior sesizării instanţei de contencios constituţional, or, potrivit art. 29 din Legea nr. 47/1992, republicată, Curtea este competentă să se pronunţe numai în limitele sesizării. Extinderea temeiurilor constituţionale faţă de cele invocate în faţa instanţei de fond ar conduce la exercitarea din oficiu a controlului de constituţionalitate, ceea ce este contrar prevederilor art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, conform cărora Curtea Constituţională decide asupra excepţiilor ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti sau de arbitraj comercial. Ca atare, Curtea urmează să analizeze constituţionalitatea textului de lege criticat doar în raport cu dispoziţiile art. 125 alin. (3) şi ale art. 126 alin. (1) şi (5) din Constituţie, republicată, invocate în motivarea excepţiei de neconstituţionalitate formulate în faţa instanţei de fond.

Curtea Constituţională nu poate exercita controlul de constituţionalitate asupra celorlalte texte de lege criticate de autorul excepţiei prin notele scrise depuse ulterior sesizării Curţii, deoarece din interpretarea art. 146 lit. d) din Constituţie, republicată, şi a art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată, rezultă că instanţa de contencios constituţional nu hotărăşte asupra excepţiilor de neconstituţionalitate ridicate direct în faţa sa. În consecinţă, prin prezenta decizie, Curtea Constituţională urmează a se

pronunţa numai cu privire la excepţia de neconstituţionalitate a art. 32 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale.

Astfel, Curtea reţine că autorul excepţiei de neconstituţionalitate critică art. 32 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, referitor la organizarea şi componenţa Biroului Electoral Central, în special în ceea ce priveşte includerea în componenţa acestuia a şapte judecători de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, Curtea Constituţională observă că organizarea şi desfăşurarea operaţiunilor electorale trebuie realizate de organisme neutre, alese sau desemnate prin procedee democratice şi transparente. Rolul Biroului Electoral Central este de a veghea la buna organizare şi desfăşurare a alegerilor şi la stabilirea corectă a rezultatului voturilor, la asigurarea şi garantarea egalităţii de şanse pentru toţi candidaţii, indiferent de apartenenţa politică a acestora.

Cât priveşte componenţa acestuia, alături de reprezentanţi ai partidelor politice, alianţelor politice şi alianţelor electorale, legiuitorul a optat şi pentru şapte judecători ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, atât pentru neutralitatea lor politică, pe de o parte, cât şi pentru faptul că ei fac parte dintr-o altă putere a statului - cea judecătorească -, pe de altă parte.

Din această perspectivă, participarea judecătorilor Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie ca membri în Biroul Electoral Central se constituie într-o garanţie privind desfăşurarea corectă a întregului proces electoral, câtă vreme, prin statutul lor, aceştia nu pot face parte din partide politice, nu pot candida, nu pot fi aleşi şi se supun, în întreaga lor activitate, numai legii. Pe perioada cât îşi desfăşoară activitatea în cadrul Biroului Electoral Central, judecătorii de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie au statutul de detaşaţi, exercitând numai atribuţii proprii procesului electoral.

Funcţia de judecător la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu este incompatibilă cu calitatea de membru al Biroului Electoral Central, întrucât aceasta din urmă reprezintă o împuternicire legală de a face parte dintr-un organism electoral. Incompatibilitatea presupune imposibilitatea exercitării concomitente a două funcţii publice ireconciliabile. Or, în speţă, judecătorul care este desemnat în calitate de membru al Biroului Electoral Central încetează să desfăşoare activitatea de judecată în cadrul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, dar, în virtutea legii, el desfăşoară o altă activitate în cadrul unei alte autorităţi publice. De altfel, în această perioadă de timp, el este considerat detaşat, potrivit articolului 116 alineatul (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, iar detaşarea exclude existenţa situaţiei de incompatibilitate, tocmai prin faptul că împiedică, pe o perioadă limitată de timp, exercitarea concomitentă a celor două funcţii.

Curtea reţine şi faptul că desemnarea unor judecători de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în Biroul Electoral Central nu transformă această autoritate electorală în organ judecătoresc, hotărârile acestuia putând fi atacate la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Intervenind în faza de contencios electoral, prezenţa judecătorilor conferă un caracter de imparţialitate întregii activităţi a Biroului Electoral Central.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, republicată, precum şi al art. 1 - 3, art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 32 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Valeriu Mangu în Dosarul nr. 2.823/2004 al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţia civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 14 septembrie 2004.

DECIZIA nr. 393 din 5 octombrie 2004
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 117 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale[65]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 117 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Vasile Hîj în Dosarul nr. 3.780/2004 al Tribunalului Suceava - Secţia civilă.

La apelul nominal se constată lipsa părţilor, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită. Curtea dispune a se face apelul şi în dosarele nr. 340D/2004 şi nr. 351D/2004, având ca obiect aceeaşi excepţie, ridicată de autorul Ilie Niţă în dosarele nr. 3.777/2004 şi nr. 3.778/2004 ale Tribunalului Suceava - Secţia civilă. La apelul nominal se constată lipsa părţilor, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

Curtea, din oficiu, pune în discuţie conexarea dosarelor. Reprezentantul Ministerului Public este de acord cu conexarea dosarelor. Curtea, în temeiul art. 14 din Legea nr. 47/1992, republicată, raportat la art. 164 din Codul de procedură civilă, dispune conexarea dosarelor nr. 340D/2004 şi nr. 351D/2004 la Dosarul nr. 333D/2004, primul înregistrat.

Cauza fiind în stare de judecată, reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei ca neîntemeiată. În acest sens, arată că textul de lege criticat nu contravine prevederilor art. 129 din Constituţie, invocat de autorii excepţiei în motivarea lor, întrucât căile de atac împotriva hotărârilor judecătoreşti se exercită în condiţiile legii, iar, conform art. 126 alin. (2) din Legea fundamentală, legiuitorul are competenţa exclusivă de a stabili procedura de judecată.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarelor, constată următoarele:

Prin încheierile din 28 mai 2004, din 4 iunie 2004 şi din 9 iunie 2004, pronunţate în dosarele nr. 3.780/2004, respectiv nr. 3.777/2004 şi nr. 3.778/2004, Tribunalul Suceava - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 117 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale. Excepţia a fost ridicată de Vasile Hîj şi Ilie Niţă în cauze având ca obiect judecarea contestaţiilor în anulare formulate împotriva deciziilor de admitere a unor recursuri, prin care acestora le-au fost respinse candidaturile pentru funcţiile de primar şi pentru cea de consilier local.

În motivările excepţiei de neconstituţionalitate, având un conţinut similar, autorii acesteia susţin, în esenţă, că textul de lege criticat încalcă principiul liberului acces la justiţie, consacrat de art. 21 alin. (1) şi (2) din Legea fundamentală, precum şi dreptul la folosirea căilor de atac, stipulat în art. 129 din Constituţie, republicată, prin aceea că nu permite exercitarea căii de atac a contestaţiei în anulare.

Tribunalul Suceava - Secţia civilă apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, întrucât prevederile art. 117 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 nu contravin normelor constituţionale invocate de autorii acesteia. În acest sens, arată că, în temeiul art. 129 din Legea fundamentală, părţile interesate pot exercita căile de atac împotriva hotărârilor judecătoreşti, însă în condiţiile legii. Or, legea electorală atacată, prin domeniul pe care îl reglementează, are un caracter special, astfel încât părţile nu mai pot folosi alte căi de atac în afara recursului, această

[65] Publicată În: Monitorul Oficial NR. 1071 din 18 noiembrie 2004.

procedură derogatorie de la dreptul comun fiind necesară pentru evitarea tergiversării soluţionării urgente a unor asemenea cauze.

Potrivit prevederilor art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierile de sesizare au fost comunicate preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi instituţiei Avocatul Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

Guvernul consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Apreciază că textul de lege atacat reprezintă tocmai consacrarea principiului conţinut de art. 129 din Constituţie, în sensul că eliminarea căii de atac ordinare a apelului şi a celor extraordinare, din procedura soluţionării contestaţiilor în materie electorală - procedură derogatorie de la dreptul comun -, este absolut justificată, având în vedere perioada scurtă a campaniei electorale, precum şi succesiunea operaţiunilor ce se realizează în acest timp, iar exercitarea unei căi de atac împotriva unei hotărâri definitive şi irevocabile ar avea ca efect tergiversarea soluţionării urgente a unor astfel de cereri.

Avocatul Poporului apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Arată că soluţia excluderii căilor de atac în materie electorală este impusă de specificul acestui domeniu, atât sub aspectul asigurării operativităţii în rezolvarea problemelor legate de desfăşurarea alegerilor, cât şi în privinţa interesului stabilităţii rezultatelor acestora. În acest sens, invocă Decizia Curţii Constituţionale nr. 332 din 3 decembrie 2002. În continuare, precizează că legiuitorul este cel care, potrivit art. 126 alin. (2) şi art. 129 din Constituţie, republicată, are competenţa exclusivă de a institui regulile de desfăşurare a procesului în faţa instanţelor judecătoreşti şi de a aprecia care sunt situaţiile deosebite ce impun reglementarea unor norme procedurale speciale. Mai mult, menţionează că nici dispoziţiile din instrumentele juridice internaţionale, cu excepţia domeniului penal, nici Constituţia, nu prevăd obligativitatea unui anumit număr al căilor de atac, acest aspect fiind lăsat la nivelul de reglementare al legii.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierile de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi instituţiei Avocatul Poporului, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, republicată, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 117 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 271 din 29 martie 2004. Aceste prevederi au următorul conţinut:

- Art. 117 alin. (2): "Împotriva hotărârilor definitive şi irevocabile, pronunţate de instanţele judecătoreşti potrivit prezentei legi, nu există cale de atac."

În opinia autorilor excepţiei de neconstituţionalitate, aceste prevederi de lege încalcă dispoziţiile art. 21 alin. (1) şi (2) şi ale art. 129 din Constituţie, al căror conţinut este următorul:

- Art. 21 Accesul liber la justiţie:

"(1) Orice persoană se poate adresa justiţiei pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor şi a intereselor sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept."

- Art. 129 Folosirea căilor de atac:

"Împotriva hotărârilor judecătoreşti, părţile interesate şi Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condiţiile legii."

Din examinarea excepţiei de neconstituţionalitate ridicate, Curtea Constituţională reţine că autorii acesteia critică excluderea căii de atac a contestaţiei în anulare în cadrul procedurii de soluţionare a contestaţiilor în materie electorală, aşa cum este reglementată prin art. 117 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, textul de lege criticat, raportat la normele constituţionale ale art. 21 alin. (1) şi (2) şi ale art. 129, Curtea constată că aceasta este neîntemeiată şi urmează să o respingă pentru următoarele considerente:

Principiul liberului acces la justiţie presupune atât posibilitatea efectivă a persoanei de a se adresa instanţei de judecată pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor sale sau a unui interes legitim, cât şi dreptul de a putea exercita căile legale de atac împotriva hotărârilor judecătoreşti. În jurisprudenţa sa, de exemplu în Decizia Plenului nr. 1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994, Curtea Constituţională a statuat că liberul acces la justiţie nu este incompatibil cu instituirea unor proceduri speciale pentru situaţii deosebite. Prin aceeaşi decizie, Curtea a mai reţinut că accesul liber la justiţie nu presupune ca, în toate cauzele, să fie asigurat accesul la toate structurile judecătoreşti şi la toate căile de atac prevăzute de lege, "deoarece competenţa şi procedura de judecată sunt stabilite de legiuitor, iar acesta, asigurând posibilitatea de a ajunge în faţa instanţelor judecătoreşti în condiţii de egalitate, poate stabili reguli deosebite".

De asemenea, cu privire la caracterul atipic al procedurii de soluţionare a cererilor în materie electorală, prin decizia anterior menţionată, Curtea Constituţională a mai reţinut că "excluderea căilor extraordinare de atac în materie electorală a fost impusă de necesitatea asigurării operativităţii în rezolvarea tuturor problemelor legate de desfăşurarea alegerilor, precum şi de interesul stabilităţii rezultatelor acestora, deoarece aplicarea în această materie a regulilor de drept comun ar însemna, practic, să se împiedice desfăşurarea alegerilor sau să se pună sub semnul incertitudinii un timp îndelungat rezultatele alegerilor".

Prin urmare, excluderea căilor de atac extraordinare în materie electorală nu contravine, pe de o parte, exigenţelor impuse de principiul fundamental al liberului acces la justiţie, iar, pe de altă parte, nici dreptului constituţional al părţilor la folosirea căilor de atac.

Întrucât argumentele expuse în jurisprudenţa Curţii în materie se referă exclusiv la domeniul electoral, iar în prezenta cauză nu au intervenit elemente noi, care să justifice schimbarea acestei jurisprudenţe, cele statuate anterior îşi menţin valabilitatea.

Mai mult, critica de neconstituţionalitate a autorilor excepţiei de neconstituţionalitate faţă de prevederile art. 21 alin. (1) şi (2) şi ale art. 129 din Constituţie, republicată, este cu atât mai puţin solidă cu cât aceştia, la momentul invocării prezentei excepţii, se aflau într-un litigiu dedus spre soluţionare instanţei de recurs competente, exercitându-şi, în consecinţă, atât dreptul de acces liber la justiţie, pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor sau a unui interes legitim lezat, cât şi dreptul la folosirea căilor de atac prevăzute de lege.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, republicată, precum şi al art. 1, 2, 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 117 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Vasile Hîj şi Ilie Niţă în dosarele nr. 3.780/2004, nr. 3.777/2004 şi nr. 3.778/2004 ale Tribunalului Suceava - Secţia civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 5 octombrie 2004.

DECIZIA nr. 146 din 15 martie 2005
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 7 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, ale art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003 şi ale anexei nr. 8 la Hotărârea Guvernului nr. 505/2004 pentru aprobarea modelului copiei de pe lista electorală permanentă, modelului listei electorale suplimentare, al extrasului de pe lista electorală permanentă sau suplimentară, al listei susţinătorilor, al declaraţiei de acceptare a candidaturii, precum şi modelului listei membrilor organizaţiei minorităţilor naţionale, ce vor fi folosite pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale în anul 2004[66]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 7 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, ale art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003 şi ale anexei nr. 8 la Hotărârea Guvernului nr. 505/2004 pentru aprobarea modelului copiei de pe lista electorală permanentă, modelului listei electorale suplimentare, al extrasului de pe lista electorală permanentă sau suplimentară, al listei susţinătorilor, al declaraţiei de acceptare a candidaturii, precum şi modelului listei membrilor organizaţiei minorităţilor naţionale, ce vor fi folosite pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale în anul 2004. Excepţia a fost ridicată de Kincses Elod din Târgu Mureş în Dosarul nr. 4.120/2004 al Judecătoriei Sectorului 5 Bucureşti.

Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din 1 martie 2005 şi au fost consemnate în încheierea de la acea dată, când Curtea, având nevoie de timp pentru a studia avizul nr. 300/2004 al Comisiei Europene pentru Democraţie prin Drept asupra Legii pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale în România, precum şi raportul Oficiului pentru Instituţii Democratice şi Drepturile Omului cu privire la Legea pentru alegerile parlamentare şi prezidenţiale, a amânat pronunţarea la 15 martie 2005.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 17 iunie 2004, pronunţată în Dosarul nr. 4.120/2004, Judecătoria Sectorului 5 Bucureşti a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 7 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, ale art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003 şi ale anexei nr. 8 la Hotărârea Guvernului nr. 505/2004 pentru aprobarea modelului copiei de pe lista electorală permanentă, modelului listei electorale suplimentare, al extrasului de pe lista electorală permanentă sau suplimentară, al listei susţinătorilor, al declaraţiei de acceptare a candidaturii, precum şi modelului listei membrilor organizaţiei minorităţilor naţionale, ce vor fi folosite pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale în anul 2004. Excepţia a fost ridicată de Kincses Elod într-o cauză în care acesta solicită obligarea statului român la plata unor daune morale.

În motivarea excepţiei se susţine că art. 7 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 67/2004, care prevede condiţiile în care pot depune candidaturi organizaţiile minorităţilor naţionale, altele decât cele reprezentate în Parlament, art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003, care conţine dispoziţii asemănătoare, precum şi anexa nr. 8 la Hotărârea Guvernului nr. 505/2004, ale cărei prevederi sunt discriminatorii în ceea ce-i priveşte pe cetăţenii aparţinând minorităţilor naţionale, sunt

[66] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 299 din 11 aprilie 2005.

neconstituţionale prin aceea că este "împiedicat în exercitarea liberă a dreptului de a fi ales, fiind constrâns să candidez pe listele unor formaţiuni politice sau organizaţii ale minorităţilor naţionale care au o politică şi o ideologie postcomunistă [...]". Consideră că prin aceste reglementări sunt încălcate prevederile constituţionale ale art. 29 alin. (1), referitoare la libertatea conştiinţei, ale art. 8 privind pluralismul politic, ale art. 16 alin. (1), care consacră egalitatea cetăţenilor în faţa legii şi a autorităţilor publice, şi ale art. 35, care garantează dreptul de a fi ales. Totodată, invocând art. 11 şi 20 din Constituţie, consideră că sunt încălcate şi prevederile art. 2 pct. 1 şi ale art. 21 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, ale art. 25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, ale art. 2 pct. 1 şi 2 şi ale art. 5 pct. 2 din Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale. În esenţă, aceste texte dispun cu privire la dreptul oricărei persoane de a lua parte la conducerea treburilor publice ale ţării sale fie direct, fie prin reprezentanţi liber aleşi, în condiţii generale de egalitate, statele respective garantând exercitarea drepturilor fără discriminări şi fără restricţii nerezonabile. În opinia autorului excepţiei, restricţiile rezonabile se pot referi <<la impunerea împlinirii unei anumite vârste, la un anume grad de educaţie în raport de poziţia dorită, la o anume stare de sănătate psihică, dar nu permit crearea unor bariere (nici chiar prin "anexe") care împiedică accesul pe listele unor formaţiuni politice etc.>> În sfârşit, se invocă încălcarea prevederilor art. 3 din Statutul Consiliului Europei, ratificat de România prin Legea nr. 64/1993, ale art. 12 şi 13 din Documentul final al reuniunii de la Viena şi ale pct. 5.7, 5.9, 6 şi 7.5 din Documentul Reuniunii de la Copenhaga a Conferinţei asupra dimensiunii umane a CSCE (OSCE), toate textele din documentele menţionate făcând referire la exercitarea efectivă a drepturilor şi a libertăţilor fundamentale, fără discriminări, şi garantarea exercitării acestora de către statele semnatare.

În legătură cu neconstituţionalitatea prevederilor anexei nr. 8 la Hotărârea Guvernului nr. 505/2004, se arată că acestea au modificat legea, iar actul normativ "botezat ca hotărâre de guvern" reprezintă "o încercare de evitare a exercitării controlului de constituţionalitate de către Curtea Constituţională", care, potrivit art. 144 lit. c) din Constituţie şi art. 23 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, se pronunţă asupra constituţionalităţii legilor şi ordonanţelor Guvernului sau a unor dispoziţii din acestea. Se arată că, în realitate, actul normativ adoptat reprezintă o ordonanţă emisă în temeiul Legii speciale nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, cu încălcarea limitelor şi condiţiilor prevăzute de aceasta, fiind deci adoptat cu încălcarea art. 108 alin. (2) şi (3) din Constituţie.

În cadrul şedinţei publice de dezbateri din data de 1 martie 2005, autorul excepţiei depune, în susţinerea criticilor de neconstituţionalitate formulate, extrase traduse în limba română din: Avizul nr. 300/2004 asupra Legii pentru alegerea administraţiei publice locale în România, adoptat de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept - Comisia de la Veneţia, prin Consiliul pentru alegeri democratice, în cea de a 11-a sesiune de la Veneţia, din data de 2 decembrie 2004, şi prin Comisia de la Veneţia, în cea de a 61-a sesiune plenară, de la Veneţia, din perioada 3 - 4 decembrie 2004, precum şi Raportul de evaluare al Misiunii O.S.C.E./O.I.D.D.O - Varşovia, 14 februarie 2005, asupra alegerilor parlamentare şi prezidenţiale din România.

Judecătoria Sectorului 5 Bucureşti apreciază că excepţia de neconstituţionalitate ridicată este neîntemeiată. În acest sens se arată că textele de lege criticate nu încalcă prevederile constituţionale menţionate de autorul excepţiei şi nici prevederile documentelor internaţionale enunţate, care stabilesc că, în exercitarea drepturilor şi a libertăţilor, fiecare persoană este supusă numai îngrădirilor stabilite de lege, fără discriminări nerezonabile.

În conformitate cu dispoziţiile art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

Guvernul apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În acest sens arată că prevederile art. 7 din Legea nr. 67/2004 nu contravin art. 29 alin. (1) din Constituţie, privind libertatea conştiinţei, întrucât "orice persoană care îndeplineşte condiţiile prevăzute de lege pentru a fi ales poate candida ca independent, fără să fie astfel obligat să adere la o organizaţie a cărei ideologie nu o împărtăşeşte. În condiţiile în care, însă, persoana respectivă candidează pe lista unei organizaţii, ea reprezintă organizaţia respectivă, iar această îndatorire nu poate fi exercitată în lipsa unui consens între ideologia şi aspiraţiile organizaţiei care îl propune drept candidat şi crezul propriu". În ceea ce priveşte încălcarea prevederilor constituţionale ale art. 16 alin. (1), consideră că susţinerea este neîntemeiată, deoarece: cetăţenii aparţinând minorităţilor naţionale pot depune, cu îndeplinirea condiţiilor prevăzute de lege, candidaturi independente, la fel ca şi cetăţenii de naţionalitate română; condiţiile stabilite în alin. (3) şi (4) ale art. 7 din Legea nr. 67/2004 trebuie să fie îndeplinite doar de organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale legal constituite, altele decât cele reprezentate în Parlament, pentru aceleaşi raţiuni avute în vedere prin reglementarea condiţiilor pentru înscrierea partidelor politice în registrul partidelor politice, astfel cum sunt prevăzute de art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003. Or, comparând condiţiile stabilite de art. 7 alin. (4) din legea criticată cu cele prevăzute de art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003, "rezultă că, mai degrabă, ar fi vorba de o discriminare pozitivă a cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale". Cu referire la încălcarea art. 8 alin. (1) din Constituţie, privind pluralismul politic, apreciază că existenţa unei multitudini de factori, indiferent de denumirea pe care o poartă - organizaţii ale cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale reprezentate în Parlament, alte organizaţii şi alianţe, precum şi cetăţeni individuali, care acţionează în procesul electoral -, este o reflectare a principiului pluralismului în societatea românească. Mai arată că nici susţinerea privind încălcarea art. 37 din Constituţie, care dispune în legătură cu dreptul de a fi ales, nu poate fi reţinută, întrucât "dispoziţiile legale criticate reglementează un segment concret din procesul electoral, şi anume depunerea candidaturilor". În sfârşit, consideră că nu sunt încălcate nici dispoziţiile art. 20 din Constituţie, coroborate cu cele ale art. 2 şi art. 21 pct. 1 şi 2 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, de vreme ce eventualele diferenţieri între condiţiile de depunere a candidaturilor pentru cetăţenii de naţionalitate română şi cei de altă naţionalitate nu sunt de natură "să creeze o discriminare pe criteriul naţionalităţii", iar stabilirea modalităţilor concrete de funcţionare a sistemului electoral reprezintă atributul unicei autorităţi legiuitoare a ţării, Parlamentul României.

În legătură cu susţinerile de neconstituţionalitate a prevederilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, care stabilesc condiţiile pe care trebuie să le îndeplinească lista membrilor fondatori ai unui partid politic, consideră că aceasta reprezintă o problemă de oportunitate asupra căreia numai legiuitorul poate dispune.

În sfârşit, arată că excepţia de neconstituţionalitate a anexei nr. 8 la Hotărârea Guvernului nr. 505/2004 este inadmisibilă.

Avocatul Poporului apreciază că dispoziţiile art. 7 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 67/2004 şi cele ale art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003 sunt constituţionale, iar excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor anexei nr. 8 la Hotărârea Guvernului nr. 505/2004 este inadmisibilă. Astfel, în legătură cu neconstituţionalitatea art. 7 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 67/2004, prin raportare la art. 37 şi 20 din Constituţie, coroborate cu art. 2 pct. 1 şi art. 21 pct. 1

şi 2 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, se invocă jurisprudenţa Curţii Constituţionale, de exemplu, hotărârile nr. 37/1996, nr. 44/1996 şi nr. 2/1992. Consideră că dispoziţiile art. 8 alin. (1) şi art. 37 din Constituţie nu sunt încălcate prin prevederile art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003, precum şi că atât acest text de lege, cât şi art. 7 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 67/2004 nu conţin dispoziţii contrare celor cuprinse în art. 16 şi art. 29 alin. (1) din Constituţie. În sfârşit, arată că excepţia de neconstituţionalitate a anexei nr. 8 la Hotărârea Guvernului nr. 505/2004 este inadmisibilă, prin raportare la art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile reprezentantului Ministerului Public, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională constată că este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi celor ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate cu care a fost sesizată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 7 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, ale art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003 şi ale anexei nr. 8 la Hotărârea Guvernului nr. 505/2004 pentru aprobarea modelului copiei de pe lista electorală permanentă, modelului listei electorale suplimentare, al extrasului de pe lista electorală permanentă sau suplimentară, al listei susţinătorilor, al declaraţiei de acceptare a candidaturii, precum şi modelului listei membrilor organizaţiei minorităţilor naţionale, ce vor fi folosite pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale în anul 2004.

Aceste prevederi au următorul conţinut:

- Art. 7 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 67/2004: "(3) Pot depune candidaturi şi alte organizaţii ale cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale legal constituite, care prezintă la Biroul Electoral Central o listă de membri. Numărul membrilor nu poate fi mai mic de 15% din numărul total al cetăţenilor care la ultimul recensământ s-au declarat ca aparţinând minorităţii respective.

(4) Dacă numărul membrilor necesari pentru îndeplinirea condiţiilor prevăzute la alin. (3) este mai mare de 25.000 de persoane, lista membrilor trebuie să cuprindă cel puţin 25.000 de persoane domiciliate în cel puţin 15 din judeţele ţării şi în municipiul Bucureşti, dar nu mai puţin de 300 de persoane pentru fiecare dintre aceste judeţe şi pentru municipiul Bucureşti.";

- Art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003: "Lista trebuie să cuprindă cel puţin 25.000 de membri fondatori, domiciliaţi în cel puţin 18 din judeţele ţării şi municipiul Bucureşti, dar nu mai puţin de 700 de persoane pentru fiecare dintre aceste judeţe şi municipiul Bucureşti."

În opinia autorului excepţiei, dispoziţiile de lege criticate sunt contrare art. 8 alin. (1) - "Pluralismul în societatea românească este o condiţie şi o garanţie a democraţiei constituţionale", art. 16 alin. (1) - "Cetăţenii sunt egali în faţa legii şi a autorităţilor publice, fără privilegii şi fără discriminări", art. 35 [devenit art. 37] - "Dreptul de a fi ales" şi art. 20 din Constituţie - "Tratatele internaţionale privind drepturile omului".

De asemenea, se invocă şi încălcarea art. 2 pct. 1 şi art. 21 pct. 1 şi 2 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, art. 25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, a art. 2 pct. 1 şi 2 şi art. 5 pct. 2 din Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale

şi culturale, a art. 12 şi 13 din Documentul final al Reuniunii de la Viena, precum şi a pct. 5.7, 5.9, 6 şi 7.5 din Documentul Reuniunii de la Copenhaga a Conferinţei asupra dimensiunii umane a CSCE (OSCE).

Examinând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, Curtea Constituţională reţine următoarele:

I. O primă critică de neconstituţionalitate priveşte art. 7 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 67/2004, care se referă la condiţiile în care organizaţiile minorităţilor naţionale, altele decât cele reprezentate în Parlament, pot depune candidaturi pentru alegerea autorităţilor publice locale, şi art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003 referitor la cuprinsul listei semnăturilor de susţinere a unui partid politic în vederea înregistrării.

În legătură cu excepţia de neconstituţionalitate a art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, Curtea Constituţională constată că potrivit art. 55 din aceeaşi lege "Organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care participă la alegeri li se aplică în mod corespunzător prevederile prezentei legi, cu excepţia art. 6, art. 10 lit. e), art. 12 alin. (1), art. 18, 19, 27, art. 46 alin. (1) lit. e) şi f), art. 47, 48 şi 53". De asemenea, potrivit art. 29 alin. (1) şi (6) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, aceasta decide asupra excepţiilor care au legătură cu soluţionarea cauzei, în caz contrar, ele fiind inadmisibile. Aşadar, art. 19 din Legea nr. 14/2003 nu este incident în cauză, iar excepţia de neconstituţionalitate cu privire la aceste dispoziţii de lege urmează a fi respinsă ca inadmisibilă.

În ceea ce priveşte excepţia de neconstituţionalitate a art. 7 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, din analiza cuprinsului acestor dispoziţii de lege nu rezultă că ele sunt discriminatorii în ce-i priveşte pe cetăţenii aparţinând minorităţilor naţionale şi nici că împiedică "exercitarea liberă a dreptului de a fi ales". Stabilirea, prin lege, a condiţiilor menţionate nu contravine textelor constituţionale şi convenţionale invocate ca fiind încălcate, legiuitorul având competenţa exclusivă de a institui modalităţile şi condiţiile de funcţionare a sistemului electoral.

Potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie, sistemul electoral se reglementează prin lege organică, o astfel de lege fiind Legea nr. 67/2004. Textul din lege criticat dispune cu privire la un segment al procesului electoral, cel referitor la depunerea candidaturilor de către organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, stabilind anumite condiţionări, fără ca prin acestea să îngrădească dreptul unei organizaţii din cadrul minorităţii de a participa la alegerea şi constituirea autorităţilor locale. Aşadar, condiţia prezentării unei liste cu membri ai organizaţiei cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, pentru a putea depune candidaturi la alegerile locale nu este de natură să restrângă exerciţiul dreptului de a fi ales, având în vedere că se cere o listă cu un număr de membri egal cu 15% din numărul total al cetăţenilor care la ultimul recensământ s-au declarat că aparţin minorităţii naţionale respective. Acest număr redus permite oricărei minorităţi naţionale să constituie organizaţii cu posibilităţi de a depune candidaturi, ceea ce asigură aplicarea deplină a principiului pluralismului politic. Organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale reprezentate în Parlament nu sunt privilegiate, sub aspectul depunerii candidaturilor pentru consiliile locale, întrucât acestea au îndeplinit condiţii mult mai severe pentru a accede în Parlament. Astfel, conform art. 4 alin. (2) din Legea nr. 373/2004 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, "Organizaţiile cetăţenilor aparţinând unei minorităţi naţionale definite potrivit alin. (1), legal constituite, care nu au obţinut în alegeri cel puţin un mandat de deputat sau de senator au dreptul, împreună, potrivit art. 62 alin. (2) din Constituţia României, republicată, la un mandat de deputat, dacă au obţinut, pe întreaga ţară, un

număr de voturi egal cu cel puţin 10% din numărul mediu de voturi valabil exprimate pe ţară pentru alegerea unui deputat."

Dispoziţiile art. 7 alin. (3) şi (4) din legea criticată sunt în interesul minorităţilor privite în ansamblul lor şi se opun unor interese divergente care s-ar putea manifesta în interiorul acestora, iar, pe de altă parte, sunt de natură să asigure înlăturarea fracţionării organelor alese şi buna funcţionare a acestora. Legea oferă posibilitatea cetăţenilor aparţinând unei minorităţi să candideze fie pe listele organizaţiei din care fac parte, fie ca independent.

Curtea constată că asupra constituţionalităţii prevederilor art. 7 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 67/2004, sub aspectul numărului membrilor organizaţiei aparţinând minorităţii naţionale legal constituite şi al dispersiei lor în teritoriu pentru a figura pe lista de membri depusă la Biroul Electoral Central, în vederea participării la alegeri, prin raportare la aceleaşi prevederi din Constituţie invocate şi în acest dosar Curtea Constituţională s-a mai pronunţat prin Decizia nr. 325 din 14 septembrie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 969 din 21 octombrie 2004. Prin această decizie, respingând excepţia de neconstituţionalitate invocată, Curtea a reţinut că din cuprinsul art. 7 alin. (3), (4) şi (5) al legii rezultă că acesta este chiar în sensul dispoziţiilor constituţionale ale art. 37, referitoare la "Dreptul de a fi ales", dispoziţii care precizează limitele dreptului şi condiţiile care trebuie îndeplinite de cei care doresc să candideze. De asemenea, în legătură cu posibilitatea stabilită de text, în sensul depunerii de candidaturi de către organizaţiile legal constituite ale cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale pentru participarea la alegerile locale, a reţinut că această prevedere reprezintă tocmai respectarea principiului egalităţii între cetăţeni, consacrat de art. 16 alin. (1) din Constituţie, iar nu încălcarea lui, precum şi că art. 8 privind "Pluralismul şi partidele politice" nu este incident în cauză.

Cele statuate prin decizia menţionată îşi menţin valabilitatea şi în prezenta cauză, întrucât nu au intervenit elemente noi de natură să justifice schimbarea jurisprudenţei Curţii.

De altfel, criticile formulate, constând în esenţă în susţinerea potrivit căreia autorul excepţiei este "împiedicat în exercitarea liberă a dreptului de a fi ales, fiind constrâns să candideze pe listele unor formaţiuni politice sau organizaţii ale minorităţilor naţionale care au o politică şi o ideologie postcomunistă [...]", nu reprezintă aspecte de constituţionalitate, aşa încât nu pot fi reţinute.

II. În ceea ce priveşte neconstituţionalitatea anexei nr. 8 la Hotărârea Guvernului nr. 505/2004 pentru aprobarea modelului copiei de pe lista electorală permanentă, modelului listei electorale suplimentare, al extrasului de pe lista electorală permanentă sau suplimentară, al listei susţinătorilor, al declaraţiei de acceptare a candidaturii, precum şi modelului listei membrilor organizaţiei minorităţilor naţionale, ce vor fi folosite pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale în anul 2004, Curtea nu este competentă să se pronunţe, având în vedere dispoziţiile art. 146 lit. d) din Constituţie, coroborate cu cele ale art. 2 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale. Potrivit acestor dispoziţii constituţionale şi legale, Curtea Constituţională hotărăşte asupra excepţiilor de neconstituţionalitate privind legile şi ordonanţele, ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti sau de arbitraj comercial, precum şi direct de Avocatul Poporului, şi asigură controlul constituţionalităţii legilor, a tratatelor internaţionale, a regulamentelor Parlamentului şi a ordonanţelor Guvernului.

Aşa fiind, excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor anexei nr. 8 la Hotărârea Guvernului nr. 505/2004 urmează a fi respinsă ca inadmisibilă.

III. În legătură cu Avizul nr. 300/2004 asupra Legii pentru alegerea administraţiei publice locale în România, adoptat de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept - Comisia de la

Veneţia, prin Consiliul pentru alegeri democratice, în cea de-a 11-a sesiune de la Veneţia, din data de 2 decembrie 2004, şi prin Comisia de la Veneţia, în cea de-a 61-a sesiune plenară de la Veneţia, din perioada 3 - 4 decembrie 2004, invocat de autorul excepţiei în sprijinul susţinerilor de neconstituţionalitate a prevederilor Legii nr. 67/2004, Curtea observă următoarele: potrivit pct. I "Introducere", Biroul Adunării parlamentare a Consiliului Europei a invitat Comisia de la Veneţia să îşi dea avizul asupra conformităţii principiilor enunţate prin Legea alegerilor locale din România cu cele din instrumentele juridice de bază ale Consiliului Europei, şi anume: Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, Convenţia-cadru pentru protecţia minorităţilor naţionale şi Carta europeană privind autonomia locală. Această invitaţie a fost formulată ca urmare a unei cereri vizând o propunere de hotărâre referitoare la Legea alegerilor locale în România. Ca urmare, a fost elaborat Avizul nr. 300/2004, prin care, la pct. IV intitulat "Concluzii", se reţine că legea în ansamblu se conformează normelor patrimoniului electoral european, precum şi că anumite îmbunătăţiri ar fi posibile la alegerile locale, în special în privinţa dreptului de vot pentru persoanele care nu sunt cetăţeni (români), deşi aceasta nu este încă o normă europeană. Mai mult, se reţine că aplicarea legii cu ocazia alegerilor din anul 2004 nu a ridicat nici o problemă deosebită. Precizând că observaţiile se aplică doar alegerilor locale, se arată că totuşi prevederile art. 7 din lege creează dificultăţi, prin aceea că restrâng posibilitatea ca mai mult de o grupare de persoane care aparţin unei minorităţi naţionale (în practică, în principal minoritatea maghiară) să fie reprezentată în cadrul autorităţilor la nivel local pe ansamblul ţării, iar restricţiile impuse de text nu par a fi justificate de necesitatea asigurării unităţii pentru conservarea ponderii electorale a unei minorităţi, întrucât alegătorii ştiu cum să îşi salveze interesele ca minoritate.

Avizul nr. 300/2004 al Comisiei de la Veneţia nu a fost urmat de o rezoluţie referitoare la Legea privind alegerile locale în România.

Curtea constată că, pentru considerentele arătate în prezenta decizie, cele semnalate în avizul menţionat nu sunt de natură să justifice pronunţarea altei soluţii decât cea de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate ce face obiectul prezentului dosar, recomandările făcute privind îmbunătăţirea legislaţiei în materie electorală putând fi, eventual, examinate numai de Parlament.

IV. În ceea ce priveşte Raportul de evaluare al Misiunii OSCE/OIDDO - Varşovia, 14 februarie 2005 -, asupra alegerilor parlamentare şi prezidenţiale din România - 28 noiembrie şi 12 decembrie 2004 -, depus la dosar, de asemenea, de autorul excepţiei cu prilejul dezbaterilor din data de 1 martie 2005, Curtea constată că acesta se referă la Legea privind alegerile parlamentare şi prezidenţiale, or, în cauză, obiectul controlului de constituţionalitate îl constituie prevederi din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale.

Faţă de cele de mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 7 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Kincses Elod din Târgu Mureş în Dosarul nr. 4.120/2004 al Judecătoriei Sectorului 5 Bucureşti.

2. Respinge, ca fiind inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, precum şi ale anexei nr. 8 la Hotărârea Guvernului nr. 505/2004 pentru aprobarea modelului copiei de pe lista electorală permanentă, modelului listei electorale suplimentare, al extrasului de pe lista electorală permanentă sau suplimentară, al listei susţinătorilor, al declaraţiei de acceptare a candidaturii, precum şi modelului listei membrilor organizaţiei minorităţilor naţionale, ce vor fi folosite pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale în anul 2004, excepţie ridicată de acelaşi autor în acelaşi dosar.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 15 martie 2005.

DECIZIA nr. 150 din 17 martie 2005
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 32 alin. (4), ale art. 33 alin. (1) şi ale art. 64 alin. (1) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi a celor ale art. 33 alin. (3) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale[67]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 32 alin. (4), ale art. 33 alin. (1) şi ale art. 64 alin. (1) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi a celor ale art. 33 alin. (3) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Dan Niţă în Dosarul nr. 5.085/2004 al Tribunalului Iaşi.

La apelul nominal lipsesc părţile, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere ca inadmisibilă a excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 32 alin. (4) şi ale art. 33 alin. (1) din Legea nr. 215/2001, în conformitate cu dispoziţiile art. 29 alin. (1) şi (6) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, întrucât nu au legătură cu obiectul cauzei deduse judecăţii. În ceea ce priveşte critica de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 64 alin. (1) din Legea nr. 215/2001 şi ale art. 33 alin. (3) din Legea nr. 67/2004, se apreciază că aceasta este neîntemeiată, întrucât inexistenţa unei căi de atac împotriva hotărârii de validare a primarului se datorează specificului activităţilor şi operaţiunilor electorale.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 21 iulie 2004, pronunţată în Dosarul nr. 5.085/2004, Tribunalul Iaşi a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 32 alin. (4), ale art. 33 alin. (1) şi ale art. 64 alin. (1) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi a celor ale art. 33 alin. (3) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Dan Niţă într-o cauză având ca obiect soluţionarea recursului introdus împotriva sentinţei instanţei de fond prin care a fost respinsă ca inadmisibilă contestaţia formulată de acesta împotriva validării şi alegerii în funcţia de primar.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se susţine că dispoziţiile art. 32 alin. (4), ale art. 33 alin. (1) şi ale art. 64 alin. (1) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi cele ale art. 33 alin. (3) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale contravin dispoziţiilor constituţionale ale art. 21, precum şi celor ale art. 126 alin. (6). În acest sens autorul excepţiei apreciază că "nu există nici un motiv ca hotărârile de validare a consilierilor locali şi a consilierilor judeţeni să poată fi atacate în contencios administrativ [conform prevederilor art. 33 alin. (1) din Legea nr. 215/2001 a administraţiei publice locale], iar pentru hotărârea de validare a primarului să nu existe vreo cale de atac". Autorul excepţiei consideră că se încalcă "prevederile art. 21 din Constituţie, precum şi principiul competenţei exclusive a instanţelor judecătoreşti în materie de contencios administrativ, prevăzut de art. 126 alin. (6) din Constituţie". De asemenea, se mai susţine că "exprimarea eliptică a art. 64 alin. (1) din Legea nr. 215/2001", la care trimite art. 33 alin. (3) din Legea nr. 67/2004, "este acoperită de art. 33 alin. (1) din Legea nr. 215/2001 şi de art. 72 din aceeaşi lege", în sensul că hotărârea de validare a primarului este supusă căilor de atac, iar o interpretare contrară ar duce la concluzia

[67] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 362 din 28 aprilie 2005.

neconstituţionalităţii atât a dispoziţiilor art. 32 alin. (4), ale art. 33 alin. (1) şi ale art. 64 alin. (1) din Legea nr. 215/2001, cât şi a celor ale art. 33 alin. (3) din Legea nr. 67/2004.

Tribunalul Iaşi consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În susţinerea acestei opinii instanţa apreciază că prin "dispoziţiile art. 64 alin. (1) din Legea nr. 215/2001, lege organică, s-a adus o limitare a exerciţiului dreptului de a contesta hotărârea de validare a primarului, motivată, în primul rând, de necesitatea ocrotirii interesului general al societăţii referitor la desfăşurarea cu celeritate a procedurilor electorale şi, în al doilea rând, de faptul că Legea nr. 67/2004 conţine reglementări cu privire la mijloacele puse la dispoziţia persoanelor interesate de a contesta candidaturile depuse (art. 48), la modalitatea de desfăşurare a campaniei electorale (art. 73), modalitatea de desfăşurare a operaţiunilor de votare", ceea ce nu încalcă prevederile art. 21 din Constituţie, fiind în concordanţă şi cu textul constituţional al art. 52.

De asemenea, instanţa arată că "alianţele politice, partidele, alianţele electorale sau candidaţii independenţi care au participat la alegeri puteau formula sesizare cu privire la frauda electorală în termen de 48 de ore de la deschiderea urnelor, sub sancţiunea decăderii, la Biroul Electoral Central potrivit art. 33 alin. (1) şi alin. (3) din Legea nr. 67/2004".

Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

Guvernul apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este inadmisibilă în ceea ce priveşte dispoziţiile art. 32 alin. (4) şi ale art. 33 alin. (1) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, iar în ceea ce priveşte art. 64 alin. (1) din aceeaşi lege şi art. 33 alin. (3) din Legea nr. 67/2004, este neîntemeiată. În argumentarea acestui punct de vedere Guvernul arată că prevederile art. 32 alin. (4) şi ale art. 33 alin. (1) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001 se referă la procedura de validare a consilierilor locali "şi nu au legătură cu cauza dedusă judecăţii care are ca obiect soluţionarea recursului împotriva sentinţei civile privind validarea unui primar". În consecinţă, potrivit prevederilor art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, Guvernul susţine că excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 32 alin. (4) şi ale art. 33 alin. (1) din Legea nr. 215/2001 este inadmisibilă.

În ceea ce priveşte critica de neconstituţionalitate a art. 64 alin. (1) din Legea nr. 215/2001 şi a art. 33 alin. (3) din Legea nr. 67/2004, Guvernul apreciază, în esenţă, că aceste texte de lege nu încalcă dispoziţiile constituţionale ale art. 21 şi ale art. 126 alin. (6), având în vedere că art. 52 din Constituţie, "instituind dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică de a obţine recunoaşterea dreptului sau interesului său, anularea actului şi repararea pagubei, prevede că limitele şi condiţiile exercitării acestui drept se stabilesc prin lege organică".

Avocatul Poporului apreciază că excepţia de neconstituţionalitate ridicată este neîntemeiată. În acest sens se consideră că prevederile legale criticate nu încalcă textul art. 21 din Constituţie, având în vedere faptul că "liberul acces la justiţie presupune accesul la mijloacele procedurale prin care se înfăptuieşte justiţia, iar instituirea regulilor de desfăşurare a procesului în faţa instanţelor judecătoreşti este de competenţa exclusivă a legiuitorului". Pe cale de consecinţă, consideră Avocatul Poporului, "legiuitorul poate institui, în considerarea unor situaţii deosebite, cum sunt şi cele legate de desfăşurarea alegerilor locale, reguli speciale de procedură, ca modalităţi de exercitare a drepturilor procedurale, impuse de interesul asigurării stabilităţii rezultatelor alegerilor". De asemenea, se mai susţine că "aplicarea în această materie a normelor de drept comun ar însemna, practic, să se împiedice desfăşurarea alegerilor sau să se pună sub

semnul incertitudinii un timp îndelungat rezultatele acestora". În acest sens se invocă şi Decizia Curţii Constituţionale nr. 332 din 3 decembrie 2002.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi celor ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 32 alin. (4), ale art. 33 alin. (1) şi ale art. 64 alin. (1) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 204 din 23 aprilie 2001, cu modificările şi completările ulterioare, precum şi cele ale art. 33 alin. (3) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 271 din 29 martie 2004.

Dispoziţiile art. 32 alin. (4), ale art. 33 alin. (1) şi ale art. 64 alin. (1) din Legea nr. 215/2001 au următorul cuprins:

- Art. 32 alin. (4): "Comisia de validare va propune invalidarea alegerii unui consilier numai în cazul în care se constată încălcarea condiţiilor de eligibilitate sau dacă alegerea consilierului s-a făcut prin fraudă electorală, constatată în condiţiile Legii privind alegerile locale.";
- Art. 33 alin. (1): "Hotărârea de validare sau invalidare a mandatelor poate fi atacată de cei interesaţi la instanţa de contencios administrativ în termen de 5 zile de la adoptare sau, în cazul celor absenţi de la şedinţă, de la comunicare.";
- Art. 64 alin. (1): "Hotărârea de invalidare a alegerii primarului poate fi atacată de cel interesat în termen de 5 zile de la pronunţare, la instanţa de contencios administrativ."

Art. 33 alin. (3) din Legea nr. 67/2004 prevede: "În cazul unei fraude electorale, cererea de anulare a alegerilor dintr-o circumscripţie electorală se poate face numai de către partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale sau candidaţii independenţi care au participat la alegeri şi numai în termen de 48 de ore de la închiderea votării, sub sancţiunea decăderii. Cererea trebuie motivată şi însoţită de dovezile pe care se întemeiază. Cererea poate fi admisă numai dacă cel care a sesizat frauda nu este implicat în producerea acesteia. Cererea trebuie soluţionată până la data publicării rezultatului alegerilor în Monitorul Oficial al României, Partea I."

Textele constituţionale invocate în susţinerea excepţiei sunt cele ale art. 21 şi cele ale art. 126 alin. (6). Este de observat că autorul excepţiei de neconstituţionalitate, deşi invocă, în susţinerea criticii sale, întregul cuprins al textelor art. 21 şi art. 126 alin. (6) din Constituţie, în realitate se referă numai la incidenţa dispoziţiilor art. 21 alin. (1) - (3) şi ale art. 126 alin. (6) teza întâi, potrivit cărora:

- Art. 21 alin. (1) - (3): "(1) Orice persoană se poate adresa justiţiei pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor şi a intereselor sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept.

(3) Părţile au dreptul la un proces echitabil şi la soluţionarea cauzelor într-un termen rezonabil.";

- Art. 126 alin. (6): "Controlul judecătoresc al actelor administrative ale autorităţilor publice, pe calea contenciosului administrativ, este garantat, cu excepţia celor care privesc raporturile cu Parlamentul, precum şi a actelor de comandament cu caracter militar [...]."

În esenţă, autorul excepţiei de neconstituţionalitate apreciază că lipsa unei căi de atac împotriva hotărârii de validare a primarului este de natură a încălca dispoziţiile constituţionale ale art. 21 alin. (1) - (3), precum şi pe cele ale art. 126 alin. (6).

Analizând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, Curtea observă că dispoziţiile art. 32 alin. (4) şi ale art. 33 alin. (1) din Legea nr. 215/2001 cuprind reglementări referitoare la validarea alegerii consilierilor în consiliile locale. Or, cauza aflată pe rolul instanţei de judecată, în faţa căreia a fost ridicată excepţia de neconstituţionalitate, are ca obiect contestaţia introdusă de autorul excepţiei de neconstituţionalitate împotriva hotărârii de validare a alegerii unei persoane în funcţia de primar. Astfel, Curtea constată că, în conformitate cu prevederile art. 29 alin. (1) şi (6) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 32 alin. (4) şi ale art. 33 alin. (1) din Legea nr. 215/2001 este inadmisibilă, aceste dispoziţii neavând legătură cu obiectul cauzei deduse judecăţii.

În ceea ce priveşte excepţia de neconstituţionalitate formulată cu privire la dispoziţiile art. 64 alin. (1) din Legea nr. 215/2001 şi la cele ale art. 33 alin. (3) din Legea nr. 67/2004, criticate sub aspectul încălcării prevederilor art. 21 alin. (1) - (3) şi a celor ale art. 126 alin. (6) din Constituţie, Curtea observă că, în conformitate cu prevederile art. 126 alin. (2) şi ale art. 129 din Constituţie, "competenţa instanţelor judecătoreşti şi procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege", respectiv, "împotriva hotărârilor judecătoreşti, părţile interesate şi Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condiţiile legii". Prin urmare, posibilitatea instituirii căilor de atac în materie electorală este la latitudinea legiuitorului. Aşa cum a statuat Plenul Curţii Constituţionale prin Decizia nr. 1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994, "legiuitorul poate institui, în considerarea unor situaţii deosebite, reguli speciale de procedură, ca şi modalităţile de exercitare a drepturilor procedurale". De asemenea, prin decizia respectivă, Curtea a stabilit că "accesul la structurile judecătoreşti şi la mijloacele procedurale, inclusiv la căile de atac, se face cu respectarea regulilor de competenţă şi procedură de judecată stabilite de lege".

Susţinerea autorului excepţiei privind neconstituţionalitatea dispoziţiilor art. 64 alin. (1) din Legea nr. 215/2001, cu motivarea că nu prevede şi posibilitatea recursului împotriva hotărârii prin care instanţa validează alegerea primarului, şi, astfel, încalcă textul art. 126 alin. (6) din Constituţie, este neîntemeiată. Dispoziţia constituţională invocată se referă la controlul judecătoresc al actelor administrative pe calea contenciosului administrativ. În cauza de faţă însă validarea alegerii primarului s-a făcut printr-o hotărâre judecătorească, conform legii, iar nu printr-un act administrativ.

Curtea constată că soluţia legislativă prevăzută de dispoziţiile art. 64 alin. (1) din Legea nr. 215/2001 şi ale art. 33 alin. (3) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale se justifică în materie electorală, care impune asigurarea celerităţii. În ceea ce priveşte frauda electorală, constatarea acesteia şi anularea alegerilor sunt date în competenţa specială a Biroului Electoral Central, care poate fi sesizat numai de partidele politice, alianţele politice şi alianţele electorale şi candidaţii independenţi, conform art. 33 alin. (3) din Legea nr. 67/2004, iar nu şi de candidaţii propuşi pe listele de partid, cum este cazul părţii care a invocat această excepţie.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

I. Respinge, ca fiind inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 32 alin. (4) şi ale art. 33 alin. (1) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, excepţie ridicată de Dan Niţă în Dosarul nr. 5.085/2004 al Tribunalului Iaşi.

II. Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 64 alin. (1) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi a celor ale art. 33 alin. (3) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de acelaşi autor în acelaşi dosar.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din 17 martie 2005.

DECIZIA nr. 353 din 3 aprilie 2007
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 7 alin. (3), (4) şi (5) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale[68]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 7 alin. (3), (4) şi (5) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Organizaţia Judeţeană a Uniunii Civice Maghiare - Magyar Polgari Szovetseg, cu sediul în Odorheiu Secuiesc, în Dosarul nr. 152/268/R/2007 al Tribunalului Harghita - Secţia civilă.

La apelul nominal se constată lipsa părţilor, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită. Magistratul-asistent informează Curtea că autorul excepţiei a depus la dosarul cauzei o cerere de amânare, motivată prin imposibilitatea de prezentare la acest termen a avocatului ales, menţionând că urmează să depună acte doveditoare în acest sens până la termenul următor.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a cererii de amânare, aceasta nefiind temeinic justificată.

Deliberând asupra cererii formulate, în temeiul art. 14 din Legea nr. 47/1992 şi al art. 156 din Codul de procedură civilă, Curtea respinge cererea.

Având cuvântul asupra excepţiei, reprezentantul Ministerului Public solicită respingerea acesteia, arătând că, prin Decizia nr. 325/2004, Curtea s-a mai pronunţat asupra textelor de lege criticate, constatând, pentru argumentele acolo expuse, că acestea sunt constituţionale.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Încheierea nr. 1 din 30 ianuarie 2007, pronunţată în Dosarul nr. 152/268/R/2007, Tribunalul Harghita - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 7 alin. (3), (4) şi (5) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale. Excepţia a fost ridicată de Organizaţia Judeţeană a Uniunii Civice Maghiare - Magyar Polgari Szovetseg, cu sediul în Odorheiu Secuiesc, într-o cauză având ca obiect soluţionarea unui recurs împotriva unei sentinţe prin care s-a respins cererea de sesizare a Curţii Constituţionale cu prezenta excepţie de neconstituţionalitate şi s-a respins contestaţia la legea electorală, formulată de autorul excepţiei.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se susţine că dispoziţiile art. 7 alin. (3), (4) şi (5) din Legea nr. 67/2004 contravin prevederilor art. 16, art. 36 şi ale art. 37 din Constituţie, în măsura în care sintagmele "listă de membri", "lista membrilor" sau "lista", conţinute de acestea, sunt interpretate în sensul de listă actualizată pentru alegerile locale din data de 4 februarie 2007 a membrilor organizaţiilor minorităţilor naţionale, altele decât cele prevăzute în art. 7 alin. (2) din Legea nr. 67/2004. Autorul excepţiei arată că instanţa de fond a respins ca probă în dosar lista membrilor Uniunii Civice Maghiare - Magyar Polgari Szovetseg, întocmită cu prilejul alegerilor locale din 2004, pe motiv că nu este actualizată, aşa cum impune Legea nr. 67/2004. În opinia autorului, o asemenea interpretare "încalcă dispoziţiile constituţionale" referitoare la egalitatea în drepturi a cetăţenilor, dreptul la vot şi dreptul de a fi ales, consacrate în normele constituţionale invocate. Consideră că, pentru identitate de raţiune, aceeaşi interpretare ar trebui să impună aceleaşi obligaţii atât partidelor politice, cât şi alianţelor naţionale, alianţelor electorale şi organizaţiilor minoritare care au reprezentanţă în Parlament, aşa cum este U.D.M.R.

[68] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 281 din 26 aprilie 2007.

"Mai mult, Legea nr. 67/2004 nu prevede modalitatea în care se face dovada reprezentării în Parlament, după cum nu prevede în mod explicit nici obligaţia de a prezenta liste actualizate de către organizaţiile minorităţilor naţionale." Interpretarea corectă a dispoziţiilor legale criticate este, în opinia sa, aceea că listele prezentate biroului electoral de circumscripţie nu trebuie să fie actualizate de fiecare dată când se organizează alegeri locale, verificarea corectitudinii acestora revenind fie biroului electoral de circumscripţie, fie instanţei de judecată dacă există o contestaţie la lista de candidaturi.

Tribunalul Harghita - Secţia civilă opinează în sensul neconstituţionalităţii dispoziţiilor art. 7 alin. (3), (4) şi (5) din Legea nr. 67/2004 faţă de prevederile art. 16 din Constituţie, privind egalitatea în drepturi a cetăţenilor în faţa legii şi a autorităţilor publice, fără privilegii şi fără discriminări. Arată, în acest sens, că se creează un tratament privilegiat în favoarea organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale parlamentare, prevăzute de art. 7 alin. (2) din lege, care pot depune candidaturi fără prezentarea listei de membri, faţă de celelalte organizaţii ale minorităţilor naţionale extraparlamentare, care trebuie să depună listă de membri în condiţiile stabilite de textele legale criticate şi care în acest mod sunt discriminate. Apreciază totodată că aceste texte nu respectă prevederile art. 16 alin. (4) din Constituţie, potrivit cărora, în condiţiile aderării României la Uniunea Europeană, cetăţenii Uniunii care îndeplinesc cerinţele legii organice au dreptul de a alege şi de a fi aleşi în autorităţile administraţiei publice locale. Impunerea unor condiţii suplimentare pentru participarea la alegerile locale a organizaţiilor minorităţilor naţionale extraparlamentare, chiar reglementate prin lege, echivalează cu restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi într-un mod contrar normelor art. 53 din Constituţie. O asemenea restrângere nu poate fi necesară într-o societate democratică, ci, dimpotrivă, este discriminatorie. Mai mult, prin aplicarea art. 7 alin. (3), (4) şi (5) din Legea nr. 67/2004 se încalcă şi prevederile art. 120 din Constituţie, referitoare la principiul autonomiei locale, întrucât organizaţiile minorităţilor naţionale ar trebui să prezinte la biroul electoral o listă cu membrii care domiciliază în alte unităţi administrativ-teritoriale şi care nu ar putea deveni potenţiali alegători ai acestei formaţiuni din simplul motiv că nu domiciliază în acea localitate.

Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

Avocatul Poporului apreciază că dispoziţiile art. 7 alin. (3), (4) şi (5) din Legea nr. 67/2004 sunt constituţionale şi invocă în acest sens Decizia nr. 146/2005 a Curţii Constituţionale. În esenţă, arată că textele legale criticate sunt în deplină concordanţă cu prevederile art. 16 alin. (1) şi ale art. 62 alin. (2) din Constituţie, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale reprezentate în Parlament nefiind privilegiate sub aspectul depunerii candidaturilor pentru consiliile locale, întrucât acestea au îndeplinit condiţii mult mai severe pentru a accede în Parlament.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului şi dispoziţiile de lege criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 7 alin. (3), (4) şi (5) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 271 din 29 martie 2004, al căror conţinut este următorul:

"(3) Pot depune candidaturi şi alte organizaţii ale cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale legal constituite, care prezintă la Biroul Electoral Central o listă de membri. Numărul membrilor nu poate fi mai mic de 15% din numărul total al cetăţenilor care la ultimul recensământ s-au declarat ca aparţinând minorităţii respective.

(4) Dacă numărul membrilor necesari pentru îndeplinirea condiţiilor prevăzute la alin. (3) este mai mare de 25.000 de persoane, lista membrilor trebuie să cuprindă cel puţin 25.000 de persoane domiciliate în cel puţin 15 din judeţele ţării şi în municipiul Bucureşti, dar nu mai puţin de 300 de persoane pentru fiecare dintre aceste judeţe şi pentru municipiul Bucureşti.

(5) Lista membrilor se întocmeşte pe localităţi şi pe judeţe şi trebuie să cuprindă: denumirea organizaţiei, numele şi prenumele membrilor, data naşterii, adresa, denumirea, seria şi numărul actului de identitate, semnăturile acestora, precum şi numele şi prenumele persoanei care a întocmit-o. Persoana care a întocmit lista este obligată ca, împreună cu aceasta, să depună o declaraţie pe propria răspundere prin care să ateste veridicitatea semnăturii membrilor."

În motivarea excepţiei autorul acesteia invocă dispoziţiile constituţionale ale art. 16 - "Egalitatea în drepturi", art. 36 - "Dreptul de vot" şi ale art. 37 - "Dreptul de a fi ales".

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că asupra constituţionalităţii prevederilor art. 7 alin. (3), (4) şi (5) din Legea nr. 67/2004 aceasta s-a mai pronunţat prin Decizia nr. 325 din 14 septembrie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 969 din 21 octombrie 2004, când acelaşi autor ca şi în cazul de faţă a ridicat aceeaşi excepţie, cu o motivare asemănătoare. Analizând criticile de neconstituţionalitate referitoare la aspectul numărului membrilor organizaţiei aparţinând minorităţii naţionale legal constituite şi al dispersiei lor în teritoriu pentru a figura pe lista de membri depusă la Biroul Electoral Central, în vederea participării la alegeri, prin raportare la aceleaşi prevederi din Constituţie invocate şi în acest dosar, Curtea Constituţională, respingând excepţia, a reţinut cu acel prilej că "din cuprinsul art. 7 alin. (3), (4) şi (5) al legii rezultă că acesta este chiar în sensul dispoziţiilor constituţionale ale art. 37, referitoare la <<Dreptul de a fi ales>>, dispoziţii care precizează limitele dreptului şi condiţiile care trebuie îndeplinite de cei care doresc să candideze". De asemenea, în legătură cu posibilitatea stabilită de textele criticate, în sensul depunerii de candidaturi de către organizaţiile legal constituite ale cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale pentru participarea la alegerile locale, a reţinut că această prevedere reprezintă tocmai respectarea principiului egalităţii între cetăţeni, consacrat de art. 16 alin. (1) din Constituţie, iar nu încălcarea lui, aşa cum pretinde autorul excepţiei.

Întrucât faţă de considerentele şi soluţia pronunţată prin Decizia nr. 325/2004, la care s-a făcut referire, nu au intervenit elemente noi, de natură să determine schimbarea jurisprudenţei Curţii în materie, cele reţinute de instanţa de contencios constituţional cu acel prilej se menţin şi în prezenta cauză.

În plus, autorul excepţiei invocă încălcarea prevederilor art. 36 din Constituţie - "Dreptul de vot". Or, Curtea Constituţională constată că aceste norme nu au incidenţă în cauză, întrucât textele de lege criticate nu pun în discuţie dreptul de vot al cetăţenilor.

Totodată, Curtea reţine că susţinerile de neconstituţionalitate formulate vizează aspecte de interpretare şi aplicare a dispoziţiilor de lege supuse examinării, acestea fiind considerate ca fiind contrare Legii fundamentale în măsura în care prin anumite sintagme conţinute de acestea, referitoare, în esenţă, la lista de membri a unor organizaţii ale cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale legal constituite, necesară la organizarea alegerilor autorităţilor administraţiei publice locale, se înţelege lista actualizată a membrilor acelei organizaţii. Potrivit opiniei autorului excepţiei, din cuprinsul textelor criticate nu rezultă în mod explicit o asemenea obligaţie, astfel că o interpretare corectă a acestora nu poate fi decât în acest sens. Or, Curtea constată că aceste susţineri nu pot fi reţinute, întrucât nu au valoarea unor reale critici de neconstituţionalitate, aspectele privind operaţiunile de interpretare şi aplicare a dispoziţiilor legale aplicabile într-un litigiu revenind în exclusivitate instanţelor de judecată competente, potrivit legii.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 7 alin. (3), (4) şi (5) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Organizaţia Judeţeană a Uniunii Civice Maghiare - Magyar Polgari Szovetseg, cu sediul în Odorheiu Secuiesc, în Dosarul nr. 152/268/R/2007 al Tribunalului Harghita - Secţia civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 3 aprilie 2007.

DECIZIA nr. 1219 din 18 decembrie 2007
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 96 alin. (10) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale[69]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 92 alin. (10) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Partidul Conservator - Organizaţia Judeţeană Mureş şi de Vasile Dobrescu în Dosarul nr. 289/102/2007 (număr format vechi 420/2007) al Tribunalului Mureş - Secţia civilă.

Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din 11 decembrie 2007 şi au fost consemnate în încheierea de şedinţă de la acea dată. Având nevoie de timp pentru a delibera, Curtea Constituţională a amânat pronunţarea pentru data de 18 decembrie 2007.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 27 aprilie 2007, pronunţată în Dosarul nr. 289/102/2007 (număr format vechi 420/2007), Tribunalul Mureş - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 92 alin. (10) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Partidul Conservator - Organizaţia Judeţeană Mureş şi de Vasile Dobrescu într-o cauză civilă având ca obiect atribuirea unui mandat de consilier judeţean supleantului, ca urmare a încetării mandatului titularului.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorii excepţiei contestă constituţionalitatea părţii finale a textului din Legea nr. 67/2004, referitoare la ipoteza în care locul devenit vacant al consilierului ales pe lista unui partid politic care a fost radiat, în condiţiile legii, din registrul partidelor politice, indiferent de motivul radierii, este ocupat de primul supleant de pe lista care a obţinut cel mai mare număr de voturi valabil exprimate. Se arată, în esenţă, că aceste dispoziţii de lege conduc la modificarea rezultatului "voinţei populare" şi instituie, în favoarea unui partid, un privilegiu pe care acesta "nu şi l-a câştigat prin vot". Totodată, autorii excepţiei susţin că textul de lege criticat încalcă dreptul cetăţenilor la liberă asociere.

Tribunalul Mureş - Secţia civilă apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este fondată şi, ca atare, opinia instanţei este de admitere a excepţiei de neconstituţionalitate invocate.

Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

Guvernul precizează că, urmare a republicării Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007, obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl reprezintă dispoziţiile art. 96 alin. (10) din Legea nr. 67/2004, în forma republicată. Cât priveşte excepţia de neconstituţionalitate, consideră că aspectele invocate de autorii acesteia se referă la modul de interpretare a legii, ceea ce nu poate constitui obiectul controlului de constituţionalitate. Pentru acest motiv apreciază că excepţia este inadmisibilă. Apreciază că dispoziţiile art. 1 alin. (3) şi (4), art. 8 şi ale art. 16 alin. (4) din Constituţie nu sunt incidente în cauză.

Avocatul Poporului consideră că dispoziţiile art. 96 alin. (10) din Legea nr. 67/2004 privind alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată, sunt neconstituţionale. În argumentarea sa, arată că, "potrivit legislaţiei în vigoare (Legea nr. 14/2003 privind organizarea

[69] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 117 din 14 februarie 2008.

şi funcţionarea partidelor politice), instituţia radierii unui partid politic nu are doar un caracter sancţionator, ci reprezintă consecinţa legală a comasării prin absorbţie a două sau mai multe partide politice. În acest caz, unul dintre partidele politice îşi păstrează personalitatea juridică subrogându-se în drepturile şi obligaţiile partidelor absorbite care îşi încetează activitatea, fiind radiate din Registrul partidelor politice. Astfel, constatăm că urmare a radierii unui partid politic, indiferent de motivul acestei radieri, locul devenit vacant este ocupat de primul supleant de pe lista care a obţinut cel mai mare număr de voturi valabil exprimate, contravenind sub acest aspect regulii constituţionale potrivit căreia partidele politice <<contribuie la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor, respectând suveranitatea naţională, integritatea teritorială, ordinea de drept şi principiile democraţiei>>, infirmând totodată şi principiul constituţional potrivit căruia <<România este stat de drept, democratic şi social>>". În plus, observă că o soluţie conformă cu dispoziţiile constituţionale ale art. 8 alin. (2) este instituită de art. 30 alin. (6) din Legea nr. 215/2001 a administraţiei publice locale, republicată, potrivit cărora "Pot fi validaţi numai candidaţii declaraţi supleanţi care, la data validării, fac dovada faptului că sunt înscrişi în partidul politic, alianţa politică sau alianţa electorală pe a cărei listă au candidat în alegeri".

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie, potrivit încheierii de sesizare şi susţinerilor autorilor excepţiei, dispoziţiile art. 92 alin. (10) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale.

Prin art. II din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 8/2005 privind modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 175 din 1 martie 2005, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 131/2005, s-a dispus republicarea Legii nr. 67/2004, dându-se textelor o nouă numerotare.

În urma renumerotării textelor şi republicării Legii nr. 67/2004 în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007, art. 92 alin. (10) a devenit art. 96 alin. (10), cu acelaşi conţinut.

Textul de lege criticat are următoarea redactare:

Art. 96 alin. (10): "(10) În caz de vacanţă a mandatului unui consilier independent sau al unui consilier aparţinând unui partid politic, unei alianţe politice sau alianţe electorale, care nu mai are supleanţi pe listă, precum şi în cazul unui consilier ales pe lista unui partid politic care a fost radiat, în condiţiile legii, din registrul partidelor politice, indiferent de motivul radierii, locul devenit vacant este ocupat de primul supleant de pe lista care a obţinut cel mai mare număr de voturi valabil exprimate."

În opinia autorilor excepţiei de neconstituţionalitate, textul de lege criticat contravine dispoziţiilor constituţionale ale art. 1 alin. (3) şi (4) care prevăd că România este stat de drept, democratic şi social, iar statul se organizează în cadrul democraţiei constituţionale, ale art. 8 alin. (2), potrivit cărora partidele politice îşi desfăşoară activitatea în condiţiile legii, respectând

ordinea de drept şi principiile democraţiei, ale art. 16 alin. (4) care statuează dreptul cetăţenilor Uniunii Europene de a alege şi de a fi aleşi în autorităţile administraţiei publice locale, ale art. 40 alin. (1) care garantează dreptul de asociere, ale art. 53 alin. (1) referitoare la restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi.

Totodată, se mai invocă şi dispoziţiile art. 37 şi 39 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, referitoare la reorganizarea partidelor politice în situaţia comasării prin absorbţie.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, Curtea observă că autorii excepţiei vizează doar partea finală a textului art. 96 alin. (10) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, şi anume "[...] precum şi în cazul unui consilier ales pe lista unui partid politic care a fost radiat, în condiţiile legii, din registrul partidelor politice, indiferent de motivul radierii, locul devenit vacant este ocupat de primul supleant de pe lista care a obţinut cel mai mare număr de voturi valabil exprimate".

Cu toate acestea, întrucât soluţia legislativă este aceeaşi pentru toate cazurile de vacanţă a mandatului unui consilier menţionate de text, în conformitate cu prevederile art. 31 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, Curtea urmează să se pronunţe şi asupra celorlalte ipoteze reglementate de acesta, care, pentru identitate de raţiune, nu pot fi disociate de prevederile criticate de autorii excepţiei.

Analizând criticile referitoare la modul de atribuire a mandatelor de consilieri în situaţia în care intervine vacanţa locului, Curtea constată că sunt întemeiate şi urmează să admită excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 96 alin. (10) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, în sensul şi pentru motivele ce se vor arăta în continuare.

Potrivit art. 121 alin. (1) din Constituţie, autorităţile administraţiei publice, prin care se realizează autonomia locală în comune şi oraşe, sunt consiliile locale alese şi primarii aleşi, în condiţiile legii.

În conformitate cu dispoziţiile art. 73 alin. (3) lit. a) din Legea fundamentală, prin lege organică se reglementează "sistemul electoral".

Legea nr. 67/2004, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007, reglementează regimul alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale - consilii locale, consilii judeţene şi primari.

Consiliile locale şi consiliile judeţene, precum şi primarii se aleg prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat.

Consiliile locale şi consiliile judeţene se aleg pe circumscripţii electorale, pe baza scrutinului de listă, potrivit principiului reprezentării proporţionale.

Din textele constituţionale şi legale enunţate se deduce că mandatele de consilier ce se atribuie fiecărui partid politic, fiecărei alianţe politice sau alianţe electorale sunt rezultatul numărului de voturi valabil exprimate de corpul electoral pentru fiecare listă de candidaţi. Candidaţii înscrişi în liste, care nu au fost aleşi, sunt declaraţi supleanţi în listele respective. În caz de vacanţă a mandatelor de consilieri aleşi pe liste de candidaţi, supleanţii vor ocupa locurile devenite vacante, în ordinea în care sunt înscrişi în liste.

Dispoziţiile art. 96 alin. (10) din Legea nr. 67/2004, criticate pe calea excepţiei de neconstituţionalitate, reglementează modul de repartizare a mandatelor de consilieri în situaţia în care intervine vacanţa mandatului, precizându-se că, "În caz de vacanţă a mandatului unui consilier independent sau a unui consilier aparţinând unui partid politic, unei alianţe politice sau alianţe electorale, care nu mai are supleanţi pe listă, precum şi în cazul unui consilier ales pe lista unui partid politic care a fost radiat, în condiţiile legii, din registrul partidelor politice, indiferent

de motivul radierii, locul devenit vacant este ocupat de primul supleant de pe lista care a obţinut cel mai mare număr de voturi valabil exprimate".

Legea poate stabili mecanisme de transformare a voturilor în mandate şi modul de atribuire a acestora, ca rezultat al alegerilor, dar nu poate, în niciun caz, să prevadă acordarea unui mandat de consilier prin transfer de la un partid la altul, în situaţiile prevăzute de textul criticat, fără ca prin această operaţiune să nu modifice configuraţia politică, aşa cum aceasta a rezultat din voinţa electoratului, iar prin aceasta să se contravină principiului constituţional, potrivit căruia "România este stat de drept, democratic şi social". În cadrul procesului electoral, mandatele se obţin numai ca rezultat al voturilor exprimate de alegători în favoarea formaţiunilor politice. Un mandat care a fost atribuit, în urma rezultatelor votului, listei unui partid sau candidat independent, nu poate ca, ulterior, în caz de vacanţă a acestuia, să fie transferat unui alt partid, nici chiar dacă acesta este cel care a obţinut cel mai mare număr de voturi valabil exprimate. În mod nejustificat se ajunge la o majorare a numărului mandatelor unui partid cu un alt program electoral decât al celui care a obţinut iniţial mandatul şi care ulterior a devenit vacant în cazurile prevăzute de lege.

Totodată, soluţia legislativă cuprinsă în art. 96 alin. (10) din Legea nr. 67/2004 este în dezacord cu prevederile art. 8 alin. (2) fraza a doua din Legea fundamentală, potrivit cărora partidele politice "contribuie la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor, respectând suveranitatea naţională, integritatea teritorială, ordinea de drept şi principiile democraţiei". În plus, Curtea observă că o soluţie conformă cu aceste dispoziţii constituţionale este prevăzută de art. 30 alin. (6) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 123 din 20 februarie 2007, potrivit căruia "Pot fi validaţi numai candidaţii declaraţi supleanţi care, la data validării, fac dovada faptului că sunt înscrişi în partidul politic, alianţa politică sau alianţa electorală pe a cărei listă au candidat în alegeri".

Aşadar, atribuirea mandatului în cazurile de vacanţă enumerate la art. 96 alin. (10) din Legea nr. 67/2004 se poate face doar în urma unui vot exprimat de corpul electoral, în cadrul unor alegeri parţiale de completare a structurii consiliului local sau judeţean respectiv, iar nu prin modalitatea reglementată prin textul de lege criticat.

Curtea semnalează că, în cadrul procesului de reexaminare a dispoziţiilor declarate neconstituţionale, pentru punerea lor de acord cu decizia Curţii Constituţionale şi în funcţie de soluţiile adoptate, Parlamentul urmează să analizeze şi incidenţa acestora asupra prevederilor art. 96 în ansamblul său.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Admite excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Partidul Conservator - Organizaţia Judeţeană Mureş şi de Vasile Dobrescu în Dosarul nr. 289/102/2007 (număr format vechi 420/2007) al Tribunalului Mureş - Secţia civilă şi constată că prevederile art. 96 alin. (10) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale sunt neconstituţionale.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului.
Pronunţată în şedinţa publică din data de 18 decembrie 2007.

DECIZIA nr. 522 din 8 mai 2008
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 48 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare[70]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 48 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, excepţie ridicată de Emil Moise în Dosarul nr. 3.064/200/2008 al Judecătoriei Buzău - Secţia civilă.

La apelul nominal lipseşte autorul excepţiei, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

Cauza este în stare de judecată.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate ca neîntemeiată.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 24 aprilie 2008, pronunţată în Dosarul nr. 3.064/200/2008, Judecătoria Buzău - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 48 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare.

Excepţia a fost ridicată de Emil Moise cu ocazia soluţionării contestaţiei formulate împotriva Hotărârii nr. 30 din 22 aprilie 2008 a Biroului Electoral de Circumscripţie nr. 1 al Municipiului Buzău.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se susţine că textul de lege criticat este contrar prevederilor art. 1 alin. (3), art. 11 alin. (1), art. 20, 37 şi 53 din Constituţia României şi ale art. 1.3 din Codul de bune practici în materie electorală, adoptat prin Rezoluţia nr. 1.320/2003 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei.

În acest sens, autorul excepţiei arată că instituirea condiţiei ca "pentru funcţia de primar, candidaţii independenţi trebuie să prezinte o listă de susţinători care să cuprindă minimum 2% din numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează" este "disproporţionată şi incompatibilă" cu garanţiile oferite de Constituţie pentru exercitarea drepturilor politice şi cu reglementările internaţionale ale Adunării Parlamentare a Consiliului Europei. Astfel, potrivit art. 1.3, intitulat Admiterea candidaturilor din Codul de bune practici în materie electorală, prezentarea candidaturilor individuale poate fi condiţionată de un număr minim de semnături, însă nu mai mare de 1% din numărul persoanelor cu drept de vot din circumscripţiile electorale constituite.

Instanţa de judecată opinează că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, deoarece dispoziţiile de lege criticate nu contravin prevederilor constituţionale invocate. Condiţia impusă de aceste dispoziţii legale este necesară pentru "prevenirea exercitării abuzive a drepturilor electorale."

[70] Publicată În: Monitorul Oficial Nr. 370 din 15 mai 2008.

Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

Avocatul Poporului consideră că dispoziţiile de lege criticate sunt constituţionale.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile de lege criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 48 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007, dispoziţii modificate şi completate prin art. I pct. 9 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 32/2008 privind modificarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 217 din 21 martie 2008.

Aceste dispoziţii de lege au următorul conţinut: "Pentru funcţia de primar, candidaţii independenţi trebuie să prezinte o listă de susţinători, care trebuie să cuprindă minimum 2% din numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 200 în cazul comunelor, 300 în cazul oraşelor, 1.000 în cazul municipiilor şi sectoarelor municipiului Bucureşti şi 5.000 în cazul municipiului Bucureşti. Candidaţii independenţi pentru funcţia de preşedinte al consiliului judeţean trebuie să prezinte o listă de susţinători, care să cuprindă minimum 2% din numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 3.000."

Aşa cum s-a arătat, autorul excepţiei susţine că textul de lege supus controlului contravine prevederilor constituţionale şi reglementării internaţionale invocate întrucât condiţionează ca, pentru funcţia de primar, candidaţii independenţi să prezinte o listă de susţinători care să cuprindă minimum 2% din numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea Constituţională constată că prevederile constituţionale invocate nu interzic reglementarea condiţiilor în care urmează să fie exercitate drepturile electorale, în scopul garantării acestor drepturi şi asigurării caracterului efectiv al exercitării lor.

În acest sens, Curtea reţine că instituirea minimului de 2% din numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care se candidează reprezintă o garanţie a exercitării dreptului de a fi ales, prin descurajarea eventualelor candidaturi abuzive, de natură să împiedice buna desfăşurare şi finalizarea procesului electoral.

Principiul stabilirii unui număr minim de susţinători este formulat, de altfel, expres, în rezoluţia Adunării Parlamentare a Consiliului Europei la care se referă autorul excepţiei, iar

procentul prevăzut în această rezoluţie are în mod evident caracterul unei recomandări şi nu înlătură posibilitatea stabilirii prin legile naţionale a unui barem rezonabil diferit.

În consecinţă, constatând că dispoziţiile art. 48 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 impun o condiţie necesară, rezonabilă şi legitimă pentru exercitarea dreptului de a fi ales, ce nu constituie o piedică în prezentarea candidaturilor electorale, Curtea urmează să respingă ca neîntemeiată excepţia de neconstituţionalitate.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 48 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, excepţie ridicată de Emil Moise în Dosarul nr. 3.064/200/2008 al Judecătoriei Buzău - Secţia civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 8 mai 2008.

DECIZIA nr. 606 din 20 mai 2008
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 48 alin. (3) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale[71]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 48 alin. (3) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată, direct, de Avocatul Poporului.

Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din 6 mai 2008 şi au fost consemnate în încheierea de la acea dată, când Curtea, având nevoie de timp pentru a delibera, a amânat pronunţarea la 13 mai 2008 şi apoi, având în vedere imposibilitatea întrunirii completului, pentru data de 20 mai 2008.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Cu Adresa nr. 001811 din 27 februarie 2008, Curtea Constituţională a fost sesizată de Avocatul Poporului cu excepţia de neconstituţionalitate a art. 48 alin. (3) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007, în temeiul art. 146 lit. d) teza a doua din Constituţie.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se arată că prevederile de lege criticate contravin art. 1 alin. (3), art. 8 alin. (1), art. 16 alin. (1), art. 29 alin. (1) teza întâi, art. 30 alin. (1), art. 40 alin. (1) şi art. 53 din Constituţie, astfel:

- sesizarea "priveşte o formă de participare la procesul electoral şi de exprimare a voinţei populare care nu se regăseşte în programele şi platformele politice". Or, în temeiul art. 1 alin. (3) din Constituţie, potrivit căruia "România este stat de drept, democratic şi social, în care demnitatea omului, drepturile şi libertăţile cetăţenilor, libera dezvoltare a personalităţii umane, dreptatea şi pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradiţiilor democratice ale poporului român şi idealurilor Revoluţiei din decembrie 1989, şi sunt garantate", "un grup de independenţi reuniţi pe aceeaşi listă electorală exprimă într-o manieră proprie, specifică, programul unui segment de cetăţeni. Acest grup poate fi considerat ca fiind un veritabil intermediar între popor şi putere.";

- prevederile constituţionale ale art. 8 alin. (1), conform cărora "(1) Pluralismul în societatea românească este o condiţie şi o garanţie a democraţiei constituţionale", nu reduc "ca posibilitate exprimarea ideilor numai la partidele politice pentru că, fără îndoială, şi grupul de independenţi, în procesul electoral, poate exprima voinţa politică a cetăţenilor într-o dimensiune proprie";

- art. 30 alin. (1) din Constituţie prevede că "Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credinţelor şi libertatea creaţiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile". Or, "prin listele de candidaţi independenţi se realizează şi libertatea de exprimare în procesul electoral";

- lista de candidaţi independenţi, dacă este admisă în mod legal, constituie o formulă de asociere în vederea realizării drepturilor lor constituţionale, astfel cum prevede art. 40 alin. (1) din Legea fundamentală, care stabileşte că "Cetăţenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate, în patronate şi în alte forme de asociere". Sub acest aspect, în comentariile la Legea electorală a României din anul 1990, Bucureşti 1990, pag. 21, se precizează că pentru candidaţii independenţi legea prevede şi posibilitatea asocierii lor pe liste de candidaţi independenţi;

[71] Publicată în Monitorul Oficial nr. 563 din 25 iulie 2008.

- dispoziţiile constituţionale ale art. 53 referitoare la "Restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi" nu cuprind şi segmentul electoral, iar reglementarea criticată "este de fapt o restrângere a exerciţiului unor drepturi constituţionale care nu se justifică într-o societate democratică şi care este discriminatoriu faţă de cetăţenii cu drept de vot ce formează corpul electoral".

În legătură cu încălcarea art. 16 alin. (1) - "Cetăţenii sunt egali în faţa legii şi a autorităţilor publice, fără privilegii şi fără discriminări" - şi art. 29 alin. (1) teza întâi - "Libertatea gândirii şi a opiniilor, [...] nu pot fi îngrădite sub nicio formă" nu sunt formulate motive de neconstituţionalitate.

Autorul excepţiei mai arată că "situaţia pe care o semnalăm apare în mare măsură identică cu asocierea cetăţenilor prevăzută de art. 74 alin. (1) din Constituţie care reglementează iniţiativa populară", precum şi cu dispoziţiile constituţionale ale art. 150 care permit "asocierea cetăţenilor în vederea iniţiativei revizuirii Constituţiei".

În sfârşit, consideră că declararea neconstituţionalităţii art. 48 alin. (3) din Legea nr. 67/2004 "nu atrage obligaţii în plus pentru stat, nu obligă la nicio subvenţie bugetară electorală ca la partidele politice, ci, dimpotrivă, creează obligaţii doar în sarcina candidaţilor independenţi", şi "nici riscuri pentru alegerile locale, doar candidaţii independenţi îşi asumă toate riscurile, dar, în acelaşi timp, îşi pot prospecta şansele lor electorale". Oricum, apreciază că prevederile art. 48 alin. (3) din legea criticată "sunt şi inutile".

În conformitate cu dispoziţiile art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând excepţia de neconstituţionalitate ridicată direct de Avocatul Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile părţii prezente şi ale reprezentantului Ministerului Public, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională constată că a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 48 alin. (3) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007, care prevăd "(3) Nu se admit liste de candidaţi independenţi pentru funcţia de consilier".

În susţinerea neconstituţionalităţii acestui text de lege, invocă încălcarea următoarelor texte din Constituţie: art. 1 alin. (3) potrivit căruia "România este stat de drept, democratic şi social, în care demnitatea omului, drepturile şi libertăţile cetăţenilor, libera dezvoltare a personalităţii umane, dreptatea şi pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradiţiilor democratice ale poporului român şi idealurilor Revoluţiei din decembrie 1989, şi sunt garantate"; art. 8 alin. (1) conform cu care "(1) Pluralismul în societatea românească este o condiţie şi o garanţie a democraţiei constituţionale"; art. 16 alin. (1) care privind egalitatea cetăţenilor în faţa legii şi a autorităţilor publice, fără privilegii şi fără discriminări; art. 29 alin. (1) teza întâi care

prevede că "Libertatea gândirii şi a opiniilor, [...] nu pot fi îngrădite sub nicio formă"; art. 30 alin. (1) în conformitate cu care "Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credinţelor şi libertatea creaţiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile"; art. 40 alin. (1) care stabileşte că "Cetăţenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate, în patronate şi în alte forme de asociere" şi art. 53 referitor la "Restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi".

Examinând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, Curtea reţine următoarele:

În esenţă, în opinia autorului excepţiei, dispoziţia cuprinsă în art. 48 alin. (3) din legea criticată, care prevede că "Nu se admit liste de candidaţi independenţi pentru funcţia de consilier", este neconstituţională deoarece încalcă dreptul fundamental al cetăţenilor la asociere şi are caracter discriminator întrucât stabileşte condiţii mai grele pentru candidaţii independenţi decât pentru candidaţii propuşi de partidele politice.

Analizând criticile formulate, Curtea constată că acestea sunt neîntemeiate şi urmează a fi respinse pentru următoarele considerente:

1. Precedentul legislativ constând în prevederile art. 11 alin. (4) din Decretul-lege nr. 92/1990, conform cărora candidaţii independenţi aveau posibilitatea de a se asocia pe liste de candidaţi independenţi, nu are concludenţă în soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate.

- Textul de lege se referea numai la alegerile parlamentare din 20 mai 1990, astfel cum rezultă din art. 99 al acestui act normativ;
- Decretul-lege nr. 92/1990 a fost o reglementare complexă - şi constituţională, şi electorală -, temporară şi tranzitorie şi cu referire expresă la Constituţia ce urma să fie adoptată;
- Constituţia din 1991 şi forma revizuită din 2003 prevăd, în art. 72 alin. (3) lit. a) şi, respectiv, în art. 73 alin. (3) lit. a), că sistemul electoral se reglementează prin lege organică;
- Legile organice care au reglementat sistemul electoral în baza Constituţiei nu au admis o astfel de modalitate de exercitare a dreptului de a fi ales prin liste de candidaţi independenţi;
- Raţiunile justificative ale neacceptării listei de candidaţi independenţi pentru funcţia de consilier se regăsesc în dezbaterile parlamentare care au avut loc în procedurile legislative respective;
- Lista de candidaţi independenţi avea accepţiunea că reprezintă un număr de persoane fizice care nu aparţineau niciunui partid politic şi care se organizau într-o grupare ad-hoc, pe o listă de independenţi care doreau să obţină în alegerile parlamentare mandate de deputat sau de senator; experienţa a eşuat şi nu s-a repetat.

2. Expunerea excepţiei face referire şi la unele texte ale Constituţiei, şi anume:

- art. 1 alin. (3) - statul de drept, democratic şi social;
- art. 8 alin. (1) - pluralismul politic;
- art. 16 alin. (1) - egalitatea cetăţenilor în faţa legii şi a autorităţilor publice;
- art. 29 alin. (1) teza întâi - libertatea gândirii şi a opiniilor;
- art. 30 alin. (1) - libertatea de exprimare;
- art. 53 - restrângerea exerciţiului unor drepturi şi libertăţi.

Enunţarea textelor constituţionale menţionate nu are şi motivarea care să demonstreze încălcarea lor prin prevederile art. 48 alin. (3) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale; lipsa motivării nu poate fi suplinită.

Complementar la enunţările menţionate, se mai face referire şi la asocierea cetăţenilor în cazurile de iniţiativă legislativă, potrivit art. 74 alin. (1), precum şi la revizuirea Constituţiei, potrivit art. 150 din Constituţie. Aceste enunţări reprezintă reglementări constituţionale

determinate, din care însă nu se poate deduce o similitudine de rezolvare sau o soluţie de împrumut pentru temeinicia excepţiei de neconstituţionalitate.

3. În fine, este invocată încălcarea dispoziţiilor art. 40 alin. (1) din Constituţie, dreptul la asociere al cetăţenilor.

Cu privire la dreptul la asociere al cetăţenilor, Curtea are în vedere şi reţine următoarele:

Art. 11 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale garantează libertatea de asociere, care constă în dreptul fiecăruia de a constitui, alături de alte persoane, o anumită grupare sau de a se afilia la o grupare deja existentă, în vederea realizării unor interese comune, pe o durată determinată sau nedeterminată, grupare cu sau fără personalitate juridică.

Din textul citat rezultă că esenţial este să se constituie o grupare sau să se afilieze la o grupare deja constituită, având drept scop realizarea de interese comune ale celor asociaţi.

Astfel fiind determinat de art. 11 din Convenţie conceptul de "asociaţie", acesta nu se poate identifica cu libertatea generală, şi anume aceea de a avea o legătură cu alte persoane. Din această constatare rezultă şi că o "grupare de independenţi" fără a exista o asociaţie în sensul legii nu corespunde conceptului de "asociaţie".

Drepturile şi libertăţile fundamentale prevăzute de Constituţie se regăsesc dezvoltate prin lege şi, de regulă, legea este organică, aşa cum prevede art. 73 din Constituţie.

Susţinerea motivării excepţiei de neconstituţionalitate lasă a se înţelege că simpla grupare pe o listă de candidaţi independenţi este suficientă pentru a candida la funcţia de consilier în administraţia publică locală, fără a preexista o asociaţie legal constituită, conform prevederilor Ordonanţei Guvernului nr. 26 din 30 ianuarie 2000, cu privire la asociaţii şi fundaţii, sediul materiei în legislaţia naţională.

Dreptul de asociere a cetăţenilor în statul de drept are reglementare în actul normativ menţionat şi se exercită, se realizează şi este garantat în condiţiile prevăzute de această lege. Astfel, în conformitate cu dispoziţiile art. 1, asociaţiile sau fundaţiile se pot constitui de către persoane fizice sau juridice, pentru a desfăşura o activitate de interes general, în interesul unei colectivităţi sau în interesul lor personal, ca asociaţii sau fundaţii, numai în condiţiile legii. Asociaţiile constituite conform acestei reglementări sunt persoane juridice de drept privat fără scop patrimonial. În art. 1 alin. (3) din Ordonanţa Guvernului nr. 26/2000 se prevede că partidele politice, sindicatele şi cultele religioase nu intră sub incidenţa acestei reglementări.

O asociaţie legal constituită are un act constitutiv, un statut propriu, acestea în forme autentice, cu îndeplinirea condiţiilor prevăzute ca formă şi de fond; se înscrie în anumite evidenţe publice, cu îndeplinirea unor proceduri de comunicare către autorităţile menţionate, cu atribuţii în domeniu, şi se adresează instanţei judecătoreşti pentru dobândirea personalităţii juridice, instanţă care, evident, exercită şi realizează controlul de legalitate.

Existenţa unei asociaţii legal constituite este premisa majoră sine qua non pentru desfăşurarea activităţii potrivit obiectului de activitate autorizat, iar lista de candidaţi apare ca o modalitate de realizare a scopului în cadrul obiectului de activitate. Aceste condiţii trebuie imperativ realizate pentru ca o listă de candidaţi independenţi să poată fi modalitatea legală de a candida la funcţia de consilier local.

Pe de altă parte şi în acelaşi timp, se constată că art. 1 alin. (3) din Ordonanţa Guvernului nr. 26/2000 prevede expres şi imperativ că partidele politice, sindicatele şi cultele religioase nu cad sub incidenţa acestei reglementări.

Se mai constată şi că, în Legea partidelor politice, Legea nr. 14 din 9 ianuarie 2003, art. 55 asimilează regimului partidelor politice şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor

naţionale, care participă la alegeri şi, prin aceasta, creează un sistem electoral unic pentru toţi competitorii electorali.

Din cele reţinute apare o evidentă situaţie de neconciliere a unei asociaţii de independenţi, de genul celei preconizate, cu reglementarea legală existentă în materie electorală.

Acceptarea modalităţii electorale de a candida la funcţia de consilier local, susţinută de excepţia de neconstituţionalitate, rezultă că este o problemă de reglementare prin lege, şi aceasta este atribuţia exclusivă a Parlamentului, atribuţie ce nu poate fi realizată pe calea excepţiei invocate.

4. Considerentele motivării excepţiei nu constituie temeiuri de neconstituţionalitate a prevederilor art. 48 alin. (3) din Legea nr. 67/2004, ci ele tind la modificarea acestei legi privind alegerile locale.

De altfel, în partea finală a redactării excepţiei de neconstituţionalitate se şi menţionează următoarele: "Totodată, apreciem că dispoziţiile art. 48 alin. (3) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată, sunt şi inutile." Această concluzie finală a sesizării este de natură a lămuri pe deplin finalitatea sesizării de neconstituţionalitate.

Faţă de cele de mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 48 alin. (3) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată, direct, de Avocatul Poporului.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 20 mai 2008.

DECIZIA nr. 1128 din 16 octombrie 2008
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 121 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea administraţiei publice locale[72]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 121 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Partidul Democrat Liberal - Organizaţia Judeţeană Bacău şi Vasile Botomei în dosarele nr. 6.578/180/2008 şi nr. 2.324/110/2008 ale Tribunalului Bacău - Secţia civilă.

La apelul nominal lipsesc părţile, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Curtea, din oficiu, pune în dezbatere problema conexării celor două dosare înregistrate pe rolul său, având în vedere identitatea de obiect a excepţiilor de neconstituţionalitate.

Reprezentantul Ministerului Public apreciază ca fiind întrunite condiţiile conexării dosarelor.

Reţinând identitatea de obiect, în temeiul art. 53 alin. (5) din Legea nr. 47/1992, Curtea dispune conexarea Dosarului nr. 1.599D/2008 la Dosarul nr. 1.428D/2008, care este primul înregistrat.

Cauza fiind în stare de judecată, reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate ca neîntemeiată.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarelor, reţine următoarele:

Prin încheierile din 15 mai 2008, pronunţate în Dosarul nr. 6.578/180/2008 şi în Dosarul nr. 2.324/110/2008, Tribunalul Bacău - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională pentru soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 121 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Partidul Democrat Liberal - Organizaţia Judeţeană Bacău şi Vasile Botomei.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorii susţin că dispoziţiile art. 121 din Legea nr. 67/2004 încalcă liberul acces la justiţie consacrat de art. 21 din Constituţie, precum şi dreptul la folosirea căilor de atac reglementat de art. 129 din Constituţie, deoarece nu permite exercitarea căii extraordinare de atac a revizuirii prevăzute de art. 322 din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu dispoziţiile art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierile de sesizare au fost comunicate preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

Avocatul Poporului consideră excepţia ca fiind neîntemeiată, arătând că soluţionarea întâmpinărilor, contestaţiilor sau a altor cereri, respectarea procedurii stabilite de lege pentru ordonanţa preşedinţială, precum şi excluderea căilor extraordinare de atac în materie electorală au fost impuse de necesitatea asigurării operativităţii în rezolvarea tuturor problemelor legate de desfăşurarea alegerilor, precum şi de interesul stabilităţii rezultatelor acestora.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierile de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile de lege criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

[72] Publicată În: Monitorul Oficial Nr. 776 din 19 noiembrie 2008.

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 121 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007, text de lege care are următorul conţinut: "(1) Judecarea de către instanţă a întâmpinărilor, contestaţiilor şi a oricăror alte cereri prevăzute de prezenta lege se face potrivit regulilor stabilite de lege pentru ordonanţa preşedinţială, cu participarea obligatorie a procurorului.

(2) Împotriva hotărârilor definitive şi irevocabile, pronunţate de instanţele judecătoreşti potrivit prezentei legi, nu există cale de atac."

În opinia autorilor excepţiei de neconstituţionalitate, prevederile legale criticate contravin dispoziţiilor constituţionale cuprinse în art. 20, art. 21, art. 24, art. 53, art. 76, art. 124, art. 127, art. 133, art. 146, art. 147, art. 148 şi art. 154.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că, în materie electorală, legiuitorul a stabilit o procedură specială de soluţionare a întâmpinărilor, contestaţiilor şi a oricăror alte cereri prevăzute de lege, desfăşurată potrivit regulilor stabilite de Codul de procedură civilă pentru ordonanţa preşedinţială. Obiectul reglementării - valorificarea drepturilor electorale - a impus adoptarea unei proceduri de judecată care să soluţioneze cu celeritate toate cererile adresate instanţei. Sub acest aspect, apare ca firească opţiunea legiuitorului de a limita exerciţiul căilor de atac doar la căile de atac ordinare, tocmai în scopul de a evita situaţia unei prelungiri a procesului ca urmare a contestării hotărârilor definitive şi irevocabile, prin intermediul căilor extraordinare de atac.

În această materie, ca de altfel oriunde legiuitorul a condiţionat valorificarea unui drept de respectarea unei anumite proceduri, nu s-a procedat în acest fel cu intenţia de a restrânge accesul liber la justiţie, de care, în mod evident, cel interesat a beneficiat, ci, exclusiv, pentru a instaura un climat de ordine, indispensabil, în vederea exercitării dreptului constituţional prevăzut de art. 21, prevenind astfel abuzurile şi asigurând protecţia drepturilor şi intereselor legitime ale celorlalte părţi. De altfel, Curtea a statuat în mod constant că reglementarea de către legiuitor, în limitele competenţei ce i-a fost conferită prin Constituţie, a condiţiilor de exercitare a unui drept - subiectiv sau procesual - nu constituie o restrângere a exerciţiului acestuia, ci doar o modalitate eficientă de a preveni exercitarea sa abuzivă, în detrimentul altor titulari de drepturi, în egală măsură ocrotite.

Aşa fiind, procedura instituită prin textul de lege criticat are în vedere soluţionarea procesului cu celeritate, întrucât, în absenţa ei, aplicarea regulilor de drept comun ar fi de natură să împiedice desfăşurarea procedurilor electorale aflate în curs şi ar genera o stare de incertitudine cât priveşte raporturile juridice stabilite printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă, afectând pentru un timp îndelungat rezultatul alegerilor.

Mai mult, art. 126 alin. (2) din Constituţie, potrivit căruia "Competenţa instanţelor judecătoreşti şi procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege", precum şi art. 129, care prevede că, "Împotriva hotărârilor judecătoreşti, părţile interesate şi Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condiţiile legii", atribuie exclusiv legiuitorului prerogativa stabilirii competenţei şi procedurii de judecată, inclusiv a condiţiilor de exercitare a căilor de atac. Prin urmare, Curtea constată că textul de lege criticat reprezintă expresia aplicării dispoziţiilor constituţionale invocate mai sus.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 121 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Partidul Democrat Liberal - Organizaţia Judeţeană Bacău şi Vasile Botomei în dosarele nr. 6.578/180/2008 şi nr. 2.324/110/2008 ale Tribunalului Bacău - Secţia civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 16 octombrie 2008.

DECIZIA nr. 1225 din 18 noiembrie 2008
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 24 alin. (5) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale[73]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 24 alin. (5) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Cosmin Traian Munteanu în Dosarul nr. 2.677/62/2008 al Tribunalului Braşov - Secţia comercială şi de contencios administrativ şi fiscal.

La apelul nominal se constată lipsa părţilor, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public. Acesta pune concluzii de respingere ca neîntemeiată a excepţiei de neconstituţionalitate, invocând jurisprudenţa în materie a Curţii Constituţionale.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 9 mai 2008, pronunţată în Dosarul nr. 2.677/62/2008, Tribunalul Braşov - Secţia comercială şi de contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 24 alin. (5) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale. Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Cosmin Traian Munteanu într-o cauză având ca obiect anularea procesului-verbal în care s-au consemnat rezultatele tragerii la sorţi în urma căreia autorul excepţiei, judecător la Judecătoria Braşov, a fost ales preşedinte al unui birou electoral de circumscripţie.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se susţine că textul de lege care stabileşte că desemnarea preşedintelui şi a locţiitorului pentru birourile electorale de circumscripţie comunală, orăşenească şi municipală se face prin tragere la sorţi dintre magistraţii şi ceilalţi jurişti existenţi în judeţ sau în municipiul Bucureşti este neconstituţional, întrucât nesocoteşte dispoziţiile constituţionale ale art. 125, art. 131, art. 132 şi art. 134 referitoare la incompatibilitatea funcţiei de judecător sau procuror cu orice altă funcţie publică sau privată, la independenţa judecătorilor, la imparţialitatea procurorilor, la neutralitatea politică a magistraţilor, la independenţa şi neutralitatea politică a justiţiei, la neutralitatea politică a Ministerului Public, la inamovibilitatea judecătorilor şi la dependenţa poziţiei judecătorilor doar de Consiliul Superior al Magistraturii.

Tribunalul Braşov - Secţia comercială şi de contencios administrativ şi fiscal apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este întemeiată.

Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

Avocatul Poporului apreciază că dispoziţiile de lege criticate sunt constituţionale.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

CURTEA,

[73] Publicată În: Monitorul Oficial nr. 838 din 12 decembrie 2008.

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 24 alin. (5) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007, astfel cum au fost modificate şi completate prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 20/2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 177 din 7 martie 2008. Textele de lege criticate au următorul cuprins:

- Art. 24 alin. (5): "(5) Desemnarea preşedintelui şi a locţiitorului acestuia se face în şedinţă publică de către preşedintele tribunalului, în termen de 20 de zile de la stabilirea datei alegerilor. Desemnarea se face, prin tragere la sorţi, dintre magistraţii şi ceilalţi jurişti existenţi în judeţ sau în municipiul Bucureşti. Lista magistraţilor care participă la tragerea la sorţi se întocmeşte de către preşedintele tribunalului, iar cea a celorlalţi jurişti, de către prefect, împreună cu preşedintele tribunalului şi câte un reprezentant din partea fiecărui partid politic parlamentar. Listele trebuie să cuprindă un număr de persoane mai mare de 10% decât cel necesar. Magistraţii şi ceilalţi jurişti din listă care nu sunt desemnaţi preşedinţi sau locţiitori ai acestora rămân la dispoziţia preşedintelui tribunalului, pentru înlocuirea, în cazuri deosebite, a titularilor. Lista trebuie să cuprindă: numele, prenumele, domiciliul, locul de muncă, telefoanele şi semnăturile de luare la cunoştinţă ale persoanelor propuse."

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că nu poate reţine criticile formulate de autorul acesteia. Observă că asupra unor texte de lege referitoare la participarea judecătorilor la procesul electoral s-a mai pronunţat, de exemplu, prin Decizia nr. 305 din 12 martie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 213 din 20 martie 2008, sau prin Decizia nr. 326 din 14 septembrie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.001 din 30 octombrie 2004, în sensul că organizarea şi desfăşurarea operaţiunilor electorale trebuie realizate de organisme neutre, alese sau desemnate prin procedee democratice şi transparente, care să vegheze la buna organizare şi desfăşurare a alegerilor şi la stabilirea corectă a rezultatului voturilor, la asigurarea şi garantarea egalităţii de şanse pentru toţi candidaţii, indiferent de apartenenţa politică a acestora.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 24 alin. (5) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Cosmin Traian Munteanu în Dosarul nr. 2.677/62/2008 al Tribunalului Braşov - Secţia comercială şi de contencios administrativ şi fiscal.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 18 noiembrie 2008.

DECIZIA nr. 1228 din 18 noiembrie 2008
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 97^1 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale[74]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 97^1 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Petru Trif în Dosarul nr. 457/35/2008 al Tribunalului Bihor - Secţia civilă.

La apelul nominal se constată lipsa părţilor, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 16 mai 2008, pronunţată în Dosarul nr. 457/35/2008, Tribunalul Bihor - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 97^1 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale.

Excepţia a fost ridicată de Petru Trif într-o cauză având ca obiect soluţionarea unei contestaţii întemeiate pe Legea nr. 67/2004.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia susţine, în esenţă, că dispoziţiile art. 97^1 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 sunt în "contradicţie vădită cu spiritul şi motivaţia care au dus la adoptarea votului uninominal", deoarece atribuie mandatul de preşedinte al consiliului judeţean candidatului care a întrunit cel mai mare număr de voturi exprimate în primul tur, fără ca aceasta să reflecte neapărat voinţa majoritară şi fără a fi reglementată posibilitatea organizării unui al doilea tur de scrutin. Se încalcă principiul simetriei normelor juridice în raport cu modul de alegere a primarilor, alegerea acestora operând în două faze, respectiv două tururi de scrutin, în ipoteza în care în primul tur nu se obţine o majoritate simplă. Totodată, între cele două categorii de aleşi locali, preşedintele consiliului judeţean şi primar, se creează o stare de discriminare, deoarece primul, învestit, prin natura funcţiei, cu un înalt grad de responsabilitate, poate fi ales dintre candidaţii care au obţinut cele mai multe voturi, fără a se atinge, eventual, majoritatea simplă, în timp ce primarii sunt aleşi în două tururi de scrutin, dacă este cazul, până când se obţine majoritatea simplă a voturilor exprimate. Or, astfel de inegalităţi sunt de neconceput într-un sistem electoral echilibrat, guvernat de spiritul legii votului uninominal.

Tribunalul Bihor - Secţia civilă apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este întemeiată, deoarece sistemul de alegere a preşedintelui consiliului judeţean, instituit prin art. 97^1 alin. (2) din Legea nr. 67/2004, este lipsit de reprezentativitate, acesta putând fi ales din primul tur de scrutin cu mai puţin de 50% din voturi, nemaiexistând un al doilea tur de scrutin. De asemenea, se observă faptul că, deşi preşedintele consiliului judeţean are la nivelul judeţului aceleaşi atribuţii pe care le are primarul la nivelul localităţii, pentru alegerea acestora s-a optat pentru tipuri de sistem de vot uninominal diferite, deşi, potrivit art. 120 din Constituţie, administraţia publică din unităţile administrativ-teritoriale se întemeiază pe aceleaşi principii de bază. În

[74] Publicată În: Monitorul Oficial Nr. 838 din 12 decembrie 2008.

concluzie, instanţa apreciază că "în cazul alegerii preşedintelui consiliului judeţean nu se respectă logica electorală la nivelul alegerii primarului."

Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

Avocatul Poporului apreciază că dispoziţiile art. 97^1 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 sunt constituţionale.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 97^1 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007, astfel cum a fost modificată şi completată prin art. 77 pct. 21 din titlul II al Legii nr. 35 din 13 martie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 196 din 13 martie 2008. Dispoziţiile de lege criticate au următorul conţinut:

Art. 97^1 alin. (2): "(2) Este declarat ales preşedinte al consiliului judeţean candidatul care a întrunit cel mai mare număr de voturi valabil exprimate în primul tur de scrutin."

Dispoziţiile constituţionale invocate în motivarea excepţiei sunt cele ale art. 16 alin. (2) şi (3), ale art. 37 - Dreptul de a fi ales şi ale art. 53 - Restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi.

Analizând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea Constituţională observă că dispoziţiile art. 97^1 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale au fost introduse prin art. 77 pct. 21 din titlul II al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali. Această lege a fost supusă controlului de constituţionalitate anterior promulgării, printre textele de lege criticate cu acel prilej aflându-se şi cele ale art. 77 din lege, apreciindu-se că acestea încalcă prevederile art. 121, art. 122 şi art. 123 cuprinse în secţiunea a 2-a cap. V din Constituţie, privind organele administraţiei publice locale. Prin Decizia nr. 305 din 12 martie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 213 din 20 martie 2008, respingând excepţia, Curtea a reţinut, în ce priveşte dispoziţiile art. 77 din legea criticată, printre care şi cele ale pct. 21, că acestea "sunt reglementări de susţinere a dispoziţiilor constituţionale privitoare la autonomia locală, în virtutea cărora alegerea prin vot uninominal a preşedintelui consiliului judeţean este rezultatul votului popular, şi nu al unor tranzacţii politice ale competitorilor electorali".

În prezenta cauză, dispoziţiile art. 97^1 din Legea nr. 67/2004 sunt criticate din prisma inegalităţii modalităţii de alegere a preşedintelui consiliului judeţean, faţă de modalitatea

specifică alegerii primarului, apreciindu-se că sunt încălcate prevederile art. 16 alin. (1), art. 37 şi ale art. 53 din Constituţie.

Or, Curtea nu poate reţine o asemenea critică de neconstituţionalitate ca fiind întemeiată.

Principiul egalităţii cetăţenilor în drepturi presupune egalitatea de tratament juridic pentru situaţii identice sau comparabile, după cum impune şi aplicarea unui tratament juridic diferit, pentru situaţii care se deosebesc în mod obiectiv şi rezonabil. Aşa fiind, deşi ambii fac parte din categoria aleşilor locali, primarul şi preşedintele consiliului judeţean, prin statutul şi funcţiile specifice fiecăruia, nu se află în situaţii comparabile, diferenţa obiectivă determinând şi aplicarea unui tratament juridic diferenţiat.

Totodată, potrivit alin. (3) al art. 16 din Legea fundamentală, "Funcţiile şi demnităţile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condiţiile legii, de persoanele care au cetăţenia română şi domiciliul în ţară". Astfel, respectând normele fundamentale, inclusiv cele ale art. 37, care privesc, în special, condiţiile de vârstă pentru exercitarea dreptului de a fi ales, legiuitorul este suveran în determinarea modalităţilor de exercitare a drepturilor electorale şi în stabilirea, totodată, a sistemului electoral, împreună cu limitele sale.

În fine, Curtea nu poate reţine nici critica de neconstituţionalitate referitoare la încălcarea art. 53 din Constituţie, privind restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi, de vreme ce nu a fost constatată încălcarea vreunui drept sau libertăţi fundamentale.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 97^1 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Petru Trif în Dosarul nr. 457/35/2008 al Tribunalului Bihor - Secţia civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 18 noiembrie 2008.

DECIZIA nr. 35 din 13 ianuarie 2009
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 39 alin. (3) şi ale art. 55 alin. (8) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale[75]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 39 alin. (3) şi ale art. 55 alin. (8) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Partidul Alianţa Socialistă în Dosarul nr. 17.013/3/2008 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a IX-a contencios administrativ şi fiscal.

La apelul nominal răspunde autorul excepţiei, prin preşedinte, lipsind partea Biroul Electoral de Circumscripţie nr. 2, sectorul 2, Bucureşti.

Magistratul-asistent referă asupra procedurii de citare cu partea lipsă, în sensul că pe confirmarea de primire a telegramei prin care această parte a fost citată este înscrisă menţiunea "mutat fără adresă".

Având cuvântul asupra acestui incident procedural, atât autorul excepţiei, cât şi reprezentantul Ministerului Public apreciază procedura de citare ca fiind legal îndeplinită, având în vedere că instituţia citată este în prezent desfiinţată, datorită caracterului temporar al activităţii sale specifice.

Deliberând, Curtea constată că procedura de citare este legal îndeplinită şi dă cuvântul reprezentantului autorului excepţiei, care reiterează argumentele pentru admiterea excepţiei de neconstituţionalitate, astfel cum au fost susţinute în faţa instanţei de fond. Depune un set de înscrisuri constând în fotocopii ale unor hotărâri judecătoreşti şi concluzii scrise pentru admiterea excepţiei de neconstituţionalitate.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate, susţinând că textele de lege criticate nu constituie o încălcare a normelor constituţionale şi convenţionale invocate, ci, dimpotrivă, reprezintă o aplicare a acestora.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 12 iunie 2008, pronunţată în Dosarul nr. 17.013/3/2008, Tribunalul Bucureşti - Secţia a IX-a contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 39 alin. (3) şi ale art. 55 alin. (8) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale.

Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Partidul Alianţa Socialistă într-o cauză de contencios administrativ având ca obiect obligaţia de a face.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 39 alin. (3) şi ale art. 55 alin. (8) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007, cu modificările şi completările ulterioare, care, în prezent, au următorul cuprins:

- Art. 39 alin. (3): "Hotărârea pronunţată este definitivă şi irevocabilă şi se comunică, în cazul preşedintelui biroului electoral şi locţiitorului acestuia, în termen de 24 de ore, preşedintelui tribunalului care, în cazul admiterii contestaţiei, procedează la o nouă desemnare.";
- Art. 55 alin. (8): "Pentru stabilirea numărului de ordine de pe buletinele de vot care cuprind liste de candidaţi sau candidaţi independenţi pentru consilieri, pentru primari, precum şi pentru preşedinţii consiliilor judeţene se procedează astfel:

[75] Publicată în Monitorul Oficial nr. 135 din 4 martie 2009.

a) în prima etapă, listele depuse de partidele politice parlamentare, alianţele politice şi alianţele electorale care conţin cel puţin un partid politic parlamentar se înscriu în patrulaterele buletinului de vot în ordinea rezultată din tragerea la sorţi efectuată de preşedintele biroului electoral de circumscripţie judeţeană, respectiv a municipiului Bucureşti, în prezenţa majorităţii membrilor acestuia;

b) în etapa a doua, listele depuse de partidele politice neparlamentare, alianţele politice şi alianţele electorale ale acestora se imprimă în următoarele patrulatere ale buletinului de vot, în ordinea rezultată din tragerea la sorţi efectuată de preşedintele biroului electoral de circumscripţie comunală, orăşenească, municipală şi de sector al municipiului Bucureşti, respectiv de preşedintele biroului electoral de circumscripţie judeţeană şi a municipiului Bucureşti."

În opinia autorului excepţiei, textele de lege menţionate contravin următoarelor dispoziţii din Legea fundamentală: art. 16 privind egalitatea în drepturi a cetăţenilor, art. 20 alin. (2) privind prioritatea reglementărilor internaţionale privind drepturile omului faţă de legile interne mai puţin favorabile, art. 21 referitoare la accesul liber la justiţie, art. 37 alin. (1) privind condiţiile pentru exercitarea dreptului de a fi ales şi ale art. 120 alin. (1) cu privire la principiile descentralizării, autonomiei locale şi deconcentrării serviciilor publice, ca principii de bază ale administraţiei publice locale. De asemenea, sunt invocate şi prevederile art. 6 privind dreptul la un proces echitabil din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, ale art. 10 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, precum şi ale art. 2 pct. 3 şi ale art. 14 pct. 1 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se susţine, mai întâi, că dispoziţiile art. 55 alin. (8) din Legea nr. 67/2004, prin modalitatea de stabilire a numărului de ordine de pe buletinele de vot a partidelor participante la alegeri, în două etape, prin tragere la sorţi, creează discriminări în cadrul aceleiaşi situaţii juridice, respectiv în rândul aceleiaşi categorii a participanţilor la alegeri, criteriul de plasare a ordinii prioritare pe buletinele de vot fiind statutul parlamentar al partidului, al alianţei politice sau electorale participante la alegeri. Prin urmare, partidele care nu au reprezentare în Parlament sunt defavorizate, având "din start un dezavantaj" datorită "poziţiilor mai greu de identificat pe buletinele de vot", ceea ce "scade şansa acestora de a fi votate". Totodată, se încalcă şi principiile de bază ale administraţiei publice locale, deoarece este "în afara oricărui principiu democratic stabilirea unui regim privilegiat pentru formaţiunile politice care au reprezentanţi la nivelul administraţiei publice centrale faţă de celelalte formaţiuni politice, câtă vreme lupta electorală este pentru administraţia locală".

Cât priveşte dispoziţiile art. 39 alin. (3) din Legea nr. 67/2004, se apreciază că sunt contrare accesului liber la justiţie, prin aceea că prevăd caracterul irevocabil al hotărârilor birourilor electorale, de vreme ce aceste autorităţi nu sunt asimilate instanţelor de judecată, chiar dacă sunt alcătuite şi din judecători, şi nu se caracterizează prin independenţă şi imparţialitate, deoarece au în componenţă membri ai partidelor politice parlamentare şi ai alianţelor acestora.

Tribunalul Bucureşti - Secţia a IX-a contencios administrativ şi fiscal apreciază că dispoziţiile art. 55 alin. (8) din Legea nr. 67/2004 sunt constituţionale, în timp ce prevederile art. 39 alin. (3) sunt contrare art. 21 din Constituţie, deoarece lipsesc pe cel interesat să promoveze o acţiune în justiţie în faţa instanţei competente.

Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

Avocatul Poporului apreciază că dispoziţiile art. 39 alin. (3) şi ale art. 55 alin. (8) din Legea nr. 67/2004, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, sunt constituţionale.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile părţii prezente, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Analizând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea Constituţională constată că aceasta urmează să fie respinsă ca neîntemeiată.

Dispoziţiile art. 55 alin. (8) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, prin aceea că prevăd criteriile pentru stabilirea numărului de ordine de pe buletinele de vot care cuprind liste de candidaţi pentru alegerile locale, nu sunt de natură să creeze discriminări în rândul competitorilor electorali. Numărul de ordine de pe buletinele de vot unde un candidat sau altul se regăseşte nu constituie un criteriu subiectiv care să determine discriminarea pretinsă de autorul excepţiei şi, mai mult, ordinea deţinută de o formaţiune politică pe buletinele de vot, indiferent că are sau nu statut parlamentar, nu este de natură să influenţeze opţiunea alegătorilor şi nici rezultatele sufragiului. O formaţiune politică se distinge prin imprimarea în patrulaterele fiecărui buletin de vot a denumirii partidului politic, a semnului electoral şi a listelor de candidaţi, şi nu prin ordinea de pe buletinul de vot. Instituirea unor reguli pentru stabilirea numărului de ordine de pe buletinele de vot care cuprind liste de candidaţi, respectiv, într-o primă etapă, pentru listele depuse de partidele politice parlamentare, iar în a doua etapă, pentru listele depuse de partidele politice neparlamentare, reprezintă o opţiune a legiuitorului. Aşa fiind, Curtea nu poate reţine critica de neconstituţionalitate referitoare la încălcarea principiului nediscriminării şi a dreptului de a fi ales.

Cât priveşte critica de neconstituţionalitate potrivit căreia prevederile art. 39 alin. (3) din aceeaşi lege contravin liberului acces la justiţie şi dreptului la un proces echitabil, Curtea constată că şi aceasta este neîntemeiată. Caracterul definitiv şi irevocabil al hotărârilor pronunţate de birourile electorale în condiţiile prevăzute de art. 39 alin. (2) din lege, pentru soluţionarea contestaţiilor privind modul de organizare şi componenţa birourilor electorale, nu conferă textului de lege criticat caracter neconstituţional. Prin Decizia Plenului nr. 1/1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994, Curtea Constituţională a statuat cu titlu de principiu că accesul liber la justiţie nu înseamnă accesul, în toate cazurile, la toate structurile judecătoreşti şi la toate căile de atac, deoarece competenţa şi procedura sunt stabilite de lege şi că, în temeiul art. 126 alin. (2) din Constituţie, legiuitorul poate institui, în considerarea unor situaţii deosebite, reguli speciale de procedură, ca şi modalităţi de exercitare a drepturilor procedurale. Or, organizarea şi desfăşurarea operaţiunilor electorale constituie o astfel de situaţie specială, avându-se în vedere necesitatea desfăşurării cu celeritate, în cadrul unui calendar electoral prestabilit, a tuturor operaţiunilor specifice procesului electoral, inclusiv soluţionarea contestaţiilor privind modul de organizare şi componenţa birourilor electorale. De altfel, aplicarea în această materie a normelor de drept comun ar conduce, practic, la împiedicarea desfăşurării alegerilor. Prin urmare, dispoziţiile legale nu îngrădesc, ci,

dimpotrivă, garantează accesul la o cale de atac, cea a contestaţiei, soluţionată, în cadrul unei proceduri speciale, de organisme neutre, alese sau desemnate prin procedee democratice şi transparente.

Cât priveşte invocarea principiilor de bază ale administraţiei publice locale, consacrate de art. 120 alin. (1) din Constituţie, Curtea constată că aceste norme nu au incidenţă în cauză.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 39 alin. (3) şi ale art. 55 alin. (8) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Partidul Alianţa Socialistă în Dosarul nr. 17.013/3/2008 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a IX-a contencios administrativ şi fiscal.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 13 ianuarie 2009.

DECIZIA nr. 511 din 9 aprilie 2009
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 96 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale[76]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 96 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Neculai N. Diaconu în Dosarul nr. 3.418/279/2008 al Tribunalului Neamţ - Secţia civilă.

La apelul nominal se constată lipsa părţilor, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate, apreciind că textul de lege criticat nu contravine prevederilor constituţionale invocate de autorul excepţiei.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 3 octombrie 2008, pronunţată în Dosarul nr. 3.418/279/2008, Tribunalul Neamţ - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 96 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale. Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Neculai N. Diaconu într-o cauză având ca obiect soluţionarea unei contestaţii la legea amintită.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia susţine că textul de lege criticat este discriminatoriu, întrucât nu permite şi candidaţilor independenţi care au întrunit pragul electoral să fie incluşi în operaţiunea de redistribuire a voturilor, ci doar partidelor politice, alianţelor politice şi alianţelor electorale. În opinia sa, se creează privilegii în favoarea cetăţenilor care sunt înscrişi în partide politice şi pe listele acestora faţă de candidaţii independenţi, întrucât "nu există nicio prevedere legală şi expresă de excludere a candidaţilor independenţi de la operaţiunea de redistribuire a voturilor şi magistraţii trebuie să aplice legea în mod egal, nediscriminatoriu şi fără privilegii".

Tribunalul Neamţ - Secţia civilă opinează că dispoziţiile art. 96 alin. (3) din Legea nr. 67/2004, republicată, sunt neconstituţionale prin încălcarea prevederilor constituţionale privind egalitatea cetăţenilor în faţa legii şi evitarea oricăror stări de discriminare. În acest sens, instanţa reţine că, dacă în prima etapă a repartizării mandatelor [art. 96 alin. (3) lit. a)] se stabileşte numărul de mandate ce revin fiecărei liste de candidaţi, precum şi candidaţilor independenţi pe baza coeficientului electoral, în etapa repartizării mandatelor neatribuite [art. 96 alin. (3) lit. b)], candidaţii independenţi nu se mai regăsesc, excluderea acestora din faza redistribuirii negăsindu-şi nicio justificare legală. Se instituie astfel un regim discriminator între candidaţii independenţi şi celelalte categorii de candidaţi, textul criticat venind în contradicţie chiar cu dispoziţia generală privind repartizarea mandatelor [art. 96 alin. (2)], potrivit căreia "repartizarea mandatelor se face avându-se în vedere numai partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi candidaţii independenţi, care au întrunit pragul electoral prevăzut la art. 1".

[76] Publicată În: Monitorul Oficial Nr. 334 din 20 mai 2009.

Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

Avocatul Poporului apreciază că prevederile art. 96 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 67/2004 sunt constituţionale. În acest sens, consideră că situaţia candidaţilor independenţi e diferită de cea a candidaţilor propuşi de partidele politice, alianţele politice şi alianţele electorale. De asemenea, precizează că "în prima etapă, biroul electoral de circumscripţie stabileşte numărul de mandate ce revine fiecărei liste de candidaţi, precum şi candidaţilor independenţi. Voturile neutilizate pentru fiecare listă de candidaţi a partidelor politice, alianţelor politice şi alianţelor electorale constituite (...) din voturi care au rămas după atribuirea mandatelor, precum şi din cele inferioare coeficientului electoral, sunt avute în vedere, în cea de-a doua etapă, la repartizarea mandatelor neatribuite, către partidele politice, alianţele politice şi alianţele electorale".

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 96 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007, cu modificările şi completările ulterioare. Textele de lege criticate au următorul cuprins:

- Art. 96 alin. (3) lit. b): "(3) Repartizarea mandatelor de consilier se face astfel: [...]

b) în a doua etapă, biroul electoral de circumscripţie repartizează mandatele neatribuite, pe baza unui tabel cuprinzând partidele politice, alianţele politice şi alianţele electorale care au întrunit pragul electoral, în ordinea descrescătoare a numărului de voturi neutilizate; mandatele neatribuite se repartizează partidelor politice, alianţelor politice şi alianţelor electorale, în ordinea înscrierii acestora în tabel, câte unul pentru fiecare partid politic, alianţă politică şi alianţă electorală. Dacă nu se reuşeşte repartizarea tuturor mandatelor, operaţiunea se repetă până la epuizarea acestora."

În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate, textul de lege criticat contravine dispoziţiilor art. 16 alin. (1) din Constituţie potrivit cărora cetăţenii sunt egali în faţa legii, fără privilegii şi fără discriminări. Instanţa în faţa căreia a fost ridicată excepţia apreciază că sunt nesocotite în plus prevederile art. 37 din Legea fundamentală, privind dreptul de a fi ales, precum şi cele ale art. 14 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale referitoare la interzicerea discriminării.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că aceasta este neîntemeiată şi urmează să o respingă pentru cele ce se vor arăta în continuare:

Art. 96, în ansamblul său, din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale reglementează procedura de repartizare a mandatelor de consilier. Astfel, la alin. (1) se instituie un prag electoral al circumscripţiei - 5% din numărul total al voturilor valabil

exprimate la nivelul circumscripţiei -, care dă dreptul de a participa la repartizarea mandatelor tuturor competitorilor electorali care au participat la alegeri.

În alin. (2) al aceluiaşi articol se stabileşte în mod imperativ că la repartizarea mandatelor participă numai partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi candidaţii independenţi, care au întrunit pragul electoral.

Prevederile alin. (3) reglementează modalitatea repartizării mandatelor de consilier, care cuprinde două etape:

În prima etapă - alin. (3) lit. a) -, se stabileşte "coeficientul electoral" al circumscripţiei electorale, pe baza căruia biroul electoral de circumscripţie determină numărul de mandate ce revine fiecărei liste de candidaţi, precum şi candidaţilor independenţi; dintre aceştia din urmă este declarat ales candidatul independent care a obţinut un număr de voturi cel puţin egal cu coeficientul electoral de circumscripţie.

La finalul operaţiunilor de stabilire a numărului de mandate pentru fiecare listă de candidaţi şi, respectiv, de atribuire a mandatelor pentru candidaţii independenţi rămâne, de regulă, un număr de "voturi neutilizate". Sunt considerate astfel de voturi, pentru fiecare listă de candidaţi a partidelor politice, alianţelor politice şi alianţelor electorale, acele voturi care rămân după atribuirea mandatelor, precum şi cele al căror număr este inferior coeficientului electoral.

În etapa a doua - alin. (3) lit. b) -, biroul electoral de circumscripţie procedează la repartizarea mandatelor neatribuite numai "partidelor politice, alianţelor politice şi electorale care au întrunit pragul electoral", în ordinea descrescătoare a numărului de voturi neutilizate, nu şi "candidaţilor independenţi".

Excluderea candidaţilor independenţi de la etapa a doua de repartizare a mandatelor neatribuite este dedusă din dispoziţiile art. 96 alin. (3) lit. a) potrivit cărora "este declarat ales candidatul independent care a obţinut un număr de voturi cel puţin egal cu coeficientul electoral".

Acest mecanism de atribuire a mandatelor nu încalcă egalitatea în drepturi a cetăţenilor şi nu constituie o discriminare, aşa cum susţin autorul excepţiei şi instanţa de judecată în faţa căreia a fost ridicată excepţia de neconstituţionalitate. Textul nu instituie discriminări în raport cu criteriile egalităţii în drepturi înscrise în art. 4 alin. (2) din Legea fundamentală şi nici nu aduce atingere principiului egalităţii cetăţenilor în faţa legii, statuat la art. 16 din Constituţie, întrucât se aplică tuturor persoanelor aflate în situaţia reglementată de ipoteza normei juridice, fără a institui privilegii sau discriminări pe criterii arbitrare. Astfel cum arată şi Avocatul Poporului în punctul său de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate invocate, "situaţia candidaţilor independenţi e diferită de cea a candidaţilor propuşi de partidele politice, alianţele politice şi alianţele electorale".

De altfel, dispoziţiile legale criticate reprezintă o opţiune a legiuitorului, care, având competenţa de a reglementa sistemul electoral, are libertatea să decidă asupra modalităţilor de repartizare a mandatelor, în cazul alegerii autorităţilor administraţiei publice locale, cu respectarea drepturilor electorale ale candidaţilor.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 96 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Neculai N. Diaconu în Dosarul nr. 3.418/279/2008 al Tribunalului Neamţ - Secţia civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 9 aprilie 2009.

DECIZIA nr. 133 din 25 februarie 2010
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 14 şi art. 15 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, art. 96 alin. (9) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, precum şi ale art. 8 alin. (5) din Regulamentul-cadru de organizare şi funcţionare a consiliilor locale, aprobat prin Ordonanţa Guvernului nr. 35/2002[77]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 14 şi 15 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, excepţie ridicată de Consiliul Local al Municipiului Braşov în Dosarul nr. 5.235/62/2008 al Tribunalului Braşov - Secţia comercială şi de contencios administrativ. În acelaşi dosar al instanţei de judecată a fost ridicată de către Gabriela Urse şi Radu Jica şi excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, art. 96 alin. (9) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, precum şi ale "art. 8 alin. (5) din Ordonanţa Guvernului nr. 35/2002 pentru aprobarea Regulamentului-cadru de organizare şi funcţionare a consiliilor locale".

La apelul nominal se constată lipsa părţilor, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

Magistratul-asistent informează Curtea Constituţională asupra faptului că partea Iulian Mara a transmis la dosarul cauzei note scrise prin care solicită respingerea excepţiei de neconstituţionalitate.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere a excepţiei. Arată că asupra dispoziţiilor art. 14 şi 15 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 şi ale art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, Curtea Constituţională s-a mai pronunţat prin deciziile nr. 1.211/2008, respectiv nr. 1.419/2009, în sensul stabilirii constituţionalităţii acestor texte de lege. Cât priveşte prevederile art. 96 alin. (9) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, precum şi ale art. 8 alin. (5) din Ordonanţa Guvernului nr. 35/2002 pentru aprobarea Regulamentului-cadru de organizare şi funcţionare a consiliilor locale, susţine că acestea nu încalcă normele constituţionale invocate, deoarece, în esenţă, în sistemul electoral românesc, la alegerile locale, electoratul vizează prin votul acordat un anumit partid politic, reprezentat de o persoană aflată pe liste, şi nu exclusiv acea persoană.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 19 mai 2009, pronunţată în Dosarul nr. 5.235/62/2008, Tribunalul Braşov - Secţia comercială şi de contencios administrativ a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 14 şi art. 15 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, art. 33 din Legea administraţiei publice locale, nr. 215/2001, art. 96 alin. (9) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, precum şi ale "art. 8 alin. (5) din Ordonanţa Guvernului nr. 35/2002 pentru aprobarea Regulamentului-cadru de organizare şi funcţionare a consiliilor locale".

[77]Publicată în Monitorul Oficial nr. 227 din 12 aprilie 2010.

Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Consiliul Local al Municipiului Braşov, în ceea ce priveşte dispoziţiile art. 14 şi 15 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, respectiv de Gabriela Urse şi Radu Jica, în ceea ce priveşte dispoziţiile art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, art. 96 alin. (9) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, precum şi ale "art. 8 alin. (5) din Ordonanţa Guvernului nr. 35/2002 pentru aprobarea Regulamentului-cadru de organizare şi funcţionare a consiliilor locale", în cadrul unei acţiuni de contencios administrativ având ca obiect anularea unui act al autorităţilor publice locale.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate privind dispoziţiile art. 14 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, autorul acesteia susţine că sunt încălcate prevederile art. 21, art. 24 alin. (1), art. 129 şi art. 1 alin. (3) şi (4) din Constituţie. Aceasta deoarece textul criticat pune părţile în situaţia de a promova calea de atac a recursului în termen de 5 zile de la pronunţarea hotărârii, fără a cunoaşte considerentele acesteia, iar pe de altă parte, oferă persoanei vătămate un instrument juridic care îi permite prelungirea în mod nejustificat a unui eventual proces şi creează incertitudini cu privire la legalitatea unui act administrativ, în condiţiile în care principiul separaţiei puterilor în stat înseamnă că "actele puterii executive nu trebuie cenzurate pe calea contenciosului administrativ." Dispoziţiile art. 15 din Legea nr. 554/2004 contravin, în opinia autorului aceleiaşi excepţii, prevederilor art. 16 alin. (2), art. 21 alin. (2), art. 45 şi 135 din Constituţie, deoarece, prin suspendarea executării unui act administrativ unilateral, fără niciun criteriu legal, este favorizat solicitantul acestei cereri şi sunt încălcate astfel drepturile şi garanţiile procesuale ale părţilor.

Autorii excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, art. 96 alin. (9) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, precum şi ale "art. 8 alin. (5) din Ordonanţa Guvernului nr. 35/2002 pentru aprobarea Regulamentului-cadru de organizare şi funcţionare a consiliilor locale" susţin că aceste texte încalcă dreptul de vot şi dreptul de a fi ales, consacrate de art. 36 şi 37 din Constituţie, prin trăsătura comună acestora, constând în obligaţia ca partidul politic sau alianţa politică pe ale cărei liste a candidat un consilier local să confirme apartenenţa acestuia la respectiva formaţiune politică pentru ocuparea mandatului vacant de consilier local. Dreptul de a fi ales pe care îl are orice supleant depinde astfel de existenţa unei confirmări a partidului, ulterioare încheierii procesului electoral, făcând ca de pe lista cu candidaţi ai unui partid politic să fie eliminat numele unui supleant, chiar dacă acesta este încă membru al acelui partid şi indiferent de opţiunea politică a electoratului exprimată în cadrul scrutinului uninominal.

Tribunalul Braşov - Secţia comercială şi de contencios administrativ apreciază că prevederile legale criticate sunt constituţionale.

Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Avocatul Poporului, în punctul său de vedere, apreciază că dispoziţiile de lege criticate sunt constituţionale, fiind invocate în acest sens deciziile nr. 939/2006 şi nr. 419/2009 ale Curţii Constituţionale.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 14 şi 15 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.154 din 7 decembrie 2004, modificate prin art. I pct. 20 - 22 din Legea nr. 262/2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 30 iulie 2007, art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 123 din 20 februarie 2007, art. 96 alin. (9) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007, precum şi ale art. 8 alin. (5) din Regulamentul-cadru de organizare şi funcţionare a consiliilor locale, aprobat prin Ordonanţa Guvernului nr. 35/2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 90 din 2 februarie 2002. Textele de lege criticate au următoarea redactare:

- Art. 14 şi art. 15 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004:

- Art. 14. - Suspendarea executării actului: "(1) În cazuri bine justificate şi pentru prevenirea unei pagube iminente, după sesizarea, în condiţiile art. 7, a autorităţii publice care a emis actul sau a autorităţii ierarhic superioare, persoana vătămată poate să ceară instanţei competente să dispună suspendarea executării actului administrativ unilateral până la pronunţarea instanţei de fond. În cazul în care persoana vătămată nu introduce acţiunea în anularea actului în termen de 60 de zile, suspendarea încetează de drept şi fără nicio formalitate.

(2) Instanţa soluţionează cererea de suspendare, de urgenţă şi cu precădere, cu citarea părţilor.

(3) Când în cauză este un interes public major, de natură a perturba grav funcţionarea unui serviciu public administrativ, cererea de suspendare a actului administrativ normativ poate fi introdusă şi de Ministerul Public, din oficiu sau la sesizare, prevederile alin. (2) aplicându-se în mod corespunzător.

(4) Hotărârea prin care se pronunţă suspendarea este executorie de drept. Ea poate fi atacată cu recurs în termen de 5 zile de la comunicare. Recursul nu este suspensiv de executare.

(5) În ipoteza în care se emite un nou act administrativ cu acelaşi conţinut ca şi cel suspendat de către instanţă, acesta este suspendat de drept, în acest caz nu este obligatorie plângerea prealabilă.

(6) Nu pot fi formulate mai multe cereri de suspendare succesive pentru aceleaşi motive.

(7) Suspendarea executării actului administrativ are ca efect încetarea oricărei forme de executare, până la expirarea duratei suspendării.";

- Art. 15. - Solicitarea suspendării prin acţiunea principală: "(1) Suspendarea executării actului administrativ unilateral poate fi solicitată de reclamant, pentru motivele prevăzute la art. 14, şi prin cererea adresată instanţei competente pentru anularea, în tot sau în parte, a actului atacat. În acest caz, instanţa poate dispune suspendarea actului administrativ atacat, până la soluţionarea definitivă şi irevocabilă a cauzei. Cererea de suspendare se poate formula odată cu acţiunea principală sau printr-o acţiune separată, până la soluţionarea acţiunii în fond.

(2) Dispoziţiile art. 14 alin. (2) - (7) se aplică în mod corespunzător.

(3) Hotărârea dată cererii de suspendare este executorie de drept, iar introducerea recursului, potrivit art. 14 alin. (4), nu suspendă executarea.

(4) În ipoteza admiterii acţiunii de fond, măsura suspendării, dispusă în condiţiile art. 14, se prelungeşte de drept până la soluţionarea definitivă şi irevocabilă a cauzei, chiar dacă reclamantul nu a solicitat suspendarea executării actului administrativ în temeiul alin. (1)."

- Art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001: "În cazul în care consilierul local declarat ales renunţă la mandat înainte de validare sau refuză să depună jurământul, se supune validării mandatul primului supleant înscris pe lista partidului politic, a alianţei politice sau a alianţei electorale respective, dacă până la validarea mandatului partidele şi alianţele politice confirmă în scris apartenenţa la partid. În cazul în care locurile rămase vacante nu pot fi completate cu supleanţi, conform legii, iar numărul de consilieri locali se reduce sub jumătate plus unu, se vor organiza alegeri parţiale pentru completare, în termen de 90 de zile."

- Art. 96 alin. (9) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale: "(9) Candidaţii înscrişi în liste, care nu au fost aleşi, sunt declaraţi supleanţi în listele respective. În caz de vacanţă a mandatelor de consilieri aleşi pe liste de candidaţi, supleanţii vor ocupa locurile devenite vacante, în ordinea în care sunt înscrişi în liste, dacă, până la data validării mandatului pentru ocuparea locului vacant, partidele politice sau, după caz, alianţele politice ori alianţele electorale pe listele cărora au candidat supleanţii confirmă în scris, sub semnătura conducerilor judeţene ale partidelor politice, respectiv ale acelor partide politice care au constituit alianţe politice sau alianţe electorale, că supleanţii fac parte din partidul politic respectiv ori din unul dintre partidele politice care au constituit alianţele politice sau alianţele electorale, după caz."

- Art. 8 alin. (5) din Regulamentul-cadru de organizare şi funcţionare a consiliilor locale: "(5) Consilierii care refuză să depună jurământul sunt consideraţi demisionaţi de drept, fapt care se consemnează în procesul-verbal al şedinţei. În acest caz se va supune validării mandatul primului supleant de pe lista partidului politic, alianţei politice sau alianţei electorale respective, dacă până la validarea mandatului partidele politice şi alianţele politice confirmă în scris apartenenţa la partid a consilierului în cauză."

Textele din Constituţie pretins a fi încălcate sunt cele ale art. 1 alin. (3) şi (4) privind principiile generale de organizare a statului român, respectiv principiul separaţiei puterilor în stat, ale art. 16 alin. (2) potrivit cărora "Nimeni nu este mai presus de lege", art. 21 - Accesul liber la justiţie, art. 24 alin. (1) referitoare la garantarea dreptului la apărare, art. 36 - Dreptul de vot, art. 37 - Dreptul de a fi ales, art. 45 - Libertatea economică, art. 129 - Folosirea căilor de atac şi ale art. 135 - Economia, precum şi cele ale art. 6 paragraful 1 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, referitoare la accesul la instanţă şi dreptul la un proces echitabil.

Analizând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea Constituţională constată următoarele:

În ceea ce priveşte dispoziţiile art. 14 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, se observă că autorul acesteia se raportează, în critica formulată, la o redactare veche, anterioară modificărilor introduse prin Legea nr. 262/2007 pentru modificarea şi completarea Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004. Astfel, textul de lege este neconstituţional, în opinia sa, deoarece pune părţile în situaţia de a promova calea de atac a recursului în termen de 5 zile de la pronunţarea hotărârii, fără a cunoaşte considerentele acesteia. Or, în actuala redactare, dispoziţiile art. 14 alin. (4) prevăd că "Hotărârea prin care se pronunţă suspendarea este executorie de drept. Ea poate fi atacată cu recurs în termen de 5 zile de la comunicare. Recursul nu este suspensiv de executare".

Deoarece în prezent textul de lege atacat nu mai reglementează soluţia juridică criticată de autorul excepţiei, Curtea constată că aceasta urmează să fie respinsă ca inadmisibilă, deoarece

instanţa de contencios constituţional examinează numai texte de lege în vigoare, nu şi redactări vechi, abrogate ale acestora.

Dispoziţiile art. 15 din acelaşi act normativ, de asemenea criticate, au mai constituit obiect al controlului exercitat de Curtea Constituţională. Prin Decizia nr. 8 din 15 ianuarie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 92 din 6 februarie 2008, şi Decizia nr. 673 din 10 octombrie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 937 din 20 noiembrie 2006, Curtea, pentru argumentele acolo reţinute, a statuat că aceste prevederi nu contravin normelor fundamentale referitoare la dreptul la un proces echitabil, invocate şi în prezenta cauză.

Cu privire la dispoziţiile art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, Curtea a pronunţat Decizia nr. 419 din 26 martie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 274 din 28 aprilie 2009, şi Decizia nr. 1.419 din 5 noiembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 902 din 23 decembrie 2009. Respingând excepţiile de neconstituţionalitate, aceasta a reţinut, în esenţă, că "Opţiunea politică exprimată de alegători în cazul scrutinului pe listă nu vizează candidatul, ci partidul politic", astfel că nu a putut fi reţinută critica referitoare la nerespectarea dreptului de a fi ales.

Având în vedere că şi dispoziţiile art. 96 alin. (9) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, precum şi ale art. 8 alin. (5) din Regulamentul-cadru de organizare şi funcţionare a consiliilor locale, aprobat prin Ordonanţa Guvernului nr. 35/2002, sunt criticate din aceeaşi perspectivă a încălcării dreptului de vot şi a dreptului de a fi ales, consacrate de art. 36 şi 37 din Constituţie, Curtea apreciază că argumentele reţinute în deciziile mai sus menţionate sunt valabile şi în cauza de faţă şi, în consecinţă, urmează să respingă excepţia ca neîntemeiată.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 15 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 şi ale art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, invocată de Consiliul Local al Municipiului Braşov în Dosarul nr. 5.235/62/2008 al Tribunalului Braşov - Secţia comercială şi de contencios administrativ, precum şi excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, art. 96 alin. (9) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, precum şi ale art. 8 alin. (5) din Regulamentul-cadru de organizare şi funcţionare a consiliilor locale, aprobat prin Ordonanţa Guvernului nr. 35/2002, excepţie ridicată de Gabriela Urse şi Radu Jica în acelaşi dosar al aceleiaşi instanţe de judecată.

2. Respinge, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 14 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, excepţie invocată de Consiliul Local al Municipiului Braşov în Dosarul nr. 5.235/62/2008 al Tribunalului Braşov - Secţia comercială şi de contencios administrativ.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 25 februarie 2010.

DECIZIE nr. 1542 din 25 noiembrie 2010
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 31 alin. (4) teza finală şi art. 121 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale[78]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 31 alin. (4) teza finală şi art. 121 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Organizaţia Judeţeană Iaşi a Partidului Democrat Liberal şi de Miron Mihai în Dosarul nr. 4.172/866/2009 al Tribunalului Iaşi - Secţia civilă.

La apelul nominal se constată lipsa părţilor, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Magistratul-asistent referă asupra cererii depuse la dosar de autorul excepţiei de neconstituţionalitate Miron Mihai, prin care solicită acordarea unui termen de judecată în vederea angajării unui apărător.

Reprezentantul Ministerului Public se opune cererii de amânare.

Curtea, deliberând, în temeiul art. 14 din Legea nr. 47/1992, coroborat cu art. 156 alin. 1 din Codul de procedură civilă, respinge cererea de acordare a unui termen de judecată.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere ca neîntemeiată a excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 3 martie 2010, pronunţată în Dosarul nr. 4.172/866/2009, Tribunalul Iaşi - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 31 alin. (4) teza finală şi art. 121 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale. Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de recurenta Organizaţia Judeţeană Iaşi a Partidului Democrat Liberal şi de intimatul Miron Mihai într-o cauză având ca obiect soluţionarea recursului declarat împotriva Sentinţei civile nr. 2.218 din 8 noiembrie 2008 a Judecătoriei Paşcani prin care s-a dispus anularea alegerilor desfăşurate în turul al doilea de scrutin în Circumscripţia electorală nr. 1 Valea Seacă şi repetarea acestui scrutin.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorii acesteia susţin că prevederile de lege criticate contravin dispoziţiilor art. 21 din Constituţie, deoarece, prin eliminarea completă a căilor de atac, a fost anihilat dreptul de a solicita instanţei competente desfiinţarea unei hotărâri judecătoreşti pe care o consideră netemeinică şi nelegală.

Tribunalul Iaşi - Secţia civilă consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, deoarece prevederile de lege criticate nu contravin dispoziţiilor art. 16 din Constituţie.

Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

Avocatul Poporului arată că dispoziţiile de lege criticate se aplică în mod egal tuturor celor aflaţi în situaţia prevăzută în ipoteza normei legale, fără nicio discriminare pe considerente arbitrare. Excluderea căilor de atac în materie electorală a fost impusă de necesitatea asigurării

[78] Publicată în Monitorul Oficial nr. 16 din 7 ianuarie 2011.

operativităţii în rezolvarea tuturor problemelor legate de desfăşurarea alegerilor, precum şi de interesul stabilităţii rezultatelor acestora, deoarece aplicarea în această materie a regulilor de drept comun ar însemna să se împiedice desfăşurarea alegerilor sau să se pună sub semnul incertitudinii un timp îndelungat rezultatele alegerilor.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 31 alin. (4) teza finală şi art. 121 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007, texte de lege care au următorul conţinut:

- Art. 31 alin. (4): "În judeţele în care se organizează alegeri parţiale într-o singură circumscripţie electorală nu se mai constituie un birou electoral judeţean, soluţionarea sesizărilor prevăzute la art. 37 alin. (1) lit. h) făcându-se de judecătoria în a cărei rază teritorială se află circumscripţia electorală respectivă. Judecătoria se pronunţă în termen de cel mult 3 zile de la înregistrarea sesizărilor şi contestaţiilor. Hotărârea este definitivă şi irevocabilă.";

- Art. 121 alin. (2): "Împotriva hotărârilor definitive şi irevocabile, pronunţate de instanţele judecătoreşti potrivit prezentei legi, nu există cale de atac."

Autorul excepţiei de neconstituţionalitate susţine că prevederile de lege criticate încalcă dispoziţiile constituţionale ale art. 21 privind accesul liber la justiţie.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că prin Decizia nr. 1.128 din 16 octombrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 776 din 19 noiembrie 2008, Curtea s-a pronunţat asupra constituţionalităţii prevederilor dispoziţiilor art. 121 din Legea nr. 67/2004, din perspectiva criticilor referitoare la art. 21 din Constituţie, respingând excepţia de neconstituţionalitate a acestora.

Cu acel prilej Curtea a statuat că, în materie electorală, legiuitorul a stabilit o procedură specială de soluţionare a întâmpinărilor, contestaţiilor şi a oricăror altor cereri prevăzute de lege, desfăşurată potrivit regulilor stabilite de Codul de procedură civilă pentru ordonanţa preşedinţială. Obiectul reglementării - valorificarea drepturilor electorale - a impus adoptarea unei proceduri de judecată care să soluţioneze cu celeritate toate cererile adresate instanţei. Sub acest aspect, apare ca firească opţiunea legiuitorului de a limita exerciţiul căilor de atac doar la căile de atac ordinare, tocmai în scopul de a evita situaţia unei prelungiri a procesului ca urmare a contestării hotărârilor definitive şi irevocabile, prin intermediul căilor extraordinare de atac.

În această materie, ca de altfel oriunde legiuitorul a condiţionat valorificarea unui drept de respectarea unei anumite proceduri, nu s-a reglementat în acest fel cu intenţia de a restrânge accesul liber la justiţie, de care, în mod evident, cel interesat a beneficiat, ci doar în scopul de se instaura un climat de ordine, indispensabil, în vederea exercitării dreptului constituţional prevăzut de art. 21, prevenind astfel abuzurile şi asigurând protecţia drepturilor şi intereselor legitime ale celorlalte părţi. De altfel, Curtea a statuat în mod constant că reglementarea de către

legiuitor, în limitele competenţei ce i-a fost conferită prin Constituţie, a condiţiilor de exercitare a unui drept - subiectiv sau procesual - nu constituie o restrângere a exerciţiului acestuia, ci doar o modalitate eficientă de a preveni exercitarea sa abuzivă, în detrimentul altor titulari de drepturi, în egală măsură ocrotite.

Aşa fiind, procedura instituită prin textul de lege criticat are în vedere soluţionarea procesului cu celeritate, întrucât, în absenţa ei, aplicarea regulilor de drept comun ar fi de natură să împiedice desfăşurarea procedurilor electorale aflate în curs şi ar genera o stare de incertitudine în ceea ce priveşte raporturile juridice stabilite printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă, afectând pentru un timp îndelungat rezultatul alegerilor.

Mai mult, art. 126 alin. (2) din Constituţie, potrivit căruia "Competenţa instanţelor judecătoreşti şi procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege", precum şi art. 129, care prevede că, "Împotriva hotărârilor judecătoreşti, părţile interesate şi Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condiţiile legii", atribuie exclusiv legiuitorului prerogativa stabilirii competenţei şi procedurii de judecată, inclusiv a condiţiilor de exercitare a căilor de atac.

Întrucât nu există elemente noi, de natură a reconsidera jurisprudenţa Curţii, considerentele şi soluţia deciziei menţionate îşi păstrează valabilitatea şi în prezenta cauză.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 31 alin. (4) teza finală şi art. 121 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Organizaţia Judeţeană Iaşi a Partidului Democrat Liberal şi de Miron Mihai în Dosarul nr. 4.172/866/2009 al Tribunalului Iaşi - Secţia civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 25 noiembrie 2010.

Decizie nr. 319 din 3 martie 2011
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 34 alin. (2) şi (4) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale[79]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 34 alin. (2) şi (4) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Partidul Verde în Dosarul nr. 1.425/90/2010 al Tribunalul Vâlcea - Secţia comercială şi de contencios administrativ şi fiscal.

La apelul nominal se constată lipsa părţilor, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public. Acesta pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate, apreciind că textele de lege criticate nu nesocotesc dispoziţiile constituţionale invocate.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 16 aprilie 2010, pronunţată în Dosarul nr. 1.425/90/2010, Tribunalul Vâlcea - Secţia comercială şi de contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 34 alin. (2) şi (4) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Partidul Verde într-o cauză civilă având ca obiect soluţionarea unei contestaţii depuse împotriva unei decizii a Biroului Electoral de Circumscripţie nr. 1 Râmnicu Vâlcea.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia susţine că, prin modificările aduse Legii nr. 67/2004, partidelor neparlamentare li se anulează dreptul de a avea reprezentanţi în secţiile de votare cu prilejul alegerilor pentru primăriile locale. Acest lucru afectează procesul electoral, anulând posibilitatea partidelor neparlamentare care au candidaţi de a verifica corectitudinea procesului electoral, inclusiv numărarea voturilor. Prin faptul că acei candidaţi care provin de la partidele neparlamentare nu au reprezentanţi în secţiile de votare, drepturile lor electorale sunt afectate odată cu întregul proces electoral, asupra căruia pot plana suspiciuni. Textele de lege criticate aduc o gravă atingere egalităţii partidelor şi avantajează în mod arbitrar şi nedemocratic partidele parlamentare. În acest sens, arată că scrutinul pentru alegerea reprezentanţilor în administraţia locală este de un alt tip decât cel pentru alegerile parlamentare şi vizează o cu totul altă parte a administraţiei publice. De aceea, a stabili cadrul de desfăşurare a alegerilor locale în funcţie de rezultatele alegerilor parlamentare reprezintă un abuz de natură să avantajeze în mod nejustificat partidele parlamentare. În opinia sa, prevederea legală care anulează partidelor neparlamentare dreptul de a avea reprezentanţi în secţiile de votare are un evident caracter discriminatoriu pe motiv de opinii politice. Totodată, această prevedere anulează principiul organizării unor alegeri libere şi îngrădeşte posibilitatea cetăţenilor cu drept de vot de a-şi exprima voinţa cu privire la alegerea corpului legislativ. În fine, susţine că textele de lege criticate nesocotesc şi dreptul de a fi ales, deoarece nu se mai poate garanta corectitudinea procesului electoral şi numărarea corectă a voturilor dacă nu există reprezentanţi în secţiile de votare.

Tribunalul Vâlcea - Secţia comercială şi de contencios administrativ şi fiscal consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Apreciază că textele de lege criticate nu

[79] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 324 din 11 mai 2011.

afectează procesul electoral, dreptul de a alege şi de a fi ales şi nici nu reprezintă o discriminare, neafectând egalitatea în drepturi a partidelor politice. Acestea au dreptul să propună fiecare candidatul său cu prilejul alegerilor locale parţiale pentru funcţia de primar, când, potrivit art. 34 alin. (4) din Legea nr. 67/2004, birourile electorale ale secţiilor de votare se completează cu reprezentanţii partidelor parlamentare.

Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

Avocatul Poporului apreciază că textele de lege criticate sunt constituţionale. Arată că stabilirea condiţiilor de reprezentativitate pentru exercitarea anumitor activităţi, în condiţiile legii, nu înseamnă o încălcare a egalităţii în drepturi, fiecare cetăţean având vocaţia şi şansa de a exercita aceste activităţi, fără discriminări sau privilegii, dacă îndeplineşte condiţiile prevăzute de lege. Învederează cele reţinute de Curtea Constituţională în Decizia Curţii Constituţionale nr. 179 din 22 aprilie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 499 din 3 iunie 2004, în sensul că nu se poate accepta ca din birourile electorale să facă parte reprezentanţi ai tuturor partidelor politice existente în ţară, întrucât acestea ar deveni nefuncţionale, iar activitatea electorală ar risca să se blocheze.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 34 alin. (2) şi (4) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007, modificate prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 32/2008 privind modificarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 217 din 21 martie 2008. Textul de lege criticat are următorul conţinut:

- Art. 34 alin. (2) şi (4): "(2) Birourile electorale de circumscripţie se completează cu reprezentanţi propuşi de organizaţiile judeţene, respectiv de organizaţia municipiului Bucureşti, ale partidelor politice parlamentare, care depun candidat la funcţia de primar, primar general, respectiv de preşedinte al consiliului judeţean, ca membri, în limitele prevăzute la art. 24 alin. (2), (3) şi (4). Completarea se face de preşedintele biroului electoral de circumscripţie, în termen de 24 de ore de la desemnarea acestuia. Completarea se face în ordinea descrescătoare a numărului cumulat de senatori şi deputaţi ai fiecărui partid. (...)

(4) Birourile electorale ale secţiilor de votare se completează cu reprezentanţi propuşi de organizaţiile judeţene, respectiv de organizaţia municipiului Bucureşti, ale partidelor politice parlamentare, care depun candidat la funcţia de primar, primar general, respectiv de preşedinte al consiliului judeţean, ca membri, în limitele prevăzute la art. 28 alin. (1). Completarea se face de

preşedintele biroului electoral al secţiei de votare, în termen de 24 de ore de la desemnarea acestuia, în ordinea descrescătoare a numărului cumulat de senatori şi deputaţi ai fiecărui partid. Prevederile alin. (3) se aplică în mod corespunzător."

În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate, textele de lege criticate contravin următoarelor dispoziţii din Legea fundamentală: art. 16 - "Egalitatea în drepturi", art. 37 - "Dreptul de a fi ales" şi art. 115 alin. (6) care prevede că prin ordonanţe de urgenţă nu pot fi afectate drepturile electorale. Invocă, de asemenea, şi prevederile art. 14 - "Interzicerea discriminării" din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, cele ale art. 3 - "Dreptul la alegeri libere" din Primul Protocol adiţional la aceeaşi convenţie, precum şi următoarele prevederi din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice: art. 25 care statuează că orice cetăţean are dreptul de a lua parte la conducerea treburilor publice, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanţi liber aleşi, de a alege şi de a fi ales, în cadrul unor alegeri periodice, oneste, cu sufragiu universal şi egal şi cu scrutin secret, asigurând exprimarea liberă a voinţei alegătorilor şi de a avea acces, în condiţii generale de egalitate, la funcţiile publice din ţara sa; art. 26 referitor la egalitatea în faţa legii, interzicerea discriminării şi protecţia împotriva discriminării.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea observă că, prin Decizia nr. 179 din 22 aprilie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 499 din 3 iunie 2004, s-a pronunţat asupra unor probleme similare, ridicate, însă, în legătură cu dispoziţiile din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, care nu prevăd participarea în Biroul Electoral Central, în birourile electorale de circumscripţie şi în cele ale secţiilor de votare a reprezentanţilor partidelor care nu sunt reprezentate în Parlament, în cazul referendumului naţional, sau în consiliul local ori judeţean, în cazul referendumului local.

Cu acel prilej, Curtea a reţinut că dispoziţiile legale criticate, care reglementează componenţa Biroului Electoral Central, a birourilor electorale de circumscripţie şi a birourilor electorale ale secţiilor de votare, stabilind că numai partidele care au reprezentare parlamentară, în cazul referendumului naţional, sau care sunt reprezentate în consiliul local sau judeţean, în cazul referendumului local, pot desemna delegaţi în organismele electorale respective, au la bază un criteriu raţional şi obiectiv şi în niciun caz nu se putea accepta ca din aceste birouri electorale să facă parte reprezentanţi ai tuturor partidelor politice existente în ţară, întrucât astfel aceste organisme ar fi devenit nefuncţionale, iar activitatea electorală ar fi riscat să se blocheze.

Cele statuate prin decizia menţionată sunt valabile, mutatis mutandis, şi în cauza de faţă.

Autorii prezentei excepţii au mai susţinut şi încălcarea dispoziţiilor din Constituţie cuprinse la art. 115 alin. (6) care prevede că prin ordonanţe de urgenţă nu pot fi afectate drepturile electorale. Pronunţându-se, prin Decizia nr. 1.189 din 6 noiembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 787 din 25 noiembrie 2008, asupra excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 32 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, Curtea a statuat, cu privire la invocarea art. 115 alin. (6) din Constituţie, că "interdicţia adoptării de ordonanţe de urgenţă este totală şi necondiţionată atunci când menţionează că <<nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituţionale>> şi că <<nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică>>. În celelalte domenii prevăzute de text, ordonanţele de urgenţă nu pot fi adoptate dacă <<afectează>>, dacă au consecinţe negative, dar, în schimb, pot fi adoptate dacă, prin reglementările pe care le conţin, au consecinţe pozitive în domeniile în care intervin."

Prin aceeaşi decizie, Curtea s-a referit şi asupra conţinutului noţiunii de "drepturi electorale", astfel cum aceasta este cuprinsă în art. 115 alin. (6) din Constituţie, reţinând că "Drepturile electorale formează o categorie distinctă între drepturile şi libertăţile cetăţenilor. Deşi drepturile electorale sunt cuprinse în sfera drepturilor şi libertăţilor prevăzute de Constituţie, legiuitorul constituant a inserat distinct, alături de acestea, în cuprinsul alin. (6) al art. 115 din Legea fundamentală, categoria drepturilor electorale, pentru a sublinia că acestea se referă şi la drepturile electorale menţionate de legislaţia infraconstituţională. [...] Alături de drepturile electorale fundamentale consacrate de Constituţie se regăsesc şi alte drepturi electorale reglementate prin lege (dreptul alegătorilor de a face întâmpinări împotriva omisiunilor, a înscrierilor greşite sau a oricăror erori din Registrul electoral; dreptul alegătorilor de a verifica înscrierea în listele electorale, de a face întâmpinări împotriva omisiunilor, a înscrierilor greşite şi a oricăror erori; dreptul alegătorilor de a face contestaţie cu privire la listele electorale; dreptul alegătorilor de a obţine cartea de alegător; dreptul de contestare a candidaturilor; dreptul candidaţilor de a contesta operaţiunile electorale; dreptul candidaţilor de a avea acces la mijloacele de informare în masă). Aceste drepturi sunt drepturi electorale procedurale ce ţin de exercitarea drepturilor electorale fundamentale ale cetăţenilor (dreptul de vot, dreptul de a fi ales, dreptul de a alege)."

În ceea ce priveşte interdicţia cuprinsă la art. 115 alin. (6) din Constituţie, referitoare la "afectarea" drepturilor electorale pe calea ordonanţelor de urgenţă, Curtea a reţinut, prin aceeaşi decizie, că această noţiune "trebuie examinată cu anumite nuanţări, în special în ce priveşte acele drepturi care sunt legate de organizarea şi desfăşurarea procesului electoral, ţinând seama şi de anumite realităţi practice". Cu privire la categoria drepturilor electorale, Curtea, a reţinut, de asemenea, numai sensul juridic al noţiunii "a afecta", sub diferite nuanţe, cum ar fi: "a suprima", "a aduce atingere", "a prejudicia", "a vătăma", "a leza", "a antrena consecinţe negative".

În lumina celor statuate prin decizia menţionată, Curtea constată că, în cauza de faţă, dispoziţiile de lege criticate nu sunt de natură a afecta, a aduce prejudicii exercitării drepturilor electorale, întrucât acestea conţin doar norme tehnice privind completarea birourilor electorale de circumscripţie.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 34 alin. (2) şi (4) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Partidul Verde în Dosarul nr. 1.425/90/2010 al Tribunalul Vâlcea - Secţia comercială şi de contencios administrativ şi fiscal.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 3 martie 2011.

Decizie nr. 102 din 28 februarie 2013
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 118 şi ale art. 121 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale[80]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 118 şi ale art. 121 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Marinică Cazacu în Dosarul nr. 3.689/2/2012 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IX-a civilă şi pentru cauze privind proprietatea intelectuală, conflicte de muncă şi asigurări sociale şi care constituie obiectul Dosarului nr. 1.066D/2012 al Curţii Constituţionale.

Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din 22 ianuarie 2013, în prezenţa reprezentanţilor autorului excepţiei şi a reprezentantului Ministerului Public. Susţinerile acestora au fost consemnate în încheierea din acea dată, când, având nevoie de timp pentru a delibera, Curtea, în conformitate cu dispoziţiile art. 58 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a amânat pronunţarea pentru data de 12 februarie 2013, termen pentru care autorul excepţiei a transmis la dosarul cauzei, prin serviciul de registratură al Curţii Constituţionale, concluzii scrise. Ulterior, având în vedere imposibilitatea constituirii legale a completului de judecată, Curtea, în temeiul art. 58 alin. (1) şi (3) din Legea nr. 47/1992, a dispus amânarea pronunţării pentru datele de 13 şi, respectiv, 28 februarie 2013, când a pronunţat prezenta decizie.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 16 mai 2012, pronunţată în Dosarul nr. 3.689/2/2012, Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a IX-a civilă şi pentru cauze privind proprietatea intelectuală, conflicte de muncă şi asigurări sociale a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 118 şi ale art. 121 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Marinică Cazacu într-o cauză având ca obiect soluţionarea unei contestaţii în anulare a unei decizii definitive şi irevocabile prin care a fost admis recursul declarat de Uniunea Social Liberală Ialomiţa, cu consecinţa admiterii contestaţiilor formulate de această formaţiune politică şi respingerii candidaturii autorului excepţiei la alegerile locale din data de 10 iunie 2012.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia susţine că dispoziţiile art. 118 din Legea nr. 67/2004 sunt neconstituţionale în măsura în care se consideră că termenul de 50 de zile curge de la data încetării raportului de serviciu prin demisie, şi nu de la data înregistrării demisiei, fiind încălcate, în această ipoteză, prevederile art. 16 alin. (1) şi (2) şi ale art. 37 din Constituţie, precum şi ale art. 2 şi 25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice.

Faţă de circumstanţele concrete ale speţei, arată că Hotărârea Guvernului nr. 140/2012 privind stabilirea datei de desfăşurare a alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale din anul 2012 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 169 din 15 martie 2012, dar, potrivit art. 2 din hotărâre, a intrat în vigoare la 27 martie 2012, în condiţiile în care dispoziţiile art. 9 alin. (1) din Legea nr. 67/2004 prevăd că stabilirea datei alegerilor se face "cu cel puţin 75 de zile" înaintea votării. Or, instanţa de recurs, admiţând recursul declarat împotriva sentinţei prin care instanţa de judecată a respins contestaţiile formulate faţă de înregistrarea

[80] Publicată în Monitorul Oficial nr. 208 din 12 aprilie 2013.

candidaturii autorului excepţiei la alegerile locale din iunie 2012, a motivat că "demisia funcţionarului public, notificată în scris, produce efecte după 30 de zile calendaristice de la înregistrare". O asemenea interpretare este considerată a fi neconstituţională, întrucât, raportat la calendarul alegerilor locale, ar suprima dreptul de a fi ales al tuturor prefecţilor sau subprefecţilor aflaţi în funcţie la data intrării în vigoare a Hotărârii Guvernului nr. 140/2012. Astfel, suprimarea dreptului de a participa la alegeri şi de a fi ales este stabilită nu de puterea legiuitoare, ci se produce pe cale jurisprudenţială, echivalând cu imixtiunea puterii judecătoreşti în sfera atribuţiilor legiuitorului.

Dispoziţiile art. 121 alin. (2) din Legea nr. 67/2004, prin aceea că interzic reformarea hotărârilor judecătoreşti de recurs prin care însă se evocă fondul, contravin prevederilor art. 16 alin. (1) şi (2), art. 21 alin. (3) şi art. 37 din Constituţie, precum şi ale art. 2 paragraful 3 lit. a), art. 20 alin. (1) şi (2) şi ale art. 25 lit. b) din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice. Raportat la circumstanţele concrete ale speţei sale, autorul excepţiei susţine că respectarea şi garantarea de către stat a dreptului său la un proces echitabil, dar şi, în contextul dat, a dreptului constituţional de a fi ales, devin iluzorii, fiindu-i refuzat accesul la un remediu efectiv pentru îndreptarea încălcării produse de o instanţă de judecată prin hotărârea definitivă şi irevocabilă, pronunţată în recurs, cu evocarea fondului. Mai mult, violarea dreptului de a fi ales nu este o consecinţă a acceptării unor argumente prezentate de partea adversă din litigiu, ci chiar urmare a motivării cu noi argumente de către instanţa de judecată, argumente ce nu sunt puse în discuţia părţilor, pe care autorul excepţiei nu le poate combate şi nu le poate cunoaşte decât direct, după redactarea deciziei definitive şi irevocabile.

Se mai arată că dispoziţiile art. 322 pct. 9 şi 10 din Codul de procedură civilă permit revizuirea unei hotărâri judecătoreşti definitive şi irevocabile, pronunţate cu evocarea fondului, în situaţiile în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului ar constata, cu privire la cauza de faţă, de pildă, că s-a produs o încălcare a unui drept sau a unei libertăţi fundamentale, respectiv în cazul în care Curtea Constituţională ar constata ca fiind neconstituţionale dispoziţiile incidente în cauză din Legea nr. 67/2004; or, prin efectul art. 121 alin. (2) din Legea nr. 67/2004, autorul excepţiei este lipsit de acest instrument judiciar care face posibilă reformarea unei asemenea hotărâri judecătoreşti.

Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a IX-a civilă şi pentru cauze privind proprietatea intelectuală, conflicte de muncă şi asigurări sociale consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Astfel, în privinţa dispoziţiilor art. 121 alin. (2) din Legea nr. 67/2004, apreciază că, în lipsa unor elemente noi, se impune a fi menţinute cele reţinute de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 1.128 din 16 octombrie 2008 şi Decizia nr. 1.542 din 25 noiembrie 2010. În ceea ce priveşte neconstituţionalitatea art. 118 din aceeaşi lege, arată că reglementarea de către legiuitor a condiţiilor de exercitare a unui drept subiectiv nu constituie o restrângere a exerciţiului acestuia, legiuitorul având această posibilitate inclusiv în materie electorală.

Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

Guvernul consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În acest sens sunt reluate considerentele reţinute de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 1.128 din 16 octombrie 2008 şi Decizia nr. 1.542 din 25 noiembrie 2010, care au fundamentat soluţia de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 121 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 şi care îşi menţin valabilitatea şi în această cauză. Cu privire la dispoziţiile art. 118 din

lege criticate se arată că reglementarea de către legiuitor a condiţiilor de exercitare a unui drept subiectiv nu constituie o restrângere a exerciţiului acestuia, legiuitorul având această posibilitate inclusiv în materie electorală.

Avocatul Poporului apreciază că dispoziţiile de lege criticate sunt constituţionale. Critica de neconstituţionalitate formulată prin raportare la prevederile art. 16 şi 37 din Constituţie nu poate fi reţinută, deoarece textele de lege examinate se aplică în mod egal tuturor celor aflaţi în ipoteza normei legale, fără nicio discriminare pe considerente arbitrare, iar dreptul de a fi ales în funcţii şi demnităţi publice se exercită, potrivit art. 16 alin. (3) din Legea fundamentală, în condiţiile legii. Totodată, soluţionarea întâmpinărilor, contestaţiilor sau a altor cereri cu respectarea procedurii stabilite de lege pentru ordonanţa preşedinţială, precum şi excluderea căilor de atac în materie electorală sunt în deplină concordanţă cu dispoziţiile art. 21 şi ale art. 126 alin. (2) din Constituţie. Legiuitorul poate institui, în considerarea unor situaţii deosebite, reguli speciale de procedură, precum şi modalităţi particulare de exercitare a drepturilor procedurale, iar accesul liber la justiţie nu implică în mod necesar existenţa mai multor grade de jurisdicţie, a unor căi de atac şi nici posibilitatea exercitării acestora - inclusiv cele extraordinare - de către toate părţile din proces.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile autorului excepţiei şi concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 118 şi ale art. 121 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007, cu modificările şi completările ulterioare, având următorul cuprins:

- Art. 118: "Prefecţii şi subprefecţii nu pot candida şi nu pot participa la acţiunile din campania electorală, sub sancţiunea demiterii din funcţie, decât în situaţia în care demisionează cu cel puţin 50 de zile înaintea datei alegerilor.";
- Art. 121 alin. (2): "(2) Împotriva hotărârilor definitive şi irevocabile, pronunţate de instanţele judecătoreşti potrivit prezentei legi, nu există cale de atac."

În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate, prevederile de lege criticate contravin normelor constituţionale ale art. 16 alin. (1) şi (2) privind principiul egalităţii cetăţenilor în faţa legii, fără privilegii şi fără discriminări, ale art. 21 alin. (3) referitoare la dreptul părţilor la un proces echitabil şi la soluţionarea cauzelor într-un termen rezonabil şi ale art. 37 - Dreptul de a fi ales. De asemenea, prin raportare la dispoziţiile art. 20 din Constituţie - Tratatele internaţionale privind drepturile omului, sunt invocate prevederile art. 2 paragraful 3 lit. a) şi ale art. 25 lit. b) din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, referitoare la obligaţia statelor

părţi să garanteze o cale de recurs efectivă, respectiv la dreptul şi posibilitatea oricărei persoane de a alege şi de a fi aleasă, fără discriminare şi restricţii nerezonabile.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată următoarele:

I. O primă critică de neconstituţionalitate vizează dispoziţiile art. 118 din Legea nr. 67/2004. Autorul excepţiei susţine că aceste prevederi legale împiedică prefecţii/subprefecţii să îşi exercite dreptul de a fi aleşi la alegerile locale, deoarece sunt supuşi condiţiei de a demisiona cu cel puţin 50 de zile înaintea datei alegerilor. Întrucât, în practică, instanţele judecătoreşti au stabilit că demisia îşi produce efectele juridice în conformitate cu prevederile art. 102 din Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcţionarilor publici, adică după 30 de zile de la înregistrarea sa, rezultă că, în realitate, destinatarii normei juridice criticate trebuie să se supună respectivei obligaţii cu 80 de zile înaintea datei alegerilor. Or, Guvernul are obligaţia de a emite, cu cel puţin 75 de zile înaintea alegerilor, o hotărâre prin care stabileşte data desfăşurării lor. Într-o atare interpretare, dispoziţiile art. 118 sunt neconstituţionale în măsura în care se consideră că termenul de 50 de zile curge de la data încetării raportului de serviciu prin demisie, şi nu de la data înregistrării demisiei, fiind contrare, în opinia autorului excepţiei, prevederilor art. 16 alin. (1) şi (2) şi art. 37 din Constituţie, precum şi celor ale art. 2 şi 25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice.

Curtea constată că, potrivit susţinerilor autorului excepţiei, dispoziţiile art. 118 din Legea nr. 67/2004 sunt susceptibile a fi interpretate în mod neconstituţional, fiind indicată în acest sens o anumită practică judiciară, inclusiv cea a instanţei judecătoreşti care a soluţionat recursul formulat de acesta în prezenta cauză, în care a fost ridicată excepţia de neconstituţionalitate.

Într-o atare situaţie, Curtea observă că nu se poate pune în discuţie competenţa sa de a soluţiona o asemenea excepţie de neconstituţionalitate. Curtea a reţinut de principiu în jurisprudenţa sa că, în exercitarea rolului său de garant al supremaţiei Constituţiei consacrat de art. 142 alin. (1) din Legea fundamentală, instanţa de contencios constituţional este competentă ca, ori de câte ori o dispoziţie dintr-o lege sau dintr-o ordonanţă, ce face obiectul controlului de constituţionalitate, este susceptibilă de mai multe variante de interpretare, dintre care unele sunt neconforme cu prevederile Constituţiei, să identifice acea modalitate de interpretare care corespunde normelor şi principiilor fundamentale de drept, urmând ca, în virtutea dispoziţiilor art. 147 alin. (4) din Constituţie referitoare la efectul general obligatoriu al deciziilor sale, dispoziţia legală examinată să fie aplicată numai în acea interpretare constatată de Curte ca fiind constituţională, orice altă variantă fiind exclusă (a se vedea în acest sens deciziile nr. 223 şi nr. 224 din 13 martie 2012, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 256 din 18 aprilie 2012, sau Decizia nr. 956 din 13 noiembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 838 din 12 decembrie 2012). Totodată, nu se poate susţine nici că o decizie pronunţată de Curtea Constituţională sub rezervă de interpretare ar nesocoti competenţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, conferită de art. 126 alin. (3) din Constituţie, de a asigura interpretarea şi aplicarea unitară a legii de către celelalte instanţe judecătoreşti. Procedând astfel, Curtea Constituţională identifică şi elimină interpretarea neconstituţională proprie textului legal supus controlului, prin efectul deciziilor sale, de la procesul de aplicare de către orice organ sau autoritate competentă, în timp ce instanţa supremă alege dintre două sau mai multe variante de interpretare diferite pe cea conformă cu întreg ansamblul legislativ, acea modalitate de interpretare fiind obligatorie sub aspectul aplicării de către celelalte instanţe judecătoreşti.

În continuare, Curtea va examina contextul în care a fost reglementată condiţia demisiei prefectului/subprefectului, implicaţiile procedurale şi semnificaţia sa prin raportare la finalitatea urmărită de legiuitorul ordinar.

Mai întâi, Curtea constată că această cerinţă nu este contestată în sine, ca modalitate condiţională de exercitare a dreptului prefectului/subprefectului de a fi ales într-o funcţie de demnitate publică la nivel local. De altfel, analizând şi coroborând dispoziţiile legale incidente în materie [de exemplu, art. 11 alin. (1), art. 24 alin. (5), (7) şi (11), art. 27, art. 28 alin. (2), art. 43, art. 55 alin. (11), art. 56 alin. (7), art. 57 alin. (1) şi (3), art. 58 alin. (1), art. 80 alin. (6), art. 105 alin. (1) lit. f) şi ale art. 117 alin. (2) din Legea nr. 67/2004, cu art. 1 alin. (1) - (4), art. 2 alin. (1) - (3), art. 4 alin. (1), art. 5, 7, 10, 17, 19, 25 şi 33 din Legea nr. 340/2004 privind prefectul şi instituţia prefectului, cu cele ale art. 12 lit. c) şi e), art. 22 alin. (5), art. 34 alin. (3), art. 97 şi art. 102 din Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcţionarilor publici şi cu cele ale art. 29 alin. (1), art. 30, art. 48 alin. (2), art. 52, art. 55 alin. (2), (3), (5) şi (7), art. 56 alin. (1), art. 59, art. 69 alin. (3) - (6), art. 71 alin. (1), art. 72 alin. (4), art. 88 alin. (1), art. 99 alin. (3), (5) şi (7) şi art. 118 alin. (2) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001], rezultă că această condiţie este pe deplin justificată prin prisma atribuţiilor legale pe care le are prefectul în privinţa organizării şi desfăşurării alegerilor locale, în calitatea sa de reprezentant al Guvernului pe plan local.

Reglementarea examinată reprezintă, în acelaşi timp, o aplicare în planul legislaţiei electorale a dispoziţiilor art. 37 alin. (1) din Constituţie, potrivit cărora "Au dreptul de a fi aleşi cetăţenii cu drept de vot care îndeplinesc condiţiile prevăzute de articolul 16 alineatul (3), dacă nu le este interzisă asocierea în partide politice, potrivit articolului 40 alineatul (3)". Art. 16 alin. (3) teza întâi din Legea fundamentală prevede că "Funcţiile şi demnităţile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condiţiile legii, de persoanele care au cetăţenia română şi domiciliul în ţară", iar art. 40 alin. (3) din aceasta dispune în sensul că "Nu pot face parte din partide politice judecătorii Curţii Constituţionale, avocaţii poporului, magistraţii, membrii activi ai armatei, poliţiştii şi alte categorii de funcţionari publici stabilite prin lege organică".

În concluzie, dată fiind calitatea de înalt funcţionar public pe care o are prefectul sau subprefectul în cadrul statutului său de funcţionar public, acestuia îi este interzisă, de principiu, participarea sa în orice cursă electorală, în calitate de candidat, concomitent cu exercitarea funcţiei publice pe care o deţine.

Curtea constată în acest context că dispoziţiile art. 118 din Legea nr. 67/2004 reglementează condiţiile în care prefectul/subprefectul îşi poate exercita dreptul fundamental de a fi ales în cadrul alegerilor locale. Întrucât nu este permis ca cele două calităţi, de candidat la alegeri şi de prefect/subprefect, să fie întrunite cumulativ de aceeaşi persoană, legiuitorul a prevăzut condiţia demisiei acesteia din funcţia publică de prefect/subprefect într-un termen de cel puţin 50 de zile anterior alegerilor, pentru a avea apoi posibilitatea să îşi depună candidatura, fără a mai deţine aşadar nicio funcţie publică în momentul exprimării votului de către cetăţeni.

În continuare, Curtea consideră necesar a fi examinat cadrul legal în care actul demisiei se impune spre a-şi atinge finalitatea urmărită de legiuitor, aceea de a permite prefectului/subprefectului să candideze sau să participe la campania electorală în cadrul alegerilor locale.

Potrivit art. 9 alin. (1) din Legea nr. 67/2004, "(1) Data alegerilor se stabileşte prin hotărâre a Guvernului, cu cel puţin 75 de zile înaintea votării", iar conform art. 125 alin. (1) din aceeaşi lege, odată cu data alegerilor Guvernul stabileşte, prin hotărâre, programul calendaristic pentru realizarea activităţilor referitoare la organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale. Orice acţiune specifică procesului electoral este stabilită în acest calendar în ordine cronologică, prin raportare, în general, la ziua în care au loc alegerile. În această succesiune se înscrie şi acţiunea la care se referă prevederile art. 118 din legea examinată, cea a demisiei prefectului/subprefectului cu cel puţin 50 de zile înaintea datei

alegerilor. Prin urmare, dacă prefecţii/subprefecţii doresc să îşi depună candidatura sau să participe la campania electorală, aceştia sunt condiţionaţi de actul depunerii demisiei, sub sancţiunea demiterii din funcţie, întrucât aceeaşi persoană nu poate întruni cumulativ atât calitatea de înalt funcţionar public, cât şi pe cea de candidat sau participant implicat în campania electorală. Cele două calităţi sunt aşadar incompatibile, exercitarea lor simultană născând un conflict de interese.

Având în vedere cadrul legislativ la care s-a făcut referire, Curtea observă, raportat la susţinerile autorului excepţiei, că la nivelul instanţelor judecătoreşti apare problema incidenţei prevederilor art. 102 din Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcţionarilor publici, potrivit cărora "funcţionarul public poate să comunice încetarea raporturilor de serviciu prin demisie, notificată în scris persoanei care are competenţa legală de numire în funcţia publică. Demisia nu trebuie motivată şi produce efecte după 30 de zile calendaristice de la înregistrare".

În acest context, Curtea constată că factorul generator de interpretări juridice diferite, inclusiv cea neconstituţională indicată de autorul excepţiei, îl reprezintă termenul "demisionează" din cuprinsul dispoziţiilor art. 118 din Legea nr. 67/2004, care nu defineşte cu exactitate semnificaţia sa. Aceasta deoarece demisia este o instituţie caracterizată prin regim juridic specific, cu proceduri şi termene proprii, iar actul "demisionării" este asimilat, în practica judecătorească, fie momentului depunerii/comunicării/transmiterii demisiei, în scris, persoanei care are competenţa legală de numire în funcţia publică, fie momentului la care demisia şi-a produs efectele juridice, adică la 30 de zile după depunerea sa.

În ipoteza în care acest termen de 30 de zile, necesar pentru ca demisia să îşi producă efectele juridice, este calculat anterior termenului de 50 de zile înaintea datei alegerilor, până la care prefecţii sau subprefecţii care doresc să candideze sau să participe la acţiunile din campania electorală trebuie să "demisioneze", dispoziţiile art. 118 din Legea nr. 67/2004 sunt considerate de autorul excepţiei ca fiind neconstituţionale, deoarece impun acestora obligaţia de a-şi depune demisia, practic, cu 80 de zile înaintea alegerilor, ceea este imposibil, dat fiind faptul că data alegerilor este stabilită prin hotărâre a Guvernului cu cel puţin 75 de zile înaintea scrutinului.

Curtea observă că este inadmisibil ca, în considerarea prevederilor art. 102 din Legea nr. 188/1999, să se pretindă prefecţilor/subprefecţilor să îşi depună demisia cu 30 de zile anterior termenului menţionat în art. 118 din Legea nr. 67/2004, respectiv cu cel puţin 50 de zile înaintea datei alegerilor. Aceasta deoarece data alegerilor nu poate fi cunoscută decât odată cu publicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I, a hotărârii Guvernului prin care este stabilită această dată, precum şi a hotărârii prin care este fixat calendarul activităţilor din perioada electorală. Or, potrivit art. 9 alin. (1) din legea criticată, mai sus menţionat, data alegerilor se stabileşte cu cel puţin 75 de zile înaintea votării. O astfel de ipoteză, în care termenul de 50 de zile se calculează de la data la care demisia îşi produce efectele juridice, în sensul încetării raportului de serviciu, se situează în afara cadrului constituţional ce defineşte principiile de drept, drepturile şi libertăţile fundamentale, fiind contrară prevederilor art. 1 alin. (5) şi art. 37 din Legea fundamentală. Din această perspectivă, norma legală examinată nu îndeplineşte condiţia previzibilităţii, deoarece îl lipseşte pe destinatarul său de posibilitatea de a-şi adapta conduita în sensul cunoaşterii efectelor legii, inclusiv al evitării consecinţelor nerespectării ei, şi al realizării, în final, a dreptului său fundamental de a fi ales. Absenţa previzibilităţii normei juridice este generată, în această situaţie, de lipsa accesibilităţii, faţă de un anumit moment dat (cu 50 de zile înaintea datei alegerilor), a dispoziţiei legale secundare prin care este stabilită data alegerilor.

Curtea reaminteşte principiul general de drept potrivit căruia o normă juridică trebuie interpretată în sensul său pozitiv, generator de efecte juridice. De aceea, modalităţile juridice de

interpretare a unei norme legale trebuie să aibă în vedere nu numai litera, ci şi spiritul legii, astfel încât rezultatul aplicării practice a normei juridice să fie cât mai aproape de finalitatea urmărită de legiuitor, care nu poate fi prezumat ab initio că îşi exercită rolul de legiferare în sensul negării drepturilor şi libertăţilor fundamentale consacrate de Constituţie (a se vedea în acest sens pct. VI. 1 din Decizia nr. 972 din 21 noiembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 800 din 28 noiembrie 2012).

În cazul dispoziţiilor art. 118 din Legea nr. 67/2004, intenţia legiuitorului nu este aceea de a elimina din rândul prezumtivilor candidaţi la alegerile locale categoria persoanelor care la un moment dat exercită funcţia de prefect sau subprefect, ci doar de a condiţiona candidatura sau implicarea acestora în campania electorală de demisia din funcţia publică deţinută.

Revenind la cadrul legislativ incident în materia alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale, Curtea observă că, potrivit art. 10 din Legea nr. 340/2004 privind prefectul şi instituţia prefectului, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 225 din 24 martie 2008, prefectul face parte din categoria înalţilor funcţionari publici, fiindu-i aplicabile, prin urmare, prevederile Legii nr. 188/1999 privind Statutul funcţionarilor publici. Astfel, în conformitate cu dispoziţiile art. 34 alin. (3) din legea menţionată, înalţii funcţionari publici şi funcţionarii publici de conducere pot candida pentru funcţii de demnitate publică numai după încetarea, în condiţiile legii, a raporturilor de serviciu. Art. 97 din aceeaşi lege prevede că încetarea raporturilor de serviciu are loc prin demisie, dar şi prin acordul părţilor, consemnat în scris. Demisia, potrivit art. 102, produce efecte după 30 de zile calendaristice de la înregistrarea sa, acesta fiind un termen maximal stabilit în beneficiul ambelor părţi. Într-o interpretare raţională, se poate concluziona că nimic nu împiedică părţile ca, prin acord, să se ajungă la un termen mai scurt sau chiar la renunţarea la termen în totalitatea sa. În felul acesta, prin corelarea termenelor prevăzute de lege pentru derularea tuturor operaţiunilor în cadrul procesului electoral, se poate ca prefectul să îşi depună candidatura la alegeri cu respectarea art. 44 din Legea nr. 67/2004, adică cel mai târziu cu 40 de zile înainte de data alegerilor, şi să participe la campania electorală, fiind îndeplinită totodată cerinţa prevăzută la art. 118 din Legea nr. 67/2004 de a demisiona din funcţie cu cel puţin 50 de zile înaintea datei alegerilor, termen care curge de la data înregistrării demisiei. În atare situaţie, în care prefectul demisionar şi-a depus candidatura în termenul legal, Guvernul este obligat să ia măsurile necesare înlocuirii sale imediate din funcţie, astfel încât să nu fie periclitat procesul electoral atât sub aspectul activităţilor legate de organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale, cât şi sub aspectul asigurării corectitudinii acestora şi al respectării principiului egalităţii de şanse a candidaţilor.

Prin urmare, Curtea constată că dispoziţiile art. 102 din Legea nr. 188/1999 nu pot fi interpretate şi aplicate în mod necondiţionat, ci prin coroborare cu textele mai sus indicate din acelaşi act normativ, precum şi prin analiza circumstanţelor specifice fiecărui litigiu dedus soluţionării. În caz contrar, rezultatul constă în generarea în mod direct a unei stări de neconstituţionalitate, prin împiedicarea exercitării efective a dreptului de a fi ales, în afara oricărei reglementări exprese cu acest sens. Persoana care a deţinut funcţia publică de prefect sau subprefect, dar care şi-a exprimat voinţa în mod unilateral de renunţare la raporturile de serviciu, prin actul depunerii demisiei, se află astfel în imposibilitatea obiectivă şi efectivă de a-şi exercita tocmai dreptul în vederea căruia şi-a dat demisia - dreptul de a fi ales - fiind eliminată din cursa electorală datorită depăşirii termenului-limită reglementat pentru depunerea candidaturii. Or, aşa cum s-a arătat, nu aceasta a fost intenţia legiuitorului. Dispoziţiile de lege criticate instituie deja o dublă sancţiune pentru cazul în care prefectul/subprefectul nu le respectă: demiterea din

funcţie, dacă acesta îşi depune candidatura sau participă la campania electorală fără a demisiona anterior celor 50 de zile înaintea datei alegerilor, respectiv nulitatea de drept a candidaturii sale, dacă s-a înscris în cursa electorală cu menţinerea calităţii sale de înalt funcţionar public.

În logica tuturor considerentelor de mai sus, Curtea constată că dispoziţiile art. 118 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale sunt constituţionale în măsura în care se interpretează în sensul că termenul de 50 de zile curge de la data înregistrării demisiei. Numai în această interpretare este posibilă depunerea candidaturii de către persoana care, anterior depunerii demisiei, a deţinut funcţia de prefect/subprefect. Înregistrarea demisiei în termenul prevăzut de lege constituie prin ea însăşi un act suficient pentru a permite oricărei persoane - în calitatea sa de prefect/subprefect demisionar - să participe în condiţii de egalitate cu ceilalţi competitori electorali la alegerile locale. Totodată, a condiţiona în mod absolut exercitarea efectivă a dreptului de a fi ales de împlinirea termenului de 30 de zile, prevăzut de art. 102 din Legea nr. 188/1999, în condiţiile în care demisia a fost notificată în scris, cu respectarea cerinţelor Legii nr. 67/2004, reprezintă o interpretare excesivă şi rigidă a normelor legale, care generează o stare de neconformitate cu intenţia legiuitorului şi prevederile Constituţiei.

Curtea observă că soluţia încetării raporturilor de serviciu ar trebui reconsiderată întrucât o serie de prefecţi vor fi descurajaţi să se angajeze în a candida pentru diferite funcţii publice, deoarece rezultatele alegerilor le pot fi nefavorabile. De aceea, legile electorale trebuie să ţină cont de implicaţiile încetării raporturilor de serviciu, iar această măsură să fie reglementată într-o strânsă legătură cu termenele stabilite prin programul calendaristic pentru realizarea activităţilor referitoare la organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale.

Totodată, Curtea reaminteşte că puterea de lucru judecat ce însoţeşte actele jurisdicţionale, deci şi deciziile Curţii Constituţionale, se ataşează nu numai dispozitivului, ci şi considerentelor pe care se sprijină acesta. Astfel, atât considerentele, cât şi dispozitivul deciziilor Curţii Constituţionale sunt general obligatorii, potrivit dispoziţiilor art. 147 alin. (4) din Constituţie, şi se impun cu aceeaşi forţă tuturor subiectelor de drept.

II. Al doilea aspect criticat pentru neconstituţionalitate constă în interdicţia instituită de art. 121 alin. (2) din Legea nr. 67/2004, care exclude posibilitatea formulării căilor de atac împotriva hotărârilor definitive şi irevocabile pronunţate de instanţele judecătoreşti în condiţiile acestei legi. Autorul susţine neconstituţionalitatea textului menţionat în ipoteza în care printr-o hotărâre pronunţată de o instanţă în recurs se evocă fondul cauzei, astfel că respectiva interdicţie contravine, în opinia autorului excepţiei, prevederilor art. 16 alin. (1) şi (2), art. 21 alin. (3) şi art. 37 din Constituţie, precum şi ale art. 2 paragraful 3 lit. a), art. 20 alin. (1) şi (2) şi art. 25 lit. b) din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice. Dispoziţiile de lege criticate refuză promovarea căii de atac a revizuirii, chiar dacă normele Codului de procedură civilă prevăd, ca motiv de revizuire, constatarea de către Curtea Constituţională a neconstituţionalităţii dispoziţiilor incidente în cauză sau constatarea de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului cu privire la cauza de faţă, a producerii unei încălcări a unui drept sau a unei libertăţi fundamentale.

Curtea Constituţională constată că dispoziţiile art. 121 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 au mai fost supuse controlului de constituţionalitate din perspectiva unor critici asemănătoare, un exemplu în acest sens fiind Decizia nr. 1.542 din 25 noiembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 16 din 7 ianuarie 2011.

Cu acel prilej, Curtea, reiterând jurisprudenţa sa anterioară (Decizia nr. 1.128 din 16 octombrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 776 din 19 noiembrie 2008), a statuat că în materie electorală legiuitorul a stabilit o procedură specială de soluţionare a întâmpinărilor, contestaţiilor şi a oricăror altor cereri prevăzute de lege, desfăşurată potrivit regulilor stabilite de Codul de procedură civilă pentru ordonanţa preşedinţială. Obiectul reglementării - valorificarea drepturilor electorale - a impus adoptarea unei proceduri de judecată care să soluţioneze cu celeritate toate cererile adresate instanţei. Sub acest aspect apare ca firească opţiunea legiuitorului de a limita exerciţiul căilor de atac doar la căile de atac ordinare, tocmai în scopul de a evita situaţia unei prelungiri a procesului ca urmare a contestării hotărârilor definitive şi irevocabile prin intermediul căilor extraordinare de atac.

În această materie, ca de altfel oriunde legiuitorul a condiţionat valorificarea unui drept de respectarea unei anumite proceduri, nu s-a reglementat în acest fel cu intenţia de a restrânge accesul liber la justiţie, de care, în mod evident, cel interesat a beneficiat, ci doar în scopul de se instaura un climat de ordine, indispensabil în vederea exercitării dreptului constituţional prevăzut de art. 21, prevenind astfel abuzurile şi asigurând protecţia drepturilor şi intereselor legitime ale celorlalte părţi. De altfel, Curtea a statuat în mod constant că reglementarea de către legiuitor, în limitele competenţei ce i-a fost conferită prin Constituţie, a condiţiilor de exercitare a unui drept - subiectiv sau procesual - nu constituie o restrângere a exerciţiului acestuia, ci doar o modalitate eficientă de a preveni exercitarea sa abuzivă, în detrimentul altor titulari de drepturi, în egală măsură ocrotite.

Aşa fiind, procedura instituită prin textul de lege criticat are în vedere soluţionarea procesului cu celeritate, întrucât, în absenţa ei, aplicarea regulilor de drept comun ar fi de natură să împiedice desfăşurarea procedurilor electorale aflate în curs şi ar genera o stare de incertitudine în ceea ce priveşte raporturile juridice stabilite printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă, afectând pentru un timp îndelungat rezultatul alegerilor.

Mai mult, art. 126 alin. (2) din Constituţie, potrivit căruia "Competenţa instanţelor judecătoreşti şi procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege", precum şi art. 129, care prevede că, "împotriva hotărârilor judecătoreşti, părţile interesate şi Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condiţiile legii", atribuie exclusiv legiuitorului prerogativa stabilirii competenţei şi procedurii de judecată, inclusiv a condiţiilor de exercitare a căilor de atac.

Argumentele reţinute de Curtea Constituţională prin decizia menţionată îşi păstrează valabilitatea şi în cauza de faţă, în lipsa unor elemente de natură a determina schimbarea acestei jurisprudenţe.

În ce priveşte motivul de revizuire prevăzut de art. 322 pct. 10 din Codul de procedură civilă din anul 1865, referitor la revizuirea hotărârilor judecătoreşti definitive în cazul în care Curtea Constituţională s-a pronunţat asupra excepţiei invocate în acea cauză, declarând neconstituţională legea, ordonanţa ori o dispoziţie dintr-o lege sau dintr-o ordonanţă care a făcut obiectul acelei excepţii ori alte dispoziţii din actul atacat, care, în mod necesar şi evident, nu pot fi disociate de prevederile menţionate în sesizare, Curtea subliniază că acest nou motiv de revizuire a fost introdus prin art. II pct. 1 din Legea nr. 177/2010 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a Codului de procedură civilă şi a Codului de procedură penală al României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 672 din 4 octombrie 2010.

Prin urmare, cele reţinute de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 1.542 din 25 noiembrie 2010 se referă la cadrul legislativ incident la momentul sesizării instanţei de contencios constituţional cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 121 alin. (2) din Legea nr.

67/2004, respectiv 3 martie 2010, şi nu vizează şi motivul revizuirii prevăzut de art. 322 pct. 10 din Codul de procedură civilă din 1865, reglementat ulterior acestei date.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi în privinţa dispoziţiilor art. 118 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Constată că dispoziţiile art. 118 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, care au format obiectul excepţiei de neconstituţionalitate ridicate de Marinică Cazacu în Dosarul nr. 3.689/2/2012 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IX-a civilă şi pentru cauze privind proprietatea intelectuală, conflicte de muncă şi asigurări sociale, sunt constituţionale în măsura în care se interpretează în sensul că termenul de 50 de zile curge de la data înregistrării demisiei.

2. Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 121 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Marinică Cazacu în Dosarul nr. 3.689/2/2012 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IX-a civilă şi pentru cauze privind proprietatea intelectuală, conflicte de muncă şi asigurări sociale.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 28 februarie 2013.

DECIZIA nr. 103 din 28 februarie 2013
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 36 şi ale art. 37 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale[81]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 37 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Asociaţia Solidaritatea pentru Libertate de Conştiinţă din Buzău în Dosarul nr. 4.547/2/2012 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal şi care constituie obiectul Dosarului nr. 1.093D/2012 al Curţii Constituţionale.

Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din 21 februarie 2013, în prezenţa reprezentantului autorului excepţiei şi a reprezentantului Ministerului Public, susţinerile acestora fiind consemnate în încheierea din acea dată. Prin aceeaşi încheiere, Curtea, la solicitarea reprezentantului autorului excepţiei, a dispus, în temeiul dispoziţiilor art. 156 alin. 2 din Codul de procedură civilă coroborate cu cele ale art. 14 din Legea nr. 47/1992, amânarea pronunţării în vederea depunerii de concluzii scrise de către autorul excepţiei, pentru data de 28 februarie 2013, dată la care a pronunţat prezenta decizie.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Sentinţa civilă nr. 3.839 din 7 iunie 2012, pronunţată în Dosarul nr. 4.547/2/2012, Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 37 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie de neconstituţionalitate ridicată de Asociaţia Solidaritatea pentru Libertate de Conştiinţă din Buzău într-o cauză având ca obiect anularea unor acte administrative emise de Biroul Electoral Central.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autoarea acesteia susţine, în esenţă, că interpretarea, prin actele administrative emise de către Biroul Electoral Central şi a căror anulare o solicită în faţa instanţei de judecată, a unor texte din Legea nr. 67/2004 creează o situaţie discriminatorie în defavoarea persoanelor care în ziua desfăşurării alegerilor locale se află în altă localitate decât cea de domiciliu, dar pe raza teritorială a judeţului în care domiciliază, deoarece acestora le este încălcat dreptul de vot cu referire la alegerea membrilor consiliului judeţean sau a preşedintelui consiliului judeţean, respectiv a consiliului general şi a primarului general al municipiului Bucureşti. Pentru identitate de raţiune, aceeaşi discriminare sub aspectul încălcării dreptului la vot, dar şi a libertăţii de circulaţie, are loc şi în privinţa alegătorilor netransportabili din cauză de boală, invaliditate, maternitate sau vârstă, precum şi a membrilor birourilor electorale, al căror drept de vot cu privire la alegerea respectivelor categorii de aleşi locali se poate exercita în concret doar în condiţiile prezenţei, în momentul alegerilor locale, în localitatea de domiciliu. Apreciază că, pentru evitarea unor asemenea situaţii ce afectează drepturile fundamentale invocate, ar fi util ca în secţiile de votare sau în secţiile de votare speciale să fie întocmite liste speciale pentru cetăţenii aflaţi în cazurile menţionate, aceştia urmând să voteze doar pentru alegerea consilierilor judeţeni şi a preşedintelui consiliului judeţean, respectiv a consiliului general şi a primarului general al municipiului Bucureşti.

Cât priveşte critica de neconstituţionalitate expusă oral în faţa instanţei de judecată şi consemnată în practicaua încheierii de şedinţă, aceasta se referă la faptul că art. 37 din Legea nr.

[81] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 318 din 3 iunie 2013.

67/2004 încalcă art. 21 din Constituţie prin aceea că numărul magistraţilor ce compun Biroul Electoral Central este cu mult mai mic decât cel al reprezentanţilor partidelor politice, care nu sunt calificaţi pentru a lua decizii în aplicarea legii. Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal a reţinut, mai întâi, că, deşi reclamantul a indicat în mod expres în cadrul şedinţei publice faptul că excepţia este invocată cu privire la dispoziţiile art. 37 din Legea nr. 67/2004, totuşi, motivele de fapt expuse, de asemenea, tot verbal, fac referire la art. 36 din acelaşi act normativ, astfel că aprecierile instanţei se vor referi la ambele texte legale. Pe fondul excepţiei de neconstituţionalitate, consideră că dispoziţiile legale criticate nu aduc atingere prevederilor art. 21 din Constituţie, deoarece Biroul Electoral Central nu reprezintă o instanţă de judecată, chiar dacă între membrii acestuia figurează şi 7 judecători ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, şi nu prezintă nicio relevanţă sub acest aspect faptul că, pe lângă aceşti membri, din cadrul Biroului Electoral Central fac parte şi 11 membri reprezentanţi ai partidelor politice, alianţelor politice şi alianţelor electorale. De altfel, nici compunerea, nici atribuţiile legale ale Biroului Electoral Central nu împiedică persoana ce se consideră vătămată prin actele acestei autorităţi să se adreseze instanţei de judecată pentru a obţine anularea actului, repararea pagubei şi reparaţii pentru daune morale.

Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

Guvernul consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Reglementarea de către legiuitor, în limitele competenţei oferite de Constituţie, a condiţiilor de exercitare a unui drept subiectiv sau procesual - în speţă, a dreptului de vot la alegerile locale doar la secţiile de votare din raza teritorială a localităţii de domiciliu - nu constituie o restrângere a exerciţiului acestuia, ci doar o modalitate eficientă de a preveni exercitarea sa abuzivă, în detrimentul altor titulari de drepturi, în egală măsură ocrotite. Dispoziţiile legale criticate nu contravin nici accesului liber la justiţie, dat fiind faptul că Biroul Electoral Central nu reprezintă o instanţă de judecată, chiar dacă în componenţa sa intră şi judecători, aşa cum nici atribuţiile sale nu împiedică persoana ce se consideră vătămată prin actele emise de acesta să se adreseze instanţei de judecată competente.

Avocatul Poporului apreciază că dispoziţiile art. 37 din Legea nr. 67/2004 nu aduc atingere liberului acces la justiţie, consacrat de art. 21 din Constituţie. Hotărârile birourilor electorale sunt pronunţate în cadrul jurisdicţiilor specifice activităţii electorale şi, fiind acte cu caracter jurisdicţional al organelor administrative, pot fi atacate în justiţie de cei interesaţi, în condiţiile Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004 şi în acord cu prevederile art. 126 alin. (2) şi ale art. 129 din Constituţie.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile orale şi concluziile scrise ale autorului excepţiei şi concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie, potrivit dispozitivului actului de sesizare, prevederile art. 37 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007, astfel cum au fost modificate şi completate prin art. I pct. 16 şi 17 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 20/2008 privind unele măsuri pentru organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 177 din 7 martie 2008, aprobată prin Legea nr. 5/2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 104 din 20 februarie 2009, precum şi prin art. 77 pct. 11 din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 196 din 13 martie 2008.

De asemenea, din susţinerile orale ale autoarei excepţiei, consemnate în actul de sesizare, precum şi din conţinutul notelor scrise depuse la dosarul Curţii Constituţionale, rezultă că aceasta vizează şi prevederile art. 36 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale. Prin urmare, Curtea, potrivit jurisprudenţei sale, reţine ca obiect al excepţiei de neconstituţionalitate dispoziţiile art. 36 şi 37 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, texte ce au următorul cuprins:

- Art. 36: "(1) Biroul Electoral Central este alcătuit din 7 judecători ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, preşedintele şi vicepreşedinţii Autorităţii Electorale Permanente şi 11 reprezentanţi ai partidelor politice, alianţelor politice şi alianţelor electorale.

(2) Desemnarea judecătorilor se face în şedinţă publică, în termen de cel mult 5 zile de la stabilirea datei alegerilor, prin tragere la sorţi, de către preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, dintre judecătorii în exerciţiu ai acesteia. Rezultatul tragerii la sorţi se consemnează într-un proces-verbal semnat de preşedinte şi de consultantul-şef al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, care constituie actul de învestire. Data şedinţei pentru tragerea la sorţi se aduce la cunoştinţă publică prin presa scrisă şi audiovizuală, de către preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, cu cel puţin 24 de ore înainte.

(3) În termen de 24 de ore de la învestire, cei 7 judecători aleg din rândul lor, prin vot secret, preşedintele Biroului Electoral Central şi locţiitorul acestuia.

(4) În termen de 24 de ore de la alegerea preşedintelui Biroului Electoral Central, biroul se completează cu preşedintele şi vicepreşedinţii Autorităţii Electorale Permanente şi cu câte un reprezentant al partidelor politice parlamentare.

(5) În termen de 48 de ore de la rămânerea definitivă a candidaturilor, partidele politice neparlamentare, alianţele politice şi alianţele electorale ale acestora, care au depus liste complete pentru consiliile judeţene în cel puţin 18 judeţe, pot propune câte un reprezentant în Biroul Electoral Central până la completarea numărului de 11 membri. Completarea se face în funcţie de numărul candidaturilor depuse pentru consiliile judeţene de către partidele politice, alianţele politice şi alianţele electorale, iar în caz de egalitate, prin tragere la sorţi."

- Art. 37: "(1) Biroul Electoral Central are următoarele atribuţii:

a) urmăreşte întocmirea copiilor de pe listele electorale permanente şi a copiilor de pe listele electorale complementare;

b) asigură publicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I, a denumirii şi a semnelor electorale ale partidelor politice, alianţelor politice, alianţelor electorale şi organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, legal constituite, care au dreptul să participe la

alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, şi comunică lista tuturor birourilor electorale de circumscripţie, imediat după constituirea acestora;

c) urmăreşte şi asigură respectarea şi aplicarea corectă a dispoziţiilor legale privitoare la alegeri pe întregul teritoriu al ţării; asigură interpretarea unitară a prevederilor acestora;

d) rezolvă întâmpinările referitoare la propria sa activitate şi contestaţiile cu privire la modul de constituire, componenţa şi activitatea birourilor electorale de circumscripţie judeţeană şi a municipiului Bucureşti;

e) primeşte şi soluţionează orice contestaţie cu privire la organizarea şi desfăşurarea alegerii autorităţilor administraţiei publice locale, altele decât cele care, prin prezenta lege, sunt date în competenţa birourilor electorale de circumscripţie sau a instanţelor judecătoreşti;

f) centralizează, pe baza comunicărilor primite de la birourile electorale de circumscripţie judeţeană şi a municipiului Bucureşti, numărul de liste complete depuse de către partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale şi comunică Societăţii Române de Televiziune şi Societăţii Române de Radiodifuziune situaţia centralizată, în termen de 24 de ore de la întocmire;

g) primeşte procesele-verbale întocmite de birourile electorale de circumscripţie judeţeană şi a municipiului Bucureşti, împreună cu procesele-verbale conţinând rezultatul alegerilor, întocmite de birourile electorale de circumscripţie comunală, orăşenească, municipală şi de sector al municipiului Bucureşti; totalizează rezultatele la nivel naţional, pe partide politice, alianţe politice, alianţe electorale şi pe candidaţi independenţi, separat pentru consiliile locale, consiliile judeţene, primari, precum şi pentru preşedinţii consiliilor judeţene şi asigură publicarea lor în Monitorul Oficial al României, Partea I, şi în presă;

h) soluţionează sesizările privitoare la frauda electorală, putând dispune anularea alegerilor dintr-o circumscripţie electorală, în cazul în care constată, pe baza probelor administrate, că votarea şi stabilirea rezultatului alegerilor au avut loc prin fraude de natură a modifica atribuirea mandatelor în circumscripţia electorală respectivă; în astfel de cazuri, dispune repetarea scrutinului, care are loc în termen de cel mult două săptămâni de la constatarea fraudei. Noile alegeri au loc în aceleaşi condiţii, folosindu-se aceleaşi liste electorale şi aceleaşi liste de candidaţi şi candidaturi independente, cu excepţia cazurilor în care s-a dispus de către birou anularea unei liste de candidaţi sau a unor propuneri de candidaturi independente, în sarcina cărora s-a reţinut comiterea fraudei care a determinat anularea alegerilor. Existenţa fraudei electorale se stabileşte de Biroul Electoral Central de la caz la caz, pe baza probelor prezentate de cei care au invocat-o;

i) îndeplineşte orice alte atribuţii care îi sunt stabilite prin lege.

j) organizează şi implementează un sistem de colectare de date şi de informare periodică a opiniei publice privind prezenţa populaţiei la vot, în baza unui eşantion reprezentativ la nivel judeţean şi naţional.

(2) Biroul Electoral Central acreditează, la propunerea Ministerului Afacerilor Externe, observatorii străini, precum şi delegaţii mass-media străini şi soluţionează contestaţiile cu privire la acreditarea sau refuzul acreditării de către biroul electoral de circumscripţie judeţeană sau a municipiului Bucureşti a observatorilor interni.

(3) În cazul unei fraude electorale, cererea de anulare a alegerilor dintr-o circumscripţie electorală se poate face numai de către partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale sau candidaţii independenţi care au participat la alegeri şi numai în termen de 48 de ore de la închiderea votării, sub sancţiunea decăderii. Cererea trebuie motivată şi însoţită de dovezile pe care se întemeiază. Cererea poate fi admisă numai dacă cel care a sesizat frauda nu este implicat

în producerea acesteia. Cererea trebuie soluţionată până la data publicării rezultatului alegerilor în Monitorul Oficial al României, Partea I.

(4) În exercitarea atribuţiilor ce îi revin Biroul Electoral Central emite hotărâri care se aduc la cunoştinţă în şedinţă publică şi prin orice mijloc de publicitate. Hotărârile Biroului Electoral Central sunt obligatorii pentru toate birourile electorale din ţară, precum şi pentru toate organismele cu atribuţii în materie electorală, de la data aducerii la cunoştinţă în şedinţa publică.

(5) Hotărârile Biroului Electoral Central prin care se dau interpretări unor prevederi ale prezentei legi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I."

În opinia autoarei excepţiei de neconstituţionalitate, dispoziţiile de lege criticate contravin normelor ce reglementează principiile egalităţii şi nediscriminării, cuprinse la art. 4 şi 16 din Constituţie, la art. 14 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi la art. 1 din Protocolul nr. 12 adiţional la Convenţie. De asemenea, sunt invocate prevederile constituţionale ale art. 21 - Accesul liber la justiţie, art. 25 - Libera circulaţie şi ale art. 36 - Dreptul de vot.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că aceasta urmează să fie respinsă ca inadmisibilă, pentru următoarele argumente:

Autoarea excepţiei, pornind de la atribuţia Biroului Electoral Central, prevăzută de art. 37 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 67/2004, de a urmări şi asigura respectarea şi aplicarea corectă a dispoziţiilor legale privitoare la alegeri pe întregul teritoriu al ţării, precum şi de a asigura interpretarea unitară a prevederilor acestora, apreciază că modalitatea în care art. 36 din aceeaşi lege reglementează componenţa Biroului Electoral Central este de natură a încălca principiile egalităţii şi nediscriminării, liberul acces la justiţie, libera circulaţie şi dreptul de vot al alegătorilor. Aceasta deoarece actele emise de autoritatea amintită sunt adoptate de către majoritatea membrilor săi, fără ca legea să impună anumite criterii de selecţie a acestor membri pe baza competenţei profesionale sau a pregătirii lor juridice. Prin urmare, este afectată imparţialitatea deciziilor de interpretare a Biroului Electoral Central, alcătuit din doar 7 judecători, preşedintele şi 2 vicepreşedinţi ai Autorităţii Electorale Permanente - persoane calificate sub aspectul pregătirii juridice -, restul de 11 membri fiind aleşi din rândul reprezentanţilor partidelor politice, fără alte condiţii de studii, vechime sau funcţie a acestora. În aceeaşi ordine de idei, autoarea excepţiei consideră că pentru îndepărtarea viciilor de constituţionalitate generate ca urmare a modalităţii de alcătuire a Biroului Electoral Central, acesta ar trebui alcătuit exclusiv din magistraţi.

Curtea mai reţine că excepţia de neconstituţionalitate a fost invocată în faţa instanţei de contencios administrativ, într-o cauză având ca obiect anularea unor acte administrative emise de Biroul Electoral Central, în aplicarea cărora, arată autoarea excepţiei, s-a creat o situaţie discriminatorie prin împiedicarea exercitării dreptului de vot al cetăţenilor care, din diverse motive, se aflau, în ziua desfăşurării alegerilor locale, în altă localitate decât cea de domiciliu, dar pe raza teritorială a judeţului în care domiciliază. Pentru evitarea unor asemenea situaţii ce afectează drepturile fundamentale invocate, se arată, în motivarea excepţiei, că ar fi util ca în secţiile de votare sau în secţiile de votare speciale să fie întocmite liste speciale pentru cetăţenii aflaţi în asemenea împrejurări, aceştia urmând să voteze doar pentru alegerea consilierilor judeţeni şi a preşedintelui consiliului judeţean, respectiv a consiliului general şi a primarului general al municipiului Bucureşti.

Faţă de cele mai sus arătate, Curtea constată că, potrivit art. 3 alin. (2) din Legea nr. 67/2004, pentru alegerea consiliului local, a consiliului judeţean, a primarului, precum şi a preşedintelui consiliului judeţean, fiecare alegător are dreptul la câte un singur vot, iar conform art. 3 alin. (3)

din aceeaşi lege "dreptul de vot se exercită numai în comuna, oraşul, municipiul sau subdiviziunea administrativ-teritorială a municipiului în care alegătorul îşi are domiciliul". Raţiunea pentru care legiuitorul a prevăzut că, în cazul alegerilor locale, dreptul la vot se exercită numai în unitatea administrativ-teritorială în care alegătorul îşi are domiciliul are în vedere interesul căruia îi este subordonat scrutinul şi care priveşte în mod direct şi prioritar doar locuitorii din unitatea administrativ-teritorială, deoarece autorităţile care urmează a fi alese vor asigura, potrivit legii, gestionarea treburilor locale şi rezolvarea intereselor locuitorilor acestora.

Or, autoarea excepţiei formulează recomandări cu caracter de propuneri de lege ferenda, una dintre acestea vizând modalitatea în care ar trebui să se desfăşoare procesul electoral, în sensul întocmirii, în toate secţiile de votare din ţară, a unor liste speciale, care să permită cetăţenilor cu drept de vot care se află în altă localitate decât cea în care domiciliază, dar pe raza teritorială a aceluiaşi judeţ, să-şi poată exprima opţiunea de vot şi cu privire la alegerea consilierilor judeţeni şi a preşedintelui consiliului judeţean, respectiv a consiliului general şi a primarului general al municipiului Bucureşti.

Curtea constată că argumentele invocate de autoarea excepţiei în sensul dovedirii neconstituţionalităţii dispoziţiilor art. 36 şi 37 din Legea nr. 67/2004 nu au natura unor reale critici de neconstituţionalitate, întrucât nu relevă un raport de contrarietate între dispoziţiile legale criticate şi normele fundamentale invocate, ci urmăresc, mai degrabă, modificarea cadrului legislativ aplicabil în domeniul alegerilor locale.

Cât priveşte soluţia legislativă prevăzută de art. 36 alin. (1) din Legea nr. 67/2004, potrivit căreia "Biroul Electoral Central este alcătuit din 7 judecători ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, preşedintele şi vicepreşedinţii Autorităţii Electorale Permanente şi 11 reprezentanţi ai partidelor politice, alianţelor politice şi alianţelor electorale", Curtea constată că acestea asigură, prin componenţa sa, un nivel suficient de competenţă profesională sub aspectul îndeplinirii atribuţiilor legale şi respectă principiile echilibrului, imparţialităţii şi al transparenţei decizionale. Totodată, modul de organizare şi componenţa birourilor electorale, inclusiv a Biroului Electoral Central, pot constitui obiectul contestaţiilor depuse de orice persoană interesată şi soluţionată în conformitate cu dispoziţiile art. 39 alin. (1) din lege. Nu în ultimul rând, Curtea arată că actele emise de Biroul Electoral Central sunt supuse controlului judecătoresc, autoarea excepţiei promovând, de altfel, o acţiune în anulare a unor acte emise de acesta, litigiu în cursul căruia a invocat prezenta excepţie de neconstituţionalitate.

Şi în privinţa acestor dispoziţii legale, autoarea excepţiei formulează anumite aprecieri ce urmăresc, de fapt, modificarea componenţei Biroului Electoral Central în sensul alcătuirii sale exclusiv din judecători. Or, Curtea reţine că această autoritate, deşi are atribuţia legală de a asigura interpretarea unitară a prevederilor dispoziţiilor legale referitoare la alegeri, în scopul respectării şi aplicării lor corecte pe teritoriul întregii ţări, nu poate fi asimilată unei instanţe judecătoreşti pentru a se pretinde alcătuirea sa exclusiv din judecători. Totodată, susţinerile formulate în sensul demonstrării neconstituţionalităţii acestor norme legale converg, în realitate, spre modificarea lor, competenţă ce aparţine în exclusivitate Parlamentului, în calitatea sa de unică autoritate legiuitoare a ţării, consacrată de art. 61 alin. (1) din Constituţie, şi nu Curţii Constituţionale.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 36 şi ale art. 37 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Asociaţia Solidaritatea pentru Libertate de Conştiinţă din Buzău în Dosarul nr. 4.547/2/2012 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 28 februarie 2013.

DECIZIA nr. 284 din 23 mai 2013
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 2 alin. (1) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, precum şi ale art. 31^1 alin. (2) teza a doua din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001[82]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 2 alin. (1) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, precum şi ale art. 31^1 alin. (2) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, excepţie ridicată de Mihai Chiţu în Dosarul nr. 8.527/86/2012 al Tribunalului Suceava - Secţia de contencios administrativ şi fiscal şi care formează obiectul Dosarului nr. 66D/2013 al Curţii Constituţionale.

La apelul nominal se constată lipsa părţilor, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

Magistratul-asistent referă asupra faptului că autorul excepţiei a depus la dosarul cauzei un înscris prin care solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate şi judecarea în lipsă.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate, apreciind că în cauză se justifică menţinerea jurisprudenţei Curţii Constituţionale în materie, respectiv Decizia nr. 1.129 din 23 septembrie 2010.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 17 ianuarie 2013, pronunţată în Dosarul nr. 8.527/86/2012, Tribunalul Suceava - Secţia de contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 2 alin. (1) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, precum şi ale art. 31^1 alin. (2) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, excepţie ridicată de Mihai Chiţu într-o cauză având ca obiect soluţionarea cererii de anulare a Hotărârii Consiliului Local al Comunei Hănţeşti, prin care au fost validate mandatele consilierilor locali obţinute în urma alegerilor locale din iunie 2012.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia susţine, pe de o parte, că dispoziţiile art. 2 alin. (1) din Legea nr. 67/2004, precum şi ale întregii legi încalcă principiul egalităţii de şanse, prevăzut de art. 16 alin. (1) şi (3) din Constituţie. Aceasta, deoarece legea criticată nu precizează în concret în ce condiţii îşi pot face campanie electorală candidaţii care deţin funcţii sau demnităţi publice şi, mai precis, nu impune acestor persoane renunţarea la funcţiile deţinute pentru a candida la alegeri. Prin urmare, aceste persoane sunt retribuite, în calitatea lor oficială, pe perioada desfăşurării campaniei electorale şi influenţează votul cetăţenilor, prin funcţia ocupată în cadrul autorităţilor administraţiei publice locale. În concluzie, autorul excepţiei apreciază că legea ar trebui să prevadă, în concret, în spiritul art. 16 din Constituţie, modul în care pot candida şi desfăşura campania electorală cetăţenii care deţin funcţii publice, aşa cum art. 66 alin. (2) din acest act normativ se referă, sub acelaşi aspect, la categoria producătorilor, realizatorilor sau moderatorilor emisiunilor realizate de radiodifuzorii publici şi privaţi.

În ceea ce priveşte dispoziţiile art. 31^1 alin. (2) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, autorul excepţiei consideră că aduc atingere prevederilor art. 16 alin. (3) şi art. 21 alin.

[82] Publicată în Monitorul Oficial nr. 449 din 22 iulie 2013.

(1) şi (2) din Constituţie, precum şi, prin raportare la art. 20 din aceasta, dispoziţiilor art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi ale art. 13 din Convenţie. În acest sens, susţine că egalitatea de şanse în ceea ce priveşte ocuparea funcţiilor publice este un drept şi o libertate a cetăţeanului, ocrotit de Legea fundamentală şi actele normative internaţionale menţionate, astfel că, în asigurarea efectivităţii acestui drept, Legea nr. 215/2001 trebuie să prevadă posibilitatea celor interesaţi ca hotărârea primei instanţe referitoare la hotărârea de validare a mandatelor consilierilor locali să poată fi atacată cu recurs.

Tribunalul Suceava - Secţia de contencios administrativ şi fiscal consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Astfel, în privinţa dispoziţiilor art. 2 alin. (1) din Legea nr. 67/2004, apreciază că acestea reflectă principiul egalităţii înscris în Constituţie la art. 16 alin. (1), (2) şi (3). Referitor la prevederile art. 31^1 alin. (2) din Legea nr. 215/2001, arată, invocând jurisprudenţa Curţii Constituţionale în materie, că procesul de alegere şi de constituire a autorităţilor publice locale este caracterizat prin celeritate şi că accesul liber la justiţie nu înseamnă accesul, în toate cazurile, la toate structurile judecătoreşti şi la toate căile de atac, deoarece competenţa şi procedura sunt stabilite de lege, astfel că, în temeiul art. 126 alin. (2) din Constituţie, legiuitorul poate institui, în considerarea unor situaţii deosebite, reguli speciale de procedură, ca şi modalităţi de exercitare a drepturilor procedurale.

Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

Guvernul consideră că excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 2 alin. (1) din Legea nr. 67/2004 este neîntemeiată, sens în care susţine că acestea se aplică tuturor celor aflaţi în situaţia prevăzută de ipoteza normei legale, fără nicio discriminare pe considerente arbitrare. În plus se observă că textul legal criticat nu conţine prevederi contrare art. 16 alin. (1) şi (2) din Constituţie, ci, dimpotrivă, este chiar o aplicaţie în materie electorală a principiului egalităţii în drepturi a cetăţenilor. Acelaşi text legal este în acord şi cu dispoziţiile art. 16 alin. (3) din Constituţie, care prevede că "Funcţiile şi demnităţile publice (...) pot fi ocupate, în condiţiile legii", adică, în concret, în condiţiile prevăzute de Legea nr. 67/2004. Mai precizează Guvernul, referitor la campania electorală, că regulile pe baza cărora aceasta se desfăşoară sunt stabilite, tot cu respectarea principiului nediscriminării, prin dispoziţiile secţiunii a 7-a din capitolul II al Legii nr. 67/2004. În fine, mai observă că autorul excepţiei critică, de fapt, lipsa de reglementare privind "modul în care pot candida şi desfăşura campanie electorală cetăţenii care deţin funcţii publice", aspecte ce nu intră, însă, în sfera de competenţă a Curţii Constituţionale.

Cât priveşte excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 31^1 alin. (2) din Legea nr. 215/2001, Guvernul consideră că este inadmisibilă, întrucât autorul acesteia nu a precizat în ce mod contravin prevederilor constituţionale invocate.

Avocatul Poporului apreciază că prevederile de lege criticate sunt constituţionale.

Dispoziţiile art. 2 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 reprezintă exprimarea principiului egalităţii în drepturi a cetăţenilor, reglementat de art. 4 şi 16 din Constituţie, şi se aplică tuturor celor aflaţi în ipoteza normei legale, fără nicio discriminare pe considerente arbitrare. Aceleaşi dispoziţii sunt în concordanţă şi cu prevederile art. 36 din Constituţie, referitoare la dreptul la vot.

Nici critica de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 31^1 alin. (2) din Legea nr. 215/2001 prin raportare la art. 16 alin. (3), art. 20 şi art. 21 alin. (2) din Constituţie nu este întemeiată. Curtea Constituţională a stabilit în jurisprudenţa sa, de pildă deciziile nr. 101 din 20 ianuarie 2009 şi nr. 792 din 3 iunie 2010, că întregul proces de alegere şi de constituire a autorităţilor publice locale este caracterizat prin celeritate. În considerarea art. 126 alin. (2) din Constituţie

apare firească, aşadar, opţiunea legiuitorului de a reglementa termene scurte, imperative, de depunere la instanţă a contestaţiei ori de soluţionare a acesteia, precum şi exceptarea de la parcurgerea procedurii prealabile sau conferirea caracterului definitiv şi irevocabil hotărârii judecătoreşti pronunţate în primă instanţă, fără a se putea susţine încălcarea accesului liber la justiţie sau a dreptului la un proces echitabil.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi ale Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, notele scrise ale autorului excepţiei, concluziile procurorului şi dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 2 alin. (1) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007, având următorul cuprins: "(1) Cetăţenii români exercită, în mod egal, drepturile electorale, fără privilegii şi fără discriminări."

De asemenea, astfel cum rezultă din încheierea de sesizare, obiect al excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie şi prevederile art. 31^1 alin. (2) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 123 din 20 februarie 2007, introdus prin art. III pct. 4 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 20/2008 privind unele măsuri pentru organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 177 din 7 martie 2008, cu modificările ulterioare, aprobată prin Legea nr. 5/2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 104 din 20 februarie 2009. În realitate, Curtea constată că autorul excepţiei vizează doar teza a doua a alin. (2) al art. 31^1 din Legea nr. 215/2001, asupra căreia se va pronunţa. Textul de lege criticat are următorul conţinut: "(2) Instanţa de contencios administrativ se pronunţă în cel mult 30 de zile. În acest caz, procedura prealabilă nu se mai efectuează, iar hotărârea primei instanţe este definitivă şi irevocabilă."

Normele constituţionale invocate în motivarea excepţiei sunt cele ale art. 16 referitoare la principiul egalităţii cetăţenilor în faţa legii şi ale art. 21 alin. (1) şi (2) privind accesul liber la justiţie. De asemenea, prin raportare la art. 20 din Constituţie, sunt invocate dispoziţiile art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, referitoare la interzicerea generală a discriminării, şi ale art. 13 din Convenţie, cu privire la dreptul la un recurs efectiv.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată următoarele:

I. Cu referire la criticile de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 2 alin. (1) din Legea nr. 67/2004, Curtea constată că acestea nu vizează un viciu de neconstituţionalitate intrinsec normelor juridice, ci, mai degrabă, o anumită lipsă de legiferare şi conţin propuneri de lege ferenda în sensul eliminării pretinselor lacune legislative. Astfel, autorul excepţiei apreciază că dispoziţiile legale ar trebui să prevadă, în concret, în spiritul art. 16 din Constituţie, modul în care pot candida şi desfăşura campania electorală cetăţenii care deţin funcţii publice, cu referire la

situaţia primarilor sau a viceprimarilor, care, prin menţinerea funcţiei publice deţinute şi în perioada campaniei electorale, pot influenţa votul alegătorilor.

Or, raportat la natura acestor critici, Curtea reţine că instanţa de contencios constituţional nu are competenţa să analizeze pretinsele lacune legislative şi nici propuneri de legiferare, întrucât, potrivit art. 61 alin. (1) din Constituţie, Parlamentul este unica autoritate legiuitoare a ţării. Aşa fiind, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 2 alin. (1) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale urmează să fie respinsă ca inadmisibilă.

II. În ceea ce priveşte excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 31^1 alin. (2) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, Curtea constată că aceste norme au mai constituit obiect al controlului de constituţionalitate, exercitat prin prisma unor critici similare celor formulate în dosarul de faţă şi prin raportare la aceleaşi texte constituţionale şi convenţionale. În acest sens sunt exemplificative Decizia nr. 792 din 3 iunie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 495 din 19 iulie 2010, sau Decizia nr. 1.129 din 23 septembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 772 din 18 noiembrie 2010.

Prin aceste decizii, Curtea a statuat că textul de lege criticat este constituţional, întrucât caracterul definitiv şi irevocabil al unei hotărâri judecătoreşti pronunţate în prima instanţă nu este de natură să determine îngrădirea accesului liber la justiţie al persoanei interesate şi nici a dreptului la un proces echitabil. Dispoziţiile art. 31^1 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001 sunt norme cu caracter special şi reglementează procedura de contestare în justiţie a hotărârilor consiliilor locale privind validarea sau invalidarea mandatelor de consilier local, având în cele din urmă ca finalitate declararea ca legal constituit a consiliului local, care să exprime configuraţia politică, aşa cum aceasta a rezultat din voinţa electoratului. Întregul proces de alegere şi de constituire a autorităţilor publice locale este caracterizat prin celeritate şi tocmai aceasta este şi raţiunea pentru care dispoziţiile legale criticate stabilesc termene scurte, imperative, pentru depunerea la instanţă a contestaţiei şi pentru soluţionarea acesteia, hotărârile judecătoreşti pronunţate în prima instanţă fiind definitive şi irevocabile.

Având în vedere că în prezenta cauză nu au fost aduse argumente noi, de natură a modifica jurisprudenţa Curţii mai sus menţionată, instanţa de contencios constituţional constată că atât considerentele, cât şi soluţia de respingere pronunţată în temeiul acestora îşi păstrează valabilitatea.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Respinge, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 2 alin. (1) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Mihai Chiţu în Dosarul nr. 8.527/86/2012 al Tribunalului Suceava - Secţia de contencios administrativ şi fiscal.

2. Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Mihai Chiţu în Dosarul nr. 8.527/86/2012 al Tribunalului Suceava - Secţia de contencios administrativ şi fiscal

şi constată că dispoziţiile art. 31^1 alin. (2) teza a doua din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001 sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Suceava - Secţia de contencios administrativ şi fiscal şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 23 mai 2013.

DECIZIA nr. 252 din 6 mai 2014
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 48 alin. (3) coroborat cu art. 96 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale[83]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 48 alin. (3) coroborat cu art. 96 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Nicuşor Daniel Dan în Dosarul nr. 22.635/3/2012 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal şi care constituie obiectul Dosarului nr. 524D/2013 al Curţii Constituţionale.

2. La apelul nominal răspunde autorul excepţiei, lipsind celelalte părţi. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul autorului excepţiei, care solicită admiterea acesteia. Arată că, în opinia sa, neconstituţionalitatea textelor de lege criticate derivă din coroborarea acestora, respectiv interdicţia pentru candidaţii independenţi de a se asocia, în condiţiile existenţei unui prag electoral. Precizează că Legea nr. 67/2004 a menţinut această regulă, instituită prin Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale, modificată prin Legea nr. 25/1996, deşi reglementarea iniţială, cuprinsă în Decretul-lege nr. 92/1990, permitea candidaţilor independenţi să se asocieze pe liste comune. Susţine că în cadrul dezbaterilor parlamentare care au avut loc cu prilejul adoptării Legii nr. 25/1996 au existat vii reacţii împotriva interdicţiei menţionate şi a consecinţelor coroborării celor două texte de lege supuse controlului de constituţionalitate. Depune, în acest sens, la dosarul cauzei, un document în care sunt redate dezbaterile parlamentare amintite.

4. În conformitate cu prevederile art. 216 alin. (5) din Codul de procedură civilă şi art. 14 din Legea nr. 47/1992, domnul judecător Puskas Valentin Zoltan, prin intermediul preşedintelui Curţii Constituţionale, adresează autorului excepţiei o întrebare, şi anume, în ipoteza în care un anumit număr de candidaţi independenţi s-ar asocia pe o listă comună, cum ar urma să se stabilească rezultatele obţinute de fiecare candidat în parte, de vreme ce electoratul va vota lista în ansamblu. Autorul excepţiei răspunde că în funcţie de ordinea stabilită de aceştia în prealabil pe listă.

5. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate, precizând că instanţa de contencios constituţional s-a mai pronunţat asupra textelor de lege ce formează obiectul prezentei excepţii. Arată că reglementarea sistemului electoral este atributul legiuitorului, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie. În ce priveşte nemulţumirea autorului excepţiei referitoare la imposibilitatea asocierii pe liste a candidaţilor independenţi, reaminteşte cele reţinute de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 1.419 din 5 noiembrie 2009, în sensul că "Opţiunea politică exprimată de alegători în cazul scrutinului pe listă nu vizează candidatul, ci partidul politic". Totodată, invocă jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, care, în Hotărârea din 2 martie 1987, pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, a reţinut că, în ordinea lor internă, statele contractante pot supune dreptul de vot şi pe cel de a candida unor condiţii a căror stabilire nu este, în principiu, interzisă de art. 3 din Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, referitor la organizarea alegerilor (paragraful 52).

[83]Publicată în Monitorul Oficial nr. 533 din 17 iulie 2014.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

6. Prin Decizia civilă nr. 2.931 din 21 iunie 2013, pronunţată în Dosarul nr. 22.635/3/2012, Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 48 alin. (3) coroborat cu art. 96 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Nicuşor Daniel Dan într-o cauză civilă având ca obiect soluţionarea recursului formulat împotriva sentinţei prin care a fost respinsă acţiunea introdusă de acesta în vederea anulării unui proces-verbal emis în anul 2012 de Biroul electoral al Circumscripţiei electorale a municipiului Bucureşti referitor la centralizarea voturilor, constatarea rezultatului alegerilor şi atribuirea mandatelor pentru funcţia de consilier în cadrul Consiliului General al Municipiului Bucureşti.

7. În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia susţine că, în absenţa art. 48 alin. (3) din Legea nr. 67/2004, candidaţii independenţi ar fi avut posibilitatea să formeze liste, astfel încât ar fi existat un prag electoral identic cu cel prevăzut pentru partidele politice în art. 96 alin. (1) şi (2). Într-o astfel de ipoteză, lista candidaţilor independenţi ar fi putut beneficia, în cazul depăşirii pragului electoral, de numărul de mandate repartizat, în condiţii de egalitate cu partidele politice. De asemenea, lista candidaţilor independenţi ar fi putut trece pragul electoral, întrucât numărul votanţilor unei liste este, în mod logic, mai mare decât numărul votanţilor fiecărui candidat independent. Or, din algoritmul prevăzut de art. 96 alin. (3) lit. a) din Legea nr. 67/2004 rezultă că, pentru a obţine un mandat de consilier în Consiliul General al Municipiului Bucureşti, un candidat independent trebuie să obţină un număr de voturi cu care orice partid ar obţine cel puţin două mandate.

8. Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, invocând Decizia Curţii Constituţionale nr. 985 din 30 iunie 2009, prin care s-a constatat că prevederile art. 96 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 sunt constituţionale. Consideră că raţionamentul elaborat de recurentul-reclamant şi referirea la art. 48 alin. (3) din Legea nr. 67/2004 nu sunt suficiente pentru schimbarea soluţiei pronunţate de Curtea Constituţională. Precizează, de asemenea, că "raţiunea nepermiterii listelor de candidaţi independenţi pentru funcţia de consilier local se explică prin însuşi scopul legii de a permite participarea la alegeri ca şi candidat independent. În cazul în care s-ar admite astfel de liste, în mod evident nu s-ar mai pune problema unei candidaturi independente".

9. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

10. Avocatul Poporului consideră că dispoziţiile legale care impun şi candidaţilor independenţi întrunirea pragului electoral pentru repartizarea mandatelor de consilier nu încalcă principiul constituţional al egalităţii cetăţenilor în faţa legii, întrucât, pe de o parte, reprezintă opţiunea legiuitorului care apreciază asupra modalităţii de repartizare a mandatelor de consilier şi asupra întinderii pragului electoral necesar pentru candidaţii independenţi, iar, pe de altă parte, se aplică în mod egal tuturor persoanelor vizate de ipoteza normei legale. În plus, "instituirea unui prag electoral pentru candidaţii independenţi pentru a participa la repartizarea mandatelor de consilier alături de partide politice, alianţe politice şi alianţe electorale asigură o evitare a fragmentării repartizării mandatelor de consilieri şi o reprezentare adecvată a opţiunilor majoritare". Cât priveşte susţinerea autorului excepţiei în sensul că instituirea unui prag electoral identic pentru un candidat independent şi pentru un partid constituie o restricţie nerezonabilă în dreptul de a

alege şi de a fi ales, consideră că este o problemă de reglementare prin lege, de competenţa exclusivă a Parlamentului. Arată că, în acest sens, Curtea Constituţională s-a pronunţat prin deciziile nr. 985 din 30 iunie 2009 şi nr. 606 din 20 mai 2008.

11. Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile autorului excepţiei şi documentele depuse de acesta, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

12. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

13. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 48 alin. (3) coroborat cu art. 96 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007, care au următorul conţinut:

- Art. 48 alin. (3): "(3) Nu se admit liste de candidaţi independenţi pentru funcţia de consilier.";

- Art. 96 alin. (1) şi (2): "(1) Pentru repartizarea mandatelor de consilier, biroul electoral de circumscripţie stabileşte pragul electoral al circumscripţiei, reprezentând 5% din numărul total al voturilor valabil exprimate în circumscripţia respectivă. În cazul alianţelor politice sau alianţelor electorale, la pragul de 5% se adaugă pentru al doilea membru al alianţei 2%. Pentru alianţele cu cel puţin 3 membri, pragul electoral este de 8%.

(2) Repartizarea mandatelor se face avându-se în vedere numai partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi candidaţii independenţi care au întrunit pragul electoral prevăzut la alin. (1)."

14. În opinia autorului excepţiei, textele de lege criticate contravin prevederilor art. 4 alin. (2) din Constituţie, potrivit cărora România este patria comună şi indivizibilă a tuturor cetăţenilor săi, fără deosebire de rasă, de naţionalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenenţă politică, de avere sau de origine socială, şi celor ale art. 16 alin. (1) din Legea fundamentală, care consacră principiul egalităţii în faţa legii şi a autorităţilor publice, fără privilegii şi fără discriminări.

15. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că, în ce priveşte art. 48 alin. (3) din Legea nr. 67/2004, a pronunţat Decizia nr. 606 din 20 mai 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 563 din 25 iulie 2008, prin care a respins excepţia de neconstituţionalitate, observând că, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie, sistemul electoral se reglementează prin lege organică. Curtea a mai reţinut că gruparea pe o listă de candidaţi independenţi pentru funcţia de consilier în administraţia publică locală nu este posibilă fără preexistenţa unei asociaţii legal constituite, conform prevederilor Ordonanţei Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociaţii şi fundaţii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 39 din 31 ianuarie 2000. Or, la competiţia electorală nu pot participa aceste asociaţii, ci doar partidele politice - ca asociaţii cu caracter politic -, candidaţii independenţi şi organizaţiile minorităţilor naţionale, ceea ce echivalează cu existenţa unui sistem electoral unic pentru toţi competitorii electorali.

16. De asemenea, cu privire la prevederile art. 96 alin. (2) din Legea nr. 67/2004, Curtea a constatat constituţionalitatea acestora prin Decizia nr. 985 din 30 iunie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 517 din 28 iulie 2009. Cu acel prilej, critica a fost formulată din perspectiva discriminării generate de faptul că un mandat de consilier local, care ar trebui repartizat candidatului independent doar pe baza coeficientului electoral obţinut, revine, în realitate, unui alt candidat aflat pe lista unui partid politic care a întrunit pragul electoral, dar care, individual, a obţinut un număr mai mic de voturi decât acel candidat independent. În cazul examinat de Curtea Constituţională prin decizia menţionată, autorul excepţiei a susţinut că ar trebui să fie eliminată condiţia întrunirii pragului electoral de către candidaţii independenţi la alegerile locale, aşa cum aceasta lipseşte la repartizarea mandatelor de europarlamentar, unde singurul criteriu pentru această categorie de participanţi la alegeri este atingerea coeficientului electoral. Curtea a reţinut că principiul egalităţii în faţa legii presupune instituirea unui tratament egal pentru situaţii care, în funcţie de scopul urmărit, nu sunt diferite, astfel că nu se poate pretinde ca tratamentul juridic aplicabil unui candidat independent la alegerile locale să fie acelaşi cu cel al unui alt candidat, dar care aparţine unei formaţiuni politice, dat fiind faptul că aceştia se află în situaţii cu totul diferite sub aspectul statutului fiecăruia dintre ei: independent, respectiv reprezentant al unui partid politic.

17. Curtea a mai reţinut că, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Legea fundamentală, sistemul electoral este reglementat prin lege organică, astfel încât legiuitorul este liber să aprecieze şi să stabilească modalităţile concrete de exercitare a drepturilor electorale în cadrul alegerilor locale, parlamentare, prezidenţiale sau europarlamentare, în limitele cadrului constituţional. Ca atare, legiuitorul a stabilit, prin dispoziţiile art. 96 din Legea nr. 67/2004, două condiţii pentru ca unui candidat la alegerile locale să-i fie repartizat un mandat de consilier local. Indiferent că este vorba despre un candidat independent sau o formaţiune politică, acesta/aceasta trebuie, mai întâi, să atingă, prin numărul de voturi obţinut, pragul electoral de 5% din numărul total al voturilor valabil exprimate în acea circumscripţie; în lipsa îndeplinirii acestei condiţii, candidatul nu participă la repartizarea mandatelor. A doua condiţie este specifică etapei de repartizare a mandatelor de consilier şi o reprezintă îndeplinirea coeficientului electoral de către aceiaşi candidaţi care au atins mai întâi pragul electoral. Numărul total al voturilor valabil exprimate pentru această categorie de candidaţi se împarte la numărul mandatelor de consilier ce revin acelei circumscripţii, astfel fiind determinat coeficientul electoral, adică numărul de voturi valabil exprimate necesar unui candidat - independent sau listă cu membri ai unui partid politic - pentru a obţine un mandat de consilier local. Curtea a constatat că aceste criterii obiective, succesive, eliminatorii şi cumulative nu sunt de natură să încalce principiile egalităţii şi nediscriminării.

18. Soluţia pronunţată cu acele prilejuri şi considerentele pe care aceasta s-a bazat îşi menţin valabilitatea şi în cauza de faţă, neintervenind elemente noi care să determine reconsiderarea acestei jurisprudenţe.

19. În plus faţă de cele reţinute prin deciziile menţionate, Curtea constată că opţiunea legiuitorului în sensul de a nu permite candidaţilor independenţi să participe la alegerile locale pe liste comune şi, consecutiv, condiţionarea acestora de atingerea în mod individual a pragului electoral de 5%, stabilit la art. 96 alin. (1) din Legea nr. 67/2004 se justifică prin necesitatea asigurării unui grad de reprezentativitate la nivelul electoratului a viitorilor consilieri locali, care să certifice că aceştia vor promova în cadrul consiliului local interesele unui număr suficient de important de cetăţeni care, la momentul votului, au apreciat că aceştia pot susţine în mod corespunzător interesele comunităţii locale.

20. Curtea reţine că instituirea obligativităţii depăşirii unui anumit prag nu încalcă principiul constituţional al egalităţii în faţa legii şi a autorităţilor publice, întrucât comparaţia se face, în acest caz, între un candidat independent şi un partid politic, adică între o persoană fizică şi o entitate asociativă constituită în baza unei legi speciale - Legea partidelor politice nr. 14/2003 -, care, potrivit art. 8 alin. (2) din Constituţie contribuie la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor. În condiţiile în care, potrivit art. 2 din Legea nr. 14/2003, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 347 din 12 mai 2014, prin activitatea lor, partidele politice promovează valorile şi interesele naţionale, este de netăgăduit că anvergura acţiunilor pe care partidul politic este capabil să le desfăşoare, prin însăşi forma de organizare bazată pe exercitarea dreptului de liberă asociere, nu poate fi comparată cu cea pe care un singur individ, candidat independent, le poate întreprinde, fiind mult mai amplă. De aceea, este firesc ca legiuitorul să fi condiţionat participarea candidaţilor independenţi la repartizarea mandatelor de atingerea pragului electoral menţionat, ca o garanţie a reprezentativităţii acestora. Într-un astfel de context, susţinerea autorului în sensul că ar fi justificată obligativitatea atingerii pragului de 5% în situaţia în care candidaţilor independenţi li s-ar permite să formeze liste care să fie votate de alegători, este lipsită de finalitate practică, de vreme ce legea le permite asocierea acestora, în calitate de cetăţeni, în partide politice. De altfel, prin formarea de liste comune, idee sugerată de autorul excepţiei, noţiunea de candidatură independentă îşi denaturează semnificaţia, transformându-se într-o participare colectivă, în care cei care iniţial intenţionau să candideze ca independenţi îşi pierd individualitatea, urmând să fie votaţi în mod nediferenţiat, devenind astfel parte a unei asocieri sui-generis, care nu va permite departajarea acestora pe criterii obiective, în funcţie de opţiunile reale ale electoratului.

21. În acelaşi sens, Curtea Constituţională reţine şi cele statuate în jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, care a remarcat, în Hotărârea din 2 martie 1987, pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, că sistemele electorale încearcă să îndeplinească obiective care sunt uneori puţin compatibile unele cu altele: pe de o parte, să reflecte în mod corect opinia cetăţenilor şi, pe de altă parte, să canalizeze curentele de gândire astfel încât să promoveze emergenţa suficient de clară şi coerentă a voinţei politice. În aceste circumstanţe, fraza cuprinsă în art. 3 din Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, potrivit căreia "[Înaltele părţi contractante se angajează să organizeze, la intervale rezonabile, alegeri libere cu vot secret] în condiţiile care asigură libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ" nu presupune, în mod necesar, că toate voturile trebuie să aibă valoare egală în ce priveşte rezultatul alegerilor sau că toţi candidaţii trebuie să aibă şanse egale la victorie (paragraful 54).

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Nicuşor Daniel Dan în Dosarul nr. 22.635/3/2012 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal şi constată că dispoziţiile art. 48 alin. (3) coroborat cu art. 96 alin. (1) şi (2) din Legea nr.

67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 6 mai 2014.

4.3. DECIZII PRIVIND LEGEA NR. 115/2015 PENTRU ALEGEREA AUTORITĂŢILOR ADMINISTRAŢIEI PUBLICE LOCALE, PENTRU MODIFICAREA LEGII ADMINISTRAŢIEI PUBLICE LOCALE NR. 215/2001, PRECUM ŞI PENTRU MODIFICAREA ŞI COMPLETAREA LEGII NR. 393/2004 PRIVIND STATUTUL ALEŞILOR LOCALI

DECIZIA nr. 761 din 17 decembrie 2014 referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 pentru reglementarea unor măsuri privind administraţia publică locală[84]

1. Pe rol se află soluţionarea obiecţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 pentru reglementarea unor măsuri privind administraţia publică locală, obiecţie formulată de un număr de 130 de deputaţi şi senatori aparţinând grupurilor parlamentare ale Partidului Naţional Liberal şi ale Partidului Democrat-Liberal.

2. Obiecţia de neconstituţionalitate, înregistrată la Curtea Constituţională sub nr. 5.813 din 10 decembrie 2014, constituie obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 1.290A/2014 şi a fost semnată de către următorii senatori: Puiu Haşotti, Ben-Oni Ardelean, Paul Ichim, Mario-Ovidiu Oprea, Tudor Barbu, Octavian Motoc, Dorin-Mircea Dobra, Viorel Grigoraş, Sebastian Grapă, Valeriu-Victor Boeriu, Marius-Petre Nicoară, Marius Neculoiu, Ştefan-Liviu Tomoiagă, Corneliu Dobriţoiu, Remus-Daniel Niţu, Dragoş Luchian, Varujan Vosganian, Doina-Anca Tudor şi Vasilica-Steliana Miron - senatori aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Naţional Liberal, precum şi de Alin-Păunel Tişe, Mărinică Dincă, Viorel-Riceard Badea, Dan-Mihai Marian, Găvrilă Ghilea, Gigi-Christian Chiru, Marius Bălu, Nicolae-Vlad Popa, Emil-Marius Paşcan, Dumitru Oprea, Daniel-Cristian Florian, Traian-Constantin Igaş, Ion Ariton şi Valeriu Todiraşcu - senatori aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Democrat-Liberal.

3. De asemenea, obiecţia de neconstituţionalitate a fost semnată şi de către următorii deputaţi: Costel Alexe, Florin-Alexandru Alexe, Gabriel Andronache, Roxana-Florentina Anuşca, Ştefan-Alexandru Băişanu, Vasile Berci, Cristian Buican, Mihăiţă Calimente, Mircea-Vasile Cazan, Florica Cherecheş, Ioan-Cristian Chirteş, Lucian-Manuel Ciubotaru, Florin Ciurariu, Erland Cocei, Gheorghe Costin, Corneliu-Mugurel Cozmanciuc, Grigore Crăciunescu, Horia Cristian, Ioan Cupşa, Anton Doboş, Victor-Paul Dobre, Traian Dobrinescu, Mircea Dolha, Nechita-Stelian Dolha, Mihai Aurel Donţu, Gheorghe Dragomir, Dumitru-Verginel Gireadă, Alina-Ştefania Gorghiu, Maria Grecea, Eleonora-Carmen Hărău, Vasile Horga, Daniel Iane, Raluca-Cristina Ispir, Mihai Lupu, Victor-Gheorghe Manea, Viorica Marcu, Răzvan Horia Mironescu, Dan-Ştefan Motreanu, Romeo Florin Nicoară, Gheorghe-Eugen Nicolăescu, Theodor-Cătălin Nicolescu, Gheorghe-Vlad Nistor, Ludovic Orban, Nechita-Adrian Oros, Ionel Palăr, Dumitru Pardău, Cristina-Ancuţa Pocora, Octavian Marius Popa, Petre Roman, Nini Săpunaru, George Scarlat, Adrian-George Scutaru, Dan-Coriolan Simedru, Costel Şoptică, Gigel-Sorinel Ştirbu, Ionuţ Marian Stroe, Raluca Surdu, Iulian-Radu Surugiu, Ioan Tămâian, Hubert Petru Ştefan Thuma, Radu-Bogdan Ţîmpău, Elena-Ramona Uioreanu, Lucia-Ana Varga, Vasile Varga, Mihai-Alexandru Voicu, Daniel-Cătălin Zamfir şi Radu Zlati - deputaţi aparţinând Grupului

[84] Publicată în Monitorul Oficial nr. 46 din 20 ianuarie 2015.

parlamentar al Partidului Naţional Liberal, precum şi de Maria-Andreea Paul, Tinel Gheorghe, Roberta Alma Anastase, Dănuţ Culeţu, Iulian Vladu, Cristian-Constantin Roman, Vasile Gudu, Liviu Laza-Matiuţa, Constantin Dascălu, Mircea-Nicu Toader, Ionaş-Florin Urcan, Niculina Mocioi, Alexandru Nazare, Costică Canacheu, Ioan Oltean, Mircea Man, Diana Adriana Tuşa, Vasile Iliuţă, George Ionescu, Cornel-Mircea Sămărtinean, Sanda-Maria Ardeleanu, Ioan Bălan, Raluca Turcan, Dan-Cristian Popescu, Claudia Boghicevici, Gheorghe Ialomiţianu, Mircea Lubanovici, Lucian Militaru, Ion Şcheau şi Valeria-Diana Schelean - deputaţi aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Democrat-Liberal.

4. În motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate autorii acesteia susţin că ordonanţa de urgenţă a Guvernului încalcă art. 115 alin. (4) din Constituţie întrucât a fost adoptată în condiţiile în care nu exista nicio situaţie extraordinară şi de urgenţă a cărei reglementare să nu poată fi amânată. Din expunerea de motive a ordonanţei de urgenţă rezultă două motive principale pentru care aceasta a fost adoptată, şi anume faptul că autorităţile administraţiei publice locale întâmpină greutăţi în constituirea majorităţilor care să asigure stabilitatea politică în urma reorganizării unor partide politice, alianţe politice sau alianţe electorale, respectiv faptul că este necesară eliminarea blocării dreptului supleanţilor de a fi validaţi ca urmare a desfiinţării alianţelor politice sau electorale pe listele cărora au candidat. Cu privire la aceste argumente, autorii obiecţiei de neconstituţionalitate arată că atât timp cât organele deliberative din cadrul administraţiei publice locale se întrunesc şi dezbat proiecte, inevitabil se formează o majoritate, fie în favoarea, fie împotriva proiectului supus dezbaterii; faptul că Guvernul ar dori ca hotărârile să aibă o anumită direcţie nu poate constitui temei pentru adoptarea unei ordonanţe de urgenţă, în caz contrar încălcându-se art. 121 din Constituţie. De asemenea, se susţine că supleanţii nu au nicio legătură cu aleşii locali în funcţie la data emiterii ordonanţei de urgenţă analizate, iar introducerea unei noi categorii de aleşi, şi anume supleanţii, în legea pentru alegerea administraţiei publice locale este neconstituţională din moment ce drepturile electorale nu pot fi stabilite prin ordonanţă de urgenţă. În consecinţă, se apreciază că nu există niciun temei constituţional care să justifice urgenţa adoptării unei astfel de ordonanţe de urgenţă.

5. Se susţine că ordonanţa de urgenţă este contrară art. 115 alin. (6) din Constituţie întrucât afectează regimul unor instituţii fundamentale ale statului, făcându-se trimitere, în acest sens, la art. 121 şi 122 din Constituţie. Astfel, se apreciază că ordonanţa de urgenţă afectează constituirea, organizarea şi funcţionarea consiliilor locale şi judeţene. Or, o atare reglementare nu poate constitui obiectul unei ordonanţe de urgenţă, ci al unei legi, aşadar al unui act al Parlamentului. Este menţionată Decizia Curţii Constituţionale nr. 273 din 24 februarie 2009. În consecinţă, se apreciază că ordonanţa de urgenţă influenţează regimul juridic al partidelor politice şi induce instabilitate în cadrul administraţiei publice locale, elemente de natură a "afecta" buna funcţionare a acestor instituţii fundamentale.

6. Se apreciază că ordonanţa de urgenţă încalcă art. 147 alin. (4) din Constituţie referitor la obligativitatea deciziilor Curţii Constituţionale, întrucât nu respectă jurisprudenţa acesteia. În acest sens sunt invocate Decizia nr. 915 din 18 octombrie 2007, Decizia nr. 1.167 din 11 decembrie 2007, Decizia nr. 273 din 24 februarie 2009, Decizia nr. 613 din 12 mai 2011, Decizia nr. 1.461 din 8 noiembrie 2011, Decizia nr. 153 din 12 martie 2013 şi Decizia nr. 280 din 23 mai 2013. Se concluzionează că încurajarea traseismului politic la nivelul aleşilor locali, pentru o perioadă limitată de timp, este lipsită şi de legitimitate democratică, nefiind necesară într-o societate democratică.

7. Se mai arată că ordonanţa de urgenţă analizată este o reglementare specială care suspendă normele de drept comun şi are o durată limitată în timp, ceea ce înseamnă că are şi caracter

individual. Astfel, ea încetează a mai avea legitimitate, dobândind caracter discriminatoriu şi, prin aceasta, încalcă art. 16 din Constituţie.

8. În fine, autorii obiecţiei de neconstituţionalitate subliniază faptul că neconstituţionalitatea ordonanţei de urgenţă nu poate fi acoperită prin aprobarea acestui act normativ de către Parlament, iar legea care aprobă o astfel de ordonanţă de urgenţă este ea însăşi neconstituţională. În acest sens este invocată jurisprudenţa Curţii Constituţionale, menţionându-se Decizia nr. 412 din 9 mai 2007, Decizia nr. 584 din 13 iunie 2007, Decizia nr. 1.008 din 7 iulie 2009, Decizia nr. 738 din 19 septembrie 2012 şi Decizia nr. 55 din 5 februarie 2014.

9. În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, obiecţia de neconstituţionalitate a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele lor de vedere.

10. Preşedintele Camerei Deputaţilor a transmis Curţii Constituţionale, cu Adresa nr. 2/5.786 din 15 decembrie 2014, punctul său de vedere, prin care apreciază că obiecţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

11. Se arată că ordonanţa de urgenţă criticată nu este contrară art. 115 alin. (4) din Constituţie, întrucât promovează soluţii pentru eficientizarea activităţii autorităţilor administraţiei publice locale, iar urgenţa vizează necesitatea eliminării blocajelor privind îndeplinirea condiţiilor legale necesare validării deciziilor care să asigure stabilitatea politică ca urmare a reorganizării unor partide politice, alianţe politice sau electorale şi eliminarea blocării dreptului supleanţilor de a fi validaţi ca urmare a desfiinţării alianţelor politice/electorale pe listele cărora au candidat.

12. Se apreciază că nu sunt încălcate nici prevederile art. 115 alin. (6) din Constituţie, având în vedere faptul că ordonanţa de urgenţă criticată instituie o suspendare, pe o perioadă de 45 de zile, a efectelor juridice ale art. 9 alin. (2) lit. h^1) şi art. 15 alin. (2) lit. g^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, timp în care consilierii locali şi judeţeni, precum şi candidaţii care au fost declaraţi supleanţi pot să îşi exprime în scris şi o singură dată opţiunea cu privire la partidul politic, organizaţia minorităţii naţionale din care doresc să facă parte sau să devină independenţi, fără ca aleşii locali respectivi să îşi piardă calitatea dobândită în urma alegerilor. O atare soluţie legislativă nu contravine art. 16 din Constituţie, fiind o expresie a principiului dreptului la liberă asociere, prevăzut atât prin Constituţie, cât şi prin Declaraţia Universală a Drepturilor Omului şi Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

13. Guvernul a transmis Curţii Constituţionale, cu Adresa nr. 5/6.748/2014, punctul său de vedere, prin care apreciază că obiecţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

14. Se arată că, în analiza sa de constituţionalitate, Curtea Constituţională trebuie să ia în considerare situaţia de fapt - privită atât din punct de vedere politic, cât şi juridic - existentă la momentul adoptării Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014. Această situaţie de fapt se referă la împrejurarea că unii aleşi locali au părăsit atât faptic, cât şi juridic, "construcţia care prin votul cetăţenilor le-a permis accesul la funcţie", respectiv Uniunea Social Liberală. Prin adoptarea acestei ordonanţe de urgenţă, Guvernul a permis aleşilor locali să revină în interiorul cadrului juridic normal, fără a fi "ameninţaţi" de sancţiunea pierderii mandatului. În acest fel au fost înlăturate efectele negative asupra funcţionării autorităţilor publice locale, efecte generate chiar de transformările produse la nivelul majorităţii politice care a rezultat în urma alegerilor din anul 2012. Astfel, "desfiinţarea unei alianţe a produs necesitatea de a se reglementa următorul fenomen: o parte dintre aleşii locali ce au făcut parte din alianţa care au obţinut un mandat prin asumarea programului politic comun, a unui singur angajament faţă de electorat, s-au văzut în situaţia total nerezonabilă ca, după scindare, să devină oponenţi ai obligaţiilor asumate electoral,

fiind obligaţi să încalce mandatul obţinut". Aşadar, se concluzionează că "era absolut necesar a se permite opţiunea aleşilor de a opta între exercitarea programului politic asumat la alegeri sau a rămâne în partidul în care formal sunt înscrişi (cu abandonarea programului iniţial asumat), respectiv de a activa ca independenţi".

15. Se apreciază că pentru asigurarea dreptului la asociere, a libertăţii de exprimare şi a libertăţii de conştiinţă a aleşilor locali aflaţi în ipoteza mai sus descrisă era necesară adoptarea unei asemenea ordonanţe de urgenţă, iar pierderea mandatului pe motive ce ţin de viaţa internă şi disciplina unui partid politic nu are nicio justificare sub aspectul art. 53 din Constituţie.

16. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 115 alin. (6) din Constituţie, se arată că scopul ordonanţei a fost acela de a nu afecta instituţiile fundamentale ale statului, iar acestea "să funcţioneze conform programului politic asumat şi investit de alegători cu votul lor atunci când au votat o alianţă politică şi pentru a nu crea disfuncţionalităţi la nivelul autorităţilor administraţiei publice locale".

17. În privinţa extinderii aplicării ordonanţei de urgenţă şi la aleşii locali ce nu au făcut parte din alianţa desfiinţată, se arată că "obligaţia de tratament egal în faţa legii, impusă de art. 16 din Constituţie, obligă la aplicarea unui regim uniform faţă de posibilitatea de opţiune reglementată pentru toţi aleşii locali". Aplicarea unui regim diferenţiat privitor la aceeaşi categorie de destinatari ai legii ar fi produs discriminări inacceptabile.

18. Cu privire la jurisprudenţa Curţii Constituţionale invocate de autorii obiecţiei de neconstituţionalitate, se susţine că aceasta nu este aptă, prin sine însăşi, să arate constituţionalitatea absolută şi definitivă a unui text de lege, astfel încât folosirea argumentului per a contrario este lipsit de forţă juridică.

19. În final, se arată că, "pentru Comisia de la Veneţia, susţinătoare a mandatului liber şi independent, opinia alesului este suverană în raport cu opiniile membrilor partidului pe care-l reprezintă" şi că "derogarea prevăzută de ordonanţa de urgenţă este temporară şi menită să rezolve o situaţie de fapt care duce la încălcarea interdicţiei traseismului politic".

20. Preşedintele Senatului nu a comunicat punctul său de vedere asupra obiecţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând obiecţia de neconstituţionalitate, punctele de vedere ale preşedintelui Camerei Deputaţilor şi Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispoziţiile legii criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

21. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, precum şi ale art. 1, 10, 15 şi 18 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze obiecţia de neconstituţionalitate.

22. Obiectul controlului de constituţionalitate îl constituie dispoziţiile Legii privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 pentru reglementarea unor măsuri privind administraţia publică locală. Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 646 din 2 septembrie 2014, cuprinzând un articol unic, cu următoarea redactare:

"(1) Pentru anul 2014, prin derogare de la prevederile art. 9 alin. (2) lit. h^1) şi art. 15 alin. (2) lit. g^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, cu modificările şi completările ulterioare, în termen de 45 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanţe de urgenţă, primarii şi preşedinţii consiliilor judeţene, consilierii locali şi consilierii judeţeni, precum şi candidaţii care au fost declaraţi supleanţi îşi pot exprima în scris şi o singură dată opţiunea cu

privire la partidul politic, organizaţia minorităţii naţionale din care doresc să facă parte sau să devină independenţi, fără ca aleşii locali respectivi să îşi piardă calitatea dobândită în urma alegerilor.

(2) Opţiunea prevăzută la alin. (1) se depune de către primari, respectiv de către preşedinţii consiliilor judeţene la autoritatea deliberativă a unităţii/subdiviziunii administrativ-teritoriale pentru care a candidat, prin intermediul secretarului unităţii/subdiviziunii administrativ-teritoriale respective. Opţiunea cu privire la partidul politic sau organizaţia minorităţii naţionale va fi însoţită de acceptarea acestuia de către partidul politic sau organizaţia minorităţii naţionale pentru care a optat.

(3) Opţiunea prevăzută la alin. (1) se depune de către consilierii locali, consilierii judeţeni şi de candidaţii care au fost înscrişi pe liste şi care au fost declaraţi supleanţi la autoritatea deliberativă pentru care a candidat, prin intermediul secretarului unităţii/subdiviziunii administrativ-teritoriale respective. Opţiunea cu privire la partidul politic sau organizaţia minorităţii naţionale va fi însoţită de acceptarea acestuia de către partidul politic sau organizaţia minorităţii naţionale pentru care a optat.

(4) Secretarii unităţilor/subdiviziunilor administrativ-teritoriale, în termen de 10 zile de la expirarea termenului prevăzut la alin. (1), au obligaţia comunicării situaţiei centralizatoare a aleşilor locali la instituţia prefectului.

(5) În termenul prevăzut la alin. (1) candidaţii înscrişi în liste şi care nu au fost aleşi sunt declaraţi supleanţi în listele respective. În caz de vacanţă a mandatelor de consilieri locali/judeţeni aleşi pe liste de candidaţi, supleanţii vor ocupa locurile devenite vacante, în ordinea în care sunt înscrişi în liste, cu condiţia confirmării în formă scrisă emise de către conducerea judeţeană a partidului căruia îi aparţine."

23. Curtea constată că art. 9 alin. (2) lit. h^1) şi art. 15 alin. (2) lit. g^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 912 din 7 octombrie 2004, - textele de la care derogă prevederile ordonanţei de urgenţă analizate - au fost introduse prin art. I pct. 3 şi 6 din Legea nr. 249/2006 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 554 din 27 iunie 2006, iar art. 15 a fost modificat prin Legea nr. 58/2009 pentru modificarea art. 15 din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 227 din 7 aprilie 2009. Aceste texte legale au următorul cuprins:

- Art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004: "Calitatea de consilier local sau de consilier judeţean încetează de drept, înainte de expirarea duratei normale a mandatului, în următoarele cazuri: [...]

h^1) pierderea calităţii de membru al partidului politic sau al organizaţiei minorităţilor naţionale pe a cărei listă a fost ales";

- Art. 15 alin. (2) lit. g^1) din Legea nr. 393/2004: "Calitatea de primar şi, respectiv, de preşedinte al consiliului judeţean încetează, de drept, înainte de expirarea duratei normale a mandatului în următoarele cazuri: [...] g^1) pierderea, prin demisie, a calităţii de membru al partidului politic sau al organizaţiei minorităţii naţionale pe a cărei listă a fost ales".

24. Dispoziţiile constituţionale invocate în susţinerea criticilor de neconstituţionalitate sunt cele ale art. 16 privind egalitatea în faţa legii, art. 115 alin. (4) şi (6) referitoare la condiţiile adoptării ordonanţelor de urgenţă şi la domeniile în care acestea nu pot fi adoptate, precum şi ale art. 147 alin. (4) privind obligativitatea deciziilor Curţii Constituţionale. Curtea reţine referitor la raportarea criticii de neconstituţionalitate la art. 16 din Constituţie că, întrucât autorii obiecţiei de

neconstituţionalitate au în vedere încălcarea competenţei Parlamentului de legiferare printr-un act care contracarează o lege, aşadar, a unui act al Parlamentului, în realitate, în susţinerea obiecţiei este invocat art. 61 alin. (1) din Constituţie, potrivit căruia "Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român şi unica autoritate legiuitoare a ţării".

(1) Admisibilitatea obiecţiei de neconstituţionalitate

25. Curtea observă că, potrivit art. 146 lit. a) teza întâi din Constituţie, sunt titulari ai dreptului de sesizare atât un număr de cel puţin 25 de senatori, cât şi un număr de cel puţin 50 de deputaţi. În aceste condiţii, se ridică problema de a se stabili dacă au fost formulate două obiecţii de neconstituţionalitate. Curtea reţine că, formal, ar fi trebuit ca obiecţia să fie formulată distinct de senatori sau de deputaţi şi, ulterior, având în vedere identitatea existentă între obiectul controlului de constituţionalitate şi motivarea prezentei obiecţii de neconstituţionalitate, soluţia procedurală aleasă de Curte, pentru buna administrare a justiţiei constituţionale, ar fi fost aceea de conexare a celor două dosare. Totuşi, ţinând cont de identitatea existentă între obiectul controlului de constituţionalitate şi motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate, primează criteriul material, şi nu cel formal, ceea ce înseamnă că urmează a se reţine existenţa unei singure obiecţii de neconstituţionalitate formulate de către doi titulari ai dreptului de sesizare, ea urmând a fi judecată ca atare de către Curtea Constituţională.

26. Aşadar, Curtea constată că obiecţia de neconstituţionalitate formulată îndeplineşte condiţiile prevăzute de art. 146 lit. a) teza întâi din Constituţie atât sub aspectul obiectului său, fiind vorba de o lege adoptată şi nepromulgată încă, cât şi sub aspectul titularilor dreptului de sesizare, aceasta fiind semnată de un număr de 33 de senatori aparţinând grupurilor parlamentare ale Partidului Naţional Liberal şi Partidului Democrat-Liberal din Senat şi de 97 de deputaţi aparţinând grupurilor parlamentare ale Partidului Naţional Liberal şi Partidului Democrat-Liberal din Camera Deputaţilor.

(2) Analiza pe fond a obiecţiei de neconstituţionalitate

(2.1.) Aspecte generale

27. Potrivit jurisprudenţei Curţii Constituţionale, ordonanţele Guvernului aprobate de Parlament prin lege, în conformitate cu prevederile art. 115 alin. (7) din Constituţie, încetează să mai fie acte normative de sine stătătoare şi devin, ca efect al aprobării de către autoritatea legiuitoare, acte normative cu caracter de lege, chiar dacă, din raţiuni de tehnică legislativă, alături de datele legii de aprobare, conservă şi elementele de identificare atribuite la adoptarea lor de către Guvern (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 95 din 8 februarie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 177 din 23 februarie 2006, sau Decizia nr. 1.039 din 9 iulie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 582 din 21 august 2009).

28. Curtea este competentă să analizeze în cadrul controlului a priori de constituţionalitate ce priveşte legea de aprobare însăşi îndeplinirea de către ordonanţa de urgenţă aprobată a condiţiilor prevăzute de art. 115 alin. (4) şi (6) din Constituţie (în acest sens, cu titlu exemplificativ, se reţin Decizia nr. 584 din 13 iunie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 457 din 6 iulie 2007, Decizia nr. 421 din 9 mai 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 367 din 30 mai 2007, Decizia nr. 919 din 6 iulie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 504 din 15 iulie 2011, Decizia nr. 1.533 din 28 noiembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 905 din 20 decembrie 2011, sau Decizia nr. 55 din 5 februarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 136 din 25 februarie 2014).

29. Curtea Constituţională a statuat în mod constant în jurisprudenţa sa că viciul de neconstituţionalitate al unei ordonanţe simple sau ordonanţe de urgenţă emise de Guvern nu

poate fi acoperit prin aprobarea de către Parlament a ordonanţei respective. Legea care aprobă o ordonanţă de urgenţă neconstituţională este ea însăşi neconstituţională (a se vedea, în acest sens, cu titlu exemplificativ, Decizia nr. 584 din 13 iunie 2007, Decizia nr. 421 din 9 mai 2007, Decizia nr. 1.008 din 7 iulie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 507 din 23 iulie 2009, Decizia nr. 738 din 19 septembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 690 din 8 octombrie 2012, sau Decizia nr. 55 din 5 februarie 2014).

30. Este de observat că, potrivit dispoziţiilor art. 115 din Constituţie, "Guvernul are o competenţă normativă derivată fie dintr-o lege de abilitare, fie din însăşi Constituţie, cu un caracter special şi limitat, specific unei competenţe de atribuire. Exercitarea acestei competenţe se include tot în sfera puterii executive şi constă în posibilitatea de a emite două categorii de acte normative: ordonanţe simple şi ordonanţe de urgenţă" (a se vedea Decizia nr. 1.189 din 20 septembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 808 din 16 noiembrie 2011).

(2.2.) Analiza constituţionalităţii Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 în raport cu art. 61 alin. (1) din Constituţie

31. Cu privire la susţinerile autorilor obiecţiei de neconstituţionalitate prin care se învederează faptul că Guvernul, prin emiterea ordonanţei de urgenţă, a nesocotit, contrar Constituţiei, prevederi cuprinse într-o lege adoptată de Parlament, Curtea observă că, prin exercitarea competenţei delegate de legiferare prevăzute de art. 115 din Constituţie, activitatea legislativă a Guvernului se referă eo ipso la domeniul reglementat prin legi ordinare sau organice, după caz. Aşadar, aceasta vizează, în mod implicit, legile adoptate de Parlament, fără ca o atare operaţiune legislativă să echivaleze ab initio cu contracararea voinţei Parlamentului, respectiv a unei măsuri de politică legislativă în sensul reţinut, spre exemplu, prin Decizia nr. 1.221 din 12 noiembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 804 din 2 decembrie 2008, Decizia nr. 842 din 2 iunie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 464 din 6 iulie 2009, sau Decizia nr. 989 din 30 iunie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 531 din 31 iulie 2009.

32. Curtea constată că, în cauza de faţă, activitatea legislativă delegată a Guvernului interferează cu cea originară a Parlamentului, fără a se putea reţine existenţa unei opţiuni guvernamentale care să anihileze rolul Parlamentului de unică autoritate legiuitoare a ţării. Faptul că o anumită soluţie legislativă promovată pe calea unei ordonanţe de urgenţă care are incidenţă asupra domeniului de aplicare a unei legi este contestabilă din punct de vedere constituţional nu înseamnă că ea însăşi reprezintă un act făţiş de eludare a voinţei Parlamentului exprimate prin lege. O atare concluzie s-ar putea desprinde nu numai din circumstanţele cauzei, ci şi din dinamica evoluţiei actelor normative; or, în cauza de faţă, reglementarea unei "derogări" la lege nu denotă existenţa unei tensiuni normative între cele două instituţii fundamentale ale statului, ci reprezintă mai degrabă o viziune proprie, originală a Guvernului asupra necesităţii reglementării unei situaţii pur politice apărute în cursul anului 2014. Aşadar, Curtea constată că Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 nu încalcă art. 61 alin. (1) din Constituţie.

(2.3.) Analiza constituţionalităţii Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 în raport cu art. 115 alin. (4) din Constituţie

33. Potrivit jurisprudenţei Curţii Constituţionale referitoare la art. 115 alin. (4) din Constituţie (spre exemplu, Decizia nr. 255 din 11 mai 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 511 din 16 iunie 2005), Guvernul poate adopta ordonanţe de urgenţă în următoarele condiţii, întrunite în mod cumulativ: existenţa unei situaţii extraordinare; reglementarea acesteia să nu poată fi amânată şi urgenţa să fie motivată în cuprinsul ordonanţei. Situaţiile extraordinare

exprimă un grad mare de abatere de la obişnuit sau comun şi au un caracter obiectiv, în sensul că existenţa lor nu depinde de voinţa Guvernului, care, în asemenea împrejurări, este constrâns să reacţioneze prompt pentru apărarea unui interes public pe calea ordonanţei de urgenţă (a se vedea mutatis mutandis Decizia nr. 83 din 19 mai 1998, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 211 din 8 iunie 1998). De asemenea, în accepţiunea Deciziei nr. 258 din 14 martie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 341 din 17 aprilie 2006, "inexistenţa sau neexplicarea urgenţei reglementării situaţiilor extraordinare [...] constituie în mod evident o barieră constituţională în calea adoptării de către Guvern a unei ordonanţe de urgenţă [...]. A decide altfel înseamnă a goli de conţinut dispoziţiile art. 115 din Constituţie privind delegarea legislativă şi a lăsa libertate Guvernului să adopte în regim de urgenţă acte normative cu putere de lege, oricând şi - ţinând seama de împrejurarea că prin ordonanţă de urgenţă se poate reglementa şi în materii care fac obiectul legilor organice - în orice domeniu" (a se vedea şi Decizia nr. 366 din 25 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 644 din 2 septembrie 2014).

34. Curtea constată că întreaga expunere de motive a ordonanţei de urgenţă analizate se axează asupra existenţei unor "rupturi politice" apărute pe parcursul mandatului autorităţilor locale şi necesitatea remedierii efectelor negative ale acestora. Cu alte cuvinte, se pune problema necesităţii emiterii unei ordonanţe de urgenţă care să creeze cadrul necesar coagulării unor majorităţi politice în cadrul autorităţilor administraţiei publice locale, altele decât cele rezultate din alegeri. Or, un astfel de motiv, indiferent cum este exprimat, nu se poate constitui într-o situaţie extraordinară care să necesite adoptarea unei ordonanţe de urgenţă. Constituirea sau ruperea alianţelor politice intră în exerciţiul democratic firesc, iar ele nu pot justifica în sine măsuri care, în mod direct şi brutal, schimbă configuraţia politică a autorităţilor administraţiei publice locale şi alterează voinţa corpului electoral. Faptul că majorităţile iniţial constituite prin alianţe politice sunt supuse schimbării nu reprezintă o situaţie extraordinară în sensul art. 115 alin. (4) din Constituţie. De asemenea, necesitatea creării unui avantaj politic pentru a se adopta anumite decizii la nivelul autorităţilor administraţiei publice locale, indiferent de partidul politic care beneficiază de acesta, nu reprezintă o situaţie extraordinară în sensul art. 115 alin. (4) din Constituţie.

35. Curtea mai constată că atât timp cât organele deliberative din cadrul administraţiei publice locale, şi anume consiliul local, consiliul judeţean, Consiliul General al Municipiului Bucureşti, consiliile locale ale subdiviziunilor administrativ-teritoriale ale municipiilor, funcţionează în sensul art. 38 şi următoarele din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 123 din 20 februarie 2007, cu modificările şi completările ulterioare, se formează, în mod implicit, o majoritate şi o minoritate politică în cadrul acestor organe. Faptul că o alianţă politică ce s-a prezentat în alegeri cu liste comune încetează să mai existe nu înseamnă că aleşii locali care au candidat pe listele acesteia sau supleanţii îşi pierd apartenenţa politică, ei rămânând membri ai partidelor politice componente ale alianţei; din contră, art. 31 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 347 din 12 mai 2014, precizează, în mod expres, că, "În cazul în care alianţa politică se va prezenta în alegeri cu liste comune, candidaţii trebuie să facă parte dintr-un partid politic membru al alianţei". De aceea transpare cu evidenţă faptul că scopul real al ordonanţei de urgenţă este acela de a orienta aleşii locali într-o anumită direcţie politică şi de a permite constituirea, în acest mod, a unei noi majorităţi politice, aspecte care, desigur, nu se pot constitui într-o situaţie extraordinară în sensul art. 115 alin. (4) din Constituţie.

36. Având în vedere cele de mai sus, Curtea constată încălcarea art. 115 alin. (4) din Constituţie.

(2.4.) Analiza constituţionalităţii Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 în raport cu art. 115 alin. (6) din Constituţie

37. Dispoziţiile art. 115 alin. (6) din Constituţie, la care este raportată critica de neconstituţionalitate, prevăd că "Ordonanţele de urgenţă nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituţionale, nu pot afecta regimul instituţiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertăţile şi îndatoririle prevăzute de Constituţie, drepturile electorale şi nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică". Aşadar, condiţiile impuse constituie veritabile limitări ale competenţei atribuite a Guvernului, ordonanţa de urgenţă neputând fi emisă în domeniile menţionate la art. 115 alin. (6) din Constituţie din moment ce Guvernul nu are legitimare constituţională în acest sens.

38. Curtea reţine că primarul, consiliul local şi consiliul judeţean, fiind reglementate prin art. 121 - 122 din Constituţie, sunt instituţii fundamentale ale statului în sensul art. 115 alin. (6) din Constituţie (a se vedea, cu privire la sintagma instituţii fundamentale ale statului şi la calificarea ca atare a autorităţilor administraţiei publice locale, Decizia nr. 104 din 20 ianuarie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 73 din 6 februarie 2009, Decizia nr. 1.257 din 7 octombrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 6 noiembrie 2009, sau Decizia nr. 55 din 5 februarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 136 din 25 februarie 2014), însă actul normativ analizat nu priveşte regimul constituţional al acestora. În acest sens, Curtea reţine că regimul constituţional al instituţiilor fundamentale ale statului vizează "toate componentele care definesc regimul juridic al acestora - structura organizatorică, funcţionarea, competenţele, resursele materiale şi financiare, numărul şi statutul personalului, salarizarea, categoria de acte juridice pe care le adoptă etc." (a se vedea Decizia nr. 1.257 din 7 octombrie 2009, Decizia nr. 1.105 din 21 septembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 684 din 8 octombrie 2010, Decizia nr. 230 din 9 mai 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 347 din 12 iunie 2013, sau Decizia nr. 366 din 25 iunie 2014). Or, ordonanţa de urgenţă nu reglementează regimul acestor instituţii, ci dispune măsuri cu privire la posibilitatea ca primarii şi preşedinţii consiliilor judeţene, consilierii locali şi consilierii judeţeni, precum şi candidaţii care au fost declaraţi supleanţi să îşi exprime în scris şi o singură dată opţiunea cu privire la partidul politic, organizaţia minorităţii naţionale din care doresc să facă parte sau să devină independenţi, fără ca aleşii locali respectivi să îşi piardă calitatea dobândită în urma alegerilor, iar configuraţia politică a acestor instituţii nu poate fi privită ca un element component al regimului constituţional al acestora. Aşadar, Curtea nu poate reţine încălcarea art. 115 alin. (6) din Constituţie.

(2.5.) Analiza constituţionalităţii Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 în raport cu art. 147 alin. (4) din Constituţie

39. Curtea constată că art. 9 alin. (2) lit. h^1) şi art. 15 alin. (2) lit. g^1) din Legea nr. 393/2004 au mai format obiectul controlului de constituţionalitate. Cu privire la art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004, Curtea a statuat, în mod constant în jurisprudenţa sa, că acest text de lege este constituţional, pronunţând peste 20 de decizii în acest sens în perioada 2007 - 2014. Curtea a reţinut că acesta are ca finalitate "prevenirea migraţiei politice a aleşilor locali de la un partid politic la altul, asigurarea unei stabilităţi în cadrul administraţiei publice locale, care să exprime configuraţia politică, aşa cum aceasta a rezultat din voinţa electoratului" (Decizia nr. 915 din 18 octombrie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 773 din 14

noiembrie 2007). De asemenea, Curtea a statuat că "introducerea cazului de încetare a mandatului de consilier local ca urmare a pierderii calităţii de membru al partidului pe a cărui listă a fost ales este o consecinţă a dispoziţiilor art. 8 alin. (2) din Constituţie, potrivit cărora partidele politice contribuie la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor. [...] electoratul acordă votul său unei persoane, pentru a îndeplini o funcţie publică la nivelul administraţiei locale, în considerarea programului politic al partidului din rândurile căruia face parte la momentul alegerii şi pe care această persoană urmează să îl promoveze pe perioada mandatului său de consilier local sau judeţean. Or, de vreme ce alesul local nu mai este membru al partidului pe listele căruia a fost ales, înseamnă că nu mai întruneşte condiţiile de reprezentativitate şi legitimitate necesare îndeplinirii programului politic pentru care alegătorii au optat. Prin urmare, nu se mai justifică menţinerea acestuia în funcţia publică" (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 1.167 din 11 decembrie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 4 din 3 ianuarie 2008). În mod firesc, Curtea a concluzionat că "păstrarea calităţii de consilier local sau judeţean în ipoteza în care acesta nu mai aparţine partidului pe lista căruia a fost iniţial ales ar echivala cu convertirea respectivului mandat într-un mandat de independent sau aparţinând, eventual, altui partid politic în care consilierul s-a înscris ulterior. Or, în condiţiile actualului sistem electoral ce prevede scrutinul de listă pentru alegerea consilierilor locali şi judeţeni, această ipoteză nu poate fi acceptată, deoarece mandatul în exerciţiu, astfel continuat, nu mai corespunde voinţei iniţiale a electoratului, care a acordat votul său unui candidat în considerarea partidului pe care, la acel moment, acesta îl reprezenta" (Decizia nr. 280 din 23 mai 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 431 din 16 iulie 2013).

40. Cu privire la art. 15 alin. (2) lit. g^1) din Legea nr. 393/2004, Curtea a stabilit că acesta are drept raţiune faptul că, în urma demisiei din partidul politic care i-a susţinut candidatura, "primarul pierde, consecutiv, şi girul alegătorilor, obţinut iniţial în virtutea candidaturii sale pe o listă susţinută în campania electorală de un anumit partid politic şi votată în final de aceştia. Legiuitorul a optat pentru o astfel de reglementare urmărind diminuarea migraţiei politice şi a oportunismului politic, fenomene a căror existenţă a fost demonstrată de realităţile ultimilor ani. Schimbarea, pe parcursul mandatului, a apartenenţei politice a primarului riscă să afecteze înseşi interesele comunităţii, pe de o parte, prin perturbaţiile şi instabilitatea pe care le poate genera în cadrul aparatului administrativ prin intermediul căruia îşi exercită prerogativele de putere cu care a fost învestit prin lege şi care pot afecta eficacitatea acţiunilor întreprinse în îndeplinirea competenţelor sale, iar, pe de altă parte, prin lipsa de certitudine în ce priveşte realizarea obiectivelor promovate în timpul campaniei electorale, în considerarea cărora alegătorii i-au acordat votul" (Decizia nr. 153 din 12 martie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 352 din 14 iunie 2013).

41. Din cele de mai sus rezultă că sancţiunea pierderii mandatului, indiferent de modalitatea în care se pierde calitatea de membru de partid (demisie sau excludere), vizează numai consilierii locali şi judeţeni, aceştia fiind aleşi în cadrul unui scrutin de listă. Aşadar, votul exprimat de către corpul electoral a privit partidul politic, mai exact lista prezentată de acesta, nu şi candidaţii individuali, ceea ce a şi determinat configuraţia politică a consiliului local/judeţean reflectată prin numărul de mandate obţinute de partidele politice. Astfel, soluţia legislativă cuprinsă în art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 este o exigenţă ce rezultă direct din prevederile art. 8 alin. (2) din Constituţie, o soluţie legislativă contrară - care să nu condiţioneze încetarea mandatului de consilier local sau judeţean de pierderea calităţii de membru de partid sau al organizaţiei minorităţii naţionale pe a cărei listă acesta a fost ales - putând fi acceptată doar în condiţiile modificării tipului de scrutin în cadrul căruia sunt aleşi consilierii locali sau judeţeni.

În lipsa reglementării unui alt tip de scrutin, Curtea nu poate decât să constate, în cauza de faţă, încălcarea art. 147 alin. (4) din Constituţie.

42. În schimb, situaţia este distinctă în privinţa primarilor şi preşedinţilor de consilii judeţene, cu privire la care scrutinul este unul uninominal, în sensul că motivarea Curţii a avut în vedere constituţionalitatea unui mod de pierdere a mandatului (demisia din partidul politic), fără a trage concluzia că legiuitorul nu ar putea elimina sau modifica această modalitate de pierdere a mandatului. Astfel, dacă la consilierii locali sau judeţeni încetarea mandatului ca urmare a pierderii calităţii de membru al partidului politic pe listele căruia a fost ales este o cerinţă implicită şi directă a art. 8 alin. (2) din Constituţie, nu aceeaşi concluzie se poate trage în privinţa primarilor sau preşedinţilor de consilii judeţene cu privire la care legiuitorul a optat pentru pierderea mandatului în caz de demisie din partidul politic, o atare opţiune nederivând (datorită scrutinului uninominal prin care aceştia sunt aleşi), în mod implicit sau direct, din art. 8 alin. (2) din Constituţie.

43. Prin urmare, deşi art. 15 alin. (2) lit. g^1) din Legea nr. 393/2004 este o reflectare a art. 8 alin. (2) din Constituţie, textul constituţional nu impune în mod obligatoriu o atare soluţie legislativă, lăsând legiuitorului posibilitatea de a condiţiona sau nu păstrarea mandatului celor aleşi prin scrutin uninominal de pierderea calităţii de membru al partidului politic prin demisie.

44. Având în vedere cele de mai sus, Curtea constată că ordonanţa de urgenţă încalcă art. 147 alin. (4) din Constituţie numai în raport cu situaţia consilierilor locali şi judeţeni.

(2.6.) Analiza constituţionalităţii Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 în raport cu art. 1 alin. (3) şi (5) din Constituţie

45. Având în vedere faptul că a fost constatată neconstituţionalitatea dispoziţiilor legale criticate în raport cu textele constituţionale ale art. 115 alin. (4) şi art. 147 alin. (4), cu circumstanţierile reţinute la paragraful 44, Curtea este competentă să efectueze controlul de constituţionalitate şi prin raportare la alte texte constituţionale (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 447 din 29 octombrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 674 din 1 noiembrie 2013, sau Decizia nr. 494 din 21 noiembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 819 din 21 decembrie 2013). În acest sens, Curtea urmează a reţine şi încălcarea art. 1 alin. (3) şi (5) din Constituţie în componenta referitoare la statul de drept şi la obligativitatea respectării Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor.

46. În privinţa art. 1 alin. (5) din Constituţie, Curtea constată că procedeul legislativ la care s-a recurs, denumit, în alin. (1) al articolului unic din legea analizată, ca "derogare" de la prevederile Legii nr. 393/2004, nu poate fi calificat ca fiind o reglementare derogatorie, întrucât, potrivit art. 15 alin. (3) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 260 din 21 aprilie 2010, cu modificările şi completările ulterioare, "Reglementarea este derogatorie dacă soluţiile legislative referitoare la o situaţie anume determinată cuprind norme diferite în raport cu reglementarea-cadru în materie, aceasta din urmă păstrându-şi caracterul său general obligatoriu pentru toate celelalte cazuri". Aşadar, o reglementare derogatorie presupune existenţa normativă simultană în fondul activ al legislaţiei a două acte normative primare, respectiv cea cadru şi cea derogatorie, acesta din urmă cuprinzând norme diferite faţă de reglementarea-cadru şi aplicându-se cazurilor anume evidenţiate în conţinutul său normativ. Or, timp de 45 de zile de la data intrării în vigoare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014, dispoziţiile-cadru în materie, respectiv art. 9 alin. (2) lit. h^1) şi art. 15 alin. (2) lit. g^1) din Legea nr. 393/2004, nu au produs efecte juridice, fiind de iure şi de facto inaplicabile. De asemenea, ordonanţa de urgenţă nu este nici normă specială în raport cu cea generală în materie, nereglementând o

ipoteză normativă specifică şi distinctivă care, pe de o parte, să o califice ca atare, iar, pe de altă parte, să califice Legea nr. 393/2004 ca fiind una generală. Soluţia legislativă analizată nu poate fi caracterizată nici ca fiind o suspendare în sensul art. 66 din Legea nr. 24/2000, republicată, a dispoziţiilor art. 9 alin. (2) lit. h^1) şi art. 15 alin. (2) lit. g^1) din Legea nr. 393/2004, întrucât textul criticat, astfel cum s-a arătat mai sus, elimină în mod temporar din fondul activ al legislaţiei dispoziţiile amintite şi reglementează ea însăşi o ipoteză normativă proprie. În fine, ordonanţa de urgenţă criticată nu poate fi considerată nici normă cu aplicare limitată în timp în sensul art. 68 din Legea nr. 24/2000, republicată, întrucât aceasta nu reglementează aplicarea legii în timp, ci un termen de decădere în care destinatarii normei îşi pot exprima în scris şi o singură dată opţiunea cu privire la partidul politic, organizaţia minorităţii naţionale din care doresc să facă parte sau să devină independenţi, fără ca aleşii locali respectivi să îşi piardă calitatea dobândită în urma alegerilor.

47. Curtea mai reţine că nu se poate face o paralelă, având în vedere contextul normativ diferit, între reglementarea de faţă şi cea cuprinsă în art. II alin. (1) din Legea nr. 249/2006, potrivit căreia "În termen de 45 de zile de la publicarea prezentei legi în Monitorul Oficial al României, Partea I, aleşii locali care intră sub incidenţa art. 9 alin. (2) lit. h^1), alin. (2^1) şi art. 15 alin. (2) lit. g^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt obligaţi, sub sancţiunea încetării mandatului, să îşi declare apartenenţa politică, prin declaraţie scrisă, pe propria răspundere, depusă la secretarul unităţii administrativ-teritoriale". Această reglementare a fost una tranzitorie, fiind adoptată ca urmare a introducerii, prin aceeaşi lege a sancţiunilor prevăzute, în prezent, de art. 9 alin. (2) lit. h^1) şi art. 15 alin. (2) lit. g^1) din Legea nr. 393/2004. Astfel, anterior intrării în vigoare a Legii nr. 249/2006, mandatul consilierilor locali, judeţeni, al primarilor şi preşedinţilor de consilii judeţene nu înceta în situaţia pierderii, respectiv pierderii prin demisie, a calităţii de membru al partidului politic sau al organizaţiei minorităţii naţionale pe a cărei listă a fost ales, după caz, drept pentru care legiuitorul a prevăzut o normă tranzitorie pentru a se regla tensiunile apărute prin introducerea acestei noi reglementări (a se vedea şi paragraful 23 al prezentei decizii). Aşadar, nu există identitate de situaţie şi conţinut normativ între cele două reglementări în vederea acreditării tezei potrivit căreia ar fi existat deja un precedent în materie. Obiter dictum, potrivit jurisprudenţei Curţii Constituţionale, "erorile de apreciere în redactarea actelor normative nu trebuie să se perpetueze în sensul de a deveni ele însele un precedent în activitatea de legiferare; din contră, aceste erori trebuie corectate pentru ca actele normative să contribuie la realizarea unei securităţi sporite a raporturilor juridice" (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 390 din 2 iulie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 532 din 17 iulie 2014).

48. Mai mult, Curtea reţine că această prevedere - art. II alin. (1) din Legea nr. 249/2006 - a fost constatată ca fiind neconstituţională - pentru alte motive, respectiv încălcarea art. 78 din Constituţie - prin Decizia nr. 61 din 18 ianuarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 116 din 15 februarie 2007.

49. Aşadar, Curtea nu poate califica ordonanţa de urgenţă criticată ca fiind o normă tranzitorie, specială, derogatorie, de suspendare sau cu aplicare limitată în timp, ceea ce duce la concluzia că Guvernul a optat pentru un procedeu legislativ sui generis, neprevăzut în Legea nr. 24/2000, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, care să nu permită aplicarea prevederilor art. 9 alin. (2) lit. h^1) şi art. 15 alin. (2) lit. g^1) din Legea nr. 393/2004 în privinţa aleşilor locali care şi-au exprimat opţiunea cu privire la partidul politic, organizaţia minorităţii naţionale din care doresc să facă parte sau să devină independenţi. În consecinţă, Guvernul, adoptând o

atare ordonanţă de urgenţă, a încălcat normele de tehnică legislativă şi, implicit, dispoziţiile art. 1 alin. (5) din Constituţie.

50. De asemenea, Curtea reţine că o atare modalitate de reglementare, contrară tehnicii legislative şi care a dus la paralizarea efectelor art. 9 alin. (2) lit. h^1) şi art. 15 alin. (2) lit. g^1) din Legea nr. 393/2004, încalcă art. 1 alin. (3) din Constituţie referitor la statul de drept.

(3) Efectele deciziei Curţii Constituţionale

51. Având în vedere neconstituţionalitatea extrinsecă astfel reţinută, aceasta afectează actul normativ în ansamblul său (Decizia nr. 1.221 din 12 noiembrie 2008 sau Decizia nr. 55 din 5 februarie 2014). De asemenea, Curtea reţine că viciul de neconstituţionalitate extrinsecă nu poate fi acoperit prin adoptarea unei legi de aprobare. De aceea, Legea privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 este neconstituţională în ansamblul său.

52. Potrivit jurisprudenţei Curţii Constituţionale, constatarea neconstituţionalităţii unei legi de aprobare a unei ordonanţe a Guvernului include şi ordonanţa la care se referă, aceasta încetând să mai producă efecte juridice, în condiţiile prevăzute de dispoziţiile art. 147 alin. (1) din Constituţie (a se vedea, în acest sens, Decizia Plenului Curţii Constituţionale nr. 1 din 17 ianuarie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 16 din 26 ianuarie 1995, Decizia nr. 95 din 8 februarie 2006, sau Decizia nr. 1.039 din 7 iulie 2009, Decizia nr. 1.640 din 10 decembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 48 din 21 ianuarie 2009, sau Decizia nr. 55 din 5 februarie 2014). În privinţa efectelor concrete ale prezentei decizii, Curtea constată că Parlamentul va trebui să respingă prin lege ordonanţa de urgenţă neconstituţională, cu menţionarea expresă a art. 147 alin. (2) din Constituţie (a se vedea în acest sens şi Decizia nr. 98 din 5 aprilie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 256 din 18 mai 2001), şi să reglementeze, în acord cu art. 115 alin. (8) din Constituţie, măsurile necesare cu privire la efectele juridice produse pe perioada de aplicare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 (respectiv între data de 2 septembrie 2014 şi data publicării prezentei decizii în Monitorul Oficial al României, Partea I), pentru a le pune de acord cu decizia Curţii Constituţionale. În acest context, Curtea reaminteşte faptul că deciziile sale nu pot fi lipsite de efecte juridice şi trebuie aplicate, potrivit principiului constituţional al comportamentului loial (a se vedea, cu privire la înţelesul noţiunii, Decizia nr. 924 din 1 noiembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 787 din 22 noiembrie 2012), de către Parlament în sensul restabilirii stării de constituţionalitate.

53. Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) şi al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Admite obiecţia de neconstituţionalitate formulată şi constată că prevederile Legii privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 pentru reglementarea unor măsuri privind administraţia publică locală sunt neconstituţionale.

2. Parlamentul, în baza art. 115 alin. (8) şi art. 147 alin. (2) din Constituţie, urmează să reglementeze, prin legea de respingere, măsurile necesare cu privire la efectele juridice produse

pe perioada de aplicare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 pentru a le pune de acord cu decizia Curţii Constituţionale.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României, preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi primului-ministru şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 17 decembrie 2014.

OPINIE SEPARATĂ

În dezacord cu opinia majoritară care a promovat soluţia pronunţată prin Decizia nr. 761 din 17 decembrie 2014, considerăm că obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 pentru reglementarea unor măsuri privind administraţia publică locală trebuia respinsă pentru următoarele motive:

Chestiuni prealabile cu privire la aprobarea ordonanţei şi competenţa Curţii Constituţionale

Deşi Curtea a fost sesizată cu obiecţia de neconstituţionalitate a legii de aprobare, motivarea sesizării se bazează exclusiv pe neconstituţionalitatea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014, susţinându-se că un eventual viciu de neconstituţionalitate al ordonanţei de urgenţă nu poate fi acoperit prin legea de aprobare.

În acest context, se pune întrebarea dacă Curtea Constituţională putea exercita un control de constituţionalitate a priori a unui act normativ care nu mai este în vigoare, având în vedere caracterul temporar al Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 pentru reglementarea unor măsuri privind administraţia publică locală. Curtea Constituţională, în prealabil, ar fi trebuit să verifice dacă este competentă să soluţioneze atât pe formă, cât şi pe fond această obiecţie de neconstituţionalitate.

Este adevărat că, potrivit jurisprudenţei instanţei de contencios constituţional, ordonanţa face corp comun cu legea, însă, aceasta în situaţia în care această ordonanţă există, este în vigoare. În situaţia de faţă, sesizarea cu obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 pentru reglementarea unor măsuri privind administraţia publică locală, în ceea ce priveşte o eventuală neconstituţionalitate a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014, este lipsită de conţinut, întrucât acest act normativ nu mai este în vigoare, în virtutea caracterului său temporar.

1. Potrivit prevederilor art. 115 alin. (3) şi (7) din Constituţie ordonanţele emise în baza unei legi de abilitare, atunci când această lege o cere, precum şi ordonanţele de urgenţă se supun aprobării Parlamentului. Deşi Legea fundamentală nu prevede expres, este evident că această cerinţă se referă numai la ordonanţele care sunt în vigoare la data aprobării lor de către Parlament. Or, în cauza pe care o analizăm Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 646 din 2 septembrie 2014, iar din cuprinsul acesteia rezultă că valabilitatea ei a încetat după expirarea termenului de 45 de zile de la data intrării în vigoare. Aceasta înseamnă că dacă, de la data intrării ei în vigoare şi până la data examinării acesteia de către Parlament, ordonanţa a încetat să mai fie în vigoare, aprobarea Parlamentului rămâne fără obiect, proiectul de lege devenind caduc.

În acest sens, literatura de specialitate s-a pronunţat explicit. Astfel, în lucrarea sa Legistica formală. Introducere în tehnica legislativă, Ediţia a 3-a, pag. 278 - 280, profesorul Ioan Vida subliniază că "ordonanţele abrogate sau cele care au ieşit din vigoare, ca urmare a ajungerii la termen, nu mai pot face obiectul unei legi de aprobare sau de respingere. Prevederile art. 115

alin. (7) din Constituţie, care se referă la aprobarea sau respingerea ordonanţelor, au în vedere doar ordonanţele existente, cele care sunt în vigoare, nu şi pe cele inexistente, ale căror efecte juridice au încetat. În opinia noastră, Parlamentul poate respinge orice, în afara neantului; ceea ce nu există nu poate fi nici acceptat, nici respins prin lege. Voinţa generală se cere a fi păstrată în limitele sale raţionale. Depăşirea acestora ne îndepărtează de ceea ce suntem, de raţionalitatea actului legislativ." Deşi analiza autorului se referă la cazul ordonanţelor simple, este evident că soluţia este aplicabilă mutatis mutandis şi în cazul ordonanţelor de urgenţă.

Aceeaşi concluzie a fost susţinută şi în lucrarea Constituţia României, comentariu pe articole, realizată sub coordonarea prof. I. Muraru şi E. S. Tănăsescu, pag. 1101 - 1102, unde se menţionează următoarele cu privire la prevederile art. 115 alin. (7) din Constituţie: "Aceste dispoziţii au în vedere doar ordonanţele existente, cele care sunt în vigoare, nu şi pe cele ale căror efecte juridice au încetat pentru că au fost adoptate sau abrogate de Parlament. Parlamentul poate respinge orice, în afara neantului; ceea ce nu există nu poate fi nici acceptat, nici respins prin lege. De altfel, examinarea unei ordonanţe abrogate sau care a ieşit din vigoare ca urmare a ajungerii la termen este lipsită de sens şi sub aspectul consecinţelor sale."

În aceste condiţii, obiecţia trebuia respinsă ca inadmisibilă.

Reflecţiile şi aserţiunile cuprinse în considerentele deciziei cu privire la faptul că ordonanţa nu ar fi nici o reglementare derogatorie, nici o suspendare în sensul art. 66 din Legea nr. 24/2000 şi nici o normă cu aplicare limitată în timp neagă a priori caracteristicile actului normativ, expres prevăzute în cuprinsul său.

Indiferent cât de corecte pot fi definirile prezentate, din cuprinsul actului normativ rezultă cu certitudine că voinţa legiuitorului delegat a fost aceasta: să ia o măsură tranzitorie, cu caracter derogatoriu şi aplicabilitate limitată în timp, cu o durată expres determinată.

De altfel, cu privire la posibilitatea suspendării temporare a unei prevederi legale, Curtea Constituţională a confirmat expres o asemenea ipoteză prin Decizia nr. 46 din 12 februarie 2002, prin care a statuat că "în cazul în care condiţiile economice, financiare sau sociale o impun, legiuitorul poate suspenda temporar aplicarea unor dispoziţii legale, printr-un act normativ de acelaşi nivel. În acest sens trebuie arătat că ordonanţa de urgenţă a Guvernului are putere de lege".

Decizia citată (ca şi altele) lămureşte cum se vede şi puterea normativă a ordonanţei - egală cu a legii, şi răspunde criticilor potrivit cărora prin ordonanţa de urgenţă analizată Guvernul s-ar fi substituit Parlamentului.

Tot cu privire la ipoteza suspendării temporare a unor prevederi legale şi la efectele dispoziţiilor de suspendare, Curtea Constituţională a statuat următoarele prin Decizia nr. 37 din 25 ianuarie 2005: "Curtea reţine că textele de lege prin care sa dispus suspendarea acordării primei pentru concediul de odihnă au avut caracter temporar, iar efectele lor au încetat la data prevăzută pentru aplicare. Astfel, dispoziţiile art. III alin. (2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 33/2001 şi-au încetat aplicarea la data de 1 ianuarie 2002, cele ale art. 12 alin. (4) din Legea nr. 743/2001, la 31 decembrie 2002, ale art. 10 alin. (3) din Legea nr. 631/2002 şi ale art. 9 alin. (7) din Legea nr. 507/2003, la 31 decembrie 2003, respectiv la 31 decembrie 2004. În consecinţă, în conformitate cu prevederile art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, potrivit cărora Curtea Constituţională nu se poate pronunţa decât asupra constituţionalităţii unui text de lege în vigoare, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. III alin. (2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 33/2001, ale art. 12 alin. (4) din Legea nr. 743/2001 şi ale art. 10 alin. (3) din Legea nr. 631/2002 urmează a fi respinsă ca fiind inadmisibilă".

De remarcat că, în cazul pe care îl analizăm nu suntem în situaţia avută în vedere de jurisprudenţa Curţii Constituţionale cu privire la competenţa ei de a examina constituţionalitatea unor prevederi legale abrogate ale căror efecte se produc în continuare. În plus, în mod cert această jurisprudenţă se referă la controlul a posteriori.

2. În cazul în care s-ar trece peste aspectul de inadmisibilitate, obiecţia de neconstituţionalitate trebuia respinsă ca neîntemeiată întrucât nu se putea reţine că au fost încălcate prevederile art. 115 alin. (4) din Constituţie şi nici cele ale art. 147 alin. (4). Concluzia că nu ar fi existat o situaţie extraordinară a cărei reglementare nu poate fi amânată şi că nu s-a demonstrat necesitatea adoptării unei ordonanţe de urgenţă constituie mai degrabă o preluare a susţinerilor partizane ale autorilor sesizării decât rezultatul unei analize aprofundate şi obiective a realităţilor politice existente înainte de promovarea ordonanţei. Susţinerile că în realitate s-ar fi dorit emiterea acestei ordonanţe de urgenţă doar pentru coagularea unor majorităţi politice în cadrul autorităţilor publice locale, altele decât cele reflectate prin alegeri, şi pentru crearea unui avantaj politic la adoptarea anumitor decizii constituie în fapt doar răstălmăciri ale motivelor invocate de Guvern pentru demonstrarea stării excepţionale şi a urgenţei, putând fi apreciate şi procese de intenţie. Prin măsurile temporare prevăzute în ordonanţa de urgenţă nu s-a urmărit constituirea altor majorităţi decât cele rezultate din alegeri ci, dimpotrivă, respectarea programului politic asumat de aleşii locali în alegeri, sens în care s-a pronunţat şi Curtea Constituţională prin Decizia nr. 419 din 26 martie 2009.

În realitate, aşa cum rezultă din preambulul ordonanţei şi din cuprinsul ei, Guvernul a stabilit măsurile criticate tocmai pentru a respecta opţiunea electoratului astfel cum a fost manifestată la alegerile locale, aşadar tocmai pentru a preveni "alterarea/denaturarea" voinţei acestuia.

După cum se cunoaşte, la alegerile locale din anul 2012 Alianţa "Uniunea Social Liberală" a obţinut o majoritate considerabilă, candidând în cele mai multe cazuri pe liste unice pentru toate funcţiile din administraţia locală: consiliul local, consilier judeţean, primar sau preşedinte de consiliu judeţean. Pe aceste liste, candidaţii, deşi au fost nominalizaţi şi cu precizarea partidului de care aparţin, candidatura în sine aparţinea listei electorale a USL.

Candidaţii nu s-au prezentat în faţa electoratului cu programe proprii sau cu programele partidului lor, ci cu programul şi promisiunile alianţei. Cazurile în care cele două partide au prezentat candidaţi separaţi au fost mai puţine.

În aceste condiţii este evident că opţiunea electoratului s-a bazat nu atât pe persoana candidatului sau a partidului său, ci pe programul, pe angajamentele şi promisiunile alianţei. La rândul lor, aleşii poartă răspunderea faţă de cei care i-au ales pentru modul în care îşi îndeplinesc obligaţiile pe care şi le-au asumat.

Consideraţiile exprimate mai sus au fost consemnate printr-o bogată jurisprudenţă a Curţii Constituţionale. Astfel, în Decizia nr. 273 din 24 februarie 2009 s-a menţionat că "cetăţenii, prin votul lor, exprimă opţiuni între diversele programe politice ale partidelor care participă la scrutinul electoral şi mai puţin cu privire la candidaţi, în considerarea calităţilor şi a meritelor acestora, sau a unor promisiuni pentru care nu au rezerve să le facă în perioada campaniilor electorale". În cuprinsul Deciziei nr. 280 din 23 mai 2013 Curtea a considerat că "votul alegătorului exprimă opţiunea pentru programul unui partid şi nu pentru un anumit candidat". De asemenea, prin Decizia nr. 915 din 18 octombrie 2007 a stabilit că prevederile legislaţiei în vigoare urmăresc "asigurarea unei stabilităţi în cadrul administraţiei publice locale, care să exprime configuraţia politică, aşa cum aceasta a rezultat din voinţa electoratului".

În ceea ce priveşte invocarea rolului partidelor în justificarea soluţiei pronunţate ni se pare relevant şi important să evocăm şi o altă concluzie a Curţii cuprinsă în Decizia nr. 1.461 din 8

noiembrie 2011: "Este adevărat că, potrivit art. 8 alin. (2) din Constituţia României, partidele politice <<contribuie la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor ...>>, însă acest rol nu poate fi extins şi la deciziile pe care organele alese ale administraţiilor publice locale urmează să le adopte, pentru că altfel imixtiunea partidelor politice în funcţionarea administraţiei publice locale ar conduce la încălcarea unor principii constituţionale, printre care şi cel al autonomiei locale. Partidele politice au un rol esenţial în constituirea organelor de conducere ale administraţiei publice locale, prin promovarea şi susţinerea candidaţilor în alegerile locale, însă odată aleşi aceşti candidaţi sunt reprezentanţii comunităţii locale şi nu ai unui partid politic. Ei se bucură de privilegiul ingratitudinii faţă de partidul care i-a promovat în alegeri, datorită faptului că după data validării îndeplinesc o funcţie publică în virtutea unui jurământ care face abstracţie de orice apartenenţă la un partid politic sau la o organizaţie a cetăţenilor aparţinând unei minorităţi naţionale".

Este evident că referirile la programul politic al partidului, în cazul nostru se aplică mutatis mutandis la alianţa politică, ea fiind aici competitorul electoral.

Această logică a aşezării relaţiilor dintre aleşi, alegători şi competitorii electorali a fost în mod cert dereglată odată cu apariţia "rupturii politice" în cadrul USL.

În funcţionarea autorităţilor locale au apărut multe disfuncţionalităţi şi anomalii. Aleşii locali s-au confruntat cu dilema de a vota împotriva programului politic asumat ca să respecte indicaţia partidului, riscând să îşi supere electoratul, sau de a vota programul, riscând represaliile partidului. Alternativa era absenteismul ori abţinerea.

În cazul în care mandatul alesului înceta prin orice mod accederea supleantului întâmpina obstrucţiile procedurale ale colegilor.

În acest fel, funcţionarea primăriilor, a consiliilor locale şi judeţene a marcat serioase sincope şi chiar blocaje, aspecte care n-au avut un caracter izolat, cuprinzând numeroase autorităţi, în acest fel aducându-se grave prejudicii atât acestora, cât şi cetăţenilor.

Susţinerea că asemenea blocaje îşi găseau rezolvare în cadrul juridic actual minimalizează practic consecinţele evocate şi nu ţine cont de realitatea faptelor, de amploarea lor.

Aşadar, a existat o situaţie extraordinară care a impus o intervenţie de urgenţă a Guvernului, cu atât mai mult cu cât Parlamentul era în vacanţă, iar în faţa autorităţilor locale apăreau probleme grave legate de execuţia bugetară şi adoptarea noilor bugete.

3. În ceea ce priveşte pretinsa încălcare a prevederilor art. 147 alin. (4) din Constituţie în raport cu situaţia consilierilor locali şi judeţeni, aceasta nu este demonstrată. Se evocă faptul că în perioada 2007 - 2014 Curtea a pronunţat peste 20 de decizii prin care a statuat că art. 9 alin. (2) lit. h^1) şi art. 15 alin. (2) lit. g^1) din Legea nr. 393/2004 sunt constituţionale şi sunt prezentate exemplificativ câteva din aceste decizii. Nu se subliniază însă prin ce anume nu a fost respectată obligativitatea acestora.

Ordonanţa de urgenţă nu neagă şi nu modifică textele menţionate. Se suspendă temporar doar aplicabilitatea lor din motive justificate, operaţiune frecventă în practica legislativă. Pe de altă parte, fiecare decizie dintre cele avute în vedere s-a referit la aspecte particulare ale unor cazuri de migraţiune politică, or în cazul pe care îl analizăm, situaţia de fapt prezintă o specificitate aparte, nemaiîntâlnită, putând fi calificată excepţională. Nu există între situaţia ordonanţei de urgenţă analizate şi celelalte cazuri o identitate nici a stărilor de fapt şi nici a conţinutului normativ al reglementărilor ce au făcut obiectul controlului de constituţionalitate.

4. Raportarea motivării deciziei şi la pretinsa încălcare a prevederilor art. 1 alin. (3) şi (5) din Constituţie este nejustificată. În primul rând, în cele de mai sus am demonstrat netemeinicia constatării neconstituţionalităţi reglementării criticate în raport cu prevederile art. 115 alin. (4) şi

art. 147 alin. (4), astfel că abordarea competenţei Curţii de a se pronunţa şi la alte texte constituţionale nu se mai poate pune. Pe de altă parte, criticile aduse unor texte din Legea nr. 24/2000 care ar fi încălcate sunt mai mult de nivelul afirmaţiilor. Am exemplificat deja, inclusiv din jurisprudenţa Curţii Constituţionale, precedentele uzuale de derogări, suspendări de aplicare, dispoziţii cu caracter temporar.

5. În ceea ce priveşte efectele deciziei Curţi Constituţionale, concluzia majorităţii potrivit căreia Parlamentul va trebui să respingă prin lege ordonanţa de urgenţă, iar decizia Curţii trebuie pusă în aplicare în sensul restabilirii stării de neconstituţionalitate este nefirească şi exagerată, excedând competenţei Curţii Constituţionale şi nesocotind principiul suveranităţii legislative a Parlamentului consfinţit prin art. 61 din Constituţie.

Textul invocat în sprijinul concluziei, respectiv art. 147 alin. (2) din Constituţie, stabileşte pentru Parlament în cazurile de neconstituţionalitate doar obligaţia de a reexamina dispoziţiile respective pentru a le pune de acord cu decizia Curţii Constituţionale. Textul nu îndreptăţeşte Curtea să dea indicaţii puterii legislative cum să pună de acord textele şi cu atât mai puţin să se substituie acesteia. De altfel, Curtea Constituţională a statuat în numeroase decizii că nu poate fi un legiuitor pozitiv. Profesorul Ion Deleanu, în lucrarea sa Instituţii şi proceduri constituţionale - în dreptul român şi în dreptul comparat, subliniază la pag. 839 că "Parlamentul nu poate fi obligat sa legifereze" şi că în asemenea situaţii "nimic nu împiedică Parlamentul să reconsidere legea în ansamblul ei". În literatura de specialitate s-au remarcat dificultatea şi complexitatea operaţiunii de punere de acord şi mai ales problema rezolvării efectelor juridice produse pe perioada de aplicare a ordonanţei potrivit prevederilor art. 115 alin. (8) din Constituţie. Stabilirea unor asemenea măsuri trebuie făcută potrivit principiilor care diriguiesc aplicarea în timp a legii, în funcţie şi de cronologia dispoziţiilor legale implicate în acest proces. În orice caz este obligatorie evitarea retroactivităţii dispoziţiilor din legea de aprobare sau respingere a ordonanţei. În privinţa problemei neretroactivităţii legii, în raport cu restabilirea stării de constituţionalitate care ar presupune aplicarea textului suspendat prin ordonanţă, deci şi pierderea calităţii alesului local, sunt foarte sugestive şi pertinente concluziile Curţii Constituţionale stabilite în cuprinsul Deciziei nr. 61 din 18 ianuarie 2007: "Nu se poate pretinde unui subiect de drept să răspundă pentru o conduită anterioară intrării în vigoare a unei legi care reglementează sau modifică, pentru viitor, această conduită. Subiectul de drept nu putea să prevadă conţinutul noilor reglementări în domeniu adoptat de legiuitor, iar comportamentul său este unul normal dacă se desfăşoară în cadrul ordinii de drept atunci în vigoare".

De altfel, în legătură cu problema efectelor deciziei, fără alte consideraţii, redăm o concluzie definitorie a Curţii Constituţionale cuprinsă în considerentele Deciziei nr. 766 din 15 iunie 2011: "În ceea ce priveşte deciziile prin care se constată neconstituţionalitatea unor dispoziţii care nu mai sunt în vigoare, Curtea constată că acestea nu produc efecte retroactive, ci exclusiv pentru viitor. Dispoziţiile neconstituţionale nu se vor mai aplica în cauza în care a fost invocată excepţia de neconstituţionalitate şi nici în cauzele pendinte în faţă instanţelor judecătoreşti în care respectivele dispoziţii sunt aplicabile. Aşa fiind, efectele deciziei de admitere se limitează exclusiv asupra aplicării în timp a dispoziţiei sancţionate, căreia i se refuză ultraactivitatea întemeiată pe principiul "tempus regit actum", iar nu şi asupra existenţei normei în dreptul pozitiv, care, în urma abrogării sau ajungerii la termen survenite anterior momentului în care se realizează controlul de constituţionalitate, a trecut în stare pasivă. Cu alte cuvinte, decizia Curţii prin care se admite excepţia de neconstituţionalitate este general obligatorie şi are putere numai pentru viitor în toate situaţiile juridice în care norma care nu mai este în vigoare continuă să îşi producă efectele juridice neconstituţionale, în virtutea principiului tempus regit actum.

Pentru toate aceste argumente, considerăm că obiecţia de neconstituţionalitate trebuia în principal respinsă ca inadmisibilă, iar în subsidiar, dacă s-a trecut peste acest aspect, trebuia respinsă ca neîntemeiată.

Judecător,
prof. univ. dr. Valer Dorneanu

Judecător,
prof. univ. dr. Tudorel Toader

*

OPINIE CONCURENTĂ

1. În acord cu soluţia adoptată - cu majoritate de voturi - prin Decizia nr. 761 din 17 decembrie 2014, aceea de constatare a neconstituţionalităţii dispoziţiilor Legii privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 pentru reglementarea unor măsuri privind administraţia publică locală în raport cu art. 1 alin. (3) şi (5), art. 115 alin. (4) şi art. 147 alin. (4) din Constituţie, considerăm că trebuia constatată neconstituţionalitatea acestui act normativ şi în raport cu dispoziţiile art. 115 alin. (6) din Constituţie - text constituţional invocat de autorii obiecţiei de neconstituţionalitate - pentru considerentele ce vor fi dezvoltate în cele ce urmează.

2. Potrivit art. 115 alin. (6) din Constituţie, ordonanţele de urgenţă "nu pot afecta regimul instituţiilor fundamentale ale statului". În jurisprudenţa sa, Curtea a stabilit că "sunt instituţii fundamentale ale statului acelea reglementate expres de Constituţie, în mod detaliat ori măcar sub aspectul existenţei lor, în mod explicit sau doar generic (instituţiile cuprinse în titlul III din Constituţie, precum şi autorităţile publice prevăzute în alte titluri ale Legii fundamentale)" (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 1.257 din 7 octombrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 6 noiembrie 2009, sau Decizia nr. 55 din 5 februarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 136 din 25 februarie 2014). Aşadar, instituţiile fundamentale ale statului au "statut constituţional" (Decizia nr. 104 din 20 ianuarie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 73 din 6 februarie 2009).

3. Astfel, Curtea a considerat că sunt instituţii fundamentale ale statului, spre exemplu, Curtea de Conturi (Decizia nr. 544 din 28 iunie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 568 din 30 iunie 2006, sau Decizia nr. 1.555 din 17 noiembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 916 din 28 decembrie 2009), Preşedintele României (Decizia nr. 1.133 din 27 noiembrie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 851 din 12 decembrie 2007), Consiliul Superior al Magistraturii (Decizia nr. 1.133 din 27 noiembrie 2007 sau Decizia nr. 230 din 9 mai 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 347 din 12 iunie 2013), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie (Decizia nr. 104 din 20 ianuarie 2009), Consiliul Suprem de Apărare a Ţării (Decizia nr. 1.008 din 7 iulie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 507 din 23 iulie 2009), serviciile publice deconcentrate ale ministerelor şi ale celorlalte organe ale administraţiei publice centrale din unităţile administrativ-teritoriale (Decizia nr. 1.257 din 7 octombrie 2009), Ministerul Public (Decizia nr. 297 din 23 martie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 328 din 18 mai 2010), consiliile locale, primarii şi consiliile judeţene (Decizia nr. 1.105 din 21 septembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 684 din 8 octombrie 2010) sau Curtea Constituţională (Decizia nr. 738 din 19 septembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 690 din 8 octombrie 2012).

4. Curtea, în jurisprudenţa sa, a mai stabilit că "se poate deduce că interdicţia adoptării de ordonanţe de urgenţă este totală şi necondiţionată atunci când menţionează că <<nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituţionale>> şi că <<nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică>>. În celelalte domenii prevăzute de text, ordonanţele de urgenţă nu pot fi adoptate dacă <<afectează>>, dacă au consecinţe negative, dar, în schimb, pot fi adoptate dacă, prin reglementările pe care le conţin, au consecinţe pozitive în domeniile în care intervin". În continuare, Curtea a arătat că "verbul <<a afecta>> este susceptibil de interpretări diferite, aşa cum rezultă din unele dicţionare. Din punctul de vedere al Curţii, aceasta urmează să reţină numai sensul juridic al noţiunii, sub diferite nuanţe, cum ar fi: <<a suprima>>, <<a aduce atingere>>, <<a prejudicia>>, <<a vătăma>>, <<a leza>>, <<a antrena consecinţe negative>>" (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 1.189 din 6 noiembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 787 din 25 noiembrie 2008).

5. Cât priveşte înţelesul sintagmei "afectare a regimului instituţiilor fundamentale ale statului", Curtea, prin Decizia nr. 1.257 din 7 octombrie 2009 sau Decizia nr. 230 din 9 mai 2013, a statuat că aceasta vizează "toate componentele care definesc regimul juridic al acestora - structura organizatorică, funcţionarea, competenţele, resursele materiale şi financiare, numărul şi statutul personalului, salarizarea, categoria de acte juridice pe care le adoptă etc." De asemenea, toate aceste componente se subsumează organizării şi funcţionării instituţiilor fundamentale ale statului (Decizia nr. 1.105 din 21 septembrie 2010). Totuşi, atunci când este vizată structura organizatorică a unei instituţii fundamentale a statului ea trebuie să fie aptă să afecteze capacitatea administrativă şi funcţionarea acesteia (Decizia nr. 366 din 25 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 644 din 2 septembrie 2014).

6. Aşadar, primarul, consiliul local şi consiliul judeţean sunt instituţii fundamentale ale statului în sensul art. 115 alin. (6) din Constituţie, acestea fiind reglementate prin art. 121 - 122 din Constituţie, iar sintagma "afectare a regimului instituţiilor fundamentale ale statului" vizează "toate componentele care definesc regimul juridic al acestora - structura organizatorică, funcţionarea, competenţele, resursele materiale şi financiare, numărul şi statutul personalului, salarizarea, categoria de acte juridice pe care le adoptă etc." Prin urmare, ordonanţele de urgenţă ar putea fi adoptate numai dacă, prin reglementările pe care le conţin, au consecinţe pozitive în privinţa regimului juridic al instituţiilor fundamentale.

7. Este evident faptul că orice ordonanţă de urgenţă care se referă, indiferent în ce mod, la regimul juridic al acestor autorităţi produce o modificare a acestuia. O atare concluzie rezultă din faptul că detalierea regimului juridic al acestor autorităţi este, prin excelenţă, realizată prin norme de natura legii, având în vedere că textul Constituţiei menţionează doar că ele sunt alese şi funcţionează în condiţiile legii [art. 121 alin. (1) şi (2), respectiv art. 122 alin. (2) din Constituţie], respectiv le stabileşte rolul constituţional pe care îl îndeplinesc [art. 121 alin. (2) şi art. 122 alin. (1) din Constituţie]. Însă, tot atât de evident este şi faptul că aprecierea caracterului pozitiv al acestor modificări trebuie realizată prin raportare atât la rolul pe care Constituţia îl atribuie acestor autorităţi, în sensul ca modificările să nu producă o fragilizare sau o schimbare directă sau indirectă a acestuia, cât şi la modul de alegere şi funcţionare a acestora, în sensul de a nu se denatura voinţa corpului electoral şi de a nu se împiedica funcţionarea acestor autorităţi. Rezultă aşadar că regimul juridic al acestor autorităţi trebuie să reflecte deopotrivă alegerea, funcţionarea şi rolul lor, acestea definindu-se ca elemente componente ale regimului lor juridic.

8. Considerăm că în jurisprudenţa Curţii nu au fost fixate în mod exhaustiv elementele componente ale regimului juridic al instituţiilor fundamentale, deciziile citate în cadrul deciziei la care se redactează prezenta opinie concurentă vizând mai degrabă subcomponentele a două

dintre elementele componente ale regimului juridic al acestor autorităţi, respectiv cele ale funcţionării şi rolului lor constituţional. Aşadar, Curtea nu s-a referit în jurisprudenţa sa la alegerea, în speţă, a autorităţilor administraţiei publice locale ca element component al regimului juridic al acestora, întrucât nu s-a confruntat cu o asemenea situaţie, respectiv ca printr-o ordonanţă de urgenţă să se afecteze chiar modul de alegere al acestor autorităţi.

9. Stabilind faptul că alegerea este un element component definitoriu al regimului juridic, observăm faptul că ea eo ipso califică aceste autorităţi ca fiind elective, şi nu numite printr-o decizie a vreunei autorităţi a statului. Această observaţie este una esenţială, întrucât din caracterul lor electiv decurge, în mod implicit, faptul că ele trebuie să reflecte voinţa corpului electoral care şi-a manifestat opţiunea politică în mod liber şi irevocabil într-un sens sau altul. Schimbarea compoziţiei şi configuraţiei politice sau a apartenenţei politice prin ordonanţă de urgenţă afectează în sens negativ chiar modul de alegere al acestor autorităţi, alegerea democratică prin vot a acestora devenind, în fapt, un demers inutil din moment ce rezultatul său poate fi oricând modificat/alterat/denaturat după bunul plac şi opţiunea subiectivă a Guvernului.

10. Concluzionând, apreciem că regimul juridic al autorităţilor administraţiei publice locale cuprinde trei elemente componente care se circumscriu alegerii, funcţionării şi respectării rolului lor constituţional, iar ordonanţa de urgenţă analizată a afectat în sens negativ componenta modului de alegere a acestora, ceea ce echivalează cu afectarea directă a regimului lor juridic. Aşadar, rezultă o încălcare a dispoziţiilor art. 115 alin. (6) din Constituţie, aspect pe care Curtea, prin decizia sa, ar fi trebui să îl reţină ca atare.

11. Pentru considerentele mai sus expuse, considerăm că ar fi trebuit constatată neconstituţionalitatea dispoziţiilor Legii privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 55/2014 şi prin raportare la art. 115 alin. (6) din Constituţie.

Judecător,
prof. univ. dr. Mona-Maria Pivniceru

DECIZIA nr. 286 din 11 mai 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Sectorului 5 în Dosarul nr. 8.555/302/2016 al Judecătoriei Sectorului 5 Bucureşti - Secţia a II-a civilă, şi care constituie obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 610 D/2016.

2. La apelul nominal răspunde, pentru autorul excepţiei, domnul avocat Mihai Rapcea, cu delegaţie la dosar. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Preşedintele Curţii Constituţionale dispune a se face apelul şi în dosarele Curţii Constituţionale nr. 611 D/2016, nr. 619 D/2016, nr. 622 D/2016, nr. 623 D/2016, nr. 624 D/2016, nr. 625 D/2016, nr. 628 D/2016, nr. 629 D/2016, nr. 634 D/2016, nr. 637 D/2016, nr. 638 D/2016, nr. 639 D/2016, nr. 641 D/2016, nr. 649 D/2016, nr. 650 D/2016, nr. 651 D/2016, nr. 652 D/2016, nr. 654 D/2016, nr. 655 D/2016, nr. 656 D/2016, nr. 657 D/2016, nr. 660 D/2016, nr. 667 D/2016, nr. 669 D/2016, nr. 670 D/2016, nr. 672 D/2016, nr. 673 D/2016, nr. 676 D/2016, nr. 678 D/2016, nr. 683 D/2016, nr. 685 D/2016, nr. 687 D/2016 şi nr. 688 D/2016, având ca obiect aceeaşi excepţie de neconstituţionalitate, ridicată de Spânoche Marian, şi, respectiv, de Partidul 200 pentru Bucureşti în dosarele nr. 8.555/302/2016, nr. 8.556/302/2016 şi nr. 8.617/302/2016 ale Judecătoriei Sectorului 5 Bucureşti - Secţia a II-a civilă, de Ciucă Claudiu Viorel şi Partidul Naţional Ţărănesc Creştin şi Democrat - Organizaţia Judeţeană Dolj, respectiv de Neamţu Cornel şi Partidul România Mare - Filiala Judeţului Dolj în Dosarul nr. 488/230/2016 şi, respectiv, nr. 491/230/2016 ale Judecătoriei Filiaşi, de Partidul Mişcarea Populară-Dolj în dosarele nr. 11.717/215/2016 şi nr. 11.716/215/2016 ale Judecătoriei Craiova - Secţia civilă, de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Cluj în Dosarul nr. 7.745/211/2016 al Tribunalului Cluj - Secţia civilă, de Partidul Pirat România în Dosarul nr. 7.178/211/2016 al Judecătoriei Cluj-Napoca - Secţia civilă, de Partidul 200 pentru Bucureşti în Dosarul nr. 12.739/300/2016 al Judecătoriei Sectorului 2 Bucureşti - Secţie comună, de Sticlaru Gheorghe Cosmin şi, respectiv, de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Sectorului 4 în Dosarul nr. 10.180/4/2016 şi, respectiv, nr. 10.182/4/2016 ale Judecătoriei Sectorului 4 Bucureşti - Secţia civilă, de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Municipiului Bucureşti, Partidul M10, Fenechiu Cătălin Daniel, Partidul 200 pentru Bucureşti, Stochiţă Cătălin Aurel, în Dosarul nr. 16/C/AL/2016, Dosarul nr. 10/C/AL/2016, Dosarul nr. 17/C/AL/2016, Dosarul nr. 21/C/AL/2016, Dosarul nr. 16/ALA/2016 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă, de Partidul Uniunea Creştin Democrată din România, Partidul Platforma Acţiune Civică a Tinerilor - PACT, şi, respectiv, de Partidul 200 pentru Bucureşti în dosarele nr. 8.222/303/2016, nr. 8.221/303/2016, nr. 8.226/303/2016, nr. 8.225/303/2016, şi nr. 8.183/303/2016, ale Judecătoriei Sectorului 6 Bucureşti - Secţia civilă, de Schmid Daniel, Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Sectorului 3, Partidul 200 pentru Bucureşti, şi, respectiv, de Covaci Andrei în dosarele nr. 10.442/301/2016, nr. 10.441/301/2016, nr. 10.444/301/2016, nr. 10.510/301/2016 ale Judecătoriei Sectorului 3 Bucureşti - Secţia civilă,

de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Arad în Dosarul nr. 2.169/108/2016 al Tribunalului Arad - Secţia a II-a civilă, de Partidul Verde - Filiala Judeţeană Dâmboviţa în Dosarul nr. 1.908/120/2016 al Tribunalului Dâmboviţa - Secţia I civilă, de Partidul Socialist Român - PSR Ialomiţa în Dosarul nr. 1.082/98/2016 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă, de Partidul M10 în Dosarul nr. 3.458/30/2016 al Curţii de Apel Timişoara - Secţia I civilă, în Dosarul nr. 10.530/325/2016 al Judecătoriei Timişoara - Secţia a II-a civilă şi în Dosarul nr. 10.531/325/2016 al Judecătoriei Timişoara - Secţia I civilă, de Partidul Socialist Român - Filiala Dolj în Dosarul nr. 11.606/215/2016, Tribunalul Dolj - Secţia I civilă şi de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia judeţeană Bihor în Dosarul nr. 1.854/111/2016 al Tribunalului Bihor - Secţia a III-a contencios administrativ şi fiscal.

4. La apelul nominal răspunde, pentru Spânoche Marian, Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Cluj, Sticlaru Gheorghe Cosmin, Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Municipiului Bucureşti, Fenechiu Cătălin Daniel, Schmid Daniel, Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Arad, Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Sectorului 3, Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Sectorului 4 şi Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Judeţeană Bihor, autori ai excepţiei de neconstituţionalitate în dosarele Curţii Constituţionale nr. 611 D/2016, nr. 624 D/2016, nr. 627 D/2016, nr. 634 D/2016, nr. 637 D/2016, nr. 639 D/2016, nr. 656 D/2016, nr. 669 D/2016, nr. 676 D/2016 şi nr. 688 D/2016, domnul avocat Mihai Rapcea.

5. Pentru Partidul Pirat România, autor al excepţiei în Dosarul nr. 625 D/2016, răspunde domnul Claudiu-Nicolae Mărginean, preşedinte fondator.

6. Pentru Partidul 200 pentru Bucureşti, autor al excepţiei în dosarele nr. 628 D/2016, nr. 629 D/2016, nr. 641 D/2016, nr. 654 D/2016 şi nr. 670 D/2016, răspunde doamna avocat Irina-Elena Răileanu.

7. Pentru Partidul M10, autor al excepţiei în dosarele 638 D/2016 şi nr. 673 D/2016, răspunde domnul Eduard Wagner-Voinescu, secretar general.

8. Pentru Partidul Uniunea Creştin Democrată din România, în dosarele nr. 649 D/2016 şi nr. 652 D/2016 răspunde Valentin Licxandru, preşedinte.

9. Pentru Partidul Socialist Român - PSR Ialomiţa şi pentru Partidul Socialist Român - Filiala Dolj, autori ai excepţiei de neconstituţionalitate în dosarele nr. 660 D/2016 şi nr. 685 D/2016, răspunde Dima Petrică, preşedinte organizaţie.

10. În Dosarul nr. 672 D/2016 răspunde autorul excepţiei, domnul Andrei Covaci.

11. Lipsesc Ciucă Claudiu Viorel, Partidul Naţional Ţărănesc Creştin şi Democrat - Organizaţia judeţeană Dolj, Partidul Mişcarea Populară Dolj, Biroul Electoral Judeţean Cluj, Biroul Electoral al Circumscripţiei Electorale nr. 6 - Sector 6 Bucureşti, Partidul Platforma Acţiune Civică a Tinerilor - PACT, Partidul Verde - Filiala Judeţeană Dâmboviţa, Neamţu Cornel, Partidul România Mare - Filiala Judeţului Dolj, Biroul Electoral de Circumscripţie al Municipiului Timişoara, Stochiţă Aurel Cătălin, Biroul Electoral de Circumscripţie Judeţeană nr. 5 Bihor, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită. În cauza ce face obiectul Dosarului nr. 619 D/2016 al Curţii Constituţionale, autorul excepţiei Ciucă Claudiu Viorel a depus concluzii scrise prin care solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate a art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, având ataşate Codul bunelor practici în materie electorală adoptat de Comisia de la Veneţia, precum şi hotărârile Curţii Europene a Drepturilor Omului din data de 11 iunie 2009, pronunţată în Cauza Petkov şi alţii împotriva Bulgariei şi din data de 2 martie 2010, pronunţată în Cauza Grosaru împotriva României.

12. Având în vedere obiectul identic al excepţiilor de neconstituţionalitate ridicate în toate aceste dosare, preşedintele pune în discuţie, din oficiu, problema conexării lor. Părţile

prezente şi, respectiv, reprezentanţii părţilor sunt de acord cu conexarea. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de conexare a cauzelor. Curtea, în temeiul art. 53 alin. (5) din Legea nr. 47/1992, dispune conexarea dosarelor nr. 611 D/2016, nr. 619 D/2016, nr. 622 D/2016, nr. 623 D/2016, nr. 624 D/2016, nr. 625 D/2016, nr. 628 D/2016, nr. 629 D/2016, nr. 634 D/2016, nr. 637 D/2016, nr. 638 D/2016, nr. 639 D/2016, nr. 641 D/2016, nr. 649 D/2016, nr. 650 D/2016, nr. 651 D/2016, nr. 652 D/2016, nr. 654 D/2016, nr. 655 D/2016, nr. 656D/2016, nr. 657 D/2016, nr. 660 D/2016, nr. 667 D/2016, nr. 669 D/2016, nr. 670 D/2016, nr. 672 D/2016, nr. 673 D/2016, nr. 676 D/2016, nr. 678 D/2016, nr. 683 D/2016, nr. 685 D/2016, nr. 687 D/2016 şi nr. 688 D/2016 la Dosarul nr. 610 D/2015, care a fost primul înregistrat.

13. Având cuvântul în dosarele în care autori ai excepţiei de neconstituţionalitate sunt Partidul Naţional Democrat şi candidaţi susţinuţi de acest partid, domnul avocat Mihai Rapcea solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate, susţinând, în esenţă, că instituirea condiţiei prevăzute de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 este neconstituţională. Invocând în acest sens Decizia nr. 75/2015 a Curţii Constituţionale, arată că dacă un număr de 25.000 de semnături de susţinere la înfiinţarea unui partid politic a fost considerat excesiv, se ridică întrebarea de ce acel partid politic nu este lăsat să candideze. Formulează o serie de consideraţii referitoare la erodarea clasei politice şi probleme ale sistemului, arătând că pentru a asigura reprezentativitatea candidaturilor trebuie identificate elemente care să le departajeze în funcţie de criterii obiective. Invocă şi diferenţele existente între partidele mari şi cele mici, arătând, cu referire la procentul instituit de legiuitor, că acesta presupune, în realitate, a aduna 1% din populaţia cu drept de vot din România. Acest sistem este excesiv, cu atât mai mult cu cât oamenii nu mai au încredere în clasa politică şi, prin urmare, nu mai semnează liste de susţinători. Ca urmare, degeaba s-au înfiinţat partide politice cu 3 membri fondatori dacă acestea nu pot participa cu candidaţi la alegeri. Practic, cei 25.000 de susţinători, ca şi condiţie legală, au fost "mutaţi" de la înfiinţarea partidelor politice la depunerea candidaturilor. Se încalcă astfel dispoziţiile constituţionale cuprinse în art. 1 alin. (3), art. 16, art. 36 şi art. 37.

14. Doamna avocat Irina-Elena Răileanu, în cauzele în care autor al excepţiei de neconstituţionalitate este Partidul 200 pentru Bucureşti, susţine că normele criticate încalcă prevederile art. 37 alin. (1) din Constituţie, ale art. 40 din Carta Drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, precum şi pe cele ale art. 25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice. Astfel, faţă de normele invocate, orice cetăţean are dreptul, fără restricţii nerezonabile, de a alege şi de a fi ales. Invocă prevederile art. 53 din Constituţie, solicitând aplicarea unui test de proporţionalitate între ingerinţa impusă de stat şi interesul public ocrotit, după modelul celui realizat prin Decizia nr. 75/2015. Faţă de această jurisprudenţă, arată că instituirea unui anumit prag de reprezentativitate este justificată dacă nu are ca efect suprimarea dreptului, iar condiţia impusă de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, prin criteriul referitor la numărul minim de semnături de susţinere, afectează dreptul de a fi ales în însăşi substanţa sa. Acesta favorizează partidele parlamentare, care pot cumula numărul de semnături, pe când partidele mici nu o pot face. Procentul de 1% nu este în concordanţă nici cu Codul bunelor practici în materie electorală adoptat de Comisia de la Veneţia, situându-se la pragul maxim pe care acesta îl stabileşte. Dând exemplu legislaţia din Marea Britanie, arată că, în ceea ce priveşte reglementarea criticată, nu există acel just echilibru între interesele colective şi cele individuale. Pentru a înlătura viciul de neconstituţionalitate se impune ca legiuitorul, în marja sa limitată de apreciere, să reexamineze dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, în sensul reducerii numărului de semnături de susţinere.

15. Domnul Dima Petrică, pentru Partidul Socialist Român - PSR Ialomiţa şi Partidul Socialist Român - Filiala Dolj susţine admiterea excepţiei de neconstituţionalitate, întrucât textul de lege criticat încalcă flagrant drepturile electorale, aducând atingere gravă dreptului cetăţenilor de a participa la viaţa administrativă, prin instituirea unor reguli excesiv de severe. Arată că îşi însuşeşte toate cele susţinute de domnii avocaţi în pledoariile lor şi solicită Curţii să declare neconstituţionalitatea art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015. Apreciază că astfel se va face un act de dreptate şi viaţa politică va intra pe un făgaş normal.

16. Domnul Valentin Licxandru, pentru Partidul Uniunea Creştin Democrată din România, arată că nu va relua argumentaţia de tip juridic din dosar, ci doar doreşte să scoată în evidenţă o inadecvare, şi anume că numărul de semnături stabilite de lege pentru susţinerea unei candidaturi este necorelat cu realitatea din viaţa socială, îngrădindu-se dreptul cetăţeanului de a candida. Astfel, este vorba despre perioada foarte scurtă de strângere a semnăturilor până la data la care acestea trebuie predate. Apoi, este vorba despre numărul foarte mare de semnături care trebuie strânse, număr care trebuie adecvat şi adus la un nivel rezonabil. Se referă şi la modificările legislative intervenite în anul 2015, în sensul că în prezent nu mai este obligatorie, ci este lăsată la latitudinea autorităţilor publice locale asigurarea de spaţii partidelor nou-înfiinţate. Solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate.

17. Domnul Wagner-Voinescu Eduard, pentru Partidul M10, arată că, deşi în prezent un partid politic poate fi înfiinţat cu 3 semnături, pentru înregistrarea unei candidaturi numărul de semnături este mult mai mare. Astfel, este protejat dreptul de asociere, dar nu şi dreptul de a fi ales. Invocând Decizia nr. 75/2015 a Curţii Constituţionale, solicită aplicarea testului de proporţionalitate şi în prezenta cauză, întrucât dacă numărul de susţinători cerut pentru înfiinţarea unui partid politic a fost apreciat atunci ca fiind excesiv, atunci procentul de 1% stabilit de reglementarea criticată este fundamental excesiv. Astfel, este imperios necesar ca marja de apreciere a legiuitorului în instituirea condiţiilor de exercitare a dreptului de a fi ales să nu depăşească ce este necesar pentru atingerea scopului urmărit. Solicită admiterea excepţiei şi constatarea neconstituţionalităţii art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015.

18. Domnul Claudiu-Nicolae Mărginean, pentru Partidul Pirat România, solicită îndreptarea legii care prin cerinţele ei este excesivă. În completarea celor susţinute în faţa instanţei de judecată, se referă la un aspect de ordin tehnic, cu trimitere la Codul bunelor practici în materie electorală. Astfel, Legea nr. 115/2015 aplică doar jumătate din recomandările Comisiei de la Veneţia, adică procentul de 1%, dar nu fixează reguli clare de verificare a semnăturilor, ceea ce lasă loc de abuzuri. Astfel, legea nu stabileşte cum se verifică aceste semnături, astfel cum se reglementează în alte state ale Uniunii Europene. Or, în condiţiile în care sunt milioane de semnături de verificat, nu se ştie cum se verifică acestea. Este o eroare logică ce trebuie să înceteze.

19. Domnul Covaci Andrei arată că norma juridică trebuie să răspundă necesităţilor. Este o situaţie paradoxală, în sensul că există un Cod de bune practici în materie electorală şi totuşi se menţine o discrepanţă între un partid cu vechime şi un candidat nou. Criteriul reprezentativităţii este evaluat obiectiv in abstracto, or, ar trebui să se asigure un echilibru între interesele în discuţie. Arată, totodată, că procentul la care se referă Comisia de la Veneţia este de maximum 1%; or, legea română stabileşte şi un număr minimum (500, 100 de semnături), care reprezintă, procentual, mai mult decât 1%. Ca urmare, chiar dacă s-a acordat o facilitate partidelor politice, în sensul că acestea pot fi înfiinţate cu un minim de 3 membri, s-au instituit condiţionalităţi de natură să facă inoperantă această facilitate. Solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate.

20. Având cuvântul, reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate. Arată că, potrivit art. 73 lit. a) din Constituţie, legiuitorul ordinar este singurul în drept să reglementeze sistemul electoral, iar, potrivit jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului, dreptul la alegeri libere nu este absolut, legiuitorul având o marjă de apreciere în reglementarea modului de exercitare a acestuia, cu condiţia să nu îl lipsească de conţinut. Nu se poate susţine că procentul reglementat de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 ar reprezenta o cerinţă excesivă, criticile formulate cu privire la acesta fiind neîntemeiate.

21. După strigarea dosarelor având ca obiect alte excepţii de neconstituţionalitate, prim-magistratul-asistent referă că pe lista de şedinţă se mai află cauze având ca obiect dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015. Preşedintele dispune a se face apelul şi în aceste dosare.

22. Pentru Partidul Verde, autor al excepţiei de neconstituţionalitate în Dosarul nr. 635 D/2016, răspunde Taşcu-Stavre Miroslav-Valeriu, candidatul propus la funcţia de primar.

23. Pentru Lungu Liviu, autor al excepţiei de neconstituţionalitate în Dosarul nr. 636 D/2016, răspunde Oprea Marius Mihai, în calitate de delegat.

24. Pentru Partidul Comunitar din România - Filiala Municipiului Bucureşti, în Dosarul nr. 640 D/2016, răspunde Ignatencu Petre, în calitate de preşedinte.

25. Având în vedere obiectul identic al excepţiilor de neconstituţionalitate ridicate în toate aceste dosare, preşedintele pune în discuţie conexarea lor. Părţile, precum şi Ministerul Public, sunt de acord cu conexarea dosarelor nr. 635 D/2016, nr. 636 D/2016 şi nr. 640 D/2016 la Dosarul nr. 610 D/2016, primul înregistrat.

26. Având cuvântul pentru susţinerea excepţiei de neconstituţionalitate, domnul Oprea Marius Mihai face referire la concluziile scrise depuse de domnul Lungu Liviu la dosar, prin care, pentru a susţine caracterul excesiv al condiţiei stabilite de legiuitor, se oferă ca exemplu situaţia satului Rătez din comuna Godineşti, judeţul Gorj, care "are 45 de persoane cu drept de vot", ataşând în acest sens şi o înregistrare a unui reportaj cu privire la satul menţionat. Se susţine că sunt peste "50 de comune în această situaţie în judeţele Gorj, Bihor, Neamţ, Suceava, Giurgiu, Tulcea, Constanţa, Ialomiţa, Teleorman etc." Arată că se încalcă drepturile cetăţenilor, legea criticată creând premisele unei discriminări electorale. Depune la dosar concluzii scrise.

27. Domnul Taşcu-Stavre Miroslav-Valeriu, pentru Partidul Verde, arată că textul de lege criticat este discriminatoriu; toţi cetăţenii trebuie să aibă posibilitatea de a candida. De aceea legea ar trebui pusă în acord cu Constituţia. Solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate.

28. Domnul Ignatencu Petre, pentru Partidul Comunitar din România - Filiala Municipiului Bucureşti, arată că legiuitorul este chemat să stabilească reguli, însă legiuitorul este subiectiv, astfel încât există un număr mare de partide nedreptăţite, cărora nu li se permite să vină la startul alegerilor. Li se cere, practic, un vot prealabil şi la vedere, lucru absolut nepermis şi inacceptabil. Invocă elemente de fapt, dificultăţi concrete în privinţa întocmirii listelor de susţinători. Arată că textul art. 49 alin. (2) din Constituţie ar trebui exclus, şi solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate.

29. Reprezentantul Ministerului Public menţine concluziile de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate ca neîntemeiată.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

30. Prin Sentinţa civilă nr. 3.275 din 28 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 8.555/302/2016, Încheierea din 28 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 8.556/302/2016 şi Sentinţa civilă nr. 3.326 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 8.617/302/2016, **Judecătoria Sectorului 5 Bucureşti - Secţia a II-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**, excepţie ridicată de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Sectorului 5, de Spânoche Marian şi, respectiv, de Partidul 200 pentru Bucureşti.

31. Prin Sentinţa civilă nr. 225 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 488/230/2016 şi Sentinţa civilă nr. 227 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 491/230/2016, **Judecătoria Filiaşi a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) şi, respectiv, art. 49 din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Ciucă Claudiu Viorel şi Partidul Naţional Ţărănesc Creştin şi Democrat - Organizaţia Judeţeană Dolj, precum şi, respectiv, de Neamţu Cornel şi Partidul România Mare - Filiala Judeţului Dolj.

32. Prin Încheierea din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 11.717/215/2016 şi Încheierea din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 11.716/215/2016, **Judecătoria Craiova - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Partidul Mişcarea Populară - Dolj.

33. Prin Sentinţa civilă nr. 237 din 30 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 7.745/211/2016, **Tribunalul Cluj - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Cluj.

34. Prin Sentinţa civilă nr. 3.989 din 22 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 7.178/211/2016, **Judecătoria Cluj-Napoca - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Partidul Pirat România.

35. Prin Sentinţa civilă nr. 5.748 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 12.739/300/2016, **Judecătoria Sectorului 2 Bucureşti - Secţie comună a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Partidul 200 pentru Bucureşti.

36. Prin Sentinţa civilă nr. 10-AL din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 10.180/4/2016 şi Sentinţa civilă nr. 18 AL din 30 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 10.182/4/2016, **Judecătoria Sectorului 4 Bucureşti - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Sticlaru Gheorghe Cosmin şi, respectiv, de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Sectorului 4.

37. Prin Sentinţa civilă nr. 28 AL din 30 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 28/C/AL/2016 şi Decizia civilă nr. 27 A din 30 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 25/ALA/2016, **Tribunalul Bucureşti - Secţia a III-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Partidul Verde şi, respectiv, Lungu Liviu.

38. Prin Sentinţa civilă nr. 15 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 16/C/AL/2016, Sentinţa civilă nr. 12 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 10/C/AL/2016, Sentinţa civilă nr. 11 AL din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 17/C/AL/2016, Sentinţa civilă nr. 16 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 18/C/AL/2016, Sentinţa civilă nr. 24 AL din 30 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 21/C/AL/2016, şi, respectiv, Decizia civilă nr. 11 AP din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 16/ALA/2016, **Tribunalul Bucureşti - Secţia a IV-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Municipiului Bucureşti, Partidul M10, Fenechiu Cătălin Daniel, Partidul Comunitar din România, Partidul 200 pentru Bucureşti şi, respectiv, de Stochiţă Cătălin Aurel.

39. Prin Sentinţa civilă nr. 3.830 din 30 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 8.222/303/2016, Sentinţa civilă nr. 3.829 din 30 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 8.221/303/2016, Sentinţa civilă nr. 3.834 din 30 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 8.226/303/2016, Sentinţa civilă nr. 3.833 din 30 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 8.225/303/2016 şi Sentinţa civilă nr. 3.824 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 8.183/303/2016, **Judecătoria Sectorului 6 Bucureşti - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Partidul Uniunea Creştin Democrată din România, Partidul Platforma Acţiune Civică a Tinerilor - PACT şi, respectiv, de Partidul 200 pentru Bucureşti.

40. Prin Sentinţa civilă nr. 6.354 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 10.442/301/2016, Sentinţa civilă nr. 6.361 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 10.441/301/2016, Sentinţa civilă nr. 6.356 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 10.444/301/2016 şi, respectiv, Sentinţa civilă nr. 6.359 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 10.510/301/2016, **Judecătoria Sectorului 3 Bucureşti - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Schmid Daniel, Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Sectorului 3, Partidul 200 pentru Bucureşti şi, respectiv, de Covaci Andrei.

41. Prin Sentinţa civilă nr. 360 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 2.169/108/2016, **Tribunalul Arad - Secţia a II-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Arad.

42. Prin Sentinţa civilă nr. 691 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 1.908/120/2016, **Tribunalul Dâmboviţa - Secţia I civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Partidul Verde - Filiala Judeţeană Dâmboviţa.

43. Prin Decizia civilă nr. 310 A din 30 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 1.082/98/2016, **Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Partidul Socialist Român - PSR Ialomiţa.

44. Prin Decizia civilă nr. 126 din 30 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 3.458/30/2016, **Curtea de Apel Timişoara - Secţia I civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Partidul M10.

45. Prin Sentinţa civilă nr. 4.526 din 30 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 10.530/325/2016 şi Sentinţa civilă nr. 4.761 din 30 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr.

10.531/325/2016, **Judecătoria Timişoara - Secţia a II-a civilă şi Judecătoria Timişoara - Secţia I civilă au sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată, în ambele cauze, de Partidul M10.

46. Prin Decizia nr. 1.012 din 30 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 11.606/215/2016, **Tribunalul Dolj - Secţia I civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Partidul Socialist Român - Filiala Dolj.

47. Prin Încheierea din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 1.854/111/2016, **Tribunalul Bihor - Secţia a III-a contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia judeţeană Bihor.

48. Excepţiile de neconstituţionalitate au fost ridicate în cauze având ca obiect contestaţii formulate de partide politice sau reprezentanţi ai partidelor politice împotriva hotărârilor de respingere a listelor de candidaţi/candidaţilor, după caz, la funcţii elective, pentru neîndeplinirea condiţiei numărului minim de susţinători prevăzute de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015. Într-o singură cauză, excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de un candidat independent, şi anume Stochiţă Cătălin Aurel.

49. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate** Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Sectorului 5, Spânoche Marian, Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Cluj, Sticlaru Gheorghe Cosmin, Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Municipiului Bucureşti, Fenechiu Cătălin Daniel, Schmid Daniel, Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Arad, Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Sectorului 3, Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Sectorului 4, Stochiţă Cătălin Aurel şi Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Judeţeană Bihor susţin, în esenţă, faptul că prevederile art. 37 din Constituţie care reglementează conţinutul dreptului de a fi ales nu prevăd nicio condiţionare de genul celei stabilite de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015. Lipsa trimiterii în textul constituţional la o reglementare prin lege a dreptului de a fi ales denotă, în opinia autorilor excepţiei, voinţa Adunării Constituante de a stabili prin legea fundamentală nu doar condiţiile pe care trebuie să le îndeplinească un cetăţean pentru a fi ales, cât şi consacrarea accesului liber al cetăţenilor la funcţiile elective. Ca urmare, textul criticat îngrădeşte nepermis dreptul de a fi ales. Totodată, acesta încalcă principiul egalităţii în drepturi, câtă vreme, de exemplu, cetăţenii aparţinând unei minorităţi, români într-o comună precum Harghita sau Covasna, germani într-o localitate din Timiş sau Braşov sau maghiari într-o localitate din Hunedoara, nu vor putea să voteze un candidat conaţional în localităţi unde numărul acestora nu permite strângerea numărului de susţinători prevăzuţi de lege. Se regăseşte, în această ipoteză, şi încălcarea dreptului de a fi ales. Este încălcat, deopotrivă, dreptul la viaţă intimă, familială şi privată, sub aspectul utilizării datelor cu caracter personal, şi se creează o discriminare între partidele care au o bază de date şi partidele noi, întrucât primele pot întocmi listele de susţinere doar prin solicitarea semnăturii pe tabele, datele putând fi completate de voluntari. De asemenea, textul de lege criticat încalcă prevederile constituţionale referitoare la restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi, întrucât condiţia impusă de lege nu priveşte "apărarea drepturilor şi a libertăţilor cetăţenilor", ci constituie, în fapt, o încălcare a acestora, dreptul de a fi ales.

50. **Ciucă Claudiu Viorel** şi **Partidul Naţional Ţărănesc Creştin şi Democrat - Organizaţia Judeţeană Dolj** susţin, în esenţă, că recomandările Comisiei de la Veneţia impun un număr maxim de 1% de susţinători, în timp ce art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 impune

un număr minim de 1% şi un număr de semnături care depăşeşte acest procent (500 pentru localităţile urbane). Legiuitorul nu a fost de bună credinţă impunând un număr de semnături excesiv, încălcând astfel prevederile art. 37 din Constituţie. În România există oraşe care au un număr de locuitori mai mic de 5.000 sau apropiat, iar impunerea pragului de 500 de semnături reprezintă o listă de susţinători de aproape 10% din numărul de alegători. Se invocă şi Decizia Curţii Constituţionale nr. 75/2015, prin care Curtea a constatat neconstituţionalitatea art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, "statuând că partidele se pot înfiinţa cu doar 3 semnături de susţinere". Legea partidelor politice a fost modificată, dar s-au păstrat restricţii similare în privinţa depunerii de candidaturi. Având în vedere prevalenţa dreptului european asupra celui intern, în condiţiile art. 20 şi art. 148 din Constituţie, hotărârile de respingere a candidaturii/listelor sunt nelegale.

51. **Partidul Mişcarea Populară - Dolj, Lungu Liviu** şi **Partidul Comunitar din România**, cu o motivare asemănătoare, critică, în esenţă, "mecanismul" instituit de legiuitor în ceea ce priveşte criteriile de reprezentativitate pe care trebuie să le îndeplinească un candidat faţă de ceilalţi competitori aparţinând partidelor la putere, dar mai ales faţă de candidaţii care sunt acum primari în exercitarea mandatului, şi care este format din doi piloni: obligaţia prezentării unei liste cu un număr excesiv de semnături de susţinere la depunerea candidaturii [art. 49 alin. (2) din lege] şi suprimarea unui al doilea tur de scrutin în caz că niciun competitor nu obţine majoritatea simplă de 50% + 1 din voturile valabil exprimate şi organizarea unui tur secund doar în caz de balotaj [art. 101 alin. (2) şi (3) din lege]. Numărul de susţinători prevăzuţi de lege, ca şi condiţie de intrare în competiţia electorală, este excesiv, iar termenul de strângere a semnăturilor este foarte scurt, ceea ce "reprezintă o ingerinţă excesivă a statului în exercitarea dreptului de a fi ales, practic aceasta echivalând cu o constrângere insurmontabilă". Se invocă Decizia nr. 75/2015, prin care Curtea Constituţională a examinat, printre altele, excepţia de neconstituţionalitate a art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, care prevedea obligativitatea prezentării unei liste cu 25.000 de semnături pentru înregistrarea unui partid politic şi a decis că, în actualele condiţii social-politice româneşti, articolul care impunea obligaţia menţionată este neconstituţional. Ca urmare a deciziei menţionate, s-a adoptat Legea nr. 114/2015 privind modificarea şi completarea Legii partidelor politice nr. 14/2003, potrivit căreia partidele politice se pot înfiinţa cu doar 3 semnături de susţinere, astfel că, în aceeaşi perioadă în care legiuitorul punea legea partidelor politice în acord cu rigorile Constituţiei şi elimina o ingerinţă excesivă a statului, acelaşi legiuitor, elaborând o nouă lege a alegerilor locale, a păstrat aceleaşi restricţii în privinţa candidaţilor independenţi, care păreau justificate la începutul anilor '90, fără să arate însă dacă mai au o justificare în România anului 2015. Or, "faţă de populaţia votantă din România, de aproximativ 18 milioane de persoane, cifra de 25.000 de semnături reprezintă 0,13%. Dacă acest procent a fost găsit ca excesiv de către Curtea Constituţională a României, atunci procentul de 1% de semnături cerut pentru depunerea unei candidaturi apare cu atât mai excesiv. În plus, cele 2580 de semnături cerute pentru depunerea unei candidaturi independente la funcţia de primar al municipiului Craiova sunt de acelaşi ordin de mărime cu cele 25.000 cerute înainte pentru înregistrarea unui partid politic, deci cer un efort logistic de anvergură similară. În consecinţă, art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 a căpătat un pronunţat caracter de neconstituţionalitate odată cu publicarea Deciziei nr. 75/2015 a Curţii Constituţionale, încălcând prevederile art. 37 alin. (1) din Constituţie referitoare la dreptul de a fi ales. Precizează că "restricţia impusă candidaţilor la funcţia de primar, aceea de a prezenta o listă de semnături reprezentând 1% din cetăţenii înscrişi în listele electorale, figurează în legislaţia românească de 25 de ani, când a fost adoptată Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale [art. 41

alin. (2)], prevederea fiind preluată atât în Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale (unde s-a revenit la procentul de 1%), fără ca nimeni să-şi pună problema dacă aceasta mai corespunde actualelor condiţii socio-politice ale României.

52. **Partidul Pirat România** susţine că în cauză sunt încălcate atât norme constituţionale, cât şi dispoziţii ale Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. Invocă în acest sens prevederile art. 20 şi, respectiv, art. 148 alin. (2) din Constituţie, referitoare la tratatele internaţionale în materia drepturilor omului la care România este parte şi, respectiv, referitoare la dreptul Uniunii Europene şi aplicabilitatea acestuia. Susţine, în esenţă, că art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 încalcă prevederile art. 37 din Constituţie, întrucât "instituie condiţionări şi limitări ale dreptului de a fi ales care excedează normelor constituţionale". Textul de lege criticat prevede o ingerinţă care nu întruneşte condiţiile prevăzute de art. 53 din Constituţie, respectiv de art. 18 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. Astfel, legea nu menţionează motivul pentru care s-a adoptat o asemenea măsură restrictivă, iar necesitatea asigurării unei reprezentativităţi crescute nu poate fi încadrată în enumerarea limitativă pe care art. 53 din Constituţie o prevede. Mai mult, nu este îndeplinită nici cerinţa ca măsura să fie necesară într-o societate democratică, neputând fi acceptată ideea că un prag mai redus decât cel de 1% sau chiar formal nu ar putea oferi suficiente garanţii că obiectivul social apărat prin voinţa legiuitorului va putea fi atins. Se arată că, în statele membre ale Uniunii Europene, existenţa unor susţinători este legată de nevoia existenţei a cel puţin trei persoane pentru a certifica realitatea apartenenţei candidatului la partidul politic care îi propune şi nu de limitare a exercitării unui drept. Ingerinţa statului român în exercitarea dreptului de a fi ales contravine şi jurisprudenţei constante a Curţii Europene a Drepturilor Omului (Hotărârea din 1 aprilie 2008 pronunţată în Cauza Varga împotriva României, Hotărârea din 18 februarie 1992, pronunţată în Cauza Moustaquim împotriva Belgiei, Hotărârea din 24 aprilie 1996, pronunţată în Cauza Boughanemi împotriva Franţei etc). Se invocă şi încălcarea art. 14 din Convenţia pentru apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăţilor fundamentale referitoare la interzicerea discriminării, coroborat cu art. 3 din Protocolul nr. 1 la Convenţie, referitor la dreptul la alegeri libere. Textele convenţionale menţionate stabilesc în acest sens, potrivit jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului, faptul că democraţia reprezintă un element fundamental în ordinea publică europeană (Cauza Zdanoka împotriva Letoniei), statul are un rol de ultim garant al pluralismului, rol care presupune ca acesta, adoptând măsuri pozitive, să organizeze alegeri democratice în condiţii care să asigure libera exprimare a poporului asupra alegerii corpului reprezentativ (Cauza Informationsverein Lentia şi alţii împotriva Austriei), precum şi că exprimarea opiniei poporului este de neconceput fără ajutorul unei pluralităţi de partide politice şi că nicio formă de constrângere nu trebuie exercitată asupra alegătorilor în ceea ce priveşte alegerea candidaţilor sau partidelor. Or, instituirea unui prag minim de susţinători ai unui candidat împiedică exercitarea liberă a dreptului de a fi ales, în sensul interpretării date şi în jurisprudenţa invocată, iar restricţia nu este justificată şi nici proporţională.

53. **Partidul 200 pentru Bucureşti, Partidul Uniunea Creştin Democrată din România**, precum şi **Covaci Andrei**, cu o motivare similară, susţin, în esenţă, că textul de lege criticat încalcă prevederile art. 37 şi art. 53 din Constituţie, referitoare la dreptul de a fi ales şi restrângerea exerciţiului unor drepturi sau a unor libertăţi. Se invocă termenul scurt (5 zile) de la momentul la care se află numărul oficial al cetăţenilor înscrişi în listele electorale în funcţie de care se va determina numărul necesar de semnături şi până la data-limită la care pot fi depuse candidaturile, termen care conduce la imposibilitatea fizică de strângere a semnăturilor, cu

semnificaţia unei ingerinţe excesive în dreptul de a fi ales. Se mai arată că, pentru un partid politic, lipsit de logistica tehnică şi umană a partidelor mari, plafonul de 1% de semnături din numărul alegătorilor rămâne "o constrângere insurmontabilă". Se invocă Decizia Curţii Constituţionale nr. 75/2015, precum şi acelaşi raţionament expus şi în motivările precedente, referitor la schimbarea de viziune necesară din perspectiva acestei decizii şi în privinţa numărului de susţinători ai candidaţilor la funcţiile elective. Cu referire la considerentele care au fundamentat această decizie, se conchide că restricţiile impuse prin art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 nu garantează un just echilibru între interesul general şi drepturile fundamentale prevăzute de Constituţia României. Se susţine că, aplicând testul de proporţionalitate asupra ingerinţei statului asupra dreptului constituţional de a fi ales, rezultă cu evidenţă neconstituţionalitatea textului criticat.

54. **Partidul Verde** susţine, în esenţă, că prin condiţia stabilită de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 se încalcă prevederile constituţionale ale art. 37 referitoare la dreptul de a fi ales, coroborate cu cele ale art. 16, referitoare la egalitatea în drepturi. Textele constituţionale invocate nu precizează că dreptul de a fi ales poate fi condiţionat de reglementări restrictive, criterii sau măsuri discriminatorii. Se impune deci modificarea legislaţiei electorale în acord cu normele constituţionale. Se încalcă şi art. 21 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului referitor la dreptul de a fi ales, prin aceea că accesul la funcţiile publice în cadrul alegerilor locale nu mai este unul egal, conform textului de referinţă menţionat, ci unul condiţionat. Se mai susţine că textul este contrar Legii nr. 677/2001 pentru protecţia persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal şi libera circulaţie a acestor date, întrucât persoanele care colectează datele nu sunt autorizate în prealabil de către autoritatea competentă, consecinţa fiind nelegalitatea integrală a listelor de susţinători.

55. **Partidul M10** şi **Partidul Platforma Acţiune Civică a Tinerilor - PACT**, cu o motivare asemănătoare, invocă prevederile art. 40 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, dispoziţiile Codului bunelor practici în materie electorală şi prevederile art. 37 din Constituţie, susţine, în esenţă, că, faţă de dispoziţiile legii fundamentale, nu există nicio raţiune pentru a impune limitarea exercitării dreptului de a fi ales prin raportare la numărul de alegători, "condiţionarea aprobării unei liste de candidaţi prin raportare la numărul de alegători prevăzută de Legea nr. 115/2015" reprezentând "o puternică ingerinţă în exercitarea dreptului fundamental de a fi ales". Astfel, prin impunerea unui anumit număr de susţinători nu este evitat pericolul unei candidaturi formale, aceasta având ca scop tergiversarea şi îngreunarea procesului electoral. În opinia autorului excepţiei, condiţiile restrictive impuse prin art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 sunt excesive în comparaţie cu jurisprudenţa Curţii Constituţionale referitoare la înfiinţarea partidelor politice, încălcând prevederile art. 53 din Constituţie. Consideră că "această conduită a legiuitorului, de a stabili concepte diferite de reprezentativitate unor situaţii similare, reprezintă, în realitate, o veritabilă manipulare a legislaţiei electorale". Face referire în acest sens la Decizia nr. 75/2015, cu un raţionament identic celor expuse în motivările mai sus reţinute, şi cu concluzia că cele reţinute în această decizie, prin aplicarea testului de proporţionalitate, se aplică mutatis mutandis şi în privinţa alegerilor locale, astfel încât "art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 reprezintă o ingerinţă a statului asupra dreptului fundamental de a fi ales". Mai arată că recomandările Comisiei de la Veneţia prevăd un număr maxim de 1% de susţinători, în timp ce art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 impune un număr minim de 1%, ceea ce conferă "un caracter disproporţionat şi rigid legislaţiei electorale române".

56. **Partidul Verde - Filiala Judeţeană Dâmboviţa** susţine că textul de lege criticat încalcă prevederile art. 37 din Constituţie, referitor la dreptul de a fi ales şi împiedică exercitarea voinţei politice a partidului, deşi este legal constituit.

57. **Partidul Socialist Român - PSR Ialomiţa** susţine că textul de lege criticat cuprinde prevederi confuze, neclare, dând naştere la interpretări, iar **Partidul Socialist Român - Filiala Dolj** susţine că dispoziţiile criticate sunt neconstituţionale, reprezentând o ingerinţă excesivă asupra dreptului de a fi ales. Câtă vreme un partid poate funcţiona cu cel puţin trei membri fondatori, cerinţa prevăzută de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 limitează un drept constituţional, şi, în plus, contravine Legii partidelor politice nr. 14/2003, astfel cum a fost modificată. Se invocă încălcarea art. 11, art. 20, art. 16 alin. (3), art. 37, art. 53 şi art. 148 din Constituţie, precum şi Codul bunelor practici în materie electorală, adoptat de Comisia de la Veneţia.

58. **Neamţu Cornel** şi **Partidul România Mare - Filiala Judeţului Dolj**, referindu-se la obligaţia depunerii de liste de susţinători pentru alegerile locale din iunie 2016, susţin că recomandările Comisiei de la Veneţia impun un număr maxim de 1% de susţinători, în timp ce art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 impune un număr minim de 1% şi un număr de semnături care depăşeşte acest procent (500 pentru localităţile urbane). Legiuitorul nu a fost de bună credinţă impunând un număr de semnături excesiv, ceea ce încalcă prevederile art. 16 alin. (3) şi art. 37 din Constituţie. În România există oraşe care au un număr de locuitori mai mic de 5.000 sau apropiat, iar impunerea pragului de 500 de semnături reprezintă o listă de susţinători de aproape 10% din numărul de alegători. Se invocă şi Decizia Curţii Constituţionale nr. 75/2015, prin care Curtea a constatat neconstituţionalitatea art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice, "statuând că partidele se pot înfiinţa cu doar 3 semnături de susţinere". Legea partidelor politice a fost modificată, dar s-au păstrat restricţii similare în privinţa depunerii de candidaturi. Având în vedere prevalenţa dreptului european asupra celui intern, în condiţiile art. 20 şi art. 148 din Constituţie, hotărârile de respingere a candidaturii/listelor sunt nelegale.

59. **Judecătoria Sectorului 5 Bucureşti - Secţia a II-a civilă** opinează că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Ca orice drept fundamental, şi dreptul de a fi ales nu este absolut. Legiuitorul are competenţa, în temeiul art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie, să reglementeze, prin lege organică, sistemul electoral, subordonându-se principiilor statuate de art. 16 alin. (3), art. 37 şi art. 40 din Legea fundamentală şi să dezvolte condiţiile concrete pentru exercitarea dreptului de a fi ales la nivelul fiecărei funcţii publice elective, fără restricţii nerezonabile, ceea ce implică posibilitatea existenţei unor condiţionări în exerciţiul acestor drepturi. Necesitatea depunerii unei liste de susţinători care să reprezinte un procent de 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, respectiv 2.494 persoane, conform Hotărârii nr. 1 din 11 aprilie 2016 a Biroului Electoral de Circumscripţie nr. 5 sector 5 Bucureşti este o condiţie rezonabilă în mod evident, procentul stabilit de legiuitor nefiind de natură să golească de conţinut dreptul de a fi ales al petentului.

60. **Judecătoria Filiaşi**, citând textele constituţionale ale art. 16 alin. (3) şi art. 37, conchide că Legea fundamentală nu prevede obligativitatea unei liste de susţinători, însă, ca orice drept fundamental, şi dreptul de a fi ales nu este absolut, prin legislaţia electorală legiuitorul putând impune anumite condiţii de formă pentru exercitarea acestuia. Obligaţia impusă de textul criticat nu constituie un obstacol în calea dreptului constituţional de a fi ales, numărul de minim 500 de susţinători pentru localităţile urbane (teză subsidiară prevăzută de lege

alături de cea privind procentul de 1% din alegători cuprinsă în recomandările Comisiei de la Veneţia şi reluată şi în normele criticate).

61. **Judecătoria Craiova - Secţia civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, întrucât stabilirea unei condiţii privind numărul de susţinători ai unui candidat nu este de natură să aducă atingere dreptului de a fi ales. Această ingerinţă în exercitarea dreptului de a fi ales este proporţională cu scopul pentru care a fost instituită, respectiv acela de a asigura reprezentativitatea candidaţilor la funcţia de primar, iar aceştia să fie susţinuţi în candidatura lor de un anumit număr de alegători stabilit prin lege.

62. **Tribunalul Cluj - Secţia civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, întrucât "legiuitorul are posibilitatea de a restrânge unele drepturi în materia alegerilor electorale, în scopul asigurării reprezentativităţii candidatului la o funcţie publică".

63. **Judecătoria Cluj-Napoca - Secţia civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, întrucât legiuitorul are deplina legitimitate constituţională de a restrânge unele drepturi în materia alegerilor electorale, în scopul asigurării reprezentativităţii candidatului la funcţia publică.

64. **Judecătoria Sectorului 2 Bucureşti - Secţie comună** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Cu referire la jurisprudenţa Curţii Constituţionale în materie, respectiv Decizia nr. 782/2009, reţine că instituirea condiţiei prevăzute de lege reprezintă o modalitate prin care candidatul îşi dovedeşte potenţialul de reprezentativitate, şi o pârghie prin care se împiedică exercitarea abuzivă a drepturilor constituţionale, asigurând accesul la exerciţiul dreptului persoanelor eligibile la nivelul comunităţii.

65. **Judecătoria Sectorului 4 Bucureşti - Secţia civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, întrucât textul de lege criticat urmăreşte un scop legitim - asigurarea desfăşurării în bune condiţii a alegerilor locale - şi păstrează un raport rezonabil de proporţionalitate între interesele publice şi propunerea unor candidaţi independenţi sau din partea partidelor politice ce au o minimă susţinere civică.

66. **Tribunalul Bucureşti - Secţia a III-a civilă** apreciază că textul de lege criticat nu contravine tratatelor internaţionale în materia drepturilor omului la care România este parte, dreptul de a fi ales nefiind reglementat ca un drept absolut, ci putând fi exercitat în condiţiile impuse de lege. Legiuitorul are prerogativa de a reglementa condiţiile în care se poate exercita, în concret, dreptul de a fi ales, iar limitările stabilite de textul criticat nu sunt discriminatorii şi nu aduc atingere substanţei dreptului.

67. **Tribunalul Bucureşti - Secţia a IV-a civilă** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, întrucât condiţia stabilită de textul criticat nu reprezintă o ingerinţă excesivă în ceea ce priveşte dreptul de a fi ales. Legiuitorul are prerogativa de a reglementa condiţiile în care se poate exercita, în concret, dreptul de a fi ales, iar impunerea unui număr minim de susţinători nu are caracter excesiv. Argumentul corelaţiei cu dispoziţiile privind înfiinţarea partidelor politice nu poate fi avut în vedere, întrucât textele legale în discuţie vizează ipoteze diferite.

68. **Judecătoria Sectorului 6 Bucureşti - Secţia civilă** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Legiuitorul are prerogativa de a reglementa condiţiile în care se poate exercita, în concret, dreptul de a fi ales, iar limitările impuse de lege nu sunt arbitrare, nu sunt discriminatorii şi nu aduc atingere existenţei dreptului. Cât priveşte Dosarul nr. 654 D/2016, apreciază că nu poate analiza niciunul din motivele invocate, atribuţia controlului de constituţionalitate revenind exclusiv Curţii Constituţionale.

69. **Judecătoria Sectorului 3 Bucureşti - Secţia civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Legiuitorul are competenţa, în temeiul art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie, să reglementeze, prin lege organică, sistemul electoral, subordonându-se principiilor statuate de art. 16 alin. (3), art. 37 şi art. 40 din Legea fundamentală şi să dezvolte condiţiile concrete pentru exercitarea dreptului de a fi ales la nivelul fiecărei funcţii publice elective, fără restricţii nerezonabile, ceea ce implică posibilitatea existenţei unor condiţionări în exerciţiul acestor drepturi. Necesitatea depunerii unei liste de susţinători care să reprezinte un procent de 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, este o condiţie rezonabilă în mod evident, procentul stabilit de legiuitor nefiind de natură să golească de conţinut dreptul de a fi ales al petentului.

70. **Tribunalul Arad - Secţia a II-a civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Parlamentul, ca organ reprezentativ suprem al poporului român este liber să aprecieze atât asupra instituirii condiţiei privind necesitatea unui număr de susţinători pentru depunerea unei candidaturi, cât şi asupra numărului acestora.

71. **Tribunalul Dâmboviţa - Secţia I civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Legiuitorul este liber să aprecieze atât asupra instituirii condiţiilor pentru exercitarea dreptului de a fi ales, mai ales că dispoziţiile art. 37 din Constituţie nu exclud reglementarea prin lege a unor asemenea condiţii.

72. **Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. De altfel, autorul excepţiei nu a arătat care ar fi articolul din Constituţie nesocotit de textul de lege criticat.

73. **Curtea de Apel Timişoara - Secţia I civilă**, reiterând în fundamentarea opiniei sale motivele de neconstituţionalitate formulate de autorul excepţiei, arată că "împărtăşeşte majoritatea acestor argumente" invocate de autorul excepţiei, Partidul M10, şi că "excepţia de neconstituţionalitate a art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 ar trebui admisă."

74. **Judecătoria Timişoara - Secţia a II-a civilă** şi **Judecătoria Timişoara - Secţia I civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Textul criticat nu încalcă prevederile constituţionale referitoare la dreptul de a alege şi de a fi ales şi nici dreptul de asociere, respectiv condiţiile restrângerii exerciţiului unor drepturi şi libertăţi. Textul nu este nici discriminatoriu, întrucât se aplică nediferenţiat tuturor candidaţilor şi, de asemenea, asigură un raport rezonabil de proporţionalitate între candidaţii efectivi şi numărul potenţial de votanţi şi asigură un just echilibru între interesul statului de a organiza alegeri libere şi interesul potenţialilor candidaţi de a le fi admisă candidatura.

75. **Tribunalul Dolj - Secţia I civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Ingerinţa în dreptul de a fi ales pe care acesta o prevede este proporţională cu scopul pentru care a fost instituită, respectiv acela de a asigura reprezentativitatea candidaţilor la funcţia de primar.

76. **Tribunalul Bihor - Secţia a III-a contencios administrativ şi fiscal** a analizat admisibilitatea excepţiei de neconstituţionalitate invocate.

77. În conformitate cu dispoziţiile art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului, precum şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

78. **Guvernul** a transmis, cu adresele nr. 5/2.873/2016, nr. 5/2.874/2016, nr. 5/2.875/2016, nr. 5/2.878/2016, nr. 5/2.878/2016, nr. 5/2.880/2016, nr. 5/2.893/2016, nr.

5/2.894/2016, nr. 5/2.895/2016, nr. 5/2.896/2016, înregistrate la Curtea Constituţională cu nr. 4.030 din 11 mai 2016, nr. 4.031 din 11 mai 2016, nr. 4.039 din 11 mai 2016, nr. 4.029 din 11 mai 2016, nr. 4.043 din 11 mai 2016, nr. 4.040 din 11 mai 2016, nr. 4.037 din 11 mai 2016, nr. 4.046 din 11 mai 2016, nr. 4.047 din 11 mai 2016, şi nr. 4.032 din 11 mai 2016, punctul său de vedere în sensul că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Apreciază că prin instituirea unui anumit prag de susţinători nu se încalcă principiul constituţional al egalităţii în faţa legii şi a autorităţilor publice şi dreptul de a fi ales, având în vedere anvergura acţiunilor pe care un partid politic este capabil să le desfăşoare, în condiţiile în care, potrivit prevederilor art. 2 din Legea nr. 14/2003, prin activitatea lor partidele politice promovează valorile şi interesele naţionale. Ca urmare, este firesc ca legiuitorul să condiţioneze participarea la alegeri, pentru fiecare candidat la funcţia de primar sau listă de candidaţi pentru consiliul local şi pentru consiliul judeţean, de prezentarea unei liste de susţinători reprezentând cel puţin 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, ca o garanţie a reprezentativităţii sale. În consecinţă, consideră că textul de lege criticat nu este neconstituţional în raport cu dispoziţiile art. 16, 37 şi 53 din Constituţie. Cât priveşte analogia cu Decizia nr. 75/2015, realizată de unii dintre autorii excepţiei de neconstituţionalitate, arată că prin dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, legiuitorul nu impune o condiţie de reprezentativitate ridicată, similar textului art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003, care a format obiectul respectivei decizii. Ca urmare, acesta nu afectează substanţa dreptului de asociere şi nici a dreptului de a fi ales. Referitor la pretinsa încălcare a prevederilor art. 26 din Constituţie, consideră că semnătura pe lista de susţinere are o dublă semnificaţie: confirmarea voinţei unei persoane de a susţine un candidat la funcţia de primar sau o listă de candidaţi pentru consiliul local şi pentru consiliul judeţean, pe de o parte, şi acceptarea înscrierii pe listă a datelor sale personale, pe de altă parte. Obligaţia de întocmire a acestor liste cu semnături incumbă respectivului partid politic, care trebuie să se asigure, prin propriile mijloace, de buna credinţă a persoanei/persoanelor desemnate să întocmească listele şi de respectarea, în consecinţă, a păstrării confidenţialităţii asupra conţinutului datelor colectate. Prin urmare, modalitatea în care persoana desemnată în acest scop înţelege să îşi îndeplinească sarcina primită din partea partidului politic nu poate reprezenta o problemă de neconstituţionalitate, în sine, a dispoziţiilor art. 49 din Legea nr. 115/2015.

79. **Avocatul Poporului** a transmis, cu adresele nr. 8.779 din 10 mai 2016, nr. 8.780 din 10 mai 2016, nr. 8.781 din 10 mai 2016, nr. 8.784 din 9 mai 2016, nr. 8.785 din 10 mai 2016, nr. 8.788 din 10 mai 2016, nr. 8.786 din 10 mai 2016, nr. 8.787 din 10 mai 2016, nr. 8.789 din 9 mai 2016, nr. 8.790 din 9 mai 2016, nr. 8.791 din 9 mai 2016, nr. 8.792 din 9 mai 2016, nr. 8.793 din 9 mai 2016, nr. 8.797 din 10 mai 2016, nr. 8.809 din 9 mai 2016, nr. 8.810 din 9 mai 2016, nr. 8.811 din 10 mai 2016, nr. 8.812 din 10 mai 2016, nr. 8.814 din 9 mai 2016, nr. 8.815 din 10 mai 2016, nr. 8.816 din 9 mai 2016, nr. 8.817 din 10 mai 2016, nr. 8.818 din 10 mai 2016, nr. 8.820 din 9 mai 2016, nr. 8.863 din 10 mai 2016, nr. 8.865 din 10 mai 2016, nr. 8.869 din 10 mai 2016, nr. 8.871 din 9 mai 2016, nr. 8.872 din 10 mai 2016, nr. 9.056 din 10 mai 2016, nr. 9.058 din 10 mai 2016, nr. 9055 din 10 mai 2016, înregistrate la Curtea Constituţională cu nr. 3.991 din 10 mai 2016, nr. 3.992 din 10 mai 2016, nr. 3.993 din 10 mai 2016, nr. 3.933 din 9 mai 2016, nr. 3.995 din 10 mai 2016, nr. 3.996 din 10 mai 2016, nr. 3.996 din 10 mai 2016, nr. 3.999 din 10 mai 2016, nr. 3.934 din 9 mai 2016, nr. 3.935 din 9 mai 2016, nr. 3.936 din 9 mai 2016, nr. 3.937 din 9 mai 2016, nr. 3.938 din 9 mai 2016, nr. 4.000 din 10 mai 2016, nr. 3.940 din 9 mai 2016, nr. 3.941 din 9 mai 2016, nr. 4.003 din 10 mai 2016, nr. 4.004 din 10 mai 2016, nr. 3.942 din 9 mai 2016, nr. 4.006 din 10 mai 2016, nr. 3.943 din 9 mai 2016, nr. 4.007 din 10 mai 2016, nr.

4.008 din 10 mai 2016, nr. 3.944 din 9 mai 2016, nr. 4.010 din 10 mai 2016, nr. 4.011 din 10 mai 2016, nr. 4.014 din 10 mai 2016, nr. 3.945 din 9 mai 2016, nr. 4.016 din 10 mai 2016, nr. 4.018 din 10 mai 2016, nr. 3.990 din 10 mai 2016, nr. 4.020 din 10 mai 2016 punctul său de vedere, în sensul că dispoziţiile legale criticate nu încalcă prevederile constituţionale invocate. Referindu-se în acest sens la jurisprudenţa Curţii Constituţionale (deciziile nr. 1.013/2012 şi nr. 503/2010), Avocatul Poporului reţine că, în virtutea art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie, legiuitorul are competenţa exclusivă de a stabili modalităţile şi condiţiile de funcţionare a sistemului electoral. Din aceeaşi jurisprudenţă rezultă că adăugarea prin lege a unor condiţii suplimentare pentru ca o persoană să poată ocupa demnităţi publice elective este motivată de importanţa acestora, de rolul organelor reprezentative în exercitarea puterii suverane a poporului şi de ideea unei reprezentări responsabile şi eficiente, ca o garanţie a reprezentativităţii acestora. În acelaşi sens este şi jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului în materie, care se referă la o largă marjă de apreciere a statelor în alegerea sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia, fără însă a limita drepturile în discuţie atât de mult încât să afecteze esenţa acestora şi să le golească de conţinut. Invocă în acest sens şi Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ, adoptat de Comisia de la Veneţia, în care s-a reţinut că obligaţia de a colecta un număr special de semnături pentru propunerea unei candidaturi este, de principiu, compatibilă cu principiul sufragiului universal, precum şi recomandarea ca numărul maxim de semnături să nu depăşească pragul de 1% din alegători. Apreciază că, în cazul soluţiei legislative criticate, "nu se poate susţine că instituirea unui prag de minim 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare de circumscripţie pentru care candidează ar avea ca efect suprimarea exercitării drepturilor electorale şi nici nu constituie o cerinţă excesivă prin raportare la interesul public urmărit de legiuitor, şi anume asigurarea unui grad sporit de responsabilitate din partea tuturor competitorilor electorali în participarea lor la procesul electoral, exercitarea cu bună credinţă a dreptului de a fi ales, precum şi participarea la alegeri a unor candidaţi reprezentativi pentru colectivităţile locale ale căror interese urmează să le reprezinte." Cu referire şi la considerentele care au fundamentat Decizia Curţii Constituţionale nr. 782/2009, apreciază că norma criticată "instituie un prag de reprezentativitate rezonabil de minim 1%, uşor de atins în practică, şi care nu este de natură să lipsească de conţinut dreptul de vot şi dreptul de a fi ales." Referitor la pretinsa încălcare a prevederilor art. 26 din Constituţie, apreciază că datele cuprinse în listele de susţinători sunt strict necesare pentru verificarea îndeplinirii condiţiilor referitoare la depunerea candidaturilor, "fără a se putea susţine în mod rezonabil că respectivele date ar putea fi utilizate şi în alte scopuri sau că nu vor fi stocate cu respectarea legislaţiei în materie". Nu se încalcă nici prevederile art. 53 din Constituţie întrucât, din perspectiva celor menţionate, referitoare la condiţiile pe care acesta constituţional le stabileşte, "textul de lege atacat nu consacră un caz de restrângere a exerciţiului dreptului de a fi ales".

80. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actele de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, susţinerile autorilor excepţiei, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

81. Curtea Constituţională este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

82. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate, în toate cauzele conexate, îl constituie dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din data de 20 mai 2015. Curtea reţine acest obiect al excepţiei de neconstituţionalitate şi în privinţa Dosarului nr. 667 D/2016, întrucât chiar dacă prin Sentinţa civilă nr. 227 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 491/230/2016, Judecătoria Filiaşi a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 din Legea nr. 115/2015, în întregul său, din considerentele acesteia rezultă că criticile formulate privesc alin. (2) al acestui articol.

83. Textul de lege criticat are următorul cuprins:

- Art. 49 alin. (2): "Pentru fiecare candidat la funcţia de primar şi listă de candidaţi pentru consiliul local şi pentru consiliul judeţean, partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale trebuie să prezinte o listă de susţinători, care trebuie să cuprindă minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I."

84. În susţinerea excepţiei se invocă prevederile constituţionale ale art. 2 alin. (1) - Suveranitatea, art. 16 - Egalitatea în drepturi, art. 20 - Tratatele internaţionale privind drepturile omului, art. 26 - Viaţa intimă, familială şi privată, art. 36 alin. (1) - Dreptul de vot, art. 37 alin. (1) - Dreptul de a fi ales, art. 53 - Restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi şi art. 148 - Integrarea în Uniunea Europeană. Se invocă, de asemenea, art. 14 şi art. 18 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale referitoare la interzicerea discriminării şi limitarea folosirilor restrângerilor drepturilor, respectiv art. 3 din Protocolul nr. 1 la Convenţie, privind dreptul la alegeri libere. Se mai invocă art. 21 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului referitoare la dreptul de a fi ales şi libertatea votului, art. 40 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene privind dreptul de a alege şi de a fi ales în cadrul alegerilor locale, precum şi Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002).

85. Curtea constată mai întâi că, în cauza înregistrată cu nr. 683 D/2016, autorul excepţiei de neconstituţionalitate, Stochiţă Aurel Cătălin, este candidat independent la funcţia de consilier local, astfel că în contestaţia pe care acesta a formulat-o împotriva hotărârii de respingere a candidaturii, nu sunt incidente prevederile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015. Aceasta constituie o cauză de inadmisibilitatea a excepţiei de neconstituţionalitate, în conformitate cu prevederile art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, text care impune legătura excepţiei de neconstituţionalitate cu cauza în care a fost ridicată. Cauza de inadmisibilitate constatată însă cu privire la unul dintre dosarele conexate nu poate împiedica examinarea pe fond a excepţiei de neconstituţionalitate în celelalte cauze, unde Curtea a fost legal sesizată.

86. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că toate criticile formulate converg către a demonstra caracterul nejustificat şi excesiv al instituirii obligaţiei de a prezenta liste de susţinători pentru candidaturile la alegerile locale depuse de partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale. Grupând aceste critici în funcţie de principalele idei exprimate în motivările excepţiilor de neconstituţionalitate, prin raportare la textele constituţionale şi din actele internaţionale invocate, Curtea va proceda la examinarea, punctuală, a fiecăreia dintre acestea.

87. Astfel, o primă critică formulată de majoritatea autorilor excepţiei este în sensul că, atâta vreme cât art. 37 din Constituţie, care reglementează dreptul de a fi ales, nu prevede "nicio condiţionare" de genul celei stabilite prin art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, reglementarea acestei condiţii de către legiuitor încalcă textul constituţional menţionat, prevederile art. 2 şi art. 20 din Constituţie, precum şi prevederile art. 3 din Protocolul nr. 1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale.

88. Curtea reţine că aceste critici se bazează pe o interpretare care ignoră specificul normelor constituţionale, precum şi raportul dintre acestea şi legislaţia infraconstituţională. Constituţia, ca lege fundamentală a statului, cuprinde norme de principiu care reglementează toate domeniile vieţii economico-sociale, politice şi juridice ale societăţii organizate statale. În Constituţie sunt sistematizate principiile generale care caracterizează regimul politic, organizarea şi funcţionarea instituţiilor statului, drepturile şi libertăţile cetăţenilor, reglementarea detaliată a acestora realizându-se apoi prin legi organice sau ordinare, după caz, în funcţie de distincţiile pe care însăşi Constituţia le stabileşte.

89. În ceea ce priveşte dispoziţiile constituţionale la care autorii excepţiei de neconstituţionalitate fac referire, atât semnificaţia, cât şi modul în care acestea sunt dezvoltate în legislaţia infraconstituţională au fost analizate de Curtea Constituţională în cauze în care a examinat critici de neconstituţionalitate asemănătoare.

90. Astfel, într-o jurisprudenţă constantă, Curtea a statuat că "suveranitatea naţională, principiu fundamental al statului român, aparţine, potrivit art. 2 din Constituţie, poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum. Textul constituţional invocat exprimă, aşadar, voinţa constituantului român, potrivit căreia, **în cadrul democraţiei reprezentative, suveranitatea naţională aparţine într-adevăr poporului român, însă aceasta nu poate fi exercitată într-un mod direct, nemijlocit, la nivel individual, forma de exercitare fiind cea indirectă, mijlocită, prin procedeul alegerii organelor reprezentative. Modalitatea de constituire a acestora din urmă reprezintă expresia suveranităţii naţionale, manifestată prin exprimarea voinţei cetăţenilor în cadrul alegerilor libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum**" (a se vedea Decizia nr. 419 din 26 martie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 274 din 28 aprilie 2009, la care trimit, deopotrivă, Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010, şi Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 473 din 11 iulie 2012).

91. În ceea ce priveşte **alegerile**, art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie stabileşte că sistemul electoral se reglementează prin lege organică. Aşadar, constituantul a lăsat în seama legiuitorului ordinar libertatea de a stabili regulile de organizare şi de desfăşurare a procesului electoral, modalităţile concrete de exercitare a dreptului de vot şi a dreptului de a fi ales, cu respectarea condiţiilor impuse de Constituţie.

92. **Condiţiile de fond şi de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales** sunt prevăzute, la nivel constituţional, de art. 16 alin. (3), art. 37 şi 40, precum şi, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, de norme cuprinse în aceleaşi legi electorale, care se subordonează condiţiilor generale constituţionale şi le dezvoltă, totodată, după criteriul funcţiei publice elective pentru care sunt organizate respectivele alegeri (a se vedea Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010).

93. În acelaşi sens sunt şi dispoziţiile art. 3 din Protocolul nr. 1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, invocate de autorii excepţiei, prin raportare la prevederile art. 20 din Constituţie. Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reţinut că **dreptul la alegeri libere nu este absolut, iar statele au o marjă largă de apreciere în alegerea sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia, fără însă a limita drepturile în discuţie atât de mult încât să afecteze esenţa acestora şi să le golească de conţinut** [a se vedea, de exemplu, hotărârile din 2 martie 1987 şi 22 mai 2012, pronunţate în cauzele Mathieu-Mohin and Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 52, şi, respectiv, Scoppola împotriva Italiei (nr. 3), paragrafele 83 şi 84]. Dispoziţiile menţionate stabilesc obligaţia statelor contractante de a derula alegeri "libere", "la intervale rezonabile", "prin scrutin secret", "în condiţii care să asigure libera exprimare a voinţei poporului", fără a impune introducerea unui sistem determinat de vot. (Hotărârea pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, din 2 martie 1987, paragraful 54). Există numeroase moduri de a organiza şi de a face să funcţioneze sistemele electorale, după cum se constată existenţa unei multitudini de diferenţe între statele contractante în această materie, datorate evoluţiei lor istorice, diversităţii culturale şi de gândire politică, astfel că fiecare stat va "încorpora" aceste elemente în propria viziune despre democraţie (Hotărârea pronunţată în Cauza Hirst împotriva Regatului Unit, din 6 octombrie 2005, paragraful 61). Pentru a răspunde scopurilor art. 3 din Protocolul nr. 1 la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, orice sistem electoral are a fi apreciat în funcţie de evoluţia politică a unui stat, încât detalii inacceptabile în cadrul unui sistem determinat pot să apară ca justificate în altul, cerinţa esenţială rămânând aceea ca **sistemul adoptat să îndeplinească, în esenţă, condiţiile asigurării liberei exprimări a voinţei poporului în alegerea corpului legislativ** (Hotărârea pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, din 2 martie 1987, paragraful 54). Astfel, niciuna dintre condiţiile impuse, dacă este cazul, nu trebuie să împiedice libera exprimare a poporului cu privire la alegerea corpului legislativ - cu alte cuvinte, ele trebuie să reflecte sau să nu contracareze preocuparea de a menţine integritatea şi eficienţa unei proceduri electorale ce urmăreşte să determine voinţa poporului prin intermediul sufragiului universal (Hotărârea pronunţată în Cauza Yumak şi Sadak împotriva Turciei, din 8 iulie 2008, paragraful 109). **Această alegere, dictată de considerente de ordin istoric şi politic care îi sunt proprii, ţine în principiu de domeniul de competenţă exclusivă a statului** (Hotărârea pronunţată în Cauza Podkolzina împotriva Letoniei, din 9 aprilie 2002, paragraful 34).

94. Tot astfel, Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002), referindu-se la nivelul reglementării în materie electorală, recomandă, la pct. 2 Niveluri normative şi stabilitatea dreptului electoral, următoarele: "66. Una din modalităţile de evitare a manipulărilor ar fi definirea în Constituţie sau într-un text superior legii ordinare a elementelor celor mai sensibile (sistemul electoral propriu-zis, componenţa comisiilor electorale, circumscripţiile sau regulile de constituire a

circumscripţiilor). O altă soluţie, mai flexibilă, ar fi de a stipula în Constituţie ca, în cazul amendării legii electorale, vechiul sistem va rămâne aplicabil pe timpul viitoarelor alegeri - cel puţin dacă acestea au loc în anul următor - şi că sistemul nou va fi aplicat începând cu scrutinele ulterioare. 67. Pentru restul, dreptul electoral ar trebui să aibă, în principiu, un rang legislativ. Normele privind implementarea, şi anume cele care reglementează chestiunile de ordin tehnic şi de detaliu, pot fi, totuşi, prezentate sub formă de regulament."

95. Faţă de cele arătate, Curtea reţine că dispoziţiile art. 37, alături de cele ale art. 16 alin. (3) şi 40 din Constituţie, stabilesc doar condiţiile de principiu, de fond şi de formă, pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales, iar Legea nr. 115/2015 le dezvoltă, în privinţa alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale - consilii locale, consilii judeţene, primari şi preşedinţi ai consiliilor judeţene. În acest cadru, **textul criticat consacră o condiţie de exercitare a dreptului fundamental de a fi ales** în respectivele autorităţi reprezentative, şi anume aceea de a prezenta o listă de susţinători la depunerea candidaturii. Instituirea unei astfel de condiţii este, de principiu, în acord cu normele constituţionale cuprinse în art. 2 - Suveranitatea, precum şi cu cele ale art. 3 din Protocolul nr. 1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, prin prisma art. 20 din Constituţia României, astfel încât criticile formulate de autorii excepţiei sub acest aspect sunt neîntemeiate.

96. Revine Curţii Constituţionale să se pronunţe dacă, prin modul în care a fost reglementată, condiţia instituită de legiuitor limitează în mod nepermis dreptul de a fi ales. Pentru aceasta va proceda în continuare la examinarea criticilor potrivit cărora condiţia prezentării unei liste de susţinători pentru candidaturile la alegerile locale depuse de partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale are caracter nejustificat, excesiv, discriminatoriu, în contradicţie cu art. 16, 36 şi 37 din Constituţie, art. 14 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale referitoare la interzicerea discriminării, în corelaţie cu dreptul de a fi ales, art. 40 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene privind dreptul de a alege şi de a fi ales în cadrul alegerilor locale, precum şi cu art. 21 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului referitoare la dreptul de a fi ales şi libertatea votului.

97. În motivarea acestor critici, autorii excepţiei susţin, în esenţă, că reglementarea listelor de susţinători/numărului de susţinători, după caz, nu îşi găseşte justificarea, mai ales din perspectiva şi având în vedere considerentele care au fundamentat Decizia nr. 75 din 26 februarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 265 din 21 aprilie 2015, prin care Curtea a constat neconstituţionalitatea dispoziţiilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, referitoare la numărul minim de membri fondatori necesari pentru constituirea unui partid politic, potrivit cărora "Lista trebuie să cuprindă cel puţin 25.000 de membri fondatori, domiciliaţi în cel puţin 18 din judeţele ţării şi municipiul Bucureşti, dar nu mai puţin de 700 de persoane pentru fiecare dintre aceste judeţe şi municipiul Bucureşti". În considerentele deciziei pronunţate, Curtea Constituţională a reţinut, în esenţă, că "nu există un just echilibru între interesele colective şi cele individuale, de vreme ce, prin condiţia de reprezentativitate ridicată, dreptul subiectiv al persoanelor interesate să constituie un partid politic cunoaşte o limitare drastică, ce depăşeşte posibilele avantaje create prin adoptarea normei (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 266 din 7 mai 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 464 din 25 iunie 2014, paragraful 23). De asemenea, pentru stabilirea şi păstrarea echilibrului corect, legiuitorul trebuie să recurgă la ingerinţa cea mai redusă asupra dreptului de asociere. Or, în speţă, condiţia numărului minim de membri fondatori şi a dispersiei lor teritoriale a depăşit ceea

ce este just şi echitabil în raport cu dreptul fundamental protejat - dreptul de asociere". Ca urmare a deciziei Curţii Constituţionale, Legea nr. 14/2003 a fost modificată şi republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 408 din 10 iunie 2015, astfel încât în prezent art. 19 alin. (3) are următorul cuprins: "Lista trebuie să cuprindă cel puţin **3 membri fondatori."** Construindu-şi argumentarea pe un raţionament prin analogie, autorii excepţiei încearcă să acrediteze ideea că în cazul reglementării numărului de susţinători pentru candidaturile la funcţiile de primar/consilier local/consilier judeţean sunt aplicabile considerentele Deciziei nr. 75/2015 a Curţii Constituţionale şi, implicit, soluţia legislativă consacrată ca urmare a acestei decizii. Din această perspectivă, şi pentru considerentele reţinute în decizia menţionată, se afirmă ingerinţa excesivă a statului asupra dreptului de a fi ales, precum şi caracterul discriminatoriu al normelor criticate.

98. Contrar susţinerilor autorilor excepţiei, Curtea reţine că Decizia nr. 75/2015 susţine, de principiu, necesitatea menţinerii soluţiei legislative criticate în prezenta cauză. Astfel cum se poate observa din examinarea considerentelor deciziei, exigenţele pe care legislaţia electorală în ansamblu le instituie în privinţa exercitării drepturilor electorale au fost apreciate de Curte ca justificând eliminarea condiţiei excesive de asigurare a reprezentativităţii partidelor politice încă de la înfiinţarea acestora. Curtea a reţinut că "o parte semnificativă a aspectelor problematice avute în vedere de legiuitor pentru limitarea numărului de partide politice, şi anume fragmentarea parlamentară sau finanţarea acestora de la bugetul de stat, îşi găseşte soluţiile chiar în reglementările în vigoare adoptate în aceste materii, respectiv Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 22 iulie 2010 (art. 14, 15 şi 16 din aceasta), şi legile electorale (Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 650 din 12 septembrie 2011, Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 196 din 13 martie 2008, şi Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007). [...] legislaţia în vigoare **conţine suficiente elemente, de natura unor garanţii cu rolul de a limita riscul fragmentării excesive a reprezentării parlamentare** sau al supraîncărcării bugetului de stat cu cheltuieli destinate finanţării partidelor politice şi a campaniilor electorale. **Posibilele efecte negative ce ar apărea în lipsa adoptării măsurii legale examinate sunt, deci, contracarate prin existenţa unor instrumente legale adecvate, astfel că această condiţie nu îşi mai găseşte raţiunea"** (paragrafele 30 - 31). Referindu-se la "instrumente legale adecvate", Curtea a avut în vedere tocmai limitările inerente în cadrul reglementării unor drepturi fundamentale, pentru evitarea exercitării abuzive a acestora.

99. Reprezentativitatea candidaturilor la funcţiile elective, aşadar şi condiţia instituită de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, pot fi calificate, de principiu, ca fiind ceea ce Curtea a denumit "instrumente legale adecvate". Aceasta pornind de la faptul că desemnarea de candidaţi în alegeri constituie una dintre condiţiile de "existenţă" a partidelor politice. Astfel, potrivit art. 45 coroborat cu art. 46 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 14/2003, una dintre situaţiile de dizolvare pe cale judecătorească a unui partid politic este aceea în care "nu a desemnat candidaţi, singur sau în alianţă, în două campanii electorale succesive, cu excepţia celei prezidenţiale, în minimum 75 de circumscripţii electorale în cazul alegerilor locale, respectiv o listă completă de candidaţi în cel puţin o circumscripţie electorală sau candidaţi în cel puţin 3 circumscripţii electorale, în cazul alegerilor parlamentare." Aşadar, indiferent de numărul de membri fondatori, prin instituirea

unor condiţii de reprezentativitate în privinţa candidaţilor partidelor se evită o fragmentare politică excesivă; practic, partidele care nu au forţa politică de a desemna candidaţi în alegeri intră sub incidenţa cauzei de dizolvare menţionate. Fără îndoială că nu toate partidele politice au aceeaşi forţă politică, de aceea obligaţia instituită prevăzută de legiuitor a fost configurată în sensul desemnării unui număr minim de candidaţi la alegerile parlamentare şi locale, care să asigure că partidul politic constituit este în măsură să realizeze rolul său constituţional, stabilit de art. 8 din Constituţie, şi anume de a contribui "la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor, respectând suveranitatea naţională, integritatea teritorială, ordinea de drept şi principiile democraţiei", respectiv de Legea partidelor politice nr. 14/2003 care prevede, în art. 2, că "prin activitatea lor, partidele politice promovează valorile şi interesele naţionale, pluralismul politic, contribuie la formarea opiniei publice, participă cu candidaţi în alegeri şi la constituirea unor autorităţi publice şi stimulează participarea cetăţenilor la scrutinuri, potrivit legii." Partidele politice trebuie să aibă un minim de forţă/susţinere pentru a realiza rolul lor constituţional, probată prin posibilitatea de a desemna candidaţi, la alegerile locale şi parlamentare, în caz contrar neputând revendica statutul de partid politic. Pentru acestea din urmă există posibilitatea să îşi continue existenţa ca simple forme de asociere a cetăţenilor, cu condiţia ca înfiinţarea şi desfăşurarea activităţii lor să se realizeze potrivit legii, pentru realizarea scopurilor dorite de membrii lor şi în conformitate cu opţiunile acestora, exprimate în mod liber, pe plan social, cultural, economic şi chiar politic.

100. Curtea constată în acest sens că textul criticat a fost adoptat chiar ulterior Deciziei nr. 75/2015, în cadrul unui demers realizat, în cursul anului 2015, de adaptare legislativă în considerarea alegerilor locale şi parlamentare din anul 2016, inclusiv de corelare a reglementărilor în materie. Au fost astfel adoptate Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 20 mai 2015, Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 553 din 24 iulie 2015, Legea nr. 288/2015 privind votul prin corespondenţă, precum şi modificarea şi completarea Legii nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 866 din 19 noiembrie 2015, respectiv a fost modificată şi republicată Legea partidelor politice nr. 14/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 408 din 10 iunie 2015. Condiţionarea înregistrării candidaturilor la funcţiile elective de prezentarea unei liste de susţinători apare, din această perspectivă, **ca fiind o măsură necesară şi adecvată** pentru dovedirea unui anumit grad de reprezentativitate în rândul electoratului, deopotrivă pentru toţi competitorii electorali, şi pentru descurajarea eventualelor candidaturi abuzive.

101. Curtea constată, totodată, că, în condiţiile modificării Legii partidelor politice nr. 14/2003, nu mai subzistă niciun temei pentru reglementarea unei diferenţe de tratament juridic sub acest aspect între candidaţii partidelor politice şi cei independenţi. Astfel, modificarea legislaţiei în sensul eliminării obligaţiei de a proba o anume reprezentativitate la constituirea partidului politic şi situarea, din această perspectivă, a candidaţilor partidelor politice pe aceeaşi poziţie cu candidaţii independenţi susţin aplicarea aceloraşi reguli în privinţa ambelor categorii de candidaţi. În caz contrar ar exista o evidentă discriminare, de exemplu, între un candidat propus de un partid politic cu trei membri fondatori, care, susţinut fiind de un partid, nu ar avea

obligaţia de a proba potenţialul său de reprezentativitate, şi un candidat independent, care ar trebui să îl dovedească. Faptul că există diferenţe sub aspectul numărului de membri, aşadar şi în privinţa posibilităţii de a proba acest potenţial, între partidele politice, în funcţie de numărul de membri ai acestora, ţine de regulile democraţiei, ale pluralismului politic şi, în sine, de activitatea partidelor şi modul în care acestea îşi exercită funcţiile pentru care au fost constituite. Existenţa pluralităţii partidelor aflate în concurenţă implică şi stabilirea unor reguli ale competiţiei. Toate partidele, mai mari sau mai mici, deopotrivă candidate la exercitarea legitimă a puterii, cunosc astfel mijloacele pe care au dreptul să le întrebuinţeze şi cele care le sunt refuzate, ceea ce face ca organizarea competiţiei să fie constituţională. Astfel fiind, contrar susţinerilor autorilor excepţiei, **măsura instituită prin textul criticat este în acord cu prevederile art. 16 din Constituţie referitoare la egalitatea în drepturi şi cu cele ale art. 14 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale referitoare la interzicerea discriminării, în corelaţie cu dreptul de a fi ales.**

102. Cât priveşte **proporţionalitatea** acestei măsuri, Curtea constată că sunt aplicabile, mutatis mutandis, considerentele care fundamentează jurisprudenţa sa în care a analizat constituţionalitatea aceleiaşi condiţii legale impuse candidaţilor independenţi, în care a reţinut că o astfel de soluţie legislativă impune **"o condiţie necesară, rezonabilă şi legitimă pentru exercitarea dreptului de a fi ales, ce nu constituie o piedică în prezentarea candidaturilor electorale"** (cu referire la alegerile locale - Decizia nr. 522 din 8 mai 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 370 din data de 15 mai 2008; ad similis, cu referire la alte categorii de alegeri, Decizia nr. 503 din 20 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. nr. 353 din 28 mai 2010, Decizia nr. 782 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 406 din 15 iunie 2009, Hotărârea nr. 37 din 2 octombrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 243 din 4 octombrie 1996, şi Hotărârea nr. 71 din 16 octombrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 258 din 24 octombrie 1996). Astfel cum Curtea a statuat, "indiferent că este vorba de alegeri locale, parlamentare, prezidenţiale sau euro-parlamentare, sistemul electoral naţional prevede, în esenţă, aceeaşi condiţie: depunerea unei liste cu semnături de adeziune. Acest criteriu de preselectare a candidaţilor este unul obiectiv şi rezonabil, aplicabil în condiţii de egalitate de tratament fiecăreia dintre cele două categorii de participanţi la alegeri: candidaţii independenţi, pe de o parte, şi cei propuşi pe lista unui partid politic, pe de altă parte. Instituirea condiţiei legale privind depunerea listei cu semnături reprezintă o modalitate prin care candidatul la o funcţie sau demnitate publică îşi dovedeşte potenţialul de reprezentativitate şi arată, în acelaşi timp, preocuparea legiuitorului de a preveni exercitarea abuzivă a dreptului de a fi ales, pe de o parte, dar şi de a asigura, pe de altă parte, accesul efectiv la exerciţiul acestui drept persoanelor eligibile [...] care într-adevăr beneficiază de credibilitatea şi susţinerea electoratului, astfel încât să existe şanse reale de reprezentare a acestuia [...]" (Decizia nr. 782 din 12 mai 2009, precitată). Deşi o propunere de candidat nu poate privi, potrivit Constituţiei, decât o persoană ce întruneşte condiţiile constituţionale de eligibilitate, alegerile pot avea loc numai cu respectarea procedurii electorale. De aceea, **depunerea candidaturii face parte din procedura electorală, aşa încât cerinţa ca propunerea candidaturii să fie reprezentativă constituie o condiţie legală ce nu vine în conflict cu dreptul constituţional de a fi ales.** (Decizia nr. 782 din 12 mai 2009, precitată, cu referire la Hotărârea nr. 37 din 2 octombrie 1996, precitată, şi Hotărârea nr. 71 din 16 octombrie 1996, precitată).

103. Textul criticat se corelează cu recomandările cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru

Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002). Liniile directoare statuează în acest sens, la art. 1.3 - Prezentarea candidaturilor, pct. i şi ii, următoarele: "i. Prezentarea candidaţilor individuali sau a listelor de candidaţi pot fi condiţionate de obţinerea unui anumit număr de semnături; ii. Legea nu trebuie să impună colectarea semnăturilor a mai mult de un 1% din alegătorii circumscripţiei respective." Această recomandare este dezvoltată în Raportul explicativ, pct. 8, după cum urmează: "Obligaţia de a colecta un anumit număr de semnături pentru prezentarea unei candidaturi nu este, în principiu, incompatibilă cu principiul sufragiului universal. În practică, toate partidele politice, **cu excepţia unor formaţiuni politice fantome**, par a nu se confrunta cu nicio dificultate în colectarea numărului necesar de semnături, atunci când normele care reglementează colectarea semnăturilor nu sunt utilizate pentru a împiedica unii candidaţi de a se prezenta. Pentru a evita orice manipulări de acest gen, legea trebuie să stabilească un număr maxim de semnături care nu trebuie să depăşească pragul de 1% din alegători." Curtea observă că textul citat distinge între partide care pot dovedi un potenţial de reprezentativitate şi partide care nu pot face acest lucru ("formaţiuni politice fantome"), ceea ce conduce la concluzia că, şi în viziunea Codului bunelor practici în materie electorală, simpla înregistrare a unui partid politic nu reprezintă singurul criteriu pentru a califica o formă de asociere ca atare. Trebuie ca partidul politic astfel constituit să probeze o activitate circumscrisă rolului partidelor politice într-un stat de drept.

104. Faptul că procentul stabilit de legea română se află la limita superioară a pragului reţinut mai sus (minimum 1% din alegători), precum şi instituirea unei condiţii subsidiare referitoare la numărul minim de susţinători (nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I) ţine de marja de apreciere a legiuitorului şi vizează asigurarea unei minime reprezentativităţi a candidaţilor la funcţiile elective.

105. Curtea constată în acest sens că, potrivit art. 2 din Legea nr. 351/2001 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului naţional - Secţiunea a IV-a Reţeaua de localităţi, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 408 din 24 iulie 2001, cu modificările şi completările ulterioare, reţeaua naţională de localităţi este compusă din localităţi urbane şi din localităţi rurale, ierarhizate pe ranguri, după cum urmează: "rangul 0 - Capitala României, municipiu de importanţă europeană; b) rangul I - municipii de importanţă naţională, cu influenţă potenţială la nivel european; c) rangul II - municipii de importanţă interjudeţeană, judeţeană sau cu rol de echilibru în reţeaua de localităţi; d) rangul III - oraşe; e) rangul IV - sate reşedinţă de comună; f) rangul V - sate componente ale comunelor şi sate aparţinând municipiilor şi oraşelor." Potrivit aceleiaşi legi (anexa nr. II: Localităţi urbane), unul dintre indicatorii minimali de definire a localităţilor urbane este numărul de locuitori. În cazul oraşelor acest număr este de **minimum 10.000**, iar în cazul municipiilor este de 40.000. Între condiţiile necesare pentru înfiinţarea unei comune (anexa nr. IV: Localităţi rurale pct. 4.0) se află şi numărul de locuitori, care trebuie să fie de minimum **1.500**. Este adevărat că, raportat la aceşti indicatori minimali, prin aplicarea condiţiei legale potrivit căreia listele de susţinători trebuie să cuprindă "nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de **500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III"** se impune candidaţilor să prezinte liste de susţinători reprezentând mai mult de 1% din numărul de locuitori. Nu se poate susţine însă că în acest mod este golit de conţinut dreptul de a fi ales, în sensul unei imposibilităţi de îndeplinire a condiţiei stabilite de lege. Din configurarea acesteia transpare voinţa legiuitorului de a nu conferi listelor de susţinători un caracter pur formal. Astfel, în condiţiile aplicării procentului de 1% din numărul alegătorilor şi în cazul comunităţilor mici,

listele de susţinători ar putea deveni doar o formă fără fond, având ca efect înscrierea în competiţia electorală a unor candidaţi cu o reprezentativitate nesemnificativă. Curtea observă şi faptul că, potrivit art. 51 alin. (3) din Legea nr. 115/2015, "un susţinător poate sprijini mai mulţi candidaţi la funcţia de consilier local, consilier judeţean şi primar", nefiind îngrădită în niciun fel posibilitatea alegătorului de a-şi manifesta susţinerea pentru potenţialii candidaţi. De altfel, cu privire la problema **proporţionalităţii** măsurilor utilizate de legiuitor în privinţa limitării dreptului de alegeri libere/dreptului de a fi ales, în jurisprudenţa europeană s-a reţinut că, chiar un sistem ce fixează un prag relativ ridicat, spre exemplu, privitor la numărul de semnături necesare pentru prezentarea unei candidaturi sau ca o listă electorală să obţină un număr de voturi pe ansamblul teritoriului naţional pentru a putea avea reprezentare în Parlament nu au fost considerate că depăşesc marja de apreciere recunoscută statelor în materie (Comis. EDH, 15 aprilie 1996, Magnago et Sudtiroler Volkspartei împotriva Italiei).

106. Raportat la prezenta cauză, Curtea constată că, susţinând caracterul disproporţionat al condiţiilor stabilite de legiuitor, autorii excepţiei formulează critici cu caracter general referitoare la situaţia unor comune cu un număr mic de locuitori, fără însă a preciza care este acest număr, şi în condiţiile în care contestatorii nu sunt candidaţi la funcţii elective din acele comune, ci din oraşe. Curtea nu poate reţine aceste afirmaţii ca fiind argumente de neconstituţionalitate a reglementării, întrucât nu au nicio legătură cu cauzele în care a fost ridicată excepţia de neconstituţionalitate. Cât priveşte documentele/înregistrarea privitoare la situaţia concretă dintr-un sat, prezentate în cauză, sunt, de asemenea, nerelevante, cu atât mai mult cu cât potrivit art. 20 alin. (1) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 123 din 20 februarie 2007, numai "comunele, oraşele, municipiile şi judeţele sunt unităţi administrativ-teritoriale în care se exercită autonomia locală şi în care se organizează şi funcţionează autorităţi ale administraţiei publice locale". Tot astfel, exemplificarea realizată de unii autori ai excepţiei, cu trimitere la situaţia minorităţilor din anumite comunităţi, al căror număr nu ar permite votarea unui "conaţional", nu poate fi reţinută ca argument în susţinerea încălcării art. 16, 36 şi 37 din Constituţie, întrucât ignoră cerinţa reprezentativităţii, aplicabilă deopotrivă tuturor candidaţilor la funcţiile elective, indiferent cărei minorităţi i-ar aparţine.

107. De altfel, criticile referitoare la caracterul "exagerat", adică la lipsa de proporţionalitate a măsurii criticate în prezenta cauză, pornesc de la o premisă greşită, dedusă dintr-o interpretare eronată a Deciziei nr. 75/2015. Conform acestei interpretări, în condiţiile în care sunt suficienţi trei susţinători pentru a înregistra un partid politic, este exagerat să se pretindă pentru un candidat la alegerile locale prezentarea unei liste de minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I.

108. Or, noţiunile cu care operează legile comparate prin prisma Deciziei nr. 75/2015 sunt diferite; decizia menţionată subliniază o importantă distincţie în această privinţă, şi anume diferenţa dintre **membri fondatori** şi **susţinători.** Curtea a reţinut că "dacă legislaţiile altor state prevăd condiţia depunerii, la înregistrarea partidului politic, a unei liste cu un anumit număr de semnături ale susţinătorilor/adepţilor/simpatizanţilor, legiuitorul român a impus **semnarea de către membrii fondatori, noţiune mult mai restrictivă**, deoarece, până la înregistrarea partidului, o persoană poate susţine înfiinţarea mai multor partide, care până la înregistrare nu există, din punct de vedere juridic, ca partide politice şi deci nu pot avea membri, în timp ce

aceeaşi persoană nu poate avea calitatea de membru fondator decât al unui singur partid politic; dispoziţiile art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003 impun, deci, restricţii mult mai mari sub aspectul atingerii în mod real a numărului cerut de membri fondatori decât dacă s-ar fi raportat la susţinători/adepţi/simpatizanţi ai partidului politic" (paragraful 32). Aşadar, **caracterul excesiv al condiţiei** impuse de legiuitor în privinţa exercitării dreptului de asociere în partide politice **a fost apreciat în legătură cu cerinţa referitoare la numărul de membri fondatori, iar nu de susţinători.** Acest din urmă număr este, astfel cum am arătat, identic reglementat de Legea nr. 115/2015, deopotrivă pentru partide politice şi pentru candidaţii independenţi. În plus, **situaţiile ce sunt comparate de autorii excepţiei sunt diferite.** Astfel, în cazul Deciziei nr. 75/2015, Curtea a examinat prevederi referitoare la condiţiile de înregistrare a unui partid politic, în raport cu prevederile art. 40 din Constituţie - Dreptul de asociere. Ca urmare, soluţia şi considerentele care au fundamentat-o au fost în mod evident determinate de interpretarea pe care Curtea Constituţională a dat-o acestui text constituţional de referinţă, interpretare care nu poate fi aplicată, tale quale, în privinţa altui drept fundamental, în speţă dreptul de a fi ales. De altfel, Curtea nu a statuat în sensul reglementării unui anumit număr de membri fondatori pentru înfiinţarea unui partid politic, ci numai asupra condiţiei pe care textul criticat în acea cauză o reglementa în privinţa exercitării dreptului de asociere. Astfel fiind, nu poate fi reţinută concluzia raţionamentului prin analogie enunţată de autorii excepţiei, întrucât situaţiile-premisă comparate sunt diferite. Soluţia legislativă, precum şi sistemul constituţional şi legal de referinţă care a circumstanţiat analiza Curţii în Decizia nr. 75/2015 sunt, astfel cum am demonstrat, diferite de cele supuse analizei în prezenta cauză, neputând susţine, prin urmare, o lipsă de proporţionalitate a acesteia din urmă.

109. Pentru aceste considerente, Curtea constată că sunt neîntemeiate criticile privind încălcarea art. 36 referitoare la dreptul la vot, art. 37 din Constituţie, ale art. 40 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, precum şi ale art. 21 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, referitoare la dreptul de a fi ales.

110. În motivarea excepţiei se mai susţine şi încălcarea **art. 26 din Constituţie**, referitor la dreptul la viaţă intimă, familială şi privată, invocându-se eventuale abuzuri legate de întocmirea listelor de susţinători şi de utilizarea datelor consemnate în acestea, de natură a determina o rezervă a cetăţenilor în completarea lor. Cu privire la aceste critici, Curtea reţine că operaţiunea de colectare a datelor cu caracter personal a semnatarilor listei de susţinere se face de către una sau mai multe persoane special desemnate în acest scop de partidul politic. Obligaţia de întocmire a acestor liste cu semnături incumbă respectivului partid politic, care trebuie să se preocupe de aducerea sa la îndeplinire şi să se asigure, totodată, prin propriile mijloace, de buna-credinţă a persoanei/persoanelor desemnate şi de respectarea, în consecinţă, a păstrării confidenţialităţii asupra conţinutului datelor colectate. Prin urmare, modalitatea în care persoana desemnată în acest scop înţelege să îşi îndeplinească sarcina primită nu poate reprezenta o problemă de neconstituţionalitate în sine a dispoziţiilor art. 19 alin. (1) din Legea nr. 14/2003. Totodată, Curtea reţine că depunerea acestor liste este necesară strict pentru verificarea îndeplinirii condiţiilor legale referitoare la înregistrarea candidaturilor la funcţiile elective, fără a se putea susţine în mod rezonabil că respectivele date ar putea fi utilizate şi în alte scopuri sau că nu vor fi stocate cu respectarea legislaţiei în materie. Astfel de critici vizează însă modul de aplicare a legii, aspect ce excedează competenţei Curţii Constituţionale.

111. Referitor la pretinsa încălcare a art. 53 din Constituţie, respectiv a art. 18 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale referitoare la limitarea folosirilor restrângerilor drepturilor, Curtea reţine că impunerea prin lege a îndeplinirii

anumitor condiţii pentru exercitarea unui drept constituţional nu constituie o încălcare sau o restrângere a acestuia, ci reflectarea în plan legal a condiţiilor prevăzute de Constituţie pentru realizarea acestui drept, fără a se putea susţine încălcarea dispoziţiilor art. 53 din Constituţie (în acelaşi sens, Decizia nr. 765 din 18 decembrie 2014, paragraful 17).

112. Se invocă, de asemenea, art. 148 din Constituţie, referitor la integrarea în Uniunea Europeană, fără a se motiva în ce constă pretinsa încălcare a acestui text constituţional. Or, simpla enumerare a unor dispoziţii constituţionale sau convenţionale nu poate fi considerată o veritabilă critică de neconstituţionalitate, Curtea neputându-se substitui autorilor excepţiei pentru a identifica motivele încălcării acestora (a se vedea, în acest sens, de exemplu, Decizia nr. 785 din 16 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 646 din 9 septembrie 2011).

113. Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Sectorului 5, de Spânoche Marian, şi, respectiv, de Partidul 200 pentru Bucureşti în dosarele nr. 8.555/302/2016, nr. 8.556/302/2016 şi nr. 8.617/302/2016 ale Judecătoriei Sectorului 5 Bucureşti - Secţia a II-a civilă, de Ciucă Claudiu Viorel, şi Partidul Naţional Ţărănesc Creştin şi Democrat - Organizaţia Judeţeană Dolj, respectiv de Neamţu Cornel, şi Partidul România Mare - Filiala Judeţului Dolj în Dosarul nr. 488/230/2016 şi nr. 491/230/2016 ale Judecătoriei Filiaşi, de Partidul Mişcarea Populară - Dolj în dosarele nr. 11.717/215/2016 şi nr. 11.716/215/2016 ale Judecătoriei Craiova - Secţia civilă, de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Cluj în Dosarul nr. 7.745/211/2016 al Tribunalului Cluj - Secţia civilă, de Partidul Pirat România în Dosarul nr. 7.178/211/2016 al Judecătoriei Cluj-Napoca - Secţia civilă, de Partidul 200 pentru Bucureşti în Dosarul nr. 12.739/300/2016 al Judecătoriei Sectorului 2 Bucureşti - Secţie comună, de Sticlaru Gheorghe Cosmin şi, respectiv, de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Sectorului 4 în Dosarul nr. 10.180/4/2016 şi nr. 10.182/4/2016 ale Judecătoriei Sectorului 4 Bucureşti - Secţia civilă, de Partidul Verde şi Lungu Liviu în Dosarul nr. 28/C/AL/2016 şi Dosarul nr. 25/ALA/2016 ale Tribunalului Bucureşti - Secţia a III-a civilă, de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Municipiului Bucureşti şi, respectiv, de Partidul M10, Fenechiu Cătălin Daniel, Partidul Comunitar din România, Partidul 200 pentru Bucureşti, Stochiţă Cătălin Aurel, în Dosarul nr. 16/C/AL/2016, Dosarul nr. 10/C/AL/2016, Dosarul nr. 17/C/AL/2016, Dosarul nr. 18/C/AL/2016, Dosarul nr. 21/C/AL/2016, Dosarul nr. 16/ALA/2016 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă, de Partidul Uniunea Creştin Democrată din România, Partidul Platforma Acţiune Civică a Tinerilor - PACT, Partidul 200 pentru Bucureşti în dosarele nr. 8.222/303/2016, nr. 8.221/303/2016, nr. 8.226/303/2016, nr. 8.225/303/2016 şi nr. 8.183/303/2016 ale Judecătoriei Sectorului 6 Bucureşti - Secţia civilă, de Schmid Daniel, Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Sectorului 3, Partidul 200 pentru Bucureşti, Covaci Andrei în dosarele nr. 10.442/301/2016, nr. 10.441/301/2016, nr. 10.444/301/2016, nr. 10.510/301/2016 ale Judecătoriei Sectorului 3 Bucureşti - Secţia civilă,

Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Arad în Dosarul nr. 2.169/108/2016 al Tribunalului Arad - Secţia a II-a civilă, Partidul Verde - Filiala Judeţeană Dâmboviţa în Dosarul nr. 1.908/120/2016 al Tribunalului Dâmboviţa - Secţia I civilă, Partidul Socialist Român - PSR Ialomiţa în Dosarul nr. 1.082/98/2016 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă, Partidul M10 în Dosarul nr. 3.458/30/2016 al Curţii de Apel Timişoara - Secţia I civilă, în Dosarul nr. 10.530/325/2016 şi în Dosarul nr. 10.531/325/2016 ale Judecătoriei Timişoara - Secţia a II-a civilă şi, respectiv, Secţia I civilă, de Partidul Socialist Român - Filiala Dolj în Dosarul nr. 11.606/215/2016, Tribunalul Dolj - Secţia a I civilă, Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Judeţeană Bihor în Dosarul nr. 1.854/111/2016 al Tribunalului Bihor - Secţia a III-a contencios administrativ şi fiscal şi constată că dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Judecătoriei Sectorului 5 Bucureşti - Secţia a II-a civilă, Judecătoriei Filiaşi, Judecătoriei Craiova - Secţia civilă, Tribunalului Cluj - Secţia civilă, Judecătoriei Cluj-Napoca - Secţia civilă, Judecătoriei Sectorului 2 Bucureşti - Secţie comună, Judecătoriei Sectorului 4 Bucureşti - Secţia civilă, Tribunalul Bucureşti - Secţia a III-a civilă, Tribunalului Bucureşti - Secţia a IV-a civilă, Judecătoriei Sectorului 6 Bucureşti, Judecătoriei Sectorului 3 Bucureşti - Secţia civilă, Tribunalului Arad - Secţia a II-a civilă, Tribunalului Dâmboviţa - Secţia I civilă, Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă, Curţii de Apel Timişoara - Secţia I civilă Judecătoriei Timişoara - Secţia I civilă, Judecătoriei Timişoara - Secţia a II-a civilă, Tribunalul Dolj - Secţia I civilă şi Tribunalului Bihor - Secţia a III-a contencios administrativ şi fiscal şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 11 mai 2016.

DECIZIA nr. 287 din 11 mai 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 39 alin. (4), art. 49 alin. (2), art. 50 alin. (2), art. 51 şi art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[85]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 39 alin. (4), art. 49 alin. (2), art. 50 alin. (2), art. 51 şi art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Partidul România Mare - Filiala Timiş, prin preşedinte Trif Grigore, în Dosarul nr. 3.453/30/2016 al Tribunalului Timiş - Secţia I civilă şi care constituie obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 620 D/2016.

2. La apelul nominal lipseşte autorul excepţiei. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Preşedintele dispune să se facă apelul şi în dosarele nr. 674 D/2016 şi nr. 675 D/2016, având ca obiect excepţia de neconstituţionalitate a art. 39 alin. (4), art. 49 alin. (2), art. 50 alin. (2) şi art. 51 din Legea nr. 115/2015, ridicată de Partidul România Mare - Filiala Bihor în dosarele nr. 6.339/271/2016 şi nr. 6.340/271/2016 ale Judecătoriei Oradea - Secţia civilă.

4. La apelul nominal lipsesc autorii excepţiei. Procedura de citare este legal îndeplinită.

5. Având în vedere obiectul excepţiilor de neconstituţionalitate ridicate în aceste dosare, preşedintele pune în discuţie, din oficiu, problema conexării lor. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de conexare a cauzelor.

6. Având cuvântul cu privire la excepţia de neconstituţionalitate, reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere ca neîntemeiată a acesteia, arătând că textele de lege criticate nu încalcă prevederile constituţionale invocate.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

7. Prin Sentinţa civilă nr. 1.052/PI din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 3.453/30/2016, **Tribunalul Timiş - Secţia I civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 39 alin. (4), art. 49 alin. (2), art. 50 alin. (2), art. 51 şi art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**, excepţie ridicată de Partidul România Mare - Filiala Timiş prin preşedinte Trif Grigore.

8. Prin Sentinţa civilă nr. 3.467 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 6.339/271/2016, şi prin Sentinţa civilă nr. 3.461 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 6.340/271/2016, **Judecătoria Oradea - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 39 alin. (4), art. 49 alin. (2), art. 50 alin. (2) şi art. 51 din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Partidul România Mare - Filiala Bihor.

[85] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 556 din 22 iulie 2016.

9. Excepţiile de neconstituţionalitate au fost ridicate în cauze având ca obiect contestaţii împotriva hotărârilor prin care s-au respins listele de candidaţi la funcţia de consilier local, respectiv candidatura de primar al municipiului Oradea, pentru neîndeplinirea condiţiilor prevăzute de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015.

10. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate** autorii acesteia susţin, în esenţă, faptul că art. 39 alin. (4) din Legea nr. 115/2015 este nepredictibil, lăsând marja de a legifera unui organ ce nu are asemenea atribuţii ce aparţin doar Parlamentului. Referitor la obligaţia prezentării unei liste de semnături, se arată că încalcă dreptul de a fi ales, întrucât niciun partid nu îi poate obliga anterior pe simpatizanţi sau alegători să îi susţină şi, chiar dacă i-ar susţine, s-ar putea să nu îi mai voteze. Ca urmare, normele criticate sunt profund nelegale şi imorale, dar şi neconstituţionale, reprezentând o ingerinţă în dreptul de a fi ales. Pe de altă parte, pragul stabilit de legiuitor nu este un indicator real, el fiind stabilit cu majoritate largă parlamentară pentru a îngrădi venirea partidelor mici la conducere. Aceste praguri nu garantează egalitatea de şanse, ci discriminează în raport cu art. 16 alin. (3) din Constituţie. Cât priveşte art. 51 din Legea nr. 115/2015, se arată că acesta face să cadă în derizoriu cerinţa listei de susţinători, aceştia putând semna pentru toate partidele, după interese materiale, încălcându-se nu doar principiile moralităţii ce trebuie să guverneze o clasă politică, dar şi principiul dreptului de a fi ales, prin fixarea unui prag care poate fi depăşit doar de către partidele mari.

11. **Tribunalul Timiş - Secţia I civilă** şi **Judecătoria Oradea - Secţia civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Legiuitorul are prerogativa de a reglementa condiţiile în care se poate exercita, în concret, dreptul de a fi ales, semnificaţia acestui drept nefiind aceea a accesului, în toate cazurile, la toate structurile administraţiei publice locale, indiferent de îndeplinirea condiţiilor legale. Dispoziţiile criticate nu afectează în niciun fel dreptul cetăţenilor de a alege şi a fi aleşi în funcţii publice, iar acestea se aplică tuturor candidaţilor, nefiind discriminări în acest sens.

12. În conformitate cu dispoziţiile art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului, precum şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

13. **Guvernul** a transmis, cu Adresa nr. 5/2.873/2016, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 4.042 din 11 mai 2016, punctul său de vedere în sensul că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Apreciază că instituirea obligativităţii unui anumit prag de susţinători nu încalcă principiul constituţional al egalităţii în faţa legii şi a autorităţilor publice, având în vedere anvergura acţiunilor pe care un partid politic este capabil să le desfăşoare, în condiţiile în care, potrivit art. 2 din Legea nr. 14/2003, prin activitatea lor partidele politice promovează valorile şi interesele naţionale. Cu referire la dispoziţiile art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, invocă jurisprudenţa Curţii Constituţionale în materie (deciziile nr. 61/2010 şi nr. 419/2009), apreciind că cele statuate în aceste cauze îşi menţin valabilitatea. Arată şi că, recent, prin Decizia nr. 246/2016*), nepublicată până la data pronunţării prezentei decizii, Curtea Constituţională a respins excepţia de neconstituţionalitate.

14. **Avocatul Poporului** a transmis, cu adresele nr. 3.994 din 10 mai 2016, nr. 8.867 din 10 mai 2016 şi nr. 8.868 din 10 mai 2016, înregistrate la Curtea Constituţională cu nr. 3.994 din 10 mai 2016, nr. 4.012 din 10 mai 2016 şi nr. 4.013 din 10 mai 2016, punctul său de vedere prin care apreciază că susţinerile referitoare la dispoziţiile art. 39 alin. (4) din Legea nr. 115/2015 nu ridică o problemă de constituţionalitate, întrucât niciun text constituţional nu obligă la publicarea hotărârilor Biroului Electoral Central în Monitorul Oficial al României, această obligaţie fiind

reglementată expres prin Legea fundamentală numai în privinţa legilor, decretelor emise de Preşedintele României, a hotărârilor şi ordonanţelor adoptate de Guvern, precum şi deciziilor Curţii Constituţionale. Cât priveşte dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, apreciază că "instituie un prag de reprezentativitate rezonabil de minim 1%, uşor de atins în practică, şi care nu este de natură să lipsească de conţinut dreptul de vot şi de a fi ales". Invocă în acest sens jurisprudenţa Curţii Constituţionale şi a Curţii Europene a Drepturilor Omului, precum şi Recomandările Comisiei de la Veneţia, cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală. Cât priveşte art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015, apreciază că "sistemul electoral astfel reglementat prevede modalităţi specifice şi concrete de natură să asigure reprezentativitatea organelor constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, şi anume principiul reprezentării proporţionale şi regula pragului electoral". Dispoziţiile art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie "au lăsat în seama legiuitorului ordinar libertatea de a alege şi reglementa un anumit tip de scrutin şi de a stabili regulile de organizare şi de desfăşurare a procesului electoral, cu respectarea condiţiilor impuse de Constituţie." Astfel, "opţiunea pentru un anume tip de scrutin pentru alegerile locale, precum şi modalităţile concrete de organizare şi desfăşurare a scrutinului aparţin legiuitorului", soluţie care rezultă şi din prevederile art. 121 alin. (1) şi art. 122 alin. (2) din Constituţie, în acelaşi sens fiind şi prevederile art. 3 din Protocolul nr. 1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, astfel cum a fost interpretat în jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului. Mai arată că prin Decizia nr. 246 din 4 mai 2016*), nepublicată la data prezentului punct de vedere, Curtea Constituţională a respins ca inadmisibilă excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015.

---

*) Decizia Curţii Constituţionale nr. 246 din 4 mai 2016 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 441 din 14 iunie 2016.

15. **Preşedintele Senatului** şi **Preşedintele Camerei Deputaţilor** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

16. Curtea Constituţională este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

17. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 39 alin. (4), art. 49 alin. (2), art. 50 alin. (2), art. 51 şi art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 20 mai 2015.

18. Textele de lege criticate au următorul cuprins:

- Art. 39 alin. (4): "În exercitarea atribuţiilor ce îi revin, Biroul Electoral Central emite hotărâri care se aduc la cunoştinţă în şedinţă publică şi prin orice mijloc de publicitate. Hotărârile Biroului Electoral Central sunt obligatorii pentru toate birourile electorale din ţară, precum şi

pentru toate organismele cu atribuţii în materie electorală, de la data aducerii la cunoştinţă în şedinţă publică.";

- Art. 49 alin. (2): "Pentru fiecare candidat la funcţia de primar şi listă de candidaţi pentru consiliul local şi pentru consiliul judeţean, partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale trebuie să prezinte o listă de susţinători, care trebuie să cuprindă minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I.";

- Art. 50 alin. (2): "Pentru funcţia de primar, candidaţii independenţi trebuie să prezinte o listă de susţinători, care trebuie să cuprindă minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul oraşelor şi de 1.000 în cazul municipiilor, sectoarelor municipiului Bucureşti, precum şi în cazul municipiului Bucureşti.";

- Art. 51: "(1) Lista susţinătorilor trebuie să cuprindă data alegerilor, numele şi prenumele candidatului, funcţia pentru care candidează, numele şi prenumele susţinătorului, cetăţenia, data naşterii, adresa, denumirea, seria şi numărul actului de identitate, semnătura acestuia, precum şi numele şi prenumele persoanei care a întocmit-o. În cazul cetăţenilor Uniunii Europene, la rubrica «Denumirea, seria şi numărul actului de identitate» se înscriu denumirea, seria şi numărul documentului eliberat de Inspectoratul General pentru Imigrări. Persoana care a întocmit lista este obligată ca, împreună cu aceasta, să depună o declaraţie pe propria răspundere prin care să ateste veridicitatea semnăturii susţinătorilor.

(2) Lista susţinătorilor constituie un act public, cu toate consecinţele prevăzute de lege.

(3) Susţinătorii pot fi numai cetăţeni români sau cetăţeni ai Uniunii Europene cu drept de vot care au domiciliul ori reşedinţa în circumscripţia electorală în cauză. Un susţinător poate sprijini mai mulţi candidaţi la funcţia de consilier local, consilier judeţean şi primar.

(4) Adeziunile susţinătorilor se dau pe propria răspundere.

(5) Lista de susţinători se depune într-un exemplar original şi o copie, la biroul electoral al circumscripţiei electorale unde se depun propunerile de candidaţi.";

- Art. 101 alin. (2): "Este declarat ales primar candidatul care a întrunit cel mai mare număr de voturi valabil exprimate."

19. În susţinerea excepţiei se invocă prevederile constituţionale ale art. 2 - Suveranitatea, art. 16 - Egalitatea în drepturi, art. 36 - Dreptul de vot şi art. 37 - Dreptul de a fi ales.

20. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată mai întâi că aceasta a fost ridicată în cauze având ca obiect contestaţii formulate împotriva hotărârilor de respingere a listelor de candidaţi/candidatului la funcţia de consilier judeţean/local/primar, propuse de un partid politic, şi anume Partidul România Mare - Filiala Timiş şi Partidul România Mare - Filiala Bihor. Este vorba, aşadar, despre contestaţii formulate în etapa procesului electoral corespunzătoare depunerii candidaturilor, care cunoaşte o reglementare expresă prin dispoziţiile art. 54 din Legea nr. 115/2015 şi priveşte candidaturi propuse de partide politice, iar nu de independenţi. Excepţia de neconstituţionalitate are însă ca obiect şi prevederile din Legea nr. 115/2015 cuprinse în art. 50 alin. (2) referitoare la candidaţii independenţi, ipoteză care nu se regăseşte în respectivele cauze. De asemenea, are ca obiect şi dispoziţiile cuprinse în art. 101 alin. (2), referitoare la tururile de scrutin pentru alegerea în funcţia de primar, aplicabile în altă

etapă a procesului electoral, respectiv a desfăşurării alegerilor, etapă a cărei existenţă este condiţionată de îndeplinirea condiţiilor şi parcurgerea, în consecinţă, a celor premergătoare, inclusiv depunerea/acceptarea candidaturilor, fiindu-i aplicabile, în mod corespunzător, alte dispoziţii legale în privinţa procedurii de formulare şi soluţionare a contestaţiilor.

21. Or, potrivit art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, "Curtea Constituţională decide asupra excepţiilor ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti sau de arbitraj comercial privind neconstituţionalitatea unei legi sau ordonanţe ori a unei dispoziţii dintr-o lege sau dintr-o ordonanţă în vigoare, **care are legătură cu soluţionarea cauzei în orice fază a litigiului şi oricare ar fi obiectul acestuia**".

22. Pe cale jurisprudenţială, Curtea a stabilit două criterii/condiţii pentru stabilirea/existenţa legăturii excepţiei de neconstituţionalitate cu soluţionarea cauzei, în sensul art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, condiţii care trebuie întrunite cumulativ: aplicabilitatea textului criticat în cauza dedusă judecăţii şi necesitatea invocării excepţiei de neconstituţionalitate în scopul restabilirii stării de legalitate (a se vedea Decizia nr. 438 din 8 iulie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 600 din 12 august 2014). Prin urmare, condiţia relevanţei excepţiei de neconstituţionalitate, respectiv a incidenţei textului de lege criticat în soluţionarea cauzei aflate pe rolul instanţei judecătoreşti, nu trebuie analizată in abstracto, ci **trebuie verificat în primul rând interesul procesual al invocării excepţiei de neconstituţionalitate, mai ales din prisma efectelor unei eventuale constatări a neconstituţionalităţii textului de lege criticat** (a se vedea şi Decizia nr. 465 din 23 septembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 788 din 29 octombrie 2014; Decizia nr. 189 din 31 martie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 423 din 15 iunie 2015; Decizia nr. 279 din 23 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 431 din 17 iunie 2015; Decizia nr. 397 din 28 mai 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 500 din 7 iulie 2015).

23. Dispoziţiile art. 50 alin. (2) şi ale art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 **nu sunt nici aplicabile în cauza dedusă judecăţii** şi **nici necesare pentru restabilirea stării de legalitate în această cauză** (eventuala înregistrare a candidaturii). Astfel fiind, excepţia de neconstituţionalitate cât priveşte aceste prevederi este inadmisibilă, întrucât nu are legătură cu cauza în care a fost ridicată, etapă guvernată de reguli procedurale exprese şi imperative referitoare la **subiecţii** care pot formula contestaţie, **obiectul contestaţiei** şi **autorităţile competente** a o soluţiona. A accepta ideea că, în acest cadru, poate fi contestată însăşi procedura de desfăşurare a alegerilor (subsecventă acceptării candidaturilor), precum şi normele aplicabile altei categorii de candidaţi înseamnă, în realitate, a eluda ansamblul reglementărilor care guvernează procedura electorală, reglementări care conferă calitate procesuală în formularea contestaţiilor în mod distinct şi etapizat, în mod corespunzător "actorilor" electorali/autorităţilor/structurilor implicate în fiecare etapă. În acest fel, orice contestaţie, indiferent de obiect, poate deveni un cadru "flexibil", în care să se invoce, în orice moment al alegerilor şi indiferent de calitatea celui care o formulează, neconstituţionalitatea oricăreia dintre prevederile Legii nr. 115/2015. În plus, văzând şi dezvoltările jurisprudenţiale mai sus referite, a socoti admisibil a se proceda astfel înseamnă a ignora condiţia "interesului procesual al invocării excepţiei de neconstituţionalitate" în cazul unor persoane care, în speţă, nu îndeplinesc condiţiile pentru înregistrarea candidaturii la alegerile locale, deci nu îndeplinesc condiţia de a participa la etapa alegerilor, de natură a le conferi calitatea de a contesta modul de organizare şi desfăşurare a acestora.

24. Pentru aceste motive, Curtea urmează să respingă, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) şi art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015.

25. În ceea ce priveşte dispoziţiile art. 39 alin. (4) din Legea nr. 115/2015, se susţine că sunt nepredictibile şi încalcă supremaţia Parlamentului în materie de legiferare. Asemenea critici nu pot fi reţinute. Textul criticat trimite expres la "atribuţiile ce revin" Biroului Electoral Central, atribuţii care sunt stabilite de asemenea expres în cuprinsul art. 39 alin. (1) din Legea nr. 115/2015, după cum urmează: "(1) Biroul Electoral Central are următoarele atribuţii:

a) adoptă, în termen de 3 zile de la data constituirii, regulamentul privind organizarea şi funcţionarea birourilor electorale;

b) asigură publicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I, a denumirii şi a semnelor electorale ale partidelor politice, alianţelor politice, alianţelor electorale şi organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, legal constituite, care au dreptul să participe la alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, şi comunică lista tuturor birourilor electorale de circumscripţie, imediat după constituirea acestora;

c) urmăreşte şi asigură respectarea şi aplicarea corectă a dispoziţiilor legale privitoare la alegeri pe întreg teritoriul ţării; asigură interpretarea unitară a prevederilor acestora;

d) rezolvă întâmpinările referitoare la propria sa activitate şi contestaţiile cu privire la modul de constituire, componenţa şi activitatea birourilor electorale de circumscripţie judeţeană şi a municipiului Bucureşti;

e) primeşte şi soluţionează orice contestaţie cu privire la organizarea şi desfăşurarea alegerii autorităţilor administraţiei publice locale, altele decât cele care, prin prezenta lege, sunt date în competenţa birourilor electorale de circumscripţie sau a instanţelor judecătoreşti;

f) centralizează, pe baza comunicărilor primite de la birourile electorale de circumscripţie judeţeană şi a municipiului Bucureşti, numărul de liste complete depuse de către partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale şi comunică Societăţii Române de Televiziune şi Societăţii Române de Radiodifuziune situaţia centralizată, în termen de 24 de ore de la întocmire;

g) primeşte procesele-verbale întocmite de birourile electorale de circumscripţie judeţeană şi a municipiului Bucureşti, împreună cu procesele-verbale conţinând rezultatul alegerilor, întocmite de birourile electorale de circumscripţie comunală, orăşenească, municipală şi de sector al municipiului Bucureşti; totalizează rezultatele la nivel naţional, pe partide politice, alianţe politice, alianţe electorale sau organizaţii ale cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care participă la alegeri şi pe candidaţi independenţi, separat pentru consiliile locale, consiliile judeţene, primari, şi asigură publicarea lor în Monitorul Oficial al României, Partea I, şi în presă;

h) soluţionează sesizările privitoare la frauda electorală, putând dispune anularea alegerilor dintr-o circumscripţie electorală, în cazul în care constată, pe baza probelor administrate, că votarea şi stabilirea rezultatului alegerilor au avut loc prin fraude de natură a modifica atribuirea mandatelor în circumscripţia electorală respectivă; în astfel de cazuri, dispune repetarea scrutinului, care are loc în termen de cel mult două săptămâni de la constatarea fraudei. Noile alegeri au loc în aceleaşi condiţii, folosindu-se aceleaşi liste electorale şi aceleaşi liste de candidaţi şi candidaturi independente, cu excepţia cazurilor în care s-a dispus de către birou anularea unei liste de candidaţi sau a unor propuneri de candidaturi independente, în sarcina cărora s-a reţinut comiterea fraudei care a determinat anularea alegerilor. Existenţa fraudei electorale se stabileşte de Biroul Electoral Central de la caz la caz, pe baza probelor prezentate de cei care au invocat-o;

i) îndeplineşte orice alte atribuţii care îi sunt stabilite prin lege;

j) asigură informarea periodică a opiniei publice privind prezenţa populaţiei la vot."

Prin urmare, legea circumscrie în mod clar competenţa Biroului Electoral Central, în concordanţă cu cerinţele principiului legalităţii stabilite de art. 1 alin. (5) din Constituţie, astfel cum a fost interpretat în jurisprudenţa Curţii Constituţionale. Contrar susţinerilor autorilor sesizării, niciuna dintre aceste atribuţii stabilite de lege nu priveşte legiferarea, ca activitate a Parlamentului.

26. Cât priveşte art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, se susţine că încalcă dreptul de a fi ales, prin faptul că obligă la prezentarea unei liste de semnături. De asemenea, pragul stabilit de legiuitor nu este un indicator real şi nu garantează egalitatea de şanse, ci discriminează în raport cu art. 16 alin. (3) din Constituţie. Se invocă, de asemenea, încălcarea dispoziţiilor referitoare la suveranitatea naţională.

27. Cu privire la aceste critici, Curtea reţine că, într-o jurisprudenţă constantă, a statuat că "suveranitatea naţională, principiu fundamental al statului român, aparţine, potrivit art. 2 din Constituţie, poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum. Textul constituţional invocat exprimă, aşadar, voinţa constituantului român, potrivit căreia, **în cadrul democraţiei reprezentative, suveranitatea naţională aparţine într-adevăr poporului român, însă aceasta nu poate fi exercitată într-un mod direct, nemijlocit, la nivel individual, forma de exercitare fiind cea indirectă, mijlocită, prin procedeul alegerii organelor reprezentative. Modalitatea de constituire a acestora din urmă reprezintă expresia suveranităţii naţionale, manifestată prin exprimarea voinţei cetăţenilor în cadrul alegerilor libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum**" (a se vedea Decizia nr. 419 din 26 martie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 274 din 28 aprilie 2009, la care trimit, deopotrivă, Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010, şi Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 473 din 11 iulie 2012).

28. În ceea ce priveşte **alegerile**, art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie stabileşte că sistemul electoral se reglementează prin lege organică. Aşadar, constituantul a lăsat în seama legiuitorului ordinar libertatea de a stabili regulile de organizare şi de desfăşurare a procesului electoral, modalităţile concrete de exercitare a dreptului de vot şi a dreptului de a fi ales, cu respectarea condiţiilor impuse de Constituţie.

29. **Condiţiile de fond şi de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales** sunt prevăzute, la nivel constituţional, de art. 16 alin. (3), art. 37 şi art. 40, precum şi, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, de norme cuprinse în aceleaşi legi electorale, care se subordonează condiţiilor generale constituţionale şi le dezvoltă, totodată, după criteriul funcţiei publice elective pentru care sunt organizate respectivele alegeri (a se vedea Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010).

30. Ca urmare, dispoziţiile art. 37, invocate în motivarea criticilor de neconstituţionalitate, alături de cele ale art. 16 alin. (3) şi art. 40 din Constituţie, stabilesc doar condiţiile de principiu, de fond şi de formă, pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales, iar Legea nr. 115/2015 le dezvoltă, în privinţa alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale. În acest cadru, **dispoziţiile criticate consacră o condiţie de exercitare a dreptului fundamental de a fi ales**, şi anume aceea de a prezenta o listă de susţinători la depunerea candidaturii. Instituirea unei astfel de condiţii este, de principiu, în acord cu normele constituţionale cuprinse în art. 37 referitoare la dreptul de a fi ales, constituind **o**

măsură necesară şi adecvată pentru dovedirea unui anumit grad de reprezentativitate în rândul electoratului, deopotrivă pentru toţi competitorii electorali şi pentru descurajarea eventualelor candidaturi abuzive. Având în vedere eliminarea condiţiei de reprezentativitate la înfiinţarea unui partid politic, respectiv instituirea, prin art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 408 din 10 iunie 2015, a regulii unui număr de "cel puţin **3 membri fondatori**" pentru înfiinţarea unui partid politic, nu mai subzistă niciun temei pentru reglementarea unei diferenţe de tratament juridic între candidaţii partidelor politice şi cei independenţi. Astfel fiind, contrar susţinerilor autorilor excepţiei, nu se poate reţine încălcarea art. 16 din Constituţie referitor la egalitatea în drepturi.

31. Cât priveşte proporţionalitatea acestei măsuri, Curtea constată că sunt aplicabile, mutatis mutandis, considerentele care fundamentează jurisprudenţa sa în care a analizat constituţionalitatea aceleiaşi condiţii legale impuse candidaţilor independenţi, în care a reţinut că o astfel de soluţie legislativă impune **"o condiţie necesară, rezonabilă şi legitimă pentru exercitarea dreptului de a fi ales, ce nu constituie o piedică în prezentarea candidaturilor electorale"** (cu referire la alegerile locale - Decizia nr. 522 din 8 mai 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 370 din 15 mai 2008; ad similis, cu referire la alte categorii de alegeri, Decizia nr. 503 din 20 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 353 din 28 mai 2010, Decizia nr. 782 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 406 din 15 iunie 2009, Hotărârea nr. 37 din 2 octombrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 243 din 4 octombrie 1996, şi Hotărârea nr. 71 din 16 octombrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 258 din 24 octombrie 1996). Astfel cum Curtea a statuat, **trăsătura esenţială a oricărui mandat dobândit în urma exprimării prin sufragiu a voinţei politice a electoratului o constituie reprezentativitatea sa**. Indiferent că este vorba de alegeri locale, parlamentare, prezidenţiale sau europarlamentare, sistemul electoral naţional prevede, în esenţă, aceeaşi condiţie: depunerea unei liste cu semnături de adeziune. Acest criteriu de preselectare a candidaţilor este unul obiectiv şi rezonabil, aplicabil în condiţii de egalitate de tratament fiecăreia dintre cele două categorii de participanţi la alegeri: candidaţii independenţi, pe de o parte, şi cei propuşi pe lista unui partid politic, pe de altă parte. Instituirea condiţiei legale privind depunerea listei cu semnături reprezintă o modalitate prin care candidatul la o funcţie sau demnitate publică îşi dovedeşte potenţialul de reprezentativitate şi arată, în acelaşi timp, preocuparea legiuitorului de a preveni exercitarea abuzivă a dreptului de a fi ales, pe de o parte, dar şi de a asigura, pe de altă parte, accesul efectiv la exerciţiul acestui drept persoanelor eligibile care într-adevăr beneficiază de credibilitatea şi susţinerea electoratului, astfel încât să existe şanse reale de reprezentare a acestora în forul legislativ. Deşi o propunere de candidat nu poate privi, potrivit Constituţiei, decât o persoană ce întruneşte condiţiile constituţionale de eligibilitate, alegerile pot avea loc numai cu respectarea procedurii electorale. De aceea, **depunerea candidaturii face parte din procedura electorală, aşa încât cerinţa ca propunerea candidaturii să fie reprezentativă constituie o condiţie legală ce nu vine în conflict cu dreptul constituţional de a fi ales** (Decizia nr. 782 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 406 din 15 iunie 2009).

32. Dispoziţiile criticate se corelează şi cu recomandările cuprinse în **Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare** (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002). Liniile directoare statuează în acest sens la art. 1.3 - Prezentarea candidaturilor, pct. i şi ii, următoarele: "i. Prezentarea candidaţilor individuali sau a listelor de candidaţi pot fi

condiţionate de obţinerea unui anumit număr de semnături; ii. Legea nu trebuie să impună colectarea semnăturilor a mai mult de un **1% din alegătorii circumscripţiei respective.**" Această recomandare este dezvoltată în **Raportul explicativ, pct. 8**, după cum urmează: "Obligaţia de a colecta un anumit număr de semnături pentru prezentarea unei candidaturi nu este, în principiu, incompatibilă cu principiul sufragiului universal. În practică, toate partidele politice, **cu excepţia unor formaţiuni politice fantome**, par a nu se confrunta cu nicio dificultate în colectarea numărului necesar de semnături, atunci când normele care reglementează colectarea semnăturilor nu sunt utilizate pentru a împiedica unii candidaţi de a se prezenta. Pentru a evita orice manipulări de acest gen, legea trebuie să stabilească un număr maxim de semnături care nu trebuie să depăşească **pragul de 1% din alegători.**" Curtea observă că textul citat distinge între partide care pot dovedi un potenţial de reprezentativitate şi partide care nu pot face acest lucru (formaţiuni politice fantome), ceea ce conduce la concluzia că, şi în viziunea Codului bunelor practici în materie electorală, simpla înregistrare a unui partid politic nu reprezintă singurul criteriu pentru a califica o formă de asociere ca atare. Trebuie ca partidul politic astfel constituit să probeze o activitate circumscrisă rolului partidelor politice într-un stat de drept.

33. Aceleaşi considerente sunt aplicabile, mutatis mutandis, şi în privinţa art. 51 din Legea nr. 115/2015, cu privire la care se susţine că încalcă dreptul de a fi ales, fără a fi formulate critici de neconstituţionalitate distincte. Susţinerile vizând "moralitatea clasei politice", precum şi suspiciunile referitoare la motivele care ar determina semnarea mai multor liste de candidaţi nu intră în sfera controlului de constituţionalitate. În cadrul atribuţiei de control al legilor şi ordonanţelor, Curtea Constituţională se pronunţă asupra compatibilităţii reglementărilor criticate cu dispoziţiile constituţionale, iar nu asupra unor consideraţii de ordin moral sau politic referitoare la procesul electoral.

34. Astfel fiind, Curtea va respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 39 alin. (4), art. 49 alin. (2) şi art. 51 din Legea nr. 115/2015.

35. Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Partidul România Mare - Filiala Timiş, prin preşedinte Trif Grigore, în Dosarul nr. 3.453/30/2016 al Tribunalului Timiş - Secţia I civilă şi de Partidul România Mare - Filiala Bihor în dosarele nr. 6.339/271/2016 şi nr. 6.340/271/2016 ale Judecătoriei Oradea - Secţia civilă şi constată că prevederile art. 39 alin. (4), art. 49 alin. (2) şi art. 51 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

2. Respinge, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, excepţie ridicată de aceiaşi autori în aceleaşi dosare ale aceleiaşi instanţe, precum şi ale art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, excepţie ridicată de Partidul

România Mare - Filiala Timiş, prin preşedinte Trif Grigore, în Dosarul nr. 3.453/30/2016 al Tribunalului Timiş - Secţia I civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Timiş - Secţia I civilă, precum şi Judecătoriei Oradea - Secţia civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 11 mai 2016.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
AUGUSTIN ZEGREAN

Prim-magistrat-asistent,
Marieta Safta

DECIZIA nr. 288 din 11 mai 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[86]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Şerban Bică în Dosarul nr. 11.469/215/2016 al Judecătoriei Craiova - Secţia civilă şi care constituie obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 621D/2016.

2. La apelul nominal este prezent autorul excepţiei. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Preşedintele Curţii Constituţionale dispune a se face apelul şi în dosarele Curţii Constituţionale nr. 646D/2016, nr. 653D/2016 şi nr. 677D/2016, având ca obiect aceeaşi excepţie de neconstituţionalitate, ridicată de Mihai Tociu în Dosarul nr. 8.227/303/2016 al Judecătoriei Sectorului 6 Bucureşti, de Sebastian Valentin Bodu în Dosarul nr. 8.085/303/2016 al Judecătoriei Sectorului 6 Bucureşti şi, respectiv, de Elvira Stavăr în Dosarul nr. 5.576/196/2016 al Judecătoriei Brăila - Secţia civilă.

4. La apelul nominal răspund domnul Mihai Tociu şi domnul Sebastian Valentin Bodu, lipsind celelalte părţi, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

5. Având în vedere obiectul identic al excepţiilor de neconstituţionalitate ridicate în aceste dosare, preşedintele pune în discuţie, din oficiu, problema conexării lor. Părţile prezente sunt de acord cu conexarea. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de conexare a cauzelor.

6. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul autorilor excepţiei de neconstituţionalitate.

7. Domnul Şerban Bică realizează o prezentare structurată pe puncte, prin care ridică mai multe probleme, de ordin teoretic şi practic, pe care le presupune reglementarea criticată. Susţine, în esenţă: "nonsensul sintagmelor «minimum-dar nu mai puţin de», care de fapt înseamnă «cel mai puţin dar nu mai puţin de» şi care pune la îndoială sensul textului de lege, lăsând la o parte că este hilar". Arată că există municipii în România care nu au 100.000 de locuitori, cu consecinţa discriminării candidatului independent, care trebuie să facă o muncă suplimentară pentru a strânge 1.000 de semnături de la mai puţini cetăţeni care pot avea simpatii politice conturate în alt sens, exemplificând cu municipiul Miercurea-Ciuc, şi situaţia unui candidat independent de origine română la primăria acestui oraş. În continuare, pentru a ilustra dificultatea îndeplinirii condiţiei prevăzute de lege, prezintă ipoteza unei candidate independente, a unui candidat independent, care e obligat prin natura profesiei să facă lungi deplasări în ţară şi străinătate, a unui candidat independent care se află temporar în scaun cu rotile, sau care se află într-o indispoziţie temporară sau situaţie de boală. Prezintă, comparativ, situaţia din "ţări cu democraţie consolidată", arătând că numărul de semnături pe care legislaţia acestora îl prevede este simbolic faţă de numărul populaţiei. Astfel, de exemplu, pentru Londra sunt necesare 300 de semnături. Solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate, susţinând că textul de lege

[86] Publicată în Monitorul Oficial nr. 509 din 6 iulie 2016.

criticat încalcă prevederile constituţionale ale art. 1 alin. (2) şi (3), potrivit cărora România este republică şi care consacră pluralismul politic ca valoare supremă, ale art. 2 referitoare la suveranitate şi exercitarea acesteia, ale art. 4 referitoare la solidaritatea cetăţenilor şi criteriile de nediscriminare, precum şi ale art. 16 alin. (3) referitoare la egalitatea de şanse între femei şi bărbaţi. Depune concluzii scrise la dosarul cauzei.

8. Domnul Sebastian Valentin Bodu susţine că normele criticate încalcă prevederile art. 26, 37, 38 şi 53 din Constituţie. Astfel, dreptul de a fi ales este un drept electoral fundamental, ce trebuie corelat, conform art. 20 din Constituţie, cu Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, cu pactele şi tratatele la care România este parte, printre care Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice care, la art. 25, se referă la dreptul şi posibilitatea oricărui cetăţean de a alege şi de a fi ales fără restricţii nerezonabile. Or, norma criticată consacră o restricţie nerezonabilă. Invocă Decizia nr. 75/2015 a Curţii Constituţionale, arătând că modificările legislative operate ca urmare a acestei decizii, respectiv posibilitatea înfiinţării partidelor politice cu trei membri fondatori, rămân o formă fără fond, fără aplicabilitate practică, câtă vreme candidaţii partidelor politice trebuie să obţină numărul de semnături prevăzut de art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015. Mai mult, câtă vreme candidaţii trebuie să treacă prin filtrul alegerilor, existenţa unui număr de semnături este inutilă, criteriul de reprezentativitate fiind atins în mod evident prin votul efectiv dat de alegători. Nu în ultimul rând, este recunoscută reticenţa alegătorilor de a semna pentru susţinerea unei candidaturi, şi asta nu neapărat din lipsă de simpatie pentru candidat sau faţă de politicieni, ci pentru a evita dezvăluirea unor date cu caracter personal sau chiar a afinităţii politice. Dreptul pozitiv trebuie să urmeze realitatea socială. Această realitate arată că partidele folosesc baze de date. Existenţa listelor de semnături de susţinere a candidaturii nu are nicio legătură cu realitatea socială, astfel că prevederile art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 este în totală disonanţă cu aceasta. Solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate astfel cum a fost formulată şi depune concluzii scrise la dosar.

9. Domnul Mihai Tociu arată că vine din postura cetăţeanului, pentru a prezenta cum se vede de pe stradă legea electorală şi aplicarea ei. Susţine, în esenţă, că dispoziţiile art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 consacră un mecanism de blocare a candidaţilor independenţi, care pot pune în pericol hegemonia politică actuală. Caracterizând situaţia sa personală şi modul cum a decurs strângerea semnăturilor în ceea ce îl priveşte, precum şi în privinţa altor candidaţi independenţi, învederează dificultatea de îndeplinire a condiţiilor prevăzute de lege, arătând că limita pe care acestea o instituie este imposibil de atins de către cetăţenii obişnuiţi. Spre deosebire de aceştia, partidele au logistica ce le permite strângerea de semnături. Este apanajul Curţii Constituţionale să decidă, şi întrebarea pusă este dacă se doreşte să se permită accesul unor candidaţi autentici sau nu. Cu referire la argumente tehnice, susţine că aceste semnături nu pot fi obţinute în mod practic, astfel încât condiţia stabilită de legiuitor nu e o barieră constituţională faţă de candidaturi abuzive, ci o imposibilitate. Depune la dosar un document referitor la candidatura sa la Primăria Sectorului 6 Bucureşti.

10. Având cuvântul, reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate arătând că, potrivit art. 73 lit. a) din Constituţie, legiuitorul ordinar este singurul în drept să reglementeze sistemul electoral. Potrivit jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului, dreptul la alegeri libere nu este absolut, legiuitorul având o marjă de apreciere în reglementarea modului de exercitare a acestuia, cu condiţia să nu îl lipsească de conţinut. Prin dispoziţiile criticate nu este încălcat nici dreptul de a fi ales şi nu se creează discriminări.

11. După strigarea dosarului se prezintă doamna Elvira Stavăr, care depune concluzii scrise la dosar.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarelor, reţine următoarele:

12. Prin Încheierea din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 11.469/215/2016, **Judecătoria Craiova - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**, excepţie ridicată de Şerban Bică.

13. Prin Sentinţa civilă nr. 3.835 din 30 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 8.227/303/2016 şi prin Sentinţa civilă nr. 3.825 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 8.085/303/2016, **Judecătoria Sectorului 6 Bucureşti a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Mihai Tociu şi, respectiv, de Sebastian Valentin Bodu.

14. Prin Sentinţa civilă nr. 2.700 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 5.576/196/2016, **Judecătoria Brăila - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Elvira Stavăr.

15. Excepţiile au fost ridicate în cauze având ca obiect contestaţii împotriva hotărârilor prin care s-au respins candidaturile, ca independenţi, la funcţia de primar, motivat de faptul că nu au fost îndeplinite condiţiile prevăzute de art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015.

16. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate**, Bică Şerban critică "mecanismul" instituit de legiuitor în ceea ce priveşte criteriile de reprezentativitate pe care trebuie să le îndeplinească un candidat independent faţă de ceilalţi competitori, dar mai ales faţă de candidaţii care sunt acum primari în exercitarea mandatului, şi care este format din doi piloni: obligaţia prezentării unei liste cu un număr excesiv de semnături de susţinere la depunerea candidaturii [art. 50 alin. (2) din lege] şi suprimarea unui al doilea tur de scrutin în caz că niciun competitor nu obţine majoritatea simplă de 50%+1 din voturile valabil exprimate şi organizarea unui tur secund doar în caz de balotaj [art. 101 alin. (2) şi (3) din lege]. Arată că baremul de 1% de semnături din numărul alegătorilor rămâne o constrângere insurmontabilă. Astfel, "pentru ca ideea de candidatură independentă să nu fie golită complet de conţinut, iar candidaţii independenţi care chiar ţin la acest statut al lor să nu fie siliţi să apeleze la trucuri de imagine şi la negocieri netransparente cu partidele politice, un legiuitor de bună-credinţă ar fi trebuit să impună condiţii rezonabile de participare la alegeri şi pentru candidaţii care sunt şi vor să rămână cu adevărat independenţi". În susţinerea competenţei Curţii Constituţionale de a aprecia asupra acestor condiţii se invocă Decizia nr. 75 din 26 februarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 265 din 21 aprilie 2015, prin care Curtea Constituţională a examinat, printre altele, excepţia de neconstituţionalitate a art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, care prevedea obligativitatea prezentării unei liste cu 25.000 de semnături pentru înregistrarea unui partid politic prin prisma unui "test de proporţionalitate" între ingerinţa impusă de stat şi interesul public pe care statul îl vroia protejat. În urma aplicării testului de proporţionalitate, Curtea Constituţională a decis că, în actualele condiţii social-politice româneşti, articolul care impunea obligaţia legală de a prezenta 25.000 de semnături pentru înfiinţarea unui partid politic este neconstituţional, reprezentând o condiţie care nu mai este

necesară într-o societate democratică şi nici proporţională în raport cu obiectivul urmărit. Ca urmare a deciziei menţionate s-a adoptat Legea nr. 114/2015 privind modificarea şi completarea Legii partidelor politice nr. 14/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 346 din 20 mai 2015, potrivit căreia partidele politice se pot înfiinţa cu doar 3 (trei) semnături de susţinere. Conchide că "în aceeaşi perioadă în care [...] legiuitorul punea legea partidelor politice în acord cu rigorile Constituţiei şi elimina o ingerinţă excesivă a statului, acelaşi legiuitor, elaborând o nouă lege a alegerilor locale, a păstrat aceleaşi restricţii în privinţa candidaţilor independenţi care păreau justificate la începutul anilor '90, fără să arate însă dacă mai au o justificare în România anului 2015". Or, "faţă de populaţia votantă din România, de aproximativ 18 milioane de persoane, cifra de 25.000 de semnături reprezintă 0,13%. Dacă acest procent a fost găsit ca excesiv de către Curtea Constituţională a României, atunci procentul de 1% de semnături cerut pentru depunerea unei candidaturi apare cu atât mai excesiv". În consecinţă, art. 50 alin. (2) a căpătat un pronunţat caracter de neconstituţionalitate odată cu publicarea Deciziei nr. 75/2015 a Curţii Constituţionale.

17. Mihai Tociu susţine, în esenţă, faptul că prevederile art. 37 din Constituţie care reglementează conţinutul dreptului de a fi ales nu prevăd nicio condiţionare de genul celei stabilite de art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015. Ca urmare, textul criticat îngrădeşte nepermis dreptul de a fi ales. Totodată, acesta încalcă principiul egalităţii în drepturi, dreptul la viaţă intimă, familială şi privată şi prevederile constituţionale referitoare la restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi.

18. Sebastian Valentin Bodu susţine că art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 încalcă dreptul de a fi ales, principiul egalităţii în drepturi, dreptul la viaţă intimă, familială şi privată, precum şi prevederile constituţionale referitoare la restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi. Astfel, textul criticat instituie o restricţie nerezonabilă în privinţa dreptului de a fi ales, în mod similar restricţiei pe care Curtea Constituţională a constatat-o în privinţa dreptului de asociere în partide politice. Câtă vreme candidaţii trebuie să treacă prin filtrul alegerilor, existenţa unui număr de semnături este inutilă, criteriul de reprezentativitate fiind atins prin votul dat de alegători. Se încalcă şi egalitatea de şanse între candidaţi câtă vreme un candidat independent este defavorizat în raport cu un partid politic, care (vorbind de partidele înfiinţate înainte de modificarea legii de referinţă în anul 2015), are un număr mare de membri care le permite colectarea de semnături. Se încalcă dreptul la viaţă intimă, familială şi privată, deoarece pe listele de susţinători, alături de semnătură sunt necesare informaţii precum nume, adresă, serie/număr al actului de identitate, acestea fiind date cu caracter personal. Există riscul ca acestea să fie folosite contrar scopului pentru care au fost colectate, astfel încât acesta poate constitui un motiv serios pentru care simpatizanţii unui anumit candidat să aibă rezerve sau să refuze semnarea listei de susţinători. Cerinţa impusă de textul criticat excedează şi scopului art. 53 din Constituţie, respectiv cel al asigurării democraţiei statale.

19. Elvira Stavăr invocă prevederile art. 37 din Constituţie, referitoare la dreptul de a fi ales, apreciind că "dacă un partid politic, care poate avea filiale în toată ţara, se poate înfiinţa cu 3 membri", atunci şi un candidat la alegerile locale se poate prezenta cu o listă de 3 susţinători.

20. **Judecătoria Craiova - Secţia civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Împrejurarea că un candidat la funcţia de primar are nevoie, pentru a participa la alegeri, de liste de semnături de susţinere din partea a minimum 1% din cetăţenii înscrişi în listele electorale nu este de natură să aducă atingere dreptului de a fi ales, ingerinţa prevăzută de textul de lege criticat fiind proporţională cu scopul pentru care a fost instituită.

21. **Judecătoria Sectorului 6** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Legiuitorul are prerogativa de a reglementa condiţiile în care se poate exercita, în concret, dreptul de a fi ales, iar limitările stabilite de textul criticat nu sunt arbitrare, discriminatorii şi nici nu aduc atingere substanţei dreptului, astfel încât nu contravin dispoziţiilor constituţionale invocate.

22. **Judecătoria Brăila** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Apreciază că raţionamentul autoarei excepţiei este greşit, iar interpretarea constituţională este fragmentară. Faţă de textele constituţionale de referinţă, legiuitorul este liber să stabilească condiţiile de fond şi de formă pentru alegerea unei persoane într-o funcţie publică. Prin introducerea condiţiei prevăzute de textul criticat nu este încălcat cu nimic dreptul de a fi ales al cetăţeanului.

23. În conformitate cu dispoziţiile art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului, precum şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

24. **Guvernul** a transmis, cu adresele nr. 5/2.877/2016 şi nr. 5/2.900/2016, înregistrate la Curtea Constituţională cu nr. 4.038 din 11 mai 2016 şi nr. 4.035 din 11 mai 2016, punctul său de vedere în sensul că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În susţinerea acestui punct de vedere, Guvernul invocă jurisprudenţa Curţii Constituţionale în materie (deciziile nr. 252/2014, nr. 522/2008 şi nr. 606/2008), precum şi a Curţii Europene a Drepturilor Omului, apreciind că cele statuate în aceste cauze îşi menţin valabilitatea.

25. **Avocatul Poporului** a transmis, cu adresele nr. 8.783 din 9 mai 2016, nr. 8.806 din 10 mai 2016, nr. 8.813 din 10 mai 2016 şi nr. 8.870 din 10 mai 2016, înregistrate la Curtea Constituţională cu nr. 3.932 din 9 mai 2016, nr. 4.001 din 10 mai 2016, nr. 4.005 din 10 mai 2016 şi nr. 4.015 din 10 mai 2016, punctul său de vedere prin care apreciază că dispoziţiile art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 instituie un prag de reprezentativitate rezonabil de minimum 1%, uşor de atins în practică, şi care nu este de natură să lipsească de conţinut dreptul de vot şi de a fi ales. Invocă în acest sens jurisprudenţa Curţii Constituţionale şi a Curţii Europene a Drepturilor Omului, precum şi Recomandările Comisiei de la Veneţia, cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală.

26. **Preşedintele Senatului** şi **Preşedintele Camerei Deputaţilor** nu au transmis punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actele de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, susţinerile autorilor excepţiei, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

27. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

28. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din data de 20 mai 2015, având următorul cuprins: "Pentru funcţia de primar, candidaţii independenţi trebuie să prezinte o listă de susţinători, care trebuie să cuprindă

minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul oraşelor şi de 1.000 în cazul municipiilor, sectoarelor municipiului Bucureşti, precum şi în cazul municipiului Bucureşti."

29. În susţinerea excepţiei se invocă prevederile constituţionale ale art. 16 - Egalitatea în drepturi, art. 26 - Viaţa intimă, familială şi privată, art. 37 alin. (1) - Dreptul de a fi ales şi art. 53 - Restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi.

30. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că una dintre principalele critici formulate este în sensul că, atâta vreme cât art. 37 din Constituţie, care reglementează dreptul de a fi ales, nu prevede "nicio condiţionare" de genul celei stabilite prin art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, textul de lege este în contradicţie cu norma constituţională de referinţă.

31. Curtea reţine că Legea fundamentală a statului cuprinde norme de principiu care reglementează toate domeniile vieţii economico-sociale, politice şi juridice ale societăţii organizate statal. În Constituţie sunt sistematizate principiile generale care caracterizează regimul politic, organizarea şi funcţionarea instituţiilor statului, drepturile şi libertăţile cetăţenilor, reglementarea detaliată a acestora realizându-se apoi prin legi organice sau ordinare, după caz, în funcţie de distincţiile pe care însăşi Constituţia le stabileşte.

32. În ceea ce priveşte dispoziţiile constituţionale la care autorii excepţiei de neconstituţionalitate fac referire, atât semnificaţia, cât şi modul în care acestea sunt dezvoltate în legislaţia infraconstituţională au fost analizate de Curtea Constituţională în cauze în care a examinat critici de neconstituţionalitate asemănătoare.

33. Astfel, într-o jurisprudenţă constantă, Curtea a statuat că "suveranitatea naţională, principiu fundamental al statului român, aparţine, potrivit art. 2 din Constituţie, poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum. Textul constituţional invocat exprimă, aşadar, voinţa constituantului român, potrivit căreia, **în cadrul democraţiei reprezentative, suveranitatea naţională aparţine într-adevăr poporului român, însă aceasta nu poate fi exercitată într-un mod direct, nemijlocit, la nivel individual, forma de exercitare fiind cea indirectă, mijlocită, prin procedeul alegerii organelor reprezentative. Modalitatea de constituire a acestora din urmă reprezintă expresia suveranităţii naţionale, manifestată prin exprimarea voinţei cetăţenilor în cadrul alegerilor libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum"** (a se vedea Decizia nr. 419 din 26 martie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 274 din 28 aprilie 2009, la care trimit, deopotrivă, Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010 şi Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 473 din 11 iulie 2012).

34. În ceea ce priveşte **alegerile**, art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie stabileşte că sistemul electoral se reglementează prin lege organică. Aşadar, constituantul a lăsat în seama legiuitorului ordinar libertatea de a stabili regulile de organizare şi de desfăşurare a procesului electoral, modalităţile concrete de exercitare a dreptului de vot şi a dreptului de a fi ales, cu respectarea condiţiilor impuse de Constituţie.

35. **Condiţiile de fond şi de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales** sunt prevăzute, la nivel constituţional, de art. 16 alin. (3), art. 37 şi 40, precum şi, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, de norme cuprinse în aceleaşi legi electorale, care se subordonează condiţiilor generale constituţionale şi le dezvoltă,

totodată, după criteriul funcţiei publice elective pentru care sunt organizate respectivele alegeri (a se vedea Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010).

36. În acelaşi sens sunt şi dispoziţiile art. 3 din Protocolul nr. 1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, invocate de autorii excepţiei, prin raportare la prevederile art. 20 din Constituţie. Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reţinut că **statele au o marjă largă de apreciere în alegerea sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia, fără însă a limita drepturile în discuţie atât de mult încât să afecteze esenţa acestora şi să le golească de conţinut** [a se vedea, de exemplu, hotărârile din 2 martie 1987 şi 22 mai 2012, pronunţate în cauzele Mathieu-Mohin and Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 52, şi, respectiv, Scoppola împotriva Italiei (nr. 3), paragrafele 83 şi 84]. Dispoziţiile menţionate stabilesc obligaţia statelor contractante de a derula alegeri "libere", "la intervale rezonabile", "prin scrutin secret", "în condiţii care să asigure libera exprimare a voinţei poporului", fără a impune introducerea unui sistem determinat de vot (Hotărârea pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, din 2 martie 1987, paragraful 54). Există numeroase moduri de a organiza şi de a face să funcţioneze sistemele electorale, după cum se constată existenţa unei multitudini de diferenţe între statele contractante în această materie, datorate evoluţiei lor istorice, diversităţii culturale şi de gândire politică, astfel că fiecare stat va "încorpora" aceste elemente în propria viziune despre democraţie (Hotărârea pronunţată în Cauza Hirst împotriva Regatului Unit, din 6 octombrie 2005, paragraful 61). Pentru a răspunde scopurilor art. 3 din Protocolul nr. 1 la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, orice sistem electoral are a fi apreciat în funcţie de evoluţia politică a unui stat, încât detalii inacceptabile în cadrul unui sistem determinat pot să apară ca justificate în altul, cerinţa esenţială rămânând aceea ca **sistemul adoptat să îndeplinească, în esenţă, condiţiile asigurării liberei exprimări a voinţei poporului în alegerea corpului legislativ** (Hotărârea pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, din 2 martie 1987, paragraful 54). Astfel, niciuna dintre condiţiile impuse, dacă este cazul, nu trebuie să împiedice libera exprimare a poporului cu privire la alegerea corpului legislativ - cu alte cuvinte, ele trebuie să reflecte sau să nu contracareze preocuparea de a menţine integritatea şi eficienţa unei proceduri electorale ce urmăreşte să determine voinţa poporului prin intermediul sufragiului universal (Hotărârea pronunţată în Cauza Yumak şi Sadak împotriva Turciei, din 8 iulie 2008, paragraful 109). **Această alegere, dictată de considerente de ordin istoric şi politic care îi sunt proprii, ţine în principiu de domeniul de competenţă exclusivă a statului** (Hotărârea pronunţată în Cauza Podkolzina împotriva Letoniei, din 9 aprilie 2002, paragraful 34).

37. Tot astfel, Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002), referindu-se la nivelul reglementării în materie electorală, recomandă, la pct. 2 Niveluri normative şi stabilitatea dreptului electoral, următoarele: "66. Una din modalităţile de evitare a manipulărilor ar fi definirea în Constituţie sau într-un text superior legii ordinare a elementelor celor mai sensibile (sistemul electoral propriu-zis, componenţa comisiilor electorale, circumscripţiile sau regulile de constituire a circumscripţiilor). O altă soluţie, mai flexibilă, ar fi de a stipula în Constituţie că, în cazul amendării legii electorale, vechiul sistem va rămâne aplicabil pe timpul viitoarelor alegeri - cel puţin dacă acestea au loc în anul următor - şi că sistemul nou va aplicat începând cu scrutinele ulterioare. 67. Pentru restul, dreptul electoral ar trebui sa aibă, în principiu, un rang legislativ.

Normele privind implementarea, şi anume cele care reglementează chestiunile de ordin tehnic şi de detaliu, pot fi, totuşi, prezentate sub formă de regulament."

38. Faţă de cele arătate, Curtea reţine că dispoziţiile art. 37, alături de cele ale art. 16 alin. (3) şi art. 40 din Constituţie, stabilesc doar condiţiile de principiu, de fond şi de formă, pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales, iar Legea nr. 115/2015 le dezvoltă, în privinţa alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale - consilii locale, consilii judeţene, primari şi preşedinţi ai consiliilor judeţene. În acest cadru, **textul criticat consacră o condiţie de exercitare a dreptului fundamental de a fi ales** în funcţia de primar, şi anume aceea de a prezenta o listă de susţinători la depunerea candidaturii. Instituirea unei astfel de condiţii este, de principiu, în acord cu normele constituţionale cuprinse în art. 37 referitoare la dreptul de a fi ales.

39. Cât priveşte modul în care această condiţie este reglementată, Curtea constată că s-a mai pronunţat în jurisprudenţa sa asupra unor dispoziţii legale care prevedeau, între condiţiile pentru înregistrarea candidaturii la funcţiile elective, obligaţia candidaţilor independenţi de a prezenta o listă de susţinători. Astfel, într-o abordare având la bază şi criteriul cronologic, de natură să evidenţieze atât consecvenţa legiuitorului cât şi continuitatea jurisprudenţei Curţii Constituţionale, Curtea reţine, mai întâi, statuările referitoare la alegerile pentru funcţia de preşedinte al României enunţate în hotărâri prin care a respins contestaţiile formulate împotriva neînregistrării unor candidaturi la această funcţie. Cu acele prilejuri, răspunzând criticilor potrivit cărora "condiţia legală a prezentării unor liste de semnături nu este prevăzută în Constituţie", motiv pentru care instituirea sa "intră în conflict cu dispoziţiile constituţionale referitoare la eligibilitate", Curtea a reţinut că "această susţinere nu este întemeiată, deoarece dreptul de a fi ales şi propunerea candidaturii sunt două aspecte diferite. Evident că o propunere de candidat nu poate privi decât pe o persoană care întruneşte condiţiile constituţionale de eligibilitate, dar alegerile pentru funcţia de Preşedinte al României pot avea loc numai cu respectarea procedurii electorale instituite prin Legea nr. 69/1992, adoptată în temeiul art. 72 alin. (3) lit. a) din Constituţie. De aceea depunerea candidaturii face parte din procedura electorală, aşa încât cerinţa ca propunerea candidaturii să fie reprezentativă, având adeziunea a cel puţin 100.000 de susţinători, constituie o condiţie legală ce nu vine în conflict cu dreptul constituţional al contestatorului de a fi ales" (Hotărârea nr. 37 din 2 octombrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 243 din 4 octombrie 1996; în acelaşi sens, şi Hotărârea nr. 71 din 16 octombrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 258 din 24 octombrie 1996). În prezent, potrivit art. 27 alin. (2) lit. c) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 650 din 12 septembrie 2011, propunerile de candidatură pentru această funcţie vor fi primite numai dacă sunt însoţite de "lista susţinătorilor, al căror număr nu poate fi mai mic de 200.000 de alegători." Curtea a respins contestaţiile împotriva neînregistrării candidaturilor care au pus în discuţie această condiţie legală (de exemplu, Hotărârea nr. 1 din 16 octombrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 708 din 21 octombrie 2009).

40. Cu referire la alegerile pentru Parlamentul European, răspunzând criticilor referitoare la impunerea, pentru candidatul independent care doreşte să participe individual la alegerile pentru Parlamentul European, a condiţiei ca acesta să prezinte o listă cu cel puţin 100.000 de semnături ale susţinătorilor cu drept de vot, Curtea a reţinut că "premisa normei juridice stabilite de art. 12^1 alin. (1) din Legea nr. 33/2007 (n.a. contestată în cauză) o constituie tocmai condiţia generală, constituţională, potrivit căreia candidatul independent la alegerile pentru Parlamentul European trebuie mai întâi să fie titularul dreptului subiectiv de a fi ales, deci

se presupune că are vocaţia exercitării acestui drept, urmând ca, pentru exercitarea în concret a dreptului, să îndeplinească cerinţa suplimentară de depunere la Biroul Electoral Central a listei cu semnăturile a cel puţin 100.000 de alegători, alături de cererea de admitere a candidaturii sale şi alte acte necesare. O astfel de condiţie suplimentară nu vine în contradicţie cu dreptul de a fi ales, invocat de autoarea excepţiei, de vreme ce existenţa acestui drept este o condiţie preliminară, sine qua non, fără de care accesul la întreaga procedură electorală este imposibil. Totodată, condiţia legală privind depunerea listei cu cel puţin 100.000 de semnături ale susţinătorilor cu drept de vot nu are efectul golirii de conţinut a dreptului de a fi ales, cum susţine autoarea excepţiei. Trăsătura esenţială a oricărui mandat dobândit în urma exprimării prin sufragiu a voinţei politice a electoratului o constituie reprezentativitatea sa. **Indiferent că este vorba de alegeri locale, parlamentare, prezidenţiale sau euro-parlamentare, sistemul electoral naţional prevede, în esenţă, aceeaşi condiţie: depunerea unei liste cu semnături de adeziune. Acest criteriu de preselectare a candidaţilor este unul obiectiv şi rezonabil, aplicabil în condiţii de egalitate de tratament fiecăreia dintre cele două categorii de participanţi la alegeri: candidaţii independenţi, pe de o parte, şi cei propuşi pe lista unui partid politic, pe de altă parte. Instituirea condiţiei legale privind depunerea listei cu semnături reprezintă o modalitate prin care candidatul la o funcţie sau demnitate publică îşi dovedeşte potenţialul de reprezentativitate şi arată, în acelaşi timp, preocuparea legiuitorului de a preveni exercitarea abuzivă a dreptului de a fi ales, pe de o parte, dar şi de a asigura, pe de altă parte, accesul efectiv la exerciţiul acestui drept persoanelor eligibile comunitar care într-adevăr beneficiază de credibilitatea şi susţinerea electoratului, astfel încât să existe şanse reale de reprezentare a acestuia în forul legislativ european."** (Decizia nr. 782 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 406 din 15 iunie 2009).

41. În sfârşit, în privinţa alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat, Curtea a decis că sunt constituţionale dispoziţiile art. 30 din Legea nr. 35/2008 criticate cu motivarea că, reglementând posibilitatea unor persoane de a se autopropune pentru a candida la alegerea Camerei Deputaţilor sau a Senatului dacă sunt susţinute de minimum 4% din numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente din colegiul uninominal în care candidează, dar nu mai puţin de 2.000 de alegători pentru Camera Deputaţilor şi 4.000 de alegători pentru Senat, ar fi excesive, de natură să împiedice exercitarea dreptului de a fi ales. Curtea a reţinut că **"această condiţie urmăreşte dovedirea unui anumit grad de reprezentativitate în rândul electoratului, presupunându-se că cel puţin cei care îl susţin pe candidatul independent îl vor şi vota**. În cazul celorlalţi candidaţi propuşi de partidele politice şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, participarea la alegerile parţiale este condiţionată de întrunirea pragului electoral de către acestea la alegerile generale. Limita numărului de susţinători este mai mare în cazul pentru alegerea Senatului (4.000 de susţinători) decât în cazul Camerei Deputaţilor (2.000 de susţinători), avându-se în vedere că şi norma de reprezentare pentru alegerea Camerei Deputaţilor, prevăzută de art. 5 alin. (2), este de un deputat la 70.000 de locuitori, faţă de norma de reprezentare prevăzută de alin. (3) al art. 5 pentru alegerea Senatului, de un senator la 160.000 de locuitori." (Decizia nr. 503 din 20 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 353 din 28 mai 2010).

42. Aceleaşi considerente de principiu au fost reţinute de Curtea Constituţională şi în privinţa alegerilor locale, cu prilejul examinării excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 48 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, potrivit cărora "Pentru funcţia de primar,

candidaţii independenţi trebuie să prezinte o listă de susţinători, care trebuie să cuprindă **minimum 2%** din numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, **dar nu mai puţin de 200 în cazul comunelor, 300 în cazul oraşelor, 1.000 în cazul municipiilor şi sectoarelor municipiului Bucureşti şi 5.000 în cazul municipiului Bucureşti.** Candidaţii independenţi pentru funcţia de preşedinte al consiliului judeţean trebuie să prezinte o listă de susţinători, care să cuprindă minimum 2% din numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 3.000." În motivarea acelei excepţii se susţinea că textul de lege supus controlului contravine prevederilor constituţionale ale art. 1 alin. (3), art. 11 alin. (1), art. 20, 37 şi 53, întrucât condiţiona ca, pentru funcţia de primar, candidaţii independenţi să prezinte o listă de susţinători care să cuprindă minimum 2% din numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează. Respingând aceste critici, Curtea a reţinut, în esenţă, că "prevederile constituţionale invocate nu interzic reglementarea condiţiilor în care urmează să fie exercitate drepturile electorale, în scopul garantării acestor drepturi şi asigurării caracterului efectiv al exercitării lor. [...] **Instituirea minimului de 2% din numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care se candidează reprezintă o garanţie a exercitării dreptului de a fi ales, prin descurajarea eventualelor candidaturi abuzive, de natură să împiedice buna desfăşurare şi finalizarea procesului electoral**." În consecinţă, Curtea a constatat că dispoziţiile art. 48 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 "**impun o condiţie necesară, rezonabilă şi legitimă pentru exercitarea dreptului de a fi ales, ce nu constituie o piedică în prezentarea candidaturilor electorale"** (Decizia nr. 522 din 8 mai 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 370 din data de 15 mai 2008).

43. Faţă de jurisprudenţa menţionată, Curtea reţine că s-a mai pronunţat asupra constituţionalităţii soluţiei legislative de principiu constând în obligaţia prezentării de liste de susţinători de către candidaţii independenţi, inclusiv pentru funcţia de primar, considerentele enunţate cuprinzând, implicit, un test de proporţionalitate pe care Curtea l-a aplicat în privinţa numărului de susţinători prevăzut de lege.

44. Referitor la concluzia acestui test în sensul caracterului "rezonabil" al condiţiei instituite, Curtea observă că, în realizarea lui, s-a raportat la o reglementare care impunea ca listele de susţinători să fie semnate de "minimum **2%** din numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de **200 în cazul comunelor, 300 în cazul oraşelor, 1.000 în cazul municipiilor şi sectoarelor municipiului Bucureşti şi 5.000 în cazul municipiului Bucureşti**." Curtea observă că prin dispoziţiile **art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, criticate în prezenta cauză, **legiuitorul a redus la jumătate** atât procentul reglementat în privinţa numărului de susţinători necesari pentru înregistrarea candidaturii la funcţia de primar (de la 2% la 1%), cât şi numărul minim stabilit în acest sens pentru comune (de la 200 la 100), adică "minimum **1%** din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de **100 în cazul comunelor, de 500 în cazul oraşelor şi de 1.000 în cazul municipiilor, sectoarelor municipiului Bucureşti, precum şi în cazul municipiului Bucureşti."** Or, dacă reglementarea anterioară a fost apreciată ca instituind, sub acest aspect, o condiţie rezonabilă, o reglementare care reduce la jumătate procentul anterior instituit este circumscrisă cu atât mai justificat aceleiaşi concluzii. De altfel,

prin actuala reglementare, legislaţia se corelează cu recomandările cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002). Liniile directoare statuează în acest sens la art. 1.3 - Prezentarea candidaturilor, pct. i şi ii, următoarele: "i. Prezentarea candidaţilor individuali sau a listelor de candidaţi pot fi condiţionate de obţinerea unui anumit număr de semnături; ii. Legea nu trebuie să impună colectarea semnăturilor a mai mult de un **1% din alegătorii circumscripţiei respective**."

45. În consecinţă, Curtea constată că elementul de noutate adus de Legea nr. 115/2015 în privinţa reglementării condiţiei analizate, şi anume reducerea cu 50% a numărului de susţinători cerut pentru depunerea unei candidaturi independente, este menit să faciliteze exercitarea dreptului de a fi ales. Prin urmare, această modificare nu este de natură să determine o schimbare a jurisprudenţei în care a răspuns aceloraşi critici referitoare la caracterul excesiv al unei asemenea condiţii. Astfel fiind, soluţia de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate pronunţată cu acele prilejuri, precum şi considerentele care au fundamentat-o sunt aplicabile, mutatis mutandis, şi în prezenta cauză.

46. Autorii excepţiei invocă drept element de natură a reconsidera atât jurisprudenţa Curţii în materie, cât şi, în sine, concepţia legiuitorului în privinţa reglementării alegerilor locale, modificarea legislaţiei în materia înregistrării partidelor politice, operată ca urmare a Deciziei Curţii Constituţionale nr. 75 din 26 februarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 265 din 21 aprilie 2015. De altfel, în cea mai mare parte construcţia motivării excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 este realizată din perspectiva soluţiei de neconstituţionalitate pe care Curtea Constituţională a pronunţat-o prin decizia menţionată în privinţa dispoziţiilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, referitoare la numărul minim de membri fondatori necesari pentru constituirea unui partid politic ("Lista trebuie să cuprindă cel puţin 25.000 de membri fondatori, domiciliaţi în cel puţin 18 din judeţele ţării şi municipiul Bucureşti, dar nu mai puţin de 700 de persoane pentru fiecare dintre aceste judeţe şi municipiul Bucureşti"). În considerentele deciziei pronunţate, Curtea Constituţională a reţinut, în esenţă, că "nu există un just echilibru între interesele colective şi cele individuale, de vreme ce, prin condiţia de reprezentativitate ridicată, dreptul subiectiv al persoanelor interesate să constituie un partid politic cunoaşte o limitare drastică, ce depăşeşte posibilele avantaje create prin adoptarea normei (...). De asemenea, pentru stabilirea şi păstrarea echilibrului corect, legiuitorul trebuie să recurgă la ingerinţa cea mai redusă asupra dreptului de asociere. Or, în speţă, condiţia numărului minim de membri fondatori şi a dispersiei lor teritoriale a depăşit ceea ce este just şi echitabil în raport cu dreptul fundamental protejat - dreptul de asociere". Ca urmare a deciziei Curţii Constituţionale, Legea nr. 14/2003 a fost modificată şi republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 408 din 10 iunie 2015, astfel încât în prezent art. 19 alin. (3) din lege are următorul cuprins: "Lista trebuie să cuprindă cel puţin 3 membri fondatori." Prin construirea argumentării pe un raţionament prin analogie se încearcă acreditarea ideii că, în cazul reglementării numărului de susţinători pentru candidaturile independente la funcţia de primar, sunt aplicabile considerentele care au fundamentat Decizia nr. 75/2015 a Curţii Constituţionale şi, implicit, soluţia legislativă consacrată ca urmare a acestei decizii, soluţie despre care afirmă, de altfel, că a constituit reperul în constituirea propriei liste de susţinători. Din această perspectivă şi pentru considerentele reţinute în decizia menţionată se afirmă ingerinţa excesivă a statului asupra dreptului de a fi ales.

47. Analizând criticile astfel fundamentate, Curtea constată mai întâi că situaţiile ce sunt comparate în cadrul raţionamentului prin analogie sunt diferite. Astfel, în cazul Deciziei nr. 75/2015, Curtea a examinat prevederi referitoare la condiţiile de înregistrare a unui partid politic, în raport cu prevederile art. 40 din Constituţie - Dreptul de asociere. Ca urmare, soluţia şi considerentele care o susţin au fost în mod evident determinate de interpretarea pe care Curtea Constituţională a dat-o acestui text constituţional de referinţă, interpretare care nu poate fi aplicată, tale quale, în privinţa altui drept fundamental, în speţă dreptul de a fi ales.

48. Curtea subliniază în acest context că **înseşi exigenţele pe care legislaţia electorală în ansamblu le-a instituit în privinţa exercitării drepturilor electorale au fost apreciate ca justificând eliminarea condiţiei excesive de asigurare a reprezentativităţii partidelor politice încă de la înfiinţarea acestora**. Curtea a reţinut în acest sens în decizia menţionată că "o parte semnificativă a aspectelor problematice avute în vedere de legiuitor pentru limitarea numărului de partide politice, şi anume fragmentarea parlamentară sau finanţarea acestora de la bugetul de stat, îşi găseşte soluţiile chiar în reglementările în vigoare adoptate în aceste materii, respectiv Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 22 iulie 2010 (art. 14, 15 şi 16 din aceasta), şi legile electorale (Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 650 din 12 septembrie 2011, Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 196 din 13 martie 2008, şi Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007). [...] prin urmare, legislaţia în vigoare conţine suficiente elemente, de natura unor garanţii cu rolul de a limita riscul fragmentării excesive a reprezentării parlamentare sau al supraîncărcării bugetului de stat cu cheltuieli destinate finanţării partidelor politice şi a campaniilor electorale. **Posibilele efecte negative** ce ar apărea în lipsa adoptării măsurii legale examinate **sunt, deci, contracarate prin existenţa unor instrumente legale adecvate**, astfel că această condiţie nu îşi mai găseşte raţiunea." (paragrafele 30 - 31)

49. Curtea reţine că reprezentativitatea candidaturilor la funcţiile elective se înscrie, de principiu, între "instrumentele legale adecvate" menţionate în considerentele mai sus menţionate. Aceasta, întrucât desemnarea de candidaţi în alegeri constituie una dintre condiţiile de "existenţă" a partidelor politice. Astfel, potrivit art. 45 coroborat cu art. 46 alin. 1 lit. b) din Legea nr. 14/2003, una dintre situaţiile de dizolvare pe cale judecătorească a unui partid politic este aceea în care "nu a desemnat candidaţi, singur sau în alianţă, în două campanii electorale succesive, cu excepţia celei prezidenţiale, în minimum 75 de circumscripţii electorale în cazul alegerilor locale, respectiv o listă completă de candidaţi în cel puţin o circumscripţie electorală sau candidaţi în cel puţin 3 circumscripţii electorale, în cazul alegerilor parlamentare." **Aşadar, indiferent de numărul de membri fondatori, prin instituirea unor condiţii de reprezentativitate prin legislaţia electorală în privinţa candidaţilor partidelor se evită o fragmentare politică excesivă; practic, partidele care nu au forţa politică de a desemna candidaţi în alegeri intră sub incidenţa cauzei de dizolvare menţionată.**

50. Curtea constată că legiuitorul a instituit, chiar prin legea ale cărei prevederi sunt criticate în cauză, şi care a fost adoptată ulterior pronunţării Deciziei nr. 75/2015, asemenea condiţii şi în privinţa candidaţilor partidelor politice. Art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015

stabileşte că "Pentru fiecare candidat la funcţia de primar şi listă de candidaţi pentru consiliul local şi pentru consiliul judeţean, partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale trebuie să prezinte o listă de susţinători, care trebuie să cuprindă minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I." Instituirea, şi în privinţa partidelor politice, a aceleiaşi condiţii de reprezentativitate la depunerea candidaturilor, impuse pentru candidaţii independenţi, reprezintă o consecinţă a modificării condiţiilor legale referitoare la înregistrarea partidelor politice. Câtă vreme înfiinţarea partidelor politice nu mai impune îndeplinirea unei condiţii de reprezentativitate, aceasta va trebui probată la depunerea candidaturilor pentru funcţiile elective, deopotrivă pentru candidaţii propuşi de partidele politice, cât şi pentru candidaţii independenţi.

51. Totodată, Decizia nr. 75/2015 subliniază o importantă distincţie, şi anume diferenţa dintre membri fondatori şi susţinători. Curtea a reţinut că "dacă legislaţiile altor state prevăd condiţia depunerii, la înregistrarea partidului politic, a unei liste cu un anumit număr de semnături ale susţinătorilor/adepţilor/simpatizanţilor, legiuitorul român a impus semnarea de către membrii fondatori, noţiune mult mai restrictivă, deoarece, până la înregistrarea partidului, o persoană poate susţine înfiinţarea mai multor partide, care până la înregistrare nu există, din punct de vedere juridic, ca partide politice şi deci nu pot avea membri, în timp ce aceeaşi persoană nu poate avea calitatea de membru fondator decât al unui singur partid politic; dispoziţiile art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003 impun, deci, restricţii mult mai mari sub aspectul atingerii în mod real a numărului cerut de membri fondatori decât dacă s-ar fi raportat la susţinători/adepţi/simpatizanţi ai partidului politic" (paragraful 32). Aşadar, caracterul excesiv al condiţiei impuse de legiuitor în privinţa exercitării dreptului de asociere în partide politice a fost apreciat cu referire la cerinţa referitoare la numărul de membri fondatori, iar nu de susţinători. Acest din urmă număr (condiţie de înregistrare a candidaturii la funcţiile elective) este identic reglementat de Legea nr. 115/2015, deopotrivă pentru partide politice şi pentru candidaţii independenţi.

52. Astfel fiind, nu poate fi reţinută concluzia raţionamentului prin analogie, întrucât **situaţiile premisă comparate sunt diferite.** Soluţia legislativă, precum şi sistemul constituţional şi legal de referinţă care a circumstanţiat analiza Curţii Constituţionale în Decizia nr. 75/2015 sunt diferite de cele supuse analizei în prezenta cauză. De altfel, textul criticat a fost adoptat ulterior acestei decizii, în cadrul unui demers general realizat, în cursul anului 2015, de adaptare legislativă în considerarea alegerilor locale şi parlamentare din anul 2016, inclusiv de corelare a reglementărilor în materie.

53. Curtea reţine, totodată, că urmare a modificării Legii nr. 14/2003 şi a eliminării condiţiei de reprezentativitate la alcătuirea unui partid politic, deopotrivă partidele politice şi candidaţii independenţi trebuie să îndeplinească aceeaşi condiţie în privinţa prezentării listei de susţinători la depunerea candidaturilor pentru funcţiile elective. Diferenţele de susţinere, în sine, ţin de natura/substanţa competiţiei politice, reflectând implicit libertatea de voinţa a electoratului, esenţială într-un stat democratic.

54. Ca urmare, Curtea constată că legislaţia electorală din România a stabilit şi stabileşte condiţia prezentării unei liste de susţinători la depunerea candidaturii de către candidaţii independenţi, condiţie ce a fost constatată în mod consecvent ca fiind constituţională,

inclusiv în privinţa candidaţilor independenţi la funcţia de primar. Curtea Constituţională a reţinut, în esenţă, că aceasta reprezintă o modalitate prin care candidatul la o funcţie sau demnitate publică îşi dovedeşte potenţialul de reprezentativitate şi care previne, totodată, exercitarea abuzivă a dreptului de a fi ales, asigurând accesul efectiv la exerciţiul acestui drept persoanelor care, într-adevăr, beneficiază de credibilitatea şi susţinerea electoratului. Ca urmare, condiţia instituită de legiuitor dă expresie, în esenţă, dezideratelor stabilite de art. 2 din Constituţie referitoare la exercitarea suveranităţii naţionale. Aceasta se aplică tuturor candidaţilor, fără nicio discriminare, astfel încât nu se poate reţine pretinsa încălcare a art. 16 din Constituţie. Cât priveşte, în sine, numărul susţinătorilor necesar pentru înregistrarea unei candidaturi independente se constată că acesta a fost redus faţă de reglementările precedente în aceeaşi materie. Un nou test de proporţionalitate sub acest aspect şi-ar fi găsit eventual justificarea în ipoteza în care legiuitorul ar fi procedat la mărirea procentului reglementat, iar nu în situaţia constatată în care, prin reducerea acestuia cu 50%, legiuitorul a creat o evidentă facilitare a exercitării dreptului de a fi ales. Faptul că, în privinţa exercitării altui drept constituţional (dreptul de asociere), legiuitorul a stabilit la un moment dat reguli noi nu este de natură să îl oblige pe acesta să stabilească aceleaşi reguli în privinţa tuturor/altor drepturi constituţionale. Ca urmare, nu există niciun temei constituţional pentru a susţine raţionamentul potrivit căruia numărul de susţinători cerut pentru înregistrarea unei candidaturi la o funcţie electivă trebuie, în mod necesar, să fie identic cu numărul de fondatori necesar pentru înregistrarea unui partid politic. Rezultă că textul de lege criticat nu aduce atingere dreptului de a fi ales în substanţa sa, astfel cum susţin autorii excepţiei, ci condiţionează exerciţiul său de îndeplinirea unor cerinţe, aplicabile în egală măsură candidaţilor la funcţia de primar.

55. Faţă de aceste considerente, Curtea nu poate reţine nici pretinsa încălcare a art. 53 din Constituţie, întrucât impunerea prin lege a îndeplinirii anumitor condiţii pentru exercitarea unui drept constituţional nu constituie o încălcare sau o restrângere a acestuia, ci reflectarea în plan legal a condiţiilor prevăzute de Constituţie pentru realizarea acestui drept (în acelaşi sens, Decizia nr. 765 din 18 decembrie 2014, paragraful 17).

56. În motivarea excepţiei se mai susţine şi încălcarea art. 26 din Constituţie, referitor la dreptul la viaţă intimă, familială şi privată, invocându-se eventuale abuzuri legate de întocmirea listelor de susţinători şi de utilizarea datelor consemnate în acestea, de natură a determina o rezervă a cetăţenilor în completarea lor. Cu privire la aceste critici, Curtea reţine că operaţiunea de colectare a datelor cu caracter personal a semnatarilor listei de susţinere se face de către una sau mai multe persoane special desemnate în acest scop de partidul politic. Obligaţia de întocmire a acestor liste cu semnături incumbă respectivului partid politic, care trebuie să se preocupe de aducerea sa la îndeplinire şi să se asigure, totodată, prin propriile mijloace, de buna-credinţă a persoanei/persoanelor desemnate şi de respectarea, în consecinţă, a păstrării confidenţialităţii asupra conţinutului datelor colectate. Prin urmare, modalitatea în care persoana desemnată în acest scop înţelege să îşi îndeplinească sarcina primită nu poate reprezenta o problemă de neconstituţionalitate în sine a dispoziţiilor art. 19 alin. (1) din Legea nr. 14/2003. Totodată, Curtea reţine că depunerea acestor liste este necesară strict pentru verificarea îndeplinirii condiţiilor legale referitoare la înregistrarea candidaturilor la funcţiile elective, fără a se putea susţine în mod rezonabil că respectivele date ar putea fi utilizate şi în alte scopuri sau că nu vor fi stocate cu respectarea legislaţiei în materie. Astfel de critici vizează însă modul de aplicare a legii, aspect ce excedează competenţei Curţii Constituţionale.

57. Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Şerban Bică în Dosarul nr. 11.469/215/2016 al Judecătoriei Craiova - Secţia civilă, de Mihai Tociu în Dosarul nr. 8.227/303/2016 al Judecătoriei Sectorului 6 Bucureşti, de Sebastian Valentin Bodu în Dosarul nr. 8.085/303/2016 al Judecătoriei Sectorului 6 Bucureşti şi, respectiv, de Elvira Stavăr în Dosarul nr. 5.576/196/2016 al Judecătoriei Brăila - Secţia civilă şi constată că prevederile art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Judecătoriei Craiova - Secţia civilă, Judecătoriei Sectorului 6 Bucureşti, precum şi Judecătoriei Brăila - Secţia civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 11 mai 2016.

DECIZIA nr. 289 din 11 mai 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) şi art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[87]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) şi art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de George Nicola în Dosarul nr. 12.679/300/2016 al Judecătoriei Sectorului 2 Bucureşti - Secţia civilă, şi care constituie obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 626 D/2016.

2. La apelul nominal lipseşte autorul excepţiei. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Preşedintele dispune să se facă apelul şi în Dosarul nr. 627 D/2016, având ca obiect aceeaşi excepţie de neconstituţionalitate, ridicată de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Sector 2 în Dosarul nr. 12.680/300/2016 al Judecătoriei Sectorului 2 Bucureşti - Secţia civilă, precum şi în Dosarul nr. 661 D/2016, având ca obiect excepţia de neconstituţionalitate a art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, ridicată de Cătălin Daniel Fenechiu în Dosarul nr. 3.120/2/2016 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

4. Pentru autorii excepţiei răspunde domnul avocat Mihai Rapcea. Lipseşte Biroul Electoral al Municipiului Bucureşti - Circumscripţia Electorală nr. 42, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

5. Având în vedere obiectul excepţiilor de neconstituţionalitate ridicate în aceste dosare, preşedintele pune în discuţie, din oficiu, problema conexării lor. Reprezentantul autorilor excepţiei este de acord cu conexarea. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de conexare a cauzelor.

6. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul pentru susţinerea excepţiei de neconstituţionalitate.

7. Având cuvântul, domnul avocat Mihai Rapcea solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate pentru motivele dezvoltate în dosar şi în celelalte cauze având acelaşi obiect. În plus, arată faptul că semnăturile de pe listele de susţinători sunt publice, apărând ca un vot exprimat în favoarea unui candidat înainte de a vota efectiv. Mai învederează că cei care adună semnăturile nu au calitatea de operatori de date cu caracter personal, precum şi faptul că legea nu prevede elemente de verificare care să dea siguranţa Biroului Electoral că nu greşeşte. Tot astfel, legea nu impune verificarea semnăturilor. Având în vedere deficienţele de reglementare sesizate, se ajunge în realitate la lipsa de reprezentativitate a celor care câştigă alegerile. Legea trebuie să se raporteze mai mult la situaţia de fapt reală.

8. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere ca neîntemeiată a excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, arătând că textul de lege criticat nu încalcă prevederile constituţionale invocate, şi ca inadmisibilă a excepţiei de neconstituţionalitate a art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, arătând că acest text de lege nu are legătură cu cauza.

[87] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 494 din 1 iulie 2016.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

9. Prin Sentinţa civilă nr. 5.746 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 12.679/300/2016 şi prin Sentinţa civilă nr. 5.747 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 12.680/300/2016, **Judecătoria Sectorului 2 Bucureşti - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) şi art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**, excepţie ridicată de George Nicola şi, respectiv, de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Sector 2, în cauze având ca obiect respingerea cererilor de candidatură la alegerile locale, pentru neîndeplinirea condiţiilor prevăzute de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015.

10. Prin Decizia civilă nr. 312 A din 3 mai 2016, pronunţată în Dosarul nr. 3.120/2/2016, **Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, excepţie ridicată de Cătălin Daniel Fenechiu într-o cauză având ca obiect contestaţia împotriva hotărârii prin care s-a respins înregistrarea candidaturii sale la funcţia de primar general al Municipiului Bucureşti.

11. În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate, George Nicola susţine, în esenţă, faptul că prevederile art. 37 din Constituţie, care reglementează conţinutul dreptului de a fi ales, nu prevăd nicio condiţionare de genul celei stabilite de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015. Ca urmare, textul criticat îngrădeşte nepermis dreptul de a fi ales. Totodată, acesta încalcă principiul egalităţii în drepturi, dreptul la viaţă intimă, familială şi privată, precum şi prevederile constituţionale referitoare la restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi. De asemenea, dispoziţiile referitoare la alegerea primarului într-un singur tur sunt neconstituţionale, întrucât ca efect al aplicării acestora există probabilitatea ca primarul ales să nu fie reprezentativ pentru majoritatea membrilor comunităţii, iar democraţia înseamnă decizia majorităţii, iar nu a unei minorităţi. Or, prin sintagma "organele sale reprezentative", cuprinsă în art. 2 din Constituţie, legiuitorul a avut în vedere să consacre caracterul reprezentativ al autorităţilor prin care se exercită suveranitatea naţională. Se încalcă astfel prevederile constituţionale potrivit cărora România este stat de drept şi democratic, cele referitoare la suveranitate, dreptul de a alege şi dreptul de a fi ales. Cetăţeanul cu drept de vot nu este încurajat să voteze persoana în care are încredere, întrucât, ştiind că într-un singur tur de scrutin candidatul preferat nu are şanse, va vota un candidat prezumat cu şanse mai mari, chiar dacă acel candidat preferat ar avea şanse într-un scrutin cu două tururi.

12. Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Sector 2 susţine, în esenţă, că prevederile art. 37 din Constituţie care reglementează conţinutul dreptului de a fi ales nu stabilesc nicio condiţionare de genul celei stabilite de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015. Lipsa trimiterii în textul constituţional la o reglementare prin lege a dreptului de a fi ales denotă, în opinia autorilor excepţiei, voinţa Adunării Constituante de a stabili prin Legea fundamentală nu doar condiţiile pe care trebuie să le îndeplinească un cetăţean pentru a fi ales, cât şi consacrarea accesului liber al cetăţenilor la funcţiile elective. Ca urmare, textul criticat îngrădeşte nepermis dreptul de a fi ales. Totodată, acesta încalcă principiul egalităţii în drepturi, câtă vreme, de exemplu, cetăţenii aparţinând unei minorităţi, români într-o comună precum din Harghita sau Covasna, germani într-o localitate din Timiş sau Braşov sau maghiari într-o localitate din Hunedoara, nu vor putea să voteze un candidat conaţional în localităţi unde numărul acestora nu permite strângerea

numărului de susţinători prevăzuţi de lege. Se regăseşte, în această ipoteză, şi încălcarea dreptului de a fi ales. Este încălcat, deopotrivă, dreptul la viaţă intimă, familială şi privată, sub aspectul utilizării datelor cu caracter personal şi se creează o discriminare între partidele care au o bază de date şi partidele noi întrucât primele pot întocmi listele de susţinere doar prin solicitarea semnăturii pe tabele, datele putând fi completate de voluntari. De asemenea, textul de lege criticat încalcă prevederile constituţionale referitoare la restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi, întrucât condiţia impusă de lege nu priveşte "apărarea drepturilor şi a libertăţilor cetăţenilor", ci constituie, în fapt, o încălcare a acestora. Deşi autorul excepţiei face trimitere la dispoziţiile art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, nu formulează critici distincte în privinţa acestora, ci se referă la altă cauză în care textul a fost criticat.

13. Cătălin Daniel Fenechiu arată că democraţia înseamnă reprezentativitate, iar, în cazul primarilor, reprezentativitatea nu poate fi asigurată decât de majoritate. Prin sintagma "organele sale reprezentative", cuprinsă în art. 2 din Constituţie, legiuitorul a avut în vedere să consacre caracterul reprezentativ al autorităţilor prin care se exercită suveranitatea naţională. Astfel fiind, prin textul criticat, referitor la alegerea primarilor într-un singur tur de scrutin, este alterat caracterul democratic al alegerilor şi are loc demobilizarea cetăţenilor cu drept de vot care, ştiind că nu va fi declarat candidatul ales de majoritate, ci cel care obţine numărul cel mai mare de voturi într-un singur tur, refuză să participe la întreg procesul electoral. Este afectat şi dreptul de a fi ales; "un candidat viabil care ar obţine locul doi în primul tur nu are posibilitatea de a deveni primar, chiar dacă în turul doi ar putea fi votat de majoritatea cetăţenilor cu drept de vot."

14. **Judecătoria Sectorului 2 Bucureşti - Secţia civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Condiţia suplimentară a numărului de susţinători nu intră în contradicţie cu dreptul de a fi ales, reprezentând un criteriu de preselectare obiectiv şi rezonabil, aplicabil în condiţii de tratament egal pentru diferitele categorii de candidaţi la alegeri. Instituirea acestei condiţii reprezintă o modalitate prin care candidatul îşi dovedeşte potenţialul de reprezentativitate şi o pârghie prin care se împiedică exercitarea abuzivă a dreptului de a fi ales.

15. **Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este întemeiată. Textul criticat restrânge dreptul de a fi ales de vreme ce alegerile pentru funcţia de primar într-un singur tur de scrutin ar putea asigura o reprezentativitate insuficientă a candidatului ales. Totuşi, această restrângere este dispusă prin lege, astfel cum prevede art. 53 din Constituţie. În aceste condiţii instanţa de contencios constituţional urmează să stabilească dacă filozofia legiuitorului, astfel cum a fost concretizată în textul criticat, este compatibilă cu principiile constituţionale.

16. În conformitate cu dispoziţiile art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului, precum şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

17. **Guvernul** a transmis, cu adresele nr. 5/2.898/2016, 5/2.899/2016 şi nr. 5/2.914/2016 înregistrate la Curtea Constituţională cu nr. 4.033 din 11 mai 2016, nr. 4.036 din 11 mai 2016 şi nr. 4.045 din 11 mai 2016, punctul său de vedere în sensul că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În susţinerea acestui punct de vedere, Guvernul invocă jurisprudenţa Curţii Constituţionale în materie (deciziile nr. 419/2009 şi nr. 61/2010), precum şi a Curţii Europene a Drepturilor Omului, apreciind că cele statuate în aceste cauze îşi menţin valabilitatea. Arată şi că, recent, prin Decizia nr. 246/2016*), nepublicată, Curtea Constituţională a respins excepţia de neconstituţionalitate.

---

*) Decizia Curţii Constituţionale nr. 246 din 4 mai 2016 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 441 din 14 iunie 2016.

18. **Avocatul Poporului** a transmis, cu adresele nr. 8.799 din 10 mai 2016 şi nr. 8.819 din 10 mai 2016, înregistrate la Curtea Constituţională cu nr. 3.998 din 10 mai 2016 şi nr. 4.009 din 10 mai 2016, punctul său de vedere prin care apreciază că dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 "instituie un prag de reprezentativitate rezonabil de minimum 1%, uşor de atins în practică, şi care nu este de natură să lipsească de conţinut dreptul de vot şi de a fi ales". Invocă în acest sens jurisprudenţa Curţii Constituţionale şi a Curţii Europene a Drepturilor Omului, precum şi Recomandările Comisiei de la Veneţia, cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală. Cât priveşte art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015 apreciază că "sistemul electoral astfel reglementat prevede modalităţi specifice şi concrete de natură să asigure reprezentativitatea organelor constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, şi anume principiul reprezentării proporţionale şi regula pragului electoral". Dispoziţiile art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie "au lăsat în seama legiuitorului ordinar libertatea de a alege şi reglementa un anumit tip de scrutin şi de a stabili regulile de organizare şi de desfăşurare a procesului electoral, cu respectarea condiţiilor impuse de Constituţie." Astfel, "opţiunea pentru un anume tip de scrutin pentru alegerile locale, precum şi modalităţile concrete de organizare şi desfăşurare a scrutinului aparţin legiuitorului", soluţie care rezultă şi din prevederile art. 121 alin. (1) şi art. 122 alin. (2) din Constituţie, în acelaşi sens fiind şi prevederile art. 3 din Protocolul nr. 1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, astfel cum a fost interpretat în jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului. Mai arată că prin Decizia nr. 246 din 4 mai 2016, nepublicată la data prezentului punct de vedere, Curtea Constituţională a respins ca inadmisibilă excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015.

19. **Preşedintele Senatului** şi **Preşedintelui Camerei Deputaţilor** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, susţinerile autorilor excepţiei, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

20. Curtea Constituţională este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

21. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 49 alin. (2) şi art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din data de 20 mai 2015.

22. Textele de lege criticate au următorul cuprins:

- Art. 49 alin. (2): "Pentru fiecare candidat la funcţia de primar şi listă de candidaţi pentru consiliul local şi pentru consiliul judeţean, partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale trebuie să prezinte o listă de susţinători, care trebuie să cuprindă minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în

Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I.";

- art. 101 alin. (2): "Este declarat ales primar candidatul care a întrunit cel mai mare număr de voturi valabil exprimate".

23. În susţinerea excepţiei se invocă prevederile constituţionale ale art. 1 alin. (3), referitoare la principiul democraţiei, art. 2 alin. (1) - Suveranitatea, art. 16 - Egalitatea în drepturi, art. 26 - Viaţa intimă, familială şi privată, art. 36 - Dreptul de vot, art. 37 - Dreptul de a fi ales şi art. 53 - Restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi.

24. Examinând excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, Curtea constată că Legea fundamentală a statului cuprinde norme de principiu care reglementează toate domeniile vieţii economico-sociale, politice şi juridice ale societăţii organizate statal. În Constituţie sunt sistematizate principiile generale care caracterizează regimul politic, organizarea şi funcţionarea instituţiilor statului, drepturile şi libertăţile cetăţenilor, reglementarea detaliată a acestora realizându-se apoi prin legi organice sau ordinare, după caz, în funcţie de distincţiile pe care însăşi Constituţia le stabileşte.

25. În ceea ce priveşte dispoziţiile constituţionale la care autorii excepţiei de neconstituţionalitate fac referire, atât semnificaţia, cât şi modul în care acestea sunt dezvoltate în legislaţia infraconstituţională au fost analizate de Curtea Constituţională în cauze în care a examinat critici de neconstituţionalitate asemănătoare.

26. Astfel, într-o jurisprudenţă constantă, Curtea a statuat că "suveranitatea naţională, principiu fundamental al statului român, aparţine, potrivit art. 2 din Constituţie, poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum. Textul constituţional invocat exprimă, aşadar, voinţa constituantului român, potrivit căreia, **în cadrul democraţiei reprezentative, suveranitatea naţională aparţine într-adevăr poporului român, însă aceasta nu poate fi exercitată într-un mod direct, nemijlocit, la nivel individual, forma de exercitare fiind cea indirectă, mijlocită, prin procedeul alegerii organelor reprezentative. Modalitatea de constituire a acestora din urmă reprezintă expresia suveranităţii naţionale, manifestată prin exprimarea voinţei cetăţenilor în cadrul alegerilor libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum**" (a se vedea Decizia nr. 419 din 26 martie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 274 din 28 aprilie 2009, la care trimit, deopotrivă, Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010, şi Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 473 din 11 iulie 2012).

27. În ceea ce priveşte **alegerile**, art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie stabileşte că sistemul electoral se reglementează prin lege organică. Aşadar, constituantul a lăsat în seama legiuitorului ordinar libertatea de a stabili regulile de organizare şi de desfăşurare a procesului electoral, modalităţile concrete de exercitare a dreptului de vot şi a dreptului de a fi ales, cu respectarea condiţiilor impuse de Constituţie.

28. **Condiţiile de fond şi de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales** sunt prevăzute, la nivel constituţional, de art. 16 alin. (3), art. 37 şi art. 40, precum şi, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, de norme cuprinse în aceleaşi legi electorale, care se subordonează condiţiilor generale constituţionale şi le dezvoltă, totodată, după criteriul funcţiei publice elective pentru care sunt organizate respectivele alegeri (a se vedea

Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010).

29. În acelaşi sens sunt şi dispoziţiile art. 3 din Protocolul nr. 1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, invocate de autorii excepţiei, prin raportare la prevederile art. 20 din Constituţie. Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reţinut că **statele au o marjă largă de apreciere în alegerea sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia, fără însă a limita drepturile în discuţie atât de mult încât să afecteze esenţa drepturilor consacrate de art. 3 din Protocolul nr. 1 adiţional la Convenţie şi să le golească de conţinut** [a se vedea, de exemplu, hotărârile din 2 martie 1987 şi 22 mai 2012, pronunţate în cauzele Mathieu-Mohin and Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 52, şi, respectiv, Scoppola împotriva Italiei (nr. 3), paragrafele 83 şi 84]. Dispoziţiile menţionate stabilesc obligaţia statelor contractante de a derula alegeri "libere", "la intervale rezonabile", "prin scrutin secret", "în condiţii care să asigure libera exprimare a voinţei poporului", fără a impune introducerea unui sistem determinat de vot. (Hotărârea pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, din 2 martie 1987, paragraful 54).

30. Tot astfel, Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002), referindu-se la nivelul reglementării în materie electorală, recomandă, la pct. 2 Niveluri normative şi stabilitatea dreptului electoral, următoarele: "66. Una din modalităţile de evitare a manipulărilor ar fi definirea în Constituţie sau într-un text superior legii ordinare a elementelor celor mai sensibile (sistemul electoral propriu-zis, componenţa comisiilor electorale, circumscripţiile sau regulile de constituire a circumscripţiilor). O altă soluţie, mai flexibilă, ar fi de a stipula în Constituţie ca, în cazul amendării legii electorale, vechiul sistem va rămâne aplicabil pe timpul viitoarelor alegeri - cel puţin dacă acestea au loc în anul următor - şi că sistemul nou va fi aplicat începând cu scrutinele ulterioare. 67. Pentru restul, dreptul electoral ar trebui să aibă, în principiu, un rang legislativ. Normele privind implementarea, şi anume cele care reglementează chestiunile de ordin tehnic şi de detaliu, pot fi, totuşi, prezentate sub formă de regulament."

31. Faţă de cele arătate, Curtea reţine că dispoziţiile art. 37, alături de cele ale art. 16 alin. (3) şi art. 40 din Constituţie, stabilesc doar condiţiile de principiu, de fond şi de formă, pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales, iar Legea nr. 115/2015 le dezvoltă, în privinţa alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale. În acest cadru, **dispoziţiile criticate consacră o condiţie de exercitare a dreptului fundamental de a fi ales**, şi anume aceea de a prezenta o listă de susţinători la depunerea candidaturii. Instituirea unei astfel de condiţii este, de principiu, în acord cu normele constituţionale cuprinse în art. 37 referitoare la dreptul de a fi ales, constituind **o măsură necesară şi adecvată** pentru dovedirea unui anumit grad de reprezentativitate în rândul electoratului, deopotrivă pentru toţi competitorii electorali, şi pentru descurajarea eventualelor candidaturi abuzive. Având în vedere eliminarea condiţiei de reprezentativitate la înfiinţarea unui partid politic, respectiv instituirea, prin art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 408 din 10 iunie 2015, a regulii unui număr de "cel puţin **3 membri fondatori**" pentru înfiinţarea unui partid, nu mai subzistă niciun temei pentru reglementarea unei diferenţe de tratament juridic între candidaţii partidelor politice şi cei independenţi. Astfel fiind, contrar susţinerilor autorilor excepţiei, nu se poate reţine încălcarea art. 16 din Constituţie referitor la egalitatea în drepturi.

32. Cât priveşte proporţionalitatea acestei măsuri, Curtea constată că sunt aplicabile, mutatis mutandis, considerentele care fundamentează jurisprudenţa sa în care a analizat constituţionalitatea aceleiaşi condiţii legale impuse candidaţilor independenţi, în care a reţinut că o astfel de soluţie legislativă impune **"o condiţie necesară, rezonabilă şi legitimă pentru exercitarea dreptului de a fi ales, ce nu constituie o piedică în prezentarea candidaturilor electorale"** (cu referire la alegerile locale - Decizia nr. 522 din 8 mai 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 370 din data de 15 mai 2008; ad similis, cu referire la alte categorii de alegeri, Decizia nr. 503 din 20 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 353 din 28 mai 2010, Decizia nr. 782 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 406 din 15 iunie 2009, Hotărârea nr. 37 din 2 octombrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 243 din 4 octombrie 1996, şi Hotărârea nr. 71 din 16 octombrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 258 din 24 octombrie 1996). Astfel cum Curtea a statuat, **trăsătura esenţială a oricărui mandat dobândit în urma exprimării prin sufragiu a voinţei politice a electoratului o constituie reprezentativitatea sa**. Indiferent că este vorba de alegeri locale, parlamentare, prezidenţiale sau europarlamentare, sistemul electoral naţional prevede, în esenţă, aceeaşi condiţie: depunerea unei liste cu semnături de adeziune. Acest criteriu de preselectare a candidaţilor este unul obiectiv şi rezonabil, aplicabil în condiţii de egalitate de tratament fiecăreia dintre cele două categorii de participanţi la alegeri: candidaţii independenţi, pe de o parte, şi cei propuşi pe lista unui partid politic, pe de altă parte. Instituirea condiţiei legale privind depunerea listei cu semnături reprezintă o modalitate prin care candidatul la o funcţie sau demnitate publică îşi dovedeşte potenţialul de reprezentativitate şi arată, în acelaşi timp, preocuparea legiuitorului de a preveni exercitarea abuzivă a dreptului de a fi ales, pe de o parte, dar şi de a asigura, pe de altă parte, accesul efectiv la exerciţiul acestui drept persoanelor eligibile care într-adevăr beneficiază de credibilitatea şi susţinerea electoratului, astfel încât să existe şanse reale de reprezentare a acestuia în forul legislativ. Deşi o propunere de candidat nu poate privi, potrivit Constituţiei, decât o persoană ce întruneşte condiţiile constituţionale de eligibilitate, alegerile pot avea loc numai cu respectarea procedurii electorale. De aceea, **depunerea candidaturii face parte din procedura electorală, aşa încât cerinţa ca propunerea candidaturii să fie reprezentativă constituie o condiţie legală ce nu vine în conflict cu dreptul constituţional de a fi ales** (Decizia nr. 782 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 406 din 15 iunie 2009).

33. Dispoziţiile criticate se corelează şi cu recomandări cuprinse în **Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare** (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002). Liniile directoare statuează în acest sens, la art. 1.3 - Prezentarea candidaturilor, pct. i şi ii, următoarele: "i. Prezentarea candidaţilor individuali sau a listelor de candidaţi pot fi condiţionate de obţinerea unui anumit număr de semnături; ii. Legea nu trebuie să impună colectarea semnăturilor a mai mult de un **1% din alegătorii circumscripţiei respective**." Această recomandare este dezvoltată în **Raportul explicativ, pct. 8**, după cum urmează: "Obligaţia de a colecta un anumit număr de semnături pentru prezentarea unei candidaturi nu este, în principiu, incompatibilă cu principiul sufragiului universal. În practică, toate partidele politice, **cu excepţia unor formaţiuni politice fantome**, par a nu se confrunta cu nicio dificultate în colectarea numărului necesar de semnături, atunci când normele care reglementează colectarea semnăturilor nu sunt utilizate pentru a împiedica unii candidaţi de a se prezenta. Pentru a evita orice manipulări de acest gen, legea trebuie să stabilească un număr

maxim de semnături care nu trebuie să depăşească **pragul de 1% din alegători**." Curtea observă că textul citat distinge între partide care pot dovedi un potenţial de reprezentativitate şi partide care nu pot face acest lucru (formaţiuni politice fantome), ceea ce conduce la concluzia că, şi în viziunea Codului bunelor practici în materie electorală, simpla înregistrare a unui partid politic nu reprezintă singurul criteriu pentru a califica o formă de asociere ca atare. Trebuie ca partidul politic astfel constituit să probeze o activitate circumscrisă rolului partidelor politice într-un stat de drept.

34. În motivarea excepţiei se mai susţine şi încălcarea **art. 26 din Constituţie**, referitor la dreptul la viaţă intimă, familială şi privată, invocându-se eventuale abuzuri legate de întocmirea listelor de susţinători şi de utilizarea datelor consemnate în acestea, de natură a determina o rezervă a cetăţenilor în completarea lor. Cu privire la aceste critici, Curtea reţine că operaţiunea de colectare a datelor cu caracter personal a semnatarilor listei de susţinere se face de către una sau mai multe persoane special desemnate în acest scop de partidul politic. Obligaţia de întocmire a acestor liste cu semnături incumbă respectivului partid politic, care trebuie să se preocupe de aducerea sa la îndeplinire şi să se asigure, totodată, prin propriile mijloace, de buna-credinţă a persoanei/persoanelor desemnate şi de respectarea, în consecinţă, a păstrării confidenţialităţii asupra conţinutului datelor colectate. Prin urmare, modalitatea în care persoana desemnată în acest scop înţelege să îşi îndeplinească sarcina primită nu poate reprezenta o problemă de neconstituţionalitate în sine a dispoziţiilor art. 19 alin. (1) din Legea nr. 14/2003. Totodată, Curtea reţine că depunerea acestor liste este necesară strict pentru verificarea îndeplinirii condiţiilor legale referitoare la înregistrarea candidaturilor la funcţiile elective, fără a se putea susţine în mod rezonabil că respectivele date ar putea fi utilizate şi în alte scopuri sau că nu vor fi stocate cu respectarea legislaţiei în materie. Astfel de critici vizează însă modul de aplicare a legii, aspect ce excedează competenţei Curţii Constituţionale.

35. Referitor la pretinsa încălcare a art. 53 din Constituţie, Curtea reţine că impunerea prin lege a îndeplinirii anumitor condiţii pentru exercitarea unui drept constituţional nu constituie o încălcare sau o restrângere a acestuia, ci reflectarea în plan legal a condiţiilor prevăzute de Constituţie pentru realizarea acestui drept, fără a se putea susţine încălcarea dispoziţiilor art. 53 din Constituţie (în acelaşi sens, Decizia nr. 765 din 18 decembrie 2014, paragraful 17).

36. **În ceea ce priveşte excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015**, Curtea constată că este inadmisibilă.

37. Astfel, excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată în cauze având ca obiect contestaţia formulată împotriva hotărârilor birourilor electorale prin care s-au respins candidaturi în cadrul alegerilor locale, cu motivarea că nu întrunesc condiţia legală referitoare la depunerea listelor de susţinători. Este vorba, aşadar, despre contestaţii formulate în etapa procesului electoral corespunzătoare depunerii candidaturilor, care cunoaşte o reglementare expresă prin dispoziţiile art. 54 din Legea nr. 115/2015, după cum urmează: "(1) Acceptarea de către biroul electoral de circumscripţie a unei candidaturi poate fi contestată de către cetăţeni, partidele politice, alianţele politice şi alianţele electorale, în termen de cel mult 48 de ore de la data afişării candidaturii.

(2) **Respingerea** de către biroul electoral de circumscripţie **a unei candidaturi poate fi contestată de către candidat, partidele politice, alianţele politice sau alianţele electorale care au propus candidatura respectivă**, în termen de cel mult 48 de ore de la data afişării respingerii candidaturii.

(3) **Contestaţiile** trebuie să cuprindă numele şi prenumele, adresa şi calitatea contestatarului, numele şi prenumele persoanei a cărei candidatură a fost admisă sau respinsă, **prezentarea**

temeiurilor contestaţiei, data şi semnătura contestatarului şi indicarea, dacă este cazul, a persoanei desemnate să îl reprezinte.

(4) Contestaţia şi, dacă este cazul, cererea de apel se depun la instanţa competentă să le soluţioneze, sub sancţiunea nulităţii.

(5) Contestaţiile privind admiterea sau respingerea candidaturilor se soluţionează în termen de 48 de ore de la înregistrare, de către judecătoria, respectiv tribunalul în a cărui rază teritorială se află circumscripţia electorală. Hotărârea nu se comunică.

(6) Împotriva hotărârii date în contestaţie se poate face apel în termen de 24 de ore de la pronunţare, la instanţa ierarhic superioară. Apelul se soluţionează în termen de 24 de ore de la înregistrare.

(7) Hotărârea pronunţată în apel este definitivă.

(8) Instanţele judecătoreşti competente să soluţioneze contestaţiile formulate împotriva hotărârilor de admitere sau de respingere a unei candidaturi de către biroul electoral de circumscripţie vor lua măsuri de aducere la cunoştinţă, de îndată, a hotărârii definitive, după expirarea termenelor imperative prevăzute la alin. (5) şi (6), biroului electoral de circumscripţie care a pronunţat hotărârea atacată, în vederea definitivării candidaturilor."

38. Or, prevederile art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, referitoare la tururile de scrutin pentru alegerea în funcţia de primar, **sunt aplicabile în altă etapă a procesului electoral, respectiv a desfăşurării alegerilor**, etapă a cărei existenţă este condiţionată de îndeplinirea condiţiilor şi parcurgerea, în consecinţă, a etapelor premergătoare, inclusiv depunerea/acceptarea candidaturilor, fiindu-i aplicabile, în mod corespunzător, alte dispoziţii legale în privinţa procedurii de formulare şi soluţionare a contestaţiilor.

39. Astfel fiind, cu privire la excepţia de neconstituţionalitate a acestui text de lege, sunt incidente prevederile art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale potrivit cărora "Curtea Constituţională decide asupra excepţiilor ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti sau de arbitraj comercial privind neconstituţionalitatea unei legi sau ordonanţe ori a unei dispoziţii dintr-o lege sau dintr-o ordonanţă în vigoare, **care are legătură cu soluţionarea cauzei în orice fază a litigiului şi oricare ar fi obiectul acestuia**." Pe cale jurisprudenţială, Curtea a stabilit două criterii/condiţii pentru stabilirea/existenţa legăturii excepţiei de neconstituţionalitate cu soluţionarea cauzei, în sensul art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, condiţii care trebuie întrunite cumulativ: aplicabilitatea textului criticat în cauza dedusă judecăţii şi necesitatea invocării excepţiei de neconstituţionalitate în scopul restabilirii stării de legalitate (a se vedea Decizia nr. 438 din 8 iulie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 600 din 12 august 2014). Prin urmare, condiţia relevanţei excepţiei de neconstituţionalitate, respectiv a incidenţei textului de lege criticat în soluţionarea cauzei aflate pe rolul instanţei judecătoreşti, nu trebuie analizată in abstracto, ci **trebuie verificat în primul rând interesul procesual al invocării excepţiei de neconstituţionalitate, mai ales din prisma efectelor unei eventuale constatări a neconstituţionalităţii textului de lege criticat**. (a se vedea şi Decizia nr. 465 din 23 septembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 788 din 29 octombrie 2014; Decizia nr. 189 din 31 martie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 423 din 15 iunie 2015; Decizia nr. 279 din 23 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 431 din 17 iunie 2015; Decizia nr. 397 din 28 mai 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 500 din 7 iulie 2015).

40. Dispoziţiile art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 **nu sunt nici aplicabile în cauza dedusă judecăţii** (contestaţie împotriva hotărârii biroului electoral de circumscripţie de

respingere a unei candidaturi) şi **nici necesare pentru restabilirea stării de legalitate în această cauză** (eventuala înregistrare a candidaturii). Astfel fiind, excepţia de neconstituţionalitate cât priveşte aceste prevederi nu are legătură cu cauza în care a fost ridicată, etapă guvernată de reguli procedurale exprese şi imperative referitoare la **subiecţii** care pot formula contestaţie, **obiectul contestaţiei** şi **autorităţile competente** a o soluţiona. A accepta ideea că, în acest cadru, poate fi contestată însăşi procedura de desfăşurare a alegerilor (subsecventă acceptării candidaturilor) înseamnă, în realitate, a eluda ansamblul reglementărilor care guvernează procedura electorală, reglementări care conferă calitate procesuală în formularea contestaţiilor în mod distinct şi etapizat, în mod corespunzător "actorilor" electorali/autorităţilor/structurilor implicate în fiecare etapă. În acest fel, orice contestaţie, indiferent de obiect, poate deveni un cadru "flexibil", în care să se invoce, în orice moment al alegerilor, şi indiferent de calitatea celui care o formulează, neconstituţionalitatea oricăreia dintre prevederile Legii nr. 115/2015. În plus, văzând şi dezvoltările jurisprudenţiale mai sus referite, a socoti admisibil a se proceda astfel înseamnă a ignora condiţia "interesului procesual al invocării excepţiei de neconstituţionalitate" în cazul unor persoane care, în speţă, nu îndeplinesc condiţiile pentru înregistrarea candidaturii la alegerile locale, deci nici condiţia de a participa la etapa alegerilor, de natură a le conferi calitatea de a contesta modul de organizare şi desfăşurare a acestora.

41. Or, cauzele de inadmisibilitate au caracter imperativ şi sunt de ordine publică. De aceea, nici părţile, într-un proces privind soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate, nici Curtea nu ar putea trece peste o cauză de inadmisibilitate. Ele se impun din oficiu, fiind destinate apărării unui interes eminamente public, privind limitele controlului, ca expresie a competenţei de atribuire a Curţii în exercitarea acestuia.

42. Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de George Nicola şi, respectiv, de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Sector 2, în dosarele nr. 12.679/300/2016 şi nr. 12.680/300/2016 ale Judecătoriei Sectorului 2 Bucureşti - Secţia civilă şi constată că prevederile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

2. Respinge, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de aceiaşi autori, în aceleaşi dosare ale aceleiaşi instanţe, precum şi de Cătălin Daniel Fenechiu în Dosarul nr. 3.120/2/2016 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Judecătoriei Sectorului 2 Bucureşti - Secţia civilă, precum şi Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 11 mai 2016.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
AUGUSTIN ZEGREAN

Prim-magistrat-asistent,
Marieta Safta

DECIZIA nr. 290 din 11 mai 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49, art. 51 şi art. 52 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[88]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49, art. 51 şi art. 52 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Partidul Social Românesc - Filiala Sector 6 prin preşedinte Frunză Gabriel Mugurel în Dosarul nr. 8.223/303/2016 al Judecătoriei Sectorului 6 Bucureşti - Secţia civilă, şi care constituie obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 647 D/2016.
2. La apelul nominal răspunde, pentru autorul excepţiei, domnul avocat Marius Niculae. Lipsesc celelalte părţi, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.
3. Preşedintele Curţii Constituţionale dispune a se face apelul şi în Dosarul Curţii Constituţionale nr. 648 D/2016, având ca obiect aceeaşi excepţie de neconstituţionalitate, ridicată de acelaşi autor în Dosarul nr. 8.224/303/2016 al aceleiaşi instanţe.
4. La apelul nominal răspunde, pentru autorul excepţiei, domnul avocat Marius Niculae. Lipsesc celelalte părţi, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.
5. Având în vedere obiectul identic al excepţiilor de neconstituţionalitate ridicate în aceste dosare, preşedintele pune în discuţie, din oficiu, problema conexării lor. Reprezentantul autorului excepţiei este de acord cu conexarea. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de conexare a cauzelor.
6. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul pentru susţinerea excepţiei de neconstituţionalitate.
7. Reprezentantul autorului excepţiei arată mai întâi că are o cerere prealabilă. Solicită Curţii Constituţionale să ia act de modificarea cererii formulate, în sensul menţinerii excepţiei de neconstituţionalitate numai cu privire la dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, şi a renunţării la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 51 şi art. 52 din acelaşi act normativ.
8. Curtea respinge cererea de renunţare formulată, având în vedere dispoziţiile art. 55 din Legea nr. 47/1992, potrivit cărora "Curtea Constituţională, legal sesizată, procedează la examinarea constituţionalităţii, nefiind aplicabile dispoziţiile Codului de procedură civilă referitoare la suspendarea, întreruperea sau stingerea procesului [...]".
9. Reprezentantul autorului excepţiei arată că va susţine numai excepţia de neconstituţionalitate a art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, text cu privire la care îşi însuşeşte toate criticile susţinute de ceilalţi autori ai excepţiilor de neconstituţionalitate cu acelaşi obiect ridicate în faţa Curţii şi dezbătute anterior strigării acestei cauze. În plus, invocă o dizarmonie a legilor, arătând că este permisă înfiinţarea unui partid politic numai cu trei fondatori, în timp ce pentru susţinerea unei candidaturi sunt cerute mii de semnături. În esenţă, susţine deficienţe ale legislaţiei electorale şi necesitatea respectării normelor europene.

[88] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 582 din 1 august 2016.

10. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate ca neîntemeiată, arătând că textele de lege criticate nu încalcă prevederile constituţionale invocate.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

11. Prin Sentinţa civilă nr. 3.831 din 30 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 8.223/303/2016 şi prin Sentinţa civilă nr. 3.832 din 30 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 8.224/303/2016, **Judecătoria Sectorului 6 Bucureşti - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49, art. 51 şi art. 52 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**, excepţie ridicată de Partidul Social Românesc - Filiala Sector 6 prin preşedinte Frunză Gabriel Mugurel.

12. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate** se susţine, în esenţă, faptul că textele criticate încalcă prevederile art. 37 din Constituţie care reglementează conţinutul dreptului de a fi ales şi care nu stabileşte nicio condiţie prealabilă în afara celor prevăzute de art. 16 alin. (3) şi art. 40 alin. (3) din Constituţie. Apreciază că această îngrădire legală nu este justificată, câtă vreme partidul politic, ca entitate juridică, a parcurs la data dobândirii personalităţii juridice etapa legitimării populare, prin strângerea listelor de semnături. Consideră, totodată, că nu ar trebui să existe niciun filtru iniţial în vederea depunerii candidaturii şi că normele criticate sunt profund injuste.

13. **Judecătoria Sectorului 6 Bucureşti - Secţia civilă**, în ambele cauze, consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Legiuitorul are prerogativa de a reglementa condiţiile în care se poate exercita, în concret, dreptul de a fi ales, iar limitările stabilite de textul criticat nu sunt arbitrare, discriminatorii şi nu aduc atingere substanţei dreptului.

14. În conformitate cu dispoziţiile art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului, precum şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

15. **Guvernul** a transmis, cu adresele nr. 5/2.901/2016 şi nr. 5/2.902/2016, înregistrate la Curtea Constituţională cu nr. 4.041 din 11 mai 2016 şi nr. 4.034 din 11 mai 2016, punctul său de vedere în sensul că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Apreciază că prin instituirea unui anumit prag de susţinători nu se încalcă principiul constituţional al egalităţii în faţa legii şi a autorităţilor publice şi dreptul de a fi ales, având în vedere anvergura acţiunilor pe care un partid politic este capabil să le desfăşoare, în condiţiile în care, potrivit prevederilor art. 2 din Legea nr. 14/2003, prin activitatea lor partidele politice promovează valorile şi interesele naţionale. Ca urmare, este firesc ca legiuitorul să condiţioneze participarea la alegeri, pentru fiecare candidat la funcţia de primar sau listă de candidaţi pentru consiliul local şi pentru consiliul judeţean, de prezentarea unei liste de susţinători reprezentând cel puţin 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, ca o garanţie a reprezentativităţii sale.

16. **Avocatul Poporului** a transmis, cu adresele nr. 8.807 din 10 mai 2016 şi nr. 8.808 din 10 mai 2016, înregistrate la Curtea Constituţională cu nr. 4.002 din 9 mai 2016 şi nr. 3.939 din 9 mai 2016, punctul său de vedere în sensul că dispoziţiile legale criticate nu încalcă prevederile constituţionale invocate. Referindu-se în acest sens la jurisprudenţa Curţii Constituţionale (deciziile nr. 1.013/2012 şi nr. 503/2010), Avocatul Poporului reţine că, în virtutea art. 73 alin.

(3) lit. a) din Constituţie, legiuitorul are competenţa exclusivă de a stabili modalităţile şi condiţiile de funcţionare a sistemului electoral. Din aceeaşi jurisprudenţă rezultă că adăugarea prin lege a unor condiţii suplimentare pentru ca o persoană să poată ocupa demnităţi publice elective este motivată de importanţa acestora, de rolul organelor reprezentative în exercitarea puterii suverane a poporului şi de ideea unei reprezentări responsabile şi eficiente, ca o garanţie a reprezentativităţii acestora. În acelaşi sens este şi jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului în materie, care se referă la o largă marjă de apreciere a statelor în alegerea sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia, fără însă a limita drepturile în discuţie atât de mult încât să afecteze esenţa acestora şi să le golească de conţinut. Invocă în acest sens şi Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ, adoptat de Comisia de la Veneţia, în care s-a reţinut că obligaţia de a colecta un număr special de semnături pentru propunerea unei candidaturi este, de principiu, compatibilă cu principiul sufragiului universal, precum şi recomandarea ca numărul maxim de semnături să nu depăşească pragul de 1% din alegători. Apreciază că, în cazul soluţiei legislative criticate, "nu se poate susţine că instituirea unui prag de minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare de circumscripţie pentru care candidează ar avea ca efect suprimarea exercitării drepturilor electorale şi nici nu constituie o cerinţă excesivă prin raportare la interesul public urmărit de legiuitor, şi anume asigurarea unui grad sporit de responsabilitate din partea tuturor competitorilor electorali în participarea lor la procesul electoral, exercitarea cu bună-credinţă a dreptului de a fi ales, precum şi participarea la alegeri a unor candidaţi reprezentativi pentru colectivităţile locale ale căror interese urmează să le reprezinte". Cu referire şi la considerentele care au fundamentat Decizia Curţii Constituţionale nr. 782/2009, apreciază că norma criticată "instituie un prag de reprezentativitate rezonabil de minimum 1%, uşor de atins în practică, şi care nu este de natură să lipsească de conţinut dreptul de vot şi dreptul de a fi ales".

17. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actele de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, susţinerile autorului excepţiei, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

18. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

19. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 49, art. 51 şi art. 52 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din data de 20 mai 2015. Textele de lege criticate au următorul cuprins:

- Art. 49: "(1) Partidele politice, alianţele politice şi alianţele electorale sau organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care participă la alegeri pot propune câte o listă de candidaţi în fiecare circumscripţie electorală pentru consiliul local, pentru consiliul judeţean şi câte un candidat pentru funcţia de primar.

(2) Pentru fiecare candidat la funcţia de primar şi listă de candidaţi pentru consiliul local şi pentru consiliul judeţean, partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale trebuie să prezinte o listă de susţinători, care trebuie să cuprindă minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I."
- Art. 51: "(1) Lista susţinătorilor trebuie să cuprindă data alegerilor, numele şi prenumele candidatului, funcţia pentru care candidează, numele şi prenumele susţinătorului, cetăţenia, data naşterii, adresa, denumirea, seria şi numărul actului de identitate, semnătura acestuia, precum şi numele şi prenumele persoanei care a întocmit-o. În cazul cetăţenilor Uniunii Europene, la rubrica «Denumirea, seria şi numărul actului de identitate» se înscriu denumirea, seria şi numărul documentului eliberat de Inspectoratul General pentru Imigrări. Persoana care a întocmit lista este obligată ca, împreună cu aceasta, să depună o declaraţie pe propria răspundere prin care să ateste veridicitatea semnăturii susţinătorilor.
(2) Lista susţinătorilor constituie un act public, cu toate consecinţele prevăzute de lege.
(3) Susţinătorii pot fi numai cetăţeni români sau cetăţeni ai Uniunii Europene cu drept de vot care au domiciliul ori reşedinţa în circumscripţia electorală în cauză. Un susţinător poate sprijini mai mulţi candidaţi la funcţia de consilier local, consilier judeţean şi primar.
(4) Adeziunile susţinătorilor se dau pe propria răspundere.
(5) Lista de susţinători se depune într-un exemplar original şi o copie, la biroul electoral al circumscripţiei electorale unde se depun propunerile de candidaţi."
- Art. 52: "(1) Biroul electoral de circumscripţie examinează respectarea condiţiilor legale pentru ca o persoană să poată candida, respectarea condiţiilor de fond şi de formă ale listelor de candidaţi, precum şi ale listei susţinătorilor. Candidaturile care îndeplinesc condiţiile legale sunt înregistrate. Candidaturile care nu îndeplinesc condiţiile legale de fond şi de formă se resping de către biroul electoral de circumscripţie.
(2) Admiterea sau respingerea candidaturilor se face prin hotărâri ale birourilor electorale de circumscripţie.
(3) Listele de candidaţi pentru consiliile locale sau judeţene în care există persoane care nu îndeplinesc condiţiile legale pentru a putea candida se admit în parte, doar pentru acei candidaţi care îndeplinesc condiţiile legale. În această situaţie, poziţiile ocupate de candidaţii admişi în lista de candidaturi se vor renumerota corespunzător, candidaţii admişi ocupând locurile eliminate imediat superioare poziţiei din lista în care se află.
(4) În situaţia în care listele de candidaţi sunt admise numai parţial, partidele politice, alianţele electorale pot retrage lista în vederea completării până la data-limită de depunere.
(5) Listele care conţin un număr de candidaţi care îndeplinesc condiţiile legale pentru a candida mai mare decât numărul legal, potrivit art. 7 alin. (6), vor fi admise în parte, urmând a fi respinse ultimele propuneri de candidatură de pe listă şi să se admită celelalte, în limita numărului legal de candidaţi.
(6) Exemplarele originale ale propunerii de candidatură se păstrează la biroul electoral de circumscripţie. Copiile propunerii de candidatură, certificate de către biroul electoral de circumscripţie prin semnătura preşedintelui acestuia şi prin aplicarea ştampilei, se restituie depunătorului; unul dintre exemplarele restituite depunătorului se înregistrează de către acesta la

judecătoria în a cărei rază teritorială se află circumscripţia electorală pentru care se depune candidatura, respectiv la tribunal.
(7) În termen de 24 de ore de la înregistrarea fiecărei candidaturi, unul dintre exemplarele propunerii de candidatură se afişează de către biroul electoral de circumscripţie la sediul acestuia, la loc vizibil.
(8) Nu pot candida persoanele care la data depunerii candidaturii nu îndeplinesc condiţiile legale pentru a fi alese. Candidaturile acestor persoane se resping de către biroul electoral de circumscripţie."
În susţinerea excepţiei se invocă prevederile constituţionale ale art. 16 - Egalitatea în drepturi, art. 26 - Viaţa intimă, familială şi privată, art. 36 - Dreptul de vot, art. 37 - Dreptul de a fi ales şi art. 53 - Restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi.
20. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că Legea fundamentală a statului cuprinde norme de principiu care reglementează toate domeniile vieţii economico-sociale, politice şi juridice ale societăţii organizate statale. În Constituţie sunt sistematizate principiile generale care caracterizează regimul politic, organizarea şi funcţionarea instituţiilor statului, drepturile şi libertăţile cetăţenilor, reglementarea detaliată a acestora realizându-se apoi prin legi organice sau ordinare, după caz, în funcţie de distincţiile pe care însăşi Constituţia le stabileşte.
21. În ceea ce priveşte dispoziţiile constituţionale la care autorul excepţiei de neconstituţionalitate face referire, atât semnificaţia, cât şi modul în care acestea sunt dezvoltate în legislaţia infraconstituţională au fost analizate de Curtea Constituţională în cauze în care a examinat critici de neconstituţionalitate asemănătoare.
22. Astfel, într-o jurisprudenţă constantă, Curtea a statuat că "suveranitatea naţională, principiu fundamental al statului român, aparţine, potrivit art. 2 din Constituţie, poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum. Textul constituţional invocat exprimă, aşadar, voinţa constituantului român, potrivit căreia, **în cadrul democraţiei reprezentative, suveranitatea naţională aparţine într-adevăr poporului român, însă aceasta nu poate fi exercitată într-un mod direct, nemijlocit, la nivel individual, forma de exercitare fiind cea indirectă, mijlocită, prin procedeul alegerii organelor reprezentative. Modalitatea de constituire a acestora din urmă reprezintă expresia suveranităţii naţionale, manifestată prin exprimarea voinţei cetăţenilor în cadrul alegerilor libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum**" (a se vedea Decizia nr. 419 din 26 martie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 274 din 28 aprilie 2009, la care trimit, deopotrivă, Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010 şi Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 473 din 11 iulie 2012).
23. În ceea ce priveşte **alegerile**, art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie stabileşte că sistemul electoral se reglementează prin lege organică. Aşadar, constituantul a lăsat în seama legiuitorului ordinar libertatea de a stabili regulile de organizare şi de desfăşurare a procesului electoral, modalităţile concrete de exercitare a dreptului de vot şi a dreptului de a fi ales, cu respectarea condiţiilor impuse de Constituţie.
24. **Condiţiile de fond şi de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales** sunt prevăzute, la nivel constituţional, de art. 16 alin. (3), art. 37 şi art. 40, precum şi, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, de norme cuprinse în aceleaşi legi electorale, care se subordonează condiţiilor generale constituţionale şi le dezvoltă, totodată, după criteriul funcţiei publice elective pentru care sunt organizate respectivele alegeri (a se vedea

Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010).
25. În acelaşi sens sunt şi dispoziţiile art. 3 din Protocolul nr. 1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, referitoare la dreptul la alegeri libere. Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reţinut că **statele au o marjă largă de apreciere în alegerea sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia, fără însă a limita drepturile în discuţie atât de mult încât să afecteze esenţa acestora şi să le golească de conţinut** [a se vedea, de exemplu, hotărârile din 2 martie 1987 şi 22 mai 2012, pronunţate în cauzele Mathieu-Mohin and Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 52, şi, respectiv, Scoppola împotriva Italiei (nr. 3), paragrafele 83 şi 84]. Dispoziţiile menţionate stabilesc obligaţia statelor contractante de a derula alegeri "libere", "la intervale rezonabile", "prin scrutin secret", "în condiţii care să asigure libera exprimare a voinţei poporului", fără a impune introducerea unui sistem determinat de vot. (Hotărârea pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, din 2 martie 1987, paragraful 54). Există numeroase moduri de a organiza şi de a face să funcţioneze sistemele electorale, după cum se constată existenţa unei multitudini de diferenţe între statele contractante în această materie, datorate evoluţiei lor istorice, diversităţii culturale şi de gândire politică, astfel că fiecare stat va "încorpora" aceste elemente în propria viziune despre democraţie (Hotărârea pronunţată în Cauza Hirst împotriva Regatului Unit, din 6 octombrie 2005, paragraful 61). Pentru a răspunde scopurilor art. 3 din Protocolul nr. 1 la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, orice sistem electoral are a fi apreciat în funcţie de evoluţia politică a unui stat, încât detalii inacceptabile în cadrul unui sistem determinat pot să apară ca justificate în altul, cerinţa esenţială rămânând aceea ca **sistemul adoptat să îndeplinească, în esenţă, condiţiile asigurării liberei exprimări a voinţei poporului în alegerea corpului legislativ** (Hotărârea pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, din 2 martie 1987, paragraful 54). Astfel, niciuna dintre condiţiile impuse, dacă este cazul, nu trebuie să împiedice libera exprimare a poporului cu privire la alegerea corpului legislativ - cu alte cuvinte, ele trebuie să reflecte sau să nu contracareze preocuparea de a menţine integritatea şi eficienţa unei proceduri electorale ce urmăreşte să determine voinţa poporului prin intermediul sufragiului universal (Hotărârea pronunţată în Cauza Yumak şi Sadak împotriva Turciei, din 8 iulie 2008, paragraful 109). **Această alegere, dictată de considerente de ordin istoric şi politic care îi sunt proprii, ţine în principiu de domeniul de competenţă exclusivă a statului** (Hotărârea pronunţată în Cauza Podkolzina împotriva Letoniei, din 9 aprilie 2002, paragraful 34).
26. Tot astfel, Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002), referindu-se la nivelul reglementării în materie electorală, recomandă, la pct. 2 Niveluri normative şi stabilitatea dreptului electoral, următoarele: "66. Una din modalităţile de evitare a manipulărilor ar fi definirea în Constituţie sau într-un text superior legii ordinare a elementelor celor mai sensibile (sistemul electoral propriu-zis, componenţa comisiilor electorale, circumscripţiile sau regulile de constituire a circumscripţiilor). O altă soluţie, mai flexibilă, ar fi de a stipula în Constituţie ca, în cazul amendării legii electorale, vechiul sistem va rămâne aplicabil pe timpul viitoarelor alegeri - cel puţin dacă acestea au loc în anul următor - şi că sistemul nou va fi aplicat începând cu scrutinele ulterioare. 67. Pentru restul, dreptul electoral ar trebui sa aibă, în principiu, un rang legislativ. Normele privind implementarea, şi anume cele care reglementează chestiunile de ordin tehnic şi de detaliu, pot fi, totuşi, prezentate sub formă de regulament."

27. Faţă de cele arătate, Curtea reţine că dispoziţiile art. 37, alături de cele ale art. 16 alin. (3) şi 40 din Constituţie, stabilesc doar condiţiile de principiu, de fond şi de formă, pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales, iar Legea nr. 115/2015 le dezvoltă, în privinţa alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale - consilii locale, consilii judeţene, primari şi preşedinţi ai consiliilor judeţene. În acest cadru, **dispoziţiile criticate consacră o condiţie de exercitare a dreptului fundamental de a fi ales** în respectivele autorităţi reprezentative, şi anume aceea de a prezenta o listă de susţinători la depunerea candidaturii, **precum şi regulile de ordin procedural privitoare la îndeplinirea/verificarea respectării condiţiilor legale pentru ca o persoană să poată candida**. Instituirea unei astfel de condiţii şi a regulilor privitoare la verificarea îndeplinirii sale sunt, de principiu, în acord cu normele constituţionale cuprinse în art. 37 referitoare la dreptul de a fi ales. Astfel, condiţionarea înregistrării candidaturilor la funcţiile elective de prezentarea unei liste de susţinători constituie **o măsură necesară şi adecvată** pentru dovedirea unui anumit grad de reprezentativitate în rândul electoratului, deopotrivă pentru toţi competitorii electorali, şi pentru descurajarea eventualelor candidaturi abuzive. Având în vedere eliminarea condiţiei de reprezentativitate la înfiinţarea unui partid politic, respectiv instituirea, prin art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 408 din 10 iunie 2015, a regulii unui număr de "cel puţin **3 membri fondatori**" pentru înfiinţarea unui partid, nu mai subzistă niciun temei pentru reglementarea unei diferenţe de tratament juridic între candidaţii partidelor politice şi cei independenţi. Astfel fiind, contrar susţinerilor autorului excepţiei, nu se poate reţine încălcarea art. 16 din Constituţie referitor la egalitatea în drepturi.
28. Cât priveşte proporţionalitatea acestei măsuri, Curtea constată că sunt aplicabile, mutatis mutandis, considerentele care fundamentează jurisprudenţa sa în care a analizat constituţionalitatea aceleiaşi condiţii legale impuse candidaţilor independenţi, în care a reţinut că o astfel de soluţie legislativă impune **"o condiţie necesară, rezonabilă şi legitimă pentru exercitarea dreptului de a fi ales, ce nu constituie o piedică în prezentarea candidaturilor electorale"** (cu referire la alegerile locale - Decizia nr. 522 din 8 mai 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 370 din 15 mai 2008; ad similis, cu referire la alte categorii de alegeri, Decizia nr. 503 din 20 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 353 din 28 mai 2010, Decizia nr. 782 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 406 din 15 iunie 2009, Hotărârea nr. 37 din 2 octombrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 243 din 4 octombrie 1996, şi Hotărârea nr. 71 din 16 octombrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 258 din 24 octombrie 1996). Astfel cum Curtea a statuat, **trăsătura esenţială a oricărui mandat dobândit în urma exprimării prin sufragiu a voinţei politice a electoratului o constituie reprezentativitatea sa**. Indiferent că este vorba de alegeri locale, parlamentare, prezidenţiale sau europarlamentare, sistemul electoral naţional prevede, în esenţă, aceeaşi condiţie: depunerea unei liste cu semnături de adeziune. Acest criteriu de preselectare a candidaţilor este unul obiectiv şi rezonabil, aplicabil în condiţii de egalitate de tratament fiecăreia dintre cele două categorii de participanţi la alegeri: candidaţii independenţi, pe de o parte, şi cei propuşi pe lista unui partid politic, pe de altă parte. Instituirea condiţiei legale privind depunerea listei cu semnături reprezintă o modalitate prin care candidatul la o funcţie sau demnitate publică îşi dovedeşte potenţialul de reprezentativitate şi arată, în acelaşi timp, preocuparea legiuitorului de a preveni exercitarea abuzivă a dreptului de a fi ales, pe de o parte, dar şi de a asigura, pe de altă parte, accesul efectiv la exerciţiul acestui drept persoanelor eligibile care într-adevăr beneficiază de credibilitatea şi susţinerea electoratului, astfel încât să existe şanse reale de

reprezentare a acestuia în forul legislativ. Deşi o propunere de candidat nu poate privi, potrivit Constituţiei, decât o persoană ce întruneşte condiţiile constituţionale de eligibilitate, alegerile pot avea loc numai cu respectarea procedurii electorale. De aceea, **depunerea candidaturii face parte din procedura electorală, aşa încât cerinţa ca propunerea candidaturii să fie reprezentativă constituie o condiţie legală ce nu vine în conflict cu dreptul constituţional de a fi ales** (Decizia nr. 782 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 406 din 15 iunie 2009).

29. Dispoziţiile criticate se corelează şi cu recomandări cuprinse în **Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare** (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002). Liniile directoare statuează în acest sens, la art. 1.3 - Prezentarea candidaturilor, pct. i şi ii, următoarele: "i. Prezentarea candidaţilor individuali sau a listelor de candidaţi pot fi condiţionate de obţinerea unui anumit număr de semnături; ii. Legea nu trebuie să impună colectarea semnăturilor a mai mult de un **1% din alegătorii circumscripţiei respective."** Această recomandare este dezvoltată în **Raportul explicativ, pct. 8**, după cum urmează: "Obligaţia de a colecta un anumit număr de semnături pentru prezentarea unei candidaturi nu este, în principiu, incompatibilă cu principiul sufragiului universal. În practică, toate partidele politice, **cu excepţia unor formaţiuni politice fantome**, par a nu se confrunta cu nicio dificultate în colectarea numărului necesar de semnături, atunci când normele care reglementează colectarea semnăturilor nu sunt utilizate pentru a împiedica unii candidaţi de a se prezenta. Pentru a evita orice manipulări de acest gen, legea trebuie să stabilească un număr maxim de semnături care nu trebuie să depăşească **pragul de 1% din alegători**." Curtea observă că textul citat distinge între partide care pot dovedi un potenţial de reprezentativitate şi partide care nu pot face acest lucru (formaţiuni politice fantome), ceea ce conduce la concluzia că, şi în viziunea Codului bunelor practici în materie electorală, simpla înregistrare a unui partid politic nu reprezintă singurul criteriu pentru a califica o formă de asociere ca atare. Trebuie ca partidul politic astfel constituit să probeze o activitate circumscrisă rolului partidelor politice într-un stat de drept.

30. În motivarea excepţiei se mai susţine şi încălcarea **art. 26 din Constituţie**, referitor la dreptul la viaţă intimă, familială şi privată, invocându-se eventuale abuzuri legate de întocmirea listelor de susţinători şi de utilizarea datelor consemnate în acestea, de natură a determina o rezervă a cetăţenilor în completarea lor. Cu privire la aceste critici, Curtea reţine că operaţiunea de colectare a datelor cu caracter personal a semnatarilor listei de susţinere se face de către una sau mai multe persoane special desemnate în acest scop de partidul politic. Obligaţia de întocmire a acestor liste cu semnături incumbă respectivului partidul politic, care trebuie să se preocupe de aducerea sa la îndeplinire şi să se asigure, totodată, prin propriile mijloace, de buna-credinţă a persoanei/persoanelor desemnate şi de respectarea, în consecinţă, a păstrării confidenţialităţii asupra conţinutului datelor colectate. Prin urmare, modalitatea în care persoana desemnată în acest scop înţelege să îşi îndeplinească sarcina primită nu poate reprezenta o problemă de neconstituţionalitate în sine a dispoziţiilor art. 19 alin. (1) din Legea nr. 14/2003. Totodată, Curtea reţine că depunerea acestor liste este necesară strict pentru verificarea îndeplinirii condiţiilor legale referitoare la înregistrarea candidaturilor la funcţiile elective, fără a se putea susţine în mod rezonabil că respectivele date ar putea fi utilizate şi în alte scopuri sau că nu vor fi stocate cu respectarea legislaţiei în materie. Astfel de critici vizează însă modul de aplicare a legii, aspect ce excedează competenţei Curţii Constituţionale.

31. Referitor la pretinsa încălcare a art. 53 din Constituţie, Curtea reţine că impunerea prin lege a îndeplinirii anumitor condiţii pentru exercitarea unui drept constituţional nu constituie o încălcare sau o restrângere a acestuia, ci reflectarea în plan legal a condiţiilor prevăzute de Constituţie pentru realizarea acestui drept, fără a se putea susţine încălcarea dispoziţiilor art. 53 din Constituţie (în acelaşi sens, Decizia nr. 765 din 18 decembrie 2014, paragraful 17).

32. Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Partidul Social Românesc - Filiala Sector 6 prin preşedinte Frunză Gabriel Mugurel în dosarele nr. 8.223/303/2016 şi nr. 8.224/303/2016 ale Judecătoriei Sectorului 6 Bucureşti - Secţia civilă şi constată că dispoziţiile art. 49, art. 51 şi art. 52 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.
Definitivă şi general obligatorie.
Decizia se comunică Judecătoriei Sectorului 6 Bucureşti - Secţia civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.
Pronunţată în şedinţa din data de 11 mai 2016.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
AUGUSTIN ZEGREAN

Prim-magistrat-asistent,
Marieta Safta

DECIZIA nr. 291 din 11 mai 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 122 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[89]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 122 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Filiala Sectorului 5 Bucureşti a Partidului Mişcarea Populară prin preşedinte Diculescu Lucia Alexandra şi Niţu Florinel Valentin, în Dosarul nr. 1/CA/2016 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a III-a civilă, şi care constituie obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 684 D/2016.

2. La apelul nominal răspunde, pentru autorul excepţiei, domnul avocat Doru Costea. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul reprezentantului autorului excepţiei, care solicită admiterea acesteia, arătând că prin textul de lege criticat este suprimat accesul la toate căile extraordinare de atac. Arată că suprimarea de către art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 a căii de atac extraordinare a revizuirii goleşte de conţinut controlul constituţional, beneficiul unei excepţii admise neputând fi fructificat. Astfel, excepţia de neconstituţionalitate nu ar mai avea utilitate dacă o eventuală admitere nu ar putea fi valorificată de către cel care a invocat excepţia, întrucât ea s-ar putea realiza procedural doar pe calea revizuirii. Solicită admiterea excepţiei şi constatarea neconstituţionalităţii textului criticat în măsura în care suprimă căile de atac extraordinare, de retractare.

4. Având cuvântul, reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate, arătând că textul criticat nu încalcă prevederile constituţionale invocate. Arată că procedura specială în materie electorală a fost determinată de celeritatea specifică acestei materii.

5. În replică, reprezentantul autorului excepţiei precizează că este vorba de căi de retractare; căile normale de atac ar fi excesive, e adevărat, iar nu şi căile de retractare.

CURTEA,
având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

6. Prin Decizia civilă nr. 1 Dec CA din 4 mai 2016, pronunţată în Dosarul nr. 1/CA/2016, **Tribunalul Bucureşti - Secţia a III-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 122 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.** Excepţia a fost ridicată de Filiala Sectorului 5 Bucureşti a Partidului Mişcarea Populară prin preşedinte Diculescu Lucia Alexandra şi Niţu Florinel Valentin, într-o cauză având ca obiect contestaţie în anulare împotriva Deciziei 10AP din 29 aprilie 2016 pronunţată în materie electorală de Tribunalul Bucureşti - Secţia a IV-a civilă. În cauză s-a invocat excepţia inadmisibilităţii contestaţiei în anulare, situaţie în care contestatorul a ridicat excepţia de neconstituţionalitate a art. 122 din Legea nr. 115/2015.

[89] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 537 din 18 iulie 2016.

7. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate**, astfel cum este reţinută în actul de sesizare, s-a arătat că "aceste dispoziţii contravin art. 37 din Constituţia României, acest text de lege încălcând accesul liber la justiţie, acela de exercitare a unei căi de atac".

8. **Tribunalul Bucureşti - Secţia a III-a civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Suprimarea căilor de atac împotriva hotărârilor definitive pronunţate de instanţele judecătoreşti, la care se referă art. 122 din Legea nr. 115/2015, este în concordanţă cu caracterul de celeritate şi natura specială a procedurii reglementate de această lege, iar, pe de altă parte, nu contravine reglementării constituţionale privind dreptul de a candida, respectiv dreptul de a fi ales, de care de altfel s-a şi uzat, fiind parcurse căile de atac prevăzute de lege.

9. În conformitate cu dispoziţiile art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului, precum şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

10. **Avocatul Poporului** a transmis, cu Adresa nr. 8.873 din 10 mai 2016, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 4.017 din 10 mai 2016, punctul său de vedere prin care apreciază că textul de lege criticat este constituţional. Referindu-se la considerentele Deciziei Curţii Constituţionale nr. 102 din 28 februarie 2013, arată că legiuitorul a stabilit o procedură specială de soluţionare a întâmpinărilor, contestaţiilor şi a oricăror altor cereri prevăzute de lege în această materie, obiectul reglementării, valorificarea drepturilor electorale, impunând adoptarea unei proceduri de judecată prin care să fie soluţionate cu celeritate toate cererile adresate instanţei. Este firească opţiunea legiuitorului de a limita exercitarea căilor de atac doar la cele ordinare, finalitatea fiind aceea de a evita situaţia unei prelungiri a procesului ca urmare a contestării hotărârilor definitive şi irevocabile prin intermediul căilor extraordinare de atac. În acest sens, Curtea a statuat în mod constant că reglementarea de către legiuitor, în limitele competenţei ce i-a fost conferită de Constituţie, a unui drept, subiectiv sau procesual, nu constituie o restrângere a exerciţiului acestuia, ci doar o modalitate eficientă de a preveni exercitarea sa abuzivă, în detrimentul altor titulari de drepturi, în egală măsură ocrotite. Tot astfel, posibilitatea soluţionării cererii chiar şi fără citarea părţilor are în vedere tot respectarea principiului soluţionării cu celeritate a contestaţiilor în materie electorală, însă aceasta nu constituie o problemă de neconstituţionalitate, ci de aplicare a legii la cazurile concrete, aspect care este de competenţa exclusivă a instanţelor de judecată.

11. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** şi **Guvernul** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, punctul de vedere al Avocatului Poporului, susţinerile autorului excepţiei, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

12. Curtea Constituţională este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

13. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 122 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din data de 20 mai 2015, având următorul cuprins: "(1) Judecarea de către instanţă a întâmpinărilor, contestaţiilor şi a oricăror altor cereri prevăzute de prezenta lege se face potrivit

regulilor stabilite de lege pentru ordonanţa preşedinţială, cu participarea obligatorie a procurorului.

(2) Împotriva hotărârilor definitive, pronunţate de instanţele judecătoreşti potrivit prezentei legi, nu există cale de atac."

14. În susţinerea excepţiei se invocă prevederile constituţionale ale art. 21 - Accesul liber la justiţie şi ale art. 37 - Dreptul de a fi ales.

15. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că aceasta nu a fost motivată în conformitate cu prevederile art. 10 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale.

16. Astfel, la dosarul cauzei, constituit pe baza actelor transmise de Tribunalul Bucureşti - Secţia a III-a civilă, este ataşată contestaţia în anulare formulată de Filiala Sectorului 5 Bucureşti a Partidului Mişcarea Populară prin preşedinte Diculescu Lucia Alexandra şi Niţu Florinel Valentin, în cadrul căreia contestatorul a invocat şi motivat excepţia de neconstituţionalitate a art. 49, 50, 51 şi 52 din Legea nr. 115/2015. Cu privire la aceasta, Tribunalul Bucureşti - Secţia a III-a civilă a reţinut că textele criticate "nu au legătură cu soluţionarea căii de atac de faţă", şi anume cu contestaţia în anulare formulată, astfel că a respins cererea de sesizare a Curţii Constituţionale.

17. Instanţa a sesizat însă Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a art. 122 din Legea nr. 115/2015, ridicată de contestator la termenul de judecată. Nici actul de sesizare şi nici documentele transmise de instanţă nu cuprind motivarea excepţiei de neconstituţionalitate, ci doar indicarea normelor constituţionale pretins încălcate.

18. Or, prevederile art. 10 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 impun obligativitatea motivării sesizărilor adresate instanţei de contencios constituţional. Potrivit jurisprudenţei Curţii Constituţionale în care s-a statuat asupra acestei cerinţe, excepţia de neconstituţionalitate are o anumită structură, fiind, în mod esenţial, constituită din trei elemente: textul contestat din punctul de vedere al constituţionalităţii, textul de referinţă pretins încălcat şi motivarea de către autorul excepţiei a pretinsei contrarietăţi existente între cele două texte (a se vedea Decizia nr. 1.313 din 4 octombrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 12 din 6 ianuarie 2012). În cauza de faţă, excepţia nu cuprinde motivarea pretinsei contrarietăţi între textul criticat şi normele constituţionale invocate. În situaţii similare, Curtea a respins, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate, precizând că simpla enumerare a unor dispoziţii constituţionale sau convenţionale nu poate fi considerată o veritabilă critică de neconstituţionalitate. Curtea a arătat că, dacă ar proceda la examinarea excepţiei de neconstituţionalitate motivate într-o asemenea manieră eliptică, s-ar substitui autorului acesteia în ce priveşte formularea unor critici de neconstituţionalitate, ceea ce ar echivala cu un control efectuat din oficiu, inadmisibil, însă, în condiţiile art. 29 alin. (4) din Legea nr. 47/1992 (a se vedea, în acest sens, de exemplu, Decizia nr. 785 din 16 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 646 din 9 septembrie 2011). Totodată, prin Decizia nr. 1.313 din 4 octombrie 2011, precitată, Curtea a observat că, dacă excepţia de neconstituţionalitate nu cuprinde motivarea ca element al său, iar din textul constituţional invocat nu se poate desluşi în mod rezonabil vreo critică de neconstituţionalitate, Curtea va respinge excepţia ca inadmisibilă, fiind contrară art. 10 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, ipoteză ce corespunde situaţiei din prezenta cauză. Or, în cauză, se susţine încălcarea unui text din Constituţie (art. 37) cu argumentul încălcării accesului liber la justiţie (adică a altui text din Constituţie, respectiv a art. 21), fără a se desluşi motivele pentru care autorul excepţiei apreciază astfel.

19. Curtea constată că în data de 6 mai 2016, respectiv după înregistrarea cauzei la Curtea Constituţională, autorul excepţiei a depus direct la dosarul Curţii Constituţionale, cu Adresa înregistrată cu nr. 3.844, "excepţia de neconstituţionalitate a articolului art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015", iar în 10 mai 2016, cu Adresa înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 3.984, a depus o "sinteză a motivelor ce vizează excepţia de neconstituţionalitate a articolului art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015". Din examinarea acestora se constată că autorul restrânge obiectul excepţiei de neconstituţionalitate la alin. (2) al art. 122 din Legea nr. 115/2015, susţine că textul criticat încalcă prevederile art. 16 alin. (1), art. 21 alin. (1) - (3) şi art. 37 alin. (1) din Constituţie şi precizează că "prezenta excepţie vizează doar măsura în care textul art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 suprimă cele două căi de retractare prevăzute de Codul de procedură civilă sub art. 503 şi art. 509 din Codul de procedură civilă", argumentând că "suprimarea de către art. 122 alin. (2) a căii extraordinare de atac a revizuirii goleşte de conţinut controlul constituţional".

20. Curtea Constituţională nu se poate pronunţa asupra excepţiei de neconstituţionalitate astfel ridicată şi motivată. Aceasta întrucât cadrul procesual specific excepţiei de neconstituţionalitate este cel fixat în încheierea de sesizare a instanţei de judecată în faţa căreia a fost ridicată aceasta. Motivarea excepţiei direct în faţa instanţei de contencios constituţional echivalează cu sesizarea directă a Curţii Constituţionale, ceea ce depăşeşte cadrul legal stabilit de Legea nr. 47/1992 (a se vedea, mutatis mutandis, Decizia nr. 780 din 17 noiembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial a României, Partea I, nr. 108 din 11 februarie 2016).

21. Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 122 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Filiala Sectorului 5 Bucureşti a Partidului Mişcarea Populară prin preşedinte Diculescu Lucia Alexandra şi Niţu Florinel Valentin, în Dosarul nr. 1/CA/2016 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a III-a civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Bucureşti - Secţia a III-a civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 11 mai 2016.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
AUGUSTIN ZEGREAN

Prim-magistrat-asistent,
Marieta Safta

DECIZIA nr. 292 din 11 mai 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) şi art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[90]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) şi art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Avram Adrian Liviu în Dosarul nr. 1.754/2/2016 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal, şi care constituie obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 686 D/2016.

2. La apelul nominal este prezent autorul excepţiei. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul autorului excepţiei de neconstituţionalitate. Domnul Avram Adrian Liviu arată mai întâi că a luat act de Decizia Curţii Constituţionale nr. 246/2016, astfel că se va referi în concluziile orale numai la dispoziţiile art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015. Precizează că nu a contestat alegerile într-un singur tur, ci faptul că al doilea tur se referă numai la balotaj. Ceea ce contestă este majoritatea cu care se alege primarul în primul tur şi dacă, în aceste condiţii, el este reprezentativ în sensul art. 2 din Constituţie. Astfel, dacă nu obţine majoritatea, adică 50% plus unu, rezultă că majoritatea este la cei care nu l-au votat. Nimeni nu a contestat dreptul Parlamentului de a reglementa modul de alegere a primarilor, însă acest drept trebuie să se realizeze într-un cadru constituţional. Legea a fost modificată în 2011 în sensul reglementării alegerii primarilor într-un singur tur de scrutin, iar neconstituţionalitatea s-a perpetuat până astăzi, pentru că nimeni nu a sesizat Curtea. Instanţa constituţională nu face o lege, ci este chemată să constate o stare de neconstituţionalitate. Nu s-ar bulversa în acest mod procesul electoral, câtă vreme Parlamentul ar trebui doar să emită un act şi să repună totul în cadrul constituţional. Restabilirea acestei stări de constituţionalitate nu ar fi nici inoportună, nici bulversantă. Solicită admiterea excepţiei şi depune concluzii scrise la dosar.

4. Având cuvântul, reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate, în principal ca inadmisibilă, arătând că nu are legătură cu obiectul cauzei, respectiv anularea Hotărârii Guvernului nr. 52 din 10 februarie 2016 pentru aprobarea calendarului acţiunilor din cuprinsul perioadei electorale a alegerilor locale din anul 2016. În subsidiar, pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate ca neîntemeiată, arătând că textele criticate nu încalcă prevederile constituţionale invocate.

CURTEA,
având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

5. Prin Încheierea din 27 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 1.754/2/2016, **Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) şi art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.**

[90] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 514 din 7 iulie 2016.

Excepţia a fost ridicată de contestatorul Avram Adrian Liviu într-o cauză având ca obiect anularea unui act administrativ, respectiv a Hotărârii Guvernului nr. 52 din 10 februarie 2016 pentru aprobarea calendarului acţiunilor din cuprinsul perioadei electorale a alegerilor locale din anul 2016.

6. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate** se critică, în esenţă, mecanismul instituit de legiuitor în ceea ce priveşte criteriile de reprezentativitate pe care trebuie să le îndeplinească un candidat independent faţă de ceilalţi competitori, dar mai ales faţă de candidaţii care sunt acum primari în exercitarea mandatului, şi care este format din doi piloni: obligaţia prezentării unei liste cu un număr excesiv de semnături de susţinere la depunerea candidaturii [art. 50 alin. (2) din lege] şi suprimarea unui al doilea tur de scrutin în caz că niciun competitor nu obţine majoritatea simplă de 50% + 1 din voturile valabil exprimate şi organizarea unui tur secund doar în caz de balotaj [art. 101 alin. (2) şi (3) din lege].

7. Autorul excepţiei arată că în acest sens că "pentru un candidat independent la Primăria Capitalei, lipsit de logistica tehnică şi umană a partidelor, baremul de 1% de semnături din numărul alegătorilor rămâne oricum o constrângere insurmontabilă". Astfel, "pentru ca ideea de candidatură independentă să nu fie golită complet de conţinut, iar candidaţii independenţi care chiar ţin la acest statut al lor să nu fie siliţi să apeleze la trucuri de imagine şi la negocieri netransparente cu partidele politice, un legiuitor de bună credinţă ar fi trebuit să impună condiţii rezonabile de participare la alegeri şi pentru candidaţii care sunt şi vor să rămână cu adevărat independenţi". În susţinerea competenţei Curţii Constituţionale de a aprecia asupra acestor condiţii, se invocă Decizia nr. 75 din 26 februarie 2015, publicată în Monitorul Oficial nr. 265 din 21 aprilie 2015 prin care Curtea Constituţională a examinat, printre altele, excepţia de neconstituţionalitate a art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, care prevedea obligativitatea prezentării unei liste cu 25.000 de semnături pentru înregistrarea unui partid politic prin prisma unui "test de proporţionalitate" între ingerinţa impusă de stat şi interesul public pe care acelaşi stat îl voia protejat. În urma aplicării testului de proporţionalitate, Curtea Constituţională a decis că, în actualele condiţii social-politice româneşti, articolul care impunea obligaţia legală de a prezenta 25.000 de semnături pentru înfiinţarea unui partid politic este neconstituţional, reprezentând o condiţie care nu mai este necesară într-o societate democratică şi nici proporţională în raport cu obiectivul urmărit. Ca urmare a deciziei menţionate, s-a adoptat Legea nr. 114/2015 privind modificarea şi completarea Legii partidelor politice nr. 14/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 346 din 20 mai 2015, potrivit căreia partidele politice se pot înfiinţa cu doar 3 (trei) semnături de susţinere. Conchide că "în aceeaşi perioadă în care [...] legiuitorul punea legea partidelor politice în acord cu rigorile Constituţiei şi elimina o ingerinţă excesivă a statului, acelaşi legiuitor, elaborând o nouă lege a alegerilor locale, a păstrat aceleaşi restricţii în privinţa candidaţilor independenţi care păreau justificate la începutul anilor '90, fără să arate însă dacă mai au o justificare în România anului 2015". Or, "faţă de populaţia votantă din România, de aproximativ 18 milioane de persoane, cifra de 25.000 de semnături reprezintă 0,13%. Dacă acest procent a fost găsit ca excesiv de către Curtea Constituţională a României, atunci procentul de 1% de semnături cerut pentru depunerea unei candidaturi apare cu atât mai excesiv". În plus, "cele 18.000 de semnături cerute pentru depunerea unei candidaturi independente la funcţia de primar general al Capitalei sunt de acelaşi ordin de mărime cu cele 25.000 cerute înainte pentru înregistrarea unui partid politic, deci cer un efort logistic de anvergură similară". În consecinţă, art. 50 alin. (2) a căpătat un pronunţat caracter de neconstituţionalitate odată cu publicarea Deciziei nr. 75 din 26 februarie 2015 a Curţii Constituţionale.

8. Cât priveşte art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015, susţine că afectează "sever reprezentativitatea celui desemnat câştigător al scrutinului". Apreciază în acest sens că "este de notorietate - sau în orice caz e rezonabil de estimat - că într-o confruntare electorală, primarul aflat în funcţie are prima şansă într-un sistem cu un singur tur de scrutin, apare de domeniul evidenţei că această reglementare reprezintă o discriminare între primarul aflat în funcţie şi ceilalţi competitori şi o obstrucţie în plus în calea candidaţilor independenţi, care se adaugă celei referitoare la listele de semnături".

9. Realizând, în continuare, un examen comparativ cât priveşte alegerile, modul de luare a deciziilor de către autorităţile reprezentative, respectiv exprimarea voinţei populare prin referendum, statuările Curţii Constituţionale cât priveşte cvorumul de participare la referendum (Decizia nr. 471 din 14 noiembrie 2013), autorul excepţiei susţine că "din proprie iniţiativă şi fără să i-o ceară expres Constituţia, Parlamentul a ştiut întotdeauna să elaboreze mecanisme de vot care să asigure reprezentativitatea deciziilor - şi absolut niciodată nu a găsit de cuviinţă că majoritatea relativă ar reprezenta un asemenea mecanism. În schimb, atunci când a reglementat alegerea primarului, deşi Constituţia cere expres ca acesta să fie reprezentativ, Parlamentul nu a respectat niciunul dintre cele trei criterii [...]: nu există cvorum de participare, nu există principiul majorităţii simple în primul tur, nu există un al doilea tur de scrutin. Parlamentul nu a făcut decât să contrazică nu doar principiile Constituţiei, ci şi propria-i jurisprudenţă de reglementare." Astfel, "instituţia primarului rămâne singura din ţară pentru alegerea căreia este suficientă doar majoritatea relativă, şi nu cel puţin majoritatea simplă, deşi Constituţia cere explicit ca aceasta să fie «organ reprezentativ». Prin soluţia aleasă, Parlamentul a lăsat ca reprezentativitatea primarilor să fie stabilită exclusiv de către hazard: un candidat poate deveni primar indiferent câţi cetăţeni participă la scrutin şi indiferent de câte voturi primeşte, singura condiţie pentru adjudecarea mandatului fiind aceea de a primi măcar un vot în plus faţă de fiecare dintre contracandidaţii săi. Se ajunge astfel în situaţia absurdă ca un candidat care nu obţine măcar 50% + 1 din voturi în primul tur să înfrângă voinţa majorităţii, pentru că de fapt majoritatea NU l-a votat." Astfel fiind, articolul 101 alin. (2) şi (3) constituie o ingerinţă excesivă a statului asupra dreptului de a fi ales, întrucât, favorizând primarii în funcţie, limitează fără niciun fel de justificare şansele celorlalţi competitori, cu precădere ale candidaţilor independenţi. De asemenea, constituie o ingerinţă excesivă asupra dreptului de vot, "întrucât, curmându-se un proces electoral doar la momentul primului tur, alegătorilor li se refuză dreptul constituţional de a-şi alege un primar reprezentativ". Totodată, încalcă art. 2 din Constituţie privind Suveranitatea, întrucât primarii rezultaţi dintr-un scrutin într-un singur tur, dacă nu obţin peste 50% + 1 din numărul voturilor valabil exprimate, nu sunt reprezentativi.

10. În finalul motivării excepţiei, autorul acesteia prezintă şi o serie de consideraţii referitoare la contextul socio-politic, arătând că soluţia alegerii primarilor într-un singur tur nu a fost niciodată subiect de analiză din partea Curţii Constituţionale, "sistemul a fost folosit pentru prima dată la scară naţională la alegerile locale din iunie 2012", dar într-un context politic diferit de cel actual. Aceasta, "în considerarea ideii că Curtea Constituţională este o instituţie politico-jurisdicţională, care îşi fundamentează deciziile nu doar pe litera şi spiritul Legii fundamentale, ci şi pe realităţile social-politice din ţară şi pe dinamica acestora, asumându-şi astfel un rol activ în corijarea la timp a abaterilor de la Constituţie."

11. **Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este întemeiată, întrucât dispoziţiile legale criticate sunt în contradicţie cu dispoziţiile constituţionale invocate de reclamant. Instanţa apreciază că impunerea numărului de semnături pentru depunerea unei candidaturi la funcţia de primar, şi

anume depunerea unei liste de susţinători care trebuie să cuprindă minimum 1% din numărul total al alegătorilor ar putea avea ca efect cel puţin o restrângere a dreptului de a fi ales. Pe de altă parte, declararea ca primar ales a candidatului care a întrunit cel mai mare număr de voturi valabil exprimate ar putea avea ca efect încălcarea principiului reprezentativităţii. În acest sens, instanţa arată că îşi însuşeşte considerentele Curţii Constituţionale de la punctul 33 din Decizia nr. 75 din 26 februarie 2015; chiar dacă a fost dată într-un alt control de legalitate, principiile încălcate rămân.

12. În conformitate cu dispoziţiile art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului, precum şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

13. **Avocatul Poporului** a transmis, cu Adresa nr. 9.057 din 10 mai 2016, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 4.019 din 10 mai 2016, punctul său de vedere prin care apreciază că dispoziţiile art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 instituie un prag de reprezentativitate rezonabil de minimum 1%, uşor de atins în practică, şi care nu este de natură să lipsească de conţinut dreptul de vot şi de a fi ales. Invocă în acest sens jurisprudenţa Curţii Constituţionale şi a Curţii Europene a Drepturilor Omului, precum şi recomandările Comisiei de la Veneţia, cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală. Cât priveşte art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015, apreciază mai întâi că "în fapt, susţinerile formulate în sensul demonstrării neconstituţionalităţii acestor norme legale converg, în realitate, spre modificarea lor, competenţă ce aparţine în exclusivitate Parlamentului, în calitate de unică autoritate legiuitoare a ţării." În continuare, arată că sistemul electoral reglementat prin Legea nr. 115/2015 "prevede modalităţi specifice şi concrete de natură să asigure reprezentativitatea organelor constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, şi anume principiul reprezentării proporţionale şi regula pragului electoral". Dispoziţiile art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie "au lăsat în seama legiuitorului ordinar libertatea de a alege şi reglementa un anumit tip de scrutin şi de a stabili regulile de organizare şi de desfăşurare a procesului electoral, cu respectarea condiţiilor impuse de Constituţie." Astfel, "opţiunea pentru un anume tip de scrutin pentru alegerile locale, precum şi modalităţile concrete de organizare şi desfăşurare a scrutinului aparţin legiuitorului", soluţie care rezultă şi din prevederile art. 121 alin. (1) şi art. 122 alin. (2) din Constituţie, în acelaşi sens fiind şi prevederile art. 3 din Protocolul nr. 1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, astfel cum a fost interpretat în jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului. Arată totodată că, în măsura în care Curtea Constituţională va constata că sistemul de vot organizat într-un singur tur de scrutin nu corespunde principiilor constituţionale şi realităţilor socio-politice ale statului român, în virtutea rolului său consacrat de art. 142 - 147 din Legea fundamentală, aceasta are posibilitatea ca, în urma exercitării controlului de constituţionalitate, să atragă atenţia asupra necesităţii elaborării unei noi concepţii cu privire la întregul sau o parte a sistemului electoral, aşa cum a mai făcut-o anterior în activitatea de soluţionare a unor cauze privind constituţionalitatea unor dispoziţii în materie electorală. În acest sens, aminteşte considerentele Deciziei Curţii Constituţionale nr. 75 din 26 februarie 2015, potrivit cărora legiferarea rămâne atribuţia exclusivă a Parlamentului, care, însă, în procesul de elaborare a actelor normative, are obligaţia de a respecta principiile constituţionale şi să gândească, în consecinţă, un sistem legislativ coerent, armonios, coordonat şi eficient, care să protejeze valorile statului de drept şi să asigure un echilibru just între interesele colective, pe de o parte, şi cele individuale, pe de altă parte.

14. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** şi **Guvernul** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, punctul de vedere al Avocatului Poporului, susţinerile autorului excepţiei, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

15. Curtea Constituţională este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

16. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 50 alin. (2) şi art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din data de 20 mai 2015, având următorul cuprins:

- Art. 50 alin. (2): "Pentru funcţia de primar, candidaţii independenţi trebuie să prezinte o listă de susţinători, care trebuie să cuprindă minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul oraşelor şi de 1.000 în cazul municipiilor, sectoarelor municipiului Bucureşti, precum şi în cazul municipiului Bucureşti.";
- art. 101 alin. (2) şi (3): "(2) Este declarat ales primar candidatul care a întrunit cel mai mare număr de voturi valabil exprimate.

(3) În caz de balotaj se va organiza un nou tur de scrutin la două săptămâni de la primul tur, la care vor participa doar candidaţii care se află în această situaţie."

17. În susţinerea excepţiei se invocă prevederile constituţionale ale art. 2 alin. (1) - Suveranitatea, art. 36 alin. (1) - Dreptul de vot, art. 37 alin. (1) - Dreptul de a fi ales.

18. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că aceasta a fost ridicată într-o cauză având ca obiect anularea unui act administrativ, respectiv a Hotărârii Guvernului nr. 52 din 10 februarie 2016 pentru aprobarea calendarului acţiunilor din cuprinsul perioadei electorale a alegerilor locale din anul 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 109 din 11 februarie 2016. Contestatorul nu invocă însă nicio vătămare produsă prin actul contestat, ci doar pretinsa vătămare prin dispoziţii ale legii în temeiul căruia acesta a fost emis, şi anume dispoziţiile art. 50 alin. (2) şi art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015, referitoare la obligaţia candidaţilor independenţi la funcţia de primar de a prezenta liste de susţinători, respectiv la tururile de scrutin pentru alegerea primarilor, despre care afirmă că îi afectează dreptul de a fi ales.

19. Astfel fiind, Curtea reţine că unica raţiune a formulării acţiunii în contencios administrativ în care a fost ridicată excepţia de neconstituţionalitate este aceea a "construirii" unui cadru procesual pentru ridicarea acestei excepţii. În aceste condiţii, demersul contestatorului constituie o veritabilă acţiune directă de constatare a neconstituţionalităţii unor prevederi legale, contrară dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie şi ale art. 29 alin. (1) şi (5) din Legea nr. 47/1992, potrivit cărora "(1) Curtea Constituţională decide asupra excepţiilor ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti sau de arbitraj comercial privind **neconstituţionalitatea unei legi sau ordonanţe ori a unei dispoziţii dintr-o lege sau dintr-o ordonanţă în vigoare, care are legătură cu**

soluţionarea cauzei în orice fază a litigiului şi oricare ar fi obiectul acestuia. [...] (5) Dacă excepţia este inadmisibilă, fiind contrară prevederilor alin. (1), (2) sau (3), instanţa respinge printr-o încheiere motivată cererea de sesizare a Curţii Constituţionale. [...]"

20. În acest sens, într-o jurisprudenţă constantă, Curtea a reţinut că "în cadrul procesului judiciar, excepţia de neconstituţionalitate se înscrie în rândul excepţiilor de procedură prin care partea care le ridică, instanţa de judecată din oficiu sau procurorul urmăreşte împiedicarea unei judecăţi care s-ar întemeia pe o dispoziţie legală neconstituţională. În aceeaşi ordine conceptuală, excepţia de neconstituţionalitate reprezintă o chestiune prejudicială, adică o problemă juridică a cărei rezolvare trebuie să preceadă soluţionarea litigiului cu care este conexă. [...] Excepţia de neconstituţionalitate nu poate forma obiectul unei acţiuni principale nici în faţa instanţei de judecată sau de arbitraj, unde constituie întotdeauna un mijloc de apărare într-un litigiu în curs de soluţionare, şi nici în faţa Curţii Constituţionale" (a se vedea, de exemplu, Decizia nr. 660 din 4 iulie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 525 din 2 august 2007). Posibilitatea ridicării excepţiei de neconstituţionalitate presupune existenţa unui litigiu pe rolul instanţei, iar soluţionarea acestuia depinde de rezolvarea de către Curtea Constituţională a unei excepţii care are legătură cu cauza. Or, în cauza de faţă, obiectul acţiunii principale introduse la Curtea de Apel Bucureşti - Secţia de contencios administrativ şi fiscal îl constituie, în realitate, însăşi constatarea constituţionalităţii dispoziţiilor art. 50 alin. (2) şi art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015, astfel încât sunt aplicabile mutatis mutandis considerentele mai sus citate.

21. În acelaşi sens, Curtea reţine că, indiferent de soluţia pe care ar pronunţa-o în privinţa reglementării privitoare la obligaţia candidaţilor independenţi de a prezenta liste de susţinători, aceasta nu ar avea înrâurire asupra calendarului acţiunilor din cuprinsul perioadei electorale a alegerilor locale din anul 2016 astfel cum sunt acestea reţinute în anexa la Hotărârea Guvernului nr. 52/2016. Astfel, termenul de depunere a candidaturilor este stabilit la pct. 43 din anexa la Hotărârea Guvernului nr. 52/2016, fără nicio distincţie în raport cu condiţiile pe care acestea trebuie să le îndeplinească: "cel mai târziu cu 40 de zile înainte de data alegerilor". În reglementarea acestui termen, actul administrativ contestat trimite la dispoziţiile art. 46 şi art. 47 din Legea nr. 115/2016, iar nu la cele ale art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, criticate în prezenta cauză. Cât priveşte prevederile art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2016, referirea la acestea este realizată într-o notă în finalul Hotărârii Guvernului nr. 52/2016, după cum urmează: "În cazul unui nou tur de scrutin, potrivit art. 39 alin. (1) lit. h) şi art. 101 alin. (3) din Legea nr. 115/2015, acesta are loc la două săptămâni de la primul tur, respectiv în data de 19 iunie 2016".

22. În aceste condiţii, o eventuală soluţie de admitere a excepţiei de neconstituţionalitate ridicată în cauză nu ar avea efect asupra calendarului deja stabilit prin actul administrativ contestat în privinţa alegerilor în primul tur de scrutin. În realitate, prin excepţia de neconstituţionalitate formulată, autorul excepţiei vizează adoptarea unei noi soluţii legislative în privinţa modului de alegere a primarilor, cu completarea, în consecinţă, a calendarului acţiunilor din cuprinsul perioadei electorale, în sensul stabilirii datei unui al doilea tur de scrutin pentru situaţia în care în primul tur niciunul dintre candidaţii la funcţia de primar nu a obţinut majoritatea absolută a voturilor exprimate.

23. În concluzie, o astfel de solicitare care, în cadrul contestării unui calendar electoral, ia forma unei acţiuni directe de modificare a normelor legale care guvernează obligaţiile candidaţilor la funcţiile elective, respectiv modul de alegere a acestora, excedează cadrului excepţiei de neconstituţionalitate astfel cum acesta este configurat de prevederile art. 146 lit. d) din Constituţie şi art. 29 din Legea nr. 47/1992. În acord cu jurisprudenţa sa, potrivit căreia "este

inadmisibil să fie învestită cu examinarea neconstituţionalităţii unui act normativ într-un cadru procesual creat special cu acest scop" (a se vedea, de exemplu, Decizia nr. 460 din 16 septembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 738 din 9 octombrie 2014), Curtea urmează să respingă prezenta excepţie de neconstituţionalitate ca inadmisibilă.

24. Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 50 alin. (2) şi art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Avram Adrian Liviu în Dosarul nr. 1.754/2/2016 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 11 mai 2016.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
AUGUSTIN ZEGREAN

Prim-magistrat-asistent,
Marieta Safta

DECIZIA nr. 327 din 19 mai 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[91]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Partidul Mişcarea Populară Dolj, prin reprezentant legal Gelu Vişan, în Dosarul nr. 4.133/63/2016 al Tribunalului Dolj - Secţia I civilă şi care constituie obiectul Dosarului nr. 722D/2016 al Curţii Constituţionale.

2. La apelul nominal răspunde, pentru autorul excepţiei, avocat Dorel Cosmin Marinescu, cu împuternicire avocaţială depusă la dosar. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii dă cuvântul reprezentantului autorului excepţiei pentru susţinerea acesteia. Acesta arată, în esenţă, că dispoziţiile legale criticate, ce prevăd inexistenţa vreunei căi de atac împotriva hotărârilor definitive pronunţate în materie electorală, îngrădesc dreptul de acces liber la justiţie. În argumentarea celor menţionate, arată că în cursul judecării apelului a sesizat o stare de incompatibilitate a unuia dintre judecători, situaţie pe care nu o poate remedia, în lipsa posibilităţii legale de a promova o cale extraordinară de atac.

4. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate, argumentând că suprimarea căilor de atac în materie electorală este determinată de caracterul urgent şi special al acestui domeniu.

5. Având cuvântul în replică, reprezentantul autorului excepţiei precizează că aceste caracteristici ale domeniului electoral nu justifică îngrădirea accesului liber la justiţie.

CURTEA,
având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

6. Prin Decizia civilă nr. 1.023 din 3 mai 2016, pronunţată în Dosarul nr. 4.133/63/2016, **Tribunalul Dolj - Secţia I civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**, excepţie ridicată de Partidul Mişcarea Populară Dolj, prin reprezentant legal Gelu Vişan, într-o cauză având ca obiect soluţionarea unei contestaţii în anulare împotriva unei decizii civile pronunţată în materie electorală de Tribunalul Dolj. În cauză s-a invocat din oficiu excepţia inadmisibilităţii contestaţiei în anulare, situaţie în care contestatorul a invocat excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015.

7. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate**, astfel cum a fost consemnată în cuprinsul deciziei civile pronunţate în cauză, autorul acesteia susţine încălcarea dreptului la un proces echitabil şi la ridicarea excepţiei de faţă, invocând, în acest sens, dispoziţiile art. 21 din Constituţie şi ale art. 6 din Convenţia pentru apărare a drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale.

[91] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 514 din 7 iulie 2016.

8. **Tribunalul Dolj - Secţia I civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Suprimarea căilor de atac împotriva hotărârilor definitive pronunţate de instanţele judecătoreşti, la care se referă art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, este în concordanţă cu caracterul de celeritate şi natura specială a procedurii de judecată în materie electorală, ce se desfăşoară potrivit regulilor stabilite de Codul de procedură civilă pentru ordonanţa preşedinţială. Astfel, valorificarea drepturilor electorale este condiţionată de respectarea unei proceduri de judecată speciale, urmărindu-se evitarea prelungirii procesului ca urmare a contestării hotărârilor definitive şi irevocabile prin intermediul căilor extraordinare de atac. Aplicarea regulilor de drept comun în materie electorală ar fi de natură să împiedice desfăşurarea procedurilor electorale aflate în curs şi ar genera o stare de incertitudine în ceea ce priveşte raporturile juridice stabilite printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă, afectând pentru un timp îndelungat rezultatul alegerilor. În atare condiţii, suprimarea căii de atac extraordinare nu poate echivala cu limitarea accesului liber la justiţie, ci reprezintă o modalitate eficientă de a preveni exercitarea abuzivă a drepturilor procesuale, în detrimentul altor titulari de drepturi, în egală măsură ocrotite. De altfel, art. 126 alin. (2) din Constituţie conferă legiuitorului prerogativa exclusivă de a stabili competenţa şi procedura de judecată, inclusiv a condiţiilor de exercitare a căilor de atac. În plus, şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale este în acelaşi sens, fiind enumerate cu titlu exemplificativ Decizia nr. 1.128 din 16 octombrie 2008, Decizia nr. 1.542 din 25 noiembrie 2010, Decizia nr. 102 din 28 februarie 2013 sau Decizia nr. 159 din 20 martie 2014.

9. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

10. **Avocatul Poporului** consideră că prevederile legale criticate sunt constituţionale în raport cu criticile formulate. Astfel cum a reţinut şi Curtea Constituţională în jurisprudenţa sa, în materie electorală, legiuitorul a stabilit o procedură specială de soluţionare a întâmpinărilor, contestaţiilor şi a oricăror altor cereri prevăzute de lege, desfăşurată potrivit regulilor stabilite de Codul de procedură civilă pentru ordonanţa preşedinţială. Obiectul reglementării - valorificarea drepturilor electorale - a impus adoptarea unei proceduri de judecată prin care să fie soluţionate cu celeritate toate cererile adresate justiţiei, fără ca aceasta să reprezinte o restrângere a exerciţiului dreptului subiectiv sau procesual, ci doar o modalitate eficientă de a preveni exercitarea sa abuzivă "în detrimentul altor titulari de drepturi, în egală măsură ocrotite". Prin limitarea căilor de atac doar la cele ordinare, legiuitorul a urmărit evitarea prelungirii procesului, ca urmare a contestării hotărârilor definitive şi irevocabile prin intermediul căilor extraordinare de atac. Intenţia acestuia, aşadar, vizează exclusiv instaurarea unui climat de ordine, indispensabil exercitării dreptului constituţional prevăzut de art. 21. Mai mult, art. 126 alin. (2) şi art. 129 din Legea fundamentală atribuie exclusiv legiuitorului prerogativa stabilirii competenţei şi procedurii de judecată, inclusiv a condiţiilor de exercitare a căilor de atac.

11. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** şi **Guvernul** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile autorului excepţiei, concluziile procurorului şi dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

12. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

13. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 20 mai 2015, având următorul cuprins: "(2) Împotriva hotărârilor definitive, pronunţate de instanţele judecătoreşti potrivit prezentei legi, nu există cale de atac."

14. În susţinerea excepţiei de neconstituţionalitate sunt invocate normele art. 21 din Constituţie, privind accesul liber la justiţie şi ale art. 6 din Convenţia pentru apărare a drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, privind dreptul la un proces echitabil.

15. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea Constituţională reţine că soluţia legislativă cuprinsă în prezent la art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 a mai format obiectul controlului de constituţionalitate prin prisma unor critici de neconstituţionalitate identice, formulate cu privire la dispoziţiile art. 121 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007, act normativ abrogat de art. 136 din Legea nr. 115/2015.

16. Astfel, prin Decizia nr. 159 din 20 martie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 355 din 14 mai 2014, Curtea a statuat, în esenţă, că dispoziţiile legale criticate, care nu permit exercitarea căilor extraordinare de atac în materie electorală, nu încalcă liberul acces la justiţie şi nici dreptul la un proces echitabil, reţinând în acest sens că procedura instituită prin textul de lege criticat are în vedere soluţionarea procesului cu celeritate, întrucât, în absenţa ei, aplicarea regulilor de drept comun ar fi de natură să împiedice desfăşurarea procedurilor electorale aflate în curs şi ar genera o stare de incertitudine cât priveşte raporturile juridice stabilite printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă, afectând pentru un timp îndelungat rezultatul alegerilor. Curtea a mai stabilit că, în materie electorală, revizuirea [n.a. - sau orice cale extraordinară de atac, cum este, în cazul de faţă, contestaţia în anulare] nu îşi găseşte raţiunea, întrucât este vorba despre evenimente temporare şi ireversibile, aşa cum sunt alegerile locale, astfel că prin introducerea căii revizuirii nu s-ar mai atinge nicio finalitate, nu s-ar mai putea oferi nicio satisfacţie revizuentului, chiar în ipoteza revizuirii hotărârii contestate. Aşadar, din cauza imposibilităţii fizice de restabilire a situaţiei anterioare, legiuitorul a apreciat că nu este necesar să mai reglementeze posibilitatea introducerii de căi de atac în cazul contenciosului electoral.

17. În acelaşi sens, Curtea a pronunţat Decizia nr. 1.128 din 16 octombrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 776 din 19 noiembrie 2008, Decizia nr. 1.542 din 25 noiembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 16 din 7 ianuarie 2011 şi Decizia nr. 102 din 28 februarie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 208 din 12 aprilie 2013.

18. Curtea constată, pentru identitate de raţiune, că argumentele reţinute în deciziile la care s-a făcut mai sus referire îşi menţin mutatis mutandis valabilitatea şi în prezenta cauză şi că, în consecinţă, dispoziţiile art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 nu afectează exercitarea liberului acces la justiţie şi nici a dreptului la un proces echitabil.

19. Faţă de susţinerile autorului excepţiei din şedinţa publică de judecată, potrivit cărora cererea sa de apel a fost judecată de un complet în compunerea căruia s-ar fi aflat un judecător în stare de incompatibilitate, Curtea reţine că acesta nu este un argument de natură a determina

neconstituţionalitatea textului de lege examinat, ci reprezintă un element de fapt, conjunctural, iar pentru rezolvarea situaţiei reclamate există alte remedii prevăzute de lege, cum ar fi, de pildă, recuzarea - în timpul procesului, în condiţiile Codului de procedură civilă, sau ulterior, sesizarea inspecţiei judiciare din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, în condiţiile Legii nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 628 din 1 septembrie 2012.

20. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Partidul Mişcarea Populară Dolj, prin reprezentant legal Gelu Vişan, în Dosarul nr. 4.133/63/2016 al Tribunalului Dolj - Secţia I civilă şi constată că prevederile art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Dolj - Secţia I civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 19 mai 2016.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
AUGUSTIN ZEGREAN

Magistrat-asistent,
Claudia-Margareta Krupenschi

DECIZIA nr. 355 din 24 mai 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[92]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Arad în Dosarul nr. 6.680/55/2016 al Judecătoriei Arad - Secţia civilă, de Lungu Liviu, Partidul Platforma Acţiunea Civică a Tinerilor şi, respectiv, Partidul 200 Pentru Bucureşti în dosarele nr. 19.450/299/2016, nr. 19.448/299/2016, şi, respectiv, nr. 19.410/299/2016 ale Judecătoriei Sectorului 1 Bucureşti, de Partidul Naţional Ţărănesc Creştin Democrat - Organizaţia Sector 3 Bucureşti, prin preşedinte Lucică Lucian Buică în Dosarul nr. 10.537/301/2016 al Judecătoriei Sectorului 3 Bucureşti - Secţia civilă, de Gherman Armin-Marian în Dosarul nr. 7.482/280/2016 al Tribunalului Argeş - Secţia I civilă, de Partidul Fapta, prin reprezentant legal Sorin Bălănescu în Dosarul nr. 13.339/245/2016, al Tribunalului Iaşi - Secţia civilă, de Partidul 200 Pentru Bucureşti în Dosarul nr. 10.317/4/2016 al Judecătoriei Sectorului 4 Bucureşti - Secţia civilă, precum şi de Partidul Naţional Ţărănesc Creştin Democrat - Organizaţia Judeţeană Bacău, prin reprezentant legal Negru Constantin, în Dosarul nr. 1.614/110/2016 al Tribunalului Bacău - Secţia I civilă şi care constituie obiectul dosarelor nr. 697D/2016, nr. 698D/2016, nr. 699D/2016, nr. 700D/2016, nr. 712D/2016, nr. 718D/2016, nr. 719D/2016, nr. 733D/2016 şi, respectiv, nr. 755D/2016 ale Curţii Constituţionale.

2. La apelul nominal răspunde, în Dosarul nr. 698D/2016, autorul excepţiei - Lungu Liviu -, personal şi prin delegat Petre Ignatencu, cu delegaţie din partea Partidului Comunitar din România (autorul excepţiei fiind candidatul propus de acest partid la alegerile locale), depusă la dosar; în Dosarul nr. 699D/2016 răspunde domnul Alexandru Pânişoară, cu delegaţie din partea Partidului Platforma Acţiunea Civică a Tinerilor, depusă la dosar; în Dosarul nr. 712D/2016 răspunde Partidul Naţional Ţărănesc Creştin Democrat - Organizaţia Sector 3 Bucureşti, prin preşedinte Lucică Lucian Buică.

3. Lipsesc celelalte părţi. Procedura de citare este legal îndeplinită.

4. Magistratul-asistent referă asupra faptului că, în Dosarul nr. 733D/2016, partea Biroul Electoral de Circumscripţie nr. 4 - Sector 4 Bucureşti a transmis Curţii un document prin care precizează că hotărârea contestată în faţa instanţei judecătoreşti este legală, solicitând, totodată, judecarea în lipsă.

5. Magistratul-asistent referă asupra faptului că dezbaterile iniţiale au avut loc în şedinţa publică din 19 mai 2016, cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Ştefania Sofronea şi a autorilor excepţiei, după cum urmează: Liviu Lungu, reprezentat de domnul Petre Ignatencu, Partidul Platforma Acţiunea Civică a Tinerilor, prin reprezentant Alexandru Pânişoară, Partidul Naţional Ţărănesc Creştin Democrat - Organizaţia Sector 3 Bucureşti, prin domnul Lucică Lucian Buică, şi, respectiv, Gherman Armin-Marian. Dezbaterile au fost consemnate în încheierea de şedinţă de la acea dată, când Curtea a dispus conexarea dosarelor nr. 698D/2016, nr. 699D/2016, nr. 700D/2016, nr. 712D/2016, nr. 718D/2016, nr. 719D/2016, nr.

[92] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 538 din 18 iulie 2016.

733D/2016 şi, respectiv, nr. 755D/2016 la Dosarul Curţii Constituţionale nr. 697D/2016 şi, constatând că nu este întrunită majoritatea prevăzută la art. 6 teza a doua şi art. 51 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a dispus redeschiderea dezbaterilor şi repunerea pe rol a cauzei pentru data de 24 mai 2016.

6. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul părţilor prezente, pentru susţinerea excepţiei de neconstituţionalitate.

7. Domnul Petre Ignatencu, reprezentantul autorului excepţiei ce formează obiectul Dosarului nr. 698D/2016, susţine, faţă de motivele expuse la şedinţa publică din 19 mai 2016, că dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 contravin şi prevederilor art. 16 din Constituţie, din perspectiva egalităţii de şanse în cursa electorală a partidelor politice. Reprezentantul autorului excepţiei arată că, deşi reprezentantul Ministerului Public a afirmat, la termenul anterior, că textul legal criticat asigură egalitatea între partidele politice în calitatea lor de competitori electorali, simpla enunţare a egalităţii nu o şi demonstrează, mai ales în cazul partidelor nou-înfiinţate, lipsite de experienţă. Consideră că utilitatea textului legal examinat este relevantă doar în cazul partidelor parlamentare, deoarece neîndeplinirea condiţiei privind numărul semnăturilor conduce, în cele din urmă, la radierea acelui partid, în condiţiile Legii partidelor politice nr. 14/2003. În final, subliniază un nonsens în cuprinsul Legii nr. 14/2003, respectiv între reglementarea posibilităţii înfiinţării unui partid politic doar pe baza semnăturii a trei membri fondatori, şi menţinerea acestei condiţii excesive, constând în prezentarea unui număr ridicat de semnături de susţinere, necesare la înregistrarea candidaturilor la funcţiile publice elective. În consecinţă, solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate.

8. Domnul Alexandru Pânişoară, reprezentantul Partidului Platforma Acţiunea Civică a Tinerilor, susţine, în esenţă, în calitate de autor al excepţiei de neconstituţionalitate invocate în Dosarul nr. 699D/2016, că dobândirea calităţii de "candidat" la alegeri nu poate fi obţinută doar ca urmare a simplei manifestări de voinţă a cetăţeanului care îndeplineşte condiţiile art. 37 alin. (1) din Constituţie, deoarece acesta trebuie să se supună unor cerinţe suplimentare, cum este cea prevăzută de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015. Apreciază că raţionamentul enunţat de Curtea Constituţională, ce a fundamentat soluţia de admitere pronunţată prin Decizia nr. 75 din 26 februarie 2015 în privinţa dispoziţiilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, este aplicabil şi în această cauză, deoarece condiţia referitoare la întrunirea unui număr de semnături de susţinere egal cu cel puţin 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care un candidat îşi depune candidatura, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, este excesivă şi se converteşte într-o ingerinţă a statului asupra dreptului de a fi ales. Se subliniază faptul că, în cazul comunelor, care, potrivit Legii nr. 351/2001 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului naţional - secţiunea a IV-a - Reţeaua de localităţi, au o populaţie de minimum 1.500 de locuitori, se creează o şi mai vădită diferenţă între necesarul de 1%, echivalentul a minimum 15 semnături, şi condiţia prezentării a cel puţin 100 de semnături, prevăzută de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015. Aceste cerinţe afectează, în final, pluralismul în societatea românească, condiţie esenţială şi garanţie a democraţiei constituţionale, potrivit art. 8 din Legea fundamentală. Solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate. Depune concluzii scrise.

9. Domnul Lucian Lucică Buică, în calitate de reprezentant al Partidului Naţional Ţărănesc Creştin Democrat - Organizaţia Sector 3 Bucureşti - autorul excepţiei de neconstituţionalitate ce formează obiectul Dosarului nr. 712D/2016, reia, în esenţă, susţinerile expuse în şedinţa publică anterioară, referindu-se punctual la anumite "carenţe" ale Legii nr. 115/2015, şi anume: invalidarea semnăturii unui cetăţean pe listele de susţinere ale unui alt candidat decât cel din

sectorul în care acesta domiciliază; fluctuaţia pragului de minimum 1%, datorată actualizării permanente a listelor complementare, ceea ce face incertă îndeplinirea condiţiei numerice prevăzute de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015; impunerea acestui prag minimal de 1% prin legea naţională, în timp ce Recomandările Comisiei de la Veneţia menţionează un prag de cel mult 1%, sens în care reprezentantul autorului excepţiei oferă exemplul Londrei (ce se regăseşte şi în alte mari capitale, cum ar fi Viena sau Madrid), unde este suficient un număr de 300 de semnături pentru susţinerea unei candidaturi, raportat la o populaţie de 5 ori mai mare decât cea din Bucureşti. Solicită, pentru aceste argumente, admiterea excepţiei de neconstituţionalitate.

10. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate. Acesta arată că, faţă de jurisprudenţa în materie a Curţii, respectiv Decizia nr. 289 din 11 iunie 2016, în prezenta cauză nu au intervenit elemente noi, de natură a modifica soluţia pronunţată cu acel prilej, astfel că, pentru identitate de raţiune, solicită menţinerea acesteia şi respingerea, ca neîntemeiată, a excepţiei.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarelor, constată următoarele:

11. Prin Sentinţa civilă nr. 2.403 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 6.680/55/2016, **Judecătoria Arad - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.** Excepţia a fost ridicată de contestatorul Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Arad într-o cauză având ca obiect soluţionarea unei contestaţii formulate în contradictoriu cu Biroul Electoral de Circumscripţie nr. 1 Arad împotriva hotărârii acestuia de respingere a listei de candidaţi pentru funcţia de consilier local, pe motivul neîntrunirii condiţiilor prevăzute de art. 49 alin. (2) din legea criticată, în sensul că lista de candidaţi nu a fost însoţită de numărul de susţinători impus de lege.

12. Prin încheierile din 30 aprilie 2016, pronunţate în dosarele nr. 19.450/299/2016, nr. 19.448/299/2016 şi, respectiv, nr. 19.410/299/2016, **Judecătoria Sectorului 1 Bucureşti a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**. Excepţiile de neconstituţionalitate au fost ridicate de Lungu Liviu (propus de Partidul Comunitar din România), Partidul Platforma Acţiunea Civică a Tinerilor şi, respectiv, de Partidul 200 Pentru Bucureşti în cauze având ca obiect soluţionarea unor contestaţii formulate împotriva hotărârilor de respingere a listelor de candidaţi/candidaţilor, după caz, la funcţia de primar şi de consilier local, pentru neîndeplinirea condiţiei numărului minim de susţinători prevăzute de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015.

13. Prin Sentinţa civilă nr. 6.364 din 30 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 10.537/301/2016, **Judecătoria Sectorului 3 Bucureşti - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.** Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Partidul Naţional Ţărănesc Creştin Democrat într-o cauză

având ca obiect soluţionarea unei contestaţii formulate în contradictoriu cu Biroul Electoral de Circumscripţie nr. 3 Sector 3 Bucureşti împotriva hotărârii acestuia de respingere a înregistrării candidaturii domnului Lucică Lucian Buică, propus de acest partid la funcţia de primar al Sectorului 3 Bucureşti, ca urmare a neîndeplinirii condiţiilor prevăzute de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015.

14. Prin Decizia civilă nr. 1.429 din 30 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 7.482/280/2016, **Tribunalul Argeş - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.** Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Gherman Armin-Marian într-o cauză având ca obiect soluţionarea apelului formulat împotriva sentinţei prin care a fost respinsă contestaţia formulată în contradictoriu cu Biroul Electoral de Circumscripţie nr. 1 Piteşti împotriva hotărârii acestuia de respingere a înregistrării candidaturii sale, propusă de Partidul România Unită, la funcţia de primar al municipiului Piteşti, ca urmare a neîndeplinirii condiţiilor prevăzute de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015.

15. Prin Încheierea din 3 mai 2016, pronunţată în Dosarul nr. 13.339/245/2016, **Tribunalul Iaşi - Secţia I civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.** Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Partidul Fapta într-o cauză având ca obiect soluţionarea apelului formulat împotriva sentinţei prin care a fost respinsă contestaţia formulată în contradictoriu cu Biroul Electoral de Circumscripţie nr. 1 Iaşi împotriva hotărârii acestuia de respingere a înregistrării candidaturii domnului Sorin Bălănescu, propus de acest partid pentru funcţia de primar al municipiului Iaşi, ca urmare a neîndeplinirii condiţiilor prevăzute de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015.

16. Prin Sentinţa civilă nr. 20 AL din 3 mai 2016, pronunţată în Dosarul nr. 10.317/4/2016, **Judecătoria Sectorului 4 Bucureşti - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.** Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Partidul 200 Pentru Bucureşti într-o cauză având ca obiect soluţionarea unei contestaţii formulate în contradictoriu cu Biroul Electoral de Circumscripţie nr. 4 Sector 4 Bucureşti împotriva hotărârii acestuia de respingere a înregistrării listei de candidaţi ai acestui partid pentru funcţia de consilier local în Consiliul Local al Sectorului 4 Bucureşti, ca urmare a neîndeplinirii condiţiilor prevăzute de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015.

17. Prin Încheierea din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 1.614/110/2016, **Tribunalul Bacău - Secţia I civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.** Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Partidul Naţional Ţărănesc Creştin Democrat - Organizaţia Judeţeană Bacău într-o cauză având ca obiect soluţionarea unei contestaţii formulate în contradictoriu cu Biroul Electoral Judeţean nr. 4 Bacău împotriva

hotărârii acestuia de respingere a listei cu candidaţii propuşi de acest partid pentru funcţia de consilier judeţean, ca urmare a neîndeplinirii condiţiilor prevăzute de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015.

18. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate**, având un conţinut asemănător, autorii acesteia susţin, în esenţă, că dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, prin condiţia referitoare la prezentarea unui număr minim de semnături de susţinere odată cu depunerea listei de candidaţi la alegerile locale, îngrădesc dreptul de a fi ales, consacrat de art. 37 din Constituţie, text ce nu prevede posibilitatea reglementării prin lege a vreunei cerinţe de genul celei criticate. Operaţiunile tehnice de determinare a numărului exact al cetăţenilor cu drept de vot dintr-o anumită circumscripţie, interdicţiile legale specifice unor categorii profesionale de a semna liste de adeziuni (funcţionarii publici, militari etc.), deşi se află pe lista cetăţenilor cu drept de vot, precum şi regulile stricte ale calendarului electoral transformă, practic, condiţia legală atacată într-un imposibil fizic de îndeplinit, echivalând, astfel, cu ingerinţă a statului în exercitarea dreptului de a fi ales, peste limitele stabilite de art. 53 din Constituţie. Aspectele învederate sunt cu atât mai evidente în cazul unui partid nou-înfiinţat, lipsit de logistica tehnică şi umană şi care nu dispune de o bază de date preexistentă a simpatizanţilor săi politici, astfel că şi art. 16 din Legea fundamentală este încălcat, sub aspectul egalităţii de şanse a competitorilor politici.

19. În acest sens este menţionată Decizia nr. 75 din 26 februarie 2015, prin care Curtea Constituţională, aplicând "testul de proporţionalitate", a constatat că cerinţa legală referitoare la prezentarea a 25.000 de semnături pentru înregistrarea unui partid politic nu mai serveşte interesului public în actualele condiţii sociopolitice, este disproporţională în raport cu obiectivul urmărit şi, ca atare, a fost declarată neconstituţională. Or, potrivit autorilor excepţiei, un raţionament similar se impune şi în ceea ce priveşte condiţiile legale pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale.

20. **Judecătoria Arad - Secţia civilă, Judecătoria Sectorului 1 Bucureşti, Judecătoria Sectorului 3 Bucureşti - Secţia civilă, Tribunalul Argeş - Secţia civilă, Tribunalul Iaşi - Secţia I civilă, Judecătoria Sectorului 4 Bucureşti - Secţia civilă** şi **Tribunalul Bacău - Secţia I civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Dispoziţiile de lege criticate nu contravin art. 37 din Constituţie, întrucât este firesc ca prin lege organică legiuitorul să stabilească un număr minim de susţinători pentru candidaţi, în vederea dovedirii unei minime reprezentativităţi anterior alegerilor locale.

21. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actele de sesizare au fost comunicate preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

22. **Guvernul** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În ce priveşte pretinsa încălcare a prevederilor art. 16, 26, 37 şi 53 din Constituţie se arată că aceste critici nu pot fi reţinute. Instituirea obligativităţii unui anumit prag de susţinători nu încalcă principiul constituţional al egalităţii în faţa legii şi a autorităţilor publice, având în vedere că prin activitatea lor, partidele politice promovează valorile şi interesele naţionale. Din perspectiva pretinsei încălcări a art. 26 din Constituţie se susţine că înscrierea semnăturii pe lista de susţinere are o dublă semnificaţie: confirmarea voinţei de a susţine un candidat la funcţia de primar sau o listă de candidaţi pentru consiliul local şi pentru consiliul judeţean, pe de o parte, şi acceptarea înscrierii pe listă a datelor personale, pe de altă parte. Totodată, modalitatea concretă în care persoana, desemnată de formaţiunea politică participantă la alegeri să întocmească listele cu susţinători, înţelege să îşi îndeplinească această sarcină, nu poate reprezenta o problemă de

neconstituţionalitate, în sine, a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015. În sensul aceloraşi argumente este indicată Decizia Curţii Constituţionale nr. 75 din 26 februarie 2015.

23. **Avocatul Poporului** apreciază că dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 instituie un prag de reprezentativitate rezonabil de minimum 1%, uşor de atins în practică, şi care nu este de natură să lipsească de conţinut dreptul de vot şi de a fi ales. În legătură cu drepturile electorale fundamentale, respectiv dreptul de vot şi dreptul de a fi ales, se susţine, aşa cum a reţinut şi Curtea Constituţională prin Decizia nr. 1.013 din 27 noiembrie 2012 şi Decizia nr. 503 din 20 aprilie 2010, că legiuitorul are competenţa exclusivă ca, subordonându-se principiilor statuate în art. 16 alin. (3), art. 37 şi 40 din Constituţie, să stabilească modalităţile şi condiţiile de funcţionare a sistemului electoral. Aşadar, atât în accepţiunea Curţii Constituţionale (a se vedea Decizia nr. 226 din 3 iulie 2001), cât şi a Curţii Europene a Drepturilor Omului [hotărârile din 2 martie 1987 şi 22 mai 2012, pronunţate în cauzele Mathieu-Mohin and Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 52, şi, respectiv, Scoppola împotriva Italiei (nr. 3), paragrafele 83 şi 84], dreptul de a fi ales implică posibilitatea existenţei unor condiţionări în exerciţiul acestuia, iar statele au o marjă largă de apreciere a sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia. Totodată, potrivit Recomandărilor Comisiei de la Veneţia, cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicative, adoptat de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a sesiuni plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002), "Obligaţia de a colecta un anumit număr de semnături pentru prezentarea unei candidaturi nu este, în principiu, incompatibilă cu principiul sufragiului universal". Cât priveşte pretinsa încălcare a dreptului la viaţă intimă, familială şi privată, protejat de art. 26 din Constituţie, se menţionează că depunerea listelor cu semnăturile de susţinere a unui candidat este necesară strict pentru verificarea îndeplinirii, de către Biroul Electoral Central, a condiţiilor legale referitoare la înregistrarea candidaturilor, fără a se putea susţine în mod rezonabil că respectivele date ar putea fi utilizate şi în alte scopuri sau că nu vor fi stocate cu respectarea legislaţiei în materie. În sfârşit, în considerarea celor susţinute, se arată că dispoziţiile de lege criticate nu consacră un caz de restrângere a exerciţiului dreptului de a fi ales, deci nu se poate pune în discuţie nici încălcarea art. 53 din Constituţie.

24. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actele de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile părţilor prezente, concluziile scrise depuse, concluziile procurorului şi dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

25. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

26. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din data de 20 mai 2015. Textul de lege criticat are următorul cuprins: "(2) Pentru fiecare candidat la funcţia de primar şi listă de candidaţi pentru consiliul local şi pentru consiliul judeţean, partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile

cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale trebuie să prezinte o listă de susţinători, care trebuie să cuprindă minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I."

27. În susţinerea excepţiei sunt invocate prevederile constituţionale ale art. 16 - Egalitatea în drepturi, art. 26 - Viaţa intimă, familială şi privată, art. 37 - Dreptul de a fi ales şi ale art. 53 - Restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi.

28. Examinând excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, Curtea Constituţională constată că acestea au mai constituit obiect al controlului de constituţionalitate, exercitat prin raportare la critici de neconstituţionalitate asemănătoare. Aceste critici urmăresc, în esenţă, să demonstreze caracterul nejustificat şi excesiv al instituirii obligaţiei de a prezenta liste de susţinători pentru candidaturile la alegerile locale depuse de partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, condiţie prevăzută de art. 49 alin. (2) din legea examinată. Obligaţia astfel instituită este de natură să încalce, potrivit susţinerilor autorilor excepţiei, normele constituţionale referitoare, în principal, la dreptul de a alege şi de a fi ales, dar şi, în plan secund, a dreptului la viaţă intimă, familială şi privată, având în vedere regimul juridic al protecţiei datelor cu caracter personal.

29. În acest sens, prin deciziile nr. 286*), nr. 289 şi nr. 290 din 11 mai 2016, încă nepublicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, la data pronunţării acestei decizii, Curtea a respins, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, constatând, în esenţă, următoarele:

---

*) Decizia nr. 286 din 11 mai 2016 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 451 din 16 iunie 2016.

30. Analizând dispoziţiile art. 3 din Protocolul nr. 1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, jurisprudenţa în materie a Curţii Europene a Drepturilor Omului (Hotărârea pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, din 2 martie 1987, paragraful 54, Hotărârea pronunţată în Cauza Hirst împotriva Regatului Unit, din 6 octombrie 2005, paragraful 61, Hotărârea pronunţată în Cauza Yumak şi Sadak împotriva Turciei, din 8 iulie 2008, paragraful 109, şi Hotărârea pronunţată în Cauza Podkolzina împotriva Letoniei, din 9 aprilie 2002, paragraful 34), precum şi Recomandările Comisiei Europene pentru Democraţie prin Drept (Comisia de la Veneţia) [Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002)], Curtea Constituţională, prin Decizia nr. 286 din 11 mai 2016, mai sus menţionată, a reamintit faptul că dreptul de a fi ales şi de a alege nu este absolut, iar statele au o marjă largă de apreciere în alegerea sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia, fără însă a limita drepturile în discuţie atât de mult încât să afecteze esenţa acestora şi să le golească de conţinut.

31. În România, prevederile art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie stabilesc că sistemul electoral se reglementează prin lege organică, inclusiv deci modalităţile concrete de exercitare a dreptului de vot şi a dreptului de a fi ales, cu respectarea condiţiilor impuse de Constituţie.

Totodată, condiţiile de fond şi de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales sunt prevăzute, la nivel constituţional, de art. 16 alin. (3), art. 37 şi 40, precum şi, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, de normele cuprinse în legile electorale, care se subordonează condiţiilor generale constituţionale şi le dezvoltă, totodată, după criteriul funcţiei publice elective pentru care sunt organizate respectivele alegeri (a se vedea Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010). În acest context, Curtea a reţinut că dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 consacră o condiţie de exercitare a dreptului constituţional de a fi ales, în privinţa alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale.

32. Examinând, în cadrul testului de proporţionalitate efectuat cu prilejul pronunţării Deciziei nr. 286 din 11 mai 2016, pretinsul caracter nejustificat, excesiv al condiţiei reglementate de textul de lege criticat, cu încălcarea art. 16 şi 37 din Constituţie, Curtea a subliniat că în cauză nu poate fi aplicat, mutatis mutandis, acelaşi raţionament ce a condus la pronunţarea Deciziei nr. 75 din 26 februarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 265 din 21 aprilie 2015, prin care Curtea a constatat neconstituţionalitatea dispoziţiilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, referitoare la numărul minim de membri fondatori necesari pentru constituirea unui partid politic. Astfel, s-a arătat că, dimpotrivă, această decizie susţine, de principiu, constituţionalitatea soluţiei legislative criticate în prezenta cauză, iar nu încălcarea prevederilor constituţionale invocate. Aceasta deoarece înseşi exigenţele pe care legislaţia electorală în ansamblu le-a instituit în privinţa exercitării drepturilor electorale au fost apreciate de Curte ca justificând eliminarea condiţiei excesive de asigurare a reprezentativităţii partidelor politice încă de la înfiinţarea acestora. Referindu-se la "instrumente legale adecvate", menite să limiteze riscul fragmentării excesive a reprezentării parlamentare sau al supraîncărcării bugetului de stat cu cheltuieli destinate finanţării partidelor politice şi a campaniilor electorale, Curtea a avut în vedere tocmai limitările inerente reglementării unor drepturi fundamentale, pentru evitarea exercitării abuzive a acestora. Reprezentativitatea candidaturilor la funcţiile elective - aşadar şi condiţia instituită de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 - se înscrie, de principiu, între "instrumentele legale adecvate" menţionate. Aceasta întrucât desemnarea de candidaţi în alegeri constituie una dintre condiţiile de "existenţă" a partidelor politice, potrivit art. 45 coroborat cu art. 46 alin. (1) lit. b) din Legea partidelor politice nr. 14/2003. Aşadar, indiferent de numărul de membri fondatori, prin instituirea unor condiţii de reprezentativitate prin legislaţia electorală în privinţa candidaţilor partidelor se evită o fragmentare politică excesivă; practic, partidele care nu au forţa politică de a desemna candidaţi în alegeri intră sub incidenţa cauzei de dizolvare menţionate.

33. Curtea a mai observat că textul criticat a fost adoptat chiar ulterior Deciziei nr. 75 din 26 februarie 2015, în cadrul unui demers general realizat, în cursul anului 2015, de adaptare legislativă în considerarea alegerilor locale şi parlamentare din anul 2016, inclusiv de corelare a reglementărilor în materie.

34. În plus, Curtea a mai reţinut, cu acelaşi prilej, că textul criticat răspunde şi exigenţelor cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare, document ce menţionează expres pragul de cel mult 1% de semnături de susţinere prezentate ca şi condiţie necesară la înregistrarea candidaţilor. Faptul că procentul stabilit de legea română se află la limita superioară a acestui prag (minimum 1% din alegători), precum şi instituirea unei condiţii subsidiare referitoare la numărul minim de susţinători (nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul

judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I) ţin de marja de apreciere a legiuitorului şi vizează asigurarea unei minime reprezentativităţi a candidaţilor la funcţiile reprezentative. Această condiţie nu are un caracter excesiv, în sensul de a goli de conţinut dreptul de a fi ales, ci este menită să evite conferirea unui caracter derizoriu listelor de susţinători.

35. Curtea Constituţională nu poate reţine nici critica de neconstituţionalitate raportată la prevederile art. 16 din Constituţie, potrivit căreia textul de lege criticat creează o stare de discriminare între partidele politice care au deja o bază de date cu caracter personal şi partidele noi, care nu dispun de aceleaşi date pentru întocmirea listelor de susţinători. Aceasta deoarece condiţia prezentării listei de susţinători vizează orice formaţiune politică, indiferent de regimul juridic aplicabil la data constituirii şi înregistrării sale, respectiv în condiţiile Legii partidelor politice nr. 14/2003, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 347 din 12 mai 2014, sau ulterior modificării acesteia prin Legea nr. 114/2015 privind modificarea şi completarea Legii partidelor politice nr. 14/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 346 din 20 mai 2015, cu referire la eliminarea condiţiei de reprezentativitate necesară la înregistrarea unui partid politic, constând în prezentarea unei liste cu 25.00 de semnături ale membrilor fondatori. Diferenţele de susţinere în sine, concretizate, în cazul unora dintre partidele politice, în existenţa acelei "baze de date cu caracter personal" menţionate de autorii excepţiei, ţin de natura/substanţa competiţiei politice, reflectând implicit libertatea de voinţă a electoratului, esenţială într-un stat democratic, aceste susţineri neputând avea natura unor reale critici de neconstituţionalitate. În cursa electorală, legea recunoaşte şi respectă egalitatea de şanse a oricărui competitor electoral, aceleaşi condiţii de înscriere a candidaturii la una dintre funcţiile publice eligibile fiind prevăzute pentru fiecare dintre aceştia, inclusiv pentru candidaţii independenţi.

36. Întrucât între excepţiile mai sus analizate şi soluţionate prin deciziile indicate şi prezenta excepţie există o identitate de obiect, iar criticile de neconstituţionalitate sunt asemănătoare, Curtea constată că atât soluţia de respingere ca neîntemeiată a excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, cât şi argumentele pe scurt expuse mai sus îşi menţin valabilitatea mutatis mutandis şi în acest dosar.

37. Referitor la pretinsa încălcare a art. 26 din Constituţie, privind dreptul la viaţă intimă, familială şi privată, Curtea a reţinut, în Decizia nr. 75 din 26 februarie 2015, că operaţiunea de colectare a datelor cu caracter personal a semnatarilor listei de susţinere se face de către una sau mai multe persoane special desemnate în acest scop de partidul politic. Obligaţia de întocmire a acestor liste cu semnături incumbă respectivului partid politic, care trebuie să se preocupe de aducerea sa la îndeplinire şi să se asigure, totodată, prin propriile mijloace, de buna-credinţă a persoanei/persoanelor desemnate şi de respectarea, în consecinţă, a păstrării confidenţialităţii asupra conţinutului datelor colectate. Prin urmare, Curtea constată că modalitatea în care persoana desemnată în acest scop înţelege să îşi îndeplinească sarcina primită nu poate reprezenta o problemă de neconstituţionalitate în sine a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 14/2003. Totodată, Curtea reţine că depunerea acestor liste este necesară strict pentru verificarea îndeplinirii condiţiilor legale referitoare la înregistrarea candidaturilor la funcţiile elective, fără a se putea susţine în mod rezonabil că respectivele date ar putea fi utilizate şi în alte scopuri sau că nu vor fi stocate cu respectarea legislaţiei în materie. Astfel de critici vizează însă modul de aplicare a legii, aspect ce excedează competenţei Curţii Constituţionale.

38. Referitor la pretinsa încălcare a art. 53 din Constituţie, privind restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi, Curtea a reţinut că impunerea prin lege a îndeplinirii anumitor

condiţii pentru exercitarea unui drept constituţional nu constituie o încălcare sau o restrângere a acestuia, ci reflectarea în plan legal a condiţiilor prevăzute de Constituţie pentru realizarea acestui drept, fără a se putea susţine încălcarea dispoziţiilor art. 53 din Constituţie (în acelaşi sens, Decizia nr. 765 din 18 decembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 89 din 3 februarie 2015, paragraful 17).

39. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Partidul Naţional Democrat - Organizaţia Arad în Dosarul nr. 6.680/55/2016 al Judecătoriei Arad - Secţia civilă, de Lungu Liviu, Partidul Platforma Acţiunea Civică a Tinerilor şi, respectiv, Partidul 200 Pentru Bucureşti în dosarele nr. 19.450/299/2016, nr. 19.448/299/2016, şi, respectiv, nr. 19.410/299/2016 ale Judecătoriei Sectorului 1 Bucureşti, de Partidul Naţional Ţărănesc Creştin Democrat - Organizaţia Sector 3 Bucureşti - Secţia civilă, prin preşedinte Lucică Lucian Buică în Dosarul nr. 10.537/301/2016 al Judecătoriei Sectorului 3 Bucureşti, de Gherman Armin-Marian în Dosarul nr. 7.482/280/2016 al Tribunalului Argeş - Secţia civilă, de Partidul Fapta, prin reprezentant legal Sorin Bălănescu în Dosarul nr. 13.339/245/2016, al Tribunalului Iaşi - Secţia I civilă, de Partidul 200 Pentru Bucureşti în Dosarul nr. 10.317/4/2016 al Judecătoriei Sectorului 4 Bucureşti - Secţia civilă, precum şi de Partidul Naţional Ţărănesc Creştin Democrat - Organizaţia Judeţeană Bacău, prin reprezentant legal Negru Constantin, în Dosarul nr. 1.614/110/2016 al Tribunalului Bacău - Secţia I civilă şi constată că prevederile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Judecătoriei Arad - Secţia civilă, Judecătoriei Sectorului 1 Bucureşti, Judecătoriei Sectorului 3 Bucureşti - Secţia civilă, Tribunalului Argeş - Secţia civilă, Tribunalului Iaşi - Secţia I civilă, Judecătoriei Sectorului 4 Bucureşti - Secţia civilă şi Tribunalului Bacău - Secţia I civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 24 mai 2016.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
AUGUSTIN ZEGREAN

Magistrat-asistent,
Claudia-Margareta Krupenschi

DECIZIA nr. 356 din 24 mai 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) şi ale art. 51 alin. (3) teza a doua din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004[93]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) şi ale art. 51 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Partidul România Mare - Filiala Judeţeană Bihor, prin preşedinte Avramescu Nicuşor, în Dosarul nr. 1.871/111/2016 al Tribunalului Bihor - Secţia a III-a contencios administrativ şi fiscal şi care constituie obiectul Dosarului nr. 701D/2016 al Curţii Constituţionale.

2. La apelul nominal se constată lipsa părţilor. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Magistratul-asistent referă asupra faptului că dezbaterile iniţiale au avut loc în şedinţa publică din 19 mai 2016, cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Ştefania Sofronea, şi au fost consemnate în încheierea de şedinţă de la acea dată, când Curtea, constatând că nu este întrunită majoritatea prevăzută la art. 6 teza a doua şi art. 51 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a dispus redeschiderea dezbaterilor şi repunerea pe rol a cauzei pentru data de 24 mai 2016.

4. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii dă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care menţine aceleaşi concluzii puse la termenul anterior, respectiv respingerea, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate, pentru aceleaşi motive reţinute de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 290 din 11 mai 2016.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

5. Prin Încheierea din 3 mai 2016, pronunţată în Dosarul nr. 1.871/111/2016, **Tribunalul Bihor - Secţia a III-a contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) şi ale art. 51 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Partidul România Mare - Filiala Judeţeană Bihor, prin preşedinte Avramescu Nicuşor**, într-o cauză având ca obiect soluţionarea contestaţiei formulate împotriva hotărârii prin care s-a respins lista de candidaţi la funcţia de consilier în Consiliul Judeţean Bihor, pentru neîndeplinirea condiţiilor prevăzute de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015.

6. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate** se arată, referitor la obligaţia prezentării unei liste de semnături, conţinută de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, că încalcă dreptul de a fi ales, întrucât niciun partid politic nu îi poate obliga anterior pe simpatizanţi sau alegători să îi susţină şi, chiar dacă i-ar susţine, s-ar putea să nu îi mai voteze. Ca urmare, normele criticate sunt profund nelegale şi imorale, dar şi neconstituţionale, reprezentând o ingerinţă în dreptul de a fi ales. Pe de altă parte, pragul stabilit de legiuitor nu este un indicator real, el fiind stabilit cu

[93] Publicată în Monitorul Oficial nr. 554 din 22 iulie 2016.

majoritate largă parlamentară pentru a îngrădi venirea partidelor mici la conducere. Cât priveşte art. 51 alin. (3) teza a doua din legea criticată, se arată că acesta face să cadă în derizoriu cerinţa listei de susţinători, aceştia putând semna pentru toate partidele, după interese materiale, încălcându-se nu doar principiile moralităţii ce trebuie să guverneze o clasă politică, dar şi principiul dreptului de a fi ales, prin fixarea unui prag care poate fi depăşit doar de către partidele mari.

7. **Tribunalul Bihor - Secţia a III-a contencios administrativ şi fiscal** nu şi-a exprimat opinia cu privire la temeinicia excepţiei de neconstituţionalitate.

8. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

9. **Guvernul** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În esenţă, se susţine că instituirea obligativităţii unui anumit prag de susţinători nu încalcă principiul constituţional al egalităţii în faţa legii şi a autorităţilor publice, dreptul de vot şi dreptul de a fi ales, având în vedere că prin activitatea lor partidele politice promovează valorile şi interesele naţionale.

10. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** şi **Avocatul Poporului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului şi dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

11. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

12. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie, potrivit încheierii de sesizare, dispoziţiile art. 49 alin. (2) şi ale art. 51 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 20 mai 2015. În privinţa art. 51 din lege, Curtea, analizând motivarea autorului excepţiei, reţine că aceasta vizează doar alin. (3) teza a doua a articolului menţionat, prin urmare urmează a se pronunţa asupra dispoziţiilor art. 49 alin. (2) şi ale art. 51 alin. (3) teza a doua din Legea nr. 115/2015, care au următorul cuprins:

- Art. 49 alin. (2): "Pentru fiecare candidat la funcţia de primar şi listă de candidaţi pentru consiliul local şi pentru consiliul judeţean, partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale trebuie să prezinte o listă de susţinători, care trebuie să cuprindă minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I.";

- Art. 51 alin. (3) teza a doua: "(3) (...) Un susţinător poate sprijini mai mulţi candidaţi la funcţia de consilier local, consilier judeţean şi primar."

13. În susţinerea excepţiei sunt invocate prevederile constituţionale ale art. 2 alin. (1) - Suveranitatea, art. 36 alin. (1) - Dreptul de vot şi art. 37 alin. (1) - Dreptul de a fi ales.

14. Examinând excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, Curtea Constituţională constată că acestea au constituit recent obiect al controlului de constituţionalitate, exercitat prin raportare la critici de neconstituţionalitate asemănătoare. Criticile formulate vizează, în esenţă, să demonstreze caracterul nejustificat şi excesiv al instituirii obligaţiei de a prezenta liste de susţinători pentru candidaturile la alegerile locale depuse de partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, acest caracter fiind cu atât mai evident în contextul pronunţării Deciziei nr. 75 din 26 februarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 265 din 21 aprilie 2015, prin care Curtea Constituţională a constatat că obligaţia prevăzută de art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, referitoare la depunerea unei liste cu 25.000 de semnături ale membrilor fondatori necesare la înregistrarea unui partid politic, este neconstituţională.

15. Astfel, prin deciziile nr. 286*), nr. 289 şi nr. 290 din 11 mai 2016, nepublicate încă la data pronunţării acestei decizii în Monitorul Oficial al României, Partea I, Curtea a respins, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, constatând, în esenţă, că acestea nu contravin principiului suveranităţii şi nici dreptului de vot şi de a fi ales, invocate şi în prezenta cauză.

---

*) Decizia nr. 286 din 11 mai 2016 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 451 din 16 iunie 2016.

16. Cât priveşte invocarea principiului suveranităţii, Curtea a reiterat jurisprudenţa sa în materie, prin care a arătat că art. 2 din Constituţie exprimă voinţa constituantului român, potrivit căreia, în cadrul democraţiei reprezentative, suveranitatea naţională aparţine poporului român, însă aceasta nu poate fi exercitată într-un mod direct, nemijlocit, la nivel individual, ci numai indirect, mijlocit, prin procedeul alegerii organelor reprezentative. Modalitatea de constituire a acestora din urmă reprezintă expresia suveranităţii naţionale, manifestată prin exprimarea voinţei cetăţenilor în cadrul alegerilor libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum (a se vedea Decizia nr. 419 din 26 martie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 274 din 28 aprilie 2009, Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010, şi Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 473 din 11 iulie 2012).

17. Potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie, sistemul electoral se reglementează prin lege organică, inclusiv modalităţile concrete de exercitare a dreptului de vot şi a dreptului de a fi ales, cu respectarea condiţiilor impuse de Legea fundamentală. Condiţiile de fond şi de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales sunt prevăzute, la nivel constituţional, de art. 16 alin. (3), art. 37 şi art. 40, precum şi, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, de normele cuprinse în legile electorale, care se subordonează condiţiilor generale constituţionale şi le dezvoltă totodată după criteriul funcţiei publice elective pentru care sunt organizate respectivele alegeri (a se vedea Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010). În acest context, Curtea a reţinut, prin Decizia nr. 286 din 11 mai 2016, precitată, că dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 consacră o condiţie de exercitare a dreptului constituţional de a fi ales, în privinţa alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale.

18. Pornind de la această constatare, Curtea a examinat actele juridice internaţionale în materia drepturilor omului, jurisprudenţa incidentă a Curţii Europene a Drepturilor Omului, precum şi

Recomandările Comisiei Europene pentru Democraţie prin Drept (Comisia de la Veneţia), observând că dreptul de a alege şi de a fi ales nu pot avea caracter absolut, statele membre ale Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale dispunând de o marjă largă de apreciere în alegerea sistemului electoral propriu şi a condiţiilor de aplicare a acestuia, fără însă a limita drepturile în discuţie atât de mult încât să afecteze esenţa acestora şi să le golească de conţinut.

19. Cu privire la raţiunea instituirii pragului de reprezentativitate, Curtea a reţinut, în jurisprudenţa sa în materie, că, indiferent că este vorba de alegeri locale, parlamentare, prezidenţiale sau pentru Parlamentul European, sistemul electoral naţional prevede, în esenţă, aceeaşi condiţie: depunerea unei liste cu semnături de adeziune. Acest criteriu de preselectare a candidaţilor este unul obiectiv şi rezonabil, aplicabil în condiţii de egalitate de tratament fiecăreia dintre cele două categorii de participanţi la alegeri: candidaţii independenţi, pe de o parte, şi cei propuşi pe lista unui partid politic, pe de altă parte. Instituirea condiţiei legale privind depunerea listei cu semnături reprezintă o modalitate prin care candidatul la o funcţie sau demnitate publică îşi dovedeşte potenţialul de reprezentativitate şi arată, în acelaşi timp, preocuparea legiuitorului de a preveni exercitarea abuzivă a dreptului de a fi ales, pe de o parte, dar şi de a asigura, pe de altă parte, accesul efectiv la exerciţiul acestui drept persoanelor eligibile, care într-adevăr beneficiază de credibilitatea şi susţinerea electoratului, astfel încât să existe şanse reale de reprezentare a acestuia (a se vedea Decizia nr. 782 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 406 din 15 iunie 2009).

20. În ce priveşte invocarea Deciziei nr. 75 din 26 februarie 2015 pentru a susţine caracterul excesiv al condiţiei prevăzute de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, Curtea, efectuând testul de proporţionalitate asupra textului de lege criticat, a subliniat, prin Decizia nr. 286 din 11 mai 2016, că în cauză situaţiile premisă comparate sunt diferite şi că nu poate fi aplicat, mutatis mutandis, acelaşi raţionament ce a condus la pronunţarea Deciziei nr. 75 din 26 februarie 2015. Astfel, s-a arătat că, dimpotrivă, această decizie susţine, de principiu, constituţionalitatea soluţiei legislative criticate în prezenta cauză, iar nu încălcarea prevederilor constituţionale invocate. Aceasta deoarece înseşi exigenţele pe care legislaţia electorală în ansamblu le-a instituit în privinţa exercitării drepturilor electorale au fost apreciate de Curte ca justificând eliminarea condiţiei excesive de asigurare a reprezentativităţii partidelor politice încă de la înfiinţarea acestora. Referindu-se la "instrumente legale adecvate", menite să limiteze riscul fragmentării excesive a reprezentării parlamentare sau al supraîncărcării bugetului de stat cu cheltuieli destinate finanţării partidelor politice şi a campaniilor electorale, Curtea a avut în vedere tocmai limitările inerente reglementării unor drepturi fundamentale, pentru evitarea exercitării abuzive a acestora. Reprezentativitatea candidaturilor la funcţiile elective - aşadar şi condiţia instituită de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 - se înscrie, de principiu, între "instrumentele legale adecvate" menţionate. Aceasta întrucât desemnarea de candidaţi în alegeri constituie una dintre condiţiile de existenţă a partidelor politice, potrivit art. 45 coroborat cu art. 46 alin. (1) lit. b) din Legea partidelor politice nr. 14/2003. Aşadar, indiferent de numărul de membri fondatori, prin instituirea unor condiţii de reprezentativitate prin legislaţia electorală în privinţa candidaţilor partidelor se evită o fragmentare politică excesivă; practic, partidele care nu au forţa politică de a desemna candidaţi în alegeri intră sub incidenţa cauzei de dizolvare menţionate.

21. Curtea a mai observat că textul legal criticat a fost adoptat chiar ulterior Deciziei nr. 75 din 26 februarie 2015, în cadrul unui demers general realizat, în cursul anului 2015, de adaptare legislativă în considerarea alegerilor locale şi parlamentare din anul 2016, inclusiv de corelare a reglementărilor în materie.

22. În plus, Curtea a mai reţinut, cu acelaşi prilej, că prezentarea unui număr de semnături de susţinere de cel puţin 1% din numărul alegătorilor din respectiva circumscripţie, drept condiţie necesară la înregistrarea candidaţilor, corespunde exigenţelor cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni plenare şi concretizează totodată libertatea/marja de apreciere a statului de a reglementa, cu anumite limitări, în materie electorală, la fel cum este şi condiţia subsidiară referitoare la numărul minim de susţinători (nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I), toate aceste condiţionări urmărind să asigurare o minimă reprezentativitate a candidaţilor la funcţiile elective reprezentative. Această condiţie nu are un caracter excesiv, în sensul de a goli de conţinut dreptul de a fi ales, ci este menită să evite conferirea unui caracter derizoriu listelor de susţinători.

23. Curtea constată că atât soluţia de respingere ca neîntemeiată a excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, cât şi argumentele pe scurt expuse mai sus îşi menţin valabilitatea mutatis mutandis şi în prezenta cauză.

24. Cât priveşte dispoziţiile art. 51 alin. (3) teza a doua din Legea nr. 115/2015, potrivit cărora "Un susţinător poate sprijini mai mulţi candidaţi la funcţia de consilier local, consilier judeţean şi primar", Curtea constată că sunt criticate atât din perspectiva încălcării dreptului de a fi ales, dar şi a principiilor moralităţii ce, în opinia autorului excepţiei, trebuie să guverneze o clasă politică. Faţă de aceste critici, Curtea reţine că, dimpotrivă, dispoziţiile de lege criticate sunt reglementate în contextul exercitării libere a dreptului de a alege, şi nu în sensul restrângerii lui, având în vedere că acesta creează posibilitatea reală de complinire a numărului minim de semnături ale susţinătorilor, cerut de art. 49 alin. (2) din lege, fără a fi contrar prevederilor Constituţiei ca un alegător să îşi manifeste susţinerea pentru mai mulţi candidaţi, în această fază prealabilă alegerilor propriu-zise. Interzis de lege este ca acelaşi cetăţean să voteze pentru mai mulţi candidaţi, pe acelaşi buletin de vot (sancţiunea fiind, în acest caz, anularea buletinului de vot) sau pe buletine de vot diferite (sancţiunea fiind de ordin penal în această situaţie), deoarece doar momentul alegerilor şi al exprimării votului este cel decisiv pentru alegerea şi configurarea autorităţilor locale (în cazul de faţă), acestea fiind reprezentative pentru întreaga comunitate locală. Or, orice altă adeziune anterioară momentului sufragiului propriu-zis, exprimată pentru unul sau mai mulţi dintre potenţialii competitori electorali, nu poate fi interzisă de lege; abia îngrădirea acestei posibilităţi ar pune în discuţie exercitarea dreptului de a alege în cadrul constituţional garantat de art. 37.

25. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi în privinţa excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 şi cu unanimitate în privinţa excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 51 alin. (3) teza a doua din aceeaşi lege,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Partidul România Mare - Filiala Judeţeană Bihor, prin preşedinte Avramescu Nicuşor, în Dosarul nr. 1.871/111/2016 al Tribunalului Bihor - Secţia a III-a contencios administrativ şi fiscal şi constată că prevederile art. 49 alin. (2) şi ale art. 51 alin. (3) teza a doua din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Bihor - Secţia a III-a contencios administrativ şi fiscal şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 24 mai 2016.

DECIZIA nr. 357 din 24 mai 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[94]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Cristian Ghingheş în Dosarul nr. 6.151/180/2016 al Tribunalului Bacău - Secţia I civilă şi care constituie obiectul Dosarului nr. 702D/2016 al Curţii Constituţionale.

2. La apelul nominal se constată lipsa părţilor. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Magistratul-asistent referă asupra faptului că dezbaterile iniţiale au avut loc în şedinţa publică din 19 mai 2016, cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Ştefania Sofronea, şi au fost consemnate în încheierea de şedinţă de la acea dată, când Curtea, constatând că nu este întrunită majoritatea prevăzută la art. 6 teza a doua şi art. 51 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a dispus redeschiderea dezbaterilor şi repunerea pe rol a cauzei pentru data de 24 mai 2016.

4. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii dă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care menţine aceleaşi concluzii puse la termenul anterior, respectiv respingerea, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate, pentru aceleaşi motive reţinute de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 288 din 11 mai 2016.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

5. Prin Decizia civilă nr. 296 din 3 mai 2016, pronunţată în Dosarul nr. 6.151/180/2016, **Tribunalul Bacău - Secţia I civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**, excepţie ridicată de Cristian Ghingheş într-o cauză având ca obiect soluţionarea apelului împotriva unei sentinţe prin care a fost respinsă contestaţia sa împotriva hotărârii prin care Biroul Electoral de Circumscripţie Municipală nr. 1 Bacău a respins înregistrarea candidaturii sale, ca independent, pentru funcţia de primar, pe motivul neîndeplinirii condiţiilor prevăzute de art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015.

6. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate** se susţine că obligaţia prezentării unei liste cu un număr minim de semnături de susţinere la depunerea unei candidaturi independente, aşa cum impune art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, are un caracter excesiv şi îngrădeşte dreptul de a fi ales, consacrat de art. 37 din Constituţie. În acest sens este menţionată Decizia nr. 75 din 26 februarie 2015, prin care Curtea Constituţională, aplicând testul de proporţionalitate, a constatat că cerinţa legală referitoare la prezentarea a 25.000 de semnături pentru înregistrarea unui partid politic nu mai serveşte interesului public în actualele condiţii socio-politice, este

[94] Publicată în Monitorul Oficial nr. 587 din 2 august 2016.

disproporţională în raport cu obiectivul urmărit şi, ca atare, a fost constatată ca fiind neconstituţională.

7. Mai mult, un candidat independent este lipsit de logistica tehnică şi umană a partidelor, astfel că baremul de 1% de semnături din numărul alegătorilor rămâne o constrângere insurmontabilă, potenţată şi de regulile stricte ale calendarului electoral. În opinia autorului excepţiei, "pentru ca ideea de candidatură independentă să nu fie golită complet de conţinut, iar candidaţii independenţi care chiar ţin la acest statut al lor să nu fie siliţi să apeleze la trucuri de imagine şi la negocieri netransparente cu partidele politice, un legiuitor de bună-credinţă ar fi trebuit să impună condiţii rezonabile de participare la alegeri şi pentru candidaţii care sunt şi vor să rămână cu adevărat independenţi".

8. Se mai arată că, urmare a Deciziei nr. 75 din 26 februarie 2015 a Curţii Constituţionale, legiuitorul a adoptat Legea nr. 114/2015 privind modificarea şi completarea Legii partidelor politice nr. 14/2003, potrivit căreia partidele politice se pot înfiinţa cu doar 3 (trei) semnături de susţinere. Acelaşi legiuitor însă, elaborând o nouă lege a alegerilor locale, a păstrat aceleaşi restricţii/cerinţe cantitative în privinţa candidaţilor independenţi care păreau justificate la începutul anilor '90, fără să arate însă dacă mai au o justificare în România anului 2015. Or, un raţionament similar celui din decizia mai sus amintită se impune şi în ceea ce priveşte condiţiile legale pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, care au căpătat, în acest nou context, un pronunţat caracter de neconstituţionalitate.

9. **Tribunalul Bacău - Secţia I civilă** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Cerinţa reglementată de art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 este una necesară, rezonabilă şi legitimă pentru exercitarea dreptului de a fi ales, reprezentând, în acelaşi timp, o garanţie a exercitării acestui drept, prin descurajarea eventualelor candidaturi abuzive, de natură să împiedice buna desfăşurare şi finalizare a procesului electoral.

10. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

11. **Guvernul** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. întrucât instituirea obligativităţii unui anumit prag de susţinători nu contravine dreptului de a fi ales. În acest sens sunt indicate deciziile nr. 522 din 8 mai 2008, nr. 606 din 20 mai 2008 şi nr. 252 din 6 mai 2014 ale Curţii Constituţionale. Cât priveşte invocarea, în susţinerea excepţiei, a Deciziei nr. 75 din 26 februarie 2015, se arată că prin dispoziţiile art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, legiuitorul nu a impus o condiţie de reprezentativitate ridicată, similar textului art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, constatate neconstituţionale prin decizia amintită, astfel că, nici sub acest aspect, nu se poate susţine că textul legal criticat afectează substanţa dreptului de a fi ales.

12. **Avocatul Poporului** apreciază că dispoziţiile art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 sunt constituţionale. În ce priveşte drepturile electorale fundamentale invocate, respectiv dreptul de vot şi dreptul de a fi ales, se susţine că, în temeiul art. 73 alin. (3) lit. a) din Legea fundamentală, legiuitorul are competenţa exclusivă ca, subordonându-se principiilor statuate în art. 16 alin. (3), art. 37 şi art. 40 din Constituţie, să stabilească modalităţile şi condiţiile de funcţionare a sistemului electoral. Atât în jurisprudenţa Curţii Constituţionale, cât şi a Curţii Europene a Drepturilor Omului s-a admis posibilitatea existenţei unor condiţionări în exerciţiul acestor drepturi, având în vedere că statele au o marjă largă de apreciere a sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia. Totodată, potrivit Codului bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ, adoptat de Comisia Europeană pentru Democraţie prin

Drept în cadrul celei de-a 52-a sesiuni plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002), "obligaţia de a colecta un anumit număr de semnături pentru propunerea unei candidaturi este, în principiu, compatibilă cu sufragiul universal". Aşadar, dispoziţiile legale criticate instituie un prag de reprezentativitate rezonabil, uşor de atins în practică şi care nu este de natură să lipsească de conţinut dreptul de vot şi de a fi ales.

13. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului şi dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

14. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

15. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 20 mai 2015, având următorul cuprins: "(2) Pentru funcţia de primar, candidaţii independenţi trebuie să prezinte o listă de susţinători, care trebuie să cuprindă minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul oraşelor şi de 1.000 în cazul municipiilor, sectoarelor municipiului Bucureşti, precum şi în cazul municipiului Bucureşti."

16. În susţinerea excepţiei se invocă prevederile constituţionale ale art. 37 - Dreptul de a fi ales.

17. Examinând excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, Curtea constată că acestea au mai constituit obiect al controlului de constituţionalitate, exercitat prin raportare la critici de neconstituţionalitate asemănătoare. Criticile formulate vizează, în esenţă, să demonstreze caracterul nejustificat şi excesiv al instituirii obligaţiei de a prezenta liste de susţinători pentru candidaturile independente la alegerile locale, acest caracter fiind cu atât mai evident în contextul pronunţării Deciziei nr. 75 din 26 februarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 265 din 21 aprilie 2015, prin care Curtea Constituţională a constatat că obligaţia prevăzută de art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, referitoare la depunerea unei liste cu 25.000 de semnături ale membrilor fondatori necesare la înregistrarea unui partid politic, este neconstituţională.

18. Astfel, referitor la jurisprudenţa sa în materie, Curtea reţine că, prin Decizia nr. 288 din 11 mai 2016*), încă nepublicată la data pronunţării acestei decizii în Monitorul Oficial al României, Partea I, a respins, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate, constatând, pentru argumentele acolo expuse pe larg, că dispoziţiile art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 nu afectează exercitarea drepturilor electorale fundamentale, cum este dreptul de a fi ales, invocat în cauza de faţă.

*) Decizia Curţii Constituţionale nr. 288 din 11 mai 2016 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 509 din 6 iulie 2016.

19. Prin decizia mai sus menţionată Curtea a reiterat jurisprudenţa sa anterioară prin care s-a pronunţat asupra constituţionalităţii soluţiei legislative de principiu constând în obligaţia prezentării de liste de susţinători de către candidaţii independenţi, inclusiv pentru funcţia de primar, considerentele enunţate cuprinzând, implicit, un test de proporţionalitate pe care Curtea l-a aplicat în privinţa numărului de susţinători prevăzut de lege (a se vedea în acest sens Hotărârea nr. 37 din 2 octombrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 243 din 4 octombrie 1996, Hotărârea nr. 71 din 16 octombrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 258 din 24 octombrie 1996, Hotărârea nr. 1 din 16 octombrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 708 din 21 octombrie 2009, Decizia nr. 782 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 406 din 15 iunie 2009, Decizia nr. 503 din 20 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 353 din 28 mai 2010, Decizia nr. 522 din 8 mai 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 370 din data de 15 mai 2008).

20. Curtea a observat, cu acelaşi prilej, faptul că, faţă de legislaţia anterioară incidentă în materie, respectiv art. 48 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007 (act normativ abrogat prin art. 136 din Legea nr. 115/2015), care prevedea pentru funcţia de primar obligaţia candidaţilor independenţi de a prezenta listă de susţinători cuprinzând minimum 2% din numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 200 în cazul comunelor, 300 în cazul oraşelor, 1.000 în cazul municipiilor şi sectoarelor municipiului Bucureşti şi 5.000 în cazul municipiului Bucureşti -, dispoziţiile legale în vigoare ce reglementează aceeaşi situaţie juridică, adică art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, înjumătăţesc, practic, minimul anterior al pragului de reprezentativitate. Or, dacă reglementarea anterioară a fost apreciată, de pildă prin Decizia nr. 522 din 8 mai 2008, precitată, ca instituind, sub acest aspect, o condiţie rezonabilă, o reglementare care reduce la jumătate procentul anterior instituit este circumscrisă cu atât mai justificat aceleiaşi concluzii. De altfel, prin actuala reglementare, legislaţia se corelează cu recomandările cuprinse în Liniile directoare din Codul bunelor practici în materie electorală - adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002), în sensul impunerii obligaţiei colectării semnăturilor, care, la art. 1.3 - Prezentarea candidaturilor, pct. i şi ii, următoarele, prevăd că "i. Prezentarea candidaţilor individuali sau a listelor de candidaţi pot fi condiţionate de obţinerea unui anumit număr de semnături; ii. Legea nu trebuie să impună colectarea semnăturilor a mai mult de un 1% din alegătorii circumscripţiei respective."

21. În consecinţă, Curtea a constatat că elementul de noutate adus de Legea nr. 115/2015 în privinţa reglementării condiţiei analizate, şi anume reducerea cu 50% a numărului de susţinători cerut pentru depunerea unei candidaturi independente, este menit să faciliteze exercitarea dreptului de a fi ales. Prin urmare, această modificare nu este de natură să determine o schimbare a jurisprudenţei în care a răspuns aceloraşi critici referitoare la caracterul excesiv al unei asemenea condiţii. Astfel fiind, soluţia de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate pronunţată cu acele prilejuri, precum şi considerentele care au fundamentat-o sunt aplicabile, mutatis mutandis, şi în această cauză.

22. Cât priveşte invocarea de către autorul excepţiei a Deciziei nr. 75 din 26 februarie 2015, ca argument de susţinere a excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, Curtea, prin Decizia nr. 288 din 11 mai 2016, a constatat mai întâi că situaţiile ce sunt comparate în cadrul raţionamentului prin analogie sunt diferite, astfel că şi

soluţia, şi considerentele expuse în Decizia nr. 75 din 26 februarie 2015, care vizează examinarea condiţiilor legale de înregistrare a unui partid politic versus exercitarea dreptului constituţional de asociere, nu pot fi aplicate tale quale, în privinţa altui drept fundamental, în speţă dreptul de a fi ales. Curtea a mai observat apoi că dispoziţiile de lege criticate au fost adoptate ulterior acestei decizii, în cadrul unui demers general realizat, în cursul anului 2015, de adaptare legislativă în considerarea alegerilor locale şi parlamentare din anul 2016, inclusiv de corelare a reglementărilor în materie.

23. Curtea a reţinut în continuare că, drept urmare a modificării Legii partidelor politice nr. 14/2003 şi a eliminării condiţiei de reprezentativitate la alcătuirea unui partid politic - cuprinsă la art. 19 alin. (3) -, deopotrivă partidele politice şi candidaţii independenţi trebuie să îndeplinească aceeaşi condiţie în privinţa prezentării listei de susţinători la depunerea candidaturilor pentru funcţiile elective. Diferenţele de susţinere, în sine, invocate de autorul excepţiei şi în prezenta cauză, ţin de natura/substanţa competiţiei politice, reflectând implicit libertatea de voinţă a electoratului, esenţială într-un stat democratic. Totodată, Curtea a constatat că legislaţia electorală din România a stabilit şi stabileşte condiţia prezentării unei liste de susţinători la depunerea candidaturii de către candidaţii independenţi, condiţie ce a fost constatată în mod consecvent ca fiind constituţională, inclusiv în privinţa candidaţilor independenţi la funcţia de primar. Instituirea acestei condiţii reprezintă o modalitate prin care candidatul la o funcţie sau demnitate publică îşi dovedeşte potenţialul de reprezentativitate şi care previne, totodată, exercitarea abuzivă a dreptului de a fi ales, asigurând accesul efectiv la exerciţiul acestui drept persoanelor care, într-adevăr, beneficiază de credibilitatea şi susţinerea electoratului. Ca urmare, condiţia instituită de legiuitor dă expresie, în esenţă, dezideratelor stabilite de art. 2 din Constituţie referitoare la exercitarea suveranităţii naţionale. Aceasta se aplică tuturor candidaţilor, în egală măsură şi fără nicio discriminare, în caz contrar fiind încălcat art. 16 din Constituţie.

24. Neintervenind elemente noi, de natură să reconsidere jurisprudenţa mai sus referită, Curtea constată că atât soluţia de respingere, cât şi considerentele ce au fundamentat-o, expuse în decizia mai sus menţionată, îşi păstrează valabilitatea şi în această cauză.

25. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Cristian Ghingheş în Dosarul nr. 6.151/180/2016 al Tribunalului Bacău - Secţia I civilă şi constată că prevederile art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Bacău - Secţia I civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 24 mai 2016.

DECIZIA nr. 358 din 24 mai 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) şi ale art. 51 alin. (1) teza întâi din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[95]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) şi ale art. 51 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Dorian Nae în Dosarul nr. 1.063/201/2016 al Tribunalului Dolj - Secţia I civilă şi care constituie obiectul Dosarului nr. 703D/2016 al Curţii Constituţionale.

2. La apelul nominal răspunde autorul excepţiei, personal şi prin avocaţii Silviu Costinel Balaci şi Dorel Cosmin Marinescu, cu împuterniciri avocaţiale depuse la dosar. Se constată lipsa părţilor. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Magistratul-asistent referă asupra faptului că dezbaterile iniţiale au avut loc în şedinţa publică din 19 mai 2016, cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Ştefania Sofronea, şi au fost consemnate în încheierea de şedinţă de la acea dată, când Curtea, constatând că nu este întrunită majoritatea prevăzută la art. 6 teza a doua şi art. 51 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a dispus redeschiderea dezbaterilor şi repunerea pe rol a cauzei pentru data de 24 mai 2016.

4. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentanţilor autorului excepţiei. Aceştia precizează, mai întâi, că renunţă la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 51 alin. (1) teza întâi din Legea nr. 115/2015. Cât priveşte excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din aceeaşi lege, se învederează, în considerarea rolului Curţii Constituţionale de garant al supremaţiei Constituţiei, că instituirea unui prag fix de reprezentativitate echivalează cu limitarea nerezonabilă a exerciţiului drepturilor electorale fundamentale, respectiv dreptul de a alege şi de a fi ales. Astfel, dând exemplul unei localităţi cu 102 cetăţeni cu drept de vot, arată că procentul de cel puţin 1% prevăzut de textul legal criticat ar fi suficient şi rezonabil pentru a demonstra reprezentativitatea candidatului la alegerile locale, însă aceeaşi condiţie, raportată, concomitent, la un număr de minimum 100 de semnături în cazul comunelor, este excesivă şi imposibil de realizat, deoarece echivalează, practic, cu 98,99% din totalul populaţiei cu drept de vot din acea circumscripţie electorală. În plus, atât evoluţia demografică negativă specifică mediului rural, cât şi transparenţa adeziunilor/semnăturilor pe lista cu susţinători reprezintă aspecte practice, reale, ce fac ca îndeplinirea condiţiei examinate să fie cât mai dificil de realizat.

5. Având cuvântul, autorul excepţiei susţine că, dat fiind riscul pe care o funcţie publică electivă îl comportă sub aspectul săvârşirii infracţiunii de abuz în serviciu, este speriat şi nu mai doreşte să candideze.

6. Reprezentantul Ministerului Public solicită menţinerea aceloraşi concluzii puse la termenul anterior, respectiv respingerea, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate, pentru aceleaşi motive reţinute de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 290 din 11 mai 2016.

[95] Publicată în Monitorul Oficial nr. 587 din 2 august 2016.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

7. Prin Decizia civilă nr. 1.018 din 1 mai 2016, pronunţată în Dosarul nr. 1.063/201/2016, **Tribunalul Dolj - Secţia I civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) şi ale art. 51 alin. (1) teza întâi în Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**, excepţie ridicată de Dorian Nae într-o cauză având ca obiect soluţionarea apelului formulat împotriva sentinţei prin care a fost respinsă contestaţia sa împotriva unei hotărâri a Biroului Electoral de Circumscripţie nr. 52 Ghidici, judeţul Dolj, de respingere a propunerii pentru candidatura la funcţia de primar şi la cea de consilier local, la propunerea Partidului Mişcarea Populară.

8. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate**, dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 sunt criticate sub aspectul numărului minim de 100 de semnături de susţinere, necesar a fi prezentate odată cu depunerea candidaturii la funcţia de primar. În esenţă, autorul excepţiei apreciază că procentul de minimum 1% din numărul total al alegătorilor cu drept de vot dintr-o circumscripţie este suficient pentru reflectarea reprezentativităţii respectivului candidat, însă consideră că înscrierea unui număr fix de cel puţin 100 de semnături în cazul comunelor mici are un caracter excesiv, deoarece acesta poate fi cu mult mai mare decât procentul de minimum 1% (de exemplu, comuna Ghindici are aproximativ 2408 locuitori, mai puţini având drept de vot, deci 1% înseamnă cel mult 25). Prin urmare, textul de lege criticat limitează dreptul de a participa la procesul electoral.

9. În privinţa art. 51 alin. (1) teza întâi din Legea nr. 115/2015, care prevede obligativitatea menţionării pe listele de semnături a seriei şi numărului actului de identitate al fiecărui susţinător, autorul excepţiei arată că încalcă dreptul la protecţia datelor cu caracter personal, deoarece candidaţii nu sunt autorizaţi să prelucreze date cu caracter personal, conform Legii nr. 677/2001 pentru protecţia persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal şi libera circulaţie a acestor date. De asemenea, este afectat dreptul de a participa la alegeri în ipoteza în care un susţinător doreşte să fie înscris pe o listă de susţinere, dar dacă nu are sau nu prezintă actul de identitate, susţinerea sa este refuzată, deşi legea prevede şi alte elemente suficiente de identificare a persoanei, cum ar fi numele, prenumele, data naşterii, adresa şi semnătura.

10. **Tribunalul Dolj - Secţia I civilă**, contrar prevederilor art. 29 alin. (4) din Legea nr. 47/1992, nu şi-a exprimat opinia cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

11. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

12. **Guvernul** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În esenţă, se susţine că instituirea, prin art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, a obligativităţii unui anumit prag de susţinători nu încalcă principiul constituţional al egalităţii în faţa legii şi a autorităţilor publice, dreptul de vot şi dreptul de a fi ales, având în vedere că prin activitatea lor partidele politice promovează valorile şi interesele naţionale. Cât priveşte critica de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 51 alin. (1) teza întâi din lege, prin raportare la art. 26 din Constituţie, se arată că semnătura pe lista de susţinere are o dublă semnificaţie: confirmarea voinţei de a susţine un candidat la o funcţie publică electivă, pe de o parte, şi acceptarea înscrierii pe listă a datelor personale, pe de altă parte. Obligaţia de întocmire a acestor liste cu semnături incumbă

respectivului candidat electoral, care trebuie să se asigure, prin propriile mijloace, de buna-credinţă a persoanei/persoanelor desemnate să întocmească aceste liste şi de respectarea, în consecinţă, a păstrării confidenţialităţii asupra conţinutului datelor colectate. Prin urmare, modalitatea în care persoana desemnată în acest scop înţelege să îşi îndeplinească sarcina primită din partea organului executiv al partidului politic în curs de înregistrare nu poate reprezenta o problemă de neconstituţionalitate, în sine, a dispoziţiilor legale criticate.

13. **Avocatul Poporului** apreciază, în esenţă, că dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 instituie un prag de reprezentativitate rezonabil de minimum 1%, uşor de atins în practică şi care nu este de natură să lipsească de conţinut dreptul de vot şi de a fi ales. În legătură cu drepturile electorale fundamentale, respectiv dreptul de vot şi dreptul de a fi ales, se susţine, aşa cum a reţinut şi Curtea Constituţională prin Decizia nr. 1.013 din 27 noiembrie 2012 şi Decizia nr. 503 din 20 aprilie 2010, că legiuitorul are competenţa exclusivă ca, subordonându-se principiilor statuate în art. 16 alin. (3), art. 37 şi art. 40 din Constituţie, să stabilească modalităţile şi condiţiile de funcţionare a sistemului electoral. Aşadar, atât în accepţiunea Curţii Constituţionale (a se vedea Decizia nr. 226 din 3 iulie 2001), cât şi a Curţii Europene a Drepturilor Omului [hotărârile din 2 martie 1987 şi 22 mai 2012, pronunţate în cauzele Mathieu-Mohin and Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 52 şi, respectiv, Scoppola împotriva Italiei (nr. 3), paragrafele 83 şi 84], dreptul de a fi ales implică posibilitatea existenţei unor condiţionări în exerciţiul acestuia, iar statele au o marjă largă de apreciere a sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia. Totodată, potrivit Recomandărilor Comisiei de la Veneţia, cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ, adoptat de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a sesiuni plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002), "obligaţia de a colecta un anumit număr de semnături pentru propunerea unei candidaturi este, în principiu, compatibilă cu sufragiul universal".

14. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile autorului excepţiei, concluziile procurorului şi dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

15. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

16. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie, potrivit încheierii de sesizare, dispoziţiile art. 49 alin. (2) şi ale art. 51 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 20 mai 2015. În privinţa art. 51 din lege, Curtea, analizând motivarea autorului excepţiei, reţine că aceasta vizează doar alin. (1) teza întâi a articolului menţionat, prin urmare doar asupra acestor norme juridice urmează a se pronunţa. Textele de lege criticate au următorul cuprins:

- Art. 49 alin. (2): "Pentru fiecare candidat la funcţia de primar şi listă de candidaţi pentru consiliul local şi pentru consiliul judeţean, partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale trebuie să prezinte o listă

de susţinători, care trebuie să cuprindă minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I.";

- Art. 51 alin. (1) teza întâi: "(1) Lista susţinătorilor trebuie să cuprindă data alegerilor, numele şi prenumele candidatului, funcţia pentru care candidează, numele şi prenumele susţinătorului, cetăţenia, data naşterii, adresa, denumirea, seria şi numărul actului de identitate, semnătura acestuia, precum şi numele şi prenumele persoanei care a întocmit-o (...)."

17. În susţinerea excepţiei se invocă prevederile constituţionale ale art. 16 alin. (4) cu privire la dreptul cetăţenilor Uniunii Europene de a alege şi de a fi aleşi în autorităţile administraţiei publice locale, în condiţiile legii organice, art. 26 - Viaţa intimă, familială şi privată şi ale art. 37 - Dreptul de a fi ales.

18. Examinând excepţia de neconstituţionalitate invocată, Curtea va analiza, în prealabil, cererea de renunţare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 51 alin. (1) teza întâi din Legea nr. 115/2015, formulată de reprezentantul autorului excepţiei în şedinţă publică.

19. Cu privire la această cerere, Curtea constată că, potrivit jurisprudenţei sale, renunţarea la judecată, chiar şi cu privire numai la anumite aspecte ale excepţiei de neconstituţionalitate invocate în faţa instanţei de judecată, nu este compatibilă cu procedura din faţa Curţii Constituţionale, având în vedere dispoziţiile art. 55 din Legea nr. 47/1992. Litigiul constituţional se circumscrie limitelor actului de sesizare al instanţei de judecată, care implicit ia în considerare excepţia de neconstituţionalitate, astfel cum aceasta a fost motivată în faţa sa. În acest sens sunt, cu titlu de exemplu, Decizia nr. 1.120 din 23 septembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 747 din 9 noiembrie 2010, şi Decizia nr. 1.193 din 30 septembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 753 din 11 noiembrie 2010. Prin urmare, Curtea va respinge, ca inadmisibilă, cererea de renunţare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 51 alin. (1) teza întâi din Legea nr. 115/2015.

20. Aceleaşi considerente sunt valabile şi în privinţa excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din legea examinată, sub aspectul cererii de renunţare exprimată, indirect, de autorul excepţiei în şedinţa publică, în sensul că nu mai doreşte să candideze.

21. Analizând excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, Curtea constată că acestea au constituit recent obiect al controlului de constituţionalitate, exercitat prin raportare la critici de neconstituţionalitate asemănătoare.

22. Astfel, prin deciziile nr. 286*), nr. 289**) şi nr. 290 din 11 mai 2016, încă nepublicate la data pronunţării acestei decizii, Curtea a respins, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, constatând, în esenţă, că reglementarea condiţiei de reprezentativitate raportată la un procent de cel puţin 1% din numărul total al alegătorilor arondaţi unei circumscripţii, dar nu mai puţin de 100 de semnături de susţinere, în cazul comunelor, nu contravine dreptului de a fi ales, invocat şi în prezenta cauză.

---

*) Decizia Curţii Constituţionale nr. 286 din 11 mai 2016 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 451 din 16 iunie 2016.

**) Decizia Curţii Constituţionale nr. 289 din 11 mai 2016 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 494 din 1 iulie 2016.

23. Prin Decizia nr. 286 din 11 mai 2016, Curtea a reţinut că procentul de 1% reglementat de textul de lege criticat corespunde celui indicat de recomandările cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002), care, la pct. 8 din Raportul explicativ, prevăd că "Pentru a evita orice manipulări de acest gen, legea trebuie să stabilească un număr maxim de semnături care nu trebuie să depăşească pragul de 1% din alegători". Faptul că procentul stabilit de legea română se află la limita superioară a pragului reţinut mai sus (minimum 1% din alegători), precum şi instituirea unei condiţii subsidiare referitoare la numărul minim de susţinători (nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I) ţin de marja de apreciere a legiuitorului, şi vizează asigurarea unei minime reprezentativităţi a candidaţilor la funcţiile elective (paragrafele 103 şi 104 din decizia precitată).

24. Faţă de critica referitoare la situaţia comunelor, unde este necesar un număr de minimum 100 de semnături, apreciat de autorul excepţiei ca fiind excesiv, Curtea, prin aceeaşi decizie, a observat că, potrivit prevederilor Legii nr. 351/2001 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului naţional - Secţiunea a IV-a Reţeaua de localităţi, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 408 din 24 iulie 2001, cu modificările şi completările ulterioare, între condiţiile necesare pentru înfiinţarea unei comune (anexa nr. IV: Localităţi rurale pct. 4) se află şi numărul de locuitori, care trebuie să fie de minimum 1.500. Curtea a admis că, raportat la aceşti indicatori minimali, prin aplicarea condiţiei legale potrivit căreia listele de susţinători trebuie să cuprindă "nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III", se impune candidaţilor să prezinte liste de susţinători reprezentând mai mult de 1% din numărul de locuitori, dar totuşi nu a putut reţine că în acest mod este golit de conţinut dreptul de a fi ales, în sensul unei imposibilităţi de îndeplinire a condiţiei stabilite de lege. Din configurarea acesteia transpare voinţa legiuitorului de a nu conferi listelor de susţinători un caracter pur formal. Astfel, în condiţiile aplicării procentului de 1% din numărul alegătorilor şi în cazul comunităţilor mici, listele de susţinători ar putea deveni doar o formă fără fond, având ca efect înscrierea în competiţia electorală a unor candidaţi cu o reprezentativitate nesemnificativă. De altfel, cu privire la problema proporţionalităţii măsurilor utilizate de legiuitor în privinţa limitării dreptului de a fi ales, în jurisprudenţa europeană s-a reţinut că, chiar un sistem ce fixează un prag relativ ridicat, spre exemplu, privitor la numărul de semnături necesare pentru prezentarea unei candidaturi sau ca o listă electorală să obţină un număr de voturi pe ansamblul teritoriului naţional pentru a putea avea reprezentare în Parlament nu au fost considerate că depăşesc marja de apreciere recunoscută statelor în materie (Decizia de inadmisibilitate din 15 aprilie 1996, pronunţată de Comisia Europeană a Drepturilor Omului în Cauza Magnago şi Südtiroler Volkspartei împotriva Italiei) (a se vedea paragraful 105 din Decizia nr. 286 din 11 mai 2016).

25. Curtea constată că cele mai sus reţinute prin Decizia nr. 286 din 11 mai 2016, cu privire la caracterul excesiv al condiţiei numerice stabilite de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, îşi menţin valabilitatea şi în această cauză.

26. În plus, Curtea reţine că nici dispoziţiile art. 16 alin. (4) din Constituţie, invocate în motivarea prezentei excepţii, nu sunt încălcate, de vreme ce chiar normele fundamentale invocate fac în mod expres trimitere la legea organică, sub aspectul respectării de către cetăţenii Uniunii Europene a cerinţelor reglementate pentru exercitarea dreptului de a alege şi de a fi ales în autorităţile administraţiei publice locale.

27. Cât priveşte dispoziţiile art. 51 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 115/2015, criticate din perspectiva afectării dreptului la viaţă intimă, familială şi de familie, protejat de art. 26 din Constituţie, Curtea constată că, prin Decizia nr. 75 din 26 februarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 265 din 21 aprilie 2015, a analizat aceeaşi problematică a înscrierii datelor cu caracter personal pe listele de susţinători necesar a fi depuse la instanţa judecătorească pentru înregistrarea unui partid politic. Curtea a reţinut cu acel prilej că operaţiunea de colectare a datelor cu caracter personal ale semnatarilor listei de susţinere se face de către una sau mai multe persoane special desemnate în acest scop prin actul constitutiv al partidului politic în curs de înregistrare şi care are/au calitatea de membru/membri al/ai acestuia, veridicitatea acestor date fiind asumată prin semnătura benevolă a membrului fondator şi confirmată prin declaraţia pe propria răspundere a celui/celor care le colectează. Obligaţia de întocmire a acestor liste cu semnături incumbă respectivului partid politic, care trebuie să se preocupe de aducerea sa la îndeplinire şi să se asigure, totodată, prin propriile mijloace, de buna-credinţă a persoanei/persoanelor desemnate şi de respectarea, în consecinţă, a păstrării confidenţialităţii asupra conţinutului datelor colectate. Prin urmare, modalitatea în care persoana desemnată în acest scop înţelege să îşi îndeplinească sarcina primită din partea organului executiv al partidului politic în curs de înregistrare nu poate reprezenta o problemă de neconstituţionalitate în sine a dispoziţiilor art. 19 alin. (1) din Legea partidelor politice nr. 14/2003.

28. Revenind în planul Legii nr. 115/2015, Curtea Constituţională observă dispoziţiile art. 47 alin. (1), potrivit cărora "(1) Propunerile de candidaţi se fac în scris, în două exemplare originale şi două copii, de către partidele politice, (...), iar în cazul candidaţilor independenţi, pe baza listei susţinătorilor.", ale art. 51 alin. (2), conform cărora "(2) Lista susţinătorilor constituie un act public, cu toate consecinţele prevăzute de lege"., şi ale art. 51 alin. (5), potrivit cărora "Lista de susţinători se depune într-un exemplar original şi o copie, la biroul electoral al circumscripţiei electorale unde se depun propunerile de candidaţi." Biroul electoral de circumscripţie, potrivit art. 52 alin. (1), "examinează respectarea condiţiilor legale pentru ca o persoană să poată candida, respectarea condiţiilor de fond şi de formă ale listelor de candidaţi, precum şi ale listei susţinătorilor. Candidaturile care îndeplinesc condiţiile legale sunt înregistrate. Candidaturile care nu îndeplinesc condiţiile legale de fond şi de formă se resping de către biroul electoral de circumscripţie."

29. Prin coroborarea celor mai sus arătate, Curtea reţine că lista de susţinători reflectă reprezentativitatea candidatului la o funcţie publică electivă, iar reprezentativitatea îl legitimează pe acesta să candideze la respectiva funcţie. De aceea această listă are caracter public, iar datele înscrise sunt prezumate a fi veridice, având în vedere că, potrivit art. 51 alin. (1) teza finală din legea criticată, "Persoana care a întocmit lista este obligată ca, împreună cu aceasta, să depună o declaraţie pe propria răspundere prin care să ateste veridicitatea semnăturii susţinătorilor." Înscrierea datelor cu caracter personal pe listele de susţinători are ca scop identificarea cu certitudine a persoanei, astfel că doar numele, adresa, semnătura acesteia nu sunt elemente suficiente, aşa cum apreciază autorul excepţiei. Aşadar, datorită importanţei listei de susţinători în iniţierea procesului electoral de către candidatul la o funcţie publică electivă, şi operaţiunea de identificare fără echivoc a persoanei susţinătoare are un rol determinant în acceptarea candidaturii.

30. Chiar dacă, în cazul refuzului susţinătorului de a-şi înscrie datele privind seria şi numărul actului de identitate, se declanşează un aparent conflict de drepturi, respectiv între dreptul persoanei în cauză de a-şi proteja datele personale, pe de o parte, şi dreptul de a fi ales (al

candidatului), pe de altă parte, Curtea observă că, în realitate, cele două nu sunt ireconciliante. Astfel, dreptul la viaţă intimă, familială şi privată poate suporta, în condiţii speciale, determinate de lege, anumite condiţionări sau limitări, justificate de necesitatea apărării sau exercitării altui drept, deopotrivă fundamental. Totodată, susţinătorul, prin actul benevol al adeziunii sale, îşi asumă implicit înscrierea, deopotrivă, a datelor personale cerute de lege, în scopul garantării credibilităţii şi integrităţii candidaturii pe care o susţine. Susţinerea politică a unei persoane nu este, de altfel, o obligaţie, ci este un act voluntar, făcut din proprie convingere, ceea ce presupune şi înscrierea unor elemente necesare unei eventuale identificări. Aşa fiind, Curtea conchide că o astfel de cerinţă nu are caracter nejustificat şi nici excesiv, de natură a afecta dreptul la viaţă privată, corelativ cu dreptul de a fi ales.

31. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi în privinţa excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 şi cu unanimitate de voturi în privinţa excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 51 alin. (1) teza întâi din aceeaşi lege,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Dorian Nae în Dosarul nr. 1.063/201/2016 al Tribunalului Dolj - Secţia I civilă şi constată că prevederile art. 49 alin. (2) şi ale art. 51 alin. (1) teza întâi din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Dolj - Secţia I civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 24 mai 2016.

DECIZIA nr. 359 din 24 mai 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[96]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Costică Bejan în Dosarul nr. 2.173/260/2016 şi, respectiv, de Cristian Ghingheş în Dosarul nr. 6.152/180/2016 ale Tribunalului Bacău - Secţia I civilă şi care constituie obiectul dosarelor nr. 734D/2016 şi, respectiv, nr. 736D/2016 ale Curţii Constituţionale.

2. La apelul nominal se constată lipsa părţilor. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Magistratul-asistent referă asupra faptului că, în Dosarul nr. 734D/2016, autorul excepţiei, domnul Costică Bejan, a transmis Curţii un înscris prin care precizează că nu i-au fost comunicate înscrisuri din acest dosar şi, datorită termenelor scurte acordate, nu a avut posibilitatea să îşi pregătească apărarea, fiindu-i astfel încălcate drepturile constituţionale prevăzute de art. 15 alin. (1) şi art. 21, combinate cu art. 16 alin. (1) şi (2), art. 24 alin. (1), art. 31 alin. (1), art. 52 alin. (1) şi art. 124. Ca atare, nu îşi poate exprima opţiunea cu privire la posibilitatea (menţionată în citaţie) privind soluţionarea cauzei şi în lipsa sa. Îşi menţine concluziile scrise depuse pentru termenul anterior.

4. Magistratul-asistent referă asupra faptului că dezbaterile iniţiale au avut loc în şedinţa publică din 19 mai 2016, cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Ştefania Sofronea. Dezbaterile au fost consemnate în încheierea de şedinţă de la acea dată, când Curtea a dispus conexarea Dosarului nr. 736D/2016 la Dosarul nr. 734D/2016 şi, constatând că nu este întrunită majoritatea prevăzută la art. 6 teza a doua şi art. 51 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a dispus redeschiderea dezbaterilor şi repunerea pe rol a cauzei pentru data de 24 mai 2016.

5. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care, menţinându-şi concluziile depuse la termenul de judecată anterior, solicită respingerea, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarelor, constată următoarele:

6. Prin Decizia civilă nr. 294 din 2 mai 2016, pronunţată în Dosarul nr. 2.173/260/2016 şi, respectiv, prin Decizia civilă nr. 297 din 3 mai 2016, pronunţată în Dosarul nr. 6.152/180/2016, **Tribunalul Bacău - Secţia I civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.** Excepţia a fost ridicată de Costică Bejan şi, respectiv, de Cristian Ghingheş în cauze având ca obiect soluţionarea apelurilor formulate împotriva unor sentinţe prin care au fost respinse contestaţiile împotriva unor hotărâri de respingere a înregistrării

[96] Publicată în Monitorul Oficial nr. 638 din 19 august 2016.

candidaturii (ca independent) la funcţia de consilier local, pentru neîndeplinirea condiţiilor prevăzute de art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015.

7. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate** se susţine, în esenţă, caracterul neconstituţional al dispoziţiilor art. 50 alin. (1) din legea examinată, în special în condiţiile în care Legea partidelor politice nr. 14/2003 permite înfiinţarea unui partid politic cu doar trei membri. Astfel, obligaţia prezentării unei liste cu un număr minim de semnături de susţinere la depunerea unei candidaturi independente are un caracter excesiv şi îngrădeşte dreptul de a fi ales, consacrat de art. 37 din Constituţie. În acest sens este menţionată Decizia nr. 75 din 26 februarie 2015, prin care Curtea Constituţională, aplicând "testul de proporţionalitate", a constatat că cerinţa legală referitoare la prezentarea a 25.000 de semnături pentru înregistrarea unui partid politic, cuprinsă la art. 19 alin. (3) din Legea nr. 14/2003, nu mai serveşte interesului public în actualele condiţii socio-politice, este disproporţională în raport cu obiectivul urmărit şi, ca atare, a fost constatată ca fiind neconstituţională. Arată că, urmare a acestei decizii, legiuitorul a adoptat Legea nr. 114/2015 privind modificarea şi completarea Legii partidelor politice nr. 14/2003, potrivit căreia partidele politice se pot înfiinţa cu doar 3 (trei) semnături de susţinere. Acelaşi legiuitor însă, elaborând o nouă lege a alegerilor locale - Legea nr. 115/2015 -, a păstrat aceleaşi restricţii în privinţa candidaţilor independenţi care păreau justificate la începutul anilor '90, fără să arate însă dacă mai au o justificare în România anului 2015. Or, un raţionament similar celui din decizia mai sus amintită se impune şi în ceea ce priveşte condiţiile legale pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, care au căpătat, în acest nou context, un pronunţat caracter de neconstituţionalitate.

8. Mai mult, un candidat independent este lipsit de logistica tehnică şi umană a partidelor politice, astfel că baremul de 1% de semnături din numărul alegătorilor rămâne o constrângere insurmontabilă, potenţată şi de regulile stricte ale calendarului electoral. Se susţine că, pentru ca ideea de candidatură independentă să nu fie golită complet de conţinut, iar candidaţii independenţi care chiar ţin la acest statut al lor să nu fie siliţi să apeleze la trucuri de imagine şi la negocieri netransparente cu partidele politice, un legiuitor de bună-credinţă ar fi trebuit să impună condiţii rezonabile de participare la alegeri şi pentru candidaţii care sunt şi vor să rămână cu adevărat independenţi.

9. **Tribunalul Bacău - Secţia I civilă** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Se argumentează că dreptul de a fi ales, deşi este garantat de Constituţie, nu are caracter absolut, Curtea Europeană a Drepturilor Omului apreciind, în acest sens, că un sistem electoral care fixează un număr minim de susţinători pentru depunerea unei candidaturi se înscrie în marja de apreciere recunoscută statelor în această materie. Această limitare urmăreşte un scop legitim, având în vedere că o persoană care tinde să ocupe o funcţie publică electivă trebuie să dovedească faptul că se bucură de suport din partea cetăţenilor. Pe de altă parte, limitările impuse de condiţiile de admisibilitate a candidaturii respectă criteriul proporţionalităţii prin raportare la scopul legitim al acestora. Cerinţa reglementată de art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 este una necesară, rezonabilă şi legitimă pentru exercitarea dreptului de a fi ales, reprezentând, în acelaşi timp, o garanţie a exercitării acestui drept, prin descurajarea eventualelor candidaturi abuzive, de natură să împiedice buna desfăşurare şi finalizare a procesului electoral. Totodată, nu se poate susţine nici încălcarea principiului egalităţii în drepturi a cetăţenilor, de vreme ce textul de lege criticat îi vizează pe toţi cei care doresc să candideze pentru această funcţie.

10. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actele de sesizare au fost comunicate preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

11. **Guvernul** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Invocând Decizia nr. 252 din 6 mai 2014, ale cărei argumente apreciază că se menţin, mutatis mutandis, şi textului de lege ce constituie obiectul excepţiei de faţă, consideră că nu poate fi reţinută critica de neconstituţionalitate cu privire la încălcarea prevederilor art. 16 alin. (1) şi (2) şi ale art. 37 din Constituţie. Cât priveşte invocarea art. 15 alin. (1), art. 21 alin. (3), art. 24 alin. (1) şi (2) şi art. 124 alin. (1) şi (2) din Legea fundamentală, apreciază că nu sunt incidente în cauză, cu atât mai mult cu cât pretinsa contradicţie nu este susţinută de niciun argument. Referitor la invocarea Deciziei Curţii Constituţionale nr. 75 din 26 februarie 2015 se precizează că, spre deosebire de art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, constatat ca fiind neconstituţional prin această decizie, prevederile art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 nu impun o condiţie de reprezentativitate ridicată, care să afecteze substanţa dreptului de a fi ales.

12. **Avocatul Poporului** apreciază că dispoziţiile art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 sunt constituţionale. Acestea instituie un prag de reprezentativitate rezonabil de minimum 1%, uşor de atins în practică şi care nu este de natură să lipsească de conţinut dreptul de vot şi de a fi ales. În legătură cu drepturile electorale fundamentale, respectiv dreptul de vot şi dreptul de a fi ales, se susţine, aşa cum a reţinut şi Curtea Constituţională prin Decizia nr. 1.013 din 27 noiembrie 2012 şi Decizia nr. 503 din 20 aprilie 2010, că legiuitorul are competenţa exclusivă ca, subordonându-se principiilor statuate în art. 16 alin. (3), art. 37 şi art. 40 din Constituţie, să stabilească modalităţile şi condiţiile de funcţionare a sistemului electoral. Aşadar, atât în accepţiunea Curţii Constituţionale (a se vedea Decizia nr. 226 din 3 iulie 2001), cât şi a Curţii Europene a Drepturilor Omului [hotărârile din 2 martie 1987 şi 22 mai 2012, pronunţate în cauzele Mathieu-Mohin and Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 52, şi, respectiv, Scoppola împotriva Italiei (nr. 3), paragrafele 83 şi 84], dreptul de a fi ales implică posibilitatea existenţei unor condiţionări în exerciţiul acestuia, iar statele au o marjă largă de apreciere a sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia. Totodată, potrivit Recomandărilor Comisiei de la Veneţia, cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ, adoptat de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a sesiuni plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002), obligaţia de a colecta un anumit număr de semnături pentru propunerea unei candidaturi este, în principiu, compatibilă cu sufragiul universal.

13. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actele de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile scrise depuse, concluziile procurorului şi dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

14. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

15. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 20 mai 2015, având următorul cuprins: "(1) Candidaţii independenţi pentru funcţia de consilier trebuie să fie susţinuţi de minimum 1% din numărul total al alegătorilor

înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I."

16. În susţinerea excepţiei sunt invocate prevederile constituţionale ale art. 15 alin. (1) care consacră principiul universalităţii legii, art. 16 alin. (1) şi (2) privind egalitatea în drepturi a cetăţenilor, art. 21 alin. (3) privind accesul liber la justiţie, art. 24 - Dreptul la apărare, art. 37 - Dreptul de a fi ales şi ale art. 124 alin. (1) şi (2) referitoare la principiile înfăptuirii justiţiei.

17. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că dispoziţiile art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 reglementează obligaţia candidaţilor independenţi la funcţia de consilier de a prezenta, la depunerea candidaturii, listele cu semnăturile de susţinere ale unui minim de 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I.

18. Curtea constată că obligaţia ce revine, în contextul alegerilor locale, candidaţilor independenţi la funcţia de consilier, prevăzută de textul de lege criticat, este, în esenţă, comună tuturor categoriilor de competitori electorali la oricare dintre funcţiile publice elective prevăzute de Legea nr. 115/2015. Astfel, art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 impune acelaşi prag minim de reprezentativitate de 1%, dovedit prin listele cu semnături de susţinere, şi partidelor politice, alianţelor politice, alianţelor electorale şi organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, pentru fiecare candidat la funcţia de primar şi listă de candidaţi pentru consiliul local şi pentru consiliul judeţean, propus/ă de respectiva formaţiune politică. În mod similar, art. 50 alin. (2) din legea criticată prevede, şi în situaţia candidaţilor independenţi la funcţia de primar, îndeplinirea aceleiaşi obligaţii privind prezentarea unei listei cu semnături de susţinere reprezentând minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în respectiva circumscripţie.

19. Criticile de neconstituţionalitate formulate în prezenta cauză reclamă, în esenţă, caracterul excesiv al condiţiei prezentării listei de semnături de susţinere, care să cuprindă minimum 1% din numărul total al alegătorilor din respectiva circumscripţie, în special în contextul, apreciat de noutate, al Deciziei nr. 75 din 26 februarie 2015 a Curţii Constituţionale. Mai mult, se subliniază dificultăţile pe care un candidat independent le are, faţă de un partid politic, în îndeplinirea acestei cerinţe, ceea ce face ca dispoziţiile art. 50 alin. (1) să instituie un obstacol insurmontabil în exercitarea dreptului de a fi ales.

20. În raport cu cele mai sus arătate, Curtea constată că a mai analizat, în cadrul controlului de constituţionalitate, aceeaşi problematică a pragului minim de reprezentativitate de 1% prevăzut de Legea nr. 115/2015, faţă de critici de neconstituţionalitate asemănătoare, cu prilejul soluţionării unor excepţii de neconstituţionalitate asupra dispoziţiilor art. 49 alin. (2) sau ale art. 50 alin. (2) din această lege.

21. Astfel, prin deciziile nr. 286*), nr. 289**) şi nr. 290 din 11 mai 2016, nepublicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, la data pronunţării acestei decizii, Curtea a respins, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, constatând, în esenţă, că dreptul de a fi ales şi de a alege nu are caracter absolut, iar statele au o marjă largă de apreciere în alegerea sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia, fără însă a limita drepturile în discuţie atât de mult încât să afecteze esenţa acestora şi să le golească de conţinut (a se vedea Decizia nr. 286 din 11 mai 2016, paragrafele 92 - 95).

---

*) Decizia Curţii Constituţionale nr. 286 din 11 mai 2016 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 451 din 16 iunie 2016.

**) Decizia Curţii Constituţionale nr. 289 din 11 mai 2016 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 494 din 1 iulie 2016.

22. Examinând, în cadrul testului de proporţionalitate efectuat cu prilejul pronunţării Deciziei nr. 286 din 11 mai 2016, precitată, pretinsul caracter nejustificat şi excesiv al condiţiei reglementate de textul de lege criticat, cu încălcarea art. 16 şi a art. 37 din Constituţie, Curtea a subliniat că în cauză nu poate fi aplicat, mutatis mutandis, acelaşi raţionament ce a fundamentat soluţia pronunţată prin Decizia nr. 75 din 26 februarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 265 din 21 aprilie 2015, prin care a constatat neconstituţionalitatea dispoziţiilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, referitoare la numărul minim de membri fondatori necesari pentru constituirea unui partid politic. Astfel, s-a arătat că, dimpotrivă, această decizie susţine, de principiu, constituţionalitatea soluţiei legislative criticate în prezenta cauză, iar nu încălcarea prevederilor constituţionale invocate. Aceasta deoarece înseşi exigenţele pe care legislaţia electorală în ansamblu le-a instituit în privinţa exercitării drepturilor electorale au fost apreciate de Curte ca justificând eliminarea condiţiei excesive de asigurare a reprezentativităţii partidelor politice încă de la înfiinţarea acestora. Referindu-se la "instrumente legale adecvate", menite să limiteze riscul fragmentării excesive a reprezentării parlamentare sau al supraîncărcării bugetului de stat cu cheltuieli destinate finanţării partidelor politice şi a campaniilor electorale, Curtea a avut în vedere tocmai limitările inerente reglementării unor drepturi fundamentale, pentru evitarea exercitării abuzive a acestora. Reprezentativitatea candidaturilor la funcţiile elective - aşadar şi condiţia instituită de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 - se înscrie, de principiu, între "instrumentele legale adecvate" menţionate. Aceasta întrucât desemnarea de candidaţi în alegeri constituie una dintre condiţiile de "existenţă" a partidelor politice, potrivit art. 45 coroborat cu art. 46 alin. (1) lit. b) din Legea partidelor politice nr. 14/2003. Aşadar, indiferent de numărul de membri fondatori, prin instituirea unor condiţii de reprezentativitate prin legislaţia electorală în privinţa candidaţilor partidelor se evită o fragmentare politică excesivă; practic, partidele care nu au forţa politică de a desemna candidaţi în alegeri intră sub incidenţa cauzei de dizolvare menţionate (paragrafele 96 - 99).

23. Curtea a mai observat cu acelaşi prilej că textul criticat a fost adoptat chiar ulterior Deciziei nr. 75 din 26 februarie 2015, în cadrul unui demers general realizat, în cursul anului 2015, de adaptare legislativă în considerarea alegerilor locale şi parlamentare din anul 2016, inclusiv de corelare a reglementărilor în materie.

24. Cu privire la pretinsa stare de inegalitate creată, prin dispoziţiile legale criticate, între candidaţii independenţi la o funcţie publică electivă şi candidaţii propuşi de formaţiuni politice la aceleaşi funcţii, Curtea, examinând constituţionalitatea dispoziţiilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 - referitoare la obligaţiile ce revin candidatului independent la funcţia de primar - a respins aceste critici, prin Decizia nr. 246***) din 4 mai 2016 (nepublicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, la momentul pronunţării prezentei decizii), şi a constatat că, drept urmare a modificării Legii nr. 14/2003 şi a eliminării condiţiei de reprezentativitate la alcătuirea unui partid politic, nu mai subzistă prezumţia enunţată de autorul excepţiei, referitoare la "logistica tehnică şi umană" pe care ar presupune-o, de principiu, un partid politic. Deopotrivă partidele politice şi candidaţii independenţi trebuie să îndeplinească aceeaşi condiţie în privinţa prezentării listei de susţinători la depunerea candidaturilor pentru funcţiile elective. Diferenţele de susţinere

în sine, concretizate, în cazul unora dintre partidele politice, în existenţa logisticii menţionate de autorul excepţiei, ţin deja de natura/substanţa competiţiei politice, reflectând implicit libertatea de voinţă a electoratului, esenţială într-un stat democratic (paragraful 48).

***) Decizia Curţii Constituţionale nr. 246 din 4 mai 2016 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 441 din 14 iunie 2016.

25. În continuare, prin decizia anterior menţionată, Curtea Constituţională a conchis că legislaţia electorală din România a stabilit şi stabileşte condiţia prezentării unei liste de susţinători la depunerea candidaturii de către candidaţii independenţi, condiţie ce a fost constatată în mod consecvent ca fiind constituţională, inclusiv în privinţa candidaţilor independenţi la funcţia de primar. Aceasta reprezintă o modalitate prin care candidatul la o funcţie sau demnitate publică îşi dovedeşte potenţialul de reprezentativitate şi care previne totodată exercitarea abuzivă a dreptului de a fi ales, asigurând accesul efectiv la exerciţiul acestui drept persoanelor care, într-adevăr, beneficiază de credibilitatea şi susţinerea electoratului. Ca urmare, condiţia instituită de legiuitor dă expresie, în esenţă, dezideratelor stabilite de art. 2 din Constituţie referitoare la exercitarea suveranităţii naţionale. Cât priveşte, în sine, numărul susţinătorilor necesar pentru înregistrarea unei candidaturi independente, se constată că acesta a fost redus faţă de reglementările precedente în aceeaşi materie. Un nou test de proporţionalitate sub acest aspect şi-ar fi găsit eventual justificarea în ipoteza în care legiuitorul ar fi procedat la mărirea procentului reglementat, iar nu în situaţia constatată în care, prin reducerea acestuia cu 50%, legiuitorul a creat o evidentă facilitare a exercitării dreptului de a fi ales. Faptul că în privinţa exercitării altui drept constituţional (dreptul de asociere) legiuitorul a stabilit la un moment dat reguli noi nu este de natură să îl oblige pe acesta să stabilească aceleaşi reguli în privinţa tuturor/altor drepturi constituţionale. Ca urmare, nu există niciun temei constituţional pentru a susţine raţionamentul potrivit căruia numărul de susţinători cerut pentru înregistrarea unei candidaturi la o funcţie electivă trebuie, în mod necesar, să fie identic cu numărul de fondatori necesar pentru înregistrarea unui partid politic. Rezultă că textul de lege criticat nu aduce atingere dreptului de a fi ales în substanţa sa, astfel cum susţine autorul excepţiei, ci condiţionează exerciţiul său de îndeplinirea unor cerinţe, aplicabile în egală măsură candidaţilor la funcţia de primar (paragraful 49 din decizia precitată).

26. Curtea constată că argumentele expuse în cuprinsul deciziilor mai sus menţionate îşi păstrează, mutatis mutandis, valabilitatea şi în prezenta cauză. Ca atare, Curtea va respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015.

27. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Costică Bejan în Dosarul nr. 2.173/260/2016 şi, respectiv, de Cristian Ghingheş în Dosarul nr. 6.152/180/2016 ale

Tribunalului Bacău - Secţia I civilă şi constată că dispoziţiile art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Bacău - Secţia I civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 24 mai 2016.

DECIZIA nr. 360/2016 din 24 mai 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 50 alin. (2) şi ale art. 54 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[97]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 50 alin. (2) şi ale art. 54 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Costică Bejan în Dosarul nr. 2.174/260/2016 al Tribunalului Bacău - Secţia I civilă şi care constituie obiectul Dosarului nr. 735D/2016 al Curţii Constituţionale.

2. La apelul nominal se constată lipsa părţilor. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Magistratul-asistent referă asupra faptului că autorul excepţiei a transmis Curţii un înscris prin care precizează că nu i-au fost comunicate înscrisuri din acest dosar şi, datorită termenelor scurte acordate, nu a avut posibilitatea să-şi pregătească apărarea, fiindu-i astfel încălcate drepturile constituţionale prevăzute de art. 15 alin. (1) şi art. 21 combinate cu art. 16 alin. (1) şi (2), art. 24 alin. (1), art. 31 alin. (1), art. 52 alin. (1) şi art. 124. Ca atare, nu-şi poate exprima opţiunea cu privire la posibilitatea (menţionată în citaţie) privind soluţionarea cauzei şi în lipsa sa. Precizează că îşi menţine concluziile scrise depuse pentru termenul anterior.

4. Magistratul-asistent referă asupra faptului că dezbaterile iniţiale au avut loc în şedinţa publică din 19 mai 2016, cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Ştefania Sofronea, şi au fost consemnate în încheierea de şedinţă de la acea dată, când Curtea, constatând că nu este întrunită majoritatea prevăzută la art. 6 teza a doua şi art. 51 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a dispus redeschiderea dezbaterilor şi repunerea pe rol a cauzei pentru data de 24 mai 2016.

5. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care solicită menţinerea aceloraşi concluzii puse la termenul anterior, respectiv respingerea, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, deoarece, în lipsa unor elemente noi relevate în cauza de faţă, se justifică menţinerea jurisprudenţei în materie a Curţii, respectiv a Deciziei nr. 288 din 11 mai 2016. Apreciază că şi criticile de neconstituţionalitate formulate în privinţa art. 54 din aceeaşi lege sunt neîntemeiate, deoarece procedura de judecată în materie electorală este cea a ordonanţei preşedinţiale, astfel cum e prevăzută în Codul de procedură civilă.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

6. Prin Decizia civilă nr. 295 din 2 mai 2016, pronunţată în Dosarul nr. 2.174/260/2016, **Tribunalul Bacău - Secţia I civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) şi ale art. 54 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**, excepţie ridicată de Costică Bejan într-o

[97] Publicată în Monitorul Oficial nr. 638 din 19 august 2016.

cauză având ca obiect soluţionarea apelului împotriva unei sentinţe prin care a fost respinsă contestaţia sa împotriva hotărârii prin care Biroul Electoral de Circumscripţie nr. 2 Moineşti a respins candidatura sa (ca independent) pentru funcţia de primar, pentru neîndeplinirea condiţiilor prevăzute de art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015.

7. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate** autorul acesteia susţine că numărul de 500 de persoane, prevăzut de art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, este mult prea mare faţă de numărul de locuitori ai municipiului Moineşti şi că dispoziţiile legale indicate sunt neconstituţionale în condiţiile în care Legea partidelor politice nr. 14/2003 permite înfiinţarea unui partid politic cu doar trei membri. Referitor la art. 54 din legea criticată, care reglementează procedura de judecată a contestaţiilor în materie electorală, autorul excepţiei este nemulţumit de faptul că "deliberat nu a fost citat", apreciind că Legea nr. 115/2015 nu poate înlocui/suplini prevederile obligatorii ale Codului de procedură civilă, la care nu face nicio trimitere.

8. **Tribunalul Bacău - Secţia I civilă** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Cerinţa reglementată de art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 este una necesară, rezonabilă şi legitimă pentru exercitarea dreptului de a fi ales, reprezentând, în acelaşi timp, o garanţie a exercitării acestui drept, prin descurajarea eventualelor candidaturi abuzive, de natură să împiedice buna desfăşurare şi finalizare a procesului electoral. Totodată, arată, în privinţa art. 54 din lege, că procedura de soluţionare a contestaţiilor este cea a ordonanţei preşedinţiale, procedură prevăzută de Codul de procedură civilă pentru soluţionarea cauzelor urgente.

9. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

10. **Guvernul** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În ce priveşte dispoziţiile art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2005, se susţine că acestea nu contravin dreptului de a fi ales, consacrat de art. 37 din Constituţie, întrucât instituirea obligativităţii unui anumit prag de reprezentativitate este compatibilă cu dreptul fundamental invocat. În acest sens, sunt indicate deciziile nr. 252 din 6 mai 2014, nr. 522 din 8 mai 2008 şi nr. 606 din 20 mai 2008 ale Curţii Constituţionale. Consideră că, faţă de aspectele arătate şi principiile statuate în aceste decizii, nu pot fi reţinute nici criticile formulate în prezenta cauză cu privire la pretinsa încălcare a dispoziţiilor art. 15 alin. (1) şi ale art. 16 alin. (1) şi (2) din Constituţie. Referitor la art. 54 din legea examinată, se arată că, prin jurisprudenţa sa, Curtea Constituţională a răspuns unor critici de neconstituţionalitate asemănătoare formulate cu privire la reglementări similare conţinute de Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, argumentele reţinute cu acele prilejuri păstrându-şi valabilitatea şi în prezenta cauză (a se vedea, în acest sens, deciziile nr. 159 din 20 martie 2014, nr. 102 din 28 februarie 2013, nr. 1.542 din 25 noiembrie 2010 şi nr. 1.128 din 16 octombrie 2008).

11. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** şi **Avocatul Poporului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, notele scrise ale autorului excepţiei, concluziile procurorului şi dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

12. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

13. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 50 alin. (2) şi ale art. 54 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 20 mai 2015, având următorul cuprins:

- Art. 50 alin. (2): "Pentru funcţia de primar, candidaţii independenţi trebuie să prezinte o listă de susţinători, care trebuie să cuprindă minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul oraşelor şi de 1.000 în cazul municipiilor, sectoarelor municipiului Bucureşti, precum şi în cazul municipiului Bucureşti."

- Art. 54: "(1) Acceptarea de către biroul electoral de circumscripţie a unei candidaturi poate fi contestată de către cetăţeni, partidele politice, alianţele politice şi alianţele electorale, în termen de cel mult 48 de ore de la data afişării candidaturii.

(2) Respingerea de către biroul electoral de circumscripţie a unei candidaturi poate fi contestată de către candidat, partidele politice, alianţele politice sau alianţele electorale care au propus candidatura respectivă, în termen de cel mult 48 de ore de la data afişării respingerii candidaturii.

(3) Contestaţiile trebuie să cuprindă numele şi prenumele, adresa şi calitatea contestatarului, numele şi prenumele persoanei a cărei candidatură a fost admisă sau respinsă, prezentarea temeiurilor contestaţiei, data şi semnătura contestatarului şi indicarea, dacă este cazul, a persoanei desemnate să îl reprezinte.

(4) Contestaţia şi, dacă este cazul, cererea de apel, se depun la instanţa competentă să le soluţioneze, sub sancţiunea nulităţii.

(5) Contestaţiile privind admiterea sau respingerea candidaturilor se soluţionează în termen de 48 de ore de la înregistrare, de către judecătoria, respectiv tribunalul în a cărui rază teritorială se află circumscripţia electorală. Hotărârea nu se comunică.

(6) Împotriva hotărârii date în contestaţie se poate face apel în termen de 24 de ore de la pronunţare, la instanţa ierarhic superioară. Apelul se soluţionează în termen de 24 de ore de la înregistrare.

(7) Hotărârea pronunţată în apel este definitivă.

(8) Instanţele judecătoreşti competente să soluţioneze contestaţiile formulate împotriva hotărârilor de admitere sau de respingere a unei candidaturi de către biroul electoral de circumscripţie vor lua măsuri de aducere la cunoştinţă, de îndată, a hotărârii definitive, după expirarea termenelor imperative prevăzute la alin. (5) şi (6), biroului electoral de circumscripţie care a pronunţat hotărârea atacată, în vederea definitivării candidaturilor."

14. În susţinerea excepţiei se invocă prevederile constituţionale ale art. 15 alin. (1) care consacră principiul universalităţii legii, art. 16 alin. (1) şi (2) privind egalitatea în drepturi a cetăţenilor, art. 21 alin. (3) privind accesul liber la justiţie, art. 24 - Dreptul la apărare, art. 37 - Dreptul de a fi ales şi ale art. 124 alin. (1) şi (2) referitoare la principiile înfăptuirii justiţiei.

15. Examinând excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, Curtea Constituţională constată că acestea au constituit recent obiect al controlului de constituţionalitate, exercitat prin raportare la critici de neconstituţionalitate asemănătoare. Criticile formulate urmăresc, în esenţă, să demonstreze caracterul nejustificat şi excesiv al instituirii obligaţiei de a prezenta liste de susţinători pentru candidaturile independente la alegerile locale, acest caracter fiind cu atât mai evident în contextul pronunţării Deciziei nr. 75

din 26 februarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 265 din 21 aprilie 2016, prin care Curtea Constituţională a constatat că obligaţia prevăzută de art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, referitoare la depunerea unei liste cu 25.000 de semnături ale membrilor fondatori necesară la înregistrarea unui partid politic, este neconstituţională.

16. Astfel, prin Decizia nr. 288 din 11 mai 2016*), încă nepublicată la data pronunţării acestei decizii, Curtea a respins, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate, constatând, pentru argumentele acolo expuse pe larg, că dispoziţiile art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 nu afectează exercitarea drepturilor electorale fundamentale, cum este dreptul de a fi ales, invocat în cauza de faţă.

17. Prin decizia mai sus menţionată, Curtea a reiterat jurisprudenţa sa anterioară prin care s-a pronunţat asupra constituţionalităţii soluţiei legislative de principiu constând în obligaţia prezentării de liste de susţinători de către candidaţii independenţi, inclusiv pentru funcţia de primar, considerentele enunţate cuprinzând, implicit, un test de proporţionalitate pe care Curtea l-a aplicat în privinţa numărului de susţinători prevăzut de lege (a se vedea, în acest sens, Hotărârea nr. 37 din 2 octombrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 243 din 4 octombrie 1996, Hotărârea nr. 71 din 16 octombrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 258 din 24 octombrie 1996, Hotărârea nr. 1 din 16 octombrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 708 din 21 octombrie 2009, Decizia nr. 782 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 406 din 15 iunie 2009, Decizia nr. 503 din 20 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 353 din 28 mai 2010, Decizia nr. 522 din 8 mai 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 370 din data de 15 mai 2008).

18. Curtea a observat, cu acelaşi prilej, faptul că, faţă de legislaţia anterioară incidentă în materie, respectiv art. 48 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 17 mai 2007 (act normativ abrogat prin art. 136 din Legea nr. 115/2015), care prevedea pentru funcţia de primar, obligaţia candidaţilor independenţi de a prezenta listă de susţinători cuprinzând minimum 2% din numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 200 în cazul comunelor, 300 în cazul oraşelor, 1.000 în cazul municipiilor şi sectoarelor municipiului Bucureşti şi 5.000 în cazul municipiului Bucureşti -, dispoziţiile legale în vigoare ce reglementează aceeaşi situaţie juridică, adică art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, înjumătăţesc, practic, minimul anterior al pragului de reprezentativitate. Or, dacă reglementarea anterioară a fost apreciată, de pildă prin Decizia nr. 522 din 8 mai 2008, precitată, ca instituind, sub acest aspect, o condiţie rezonabilă, o reglementare care reduce la jumătate procentul anterior instituit este circumscrisă cu atât mai justificat aceleiaşi concluzii.

19. În consecinţă, Curtea a constatat că elementul de noutate adus de Legea nr. 115/2015 în privinţa reglementării condiţiei analizate, şi anume reducerea cu 50% a numărului de susţinători cerut pentru depunerea unei candidaturi independente, este menit să faciliteze exercitarea dreptului de a fi ales. Prin urmare, această modificare nu este de natură să determine o schimbare a jurisprudenţei în care a răspuns aceloraşi critici referitoare la caracterul excesiv al unei asemenea condiţii. Astfel fiind, soluţia de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate pronunţată cu acele prilejuri, precum şi considerentele care au fundamentat-o, sunt aplicabile, mutatis mutandis, şi în această cauză.

20. Prin aceeaşi decizie, Curtea a conchis în sensul că legislaţia electorală din România a stabilit şi stabileşte condiţia prezentării unei liste de susţinători la depunerea candidaturii de către

candidaţii independenţi, condiţie ce a fost constatată în mod consecvent ca fiind constituţională, inclusiv în privinţa candidaţilor independenţi la funcţia de primar. Instituirea acestei condiţii reprezintă o modalitate prin care candidatul la o funcţie sau demnitate publică îşi dovedeşte potenţialul de reprezentativitate, şi care previne, totodată, exercitarea abuzivă a dreptului de a fi ales, asigurând accesul efectiv la exerciţiul acestui drept persoanelor care, într-adevăr, beneficiază de credibilitatea şi susţinerea electoratului. Ca urmare, condiţia instituită de legiuitor dă expresie, în esenţă, dezideratelor stabilite de art. 2 din Constituţie referitoare la exercitarea suveranităţii naţionale. Aceasta se aplică tuturor candidaţilor, în egală măsură şi fără nicio discriminare, în caz contrar fiind încălcat art. 16 din Constituţie.

21. Curtea a mai observat că, prin actuala reglementare, legislaţia se corelează cu recomandările cuprinse în Liniile directoare din Codul bunelor practici în materie electorală - adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002), în sensul impunerii obligaţiei colectării semnăturilor, care, la art. 1.3 - Prezentarea candidaturilor, pct. i şi ii, următoarele, prevăd că "i. Prezentarea candidaţilor individuali sau a listelor de candidaţi pot fi condiţionate de obţinerea unui anumit număr de semnături; ii. Legea nu trebuie să impună colectarea semnăturilor a mai mult de un 1% din alegătorii circumscripţiei respective."

22. Faptul că procentul stabilit de legea română se află la limita superioară a pragului reţinut mai sus (minimum 1% din alegători), precum şi instituirea unei condiţii subsidiare referitoare la numărul minim de susţinători (nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I) ţine de marja de apreciere a legiuitorului şi vizează asigurarea unei minime reprezentativităţi a candidaţilor la funcţiile elective. Astfel, observând dispoziţiile Legii nr. 351/2001 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului naţional - Secţiunea a IV-a "Reţeaua de localităţi", publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 408 din 24 iulie 2001, cu modificările şi completările ulterioare, Curtea a reţinut că unul dintre indicatorii minimali de definire a localităţilor urbane este numărul de locuitori. În cazul localităţilor urbane de gradul III (cum este oraşul Moineşti) acest număr este "de regulă de la circa 5.000 la circa 30.000 de locuitori", conform pct. 5.1 din anexa II la Legea nr. 351/2001. Este adevărat că, raportat la aceşti indicatori minimali, prin aplicarea condiţiei legale potrivit căreia listele de susţinători trebuie să cuprindă "nu mai puţin de (...) 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III" se impune candidaţilor să prezinte liste de susţinători reprezentând mai mult de 1% din numărul de locuitori. Nu se poate susţine însă că în acest mod este golit de conţinut dreptul de a fi ales, în sensul unei imposibilităţi de îndeplinire a condiţiei stabilite de lege. Din configurarea acesteia transpare voinţa legiuitorului de a nu conferi listelor de susţinători un caracter pur formal. Astfel, în condiţiile aplicării procentului de 1% din numărul alegătorilor şi în cazul comunităţilor mici, listele de susţinători ar putea deveni doar o formă fără fond, având ca efect înscrierea în competiţia electorală a unor candidaţi cu o reprezentativitate nesemnificativă (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 286 din 11 mai 2016**), nepublicată - la momentul pronunţării prezentei decizii - în Monitorul Oficial al României, Partea I).

23. Curtea constată că atât soluţia de respingere pronunţată prin deciziile menţionate, cât şi considerentele ce le-au fundamentat îşi păstrează valabilitatea şi în această cauză.

24. Cât priveşte dispoziţiile art. 54 din Legea nr. 115/2015, Curtea reţine că acestea nu au mai format obiect al controlului de constituţionalitate, însă problematica procedurii speciale de

judecată în materie electorală nu constituie un aspect de noutate din perspectiva jurisprudenţei Curţii.

25. Astfel, examinând dispoziţiile art. 121 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, abrogată prin art. 136 din Legea nr. 115/2015, Curtea a reţinut, în esenţă, că, în materie electorală, legiuitorul a stabilit o procedură specială de soluţionare a întâmpinărilor, contestaţiilor şi a oricăror altor cereri prevăzute de lege, desfăşurată potrivit regulilor stabilite de Codul de procedură civilă pentru ordonanţa preşedinţială. Obiectul reglementării - valorificarea drepturilor electorale - a impus adoptarea unei proceduri de judecată prin care să fie soluţionate cu celeritate toate cererile adresate instanţei (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 1.128 din 16 octombrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 776 din 19 noiembrie 2008) şi că, în absenţa ei, aplicarea regulilor de drept comun ar fi de natură să împiedice desfăşurarea procedurilor electorale aflate în curs şi ar genera o stare de incertitudine cât priveşte raporturile juridice stabilite printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă, afectând pentru un timp îndelungat rezultatul alegerilor (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 159 din 20 martie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 355 din 14 mai 2014).

26. Cât priveşte, punctual, lipsa citării în cauză şi imposibilitatea depunerii probatoriului, reclamate de autorul excepţiei, Curtea constată că şi acestea reprezintă aspecte ce se integrează specificului procedurii contenciosului electoral. Termenele scurte, prevăzute strict de Legea nr. 115/2015 pentru soluţionarea contestaţiilor servesc, în final, definitivării şi finalizării întregului proces electoral şi au în vedere respectarea calendarului electoral prestabilit pentru desfăşurarea fiecărei operaţiuni ce îl compun şi nu permit, prin urmare, tergiversarea procesului iniţiat în contenciosul electoral. Aşa fiind, Curtea constată că dispoziţiile art. 54 din Legea nr. 115/2015 nu aduc atingere drepturilor ocrotite de art. 21 alin. (3), art. 24 şi art. 124 alin. (1) şi (2) din Constituţie, invocate în susţinerea excepţiei de neconstituţionalitate.

27. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi în privinţa excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 şi cu unanimitate de voturi în privinţa excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 54 din aceeaşi lege,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Costică Bejan în Dosarul nr. 2.174/260/2016 al Tribunalului Bacău - Secţia I civilă şi constată că prevederile art. 50 alin. (2) şi ale art. 54 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Bacău - Secţia I civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 24 mai 2016.

DECIZIA nr. 533 din 5 iulie 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[98]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Lia Ardelean în Dosarul nr. 6.695/55/2016 al Judecătoriei Arad - Secţia civilă şi care constituie obiectul Dosarului nr. 767D/2016 al Curţii Constituţionale.

2. La apelul nominal se constată lipsa părţilor. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Preşedintele dispune a se face apelul şi în Dosarul Curţii Constituţionale nr. 768D/2016, având ca obiect o excepţie de neconstituţionalitate cu acelaşi obiect, excepţie ridicată de Partidul Mişcarea Populară - Filiala Judeţeană Vâlcea în Dosarul nr. 4.256/288/2016 al Tribunalului Vâlcea - Secţia a II-a civilă.

4. La apelul nominal se constată lipsa părţilor. Procedura de citare este legal îndeplinită.

5. Preşedintele dispune a se face apelul şi în Dosarul Curţii Constituţionale nr. 786D/2016, având ca obiect o excepţie de neconstituţionalitate cu acelaşi obiect, excepţie ridicată de Lia Ardelean în Dosarul nr. 6.696/55/2016 al Judecătoriei Arad - Secţia civilă.

6. La apelul nominal se constată lipsa părţilor. Procedura de citare este legal îndeplinită.

7. Preşedintele dispune a se face apelul şi în Dosarul Curţii Constituţionale nr. 1.011D/2016, având ca obiect excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Partidul Dreptăţii Sociale în Dosarul nr. 1.187/85/2016 al Tribunalului Sibiu - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal.

8. La apelul nominal se constată lipsa părţilor. Procedura de citare este legal îndeplinită.

9. Magistratul-asistent referă asupra faptului că, în acest ultim dosar, obiectul excepţiei de neconstituţionalitate, astfel cum este indicat în încheierea de sesizare, îl constituie dispoziţiile art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015. Aceasta este, însă, o eroare a instanţei de judecată, în realitate obiectul excepţiei de neconstituţionalitate fiind format din dispoziţiile art. 49 alin. (2) din legea menţionată. Prin urmare, dosarele anterior strigate au acelaşi obiect al excepţiei de neconstituţionalitate.

10. Preşedintele Curţii, având în vedere identitatea de obiect a excepţiilor de neconstituţionalitate ridicate în dosarele sus-menţionate, din oficiu, pune în discuţie problema conexării lor. Reprezentantul Ministerului Public este de acord cu propunerea de conexare a dosarelor menţionate. Curtea, în temeiul art. 53 alin. (5) din Legea nr. 47/1992, dispune conexarea dosarelor nr. 768D/2016, nr. 786D/2016 şi nr. 1.011D/2016 la Dosarul nr. 767D/2016, care a fost primul înregistrat.

11. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care solicită respingerea, ca neîntemeiată, a excepţiei de

[98] Publicată în Monitorul Oficial nr. 866 din 31 octombrie 2016.

neconstituţionalitate, pentru aceleaşi argumente reţinute de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 286 din 11 mai 2016.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarelor, constată următoarele:

12. Prin Sentinţa civilă nr. 2.404 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 6.695/55/2016, **Judecătoria Arad - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**. Excepţia a fost ridicată de Lia Ardelean într-o cauză având ca obiect soluţionarea unei contestaţii formulate în contradictoriu cu Biroul Electoral de Circumscripţie nr. 1 Arad împotriva hotărârii prin care a fost respinsă candidatura propusă de Partidul Puterii Umaniste pentru funcţia de primar al Municipiului Arad a autoarei excepţiei, pe motivul neîntrunirii condiţiilor prevăzute de art. 49 alin. (2), în sensul că nu a fost atins de numărul de susţinători impus de lege.

13. Prin Decizia nr. 803 A/2016 din 3 mai 2016, pronunţată în Dosarul nr. 4.256/288/2016, **Tribunalul Vâlcea - Secţia a II-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**. Excepţia a fost ridicată de Partidul Mişcarea Populară - Filiala Judeţeană Vâlcea într-o cauză având ca obiect soluţionarea apelului formulat împotriva sentinţei prin care a fost respinsă contestaţia formulată în contradictoriu cu Biroul Electoral de Circumscripţie nr. 1 Râmnicu Vâlcea împotriva unei hotărâri prin care acesta a respins candidaturile depuse de partidul anterior menţionat pentru funcţia de consilier local, ca urmare a neîndeplinirii condiţiilor prevăzute de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015.

14. Prin Sentinţa civilă nr. 2.405 din 29 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 6.696/55/2016, **Judecătoria Arad - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**. Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Lia Ardelean într-o cauză având ca obiect soluţionarea unei contestaţii formulate în contradictoriu cu Biroul Electoral de Circumscripţie nr. 1 Arad împotriva hotărârii prin care a fost respinsă candidatura propusă de Partidul Puterii Umaniste pentru funcţia de consilier local al Consiliului Local al Municipiului Arad a autoarei excepţiei, pe motivul neîntrunirii condiţiilor prevăzute de art. 49 alin. (2), în sensul că nu a fost atins de numărul de susţinători impus de lege.

15. Prin Încheierea din 12 mai 2016, pronunţată în Dosarul nr. 1.187/85/2016, **Tribunalul Sibiu - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**. Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Partidul Dreptăţii Sociale într-o cauză având ca obiect soluţionarea unei contestaţii formulate împotriva hotărârii Biroului Electoral de Circumscripţie

Judeţeană nr. 34 Sibiu de respingere a trei candidaturi depuse de acest partid politic la funcţia de consilier judeţean, pe motivul neîndeplinirii condiţiilor prevăzute de art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015.

16. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate**, având un conţinut asemănător, autorii acesteia susţin, în esenţă, că textul de lege criticat, prin stabilirea unui prag ridicat/excesiv de semnături, împiedică accesul cetăţenilor la o funcţie publică electivă şi încalcă, astfel, normele art. 2 alin. (1), art. 36 alin. (1) şi ale art. 37 alin. (1) din Legea fundamentală.

17. **Judecătoria Arad - Secţia civilă şi Tribunalul Vâlcea - Secţia a II-a civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

18. **Tribunalul Sibiu - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal**, contrar dispoziţiilor art. 29 alin. (4) din Legea nr. 47/1992, nu şi-a exprimat opinia cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

19. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actele de sesizare au fost comunicate preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

20. **Guvernul** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În acest sens, arată că instituirea obligativităţii unui anumit prag de susţinători, cu rolul de a garanta o minimă reprezentativitate a candidatului, nu încalcă principiul suveranităţii naţionale şi dreptul de a fi ales, având în vedere că, prin activitatea lor, partidele politice promovează valorile şi interesele naţionale. Din perspectiva pretinsei încălcări a art. 26 din Constituţie, se susţine că înscrierea semnăturii pe lista de susţinere are o dublă semnificaţie: confirmarea voinţei de a susţine un candidat la funcţia de primar sau o listă de candidaţi pentru consiliul local şi pentru consiliul judeţean, pe de o parte, şi acceptarea înscrierii pe listă a datelor personale, pe de altă parte. Totodată, modalitatea concretă în care persoana, desemnată de formaţiunea politică participantă la alegeri să întocmească listele cu susţinători, înţelege să-şi îndeplinească această sarcină, nu poate reprezenta o problemă de neconstituţionalitate, în sine, a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015. În sensul aceloraşi argumente este indicată Decizia Curţii Constituţionale nr. 75 din 26 februarie 2015.

21. **Avocatul Poporului** consideră că dispoziţiile de lege examinate sunt constituţionale, astfel cum s-a exprimat şi în precedent, în dosare ale Curţii Constituţionale având acelaşi obiect, exemplificative fiind, în acest sens, Decizia nr. 286 din 11 mai 2016 şi Decizia nr. 355 din 24 mai 2016.

22. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actele de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului şi dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

23. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

24. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate, astfel cum rezultă din actele de sesizare, îl constituie dispoziţiile art. 49 alin. (2) şi ale art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004

privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din data de 20 mai 2015. În privinţa excepţiei de neconstituţionalitate ce face obiectul Dosarului nr. 1.011D/2016, Curtea constată că aceasta a fost ridicată, iniţial, în faţa Tribunalului Sibiu - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal, odată cu contestaţia formulată împotriva hotărârii Biroului Electoral de Circumscripţie Judeţeană nr. 34 Sibiu de respingere a trei candidaturi depuse de Partidul Dreptăţii Sociale la funcţia de consilier judeţean. Instanţa judecătorească a respins cererea de sesizare a Curţii Constituţionale, reţinând ca obiect al acesteia dispoziţiile art. 50 alin. (2) din Legea nr. 115/2015. Sentinţa civilă a fost atacată, iar în urma admiterii, în parte, a apelului, instanţa de apel, respectiv Curtea de Apel Alba Iulia - Secţia I civilă, a trimis cauza Tribunalului Sibiu - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal în vederea sesizării Curţii Constituţionale, sentinţa atacată fiind menţinută în rest, pe fond. În cuprinsul deciziei instanţei de apel se găsesc lămuriri cu privire la obiectul excepţiei, în sensul că, deşi este indicat art. 50 alin. (2) ca dispoziţie legală criticată, se deduce în mod logic, din cuprinsul contestaţiei formulate de Partidul Dreptăţii Sociale, că nu poate fi vorba decât de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, aplicabil în speţă. Tribunalul Sibiu - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal, reluând judecarea cererii de sesizare a Curţii, a omis, însă, aceste consemnări din cuprinsul deciziei Curţii de Apel Alba Iulia - Secţia I civilă şi a sesizat Curtea Constituţională cu menţinerea erorii cuprinse în prima sa sentinţă. Prin urmare, Curtea constată că obiectul real al excepţiei de neconstituţionalitate, ridicate în Dosarul nr. 1.011D/2016, îl reprezintă dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015. În concluzie, Curtea reţine ca obiect al excepţiei de faţă dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, care au următorul cuprins: "(2) Pentru fiecare candidat la funcţia de primar şi listă de candidaţi pentru consiliul local şi pentru consiliul judeţean, partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale trebuie să prezinte o listă de susţinători, care trebuie să cuprindă minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I."

25. În susţinerea excepţiei sunt invocate prevederile constituţionale ale art. 2 alin. (1) cu privire la suveranitatea naţională, art. 36 alin. (1) cu referire la dreptul de vot şi ale art. 37 alin. (1) privind dreptul de a fi ales.

26. Examinând excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, Curtea Constituţională constată că acestea au mai constituit obiect al controlului de constituţionalitate, exercitat prin raportare la critici de neconstituţionalitate asemănătoare. Aceste critici urmăresc, în esenţă, să demonstreze caracterul nejustificat şi excesiv al instituirii obligaţiei de a prezenta liste de susţinători pentru candidaturile la alegerile locale depuse de partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, condiţie prevăzută de art. 49 alin. (2) din legea examinată. Obligaţia astfel instituită este de natură să încalce, potrivit susţinerilor autorilor excepţiei, normele constituţionale referitoare, în principal, la suveranitatea naţională, dreptul de a alege şi de a fi ales.

27. Curtea Constituţională a răspuns pe larg acestor critici şi a constatat, în jurisprudenţa sa în materie, că textul de lege ce reprezintă obiectul excepţiei de faţă respectă normele fundamentale invocate, mai sus referite. În acest sens, exemplificativă este Decizia nr. 286 din 11 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 451 din 16 iunie 2016.

28. Astfel, în ce priveşte pretinsa încălcare a principiului suveranităţii naţionale, Curtea a reţinut, în acord cu jurisprudenţa sa în materie (a se vedea Decizia nr. 419 din 26 martie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 274 din 28 aprilie 2009, Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010 şi Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 473 din 11 iulie 2012), că art. 2 din Constituţie exprimă voinţa constituantului român, potrivit căreia, în cadrul democraţiei reprezentative, suveranitatea naţională aparţine poporului român, însă aceasta nu poate fi exercitată într-un mod direct, nemijlocit, la nivel individual, ci numai indirect, mijlocit, prin procedeul alegerii organelor reprezentative. Modalitatea de constituire a acestora din urmă reprezintă expresia suveranităţii naţionale, manifestată prin exprimarea voinţei cetăţenilor în cadrul alegerilor libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum. Cu referire la procentul de 1%, reglementat de textul de lege criticat, Curtea a statuat că acesta corespunde celui indicat de recomandările cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002), care, la pct. 8 din Raportul explicativ, prevăd că "Pentru a evita orice manipulări de acest gen, legea trebuie să stabilească un număr maxim de semnături care nu trebuie să depăşească pragul de 1% din alegători." Faptul că procentul stabilit de legea română se află la limita superioară a pragului reţinut mai sus (minimum 1% din alegători), precum şi instituirea unei condiţii subsidiare referitoare la numărul minim de susţinători (nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I) ţine de marja de apreciere a legiuitorului şi vizează asigurarea unei minime reprezentativităţi a candidaţilor la funcţiile elective (paragrafele 103 şi 104 din decizia precitată).

29. Cu privire la invocarea dreptului de a alege şi de a fi ales, prin aceeaşi decizie, Curtea a conchis, în urma analizării dispoziţiilor incidente cuprinse în Constituţie, în primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, a jurisprudenţei în materie a Curţii Europene a Drepturilor Omului, precum şi a Recomandărilor Comisiei Europene pentru Democraţie prin Drept, că dreptul de a fi ales şi de a alege nu este absolut, iar statele membre ale Convenţiei au o marjă largă de apreciere în alegerea sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia, fără însă a limita drepturile în discuţie atât de mult încât să afecteze esenţa acestora şi să le golească de conţinut. În România, prevederile art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie stabilesc că sistemul electoral se reglementează prin lege organică, inclusiv modalităţile concrete de exercitare a dreptului de vot şi a dreptului de a fi ales, cu respectarea condiţiilor impuse de Constituţie. Totodată, condiţiile de fond şi de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales sunt prevăzute, la nivel constituţional, de art. 16 alin. (3), art. 37 şi art. 40, precum şi, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, de normele cuprinse în legile electorale, care se subordonează condiţiilor generale constituţionale şi le dezvoltă, totodată, după criteriul funcţiei publice elective pentru care sunt organizate respectivele alegeri (a se vedea Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010). În acest context, Curtea a reţinut că dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 consacră o condiţie de exercitare a dreptului constituţional de a fi ales, în privinţa alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale.

30. Examinând, în cadrul testului de proporţionalitate efectuat cu prilejul pronunţării Deciziei nr. 286 din 11 mai 2016, pretinsul caracter nejustificat, excesiv al condiţiei reglementate de textul de lege criticat, cu încălcarea art. 16 şi a art. 37 din Constituţie, Curtea a subliniat, pentru

argumentele acolo expuse, că în cauză nu poate fi aplicat, mutatis mutandis, acelaşi raţionament ce a condus la pronunţarea Deciziei nr. 75 din 26 februarie 2015, precitată, prin care Curtea a constatat neconstituţionalitatea dispoziţiilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, referitoare la numărul minim de membri fondatori necesari pentru constituirea unui partid politic.

31. Întrucât în cauză nu au intervenit elemente noi, care să determine reconsiderarea jurisprudenţei mai sus referite, Curtea constată că cele reţinute prin Decizia nr. 286 din 11 mai 2016, precitată, îşi menţin valabilitatea şi în această cauză.

32. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Lia Ardelean în dosarele nr. 6.695/55/2016 şi nr. 6.696/55/2016 ale Judecătoriei Arad - Secţia civilă, de Partidul Mişcarea Populară - Filiala Judeţeană Vâlcea în Dosarul nr. 4.256/288/2016 al Tribunalului Vâlcea - Secţia a II-a civilă şi, respectiv, de Partidul Dreptăţii Sociale în Dosarul nr. 1.187/85/2016 al Tribunalului Sibiu - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal şi constată că prevederile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Judecătoriei Arad - Secţia civilă, Tribunalului Vâlcea - Secţia a II-a civilă şi Tribunalului Sibiu - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 5 iulie 2016.

Decizia nr. 534 din 5 iulie 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) şi art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[99]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) şi ale art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Vasile Cristia în Dosarul nr. 2.610/270/2016 al Tribunalului Bacău - Secţia I civilă şi care constituie obiectul Dosarului nr. 785D/2016 al Curţii Constituţionale.

2. La apelul nominal se constată lipsa părţilor. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public. Acesta solicită respingerea, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, având în vedere Decizia Curţii Constituţionale nr. 286 din 11 mai 2016, ale cărei considerente apreciază că se menţin, pentru identitate de raţiune, şi în prezenta cauză. Totodată, în privinţa dispoziţiilor art. 101 alin. (2) din aceeaşi lege, solicită respingerea, ca inadmisibilă, a acestei excepţii, întrucât textul de lege criticat nu are legătură cu soluţionarea litigiului în care a fost invocată.

CURTEA,
având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

4. Prin Decizia civilă nr. 309/2016 din 7 mai 2016, pronunţată în Dosarul nr. 2.610/270/2016, **Tribunalul Bacău - Secţia I civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) şi art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**, excepţie ridicată de contestatorul Vasile Cristia într-o cauză având ca obiect soluţionarea apelului formulat împotriva sentinţei de respingere a contestaţiei formulate cu privire la hotărârea Biroului Electoral de Circumscripţie nr. 8 Târgu Ocna de respingere a înregistrării candidaturii sale, propuse de Partidul Naţional Democrat, Organizaţia Târgu Ocna, la funcţia de primar al oraşului Târgu Ocna, pe motivul neîndeplinirii condiţiilor prevăzute de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015.

5. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate** autorul acesteia susţine că dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 îngrădesc dreptul de a fi ales, având în vedere că din cuprinsul art. 37 din Constituţie lipseşte vreo trimitere la o reglementare sau condiţionare prin lege a exerciţiului acestui drept, Adunarea Constituantă consacrând, astfel, accesul liber al cetăţenilor la funcţiile elective. Se mai arată că textul de lege criticat încalcă, totodată, şi normele constituţionale ale art. 16, 26 şi 53, fără a se explica în ce constă această pretinsă contrarietate.

6. Cât priveşte dispoziţiile art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, acestea sunt contrare, în opinia autorului excepţiei, principiilor şi drepturilor consacrate de art. 2, art. 16 şi art. 37 din Constituţie, întrucât, ca efect al aplicării acestora, există probabilitatea ca primarul ales să nu fie

[99] PUBLICATĂ ÎN: MONITORUL OFICIAL NR. 866 din 31 octombrie 2016.

reprezentativ pentru majoritatea membrilor comunităţii; or, democraţia înseamnă decizia majorităţii, iar nu a unei minorităţi. Prin sintagma "organele sale reprezentative", cuprinsă în art. 2 din Legea fundamentală, legiuitorul a urmărit să consacre caracterul reprezentativ al autorităţilor prin care se exercită suveranitatea naţională, însă reprezentativitatea nu poate fi conferită decât prin organe alese de majoritate.

7. **Tribunalul Bacău - Secţia I civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, întrucât, pentru a se bucura de prezumţia reprezentativităţii, candidatura trebuie să fie rezultatul susţinerii de către un anumit număr de persoane. Astfel, cerinţa reglementată de art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 se înscrie în marja de apreciere a statului şi este una necesară, care face să asigure un suport public, o minimă reprezentativitate pentru persoanele care candidează la o funcţie publică, de natură să descurajeze eventualele candidaturi abuzive. Dispoziţiile art. 101 alin. (2) din aceeaşi lege, prin care se stabileşte un alt criteriu pentru desemnarea primarului ales, şi anume în raport de majoritatea simplă, şi nu de majoritatea absolută, sunt expresia exerciţiului democratic şi nu pot fi contrare principiului suveranităţii naţionale şi nici al reprezentativităţii.

8. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

9. **Guvernul** consideră că excepţia de neconstituţionalitate privind dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 este neîntemeiată, deoarece nu se poate reţine pretinsa încălcare a prevederilor art. 16, 37 şi 53 din Constituţie. Este firesc ca legiuitorul să condiţioneze participarea la alegeri, pentru fiecare candidat la funcţia de primar sau listă de candidaţi pentru consiliul local şi pentru consiliul judeţean, de prezentarea unei liste de susţinători reprezentând cel puţin 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, ca o garanţie a reprezentativităţii acestora (a se vedea, pentru un raţionament similar, deciziile Curţii Constituţionale nr. 252 din 6 mai 2014, nr. 522 din 8 mai 2008 şi nr. 606 din 20 mai 2008). Textul de lege criticat respectă, totodată, şi normele constituţionale ale art. 26 din Constituţie, referitoare la viaţa intimă, familială şi privată, având în vedere că modalitatea în care persoana desemnată de partidul politic pentru a întocmi listele de susţinători înţelege să îşi îndeplinească această sarcină, şi anume cu bună-credinţă şi cu respectarea confidenţialităţii datelor colectate, nu poate reprezenta o problemă de constituţionalitate, în sine, a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 (a se vedea, în acest sens, Decizia Curţii Constituţionale nr. 75 din 26 februarie 2015).

10. În ce priveşte dispoziţiile art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, Guvernul susţine că acestea nu contravin prevederilor art. 1 alin. (3), art. 2, 16, 26, 36, 37 şi 53 din Legea fundamentală, astfel cum a reţinut şi Curtea Constituţională prin Decizia nr. 246 din 4 mai 2016.

11. **Avocatul Poporului** apreciază, în acord cu jurisprudenţa Curţii Constituţionale (a se vedea deciziile nr. 287 din 11 mai 2016 şi nr. 354 din 24 mai 2016), că textele de lege criticate sunt constituţionale, menţinându-şi, astfel, opinia exprimată în precedent, în dosarele Curţii Constituţionale nr. 675D/2016, nr. 686D/2016 şi nr. 696D/2016.

12. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului şi dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

13. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

14. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 49 alin. (2) şi ale art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 20 mai 2015, având următorul cuprins:

- Art. 49 alin. (2): "Pentru fiecare candidat la funcţia de primar şi listă de candidaţi pentru consiliul local şi pentru consiliul judeţean, partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale trebuie să prezinte o listă de susţinători, care trebuie să cuprindă minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I.";
- Art. 101 alin. (2): "Este declarat ales primar candidatul care a întrunit cel mai mare număr de voturi valabil exprimate."

15. În susţinerea excepţiei se invocă prevederile constituţionale ale art. 1 alin. (3) referitoare la principiul democraţiei, art. 2 - Suveranitatea, art. 16 - Egalitatea în drepturi, art. 26 - Viaţa intimă, familială şi privată, art. 37 - Dreptul de a fi ales şi ale art. 53 - Restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi.

16. Examinând excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, Curtea constată că aceasta a mai constituit obiect al controlului de constituţionalitate, din perspectiva unor critici asemănătoare. Prin Decizia nr. 286 din 11 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 451 din 16 iunie 2016, Decizia nr. 289 din 11 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 494 din 1 iulie 2016, precum şi prin Decizia nr. 290 din 11 mai 2016*) şi Decizia nr. 355 din 24 mai 2016**), nepublicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, la momentul pronunţării prezentei decizii, Curtea a respins, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate.

---

*) Decizia Curţii Constituţionale nr. 290 din 11 mai 2016 a fost publicată ulterior în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 582 din 1 august 2016.

**) Decizia Curţii Constituţionale nr. 355 din 24 mai 2016 a fost publicată ulterior în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 538 din 18 iulie 2016.

17. Curtea reţine că dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 sunt criticate, şi în această cauză, din perspectiva înfrângerii, în principal, a dreptului de a fi ales, deoarece condiţiile reglementate pentru exercitarea, în concret, a dreptului de a fi ales în funcţia de primar, consilier local sau consilier judeţean, referitoare la prezentarea, în faza înregistrării candidaturilor, a listei de semnături de susţinere provenite de la minimum de 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în circumscripţia respectivă, depăşesc cadrul constituţional configurat de art. 37 din Legea fundamentală, în sensul că Adunarea Constituantă nu a dorit să lase în seama legiuitorului

organic normarea unor cerinţe subsecvente exercitării acestui drept, ci a urmărit să asigure accesul liber al cetăţenilor la funcţiile elective.

18. Or, prin Decizia nr. 286 din 11 mai 2016, Curtea a reţinut că procentul de 1% reglementat de textul de lege criticat corespunde celui indicat de recomandările cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002), care, la pct. 8 din Raportul explicativ, prevăd că "Pentru a evita orice manipulări de acest gen, legea trebuie să stabilească un număr maxim de semnături care nu trebuie să depăşească pragul de 1% din alegători." Faptul că procentul stabilit de legea română se află la limita superioară a pragului reţinut mai sus (minimum 1% din alegători), precum şi instituirea unei condiţii subsidiare referitoare la numărul minim de susţinători (nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I) ţine de marja de apreciere a legiuitorului şi vizează asigurarea unei minime reprezentativităţi a candidaţilor la funcţiile elective (paragrafele 103 şi 104 din decizia precitată).

19. Cât priveşte invocarea principiului suveranităţii, Curtea, prin aceeaşi decizie, reiterând propria jurisprudenţă în materie, a arătat că art. 2 din Constituţie exprimă voinţa constituantului român, potrivit căreia, în cadrul democraţiei reprezentative, suveranitatea naţională aparţine poporului român, însă aceasta nu poate fi exercitată într-un mod direct, nemijlocit, la nivel individual, ci numai indirect, mijlocit, prin procedeul alegerii organelor reprezentative. Modalitatea de constituire a acestora din urmă reprezintă expresia suveranităţii naţionale, manifestată prin exprimarea voinţei cetăţenilor în cadrul alegerilor libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum (a se vedea Decizia nr. 419 din 26 martie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 274 din 28 aprilie 2009, Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010 şi Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 473 din 11 iulie 2012).

20. Potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie, sistemul electoral se reglementează prin lege organică, inclusiv modalităţile concrete de exercitare a dreptului de vot şi a dreptului de a fi ales, cu respectarea condiţiilor impuse de Legea fundamentală. Condiţiile de fond şi de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales sunt prevăzute, la nivel constituţional, de art. 16 alin. (3), art. 37 şi art. 40, precum şi, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, de normele cuprinse în legile electorale, care se subordonează condiţiilor generale constituţionale şi le dezvoltă, totodată, după criteriul funcţiei publice elective pentru care sunt organizate respectivele alegeri (a se vedea Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, precitată). În acest context, Curtea a reţinut, prin Decizia nr. 286 din 11 mai 2016, precitată, că dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 consacră o condiţie de exercitare a dreptului constituţional de a fi ales, în privinţa alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale.

21. Pornind de la această constatare, Curtea a examinat actele juridice internaţionale în materia drepturilor omului, jurisprudenţa incidentă a Curţii Europene a Drepturilor Omului, precum şi Recomandările Comisiei Europene pentru Democraţie prin Drept (Comisia de la Veneţia), observând că dreptul de a alege şi de a fi ales nu pot avea caracter absolut, statele membre ale Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale dispunând de o marjă largă de apreciere în alegerea sistemului electoral propriu şi a condiţiilor de aplicare a acestuia, fără însă a limita drepturile în discuţie atât de mult încât să afecteze esenţa acestora şi să le golească de conţinut.

22. Pentru identitate de raţiune şi în lipsa unor elemente noi, de natură să determine reconsiderarea jurisprudenţei sale, Curtea constată că argumentele reţinute prin decizia mai sus amintită îşi menţin valabilitatea şi în această cauză.

23. Cu privire la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, Curtea reţine că, potrivit acestor norme, "Este declarat ales primar candidatul care a întrunit cel mai mare număr de voturi valabil exprimate." Aceste prevederi se referă, aşadar, la tururile de scrutin pentru alegerea în funcţia de primar şi modalitatea de desemnare a primarului declarat ales, ele fiind aplicabile în altă etapă a procesului electoral decât cea în care se află autorul excepţiei, respectiv cea a desfăşurării alegerilor şi stabilirii rezultatului votului şi a cărei existenţă este condiţionată de îndeplinirea condiţiilor şi parcurgerea, în consecinţă, a etapelor premergătoare, inclusiv depunerea/acceptarea candidaturilor. Autorul se află, la momentul invocării excepţiei, abia în această fază premergătoare desfăşurării alegerilor, şi anume în cea a înregistrării/respingerii candidaturii, etapă obligatorie (şi eliminatorie), caracterizată printr-o procedură proprie de formulare şi soluţionare a contestaţiilor, procedură de contestare distinctă de cea specifică etapei desfăşurării alegerii şi stabilirii rezultatului votului.

24. În plus, Curtea constată că acelaşi raţionament a fost enunţat şi în precedent, în cazul unor excepţii de neconstituţionalitate cu obiect identic şi cu elemente comune sub aspectul obiectului litigiului în care a fost formulată excepţia de neconstituţionalitate. Astfel, Curtea a arătat, prin Decizia nr. 246 din 4 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 441 din 14 iunie 2016, sau Decizia nr. 354 din 24 mai 2016*), nepublicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, la momentul pronunţării prezentei decizii, că aceste prevederi nu au legătură cu cauza în care a fost ridicată, etapă guvernată de reguli procedurale exprese şi imperative referitoare la subiecţii care pot formula contestaţie, obiectul contestaţiei şi autorităţile competente a o soluţiona. A accepta ideea că, în acest cadru, poate fi contestată însăşi procedura de desfăşurare a alegerilor (subsecventă acceptării candidaturilor) înseamnă, în realitate, a eluda ansamblul reglementărilor care guvernează procedura electorală, reglementări care conferă calitate procesuală în formularea contestaţiilor în mod distinct şi etapizat, în mod corespunzător "actorilor" electorali/autorităţilor/structurilor implicate în fiecare etapă. În plus, a socoti admisibil a se proceda astfel înseamnă a ignora condiţia interesului procesual al invocării excepţiei de neconstituţionalitate în cazul unei persoane care, în speţă, nu îndeplineşte condiţiile pentru înregistrarea candidaturii la alegerile pentru funcţia de primar, deci nu îndeplineşte condiţia de a participa la etapa alegerilor, de natură a-i conferi calitatea de a contesta modul de organizare şi desfăşurare a acestora (Decizia nr. 246 din 4 mai 2016, paragraful 54).

---

*) Decizia Curţii Constituţionale nr. 354 din 24 mai 2016 a fost publicată ulterior în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 537 din 18 iulie 2016.

25. În consecinţă, Curtea constată inadmisibilitatea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, dată fiind incidenţa prevederilor art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, potrivit cărora "Curtea Constituţională decide asupra excepţiilor ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti sau de arbitraj comercial privind neconstituţionalitatea unei legi sau ordonanţe ori a unei dispoziţii dintr-o lege sau dintr-o ordonanţă în vigoare, care are legătură cu soluţionarea cauzei în orice fază a litigiului şi oricare ar fi obiectul acestuia."

26. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi în privinţa excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 şi cu unanimitate de voturi în privinţa excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 101 alin. (2) din aceeaşi lege,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Vasile Cristia în Dosarul nr. 2.610/270/2016 al Tribunalului Bacău - Secţia I civilă şi constată că prevederile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, sunt constituţionale, în raport cu criticile de neconstituţionalitate formulate.

2. Respinge, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de acelaşi autor în acelaşi dosar al aceleiaşi instanţe.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Bacău - Secţia I civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 5 iulie 2016.

DECIZIA nr. 535 din 5 iulie 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[100]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Partidul Mişcarea Populară Dolj, prin reprezentant legal Gelu Vişan, în Dosarul nr. 4.134/63/2016 al Tribunalului Dolj - Secţia I civilă şi care constituie obiectul Dosarului nr. 829D/2016 al Curţii Constituţionale.

2. La apelul nominal se constată lipsa părţilor. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public. Acesta solicită respingerea, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate, având în vedere Decizia Curţii Constituţionale nr. 327 din 19 mai 2016, ale cărei considerente apreciază că se menţin, pentru identitate de raţiune, şi în prezenta cauză.

CURTEA,
având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

4. Prin Decizia nr. 1.024 din 3 mai 2016, pronunţată în Dosarul nr. 4.134/63/2016, **Tribunalul Dolj - Secţia I civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**, excepţie ridicată de Partidul Mişcarea Populară Dolj, prin reprezentant legal Gelu Vişan, într-o cauză având ca obiect soluţionarea contestaţiei în anulare formulate împotriva unei decizii civile pronunţate în materie electorală de Tribunalul Dolj.

5. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate** ridicate în faţa instanţei de judecată o dată cu invocarea, din oficiu, a excepţiei inadmisibilităţii căii de atac extraordinare formulate (contestaţia în anulare) şi astfel cum a fost consemnată în cuprinsul deciziei civile pronunţate în cauză (ce constituie şi actul prin care Curtea Constituţională a fost învestită cu soluţionarea excepţiei), se face referire la încălcarea art. 21 din Constituţie. Autorul excepţiei a învederat instanţei de judecată că are dreptul la un proces echitabil, precum şi faptul că prezenta cale de atac este o cale de atac de retractare şi nu de reformare, motiv pentru care apreciază că aceasta este admisibilă.

6. **Tribunalul Dolj - Secţia I civilă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Suprimarea căilor de atac împotriva hotărârilor definitive pronunţate de instanţele judecătoreşti, la care se referă art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, este în concordanţă cu caracterul de celeritate şi natura specială a procedurii de judecată în materie electorală, ce se desfăşoară potrivit regulilor stabilite de Codul de procedură civilă pentru ordonanţa preşedinţială.

[100] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 847 din 25 octombrie 2016.

Astfel, valorificarea drepturilor electorale este condiţionată de respectarea unei proceduri de judecată speciale, urmărindu-se evitarea prelungirii procesului ca urmare a contestării hotărârilor definitive şi irevocabile prin intermediul căilor extraordinare de atac. Aplicarea regulilor de drept comun în materie electorală ar fi de natură să împiedice desfăşurarea procedurilor electorale aflate în curs şi ar genera o stare de incertitudine în ceea ce priveşte raporturile juridice stabilite printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă, afectând pentru un timp îndelungat rezultatul alegerilor. În atare condiţii, suprimarea căii de atac extraordinare nu poate echivala cu limitarea accesului liber la justiţie, ci reprezintă o modalitate eficientă de a preveni exercitarea abuzivă a drepturilor procesuale, în detrimentul altor titulari de drepturi, în egală măsură ocrotite. De altfel, art. 126 alin. (2) din Constituţie conferă legiuitorului prerogativa exclusivă de a stabili competenţa şi procedura de judecată, inclusiv a condiţiilor de exercitare a căilor de atac. În plus, şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale este în acelaşi sens, fiind enumerate cu titlu exemplificativ Decizia nr. 1.128 din 16 octombrie 2008, Decizia nr. 1.542 din 25 noiembrie 2010, Decizia nr. 102 din 28 februarie 2013 sau Decizia nr. 159 din 20 martie 2014.

7. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

8. **Guvernul** consideră că excepţia de neconstituţionalitate privind dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 este neîntemeiată. În acest sens este amintită jurisprudenţa în materie a Curţii Constituţionale, pronunţată asupra unor reglementări similare conţinute de Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, abrogată în prezent, respectiv deciziile nr. 159 din 20 martie 2014, nr. 102 din 28 februarie 2013 şi nr. 1.128 din 16 octombrie 2008, ale căror considerente Guvernul apreciază că se menţin şi în prezenta speţă.

9. **Avocatul Poporului** apreciază, în acord cu jurisprudenţa Curţii Constituţionale (a se vedea deciziile nr. 287 din 11 mai 2016 şi nr. 354 din 24 mai 2016), că prevederile legale criticate sunt constituţionale, menţinându-şi, astfel, opinia exprimată în precedent, consemnată în Decizia Curţii Constituţionale nr. 291 din 11 mai 2016.

10. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului şi dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

11. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

12. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 20 mai 2015, având următorul cuprins: "(2) Împotriva hotărârilor definitive, pronunţate de instanţele judecătoreşti potrivit prezentei legi, nu există cale de atac."

13. În susţinerea excepţiei se invocă prevederile constituţionale ale art. 21 - Accesul liber la justiţie.

14. Examinând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, Curtea reţine că dispoziţiile art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 au mai fost supuse controlului de constituţionalitate prin prisma unor critici de neconstituţionalitate de aceeaşi natură. Astfel, prin Decizia nr. 327 din 19 mai 2016*), nepublicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, la momentul pronunţării prezentei decizii, instanţa de contencios constituţional a reţinut, în acord cu jurisprudenţa sa în materie, că dispoziţiile legale criticate, care nu permit exercitarea căilor extraordinare de atac în materie electorală, nu încalcă liberul acces la justiţie şi nici dreptul la un proces echitabil, statuând în acest sens că procedura instituită prin textul de lege criticat are în vedere soluţionarea procesului cu celeritate, întrucât, în absenţa ei, aplicarea regulilor de drept comun ar fi de natură să împiedice desfăşurarea procedurilor electorale aflate în curs şi ar genera o stare de incertitudine în ce priveşte raporturile juridice stabilite printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă, afectând pentru un timp îndelungat rezultatul alegerilor. Curtea a mai stabilit că, în materie electorală, revizuirea (n.a. - sau orice cale extraordinară de atac, cum este, în cazul de faţă, contestaţia în anulare) nu îşi găseşte raţiunea, întrucât este vorba de evenimente temporare şi ireversibile, aşa cum sunt alegerile locale, astfel că prin introducerea căii revizuirii nu s-ar mai atinge nicio finalitate, nu s-ar mai putea oferi nicio satisfacţie revizuentului, chiar în ipoteza revizuirii hotărârii contestate. Aşadar, din cauza imposibilităţii fizice de restabilire a situaţiei anterioare, legiuitorul a apreciat că nu este necesar să mai reglementeze posibilitatea introducerii de căi de atac în cazul contenciosului electoral (în acelaşi sens, Decizia nr. 1.128 din 16 octombrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 776 din 19 noiembrie 2008, Decizia nr. 1.542 din 25 noiembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 16 din 7 ianuarie 2011, şi Decizia nr. 102 din 28 februarie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 208 din 12 aprilie 2013).

15. Curtea constată că, pentru identitate de raţiune, argumentele de mai sus, ce au fundamentat soluţia de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015, îşi menţin valabilitatea şi în prezenta cauză.

16. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Partidul Mişcarea Populară Dolj, prin reprezentant legal Gelu Vişan, în Dosarul nr. 4.134/63/2016 al Tribunalului Dolj - Secţia I civilă şi constată că prevederile art. 122 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale, în raport cu criticile de neconstituţionalitate formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Dolj - Secţia I civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 5 iulie 2016.

DECIZIA nr. 281 din 4 mai 2017
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[101]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Mihai Seplecan în Dosarul nr. 7.245/211/2016 al Judecătoriei Cluj-Napoca şi care formează obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 818D/2016.

2. La apelul nominal se constată lipsa părţilor. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate, arătând, în esenţă, că reglementarea, prin legislaţia electorală, a listelor de susţinători în privinţa candidaţilor independenţi ţine de asigurarea unui anumit nivel de credibilitate şi reprezentativitate a acestora şi indică susţinerea electoratului.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

4. Prin Sentinţa civilă nr. 4.096 din 26 aprilie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 7.245/211/2016, **Judecătoria Cluj-Napoca a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**, excepţie ridicată de Mihai Seplecan într-o cauză având ca obiect constatarea nulităţii Hotărârii nr. 3/H din 23 aprilie 2016, emisă de Biroul Electoral al Circumscripţiei nr. 1 din Municipiul Cluj-Napoca, privind respingerea propunerii de candidatură a contestatarului, candidat independent, la funcţia de consilier local a Municipiului Cluj-Napoca.

5. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate**, se arată că prevederile art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 generează o ingerinţă asupra exercitării principiului suveranităţii şi a dreptului de a fi ales. Instituirea unui prag de reprezentativitate pentru funcţiile alese ale administraţiei locale nu este justificată de nicio prevedere din Legea fundamentală, deoarece reprezentativitatea unui candidat se verifică prin vot, iar nu prin instituirea unui prag de reprezentativitate a priori - lista de susţinători. Legea nr. 115/2015 nu indică, în expunerea de motive, necesitatea unei atare ingerinţe, iar, presupunând că această necesitate ar consta în necesitatea asigurării unei reprezentativităţi crescute a candidatului, în scopul evitării inflaţiei de candidaturi, aceasta nu poate fi inclusă între situaţiile expres prevăzute de art. 53 alin. (1) din Constituţie şi ale art. 18 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale.

6. Se mai susţine că reprezentativitatea unui candidat nu poate fi obligatorie înainte de momentul exprimării opţiunilor de vot, ci, în mod firesc, ulterior acestui moment. În acest mod,

[101] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 633 din 3 august 2017.

impunerea unui număr atât de mare de semnături pentru lista de susţinători este excesivă şi aduce atingere dreptului constituţional şi convenţional de a fi ales.

7. **Judecătoria Cluj-Napoca** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În acest sens se arată că, în temeiul art. 16 alin. (3) din Constituţie, conform căruia "Funcţiile şi demnităţile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condiţiile legii (...)", legiuitorul are posibilitatea de a restrânge unele drepturi în materia alegerilor, în scopul asigurării reprezentativităţii candidatului la o funcţie publică.

8. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

9. **Guvernul** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Invocând Decizia nr. 252 din 6 mai 2014, ale cărei argumente apreciază că se menţin mutatis mutandis în privinţa textului de lege ce constituie obiectul excepţiei de faţă, consideră că nu poate fi reţinută critica de neconstituţionalitate cu privire la încălcarea prevederilor art. 37 din Constituţie. Referitor la invocarea Deciziei Curţii Constituţionale nr. 75 din 26 februarie 2015, se precizează că, spre deosebire de art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, constatat ca fiind neconstituţional prin această decizie, prevederile art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 nu impun o condiţie de reprezentativitate ridicată, care să afecteze substanţa dreptului de a fi ales.

10. **Avocatul Poporului** apreciază că dispoziţiile legale sunt constituţionale, invocând, în acest sens, şi Decizia nr. 286 din 11 mai 2016 şi Decizia nr. 355 din 24 mai 2016.

11. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

12. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

13. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 20 mai 2015, având următorul cuprins: "Candidaţii independenţi pentru funcţia de consilier trebuie să fie susţinuţi de minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I."

14. În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate, prevederile legale criticate contravin dispoziţiilor constituţionale ale art. 2 alin. (1) privind suveranitatea naţională, art. 37 alin. (1) referitor la dreptul de a fi ales şi art. 53 alin. (1) privind restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi. De asemenea, sunt invocate dispoziţiile cuprinse în art. 3 din Primul

Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale privind organizarea de alegeri libere cu vot secret şi art. 18 din aceeaşi Convenţie referitor la restrângerile ce pot fi aduse drepturilor şi libertăţilor instituite prin Convenţie.

15. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că dispoziţiile art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 au mai format obiectul controlului de constituţionalitate prin raportare şi la dispoziţiile constituţionale invocate în prezenta cauză, şi cu o motivare similară, pronunţând, spre exemplu, Decizia nr. 359 din 24 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 638 din 19 august 2016.

16. Prin decizia antereferită, Curtea a constatat că obligaţia ce revine, în contextul alegerilor locale, candidaţilor independenţi la funcţia de consilier, prevăzută de textul de lege criticat, este, în esenţă, comună tuturor categoriilor de competitori electorali la oricare dintre funcţiile publice elective prevăzute de Legea nr. 115/2015. Curtea a reţinut, în esenţă, că dreptul de a fi ales şi de a alege nu are caracter absolut, iar statele au o marjă largă de apreciere în alegerea sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia, fără însă a limita drepturile în discuţie atât de mult încât să afecteze esenţa acestora şi să le golească de conţinut. Examinând, în cadrul testului de proporţionalitate, pretinsul caracter nejustificat şi excesiv al condiţiei reglementate de textul de lege criticat, cu încălcarea art. 16 şi a art. 37 din Constituţie, Curtea a subliniat că, în cauză, nu poate fi aplicat mutatis mutandis acelaşi raţionament ce a fundamentat soluţia pronunţată prin Decizia nr. 75 din 26 februarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 265 din 21 aprilie 2015, prin care a constatat neconstituţionalitatea dispoziţiilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, referitoare la numărul minim de membri fondatori necesari pentru constituirea unui partid politic. Astfel, s-a arătat că, dimpotrivă, această decizie susţine, de principiu, constituţionalitatea soluţiei legislative criticate în prezenta cauză, iar nu încălcarea prevederilor constituţionale invocate. Aceasta deoarece înseşi exigenţele pe care legislaţia electorală în ansamblu le-a instituit în privinţa exercitării drepturilor electorale au fost apreciate de Curte ca justificând eliminarea condiţiei excesive de asigurare a reprezentativităţii partidelor politice încă de la înfiinţarea acestora. Referindu-se la "instrumente legale adecvate" menite să limiteze riscul fragmentării excesive a reprezentării parlamentare sau al supraîncărcării bugetului de stat cu cheltuieli destinate finanţării partidelor politice şi a campaniilor electorale, Curtea a avut în vedere tocmai limitările inerente reglementării unor drepturi fundamentale, pentru evitarea exercitării abuzive a acestora. Reprezentativitatea candidaturilor la funcţiile elective se înscrie, de principiu, între "instrumentele legale adecvate" menţionate. Aceasta întrucât desemnarea de candidaţi în alegeri constituie una dintre condiţiile de "existenţă" a partidelor politice, potrivit art. 45 coroborat cu art. 46 alin. (1) lit. b) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 408 din 10 iunie 2015. Aşadar, indiferent de numărul de membri fondatori, prin instituirea unor condiţii de reprezentativitate prin legislaţia electorală în privinţa candidaţilor partidelor se evită o fragmentare politică excesivă; practic, partidele care nu au forţa politică de a desemna candidaţi în alegeri intră sub incidenţa cauzei de dizolvare menţionate.

17. Curtea a mai observat că textul criticat a fost adoptat chiar ulterior Deciziei nr. 75 din 26 februarie 2015, în cadrul unui demers general realizat, în cursul anului 2015, de adaptare legislativă în considerarea alegerilor locale şi parlamentare din anul 2016, inclusiv de corelare a reglementărilor în materie.

18. Cu privire la pretinsa stare de inegalitate creată, prin dispoziţiile legale criticate, între candidaţii independenţi la o funcţie publică electivă şi candidaţii propuşi de formaţiuni politice la aceleaşi funcţii, Curtea a constatat că atât partidele politice, cât şi candidaţii independenţi trebuie

să îndeplinească aceeaşi condiţie în privinţa prezentării listei de susţinători la depunerea candidaturilor pentru funcţiile elective. Diferenţele de susţinere în sine, concretizate, în cazul unora dintre partidele politice, în existenţa unei logistici superioare, ţin deja de natura/substanţa competiţiei politice, reflectând, implicit, libertatea de voinţă a electoratului, esenţială într-un stat democratic.

19. În continuare, prin decizia anterior menţionată, Curtea a conchis că legislaţia electorală din România a stabilit şi stabileşte condiţia prezentării unei liste de susţinători la depunerea candidaturii de către candidaţii independenţi, condiţie ce a fost constatată în mod consecvent ca fiind constituţională. Aceasta reprezintă o modalitate prin care candidatul la o funcţie sau demnitate publică îşi dovedeşte potenţialul de reprezentativitate şi care previne, totodată, exercitarea abuzivă a dreptului de a fi ales, asigurând accesul efectiv la exerciţiul acestui drept persoanelor care, într-adevăr, beneficiază de credibilitatea şi susţinerea electoratului. Ca urmare, condiţia instituită de legiuitor dă expresie, în esenţă, dezideratelor stabilite de art. 2 din Constituţie referitoare la exercitarea suveranităţii naţionale. Cât priveşte, în sine, numărul susţinătorilor necesar pentru înregistrarea unei candidaturi independente, se constată că acesta a fost redus faţă de reglementările precedente în aceeaşi materie. Un nou test de proporţionalitate sub acest aspect şi-ar fi găsit eventual justificarea în ipoteza în care legiuitorul ar fi procedat la mărirea procentului reglementat, iar nu în situaţia constatată în care, prin reducerea acestuia cu 50%, legiuitorul a creat o evidentă facilitare a exercitării dreptului de a fi ales. Faptul că, în privinţa exercitării altui drept constituţional (dreptul de asociere), legiuitorul a stabilit la un moment dat reguli noi nu este de natură să îl oblige pe acesta să stabilească acelaşi reguli în privinţa tuturor/altor drepturi constituţionale. Ca urmare, nu există niciun temei constituţional pentru a susţine raţionamentul potrivit căruia numărul de susţinători cerut pentru înregistrarea unei candidaturi la o funcţie electivă trebuie, în mod necesar, să fie identic cu numărul de fondatori necesar pentru înregistrarea unui partid politic. Rezultă că textul de lege criticat nu aduce atingere dreptului de a fi ales în substanţa sa, ci condiţionează exerciţiul său de îndeplinirea unor cerinţe, aplicabile în egală măsură candidaţilor la funcţia de consilier.

20. Neintervenind elemente noi de natură a determina reconsiderarea jurisprudenţei Curţii în materie, atât soluţia de respingere ca neîntemeiată, cât şi considerentele pe care aceasta se fundamentează îşi păstrează valabilitatea şi în prezenta cauză.

21. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Mihai Seplecan în Dosarul nr. 7.245/211/2016 al Judecătoriei Cluj-Napoca şi constată că dispoziţiile art. 50 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie. Decizia se comunică Judecătoriei Cluj-Napoca şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I. Pronunţată în şedinţa din data de 4 mai 2017.

DECIZIA nr. 282 din 4 mai 2017
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[102]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Bogdan Ungureanu în Dosarul nr. 7.560/211/2016 al Judecătoriei Cluj-Napoca şi care constituie obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 819D/2016.

2. La apelul nominal se constată lipsa părţilor. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Preşedintele dispune să se facă apelul şi în dosarele nr. 820D/2016 şi nr. 1.647D/2016, având ca obiect excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Bogdan Ungureanu în Dosarul nr. 7.561/211/2016 al Judecătoriei Cluj-Napoca şi de Partidul Mişcarea Populară - filiala Vâlcea în Dosarul nr. 4.257/288/2016 al Tribunalului Vâlcea - Secţia a II-a civilă.

4. La apelul nominal se constată lipsa părţilor. Procedura de citare este legal îndeplinită.

5. Având în vedere obiectul excepţiei de neconstituţionalitate în dosarele mai sus menţionate, Curtea, din oficiu, pune în discuţie conexarea dosarelor nr. 820D/2016 şi nr. 1.647D/2016 la Dosarul nr. 819D/2016.

6. Reprezentantul Ministerului Public este de acord cu conexarea dosarelor.

7. Curtea, în temeiul dispoziţiilor art. 53 alin. (5) din Legea nr. 47/1992, dispune conexarea dosarelor nr. 820D/2016 şi nr. 1.647D/2016 la Dosarul nr. 819D/2016, care a fost primul înregistrat.

8. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate, arătând, în esenţă, că instituirea unui prag de susţinători a candidaturilor constituie o garanţie a reprezentativităţii candidaţilor. De asemenea, se invocă şi jurisprudenţa în materie a Curţii Constituţionale.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarelor, constată următoarele:

9. Prin sentinţele civile nr. 4.219 din 28 aprilie 2016 şi nr. 4.220 din 28 aprilie 2016 şi Decizia nr. 804 din 3 mai 2016, pronunţate în dosarele nr. 7.560/211/2016, nr. 7.561/211/2016, şi, respectiv, nr. 4.257/288/2016, **Judecătoria Cluj-Napoca şi Tribunalul Vâlcea - Secţia a II-a civilă au sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi**

[102] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 613 din 28 iulie 2017.

pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Bogdan Ungureanu şi, respectiv, Partidul Mişcarea Populară - filiala Vâlcea în cauze având ca obiect constatarea nulităţii Hotărârii nr. 10/H din 26 aprilie 2016 şi Hotărârii nr. 11/H din 26 aprilie 2016, emise de Biroul Electoral al Circumscripţiei nr. 1 din Municipiul Cluj-Napoca privind respingerea propunerii de candidatură pentru funcţiile de primar şi consilier local al Municipiului Cluj-Napoca, respectiv constatarea nulităţii Hotărârii nr. 24/27 aprilie 2016, emise de Biroul Electoral al Circumscripţiei nr. 1 din municipiul Râmnicu Vâlcea privind respingerea propunerii de candidatură a contestatarului pentru funcţia de primar al Municipiului Râmnicu Vâlcea.

10. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate** se arată că prevederile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 îngrădesc dreptul constituţional de a fi ales, prin impunerea unui număr de susţinători pentru depunerea candidaturii la funcţia de primar. Se mai arată că, în condiţiile în care un partid politic poate fi înfiinţat cu doar trei membri, în condiţiile Legii partidelor politice nr. 14/2003, impunerea unui prag de minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care se candidează este neconstituţională. În acest sens, se realizează o paralelă între Decizia Curţii Constituţionale nr. 75 din 26 februarie 2015 şi condiţia de reprezentativitate prevăzută în textul legal criticat, pe care o apreciază ca fiind restrictivă.

11. **Judecătoria Cluj-Napoca** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, legiuitorul având deplina legitimitate constituţională de a impune anumite condiţii pentru candidaţi, precum aceea de a prezenta o listă de susţinători cu un număr/procent minim din numărul total al alegătorilor. Legiuitorul are posibilitatea de a restrânge unele drepturi şi libertăţi în materia alegerilor, tocmai pentru a asigura reprezentativitatea candidatului.

12. **Tribunalul Vâlcea - Secţia a II-a civilă** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, fiind la latitudinea legiuitorului să stabilească un cadru normativ infraconstituţional în care să fie exercitat dreptul constituţional de a fi ales, inclusiv prin impunerea unor condiţii ce trebuie îndeplinite pentru admiterea candidaturii. De asemenea, se mai indică faptul că măsura legală criticată urmăreşte un scop legitim.

13. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actele de sesizare au fost comunicate preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

14. **Guvernul** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Se arată că instituirea obligativităţii unui anumit prag de susţinători nu încalcă dreptul de a fi ales şi că este firesc ca legiuitorul să condiţioneze participarea la alegeri pentru fiecare candidat de prezentarea unei liste de susţinători reprezentând cel puţin 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, ca o garanţie a reprezentativităţii acestora. În sensul celor de mai sus, este invocată şi Decizia nr. 286 din 11 mai 2016.

15. **Avocatul Poporului** apreciază că dispoziţiile legale sunt constituţionale, invocând şi Decizia nr. 246 din 4 mai 2016, Decizia nr. 286 din 11 mai 2016, Decizia nr. 292 din 11 mai 2016 sau Decizia nr. 355 din 24 mai 2016.

16. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actele de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

17. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

18. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din data de 20 mai 2015, având următorul cuprins: "(2) Pentru fiecare candidat la funcţia de primar şi listă de candidaţi pentru consiliul local şi pentru consiliul judeţean, partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale trebuie să prezinte o listă de susţinători, care trebuie să cuprindă minimum 1% din numărul total al alegătorilor înscrişi în Registrul electoral şi în listele electorale complementare din circumscripţia pentru care candidează, dar nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I".

19. În opinia autorilor excepţiei de neconstituţionalitate, prevederile legale criticate contravin dispoziţiilor constituţionale ale art. 37 - Dreptul de a fi ales.

20. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 au mai format obiectul controlului de constituţionalitate, prin raportare la critici de neconstituţionalitate asemănătoare, atât distinct, cât şi împreună cu alte texte din Legea nr. 115/2015, în acest sens reţinându-se, spre exemplu, Decizia nr. 286 din 11 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 451 din 16 iunie 2016.

21. Curtea a reţinut că dispoziţiile legale supuse controlului de constituţionalitate sunt criticate prin prisma caracterului nejustificat şi excesiv al instituirii obligaţiei de a prezenta liste de susţinători pentru candidaturile la alegerile locale depuse de partidele politice, alianţele politice, alianţele electorale şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale. Obligaţia astfel instituită este de natură să încalce, potrivit susţinerilor autorilor excepţiei, normele constituţionale referitoare, în principal, la suveranitatea naţională, dreptul de a alege şi de a fi ales.

22. Curtea a constatat, în ce priveşte pretinsa încălcare a principiului suveranităţii naţionale, că art. 2 din Constituţie exprimă voinţa constituantului român, potrivit căreia, în cadrul democraţiei reprezentative, suveranitatea naţională aparţine poporului român, însă aceasta nu poate fi exercitată într-un mod direct, nemijlocit, la nivel individual, ci numai indirect, mijlocit, prin procedeul alegerii organelor reprezentative. Modalitatea de constituire a acestora din urmă reprezintă expresia suveranităţii naţionale, manifestată prin exprimarea voinţei cetăţenilor în cadrul alegerilor libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum. Cu referire la procentul de 1%, reglementat de textul de lege criticat, Curtea a statuat că acesta corespunde celui indicat de recomandările cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni plenare (Veneţia, 18 - 19 octombrie 2002), care, la pct. 8 din Raportul explicativ, prevăd că "Pentru a evita orice manipulări de acest gen, legea trebuie să stabilească un număr maxim de semnături care nu trebuie să depăşească pragul de 1% din alegători". Faptul că

procentul stabilit de legea română se află la limita superioară a pragului reţinut mai sus (minimum 1% din alegători), precum şi instituirea unei condiţii subsidiare referitoare la numărul minim de susţinători (nu mai puţin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităţilor urbane de rangul II şi III şi de 1.000 în cazul judeţelor, municipiului Bucureşti, sectoarelor municipiului Bucureşti şi localităţilor urbane de rangul I) ţine de marja de apreciere a legiuitorului şi vizează asigurarea unei minime reprezentativităţi a candidaţilor la funcţiile elective.

23. Cu privire la invocarea dreptului de a alege şi de a fi ales, Curtea a conchis, în urma analizării dispoziţiilor incidente cuprinse în Constituţie, în primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, a jurisprudenţei în materie a Curţii Europene a Drepturilor Omului, precum şi a Recomandărilor Comisiei Europene pentru Democraţie prin Drept, că dreptul de a fi ales şi de a alege nu este absolut, iar statele membre ale Convenţiei au o marjă largă de apreciere în alegerea sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia, fără însă a limita drepturile în discuţie atât de mult încât să afecteze esenţa acestora şi să le golească de conţinut. În România, prevederile art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituţie stabilesc că sistemul electoral se reglementează prin lege organică, inclusiv modalităţile concrete de exercitare a dreptului de vot şi a dreptului de a fi ales, cu respectarea condiţiilor impuse de Constituţie. Totodată, condiţiile de fond şi de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales sunt prevăzute, la nivel constituţional, de art. 16 alin. (3), art. 37 şi art. 40, precum şi, la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, de normele cuprinse în legile electorale, care se subordonează condiţiilor generale constituţionale şi le dezvoltă, totodată, după criteriul funcţiei publice elective pentru care sunt organizate respectivele alegeri. În acest context, Curtea a reţinut că dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 consacră o condiţie de exercitare a dreptului constituţional de a fi ales, în privinţa alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale.

24. Examinând, în cadrul testului de proporţionalitate, pretinsul caracter nejustificat, excesiv al condiţiei reglementate de textul de lege criticat, cu încălcarea art. 16 şi art. 37 din Constituţie, Curtea a subliniat că în cauză nu poate fi aplicat, mutatis mutandis, acelaşi raţionament ce a condus la pronunţarea Deciziei nr. 75 din 26 februarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 265 din 21 aprilie 2015, prin care a fost constatată neconstituţionalitatea dispoziţiilor art. 19 alin. (3) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 408 din 10 iunie 2015, referitoare la numărul minim de membri fondatori necesari pentru constituirea unui partid politic.

25. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Bogdan Ungureanu în dosarele nr. 7.560/211/2016 şi nr. 7.561/211/2016 ale Judecătoriei Cluj-Napoca şi de Partidul Mişcarea Populară - filiala Vâlcea în Dosarul nr. 4.257/288/2016 al Tribunalului Vâlcea - Secţia a II-a civilă şi constată că dispoziţiile art. 49 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea

autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Judecătoriei Cluj-Napoca şi Tribunalului Vâlcea - Secţia a II-a civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 4 mai 2017.

DECIZIA nr. 390 din 6 iunie 2017
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[103]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Clotilde Marie Brigitte Armand în Dosarul nr. 25.597/299/2016 al Judecătoriei Sector 1 Bucureşti şi care constituie obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 1.159D/2016.
2. La apelul nominal răspunde personal autorul excepţiei de neconstituţionalitate. Procedura de citare este legal îndeplinită.
3. Magistratul-asistent-şef referă asupra faptului că autorul excepţiei de neconstituţionalitate a depus concluzii scrise, prin care solicită admiterea acesteia.
4. Preşedintele dispune să se facă apelul şi în Dosarul nr. 1.168D/2016, având ca obiect excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Nicolae Costinel State în Dosarul nr. 9.107/318/2016 al Judecătoriei Târgu Jiu - Secţia civilă.
5. La apelul nominal se constată lipsa părţilor. Procedura de citare este legal îndeplinită.
6. Având în vedere obiectul excepţiei de neconstituţionalitate în dosarele mai sus menţionate, Curtea, din oficiu, pune în discuţie conexarea Dosarului nr. 1.168D/2016 la Dosarul nr. 1.159D/2016.
7. Partea prezentă, precum şi reprezentantul Ministerului Public sunt de acord cu conexarea dosarelor.
8. Curtea, în temeiul dispoziţiilor art. 53 alin. (5) din Legea nr. 47/1992, dispune conexarea Dosarului nr. 1.168D/2016 la Dosarul nr. 1.159D/2016, care a fost primul înregistrat.
9. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul autorului excepţiei de neconstituţionalitate, care pune concluzii de admitere a acesteia. În acest sens, reiterează motivele care au stat la baza ridicării excepţiei de neconstituţionalitate, astfel cum acestea sunt menţionate în concluziile scrise depuse. Totodată, sunt realizate precizări exprese raportate la punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului depuse la dosarul cauzei.
10. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate, invocând jurisprudenţa Curţii Constituţionale.

CURTEA,
având în vedere actele şi lucrările dosarelor, constată următoarele:
11. Prin Sentinţa civilă nr. 10.892 din 14 iunie 2016 şi Încheierea nr. 3.205 din 15 iunie 2016, pronunţate în dosarele nr. 25.597/299/2016 şi nr. 9.107/318/2016, **Judecătoria Sector 1 Bucureşti şi Judecătoria Târgu Jiu - Secţia civilă au sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr.**

[103] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 649 din 8 august 2017.

115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Clotilde Marie Brigitte Armand şi de Nicolae Costinel State în cauze având ca obiect soluţionarea contestaţiilor formulate împotriva proceselor-verbale privind stabilirea rezultatelor alegerilor şi atribuirea mandatului de primar al Sectorului 1 Bucureşti, respectiv al Municipiului Târgu Jiu.

12. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate**, în esenţă, se arată că este de notorietate că, într-o confruntare electorală, primarul aflat în funcţie are prima şansă într-un sistem cu un singur tur de scrutin; din moment ce textele legale criticate reglementează alegerea într-un singur tur de scrutin, rezultă că are loc o discriminare între titularul curent al funcţiei de primar şi ceilalţi competitori electorali, întrucât are un anume avantaj/ascendent asupra contracandidaţilor săi. În susţinerea acestei afirmaţii este invocată Decizia Curţii Constituţionale nr. 2 din 30 iunie 1992, prin care s-a constatat constituţionalitatea limitării dreptului de a candida a prefecţilor şi subprefecţilor în alegerile parlamentare în circumscripţia în care îşi exercită funcţia sau şi-au exercitat-o în ultimele şase luni.

13. Se mai arată că alegerea primarilor prin majoritate relativă, adică într-un singur tur de scrutin, cu excepţia balotajului, a fost legiferată prin Legea nr. 129/2011, iar, în expunerea de motive a acesteia, au fost invocate două motive în susţinerea soluţiei unui singur tur de scrutin, şi anume: egalitatea de tratament şi criza financiară.

14. Cu privire la primul motiv, se apreciază că acesta este unul fals, invocându-se Decizia Curţii Constituţionale nr. 1.228 din 18 noiembrie 2008. Având în vedere decizia antereferită, autorul excepţiei de neconstituţionalitate concluzionează că modul de alegere a primarului, instituţie de rang constituţional, trebuie să respecte riguros exigenţele Constituţiei, fiind necesară reglementarea alegerii sale în două tururi de scrutin, spre deosebire de alte instituţii, precum cea a preşedintelui Consiliului judeţean, a cărui alegere poate rămâne la latitudinea exclusivă a legiuitorului ordinar, care nu este ţinut de prevederile Constituţiei să o reglementeze într-un fel anume.

15. Cu privire la cel de-al doilea motiv, se arată că motivul conjunctural care justificase soluţia legislativă cuprinsă în Legea nr. 129/2011 a devenit caduc. Cu toate acestea, legiuitorul a preluat în noua reglementare aceeaşi soluţie legislativă a alegerii primarilor într-un singur tur de scrutin, fără să ofere nicio explicaţie cu privire la aceasta.

16. Se apreciază că, prin alegerea primarilor într-un singur tur de scrutin, nu se asigură reprezentativitatea acestora. Se realizează o paralelă între "instituţiile alese de tip individual", respectiv Preşedintele României şi primarul, punctându-se faptul că primul este ales în două tururi de scrutin, pentru a se asigura reprezentativitatea sa. Faptul că legiuitorul constituţional a lăsat modalitatea de alegere a primarului la nivelul legislaţiei infraconstituţionale nu înseamnă că legiuitorul infraconstituţional poate adopta orice soluţie în mod discreţionar. Se invocă în acest sens Decizia Curţii Constituţionale nr. 471 din 14 noiembrie 2013, prin care aceasta a stabilit, în materia referendumului, că majoritatea necesară pentru luarea unei decizii nu poate fi stabilită în mod discreţionar, iar acest considerent se aplică mutatis mutandis în privinţa alegerii primarilor.

17. Se apreciază că instituţia primarului este unul dintre acele organe prin care poporul român îşi exercită suveranitatea, conform art. 2 din Constituţie. Reprezentativitatea acesteia nu poate fi asigurată prin cea mai redusă majoritate posibilă, cea relativă. Se arată că există trei criterii de garantare a reprezentativităţii, respectiv, cvorum de participare peste 50% (30% în materia referendumului); majoritate de vot simplă în primul tur de scrutin şi majoritate simplă în turul al doilea de scrutin, în condiţiile în care în primul tur nu s-a obţinut o asemenea majoritate de vot.

Or, niciunul dintre aceste criterii nu se regăseşte în privinţa modului de alegere a primarului, astfel încât nu se asigură reprezentativitatea acestuia. Se ajunge ca un candidat la această funcţie, care nu obţine majoritatea simplă, să înfrângă voinţa majorităţii, din moment ce majoritatea nu l-a votat.

18. Concluzionând, se apreciază că textul legal criticat favorizează primarii în funcţie, impune o ingerinţă excesivă asupra dreptului la vot, din moment ce, prin efectul său, procesul electoral încetează la momentul primului tur de scrutin şi încalcă reprezentativitatea funcţiei, toate acestea echivalând cu încălcarea art. 2, art. 36 alin. (1) şi art. 37 alin. (1) din Constituţie.

19. **Judecătoria Sector 1 Bucureşti** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este întemeiată. În acest sens, se arată că sistemul de alegere a primarului într-un singur tur de scrutin cu votul majorităţii relative a cetăţenilor este lipsit de reprezentativitate. Se deschide calea câştigării alegerilor de către un candidat care nu reprezintă interesele comune ale majorităţii persoanelor care s-au prezentat la urne.

20. Astfel, în măsura în care o categorie omogenă şi majoritară de alegători este pusă în situaţia de a alege între doi sau mai mulţi candidaţi având un profil asemănător, şansele ca această categorie de alegători de desemneze un primar scad direct proporţional cu numărul unor astfel de candidaţi înscrişi pe listele electorale şi, ca un corolar al acestei situaţii, în ipoteza în care categoriei minoritare de alegători i se oferă posibilitatea de a alege un singur candidat, şansele acestui candidat de a fi ales primar cresc pe măsură ce electoratul majoritar este tot mai divizat. Astfel, voinţa minoritară va prevala asupra celei majoritare, ceea ce înseamnă că sistemul de alegere reglementat prin norma legală criticată nu are ca efect desemnarea celui mai potrivit şi mai reprezentativ candidat, ci a celui al cărui electorat este mai puţin divizat. Prin urmare, se creează premisele ca administrarea unităţii administrativ-teritoriale să se realizeze de către un candidat nereprezentativ şi în dezacord cu interesele majorităţii alegătorilor.

21. Având în vedere cele expuse, se apreciază că are loc o încălcare a dreptului de a alege şi a celui de a fi ales, în timp ce principiul autonomiei locale este susceptibil a fi încălcat la rândul său. Se mai propun extinderea controlului de constituţionalitate cu privire la dispoziţiile art. 97 alin. (2) din Legea nr. 67/2004, în redactarea avută după modificarea acesteia prin Legea nr. 129/2011 şi până la abrogarea sa prin Legea nr. 115/2015.

22. **Judecătoria Târgu Jiu** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În acest sens, se arată că organizarea alegerilor într-un singur tur de scrutin nu are ca efect afectarea dreptului de a alege, drept ce nu este condiţionat de manifestarea acestuia în unul sau în două tururi de scrutin. Nu se îngrădeşte nici dreptul de a fi ales ca primar de faptul că legiuitorul a stabilit condiţiile în care se declară ales un primar, respectiv candidatul care a întrunit cel mai mare număr de voturi valabil exprimate.

23. Această modalitate de alegere a primarului nu are ca efect lipsirea de reprezentativitate a primarului, ce s-ar constitui implicit într-o încălcare a suveranităţii, în condiţiile în care cetăţeanul are libertatea deplină de a-şi exprima votul, ceea ce înseamnă că reprezentativitatea constituţională a candidatului cu cel mai mare număr de voturi valabil exprimate este asigurată.

24. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actele de sesizare au fost comunicate preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

25. **Guvernul** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În acest sens, se invocă Decizia Curţii Constituţionale nr. 61 din 14 ianuarie 2010.

26. **Avocatul Poporului** precizează că îşi menţine punctele de vedere exprimate şi reţinute în Decizia nr. 246 din 4 mai 2016 şi Decizia nr. 292 din 11 mai 2016, potrivit cărora dispoziţiile legale sunt constituţionale.
27. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actele de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, concluziile scrise depuse, concluziile autorului excepţiei de neconstituţionalitate, precum şi ale procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:
28. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.
29. **Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate** îl constituie dispoziţiile art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 20 mai 2015, având următorul cuprins: "(2) Este declarat ales primar candidatul care a întrunit cel mai mare număr de voturi valabil exprimate.
(3) În caz de balotaj se va organiza un nou tur de scrutin la două săptămâni de la primul tur, la care vor participa doar candidaţii care se află în această situaţie."
30. În opinia autorilor excepţiei de neconstituţionalitate, prevederile legale criticate contravin dispoziţiilor constituţionale ale art. 2 alin. (1) privind suveranitatea, art. 36 alin. (1) privind dreptul de vot, art. 37 alin. (1) privind dreptul de a fi ales şi art. 120 alin. (1) privind principiile de bază ale administraţiei publice locale.
31. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că, spre deosebire de situaţiile avute în vedere, spre exemplu, prin Decizia nr. 534 din 5 iulie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 866 din 31 octombrie 2016, unde excepţia a fost ridicată în etapa acceptării candidaturilor, în prezenta cauză, excepţia a fost ridicată în cadrul judecării contestaţiei formulate împotriva procesului-verbal privind centralizarea voturilor, constatarea rezultatului alegerilor şi atribuirea mandatului de primar la alegerile locale din 5 iunie 2016. Prin urmare, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 este admisibilă, textul legal având legătură cu soluţionarea cauzei. În schimb, art. 101 alin. (3) din lege nu are legătură cu soluţionarea cauzei, întrucât în niciunul dintre cele două dosare nu s-a adus în discuţie vreo situaţie de balotaj, drept care această excepţie de neconstituţionalitate este inadmisibilă şi urmează a fi respinsă ca atare în temeiul art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992.
32. Curtea reţine că este incontestabil faptul că persoanele care conduc unităţile administrativ-teritoriale, alese prin alegeri libere, periodice şi corecte, în acord cu cerinţele art. 2 alin. (1) din Constituţie, sunt exponenţii suveranităţii poporului, exercitată la nivel naţional sau local. Atât textul art. 2 din Legea fundamentală, cât şi art. 16 alin. (3) şi art. 37 din aceasta nu impun, însă, sub aspectul modalităţii de desfăşurare a alegerilor, niciun fel de sistem electoral. Esenţiale pentru exercitarea suveranităţii naţionale şi respectarea valorilor şi principiilor statului de drept democratic sunt, sub acest aspect, organizarea şi desfăşurarea unor alegeri libere, periodice şi corecte. Legiuitorul constituant nu a impus în corpul Legii fundamentale un anumit sistem electoral, acesta fiind, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a), atributul exclusiv al legiuitorului organic.

Astfel, prin lege organică, Parlamentul - organul reprezentativ suprem al poporului român şi unica autoritate legiuitoare a ţării, potrivit art. 61 alin. (1) din Constituţie, îşi exprimă opţiunea pentru un anumit sistem electoral şi îl reglementează.
33. Curtea reţine că, prin Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 473 din 11 iulie 2012, a statuat că, în principiu, opţiunea pentru un anume tip de scrutin aparţine legiuitorului, soluţie care rezultă din dispoziţiile art. 62 din Constituţie, care obligă la alegerea prin vot a Parlamentului, lăsând legiuitorului posibilitatea de a stabili, prin lege, tipul sistemului electoral, precum şi modalităţile concrete de organizare şi desfăşurare a scrutinului.
34. Prin aceeaşi decizie s-a observat că în acelaşi sens sunt şi dispoziţiile art. 3 din Protocolul nr. 1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, precum şi jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului. Spre exemplu, prin hotărârile din 2 martie 1987 şi 22 mai 2012, pronunţate în cauzele Mathieu-Mohin and Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 52, şi, respectiv, Scoppola împotriva Italiei (nr. 3), paragrafele 83 şi 84, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că dreptul garantat prin art. 3 - Dreptul la alegeri libere, cuprins în Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, nu este un drept absolut, iar statele au o marjă largă de apreciere în alegerea sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia, fără însă a limita drepturile în discuţie atât de mult încât să afecteze esenţa acestora şi să le golească de conţinut. Dispoziţiile menţionate stabilesc obligaţia statelor contractante de a derula alegeri "libere", "la intervale rezonabile", "prin scrutin secret", "în condiţii care să asigure libera exprimare a voinţei poporului", fără a impune introducerea unui sistem determinat de vot, cum ar fi votul proporţional sau cel majoritar, cu unul sau două tururi de scrutin (Hotărârea din 2 martie 1987, pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 54, sau Hotărârea din 15 martie 2012, pronunţată în Cauza Sitaropoulos şi Giakoumopoulos împotriva Greciei, paragraful 68).
35. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reţinut, de asemenea, că există numeroase moduri de a organiza şi de a face să funcţioneze sistemele electorale, după cum se constată existenţa unei multitudini de diferenţe între statele contractante în această materie, datorate evoluţiei lor istorice, diversităţii culturale şi de gândire politică, astfel că fiecare stat va "încorpora" aceste elemente în propria viziune despre democraţie (Hotărârea din 6 octombrie 2005, pronunţată în Cauza Hirst împotriva Regatului Unit, paragraful 61). Aceeaşi Curte a mai statuat că, pentru a răspunde scopurilor art. 3, orice sistem electoral are a fi apreciat în funcţie de evoluţia politică a unui stat, încât detalii inacceptabile în cadrul unui sistem determinat pot să apară ca justificate în altul, cerinţa esenţială rămânând aceea ca sistemul adoptat să îndeplinească, în esenţă, condiţiile asigurării liberei exprimări a voinţei poporului în alegerea corpului legislativ (Hotărârea din 2 martie 1987, pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 54). Astfel, niciuna dintre condiţiile impuse, dacă este cazul, nu trebuie să împiedice libera exprimare a poporului cu privire la alegerea corpului legislativ - cu alte cuvinte, ele trebuie să reflecte sau să nu contracareze preocuparea de a menţine integritatea şi eficienţa unei proceduri electorale ce urmăreşte să determine voinţa poporului prin intermediul sufragiului universal (Hotărârea din 8 iulie 2008, pronunţată în Cauza Yumak şi Sadak împotriva Turciei, paragraful 109). Această alegere, dictată de considerente de ordin istoric şi politic care îi sunt proprii, ţine în principiu de domeniul de competenţă exclusivă a statului (Hotărârea din 9 aprilie 2002, pronunţată în Cauza Podkolzina împotriva Letoniei, paragraful 34).

36. Desigur că, indiferent de sistemul electoral sau tipul de scrutin pentru care optează legiuitorul, Curtea Constituţională este competentă să se pronunţe dacă sunt respectate, în reglementarea acestora, principiile şi dispoziţiile Constituţiei (Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012). Reglementarea criticată în prezenta cauză, referitoare la numărul tururilor de scrutin prevăzute pentru alegerea primarilor, nu pune însă în niciun fel în discuţie libera exprimare a voinţei poporului în alegerea reprezentanţilor autorităţilor administraţiei publice locale şi nici dreptul de a fi ales. De altfel, şi art. 3 din Primul Protocol adiţional protejează dreptul persoanei de a candida în alegeri în condiţii echitabile şi democratice, indiferent că persoana a câştigat sau pierdut alegerile (Hotărârea din 20 decembrie 2016, pronunţată în Cauza Uspaskich împotriva Lituaniei, paragraful 88).
37. În acest sens, Curtea constată că problema legitimităţii şi reprezentativităţii autorităţilor alese constituie un efect al exprimării libertăţii de voinţă a electoratului, iar textul de lege criticat nu reglementează condiţii cu privire la dreptul de a candida sau limitări în privinţa acestuia, neputându-se, astfel, reţine încălcarea art. 2 alin. (1) din Constituţie referitor la suveranitate. Aspectele de fapt relevate, respectiv absenteism electoral sau câştigarea mandatului cu o majoritate mică raportat la numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, nu pot fi apreciate ca fiind motive de natură să nu asigure reprezentativitatea primarului din moment ce toţi cetăţenii îşi pot exprima dreptul de vot, iar cel mai bine clasat candidat în aceste condiţii va câştiga competiţia electorală.
38. Având în vedere cele de mai sus, Curtea nu poate cenzura opţiunea legiuitorului pentru un sistem sau altul de vot, care au funcţionat deopotrivă ulterior intrării în vigoare a Constituţiei, fără a releva, în sine, încălcarea vreunui drept constituţional. Astfel cum Curtea a mai reţinut în jurisprudenţa sa, "excedează competenţei sale cenzurarea opţiunii legiuitorului în favoarea unei soluţii legislative sau a alteia, ambele deopotrivă constituţionale" (a se vedea, mutatis mutandis, Decizia nr. 748 din 4 noiembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 71 din 1 februarie 2016, paragraful 27).
39. De asemenea, Curtea reţine că art. 36 alin. (1) din Constituţie nu este incident în cauză, textul legal nereglementând dreptul la vot al cetăţenilor, iar art. 120 alin. (1) din Constituţie nu are, de asemenea, incidenţă în cauză, aspectele criticate nevizând autonomia locală, ci opţiunea pentru un sistem de scrutin sau altul.

40. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Respinge, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 101 alin. (3) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Clotilde Marie Brigitte Armand în Dosarul nr. 25.597/299/2016 al Judecătoriei Sector 1 Bucureşti şi de Nicolae Costinel State în Dosarul nr. 9.107/318/2016 al Judecătoriei Târgu Jiu - Secţia civilă.

2. Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de aceiaşi autori în aceleaşi dosare ale aceloraşi instanţe judecătoreşti şi constată că dispoziţiile art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.
Definitivă şi general obligatorie.
Decizia se comunică Judecătoriei Sector 1 Bucureşti şi Judecătoriei Târgu Jiu - Secţia civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.
Pronunţată în şedinţa din data de 6 iunie 2017.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent-şef,
Benke Károly

DECIZIA nr. 767 din 28 noiembrie 2017
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[104]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Federaţia Comisariatul pentru Societatea Civilă - Inspectoratul Judeţean Argeş în Dosarul nr. 10.575/280/2016 al Tribunalului Argeş - Secţia civilă şi care constituie obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 1.872D/2016.

2. La apelul nominal se constată lipsa părţilor. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate. În acest sens se arată că dispoziţiile legale criticate reglementează condiţiile exercitării dreptului de a fi ales şi se aplică tuturor candidaţilor înscrişi în competiţia electorală. De asemenea este invocată jurisprudenţa Curţii Constituţionale.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

4. Prin Încheierea din 13 septembrie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 10.575/280/2016, **Tribunalul Argeş - Secţia civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**, excepţie ridicată de Federaţia Comisariatul pentru Societatea Civilă - Inspectoratul Judeţean Argeş într-o cauză având ca obiect soluţionarea apelului formulat împotriva unei sentinţe de validare în funcţia de primar, pronunţate de Judecătoria Piteşti.

5. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate** se arată că este de notorietate că, într-o confruntare electorală, primarul aflat în funcţie are prima şansă într-un sistem cu un singur tur de scrutin; din moment ce textele legale criticate reglementează alegerea într-un singur tur de scrutin, rezultă că are loc o discriminare între titularul curent al funcţiei de primar şi ceilalţi competitori electorali, întrucât are un anume avantaj/ascendent asupra contracandidaţilor săi. În susţinerea acestei afirmaţii este invocată Decizia Curţii Constituţionale nr. 2 din 30 iunie 1992, prin care s-a constatat constituţionalitatea limitării dreptului de a candida a prefecţilor şi subprefecţilor în alegerile parlamentare în circumscripţia în care îşi exercită funcţia sau şi-au exercitat-o în ultimele şase luni.

6. Se mai arată că alegerea primarilor prin majoritate relativă, adică într-un singur tur de scrutin, cu excepţia balotajului, a fost legiferată prin Legea nr. 129/2011, iar în expunerea de motive a acesteia au fost invocate două motive în susţinerea soluţiei unui singur tur de scrutin, şi anume: egalitatea de tratament şi criza financiară.

[104] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 250 din 21 martie 2018.

7. Cu privire la primul motiv, se apreciază că acesta este unul fals, invocându-se Decizia Curţii Constituţionale nr. 1.228 din 18 noiembrie 2008. Având în vedere decizia antereferită, autorul excepţiei de neconstituţionalitate concluzionează că modul de alegere a primarului, instituţie de rang constituţional, trebuie să respecte riguros exigenţele Constituţiei, fiind necesară reglementarea alegerii sale în două tururi de scrutin, spre deosebire de alte instituţii, precum cea a preşedintelui Consiliului judeţean, a cărui alegere poate rămâne la latitudinea exclusivă a legiuitorului ordinar, care nu este ţinut de prevederile Constituţiei să o reglementeze într-un fel anume.

8. Cu privire la cel de-al doilea motiv, se arată că motivul conjunctural care justificase soluţia legislativă cuprinsă în Legea nr. 129/2011 a devenit caduc. Cu toate acestea, legiuitorul a preluat în noua reglementare aceeaşi soluţie legislativă a alegerii primarilor într-un singur tur de scrutin, fără să ofere nicio explicaţie cu privire la aceasta.

9. Se apreciază că prin alegerea primarilor într-un singur tur de scrutin nu se asigură reprezentativitatea acestora. Se realizează o paralelă între "instituţiile alese de tip individual", respectiv Preşedintele României şi primarul, punctându-se faptul că primul este ales în două tururi de scrutin pentru a se asigura reprezentativitatea sa.

10. Faptul că legiuitorul constituţional a lăsat modalitatea de alegere a primarului la nivelul legislaţiei infraconstituţionale, nu înseamnă că legiuitorul infraconstituţional poate adopta orice soluţie în mod discreţionar. Se invocă în acest sens Decizia Curţii Constituţionale nr. 471 din 14 noiembrie 2013 prin care aceasta a stabilit, în materia referendumului, că majoritatea necesară pentru luarea unei decizii nu poate fi stabilită în mod discreţionar, iar acest considerent se aplică mutatis mutandis în privinţa alegerii primarilor.

11. Se apreciază că instituţia primarului este unul dintre acele organe prin care poporul român îşi exercită suveranitatea, conform art. 2 din Constituţie. Reprezentativitatea acesteia nu poate fi asigurată prin cea mai redusă majoritate posibilă, cea relativă. Se arată că există trei criterii de garantare a reprezentativităţii, respectiv, cvorum de participare peste 50% (30% în materia referendumului); majoritate de vot simplă în primul tur de scrutin şi majoritate simplă în turul al doilea de scrutin în condiţiile în care în primul tur nu s-a obţinut o asemenea majoritate de vot. Or, niciunul dintre aceste criterii nu se regăseşte în privinţa modului de alegere a primarului, astfel încât nu se asigură reprezentativitatea acestuia. Se ajunge ca un candidat la această funcţie care nu obţine majoritatea simplă să înfrângă voinţa majorităţii din moment ce majoritatea nu l-a votat.

12. Concluzionând, se apreciază că textul legal criticat favorizează primarii în funcţie, impune o ingerinţă excesivă asupra dreptului la vot din moment ce prin efectul său procesul electoral încetează la momentul primului tur de scrutin şi încalcă reprezentativitatea funcţiei, toate acestea echivalând cu încălcarea art. 2, art. 36 alin. (1) şi art. 37 alin. (1) din Constituţie.

13. **Tribunalul Argeş - Secţia civilă** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Se arată că legiuitorul are prerogativa de a reglementa condiţiile în care se poate exercita în concret dreptul de a fi ales, semnificaţia acestui drept nefiind aceea a accesului, în toate cazurile, la toate structurile administraţiei publice locale, indiferent de îndeplinirea condiţiilor legale.

Dispoziţiile legale criticate nu afectează în niciun fel dreptul cetăţenilor de a alege şi de a fi aleşi în funcţii publice, iar acestea se aplică tuturor candidaţilor, fără discriminări.

14. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului

Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

15. **Guvernul** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În acest sens, se arată că textul legal criticat nu încalcă prevederile art. 2 alin. (1), art. 36 alin. (1) şi art. 37 alin. (1) din Constituţie, invocându-se Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010.

16. **Avocatul Poporului** apreciază că dispoziţiile legale criticate sunt constituţionale, sens în care îşi menţine punctele de vedere exprimate şi reţinute în deciziile nr. 246 din 4 mai 2016 şi nr. 292 din 11 mai 2016.

17. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

18. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

19. **Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate** îl reprezintă prevederile art. 101 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 20 mai 2015, care au următorul conţinut: "(2) Este declarat ales primar candidatul care a întrunit cel mai mare număr de voturi valabil exprimate.

(3) În caz de balotaj se va organiza un nou tur de scrutin la două săptămâni de la primul tur, la care vor participa doar candidaţii care se află în această situaţie".

20. În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate, prevederile legale criticate contravin dispoziţiilor constituţionale ale art. 2 alin. (1) privind suveranitatea, art. 36 alin. (1) privind dreptul de vot şi art. 37 alin. (1) privind dreptul de a fi ales.

21. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că, spre deosebire de situaţiile avute în vedere, spre exemplu, prin Decizia nr. 534 din 5 iulie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 866 din 31 octombrie 2016, unde excepţia a fost ridicată în etapa acceptării candidaturilor, în prezenta cauză, excepţia a fost ridicată în cadrul judecării apelului formulat împotriva hotărârii de validare a primarului, urmare a desfăşurării alegerilor locale la data de 5 iunie 2016. Prin urmare, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 este admisibilă, textul legal având legătură cu soluţionarea cauzei; în schimb, art. 101 alin. (3) din lege nu are legătură cu soluţionarea cauzei, întrucât, în dosar, nu s-a adus în discuţie vreo situaţie de balotaj, drept care această excepţie de neconstituţionalitate este inadmisibilă şi urmează a fi respinsă ca atare în temeiul art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 (în sensul celor de mai sus, a se vedea şi Decizia nr. 390 din 6 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 649 din 8 august 2017, paragraful 31).

22. Cu privire la constituţionalitatea art. 101 alin. (2), Curtea s-a mai pronunţat prin Decizia nr. 390 din 6 iunie 2017, precitată. Prin această decizie, Curtea a statuat că este incontestabil faptul că persoanele care conduc unităţile administrativ-teritoriale, alese prin alegeri libere, periodice şi corecte, în acord cu cerinţele art. 2 alin. (1) din Constituţie, sunt exponenţii suveranităţii poporului, exercitată la nivel naţional sau local. Atât textul art. 2 din Legea

fundamentală, cât şi art. 16 alin. (3) şi art. 37 din aceasta nu impun, însă, sub aspectul modalităţii de desfăşurare a alegerilor, niciun fel de sistem electoral. Esenţiale pentru exercitarea suveranităţii naţionale şi respectarea valorilor şi principiilor statului de drept democratic sunt, sub acest aspect, organizarea şi desfăşurarea unor alegeri libere, periodice şi corecte. Legiuitorul constituant nu a impus în corpul Legii fundamentale un anumit sistem electoral, acesta fiind, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a), atributul exclusiv al legiuitorului organic. Astfel, prin lege organică, Parlamentul - organul reprezentativ suprem al poporului român şi unica autoritate legiuitoare a ţării, potrivit art. 61 alin. (1) din Constituţie, îşi exprimă opţiunea pentru un anumit sistem electoral şi îl reglementează.

23. Curtea a reţinut că, în principiu, opţiunea pentru un anume tip de scrutin aparţine legiuitorului, soluţie care rezultă din dispoziţiile art. 62 din Constituţie, care obligă la alegerea prin vot a Parlamentului, lăsând legiuitorului posibilitatea de a stabili, prin lege, tipul sistemului electoral, precum şi modalităţile concrete de organizare şi desfăşurare a scrutinului.

24. Prin aceeaşi decizie, Curtea a observat că în acelaşi sens sunt şi dispoziţiile art. 3 din Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, precum şi jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului. Spre exemplu, prin hotărârile din 2 martie 1987 şi 22 mai 2012, pronunţate în cauzele Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 52, şi, respectiv, Scoppola împotriva Italiei (nr. 3), paragrafele 83 şi 84, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că dreptul garantat prin art. 3 - Dreptul la alegeri libere, cuprins în Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, nu este un drept absolut, iar statele au o marjă largă de apreciere în alegerea sistemului electoral şi a condiţiilor de aplicare a acestuia, fără, însă, a limita drepturile în discuţie atât de mult încât să afecteze esenţa acestora şi să le golească de conţinut. Dispoziţiile menţionate stabilesc obligaţia statelor contractante de a derula alegeri "libere", "la intervale rezonabile", "prin scrutin secret", "în condiţii care să asigure libera exprimare a voinţei poporului", fără a impune introducerea unui sistem determinat de vot, cum ar fi votul proporţional sau cel majoritar, cu unul sau două tururi de scrutin (Hotărârea din 2 martie 1987, pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 54, sau Hotărârea din 15 martie 2012, pronunţată în Cauza Sitaropoulos şi Giakoumopoulos împotriva Greciei, paragraful 68).

25. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reţinut, de asemenea, că există numeroase moduri de a organiza şi de a face să funcţioneze sistemele electorale, după cum se constată existenţa unei multitudini de diferenţe între statele contractante în această materie, datorate evoluţiei lor istorice, diversităţii culturale şi de gândire politică, astfel că fiecare stat va "încorpora" aceste elemente în propria viziune despre democraţie (Hotărârea din 6 octombrie 2005, pronunţată în Cauza Hirst (nr. 2) împotriva Regatului Unit, paragraful 61). Aceeaşi Curte a mai statuat că, pentru a răspunde scopurilor art. 3, orice sistem electoral are a fi apreciat în funcţie de evoluţia politică a unui stat, încât detalii inacceptabile în cadrul unui sistem determinat pot să apară ca justificate în altul, cerinţa esenţială rămânând aceea ca sistemul adoptat să îndeplinească, în esenţă, condiţiile asigurării liberei exprimări a voinţei poporului în alegerea corpului legislativ (Hotărârea din 2 martie 1987, pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 54). Astfel, niciuna dintre condiţiile impuse, dacă este cazul, nu trebuie să împiedice libera exprimare a poporului cu privire la alegerea corpului legislativ - cu alte cuvinte, ele trebuie să reflecte sau să nu contracareze preocuparea de a menţine integritatea şi eficienţa unei proceduri electorale ce urmăreşte să determine voinţa poporului prin intermediul sufragiului universal (Hotărârea din 8 iulie 2008, pronunţată în Cauza Yumak şi Sadak împotriva

Turciei, paragraful 109). Această alegere, dictată de considerente de ordin istoric şi politic care îi sunt proprii, ţine, în principiu, de domeniul de competenţă exclusivă a statului (Hotărârea din 9 aprilie 2002, pronunţată în Cauza Podkolzina împotriva Letoniei, paragraful 34).

26. Desigur că, indiferent de sistemul electoral sau tipul de scrutin pentru care optează legiuitorul, Curtea Constituţională este competentă să se pronunţe dacă sunt respectate, în reglementarea acestora, principiile şi dispoziţiile Constituţiei (Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012). Reglementarea criticată în prezenta cauză, referitoare la numărul tururilor de scrutin prevăzute pentru alegerea primarilor, nu pune însă în niciun fel în discuţie libera exprimare a voinţei poporului în alegerea reprezentanţilor autorităţilor administraţiei publice locale şi nici dreptul de a fi ales. De altfel, şi art. 3 din primul Protocol adiţional protejează dreptul persoanei de a candida în alegeri în condiţii echitabile şi democratice, indiferent că persoana a câştigat sau pierdut alegerile (Hotărârea din 20 decembrie 2016, pronunţată în Cauza Uspaskich împotriva Lituaniei, paragraful 88).

27. În acest sens, Curtea a constatat că problema legitimităţii şi reprezentativităţii autorităţilor alese constituie un efect al exprimării libertăţii de voinţă a electoratului, iar textul de lege criticat nu reglementează condiţii cu privire la dreptul de a candida sau limitări în privinţa acestuia, neputându-se, astfel, reţine încălcarea art. 2 alin. (1) din Constituţie referitor la suveranitate. Aspectele de fapt relevate, respectiv absenteism electoral sau câştigarea mandatului cu o majoritate mică raportat la numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, nu pot fi apreciate ca fiind motive de natură să nu asigure reprezentativitatea primarului din moment ce toţi cetăţenii îşi pot exprima dreptul de vot, iar cel mai bine clasat candidat în aceste condiţii va câştiga competiţia electorală.

28. Având în vedere cele de mai sus, Curtea nu poate cenzura opţiunea legiuitorului pentru un sistem sau altul de vot, care au funcţionat deopotrivă ulterior intrării în vigoare a Constituţiei, fără a releva, în sine, încălcarea vreunui drept constituţional. Astfel cum Curtea a mai reţinut în jurisprudenţa sa, "excedează competenţei sale cenzurarea opţiunii legiuitorului în favoarea unei soluţii legislative sau a alteia, ambele deopotrivă constituţionale" (a se vedea, mutatis mutandis, Decizia nr. 748 din 4 noiembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 71 din 1 februarie 2016, paragraful 27).

29. De asemenea, Curtea a reţinut că art. 36 alin. (1) din Constituţie nu este incident în cauză, textul legal nereglementând dreptul la vot al cetăţenilor, ci opţiunea pentru un sistem de scrutin sau altul.

30. Neintervenind elemente noi, de natură a determina reconsiderarea jurisprudenţei Curţii Constituţionale, considerentele şi soluţia deciziei antereferite îşi păstrează valabilitatea şi în cauza de faţă.

31. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Respinge, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 101 alin. (3) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru

modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Federaţia Comisariatul pentru Societatea Civilă - Inspectoratul Judeţean Argeş în Dosarul nr. 10.575/280/2016 al Tribunalului Argeş - Secţia civilă.

2. Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de acelaşi autor în acelaşi dosar al aceleiaşi instanţe judecătoreşti şi constată că dispoziţiile art. 101 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Argeş - Secţia civilă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 28 noiembrie 2017.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent-şef,
Benke Károly

DECIZIA nr. 715 din 20 noiembrie 2018
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 6 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[105]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 6 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Vasile Făgeţan în Dosarul nr. 2.258/107/2016 al Tribunalului Alba - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ, fiscal şi de insolvenţă şi care formează obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 438D/2017.

2. La apelul nominal lipsesc părţile. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate, ca inadmisibilă, sens în care precizează că prin criticile de neconstituţionalitate formulate este vizată, în realitate, o completare a textului de lege supus controlului de constituţionalitate, în sensul nerecunoaşterii dreptului de a fi ales pentru persoanele condamnate prin hotărâre judecătorească definitivă, indiferent de pedeapsa aplicată.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

4. Prin Încheierea nr. 354/CAF din februarie 2017 pronunţată în Dosarul nr. 2.258/107/2016, **Tribunalul Alba - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ, fiscal şi de insolvenţă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 6 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**.

5. Excepţia a fost ridicată de Vasile Făgeţan într-o cauză având ca obiect anularea unui act emis de autorităţile administraţiei publice locale.

6. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate**, autorul acesteia susţine, în esenţă, că dispoziţiile legale criticate sunt neconstituţionale, deoarece persoanele condamnate, în cazul cărora sentinţa de condamnare nu cuprinde dispoziţii privind interzicerea dreptului de a fi ales, beneficiază de o situaţie privilegiată comparativ cu persoanele cărora, prin sentinţa penală, le-a fost impusă această interdicţie. Această situaţie este cu atât mai gravă cu cât, drept urmare a condamnării, acestea îşi pierd mandatul chiar dacă sunt condamnate la o pedeapsă pentru care s-a dispus suspendarea executării, aşa cum prevăd dispoziţiile Legii nr. 393/2004. Consideră că a permite alegerea într-o funcţie publică a unei persoane condamnate, dar căreia nu i s-a interzis în mod direct dreptul de a fi ales, este contrară spiritului Constituţiei şi statului de drept. În susţinerea criticii de neconstituţionalitate, invocă Decizia Curţii Constituţionale nr. 536 din 6 iulie 2016.

[105] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 164 din 1 martie 2019.

7. **Tribunalul Alba - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ, fiscal şi de insolvenţă** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este întemeiată în parte. Referitor la critica adusă prevederilor art. 6 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 115/2015 în raport cu art. 16 din Constituţie, instanţa apreciază că excepţia este neîntemeiată, neexistând vreo contradicţie cu principiul egalităţii în drepturi sau cu reglementările art. 37 şi 1 din Constituţie.

8. Analizând dispoziţiile constituţionale referitoare la ocuparea funcţiilor şi demnităţilor publice, instanţa reţine că norma constituţională a art. 16 alin. (3) face trimitere la "condiţiile legii" atunci când reglementează dreptul de a fi ales în cadrul autorităţilor publice locale. Acestei trimiteri generice îi este subsumată inclusiv dispoziţia prevăzută de art. 6 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 115/2015 cu privire la persoanele cărora le este interzis dreptul de a fi alese. În acest sens, norma constituţională permite legiuitorului să stabilească conţinutul şi limitele dreptului cetăţeanului de a participa la alegerile locale, având în vedere scopul acestui drept, precum şi interesul general care trebuie protejat. Cauza de interdicţie de a fi ales se circumscrie marjei de apreciere a legiuitorului în această materie, fiind o măsură adecvată, necesară şi proporţională cu scopul legitim urmărit, respectiv înlăturarea posibilităţii persoanei condamnate printr-o hotărâre judecătorească definitivă de a fi aleasă în autorităţile publice sau în orice alte funcţii publice.

9. În ceea ce priveşte cea de-a doua ipoteză vizată de reclamantul petent, cea prin care se apreciază că nu se respectă dispoziţiile constituţionale în situaţia în care unei persoane condamnate cu suspendarea condiţionată a executării pedepsei prin care i s-a interzis dreptul de a fi ales i se permite a candida, instanţa apreciază întemeiată excepţia de neconstituţionalitate. În acest sens, instanţa reţine aceleaşi argumente care au fost avute în vedere la pronunţarea de către Curtea Constituţională a Deciziei nr. 536 din 6 iulie 2016. Spre deosebire de aspectele avute în vedere la pronunţarea Deciziei nr. 536 din 6 iulie 2016, din cuprinsul art. 6 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 115/2015 nu rezultă în mod expres o astfel de distincţie. Totuşi trebuie remarcat faptul că sancţiunea instituită prin dispoziţiile legale reprezintă o sancţiune cu natură juridică distinctă de pedeapsa accesorie/complementară prevăzută în materie penală constând în interdicţia de a fi ales. Sub aspectul naturii juridice, suspendarea executării pedepsei este o instituţie complementară, menită să întregească posibilităţile pe care legea le dă instanţei judecătoreşti pentru realizarea individualizării pedepsei. Fiind consecinţa unei condamnări, aceasta îşi păstrează caracterul de măsură coercitivă penală, caracter care constă în obligaţia impusă celui condamnat de a avea o bună conduită pe durata termenului de încercare şi de a se abţine de la săvârşirea unei noi infracţiuni. Aşa fiind, suspendarea condiţionată sau sub supraveghere a executării pedepsei are caracterul juridic de mijloc de individualizare a executării pedepsei şi funcţionează ca o măsură judiciară (substitutiv de pedeapsă) de a cărei respectare depinde stingerea executării.

10. În măsura în care se atribuie pedepsei funcţia de a influenţa asupra conştiinţei, mentalităţii şi conduitei viitoare a condamnatului, în aceeaşi măsură pedeapsa trebuie să corespundă cu gradul de receptivitate a acestuia faţă de influenţa educativă a pedepsei. Criteriile generale de individualizare a pedepsei sunt detaliate în cuprinsul art. 74 din Codul penal. Constatarea ilicitului penal printr-o hotărâre judecătorească definitivă înlătură prezumţia de nevinovăţie a persoanei acuzate şi plasează prin ea însăşi alesul local în afara cadrului legal de exercitare a funcţiei. De aceea, condamnarea în sine este cea care determină pierderea integrităţii, element fundamental al obţinerii mandatului electiv, fără de care persoana care ocupă respectiva demnitate publică nu are legitimitatea de a-şi începe activitatea.

11. Prezumţia de nevinovăţie, de bună-credinţă şi de loialitate a acesteia au fost desfiinţate ca efect al hotărârii definitive de condamnare, astfel încât, indiferent de modul de executare a

pedepsei, prin care i s-a interzis dreptul de a fi ales, unei astfel de persoane nu i se mai poate încredinţa de către stat exerciţiul autorităţii publice, întrucât, prin condamnare, persoana pierde legitimitatea şi încetează a mai fi în acord cu interesele generale ale comunităţii, creându-se astfel diferenţe de tratament juridic între persoane aflate în aceeaşi situaţie juridică şi, implicit, nu se asigură ocuparea unei funcţii publice în condiţii de egalitate pentru toţi cetăţenii, împrejurare care este de natură să nesocotească prevederile art. 16 alin. (1) şi (3) din Constituţie, cu atât mai mult cu cât aceste dispoziţii vizează persoane care ocupă funcţii reprezentative în stat şi care exercită prerogative de putere, persoane ale căror fapte de natură penală produc consecinţe grave asupra bunei funcţionări a autorităţilor publice, asupra actului decizional care priveşte interesul general al societăţii şi, nu în ultimul rând, asupra încrederii cetăţenilor în autoritatea şi prestigiul instituţiilor statului.

12. Posibilitatea lăsată celor condamnaţi la pedepse prin care li se interzice dreptul de a fi aleşi, pedepse care sunt suspendate condiţionat sau sub supraveghere, de a participa la alegeri pentru autorităţile publice locale şi eventual de a exercita o funcţie de demnitate publică, cu toate drepturile şi responsabilităţile pe care exerciţiul autorităţii de stat le implică, contravine principiului supremaţiei Constituţiei şi al obligativităţii respectării legilor, consacrat de art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală, şi vulnerabilizează încrederea cetăţenilor în autorităţile statului.

13. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

14. **Guvernul** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, sens în care invocă jurisprudenţa Curţii Constituţionale în materia dreptului fundamental de a fi ales, spre exemplu, deciziile nr. 61 din 14 ianuarie 2010, nr. 419 din 26 martie 2009, nr. 246 din 4 mai 2016 şi nr. 289 din 11 mai 2016. În ceea ce priveşte Decizia Curţii Constituţionale nr. 536 din 6 iulie 2016, invocată în susţinerea excepţiei, consideră că aceasta nu are aplicabilitate în cauză, întrucât se referă la modalitatea de executare a pedepsei privative de libertate (cu executare efectivă, respectiv cu suspendarea executării pedepsei sub supraveghere), ceea ce nu este cazul în prezenta speţă. În acest sens precizează că textul art. 6 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 115/2015, criticat de autorul excepţiei, vizează interzicerea dreptului de a fi ales, prin hotărâre judecătorească definitivă, fără a se referi la modalitatea de executare a pedepsei principale aplicate de instanţă, similar reglementării care a format obiectul deciziei menţionate.

15. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Avocatul Poporului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, prevederile legale criticate, raportate la dispoziţiile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

16. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

17. **Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate** îl constituie prevederile art. 6 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 20 mai 2015, care au următorul cuprins: "Nu pot fi aleşi: (...);

b) persoanele care fac parte din categoriile prevăzute la alin. (1), precum şi persoanele cărora li s-a interzis, prin hotărâre judecătorească definitivă, exercitarea dreptului de a fi ales în autorităţile publice sau în orice alte funcţii publice."

Prevederile art. 6 alin. (1) din Legea nr. 115/2015, la care normele legale criticate fac trimitere, au următorul cuprins: "Nu pot alege:

a) debilii sau alienaţii mintal, puşi sub interdicţie;

b) persoanele cărora li s-a interzis exercitarea dreptului de a alege, pe durata stabilită prin hotărâre judecătorească definitivă."

18. În opinia autorului excepţiei, prevederile legale criticate contravin dispoziţiilor din Constituţie cuprinse în art. 1 privind statul român, art. 16 privind egalitatea în faţa legii şi art. 37 alin. (1) privind dreptul de a fi ales.

19. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că prevederile legale supuse controlului de constituţionalitate instituie o condiţie negativă în privinţa dreptului de a fi ales în funcţia de primar, consilier local şi consilier judeţean, care se referă la ineligibilitatea debililor sau alienaţilor mintal, persoanelor puse sub interdicţie, persoanelor cărora li s-a interzis exercitarea dreptului de a alege, pe durata stabilită prin hotărâre judecătorească definitivă, precum şi persoanelor cărora li s-a interzis, prin hotărâre judecătorească definitivă, exercitarea dreptului de a fi ales în autorităţile publice sau în orice alte funcţii publice, această din urmă categorie fiind cea vizată prin critica de neconstituţionalitate. Legea electorală privind aleşii locali instituie, aşadar, pentru persoanele cărora li s-a interzis, prin hotărâre judecătorească definitivă, exercitarea dreptului de a fi ales imposibilitatea să fie alese în funcţia de primar, consilier local şi consilier judeţean.

20. Examinând dispoziţiile din Legea fundamentală privind drepturile electorale, Curtea reţine că, potrivit prevederilor art. 37 din Legea fundamentală privind dreptul de a fi ales, o persoană poate fi aleasă dacă are drept de vot şi dacă îndeplineşte condiţiile prevăzute de art. 16 alin. (3) şi art. 40 alin. (3) din Constituţie. Aceste condiţii trebuie îndeplinite în mod cumulativ.

21. Astfel, dreptul de vot, reglementat prin art. 36 alin. (1) din Constituţie, este un drept exclusiv politic ce caracterizează, din acest punct de vedere, statutul juridic al cetăţeanului român. Pentru a beneficia de acest drept, cetăţeanul român trebuie să fi împlinit vârsta de 18 ani până în ziua alegerilor inclusiv. Alin. (2) al art. 36 din Legea fundamentală stabileşte că nu au drept de vot debilii sau alienaţii mintal, puşi sub interdicţie, şi nici persoanele condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă, la pierderea drepturilor electorale.

22. Totodată, dispoziţiile art. 16 alin. (3) din Constituţie stabilesc că funcţiile şi demnităţile publice pot fi ocupate, în condiţiile legii, de persoanele care au cetăţenia română şi domiciliul în ţară, în timp ce dispoziţiile art. 40 alin. (3) din Constituţie interzic judecătorilor Curţii Constituţionale, avocaţilor poporului, magistraţilor, membrilor activi ai armatei, poliţiştilor şi altor categorii de funcţionari publici, stabilite prin lege organică, să se asocieze în partide politice şi să fie alese.

23. În plus, conform normei constituţionale prevăzute de art. 37 alin. (2), candidaţii trebuie să îndeplinească, până în ziua alegerilor inclusiv, vârsta de 23 de ani pentru a fi aleşi în Camera Deputaţilor sau în organele administraţiei publice locale, vârsta de cel puţin 33 de ani pentru a fi aleşi în Senat şi vârsta de cel puţin 35 de ani pentru a fi aleşi în funcţia de Preşedinte al României.

24. Din interpretarea coroborată a art. 16 alin. (3), art. 36 şi 37 din Constituţie, Curtea constată că, în cazul dreptului de a fi ales, dispoziţiile art. 37 alin. (1) din Constituţie prevăd că pot fi aleşi doar cetăţenii care nu au fost condamnaţi prin hotărâre judecătorească definitivă la pierderea

drepturilor electorale şi condiţionează acest drept de îndeplinirea condiţiilor prevăzute prin norma constituţională de la art. 16 alin. (3), care, la rândul său, face trimitere la "condiţiile legii" atunci când reglementează dreptul de a ocupa funcţii şi demnităţi publice, civile sau militare. Acestei trimiteri generice îi este subsumată inclusiv Legea nr. 115/2015, invocată în prezenta cauză.

25. Faţă de considerentele mai sus evocate, Curtea constată că dispoziţiile art. 6 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 115/2015 nu încalcă prevederile constituţionale referitoare la dreptul de a fi ales, întrucât, în contextul juridic analizat, normele legale criticate nu fac altceva decât să preia soluţia constituţională prevăzută de art. 37 alin. (1) coroborat cu art. 36 alin. (2) din Legea fundamentală, dând expresie prevederilor constituţionale antereferite în materia alegerilor în funcţiile publice din cadrul autorităţilor administraţiei publice locale.

26. Totodată, Curtea precizează că norma constituţională consacrată de art. 37 alin. (1), cu trimitere expresă la art. 16 alin. (3) din Constituţie, care prevede printre condiţiile de ocupare a funcţiilor şi demnităţilor publice, civile sau militare îndeplinirea condiţiilor stabilite prin lege, dă dreptul legiuitorului de a stabili conţinutul şi limitele dreptului cetăţeanului de a fi ales, având în vedere scopul acestui drept, precum şi interesul general care trebuie protejat. Interzicerea exercitării dreptului de a fi ales în cazul persoanelor cărora li s-a interzis, prin hotărâre judecătorească definitivă, exercitarea acestui drept reprezintă o măsură adecvată, necesară şi proporţională cu scopul legitim urmărit, respectiv înlăturarea posibilităţii ocupării unor funcţii sau demnităţi publice elective de către persoane condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă, la pierderea drepturilor electorale.

27. În ceea ce priveşte Decizia Curţii Constituţionale nr. 536 din 6 iulie 2016, invocată în susţinerea excepţiei, Curtea constată că aceasta nu are relevanţă în cauză. Cu acel prilej, Curtea Constituţională a constatat neconstituţionalitatea unor prevederi legale care distingeau, în privinţa încetării mandatului alesului local, în funcţie de modalitatea de executare a pedepsei privative de libertate (cu executare efectivă, respectiv cu suspendarea executării pedepsei sub supraveghere). Astfel, Curtea a constatat că legiuitorul limita aplicabilitatea cauzei de încetare de drept a mandatului alesului local (primar, preşedinte de consiliu judeţean, consilier local şi consilier judeţean) la existenţa unei hotărâri judecătoreşti definitive de condamnare la o pedeapsă privativă de libertate, prin care se dispune executarea pedepsei. Pe această cale, legiuitorul excludea de la incidenţa normei ipoteza condamnării definitive a alesului local la o pedeapsă privativă de libertate pentru care instanţa dispune suspendarea executării pedepsei sub supraveghere. Indirect, legea făcea distincţie în cadrul aceleaşi categorii de persoane - aleşi locali împotriva cărora a fost pronunţată o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare la o pedeapsă privativă de libertate, în funcţie de modalitatea de executare a pedepsei, această soluţie legislativă fiind constatată ca neconstituţională.

28. Or, în prezenta cauză, prevederile art. 6 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 115/2015 stabilesc că nu pot fi alese persoanele cărora li s-a interzis, prin hotărâre judecătorească definitivă, exercitarea dreptului de a fi alese în autorităţile publice sau în orice alte funcţii publice, fără a distinge cu privire la modalitatea de executare a pedepsei aplicate de instanţa judecătorească.

29. În fine, Curtea precizează că, sub aspectul regimului juridic, condiţiile legale de alegere în funcţiile publice de primar, consilier local şi consilier judeţean sunt diferite de cauzele legale de încetare, înainte de termen, a mandatului de ales local şi, prin urmare, urmează a respinge critica de neconstituţionalitate formulată din această perspectivă.

30. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Vasile Făgeţan în Dosarul nr. 2.258/107/2016 al Tribunalului Alba - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ, fiscal şi de insolvenţă şi constată că prevederile art. 6 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Alba - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ, fiscal şi de insolvenţă şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 20 noiembrie 2018.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent,
Simina Popescu-Marin

4.4. DECIZII PRIVIND LEGEA NR. 393/2004 PRIVIND STATUTUL ALEŞILOR LOCALI

DECIZIA nr. 66 din 16 februarie 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 9 alin. (2) lit. f) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[106]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 9 alin. (2) lit. f) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Nicolae Panacea în Dosarul nr. 462/115/2015 al Tribunalului Caraş-Severin - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal şi care constituie obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 1.671D/2015.

2. La apelul nominal lipsesc autorul excepţiei şi partea Consiliul Local al Comunei Luncaviţa, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate ca neîntemeiată. În acest sens, invocă Decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nr. 18 din 8 iunie 2015.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

4. Prin Încheierea din 4 noiembrie 2015, pronunţată în Dosarul nr. 462/115/2015, **Tribunalul Caraş-Severin - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 9 alin. (2) lit. f) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali**. Excepţia a fost ridicată de Nicolae Panacea cu prilejul soluţionării acţiunii în care a solicitat anularea Hotărârii Consiliului Local al Comunei Luncaviţa nr. 2 din 9 ianuarie 2015, prin care s-a hotărât încetarea de drept a mandatului său de consilier local, în temeiul art. 9 alin. (2) lit. f) din Legea nr. 393/2004.

5. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate** autorul acesteia susţine, în esenţă, că dispoziţiile de lege criticate sunt contrare prevederilor art. 15 alin. (1), art. 16 alin. (3), art. 37 alin. (1) şi art. 148 alin. (2) din Constituţie. Astfel, susţine că textul de lege criticat este neconstituţional în măsura în care este interpretat în sensul dat de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie prin Decizia nr. 18 din 8 iunie 2015, potrivit căreia încetarea de drept a mandatului de consilier local are loc în cazul condamnării definitive la o pedeapsă privativă de libertate, indiferent dacă s-a dispus sau nu suspendarea condiţionată a executării pedepsei. Precizează că, în cazul prevăzut de art. 81 din vechiul Cod penal, suspendarea condiţionată a executării poartă atât asupra pedepsei principale, cât şi asupra pedepselor accesorii, iar la expirarea termenului de încercare, dacă nu a intervenit niciuna dintre cauzele de revocare, condamnatul este reabilitat de drept.

6. **Tribunalul Caraş-Severin - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal** consideră că excepţia de neconstituţionalitate nu este întemeiată. În acest sens, arată că cetăţenii beneficiază de drepturile şi de libertăţile consacrate prin Constituţie şi prin alte legi, însă în condiţiile şi limitele prevăzute de acestea. Restrângerea dreptului de a exercita funcţia de demnitate publică pe perioada pedepsei închisorii a cărei executare a fost suspendată condiţionat

[106] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 352 din 9 mai 2016.

este stabilită de lege, este necesară într-o societate democratică, este proporţională cu situaţia care a determinat-o, se aplică nediscriminatoriu tuturor persoanelor aflate în situaţia descrisă de normă şi nu aduce atingere existenţei dreptului. Este adevărat că pe perioada suspendării condiţionate a executării pedepsei închisorii se suspendă şi executarea pedepsei accesorii prevăzute de art. 64 alin. 1 lit. a) teza a doua din vechiul Cod penal, iar autorul excepţiei ar putea candida la funcţii elective, însă această situaţie este diferită de cea în care condamnarea intervine în timpul exercitării mandatului. Astfel, în ipoteza în care condamnarea cu suspendarea condiţionată/sub supraveghere a executării pedepsei închisorii este anterioară candidaturii, electoratul poate acţiona în cunoştinţă de cauză, în vreme ce, în cazul în care condamnarea la pedeapsa închisorii cu aceeaşi modalitate de individualizare a executării survine în timpul exercitării mandatului, mandatul nu poate continua, prezumându-se că, în această ipoteză, consilierul nu mai îndeplineşte condiţiile de reprezentativitate şi legitimitate necesare îndeplinirii mandatului.

7. În conformitate cu dispoziţiile art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului, precum şi Avocatului Poporului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

8. **Guvernul** consideră că excepţia de neconstituţionalitate nu este întemeiată şi invocă, în acest sens, jurisprudenţa Curţii Constituţionale prin Decizia nr. 1.177 din 12 decembrie 2007 şi Decizia nr. 1.233 din 6 octombrie 2009.

9. **Avocatul Poporului** arată că dispoziţiile de lege criticate sunt constituţionale şi au ca finalitate protejarea autorităţii sau a instituţiei publice faţă de pericolul continuării activităţii ilicite şi al extinderii consecinţelor periculoase ale faptei penale săvârşite de către cel în cauză. Faptul că persoana în cauză a fost condamnată la pedeapsa închisorii cu suspendarea executării pedepsei nu înlătură săvârşirea infracţiunii şi stabilirea răspunderii penale. De asemenea, aceste dispoziţii de lege se aplică tuturor celor aflaţi în ipoteza normei legale.

10. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele de vedere solicitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile de lege criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

11. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

12. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 9 alin. (2) lit. f) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 912 din 7 octombrie 2004, cu modificările şi completările ulterioare, dispoziţii care au următorul cuprins: "Calitatea de consilier local sau de consilier judeţean încetează de drept, înainte de expirarea duratei normale a mandatului, în următoarele cazuri: [...]

f) condamnarea, prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă, la o pedeapsă privativă de libertate;".

13. Autorul excepţiei consideră că dispoziţiile de lege criticate sunt contrare următoarelor texte din Constituţie: art. 15 alin. (1) referitor la universalitate, art. 16 alin. (3) referitor la

condiţiile ocupării funcţiilor şi demnităţilor publice, civile sau militare, art. 37 alin. (1) privind dreptul de a fi ales şi art. 148 alin. (2) referitor la integrarea în Uniunea Europeană.

14. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că dispoziţiile de lege criticate nu au mai constituit obiect al analizei de constituţionalitate. Pe de altă parte, observă că dispoziţiile art. 15 alin. (2) lit. e) din Legea nr. 393/2004 au un conţinut asemănător textului de lege criticat, aplicabil însă situaţiei primarilor. Aceste dispoziţii de lege au fost analizate prin Decizia nr. 1.192 din 13 decembrie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 39 din 17 ianuarie 2008, în care Curtea Constituţională s-a pronunţat cu privire la conformitatea dispoziţiei de lege criticate în raport cu prevederile constituţionale referitoare la egalitatea în drepturi a cetăţenilor, reţinând că "măsura încetării de drept a mandatului de primar, în condiţiile prevăzute de textul de lege, se aplică în mod egal, fără privilegii şi fără discriminări, tuturor celor care se găsesc în ipoteza normei legale".

15. Dispoziţiile art. 15 alin. (2) lit. e) din Legea nr. 393/2004 au constituit însă şi obiectul analizei Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, care, prin Decizia nr. 18 din 8 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 469 din 29 iunie 2015, a pronunţat o hotărâre prealabilă, prin care a dat o rezolvare de principiu cu privire la următoarea chestiune de drept: aplicabilitatea dispoziţiilor art. 15 alin. (2) lit. e) din Legea nr. 393/2004 în cazul condamnării, prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă, la o pedeapsă privativă de libertate cu suspendarea condiţionată a executării pedepsei, cu aplicarea art. 81 - 82 din Legea nr. 15/1968 privind Codul penal al României, republicată, cu modificările şi completările ulterioare (Codul penal din 1969), respectiv cu executarea în alte condiţii decât cele prevăzute de art. 57 alin. 1 din Codul penal din 1969. Prin această decizie, instanţa supremă a arătat că dispoziţiile art. 15 alin. (2) lit. e) din Legea nr. 393/2004 fac referire numai la tipul de pedeapsă aplicată, respectiv privativă de libertate, fără a distinge în funcţie de modul de individualizare a executării pedepsei aplicate. De asemenea, a reţinut că suspendarea condiţionată a executării pedepsei cu închisoarea este doar o măsură de individualizare judiciară a pedepsei, care nu schimbă caracterul privativ de libertate al pedepsei închisorii. Totodată, instanţa supremă a considerat că, dacă legiuitorul ar fi intenţionat ca încetarea de drept a mandatului primarului să opereze doar în cazul condamnării la o pedeapsă privativă de libertate cu executare, ar fi prevăzut în mod expres această ipoteză. În concluzie, a reţinut că dispoziţiile art. 15 alin. (2) lit. e) din Legea nr. 393/2004 vizează pedeapsa aplicată, iar nu modul de executare a pedepsei aplicate.

16. Curtea Constituţională apreciază că cele reţinute de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie prin Decizia nr. 18 din 8 iunie 2015 pot fi aplicate, mutatis mutandis, şi ipotezei dispoziţiilor art. 9 alin. (2) lit. f) din Legea nr. 393/2004, care constituie obiectul prezentei excepţii de neconstituţionalitate.

17. Analizând, în continuare, criticile de neconstituţionalitate formulate faţă de dispoziţiile art. 9 alin. (2) lit. f) din Legea nr. 393/2004, Curtea reţine că, în esenţă, acestea se referă la restrângerea exerciţiului dreptului de a fi ales, autorul excepţiei considerând că singura justificare a încetării de drept a mandatului de consilier local în cazul condamnării definitive la o pedeapsă cu închisoarea ar putea fi doar aceea când nu îşi poate exercita în mod efectiv funcţia, ca urmare a privării de libertate, şi nu consideră justificată o astfel de restrângere atunci când executarea pedepsei cu închisoarea a fost suspendată condiţionat.

18. Cu privire la dispoziţiile art. 37 din Constituţie, Curtea, prin Decizia nr. 775 din 18 decembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 97 din 6 februarie 2015, şi Decizia nr. 167 din 17 martie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 418 din 12 iunie 2015, paragraful 19, a reţinut că "dreptul de a fi ales, prevăzut de art. 37 alin.

(1) din Constituţie şi care, raportat la alegerile în Parlamentul European, este consacrat de art. 38 din Legea fundamentală, stabileşte la nivel constituţional vocaţia de a fi ales a oricărui cetăţean cu drept de vot care îndeplineşte totodată condiţiile stabilite de art. 16 alin. (3) din Constituţie, adică are cetăţenia română şi domiciliul în ţară, şi căruia nu îi este interzisă asocierea în partide politice, potrivit art. 40 alin. (3) din Legea fundamentală. Alin. (2) al aceluiaşi art. 37 stabileşte condiţiile de vârstă pe care candidaţii trebuie să le îndeplinească, raportat la fiecare dintre cele 3 tipuri de mandate prevăzute în text, respectiv pentru Camera Deputaţilor, Senat şi Preşedintele României. Art. 16, consacrat principiului egalităţii în drepturi, completează cadrul constituţional ce configurează dreptul de a fi ales în sensul că la alin. (3) legiuitorul constituant a prevăzut expres faptul că «Funcţiile şi demnităţile publice (...) pot fi ocupate, în condiţiile legii, (...)»."

19. Prin Decizia nr. 530 din 12 decembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 23 din 13 ianuarie 2014, Curtea a precizat că "dispoziţiile art. 37 din Constituţie, care prevăd dreptul de a fi ales, trebuie coroborate şi cu cele ale art. 15 alin. (1) din Constituţie, potrivit cărora «cetăţenii beneficiază de drepturile şi de libertăţile consacrate prin Constituţie şi prin alte legi şi au obligaţiile prevăzute de acestea», astfel încât alesul local trebuie să beneficieze şi de dreptul de a îşi exercita netulburat funcţia în care a fost ales prin votul electoratului."

20. Deciziile amintite ale Curţii Constituţionale pun în evidenţă două aspecte ale dreptului de a fi ales. Astfel, pe de o parte este avută în vedere vocaţia de a fi ales, în condiţiile stabilite de Constituţie şi de lege, iar pe de altă parte este vizat dreptul de a exercita în mod netulburat funcţia dobândită ca urmare a opţiunii electorale. Cel din urmă aspect este o consecinţă firească a dreptului de a fi ales, fiind de neconceput dreptul persoanei de a putea candida pentru ocuparea unei funcţii fără a garanta posibilitatea concretă de a exercita această funcţie în limitele stabilite de lege.

21. Examinând conţinutul textului de lege criticat, Curtea constată, în acord cu cele reţinute de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie prin Decizia nr. 18 din 8 iunie 2015, că acesta nu distinge în funcţie de modul de individualizare a executării pedepsei privative de libertate, respectiv între ipoteza condamnării la închisoare cu executare şi ipoteza suspendării condiţionate a executării pedepsei. Aşa fiind, Curtea apreciază că, dacă raţiunile ce ţin de imposibilitatea exercitării funcţiei pe perioada executării unei pedepse private de libertate au reprezentat incontestabil pentru legiuitor un argument al reglementării măsurii încetării de drept a mandatului de consilier local, aceste raţiuni au fost în egală măsură dublate de nevoia de a asigura protecţia prestigiului funcţiei exercitate, care nu poate fi rezumată doar la îndeplinirea îndatoririlor pe care le impune mandatul de consilier local, ci presupune şi păstrarea unei conduite sociale, morale care să menţină încrederea acordată de electorat. În acest sens, este relevant a fi amintit că, potrivit art. 3 alin. (2) din Legea nr. 393/2004, «în exercitarea mandatului, aleşii locali se află în serviciul colectivităţii locale şi sunt responsabili în faţa acesteia», iar o condiţie a exercitării mandatului, prevăzută de art. 7 alin. (1) din aceeaşi lege, o reprezintă depunerea jurământului potrivit căruia consilierul local sau judeţean se obligă la respectarea Constituţiei şi a legilor.

22. Cât priveşte primul aspect al dreptului de a fi ales, referitor la vocaţia de a fi ales, Curtea observă că textul de lege criticat nu aduce nicio atingere dreptului persoanei de a candida în viitor, cu respectarea condiţiilor prevăzute de lege, în vederea ocupării unei funcţii ca urmare a exprimării votului electoratului.

23. Referitor la cel de-al doilea aspect, privind dreptul de a exercita în mod netulburat funcţia dobândită ca urmare a opţiunii electorale, Curtea reţine că acesta nu este un drept absolut, fiind protejat de prevederile Constituţiei atât timp cât se realizează cu respectarea condiţiilor prevăzute de aceasta şi de legi. Or, săvârşirea unei fapte penale pentru care există o condamnare definitivă

la pedeapsa cu închisoarea plasează prin ea însăşi consilierul local în afara cadrului legal de exercitare a funcţiei, prin încălcarea jurământului de a respecta prevederile Constituţiei şi ale legilor, asumat potrivit art. 7 alin. (1) din Legea nr. 393/2004, iar consecinţele legale pe care nerespectarea condiţiilor de exercitare a unei funcţii le antrenează nu pot fi considerate o restrângere a exerciţiului acelei funcţii, astfel că nu poate fi reţinută încălcarea prevederilor art. 15 alin. (1) şi art. 16 alin. (3) şi art. 37 din Constituţie.

24. Cât priveşte prevederile art. 148 alin. (2) din Constituţie, Curtea, având în vedere criticile formulate de autorul excepţiei şi conţinutul textului de lege criticat, apreciază că aceste prevederi nu au incidenţă în cauză.

25. Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Nicolae Panacea în Dosarul nr. 462/115/2015 al Tribunalului Caraş-Severin - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal şi constată că dispoziţiile art. 9 alin. (2) lit. f) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Caraş-Severin - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 16 februarie 2016.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
AUGUSTIN ZEGREAN

Magistrat-asistent,
Patricia Marilena Ionea

DECIZIA nr. 536 din 6 iulie 2016
referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali

1. Pe rol se află soluţionarea obiecţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, obiecţie formulată de Preşedintele României, în temeiul prevederilor art. 146 lit. a) din Constituţie şi art. 15 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale.

2. Cu Adresa CP1/1.120/22 iunie 2016, Preşedintele României a trimis sesizarea formulată, care a fost înregistrată la Curtea Constituţională sub nr. 5.832 din 22 iunie 2016 şi constituie obiectul Dosarului nr. 1.153A/2016.

3. **În motivarea sesizării de neconstituţionalitate** Preşedintele României susţine că pierderea mandatului de către alesul local ce este condamnat prin "hotărâre judecătorească definitivă la o pedeapsă privativă de libertate cu executare" presupune că instanţa judecătorească a stabilit în mod definitiv vinovăţia condamnatului şi a aplicat o pedeapsă privativă de libertate. Noua opţiune a legiuitorului, potrivit căreia se permite continuarea exercitării mandatului de consilier local, consilier judeţean, primar şi preşedinte al consiliului judeţean de către o persoană condamnată penal printr-o hotărâre judecătorească definitivă la o pedeapsă privativă de libertate cu suspendarea executării pedepsei este conjuncturală, nu ia în considerare un interes social real şi vine în contradicţie cu valorile sociale ocrotite prin lege. Or, a permite unei persoane care a adus atingere unei valori sociale ocrotite de legea penală şi cu privire la care instanţa a considerat că prezintă un pericol social să continue exercitarea mandatului de ales local nu este de natură să asigure exercitarea funcţiilor şi demnităţilor publice în coordonatele statului de drept. Astfel, încetarea mandatului de ales local este dictată, pe de o parte, de raţiuni ce ţin de imposibilitatea obiectivă a exercitării funcţiei pe perioada executării unei pedepse private de libertate, iar, pe de altă parte, de nevoia de a asigura protecţia prestigiului funcţiei exercitate, care nu poate fi rezumată doar la îndeplinirea îndatoririlor pe care le impune mandatul de ales local, ci presupune şi păstrarea unei conduite sociale, morale care să menţină încrederea acordată de electorat. Este de neconceput ca statul, în calitate de subiect pasiv general al infracţiunii şi titular al dreptului de tragere la răspundere penală, după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, să permită exercitarea autorităţii publice de către persoana condamnată. De altfel, asupra acestei problematici Curtea Constituţională s-a pronunţat deja prin Decizia nr. 66 din 16 februarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 352 din 9 mai 2016. Interpretarea sistematică a prevederilor art. 1 alin. (3) şi art. 16 din Constituţie pun în evidenţă principiul integrităţii în exercitarea funcţiilor şi demnităţilor publice (Decizia nr. 418/2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 563 din 30 iulie 2014). Or, prin conţinutul său normativ, legea dedusă controlului de constituţionalitate se îndepărtează de la acest standard constituţional, nu este justificată de o nevoie socială reală şi vine în contradicţie cu regimul juridic aplicabil altor categorii socio-profesionale.

4. Pe de altă parte, prin introducerea lit. e^1) la art. 15 alin. (2) din Legea nr. 393/2004 se prevede că încetarea mandatului de ales local intervine în cazul condamnării, prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă, doar pentru infracţiunile de corupţie prevăzute la art. 289 şi 290 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările şi completările ulterioare. Or, autorul sesizării susţine că eficienţa cadrului de integritate, precum şi asumarea angajamentelor la nivel internaţional de către statul român în lupta împotriva corupţiei ar putea fi afectate dacă s-

ar menţine reglementarea din legea dedusă controlului de constituţionalitate. Angajamentele internaţionale asumate de România (Convenţia penală privind corupţia, adoptată la Strasbourg la 27 ianuarie 1999) nu pot fi contrazise prin legislaţia naţională, întrucât statul român este obligat să respecte cu bună-credinţă obligaţiile asumate la nivel internaţional. Aceste obligaţii asumate prin tratate internaţionale constituie garanţii pentru protecţia drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor, protecţia drepturilor acestora constituind un element al statului de drept, prevăzut expres de art. 1 alin. (3) din Constituţie. Prin urmare, diminuarea prin lege a standardelor de integritate şi de luptă împotriva corupţiei, în sensul că încetarea mandatului de ales local intervine doar în cazul condamnării definitive pentru infracţiunile de dare şi luare de mită, iar nu şi în cazul altor fapte de corupţie prevăzute în Codul penal şi în alte legi speciale, este de natură să afecteze un element constitutiv al statului de drept, precum şi angajamentele internaţionale asumate de România. Se încalcă, în consecinţă art. 11 coroborat cu art. 1 alin. (3) din Constituţie.

5. În considerarea argumentelor expuse, Preşedintele României solicită admiterea sesizării şi constatarea neconstituţionalităţii Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.

6. În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, sesizarea a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a comunica punctul lor de vedere.

7. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** şi **Guvernul** nu au comunicat punctul lor de vedere cu privire la obiecţia de neconstituţionalitate.

8. În vederea soluţionării prezentei sesizări, Curtea procedează, mai întâi, la verificarea admisibilităţii acesteia. Analiza îndeplinirii condiţiilor de admisibilitate a sesizării trebuie realizată prin raportare la art. 15 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, potrivit căruia "Curtea Constituţională se pronunţă asupra constituţionalităţii legilor înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Preşedintelui României, a unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a Guvernului, a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori." Astfel, se constată că actul supus controlului este o lege adoptată de Parlamentul României, sesizarea fiind formulată de Preşedintele României, care, potrivit dispoziţiilor legale, întruneşte calitatea de titular al sesizării.

9. Obiectul sesizării de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.

10. Propunerea legislativă are ca obiect de reglementare modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, cu modificările şi completările ulterioare, în sensul prevederii încetării de drept a calităţii de consilier local, de consilier judeţean, de primar sau de preşedinte al consiliului judeţean, în cazul condamnării prin hotărâre judecătorească definitivă, la o pedeapsă privativă de libertate **cu executare.**

11. Totodată, actul normativ completează art. 15 alin. (2) cu o nouă literă, lit. e^1), prin care se derogă de la regula nou instituită, în cazul mandatelor de primar şi de preşedinte al consiliului judeţean. Astfel, acestea vor înceta de drept în caz de condamnare, prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă, pentru infracţiunile de corupţie prevăzute la art. 289 şi 290 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările şi completările ulterioare, independent de modalitatea de executare a pedepsei principale.

12. Autorul sesizării susţine că actul normativ criticat contravine prevederilor constituţionale ale art. 1 alin. (3) şi (5) care consacră principiul statului de drept şi obligativitatea respectării legii şi a Constituţiei, art. 11 alin. (1) şi (2) privind dreptul internaţional şi dreptul intern, art. 16

referitor la egalitatea în drepturi a cetăţenilor, precum şi ale art. 147 alin. (4) privind efectele deciziilor Curţii Constituţionale.

13. Propunerea legislativă pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali a fost iniţiată de 16 deputaţi şi senatori şi înregistrată la Camera Deputaţilor, în calitate de primă cameră sesizată, la data de 22 iunie 2015. În data de 10 septembrie 2015 Consiliul Legislativ avizează favorabil propunerea legislativă. Propunerea este dezbătută şi respinsă în Plenul Camerei Deputaţilor, în data de 23 septembrie 2015, când este trimisă spre camera decizională, Senatul României. În data de 21 decembrie 2015, Senatul adoptă Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali şi o trimite spre promulgare Preşedintelui României. În temeiul art. 77 alin. (2) din Constituţie, Preşedintele a formulat cerere de reexaminare a legii. În data de 10 mai 2016, legea este reexaminată de Camera Deputaţilor care îşi menţine opţiunea de respingere a legii, dar în data de 8 iunie 2016, Senatul, respingând cererea de reexaminare, adoptă legea în forma iniţială. Legea este trimisă spre promulgare în data de 14 iunie 2016 şi, în termenul legal, Preşedintele României a sesizat Curtea Constituţională cu soluţionarea prezentei obiecţii de neconstituţionalitate.

14. În analiza sa, Curtea constată că, potrivit dispoziţiilor legale în vigoare - art. 9 alin. (2) lit. f), respectiv art. 15 alin. (2) lit. e) din Legea nr. 393/2004 -, calitatea de consilier local sau de consilier judeţean, respectiv cea de primar sau de preşedinte al consiliului judeţean, încetează de drept, înainte de expirarea duratei normale a mandatului, în cazul condamnării, prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă, la o pedeapsă privativă de libertate.

15. Cu privire la această problemă de drept, **Curtea Constituţională** s-a pronunţat pentru prima dată prin **Decizia nr. 1.192 din 13 decembrie 2007**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 39 din 17 ianuarie 2008. Cu acel prilej, autorul excepţiei critica dispoziţiile art. 15 alin. (2) lit. e) din Legea nr. 393/2004, susţinând că acestea instituie o discriminare faţă de "celelalte categorii de cetăţeni", deoarece prevăd încetarea de drept, înainte de expirarea duratei normale, a mandatului de primar, în cazul în care acesta a fost condamnat, printr-o hotărâre judecătorească rămasă definitivă, la pedeapsa închisorii de 6 luni cu suspendarea condiţionată a executării pedepsei. Prin urmare, aprecia că nu se află în imposibilitatea executării mandatului de primar, întrucât pedeapsa închisorii, în cazul său, nu se execută prin privare de libertate. Respingând criticile formulate, Curtea a constatat că dispoziţiile legale criticate "nu instituie niciun fel de discriminare între persoanele cărora acestea se adresează, şi anume categoriei primarilor care au fost condamnaţi, printr-o hotărâre judecătorească rămasă definitivă, la o pedeapsă privativă de libertate. Astfel, măsura încetării de drept a mandatului de primar, în condiţiile prevăzute de textul de lege, se aplică în mod egal, fără privilegii şi fără discriminări, tuturor celor care se găsesc în ipoteza normei legale. Ceea ce critică în realitate autorul excepţiei este modalitatea de aplicare a prevederilor art. 15 alin. (2) lit. e) din lege faţă de situaţia sa de fapt, ceea ce nu reprezintă însă o veritabilă problemă de constituţionalitate, ci un aspect asupra căruia decide instanţa de judecată învestită cu soluţionarea litigiului."

16. Ulterior, dispoziţiile art. 15 alin. (2) lit. e) din Legea nr. 393/2004 au constituit obiectul analizei **Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie**, care, prin **Decizia nr. 18 din 8 iunie 2015**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 469 din 29 iunie 2015, a pronunţat **o hotărâre prealabilă**, prin care a dat o rezolvare de principiu cu privire la următoarea chestiune de drept: aplicabilitatea dispoziţiilor art. 15 alin. (2) lit. e) din Legea nr. 393/2004 în cazul condamnării, prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă, la o pedeapsă privativă de libertate

cu suspendarea condiţionată a executării pedepsei, cu aplicarea art. 81 - 82 din Legea nr. 15/1968 privind Codul penal al României, republicată, cu modificările şi completările ulterioare (Codul penal din 1969), respectiv cu executarea în alte condiţii decât cele prevăzute de art. 57 alin. (1) din Codul penal din 1969. Prin această decizie, instanţa supremă a arătat că dispoziţiile art. 15 alin. (2) lit. e) din Legea nr. 393/2004 fac referire numai la tipul de pedeapsă aplicată, respectiv privativă de libertate, fără a distinge în funcţie de modul de individualizare a executării pedepsei aplicate. De asemenea, a reţinut că **suspendarea condiţionată a executării pedepsei cu închisoarea este doar o măsură de individualizare judiciară a pedepsei, care nu schimbă caracterul privativ de libertate al pedepsei închisorii.** Totodată, instanţa supremă a considerat că, dacă legiuitorul ar fi intenţionat ca încetarea de drept a mandatului primarului să opereze doar în cazul condamnării la o pedeapsă privativă de libertate cu executare, ar fi prevăzut în mod expres această ipoteză. În concluzie, a reţinut că dispoziţiile art. 15 alin. (2) lit. e) din Legea nr. 393/2004 vizează pedeapsa aplicată, iar nu modul de executare a acesteia.

17. În fine, prin **Decizia nr. 66 din 16 februarie 2016**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 352 din 9 mai 2016, **Curtea Constituţională** a analizat criticile de neconstituţionalitate formulate faţă de dispoziţiile art. 9 alin. (2) lit. f) din Legea nr. 393/2004 cu privire la restrângerea exerciţiului dreptului de a fi ales, autorul excepţiei considerând că singura justificare a încetării de drept a mandatului de consilier local în cazul condamnării definitive la o pedeapsă cu închisoarea ar putea fi doar aceea când nu îşi poate exercita în mod efectiv funcţia, ca urmare a privării de libertate, neexistând justificare pentru o astfel de restrângere atunci când executarea pedepsei cu închisoarea a fost suspendată condiţionat. Examinând conţinutul textului de lege criticat, Curtea a constatat, în acord cu cele reţinute de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie prin Decizia nr. 18 din 8 iunie 2015, că "acesta nu distinge în funcţie de modul de individualizare a executării pedepsei privative de libertate, respectiv între ipoteza condamnării la închisoare cu executare şi ipoteza suspendării condiţionate a executării pedepsei". Aşa fiind, Curtea a apreciat că, "dacă raţiunile ce ţin de imposibilitatea exercitării funcţiei pe perioada executării unei pedepse private de libertate au reprezentat incontestabil pentru legiuitor un argument al reglementării măsurii încetării de drept a mandatului de consilier local, **aceste raţiuni au fost în egală măsură dublate de nevoia de a asigura protecţia prestigiului funcţiei exercitate, care nu poate fi rezumată doar la îndeplinirea îndatoririlor pe care le impune mandatul de consilier local, ci presupune şi păstrarea unei conduite sociale, morale care să menţină încrederea acordată de electorat.** În acest sens, este relevant a fi amintit că, potrivit art. 3 alin. (2) din Legea nr. 393/2004, «în exercitarea mandatului, aleşii locali se află în serviciul colectivităţii locale şi sunt responsabili în faţa acesteia», iar o condiţie a exercitării mandatului, prevăzută de art. 7 alin. (1) din aceeaşi lege, o reprezintă depunerea jurământului potrivit căruia consilierul local sau judeţean se obligă la respectarea Constituţiei şi a legilor" (paragraful 21). Referitor la dreptul de a exercita în mod netulburat funcţia dobândită ca urmare a opţiunii electorale, Curtea a reţinut că "acesta nu este un drept absolut, fiind protejat de prevederile Constituţiei atât timp cât se realizează cu respectarea condiţiilor prevăzute de aceasta şi de legi. Or, **săvârşirea unei fapte penale pentru care există o condamnare definitivă la pedeapsa cu închisoarea plasează prin ea însăşi consilierul local în afara cadrului legal de exercitare a funcţiei**, prin încălcarea jurământului de a respecta prevederile Constituţiei şi ale legilor, asumat potrivit art. 7 alin. (1) din Legea nr. 393/2004, iar consecinţele legale pe care nerespectarea condiţiilor de exercitare a unei funcţii le antrenează nu pot fi considerate o restrângere a exerciţiului acelei funcţii, astfel că nu poate fi reţinută încălcarea prevederilor art. 15 alin. (1) şi art. 16 alin. (3) şi art. 37 din Constituţie" (paragraful 23).

18. Analizând dispoziţiile constituţionale referitoare la ocuparea funcţiilor şi demnităţilor publice, reţinem că norma constituţională a art. 16 alin. (3) face trimitere la "condiţiile legii", atunci când reglementează dreptul de a ocupa funcţii şi demnităţi publice, civile sau militare. Acestei trimiteri generice îi este subsumată inclusiv Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, respectiv dispoziţiile art. 9 şi 15, care reglementează cauzele de încetare a mandatului alesului local şi care fac obiectul modificărilor operate prin legea criticată. Cu alte cuvinte, textele legale criticate reprezintă o aplicare în domeniul statutului juridic al alesului local a prevederilor constituţionale ale art. 16 alin. (3). În acest sens, norma constituţională permite legiuitorului să stabilească conţinutul şi limitele dreptului cetăţeanului de a ocupa o funcţie publică, având în vedere scopul acestui drept, precum şi interesul general care trebuie protejat. Astfel, dispoziţiile legale în vigoare instituie cauza de încetare a mandatului de consilier local, consilier judeţean, primar sau preşedinte al consiliului judeţean, ca urmare a stabilirii vinovăţiei persoanei pentru săvârşirea unei fapte penale, printr-o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare la o pedeapsă privativă de libertate. Cauza de încetare se circumscrie marjei de apreciere a legiuitorului în această materie, fiind o măsură adecvată, necesară şi proporţională cu scopul legitim urmărit, respectiv înlăturarea posibilităţii ocupării unor funcţii sau demnităţi publice de către persoane condamnate pentru săvârşirea de infracţiuni. Măsura satisface atât un interes public, imediat, concret, obiectiv, generat de imposibilitatea exercitării funcţiei pe perioada executării unei pedepse private de libertate, în cazul în care prin hotărâre se dispune executarea pedepsei, cât şi un interes public mediat, subiectiv, dar mult mai relevant din perspectiva scopului urmărit de legiuitor, respectiv asigurarea prestigiului funcţiei exercitate, care impune o conduită legală, socială şi morală în acord cu rangul demnităţii publice, cu gradul de reprezentare şi cu încrederea oferită de cetăţeni în procesul electoral. Modalitatea de exercitare a funcţiilor alese nu poate fi rezumată doar la îndeplinirea îndatoririlor pe care le impune mandatul de consilier local, consilier judeţean, primar sau preşedinte al consiliului judeţean, ci presupune a priori respect faţă de toate valorile consacrate prin lege. Or, în condiţiile în care persoana care ocupă o atare funcţie se dovedeşte a fi vinovată pentru săvârşirea unei fapte interzise de legea penală, deci de o gravitate şi un pericol social deosebit, este evident că, prin conduita sa, persoana şi-a încălcat obligaţiile legale prevăzute de art. 46 - 49 din Legea nr. 393/2004, referitoare la respectarea Constituţiei şi a legilor ţării, probitatea profesională sau obligaţia de a da dovadă de cinste şi corectitudine. În analiza realizată, nu poate fi neglijat faptul că legea prevede în cuprinsul art. 9, respectiv al art. 15, printre cazurile în care intervine încetarea de drept a mandatului aleşilor locali, schimbarea domiciliului într-o altă unitate administrativ-teritorială, inclusiv ca urmare a reorganizării acesteia [art. 9 alin. (2) lit. c) şi art. 15 alin. (2) lit. c)], respectiv absenţa nemotivată de la mai mult de 3 şedinţe ordinare consecutive ale consiliului [art. 9 alin. (2) lit. d)]. Or, dacă faptelor prevăzute în cele două ipoteze de incidenţă a dispoziţiilor legale privind încetarea mandatului care prezintă un grad mult inferior de gravitate şi niciun pericol social, legiuitorul a înţeles să le atribuie efectele juridice sancţionatoare, cu atât mai mult este justificată şi legitimă sancţionarea în cazul săvârşirii unei fapte penale. Altfel spus, ceea ce este relevant pentru incidenţa normei sancţionatoare este prezervarea caracterului reprezentativ al mandatului alesului local, a statutului demnităţii publice ocupate, precum şi garantarea exercitării acestei demnităţi în condiţii de integritate, legalitate şi corectitudine. Toate aceste elemente care definesc statutul juridic al aleşilor locali nu reprezintă decât măsuri necesare pentru asigurarea transparenţei în exercitarea funcţiilor publice, precum şi pentru prevenirea şi combaterea corupţiei şi au ca scop garantarea exercitării cu imparţialitate a funcţiilor publice.

19. Trebuie remarcat faptul că sancţiunea instituită prin dispoziţiile legale reprezintă o sancţiune cu natură juridică distinctă de pedeapsa complementară prevăzută în materie penală constând în interdicţia temporară a exercitării dreptului de a ocupa o funcţie care implică exerciţiul autorităţii de stat, prevăzută de art. 66 alin. (1) lit. b) din Codul penal. Legea nr. 393/2004 are ca obiect stabilirea condiţiilor de exercitare a mandatului de către aleşii locali, a drepturilor şi obligaţiilor ce le revin în baza mandatului încredinţat, domeniu ce nu poate fi supus prin analogie regimului juridic specific dreptului penal şi sancţiunilor penale. Însă, o situaţie similară este cea reprezentată de prevederile art. 25 alin. (2) din Legea nr. 176/2010, care instituie sancţiunea decăderii din dreptul persoanei eliberate sau destituite din funcţie ca urmare a săvârşirii abaterii disciplinare prevăzute de lege sau faţă de care s-a constatat existenţa conflictului de interese ori starea de incompatibilitate de a mai exercita o funcţie ori o demnitate publică ce face obiectul prevederilor Legii nr. 176/2010 o perioadă de 3 ani de la data eliberării, destituirii din funcţia ori demnitatea publică respectivă sau a încetării de drept a mandatului, asupra căreia Curtea s-a pronunţat în repetate rânduri, constatând constituţionalitatea sa (a se vedea Decizia nr. 391 din 2 iulie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 597 din 11 august 2014, paragrafele 15 şi 16).

20. Din examinarea dispoziţiilor introduse prin legea modificatoare, Curtea constată că legiuitorul limitează aplicabilitatea cauzei de încetare de drept a mandatului alesului local (primar, preşedinte de consiliu judeţean, consilier local şi consilier judeţean) la existenţa unei hotărâri judecătoreşti definitive de condamnare la o pedeapsă privativă de libertate, prin care se dispune executarea pedepsei. Pe această cale, **legiuitorul exclude de la incidenţa normei ipoteza condamnării definitive a alesului local la o pedeapsă privativă de libertate pentru care instanţa dispune suspendarea executării pedepsei sub supraveghere**. Indirect, legea face distincţie în cadrul aceleaşi categorii de persoane - aleşi locali împotriva cărora a fost pronunţată o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare la o pedeapsă privativă de libertate, în funcţie de modalitatea de executare a pedepsei.

21. În literatura juridică, referindu-se la **suspendarea executării pedepsei sub supraveghere**, s-a arătat că această măsură constă, în esenţă, în dispoziţia luată de instanţa de judecată, prin însăşi hotărârea de condamnare, de a suspenda, pe o anumită durată şi în anumite condiţii, executarea pedepsei pronunţate. Dacă în decursul termenului de supraveghere condamnatul respectă condiţiile impuse şi are o bună conduită, la expirarea termenului, pedeapsa se consideră executată, iar dacă, dimpotrivă, el nu respectă condiţiile impuse sau săvârşeşte o nouă infracţiune, în cursul termenului de supraveghere, va fi ţinut să execute atât pedeapsa a cărei executare fusese suspendată, cât şi pedeapsa aplicată pentru noua infracţiune, potrivit dispoziţiilor referitoare la recidivă sau la pluralitatea intermediară.

22. Sub aspectul naturii juridice a acestei instituţii, suspendarea executării pedepsei sub supraveghere este o instituţie complementară menită să întregească posibilităţile pe care legea le dă instanţei judecătoreşti pentru realizarea individualizării pedepsei. Ea fiind **consecinţa unei condamnări**, îşi păstrează însă caracterul de măsură coercitivă penală, caracter care constă în obligaţia impusă celui condamnat de a avea o bună conduită pe durata termenului de supraveghere şi de a se abţine de la săvârşirea unei noi infracţiuni. Aşa fiind, **suspendarea executării pedepsei sub supraveghere are caracterul juridic de mijloc de individualizare a executării pedepsei** şi funcţionează ca o măsură judiciară (substitutiv de pedeapsă) de a cărei respectare depinde stingerea executării (a se vedea în acest sens şi Decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nr. 1 din 17 ianuarie 2011 pentru examinarea recursului în interesul legii cu privire la interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 83 alin. 1 din Codul penal din 1969,

publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 495 din 12 iulie 2011). Aşa fiind, individualizarea judiciară a sancţiunii de drept penal este o parte integrantă a activităţii de aplicare a legii penale, activitate care se desfăşoară în cadrul procesului penal şi se concretizează în hotărârea instanţei. În doctrină, s-a arătat că individualizarea judiciară nu este numai o cale de determinare concretă a pedepsei, ci şi un mijloc de adaptare a naturii şi cuantumului ori duratei acesteia la cazul individual, concret, la infracţiunea săvârşită şi mai ales la persoana infractorului, la periculozitatea acestuia şi la aptitudinea lui de a se îndrepta sub influenţa pedepsei. În măsura în care se atribuie pedepsei funcţia de a influenţa asupra conştiinţei, mentalităţii şi conduitei viitoare a condamnatului, în aceeaşi măsură pedeapsa trebuie să corespundă cu gradul de receptivitate a acestuia faţă de influenţa educativă a pedepsei. Criteriile generale de individualizare a pedepsei sunt detaliate în cuprinsul art. 74 din Codul penal.

23. Cu privire la instituţia încetării de drept a mandatului aleşilor locali în cazul unei condamnări penale, Curtea constată că **valoarea socială protejată este integritatea persoanei care deţine mandatul** şi exercită demnitatea publică pentru care a fost aleasă şi pentru care i-a fost acordată încrederea de către alegători. Constatarea ilicitului penal printr-o hotărâre judecătorească definitivă înlătură prezumţia de nevinovăţie a persoanei acuzate şi plasează prin ea însăşi alesul local în afara cadrului legal de exercitare a funcţiei. De aceea, **condamnarea în sine este cea care determină pierderea integrităţii, element fundamental al mandatului electiv fără de care persoana care ocupă respectiva demnitate publică nu mai are legitimitatea de a-şi continua activitatea**.

24. **Modalitatea de executare a pedepsei** aplicate de către instanţa judecătorească nu este decât un mijloc de individualizare a executării pedepsei, care, deşi are un impact direct, negativ asupra activităţii alesului local dacă pedeapsa trebuie executată în regim de detenţie, întrucât este **doar o consecinţă a condamnării**, vizează indirect valoarea protejată, respectiv integritatea persoanei care deţine mandatul. Aşa fiind, modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali stabileşte un tratament juridic diferit unor persoane aflate în aceeaşi situaţie juridică, criteriul de distincţie fiind unul care, deşi poate fi calificat ca fiind obiectiv, nu este şi rezonabil, întrucât, aşa cum s-a arătat, prin el însuşi nu poate justifica pierderea integrităţii, ca valoare protejată de normele în discuţie. **Numai condamnarea este cea care determină schimbarea situaţiei juridice a persoanei care exercită demnitatea publică şi o descalifică pe aceasta din punct de vedere legal şi moral pentru ocuparea funcţiei pentru care a fost aleasă**. Prezumţia de nevinovăţie, de bună-credinţă şi de loialitate a acesteia au fost desfiinţate ca efect al hotărârii definitive de condamnare, astfel încât, indiferent de modul de executare al pedepsei, unei astfel de persoane nu i se mai poate încredinţa de către stat exerciţiul autorităţii publice, întrucât, prin condamnarea penală, persoana care ocupă demnitatea publică pierde legitimitatea şi încetează de a mai fi în acord cu interesele generale ale comunităţii care i-a încredinţat mandatul.

25. Pentru toate aceste argumente, Curtea constată că dispoziţiile art. 9 alin. (2) lit. f), respectiv art. 15 alin. (2) lit. e) din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 creează diferenţe de tratament juridic între persoane aflate în aceeaşi situaţie juridică şi, implicit, nu asigură ocuparea unei funcţii publice în condiţii de egalitate pentru toţi cetăţenii, împrejurare care este de natură să nesocotească **prevederile art. 16 alin. (1) şi (3) din Constituţie**. Excluderea de sub incidenţa legii, deci de la sancţiunea încetării de drept a mandatului a persoanelor pentru care executarea pedepsei penale a fost suspendată echivalează în drept cu un privilegiu creat acestora şi, implicit, lipseşte de efecte juridice o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare. Opţiunea legiuitorului este cu atât mai discutabilă cu cât aceasta

vizează persoane care ocupă funcţii reprezentative în stat şi care exercită prerogative de putere reală, persoane ale căror fapte de natură penală produc consecinţe grave asupra bunei funcţionări a autorităţilor publice, asupra actului decizional care priveşte interesul general al societăţii şi, nu în ultimul rând, asupra încrederii cetăţenilor în autoritatea şi prestigiul instituţiilor statului.

26. Mai mult, **dispoziţiile criticate contravin şi prevederilor art. 16 alin. (2) din Constituţie**. Într-adevăr, în măsura în care anumite subiecte de drept sunt excluse, prin efectul unei dispoziţii legale adoptate în considerarea lor şi aplicabile numai în ceea ce le priveşte, dispoziţiile legale în cauză nesocotesc principiul constituţional potrivit căruia "nimeni nu este mai presus de lege".

27. În acest context, Curtea a reţinut că importanţa şi necesitatea reglementărilor în materia combaterii corupţiei şi promovării integrităţii în sectorul public, în cadrul sistemului normativ naţional, sunt cunoscute şi acceptate, aceste reglementări reprezentând răspunsul la o cerinţă reală a societăţii româneşti şi o componentă de bază a dialogului României cu partenerii săi europeni, în cadrul procesului de evaluare a modului de îndeplinire a obligaţiilor asumate de aceasta ca stat membru al Uniunii Europene. În jurisprudenţa sa (a se vedea, de exemplu, Decizia nr. 1.412 din 16 decembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 158 din 13 martie 2009, sau Decizia nr. 1.082 din 8 septembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 659 din 3 octombrie 2009), Curtea a statuat, printre altele, că din raţiuni de prevenire a faptelor de corupţie de către anumite categorii de personal, anume individualizat, legiuitorul este liber să instituie în sarcina acelui personal obligaţii suplimentare, tocmai în considerarea activităţii pe care acesta o desfăşoară, activitate de o anumită natură şi importanţă. Astfel, pentru toate categoriile socio-profesionale legiuitorul a prevăzut consecinţe drastice atunci când intervin condamnări la pedepse privative de libertate. De vreme ce pentru salariaţi (de exemplu, art. 56 alin. (1) lit. f) din Legea nr. 53/2003 - Codul muncii, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, art. 388 şi 572 din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătăţii, republicată, cu modificările şi completările ulterioare), funcţionari publici [de exemplu, art. 54 lit. h)] coroborat cu art. 98 alin. (1) lit. f) din Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcţionarilor publici, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, judecători şi procurori (art. 65 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, republicată, cu modificările şi completările ulterioare), contractul de muncă sau raportul de serviciu încetează ca urmare a condamnării la pedepse privative de libertate, indiferent de forma sub care se execută aceasta, cu atât mai mult este de aşteptat din partea demnitarilor publici asumarea responsabilităţii unei conduite în deplină legalitate şi integritate.

28. Având în vedere aceste argumente, Curtea apreciază că scopul iniţial urmărit de legiuitor, acela de a asigura integritatea mandatului aleşilor locali, inclusiv prin înlăturarea tuturor celor care dovedesc dispreţ faţă de lege şi valorile comunităţii, este puternic afectat prin modificarea legislativă, care lipseşte de eficienţă lupta împotriva corupţiei la nivelul administraţiei locale, precum şi cadrul legislativ în materie de integritate. Astfel, posibilitatea lăsată celor condamnaţi la pedepse privative de libertate, dar care nu execută pedeapsa în regim de detenţie, de a continua nestingherit să exercite demnitatea publică, cu toate drepturile şi responsabilităţile pe care exerciţiul autorităţii de stat le implică, **contravine principiului supremaţiei Constituţiei şi a obligativităţii respectării legilor, consacrat de art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală**, şi vulnerabilizează încrederea cetăţenilor în autorităţile statului.

29. Pe de altă parte, Curtea constată că legea de modificare şi completare a Legii nr. 393/2004 vizează şi completarea art. 15 alin. (2) din lege, referitor la încetarea de drept a mandatului de primar sau de preşedinte al consiliului judeţean într-o nouă ipoteză, prevăzută la lit. e^1),

respectiv "condamnarea, prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă, pentru infracţiuni de corupţie prevăzute la art. 289 - 290 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările şi completările ulterioare". Noua ipoteză nu constituie altceva decât o derogare de la regula nou instituită prin modificările analizate anterior, aplicabilă doar în cazul mandatelor de primar şi de preşedinte al consiliului judeţean, care vor înceta de drept în caz de condamnare, prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă, pentru infracţiunile de corupţie prevăzute la art. 289 (luarea de mită) şi art. 290 (darea de mită) din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, independent de modalitatea de executare a pedepsei principale.

30. În vederea combaterii fenomenului de corupţie, Curtea menţionează că România a ratificat, prin Legea nr. 365/2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 903 din 5 octombrie 2004, Convenţia Naţiunilor Unite împotriva corupţiei, adoptată la New York la 31 octombrie 2003, care prevede că "fiecare stat parte elaborează şi aplică sau are în vedere, conform principiilor fundamentale ale sistemului său juridic, politici de prevenire a corupţiei eficiente şi coordonate care favorizează participarea societăţii şi care reflectă principiile de stat de drept, buna gestiune a problemelor politice şi bunurile publice, de integritate, transparenţă şi responsabilitate" (art. 5 paragraful 1). Astfel, "fiecare stat parte are în vedere, de asemenea, să adopte măsuri legislative şi administrative corespunzătoare, compatibile cu obiectivele prezentei convenţii şi conforme cu principiile fundamentale ale dreptului său intern, cu scopul de a determina criterii pentru candidatura şi alegerea la un mandat public" (art. 7 paragraful 2), iar pentru a lupta împotriva corupţiei, fiecare stat parte trebuie să încurajeze în mod special "integritatea, cinstea şi răspunderea agenţilor publici, conform principiilor fundamentale ale sistemului său juridic", sens în va aplica, "în cadrul propriilor sisteme instituţionale şi juridice, coduri sau norme de conduită pentru exercitarea corectă, onorabilă şi corespunzătoare a funcţiilor publice" (art. 8 paragrafele 1 şi 2).

31. Cu privire la fenomenul corupţiei, Curtea a statuat, prin Decizia nr. 2 din 15 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 71 din 29 ianuarie 2014, că acesta "este considerat a fi una dintre cele mai grave ameninţări cu privire la instituţiile statului de drept, democraţie, drepturile omului, echitatea şi justiţia socială, cu efecte negative asupra activităţii autorităţilor şi instituţiilor publice şi asupra funcţionării economiei de piaţă. Corupţia se constituie într-un obstacol al dezvoltării economice a statului şi compromite stabilitatea instituţiilor democratice şi fundamentul moral al societăţii. În consecinţă, în ultima perioadă, politica penală declarată a statului a fost aceea de a intensifica eforturile în scopul adoptării unor acte normative în materia combaterii corupţiei, care, printre altele, să prevadă incriminarea coordonată a tuturor infracţiunilor de corupţie la toate nivelurile autorităţilor şi instituţiilor statului".

32. Or, în condiţiile în care acest efort al autorităţilor statului de a combate fenomenul de corupţie nu are ca rezultat înlăturarea persoanelor condamnate pentru fapte de corupţie de la exerciţiul autorităţii de stat, întregul demers legislativ şi judiciar apare ca inutil. Derogarea prevăzută în norma completatoare, în ceea ce priveşte infracţiunile de corupţie prevăzute la art. 289 şi 290 din Codul penal, pare a fi o concesie pe care legiuitorul o face procesului de eliminare a corupţiei în exercitarea demnităţilor publice în domeniul administraţiei locale. Însă această concesie este limitată dintr-o dublă perspectivă: **a faptelor penale săvârşite de aleşii locali** - derogarea vizează doar darea şi luarea de mită, **şi a subiecţilor de drept cărora norma li se aplică** - sancţiunea încetării de drept a mandatului priveşte doar persoanele care deţin calitatea de primar sau preşedinte de consiliu judeţean, iar nu şi pe cele care deţin calitatea de consilieri locali sau judeţeni. Ambele limite stabilite de norma criticată sunt neconstituţionale. Astfel,

referirea exclusivă la art. 289 şi 290 din Codul penal, cu **înlăturarea celorlalte infracţiuni de corupţie şi de serviciu prevăzute de legea penală**, precum traficul de influenţă (art. 291), cumpărarea de influenţă (art. 292), delapidarea (art. 295), abuzul în serviciu (art. 297), conflictul de interese (art. 301), divulgarea informaţiilor secrete de stat (art. 303), divulgarea informaţiilor secrete de serviciu sau nepublice (art. 304), deturnarea de fonduri (art. 307), sau a celor asimilate sau în legătură directă cu infracţiunile de corupţie, prevăzute de art. 10 - 18^5 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie, cu modificările şi completările ulterioare, **nu are nicio justificare obiectivă şi rezonabilă, ci din contră dovedeşte o distincţie aleatorie şi arbitrară** pe care legiuitorul o realizează cu privire la infracţiuni dintr-un domeniu reglementat unitar, care protejează valori sociale identice sau similare. Pe de altă parte, aplicarea sancţiunii încetării de drept a mandatului doar în ceea ce priveşte persoanele condamnate care deţin calitatea de primar sau preşedinte de consiliu judeţean, cu excluderea celorlalte categorii de aleşi locali, este de asemenea **discriminatorie**, întrucât toate persoanele care sunt susceptibile a avea calitatea de subiect activ al infracţiunilor de corupţie sau de serviciu sunt obligate să îndeplinească îndatoririle ce le revin în exercitarea funcţiilor, atribuţiilor sau însărcinărilor încredinţate, cu respectarea strictă a legilor şi a normelor de conduită profesională, şi să asigure ocrotirea şi realizarea drepturilor şi intereselor legitime ale cetăţenilor, fără să se folosească de funcţiile, atribuţiile ori însărcinările primite, pentru dobândirea pentru ele sau pentru alte persoane de bani, bunuri sau alte foloase necuvenite.

33. Având în vedere aceste argumente, Curtea reţine că **dispoziţia cuprinsă în art. 15 alin. (2) lit. e^1) din legea modificatoare încalcă prevederile art. 16 din Constituţie**, întrucât prin derogarea operată stabileşte, pe de o parte, **discriminări** între persoane aflate în situaţii juridice identice, respectiv care deţin calitatea de primar sau preşedinte de consiliu judeţean, din perspectiva infracţiunilor săvârşite pe care legea penală, în considerarea valorilor protejate, le plasează într-o structură unitară, şi, pe de altă parte, **privilegii** pentru persoane care exercită atribuţii de putere publică - consilieri locali şi judeţeni - şi care, alături de primari şi preşedinţi de consilii judeţene, se încadrează în aceeaşi categorie juridică a aleşilor locali, dar cărora nu li se aplică sancţiunea încetării de drept a mandatului.

34. **În concluzie**, Curtea constată că legea modificatoare deturnează în mod nepermis scopul legii modificate, acela de a garanta integritatea, cinstea şi răspunderea aleşilor locali, conform principiilor fundamentale ale statului de drept. Asigurarea prestigiului funcţiei exercitate impune o conduită legală, socială şi morală în acord cu rangul demnităţii publice, cu gradul de reprezentare şi cu încrederea oferită de cetăţeni în procesul electoral. Or, prin intervenţia legislativă supusă controlului de constituţionalitate, **legiuitorul lipseşte de efecte juridice unul dintre instrumentele principale prin care se asigură îndeplinirea acestui scop** - hotărârea judecătorească de condamnare a persoanei care a săvârşit o faptă incriminată de legea penală şi care o face incompatibilă cu continuarea activităţii de reprezentant al comunităţii. Prin însăşi finalitatea urmărită, prin adoptarea sa, Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali încalcă prevederile constituţionale cuprinse în art. 1 alin. (3) şi (5) referitoare la statul de drept, supremaţia Constituţiei şi respectarea obligatorie a legilor şi prevederile art. 16 care consacră principiul egalităţii în drepturi a cetăţenilor.

35. De asemenea, legea criticată contravine şi prevederilor art. 11 alin. (1) din Constituţie, potrivit cărora "Statul român se obligă să îndeplinească întocmai şi cu bună-credinţă obligaţiile ce-i revin din tratatele la care este parte". Astfel, ratificând sau aderând la convenţiile internaţionale, statul român şi-a asumat obligaţiile de a respecta şi transpune întocmai prevederile internaţionale în dreptul său intern, şi anume obligaţia de a incrimina corupţia

persoanelor care se circumscriu categoriei de funcţionari publici, deci inclusiv celei de aleşi locali. Aceste obligaţii asumate prin tratate internaţionale constituie garanţii pentru protecţia drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor, ca element al statului de drept, prevăzut expres de art. 1 alin. (3) din Constituţie.

36. Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) şi al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Admite obiecţia de neconstituţionalitate formulată de Preşedintele României şi constată că Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali este neconstituţională, în ansamblul său.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României, preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi prim-ministrului şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 6 iulie 2016.

DECIZIA nr. 684 din 2 noiembrie 2017
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 12 din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[107]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 12 din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată Maxim Gagea şi Bogdan Iclenzan în Dosarul nr. 533/112/2016 al Tribunalului Bistriţa-Năsăud - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal, şi care formează obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 2.060D/2016.

2. La apelul nominal se constată lipsa părţilor. Procedura de citare a fost legal îndeplinită.

3. Având cuvântul, reprezentantul Ministerului Public solicită respingerea, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate, sens în care invocă jurisprudenţa Curţii Constituţionale.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

4. Prin Încheierea din 30 septembrie 2016, pronunţată în Dosarul nr. 533/112/2016, **Tribunalul Bistriţa-Năsăud - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 12 alin. (1), (2) şi (3) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.** Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de reclamanţii Maxim Gagea şi Bogdan Iclenzan într-o cauză de contencios administrativ având ca obiect soluţionarea cererii de anulare a ordinelor emise de Prefectul municipiului Bistriţa-Năsăud privind constatarea încetării de drept a mandatelor lor de consilieri locali înainte de expirarea normală a mandatelor.

5. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate** autorii acesteia susţin că dispoziţiile de lege criticate contravin prevederilor cuprinse în Constituţie în art. 121 alin. (1) şi (2) privind autorităţile comunale şi orăşeneşti şi art. 123 alin. (4), potrivit cărora între prefecţi şi consiliile locale nu există raporturi de subordonare. În acest sens arată că ordinele prefectului de încetare a mandatelor consilierilor locali reprezintă o ingerinţă a instituţiei prefectului în activitatea consiliului local, prin apariţia raportului de subordonare.

6. **Tribunalul Bistriţa-Năsăud - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal** opinează în sensul că prevederile de lege criticate nu contravin dispoziţiilor constituţionale invocate.

7. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

8. **Guvernul** consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, sens în care invocă deciziile Curţii Constituţionale nr. 436 din 10 mai 2007 şi nr. 56 din 26 ianuarie 2012.

9. **Avocatul Poporului** precizează că îşi păstrează punctul de vedere în sensul constituţionalităţii dispoziţiilor de lege criticate, astfel cum acesta a fost reţinut în Decizia Curţii Constituţionale nr. 436 din 10 mai 2007.

10. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

[107] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 132 din 12 februarie 2018.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

11. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

12. **Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate**, astfel cum este menţionat în încheierea de sesizare, îl constituie prevederile art. 12 alin. (1), (2) şi (3) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 912 din 7 octombrie 2014, cu modificările şi completările ulterioare, cu următorul conţinut: "(1) Cu excepţia cazului prevăzut la art. 9 alin. (2) lit. h^1), în situaţiile de încetare a mandatului înainte de expirarea duratei normale a acestuia, consiliul local sau consiliul judeţean, după caz, adoptă în prima şedinţă ordinară, la propunerea primarului, respectiv a preşedintelui consiliului judeţean, o hotărâre prin care se ia act de situaţia apărută şi se declară vacant locul consilierului în cauză.

(2) Hotărârea va avea la bază, în toate cazurile, un referat constatator semnat de primar şi de secretarul comunei sau oraşului, respectiv de preşedintele consiliului judeţean şi de secretarul general al judeţului. Referatul va fi însoţit de actele justificative.

(3) În cazul prevăzut la art. 9 alin. (2) lit. h^1), în termen de 30 de zile de la data sesizării partidului politic sau a organizaţiei cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale pe a cărei listă consilierul local sau consilierul judeţean a fost ales, prefectul constată, prin ordin, încetarea mandatului consilierului local sau judeţean înainte de expirarea duratei normale a acestuia şi declară vacant locul consilierului local sau judeţean."

13. În opinia autorilor excepţiei de neconstituţionalitate, prevederile de lege criticate contravin dispoziţiilor constituţionale cuprinse în art. 121 alin. (1) şi (2) privind autorităţile comunale şi orăşeneşti şi art. 123 alin. (4), potrivit cărora între prefecţi şi consiliile locale nu există raporturi de subordonare.

14. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că, potrivit art. 9 lit. h^1) din Legea nr. 393/2004, calitatea de consilier local sau de consilier judeţean încetează de drept, înainte de expirarea duratei normale a mandatului, în cazul pierderii calităţii de membru al partidului politic sau al organizaţiei minorităţilor naţionale pe a cărei listă a fost ales. Dispoziţiile legale care reglementează procedura aplicabilă în situaţia în care calitatea de ales local încetează de drept, înainte de expirarea duratei normale a mandatului, au fost modificate astfel: în Legea nr. 393/2004, atât în forma iniţială, cât şi în cea modificată prin Legea nr. 249/2006, încetarea de drept a mandatului de consilier, înainte de expirarea duratei normale a acestuia, se constata de către consiliul local, respectiv de consiliul judeţean, prin hotărâre, la propunerea primarului ori, după caz, a preşedintelui consiliului judeţean sau a oricărui consilier [art. 9 alin. (3) şi art. 12 din Legea nr. 393/2004]. Legea nr. 115/2015 a modificat dispoziţiile art. 12 din Legea nr. 393/2004, introducând o excepţie în ceea ce priveşte situaţia prevăzută de art. 9 alin. (2) lit. h^1), şi anume introducând alin. (3), care prevede că, în această situaţie, prefectul constată, prin ordin, încetarea mandatului consilierului local sau judeţean înainte de expirarea duratei normale a acestuia şi declară vacant locul consilierului local sau judeţean.

15. Înainte de această modificare, prin deciziile nr. 436 din 10 mai 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 370 din 31 mai 2007, şi nr. 56 din 26 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 134 din 24 februarie 2012, Curtea s-a mai pronunţat asupra excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 12 din Legea nr.

393/2004 privind Statutul aleşilor locali, prin raportare la art. 120 - 123 din Constituţie, care consacră principiile de bază ale administraţiei publice locale, respectiv principiile descentralizării, autonomiei locale şi deconcentrării serviciilor publice, autorităţile comunale şi orăşeneşti, consiliul judeţean şi prefectul, respingând-o ca neîntemeiată. Curtea a constatat, prin Decizia nr. 436 din 10 mai 2007, că dispoziţiile de lege criticate reglementează procedura constatării încetării mandatului de consilier local sau judeţean înainte de termen, ţinând cont de toate etapele cronologice necesare şi specifice acestui domeniu, fără a afecta funcţionarea administraţiei publice locale şi respectând principiile constituţionale invocate. Prin Decizia nr. 56 din 26 ianuarie 2012, Curtea a reţinut că textul de lege criticat dă expresie prevederilor art. 122 alin. (2) din Constituţie, potrivit căruia "Consiliul judeţean este ales şi funcţionează în condiţiile legii". De altfel, Curtea a reţinut că, prin prisma unor critici similare, s-a pronunţat asupra aceleiaşi probleme de principiu, cu ocazia examinării dispoziţiilor art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004. Astfel, Curtea a reţinut, prin Decizia nr. 915 din 18 octombrie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 773 din 14 noiembrie 2007, că dispoziţiile legale referitoare la încetarea de drept a mandatului de consilier local în cazul pierderii calităţii de membru al partidului politic pe listele căruia a fost ales au ca finalitate prevenirea migraţiei politice a aleşilor locali de la un partid politic la altul, asigurarea unei stabilităţi în cadrul administraţiei publice locale, care să exprime configuraţia politică, aşa cum aceasta a rezultat din voinţa electoratului.

16. Prin Decizia nr. 45 din 12 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 565 din 17 iulie 2017, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a constatat că "Dispoziţiile art. 9 alin. (3) şi (4) şi art. 12 alin. (3) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, cu modificările şi completările ulterioare, se interpretează în sensul că în situaţia pierderii de către consilierul local sau judeţean a calităţii de membru al partidului politic sau al organizaţiei minorităţilor naţionale pe a cărui/cărei listă a fost ales, prefectului îi este recunoscută competenţa exclusivă de a constata, prin ordin, încetarea mandatului alesului local, înainte de expirarea duratei normale a acestuia, la sesizarea partidului politic sau a organizaţiei cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale pe a cărui/cărei listă a fost ales consilierul în cauză." Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a reţinut, la paragrafele 54 - 57 ale acestei decizii, că dispoziţiile art. 12 alin. (3) din Legea nr. 393/2004 dau expresie rolului prefectului, în calitate de reprezentant al Guvernului, de a acţiona la nivelul judeţului sau, după caz, al municipiului Bucureşti, pentru realizarea obiectivelor cuprinse în Programul de guvernare şi de a dispune măsurile necesare pentru îndeplinirea lor, în conformitate cu competenţele şi atribuţiile ce îi revin, potrivit legii, astfel cum rezultă din dispoziţiile art. 19 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 340/2004. Or, pierderea de către alesul local a calităţii de membru al partidului politic sau al organizaţiei minorităţilor naţionale pe a cărui/cărei listă a fost ales are drept consecinţă neîntrunirea condiţiilor de reprezentativitate şi legitimitate necesare îndeplinirii programului politic pentru care alegătorii au optat, astfel încât nu se mai justifică menţinerea acestuia în funcţia publică. În acest context se impune precizarea că, potrivit Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, partidelor politice le revine sarcina selectării, pregătirii şi propulsării candidaţilor în vederea alegerilor, sens în care alcătuiesc liste de candidaţi pe care îi sprijină pe tot parcursul campaniei electorale, precum şi ulterior, pe întreaga durată a mandatului dobândit. Prin votul exprimat, cetăţenii exprimă opţiuni între diversele programe politice care participă la scrutinul electoral şi mai puţin cu privire la candidaţi, în considerarea calităţilor şi meritelor acestora. Prin urmare, pierderea calităţii de membru al partidului politic pe listele căruia a fost ales echivalează

cu pierderea statutului de ales local, dispoziţiile art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 având ca finalitate prevenirea migraţiei politice a aleşilor locali de la un partid la altul şi asigurarea unei stabilităţi în cadrul administraţiei publice locale, care să exprime configuraţia politică, aşa cum aceasta a rezultat din voinţa electoratului. În raport cu aceste considerente, este evident interesul partidului politic de a sesiza prefectul pentru emiterea ordinului de încetare a mandatului alesului local, competenţa exclusivă a prefectului prevăzută de art. 12 alin. (3) din Legea nr. 393/2004 fiind reglementată de către legiuitor în considerarea calităţii acestuia de reprezentant al Guvernului la nivelul autorităţii publice locale.

17. Prin Decizia nr. 175 din 29 martie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 435 din 10 iunie 2016, paragrafele 23 - 27, pronunţându-se asupra dispoziţiilor de lege ce reglementează atribuţia prefectului de a constata încetarea mandatului primarului înainte de expirarea duratei mandatului, Curtea Constituţională a constatat că normele de lege criticate atribuie prefectului rolul de a "constata", respectiv de "a lua act" de încetarea mandatului de primar, în caz de incompatibilitate. Aşadar, în acest caz, prefectul îndeplineşte, în temeiul legii, o formalitate necesară în vederea asigurării funcţionării autorităţii administraţiei publice, în condiţii de imparţialitate, fără a fi pusă în discuţie crearea unui raport de subordonare între primar şi prefect. Departe de a constitui o încălcare a art. 123 alin. (4) din Constituţie, prevederile de lege criticate dau expresie rolului prefectului, în calitate de reprezentant al Guvernului, de a asigura, la nivelul judeţului sau, după caz, al municipiului Bucureşti, aplicarea şi respectarea Constituţiei, a legilor, a ordonanţelor şi a hotărârilor Guvernului, a celorlalte acte normative, precum şi a ordinii publice, astfel cum stabileşte art. 19 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 340/2004 privind prefectul şi instituţia prefectului, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 225 din 24 martie 2008. Curtea a mai constatat că ordinul emis de prefect, în temeiul acestei atribuţii legale, este un act administrativ de autoritate, cu caracter declarativ, iar nu constitutiv de drepturi subiective, în sensul că se ia act de o situaţie juridică preexistentă, clarificându-se şi definitivându-se, astfel, raporturi juridice stabilite anterior, prin alte acte juridice. Ca atare, prin crearea acestei atribuţii, raţiunea legiuitorului nu contravine prevederilor constituţionale, întrucât, conform art. 102 alin. (1) din Legea fundamentală, Guvernul exercită conducerea generală a administraţiei publice, iar prefectul este, potrivit art. 123 alin. (2), reprezentantul său pe plan local. Prin urmare, Curtea a constatat că atribuţia legală exercitată de prefect, prin emiterea unui asemenea act administrativ, nu este de natură să creeze raporturi de subordonare între prefect şi primar, neafectând prevederile art. 123 alin. (4) din Constituţie, şi nici nu modifică situaţii juridice preexistente, cum este, în speţă cea de incompatibilitate, stabilită prin alte acte juridice. Totodată, în vederea eliminării arbitrarului şi posibilităţii exercitării unei puteri discreţionare, abuzive a prefectului în această materie, prevederile art. 69 alin. (4) şi (5) din Legea nr. 215/2001 asigură controlul judecătoresc al ordinului prefectului, în deplină concordanţă cu art. 126 alin. (6) din Constituţie şi art. 11 din Carta europeană a autonomiei locale.

18. Având în vedere aceste considerente, Curtea reţine că dispoziţiile art. 12 alin. (3) din Legea nr. 393/2004 atribuie prefectului doar atribuţia de a constata încetarea mandatului de consilier local/judeţean în cazul expres prevăzut de lege, respectiv pierderea de către consilier a calităţii de membru al partidului politic sau al organizaţiei minorităţilor naţionale pe a cărui/cărei listă a fost ales. Aşadar, prefectul îndeplineşte, în temeiul legii, o formalitate necesară în vederea funcţionării autorităţii administraţiei publice, fără a se crea, astfel, un raport de subordonare între prefect şi consiliul local, interzis de dispoziţiile art. 123 din Constituţie.

19. În final, Curtea constată că, urmare a Deciziei Curţii Constituţionale nr. 530 din 12 decembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 23 din 13 ianuarie 2014, prin care a fost admisă excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 16 alin. (3) din Legea nr. 14/2003, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 347 din 12 mai 2014, pierderea calităţii de membru al unui partid politic, cu consecinţa corelativă a încetării mandatului de consilier local/judeţean, nu mai este supusă exclusiv jurisdicţiei interne a partidului respectiv, ci se poate contesta în faţa unei instanţe judecătoreşti de contencios administrativ, astfel încât, beneficiind de un control judecătoresc asupra modalităţii în care au fost respectate procedurile statutare de către organele cu atribuţii jurisdicţionale ale partidului, se creează premisele unei exercitări în bune condiţii a drepturilor şi libertăţilor constituţionale.

20. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Maxim Gagea şi Bogdan Iclenzan în Dosarul nr. 533/112/2016 al Tribunalului Bistriţa-Năsăud - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal şi constată că dispoziţiile art. 12 din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Bistriţa-Năsăud - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 2 noiembrie 2017.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent,
Ioana Marilena Chiorean

DECIZIA nr. 529 din 17 iulie 2018
referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii pentru modificarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[108]

1. Pe rol se află soluţionarea obiecţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii pentru modificarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, obiecţie formulată de 74 de deputaţi şi 6 senatori.

2. Obiecţia de neconstituţionalitate a fost înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 4.934/25 iunie 2018 şi constituie obiectul Dosarului nr. 966A/2018.

3. **În motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate** se arată că reglementarea cazului de menţinere a calităţii de consilier local sau judeţean din poziţia de independent ca urmare a fuziunii partidelor politice pe listele cărora a fost ales duce la o lipsă de stabilitate în cadrul administraţiei publice locale şi la încălcarea configuraţiei politice. Astfel, convertirea mandatelor membrilor partidelor politice care fuzionează în mandate de independenţi duce la constatarea potrivit căreia mandatul astfel continuat nu mai corespunde voinţei iniţiale a electoratului, care a acordat votul său unui candidat în considerarea partidului şi a programului politic. O astfel de reglementare contravine jurisprudenţei Curţii Constituţionale, fiind, aşadar, contrară art. 147 alin. (4) din Constituţie.

4. Se mai arată că legea este lacunară, întrucât nu reglementează ipoteza reorganizării partidelor politice prin divizare, cea a fuziunii organizaţiilor minorităţilor naţionale, nu defineşte noţiunea de "independent" şi nu este corelată cu Legea partidelor politice nr. 14/2003.

5. Se mai susţine că, prin convertirea unui ales local, membru al unui partid politic, în "independent", contrar voinţei acestuia de a activa în cadrul formaţiunii politice rezultate ca urmare a fuziunii, nu face altceva decât să înlăture voinţa cetăţenilor care şi-au exercitat dreptul de asociere, încălcându-se grav dreptul acestora de a-şi stabili condiţiile asocierii, condiţii ce pot fi controlate numai de instanţa judecătorească în baza Legii nr. 14/2003. În consecinţă, se apreciază că legea criticată încalcă art. 40 alin. (1) din Constituţie.

6. În susţinerea obiecţiei de neconstituţionalitate sunt invocate şi observaţiile cuprinse cu privire la legea criticată în punctul de vedere al Guvernului şi avizul Consiliului Legislativ. De asemenea, în sprijinul celor de mai sus, se fac largi referiri la Decizia Curţii Constituţionale nr. 761 din 17 decembrie 2014.

7. În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, obiecţia de neconstituţionalitate a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele lor de vedere.

8. **Preşedintele Camerei Deputaţilor** apreciază că obiecţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În acest sens se arată că autorii acesteia invocă jurisprudenţa Curţii Constituţionale, fără a ţine cont de noua ipoteză a normei juridice; astfel, deciziile invocate nu privesc situaţia în care partidul politic fuzionează. Se consideră că, în situaţia fuziunii, se schimbă configuraţia politică de la momentul alegerii, dar şi programul politic, nefiind vorba, în cazul dedus judecăţii, de migraţie politică, ci, din contră, de prevenirea acesteia prin faptul că în cazul în care partidul politic al cărui membru a fost consilierul local/judeţean este radiat din Registrul partidelor politice în ipotezele descrise de Legea nr. 14/2003 rămâne consilier local/judeţean independent.

[108] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 677 din 3 august 2018.

9. Legea criticată respectă cerinţele privind claritatea, precizia şi previzibilitatea normelor juridice, atribute care să asigure sistematizarea, unificarea şi coordonarea legislaţiei, întrucât în conţinutul acesteia nu se regăsesc pasaje obscure sau soluţii normative contradictorii, este precis, fiind redactat într-un stil specific normativ dispozitiv, care prezintă norma instituită fără explicaţii sau justificări, prin folosirea cuvintelor în înţelesul lor curent din limba română. Conceptele şi noţiunile utilizate sunt configurate în concordanţă cu dreptul pozitiv, iar stabilirea soluţiilor normative este departe de a fi ambiguă, acestea fiind redate previzibil şi univoc, cu respectarea prevederilor Legii nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative. Prin urmare, neîncălcând niciuna dintre prevederile cadrului normativ referitor la tehnica legislativă pentru elaborarea actelor normative, dispoziţiile legi criticate sunt constituţionale prin raportare la prevederile art. 1 alin. (5) din Constituţie.

10. Se mai indică faptul că, "prin aplicarea testului de proporţionalitate, având în vedere că prevederea dedusă controlului constituţional priveşte apărarea unei măsuri necesare într-o societate democratică, şi anume prevenirea migraţiei politice, nu se aduce atingere prevederilor art. 40 din Constituţie".

11. **Preşedintele Senatului** şi **Guvernul** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra obiecţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând obiecţia de neconstituţionalitate, punctul de vedere al preşedintelui Camerei Deputaţilor, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispoziţiile legii criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

12. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, precum şi ale art. 1, art. 10, art. 15 şi art. 18 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze obiecţia de neconstituţionalitate.

13. **Obiectul controlului de constituţionalitate** îl constituie Legea pentru modificarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, care cuprinde un articol unic, cu două puncte. Acesta are următorul cuprins:

- Articolul unic pct. 1 [cu referire la art. 9 alin. (2) lit. h^1)]: "[(2) Calitatea de consilier local sau de consilier judeţean încetează de drept, înainte de expirarea duratei normale a mandatului, în următoarele cazuri:] h^1) pierderea calităţii de membru al partidului politic sau al organizaţiei minorităţilor naţionale pe a cărei listă de competitor electoral a fost ales. Prin excepţie, în cazul în care două sau mai multe partide fuzionează consilierul local sau judeţean ales pe lista unuia dintre aceste partide politice devine independent";
- Articolul unic pct. 2 [cu referire la art. 15 alin. (2) lit. g^1)]: "[(2) Calitatea de primar şi, respectiv, de preşedinte al consiliului judeţean încetează, de drept, înainte de expirarea duratei normale a mandatului în următoarele cazuri:] g^1) pierderea, prin demisie, a calităţii de membru al partidului politic sau al organizaţiei minorităţii naţionale pe a cărei listă de competitor electoral a fost ales. Prin excepţie, în cazul în care două sau mai multe partide fuzionează, primarul sau preşedintele consiliului judeţean ales pe lista unuia dintre aceste partide politice devine independent".

14. Textele constituţionale invocate în susţinerea obiecţiei de neconstituţionalitate sunt cele ale art. 1 alin. (5) în componenta sa privind calitatea legii, art. 40 alin. (1) privind dreptul de asociere şi art. 147 alin. (4) privind efectele deciziilor Curţii Constituţionale. De asemenea, în critica de neconstituţionalitate formulată, se fac referiri la dispoziţiile:

- Art. 8 alin. (4) teza întâi din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 260 din 21 aprilie 2010: "(4) Textul legislativ trebuie să fie formulat clar, fluent şi inteligibil, fără dificultăţi sintactice şi pasaje obscure sau echivoc.";

- Art. 36 alin. (1) din Legea nr. 24/2000: "Actele normative trebuie redactate într-un limbaj şi stil juridic specific normativ, concis, sobru, clar şi precis, care să excludă orice echivoc, cu respectarea strictă a regulilor gramaticale şi de ortografie".

(1) Admisibilitatea obiecţiei de neconstituţionalitate

15. Curtea constată că sesizarea formulată îndeplineşte condiţiile de admisibilitate prevăzute de art. 146 lit. a) teza întâi din Constituţie, atât sub aspectul obiectului său, fiind vorba de o lege adoptată şi nepromulgată, cât şi sub cel al titularului dreptului de sesizare, aceasta fiind formulată de un număr de 74 de deputaţi.

16. Curtea constată că obiecţia de neconstituţionalitate a fost semnată şi de un număr de 6 senatori, însă semnăturile acestora nu pot fi luate în considerare, întrucât, pentru a fi validă o sesizare din partea senatorilor, ea ar fi trebuit să fie semnată, potrivit art. 146 lit. a) teza întâi din Constituţie, de un număr de cel puţin 25 de senatori. De asemenea, Curtea reţine că nu se poate amalgama numărul de deputaţi cu cel al senatorilor, fiind vorba de titulari ai dreptului de sesizare diferiţi [a se vedea mutatis mutandis şi Decizia nr. 412 din 14 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 597 din 25 iulie 2017, paragraful 21].

17. Cu privire la termenul în care a fost sesizată Curtea Constituţională, Curtea constată că legea a fost adoptată, în procedură generală, de Camera decizională, Senatul, la data de 20 iunie 2018, dată la care a fost depusă pentru exercitarea dreptului de sesizare asupra constituţionalităţii legii, iar obiecţia de neconstituţionalitate a fost formulată şi înregistrată la Curtea Constituţională în data de 22 iunie 2018. Aşadar, Curtea, sub acest aspect, a fost legal sesizată, şi anume în interiorul termenului de protecţie prevăzut de art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu referire la termenul de 5 zile.

(2) Parcursul legislativ al legii analizate

18. Legea pentru modificarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali a fost iniţiată de 107 de deputaţi şi senatori şi înregistrată la Biroul permanent al Senatului la 12 februarie 2018. Plenul Senatului a hotărât că această iniţiativă legislativă este, însă, de competenţa sa decizională, drept pentru care a transmis-o Camerei Deputaţilor pentru ca aceasta să o adopte ca primă Cameră sesizată (16 aprilie 2018). Membrii Comisiei juridice, de disciplină şi imunităţi şi membrii Comisiei pentru administraţie publică şi amenajarea teritoriului au examinat propunerea legislativă în şedinţa comună din 29 mai 2018 şi au adoptat un raport de admitere cu amendamente. La data de 30 mai 2018, legea a fost adoptată de plenul Camerei Deputaţilor [pentru = 171, împotrivă = 96, abţineri = 3].

19. La data de 30 mai 2018, propunerea legislativă a fost transmisă Senatului. Membrii Comisiei juridice, de numiri, disciplină, imunităţi şi validări şi membrii Comisiei pentru administraţie publică şi organizarea teritoriului au examinat propunerea legislativă în şedinţa comună din 20 iunie 2018 şi au adoptat un raport de admitere cu amendamente. La data de 20 iunie 2018, legea a fost adoptată de plenul Senatului [pentru = 77, împotrivă = 34, abţineri = 0].

20. La data de 22 iunie 2018, Curtea Constituţională a fost sesizată cu prezenta obiecţie de neconstituţionalitate.

(3) Analiza obiecţiei de neconstituţionalitate

21. Cu privire la criticile de neconstituţionalitate care se referă la faptul că legea criticată încalcă art. 147 alin. (4) din Constituţie, Curtea, în jurisprudenţa sa, a statuat că "păstrarea calităţii de consilier local sau judeţean în ipoteza în care acesta nu mai aparţine partidului pe lista căruia a fost iniţial ales ar echivala cu convertirea respectivului mandat într-un mandat de independent sau aparţinând, eventual, altui partid politic în care consilierul s-a înscris ulterior. Or, în condiţiile actualului sistem electoral ce prevede scrutinul de listă pentru alegerea consilierilor locali şi judeţeni, această ipoteză nu poate fi acceptată, deoarece mandatul în exerciţiu, astfel continuat, nu mai corespunde voinţei iniţiale a electoratului, care a acordat votul său unui candidat în considerarea partidului pe care, la acel moment, acesta îl reprezenta" [Decizia nr. 761 din 17 decembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 46 din 20 ianuarie 2015, paragraful 39]. "Sancţiunea pierderii mandatului, indiferent de modalitatea în care se pierde calitatea de membru de partid (demisie sau excludere), vizează numai consilierii locali şi judeţeni, aceştia fiind aleşi în cadrul unui scrutin de listă. Aşadar, votul exprimat de către corpul electoral a privit partidul politic, mai exact lista prezentată de acesta, nu şi candidaţii individuali, ceea ce a şi determinat configuraţia politică a consiliului local/judeţean reflectată prin numărul de mandate obţinute de partidele politice. Astfel, soluţia legislativă cuprinsă în art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 este o exigenţă ce rezultă direct din prevederile art. 8 alin. (2) din Constituţie, o soluţie legislativă contrară - care să nu condiţioneze încetarea mandatului de consilier local sau judeţean de pierderea calităţii de membru de partid sau al organizaţiei minorităţii naţionale pe a cărei listă acesta a fost ales - putând fi acceptată doar în condiţiile modificării tipului de scrutin în cadrul căruia sunt aleşi consilierii locali sau judeţeni. În lipsa reglementării unui alt tip de scrutin, Curtea nu poate decât să constate, în cauza de faţă, încălcarea art. 147 alin. (4) din Constituţie" [Decizia nr. 761 din 17 decembrie 2014, paragraful 41].

22. Decizia antereferită a fost pronunţată în condiţiile în care premisa raţionamentului viza existenţa în continuare a partidului politic, fără ca acesta să fi făcut obiectul reorganizării, prin fuziune sau divizare. **De aceea, în lipsa unei premise identice, soluţia nu poate fi identică.** Prin urmare, legea, reglementând situaţia fuziunii, a optat pentru o soluţie legislativă care impune consilierului local/judeţean calitatea de independent în ideea că, pe de o parte, partidul absorbit sau, pe de altă parte, partidul rezultat din contopire nu mai este acelaşi partid politic ca cel care a câştigat mandatele respective în urma alegerilor, prevenind, astfel, posibilitatea ca, în condiţiile noii situaţii create, consilierul local/judeţean să fie exclus din partidul politic absorbant/nou creat ca sancţiune politică şi, pe această cale, să îşi piardă mandatul. Este o reglementare care protejează mandatul alesului local şi evită situaţiile aleatorii care pot interveni în privinţa acestuia în urma fuziunii. Intruziunea legiuitorului în viaţa partidului politic absorbant/nou creat are un scop legitim, întrucât urmăreşte menţinerea unei stabilităţi în cadrul autorităţii publice din care consilierul local/judeţean face parte şi previne posibilitatea fragilizării regimului juridic al acesteia în cazul unor fuziuni frecvente. Este o măsură adecvată, aptă în sine să îndeplinească scopul legitim urmărit, necesară într-o societate democratică, din moment ce alte mijloace legale nu ar putea asigura această protecţie juridică alesului judeţean/local în faţa modificărilor politice, şi care păstrează un just echilibru între interesele statului şi cele ale partidului politic, respectiv între prevederile constituţionale ale art. 121 şi 122 cu referire la consiliile locale/judeţene şi art. 8 alin. (2) cu referire la rolul partidelor politice.

23. Aceleaşi consideraţii se impun în privinţa primarului şi preşedintelui consiliului judeţean, în condiţiile în care aceştia îşi dau demisia din partidul absorbant/noul partid politic creat prin fuziune.

24. Prin urmare, Curtea constată că legea criticată nu încalcă art. 147 alin. (4) din Constituţie.

25. Cu privire la criticile raportate la art. 1 alin. (5) din Constituţie, Curtea constată că din modul de formulare a dispoziţiilor legale criticate se înţelege că devin independenţi atât consilierii locali/judeţeni/primarii partidului absorbant, cât şi cei ai partidului absorbit/nou creat. Or potrivit art. 38 alin. (1) teza a doua din Legea partidelor politice nr. 14/2003, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 408 din 10 iunie 2015, în cazul fuziunii prin absorbţie, "în protocolul de fuziune se va preciza care partid îşi păstrează personalitatea juridică, având drept consecinţă păstrarea denumirii integrale, a denumirii prescurtate, a semnului permanent şi electoral, precum şi a programului politic". În consecinţă, partidul absorbant îşi păstrează programul politic, astfel că măsura analizată, respectiv dobândirea calităţii de independent şi a consilierului local/judeţean din cadrul partidului absorbant nu se justifică. Este de observat că, iniţial, propunerea legislativă în forma iniţiatorului a vizat numai fuziunea prin absorbţie, iar calitatea de independent o dobândea consilierul local/judeţean din partidul politic absorbit (a se vedea şi expunerea de motive a legii); această optică a fost modificată la raportul dat de comisiile permanente, fără a fi motivată în vreun fel.

26. De aceea, prin modul inexact de redactare a textelor legale criticate se ajunge la situaţia în care toţi consilierii locali/judeţeni/primarii devin independenţi - în caz de fuziune. Însă, o atare redactare a textului constituie chiar o contradicţie în termeni cu scopul fuziunii prin absorbţie, întrucât, pe de o parte, nu se creează un partid nou, iar, pe de altă parte, partidul absorbant este cel ce rămâne cu personalitatea juridică şi care, de altfel, a participat în alegeri. Faptul că nu mai este acel partid în forma "pură" de la alegeri nu poate conduce la ideea că toţi consilierii locali/judeţeni/primarii săi urmează să devină independenţi în mod obligatoriu. S-ar ajunge în situaţia ca un partid politic absorbit, oricât de mic ar fi, să provoace pentru partidul absorbant pierderea tuturor consilierilor locali/judeţeni/primarilor, aceştia urmând să devină independenţi. Potrivit modului de redactare a normei legale criticate, o asemenea ipoteză este plauzibilă şi posibilă, întrucât din formularea textului se înţelege că situaţia de excepţie reglementată expres prin modificarea legislativă operată vizează oricare dintre aceste partide (absorbit/absorbant). Acceptarea unei asemenea soluţii legislative ar echivala cu o bulversare a funcţionării/compoziţiei politice a consiliilor locale şi judeţene, autorităţi publice fundamentale ale statului.

27. Prin urmare, având în vedere modul general de formulare a textului, care nu se limitează la situaţia partidului absorbit şi/sau a celui rezultat din contopire, Curtea constată caracterul său imprecis, lipsit de claritate şi imprevizibil. Or, încălcarea acestor cerinţe de calitate a legii este contrară art. 1 alin. (5) din Constituţie.

28. De asemenea, aceleaşi probleme de calitate a legislaţiei sunt puse în discuţie prin faptul că, în prezent, preşedintele consiliului judeţean nu mai este ales prin scrutin uninominal, ci de către consilierii judeţeni, din cadrul consilierilor judeţeni, astfel că nu mai este clar dacă acesta îşi poate pierde calitatea de consilier judeţean în condiţiile art. 9 alin. (2) lit. h^1) [demisie/excludere] sau numai în cele ale art. 15 alin. (2) lit. g^1) [demisie] din Legea nr. 393/2004. Din logica Deciziei nr. 761 din 17 decembrie 2014 [a se vedea, îndeosebi, paragrafele 42 şi 43] rezultă că, nemaifiind ales în condiţiile unui scrutin uninominal, ci al unuia de listă, de către consilierii judeţeni din cadrul consilierilor judeţeni, preşedintele consiliului judeţean îşi pierde mandatul ca orice alt consilier judeţean. Dacă, anterior Legii nr. 115/2015 pentru alegerea

autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 20 mai 2015, acesta avea un regim juridic similar cu primarul în privinţa sancţiunii pierderii calităţii de membru al partidului politic, pentru că era ales prin scrutin uninominal, după acest moment, el este ales consilier judeţean prin scrutin de listă şi, de abia ulterior, ca preşedinte al consiliului judeţean, prin vot, dintre şi de către consilierii judeţeni [art. 1 alin. (5) din legea antereferită prevede că "Preşedinţii şi vicepreşedinţii consiliilor judeţene, precum şi viceprimarii se aleg prin vot indirect, de către consiliile judeţene, respectiv consiliile locale"], drept care, în privinţa sa trebuie să devină aplicabile prevederile art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 [a se vedea, în acest sens, şi Decizia nr. 384 din 31 mai 2018, nepublicată la data pronunţării prezentei decizii, paragraful 72].

29. În logica textului, dacă preşedintele consiliului judeţean pierde calitatea de membru al partidului politic, prin excludere, în continuare îşi poate menţine funcţia de preşedinte al consiliului judeţean, fără a îndeplini însă condiţia sine qua non cu privire la calitatea de consilier judeţean, calitate pe care, în mod primar, o deţine. Or într-o astfel de situaţie nu se poate accepta că funcţia de conducere poate fi exercitată cu neîndeplinirea condiţiilor necesare ocupării funcţiei de bază. Prin urmare, în lipsa corelării articolului unic pct. 2 [cu referire la art. 15 alin. (2) lit. g^1)] din legea criticată cu art. 1 alin. (5) din Legea nr. 115/2015 se ajunge la o situaţie juridică neclară în privinţa preşedintelui consiliului judeţean, sub aspectul pierderii calităţii sale de membru al partidului pe listele căruia a fost ales consilier judeţean. Astfel, un consilier judeţean care a fost ales în considerarea acestei calităţi drept preşedinte al consiliului judeţean va continua să fie preşedinte al consiliului judeţean, fără să mai fie consilier judeţean. În mod corect, însă, o asemenea soluţie legislativă nu a fost reglementată în privinţa viceprimarului, care este, de asemenea, ales indirect dintre consilierii locali, iar dacă pierde calitatea de consilier local, pierde, în mod logic, şi calitatea de viceprimar.

30. Totodată, sintagma "preşedintele consiliului judeţean ales pe lista unuia dintre aceste partide politice" din cuprinsul articolului unic pct. 2 [cu referire la art. 15 alin. (2) lit. g^1)] din legea criticată este inexactă, din moment ce preşedintele consiliului judeţean nu este ales pe lista unui partid politic, ci consilierul judeţean este ales pe o astfel de listă.

31. Prin urmare, întrucât, pe de o parte, preşedintele consiliului judeţean nu mai este o autoritate distinctă, iar, pe de altă parte, nu este ales pe lista unui partid politic, rezultă că textul criticat conţine şi o lipsă de acurateţe evidentă care afectează claritatea, precizia şi previzibilitatea legii, fiind, astfel, contrară prevederilor art. 1 alin. (5) din Constituţie.

32. În privinţa criticilor punctuale şi exprese formulate în raport cu art. 1 alin. (5) din Constituţie, referitoare la faptul că legea nu reglementează ipoteza reorganizării partidelor politice prin divizare, cea a fuziunii organizaţiilor minorităţilor naţionale nu defineşte noţiunea de "independent" şi nu este corelată cu Legea partidelor politice nr. 14/2003, Curtea constată că aspectele învederate fie reprezintă o critică a unei opţiuni legislative, aceea de a reglementa ipoteza fuziunii, nu şi a divizării partidelor politice, fie o pretinsă omisiune legislativă (lipsa definiţiei noţiunii de "independent"), fie chestiuni de interpretare a textului în contextul necesarei coroborări cu Legea nr. 14/2003. Or soluţionarea acestor aspecte nu este de competenţa Curţii Constituţionale, nepunându-se în discuţie o problemă de constituţionalitate.

33. Cu privire la critica referitoare la faptul că, prin convertirea unui ales local, membru al unui partid politic, în "independent", contrar voinţei acestuia de a activa în cadrul formaţiunii politice rezultate ca urmare a fuziunii, se înlătură voinţa cetăţenilor care şi-au exercitat dreptul de

asociere, încălcându-se grav dreptul acestora de a-şi stabili condiţiile asocierii, în condiţiile art. 40 alin. (1) din Constituţie, Curtea constată că legiuitorul are competenţa constituţională de a stabili norme de ordine publică ce trebuie respectate atunci când se decide fuziunea unui partid politic cu altul.

34. De asemenea, Curtea reţine că nu se încalcă dreptul la asociere ale celor două partide politice care fuzionează, întrucât acestea sunt libere să se reorganizeze, iar faptul că consilierii locali/judeţeni/primarii partidului absorbit/nou rezultat devin independenţi nu este o piedică în calea fuziunii, ci un aspect care decurge din faptul că aceştia nu mai fac parte din partidul politic pe listele căruia au fost aleşi. Riscul pierderii unor mandate de consilier local/judeţean/primar prin fuziunea realizată şi a influenţei partidului politic absorbant/nou-creat asupra acestora decurge tocmai din faptul că nu mai reprezintă partidul politic absorbit/contopit pe listele căruia au fost aleşi. Fuziunea nu poate denatura actul alegerii, ci, din contră, trebuie să îl respecte. Nici dreptul alesului local de a face parte din partidul politic absorbant sau rezultat nu este încălcat, întrucât după fuziune şi dobândirea calităţii de independent se poate înscrie în partidul absorbant/rezultat, fără însă ca, ulterior, dacă pierde această calitate (prin excludere/demisie), să îi fie afectat mandatul de ales local.

35. De aceea, nimic nu împiedică legiuitorul să stabilească o reglementare distinctă în privinţa ipotezei date, faţă de cea comună, potrivit căreia protocolul de fuziune cuprinde "procedura de garantare a continuităţii vechimii în partid a membrilor partidelor politice care fuzionează" [a se vedea art. 37 alin. (2) teza a doua din Legea partidelor politice nr. 14/2003]. De altfel, se observă că reglementarea comună lasă la aprecierea partidului politic această problemă, fără a conţine garanţii specifice în privinţa relaţiei partid politic - consilier local/judeţean/primar, ceea ce este de natură a fragiliza sistemul autorităţilor publice locale, situaţie în care legiuitorul are competenţa de a interveni. Prin urmare, nu se poate reţine încălcarea art. 40 alin. (1) din Constituţie cu privire la dreptul de asociere.

36. Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) şi al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Admite obiecţia de neconstituţionalitate formulată şi constată că dispoziţiile Legii pentru modificarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt neconstituţionale.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României, preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi prim-ministrului şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 17 iulie 2018.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent-şef,
Benke Károly

DECIZIA nr. 775 din 29 noiembrie 2018
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali[109]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de Florentin Burz în Dosarul nr. 1.525/117/2017 al Tribunalului Cluj - Secţia mixtă de contencios administrativ şi fiscal, de conflicte de muncă şi asigurări sociale şi care formează obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 1.970D/2017.

2. La apelul nominal răspunde autorul excepţiei, reprezentat de domnul avocat Theodor Rus, cu împuternicire avocaţială depusă la dosar. Lipseşte cealaltă parte. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Având cuvântul, reprezentantul autorului excepţiei solicită admiterea acesteia, astfel cum a fost formulată în faţa instanţei judecătoreşti care a sesizat Curtea Constituţională. Susţine, în esenţă, că, deşi Curtea Constituţională s-a mai pronunţat asupra constituţionalităţii dispoziţiilor de lege criticate, în prezenta cauză acestea se critică printr-o nouă abordare, şi anume, prin raportarea la reglementarea aplicabilă parlamentarilor. Astfel, se arată că raţiunea pentru care s-a instituit sancţiunea încetării de drept a mandatului de consilier local, în cazul pierderii calităţii de membru al partidului politic sau al organizaţiei minorităţii naţionale pe a cărei listă a fost ales, o constituie stoparea migraţiei de la un partid la altul. Aşadar, pentru identitate de raţiune, ar trebui să existe aceeaşi reglementare şi pentru parlamentari. Or, există inegalitate între cetăţenii care deţin funcţii eligibile, ceea ce este neconstituţional. În concluzie, solicită admiterea excepţiei, întrucât ar trebui să existe o egalitate între senatori şi deputaţi, pe de-o parte, şi aleşi locali, pe de altă parte.

4. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate, sens în care invocă jurisprudenţa Curţii Constituţionale.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

5. Prin Încheierea din 8 iunie 2017, pronunţată în Dosarul nr. 1.525/117/2017, **Tribunalul Cluj - Secţia mixtă de contencios administrativ şi fiscal, de conflicte de muncă şi asigurări sociale a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.** Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de reclamantul Florentin Burz într-o cauză de contencios administrativ având ca obiect soluţionarea plângerii împotriva Ordinului nr. 50 din 6 februarie 2017, emis de Instituţia Prefectului Judeţului Cluj, prin care s-a constatat încetarea de drept, înainte de expirarea duratei normale, a mandatului său de consilier local.

6. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate**, autorul acesteia susţine că, prin adoptarea textului de lege criticat, se creează o discriminare între cei aleşi să reprezinte populaţia în exercitarea drepturilor democratice, respectiv între reprezentanţii aleşi la nivel local şi cei aleşi la nivel naţional. Astfel, având în vedere că atât aleşii locali, cât şi aleşii de la nivel naţional

[109] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 45 din 17 ianuarie 2019.

acţionează în baza unor mandate acordate de popor, tratamentul acestora în considerarea mandatului trebuie să fie nediscriminatoriu. Prin instituirea posibilităţii încetării mandatului doar pentru aleşii locali, în condiţiile pierderii calităţii de membru al partidului politic sau al organizaţiei minorităţii naţionale pe a cărei listă a fost ales, se creează o discriminare care "constă în ingerinţa formaţiunii politice pe listele căreia a fost ales respectivul politician între reprezentant şi alegător". Această ingerinţă vine în contradicţie cu dispoziţiile constituţionale ale art. 29 referitoare la libertatea conştiinţei, deoarece textul de lege criticat creează premisele unei constrângeri exercitate asupra reprezentantului poporului ales la nivel local de a-şi continua mandatul doar dacă acceptă să promoveze în continuare o anumită viziune politică. Atât timp cât consilierii locali sunt aleşi în mod direct, raţiunea ingerinţei partidelor politice sub aspectul pierderii calităţii de membru al alesului local nu se justifică şi vine în contradicţie cu art. 29 din Constituţie. Se mai arată că, deşi Curtea Constituţională a mai analizat dispoziţiile de lege criticate, considerentele deciziilor Curţii nu au vizat tratamentul profund discriminatoriu între aleşii locali şi aleşii de la nivel naţional, cu privire la restrângerea anumitor drepturi în vederea evitării migraţiei politice. În final, se susţine că atât mandatul senatorilor şi al deputaţilor, cât şi mandatul aleşilor locali este unul reprezentativ, deoarece atât aleşii locali, cât şi aleşii la nivel naţional reprezintă cetăţenii care i-au ales, iar nu partidele. Chiar dacă mandatul reprezentativ nu este prevăzut expres în statutul aleşilor locali, acesta nu are o altă natură juridică, atât timp cât modalitatea de alegere a aleşilor locali nu diferă de modalitatea de alegere a aleşilor de la nivel naţional, votul fiind în ambele cazuri un vot pe listă. În acest context consideră că textul de lege criticat contravine şi dispoziţiilor art. 121 din Constituţie. Analizând comparativ statutul aleşilor locali cu statutul deputaţilor şi al senatorilor, se constată că nu există decât o diferenţă de arie geografică în care se exercită mandatul de reprezentare, întrucât atât aleşii locali, cât şi cei de la nivel naţional exercită un mandat de administrare a treburilor publice, diferenţa constând doar în puterea actelor normative pe care le adoptă, respectiv aria de aplicare a acestora. În concluzie, ambele categorii nu sunt altceva decât mandatari cărora ar trebui să li se aplice aceleaşi reguli "atât în ceea ce priveşte primirea, dar şi încetarea mandatului, fără discriminare".

7. **Tribunalul Cluj - Secţia mixtă de contencios administrativ şi fiscal, de conflicte de muncă şi asigurări sociale** şi-a exprimat opinia în sensul caracterului neîntemeiat al excepţiei, deoarece textul de lege criticat se aplică deopotrivă tuturor consilierilor locali sau judeţeni care şi-au pierdut calitatea de membru al partidului politic sau al organizaţiei minorităţilor naţionale, fără niciun fel de privilegii sau discriminări. Textul de lege criticat nu contravine nici art. 69 alin. (1) din Constituţie, deoarece mandatul reprezentativ caracterizează statutul senatorilor şi al deputaţilor, iar consilierii locali sau judeţeni, pe de-o parte, şi parlamentarii, pe de altă parte, sunt supuşi unor reguli distincte, specifice fiecăreia dintre aceste categorii. Referitor la libertatea conştiinţei consideră că aceasta nu este îngrădită de textul de lege criticat, deoarece împrejurarea că, ulterior alegerilor, alesul local părăseşte partidul, ca urmare a faptului că şi-a schimbat opinia şi linia de gândire, dovedeşte, per se, că libertatea de conştiinţă nu i-a fost îngrădită. De asemenea nu sunt încălcate nici celelalte dispoziţii invocate din Constituţie.

8. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

9. **Guvernul** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În acest sens arată că textul de lege criticat nu conţine nicio dispoziţie de natură să aducă atingere principiului constituţional al egalităţii în drepturi, acesta aplicându-se tuturor persoanelor vizate de ipoteza normei, fără privilegii şi fără discriminări. Distincţia dintre categoria consilierilor locali sau

judeţeni şi cea a aleşilor naţionali (parlamentarii) nu vizează calitatea de cetăţeni egali în faţa legii şi a autorităţilor publice a persoanelor care îndeplinesc mandatele respective, ci priveşte două categorii diferite de "aleşi", reglementate în mod corespunzător, în raport cu statutul distinct al acestora. De asemenea apreciază că textul legal criticat nu cuprinde nicio dispoziţie de natură să îngrădească libertatea conştiinţei sau libertatea de exprimare. Mai mult, art. 21 din Legea nr. 393/2004 stabileşte că aleşii locali nu pot fi traşi la răspundere juridică pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului. Totodată, nu pot fi reţinute nici criticile vizând încălcarea art. 53 din Constituţie, deoarece textul de lege criticat nu restrânge un drept, ci reglementează o situaţie care poate avea loc numai după alegerea în una dintre funcţiile care beneficiază de statutul de "ales local".

10. **Avocatul Poporului** precizează că îşi menţine punctul de vedere transmis Curţii Constituţionale şi reţinut în deciziile nr. 915 din 18 octombrie 2007 şi nr. 1.167 din 11 decembrie 2007, în sensul constituţionalităţii dispoziţiilor de lege criticate.

11. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile reprezentantului autorului excepţiei de neconstituţionalitate prezent la şedinţa publică, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

12. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

13. **Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate** îl constituie dispoziţiile art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 912 din 7 octombrie 2004, cu modificările şi completările ulterioare, având următorul cuprins: "Calitatea de consilier local sau de consilier judeţean încetează de drept, înainte de expirarea duratei normale a mandatului, în următoarele cazuri: [...] h^1) pierderea calităţii de membru al partidului politic sau al organizaţiei minorităţilor naţionale pe a cărei listă a fost ales;".

14. În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate, prevederile de lege criticate contravin dispoziţiilor constituţionale ale art. 16 alin. (1) privind egalitatea în drepturi, ale art. 29 alin. (1) privind libertatea conştiinţei, ale art. 53 privind restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi, ale art. 69 alin. (1), potrivit cărora "În exercitarea mandatului, deputaţii şi senatorii sunt în serviciul poporului", şi ale art. 121 privind autorităţi comunale şi orăşeneşti.

15. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că dispoziţiile de lege criticate au mai făcut obiect al controlului de constituţionalitate, din perspectiva unor critici, în esenţă, similare, prin Decizia nr. 280 din 23 mai 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 431 din 16 iulie 2013, Decizia nr. 565 din 16 octombrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 927 din 19 decembrie 2014, Decizia nr. 666 din 8 noiembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 171 din 9 martie 2017, Curtea respingând, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate a acestora. Astfel, prin Decizia nr. 280 din 23 mai 2013, Curtea a reţinut că, aşa cum a constatat prin Decizia nr. 1.167 din 11 decembrie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 4 din 3 ianuarie 2008, introducerea cazului de încetare a mandatului de consilier local ca urmare a pierderii calităţii de

membru al partidului pe a cărui listă a fost ales este o consecinţă a dispoziţiilor art. 8 alin. (2) din Constituţie, potrivit cărora partidele politice contribuie la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor. Curtea a arătat, cu acel prilej, că electoratul acordă votul său unei persoane, pentru a îndeplini o funcţie publică la nivelul administraţiei locale, în considerarea programului politic al partidului din rândurile căruia face parte la momentul alegerii şi pe care această persoană urmează să îl promoveze pe perioada mandatului său de consilier local sau judeţean. Or, de vreme ce alesul local nu mai este membru al partidului pe listele căruia a fost ales, înseamnă că nu mai întruneşte condiţiile de reprezentativitate şi legitimitate necesare îndeplinirii programului politic pentru care alegătorii au optat. Prin urmare, nu se mai justifică menţinerea acestuia în funcţia publică.

16. Cu privire la încălcarea art. 16 alin. (1) din Constituţie, Curtea a reţinut, prin Decizia nr. 280 din 23 mai 2013, că prevederile criticate "au ca finalitate prevenirea migraţiei politice a aleşilor locali de la un partid politic la altul, asigurarea unei stabilităţi în cadrul administraţiei publice locale, care să exprime configuraţia politică, aşa cum aceasta a rezultat din voinţa electoratului". Totodată, prin aceeaşi decizie, Curtea a constatat că textul criticat "nu conţine prevederi contrare dispoziţiilor art. 16 din Constituţie, acesta aplicându-se deopotrivă consilierilor locali sau judeţeni care şi-au pierdut calitatea de membru al partidului politic sau al organizaţiei minorităţilor naţionale, fără niciun fel de privilegii sau discriminări" (a se vedea, în acelaşi sens, şi Decizia nr. 915 din 18 octombrie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 773 din 14 noiembrie 2007).

17. Referitor la critica privind existenţa unor discriminări faţă de parlamentari, ceea ce ar contraveni art. 69 şi art. 121 din Constituţie, critică formulată din perspectiva faptului că, în cazul acestora din urmă, nu se aplică aceeaşi sancţiune a încetării mandatului de parlamentar ca o consecinţă a pierderii calităţii de membru al partidului politic care i-a susţinut candidatura, prin Decizia nr. 280 din 23 mai 2013, Curtea a reţinut că aceasta este neîntemeiată. În acest sens, Curtea a constatat că parlamentarii sunt reprezentanţii întregului popor, prin care acesta exercită suveranitatea naţională, potrivit art. 2 alin. (1) din Constituţie, şi care acţionează în virtutea unui mandat reprezentativ acordat de întreaga naţiune, în conformitate cu art. 69 din Constituţie. În mod similar, în ceea ce îi priveşte pe aleşii locali (categorie în care se includ şi primarii), art. 20 alin. (2) din Legea nr. 393/2004 garantează "libertatea de opinie şi de acţiune în exercitarea mandatului alesului local", caracterul reprezentativ al mandatului fiind prestabilit de art. 3 alin. (2) din lege, care prevede că "aleşii locali sunt în serviciul colectivităţii locale". Cu toate acestea, deosebirea se justifică prin statutul constituţional diferit al celor două categorii de aleşi, fiecare fiind reprezentanţi ai unor autorităţi distincte, respectiv ai autorităţii legiuitoare şi ai celei executive, care funcţionează în baza principiului separaţiei şi echilibrului puterilor în stat, în cadrul democraţiei constituţionale, potrivit art. 1 alin. (4) din Legea fundamentală. Curtea a remarcat, totodată, că legiuitorul constituant a înţeles să reglementeze în chiar textul Legii fundamentale cazurile în care încetează calitatea de deputat sau de senator, acestea fiind enumerate în mod limitativ în art. 70 alin. (2) din Constituţie.

18. Întrucât nu au intervenit elemente noi, de natură a schimba jurisprudenţa Curţii Constituţionale, atât soluţia, cât şi considerentele cuprinse în deciziile menţionate îşi păstrează valabilitatea şi în cauza de faţă.

19. Cu privire la pretinsa încălcare a dispoziţiilor constituţionale ale art. 29 referitoare la libertatea conştiinţei, Curtea constată că aceasta este neîntemeiată, deoarece, potrivit art. 20 alin. (2) din Legea nr. 393/2004, "libertatea de opinie şi de acţiune în exercitarea mandatului alesului local este garantată". Pe de altă parte, susţinerea potrivit căreia textul de lege criticat creează

premisele unei constrângeri exercitate asupra reprezentantului poporului ales la nivel local de a-şi continua mandatul doar dacă acceptă să promoveze în continuare o anumită viziune politică nu poate fi primită. Astfel, aşa cum a constatat Curtea Constituţională, în jurisprudenţa sa, introducerea cazului de încetare a mandatului de consilier local ca urmare a pierderii calităţii de membru al partidului pe a cărui listă a fost ales este o consecinţă a dispoziţiilor art. 8 alin. (2) din Constituţie, potrivit cărora partidele politice contribuie la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor. Aşa cum a arătat Curtea, electoratul acordă votul său unei persoane, pentru a îndeplini o funcţie publică la nivelul administraţiei locale, în considerarea programului politic al partidului din rândurile căruia face parte la momentul alegerii şi pe care această persoană urmează să îl promoveze pe perioada mandatului său de consilier local sau judeţean. Or, de vreme ce alesul local nu mai este membru al partidului pe listele căruia a fost ales, înseamnă că nu mai întruneşte condiţiile de reprezentativitate şi legitimitate necesare îndeplinirii programului politic pentru care alegătorii au optat. Prin urmare, nu se mai justifică menţinerea acestuia în funcţia publică.

20. Referitor la invocarea dispoziţiilor art. 53 din Legea fundamentală, Curtea constată că acestea nu au incidenţă în cauză, deoarece nu s-a constatat restrângerea exerciţiului vreunui drept sau al vreunei libertăţi fundamentale şi, prin urmare, nu este incidentă ipoteza prevăzută de norma constituţională invocată.

21. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Florentin Burz în Dosarul nr. 1.525/117/2017 al Tribunalului Cluj - Secţia mixtă de contencios administrativ şi fiscal, de conflicte de muncă şi asigurări sociale şi constată că dispoziţiile art. 9 alin. (2) lit. h^1) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Cluj - Secţia mixtă de contencios administrativ şi fiscal, de conflicte de muncă şi asigurări sociale şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 29 noiembrie 2018.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent,
Ioana Marilena Chiorean

4.5. DECIZII PRIVIND LEGEA ADMINISTRAŢIEI PUBLICE LOCALE NR. 215/2001

Decizia nr. 419 din 26 martie 2009
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 33 teza întâi din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001[110]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor "art. 33 fraza întâi din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001", excepţie ridicată de Valentin Ionel Belmustaţă în Dosarul nr. 5.361/30/2008 al Tribunalului Timiş - Secţia comercială şi de contencios administrativ.

La apelul nominal se constată lipsa părţilor, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii Constituţionale acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere ca neîntemeiată a excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 5 noiembrie 2008, pronunţată în Dosarul nr. 5.361/30/2008, Tribunalul Timiş - Secţia comercială şi de contencios administrativ a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor "art. 33 fraza întâi din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001".

Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Valentin Ionel Belmustaţă într-o cauză de contencios administrativ având ca obiect anularea parţială a unei hotărâri a consiliului local.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se susţine că textul de lege criticat încalcă principiul suveranităţii, consacrat de art. 2 din Constituţie, deoarece validarea mandatului de consilier local al unui candidat de pe lista unui partid politic depinde de confirmarea apartenenţei la acest partid politic a respectivului candidat, ceea ce lipseşte de conţinut orice semnificaţie a votului universal şi înfrânge voinţa poporului exprimată prin vot, suveranitatea naţională ajungând astfel să fie exercitată de grupul organizat de persoane constituite într-un partid politic. Arată că lista de partid a fost votată în considerarea atât a candidaţilor cuprinşi în conţinutul ei, cât şi a ordinii pe listă a fiecăruia dintre aceştia. Or, se poate ajunge la situaţia ca, "de la momentul la care au avut loc alegerile locale şi până la data la care urmează să aibă loc şedinţa de validare a mandatelor consilierilor locali, conducerea partidelor să facă o adevărată selecţie a candidaţilor de pe propriile liste, lăsând fără niciun efect votul dat de către alegători listei respectivului partid".

Tribunalul Timiş - Secţia comercială şi de contencios administrativ apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Alegerile locale au la bază scrutinul de listă şi nu cel uninominal, ceea ce înseamnă că poporul român, ca electorat îşi manifestă alegerea cu privire la un partid politic, iar mecanismul de validare a voturilor şi desemnarea consilierilor locali din cadrul partidului respectiv reprezintă opţiunea legiuitorului.

---

[110] PUBLICATĂ ÎN: MONITORUL OFICIAL NR. 274 din 28 aprilie 2009

Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Avocatul Poporului consideră că dispoziţiile art. 33 fraza întâi din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001 sunt constituţionale, legiuitorul fiind suveran în determinarea modalităţilor de exercitare a drepturilor electorale şi în stabilirea, totodată, a sistemului electoral, împreună cu limitele sale. În plus, textul de lege criticat este în concordanţă cu prevederile art. 16 alin. (3) din Constituţie, potrivit cărora funcţiile şi demnităţile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condiţiile legii, de persoanele care au cetăţenia română şi domiciliul în ţară.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 33 teza întâi din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 123 din 20 februarie 2007, având următorul conţinut: "În cazul în care consilierul local declarat ales renunţă la mandat înainte de validare sau refuză să depună jurământul, se supune validării mandatul primului supleant înscris pe lista partidului politic, a alianţei politice sau a alianţei electorale respective, dacă până la validarea mandatului partidele şi alianţele politice confirmă în scris apartenenţa la partid."

În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate, textul de lege criticat contravine dispoziţiilor art. 2 - "Suveranitatea" din Constituţie.

Analizând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea Constituţională constată că aceasta urmează să fie respinsă, critica de neconstituţionalitate formulată fiind neîntemeiată.

Suveranitatea naţională, principiu fundamental al statului român, aparţine, potrivit art. 2 din Constituţie, poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum. Textul constituţional invocat exprimă, aşadar, voinţa constituantului român, potrivit căreia, în cadrul democraţiei reprezentative, suveranitatea naţională aparţine într-adevăr poporului român, însă aceasta nu poate fi exercitată într-un mod direct, nemijlocit, la nivel individual, forma de exercitare fiind cea indirectă, mijlocită, prin procedeul alegerii organelor reprezentative. Modalitatea de constituire a acestora din urmă reprezintă expresia suveranităţii naţionale, manifestată prin exprimarea voinţei cetăţenilor în cadrul alegerilor libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum. Potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Legea fundamentală, sistemul electoral se reglementează prin lege organică.

Astfel, Curtea reţine că, la nivelul administraţiei publice locale, mandatul consilierilor locali care compun organele administraţiei publice locale, respectiv consiliul local, este obţinut prin votul majoritar al electoratului dintr-o anumită comunitate teritorială limitată, vot ce exprimă voinţa politică a cetăţenilor pentru constituirea autorităţilor locale. Conform art. 8 alin. (2) din

Constituţie, partidele politice contribuie la definirea şi exprimarea voinţei politice a cetăţenilor, respectând suveranitatea naţională, integritatea teritorială, ordinea de drept şi principiile democraţiei. Potrivit actualului sistem electoral, reglementat de Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, alegerile locale se caracterizează prin scrutinul de listă, fiind sarcina partidelor politice ca, în considerarea rolului conferit de art. 8 alin. (2) din Legea fundamentală, să selecteze, să pregătească şi să sprijine anumiţi membri în calitate de candidaţi înscrişi pe aceste liste. În atare condiţii, este evident că votul cetăţenilor vizează un anumit partid politic, care se individualizează printr-un program politic propriu, şi nu candidaţii înscrişi pe lista acelui partid. Opţiunea politică exprimată de alegători în cazul scrutinului pe lisă nu vizează candidatul, ci partidul politic.

Aşadar, Curtea nu poate reţine critica de neconstituţionalitate, potrivit căreia înlocuirea, în condiţiile prevăzute de art. 33 teza întâi din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, a mandatului unui consilier local declarat ales, cu mandatul primului supleant înscris pe lista aceluiaşi partid politic, este de natură să denatureze voinţa electoratului ca expresie a suveranităţii naţionale, întrucât prin textul legal criticat se urmăreşte păstrarea configuraţiei politice în cadrul autorităţilor administraţiei publice locale, aşa cum aceasta a rezultat din votul alegătorilor. În cazul în care, până la validarea mandatului, supleantul şi-a pierdut apartenenţa la partidul pe a cărui listă a fost înscris, se va supune validării mandatul supleantului următor înscris pe listă, în felul acesta respectându-se voinţa cetăţenilor care au votat lista.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 33 teza întâi din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, excepţie ridicată de Valentin Ionel Belmustaţă în Dosarul nr. 5.361/30/2008 al Tribunalului Timiş - Secţia comercială şi de contencios administrativ.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 26 martie 2009.

Decizia nr. 1419 din 5 noiembrie 2009
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001[111]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, excepţie ridicată de Consiliul Local al Municipiului Braşov în Dosarul nr. 4.704/62/2008 al Tribunalului Braşov - Secţia comercială şi de contencios administrativ.

La apelul nominal se constată lipsa părţilor, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public. Acesta pune concluzii de respingere ca neîntemeiată a excepţiei de neconstituţionalitate, arătând că norma cuprinsă în textul de lege criticat reprezintă o opţiune politică a legiuitorului, care nu intră în conflict cu niciuna dintre prevederile constituţionale şi convenţionale invocate de autorul excepţiei.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 25 martie 2009, pronunţată în Dosarul nr. 4.704/62/2008, Tribunalul Braşov - Secţia comercială şi de contencios administrativ a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001. Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de pârâtul Consiliul Local al Municipiului Braşov într-o cauză având ca obiect anularea unui act emis de autorităţi publice locale.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia susţine că este neconstituţională, "nedreaptă şi imorală", soluţia legislativă conţinută de textul de lege criticat, potrivit căreia candidaţii care au participat la alegeri, dar nu au fost aleşi în urma votului exprimat şi a procesului de repartizare a mandatelor de consilier, pot pretinde să fie validaţi în funcţia de consilier local în ipoteza în care cei aleşi şi-au dat demisia sau nu au depus jurământul cerut de lege. Precizează că, în opinia sa, "a accepta ca un candidat neales, care a figurat pe lista unui partid, să fie validat şi să intre în exercitarea mandatului său ar reprezenta o modificare a voinţei politice a alegătorului".

Tribunalul Braşov - Secţia comercială şi de contencios administrativ apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

Guvernul consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În acest sens, arată că procedura prevăzută la art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001 nu face altceva decât să respecte votul exprimat de alegători, căci în sistemul votului de listă, cum este cel al alegerii consilierilor locali, votul este acordat partidului, iar nu doar unui anumit candidat din lista pe care acesta o propune.

---

[111] PUBLICATĂ ÎN: MONITORUL OFICIAL NR. 902 din 23 decembrie 2009

Avocatul Poporului apreciază că prevederile de lege criticate sunt constituţionale, precizând că principiul autonomiei locale nu presupune totala independenţă şi competenţa exclusivă a autorităţilor publice din unităţile administrativ-teritoriale, ci acestea trebuie să se supună reglementărilor legale general valabile pe întreg teritoriul ţării, dispoziţiilor legale adoptate pentru protejarea intereselor naţionale.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, concluziile procurorului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 123 din 20 februarie 2007, care au următoarea redactare:

- Art. 33: "În cazul în care consilierul local declarat ales renunţă la mandat înainte de validare sau refuză să depună jurământul, se supune validării mandatul primului supleant înscris pe lista partidului politic, a alianţei politice sau a alianţei electorale respective, dacă până la validarea mandatului partidele şi alianţele politice confirmă în scris apartenenţa la partid. În cazul în care locurile rămase vacante nu pot fi completate cu supleanţi, conform legii, iar numărul de consilieri locali se reduce sub jumătate plus unu, se vor organiza alegeri parţiale pentru completare, în termen de 90 de zile."

În opinia autorului excepţiei, textul de lege criticat contravine următoarelor dispoziţii din Legea fundamentală: celor ale art. 16 care garantează egalitatea în drepturi, ale art. 37 referitor la dreptul de a fi ales şi ale art. 121 alin. (1) care prevede autorităţile administraţiei publice prin intermediul cărora se realizează autonomia locală în comune şi oraşe. Se invocă, de asemenea, şi dispoziţiile art. 3 din primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale care stabilesc obligaţia statelor membre ale Consiliului Europei de a organiza periodic alegeri libere.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că aceasta este neîntemeiată, urmând să o respingă ca atare. Pentru a decide astfel, instanţa de contencios constituţional observă că, în considerentele Deciziei nr. 419 din 26 martie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 274 din 28 aprilie 2009, a reţinut că, "la nivelul administraţiei publice locale, mandatul consilierilor locali care compun organele administraţiei publice locale, respectiv consiliul local, este obţinut prin votul majoritar al electoratului dintr-o anumită comunitate teritorială limitată, vot ce exprimă voinţa politică a cetăţenilor pentru constituirea autorităţilor locale. Conform art. 8 alin. (2) din Constituţie, partidele politice contribuie la definirea şi exprimarea voinţei politice a cetăţenilor, respectând suveranitatea naţională, integritatea teritorială, ordinea de drept şi principiile democraţiei. Potrivit actualului sistem electoral, reglementat de Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, alegerile locale se caracterizează prin scrutinul de listă, fiind sarcina partidelor

politice ca, în considerarea rolului conferit de art. 8 alin. (2) din Legea fundamentală, să selecteze, să pregătească şi să sprijine anumiţi membri în calitate de candidaţi înscrişi pe aceste liste. În atare condiţii, este evident că votul cetăţenilor vizează un anumit partid politic, care se individualizează printr-un program politic propriu, şi nu candidaţii înscrişi pe lista acelui partid. Opţiunea politică exprimată de alegători în cazul scrutinului pe listă nu vizează candidatul, ci partidul politic."

În acord cu cele statuate prin decizia mai sus citată, Curtea nu poate reţine critica de neconstituţionalitate potrivit căreia înlocuirea, în condiţiile prevăzute de art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, a mandatului unui consilier local declarat ales cu mandatul primului supleant înscris pe lista aceluiaşi partid politic este de natură să denatureze voinţa electoratului, nesocotindu-se, astfel, în opinia autorului excepţiei, dispoziţiile art. 37 din Legea fundamentală şi cele ale art. 3 din primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. Dimpotrivă, Curtea constată că, prin textul legal criticat, se urmăreşte păstrarea configuraţiei politice în cadrul autorităţilor administraţiei publice locale, aşa cum aceasta a rezultat din votul alegătorilor. Cu prilejul pronunţării deciziei mai sus menţionate, Curtea a observat că, "în cazul în care, până la validarea mandatului, supleantul şi-a pierdut apartenenţa la partidul pe a cărui listă a fost înscris, se va supune validării mandatul supleantului următor înscris pe listă, în felul acesta respectându-se voinţa cetăţenilor care au votat lista."

Totodată, Curtea constată că nu poate reţine nici contrarietatea dintre dispoziţiile art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi principiul constituţional al egalităţii cetăţenilor în faţa legii şi a autorităţilor publice, textul de lege criticat neavând drept consecinţă introducerea vreunei discriminări, pozitive sau negative, între persoane aparţinând aceleiaşi categorii, toţi candidaţii fiind susceptibili de a intra sub incidenţa normei ce formează obiectul excepţiei de neconstituţionalitate.

De asemenea, textul de lege criticat este conform prevederilor art. 121 alin. (1) din Constituţie, întrucât nu afectează în niciun mod dreptul şi posibilitatea concretă a consiliilor locale de a gestiona, în numele şi în interesul colectivităţilor locale pe care le reprezintă, problemele acestora. Prin urmare, textul de lege supus controlului de constituţionalitate satisface pe deplin exigenţele impuse de principiul autonomiei locale.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 33 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, excepţie ridicată de Consiliul Local al Municipiului Braşov în Dosarul nr. 4.704/62/2008 al Tribunalului Braşov - Secţia comercială şi de contencios administrativ.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 5 noiembrie 2009.

DECIZIA nr. 53 din 7 februarie 2018
referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate privind prevederile Legii pentru modificarea şi completarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001[112]

1. Pe rol se află soluţionarea obiecţiei de neconstituţionalitate a prevederilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, obiecţie formulată de Preşedintele României.

2. Obiecţia de neconstituţionalitate a fost înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 192 din 11 ianuarie 2018 şi constituie obiectul Dosarului nr. 31A/2018.

3. **În motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate**, se arată că legea criticată conţine reglementări neclare, imprecis redactate şi care contravin principiului autonomiei locale.

4. În acest sens, se reliefează faptul că dispoziţiile nou-introduse în legea supusă controlului de constituţionalitate stabilesc regimuri juridice diferite pentru validarea/invalidarea mandatelor consilierilor locali în funcţie de momentul la care se realizează respectiva validare/invalidare. Astfel, la momentul constituirii consiliului local, validarea/invalidarea se face prin votul deschis al consilierilor prezenţi la şedinţă, în timp ce, după constituirea consiliului local, validarea/invalidarea mandatelor noilor consilieri se face prin ordin al prefectului. Potrivit actualului art. 31 alin. (2) din Legea nr. 215/2001, pentru validarea mandatelor consilierilor locali, consiliile locale aleg prin vot deschis o comisie de validare alcătuită din 3 - 5 consilieri, ce funcţionează pe întreaga durată a mandatului respectivului consiliu local.

5. Or, diferenţa operată de legea dedusă controlului de constituţionalitate între cele două categorii de persoane alese în cadrul alegerilor pentru consiliile locale, în funcţie de momentul validării/invalidării mandatelor de consilier local (înainte sau după constituirea consiliului local) nu se bazează pe un criteriu raţional care să justifice un tratament diferenţiat, creând astfel premisele unei discriminări şi inducând o stare de incertitudine şi incoerenţă în sistemul normativ relevant pentru administraţia publică locală.

6. Invocând jurisprudenţa Curţii Constituţionale în materia egalităţii în faţa legii, Preşedintele României concluzionează că instituirea unor proceduri diferite de validare, realizate de autorităţi publice diferite pentru acelaşi fel de mandate din cadrul aceleiaşi autorităţi publice, în funcţie de un criteriu temporal, conduce la o încălcare a art. 16 alin. (1) din Constituţie.

7. Se mai arată că validarea mandatului unui consilier local prin ordin al prefectului intră în contradicţie cu principiul autonomiei locale, precum şi cu rolul prefectului. Raporturile dintre acesta din urmă şi autorităţile administrative autonome locale sunt clar stabilite de Constituţie şi detaliate în consecinţă în legile-cadru în materie. Din această perspectivă, ordinul prefectului prin care s-ar materializa validarea/invalidarea mandatului consilierului local ar implica o imixtiune nepermisă a executivului în funcţionarea administraţiei publice locale.

8. Preşedintele României mai semnalează faptul că respectiva completare adusă la art. 31 din Legea nr. 215/2001 prin legea supusă controlului de constituţionalitate intră în contradicţie cu prevederile art. 6 alin. (2) teza întâi din Legea nr. 393/2004 privind statutul aleşilor locali, ce prevede că validarea mandatului de consilier se face prin votul deschis al majorităţii consilierilor prezenţi, fără a se face o distincţie între validarea mandatului la momentul constituirii consiliului şi validarea ulterioară acestui moment. Astfel, intrarea în vigoare a dispoziţiilor legii criticate ar conduce la apariţia unui conflict între norme, ceea ce încalcă art. 1 alin. (5) din Constituţie în componenta sa care priveşte principiul asigurării securităţii juridice.

---

[112] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 277 din 28 martie 2018.

9. Articolul unic pct. 2, care se referă la modificarea alin. (1) al art. 40 din Legea nr. 215/2001, este lipsit de claritate, precizie şi previzibilitate, afectând astfel principiul legalităţii consacrat în art. 1 alin. (5) din Constituţie, în componenta sa ce priveşte securitatea raporturilor juridice.

10. Deşi normele în vigoare stabilesc, pe de o parte, modalitatea pentru asigurarea cvorumului (respectiv prin posibilitatea ocupării mandatelor vacante de către supleanţi), iar, pe de altă parte, sancţiunea pentru imposibilitatea asigurării acestui cvorum (dizolvarea de drept a consiliului local), prin legea supusă controlului de constituţionalitate se instituie o modalitate de eludare a textelor legale ce garantează realizarea cvorumului necesar pentru şedinţă, relativizând procesul decizional la nivelul autorităţilor reprezentative care realizează autonomia locală. Astfel se instituie posibilitatea de a adopta decizii de către un consiliu local în domeniile sale de competenţă, chiar dacă nu există cvorumul de şedinţă al majorităţii consilierilor în funcţie, prin simpla includere pe ordinea de zi a şedinţei a propunerii de validare sau invalidare a unui sau unor consilieri locali noi, dacă validarea ar asigura prezenţa majorităţii consilierilor locali în funcţie.

11. În plus, se mai arată că, potrivit art. 6 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 393/2004 privind statutul aleşilor locali, persoana al cărei mandat este supus validării nu participă la vot. De asemenea, potrivit art. 6 alin. (3) din acelaşi act normativ, consilierii validaţi după şedinţa de constituire a consiliului intră în exerciţiul mandatului de consilier după depunerea jurământului. Faţă de aceste dispoziţii, modul în care este stabilit cvorumul în legea criticată este de neconceput, întrucât s-ar admite capacitatea de exerciţiu a supleantului anterior validării mandatului şi depunerii de către acesta a jurământului, conferindu-se efecte juridice unei situaţii factuale inclusiv asupra legalităţii actelor administrative adoptate în acea împrejurare.

12. Totodată, dispoziţiile articolului unic pct. 2 al legii deduse controlului de constituţionalitate nu sunt corelate cu cele de la pct. 1 al aceleiaşi legi. Astfel, dacă la pct. 1 se stabileşte că, ulterior constituirii consiliilor locale, validarea sau invalidarea unor noi mandate se face prin ordin al prefectului, ipoteza prevăzută la pct. 2, respectiv includerea propunerii de validare/invalidare a mandatelor consilierilor locali noi în şedinţa consiliului local, nu ar mai avea sens. În condiţiile articolului unic pct. 1, prefectul emite ordinul la propunerea comisiei de validare, iar nu la propunerea consiliului local în ansamblul său şi, prin urmare, norma de la pct. 2 este lipsită de claritate, întrucât nu se poate identifica procedura prin care o asemenea propunere ar putea fi introdusă pe ordinea de zi a consiliului local.

13. Textul mai este neclar şi pentru că prevede, pe de o parte, existenţa unei propuneri care vizează validarea sau invalidarea unuia sau a unor consilieri noi şi, pe de altă parte, condiţia ca validarea să asigure prezenţa majorităţii consilierilor locali în funcţie. Astfel, norma este imprecisă, întrucât nu se poate stabili care sunt consecinţele legale în ipoteza în care se propune doar invalidarea unui sau a unor consilieri locali în şedinţa de consiliu în care nu există cvorumul prevăzut de lege.

14. Aceleaşi argumente sunt invocate ca fiind aplicabile mutatis mutandis şi în privinţa articolului unic pct. 3 din legea supusă controlului de constituţionalitate.

15. În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, obiecţia de neconstituţionalitate a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele lor de vedere.

16. **Preşedintele Camerei Deputaţilor** apreciază că obiecţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, solicitând respingerea acesteia ca atare.

17. Astfel, invocând jurisprudenţa Curţii Constituţionale, respectiv Decizia nr. 562 din 14 aprilie 2009, se arată că prevederile nou-introduse ale alin. (6) şi (7) ale art. 31 nu fac decât să stabilească norme care să disciplineze procesul constituirii consiliului, ceea ce reprezintă o etapă şi o operaţiune ce trebuie parcurse pentru ca, în speţă, consiliile locale să se constituie cu celeritate, chiar şi prin instituirea termenului de două zile pentru emiterea ordinului.

18. Se mai arată că instanţa de contencios constituţional, în decizia menţionată, a statuat ca Legea nr. 215/2001 "cuprinde reguli referitoare la şedinţa de constituire a consiliului local, şi anume reguli privitoare la convocarea consilierilor declaraţi aleşi, la persoanele care pot participa la şedinţă, la modalitatea de constituire legală a acesteia, la vacantarea, prin ordin al prefectului". În raport cu acest considerent al deciziilor, preşedintele Camerei Deputaţilor apreciază că este constituţională operaţiunea vacantării realizată prin ordin al prefectului, ceea ce ar duce la concluzia că şi validarea poartă aceeaşi confirmare constituţională. Prin modificările aduse prin legea supusă controlului de constituţionalitate, se aduce o clarificare pe care legiuitorul în mod suveran a decis să o realizeze prin faptul că validarea se realizează prin ordin al prefectului, act administrativ care este supus controlului de legalitate potrivit Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004. În plus, comisia de validare şi membrii acesteia "nu fac altceva decât să constate, mai întâi, dacă au fost întrunite de către candidaţii aleşi condiţiile de eligibilitate".

19. În ceea ce priveşte afirmaţia că se instituie regimuri juridice diferite pentru validarea mandatelor înainte sau după constituirea consiliului local, potrivit deciziei invocate, se arată că acestea reprezintă "operaţiuni tehnice" menite să eficientizeze procesul de constituire a consiliului local, scopul şi criteriul raţional fiind chiar acela statuat de Curte: "pentru ca aleşii locali să aibă îndrituirea de a se ocupa de treburile publice, în aşa fel încât interesele comunităţii locale să nu aibă de suferit".

20. Cu privire la presupusa contradicţie cu prevederile Legii nr. 393/2004 şi Legii nr. 340/2004 privind prefectul şi instituirea prefectului, se invocă Decizia Curţii Constituţionale nr. 190 din 12 februarie 2009.

21. Referitor la presupusa încălcare a principiului legalităţii de către noua prevedere a alin. (1) al art. 40, se arată faptul că norma în cauză nu este lipsită de claritate, precizie şi previzibilitate - aşa cum afirmă autorul sesizării - Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, fiind respectată în procesul legislativ. De asemenea, această critică nu poate fi reţinută, având în vedere Decizia Curţii Constituţionale nr. 733 din 10 iulie 2012. Astfel, Curtea Constituţională s-a pronunţat asupra aspectelor privitoare la lipsa de claritate şi previzibilitate, în sensul că acestea nu reprezintă o veritabilă critică de neconstituţionalitate, ci vizează în fapt probleme de aplicare a legii, aceste dispoziţii neintrând în sfera de competenţă a Curţii Constituţionale, ci în competenţa exclusivă a Parlamentului de a interveni pe calea unor modificări, completări sau abrogări, pentru a asigura ordinea juridică necesară.

22. În legătură cu cvorumul, Constituţia nu reglementează această instituţie juridică în ceea ce priveşte şedinţele consiliului local, aşa cum îl reglementează pentru şedinţele Camerelor Parlamentului la art. 67. Astfel, Adunarea Constituantă a lăsat ca prin lege să fie reglementat cvorumul şedinţelor consiliului local, ceea ce s-a realizat prin Legea nr. 215/2001. Faptul că legea supusă controlului de constituţionalitate prezintă o excepţie (de strictă interpretare) a calculului cvorumului în cazul în care în şedinţa respectivă se propune validarea/invalidarea unor noi mandate nu constituie "o modalitate de eludare a textelor legale", ci adoptarea acestui text legal prin votul suveran al Plenurilor celor două Camere ale Parlamentului.

23. Mai mult decât atât, prin aplicarea principiului identităţii de raţiune, analizând considerentele Deciziei Curţii Constituţionale nr. 1.237 din 6 octombrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 785 din 24 noiembrie 2010, se remarcă în mod clar că noţiunea de cvorum nu este una absolută. Nu se poate reţine critica potrivit căreia se instituie posibilitatea de a adopta decizii de către consiliul local în domeniile sale de competenţă prin simpla includere pe ordinea de zi a şedinţei a propunerii de validare pentru că, potrivit art. 42 alin. (5) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, la începutul fiecărei şedinţe, secretarul supune spre aprobare procesul-verbal al şedinţei anterioare, iar consilierii locali au dreptul ca, în cadrul şedinţei, să conteste conţinutul procesului-verbal şi să ceară menţionarea exactă a opiniilor exprimate în şedinţa anterioară. Aşadar, chiar şi în situaţia în care consiliul local ar adopta decizii în şedinţa în care validează şi mandate care ar asigura cvorumul la şedinţa respectivă, potrivit art. 42 alin. (5) decizia finală se ia în şedinţa următoare (în care este asigurată prezenţa majorităţii în funcţie, mandatele în cauză fiind validate în şedinţa trecută) prin supunerea spre aprobare a procesului-verbal al şedinţei anterioare.

24. **Preşedintele Senatului** şi **Guvernul** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra obiecţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând obiecţia de neconstituţionalitate, punctul de vedere al preşedintelui Camerei Deputaţilor, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispoziţiile legii criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

25. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, precum şi ale art. 1, 10, 15 şi 18 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze obiecţia de neconstituţionalitate.

26. **Obiectul controlului de constituţionalitate**, astfel cum rezultă din sesizarea formulată, îl constituie dispoziţiile Legii pentru modificarea şi completarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, ce au următorul conţinut:

"**Articol unic.** - Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 123 din 20 februarie 2007, cu modificările şi completările ulterioare, se modifică şi se completează după cum urmează:

1. La articolul 31, după alineatul (5), se introduc două noi alineate, alin. (6) şi (7), cu următorul cuprins:

«(6) Ulterior constituirii consiliului local, validarea sau invalidarea unor noi mandate se face pe baza propunerii comisiei de validare prin ordin al prefectului.

(7) Ordinul prefectului prevăzut la alin. (6) se emite în termen de 2 zile de la data înregistrării propunerii comisiei de validare.»

2. La articolul 40, alineatul (1) se modifică şi va avea următorul cuprins:

«ART. 40

(1) Şedinţele consiliului local se desfăşoară legal în prezenţa majorităţii consilierilor locali în funcţie, cu excepţia situaţiei în care, în şedinţa respectivă se propune şi validarea sau invalidarea unui sau a unor consilieri locali noi, dacă validarea ar asigura prezenţa majorităţii consilierilor locali în funcţie.»

3. La articolul 95, alineatul (1) se modifică şi va avea următorul cuprins:

«Art. 95. - (1) Şedinţele consiliului judeţean se desfăşoară legal în prezenţa majorităţii consilierilor judeţeni în funcţie, cu excepţia situaţiei în care, în şedinţa respectivă se propune şi

validarea unui sau a unor consilieri judeţeni noi, dacă validarea ar asigura prezenţa majorităţii consilierilor judeţeni în funcţie.»"

27. Textele constituţionale invocate în susţinerea obiecţiei de neconstituţionalitate sunt dispoziţiile art. 1 alin. (5), în componentele sale privind calitatea legii, precum şi principiul securităţii juridice, art. 16 alin. (1) privind egalitatea în faţa legii, art. 120 alin. (1) privind principiul autonomiei locale, ale art. 121 alin. (2) privind autorităţile comunale şi orăşeneşti, precum şi cele ale art. 123 alin. (2) şi (4) privind prefectul.

28. Curtea constată că sesizarea formulată îndeplineşte condiţiile de admisibilitate prevăzute de art. 146 lit. a) teza întâi din Constituţie atât sub aspectul obiectului său, fiind vorba de o lege adoptată şi nepromulgată, cât şi sub cel al titularului dreptului de sesizare, aceasta fiind formulată de Preşedintele României.

29. În analiza obiecţiei de neconstituţionalitate, Curtea reţine că, în expunerea de motive a acestei legi, se arată că aceasta îşi propune să rezolve blocajele instituţionale care se produc atât la nivel local, cât şi judeţean, din cauza validării mandatelor noi ale consilierilor locali şi judeţeni, care sunt folosite în scop politic, situaţie care generează blocarea adoptării actelor consiliilor respective şi neadoptarea unor hotărâri importante, ceea ce duce astfel la efecte financiare nefavorabile şi pagube semnificative. În condiţiile actuale, impuse de legea administraţiei publice locale, nu poate fi adoptată hotărârea privind validarea unui nou consilier de pe lista suplimentară a partidului, deoarece şi această hotărâre presupune o majoritate în plen, în condiţiile în care consilierul în cauză nu poate participa şi la luarea hotărârii.

30. În avizul Consiliului Legislativ se arată însă că soluţia potrivit căreia, la stabilirea îndeplinirii condiţiei prezenţei majorităţii consilierilor locali în funcţie pentru desfăşurarea legală a şedinţei, ar trebui să fie luat în calcul şi supleantul al cărui mandat se propune a fi validat în şedinţă, nu poate fi acceptată, de vreme ce supleantul nu a fost încă validat, nu a depus jurământul şi, prin urmare, nu a intrat în exerciţiul mandatului de consilier, potrivit art. 6 alin. (3) din Legea nr. 393/2004 privind statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 912 din 7 octombrie 2004. De altfel, condiţia finală ca validarea să asigure prezenţa majorităţii consilierilor în funcţie este inaplicabilă, deoarece, potrivit textului propus la art. 1 pct. 1, validarea se face prin ordin al prefectului, act ce va fi emis după şedinţa consiliului local în care se propune validarea.

31. Din analiza prevederilor articolului unic pct. 1 din lege, Curtea constată că acestea accentuează rolul prefectului în probleme care ţin de modul de confirmare a alegerii în funcţia de consilier local după ce consiliul local s-a constituit în mod legal, cu alte cuvinte, pe parcursul exercitării mandatului acestuia. Astfel, deşi prefectul este reprezentantul Guvernului pe plan local şi conduce serviciile publice deconcentrate ale ministerelor şi ale celorlalte organe ale administraţiei publice centrale din unităţile administrativ-teritoriale, între prefecţi, pe de o parte, consiliile locale şi primari, precum şi consiliile judeţene şi preşedinţii acestora, pe de altă parte, nu există raporturi de subordonare.

32. În acest context, Curtea urmează să analizeze, **comparativ**, modul de validare a mandatelor consilierilor locali la constituirea consiliului local, precum şi modul de validare a acestor mandate în timpul exercitării mandatului consiliului local, aşadar, după ce acesta a fost legal constituit, potrivit legii în vigoare.

33. Astfel, potrivit art. 31 din Legea nr. 215/2001, pentru validarea mandatelor, la constituirea consiliilor locale, acestea aleg prin vot deschis, dintre membrii lor, pe întreaga durată a mandatului, o comisie de validare alcătuită din 3 - 5 consilieri. Comisia de validare examinează legalitatea alegerii fiecărui consilier şi propune consiliului local validarea sau invalidarea

mandatelor. Comisia de validare va propune invalidarea alegerii unui consilier numai în cazul în care se constată încălcarea condiţiilor de eligibilitate sau dacă alegerea consilierului s-a făcut prin fraudă electorală, constatată în condiţiile Legii privind alegerea autorităţilor administraţiei publice locale. Validarea sau invalidarea mandatelor se face, în ordine alfabetică, cu votul deschis al majorităţii consilierilor prezenţi la şedinţă. Persoana al cărei mandat este supus validării sau invalidării nu participă la vot.

34. În situaţia în care un post de consilier local se eliberează, din diverse motive, pe parcursul exercitării mandatului consiliului local, legea nu prevede o procedură specială pentru validarea noului consilier. Însă, având în vedere că, potrivit art. 31, pentru validarea mandatelor, consiliile locale aleg prin vot deschis, dintre membrii lor, pe întreaga durată a mandatului, o comisie de validare alcătuită din 3 - 5 consilieri, precum şi faptul că art. 45 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 123 din 20 februarie 2007 nu include ipoteza validării unui nou consilier după constituirea legală a consiliului local în rândul hotărârilor care trebuie adoptate cu votul majorităţii consilierilor locali în funcţie, Curtea apreciază că modul de validare a mandatului unui nou consilier se realizează cu votul majorităţii membrilor prezenţi, iar cvorumul de prezenţă îl constituie majoritatea consilierilor.

35. Noua reglementare care priveşte art. 31 din Legea nr. 215/2001 prevede că mandatul noului consilier local este validat prin ordin al prefectului, indiferent dacă în fapt există sau nu numărul necesar care să îndeplinească acea condiţie a cvorumului de prezenţă pentru adoptarea unei hotărâri sau de existenţa sau nu a unui blocaj instituţional generat, aşa cum afirmă iniţiatorii legii, de scopuri politice. Cu alte cuvinte, ea se aplică în orice situaţie, fără a exista circumstanţieri.

36. Curtea Constituţională a statuat în Decizia nr. 888 din 16 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 180 din 10 martie 2016, paragrafele 15 şi 16, că dispoziţiile art. 120 din Constituţie consacră principiile de bază ale administraţiei publice din unităţile administrativ-teritoriale: al descentralizării, autonomiei locale şi desconcentrării serviciilor publice, cele ale art. 121 stabilesc care sunt autorităţile prin care se realizează autonomia locală, şi anume consiliile locale şi primarii aleşi, iar art. 122 priveşte consiliul judeţean. Potrivit art. 3 alin. (1) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, "Prin autonomie locală se înţelege dreptul şi capacitatea efectivă a autorităţilor administraţiei publice locale de a soluţiona şi de a gestiona, în numele şi în interesul colectivităţilor locale pe care le reprezintă, treburile publice, în condiţiile legii", potrivit art. 3 alin. (2) din aceeaşi lege, "Acest drept se exercită de consiliile locale şi primari, precum şi de consiliile judeţene, autorităţi ale administraţiei publice locale alese prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat", iar, potrivit art. 4 alin. (1) şi (2), "(1) Autonomia locală este numai administrativă şi financiară, fiind exercitată pe baza şi în limitele prevăzute de lege. (2) Autonomia locală priveşte organizarea, funcţionarea, competenţele şi atribuţiile, precum şi gestionarea resurselor care, potrivit legii, aparţin comunei, oraşului, municipiului sau judeţului, după caz."

37. Faţă de dispoziţiile citate rezultă că autonomia locală se exercită prin autorităţile locale ce constituie voinţa colectivităţilor locale, exprimată prin vot universal, egal, direct, secret, liber exprimat, şi reprezintă aptitudinea legală a autorităţilor menţionate de a decide, în mod independent, pe baza şi în limitele legii, asupra colectivităţilor locale pe care le reprezintă.

38. Din aceeaşi decizie, paragraful 20, reiese interpretarea Curţii, potrivit căreia prefectul poate interveni doar într-o situaţie de blocaj, în care autorităţile locale se află în imposibilitatea de a acţiona în conformitate cu competenţele lor. De altfel, aceasta este şi optica legiuitorului în

Legea nr. 393/2004, care prevede că, în cazul prevăzut la art. 9 alin. (2) lit. h^1) (pierderea calităţii de membru al partidului politic sau al organizaţiei minorităţilor naţionale pe a cărei listă a fost ales), în termen de 30 de zile de la data sesizării partidului politic sau a organizaţiei cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale pe a cărei listă consilierul local sau consilierul judeţean a fost ales, prefectul constată, prin ordin, încetarea mandatului consilierului local sau judeţean înainte de expirarea duratei normale a acestuia şi declară vacant locul consilierului local sau judeţean.

39. Articolul 30 din Legea nr. 215/2001 reglementează rolul prefectului cu privire la constituirea consiliilor locale, iar din arhitectura dispoziţiilor legale citate, Curtea observă că prefectul acţionează doar într-o situaţie de blocaj care apare ca fiind o situaţie excepţională ce poate justifica intervenţia acestuia. Numai în aceste condiţii apare o împărţire a competenţelor între consiliul local şi prefect. **Or, procesul de validare/invalidare a mandatelor după constituirea consiliului local ţine de funcţionarea firească, democratică a unei autorităţi locale alese, nefiind vorba de o situaţie excepţională care să permită intervenţia prefectului.**

40. Curtea reţine că soluţia legislativă criticată (a validării consilierilor locali prin ordin de către prefect, la propunerea comisiei de validare) porneşte de la premisa că în cadrul autorităţilor locale, în speţă consiliile locale, există consilierii în funcţie care, în exercitarea atribuţiilor ce le revin, în situaţia în care pe parcursul exercitării mandatului lor se iveşte ipoteza în care trebuie completat numărul de membri, nu vor acţiona cu celeritate pentru validarea noilor consilieri, în special din raţiuni politice. Or, premisa de la care trebuie analizat comportamentul actorilor instituţionali implicaţi este aceea a exercitării, potrivit legii, a atribuţiilor aferente. Potrivit Deciziei Curţii Constituţionale nr. 17 din 21 ianuarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 79 din 30 ianuarie 2015, paragraful 49, statul de drept consacră o serie de garanţii, inclusiv jurisdicţionale, care să asigure respectarea drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor prin autolimitarea statului, respectiv încadrarea autorităţilor publice în coordonatele dreptului. Mai mult, Curtea a mai reţinut, prin Decizia nr. 447 din 29 octombrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 674 din 1 noiembrie 2013, că exigenţele statului de drept impun ca mecanismele juridice prevăzute de Legea fundamentală să fie utilizate potrivit scopului pentru care au fost instituite. În felul acesta se poate ajunge la consolidarea unei adevărate democraţii constituţionale. Este adevărat că, dacă, în fapt, se întâlneşte o astfel de situaţie având drept cauză atitudinea unor consilieri în funcţie, aceasta ar putea constitui o situaţie excepţională, însă legiuitorul nu poate legifera pornind de la această premisă, generalizând această stare de fapt în ipoteza normei.

41. Prin urmare, soluţia legislativă ar trebui să pornească de la delimitarea competenţelor celor două categorii de autorităţi cu un statut constituţional diferit, pe de o parte, autoritatea locală, aleasă, ca expresie a puterii, a autonomiei locale (consiliu local/consiliu judeţean), iar, pe de altă parte, prefectul, reprezentantul Guvernului, deci al unei autorităţi centrale. Cu alte cuvinte, normativizarea mecanismului care ar implica prefectul în operaţiunea de validare a mandatelor consilierilor locali ar putea fi realizată numai în situaţiile în care se constată intervenirea unei situaţii de blocaj, indiferent de sursa sa. Autonomia locală nu trebuie golită de conţinut, ea fiind prevăzută de Constituţie ca un mijloc util pentru o mai bună administrare a treburilor locale, noţiune care cuprinde şi ipoteza validării mandatelor unor noi consilieri locali. În cazul de faţă, această operaţiune trebuie să ia în considerare votul cetăţenilor şi competenţele autorităţilor locale în confirmarea mandatelor noilor consilieri. În aceste condiţii, în care se reglementează intervenţia tale quale a prefectului în procedura de validare a mandatelor consilierilor locali după constituirea consiliului local, Curtea constată că prevederile articolului unic pct. 1 încalcă

prevederile constituţionale ale art. 120 alin. (1) privind principiul autonomiei locale, ale art. 121 alin. (2) privind autorităţile comunale şi orăşeneşti, precum şi cele ale art. 123 alin. (2) şi (4) privind prefectul.

42. În ceea ce priveşte critica raportată la art. 16 alin. (1) din Constituţie care consacră principiul egalităţii cetăţenilor în faţa legii, Curtea reţine că a statuat, în jurisprudenţa sa, că exigenţele şi garanţiile rezultate din drepturile şi libertăţile fundamentale reglementate prin Constituţie sunt aplicabile şi în privinţa persoanelor juridice, în măsura în care conţinutul lor normativ este compatibil cu natura, specificul şi particularităţile care caracterizează regimul juridic al persoanei juridice (Decizia nr. 455 din 22 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 755 din 21 septembrie 2017, paragraful 16). De altfel, în privinţa acestui principiu, Curtea a statuat că prin Decizia nr. 1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994, că principiul egalităţii în faţa legii presupune instituirea unui tratament egal pentru situaţii care, în funcţie de scopul urmărit, nu sunt diferite. De aceea el nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune soluţii diferite pentru situaţii diferite. În consecinţă, un tratament diferit nu poate fi doar expresia aprecierii exclusive a legiuitorului, ci trebuie să se justifice raţional, în respectul principiului egalităţii cetăţenilor în faţa legii şi a autorităţilor publice. De asemenea, art. 16 din Constituţie vizează egalitatea în drepturi între cetăţeni în ceea ce priveşte recunoaşterea în favoarea acestora a unor drepturi şi libertăţi fundamentale, nu şi identitatea de tratament juridic asupra aplicării unor măsuri, indiferent de natura lor. În felul acesta se justifică nu numai admisibilitatea unui regim juridic diferit faţă de anumite categorii de persoane, dar şi necesitatea lui (Decizia nr. 53 din 19 februarie 2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 224 din 3 aprilie 2002, şi Decizia nr. 401 din 15 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 28 din 10 ianuarie 2017).

43. Raportând exigenţele principiului egalităţii în faţa legii la datele specifice ale cauzei de faţă, Curtea constată că acesta nu este aplicabil în privinţa celor două proceduri comparate de autorul obiecţiei de neconstituţionalitate, şi anume procedura de validare a mandatelor înainte şi după constituirea consiliului local. Astfel, Curtea observă că în chiar textul Constituţiei există proceduri diferite pentru numirea membrilor aceleiaşi instituţii. Ca atare, art. 85 alin. (2) prevede că, în caz de remaniere guvernamentală sau de vacanţă a postului, Preşedintele revocă şi numeşte, la propunerea primului-ministru, pe unii membri ai Guvernului, iar art. 85 alin. (3), că dacă prin propunerea de remaniere se schimbă structura sau compoziţia politică a Guvernului, Preşedintele României va putea exercita atribuţia prevăzută la alin. (2) numai pe baza aprobării Parlamentului, acordată la propunerea prim-ministrului. Aşadar, având în vedere argumentele de mai sus, Curtea nu poate reţine critica de neconstituţionalitate formulată prin prisma art. 16 alin. (1) din Constituţie.

44. Cu toate acestea, Curtea reţine că există două situaţii procedurale (validarea mandatelor consilierilor la constituire/după constituirea consiliului local), situaţii care ţin de organizarea unei autorităţi locale şi care ar trebui reglementate ţinând cont de principiul autonomiei locale, fără ca acest aspect să presupună reglementarea unor proceduri identice. Astfel, deşi regula este validarea, respectiv invalidarea mandatelor consilierilor la constituirea consiliilor locale cu o anumită majoritate prevăzută de lege, iar legiuitorul poate să prevadă un alt cvorum şi o altă majoritate prin care consilierii în funcţie pot valida/invalida mandatele consilierilor nou-aleşi, el nu poate să introducă în această procedură o altă autoritate cu un rol constituţional diferit.

45. În ceea ce priveşte celelalte prevederi legale criticate, respectiv articolul unic pct. 2 şi 3 din lege, Curtea constată că ele trebuie analizate prin raportare la dispoziţiile art. 1 alin. (5) în

componentele sale privind calitatea legii şi principiul securităţii juridice. În acest sens, Curtea reţine că reglementarea criticată prevede că, atunci când nu este îndeplinită condiţia prezenţei majorităţii consilierilor locali în funcţie, ea să fie totuşi considerată îndeplinită, cu alte cuvinte, să se poată adopta hotărâri care să producă efecte juridice, dacă sunt validaţi, în aceeaşi şedinţă, consilierii care vor asigura această majoritate. Curtea reţine că, de principiu, cvorumul de validare poate fi diferit faţă de cvorumul de lucru în exercitarea atribuţiilor unui consiliu local, în sensul art. 36 şi următoarele din Legea nr. 215/2001, motivat de faptul că aceasta vizează asigurarea funcţionării unei autorităţi publice, continuitatea şi existenţa chiar a acesteia, dar cvorumul de prezenţă la şedinţele consiliului local trebuie să fie unul cert la momentul desfăşurării şedinţei, şi nu sub condiţie. În această problemă procedurală, legiuitorul nu poate recurge la o ficţiune juridică, considerând îndeplinită o condiţie de cvorum ca urmare a unei acţiuni ulterioare de validare venită chiar din partea unei alte autorităţi. În aceste condiţii, din maniera de redactare a textelor, Curtea reţine că acest cvorum de validare este stabilit cu condiţia validării mandatelor unor consilieri, ceea ce este de natură să încalce şi art. 1 alin. (5) din Constituţie în componenta sa privind principiul securităţii juridice.

46. În privinţa atribuţiilor propriu-zise ale consiliului local în sensul art. 36 şi următoarele din Legea nr. 215/2001, cerinţele de cvorum trebuie aplicate cu aceeaşi unitate de măsură, în sensul că nu pot exista situaţii derogatorii, acesta fiind unul singur şi univoc. Mai mult, Curtea constată că acest cvorum trebuie să fie cert, şi nu sub condiţie, pentru că luarea deciziilor care implică în mod subsecvent atribuţiile consiliului local trebuie să se bazeze pe un cvorum actual, nu ulterior adoptării acestora, întrucât funcţionarea unor autorităţi publice nu poate fi supusă unor condiţii viitoare. În consecinţă, având în vedere redactarea textului menţionat, Curtea reţine că legiuitorul pare a invoca o majoritate eventuală sub condiţie, ceea ce afectează securitatea juridică, aspect care fragilizează mecanismul decizional pe plan local.

47. În aceste condiţii, Curtea constată că textele criticate încalcă cerinţele art. 1 alin. (5) din Constituţie privind claritatea, precizia şi previzibilitatea legii.

48. De asemenea, Curtea reţine că legea nu descrie cu precizie mecanismul implicării prefectului în procedura prevăzută de articolul unic pct. 2, nefiind clară articularea dintre prevederile articolului unic pct. 1, pe de o parte, şi cele ale articolului unic pct. 2. Din moment ce potrivit articolului unic pct. 1 din lege, prefectul validează, la propunerea comisiei de validare, mandatele noilor consilieri locali, este neclar de ce mai este nevoie de mecanismul prevăzut de articolul unic pct. 2.

49. Curtea constată că este întemeiată critica Preşedintelui României cu privire la necorelarea dintre noile prevederi legale şi cele ale art. 55 şi 55^1 din Legea nr. 215/2001 (care prevăd situaţiile în care consiliul local se dizolvă de drept şi procedura de reconstituire a acestuia) prin raportare la art. 1 alin. (5) în componenta sa privind calitatea legii. Cu alte cuvinte, din moment ce legea reglementează sancţiuni legale în situaţia în care numărul consilierilor locali se reduce sub jumătate plus unu şi nu se poate completa prin supleanţi, noile prevederi le golesc de conţinut pe cele existente, în sensul că acreditează teza funcţionării consiliului local, chiar dacă acesta se află în situaţia dizolvării de drept, creând, astfel, confuzie cu privire la prioritatea aplicării lor. În dorinţa de a soluţiona anumite probleme apărute în procesul de aplicare a legii, legiuitorul a adoptat prevederile legale criticate pe care le-a considerat potrivite, însă acestea riscă să genereze alte probleme de aplicare în practică. Or, legea, care este un act cu aplicare generală, trebuie să reglementeze raporturile juridice într-o manieră optimă, care să ajute la soluţionarea a cât mai multor situaţii, fără a genera probleme suplimentare. Prin urmare, Curtea reţine că prevederile articolului unic pct. 2 şi 3 conţin norme de procedură care sunt de strictă

interpretare, dar gradul de imprecizie al acestora împiedică aplicarea lor în practică, ceea ce este contrar art. 1 alin. (5) din Constituţie.

50. În ceea ce priveşte celelalte critici ale Preşedintelui României care se referă la eventuale neconcordanţe dintre prevederile legale atacate şi alte prevederi legale ce fac parte din alte acte normative, Curtea reaminteşte jurisprudenţa sa, conform căreia, potrivit art. 2 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, aceasta se pronunţă numai asupra constituţionalităţii actelor cu privire la care a fost sesizată, fără a putea modifica sau completa prevederile supuse controlului. Prin urmare, nu intră în sfera de competenţă a Curţii Constituţionale examinarea unor texte de lege în vederea modificării şi completării acestora în scopul corelării lor, ci în competenţa exclusivă a Parlamentului, întrucât, potrivit art. 61 din Legea fundamentală, acesta este unica autoritate legiuitoare a ţării (a se vedea Decizia nr. 491 din 19 aprilie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 513 din 20 iulie 2011, şi Decizia nr. 733 din 10 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 631 din 3 septembrie 2012).

51. Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) şi al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Admite obiecţia de neconstituţionalitate formulată şi constată că dispoziţiile Legii pentru modificarea şi completarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 sunt neconstituţionale.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României, preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi prim-ministrului şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 7 februarie 2018.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent,
Fabian Niculae

4.6. DECIZII PRIVIND ORDONANȚA DE URGENȚĂ A GUVERNULUI NR. 57/2019 PRIVIND CODUL ADMINISTRATIV

DECIZIA nr. 240 din 3 iunie 2020
referitoare la admiterea obiecției de neconstituționalitate a Legii pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale cuprinse în perioada 2016-2020, unele măsuri pentru organizarea alegerilor locale din anul 2020, precum și modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, precum și a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020[113]

1. Pe rol se află soluționarea obiecției de neconstituționalitate a Legii pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale cuprinse în perioada 2016-2020, unele măsuri pentru organizarea alegerilor locale din anul 2020, precum și modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, obiecție formulată de 73 de deputați.

2. Obiecția de neconstituționalitate a fost înregistrată la Curtea Constituțională cu nr. 2.461 din 14 mai 2020 și constituie obiectul Dosarului nr. 599A/2020.

3. În motivarea obiecției de neconstituționalitate se susține că legea criticată contravine principiului bicameralismului, prevăzut de art. 61 alin. (2) din Constituție. În acest sens se arată că legiuitorul primar nu poate schimba în procesul legislativ de aprobare scopul actului normativ, acesta fiind stabilit prin instrumentul de motivare de către legiuitorul delegat. Or, în cauză, cele două Camere au acționat diametral opus față de scopul urmărit de legiuitorul delegat. Prima Cameră a restrâns scopul urmărit prin eliminarea conținutului normativ al ordonanței de urgență referitor la detalierea unor proceduri din cadrul activității electorale premergătoare zilei votului, iar Camera decizională a adăugat scopului avut în vedere de legiuitorul delegat alte dispoziții normative referitoare la modificarea competenței Guvernului de a stabili data alegerilor și transferul acesteia în sarcina Parlamentului. Se prezintă abrogările, modificările și completările operate de cele două Camere, precizându-se că s-a modificat substanțial termenul de la care încep procedurile electorale, respectiv de la încetarea stării de alertă, și s-a reglementat ca data alegerilor să fie stabilită de Parlament, și nu de Guvern. Aceste ipoteze nu au fost avute în vedere de inițiatorul actului normativ. Se concluzionează că există o configurație semnificativ diferită între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului și că s-a conturat un alt scop al reglementării față de cel inițial. Se invocă jurisprudența Curții Constituționale referitoare la principiul bicameralismului.

4. Se susține că art. 2 din lege contravine art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție deoarece nu stabilește un moment determinat, clar, neechivoc de la care începe să curgă perioada de 6 luni pentru inițierea procedurilor privind organizarea alegerilor pentru autoritățile administrației publice locale. Astfel, este neclar dacă acest termen curge de la data încetării stării de urgență sau a celei de alertă, aplicarea ambelor variante nefiind posibilă, una excluzând-o pe alta. Așadar, este imposibil de determinat momentul de la care Parlamentul poate proceda la adoptarea legii privind stabilirea datei alegerilor locale. Cu privire la nerespectarea normelor de tehnică

[113] Publicată în: Monitorul Oficial, Partea I nr. 504 din 12 iunie 2020.

legislativă coroborate cu cerințele constituționale privind calitatea actelor normative, se face referire la Decizia Curții Constituționale nr. 26 din 18 ianuarie 2012.

5. Se susține că art. 3 din lege contravine art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție, întrucât stabilește prelungirea mandatelor "consiliilor locale", ale "Consiliului General al Municipiului București" și ale "consiliilor județene". Or, în dreptul pozitiv nu există nicio reglementare care să folosească aceste noțiuni, acestea fiind sui generis și necunoscute cetățeanului. Astfel, textul criticat este imposibil de aplicat, neclar, imprecis și imprevizibil, ceea ce reprezintă o încălcare gravă a principiului securității juridice.

6. Se mai arată că Parlamentul a încălcat principiul cooperării loiale între autoritățile statului. Fiecare autoritate parte a unei puteri în stat își desfășoară activitatea în colaborare loială față de Constituție și față de celelalte autorități publice. Intervenția nepermisă a unei autorități în competența altei autorități publice atrage sancțiuni menite să readucă autoritatea respectivă la matca sa constituțională. Or, prin legea criticată, Parlamentul își însușește o prerogativă legală a Guvernului, aceea de a stabili discreționar data alegerilor locale. Un astfel de demers legislativ, fără nicio motivare și desprins de contextul normativ general referitor la modul de stabilire a datei alegerilor, nesocotește principiul colaborării loiale între autoritățile publice. Această încălcare a dispozițiilor art. 1 alin. (4) din Constituție este cu atât mai gravă cu cât Parlamentul își arogă, nelegal, dreptul de a stabili data alegerilor, însă lasă în sarcina Guvernului obligația de a stabili calendarul perioadei electorale, care începe să curgă din momentul adoptării legii privind stabilirea datei alegerilor locale după încetarea stării de urgență sau de alertă, acesta fiind pus în imposibilitate de a respecta termenul de "cel puțin 75 de zile înaintea votării", în contextul în care legea privind stabilirea datei alegerilor locale are nevoie de o perioadă de timp variabilă pentru a intra în vigoare, în funcție de procedura aplicată (această perioadă poate fi de minimum 30 de zile, incluzând procedura de sesizare pentru controlul constituționalității legii, procedura de promulgare și cea de publicare în Monitorul Oficial al României).

7. Pe rol se află, de asemenea, soluționarea obiecției de neconstituționalitate a Legii pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale cuprinse în perioada 2016-2020, unele măsuri pentru organizarea alegerilor locale din anul 2020, precum și modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, obiecție formulată de Guvernul României.

8. Obiecția de neconstituționalitate a fost înregistrată la Curtea Constituțională cu nr. 2.733 din 28 mai 2020 și constituie obiectul Dosarului nr. 640A/2020.

9. În motivarea obiecției de neconstituționalitate se susține că legea criticată încalcă principiul bicameralismului, prevăzut de art. 61 alin. (2) și art. 75 alin. (1) din Constituție. În acest sens se invocă faptul că, la data de 6 aprilie 2020, Guvernul a adoptat Ordonanța de urgență nr. 44/2020, prin care s-au reglementat atât momentul de debut al procedurilor privind organizarea alegerilor autorităților administrației publice locale, modalitatea de stabilire a datei scrutinului, prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale și termenul- limită până la care aceasta operează, cât și o serie de derogări de la prevederile art. 47, art. 49, art. 50 și art. 51 din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, pentru modificarea Legii administrației publice locale nr. 215/2001, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali și o modificare a art. 151 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ.

10. Înregistrată la Senat în vederea aprobării, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020 a suferit modificări substanțiale, proiectul de lege pentru aprobare prevăzând că art. 1, art. 2, art. 3 și art. 6 se abrogă. În Camera decizională s-a revenit asupra hotărârii Senatului de a abroga art.

1, art. 2 și art. 3, soluția fiind menținută numai cu privire la art. 6 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020. Însă, odată cu revitalizarea prevederilor antemenționate, Camera Deputaților a intervenit asupra intenției de reglementare și a conținutului soluțiilor legislative, astfel cum acestea au emanat de la Guvernul României. Din analiza comparativă a activităților de normare efectuate de către Guvern și de către Camera Deputaților reiese că Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020 a primit direct în fața forului decizional din Parlament o nouă arie temporală de aplicabilitate, fiind legată de încetarea stării de alertă, aspect nu doar neprevăzut de către inițiator, dar și nedezbătut de către Camera de reflecție. Or, atât adoptarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020, cât și întregul proces legislativ desfășurat în Parlament s-au desfășurat exclusiv pe perioada stării de urgență, având în vedere că dezbaterea și adoptarea în Camera Deputaților a proiectului de lege în discuție a avut loc la data de 13 mai 2020, când încă era în vigoare Decretul nr. 240 din 14 aprilie 2020 privind prelungirea stării de urgență pe teritoriul României.

11. Raportat la aceste aspecte, deși reprezintă o instituție juridică specifică situațiilor de urgență, starea de alertă nu a fost avută în vedere la momentul adoptării Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020, atât din rațiuni ce țin de respectarea prevederilor art. 115 alin. (4) din Constituție, cât și din perspectiva regimului juridic distinct al stării de alertă față de cel al stării de urgență, prin prisma căruia s-ar fi impus o altă analiză a soluțiilor propuse prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020, ceea ce ar fi generat și o altă viziune normativă. În schimb, Guvernul a conceput soluțiile legislative prin raportare la decretele prezidențiale de instituire, respectiv prelungire a stării de urgență și la măsurile stabilite în temeiul Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 1/1999, astfel cum acestea au fost transpuse prin ordonanțele militare și alte asemenea acte subsecvente, așadar, prin raportare la specificul stării de urgență.

12. Se apreciază că este imperativ pentru Camera decizională să respecte intenția de reglementare și viziunea normativă avute în vedere de către inițiator. Or, lărgirea câmpului de aplicabilitate al normei la starea de alertă, atât în lipsa dezbaterii acestui amendament în Camera de reflecție, cât și fără a avea în vedere rațiunile pentru care Guvernul nu a inclus în conținutul normativ și această instituție juridică, echivalează cu arogarea de către Camera decizională a întregului rol de unică autoritate legiuitoare, care aparține, conform Constituției, celor două structuri ale Parlamentului. Totodată, legea criticată nu realizează o completare sau o modificare a ordonanței de urgență, câtă vreme starea de urgență și starea de alertă comportă regimuri juridice distincte, ceea ce, în consecință, determină măsuri legislative și administrative de naturi diferite, adaptate la amploarea factorilor generatori și a măsurilor dispuse.

13. Din contră, amendamentul introdus în Camera decizională nu este numai străin de intenția de reglementare a Guvernului, dar conduce la schimbarea în integralitate a scopului actului normativ, întrucât condiționează demararea procedurilor tehnice prealabile procesului electoral de momentul încetării stării de alertă, care duce, în consecință, la o prorogare a acestora. Or, amânarea anterior menționată afectează calendarul avut în vedere de către Guvern pentru organizarea și desfășurarea alegerilor autorităților publice locale și, prin efectul acesteia, este afectată însăși intenția de reglementare a inițiatorului, respectiv a Guvernului.

14. Cu privire la art. 2 din legea criticată, care reglementează modalitatea de stabilire a datei alegerilor, se arată că prin ordonanța de urgență Guvernul a prevăzut că data alegerilor se stabilește conform cadrului legal în vigoare, prin hotărâre a Guvernului, însă, direct în Camera decizională, Parlamentul a modificat legislația existentă, data alegerilor urmând a se stabili prin lege. Astfel, ceea ce se dorea a fi o normă care să nu modifice concepția cadrului legal existent, ci doar să îl adapteze, punctual, la efectele pandemiei COVID-19, s-a transformat în Parlament

într-un act de regândire a întregului mecanism de fixare a datei alegerilor pentru autoritățile publice locale, ceea ce contravine în mod vădit intenției de reglementare și scopului actului normativ avute în vedere de către inițiator. Așadar, în Camera decizională nu s-a schimbat doar concepția actului normativ supus procesului de aprobare, dar Parlamentul a intervenit chiar pe fondul cadrului legal în vigoare, respectiv art. 10 alin. (1) din Legea nr. 115/2015, ceea ce nu doar că se abate de la intenția de reglementare a inițiatorului, dar încalcă principiul bicameralismului în mod grav tocmai deoarece această modificare de deosebită importanță s-a produs direct și exclusiv în faza decizională a procesului de legiferare din cadrul Parlamentului.

15. Referitor la art. 3, atât cu privire la stabilirea duratei de prelungire a mandatelor autorităților publice locale, cât și cu privire la introducerea stării de alertă ca reper, se apreciază că sunt aplicabile mutatis mutandis considerentele expuse anterior, sens în care și cu privire la acest text de lege a fost încălcat principiul bicameralismului.

16. De asemenea, se subliniază că încălcarea principiului bicameralismului în privința prevederilor art. 1, art. 2 și art. 3 din legea criticată nu se raportează numai la modificarea viziunii și a concepției juridice a soluțiilor legislative, ci, în prezenta situație, încălcarea principiului constituțional antemenționat decurge inclusiv din nerespectarea procedurii de întoarcere a legii, reglementată de art. 75 din Constituție. Astfel, Senatul, în calitate de primă Cameră sesizată, a adoptat Legea de aprobare a Ordonanței de urgență nr. 44/2020 cu eliminarea art. 1, art. 2, art. 3 și art. 6 din forma înaintată de către inițiator, fără a motiva sau fundamenta comportamentul legislativ și fără a ține cont de faptul că unele dintre textele de lege ale Guvernului nu au corespondent în fondul cadrului legal existent. Or, Camera Deputaților, acționând în pretinsul rol de Cameră decizională, nu doar că a reactivat dispozițiile legale abrogate de către Senat, dar a și intervenit asupra conținutului normativ.

17. Se susține că nu era de competența Camerei Deputaților să decidă definitiv cu privire la forma integrală a actului normativ, motiv pentru care încălcarea principiului bicameralismului este cu atât mai gravă cu cât Camera care avea, în realitate, competența decizională, respectiv Senatul, a apreciat să abroge o serie de prevederi legale care, în cele din urmă, au fost revitalizate cu titlu definitiv prin voința Camerei Deputaților, care nu avea caracter de Cameră decizională.

18. Totalitatea modificărilor operate asupra ordonanței de urgență excedează fondului procesului legislativ derulat atât de către Guvern, în calitate de legiuitor delegat, cât și de către Senat. În concluzie, Camera decizională a modificat viziunea, concepția și arhitectura actului normativ, ceea ce, conform prevederilor Legii fundamentale și jurisprudenței Curții Constituționale, reprezintă o încălcare a principiului bicameralismului și se impune sancționarea acesteia ca atare.

19. Cu privire la încălcarea art. 75 alin. (1) și (4) prin raportare la art. 73 alin. (3) lit. o), precum și la art. 147 alin. (4) din Constituție, se arată că legea criticată a fost adoptată cu încălcarea dispozițiilor constituționale referitoare la întoarcerea legii, deoarece Camera Deputaților a știrbit competența decizională a Senatului, arogându-și această calitate față de inițiativa legislativă în ansamblu.

20. Din perspectiva obiectului de reglementare al legii în discuție, respectiv a dispozițiilor legale adoptate, se apreciază că au fost adoptate soluții care privesc administrația publică locală, atât din perspectiva prelungirii mandatelor autorităților publice locale, cât și din perspectiva stabilirii datei următoarelor alegeri locale. Or, chiar dacă în aparență soluțiile legislative au caracter electoral, întrucât au înrâurire în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor electorale, se impune a se constata că, în concret, procesul de legiferare vizează măsuri cu incidență în privința mandatelor entităților locale, un aspect esențial și legat intrinsec de

organizarea administrației publice locale. Astfel, în ceea ce privește prelungirea mandatelor autorităților publice locale, aceasta nu reprezintă o reglementare care să se circumscrie sistemului electoral și care să se facă potrivit art. 73 alin. (1) lit. a) din Constituție, întrucât soluția legislativă propune o măsură temporară, care nu va căpăta caracter definitiv în arhitectura legislației electorale și care, mai degrabă, va asigura continuitatea în cadrul administrației publice locale. Soluția legislativă vizează modul de organizare al administrației publice locale, iar nu sistemul electoral, fiind incidente dispozițiile art. 73 alin. (1) lit. o) din Constituție. În consecință, se apreciază că au fost încălcate dispozițiile art. 75 alin. (1) din Constituție în sensul că prevederile legale în discuție trebuiau supuse spre dezbatere și adoptare Camerei Deputaților, ca primă Cameră sesizată, Senatul fiind Camera decizională.

21. În ceea ce privește încălcarea art. 147 alin. (4) din Constituție, se arată că jurisprudența Curții Constituționale se impune față de orice subiect de drept și autoritate sau instituție publică, așa cum este și cazul Parlamentului în activitatea de legiferare. Or, în cazul de față a fost nesocotită Decizia Curții Constituționale nr. 681 din 6 noiembrie 2018.

22. Raportat la maniera în care a legiferat, se apreciază că Parlamentul a încălcat art. 1 alin. (3) și (5), coroborat cu art. 115 alin. (5) și (7) din Constituție, cu referire la principiul constituțional al colaborării și cooperării loiale, având în vedere că, fără a ține cont de prerogativa reglementării exercitată în mod legal de către Guvern, a intervenit asupra voinței acestuia din urmă, anihilând soluția legislativă, în lipsa unor motive reale sau temeinic justificate. Raportat la aspectele expuse, sub apanajul competenței de legiferare prevăzute de art. 61 alin. (1) din Constituție, legiuitorul primar nu poate proceda la modificarea, completarea sau abrogarea actelor normative adoptate de către Guvern în lipsa unor justificări obiective și întemeiate, așa cum, de exemplu, în pofida calității de unică autoritate legiuitoare a țării, nu este acceptat ca Parlamentul să legifereze în domeniile date prin lege în competența expresă a Guvernului. Intervenția legislativă a Parlamentului este cu atât mai mult contrară dispozițiilor constituționale cu cât aceasta nu este justificată în niciun mod; din contră, atât amendamentele, cât și demersurile de abrogare și eliminare a unor prevederi nu se circumscriu unor rațiuni obiective, justificate în mod real, fundamentate în fapt și în drept, motiv pentru care acestea pot fi apreciate ca fiind de natură conjuncturală, având un puternic caracter de oportunitate și care tind să avantajeze formațiunea sau formațiunile politice care dețin majoritatea în Parlament, ceea ce este contrar Deciziei Curții Constituționale nr. 334 din 26 iunie 2013.

23. Pentru aceste motive, se apreciază că Parlamentul a încălcat principiul constituțional al colaborării și cooperării loiale și, în consecință, legea criticată nu îndeplinește condițiile de constituționalitate extrinsecă reglementate de art. 1 alin. (3) și (5), coroborat cu art. 115 alin. (5) și (7) din Constituție.

24. Cu privire la încălcarea art. 102 alin. (1) și art. 108 alin. (1) și (2), raportat la art. 1 alin. (4) din Constituție, se arată că, prin Hotărârea nr. 1/2020 pentru acordarea încrederii Guvernului, Parlamentul, conform atribuțiilor constituționale, a acceptat programul de guvernare și a acordat încredere Guvernului astfel învestit pentru ducerea la îndeplinire a obiectivelor prin intermediul instrumentelor prevăzute de lege. Or, potrivit Programului de guvernare (anexa nr. 2 la actul normativ amintit), unul dintre obiectivele principale ale actualului Guvern este organizarea și desfășurarea corectă a alegerilor politice programate în 2020. Prin urmare, legitimitatea demersului legislativ al Guvernului emană tocmai de la Parlament, care, prin acceptarea programului de guvernare propus, a materializat prevederile art. 102 din Constituție și, în consecință, a acordat un mandat expres Guvernului pentru a realiza politica internă a țării în ceea

ce privește conducerea generală a administrației publice. Așadar, voința Guvernului decurge din voința Parlamentului și, cel dintâi, în baza mandatului acordat, a procedat la adoptarea ordonanței de urgență în scopul executării legilor, în acord cu art. 108 din Constituție. Prin urmare, din această perspectivă, Guvernului îi aparține demersul exclusiv ca, în limitele stabilite de Constituție și de legislația electorală, precum și în baza stării de fapt, să evalueze și să stabilească organizarea alegerilor (inclusiv data).

25. În ceea ce privește separația puterilor în stat, se invocă Decizia nr. 63 din 8 februarie 2017 și se concluzionează că adoptarea proiectului de lege pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 cu modificarea privitoare la competența Parlamentului de a decide prin lege organică data alegerilor electorale locale reprezintă o încălcare a principiului separației puterilor în stat, întrucât intervine într-un domeniu rezervat prin lege Guvernului. Prin adoptarea actului normativ criticat, Parlamentul și-a exercitat competența prevăzută de Constituție, însă atribuțiile și competențele autorităților trebuie să se circumscrie întregii arhitecturi constituționale. Așadar, conduita legislativă a Parlamentului anihilează prerogativa Guvernului, fără o justificare temeinică, încălcând competența delegată de legiferare a acestuia din urmă. Instituția delegării legislative instituie o formă de colaborare între Parlament și Guvern în sfera de legiferare, motiv pentru care, având în vedere că regimul juridic al acesteia este prevăzut de Constituție, se impune a fi respectat de către ambii actori implicați în această construcție juridică, inclusiv de către Parlament. Prin urmare, Guvernul trebuie să respecte întocmai condițiile pentru emiterea unei ordonanțe de urgență, dar, în egală măsură, și Parlamentul este obligat să nu intervină în mod discreționar în sfera procesului de legiferare desfășurat de către Guvern, deoarece aceasta echivalează cu încălcarea instituției delegării legislative, o prerogativă expres reglementată de către Constituție în sfera atribuțiilor Guvernului.

26. Pentru motivele arătate, se apreciază că Parlamentul, raportat la maniera în care a intervenit și a anihilat voința legiuitorului delegat, a încălcat ordinea constituțională prin nerespectarea competenței de delegare legislativă prevăzută în mod expres în sfera atribuțiilor constituționale ale Guvernului, absolutizând în mod inacceptabil calitatea Parlamentului de unică autoritate legiuitoare a țării, încălcând, astfel, principiul separației puterilor în stat.

27. În ceea ce privește încălcarea art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție, raportat la prevederile art. 30 și art. 31 din Legea nr. 24/2000, precum și la jurisprudența Curții Constituționale reprezentată de Decizia nr. 71 din 15 ianuarie 2009, Decizia nr. 139 din 13 martie 2019 și Decizia nr. 141 din 13 martie 2019, se arată că este necesară atât pentru destinatarii dispozițiilor legale, cât și pentru instanța de contencios constituțional la momentul verificării conformității cu Legea fundamentală cunoașterea motivelor care au stat la baza formei și a conținutului soluției legislative. Din analiza raportului Comisiei juridice, de disciplină și imunități se poate observa că amendamentele formulate nu sunt însoțite și de motivare. Or, raportat la faptul că modificările operate de Camera decizională nu sunt însoțite și de motivare, se apreciază că sunt încălcate dispozițiile constituționale antemenționate prin raportare la faptul că nu se poate identifica intenția de reglementare a Camerei decizionale, fiind adoptate, cu titlu definitiv, o serie de dispoziții legale nefundamentate temeinic, astfel cum prescrie cadrul legal constituțional și infraconstituțional.

28. În ceea ce privește standardele de claritate, previzibilitate și accesibilitate ale normei, se arată că, prin intervenția Parlamentului în domeniul deja reglementat de către Guvern, s-a produs o încălcare a principiului securității juridice, respectiv a principiului încrederii legitime, întrucât așteptările și conduita subiectelor de drept, generate de adoptarea ordonanței de urgență, au fost înfrânte de către Parlament, la scurtă vreme, în mod nefundamentat. Astfel, încrederea legitimă a

destinatarilor în efectele dispozițiilor legale adoptate și, în cele din urmă, în calitatea actului de legiferare privit în ansamblu este afectată, întrucât este imperativ ca activitatea de normare și rezultatul acesteia să creeze pentru orice subiect de drept previzibilitate în ceea ce privește conduita acestuia și ușurință în adaptarea acesteia. Or, în măsura în care entitățile care dețin competențe de legiferare intervin nejustificat și nefundamentat în procesul legislativ, doar pentru că dețin atribuții constituționale în această sferă, în mod particular, standardul de previzibilitate al normei este puternic afectat, ceea ce generează o gravă insecuritate juridică, respectiv o atingere a încrederii legitime. Prin urmare, legea criticată încalcă art. 1 alin. (3) și alin. (5) din Constituție.

29. În conformitate cu dispozițiile art. 16 alin. (2) și (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, obiecțiile de neconstituționalitate au fost comunicate președinților celor două Camere ale Parlamentului, precum și Guvernului și Avocatului Poporului, după caz, pentru a comunica punctele lor de vedere.

30. Președintele Camerei Deputaților, în Dosarul nr. 599A/2020, apreciază că obiecția de neconstituționalitate este neîntemeiată.

31. Cu privire la criticile de neconstituționalitate formulate prin prisma principiului bicameralismului, se arată că modificările aduse la Camera Deputaților, evidențiate de autorii sesizării ca fiind neconforme cu dispozițiile Legii fundamentale, nu se circumscriu criteriilor esențiale stabilite de Curtea Constituțională pentru determinarea cazurilor în care, prin procedura legislativă derulată, se încalcă principiul bicameralismului: existența unor deosebiri majore de conținut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului și existența unei configurații semnificativ diferite între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului. Prin raportare la forma adoptată de Senat, legea dedusă controlului de constituționalitate conține un număr similar de dispoziții de modificare prin care se aprobă Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020, iar intervențiile legislative realizate sub forma amendamentelor admise la Camera decizională nu reprezintă soluții normative care, sub aspectul fondului reglementării, se îndepărtează considerabil de conceptele edictate de către Senat. Introducerea sintagmei "sau stării de alertă" în dispozițiile art. 1 și 3 a avut în vedere atât iminenta expirare a stării de urgență (instituită prin Decretul Președintelui României nr. 195/2020, pe o durată de 30 de zile, și prelungită cu 30 de zile începând cu data de 15 aprilie, prin Decretul Președintelui României nr. 240/2020, încuviințate prin Hotărârile Parlamentului nr. 3/2020 și nr. 4/2020), cât și dezbaterea proiectului de Lege privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei de COVID-19 (PL-x nr. 251/2020), înscris pe aceeași ordine de zi a Camerei decizionale din 13 mai 2020 în care s-a regăsit și legea criticată, în prezent devenit lege aflată în vigoare. Întrucât măsurile reglementate vizează starea de alertă, este evident că edictarea prelungirii mandatelor autorităților locale alese și inițierii procedurilor privind alegerile autorităților administrației publice locale a fost necesar să fie realizată cu considerarea acestui nou cadru normativ, inexistent atât la momentul publicării Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 în Monitorul Oficial al României, cât și pe parcursul derulării procedurii legislative a legii criticate la Senat, în calitate de primă Cameră sesizată.

32. De asemenea, se arată că perspectiva autorilor cu privire la abrogarea art. 6 nu este realistă, deoarece, prin dispoziția prevăzută la articolul unic pct. 4 al legii criticate, Camera Deputaților confirmă soluția normativă de abrogare prevăzută în forma adoptată de Senat referitoare la articolul în cauză, și nu o "abrogare a abrogării anterioare", interpretare care ar putea fi fundamentată pe ipoteza eronată a intrării în vigoare a formei adoptate de Senat, fapt care ar reprezenta o încălcare directă a art. 61 alin. (2) și a art. 75 din Constituție.

33. Contrar susținerilor autorilor, forma adoptată de forul decizional nu afectează scopul urmărit de Guvern, acela de prelungire a mandatelor autorităților locale alese și de stabilire a unor măsuri aferente organizării alegerilor locale în anul 2020, legea dedusă controlului de constituționalitate neaducând atingere nici concepției de modificare a alin. (3) al art. 151 din Codul administrativ avută în vedere de inițiator. Prin urmare, se apreciază că legea criticată respectă și considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 62 din 13 februarie 2018 referitoare la cel de-al treilea criteriu în aprecierea bicameralismului: necesitatea menținerii scopului inițial al Ordonanței de urgență nr. 44/2020.

34. Totodată, se menționează că admiterea argumentației autorilor sesizării ar putea avea ca principală consecință eliminarea rolului de Cameră de reflecție al Senatului, în sensul că acesta ar stabili definitiv conținutul normativ al proiectului de lege, ceea ce ar însemna că cea de-a doua Cameră, Camera Deputaților, în calitatea sa de for decizional în materie, nu ar avea posibilitatea să modifice sau să completeze aceste norme juridice, ci doar să le aprobe ori să le respingă.

35. Cu privire la motivele de neconstituționalitate prezentate prin raportarea prevederilor legii deduse controlului de constituționalitate la dispozițiile art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție, încălcându-se în opinia autorilor "principiul securității juridice în componenta sa privind calitatea normei juridice", se arată că, în condițiile art. 61 alin. (1) din Constituție, competența de legiferare a Parlamentului cu privire la un anumit domeniu nu poate fi limitată dacă legea astfel adoptată respectă exigențele Legii fundamentale.

36. Se arată că nu poate fi acceptat punctul de vedere al autorilor referitor la inexistența în dreptul pozitiv a noțiunilor de "mandate ale consiliilor locale", "mandate ale Consiliului General al Municipiului București" și "mandate ale consiliilor județene", prin dispozițiile art. 128 alin. (3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ fiind stabilit cadrul normativ al prelungirii mandatelor acestor autorități ale administrației publice locale. Prin simetrie redacțională, parcurgerea prevederilor art. 177 alin. (3) din actul normativ antereferit confirmă utilizarea noțiunii de "mandat al consiliului județean". Prin urmare, noțiunile respective nu doar că au o consacrare în dreptul pozitiv, ci însăși configurarea prelungirii mandatelor autorităților locale alese, din legea criticată, a fost făcută cu respectarea dispozițiilor actului normativ care confirmă înțelesul termenilor pe care autorii îi consideră neclari, imprecişi și imprevizibili pe motiv că nu ar mai fi fost întâlniți în legislația din vigoare.

37. Contrar susținerilor autorilor, dispozițiile art. 1, conform cărora "procedurile privind organizarea alegerilor pentru autoritățile administrației publice locale se inițiază în termen de 6 luni de la data expirării duratei stării de urgență sau stării de alertă", sunt clare cu privire la inițierea organizării alegerilor, aceasta fiind ultima măsură care va expira dintre cele excepționale care sunt în desfășurare sau vor fi instituite în viitor, cu respectarea cadrului normativ în vigoare aplicabil. Guvernul, în calitatea sa de autoritate care va organiza alegerile locale, va avea la dispoziție un instrument de referință suplimentar, anume legea organică prin care Parlamentul va stabili data alegerilor, potrivit dispozițiilor art. 2 din lege.

38. Pe cale de consecință, prevederile legii criticate sunt clare, în conținutul acestora nu se regăsesc pasaje obscure sau soluții normative contradictorii, fiind redactate într-un stil specific normativ dispozitiv, care prezintă normele instituite fără explicații sau justificări, prin folosirea cuvintelor în înțelesul lor curent din limba română. Conceptele și noțiunile utilizate sunt configurate în concordanță cu dreptul pozitiv, iar stabilirea soluțiilor normative este departe de a fi ambiguă, acestea fiind redate previzibil și univoc, cu respectarea prevederilor Legii nr. 24/2000, ale Legii nr. 115/2015 și ale Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2019.

Neîncălcând niciuna dintre prevederile cadrului normativ referitor la tehnica legislativă pentru elaborarea actelor normative, dispozițiile criticate sunt constituționale și prin raportare la prevederile art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție.

39. Cu privire la motivele de neconstituționalitate prezentate prin raportarea la principiul cooperării loiale între autoritățile statului, prevăzut la art. 1 alin. (4) din Constituție, întrucât legea criticată stabilește ca data alegerilor locale din anul 2020 să fie stabilită prin lege și nu prin hotărâre a Guvernului, se arată că sunt semnificative, în ceea ce privește conformitatea inițierii procedurii organizării și desfășurării alegerilor locale cu Constituția, legitimitatea și forța juridică a actului prin care aceasta este declanșată, respectiv ca actul normativ prin care se stabilește data la care urmează să aibă loc alegerile să emane de la autoritatea îndrituită constituțional să stabilească sistemul electoral.

40. Hotărârile Guvernului reprezintă expresia competenței prevăzute la art. 108 din Constituție, rezultată din rolul Guvernului de autoritate publică a puterii executive. Delegările primite prin actele normative la nivel de lege, care constituie temeiurile juridice ale emiterii hotărârilor, sunt circumstanțiate unor realități sociale a căror dinamică determină deseori reconsiderarea cadrului normativ edictat inițial. Implicit, legea va putea reconfigura limitele reglementării, introducând noi competențe în sarcina Guvernului, dispunând modificarea celor existente sau chiar eliminând prerogative instituite prin delegarea normativă anterioară. Esențial este ca limitele organizării executării legilor, prevăzute la art. 108 alin. (2) din Constituție, să fie stabilite de forul legislativ, cu considerarea împrejurărilor care determină reanalizarea acestora.

41. Este de netăgăduit că implicațiile epidemiei COVID-19 asupra activităților cu aflux important de cetățeni și evaluarea situației epidemiologice pe teritoriul țării care indică o potențială creștere a numărului persoanelor infectate au determinat necesitatea prelungirii mandatelor autorităților administrației publice locale aflate în funcțiune, cu perspectiva desfășurării în condiții optime a proceselor electorale aferente organizării alegerii acestora. În aceste condiții, Guvernul nu poate avea referințele necesare și utile cu privire la stabilirea datei votării, față de care trebuie să organizeze desfășurarea alegerilor locale, prelungirea mandatelor autorităților locale în exercițiu determinând ca raportarea la datele inițiale de ajungere la termen a acestora să nu mai fie relevantă.

42. Prin urmare, faptul că autoritatea legiuitoare și-a retras delegarea acordată prin prevederile art. 10 din Legea nr. 115/2015, cu modificările și completările ulterioare, urmând să emită o lege distinctă prin care să stabilească data alegerilor locale, se înscrie în exigențele constituționale referitoare la competența sa de a decide asupra acestui aspect.

43. Nu se poate accepta afirmația potrivit căreia "această încălcare a dispozițiilor art. 1 alin. (4) din Constituție este cu atât mai gravă cu cât Parlamentul își arogă, nelegal, dreptul de a stabili data alegerilor", întrucât prin reglementarea criticată este stabilit chiar cadrul exercitării competenței respective, nefiind în situația în care autoritatea legiuitoare să fi adoptat un act normativ care să stabilească expres data votării pentru alegerile locale, cu încălcarea dispozițiilor Legii nr. 115/2015, manifestare de voință care ar fi avut evidente trăsături de nelegalitate.

44. Conduita Parlamentului este, în consecință, conformă cu considerentele care fundamentează Decizia Curții Constituționale nr. 611 din 3 octombrie 2017, potrivit cărora colaborarea loială presupune, dincolo de respectul față de lege, respectul reciproc al autorităților/instituțiilor statului, ca expresie a unor valori constituționale asimilate, asumate și promovate în scopul asigurării echilibrului între puterile statului, iar conduita instituțională care se circumscrie colaborării loiale are, prin urmare, o componentă extra legem, întemeiată pe practici constituționale, care au ca finalitate primordială buna funcționare a autorităților statului,

buna administrare a intereselor publice și respectul față de drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor. Evitarea conflictelor interinstituționale și înlăturarea blocajelor în exercițiul prerogativelor lor legale reprezintă finalitatea secundară.

45. Președintele Camerei Deputaților, în Dosarul nr. 640A/2020, apreciază că obiecția de neconstituționalitate este neîntemeiată.

46. Cu privire la încălcarea principiului bicameralismului, se arată că modificările aduse la Camera Deputaților nu se circumscriu criteriilor esențiale stabilite de Curtea Constituțională pentru determinarea cazurilor în care, prin procedura legislativă derulată, se încalcă principiul bicameralismului: existența unor deosebiri majore de conținut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului și existența unei configurații semnificativ diferite între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului. Prin raportare la forma adoptată de Senat, legea criticată conține un număr similar de dispoziții de modificare prin care se aprobă Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020, iar intervențiile legislative realizate sub forma amendamentelor admise la Camera decizională nu reprezintă soluții normative care, sub aspectul fondului reglementării, se îndepărtează considerabil de conceptele asupra cărora Senatul s-a pronunțat. Introducerea sintagmei "sau stării de alertă" în dispozițiile art. 1 și 3 a avut în vedere atât iminenta expirare a stării de urgență (instituită prin Decretul Președintelui României nr. 195/2020, pe o durată de 30 de zile, și prelungită cu 30 de zile începând cu data de 15 aprilie, prin Decretul Președintelui României nr. 240/2020, încuviințate prin Hotărârile Parlamentului nr. 3/2020 și nr. 4/2020), cât și dezbaterea proiectului de Lege privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei de COVID-19 (PL-x nr. 251/2020), înscris pe aceeași ordine de zi a Camerei decizionale din 13 mai 2020 în care s-a regăsit și legea criticată, în prezent devenită Legea nr. 55/2020. Întrucât măsurile reglementate vizează starea de alertă, este evident că edictarea prelungirii mandatelor autorităților locale alese și inițierii procedurilor privind alegerile autorităților administrației publice locale a trebuit să fie realizată cu considerarea acestui nou cadru normativ, inexistent atât la momentul publicării Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 în Monitorul Oficial al României, cât și pe parcursul procedurii legislative a legii criticate la Senat, în calitate de primă Cameră sesizată. Faptul că cele două măsuri excepționale au regimuri juridice distincte nu poate fi reținut ca fiind relevant, semnificative fiind elementele de continuitate în fundamentarea motivelor care au condus la promovare și instituire. Instituirea stării de alertă a survenit ulterior înaintării ordonanței de urgență la prima Cameră sesizată, respectiv după finalizarea procedurii legislative la aceasta, prin urmare nu putea fi avută în vedere în mod obiectiv de Guvern la momentul inițierii actului său, și nici de Senat, cu prilejul derulării procedurii legislative. Reglementarea de către Camera Deputaților în conținutul normativ și a situației de alertă este determinată, pe de o parte, de corelarea cu ansamblul reglementărilor interne, cerință prevăzută la art. 6 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă la elaborarea actelor normative, cât și, pe de altă parte, de dezideratul ca redactarea să cuprindă toate circumstanțele care generează imposibilitatea derulării fără riscuri a proceselor electorale cu participarea largă a populației, care reprezintă sorgintea și, în același timp, motivul esențial al demersului legislativ delegat al Guvernului. Astfel, indiferent de succesiunea măsurilor excepționale care pot fi instituite pe viitor, o nouă încuviințare a stării de urgență, care ar putea fi urmată de edictarea unei alte stări de alertă, trebuie să își găsească consacrarea și la nivelul legislației organice privind organizarea alegerilor autorităților administrației publice locale din anul 2020. Prin soluția normativă criticată, elementul cu grad ridicat de imprevizibilitate, care este constituit de evoluția epidemiologică

națională, este încorporat în actul de bază cu tehnica legislativă corectă care să permită destinatarilor să înțeleagă cu ușurință textul și să își adapteze corespunzător conduita.

47. Cu privire la susținerea autorului potrivit căreia Parlamentul a modificat legislația existentă mutând competența de stabilire a datei alegerilor de la executiv la autoritatea legiuitoare se apreciază că decizia Senatului de abrogare a art. 2, adică a dispoziției care reglementa prerogativa Guvernului de stabilire a datei alegerilor locale din anul 2020, are semnificația că forul de reflecție nu a fost de acord cu această perspectivă avută în vedere de autoritatea executivă prin ordonanța de urgență emisă. Redactarea adoptată de Camera Deputaților reprezintă atât confirmarea fondului soluției normative materializate prin exercitarea competenței în materie a primei Camere sesizate, cât și îndeplinirea propriului rol de Cameră decizională, prin reglementarea stabilirii datei alegerilor în sarcina organului reprezentativ suprem al poporului român [art. 61 alin. (1) din Constituție], într-un an în care ajungerea la termen a mandatelor autorităților locale alese nu mai poate fi o referință obiectivă pentru Guvern în sensul respectiv. De asemenea, perspectiva autorilor cu privire la reactivarea dispozițiilor "legale abrogate de Senat" nu este realistă, deoarece prezintă o interpretare care ar putea fi fundamentată pe ipoteza eronată a intrării în vigoare a formei adoptate de Senat, fapt care ar reprezenta o încălcare directă a art. 61 alin. (2), art. 75 alin. (1) și (3) și art. 115 alin. (5) și (7) din Constituție.

48. Contrar susținerilor autorilor, forma adoptată de forul decizional nu afectează scopul urmărit de Guvern, acela de prelungire a mandatelor autorităților locale alese și de stabilire a unor măsuri aferente organizării alegerilor locale în anul 2020, legea criticată neaducând atingere nici concepției de modificare a alin. (3) al art. 151 din Codul administrativ avută în vedere de inițiator. Prin urmare, legea criticată respectă și considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 62 din 13 februarie 2018 referitoare la cel de-al treilea criteriu în aprecierea bicameralismului: necesitatea menținerii scopului inițial al Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020. Totodată, admiterea argumentației autorilor sesizării ar putea avea ca principală consecință eliminarea rolului de Cameră de reflecție al Senatului, în sensul că acesta ar stabili definitiv conținutul normativ al proiectului de lege, ceea ce ar însemna că cea de-a doua Cameră, Camera Deputaților, în calitatea sa de Cameră decizională în materie, nu ar putea să modifice sau să completeze aceste norme juridice, ci doar să le aprobe ori să le respingă.

49. Cu privire la pretinsa încălcare a dispozițiilor art. 75 alin. (1) și (4) și ale art. 73 alin. (3) lit. o), precum și a jurisprudenței Curții Constituționale se arată că, raportat la obiectul său de reglementare, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020 nu conține dispoziții care să vizeze organizarea administrației publice locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală, cu excepția art. 8 prin care este modificat alin. (3) al art. 151 din Codul administrativ, redactare care este menținută, fără modificări, atât la Senat, cât și la Camera Deputaților. Stabilirea datei alegerilor este prevăzută în dreptul pozitiv național și a fost dintotdeauna reglementată în acte normative la nivel de lege organică electorală: pentru sufragiul referitor la alegerea Președintelui României, se regăsește la art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 privind alegerea Președintelui României, republicată, cu modificările și completările ulterioare; pentru alegerea membrilor din România în Parlamentul European, este reglementată la art. 10 din Legea nr. 33/2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European, republicată, cu modificările ulterioare; pentru alegerea Camerei Deputaților și Senatului, prevederile art. 6 alin. (2) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, cu modificările și completările ulterioare, reprezintă sediul materiei; pentru alegerea autorităților

administrației publice locale, stabilirea datei alegerilor este prevăzută prin dispozițiile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, pentru modificarea Legii administrației publice locale nr. 215/2001, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali, cu modificările și completările ulterioare.

50. Analizarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020, aprobată prin legea criticată, evidențiază faptul că la instituirea soluției normative privind stabilirea datei alegerilor însuși autorul sesizării a recurs la redactarea unei norme de trimitere la prevederile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 115/2015, cu modificările și completările ulterioare, articolul rezultat [art. 2] determinând astfel o dublă consacrare legislativ-electorală, atât prin reglementarea propriu-zisă a măsurilor cu privire la data sufragiului local, cât și prin accentuarea concordanței acestora cu o lege eminamente electorală, materie care se circumscrie dispozițiilor art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituție, pentru care competența materială a dezbaterii în calitate de primă Cameră aparține Senatului, prin raportare la prevederile art. 75 alin. (1) din Legea fundamentală. Prin legea criticată, apartenența la legislația organică electorală este, de asemenea subliniată, prin redactarea dispoziției derogatorii care se regăsește la articolul unic pct. 2. Este adevărat că soluțiile edictate rezultate astfel "privesc administrația publică locală", însă acestea sunt semnificative în aceeași măsură în care prevederile legii organice aplicabile alegerilor locale sunt incidente în determinarea caracterului predominat electoral al legii prezentate controlului de constituționalitate.

51. În multiplele sale consacrări legislative, data alegerilor reprezintă, în mod esențial, o componentă intrinsecă a legislației electorale, întrucât prin raportare la aceasta debutează procedurile aferente perioadei specifice alegerilor: începutul și încheierea campaniei electorale, constituirea organismelor electorale și componența acestora, termenul de la care curge dreptul alegătorului de a adresa primarului solicitarea privind înscrierea în Registrul electoral [art. 42 alin. (1) din Legea nr. 208/2015], punerea la dispoziția candidaților a extraselor din Registrul electoral, depunerea candidaturilor și, indirect, rămânerea definitivă acestora, tragerea la sorți a ordinii de înscriere a candidaturilor pe buletinele de vot, iar perioada electorală este definită prin reținerea ca referință a datei alegerilor [art. 119 din Legea nr. 208/2015].

52. Un argument suplimentar cu privire la parcursul constituțional corect al legii criticate este chiar modalitatea în care autorul sesizării a aplicat dispozițiile art. 115 alin. (5) teza întâi din Constituție, prin depunerea la Senat, în calitate de primă Cameră sesizată, a proiectului de Lege privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020. Procesul de legiferare a aprobării ordonanței de urgență s-a desfășurat cu considerarea competențelor materiale ale Camerelor Parlamentului și prin analizarea traseului legislativ al unei inițiative parlamentare care are un conținut normativ similar, din perspectiva criticilor aduse.

53. Pentru aceasta, conformitatea sesizării Camerei de reflecție cu Constituția este atestată de Consiliul Legislativ, prin Avizul nr. 324 din 7 aprilie 2020, prerogativa pronunțării sale în materie fiind circumscrisă dispozițiilor art. 79 alin. (1) din Legea fundamentală și ale art. 3 alin. (3) din Legea nr. 73/1993 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Legislativ.

54. Cu privire la criticile de neconstituționalitate raportate la principiul cooperării loiale între autoritățile statului și la competența Guvernului, prin pretinsa încălcare a art. 1 alin. (3) și (5), art. 102 alin. (1), art. 108 alin. (1) și (2), și a art. 115 alin. (5) și (7) din Constituție, se apreciază că rolul Guvernului este acela de realizare a liniilor de politică internă și externă a țării, ceea ce, sub aspect juridic se poate concretiza prin inițierea de proiecte legislative și adoptarea unor hotărâri pentru aplicarea acestora, în vederea îndeplinirii Programului de guvernare pentru care a

primit învestitura din partea Parlamentului. Chiar dacă una dintre funcțiile pe care le exercită este aceea de stabilire a strategiilor prin care se exercită autoritatea de stat, în domeniul electoral competența Guvernului este aceea de organizare a alegerilor și de reglementare normativă a măsurilor care se impun în acest sens, și nu de stabilire a unor măsuri care țin de esența sistemului electoral, precum condițiile în care se aleg ori se exercită mandatele autorităților administrației publice locale alese, care reprezintă un drept suveran al Parlamentului, desprins din calitatea sa de organ reprezentativ suprem și unică autoritate legiuitoare a țării. Din această perspectivă se face referire la considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 390 din 6 iunie 2017. În consecință, reglementarea prelungirii mandatelor autorităților administrației publice locale alese este necesar să fie realizată, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituție, prin lege organică adoptată în cadrul dezbaterilor parlamentare, și nu prin ordonanță de urgență adoptată de Guvern. Ordonanța de urgență a Guvernului nu poate fi adoptată și nu poate afecta drepturile electorale, așa cum prevede art. 115 alin. (6) din Constituție. Prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale este o decizie care afectează drepturile electorale prevăzute de Constituție, respectiv dreptul de a alege și dreptul de a fi ales, fapt pentru care Constituanta a permis ca aceasta să fie luată doar de către Parlament prin intermediul unei legi organice.

55. Periodicitatea alegerilor constituie unul dintre principiile patrimoniului electoral european, enunțate încă din primul articol al Liniilor directoare adoptate de către Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 51-a sesiuni plenare: "Cele cinci principii fundamentale care stau la baza patrimoniului electoral european sunt sufragiul universal, egal, liber exprimat, secret și direct. Mai mult decât atât, alegerile trebuie organizate în mod periodic". Dată fiind importanța acestui principiu, excepțiile - cu consecința prelungirii mandatelor aleșilor - sunt strict și limitativ prevăzute de Constituție și de lege și privesc situații extreme, cu caracter cu totul deosebit, cum ar fi starea de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență, calamitate naturală, dezastru sau sinistru deosebit de grav. Semnificative, sub aspectul conformității inițierii procedurii organizării și desfășurării alegerilor locale cu Constituția, sunt legitimitatea și forța juridică a actului prin care aceasta este declanșată, respectiv ca actul normativ prin care se stabilește data la care urmează să aibă loc alegerile să emane de la autoritatea îndrituită constituțional să stabilească sistemul electoral.

56. Hotărârile Guvernului reprezintă expresia competenței prevăzute la art. 108 din Constituție, rezultată din rolul Guvernului de autoritate publică a puterii executive. Delegările primite prin actele normative la nivel de lege, care constituie temeiurile juridice ale emiterii hotărârilor, sunt circumstanțiate unor realități sociale a căror dinamică determină deseori reconsiderarea cadrului normativ edictat inițial. Implicit, legea va putea reconfigura limitele reglementării, introducând noi competențe în sarcina Guvernului, dispunând modificarea celor existente sau chiar eliminând prerogative instituite prin delegarea normativă anterioară. Esențial este ca limitele organizării executării legilor, prevăzute la art. 108 alin. (2) din Constituție, să fie stabilite de forul legislativ, cu considerarea împrejurărilor care determină reanalizarea acestora.

57. Implicațiile epidemiei COVID-19 asupra activităților cu aflux important de cetățeni și evaluarea situației epidemiologice pe teritoriul țării care indică o potențială creștere a numărului persoanelor infectate au determinat necesitatea prelungirii mandatelor autorităților administrației publice locale în funcție alese, cu perspectiva desfășurării în condiții optime a proceselor electorale aferente organizării alegerii acestora. În aceste condiții, Guvernul nu poate avea referințele necesare și utile cu privire la stabilirea datei votării, față de care trebuie să organizeze desfășurarea alegerilor locale: nu este autoritatea care instituie starea de urgență, această prerogativă aparținând Președintelui României, nu este nici cea care încuviințează măsura

adoptată, competența fiind exercitată de Parlament, iar prelungirea mandatelor autorităților locale în exercițiu determină ca raportarea la datele inițiale de ajungere la termen a acestora să nu mai fie relevantă. Prin urmare, faptul că autoritatea legiuitoare și-a retras delegarea acordată prin prevederile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 115/2015, urmând să emită o lege distinctă prin care să stabilească data alegerilor locale, se înscrie în exigențele constituționale referitoare la competența sa de a decide asupra acestui aspect.

58. Conduita Parlamentului este, în consecință, conformă cu considerentele care fundamentează Decizia Curții Constituționale nr. 611 din 3 octombrie 2017. De asemenea, afirmația cu privire la preluarea "întocmai" în expunerea de motive a inițiativei legislative parlamentare a argumentelor Guvernului cuprinse în Ordonanța de urgență nr. 44/2020 nu este acceptabilă, redactarea instrumentului de prezentare fiind realizat anterior depunerii la Parlament a actului normativ al autorității executive, însoțit de expunerea sa de motive.

59. Potrivit competențelor prevăzute de Constituție, Guvernul poate adopta ordonanțe de urgență numai în situații extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată [art. 115 alin. (4)], iar acestea intră în vigoare numai după depunerea spre dezbatere în procedură de urgență la Camera competentă să fie sesizată și după publicarea în Monitorul Oficial al României [art. 115 alin. (5)]. Ordonanțele cu care Parlamentul a fost sesizat se aprobă sau se resping printr-o lege [art. 115 alin. (7)]. Invocându-se jurisprudența Curții Constituționale, se apreciază că perspectiva autorului, potrivit căreia Parlamentul are obligația să nu intervină în sfera procesului de legiferare desfășurat de Guvern, deoarece o atare poziționare ar echivala cu încălcarea instituției delegării legislative, este contrară regimului juridic constituțional al ordonanțelor de urgență, nu este fundamentată în raport cu rolul Parlamentului în ansamblul autorităților publice cu rang constituțional și este în contradicție vădită cu jurisprudența instanței constituționale.

60. Cu privire la criticile de neconstituționalitate raportate la art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție se arată că legea criticată respectă în ansamblul său cerințele privind claritatea, precizia și previzibilitatea normelor juridice. Actul normativ este clar, întrucât în conținutul său nu se regăsesc pasaje obscure sau soluții normative contradictorii, este precis, fiind redactat într-un stil specific normativ dispozitiv, care prezintă norma instituită fără explicații sau justificări, prin folosirea cuvintelor în înțelesul lor curent din limba română. Conceptele și noțiunile utilizate sunt configurate în concordanță cu dreptul pozitiv, iar stabilirea soluțiilor normative este departe de a fi ambiguă, acestea fiind redate previzibil și univoc, cu respectarea prevederilor Legii nr. 24/2000. Neîncălcând niciuna dintre prevederile cadrului normativ referitor la tehnica legislativă pentru elaborarea actelor normative, dispozițiile criticate sunt constituționale și prin raportare la prevederile art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție.

61. Președintele Senatului, în Dosarele nr. 599A/2020 și nr. 640A/2020, apreciază că obiecția de neconstituționalitate este neîntemeiată.

62. În legătură cu criticile de neconstituționalitate privind principiul bicameralismului se arată că, în calitatea sa de for legislativ de reflecție, Senatul a eliminat din cuprinsul Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 dispozițiile articolelor 1, 2, 3, 4 și 6 și a păstrat neschimbat, din forma ordonanței de urgență adoptate de Guvern ca legiuitor delegat, conținutul normativ al articolelor 5, 7 și 8. Intervenția Senatului asupra Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 este legitimată constituțional de rolul Parlamentului ca organ reprezentativ suprem al poporului și unică autoritate legiuitoare a țării, precum și de dispozițiile art. 115 alin. (7) din Legea fundamentală, potrivit cărora ordonanțele cu care Parlamentul a fost sesizat se aprobă sau se resping printr-o lege. În virtutea acestui rol constituțional, Camerele Parlamentului pot să stabilească oportunitatea efectuării unor intervenții normative asupra proiectelor de lege și

propunerilor legislative cu care sunt sesizate potrivit competențelor lor constituționale și regulamentare.

63. În cadrul procedurii legislative de aprobare, Camerele Parlamentului au dreptul constituțional nu numai de a aproba sau respinge ordonanța de urgență, ci și de a o supune altor evenimente legislative, cum sunt modificarea, completarea și, chiar, suspendarea unor dispoziții ale acesteia. În acest sens, Curtea Constituțională a decis că o atare lege fie aprobă pur și simplu ordonanța de urgență, fie aprobă ordonanța de urgență cu modificarea, completarea sau chiar suspendarea unor dispoziții ale acesteia (Decizia nr. 1 din 14 ianuarie 2015).

64. În procedura legislativă decizională desfășurată la Camera Deputaților, forma proiectului de lege pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020, adoptată de Camera de reflecție, a suferit o serie de schimbări, în sensul că s-a renunțat la eliminarea de către Senat a art. 1 din ordonanța de urgență, fiind reluat conținutul normativ inițial al acestuia, dar care a fost extins, pentru a putea fi utilizat și într-o altă ipoteză de reglementare decât cea avută inițial în vedere de către Guvern. Noul conținut juridic al art. 1 al ordonanței de urgență stabilit de către Camera Deputaților este mai adecvat evoluției pandemiei epidemiologice SARS-CoV-2, care afectează coordonatele tehnice ale organizării și desfășurării operațiunilor electorale la nivel local în acest an. De asemenea, Camera Deputaților a preluat dispozițiile art. 2 și art. 3 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020, eliminate de Senat în procedura legislativă de reflecție, și le-a reintrodus, cu un conținut normativ modificat, în proiectul de lege pentru aprobarea ordonanței de urgență menționate.

65. Se subliniază că modul de formulare a obiecției de neconstituționalitate vizează problema sferei sau întinderii competenței legislative a fiecărei Camere a Parlamentului, conferite acestora de art. 75 alin. (1) din Constituție. În legătură cu această problemă, Curtea Constituțională a reținut în mai multe decizii anterioare că bicameralismul nu înseamnă ca ambele Camere să se pronunțe asupra unei soluții legislative identice, în Camera decizională putând exista abateri de la forma adoptată de Camera de reflecție (a se vedea Decizia nr. 765 din 14 decembrie 2016, Decizia nr. 1 din 11 ianuarie 2012).

66. Din examinarea intervențiilor legislative operate de Camera Deputaților asupra proiectului de lege pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 votat de Senat, în calitate de Cameră de reflecție, dar și a conținutului propriu-zis al acestei ordonanțe, rezultă că forma finală a legii, aflată pe rolul Curții Constituționale, nu schimbă obiectul esențial al proiectului de lege. Atât legea a cărei constituționalitate este contestată de grupul de deputați, cât și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020 au un obiect de reglementare identic: prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale până când organizarea și desfășurarea normală a operațiunilor electorale nu vor mai fi restricționate sau împiedicate de măsurile luate pentru eliminarea actualei pandemii SARS-CoV-2.

67. Dimpotrivă, se poate constata cu ușurință că dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020, astfel cum au fost aprobate și modificate prin legea criticată, stabilesc un cadru normativ mult mai adaptat și predictibil pentru organizarea viitoarelor alegeri locale, în funcție de evoluția în țară a situației epidemiologice, care de altfel a și determinat Guvernul să adopte un astfel de act normativ.

68. În consecință, Parlamentul nu a schimbat concepția normativă originară a Guvernului, ca legiuitor delegat, ci a adus Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 acele modificări care o fac mai adaptată la realitățile sociale existente și la cele previzibile.

69. Cu privire la critica referitoare la încălcarea competenței legislative diferențiate a celor două Camere ale Parlamentului, se arată că aceasta este infirmată de simpla lectură a dispozițiilor

legii criticate, care au ca obiect de reglementare exclusiv prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale alese în urmă cu patru ani, și nu aspecte ale organizării administrației publice locale.

70. Referitor la critica încălcării principiului securității juridice în componenta sa privind calitatea normei juridice raportat la faptul că legea criticată ar folosi termeni juridici inexistenți în ordinea juridică națională, și anume noțiunea de mandat (în curs) al Consiliului General al Municipiului București și mandat al consiliilor locale, se arată că art. 128 din Codul administrativ se referă expres la "mandatul consiliului local", iar art. 177 din același act normativ reglementează "mandatul consiliului județean". De altfel, chiar în titlul Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 și în cuprinsul acesteia este utilizat termenul de mandat al autorităților administrației publice locale, or acestea sunt, potrivit art. 121 alin. (1) din Constituție, consiliile locale alese și primarii.

71. Cu privire la încălcarea principiului cooperării loiale între autoritățile publice, se arată că, în concepția semnatarilor obiecției de neconstituționalitate, de vreme ce prin Legea nr. 115/2015 s-a stabilit că data alegerilor locale se fixează prin hotărâre a Guvernului, Parlamentul nu mai poate schimba acest sistem. Se arată că aceasta este o eroare de raționament: Parlamentul poate modifica oricând o normă juridică pe care tot el a instituit-o anterior. Principiul separației puterilor în stat și, în mod corespunzător, principiul cooperării loiale între autoritățile publice ar fi fost încălcate numai dacă Constituția ar fi conferit Guvernului competența exclusivă de a stabili prin hotărâre data alegerilor locale, iar Parlamentul ar fi legiferat în sensul că data alegerilor se stabilește prin lege. Se apreciază că și această critică de neconstituționalitate este lipsită de temei.

72. Guvernul, în Dosarul nr. 599A/2020, și Avocatul Poporului, în Dosarul nr. 640A/2020, nu au transmis Curții Constituționale punctele lor de vedere.

73. Curtea, la termenul de judecată din 27 mai 2020, a amânat dezbaterile în Dosarul nr. 599A/2020 pentru data de 3 iunie 2020. La această dată, pe rol fiind și Dosarul nr. 640A/2020, Curtea, în temeiul art. 139 din Codul de procedură civilă coroborat cu art. 14 din Legea nr. 47/1992, având în vedere obiectul sesizărilor de neconstituționalitate, a dispus conexarea Dosarului nr. 640A/2020 la Dosarul nr. 599A/2020, care este primul înregistrat, și a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA,

examinând obiecția de neconstituționalitate, punctele de vedere ale președintelui Camerei Deputaților și președintelui Senatului, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

74. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. a) din Constituție, precum și ale art. 1, 10, 15 și 18 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluționeze obiecția de neconstituționalitate.

75. Obiectul controlului de constituționalitate, astfel cum a fost formulat, îl constituie dispozițiile Legii pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale cuprinse în perioada 2016-2020, unele măsuri pentru organizarea alegerilor locale din anul 2020, precum și modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, care au următorul cuprins:

*"**Articol unic.** - Se aprobă Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44 din 6 aprilie 2020 privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale cuprinse în perioada 2016-2020, unele măsuri pentru organizarea alegerilor locale din anul 2020, precum și modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 297 din 8 aprilie 2020, cu următoarele modificări:*

1. *Articolul 1 se modifică și va avea următorul cuprins:*

*«**Art. 1.** - Procedurile privind organizarea alegerilor pentru autoritățile administrației publice locale se inițiază în termen de 6 luni de la data expirării duratei stării de urgență sau stării de alertă.»*

2. Articolul 2 modifică și va avea următorul cuprins:

*«**Art. 2.** - Prin derogare de la prevederile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, pentru modificarea Legii administrației publice locale nr. 215/2001, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali, cu modificările și completările ulterioare, data alegerilor prevăzute la art. 1 se stabilește prin lege organică, cu cel puțin 75 de zile înaintea votării.»*

3. Articolul 3 se modifică și va avea următorul cuprins:

*«**Art. 3.** - Mandatele în curs ale primarilor, primarului general al municipiului București, președinților de consilii județene, consiliilor locale, Consiliului General al Municipiului București și consiliilor județene se prelungesc cu cel mult 6 luni de la data încetării stării de urgență sau stării de alertă.»*

4. Articolul 6 se abrogă.

76. Dispozițiile constituționale invocate în susținerea obiecției de neconstituționalitate sunt cele ale art. 1 alin. (3) - (5) din Constituție cu referire la principiul colaborării loiale între autoritățile publice, al legalității și al securității juridice, în componenta privind calitatea actelor normative, ale art. 61 alin. (2) privind principiul bicameralismului, ale art. 73 alin. (3) lit. o) privind domeniile legilor organice, ale art. 75 alin. (1) și (4) privind ordinea sesizării Camerelor și procedura întoarcerii legii, ale art. 102 alin. (1) privind rolul Guvernului, ale art. 108 alin. (1) și (2) privind actele Guvernului, ale art. 115 alin. (5) și (7) privind delegarea legislativă și ale art. 147 alin. (4) privind efectele deciziilor Curții Constituționale.

(1) Admisibilitatea obiecției de neconstituționalitate

77. Curtea constată că obiecția de neconstituționalitate îndeplinește condițiile prevăzute de art. 146 lit. a) teza întâi din Constituție atât sub aspectul titularului dreptului de sesizare, întrucât a fost formulată de 73 de deputați și, respectiv, de Guvernul României, cât și sub aspectul obiectului, fiind vorba de o lege adoptată, dar nepromulgată încă.

78. Cu privire la termenul în care poate fi sesizată instanța de contencios constituțional, potrivit art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, acesta este de 5 zile de la data depunerii legii adoptate la secretarii generali ai celor două Camere ale Parlamentului, respectiv de 2 zile, începând de la același moment, dacă legea a fost adoptată în procedură de urgență. Totodată, în temeiul art. 146 lit. a) teza întâi din Legea fundamentală, Curtea Constituțională se pronunță asupra constituționalității legilor înainte de promulgarea acestora, care, potrivit art. 77 alin. (1) teza a doua din Constituție, se face în termen de cel mult 20 de zile de la primirea legii adoptate de Parlament, iar potrivit art. 77 alin. (3) din Constituție, în termen de cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare.

79. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 297 din 8 aprilie 2020 și înregistrată la Biroul permanent al Senatului la data de 8 aprilie 2020. Legea a fost adoptată de Senat la data de 28 aprilie 2020, iar de Camera Deputaților la data de 13 mai 2020.

80. La data de 13 mai 2020, legea a fost depusă la secretarii generali ai celor două Camere pentru exercitarea dreptului de sesizare asupra constituționalității sale și trimisă la promulgare în data de 15 mai 2020. La data de 14 mai 2020, Curtea Constituțională a fost sesizată cu obiecția de neconstituționalitate formulată de un număr de 73 de deputați. La data de 28 mai 2020, Curtea Constituțională a fost sesizată cu obiecția de neconstituționalitate formulată de Guvernul României.

81. Luând act de faptul că obiecția de neconstituționalitate a fost formulată în termenul de 2 zile prevăzut de art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, respectiv în termenul ipotetic de 20 de zile de promulgare, Curtea constată că obiecția de neconstituționalitate este admisibilă sub aspectul respectării termenului în care poate fi sesizată instanța de control constituțional [a se vedea în acest sens Decizia nr. 67 din 21 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 223 din 13 martie 2018, paragraful 70 ipotezele întâi și a treia].

(2) Analiza propriu-zisă a obiecției de neconstituționalitate

82. Curtea reține că textele constituționale invocate în susținerea obiecției de neconstituționalitate vizează, în esență, colaborarea constituțională dintre Parlament și Guvern, procedura parlamentară propriu-zisă, precum și cerințele de calitate a legilor. În ceea ce privește ordinea analizării criticilor de neconstituționalitate, Curtea reține, mai întâi, că aceasta trebuie să țină seama de natura textelor invocate. Astfel, aspectele care țin de raporturile dintre Parlament și Guvern se analizează cu prioritate față de cele care țin de derularea procedurii parlamentare propriu-zise sau de aspectele de redactare a dispozițiilor actelor normative, având în vedere că privesc însăși arhitectura instituțională a statului.

83. În cazul de față, autorii obiecției de neconstituționalitate au invocat încălcarea principiului colaborării loiale dintre Parlament și Guvern, din perspectiva faptului că Parlamentul și-ar fi însușit o prerogativă legală a Guvernului, aceea de a stabili discreționar data alegerilor locale. În jurisprudența sa, Curtea a subliniat importanța, pentru buna funcționare a statului de drept, a colaborării dintre puterile statului, care ar trebui să se manifeste în spiritul normelor de loialitate constituțională, comportamentul loial constituind o garanție a principiului separației și echilibrului puterilor în stat [Decizia nr. 972 din 21 noiembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 800 din 28 noiembrie 2012]. Curtea a mai statuat că, sub aspectul colaborării loiale între instituțiile/autoritățile statului, "o primă semnificație a conceptului de stat de drept o constituie respectarea normelor de drept pozitiv, aflate în vigoare într-o anumită perioadă temporală, care reglementează în mod expres sau implicit competențe, prerogative, atribuții, obligații sau îndatoriri ale instituțiilor/autorităților statului. [ ] loialitatea instituțiilor/autorităților statului trebuie manifestată întotdeauna față de principii și valori constituționale, în vreme ce relațiile interinstituționale trebuie guvernate de dialog, de echilibru și de respect reciproc" [Decizia nr. 611 din 3 octombrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 877 din 7 noiembrie 2017, paragrafele 106 și 112].

84. Astfel, Curtea urmează să se pronunțe asupra respectării principiului colaborării loiale dintre Parlament și Guvern. În cazul constatării nerespectării acestui principiu, devine inutilă pronunțarea sa cu privire la celelalte critici de neconstituționalitate invocate, întrucât încălcarea astfel constatată poate afecta nu doar constituționalitatea legii de aprobare a ordonanței de urgență, ci însăși ordonanța de urgență.

85. Raporturile dintre Parlament și Guvern fac obiectul unui capitol distinct al Constituției [capitolul IV al titlului III], ceea ce indică importanța pe care legiuitorul constituant a dat-o acestora. Premisa acestor raporturi este controlul parlamentar asupra activității Guvernului, iar delegarea legislativă este parte componentă a raporturilor dintre Parlament și Guvern, activitatea de legiuitor delegat al acestuia din urmă fiind sub controlul Parlamentului. Loialitatea constituțională presupune atât un permanent dialog pe care Guvernul trebuie să îl poarte cu Parlamentul [informarea Parlamentului cu privire la inițiativele legislative cu impact bugetar, răspunsuri la întrebări, interpelări, prezentarea unor măsuri concrete în urma adoptării unei moțiuni simple, adoptarea ordonanțelor/ordonanțelor de urgență, depunerea la Parlament a legii de aprobare a ordonanței/ordonanței de urgență etc.], cât și obligația Parlamentului de a adopta legi în mod responsabil, fără a pune în pericol obligațiile internaționale ale statului, securitatea juridică sau execuția bugetară.

86. Astfel, loialitatea constituțională trebuie analizată dintr-o dublă perspectivă, iar în cazul delegării legislative, mai precis în situația în care una dintre cele două autorități implicate consideră că cealaltă a încălcat normele de loialitate constituțională, aceasta presupune parcurgerea a două trepte de analiză, și anume dacă Guvernul și-a exercitat competențele în mod constituțional, iar, în cazul unui răspuns afirmativ, Curtea poate mai departe să verifice dacă Parlamentul a avut sau nu un comportament loial față de Guvern, respectiv dacă nu îl împiedică în realizarea politicii interne și externe a țării sau în exercitarea conducerii generale a administrației publice [art. 102 alin. (1) din Constituție]. Cu alte cuvinte, analiza loialității Parlamentului față de Guvern este subsecventă celei a Guvernului față de Parlament.

87. Pentru a verifica dacă Guvernul și-a exercitat în mod constituțional această competență, Curtea este chemată să verifice dacă domeniul în care a intervenit ordonanța de urgență, și anume prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale, poate face obiectul delegării legislative sau, din contră, poate fi reglementată în mod exclusiv prin lege. În măsura în care Curtea va ajunge la concluzia că domeniul reglementat nu poate face obiectul delegării legislative, înseamnă că Guvernul nu putea adopta o astfel de ordonanță de urgență și că Parlamentul nu o putea aproba, ci trebuia să o respingă, astfel că nu se mai pune problema dacă Parlamentul a avut sau nu un comportament loial față de Guvern [a se vedea mutatis mutandis Decizia nr. 249 din 19 aprilie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 456 din 31 mai 2018, paragraful 48]. Ar însemna că, de fapt, Guvernul a încălcat competențele Parlamentului și nu invers, ceea ce ar reprezenta o încălcare a dispozițiilor art. 61 alin. (1) și art. 115 alin. (6) din Constituție. Iar atunci când o autoritate publică nesocotește competențele alteia nu mai poate fi vorba de respectarea normelor de loialitate constituțională, o asemenea conduită reprezentând o încălcare a dispozițiilor art. 1 alin. (4) și (5) din Constituție.

88. Prin Decizia nr. 68 din 27 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 181 din 14 martie 2017, paragrafele 77 și 89, Curtea a statuat că în sistemul constituțional român regula este aceea că Guvernul nu dispune de dreptul de reglementare primară a relațiilor sociale, ci doar de dreptul de a adopta legislația secundară. Cu toate acestea, Constituția instituie prin art. 108 alin. (3) și art. 115 alin. (1) - (3) competența Guvernului de a emite ordonanțe, deci o competență normativă derivată dintr-o lege de abilitare, adoptată de Parlament, iar prin dispozițiile cuprinse în art. 115 alin. (4) - (6), competența Guvernului de a emite ordonanțe de urgență, în condițiile prevăzute expres în însăși norma constituțională. Cu ocazia dezbaterilor parlamentare, forul legislativ suprem are competența de a cenzura ordonanța de urgență a Guvernului, atât sub aspectul legalității, cât și al oportunității, dispozițiile art. 115 alin. (8) din Constituție statuând că prin legea de aprobare sau de respingere se vor reglementa,

dacă este cazul, măsurile necesare cu privire la efectele juridice produse pe perioada de aplicare a ordonanței.

89. Astfel, în procedura parlamentară, cele două Camere realizează atât un control de constituționalitate nejurisdicțional, cât și unul de oportunitate asupra ordonanței de urgență. Parlamentul nu numai că are competența de a respinge prin lege ordonanța de urgență, dacă apreciază că aceasta este neconstituțională, ci chiar obligația. De aceea, pentru a analiza dacă Parlamentul a cooperat loial sau nu cu Guvernul, ca urmare a aprobării cu modificări a ordonanței de urgență, trebuie mai întâi stabilit dacă Guvernul avea competența de a adopta o astfel de ordonanță de urgență cu privire la prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale și, numai în condițiile unui răspuns afirmativ, poate fi analizată conduita Parlamentului față de Guvern. Altfel, dacă instanța constituțională ar verifica numai cea de-a doua etapă a acestei colaborări, nu ar putea analiza în mod global/integral problema de constituționalitate cu care a fost sesizată și s-ar ajunge la denaturarea principiului cooperării loiale, iar Parlamentul ar urma să tolereze și să achieseze la un act legislativ neconstituțional.

90. Rezultă că, atunci când Curtea este învestită cu analiza problemei cooperării loiale între autoritățile publice, trebuie să se pronunțe cu privire la întreaga paletă de probleme pe care această relație o presupune, și nu doar în raport cu anumite secvențe ale acesteia. Astfel, semnificația loialității constituționale nu se reduce la aspecte punctuale și/sau particulare, privite exclusiv din perspectiva uneia dintre autoritățile aflate în raporturi constituționale ce impun cooperarea loială, ci la o analiză coerentă și exhaustivă asupra raporturilor de drept constituțional existente între autoritățile publice. În aceste condiții, în măsura în care una dintre autoritățile publice implicate în procedura delegării legislative invocă lipsa cooperării loiale a celeilalte autorități, art. 1 alin. (4) și (5) din Constituție impune ca analiza acestui principiu constituțional să fie realizată dintr-o dublă perspectivă, respectiv conduita inițială a Guvernului, care are inițiativa de a utiliza instrumentul legislativ reglementat de art. 115 din Constituție, și, ulterior, conduita subsecventă a Parlamentului, care are obligația de a se pronunța cu celeritate asupra ordonanței de urgență, adoptând o lege de aprobare sau de respingere, după caz. O asemenea valorizare a normei de referință, reprezentată de art. 1 alin. (4) și (5) din Constituție, nu se constituie într-o extindere a criticii de neconstituționalitate formulate, ci premisa soluționării corecte a acesteia, cu evitarea concluziilor aparente, parțiale și incomplete.

91. Având în vedere cele expuse, Curtea urmează să verifice dacă Guvernul avea competența constituțională să emită o ordonanță de urgență având ca obiect de reglementare prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale. Pentru a realiza această analiză, Curtea precizează că, potrivit jurisprudenței sale constante [a se vedea Decizia nr. 114 din 20 iulie 1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 370 din 3 august 1999, sau Decizia nr. 255 din 11 mai 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 511 din 16 iunie 2005, precum și jurisprudența citată în paragrafele următoare], evaluarea constituționalității legii de aprobare implică un control de constituționalitate atât asupra dispozițiilor normative ale înseși legii de aprobare, astfel cum a fost adoptată de Parlament, cât și asupra ordonanței de urgență aprobate, fără a se putea considera că o asemenea abordare jurisprudențială constantă se constituie într-o sesizare din oficiu. Prin urmare, obiect al controlului de constituționalitate îl constituie Legea pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020, precum și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020.

92. Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, ordonanțele Guvernului aprobate de Parlament prin lege, în conformitate cu prevederile art. 115 alin. (7) din Constituție, încetează să mai fie acte normative de sine stătătoare și devin, ca efect al aprobării de către autoritatea

legiuitoare, acte normative cu caracter de lege, chiar dacă, din rațiuni de tehnică legislativă, alături de datele legii de aprobare, conservă și elementele de identificare atribuite la adoptarea lor de către Guvern (a se vedea în acest sens Decizia nr. 95 din 8 februarie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 177 din 23 februarie 2006, sau Decizia nr. 1.039 din 9 iulie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 582 din 21 august 2009).

93. Curtea este competentă să analizeze în cadrul controlului de constituționalitate a priori ce privește legea de aprobare însăși îndeplinirea de către ordonanța de urgență aprobată a condițiilor prevăzute de art. 115 alin. (4) și (6) din Constituție (în acest sens, cu titlu exemplificativ, se rețin Decizia nr. 584 din 13 iunie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 457 din 6 iulie 2007, Decizia nr. 421 din 9 mai 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 367 din 30 mai 2007, Decizia nr. 919 din 6 iulie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 504 din 15 iulie 2011, Decizia nr. 1.533 din 28 noiembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 905 din 20 decembrie 2011, sau Decizia nr. 55 din 5 februarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 136 din 25 februarie 2014).

94. În cadrul controlului de constituționalitate a priori exercitat asupra legilor de aprobare a ordonanțelor, se poate contesta și, implicit, Curtea poate efectua controlul atât asupra aspectelor de constituționalitate extrinsecă, cât și a celor de constituționalitate intrinsecă privind ordonanța astfel aprobată [Decizia nr. 214 din 9 aprilie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 435 din 3 iunie 2019, paragraful 25].

95. Curtea este competentă să analizeze în cadrul controlului de constituționalitate a priori ce privește legea de aprobare dacă Guvernul, în calitate de legiuitor delegat, avea competența funcțională de natură constituțională să adopte o ordonanță de urgență într-un anumit domeniu [a se vedea Decizia nr. 249 din 19 aprilie 2018, paragraful 48].

96. Curtea Constituțională a statuat în mod constant în jurisprudența sa că viciul de neconstituționalitate al unei ordonanțe simple sau ordonanțe de urgență emise de Guvern nu poate fi acoperit prin aprobarea de către Parlament a ordonanței respective. Legea care aprobă o ordonanță de urgență neconstituțională este ea însăși neconstituțională (a se vedea în acest sens, cu titlu exemplificativ, Decizia nr. 584 din 13 iunie 2007, Decizia nr. 421 din 9 mai 2007, Decizia nr. 1.008 din 7 iulie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 507 din 23 iulie 2009, Decizia nr. 738 din 19 septembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 690 din 8 octombrie 2012, sau Decizia nr. 55 din 5 februarie 2014). În jurisprudența sa, Curtea a statuat că viciul de neconstituționalitate extrinsec ce privește însăși adoptarea ordonanței de urgență determină întotdeauna neconstituționalitatea legii de aprobare a acesteia, în ansamblu [Decizia nr. 412 din 20 iunie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 570 din 11 iulie 2019, paragraful 45].

97. De principiu, obiect al ordonanțelor de urgență îl pot forma numai acele relații sociale care sunt susceptibile, la rândul lor, să fie reglementate prin lege [Decizia nr. 249 din 19 aprilie 2018, paragraful 51], ceea ce nu înseamnă că toate relațiile sociale primare pot fi reglementate prin ordonanță de urgență. Aceasta poate fi utilizată în domeniile rezervate legii, cu respectarea, însă, a dispozițiilor art. 61 alin. (1) și ale art. 115 alin. (4) - (6) din Constituție.

98. Raportat la cauza de față, Curtea constată că criticile de neconstituționalitate formulate aduc în discuție, în principal, adoptarea unei ordonanțe de urgență în privința prelungirii mandatelor autorităților administrației publice locale pentru anul 2020, aspect reglementat prin art. 1-7 din ordonanța de urgență.

99. Potrivit art. 121 alin. (1) din Constituție, " (1) Autoritățile administrației publice, prin care se realizează autonomia locală în comune și în orașe, sunt consiliile locale alese și primarii aleși, în condițiile legii", iar conform art. 122 alin. (2) din Constituție, " (2) Consiliul județean este ales și funcționează în condițiile legii".

100. Art. 1 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, pentru modificarea Legii administrației publice locale nr. 215/2001, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 20 mai 2015, reglementează regimul alegerilor pentru autoritățile administrației publice locale - consilii locale, consilii județene, primari și președinți ai consiliilor județene.

101. Potrivit art. 128 alin. (3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 555 din 5 iulie 2019, " (3) Mandatul consiliului local poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau catastrofă ori alte situații expres prevăzute de lege atunci când, din cauza acestor situații, nu pot fi organizate alegeri în condițiile alin. (1) ". Potrivit art. 151 alin. (3) teza a doua din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019, astfel cum a fost modificat prin art. 8 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020, "Mandatul primarului poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau catastrofă ori alte situații expres prevăzute de lege atunci când, din cauza acestor situații, nu pot fi organizate alegeri în condițiile alin. (1) ". Anterior acestei modificări, textul redat stabilea că "Mandatul primarului poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război, calamitate naturală, dezastru sau sinistru deosebit de grav". Totodată, potrivit art. 177 alin. (3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019, " (3) Mandatul consiliului județean poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau catastrofă ori alte situații expres prevăzute de lege atunci când, datorită acestor situații, nu pot fi organizate alegeri în condițiile alin. (1) ".

102. Textele legale citate din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 preiau regula instituită de art. 63 alin. (1) din Constituție în privința mandatelor Camerelor Parlamentului, potrivit căreia "Camera Deputaților și Senatul sunt alese pentru un mandat de 4 ani, care se prelungește de drept în stare de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență, până la încetarea acestora", regulă ce are la bază principiul periodicității alegerilor, respectiv faptul că mandatul unei adunări reprezentative nu trebuie să depășească o anumită perioadă de timp stabilită de Constituție sau de lege. O guvernare democratică cere ca poporul, prin corpul electoral, să decidă la intervale regulate de timp, astfel încât reprezentanții să reflecte voința acestuia, poporul fiind informat asupra schimbărilor politice, economice și sociale ce au avut loc într-o anumită perioadă. Periodicitatea alegerilor constituie unul dintre principiile patrimoniului electoral european, enunțate încă din primul articol al Liniilor directoare adoptate de către Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 51-a sesiuni plenare ("Cele cinci principii fundamentale care stau la baza patrimoniului electoral european sunt sufragiul universal, egal, liber exprimat, secret și direct. Mai mult decât atât, alegerile trebuie organizate în mod periodic".). Dată fiind importanța acestui principiu, excepțiile - cu consecința prelungirii mandatelor aleșilor dincolo de termenele prevăzute de lege - sunt strict și limitativ prevăzute de Constituție și de lege și privesc situații extreme, cu caracter cu totul deosebit, cum ar fi starea de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență, calamitate naturală, dezastru sau sinistru deosebit de grav, situații care nu subzistă în cauză [Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 90 din 3 februarie 2012].

103. Prin Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, Curtea a statuat că, în măsura în care cauza prelungirii mandatelor [organizarea în același timp a alegerilor parlamentare și locale - s.n.] nu se încadrează în niciuna dintre situațiile menționate de Legea nr. 215/2001, cauze care justifică, potrivit Constituției, prelungirea mandatelor aleșilor, se ajunge la încălcarea principiului periodicității alegerilor și a dispozițiilor art. 1 alin. (5) din Constituție, care consacră obligația respectării Constituției, a supremației sale și a legilor. De principiu, prelungirea mandatului în curs al reprezentantului unei autorități publice este implicit prohibită de dispozițiile art. 155 alin. (3) din Constituție, care, referindu-se la dispozițiile art. 83 din Constituție, respectiv la noua durată a mandatului Președintelui României introdusă ca urmare a revizuirii Constituției, stabilește că acestea "se aplică începând cu următorul mandat prezidențial".

104. Domeniul electoral este de esența regimului politic democratic. Caracterul democratic al unui stat - așa cum statul român este definit în primul articol al Constituției - nu poate fi conceput fără o legislație electorală care să permită, în mod efectiv, exprimarea voinței reale a cetățenilor de a-și alege organele reprezentative, prin alegeri libere, periodice și corecte. Un sistem electoral democratic și stabil, inspirat din această voință reală a celor care, potrivit art. 2 din Constituție, sunt deținătorii suveranității naționale, este de natură să determine o percepție și o atitudine civică corespunzătoare a cetățenilor și, totodată, poate impune o conduită adecvată competitorilor electorali. Or, potrivit art. 2 din Constituție, suveranitatea națională se exercită prin organele reprezentative ale poporului român și prin referendum, iar, potrivit art. 61 alin. (1) din Constituție, "Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării". Pe de altă parte, conform art. 73 alin. (3) lit. a) din Legea fundamentală, sistemul electoral se reglementează prin lege organică [Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012].

105. Dreptul la alegeri libere este unanim apreciat ca fiind expresia cea mai profundă a organizării unei societăți cu adevărat democratice și impune respectarea unor exigențe, între care și aceea a stabilității normelor juridice în domeniul electoral. Într-un plan mai larg, stabilitatea acestor norme constituie o expresie a principiului securității juridice, instituit, implicit, de art. 1 alin. (5) din Constituție, principiu care exprimă în esență faptul că cetățenii trebuie protejați contra unui pericol care vine chiar din partea dreptului, contra unei insecurități pe care a creat-o dreptul sau pe care acesta riscă s-o creeze, impunând ca legea să fie accesibilă și previzibilă [Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012].

106. Reglementarea sistemului electoral trebuie să se facă, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituție, prin lege organică adoptată în cadrul dezbaterilor parlamentare, cu respectarea interdicției prevăzute la art. 115 alin. (6) din Legea fundamentală și a documentelor internaționale care stabilesc principiile fundamentale ale unor alegeri democratice [Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012].

107. Din cele anterior arătate, Curtea reține că (i) reglementarea sistemului electoral trebuie să se facă prin lege organică adoptată în cadrul dezbaterilor parlamentare, cu respectarea interdicției prevăzute la art. 115 alin. (6) din Legea fundamentală; (ii) prelungirea mandatelor Camerei Deputaților și Senatului are loc de drept în cazuri excepționale; (iii) prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale nu este expres reglementată în Constituție, însă Curtea a preluat regula de la art. 63 alin. (1) din Constituție și a statuat că prelungirea acestor mandate poate fi dispusă în cazurile excepționale prevăzute de art. 63 alin. (1) din Constituție, și anume stare de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență, până la încetarea acestora; și (iv) prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale încalcă art. 37 din Constituție în măsura în care la aceeași dată se organizează atât alegeri locale, cât și parlamentare.

108. Raportat la cauza de față, Curtea constată că stabilirea și prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale este un domeniu extrem de sensibil care ține de organizarea acestor autorități. Dat fiind că sunt autorități elective, alegerea lor exprimă voința persoanelor care compun comunitățile locale și sunt legitimate prin votul acestora. Opțiunea alegătorilor exprimată prin vot conduce la atribuirea mandatelor politice la nivel local, ceea ce reprezintă un exercițiu democratic firesc. Se asigură, astfel, reprezentativitatea opțiunilor politice la nivel local pe perioada mandatului conferit. Problema legitimității și reprezentativității autorităților alese constituie un efect al exprimării libertății de voință a electoratului [Decizia nr. 390 din 6 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 649 din 8 august 2017, paragraful 37]. Acest mandat, ca principiu, potrivit reglementărilor generale cuprinse în Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019, încetează la termen sau înainte de termen, în anumite cazuri prevăzute de lege, și nicidecum după termen, ceea ce implică obligația de a organiza alegeri în mod periodic.

109. În capitolul I - Principiile patrimoniului electoral european din Codul bunelor practici în materie electorală. Linii directoare și raport explicativ, adoptat de Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni plenare (Veneția, 18-19 octombrie 2002), se prevede că cele cinci principii fundamentale care stau la baza patrimoniului electoral european sunt sufragiul universal, egal, liber exprimat, secret și direct. Pe de altă parte, alegerile trebuie organizate în mod periodic. Art. 25 lit. b) din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice prevede că alegerile trebuie să fie organizate periodic. Periodicitatea alegerilor este unul dintre fundamentele înseși ale ideii de democrație [art. 1 alin. (3) din Constituție], asigură exprimarea voinței poporului, fundament al puterii de stat, legitimează exercitarea puterii de stat și previne acapararea acesteia de cei care sunt vremelnic înzestrați cu exercitarea puterii de stat. O guvernare democratică presupune ca poporul să își desemneze reprezentații la nivelul autorităților publice la intervale regulate de timp. Rezultă că mandatul autorităților publice trebuie să fie limitat în timp. Dacă textul Constituției, în privința autorităților publice alese, a stabilit durata mandatului Parlamentului la 4 ani și al Președintelui României la 5 ani, nu a făcut același lucru în privința autorităților administrației publice locale, lăsând la latitudinea legiuitorului organic dimensionarea mandatelor acestora. Este axiomatic că legiuitorul constituant nu a avut și nu putea să aibă în vedere alegerea autorităților administrației publice locale pe o perioadă nedefinită sau variabilă, ci pentru un mandat cu o durată temporală fixă, asigurând, astfel, caracterul periodic al alegerilor locale. Mai mult, atât art. 121 alin. (1), cât și art. 122 alin. (2) din Constituție, atunci când se referă la caracterul ales al autorităților administrației publice locale, în mod implicit, impun existența unei durate a mandatului acestora, asigurând, astfel, periodicitatea alegerilor. Astfel, regula periodicității alegerilor este consacrată la nivel constituțional, în mod expres în privința Parlamentului și Președintelui României și, în mod implicit, pentru autoritățile administrației publice locale alese. Rezultă că alegerea periodică a autorităților administrației publice locale - primari, consilii locale și județene - este un aspect intrinsec al regimului lor juridic. Este un aspect instituțional pe care însuși legiuitorul constituant l-a stabilit în considerarea principiului democrației care caracterizează statul român pe toate palierele sale.

110. Periodicitatea alegerilor vizează în mod direct dreptul de vot și dreptul de a fi ales, fiind de la sine înțeles că exercitarea acestora presupune o anumită ritmicitate în privința organizării alegerilor și o durată limitată în timp/fixă a mandatelor în considerarea cărora drepturile fundamentale menționate sunt exercitate. Dreptul de vot și dreptul de a fi ales sunt exercitate în mod firesc în cadrul alegerilor care au loc la termen, mandatul încredințat neputând depăși, de

principiu, termenul fixat de lege și cel avut în vedere de corpul electoral. Astfel, este legitimă așteptarea corpului electoral ca exercitarea acestor drepturi să se desfășoare într-un cadru predictibil, iar mandatele încredințate să se supună regulilor avute în vedere la momentul exercitării dreptului de vot și a dreptului de a fi ales.

111. Prin urmare, durata mandatului și desfășurarea periodică a alegerii autorităților administrației publice locale este o cerință constituțională, care decurge din coroborarea art. 1 alin. (3), art. 36, art. 37, art. 121 alin. (1) și art. 122 alin. (2) din Constituție, iar prelungirea mandatului acestora poate avea loc numai în cazuri de excepție, și anume în caz de război sau catastrofă ori alte situații expres prevăzute de lege atunci când, din cauza acestor situații, nu pot fi organizate alegeri la termen.

112. Curtea urmează să evalueze constituționalitatea ordonanței de urgență aprobate prin raportare la art. 115 alin. (6) din Constituție, cu referire la interdicția constituțională de a adopta ordonanțe de urgență care să afecteze regimul instituțiilor fundamentale ale statului și drepturile electorale, parte a drepturilor și libertăților fundamentale, pentru a stabili dacă prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale reprezintă o afectare adusă art. 36, art. 37, art. 121 alin. (1) și art. 122 alin. (2) din Constituție. În consecință, Curtea urmează să stabilească autoritatea publică competentă să constate intervenția acestor situații excepționale, să prelungească mandatul autorităților administrației publice locale și să stabilească data alegerii acestora.

113. Parlamentul, potrivit art. 2 alin. (1) din Constituție, exercită suveranitatea națională. Suveranitatea națională, principiu fundamental al statului român, aparține, potrivit art. 2 din Constituție, poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice și corecte, precum și prin referendum. Textul constituțional invocat exprimă, așadar, voința constituantului român, potrivit căreia, în cadrul democrației reprezentative, suveranitatea națională aparține într-adevăr poporului român, însă aceasta nu poate fi exercitată într-un mod direct, nemijlocit, la nivel individual, forma de exercitare fiind cea indirectă, mijlocită, prin procedeul alegerii organelor reprezentative. Modalitatea de constituire a acestora din urmă reprezintă expresia suveranității naționale, manifestată prin exprimarea voinței cetățenilor în cadrul alegerilor libere, periodice și corecte, precum și prin referendum [Decizia nr. 419 din 26 martie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 278 din 28 aprilie 2009, Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010, Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 473 din 11 iulie 2012, sau Decizia nr. 150 din 12 martie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 215 din 17 martie 2020, paragraful 92].

114. În realizarea atribuțiilor constituționale, parlamentarii, în exercitarea mandatului, sunt, potrivit prevederilor art. 69 alin. (1) din Legea fundamentală, "în serviciul poporului". Aceasta implică reprezentarea în lupta politică din Parlament a dezbaterilor politice din societate, a opiniilor, a ideilor ce au ca sursă diferitele categorii sociale, politice, economice sau culturale. În această manieră, poporul, titularul suveranității naționale, își exercită suveranitatea nu numai cu prilejul procesului electiv, ci pe întreaga durată a mandatului oferit parlamentarului aflat în serviciul său [Decizia nr. 209 din 7 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 188 din 22 martie 2012, sau Decizia nr. 25 din 22 ianuarie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 122 din 17 februarie 2020, paragraful 56].

115. Ca principiu, rezultat din art. 2 alin. (1) și art. 121 alin. (2) și art. 122 alin. (2) din Constituție, mandatele elective pot fi prelungite numai de o autoritate la rândul ei aleasă și care

se bucură de reprezentativitate la nivel național. Numai aceasta are legitimitatea populară necesară. Așadar, dacă în privința Parlamentului Constituția stabilește o prelungire de drept a mandatului său în anumite situații, nepunându-se problema prelungirii de către o autoritate a acestui mandat, în cazul mandatului autorităților administrației publice locale legiuitorul a ales ca prelungirea să se realizeze prin lege organică, tocmai pentru că numai o autoritate publică aleasă o poate face, și anume organul reprezentativ suprem al poporului român - Parlamentul.

116. Astfel, fiind necesară o măsură legislativă de prelungire a mandatelor autorităților administrației publice locale, Parlamentul, exercitând suveranitatea națională ca organ reprezentativ suprem al poporului român și în calitate de unică autoritate legiuitoare a țării, este singura autoritate publică în măsură să stabilească dacă se impune o derogare de la cadrul normativ firesc al asigurării periodicității alegerilor, cu consecința prelungirii mandatelor elective de la nivel local, condițiile în care se realizează această derogare, precum și conținutul său.

117. Guvernul este o autoritate executivă, fiind numit de Președintele României, pe baza votului de încredere acordat de Parlament [art. 85 alin. (1) din Constituție]. Acesta nu este un organ reprezentativ constituit în urma unor alegeri, astfel că poporul nu poate exercita suveranitatea națională prin intermediul său. Stabilirea duratei mandatelor și a cazurilor de încetare a acestora poate fi realizată atât de legiuitorul originar cât și de cel delegat. Guvernul, astfel cum s-a întâmplat prin adoptarea Ordonanței de urgență nr. 57/2019, a stabilit durata mandatelor autorităților administrației publice locale ca o exercitare firească a competenței sale de legiuitor delegat, însă, derogările de la acest cadru normativ nu intră în competența de legiuitor delegat a Guvernului. Așadar, numai în măsura în care Parlamentul adoptă o astfel de lege, de derogare, Guvernul reține doar competențele sale pur administrative, și anume acelea de a realiza organizarea executării legilor și nu are competența funcțională de a prelungi durata normală a mandatelor aleșilor locali și astfel de a deroga de la cadrul normativ existent. În schimb, Guvernul poate iniția un proiect de lege cu acest obiect pentru a-l supune aprobării Parlamentului.

118. Curtea constată că prelungirea mandatului autorităților administrației publice locale afectează însăși regimul acestora, care sunt, prin excelență, instituții fundamentale ale statului [Decizia nr. 761 din 17 decembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 46 din 20 ianuarie 2015, paragraful 38]. Regimul juridic al acestor autorități privește alegerea, funcționarea și rolul lor, iar sub aspectul alegerii ele reflectă voința corpului electoral care și-a manifestat în mod liber opțiunea politică de a acorda un mandat pe o perioadă de timp prestabilită. Prelungirea acestui mandat vizează în mod direct alegerea lor, astfel că amânarea alegerii acestor autorități este de natură să antreneze consecințe negative raportat la legitimitatea lor populară. Prin urmare, prelungirea mandatului autorităților administrației publice locale reprezintă o măsură de asigurare a funcționării acestora în dauna legitimității lor, determinată de situații extreme, care, în mod obiectiv, nu au putut fi evitate, ceea ce înseamnă că, pe perioada prelungirii mandatului, acestea, deși beneficiază de plenitudine de competență, funcționează pentru asigurarea continuității prerogativelor de autoritate publică. Rezultă că o asemenea reglementare indică faptul că rațiunile ce țin de bunul mers al administrației primează, iar legitimitatea politică a autorităților este estompată, afectând regimul constituțional al autorităților locale alese.

119. De asemenea, Curtea reține că orice prelungire a mandatelor, indiferent de situația care a generat-o, afectează dreptul de vot și dreptul de a fi ales, întrucât o asemenea măsură consacră per se o interdicție de a organiza și de a participa la alegeri la termen, așadar,

imposibilitatea/restrângerea exercitării acestor drepturi. Prin urmare, blocarea/amânarea alegerilor locale la termen, indiferent de motivele în considerarea cărora a fost realizată, reprezintă în sine o afectare a dreptului de vot și a dreptului de a fi ales, drepturi care se află în legătură directă cu obligația statului de a asigura periodicitatea alegerilor.

120. Curtea constată că art. 115 alin. (6) din Constituție stabilește în mod generic că ordonanța de urgență nu poate afecta drepturile și libertățile fundamentale. Din această categorie generică, legiuitorul constituant derivat a nominalizat în mod expres drepturile electorale ca drepturi fundamentale ce nu pot fi afectate prin emiterea unei ordonanțe de urgență, ceea ce denotă importanța deosebită acordată acestora. Drepturile electorale sunt drepturi politice și constituie un element sine qua non al democrației, principiu pe care se întemeiază statul român, astfel încât ele nu pot face obiectul unei intervenții de natură legislativă din partea Guvernului, dacă aceasta are un efect negativ asupra lor.

121. În consecință, derogarea de la regulile instituite ce privesc durata mandatului trebuie realizată de Parlament, prin lege, numai acesta putând consacra existența unei abateri normative temporare de la exercițiul firesc al drepturilor fundamentale, abatere care cuprinde în sine în mod implicit și ideea revenirii la ciclul electoral normal. O asemenea competență a Parlamentului este una exclusivă pentru că numai un organ reprezentativ care exercită suveranitatea în numele poporului și care are atribuții legislative poate amâna, în anumite condiții, data alegerilor periodice. Derogările de la cadrul normativ firesc al duratei mandatelor autorităților publice alese nu pot fi realizate decât de organul reprezentativ suprem al poporului român, Parlamentul, tocmai pentru că ele reprezintă în fond abateri de la exercițiul democratic și restrângeri ale drepturilor și libertăților fundamentale și, astfel, au nevoie de o asumare din partea reprezentanților poporului.

122. Din cele de mai sus rezultă că prelungirea mandatului autorităților publice locale afectează regimul juridic al unor autorități fundamentale, prevăzute expres la art. 121 și 122 din Constituție, în componenta privind alegerea lor. Totodată, întrucât cetățenii nu își pot exercita dreptul de vot urmare a încetării mandatelor aleșilor locali la termen, prelungirea acestor mandate afectează art. 36 din Constituție cu privire la dreptul de vot. De asemenea, astfel cum s-a arătat în jurisprudența Curții Constituționale, o prelungire a mandatului autorităților administrației publice locale afectează art. 37 din Constituție referitor la dreptul de a fi ales. Spre deosebire de situația din Decizia nr. 51 din 25 octombrie 2012, prin care Curtea a constatat că dreptul de a fi ales este încălcat atunci când alegerile parlamentare și locale se desfășoară la aceeași dată, în situația dată, Curtea nu trebuie să analizeze dacă regimul autorităților fundamentale sau drepturile elective sunt încălcate, ci numai dacă este afectat pentru că art. 115 alin. (6) din Constituție stabilește în mod expres că ordonanța de urgență nu poate afecta regimul instituțiilor fundamentale ale statului și drepturile electorale.

123. Prin Decizia nr. 152 din 6 mai 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 387 din 13 mai 2020, paragrafele 54-55, Curtea a statuat, în privința condiției instituite prin art. 115 alin. (6) din Constituție, referitor la interzicerea afectării prin ordonanță de urgență a drepturilor, libertăților și îndatoririlor prevăzute de Constituție, că atunci când obiectul de reglementare al unei ordonanțe de urgență îl reprezintă drepturi, libertăți sau îndatoriri fundamentale, intervenția legiuitorului delegat trebuie să fie în sensul neafectării acestor drepturi, al instituirii unui regim juridic care să permită exercitarea plenară a tuturor atributelor acestor drepturi. Prin Decizia nr. 1.189 din 6 noiembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 787 din 25 noiembrie 2008, Curtea Constituțională a stabilit înțelesul constituțional al verbului "a afecta", statuând că sensul juridic al noțiunii, sub diferitele sale

nuanțe, este: "a suprima", "a aduce atingere", "a prejudicia", "a vătăma", "a leza", "a antrena consecințe negative". Același sens îl are verbul "a afecta" și în privința regimului instituțiilor fundamentale ale statului [a se vedea Decizia nr. 1.257 din 7 octombrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 767 din 10 noiembrie 2009]. Astfel, deși Curtea Constituțională a reliefat o sinonimie mai mult sau mai puțin perfectă între noțiunile antereferite, totuși, aceste sinonime reflectă o gradualitate a intervenției etatice cu consecințe negative asupra regimului instituțiilor fundamentale ale statului/drepturilor și libertăților fundamentale, respectiv de la a aduce atingere la suprimarea acestora. Prin urmare, este suficient ca intervenția statului să antreneze consecințe negative asupra regimului instituțiilor fundamentale ale statului/drepturilor și libertăților fundamentale, indiferent de intensitatea acestora, pentru a se putea stabili încălcarea art. 115 alin. (6) din Constituție.

124. Or, în cazul de față, prin prelungirea mandatului autorităților administrației publice locale sunt afectate regimul constituțional al autorităților administrației publice locale și drepturile electorale. Premisa axiomatică este aceea că statul de drept, chiar și în perioada stării de urgență, consacră o serie de garanții menite să asigure respectarea drepturilor și a libertăților cetățenilor, respectiv încadrarea autorităților publice în coordonatele dreptului. Exigențele statului de drept impun ca garanțiile juridice ale drepturilor prevăzute de Legea fundamentală în beneficiul cetățenilor să fie utilizate potrivit scopului pentru care au fost instituite.

125. Prin urmare, în domeniul antereferit nu se putea și nu poate fi adoptată o ordonanță de urgență. Eventuala încălcare a acestei repartizări de competențe între Parlament și Guvern, în sensul preluării de către Guvern a unei competențe exclusive a Parlamentului, trebuie sancționată de Parlament prin adoptarea unei legi de respingere, expresie a controlului parlamentar exercitat asupra activității Guvernului.

126. Stabilirea unei derogări de la cadrul normativ care asigură periodicitatea/ciclicitatea alegerilor nu poate fi asumată de Guvern, ci numai de Parlament. Ca o consecință, în cauză devine aplicabil art. 53 din Constituție, text prin care legiuitorul constituant a stabilit că restrângerea exercițiului drepturilor sau al libertăților fundamentale se realizează prin lege, și nu printr-un alt act de forța legii. Mai mult, având în vedere că în discuție este domeniul reglementat de art. 73 alin. (3) lit. o) din Constituție, înseamnă că această lege este una organică. În jurisprudența sa, Curtea a statuat că art. 73 alin. (3) lit. o) din Constituție stabilește că organizarea administrației publice locale și regimul general al autonomiei locale se realizează prin lege organică, în timp ce funcționarea consiliului local sau a celui județean se realizează în condițiile legii [art. 121 alin. (2) și art. 122 alin. (2) din Constituție]; așadar, această trimitere ar putea fi înțeleasă în sensul că funcționarea consiliului local sau a celui județean se realizează "în condițiile legii ordinare", întrucât acolo unde legiuitorul constituant a dorit să stabilească anumite domenii ca rezervate legii organice, le-a nominalizat în mod expres prin trimiterea la această categorie de lege; în schimb, prin trimiterea generică la lege, legiuitorul constituant a avut în vedere legea ordinară. Totuși, se constată că sintagma "organizarea administrației publice locale" vizează definirea rolului, misiunea și constituirea autorităților administrației publice locale, stabilirea legăturilor funcționale între acestea și celelalte componente ale administrației publice, iar regimul general al autonomiei locale privește organizarea, funcționarea, competențele și atribuțiile, precum și gestionarea resurselor care, potrivit legii, aparțin comunei, orașului, municipiului sau județului, după caz, de către autoritățile administrației publice locale, autorități care soluționează și gestionează, în numele și în interesul colectivităților locale pe care le reprezintă, treburile publice, în condițiile legii. În consecință, formularea din art. 121 și 122 din Constituție denotă mai degrabă o trimitere la reglementările legii aplicabile în domeniu, lege

adoptată conform art. 73 alin. (3) lit. o) din Constituție, și nu la tipologia legii (dihotomia organic - ordinar) [Decizia nr. 442 din 10 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 526 din 15 iulie 2015, paragraful 27]. De altfel, art. 128 alin. (3), art. 151 alin. (3) teza a doua și art. 177 alin. (3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 reglementează expres faptul că prelungirea mandatului consiliului local, al primarului și al consiliului județean se realizează prin lege organică.

127. Cu privire la competența autorităților publice de a stabili data alegerilor în condițiile prelungirii mandatelor autorităților administrației publice locale, Curtea constată că Parlamentul poate reține această competență în măsura în care prin lege derogă de la prevederile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 115/2015. În lipsa unei asemenea derogări exprese, urmează să se aplice dreptul comun, reprezentat de Legea nr. 115/2015, caz în care competența de a stabili data alegerilor revine Guvernului. Astfel, din punct de vedere constituțional, ambele soluții legislative sunt posibile.

128. Curtea subliniază că, în măsura în care prin legea de prelungire a mandatelor autorităților administrației publice locale - lege care se adoptă în temeiul art. 61 alin. (1) și art. 73 alin. (3) lit. o) din Constituție - se derogă de la art. 10 alin. (1) din Legea nr. 115/2015, aceasta se va face în temeiul art. 61 alin. (1) și art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituție, caz în care ordinea sesizării Camerelor va fi decisă de Parlament.

129. Având în vedere cele expuse, în condițiile adoptării Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020, Parlamentul, din punctul de vedere al procesului legislativ, nu putea decât să respingă ordonanța de urgență și să aplice, după caz, art. 115 alin. (8) din Constituție ["Prin legea de aprobare sau de respingere se vor reglementa, dacă este cazul, măsurile necesare cu privire la efectele juridice produse pe perioada de aplicare a ordonanței"].

130. Astfel, având în vedere că, potrivit art. 115 alin. (5) din Constituție, ordonanța de urgență a fost transmisă Parlamentului în vederea dezbaterii și aprobării, revenea chiar Parlamentului obligația ca, în temeiul art. 115 alin. (7) din Constituție, să respingă ordonanța de urgență astfel emisă, din moment ce prelungirea mandatelor aleșilor locali putea fi realizată exclusiv printr-o lege organică.

131. Prin urmare, Curtea constată că ordonanța de urgență a fost adoptată cu încălcarea art. 61 alin. (1) și art. 115 alin. (6) din Constituție, reglementând un aspect al relațiilor sociale care ține de domeniul legii și care nu poate face obiectul delegării legislative. Guvernul și-a arogat în mod neconstituțional competența de a prelungi mandatul autorităților administrației publice locale, nesocotind competența exclusivă a Parlamentului în acest domeniu. Contrar susținerilor Guvernului, Curtea subliniază că Parlamentul are competența discreționară de a respinge o ordonanță de urgență ori de a o abroga, modifica sau completa, după caz, cu respectarea principiilor și prevederilor Constituției, astfel că nu se pune problema ca Parlamentul însuși să încalce competența delegată de legiferare a Guvernului. În schimb, Guvernul este cel care, exercitându-și această competență, trebuie să se asigure că nu aduce atingere competenței și rolului Parlamentului. Or, în cazul de față, Guvernul și-a însușit o competență exclusivă a Parlamentului, redimensionând prin propria voință repartizarea de competențe stabilită de Constituție. În consecință, Curtea reține că, prin emiterea Ordonanței de urgență nr. 44/2020, Guvernul a încălcat normele de loialitate constituțională derivate din art. 1 alin. (4) și garantate de art. 1 alin. (5) din Constituție [a se vedea Decizia nr. 449 din 6 noiembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 784 din 14 decembrie 2013, pct. IX], ceea ce demonstrează că a nesocotit principiul loialității constituționale pe care trebuia să îl manifeste față de Parlament.

132. Având în vedere neconstituționalitatea astfel constatată, Curtea nu va mai analiza și conduita Parlamentului față de Guvern [a se vedea paragraful 86 al prezentei decizii], ci se va limita să constate că o ordonanță de urgență adoptată cu încălcarea Constituției, în mod obiectiv, nu putea fi aprobată de Parlament. Așadar, o ordonanță de urgență adoptată într-un domeniu în care Guvernul nu putea să își exercite calitatea sa de legiuitor delegat prezintă un viciu de neconstituționalitate care nu poate fi acoperit de legiuitorul originar.

133. Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale [a se vedea Decizia nr. 761 din 17 decembrie 2014, paragrafele 51 și 52], neconstituționalitatea extrinsecă afectează actul normativ în ansamblul său. De asemenea, viciul de neconstituționalitate extrinsecă nu poate fi acoperit prin adoptarea unei legi de aprobare.

134. Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, constatarea neconstituționalității unei legi de aprobare a unei ordonanțe a Guvernului include și ordonanța la care se referă, aceasta încetând să mai producă efecte juridice, în condițiile prevăzute de dispozițiile art. 147 alin. (1) din Constituție (a se vedea, în acest sens, Decizia Plenului Curții Constituționale nr. 1 din 17 ianuarie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 16 din 26 ianuarie 1995, Decizia nr. 95 din 8 februarie 2006, sau Decizia nr. 1.039 din 7 iulie 2009, Decizia nr. 1.640 din 10 decembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 48 din 21 ianuarie 2010, sau Decizia nr. 55 din 5 februarie 2014).

135. În privința efectelor concrete ale prezentei decizii, Parlamentul va trebui să respingă prin lege ordonanța de urgență neconstituțională și, eventual, să reglementeze, în acord cu art. 115 alin. (8) din Constituție, măsurile necesare cu privire la efectele juridice produse pe perioada de aplicare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020. Deciziile Curții Constituționale nu pot fi lipsite de efecte juridice și trebuie aplicate, potrivit principiului constituțional al comportamentului loial (a se vedea, cu privire la înțelesul noțiunii, Decizia nr. 924 din 1 noiembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 787 din 22 noiembrie 2012), de către Parlament în sensul restabilirii stării de constituționalitate.

136. Totodată, având în vedere că prin efectul prezentei decizii se impune respingerea prin lege a ordonanței de urgență, respingere care nu poate privi doar o parte a acesteia, ci întreaga ordonanță de urgență, Curtea va constata neconstituționalitatea legii de aprobare a ordonanței de urgență în ansamblul său.

137. Reluarea conținutului normativ al art. 8 din ordonanța de urgență [care modifică art. 151 alin. (3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ] într-un act normativ distinct este la latitudinea legiuitorului originar sau delegat, eventuala modificare a dispozițiilor art. 151 alin. (3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 urmând a fi clarificată în funcție de opțiunea acestora.

138. Având în vedere neconstituționalitatea extrinsecă astfel constatată, nu mai este cazul să se examineze celelalte critici de neconstituționalitate extrinsecă și criticile de neconstituționalitate intrinsecă formulate de autorii obiecției de neconstituționalitate (a se vedea mutatis mutandis Decizia nr. 82 din 15 ianuarie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 33 din 16 ianuarie 2009, Decizia nr. 355 din 23 mai 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 652 din 26 iulie 2018, Decizia nr. 76 din 30 ianuarie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 217 din 20 martie 2019, Decizia nr. 249 din 19 aprilie 2018, paragraful 59, Decizia nr. 58 din 12 februarie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 205 din 13 martie 2020, paragraful 62, sau Decizia nr. 155 din 6 mai 2020, nepublicată încă în Monitorul Oficial al României, Partea I, la data pronunțării prezentei decizii).

139. Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, precum și al art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) și al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ,
În numele legii
DECIDE:

Admite obiecția de neconstituționalitate și constată că Legea pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale cuprinse în perioada 2016-2020, unele măsuri pentru organizarea alegerilor locale din anul 2020, precum și modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, precum și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020, în ansamblul lor, sunt neconstituționale.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Președintelui României, președinților celor două Camere ale Parlamentului și prim-ministrului și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 3 iunie 2020.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent,
Benke Karoly

OPINIE SEPARATĂ

În dezacord parțial cu soluția pronunțată de Curtea Constituțională formulăm prezenta opinie separată considerând că:

• în raport cu obiectul sesizărilor și în limitele acestora - astfel cum au fost formulate de autorii sesizărilor, respectiv un număr de 73 de deputați și Guvernul României - Curtea trebuia să constate doar neconstituționalitatea Legii de aprobare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020, întrucât doar cu privire la neconstituționalitatea acestei legi a fost învestită și nu să își extindă controlul de constituționalitate și asupra O.U.G. nr. 44/2020, fapt ce echivalează cu o sesizare din oficiu, nepermisă de normele constituționale și legale care reglementează atribuțiile instanței constituționale. Curtea nu se poate substitui autorului sesizării în formularea unor critici de neconstituționalitate, deoarece, contrar sistemului nostru constituțional, ar exercita un control din oficiu. Ca atare, exercitarea din oficiu de către Curte a controlului de constituționalitate asupra O.U.G. nr. 44/2020 a fost realizată ultra vires;

• prin această extindere nelegală de competență, Curtea a schimbat, în mod nepermis, obiectul sesizărilor întrucât, reținând că Guvernul și-ar fi încălcat competența funcțională prin emiterea O.U.G. nr. 44/2020, corelativ ar fi încălcat și principiul colaborării loiale între autorități, prin raportare la Parlamentul României, despre care, în opinia majoritară, se susține că era unica autoritate competentă să legifereze cu privire la prelungirea mandatelor aleșilor locali și stabilirea datei alegerilor.

Or, Guvernul României - autor al sesizării în prezenta cauză - a fost cel care a invocat încălcarea principiului colaborării loiale între autorități de către Parlament, astfel că instanța

constituțională avea obligația de a răspunde punctual autorului sesizării cu privire la această critică de neconstituționalitate și nu să modifice obiectul criticii, raportându-l la un alt act normativ - O.U.G. nr. 44/2020 - cu privire la care nu a fost sesizată;

• totodată, Curtea trebuia să constate încălcarea de către Parlament:

- a principiului bicameralismului, în procesul legislativ desfășurat în procedura de aprobare a O.U.G. nr. 44/2020, principiu consacrat în art. 61 alin. (2) din Constituția României;

- a dispozițiilor constituționale referitoare la întoarcerea legii, respectiv a dispozițiilor art. 75 alin. (1) și (4) prin raportare la art. 73 alin. (3) lit. o), precum și a art. 147 alin. (4) din Constituție;

- a principiului securității juridice, în componenta sa privind calitatea normei juridice, principiu consacrat în art. 1 alin. (5) din Constituția României;

- a principiului cooperării loiale între autoritățile statului, principiu consacrat în art. 1 alin. (4) din Constituția României,

toate acestea determinând neconstituționalitatea legii în ansamblul său.

1. Cadrul procesual ce a făcut obiectul sesizărilor adresate Curții Constituționale

1.1. În Dosarul nr. 599A/2020, Curtea a fost sesizată cu obiecția de neconstituționalitate a Legii pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale cuprinse în perioada 2016-2020, unele măsuri pentru organizarea alegerilor locale din anul 2020, precum și modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, obiecție formulată de 73 de deputați (PLx nr. 243/2020).

1.2. În Dosarul nr. 640A/2020 Curtea a fost sesizată cu obiecția de neconstituționalitate a aceleași legi (PLx nr. 243/2020), obiecție formulată de Guvernul României.

1.3. Având în vedere că ambele sesizări au vizat neconstituționalitatea aceleiași legi, respectiv a Legii pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale cuprinse în perioada 2016-2020, unele măsuri pentru organizarea alegerilor locale din anul 2020, precum și modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, la termenul din 3 iunie 2020, ambele cauze au fost conexate la primul dosar înregistrat.

2. Situația de fapt din prezenta cauză

2.1. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020 a fost adoptată în timpul stării de urgență determinată de pandemia SARS-CoV-2 și a fost justificată de contextul epidemiologic ce a făcut imposibilă organizarea alegerilor locale în termenul prevăzut de legislația în vigoare, deoarece operațiunile preelectorale și electorale ce presupun interacțiunea fizică a alegătorilor, candidaților și oficialilor electorali, precum colectarea semnăturilor de susținere, înregistrarea candidaturilor, finanțarea campaniei electorale, desfășurarea campaniei electorale, depunerea și înregistrarea contestațiilor, organizarea votării propriu-zise, numărarea voturilor, centralizarea rezultatelor, controlul finanțării campaniei electorale și rambursarea cheltuielilor electorale nu pot fi efectuate fără riscuri majore la adresa sănătății publice și fără încălcarea măsurilor dispuse de autoritățile medicale. Prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020 au fost puse în aplicare prevederile art. 128 alin. (3), ale art. 151 alin. (3) și ale art. 177 alin. (3) din Codul administrativ (O.U.G. nr. 57/2019) care prevăd posibilitatea prelungirii, prin lege organică, a mandatelor primarilor, consiliilor locale și județene atunci când, din cauza unor situații precum război, catastrofă ori altele similare și expres prevăzute de lege, nu pot fi organizate alegeri la

termen. Ea a intrat în vigoare la data de 8 aprilie 2020, după ce a fost depusă spre aprobare la Parlament și a fost publicată în Monitorul Oficial.

Guvernul României a justificat inițierea Ordonanței de urgență nr. 44/2020 de apariția crizei de sănătate provocată de coronavirus (COVID-19), precum și de instituirea stării de urgență pe teritoriul României. S-a stabilit, totodată, prelungirea mandatelor aleșilor locali până la preluarea mandatelor de către noii aleși, dar nu mai târziu de 31 decembrie 2020. Procedurile privind organizarea alegerilor pentru autoritățile administrației publice locale s-a stabilit a fi demarate, cu respectarea termenelor din legislația electorală, într-un termen rezonabil de maximum 6 luni de la data expirării mandatelor actuale, dacă situația epidemiologică din România va permite.

Ca atare, obiectul de reglementare al Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 l-a constituit adoptarea unor măsuri pentru organizarea și desfășurarea alegerilor locale din anul 2020 în contextul pandemiei COVID-19, atât raportat la măsurile tehnico-administrative prealabile demarării procesului electoral, cât și la mandatele autorităților administrației publice locale, în curs la momentul legiferării.

2.2. Ulterior intrării în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 Parlamentul a adoptat o lege (respectiv Legea privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale) prin care a reglementat în aceeași materie, dar în mod diferit și prin norme juridice lipsite de claritate și predictibilitate. Acest fapt a determinat Curtea Constituțională ca, prin Decizia nr. 242 din 3 iunie 2020, să declare, în unanimitate, acea lege neconstituțională, pe calea unui control a priori, întrucât ea nu întrunea condițiile de calitate a legii și instituia un paralelism legislativ, contrar exigențelor statului de drept și principiului legalității și supremației Constituției prevăzute de art. 1 alin. (3) și (5) din Legea fundamentală.

2.3. Prin legea ce a făcut obiectul controlului de constituționalitate în prezenta cauză, Parlamentul a aprobat, cu o serie de modificări, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020 privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale cuprinse în perioada 2016-2020, unele măsuri pentru organizarea alegerilor locale din anul 2020, precum și modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ.

3. Obiectul sesizărilor. Exercitarea din oficiu de către Curte a controlului de constituționalitate asupra O.U.G. nr. 44/2020 a fost realizată ultra vires.

3.1. Pe data de 14 mai 2020, 75 de deputați au sesizat Curtea Constituțională cu Legea pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020, iar în data de 27 mai 2020 Guvernul României a sesizat Curtea Constituțională cu aceeași Lege pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020. Niciuna din cele două sesizări nu a vizat O.U.G. nr. 44/2020, nici extrinsec, nici intrinsec, ci ambele au vizat exclusiv Legea de aprobare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020.

3.2. Art. 146 din Constituție enumeră atribuțiile Curții Constituționale. Cu excepția celei care vizează inițiativele de revizuire a Constituției, nicio altă atribuție a Curții Constituționale nu poate fi exercitată din oficiu. Altfel spus, Curtea Constituțională a României realizează controlul constituționalității legilor organice și ordinare, precum și al ordonanțelor Guvernului, simple ori de urgență, exclusiv la sesizarea unor subiecte de drept expres enumerate de Legea fundamentală. Ea nu se poate pronunța din oficiu nici asupra unor acte normative care pot face obiectul controlului său dacă nu a fost sesizată cu privire la acestea și nici nu poate profita de sesizarea unor subiecte enumerate de Constituție pentru a verifica acte normative cu privire la care respectivele subiecte de sezină nu au fost îndrituite de Constituție să sesizeze Curtea Constituțională. De exemplu, Curtea Constituțională nu se poate pronunța cu privire la constituționalitatea regulamentelor parlamentare la sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție și

nu își poate exercita din oficiu controlul asupra Codului administrativ adoptat prin O.U.G. nr. 57/2019 în cadrul unei sesizări care ar privi exclusiv o altă ordonanță de urgență a Guvernului. Exercitarea controlului de constituționalitate din oficiu asupra unor acte normative care nu au făcut obiectul unei sesizări legale a Curții Constituționale și care nu sunt inițiative de revizuire a Constituției constituie o încălcare a art. 146 din Constituție.

3.3. În prezenta cauză Curtea Constituțională a fost sesizată și de deputați și de Guvern exclusiv cu privire la neconstituționalitatea Legii de aprobare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 și NU cu privire la Ordonanța de urgență nr. 44/2020. În aceste condiții, extinderea din oficiu a controlului de constituționalitate și asupra Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 în dispozitivul deciziei constituie o încălcare a art. 146 din Constituție.

3.4.1. În jurisprudența sa anterioară Curtea Constituțională s-a pronunțat în dispozitivul deciziilor sale asupra legilor de aprobare a unor ordonanțe de urgență și asupra ordonanțelor de urgență vizate de respectivele legi doar atunci când sesizările pe care le primise au vizat ambele acte normative. Există și exemple în care Curtea Constituțională a invalidat doar legea de aprobare a ordonanței de urgență și a precizat explicit în considerentele deciziei că ordonanța de urgență nu doar că rămâne în vigoare, dar nici nu mai trebuie depusă la Parlament, întrucât acea etapă din procedura legislativă a fost realizată și nu poate fi repetată. (Decizia nr. 412/2019) Însă, jurisprudența care a permis controlul a posteriori al ordonanțelor de urgență la sesizarea altor subiecte de drept decât Avocatul Poporului, dar mediat, prin mijlocirea unui control a priori exercitat asupra legii de aprobare a ordonanței de urgență, a început cu Decizia nr. 255/2005 prin care Curtea Constituțională a invalidat legea de aprobare a unei ordonanțe de urgență exclusiv pentru viciile extrinseci ale ordonanței de urgență și nu pentru vreun viciu propriu al legii.

3.4.2. Cu toate acestea, în acel caz (ca de altfel în toate cele care au urmat și au utilizat același artificiu) Curtea Constituțională a precizat în considerente:

"Cu toate că obiectul sesizării de neconstituționalitate îl constituie Legea pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 100/2004, în exercitarea atribuției sale de control a priori, prevăzută de art. 146 lit. a) din Constituție și de art. 17 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 și în temeiul art. 3 alin. (2) din aceeași lege, potrivit căruia «în exercitarea atribuțiilor care îi revin Curtea Constituțională este singura în drept să hotărască asupra competenței sale», această instanță a statuat în mod constant în sensul că, într-o atare ipoteză, este competentă de a se pronunța și asupra constituționalității ordonanței de urgență astfel aprobate. Opțiunea Curții, în sensul arătat, este impusă, în prezent, de prevederile art. 1 alin. (5) din Constituție, potrivit cărora, «În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie». În conformitate cu aceste prevederi, prin efectul aprobării de Parlament a unei ordonanțe viciate de neconstituționalitate, viciul preexistent al ordonanței în cauză nu este acoperit, nu dispare, de vreme ce prin lege nu se poate deroga de la Constituție, ci, dimpotrivă, se transmite și legii de aprobare, care devine astfel, în aceeași măsură și pentru aceleași motive, neconstituțională.

Pentru considerentele expuse, Curtea urmează să constate că Legea pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 100/2004 și ordonanța de urgență aprobată sunt neconstituționale."

3.4.3. Cu titlu de exemplu adițional, relevant prin aceea că a vizat măsuri adoptate prin legislație delegată pentru a contracara o situație de criză economică, în dispozitivul Deciziei nr. 1.257/2009 Curtea Constituțională a constatat că doar Legea pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 37/2009 privind unele măsuri de îmbunătățire a activității administrației

publice a fost neconstituțională, deși considerentele au analizat exclusiv actul de legislație delegată.

3.4.4. Numai în ipoteza în care Curtea Constituțională a fost sesizată și cu ordonanța de urgență și cu legea de aprobare a acesteia ea a declarat în dispozitiv ambele acte normative neconstituționale. Față de această constantă practică anterioară prezenta decizie reprezintă un reviriment jurisprudențial nemarcat și nejustificat în considerentele deciziei, ceea ce poate pune în discuție efectele obligatorii ale deciziilor Curții Constituționale stabilite prin art. 147 alin. (2) și (4) din Constituție, precum și coerența internă a deciziilor Curții, cu potențiale consecințe negative asupra predictibilității sistemului normativ.

3.5. În plus, motivele pentru care Ordonanța de urgență nr. 44/2020 a fost declarată neconstituțională în prezenta cauză nu se susțin. Ordonanța de urgență nr. 44/2020 respectă atât prevederile art. 115 alin. (4), cât și cele ale alin. (6) al aceluiași articol din Constituție, așa cum aceste dispoziții constituționale au fost explicitate în jurisprudența Curții. Astfel, Ordonanța de urgență nr. 44/2020 a fost adoptată pentru a face față unei situații de fapt extraordinară, obiectivă și independentă de voința Guvernului, care risca să pună în pericol un interes public, a cărei reglementare nu putea fi amânată, iar toate aceste elemente au fost explicit menționate în cuprinsul actului normativ (s.n. - așa cum Curtea le-a stabilit ca exigențe pentru constituționalitatea ordonanțelor de urgență în deciziile nr. 255/2009, nr. 1.008/2009, nr. 14/2011 și nr. 42/2014). Ordonanța de urgență nr. 44/2020 vizează prelungirea mandatelor din perioada 2016-2020 ale autorităților administrației publice locale, mai exact nu afectează în sens negativ (conform sensului dat acestei sintagme în Decizia Curții nr. 1.189/2008) regimul juridic al unor instituții fundamentale ale statului și nici drepturi electorale. Ea pune în aplicare prevederi cu caracter general conținute în Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 prin care a fost adoptat Codul administrativ și care ordonanță de urgență prevede posibilitatea prelungirii unor mandate ale autorităților publice locale. Dacă astfel de relații sociale (prelungirea unor mandate ale autorităților publice locale) nu pot fi reglementate prin ordonanță de urgență, înseamnă că atât Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019, cât și Ordonanța de urgență nr. 44/2020 sunt neconstituționale. Or, constatăm că prin Decizia nr. 60 din 12.02.2020 Curtea Constituțională a declarat constituțional Codul administrativ, inclusiv prin raportare la dispozițiile art. 115 alin. (6) din Constituție, în vreme ce în prezenta decizie Curtea Constituțională a constatat neconstituționalitatea Ordonanței de urgență nr. 44/2020 prin raportare la dispozițiile art. 115 alin. (6) din Constituție, pentru că reglementează același lucru ca și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 referitoare la Codul administrativ.

4. În raport cu obiectul sesizărilor și cu modul de derulare a procedurii legislative Curtea trebuia să constate încălcarea de către Parlament a principiului bicameralismului prevăzut de art. 61 alin. (2) din Constituția României.

4.1. Astfel, în procedura parlamentară, procesul legislativ aplicat oricărei ordonanțe de urgență, deci inclusiv Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020, are drept finalitate aprobarea sau respingerea conținutului normativ al unui act juridic cu putere de lege emis de către Guvern în cadrul procedurii de legiferare delegată, prevăzută de art. 115 din Constituția României. Conform art. 115 alin. (7) din Constituție, "Ordonanțele cu care Parlamentul a fost sesizat se aprobă sau se resping printr-o lege". În cadrul acestei proceduri, Parlamentul, în situația aprobării ordonanței de urgență (s.n. cum a fost cazul în speța noastră), poate interveni asupra conținutului normativ, modificând sau completând normele, în scopul detalierii sau clarificării conținutului, pentru o mai bună înțelegere de către destinatarii acestora.

Este însă de domeniul evidenței că, în procesul legislativ de aprobare a ordonanței de urgență, legiuitorul primar nu poate schimba scopul actului normativ, acesta fiind stabilit prin instrumentul de motivare (expunerea de motive) de către legiuitorul delegat.

Or, în prezenta cauză, cele două Camere ale Parlamentului au acționat diametral opus față de scopul urmărit de legiuitorul delegat.

Totodată, din perspectiva conținutului Legii de aprobare a O.U.G. nr. 44/2020, supuse criticii de neconstituționalitate constatăm că ne aflăm în situația "unei configurații semnificativ diferite între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului", identificând și modificări de esență care conturează alt scop decât cel avut în vedere de inițiatorul actului normativ, așa cum vom releva în continuare.

4.2. Cu privire la principiul bicameralismului și la obligația Parlamentului de a respecta acest principiu există o bogată jurisprudență constituțională. Astfel, Curtea a stabilit două criterii esențiale pentru a se determina cazurile în care, prin procedura parlamentară, se încalcă principiul bicameralismului: pe de o parte, existența unor deosebiri majore de conținut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului și, pe de altă parte, existența unei configurații semnificativ diferite între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului. Întrunirea celor două criterii este de natură a afecta principiul care guvernează activitatea de legiferare a Parlamentului, plasând pe o poziție privilegiată Camera decizională, cu eliminarea, în fapt, a primei Camere sesizate din procesul legislativ (Decizia nr. 710 din 6 mai 2009, Decizia nr. 413 din 14 aprilie 2010, Decizia nr. 1.533 din 28 noiembrie 2011, Decizia nr. 62 din 7 februarie 2017, paragraful 29, sau Decizia nr. 89 din 28 februarie 2017, paragraful 54).

Stabilind limitele principiului bicameralismului, Curtea a apreciat că aplicarea acestui principiu nu poate avea ca efect deturnarea rolului de Cameră de reflecție a primei Camere sesizate. Este de netăgăduit că principiul bicameralismului presupune atât conlucrarea celor două Camere în procesul de elaborare a legilor, cât și obligația acestora de a-și exprima prin vot poziția cu privire la adoptarea legilor (Decizia nr. 1 din 11 ianuarie 2012 și Decizia nr. 89 din 28 februarie 2017, paragraful 55).

Bicameralismul nu înseamnă ca ambele Camere să se pronunțe asupra unei soluții legislative identice. Art. 75 alin. (3) din Constituție, folosind sintagma "decide definitiv" cu privire la Camera decizională, nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune ca proiectul sau propunerea legislativă adoptată de prima Cameră sesizată să fie dezbătută în Camera decizională, unde i se pot aduce modificări și completări. Curtea a subliniat că, în acest caz, Camera decizională nu poate, însă, modifica substanțial obiectul de reglementare și configurația inițiativei legislative, cu consecința deturnării de la finalitatea urmărită de inițiator. (Decizia nr. 624 din 26 octombrie 2016 și Decizia nr. 89 din 28 februarie 2017, paragraful 56).

Așa fiind, modificările și completările pe care Camera decizională le aduce proiectului de lege sau propunerii legislative adoptate de prima Cameră sesizată trebuie să se raporteze la materia avută în vedere de inițiator și la forma în care a fost reglementată de prima Cameră. Altfel, se ajunge la situația ca o singură Cameră, și anume Camera decizională, să legifereze în mod exclusiv, ceea ce contravine principiului bicameralismului (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 472 din 22 aprilie 2008 și Decizia nr. 62 din 7 februarie 2017, paragraful 28).

Legea este, cu aportul specific al fiecărei Camere, opera întregului Parlament, drept care autoritatea legiuitoare trebuie să respecte principiile constituționale în virtutea cărora o lege nu poate fi adoptată de către o singură Cameră (Decizia nr. 1.029 din 8 octombrie 2008; Decizia nr. 3 din 15 ianuarie 2014; Decizia nr. 355 din 25 iunie 2014, paragraful 38; Decizia nr. 624 din 26 octombrie 2016, paragraful 39; Decizia nr. 624 din 26 octombrie 2016; Decizia nr. 765 din 14

decembrie 2016, paragraful 29; Decizia nr. 62 din 7 februarie 2017, paragraful 32; Decizia nr. 393 din 5 iunie 2019 paragrafele 63-66).

4.3. Aplicând prezentei cauze cele statuate de Curtea Constituțională prin deciziile mai sus citate, constatăm nerespectarea principiului bicameralismului în procesul legislativ desfășurat în procedura de aprobare a Ordonanței de urgență nr. 44/2020, Parlamentul încălcând astfel dispozițiile art. 61 alin. (2) din Constituție, fapt ce atrage neconstituționalitatea legii în ansamblul său.

4.4.1. Astfel, din analiza comparativă a activităților de normare efectuate de către Guvern, în calitate de inițiator, pe de o parte, și de către Senat și Camera Deputaților, pe de altă parte, rezultă următoarele deosebiri esențiale:

În forma inițiatorului, art. 1 are următorul cuprins: "Procedurile privind organizarea alegerilor pentru autoritățile administrației publice locale se inițiază în termen de 6 luni de la data expirării duratei stării de urgență".

În forma adoptată de Camera decizională, art. 1 prevede următoarele: "Procedurile privind organizarea alegerilor pentru autoritățile administrației publice locale se inițiază în termen de 6 luni de la data expirării duratei stării de urgență sau stării de alertă".

Astfel, direct în fața forului decizional din Parlament, O.U.G. nr. 44/2020 a primit o nouă arie temporală de aplicabilitate, nu doar neprevăzută de către inițiator, dar și nedezbătută de către Camera de reflecție.

Or, important de precizat în acest sens este faptul că atât adoptarea Ordonanței de urgență nr. 44/2020, cât și întregul proces legislativ desfășurat în Parlament s-au derulat exclusiv pe perioada stării de urgență, având în vedere că dezbaterea și adoptarea în Camera Deputaților a Proiectului de lege în discuție au avut loc la data de 13.05.2020, când încă era în vigoare Decretul nr. 240 din 14 aprilie 2020 privind prelungirea stării de urgență pe teritoriul României.

Ca atare, la momentul adoptării O.U.G. nr. 44/2020 România se afla în stare de urgență, motiv pentru care Guvernul a avut în vedere acea realitate.

Or, lărgirea câmpului de aplicabilitate al normei la starea de alertă, în lipsa dezbaterii acestui amendament în Camera de reflecție și fără a avea în vedere rațiunile pentru care Guvernul nu a inclus în conținutul normativ și această instituție juridică, echivalează cu arogarea de către Camera decizională a întregului rol de unică autoritate legiuitoare, care aparține, conform Constituției, celor două structuri ale Parlamentului.

Totodată, apreciem că Parlamentul nu s-a aflat nici în prezența unui act de legiferare prin care s-ar fi produs o contextualizare, o completare inerentă sau o modificare firească a actului normativ, câtă vreme starea de urgență[1] și starea de alertă[2] comportă regimuri juridice distincte, ceea ce, în consecință, determină măsuri legislative și administrative de naturi diferite, adaptate la amploarea factorilor generatori și măsurilor dispuse.

[1] Art. 3 din O.U.G. nr. 1/1999: Starea de urgență reprezintă ansamblul de măsuri excepționale de natură politică, economică și de ordine publică aplicabile pe întreg teritoriul țării sau în unele unități administrativ-teritoriale care se instituie în următoarele situații: a) existența unor pericole grave actuale sau iminente privind securitatea națională ori funcționarea democrației constituționale; b) iminența producerii ori producerea unor calamități care fac necesară prevenirea, limitarea sau înlăturarea, după caz, a urmărilor unor dezastre.

[2] Art. 2 din Legea nr. 55/2020: Starea de alertă reprezintă răspunsul la o situație de urgență de amploare și intensitate deosebite, determinată de unul sau mai multe tipuri de risc, constând într-un ansamblu de măsuri cu caracter temporar, proporționale cu nivelul de gravitate manifestat sau prognozat al acesteia și necesare pentru prevenirea și înlăturarea amenințărilor iminente la adresa

vieții, sănătății persoanelor, mediului înconjurător, valorilor materiale și culturale importante ori a proprietății.

Dimpotrivă, amendamentul introdus în Camera decizională nu este numai străin de intenția de reglementare a Guvernului, dar conduce la schimbarea în integralitate a scopului actului normativ, întrucât condiționează demararea procedurilor tehnice prealabile procesului electoral de momentul încetării stării de alertă, care este incert, pentru că evoluția pandemiei este incertă și conduce, în consecință, la o prorogare a acestora.

4.4.2. Cu privire la art. 2, care reglementează modalitatea de stabilire a datei alegerilor, din analiza actului care emană de la Guvern și a celui care emană de la Parlament rezultă următoarele:

Conform art. 2 din O.U.G. nr. 44/2020, Executivul a efectuat o trimitere la dispozițiile unui alt act normativ, respectiv la art. 10 alin. (1)[3] din Legea nr. 115/2015 (pentru alegerea autorităților administrației publice locale, pentru modificarea Legii administrației publice locale nr. 215/2001, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali), arătând astfel că stabilirea datei alegerilor nu suferă modificări din perspectiva decidentului final și a termenului, însă, a adăugat la procesul de fixare a datei alegerilor o serie de entități atât cu atribuții în domeniul electoral, cât și al managementului situațiilor de urgență.

[3] Art. 10. - (1) Data alegerilor se stabilește prin hotărâre a Guvernului, cu cel puțin 75 de zile înaintea votării.

Astfel, raportat la contextul stării de urgență și al demersurilor specifice, ca o măsură suplimentară de protecție a alegătorilor, în sensul de a-i chema la urne fără a-i expune coronavirusului SARS-CoV-2, Guvernul a prevăzut că data alegerilor se stabilește conform cadrului legal în vigoare, la propunerea Autorității Electorale Permanente și a Ministerului Afacerilor Interne și cu avizul Comitetului Național pentru Situații Speciale de Urgență.

Or, direct în Camera decizională, Parlamentul a modificat legislația existentă, mutând competența de stabilire a datei alegerilor de la Executiv la autoritatea legiuitoare: "Prin derogare de la art. 10 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 [...] data alegerilor prevăzute la art. 1 se stabilește prin lege organică, cu cel puțin 75 de zile înaintea votării".

Astfel, ceea ce se dorea a fi o normă care să nu modifice concepția cadrului legal existent, ci doar să îl adapteze, punctual, la efectele pandemiei COVID-19, s-a transformat în Parlament într-un act de regândire a întregului mecanism de fixare a datei alegerilor pentru autoritățile publice locale, ceea ce contravine în mod vădit intenției de reglementare și scopului actului normativ avute în vedere de către inițiator.

Așadar, în Camera decizională nu s-a schimbat doar concepția actului normativ supus procesului de aprobare, respectiv O.U.G. nr. 44/2020, dar Parlamentul a intervenit chiar pe fondul cadrului legal în vigoare, respectiv art. 10 alin. (1) din Legea nr. 115/2015, ceea ce reprezintă nu doar o abatere de la intenția de reglementare a inițiatorului, ci o încălcare a principiului bicameralismului, în mod grav, deoarece această modificare de deosebită importanță s-a produs direct și exclusiv în faza decizională a procesului de legiferare din cadrul Parlamentului.

În plus, de 30 de ani de când avem democrație, data alegerilor o stabilește Guvernul, pentru că el organizează în concret alegerile.

4.4.3. În ceea ce privește art. 3, atât cu privire la stabilirea duratei de prelungire a mandatelor autorităților publice locale, cât și cu privire la introducerea stării de alertă ca reper, apreciem că și cu privire la acest text de lege a fost încălcat principiul bicameralismului, pentru considerentele expuse anterior, care sunt aplicabile mutatis mutandis.

4.4.4. De asemenea subliniem faptul că încălcarea principiului bicameralismului în privința prevederilor art. 1, art. 2 și art. 3 din legea care face obiectul prezentei sesizări nu se raportează numai la modificarea viziunii și concepției juridice a soluțiilor legislative, ci decurge inclusiv din nerespectarea procedurii de întoarcere a legii, reglementată de art. 75 din Constituție.

Astfel, este de observat faptul că Senatul, în calitate de primă Cameră sesizată, a adoptat Legea de aprobare a Ordonanței de urgență nr. 44/2020 cu eliminarea art. 1, art. 2, art. 3 și art. 6 din forma înaintată de către inițiator, fără a motiva sau fundamenta acest comportament legislativ.

Or, Camera Deputaților, acționând în calitate de Cameră decizională, nu doar că a reactivat dispozițiile legale abrogate de către Senat, dar a și intervenit asupra conținutului normativ al acestora.

Cu privire la modalitatea și consecințele intervenției Camerei Deputaților asupra prevederilor în discuție, apreciem că nu Camera Deputaților deținea competența pentru a decide definitiv cu privire la forma integrală a actului normativ - așa cum vom arăta în continuare - motiv pentru care încălcarea principiului bicameralismului este cu atât mai gravă, cu cât Camera parlamentară care avea, în realitate, competența decizională, respectiv Senatul, a apreciat să abroge o serie de prevederi legale.

Așadar, evaluarea respectării principiului bicameralismului impunea un examen comparativ între forma legii adoptată de Camera de reflecție și cea adoptată de Camera decizională, prin raportare la scopul și filosofia inițiale ale legii, iar rezultatul unei asemenea operațiuni trebuia evaluat, la rândul său, prin prisma jurisprudenței Curții Constituționale în materie, respectiv a celor două condiții cumulative (1) existența unor deosebiri majore de conținut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului și (2) existența unei configurații semnificativ diferite între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului și a limitelor principiului bicameralismului stabilite pe această cale.

Or, argumentele de fond avute în vedere de către Camera Deputaților la momentul amendării Proiectului de lege pentru aprobarea O.U.G. nr. 44/2020 demonstrează că totalitatea modificărilor excedează fondului procesului legislativ derulat atât de către Guvern, în calitate de legiuitor delegat, cât și de către Senat.

În concluzie, Camera decizională a modificat viziunea, concepția și arhitectura actului normativ, ceea ce, conform prevederilor Legii fundamentale și jurisprudenței Curții Constituționale, reprezintă o încălcare a principiului bicameralismului.

5. Legea pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 a fost adoptată cu încălcarea dispozițiilor constituționale referitoare la întoarcerea legii, respectiv cu încălcarea art. 75 alin. (1) și (4) prin raportare la art. 73 alin. (3) lit. o), precum și a art. 147 alin. (4) din Constituție.

Instituția întoarcerii legii a fost introdusă cu prilejul revizuirii Constituției României în anul 2003 și a avut ca obiectiv înlocuirea procedurii medierii reglementate de art. 76 din Constituția din 1991, pentru evitarea blocajelor în procesul de legiferare și pentru buna funcționare a bicameralismului.

Astfel, reglementând în cuprinsul art. 75 alin. (1) din Constituție competența partajată de legiferare a celor două camere ale Parlamentului, legiuitorul constituant a prevăzut și reglementat deopotrivă remediul legal pentru ipoteza în care inițiativa legislativă supusă adoptării este modificată, în sensul în care o Cameră adoptă o prevedere care, raportat la obiectul de reglementare, face obiectul competenței decizionale a celeilalte Camere.

După cum chiar Curtea Constituțională a arătat (Decizia nr. 681/2018 referitoare la admiterea obiecției de neconstituționalitate a Legii privind Codul administrativ al României), "conform art. 75 alin. (4) din Legea fundamentală, dacă în cadrul procesului de legiferare, prima Cameră sesizată adoptă o prevedere care, potrivit obiectului său de reglementare, intră, în temeiul art. 75 alin. (1) din Constituție, în competența sa decizională, prevederea este definitiv adoptată dacă și a doua Cameră este de acord". În situația contrară, potrivit căreia a doua Cameră intervine asupra respectivei prevederi (în sensul eliminării sau modificării/completării acesteia), legea, astfel cum a fost adoptată de a doua Cameră, trebuie trimisă primei Camere care, exclusiv în privința acelei prevederi, va decide definitiv, prin vot, în procedură de urgență. Practic, prima Cameră este repusă astfel în situația de a acționa în calitate de Cameră decizională, în considerarea obiectului de reglementare al respectivei prevederi și în acord cu dispozițiile art. 75 alin. (1) din Constituție, ca expresie a principiului bicameralismului funcțional.

Aceeași regulă a întoarcerii legii este prevăzută de art. 75 alin. (5) din Constituție și pentru situația în care a doua Cameră, cea decizională, adoptă o prevedere ce intră, prin obiectul său, în competența decizională a primei Camere sesizate. Evident că, în această situație, Camera decizională adoptă o prevedere nouă față de forma legii primite în urma adoptării acesteia de către prima Cameră sesizată. În acest caz, a doua Cameră nu are competență decizională proprie cu privire la obiectul de reglementare al noii prevederi, ci reprezintă forul de reflecție, astfel că este necesar ca legea să fie trimisă primei Camere, care va decide definitiv numai cu privire la intervenția legislativă (de noutate) a celei de-a doua Camere. Cu alte cuvinte, nu este posibil ca o prevedere să fie introdusă, în etapa adoptării în Camera decizională, exclusiv de către aceasta, dacă, strict în privința ei, această Cameră nu are competența de legiferare decizională definitivă atribuită expres de art. 75 alin. (1) din Constituție, deoarece ar însemna ca acea nomă legală să fie rezultatul adoptării de către o singură Cameră parlamentară, ceea ce contravine principiului bicameralismului.

5.1. În circumstanțierea aspectelor teoretice și jurisprudențiale redate mai sus, arătăm că Legea pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 a fost adoptată cu încălcarea dispozițiilor constituționale referitoare la întoarcerea legii, deoarece Camera Deputaților a știrbit competența decizională a Senatului, arogându-și această calitate față de inițiativa legislativă în ansamblu.

Or, față de conținutul normativ, de obiectul de reglementare al legii care face obiectul prezentei sesizări și de prevederile art. 75 alin. (1) din Constituție, care stabilesc competența materială a fiecărei Camere, rezultă că cele două Camere ale Parlamentului au competențe funcționale diferite, astfel:

- Camera Deputaților este primă Cameră sesizată pentru domeniile prevăzute la art. 73 alin. (3) lit. e), lit. k) și lit. o) - organizarea Guvernului; contenciosul administrativ; organizarea administrației publice locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală;

- Senatul este primă Cameră sesizată pentru domeniile prevăzute în Constituție la art. 73 alin. (3) lit. d), lit. j), lit. m) și lit. p) și la art. 123 alin. (3) coroborat cu art. 73 alin. (3) lit. t) - organizarea și desfășurarea referendumului; statutul funcționarilor publici; regimul juridic general al proprietății; regimul general privind raporturile de muncă și instituția prefectului și atribuțiile acestuia.

De asemenea, competența decizională a Senatului și, corelativ, de primă Cameră sesizată a Camerei Deputaților rezultă inclusiv din art. 92 alin. (8) din Regulamentul Senatului și se referă la următoarele domenii de legiferare: 1. proiectele de lege și propunerile legislative pentru ratificarea tratatelor sau a altor acorduri internaționale și a măsurilor legislative ce rezultă din

aplicarea acestor tratate ori acorduri; 2. proiectele legilor organice referitoare la: organizarea și funcționarea serviciilor publice de radio și televiziune și controlul parlamentar al acestora; dreptul de asociere; dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică; apărarea țării; organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului; categorii de legi vizând organizarea Guvernului și a Consiliului Suprem de Apărare a Țării; organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor judecătorești, a Ministerului Public și a Curții de Conturi; organizarea generală a învățământului; organizarea administrației publice locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală; Consiliul Legislativ; Guvernul - rolul și structura și incompatibilități; înființarea de autorități administrative autonome; sistemul de apărare; administrația publică locală - principii de bază; statutul judecătorilor; instanțele judecătorești; folosirea limbii materne și a interpretului în justiție; Consiliul Superior al Magistraturii - atribuții; Curtea de Conturi; Curtea Constituțională - structura.

În același sens este și jurisprudența Curții Constituționale (a se vedea Decizia nr. 681/2018 și Decizia nr. 1.183/2007).

Așadar, față de obiectul de reglementare al legii în discuție, apreciem că au fost adoptate soluții care privesc administrația publică locală, atât din perspectiva prelungirii mandatelor autorităților publice locale, cât și din perspectiva stabilirii datei următoarelor alegeri locale.

Astfel, în ceea ce privește prelungirea mandatelor autorităților publice locale, aceasta nu reprezintă o reglementare care să se circumscrie sistemului electoral și care să se facă potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituție, întrucât soluția legislativă propune o măsură temporară, care nu va căpăta caracter definitiv în arhitectura legislației electorale și care are, mai degrabă, caracter de a asigura continuitatea în cadrul administrației publice locale.

Or, după cum am mai subliniat anterior, având în vedere că, în concret, intenția de reglementare a vizat evitarea unor blocaje la nivelul administrațiilor locale, remediu prin care s-a creat cadrul legal pentru ca acestea să își exercite mandatele în mod legal în perioada-tampon a ieșirii din starea de urgență, apreciem că, în realitate, soluția legislativă vizează modul de organizare al administrației publice locale, iar nu sistemul electoral, fiind incidente dispozițiile art. 73 alin. (3) lit. o) din Constituție: organizarea administrației publice locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală.

În consecință, apreciem că au fost încălcate dispozițiile art. 75 alin. (1) din Constituția României, în sensul că prevederile legale în discuție trebuiau supuse spre dezbatere și adoptare Camerei Deputaților, ca primă Cameră sesizată, și nu Senatului, acesta fiind Camera decizională.

5.2. În ceea ce privește încălcarea art. 147 alin. (4) din Constituție, apreciem că jurisprudența Curții Constituționale reprezintă un reper în procesul de legiferare, iar în transpunerea caracterului general obligatoriu al deciziilor instanței de contencios constituțional respectarea acestora se impune față de orice subiect de drept și autoritate sau instituție publică, așa cum este și cazul Parlamentului în activitatea de legiferare.

6. Legea pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 a încălcat și principiul securității juridice în componenta sa privind calitatea normei juridice, contravenind dispozițiilor art. 1 alin. (3) și alin. (5) din Constituția României.

6.1. Astfel, în art. 3 din lege se statuează că: "Mandatele în curs ale primarilor, primarului general al municipiului București, președinților de consilii județene, consiliilor locale, Consiliului General al Municipiului București și consiliilor județene se prelungesc cu cel mult 6 luni de la data încetării stării de urgență sau stării de alertă."

Enumerarea pe care legiuitorul o face, și care se dorește a fi exhaustivă, a mandatelor care se prelungesc conține și "mandatele în curs ale. . . consiliilor locale, Consiliului General al Municipiului București și consiliilor județene".

Textul normativ prevăzut de art. 3 este însă unul neclar, imprecis, imprevizibil în aplicarea sa viitoare, chiar imposibil de aplicat, în considerarea faptului că noțiunile de mandate (în curs) ale "consiliilor locale", ale "Consiliului General al Municipiului București" și ale "consiliilor județene" nu există în legislația românească. Nu există nicio reglementare în dreptul pozitiv care să folosească noțiunile sui-generis mai sus menționate, astfel că adecvarea comportamentului la norma juridică și conformarea socială sunt imposibil de realizat.

Așadar, lipsa de calitate a normei juridice este una flagrantă, evidentă și generează o încălcare gravă a principiului securității juridice.

6.2. Pe de altă parte, cu privire la dispozițiile art. 2 din Legea pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020, conform cărora "Procedurile privind organizarea alegerilor pentru autoritățile administrației publice locale se inițiază în termen de 6 luni de la data expirării duratei stării de urgență sau stării de alertă", apreciem că textul este neclar, deoarece nu precizează un termen determinat, neechivoc, de la care începe să curgă perioada de 6 luni în interiorul căreia se inițiază procedurile de organizare a alegerilor locale. Este neclar dacă perioada de 6 luni începe să curgă de la încetarea stării de urgență sau de la încetarea stării de alertă, aplicarea ambelor variante nefiind posibilă, una excluzând-o pe cealaltă. Practic, este imposibilă determinarea momentului de la care Parlamentul, conform art. 2 din actul normativ supus controlului de constituționalitate, poate proceda la adoptarea legii privind stabilirea datei alegerilor locale. Prin dispozițiile normative în vigoare, legiuitorul primar, precum și cel derivat are obligația legală de a elabora acte normative clare, precise și neechivoce, astfel încât destinatarul normei juridice să poată proceda în deplină cunoștință de cauză la adecvarea comportamentului său social la prescripțiile legii. Orice dispoziție normativă cu caracter echivoc constituie un obstacol în aplicarea corectă a normei.

Cu privire la obligația legiuitorului de a reglementa în mod clar, precis și neechivoc este și practica în materie constituțională. Astfel, în viziunea instanței de control constituțional, "nerespectarea normelor de tehnică legislativă determină apariția unor situații de incoerență și instabilitate, contrare principiului securității raporturilor juridice în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea legii" (Decizia nr. 26 din 18 ianuarie 2012 și Decizia nr. 448 din 29 octombrie 2013).

Totodată, încrederea legitimă a destinatarilor în efectele dispozițiilor legale adoptate și, în cele din urmă, în calitatea actului de legiferare privit în ansamblu este afectată, întrucât este imperativ ca activitatea de normare și rezultatul acesteia să creeze pentru orice subiect de drept previzibilitate în ceea ce privește conduita acestora și ușurință în adaptarea acesteia.

Or, în măsura în care entitățile care dețin competențe de legiferare intervin nejustificat și nefundamentat în procesul legislativ, doar pentru că dețin atribuții constituționale în această sferă, apreciem că, în mod particular, standardul de previzibilitate al normei este puternic afectat, ceea ce generează o gravă insecuritate juridică, respectiv o atingere a încrederii legitime.

7. Legea pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 a încălcat și principiul cooperării loiale între autoritățile statului, consacrat prin dispozițiile art. 1 alin. (4) din Constituție.

De esența democrației este ca puterile statului să își desfășoare activitatea în respect și colaborare una în raport cu cealaltă, toate fiind obligate să colaboreze în realizarea binelui comun al societății.

În acest scop sunt instituite mecanisme constituționale de realizare a competențelor specifice, fiind stabilite limitele acestora prin dispoziții constituționale și legale. Fiecare autoritate parte a unei puteri în stat își desfășoară activitatea în colaborare loială față de Constituție și față de celelalte autorități publice. Intervenția nepermisă a unei autorități în competența altei autorități publice atrage sancțiuni menite să readucă autoritatea respectivă în matca sa constituțională.

Astfel, prin Legea supusă criticii de neconstituționalitate în prezenta cauză, Parlamentul României și-a însușit o prerogativă legală a Guvernului, aceea de a stabili, discreționar, data alegerilor locale. Un astfel de demers legislativ, fără nicio motivare și desprins de contextul normativ general referitor la modul de stabilire a datei alegerilor (s.n. pentru toate celelalte tipuri de alegeri, respectiv alegeri prezidențiale, parlamentare, europarlamentare, Guvernul este cel care stabilește data alegerilor), nesocotește principiul colaborării loiale între autoritățile publice.

Această încălcare a dispozițiilor art. 1 alin. (4) din Constituție este cu atât mai gravă cu cât Parlamentul și-a arogat, nelegal, dreptul de a stabili data alegerilor, însă a lăsat în sarcina Guvernului obligația de a stabili calendarul perioadei electorale, care începe să curgă din momentul adoptării legii privind stabilirea datei alegerilor locale, după încetarea stării de urgență sau de alertă, Guvernul fiind astfel pus în imposibilitate de a respecta termenul de "cel puțin 75 de zile înaintea votării", stabilit prin dispozițiile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 115/2015. Și aceasta deoarece Legea de stabilire a datei alegerilor locale are nevoie de o perioadă de timp variabilă pentru a intra în vigoare, în funcție de procedura aplicată, incluzând și procedura de sesizare pentru control al constituționalității legii, procedura de promulgare și cea de publicare în Monitorul Oficial al României.

Față de toate aceste argumente, apreciem că Parlamentul, în mod nepermis, a încălcat competența de reglementare, competența funcțională a Guvernului și, raportat la maniera în care a legiferat, a încălcat principiul constituțional al colaborării și cooperării loiale, având în vedere că, fără a ține cont de prerogativa reglementării exercitată în mod legal de către Guvern, a intervenit asupra voinței acestuia din urmă, anihilând soluția legislativă, în lipsa unor motive reale sau temeinic justificate.

În transpunerea principiului constituțional al colaborării și cooperării loiale, Curtea Constituțională s-a pronunțat în repetate rânduri cu privire la succesiunea evenimentelor legislative asupra aceluiași obiect de reglementare, arătând că "Parlamentul poate să intervină în această materie a legislației referendare, cu condiția de a nu o supune unor modificări strict conjuncturale, pe baza unor susțineri de oportunitate ori a înțelegerii politice, care avantajează una sau alta dintre forțele politice reprezentate în Parlament și care formează la un moment dat o majoritate parlamentară" (Decizia nr. 334/2013).

Pe de altă parte, sub apanajul competenței de legiferare prevăzute de art. 61 alin. (1) din Constituție, legiuitorul primar nu poate proceda, în lipsa unor justificări obiective și întemeiate, la modificarea, completarea sau abrogarea actelor normative adoptate de către Guvern, așa cum, de exemplu, în pofida calității de unică autoritate legiuitoare a țării, nu este acceptat ca Parlamentul să legifereze în domeniile date prin lege în competența expresă a Guvernului.

Așadar, intervenția legislativă a Parlamentului este cu atât mai mult contrară dispozițiilor constituționale cu cât aceasta nu a fost justificată în niciun mod; dimpotrivă, atât amendamentele, cât și demersurile de abrogare și eliminare a unor prevederi nu s-au circumscris unor rațiuni obiective, justificate în mod real, fundamentate în fapt și în drept, motiv pentru care acestea pot fi apreciate ca fiind de natură conjuncturală, având un puternic caracter de oportunitate și care tind să avantajeze formațiunea sau formațiunile politice care dețin majoritatea în Parlament.

Având în vedere toate aspectele relevate anterior, considerăm că:

• în raport cu obiectul sesizărilor și în limitele acestora - astfel cum au fost formulate de autorii sesizărilor, respectiv un număr de 73 de deputați și Guvernul României - Curtea trebuia să constate doar neconstituționalitatea Legii de aprobare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020, întrucât doar cu privire la neconstituționalitatea acestei legi a fost învestită, și nu să își extindă controlul de constituționalitate și asupra O.U.G. nr. 44/2020, fapt ce echivalează cu o sesizare din oficiu, nepermisă de normele constituționale și legale care reglementează atribuțiile instanței constituționale;

• prin această extindere nelegală de competență, Curtea a schimbat, în mod nepermis, obiectul sesizărilor întrucât, reținând că Guvernul și-ar fi încălcat competența funcțională prin emiterea O.U.G. nr. 44/2020, corelativ ar fi încălcat și principiul colaborării loiale între autorități, prin raportare la Parlamentul României, despre care, în opinia majoritară, se susține că era unica autoritate competentă să legifereze cu privire la prelungirea mandatelor aleșilor locali și stabilirea datei alegerilor.

Or, Guvernul României - autor al sesizării în prezenta cauză - a fost cel care a invocat încălcarea principiului colaborării loiale între autorități de către Parlament, astfel că instanța constituțională avea obligația de a răspunde punctual autorului sesizării cu privire la această critică de neconstituționalitate, și nu să modifice obiectul criticii, raportându-l la un alt act normativ - O.U.G. nr. 44/2020 - cu privire la care nu a fost sesizată;

• totodată, Curtea trebuia să constate încălcarea de către Parlament:

- a principiului bicameralismului, în procesul legislativ desfășurat în procedura de aprobare a O.U.G. nr. 44/2020, principiu consacrat în art. 61 alin. (2) din Constituția României;

- a dispozițiilor constituționale referitoare la întoarcerea legii, respectiv a dispozițiilor art. 75 alin. (1) și (4) prin raportare la art. 73 alin. (3) lit. o), precum și a art. 147 alin. (4) din Constituție;

- a principiului securității juridice, în componenta sa privind calitatea normei juridice, principiu consacrat în art. 1 alin. (5) din Constituția României;

- a principiului cooperării loiale între autoritățile statului, principiu consacrat în art. 1 alin. (4) din Constituția României,

toate acestea determinând neconstituționalitatea legii în ansamblul său.

Judecători,
Dr. Livia Stanciu
Prof. univ. dr. Elena-Simina Tănăsescu

OPINIE CONCURENTĂ

În acord cu soluția adoptată - cu majoritate de voturi - prin Decizia nr. 240 din 3 iunie 2020, considerăm că, în mod corect și - mai ales - în limitele Constituției, Curtea a admis obiecția de neconstituționalitate și a constatat că Legea pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale cuprinse în perioada 2016-2020, unele măsuri pentru organizarea alegerilor locale din anul 2020, precum și modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, precum și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020, în ansamblul lor, sunt neconstituționale.

Curtea, într-o strictă logică juridică, a stabilit că există o anumită ordine de analiză a criticilor de neconstituționalitate formulate. Astfel, în mod evident, mai întâi se analizează cele extrinseci și ulterior cele intrinseci; totodată, criticile de neconstituționalitate extrinsecă sunt la rândul lor

susceptibile de a fi analizate într-o anumită ordine, prioritate având cele care privesc raporturile instituționale între autoritățile publice de nivel constituțional, și nu cele care aduc în discuție modul de desfășurare a unei proceduri constituționale. Astfel, având în vedere coordonatele cauzei de față, relația dintre Parlament și Guvern trebuie analizată în mod prioritar în raport cu orice alte critici de neconstituționalitate formulate [principiul bicameralismului sau aspectele care țin de deficiențele de formulare din cuprinsul legii de aprobare]. O abordare diferită ar duce la ignorarea succesiunii firești a raporturilor de drept constituțional vizate prin critica formulată.

Atunci când se invocă principiul colaborării loiale dintre autoritățile publice, prevăzut de art. 1 alin. (4) și (5) din Constituție, ține de domeniul evidenței că evaluarea constituționalității unui aspect particular și de detaliu al relației dintre Parlament și Guvern [aspect invocat de autorii obiecției de neconstituționalitate] nu poate face abstracție de întreaga arhitectură constituțională a raporturilor dintre acestea. O conduită contrară ar demonstra un mod de abordare unilateral, selectiv, subiectiv și, în același timp, părtinitor. De aceea, Curtea avea și și-a respectat obligația constituțională derivată din art. 142 alin. (1) din Constituție de a examina în ansamblul său problema cooperării loiale dintre autoritățile publice implicate în procedura delegării legislative. Rolul Curții Constituționale de garant al supremației Constituției nu permite o analiză a principiului colaborării loiale numai dintr-o singură perspectivă, respectiv cea care convine autorilor obiecției de neconstituționalitate. De aceea, ea trebuie efectuată dintr-o dublă perspectivă, astfel cum s-a stabilit prin decizia la care formulăm prezenta opinie concurentă, iar o asemenea analiză nu reprezintă o extindere a sesizării, Curtea pronunțându-se strict în limitele art. 1 alin. (4) și (5) din Constituție.

O abordare contrară celor de mai sus ar aduce în discuție o lipsă profundă de înțelegere a raporturilor dintre Parlament și Guvern și o distorsionare vădită a acestora.

Nu poate fi vorba de o sesizare din oficiu a Curții Constituționale. Din moment ce a fost sesizată cu obiecția de neconstituționalitate ce privește legea de aprobare a unei ordonanțe de urgență, Curtea are competența de a se pronunța atât asupra conținutului și procedurii de adoptare a legii de aprobare a ordonanței de urgență, cât și asupra conținutului și procedurii de emitere a ordonanței de urgență astfel aprobate. Este o jurisprudență care a fost fundamentată încă din anul 1999 [Decizia nr. 114 din 20 iulie 1999], prin urmare, există o practică jurisdicțională în acest sens a Curții Constituționale de peste 20 de ani.

Tot în jurisprudența sa constantă, Curtea a statuat că un viciu de neconstituționalitate extrinsec ce vizează ordonanța de urgență nu poate fi acoperit de legea de aprobare a acesteia. Ordonanța de urgență trebuie să fie eliminată din dreptul pozitiv, drept care trebuie respinsă prin lege.

De aceea este paradoxal faptul că ordonanța de urgență este adoptată într-un domeniu în care Guvernul nu avea competența să o facă și că, în aceste condiții, numai legea de aprobare a acesteia ar fi neconstituțională. Cu alte cuvinte, într-o logică secvențială și limitată, se propune constatarea neconstituționalității numai a legii de aprobare a ordonanței de urgență, și nu și a ordonanței de urgență. Or, Curtea nu poate în mod indirect să valideze o ordonanță de urgență neconstituțională prin constatarea neconstituționalității numai a legii de aprobare a acesteia. Astfel, nu se poate alege între menținerea prezumției de constituționalitate a ordonanței de urgență în dauna legii de aprobare, din moment ce ambele sunt contrare Constituției.

În considerarea celor expuse, atât ordonanța de urgență - pentru că a reglementat într-un domeniu în care Guvernul nu avea competența funcțională de a interveni -, cât și legea de aprobare a acesteia - pentru că Parlamentul nu putea să aprobe un act profund neconstituțional - sunt neconstituționale.

A analiza în mod fragmentat problema de constituționalitate relevată în cauză, sub aspectul raporturilor dintre Parlament și Guvern, pentru a evita problema esențială ridicată de principiul cooperării loiale, ar aduce în discuție fie o necunoaștere a acestor raporturi, fie o ignorare a rolului constituțional al acestor autorități publice.

În consecință, apreciem că, în mod corect, Curtea a admis obiecția de neconstituționalitate și a constatat că atât Legea pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale cuprinse în perioada 2016-2020, unele măsuri pentru organizarea alegerilor locale din anul 2020, precum și modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, cât și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020, în ansamblul lor, sunt neconstituționale.

Judecător,
Prof. univ. dr. Mona-Maria Pivniceru

Decizia nr. 242 din 3 iunie 2020
referitoare la obiecția de neconstituționalitate a Legii privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale[114]

1. Pe rol se află soluționarea obiecției de neconstituționalitate a Legii privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale, obiecție formulată de 71 de deputați aparținând Grupului parlamentar al Partidului Național Liberal.

2. Obiecția de neconstituționalitate a fost înregistrată la Curtea Constituțională cu nr. 2.182 din 24 aprilie 2020 și constituie obiectul Dosarului nr. 533A/2020.

3. În motivarea obiecției de neconstituționalitate se susține că reglementarea situației de excepție prin care durata mandatului aleșilor locali este prelungită din cauza pandemiei generate de răspândirea COVID-19 își are sediul materiei în Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020. Or, legea criticată are același obiect de reglementare cu cel al ordonanței de urgență antereferite. În aceste condiții, se susține că există un veritabil paralelism legislativ care afectează principiul securității juridice în componenta sa privind calitatea legii. Astfel de situații creează incertitudine juridică în ceea ce privește modul în care cetățenii și-ar adecva comportamentul aceleiași norme cuprinse în acte diferite. Se menționează că, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a constatat neconstituționalitatea normelor juridice care, prin caracterul lor identic, dublau norma aflată în vigoare, sens în care se fac referiri la Decizia nr. 61 din 7 februarie 2017, paragrafele 51 și 52, și Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017, paragraful 55. Totodată, se arată că acest aspect a fost reliefat și de Consiliul Legislativ prin Avizul său nr. 324 din 7 aprilie 2020. În consecință, aprobarea de către Parlament a unui act normativ cu același obiect de reglementare și cu un conținut juridic cvasiidentic, raportat la scopul acestuia, cu Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020, constituie o încălcare a dispozițiilor art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție cu referire la principiul securității juridice și al legalității, astfel că legea criticată este neconstituțională în ansamblul său.

4. Se susține că legiuitorul reglementează "un eveniment legislativ bizar", întrucât instituie, prin articolul unic alin. (2) din legea criticată, o derogare de la stabilirea datei alegerilor locale prin hotărâre a Guvernului, aceasta urmând a fi reglementată pentru alegerile locale din anul 2020 prin lege, și nu prin hotărâre a Guvernului. Norma derogatorie nu poate institui un alt instrument juridic de reglementare a situației juridice de la care se derogă, deoarece o situație juridică identică nu poate fi reglementată pentru anul 2020 prin lege, iar pentru anul 2021 prin hotărârea Guvernului. Norma care stabilește cum se reglementează data alegerilor locale poate fi edictată numai prin acte normative cu putere juridică identică; or, dacă legiuitorul a instituit regula reglementării organizării procesului electoral prin hotărâre a Guvernului, norma derogatorie nu poate stabili contra acestei reguli decât cu încălcarea principiului colaborării loiale între autoritățile publice. Se arată că perioada electorală cuprinde o serie de activități de organizare a procesului electoral în vederea alegerii organelor administrației publice locale, iar întregul proces de organizare se raportează la data alegerilor locale. Este "absurd" ca toate activitățile de organizare a alegerilor locale să fie stabilite prin hotărâre a Guvernului, iar data alegerilor să fie stabilită prin lege, situație care face imposibilă respectarea dispozițiilor în vigoare cu privire la curgerea unor termene, indicându-se, în acest sens, ipoteza în care, deși legea este adoptată de Parlament în termen, până la intrarea sa în vigoare intervalul maxim de 75 de zile de la care încep să curgă termenele de organizare a unor activități electorale ar fi depășit.

[114] Publicată în: Monitorul Oficial, Partea I nr. 503 din 12 iunie 2020.

5. Mai mult, reglementarea criticată are caracterul unei norme aplicabile unui singur caz individualizat, respectiv alegerile locale din anul 2020, caracter specific normelor administrative de organizare a executării și de executare în concret a legii. Este sfidată, astfel, obligația legală ca norma primară să se refere la situații cu caracter general, și nu la situații cu caracter individual. Se face trimitere în acest sens la Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, la Avizul Consiliului Legislativ nr. 324 din 7 aprilie 2020, precum și la deciziile Curții Constituționale nr. 777 din 28 noiembrie 2017 și nr. 249 din 19 aprilie 2018. Se încalcă, astfel, principiul separației puterilor în stat, ceea ce duce la neconstituționalitatea legii criticate, în ansamblul său.

6. Se susține că articolul unic alin. (1) din legea criticată încalcă art. 15 alin. (2) din Constituție, întrucât data de la care se stabilește prelungirea mandatelor în curs ale aleșilor locali este data încetării stării de urgență instituite prin Decretul Președintelui României nr. 195/2020 - sens în care se face trimitere la expunerea de motive a legii -, și anume 16 aprilie 2020, iar legea criticată a fost adoptată ulterior, și anume la 23 aprilie 2020. O asemenea reglementare este de natură să instituie efecte juridice retroactive, aspect care determină neconstituționalitatea legii criticate.

7. Se invocă faptul că articolul unic alin. (1) din legea criticată instituie prelungirea mandatelor aflate în curs cu cel mult șase luni de la data încetării stării de urgență, și nu de la data ajungerii la termen a mandatelor aleșilor locali (5 iunie 2020 sau 21 iunie 2020), realizând o reducere a mandatelor cu cel puțin o lună. Se susține că reglementarea corectă a datei de începere a perioadei de prelungire a mandatelor aleșilor locali trebuia să aibă în vedere data ajungerii la termen a acestor mandate, și nu data încetării stării de urgență. O asemenea reglementare încalcă art. 37 din Constituție, și anume dreptul de a fi ales al celor care exercită mandatul de ales local. Se mai arată că sunt încălcate prevederile art. 128 alin. (2), ale art. 151 alin. (2) și ale art. 177 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019, ceea ce este contrar art. 1 alin. (5) din Constituție sub aspectul respectării principiului legalității. În consecință, se solicită constatarea neconstituționalității articolului unic alin. (1) din Legea privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale.

8. Pe rol se află soluționarea obiecției de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale, obiecție formulată de Guvernul României.

9. Obiecția de neconstituționalitate a fost înregistrată la Curtea Constituțională cu nr. 2.311 din 6 mai 2020 și constituie obiectul Dosarului nr. 563A/2020.

10. În motivarea obiecției de neconstituționalitate se susține că domeniul de reglementare al legii criticate face obiectului unui alt act normativ, respectiv Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020, care era în vigoare încă de dinainte de adoptarea acestei legi. Din analiza expunerii de motive la legea criticată, reiese că inițiatorii acesteia nu au avut în vedere motive cu caracter de noutate în raport cu cele care au fundamentat soluția legislativă adoptată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020, acestea fiind identice. Se arată că lipsa fundamentării temeinice a reglementării constituie, potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, motiv de neconstituționalitate a acesteia, pentru că nu se poate cunoaște rațiunea legiuitorului esențială pentru înțelegerea, interpretarea și aplicarea legii, în condițiile unui pronunțat caracter tehnic al acesteia. Se menționează că, raportat la art. 30 și 31 din Legea nr. 24/2000, susținerile din expunerea de motive la lege nu constituie o motivare reală sau temeinică a soluțiilor adoptate, întrucât rațiunile intervenției legislative nu prezintă caracter de noutate în raport cu cele avute în vedere de Guvern la momentul adoptării ordonanței de urgență antereferite și nu arată pretinsele

neajunsuri ale dispozițiilor legale în vigoare, ceea ce demonstrează caracterul nemotivat al intervenției normative a Parlamentului într-un domeniu reglementat deja de Guvern.

11. Se mai invocă existența unui paralelism legislativ, aspect prohibit de art. 16 din Legea nr. 24/2000, și încălcarea principiului unicității reglementării, prevăzută de art. 14 din Legea nr. 24/2000. Este redată jurisprudența Curții Constituționale referitoare la incidența normelor de tehnică legislativă în cadrul controlului de constituționalitate, subliniindu-se că reglementarea adoptată cu nerespectarea normelor de tehnică legislativă determină apariția unor situații de incoerență și instabilitate, contrare principiului securității raporturilor juridice. Se arată că adoptarea legii criticate, în condițiile existenței în vigoare a unei ordonanțe de urgență cu același obiect de reglementare și a unui proiect de lege de aprobare a acesteia în curs de adoptare, indică maniera defectuoasă prin care legiuitorul primar a înțeles să intervină asupra voinței Guvernului, respectiv prin intermediul unei inițiative de normare distinctă, necorelată nici cu ordonanța de urgență, nici cu procedura de aprobare a acesteia. Prin urmare, legea criticată generează incoerență și instabilitate cu privire la cadrul legal în materie, ceea ce este contrar art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție.

12. Se mai arată că legea criticată este contrară standardelor de calitate ale legii, întrucât, fără justificare, a stabilit termene distincte de cele prevăzute de ordonanța de urgență, ceea ce reprezintă o încălcare a principiului securității juridice, respectiv al încrederii legitime, întrucât așteptările și conduita subiectelor de drept, generate de adoptarea ordonanțelor de urgență, au fost înfrânte de către Parlament la scurtă vreme, în mod nefundamentat. Astfel, încrederea legitimă a destinatarilor în efectele dispozițiilor legale adoptate și, în cele din urmă, în calitatea actului de legiferare privit în ansamblu este afectată, întrucât este imperativ ca activitatea de normare și rezultatul acesteia să creeze pentru orice subiect de drept previzibilitate în ceea ce privește conduita acestuia. Or, în măsura în care entitățile care dețin competențe de legiferare intervin nejustificat și nefundamentat în procesul legislativ, doar pentru că dețin atribuții constituționale în această sferă, în mod particular, standardul de previzibilitate al normei ar fi puternic afectat, ceea ce ar genera o gravă insecuritate juridică, respectiv o atingere a încrederii legitime.

13. Se arată că aceste principii sunt încălcate și prin maniera în care legiuitorul primar a înțeles să reglementeze în mod concret termenele, atât în ceea ce privește prelungirea mandatelor autorităților publice locale, cât și în ceea ce privește stabilirea datei alegerilor locale. Astfel, în cuprinsul legii nu se poate identifica niciun reper temporal cert, obiectiv, în stabilirea celor două momente, iar prin sintagma "cel mult" este sporită lipsa de previzibilitate a normei, în condițiile în care încetarea stării de urgență reprezintă un eveniment a cărui realizare nu poate fi determinată cu exactitate. Așadar, exigențele constituționale în discuție nu sunt îndeplinite deoarece efectele legii în discuție depind de o serie de evenimente incerte ca realizare, nedeterminate în timp, ceea ce nu poate genera decât imprevizibilitate și insecuritate în stabilirea conduitei de către subiectele de drept destinatare.

14. Mai mult, lipsa de claritate și de precizie a normei este subliniată și de faptul că, având în vedere formula legislativă utilizată de către legiuitorul primar, termenul de "cel mult 6 luni de la data încetării stării de urgență" ar determina necesitatea unei noi intervenții legislative la momentul încetării stării de urgență, prin care să se stabilească în mod expres data până la care se prelungesc mandatele autorității publice locale în curs.

15. Viciile de neconstituționalitate ale normei sunt întărite și de faptul că aceasta nu prevede nici entitățile și nici criteriile în raport cu care acestea ar urma să determine termenul cert de prelungire a mandatelor autorităților publice locale. Limitele aprecierii, de la o lună la șase luni,

sunt de natură să afecteze funcționarea administrației publice locale care, în lipsa unui termen cert, previzibil, nu va putea fi în măsură să își organizeze activitatea în mod predictibil.

16. În consecință, se apreciază că legea criticată încalcă art. 1 alin. (3) și alin. (5) din Constituție.

17. Se mai arată că, prin adoptarea legii, s-a încălcat principiul colaborării loiale și al respectului reciproc între Parlament și Guvern, întrucât Parlamentul a intervenit în procedura demarată de către legiuitorul delegat, finalizată prin adoptarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020. Se fac referiri la Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013 și Decizia nr. 611 din 3 octombrie 2017 și se concluzionează că Parlamentul, raportat la maniera în care a legiferat, a încălcat principiul constituțional al colaborării și cooperării loiale, având în vedere că, fără a ține cont de prerogativa reglementării exercitată în mod legal de către Guvern, a intervenit asupra voinței acestuia din urmă, anihilând soluția legislativă, în lipsa unor motive reale sau temeinic justificate. Prin urmare, deși Guvernul a adoptat, la începutul lunii aprilie, un act de reglementare primară în domeniul vizat, Parlamentul, în contradicție cu practicile constituționale, fără a întreprinde procedura dialogului specific între autorități, respectiv fără a colabora și a conlucra cu legiuitorul delegat în procesul de normare, a înaintat propunerea legislativă în Camera decizională, aceasta fiind adoptată și trimisă la promulgare la data de 23 aprilie 2020.

18. Or, atât timp cât cadrul legal constituțional și cel infraconstituțional prevăd remediul expres prin care legiuitorul primar, în măsura în care se justifică, poate interveni asupra actelor normative adoptate de Guvern, orice modificări sau completări în domeniul vizat de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020 s-ar fi putut opera cu respectarea principiului cooperării și colaborării loiale numai în cadrul procedurii parlamentare specifice de aprobare a ordonanței de urgență. Neprocedând în acest sens, Parlamentul a nesocotit competența de legiferare delegată a Guvernului, exercitată în mod constituțional, ceea ce nu se poate circumscrie decât unei conduite în dezacord cu Constituția și cu practicile statornicite de către aceasta, întrucât art. 61 alin. (1) din Constituție nu poate fi interpretat în mod absolut, în sensul în care legiuitorul primar, în calitatea de unică autoritate legiuitoare a țării, să poată anihila manifestarea legislativă a Guvernului în mod discreționar sau în orice circumstanțe. Legiuitorul primar nu poate proceda la modificarea, completarea sau abrogarea actelor normative adoptate de către Guvern în lipsa unor justificări obiective și întemeiate, așa cum, de exemplu, în pofida calității de unică autoritate legiuitoare a țării, nu este acceptat ca Parlamentul să legifereze în domeniile date prin lege în competența expresă a Guvernului.

19. În consecință, se apreciază că Parlamentul a încălcat art. 1 alin. (3) și (5), coroborat cu art. 115 alin. (5) și (7) din Constituție.

20. Din perspectiva obiectului de reglementare al legii în discuție, respectiv a dispozițiilor legale adoptate, se apreciază că activitatea de normare are impact direct în ceea ce privește organizarea și funcționarea administrației publice locale, ceea ce determină, în consecință, incidența dispozițiilor art. 120-123 din Constituție, rezervate regimului juridic constituțional al administrației publice locale. Astfel, în ceea ce privește prelungirea mandatelor autorităților publice locale, aceasta nu reprezintă o reglementare care să se circumscrie sistemului electoral și care să se facă potrivit art. 73 alin. (1) lit. a) din Constituție, întrucât soluția legislativă propune o măsură temporară, care nu va căpăta caracter definitiv în arhitectura legislației electorale și care, mai degrabă, asigură continuitatea în cadrul administrației publice locale. Astfel, în cauză sunt incidente dispozițiile art. 73 alin. (1) lit. o) din Constituție, legea criticată vizând organizarea administrației publice locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală. Prin urmare, au fost încălcate dispozițiile art. 75 alin. (1) din Constituția României, în sensul că

legea în discuție trebuia supusă spre dezbatere și adoptare Camerei Deputaților, ca primă Cameră sesizată, Senatul fiind Camera decizională.

21. Se arată că, potrivit Programului de guvernare, unul dintre obiectivele principale ale actualului Guvern îl constituie organizarea și desfășurarea corectă a alegerilor programate în 2020. Prin urmare, legitimitatea demersului legislativ al Guvernului reprezentat de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020 emană tocmai de la Parlament, care, prin acceptarea programului de guvernare propus, a materializat prevederile art. 102 din Constituție și, în consecință, a acordat un mandat expres Guvernului pentru a realiza politica internă a țării în ceea ce privește conducerea generală a administrației publice. Astfel, voința Guvernului decurge din voința Parlamentului și cel dintâi, în baza mandatului acordat, a procedat la adoptarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 în scopul executării legilor, în acord cu art. 108 din Constituție. Prin urmare, din această perspectivă, Guvernului îi aparține demersul exclusiv ca, în limitele stabilite de Constituție și de legislația electorală, precum și în baza stării de fapt, să evalueze și să stabilească organizarea alegerilor, inclusiv data.

22. În consecință, se apreciază că această chestiune intră în competența exclusivă a Guvernului, cu atât mai mult cu cât activitatea de legiferare a Guvernului comportă un ritm mai alert, expres stabilit prin cadrul legal care reglementează adoptarea actelor normative de către Guvern, iar, în considerarea calității de conducător al administrației publice, acesta este autoritatea publică îndreptățită să adopte norme juridice în ceea ce privește administrația publică locală, întrucât acesta este un aspect ce ține de realizarea politicii interne.

23. Cu privire la încălcarea principiului separației puterilor în stat, se arată că, de lege lata, data alegerilor se stabilește conform art. 10 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, pentru modificarea Legii administrației publice locale nr. 215/2001, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali, cu modificările și completările ulterioare, care prevede că data alegerilor se stabilește prin hotărâre a Guvernului, cu cel puțin 75 de zile înaintea votării. Având în vedere contextul actual privind declararea stării de urgență pe teritoriul României, conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020, în vigoare, data alegerilor se stabilește potrivit normelor legale anterior citate, însă legea criticată reglementează ca data alegerilor locale din anul 2020 să fie stabilită prin lege; or, o atare lege reglementează un caz concret, nemaiavând caracter normativ.

24. Se apreciază că legea în discuție, prin faptul că reglementează un regim juridic special scrutinului electoral aferent anului 2020, are un veritabil caracter individual, fiind adoptată nu în vederea aplicării unui număr nedeterminat de cazuri concrete, ci într-un singur caz prestabilit, respectiv în anul 2020, ceea ce este de natură să contravină dispozițiilor art. 1 alin. (4) din Constituție referitor la principiul separației și echilibrului puterilor în stat. Așadar, pornind de la textele legale amintite anterior și analizându-le din perspectiva constituțională a art. 1 alin. (4) din Legea fundamentală, adoptarea Legii privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale, prin intervenția legislativă într-un domeniu care aparține Guvernului, încalcă principiul separației puterilor în stat. Prin adoptarea actului normativ criticat, Parlamentul și-a exercitat competența prevăzută de Constituție, însă, atribuțiile și competențele autorităților trebuie să se circumscrie întregii arhitecturi constituționale; în acest sens inițiativa legislativă a Parlamentului este una de natură a anihila prerogativa Guvernului, fără o justificare temeinică, încălcând competența delegată de legiferare a acestuia din urmă.

25. Guvernul trebuie să respecte întocmai condițiile pentru emiterea unei ordonanțe de urgență, dar, în egală măsură, și Parlamentul este obligat să nu intervină în mod discreționar în

sfera procesului de legiferare desfășurat de către Guvern, deoarece aceasta echivalează cu încălcarea instituției delegării legislative, o prerogativă expres reglementată de Constituție în sfera atribuțiilor Guvernului.

26. În aceste condiții, se apreciază că Parlamentul, raportat la maniera în care a intervenit și a anihilat voința legiuitorului delegat, a încălcat ordinea constituțională prin nerespectarea competenței de delegare legislativă prevăzută în mod expres în sfera atribuțiilor constituționale ale Guvernului, absolutizând în mod inacceptabil calitatea Parlamentului de unică autoritate legiuitoare a țării, încălcând, astfel, principiul separației puterilor în stat.

27. Cu privire la încălcarea art. 36 și 37 din Constituție, invocându-se jurisprudența Curții Constituționale referitoare la imposibilitatea organizării la aceeași dată a alegerilor parlamentare cu cele locale, se arată că, în măsura în care există chiar și o minimă posibilitate a suprapunerii acestor alegeri prin prelungirea mandatelor autorităților publice locale și stabilirea datei alegerilor prin lege, are loc o nesocotire atât a dreptului de vot și a dreptului de a fi ales, generându-se, în același timp, insecuritate juridică în sfera cadrului electoral și în administrația publică locală.

28. În conformitate cu dispozițiile art. 16 alin. (2) și (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, obiecțiile de neconstituționalitate au fost comunicate președinților celor două Camere ale Parlamentului, precum și Guvernului și Avocatului Poporului, după caz, pentru a comunica punctele lor de vedere.

29. Președintele Camerei Deputaților, în Dosarul nr. 533A/2020, apreciază că obiecția de neconstituționalitate este neîntemeiată.

30. Se susține că sorgintea paralelismului legislativ este chiar conduita autorității executive, care, chiar dacă i se solicitase anterior opinia cu privire la conținutul normativ al propunerii legislative, introdusă în circuitul procedural parlamentar la data de 2 aprilie 2020, a ales să reglementeze primar aceleași relații sociale, cu desconsiderarea principiului colaborării loiale dintre autoritățile statului. Se consideră că Guvernul avea obligația de a aștepta finalizarea procedurii parlamentare cu privire la propunerea legislativă al cărei conținut normativ este asemănător celui promovat prin ordonanța de urgență.

31. Actul normativ adoptat de Guvern reglementează într-un domeniu - cel electoral - care este de esența regimului politic democratic. Caracterul democratic al unui stat nu poate fi conceput fără o legislație electorală care să permită, în mod efectiv, exprimarea voinței reale a cetățenilor de a-și alege organele reprezentative, prin alegeri libere, periodice și corecte. Un sistem electoral democratic și stabil, inspirat din această voință reală a celor care, potrivit art. 2 din Constituție, sunt deținătorii suveranității naționale, este de natură să determine o percepție și o atitudine civică corespunzătoare a cetățenilor și, totodată, poate impune o conduită adecvată competitorilor electorali. Or, potrivit art. 2 din Constituție, suveranitatea națională se exercită prin organele reprezentative ale poporului român și prin referendum, iar, potrivit art. 61 alin. (1) din Legea fundamentală, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării. Pe de altă parte, conform art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituție, sistemul electoral se reglementează prin lege organică. Prin Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, Curtea Constituțională recomandă ca reglementările în materie electorală să fie dezbătute în Parlament, iar nu adoptate pe calea unei proceduri cu caracter de excepție.

32. Rolul Guvernului, astfel cum acesta este consacrat prin dispozițiile art. 102 din Constituție, este acela de realizare a liniilor de politică internă și externă a țării, ceea ce sub aspect juridic se poate concretiza prin inițierea de proiecte legislative și adoptarea unor hotărâri pentru aplicarea acestora, în vederea îndeplinirii Programului de guvernare pentru care a primit

învestitura din partea Parlamentului. Chiar dacă una dintre funcțiile pe care le exercită este aceea de stabilire a strategiilor prin care se exercită autoritatea de stat, în domeniul electoral competența Guvernului este aceea de organizare a alegerilor și de reglementare normativă a măsurilor care se impun în acest sens, și nu de stabilire a unor măsuri care țin de esența sistemului electoral, precum condițiile în care se aleg ori se exercită mandatele autorităților administrației publice locale alese, care reprezintă un drept suveran al Parlamentului, desprins din calitatea sa de organ reprezentativ suprem și unică autoritate legiuitoare a țării. Invocându-se considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 390 din 6 iunie 2017, se arată că reglementarea prelungirii mandatelor autorităților administrației publice locale alese este necesar să fie realizată, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituție, prin lege organică adoptată în cadrul dezbaterilor parlamentare, și nu prin ordonanță de urgență adoptată de Guvern.

33. Se susține că, în urma dezbaterii din forul de reflecție a legii de aprobare a ordonanței de urgență, prevederile actului normativ al Guvernului care dispuneau norme juridice care se suprapuneau cu cele din legea supusă controlului de contencios constituțional au fost abrogate. Această soluție legislativă asigură, pe de o parte, concordanța cu Legea fundamentală din perspectiva limitelor relațiilor sociale care pot fi reglementate sub forma ordonanțelor de urgență, cu considerarea rolului Parlamentului de unică autoritate în materia reglementării primare electorale, precum și, pe de altă parte, concentrarea normelor referitoare la prelungirea mandatelor autorităților administrației locale alese într-o unică reglementare, cea din legea criticată, înlăturând cu acest prilej paralelismul legislativ prezumat de autorii sesizării de neconstituționalitate.

34. Cu privire la motivele de neconstituționalitate raportate la principiul separației puterilor în stat, precum și al cooperării loiale între autoritățile statului, prevăzut la art. 1 alin. (4) din Constituție, întrucât legea criticată stabilește ca data alegerilor locale din anul 2020 să fie stabilită prin lege, și nu prin hotărâre a Guvernului, se arată că, în condițiile în care prevederile art. 61 alin. (1) din Constituție stabilesc rolul Parlamentului de organ reprezentativ suprem al poporului român și unică autoritate legiuitoare a țării, competența de legiferare a acestuia cu privire la un anumit domeniu nu poate fi limitată dacă legea astfel adoptată respectă exigențele Legii fundamentale. Periodicitatea alegerilor constituie unul dintre principiile patrimoniului electoral european, enunțate încă din primul articol al Liniilor directoare adoptate de către Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 51-a sesiuni plenare: "Cele cinci principii fundamentale care stau la baza patrimoniului electoral european sunt sufragiul universal, egal, liber exprimat, secret și direct. Mai mult decât atât, alegerile trebuie organizate în mod periodic." Dată fiind importanța acestui principiu, excepțiile - cu consecința prelungirii mandatelor aleșilor dincolo de termenele prevăzute de lege - sunt strict și limitativ prevăzute de Constituție și de lege și privesc situații extreme, cu caracter cu totul deosebit, cum ar fi starea de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență, calamitate naturală, dezastru sau sinistru deosebit de grav.

35. Semnificative, sub aspectul conformității inițierii procedurii organizării și desfășurării alegerilor locale cu Constituția, sunt legitimitatea și forța juridică a actului prin care aceasta este declanșată, respectiv ca actul normativ prin care se stabilește data la care urmează să aibă loc alegerile să emane de la autoritatea care are îndrituirea constituțională să stabilească sistemul electoral. Hotărârile Guvernului reprezintă expresia competenței prevăzute la art. 108 din Constituție, rezultată din rolul Guvernului de autoritate publică a puterii executive. Delegările primite prin actele normative la nivel de lege, care constituie temeiurile juridice ale emiterii hotărârilor, sunt circumstanțiate unor realități sociale a căror dinamică determină deseori reconsiderarea cadrului normativ edictat inițial. Implicit, legea va putea reconfigura limitele

reglementării prin hotărâre, introducând noi competențe în sarcina Guvernului, dispunând modificarea celor existente sau chiar eliminând prerogative instituite prin delegarea normativă anterioară. Esențial este ca limitele organizării executării legilor, prevăzute la art. 108 alin. (2) din Constituție, să fie stabilite de forul legislativ, cu considerarea împrejurărilor care determină reanalizarea acestora.

36. Se susține că Guvernul nu poate avea referințele necesare și utile cu privire la stabilirea datei votării, față de care trebuie să organizeze desfășurarea alegerilor locale: nu este autoritatea care instituie starea de urgență, această prerogativă aparținând Președintelui României, nu este nici cea care încuviințează măsura adoptată, competența fiind exercitată de Parlament, iar prelungirea mandatelor autorităților locale în exercițiu determină ca raportarea la datele inițiale de ajungere la termen a acestora să nu mai fie relevantă. Prin urmare, faptul că autoritatea legiuitoare și-a retras delegarea acordată prin prevederile art. 10 din Legea nr. 115/2015, cu modificările și completările ulterioare, urmând să emită o lege distinctă prin care să stabilească data alegerilor locale, se înscrie în exigențele constituționale referitoare la competența sa de a decide asupra acestui aspect.

37. Cu privire la criticile de neconstituționalitate referitoare la încălcarea principiului neretroactivității legii, se arată că sunt neîntemeiate, legea criticată urmând să intre în vigoare la 3 zile de la publicarea în Monitorul Oficial al României, conform dispozițiilor art. 78 din Constituție.

38. Expunerea de motive reținută de autorii sesizării prezintă argumentele care au determinat promovarea soluțiile normative propuse, evaluarea situației la momentul redactării inițiativei legislative și dezideratele de perspectivă, cu evidențierea deficiențelor legislației în vigoare. Este documentul al cărui regim juridic este prevăzut prin dispozițiile art. 6 alin. (3) și ale art. 30 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 24/2000, care este necesar să însoțească inițiativa legislativă la momentul înaintării sale în procedura parlamentară, însă, neavând conținut normativ, nu poate fi reținut ca fiind referință pentru interpretarea dispozițiilor proprii legii criticate. Faptul că aceasta menționează Decretul Președintelui României nr. 195 din 16 martie 2020 nu are drept efect retroactivitatea legii. Din contră, aceasta nu conține prevederi cu caracter retroactiv, textele normative urmând să își găsească aplicarea de la momentul intrării în vigoare exclusiv, la edictarea lor fiind respectate și considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 330 din 27 noiembrie 2001 cu referire la principiul neretroactivității legii.

39. Cu privire la criticile de neconstituționalitate privind încălcarea art. 37, coroborat cu art. 1 alin. (5) din Constituție, se arată că acestea nu pot fi acceptate, întrucât actul normativ dedus controlului de constituționalitate nu reglementează reducerea mandatelor autorităților administrației publice locale alese, ci prelungirea lor, ca urmare a instituirii stării de urgență, cu cel mult 6 luni de la încetarea acesteia. În redactarea actului normativ nu se regăsește instituită condiția ca prelungirea să opereze de la data expirării și până la momentului constituirii legale a autorităților nou-alese, întrucât nu este necesară reglementarea confirmării suplimentare a continuității în exercitarea mandatelor, aceasta intervenind de drept, prin aplicarea dispozițiilor art. 128 alin. (2), ale art. 151 alin. (3) și ale art. 177 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ. Condiționarea sugerată de autorii sesizării ca prelungirea să opereze "până la data preluării, în condițiile legii, de către noile autorități ale administrației publice locale a mandatelor rezultate în urma alegerilor (...)" este imprecisă terminologic, sub aspectul utilizării sintagmei "preluare (...) a mandatelor", care nu are consacrare în legislația incidentă, și este incorectă ca mecanism de aplicare: spre exemplu, în cazul consiliului local, fiecare mandat trebuie validat de judecătoria în a cărei rază teritorială se

află circumscripția electorală [art. 114 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019, cu modificările și completările ulterioare], validarea este urmată de depunerea jurământului [art. 117 alin. (1) din același act normativ] și de declararea consiliului local ca fiind legal constituit, dacă numărul noilor consilieri locali care au depus jurământul este mai mare decât primul număr natural strict mai mare decât jumătate din numărul membrilor consiliului local [art. 118 alin. (1) din același act normativ].

40. În consecință, prevederile legii criticate sunt clare, în conținutul lor nu se regăsesc pasaje obscure sau soluții normative contradictorii, fiind redactate într-un stil specific normativ dispozitiv, care prezintă normele instituite fără explicații sau justificări, prin folosirea cuvintelor în înțelesul lor curent din limba română. Conceptele și noțiunile utilizate sunt configurate în concordanță cu dreptul pozitiv, iar stabilirea soluțiilor normative este departe de a fi ambiguă, acestea fiind redate previzibil și univoc, cu respectarea prevederilor Legii nr. 24/2000, ale Legii nr. 115/2015 și ale Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2019.

41. Președintele Camerei Deputaților, în Dosarul nr. 563A/2020, apreciază că obiecția de neconstituționalitate este neîntemeiată.

42. Se arată că afirmațiile autorului sesizării potrivit cărora "inițiatorii nu au avut în vedere motive cu caracter de noutate în raport cu cele care au fundamentat soluția legislativă adoptată de Guvern prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020" nu pot fi reținute, întrucât activitatea de documentare care a fundamentat demersul legislativ, prin care au fost evaluate insuficiențele reglementărilor în vigoare și finalitatea reglementărilor propuse, al cărei rezultat a fost prezentat în expunerea de motive cu care legea criticată a fost înaintată în procedură legislativă la data de 2 aprilie 2020, a fost anterioară datei de 8 aprilie 2020, momentul intrării în vigoare a actului normativ al Guvernului.

43. Expunerea de motive prezintă argumentele care au determinat promovarea soluțiilor normative propuse, evaluarea situației la momentul redactării inițiativei legislative și dezideratele de perspectivă, cu evidențierea deficiențelor legislației în vigoare. Este documentul al cărui regim juridic este prevăzut prin dispozițiile art. 6 alin. (3) și ale art. 30 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, care este necesar să însoțească inițiativa legislativă la momentul înaintării sale în procedura parlamentară, însă, neavând conținut normativ, nu poate fi reținut ca fiind referința pentru interpretarea dispozițiilor proprii legii criticate. Totodată, este inexactă afirmația cu privire la "lipsa motivării", aceasta fiind componentă a expunerii de motive care poate fi oricând consultată, iar cele referitoare la caracterul sumar excedează cerințelor art. 31 alin. (1) lit. a) din legea antereferită, care nu stabilesc întinderea expunerii de motive, aceasta rămânând la aprecierea exclusivă a inițiatorilor propunerii legislative.

44. Cronologia desfășurării evenimentelor evidențiază că sorgintea paralelismului legislativ este chiar conduita autorității executive care, chiar dacă i se solicitase anterior opinia cu privire la conținutul normativ al propunerii legislative, introdusă în circuitul procedural parlamentar, a ales să reglementeze primar aceleași relații sociale, cu desconsiderarea principiului colaborării loiale între autoritățile statului: potrivit derulării procedurii legislative de la Senat, în calitate de primă Cameră sesizată, la data de 6 aprilie 2020 inițiativa legislativă parlamentară a fost trimisă Guvernului pentru formularea punctului său de vedere, iar Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020 a intrat în vigoare ulterior, la data de 8 aprilie 2020, ca efect al dispozițiilor art. 115 alin. (5) din Constituție (momentul depunerii la Senat, în calitate de primă Cameră sesizată, și data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 297). Această ordine de precădere este evidențiată și din parcurgerea Avizului Consiliului Legislativ nr. 326 din 8 aprilie 2020

referitor la ordonanța de urgență, în care la considerentul nr. 2 este prezentată primirea anterioară spre avizare a propunerii legislative, pentru care fusese deja emis un aviz favorabil (nr. 324 din 7 aprilie 2020). Chiar dacă desfășurarea procedurilor interne a avut loc într-un interval restrâns, Guvernul are la dispoziție instrumente proprii specifice prin care să fi fost informat despre înregistrarea în procedură parlamentară a propunerii legislative încă de la data de 2 aprilie 2020, prin Departamentul pentru relația cu Parlamentul.

45. Paralelismul în procesul de legiferare este prevăzut în Legea nr. 24/2000, în care, prin dispozițiile art. 16 este stabilită interdicția instituirii aceloraşi reglementări în mai multe articole sau alineate din acelaşi act normativ sau în două sau mai multe acte normative. Cu raportare la cazul în speță, Guvernul avea obligația de a aștepta finalizarea procedurii parlamentare cu privire la propunerea legislativă al cărei conținut normativ este asemănător celui promovat prin ordonanța de urgență.

46. Actul normativ adoptat de Guvern reglementează într-un domeniu - cel electoral - care este de esența regimului politic democratic. Caracterul democratic al unui stat nu poate fi conceput fără o legislație electorală care să permită, în mod efectiv, exprimarea voinței reale a cetățenilor de a-și alege organele reprezentative, prin alegeri libere, periodice și corecte. Un sistem electoral democratic și stabil, inspirat din această voință reală a celor care, potrivit art. 2 din Constituție, sunt deținătorii suveranității naționale, este de natură să determine o percepție și o atitudine civică corespunzătoare a cetățenilor și, totodată, poate impune o conduită adecvată competitorilor electorali. Or, potrivit art. 2 din Constituție, suveranitatea națională se exercită prin organele reprezentative ale poporului român și prin referendum, iar, potrivit art. 61 alin. (1) din Legea fundamentală, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării. Pe de altă parte, conform art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituție, sistemul electoral se reglementează prin lege organică. Prin Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, Curtea Constituțională recomandă ca reglementările în materie electorală să fie dezbătute în Parlament, iar nu adoptate pe calea unei proceduri cu caracter de excepție.

47. Cu prilejul dezbaterii din forul de reflecție, prevederile actului normativ al Guvernului care dispuneau norme juridice care se suprapuneau cu cele din legea supusă controlului de contencios constituțional au fost abrogate. Această soluție legislativă asigură, pe de o parte, concordanța cu Legea fundamentală din perspectiva limitelor relațiilor sociale care pot fi reglementate sub forma ordonanțelor de urgență, cu considerarea rolului Parlamentului de unică autoritate în materia reglementării primare electorale, precum și, pe de altă parte, concentrarea reglementării prelungii mandatelor autorităților administrației locale alese într-o unică reglementare, cea din legea criticată, înlăturând cu acest prilej paralelismul legislativ prezumat de autorii sesizării de neconstituționalitate.

48. Criticile referitoare la lipsa de claritate, previzibilitate și accesibilitate a dispozițiilor Legii privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale, raportate la art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție, nu pot fi acceptate, întrucât actul normativ dedus controlului de constituționalitate respectă în ansamblul său aceste cerințe. Este clar, întrucât în conținutul său nu se regăsesc pasaje obscure sau soluții normative contradictorii, este precis, fiind redactat într-un stil specific normativ dispozitiv, care prezintă norma instituită fără explicații sau justificări, prin folosirea cuvintelor în înțelesul lor curent din limba română. Conceptele și noțiunile utilizate sunt configurate în concordanță cu dreptul pozitiv, iar stabilirea soluțiilor normative este departe de a fi ambiguă, acestea fiind redate previzibil și univoc, cu respectarea prevederilor Legii nr. 24/2000. Neîncălcând niciuna dintre prevederile cadrului normativ referitor la tehnica legislativă

pentru elaborarea actelor normative, dispozițiile criticate sunt constituționale și prin raportare la prevederile art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție.

49. Cu privire la criticile de neconstituționalitate raportate la principiile separației puterilor în stat și cooperării loiale între autoritățile statului, potrivit cărora Parlamentul nu a ținut cont "de prerogativa reglementării exercitate în mod legal de către Guvern și a intervenit asupra voinței acestuia din urmă", se arată că, în condițiile art. 61 alin. (1) din Constituție, competența de legiferare a acestuia cu privire la un anumit domeniu nu poate fi limitată dacă legea astfel adoptată respectă exigențele Legii fundamentale.

50. Se evidențiază că solicitarea de către Parlament a punctului de vedere al Guvernului asupra inițiativei legislative are semnificația chiar a exercițiului cooperării loiale dintre cele două autorități ale statului român. "Remediul expres" - prin care legiuitorul primar poate interveni asupra ordonanțelor Guvernului -, pe care autorul îl admite ca fiind posibil, este, de asemenea, exercitat, ca urmare a dispunerii în conținutul normativ al Legii pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 a abrogării dispozițiilor care instituiau regimul juridic al prelungirii mandatelor autorităților administrației publice locale alese (articolul unic - dispoziția referitoare la art. 1-3 din ordonanța de urgență), prerogativă circumscrisă prevederilor art. 61 alin. (1), cu raportare la cele ale art. 115 alin. (7) din Constituție, potențialele "dificultăți în aplicare" generate de "două reglementări în vigoare" fiind, ca efect juridic direct, eliminate.

51. Conduita Parlamentului este, în consecință, conformă cu considerentele care fundamentează Decizia Curții Constituționale nr. 611 din 3 octombrie 2017. De asemenea, afirmația cu privire la preluarea "întocmai" în expunerea de motive a inițiativei legislative parlamentare a argumentelor Guvernului cuprinse în Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020 nu este acceptabilă, redactarea instrumentului de prezentare fiind realizată anterior depunerii la Parlament a actului normativ al autorității executive, însoțit de expunerea sa de motive.

52. Referitor la pretinsa încălcare a dispozițiilor art. 73 alin. (3) lit. o), coroborate cu cele ale art. 75 alin. (1) din Constituție, se arată că procesul de legiferare s-a desfășurat cu considerarea competențelor materiale ale Camerelor Parlamentului, prin obiectul său de reglementare inițiativa legislativă parlamentară încadrându-se în categoria legilor organice, prima Cameră sesizată fiind Senatul. Conformitatea cu Constituția a sesizării Camerei de reflecție este atestată de Consiliul Legislativ, prin avizul emis, prerogativa pronunțării în materie fiind circumscrisă dispozițiilor art. 79 alin. (1) din Legea fundamentală și ale art. 3 alin. (3) din Legea nr. 73/1993 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Legislativ.

53. Se susține că motivele prezentate prin care este afirmată neconformitatea cu dispozițiile art. 1 alin. (4), art. 102 alin. (1) și ale art. 108 alin. (1) și (2) din Constituție nu pot fi reținute ca relevante. Rolul Guvernului este acela de realizare a liniilor de politică internă și externă a țării, ceea ce sub aspect juridic se poate concretiza prin inițierea de proiecte legislative și adoptarea unor hotărâri pentru aplicarea acestora, în vederea îndeplinirii Programului de guvernare pentru care a primit învestitura din partea Parlamentului. Chiar dacă una dintre funcțiile pe care le exercită este aceea de stabilire a strategiilor prin care se exercită autoritatea de stat, în domeniul electoral competența Guvernului este aceea de organizare a alegerilor și de reglementare normativă a măsurilor care se impun în acest sens, și nu de stabilire a unor măsuri care țin de esența sistemului electoral, precum condițiile în care se aleg ori se exercită mandatele autorităților administrației publice locale alese, care reprezintă un drept suveran al Parlamentului, desprins din calitatea sa de organ reprezentativ suprem și unică autoritate legiuitoare a țării. Din această perspectivă, se face referire la considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 390 din

6 iunie 2017. În consecință, reglementarea prelungirii mandatelor autorităților administrației publice locale alese trebuie să fie realizată, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituție, prin lege organică adoptată în cadrul dezbaterilor parlamentare, și nu prin ordonanță de urgență adoptată de Guvern.

54. Periodicitatea alegerilor constituie unul dintre principiile patrimoniului electoral european, enunțate încă din primul articol al Liniilor directoare adoptate de către Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 51-a sesiuni plenare: "Cele cinci principii fundamentale care stau la baza patrimoniului electoral european sunt sufragiul universal, egal, liber exprimat, secret și direct. Mai mult decât atât, alegerile trebuie organizate în mod periodic." Dată fiind importanța acestui principiu, excepțiile - cu consecința prelungirii mandatelor aleșilor - sunt strict și limitativ prevăzute de Constituție și de lege și privesc situații extreme, cu caracter cu totul deosebit, cum ar fi starea de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență, calamitate naturală, dezastru sau sinistru deosebit de grav. Sunt semnificative, sub aspectul conformității inițierii procedurii organizării și desfășurării alegerilor locale cu Constituția României, republicată, legitimitatea și forța juridică a actului prin care aceasta este declanșată, respectiv ca actul normativ prin care se stabilește data la care urmează să aibă loc alegerile să emane de la autoritatea care are îndrituirea constituțională a stabilirii sistemului electoral.

55. Hotărârile Guvernului reprezintă expresia competenței prevăzute la art. 108 din Constituție, rezultată din rolul Guvernului de autoritate publică a puterii executive. Delegările primite prin actele normative la nivel de lege, care constituie temeiurile juridice ale emiterii hotărârilor, sunt circumstanțiate unor realități sociale a căror dinamică determină deseori reconsiderarea cadrului normativ edictat inițial. Implicit, legea va putea reconfigura limitele reglementării prin hotărâre, introducând noi competențe în sarcina Guvernului, dispunând modificarea celor existente sau chiar eliminând prerogative instituite prin delegarea normativă anterioară. Esențial este ca limitele organizării executării legilor, prevăzute la art. 108 alin. (2) din Constituție, să fie stabilite de forul legislativ, cu considerarea împrejurărilor care determină reanalizarea acestora.

56. Implicațiile epidemiei COVID-19 asupra activităților cu aflux important de cetățeni și evaluarea situației epidemiologice pe teritoriul țării care indică o potențială creștere a numărului persoanelor infectate au determinat necesitatea prelungirii mandatelor autorităților administrației publice locale în funcție alese, cu perspectiva desfășurării în condiții optime a proceselor electorale aferente organizării alegerii acestora. În aceste condiții, Guvernul nu poate avea referințele necesare și utile cu privire la stabilirea datei votării, față de care trebuie să organizeze desfășurarea alegerilor locale: nu este autoritatea care instituie starea de urgență, această prerogativă aparținând Președintelui României, nu este nici cea care încuviințează măsura adoptată, competența fiind exercitată de Parlament, iar prelungirea mandatelor autorităților locale în exercițiu determină ca raportarea la datele inițiale de ajungere la termen a acestora să nu mai fie relevantă. Prin urmare, faptul că autoritatea legiuitoare și-a retras delegarea acordată prin prevederile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 115/2015, urmând să emită o lege distinctă prin care să stabilească data alegerilor locale, se înscrie în exigențele constituționale referitoare la competența sa de a decide asupra acestui aspect.

57. Cu privire la pretinsa încălcare a prevederilor art. 36 și 37 din Constituție, prin prisma faptului că alegerile parlamentare și locale ar putea fi organizate simultan, se arată că actul normativ dedus controlului de constituționalitate nu reglementează, sub forma edictării exprese, suprapunerea datelor organizării celor două tipuri de scrutin, și nici pe cale interpretativă, prin semnificația sintagmei "mandatele în curs ale primarilor, primarului general al municipiului

București, președinților de consilii județene, consiliilor locale, Consiliului General al Municipiului București și consiliilor județene se prelungesc cu cel mult 6 luni de la data încetării stării de urgență".

58. Intervalul de 6 luni de la data încetării stării de urgență, prevăzut de legiuitorul primar în legea criticată, pentru care se prelungesc mandatele autorităților administrației publice locale, expiră înainte de ajungerea la termen a mandatelor deputaților și senatorilor aflate în desfășurare, respectiv înaintea datei care va fi stabilită pentru votarea noilor membri ai Parlamentului, nefiind posibil ca ziua votării să coincidă pentru cele două sufragii. Chiar dacă ar surveni noi prelungiri succesive ale stării de urgență, data alegerilor locale urmează să fie stabilită prin lege organică [articolul unic alin. (2) din legea criticată], care nu poate fi prezumată anterior edictării sale ca fiind neconformă cu considerentele deciziilor Curții Constituționale nr. 51 din 25 ianuarie 2012 și nr. 150 din 6 mai 2020 referitoare la simultaneitatea organizării scrutinelor electorale, iar mandatele Camerei Deputaților și Senatului se prelungesc de drept până la încetarea stării de urgență [art. 63 alin. (1) din Legea fundamentală], în cazul teoretic în care prelungirea sau instituirea unei noi măsuri excepționale ar opera în interiorul intervalului de expirare al mandatelor parlamentare în curs.

59. Perspectiva autorului sesizării ca la redactare să fi fost prevăzută excluderea expresă a concomitenței alegerilor locale cu cele parlamentare nu poate fi reținută ca fiind semnificativă, întrucât neinstituirea condiției supletive sugerate nu poate reprezenta o neconformitate cu jurisprudența Curții Constituționale indicate și, cu atât mai puțin, o încălcare a dreptului la vot și a dreptului de a fi ales.

60. Președintele Senatului, în dosarele nr. 533A/2020 și nr. 563A/2020, apreciază că obiecția de neconstituționalitate este neîntemeiată.

61. Cu titlu preliminar, se arată că intenția vădită a autorului sesizării este aceea de a refuza, din principiu, dreptul inițiatorilor propunerii legislative privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale de a-și exercita un atribut constituțional al statutului lor de reprezentanți ai poporului: acela de a promova inițiative legislative.

62. Propunerea legislativă a fost promovată înainte ca Guvernul să publice Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020 în Monitorul Oficial al României. Lectura expunerii de motive a legii criticate, prezentată de cei patru inițiatori ai propunerii legislative, arată că aceasta corespunde pe deplin obiectului său de reglementare, conține în mod clar motivația inițiativei legislative și justifică necesitatea noului act normativ. Expunerea de motive a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020 este mai cuprinzătoare, întrucât aceasta conține și alte reglementări. Așadar, nu poate fi reținută critica susținută de Guvern potrivit căreia legea supusă controlului de constituționalitate nu ar avea o fundamentare temeinică.

63. Cu privire la critica de neconstituționalitate potrivit căreia Parlamentul, adoptând propunerea legislativă promovată de cei patru parlamentari, a dat naștere unui paralelism legislativ cu dispozițiile legale cuprinse în Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020, care ar avea același domeniu de reglementare, se arată că între dreptul constituțional al membrilor Parlamentului de a promova inițiative legislative proprii și dreptul Guvernului de a emite ordonanțe de urgență există o deosebire esențială: deputații și senatorii nu sunt condiționați formal în exercitarea acestui drept decât de dispozițiile art. 74 alin. (4) din Constituție, potrivit cărora prezentarea propunerilor legislative trebuie făcută în forma cerută pentru proiectele de legi, pe când Guvernul trebuie să se conformeze condițiilor de fond prevăzute în art. 115 alin. (4) din Constituție.

64. Exercitarea de către Guvern a dreptului de a emite ordonanțe de urgență nu trebuie să limiteze sau să stânjenească dreptul deputaților și senatorilor de a promova oricând propuneri legislative. Acesta este un principiu fundamental al democrației parlamentare de care Curtea Constituțională este obligată să țină seama în dezbaterea și soluționarea celor două obiecții de neconstituționalitate cu care a fost sesizată. Din această perspectivă, obiecția de neconstituționalitate adusă de Guvern legii criticate și motivele invocate pentru susținerea obiecției respective sunt o dovadă că Guvernul încalcă el însuși principiul constituțional al colaborării loiale instituționale între autoritățile publice și, ceea ce este mult mai grav, nesocotește monopolul legislativ al Parlamentului prin exercitarea abuzivă a dreptului de delegare legislativă recunoscut de Constituție.

65. Se mai arată că celelalte critici punctuale aduse legii criticate nu pot fi susținute cu argumente din care să rezulte caracterul neconstituțional al acesteia.

66. Guvernul, în Dosarul nr. 533A/2020, și Avocatul Poporului, în Dosarul nr. 563A/2020, nu au transmis Curții Constituționale punctele lor de vedere.

67. Curtea, la termenul de judecată din 27 mai 2020, având în vedere obiectul sesizărilor de neconstituționalitate, în temeiul art. 139 din Codul de procedură civilă coroborat cu art. 14 din Legea nr. 47/1992, a dispus conexarea Dosarului nr. 563A/2020 la Dosarul nr. 533A/2020, care a fost primul înregistrat. Prin aceeași încheiere, având în vedere cererea de întrerupere a deliberărilor, Curtea, în temeiul art. 57 și al art. 58 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, a amânat pronunțarea asupra cauzei pentru data de 3 iunie 2020, când a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA,

examinând obiecția de neconstituționalitate, punctele de vedere ale președintelui Camerei Deputaților și președintelui Senatului, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

68. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. a) din Constituție, precum și ale art. 1, 10, 15 și 18 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluționeze obiecția de neconstituționalitate.

69. Obiectul controlului de constituționalitate îl constituie dispozițiile Legii privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale, care au următorul cuprins:

"(1) Mandatele în curs ale primarilor, primarului general al municipiului București, președinților de consilii județene, consiliilor locale, Consiliului General al Municipiului București și consiliilor județene se prelungesc cu cel mult 6 luni de la data încetării stării de urgență.

(2) Prin derogare de la prevederile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, pentru modificarea Legii administrației publice locale nr. 215/2001, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali, cu modificările și completările ulterioare, data alegerilor pentru autoritățile administrației publice locale din anul 2020 se stabilește prin lege organică, cu cel puțin 75 de zile înaintea votării".

70. Dispozițiile constituționale invocate în susținerea criticilor de neconstituționalitate sunt cele ale art. 1 alin. (3)-(5) din Constituție cu referire la principiul colaborării loiale între autoritățile publice, al securității juridice, al separației puterilor în stat și al legalității, ale art. 15 alin. (2) privind neretroactivitatea legii, ale art. 36 privind dreptul de vot, ale art. 37 privind dreptul de a fi ales, ale art. 73 alin. (1) lit. o) privind domeniile rezervate legilor organice, ale art.

75 privind ordinea de sesizare a Camerelor, ale art. 102 privind rolul și structura Guvernului, ale art. 108 alin. (1) și (2) privind actele Guvernului și ale art. 115 alin. (5) și (7) cu privire la supunerea ordonanței de urgență spre dezbatere și adoptare de către Parlament.

(1) Admisibilitatea obiecției de neconstituționalitate

71. Curtea constată că obiecția de neconstituționalitate îndeplinește condițiile prevăzute de art. 146 lit. a) teza întâi din Constituție atât sub aspectul titularului dreptului de sesizare, întrucât a fost formulată de 71 de deputați și, respectiv, de Guvernul României, cât și sub aspectul obiectului, fiind vorba de o lege adoptată, dar nepromulgată încă.

72. Cu privire la termenul în care poate fi sesizată instanța de contencios constituțional, potrivit art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, acesta este de 5 zile de la data depunerii legii adoptate la secretarii generali ai celor două Camere ale Parlamentului, respectiv de 2 zile, începând de la același moment, dacă legea a fost adoptată în procedură de urgență. Totodată, în temeiul art. 146 lit. a) teza întâi din Legea fundamentală, Curtea Constituțională se pronunță asupra constituționalității legilor înainte de promulgarea acestora, care, potrivit art. 77 alin. (1) teza a doua din Constituție, se face în termen de cel mult 20 de zile de la primirea legii adoptate de Parlament, iar, potrivit art. 77 alin. (3) din Constituție, în termen de cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare.

73. Propunerea legislativă a fost inițiată de trei deputați și un senator și a fost înregistrată la Biroul permanent al Senatului la data de 2 aprilie 2020, legea fiind adoptată de Senat la 15 aprilie 2020, iar de Camera Deputaților la 23 aprilie 2020. La data de 23 aprilie 2020 a fost depusă la secretarii generali ai celor două Camere pentru exercitarea dreptului de sesizare asupra constituționalității legii și trimisă la promulgare în data de 25 aprilie 2020.

74. La data de 24 aprilie 2020, Curtea Constituțională a fost sesizată cu obiecția de neconstituționalitate formulată de un număr de 71 de deputați aparținând Grupului parlamentar al Partidului Național Liberal. La data de 6 mai 2020, Curtea Constituțională a fost sesizată cu obiecția de neconstituționalitate formulată de Guvernul României.

75. Luând act de faptul că obiecția de neconstituționalitate a fost formulată în termenul de 2 zile prevăzut de art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, respectiv în termenul ipotetic de 20 de zile de promulgare, Curtea constată că obiecția de neconstituționalitate este admisibilă sub aspectul respectării termenului în care poate fi sesizată instanța de control constituțional [a se vedea în acest sens Decizia nr. 67 din 21 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 223 din 13 martie 2018, paragraful 70 ipotezele întâi și a treia].

(2) Analiza propriu-zisă a obiecției de neconstituționalitate

76. În privința criticii de neconstituționalitate raportate la art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție se susține, în esență, că există un veritabil paralelism legislativ care afectează principiul securității juridice în componenta sa privind calitatea legii, având în vedere că reglementarea situației de excepție prin care durata mandatului aleșilor locali este prelungită din cauza pandemiei generate de răspândirea COVID 19 își are sediul materiei în Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020 privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale cuprinse în perioada 2016-2020, unele măsuri pentru organizarea alegerilor locale din anul 2020, precum și modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 297 din 8 aprilie 2020. Totodată, se invocă încălcarea principiului unicității de reglementare în materie.

77. Cu privire la adoptarea celor două acte normative, Curtea reține că Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020 a fost emisă de Guvern pe data de 6 aprilie 2020 și a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 297 din 8 aprilie 2020, când a și intrat în vigoare.

Legea criticată a fost depusă spre dezbatere în procedură de urgență la Senat pe data de 2 aprilie 2020 și a fost adoptată de Senat la 15 aprilie 2020, iar de Camera Deputaților la 23 aprilie 2020. Prin urmare, Curtea constată că legea criticată a fost inițiată înainte de emiterea ordonanței de urgență, însă, datorită procedurilor parlamentare mai laborioase, a fost adoptată după intrarea în vigoare a ordonanței de urgență.

78. În aceste context, Curtea reține că art. 16 alin. (1) și (2) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 260 din 21 aprilie 2010, prevede că "(1) În procesul de legiferare este interzisă instituirea aceloraşi reglementări în mai multe articole sau alineate din acelaşi act normativ ori în două sau mai multe acte normative. Pentru sublinierea unor conexiuni legislative se utilizează norma de trimitere. (2) În cazul existenței unor paralelisme acestea vor fi înlăturate fie prin abrogare, fie prin concentrarea materiei în reglementări unice". Deși normele de tehnică legislativă nu au valoare constituțională, prin reglementarea acestora legiuitorul a impus o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvate pentru fiecare act normativ. Astfel, respectarea acestor norme concură la asigurarea unei legislații ce respectă principiul securității raporturilor juridice, având claritatea și previzibilitatea necesare [Decizia nr. 420 din 3 iulie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 883 din 1 noiembrie 2019, paragraful 59].

79. În jurisprudența sa, Curtea a fost chemată de mai multe ori să se pronunțe asupra încălcării art. 1 alin. (5) din Constituție în raport cu art. 16 din Legea nr. 24/2000. Astfel, spre exemplu, prin Decizia nr. 1 din 10 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 123 din 19 februarie 2014, paragraful 111, Decizia nr. 61 din 7 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 219 din 30 martie 2017, paragrafele 51 și 52, Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 922 din 23 noiembrie 2017, paragraful 55, Decizia nr. 45 din 30 ianuarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 199 din 5 martie 2018, paragraful 239, Decizia nr. 63 din 13 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 201 din 6 martie 2018, paragraful 55, sau Decizia nr. 420 din 3 iulie 2019, paragrafele 55 și 58, precitată, Curtea a statuat, în esență, că ori de câte ori există o dublare sau o suprapunere între diverse soluții sau ipoteze normative cuprinse în două sau mai multe articole ori legi, se constată existența unui paralelism legislativ contrar art. 1 alin. (5) din Constituție.

80. Totodată, în jurisprudența sa recentă, Curtea, prin Decizia nr. 154 din 6 mai 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 398 din 15 mai 2020, paragraful 87, a statuat că un paralelism legislativ poate fi reținut în condițiile în care există "atât o suprapunere în privința obiectului de reglementare, cât și a termenelor avute în vedere de legiuitorul primar și, respectiv, delegat, fără ca legea adoptată să realizeze vreo corelare sub acest aspect cu ordonanța de urgență a Guvernului în vigoare. Nu este prevăzută vreo abrogare expresă și nici nu s-ar putea susține abrogarea implicită a dispozițiilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 29/2020 ca efect al intrării în vigoare a legii". Dacă o lege care are același obiect de reglementare cu un act normativ în vigoare nu prevede vreo dispoziție referitoare la soluționarea conflictului între aceste acte normative, generează situații de instabilitate și incoerență legislativă, cu consecințe negative asupra aplicării legii la cazurile concrete, din moment ce promovează soluții legislative necorelate cu legislația în vigoare [Decizia nr. 155 din 6 mai 2020, paragraful 73, nepublicată încă în Monitorul Oficial al României, Partea I, la data pronunțării prezentei decizii]. Toate aceste aspecte au dus la constatarea încălcării art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție.

81. Comparând conținutul normativ al art. 1-3 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020 cu cel al legii criticate, Curtea reține că cele două acte normative au același obiect de reglementare, și anume prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale. Diferențele normative între acestea constau în două aspecte, și anume data de la care se prelungesc și data până la care se prelungesc aceste mandate, precum și autoritatea care stabilește data alegerilor.

82. Astfel, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020 reglementează faptul că data de la care se prelungesc mandatele autorităților administrației publice locale este cea la care ele încetează ca urmare a ajungerii lor la termen, iar data până la care se prelungesc este data preluării, în condițiile legii, de către noile autorități ale administrației publice locale a mandatelor rezultate în urma alegerilor, dar nu mai târziu de 31 decembrie 2020. În schimb, legea criticată prevede că aceste mandate se prelungesc de la data încetării stării de urgență pe o perioadă de cel mult 6 luni. Totodată, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020 prevede că data alegerilor ce vor fi organizate se stabilește conform art. 10 alin. (1) din Legea nr. 115/2015, și anume prin hotărârea Guvernului, cu cel puțin 75 de zile înaintea votării, pe când, potrivit legii criticate, data alegerilor pentru autoritățile administrației publice locale din anul 2020 se stabilește prin lege organică, cu cel puțin 75 de zile înaintea votării.

83. Curtea reține că termenele pentru care se dispune această prelungire se suprapun în mare parte, fiind similare ca interval temporal avut în vedere, și anume cel mai târziu până la 31 decembrie 2020, conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020, respectiv cu cel mult 6 luni de la data încetării stării de urgență, conform legii criticate. Faptul că data alegerilor este stabilită de o autoritate publică printr-o normă distinctă celei prin care s-a dispus prelungirea mandatelor reprezintă un alt motiv pentru a considera că cele două acte normative cuprind aceeași reglementare.

84. Curtea constată că există paralelism legislativ atât în situația în care se reglementează identic într-o anumită sferă a relațiilor sociale, cât și atunci când aceeași problemă este reglementată diferit, așa cum s-a procedat în cazul de față. Astfel, chiar dacă cele două acte normative dispun prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale în condiții diferit normate, ceea ce este esențial pentru determinarea paralelismului legislativ este însăși ideea de prelungire a mandatelor acestor autorități. Prin urmare, două autorități publice nu pot reglementa în mod concurent una și aceeași soluție legislativă într-o anumită sferă a relațiilor sociale, așa cum s-a întâmplat în cazul de față.

85. Curtea observă că legile și ordonanțele/ordonanțele de urgență aflate în vigoare se bucură de prezumția de constituționalitate, astfel că orice intervenție legislativă ulterioară cu privire la obiectul lor de reglementare nu se poate transforma într-o reglementare concurentă actului normativ aflat în vigoare, ci trebuie să respecte această prezumție, modificând, completând sau abrogând, după caz, reglementarea inițială.

86. Totodată, cele mai sus constatate sunt susținute și prin faptul că legea criticată nu a abrogat expres textele contrare din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020, contrar art. 64 alin. (1) teza întâi din Legea nr. 24/2000, care stabilește că: "Prevederile cuprinse într-un act normativ, contrare unei noi reglementări de același nivel sau de nivel superior, trebuie abrogate". Mai mult, aceasta nu cuprinde nicio dispoziție de corelare cu Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2020; or, art. 13 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 24/2000 prevede că "Actul normativ trebuie să se integreze organic în sistemul legislației, scop în care: a) proiectul de act normativ trebuie corelat cu prevederile actelor normative de nivel superior sau de același nivel, cu care se află în conexiune".

87. Pentru a integra organic legea criticată în sistemul normativ și pentru a evita paralelismul legislativ, legiuitorul trebuia să abroge expres textele din ordonanța de urgență ce vin în conflict cu cele din legea criticată. Întrucât legiuitorul nu a făcut acest lucru, s-a creat o situație de incoerență legislativă concretizată în dublarea, în dreptul pozitiv, a unei reglementări referitoare la prelungirea mandatului autorităților administrației publice locale, ceea ce demonstrează existența unui paralelism legislativ. Astfel, legea criticată nesocotește, în ceea ce privește obiectul de reglementare, cerințele obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, generând un paralelism legislativ, interzis de prevederile art. 16 din Legea nr. 24/2000, paralelism care determină apariția unor situații de incoerență și instabilitate legislative.

88. Curtea reține că situația de incoerență legislativă este cu atât mai evidentă cu cât, la data adoptării legii care constituie obiect al controlului de constituționalitate, se afla în procedură parlamentară proiectul de lege pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020, iar Parlamentul, în temeiul art. 61 alin. (1) și al art. 115 alin. (7) din Constituție, putea să se pronunțe asupra acestei ordonanțe de urgență a Guvernului, evident cu respectarea principiilor și dispozițiilor constituționale.

89. Prin urmare, Curtea constată că legea criticată are același obiect de reglementare ca al Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2020, act normativ care începuse deja să își producă efectele la data adoptării legii criticate. În consecință, legea criticată încalcă art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție, coroborat cu art. 13 alin. (1) lit. a), art. 16 și art. 64 alin. (1) teza întâi din Legea nr. 24/2000.

90. Față de temeinicia motivelor de neconstituționalitate extrinsecă ce vizează însuși obiectul de reglementare, reținută prin raportare la dispozițiile art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție și care afectează legea criticată, Curtea constată că nu mai este cazul să examineze celelalte critici de neconstituționalitate formulate de autorii obiecției de neconstituționalitate (a se vedea, în același sens, Decizia nr. 58 din 12 februarie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 205 din 13 martie 2020, paragraful 62, sau Decizia nr. 155 din 6 mai 2020].

91. Cât privește efectele unei decizii prin care Curtea, în cadrul controlului anterior promulgării, constată neconstituționalitatea legii examinate în integralitatea sa, iar nu doar a unor dispoziții din cuprinsul acesteia, în temeiul art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală și având în vedere jurisprudența Curții în materie, Parlamentului îi revine obligația de a constata încetarea de drept a procesului legislativ, ca urmare a constatării neconstituționalității legii, în integralitatea sa. Curtea a arătat în jurisprudența sa că "situația determinată de constatarea neconstituționalității legii în ansamblul său [...] are efect definitiv cu privire la acel act normativ, consecința fiind încetarea procesului legislativ în privința respectivei reglementări" (în acest sens fiind Decizia nr. 619 din 11 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 6 din 4 ianuarie 2017, sau Decizia nr. 139 din 13 martie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 336 din 3 mai 2019, paragraful 88).

92. În final, Curtea reamintește considerentele de principiu reținute constant în jurisprudența sa, potrivit cărora forța obligatorie care însoțește actele jurisdicționale ale Curții - deci și deciziile - se atașează nu numai dispozitivului, ci și considerentelor pe care se sprijină acesta (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 414 din 14 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 291 din 4 mai 2010, Decizia nr. 903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 584 din 17 august 2010, Decizia nr. 727 din 9 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 477 din 12 iulie 2012, și Decizia nr. 1039 din 5 decembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 61 din

29 ianuarie 2013). Curtea a reținut, totodată, că nicio altă autoritate publică nu poate contesta considerentele de principiu rezultate din jurisprudența Curții Constituționale, aceasta fiind obligată să le aplice în mod corespunzător, respectarea deciziilor Curții fiind o componentă esențială a statului de drept.

93. Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, precum și al art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) și al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Admite obiecția de neconstituționalitate și constată că Legea privind prelungirea mandatelor autorităților administrației publice locale este neconstituțională.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Președintelui României, președinților celor două Camere ale Parlamentului și prim-ministrului și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 3 iunie 2020.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE,
Prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent-șef,
Benke Karoly

5. DECIZII PRIVIND LEGEA PRIVIND ORGANIZAREA ŞI DESFĂŞURAREA ALEGERILOR PENTRU PARLAMENTUL EUROPEAN NR. 33/2007

DECIZIA nr. 906 din 16 octombrie 2007
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 12 alin. (6) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European[115]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 12 alin. (6) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, excepţie ridicată de George Gh. Gibescu în Dosarul nr. 6.958/2/2007 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

La apelul nominal se prezintă autorul excepţiei, personal, care, având cuvântul, solicită admiterea acesteia, sens în care reiterează susţinerile formulate în faţa instanţei de judecată.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei ridicate, întrucât apreciază că prevederile de lege criticate nu sunt contrare Constituţiei şi celorlalte documente internaţionale invocate. Mai arată că de altfel în realitate nici nu sunt formulate motive de neconstituţionalitate.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 8 octombrie 2007, pronunţată în Dosarul nr. 6.958/2/2007, înaintată Curţii Constituţionale la data de 15 octombrie 2007, Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 12 alin. (6) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European. Excepţia a fost ridicată de George Gh. Gibescu într-un recurs formulat împotriva Hotărârii nr. 10 din 27 septembrie 2007 a Biroului Electoral Central prin care i s-a respins candidatura ca independent la alegerile pentru Parlamentul European.

În motivarea excepţiei se susţine că această dispoziţie de lege este în contradicţie cu prevederile constituţionale ale art. 37 alin. (1) şi art. 38, precum şi cu prevederile Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi cu "Protocolul adiţional la Convenţie semnat de guvernele membre ale Consiliului Europei". În acest sens, în esenţă, arată că "în nicio ţară membră a Uniunii Europene nu s-a impus o astfel de condiţie pentru participarea la alegerile pentru Parlamentul European".

Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă consideră că "nu există vreo neconformitate" între prevederile art. 12 alin. (6) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European şi dispoziţiile constituţionale ale art. 37 şi 38, care "au în vedere acelaşi drept de a fi ales în Parlamentul European".

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile autorului excepţiei şi ale reprezentantului Ministerului Public, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

[115] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 750 din 5 noiembrie 2007.

Curtea Constituţională constată că a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 12 alin. (6) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 28 din 16 ianuarie 2007, potrivit căruia "Candidatul independent poate participa la alegeri individual dacă este susţinut de cel puţin 100.000 de alegători".

Autorul excepţiei susţine că acest text de lege este contrar art. 37 alin. (1) şi art. 38 din Constituţie, precum şi prevederilor Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi Protocolului adiţional la Convenţie "semnat de guvernele membre ale Consiliului Europei".

Dispoziţiile constituţionale menţionate prevăd:

- Art. 37 alin. (1): "Au dreptul de a fi aleşi cetăţenii cu drept de vot care îndeplinesc condiţiile prevăzute în articolul 16 alineatul (3), dacă nu le este interzisă asocierea în partide politice, potrivit articolului 40 alineatul (3).";

- Art. 38: "În condiţiile aderării României la Uniunea Europeană, cetăţenii români au dreptul de a alege şi de a fi aleşi în Parlamentul European."

Examinând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, Curtea constată că autorul excepţiei nu formulează niciun motiv prin care să arate în ce constă contrarietatea art. 12 alin. (6) din Legea nr. 33/2007 faţă de prevederile din Constituţie şi faţă de documentele internaţionale invocate ca fiind încălcate.

Or, potrivit art. 10 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, "Sesizările trebuie făcute în formă scrisă şi motivate". Aşa fiind, nemotivarea excepţiei de neconstituţionalitate constituie motiv de respingere a acesteia. Altminteri, ar însemna ca jurisdicţia constituţională să se substituie părţii cât priveşte invocarea motivului de neconstituţionalitate, exercitând astfel, sub acest aspect, un control din oficiu, ceea ce este inadmisibil câtă vreme de esenţa controlului pe calea excepţiei de neconstituţionalitate este exercitarea acestuia la sesizarea subiectelor prevăzute de lege.

Faţă de cele de mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 10 alin. (2), al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 12 alin. (6) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, excepţie ridicată de George Gh. Gibescu în Dosarul nr. 6.958/2/2007 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 16 octombrie 2007.

DECIZIA nr. 910 din 18 octombrie 2007
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007 privind unele măsuri pentru organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European[116]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007 privind unele măsuri pentru organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, excepţie ridicată de către Partidul Naţional Ţărănesc Creştin şi Democrat în Dosarul nr. 1.286/2/2007 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal.

La apelul nominal răspunde autorul excepţiei, prin apărător Alin Burea, cu împuternicire avocaţială depusă la dosarul cauzei, lipsind cealaltă parte, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul părţii prezente, care solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate, sens în care reiterează, în esenţă, argumentele expuse în notele scrise depuse pentru motivarea excepţiei. Precizează în plus că renunţă la critica de neconstituţionalitate referitoare la dispoziţiile art. IV din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate ca neîntemeiată, arătând în acest sens că diferenţele de tratament juridic între partidele parlamentare şi cele neparlamentare, referitoare la modalităţile concrete de organizare şi desfăşurare a alegerilor pentru Parlamentul European, se justifică prin criterii obiective şi rezonabile, astfel că nu se poate susţine încălcarea principiului nediscriminării. De asemenea, precizează că ordonanţa de urgenţă criticată a fost emisă de Guvern în temeiul art. 115 alin. (4) din Constituţie, avându-se în vedere necesitatea şi urgenţa reglementării unor măsuri pentru organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, şi nu în baza unei legi de abilitare, astfel că nu se poate primi critica de neconstituţionalitate referitoare la încălcarea art. 115 din Legea fundamentală. În plus, apreciază că actul normativ criticat nu contravine principiului neretroactivităţii legii, consacrat de art. 15 alin. (2) din Constituţie.

Cât priveşte solicitarea autorului excepţiei exprimată în timpul dezbaterilor, referitoare la renunţarea la critica de neconstituţionalitate cu privire la dispoziţiile art. IV din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007, reprezentantul Ministerului Public consideră că aceasta nu poate fi primită, excepţia de neconstituţionalitate fiind o excepţie de ordine publică. Mai mult, această excepţie urmează a fi respinsă ca devenită inadmisibilă întrucât textul de lege menţionat a fost expres abrogat prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 8/2007, iar soluţia legislativă criticată nu a fost preluată de actul normativ abrogator.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 8 martie 2007, pronunţată în Dosarul nr. 1.286/2/2007, Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007 privind unele măsuri pentru organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European. Excepţia a fost ridicată de către Partidul Naţional Ţărănesc Creştin şi Democrat într-o acţiune de contencios

[116]Publicată în Monitorul Oficial nr. 750 din 5 noiembrie 2007.

administrativ formulată în temeiul art. 9 alin. (1) din Legea nr. 554/2004, având ca obiect "anularea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 1 din 7 februarie 2007 privind unele măsuri pentru organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, sau, în subsidiar, anularea următoarelor dispoziţii din această ordonanţă: Art. I pct. 6 - dispoziţia referitoare la introducerea alin. 6 în art. 13 din Legea nr. 33/2007; Art. I pct. 7; Art. I pct. 8 - dispoziţia referitoare la introducerea art. 14^2 alin. 3 şi 4 în Legea nr. 33/2007; Art. I pct. 8 - dispoziţia referitoare la introducerea art. 14^5 alin. 3 în Legea nr. 33/2007; Art. I pct. 8 - dispoziţia referitoare la introducerea art. 14^7 alin. 7 şi 8 în Legea nr. 33/2007; Art. I pct. 10; Art. I pct. 11; Art. IV".

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate, autorul acesteia susţine, în esenţă, că Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007 este neconstituţională, în integralitatea sa, deoarece conţine dispoziţii care afectează regimul instituţiilor fundamentale ale statului, precum şi drepturile electorale, contravenind astfel dispoziţiilor art. 115 alin. (6) din Constituţie. Prin aceasta "este depăşită limita delegării legislative stabilită de art. 115 din Constituţie", ceea ce reprezintă "o imixtiune gravă a puterii executive în competenţa legislativă a Parlamentului", încălcându-se astfel şi art. 61 alin. (1) şi art. 1 alin. (4) din Constituţie.

În ce priveşte dispoziţiile ordonanţei care vizează modul de stabilire a numărului de ordine de pe buletinele de vot, de constituire a tuturor birourilor electorale implicate în desfăşurarea alegerilor, respectiv modul de completare a acestor birouri cu reprezentanţii partidelor politice care participă la alegeri, de acordare a timpilor de antenă după apartenenţa candidaţilor la un partid parlamentar, respectiv neparlamentar - criticate de asemenea prin excepţia de neconstituţionalitate - apreciază că acestea sunt discriminatorii, încălcându-se prevederile art. 1 alin. (3), art. 4 alin. (2), art. 8, art. 15 alin. (2), art. 16 alin. (1), art. 31 alin. (5), art. 36, art. 37, art. 38 din Constituţie.

Referitor la art. IV din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007, criticat, se susţine că pentru o dispoziţie care intrase în vigoare la 1 ianuarie 2007 este prevăzut un alt termen de intrare în vigoare, iar o dispoziţie abrogată la data de 1 ianuarie 2007 este repusă în vigoare, după data abrogării, încălcându-se astfel dispoziţiile art. 15 alin. (2) din Constituţie.

Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal apreciază că excepţia de neconstituţionalitate nu este întemeiată deoarece actul normativ criticat nu afectează regimul instituţiilor fundamentale ale statului, ci reglementează rolul şi atribuţiile Curţii de Conturi în cadrul diferitelor operaţiuni electorale prilejuite de alegerile pentru Parlamentul European. În concluzie, nu se poate reţine contradicţia Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007 faţă de prevederile art. 115 alin. (6) şi ale art. 15 alin. (2) din Constituţie.

Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

Guvernul consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, atât ordonanţa de urgenţă în ansamblul său, cât şi unele dispoziţii ale acesteia criticate, neîncălcând prevederile din Legea fundamentală invocate de autor.

Cât priveşte excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. IV din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007, aceasta este inadmisibilă întrucât dispoziţiile criticate nu mai sunt în vigoare.

Avocatul Poporului apreciază că excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. IV din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007 este inadmisibilă, iar restul prevederilor ordonanţei sunt constituţionale. În acest sens, arată că prin actul normativ criticat au fost

instituite unele măsuri pentru organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European. Astfel, cum rezultă din Nota de fundamentare a ordonanţei, aceasta vizează modificarea şi adoptarea unor măsuri de ordin tehnic şi normativ pentru eficientizarea desfăşurării alegerilor pentru desemnarea reprezentanţilor României în Parlamentul European, fără ca prin aceasta să fie afectate regimul instituţiilor fundamentale ale statului sau drepturile electorale.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile părţii prezente, concluziile procurorului şi dispoziţiile de lege criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie, potrivit dispozitivului încheierii de sesizare, "Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 1/07.02.2007 privind unele măsuri pentru organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European", publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 97 din 8 februarie 2007, astfel cum a fost modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 8/2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 134 din 23 februarie 2007, şi prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 84/2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 602 din 31 august 2007.

În considerentele încheierii, Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal reţine că "sesizarea priveşte întregul text al Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007 contestată pe calea excepţiei de neconstituţionalitate, deoarece astfel şi-a formulat reclamantul acţiunea în anulare formulată în baza art. 9 alin. (1) din Legea nr. 554/2004 şi şi-a motivat excepţia de neconstituţionalitate şi numai în subsidiar solicitând anularea şi invocând excepţia faţă de unele dispoziţii ale Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007".

Totodată, potrivit motivării excepţiei de neconstituţionalitate, pe lângă Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007, în integralitatea sa, autorul vizează în special următoarele prevederi din aceasta: art. I pct. 6 - dispoziţia referitoare la introducerea alin. (6) la art. 13 din Legea nr. 33/2007; art. I pct. 7; art. I pct. 8 - dispoziţia referitoare la introducerea art. 14^2 alin. (3) şi (4) în Legea nr. 33/2007; art. I pct. 8 - dispoziţia referitoare la introducerea art. 14^5 alin. (3) în Legea nr. 33/2007; art. I pct. 8 - dispoziţia referitoare la introducerea art. 14^7 alin. (7) şi (8) în Legea nr. 33/2007; art. I pct. 10, art. I pct. 11 şi art. IV - dispoziţii care vizează modificări şi completări ale Legii nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European.

Aşa fiind, Curtea Constituţională urmează să reţină ca obiect al excepţiei de neconstituţionalitate atât Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007, în integralitatea sa, cât şi prevederile din aceasta mai sus menţionate.

În opinia autorului excepţiei, Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007 contravine în integralitatea sa dispoziţiilor art. 115 alin. (6) din Constituţie, iar dispoziţiile din aceasta, vizate în mod distinct în motivarea excepţiei, încalcă prevederile art. 1 alin. (3), art. 4 alin. (2), art. 8, art. 15 alin. (2), art. 16 alin. (1), art. 31 alin. (5), art. 36 - 38 din Legea fundamentală.

Examinând prezenta cauză, Curtea Constituţională reţine că excepţia de neconstituţionalitate a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007 privind unele măsuri pentru organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European a fost ridicată în cadrul unei acţiuni introduse în temeiul art. 9 alin. (1) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, la Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal, având ca obiect "anularea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007".

Potrivit art. 9 alin. (1) din Legea nr. 554/2004, "persoana vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim prin ordonanţe sau dispoziţii din ordonanţe introduce acţiune la instanţa de contencios administrativ, însoţită de excepţia de neconstituţionalitate".

În situaţia vizată de textul citat, coroborat şi cu prevederile art. 126 alin. (6) teza a doua din Constituţie, Curtea reţine că acţiunile introduse pe calea contenciosului administrativ nu pot avea ca obiect "anularea ordonanţei".

De altfel, ulterior sesizării Curţii Constituţionale, Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 a fost modificată şi completată prin Legea nr. 262/2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 30 iulie 2007, iar articolul 9 a fost completat cu un nou alineat, alineatul (5), potrivit căruia "acţiunea prevăzută de prezentul articol poate avea ca obiect acordarea de despăgubiri pentru prejudiciile cauzate prin ordonanţe ale Guvernului, anularea actelor administrative emise în baza acestora, precum şi, după caz, obligarea unei autorităţi publice la emiterea unui act administrativ sau la realizarea unei anumite operaţiuni administrative".

În acest context, Curtea reţine că obiectul acţiunii - anularea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007 - în cadrul căreia a fost invocată excepţia de neconstituţionalitate nu se încadrează printre situaţiile prevăzute de art. 9 alin. (5) din Legea nr. 554/2004. Or, potrivit dispoziţiilor art. 9 alin. (1), coroborat cu cele ale alin. (5) din lege, acţiunea introdusă de persoana vătămată într-un drept al său sau într-un interes legitim prin ordonanţe sau dispoziţii din ordonanţe, însoţită de excepţia de neconstituţionalitate, poate avea ca obiect doar acordarea de despăgubiri pentru prejudiciile cauzate prin ordonanţe ale Guvernului, anularea actelor administrative emise în baza acestora, precum şi, după caz, obligarea unei autorităţi publice la emiterea unui act administrativ sau la realizarea unei anumite operaţiuni administrative.

Curtea Constituţională decide asupra excepţiilor ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti privind neconstituţionalitatea unei ordonanţe în vigoare, care are legătură cu soluţionarea cauzei.

În consecinţă, în temeiul art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, Curtea urmează să respingă excepţia ca inadmisibilă.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 1/2007 privind unele măsuri pentru organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, excepţie ridicată de către Partidul Naţional Ţărănesc Creştin şi Democrat în Dosarul nr. 1.286/2/2007 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 18 octombrie 2007.

DECIZIA nr. 973 din 31 octombrie 2007
referitoare la sesizarea asupra neconstituţionalităţii Legii pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2007 privind unele măsuri referitoare la alegerea membrilor din România în Parlamentul European din anul 2007[117]

Cu Adresa nr. 51/4.429 din 17 octombrie 2007, secretarul general al Camerei Deputaţilor a transmis Curţii Constituţionale sesizarea referitoare la neconstituţionalitatea Legii pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2007 privind unele măsuri referitoare la alegerea membrilor din România în Parlamentul European din anul 2007, formulată de un număr de 60 de deputaţi şi un senator, şi anume: Cristian I. Rădulescu, Petru I. Călian, Marius I. Rogin, Cristian B. Ilie, Traian Constantin A. Igaş, Ioan Dumitru I. Puchianu, Aurel A. Olarean, Cornel Ştefan C. Bardan, Constantin M. Petrea, Anca M. Constantinescu, Alexandru A. Ciocâlteu, Alexandru E. Mocanu, Stelian N. Duţu, Cezar Florin Gh. Preda, Horia C. Văsioiu, Graţiela Denisa M. Iordache, Daniel I. Buda, Ioan C. Oltean, Gheorghe G. Barbu, Gheorghe I. Albu, Cosmin Gabriel C. Popp, Petre Străchinaru, Dan S. Cârlan, Ion I. Gonţea, Petru P. Movilă, Gheorghe G. Sârb, Mugurel Liviu S. Sârbu, Constantin C. Amarie, Constantin V. Tudor, Dănuţ E. Liga, Marcel Laurenţiu M. Romanescu, Dorin-Liviu D. Nistoran, Nicolae N. Bara, Marian Sorin C. Paveliu, Cornel H. Ştirbeţ, Petre I. Ungureanu, Claudius Mihail Gh. Zaharia, Mircea Teodor D.V. Iustian, Dan Horaţiu Gh. Buzatu, Vasile I. Pruteanu, Corneliu V. Momanu, Dumitru M. Pardău, Radu V.D. Lambrino, Ionela I. Bruchental, William Gabriel S. Brânză, Mircea Man, Valentin Adrian M. Iliescu, Radu-Cătălin Drăguş, Obuf Cătălin Ovidiu Gh. Buhăianu, Ionesie P. Ghiorghioni, Dumitru D. Becşenescu, Liviu Alexandru H. Miroşeanu, Anca-Daniela C. Boagiu, Daniel I. Ionescu, Dumitru Gh. Puzdrea, Costică N. Canacheu, Valeriu I. Tabără, Dan N. Grigore, Iulian-Gabriel P. Bîrsan, Liviu D. Codîrlă şi Laurenţiu C. Mironescu.

Sesizarea a fost formulată în temeiul art. 146 lit. a) din Constituţie şi al art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a fost înregistrată la Curtea Constituţională sub nr. 9.778 din 17 octombrie 2007 şi constituie obiectul Dosarului nr. 1.451A/2007.

În motivarea sesizării se arată:

- prevederile art. 1 şi ale art. 3 alin. (2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 15/2007 privind unele măsuri referitoare la alegerea membrilor din România în Parlamentul European din anul 2007, în forma adoptată prin legea ce formează obiectul sesizării, încalcă prevederile art. 38 din Constituţie, potrivit cărora, "În condiţiile aderării României la Uniunea Europeană, cetăţenii români au dreptul de a alege şi de a fi aleşi în Parlamentul European". Or, prin ordonanţa criticată, Guvernul "a decis împărţirea procesului electoral în două segmente diferite - unul cu termene limită definite pentru depunerea însemnelor electorale, pentru depunerea de semnături etc. şi un al doilea, esenţial, fără o dată certă în momentul desfăşurării scrutinului efectiv, definit prin ziua de referinţă pentru organizarea şi desfăşurarea alegerilor, care urmează a fi stabilită în interiorul intervalului de timp al semestrului II al anului 2007". Astfel, "cetăţenii care au împlinit vârsta de 23 de ani în perioada cuprinsă între 13 mai 2007 şi prima zi a semestrului II al anului 2007 şi care au dorit să îşi depună candidatura în calitate de independenţi, comparativ cu cetăţenii care au împlinit vârsta de 23 de ani la data de 13 mai 2007, au avut la dispoziţie numai 2 zile pentru strângerea unui număr de 100.000 de semnături, interval cuprins între data publicării în Monitorul Oficial al României a OUG nr. 15/2007 şi a intrării acesteia în vigoare -

[117] Publicată în Monitorul Oficial nr. 816 din 29 noiembrie 2007.

12 martie 2007 şi termenul limită impus de aceasta pentru depunerea semnăturilor - 14 martie 2007". Se consideră că, "mai mult decât atât, cetăţenilor care au împlinit vârsta de 23 de ani în intervalul cuprins între prima zi a semestrului II al anului 2007 şi ziua de referinţă a alegerilor, stabilită ulterior, li s-a restrâns dreptul fundamental de a putea fi aleşi în Parlamentul European, dat fiind faptul că procesul de strângere şi depunere de semnături s-a încheiat înainte de a avea cunoştinţă despre condiţiile înscrierii în cursa electorală.";

- ordonanţa adoptată a fost contrasemnată numai de preşedintele Autorităţii Electorale Permanente, ceea ce încalcă prevederile art. 108 alin. (4) din Constituţie, care stabilesc că "(...) ordonanţele adoptate de Guvern se semnează de primul-ministru, se contrasemnează de miniştrii care au obligaţia punerii lor în executare". În legătură cu această susţinere se arată că, prin lege, preşedintele Autorităţii Electorale Permanente "nu are dreptul de a promova şi semna ordonanţe de urgenţă, deoarece instituţiile autonome au dreptul de a promova acte normative, dar ordonanţele de urgenţă trebuie semnate în mod obligatoriu de miniştrii care au obligaţia punerii lor în aplicare.";

- soluţia legislativă propusă încalcă art. 115 alin. (4) şi (6) din Constituţie, potrivit căruia "Guvernul poate adopta ordonanţe de urgenţă numai în situaţii extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată, având obligaţia de a motiva urgenţa în cuprinsul acestora". Or, în cauză, niciuna dintre cele trei condiţii nu este îndeplinită. În acest sens, este invocată jurisprudenţa constantă a Curţii Constituţionale, referitoare la situaţia extraordinară şi caracterul ei obiectiv. În cazul Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2007, "atât situaţia excepţională, cât şi motivaţia sunt absolut formale, fără nici cea mai mică referire la o situaţie concretă sau la consecinţele acestei ipotetice situaţii excepţionale". Sub acest aspect se mai arată că, "având în vedere că nimeni nu este abilitat să certifice dacă alegerile de orice fel reprezintă la un moment dat o prioritate pentru agenda publică, precum şi faptul că, în mod inevitabil, orice alegeri se vor desfăşura într-un context politic, motivaţia este lipsită de fond". Se mai arată că, potrivit alin. (6) al art. 115 din Constituţie, ordonanţele de urgenţă nu pot afecta, printre altele, drepturile, libertăţile şi îndatoririle prevăzute de acesta, iar între acestea figurează şi dreptul de a fi ales în Parlamentul European, prevăzut la art. 38 din Legea fundamentală;

- prin adoptarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2007 se încalcă prevederile constituţionale ale art. 71 alin. (2), în conformitate cu care "Calitatea de deputat sau de senator este incompatibilă cu exercitarea oricărei funcţii publice de autoritate, cu excepţia celei de membru al Guvernului". În acest sens se arată că, "începând cu 1 ianuarie 2007, România este reprezentată cu drepturi depline în Parlamentul European de deputaţi şi senatori care au avut până la acea dată statutul de observatori din partea Parlamentului României" şi, "prin prelungirea până la sfârşitul anului a termenului de alegere, a fost afectat dreptul candidaţilor aleşi pe liste de partid la alegerile parlamentare din 2004 de a ocupa locurile rămase vacante ca urmare a desemnării reprezentanţilor României în Parlamentul României".

În consecinţă, se solicită Curţii Constituţionale să constate neconstituţionalitatea Legii pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2007 privind unele măsuri referitoare la alegerea membrilor din România în Parlamentul European din anul 2007.

În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 643 din 16 iulie 2004, sesizarea a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Avocatului Poporului, pentru a prezenta punctele lor de vedere.

Preşedintele Camerei Deputaţilor, cu Adresa nr. 51/4.494 din 22 octombrie 2007, a transmis Curţii Constituţionale punctul său de vedere, prin care arată că sesizarea de neconstituţionalitate este neîntemeiată şi propune respingerea acesteia pentru următoarele considerente:

- primul motiv de neconstituţionalitate, potrivit căruia art. 1 şi 3 din ordonanţă fragmentează perioada electorală, ceea ce ar dezavantaja cetăţenii români care au împlinit vârsta de 23 de ani între 13 mai 2007 şi 1 iulie 2007 faţă de cei care împliniseră această vârstă până la data de 13 mai 2007, este neîntemeiat întrucât "vârsta, ca o condiţie de eligibilitate, este un element de fapt şi nu de drept", iar "opţiunea pentru o anumită vârstă - ca o condiţie de eligibilitate - şi stabilirea datei împlinirii acesteia aparţin autorităţii publice având competenţă normativă: în cazul de faţă, Guvernul". În continuare se arată că, în cadrul oricărui tip de alegeri, pentru care unul dintre criteriile de eligibilitate este vârsta, o parte dintre cetăţenii ţării nu va putea candida dacă nu a împlinit o anumită vârstă până la o anumită dată, astfel că şi în cazul ordonanţei criticate "cetăţenii care au dorit să candideze la alegerile pentru Parlamentul European şi aveau vârsta de 23 de ani la data prevăzută printr-un act normativ anterior emiterii Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2007 nu sunt afectaţi de noul cadru juridic privind alegerile europarlamentare". De altfel, susţinerea se "referă la un iluzoriu subiect de drept: cetăţenii care urmau să îndeplinească vârsta de 23 de ani în intervalul 13 mai - 1 iulie 2007", or, "depunerea candidaturii pentru orice funcţie publică eligibilă este rezultatul unei îndelungate reflecţii, al evaluării profunde a şanselor de reuşită, al unei pregătiri amplu analizate şi pregătite politic, material şi logistic.";

- emiterea ordonanţei a fost motivată procedural de cerinţa prorogării termenului la care se făcea referire în art. 8 alin. (1) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, adică 13 mai 2007. Însă, "datorită tensionării climatului politic intern, ceea ce ar fi putut să afecteze caracterul democratic al alegerilor europarlamentare", "Guvernul a recurs la o soluţie eminamente europeană şi democratică, şi anume de a amâna alegerile, fără a se afecta operaţiunile electorale realizate deja" şi, "concret, s-a stabilit o altă zi de referinţă, în semestrul al doilea al anului în curs". Critica potrivit căreia art. 1 din ordonanţă încalcă art. 38 din Constituţie nu trebuie adresată Guvernului, întrucât "textul acestui articol a fost propus chiar de Consiliul Legislativ în avizul pe care l-a formulat pe marginea proiectului de act normativ.";

- nici critica constând în încălcarea art. 38 din Constituţie nu este întemeiată, deoarece art. 3 alin. (2) din ordonanţă "nu face altceva decât să consacre şi să conserve regimul juridic stabilit anterior pentru o operaţie electorală concretă: depunerea listelor de alegători susţinători" până la data de 14 martie 2007, liste care, de altfel, "sunt şi rămân valabile.";

- "motivaţia" referitoare la nerespectarea art. 115 alin. (4) din Constituţie nu poate fi susţinută, "întrucât din expunerea de motive ataşată acestui act normativ se arată foarte clar situaţia extraordinară care a determinat Guvernul să adopte ordonanţa de urgenţă respectivă", precum şi că "Guvernul şi-a motivat pe deplin luarea acestei măsuri de urgenţă". Mai precizează că în expunerea de motive "Guvernul subliniază că, datorită climatului politic existent în ţară la acel moment, nu ar fi fost posibilă o competiţie democratică autentică şi de aceea a recurs la amânarea alegerilor", iar "organizarea unor alegeri într-un climat politic care ar afecta interesul public" reprezintă o situaţie extraordinară în înţelesul art. 115 alin. (4) din Constituţie.

Guvernul, cu Adresa nr. 5/5.426 din 29 octombrie 2007, a transmis Curţii Constituţionale punctul său de vedere, prin care consideră că sesizarea de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În acest sens arată că: cerinţa prevăzută de art. 108 alin. (4) din Constituţie, referitoare la contrasemnarea ordonanţelor Guvernului de către miniştrii care au obligaţia punerii lor în

executare, "ţine de aspectul formal şi nu de conţinutul acestor acte normative care reprezintă, în esenţă, voinţa Guvernului", iar faptul că neîndeplinirea cerinţei nu este sancţionată cu inexistenţa hotărârii sau a ordonanţei confirmă această susţinere; potrivit celor statuate prin deciziile Curţii Constituţionale, situaţia extraordinară este o situaţie de fapt pe care Guvernul o apreciază şi intervine pe cale normativă, astfel că dispoziţiile art. 115 alin. (4) din Constituţie nu sunt încălcate, iar în cauză, la data adoptării ordonanţei, "Guvernul a apreciat că situaţia extraordinară era determinată de climatul politic existent care nu putea asigura condiţiile optime pentru procesul electoral"; ordonanţa criticată nu contravine prevederilor constituţionale ale art. 115 alin. (4) şi (6) şi ale art. 38, referitoare la dreptul cetăţenilor români de a fi aleşi în Parlamentul European, procedura alegerii fiind stabilită prin lege; "dreptul candidaţilor aleşi pe listele de partid la alegerile din 2004 de a ocupa locurile rămase vacante ca urmare a desemnării reprezentanţilor României în Parlamentul European ia naştere numai în momentul în care aceste posturi se vacantează, indiferent care este data de referinţă", astfel că nici art. 71 alin. (2) din Constituţie nu este încălcat.

Preşedintele Senatului nu a transmis punctul său de vedere.

CURTEA,

examinând sesizarea de neconstituţionalitate, punctele de vedere ale Guvernului şi preşedintelui Camerei Deputaţilor, raportul judecătorului-raportor, Legea pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2007 privind unele măsuri referitoare la alegerea membrilor din România în Parlamentul European din anul 2007, raportată la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, reţine următoarele:

Curtea a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, precum şi celor ale art. 1, 10, 15, 16 şi 18 din Legea nr. 47/1992, să se pronunţe asupra constituţionalităţii prevederilor legale criticate.

Obiectul controlului de constituţionalitate îl constituie Legea pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2007 privind unele măsuri referitoare la alegerea membrilor din România în Parlamentul European din anul 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 173 din 12 martie 2007, în ansamblul său, precum şi, potrivit criticilor de neconstituţionalitate formulate, art. 1 şi art. 3 alin. (2) din aceeaşi ordonanţă.

Articolul unic al legii criticate prevede: "Se aprobă Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 15 din 12 martie 2007 privind unele măsuri referitoare la alegerea membrilor din România în Parlamentul European din anul 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 173 din 12 martie 2007, cu modificările ulterioare."

Art. 1 şi art. 3 alin. (2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 15/2007, cu modificările ulterioare, vizate de criticile de neconstituţionalitate, prevăd:

- Art. 1: "Ziua de referinţă pentru organizarea şi desfăşurarea alegerilor din anul 2007 ale membrilor din România în Parlamentul European se stabileşte prin hotărâre a Guvernului, conform prevederilor art. 8 alin. (1) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, cu modificările şi completările ulterioare, în semestrul II al anului 2007.";

- Art. 3 alin. (2): "Partidele politice, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, alianţele politice, alianţele electorale şi candidaţii independenţi vor depune listele de alegători prevăzute la alin. (1) la Biroul Electoral Central, până la data de 14 martie 2007 inclusiv, urmând

ca listele de candidaţi să fie depuse până la termenul stabilit prin hotărârea Guvernului prevăzută la art. 2 alin. (1)."

În opinia autorilor sesizării, legea criticată încalcă prevederile constituţionale ale art. 38, art. 71 alin. (2), art. 108 alin. (4) şi ale art. 115 alin. (4) şi (6), care prevăd:

- Art. 38: "În condiţiile aderării României la Uniunea Europeană, cetăţenii români au dreptul de a alege şi de a fi aleşi în Parlamentul European.";

- Art. 71 alin. (2): "Calitatea de deputat sau de senator este incompatibilă cu exercitarea oricărei funcţii publice de autoritate, cu excepţia celei de membru al Guvernului.";

- Art. 108 alin. (4): "Hotărârile şi ordonanţele adoptate de Guvern se semnează de primul-ministru, se contrasemnează de miniştrii care au obligaţia punerii lor în executare şi se publică în Monitorul Oficial al României. Nepublicarea atrage inexistenţa hotărârii sau a ordonanţei. Hotărârile care au caracter militar se comunică numai instituţiilor interesate.";

- Art. 115 alin. (4) şi (6): "(4) Guvernul poate adopta ordonanţe de urgenţă numai în situaţii extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată, având obligaţia de a motiva urgenţa în cuprinsul acestora. [...]

(6) Ordonanţele de urgenţă nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituţionale, nu pot afecta regimul instituţiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertăţile şi îndatoririle prevăzute de Constituţie, drepturile electorale şi nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică."

Examinând obiecţia de neconstituţionalitate formulată, prevederile legii criticate, precum şi art. 1 şi art. 3 alin. (2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 15/2007, prin raportare la dispoziţiile din Constituţie incidente, Curtea Constituţională constată că sesizarea de neconstituţionalitate este neîntemeiată şi urmează a fi respinsă pentru următoarele considerente:

Prima critică de neconstituţionalitate constă, în esenţă, în susţinerea că prevederile art. 1 şi art. 3 alin. (2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 15/2007 au împărţit procesul electoral în două segmente diferite - unul cu termene limită definite şi un al doilea determinat prin ziua de referinţă pentru organizarea şi desfăşurarea alegerilor, ceea ce face ca "cetăţenilor care au împlinit vârsta de 23 de ani în intervalul cuprins între prima zi a semestrului II al anului 2007 şi ziua de referinţă a alegerilor, stabilită ulterior", să li se restrângă dreptul fundamental de a fi aleşi în Parlamentul European. Astfel, în opinia autorilor sesizării, sunt încălcate prevederile art. 38 din Constituţia României, care stabilesc că, "În condiţiile aderării României la Uniunea Europeană, cetăţenii români au dreptul de a alege şi de a fi aleşi în Parlamentul European".

Analizând această susţinere, Curtea constată că textul constituţional menţionat extinde dreptul de a alege al cetăţenilor români de la mediul intern la cel comunitar. Prevederile art. 1 şi ale art. 3 alin. (2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 15/2007 privind unele măsuri referitoare la alegerea membrilor din România în Parlamentul European din anul 2007 nu sunt contrare dispoziţiilor constituţionale invocate, deoarece prorogarea datei alegerilor şi recunoaşterea valabilităţii unor operaţiuni electorale efectuate înainte de desfăşurarea alegerilor nu afectează exercitarea dreptului de a fi ales în Parlamentul European. Aşadar, susţinerea nu poate fi reţinută.

Prin cea de-a doua critică de neconstituţionalitate se invocă încălcarea prevederilor art. 108 alin. (4) din Constituţie, care stabilesc că "[...] ordonanţele adoptate de Guvern se semnează de primul-ministru, se contrasemnează de miniştrii care au obligaţia punerii lor în executare [...]".Încălcarea constă în aceea că Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 15 din 12 martie 2007 nu a fost semnată de ministrul internelor şi al reformei administrative. Or, aşa cum se poate observa, obiectul ordonanţei de urgenţă criticate îl constituie modificarea zilei de referinţă pentru organizarea şi desfăşurarea alegerilor din anul 2007 ale membrilor din România în Parlamentul

European, recunoaşterea valabilităţii unor operaţiuni electorale, continuitatea valabilităţii listelor de alegători, suspendarea activităţii Biroului Electoral Central etc., aşadar operaţiuni a căror executare intră în atribuţiile exclusive ale preşedintelui Autorităţii Electorale Centrale, care are rang de ministru. Prin urmare şi această critică urmează a fi respinsă.

O altă susţinere privind neconstituţionalitatea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2007 priveşte adoptarea ei, care, în opinia autorilor sesizării, încalcă prevederile art. 115 alin. (4) din Constituţie, în virtutea cărora "Guvernul poate adopta ordonanţe de urgenţă numai în situaţii extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată, având obligaţia de a motiva urgenţa în cuprinsul acestora".

Analizând această critică, Curtea constată că în preambulul ordonanţei de urgenţă se precizează motivele care au dus la adoptarea ei, adică imposibilitatea desfăşurării alegerilor europarlamentare datorată climatului politic existent în ţară. Or, asemenea motive nu pot fi supuse controlului de constituţionalitate, astfel că susţinerea nu poate fi reţinută.

În sfârşit, se invocă încălcarea prevederilor art. 71 alin. (2) din Constituţie, conform cărora "Calitatea de deputat sau de senator este incompatibilă cu exercitarea oricărei funcţii publice de autoritate, cu excepţia celei de membru al Guvernului", cu motivarea că, până la alegerile europarlamentare, ar exista un cumul de mandate parlamentare, în sensul că un mandat de deputat sau de senator se cumulează cu un mandat de europarlamentar. În realitate, acest cumul de mandate nu este neconstituţional, el fiind determinat de perioada de tranziţie de la aderarea la Uniunea Europeană la desemnarea prin vot universal a reprezentanţilor României în Parlamentul European. În consecinţă, Curtea constată că şi această critică este neîntemeiată.

Faţă de cele arătate, Curtea constată că Legea pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2007 privind unele măsuri referitoare la alegerea membrilor din România în Parlamentul European din anul 2007 este constituţională.

În temeiul dispoziţiilor art. 146 lit. a) şi ale art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al prevederilor art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) şi al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Constată că Legea pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2007 privind unele măsuri referitoare la alegerea membrilor din România în Parlamentul European din anul 2007 este constituţională.

Decizia se comunică Preşedintelui României şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Definitivă şi general obligatorie.

Dezbaterea a avut loc la data de 31 octombrie 2007 şi la aceasta au participat: Ioan Vida, preşedinte, Nicolae Cochinescu, Aspazia Cojocaru, Acsinte Gaspar, Petre Ninosu, Ion Predescu, Valentin Zoltan Puskas, Tudorel Toader şi Augustin Zegrean, judecători.

DECIZIA nr. 782 din 12 mai 2009
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 12^1 alin. (1) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European[118]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 12^1 alin. (1) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, excepţie ridicată de Mihaela Mihai Neagu Mihaela în Dosarul nr. 3.673/2/2009 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

La apelul nominal răspunde personal autoarea excepţiei.

Procedura de citare este legal îndeplinită.

Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii Constituţionale acordă cuvântul părţii prezente pentru susţinerea excepţiei de neconstituţionalitate. Aceasta reiterează argumentele prezentate în motivarea scrisă, precizând, mai întâi, că Decizia nr. 906/2007 pronunţată de Curtea Constituţională în aceeaşi materie nu poate fi invocată în cauză, deoarece soluţia a fost de respingere ca inadmisibilă a excepţiei, deci fără o examinare a constituţionalităţii dispoziţiilor art. 12 alin. (6) din Legea nr. 33/2007. În esenţă, arată că textul de lege criticat afectează dreptul de a fi ales prin condiţia impusă candidatului independent pentru România la alegerea Parlamentului European de a depune la Biroul Electoral Central, în vederea acceptării candidaturii sale, lista cu cel puţin 100.000 de semnături ale susţinătorilor cu drept de vot. Candidatul independent este net defavorizat în cursa pentru alegeri faţă de candidatul aflat pe lista unui partid politic, care beneficiază de sprijinul logistic şi financiar al partidului şi căruia îi este necesar un număr mai mic de 5.000 de semnături de adeziune, deoarece o asemenea listă trebuie însoţită de un număr de cel puţin 200.000 de semnături, iar numărul maxim al candidaţilor propuşi de acelaşi partid politic este de 43. În aceste condiţii, apreciază că cerinţa stabilită de art. 12^1 alin. (1) din Legea nr. 33/2007 "împinge la corupţie" prin uzitarea unor metode frauduloase de colectare a numărului de semnături impus de lege. Şansele reale ale candidatului independent au fost cu mult diminuate şi prin aceea că modelul listei susţinătorilor a fost stabilit de Guvern prin hotărâre adoptată cu mai puţin de 30 de zile înainte de data de referinţă a alegerilor. Mai arată autoarea excepţiei că România este singurul stat din Uniunea Europeană în care este necesar un număr atât de mare de semnături pentru ca un candidat independent să aibă acces la procedura alegerilor pentru Parlamentul European. Pentru toate cele susţinute, solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate şi depune la dosarul cauzei un set de înscrisuri, unul prin care face vorbire despre Decizia nr. 906/2007 a Curţii Constituţionale şi altul prin care se prezintă comparativ legile electorale pentru alegerile în Parlamentul European ale ţărilor membre ale Uniunii Europene, sub aspectul condiţiei depunerii listei de semnături aplicabile atât candidaţilor independenţi, cât şi celor aparţinând unui partid politic.

Reprezentantul Ministerului Public arată că, oricât de anevoioasă ar părea situaţia candidatului independent în cursa alegerilor pentru Parlamentul European, totuşi nu se poate admite neconstituţionalitatea textului legal criticat, având în vedere, în primul rând, faptul că acesta nu se află în aceeaşi situaţie juridică cu cea a candidatului propus pe listă de un partid politic. Art. 16 din Constituţie, invocat, se referă la egalitatea în drepturi a cetăţenilor şi nu între cetăţeni şi persoane juridice, cum sunt partidele politice. Totodată, exercitarea dreptului de a fi ales presupune intervenţia statului în planul dreptului pozitiv, în sensul reglementării prin lege organică a condiţiilor concrete de realizare efectivă a dreptului, de natură să reflecte opţiunea

[118] Publicată în Monitorul Oficial nr. 406 din 15 iunie 2009.

legiuitorului în privinţa sistemului electoral naţional. În plus, din natura criticilor de neconstituţionalitate formulate se observă tendinţa de modificare a reglementării examinate, ceea ce este inadmisibil, fiind în contradicţie cu prevederile art. 61 din Legea fundamentală şi ale art. 2 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale. În consecinţă, pune concluzii de respingere a excepţiei.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 20 aprilie 2009, pronunţată în Dosarul nr. 3.673/2/2009, Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 12^1 alin. (1) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European.

Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Mihaela Mihai Neagu Mihaela într-un recurs formulat împotriva unei sentinţe civile de respingere a unei contestaţii privind decizia Biroului Electoral Central de respingere a candidaturii sale pentru alegerile din România pentru Parlamentul European.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autoarea acesteia susţine că textul de lege criticat încalcă principiul egalităţii în drepturi prin aceea că impune candidatului independent care doreşte să participe individual la alegerile pentru Parlamentul European condiţia ca acesta să prezinte o listă cu cel puţin 100.000 de semnături ale susţinătorilor cu drept de vot, în timp ce unui candidat înscris pe listele unui partid politic nu îi sunt necesare decât aproximativ 5.000 de semnături, având în vedere că pe lista unui partid politic poate fi înscris un număr de maxim 43 de candidaţi, iar respectivul partid trebuie să prezinte liste cuprinzând semnăturile a cel puţin 200.000 de susţinători. Comparând cele două categorii de candidaţi, sub aspectul numărului de semnături ale susţinătorilor necesar spre a putea participa la alegerile pentru Parlamentul European, discriminarea operată de legea criticată este evidentă, cu atât mai mult cu cât candidatul înscris pe lista unui partid politic beneficiază şi de sprijinul financiar şi logistic al acelui partid, dar şi de subvenţii de la bugetul de stat, potrivit art. 3 din Legea nr. 43/2003 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale. Se mai arată că operaţiunea de strângere a semnăturilor susţinătorilor este practic imposibilă pentru candidatul independent, deoarece tipul de formulare pentru listele de susţinători a fost modificat de Guvern cu doar 30 de zile înaintea termenului-limită de depunere a candidaturilor. Discriminarea negativă pe care legea criticată o operează în privinţa candidatului independent faţă de cel aparţinând unui partid politic are drept consecinţă golirea de conţinut a dreptului de a fi ales, respectiv a dreptului de a fi ales în Parlamentul European, garantate de Constituţie.

Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă opinează în sensul netemeiniciei excepţiei de neconstituţionalitate. Arată, în acest sens, că dispoziţiile legale criticate stabilesc diferenţiat numărul de susţinători ai candidaţilor propuşi de un partid politic şi cei ai candidatului independent, având în vedere regimul special al fiecăreia dintre cele două categorii de candidaţi, fără ca prin aceasta să fie încălcată vreuna dintre normele constituţionale invocate.

Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Guvernul consideră că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Dispoziţiile legale criticate nu conţin prevederi de natură să aducă atingere principiului egalităţii consacrat de art.

16 alin. (1) din Constituţie, acestea aplicându-se tuturor persoanelor vizate de ipoteza normei, fără privilegii şi fără discriminări. Acestea conţin condiţii de eligibilitate suplimentare celor cuprinse la art. 37 şi art. 16 alin. (3) din legea fundamentală, pe care legiuitorul le-a reglementat în scopul stabilirii unor limite pentru prevenirea exercitării abuzive a drepturilor electorale şi pentru a candida şi a fi ales un candidat care se bucură de o anumită susţinere şi minimă credibilitate din partea populaţiei cu drept de vot din circumscripţia pentru care candidează, la fel cum şi candidaţii propuşi de partidele politice beneficiază de susţinerea partidului pe a cărui listă candidează. Prin urmare, câtă vreme o persoană nu îndeplineşte condiţiile legale de eligibilitate stabilite pentru acceptarea candidaturii sale, nu se poate vorbi de o încălcare a dreptului de a fi ales, prevăzut de art. 37 şi 38 din Constituţie, în condiţiile în care art. 16 alin. (3) din aceasta stabileşte că "funcţiile şi demnităţile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condiţiile legii (...)". În plus, Guvernul apreciază că în cauză nu se pune problema neconstituţionalităţii dispoziţiilor legale criticate, ci este vorba de o problemă strict de interpretare şi aplicare a acestora, în raport cu situaţia de fapt ce urmează a fi reţinută de către instanţa de judecată.

Avocatul Poporului apreciază că prevederile art. 12^1 alin. (1) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European sunt constituţionale. Acestea nu fac decât să transpună în planul legii organice ceea ce dispun art. 16 şi 38 din Constituţie, invocate, care lasă la nivelul de reglementare a legii stabilirea condiţiilor în care urmează să fie exercitate drepturile electorale. În consecinţă, instituirea unui număr de semnături necesar înscrierii unui candidat la alegerile parlamentare europene reprezintă o garanţie a exercitării dreptului de a fi ales, prin descurajarea eventualelor candidaturi abuzive, de natură să împiedice buna desfăşurare şi finalizarea procesului electoral, dar exprimă şi cerinţa ca propunerea candidaturii să fie reprezentativă. Se arată totodată că situaţia candidaţilor independenţi în alegeri este obiectiv diferită de cea a candidaţilor susţinuţi de un partid politic, astfel că nu se poate susţine încălcarea principiului egalităţii de tratament juridic. Este invocată, în sensul celor susţinute, jurisprudenţa Curţii Constituţionale în materie, de exemplu hotărârile nr. 37/1996 şi nr. 71/1996, prin care s-a reţinut, în esenţă, că alegerile pot avea loc numai cu respectarea procedurii electorale instituite prin lege, inclusiv deci a condiţiilor stabilite pentru depunerea candidaturii, ceea ce nu este de natură să vină în conflict cu dreptul constituţional de a fi ales.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile autoarei excepţiei, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 12^1 alin. (1) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 28 din 16 ianuarie 2007, introduse prin art. I pct. 13 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 11/2009 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 134 din 4 martie 2009. Textul de lege criticat are următorul conţinut:

Art. 12^1 alin. (1): "(1) Poate candida ca independent cetăţeanul român sau cetăţeanul altui stat membru al Uniunii Europene care are dreptul de a fi ales şi este susţinut de cel puţin 100.000 de alegători. Cererea de admitere a candidaturii independente se depune la Biroul Electoral Central, în 4 exemplare, însoţită de un exemplar al listei de susţinători, cu cel puţin 60 de zile înainte de ziua de referinţă."

În opinia autoarei excepţiei de neconstituţionalitate, textul de lege menţionat contravine dispoziţiilor fundamentale ale art. 16 - Egalitatea în drepturi, art. 37 - Dreptul de a fi ales şi ale art. 38 - Dreptul de a fi ales în Parlamentul European.

Analizând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că aceasta urmează să fie respinsă ca neîntemeiată, pentru cele ce se vor arăta în continuare.

Dispoziţiile art. 12^1 alin. (1) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European instituie pentru cetăţeanul român sau cetăţeanul altui stat membru al Uniunii Europene care doreşte să candideze la alegerile pentru Parlamentul European condiţia depunerii la Biroul Electoral Central a listei cuprinzând semnăturile a cel puţin 100.000 de alegători, alături de cererea sa de admitere a candidaturii independente. Aşadar, textul de lege stabileşte în mod expres o cerinţă suplimentară dreptului de a fi ales, prevăzut de art. 37, respectiv art. 38 din Constituţie, ceea ce, în opinia autoarei excepţiei, este de natură a încălca tocmai acest drept fundamental, precum şi principiul egalităţii cetăţenilor în faţa legii, având în vedere că pentru cei maxim 43 de candidaţi aflaţi pe lista unui partid politic legea instituie un număr total de numai 200.000 de semnături ale susţinătorilor cu drept de vot.

Curtea constată că dreptul de a fi ales, prevăzut de art. 37 alin. (1) din Constituţie, pentru alegerile privind Camera Deputaţilor, Senat, respectiv pentru funcţia de Preşedinte al României şi care, raportat la alegerile în Parlamentul European, este consacrat de art. 38 din Legea fundamentală, stabileşte la nivel constituţional vocaţia de a fi ales a oricărui cetăţean cu drept de vot care îndeplineşte totodată condiţiile stabilite de art. 16 alin. (3) din Constituţie, adică are cetăţenia română şi domiciliul în ţară, şi căruia nu îi este interzisă asocierea în partide politice, potrivit art. 40 alin. (3) din Legea fundamentală. Alin. (2) al aceluiaşi art. 37 stabileşte condiţiile de vârstă pe care candidaţii trebuie să le îndeplinească, raportat la fiecare dintre cele 3 tipuri de mandate prevăzute în text, respectiv pentru Camera Deputaţilor, Senat şi Preşedintele României. Art. 16, consacrat principiului egalităţii în drepturi, completează cadrul constituţional ce configurează dreptul de a fi ales în sensul că la alin. (3) legiuitorul constituant a prevăzut expres faptul că "funcţiile şi demnităţile publice (...) pot fi ocupate, în condiţiile legii, (...)", în acest context fiind garantată şi egalitatea de şanse între femei şi bărbaţi pentru ocuparea unor astfel de funcţii şi demnităţi.

Sistemul electoral este reglementat, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Legea fundamentală, prin lege organică, astfel că Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, criticată, reprezintă expresia normei constituţionale indicate şi totodată opţiunea legiuitorului în materie. Aşadar, prevederile acestui act normativ se circumscriu cadrului constituţional general configurat de art. 37 şi 38 din Legea fundamentală şi reglementează, la nivelul legii organice, condiţiile de desfăşurare a alegerii membrilor din România în Parlamentul European, ca modalitate concretă de exercitare a dreptului de vot şi a dreptului de a fi ales.

Or, premisa normei juridice stabilite de art. 12^1 alin. (1) din Legea nr. 33/2007 o constituie tocmai condiţia generală, constituţională, potrivit căreia candidatul independent la alegerile pentru Parlamentul European trebuie mai întâi să fie titularul dreptului subiectiv de a fi ales, deci se presupune că are vocaţia exercitării acestui drept, urmând ca, pentru exercitarea în concret a

dreptului, să îndeplinească cerinţa suplimentară de depunere la Biroul Electoral Central a listei cu semnăturile a cel puţin 100.000 de alegători, alături de cererea de admitere a candidaturii sale şi alte acte necesare. O astfel de condiţie suplimentară nu vine în contradicţie cu dreptul de a fi ales, invocat de autoarea excepţiei, de vreme ce existenţa acestui drept este o condiţie preliminară, sine qua non, fără de care accesul la întreaga procedură electorală este imposibil. Totodată, condiţia legală privind depunerea listei cu cel puţin 100.000 de semnături ale susţinătorilor cu drept de vot nu are efectul golirii de conţinut a dreptului de a fi ales, cum susţine autoarea excepţiei. Trăsătura esenţială a oricărui mandat dobândit în urma exprimării prin sufragiu a voinţei politice a electoratului o constituie reprezentativitatea sa. Indiferent că este vorba de alegeri locale, parlamentare, prezidenţiale sau euro-parlamentare, sistemul electoral naţional prevede, în esenţă, aceeaşi condiţie: depunerea unei liste cu semnături de adeziune. Acest criteriu de preselectare a candidaţilor este unul obiectiv şi rezonabil, aplicabil în condiţii de egalitate de tratament fiecăreia dintre cele două categorii de participanţi la alegeri: candidaţii independenţi, pe de o parte, şi cei propuşi pe lista unui partid politic, pe de altă parte. Instituirea condiţiei legale privind depunerea listei cu semnături reprezintă o modalitate prin care candidatul la o funcţie sau demnitate publică îşi dovedeşte potenţialul de reprezentativitate şi arată, în acelaşi timp, preocuparea legiuitorului de a preveni exercitarea abuzivă a dreptului de a fi ales, pe de o parte, dar şi de a asigura, pe de altă parte, accesul efectiv la exerciţiul acestui drept persoanelor eligibile comunitar care într-adevăr beneficiază de credibilitatea şi susţinerea electoratului, astfel încât să existe şanse reale de reprezentare a acestuia în forul legislativ european.

De altfel, Curtea Constituţională a reţinut în jurisprudenţa sa, de exemplu Hotărârea nr. 37 din 2 octombrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 243 din 4 octombrie 1996 şi Hotărârea nr. 71 din 16 octombrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 258 din 24 octombrie 1996, că, deşi o propunere de candidat nu poate privi, potrivit Constituţiei, decât o persoană ce întruneşte condiţiile constituţionale de eligibilitate, totuşi alegerile (pentru funcţia de Preşedinte al României) pot avea loc numai cu respectarea procedurii electorale (instituite prin Legea nr. 69/1992 pentru alegerea Preşedintelui României) adoptate în temeiul art. 72 alin. (3) lit. a) din Constituţie. De aceea depunerea candidaturii face parte din procedura electorală, aşa încât cerinţa prevăzută de art. 3 alin. (2) şi ale art. 9 alin. (2) lit. c) din Legea nr. 69/1992 pentru alegerea Preşedintelui României ca propunerea candidaturii să fie reprezentativă, având adeziunea a cel puţin 100.000 de susţinători, constituie o condiţie legală ce nu vine în conflict cu dreptul constituţional al contestatorului de a fi ales.

Autoarea excepţiei de neconstituţionalitate critică dispoziţiile art. 12^1 alin. (1) din Legea nr. 33/2007 şi sub aspectul încălcării principiului egalităţii în drepturi, prevăzut de art. 16 din Constituţie, considerând că sunt privilegiaţi candidaţii aflaţi pe lista unui partid politic, care, deşi beneficiază de sprijinul logistic şi financiar al acestuia, trebuie să depună o listă cu minimum 200.000 de semnături ale susţinătorilor cu drept de vot, în timp ce unui candidat independent i se cer cel puţin 100.000 de semnături, el fiind în mod evident dezavantajat.

Curtea nu poate reţine nici aceste critici de neconstituţionalitate, deoarece, aşa cum a statuat în jurisprudenţa sa, "principiul egalităţii cetăţenilor în drepturi presupune egalitatea de tratament juridic pentru situaţii identice sau comparabile, după cum impune şi aplicarea unui tratament juridic diferit, pentru situaţii care se deosebesc în mod obiectiv şi rezonabil" (Decizia nr. 1.228 din 18 noiembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 838 din 12 decembrie 2008).

Or, potrivit art. 4 alin. (1) din Legea nr. 33/2007, "membrii din România în Parlamentul European se aleg pe bază de scrutin de listă, potrivit principiului reprezentării proporţionale, şi pe baza de candidaturi independente." Participanţii la alegeri sunt, pe de o parte, partidele politice, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, alianţele politice sau alianţele electorale şi, pe de altă parte, candidaţii independenţi ce au calitatea de persoane eligibile comunitar, adică orice cetăţean al unui stat membru al Uniunii Europene care are dreptul de a fi ales pentru Parlamentul European, având domiciliul sau reşedinţa în România, în conformitate cu dispoziţiile Legii nr. 33/2007. În rândul competitorilor electorali comunitari se remarcă, aşadar, două categorii distincte de participanţi, diferite sub aspectul regimului juridic aplicabil, reprezentate de partidele politice, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, alianţele politice sau alianţele electorale şi persoanele fizice - candidaţii independenţi. Or, art. 16 alin. (1) din Constituţie, invocat, consacră egalitatea în drepturi a cetăţenilor în faţa legii şi a autorităţilor publice, fără privilegii şi fără discriminări, şi nu egalitatea între persoane fizice, pe de o parte, şi persoane juridice, pe de altă parte. Ar fi contrar înseşi normei fundamentale invocate să se pretindă uniformitate acolo unde există diferenţe clare şi obiective de situaţie sau, după caz, de regim juridic aplicabil.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 12^1 alin. (1) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, excepţie ridicată de Mihaela Mihai Neagu Mihaela în Dosarul nr. 3.673/2/2009 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 12 mai 2009.

DECIZIA nr. 693 din 27 noiembrie 2014
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 20 alin. (4) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European[119]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 20 alin. (4) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, excepţie ridicată de Ioan Măriuţă în Dosarul nr. 2.525/2/2014 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a III-a civilă şi pentru cauze cu minori şi de familie şi care formează obiectul Dosarului nr. 420D/2014 al Curţii Constituţionale.

2. La apelul nominal răspunde, pentru partea Mircea Diaconu, avocatul Angela Mare, cu împuternicire avocaţială depusă la dosar. Lipseşte autorul excepţiei, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul avocatului părţii Mircea Diaconu, care solicită respingerea excepţiei de neconstituţionalitate ca neîntemeiată, deoarece normele de procedură în materie electorală presupun stabilirea unor termene scurte, aşa cum este cel prevăzut de normele de lege criticate, astfel încât procedura electorală să se desfăşoare cu celeritate. În acest sens, depune note scrise.

4. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate ca neîntemeiată, sens în care arată că termenul stabilit prin prevederile de lege criticate pentru formularea căii de atac este instituit în considerarea caracterului urgent, specific procedurii în materie electorală.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

5. Prin Decizia civilă nr. 140A din 12 aprilie 2014, pronunţată în Dosarul nr. 2.525/2/2014, Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a III-a civilă şi pentru cauze cu minori şi de familie a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 20 alin. (4) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European.

6. Excepţia a fost ridicată de Ioan Măriuţă cu prilejul soluţionării apelului formulat împotriva Sentinţei civile nr. 33/AE din 10 aprilie 2014, pronunţată de Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă într-o cauză privind înregistrarea unei candidaturi pentru Parlamentul European.

7. În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia susţine, în esenţă, că termenul de 24 de ore stabilit pentru exercitarea apelului este un termen scurt, care nu permite cunoaşterea cuprinsului hotărârii şi formularea, în raport de aceasta, a motivelor de apel.

8. Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a III-a civilă şi pentru cauze cu minori şi de familie opinează că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată, sens în care reţine că, potrivit intenţiei legiuitorului expres manifestate, prin instituirea unor termene scurte, întreaga procedură electorală este una supusă celerităţii, astfel încât, pentru încadrarea în calendarul alegerilor, inclusiv procedura contestaţiilor trebuie să se circumscrie principiului evocat. Instituirea unui termen de doar 24 ore este în măsură să asigure părţii apelante dreptul la apărare şi dreptul la un proces echitabil, de vreme ce aceasta poate să îşi completeze motivele de apel, ulterior primirii hotărârii contestate, singura cerinţă instituită de textul de lege criticat fiind aceea a declarării căii de atac în interiorul termenului solicitat, nu şi a motivării în acelaşi interval. Din această perspectivă şi având în vedere că şi partea adversă procesual trebuie să se supună aceloraşi

[119]Publicată în Monitorul Oficial nr. 65 din 26 ianuarie 2015.

exigenţe legale, instanţa judecătorească apreciază că dreptul fundamental la apărare, regăsit şi în cadrul art. 6 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, nu este încălcat.

9. Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

10. Avocatul Poporului consideră că dispoziţiile art. 20 alin. (4) din Legea nr. 33/2007 sunt constituţionale, sens în care arată că acestea sunt norme cu caracter special şi reglementează procedura de contestare în justiţie a hotărârilor privind admiterea sau respingerea candidaturilor pentru Parlamentul European. Întregul proces electoral este caracterizat prin celeritate şi tocmai aceasta este şi raţiunea pentru care dispoziţiile legale criticate stabilesc termene scurte, imperative, pentru depunerea la instanţă a apelului şi pentru soluţionarea acestuia, hotărârile judecătoreşti pronunţate de Curtea de apel (ca instanţă de apel) fiind definitive. Accesul liber la justiţie este asigurat prin posibilitatea părţilor de a se adresa instanţei judecătoreşti şi de a declara apel împotriva hotărârii instanţei de fond. În ceea ce priveşte dreptul la apărare, apreciază că dispoziţiile legale criticate nu aduc atingere dreptului la apărare, în sensul consfinţit de art. 24 din Legea fundamentală. Astfel, nimic nu opreşte persoana interesată să îşi angajeze un avocat pe tot cursul procesului ce vizează aspecte referitoare la admiterea sau respingerea candidaturii pentru Parlamentul European.

11. Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile părţii prezente, note scrise depuse la dosar de partea Mircea Diaconu, concluziile procurorului, prevederile legale criticate, raportate la dispoziţiile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

12. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

13. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 20 alin. (4) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 627 din data de 31 august 2012, având următorul cuprins: "Împotriva hotărârii se poate face apel, în termen de 24 de ore de la pronunţare, la Curtea de Apel Bucureşti. Apelul se soluţionează în termen de două zile de la înregistrare. Hotărârea este definitivă."

14. Autorul excepţiei de neconstituţionalitate susţine că prevederile de lege criticate contravin dispoziţiilor art. 24 din Constituţie privind dreptul la apărare şi art. 6 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale privind dreptul la un proces echitabil.

15. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că prevederile de lege supuse controlului de constituţionalitate instituie reguli procedurale privind exercitarea căii de atac a apelului împotriva hotărârii prin care Tribunalul Bucureşti a soluţionat contestaţia privind admiterea sau respingerea candidaturilor la alegerile pentru Parlamentul European. Astfel, termenul de exercitare a apelului este de 24 de ore de la pronunţarea hotărârii Tribunalului Bucureşti, iar soluţionarea acestuia revine Curţii de Apel Bucureşti, în termen de două zile de la înregistrare, hotărârea fiind definitivă.

16. Curtea Constituţională a statuat în mod constant, în jurisprudenţa sa (spre exemplu, Decizia nr. 102 din 28 februarie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 208 din 12 aprilie 2013) că reglementarea de către legiuitor, în limitele competenţei ce i-a fost conferită prin Constituţie, a condiţiilor de exercitare a unui drept - subiectiv sau procesual - nu constituie o restrângere a exerciţiului acestuia, ci doar o modalitate eficientă de a preveni exercitarea sa abuzivă, în detrimentul altor titulari de drepturi, în egală măsură ocrotite.

17. Aşa fiind, Curtea constată că procedura instituită prin textul de lege criticat are în vedere soluţionarea procesului cu celeritate, întrucât, în absenţa acesteia, aplicarea regulilor de drept comun ar fi de natură să împiedice desfăşurarea procedurilor electorale aflate în curs şi ar genera o stare de incertitudine în ceea ce priveşte raporturile juridice în materia alegerilor pentru Parlamentul European, afectând procesul electoral.

18. Întregul proces de alegere a membrilor din România în Parlamentul European este caracterizat prin celeritate şi tocmai aceasta este şi raţiunea pentru care prevederile legale criticate stabilesc termenul scurt, imperativ, pentru depunerea la instanţă a apelului împotriva hotărârii prin care Tribunalul Bucureşti a soluţionat contestaţia privind admiterea sau respingerea candidaturilor la alegerile pentru Parlamentul European şi pentru soluţionarea acestuia, hotărârea judecătorească fiind definitivă. În acest sens, Curtea observă că, potrivit art. 69 alin. (1) din Legea nr. 33/2007, "Judecarea de către instanţe a întâmpinărilor, a contestaţiilor sau a oricăror altor cereri privind procesul electoral se face potrivit regulilor stabilite de lege pentru ordonanţa preşedinţială, cu participarea obligatorie a procurorului".

19. În acelaşi timp, art. 126 alin. (2) din Constituţie, potrivit căruia "Competenţa instanţelor judecătoreşti şi procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege", precum şi art. 129 din Legea fundamentală, care prevede că, "împotriva hotărârilor judecătoreşti, părţile interesate şi Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condiţiile legii", atribuie exclusiv legiuitorului prerogativa stabilirii competenţei şi procedurii de judecată, inclusiv a condiţiilor de exercitare a căilor de atac.

20. În aceste condiţii, de vreme ce instituirea termenului de 24 ore vizează declararea căii de atac în interiorul acestuia, nu şi motivarea în acelaşi interval, partea interesată având posibilitatea să îşi completeze motivele de apel ulterior primirii hotărârii contestate, Curtea constată că nu se încalcă dreptul la apărare şi nici dreptul la un proces echitabil.

21. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Ioan Măriuţă în Dosarul nr. 2.525/2/2014 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a III-a civilă şi pentru cauze cu minori şi de familie şi constată că prevederile art. 20 alin. (4) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a III-a civilă şi pentru cauze cu minori şi de familie şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 27 noiembrie 2014.

DECIZIA nr. 775 din 18 decembrie 2014
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 24 alin. (6) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European[120]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 24 alin. (6) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, excepţie ridicată de Partidul Alternativa Socialistă în Dosarul nr. 1.635/1/2014 al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţia de contencios administrativ şi fiscal şi care formează obiectul Dosarului nr. 508D/2014 al Curţii Constituţionale.

2. La apelul nominal răspunde Constantin Rotaru pentru autorul excepţiei de neconstituţionalitate. Lipseşte cealaltă parte, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Autorul excepţiei formulează chestiuni prealabile referitoare la extinderea obiectului excepţiei de neconstituţionalitate şi asupra art. 20 alin. (6), art. 26 alin. (3) şi (4), art. 29 alin. (12), art. 30 alin. (1), art. 38 alin. (4) din Legea nr. 33/2007, considerate a fi în strânsă legătură cu prevederile art. 24 alin. (6) din acelaşi act normativ.

4. Reprezentantul Ministerului Public apreciază această cerere ca fiind inadmisibilă, deoarece, astfel cum rezultă din dispoziţiile art. 29 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, cadrul procesual specific excepţiei de neconstituţionalitate este cel fixat în faţa instanţei judecătoreşti în cauza în care a fost ridicată excepţia, astfel că, în faţa Curţii Constituţionale, obiectul acesteia nu poate fi altul decât cel stabilit prin actul de sesizare.

5. Curtea, deliberând, respinge cererea formulată de autorul excepţiei de neconstituţionalitate în sensul extinderii obiectului excepţiei şi la alte texte din Legea nr. 33/2007, având în vedere art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, potrivit căruia "Curtea Constituţională decide asupra excepţiilor ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti (...)", şi alin. (4) al aceluiaşi articol, potrivit căruia "Sesizarea Curţii Constituţionale se dispune de către instanţa în faţa căreia s-a ridicat excepţia de neconstituţionalitate, printr-o încheiere care va cuprinde punctele de vedere ale părţilor, opinia instanţei asupra excepţiei, şi va fi însoţită de dovezile depuse de părţi (...)".

6. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele Curţii acordă cuvântul autorului excepţiei, care solicită admiterea criticii de neconstituţionalitate, deoarece textele de lege criticate creează discriminări între competitorii electorali, după cum aceştia au sau nu au membri în Parlamentul European. Astfel, partidele politice care au membri în Parlamentul European sunt, în acelaşi timp, competitori şi arbitri electorali, ceea ce este antidemocratic şi neconstituţional. În acest sens, depune note scrise.

7. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate ca neîntemeiată, sens în care arată că diferenţa de tratament juridic în ceea ce priveşte desemnarea reprezentanţilor partidelor politice în Biroul Electoral Central este justificată obiectiv şi rezonabil, iar criticile privind încălcarea dreptului de a fi ales în Parlamentul European au un caracter pur factual.

CURTEA,
având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

8. Prin Încheierea din 22 aprilie 2014, pronunţată în Dosarul nr. 1.635/1/2014, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Secţia de contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu

[120] Publicată în Monitorul Oficial nr. 97 din 6 februarie 2015.

excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 24 alin. (6) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European.

9. Excepţia a fost ridicată de Partidul Alternativa Socialistă, prin preşedinte Constantin Rotaru, într-o cauză având ca obiect soluţionarea unei contestaţii împotriva modului de completare a Biroului Electoral Central cu reprezentanţii partidelor politice care nu au membri în Parlamentul European şi împotriva modului de stabilire a numărului de ordine pe buletinele de vot a partidelor politice, alianţelor electorale, organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale şi a candidaţilor independenţi care participă la alegerile pentru membrii din România în Parlamentul European din anul 2014, formulată în temeiul Legii nr. 33/2007.

10. În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia susţine, în esenţă, că prevederile de lege criticate îngrădesc dreptul cetăţenilor români de a se bucura de drepturi şi tratamente egale într-o competiţie electorală, de a candida şi de a fi aleşi. Astfel, candidaţii care fac parte din partidele care au membri în Parlamentul European beneficiază de o serie de avantaje, în timp ce candidaţilor care fac parte din partidele care nu au membri în Parlamentul European li se creează dezavantaje, astfel că acestea sunt într-o totală contradicţie cu axioma potrivit căreia, într-o competiţie, toţi competitorii trebuie să se bucure de drepturi şi tratamente egale.

11. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Secţia de contencios administrativ şi fiscal opinează că prevederile art. 24 alin. (6) din Legea nr. 33/2007 nu contravin art. 16, 37, 38 şi 53 din Constituţie, ci pun o problemă de coerenţă legislativă în materie electorală. În realitate, ceea ce critică contestatorul este faptul că aceeaşi chestiune, respectiv completarea birourilor electorale, este reglementată diferit în alte legi electorale.

12. Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

13. Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului, Guvernul şi Avocatul Poporului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile autorului excepţiei de neconstituţionalitate, notele scrise depuse la dosar de autorul excepţiei, concluziile procurorului, prevederile legale criticate, raportate la dispoziţiile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

14. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

15. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 24 alin. (6) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 627 din 31 august 2012, având următorul cuprins: "În termen de două zile de la rămânerea definitivă a candidaturilor, fiecare partid politic, organizaţie a cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, alianţă politică sau electorală dintre acestea care participă la alegeri şi care nu are membri în Parlamentul European comunică, în scris, Biroului Electoral Central numele şi prenumele reprezentantului lor. Comunicările transmise după acest termen nu se mai iau în considerare. Completarea Biroului Electoral Central cu reprezentanţii propuşi se face prin tragere la sorţi, în termen de 24 de ore de la expirarea termenului în care se fac comunicările, de preşedintele Biroului Electoral Central, în

prezenţa membrilor biroului şi a persoanelor delegate de partidele politice, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, alianţele politice şi alianţele electorale dintre acestea care au comunicat reprezentanţii."

16. Autorul excepţiei de neconstituţionalitate susţine că prevederile de lege criticate contravin dispoziţiilor din Constituţie cuprinse în art. 16 privind egalitatea în drepturi, art. 37 privind dreptul de a fi ales, art. 38 privind dreptul de a fi ales în Parlamentul European şi art. 53 privind restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi.

17. Examinând excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 24 alin. (6) din Legea nr. 33/2007, Curtea reţine că prevederile de lege criticate fac parte din capitolul III din Legea nr. 33/2007 "Organizarea şi desfăşurarea alegerilor" şi instituie reguli procedurale privind alcătuirea Biroului Electoral Central, prin includerea reprezentanţilor fiecărui partid politic, organizaţie a cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, alianţă politică sau electorală dintre acestea care participă la alegeri şi care nu are membri în Parlamentul European. Astfel, completarea Biroului Electoral Central cu reprezentanţii propuşi se face prin tragere la sorţi, în termen de 24 de ore de la expirarea termenului în care se fac comunicările (termenul este de două zile de la rămânerea definitivă a candidaturilor), de preşedintele Biroului Electoral Central, în prezenţa membrilor biroului şi a persoanelor delegate de partidele politice, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, alianţele politice şi alianţele electorale dintre acestea care au comunicat reprezentanţii.

18. Sub acest aspect, Curtea reţine că sistemul electoral este reglementat, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Legea fundamentală, prin lege organică, astfel că Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European reprezintă expresia normei constituţionale indicate şi totodată opţiunea legiuitorului în materie. În aceste condiţii Curtea reţine că prevederile de lege criticate se circumscriu cadrului constituţional şi reglementează condiţiile de desfăşurare a alegerii membrilor din România în Parlamentul European, ca modalitate concretă de exercitare a dreptului de vot şi a dreptului de a fi ales.

19. Dreptul de a fi ales, prevăzut de art. 37 alin. (1) din Constituţie şi care, raportat la alegerile în Parlamentul European, este consacrat de art. 38 din Legea fundamentală, stabileşte la nivel constituţional vocaţia de a fi ales a oricărui cetăţean cu drept de vot care îndeplineşte totodată condiţiile stabilite de art. 16 alin. (3) din Constituţie, adică are cetăţenia română şi domiciliul în ţară, şi căruia nu îi este interzisă asocierea în partide politice, potrivit art. 40 alin. (3) din Legea fundamentală. Alin. (2) al aceluiaşi art. 37 stabileşte condiţiile de vârstă pe care candidaţii trebuie să le îndeplinească, raportat la fiecare dintre cele 3 tipuri de mandate prevăzute în text, respectiv pentru Camera Deputaţilor, Senat şi Preşedintele României. Art. 16, consacrat principiului egalităţii în drepturi, completează cadrul constituţional ce configurează dreptul de a fi ales în sensul că la alin. (3) legiuitorul constituant a prevăzut expres faptul că "Funcţiile şi demnităţile publice (...) pot fi ocupate, în condiţiile legii, (...)".

20. În aceste condiţii, Curtea constată că, în raport cu criticile de neconstituţionalitate invocate, norma juridică supusă controlului de constituţionalitate referitoare la alcătuirea Biroului Electoral Central nu încalcă dreptul de a fi ales sau dreptul de a fi ales în Parlamentul European.

21. De asemenea, Curtea nu poate reţine critica de neconstituţionalitate formulată în raport de dispoziţiile art. 16 din Constituţie, de vreme ce dispoziţiile constituţionale invocate vizează egalitatea în drepturi a cetăţenilor, fără privilegii şi fără discriminări, şi nu egalitatea persoanelor juridice, precum partidele politice, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, alianţele politice sau electorale. În acest sens, este şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale, de

exemplu, Decizia nr. 35 din 2 aprilie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 75 din 11 aprilie 1996, sau Decizia nr. 891 din 10 iulie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 593 din 7 august 2008.

22. Întrucât nu s-a constatat restrângerea exerciţiului dreptului de a fi ales sau a dreptului de a fi ales în Parlamentul European, Curtea nu poate reţine încălcarea dispoziţiilor art. 53 din Constituţie.

23. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Partidul Alternativa Socialistă în Dosarul nr. 1.635/1/2014 al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţia de contencios administrativ şi fiscal şi constată că prevederile art. 24 alin. (6) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţia de contencios administrativ şi fiscal şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 18 decembrie 2014.

DECIZIA nr. 146 din 13 martie 2019
referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. I pct. 11 [cu referire la art. 15 alin. (2) din Legea nr. 370/2004 privind alegerea Preşedintelui României], art. I pct. 12 [cu referire la art. 16 alin. (3) din Legea nr. 370/2004], art. I pct. 45 [cu referire la art. 49 alin. (1) din Legea nr. 370/2004], art. I pct. 50 [cu referire la art. 50 alin. (1^4) lit. a) şi b) din Legea nr. 370/2004], art. II pct. 4 [cu referire la art. 5 alin. (11) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European], art. II pct. 21 [cu referire la art. 23 alin. (2) lit. a) şi lit. b) din Legea nr. 33/2007], art. II pct. 22 [cu referire la art. 24 alin. (3) din Legea nr. 33/2007] şi art. II pct. 50 [cu referire la art. 50 alin. (5) lit. a) şi b) din Legea nr. 33/2007] din Legea pentru modificarea şi completarea unor acte normative în materie electorală[121]

1. Pe rol se află soluţionarea obiecţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea unor acte normative în materie electorală, obiecţie formulată de Preşedintele României.

2. Obiecţia de neconstituţionalitate a fost înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 335 din 17 ianuarie 2019 şi constituie obiectul Dosarului nr. 127A/2019.

3. **În motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate**, autorul acesteia critică, mai întâi, prevederile **art. II pct. 4** din legea dedusă controlului de constituţionalitate. Acestea introduc la art. 5 din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European un nou alineat, alin. (11), prin care se instituie interdicţia organizării odată cu alegerile pentru Parlamentul European a altor tipuri de alegeri sau a referendumurilor la nivel naţional sau local. În acest sens, precizează, în esenţă, că autoritatea legiuitoare este liberă să opteze pentru orice soluţie legislativă în materie referendară, însă fără a interfera cu competenţele celorlalte autorităţi publice în acest domeniu şi fără a le modifica statutul constituţional ori atribuţiile prevăzute în Legea fundamentală.

4. Astfel, în ceea ce priveşte referendumul cu privire la probleme de interes naţional, arată că art. 90 din Constituţie stabileşte competenţa exclusivă a Preşedintelui României în materia referendumului cu privire la astfel de probleme, doar acesta având dreptul de a stabili, prin decret, problema ce constituie obiectul referendumului şi data desfăşurării acestuia, potrivit Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului. Sub acest aspect, autorul obiecţiei arată că intenţia autorităţii legiuitoare de a interzice organizarea de referendumuri la aceeaşi dată cu data desfăşurării alegerilor pentru Parlamentul European a fost exprimată de-a lungul timpului prin mai multe iniţiative legislative de modificare a Legii nr. 3/2000, de fiecare dată Curtea Constituţională invalidând această soluţie legislativă.

5. În mod similar, în ceea ce priveşte referendumul privind demiterea Preşedintelui României, din jurisprudenţa Curţii Constituţionale rezultă că acest tip de referendum se poate desfăşura oricând în cursul anului, dacă Parlamentul a aprobat propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României.

6. Tot astfel, cu referire la referendumul privind revizuirea Constituţiei, menţionează că Parlamentul are competenţa exclusivă de a stabili momentul adoptării legii de revizuire a Constituţiei şi este posibil ca data referendumului pentru revizuirea Legii fundamentale să se suprapună cu ziua de referinţă stabilită pentru desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, astfel că se adaugă la textul art. 151 alin. (3) din Constituţie, care nu limitează în

[121] Publicată în Monitorul Oficial nr. 240 din 28 martie 2019.

niciun mod organizarea acestui tip de referendum. Arată, de asemenea, că prin art. 6 alin. (4) teza a doua din Legea nr. 3/2000 este determinată data la care se organizează referendumul de revizuire a Constituţiei "în ultima duminică a perioadei de 30 de zile prevăzută la art. 151 alin. (3) din Constituţia României, republicată, calculată de la data adoptării de către Parlament a proiectului legii constituţionale". Din această perspectivă, apreciază că norma dedusă controlului de constituţionalitate contravine şi dispoziţiilor art. 1 alin. (5) din Constituţie.

7. În fine, în ceea ce priveşte organizarea referendumului local, care este reglementat prin art. 2 alin. (1) şi art. 3 alin. (3) din Legea nr. 215/2001, menţionează că legea lasă la aprecierea fiecărei autorităţi locale sfera problemelor ce pot fi supuse consultării cetăţenilor, ca o expresie a principiului autonomiei locale. Dreptul şi capacitatea efectivă de a soluţiona şi de a gestiona, în numele şi în interesul colectivităţilor locale, treburile publice aparţin autorităţilor administraţiei publice locale. De aceea, în virtutea acestui principiu constituţional, competenţa stabilirii datei referendumului local nu poate aparţine decât autorităţii locale respective. Ca atare, în opinia sa, sunt nesocotite şi prevederile art. 120 alin. (1) din Constituţie referitoare la autonomia locală.

8. În continuare, se critică prevederile **art. I pct. 11** din legea dedusă controlului de constituţionalitate, **care modifică art. 15 alin. (2) din Legea nr. 370/2004 privind alegerea Preşedintelui României**, reglementând cu privire la formaţiunile politice care au dreptul să propună câte un membru în fiecare birou electoral constituit la alegerile pentru Preşedintele României. Autorul obiecţiei critică faptul că, spre deosebire de reglementarea anterioară, noua reglementare face o distincţie între partidele politice parlamentare, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale cu grup parlamentar propriu în fiecare Cameră a Parlamentului şi partidele politice reprezentate în Parlament, organizaţiile minorităţilor naţionale care nu au un grup parlamentar propriu în ambele Camere ale Parlamentului şi, respectiv, alianţele electorale care nu au în componenţă niciun partid politic parlamentar sau nicio organizaţie a cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, care propun candidaţi la alegerile pentru Preşedintele României. Consideră, în acest sens, că se creează un tratament diferenţiat între formaţiunile politice parlamentare. Arată că partidele politice parlamentare care nu au un grup propriu în ambele Camere ale Parlamentului sunt excluse de la posibilitatea de a propune un membru în fiecare birou electoral constituit la alegerile pentru Preşedintele României.

9. În susţinerea criticii formulate se arată că participarea reprezentanţilor partidelor politice în componenţa birourilor electorale reprezintă expresia îndeplinirii uneia dintre principalele funcţii ale partidelor politice, aceea de a contribui la formarea unor autorităţi publice şi de a promova pluralismul politic. Astfel, dreptul formaţiunilor politice parlamentare de a propune membri în birourile electorale prevăzute de art. I pct. 11 din legea supusă controlului de constituţionalitate nu poate fi realizat în mod diferenţiat, atât timp cât toate partidele politice parlamentare au obţinut mandate de deputaţi sau senatori, fără încălcarea principiilor prevăzute de art. 8 din Constituţie. Prezenţa reprezentanţilor tuturor partidelor parlamentare reprezintă o garanţie în plus pentru corecta desfăşurare a alegerilor, indiferent de tipul acestora. Potrivit Codului de bune practici în materie electorală elaborat de Comisia de la Veneţia, la pct. II, 3.1 - care se referă la Garanţii procedurale şi la organizarea scrutinului de către un organ imparţial - se arată că, la nivel central, comisia electorală ar trebui să cuprindă "delegaţii partidelor deja reprezentate în parlament sau care au obţinut cel puţin un anumit procentaj de sufragii. Partidele politice trebuie să fie reprezentate în mod corespunzător şi în comisia electorală centrală". În acest document de referinţă nu se face trimitere la alte criterii din moment ce toate partidele politice reprezentate în Parlament au trecut pragul electoral la momentul alegerilor. Autorul obiecţiei susţine că în

situaţia de faţă nu poate fi vorba nici de o egalitate "proporţională", întrucât în cazul acesteia partidele politice ar fi tratate în funcţie de numărul lor de voturi, ceea ce nu este cazul.

10. În consecinţă, se arată că o atare reglementare instituie o condiţie discriminatorie pentru partidele politice parlamentare care au un grup parlamentar propriu doar în una dintre Camerele Parlamentului, faţă de partidele politice parlamentare care au un grup parlamentar propriu în ambele Camere ale Parlamentului, acest criteriu nefiind unul justificat obiectiv şi raţional pentru aplicarea unui tratament juridic diferenţiat. O asemenea condiţie contravine art. 16 alin. (1) din Constituţie referitor la egalitatea în drepturi, întrucât tratamentul diferenţiat aplicat partidelor politice - persoane juridice de drept public - se reflectă într-un tratament diferenţiat aplicat reprezentanţilor partidelor politice parlamentare, persoane fizice, fără o justificare obiectivă şi raţională. Consideră că sunt încălcate, totodată, şi prevederile art. 1 alin. (5) şi art. 8 alin. (2) din Legea fundamentală.

11. Susţine că aceste considerente sunt valabile şi în cazul dispoziţiilor **art. I pct. 12** din legea supusă controlului de constituţionalitate, **cu referire la art. 16 alin. (3)**, care se referă la compunerea Biroului Electoral Central, precum şi, mutatis mutandis, cu privire la dispoziţiile **art. II pct. 21** din legea supusă controlului de constituţionalitate, cu referire la **art. 23 alin. (2) lit. a) şi lit. b) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European**, şi la **art. II pct. 22, cu referire la art. 24 alin. (3) din Legea nr. 33/2007.**

12. Se mai critică şi **art. I pct. 45** din legea supusă controlului de constituţionalitate, **care modifică art. 49 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României**, în sensul că include şi numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale speciale, care s-au prezentat la urne, în numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale, care s-au prezentat la urne, acesta urmând să fie consemnat în procesul-verbal încheiat de preşedintele biroului electoral al secţiei de votare după deschiderea urnelor şi numărarea voturilor. În motivarea criticii, autorul sesizării precizează că listele electorale speciale sunt reglementate în Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European şi au în vedere alegătorii neresortisanţi care vor să îşi exercite dreptul de vot pentru alegerea membrilor din România în Parlamentul European. Ca atare, în lipsa vreunei circumstanţieri sau a unei definiţii legale a noţiunii de liste electorale speciale în conţinutul Legii nr. 370/2004, ar însemna ca în calculul numărului de voturi necesar pentru a declara candidatul ales ca Preşedinte al României să intre şi cetăţenii altor state membre ale Uniunii Europene. În aceste condiţii, neclaritatea dispoziţiei este una contrară art. 1 alin. (5) din Constituţie în dimensiunea sa referitoare la calitatea legii, aşa cum aceasta a fost dezvoltată în jurisprudenţa Curţii Constituţionale. Arată că argumentele prezentate mai sus sunt aplicabile mutatis mutandis şi **art. I pct. 50** din legea dedusă controlului de constituţionalitate, **cu referire la art. 50 alin. (1^4) lit. a2) din Legea nr. 370/2004, care face referire la listele speciale.**

13. Se critică, totodată, prevederile **art. I pct. 50 din legea dedusă controlului** de constituţionalitate, pe considerentul că încalcă art. 2 alin. (1), art. 1 alin. (3) şi (5) din Constituţie. Potrivit acestui punct - care **completează art. 50 din Legea nr. 370/2004**, se prevede că numărul buletinelor de vot primite pentru alegerea Preşedintelui României trebuie să fie mai mare sau egal cu suma dintre numărul buletinelor de vot primite, numărul voturilor valabil exprimate şi numărul voturilor nule. Se arată că formula de calcul stabilită prin textul de lege criticat este inaplicabilă logic, întrucât numărul total al buletinelor de vot primite va fi mereu mai mic decât acelaşi număr la care se adaugă numărul voturilor valabil exprimate şi cel al voturilor nule. În opinia sa, formula de calcul, redactată în mod greşit dintr-o eroare materială de către legiuitor,

trebuia să fie cea în care numărul total de buletine de vot primite să fie egal cu suma dintre numărul buletinelor neîntrebuinţate, numărul voturilor valabil exprimate şi numărul voturilor nule. Doar în acest fel se garantează desfăşurarea corectă a unui scrutin şi faptul că în respectiva secţie de votare nu au existat fraude electorale. Prin neclaritatea normei menţionate se contravine dispoziţiilor art. 1 alin. (5) din Constituţie în componenta sa referitoare la calitatea legii, fiind imposibil de aplicat de către birourile electorale.

14. În acelaşi sens, arată că reglementarea unei astfel de situaţii prin lege conduce implicit la acceptarea posibilităţii şi justificării printr-o lege organică a lipsei unor buletine de vot, caz în care rezultatele din respectiva secţie de votare vor fi totuşi validate la finalul scrutinului. O atare reglementare contravine principiului statului de drept şi democratic, prevăzut de art. 1 alin. (3) din Constituţie. În plus, reglementarea este contrară şi Codului de bune practici în materie electorală, elaborat de Comisia de la Veneţia, care la pct. I, secţiunea 3 referitoare la sufragiul liber, subsecţiunea "Libertatea alegătorilor de a-şi exprima voinţa şi lupta de combatere a fraudei electorale", 3.2 vii) menţionează că "cel puţin două criterii trebuie aplicate la evaluarea veridicităţii rezultatelor votării: numărul alegătorilor care s-au prezentat la urnele de vot şi numărul buletinelor de vot introduse în urnele de votare".

15. Precizează, totodată, că, la acelaşi articol 50 alin. (1^4), din formula de calcul al numărului total al alegătorilor înscrişi în listele electorale care s-au prezentat la urne este omisă componenta ce priveşte alegătorii înscrişi în extrasele din listele electorale care au votat prin intermediul urnei speciale, aspect ce intră în contradicţie cu subcomponentele enumerate la lit. a) a alin. (1^4) şi cu dispoziţiile referitoare la faptul că, în condiţiile legii, unii cetăţeni pot vota prin intermediul acestei urne speciale. Autorul obiecţiei apreciază, astfel, că această omisiune a legiuitorului în formula de calcul al numărului total al alegătorilor înscrişi în listele electorale lipseşte norma de claritate, contrar art. 1 alin. (5) din Constituţie, în componenta sa referitoare la calitatea legii.

16. Toate argumentele de mai sus sunt aplicabile mutatis mutandis şi art. II pct. 50 din legea supusă controlului de constituţionalitate, cu referire la art. 50 alin. (5) lit. a) şi b) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European.

17. În considerarea argumentelor expuse, se solicită admiterea sesizării de neconstituţionalitate şi constatarea neconstituţionalităţii dispoziţiilor prezentate din Legea pentru modificarea şi completarea unor acte normative în materie electorală.

18. În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, obiecţia de neconstituţionalitate a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele lor de vedere.

19. **Preşedintele Camerei Deputaţilor** consideră că nu pot fi reţinute criticile de neconstituţionalitate formulate. În acest sens, arată că regula potrivit căreia în ziua votării membrilor din România în Parlamentul European nu se pot organiza alte tipuri de alegeri şi nici referendumuri la nivel naţional sau local nu restrânge dreptul constituţional al şefului statului de a recurge la referendum în condiţiile art. 90 din Constituţie. În opinia sa, reprezintă supoziţii teoretice situaţiile în care suprapunerea zilei de referinţă cu data referendumului este prezentată ca fiind posibilă. Arată că exprimarea concomitentă a voinţei suverane a poporului român asupra unor probleme de interes general, în cazul referendumului naţional, sau cu semnificaţie deosebită pentru unităţile administrativ-teritoriale, în situaţia referendumului local, ca forme de manifestare a democraţiei directe, pe de o parte, şi în alegerile pentru Parlamentul European, prin instrumentul democraţiei reprezentative, pe de altă parte, poate diminua importanţa fiecărui eveniment politic în parte, cu consecinţe asupra prezenţei la urne şi, pe cale de consecinţă, şi a

legitimităţii rezultatelor obţinute. Atingerea scopului pentru care are loc desfăşurarea alegerii membrilor din România în Parlamentul European presupune evitarea suprapunerii cu alte activităţi care pot genera neclarităţi, inclusiv de ordin tehnic, în rândul electoratului, datorită complexităţii sporite a proceselor care trebuie avute concomitent în vedere, interacţiunea cu mai multe birouri ale secţiilor de votare, respectiv exercitarea efectivă la nivel individual, în mod simultan, a mai multor drepturi electorale şi a opţiunii referendare într-un interval restrâns de timp, luând în calcul, în acest sens, distribuirea buletinelor, timpul de vot în cabine şi introducerea buletinelor de vot în urne. Aceste aspecte pot genera dificultăţi în exprimarea dreptului de vot, care pot conduce la restrângerea exercitării acestui drept fundamental, menţionând, în acest sens, cele reţinute în Decizia Curţii Constituţionale nr. 51 din 25 ianuarie 2012. Totodată, în sprijinul argumentului expus, aminteşte Hotărârea din 2 martie 1987 pronunţată în Cauza Mathieu-Mohin şi Clerfayt împotriva Belgiei, paragraful 52.

20. Apreciază că nu poate fi reţinută nici critica adusă prevederilor art. I pct. 11, cu referire la art. 15 din Legea nr. 370/2004 privind alegerea Preşedintelui României, în considerarea necesităţii corelării acestei legi cu prevederile Legii nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente, cu modificările şi completările ulterioare, cu care se află în conexiune ca urmare a dispoziţiilor art. 120 din acelaşi act normativ. În ceea ce priveşte condiţia ca partidele politice care pot desemna reprezentanţi în birourile electorale să aibă grup parlamentar în ambele Camere ale Parlamentului, consideră că aceasta nu se referă la partidele politice parlamentare, ci doar la organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale.

21. Referitor la argumentele care ar susţine neconstituţionalitatea dispoziţiilor art. I pct. 45 şi 50, prin care se modifică art. 49 alin. (1) şi, respectiv, se completează art. 50 din Legea nr. 370/2004, care stabilesc modalitatea de întocmire a proceselor-verbale la nivelul organismelor electorale, în conţinutul normativ nefiind definite listele electorale speciale, apreciază că nu pot fi acceptate, actul normativ dedus controlului de constituţionalitate respectând, în ansamblul său, cerinţele privind claritatea, precizia şi previzibilitatea normelor juridice.

22. Cu privire la criticile referitoare la neconstituţionalitatea prevederilor art. I pct. 50, potrivit cărora numărul total de buletine de vot primite nu poate fi mai mare decât suma dintre numărul de buletine neîntrebuinţate, numărul voturilor valabil exprimate şi numărul voturilor nule, ci doar egal, apreciază că nu pot fi reţinute deoarece nu surprind ansamblul situaţiilor care intervin în procesul de votare, ca urmare a faptului că înmânarea buletinului de vot şi a ştampilei cu menţiunea "Votat" şi semnarea listei electorale sunt anterioare exercitării dreptului de vot propriu-zis, şi nu ulterioare introducerii efective a buletinului de vot în urnă, ceea ce determină ca, în practică, să fie evidenţiate situaţii în care numărul participanţilor să fie superior celor care şi-au exercitat dreptul fundamental. În fapt, alegătorul nu poate fi împiedicat să părăsească sediul secţiei de votare cu buletinul de vot asupra sa, procedura de votare neinstituind garanţii suficiente care să asigure introducerea buletinelor de vot în urne. De aceea, pentru a se evita situaţiile în care lipsa, din diferite motive, a unuia sau mai multor buletine de vot ar determina blocarea centralizării rezultatului votării, este prevăzut ca numărul alegătorilor prezenţi la vot să poate fi mai mare sau egal în raport cu suma voturilor exprimate.

23. **Preşedintele Senatului** şi **Guvernul** nu au transmis punctele lor de vedere asupra obiecţiei de neconstituţionalitate.

24. La termenul de judecată fixat pentru data de 27 februarie 2019, Curtea a amânat dezbaterile asupra cauzei pentru data de 13 martie 2019, dată la care a pronunţat prezenta decizie.

CURTEA,

examinând obiecţia de neconstituţionalitate, punctul de vedere al Preşedintelui Camerei Deputaţilor, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispoziţiile legii criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

25. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, precum şi ale art. 1, art. 10, art. 15 şi art. 18 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze obiecţia de neconstituţionalitate.

26. **Obiectul controlului de constituţionalitate** îl constituie unele prevederi din Legea pentru modificarea şi completarea unor acte normative în materie electorală, şi anume: **art. I pct. 11** [cu referire la art. 15 alin. (2) din Legea nr. 370/2004 privind alegerea Preşedintelui României], **art. I pct. 12** [cu referire la art. 16 alin. (3) din Legea nr. 370/2004], **art. I pct. 45** [cu referire la art. 49 alin. (1) din Legea nr. 370/2004], **art. I pct. 50** [cu referire la art. 50 alin. (1^4) lit. a) şi b) din Legea nr. 370/2004], **art. II pct. 4** [cu referire la art. 5 alin. (11) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European], **art. II pct. 21** [cu referire la art. 23 alin. (2) lit. a) şi lit. b) din Legea nr. 33/2007], **art. II pct. 22** [cu referire la art. 24 alin. (3) din Legea nr. 33/2007], **art. II pct. 50** [cu referire la art. 50 alin. (5) lit. a) şi b) din Legea nr. 33/2007], care au următoarea redactare:

- **Art. I pct. 11 [cu referire la art. 15 alin. (2) din Legea nr. 370/2004 privind alegerea Preşedintelui României]:** "Articolul 15 se modifică şi va avea următorul cuprins:

Art. 15: (...)

(2) Au dreptul să propună câte un membru în fiecare birou electoral constituit la alegerile pentru Preşedintele României următoarele formaţiuni politice:

a) partidele politice parlamentare, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale cu grup parlamentar propriu în fiecare Cameră a Parlamentului;

b) partidele politice care nu sunt reprezentate în Parlament, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care nu au grup parlamentar propriu în ambele Camere ale Parlamentului, alianţele politice şi alianţele electorale care nu au în componenţă niciun partid politic parlamentar sau organizaţie a cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, care propun candidaţi la alegerile pentru Preşedintele României.";

- **Art. I pct. 12 [cu referire la art. 16 alin. (3) din Legea nr. 370/2004]:** "Articolul 16 se modifică şi va avea următorul cuprins:

Art. 16: (...)

(3) În termen de 24 de ore de la data învestirii judecătorilor în Biroul Electoral Central, preşedintele şi vicepreşedinţii Autorităţii Electorale Permanente devin membri ai Biroului Electoral Central. În acelaşi termen, prin excepţie de la prevederile art. 15 alin. (2), sunt învestiţi ca membri ai Biroului Electoral Central membrii propuşi, în scris, de partidele politice parlamentare şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale cu grup parlamentar propriu în fiecare Cameră a Parlamentului, în ordinea numărului de parlamentari, precum şi cu membrul propus de organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale reprezentate în grupul parlamentar al minorităţilor naţionale din Camera Deputaţilor.";

- **Art. I pct. 45 [cu referire la art. 49 alin. (1) din Legea nr. 370/2004]:**

"Art. 49. - (1) După deschiderea urnelor şi numărarea voturilor, preşedintele biroului electoral al secţiei de votare va încheia un proces-verbal, în 3 exemplare, care cuprinde:

a) numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale, care s-au prezentat la urne (pct. a = pct. a1 + pct. a2 + pct. a3), din care:

a1) numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente, care s-au prezentat la urne;

a2) numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale speciale, care s-au prezentat la urne;

a3) numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale suplimentare, care s-au prezentat la urne;

a4) numărul total al alegătorilor înscrişi în extrasele din listele electorale, care au votat prin intermediul urnei speciale;

b) numărul buletinelor de vot primite (pct. b >/= pct. b + pct. d + pct. e);

c) numărul buletinelor de vot neîntrebuinţate şi anulate;

d) numărul voturilor valabil exprimate (pct. d </= pct. a - pct. e; pct. d = suma voturilor valabil exprimate la pct. f);

e) numărul voturilor nule;

f) numărul voturilor valabil exprimate obţinute de fiecare candidat;

g) expunerea, pe scurt, a întâmpinărilor formulate, precum şi a contestaţiilor înaintate biroului electoral judeţean, al sectorului municipiului Bucureşti sau biroului electoral pentru secţiile de votare din străinătate;

h) numărul ştampilelor cu menţiunea «VOTAT» la începerea votării; se menţionează dispariţia uneia sau mai multor ştampile, dacă este cazul, precum şi starea sigiliilor de pe urne la încheierea votării;

i) alte menţiuni.";

- **Art. I pct. 50 [cu referire la art. 50 alin. (1^4) lit. a) şi b) din Legea nr. 370/2004]:** "La articolul 50, după alineatul (1) se introduc patru noi alineate, alineatele (1^1) - (1^4), cu următorul cuprins: (...)

(1^4) După primirea proceselor-verbale privind consemnarea rezultatului votării de la toate birourile electorale ale secţiilor de votare, conform art. 49 alin. (6) şi (7) şi după efectuarea operaţiunilor prevăzute la alin. (1), birourile electorale judeţene, birourile electorale ale sectoarelor municipiului Bucureşti şi biroul electoral pentru secţiile de votare din străinătate încheie câte un proces-verbal centralizator al indicatorilor cuprinşi în procesele-verbale privind consemnarea rezultatelor votării validate conform alin. (1) lit. f), după cum urmează:

a) numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale, care s-au prezentat la urne (pct. a = pct. a1 + pct. a2 + pct. a3), din care:

a1) numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente, care s-au prezentat la urne;

a2) numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale speciale, care s-au prezentat la urne;

a3) numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale suplimentare, care s-au prezentat la urne;

a4) numărul total al alegătorilor înscrişi în extrasele din listele electorale, care au votat prin intermediul urnei speciale;

b) numărul buletinelor de vot primite (pct. b >/= pct. b + pct. d + pct. e)."

[unde d) numărul voturilor valabil exprimate (pct. d </= pct. a - pct. e; pct. d = suma voturilor valabil exprimate la pct. f); e) numărul voturilor nule - n.n.];

- **Art. II pct. 4 [cu referire la art. 5 alin. (11) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European]:**

"La articolul 5, după alineatul (10) se introduce un nou alineat, alineatul (11), cu următorul cuprins:

(11) Pentru a asigura respectarea prevederilor prezentului articol în ziua de referinţă nu se pot organiza alte tipuri de alegeri şi nici referendumuri la nivel naţional sau local.";

- **Art. II pct. 21 [cu referire la art. 23 alin. (2) lit. a) şi lit. b) din Legea nr. 33/2007]:** "(2) Au dreptul să propună [membri - n.n.] în fiecare birou electoral constituit la alegerile pentru membrii din România în Parlamentul European următoarele formaţiuni politice:

a) partidele politice parlamentare, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale cu grup parlamentar propriu în fiecare Cameră a Parlamentului;

b) partidele politice care nu sunt reprezentate în Parlament, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care nu au grup parlamentar propriu în ambele Camere ale Parlamentului, alianţele politice şi alianţele electorale care nu au în componenţă niciun partid politic parlamentar sau organizaţie a cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, care au propus candidaturi definitive la alegerile pentru Parlamentul European.";

- **Art. II pct. 22 [cu referire la art. 24 alin. (3) din Legea nr. 33/2007]:** "Articolul 24 se modifică şi va avea următorul cuprins:

Art. 24: (...)

(3) În termen de 24 de ore de la data învestirii judecătorilor în Biroul Electoral Central, preşedintele şi vicepreşedinţii Autorităţii Electorale Permanente devin membri ai Biroului Electoral Central. În acelaşi termen, sunt învestiţi ca membri ai Biroului Electoral Central membrii propuşi, în scris, de partidele politice parlamentare şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale cu grup parlamentar propriu în fiecare Cameră a Parlamentului, în ordinea numărului de parlamentari, precum şi cu membrul propus de organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale reprezentate în grupul parlamentar al minorităţilor naţionale din Camera Deputaţilor.";

- **Art. II pct. 50 [cu referire la art. 50 alin. (5) lit. a) şi b) din Legea nr. 33/2007]:** "Articolul 50 se modifică şi va avea următorul cuprins:

Art. 50: (...)

(5) După primirea proceselor-verbale privind consemnarea rezultatului votării de la toate birourile electorale ale secţiilor de votare, conform prevederilor art. 49 alin. (8) şi (9) şi după efectuarea operaţiunilor prevăzute la alin. (1), birourile electorale judeţene, birourile electorale ale sectoarelor municipiului Bucureşti şi biroul electoral pentru secţiile de votare din străinătate încheie câte un proces-verbal centralizator al indicatorilor cuprinşi în procesele-verbale privind consemnarea rezultatelor votării validate conform prevederilor alin. (1) lit. f), după cum urmează:

a) numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale, care s-au prezentat la urne (pct. a = pct. a1 + pct. a2 + pct. a3), din care:

a1) numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente, care s-au prezentat la urne;

a2) numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale speciale, care s-au prezentat la urne;

a3) numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale suplimentare, care s-au prezentat la urne;

a4) numărul total al alegătorilor înscrişi în extrasele din listele electorale, care au votat prin intermediul urnei speciale;

b) numărul buletinelor de vot primite (pct. b >/= pct. b + pct. d + pct. e)."

[unde: d) numărul voturilor valabil exprimate (pct. d </= pct. a - pct. e; pct. d = suma voturilor valabil exprimate la pct. f); e) numărul voturilor nule - n.n.]

27. Dispoziţiile din Legea fundamentală invocate în susţinerea obiecţiei de neconstituţionalitate sunt următoarele: art. 1 alin. (3) privind caracterul de stat de drept al statului român, art. 1 alin. (4) care consacră principiul separaţiei şi echilibrului puterilor, art. 1 alin. (5) privind principiul legalităţii, în componenta referitoare la calitatea legii, art. 2 alin. (1) privitor la suveranitatea naţională, art. 8 alin. (2) care statuează cu privire la rolul partidelor politice, art. 16 alin. (1) privind principiul egalităţii, art. 61 alin. (1) referitor la rolul Parlamentului, art. 80 care statuează cu privire la Preşedintele României, art. 81 referitor la alegerea Preşedintelui României, art. 90 privind referendumul cu privire la probleme de interes naţional, art. 95 alin. (3) referitor la referendumul pentru demiterea Preşedintelui, art. 120 alin. (1) referitor la principiul autonomiei locale, art. 147 alin. (4) privitor la forţa deciziilor Curţii Constituţionale şi art. 151 alin. (3) referitor la referendumul pentru aprobarea revizuirii Constituţiei.

(1) Admisibilitatea obiecţiei de neconstituţionalitate

28. Sub aspectul titularului dreptului de sesizare, prezenta obiecţie de neconstituţionalitate a fost formulată de Preşedintele României, care, în temeiul art. 146 lit. a) din Constituţie şi al art. 15 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, are dreptul de a sesiza Curtea Constituţională pentru exercitarea controlului de constituţionalitate a priori.

29. Cu privire la termenul în care poate fi sesizată Curtea Constituţională pentru a exercita controlul de constituţionalitate a priori, se constată că legea criticată în cauza de faţă a fost trimisă Preşedintelui României spre promulgare în data de 29 decembrie 2018, iar obiecţia de neconstituţionalitate a fost formulată şi înregistrată la Curtea Constituţională în data de 17 ianuarie 2019. Aşadar, Curtea a fost legal sesizată, în interiorul termenului de promulgare de 20 de zile prevăzut de art. 77 alin. (1) din Constituţie.

30. Referitor la obiectul sesizării, Curtea reţine că acesta este reprezentat de o lege adoptată de cele două Camere ale Parlamentului, dar încă nepromulgată, astfel că se încadrează în dispoziţiile art. 146 lit. a) din Constituţie.

31. În consecinţă, Curtea constată că, în ceea ce priveşte prezenta obiecţie de neconstituţionalitate, sunt îndeplinite condiţiile de admisibilitate prevăzute de art. 146 lit. a) teza întâi din Constituţie şi de art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992.

(2) Analiza obiecţiei de neconstituţionalitate

32. Curtea observă că se critică, sub aspect intrinsec, o serie de dispoziţii cuprinse în Legea pentru modificarea şi completarea unor acte normative în materie electorală. Instanţa de control constituţional va proceda la examinarea acestora în ordinea în care textele de lege criticate se regăsesc în legea ce formează obiectul sesizării, iar nu în cea în care au fost formulate criticile de neconstituţionalitate.

33. Astfel, se critică prevederile **art. I pct. 11** din Legea pentru modificarea şi completarea unor acte normative în materie electorală, **care modifică art. 15 alin. (2) din Legea nr. 370/2004 privind alegerea Preşedintelui României.** În cuprinsul acestuia sunt enumerate formaţiunile politice care au dreptul să propună câte un membru în fiecare birou electoral constituit la alegerile pentru Preşedintele României. Este vorba, pe de o parte, despre partidele politice parlamentare şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale cu grup parlamentar propriu în fiecare Cameră a Parlamentului [potrivit art. 15 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 370/2004], iar, pe de altă parte, despre următoarele formaţiuni, **dacă propun candidaţi** la

alegerile pentru Preşedintele României: partidele politice care nu sunt reprezentate în Parlament; organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care nu au grup parlamentar propriu în ambele Camere ale Parlamentului; alianţele politice şi alianţele electorale care nu au în componenţă niciun partid politic parlamentar sau nicio organizaţie a cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale [conform art. 15 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 370/2004].

34. În motivarea criticii se susţine, în esenţă, că, prin modul de formulare a celor două litere ale art. 15 alin. (2), se creează un tratament diferenţiat între formaţiunile politice parlamentare, întrucât partidele politice parlamentare care nu au un grup propriu în ambele Camere ale Parlamentului sunt excluse de la posibilitatea de a propune un membru în fiecare birou electoral constituit la alegerile pentru Preşedintele României, de vreme ce lit. b) face referire doar la "partidele politice care nu sunt reprezentate în Parlament" şi la "organizaţiile minorităţilor naţionale care nu au un grup parlamentar propriu în ambele Camere ale Parlamentului", această din urmă categorie având posibilitatea de a propune membri în birourile electorale. Astfel, dreptul formaţiunilor politice parlamentare de a propune membri în birourile electorale prevăzute de art. I pct. 11 din legea supusă controlului de constituţionalitate nu poate fi realizat în mod diferenţiat, atât timp cât toate partidele politice parlamentare au obţinut mandate de deputaţi sau senatori, fără încălcarea principiilor prevăzute de art. 8 din Constituţie. Prezenţa reprezentanţilor din toate partidele parlamentare reprezintă o garanţie în plus pentru corecta desfăşurare a alegerilor, indiferent de tipul acestora. O atare reglementare instituie o condiţie discriminatorie pentru partidele politice parlamentare care au un grup parlamentar propriu doar în una dintre Camerele Parlamentului, faţă de partidele politice parlamentare care au un grup parlamentar propriu în ambele Camere ale Parlamentului, acest criteriu nefiind unul justificat obiectiv şi raţional pentru aplicarea unui tratament juridic diferenţiat.

35. Curtea apreciază că nu poate fi reţinută interpretarea pe care autorul obiecţiei o dă textelor de lege criticate, în sensul că partidele politice parlamentare care nu au un grup propriu în ambele Camere ale Parlamentului ar fi excluse de la posibilitatea de a propune un membru în fiecare birou electoral. Sub acest aspect, Curtea observă că art. 15 alin. (2) lit. a) şi b) din Legea nr. 370/2004, astfel cum acest text se intenţionează a fi modificat, realizează o dublă dihotomie atunci când enumeră formaţiunile politice care pot desemna membri în birourile electorale, după cum sunt sau nu reprezentate în Parlament şi după cum au propus sau nu candidaţi la alegerile pentru Preşedintele României. Contrar susţinerilor autorului obiecţiei, formularea preconizată reuşeşte să acopere întregul spectru al formaţiunilor politice reprezentative la nivel naţional. Pentru o mai facilă înţelegere a conţinutului normativ criticat, Curtea se va referi defalcat, pe de o parte la partidele politice şi, pe de altă parte, la organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale.

36. Astfel, instanţa de control constituţional reţine că art. 15 alin. (2) lit. a) din lege vizează partidele politice **parlamentare**, adică acelea care **au grup parlamentar propriu în cel puţin una** dintre Camerele Parlamentului, potrivit art. 118 alin. (2) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 553 din 24 iulie 2015. La lit. b) a aceluiaşi articol se dă dreptul de a desemna membri în birourile electorale partidelor politice **care nu sunt reprezentate în Parlament**, dacă propun candidaţi pentru funcţia de Preşedinte al României. Aşadar, nu se condiţionează conferirea acestui drept de existenţa unui grup parlamentar în ambele Camere, ci este deschis inclusiv acelora care nu au obţinut niciun mandat de senator sau deputat, dar îşi demonstrează prezenţa activă pe scena politică prin desemnarea de candidaţi pentru alegeri.

37. În ceea ce priveşte organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, este adevărat că art. 15 alin. (2) lit. a) se referă la cele care au grup parlamentar propriu **în fiecare Cameră.** Lit. b) menţionează însă organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care **nu au** grup parlamentar propriu **în fiecare Cameră**, cu condiţia să propună candidaţi la alegeri, ceea ce înseamnă că pot beneficia de dreptul în discuţie chiar şi acele organizaţii care nu au grup parlamentar propriu **în niciuna** dintre cele două Camere, dacă îndeplinesc condiţia mai sus menţionată.

38. Impunerea unei astfel de exigenţe privitoare la depunerea de candidaturi pentru funcţia de Preşedinte este pe deplin justificată în cadrul legislativ actual care permite înregistrarea partidelor politice într-o manieră foarte puţin restrictivă, numărul minim de membri fondatori care este necesar să se asocieze în vederea constituirii unui partid politic fiind de doar 3, potrivit art. 18 alin. (1) lit. c) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 408 din 10 iunie 2015, astfel cum acesta este redactat în urma pronunţării de către Curtea Constituţională a Deciziei nr. 75 din 26 februarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 265 din 21 aprilie 2015. Un astfel de demers, constând în prezentarea de candidaţi pentru alegeri, denotă implicarea reală a respectivului partid politic în viaţa societăţii şi intenţia sa autentică de a-şi aduce la îndeplinire rolul pe care Legea fundamentală l-a recunoscut partidelor politice prin art. 8, acela de a contribui la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor.

39. Având în vedere similitudinea criticilor formulate şi a soluţiilor legislative vizate, aceleaşi considerente îşi găsesc aplicarea şi în ceea ce priveşte prevederile art. I pct. 12 [cu referire la art. 16 alin. (3) din Legea nr. 370/2004] care dispun cu privire la învestirea ca membri ai Biroului Electoral Central a persoanelor propuse de partidele politice parlamentare şi organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale cu grup parlamentar propriu în fiecare Cameră a Parlamentului, ale art. II pct. 21 [cu referire la art. 23 alin. (2) lit. a) şi lit. b) din Legea nr. 33/2007] privitoare la alcătuirea birourilor electorale constituite la alegerile pentru membrii din România în Parlamentul European şi ale art. II pct. 22 [cu referire la art. 24 alin. (3) din Legea nr. 33/2007] care vizează, în mod corespunzător, învestirea ca membri ai Biroului Electoral Central a persoanelor propuse de formaţiunile politice în discuţie.

40. De altfel, raportat la prevederile Legii nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 627 din 31 august 2012, un argument suplimentar în sprijinul justeţei soluţiei normative propuse constă în faptul că, potrivit art. 46 alin. (1) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, se consideră inactivitate a unui partid politic împrejurarea că acesta nu a desemnat candidaţi, singur sau în alianţă, în două campanii electorale succesive, cu excepţia celei prezidenţiale, în minimum 75 de circumscripţii electorale în cazul alegerilor locale, respectiv o listă completă de candidaţi în cel puţin o circumscripţie electorală sau candidaţi în cel puţin 3 circumscripţii electorale, în cazul alegerilor parlamentare. Or, potrivit art. 45 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 14/2003, inactivitatea partidului politic, constatată de Tribunalul Bucureşti, reprezintă o cauză de dizolvare pe cale judecătorească a acestuia.

41. Se critică, de asemenea, **art. I pct. 45** din legea supusă controlului de constituţionalitate, care modifică **art. 49 alin. (1) din Legea nr. 370/2004** pentru alegerea Preşedintelui României, întrucât în numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale este cuprins şi numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale speciale, care s-au prezentat la urne.

42. Curtea observă că, potrivit textului menţionat, la calculul numărului total al alegătorilor înscrişi în listele electorale, pe care preşedinţii birourilor electorale ale secţiilor de votare

organizate pentru alegerea Preşedintelui României au obligaţia să îl consemneze în procesul-verbal pe care îl încheie după deschiderea urnelor şi numărarea voturilor, vor fi avuţi în vedere şi alegătorii înscrişi în listele electorale speciale, care s-au prezentat la urne.

43. Sub acest aspect, Curtea reţine că listele electorale speciale sunt reglementate exclusiv cu privire la alegerile pentru Parlamentul European. Acestea cuprind, potrivit art. 12 alin. (1) din Legea nr. 33/2005 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, cetăţenii cu drept de vot ai statelor membre ale Uniunii Europene, altele decât România, care au domiciliul sau reşedinţa în România, în considerarea faptului că aceştia au dreptul de a alege în România pentru Parlamentul European, conform art. 5 alin. (1) din Legea nr. 33/2005. Potrivit terminologiei care se intenţionează a fi introdusă prin art. II pct. 3 din legea criticată, aceştia sunt denumiţi "alegători neresortisanţi", fiind astfel actualizată vechea denumire de "alegător comunitar", utilizată în prezent de art. 5 alin. (1) din Legea nr. 33/2007, în concordanţă cu prevederile dreptului european. Or, pentru alegerea Preşedintelui României, dreptul de vot aparţine doar cetăţenilor români, indiferent dacă aceştia au domiciliul sau reşedinţa în ţară sau în străinătate. Ca atare, introducerea în formula de calcul al numărului total de alegători a acelora care, fiind înscrişi pe listele speciale, au, prin ipoteză, o altă cetăţenie decât cea română şi, în consecinţă, nu beneficiază de dreptul de a vota pentru autorităţile reprezentative la nivel naţional, respectiv Parlament şi Preşedintele României, are ca rezultat nesocotirea dispoziţiilor constituţionale ale art. 2 alin. (1) teza întâi, potrivit cărora suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte.

44. Dreptul de a vota şi de a fi ales în autorităţile reprezentative la nivel naţional aparţine doar cetăţenilor români, implicând în mod plenar exerciţiul suveranităţii ca element constitutiv al statului. Este adevărat că dobândirea calităţii de membru al Uniunii Europene a reconfigurat conceptul de suveranitate prin prisma interacţiunii statului român cu instituţiile fundamentale ale acesteia, care a presupus acceptul său de a exercita împreună cu celelalte state membre atribute şi competenţe care, până la momentul aderării, îi aparţineau în mod exclusiv. În acelaşi timp, însă, apartenenţa la această organizaţie internaţională a oferit cetăţenilor români posibilitatea de a participa la viaţa politică a Uniunii, în egală măsură cu toţi cetăţenii celorlalte state membre. Ca atare, pe principiul reciprocităţii, şi cetăţenii statelor membre ale Uniunii Europene care au domiciliul sau reşedinţa în România se bucură, în prezent, de dreptul de a vota membrii din partea statului român în Parlamentul European. Totuşi, drepturile lor electorale sunt limitate la acest tip de alegeri, fiind firesc ca ceea ce ţine strict de suveranitatea internă a statului, aşa cum este desemnarea şefului statului şi a membrilor parlamentului naţional, să constituie o prerogativă specifică cetăţenilor români, fiind rezervată exclusiv acestora.

45. Pentru identitate de raţiune, considerentele mai sus dezvoltate sunt aplicabile şi în ceea ce priveşte prevederile art. I pct. 50 [cu referire la art. 50 alin. (1^4) lit. a2) din Legea nr. 370/2004], care detaliază conţinutul procesului-verbal centralizator al indicatorilor cuprinşi în procesele-verbale privind consemnarea rezultatelor votării, încheiat la birourile electorale judeţene, birourile electorale ale sectoarelor municipiului Bucureşti şi biroul electoral pentru secţiile de votare din străinătate după primirea proceselor-verbale de la toate birourile electorale ale secţiilor de votare. Astfel, printre indicatorii cuprinşi în acest proces-verbal se numără şi numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale, care s-au prezentat la urne, care include, în noua viziune a legiuitorului, şi numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale speciale, care s-au prezentat la urne.

46. O altă critică vizează prevederile **art. I pct. 50** din legea dedusă controlului, **cu referire la art. 50 alin. (1^4) lit. b) din Legea nr. 370/2004** pentru alegerea Preşedintelui României, şi ale **art. II pct. 50** - cu referire la **art. 50 alin. (5) lit. b) din Legea nr. 33/2007** privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, care introduc formula care, după primirea proceselor-verbale privind consemnarea rezultatului votării de la toate birourile electorale ale secţiilor de votare, birourile electorale judeţene, birourile electorale ale sectoarelor municipiului Bucureşti şi biroul electoral pentru secţiile de votare din străinătate, este utilizată pentru a se stabili indicatorul referitor la numărul buletinelor de vot primite, cuprins în procesele-verbale privind consemnarea rezultatelor votării validate.

47. Potrivit textelor criticate, numărul buletinelor de vot primite trebuie să fie mai mare sau egal cu suma dintre numărul buletinelor de vot primite [lit. b)], numărul voturilor valabil exprimate [(lit. d)] şi numărul voturilor nule [(lit. e)]: "pct. b > / = pct. b + pct. d + pct. e."

48. Analizând formula propusă, se poate constata cu uşurinţă că este eronată, fiind de domeniul evidenţei faptul că metoda de verificare ce se intenţionează a fi utilizată este viciată sub aspect logic, întrucât este imposibil ca într-un enunţ matematic unul dintre termeni să fie mai mare sau egal cu propria sa valoare, la care se adiţionează încă alte două valori, care, în cvasiunanimitatea cazurilor sunt mai mari decât zero. Cu alte cuvinte, suma unor valori este, în mod automat şi invariabil, mai mare decât unul dintre termenii acesteia. Formula propusă de textul de lege criticat nu poate fi valabilă nici chiar în varianta ipotetică, puţin probabilă, în care ceilalţi doi termeni ai sumei, respectiv numărul voturilor valabil exprimate şi numărul voturilor nule, au valoarea zero, posibilă în cazul în care la o secţie de votare nu s-a prezentat niciun alegător. Matematic vorbind, termenii din cadrul formulei nu sunt corect determinaţi, existând o disonanţă între numărul ce se cere a fi determinat şi elementele componente ale formulei. Prin urmare, aşa cum remarcă şi autorul obiecţiei, formula preconizată este inaplicabilă, textul de lege care o prevede nesocotind exigenţele privind calitatea legii, deduse din dispoziţiile art. 1 alin. (5) din Constituţie şi din jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului. Pentru a avea coerenţă logică, formula ar fi trebuit să încorporeze ideea potrivit căreia numărul buletinelor de vot primite să fie mai mare sau cel puţin egal cu suma dintre numărul voturilor valabil exprimate, numărul voturilor nule şi numărul buletinelor de vot rămase neutilizate.

49. De asemenea, se critică şi prevederile **art. I pct. 50** din legea dedusă controlului, cu referire la art. 50 alin. (1^4) lit. a) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, şi **art. II pct. 50** - cu referire la art. 50 alin. (5) lit. a) din **Legea nr. 33/2007** privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, întrucât din formula de calcul al numărului total al alegătorilor înscrişi în listele electorale, care s-au prezentat la urne, este omisă componenta ce priveşte alegătorii înscrişi în extrasele din listele electorale, care au votat prin intermediul urnei speciale (a4), aspect ce intră în contradicţie cu subcomponentele enumerate la lit. a) a alin. (1^4) şi cu dispoziţiile referitoare la faptul că, în condiţiile legii, unii cetăţeni pot vota prin intermediul urnei speciale.

50. Astfel, potrivit textelor menţionate, numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale, care s-au prezentat la urne, se stabileşte prin însumarea următoarelor componente: numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente, care s-au prezentat la urne (a1), numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale speciale, care s-au prezentat la urne (a2), şi numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale suplimentare, care s-au prezentat la urne (a3). Observaţia autorului obiecţiei este justă, în sensul că a fost omis din această sumă numărul total al alegătorilor înscrişi în extrasele din listele electorale, care au votat prin intermediul urnei speciale (a4), deşi, în mod obiectiv, aceştia reprezintă cetăţeni care şi-au

exercitat dreptul de vot şi, ca atare, trebuie avuţi în vedere la determinarea numărului total al alegătorilor care s-au prezentat la urme. Lipsa acestora conduce la alterarea rezultatului şi, în consecinţă, la nesocotirea corectitudinii procesului electoral, deci a caracterului de stat de drept înscris în art. 1 alin. (3) din Constituţie.

51. În fine, cu privire la prevederile **art. II pct. 4** din legea dedusă controlului de constituţionalitate, **care introduc, la art. 5 din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European** un nou alineat, **alin. (11)**, potrivit căruia "(...) în ziua de referinţă nu se pot organiza alte tipuri de alegeri şi nici referendumuri la nivel naţional sau local", se susţine, în esenţă, că sunt nesocotite dispoziţiile constituţionale referitoare la popor ca unic titular al suveranităţii naţionale şi la referendum ca mijloc de exercitare a suveranităţii, precum şi cele care consacră rolul şi atribuţiile Parlamentului şi Preşedintelui României în legătură cu referendumul.

52. Curtea s-a mai pronunţat, în jurisprudenţa sa, cu privire la o soluţie legislativă similară, statuând că o asemenea interdicţie este neconstituţională. Astfel, prin Decizia nr. 147 din 21 februarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 162 din 7 martie 2007, analizând, în cadrul controlului a priori, dispoziţiile pct. 1 al articolului unic din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, potrivit cărora la art. 5 din lege se intenţiona introducerea unui nou alineat, alin. (3), în conformitate cu care referendumul nu poate avea loc simultan cu desfăşurarea alegerilor prezidenţiale, parlamentare, locale sau a alegerilor pentru Parlamentul European ori cu mai puţin de 6 luni înainte de data alegerilor menţionate, Curtea a constatat că prin textul de lege criticat sunt încălcate prevederile constituţionale ale art. 90, potrivit cărora "Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional", precum şi cele ale art. 95 alin. (3), care prevăd că, în cazul aprobării propunerii de suspendare din funcţie a Preşedintelui României, "[...] în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Preşedintelui.".

53. Pentru a decide astfel, luând în discuţie problematica referendumului consultativ, declanşat la iniţiativa Preşedintelui României, şi a celui organizat în temeiul art. 95 alin. (3) din Legea fundamentală în vederea demiterii Preşedintelui României, Curtea a reţinut că, din analiza celor două texte constituţionale mai sus citate, rezultă că referendumul se poate desfăşura oricând în cursul anului, dacă Parlamentul a fost consultat sau, după caz, a aprobat propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României. Aşadar, potrivit Constituţiei, nu există nicio altă condiţie care să interzică organizarea şi desfăşurarea referendumului simultan cu alegerile prezidenţiale, parlamentare, locale sau alegerile pentru Parlamentul European ori într-un anumit interval de timp anterior sau posterior alegerilor menţionate. Ca atare, acolo unde legea nu distinge, nici interpretul nu poate să o facă. În consecinţă, condiţiile stabilite de legiuitor pentru desfăşurarea referendumului prin legea criticată adaugă la prevederile Constituţiei, ceea ce determină neconstituţionalitatea acestora.

54. Totodată, Curtea a observat că prevederile care urmau să fie introduse în Legea nr. 3/2000 împiedicau organizarea oricărui referendum, în condiţiile în care practic, în România, s-ar putea să se desfăşoare alegeri în fiecare an, ceea ce contravine art. 2 alin. (1) din Constituţie. Mai mult, de vreme ce legea se referă la alegerile locale, fără a preciza dacă este vorba despre alegeri generale sau parţiale, este cunoscut faptul că acestea din urmă pot avea loc în fiecare lună a anului. În consecinţă, Curtea a apreciat că suprimarea referendumului prin obstacole stabilite de lege reprezintă un alt argument pe care se întemeiază constatarea că textul de lege examinat este neconstituţional.

55. Aceleaşi considerente au stat şi ulterior la baza soluţiei pronunţate de Curtea Constituţională, de admitere a obiecţiei de neconstituţionalitate a prevederilor care urmăreau modificarea în acelaşi sens a Legii nr. 3/2000 (a se vedea, în acest sens, de exemplu, şi Decizia nr. 1.218 din 12 noiembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 785 din 24 noiembrie 2008).

56. Argumentele expuse în jurisprudenţa citată îşi menţin pe deplin valabilitatea şi în cauza de faţă, textul de lege examinat cuprinzând aceeaşi soluţie legislativă a cărei neconstituţionalitate a fost deja constatată de instanţa de contencios constituţional.

57. De asemenea, prin deciziile citate, Curtea a constatat că aceste dispoziţii legale pot genera blocaje constituţionale, data alegerilor devenind dependentă de data desfăşurării referendumului. Dezvoltând raţionamentul sub acest aspect, Curtea constată, totodată, că, de vreme ce, în mod obiectiv, referendumul va fi organizat în date precise, determinate de evenimente certe, respectiv decretul de convocare a referendumului cu privire la probleme de interes naţional a cărui declanşare Preşedintele o consideră necesară, şi aprobarea suspendării din funcţie a Preşedintelui României în cazul săvârşirii unor fapte grave prin care acesta încalcă prevederile Constituţiei, care va fi urmată în 30 de zile de organizarea referendumului prin care poporul se va exprima cu privire la demiterea sa, este evident că data alegerilor va trebui stabilită astfel încât cele două evenimente să nu se suprapună, fiind influenţată inevitabil de data ferm stabilită a organizării referendumului, calculată în funcţie de repere temporale certe, aşa cum s-a arătat mai sus. În mod similar, parcursul propunerilor/proiectelor de lege de revizuire a Constituţiei presupune o succesiune procedurală care se finalizează inevitabil cu organizarea unui referendum naţional a cărui dată de desfăşurare va fi dependentă de durata etapelor parcurse, fiind posibil ca aceasta să coincidă cu data pentru care deja se stabilise organizarea de alegeri pentru Parlamentul European, în condiţiile în care, potrivit art. 10 alin. (2) din Legea nr. 33/2007, ziua de referinţă este stabilită în cadrul perioadei hotărâte în acest scop de Consiliul Uniunii Europene.

58. Într-o altă ordine de idei, se poate observa, totodată, că art. 5 din Legea nr. 33/2007, a cărei modificare se intenţionează prin legea supusă controlului în cauza de faţă, prevede regulile generale aplicabile alegerii membrilor din România în Parlamentul European, stabilind definiţia legală a unor termeni, respectiv cel de "alegător neresortisant", "alegător resortisant", "candidat neresortisant" şi "zi de referinţă" [alin. (1) - (4)], şi statuând cu privire la condiţiile pe care trebuie să le îndeplinească cetăţenii - români sau ai statelor membre ale Uniunii Europene - pentru a putea alege sau a fi aleşi în cadrul acestui tip de scrutin electoral, referitoare la vârstă, aptitudinea psihică şi morală, respectiv la domiciliu sau reşedinţă [alin. (5) - (9)]. În fine, alin. (10) al art. 5 consacră unicitatea votului, în sensul că fiecare alegător are dreptul la un singur vot. Potrivit soluţiei normative criticate, interdicţia organizării oricăror alte tipuri de alegeri şi/sau referendumuri, preconizată a fi introdusă prin legea criticată într-un nou alineat al art. 5 din Legea nr. 33/2007, alin. (11), este menită să asigure respectarea prevederilor cuprinse în alineatele care îl precedă, mai sus enumerate. Sub aspectul tehnicii legislative folosite, Curtea remarcă faptul că introducerea acestui alineat nu se justifică însă în mod logic în cuprinsul art. 5 din Legea nr. 33/2007, nefiind evidenţiată nicio legătură de cauzalitate între eventuala organizare a unui eveniment în care cetăţenii să îşi manifeste dreptul de vot şi posibila nerespectare a celorlalte dispoziţii ale aceluiaşi articol.

59. În fine, Curtea reiterează observaţia reţinută în considerentele Hotărârii nr. 33 din 26 noiembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 918 din 29 decembrie 2009, în sensul că "stabilirea datei desfăşurării unui referendum naţional consultativ cu privire la probleme de interes naţional se include în prerogativa exclusivă a Preşedintelui României

stabilită de art. 90 din Constituţie, totuşi, pentru a se evita orice suspiciuni cu privire la rezultatele alegerilor, respectiv ale referendumului, este indicat ca cele două operaţiuni electorale să nu fie organizate în aceeaşi zi, chiar dacă argumente practice, de ordin financiar, ar justifica organizarea acestora simultan".

60. În ceea ce priveşte interdicţia organizării concomitente a alegerilor pentru Parlamentul European cu alte tipuri de alegeri, Curtea constată că este justificată, data organizării acestora nefiind influenţată de evenimente exterioare, aşa cum s-a arătat că se întâmplă, din perspectiva parcursului procedural, în cazul referendumurilor pentru demiterea Preşedintelui şi a celui pentru revizuirea Constituţiei. Soluţia normativă aleasă este, de altfel, în spiritul jurisprudenţei Curţii Constituţionale, care, prin Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 90 din 3 februarie 2012, a constatat neconstituţionalitatea prevederilor din Legea privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale şi a alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2012, precum şi pentru modificarea şi completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali care stabileau ca organizarea în anul 2012 a alegerilor parlamentare şi locale să aibă loc la aceeaşi dată.

61. Argumentele care au condus la această concluzie au vizat faptul că, reformând în mod radical legislaţia electorală cu puţine luni înainte de alegeri, o astfel de regulă încalcă standardele europene în materie, iar, pe de altă parte, prin reglementarea organizării la aceeaşi dată a alegerilor pentru Camera Deputaţilor, Senat şi autorităţile administraţiei publice locale, se creează o confuzie în rândul electoratului, care este pus în situaţia de a vota cu un număr ridicat de buletine de vot. De asemenea, Curtea a reţinut că organizarea la aceeaşi dată a celor două categorii de alegeri determină încălcarea dreptului de a fi ales, prevăzut de art. 37 din Constituţie, întrucât există situaţii în care un candidat care nu a câştigat un mandat de ales local să îşi exprime dorinţa de a participa la alegerile naţionale pentru un mandat de parlamentar (deputat sau senator), lucru perfect posibil, dar numai în cazul unor alegeri care se desfăşoară la date diferite. Acest ultim argument dezvoltat de instanţa constituţională prezintă relevanţă şi în cauza de faţă, necesitatea asigurării plenare a exerciţiului de a fi ales justificând interdicţia principială a organizării simultane a mai multor tipuri de alegeri.

62. Având în vedere aceste considerente, cu prilejul reexaminării legii în vederea punerii de acord cu cele statuate de Curtea Constituţională, Parlamentul va trebui să reconsidere soluţiile legislative propuse în aşa manieră încât să elimine viciile de neconstituţionalitate evidenţiate prin decizia de faţă.

63. Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) şi al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Admite obiecţia de neconstituţionalitate şi constată că prevederile art. I pct. 45 [cu referire la art. 49 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 privind alegerea Preşedintelui României] şi art. I pct.

50 [cu referire la art. 50 alin. (1^4) lit. a) şi b) din Legea nr. 370/2004], precum şi art. II pct. 4 [cu referire la art. 5 alin. (11) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European] şi art. II pct. 50 [cu referire la art. 50 alin. (5) lit. a) şi b) din Legea nr. 33/2007] din Legea pentru modificarea şi completarea unor acte normative în materie electorală sunt neconstituţionale.

2. Respinge, ca neîntemeiată, obiecţia de neconstituţionalitate şi constată că prevederile art. I pct. 11 [cu referire la art. 15 alin. (2) din Legea nr. 370/2004 privind alegerea Preşedintelui României] şi art. I pct. 12 [cu referire la art. 16 alin. (3) din Legea nr. 370/2004], precum şi art. II pct. 21 [cu referire la art. 23 alin. (2) lit. a) şi lit. b) din Legea nr. 33/2007] şi art. II pct. 22 [cu referire la art. 24 alin. (3) din Legea nr. 33/2007] din Legea pentru modificarea şi completarea unor acte normative în materie electorală sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României, preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi prim-ministrului şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 13 martie 2019.

6. REFERENDUMUL
6.1. DECIZII PRIVIND LEGEA PRIVIND ORGANIZAREA ŞI DESFĂŞURAREA REFERENDUMULUI

DECIZIA nr. 70 din 5 mai 1999
asupra obiecţiilor de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 2 alin. (1), art. 6 alin. (1), art. 9, art. 11 alin. (2), art. 12 alin. (1) lit. B.h), art. 15 alin. (1), art. 17 alin. (1) şi (2), art. 18, art. 30 alin. (2) şi art. 45 din Legea privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, adoptată de Camera Deputaţilor şi de Senat în şedinţele din 22 februarie 1999[122]

În temeiul art. 144 lit. a) din Constituţie şi al art. 17 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, Preşedintele României, la data de 2 aprilie 1999, a solicitat Curţii Constituţionale să se pronunţe asupra constituţionalităţii următoarelor prevederi din Legea privind organizarea şi desfăşurarea referendumului: art. 2 alin. (1), art. 6 alin. (1), art. 9, art. 11 alin. (2), art. 12 alin. (1) lit. B.h), art. 15 alin. (1), art. 17 alin. (1) şi (2), art. 18, art. 30 alin. (2) şi art. 45 alin. (1).

Sesizarea constituie obiectul Dosarului nr. 55A/1999.

În sesizare sunt formulate următoarele critici de neconstituţionalitate a dispoziţiilor legale menţionate mai sus:

A. Dispoziţiile art. 2 alin. (1), potrivit cărora referendumul naţional constituie mijlocul de consultare şi de exprimare directă a voinţei suverane a poporului cu privire la revizuirea Constituţiei, demiterea Preşedintelui României şi la probleme de interes naţional, sunt neconstituţionale, pentru că ordinea tematică stabilită de legiuitor în materia organizării referendumului nu este simetrică ordinii stabilite prin dispoziţiile art. 90, ale art. 95 alin. (3) şi ale art. 147 alin. (3) din Constituţie. De aceea, "pentru simetria structurii legii faţă de textele constituţionale, se impune reformularea prevederilor, după cum urmează:

a) pentru probleme de interes naţional, la cererea Preşedintelui României, după consultarea Parlamentului;

b) în caz de suspendare din funcţie a Preşedintelui României, pentru aprobarea demiterii acestuia;

c) pentru aprobarea propunerii de revizuire a Constituţiei, adoptate de Parlament".

B. Se afirmă că sunt neconstituţionale dispoziţiile art. 6 alin. (1), teza finală, care prevăd că "organizarea şi desfăşurarea referendumului se stabilesc prin lege". Ţinând seama de precizările art. 72 alin. (3) lit. c) din Constituţie, apare necesar să se completeze textul fie cu menţionarea caracterului de lege "organică", fie cu sintagma "în baza prezentei legi". Se mai susţine că, în absenţa unei precizări exprese, prin noţiunea de "lege" s-ar putea înţelege lege ordinară şi, astfel, s-ar contraveni textului constituţional invocat.

C. Se susţine că prevederile art. 9 sunt neconstituţionale, prin aceea că întrebarea "Sunteţi de acord cu demiterea Preşedintelui României ?" are un caracter general, pentru că ea nu face referire la propunerea de demitere a Parlamentului, astfel cum prevede art. 95 din Constituţie. Se susţine că întrebarea ar trebui să fie formulată "explicit şi simetric" în raport cu întrebarea cuprinsă în art. 7 alin. (1) din lege, urmând să aibă următoarea redactare: "Sunteţi de acord cu propunerea Parlamentului ca Preşedintele României să fie demis din funcţie ?".

---

[122] Publicată în Monitorul Oficial nr. 221 din 19 mai 1999.

D. Cu privire la art. 11 alin. (2), potrivit căruia "Referendumul asupra problemelor de interes naţional se organizează anterior luării unor măsuri, inclusiv de ordin legislativ, iar iniţierea sa are caracter facultativ", se susţine că este neconstituţional finalul frazei, referitor la caracterul facultativ al iniţierii referendumului. Se afirmă că, întrucât alin. (1) al aceluiaşi articol prevede că Preşedintele României poate cere poporului să îşi exprime voinţa prin referendum, după consultarea Parlamentului, "iar iniţiativa referendumului, cât şi decizia organizării acestuia (prin decret prezidenţial) aparţin şefului statului, finalul frazei de la art. 11 alin. (2) apare inutil şi introduce o sintagmă nouă - referendum... facultativ - ceea ce excede cadrului constituţional".

Este, de asemenea, considerată ca fiind neconstituţională dispoziţia cuprinsă în menţionatul alineat (2) al art. 11, referitoare la organizarea referendumului asupra unor probleme de interes naţional numai anterior luării unor măsuri, inclusiv de ordin legislativ. "Prin raportare la litera Constituţiei", o asemenea prevedere este mai restrictivă şi "intră în contradicţie cu spiritul acesteia". Din moment ce, potrivit dispoziţiilor art. 2 alin. (1) din Constituţie, suveranitatea aparţine poporului, nu există impediment constituţional ca Preşedintele României să poată cere poporului să se pronunţe asupra unor probleme de interes naţional la care se referă o măsură deja luată, dacă, după luarea acesteia, o mare parte a populaţiei o consideră inacceptabilă. "Un vot pozitiv va consfinţi legitimitatea unei asemenea măsuri, după cum un vot negativ va determina reconsiderarea ei de către Guvern sau Parlament. De altfel, şi în situaţiile în care referendumul se organizează în baza art. 147 alin. (3) sau a art. 95 alin. (3) din Constituţie, el survine după ce Parlamentul a aprobat propunerea de revizuire a Constituţiei şi, respectiv, de suspendare din funcţie a Preşedintelui".

E. Dispoziţiile art. 12 alin. (1) lit. B.h), care prevăd că pot face obiectul referendumului "alte probleme propuse Parlamentului de către Preşedintele României în exercitarea atribuţiilor sale constituţionale", contravin dispoziţiilor art. 90 din Constituţie. Potrivit acestui text constituţional, Preşedintele României cere poporului, iar nu Parlamentului, să se pronunţe asupra unor probleme de interes naţional, chiar dacă, în baza aceloraşi dispoziţii constituţionale, consultarea anterioară a Parlamentului este obligatorie.

Prin sesizare se propune reformularea textului art. 12 alin. (1) lit. B.h) astfel: "alte probleme propuse de Preşedintele României, în exercitarea atribuţiilor sale constituţionale".

F. Dispoziţiile cuprinse la art. 15 alin. (1), care prevăd că obiectul şi data referendumului naţional se stabilesc "prin lege, în cazul referendumului privind revizuirea Constituţiei" şi "prin hotărâre a Parlamentului, în cazul referendumului privind demiterea Preşedintelui României", contravin art. 72 alin. (2) lit. c) din Constituţie, conform căruia "organizarea (inclusiv obiectul) şi desfăşurarea (inclusiv data) referendumului se reglementează prin lege organică". Prin textul de lege criticat "apar aplicabile prevederile art. 74 alin. (2) din Constituţie, referitoare la adoptarea legilor şi a hotărârilor cu majoritatea membrilor prezenţi din fiecare Cameră".

În legătură cu această dispoziţie legală se mai afirmă că "Există însă şi întrebarea dacă, din considerente de simetrie, referendumul pentru revizuirea Constituţiei nu ar trebui organizat în temeiul unui vot cu o majoritate de cel puţin două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere, conform art. 147 alin. (1) din Constituţie".

G. Prevederile legale ale art. 17 alin. (1) şi (2), precum şi cele ale art. 18 reglementează desfăşurarea referendumului în baza Legii nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi în baza Legii nr. 70/1991 privind alegerile locale. Se consideră că omiterea Legii nr. 69/1992 pentru alegerea Preşedintelui României "contravine art. 95 din Constituţie, conform căruia demiterea Preşedintelui României se hotărăşte prin vot direct şi universal, exact ca şi

alegerea sa, reglementată distinct prin art. 81 alin. (1) şi (2) din Constituţie şi prin Legea nr. 69/1992".

H. Sunt neconstituţionale prevederile art. 30 alin. (2) din lege, potrivit cărora "În campania pentru referendum, partidele politice şi cetăţenii au dreptul să îşi exprime opiniile în mod liber şi fără nici o discriminare, prin mitinguri, prin adunări publice şi prin mijloace de informare în masă", pentru că aceste prevederi nu se referă şi la Preşedintele României. În temeiul art. 90 din Constituţie, Preşedintele poate iniţia un referendum de interes naţional, iar în temeiul art. 146 alin. (1) din legea fundamentală acesta poate iniţia un referendum în vederea revizuirii Constituţiei. De aceea este necesar ca, "pentru deplină constituţionalitate, dispoziţiile art. 30 alin. (2) din lege să continue cu următoarea frază: Preşedintele României poate uza de acest drept, inclusiv în cazul suspendării sale din funcţie, în condiţiile art. 95 din Constituţie şi ale art. 15 - 17 din Legea nr. 69/1992".

I. În fine, obiecţia de neconstituţionalitate mai vizează şi textul art. 45 alin. (1) din lege, potrivit căruia "Curtea Constituţională, la cererea motivată şi însoţită de dovezile pe care se întemeiază partidele sau alianţele acestora, anulează referendumul naţional, în cazul în care votarea şi stabilirea rezultatelor au avut loc prin fraudă". Se susţine că această prevedere legală "contrazice art. 144 lit. g) din Constituţie, care dă dreptul Curţii Constituţionale să vegheze la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului şi să confirme rezultatele acestuia", precum şi dispoziţiile art. 144 lit. d) din Constituţie, potrivit căruia Curtea Constituţională are atribuţia "de a veghea la respectarea procedurii pentru alegerea şi, deci, şi pentru demiterea Preşedintelui României, şi de a confirma rezultatele sufragiului". Nici una dintre dispoziţiile constituţionale nu condiţionează exercitarea atribuţiilor Curţii Constituţionale de vreo sesizare, în general, sau de sesizarea din partea unei anumite categorii de persoane ori autorităţi, ca în cazurile prevăzute la art. 144 lit. a), b), c), e) sau f) din Constituţie. În consecinţă, s-ar impune ca art. 45 alin. (1) din lege să prevadă: "În cazul în care constată că procedura pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului a fost încălcată, Curtea Constituţională anulează referendumul." Această prevedere ar permite Curţii Constituţionale să acţioneze atât din oficiu, cât şi la cererea oricărei persoane care prezintă dovezi în susţinerea sesizării.

La data de 12 aprilie 1999, deputatul Acsinte Gaspar, în calitate de iniţiator al legii, a trimis Curţii Constituţionale o scrisoare în care se susţine, în esenţă, că obiecţia de neconstituţionalitate iniţiată de Preşedintele României este introdusă tardiv, după împlinirea termenului de promulgare a legii, prevăzut la art. 77 alin. (1) din Constituţie. De aceea se solicită ca, faţă de această împrejurare, Curtea să constate că sesizarea este inadmisibilă.

În baza art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, sesizarea Preşedintelui României a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, iar în conformitate cu prevederile art. 19 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 s-a solicitat acestora să înainteze Curţii punctele lor de vedere cu privire la obiecţia de neconstituţionalitate.

În punctul de vedere al Preşedintelui Camerei Deputaţilor, transmis prin Adresa nr. XVII/34 din 19 aprilie 1999, se arată următoarele:

A. Critica de neconstituţionalitate ce vizează dispoziţiile art. 2 alin. (1) nu poate fi primită, "întrucât sub aspect material se constată că nu au fost încălcate dispoziţiile legii fundamentale, iar sub aspect formal legiuitorul este liber să îşi exprime voinţa în forma pe care o consideră potrivită".

B. În legătură cu susţinerea din sesizare, referitoare la necesitatea de a se menţiona la art. 6 alin. (1) caracterul legii prin care se reglementează organizarea şi desfăşurarea referendumului, se consideră că obiecţia este întemeiată, "în măsura în care actualul text al art. 6 alin. (1) ar avea

înţelesul că organizarea şi desfăşurarea referendumului privind revizuirea Constituţiei s-ar putea realiza şi pe calea legii ordinare".

C. Obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 9 din lege este justificată, ţinându-se seama de prevederile art. 81 alin. (1) din Constituţie, potrivit cărora Preşedintele României este ales prin vot universal, la fel ca şi Parlamentul, astfel încât "ceea ce se supune referendumului este doar o propunere de demitere, ca urmare a suspendării Preşedintelui României, conform art. 95 alin. (3) din Constituţie".

D. Susţinerea din sesizare, conform căreia expresia "referendum facultativ", prevăzută la art. 11 alin. (2), excede cadrului constituţional, nu poate fi însuşită, pentru că dispoziţiile articolului menţionat nu utilizează expresia "referendum facultativ", ci expresia "utilizarea sa are caracter facultativ", ceea ce este în concordanţă cu dispoziţiile art. 90 din Constituţie.

Propunerea de eliminare a termenului "anterior" din cuprinsul art. 11 alin. (2), termen considerat ca fiind inutil, este justificată, întrucât prin textul de lege criticat se introduce o distincţie care nu rezultă din Constituţie, "adăugând astfel dispoziţiilor constituţionale cuprinse în art. 90", iar prin această distincţie se aduce o restrângere dreptului constituţional al Preşedintelui României de a recurge la referendum.

E. Obiecţia privind dispoziţiile art. 12 alin. (1) lit. B.h) din lege este întemeiată, "întrucât, potrivit art. 90 din Constituţie, Preşedintele României se adresează poporului, iar nu Parlamentului", pe care însă trebuie să îl consulte anterior.

F. Obiecţia privind dispoziţiile art. 15 alin. (1) din lege este justificată, în măsura în care actualul text al art. 15 alin. (1) lit. b) ar avea înţelesul că pentru adoptarea hotărârii Parlamentului, în baza art. 95 alin. (3) din Constituţie, ar fi suficientă majoritatea cerută pentru legile ordinare. În ceea ce priveşte dispoziţiile art. 15 alin. (1) lit. a), se mai arată că "această posibilitate este înlăturată prin referirea expresă la art. 147 alin. (3) din Constituţie".

G. Obiecţia privind omisiunea de reglementare - atât la art. 17 alin. (1) şi (2), cât şi la art. 18 din lege - a operaţiunilor de desfăşurare şi organizare a referendumului în temeiul şi al Legii nr. 69/1992 pentru alegerea Preşedintelui României poate fi primită "numai în măsura în care se acceptă că, printr-o reglementare viitoare, s-ar ajunge la modificarea actualelor dispoziţii ale art. 7 din Legea nr. 69/1992".

H. Obiecţia ce vizează prevederile art. 30 alin. (2) din lege nu poate fi primită, pentru că, "deşi critica este întemeiată, soluţia propusă nu poate fi atinsă pe calea controlului de constituţionalitate, întrucât Curtea Constituţională nu poate completa dispoziţiile legale prin adăugarea unui nou text".

I. Obiecţia privind dispoziţiile art. 45 alin. (1) din lege este întemeiată numai "în măsura în care actuala formulare a art. 45 alin. (1) interzice Curţii Constituţionale să îşi exercite fără restricţii prerogativele prevăzute la art. 144 lit. g) din Constituţie", text care nu stabileşte "necesitatea vreunei sesizări, astfel încât există dreptul Curţii Constituţionale ca, veghind la respectarea procedurii referendumului, să ridice din oficiu cauze de nulitate".

În punctul de vedere al Preşedintelui Senatului, transmis prin Adresa nr. CC62 din 21 aprilie 1999, se arată următoarele:

A. Sesizarea referitoare la art. 2 alin. (1) din lege nu priveşte conţinutul dispoziţiei legale, ci sistematizarea articolului respectiv şi de aceea obiecţia "nu afectează cu nimic constituţionalitatea legii". În sprijinul acestei susţineri este evocată Decizia Curţii Constituţionale nr. 37/1996, prin care s-a statuat că sistematizarea unei dispoziţii legale este o chestiune de tehnică legislativă, iar nu de constituţionalitate.

B. Obiecţia privind prevederile art. 6 alin. (1) din lege este fondată, întrucât, în conformitate cu prevederile art. 72 alin. (3) lit. c) din Constituţie, organizarea şi desfăşurarea referendumului constituţional se stabilesc prin lege organică, iar nu prin lege, astfel cum se prevede în finalul alin. (1) al art. 6.

C. Critica vizând dispoziţiile art. 9 nu este întemeiată, "întrucât, în forma în care se cere modificarea textului, dispoziţia legală ar deveni neconstituţională". Se arată că, potrivit art. 95 din Constituţie, Parlamentul are competenţa exclusivă de a-l suspenda pe Preşedinte din funcţie, iar nu şi de a propune demiterea sa. Dacă Parlamentul ar avea competenţa să propună şi demiterea, iar corpul electoral ar respinge-o prin vot, "s-ar produce un grav conflict politic între Parlament, ales de corpul electoral, şi corpul electoral însuşi, a cărui soluţionare ar implica în mod necesar dizolvarea Parlamentului, întrucât şi-a pierdut reprezentativitatea. Tocmai în scopul evitării acestei consecinţe s-a prevăzut la art. 91 alin. (3) din Constituţie că Parlamentul poate adopta numai măsura de suspendare din funcţie a Preşedintelui, care încetează la data referendumului, fie ca efect al demiterii sale, fie ca efect al reconfirmării sale în funcţie.

D. Propunerea referitoare la organizarea unui referendum după adoptarea unor măsuri, inclusiv de ordin legislativ, este considerată ca neconstituţională. Obiecţia formulată este contrară prevederilor art. 58 alin. (1) din Constituţie, potrivit cărora Parlamentul este unica autoritate legiuitoare a ţării, întrucât prin supunerea unei măsuri adoptate, inclusiv de ordin legislativ, unui referendum, se poate ajunge la instituirea "unei modalităţi cu valoare de referendum abrogativ, în cadrul căruia corpul electoral confirmă sau infirmă o măsură legislativă adoptată". Referendumul nu poate privi decât o măsură anterioară adoptării sale, întrucât orice consultare, prin natura sa, este anterioară deciziei ce urmează să se ia. Se mai arată că propunerea de a se organiza un astfel de referendum este şi inaplicabilă, deoarece acesta nu se poate realiza în limita termenului de 20 de zile pentru promulgarea legii. Dacă Adunarea Constituantă ar fi adoptat această modalitate de referendum, "ar fi modificat şi procedura promulgării, deoarece în mod firesc termenul de promulgare nu mai poate curge, în acest caz, de la data trimiterii legii spre promulgare, ci de la data stabilirii rezultatelor referendumului".

Propunerea de eliminare a termenului "facultativ", considerat ca fiind inutil, se referă la o problemă de redactare, iar nu la una de constituţionalitate, întrucât Curtea Constituţională, astfel cum a statuat prin deciziile nr. 1/1992 şi nr. 40/1994, nu poate reformula textele de lege pe care le-ar considera redactate nesatisfăcător.

E. Obiecţia de neconstituţionalitate privind art. 12 alin. (1) lit. B.h) este întemeiată, deoarece obligaţia Preşedintelui "ca înainte de declanşarea referendumului să propună Parlamentului problemele ce urmează să facă obiectul acestuia" excede prevederilor art. 90 din Constituţie, "care condiţionează referendumul numai de consultarea Parlamentului". Prin reglementarea formulării unei propuneri în afara acestei consultări se adaugă la Constituţie o condiţie suplimentară şi inutilă, de vreme ce "Parlamentul se va exprima cu ocazia consultării". De fapt, în acest fel s-ar institui o dublă consultare cu posibile situaţii conflictuale. De asemenea, se învederează că termenii "propunere" şi "consultare" nu au aceeaşi semnificaţie, deoarece "propunerea" devine obligatorie fie că este acceptată, fie că nu, pe când "consultarea" nu poate împiedica ţinerea referendumului.

F. Obiecţia formulată la art. 15 alin. (1) lit. a) şi b), prin care se propune ca actele normative prin care se stabilesc obiectul şi data referendumului naţional să se adopte cu majoritatea cerută pentru legile organice, este privită ca întemeiată, întrucât este evident că "obiectul referendumului este o componentă a acestuia, iar potrivit art. 72 alin. (3) lit. c) din Constituţie, referendumul se reglementează prin lege organică". Altminteri, s-ar stabili, cu o altă majoritate

decât cea constituţională, un element esenţial al referendumului. Se apreciază că "ar urma ca în cadrul procedurii de reexaminare să se facă precizarea că legea şi hotărârea prevăzute la lit. a) şi b) se adoptă cu respectarea prevederilor art. 74 alin. (1) din Constituţie".

În legătură cu sugestia că, pentru adoptarea legii privind referendumul constituţional, majoritatea trebuie să fie de două treimi, se arată că aceasta este neîntemeiată. Potrivit art. 147 alin. (1) din Constituţie, majoritatea de două treimi este prevăzută numai pentru adoptarea de către Parlament a legii de revizuire a Constituţiei, aşa încât ea "nu poate fi extrapolată şi la referendum, care, potrivit art. 72 alin. (3) lit. c) şi art. 72 alin. (1) din Constituţie, se adoptă cu majoritatea absolută a voturilor".

G. Obiecţia de neconstituţionalitate cu privire la dispoziţiile art. 17 alin. (1) şi (2) şi ale art. 18, care reglementează operaţiunile pentru desfăşurarea referendumului numai potrivit Legii nr. 70/1991 privind alegerile locale şi Legii nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, fără să enumere şi Legea nr. 69/1992 privind alegerea Preşedintelui României, este considerată ca fiind parţial întemeiată. Temeiul îl constituie "un principiu de simetrie juridică cu valoare constituţională", potrivit căruia, "cât timp alegerea Preşedintelui se face pe un temei distinct de cel al Parlamentului", nu se justifică să nu fie luată în considerare, la referendumul pentru demiterea Preşedintelui, legea în baza căreia el a fost ales. Ipotetic, Legea nr. 68/1992 ar putea fi modificată, dacă se adoptă scrutinul uninominal, "ceea ce ar implica şi revizuirea soluţiei legislative, cuprinsă în Legea nr. 69/1992, care reglementează alegerea Preşedintelui României". Pentru aceste considerente este mult mai justificată aplicarea Legii nr. 62/1992. "Dar tocmai pe acest motiv nu se justifică amendarea art. 17 alin. (2), care se referă exclusiv la listele electorale permanente".

H. Propunerea cuprinsă în critica de neconstituţionalitate privind art. 30 alin. (2) al legii este parţial întemeiată, şi anume "în ceea ce priveşte dreptul Preşedintelui României de a utiliza mijloacele de exprimare publică în perioada premergătoare referendumului privind demiterea sa". Însă, în cadrul campaniei prezidenţiale, "chiar preşedintele în funcţie are numai calitatea de candidat". Dispoziţiile legale criticate, referindu-se la cetăţeni, nu exclud pe nimeni. Ţinându-se seama de principiul că, în cadrul unei competiţii electorale, cum este şi referendumul, autorităţile publice au menirea să asigure numai prestaţiile de serviciu necesare, însă "nu pot participa ca actori politici implicaţi în susţinerea unor opinii sau puncte de vedere şi că preşedintelui suspendat, supus procedurii de demitere prin referendum, trebuie să i se asigure dreptul constituţional la apărare", se consideră justificată obiecţia vizând exercitarea acestui drept.

I. Obiecţia referitoare la dispoziţiile art. 45 alin. (1) din lege nu este întemeiată, deoarece "opţiunea politică a legiuitorului de a se anula referendumul pentru fraudă numai la sesizarea partidelor şi a alianţelor acestora nu este neconstituţională". Regimul sancţionării fraudelor electorale trebuie să fie acelaşi atât în cazul referendumului, cât şi în cazul alegerilor generale sau prezidenţiale. Se invocă principiul egalităţii cetăţenilor în faţa legii şi a autorităţilor publice, consacrat în art. 16 alin. (1) din Constituţie, precum şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale, în care s-a statuat că în situaţii similare soluţiile nu trebuie să fie diferite. Or, se apreciază că, atât potrivit Legii nr. 68/1992, cât şi potrivit Legii nr. 69/1992, "sesizarea în caz de fraudă electorală reprezintă un drept acordat tot partidelor politice". Soluţia legislativă criticată "are în vedere impactul politic major pe care îl produce anularea alegerilor, în cazul de faţă a referendumului", spre a evita ca pentru vina celor care au săvârşit frauda să fie sancţionaţi cei care alcătuiesc marea majoritate a votanţilor. Dacă s-ar accepta soluţia propusă, s-ar crea în mod evident o discriminare neconstituţională.

În punctul de vedere al Guvernului, transmis prin Adresa nr. 5/2.253/RV din 20 aprilie 1999, se arată următoarele:

A. Obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 2 alin. (1) din lege nu este întemeiată, întrucât nu poate constitui un motiv de neconstituţionalitate enumerarea domeniilor ce fac obiectul referendumului într-o altă ordine decât cea stabilită în Constituţie. Ordinea enumerării lor în Constituţie este o chestiune de sistematizare a normelor. Nu se poate reţine că este neconstituţională nici formularea conţinutului dispoziţiilor lit. a), b) şi c), deoarece "enumerarea generică a domeniilor ce fac obiectul referendumului este suficientă şi nici pe departe neconstituţională, astfel încât să se impună reformularea acestora". Reformularea textelor în sensul propus nu se justifică şi pentru motivul că la art. 6 alin. (1), art. 8 şi art. 11 sunt prevăzute condiţiile privind organizarea şi desfăşurarea referendumului pentru revizuirea Constituţiei, pentru demiterea Preşedintelui României şi pentru probleme de interes naţional.

B. Obiecţia formulată la art. 6 alin. (1) din lege nu este întemeiată, însă propoziţia finală, şi anume "iar organizarea şi desfăşurarea referendumului se stabilesc prin lege", este redactată deficitar. Prevederea legală citată se referă la stabilirea prin lege a organizării "unui referendum cu privire la una dintre problemele menţionate la art. 2 alin. (1) din Constituţie". Pentru această interpretare, în sensul redactării deficitare a textului citat, "pledează" şi dispoziţiile art. 5 alin. (1) din lege, potrivit cărora "Referendumul naţional şi referendumul local se organizează şi se desfăşoară potrivit prevederilor prezentei legi", iar legea în discuţie a fost votată cu procedura prevăzută la art. 74 alin. (1) din Constituţie.

C. Obiecţia vizând dispoziţiile art. 9 nu este întemeiată, întrucât dispoziţiile legale atacate "au un caracter tehnic" şi se referă la întrebarea trecută pe buletinul de vot privind demiterea Preşedintelui, în timp ce dispoziţiile art. 95 din Constituţie reglementează procedura suspendării sale din funcţie.

Propunerea de reformulare a întrebării de pe buletinul de vot nu poate fi primită, deoarece Curtea Constituţională nu poate reformula textele legale, ci poate, în temeiul dispoziţiilor art. 145 alin. (1) din Constituţie, să trimită legea Parlamentului spre reexaminare, atunci când constată neconstituţionalitatea unor dispoziţii legale, potrivit art. 144 lit. a) din legea fundamentală. Se mai arată că numai Parlamentul are competenţa exclusivă de reformulare a textelor legale.

D. Obiecţia privind dispoziţiile art. 11 alin. (2) din lege nu este fondată. Ea ridică o chestiune de tehnică legislativă şi nu de constituţionalitate. În raport cu prevederile cuprinse la art. 11 alin. (1), propoziţia "iar iniţierea sa are un caracter facultativ" este superfluă.

Propunerea formulată prin obiecţie, referitoare la organizarea unui referendum după adoptarea unei măsuri, este justificată, pentru că nu există nici un impediment ca Preşedintele României să ceară poporului să se pronunţe cu privire la probleme de interes naţional, care să se refere la o măsură luată. Dispoziţiile cuprinse la art. 11 alin. (2) sunt neconstituţionale în raport cu cele ale art. 2 alin. (1) din Constituţie.

E. Obiecţia privind art. 12 alin. (1) lit. B.h) este întemeiată, întrucât, în baza dispoziţiilor art. 90 din Constituţie, "Preşedintele României poate cere poporului să îşi exprime prin referendum voinţa cu privire la probleme de interes naţional şi nu Parlamentului", chiar dacă este obligatorie consultarea acestuia.

F. Obiecţia referitoare la constituţionalitatea dispoziţiilor art. 15 alin. (1) nu este întemeiată. Nu se poate reţine că aceste prevederi legale sunt neconstituţionale, întrucât dispoziţiile art. 74 alin. (3) lit. c) din Constituţie nu se referă la stabilirea prin lege organică a obiectului şi a datei referendumului, ci la reglementarea printr-o astfel de lege a organizării şi desfăşurării referendumului.

G. Obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 17 alin. (1) şi (2) şi ale art. 18 din lege nu este fondată. Între aceste dispoziţii şi cele ale art. 95 din Constituţie, care reglementează procedura suspendării din funcţie a Preşedintelui României, nu există nici o legătură, dispoziţiile legale fiind constituţionale.

H. Propunerea cuprinsă în obiecţia de neconstituţionalitate este o problemă de ordin redacţional, iar nu de neconstituţionalitate, deoarece prevederile art. 90 şi ale art. 146 alin. (1) din Constituţie nu sunt incidente. De altfel, dispoziţiile art. 30 alin. (2) permit Preşedintelui României să îşi exprime opiniile în mod liber şi fără nici o discriminare, prin orice mijloc de comunicare publică prevăzut de lege.

I. Obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 45 alin. (1) din lege este neîntemeiată. Se susţine că "dispoziţiile cuprinse în art. 144 lit. d) şi g) din Constituţie, ce se pretind a fi încălcate, sunt ... dispoziţii de principiu, modalităţile concrete prin care Curtea Constituţională veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Preşedintelui, respectiv a celor pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului fiind prevăzute, detaliat, în Legea nr. 69/1992 pentru alegerea Preşedintelui României şi în Legea privind organizarea şi desfăşurarea referendumului". Potrivit dispoziţiilor art. 24 din Legea nr. 69/1992, se arată în continuare, în situaţia în care se anulează alegerile, "Curtea Constituţională acţionează tot la cererea partidelor, a formaţiunilor politice şi a candidaţilor care au participat la alegeri, procedura fiind similară în cazul referendumului".

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ,

examinând obiecţia de neconstituţionalitate formulată de Preşedintele României, punctele de vedere comunicate de preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi de Guvern, raportul judecătorului-raportor, dispoziţiile Legii privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, raportate la prevederile Constituţiei şi ale Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, reţine următoarele:

I. Curtea a fost legal sesizată şi este competentă să se pronunţe asupra obiecţiei de neconstituţionalitate.

Potrivit dispoziţiilor art. 144 lit. a) din Constituţie şi ale art. 17 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, Curtea Constituţională exercită controlul de constituţionalitate asupra legilor înainte de promulgarea acestora, la sesizarea unor subiecte expres şi limitativ determinate, printre care figurează şi Preşedintele României.

În ceea ce priveşte legalitatea sesizării, Curtea constată că Legea privind organizarea şi desfăşurarea referendumului nu a fost promulgată. De aceea nu există impedimente constituţionale sau legale pentru realizarea controlului de constituţionalitate.

Potrivit art. 77 alin. (1) din Constituţie, "Legea se trimite spre promulgare Preşedintelui României. Promulgarea legii se face în termen de cel mult 20 de zile de la primire". În lumina acestor prevederi, atribuţia Preşedintelui de a promulga legea îl implică pe acesta în relaţii specifice cu Parlamentul, relaţii care depăşesc însă cadrul controlului de constituţionalitate a legilor, realizat de Curtea Constituţională în baza art. 144 lit. a) din Constituţie şi a art. 17 - 20 din Legea nr. 47/1992.

II. Cu privire la obiecţiile de neconstituţionalitate a unor dispoziţii din Legea privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, formulate de către Preşedintele României, Curtea Constituţională reţine următoarele:

A. În ceea ce priveşte constituţionalitatea art. 2 alin. (1):

Art. 2 alin. (1) din lege prevede: "Referendumul naţional constituie forma şi mijlocul de consultare directă şi de exprimare a voinţei suverane a poporului român cu privire la:

a) revizuirea Constituţiei;
b) demiterea Preşedintelui României;
c) probleme de interes naţional."

Obiecţia adusă alin. (1) al art. 2 din lege se referă la faptul că "Ordinea propusă prin legea votată de Parlament contravine celei stabilite prin art. 90, art. 95 alin. (3) şi prin art. 147 alin. (3) din Constituţia României". Se consideră că "pentru simetria structurii legii de faţă (a referendumului) cu textul constituţional se impune o reformulare a lit. a), b) şi c) ale art. 2 alin. (1) din lege, în următoarea ordine:

a) pentru probleme de interes naţional, la cererea Preşedintelui României, după consultarea Parlamentului;
b) în caz de suspendare din funcţie a Preşedintelui, pentru aprobarea demiterii acestuia;
c) pentru aprobarea propunerii de revizuire a Constituţiei, adoptate de Parlament".

Examinând această obiecţie, Curtea constată că art. 90 şi art. 95 alin. (3) din Constituţie fac parte din capitolul II (art. 80 - 100), care reglementează rolul şi funcţiile Preşedintelui României. Art. 90 prevede: "Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional." Art. 95 din Constituţie reglementează suspendarea din funcţie a Preşedintelui, statuând la alin. (3): "Dacă propunerea de suspendare din funcţie este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Preşedintelui." Art. 147 din Constituţie priveşte procedura de revizuire a Constituţiei, prevăzând la alin. (3) că: "Revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire."

Curtea observă că, astfel cum este formulată, obiecţia nu priveşte un aspect de constituţionalitate, ci are în vedere sistematizarea reglementării, pentru asigurarea simetriei structurii legii în raport cu textul constituţional, referindu-se aşadar la un aspect de tehnică legislativă. Potrivit competenţei sale, Curtea Constituţională, în exercitarea controlului de constituţionalitate, se pronunţă numai asupra înţelesului legii contrar Constituţiei, în conformitate cu art. 2 alin. (3) teza finală din Legea nr. 47/1992. De aceea, în jurisprudenţa sa, Curtea a statuat că "sistematizarea unei dispoziţii legale într-un act normativ constituie o problemă de tehnică legislativă, nu de constituţionalitate" (de exemplu, prin Decizia nr. 37/1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 141 din 8 iulie 1996). Dacă instanţa de control constituţional ar proceda, ea însăşi, la restructurarea textului legal supus controlului, în raport cu cerinţele de tehnică legislativă, şi-ar depăşi competenţa, substituindu-se astfel legiuitorului, singurul în drept să stabilească forma finală a actului normativ, întrucât "Parlamentul este [...] unica autoritate legiuitoare a ţării" [art. 58 alin. (1) din Constituţie].

De altfel, Curtea constată că actuala redactare a art. 2 alin. (1) din lege respectă ordinea valorilor consacrate de Constituţie.

B. A doua obiecţie cu care Preşedintele României sesizează Curtea Constituţională se referă la art. 6 alin. (1) din Legea privind organizarea şi desfăşurarea referendumului. Potrivit art. 6 alin. (1), "Iniţiativa şi procedura revizuirii Constituţiei sunt supuse normelor prevăzute la art. 146 şi 147 din Constituţie, iar organizarea şi desfăşurarea referendumului se stabilesc prin lege". Acest text se înscrie în capitolul II "Organizarea referendumului naţional", secţiunea 1 "Referendumul privind revizuirea Constituţiei". Obiecţia priveşte teza finală a alin. (1) al art. 6: "Organizarea şi desfăşurarea referendumului se stabilesc prin lege". Motivarea obiecţiei se axează pe necesitatea corelării textului cu prevederile art. 72 alin. (3) lit. c) din Constituţie, text care, stabilind categoriile de legi, statuează că organizarea şi desfăşurarea referendumului se reglementează prin

lege organică. Având în vedere prevederile art. 72 alin. (3) lit. c) din Constituţie - se susţine în obiecţia adresată Curţii - apare necesară completarea textului în sensul: "... iar organizarea şi desfăşurarea referendumului se stabilesc prin lege organică" (sau "în baza prezentei legi)". Se arată că, în absenţa acestei precizări exprese, prin "lege" s-ar înţelege lege ordinară, ceea ce ar contraveni textului constituţional.

Analizând această obiecţie, Curtea constată că, astfel cum este formulată, aceasta conţine atât o critică de ordin formal - propunând o variantă de text legislativ -, cât şi o critică de ordin material, susţinându-se că există o contradicţie a textului, în actuala redactare, cu o normă constituţională. În măsura în care legiuitorul a avut în vedere, prin art. 6 alin. (1) teza finală, ca organizarea şi desfăşurarea referendumului, în cazul revizuirii Constituţiei, să se stabilească prin lege, înţelegându-se faptul că această lege ar fi una ordinară, este evident că textul ar veni în contradicţie cu prevederile art. 72 alin. (3) lit. c) din Constituţie. Trebuie însă ca dispoziţiile art. 6 alin. (1) să fie interpretate în mod sistematic, în raport cu economia întregului act normativ. Astfel Curtea constată că, în cadrul dispoziţiilor generale ale Legii privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, legiuitorul a introdus o normă cu caracter de principiu, prin art. 5 alin. (1), care prevede: "Referendumul naţional şi referendumul local se organizează şi se desfăşoară potrivit prevederilor prezentei legi." Legea privind organizarea şi desfăşurarea referendumului este lege organică, necontestându-se că ea a fost adoptată de Parlament cu cvorumul necesar acestei categorii de legi, iar întreaga materie a organizării şi desfăşurării referendumului - deci şi cea privind revizuirea Constituţiei - este reglementată potrivit prevederilor acestei legi, astfel cum se statuează prin art. 5 alin. (1).

În această lumină, nu se poate observa o contradicţie între textul legal criticat şi art. 72 alin. (3) lit. c) din Constituţie.

Pe de altă parte, în ceea ce priveşte constituţionalitatea unei legi prin care, în viitor, s-ar stabili organizarea unui referendum în vederea revizuirii Constituţiei, Curtea constată că aceasta este o problemă distinctă de aceea a constituţionalităţii Legii privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, astfel încât nu face obiectul controlului de constituţionalitate realizat prin prezenta decizie. În plus, calificarea unei legi ca fiind organică se realizează prin dispoziţiile Constituţiei, iar nu prin prevederile unei alte legi, precum, de exemplu, Legea privind organizarea şi desfăşurarea referendumului.

C. A treia critică se referă la art. 9 teza finală din Legea privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, care conţine întrebarea ce ar urma să figureze pe buletinul de vot, în cazul referendumului organizat pentru demiterea Preşedintelui. Textul legal ce face obiectul criticii are următoarea redactare: "Sunteţi de acord cu demiterea Preşedintelui României ?". Şi în acest caz obiecţia cu care a fost sesizată Curtea propune un text îmbunătăţit al articolului, şi anume: "Sunteţi de acord cu propunerea Parlamentului ca Preşedintele României să fie demis din funcţie ?". Cerinţa perfecţionării textului rezultă, astfel cum se precizează în obiecţie, din necesitatea formulării întrebării în mod explicit şi simetric aceleia înscrise în art. 7 alin. (1) din lege. "O întrebare generală, care să nu facă referire la o propunere a Parlamentului, ar încălca limitele prevăzute la art. 95 din Constituţie", se conchide în sesizarea de neconstituţionalitate.

Examinând această susţinere, Curtea constată că art. 7 alin. (1) din lege formulează conţinutul întrebării de pe buletinul de vot, în cazul referendumului pentru revizuirea Constituţiei, în felul următor: "Sunteţi de acord cu legea de revizuire a Constituţiei României în forma aprobată de Parlament ?".

Curtea reţine, de asemenea, că iniţiativa revizuirii Constituţiei o pot avea: Preşedintele României, la propunerea Guvernului, cel puţin o pătrime din numărul deputaţilor sau al

senatorilor, precum şi cel puţin 500.000 de cetăţeni cu drept de vot. Art. 147 alin. (1) din Constituţie prevede: "Proiectul sau propunerea de revizuire trebuie adoptată de Camera Deputaţilor şi de Senat, cu o majoritate de cel puţin două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere." Întrucât proiectul sau propunerea de revizuire este adoptată de Parlament, iar revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendum, legiuitorul a considerat că este legitim ca, în conţinutul întrebării adresate participanţilor la vot, să se indice autoritatea care a aprobat proiectul sau propunerea de revizuire. În cazul demiterii Preşedintelui, care, de fapt, este o revocare populară, Parlamentul nu poate să facă o asemenea propunere de demitere, întrucât Preşedintele, fiind ales de popor, iar nu de Parlament, nu răspunde în faţa Parlamentului, ci în faţa corpului electoral care l-a ales prin vot universal. Art. 95 din Constituţie prevede, la alin. (1), că "În cazul săvârşirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituţiei, Preşedintele României poate fi suspendat din funcţie de Camera Deputaţilor şi de Senat, în şedinţă comună, cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor ... ", iar la alin. (3): "Dacă propunerea de suspendare din funcţie este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Preşedintelui." Suspendarea Preşedintelui constituie, în această lumină, procedura premergătoare şi obligatorie pentru o eventuală sancţionare a Preşedintelui de către electorat, iar nu de către Parlament.

Astfel fiind, Curtea constată constituţionalitatea textului de lege criticat prin obiecţia formulată.

D. A patra critică se referă la art. 11 alin. (2) din Legea privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, care are următorul conţinut: "Referendumul asupra problemelor de interes naţional se organizează anterior luării unor măsuri, inclusiv de ordin legislativ, iar iniţierea sa are caracter facultativ."

Se consideră că, întrucât atât iniţiativa referendumului, cât şi decizia organizării acestuia (prin decret) aparţin şefului statului, finalul frazei art. 11 alin. (2) apare inutil şi introduce o sintagmă nouă - "referendum ... facultativ" -, ceea ce excede cadrului constituţional. Totodată art. 11 alin. (2) din lege prevede organizarea referendumului asupra unor probleme de interes naţional (numai) "anterior" luării unor măsuri, inclusiv de ordin legislativ. Această prevedere este considerată restrictivă, venind în contradicţie cu litera şi spiritul Constituţiei. "Din moment ce - se arată în sesizare -, conform art. 2 alin. (1) din Constituţie, suveranitatea aparţine poporului, nu există nici un impediment constituţional ca Preşedintele României să ceară poporului să se pronunţe asupra unei probleme de interes naţional, la care se referă o măsură deja luată, dacă, după luarea acesteia, se consideră că o mare parte a populaţiei o consideră inacceptabilă."

D.1. În ceea ce priveşte prima critică, referitoare la caracterul superfluu al sintagmei "referendum facultativ", Curtea constată că, astfel cum este formulată, obiecţia priveşte redactarea textului, considerată ca fiind nesatisfăcătoare. Legea nu atribuie însă Curţii Constituţionale competenţa de a îndrepta erorile de redactare şi, în consecinţă, de a da o altă formulare textelor de lege supuse controlului.

De aceea, în legătură cu această critică nu se poate reţine un aspect de neconstituţionalitate.

D.2. Cu privire la cea de-a doua critică adusă prevederilor art. 11 alin. (2) Curtea reţine că aceasta se referă la iniţierea referendumului asupra unor probleme de interes naţional, realizată de către Preşedintele României. Prin obiecţia formulată se susţine că, astfel cum este redactat textul, acesta contravine dispoziţiilor art. 2 alin. (1) din Constituţie, deoarece limitează posibilitatea iniţierii de către Preşedinte a referendumului numai la situaţia în care acesta se organizează anterior luării unor măsuri, inclusiv de ordin legislativ.

Examinând această susţinere, Curtea constată că expresia "anterior luării unor măsuri" din textul art. 11 alin. (2) este neconstituţională, dar nu în raport cu prevederile art. 2 alin. (1) din Constituţie, ci în raport cu prevederile art. 90 din Constituţie. Curtea consideră că prin această formulare se creează premisele îngrădirii exerciţiului unui drept constituţional al Preşedintelui şi se adaugă o condiţie inexistentă în textul art. 90 din Constituţie, care prevede: "Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să îşi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional."

În lumina acestor prevederi, consultarea Parlamentului este, în toate cazurile, obligatorie. Constituţia nu condiţionează însă, prin raportare la o anumită perioadă, iniţierea de către Preşedinte a acestei forme de consultare populară asupra unor probleme de interes naţional. De aceea formularea din lege (şi anume: "anterior luării unei măsuri") constituie o îngrădire legală în exercitarea de către Preşedinte a dreptului său constituţional, venind astfel în contradicţie cu prevederea constituţională.

Dreptul constituţional al Preşedintelui de a recurge la referendum nu îi poate conferi însă acestuia posibilitatea legiferării, întrucât, în conformitate cu voinţa Constituantului român, Preşedintele nu poate iniţia un "referendum legislativ", ci numai un "referendum consultativ". Aceasta rezultă cu claritate din prevederile art. 58 alin. (1) din Constituţie, în conformitate cu care Parlamentul este unica autoritate legislativă.

E. Următoarea critică formulată în sesizarea Preşedintelui României vizează prevederile art. 12 alin. (1) lit. B.h) din Legea privind organizarea şi desfăşurarea referendumului. Art. 12 alin. (1), enumerând problemele de interes naţional în legătură cu care, în sensul art. 11, Preşedintele poate cere poporului să îşi exprime voinţa, prevede la lit. B.h): "alte probleme propuse Parlamentului de către Preşedintele României, în exercitarea atribuţiilor sale constituţionale." Obiecţia consideră că "textul contravine art. 90 din Constituţie, potrivit căruia Preşedintele propune ("cere") poporului să se pronunţe asupra unor probleme de interes naţional, şi nu Parlamentului ...".

Curtea constată că această critică este îndreptăţită.

Astfel cum rezultă din art. 90 din Constituţie, procedura referendumului iniţiat de Preşedinte cu privire la "probleme de interes naţional" presupune două etape succesive, astfel:

- consultarea Parlamentului, care, în Camere reunite, adoptă o hotărâre, cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor;
- consultarea poporului, care îşi exprimă voinţa cu privire la problemele de interes naţional ce îi sunt supuse de către Preşedinte.

În raport cu această reglementare constituţională, dispoziţia legală criticată reprezintă o îngrădire a dreptului Preşedintelui, prin obligarea acestuia, conform art. 12 alin. (1) lit. B.h) din lege, de a propune Parlamentului ce anume "alte probleme" urmează să constituie, în exercitarea atribuţiilor sale constituţionale, obiect al referendumului pe care intenţionează să îl iniţieze. În realitate, Preşedintele este singurul îndreptăţit să stabilească "problemele de interes naţional" asupra cărora poate cere poporului să îşi exprime voinţa prin referendum.

Deşi obiecţia de neconstituţionalitate este întemeiată, în sensul celor arătate mai sus, Curtea nu se poate pronunţa în legătură cu textul alternativ propus în sesizare, considerat în cuprinsul obiecţiei ca fiind corespunzător în raport cu dispoziţiile constituţionale, întrucât redactarea finală este atributul exclusiv al legiuitorului, potrivit art. 58 alin. (1) din Constituţie.

F. O altă critică se referă la prevederile art. 15 alin. (1) din lege, care prevede: "Obiectul şi data referendumului naţional se stabilesc după cum urmează:

a) prin lege, în cazul referendumului privind revizuirea Constituţiei, cu respectarea art. 147 alin. (3) din Constituţie;

b) prin hotărâre a Parlamentului, în cazul referendumului privind demiterea Preşedintelui României, cu respectarea art. 95 alin. (3) din Constituţie;

c) prin decret al Preşedintelui României, în cazul referendumului cu privire la probleme de interes naţional."

Obiecţia formulată se referă la prevederile cuprinse la lit. a) şi b) şi consideră că: "Prin această formulare apar aplicabile prevederile art. 74 alin. (2) din Constituţie, respectiv adoptarea fie a legii, fie a hotărârii, cu majoritatea membrilor prezenţi din fiecare Cameră. Aceasta ar contrazice art. 72 alin. (2) lit. c) din Constituţie, conform căruia organizarea (inclusiv obiectul) şi desfăşurarea (inclusiv data) referendumului se reglementează prin lege organică."

Examinând această susţinere, Curtea constată mai întâi că, în realitate, nu este vorba despre art. 72 alin. (2) lit. c), ci despre art. 72 alin. (3) lit. c). De asemenea, Curtea constată că, potrivit acestei susţineri, obiectul referendumului naţional este inclus în sfera normelor care reglementează organizarea acestuia, iar data referendumului, în sfera celor care privesc desfăşurarea sa.

Curtea nu observă însă că o atare concluzie ar reieşi din textul legii. Ipoteza avută în vedere de legiuitor, prin conţinutul art. 15 alin. (1), este aceea a stabilirii obiectului şi a datei referendumului, distinct de reglementarea privind organizarea şi desfăşurarea lui. Tipurile de referendum, ca obiect generic al consultării populare, sunt stabilite de lege în conformitate cu dispoziţiile constituţionale. Aceste tipuri sunt: referendumul naţional constituţional, care are ca obiect revizuirea Constituţiei, referendumul naţional, care are ca obiect demiterea Preşedintelui şi referendumul naţional iniţiat de Preşedinte asupra unor probleme de interes general. Prin lege, hotărâre a Parlamentului şi, respectiv, decret al Preşedintelui României se vor stabili, pentru fiecare caz în parte, obiectul şi data desfăşurării referendumului. În acest scop, legea şi hotărârea Parlamentului vor fi adoptate cu respectarea art. 147 alin. (3) şi, respectiv, a art. 95 alin. (3) din Constituţie, astfel cum statuează art. 15 alin. (1) lit. a) şi b) din Legea privind organizarea şi desfăşurarea referendumului. Desigur, trimiterea la art. 95 alin. (3) din Constituţie include şi dispoziţiile celorlalte două alineate ale aceluiaşi articol, cu toate consecinţele constituţionale aferente, rezultate din această includere.

Faţă de cele de mai sus Curtea nu reţine în acest caz un motiv de neconstituţionalitate.

G. O altă critică are în vedere art. 17 alin. (1) şi (2) şi art. 18 din lege, care, reglementând operaţiunile de desfăşurare a referendumului, se referă la Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi la Legea nr. 70/1991 privind alegerile locale, cu omiterea însă a Legii nr. 69/1992 pentru alegerea Preşedintelui României, ceea ce, se susţine, ar contraveni dispoziţiilor art. 95 din Constituţie.

Art. 17 alin. (1) din Legea pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului prevede: "Operaţiunile pentru desfăşurarea referendumului au loc în circumscripţiile electorale şi la secţiile de votare organizate potrivit prevederilor Legii nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, respectiv ale Legii nr. 70/1991 privind alegerile locale, republicată, pe baza copiilor de pe listele electorale permanente, a listelor electorale speciale şi a celorlalte liste electorale prevăzute de lege." În continuare, legea dispune că reactualizarea listelor electorale permanente şi afişarea acestora se realizează, de asemenea, potrivit prevederilor Legii nr. 68/1992 şi Legii nr. 70/1991.

Examinând această susţinere, Curtea constată că, într-adevăr, alegerea Preşedintelui se realizează în baza altei reglementări legale decât aceea privind alegerea Parlamentului, şi anume,

pe baza Legii nr. 69/1992 pentru alegerea Preşedintelui României. Trebuie remarcat însă că Legea nr. 69/1992 face trimitere la dispoziţiile legale privind alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, în ceea ce priveşte organizarea birourilor electorale ale secţiilor de votare, imprimarea buletinelor de vot, utilizarea numai a semnelor electorale stabilite în cadrul alegerilor pentru cele două Camere etc. Astfel art. 7 din Legea nr. 69/1992 pentru alegerea Preşedintelui României prevede în mod expres: "Birourile electorale ale secţiilor de votare îndeplinesc, în mod corespunzător, atribuţiile ce le revin, potrivit legii, pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului."

Într-o atare lumină, întrucât aceste prevederi legale nu au fost modificate sau abrogate, Curtea nu poate constata un aspect de neconstituţionalitate a textelor legale criticate prin obiecţia cu care a fost sesizată.

Desigur însă că, în măsura în care în viitor această dublă întrebuinţare a unor instrumente tehnice utilizate în operaţiunile pentru desfăşurarea alegerilor ar dispărea, prin instituirea unor sisteme de vot diferite în ceea ce priveşte alegerea Parlamentului şi, respectiv, a Preşedintelui României, va trebui ca operaţiunile pentru desfăşurarea referendumului privind demiterea Preşedintelui să se realizeze potrivit reglementărilor referitoare la alegerea Preşedintelui - acesta fiind sensul art. 17 alin. (1) din Legea pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului.

H. Următoarea critică se referă la prevederile art. 30 alin. (2) din lege, conform cărora: "În campania pentru referendum, partidele politice şi cetăţenii au dreptul să îşi exprime opiniile în mod liber şi fără nici o discriminare, prin mitinguri, prin adunări publice şi prin mijloace de informare în masă."

Critica adusă textului priveşte faptul că Preşedintele României, nefiind cuprins în această enumerare, nu poate uza, la rândul său, de acest drept, deşi este participant, în calitate de Preşedinte, la referendum. De aceea, în obiecţia înaintată Curţii se propune, pentru înlăturarea acestei discriminări, un text nou, şi anume: "Preşedintele României poate uza de acest drept, inclusiv în cazul suspendării sale din funcţie, în condiţiile art. 95 din Constituţie şi ale art. 15 - 17 din Legea nr. 69/1992."

Examinând textul criticat, Curtea constată mai întâi că, astfel cum este redactat în prezent, art. 30 alin. (2) nu îl exclude pe Preşedinte de la exercitarea vreunui drept. De aceea, în timpul campaniei pentru referendum, Preşedintele, la fel ca şi cetăţenii sau partidele politice, are dreptul să îşi exprime opiniile în mod liber, fără nici o discriminare.

De asemenea, Curtea mai constată că, de altfel, nu intră în competenţa sa formularea unei alte redactări a textului legal controlat, astfel cum rezultă din art. 58 alin. (1) din Constituţie.

Aşa fiind, Curtea nu reţine un motiv întemeiat de neconstituţionalitate, în concordanţă cu obiecţia formulată.

I. Ultima critică de neconstituţionalitate priveşte dispoziţiile art. 45 alin. (1) din lege, care prevăd: "Curtea Constituţională, la cererea motivată şi însoţită de dovezile pe care se întemeiază partidele sau alianţele acestora, anulează referendumul naţional, în cazul în care votarea şi stabilirea rezultatelor au avut loc prin fraudă." Se consideră că în această redactare "textul contrazice art. 144 lit. g) din Constituţie, care dă dreptul Curţii Constituţionale să vegheze la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului şi să confirme rezultatele acestuia, precum şi dispoziţiile prevăzute de acelaşi articol [144 lit. d)], potrivit căruia Curtea Constituţională are atribuţia generală de a veghea la respectarea procedurii pentru alegerea (deci şi pentru demiterea) Preşedintelui României şi de a confirma rezultatele sufragiului". Întrucât nici una dintre aceste dispoziţii constituţionale nu condiţionează exercitarea atribuţiilor Curţii de vreo sesizare, se impune ca, în cazul referendumului, Curtea să se sesizeze

din oficiu şi să anuleze referendumul, în condiţiile în care constată că procedura pentru organizarea şi desfăşurarea acestuia a fost încălcată.

Analizând critica formulată, Curtea consideră că aceasta este întemeiată.

Art. 144 lit. g) din Constituţie statuează: "[Curtea Constituţională] veghează la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului şi confirmă rezultatele acestuia." Prin această formulare generală, Constituţia recunoaşte dreptul Curţii de a soluţiona acţiuni specifice contenciosului constituţional şi, de pe această poziţie, de a rezolva cererile sau sesizările care privesc eventualele abateri de la regulile şi procedurile referendare. Nu este însă mai puţin adevărat că în sfera dreptului ce îi este conferit prin Constituţie de "a veghea" la respectarea procedurilor de organizare şi desfăşurare a referendumului intră şi posibilitatea Curţii de a se autosesiza atunci când constată în mod direct sau când are informaţii (de la cetăţeni, din presă, de la organizaţii neguvernamentale etc.) în legătură cu nerespectarea acestor reguli şi proceduri. Această posibilitate este indisolubil legată de exercitarea atribuţiilor Curţii de "confirmare" a rezultatelor referendumului. În cazul constatării unor fraude care pun sub semnul îndoielii corectitudinea rezultatului referendumului, Curtea nu confirmă aceste rezultate. Semnificaţia neconfirmării, care este un act juridic cu consecinţe grave, este aceea a constatării nulităţii referendumului naţional. Pentru acest motiv Curtea nu poate fi limitată în acţiunea sa de necesitatea existenţei unei cereri din partea partidelor sau a alianţelor acestora, aşa cum, neconstituţional, statuează în prezent art. 45 alin. (1) din lege.

Constatând neconstituţionalitatea dispoziţiilor art. 45 alin. (1), în sensul celor de mai sus, Curtea, în temeiul art. 20 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, procedează la extinderea criticii de neconstituţionalitate şi asupra prevederilor art. 45 alin. (2) din lege, potrivit cărora "Cererea de anulare a referendumului naţional trebuie depusă în termen de 48 de ore de la încheierea votării, sub sancţiunea decăderii". În mod necesar şi evident, aceste prevederi nu pot fi disociate de prevederile alineatului precedent.

În acest sens Curtea constată neconstituţionalitatea prevederilor art. 45 alin. (1) şi (2) din Legea privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, în raport cu dispoziţiile art. 144 lit. g) din Constituţie.

III. Având în vedere:

- considerentele expuse în prezenta decizie;
- dispoziţiile art. 2 alin. (1), art. 58, art. 72 alin. (2) lit. c), art. 74 alin. (2), art. 77 alin. (1), art. 87 alin. (1) şi (2), art. 90, art. 95, art. 144 lit. a) şi g), art. 145 alin. (1) şi art. 147 din Constituţie;
- prevederile art. 17 - 20 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale,

cu majoritate de voturi cât priveşte dispoziţiile art. 11 alin. (2), în ceea ce priveşte expresia "anterior luării unor măsuri", dispoziţiile art. 12 alin. (1) lit. B.h) şi dispoziţiile art. 45,

cu unanimitate de voturi, în ceea ce priveşte celelalte prevederi ce fac obiectul sesizării de neconstituţionalitate,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Constată că sunt neconstituţionale dispoziţiile art. 11 alin. (2), în ceea ce priveşte expresia "anterior luării unor măsuri", dispoziţiile art. 12 alin. (1) lit. B.h), în ceea ce priveşte expresia

"propuse Parlamentului", precum şi dispoziţiile art. 45 din Legea privind organizarea şi desfăşurarea referendumului.

2. Constată că sunt constituţionale dispoziţiile art. 2 alin. (1), ale art. 6 alin. (1), ale art. 9, ale art. 11 alin. (2), în ceea ce priveşte expresia "caracter facultativ", ale art. 15 alin. (1), ale art. 17 alin. (1) şi (2), ale art. 18 şi ale art. 30 alin. (2) din aceeaşi lege.

Decizia se trimite preşedintelui Camerei Deputaţilor şi preşedintelui Senatului, în vederea declanşării procedurii de reexaminare prevăzute la art. 145 alin. (1) din Constituţie.

Decizia se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Definitivă.

Dezbaterea a avut loc la data de 5 mai 1999 şi la ea au participat: Lucian Mihai, preşedinte, Costică Bulai, Constantin Doldur, Kozsokar Gabor, Ioan Muraru, Nicolae Popa, Lucian Stângu, Romul Petru Vonica, judecători.

6.2. DECIZII PRIVIND LEGEA PRIVIND ORGANIZAREA ŞI DESFĂŞURAREA REFERENDUMULUI NR. 3/2000

DECIZIA nr. 179 din 22 aprilie 2004
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 24 alin. (1) şi ale art. 26 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului[123]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 24 şi 26 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, excepţie ridicată de Ilie Gheorghe Vasile Cornel în Dosarul nr. 3.319/2003 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia de contencios administrativ.

La apelul nominal răspunde autorul excepţiei, lipsind celelalte părţi, faţă de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Ilie Gheorghe Vasile Cornel solicită admiterea excepţiei de neconstituţionalitate, considerând că dispoziţiile art. 24 şi 26 din Legea nr. 3/2000, potrivit cărora au dreptul să participe la activitatea birourilor electorale numai membrii partidelor parlamentare, contravin prevederilor art. 16 şi art. 53 alin. (2) din Constituţie, republicată.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepţiei de neconstituţionalitate, arătând că, în conformitate cu jurisprudenţa Curţii Constituţionale, principiul egalităţii consacrat de art. 16 alin. (1) din Constituţie, republicată, nu înseamnă uniformitate, aşa încât, dacă la situaţii egale trebuie să corespundă un tratament egal, la situaţii diferite tratamentul juridic poate fi reglementat diferit.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 21 octombrie 2003, pronunţată în Dosarul nr. 3.319/2003, Curtea de Apel Bucureşti - Secţia de contencios administrativ a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 24 şi 26 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, excepţie ridicată de Ilie Gheorghe Vasile Cornel.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia susţine, în esenţă, că art. 24 şi 26 din Legea nr. 3/2000 sunt neconstituţionale, deoarece nu prevăd participarea în Biroul Electoral Central, precum şi în birourile electorale de circumscripţie şi în cele ale secţiilor de votare a reprezentanţilor partidelor care nu sunt reprezentate în Parlament, în cazul referendumului naţional, sau în consiliul local ori judeţean, în cazul referendumului local.

Potrivit autorului excepţiei, textele de lege criticate încalcă dispoziţiile art. 16 alin. (1) şi (2) din Constituţie, republicată.

Curtea de Apel Bucureşti - Secţia de contencios administrativ, formulându-şi opinia asupra excepţiei, consideră că textele de lege criticate "nu contravin normelor constituţionale cuprinse în art. 16 din Legea fundamentală". Potrivit opiniei instanţei, "a stabili anumite condiţii de reprezentativitate, competenţă sau calificare pentru exercitarea anumitor activităţi, în condiţiile legii, nu înseamnă o încălcare a egalităţii în drepturi a cetăţenilor, fiecare cetăţean având vocaţia şi şansa de a exercita aceste activităţi, fără discriminări sau privilegii, dacă îndeplineşte condiţiile prevăzute în legea specială".

[123] Publicată în Monitorul Oficial nr. 499 din 3 iunie 2004.

Potrivit prevederilor art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate. De asemenea, în conformitate cu dispoziţiile art. 18^1 din Legea nr. 35/1997, cu modificările ulterioare, s-a solicitat punctul de vedere al instituţiei Avocatul Poporului.

Guvernul apreciază că excepţia este neîntemeiată. În argumentarea acestui punct de vedere se arată, în esenţă, că este justificată deosebirea de tratament juridic între partidele care au reprezentare în Parlament sau în autorităţile locale ale administraţiei publice şi cele care nu au o asemenea reprezentare, ceea ce, în consecinţă, "nu înseamnă o încălcare a egalităţii în drepturi". Guvernul mai arată că "principiul egalităţii consacrat de art. 16 alin. (1) din Constituţie nu înseamnă uniformitate, aşa încât, dacă la situaţii egale trebuie să corespundă un tratament egal, la situaţii diferite, tratamentul juridic nu poate fi decât diferit".

Avocatul Poporului consideră excepţia neîntemeiată. În susţinerea acestui punct de vedere se arată că diferenţierea făcută de legiuitor între reprezentanţii partidelor politice după cum sunt sau nu reprezentate în Parlament îşi are justificarea în situaţia juridică diferită a acestora, fundamentată "pe diferenţa de legitimitate politică a acestor două categorii de partide politice". Totodată se precizează că, "în ceea ce priveşte principiul egalităţii în faţa legii, Curtea Constituţională s-a pronunţat prin Decizia nr. 1/1994, statuând că acesta presupune instituirea unui tratament egal pentru situaţii care, în funcţie de scopul urmărit, nu sunt diferite".

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile părţii prezente şi ale procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, republicată, precum şi ale art. 1 alin. (1), art. 2, 3, 12 şi 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate ridicată.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie, conform memoriului depus de autorul excepţiei, dispoziţiile art. 24 alin. (1) şi ale art. 26 alin. (1) din Legea nr. 3 din 22 februarie 2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, cu modificările ulterioare, texte care au următorul cuprins:

- Art. 24 alin. (1): "Biroul Electoral Central este alcătuit din 7 judecători ai Curţii Supreme de Justiţie, dintre care unul va îndeplini funcţia de preşedinte, precum şi din câte un delegat al fiecărui partid politic reprezentat în Parlament.";

- Art. 26 alin. (1): "Birourile electorale de circumscripţie ale judeţelor şi al municipiului Bucureşti, ale comunelor, oraşelor şi municipiilor, precum şi birourile electorale ale secţiilor de votare se compun dintr-un preşedinte şi cel mult 6 delegaţi ai partidelor politice reprezentate în Parlament, în cazul referendumului naţional, sau ai partidelor politice reprezentate în consiliul local sau judeţean, în cazul referendumului local."

Critica de neconstituţionalitate se bazează pe susţinerea că textele menţionate încalcă prevederile art. 16 alin. (1) şi (2) din Constituţie, republicată, text care are următorul cuprins: "(1) Cetăţenii sunt egali în faţa legii şi a autorităţilor publice, fără privilegii şi fără discriminări.

(2) Nimeni nu este mai presus de lege."

Autorul excepţiei consideră că dispoziţiile legale criticate încalcă principiul constituţional al egalităţii în drepturi prin distincţia pe care o fac în legătură cu participarea în organismele electorale între partidele politice, bazată pe criteriul reprezentării lor în Parlament sau în consiliile judeţene ori în cele locale.

Analizând sub acest aspect excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că aceasta este neîntemeiată.

Curtea Constituţională a stabilit în jurisprudenţa sa, în acord cu cea a Curţii Europene a Drepturilor Omului în legătură cu interpretarea dispoziţiilor art. 14 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, care se referă la nediscriminare, că egalitatea în drepturi nu exclude un tratament juridic diferit în cazul unor situaţii juridice diferite, când acesta are o justificare obiectivă şi raţională.

Dispoziţiile legale criticate, care reglementează componenţa Biroului Electoral Central, a birourilor electorale de circumscripţie şi a birourilor electorale ale secţiilor de votare, stabilind că numai partidele care au reprezentare parlamentară, în cazul referendumului naţional, sau care sunt reprezentate în consiliul local sau judeţean, în cazul referendumului local, pot desemna delegaţi în organismele electorale respective, au la bază un criteriu raţional şi obiectiv. În nici un caz nu se putea accepta ca din aceste birouri electorale să facă parte reprezentanţi ai tuturor partidelor politice existente în ţară, întrucât astfel aceste organisme ar fi devenit nefuncţionale, iar activitatea electorală ar fi riscat să se blocheze.

Faţă de cele de mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, republicată, precum şi al art. 13 alin. (1) lit. A.c), al art. 23 şi al art. 25 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 24 alin. (1) şi ale art. 26 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, excepţie ridicată de Ilie Gheorghe Vasile Cornel în Dosarul nr. 3.319/2003 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia de contencios administrativ.

Definitivă şi obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 22 aprilie 2004.

DECIZIA nr. 498 din 8 iunie 2006
cu privire la constituţionalitatea Legii privind respingerea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului[124]

Cu Adresa nr. DCL/664 din 5 mai 2006 Preşedintele României a transmis Curţii Constituţionale sesizarea de neconstituţionalitate asupra Legii privind respingerea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului. Sesizarea, formulată în temeiul art. 146 lit. a) din Constituţie şi al art. 15 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a fost înregistrată la Curtea Constituţională sub nr. 4.572 din 5 mai 2006 şi formează obiectul Dosarului nr. 1.181A/2006.

Articolul unic al legii ce face obiectul sesizării prevede: "Se respinge Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 99 din 14 iulie 2005 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 643 din 20 iulie 2005."

În motivarea sesizării de neconstituţionalitate se arată următoarele:

- potrivit expunerii de motive a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005, promovarea acesteia a avut ca scop extinderea domeniilor pentru care Preşedintele României poate solicita cetăţenilor să se exprime în legătură cu probleme de interes naţional, prin organizarea unui referendum, "deoarece democraţia presupune consultarea directă a poporului, care nu trebuie îngrădită datorită unui cadru legal insuficient [...]". Posibilitatea consultării poporului de către Preşedintele României este prevăzută în mod expres de art. 90 din Constituţie, dar domeniile considerate de interes naţional pentru care se poate organiza referendum sunt reglementate "restrictiv, printr-o enumerare limitativă, în mod neconstituţional" prin art. 12 din Legea nr. 3/2000. Or, aşa cum a statuat Curtea Constituţională prin Decizia nr. 70/1999, Preşedintele României este singurul îndreptăţit să stabilească problemele de interes naţional asupra cărora poate cere poporului să îşi exprime voinţa prin referendum. Aşa fiind, nu doar situaţiile enumerate limitativ de art. 12 din Legea nr. 3/2000, modificat prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005, pot constitui domenii de interes naţional pentru care se poate organiza referendum, ci orice alt domeniu, în caz contrar, limitându-se însăşi voinţa poporului, cu încălcarea art. 2 din Constituţie;

- în temeiul art. 146 din Constituţie, toate legile adoptate de Parlament pot fi supuse, înainte de promulgare, controlului de constituţionalitate, aşadar, şi legile de aprobare sau de respingere a ordonanţelor Guvernului, cu privire la care dispun prevederile constituţionale ale art. 115 alin. (7). Controlul constituţionalităţii unei legi adoptate conform acestui text din Constituţie, "care are o configuraţie juridică distinctă, aparte", se realizează la sesizarea Preşedintelui României, prilej cu care "se exercită un control de constituţionalitate şi asupra ordonanţei în cauză, deoarece conţinutul legii este chiar ordonanţa, legea de aprobare sau respingere formează un bloc legislativ indivizibil cu ordonanţa.";

- Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005, care modifică art. 12 din Legea nr. 3/2002, "are o dublă natură juridică şi un regim juridic special, complex, de drept public", şi anume, "sub aspectul autorităţii emitente este vorba despre un act administrativ, iar sub aspectul conţinutului, este un act ce conţine norme cu putere de lege". Or, potrivit Constituţiei, ordonanţele de urgenţă

[124]Publicată în Monitorul Oficial nr. 554 din 27 iunie 2006.

sunt supuse aprobării Parlamentului, care le poate aproba cu sau fără modificări, sau le poate respinge, moment până la care însă acestea produc efecte. La fel şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005, care modifică art. 12 din Legea nr. 3/2000 în sensul extinderii sferei domeniilor în care se poate organiza referendum naţional de către Preşedintele României, produce efecte până la intrarea în vigoare a legii de respingere a acesteia. O altă interpretare ar fi inadmisibilă, întrucât "ar însemna ca dispoziţiile acestui act normativ să scape de sub controlul de constituţionalitate". Invocându-se jurisprudenţa Curţii Constituţionale în materie, de exemplu, deciziile nr. 1/1995 şi nr. 255/2005, se arată că aceasta, pronunţându-se asupra constituţionalităţii legii de aprobare sau de respingere a unei ordonanţe, se pronunţă "şi cu privire la textul ordonanţei şi la textul legii modificate de ordonanţă dacă formează acelaşi obiect", iar controlul poate fi atât extrinsec, cât şi intrinsec.

Se consideră că, sub aspectul identităţii formale, Legea nr. 2/2003, Ordonanţa de urgenţă nr. 99/2005 şi legea de respingere a ordonanţei "fac corp comun", formează un "unic text", ceea ce este în concordanţă şi cu prevederile art. 68 din Legea nr. 24/2004 privind tehnica legislativă, de unde rezultă că "legea iniţială împreună cu toate celelalte acte modificatoare subsecvente formează un tot unitar". Ca atare, ceea ce interesează este ca "un text de lege precum cel din art. 12 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului să poată fi aplicat în concordanţă cu dispoziţiile textului constituţional". Aceasta deoarece, sub aspect procedural, "s-ar putea crede că un astfel de text de lege ar putea fi controlat din punct de vedere al constituţionalităţii numai pe calea unei excepţii", însă în cauză "nu se pot iniţia de către Preşedintele României proceduri de organizare a unui referendum, pentru ca apoi să se pornească un proces în faţa instanţelor judecătoreşti şi în acest caz şeful statului să ridice excepţia de neconstituţionalitate a art. 12 din Legea nr. 3/2000".

În concluzie, invocând doctrina în materie (Le Conseil constitutionnel, gardien du droit positif ou defenseur de la transcendance des droits de l'homme, Pouvoirs nr. 13/1991, pag. 209 şi urm. - George Vedel), "Curtea Constituţională trebuie să fie nu doar garant al supremaţiei Constituţiei, ci şi acea autoritate statală care ajută la buna înţelegere a textului constituţional şi la funcţionarea instituţiilor statale, nu la blocarea lor", iar "în acest caz, judecătorul constituţional trebuie să se pronunţe asupra unei probleme de principiu ce îşi aşteaptă rezolvarea în practică, mai ales că în cadrul dezbaterilor parlamentare la legea de aprobare a Ordonanţei de urgenţă nr. 99/2005 numeroşi parlamentari au afirmat că au adoptat lege de respingere a acestei ordonanţe pentru a putea fi respectată Decizia Curţii Constituţionale nr. 70/1999". Ca atare, se solicită constatarea neconstituţionalităţii "dispoziţiilor legii de respingere a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005, precum şi a art. 12 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului".

În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, sesizarea a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a prezenta punctele lor de vedere.

Preşedintele Senatului, în punctul de vedere transmis în legătură cu sesizarea de neconstituţionalitate a Legii privind respingerea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005, apreciază că aceasta este neîntemeiată şi, în parte, inadmisibilă, întrucât are ca obiect extinderea controlului de constituţionalitate asupra unor dispoziţii legale în vigoare.

Astfel, cu privire la obiectul sesizării consideră că "ceea ce face obiectul controlului de constituţionalitate anterior promulgării, în temeiul art. 146 lit. a) din Constituţie, este Legea privind respingerea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005, precum şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005, propriu-zisă, potrivit soluţiilor de principiu, anterioare, ale

Curţii Constituţionale, şi nu se poate extinde asupra Legii nr. 3/2000 ori asupra altor legi în vigoare"; supunerea unei ordonanţe a Guvernului spre aprobare Parlamentului, în temeiul art. 115 alin. (7) din Constituţie, poate fi urmată de aprobarea pură şi simplă, aprobarea cu modificări sau completări sau respingerea ordonanţei şi, "prin aceste opţiuni, Parlamentul îşi exercită competenţa sa de unic organ legiuitor, ca şi obligaţia sa constituţională de a reglementa prin lege relaţiile sociale cele mai importante şi mai generale", iar aprobarea sau respingerea prin lege a unor ordonanţe exprimă "soluţii politice şi juridice fundamental diferite, ce implică efecte juridice diametral opuse". Prin aprobarea ordonanţei, normele juridice cuprinse în aceasta capătă putere de lege şi, potrivit celor statuate de Curtea Constituţională, în cadrul controlului de constituţionalitate exercitat anterior promulgării, ea se pronunţă nu numai asupra legii de aprobare, ci şi asupra ordonanţei propriu-zise. Potrivit doctrinei, efectul respingerii prin lege a unei ordonanţe este abrogarea, ceea ce "exprimă voinţa legiuitorului ca un asemenea act să fie desfiinţat, nu numai să nu se mai aplice", situaţie de care Curtea Constituţională nu poate face abstracţie în cadrul controlului de constituţionalitate. Consideră că, sub aspectul finalităţii practice, "între respingerea prin lege a unei ordonanţe şi constatarea neconstituţionalităţii sale este o oarecare identitate a efectelor juridice, în sensul că în ambele situaţii ordonanţa de urgenţă urmează să nu se mai aplice pe viitor", aşa încât în cauză respingerea Ordonanţei Guvernului nr. 99/2005 "se referă numai la art. 12 alin. (1) lit. B.h) şi nu întregul art. 12 alin. (1) din Legea nr. 3/2000"; prezenta sesizare are mai degrabă ca obiect neconstituţionalitatea art. 12 din Legea nr. 3/2000 şi, pe cale de consecinţă, neconstituţionalitatea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005; or, plecând de la premisele de principiu că sub aspect tehnic-legislativ Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005 şi Legea nr. 3/2000 fac corp comun şi, pe de altă parte, că pe calea excepţiei nici legea şi nici ordonanţa nu ar putea face obiectul unui control de constituţionalitate, "Preşedintele României solicită, în fapt, extinderea controlului de constituţionalitate de la obiectul de reglementare strict al Legii de respingere a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005 şi, implicit, al Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005 la Legea nr. 3/2000, pe care ordonanţa de urgenţă o modifică şi completează". O asemenea soluţie este inadmisibilă faţă de prevederile art. 146 lit. a) din Constituţie, în temeiul cărora, în cadrul controlului anterior, Curtea Constituţională se pronunţă numai asupra legilor înainte de promulgare. Ca atare, în această cauză, Curtea trebuie să se pronunţe cu privire la constituţionalitatea extinderii sferei domeniilor în care Preşedintele României poate consulta poporul prin referendum, potrivit art. 90 din Constituţie, iar nu cu privire la constituţionalitatea art. 12 din Legea nr. 3/2000. Acceptarea altui raţionament ar putea duce nu numai la eludarea dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, dar şi la perturbarea ordinii juridice constituţionale.

Preşedintele Camerei Deputaţilor şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

CURTEA,

examinând sesizarea de neconstituţionalitate, punctul de vedere al preşedintelui Senatului, raportul judecătorului-raportor, Legea privind respingerea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, raportată la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, reţine următoarele:

Curtea a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, precum şi celor ale art. 1, 10, 15 şi 18 din Legea nr. 47/1992, să se pronunţe asupra constituţionalităţii prevederilor legale criticate.

Obiectul controlului de constituţionalitate îl constituie Legea privind respingerea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, care prevede: "Se respinge Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 99 din 14 iulie 2005 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 643 din 20 iulie 2005."

În motivarea sesizării de neconstituţionalitate se invocă, în ordine, art. 90, art. 2, art. 146 lit. a) şi art. 115 alin. (7) din Constituţie, potrivit cărora:

- Art. 90: "Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional.";

- Art. 2: "(1) Suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum.

(2) Nici un grup şi nici o persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu.";

- Art. 146 lit. a): "Curtea Constituţională are următoarele atribuţii:

a) se pronunţă asupra constituţionalităţii legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Preşedintelui României, a unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a Guvernului, a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori, precum şi, din oficiu, asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei.";

- Art. 115 alin. (7): "Ordonanţele cu care Parlamentul a fost sesizat se aprobă sau se resping printr-o lege în care vor fi cuprinse şi ordonanţele ale căror efecte au încetat potrivit alineatului (3)."

Examinând obiecţiile de neconstituţionalitate, Curtea Constituţională constată următoarele:

În esenţă, obiectul sesizării formulate de Preşedintele României priveşte două aspecte, şi anume: controlul de constituţionalitate a "dispoziţiilor Legii de respingere a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului şi, implicit, a dispoziţiilor Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005", precum şi controlul de constituţionalitate a art. 12 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului.

În legătură cu cel de-al doilea aspect, prin sesizare se solicită Curţii să constate, odată cu neconstituţionalitatea dispoziţiilor Legii de respingere a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005, şi neconstituţionalitatea art. 12 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului pe care această ordonanţă îl modifică şi îl completează. Or, conform art. 146 lit. a) din Constituţie, controlul de constituţionalitate a priori se exercită de Curtea Constituţională numai asupra legilor înainte de promulgarea acestora, iar nu şi asupra dispoziţiilor unei legi în vigoare. Indiferent de conexiunile ce se pot face între textul modificator şi textul modificat, Curtea Constituţională, în temeiul art. 146 lit. a) din Constituţie, nu se poate pronunţa în cadrul controlului a priori decât asupra textului modificator al legii care urmează să fie supusă promulgării şi nu poate extinde controlul de neconstituţionalitate şi asupra textului modificat dintr-o lege în vigoare. În cazul legilor în vigoare, controlul de constituţionalitate al acestora se exercită de Curtea Constituţională, potrivit art. 146 lit. d), numai pe calea excepţiilor. A proceda altfel ar însemna să nu se respecte dispoziţiile constituţionale privind tratamentul diferit ce se aplică în cazul controlului de constituţionalitate, după cum acesta se referă la legi înainte de promulgare sau la legi promulgate, publicate în Monitorul Oficial al României şi intrate în vigoare.

Întrucât, în acest dosar, sesizarea de neconstituţionalitate este formulată în temeiul art. 146 lit. a) din Constituţie şi al art. 15 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, prin prezenta decizie Curtea urmează să se pronunţe doar cu privire la constituţionalitatea Legii privind respingerea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului.

Cu privire la acest aspect care priveşte controlul de constituţionalitate a unei legi de respingere a ordonanţei şi a ordonanţei ca atare, Curtea Constituţională constată următoarele:

Obiectul de reglementare al Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005 îl constituie modificarea şi completarea art. 12 alin. (1) lit. A şi B din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului. Această ordonanţă prevede, pe lângă domeniile existente, şi alte probleme de interes naţional - "[...] reforma şi strategia de dezvoltare economică şi socială a ţării" şi "reforma justiţiei şi combaterea corupţiei" - pentru care Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să îşi exprime voinţa prin referendum, astfel cum prevăd dispoziţiile art. 90 din Constituţie.

Conform prevederilor art. 115 alin. (7) din Constituţie, ordonanţele, indiferent dacă sunt simple sau de urgenţă, se aprobă sau se resping printr-o lege adoptată de Parlament. Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului a fost respinsă printr-o lege adoptată de Parlament, în condiţiile art. 77 alin. (2), cu respectarea prevederilor art. 75 şi ale art. 76 alin. (1) din Constituţie.

Controlul de constituţionalitate a unei legi se declanşează, în condiţiile art. 146 lit. a) din Constituţie, "[...] înainte de promulgarea acesteia". Întrucât textul constituţional nu face nicio distincţie, prin "legi" ca obiect al controlului de constituţionalitate se înţeleg şi "legile de aprobare sau de respingere a unor ordonanţe", indiferent de natura lor, "legi ordinare" sau "legi organice".

Respingerea prin lege a unei ordonanţe reprezintă infirmarea expresă de către Parlament a politicii legislative pe care ordonanţa o exprimase, având drept consecinţă ca un asemenea act să îşi înceteze aplicabilitatea, să nu se mai aplice în viitor. Odată ce Parlamentul a respins ordonanţa prin care a fost modificată şi completată reglementarea cuprinsă în art. 12 din Legea nr. 3/2000, rămâne în vigoare art. 12 în redactarea anterioară, iar constituţionalitatea acestuia, aşa cum s-a mai arătat, nu poate fi controlată decât pe calea excepţiei, în condiţiile art. 146 lit. d) din Constituţie. Ordonanţa respinsă printr-o lege nu poate fi repusă în vigoare ca urmare a exercitării controlului de constituţionalitate de Curtea Constituţională, aceasta neavând competenţe de legislator pozitiv.

Într-o asemenea situaţie, controlul de constituţionalitate a priori asupra unei legi de respingere a unei ordonanţe poate privi numai constituţionalitatea extrinsecă a acesteia sub aspectul respectării procedurilor constituţionale de dezbatere şi adoptare.

Or, în ceea ce priveşte ordonanţa de urgenţă a Guvernului ce face obiectul prezentei sesizări, Curtea Constituţională constată că aceste proceduri au fost respectate şi, în consecinţă, Legea privind respingerea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului este constituţională, urmând ca, în temeiul art. 77 alin. (1) şi (3) din Constituţie, legea să fie trimisă spre promulgare Preşedintelui României.

În temeiul dispoziţiilor art. 146 lit. a) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al prevederilor art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 şi al art. 18 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Constată că Legea privind respingerea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 99/2005 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului este constituţională.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

DECIZIA nr. 567 din 11 iulie 2006
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 12 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului[125]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 12 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, excepţie ridicată direct de Avocatul Poporului, în temeiul art. 146 lit. d) din Constituţie.

La apelul nominal lipseşte autorul excepţiei, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

Cauza fiind în stare de judecată, se dă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de admitere a excepţiei de neconstituţionalitate ridicată. În acest sens, arată că art. 12 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 restrânge atribuţiile Preşedintelui României prevăzute de art. 90 din Constituţie, referitoare la competenţa sa exclusivă în materia referendumului pentru probleme de interes naţional.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Cu Adresa nr. 5.321 din 28 iunie 2006 Avocatul Poporului a sesizat direct Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 12 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se arată, în esenţă, că, deşi prevederile Legii privind organizarea şi desfăşurarea referendumului au mai fost supuse controlului de constituţionalitate, Curtea, prin Deciziile nr. 70 din 5 mai 1999 şi nr. 498 din 8 iunie 2006, s-a pronunţat doar cu privire la constituţionalitatea unor prevederi cuprinse în art. 12 alin. (1) din lege. Întrucât art. 12 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 conţine şi alte prevederi referitoare la referendumul cu privire la "problemele de interes naţional", Avocatul Poporului solicită Curţii Constituţionale să constate neconstituţionalitatea dispoziţiilor cuprinse în acest articol, având în vedere şi soluţiile adoptate prin cele două decizii.

În argumentarea excepţiei, Avocatul Poporului susţine că atribuţiile conferite Preşedintelui României sunt cuprinse în art. 80, art. 85 - 90 şi art. 91 - 94 din Constituţie şi că anumite atribuţii se exercită de Preşedinte fără să aibă "nevoie de concursul altor organe de stat, în timp ce altele presupun un asemenea concurs". În acest sens menţionează că din analiza atribuţiei prevăzute în art. 90 din Constituţie, potrivit căruia "Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional", rezultă că această atribuţie cuprinde două elemente: consultarea şi decizia. Consultarea Parlamentului este o condiţie prealabilă deciziei, realizarea ei este obligatorie, în sensul că Preşedintele României nu poate proceda la referendum fără această consultare; are valoarea unui aviz obligatoriu, în sensul că trebuie realizată, dar Preşedintele României are libertatea deciziei. Ca atare, consideră că:

a) numai Preşedintele României poate decide dacă cere sau nu poporului să-şi exprime voinţa prin referendum, care sunt problemele de interes naţional şi care anume problemă concretă va fi supusă referendumului;

[125] Publicată în Monitorul Oficial nr. 613 din 14 iulie 2006.

b) nici o autoritate publică nu poate decide lista problemelor de interes naţional, în sensul art. 90 din Constituţie, aceasta fiind o atribuţie exclusivă a Preşedintelui României.

Aşadar, dispoziţiile art. 12 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 sunt neconstituţionale "deoarece nu numai că adaugă la Constituţie, dar restrâng o putere constituţională a Preşedintelui României" şi reprezintă "un caz evident în care Parlamentul a acţionat în afara competenţei sale constituţionale", el având "în principiu o competenţă nelimitată, adică numai în măsura în care i se stabileşte prin Constituţie." Mai arată că art. 73 alin. (3) lit. d) din Constituţie, potrivit căruia organizarea şi desfăşurarea referendumului se reglementează prin lege organică, nu poate fi folosit ca argument pentru respingerea prezentei excepţii, întrucât dispoziţia constituţională menţionată se referă la "o lege procedurală", "mai ales că în sistemul nostru constituţional referendumul poate fi organizat în mai multe situaţii prevăzute: de art. 2; de art. 95 alin. (3) pentru demiterea Preşedintelui; de art. 151 alin. (3) pentru revizuirea Constituţiei." Dreptul Preşedintelui de a cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional, ca un drept exclusiv, se fundamentează nu numai pe dispoziţiile art. 80 din Constituţie, ci şi pe alte dispoziţii constituţionale, şi anume: prin legitimarea electorală egală cu legitimarea Parlamentului - art. 81 alin. (1), precum şi prin alegerea Preşedintelui care se încadrează în categoria autorităţilor reprezentative prin intermediul cărora poporul exercită suveranitatea naţională - art. 2 alin. (1), ceea ce conferă Preşedintelui României "un statut constituţional care legitimează exerciţiul unor atribuţii fără a fi necesară intervenţia altei autorităţi", el reprezentând statul român. Existenţa unor atribuţii exclusive ale Preşedintelui României, în exercitarea cărora Parlamentul nu se poate implica, valorifică principiul complex al separaţiei şi echilibrului puterilor, în cadrul democraţiei constituţionale, consacrat de art. 1 alin. (4) din Constituţie.

În concluzie, autorul excepţiei reiterează "ideea în sensul căreia, riguros constituţional, numai Preşedintele României are dreptul (competenţa) să aprecieze care anume probleme sunt de interes naţional, dacă şi când în legătură cu aceste probleme poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa."

În conformitate cu dispoziţiile art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, sesizarea a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere până la data dezbaterilor.

CURTEA,

examinând sesizarea Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile reprezentantului Ministerului Public şi dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională constată că a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, ale art. 1 alin. (2) şi ale art. 2, 3, 10 şi 32 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie prevederile art. 12 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, care prevăd:

- Art. 12 alin. (1): "Sunt considerate probleme de interes naţional în sensul art. 11:

A. Adoptarea unor măsuri privind reforma şi strategia economică a ţării

B. Adoptarea unor decizii politice deosebite cu privire la:

a) regimul general al proprietăţii publice şi private;

b) organizarea administraţiei publice locale, a teritoriului, precum şi regimul general privind autonomia locală;

c) organizarea generală a învăţământului;

d) structura sistemului naţional de apărare, organizarea armatei, participarea forţelor armate la unele operaţiuni internaţionale;

e) încheierea, semnarea sau ratificarea unor acte internaţionale pe durată nedeterminată sau pe o perioadă mai mare de 10 ani;

f) integrarea României în structurile europene şi euroatlantice;

g) regimul general al cultelor."

Autorul excepţiei consideră că prevederile de lege criticate încalcă dispoziţiile constituţionale ale art. 1 alin. (4) referitoare la principiul separaţiei şi echilibrului puterilor, ale art. 80 - "Rolul Preşedintelui" şi ale art. 90 - "Referendumul".

Examinând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, Curtea reţine următoarele:

În cadrul controlului de constituţionalitate efectuat înainte de promulgarea Legii privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, Curtea Constituţională s-a pronunţat şi asupra unei dispoziţii din cuprinsul art. 12 alin. (1). Acest articol, pe lângă cazurile concrete privind problemele de interes naţional enumerate la lit. B a) - g), în legătură cu care, în sensul art. 11, Preşedintele poate cere poporului să îşi exprime voinţa, prevedea la lit. B h) şi "alte probleme propuse Parlamentului de către Preşedintele României, în exercitarea atribuţiilor sale constituţionale". Cu acel prilej, prin Decizia nr. 70 din 5 mai 1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 221 din 19 mai 1999, Curtea Constituţională a decis că dispoziţiile art. 12 alin. (1) lit. B h) sunt neconstituţionale în ceea ce priveşte expresia "propuse Parlamentului", întrucât "Preşedintele este singurul îndreptăţit să stabilească problemele de interes naţional asupra cărora poate cere poporului să îşi exprime voinţa prin referendum".

În conformitate cu prevederile art. 145 din Constituţia nerevizuită, legea a fost transmisă Parlamentului spre reexaminare. În dezacord cu decizia Curţii Constituţionale, acesta a eliminat în totalitate conţinutul lit. h), lipsindu-l, astfel, pe Preşedinte de posibilitatea de a propune poporului şi alte probleme de interes naţional asupra cărora acesta să-şi exprime voinţa prin referendum.

Potrivit art. 90 din Constituţie "Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional". Din examinarea textului constituţional, rezultă că acesta nu defineşte, pe de o parte, nici "problemele de interes naţional", iar pe de altă parte, nu prevede nici că aceste probleme vor fi stabilite ulterior prin lege. În lipsa unor astfel de precizări dispoziţiile art. 12 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 adaugă la textul constituţional invocat, care stabileşte doar procedura referendumului iniţiat de Preşedinte cu privire la "probleme de interes naţional", ce presupune două faze:

a) consultarea Parlamentului, care urmează să adopte o hotărâre în şedinţa comună a celor două Camere, cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor asupra referendumului iniţiat de Preşedintele României. În situaţia în care Parlamentul nu a fost consultat Preşedintele nu va putea proceda la iniţierea referendumului;

b) consultarea poporului, care îşi exprimă voinţa cu privire la problemele de interes naţional ce îi sunt supuse de către Preşedinte.

Din cele arătate se deduce, fără echivoc, că art. 90 din Constituţie stabileşte competenţa exclusivă a Preşedintelui în determinarea problemelor de interes naţional ce se supun referendumului, chiar dacă consultarea Parlamentului este obligatorie. Numai Preşedintele

României are dreptul de a decide care sunt problemele de interes naţional şi, în cadrul acestora, de a stabili, prin decret, problema concretă ce se supune referendumului şi data desfăşurării acestuia. Sub acest aspect, Curtea constată că enumerarea limitativă în cuprinsul art. 12 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 a unor situaţii considerate a fi "probleme de interes naţional" este de natură a îngrădi dreptul Preşedintelui de a consulta poporul, ştiut fiind faptul că, în timp, interesul naţional poate diferi, oricând putând interveni situaţii noi, care să reclame organizarea unui referendum. Orice enumerare a situaţiilor considerate ca fiind de "interes naţional" la momentul la care legiuitorul adoptă reglementarea se poate transforma ulterior într-o îngrădire, într-o limitare care să afecteze dreptul constituţional al Preşedintelui de a decide singur cu privire la problemele asupra cărora vrea să consulte poporul. Acest drept exclusiv al Preşedintelui îşi găseşte suportul în dispoziţiile constituţionale ale art. 80 referitor la "Rolul Preşedintelui", ale art. 2 alin. (1), potrivit căruia "Suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, [...], precum şi prin referendum", ale art. 81 alin. (1) referitor la legitimitatea electorală egală a Preşedintelui României cu legitimarea Parlamentului şi ale art. 1 alin. (4), care stabileşte că "Statul se organizează potrivit principiului separaţiei şi echilibrului puterilor - legislativă, executivă şi judecătorească - în cadrul democraţiei constituţionale".

Stabilirea prin lege a problemelor de interes naţional reprezintă un amestec al Parlamentului în exercitarea atribuţiilor exclusive ce-i sunt conferite prin Constituţie Preşedintelui şi, ca atare, o nesocotire a principiului separaţiei şi echilibrului puterilor în cadrul democraţiei constituţionale.

Prevederile art. 12 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 nu sunt susţinute nici de dispoziţiile art. 73 alin. (3) lit. d) din Constituţie, potrivit cărora prin lege organică se reglementează "organizarea şi desfăşurarea referendumului", întrucât textul are în vedere stabilirea prin lege a unor măsuri tehnice, procedurale, necesare în procesul de consultare a poporului pe calea referendumului.

Pentru considerentele expuse, Curtea constată că prevederile art. 12 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, în redactarea criticată de Avocatul Poporului, limitează, în mod nejustificat, prerogativele constituţionale ale Preşedintelui României în acest domeniu şi, ca atare, sunt neconstituţionale.

Faţă de cele de mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d), al art. 31 alin. (4) şi al art. 32 şi 33 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Admite excepţia de neconstituţionalitate ridicată direct de Avocatul Poporului, în temeiul art. 146 lit. d) teza a doua din Constituţie, şi constată că dispoziţiile art. 12 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, sunt neconstituţionale.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 11 iulie 2006.

Decizia nr. 147 din 21 februarie 2007
referitoare la constituţionalitatea Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului[126]

Cu adresa nr. 51/446 din 12 februarie 2007, secretarul general al Camerei Deputaţilor a transmis Curţii Constituţionale sesizarea referitoare la neconstituţionalitatea Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, formulată de un număr de 71 de deputaţi, şi anume: Gheorghe I. Albu, Roberta Alma C. Anastase, Nicolae N. Bara, Gheorghe G. Barbu, Cornel Ştefan C. Bardan, Iulian-Gabriel P. Bîrsan, Anca-Daniela C. Boagiu, Ionela I. Bruchental-Pop, William Gabriel S. Brânză, Daniel I. Buda, Costică N. Canacheu, Bogdan C. Cantaragiu, Alexandru A. Ciocâlteu, Anca M. Constantinescu, Radu-Cătălin Drăguş, Stelian N. Duţu, Ionesie P. Ghiorghioni, Ion I. Gonţea, Dan N. Grigore, Monica Maria C. Iacob Ridzi, Traian Constantin A. Igaş, Valentin Adrian M. Iliescu, Graţiela Denisa M. Iordache, Radu V. D. Lambrino, Dănuţ E. Liga, Mircea Man, Marian-Jean J. G. Marinescu, Laurenţiu C. Mironescu, Liviu Alexandru H. Miroşeanu, Alexandru E. Mocanu, Petru P. Movilă, Dorin-Liviu D. Nistoran, Ioan C. Oltean, Aurel A. Olarean, Constantin M. Petrea, Cosmin Gabriel C. Popp, Cezar Florin Gh. Preda, Ioan Dumitru I. Puchianu, Dumitru Gh. Puzdrea, Romeo Marius Gh. Raicu, Cristian I. Rădulescu, Marius I. Rogin, Marcel Laurenţiu M. Romanescu, Gheorghe G. Sârb, Mugurel Liviu S. Sârbu, Mihai Gr. Stănişoară, Petre Străchinaru, Valeriu I. Tabără, Horia C. Văsioiu, Augustin A. Zegrean, Aurel I. Vainer, Romică C. Andreica, Cristian Alexandru R. Boureanu, Dan Horaţiu Gh. Buzatu, Marian V. Hoinaru, Mircea Teodor M. S. Iustian, Corneliu V. Momanu, Monica Octavia P. Muscă, Viorel N. Oancea, Dumitru M. Pardău, Marian Sorin C. Paveliu, Florin Aurelian N. Popescu, Vasile I. Pruteanu, Gabriel A. Sandu, Ion I. Stoica, Cornel H. Ştirbeţ, Raluca D. Turcan, Dragoş V. Ujeniuc, Petre I. Ungureanu, Claudius Mihail Gh. Zaharia, Leonida I. Lari-Iorga.

Sesizarea a fost formulată în temeiul art. 146 lit. a) din Constituţie şi al art. 15 alin. (4) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a fost înregistrată la Curtea Constituţională sub nr. 1.107 din 12 februarie 2007 şi constituie obiectul Dosarului nr. 180A/2007.

Articolul unic al Legii ce face obiectul sesizării prevede:

"Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, cu modificările şi completările ulterioare, se modifică şi se completează după cum urmează:

1. După alineatul (2) al articolului 5 se introduce un nou alineat, alineatul (3), cu următorul cuprins:

<<(3) Organizarea referendumului nu poate avea loc simultan cu desfăşurarea alegerilor prezidenţiale, parlamentare, locale sau a alegerilor pentru Parlamentul European, ori cu mai puţin de 6 luni înainte de data alegerilor menţionate.>>

2. Articolul 10 va avea următorul cuprins:

<<Art. 10. - (1) Demiterea Preşedintelui României este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor cetăţenilor înscrişi în listele electorale, în cazul în care Preşedintele României a fost ales în condiţiile prevăzute la art. 81 alin. (2) din Constituţia României, republicată.

[126] Publicată în Monitorul Oficial nr. 162 din 7 martie 2007.

(2) În cazul în care Preşedintele României a fost ales în condiţiile prevăzute la art. 81 alin. (3) din Constituţia României, republicată, demiterea acestuia este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate pe întreaga ţară de către cetăţenii prezenţi.>>"

În motivarea sesizării de neconstituţionalitate, se arată că:

- art. 5 alin. (2) din Legea nr. 3/2000 [în fapt alin. (3)], care în redactarea criticată interzice organizarea referendumului simultan cu desfăşurarea alegerilor menţionate de text sau cu mai puţin de 6 luni înainte de data acestor alegeri, încalcă prevederile constituţionale ale art. 2 alin. (1), potrivit cărora "Suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, [...] şi prin referendum", precum şi ale art. 90 din Constituţie, care prevede că "Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional", deoarece consecinţa intrării lui în vigoare ar fi "că în anii electorali nu s-ar mai putea organiza referendum." În această ipoteză, de exemplu, "în întreg anul 2008 organizarea de referendum este imposibilă", deoarece urmează să se organizeze alegeri locale în luna iunie şi alegeri parlamentare în luna noiembrie, astfel că art. 2 şi 90 din Constituţie ar fi inaplicabile. Se consideră că sunt încălcate şi dispoziţiile constituţionale ale art. 95 alin. (3) care stabilesc că în cazul aprobării propunerii de suspendare din funcţie a Preşedintelui României trebuie să se organizeze referendum pentru demiterea acestuia în cel mult 30 de zile. Or, "dacă acest lucru ar surveni în perioada de 6 luni înainte de alegerile la care se referă modificarea legislativă, referendumul prevăzut la art. 95 alin. (3) din Constituţie nu s-ar putea organiza." Se mai arată că aceste prevederi din Constituţie sunt imperative şi "nu lasă loc nici unei limitări", sens în care s-a pronunţat şi Curtea Constituţională prin Decizia nr. 567 din 11 iulie 2006 referitoare la dreptul Preşedintelui României de a consulta poporul prin referendum.

- art. 10, în redactarea adoptată prin legea criticată, contravine art. 81 din Constituţie, deoarece modificarea "creează practic două tipuri de preşedinte - un preşedinte ales la primul tur de scrutin şi altul ales la al doilea tur de scrutin", ceea ce determină "o diferenţă de legitimitate între cele două categorii." Or, potrivit prevederilor constituţionale ale art. 81 alin. (1) - (3), Preşedintele României, odată ales, are "un statut constituţional care nu poate fi diferenţiat în raport de numărul de voturi cu care a fost ales". De asemenea, art. 10 contravine art. 95 alin. (3) din Constituţie, care nu face deosebire după cum Preşedintele României a fost ales în primul sau al doilea tur de scrutin, astfel că textul de lege criticat adaugă la aceasta, ceea ce este inadmisibil. Se mai invocă şi încălcarea prevederilor constituţionale ale art. 99 privind "Răspunderea preşedintelui interimar", deoarece textul din legea criticată se referă doar la preşedintele ales în condiţiile art. 81 alin. (2) sau (3), iar "persoana care asigură interimatul funcţiei de Preşedinte al României nefiind aleasă în condiţiile art. 81 nu ar putea fi demisă prin referendum dacă legea ar intra în vigoare", pentru că "nu stabileşte procedura aplicabilă."

- autorii sesizării susţin că proiectul de lege adoptat de Camera Deputaţilor contravine principiului neretroactivităţii legii, consacrat de art. 15 alin. (2) din Constituţie, prin aceea că instituie o nouă modalitate de demitere a preşedintelui decât cea existentă la data alegerii sale în funcţie, iar "astfel de modificări esenţiale nu pot interveni în timpul exercitării mandatului." În acest sens, se arată că, deşi potrivit art. 83 din Constituţia revizuită, durata mandatului Preşedintelui României s-a prelungit de la 4 ani la 5 ani, art. 155 alin. (3) din Legea fundamentală stipulează că "Prevederile alineatului (1) al articolului 83 se aplică începând cu următorul mandat prezidenţial."

În legătură cu încălcarea principiului neretroactivităţii legii, se invocă Decizia Curţii Constituţionale nr. 61 din 18 ianuarie 2007.

În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, sesizarea a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a prezenta punctele lor de vedere.

Preşedintele Camerei Deputaţilor, în punctul său de vedere, arată următoarele:

- În legătură cu prima critică de neconstituţionalitate, care vizează prevederile art. 5 alin. (2) din Legea nr. 3/2000, prin raportare la dispoziţiile art. 2 alin. (1), art. 90 şi art. 95 alin. (3) din Constituţia României, republicată, arată că acest text de lege reglementează condiţii pentru valabilitatea referendumului, respectiv prezenţa la vot a majorităţii persoanelor înscrise în listele electorale. Întrucât această prevedere nu a fost supusă vreunei modificări prin Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000, apreciată de autorii sesizării ca fiind neconstituţională, ea nu poate face obiect al controlului de constituţionalitate a priori exercitat de Curtea Constituţională, conform art. 146 lit. a) din Constituţia României, republicată. Din context însă se poate deduce că autorii sesizării s-au referit la art. 5 alin. (2) dintr-o eroare, în realitate, ei având în vedere prevederile alin. (3) al art. 5, nou-introdus prin Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000. Conform acestei dispoziţii legale, organizarea referendumului nu poate avea loc simultan cu alegerile prezidenţiale, parlamentare, locale sau cu cele pentru Parlamentul European, ori cu mai puţin de 6 luni înaintea acestora. Fundamentul juridic al acestui text de lege îl constituie prevederea înscrisă în art. 73 alin. (3) lit. d) din Constituţia României, republicată, conform căreia "organizarea şi desfăşurarea referendumului" se reglementează prin lege organică. Curtea Constituţională, prin Decizia nr. 567 din 11 iulie 2006, a apreciat că prin lege se pot stabili "măsuri tehnice, procedurale, necesare în procesul de consultare a poporului pe calea referendumului". În opinia Preşedintelui Camerei Deputaţilor, "pe de o parte, instituirea de termene constituie o măsură cu caracter preponderent tehnic, cu implicaţii legate de organizarea şi desfăşurarea unei acţiuni complexe, iar, pe de altă parte, art. 2 alin. (1) din Constituţia României, republicată, pe care îl invocă autorii sesizării, se aplică în litera şi spiritul său fără nicio restricţie la condiţiile Legii nr. 3/2000, astfel cum a fost modificată şi completată prin Legea a cărei constituţionalitate este contestată." În continuare, se arată că organizarea şi desfăşurarea referendumului sunt rezervate domeniului legii, conform art. 73 alin. (3) lit. d) din Constituţie, şi, prin urmare, Parlamentul este liber să opteze pentru orice soluţie legislativă în materie referendară, fireşte, fără a se interfera competenţelor celorlalte autorităţi publice în acest domeniu, precum şi fără a le modifica statutul constituţional ori atribuţiile prevăzute în Legea fundamentală. Ca atare, consideră că, privite din această perspectivă, cele două modificări întreprinse prin Legea a cărei constituţionalitate este contestată nu afectează nici statutul constituţional al şefului statului, nici nu-l împiedică pe acesta să-şi îndeplinească atribuţiile constituţionale. Faptul că, potrivit noului alineat al art. 5 din Legea nr. 3/2000, data organizării referendumului nu poate coincide cu cea a desfăşurării alegerilor prezidenţiale, parlamentare sau a celor locale ori europarlamentare şi nici nu poate fi stabilită la mai puţin de 6 luni de la data ţinerii acestora, nu restrânge cu nimic dreptul constituţional al Preşedintelui Republicii de a recurge la referendum în condiţiile art. 90 din Constituţie. De altfel, din practica îndelungată a alegerilor parlamentare, rezultă că atenţia electoratului nu trebuie concentrată simultan asupra a două obiective: exprimarea referendară a voinţei suverane a poporului asupra unei anumite probleme de interes general şi alegerea, de pildă, a Parlamentului prin instrumentul clasic al democraţiei reprezentative. Dacă s-ar accepta simultaneitatea exprimării celor două tipuri de democraţie (directă şi reprezentativă), însăşi voinţa politică astfel exprimată şi-ar pierde mult din semnificaţie. În plus, ar putea apărea inconvenientul unor confuzii în rândul electoratului, unele de natură tehnică, cât priveşte evenimentele politice pentru care este chemat

la urne. Preşedintele poate recurge la dreptul constituţional ce-i este conferit de art. 90 din Constituţie oricând după alegerile la care face trimitere alin. (3) al art. 5 din legea ce face obiectul sesizării. De asemenea, în opinia Preşedintelui Camerei Deputaţilor, completarea art. 5 din Legea nr. 3/2000 cu un nou alineat este de bun simţ juridic, deoarece, "chiar dacă interdicţiile de ordin formal nu ar fi fost instituite expres, ele s-ar fi aplicat în practică." Astfel, "ar fi absurd şi împotriva oricărei logici democratice să se desfăşoare, de pildă, un referendum naţional din iniţiativa şefului statului simultan cu alegerile prezidenţiale sau parlamentare", şi "aceeaşi absurditate ar plana asupra desfăşurării unui referendum simultan cu organizarea alegerilor locale, ori a celor pentru Parlamentul European." În sfârşit, cu privire la acest punct al obiecţiei de neconstituţionalitate, se arată că "aprecierile de oportunitate şi calculele efectuate de autorii sesizării de neconstituţionalitate pentru anul 2008 pot fi situaţii de fapt, ce excedează competenţei Curţii Constituţionale, care se pronunţă doar asupra constituţionalităţii aspectelor de drept, conform Legii fundamentale."

- În legătură cu susţinerile potrivit cărora prin noul alineat introdus la art. 5 din Legea nr. 3/2000 se încalcă prevederile art. 2 alin. (1) din Constituţie, Preşedintele Camerei Deputaţilor consideră că acestea sunt complet nefondate, deoarece "nu există nicio legătură între aşa-zisa limitare a prerogativelor Preşedintelui României prin textul a cărei constituţionalitate este contestată, şi dreptul poporului de a-şi manifesta suveranitatea, întrucât acesta nu se exercită din proprie iniţiativă, ci din cea a Guvernului sau, după caz, a Preşedintelui, în condiţiile art. 11 din Legea nr. 3/2000."

- În ceea ce priveşte susţinerile potrivit cărora dispoziţiile art. 10 din legea criticată încalcă dispoziţiile art. 81 şi ale art. 95 alin. (3) din Constituţie, se apreciază că şi acestea sunt nefundamentate din punct de vedere juridic. În acest sens, se arată că "Legea fundamentală prevede, în art. 81, alegerea Preşedintelui ţării în două tururi de scrutin, stipulând condiţii distincte de reprezentativitate între primul şi al doilea tur. Dezvoltarea prin lege a acestor situaţii juridice diferite răspunde principiilor generale de simetrie juridică şi corespunde întru totul acestor cerinţe imperative de ordin constituţional." Se consideră că "modificarea art. 10 din Legea nr. 3/2000 se întemeiază pe un principiu de drept clasic, şi anume cel al simetriei formelor, adaptat la formula constituţională a legitimităţii electorale a şefului statului" şi, "potrivit textelor constituţionale, Preşedintele României nu este reprezentantul poporului, ci exclusiv al statului. Raportul între şeful statului şi popor se exprimă din punct de vedere cronologic în două momente: alegerea şi demiterea preşedintelui de republică. Acestea urmează să fie simetrice sub aspectul majorităţilor cerute pentru alegere şi, corespunzător, pentru demitere."

- Cu referire la susţinerea potrivit căreia legea criticată este neconstituţională întrucât "stabileşte o altă modalitate de demitere a Preşedintelui României decât cea prevăzută de lege la data alegerii sale în funcţie", ceea ce încalcă art. 15 alin. (2) din Constituţie, Preşedintele Camerei Deputaţilor apreciază "că motivarea autorilor sesizării este lipsită de relevanţă juridică", "ţinând cont de faptul că organizarea referendumului este obligatorie în lumina art. 95 alin. (3) din Legea fundamentală, având în vedere modalitatea de desemnare a şefului statului de către corpul electoral la nivel naţional."

Preşedintele Senatului, în punctul de vedere exprimat, învederează, ca şi consideraţii generale, "unele aspecte de ordin principial, care conturează liniile directoare ale edificiului constituţional", în sensul că: în dreptul public se face distincţie între regimul juridic al accesului la o funcţie şi regimul juridic al destituirii din funcţie, ca urmare a tragerii la răspundere pentru săvârşirea unor fapte, astfel că nu de fiecare dată autoritatea care realizează învestitura în funcţie

este şi autoritatea care aplică sancţiunea destituirii din funcţie. Cât priveşte demiterea dintr-o funcţie publică, aceasta poate fi dispusă de către instanţa de judecată, prin efectul legii, ca urmare a ivirii unei stări de incompatibilitate ori a unui conflict de interese sau prin efectul unei hotărâri judecătoreşti de condamnare, ca în situaţia prevăzută de art. 96 din Constituţie. Se exemplifică cu alte sisteme constituţionale prezidenţiale, semiprezidenţiale sau parlamentare, potrivit cărora se procedează la destituirea preşedintelui "pus sub acuzare" fără să se recurgă la votul poporului sau la votul adunărilor care l-au ales. Spre deosebire de aceste sisteme constituţionale, legiuitorul constituant român a optat pentru soluţia demiterii prin referendum, cu avizul consultativ al Curţii Constituţionale. A pretinde însă "că Parlamentul nu poate stabili regulile şi criteriile de organizare a referendumului înseamnă a face o judecată nu numai contrară raţiunii instituţiei tragerii la răspundere politică a Preşedintelui României, reglementată de art. 95 din Constituţie, dar şi prevederilor art. 73 alin. (3) lit. d)" din aceasta, care dispune că organizarea şi desfăşurarea referendumului se stabileşte prin lege organică, necondiţionat de respectarea prevederilor constituţionale ale art. 81 referitoare la demiterea Preşedintelui României, ca urmare a suspendării din funcţie pentru fapte grave de încălcare a Constituţiei. "Opţiunea legiuitorului de a reglementa procedura referendumului în cazul demiterii Preşedintelui pentru săvârşirea de fapte grave prin care a încălcat Constituţia, în sensul respectării soluţiilor de la învestitură reglementate de art. 81 alin. (2) şi (3)", "este o soluţie ce intră în consonanţă cu prevederile Constituţiei." În continuare, se arată că, în sensul respectării supremaţiei Constituţiei, posibilitatea reglementării prin lege organică a condiţiilor de organizare şi desfăşurare a referendumului înseamnă posibilitatea de a stabili prin aceasta "condiţii, limite şi termene imperative pentru organizarea şi desfăşurarea unei anumite proceduri." Cu privire la schimbarea duratei mandatului, invocarea în speţă a "art. 155 alin. (3) din Constituţie, nu are relevanţă pentru soluţiile legislative care vizează stabilirea unui regim juridic în executarea mandatului", întrucât problema duratei mandatului este de ordin constituţional, iar problema organizării şi desfăşurării referendumului pentru demiterea Preşedintelui României în funcţie este de domeniul legii. Se consideră că, din acest punct de vedere, Decizia Curţii Constituţionale nr. 61/2007, invocată de autorii sesizării, este nerelevantă.

În legătură cu susţinerile de neconstituţionalitate ale Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000, Preşedintele Senatului arată că:

- prevederile art. 5 alin. (3) nu limitează, prin termenul stabilit, dreptul poporului de a-şi exercita suveranitatea prin referendum, "deoarece exercitarea suveranităţii, potrivit art. 2 din Constituţie, vizează o modalitate principală, votul cetăţeanului pentru desemnarea aleşilor locali şi naţionali pentru organele reprezentative (primari, consilii locale, consilii judeţene, Parlamentul naţional, Preşedintele României şi Parlamentul European), şi o modalitate subsidiară, referendumul." Se arată că prima modalitate formează democraţia reprezentativă, iar cea de a doua, referendumul, "vizează democraţia directă, care, potrivit Constituţiei, se manifestă la nivel naţional doar în trei situaţii, respectiv cele reglementate de art. 90, art. 95 alin. (3) şi art. 151 alin. (3)." Ipotezele prevăzute de art. 95 alin. (3) şi art. 151 alin. (3) din Constituţie sunt legate de un termen constituţional maxim de 30 de zile, pe când în ipoteza referendumului consultativ delimitările necesare în sensul art. 90 din Constituţie se stabilesc prin legea de organizare şi desfăşurare a referendumului, ceea ce nu este neconstituţional. Se consideră că "referendumul apare ca o modalitate subsidiară de exprimare a suveranităţii şi este firesc ca modalitatea subsidiară să fie aplicată legislativ după regimul modalităţii principale, aşa cum, de altfel, sunt situaţiile reglementate şi în dreptul comparat", astfel că susţinerile sub acest aspect sunt neîntemeiate. Se arată că interdicţiile prevăzute de art. 5 alin. (3) nu fac inaplicabil art. 90 din

Constituţie, întrucât din coroborarea dispoziţiilor constituţionale ale art. 90, art. 2 şi prin raportare la art. 73 alin. (3) lit. d) din Legea fundamentală "asemenea limitări pot fi realizate prin lege organică". De asemenea, limitarea posibilităţii stabilirii datei referendumului rezultă şi din "coroborarea art. 90 cu art. 95, respectiv cu art. 150 şi art. 151 din Constituţie", "în sensul că referendumul nu se poate organiza după ce, în baza art. 95, s-a declanşat procedura de suspendare, respectiv în baza art. 150 din Constituţie s-a declanşat procedura de revizuire a Constituţiei. Se consideră că şi susţinerea referitoare la inaplicabilitatea prevederilor constituţionale ale art. 95 alin. (3) în situaţia în care termenul de 30 de zile ar surveni în perioada de 6 luni înainte de alegerile la care se referă modificarea este neîntemeiată, întrucât "termenul de 6 luni nu poate viza, logic, decât referendumul reglementat de art. 90 din Constituţie", iar referendumurile prevăzute de art. 95 alin. (3) şi de art. 151 alin. (3) din Constituţie, de vreme ce sunt condiţionate prin Constituţie de termenul de 30 de zile, nu pot fi afectate de soluţia legislativă adoptată de Parlament prin legea atacată." În sfârşit, cu privire la neconstituţionalitatea art. 5 alin. (3) se consideră că "invocarea Deciziei nr. 567/2006 a Curţii Constituţionale este fără relevanţă în această speţă";

- art. 10, potrivit soluţiei legislative propuse prin modificarea textului, nu creează două tipuri de preşedinte, deoarece "una este modalitatea tehnică de desemnare a preşedintelui şi alta este semnificaţia legitimităţii alegerii sale", iar art. 95 alin. (3) din Constituţie nu este încălcat, "ci, dimpotrivă, asigură o aplicare adecvată a acestui text", întrucât nimic nu opreşte legiuitorul să reglementeze modalităţile de stabilire a rezultatului referendumului potrivit "modalităţii tehnice prevăzute de art. 81 alin. (2) şi (3)" din Legea fundamentală. Nici invocarea încălcării prevederilor constituţionale ale art. 99 nu poate fi reţinută, deoarece "din interpretarea logico-sistematică a Constituţiei rezultă că şi persoana care exercită interimatul funcţiei de Preşedinte al României este supusă aceloraşi reguli la care a fost supusă persoana care a fost suspendată, fără a mai ajunge la organizarea unui referendum pentru demitere". Se consideră că susţinerea "cu privire la organizarea unui referendum şi în cazul Preşedintelui interimar este inadmisibilă, în condiţiile în care nu este vorba de un preşedinte cu depline puteri, ales prin vot, în condiţiile art. 81 din Constituţie". În legătură cu încălcarea principiului neretroactivităţii legii, se arată că "nu trebuie să confundăm regimul constituţional al mandatului cu regimul procedurilor stabilite de lege, care pot fi schimbate oricând în timpul mandatului, dacă nu intră în conflict, fireşte, cu prevederile Constituţiei."

Guvernul nu a comunicat punctul său de vedere cu privire la obiecţia de neconstituţionalitate formulată.

CURTEA,

examinând sesizarea de neconstituţionalitate, punctele de vedere ale Preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, raportul judecătorului-raportor, Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, raportată la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, reţine următoarele:

Curtea a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, precum şi celor ale art. 1, 10, 15 şi 18 din Legea nr. 47/1992, să se pronunţe asupra constituţionalităţii prevederilor legale criticate.

Obiectul controlului de constituţionalitate îl constituie Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, în legătură cu

care se susţine că încalcă, în ordinea invocării lor, prevederile constituţionale ale art. 2 alin. (1), art. 90, art. 95 alin. (3), art. 81 alin. (1) - (3), art. 99 şi ale art. 15 alin. (2).

Aceste dispoziţii din Constituţie prevăd:

- Art. 2 alin. (1): "Suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum.";

- Art. 90: "Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional.";

- Art. 95 alin. (3): "Dacă propunerea de suspendare din funcţie este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Preşedintelui."

- Art. 81 alin. (1) - (3): "(1) Preşedintele României este ales prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat.

(2) Este declarat ales candidatul care a întrunit, în primul tur de scrutin, majoritatea de voturi ale alegătorilor înscrişi în listele electorale.

(3) În cazul în care nici unul dintre candidaţi nu a întrunit această majoritate, se organizează al doilea tur de scrutin, între primii doi candidaţi stabiliţi în ordinea numărului de voturi obţinute în primul tur. Este declarat ales candidatul care a obţinut cel mai mare număr de voturi.";

- Art. 99: "Dacă persoana care asigură interimatul funcţiei de Preşedinte al României săvârşeşte fapte grave, prin care încalcă prevederile Constituţiei, se aplică articolul 95 şi articolul 98." (Articolul 95 priveşte "Suspendarea din funcţie", iar art. 98 dispune cu privire la "Interimatul funcţiei");

- Art. 15 alin. (2): "Legea dispune numai pentru viitor, cu excepţia legii penale sau contravenţionale mai favorabile."

Examinând obiecţiile de neconstituţionalitate formulate, prevederile legii criticate, prin raportare la dispoziţiile constituţionale incidente, Curtea Constituţională constată că sesizarea de neconstituţionalitate este întemeiată şi urmează a fi admisă, pentru următoarele considerente:

I. Prima critică de neconstituţionalitate vizează pct. 1 al articolului unic din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului. Potrivit acestui punct, la articolul 5 din lege se introduce un nou alineat, alineatul (3), care prevede că referendumul nu poate avea loc simultan cu desfăşurarea alegerilor prezidenţiale, parlamentare, locale sau a alegerilor pentru Parlamentul European ori cu mai puţin de 6 luni înainte de data alegerilor menţionate. Se consideră că aceste dispoziţii de lege sunt contrare art. 2 alin. (1), art. 90 şi art. 95 alin. (3) din Constituţie, deoarece limitează sau îngrădesc dreptul poporului de a-şi exercita suveranitatea.

În examinarea acestei susţineri, se poate constata că art. 1 din Legea nr. 3/2000, modificată şi completată prin legea ce face obiectul sesizării, preluând cuprinsul art. 2 alin. (1) din Constituţie, dispune că "În România suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin [...] referendum", care, potrivit art. 5 alin. (1) din aceeaşi lege, se organizează şi se desfăşoară în condiţiile prevăzute de aceasta. Or, alineatul (3), nou-introdus prin legea criticată, instituie chiar unele condiţii referitoare la organizarea şi desfăşurarea referendumului, iar nu prevederi care să contravină acestei modalităţi de exercitare a suveranităţii naţionale de către popor. Aşa fiind, nu se poate reţine încălcarea art. 2 alin. (1) din Constituţie, prin pct. 1 al articolului unic al legii de modificare şi completare a Legii nr. 3/2000.

În schimb, prin textul de lege criticat sunt încălcate prevederile constituţionale ale art. 90, potrivit cărora "Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional", precum şi cele ale

art. 95 alin. (3), care prevăd că, în cazul aprobării propunerii de suspendare din funcţie a Preşedintelui României, "[...] în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Preşedintelui." Din analiza celor două texte constituţionale rezultă că referendumul se poate desfăşura oricând în cursul anului, dacă Parlamentul a fost consultat sau a aprobat propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României. Aşadar, potrivit Constituţiei, nu există nicio altă condiţie care să interzică organizarea şi desfăşurarea referendumului simultan cu alegerile prezidenţiale, parlamentare, locale sau alegerile pentru Parlamentul European ori într-un anumit interval de timp anterior sau posterior alegerilor menţionate. Ca atare, acolo unde legea nu distinge, nici interpretul nu poate să o facă (Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus). În consecinţă, condiţiile stabilite de legiuitor pentru desfăşurarea referendumului prin legea criticată adaugă la prevederile Constituţiei, ceea ce determină neconstituţionalitatea acestora.

De altfel, aceste exigenţe extraconstituţionale cuprinse în lege împiedică organizarea oricărui referendum, în condiţiile în care practic, în România, s-ar putea să se desfăşoare alegeri în fiecare an, ceea ce, aşa cum s-a arătat, contravine art. 2 alin. (1) din Constituţie. Mai mult, în condiţiile în care legea se referă la alegerile locale, fără a preciza dacă este vorba de alegeri generale sau parţiale, este cunoscut faptul că acestea din urmă pot avea loc în fiecare lună a anului. În consecinţă, suprimarea referendumului prin obstacole stabilite de lege reprezintă un alt argument pe care se întemeiază constatarea că pct. 1 al articolului unic din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului este neconstituţional. De asemenea, se constată că aceste dispoziţii din legea criticată pot genera blocaje constituţionale, data alegerilor devenind dependentă de data desfăşurării referendumului.

II. A doua critică de neconstituţionalitate se referă la pct. 2 al articolului unic din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000, prin care se modifică art. 10 din Legea nr. 3/2000. În actuala redactare, acest articol prevede că "Demiterea Preşedintelui României este aprobată, dacă a întrunit majoritatea voturilor cetăţenilor înscrişi în listele electorale." Punctul 2 al articolului unic are următorul cuprins: "Art. 10. - (1) Demiterea Preşedintelui României este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor cetăţenilor înscrişi în listele electorale, în cazul în care Preşedintele României a fost ales în condiţiile prevăzute la art. 81 alin. (2) din Constituţia României, republicată.

(2) În cazul în care Preşedintele României a fost ales în condiţiile prevăzute la art. 81 alin. (3) din Constituţia României, republicată, demiterea acestuia este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate pe întreaga ţară de către cetăţenii prezenţi."

În opinia autorilor sesizării, acest text de lege încalcă prevederile constituţionale ale art. 81 referitoare la "Alegerea Preşedintelui", precum şi ale art. 95 alin. (3) conform cărora, "Dacă propunerea de suspendare din funcţie este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Preşedintelui. "Încălcarea constă în aceea că, practic, prin noua reglementare se creează două tipuri de preşedinţi - unul ales în primul tur de scrutin şi altul ales în cel de-al doilea tur de scrutin.

Analizând această susţinere, se constată că prin modificarea cuprinsului art. 10 din Legea nr. 3/2000 legiuitorul a dorit să aplice, sub aspectul voturilor exprimate, principiul simetriei juridice la alegerea Preşedintelui României în al doilea tur de scrutin şi la demiterea acestuia ca urmare a consultării populare. Bazându-şi soluţiile pe principiul simetriei, legiuitorul nu a ţinut seama de faptul că aplicarea acestui principiu în dreptul public, cu atât mai mult în dreptul constituţional, cu deosebire la organizarea şi funcţionarea autorităţilor publice, nu este posibilă. Principiul simetriei este un principiu al dreptului privat, fiind exclusă posibilitatea aplicării acestuia în

dreptul public. De aceea, normele constituţionale sunt asimetrice prin excelenţă. Astfel, Parlamentul este ales de popor, dar îşi încetează mandatul prin trecerea timpului sau prin dizolvarea de către Preşedintele României, Guvernul este numit de Preşedintele României pe baza votului de încredere acordat de Parlament, dar este demis în urma votării unei moţiuni de cenzură, ca urmare a demisiei primului-ministru, ori când acesta îşi pierde drepturile electorale, se află în stare de incompatibilitate etc.; funcţiile publice eligibile sunt deţinute de persoane care le-au obţinut în alegeri şi încetează prin revocare, survenirea unei incompatibilităţi, scurgerea timpului etc. Tot astfel, şi în cazul Preşedintelui României, deţinerea acestei funcţii este încredinţată persoanei care a câştigat alegerile prezidenţiale, iar încetarea exercitării ei are loc ca urmare a unei hotărâri de condamnare pentru înaltă trădare, a aprobării demiterii prin referendum, a apariţiei unor incompatibilităţi etc. Aşadar, exigenţele stabilite de Constituţie pentru alegerea Preşedintelui României şi cele care se referă la demiterea acestuia în urma unui referendum nu sunt simetrice, deoarece ele reprezintă instituţii juridice diferite, cu roluri şi scopuri diferite, fiecare având un tratament juridic distinct. Astfel, alegerea Preşedintelui României este reglementată de un grup omogen de norme juridice, care stabilesc regulile privitoare la organizarea şi desfăşurarea scrutinului prezidenţial. La capătul acestui proces electoral, potrivit art. 81 alin. (2) din Constituţie, este declarat ales candidatul care a întrunit, în primul tur de scrutin, majoritatea de voturi ale alegătorilor înscrişi în listele electorale. Este posibil însă ca, în primul tur de scrutin, niciunul dintre candidaţi să nu obţină majoritatea absolută a voturilor cerută de art. 81 alin. (2) din Constituţie. În aceste condiţii, procesul electoral trebuie să continue pentru a da câştig de cauză unui candidat. Ca atare, se organizează cel de-al doilea tur de scrutin, la care participă doar primii 2 candidaţi stabiliţi în ordinea numărului de voturi obţinute în primul tur, urmând a fi desemnat Preşedinte al României candidatul care a obţinut cel mai mare număr de voturi.

În schimb, demiterea prin referendum a Preşedintelui României nu are semnificaţia unei asemenea competiţii electorale. Dimpotrivă, ea reprezintă o sancţiune pentru săvârşirea unor fapte grave prin care Preşedintele României încalcă prevederile Constituţiei. Distincţiile referitoare la demiterea Preşedintelui României prin referendum, aşa cum rezultă din prevederile pct. 2 al articolului unic al legii criticate, îl vizează pe Preşedintele României care a obţinut mandatul în primul tur de scrutin, pe Preşedintele României ales în al doilea tur de scrutin şi pe preşedintele interimar. Urmând logica legiuitorului, în primul caz preşedintele ar urma să fie demis cu majoritatea absolută a voturilor corpului electoral, în al doilea caz, cu majoritatea relativă a voturilor cetăţenilor prezenţi la scrutin, pe când pentru situaţia prevăzută de art. 99 din Constituţie, privind "Răspunderea preşedintelui interimar" care nu a fost ales prin vot, nu ar exista nici o prevedere constituţională privitoare la demitere. O asemenea interpretare este contrară art. 1 alin. (3) din Constituţie, potrivit căruia România este stat de drept, un asemenea stat opunându-se aplicării aceleiaşi sancţiuni Preşedintelui României, în mod diferit, în funcţie de modul în care el a obţinut această funcţie: în primul tur de scrutin, în al doilea tur de scrutin sau ca urmare a interimatului în exercitarea funcţiei.

Soluţionarea raţională a acestei probleme rezultă din interpretarea alin. (3) al art. 95 din Constituţie, precum şi din coroborarea dispoziţiilor acestuia cu cele ale art. 81 alin. (1) şi ale art. 95 alin. (1) din Constituţie. Astfel, în temeiul art. 81 alin. (1) din Constituţie, este declarat ales candidatul care a întrunit în primul tur de scrutin majoritatea voturilor alegătorilor înscrişi în listele electorale. Potrivit reglementării legale în vigoare această majoritate absolută operează şi în cazul stabilirii rezultatelor referendumului pentru demiterea Preşedintelui României, aplicându-se aceeaşi măsură, după aceleaşi reguli, şefului statului, indiferent de numărul de

voturi obţinut sau de modul în care a ajuns să deţină această funcţie. Aplicarea aceluiaşi tratament juridic Preşedintelui României ales în primul tur de scrutin, celui ales în al doilea tur de scrutin sau preşedintelui interimar la demiterea din funcţie prin referendum este cerută de dispoziţiile constituţionale ale art. 95 alin. (1), care prevăd pentru cele trei situaţii acelaşi tratament juridic. Potrivit acestor dispoziţii constituţionale, în cazul săvârşirii unor fapte grave prin care se încalcă prevederile Constituţiei, Preşedintele României - oricine ar fi acesta şi oricum ar fi devenit şef al statului - poate fi suspendat din funcţie de Camera Deputaţilor şi de Senat, în şedinţă comună, cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor. Ca atare, atunci când legiuitorul a stabilit prin lege că rezultatele referendumului pentru demiterea Preşedintelui României se stabilesc în mod diferit, în funcţie de numărul scrutinului în care acesta a fost ales sunt contrare dispoziţiilor constituţionale ale art. 81 alin. (2). În acest sens sunt şi prevederile art. 96 din Constituţie, care stabilesc o a doua cale pentru încetarea funcţiei de Preşedinte al României, şi anume punerea lui sub acuzare pentru înaltă trădare. Şi în acest caz, deschiderea drumului spre încetarea mandatului prezidenţial este decisă de Camera Deputaţilor şi Senat în şedinţă comună, care pot hotărî punerea sub acuzare a Preşedintelui României - indiferent cine este acesta, cu câte voturi a câştigat alegerile sau prin ce modalitate a ajuns să ocupe această funcţie - cu o majoritate de două treimi din numărul deputaţilor şi senatorilor. De aici se desprinde şi concluzia în virtutea căreia, atunci când legiuitorul constituant a dorit să instituie o anumită majoritate de voturi, a făcut aceasta printr-un text de referinţă, a cărui aplicare la situaţii subsidiare este subînţeleasă, cu excepţia cazurilor în care o asemenea majoritate este lăsată pe seama legii.

Dispoziţiile constituţionale privitoare la majoritatea cerută pentru alegerea preşedintelui în primul tur de scrutin sunt suficiente pentru a permite stabilirea soluţiilor de demitere a şefului statului, în toate cazurile, pe calea analogiei, şi nu a simetriei juridice. Cu toate acestea, Curtea nu exclude posibilitatea ca legiuitorul să opteze pentru o majoritate de voturi relativă pentru demiterea Preşedintelui României în toate cele trei situaţii.

Faţă de cele arătate, Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului este neconstituţională în ansamblul său, având în vedere că pct. 1 şi pct. 2 analizate epuizează cuprinsul normativ al articolului său unic.

III. În sfârşit, autorii sesizării apreciază că dispoziţiile legii criticate au caracter retroactiv, deoarece aceasta "stabileşte o altă modalitate de demitere a Preşedintelui României decât cea prevăzută de lege la data alegerii sale în funcţie".

Întrucât, potrivit considerentelor expuse, Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 este neconstituţională, analizarea aspectelor privind aplicarea sa în timp este irelevantă.

În temeiul dispoziţiilor art. 146 lit. a) şi al art. 147 alin. (2) şi (4) din Constituţie, precum şi al prevederilor art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 şi al art. 18 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Constată că Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului este neconstituţională.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României, preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi primului-ministru şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Decizia nr. 355 din 4 aprilie 2007
referitoare la constituţionalitatea Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului[127]

Cu Adresa nr. 51/713 din 26 februarie 2007, secretarul general al Camerei Deputaţilor a transmis Curţii Constituţionale sesizarea referitoare la neconstituţionalitatea Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, formulată de un număr de 71 de deputaţi, şi anume: Gheorghe I. Albu, Roberta Alma C. Anastase, Nicolae N. Bara, Gheorghe G. Barbu, Cornel Ştefan C. Bardan, Iulian-Gabriel P. Bîrsan, Anca-Daniela C. Boagiu, Ionela I. Bruchental-Pop, William Gabriel S. Brânză, Daniel I. Buda, Costică N. Canacheu, Bogdan C. Cantaragiu, Alexandru A. Ciocâlteu, Anca M. Constantinescu, Radu-Cătălin Drăguş, Stelian N. Duţu, Ionesie P. Ghiorghioni, Ion I. Gonţea, Dan N. Grigore, Monica Maria C. Iacob Ridzi, Traian Constantin A. Igaş, Valentin Adrian M. Iliescu, Graţiela Denisa M. Iordache, Radu V.D. Lambrino, Dănuţ E. Liga, Mircea Man, Marian-Jean J.G. Marinescu, Laurenţiu C. Mironescu, Liviu Alexandru H. Miroşeanu, Alexandru E. Mocanu, Petru P. Movilă, Dorin-Liviu D. Nistoran, Ioan C. Oltean, Aurel A. Olarean, Constantin M. Petrea, Cosmin Gabriel C. Popp, Cezar Florin Gh. Preda, Ioan Dumitru I. Puchianu, Dumitru Gh. Puzdrea, Romeo Marius Gh. Raicu, Cristian I. Rădulescu, Marius I. Rogin, Marcel Laurenţiu M. Romanescu, Gheorghe G. Sârb, Mugurel Liviu S. Sârbu, Mihai Gr. Stănişoară, Petre Străchinaru, Valeriu I. Tabără, Horia C. Văsioiu, Augustin A. Zegrean, Aurel I. Vainer, Leonida I. Lari-Iorga, Romică C. Andreica, Cristian Alexandru R. Boureanu, Dan Horaţiu Gh. Buzatu, Marian V. Hoinaru, Mircea Teodor M.S. Iustian, Corneliu V. Momanu, Monica Octavia P. Muscă, Viorel N. Oancea, Dumitru M. Pardău, Marian Sorin C. Paveliu, Florin Aurelian N. Popescu, Vasile I. Pruteanu, Gabriel A. Sandu, Ion I. Stoica, Cornel H. Ştirbeţ, Raluca D. Turcan, Dragoş V. Ujeniuc, Petre I. Ungureanu, Claudius Mihail Gh. Zaharia.

Sesizarea a fost formulată în temeiul art. 146 lit. a) din Constituţie şi al art. 15 alin. (4) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a fost înregistrată la Curtea Constituţională sub nr. 1.551 din 26 februarie 2007 şi constituie obiectul Dosarului nr. 262A/2007.

Obiectul sesizării, astfel cum a fost formulat, îl constituie Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, în redactarea adoptată de Parlamentul României în condiţiile art. 77 alin. (2), cu respectarea prevederilor art. 75 şi ale art. 76 alin. (1) din Constituţie.

În motivarea sesizării de neconstituţionalitate se arată:

- Prevederile art. 5 alin. (2) şi (4) din Legea nr. 3/2000 în forma adoptată prin legea ce face obiectul sesizării, care interzic organizarea referendumului simultan cu desfăşurarea alegerilor prezidenţiale, parlamentare, locale sau a alegerilor pentru Parlamentul European ori cu mai puţin de 3 luni înainte şi după data acestor alegeri, încalcă prevederile constituţionale ale art. 2 alin. (1), potrivit cărora "suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, [...] şi prin referendum", precum şi ale art. 90 din Constituţie, care prevăd că "Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional". Încălcarea constă în aceea că, prin intrarea în vigoare a legii, "în anii electorali nu s-ar mai putea organiza referendum". În această ipoteză, de exemplu, "în întreg anul 2008 organizarea de referendum

[127] Publicată în Monitorul Oficial nr. 318 din 11 mai 2007.

este imposibilă", deoarece urmează să se organizeze alegeri locale în luna iunie şi alegeri parlamentare în luna noiembrie, astfel că art. 2 şi art. 90 din Constituţie ar fi inaplicabile. Se consideră că sunt încălcate şi dispoziţiile constituţionale ale art. 95 alin. (3) care stabilesc că, în cazul aprobării propunerii de suspendare din funcţie a Preşedintelui României, trebuie să se organizeze referendum pentru demiterea acestuia în cel mult 30 de zile. Or, "dacă acest lucru ar surveni în perioada de 3 luni înainte sau după alegerile la care se referă modificarea legislativă, referendumul prevăzut la art. 95 alin. (3) din Constituţie nu s-ar putea organiza". Se mai arată că aceste prevederi din Constituţie sunt imperative şi "nu lasă loc niciunei limitări", sens în care s-a pronunţat şi Curtea Constituţională prin Decizia nr. 567 din 11 iulie 2006 referitoare la dreptul Preşedintelui României de a consulta poporul prin referendum.

În continuare, se consideră că prevederile art. 5 alin. (5) din lege, potrivit cărora "Ordinea de desfăşurare a referendumurilor este dată de forţa juridică a actului normativ care l-a declanşat şi de data iniţierii acestora", sunt neconstituţionale, "fiindcă noţiunea de forţă juridică a actului normativ nu este definită de Legea fundamentală" şi nici de art. 90 din aceasta. "Dreptul poporului la referendum decurge din Constituţie şi nu poate fi stabilită nicio ierarhie a referendumului în funcţie de <<actul normativ care l-a declanşat>>." De asemenea, se consideră că alin. (6) al aceluiaşi articol, potrivit căruia "Prevederile alin. (4) se aplică în mod corespunzător pentru referendumul local în raport cu alegerile locale", este neconstituţional, deoarece face trimitere la alin. (4) "despre a cărui neconstituţionalitate am făcut vorbire".

- Dispoziţiile art. 10, potrivit cărora "(1) Demiterea Preşedintelui României este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor cetăţenilor înscrişi în listele electorale, în cazul în care Preşedintele României a fost ales în condiţiile prevăzute la art. 81 alin. (2) din Constituţia României, republicată.

(2) În cazul în care Preşedintele României a fost ales în condiţiile prevăzute la art. 81 alin. (3) din Constituţia României, republicată, demiterea acestuia este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate pe întreaga ţară de către cetăţenii prezenţi", contravin art. 81 din Constituţie. Contradicţia constă în aceea că prin modificarea textului se "creează practic două tipuri de preşedinte - un preşedinte ales la primul tur de scrutin şi altul ales la al doilea tur de scrutin", ceea ce determină "o diferenţă de legitimitate între cele două categorii". Or, Preşedintele României, odată ales, cu respectarea prevederilor constituţionale ale art. 81 alin. (1), "are aceeaşi legitimitate, indiferent că alegerea s-a făcut în turul unu sau doi de scrutin - art. 81 alin. (2) sau art. 81 alin. (3)", aşadar are "un statut constituţional care nu poate fi diferenţiat în raport de numărul de voturi cu care a fost ales". De asemenea, art. 10 contravine art. 95 alin. (3) din Constituţie, care nu face deosebire după cum Preşedintele României a fost ales în primul sau al doilea tur de scrutin, astfel că textul de lege criticat adaugă la aceasta, ceea ce este inadmisibil. Se mai invocă şi încălcarea prevederilor constituţionale ale art. 99 privind "Răspunderea preşedintelui interimar", deoarece textul din legea criticată se referă doar la preşedintele ales în condiţiile art. 81 alin. (2) sau (3), iar "persoana care asigură interimatul funcţiei de Preşedinte al României, nefiind aleasă în condiţiile art. 81, nu ar putea fi demisă prin referendum dacă legea ar intra în vigoare", pentru că "nu stabileşte procedura aplicabilă".

- "Proiectul de lege adoptat de Camera Deputaţilor" contravine principiului neretroactivităţii legii, consacrat de art. 15 alin. (2) din Constituţie, prin aceea că instituie o nouă modalitate de demitere a Preşedintelui decât cea existentă la data alegerii sale în funcţie, iar "astfel de modificări esenţiale nu pot interveni în timpul exercitării mandatului". În acest sens, se arată că, deşi, potrivit art. 83 din Constituţia revizuită, durata mandatului Preşedintelui României s-a prelungit de la 4 ani la 5 ani, art. 155 alin. (3) din Legea fundamentală stipulează că "Prevederile

alineatului (1) al articolului 83 se aplică începând cu următorul mandat prezidenţial". În legătură cu încălcarea principiului neretroactivităţii legii, se invocă Decizia Curţii Constituţionale nr. 61 din 18 ianuarie 2007.

- Art. 12 alin. (1) din legea supusă controlului de neconstituţionalitate, potrivit căruia "Nu constituie probleme de interes naţional, în sensul art. 11, şi nu formează obiectul referendumului, în condiţiile art. 90 din Constituţia României, republicată, problemele care vizează revizuirea Constituţiei", este contrar prevederilor constituţionale ale art. 90, "pentru că limitează dreptul Preşedintelui României de a solicita poporului să-şi exprime prin referendum voinţa cu privire la probleme de interes naţional". Se arată că, în acest sens, prin Decizia Curţii Constituţionale nr. 567 din 11 iulie 2006 dispoziţiile art. 12 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 au fost declarate neconstituţionale, "iar în forma adoptată prin prezenta lege sunt, de asemenea, neconstituţionale, pentru că nesocotesc o decizie a Curţii Constituţionale, care este general obligatorie".

Autorii sesizării consideră, de asemenea, că legea "în ansamblul ei" încalcă art. 77 alin. (2) din Constituţie, care prevede că, "Înainte de promulgare, Preşedintele poate cere Parlamentului, o singură dată, reexaminarea legii". Aşadar, potrivit textului constituţional, "Parlamentul României era sesizat strict cu problemele ridicate de către Preşedinte în cererea de reexaminare" şi trebuia să se pronunţe numai cu privire la acestea. Totuşi, Parlamentul a adăugat noi articole legii supuse reexaminării, ceea ce depăşeşte limitele învestirii, iar legea rezultată este practic altă lege decât cea care a fost trimisă iniţial la promulgare.

În sfârşit, se mai arată că în legătură "cu problemele din prezenta sesizare" Curtea Constituţională s-a mai pronunţat în şedinţa din 21 februarie 2007, "declarând ca fiind neconstituţională Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului (propunerea legislativă înregistrată la Camera Deputaţilor sub nr. 392/2006)", ale cărei dispoziţii sunt identice cu cele adoptate prin "propunerea legislativă înregistrată la Camera Deputaţilor sub nr. 669/2006".

În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, sesizarea a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a prezenta punctele lor de vedere.

Preşedintele Camerei Deputaţilor arată că îşi menţine punctul de vedere formulat în legătură cu sesizarea privind neconstituţionalitatea Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, care a făcut obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 180A/2007.

Preşedintele Senatului, în punctul de vedere exprimat, apreciază că prevederile art. 5 alin. (3) şi (4) nu încalcă spiritul sau litera Constituţiei, fiind "evident şi normal" că dispoziţiile constituţionale ale art. 2 alin. (1) şi art. 90, referitoare la exercitarea suveranităţii naţionale de către popor prin referendum, trebuie concretizate printr-o lege care să reglementeze modul de organizare şi desfăşurare a acestuia, ceea ce "nu poate fi interpretat ca o formă de restrângere sau limitare". Atingerea scopului pentru care se organizează referendumul presupune măsuri de evitare a suprapunerilor cu alte activităţi, astfel că desfăşurarea alegerilor generale, prezidenţiale sau pentru Parlamentul European concomitent şi în aceleaşi circumstanţe cu un referendum implică riscul compromiterii fiecăreia dintre aceste acţiuni. De altfel, cu privire la alegerile pentru Parlamentul European, chiar reglementările şi practica Uniunii Europene recomandă evitarea suprapunerilor cu alte acţiuni. Mai mult, după desfăşurarea unui proces electoral este nevoie de o perioadă de timp pentru organizarea unui referendum, atât sub aspect organizatoric, cât şi pentru respectarea unui calendar de termene legale. Se consideră că acelaşi raţionament este valabil şi pentru ipoteza în care se organizează întâi un referendum. Ca atare, "fixarea unei

perioade minime necesare între cele două tipuri de referendumuri nu poate fi considerată ca o măsură restrictivă" şi în acest context "este firesc să se stabilească şi un criteriu pentru departajarea priorităţii lor".

- În legătură cu prevederile art. 10, modificate prin legea criticată, consideră că, deşi susţinerile de neconstituţionalitate au fost soluţionate prin Decizia Curţii Constituţionale nr. 147 din 21 februarie 2007, "soluţia de demitere a preşedintelui din noua lege trebuie făcută printr-o nouă analiză raportată la actuala formulare a textului şi la noul context al întregii reglementări". În acest sens, arată că, plecând de la premisa "că demiterea Preşedintelui prin referendum reprezintă o sancţiune pentru săvârşirea unor fapte grave, este clar că nu se justifică condiţionarea valabilităţii referendumului de prezenţa majorităţii alegătorilor înscrişi în listele electorale", o asemenea prevedere neavând un suport constituţional expres.

- Cu referire la invocarea încălcării principiului neretroactivităţii legii arată că legea criticată stabileşte măsuri de ordin procedural, care sunt de imediată aplicare şi nu dispune cu privire la statutul şi atribuţiile Preşedintelui sau la durata mandatului şi nici cu privire la modalitatea de demitere a acestuia, care urmează "aceeaşi cale" - suspendarea din funcţie şi organizarea referendumului popular.

- În ceea ce priveşte susţinerile de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 12 alin. (1) din lege, potrivit cărora problemele care vizează revizuirea Constituţiei nu pot face obiectul referendumului naţional, arată că "în sistemul nostru constituţional nu este specific referendumul legislativ", poporul având dreptul de iniţiativă legislativă conform Legii fundamentale, care instituţionalizează un referendum final pentru aprobarea legii de revizuire a sa. Consideră că "nu ar fi normal ca pentru revizuirea Actului fundamental să se organizeze două tipuri de consultare a poporului, printr-un referendum prealabil şi unul final, cu posibilitatea unor rezultate contrare".

- În legătură cu susţinerile referitoare la încălcarea art. 77 alin. (2) din Constituţie, arată că "Preşedintele a solicitat prin cererea sa reexaminarea legii în ansamblul ei, chiar dacă a criticat concret doar unele texte", precum şi că "Parlamentul, fiind unica autoritate legislativă a ţării şi având suveranitatea în domeniul legislativ, nu poate fi îngrădit în exercitarea acestei prerogative".

Guvernul nu a comunicat punctul său de vedere cu privire la obiecţia de neconstituţionalitate formulată.

CURTEA,

examinând sesizarea de neconstituţionalitate, punctele de vedere ale preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, raportul judecătorului-raportor, Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, raportată la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, reţine următoarele:

Curtea a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, precum şi ale art. 1, 10, 15 şi 18 din Legea nr. 47/1992, să se pronunţe asupra constituţionalităţii prevederilor legale criticate.

Obiectul controlului de constituţionalitate, astfel cum a fost formulat, îl constituie Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, în ansamblul său, precum şi, în special, art. 5 alin. (2), (4), (5) şi (6), art. 10 şi art. 12 alin. (1) din aceasta. În realitate, legea supusă controlului de constituţionalitate cuprinde un articol unic, iar prevederile enunţate ca fiind criticate sunt cuprinse la pct. 2, 3, 5 şi 6 din aceasta, astfel:

- pct. 2. - "La articolul 5, alineatul (2) va avea următorul cuprins:

<<(2) Referendumul este valabil doar dacă la acesta participă cel puţin jumătate plus unu din numărul persoanelor înscrise în listele electorale, cu excepţia situaţiei prevăzute la art. 10 alin. (2).>>";

- pct. 3. - "La articolul 5, după alineatul (2) se introduc patru noi alineate, alineatele (3) - (6), cu următorul cuprins:

<<[...]. (4) Referendumul naţional nu poate avea loc cu mai puţin de 3 luni înainte sau după data alegerilor prezidenţiale, parlamentare ori pentru Parlamentul European sau a unui referendum naţional.

(5) Ordinea de desfăşurare a referendumurilor este dată de forţa juridică a actului normativ care l-a declanşat şi de data iniţierii acestora.

(6) Prevederile alin. (4) se aplică în mod corespunzător pentru referendumul local în raport cu alegerile locale.>>";

- pct. 5. - "Articolul 10 va avea următorul cuprins:

<<Art. 10 - (1) Demiterea Preşedintelui României este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor cetăţenilor înscrişi în listele electorale, în cazul în care Preşedintele României a fost ales în condiţiile prevăzute la art. 81 alin. (2) din Constituţia României, republicată.

(2) În cazul în care Preşedintele României a fost ales în condiţiile prevăzute la art. 82 alin. (3) din Constituţia României, republicată, demiterea acestuia este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate pe întreaga ţară de către cetăţenii prezenţi.>>";

- pct. 6 - "La articolul 12, alineatul (1) va avea următorul cuprins:

<<Art. 12 - (1) Nu constituie probleme de interes naţional, în sensul art. 11, şi nu formează obiectul referendumului, în condiţiile art. 90 din Constituţia României, republicată, problemele care vizează revizuirea Constituţiei.>>"

În opinia autorilor sesizării, legea în ansamblul său, precum şi textele menţionate din aceasta încalcă, în ordinea invocării lor, prevederile constituţionale ale art. 2 alin. (1), art. 90, art. 95 alin. (3), art. 81 alin. (1) - (3), art. 99, art. 15 alin. (2) şi art. 77 alin. (2).

Aceste dispoziţii din Constituţie prevăd:

- Art. 2 alin. (1): "Suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum.";

- Art. 90: "Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional.";

- Art. 95 alin. (3): "Dacă propunerea de suspendare din funcţie este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Preşedintelui.";

- Art. 81 alin. (1) - (3): "(1) Preşedintele României este ales prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat.

(2) Este declarat ales candidatul care a întrunit, în primul tur de scrutin, majoritatea de voturi ale alegătorilor înscrişi în listele electorale.

(3) În cazul în care niciunul dintre candidaţi nu a întrunit această majoritate, se organizează al doilea tur de scrutin, între primii doi candidaţi stabiliţi în ordinea numărului de voturi obţinute în primul tur. Este declarat ales candidatul care a obţinut cel mai mare număr de voturi.";

- Art. 99: "Dacă persoana care asigură interimatul funcţiei de Preşedinte al României săvârşeşte fapte grave, prin care încalcă prevederile Constituţiei, se aplică articolul 95 şi articolul 98." (Art. 95 priveşte "Suspendarea din funcţie", iar art. 98 dispune cu privire la "Interimatul funcţiei".);

- Art. 15 alin. (2): "Legea dispune numai pentru viitor, cu excepţia legii penale sau contravenţionale mai favorabile.";

- Art. 77 alin. (2): "Înainte de promulgare, Preşedintele poate cere Parlamentului, o singură dată, reexaminarea legii."

Examinând obiecţiile de neconstituţionalitate formulate, prevederile legii criticate, prin raportare la dispoziţiile constituţionale incidente, Curtea Constituţională constată că sesizarea de neconstituţionalitate este întemeiată şi urmează a fi admisă, pentru următoarele considerente:

I. O primă critică de neconstituţionalitate vizează pct. 2 şi 3 ale articolului unic din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului. Potrivit pct. 2 din legea criticată, articolul 5 alineatul (2) prevede că "Referendumul este valabil doar dacă la acesta participă cel puţin jumătate plus unu din numărul persoanelor înscrise în listele electorale, cu excepţia situaţiei prevăzute la art. 10 alin. (2)." [Alin. (2) al art. 10, la care se face trimitere, dispune că demiterea Preşedintelui României, ales în condiţiile art. 81 alin. (3) din Constituţie, este aprobată dacă este întrunită majoritatea voturilor valabil exprimate pe întreaga ţară de către cetăţenii prezenţi.] Potrivit punctului 3 din aceeaşi lege, la articolul 5, după alin. (2) se introduc patru noi alineate, alin. (3) - (6). Dintre acestea, sunt criticate ca fiind neconstituţionale prevederile alineatului (4), care prevăd imposibilitatea organizării referendumului naţional cu mai puţin de 3 luni înainte sau după data alegerilor prezidenţiale, parlamentare ori pentru Parlamentul European sau a unui alt referendum naţional, precum şi cele ale alin. (6), potrivit cărora dispoziţiile alin. (4) se aplică în mod corespunzător pentru referendumul local în raport cu alegerile locale. În opinia autorilor sesizării, aceste dispoziţii de lege sunt contrare art. 2 alin. (1), art. 90 şi art. 95 alin. (3) din Constituţie, deoarece limitează sau îngrădesc dreptul poporului de a-şi exercita suveranitatea.

Aşadar, în esenţă, autorii sesizării consideră ca fiind neconstituţionale prevederile din lege referitoare la condiţiile de organizare şi desfăşurare a referendumului. Sub acest aspect, Curtea Constituţională constată că susţineri identice au fost formulate cu privire la art. 5 alin. (2) şi (4) şi art. 10 din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000, care au făcut obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 180A/2007, soluţionat prin Decizia nr. 147 din 21 februarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 162 din 7 martie 2007. Prin această decizie, cu majoritate de voturi, Curtea a reţinut că susţinerile de neconstituţionalitate sunt întemeiate şi, în consecinţă, a constatat că Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului este neconstituţională. Pentru a pronunţa această soluţie, prin decizia menţionată, Curtea Constituţională a reţinut că art. 1 din Legea nr. 3/2000, modificată şi completată prin legea criticată, preluând cuprinsul art. 2 alin. (1) din Constituţie, dispune că "În România suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin [...] referendum", iar potrivit art. 5 alin. (1) din aceeaşi lege, referendumul naţional şi referendumul local se organizează şi se desfăşoară în condiţiile prevăzute de această lege. Or, alineatele nou-introduse ce fac obiectul sesizării instituie chiar unele condiţii referitoare la organizarea şi desfăşurarea referendumului, iar nu prevederi care să contravină acestei modalităţi de exercitare a suveranităţii naţionale de către popor, astfel că art. 2 alin. (1) din Constituţie nu este încălcat.

Prin aceeaşi decizie s-a reţinut că, în schimb, textele de lege criticate încalcă prevederile constituţionale ale art. 90, potrivit cărora "Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional", precum şi pe cele ale art. 95 alin. (3), care prevăd că, în cazul aprobării propunerii de suspendare din funcţie a Preşedintelui României, "[...] în cel mult 30 de

zile se organizează un referendum pentru demiterea Preşedintelui". Din analiza celor două texte constituţionale rezultă că referendumul se poate desfăşura oricând în cursul anului, dacă Parlamentul a fost consultat sau a aprobat propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României. Aşadar, potrivit Constituţiei, nu există nicio altă condiţie care să interzică organizarea şi desfăşurarea referendumului simultan cu alegerile prezidenţiale, parlamentare, locale sau cele pentru Parlamentul European, ori într-un anumit interval de timp anterior sau posterior alegerilor menţionate. Ca atare, acolo unde legea nu distinge, nici interpretul nu poate să o facă (Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus). În consecinţă, condiţiile stabilite de legiuitor pentru desfăşurarea referendumului prin legea criticată adaugă la prevederile Constituţiei, ceea ce determină neconstituţionalitatea acestora. De asemenea, Curtea a reţinut că exigenţele extraconstituţionale cuprinse în lege împiedică organizarea oricărui referendum, ceea ce contravine art. 2 alin. (1) din Constituţie, în condiţiile în care, practic, în România, s-ar putea să se desfăşoare alegeri în fiecare an. Mai mult, în condiţiile în care legea se referă la alegerile locale, fără a preciza dacă este vorba de alegeri generale sau parţiale, este cunoscut faptul că acestea din urmă pot avea loc în fiecare lună a anului. În consecinţă, suprimarea referendumului prin obstacole stabilite de lege reprezintă un alt argument pe care se întemeiază constatarea că prevederile supuse controlului din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului sunt contrare Constituţiei şi pot genera blocaje constituţionale, data alegerilor devenind dependentă de data desfăşurării referendumului.

Faţă de considerentele expuse, Curtea Constituţională, cu majoritate de voturi, constată că art. 5 alin. (2), (4) şi (5) şi art. 10 sunt neconstituţionale.

II. Autorii sesizării critică, de asemenea, ca fiind neconstituţionale prevederile art. 5 alin. (6) şi ale art. 12 alin. (1) din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000, precum şi legea în ansamblul său, prin raportare la art. 77 alin. (2) din Constituţie.

În aceste sens se arată că dispoziţiile art. 5 alin. (6) din lege, potrivit cărora "Prevederile alin. (4) se aplică în mod corespunzător pentru referendumul local în raport cu alegerile locale", sunt contrare Constituţiei "deoarece fac trimitere la alin. (4) al aceluiaşi articol despre a cărui neconstituţionalitate am făcut vorbire".

Examinând această motivare, Curtea reţine că susţinerile din sesizare, referitoare la prevederile alin. (6) al art. 5 din legea criticată, sunt întemeiate pentru argumentele care au justificat soluţia de neconstituţionalitate a art. 5 alin. (4) din aceeaşi lege, şi, în consecinţă, cu majoritate de voturi, constată că art. 5 alin. (6) din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 este neconstituţional.

În legătură cu art. 12 alin. (1) din lege, care prevede că "(1) Nu constituie probleme de interes naţional, în sensul art. 11, şi nu formează obiectul referendumului, în condiţiile art. 90 din Constituţia României, republicată, problemele care vizează revizuirea Constituţiei", autorii sesizării susţin că încalcă prevederile constituţionale ale art. 90, întrucât "limitează dreptul Preşedintelui României de a solicita poporului să-şi exprime prin referendum voinţa cu privire la probleme de interes naţional", precum şi pentru că, referindu-se la Decizia Curţii Constituţionale nr. 567/2006, "nesocotesc o decizie a Curţii Constituţionale, care este general obligatorie".

Examinând aceste susţineri, Curtea constată că art. 12 alin. (1) din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 contravine dispoziţiilor art. 90 din Constituţie. Potrivit acestor dispoziţii, "Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional". Rezultă că stabilirea problemelor de interes naţional este de competenţa Preşedintelui României, Parlamentul urmând

a fi consultat în legătură cu organizarea referendumului cu privire la probleme de interes naţional.

În sfârşit, ultima critică de neconstituţionalitate priveşte legea în ansamblul său, prin raportare la art. 77 alin. (2) din Constituţie, cu susţinerea că, potrivit acestor prevederi constituţionale, Parlamentul României trebuia să se pronunţe strict faţă de problemele ridicate de către Preşedinte în cererea de reexaminare. Or, prin adăugarea unor noi articole legii supuse reexaminării, Parlamentul a depăşit limitele învestirii, legea rezultată fiind "practic altă lege decât cea care a fost trimisă iniţial la promulgare".

Examinând aceste susţineri prin raportare la dispoziţiile art. 77 alin. (2) din Constituţie, potrivit cărora "Înainte de promulgare Preşedintele României poate cere Parlamentului, o singură dată, reexaminarea legii", Curtea constată că din textul constituţional rezultă că Parlamentul ar urma să reexamineze doar textele indicate de Preşedintele României. Aşa fiind, această critică de neconstituţionalitate este întemeiată şi urmează a fi admisă, deoarece: la data de 12 ianuarie 2007, Preşedintele României, domnul Traian Băsescu, a solicitat preşedintelui Senatului, domnul Nicolae Văcăroiu, prin cererea de reexaminare a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, eliminarea din lege a prevederilor "articolului unic pct. 2 referitoare la completarea art. 5 din Legea nr. 3/2000, prin introducerea alin. (4)", precum şi să se precizeze, "în mod expres, abrogarea dispoziţiilor alin. (1) al art. 12". Ca urmare a cererii de reexaminare, Parlamentul României a adoptat Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, în care au fost introduse noi prevederi cuprinse în art. 5 alin. (2), (5) şi (6), art. 10 şi art. 12 alin. (1). Aşadar, cu prilejul soluţionării cererii de reexaminare formulate de Preşedintele României, prin legea de modificare supusă controlului de constituţionalitate în prezentul dosar, Parlamentul României, depăşind limitele învestirii, care priveau prevederile art. 5 alin. (4) şi ale art. 12 alin. (1) din Legea nr. 3/2000, a modificat şi completat şi alte dispoziţii din această lege.

Pentru considerentele arătate, Curtea constată că toate prevederile Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului sunt neconstituţionale.

În temeiul dispoziţiilor art. 146 lit. a) şi al art. 147 alin. (2) şi (4) din Constituţie, precum şi al prevederilor art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 şi al art. 18 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Constată că Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului este neconstituţională.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României, preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi primului-ministru şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Decizia nr. 392 din 17 aprilie 2007
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 11 alin. (3) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului[128]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 11 alin. (3) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, excepţie ridicată direct de Avocatul Poporului, în temeiul art. 146 lit. d) din Constituţie.

La apelul nominal lipseşte autorul excepţiei, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

Cauza fiind în stare de judecată, se dă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de admitere a excepţiei de neconstituţionalitate ridicate. În acest sens, arată că art. 11 alin. (3) din Legea nr. 3/2000 încalcă prevederile art. 76 alin. (2) din Constituţie potrivit cărora hotărârile Parlamentului se adoptă cu votul majorităţii membrilor prezenţi din fiecare Cameră.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

Cu Adresa nr. 2.197 din 9 martie 2007, Avocatul Poporului a sesizat direct Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 11 alin. (3) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate se susţine că prevederile de lege criticate, potrivit cărora punctul de vedere al Parlamentului asupra referendumului iniţiat de Preşedintele României urmează să fie exprimat printr-o hotărâre adoptată în şedinţa comună a celor două Camere, cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor, contravin art. 76 alin. (2) din Constituţie, care prevede că hotărârile Parlamentului se adoptă cu votul majorităţii membrilor prezenţi din fiecare Cameră, precum şi art. 1 alin. (5) din aceasta, referitor la obligativitatea respectării Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor. Mai susţine că exprimarea votului majorităţii membrilor fiecărei Camere este instituită expres, prin art. 76 alin. (1) din Constituţie, doar pentru adoptarea hotărârilor privind regulamentele Camerelor.

În conformitate cu dispoziţiile art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, sesizarea a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând sesizarea Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile reprezentantului Ministerului Public şi dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională constată că a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 32 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie art. 11 alin. (3) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României,

[128] Publicată în Monitorul Oficial nr. 325 din 15 mai 2007.

Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, cu modificările şi completările ulterioare, care prevede: "(3) Punctul de vedere al Parlamentului asupra referendumului iniţiat de Preşedintele României urmează să fie exprimat, printr-o hotărâre adoptată în şedinţa comună a celor două Camere, cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor."

Autorul excepţiei consideră că prevederile de lege criticate încalcă, în ordinea invocării lor, art. 76 alin. (2) şi art. 1 alin. (5) din Constituţie, care prevăd:

- Art. 76 alin. (2): "Legile ordinare şi hotărârile se adoptă cu votul majorităţii membrilor prezenţi din fiecare Cameră.";
- Art. 1 alin. (5): "În România, respectarea Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor este obligatorie."

Examinând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, Curtea constată că aceasta este întemeiată şi urmează a fi admisă pentru următoarele considerente:

În activitatea parlamentară, potrivit art. 67 din Constituţie referitor la "Actele juridice şi cvorumul legal", Camera Deputaţilor şi Senatul adoptă legi, hotărâri şi moţiuni, în prezenţa majorităţii deputaţilor şi senatorilor. Sub acest aspect, prevederile constituţionale menţionate stabilesc categoriile de acte juridice pe care le adoptă Parlamentul, precum şi cvorumul legal necesar adoptării lor.

În ceea ce priveşte adoptarea hotărârilor fiecărei Camere sau ale Camerelor reunite ale Parlamentului, legiuitorul face distincţie între hotărârile parlamentare care se adoptă cu majoritatea absolută de voturi, sens în care exemplificăm cu prevederile art. 76 alin. (1) din Constituţie, referitoare la adoptarea sau modificarea regulamentelor parlamentare, şi hotărârile care se adoptă cu majoritate simplă de voturi, de exemplu hotărârile aşa cum dispune alin. (2) al aceluiaşi articol constituţional. Acestea, în condiţiile în care numărul celor prezenţi este de cel puţin jumătate plus unu din numărul membrilor fiecărei Camere.

Aşadar, Curtea constată că, de regulă, hotărârile Parlamentului se adoptă cu majoritate simplă de voturi, dacă Legea fundamentală nu prevede altfel. Or, în afara dispoziţiilor art. 76 alin. (1), Constituţia prevede că în unele domenii hotărârile pot fi adoptate doar cu votul majorităţii membrilor celor două Camere. În acest sens sunt, de exemplu, prevederile constituţionale ale art. 95 alin. (1), potrivit cărora Preşedintele României poate fi suspendat din funcţie cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor, precum şi cele ale art. 103 alin. (3), în temeiul cărora Parlamentul acordă încredere Guvernului cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor.

Analizând cuprinsul art. 11 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, criticat ca fiind neconstituţional, Curtea constată că acesta dispune că hotărârea prin care Parlamentul îşi exprimă punctul de vedere asupra referendumului iniţiat de Preşedintele României se adoptă "cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor". Or, aşa cum s-a arătat deja, potrivit art. 76 alin. (2) din Constituţie, hotărârile Parlamentului, aşadar şi cea la care face referire textul de lege criticat, se adoptă cu votul majorităţii membrilor prezenţi. În consecinţă, Curtea constată că dispoziţiile art. 11 alin. (3) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului sunt neconstituţionale, întrucât încalcă prevederile art. 76 alin. (2) din Constituţie.

Faţă de cele de mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 32 - 33 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Admite excepţia de neconstituţionalitate ridicată direct de Avocatul Poporului, în temeiul art. 146 lit. d) teza a doua din Constituţie, şi constată că dispoziţiile art. 11 alin. (3) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, sunt neconstituţionale.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 17 aprilie 2007.

DECIZIA nr. 420 din 3 mai 2007
referitoare la constituţionalitatea Legii pentru modificarea art. 10 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului[129]

Cu adresa nr. 51/1526 din 26 martie 2007, secretarul general al Camerei Deputaţilor a transmis Curţii Constituţionale sesizarea referitoare la neconstituţionalitatea Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului (PL 392/2006 - reexaminare în urma D.C.C. nr. 147/2007), formulată de un număr de 50 de deputaţi, şi anume: Gheorghe I. Albu, Roberta Alma C. Anastase, Nicolae N. Bara, Gheorghe G. Barbu, Cornel Ştefan C. Bardan, Iulian-Gabriel P. Bîrsan, Anca-Daniela C. Boagiu, Ionela I. Bruchental-Pop, William Gabriel S. Brânză, Daniel I. Buda, Costică N. Canacheu, Bogdan C. Cantaragiu, Alexandru A. Ciocâlteu, Anca M. Constantinescu, Radu-Cătălin Drăguş, Stelian N. Duţu, Ionesie P. Ghiorghioni, Ion I. Gonţea, Dan N. Grigore, Monica Maria C. Iacob Ridzi, Traian Constantin A. Igaş, Valentin Adrian M. Iliescu, Graţiela Denisa M. Iordache, Radu V. D. Lambrino, Dănuţ E. Liga, Mircea Man, Marian-Jean J. G. Marinescu, Laurenţiu C. Mironescu, Liviu Alexandru H. Miroşeanu, Alexandru E. Mocanu, Petru P. Movilă, Dorin-Liviu D. Nistoran, Ioan C. Oltean, Aurel A. Olarean, Constantin M. Petrea, Cosmin Gabriel C. Popp, Cezar Florin Gh. Preda, Ioan Dumitru I. Puchianu, Dumitru Gh. Puzdrea, Romeo Marius Gh. Raicu, Cristian I. Rădulescu, Marius I. Rogin, Marcel Laurenţiu M. Romanescu, Gheorghe G. Sârb, Mugurel Liviu S. Sârbu, Petre Străchinaru, Valeriu I. Tabără, Horia C. Văsioiu, Augustin A. Zegrean, Cristian B. Ilie.

Sesizarea a fost formulată în temeiul art. 146 lit. a) din Constituţie şi al art. 15 alin. (4) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a fost înregistrată la Curtea Constituţională sub nr. 2.790 din 27 martie 2007 şi constituie obiectul Dosarului nr. 402A/2007.

Obiectul sesizării, astfel cum a fost formulat, îl constituie Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului. În realitate, sesizarea priveşte Legea pentru modificarea art. 10 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, care cuprinde un articol unic, potrivit căruia: <<Articolul 10 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, cu modificările şi completările ulterioare, se modifică şi va avea următorul cuprins: "Art. 10. - Prin derogare de la art. 5 alin. (2), demiterea Preşedintelui României este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate, la nivelul ţării, ale cetăţenilor care au participat la referendum.">>

În motivarea sesizării, se arată că "legea criticată nu acordează dispoziţiile legii declarată neconstituţională cu conţinutul Deciziei Curţii Constituţionale nr. 147/2007, astfel că este contrară prevederilor art. 147 alin. (2) din Constituţie, care obligă Parlamentul să reexamineze dispoziţiile declarate neconstituţionale pentru punerea lor de acord cu Decizia Curţii Constituţionale." Aşa fiind, se consideră că art. 10, în redactarea adoptată prin legea supusă controlului de constituţionalitate, încalcă şi prevederile "art. 81 şi 95 din Constituţia României pentru considerentele arătate de Curte în motivarea Deciziei nr. 147/2007", întrucât prin intrarea sa în vigoare "s-ar ajunge la situaţia în care un preşedinte, ales în condiţiile art. 81 alin. (2) din Constituţie, să fie demis cu majoritate relativă de voturi", putându-se ajunge la situaţia în care, "dacă la referendum participă trei cetăţeni şi doi ar vota pentru demitere, preşedintele ar fi demis."

[129] Publicată în Monitorul Oficial nr. 295 din 4 mai 2007.

Se mai arată că textul de lege adoptat are caracter retroactiv, fiind aşadar contrar art. 15 alin. (2) din Constituţie, prin aceea că "stabileşte o altă modalitate de demitere a Preşedintelui decât cea prevăzută de lege la data alegerii sale în funcţie" şi "astfel de modificări esenţiale nu pot interveni în timpul exercitării mandatului". Se invocă în acest sens Decizia Curţii Constituţionale nr. 61/2007. De asemenea, se arată că, deşi prin art. 83 din Constituţie, astfel cum a fost modificat prin Legea de revizuire din 2003, durata mandatului Preşedintelui României s-a prelungit la 5 ani, această prevedere se aplică, potrivit art. 155 alin. (3) din Legea fundamentală, începând cu următorul mandat prezidenţial. În sfârşit, se apreciază că în situaţia adoptării unei legi prin care demiterea preşedintelui poate fi hotărâtă prin referendum cu o altă majoritate decât majoritatea absolută, posibilitate avută în vedere de Decizia Curţii Constituţionale nr. 147/2007, o asemenea lege "nu ar putea fi aplicabilă preşedintelui în funcţie la data adoptării, ci doar următorului mandat, pentru considerentele deja expuse".

În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 643 din 16 iulie 2004, sesizarea a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a prezenta punctele lor de vedere.

Preşedintele Camerei Deputaţilor, în punctul de vedere exprimat, arată următoarele: art. 10 din Legea nr. 3/2000 a fost modificat în sensul celor statuate de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 147/2007 şi invocarea ei de către autorii sesizării pentru susţinerea neconstituţionalităţii textului în actuala redactare "este irelevantă, întrucât decizia respectivă privea un alt text legal şi se baza pe argumentarea potrivit căreia este neconstituţional ca prin lege să se stabilească două regimuri juridice distincte pentru demiterea prin referendum a Preşedintelui României". În continuare, se arată că, potrivit deciziei menţionate, "nimic nu împiedică legiuitorul să stabilească condiţii diferite de valabilitate a condiţiilor de organizare a unui referendum, indiferent ce obiect ar avea acesta şi, implicit, să instituie o anumită majoritate de voturi valabil exprimate, necesară pentru adoptarea unei anumite decizii printr-o procedură referendară, singura cerinţă fiind aceea ca majoritatea respectivă să fie cerută pentru toate situaţiile similare supuse consultării populare. O astfel de situaţie o poate constitui demiterea din funcţie a şefului statului printr-un referendum, indiferent care a fost majoritatea de voturi necesară pentru alegerea sa în această demnitate". De asemenea, se arată că, în sensul aceleiaşi decizii, care nu exclude posibilitatea ca legiuitorul să opteze pentru o majoritate de voturi relativă cât priveşte demiterea Preşedintelui României, Parlamentul, prin derogare de la art. 5 alin. (2) din Legea nr. 3/2000, "a stabilit un regim juridic special şi unic pentru demiterea Preşedintelui României prin referendum".

În legătură cu susţinerile privind încălcarea art. 15 alin. (2) din Constituţie, se arată că art. 10 din legea supusă controlului de constituţionalitate "nu instituie o nouă modalitate de demitere, ci stabileşte doar o altă majoritate cerută pentru demitere, ceea ce este cu totul altceva". În plus, potrivit principiului aplicării legii în timp, dispoziţiile acesteia "devin operabile doar pentru situaţiile care ipotetic pot să apară după intrarea sa în vigoare".

Guvernul, în punctul de vedere exprimat, consideră că "dispoziţiile prin care se modifică procedura de demitere a Preşedintelui României sunt retroactive, fiind similare celor constatate prin Decizia Curţii Constituţionale nr. 61/2007", care statuează că "în condiţiile în care legea îşi propune să modifice statutul dobândit la data începerii mandatului, prin instituirea unui nou caz de încetare a acestuia, legea devine retroactivă", întrucât "schimbarea procedurii de demitere a Preşedintelui României nu poate avea aplicabilitate în cursul mandatului acestuia". În legătură cu susţinerile autorilor sesizării referitoare la încălcarea art. 147 alin. (2) din Constituţie, constând în

neconcordanţa dintre legea criticată şi decizia Curţii Constituţionale, arată că, într-adevăr, "prin textul adoptat de Camera Deputaţilor se menţine neconstituţionalitatea în raport cu art. 81 din Constituţie care stabileşte procedura de demitere a Preşedintelui României". În acest sens, apreciază că principiul legitimităţii şi reprezentativităţii trebuie respectat nu numai cu prilejul alegerii Preşedintelui, ci şi cu privire la procedura de demitere a acestuia. Or, textul de lege criticat nu pleacă de la această premisă, "ci are în vedere asigurarea simetriei juridice", neadmisă în dreptul public, în care se aplică principiul analogiei.

Preşedintele Senatului nu a comunicat punctul său de vedere cu privire la obiecţia de neconstituţionalitate formulată.

CURTEA,

examinând sesizarea de neconstituţionalitate, punctele de vedere ale preşedintelui Camerei Deputaţilor şi Guvernului, raportul judecătorului-raportor, Legea pentru modificarea art. 10 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, raportată la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, reţine următoarele:

Curtea a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, precum şi celor ale art. 1, art. 10, art. 15 şi art. 18 din Legea nr. 47/1992, să se pronunţe asupra constituţionalităţii prevederilor legale criticate.

Obiectul controlului de constituţionalitate îl constituie articolul unic al Legii pentru modificarea art. 10 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, în legătură cu care se susţine că încalcă, în ordinea invocării lor, prevederile constituţionale ale art. 147 alin. (2), art. 81, art. 95 şi art. 15 alin. (2), potrivit cărora:

- Art. 147 alin. (2): "În cazurile de neconstituţionalitate care privesc legile, înainte de promulgarea acestora, Parlamentul este obligat să reexamineze dispoziţiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curţii Constituţionale.";

- Art. 81: "(1) Preşedintele României este ales prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat.

(2) Este declarat ales candidatul care a întrunit, în primul tur de scrutin, majoritatea de voturi ale alegătorilor înscrişi în listele electorale.

(3) În cazul în care niciunul dintre candidaţi nu a întrunit această majoritate, se organizează al doilea tur de scrutin, între primii doi candidaţi stabiliţi în ordinea numărului de voturi obţinute în primul tur. Este declarat ales candidatul care a obţinut cel mai mare număr de voturi.

(4) Nicio persoană nu poate îndeplini funcţia de Preşedinte al României decât pentru cel mult două mandate. Acestea pot fi şi succesive."

- Art. 95: "(1) În cazul săvârşirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituţiei, Preşedintele României poate fi suspendat din funcţie de Camera Deputaţilor şi de Senat, în şedinţă comună, cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor, după consultarea Curţii Constituţionale. Preşedintele poate da Parlamentului explicaţii cu privire la faptele ce i se impută.

(2) Propunerea de suspendare din funcţie poate fi iniţiată de cel puţin o treime din numărul deputaţilor şi senatorilor şi se aduce, neîntârziat, la cunoştinţă Preşedintelui.

(3) Dacă propunerea de suspendare din funcţie este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Preşedintelui.";

- Art. 15 alin. (2): "Legea dispune numai pentru viitor, cu excepţia legii penale sau contravenţionale mai favorabile."

Curtea Constituţională, examinând conţinutul sesizării şi prevederile legii supuse controlului de constituţionalitate, în raport cu dispoziţiile constituţionale invocate, constată că niciuna dintre obiecţiunile de neconstituţionalitate nu este întemeiată, având în vedere următoarele considerente:

În legătură cu critica referitoare la încălcarea prevederilor art. 147 alin. (2) din Constituţie, datorită nepunerii de acord cu decizia Curţii Constituţionale a legii declarate ca fiind neconstituţională şi reexaminată, Curtea constată că prin Decizia nr. 147 din 21 februarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 162 din 7 martie 2007, a fost declarată neconstituţională "Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului". În acea decizie Curtea a reţinut că legea "este neconstituţională în ansamblul său, având în vedere că pct. 1 şi pct. 2 analizate epuizează cuprinsul normativ al articolului său unic".

Potrivit prevederilor art. 147 alin. (2) din Constituţie, "În cazurile de neconstituţionalitate care privesc legile, înainte de promulgarea acestora, Parlamentul este obligat să reexamineze dispoziţiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curţii Constituţionale". Cele două Camere ale Parlamentului au dat curs acestor prevederi constituţionale.

Astfel, primul punct al articolului unic al legii care, prin completarea art. 5 cu un nou alineat, reglementa anumite interdicţii privind organizarea în timp a referendumului a fost eliminat în urma reexaminării.

Cel de al doilea punct, modificând art. 10 din Legea nr. 3/2000, stabilea o majoritate diferenţiată de voturi pentru demiterea Preşedintelui României, în raport cu majoritatea de voturi cu care a fost ales. Această reglementare a fost declarată ca fiind neconstituţională, întrucât statutul juridic al Preşedintelui României este identic, indiferent dacă a fost ales în primul sau în cel de al doilea tur de scrutin.

Curtea Constituţională a precizat, însă, că "nu exclude posibilitatea ca legiuitorul să opteze pentru o majoritate de voturi relativă pentru demiterea Preşedintelui României în toate cele trei situaţii".

În urma reexaminării legii, motivul de neconstituţionalitate mai sus arătat a fost înlăturat printr-o nouă redactare a art. 10, în care se prevede, pentru toate situaţiile, o singură majoritate de voturi prin care Preşedintele României poate fi demis, dacă s-a întrunit "majoritatea voturilor valabil exprimate, la nivelul ţării, ale cetăţenilor care au participat la referendum".

În raport cu motivele de neconstituţionalitate reţinute şi cu precizarea făcută în Decizia nr. 147/2007, Curtea constată că noua redactare a art. 10 din Legea nr. 3/2000 este în concordanţă cu decizia sa anterioară.

Curtea constată, de asemenea, că legea supusă controlului de constituţionalitate nu conţine nicio dispoziţie cu privire la data de la care urmează să intre în vigoare şi la perioada de timp în care urmează să fie aplicată. În aceste condiţii, potrivit regulii generale prevăzute de art. 78 din Constituţie, legea intră în vigoare la 3 zile de la data publicării în Monitorul Oficial. În consecinţă, dispoziţiile legii examinate îşi vor produce efecte, în condiţiile prevăzute de Constituţie, imediat după intrarea sa în vigoare.

Curtea Constituţională nu poate primi nici critica referitoare la retroactivitatea legii examinate, deoarece obiectul acesteia îl constituie procedura referendumului, iar normele de procedură, care sunt de imediată aplicare, nu produc efecte asupra unor situaţii juridice anterioare, ci numai asupra celor care se derulează după intrarea în vigoare a legii.

În această ordine de idei, Curtea observă că modificarea iniţială a Legii nr. 3/2000 s-a adoptat de Parlament la începutul lunii februarie 2007, Curtea Constituţională fiind sesizată pentru

controlul constituţionalităţii ei la 12 februarie 2007, când nu se înregistrase la Parlament propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României. Chiar şi forma actuală a legii de modificare a fost adoptată, la 21 martie 2007, înainte ca Parlamentul să fi hotărât suspendarea din funcţie a Preşedintelui României, prin hotărârea din 20 aprilie 2007, când s-a cunoscut că va trebui organizat referendumul pentru demiterea Preşedintelui României.

Curtea constată că, în sensul prevederilor art. 95 alin. (3) din Constituţie, referendumul organizat pentru demiterea Preşedintelui României reprezintă un act unic de manifestare a voinţei populare, care nu poate fi repetat în cadrul aceleiaşi proceduri, indiferent de rezultatul său.

În condiţiile noii reglementări privitoare la demiterea Preşedintelui României, valabilitatea referendumului nu mai este condiţionată de participarea majorităţii persoanelor înscrise pe listele electorale.

În temeiul dispoziţiilor art. 146 lit. a) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al prevederilor art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 şi al art. 18 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Constată că Legea pentru modificarea art. 10 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului este constituţională.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

OPINIE CONCURENTĂ

Fără a contesta temeinicia deciziei Curţii Constituţionale privind constatarea constituţionalităţii Legii pentru modificarea art. 10 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, dorim să ne exprimăm prin prezenta opinie concurentă părerea diferită cu privire la înţelesul şi efectele juridice ale noului text al art. 10 pe planul evaluării şi confirmării rezultatelor unui referendum organizat pentru demiterea Preşedintelui României. După părerea noastră din conţinutul textului de lege supus controlului de constituţionalitate nu rezultă că referendumul ar putea fi considerat ca fiind valabil fără nicio condiţie legată de numărul cetăţenilor cu drept de vot participanţi la acesta.

În textul modificat al art. 10 din Legea nr. 3/2000 se face precizarea că "prin derogare de la art. 5 alin. (2)". Considerăm că această precizare este inutilă şi ineficientă, întrucât, în realitate, noul text de lege nu conţine nicio derogare, art. 5 alin. (2) şi art. 10 reglementând chestiuni diferite. Art. 5 alin. (2) stabileşte condiţia de valabilitate a oricărui referendum, respectiv ca la acesta să participe "cel puţin jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale".

Noul text al art. 10 nu conţine nicio dispoziţie cu privire la condiţiile de valabilitate, în mod special, ale referendumului organizat pentru demiterea Preşedintelui României, ci vizează doar rezultatul referendumului, precizând că "demiterea Preşedintelui României este aprobată dacă a

întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate, la nivelul ţării, ale cetăţenilor care au participat la referendum".

Din coroborarea acestor reglementări legale rezultă că Preşedintele României poate fi declarat demis numai în urma unui referendum valabil în sensul dispoziţiilor art. 5 alin. (2) şi în cadrul căruia majoritatea voturilor valabil exprimate de participanţi sunt pentru aprobarea demiterii, în sensul art. 10.

Aceleaşi condiţii de valabilitate şi aceeaşi majoritate de voturi sunt cerute şi pentru rezultatul favorabil al referendumului organizat pentru aprobarea legii de revizuire a Constituţiei ori pentru exprimarea voinţei poporului cu privire la probleme de interes naţional.

Includerea în textul art. 10 a sintagmei "prin derogarea de la art. 5 alin. (2)", inutilă şi fără niciun efect juridic, nu face ca textul respectiv să fie contrar vreunei prevederi constituţionale. Posibilitatea demiterii Preşedintelui României prin votul majorităţii cetăţenilor participanţi la referendum, indiferent cât de infimă ar fi această participare, ar însemna o gravă nesocotire a voinţei cetăţenilor prin al căror vot a fost ales preşedintele.

Considerăm utilă şi precizarea că, în sensul prevederilor art. 95 alin. (3) din Constituţie, referendumul organizat pentru demiterea Preşedintelui României reprezintă un act unic de manifestare a voinţei populare, care nu poate fi repetat în cadrul aceleiaşi proceduri, indiferent de rezultatul său.

DECIZIA nr. 1218 din 12 noiembrie 2008
referitoare la constituţionalitatea Legii pentru completarea art. 5 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului[130]

Cu Adresa nr. 2.616 din 31 octombrie 2008, Preşedintele României a transmis Curţii Constituţionale sesizarea de neconstituţionalitate asupra Legii pentru completarea art. 5 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului. Sesizarea, formulată în temeiul art. 146 lit. a) din Constituţie şi al art. 15 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a fost înregistrată la Curtea Constituţională sub nr. 11.710 din 31 octombrie 2008 şi formează obiectul Dosarului nr. 2.153A/2008.

Articolul unic al Legii ce face obiectul sesizării prevede: "La articolul 5 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, cu modificările şi completările ulterioare, după alineatul (2) se introduce un nou alineat, alineatul (3), cu următorul cuprins:

<<(3) Pentru a nu se influenţa în niciun fel rezultatul referendumului, alegerile prezidenţiale, parlamentare ori cele pentru Parlamentul European nu pot avea loc la aceeaşi dată cu referendumul.>>"

În motivarea sesizării de neconstituţionalitate se arată că:

- în fapt, în anul 2006, la iniţiativa unui număr de 4 deputaţi, Parlamentul a votat Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului. La data de 27 decembrie 2006 legea a fost trimisă spre promulgare Preşedintelui României, care, la data de 12 ianuarie 2007, a formulat cerere de reexaminare "motivând excesivitatea şi nejustificarea" dispoziţiilor acesteia, întrucât "interziceau consultarea poporului prin referendum, de către şeful statului, simultan cu desfăşurarea alegerilor prezidenţiale, parlamentare, locale sau a alegerilor pentru Parlamentul European, ori cu mai puţin de 6 luni înainte de data alegerilor menţionate". Ca urmare, Parlamentul reexaminând legea, a adoptat-o, la data de 20 februarie 2007, într-o formă aproape identică cu forma iniţială. Cu privire la aceasta din urmă, un număr de 71 de parlamentari a sesizat Curtea Constituţională la data de 26 februarie 2007, iar Curtea, prin Decizia nr. 355 din 4 aprilie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 318 din 11 mai 2007, a constatat că Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului este neconstituţională. Ulterior, la data de 19 octombrie 2007, Parlamentul a transmis spre promulgare Preşedintelui României o altă lege având ca titlu "Lege pentru completarea art. 5 din Legea nr. 3/2000", care prevede: "Pentru a nu influenţa în niciun fel rezultatul referendumului, alegerile prezidenţiale, parlamentare ori cele pentru Parlamentul European nu pot avea loc la aceeaşi dată cu referendumul." Şi în legătură cu această lege, la data de 6 noiembrie 2007, Preşedintele României a formulat cerere de reexaminare, care a fost respinsă de Parlament. În consecinţă, legea a fost trimisă la promulgare la data de 24 octombrie 2008;

- în drept, se consideră că dispoziţiile legii trimise la promulgare "constituie o încălcare a Constituţiei României şi o nerespectare a deciziilor Curţii Constituţionale nr. 567/2006, nr. 147/2007 şi nr. 335/2007, prin care s-a stabilit că orice limitare a prerogativelor constituţionale ale Preşedintelui în materia consultării prin referendum a poporului este neconstituţională". Mai arată că, în aceleaşi sens, a statuat Curtea Constituţională şi prin Hotărârea nr. 7 din 7 noiembrie 2007 asupra contestaţiei referitoare la organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional

[130] Publicată în Monitorul Oficial nr. 785 din 24 noiembrie 2008.

privind introducerea votului uninominal pentru alegerea membrilor Parlamentului României odată cu desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European".

În plus, legea criticată încalcă prevederile constituţionale ale: art. 2 alin. (1), întrucât îngrădeşte dreptul poporului de a-şi exercita suveranitatea prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum; art. 90, "deoarece condiţiile stabilite de legiuitor pentru desfăşurarea alegerilor prezidenţiale, parlamentare ori cele pentru Parlamentul European, în raport cu desfăşurarea referendumului, adaugă la prevederile Constituţiei. Aşadar, condiţionarea datei desfăşurării alegerilor de data organizării referendumului poate genera blocaje constituţionale, întrucât Constituţia stabileşte expres intervalele de timp în care sunt organizate alegeri parlamentare şi prezidenţiale".

În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, sesizarea a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a prezenta punctele lor de vedere.

Preşedintele Camerei Deputaţilor, în punctul său de vedere, arată următoarele: legea supusă controlului de constituţionalitate a fost reexaminată de Parlament, la solicitarea Preşedintelui României formulată în temeiul art. 77 alin. (2) din Constituţie. Din fişa legislativă a proiectului de lege rezultă că Senatul a respins cererea, iar Camera Deputaţilor a admis-o. În consecinţă, comisia permanentă sesizată în fond a propus Camerei Deputaţilor următoarea formulare a textului de lege: "(3) Pentru a nu se influenţa în niciun fel rezultatul referendumului, alegerile prezidenţiale, parlamentare ori cele pentru Parlamentul European nu pot avea loc la aceeaşi dată cu referendumul. În cazul în care Preşedintele României stabileşte data referendumului în aceeaşi dată în care sunt stabilite alegeri prezidenţiale, parlamentare ori pentru Parlamentul European, Guvernul va proroga data respectivelor alegeri prin hotărâre a Guvernului." Această propunere nu a întrunit numărul necesar de voturi pentru a fi adoptată şi, "ca atare, s-a considerat că cererea Preşedintelui României de reexaminare a legii a fost respinsă, legea în cauză urmându-şi procedura de promulgare". În continuare, se arată că "obiecţia de oportunitate formulată de Preşedintele României în cererea de reexaminare a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului" este identică cu obiecţia de neconstituţionalitate aflată pe rolul Curţii Constituţionale în Dosarul nr. 2.153A/2008. Or, "este inadmisibil ca o obiecţie de oportunitate să fie convertită într-o sesizare de neconstituţionalitate", întrucât "acest procedeu nu are nicio susţinere constituţională sau legală". Cât priveşte constituţionalitatea alin. (3) al art. 5 din legea criticată, consideră că acest text "nu afectează în niciun fel dreptul preşedintelui României de a declanşa procedura referendumului", deoarece "ciclurile electorale menţionate sunt clare", iar între "alegerile respective, şeful statului poate recurge oricând la aplicarea art. 90 din Constituţie". Într-adevăr, Constituţia nu stabileşte vreo condiţie care să interzică organizarea şi desfăşurarea referendumului simultan cu alegerile prezidenţiale, parlamentare sau cu cele pentru parlamentul European, însă organizarea unui astfel de referendum "are vocaţia de a-i crea de facto un statut personalizat şefului statului", prin aceea că îi poate spori şansele de a fi reales. Or, astfel, şeful statului s-ar situa în afara cadrului constituţional şi ar contraveni egalităţii de şanse a fiecărui candidat la funcţia supremă în stat. Cum în practica politică din ţara noastră şeful statului este încă perceput ca fiind susţinut de un partid politic, Parlamentul, adoptând legea criticată, "a hotărât să evite organizarea simultană a unui referendum cu alegerile parlamentare, pentru a nu se favoriza un partid în defavoarea altuia". Consideră că "din suita de reexaminări şi de sesizări ale Curţii Constituţionale cu privire la acest subiect" reiese că Preşedintele României urmăreşte doar introducerea în Legea nr. 3/2000 a unui text care să-i permită organizarea în mod simultan a referendumului şi a alegerilor

prezidenţiale, parlamentare ori pentru Parlamentul European. Or, în calitate de garant al respectării literei şi spiritului Constituţiei, Curtea Constituţională ar trebui să se pronunţe asupra acestui aspect. Menţionează că prevederile constituţionale ale art. 90, care permit şefului statului de a recurge la referendum, sunt de ordin general, iar Constituţia a permis Parlamentului, în calitate "de organism de suveranitate populară" să detalieze acest cadru general printr-o lege organică. În sfârşit, apreciază că legea criticată "nu afectează nici statutul constituţional al preşedintelui României, nici nu îl împiedică pe acesta să-şi îndeplinească atribuţiile constituţionale".

Preşedintele Senatului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând sesizarea de neconstituţionalitate, punctul de vedere al Preşedintelui Camerei Deputaţilor, raportul judecătorului-raportor, Legea pentru completarea art. 5 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, raportată la prevederile Constituţiei, precum şi dispoziţiile din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, reţine următoarele:

Curtea a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, precum şi celor ale art. 1, 10, 15 şi 18 din Legea nr. 47/1992, să se pronunţe asupra constituţionalităţii prevederilor legale criticate.

Obiectul controlului de constituţionalitate îl constituie Legea pentru completarea art. 5 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, care prevede: "Articol unic. - La articolul 5 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, cu modificările şi completările ulterioare, după alineatul (2) se introduce un nou alineat, alineatul (3), cu următorul cuprins:

<<(3) Pentru a nu se influenţa în niciun fel rezultatul referendumului, alegerile prezidenţiale, parlamentare ori cele pentru Parlamentul European nu pot avea loc la aceeaşi dată cu referendumul.>>"

Autorul sesizării consideră că această lege contravine dispoziţiilor constituţionale ale: art. 2 alin. (1), potrivit cărora "Suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum"; art. 90, care stabileşte că "Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional".

Examinând obiecţiile de neconstituţionalitate formulate, prevederile legii criticate, prin raportare la dispoziţiile constituţionale invocate ca fiind încălcate, precum şi jurisprudenţa sa în materie, Curtea Constituţională constată că sesizarea de neconstituţionalitate este întemeiată şi urmează a fi admisă, pentru următoarele considerente:

Dispoziţiile alin. (3) al art. 5 introduse prin articolul unic al Legii pentru completarea art. 5 din Legea nr. 3/2000, ce fac obiectul controlului de constituţionalitate în prezenta cauză, conservă soluţia legislativă de principiu cuprinsă în prevederile alin. (3) teza întâi a art. 5 din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, având următorul cuprins: "(3) Organizarea referendumului nu poate avea loc simultan cu desfăşurarea alegerilor prezidenţiale, parlamentare, locale sau a alegerilor pentru Parlamentul European [...]". Or, asupra constituţionalităţii acestor prevederi Curtea Constituţională s-a pronunţat prin Decizia nr. 147 din 21 februarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României,

Partea I, nr. 162 din 7 martie 2007, cu prilejul soluţionării sesizării formulate de un număr de 71 de deputaţi, care a făcut obiectul Dosarului nr. 180A/2007. Şi în acea sesizare prin criticile de neconstituţionalitate se invoca, între alte dispoziţii, încălcarea art. 2 alin. (1) şi art. 90 din Constituţie, cu motivarea că limitează sau îngrădesc dreptul poporului de a-şi exercita suveranitatea. Prin Decizia nr. 147 din 21 februarie 2007, Curtea Constituţională, constatând că alin. (3) al art. 5 din acea lege este neconstituţional, a reţinut că alineatul (3), nou introdus prin legea criticată, instituie unele condiţii referitoare la organizarea şi desfăşurarea referendumului, iar nu prevederi care să contravină acestei modalităţi de exercitare a suveranităţii naţionale de către popor, astfel că nu este încălcat art. 2 alin. (1) din Constituţie. În schimb, Curtea a constatat că acel text de lege încalcă prevederile constituţionale ale art. 90, potrivit cărora "Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional", precum şi cele ale art. 95 alin. (3), care prevăd că, în cazul aprobării propunerii de suspendare din funcţie a Preşedintelui României, "[...] în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Preşedintelui". Aceasta deoarece, "din analiza celor două texte constituţionale rezultă că referendumul se poate desfăşura oricând în cursul anului, dacă Parlamentul a fost consultat sau a aprobat propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României. Aşadar, potrivit Constituţiei, nu există nicio altă condiţie care să interzică organizarea şi desfăşurarea referendumului simultan cu alegerile prezidenţiale, parlamentare, locale sau alegerile pentru Parlamentul European ori într-un anumit interval de timp anterior sau posterior alegerilor menţionate. Ca atare, acolo unde legea nu distinge, nici interpretul nu poate să o facă (Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus). În consecinţă, condiţiile stabilite de legiuitor pentru desfăşurarea referendumului prin legea criticată adaugă la prevederile Constituţiei, ceea ce determină neconstituţionalitatea acestora". S-a mai reţinut că, "aceste exigenţe extraconstituţionale cuprinse în lege împiedică organizarea oricărui referendum, în condiţiile în care practic, în România, s-ar putea să se desfăşoare alegeri în fiecare an, ceea ce, aşa cum s-a arătat, contravine art. 2 alin. (1) din Constituţie. Mai mult, în condiţiile în care legea se referă la alegerile locale, fără a preciza dacă este vorba de alegeri generale sau parţiale, este cunoscut faptul că acestea din urmă pot avea loc în fiecare lună a anului", precum şi că "suprimarea referendumului prin obstacole stabilite de lege reprezintă un alt argument pe care se întemeiază constatarea că pct. 1 al articolului unic din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului este neconstituţional". De asemenea, s-a constatat că aceste dispoziţii pot genera blocaje constituţionale, data alegerilor devenind dependentă de data desfăşurării referendumului.

Aşa fiind, pentru argumentele expuse, Curtea constată că şi în prezenta cauză dispoziţiile alin. (3) al art. 5 din Legea pentru completarea art. 5 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, dispoziţii potrivit cărora "Pentru a nu se influenţa în niciun fel rezultatul referendumului, alegerile prezidenţiale, parlamentare ori cele pentru Parlamentul European nu pot avea loc la aceeaşi dată cu referendumul" sunt neconstituţionale.

În temeiul dispoziţiilor art. 146 lit. a) şi al art. 147 alin. (2) şi (4) din Constituţie, precum şi al prevederilor art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 şi al art. 18 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Constată că Legea pentru completarea art. 5 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului este neconstituţională.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României, preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi primului-ministru şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

DECIZIA nr. 845 din 3 iunie 2009
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 34 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului[131]

Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 34 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, excepţie ridicată de Asociaţia "Solidaritatea pentru Libertatea de Conştiinţă" din Buzău în Dosarul nr. 4.426/2/2008 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal.

Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din 26 mai 2009, în prezenţa reprezentantului autorului excepţiei şi al Ministerului Public, şi au fost consemnate în încheierea de la acea dată, când Curtea a admis cererea de amânare a pronunţării formulată de partea prezentă în vederea depunerii de concluzii scrise şi, în consecinţă, a dispus amânarea pronunţării pentru data de 3 iunie 2009.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

Prin Încheierea din 21 octombrie 2008, pronunţată în Dosarul nr. 4.426/2/2008, Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 34 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului.

Excepţia de neconstituţionalitate a fost ridicată de Asociaţia "Solidaritatea pentru Libertatea de Conştiinţă" din Buzău într-o cauză având ca obiect o acţiune în anulare a unui act administrativ, respectiv a unei hotărâri emise de Consiliul Naţional pentru Combaterea Discriminării. În motivarea acţiunii introductive, reclamantul invocă excepţia de neconstituţionalitate ce vizează "reglementările din România cu referire la desfăşurarea referendumului pentru demiterea Preşedintelui României din 19.05.2007", "materializate în prevederile art. 1 alin. (3) din Hotărârea nr. 21/2007 a Parlamentului României, coroborate cu prevederile art. 34 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, preluate şi prin Hotărârea Guvernului nr. 372/2007, pct. 29 şi 30 din Anexă." Prin încheierea de sesizare, instanţa de contencios administrativ a respins ca inadmisibilă cererea de soluţionare a excepţiei de neconstituţionalitate referitoare la prevederile art. 1 alin. (3) din Hotărârea Parlamentului nr. 21/2007 şi ale pct. 29 şi 30 din anexa la Hotărârea Guvernului nr. 372/2007 şi, totodată, a sesizat Curtea Constituţională cu soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 34 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului.

În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autorul acesteia arată că, prin reglementarea desfăşurării referendumului pentru demiterea Preşedintelui României din data de 19 mai 2007 într-o zi de sâmbătă, în intervalul orar 8.00 - 20.00, cetăţenii aparţinând cultelor religioase care au ca zi săptămânală de rugăciune sâmbăta - conform practicilor şi ritualurilor religioase a căror alegere este garantată prin prevederi constituţionale şi internaţionale - nu şi-au putut exercita dreptul fundamental de a vota. Or, libertatea conştiinţei este garantată, iar libertatea credinţelor religioase nu poate fi îngrădită sub nicio formă; libertatea religioasă cuprinde dreptul oricărei persoane de a avea sau de a adopta o religie, de a şi-o manifesta în mod individual sau colectiv, în public sau în particular, prin practici şi ritualuri specifice cultului. Autorul excepţiei face referire la demersurile legale prin care a solicitat Biroului Electoral Central şi Guvernului

[131] Publicată în Monitorul Oficial nr. 524 din 30 iulie 2009.

României să dispună modificarea cu numai două ore a programului secţiilor de votare în cel puţin o secţie de votare din fiecare localitate sau din localităţile în care există cetăţeni aparţinând confesiunilor religioase care au declarată sâmbăta ca zi săptămânală de închinare. Demersurile nu au fost, însă, soluţionate în mod favorabil petentului, astfel că s-a adresat, în cele din urmă, Consiliului Naţional pentru Combaterea Discriminării, pentru ca, prin hotărâre, acesta să confirme caracterul discriminatoriu - pe motive de apartenenţă religioasă - al modului în care instituţiile abilitate au organizat şi supravegheat corecta desfăşurare a referendumului naţional pentru demiterea Preşedintelui României, din data de 19 mai 2007. Hotărârea Consiliului Naţional pentru Combaterea Discriminării de respingere a cererii formulate a fost ulterior atacată de Asociaţia "Solidaritatea pentru Libertate şi Conştiinţă" în faţa instanţei de contencios administrativ.

Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal apreciază că dispoziţiile art. 34 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului nu încalcă prevederile din Constituţie invocate, susţinerile autorului excepţiei vizând mai mult o lipsă de reglementare, în sensul stabilirii prin lege a unei reglementări care să aibă în vedere şi persoanele aparţinând confesiunilor religioase care au sâmbăta ca zi săptămânală de rugăciune, astfel încât aceştia să-şi poată exercita dreptul de vot. Mai mult, textul criticat nu se referă decât la orele între care se desfăşoară scrutinul şi nu stabileşte o anumită zi din săptămână în care trebuie să aibă loc referendumul.

Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi formula punctele de vedere cu privire la excepţia de neconstituţionalitate.

Guvernul apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Textul legal criticat stabileşte doar intervalul orar în care se poate desfăşura scrutinul, data - şi, implicit, ziua din săptămână în care acesta se desfăşoară - fiind stabilită, în condiţiile art. 15 lit. b) din Legea nr. 3/2000, prin Hotărârea Parlamentului nr. 21/2007. Or, faptul că dispoziţiile art. 34 din legea atacată, doar coroborate cu alte acte administrative adoptate în aplicarea legii, creează premisele vătămării unui drept sau interes legitim al autorului excepţiei, excedează competenţei Curţii Constituţionale, controlul revenind instanţei de contencios administrativ, la care reclamantul a recurs deja. Mai mult, opţiunea legiuitorului exprimată prin art. 34 din Legea nr. 3/2000 nu poate fi interpretată ca o încălcare a prevederilor art. 1 alin. (1), art. 4, art. 11, art. 20, art. 16 alin. (1), art. 29, art. 36 sau ale art. 53 din Constituţie, iar majoritatea dispoziţiilor fundamentale invocate nu au incidenţă în cauză.

Avocatul Poporului consideră că dispoziţiile art. 34 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, cu modificările şi completările ulterioare, sunt constituţionale. Textul legal criticat nu instituie privilegii sau discriminări pe criterii arbitrare şi nu restrânge exerciţiul unor drepturi sau libertăţi constituţionale, astfel cum pretinde autorul excepţiei. Se observă, în plus, că acesta vizează, în susţinerile sale, aspecte ce ţin de omisiuni de reglementare, ceea ce excedează controlului Curţii Constituţionale.

Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile autorului excepţiei, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 34 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, având următorul conţinut: "Scrutinul se va deschide la ora 8,00 şi se va încheia la ora 20,00."

În opinia autorului excepţiei de neconstituţionalitate, textul de lege criticat contravine dispoziţiilor constituţionale ale art. 1 alin. (3) cu privire la valorile supreme ale statului român, art. 4 alin. (2) şi art. 16 alin. (1), sub aspectul egalităţii cetăţenilor în drepturi, fără deosebire de religie, art. 29 alin. (1), (2) şi (3) referitoare la libertatea conştiinţei, art. 36 - Dreptul de vot şi ale art. 53 - Restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi. Invocând prevederile art. 11 alin. (1) şi ale art. 20 alin. (1) din Legea fundamentală, autorul excepţiei apreciază că sunt încălcate şi Declaraţia universală a drepturilor omului, Declaraţia cu privire la eliminarea tuturor formelor de intoleranţă şi de discriminare bazate pe religie sau credinţă, adoptată de Adunarea Generală a Naţiunilor Unite prin Rezoluţia 36/55 din 25.11.1981, "actele şi celelalte tratate la care România este parte", care consacră principiile nediscriminării şi al egalităţii în faţa legii, precum şi dreptul la libertatea de gândire, de conştiinţă şi de religie.

Analizând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată următoarele:

Criticile de neconstituţionalitate formulate reclamă existenţa unui raport de contrarietate între prevederile art. 34 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, pe de o parte, şi normele constituţionale şi convenţionale care garantează libertatea de gândire, de conştiinţă şi cea religioasă, precum şi dreptul de vot, pe de altă parte. Conflictul dintre reglementarea legii atacate şi textele fundamentale invocate se bazează pe ideea discriminării pe criterii de apartenenţă religioasă, având în vedere situaţia de fapt şi de drept expusă de autorul excepţiei: împiedicarea efectivă a cetăţenilor aparţinând cultelor religioase care au ca zi săptămânală de rugăciune ziua de sâmbătă de a participa la referendumul pentru demiterea Preşedintelui României din data de 19 mai 2007, sâmbătă, în intervalul orar 8.00 - 20.00.

Curtea constată că susţinerile autorului excepţiei nu sunt întemeiate.

Scopul dispoziţiilor art. 9 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, ale art. 18 din Declaraţia universală a drepturilor omului, al Declaraţiei cu privire la eliminarea tuturor formelor de intoleranţă şi de discriminare bazate pe religie sau credinţă, precum şi al art. 29 din Constituţia României, invocate, este acelaşi: protejarea şi garantarea libertăţii individuale de gândire, de conştiinţă şi de religie. Dacă sub aspectul laturii interioare, intime, aceste drepturi au caracter absolut, este recunoscut caracterul lor relativ din perspectiva componentei externe, de exteriorizare sau manifestare a acestora. Garantarea libertăţilor amintite presupune din partea statului respectarea unor obligaţii specifice, fie negative, fie pozitive, acestea din urmă fiind concretizate în măsuri adecvate, astfel încât să fie evitată perturbarea exerciţiului libertăţii individuale de gândire, de conştiinţă şi de religie.

Contrar susţinerilor autorului excepţiei, Curtea constată că dispoziţiile art. 34 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului nu materializează o ingerinţă din partea autorităţilor statale în ceea ce priveşte exercitarea nestingherită a libertăţii conştiinţei, consacrată de art. 29 din Constituţie, şi nici a dreptului fundamental de vot, prevăzut de art. 36 din aceasta.

Sub un prim aspect, Curtea reţine că sursa pretinsului conflict de constituţionalitate rezidă în imposibilitatea exercitării concomitente, în cazul în speţă, a unui drept electoral - dreptul de vot -

şi a libertăţii religioase, manifestate prin practicarea unor ritualuri specifice cultului care are declarată zi de rugăciune ziua a şaptea a săptămânii, sâmbăta. Atât stabilirea zilei de sâmbătă ca dată în care a avut loc referendumul pentru demiterea Preşedintelui României din 19 mai 2007, prin art. 1 alin. (3) din Hotărârea nr. 21/2007 a Parlamentului României, cât şi intervalul orar prevăzut de textul legal criticat, au împiedicat adepţii acestui cult să-şi poată exprima votul în cadrul referendumului atunci organizat, aceştia având obligaţii religioase de îndeplinit pe durata întregii zile de sâmbătă, până la apusul soarelui.

Or, faţă de aceste susţineri ale autorului excepţiei, Curtea constată că nu există stare de incompatibilitate între calitatea de cetăţean, în virtutea căreia o persoană are dreptul de vot, şi cea de practicant al unui cult religios recunoscut de statul român. Nicio prevedere legală conformă cu normele Constituţiei nu poate reglementa o interdicţie în ceea ce priveşte exercitarea dreptului de vot, astfel că, nici în cazul de faţă, nu se pune problema unei restricţii sub aspectul art. 53 din Legea fundamentală. Faptul că, prin modalitatea de organizare şi desfăşurare a referendumului pentru demiterea Preşedintelui României din data de 19 mai 2007, reglementată prin lege cu aplicabilitate generală pentru toţi cetăţenii ţării, adepţii unei minorităţi religioase din România au fost în imposibilitate de a-şi exercita efectiv dreptul la vot, alegând, în schimb, ca, în acelaşi interval orar destinat scrutinului, să-şi îndeplinească obligaţiile şi practicile religioase specifice cultului, nu se poate converti într-un motiv de neconstituţionalitate a prevederilor art. 34 din Legea nr. 3/2000 şi nici într-o restrângere fie a exerciţiului dreptului de vot, fie a libertăţii religioase.

Dreptul de vot exprimă esenţa relaţiei cetăţean - stat, independentă de relaţia cetăţean - biserică, iar, potrivit art. 2 alin. (1) din Constituţie, referendumul, alături de alegerile organizate pentru constituirea organelor reprezentative ale poporului român, reprezintă modalitatea constituţională de exercitare a suveranităţii naţionale. Totodată, conform art. 29 alin. (5) din Legea fundamentală, "Cultele religioase sunt autonome faţă de stat şi se bucură de sprijinul acestuia [...]", însă organizarea acestora urmează să aibă loc potrivit statutelor proprii, în condiţiile legii, fără să perturbe ordinea de drept a statului şi să afecteze drepturile şi libertăţile fundamentale ale cetăţenilor. Or, importanţa unui referendum sau a alegerilor ce au loc, la un moment dat, într-un stat, primează net sub aspectul nivelului de interes general faţă de interesul restrâns, de grup sau individual, pe care îl proclamă o anumită minoritate religioasă, astfel încât adepţii unui astfel de cult nu pot pretinde în mod justificat ca organizarea operaţiunilor specifice unui scrutin naţional să aibă loc în funcţie de practicile proprii acelui cult. În materie electorală, şi nu numai, legiuitorul are în vedere interesul general al societăţii şi nu poate legifera în funcţie de opţiunea religioasă a fiecărui cetăţean, fără ca astfel să se poată susţine încălcarea prevederilor art. 29 din Constituţie, referitoare la libertatea conştiinţei. Totodată, această politică legislativă nu poate avea semnificaţia unei discriminări pe criterii de apartenenţă religioasă, cum susţine autorul excepţiei, ci exprimă mecanismul firesc al unui stat de drept, democratic şi social, în care drepturile şi libertăţile cetăţenilor sunt protejate astfel încât să se realizeze un echilibru rezonabil între interesul general al societăţii, pe de o parte, şi drepturile şi libertăţile individuale, pe de altă parte.

Spre deosebire de legislaţia electorală pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, Preşedintelui României şi autorităţilor administraţiei publice locale, care stabileşte că acestea se desfăşoară într-o singură zi, care poate fi numai duminica, în materia referendumului art. 15 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 3/2000 prevede că obiectul şi data referendumului naţional se stabilesc "prin hotărâre a Parlamentului, în cazul referendumului privind demiterea Preşedintelui României, cu respectarea art. 95 alin. (3) din Constituţie", potrivit căruia "Dacă propunerea de

suspendare din funcţie este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Preşedintelui." Aşadar, ziua în care are loc referendumul pentru demiterea Preşedintelui României trebuie stabilită în funcţie de data hotărârii Parlamentului privind suspendarea din funcţie a Preşedintelui României, în cel mult 30 de zile. În acest cadru constituţional şi legal, Parlamentul prin Hotărârea nr. 20 din 19 aprilie 2007 a decis suspendarea din funcţie a Preşedintelui României, iar prin art. 1 alin. (3) din Hotărârea nr. 21 din 24 aprilie 2007 a stabilit că "Referendumul naţional pentru demiterea Preşedintelui României va avea loc la data de 19 mai 2007". Aceste acte normative, potrivit art. 146 din Constituţie, nu intră, însă, în sfera controlului de constituţionalitate.

De altfel, sugestiile autorului excepţiei privind anumite soluţii practice pentru evitarea, cu prilejul referendumului din data de 19 mai 2007, a pretinsului conflict legat de imposibilitatea exercitării dreptului de vot al cetăţenilor aparţinând cultului religios ce are declarată ca zi de rugăciune ziua de sâmbătă, pe lângă faptul că au caracterul unor propuneri de lege ferenda, ce nu pot fi reţinute de Curtea Constituţională, prezintă, totodată, numeroase impedimente sub aspectul derulării tuturor procedurilor şi operaţiunilor specifice procesului electoral în condiţii de maximă siguranţă şi transparenţă. Calendarul specific organizării alegerilor, ca de altfel şi al organizării unui referendum, nu permite niciun fel de abatere de la paşii prestabiliţi în acest sens de actele normative în materie, deoarece toate operaţiunile trebuie să se desfăşoare în acelaşi interval de timp pe întreg teritoriul ţării, fără excepţii sau întârzieri, pentru a nu fi pusă sub semnul întrebării corectitudinea desfăşurării scrutinului. Aşa fiind, critica autorului excepţiei vizează mai degrabă o problemă de ordin practic şi organizatoric al desfăşurării referendumului din data de 19 mai 2007, şi nu de neconstituţionalitate a prevederilor art. 34 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, care să revină competenţei Curţii Constituţionale.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 34 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, excepţie ridicată de Asociaţia "Solidaritatea pentru Libertatea de Conştiinţă" din Buzău în Dosarul nr. 4.426/2/2008 al Curţii de Apel Bucureşti - Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal.

Definitivă şi general obligatorie.

Pronunţată în şedinţa publică din data de 3 iunie 2009.

DECIZIA nr.731 din 10 iulie 2012
referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea art.10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului[132]

I. Cu Adresa nr.51/2.847 din 27 iunie 2012, secretarul general al Camerei Deputaţilor a transmis Curţii Constituţionale sesizarea referitoare la neconstituţionalitatea Legii pentru modificarea art.10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, formulată de un număr de 71 de deputaţi aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Democrat Liberal, şi anume: Mircea-Nicu Toader, Obuf Cătălin Ovidiu Buhăianu, Adrian Gurzău, Dănuţ Liga, Maria Stavrositu, Sulfina Barbu, Ştefan Daniel Pîrpiliu, Dan-Radu Zătreanu, Gabriel Andronache, Gabriel-Dan Gospodaru, Adrian Florescu, Raluca Turcan, Vasile-Silviu Prigoană, Stelică Strugaru lacob, Constantin Dascălu, Gelu Vişan, Elena Gabriela Udrea, Marius Rogin, Mihai Stroe, Alin Silviu Trăşculescu, Maria Monica Ridzi Iacob, Clement Negruţ, George Ionescu, Braşoan Doru Leşe, Cornel Ştirbeţ, Petru Călian, Sanda-Maria Ardeleanu, Nicuşor Pădurarii, Claudia Boghicevici, Mihai Cristian Apostolache, Victor Boiangiu, Constantin Severus Militaru, Adrian Henorel Niţu, Daniel Buda, Costică Canacheu, Cezar-Florin Preda, Florian Daniel Geantă, Vasile Gherasim, Cristian Petrescu, Samoil Vîlcu, Sorin Ştefan Zamfirescu, Stelian Eftimie Ghiţă, Marius-Sorin Gondor, Cristian-Ion Burlacu, Adrian Bădulescu, Valerian Vreme, Tinel Gheorghe, Dan Mihai Marian, Ioan Oltean, Mircea Lubanovici, Nicolae Bud, Mihaela Stoica, William Gabriel Brînză, Cristian Alexandru Boureanu, Ioan Bălan, Gheorghe Ialomiţianu, Viorel Cărare, Ştefan Sereni, Ioan Holdiş, Teodor-Marius Spînu, Cristina Elena Dobre, Bogdan Cantaragiu, Stelian Fuia, Iosif Ştefan Drăgulescu, Doiniţa-Mariana Chircu, Alin Augustin Florin Popoviciu, Şerban Răzvan Mustea, Roberta Alma Anastase, Valeriu Tabără, Sever Voinescu-Cotoi şi Iulian Vladu.

La sesizare a fost anexată, în copie, Legea pentru modificarea art.10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, adoptată de Parlamentul României, cu respectarea prevederilor art.75 şi ale art.76 alin.(1) din Constituţia României, republicată.

II. Sesizarea a fost formulată în temeiul art.146 lit.a) din Constituţie şi al art.11 alin.(1) lit.A.a) raportat la art.15 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea CurţiiConstituţionale, a fost înregistrată la Curtea Constituţională sub nr.4.321 din 27 iunie 2012 şiconstituie obiectul Dosarului nr.1.153A/2012.

III. În motivarea sesizării, autorii acesteia susţin, în esenţă, că, prin legea criticată, se nesocoteşte principiul separaţiei puterilor în stat ca fundament al statului de drept în cadrul democraţiei constituţionale.

În acest sens, arată că, potrivit art.81 alin.(2) din Constituţie, Preşedintele României este ales, în primul tur de scrutin, cu majoritatea de voturi ale alegătorilor înscrişi în listele electorale, iar în cazul în care niciunul dintre candidaţi nu a întrunit această majoritate, este declarat ales candidatul care a obţinut în al doilea tur de scrutin cel mai mare număr de voturi. Sub acest aspect, autorii excepţiei precizează că, "în alte cuvinte, statul trebuie să fie constituit cu orice majoritate". Totodată, arată că, "pentru ca statul să existe, trebuie ca acesta să fie stabil, adică să nu fie desfiinţat oricum, prin orice majoritate sau cu orice cvorum, ci cu majorităţi şi cvorumuri mari şi foarte mari. În caz contrar, statul ar avea o poziţie şi o existenţă extrem de fragile. Ca urmare, dacă majoritatea de constituire a statului este cea absolută, aceea de desfiinţare trebuie să fie cel puţin egală, dacă nu chiar mai mare, dar în niciun caz mai mică".

[132] Publicată în Monitorul Oficial nr. 478 din 12 iulie 2012

Aşadar, autorii sesizării susţin că prin legea criticată se tinde la încălcarea principiului separaţiei puterilor în stat, întrucât majoritatea cu care poate fi demis Preşedintele României ca urmare a unui referendum este mai mică decât majoritatea cu care acesta este desemnat. În opinia acestora, prin intermediul acestei legi, Parlamentul a creat un dezechilibru al puterilor în stat şi premisele încălcării democraţiei, ca trăsătură a statului român.
În sprijinul celor arătate, autorii sesizării invocă şi Decizia Curţii Constituţionale nr.147 din 21 februarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.162 din 7 martie 2007.
În concluzie, solicită Curţii Constituţionale să constate că Legea pentru modificarea art.10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului este neconstituţională, întrucât contravine prevederilor art.1 alin.(3) şi (4) din Constituţie, texte care au următoarea redactare:
- Art.1 alin.(3) şi (4): "(3) România este stat de drept, democratic şi social, în care demnitatea omului, drepturile şi libertăţile cetăţenilor libera dezvoltare a personalităţii umane, dreptatea şi pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradiţiilor democratice ale poporului român şi idealurilor Revoluţiei din decembrie 1989, şi sunt garantate.
(4) Statul se organizează potrivit principiului separaţiei şi echilibrului puterilor - legislativă, executivă şi judecătorească - în cadrul democraţiei constituţionale."
IV. În conformitate cu dispoziţiile art.16 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, sesizarea a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a comunica punctul lor de vedere.
Preşedintele Senatului a transmis, cu Adresa nr.I 407 din 5 iulie 2012, punctul său de vedere asupra obiecţiei de neconstituţionalitate, apreciind că aceasta este neîntemeiată. În susţinerea acestei opinii, arată că Legea fundamentală a reţinut referendumul ca modalitate de facilitare a participării directe a poporului la exercitarea puterii de stat, iar acest fapt traduce principiile enunţate în art.1 din Constituţie, în sensul cărora România este stat de drept şi democrat. Consideră că modalitatea diferită de stabilire a rezultatului referendumului existentă în prezent în cazul demiterii Preşedintelui (majoritatea voturilor cetăţenilor înscrişi în listele electorale), faţă de referendumul asupra problemelor de interes naţional, altele decât demiterea Preşedintelui României, şi faţă de referendumurile locale (majoritatea voturilor exprimate la nivelul ţării, respectiv al unităţii administrativ-teritoriale) nu îşi găseşte justificarea în prevederile Constituţiei, care nu fac distincţie în ceea ce priveşte organizarea şi desfăşurarea diferitelor forme de referendum, rămânând la latitudinea legiuitorului să stabilească cele mai bune modalităţi de realizare a acestei consultări a poporului. Precizează că legea dedusă controlului de constituţionalitate instituie norma potrivit căreia toate problemele supuse referendumului naţionalsau local trebuie guvernate de reguli procedurale similare, garantându-se astfel unitatea de tratament juridic, precum şi o corectă reprezentare a voinţei alegătorilor.
Preşedintele Camerei Deputaţilor a transmis Curţii Constituţionale punctul său de vedere, cu Adresa nr.51/2.927 din 3 iulie 2012, în care apreciază că Legea pentru modificarea art.10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului contravine dispoziţiilor art.1 alin.(3) şi (4) din Constituţie. În susţinerea acestei opinii, arată că "statul trebuie să fie organizat cu orice majoritate şi să fie desfiinţat doar cu majorităţi mari şi foarte mari. Acesta este motivul pentru care asemenea majorităţi mari şi foarte mari nu ar putea să fie modificate în majorităţi mici şi foarte mici", în caz contrar fiind încălcată democraţia ca trăsătură a statului român şi separaţia puterilor în stat.
Precizează că aceste consideraţii sunt valabile şi pentru fiecare dintre componentele statului, având în vedere că statul însuşi ar fi afectat în conţinut şi în formă în cazul în care una dintre

componentele sale nu ar întruni trăsăturile menţionate. Or, prin legea criticată, majoritatea a fost modificată fără să se ţină seama de exigenţele mai sus prezentate.
Face referire la Decizia nr.147 din 21 februarie 2007, prin care Curtea Constituţională a conchis că "atunci când legiuitorul constituant a dorit să instituie o anumită majoritate de voturi, a făcut aceasta printr-un text de referinţă, a cărui aplicare la situaţii subsidiare este subînţeleasă, cu excepţia cazurilor în care o asemenea majoritate este lăsată pe seama legii". Arată că, în cazul de faţă, prevederile art.95 alin.(3) din Constituţie, care se referă la organizarea unui referendum pentru demiterea Preşedintelui României, nu trimit la lege pentru stabilirea unei astfel de majorităţi, motiv pentru care cele stabilite de Curtea Constituţională sunt pe deplin aplicabile.
Astfel, susţine că, de vreme ce Preşedintele României este ales în primul tur de scrutin cu o majoritate absolută a voturilor alegătorilor înscrişi în listele electorale, ar fi neconstituţional ca majoritatea de destituire a acestuia să fie mai mică.
Guvernul a transmis Curţii Constituţionale, cu Adresa nr.5/4.659/2012 din 5 iulie 2012, punctul său de vedere, prin care consideră că sesizarea de neconstituţionalitate este neîntemeiată. În acest sens, arată că prevederile Legii fundamentale privitoare la referendum, respectiv art.90, 95 şi 151, nu fac nicio referire la îndeplinirea unor condiţii de valabilitate a acestuia, precum cvorumul, sau a unor majorităţi necesare pentru stabilirea rezultatelor. De aceea, revine legii organice să stabilească, în concret, condiţiile de cvorum şi majoritate în cazul referendumului naţional sau local. Precizează că prin legea contestată a fost modificată majoritatea necesară în cazul referendumului organizat pentru demiterea Preşedintelui.
Menţionează faptul că, prin deciziile nr.147/2007, nr.355/2007 şi nr.420/2007, Curtea Constituţională s-a mai pronunţat asupra constituţionalităţii dispoziţiilor art.10 din Legea nr.3/2000, reţinând că, dacă articolul amintit stabilea o majoritate diferenţiată de voturi pentru demiterea Preşedintelui României în raport cu majoritatea de voturi cu care a fost ales, acesta este neconstituţional, întrucât statutul juridic al Preşedintelui României este identic, indifferent dacă a fost ales în primul sau în cel de-al doilea tur de scrutin. Astfel, Curtea Constituţională a precizat că "nu exclude posibilitatea ca legiuitorul să opteze pentru o majoritate de voturi relativă pentru demiterea Preşedintelui în toate cele trei situaţii". De asemenea, Curtea a reţinut că, atunci când legiuitorul constituant a dorit să instituie o anumită majoritate de voturi, a făcut aceasta printr-un text de referinţă, a cărui aplicare la situaţii subsidiare este subînţeleasă, cu excepţia cazurilor în care o asemenea majoritate este lăsată pe seama legii.
Având în vedere jurisprudenţa Curţii Constituţionale, Guvernul opinează în sensul că legiuitorul ordinar poate opta pentru orice majoritate doreşte atunci când se pune în discuţie demiterea Preşedintelui.

CURTEA,

examinând obiecţia de neconstituţionalitate, punctele de vedere ale preşedintelui Senatului, preşedintelui Camerei Deputaţilor şi Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispoziţiile legii criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr.47/1992, reţine următoarele:
Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art.146 lit.a) din Constituţie, precum şi ale art.1, 10, 15 şi 18 din Legea nr.47/1992, republicată, să soluţioneze sesizarea de neconstituţionalitate.
Obiectul sesizării de neconstituţionalitate îl constituie prevederile Legii pentru modificarea art.10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, al cărei articol unic prevede că art.10 din Legea nr.3/2000 se modifică şi va avea următorul cuprins: "Demiterea

Preşedintelui României este aprobată dacă, în urma desfăşurării referendumului, propunerea a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate."
Curtea Constituţională observă că, ulterior sesizării sale cu soluţionarea prezentei obiecţii de neconstituţionalitate, Guvernul a adoptat Ordonanţa de urgenţa nr.41/2012 pentru modificarea şi completarea Legii nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.452 din 5 iulie 2012, prin care a instituit, în ceea ce priveşte aprobarea demiterii Preşedintelui României, o derogare de la art.5 alin.(2) din Legea nr.3/2000 referitor la cvorumul de participare la vot drept condiţie de validare a referendumului.
Examinând obiecţia de neconstituţionalitate, Curtea consideră că aceasta este neîntemeiată şi urmează să constate constituţionalitatea legii criticate pentru cele ce se vor arăta în continuare:
1. Referendumul a fost consacrat la nivel constituţional ca modalitate de consultare prin care poporul are posibilitatea de a exercita direct suveranitatea naţională, exprimându-şi voinţa cu privire la probleme de interes general sau care au o importanţă deosebită în viaţa statului.
Astfel, cadrul constituţional privind referendumul este reprezentat de următoarele prevederi din Legea fundamentală:
- Art.2 alin.(1): "(1) Suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele safe reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum.";
- Art.73 alin.(3) lit.d): "(3) Prin lege organică se reglementează: (...) d) organizarea şi desfăşurarea referendumului.";
- Art.90: "Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului săşi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional.";
- Art.95 alin.(3): "(3) Dacă propunerea de suspendare [a Preşedintelui României] din funcţie este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Preşedintelui.";
- Art.151 alin.(3): "(3) Revizuirea [Constituţiei] este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire.”
Aşadar, Legea fundamentală reglementează trei tipuri de referendum naţional: cel consultativ, iniţiat de Preşedintele României asupra unor probleme de interes naţional, menţionat la art.90, cel referitor la demiterea Preşedintelui României, prevăzut de art.95 alin.(3) şi cel prin care se aprobă revizuirea Constituţiei, reglementat de art.151 alin.(3). De asemenea, pot fi organizate şi referendumuri locale cu privire la probleme de interes deosebit pentru unităţile administrativ-teritoriale, în condiţiile legii.
Prevederile constituţionale au fost concretizate la nivel de lege organică, fiind detaliate şi dezvoltate prin Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.84 din 24 februarie 2000, cu modificările şi completările ulterioare.
Din interpretarea textelor constituţionale şi legale rezultă că referendumul pentru demiterea Preşedintelui şi cel pentru aprobarea revizuirii Constituţiei sunt obligatorii atât în ceea ce priveşte necesitatea organizării, cât şi sub aspectul rezultatului acestora.
2. În ceea ce priveşte obiectul controlului de constituţionalitate, Curtea observă că textul art.10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului a suferit de la momentul adoptării legii până la data pronunţării prezentei decizii o serie de modificări, evidenţiate în tabelul de mai jos:
Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.84 din 24 februarie 2000) "Art.10: Demiterea Preşedintelui

României este aprobată, dacă a întrunit majoritatea voturilor cetăţenilor înscrişi în listele electorale."
Legea nr.129/2007 pentru modificarea art.10 din Legea nr.3/2000 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.300 din 5 mai 2007) "Art.10: Prin derogare de la art.5 alin.(2), demiterea Preşedintelui României este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate, la nivelul ţării, ale cetăţenilor care au participat la referendum."
[Art.5 alin.(2) din Legea nr.3/2000 prevede că "Referendumul este valabil dacă la acesta participă cel puţin jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente".]
Legea nr.62/2012 privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr.103/2009 pentru modificarea şi completarea Legii nr.3/2000 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.247 din 12 aprilie 2012)
"Art.10: Demiterea Preşedintelui României este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor cetăţenilor înscrişi în listele electorale."
Legea pentru modificarea art.10 din Legea nr. 3/2000 (supusă în speţă controlului a priori exercitat de Curtea Constituţională)
"Art.10: Demiterea Preşedintelui României este aprobată dacă, în urma desfăşurării referendumului, propunerea a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate."
Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr.41/2012 pentru modificarea şi completarea Legii nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.452 din 5 iulie 2012)
"Art.10: Prin derogare de la art.5 alin.(2), demiterea Preşedintelui României este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate ale cetăţenilor care au participat la referendum."
Din perspectiva acestei evoluţii legislative, Curtea aminteşte că, în Codul de bune practici în materie de referendum, adoptat în 2007, Comisia europeană pentru democraţie prin drept (Comisia de la Veneţia) a recomandat statelor asigurarea unei stabilităţi în ceea ce priveşte legislaţia în această materie.
3. Autorii sesizării critică, în esenţă, schimbarea criteriului în funcţie de care se apreciază întrunirea majorităţii voturilor exprimate pentru demiterea Preşedintelui României, care, potrivit legii supuse controlului de constituţionalitate, îl reprezintă majoritatea voturilor valabil exprimate, iar nu cea a voturilor cetăţenilor înscrişi în listele electorale, aşa cum era prevăzut prin Legea nr.62/2012.
Prin Decizia nr.147 din 21 februarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.162 din 7 martie 2007, Curtea a examinat obiecţia de neconstituţionalitate formulată împotriva prevederilor Legii nr.129/2007 pentru modificarea şi completarea Legii nr.3/2000, anterior promulgării acesteia, care, în forma supusă controlului de constituţionalitate, prevedea modalităţi diferite de aprobare prin referendum a demiterii Preşedintelui României, după cum acesta fusese ales în primul sau în al doilea tur de scrutin, în condiţiile prevăzute la art.81 alin.(2), respectiv art.81 alin.(3) din Constituţia României. Curtea a reţinut cu acel prilej că, prin modificarea cuprinsului art.10 din Legea nr.3/2000, legiuitorul a dorit să aplice, sub aspectul voturilor exprimate, principiul simetriei juridice la alegerea Preşedintelui României în al doilea tur de scrutin şi la demiterea acestuia ca urmare a consultării populare. Curtea a constatat că, bazându-şi soluţiile pe principiul simetriei, legiuitorul nu a ţinut seama de faptul că aplicarea acestui principiu în dreptul public, cu atât mai mult în dreptul constituţional, cu deosebire la organizarea şi funcţionarea autorităţilor publice, nu este posibilă. Principiul simetriei este un principiu al dreptului privat, fiind exclusă posibilitatea aplicării acestuia în dreptul public. De aceea, normele

constituţionale sunt asimetrice prin excelenţă, motiv pentru care Curtea a reţinut că exigenţele stabilite de Constituţie pentru alegerea Preşedintelui României şi cele care se referă la demiterea acestuia în urma unui referendum nu sunt simetrice, deoarece ele reprezintă instituţii juridice diferite, cu roluri şi scopuri diferite, fiecare având un tratament juridic distinct. Totodată, Curtea a observat, în acest context, că demiterea prin referendum a Preşedintelui României nu are semnificaţia unei competiţii electorale, ci reprezintă o sancţiune pentru săvârşirea unor fapte grave prin care acesta încalcă prevederile Constituţiei.

Distincţiile referitoare la demiterea Preşedintelui României prin referendum, astfel cum erau proiectate prin prevederile legii criticate, îl vizau atât pe Preşedintele României care a obţinut mandatul în primul tur de scrutin, cât şi pe Preşedintele României ales în al doilea tur de scrutin şi pe preşedintele interimar. Curtea a observat că, urmând logica legiuitorului, în primul caz preşedintele ar fi urmat să fie demis cu majoritatea absolută a voturilor corpului electoral, iar în al doilea caz, cu majoritatea relativă a voturilor cetăţenilor prezenţi la scrutin, pe când pentru situaţia prevăzută de art.99 din Constituţie privind "Răspunderea preşedintelui interimar" care nu a fost ales prin vot, nu ar fi existat nicio prevedere constituţională privitoare la demitere. Curtea a constatat că o astfel de interpretare este contrară art.1 alin.(3) din Constituţie, potrivit căruia România este stat de drept, un asemenea stat opunându-se aplicării aceleiaşi sancţiuni Preşedintelui României, în mod diferit, în funcţie de modul în care el a obţinut această funcţie: în primul tur de scrutin, în al doilea tur de scrutin sau ca urmare a interimatului în exercitarea funcţiei.

Curtea a conchis că soluţionarea raţională a acestei probleme rezultă din interpretarea alin.(3) al art.95 din Constituţie, precum şi din coroborarea dispoziţiilor acestuia cu cele ale art.81 alin.(1) şi ale art.95 alin.(1) din Constituţie. Astfel, în temeiul art.81 alin.(1) din Constituţie, este declarat ales candidatul care a întrunit în primul tur de scrutin majoritatea voturilor alegătorilor înscrişi în listele electorale. Potrivit reglementării legale în vigoare, această majoritate absolută operează şi în cazul stabilirii rezultatelor referendumului pentru demiterea Preşedintelui României, aplicându-se aceeaşi măsură, după aceleaşi reguli, şefului statului, indiferent de numărul de voturi obţinut sau de modul în care a ajuns să deţină această funcţie. Aplicarea aceluiaşi tratament juridic Preşedintelui României ales în primul tur de scrutin, celui ales în al doilea tur de scrutin sau preşedintelui interimar la demiterea din funcţie prin referendum este cerută de dispoziţiile constituţionale ale art.95 alin.(1), care prevăd pentru cele trei situaţii acelaşi tratament juridic.

Ca atare, Curtea a decis că dispoziţiile prin care legiuitorul a stabilit că rezultatele referendumului pentru demiterea Preşedintelui României se stabilesc în mod diferit, în funcţie de numărul scrutinului în care acesta a fost ales, sunt contrare dispoziţiilor constituţionale ale art.81 alin.(2). Totodată, Curtea a remarcat că, atunci când legiuitorul constituant a dorit să instituie o anumită majoritate de voturi, a făcut aceasta printr-un text de referinţă, a cărui aplicare la situaţii subsidiare este subînţeleasă, cu excepţia cazurilor în care o asemenea majoritate este lăsată pe seama legii.

Curtea a constatat că dispoziţiile constituţionale privitoare la majoritatea cerută pentru alegerea preşedintelui în primul tur de scrutin sunt suficiente pentru a permite stabilirea soluţiilor de demitere a şefului statului, în toate cazurile, pe calea analogiei, şi nu a simetriei juridice.

4. Ţinând cont de jurisprudenţa sa în materie, Curtea constată că Legea pentru modificarea art.10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului este constituţională, având în vedere că niciun text constituţional nu condiţionează dreptul legiuitorului de a opta

pentru fixarea unei anumite majorităţi care să se pronunţe pentru demiterea prin referendum a Preşedintelui României.
Demiterea Preşedintelui României prin referendum reprezintă o sancţiune pentru săvârşirea unor fapte grave, motiv pentru care Curtea reţine că este justificat ca aceasta să fie aprobată de cetăţeni cu majoritatea voturilor valabil exprimate.
Curtea constată că rezultatul referendumului depinde de îndeplinirea cumulativă a două condiţii: una referitoare la numărul minim de cetăţeni care trebuie să participe la referendum pentru ca acesta să fie valabil şi una privitoare la numărul de voturi valabil exprimate, care determină rezultatul referendumului. Aceste condiţii sunt detaliate în art.5 alin.(2) şi, respectiv, art.10 din Legea nr.3/2000. Potrivit art.5 alin.(2), "Referendumul este valabil dacă la acesta participă cel puţin jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente".
Curtea observă că, în varianta redacţională dedusă în cauza de faţă controlului de constituţionalitate, Legea pentru modificarea art.10 din Legea nr.3/2000 oferă o reglementare unitară pentru toate tipurile de referendum consacrate de Constituţie, dând expresie şi exigenţei reprezentativităţii sub aspectul rezultatului votului. Astfel, aceeaşi soluţie legislativă se regăseşte în cazul referendumului privind revizuirea Constituţiei, al referendumului cu privire la probleme de interes naţional şi al referendumului local, unde, potrivit art.7 alin.(2), art.12 alin.(2) şi, respectiv, art.14 alin.(2) din Legea nr.3/2000, rezultatul se stabileşte în funcţie de majoritatea voturilor valabil exprimate pe întreaga ţară sau, după caz, la nivelul unităţii administrativ - teritoriale.
Tot astfel, Curtea constată că şi condiţia ce trebuie îndeplinită pentru validitatea referendumului este aceeaşi pentru toate tipurile de referendum, art.5 alin.(2) din Legea nr.3/2000 impunând întrunirea majorităţii absolute care constă în jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, Curtea reţine că aceasta reprezintă o condiţie esenţială pentru ca referendumul să poată exprima în mod real şi efectiv voinţa cetăţenilor, constituind premisa unei manifestări autentic democratice a suveranităţii prin intermediul poporului, în conformitate cu principiul statuat în art.2 alin.(1) din Legea fundamentală.
Participarea la referendum a majorităţii cetăţenilor reprezintă un act de responsabilitate civică, prin care corpul electoral urmează să se pronunţe cu privire la sancţionarea sau nu a Preşedintelui României, având posibilitatea demiterii sau menţinerii acestuia în funcţie.
Pentru considerentele arătate, în temeiul art.146 lit.a) şi al art.147 alin.(4) din Constituţie, precum şi al art.11 alin.(1) lit.A.a), al art.15 alin.(1) şi al art.18 alin.(2) din Legea nr.47/1992, cu unanimitate,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Constată că Legea pentru modificarea art.10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului este constituţională, în măsura în care asigură participarea la referendum a cel puţin jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente.
Definitivă şi general obligatorie.
Decizia se comunică Preşedintelui României, preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi primului - ministru şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Dezbaterea a avut loc la data de 10 iulie 2012 şi la aceasta au participat: Augustin Zegrean, preşedinte, Aspazia Cojocaru, Acsinte Gaspar, Petre Lăzăroiu, Mircea Ştefan Minea, Iulia Antoanella Motoc, Ion Predescu, Puskás Valentin Zoltán şi Tudorel Toader, judecători.

DECIZIA nr.736 din 24 iulie 2012
asupra obiecţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor articolului unic pct.2 din Legea pentru modificarea Legii nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului[133]

I.1. Cu Adresa nr.16/442 din 19 iulie 2012, liderul Grupului parlamentar al Partidului Democrat Liberal, domnul Mircea Toader, a trimis Curţii Constituţionale sesizarea Grupului parlamentar al Partidului Democrat Liberal referitoare la neconstituţionalitatea Legii pentru modificarea Legii nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului.
2. La sesizare s-a anexat lista cuprinzând semnăturile autorilor acesteia: Mircea Toader, Doiniţa-Mariana Chircu, Sorin Andi Pandele, Cornel Ghiţă, Cristina Elene Dobre, Stelian Ghiţă-Eftemie, Eugen Bădălan, Nicolae Bud, Viorel Balcan, Lucian Nicolae Bode, Valeriu Alecu, Marius-Sorin Gondor, Maria Stavrositu, Stelian Fuia, Sulfina Barbu, Mihai Stroe, Mihai Cristian Apostolache, Florian Daniel Geantă, Iulian Vladu, Teodor-Marius Spînu, Nicuşor Păduraru, Victor Boiangiu, Adrian Rădulescu, Viorel Cărare, Cristian Petrescu, Samoil Vîlcu, Clement Negruţ, Constantin Chirilă, Mircea Marin, Constantin Severus Militaru, Gheorghe Ialomiţianu, Gabriel Andronache, Carmen Axenie, Marius Cristinel Dugulescu, Iosif Ştefan Drăgulescu, Constantin Dascălu, Mihai Surpăţeanu, Dan-Radu Zătreanu, Daniel Buda, Iosif Veniamin Blaga, Ioan-Nelu Botiş, Cornel Ştirbeţ, Gelu Vişan, Valeriu Tabără, Raluca Turcan, Roberta Alma Anastase, Vasile Gherasim, Cristian Alexandru Boureanu, Marius Rogin, Răzvan Mustea-Şerban, Theodor Paleologu, Monica Maria Iacob-Ridzi, Ioan Holdiş, Toader Stroian, Alin Silviu Trăşculescu, Ioan Oltean, Tinel Gheorghe, Zanfir Iorguş, Florin Postolachi, Iustin-Marinel Cionca-Arghir, Bogdan Cantaragiu, Adrian Florescu şi Sorin Ştefan Zamfirescu.
3. Sesizarea a fost formulată în temeiul art.146 lit.a) din Constituţie şi al art.10, 15, 16 şi 18 din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată, cu modificările ulterioare, şi a fost înregistrată la Curtea Constituţională cu nr.5.019 din 19 iulie 2012, formând obiectul Dosarului nr.1.260 A/2012.
II. Obiectul sesizării, astfel cum a fost formulat, îl constituie dispoziţiile art.34 din Legea pentru modificarea Legii nr.3/2000 pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului.
Examinând dispoziţiile legale criticate se constată însă că obiectul sesizării îl constituie articolul unic pct.2 din Legea pentru modificarea Legii nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, potrivit căruia: "Articolul 34 se modifică şi va avea următorul cuprins: «Art.34. - Intervalul de timp pentru desfăşurarea referendumului naţional se va stabili prin hotărâre a Guvernului.»"
III. 1. În motivarea sesizării se susţine că textul de lege criticat încalcă dispoziţiile constituţionale ale art.1 alin.(3) şi (5), ale art.11 alin.(1) şi (2), ale art.20 şi ale art.147 alin.(4).
2. Cât priveşte pretinsa încălcare a prevederilor constituţionale ale art.1 alin.(5) care consacră obligaţia de respectare a Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor, ale art.11 alin.(1) şi (2) - Dreptul internaţional şi dreptul intern şi ale art.20 - Tratatele internaţionale privind drepturile omului, se susţine că "prin introducerea unui alt interval orar de desfăşurare a referendumului pentru demiterea preşedintelui României, nu cu un an, aşa cum Curtea Constituţională a stabilit de curând că este inacceptabil, ci cu mai puţin de 10 zile înainte de ziua votării, se procedează la modificarea legislaţiei electorale cu nesocotirea Codului bunelor practici în materie electorală."

[133] Publicată în: Monitorul Oficial nr.516 din 25.iulie 2012

Se arată în acest sens că prin ratificarea Tratatului de aderare la Uniunea Europeană şi prin dobândirea statutului de membru al Uniunii Europene România s-a obligat să respecte toate obligaţiile ce decurg din legislaţia primară a tratatelor internaţionale în general şi a legislaţiei europene, în special, precum şi actele organelor Consiliului Europei, implicit ale Comisiei Europene pentru Democraţie prin Drept - Comisia de la Veneţia. Se invocă şi Decizia Curţii Constituţionale nr.51/2012, respectiv actele internaţionale la care aceasta face trimitere [art.21 alin.(3) din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, art.25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, art.3 din Protocolul nr.1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale], de natură să susţină acelaşi imperativ al stabilităţii normelor juridice în domeniul electoral. De asemenea, se invocă şi Decizia Curţii Constituţionale nr.682/2012, subliniindu-se că în jurisprudenţa citată s-a statuat că modificarea legislaţiei electorale cu mai puţin de 6 luni înaintea alegerilor încalcă principiile statuate de Curtea Constituţională în aplicarea art.1 alin.(5) din Constituţie interpretat în concordanţă cu dispoziţiile Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi cu jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, cu raportare şi la Codul bunelor practici în materie electorală adoptat de Comisia de la Veneţia.
3. Se susţine, totodată, că normele criticate încalcă şi prevederile "art.1 alin.(5) din Constituţie cu trimitere la art.48 din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului ", întrucât s-a procedat la modificarea legii "la mai mult de 10 zile de la data la care a fost anunţat referendumul." Or, art.48 din Legea nr.3/2000 prevede că măsurile tehnicoorganizatorice privitoare la referendumul naţional se stabilesc de Guvern în termen de 10 zile de la data la care a fost anunţat referendumul, acest articol nefiind abrogat sau modificat de Legea de aprobare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr.41/2012. În plus, modificarea legislativă s-a realizat în cadrul unei sesiuni extraordinare a Parlamentului României, convocată tocmai pentru ca această modificare să fie adoptată şi să poată intra în vigoare în aşa fel încât să fie aplicabilă pentru referendumul ce se va desfăşura pe data de 29 iulie 2012.
4. În motivarea sesizării se mai susţine că prin adoptarea textului modificator s-a ajuns la o anumită imprecizie şi o anumită neclaritate a acestuia, pentru că lasă posibilitate Guvernului de a "jongla" pe perioada de desfăşurare a scrutinului. Se apreciază, pentru aceste motive, că textul este impredictibil. În plus, eficacitatea măsurilor în cauză este pusă sub semnul întrebării faţă de data la care vor fi adoptate sau aprobate, ceea ce are ca efect crearea unor suspiciuni în ceea ce priveşte rezultatele acestuia.
5. Invocându-se principiile statuate în deciziile Curţii Constituţionale nr.61/2010, 51/2012 şi nr.682/2012, cu privire la necesitatea stabilităţii legislaţiei electorale, se conchide că se încalcă şi prevederile art.147 alin.(4) din Constituţie potrivit cărora deciziile Curţii Constituţionale sunt general obligatorii.
IV. În conformitate cu dispoziţiile art.16 alin.(2) din Legea nr.47/1992, sesizarea a fost transmisă preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi formula punctele de vedere asupra sesizării de neconstituţionalitate.
V. 1. Preşedintele interimar al Senatului a transmis Curţii Constituţionale, cu Adresa nr.1473 din 20 iulie 2012, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr.5.035 din 23 iulie 2012, punctul de vedere prin care apreciază că sesizarea este neîntemeiată.
2. Se arată, în esenţă, că regula impusă de Curtea Constituţională prin Decizia nr.731/2012, potrivit căreia referendumul de demitere a Preşedintelui României este valid numai dacă la acesta se prezintă cel puţin jumătate plus unu din numărul cetăţenilor cu drept de vot - necesită şi reglementări care să dea efectivitate acestei decizii, în sensul încurajării participării la

referendum. Întrucât Codul bunelor practici în materie electorală al Comisiei de la Veneţia impune ca un astfel de cvorum să nu existe sau, dacă există, să fie cât mai scăzut, se apreciază că "din această perspectivă, cerinţa impusă de Curtea Constituţională prin Decizia nr.731/2012 ar părea ca fiind una excesivă dacă programul de desfăşurare a referendumului nu ar fi astfel stabilit încât să permită tuturor cetăţenilor cu drept de vot participarea la referendum."
3. În ceea ce priveşte critica de neconstituţionalitate referitoare la faptul că Guvernul urmează să stabilească intervalul orar al acestui referendum, se apreciază că este neîntemeiată. Aceasta întrucât organizarea referendumului aparţine Guvernului, astfel încât nu se încalcă sau afectează rolul vreunei autorităţi publice şi, totodată, această reglementare înlătură excepţia prevăzută anterior prin Legea nr.3/2000, prin instituirea unei norme nediscriminatorii pentru toate tipurile de referendum.
4. Cât priveşte critica potrivit căreia modificările intervenite în cuprinsul Legii nr.3/2000 au fost adoptate cu puţin timp înainte de desfăşurarea referendumului se apreciază că este "complet nejustificată", având în vedere întregul context legislativ în care aceasta a fost realizată. Astfel, modificarea a fost determinată de necesitatea punerii în acord, în regim de urgenţă, a tuturor dispoziţiilor Legii nr.3/2000 cu Decizia Curţii Constituţionale nr.731/2012. Din acest punct de vedere, convocarea Parlamentului în sesiune extraordinară reprezenta singura modalitate de rezolvare a acestei cerinţe constituţionale; în caz contrar ar fi fost încălcate prevederile art.147 alin.(4) din Constituţie şi toate celelalte dispoziţii constituţionale referitoare la finalizarea procedurii declanşate de Parlament cu privire la suspendarea Preşedintelui României.
VI. 1. Preşedintele Camerei Deputaţilor a transmis Curţii Constituţionale, cu Adresa nr.1/1.226 din 23 iulie 2012, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr.5.039 din 23 iulie 2012, punctul de vedere prin care apreciază că susţinerile autorilor sesizării nu pot fi reţinute.
2. Se precizează că textul legal supus controlului de constituţionalitate nu reglementează în mod expres un interval orar pentru desfăşurarea referendumului, ci doar competenţa Guvernului de a stabili prin hotărâre intervalul de timp pentru desfăşurarea referendumului naţional.
3. Se mai arată că întreaga argumentaţie din cuprinsul sesizării se referă la legislaţia electorală, iar legislaţia în materie de referendum este diferită de aceasta. Sub aspectul regulilor stabilite de Comisia de la Veneţia, se arată că este incident Codul de bune practici în materie de referendum, care nu face precizări în legătură cu intervalul orar în care ar trebui să se desfăşoare referendumul, statele europene fiind libere să adopte măsuri legislative în materie electorală în funcţie de contextul intern.
4. Cu privire la invocarea faptului că modificarea legislaţiei în materie ar crea o situaţie nepredictibilă, încălcând dreptul de a alege, se apreciază că "argumentaţia este falsă, pentru că prin modificarea legislativă (mărirea perioadei de vot) nu se îngrădeşte niciun drept de a alege, ci se dă posibilitatea mai multor cetăţeni de a-şi exprima dreptul de vot".
5. Referitor la pretinsa încălcare a prevederilor art.147 alin.(4) din Constituţie, care consacră caracterul general obligatoriu al deciziilor Curţii Constituţionale, se arată că nu poate fi reţinută.
Prin deciziile invocate în motivarea sesizării (nr.61/2010, nr.51/2012, nr.682/2012), Curtea Constituţională a criticat modificările legislative efectuate cu mai puţin de un an înaintea alegerilor în sensul că aceste modificări legislative puteau fi de natură să determine dificultăţi şi încălcări ale unor drepturi. Or, prin modificarea intervalului orar de desfăşurare a referendumului nu numai că nu se încalcă respectarea acestor drepturi, ci se respectă recomandările Comisiei de la Veneţia.
6. Referitor la susţinerea autorilor sesizării privind importanţa asigurării accesibilităţii şi previzibilităţii legii, se apreciază că legea criticată nu aduce modificări procedurii de vot, ci

stabileşte doar o măsură legislativă prin care se dă Guvernului sarcina de a stabili, prin hotărâre, intervalul orar pentru desfăşurarea referendumului naţional. Se invocă faptul că, "printr-un act guvernamental, în Irlanda, s-a stabilit un interval de vot între orele 7,00-22,00 pentru desfăşurarea referendumului de revizuire a Constituţiei."

VII. 1. Guvernul a transmis Curţii Constituţionale, cu Adresa nr.5/5.256/2012, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr.5.066 din 23 iulie 2012, punctul său de vedere, în care se arată că sesizarea de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

2. În ceea ce priveşte susţinerile privind încălcarea art.1 alin.(3) şi (5), art.11 alin.(1) şi (2) şi art.20 din Constituţie, acestea nu pot fi reţinute, întrucât Codul bunelor practici în materie electorală invocat de autorii sesizării nu este aplicabil în materia referendumului, pentru care există o reglementare distinctă, respectiv Codul bunelor practici în materia referendumului, adoptat de Comisia de la Veneţia la 16-17 martie 2007. Acest din urmă document recomandă ca doar aspectele fundamentale în materia dreptului referendar să nu fie modificate cu mai puţin de un an înainte de desfăşurarea referendumului. Măsurile tehnico-organizatorice, cum este cazul stabilirii intervalului orar în care se desfăşoară referendumul, nu fac parte din aspectele fundamentale în materia referendumului şi, pe cale de consecinţă, acestea pot face obiectul unor modificări justificate/impuse de buna organizare şi desfăşurare a scrutinului şi cu mai puţin de un an înainte.

3. Cât priveşte lipsa unei "fundamentări temeinice a actului normativ", se arată că stabilirea intervalului orar de desfăşurare a referendumului constituie o măsură tehnico-organizatorică justificată de necesitatea unei bune desfăşurări a acestuia. În plus, măsura a fost determinată de Decizia Curţii Constituţionale nr.731/2012, respectiv de necesitatea asigurării condiţiilor optime pentru desfăşurarea referendumului, inclusiv în ceea ce priveşte participarea la acesta a cel puţin jumătate plus unu din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente. Se invocă şi considerentele Hotărârii Curţii Constituţionale nr.1/2003, prin care Curtea a constatat că prin stabilirea desfăşurării referendumului naţional privind revizuirea Constituţiei în două zile, în loc de o singură zi, nu este afectat interesul general al desfăşurării în bune condiţii a referendumului, printr-o prezenţă cât mai mare la urne.

4. Cu privire la invocarea încălcării dispoziţiilor art.147 alin.(4) din Constituţie, privind obligativitatea deciziilor Curţii Constituţionale, se apreciază că acestea nu sunt incidente în cauză.

CURTEA,

examinând obiecţia de neconstituţionalitate, punctele de vedere ale preşedintelui Senatului, preşedintelui Camerei Deputaţilor şi Guvernului, raportul judecătorului-raportor, dispoziţiile articolului unic pct.2 din Legea pentru modificarea Legii nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, dispoziţiile Constituţiei, precum şi dispoziţiile Legii nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, reţine următoarele:

VIII. 1. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art.146 lit.a) din Constituţie şi ale art.1,10, 15,16 şi 18 din Legea nr.47/1992, să soluţioneze obiecţia de neconstituţionalitate formulată de cei 63 de deputaţi aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Democrat Liberal.

2. Sub aspectul legalităţii sesizării, se constată că, deşi obiecţia de neconstituţionalitate a fost depusă direct la Curtea Constituţională, contrar art.15 alin.(4) din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, potrivit căruia "Sesizarea făcută de parlamentari se trimite Curţii Constituţionale în ziua primirii ei, de către secretarul general al

Camerei respective", aceasta nu este o cauză de inadmisibilitate, ci una de neregularitate. În acelaşi sens Curtea s-a mai pronunţat prin Decizia nr.305 din 12 martie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.213 din 20 martie 2008.
IX. Obiectul sesizării îl constituie articolul unic pct.2 din Legea pentru modificarea Legii nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, potrivit căruia: "Articolul 34 se modifică şi va avea următorul cuprins: «Art.34. - Intervalul de timp pentru desfăşurarea referendumului naţional se va stabili prin hotărâre a Guvernului.»"
X. În ceea ce priveşte criticile de neconstituţionalitate:
1. Criticile formulate în raport cu art.1 alin.(5), art.11 şi art.20 din Constituţie
1.1. Autorii sesizării invocă, prin prisma dispoziţiilor constituţionale menţionate, recomandările Comisiei de la Veneţia cuprinse în Codul bunelor practici în materie electorală - Linii directoare şi raport explicativ adoptat în cadrul celei de-a 52-a sesiuni plenare (Veneţia, 18- 19 octombrie 2002), precum şi dispoziţiile art.21 alin.(3) din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, art.25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, art.3 din Protocolul nr.1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, acte cu privire la care apreciază că sunt încălcate prin introducerea unui alt interval orar de desfăşurare a referendumului cu puţin timp înainte de ziua votării.
1.2. Aceste critici nu pot fi reţinute, pentru considerentele ce urmează a fi expuse.
1.3. Curtea constată, mai întâi, că, în mod contrar celor susţinute de autorii sesizării, dispoziţiile ce fac obiectul acesteia nu introduc un alt interval orar de desfăşurare a referendumului pentru demiterea Preşedintelui României, ci reglementează o modalitate de stabilire a acestui interval - prin hotărâre a Guvernului.
1.4. Curtea mai constată că toate dispoziţiile cuprinse în actele internaţionale invocate în sesizare se referă la o altă materie - cea electorală, care, deşi guvernată în mare parte de principii comune cu acelea ale organizării şi desfăşurării referendumului, prezintă trăsături specifice. Imperativul stabilităţii dreptului este comun ambelor materii, însă problematica reglementării trebuie abordată în mod nuanţat, în funcţie de specificul domeniului electoral, respectiv al celui care priveşte organizarea şi desfăşurarea referendumului.
1.5. Astfel, spre deosebire de alegeri, care au loc la intervale fixe de timp, data acestora fiind cunoscută cu mult timp înainte de a fi organizate, este puţin probabil ca data unui referendum să fie cunoscută cu un an sau cu mult timp înainte ca acesta să aibă loc. De aceea, Codul bunelor practici în materie de referendum, adoptat de Consiliul pentru Alegeri Democratice la cea de-a 19-a reuniune (Veneţia, 16 decembrie 2006) şi de Comisia de la Veneţia la cea de-a 70-a sesiune plenară (Veneţia, 16-17 martie 2007), distinge - atunci când abordează stabilitatea legislaţiei în materie de referendum-în cadrul dispoziţiilor acesteia, arătând că aspectele fundamentale în materie nu ar trebui modificate cu mai puţin de un an înaintea unui referendum sau ar trebui reglementate de Constituţie ori la un nivel superior legii ordinare. Potrivit art.II pct.2 lit.c) din Cod, constituie reguli fundamentale în special regulile care privesc: componenţa comisiilor electorale sau a altui organism însărcinat cu organizarea referendumului; dreptul de vot şi listele electorale; validitatea în sens formal şi material a textului supus referendumului; efectele referendumului (sub rezerva regulilor de detaliu); participarea partizanilor şi adversarilor propunerii la emisiunile mass-media publice.
1.6. Având în vedere acest specific şi distincţia enunţată, rezultă că elemente ce ţin de organizarea şi desfăşurarea referendumului - cum este şi intervalul orar - pot fi modificate cu mai puţin de un an înainte de data acestuia, câtă vreme nu este afectat interesul general al desfăşurării în bune condiţii a referendumului.

1.7. De altfel, au existat situaţii în care desfăşurarea referendumul naţional (de exemplu referendumul pentru revizuirea Constituţiei) a fost stabilită la două zile. În loc de o singură zi, în vederea realizării aceluiaşi interes general. Sesizată fiind cu contestaţia referitoare la modul de respectare a procedurii privind organizarea şi desfăşurarea acelui referendum, Curtea Constituţională a respins-o prin Hotărârea nr.1/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.728 din 17 octombrie 2003, ale cărei considerente de principiu pot fi reţinute, mutatis mutandis, şi în prezenta cauză.
2. Criticile formulate în raport cu prevederile "art.1 alin.(5) din Constituţie cu trimitere la art.48 din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului"
2.1. Autorii sesizării susţin că se încalcă normele constituţionale şi legale invocate, întrucât s-a procedat la modificarea legii "la mai mult de 10 zile de la data la care a fost anunţat referendumul", ceea ce este în contradicţie cu textele constituţionale şi legale invocate.
2.2. Aceste critici pornesc de la o premisă eronată, astfel încât concluzia autorilor sesizării, în sensul încălcării dispoziţiilor constituţionale, este nefondată.
2.3. Curtea constată în acest sens că, potrivit art.48 din Legea nr.3/2000: "Măsurile tehnicoorganizatorice privitoare la referendumul naţional se stabilesc de Guvernul României în termen de 10 zile de la data la care a fost anunţat referendumul." Ipoteza textului legal citat se referă la măsuri dispuse de Guvern. Această autoritate publică trebuie să se supună - cât priveşte categoria de măsuri reglementată de norma juridică - dispoziţiei aceleiaşi norme. Or, în prezenta cauză, este criticat un text de lege adoptat de Parlament, respectiv o nouă regulă pe care legiuitorul primar a stabilit-o cu privire la intervalul de timp pentru desfăşurarea referendumului, iar nu un act al Guvernului.
2.4. Prin critica formulată este vizat un eventual act ulterior al Guvernului, dat în aplicarea art.34 din Legea nr.3/2000, astfel cum a fost modificat. Or, Curtea Constituţională, în exercitarea competenţei sale de control al constituţionalităţii legilor înainte de promulgare, prevăzută de art.146 lit.a) din Constituţie, se pronunţă asupra conformităţii legilor adoptate cu Constituţia, iar nu cu privire la legalitatea unor eventuale acte subsecvente ce urmează a fi date în temeiul normelor ce fac obiectul sesizării de neconstituţionalitate.
3. Criticile privind impredictibilitatea şi neclaritatea textului ce face obiectul sesizării
3.1. În opinia autorilor sesizării, lăsând posibilitatea Guvernului de a "jongla" cu perioada de desfăşurare a scrutinului, textul de lege este impredictibil, iar eficacitatea măsurilor în cauză este pusă sub semnul întrebării faţă de data la care vor fi adoptate sau aprobate, ceea ce are ca effect crearea unei suspiciuni în ceea ce priveşte rezultatele acestuia.
3.2. Aceste critici sunt întemeiate, pentru următoarele considerente:
3.3. Referendumul naţional reprezintă, în conformitate cu dispoziţiile art.2 din Constituţie, una dintre formele de exprimare a voinţei suverane a poporului român. Importanţa pe care legiuitorul constituant a acordat-o acestui instrument al democraţiei directe se reflectă şi în dispoziţiile art.73 alin.(3) lit.d) din Constituţie, potrivit cărora organizarea şi desfăşurarea referendumului se stabilesc prin lege organică. De altfel, şi Codul bunelor practici în materie de referendum recomandă, în art.II pct.2 lit.a), ca, în afară de regulile privitoare la aspectele tehnice şi de detaliu, care pot fi reglementate prin acte ale executivului, regulile în materie referendară să aibă cel puţin rang de lege.
3.4. Constituie astfel de aspecte tehnice şi de detaliu cele care privesc, de exemplu, programul calendaristic pentru realizarea acţiunilor necesare desfăşurării referendumului, bugetul alocat acestuia, modelul ştampilelor, buletinelor de vot, listelor electorale şi proceselor-verbale ce urmează a fi utilizate.

3.5. Întrucât intervalului orar al referendumului constituie unul dintre elementele procedurii de organizare şi desfăşurare a acestuia, iar nu un aspect de ordin tehnic sau de detaliu, stabilirea sa este supusă regulii instituite de art.73 alin.(3) lit.d) din Constituţie, respectiv aceea a reglementării prin lege organică. Ca urmare, reglementarea sa prin hotărâre a Guvernului contravine textului constituţional de referinţă. De altfel, o astfel de reglementare ar fi de natură să determine o stare de incertitudine cu privire la un element al acestei proceduri, în contradicţie cu principiul securităţii juridice instituit implicit de art.1 alin.(5) din Constituţie.
3.6. Astfel fiind, Curtea constată că articolul unic pct.2 din Legea pentru modificarea Legii nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului încalcă prevederile art.1 alin.(5) şi art.73 alin.(3) lit.d) din Constituţie.
3.7. De altfel, prin Decizia nr.735 din 24 iulie 2012, Curtea Constituţională a respins, ca neîntemeiată, obiecţia de neconstituţionalitate şi a constatat că dispoziţiile articolului unic pct.4 [referitor la art.I pct.52 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr.41/2012] din Legea pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr.41/2012 pentru modificarea şi completarea Legii nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului sunt constituţionale. Art.34 din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului în redactarea dată de textul de lege asupra căruia Curtea s-a pronunţat prin decizia menţionată are următoarea redactare:
"Scrutinul se va deschide la ora 7,00 şi se va încheia la ora 23,00."
Pentru considerentele expuse, în temeiul art.146 lit.a) şi al art.147 alin.(4) din Constituţia României, precum şi al art.15 alin.(1) din Legea nr.47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Admite obiecţia de neconstituţionalitate şi constată că dispoziţiile articolul unic pct.2 din Legea pentru modificarea Legii nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului sunt neconstituţionale.
Definitivă şi general obligatorie.
Decizia se comunică Preşedintelui României, preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi primului-ministru şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.
Dezbaterea a avut loc la data de 24 iulie 2012 şi la aceasta au participat. Augustin Zegrean, preşedinte, Aspazia Cojocaru, Acsinte Gaspar, Petre Lăzăroiu, Mircea Ştefan Minea, Iulia Antoanella Motoc, Ion Predescu, Puskás Valentin Zoltán, Tudorel Toader, judecători.

HOTĂRÂREA nr. 3 din 2 august 2012
asupra contestaţiilor referitoare la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Preşedintelui României, domnul Traian Băsescu[134]

Pe rol se află examinarea contestaţiei formulate de Liga Internaţională a Românilor, cu sediul în Bucureşti, cu privire la referendumul naţional din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Preşedintelui României, domnul Traian Băsescu.
Contestaţia a fost înregistrată la Curtea Constituţională sub nr.5221 din 31 iulie 2012 şi formează obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr.1289I/2012.
Curtea, având în vedere că sesizările din Dosarele nr.1291I/2012-1294I/2012, formulate de Partidul Social Democrat şi Partidul Naţional Liberal, de Preşedintele Camerei Deputaţilor şi Preşedintele interimar al Senatului, de Gheorghe Hogea şi de Organizaţia pentru Apărarea Drepturilor Omului cu sediul în Bucureşti, au ca obiect contestarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Preşedintelui României, domnul Traian Băsescu, în temeiul art.164 din Codul de procedură civilă, coroborat cu art.14 din Legea nr.47/1992, dispune conexarea Dosarelor nr.1291I/2012-1294I/2012 la Dosarul nr.1289I/2012, care este primul înregistrat.
Sesizările au fost înregistrate la Curtea Constituţională sub nr.5221 din 31 iulie 2012, respectiv nr.5250-5253 din 1 august 2012.
În Dosarul nr.1291I/2012 a fost depusă, sub nr.5257 din 1 august 2012, o cerere de intervenţie în interes propriu formulată de domnul Ionel Neamţu. Acesta solicită Curţii să îi considere cererea de intervenţie ca fiind făcută în interesul autorilor sesizării din Dosarul nr.1291I/2012 în cazul în care o cerere de intervenţie în nume propriu nu este admisibilă.
De asemenea, în Dosarul nr.1292I/2012, a fost depusă, împreună cu adresa de înaintare a sesizării, o cerere prin care se solicită ca un parlamentar să susţină motivele sesizării în faţa Curţii Constituţionale la termenul fixat pentru dezbateri.
În motivarea sesizărilor formulate, autorii acestora susţin, în esenţă, următoarele:
1. Prevederile în vigoare la data declanşării procedurii referendumului, deci aplicabile acesteia, sunt cele ale Legii nr.3/2000, aşa cum au fost modificate prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr.41/2012. Prin urmare, aplicarea unor prevederi legale intrate în vigoare ulterior declanşării procedurii referendumului ar fi contrară dispoziţiilor art.15 alin.(2) din Constituţie privind neretroactivitatea legii.
Potrivit legii în vigoare la data declanşării procedurii, demiterea Preşedintelui României era aprobată dacă întrunea majoritatea voturilor valabil exprimate ale cetăţenilor care au participat la referendum.
Autorii sesizării susţin că, potrivit reglementărilor internaţionale incidente în cauză, în special a recomandărilor Comisiei de la Veneţia - cuprinse în Codul de bune practici în materie de referendum-, prin raportare la dispoziţiile art.20 din Constituţie, instituirea cvorumului de participare la referendum este contrară normelor internaţionale şi europene referitoare la drepturile politice ale omului, asimilând persoanele care se abţin de la exprimarea votului cu partizanii votului negativ, ceea ce este de natură a împiedica libera exprimare a persoanei.
2. 1. În condiţiile în care Curtea va constata că prevederile art.5 alin.(2) din Legea nr.3/2000 sunt aplicabile cu privire la referendumul din 29 iulie 2012, se învederează acesteia să solicite, în

[134] Publicată în: Monitorul Oficial nr.546 din 03 august 2012.

conformitate cu prevederile art.46 alin.(2) din Legea nr.47/1992, informaţii de la Biroul Electoral Central, Institutul Naţional de Statistică, Ministerul Administraţiei şi Internelor şi Autoritatea Electorală Permanentă cu privire la starea operaţiunilor de actualizare a listelor electorale permanente, având în vedere că numărul persoanelor înscrise în acestea se află în contradicţie cu rezultatele provizorii ale recensământului desfăşurat în anul 2011. Se susţine că potrivit acestui recensământ populaţia României este de 20,254,866 3
persoane, din care 19,042,936 reprezintă populaţia stabilă, 910,264 persoane plecate pe perioadă îndelungată şi 301,666 persoane temporar prezente.
Se arată că aceste date coincid până aproape de identitate cu datele deţinute de către Casa Naţională de Asigurări de Sănătate, numărul celor asiguraţi fiind de 20,459,558 persoane. Se mai susţine că, potrivit adresei Institutului Naţional de Statistică nr.4725 din 26 iulie 2012, ponderea populaţiei minore este în totalul populaţiei României este de 18,3%, respectiv 3,891,082 copii şi tineri sub 18 ani. În aceste condiţii, potrivit Institutului Naţional de Statistică, ponderea persoanelor cu drept de vot este de 81,7% din total, adică 16,548,225 persoane, iar potrivit Casei Naţionale de Asigurări de Sănătate numărul populaţiei cu drept de vot ar fi de 16,715,458 persoane. În aceste condiţii, numărul real de voturi necesar pentru validarea referendumului ar fi fie de 8,274,112 + 1, potrivit Institutului Naţional de Statistică, fie de 8,357,729 +1, potrivit Casei Naţionale de Asigurări de Sănătate.
Mai mult, potrivit datelor Ministerului Administraţiei şi Internelor, există un număr de 622,144 de cărţi de identitate expirate, ceea ce înseamnă că numărul persoanelor cu drept de vot care se puteau prezenta legal la urne trebuie diminuat cu acest număr. Se mai estimează, de către autorii sesizării, că peste 1,000,000 de cetăţeni români au renunţat la această cetăţenie, şi-au stabilit domiciliul în străinătate sau au decedat în străinătate, astfel încât nu pot fi înscrişi pe listele electorale permanente.
De asemenea, se susţine că din totalul persoanelor înscrise pe listele electorale, şi anume 18,308,612 numai 15,714,403 posedă cărţi de identitate, despre restul neputându-se preciza numeric câte au buletine de identitate, dacă mai sunt cetăţeni români sau dacă sunt în viaţă ori decedaţi.
Autorii sesizări învederează şi faptul că, prin Decizia nr.682 din 25 iunie 2012, Curtea Constituţională deşi a reţinut că populaţia României a scăzut considerabil, Biroul Electoral Central se raportează la un număr al persoanelor cu drept de vot de 18,308,612, număr chiar mai mare decât cel reţinut de Curtea Constituţională în Hotărârea nr.5 din 23 mai 2007 referitoare la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional din data de 19 mai 2007 pentru demiterea Preşedintelui României, domnul Traian Băsescu, şi la confirmarea rezultatelor acestuia, respectiv 18,301,309, sau în Hotărârea nr.3 din 22 octombrie 2003 pentru confirmarea rezultatului referendumului naţional din 18-19 octombrie 2003 privind Legea de revizuire a Constituţiei României, respectiv 17,842,103.
În continuare se arată că, prin aceeaşi decizie, Curtea Constituţională a stabilit că unul dintre motivele de neconstituţionalitate a „Legii uninominalului" este generat de faptul că aceasta creează condiţii pentru creşterea numărului de parlamentari în condiţiile în care numărul populaţiei „a scăzut dramatic". Este, în consecinţă, absurd să se susţină faptul că deşi populaţia ţării a scăzut cu 2 milioane de locuitori, numărul alegătorilor a crescut cu 500,000 de persoane.
Se consideră că datele oficiale sunt neactualizate în privinţa cetăţenilor cu drept de vot, întrucât primarii au preluat „pur şi simplu listele cu cetăţeni de la <<Serviciile de evidenţă informatizată a persoanei" din cadrul Ministrului Administraţiei şi Internelor, transformându-le pe acestea în mod incorect şi nerealist în liste electorale permanente, generând [...] la nivel naţional un număr

fictiv de cetăţeni cu drept de vot". Spre exemplificare, autorii sesizării fac referire la situaţia existentă în judeţele Caraş-Severin, Constanţa şi Vrancea.
În concluzie, susţin că, în acest mod, a fost denaturată voinţa cetăţenilor români, exprimată cu ocazia referendumului din 29 iulie 2012.
2. 2. Lipsa întocmirii corespunzătoare a listelor de alegători din diaspora de către Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Administraţiei şi Internelor şi Ministerul Justiţiei, procesul de votare haotic la centrele de vot din străinătate, lipsa de informare a cetăţenilor români aflaţi în străinătate cu privire la drepturile lor electorale, neluarea în considerare a acestor cetăţeni şi netipărirea, în consecinţă, a unui număr corespunzător de buletine de vot, a făcut imposibilă prezentarea la urne a 50% plus unul din numărul total al cetăţenilor români cu drept de vot.
Se mai susţine că instanţa constituţională trebuie să invalideze referendumul pentru imposibilitatea prezentării şi exercitării dreptului de vot pentru cei 6 milioane de cetăţeni români din diaspora care nu au fost trecuţi pe listele electorale şi reluarea procesului de votare în termen de 3 luni, conform caracterului general de desfăşurare unanim acceptat în Uniunea Europeană privind validarea acestuia fără limitare şi cu votul majoritar al celor prezenţi.
3. Se susţine că boicotarea deschisă a referendumului de către unele forţe politice reprezintă un abuz de drept în sensul art.57 din Constituţie. O atare conduită nu poate avea rezultatul urmărit, respectiv infirmarea rezultatelor referendumului, un abuz de drept neputând produce efecte în plan constituţional. Boicotul referendumului realizat atât prin declaraţii publice, cât şi prin acţiuni concrete a împiedicat exercitarea liberă a dreptului la vot al cetăţenilor, ceea ce a determinat lipsirea de efecte juridice a voturilor celorlalţi cetăţeni români care s-au prezentat la consultarea populară. Se susţine că formaţiuni politice, precum Partidul Democrat Liberal şi Uniunea Democrată Maghiară din România au acţionat împotriva scopului lor constituţional, respectiv acela de a contribui la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor cu respectarea suveranităţii naţionale, a integrităţii teritoriale, a ordinii de drept şi a principiilor democraţiei. O atare conduită este contrară, prin urmare, prevederilor constituţionale ale art.1 alin.(3), art.2 coroborat cu art.36 şi art.57, precum şi ale art.52 alin.(1).
4. Se susţine că dispoziţiile Constituţiei nu impun o condiţie de prezenţă la vot pentru validarea referendumului, Curtea Constituţională făcând referire la această condiţie doar pentru a se asigura că decizia luată prin referendum nu este impusă de o minoritate nesemnificativă. În condiţiile în care se acceptă ideea de cvorum obligatoriu de participare, se ajunge la situaţia absurdă în care din lipsă de cvorum 7,360,000 de cetăţeni cu drept de vot nu îl pot demite pe Preşedintele României, dar, în condiţii de cvorum, 4,557,155 să îl poată demite. Se ignoră, astfel, votul imensei majorităţi, respectiv a celor care au votat „Da" la referendumul organizat la data de 29 iulie 2012. 6
Sunt invocate, de asemenea, considerente care au stat la baza Deciziilor Curţii Constituţionale nr.420 din 3 mai 2007 şi nr.682 din 25 iunie 2012.
Potrivit dispoziţiilor art.46 alin.(2) şi art.76 din Legea nr.47/1992, Curtea Constituţională, a solicitat de informaţii suplimentare de la Institutul Naţional de Statistică, Ministerul Administraţiei şi Internelor, precum şi de la Autoritatea Electorală Permanentă.
Institutul Naţional de Statistică, prin adresa comunicată sub semnătura preşedintelui acesteia şi înregistrată la Curtea Constituţională sub nr.5270 din 1 august 2012, a arătat următoarele:
a) Conform programului de desfăşurare a Recensământului Populaţiei şi al Locuinţelor 2011, rezultatele recensământului se publică sub titlul de date provizorii, preliminare şi definitive.

b) În timp ce rezultatele provizorii şi preliminare sunt prevăzute a fi publicate în anul 2012 (rezultatele provizorii au fost date publicităţii la 2 februarie 2012), datele definitive vor fi publicate în semestrul II 2013, după care vor fi transmise la Comisia Europeană.
c) În prezent, rezultatele provizorii nu permit dezagregarea pe grupe de vârstă a populaţiei în vârstă de 18 ani şi peste. Aceste date statistice devin disponibile odată cu datele definitive, cu precizarea că ele nu corespund criteriilor de stabilire a populaţiei cu drept de vot.
d) În sistemul statisticii oficiale din România nu există surse de date care să permită stabilirea numărului cetăţenilor români cu drept de vot în sensul legislaţiei în vigoare data de 29 iulie 2012 sau la oricare altă dată calendaristică.
Ministerul Administraţiei şi Internelor, prin adresa comunicată sub semnătura Ministrului delegat pentru Administraţie şi a locţiitorului Ministrului Administraţiei şi Internelor, a transmis Curţii Constituţionale răspunsul Direcţiei pentru evidenţa persoanelor şi administrarea bazelor de date, răspuns semnat de directorul acesteia. Adresa a fost înregistrată la Curtea Constituţională sub nr.5271 din 1 august 2012, raportându-se următoarele:
a) în copiile listelor electorale permanente utilizate la referendumul naţional pentru demiterea Preşedintelui României din data de 29 iulie 2012, întocmite potrivit dispoziţiilor legale în vigoare în domeniul electoral, au fost înscrise un număr de 18,292,514 persoane.
b) Conform art.17 alin.(2) din Legea nr.3/2000, a Legii nr.35/2008 şi a Legii nr.67/2004 actualizarea listelor electorale permanente se realizează de către primarul unităţii administrativ-teritoriale împreună cu serviciul public comunitar local de evidenţă a persoanelor, care funcţionează în subordinea consiilor locale (în conformitate cu dispoziţiile Ordonanţei Guvernului nr.84/2001 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea serviciilor publice comunitare de evidenţă a persoanelor, cu modificările şi completările ulterioare).
Ministerul Administraţiei şi Internelor, prin adresa comunicată sub semnătura Ministrului delegat pentru Administraţie şi a locţiitorului Ministrului Administraţiei şi Internelor, a transmis Curţii Constituţionale unele precizări suplimentare ale Direcţiei pentru evidenţa persoanelor şi administrarea bazelor de date, răspuns semnat de directorul acesteia. Adresa menţionată a fost înregistrată la Curtea Constituţională sub nr.5273 din 2 august 2012, şi cuprinde următoarele precizări:
a) începând cu anul 2004, potrivit dispoziţiilor Ordonanţei Guvernului nr.84/2001 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea serviciilor publice comunitare de evidenţă a persoanelor, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr.372/2002, cu modificările şi completările ulterioare, Ministerul Administraţiei şi Internelor nu a mai avut competenţa de actualizare a listelor electorale permanente, aceasta fiind de competenţa exclusivă a autorităţilor publice locale.
b) ca administrator al bazei de date, Ministerul Administraţiei şi Internelor nu îşi poate asuma veridicitatea numărului de persoane înscrise în listele electorale permanente, neavând instrumente legale suplimentare de control a datelor procesate de autorităţile publice locale. Conform prevederilor legale în 8
vigoare, competenţa de verificare a acestora aparţine exclusiv Autorităţii Electorale Permanente.
Autoritatea Electorală Permanentă, prin adresa comunicată sub semnătura preşedintelui acesteia şi înregistrată la Curtea Constituţională sub nr.5297 din 2 august 2012, a arătat următoarele:
a) Autoritatea Electorală Permanentă nu a avut atribuţii privind întocmirea şi actualizarea listelor electorale utilizate la referendumul naţional pentru demiterea Preşedintelui României din 29 iulie 2012.

b) situaţia numărului total al alegătorilor înscrişi în copiile de pe listele electorale permanente a fost comunicată Biroului Electoral Central de Direcţia pentru Evidenţa Persoanelor şi Administrarea Bazelor de date prin adresa nr.3456054 din 27 iulie 2012, disponibilă pe pagina de internet a Biroului Electoral Central la rubrica Statistici.
c) pentru implementarea Registrului Electoral, proiect iniţiat de Autoritatea Electorală Permanentă sunt necesare resurse umane şi financiare, de care în prezent această instituţie nu dispune, precum şi de o perioadă de timp cuprinsă între 1 şi 4 ani.
d) potrivit prevederilor pct.11 al Anexei la Hotărârea Guvernului nr.683/2012, reactualizarea listelor electorale permanente trebuia realizată de primari şi serviciile de evidenţă informatizată a persoanei până cel mai târziu la 10 iulie 2012.
În concluzie, se arată că, până la operaţionalizarea Registrului Electoral, Autoritatea Electorală Permanentă nu deţine date proprii din care să rezulte numărul alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente.

CURTEA,

examinând contestaţiile referitoare la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Preşedintelui României, domnul Traian Băsescu, formulate de Liga Internaţională a Românilor, cu sediul în Bucureşti, de Partidul Social Democrat şi Partidul Naţional Liberal, de Preşedintele Camerei Deputaţilor şi Preşedintele interimar al Senatului, de Gheorghe Hogea şi de Organizaţia pentru Apărarea Drepturilor Omului cu sediul în Bucureşti, cererea de intervenţie formulată, informaţiile comunicate de Institutul Naţional de Statistică, Ministerul Administraţiei şi Internelor şi Autoritatea Electorală Permanentă, dovezile depuse, în raport cu prevederile Constituţiei, ale Legii nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale şi ale Legii nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, reţine următoarele:
Curtea a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art.146 lit.i) din Constituţie şi ale art.1, art.10, art.46-47 din Legea nr.47/1992, să se pronunţe asupra sesizărilor formulate.
I. Având în vedere conţinutul sesizărilor formulate, Curtea Constituţională califică sesizările cu care a fost învestită ca fiind contestaţii care intră în competenţa de soluţionare a Curţii Constituţionale prevăzută de art.146 lit.i) din Constituţie.
II. Cererea de intervenţie în nume propriu nu este admisibilă în această procedură, astfel încât, potrivit voinţei autorului, Curtea urmează a califica cererea ca fiind una de intervenţie în interesul autorilor contestaţiei din Dosarul nr.1291I/2012.
III. În ceea ce priveşte cererea prin care se solicită ca un parlamentar să susţină motivele sesizării la termenul fixat pentru dezbateri, Curtea reţine că, potrivit dispoziţiilor art.46, art.47 şi art.52 alin.(3) din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, procedura de soluţionare a contestaţiilor formulate în temeiul art.146 lit.i) din Constituţie cu privire la procedura pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului şi confirmarea rezultatelor acestuia, nu prevede o fază a dezbaterilor publice, la care să fie citaţi sau invitaţi autorii sesizării. Dezbaterea şi deliberarea asupra contestaţiilor formulate au loc în Plenul Curţii Constituţionale şi se desfăşoară în şedinţă de consiliu. 10
IV. 1. Curtea constată că procedura referendumului a fost declanşată prin Hotărârea Parlamentului nr.33/2012 privind suspendarea din funcţie a Preşedintelui României care a fost adoptată în şedinţa comună a Camerei Deputaţilor şi Senatului din data de 6 iulie 2012, hotărâre publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.457 din 6 iulie 2012.

La momentul adoptării acestei hotărâri, 6 iulie 2012, prevederile art.10 din Legea nr.3/2000, astfel cum au fost modificate prin art.I pct.1 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr.41/2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.452 din 5 iulie 2012, aveau următoarea redactare „Prin derogare de la art.5 alin.(2), demiterea Preşedintelui României este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate ale cetăţenilor care au participat la referendum”.
Prin Decizia nr.731 din 10 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.478 din 12 iulie 2012, Curtea Constituţională, în cadrul controlului a priori de constituţionalitate a Legii pentru modificarea art. 10 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, a constatat că aceasta este constituţională, în măsura în care asigură participarea la referendum a cel puţin jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente.
Pe cale de consecinţă, Decizia Curţii Constituţionale a circumstanţiat soluţia legislativă a prevederile art.10 din Legea nr.3/2000, astfel cum au fost modificate prin art.I pct.1 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului care erau în vigoare, acestea urmând a-şi găsi aplicarea exclusiv în interpretarea dată de Curte. Legea în cauză a fost promulgată şi a devenit Legea nr.131/2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.489 din 17 iulie 2012, care, la art.10, prevede că „Demiterea Preşedintelui României este aprobată dacă, în urma desfăşurării referendumului, propunerea a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate."
Ulterior, Parlamentul a luat în dezbatere legea de aprobare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr.41/2012 pentru modificarea şi completarea Legii nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului şi, ţinând seama de Decizia Curţii Constituţionale nr.731 din 10 iulie 2012, a adoptat Legea nr. 153 din 24 iulie 2012, care a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.511 din 24 iulie 2012. Astfel, prin articolul unic pct.1 din legea de aprobare, s-au abrogat prevederile art.I pct.1 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr.41/2012.
Curtea constată că ulterior declanşării procedurii referendumului, au survenit mai multe evenimente legislative de natură să modifice cadrul legal de desfăşurare a acestei proceduri. Astfel, atât Legea nr.131/2012 pentru modificarea art.10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, cât şi Legea nr. 153/2012 pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr.41/2012 au adus mai multe modificări Legii nr.3/2000. Pe lângă cele care vizează aspecte de ordin organizatoric, cele mai importante modificări privesc:
- eliminarea derogării în ceea ce priveşte referendumul privind demiterea Preşedintelui României de la aplicarea prevederilor cu caracter general cuprinse în art.5 alin.(2) din Legea nr.3/2000 care reglementau cvorumul de validitate a referendumului;
- stabilirea programului de vot, respectiv scrutinul se va deschide la ora 7,00 şi se va încheia la ora 23,00.
Cu privire la materia cvorumului de participare necesar validării refendumului naţional şi a majorităţii de vot necesare demiterii Preşedintelui României, Curtea reţine că de la apariţia sa şi până la data pronunţării Deciziei Curţii Constituţionale nr.731 din 10 iulie 2012, Legea nr.3/2000 a suferit mai multe modificări, astfel:
- prima formă a legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.84 din 24 februarie 2000, prevedea la art.5 alin.(2) că „Referendumul este valabil dacă la acesta participă cel puţin jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale”, iar la art.10 că „Demiterea Preşedintelui României este aprobată, dacă a întrunit majoritatea voturilor cetăţenilor înscrişi în listele electorale.”; 12
- ulterior, art.10 din Legea nr. 3/2000 a fost modificat prin Legea nr.129/2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.300 din 5 mai 2007, stabilind că „Prin derogare de la

art. 5 alin. (2), demiterea Preşedintelui României este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate, la nivelul ţării, ale cetăţenilor care au participat la referendum.";
- o nouă modificare a survenit prin Legea nr.62/2012 privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr.103/2009 pentru modificarea şi completarea Legii nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, care a modificat art.10 în sensul că „Demiterea Preşedintelui României este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor cetăţenilor înscrişi în listele electorale.";
- în fine, Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr.41 din 5 iulie 2012 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului a operat o nouă modificare asupra dispoziţiilor art.10, care au dobândit următorul cuprins „Prin derogare de la art. 5 alin. (2), demiterea Preşedintelui României este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate ale cetăţenilor care au participat la referendum."
Din perspectiva acestor evoluţii legislative, Curtea aminteşte că, în Codul de bune practici în materie de referendum, adoptat în 2007, Comisia europeană pentru democraţie prin drept (Comisia de la Veneţia) a recomandat statelor asigurarea unei stabilităţi în ceea ce priveşte legislaţia în această materie. Or, stabilitatea dreptului este un element important al credibilităţii procesului electoral, iar modificarea frecventă a normelor şi caracterul lor complex pot dezorienta alegătorul, astfel că trebuie evitată modificarea frecventă sau cu puţin timp (mai puţin de un an) înainte de referendum a aspectelor sale fundamentale. Luând în discuţie, în acest context, forţa juridică a dispoziţiilor acestui cod, invocat de autorii sesizării, Curtea reţine că într-adevăr acest act nu are un caracter obligatoriu, însă recomandările sale constituie coordonate ale unui scrutin democratic, în raport cu care statele - care se caracterizează ca aparţinând acestui tip de regim - îşi pot manifesta opţiunea liberă în materie de referendum, cu respectarea drepturilor fundamentale ale omului, în general, şi a drepturilor de natură politică, în special. În jurisprudenţa sa constantă, Curtea Constituţională a subliniat necesitatea stabilităţii legilor în materia electorală şi în materia referendumului, ca expresie a principiului securităţii juridice.
Curtea constată că modificările aduse legii referendumului, prin Legea nr.153/2012, în ceea ce priveşte eliminarea derogării referitoare la referendumul privind demiterea Preşedintelui României de la aplicarea prevederilor cu caracter general cuprinse în art.5 alin.(2) din Legea nr.3/2000 care reglementau cvorumul de validitate a referendumului, nu constituie rezultatul unei opţiuni arbitrare a legiuitorului, care să cadă sub incidenţa Codului de bune practici în materie de referendum, adoptat de Comisia de la Veneţia.
Potrivit prevederilor art.147 alin.(4) din Constituţie, deciziile Curţii Constituţionale sunt general obligatorii şi au putere numai pentru viitor de la data publicării lor în Monitorul Oficial al României.
Aşa fiind, prevederile Legii nr.3/2000, aşa cum au fost modificate prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr.41/2012, care prevedeau că „Prin derogare de la art.5 alin.(2), demiterea Preşedintelui României este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate ale cetăţenilor care au participat la referendum” nu mai puteau fi aplicate de nici o autoritate publică implicată în procedura referendumului aflată în curs de desfăşurare. Or, intervenţia imediată a legiuitorului a fost în deplină concordanţă cu exigenţele constituţionale referitoare la efectele deciziilor Curţii Constituţionale şi a fost menită să preîntâmpine apariţia unor grave probleme legate de stabilirea cadrului legal aplicabil procedurii pendinte a referendumului. Susţinerea inaplicabilităţii Deciziei Curţii Constituţionale nr.731 din 10 iulie 2012 procedurii referendumului din data de 29 iulie 2012, pe motiv că această procedură a fost declanşată la o dată anterioară pronunţării deciziei prin care instanţa constituţională sancţiona o anumită

interpretare a normelor legale aplicabile acestei proceduri, ar echivala, pe de o parte, cu lipsirea de efecte juridice a actului jurisdicţional al Curţii, ceea ce contravine flagrant dispoziţiilor art.147 din Constituţie, şi pe de altă parte, cu acceptarea unei situaţii de neconceput, respectiv ca procedura referendumului să fie guvernată de dispoziţii legale care şi-au pierdut legitimitatea constituţională, în vădită contradicţie cu principiile statului de drept şi al supremaţiei Constituţiei, prevăzute de art.1 din Legea fundamentală.

În ceea ce priveşte intervalul orar de vot, Curtea reţine că extinderea acestuia de la 12 ore (în forma iniţială a Legii nr. 3/2000, referendumul se desfăşura între orele 8,00 şi 20,00) la 16 ore (în urma modificării operate prin Legea nr.153/2012, referendumul se desfăşoară între orele 7,00 şi 23,00) reprezintă voinţa legiuitorului de a asigura o prezenţă cât mai mare la vot a cetăţenilor, corelativ cu instituirea cvorumului care asigură valabilitatea referendumului (a se vedea şi Decizia nr.735 din 24 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.510 din 24 iulie 2012).

Pe de altă parte, Curtea nu poate să nu remarce faptul că în situaţia în care ar da curs celor solicitate de autorii sesizării, respectiv ar constata aplicabilitatea prevederilor în vigoare la data declanşării procedurii referendumului şi anume a prevederilor Legii nr.3/2000, aşa cum aceasta fost modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr.41/2012, soluţia pe care Curtea Constituţională ar pronunţa-o în ceea ce priveşte respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului şi confirmarea rezultatelor acestuia ar fi tot aceea de invalidare a referendumului, întrucât programul de desfăşurare a acestuia a fost în afara cadrului legal în vigoare. Astfel, dacă s-ar reţine aplicabilitatea dispoziţiilor în vigoare la data declanşării procedurii, scrutinul ar fi trebuit să se desfăşoare în intervalul orar 8,00-20,00. Or, dispoziţiile legii modificatoare, fiind de ordine publică, au fost de imediată aplicare, astfel că referendumul s-a deschis la ora 7,00 şi s-a încheiat la ora 23,00.

Aşadar, Curtea nu poate reţine aplicabilitatea pro parte a legii în vigoare la data declanşării procedurii referendumului şi pro parte a legii care a intervenit ulterior, astfel că, din această perspectivă, susţinerea autorilor sesizării sfidează logica juridică.

De altfel, Legea nr.153/2012 pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr.41/2012 a fost supusă controlului a priori de constituţionalitate, Curtea Constituţională constatând conformitatea acesteia cu Legea fundamentală.

2. 1. În ceea ce priveşte susţinerea potrivit căreia „stabilirea validării sau invalidării referendumului prin raportare la date <<oficiale>>, dar neactualizate, privind numărul cetăţenilor cu drept de vot are ca efect denaturarea voinţei cetăţenilor români, exprimată cu ocazia acestui referendum”, Curtea reţine următoarele:

Potrivit dispoziţiilor art.36 din Constituţie, autorităţile statului au obligaţia de a asigura exercitarea dreptului la vot tuturor cetăţenilor români care au împlinit vârsta de 18 ani până în ziua alegerilor, inclusiv, cu excepţia persoanelor debile sau alienate mintal, puse sub interdicţie sau condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă, la pierderea drepturilor electorale. În scopul îndeplinirii acestei obligaţii, Legea nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.196 din 13 martie 2008, prevede, la art.21, întocmirea registrului electoral, care reprezintă o bază de date centralizată în care sunt înscrişi toţi cetăţenii români, inclusiv cei cu domiciliul sau reşedinţa în străinătate, care au împlinit vârsta de 18 ani, cu drept de vot. Înregistrarea cetăţenilor cu domiciliul sau reşedinţa în străinătate se va face pe baza evidenţei existente la Direcţia

generală de paşapoarte din cadrul Ministerului Internelor şi Reformei Administrative, utilizată la eliberarea paşapoartelor cu menţiunea privind stabilirea domiciliului în străinătate, precum şi a datelor deţinute de Ministerul Afacerilor Externe. Potrivit dispoziţiilor art.22 din aceeaşi lege, „Autoritatea Electorală Permanentă întocmeşte, păstrează şi actualizează în permanenţă, până la data de 31 martie a fiecărui an, Registrul electoral. La nivelul fiecărui judeţ şi sector al municipiului Bucureşti, Registrul electoral care cuprinde alegătorii cu domiciliul sau reşedinţa pe teritoriului unităţii administrativ-teritoriale este păstrat şi actualizat de către biroul teritorial al Autorităţii Electorale Permanente. Centrul Naţional de Administrare a Bazelor de Date privind Evidenţa Persoanelor, precum şi Direcţia generală de paşapoarte din cadrul Ministerului Internelor şi Reformei Administrative pun la dispoziţia Autorităţii Electorale Permanente datele şi informaţiile necesare întocmirii şi actualizării Registrului electoral."

Prevederile art.25 din lege stabilesc că „Listele electorale cuprind cetăţenii cu drept de vot înscrişi în Registrul electoral. Ele sunt permanente sau suplimentare", iar art.26 alin.(1) prevede că „Listele electorale permanente pentru subdiviziunile administrativ-teritoriale de pe teritoriul naţional se întocmesc de către primarul comunei, oraşului sau municipiului ori al sectorului municipiului Bucureşti, după caz, pe baza datelor şi informaţiilor cuprinse în Registrul electoral şi comunicate primarului de către biroul teritorial al Autorităţii Electorale Permanente care funcţionează la nivelul judeţului pe teritoriul căruia se află localitatea."

De asemenea, Curtea reţine că potrivit dispoziţiilor art.17 alin.(2) din Legea nr.3/2000, „Reactualizarea listelor electorale permanente se face de către primari [...] în termen de cel mult 5 zile de la data stabilirii zilei referendumului".

De altfel, aşa cum rezultă şi din Adresa Ministerului Administraţiei şi Internelor, înregistrată cu nr.5271 din 1 august 2012, „actualizarea listelor electorale permanente se realizează de către primarul unităţii administrativ-teritoriale împreună cu serviciul public comunitar local de evidenţă a persoanelor, care funcţionează în subordinea consiliilor locale (în conformitate de prevederile Ordonanţei Guvernului nr.84/2001 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea serviciilor publice comunitare de evidenţă a persoanelor, cu modificările şi completările ulterioare)." În cauza de faţă, potrivit aceleiaşi adrese a Ministerului Administraţiei şi Internelor, în copiile listelor electorale permanente utilizate la referendumul naţional pentru demiterea Preşedintelui României din data de 29 iulie 2012, întocmite potrivit dispoziţiilor legale în vigoare în domeniul electoral, au fost înscrise un număr de 18.292.514 persoane.

Pe de altă parte, Curtea reţine că Institutul Naţional de Statistică, pornind de la datele recensământului populaţiei şi pe baza fenomenelor demografice (natalitatea şi mortalitatea) şi de migraţie (emigraţia şi imigraţia), calculează şi publică date privind populaţia stabilă la 1 ianuarie şi la 1 iulie al fiecărui an. În noţiunea de populaţie stabilă sunt cuprinşi cetăţenii români, străini sau fără cetăţenie cu domiciliul în România plecaţi în străinătate pe o perioadă de cel puţin 12 luni: la lucru, în căutarea unui loc de muncă, la studii, în interes de afaceri etc. (persoane plecate pe o perioadă îndelungată), precum şi cetăţenii străini sau fără cetăţenie veniţi în România pentru o perioadă mai mică de 12 luni (persoane temporar prezente).

Analizând comparativ cele două tipuri de înregistrări întocmite de autorităţile publice competente, Curtea constată că nu există o suprapunere între numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente şi numărul persoanelor care alcătuiesc populaţia stabilă aflată pe teritoriul României.

De altfel, prin Adresa Institutului Naţional de Statistică nr.5270 din 1 august 2012, se precizează că „în prezent, rezultatele provizorii (n.r. ale recensământului populaţiei şi al locuinţelor) nu permit dezagregarea pe grupe de vârstă, implicit a populaţiei în vârstă de 18 ani şi peste. Aceste

date statistice devin disponibile odată cu datele definitive, cu precizarea că ele nu corespund criteriilor de stabilire a populaţiei cu drept de vot.” Mai mult, „în sistemul statisticii oficiale din România, nu există surse de date care să permită stabilirea numărului cetăţenilor români cu drept de vot, în sensul legislaţiei în vigoare, la data de 29 iulie 2012 sau la oricare altă dată calendaristică.”

În ceea ce priveşte susţinerile autorilor sesizării prin trimitere la datele deţinute de Casa Naţională de Asigurări de Sănătate, din care rezultă un anumit număr al persoanelor asigurate, Curtea reţine, de asemenea, că nici aceste înregistrări oficiale nu sunt relevante din perspectiva stabilirii numărului cetăţenilor cu drept de vot. Curtea nu contestă veridicitatea înregistrărilor deţinute de autoritatea publică, însă din punctul de vedere care interesează în cauza de faţă, numărul asiguraţilor în sistemul public de sănătate nu poate constitui un reper în determinarea cu exactitate a numărului de persoane care la data desfăşurării referendumului îndeplineau condiţiile legale pentru a fi înscrise în listele electorale permanente.

În fine, referitor la numărul persoanelor cu drept de vot reţinute în jurisprudenţa Curţii Constituţionale, acesta apare menţionat în toate actele jurisdicţionale în care Curtea şi-a exercitat competenţele în materie electorală şi în materia referendumului, variind de la an la an, în funcţie de datele oficiale, transmise de Birourile Electorale Centrale. Fluctuaţia acestor cifre nu face decât să demonstreze că există o preocupare a autorităţilor publice de a reactualiza periodic listele electorale permanente.

Prin urmare, Curtea nu poate reţine argumentele autorilor contestaţiilor în sensul că la stabilirea numărului de cetăţeni cu drept de vot să se aibă în vedere alte date decât cele cuprinse în listele electorale permanente, singurele care întrunesc toate criteriile prevăzute de lege pentru stabilirea populaţiei cu drept de vot.

2. 2. Curtea constată că, potrivit art.26 alin.(2) din Legea nr.35/2008, listele electorale permanente „se întocmesc pe localităţi şi cuprind pe toţi cetăţenii cu drept de vot care domiciliază în localitatea pentru care ele au fost întocmite” şi vizează subdiviziunile administrativ-teritoriale de pe teritoriul naţional. Curtea reţine că în urma adoptării Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr.97/2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.630 din 29 august 2008, aprobată prin Legea nr.323/2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.708 din 21 octombrie 2009, prin art.I pct.32, a fost abrogată teza a doua a art.26 alin.(1) din Legea nr.35/2008, text care prevedea că „listele electorale permanente ce cuprind cetăţenii români cu domiciliul sau reşedinţa în străinătate se întocmesc de către Autoritatea Electorală Permanentă şi vor sta la baza delimitării secţiilor de votare ce vor fi organizate în străinătate”. Aşadar, Autoritatea Electorală Permanentă nu mai întocmeşte asemenea liste, cetăţenii români cu domiciliul sau reşedinţa în străinătate având în schimb dreptul de a vota în mod liber în străinătate pe liste electorale suplimentare. Astfel, potrivit art.27 alin.(2) din aceeaşi lege, în listele electorale suplimentare vor fi trecuţi cetăţenii români din străinătate care fac dovada cu paşaportul cu menţiunea privind stabilirea domiciliului în străinătate că domiciliază într-o ţară din colegiul uninominal respectiv, cetăţenii români care arată că au reşedinţa într-o ţară din colegiul uninominal respectiv prin prezentarea paşaportului simplu sau, în cazul statelor membre ale Uniunii Europene, şi a cărţii de identitate, însoţite de documentul emis de autorităţile străine care dovedeşte reşedinţa în străinătate, precum şi persoanele care votează conform dispoziţiilor art.8 alin.(3) din lege, şi anume personalul misiunilor diplomatice şi al oficiilor consulare.

Raţiunea pentru care aceşti cetăţeni nu sunt înscrişi în listele electorale permanente rezidă în faptul că nu au domiciliu în ţară astfel încât numărul acestora nu poate influenţa cvorumul legal

de participare la referendum, respectiv majoritatea persoanelor înscrise pe listele electorale permanente.
În speţă, însă, sunt aplicabile dispoziţiile legale ale art.2 alin.1 lit.c) din Legea nr.370/2004 privind alegerea preşedintelui şi ale art.17 din Legea nr.3/2000 privind referendumul.(*)
3. Potrivit art.2 alin.(1) din Legea nr.3/2000 referendumul naţional constituie „forma şi mijlocul de consultare directă şi de exprimare a voinţei suverane a poporului român", însă legea nu prevede obligaţia cetăţenilor de a participa de referendum, ci dreptul acestora. De altfel, Constituţia consacră dreptul de vot, şi nu obligaţia de a vota (a se vedea, în acest sens, şi Comentariul general nr.25 referitor la art.25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice - Dreptul de a lua parte la conducerea treburilor publice, drepturile electorale şi dreptul de a avea acces, în condiţii generale de egalitate, la funcţiile publice, comentariu realizat de Comitetul Drepturilor Omului). De aceea, acest drept este inclus în Titlul II Capitolul II al Constituţiei – intitulat Drepturile şi libertăţile fundamentale, şi nu în Titlul II Capitolul III – Îndatoririle fundamentale; aşadar, ţine de voinţa fiecărui cetăţean de a decide în mod liber dacă îşi exercită acest drept. Acesta nu poate fi obligat să îl exercite sau dimpotrivă să nu îl exercite din moment ce art.30 alin.(2) din Constituţie garantează libertatea conştiinţei.
Exprimarea unei opţiuni politice poate avea loc nu numai prin participarea la referendum, ci şi chiar prin neparticiparea la acesta mai ales în situaţiile în care legislaţia relevantă impune un anumit cvorum de participare. În acest fel, se poate crea o majoritate de blocaj raportat la numărul cetăţenilor unui stat; în acest mod, cei ce aleg să nu îşi exercite dreptul la vot consideră că printr-o conduită pasivă îşi pot impune voinţa politică. Astfel, alegând să nu îşi exercite un drept constituţional, cetăţenii îşi văd realizate propriile lor convingeri prin neacceptarea, în mod indirect, a celor contrare. De aceea, neparticiparea la referendum, mai exact neexercitarea dreptului la vot, este tot o formă de exprimare a voinţei politice a cetăţenilor şi de participare la viaţa politică.
Astfel cum s-a arătat mai sus, singura condiţionare este aceea ca exercitarea sau neexercitarea dreptului la vot să nu fie impusă, ci să ţină de resortul intern al fiecărei persoane.
Or, în campania pentru referendum, potrivit art.30 alin.(2) din Legea nr.3/2000, „partidele politice şi cetăţenii au dreptul să îşi exprime opiniile în mod liber şi fără nici o discriminare, prin mitinguri, prin adunări publice şi prin mijloace de informare în masă". Partidele politice pot îndemna sau din contră să nu îndemne cetăţenii să voteze, ambele aspecte ale dreptului la vot contribuind la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor. Ceea ce însă partidele politice nu pot întreprinde este obligarea cetăţenilor la a vota sau, din contră, la a nu vota, întrucât numai în acest caz dreptul la vot este golit de conţinut.
Este adevărat că, potrivit art.2 alin.(1) din Constituţie, suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum, însă textul nu impune obligativitatea votului, lăsând cetăţeanului deplina libertate de a participa sau nu la alegeri sau la referendum şi de a-şi exprima opţiunile în modul în care consideră că este potrivit.
În jurisprudenţa Comisiei Europene a Drepturilor Omului, respectiv Hotărârea din 22 martie 1972, pronunţată în cauza X împotriva Austriei, s-a arătat că o persoană nu poate fi constrânsă să aleagă un candidat sau altul aflat pe buletinul de vot, numai în acest caz încălcându-se dreptul de a alege.
Desfăşurarea campaniei pentru referendum trebuie să se facă în limitele şi în cadrul legii şi a Constituţiei, încălcarea acestora putând face obiectul unei răspunderi contravenţionale sau penale, după caz, în condiţiile legii. Or, neparticiparea la vot, având în vedere cele mai sus

expuse, nu este susceptibilă de a atrage în accepţiunea Constituţiei astfel de sancţiuni, neputând fi calificată în nici un fel ca fiind contravenţie sau infracţiune.
În fine, Curtea constată că art.52 alin.(1) din Constituţie, invocat în susţinerea contestaţiei, nu are incidenţă în cauză, textul constituţional vizând dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică; însă, în cauză, nu sunt invocate aspecte care să ţină de acţiuni sau inacţiuni ale vreunei autorităţi publice.
4. Prin cererea formulată, practic, se solicită Curţii Constituţionale validarea referendumului în condiţiile în care cerinţa de cvorum nu a fost îndeplinită. Or, în accepţiunea art.5 alin.(2) şi art.10 din Legea nr.3/2000, cvorumul de participare şi majoritatea de vot sunt două condiţii care trebuie întrunite în mod cumulativ pentru a se ajunge la demiterea Preşedintelui României (a se vedea, în acest sens, şi Decizia nr.731 din 10 iulie 2012). Mai mult, o atare cerinţă există şi cu privire la validarea celorlalte tipuri de referendum (în privinţa referendumului pentru revizuirea Constituţiei, al celui consultativ sau al celui local).
Susţinerea autorilor contestaţiei poate fi comparată mutatis mutandis cu modul de adoptare al legilor ordinare: în această procedură legislativă cvorumul de şedinţă este reprezentat de majoritatea membrilor Camerei Deputaţilor sau Senatului, după caz, (art.67 din Constituţie), iar majoritatea de vot este reprezentată de majoritatea membrilor prezenţi din fiecare Cameră [art.76 alin.(2) din Constituţie]. Astfel, în această procedură, ceea ce susţin autorii excepţiei ar fi ca o lege ordinară să poată fi adoptată în lipsă de cvorum, dar cu o majoritate care reprezintă jumătate plus unul din cvorumul legal de şedinţă, ceea ce este inadmisibil. Pentru a fi adoptată o lege ordinară în mod cumulativ trebuie îndeplinite condiţiile de cvorum şi de majoritate de vot.
Prin urmare, o majoritate de voturi în sensul demiterii Preşedintelui României nu îndeplineşte condiţiile de reprezentativitate în lipsa cvorumului necesar pentru desfăşurarea referendumului.
Având în vedere considerentele expuse, dispoziţiile art.146 lit.i) din Constituţie, precum şi art.11 alin.(1) lit.B.c) şi art.46-47 din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
HOTĂRĂŞTE:

Respinge, ca neîntemeiate, contestaţiile referitoare la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Preşedintelui României, domnul Traian Băsescu, contestaţii formulate de Liga Internaţională a Românilor, cu sediul în Bucureşti, de Partidul Social Democrat şi Partidul Naţional Liberal, de Preşedintele Camerei Deputaţilor şi Preşedintele interimar al Senatului, de Gheorghe Hogea şi de Organizaţia pentru Apărarea Drepturilor Omului cu sediul în Bucureşti.
Definitivă şi general obligatorie.
(*) Acest paragraf a fost introdus după publicarea hotărârii în Monitorul Oficial al României, Partea I, omisiunea datorându-se unei erori materiale. Rectificarea a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.556 din 07.08.2012.

HOTĂRÂREA nr. 6 din 21 august 2012
referitoare la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Preşedintelui României, domnul Traian Băsescu, şi la confirmarea rezultatelor acestuia[135]

În conformitate cu prevederile art.146 lit.i) din Constituţie, ale art.46 alin.(1) şi ale art.47 din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, precum şi ale art.45 alin.(2) şi (3) din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, cu modificările şi completările ulterioare, Curtea Constituţională s-a întrunit în Plen pentru a verifica dacă a fost respectată procedura pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Preşedintelui României, domnul Traian Băsescu, şi pentru confirmarea rezultatelor referendumului.

CURTEA

constată că, în conformitate cu prevederile constituţionale şi legale menţionate, este competentă să verifice respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Preşedintelui României, domnul Traian Băsescu, şi să confirme rezultatul acestui referendum.

I. În ceea ce priveşte procedura pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului:

1. Contestaţii şi cereri prealabile

1.1. Curtea a examinat o serie de contestaţii şi cereri prealabile formulate cu privire la organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Preşedintelui României, domnul Traian Băsescu.

1.2. Contestaţiile au fost formulate de: Liga Internaţională a Românilor, cu sediul în Bucureşti, de Partidul Social Democrat şi Partidul Naţional Liberal, de preşedintele Camerei Deputaţilor şi preşedintele interimar al Senatului, de Gheorghe Hogea şi de Organizaţia pentru Apărarea Drepturilor Omului cu sediul în Bucureşti. Acestea au format obiectul dosarelor nr.1.289 1/2012 şi, respectiv, nr.1.291-1.294 1/2012 pe rolul Curţii Constituţionale, fiind respinse, ca neîntemeiate, prin Hotărârea nr.3 din 2 august 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.546 din 3 august 2012.

1.3. Cererile prealabile depuse înainte de şedinţa Plenului Curţii din 1 august 2012 au fost examinate în şedinţa din acea dată. Din documentele depuse de autorii cererilor, documente provenite de la instituţiile cu activitate relevantă în materia referendumului (Autoritatea Electorală Permanentă, Institutul Naţional de Statistică), au rezultat date contradictorii, faţă de cele comunicate oficial de Biroul Electoral Central, cu privire la numărul persoanelor înscrise pe listele electorale permanente. Ca urmare, Curtea a constatat necesitatea unor lămuriri suplimentare din partea autorităţilor publice cu competenţe în această materie şi a dispus o serie de măsuri în acest sens, astfel cum se va arăta în cele ce urmează, la pct.2.

1.4. Alte cereri depuse la dosarul cauzei de diverse persoane şi organizaţii neguvernamentale, de preşedintele Camerei Deputaţilor şi preşedintele interimar al Senatului, respectiv de domnul Traian Băsescu, preşedintele suspendat al României, au fost examinate cu caracter prealabil, Curtea stabilind, pentru considerentele menţionate în cuprinsul încheierii de şedinţă din data de 21 august 2012, că aspectele invocate în cuprinsul acestora nu prezintă relevanţă pentru hotărârea pe care urmează să o adopte cu privire la referendum.

[135]Publicată în: Monitorul Oficial nr.616 din 27 august 2012

2. Solicitarea de Informaţii în legătură cu organizarea şi desfăşurarea referendumului
2.1. În acest sens, Curtea Constituţională s-a adresat, în temeiul art.46 şi 76 din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, următoarelor autorităţi:
2.2. Ministerului Administraţiei şi Internelor, cu Adresa nr.5.264 din 1 august 2012, solicitându-i să comunice numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, în conformitate cu dispoziţiile art.5 alin.(2) din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, dacă listele electorale permanente au fost actualizate potrivit legii şi data actualizării acestora;
2.3. Institutului Naţional de Statistică, cu Adresa nr.5.265 din 1 august 2012, solicitându-i să transmită următoarele informaţii: dacă pot fi comunicate actele oficiale ale recensământului populaţiei din anul 2011 şi numărul cetăţenilor români cu drept de vot la data de 29 iulie 2012;
2.4. Autorităţii Electorale Permanente, cu Adresa nr.5.295 din 2 august 2012, solicitându-i să comunice următoarele informaţii: dacă listele electorale permanente au fost actualizate potrivit legii şi data actualizării acestora şi numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, în conformitate cu dispoziţiile art.5 alin.(2) din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului.
2.5. Examinând răspunsurile formulate de Ministerul Administraţiei şi Internelor, Institutul Naţional de Statistică şi Autoritatea Electorală Permanentă la solicitările dispuse de Curtea Constituţională în şedinţele din 1 şi 2 august 2012, făcute publice şi consemnate în încheierile de la acele date, Curtea Constituţională a constatat că şi aceste răspunsuri conţin date contradictorii.
Aceasta cu atât mai mult cu cât Ministerul Administraţiei şi Internelor, după comunicarea, prin Adresa înregistrată la Curtea Constituţională cu nr.5.271 din 1 august 2012, a numărului persoanelor înscrise în listele electorale permanente (18.292.514 persoane), a revenit cu precizări suplimentare prin Adresa nr.5.273 din 2 august 2012, în care a învederat Curţii că există date care "pot fi de natură să afecteze numărul total al cetăţenilor cu drept de vot înscrişi în listele electorale permanente" şi că "nu îşi poate asuma veridicitatea numărului de persoane înscrise în listele electorale permanente".
2.6. În consecinţă, constatând că nu putea fi stabilit, cu certitudine, pe baza datelor existente, numărul persoanelor înscrise pe listele electorale permanente, pentru a se verifica dacă referendumul a fost valabil în conformitate cu prevederile art.5 alin.(2) din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului Curtea a dispus, în şedinţa Plenului din 2 august 2012, amânarea dezbaterilor pentru data de 12 septembrie 2012 şi formularea unei solicitări către Guvernul României pentru a comunica, până la data de 31 august 2012, numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, actualizate.
3. Preschimbarea termenelor de judecată
3.1. În şedinţa Plenului Curţii Constituţionale din 3 august 2012, termenul de judecată a fost preschimbat, din oficiu, de la data de 12 septembrie 2012 la data de 31 august 2012, "în vederea asigurării soluţionării, cu celeritate, a acestei cauze şi văzând că termenul acordat Guvernului, în şedinţa din 2 august 2012, pentru comunicarea datelor necesare soluţionării cauzei este 31 august 2012".
3.2. În şedinţa Plenului Curţii Constituţionale din 14 august 2012, la solicitarea Preşedintelui suspendat al României, domnul Traian Băsescu, termenul de judecată a fost preschimbat de la data de 31 august 2012 la data de 21 august 2012, "în vederea asigurării soluţionării cu celeritate a acestei cauze, pentru a evita prelungirea situaţiei de instabilitate politică care se răsfrânge direct asupra economiei naţionale”.
4. Măsurile dispuse Guvernului şi răspunsul acestei autorităţi publice

4.1. În şedinţa din 2 august 2012, Curtea a cerut ca Guvernul să dispună "măsurile necesare pentru actualizarea listelor electorale permanente la data de 29 iulie 2012 şi să transmită Curţii Constituţionale numărul persoanelor înscrise pe listele electorale permanente, pentru a se putea stabili dacă referendumul naţional pentru demiterea Preşedintelui României din 29 iulie 2012 este valabil în conformitate cu dispoziţiile art.5 alin.(2) din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului". Solicitarea dispusă în şedinţa Curţii Constituţionale din 2 august 2012 a fost transmisă Guvernului României cu Adresa nr.5.305 din 3 august 2012.
4.2. Având în vedere interpretările diferite apărute în mass- media şi în conferinţa de presă a primului-ministru al Guvernului României, care a avut loc la data de 3 august 2012, respective declaraţiile în sensul declanşării, în baza Adresei Curţii Constituţionale nr.5.305 din 3 august 2012, a unui nou recensământ al populaţiei, Curtea a decis să revină, în data de 6 august 2012, cu o precizare constând în indicarea temeiului legal al acestei actualizări, şi anume art.17 alin.(2) din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului. Astfel cum rezultă chiar din formularea acestei adrese, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr.5.306 din 6 august 2012, ea nu a cuprins o nouă solicitare adresată Guvernului, astfel cum s-a interpretat ulterior în mass-media şi de către acesta, ci doar o precizare pentru a evita acţiunea care se preconiza a fi întreprinsă de către Guvern, de amploarea unui nou recensământ, acţiune care nu îşi găsea justificarea în solicitarea Curţii şi niciun temei legal în dispoziţiile care guvernează organizarea şi desfăşurarea referendumului.
4.3. Prin Scrisoarea înregistrată la Curtea Constituţională cu nr.5.412 din 14 august 2012, primul-ministru al Guvernului s-a adresat Curţii Constituţionale invocând o contradicţie care ar fi existat între adresele Curţii Constituţionale nr.5.305 din 3 august 2012 şi nr.5.306 din 6 august 2012, precum şi confuzia care ar fi fost determinată de cea de-a doua adresă. Totodată, Curtea a fost informată cu privire la faptul că în şedinţa Guvernului din 7 august 2012 s-a aprobat Memorandumul privind măsurile necesare pentru actualizarea listelor electorale permanente.
4.4. Plenul Curţii Constituţionale, întrunit în data de 14 august 2012, în temeiul art.50-51 din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a examinat scrisoarea primului-ministru al Guvernului României. Prin Hotărârea nr.5 din 14 august 2012, Curtea a precizat din nou solicitarea sa, cu referire la temeiul legal anterior invocat, indicând şi datele de referinţă pentru operaţiunea de actualizare a listelor electorale permanente care ar fi trebuit întreprinsă sau care urma a fi întreprinsă în termenul acordat de Curte, după caz.
Procedura actualizării listelor electorale permanente şi datele de referinţă pentru procesul de actualizare rezultă cu evidenţă din cuprinsul art.17 alin.(2) din Legea nr.3/2000, potrivit căruia "Reactualizarea listelor electorale permanente se face de către primari, potrivit prevederilor Legii nr.68/1992, respectiv ale Legii nr.70/1991, republicată, cu modificările ulterioare, în termen de cel mult 5 zile de la data stabilirii zilei referendumului". Amânarea cauzei şi termenul acordat de Curtea Constituţională, ca urmare a examinării cererilor prealabile depuse la dosarul cauzei, au fost tocmai pentru realizarea unei actualizări a listelor electorale permanente, în situaţia în care actualizarea nu s-a realizat potrivit legii, situaţie care rezulta din răspunsurile formulate de autorităţile publice la solicitările Curţii Constituţionale. Astfel, Curtea a precizat că "prin Adresa nr.5.305 din 3 august 2012, Plenul Curţii Constituţionale a solicitat Guvernului să comunice numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, actualizate (până la data de 10 iulie 2012) conform dispoziţiilor art.17 alin.(2) din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului. [...] Acolo unde această operaţiune nu s-a executat, urmează a se realiza în termenul acordat de Curte”. Totodată, Curtea a stabilit că listele electorale permanente

sunt, potrivit art.2 alin.(1) lit.c) din Legea nr.370/2004, "listele cuprinzând cetăţenii români cu drept de vot care au împlinit vârsta de 18 ani până în ziua alegerilor inclusiv".
4.5. Prin Adresa înregistrată la Curtea Constituţională cu nr.5.451 din 20 august 2012, Guvernul, sub semnătura primului- ministru a transmis un răspuns la solicitarea Curţii.
4.6. În cuprinsul răspunsului formulat, Guvernul a precizat, mai întâi, că "la data de 1 august 2012, prin Adresa nr.74.618/VPD, Ministerul Administraţiei şi internelor a transmis Curţii Constituţionale numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente", confirmând conţinutul Adresei Ministerului Administraţiei şi Internelor înregistrate la Curtea Constituţională cu nr.5.271 din 1 august 2012.
4.7. În continuare, Guvernul a comunicat Curţii Constituţionale o serie de date rezultate în baza comunicărilor oficiale aparţinând unor instituţii publice, după cum urmează:
Date primite de la Ministerul Administraţiei şi Internelor - Conform comunicării Direcţiei pentru Evidenţa Populaţiei şi Administrarea Bazelor de Date din cadrul Ministerului Administraţiei şi Internelor, "34.654 persoane trebuie radiate de către primari şi serviciile publice comunitare de evidenţă a persoanelor din subordinea consiliilor locale din listele electorale permanente utilizate la referendumul naţional din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Preşedintelui României", după cum urmează: persoane decedate - 26.066; persoane având statutul de cetăţean român cu domiciliul în străinătate - 4.475; persoane care au pierdut cetăţenia română - 151; persoane fără drept de vot - 3.414; persoane bolnave psihic, care şi-au pierdut drepturile electorale - 199; persoane cu corecţii CNP - 349.
- Conform comunicării primite de la Direcţia Generală pentru Relaţiile cu Instituţia Prefectului, există un număr de 512.379 persoane ale căror acte de identitate au expirat şi nu au fost reînnoite până în ziua votului inclusiv.
Date primite de la Ministerul Afacerilor Externe
- Din datele centralizate până la momentul transmiterii adresei există un număr de 3.052.397 persoane cu drept legal de şedere în afara României, dintre care: 1.101.809 cetăţeni români majori cu drept legal de şedere în afara României, conform datelor oficiale comunicate de 17 state, 1.468.369 cetăţeni români cu drept legal de şedere, conform datelor comunicate de autorităţile din 29 de' state, cu privire la care datele oficiale primite nu fac distincţia dintre cetăţenii români majori şi cei minori, 482.219 cetăţeni români cu drept legal de şedere,' conform evaluărilor făcute de misiunile diplomatice ale României în alte 44 de state, cu privire la care datele oficiale primite nu fac distincţia dintre cetăţenii români majori şi cei minori. Se arată că, potrivit datelor oficiale ale Institutului Naţional de Statistică, populaţia României are un procent general de 18,3% minori;
- Cu privire la datele comunicate de Ministerul Afacerilor Externe, se face următoarea precizare importantă: "din numărul total de 3.0S2.397 persoane comunicat de către Ministerul Afacerilor Externe, 469.810 sunt cetăţeni români cu domiciliul în străinătate, 4.475 se regăseau încă în listele electorale la data de 10 iulie 2012 şi sunt menţionaţi în prezenta la punctul I lit.b."
4.8. Curtea constată, mai întâi, că scrisoarea primită de la Guvern nu răspunde solicitării de a se comunica "numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, actualizate (până la data de 10 iulie 2012)", ci prezintă o serie de date, privitoare la diverse categorii de persoane.
4.9. Datele comunicate, în cea mai mare parte, nu au legătură cu solicitarea formulată de Curte.
4.10. Astfel, numărul de persoane ale căror acte de identitate au expirat nu priveşte această solicitare, întrucât expirarea actelor de identitate, în sine, nu determină eliminarea persoanelor în cauză de pe listele electorale permanente. Potrivit art.2 alin.(1) lit.c) din Legea nr.370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, listele electorale permanente cuprind "cetăţenii români

cu drept de vot care au împlinit vârsta de 18 ani până în ziua alegerilor inclusiv", legislaţia electorală nefăcând nicio distincţie care să permită interpretarea potrivit căreia expirarea actului de identitate atrage eliminarea persoanelor care îndeplinesc condiţiile menţionate de pe aceste liste. Curtea reţine că doar exercitarea dreptului de vot este condiţionată de prezentarea unui act de identitate valabil, nu însă şi existenţa acestui drept Sancţiunea prevăzută de lege pentru nesolicitarea eliberării unei noi cărţi de identitate, obligaţie prevăzută de art.19 alin.(2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr.97/2005, republicată In Monitorul Oficial al României, Partea I, nr 719 din 12 octombrie 2011, este amenda contravenţională, în condiţiile art.43 lit.b) din acelaşi act normativ, iar nu decăderea din dreptul de a vota sau radierea de pe listele electorale permanente.

4.11. Tot astfel, nu priveşte solicitarea formulată de Curte numărul persoanelor "cu drept legal de şedere în afara României" al căror domiciliu se află în România, întrucât aceste persoane sunt cuprinse în listele electorale permanente, în condiţiile prevăzute de dispoziţiile art.2 alin (1) lit.c) din Legea nr.370/2004, mai sus citate, coroborate cu dispoziţiile art.7 alin.(1) din acelaşi act normativ, potrivit căruia "Listele electorale permanente se întocmesc pe comune, oraşe şi municipii, după caz, şi cuprind toţi alegătorii care domiciliază în comuna, oraşul sau municipiul pentru care ele au fost întocmite". Acest temei juridic este invocat şi de Guvern în răspunsul său, în care se face distincţie între cetăţenii români cu domiciliul în România şi cei cu domiciliul în străinătate.

4.12. Potrivit datelor comunicate de Guvern, din numărul total de 3.052.397 cu drept de şedere în afara României, au domiciliul în străinătate numai 469.810 cetăţeni români, restul până la 3.052.397 fiind cetăţeni români cu domiciliul în România.

4.13. Potrivit aceloraşi date comunicate de Guvern, din numărul de 469.810 cetăţeni români cu domiciliul în străinătate, numai 4.475 cetăţeni se regăseau pe listele electorale permanente la data de 10 iulie 2012 şi, prin urmare, numai cu acest număr (din numărul total de 3.052.397 comunicat) ar fi trebuit actualizate aceste liste. Guvernul mai precizează că acest număr - 4.475 cetăţeni - este deja luat în calcul la punctul I b din scrisoarea sa, fiind cuprins în comunicarea Direcţiei pentru Evidenţa Persoanelor şi Administrarea Bazelor de Date, adică în numărul total de 34.654 persoane care trebuie radiate de către primari şi serviciile publice comunitare de evidenţă a persoanelor din listele electorale permanente utilizate la referendumul naţional din data de 29 iulie 2012.

4.14. În concluzie, singurul număr care, potrivit datelor comunicate de Guvern, poate fi luat Hi considerare la actualizarea listelor electorale permanente, este acesta din urmă, respectiv 34.654 persoane, reprezentând: persoane decedate, persoane având statutul de cetăţean român cu domiciliul în străinătate, persoane care au pierdut cetăţenia română, personae fără drept de vot, persoane bolnave psihic care şi-au pierdut drepturile electorale, persoane cu corecţii CNR De altfel, numai cu privire la aceste persoane se arată de către Guvern că "trebuie radiate de către primari şi serviciile publice comunitare de evidenţă a persoanelor din subordinea consiliilor locale, din listele electorale permanente utilizate la referendumul naţional din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Preşedintelui României."

II. În ceea ce priveşte confirmarea rezultatelor referendumului

1. Curtea constată că rezultatul referendumului depinde de îndeplinirea cumulativă a două condiţii: una referitoare la numărul minim de cetăţeni care trebuie să participe la referendum pentru ca acesta să fie valabil (cvorumul legal de participare) şi una privitoare la numărul de voturi valabil exprimate, care determină rezultatul referendumului. Aceste condiţii sunt prevăzute în art.5 alin.(2) şi, respectiv, art.10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi

desfăşurarea referendumului. Potrivit art.5 alin.(2) din lege, "Referendumul este valabil dacă la acesta participă cel puţin jumătate plus unu din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente" iar, potrivit art.10, "Demiterea Preşedintelui României este aprobată dacă, în urma desfăşurării referendumului, propunerea a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate."
2. Din datele comunicate Curţii Constituţionale de către Biroul Electoral Central, cu privire la referendumul naţional din data de 29 iulie 2012, rezultă următoarele:
Cifre absolute Procente
a) numărul persoanelor înscrise în lista pentru referendum: 18.292.464 100.00%
b) numărul participanţilor: 8.459.053 46.24%
c) numărul voturilor valabil exprimate la răspunsul "DA": 7.403.836 87 52%
d) numărul voturilor valabil exprimate la răspunsul "NU": 943.375 11.15%
e) numărul voturilor nule: 111.842 1.32%
3. Din examinarea documentelor transmise de Biroul Electoral Central rezultă că referendumul s-a desfăşurat cu respectarea dispoziţiilor prevăzute de lege, neînregistrându-se încălcări sau incidente de natură să conducă la îndeplinirea sau neîndeplinirea cvorumului de prezenţă la vot, respectiv la modificarea rezultatului referendumului.
4. Examinarea contestaţiilor şi a cererilor prealabile formulate în cadrul acestei proceduri nu a relevat diferenţe faţă de datele consemnate de Biroul Electoral Central şi nici încălcări sau incidente de natură să conducă la îndeplinirea sau neîndeplinirea cvorumului de prezenţă la vot, respectiv la modificarea rezultatului referendumului.
5. Scrisoarea Guvernului României din data de 20 august 2012, mai sus analizată, relevă o diferenţă în minus de 34.654 persoane faţă de numărul persoanelor înscrise pe listele electorale permanente transmis de Biroul Electoral Central, persoane cu privire la care se arată că trebuie radiate de către primari şi serviciile publice comunitare de evidenţă a persoanelor din listele electorale permanente utilizate la referendumul naţional din data de 29 iulie 2012.
6. Cu privire la aceste date comunicate de Guvern, Curtea Constituţională constată că nu are atribuţii în procedura actualizării listelor electorale permanente şi, prin urmare, un poate opera modificări în liste electorale. Ceea ce poate constata Curtea, potrivit competenţei sale, este numai dacă diferenţa de date transmisă este de natură să conducă
la îndeplinirea sau neîndeplinirea cvorumului de prezenţă la vot, respectiv la modificarea rezultatului referendumului. Or, este evident, din compararea datelor comunicate de Biroul Electoral Central, respectiv de Guvern, că nu există o astfel de situaţie.
7. Ca urmare, având în vedere că la referendumul naţional din data de 29 iulie 2012, din totalul de 18.292.464 persoane înscrise în listele electorale permanente au participat la vot 8.459.053 persoane, ceea ce reprezintă mai puţin de jumătate plus unu din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, în temeiul dispoziţiilor art.146 lit.i) din Constituţie, ale art.11 alin.(1) lit.B.c), ale art.46 alin.(1) şi ale art.47 din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, precum şi ale art.5 alin.(2) şi art.45 alin.(1) şi (3) din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, cu modificările şi completările ulterioare,
Cu majoritatea de voturi prevăzută de art.47 alin.(1) din Legea nr.47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
în numele legii
HOTĂRĂŞTE:

1. Constată că procedura pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Preşedintelui României, domnul Traian Băsescu, a fost respectată.
2. Confirmă rezultatele referendumului naţional din data de 29 iulie 2012 comunicate de Biroul Electoral Central şi constată Că din totalul de 18.292.464 persoane înscrise în listele electorale permanente au participat la vot 8.459.053 persoane (46.24%), din care 7.403.836 (87.52%) au răspuns "DA" la întrebarea "Sunteţi de acord cu demiterea Preşedintelui României?", iar 943.375 (11.15%) au răspuns "NU".
3. Constată că la referendum nu au participat cel puţin jumătate plus unu din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, pentru ca referendumul să fie valabil în conformitate cu prevederile art.5 alin.(2) din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului.
4. La data publicării prezentei hotărâri în Monitorul Oficial al României, Partea I, încetează interimatul domnului George - Crin Laurenţiu Antonescu în exercitarea funcţiei de Preşedinte al României.
5. De la data publicării prezentei hotărâri în Monitorul Oficial al României, Partea I, domnul Traian Băsescu îşi reia exercitarea atribuţiilor constituţionale şi legale de Preşedinte al României.
Prezenta hotărâre se prezintă Camerei Deputaţilor şi Senatului, întrunite în şedinţă comună. Hotărârea este definitivă şi general obligatorie şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, şi în presă.
Dezbaterea a avut loc la data de 21 august 2012 şi !a aceasta au participat: Augustin Zegrean, preşedinte, Aspazia Cojocaru, judecător, Acsinte Gaspar, judecător, Petre Lăzăroiu, judecător, Mircea Ştefan Minea, judecător, Iulia Antoanella Motoc, judecător, Ion Predescu, judecător, Puskás Valentin Zoltán, judecător, Tudorel Toader, judecător

OPINIE SEPARATĂ

Dezacordul exprimat în raport cu hotărârea de invalidare a rezultatelor referendumului naţional din data de 29 iulie 2012 are la bază faptul că aceasta a fost adoptată prin raportare la prevederile art.2 alin.(1) lit.c) din Legea nr.370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, soluţie prefigurată prin "erata" din data de 6 august 2012, referitoare la Hotărârea Curţii Constituţionale nr.3 din 2 august 20121, "erată" la adoptarea căreia nu am fost consultaţi, procedeu fără precedent în jurisprudenţa constituţională.

În acest sens, evidenţiem faptul că, pe de o parte, prin Hotărârea nr.3 din 2 august 2012, Curtea Constituţională a statuat în sensul că cetăţenii români cu domiciliul sau reşedinţa în străinătate "au dreptul de a vota în mod liber în străinătate pe listele electorale suplimentare", iar "raţiunea pentru care aceşti cetăţeni nu sunt înscrişi în listele electorale permanente rezidă în faptul că nu au domiciliul în ţară, astfel încât numărul acestora nu poate influenţa cvorumul legal de participare la referendum, respectiv majoritatea persoanelor înscrise pe listele electorale permanente", iar, pe de altă parte, erata completatoare face referire la „listele electorale cuprinzând cetăţenii români cu drept de vot care au împlinit vârsta de 18 ani până în ziua alegerilor inclusiv", aşadar indiferent de domiciliu.

Soluţia adoptată este contrară şi celor statuate prin pct.2 din Hotărârea nr.4 din 14 august 2012, hotărâre prin care, cu majoritate de voturi, Curtea a statuat următoarele - "completarea operată de către judecătorul raportor nu influenţează şi nu poate influenţa hotărârea pe care

Curtea Constituţională o va adopta conform art.47 alin.(1) din Legea nr.47/1992". 1 Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.546 din 3 august 2012.

Pe de altă parte, în jurisprudenţa sa referitoare la organizarea şi desfăşurarea referendumului, "Curtea reţine că cetăţenii români care îşi exercită dreptul de vot în secţiile de votare aflate în străinătate sunt înscrişi pe liste electorale suplimentare".

Potrivit art.25 alin.(22) din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului "pentru corecta desfăşurare a referendumului, Biroul Electoral Central emite hotărâri în interpretarea legii, hotărâri care se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I".

În baza acestui text, Biroul Electoral Central a adoptat Hotărârea nr.34H din 28 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.531 din 31 iulie 2012, prin care a stabilit că "în cazul referendumului naţional pentru demiterea Preşedintelui României sunt aplicabile prevederile titlului I al Legii nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr.215/2001 şi a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleşilor locali, cu modificările şi completările ulterioare, în măsura în care Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, cu modificările şi completările ulterioare, nu dispune altfel

Art.26 alin.(2) din Legea nr.35/2008 prevede că listele electorale permanente "se întocmesc pe localităţi şi cuprind pe top cetăţenii cu drept de vot care domiciliază în localitatea pentru care ele au fost întocmite".

Potrivit art.27 alin.(2) din aceeaşi lege, în listele electorale suplimentare vor fi trecuţi cetăţenii români din străinătate care fac dovada cu paşaportul cu menţiunea privind stabilirea domiciliului în străinătate, cetăţenii români care arată că au reşedinţa prin prezentarea paşaportului simplu sau a cărţii de identitate, însoţite de documentul emis de autorităţile străine care dovedeşte reşedinţa în străinătate.

Listele electorale permanente sunt definite prin prevederile art.7 alin.(1) din Legea nr.370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, în care se statuează că acestea "se întocmesc pe comune, oraşe şi municipii, după caz, şi cuprind toţi alegătorii care domiciliază în comuna, oraşul sau municipiul pentru care ele au fost întocmite".

În sensul legii, starea de fapt (domiciliază) se suprapune peste starea de drept (audomiciliul), motiv pentru care cetăţenii români cu domiciliul ori reşedinţa în străinătate nu pot fi incluşi în listele electorale permanente, însă îşi pot exercita dreptul de vot fiind cuprinşi în listele electorale suplimentare. Prin urmare includerea în listele electorale permanente a celor 1.101.809 cetăţeni români cu domiciliul ori reşedinţa în străinătate, la care se adaugă o parte dintre ceilalţi 1.468.369 cetăţeni aflaţi în aceeaşi situaţie, dintre care unii sunt minori este de natură să afecteze rezultatul referendumului.

Soluţia este promovată şi prin Liniile directoare privind alegerile, adoptate de către Comisia de la Veneţia în cadrul celei de-a 51-a sesiuni plenare de la Veneţia, din 5-6 iulie 2002, prin care la art.I 1.2 se prevede că "o listă electorală suplimentară poate permite să voteze persoanelor care şi-au schimbat domiciliul".

Considerăm că listele electorale permanente nu pot cuprinde nici pe cei 512.379 cetăţeni români cu drept de vot ale căror acte de identitate au expirat, fără a fi reînnoite până în ziua votului. Aceasta deoarece, în sensul art.2 lit.d) din Legea nr.370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, actele de identitate trebuie să fie valabile în ziua votării. În caz contrar, menţinerea acestei categorii de persoane pe listele electorale permanente este de natură să consacre o nouă categorie, a celor care nu îşi pot exercita dreptul de vot, persoane care în mod

obiectiv vor fi absente . În ipoteza în care dreptul de vot este exercitat pe baza unei cărţi de identitate provizorie, respectivele persoane sunt trecute şi pe liste electorale suplimentare.

Faţă de cele expuse, cifra de 18.292.464 de persoane înscrise în listele electorale permanente, cifră luată în considerare la adoptarea hotărârii, nu reflectă structura şi dimensiunea corpului electoral actual.

Pornind de la continua scădere a populaţiei României, de la datele statistice furnizate în mod oficial, de la necesitatea eliminării din liste a celor decedaţi, a persoanelor care au pierdut

2 Hotărârea nr.4 din 23 mai 2007 asupra contestaţiei referitoare la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional din data de 19 mai 2007 pentru demiterea Preşedintelui României, domnul Traian Băsescu, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.389 din 8 iunie 2007. cetăţenia ori drepturile electorale considerând că în listele electorale permanente nu pot fi incluşi cetăţenii români cu domiciliul ori reşedinţa în străinătate şi nici cei ale căror acte de identitate nu sunt valabile, constatăm că datele finale sunt de natură să conducă la validarea rezultatelor referendumului.

DECIZIA nr. 334 din 26 iunie 2013
cu privire la obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului[136]

I. Cu Adresa nr. 51/3.190 din 4 iunie 2013, Secretarul general al Camerei Deputaţilor a transmis Curţii Constituţionale sesizarea referitoare la neconstituţionalitatea dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii referendumului nr. 3/2000, formulată de un număr de 83 de deputaţi aparţinând grupurilor parlamentare ale Partidului Democrat Liberal, Uniunii Democrate Maghiare din România şi Partidului Poporului - Dan Diaconescu.

Sesizarea a fost formulată în temeiul art. 146 lit. a) din Constituţie şi al art. 11 alin. (1) lit. A.a) şi art. 15 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a fost înregistrată la Curtea Constituţională sub nr. 2.112 din 4 iunie 2013 şi constituie obiectul Dosarului nr. 372A/2013.

II. În motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate autorii susţin că dispoziţiile Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului sunt contrare Constituţiei, pentru următoarele argumente:

1. Prin reglementarea unui cvorum minim de participare de 30%, valabil inclusiv pentru procedura de revizuire a Constituţiei în vigoare (aşa cum a fost aceasta modificată şi completată prin Legea de revizuire a Constituţiei României nr. 429/2003, aprobată prin referendumul naţional din 18 - 19 octombrie 2003 şi intrată în vigoare la data de 29 octombrie 2003, data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a Hotărârii Curţii Constituţionale nr. 3 din 22 octombrie 2003 pentru confirmarea rezultatului referendumului naţional din 18 - 19 octombrie 2003 privind Legea de revizuire a Constituţiei României), este încălcat art. 1 alin. (3) din Constituţie, potrivit căruia "România este stat de drept, democratic [...]".

Or, principiul şi realitatea juridică a statului de drept se opun aplicării unei reguli diferite în timp (cvorum de participare de cel puţin 50% în anul 2003 versus cvorum de participare de cel puţin 30% din numărul persoanelor cu drept de vot în anul 2013) pentru o situaţie juridică identică (revizuirea Constituţiei României).

În plus, o astfel de reglementare care lasă la deplina apreciere a legiuitorului stabilirea unui cvorum de participare la referendum, care poate varia numeric în funcţie de majoritatea politică din Parlament şi de interesele conjuncturale ale acesteia, este de natură să creeze o stare generală de incertitudine cu privire la un element esenţial al referendumului - valabilitatea acestuia.

Aşa cum a arătat Curtea Constituţională în Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, principiul securităţii juridice instituit în mod implicit de art. 1 alin. (5) din Constituţie exprimă, în esenţă, faptul că "cetăţenii trebuie protejaţi contra unui pericol care vine chiar din partea dreptului, contra unei insecurităţi pe care a creat-o dreptul sau pe care acesta riscă s-o creeze".

Prin urmare, legea trebuie să fie accesibilă şi mai ales previzibilă. De altfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat importanţa asigurării accesibilităţii şi previzibilităţii legii, inclusiv sub aspectul stabilităţii acesteia.

În cazul de faţă însă modificarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului generează o incertitudine juridică ce decurge din libertatea pe care şi-a arogat-o legiuitorul de a stabili în mod arbitrar (fără a ţine cont de vreun articol din Constituţie sau de vreun principiu general al dreptului) un anumit nivel al cvorumului de valabilitate al referendumului (respectiv 30%) care poate fi oricând modificat în timp, în funcţie de interesele unei majorităţi parlamentare.

---

[136] Publicată în Monitorul Oficial nr. 407 din 5 iulie 2013.

Prin reglementarea unui cvorum minim de participare la referendum de 30% în acelaşi an în care se intenţionează revizuirea Constituţiei României (lucru demonstrat atât de Hotărârea Parlamentului României nr. 17/2013 privind constituirea Comisiei comune a Camerei Deputaţilor şi Senatului pentru elaborarea propunerii legislative de revizuire a Constituţiei României, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 95, din 15 februarie 2013, cât şi de Hotărârea Parlamentului României nr. 35/2013 pentru modificarea anexei la Hotărârea Parlamentului României nr. 17/2013 privind constituirea Comisiei comune a Camerei Deputaţilor şi Senatului pentru elaborarea propunerii legislative de revizuire a Constituţiei României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 237, din 24 aprilie 2013), este încălcată o recomandare a Codului de bune practici în materie de referendum, adoptat de Consiliul pentru alegeri democratice la cea de-a 19-a reuniune (Veneţia, 16 decembrie 2006) şi de Comisia de la Veneţia la cea de-a 70-a Sesiune Plenară (Veneţia, 16 - 17 martie 2007).

Codul stipulează la art. II alin. 2 pct. b) că "Aspectele fundamentale în materia dreptului referendar nu trebuie modificate cel puţin un an înainte de referendum sau trebuie reglementate prin Constituţie ori la un nivel superior legii ordinare".

Unul dintre aspectele fundamentale în materia dreptului referendar vizează "efectele referendumului". Or, modificând în mod arbitrar (chiar în anul în care se intenţionează organizarea unui referendum) însăşi condiţia formală care generează efectele referendumului (pragul de valabilitate) legiuitorul afectează un aspect fundamental, anume efectele juridice posibile ale referendumului decizional de revizuire a Constituţiei.

Intenţia explicit declarată a iniţiatorului legii este aceea de a facilita (prin scăderea cvorumului de valabilitate la referendum de la 50% la 30% din numărul total al cetăţenilor cu drept de vot) adoptarea unei variante revizuite a Constituţiei României. Aceasta demonstrează că legiuitorul urmăreşte în mod conştient obţinerea unui anumit efect juridic al referendumului. Or, această intenţie (transpusă în legea criticată) contravine în mod manifest recomandărilor Codului de bune practici în materie de referendum, art. II alin. 2 pct. c) prin aceea că se încearcă afectarea unui aspect fundamental al referendumului - efectele pe care acesta le produce.

2. Aşa cum a reţinut Curtea Constituţională în Decizia nr. 731 din 10 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 478 din 12 iulie 2012, "şi condiţia ce trebuie pentru validitatea referendumului este aceeaşi pentru toate tipurile de referendum, art. 5 alin. (2) din Legea nr. 3/2000 impunând întrunirea majorităţii absolute care constă în majoritatea plus unu din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente. Curtea reţine că aceasta reprezintă o condiţie esenţială pentru ca referendumul să poată exprima în mod real şi efectiv voinţa cetăţenilor, constituind premisa unei manifestări autentic democratice a suveranităţii prin intermediul poporului, în conformitate cu principiul statuat în art. 2 (I) din Legea fundamentală. Participarea la referendum a majorităţii cetăţenilor reprezintă un act de responsabilitate civică [...]".

În alte cuvinte, în lipsa unei participări de cel puţin 50% plus 1, s-ar ajunge la neîndeplinirea unei condiţii esenţiale pentru ca referendumul să poată exprima în mod real şi efectiv voinţa cetăţenilor, care constituie premisa unei manifestări autentic democratice a suveranităţii prin intermediul poporului. Adoptând legea criticată, Parlamentul a încălcat grav prevederile art. 2 alin. (1) din Constituţie, admiţând de altfel lipsa de legitimitate a măsurilor care vor fi adoptate prin referendum.

Nu poate fi invocat faptul că un procent foarte mare de neparticipare, de maximum 70%, ar reprezenta persoanele care nu sunt interesate de situaţia ţării sau de problematica supusă consultării prin referendum, pentru că atât Curtea Constituţională, cât şi jurisdicţiile europene au

stabilit că neparticiparea la vot reprezintă o modalitate de exprimare a unei opţiuni politice de către cetăţeni, chiar dacă aceasta este negativă.

3. Prevederile articolului unic pct. 1 şi 2 din legea criticată de neconstituţionalitate, care se referă la art. 5 din Legea nr. 3/2000, reglementează un cvorum de participare de cel puţin 30%, redus de la 50% plus 1, şi o majoritate de realizat pentru validarea rezultatelor referendumului de cel puţin 25%, redusă de la 50% plus 1.

Aşa cum rezultă din expunerea de motive a legii criticate, o asemenea reglementare s-a bazat pe Liniile directoare pentru organizarea referendumului, adoptate de Comisia de la Veneţia în anul 2007, conform cărora pentru referendum nu se recomandă un cvorum de participare şi unul de validare. Iniţiatorii propunerii legislative, care a devenit legea criticată de neconstituţionalitate, au propus totuşi cvorumul de participare şi cel de validare având în vedere situaţia concretă din ţara noastră.

În primul rând, Liniile directoare pentru organizarea referendumului adoptate de Comisia de la Veneţia au doar un caracter de recomandare, nefiind obligatorii. De altfel, Comisia de la Veneţia este un organism al Consiliului Europei, şi nu al Uniunii Europene.

În al doilea rând, bazându-se pe recomandările Comisiei de la Veneţia, iniţiatorii legii criticate au încălcat prevederile art. 1 alin. (5) din Constituţie, conform cărora supremaţia Constituţiei este obligatorie.

În acest sens, susţin autorii criticilor de neconstituţionalitate, trebuie menţionat că supremaţia Constituţiei se manifestă şi asupra reglementărilor comunitare, chiar dacă acestea sunt obligatorii, pentru că potrivit art. 148 alin. (2) din Constituţie, reglementările comunitare, nu şi cele ale Consiliului Europei, care au caracter obligatoriu, au prioritate faţă de dispoziţiile contrare din legile interne, nu şi faţă de cele din Constituţie. Desigur că o asemenea regulă este cu atât mai mult aplicabilă normelor de recomandare adoptate de organisme ale Consiliului Europei.

Ca urmare, legea criticată de neconstituţionalitate nu este fundamentată constituţional, întrucât nu poate exista o normă de recomandare de nivel european care să fie superioară Constituţiei naţionale.

4. La nivel constituţional, referendumul a fost consacrat ca modalitate de consultare prin care poporul are posibilitatea de a exercita în mod direct suveranitatea naţională, exprimându-şi voinţa cu privire la probleme de interes general sau care au o importanţă deosebită în viaţa statului.

Prevederile constituţionale au fost concretizate la nivel de lege organică, fiind detaliate şi dezvoltate prin Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, cu modificările şi completările ulterioare. Problema principială ridicată de legea criticată este de a stabili dacă există un articol explicit în Constituţie care să instituie un anumit cvorum de valabilitate al referendumului sau dacă efectele juridice ale referendumului sunt lăsate de legiuitorul constituţional pe seama reglementării ulterioare (prin lege organică), aşa cum pare a reieşi din art. 73 alin. (3) lit. d) din Constituţie, care stabileşte că "(3) Prin lege organică se reglementează: (...) d) organizarea şi desfăşurarea referendumului".

Autorii sesizării susţin că trebuie determinat dacă revine legii organice rolul de a stabili, în mod concret, condiţia de valabilitate şi, implicit, efectele juridice ale referendumului. Însă interpretarea care lasă efectele instituţiei referendumului (ca modalitate de exercitare a suveranităţii poporului) pe seama legii organice nu poate fi primită, deoarece contrazice art. 2 alin. (1) din Constituţie, care stabileşte că poporul îşi exercită suveranitatea "[...] precum şi prin

referendum", iar nu "[...] precum şi prin referendum, în condiţiile legii". Referendumul, ca exerciţiu direct al suveranităţii poporului, nu este condiţionat sub aspectul efectelor juridice de legea organică, aceasta reglementând doar aspecte legate de "organizarea şi desfăşurarea referendumului", aşa cum stabileşte art. 73 alin. (3) lit. d) din Constituţie.

De altfel, în Decizia nr. 567 din 11 iulie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 613 din 14 iulie 2006, Curtea Constituţională a stabilit care este interpretarea corectă a art. 73 alin. (3) lit. d) din Constituţie: "Prevederile art. 12 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 nu sunt susţinute nici de dispoziţiile art. 73 alin. (3) lit. d) din Constituţie, potrivit cărora prin lege organică se reglementează <<organizarea şi desfăşurarea referendumului>>, întrucât textul are în vedere stabilirea prin lege a unor măsuri tehnice, procedurale, necesare în procesul de consultare a poporului pe calea referendumului." În acelaşi sens, confirmându-şi în anul 2012 propria jurisprudenţă, Curtea Constituţională a explicitat interpretarea din anul 2006: "Constituie aspecte tehnice şi de detaliu cele care privesc, de exemplu, programul calendaristic pentru realizarea acţiunilor necesare desfăşurării referendumului, bugetul alocat acestuia, modelul ştampilelor, buletinelor de vot, listelor electorale şi proceselor-verbale ce urmează a fi utilizate" (a se vedea Decizia nr. 736 din 24 iulie 2012 publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 516 din 25 iulie 2012). Nu există în jurisprudenţa Curţii nicio decizie prin care art. 73 alin. (3) lit. d) din Constituţie să fie interpretat în sensul asimilării pragului de valabilitate (cvorum) la referendum cu o măsură tehnico-procedurală privind "organizarea şi desfăşurarea referendumului". Prin urmare, nivelul cvorumului, care este însăşi condiţia formală în funcţie de care Curtea Constituţională este îndreptăţită, în temeiul art. 146 lit. i) din Constituţie să "confirme rezultatele referendumului", nu este un simplu aspect de ordin tehnic sau procedural, ci este un aspect substanţial, pentru clarificarea căruia este necesar să se determine intenţia legiuitorului constituant cu privire la pragul de valabilitate al referendumului, printr-o interpretare sistematică a Constituţiei ce coroborează articolele privitoare la referendum cu alte articole care stabilesc modalitatea cea mai sigură de cuantificare a voinţei corpului electoral.

5. Întrucât nu există în Constituţie o prevedere care să precizeze în mod explicit condiţia formală a valabilităţii referendumului, aceasta trebuie determinată prin raportare la articolul sau articolele cu valoare de principiu care stabilesc fără echivoc sensul termenului de "majoritate" a corpului electoral, în funcţie de care se poate determina cu precizie maximă care este rezultatul corect al unei consultări populare.

Aşa cum a arătat Curtea Constituţională în Decizia nr. 683 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 479 din 12 iulie 2012, "art. 80 alin. (1) din Constituţie este un text Constituţional de principiu". Acesta stabileşte că statul român, ca expresie juridică, politică şi socială a voinţei poporului suveran, este reprezentat de Preşedintele României, care veghează la respectarea Constituţiei şi la buna funcţionare a autorităţilor publice.

Or, în cadrul sistemului constituţional românesc, Preşedintele României, ca şef al statului (a se vedea în acest sens Hotărârea nr. 3 din 9 septembrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 216 din 11 septembrie 1996 şi Decizia nr. 147 din 21 februarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 162 din 7 martie 2007) este autoritatea publică care reprezintă cel mai fidel voinţa întregului corp electoral dat fiind faptul că, pentru dobândirea acestei funcţii de înaltă reprezentativitate, Preşedintele României este ales de cetăţeni prin "vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat" - art. 81 alin. (1) din Constituţie, iar pentru cuantificarea acestui scrutin deschis tuturor cetăţenilor cu drept de vot, legiuitorul constituant a stabilit cu precizie sensul termenului de majoritate: "Este declarat ales candidatul

care a întrunit, în primul tur de scrutin, majoritatea de voturi ale alegătorilor înscrişi în listele electorale" - art. 81 alin. (2) din Constituţie.

Conferind Preşedintelui României cea mai înaltă funcţie de reprezentare, legiuitorul constituant nu a instituit alt tip de "majoritate" decât aceea care se raportează la întregul corp electoral, format din alegătorii înscrişi în listele electorale, cu respectarea condiţiei de vârstă stabilite de Constituţie în art. 36 alin. (1), potrivit căruia "Cetăţenii au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniţi până în ziua alegerilor inclusiv", şi cu restricţiile detaliate de art. 36 alin. (2) "Nu au drept de vot debilii sau alienaţii mintal, puşi sub interdicţie, nici persoanele condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă, la pierderea drepturilor electorale".

Prin urmare, art. 81 alin. (2) din Constituţie, care descrie în mod precis modalitatea de cuantificare a voinţei întregului corp electoral, stabilind explicit că aceasta se determină conform regulii "majorităţii de voturi ale alegătorilor înscrişi în listele electorale", este un articol cu valoare de principiu pentru determinarea condiţiei de valabilitate a referendumului, care este un act prin care corpul electoral îşi poate manifesta voinţa cu privire la: revizuirea Constituţiei, demiterea Preşedintelui României sau o problemă de interes naţional.

Curtea Constituţională a arătat, în Decizia nr. 736 din 24 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 516 din 25 iulie 2012, că referendumul este un "instrument al democraţiei directe". Pe cale de consecinţă, este perfect legitimă şi întru totul conformă literei şi spiritului Constituţiei aplicarea şi în cazul referendumului a criteriului de cuantificare a voinţei corpului electoral, aşa cum se manifestă aceasta în cazul alegerii Preşedintelui României prin vot "direct", cu "majoritatea de voturi ale alegătorilor înscrişi în listele electorale".

Or, întrucât Constituţia nu conţine alte precizări, termenul de "majoritate" trebuie interpretat în sensul comun de majoritate numerică simplă, determinată conform regulii 50% plus 1 din numărul de alegători înscrişi în listele electorale. De altfel, este lesne de observat că, atunci când operează cu termenul de "majoritate", legiuitorul constituţional îl înţelege întotdeauna în sensul său matematic (50% plus 1) şi îl aplică tuturor autorităţilor publice ale statului român, exemple fiind dispoziţiile art. 81 alin. (2), art. 95 alin. (1), art. 103 alin. (3), art. 134 alin. (1) sau art. 76 alin. (1).

Prin urmare, nu se poate susţine că, pentru deţinătorul suveranităţii (poporul), regula de cuantificare şi de determinare a valabilităţii unui referendum - instrument al democraţiei directe, să fie aceea a unei "majorităţi" de 30%, aşa cum stabileşte legea supusă examinării Curţii.

6. Este contrar interpretării sistematice şi loiale a Constituţiei să se susţină că voinţa "majorităţii" corpului electoral, în special în cazul unui referendum, poate fi determinată prin stabilirea unui prag de valabilitate de 30%.

Această reglementare încalcă nu doar art. 81 din Constituţie (cu valoare de principiu în stabilirea sensului noţiunii de "majoritate"), ci şi art. 2 alin. (2) care stabileşte că: "Niciun grup şi nicio persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu."

Or, prin raportare la totalitatea corpului electoral compus din cetăţenii cu drept de vot, cifra de 30% de participanţi la referendum constituie un grup pe care legiuitorul ordinar şi-a arogat libertatea de a-l considera o "majoritate" suficient de legitimă sub aspect numeric încât să valideze un referendum. Această situaţie absurdă la nivel juridic cade sub incidenţa art. 2 alin. (2) din Constituţie, care interzice ca acest grup de minimum 30% din totalul cetăţenilor cu drept de vot să exercite suveranitatea în nume propriu.

Atunci când legiuitorul constituant a dorit să instituie în Legea fundamentală un alt tip de majoritate decât cea strict matematică (de 50% plus 1) a făcut-o explicit, cum este cazul procedurii de revizuire a Constituţiei, reglementată la art. 151 alin. (1) - "Proiectul sau

propunerea de revizuire trebuie adoptată de Camera Deputaţilor şi de Senat, cu o majoritate de cel puţin două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere" şi la art. 151 alin. (2) - "Dacă prin procedura de mediere nu se ajunge la un acord, Camera Deputaţilor şi Senatul, în şedinţa comună, hotărăsc cu votul a cel puţin trei pătrimi din numărul deputaţilor şi senatorilor".

În concluzie, autorii solicită Curţii Constituţionale să constate că dispoziţiile Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului este neconformă cu prevederile art. 1 alin. (3) şi (5) şi ale art. 2 alin. (1) şi (2) şi ale art. 147 alin. (4) din Constituţie, fiind neconstituţionale.

III. În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, sesizarea a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a comunica punctul lor de vedere.

1. Preşedintele Camerei Deputaţilor a transmis cu Adresa nr. 51/3.548 din 18 iunie 2013, înregistrată la Curtea Constituţională sub nr. 2.289 din 18 iunie 2013, punctul său de vedere, în care se arată că sesizarea de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

Astfel, se arată că autorii sesizării invocă nerespectarea dispoziţiilor art. 1 alin. (3) susţinând în mod nefondat că "principiul şi realitatea juridică a statului de drept se opun aplicării unei reguli diferite în timp" în ceea ce priveşte cvorumul de participare la referendumul pentru revizuirea Constituţiei României.

Cu referire la acest argument, se invocă Decizia Curţii Constituţionale nr. 70 din 18 aprilie 2000, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 334 din 19 iulie 2000, prin care se statuează că exigenţele principiului statului de drept privesc scopurile majore ale activităţii statale, prefigurate în ceea ce este numit ca fiind domnia legii, sintagmă care implică subordonarea statului faţă de drept. Statul de drept asigură supremaţia Constituţiei, corelarea legilor şi a tuturor actelor normative cu aceasta, existenţa sistemului de separaţie a puterilor publice, care trebuie să acţioneze în limitele legii, şi anume în limitele unei legi care exprimă voinţa generală. Pe cale de consecinţă, astfel cum rezultă şi din decizia amintită, statul de drept nu împiedică existenţa unor modificări legislative ce vizează aplicarea unui cvorum diferit referitor la participarea la referendumul de revizuire a Constituţiei României. Totodată, autorii sesizării se contrazic invocând, pe de o parte, încălcarea recomandărilor Codului de bune practici în materie de referendum adoptat de Consiliul pentru alegeri democratice la cea de-a 19-a reuniune (Veneţia, 16 decembrie 2006) şi de Comisia de la Veneţia la cea de-a 70-a Sesiune Plenară (Veneţia, 16 - 17 martie 2007), iar, pe de altă parte, lipsa obligativităţii respectării Liniilor directoare pentru organizarea referendumului adoptate de Comisia de la Veneţia, întrucât acestea "au doar un caracter de recomandare".

Faţă de cele invocate, se remarcă că, în ciuda faptului că prin Codul de bune practici în materie de referendum se prevede că aspectele fundamentale în materia dreptului referendar să nu poată fi modificate cel puţin un an înainte de referendum, în ceea ce priveşte referendumul privind revizuirea Constituţiei României nu s-a prevăzut o dată certă pentru organizarea acestuia prin Hotărârea Parlamentului României nr. 17/2013 privind constituirea Comisiei comune a Camerei Deputaţilor şi Senatului pentru elaborarea propunerii legislative de revizuire a Constituţiei României, cu modificările şi completările ulterioare, astfel încât, în opinia noastră, nu se poate reţine intenţia de modificare a prevederilor în materia referendumului cu un an înainte de organizarea acestuia.

Mai mult decât atât, se menţionează că potrivit art. II pct. 2 lit. c) din Codul de bune practici în materie de referendum, sunt reglementate ca reguli fundamentale în special cele care privesc: componenţa comisiilor electorale sau a altui organism însărcinat cu organizarea referendumului;

dreptul de vot şi listele electorale; validitatea în sens formal şi material a textului supus referendumului; efectele referendumului (sub rezerva regulilor de detaliu); participarea partizanilor şi adversarilor propunerii la emisiunile mass-mediei publice. Luând în considerare acest specific, precum şi faptul că elemente care ţin de organizarea şi desfăşurarea referendumului - cum este şi cvorumul de participare - nu se regăsesc în enumerarea menţionată anterior, rezultă că acestea pot fi modificate cu mai puţin de un an înainte de data referendumului, câtă vreme nu este afectat interesul general al desfăşurării în bune condiţii a acestuia.

Pe de altă parte, faţă de argumentele aduse în sprijinul lipsei obligativităţii respectării Liniilor directoare pentru organizarea referendumului, apreciază că, având în vedere statutul României de parte la Convenţia Europeană a Drepturilor Omului şi de stat membru al Consiliului Europei, recomandările Comisiei de la Veneţia nu pot rămâne fără efecte în plan practic, fiind avute în vedere la îmbunătăţirea cadrului normativ, fără ca aceasta să echivaleze cu o încălcare a principiului supremaţiei Constituţiei României, statuat în art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală.

Faţă de argumentele aduse de autorii sesizării, potrivit cărora poporul îşi exercită suveranitatea prin referendum, care "nu este condiţionat sub aspectul efectelor juridice de legea organică, aceasta reglementând doar aspecte legate de organizarea şi desfăşurarea referendumului", se menţionează că art. 2 din Constituţie precizează nu doar sursa suveranităţii puterii, nominalizând exclusiv poporul român, ci şi modalităţile prin care acesta poate exercita suveranitatea, anume fie prin organele sale reprezentative, fie pe calea directă a referendumului.

Totodată, având în vedere că art. 73 alin. (3) lit. d) din Constituţie prevede că organizarea şi desfăşurarea referendumului se reglementează prin lege organică, este fără echivoc faptul că legiuitorul constituant a lăsat la nivelul acestei categorii de legi reglementarea condiţiilor concrete în materie, fără a afecta efectele juridice, respectiv rezultatele referendumului. În cazul referendumului pentru revizuirea Constituţiei, atât organizarea, cât şi rezultatele acestuia sunt obligatorii, în conformitate cu art. 151 alin. (3) din legea supremă.

Decizia Curţii Constituţionale nr. 736 din 24 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 516 din 25 iulie 2012 şi menţionată de autorii sesizării în susţinerea nerespectării prevederilor art. 2 din Constituţie, se referă la aspecte tehnice şi de detaliu care ar putea fi modificate prin acte ale executivului, şi nu printr-un act normativ de nivelul legii, astfel cum recomandă Comisia de la Veneţia. Întrucât stabilirea unui cvorum de participare la referendum constituie unul dintre elementele procedurii de organizare şi desfăşurare a acestuia, iar nu un aspect de ordin tehnic sau de detaliu, aceasta este supusă regulii instituite de art. 73 alin. (3) lit. d) din Constituţie, respectiv aceea a reglementării prin lege organică, ceea ce s-a şi întâmplat prin legea supusă controlului de constituţionalitate. Prin urmare, nici această argumentaţie nu poate fi reţinută.

Referitor la susţinerea autorilor sesizării potrivit căreia au fost încălcate dispoziţiile art. 147 alin. (4) din Constituţie, întrucât nu au fost respectate considerentele Deciziei Curţii Constituţionale nr. 731 din 10 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 478 din 12 iulie 2012, prin care s-ar impune un prag de valabilitate a referendumului de jumătate plus unu din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, se menţionează că, prin decizia invocată, Curtea Constituţională a constatat că rezultatul referendumului depinde de întrunirea cumulativă a două condiţii - una referitoare la numărul minim de cetăţeni care trebuie să participe la referendum pentru ca acesta să fie valabil şi una privitoare la numărul de voturi valabil exprimate, care determină rezultatul referendumului -, condiţii detaliate în art. 5 alin. (2) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea

referendumului. Or, legea supusă controlului de constituţionalitate vizează, între altele, tocmai modificarea art. 5 alin. (2) din Legea nr. 3/2000 în sensul instituirii unui cvorum de participare şi a unui cvorum de validare - aceeaşi condiţie pentru toate tipurile de referendum, ceea ce nu este de natură a încălca decizia menţionată anterior.

2. Guvernul a transmis cu Adresa nr. 5/3.639/2013, înregistrată la Curtea Constituţională sub nr. 2.216 din 17 iunie 2013, punctul său de vedere, în care se arată că sesizarea de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

Se arată că prin Decizia nr. 731 din 10 iulie 2012, Curtea Constituţională a statuat că, pe lângă numărul de voturi valabil exprimate, care determină rezultatul referendumului, stabilirea unei majorităţi pentru validarea referendumului (cvorum) este o condiţie esenţială, iar nu valoarea (procentul) unei asemenea majorităţi.

Cum dispoziţiile criticate nu exclud această condiţie esenţială, ci doar diminuează valoarea actuală a valorii sale, se apreciază că au fost respectate considerentele expuse de Curtea Constituţională şi, implicit, prevederile constituţionale ale art. 2 alin. (1) şi art. 147 alin. (4).

În plus, măsurile sunt în acord şi cu recomandările din Codul bunelor practici în materie de referendum, adoptat de Consiliul pentru alegeri democratice la cea de-a 19-a reuniune de la Veneţia din 16 decembrie 2006 şi de Comisia de la Veneţia la cea de-a 70-a Sesiune Plenară (Veneţia, 16 - 17 martie 2007), care precizează că nu se recomandă:

"a. un cvorum (prag, procentaj minimal) de participare, întrucât îi asimilează pe cei care se abţin cu partizanii votului negativ;

b. un cvorum de aprobare (acceptarea de către un procentaj minimal din numărul alegătorilor înscrişi), întrucât riscă să creeze o situaţie politică dificilă în cazul în care proiectul este adoptat cu o majoritate simplă, inferioară însă cvorumului (pragului) necesar."

În ceea ce priveşte susţinerile privind încălcarea art. 1 alin. (3) şi (5), se apreciază că acestea sunt neîntemeiate, întrucât "libertatea pe care şi-a arogat-o legiuitorul de a stabili în mod arbitrar un anumit nivel al cvorumului de valabilitate al referendumului", la care se referă autorii sesizării, este de fapt expresia prevederilor constituţionale ale art. 61 alin. (1) din Constituţie, potrivit cărora Parlamentul este "organul reprezentativ suprem al poporului român şi unica autoritate legiuitoare".

În condiţiile în care Constituţia nu conţine niciun text care să stabilească o anume majoritate de participare la referendum, apreciem că îi revine legiuitorului libertatea de a reglementa aceste aspecte.

3. La dosarul cauzei au fost depuse mai multe înscrisuri care conţin puncte de vedere formulate, în cadrul procedurii amicus curiae, în sensul admiterii criticilor invocate şi constatării neconstituţionalităţii Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului.

IV. Curtea a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie şi ale art. 1, 10, 15, 16 şi 18 din Legea nr. 47/1992, să se pronunţe asupra constituţionalităţii prevederilor legale criticate.

Obiectul controlului de constituţionalitate, astfel cum rezultă din sesizarea formulată, îl constituie dispoziţiile Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului.

Dispoziţiile constituţionale pretins încălcate sunt cele ale art. 1 alin. (3) şi (5) referitoare la statul de drept şi la obligaţia respectării Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor, ale art. 2 alin. (1) şi (2) privind suveranitatea naţională şi ale art. 147 alin. (4) care consacră caracterul general obligatoriu al deciziilor Curţii Constituţionale.

Înainte de a proceda la analiza obiecţiei de neconstituţionalitate, Curtea urmează să constate că sesizarea formulată îndeplineşte condiţiile prevăzute de art. 146 lit. a) din Constituţie sub aspectul titularilor dreptului de sesizare, întrucât aceasta, astfel cum rezultă din lista anexată sesizării de neconstituţionalitate, a fost semnată de un număr de 83 de deputaţi.

V. Examinând obiecţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine următoarele aspecte:

1. Referendumul este, prin excelenţă, un instrument al democraţiei directe, prin intermediul căruia cetăţenii îşi exprimă opinia şi adoptă o decizie în mod direct.

Principala caracteristică a referendumului rezidă în funcţia sa de legitimare a puterii, voinţa populară validând actele supuse votului. Prin referendum se atenuează distanţa dintre guvernanţi şi guvernaţi, completându-se în mod democratic raporturile care rezultă în urma alegerilor. Cu alte cuvinte, referendumul reprezintă un mijloc de manifestare a rolului cetăţeanului în politică, în cadrul circumscris sferei dezbaterii publice.

Pe de altă parte, referendumul oferă poporului posibilitatea de a controla puterea şi modul de exercitare a acesteia, precum şi posibilitatea de a media probleme extrem de importante de natură politică (precum cele referitoare la procedura de demitere a Preşedintelui României).

În majoritatea statelor europene, baza juridică a referendumului - ca modalitate fundamentală de exercitare a democraţiei directe - o reprezintă Constituţia, legile de organizare a referendumurilor, precum şi recomandările Codului bunelor practici în materia referendumului, elaborat de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept, integrate în substanţa dispoziţiilor reglementatoare.

Referendumul a fost consacrat la nivel constituţional ca modalitate de consultare prin care poporul are posibilitatea de a exercita direct suveranitatea naţională, exprimându-şi voinţa cu privire la probleme de interes general sau care au o importanţă deosebită în viaţa statului: "Suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum." (art. 2 alin. (1) din Constituţie).

Dispoziţiile Legii fundamentale nu fac o ierarhie între cele două instrumente de realizare a puterii de stat: organele reprezentative şi referendum, acestea neputând fi considerate a avea natură subsidiară unul faţă de celălalt. Mai mult, referendumul nu constituie o alternativă pentru democraţia parlamentară, iar utilizarea acestuia în mod abuziv poate conduce la subminarea legitimităţii şi a rolului Parlamentului ca organ reprezentativ al poporului. Aceasta este raţiunea pentru care Legea nr. 3/2000 prevede obligaţia Parlamentului de a transmite un punct de vedere cu privire la organizarea unui referendum, în acord cu Liniile directoare cu privire la organizarea referendumului, adoptate de Comisia de la Veneţia.

Referendumul desemnează procedura prin care toţi cetăţenii înscrişi în listele electorale permanente sunt chemaţi să se pronunţe, prin vot, în mod egal, direct, secret şi liber, în temeiul legii, asupra unei probleme de interes naţional.

Astfel, cadrul constituţional privind referendumul este reprezentat de următoarele prevederi din Legea fundamentală:

- Art. 73 alin. (3) lit. d): "Prin lege organică se reglementează: [...]

d) organizarea şi desfăşurarea referendumului.";

- Art. 90: "Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional.";

- Art. 95 alin. (3): "Dacă propunerea de suspendare [a Preşedintelui României] din funcţie este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Preşedintelui.";

- Art. 151 alin. (3): "Revizuirea [Constituţiei] este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire."

Aşadar, Legea fundamentală reglementează 3 tipuri de referendumuri naţionale: cel iniţiat de Preşedintele României asupra unor probleme de interes naţional, menţionat la art. 90, cel referitor la demiterea Preşedintelui României, prevăzut de art. 95 alin. (3), şi cel prin care se aprobă revizuirea Constituţiei, reglementat de art. 151 alin. (3).

Prevederile constituţionale au fost concretizate la nivel de lege organică, fiind detaliate şi dezvoltate prin Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, cu modificările şi completările ulterioare.

2. Validarea rezultatului referendumului depinde, potrivit dispoziţiilor legii în vigoare, de îndeplinirea cumulativă a două condiţii:

- prima referitoare la numărul minim de cetăţeni care trebuie să participe la referendum pentru ca acesta să fie valabil şi
- a doua privitoare la numărul de voturi valabil exprimate, care determină rezultatul referendumului.

Prima condiţie este consacrată de art. 5 alin. (2) din Legea nr. 3/2000, potrivit căruia "Referendumul este valabil dacă la acesta participă cel puţin jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente".

Noua reglementare prevede că "Referendumul este valabil dacă la acesta participă cel puţin 30% din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente".

Condiţia ce trebuie îndeplinită pentru validitatea referendumului este aceeaşi pentru toate tipurile de referendum, art. 5 alin. (2) din Legea nr. 3/2000 impunând întrunirea unui anumit prag de participare raportat la numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente.

A doua condiţie referitoare la majoritatea voturilor valabil exprimate oferă, de asemenea, o reglementare unitară, dând expresie şi exigenţei reprezentativităţii sub aspectul rezultatului votului. Astfel, aceeaşi soluţie legislativă se regăseşte în cazul referendumului privind revizuirea Constituţiei, al referendumului pentru demiterea Preşedintelui României, al referendumului cu privire la probleme de interes naţional şi al referendumului local, unde, potrivit art. 7 alin. (2), art. 10, art. 12 alin. (2) şi, respectiv, art. 14 alin. (2) din Legea nr. 3/2000, rezultatul se stabileşte în funcţie de majoritatea voturilor valabil exprimate pe întreaga ţară sau, după caz, la nivelul unităţii administrativ-teritoriale.

Legea dedusă controlului de constituţionalitate introduce un element de noutate sub aspectul condiţiilor de validitate a referendumului, stabilind că "Rezultatul referendumului este validat dacă opţiunile valabil exprimate reprezintă cel puţin 25% din cei înscrişi pe listele electorale permanente". Astfel, alături de condiţiile stabilite de legea în vigoare, noua reglementare condiţionează validarea rezultatului referendumului de surmontarea unui prag raportat la numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, în funcţie de care se stabileşte majoritatea voturilor valabil exprimate.

3. Un cvorum de participare a majorităţii electoratului este necesar în următoarele state: Polonia, Bulgaria, Croaţia, Italia, Malta, Lituania, Slovacia sau Rusia. În Letonia, cvorumul este jumătate din alegătorii care au participat la ultimele alegeri legislative. În Portugalia, în cazul în care rata de participare nu este mai mare de 50%, referendumul nu are efect obligatoriu, ci doar consultativ.

Un cvorum de aprobare a unui sfert din electorat este stabilit în Ungaria. În Albania şi Armenia, cvorumul este o treime din electorat. În Danemarca, un amendament constituţional trebuie să fie aprobat de 40% din electorat; în alte cazuri, textul supus la vot este respins nu numai în cazul în care majoritatea simplă a alegătorilor votează împotrivă, ci doar un procent de 30% din electoratul înregistrat în listele electorale - Olanda sau Danemarca.

4. Criticile referitoare la cvorumul de participare

Prin Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 90 din 3 februarie 2012, Curtea a arătat, cu privire la forţa juridică a dispoziţiilor Codului bunelor practici în materie electorală, elaborat de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept, ale cărui efecte juridice sunt similare Codului de bune practici în materie de referendum, adoptat de Consiliul pentru Alegeri Democratice la cea de-a 19-a reuniune (Veneţia, 16 decembrie 2006) şi de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept la cea de-a 70-a Sesiune Plenară (Veneţia, 16 - 17 martie 2007), cod invocat de autorii obiecţiei de neconstituţionalitate, că, "într-adevăr, acest act nu are un caracter obligatoriu, însă recomandările sale constituie coordonate ale unui scrutin democratic, în raport cu care statele - care se caracterizează ca aparţinând acestui tip de regim - îşi pot manifesta opţiunea liberă în materie electorală, cu respectarea drepturilor fundamentale ale omului, în general, şi a dreptului de a fi ales şi de a alege, în special".

Din analiza textelor constituţionale în vigoare şi a actelor internaţionale în materie, Curtea constată că prevederile art. 2 alin. (1), art. 90, art. 95 alin. (3) şi art. 151 alin. (3) din Constituţie nu dispun expres cu privire la un anumit prag de participare la vot. Curtea nu a identificat vreun text care să impună ori să recomande un cvorum de participare la referendum, toate dispoziţiile constituţionale făcând referire la stabilitatea legislaţiei electorale, inclusiv cea cu privire la referendum.

Prin urmare, reglementarea sau modificarea condiţiilor privind validarea referendumului este de competenţa exclusivă a legiuitorului, numai acesta fiind cel îndreptăţit, potrivit art. 73 alin. (3) lit. d) din Constituţie, să reglementeze organizarea şi desfăşurarea prin lege organică a acestui instrument de consultare populară.

De aceea, Curtea apreciază că varianta de reglementare a cvorumului de participare aleasă de legiuitor prin legea supusă controlului de constituţionalitate asigură o reprezentativitate suficientă de natură a conferi deciziei adoptate forţa care reflectă voinţa populară, astfel încât suveranitatea poporului, consacrată la art. 2 din Constituţie, să nu fie afectată în vreun fel.

Legea dedusă controlului reglementează, sub aspectul condiţiilor de validitate a referendumului, pe lângă micşorarea cvorumului de participare la 30%, şi condiţia potrivit căreia "rezultatul referendumului este validat dacă opţiunile valabil exprimate reprezintă cel puţin 25% din cei înscrişi pe listele electorale permanente". Prin urmare, pentru validarea referendumului este necesară întrunirea acestor două condiţii minimale, ceea ce reprezintă un mod de securizare a reprezentativităţii votului la referendum de natură să satisfacă şi condiţiile impuse prin jurisprudenţa anterioară a Curţii Constituţionale.

Această soluţie legislativă respectă şi Recomandările Comisiei de la Veneţia, dat fiind faptul că, în Raportul adoptat la cea de-a 64-a Sesiune Plenară (Veneţia, 21 - 22 octombrie 2005), referitor la "Referendumul în Europa - Analiza reglementărilor juridice din statele europene" cu privire la cvorumul de participare s-a reţinut că "cele mai multe state nu prevăd un cvorum pentru a valida rezultatul unui referendum. În cazul în care cvorumul există acesta poate îmbrăca două forme: cvorum de participare sau cvorum de aprobare (nn. - este vorba despre majoritate) [...] Un cvorum de aprobare este considerat preferabil unui cvorum de participare, care reprezintă

o gravă problemă. Adversarii proiectului prezentat la referendum, aşa cum ne-au arătat multe exemple, fac apel la cetăţeni să se abţină, chiar dacă aceştia sunt în minoritate în rândul alegătorilor vizaţi de problemă".

De asemenea, în Liniile directoare ale Comisiei de la Veneţia - Codul de bune practici în materie de referendum - s-a stabilit recomandarea de a nu elabora dispoziţii cu privire la regulile aplicate cvorumurilor. Astfel, în Raportul explicativ al aceluiaşi document, s-a reţinut că: "Cvorumul de participare (pragul minim) are ca rezultat faptul că este în interesul opozanţilor propunerii să se abţină decât să voteze împotrivă", dar şi că "încurajarea abţinerilor sau impunerea punctului de vedere al unei minorităţi nu este un lucru sănătos pentru o democraţie. În plus, este foarte tentantă falsificarea ratei de participare în faţa unei opoziţii slabe."

Aceste recomandări, reţinute de Curtea Constituţională în Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, nu pot fi ignorate, chiar dacă nu au caracter obligatoriu, ci reprezintă "coordonate ale unui scrutin democratic, în raport cu care statele - care se caracterizează ca aparţinând acestui tip de regim - îşi pot manifesta opţiunea liberă în materie electorală, cu respectarea drepturilor fundamentale ale omului, în general, şi a dreptului de a fi ales şi de a alege, în special".

Cu alte cuvinte, caracterul de stat de drept şi democratic poate fi analizat şi prin prisma recomandărilor elaborate în Liniile directoare ale Comisiei de la Veneţia - Codul de bune practici în materie de referendum, care reprezintă reguli cu valoare de principiu şi care constituie premisele necesare exerciţiului oricărei democraţii constituţionale.

5. În ceea ce priveşte criticile privind impredictibilitatea şi neclaritatea dispoziţiilor ce fac obiectul sesizării, în opinia autorilor sesizării, modificarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului generează o incertitudine juridică ce decurge din libertatea pe care şi-a arogat-o legiuitorul de a stabili în mod arbitrar (fără a ţine cont de vreun articol din Constituţie sau de vreun principiu general al dreptului) un anumit nivel al cvorumului de valabilitate al referendumului (respectiv 30%) care poate fi oricând modificat în timp, în funcţie de interesele unei majorităţi parlamentare.

Curtea reţine că, potrivit art. 2 alin. (1) din Legea nr. 3/2000, referendumul naţional constituie "forma şi mijlocul de consultare directă şi de exprimare a voinţei suverane a poporului român", însă legea nu prevede obligaţia cetăţenilor de a participa la referendum, ci doar dreptul acestora. De altfel, Constituţia consacră dreptul de vot, şi nu obligaţia de a vota, astfel că ţine de voinţa fiecărui cetăţean de a decide în mod liber dacă îşi exercită acest drept. Acesta nu poate fi obligat să îl exercite sau, dimpotrivă, să nu îl exercite, din moment ce art. 30 alin. (2) din Constituţie garantează libertatea conştiinţei (a se vedea în acest sens Hotărârea Curţii Constituţionale nr. 3 din 2 august 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 546 din 3 august 2012).

În hotărârea menţionată Curtea a reţinut că "exprimarea unei opţiuni politice poate avea loc nu numai prin participarea la referendum, ci şi chiar prin neparticiparea la acesta, mai ales în situaţiile în care legislaţia relevantă impune un anumit cvorum de participare. În acest fel, se poate crea o majoritate de blocaj raportat la numărul cetăţenilor unui stat; în acest mod, cei ce aleg să nu îşi exercite dreptul la vot consideră că printr-o conduită pasivă îşi pot impune voinţa politică. Astfel, alegând să nu îşi exercite un drept constituţional, cetăţenii îşi văd realizate propriile lor convingeri prin neacceptarea, în mod indirect, a celor contrare. De aceea, neparticiparea la referendum, mai exact neexercitarea dreptului la vot, este tot o formă de exprimare a voinţei politice a cetăţenilor şi de participare la viaţa politică."

Codul de bune practici în materie de referendum recomandă statelor asigurarea unei stabilităţi în ceea ce priveşte legislaţia în această materie. Or, stabilitatea dreptului este un element

important al credibilităţii procesului electoral, iar modificarea frecventă a normelor şi caracterul lor complex pot dezorienta alegătorul, astfel că trebuie evitată modificarea frecventă sau cu puţin timp (mai puţin de un an) înainte de referendum a legilor în materie. În jurisprudenţa sa constantă, Curtea Constituţională a subliniat necesitatea stabilităţii legilor în materia electorală şi în materia referendumului, ca expresie a principiului securităţii juridice.

Spre deosebire de alegeri, care au loc la intervale fixe de timp, data acestora fiind cunoscută cu mult timp înainte de a fi organizate, este puţin probabil ca data unui referendum să fie cunoscută cu un an sau cu mult timp înainte ca acesta să aibă loc. De aceea, Codul bunelor practici în materie de referendum distinge - atunci când abordează stabilitatea legislaţiei în materie de referendum - în art. II alin. 2 pct. b), care stipulează că "Aspectele fundamentale în materia dreptului referendar nu trebuie modificate cel puţin un an înainte de referendum [...]". Potrivit art. II pct. 2 lit. c) din Cod, constituie aspecte fundamentale în special regulile care privesc: componenţa comisiilor electorale sau a altui organism însărcinat cu organizarea referendumului; dreptul de vot şi listele electorale; validitatea în sens formal şi material a textului supus referendumului; efectele referendumului (sub rezerva regulilor de detaliu); participarea partizanilor şi adversarilor propunerii la emisiunile mass-media publice.

Modificările succesive pe care legiuitorul a intenţionat să le opereze asupra Legii nr. 3/2000 au fost relevate prin Decizia nr. 731 din 10 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 478 din 12 iulie 2012, referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea art. 10 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, decizie în care Curtea a reţinut că "obiectul controlului de constituţionalitate [...] a suferit de la momentul adoptării legii până la data pronunţării prezentei decizii o serie de modificări", pe care le sintetizează într-un tabel.

Curtea constată că cele mai multe modificări ale legislaţiei privitoare la organizarea şi desfăşurarea referendumului în România se referă la cvorumul de participare (chiar dacă uneori, în mod eronat, se derogă de la dispoziţiile privind cvorumul şi se reglementează doar majoritatea de vot, intenţia legiuitorului era de a elimina cvorumul de participare ca o condiţie de validitate a referendumului). Aceste frecvente modificări aveau, de regulă, menirea de a servi interesului unei majorităţi parlamentare conjuncturale ori legiuitorului delegat - Guvernul (care intervenea prin ordonanţă de urgenţă) în scopul de a valida ori invalida rezultatele unui referendum (în principal, având ca obiect susţinerea sau opoziţia faţă de Preşedintele României supus procedurii constituţionale de demitere din funcţie).

Din perspectiva evoluţiei legislative sus-menţionate, dat fiind caracterul imprevizibil şi instabil al normelor în acest domeniu, Curtea aminteşte că, în Codul de bune practici în materie de referendum, Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept a recomandat statelor asigurarea unei stabilităţi în ceea ce priveşte legislaţia în această materie.

Or, este incontestabil faptul că cvorumul de validare a referendumului, ca şi majoritatea de vot sunt de esenţa instituţiei referendumului, constituind în mod evident "aspecte fundamentale în materia dreptului referendar", dar şi faptul că în Constituţia României nu este reglementat un astfel de cvorum şi nici posibilitatea de a adopta legi "la un nivel superior legii ordinare" (în viziunea Comisiei de la Veneţia, legea ordinară este şi cea aprobată cu majoritate absolută), deoarece numai legile constituţionale pot fi considerate superioare celorlalte legi, potrivit Constituţiei.

De altfel, prin Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 90 din 3 februarie 2012, Curtea a admis obiecţia de neconstituţionalitate a Legii privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru autorităţile administraţiei publice locale şi a

alegerilor pentru Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2012, precum şi pentru modificarea şi completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali. În această decizie, Curtea a reţinut în mod critic frecventele modificări ale legislaţiei electorale, observând că Legea nr. 35/2008 "a fost modificată, la două luni de la adoptarea de către Parlament prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 66/2008, [...], şi la 5 luni de la adoptare prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 97/2008, [...]. Prin această din urmă ordonanţă au fost aduse 92 de modificări şi completări legii, în condiţiile în care legea adoptată iniţial de Parlament cu respectarea art. 75 şi art. 76 alin. (1) din Constituţie cuprindea 76 de articole şi o anexă referitoare la circumscripţiile electorale". Totodată, statuând că "dreptul la alegeri libere impune respectarea unor exigenţe, între care şi aceea a stabilităţii normelor juridice în domeniul electoral", respectiv că "stabilitatea acestor norme constituie o expresie a principiului securităţii juridice, instituit, implicit, de art. 1 alin. (5) din Constituţie", şi observând că modificarea legislativă intempestivă "poate fi de natură să creeze dificultăţi suplimentare autorităţilor însărcinate cu aplicarea sa, sub aspectul adaptării la procedura nou-instituită şi operaţiunile de ordin tehnic pe care aceasta le presupune", respectiv că "această reglementare este de natură să determine dificultăţi în exercitarea dreptului de vot, dificultăţi care pot avea ca efect, în cele din urmă, restrângerea exerciţiului acestui drept", Curtea a constatat neconstituţionalitatea legii criticate. Considerentele deciziei au avut în vedere şi Codul bunelor practici în materie electorală adoptat de către Comisia de la Veneţia, act în care se arată faptul că stabilitatea dreptului este un element important al credibilităţii procesului electoral, iar modificarea frecventă a normelor şi caracterul lor complex pot dezorienta alegătorul, respectiv că ceea ce trebuie evitat nu este atât modificarea sistemelor de scrutin, ci modificarea lor frecventă sau cu puţin timp (mai puţin de un an) înainte de alegeri.

De asemenea, "subliniind aceleaşi principii, Comisia de la Veneţia, în Raportul asupra calendarului şi inventarului criteriilor politice de evaluare a alegerilor adoptat de Consiliul pentru alegeri democratice cu ocazia celei de-a 34-a Reuniuni (Veneţia, 14 octombrie 2010) reţine, totodată, că <<orice reformă care vizează legislaţia electorală care urmează să se aplice unor alegeri trebuie să albă loc suficient de devreme pentru a putea fi cu adevărat aplicabilă>>. Cu toate acestea, în anumite situaţii, <<pot fi acceptate excepţii de la regula de un an, de exemplu, dacă este necesar să fie remediate pe cale legislativă probleme neprevăzute, sau pentru a rectifica legislaţia electorală, acolo unde aceasta ar aduce atingere drepturilor recunoscute la nivel internaţional>>".

Jurisprudenţa şi documentele examinate relevă instabilitatea legislaţiei româneşti în materie de alegeri, dar şi de referendum, în contradicţie cu principiile statului de drept, existenţa unor deficienţe ale sistemului electoral actual, necesitatea modificării legislaţiei electorale şi faptul că aceasta trebuie să aibă o solidă fundamentare, respectiv să se concretizeze într-un act complex - un cod electoral, precum şi faptul că modificarea trebuie să respecte principiul securităţii juridice, respectiv să nu se intervină (cu unele excepţii admisibile) cu mai puţin de un an înainte de alegeri.

Aceste argumente reţinute în numeroasele decizii ale Curţii se aplică în mod corespunzător şi dispoziţiilor legale criticate în prezenta cauză.

6. Curtea constată că modificarea cvorumului de participare la referendum se realizează în acelaşi an în care s-a declanşat procedura de revizuire a Constituţiei României în temeiul Hotărârii Parlamentului României nr. 17/2013 privind constituirea Comisiei comune a Camerei

Deputaţilor şi Senatului pentru elaborarea propunerii legislative de revizuire a Constituţiei României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 95 din 15 februarie 2013, precum şi al Hotărârii Parlamentului României nr. 35/2013 pentru modificarea anexei la Hotărârea Parlamentului României nr. 17/2013 privind constituirea Comisiei comune a Camerei Deputaţilor şi Senatului pentru elaborarea propunerii legislative de revizuire a Constituţiei României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 237 din 24 aprilie 2013.

De asemenea, în aceeaşi perioadă se află în curs procedura referendumului cu privire la probleme de interes naţional, declanşat de Preşedintele României, în temeiul art. 90 din Constituţie. Astfel, în data de 11 iunie 2013, Preşedintele a adresat o scrisoare preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului prin care solicită exprimarea punctului de vedere al Parlamentului asupra iniţiativei cu privire la organizarea unui referendum având ca obiect: "1. Trecerea la un Parlament unicameral; 2. Reducerea numărului total de parlamentari la maximum 300." Parlamentul trebuie să adopte o hotărâre, cu majoritate de voturi, în şedinţa comună a celor două Camere, conform dispoziţiilor art. 11 alin. (3) din Legea nr. 3/2000. Adoptarea hotărârii a fost amânată pentru luna septembrie 2013.

Prin modificarea condiţiilor cu privire la validarea rezultatului referendumului, legiuitorul ordinar modifică în mod implicit efectele juridice ale referendumului, care constituie un element de structură al acestuia.

Astfel, Curtea constată că modificarea Legii nr. 3/2000 - în esenţa acesteia, câtă vreme modificarea priveşte cvorumul de validare prevăzut de actuala legislaţie în scopul atingerii rezultatului declarat al majorităţii solide din Parlamentul României (revizuirea Constituţiei) -, intervine în timpul procedurii de revizuire ceea ce, astfel cum susţin şi autorii sesizării în motivarea acesteia, încalcă principiile statuate de Curtea Constituţională în aplicarea art. 1 alin. (5) din Constituţie, interpretat în concordanţă cu dispoziţiile Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi cu jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, cu raportare şi la Codul bunelor practici în materie electorală adoptat de Comisia de la Veneţia.

De-a lungul timpului, instabilitatea legislativă în materie de referendum, determinată de modificarea acestei legislaţii, cu precădere, în perioade în care Parlamentul se pregătea de o procedură de demitere a Preşedintelui, iar actualmente cu ocazia iniţierii procedurii de revizuire a Constituţiei, s-a relevat a fi nu doar un factor de incertitudine juridică, ci şi o cauză de contestare civică a acestei legislaţii, criticate cu prilejul aplicării sale.

Curtea reţine că modificarea cvorumului de participare la referendum este apanajul legiuitorului, însă instanţa constituţională trebuie să vegheze la neutilizarea acestui instrument în alte scopuri decât cel pe care legiuitorul constituant l-a avut în vedere la consacrarea referendumului, ca instituţie juridică esenţială într-un stat de drept - formă de participare directă a cetăţenilor la luarea deciziilor. Curtea trebuie să asigure respectarea principiilor privind stabilitatea juridică a legilor în materia referendumului, precum şi cel al consultării loiale a cetăţenilor cu drept de vot, principii care presupun crearea tuturor condiţiilor pentru ca electorii să cunoască problemele supuse referendumului, consecinţele juridice ale diminuării pragului de participare la vot, precum şi efectele pe care le produce rezultatul referendumului asupra intereselor generale ale comunităţii. Principiile enunţate au drept corolar dispoziţiile referitoare la alegerile libere, consacrate de art. 2 alin. (1) şi de art. 62 alin. (1) din Legea fundamentală, norme constituţionale care reflectă reglementările internaţionale cuprinse în Protocolul nr. 1 adiţional la Convenţia europeană privind apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi în Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice.

Or, dat fiind faptul că pragul de participare reprezintă o condiţie esenţială pentru ca referendumul să poată exprima în mod real şi efectiv voinţa cetăţenilor, constituind premisa unei manifestări autentic democratice a suveranităţii, în conformitate cu principiul statuat în art. 2 din Legea fundamentală, Curtea trebuie să găsească un echilibru între necesitatea protejării dreptului de a decide participativ la referendum al cetăţeanului, ca drept fundamental, şi dorinţa unei majorităţi parlamentare de a-şi impune voinţa politică în stat la un moment dat.

Curtea constată că Parlamentul poate (şi, astfel cum rezultă din deciziile Curţii, chiar trebuie) să intervină în această materie a legislaţiei referendare, cu condiţia de a nu o supune unor modificări strict conjuncturale, pe baza unor susţineri de oportunitate ori a înţelegerii politice, care avantajează una sau alta dintre forţele politice reprezentate în Parlament şi care formează la un moment dat o majoritate parlamentară. Or, dacă o lege ce vizează substanţa dreptului referendar adoptată de o majoritate parlamentară la un moment dat reuşeşte să întrunească susţinere parlamentară majoritară timp de un an, se poate presupune că ea reflectă în mod real o majoritate electorală şi că democraţia nu ar putea fi în niciun fel afectată, ca de altfel nici caracterul de stat de drept şi democratic al României.

Curtea observă că majoritatea parlamentară a declanşat procedura de revizuire a Constituţiei. Or, chiar dacă este incontestabil că Parlamentul este organul legiuitor suprem, acest comportament legislativ trebuie supus principiului loialităţii constituţionale, ce presupune colaborarea tuturor puterilor statului, fără folosirea unor mijloace disproporţionate sau abuzive pentru atingerea unor scopuri politice. Prezervarea caracterului de stat de drept şi democratic obligă Curtea Constituţională, ca garant suprem al Constituţiei, să preîntâmpine consecinţele schimbării intempestive a dispoziţiilor legale în materia referendumului şi să le conformeze respectării principiilor stabilităţii juridice (care presupune claritate, predictibilitate şi accesibilitate), al consultării loiale a cetăţenilor cu drept de vot, al libertăţii alegerilor şi cel al interpretării cu bună-credinţă a literei şi spiritului Constituţiei, principii care constituie elemente/valenţe structurale ale principiului general al securităţii juridice, unanim acceptat în cadrul democraţiei constituţionale.

7. În consecinţă, nivelul cvorumului de participare, care este însăşi condiţia formală în funcţie de care Curtea Constituţională este îndreptăţită, în temeiul art. 146 lit. i) din Constituţie, să constate validitatea şi să confirme rezultatele referendumului, nu este un simplu aspect de ordin tehnic sau procedural, ci este un aspect substanţial, pentru clarificarea căruia este necesară determinarea intenţiei legiuitorului constituant, printr-o interpretare sistematică a Constituţiei.

Prin urmare, noile reglementări nu trebuie să determine o stare de incertitudine cu privire la un element definitoriu al acestei proceduri, întrucât opţiunile legiuitorului ordinar referitoare la stabilirea cvorumului de participare la referendum pot fluctua valoric în funcţie de voinţa majorităţii politice din Parlament şi de interesele conjuncturale ale acesteia, împrejurare de natură a crea o stare generală de incertitudine cu privire la un element esenţial al referendumului, şi anume valabilitatea acestuia.

Faţă de cele reţinute, Curtea constată că, pentru a asigura respectarea principiului general al stabilităţii juridice în materia referendumului, în acord cu recomandările Codului de bune practici în materie de referendum, adoptat de Comisia de la Veneţia, cu Protocolul nr. 1 adiţional la Convenţia europeană privind apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi cu Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, dispoziţiile Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului sunt constituţionale, însă nu pot fi aplicabile referendumurilor organizate în decurs de un an de la data intrării în vigoare a legii modificatoare.

Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) şi al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului şi a constatat că dispoziţiile Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului sunt constituţionale în măsura în care nu se aplică referendumurilor organizate în decurs de un an de la data intrării în vigoare a legii.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

OPINIE SEPARATĂ

În dezacord cu opinia majoritară, considerăm că sesizarea referitoare la neconstituţionalitatea dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii referendumului nr. 3/2000, formulată de un număr de 83 de deputaţi aparţinând grupurilor parlamentare ale Partidului Democrat Liberal, Uniunii Democrate Maghiare din România şi Partidului Poporului - Dan Diaconescu, în temeiul dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie şi ale art. 11 alin. (1) lit. A.a) şi art. 15 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, trebuia admisă şi constatată neconstituţionalitatea dispoziţiilor criticate, pentru următoarele motive:

I. Aspecte de drept substanţial

1. Suveranitatea naţională

Principiul suveranităţii este formulat in terminis în Constituţia României. Astfel, art. 1 prevede că România este stat suveran, iar art. 2 alin. (1) consacră expres titularul suveranităţii naţionale, nominalizând exclusiv poporul român, şi modalităţile prin care acesta îşi poate exercita suveranitatea, fie prin organele sale reprezentative, fie pe calea directă a referendumului. Mai mult, prevederile alin. (2) al art. 2 dispun că "Niciun grup şi nicio persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu", accentuând caracterul indivizibil şi inalienabil al puterii de stat, fundamentarea sa pe teoria suveranităţii naţionale, cu excluderea posibilităţii exercitării acesteia de către alţi titulari în afara cadrului constituţional. Aşa fiind, suveranitatea reprezintă dreptul poporului de a decide asupra problemelor de interes general ale societăţii, de a stabili alcătuirea organelor reprezentative ale statului, precum şi de a controla activitatea acestora.

Democraţia este regimul politic care are la bază principiul potrivit căruia poporul participă - direct sau prin reprezentanţi - la viaţa politică a statului. O condiţie esenţială a funcţionării unui regim politic o constituie existenţa cadrului legislativ de reglementare a structurilor generale de organizare şi conducere, a drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor, a structurii şi rolului instituţiilor şi autorităţilor publice.

Legea fundamentală combină regimul juridic al suveranităţii naţionale, exprimată prin conceptul de democraţie reprezentativă, care presupune delegarea exerciţiului suveranităţii unor reprezentanţi, care dobândesc în acest scop un mandat colectiv, în temeiul căruia reprezintă o voinţă distinctă, indivizibilă, presupusă a fi a întregii naţiuni, constituind organul reprezentativ suprem al poporului român - Parlamentul, cu manifestarea directă a puterii de stat de către popor prin modalitatea referendumului - democraţia directă. Dacă în prima ipoteză poporul, alcătuit din totalitatea cetăţenilor români, participă la exercitarea puterii de stat prin desemnarea unor reprezentanţi care pe durata mandatului acordat constituie factori de decizie în numele şi pe seama întregului popor, în cea de-a doua ipoteză deţinătorul puterii de stat exercită suveranitatea în mod direct, nemijlocit, printr-o modalitate eficientă şi clară de consultare a voinţei populare cu privire la probleme esenţiale, generale, cu efecte importante asupra societăţii în ansamblu.

2. Voinţa majorităţii - principiu al democraţiei constituţionale

2.1. Potrivit dispoziţiilor art. 90 din Constituţie, Preşedintele României "poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa [...]". Întrucât apare cu evidenţă faptul că o voinţă unitară a poporului nu se poate constitui, în teoriile politice, binele comunităţii a fost echivalat cu voinţa majorităţii, întrucât aceasta răspunde cel mai bine dreptului la autodeterminare a individului în cadrul vieţii în comunitate.

Definirea democraţiei ca "guvernare de către şi pentru popor" implică o guvernare realizată de către majoritate, în acord cu dorinţele sale, deoarece aceasta se situează mai aproape de idealul unei voinţe unitare decât guvernarea realizată de o minoritate. În interpretarea majoritaristă a definiţiilor fundamentale ale democraţiei se afirmă că aceasta înseamnă "guvernarea de către majoritatea poporului". Cu alte cuvinte, majorităţile trebuie să guverneze şi minorităţile trebuie să se exprime şi, eventual, să se opună. Democraţia trebuie să se manifeste în cadrul a două coordonate: pe de o parte, toţi cetăţenii care sunt afectaţi de o decizie trebuie să aibă şansa de a participa la luarea deciziei, fie în mod direct, fie prin reprezentanţi aleşi, şi, pe de altă parte, decizia finală trebuie să reflecte voinţa majorităţii cetăţenilor, manifestată direct sau mediat.

Principiul majorităţii este singura consecinţă posibilă a modelului democratic, care stipulează existenţa unor cetăţeni cu drepturi politice depline, care cunosc totodată conflictele de opinie şi de interese de la nivelul societăţii. Suveranitatea poporului nu poate fi concretizată decât prin respectarea principiului majorităţii ca bază a tuturor acţiunilor politice. Însă, a recunoaşte principiul majorităţii nu înseamnă că politicienii responsabili trebuie să încerce să urmeze orice opinie publică susţinută de mase. Acesta este motivul pentru care democraţia modernă nu poate fi o autoguvernare a poporului, ci poate fi realizată doar pe baza asumării conducerii de către reprezentanţii cetăţenilor, desemnaţi în urma rezultatelor obţinute la alegerile generale, libere, egale şi secrete şi care reflectă voinţa majorităţii corpului electoral.

2.2. În domeniul dreptului parlamentar, principala consecinţă a naturii elective a mandatului reprezentativ şi a pluralismului politic o constituie principiul pe care doctrina l-a consacrat în mod sugestiv "majoritatea decide, opoziţia se exprimă". Majoritatea decide, întrucât, în virtutea mandatului reprezentativ primit de la popor, opinia majoritară este prezumat că reflectă sau corespunde opiniei majoritare a societăţii. Opoziţia se exprimă ca o consecinţă a aceluiaşi mandat reprezentativ care fundamentează dreptul inalienabil al minorităţii politice de a-şi face cunoscute opţiunile politice şi de a se opune, în mod constituţional şi regulamentar, majorităţii aflate la putere. Aplicarea principiului "majoritatea decide, opoziţia se exprimă" asigură, pe de o parte, legitimitatea guvernării şi, pe de altă parte, condiţiile pentru realizarea alternanţei la guvernare (a se vedea în acest sens şi Decizia Curţii Constituţionale nr. 209 din 7 martie 2012,

publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 188 din 22 martie 2012). Mai mult, principiul deciziei majoritare rezultă din caracterul pluralist şi democratic al statului român, consacrat prin art. 1 alin. (3) din Constituţie, şi din natura electivă şi reprezentativă a mandatului de parlamentar, consacrată în art. 2 şi 62 din Constituţie (a se vedea în acest sens şi Decizia Curţii Constituţionale 601 din 14 noiembrie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.022 din 17 noiembrie 2005).

Majoritatea, întrucât exprimă opţiunea majoritară a corpului electoral, este legitimată să decidă asupra măsurilor necesare îndeplinirii programului său politic, fiind cea care a învins în alegeri. Minoritatea, în egală măsură, reprezintă opţiunea unui segment semnificativ al corpului electoral, fiind astfel legitimată să se exprime. Prin însăşi opunerea sa, se asigură latura critică a procesului de guvernare. Astfel, luarea unei măsuri numai după cumpănirea tezelor adverse, în general prin negocieri politice, ar trebui să facă posibilă satisfacerea unui spectru mai larg de interese şi valori. De aceea, binomul majoritate-opoziţie este fundamental pentru dinamica luptei politice din Parlament, legile adoptate de forul legislativ fiind produsul relaţiei dintre majoritate şi opoziţie.

Mai mult, principiul "majoritatea decide, opoziţia se exprimă" este esenţial pentru caracterizarea Parlamentului ca o putere deliberativă. Elocvente în acest sens sunt dispoziţiile art. 67 din Constituţie, potrivit cărora "Camera Deputaţilor şi Senatul adoptă legi, hotărâri şi moţiuni, în prezenţa majorităţii membrilor." În fond, specificul activităţii unei Camere a Parlamentului, precum şi a acestuia în întregul său este de a adopta o rezoluţie colectivă, luată cu majoritate de voturi, după o dezbatere publică, în care opoziţia s-a putut exprima. Este scopul principal al conceperii şi aplicării procedurii parlamentare, indiferent de obiectul său.

Atât în procesul legislativ, cât şi în activitatea de control al Guvernului sau în realizarea celorlalte atribuţii constituţionale, parlamentarii, în exercitarea mandatului, sunt, potrivit prevederilor art. 69 alin. (1) din Legea fundamentală, "în serviciul poporului". Aceasta implică reprezentarea în lupta politică din Parlament a dezbaterilor politice din societate, a opiniilor, a ideilor ce au ca sursă diferitele categorii sociale, politice, economice sau culturale. În această manieră, poporul, titularul suveranităţii naţionale, îşi exercită suveranitatea nu numai cu prilejul procesului electiv, ci pe întreaga durată a mandatului oferit parlamentarului aflat în serviciul său.

2.3. Mutatis mutandis, în cadrul procedurii consultării populare pe calea referendumului, poporul îşi manifestă voinţa, în urma dezbaterii publice cu privire la o problemă importantă de interes naţional, cu aplicarea aceluiaşi principiu al democraţiei potrivit căruia "majoritatea decide, opoziţia se exprimă". Însă majoritatea decidentă trebuie să se raporteze la un anumit nivel de reprezentativitate sub aspectul participării la vot, astfel încât hotărârea adoptată să dobândească legitimitatea necesară.

Dezbaterea problemelor importante ale naţiunii, fie în cadrul instituţional al Parlamentului, fie public, în cadrul comunităţii, trebuie să asigure respectarea valorilor supreme consacrate de Legea fundamentală, precum statul de drept, pluralismul politic şi democraţia constituţională.

3. Jurisprudenţa relevantă a Curţii Constituţionale

3.1. Prin Decizia nr. 731 din 10 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 478 din 12 iulie 2012, Curtea s-a pronunţat pe calea controlului de constituţionalitate a priori asupra sesizării având ca obiect dispoziţii referitoare la procedura referendumului pentru demiterea Preşedintelui României, autorii sesizării criticând, în esenţă, schimbarea criteriului în funcţie de care se apreciază întrunirea majorităţii voturilor exprimate pentru demiterea Preşedintelui României, care, potrivit legii supuse controlului de constituţionalitate, îl reprezintă

majoritatea voturilor valabil exprimate, iar nu cea a voturilor cetăţenilor înscrişi în listele electorale, aşa cum era prevăzut de legea în forma anterioară modificării.

Curtea, ţinând cont de jurisprudenţa sa în materie, a subliniat următorul aspect: niciun text constituţional nu condiţionează dreptul legiuitorului de a opta pentru fixarea unei anumite majorităţi care să se pronunţe pentru demiterea prin referendum a Preşedintelui României.

Demiterea Preşedintelui României prin referendum reprezintă o sancţiune pentru săvârşirea unor fapte grave, motiv pentru care Curtea a reţinut că este justificat ca aceasta să fie aprobată de cetăţeni cu majoritatea voturilor valabil exprimate.

Curtea a observat că, în varianta redacţională dedusă în cauza de faţă controlului de constituţionalitate, Legea pentru modificarea art. 10 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului oferă o reglementare unitară pentru toate tipurile de referendum consacrate de Constituţie, dând expresie şi exigenţei reprezentativităţii sub aspectul rezultatului votului. [...]

Tot astfel, Curtea a constatat că şi condiţia ce trebuie îndeplinită pentru validitatea referendumului este aceeaşi pentru toate tipurile de referendum, art. 5 alin. (2) din Legea nr. 3/2000 impunând întrunirea majorităţii absolute care constă în jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, Curtea a reţinut că aceasta reprezintă o condiţie esenţială pentru ca referendumul să poată exprima în mod real şi efectiv voinţa cetăţenilor, constituind premisa unei manifestări autentic democratice a suveranităţii prin intermediul poporului, în conformitate cu principiul statuat în art. 2 alin. (1) din Legea fundamentală.

Participarea la referendum a majorităţii cetăţenilor reprezintă un act de responsabilitate civică, prin care corpul electoral urmează să se pronunţe cu privire la sancţionarea sau nu a Preşedintelui României, având posibilitatea demiterii sau menţinerii acestuia în funcţie.

Prin urmare, Curtea a constatat că dispoziţiile modificatoare sunt constituţionale, în măsura în care asigură participarea la referendum a cel puţin jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente.

3.2. Prin Decizia nr. 147 din 21 februarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 162 din 7 martie 2007, Curtea a examinat obiecţia de neconstituţionalitate formulată împotriva prevederilor Legii nr. 129/2007 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000, anterior promulgării acesteia, care, în forma supusă controlului de constituţionalitate, prevedea modalităţi diferite de aprobare prin referendum a demiterii Preşedintelui României, după cum acesta fusese ales în primul sau în al doilea tur de scrutin, în condiţiile prevăzute la art. 81 alin. (2), respectiv art. 81 alin. (3) din Constituţia României.

Curtea a reţinut cu acel prilej că, "prin modificarea cuprinsului art. 10 din Legea nr. 3/2000, legiuitorul a dorit să aplice, sub aspectul voturilor exprimate, principiul simetriei juridice la alegerea Preşedintelui României în al doilea tur de scrutin şi la demiterea acestuia ca urmare a consultării populare." Curtea a constatat că, "bazându-şi soluţiile pe principiul simetriei, legiuitorul nu a ţinut seama de faptul că aplicarea acestui principiu în dreptul public, cu atât mai mult în dreptul constituţional, cu deosebire la organizarea şi funcţionarea autorităţilor publice, nu este posibilă. Principiul simetriei este un principiu al dreptului privat, fiind exclusă posibilitatea aplicării acestuia în dreptul public. De aceea, normele constituţionale sunt asimetrice prin excelenţă", motiv pentru care Curtea a reţinut că "exigenţele stabilite de Constituţie pentru alegerea Preşedintelui României şi cele care se referă la demiterea acestuia în urma unui referendum nu sunt simetrice, deoarece ele reprezintă instituţii juridice diferite, cu roluri şi scopuri diferite, fiecare având un tratament juridic distinct". Curtea a constatat că "o asemenea

interpretare este contrară art. 1 alin. (3) din Constituţie, potrivit căruia România este stat de drept, un asemenea stat opunându-se aplicării aceleiaşi sancţiuni Preşedintelui României, în mod diferit, în funcţie de modul în care el a obţinut această funcţie: în primul tur de scrutin, în al doilea tur de scrutin sau ca urmare a interimatului în exercitarea funcţiei".

Ca atare, Curtea a decis că dispoziţiile prin care "legiuitorul a stabilit că rezultatele referendumului pentru demiterea Preşedintelui României se stabilesc în mod diferit, în funcţie de numărul scrutinului în care acesta a fost ales, sunt contrare dispoziţiilor constituţionale ale art. 81 alin. (2)". Totodată, Curtea a remarcat că, "atunci când legiuitorul constituant a dorit să instituie o anumită majoritate de voturi, a făcut aceasta printr-un text de referinţă, a cărui aplicare la situaţii subsidiare este subînţeleasă, cu excepţia cazurilor în care o asemenea majoritate este lăsată pe seama legii".

Curtea a constatat că "dispoziţiile constituţionale privitoare la majoritatea cerută pentru alegerea preşedintelui în primul tur de scrutin sunt suficiente pentru a permite stabilirea soluţiilor de demitere a şefului statului, în toate cazurile, pe calea analogiei, şi nu a simetriei juridice".

4. Concluzii referitoare la valoarea pragului de participare la referendum

4.1. Legea dedusă controlului de constituţionalitate introduce, sub aspectul condiţiilor de validitate a referendumului, un cvorum de participare de 30% şi un cvorum al voturilor valabil exprimate de 25%, ambele raportate la numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente.

Astfel, pentru validarea rezultatului referendumului este necesară întrunirea cumulativă a unor condiţii minimale: din numărul total al persoanelor înscrise în listele electorale permanente trebuie să participe la vot un procent de 30%, iar 25% trebuie să exprime un vot valabil, rezultatul stabilindu-se în funcţie de majoritatea voturilor valabil exprimate, care nu poate fi mai mică de 12,5% plus unu.

Cu alte cuvinte, chiar dacă la vot participă mai mult de 50% din numărul total al persoanelor înscrise în listele electorale permanente, însă totalul voturilor valabil exprimate este mai mic de 25%, referendumul este invalidat. Aceeaşi este situaţia dacă voturile valabil exprimate depăşesc pragul de 25%, dar la vot s-a prezentat mai puţin de 30% din numărul total al persoanelor înscrise în listele electorale permanente.

4.2. Observăm că art. 2 alin. (1) din Constituţie este un text constituţional de principiu. Întrucât nu există în Legea fundamentală o prevedere care să precizeze în mod explicit condiţia formală a valabilităţii referendumului, aceasta trebuie determinată prin raportare la norma sau normele cu valoare de principiu care stabilesc gradul de reprezentativitate care să confere legitimitate deciziei adoptate prin referendum.

Prin urmare, trebuie identificate normele constituţionale care circumscriu fără echivoc sensul termenului de "majoritate", în funcţie de care se poate determina rezultatul corect al unei consultări populare.

În activitatea parlamentară, potrivit art. 67 din Constituţie referitor la "Actele juridice şi cvorumul legal", Camera Deputaţilor şi Senatul adoptă legi, hotărâri şi moţiuni, în prezenţa majorităţii deputaţilor şi senatorilor. Sub acest aspect, prevederile constituţionale menţionate stabilesc categoriile de acte juridice pe care le adoptă Parlamentul, precum şi cvorumul legal necesar adoptării lor.

Atunci când operează cu noţiunea de "majoritate", legiuitorul constituţional îl înţelege întotdeauna în sensul său matematic (50% plus unu) şi îl aplică tuturor autorităţilor publice ale statului român. Constituie exemple dispoziţiile art. 65 alin. (2), art. 67, art. 76 alin. (1) şi (2), art.

81 alin. (2), art. 95 alin. (1), art. 96 alin. (1) şi (2), art. 103 alin. (1), (3) şi art. 113 alin. (1) şi art. 151 alin. (1) şi (2) din Constituţie.

Pe de altă parte, atunci când legiuitorul constituţional a dorit să instituie în Legea fundamentală un alt tip de majoritate decât cea strict matematică (de 50% plus unu) a făcut-o explicit, cum este cazul procedurii de punere sub acuzare a Preşedintelui României pentru înaltă trădare, prevăzută de art. 96 alin. (1) sau al procedurii de revizuire a Constituţiei, reglementată la art. 151 alin. (1) şi (2), sau în cazul reglementat de art. 95 alin. (1), potrivit căruia Preşedintele României poate fi suspendat din funcţie cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor, precum şi cel al art. 103 alin. (3), în temeiul căruia Parlamentul acordă încredere Guvernului cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor.

Prin urmare, întrucât Constituţia nu conţine alte precizări, termenul de "majoritate" trebuie interpretat în sensul comun de majoritate numerică simplă, ceea ce în materia referendumului se determină conform regulii 50% plus unu din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente.

4.3. Preşedintele României, Parlamentul şi Guvernul sunt autorităţi ale statului care, fie sunt alese în mod direct de corpul electoral conform regulii majorităţii (Preşedintele), fie sunt învestite ori funcţionează în baza aceleiaşi reguli a majorităţii (Guvernul şi Parlamentul). Or, nu se poate susţine că, pentru deţinătorul suveranităţii naţionale - poporul, regula de stabilire a rezultatului votului şi de determinare a valabilităţii unui referendum - instrument al democraţiei directe cu efecte în plan politic şi juridic, să fie aceea a unui prag de 30%, aşa cum stabileşte legea supusă examinării Curţii. O atare prevedere înfrânge principalul atribut al referendumului şi anume funcţia sa de legitimare a puterii, prin care voinţa poporului validează actele supuse votului.

Prin urmare, susţinerea potrivit căreia voinţa majorităţii corpului electoral poate fi determinată prin validarea unui referendum la care au participat doar 30% din numărul cetăţenilor cu drept de vot este contrară interpretării sistematice şi cu bună-credinţă a prevederilor Constituţiei.

Această reglementare încalcă, pe lângă normele constituţionale cu valoare de principiu în stabilirea sensului noţiunii de "majoritate", şi art. 2 alin. (2) din Constituţie care stabileşte că "Niciun grup şi nicio persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu."

Or, prin raportare la totalitatea persoanelor înscrise în listele electorale permanente, procentul de 30% de participanţi la referendum constituie un grup pe care legiuitorul ordinar îl apreciază suficient de reprezentativ pentru a-l abilita să decidă cu privire la probleme de interes naţional. Reglementarea acestui prag aruncă în derizoriu noţiunea de reprezentativitate şi de suveranitate naţională, făcând posibilă exercitarea acesteia din urmă de către o minoritate a populaţiei, ceea ce este inadmisibil din punct de vedere al democraţiei constituţionale.

4.4. În lipsa unei participări de cel puţin 50% plus unu din corpul electoral, s-ar ajunge la neîndeplinirea unei condiţii esenţiale pentru ca referendumul să poată exprima în mod real şi efectiv voinţa cetăţenilor, care constituie premisa unei manifestări autentic democratice a suveranităţii prin intermediul poporului. Prin modificarea legii, Parlamentul a încălcat atât prevederile art. 2 din Constituţie, întrucât admite posibilitatea adoptării prin referendum a unor măsuri lipsite de legitimitatea populară, cât şi Decizia Curţii Constituţionale nr. 731 din 10 iulie 2012, prin care Curtea a constatat expres că dispoziţiile legii referitoare la cvorumul de participare sunt constituţionale numai în măsura în care asigură participarea la referendum a cel puţin jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente.

4.5. Actuala Constituţie a fost adoptată şi modificată ulterior cu o majoritate de 50% plus unu din cetăţenii înscrişi în listele electorale permanente. Diminuarea pragului de participare la 30%

lipseşte de legitimitate modificările aduse printr-o lege de revizuire, generând o situaţie de instabilitate constituţională. Nu toate manifestările poporului pot produce efecte, ci doar cele care respectă forme şi proceduri stipulate de Legea fundamentală, care, sub aspectul procedurii de revizuire, constituie un model de constituţie rigidă.

4.6. Prin urmare, împrejurarea că legiuitorul constituant nu defineşte explicit la art. 2 alin. (1) din Constituţie criteriul valoric în funcţie de care un referendum poate fi considerat valabil nu înseamnă că acest criteriu poate fi stabilit în mod arbitrar de legiuitorul ordinar, ci doar că acesta este obligat să interpreteze cu bună-credinţă Legea fundamentală şi să consacre în legea de organizare şi desfăşurare a referendumului acel tip de majoritate care îşi are temeiul în litera şi spiritul Constituţiei. Orice interpretare contrară este inadmisibilă, întrucât ar conferi legiuitorului ordinar dreptul de a adăuga la textul constituţional, afectând astfel regimul şi efectele juridice ale referendumului printr-o lege organică, inferioară ca rang Legii fundamentale.

4.7. Într-o altă ordine de idei, nu putem ignora schimbarea de jurisprudenţă a Curţii Constituţionale în ceea ce priveşte starea de constituţionalitate a reglementărilor referitoare la condiţiile de valabilitate a referendumului: nu mai devreme de un an, prin Decizia nr. 731 din 10 iulie 2012, Curtea constata că "[...] şi condiţia ce trebuie îndeplinită pentru validitatea referendumului este aceeaşi pentru toate tipurile de referendum, art. 5 alin. (2) din Legea nr. 3/2000 impunând întrunirea majorităţii absolute care constă în jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente." Curtea reţinea că aceasta reprezintă "o condiţie esenţială pentru ca referendumul să poată exprima în mod real şi efectiv voinţa cetăţenilor, constituind premisa unei manifestări autentic democratice a suveranităţii prin intermediul poporului, în conformitate cu principiul statuat în art. 2 alin. (1) din Legea fundamentală." Or, se ridică întrebarea: care sunt elementele noi care au intervenit în intervalul de un an de la data pronunţării acestei decizii de natură să determine o reevaluare a autenticităţii manifestărilor suverane ale poporului român? De ce condiţia esenţială pentru ca referendumul să poată exprima în mod real şi efectiv voinţa cetăţenilor nu o mai constituie majoritatea cetăţenilor înscrişi în listele electorale permanente?

Curtea a reţinut atunci, precum şi în cauza soluţionată prin Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013, incidenţa Codului de bune practici în materie de referendum, adoptat de Consiliul pentru Alegeri Democratice la cea de-a 19-a reuniune (Veneţia, 16 decembrie 2006) şi de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept la cea de-a 70-a Sesiune plenară (Veneţia, 16 - 17 martie 2007), document cu valoare de principiu în materia referendumului, şi şi-a fundamentat soluţiile pronunţate - care, în mod evident, sunt diferite -, pe aceleiaşi recomandări ale Comisiei de la Veneţia. Astfel, deşi premisele de la care se construieşte raţionamentul juridic, respectiv cadrul constituţional intern şi documentele internaţionale în materie, nu au suferit nicio modificare, concluzia la care ajunge instanţa constituţională în prezent este în mod nejustificat diferită şi, implicit, greşită.

II. Aplicarea în timp a dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului

1. Suntem de acord cu privire la incidenţa, în speţă, a Codului de bune practici în materie de referendum, adoptat de Consiliul pentru Alegeri Democratice (Veneţia, 16 decembrie 2006) şi de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept (Veneţia, 16 - 17 martie 2007), respectiv cu prevederea art. II alin. 2 pct. b), potrivit căreia "Aspectele fundamentale în materia dreptului referendar nu trebuie modificate cel puţin un an înainte de referendum". De altfel, Curtea

Constituţională, în jurisprudenţa sa a subliniat necesitatea stabilităţii legilor în materie electorală şi în materia referendumului, ca expresie a principiului securităţii juridice.

Obiecţiile noastre privesc modul în care Curtea, în opinie majoritară, a soluţionat această problemă.

Considerăm că se impunea admiterea obiecţiei de neconstituţionalitate pe motiv că prin legea supusă controlului se modifică legislaţia în materia referendumului cu mai puţin de un an înainte de organizarea acestuia. Având în vedere caracterul definitiv şi obligatoriu al deciziilor Curţii Constituţionale a României, legiuitorul, respectiv Parlamentul, ar fi fost obligat, conform art. 147 alin. (2) din Constituţie, să pună în acord legea cu decizia Curţii şi să prevadă în textul legii o dată ulterioară de intrare în vigoare care nu putea fi mai devreme de un an de la data adoptării legii. În acest fel s-ar fi respectat dispoziţiile art. 78 din Constituţia României, care prevăd că legea intră în vigoare la 3 zile de la data publicării ei în Monitorul Oficial al României sau la o dată ulterioară prevăzută în textul ei. Această dispoziţie constituţională se regăseşte şi în Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, la art. 12 alin. (1) care reglementează tocmai intrarea în vigoare a actelor normative.

Reiese astfel foarte clar că, pentru a proroga sau amâna intrarea în vigoare a unei legi ori a unor dispoziţii ale legii, este nevoie de o prevedere expresă în chiar textul actului normativ. La fel de clar este că, făcându-se referire la textul legii, această prevedere trebuie să fie exclusiv opera şi rezultatul voinţei legiuitorului, în acest caz a Parlamentului. Curtea Constituţională sau orice altă instituţie sau autoritate nu pot stabili momentul intrării în vigoare a unei legi fără încălcarea art. 78 din Constituţia României. Or, prin modul de redactare a dispozitivului deciziei apare că tocmai acest lucru s-a întâmplat şi că instanţa constituţională s-a substituit Parlamentului. Tocmai de aceea opinăm că niciodată Curtea Constituţională nu poate constata constituţionalitatea unei legi sub condiţia, impusă de judecătorii constituţionali, a neaplicării acesteia pe o anumită perioadă de timp.

Constatarea constituţionalităţii Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului are ca şi consecinţă directă (din momentul intrării acesteia în vigoare a legii) înlocuirea cvorumului de 50% plus unu din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, prevăzut de art. 5 alin. (2) din Legea nr. 3/2000, cu cvorumul de 30%, stabilit prin legea modificatoare. Potrivit dispoziţiilor art. 59 alin. (1) din Legea nr. 24/2000, "Modificarea unui act normativ constă în schimbarea expresă a textului unora sau mai multor articole ori alineate ale acestuia şi în redarea lor într-o nouă formulare". Altfel spus, de la data menţionată va fi în vigoare şi va produce efecte juridice exclusiv Legea nr. 3/2000 în forma modificată prin legea criticată, ceea ce înseamnă că, de la aceeaşi dată, nu va mai exista cvorumul de 50% plus unu, ci doar cel nou introdus, respectiv de 30% din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, întrucât legea modificatoare se integrează în legea pe care o modifică, pierzându-şi astfel identitatea.

Ca urmare, amânarea aplicării legii modificatoare pentru un an - dispusă prin decizia Curţii Constituţionale - are ca şi consecinţă juridică imposibilitatea organizării şi desfăşurării oricărui tip de referendum în perioada de timp stabilită, deoarece noile prevederi ale art. 5 alin. (2) din Legea nr. 3/2000, cuprinse în capitolul privind Dispoziţiile generale ale legii, deşi în vigoare, nu sunt aplicabile şi nu pot constitui temeiul derulării unor astfel de proceduri.

2. De asemenea, această decizie, deşi foloseşte în dispozitiv sintagma "în măsura în care", nu poate fi considerată ca fiind o "decizie interpretativă". Decizia interpretativă este cea prin care instanţa constituţională atribuie normelor criticate o anumită semnificaţie care le-ar face compatibile cu Constituţia. Doctrina evidenţiază că acest tip de decizie este supusă câtorva

condiţii, iar una dintre acestea cere ca interpretarea să nu ignore sau să nu altereze intenţia legiuitorului, aşa cum aceasta reiese din spiritul şi din ambianţa dezbaterilor parlamentare. Or, de nicăieri nu a rezultat intenţia Parlamentului de a amâna intrarea în vigoare a legii contestate pentru o altă dată decât la 3 zile după publicarea în Monitorul Oficial al României.

3. În concluzie, apreciem că dispozitivul Deciziei Curţii Constituţionale nr. 334 din 26 iunie 2013, prin care, fără a se constata neconstituţionalitatea Legii pentru modificarea şi completarea Legii referendumului nr. 3/2000, se stabileşte inaplicabilitatea acesteia pentru o anumită perioadă, constituie o evidentă depăşire a competenţei Curţii Constituţionale şi, în mod direct, o încălcare a prevederilor art. 1 alin. (5), art. 142 alin. (1), art. 146 lit. a) şi art. 147 alin. (2) din Constituţie.

DECIZIA nr. 471 din 14 noiembrie 2013
cu privire la obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului[137]

I. 1. Cu Adresa nr. 1.981 din 20 septembrie 2013, Preşedintele României a trimis Curţii Constituţionale sesizarea de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului.

2. Obiecţia de neconstituţionalitate a fost formulată în temeiul art. 146 lit. a) din Constituţie şi al art. 15 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a fost înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 3.311 din 23 septembrie 2013 şi constituie obiectul Dosarului nr. 590A/2013.

La sesizare a fost anexată, în copie, Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului.

La data de 22 octombrie 2013, autorul sesizării a transmis un înscris de completare a motivării obiecţiei de neconstituţionalitate formulate, înscris înregistrat şi ataşat la dosarul cauzei.

II. În motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate, autorul susţine că Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, transmisă Preşedintelui României spre promulgare, este neconstituţională, deoarece contravine dispoziţiilor art. 1 alin. (3) din Constituţia României, republicată, potrivit cărora "România este stat de drept, democratic şi social, în care demnitatea omului, drepturile şi libertăţile cetăţenilor, libera dezvoltare a personalităţii umane, dreptatea şi pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradiţiilor democratice ale poporului român şi idealurilor Revoluţiei din decembrie 1989, şi sunt garantate", precum şi prevederilor art. 2 alin. (1) şi (2) din aceasta, potrivit cărora: "(1) Suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum.

(2) Niciun grup şi nicio persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu."

Legea criticată prevede că rezultatul referendumului depinde de îndeplinirea cumulativă a două condiţii: una referitoare la numărul minim de cetăţeni care trebuie să participe la referendum pentru ca acesta să fie valabil şi una privitoare la numărul de voturi valabil exprimate, care determină rezultatul referendumului. În acest sens, noua lege introduce, sub aspectul condiţiilor de validitate a referendumului, un cvorum de participare de cel puţin 30% şi un cvorum al voturilor valabil exprimate de cel puţin 25%, ambele raportate la numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente. Această soluţie legislativă se regăseşte în cazul referendumului privind revizuirea Constituţiei, al referendumului pentru demiterea Preşedintelui României, al referendumului cu privire la probleme de interes naţional şi al referendumului local.

Autorul sesizării susţine că reglementarea unui cvorum de participare la referendum de cel puţin 30% din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente încalcă prevederile art. 2 alin. (1) din Constituţie, deoarece premisa unei manifestări democratice a suveranităţii prin intermediul poporului se poate asigura doar prin participarea la referendum a majorităţii cetăţenilor, constând în jumătate plus unu din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente.

În acest sens, arată că în jurisprudenţa sa Curtea Constituţională a statuat, prin Decizia nr. 731 din 10 iulie 2012, că întrunirea majorităţii absolute care constă în jumătate plus unu din numărul

[137] Publicată în Monitorul Oficial nr. 754 din 4 decembrie 2013.

persoanelor înscrise în listele electorale permanente reprezintă o condiţie esenţială pentru ca referendumul să poată exprima în mod real şi efectiv voinţa cetăţenilor, constituind premisa unei manifestări autentic democratice a suveranităţii prin intermediul poporului, în conformitate cu principiul statuat în art. 2 alin. (1) din Legea fundamentală. Participarea la referendum a majorităţii cetăţenilor reprezintă un act de responsabilitate civică.

Aşadar, atribuirea suveranităţii, prin lege, unui grup format din 30% din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente constituie o încălcare a prevederilor art. 2 alin. (2) din Constituţia României.

Mai mult, caracterul democratic al statului vizează participarea cetăţenilor la conducerea treburilor publice şi presupune ca deciziile să fie întemeiate pe voinţa poporului, de aceea democraţia constituţională implică o guvernare realizată de către majoritate, în acord cu voinţa sa. Luarea deciziilor, prin calea directă a referendumului, trebuie să implice o majoritate de participare a cetăţenilor, iar reglementarea unui cvorum de participare de 30% din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente poate aduce atingere principiilor generale pe care se întemeiază statul român, respectiv caracterului democratic, reprezentând o încălcare a prevederilor art. 1 alin. (3) din Constituţia României, republicată.

Totodată, se mai menţionează faptul că, prin Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013, aplicând regulile interpretării prin analogie, Curtea Constituţională s-a exprimat în sensul că, în domeniul dreptului parlamentar, aplicarea principiului "majoritatea decide, opoziţia se exprimă" denotă faptul că opinia majoritară din Parlament este prezumat că reflectă opinia majoritară din societate, iar dreptul opoziţiei de a se exprima este o consecinţă a dreptului inalienabil al minorităţii politice de a-şi face cunoscute opiniile. Un asemenea principiu asigură, pe de o parte, legitimitatea guvernării, iar, pe de altă parte, condiţiile pentru realizarea alternanţei la guvernare. Pentru aceleaşi raţiuni, în cadrul procedurii de consultare democratică a populaţiei, se aplică acelaşi principiu, însă majoritatea decidentă trebuie să se raporteze la un anumit nivel de reprezentativitate sub aspectul participării la vot pentru ca hotărârea finală să se bucure de legitimitatea necesară, iar un prag de participare de 30% din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente nu poate să confere o asemenea legitimitate.

În ceea ce priveşte referendumul organizat pentru definitivarea procedurii de revizuire a Constituţiei, păstrarea cvorumului de cel puţin jumătate plus unu din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente este cu atât mai justificată dacă avem în vedere că Legea fundamentală a unui stat democrat are ca trăsătură definitorie stabilitatea. Aceasta este o cerinţă imanentă a statului de drept.

În România, procedura de revizuire a Constituţiei se caracterizează prin aceea că puterea constituantă derivată este ţinută să respecte voinţa Adunării Constituante, definitivată prin referendumul din 1991. Membrii Adunării Constituante au apreciat atunci că nu se impune proclamarea expresă a unui cvorum necesar pentru aprobarea legii de revizuire a Constituţiei, prin referendum, fiind suficientă o construcţie constituţională care să se bazeze pe principiile democratice. În concepţia suveranităţii populare, fiecare cetăţean este deţinătorul unei porţiuni de suveranitate, iar voinţa majorităţii reprezintă cvorum esenţial pentru asigurarea caracterului democratic de modificare a voinţei puterii constituante originare. A modifica voinţa puterii constituante originare, neţinând cont de principiile generale, intangibile, ale statului român, prin utilizarea unor instrumente legale inferioare ca forţă juridică, aduce atingere art. 1 şi art. 2 din Constituţie.

Prin art. 151 din Constituţie, se îmbină tehnicile specifice democraţiei reprezentative cu cele ale democraţiei directe. Astfel, cerinţa aprobării prin referendum popular sintetizează voinţa

suverană a corpului electoral, voinţă ce nu poate fi modificată, în baza principiului analogiei juridice, decât în aceleaşi condiţii. Constituţia României cuprinde o serie de modalităţi tehnice de garantare a unui anumit grad de rigiditate a acesteia, de natură să asigure stabilitatea întregului sistem normativ al unui stat, certitudinea şi predictibilitatea sa. De aceea, revizuirea Legii fundamentale trebuie corelată atât cu regimul juridic al iniţiativei legislative populare, cât şi cu cel al adoptării proiectului sau propunerii de revizuire de către Parlament. În acest sens, Legea fundamentală impune un cvorum deosebit de adoptare, tocmai pentru a sublinia forţa juridică a Constituţiei.

Având în vedere faptul că actuala Constituţie, adoptată în anul 1991, a fost revizuită în anul 2003 cu participarea la referendum a unei majorităţi de 50% plus unu din numărul cetăţenilor înscrişi în listele electorale permanente, diminuarea pragului de participare la 30% va conduce, în opinia autorului sesizării, la o lipsă de legitimitate a modificărilor aduse printr-o nouă lege de revizuire, generând o situaţie de instabilitate constituţională.

Pe de altă parte, se arată că validarea unui astfel de referendum, la care au participat doar 30% din numărul cetăţenilor cu drept de vot, este contrară interpretării sistematice şi cu bună-credinţă a prevederilor Constituţiei, ceea ce încalcă atât normele constituţionale cu valoare de principiu în stabilirea sensului noţiunii de "majoritate", cât şi art. 2 din Constituţia României.

Mai mult, schimbarea jurisprudenţei Curţii Constituţionale, relevantă fiind Decizia nr. 731 din 10 iulie 2012, fără a interveni vreun element nou, nu se justifică.

Se apreciază, aşadar, că un cvorum de participare prea restrâns va conduce la adoptarea unor decizii majore aplicabile tuturor cetăţenilor şi va face posibilă exercitarea suveranităţii naţionale de o minoritate a populaţiei, încălcându-se principiile democraţiei.

Pe de altă parte, stipularea unui cvorum de participare la referendum de cel puţin 30% din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente vine în contradicţie cu avizele şi recomandările unor instituţii de nivel european.

Ca o consecinţă a obligativităţii respectării de către statul român a tratatelor internaţionale în general şi a legislaţiei europene, în special, România este ţinută şi de obligaţia de a respecta actele instituţiilor Consiliului Europei, implicit ale Comisiei Europene pentru Democraţie prin Drept - Comisia de la Veneţia, precum şi actele instituţiilor Uniunii Europene, respectiv recomandările Comisiei Europene, cuprinse în Raportul privind progresele înregistrate de România în cadrul Mecanismului de cooperare şi de verificare, din data de 30 ianuarie 2013.

Astfel, prin Avizul nr. 685/2012 al Comisiei Europene pentru Democraţie prin Drept (Comisia de la Veneţia) privind compatibilitatea cu principiile constituţionale şi statul de drept a acţiunilor Guvernului şi Parlamentului României cu privire la alte instituţii ale statului şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului de modificare a Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului de modificare şi completare a Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului în România, adoptat de Comisia de la Veneţia la cea de-a 93-a Sesiune Plenară (Veneţia, 14 - 15 decembrie 2012), această instituţie a Consiliului Europei a statuat la pct. 31 şi 32 următoarele:

"31. Norma generală de la art. 5 alin. (2) din Legea nr. 3/2000 este mai stabilă. Textul original al acestui articol, care face referire la toate tipurile de referendum, are următorul conţinut: <<Referendumul este valabil dacă la acesta participă cel puţin jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale>>. Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 103/2009 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 a modificat această normă după cum urmează: <<Referendumul este valabil dacă la acesta participă cel puţin jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente>>. Deşi este regretabil faptul că o

astfel de normă a fost modificată printr-o ordonanţă de urgenţă emisă de Guvern, ideea de bază este că pragul de 50% pentru cvorumul de participare nu a fost afectat de această modificare.

32. Legea nr. 129/2007, care elimina cvorumul de participare de 50% în cazul unui referendum privind suspendarea Preşedintelui, a fost adoptată la 5 mai 2007. Un referendum privind suspendarea Preşedintelui a fost organizat la 19 mai 2007. Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 41/2012 care elimina cvorumul a fost publicată la 5 iulie 2012. Referendumul a fost organizat în data de 29 iulie 2012. Aceasta înseamnă că atât în 2007, cât şi în 2012, cvorumul necesar pentru adoptarea unui referendum privind suspendarea Preşedintelui a fost modificat în condiţiile în care suspendarea era iminentă. Cu alte cuvinte, regulile jocului au fost modificate pe parcurs. Astfel de modificări ale legislaţiei electorale în funcţie de interese reprezintă o încălcare a principiului securităţii juridice şi a principiului stabilităţii referendumului."

Posibilitatea luării unor decizii majore pentru societatea românească de către un grup format din 30% din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente conduce la o lipsă de legitimitate a respectivelor măsuri, cu consecinţa afectării sistemului constituţional.

De asemenea, un cvorum redus de participare la referendum este de natură să afecteze funcţionarea pluralistă a democraţiei în România, putând genera o polarizare a acesteia în sensul că un grup format din persoane cu drept de vot ar putea adopta decizii aplicabile ulterior tuturor cetăţenilor români.

Chiar prin Avizul mai sus menţionat se recunoaşte că pragul de 50% pentru cvorumul de participare oferă o soluţie legală şi constituţională de stabilitate. Modificând aceste reguli s-ar obţine efectul contrar.

În oricare reglementare privind referendumul trebuie avut în vedere un prag de participare la referendum cât mai larg pentru a exprima voinţa reală şi efectivă a populaţiei, şi nu restrângerea acestuia, aspect care ar denatura scopul referendumului. În acest sens, se consideră că scopul oricărei reglementări în materie de referendum nu este unul de facilitare a îndeplinirii procedurilor pentru validitatea sa, ci vizează realizarea unei consultări directe a populaţiei, având în vedere că suveranitatea naţională aparţine poporului român, iar democraţia presupune majoritate, nu minoritate.

Or, toate aceste aspecte generează o stare contrară atât ordinii de drept în general, cât şi principiului securităţii juridice, în special. Prin stipularea unui cvorum de participare la referendum de cel puţin 30% din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente se ajunge la nesocotirea rolului referendumului într-un stat democratic, deoarece poporul, în ansamblul său, nu îşi mai exercită dreptul stipulat de Constituţie de a-şi exercita puterea de stat prin referendum, astfel cum este prevăzut la art. 2 alin. (1) din Constituţia României.

În acest context, autorul sesizării consideră că sunt relevante susţinerile Comisiei Europene, prin Raportul privind progresele înregistrate de România în cadrul Mecanismului de Cooperare şi de Verificare, din data de 30 ianuarie 2013. În acest sens, cu privire la respectarea statului de drept şi a independenţei sistemului judiciar, una din principalele preocupări ale Comisiei Europene a fost stabilitatea ordinii constituţionale în România.

Cu acea ocazie, Comisia a reţinut că "abrogarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 41/2012 a asigurat respectarea hotărârilor Curţii privind cvorumul necesar în caz de referendum. Faptul că hotărârea definitivă a Curţii Constituţionale privind valabilitatea referendumului din data de 29 iulie a fost respectată a fost un semnal important că normele constituţionale nu mai erau puse sub semnul întrebării. [...] Rezumând cele de mai sus, locul Constituţiei şi al Curţii Constituţionale a fost restabilit, în conformitate cu recomandările Comisiei. Cu toate acestea,

este esenţial ca Preşedintele, noul Guvern şi noul Parlament să garanteze stabilitatea ordinii constituţionale şi toate partidele politice ar trebui să depună eforturi pentru reducerea polarizării sistemului politic.[...]".

Având în vedere considerentele expuse, autorul sesizării solicită admiterea acesteia, concluzionând că prin modificarea legii şi diminuarea cvorumului de cel puţin jumătate plus unu din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente pentru validarea referendumului, Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului încalcă prevederile art. I alin. (3) şi ale art. 2 alin. (1) şi (2) din Constituţie, prin aceea că permite posibilitatea adoptării prin referendum a unor măsuri lipsite de legitimitate populară, precum şi prin nerespectarea dreptului poporului român de a exercita suveranitatea de stat, pe calea directă a referendumului.

III. În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, sesizarea a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a comunica punctul lor de vedere.

1. Preşedintele Camerei Deputaţilor a transmis cu Adresa nr. 2/5.371 din 14 octombrie 2013, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 3.842 din aceeaşi dată, punctul său de vedere, în care se arată că sesizarea de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

În ceea ce priveşte critica de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului referitoare la încălcarea art. 1 alin. (3) şi a art. 2 alin. (1) şi (2) din Constituţia României, republicată, Curtea Constituţională s-a pronunţat prin Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 407 din 5 iulie 2013.

Din analiza textelor constituţionale în vigoare şi a actelor internaţionale în materie, Curtea a constatat că prevederile art. 2 alin. (1) din Constituţie nu dispun expres cu privire la un anumit prag de participare la vot. Curtea nu a identificat vreun text care să impună ori să recomande un cvorum de participare la referendum, toate dispoziţiile constituţionale făcând referire la stabilitatea legislaţiei electorale, inclusiv cea cu privire la referendum. Mai mult decât atât, este cunoscut faptul că la nivelul Consiliului Europei, Comisia de la Veneţia recomandă chiar soluţia de a nu fi instituit niciun prag de participare drept condiţie de validare a referendumului.

Reglementarea, inclusiv modificarea condiţiilor privind validarea referendumului, este de competenţa exclusivă a legiuitorului, numai acesta fiind cel îndreptăţit, potrivit art. 73 alin. (3) lit. d) din Constituţie, să reglementeze, prin lege organică, organizarea şi desfăşurarea acestui instrument de democraţie directă.

Curtea a apreciat că varianta de reglementare a cvorumului de participare aleasă de legiuitor prin legea supusă controlului de constituţionalitate asigură o reprezentativitate suficientă de natură a conferi deciziei adoptate forţa care reflectă voinţa populară, astfel încât suveranitatea poporului, consacrată la art. 2 din Constituţie, să nu fie afectată în vreun fel.

De altfel, caracterul democratic al statului instituit de art. 1 alin. (3) din Constituţie presupune obligaţia respectării şi garantării de către stat a dreptului fiecărui cetăţean care îndeplineşte anumite condiţii minimale de a participa la construcţia statului, fie prin exercitarea dreptului de vot, fie, atunci când sunt instituite constituţional, pe calea mecanismelor de guvernare directă, aşa cum sunt, în sistemul român, iniţiativa populară, referendumul şi revocarea populară.

Or, indiferent de pragul de participare pentru validarea unui referendum, orice cetăţean român care are dreptul de a participa la referendum decide liber dacă să o facă şi deci dacă să fie parte din procentul în raport de care este condiţionată validitatea referendumului, nefiind astfel vorba despre o domnie a minorităţii în detrimentul majorităţii. Stabilirea majorităţii şi a minorităţii se

realizează ca urmare a liberei poziţionări a cetăţeanului, care are dreptul de a decide mai întâi dacă să participe la referendum, iar, mai apoi, dreptul de a opta pentru una dintre variantele propuse prin referendum. Aceasta este esenţa democraţiei - posibilitatea egală a fiecărui cetăţean de a-şi exprima liber o opţiune politică, într-un sistem structurat pluralist, democraţia neechivalând cu o cât mai largă majoritate, aşa cum susţine, în mod eronat, autorul sesizării de neconstituţionalitate.

Chiar şi în materie electorală, aşadar când este vorba despre constituirea organelor reprezentative, aspect distinct de mecanismele de participare directă, democraţia nu impune un anumit tip de scrutin, de genul scrutinului majoritar la mai multe tururi. Un asemenea tip de scrutin s-a practicat, de pildă, în anumite sisteme, acum peste un secol, în contextul în care statele nu erau laice, considerându-se, sub influenţa Bisericii, că majoritatea în stat trebuie să fie cât mai apropiată de unanimitate. Unanimitatea sau cvasi-unanimitatea nu poate fi un deziderat constituţional nici în materie de mecanisme de democraţie directă, precum referendumul, nici în materie electorală, ci poate fi cel mult un deziderat moral, politic, netrebuind confundată cu reprezentativitatea.

În acest context, indiferent de tipul referendumului naţional despre care este vorba (fie cel consultativ iniţiat de către Preşedintele României, fie cel obligatoriu în cazul revizuirii Constituţiei), dacă se dorea un prag de participare care să tindă către dezideratul unanimităţii, Constituantul ar fi impus un asemenea prag printr-o dispoziţie a legii supreme. Mai mult decât atât, în ce priveşte referendumul pentru revizuirea Constituţiei, din interpretarea logică, teleologică şi sistematică a legii supreme rezultă că dacă s-ar fi dorit instituirea pragului de participare de 50% plus unu, precum şi imposibilitatea modificării acestuia, ar fi existat prevederi în acest sens, inclusiv sub aspectul imposibilităţii revizuirii dispoziţiilor constituţionale referitoare la o asemenea condiţie de validare a referendumului în cauză. Or, asemenea dispoziţii constituţionale lipsind, îi revine legiuitorului posibilitatea şi obligaţia de a le reglementa în virtutea art. 73 alin. (3) lit. d) din Constituţie.

De asemenea, Preşedintele Camerei Deputaţilor consideră inoportună compararea referendumului cu exercitarea dreptului de vot în cazul construcţiei organelor reprezentative, întrucât în cazul referendumului este vorba despre exercitarea unei funcţii, a participării directe a corpului electoral la guvernare, ca agent al poporului, iar în cazul dreptului de a alege organele reprezentative este vorba despre un drept fundamental. Or, reglementarea prin lege a exercitării unei funcţii nu trebuie confundată cu reglementarea prin lege a exercitării unui drept fundamental, dată fiind diferenţa de natură a celor două instituţii avute în vedere, diferenţă care exclude posibilitatea analogiilor de tipul celor avansate de către autorul sesizării de neconstituţionalitate.

2. Guvernul a transmis cu Adresa nr. 5/5.905/2013 din 9 octombrie 2013, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 3.801 din 10 octombrie 2013, punctul său de vedere, în care se arată că sesizarea de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

Potrivit Constituţiei, cazurile în care se poate organiza referendum naţional sunt prevăzute la art. 90 (referendumul consultativ, facultativ privind problemele de interes naţional), art. 95 (referendumul decizional, obligatoriu privind demiterea din funcţie a Preşedintelui), art. 151 (referendumul decizional, obligatoriu privind revizuirea Constituţiei). Cele trei prevederi constituţionale nu fac referire la îndeplinirea unor condiţii de valabilitate a referendumului (cvorum) sau a unor majorităţii necesare pentru stabilirea rezultatelor.

Art. 73 alin. (3) lit. d) din Constituţie prevede că prin lege organică se reglementează organizarea şi desfăşurarea referendumului. Legea organică la care face referire dispoziţia

constituţională este Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului. Revine astfel legii organice să stabilească, în concret, condiţiile de cvorum şi majoritate în cazul referendumului naţional sau local. Prin art. 5 alin. (2) din legea în vigoare se stabileşte cvorumul necesar pentru ca referendumul (naţional sau local, fără distincţie) să fie valabil: "Referendumul este valabil dacă la acesta participă cel puţin jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente". De asemenea, legea stabileşte majorităţile necesare pentru ca referendumul să producă efecte juridice (art. 7 şi art. 10).

Curtea Constituţională a precizat, în jurisprudenţa sa, că "nu exclude posibilitatea ca legiuitorul să opteze pentru o majoritate de voturi relativă pentru demiterea Preşedintelui României în toate situaţiile". Din deciziile Curţii se desprinde concluzia în virtutea căreia, atunci când legiuitorul constituant a dorit să instituie o anumită majoritate de voturi, a făcut aceasta printr-un text de referinţă, a cărui aplicare la situaţii subsidiare este subînţeleasă, cu excepţia cazurilor în care o asemenea majoritate este lăsată pe seama legii. Rezultă, în consecinţă, că, întrucât Legea fundamentală nu a prevăzut expres nici cvorumul şi nici majoritatea, revine legiuitorului ordinar să stabilească aceste elemente.

Curtea Constituţională, prin Decizia nr. 731 din 10 iulie 2012, în cadrul unui control de constituţionalitate a priori asupra Legii pentru modificarea art. 10 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, observa că, în varianta redacţională dedusă în cauza de faţă controlului de constituţionalitate, Legea pentru modificarea art. 10 din Legea nr. 3/2000 oferă o reglementare unitară pentru toate tipurile de referendum consacrate de Constituţie, dând expresie şi exigenţei reprezentativităţii sub aspectul rezultatului votului. Astfel, aceeaşi soluţie legislativă se regăseşte în cazul referendumului privind revizuirea Constituţiei, al referendumului cu privire la probleme de interes naţional şi al referendumului local, unde, potrivit art. 7 alin. (2), art. 12 alin. (2) şi, respectiv, art. 14 alin. (2) din Legea nr. 3/2000, rezultatul se stabileşte în funcţie de majoritatea voturilor valabil exprimate pe întreaga ţară sau, după caz, la nivelul unităţii administrativ-teritoriale.

Tot astfel, Curtea constata că şi condiţia ce trebuie îndeplinită pentru validitatea referendumului este aceeaşi pentru toate tipurile de referendum, art. 5 alin. (2) din Legea nr. 3/2000 impunând întrunirea majorităţii absolute care constă în jumătate plus unu din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente. Curtea reţinea că aceasta reprezintă o condiţie esenţială pentru ca referendumul să poată exprima în mod real şi efectiv voinţa cetăţenilor, constituind premisa unei manifestări autentic democratice a suveranităţii prin intermediul poporului, în conformitate cu principiul statuat în art. 2 alin. (1) din Legea fundamentală. Participarea la referendum a majorităţii cetăţenilor reprezintă un act de responsabilitate civică, prin care corpul electoral urmează să se pronunţe cu privire la sancţionarea sau nu a Preşedintelui României, având posibilitatea demiterii sau menţinerii acestuia în funcţie. De asemenea, Curtea a reţinut că niciun text constituţional nu condiţionează dreptul legiuitorului de a opta pentru fixarea unei anumite majorităţi care să se pronunţe pentru demiterea prin referendum a Preşedintelui României.

Prin Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013 cu privire la obiecţia de neconstituţionalitate privind aceeaşi lege, Curtea a apreciat că legea dedusă controlului reglementează, sub aspectul condiţiilor de validitate a referendumului, pe lângă micşorarea cvorumului de participare la 30%, şi condiţia potrivit căreia "rezultatul referendumului este validat dacă opţiunile valabil exprimate reprezintă cel puţin 25% din cei înscrişi pe listele electorale permanente". Prin urmare, pentru validarea referendumului este necesară întrunirea acestor două condiţii minimale, ceea ce

reprezintă un mod de securizare a reprezentativităţii votului la referendum de natură să satisfacă şi condiţiile impuse prin jurisprudenţa anterioară a Curţii Constituţionale.

Curtea a reţinut că modificarea cvorumului de participare la referendum este apanajul legiuitorului, însă instanţa constituţională trebuie să vegheze la neutilizarea acestui instrument în alte scopuri decât cel pe care legiuitorul constituant l-a avut în vedere la consacrarea referendumului, ca instituţie juridică esenţială într-un stat de drept - forma de participare directă a cetăţenilor la luarea deciziilor. Curtea trebuie să asigure respectarea principiilor privind stabilitatea juridică a legilor în materia referendumului, precum şi cel al consultării loiale a cetăţenilor cu drept de vot, principii care presupun crearea tuturor condiţiilor pentru ca electorii să cunoască problemele supuse referendumului, consecinţele juridice ale diminuării pragului de participare la vot, precum şi efectele pe care le produce rezultatul referendumului asupra intereselor generale ale comunităţii.

Dat fiind faptul că pragul de participare reprezintă o condiţie esenţială pentru ca referendumul să poată exprima în mod real şi efectiv voinţa cetăţenilor, constituind premisa unei manifestări autentic democratice a suveranităţii în conformitate cu principiul statuat în art. 2 din Legea fundamentală, Curtea trebuie să găsească un echilibru între necesitatea protejării dreptului de a decide participativ la referendum al cetăţeanului, ca drept fundamental, şi dorinţa unei majorităţi parlamentare de a-şi impune voinţa politică în stat la un moment dat.

Curtea a constatat că Parlamentul poate să intervină în această materie a legislaţiei referendare, cu condiţia de a nu o supune unor modificări strict conjuncturale, pe baza unor susţineri de oportunitate ori a înţelegerii politice, care avantajează una sau alta dintre forţele politice reprezentate în Parlament şi care formează la un moment dat o majoritate parlamentară.

Prin urmare, noile reglementări nu trebuie să determine o stare de incertitudine cu privire la un element definitoriu al acestei proceduri, întrucât opţiunile legiuitorului ordinar referitoare la stabilirea cvorumului de participare la referendum pot fluctua valoric în funcţie de voinţa majorităţii politice din Parlament şi de interesele conjuncturale ale acesteia, împrejurare de natură a crea o stare generală de incertitudine cu privire la un element esenţial al referendumului, şi anume valabilitatea acestuia.

Preşedintele Senatului nu a comunicat punctul său de vedere asupra obiecţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând obiecţia de neconstituţionalitate, punctul de vedere al preşedintelui Camerei Deputaţilor şi punctul de vedere al Guvernului, raportul judecătorului-raportor, Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, precum şi prevederile Constituţiei, reţine următoarele:

IV. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie şi ale art. 1, art. 10, art. 15, art. 16 şi art. 18 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze sesizarea de neconstituţionalitate formulată de Preşedintele României.

V. Obiectul controlului de constituţionalitate îl constituie dispoziţiile Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, care au următorul cuprins:

"ART. I

Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, cu modificările şi completările ulterioare, se modifică şi se completează după cum urmează:

1. La articolul 5, alineatul (2) se modifică şi va avea următorul cuprins:

<<(2) Referendumul este valabil dacă la acesta participă cel puţin 30% din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente.>>

2. La articolul 5, după alineatul (2) se introduce un nou alineat, alineatul (3), cu următorul cuprins:

<<(3) Rezultatul referendumului este validat dacă opţiunile valabil exprimate reprezintă cel puţin 25% din cei înscrişi pe listele electorale permanente.>>

3. La articolul 7, partea introductivă a alineatului (2) se modifică şi va avea următorul cuprins:

<<(2) Rezultatul referendumului se stabileşte în funcţie de majoritatea voturilor valabil exprimate, astfel: (...)>>

4. La articolul 12, alineatul (2) se modifică şi va avea următorul cuprins:

<<(2) Cetăţenii sunt chemaţi să se pronunţe prin "DA" sau "NU" asupra problemei supuse referendumului, decizând cu majoritatea voturilor valabil exprimate.>>

ART. II

Dispoziţiile prezentei legi intră în vigoare la un an de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I."

VI. În motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate se susţine încălcarea prevederilor constituţionale ale art. 1 alin. (3), potrivit cărora "(3) România este stat de drept, democratic şi social, în care demnitatea omului, drepturile şi libertăţile cetăţenilor, libera dezvoltare a personalităţii umane, dreptatea şi pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradiţiilor democratice ale poporului român şi idealurilor Revoluţiei din decembrie 1989, şi sunt garantate" şi ale art. 2 - Suveranitatea, potrivit cărora: "(1) Suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum. (2) Niciun grup şi nicio persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu."

VII. Examinând obiecţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine următoarele:

1. Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000, în aceeaşi redactare de principiu, a mai fost supusă controlului de constituţionalitate în raport cu critici similare celor formulate în prezenta cauză.

Astfel, prin Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 407 din 5 iulie 2013, Curtea Constituţională a respins ca neîntemeiată obiecţia de neconstituţionalitate formulată de un număr de 83 de deputaţi aparţinând grupurilor parlamentare ale Partidului Democrat Liberal, Uniunii Democrate Maghiare din România şi Partidului Poporului - Dan Diaconescu şi a constatat că "dispoziţiile Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului sunt constituţionale în măsura în care nu se aplică referendumurilor organizate în decurs de un an de la data intrării în vigoare a legii."

Criticile de neconstituţionalitate examinate de Curtea Constituţională cu acel prilej au privit, ca şi în prezenta cauză, diminuarea cvorumului de participare la referendum (de la 50% la 30%), modificare legislativă apreciată de autorii sesizării ca fiind în contradicţie cu prevederile art. 1 alin. (3) şi (5), art. 2 şi art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi de natură a crea instabilitate legislativă în contextul adoptării unei astfel de reglementări în acelaşi an în care se preconiza revizuirea Constituţiei.

După pronunţarea deciziei Curţii Constituţionale, Preşedintele României a solicitat Parlamentului, în temeiul prevederilor art. 77 alin. (2) din Constituţie, reexaminarea aceleiaşi legi, faţă de o problematică similară celei ce formase obiectul controlului de constituţionalitate.

Prin cererea formulată, Preşedintele României a solicitat "reexaminarea Legii trimise la promulgare în sensul respingerii acesteia de către Parlament", cu motivarea că "este oportună reglementarea unei participări de cel puţin jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente pentru ca referendumul să poată exprima în mod real şi efectiv voinţa cetăţenilor, voinţă ce constituie premisa unei manifestări autentic democratice a suveranităţii prin intermediul poporului."

În urma reexaminării, Camera Deputaţilor, în calitate de Cameră decizională, a respins cererea de reexaminare şi a adoptat Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, care a fost retransmisă Preşedintelui României spre promulgare. Singura modificare realizată cu acest prilej a fost introducerea, în cuprinsul legii, a art. II, potrivit căruia "Dispoziţiile prezentei legi intră în vigoare la un an de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I". Modificarea reprezintă punerea de acord a legii adoptate cu Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013 a Curţii Constituţionale, în temeiul art. 147 alin. (2) din Constituţie.

Primind legea pentru promulgare, Preşedintele României şi-a exercitat şi dreptul prevăzut de art. 77 alin. (3) şi de art. 146 lit. a) din Constituţie, de a sesiza Curtea Constituţională cu verificarea constituţionalităţii aceleiaşi legi înainte de promulgare, această sesizare făcând obiectul cauzei de faţă. Criticile de neconstituţionalitate sunt, în esenţă, aceleaşi cu cele ce au format obiectul examinării Curţii în cauza soluţionată prin Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013. În plus, se fac o serie de consideraţii cu privire la Decizia Curţii Constituţionale nr. 334 din 26 iunie 2013, în sensul că aceasta constituie o "schimbare a jurisprudenţei Curţii Constituţionale" în raport cu Decizia nr. 731 din 10 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 478 din 12 iulie 2012, schimbare ce "nu se justifică", deoarece nu au intervenit elemente de noutate.

2. Criticile deja examinate în cauza soluţionată prin Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013 a Curţii Constituţionale: reglementarea unui cvorum de participare la referendum de 30% din numărul persoanelor înscrise pe listele electorale permanente, prin raportare la dispoziţiile art. 1 alin. (3) şi art. 2 din Constituţie

Din analiza textelor constituţionale în vigoare şi a actelor internaţionale în materie, Curtea a constatat că prevederile art. 2 alin. (1), art. 90, art. 95 alin. (3) şi art. 151 alin. (3) din Constituţie nu dispun expres cu privire la un anumit prag de participare la vot. Curtea nu a identificat vreun text care să impună ori să recomande un cvorum de participare la referendum, toate dispoziţiile constituţionale făcând referire la stabilitatea legislaţiei electorale, inclusiv cea cu privire la referendum. Prin urmare, a conchis Curtea, "reglementarea sau modificarea condiţiilor privind validarea referendumului este de competenţa exclusivă a legiuitorului, numai acesta fiind cel îndreptăţit să reglementeze organizarea şi desfăşurarea prin lege organică a referendumului".

Referirea din motivarea prezentei sesizări la reglementările constituţionale care prevăd un anumit cvorum legal, respectiv majoritate de voturi pentru adoptarea legilor, hotărârilor şi moţiunilor, ca temei pentru acreditarea unei interpretări prin analogie, nu poate fi reţinută. Reglementările invocate sunt de natură să evidenţieze tocmai faptul că acolo unde legiuitorul constituant a apreciat că se impune reglementarea unor astfel de cvorumuri/majorităţi a realizat-o, în celelalte cazuri lăsându-le la latitudinea legiuitorului ordinar. Se constată astfel că modul de exercitare a suveranităţii prin organele reprezentative ale poporului, în concret procedura de legiferare, cunoaşte o strictă şi amănunţită reglementare la nivel constituţional. Cât priveşte exercitarea suveranităţii naţionale prin referendum, Constituţia prevede numai obiectul referendumului, respectiv probleme de interes naţional (art. 90 din Constituţie), demiterea

Preşedintelui României, [art. 95 alin. (3)] şi aprobarea revizuirii Constituţiei [art. 151 alin. (3)], precum şi faptul că organizarea şi desfăşurarea acestuia se reglementează prin lege organică [art. 73 alin. (1) lit. d)]. Având în vedere diferenţa de regim juridic pe care însăşi Constituţia o consacră, deducerea pe calea analogiei a unui principiu al majorităţii absolute pe care l-ar presupune în mod automat Constituţia în privinţa luării oricărei decizii nu poate fi susţinută. Tipul de majoritate necesar pentru adoptarea unui act/unei decizii a fost stabilit în Legea fundamentală atunci când acest lucru a fost apreciat ca necesar, iar legiuitorul constituant a prevăzut majoritatea respectivă în raport cu regimul juridic al instituţiei la care se referă.

Desigur că aceasta nu echivalează cu un drept discreţionar al legiuitorului, în sensul că un asemenea cvorum, respectiv majoritate pentru luarea unei decizii de importanţă majoră ar putea fi stabilite arbitrar.

Analizând însă soluţia legislativă aleasă de legiuitor sub aspectul cvorumului de participare la referendum în raport cu principiile constituţionale de referinţă, respectiv cele care consacră statul de drept, suveranitatea şi modul de exercitare a acesteia, Curtea Constituţională a reţinut, prin Decizia nr. 334/2013, că "legea dedusă controlului reglementează, sub aspectul condiţiilor de validitate a referendumului, pe lângă micşorarea cvorumului de participare la 30%, şi condiţia potrivit căreia <<rezultatul referendumului este validat dacă opţiunile valabil exprimate reprezintă cel puţin 25% din cei înscrişi pe listele electorate permanente>>". Prin urmare, pentru validarea referendumului este necesară întrunirea acestor două condiţii minimale, "ceea ce reprezintă un mod de securizare a reprezentativităţii votului la referendum de natură să satisfacă şi condiţiile impuse prin jurisprudenţa anterioară a Curţii Constituţionale".

Curtea a mai constatat că această soluţie legislativă respectă şi Recomandările Comisiei de la Veneţia. Astfel, în Raportul adoptat la cea de-a 64-a Sesiune Plenară (Veneţia, 21 - 22 octombrie 2005), referitor la "Referendumul în Europa - Analiza reglementărilor juridice din statele europene", s-a reţinut că "cele mai multe state nu prevăd un cvorum pentru a valida rezultatul unui referendum. În cazul în care cvorumul există acesta poate îmbrăca două forme: cvorum de participare sau cvorum de aprobare (nn. - este vorba despre majoritate) [...] Un cvorum de aprobare este considerat preferabil unui cvorum de participare, care reprezintă o gravă problemă. Adversarii proiectului prezentat la referendum, aşa cum ne-au arătat multe exemple, fac apel la cetăţeni să se abţină, chiar dacă aceştia sunt în minoritate în rândul alegătorilor vizaţi de problemă". De asemenea, în Liniile directoare ale Comisiei de la Veneţia - Codul de bune practici în materie de referendum - s-a stabilit recomandarea de a nu elabora dispoziţii cu privire la regulile aplicate cvorumurilor. Astfel, în Raportul explicativ al aceluiaşi document s-a reţinut: "Cvorumul de participare (pragul minim) are ca rezultat faptul că este în interesul opozanţilor propunerii să se abţină decât să voteze împotrivă", dar şi că "încurajarea abţinerilor sau impunerea punctului de vedere al unei minorităţi nu este un lucru sănătos pentru o democraţie. În plus, este foarte tentantă falsificarea ratei de participare în faţa unei opoziţii slabe."

În continuarea acestor constatări şi având în vedere contextul creat de repetarea aceloraşi critici care pun în discuţie obligativitatea stabilirii unui anumit cvorum de participare la referendum drept condiţie de legitimitate a opţiunii exprimate de popor, Curtea reţine că Recomandările Comisiei de la Veneţia se bazează pe o analiză extinsă a reglementărilor existente în materia referendumului în statele membre ale Consiliului Europei, precum şi a experienţelor statelor care au condus la adoptarea sau modificarea reglementărilor în cauză. Ca urmare, chiar dacă actele Comisiei de la Veneţia au valoare de recomandare, acestea nu pot fi ignorate, întrucât încorporează o bogată practică a statelor democratice. Concluziile fundamentate pe această practică şi care demonstrează, pentru problematica examinată în prezenta cauză, că fixarea unui

cvorum de participare la referendum poate constitui, uneori, o piedică în realizarea finalităţii acestui exerciţiu democratic constituie repere şi pentru legiuitorul român în elaborarea soluţiilor legislative în materie.

În ceea ce priveşte referirile autorului sesizării, în cererea completatoare, la unele acte internaţionale ale Consiliului Europei şi ale Comisiei Europene pentru Democraţie prin Drept - Comisia de la Veneţia - respectiv Avizul nr. 685/2012 al Comisiei Europene pentru Democraţie prin Drept privind compatibilitatea cu principii constituţionale şi statul de drept a acţiunilor Guvernului şi Parlamentului României cu privire la alte instituţii ale statului şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului de modificare a Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului de modificare şi completare a Legii nr. 3/2000, adoptat de Comisia de la Veneţia la cea de-a 93-a Sesiune Plenară (Veneţia, 14 - 15 decembrie 2012), respectiv susţinerile Comisiei Europene din Raportul privind progresele înregistrate de România în cadrul Mecanismului de cooperare şi de verificare, din data de 30 ianuarie 2013, Curtea constată că acestea nu au relevanţă faţă de obiectul controlului de constituţionalitate şi al criticilor de neconstituţionalitate formulate. Aceste documente conţin referiri la modificările legislative survenite în anul precedent.

Pe de altă parte, invocarea altor considerente şi reflexii din acele documente, cu privire la stabilitatea juridică, la previzibilitate şi la altele, acestea nu mai sunt relevante pentru obiectul sesizării, nu mai sunt actuale din moment ce au privit situaţia şi conjunctura politică din acea perioadă. În plus, aspectele critice din acele recomandări au fost rezolvate între timp ca urmare a Deciziei Curţii Constituţionale nr. 334 din 26 iunie 2013, prin introducerea art. II în legea ce face obiectul sesizării.

În aceeaşi ordine de idei, Curtea reaminteşte considerentele reţinute prin această decizie, referitoare la compatibilitatea noilor prevederi din legea supusă controlului de constituţionalitate cu normele de recomandare ale Comisiei de la Veneţia în materia legislaţiei electorale, referendare, în special cu referire la stabilirea unui cvorum de participare la referendum.

3. Consideraţiile referitoare la succesiunea deciziilor nr. 731 din 10 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 478 din 12 iulie 2012, şi nr. 334 din 26 iunie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 407 din 5 iulie 2013

În motivarea sesizării se arată că a doua decizie menţionată constituie o "schimbare a jurisprudenţei Curţii Constituţionale" ce nu îşi găseşte justificarea în condiţiile în care în materie nu a intervenit niciun element de noutate.

Cu referire la aceste consideraţii, Curtea constată, mai întâi, că acestea nu pot constitui critici de neconstituţionalitate, întrucât nu vizează legea criticată, prin raportare la prevederile Constituţiei, ci pun în discuţie o succesiune de decizii pronunţate de Curtea Constituţională în materia referendumului, respectiv existenţa unui reviriment jurisprudenţial apreciat ca fiind nejustificat.

Sub acest din urmă aspect, Curte constată, mai întâi, că obiectul controlului de constituţionalitate în cauzele soluţionate prin deciziile nr. 731/2012 şi, respectiv, nr. 334/2013 este diferit.

Astfel, prin Decizia nr. 731/2012 Curtea Constituţională s-a pronunţat asupra Legii pentru modificarea art. 10 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, articol al cărui text avea următoarea redactare: "Demiterea Preşedintelui României este aprobată dacă în urma desfăşurării referendumului, propunerea a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate."

Prin Decizia nr. 334/2013 Curtea s-a pronunţat asupra dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, respectiv asupra unor dispoziţii care au modificat art. 5 alin. (2), au introdus un nou alineat la art. 5 (ambele texte stabilind condiţii de cvorum referitoare la participarea la referendum pentru ca acesta să fie valabil/validat), de asemenea, au modificat partea introductivă a alin. (7), precum şi art. 12 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului.

Cât priveşte considerentele cuprinse în Decizia nr. 731/2012 referitoare la necesitatea respectării cvorumului de participare la referendum prevăzut de Legea nr. 3/2000, acestea au reamintit şi precizat raţiunea dispoziţiilor art. 5 alin. (2) din aceeaşi lege, privitoare la cvorumul de participare de 50% dintre alegători pentru ca referendumul să fie validat, dispoziţii care nu fuseseră modificate prin legea supusă controlului de constituţionalitate. O derogare de la aceste dispoziţii a fost introdusă însă prin ordonanţă de urgenţă (nr. 41/2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 452 din 5 iulie 2012), ulterior sesizării Curţii Constituţionale şi numai cât priveşte referendumul pentru demiterea Preşedintelui României.

Şi în prezenta decizie, Curtea îşi menţine considerentele enunţate în finalul Deciziei nr. 731/2012, potrivit cărora "participarea la referendum a majorităţii cetăţenilor reprezintă un act de responsabilitate civică" prin care corpul electoral se exprimă în probleme fundamentale ale statului - revizuirea Constituţiei, demiterea Preşedintelui, probleme de interes naţional. Reglementarea unui cvorum de participare la referendum priveşte rezultatele referendumului şi efectele sale, iar nu în mod direct dreptul/îndatorirea cetăţenilor de a participa la referendum.

Astfel, luând în considerare faptul că pragul de participare reprezintă o condiţie esenţială pentru ca referendumul să poată exprima în mod real şi efectiv voinţa cetăţenilor, precum şi faptul că stabilirea acestui prag este de competenţa legiuitorului, văzând totodată că această voinţă se fundamentează atât pe experienţa statelor democratice, recomandări ale unor organisme internaţionale de referinţă în domeniul justiţiei constituţionale, precum şi pe experienţa României în ceea ce priveşte participarea la referendum şi acţiunile autorităţilor publice în astfel de situaţii, Curtea a trebuit să găsească "un echilibru între necesitatea protejării dreptului de a decide participativ la referendum al cetăţeanului, ca drept fundamental, şi dorinţa unei majorităţi parlamentare de a-şi impune voinţa politică în stat la un moment dat." De aceea, prin Decizia nr. 334/2013, Curtea a constatat că "Parlamentul poate (şi, astfel cum rezultă din deciziile Curţii, chiar trebuie) să intervină în această materie a legislaţiei referendare, cu condiţia de a nu o supune unor modificări strict conjuncturale, pe baza unor susţineri de oportunitate ori a înţelegerii politice, care avantajează una sau alta dintre forţele politice reprezentate în Parlament şi care formează la un moment dat o majoritate parlamentară". Astfel fiind şi pornind de la premisa potrivit căreia "dacă o lege ce vizează substanţa dreptului referendar adoptată de o majoritate parlamentară la un moment dat reuşeşte să întrunească susţinere parlamentară majoritară timp de un an, se poate presupune că ea reflectă în mod real o majoritate electorală şi că democraţia nu ar putea fi în niciun fel afectată, ca de altfel nici caracterul de stat de drept şi democratic al României", Curtea a constatat că "pentru a asigura respectarea principiului general al stabilităţii juridice în materia referendumului, în acord cu recomandările Codului de bune practici în materie de referendum, adoptat de Comisia de la Veneţia, cu Protocolul nr. 1 adiţional la Convenţia europeană privind apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi cu Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, dispoziţiile Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului sunt constituţionale, însă nu pot fi aplicabile referendumurilor organizate în decurs de un an de la data intrării în vigoare a legii modificatoare."

Curtea subliniază şi în acest context importanţa introducerii în legea supusă controlului de constituţionalitate a pragului de 25% pentru validarea rezultatului referendumului, reprezentând opţiunile valabil exprimate, raportat la numărul cetăţenilor înscrişi pe listele electorale permanente. Această condiţie suplimentară a validării rezultatului referendumului reflectă intenţia legiuitorului de a îndepărta riscul validării unui referendum la care a fost atins cvorumul de participare legal, însă opţiunile exprimate ar fi cuprins multe voturi nule. O asemenea "majoritate" ar fi departe de a reflecta voinţa populară, de a fi reprezentativă. De aceea, legiuitorul s-a raportat, încă o dată, pentru stabilirea validităţii rezultatului referendumului, şi nu a referendumului în sine, la numărul persoanelor cu drept de vot înscrise pe listele electorale permanente, rezultatul sufragiului având asigurată, astfel, o cât mai semnificativă reprezentativitate. Aşa fiind, nu pot fi reţinute referirile autorului sesizării la "dominarea minorităţii" sau la exercitarea suveranităţii "de către un grup". Validitatea referendumului, dar şi a rezultatului acestuia, depind, prin cele două condiţii minimale stabilite de legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, de procente considerabile privind participarea şi exprimarea votului.

Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 11 alin. (1) lit. A. a), al art. 15 alin. (1) şi al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, obiecţia de neconstituţionalitate formulată de Preşedintele României şi constată că dispoziţiile Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului sunt constituţionale, în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 14 noiembrie 2013.

OPINIE SEPARATĂ

În dezacord cu opinia majoritară, considerăm că sesizarea referitoare la neconstituţionalitatea dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii referendumului nr. 3/2000, formulată de Preşedintele României, în temeiul dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie şi al art. 11 lit. a) şi art. 15 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, trebuia admisă şi constatată neconstituţionalitatea dispoziţiilor criticate, pentru următoarele motive:

1. Legea dedusă controlului de constituţionalitate introduce, sub aspectul condiţiilor de validitate a referendumului, un cvorum de participare de 30% şi un cvorum al voturilor valabil exprimate de 25%, ambele raportate la numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente.

Astfel, pentru validarea rezultatului referendumului este necesară întrunirea cumulativă a unor condiţii minimale: din numărul total al persoanelor înscrise în listele electorale permanente trebuie să participe la vot un procent de 30%, iar 25% trebuie să exprime un vot valabil, rezultatul stabilindu-se în funcţie de majoritatea voturilor valabil exprimate, care nu poate fi mai mică de 12,5% plus unu.

Cu alte cuvinte, chiar dacă la vot participă mai mult de 50% din numărul total al persoanelor înscrise în listele electorale permanente, însă totalul voturilor valabil exprimate este mai mic de 25%, referendumul este invalidat. Aceeaşi este situaţia dacă voturile valabil exprimate depăşesc pragul de 25%, dar la vot s-a prezentat mai puţin de 30% din numărul total al persoanelor înscrise în listele electorale permanente.

2. Observăm că art. 2 alin. (1) din Constituţie este un text constituţional de principiu. Întrucât nu există în Legea fundamentală o prevedere care să precizeze în mod explicit condiţia formală a valabilităţii referendumului, aceasta trebuie determinată prin raportare la norma sau normele cu valoare de principiu care stabilesc gradul de reprezentativitate care să confere legitimitate deciziei adoptate prin referendum.

Prin urmare, trebuie identificate normele constituţionale care circumscriu fără echivoc sensul termenului de "majoritate", în funcţie de care se poate determina rezultatul corect al unei consultări populare.

În activitatea parlamentară, potrivit art. 67 din Constituţie referitor la "Actele juridice şi cvorumul legal", Camera Deputaţilor şi Senatul adoptă legi, hotărâri şi moţiuni, în prezenţa majorităţii deputaţilor şi senatorilor. Sub acest aspect, prevederile constituţionale menţionate stabilesc categoriile de acte juridice pe care le adoptă Parlamentul, precum şi cvorumul legal necesar adoptării lor.

Atunci când operează cu noţiunea de "majoritate", legiuitorul constituţional îl înţelege întotdeauna în sensul său matematic (50% plus unu) şi îl aplică tuturor autorităţilor publice ale statului român. Constituie exemple dispoziţiile art. 65 alin. (2), art. 67, art. 76 alin. (1) şi (2), art. 81 alin. (2), art. 95 alin. (1), art. 96 alin. (1) şi (2), art. 103 alin. (1) şi (3) şi art. 113 alin. (1) şi art. 151 alin. (1) şi (2) din Constituţie.

Pe de altă parte, atunci când legiuitorul constituţional a dorit să instituie în Legea fundamentală un alt tip de majoritate decât cea strict matematică (de 50% plus unu) a făcut-o explicit, cum este cazul procedurii de punere sub acuzare a Preşedintelui României pentru înaltă trădare, prevăzută de art. 96 alin. (1) sau al procedurii de revizuire a Constituţiei, reglementată la art. 151 alin. (1) şi (2), sau în cazul reglementat de art. 95 alin. (1), potrivit căruia Preşedintele României poate fi suspendat din funcţie cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor, precum şi cel al art. 103 alin. (3), în temeiul căruia Parlamentul acordă încredere Guvernului cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor.

Prin urmare, întrucât Constituţia nu conţine alte precizări, termenul de "majoritate" trebuie interpretat în sensul comun de majoritate numerică simplă, ceea ce în materia referendumului se determină conform regulii 50% plus unu din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente.

3. Preşedintele României, Parlamentul şi Guvernul sunt autorităţi ale statului care, fie sunt alese în mod direct de corpul electoral conform regulii majorităţii (Preşedintele), fie sunt învestite ori funcţionează în baza aceleiaşi reguli a majorităţii (Guvernul şi Parlamentul). Or, nu se poate susţine că, pentru deţinătorul suveranităţii naţionale - poporul, regula de stabilire a rezultatului votului şi de determinare a valabilităţii unui referendum - instrument al democraţiei directe cu efecte în plan politic şi juridic, să fie aceea a unui prag de 30%, aşa cum stabileşte

legea supusă examinării Curţii. O atare prevedere înfrânge principalul atribut al referendumului, şi anume funcţia sa de legitimare a puterii, prin care voinţa poporului validează actele supuse votului.

Prin urmare, susţinerea potrivit căreia voinţa majorităţii corpului electoral poate fi determinată prin validarea unui referendum la care au participat doar 30% din numărul cetăţenilor cu drept de vot este contrară interpretării sistematice şi cu bună-credinţă a prevederilor Constituţiei.

Această reglementare încalcă, pe lângă normele constituţionale cu valoare de principiu în stabilirea sensului noţiunii de "majoritate", şi art. 2 alin. (2) din Constituţie care stabileşte că "Niciun grup şi nicio persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu."

Or, prin raportare la totalitatea persoanelor înscrise în listele electorale permanente, procentul de 30% de participanţi la referendum constituie un grup pe care legiuitorul ordinar îl apreciază suficient de reprezentativ pentru a-l abilita să decidă cu privire la probleme de interes naţional. Reglementarea acestui prag aruncă în derizoriu noţiunea de reprezentativitate şi de suveranitate naţională, făcând posibilă exercitarea acesteia din urmă de către o minoritate a populaţiei, ceea ce este inadmisibil din punct de vedere al democraţiei constituţionale.

4. În lipsa unei participări de cel puţin 50% plus unu din corpul electoral, s-ar ajunge la neîndeplinirea unei condiţii esenţiale pentru ca referendumul să poată exprima în mod real şi efectiv voinţa cetăţenilor, care constituie premisa unei manifestări autentic democratice a suveranităţii prin intermediul poporului. Prin modificarea legii, Parlamentul a încălcat atât prevederile art. 2 din Constituţie, întrucât admite posibilitatea adoptării prin referendum a unor măsuri lipsite de legitimitatea populară, cât şi Decizia Curţii Constituţionale nr. 731 din 10 iulie 2012, prin care Curtea a constatat expres că dispoziţiile legii referitoare la cvorumul de participare sunt constituţionale numai în măsura în care asigură participarea la referendum a cel puţin jumătate plus unu din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente.

5. Actuala Constituţie a fost adoptată şi modificată ulterior cu o majoritate de 50% plus unu din cetăţenii înscrişi în listele electorale permanente. Diminuarea pragului de participare la 30% lipseşte de legitimitate modificările aduse printr-o lege de revizuire, generând o situaţie de instabilitate constituţională. Nu toate manifestările poporului pot produce efecte, ci doar cele care respectă forme şi proceduri stipulate de Legea fundamentală, care, sub aspectul procedurii de revizuire, constituie un model de constituţie rigidă.

6. Prin urmare, împrejurarea că legiuitorul constituant nu defineşte explicit la art. 2 alin. (1) din Constituţie criteriul valoric în funcţie de care un referendum poate fi considerat valabil nu înseamnă că acest criteriu poate fi stabilit în mod arbitrar de legiuitorul ordinar, ci doar că acesta este obligat să interpreteze cu bună-credinţă Legea fundamentală şi să consacre în legea de organizare şi desfăşurare a referendumului acel tip de majoritate care îşi are temeiul în litera şi spiritul Constituţiei. Orice interpretare contrară este inadmisibilă, întrucât ar conferi legiuitorului ordinar dreptul de a adăuga la textul constituţional, afectând astfel regimul şi efectele juridice ale referendumului printr-o lege organică, inferioară ca rang Legii fundamentale.

7. Într-o altă ordine de idei, nu putem ignora schimbarea de jurisprudenţă a Curţii Constituţionale în ceea ce priveşte starea de constituţionalitate a reglementărilor referitoare la condiţiile de valabilitate a referendumului: nu mai devreme de un an, prin Decizia nr. 731 din 10 iulie 2012, Curtea constata că "[...] şi condiţia ce trebuie îndeplinită pentru validitatea referendumului este aceeaşi pentru toate tipurile de referendum, art. 5 alin. (2) din Legea nr. 3/2000 impunând întrunirea majorităţii absolute care constă în jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente." Curtea reţinea că aceasta reprezintă "o condiţie esenţială pentru ca referendumul să poată exprima în mod real şi efectiv voinţa

cetăţenilor, constituind premisa unei manifestări autentic democratice a suveranităţii prin intermediul poporului, în conformitate cu principiul statuat în art. 2 alin. (1) din Legea fundamentală." Or, se ridică întrebarea: care sunt elementele noi care au intervenit în intervalul de un an de la data pronunţării acestei decizii de natură să determine o reevaluare a autenticităţii manifestărilor suverane ale poporului român? De ce condiţia esenţială pentru ca referendumul să poată exprima în mod real şi efectiv voinţa cetăţenilor nu o mai constituie majoritatea cetăţenilor înscrişi în listele electorale permanente?

Curtea a reţinut atunci, în cauza soluţionată prin Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 407 din 5 iulie 2013, precum şi în cauza soluţionată prin Decizia nr. 471 din 14 noiembrie 2012, incidenţa Codului de bune practici în materie de referendum, adoptat de Consiliul pentru Alegeri Democratice la cea de-a 19-a reuniune (Veneţia, 16 decembrie 2006) şi de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept la cea de-a 70-a Sesiune plenară (Veneţia, 16 - 17 martie 2007), document cu valoare de principiu în materia referendumului, şi şi-a fundamentat soluţiile pronunţate - care, în mod evident, sunt diferite -, pe aceleaşi recomandări ale Comisiei de la Veneţia. Astfel, deşi premisele de la care se construieşte raţionamentul juridic, respectiv cadrul constituţional intern şi documentele internaţionale în materie, nu au suferit nicio modificare, concluzia la care ajunge instanţa constituţională în ultimele două decizii invocate mai sus este în mod nejustificat diferită şi, implicit, greşită.

Celelalte argumente folosite în opinia separată la Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013 îşi păstrează pe deplin valabilitatea şi în această cauză, cu excepţia aspectelor privind aplicarea în timp a dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului.

DECIZIA nr. 361 din 26 mai 2016
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2016 pentru completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului[138]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2016 pentru completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, excepţie ridicată direct de Avocatul Poporului şi care constituie obiectul Dosarului nr. 804D/2016 al Curţii Constituţionale.

2. La apelul nominal răspunde, pentru autorul excepţiei de neconstituţionalitate, doamna consilier Ecaterina Mirea, cu împuternicire depusă la dosar. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul reprezentantului Avocatului Poporului. Acesta reiterează motivele care au stat la baza ridicării prezentei excepţii de neconstituţionalitate, apreciind că actul normativ criticat încalcă exigenţele constituţionale ale art. 115 alin. (4) şi ale art. 147 alin. (4) din Constituţie, şi solicită, în consecinţă, admiterea acesteia.

4. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate. În acest sens arată că sunt îndeplinite criteriile prevăzute de art. 115 alin. (4) din Constituţie pentru adoptarea unei ordonanţe de urgenţă, invocate în motivarea excepţiei. Făcând referire la conţinutul preambulului şi al notei de fundamentare ce însoţesc Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 15/2016, conchide că situaţia extraordinară a cărei reglementare nu poate fi amânată şi pericolul ce astfel este îndepărtat constă în imposibilitatea pentru aproximativ 200.000 alegători să îşi poată exprima opţiunea în cadrul celor două referendumuri locale aprobate prin Hotărârea Consiliului Local al Comunei Dângeni, judeţul Botoşani, nr. 25 din 17 martie 2016 privind aprobarea organizării unui referendum în data de 5 iunie 2016 în vederea consultării cetăţenilor din comuna Dângeni pentru înfiinţarea satelor Gulioaia, Buneni şi Coşteni, respectiv prin Hotărârea Consiliului Local al Municipiului Oradea, judeţul Bihor, nr. 131 din 31 martie 2016 privind aprobarea organizării unui referendum în data de 5 iunie 2016 în vederea consultării cetăţenilor din municipiul Oradea privind oportunitatea modificării limitei administrative a unităţii administrativ-teritoriale Oradea. Organizarea şi desfăşurarea în mod distinct a celor două tipuri de scrutin - referendumul local şi alegerile locale din 5 iunie 2016 - ar avea un impact financiar negativ asupra bugetului public şi ar da naştere, de asemenea, anumitor disfuncţionalităţi în cadrul comunităţilor locale respective. Prin urmare, restricţiile pe care actualul cadru legal le conţine cu privire la imposibilitatea organizării şi desfăşurării unui referendum local în acelaşi timp cu alegerile locale din 5 iunie 2016 constituie, în fapt, ingerinţe ale statului asupra dreptului cetăţenilor de a se exprima prin referendum, ingerinţe pe care actul normativ examinat urmăreşte să le înlăture.

5. Cât priveşte critica de neconstituţionalitate referitoare la pretinsa încălcare a art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală, în sensul că Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 15/2016 nesocoteşte considerentele unor acte jurisdicţionale ale Curţii Constituţionale, reprezentantul Ministerului Public apreciază că şi aceasta este neîntemeiată. Astfel, în Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013, invocată în motivarea excepţiei, Curtea Constituţională a avut în vedere o condiţie esenţială în materia referendumului, şi anume reglementarea unui cvorum minim de participare, necesar pentru validitatea referendumului. Or, actul normativ ce constituie obiectul excepţiei de

[138] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 419 din 3 iunie 2016.

faţă nu pune în discuţie, nu afectează, prin conţinutul său normativ, validitatea referendumului, ci doar stabileşte data în care acesta poate avea loc şi faptul că poate fi utilizată aceeaşi infrastructură ca la alegerile locale.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

6. Cu Adresa nr. 9.637 din 18 mai 2016, **înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 4.381 din 18 mai 2016, Avocatul Poporului, în temeiul art. 146 lit. d) teza a doua din Constituţie şi al art. 32 din Legea nr. 47/1992, a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2016 pentru completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului**.

7. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate** Avocatul Poporului se axează pe două direcţii principale, şi anume încălcarea art. 115 alin. (4) şi a art. 147 alin. (4) din Constituţie.

8. Normele fundamentale ale art. 115 alin. (4) permit Guvernului să adopte ordonanţe de urgenţă numai în situaţii extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată, având obligaţia de a motiva urgenţa în cuprinsul acestora. În jurisprudenţa în materie a Curţii Constituţionale s-a reţinut că pentru îndeplinirea acestei cerinţe este necesară existenţa unei stări de fapt obiective, cuantificabile, independente de voinţa Guvernului, care pune în pericol un interes public. Legiuitorul delegat poate reglementa prin intermediul unei ordonanţe de urgenţă atunci când, în mod necesar şi neechivoc, circumstanţele obiective ce determină existenţa unei situaţii extraordinare, a căror reglementare nu poate fi amânată, impun o intervenţie normativă rapidă (Decizia nr. 255 din 11 mai 2005).

9. Avocatul Poporului apreciază că motivarea situaţiei extraordinare şi a urgenţei din preambulul ordonanţei de urgenţă nu corespunde exigenţelor art. 115 alin. (4) din Constituţie şi nici jurisprudenţei constituţionale în materie. Potrivit preambulului, dar şi notei de fundamentare ce însoţesc ordonanţa de urgenţă atacată, urmează ca în data de 5 iunie 2016 - data alegerilor locale - să aibă loc şi referendumuri locale în două localităţi din ţară (în baza a două acte administrative ale autorităţilor locale din comuna Dângeni, judeţul Botoşani, respectiv din municipiul Oradea, judeţul Bihor). Or, Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului (până la momentul completării prin ordonanţa de urgenţă ce constituie obiectul excepţiei de faţă) nu prevede expressis verbis posibilitatea organizării concomitente a alegerilor locale şi a referendumului local, având în vedere că art. 15^1 din aceasta permite doar organizarea simultană a referendumului naţional şi a alegerilor parlamentare, fără a face vorbire despre referendumul local. Guvernul arată explicit în Nota de fundamentare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2016 că această lipsă a Legii nr. 3/2000 echivalează cu "restricţii ce reprezintă o ingerinţă atât în autonomia locală, cât şi în principiul consultării cetăţenilor pentru soluţionarea unor probleme locale de interes deosebit, care trebuie eliminate, toate acestea vizând interesul public şi constituind o situaţie extraordinară, a cărei reglementare nu poate fi amânată."

10. În realitate, semnalează Avocatul Poporului, două autorităţi publice au stabilit prin hotărâri emise de consilii locale organizarea referendumului local în aceeaşi dată cu cea stabilită anterior pentru desfăşurarea alegerilor locale. Însă cele două operaţiuni electorale sunt distincte şi necesită întrunirea unor cvorumuri diferite (cel mai mare număr de voturi valabil exprimate în cazul alegerilor locale, respectiv 30% din numărul persoanelor cu drept de vot în cazul referendumului).

11. Actele administrative ale celor două autorităţi locale (din 17, respectiv 31 martie 2016) au fost emise la o dată ulterioară Hotărârii prin care Guvernul a stabilit data alegerilor locale din anul 2016 (Hotărârea Guvernului nr. 51 din 10 februarie 2016). Or, cadrul legal existent la acel moment nu permitea organizarea concomitentă a referendumului local şi a alegerilor locale. Rezultă că adoptarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2016 a fost, practic, determinată de adoptarea celor două acte administrative ale autorităţilor locale, legiuitorul delegat urmărind eliminarea "restricţiilor" din Legea nr. 3/2000 ce afectează autonomia locală şi principiul consultării populaţiei la nivel local. Or, subliniază Avocatul Poporului, principiul autonomiei locale nu conferă autorităţii locale putere de decizie politică majoră, ruptă de decizia politică la nivel statal, şi nu poate eluda principiul legalităţii actelor administrative emise. Autonomia locală înseamnă atitudinea autorităţilor autonome de a decide, în mod independent şi sub propria răspundere, dar în limitele legii.

12. Procedând astfel, cele două autorităţi publice locale au dobândit "puterea" de a interveni în procesul legislativ, în absenţa unor prevederi clare care să permită organizarea concomitentă a două tipuri de scrutin diferite. Puterea executivă a fost "forţată să adopte în regim de urgenţă norme care nu prezintă acest caracter, relevându-se o inversare nefirească a regimului de forţe la nivel statal, în scopul punerii de acord a legislaţiei-cadru în materia referendumului cu actele administrative adoptate la nivel local." Or, actele normative de nivel inferior trebuie să corespundă atât cerinţelor de competenţă şi procedură, cât şi celor legate de concordanţa conţinutului cu cel al actului normativ având forţă juridică superioară. Împrejurarea că Legea nr. 3/2000 nu reglementa posibilitatea organizării concomitente a celor două tipuri de scrutin nu putea fi complinită prin voinţa unilaterală a autorităţii deliberative locale şi nici nu poate justifica demersul autorităţilor administrative centrale şi locale de a adopta reglementări într-un domeniu rezervat legii organice.

13. Pentru aceste considerente, Avocatul Poporului apreciază că, de fapt, motivele ce au stat la baza adoptării Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2016 ţin de oportunitatea adoptării reglementării. Oportunitatea nu satisface, însă, exigenţele art. 115 alin. (4) din Constituţie, întrucât aceasta este, prin definiţie, de natură subiectivă şi nu are, în mod necesar şi univoc, caracter obiectiv, ci poate da expresie şi unor factori subiectivi.

14. Prin urmare, modificarea Legii nr. 3/2000 printr-o ordonanţă de urgenţă, pe baza unor susţineri de oportunitate ori a unor elemente strict conjuncturale, se situează în afara coordonatelor constituţionale (în acest sens, deciziile Curţii Constituţionale nr. 334 din 26 iunie 2013 şi nr. 471 din 14 noiembrie 2013). Curtea Constituţională a arătat chiar, prin Hotărârea nr. 33 din 26 noiembrie 2009, că este indicat ca cele două operaţiuni electorale (alegerile parlamentare şi referendumul naţional) să nu fie organizate în aceeaşi zi, chiar dacă argumente practice, de ordin financiar, ar justifica organizarea acestora simultan.

15. De asemenea, Avocatul Poporului observă că situaţia extraordinară şi urgenţa nu doar că nu sunt motivate în mod real, dar nici nu sunt susţinute de vreun element cuantificabil prin care să se demonstreze motivele cu caracter de urgenţă şi situaţia extraordinară în care se află Guvernul, motive din cauza cărora utilizează acest procedeu legislativ în materia referendumului. Guvernul nu are un drept absolut şi necenzurabil de apreciere în privinţa calificării unei situaţii de fapt ca întrunind elementele componente ale situaţiei extraordinare, ci trebuie să se supună exigenţelor constituţionale, în timp ce controlul respectării acestora revine Curţii Constituţionale.

16. Cu referire la încălcarea art. 147 alin. (4) din Constituţie, Avocatul Poporului consideră că dispoziţiile Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2016 nesocotesc

considerentele Deciziei nr. 334 din 26 iunie 2013, prin care Curtea Constituţională a constatat că dispoziţiile Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului sunt constituţionale în măsura în care nu se aplică referendumurilor organizate în decurs de un an de la data intrării în vigoare a legii.

17. În considerentele ce au argumentat această soluţie, Curtea, amintind Codul bunelor practici în materie electorală, adoptat de către Comisia de la Veneţia, a subliniat necesitatea stabilităţii legilor în materia electorală şi a referendumului (fără distincţia între caracterul naţional sau local al referendumului), ca expresie a securităţii juridice şi ca element important al credibilităţii procesului electoral. Modificarea frecventă sau cu mai puţin de 1 an înainte de alegeri a normelor din acest domeniu şi caracterul lor complex pot dezorienta alegătorul. Or, în situaţia examinată în cauză, Guvernul a adoptat un act normativ în materie referendară fără a ţine cont de cele statuate de Curtea Constituţională în Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013, Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 15/2016 fiind adoptată chiar în timpul campaniei electorale pentru alegerile locale. Practica judecătorească şi doctrina de specialitate recunosc unanim că puterea de lucru judecat ce însoţeşte actele constituţionale, deci şi deciziile Curţii Constituţionale, se ataşează nu numai dispozitivului, ci şi considerentelor pe care se sprijină acesta, iar deciziile Curţii sunt general obligatorii şi se impun cu aceeaşi forţă tuturor subiectelor de drept.

18. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) şi ale art. 33 din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

19. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** şi **Guvernul** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile reprezentantului Avocatului Poporului, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

20. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10, 29 şi 32 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

21. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 15/2016 pentru completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 367 din 12 mai 2016, având următorul conţinut:

"Art. I. - După articolul 16 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, cu modificările şi completările ulterioare, se introduce un nou articol, articolul 16^1, cu următorul cuprins:

«Art. 16^1. - (1) În situaţia în care referendumul local are loc la aceeaşi dată cu alegerile locale, organizarea şi desfăşurarea referendumului local se realizează în baza Legii nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, pentru modificarea Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001, precum şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.

(2) În cazul prevăzut la alin. (1), ambele scrutine se realizează în cadrul aceloraşi secţii de votare, operaţiunile electorale fiind îndeplinite de către aceleaşi birouri electorale ale secţiilor de votare, constituite potrivit Legii nr. 115/2015.

(3) În cazul prevăzut la alin. (1), alegătorii votează în baza unor liste electorale permanente şi a unor liste electorale suplimentare separate, întocmite conform legii, cu utilizarea aceloraşi ştampile electorale.

(4) Biroul electoral de circumscripţie constituit pentru alegerile locale în comuna, oraşul, municipiul sau judeţul, după caz, în care are loc referendumul local îndeplineşte în mod corespunzător atribuţiile prevăzute de art. 28.

(5) Cheltuielile pentru confecţionarea buletinelor de vot pentru referendumul local sunt suportate din bugetul local.

(6) În cazul prevăzut la alin. (1), prevederile art. 84 din Legea nr. 115/2015 se aplică în mod corespunzător.»

Art. II. - Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, cu modificările şi completările ulterioare, precum şi cu completările aduse prin prezenta ordonanţă de urgenţă, se va republica, după aprobarea prin lege a acesteia, dându-se textelor o nouă numerotare."

22. În susţinerea excepţiei de neconstituţionalitate sunt invocate normele constituţionale ale art. 115 alin. (4) referitoare la condiţiile în care Guvernul poate adopta ordonanţe de urgenţă şi ale art. 147 alin. (4) potrivit cărora "Deciziile Curţii Constituţionale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii şi au putere numai pentru viitor."

23. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că autorul sesizării a formulat, mai întâi, o critică de neconstituţionalitate extrinsecă, prin raportare la art. 115 alin. (4) din Constituţie, potrivit căruia "Guvernul poate adopta ordonanţe de urgenţă numai în situaţii extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată, având obligaţia de a motiva urgenţa în cuprinsul acestora."

24. Analizând preambulul şi nota de fundamentare ce însoţesc actul normativ criticat, Curtea constată că acesta a fost emis în considerarea faptului că în aceeaşi dată de 5 iunie 2016 urmează să aibă loc, simultan, atât alegeri locale, cât şi referendumuri locale în două unităţi administrativ-teritoriale, astfel cum rezultă din Hotărârea Consiliului Local al Comunei Dângeni, judeţul Botoşani, nr. 25 din 17 martie 2016 privind aprobarea organizării unui referendum în data de 5 iunie 2016 în vederea consultării cetăţenilor din comuna Dângeni pentru înfiinţarea satelor Gulioaia, Buneni şi Coşteni, respectiv Hotărârea Consiliului Local al Municipiului Oradea, judeţul Bihor, nr. 131 din 31 martie 2016 privind aprobarea organizării unui referendum în data de 5 iunie 2016 în vederea consultării cetăţenilor din municipiul Oradea privind oportunitatea modificării limitei administrative a unităţii administrativ-teritoriale Oradea. În acest context este indicat punctul de vedere exprimat de Biroul Electoral Central constituit pentru alegerile locale din anul 2016, potrivit căruia dispoziţiile art. 15^1 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, cu modificările şi completările ulterioare, nu se aplică în situaţia referendumului local, acestea vizând numai referendumul naţional, astfel că referendumurile locale nu pot utiliza infrastructura alegerilor locale din data de 5 iunie 2016. Invocând art. 5 din Carta europeană a autonomiei locale, adoptată la Strasbourg la 15 octombrie 1985, ratificată prin Legea nr. 199/1997, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 331 din 26 noiembrie 1997, potrivit căruia pentru orice modificare a limitelor teritoriale locale, colectivităţile locale în cauză trebuie să fie consultate în prealabil, eventual pe cale de referendum, acolo unde legea permite şi având în vedere cadrul legal incident pentru modificarea limitelor teritoriale ale comunelor, oraşelor şi judeţelor, Guvernul conchide că în data de 5 iunie

2016 nu se pot desfăşura referendumuri locale, întrucât primarii nu pot înfiinţa alte secţii de votare decât cele prevăzute de Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente, cu modificările şi completările ulterioare, existând astfel riscul ca aproximativ 190.696 de alegători să nu îşi poată exercita dreptul de vot în cadrul referendumurilor locale stabilite pentru data menţionată. Amintind şi de impactul financiar negativ al organizării referendumurilor locale la o altă dată decât cea stabilită de consiliile locale menţionate, precum şi de necesitatea eliminării eventualelor disfuncţionalităţi care pot apărea în dezvoltarea colectivităţilor locale din unităţile administrativ-teritoriale menţionate în cazul neorganizării referendumurilor locale la datele stabilite de către acestea, legiuitorul delegat apreciază, în final, că restricţiile menţionate reprezintă o ingerinţă atât în autonomia locală, cât şi în principiul consultării cetăţenilor pentru soluţionarea unor probleme locale de interes deosebit, care trebuie eliminate, toate acestea vizând interesul public şi constituind o situaţie extraordinară, a cărei reglementare nu poate fi amânată.

25. Curtea Constituţională a elaborat o vastă jurisprudenţă în materia adoptării ordonanţelor de urgenţă, respectiv în privinţa condiţiilor pe care acestea trebuie să le îndeplinească pentru a fi în acord cu exigenţele înscrise în art. 115 alin. (4) din Legea fundamentală. Din această perspectivă, relevante sunt Decizia nr. 255 din 11 mai 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 511 din 16 iunie 2005, Decizia nr. 761 din 17 decembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 46 din 20 ianuarie 2015 sau Decizia nr. 859 din 10 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 103 din 10 februarie 2016, prin care Curtea a statuat că Guvernul poate adopta ordonanţe de urgenţă în următoarele condiţii, întrunite în mod cumulativ:

- existenţa unei situaţii extraordinare;
- reglementarea acesteia să nu poată fi amânată, şi
- urgenţa să fie motivată în cuprinsul ordonanţei.

26. Examinând punctual cele trei condiţii, Curtea a reţinut că situaţiile extraordinare exprimă un grad mare de abatere de la obişnuit sau comun şi au un caracter obiectiv, în sensul că existenţa lor nu depinde de voinţa Guvernului, care, în asemenea împrejurări, este constrâns să reacţioneze prompt pentru apărarea unui interes public pe calea ordonanţei de urgenţă (a se vedea mutatis mutandis Decizia nr. 83 din 19 mai 1998, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 211 din 8 iunie 1998).

27. În cazul de faţă, Curtea va examina dacă Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 15/2016 răspunde primelor două cerinţe, dat fiind faptul că, din punct de vedere formal, urgenţa reglementării este motivată în cuprinsul ordonanţei.

28. Astfel, situaţia extraordinară se identifică cu adoptarea, în martie 2016, a unor hotărâri de consiliu local (al comunei Dângeni şi al municipiului Oradea) pentru organizarea unor referendumuri locale. La data aprobării acestor acte administrative, şi anume 17, respectiv 31 martie 2016, era deja publicată, în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 109 din 11 februarie 2016, Hotărârea Guvernului nr. 52/2016 pentru aprobarea calendarului acţiunilor din cuprinsul perioadei electorale a alegerilor locale din anul 2016. În acelaşi timp, cadrul legal în vigoare în materia organizării şi desfăşurării referendumului nu prevedea expres această posibilitate, a organizării concomitente a celor două tipuri diferite de scrutin.

29. Curtea reţine că motivele enunţate în preambulul ordonanţei de urgenţă, privite atât în mod individual, cât şi în ansamblu, configurează, în fapt, o situaţie conjuncturală, şi reprezintă totodată aspecte de oportunitate a măsurii care urmează a fi luată, respectiv reglementarea posibilităţii organizării referendumului local concomitent cu alegerile locale. Împrejurările ce

justifică, în viziunea Guvernului, invocarea situaţiei extraordinare se identifică, practic, cu preexistenţa a două acte administrative emise de autorităţi publice locale, cărora Guvernul urmăreşte să le confere legitimitate şi eficienţă, creând un cadru legal special, destinat în mod particular punerii lor în aplicare.

30. Or, Curtea a stabilit constant în jurisprudenţa sa că "invocarea elementului de oportunitate, prin definiţie de natură subiectivă, căruia i se conferă o eficienţă contributivă determinantă a urgenţei, ceea ce, implicit, îl converteşte în situaţie extraordinară, impune concluzia că aceasta nu are, în mod necesar şi univoc, caracter obiectiv, ci poate da expresie şi unor factori subiectivi, de oportunitate (...). Întrucât însă asemenea factori nu sunt cuantificabili, afirmarea existenţei situaţiei extraordinare, în temeiul lor sau prin convertirea lor într-o asemenea situaţie, conferă acesteia un caracter arbitrar, de natură să creeze dificultăţi insurmontabile în legitimarea delegării legislative. S-ar ajunge, astfel, ca un criteriu de constituţionalitate - situaţia extraordinară -, a cărui respectare este prin definiţie supusă controlului Curţii, să fie, practic, sustras unui atare control, ceea ce ar fi inadmisibil" (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 1.008 din 7 iulie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 507 din 23 iulie 2009).

31. Mai mult, Curtea Constituţională a constatat, prin Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013, că "Parlamentul poate (...) să intervină în această materie a legislaţiei referendare, cu condiţia de a nu o supune unor modificări strict conjuncturale, pe baza unor susţineri de oportunitate ori a înţelegerii politice, care avantajează una sau alta dintre forţele politice reprezentate în Parlament şi care formează la un moment dat o majoritate parlamentară". Or, aceste observaţii sunt cu atât mai pertinente în situaţia legiferării pe calea ordonanţei de urgenţă a Guvernului, în afara condiţiilor art. 115 alin. (4) din Legea fundamentală.

32. Cu privire la urgenţa reglementării, cea de-a doua condiţie prevăzută de art. 115 alin. (4) din Constituţie, Curtea a constatat în jurisprudenţa sa că "urgenţa reglementării nu echivalează cu existenţa situaţiei extraordinare, reglementarea operativă putându-se realiza şi pe calea procedurii obişnuite de legiferare" (a se vedea Decizia nr. 421 din 9 mai 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 367 din 30 mai 2007, Decizia nr. 109 din 9 februarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 175 din 18 martie 2010).

33. Faţă de situaţia analizată în acest dosar, Curtea reţine că urgenţa reglementării constă, în mod similar, în crearea unui cadru legal expres destinat realizării referendumurilor locale concomitent cu alegerile locale din 5 iunie 2016, astfel cum se hotărâse prin cele două acte administrative ale consiliilor locale. Curtea constată că nici în acest caz nu se poate afirma urgenţa în sensul art. 115 alin. (4) din Constituţie şi al jurisprudenţei Curţii Constituţionale.

34. Pe de altă parte, Curtea observă că pretinsa imprecizie sau lacună a Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, cu referire la imposibilitatea organizării concomitente a unui referendum local cu alegerile locale, putea fi complinită până la acest moment (foarte apropiat de data desfăşurării alegerilor locale din 5 iunie 2016) pe calea procedurii legislative obişnuite, având în vedere perioada considerabilă de timp de la intrarea legii în vigoare şi până în prezent. Rezultă că situaţia invocată de Guvern (vidul legislativ) nu prezintă, în realitate, un caracter de noutate, ci exprimă doar o situaţie conjuncturală, de oportunitate. Aceasta nu poate avea efecte negative deosebite asupra unui interes public, ci vizează, practic, două comunităţi locale, iar Guvernul putea interveni pentru reglementarea juridică a deficienţei cadrului legislativ folosind instrumentele de legiferare obişnuite.

35. Având în vedere cele arătate, Curtea Constituţională constată că Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 15/2016 nu respectă, în mod cumulativ, toate cele trei condiţii

prevăzute de art. 115 alin. (4) din Constituţie pentru ca legiuitorul delegat să poată adopta ordonanţe de urgenţă.

36. Acestea sunt condiţii de constituţionalitate extrinsecă, astfel că, în situaţia nerespectării lor, întregul act normativ este lovit de viciul de neconstituţionalitate constatat. Prin urmare, examinarea criticilor de neconstituţionalitate formulate prin raportare la prevederile art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală a rămas fără obiect (a se vedea, mutatis mutandis, Decizia nr. 1.008 din 7 iulie 2009, precitată, sau Decizia nr. 747 din 4 noiembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 922 din 11 decembrie 2015, paragraful 35).

37. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d), art. 29 şi al art. 33 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Admite excepţia de neconstituţionalitate ridicată direct de Avocatul Poporului şi constată că dispoziţiile Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 15/2016 pentru completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului sunt neconstituţionale.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 26 mai 2016.

DECIZIA nr. 612 din 3 octombrie 2017
referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului[139]

1. Pe rol se află soluţionarea obiecţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, obiecţie formulată de 25 de senatori aparţinând Partidului Naţional Liberal şi de 13 senatori aparţinând Uniunii Salvaţi România.

2. Obiecţia de neconstituţionalitate a fost înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 9.689 din 13 septembrie 2017 şi constituie obiectul Dosarului nr. 2.430A/2017.

3. În motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate, autorii acesteia formulează, mai întâi, critici de constituţionalitate extrinsecă, prin raportare la prevederile art. 61 alin. (2) din Constituţie, care consacră principiul bicameralismului, motivat de faptul că, în cadrul dezbaterii legii în Camera Deputaţilor, în calitate de Cameră decizională, au fost adoptate mai multe amendamente care modifică în mod esenţial forma votată de Senat, ca primă Cameră sesizată.

4. Astfel, se arată că prevederile art. 6 alin. (1) din lege, care stabilea, în redactarea adoptată de Senat, că "Iniţiativa şi procedura revizuirii Constituţiei sunt supuse dispoziţiilor prevăzute la art. 150 şi 151 din Constituţia României, republicată, şi prezentei legi", au fost modificate substanţial faţă de forma dezbătută şi supusă votului în Senat, din textul menţionat fiind eliminată trimiterea la temeiul constituţional care stă la baza iniţiativei şi procedurii revizuirii Constituţiei, respectiv art. 73 alin. (1) şi (2) din Constituţie, şi fiind menţinută doar referirea la art. 150 şi art. 151 din Constituţie.

5. Autorii sesizării susţin, de asemenea, că tot o modificare de substanţă s-a realizat în urma dezbaterilor din Camera Deputaţilor în ce priveşte art. 6 alin. (3) din lege, prin introducerea în sarcina Parlamentului a obligaţiei de a trimite Curţii Constituţionale proiectul de revizuire a Constituţiei în termen de două zile de la adoptarea sa de către Parlament, obligaţie şi termen care nu se regăsesc în forma adoptată de Senat. Autorii sesizării se referă şi la art. 6 alin. (4) din lege, care nu exista în forma dezbătută şi supusă votului în Senat, potrivit căruia, dacă Curtea Constituţională constată că iniţiativa legislativă de revizuire nu depăşeşte limitele revizuirii, proiectul de lege se publică în aceeaşi zi cu apariţia deciziei Curţii Constituţionale în Monitorul Oficial al României, Partea I. Se susţine că modificările aduse de Camera Deputaţilor conţinutului juridic al celor două alineate, respectiv alin. (3) şi (4) ale art. 6, vizează o serie de reguli care sunt de natură să afecteze exercitarea competenţei în materia referendumului de către Curtea Constituţională, care nu au fost avute în vedere de prima Cameră sesizată şi nici de iniţiatori.

6. De asemenea, în forma legii adoptată de către Camera Deputaţilor, prin articolul unic pct. 3, s-a abrogat art. 15 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 3/2000, care prevedea că, în cazul referendumului privind revizuirea Constituţiei, obiectul acestuia şi data la care va avea loc se stabilesc prin lege. Această normă de abrogare, care nu a fost dezbătută şi votată de Senat, generează o modificare esenţială în procesul de organizare şi desfăşurare a referendumului pentru revizuirea Constituţiei. Competenţa Parlamentului de a stabili prin lege data referendumului privind revizuirea Constituţiei este un drept exclusiv al Parlamentului care îşi are suportul în dispoziţiile constituţionale ale art. 2 alin. (1) din Constituţie, potrivit cărora suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, precum şi prin referendum, şi

[139] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 922 din 23 noiembrie 2017.

în cele ale art. 61 şi art. 62 alin. (1) din Constituţie, conform cărora Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român şi unica autoritate legiuitoare a ţării.

7. În motivarea criticii privitoare la încălcarea principiului bicameralismului se invocă şi modificarea de către Camera Deputaţilor a titlului propunerii legislative, care a fost schimbat astfel încât să nu se mai refere doar la modificarea art. 6 al Legii nr. 3/2000, aşa cum fusese intenţia iniţiatorilor, ci la ansamblul legii privind organizarea şi desfăşurarea referendumului.

8. Autorii sesizării apreciază că toate aceste modificări au un impact semnificativ asupra conţinutului actului normativ, întrucât se elimină temeiuri constituţionale care stau la baza iniţiativei şi procedurii revizuirii Constituţiei, se stabilesc atribuţii noi în sarcina Parlamentului, se elimină competenţe constituţional reglementate pentru forul legislativ şi se stabilesc termene şi reguli care sunt de natură să afecteze exercitarea de către Curtea Constituţională a competenţei în materia referendumului. Se afirmă că modificările aduse de către Camera Deputaţilor faţă de forma legii adoptate iniţial de Senat sunt de natură a imprima deosebiri majore de conţinut juridic, precum şi o configuraţie deosebită, semnificativ diferită faţă de cea a proiectului de lege în forma adoptată de Senat. Finalitatea urmărită de iniţiatori, aşa cum a fost respectată de prima Cameră sesizată, a fost să modifice exclusiv art. 6 din Legea nr. 3/2000. Or, în Camera decizională, propunerea legislativă a fost modificată substanţial, ceea ce a condus la o configuraţie diferită faţă de textul adoptat de Senat şi de finalitatea urmărită de iniţiatori.

9. În motivarea sesizării se mai arată că principiul bicameralismului presupune atât conlucrarea celor două Camere în procesul de elaborare a legilor, cât şi obligaţia acestora de a-şi exprima prin vot poziţia cu privire la conţinutul legilor supuse adoptării; prin urmare, lipsirea Senatului, în calitate de Cameră de reflecţie, de competenţa de a dezbate şi vota norme juridice fundamentale în procedura revizuirii Constituţiei şi organizării şi desfăşurării referendumului naţional, precum şi înlăturarea posibilităţii acestuia de a contribui la procesul de elaborare a legilor echivalează cu o limitare a rolului său constituţional şi cu acordarea unui rol preponderent Camerei Deputaţilor, în calitate de Cameră decizională, la elaborarea şi adoptarea legilor.

10. Autorii sesizării formulează şi critici de neconstituţionalitate intrinsecă. În acest sens arată că, deşi legea criticată are ca domeniu de reglementare norme juridice referitoare la organizarea şi desfăşurarea referendumului, prin forma adoptată de către Parlament au fost reglementate şi aspecte care se referă la procedura parlamentară privind revizuirea Constituţiei, ceea ce contravine art. 64 alin. (1) din Constituţie, potrivit cărora organizarea şi funcţionarea fiecărei Camere se stabilesc prin regulament propriu.

11. Referitor la teza întâi a alin. (3) al art. 6 din lege, care prevede că legea de revizuire a Constituţiei, adoptată de către fiecare Cameră a Parlamentului sau de către Camerele reunite în caz de divergenţă, se trimite în termen de două zile Curţii Constituţionale, autorii sesizării arată că, potrivit art. 146 lit. a) teza a doua din Legea fundamentală, Curtea Constituţională se pronunţă asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei, iar, conform art. 146 lit. l), îndeplineşte şi alte atribuţii prevăzute de legea sa organică. Competenţele acesteia în materia revizuirii Constituţiei au fost detaliate în art. 23 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, care prevede expres faptul că, "în termen de 5 zile de la adoptarea legii de revizuire a Constituţiei, Curtea Constituţională se pronunţă, din oficiu, asupra acesteia, prevederile art. 20 şi 21 aplicându-se în mod corespunzător". Coroborând dispoziţiile celor două texte constituţionale, rezultă că atribuţiile Curţii Constituţionale şi elementele procedurale care sunt necesare pentru realizarea efectivă a respectivelor atribuţii sunt precizate şi detaliate în legea organică a Curţii Constituţionale şi nu în cadrul unei legi al cărei obiect vizează exclusiv organizarea şi desfăşurarea tuturor tipurilor de referendumuri care pot fi organizate, la nivel central sau local, în România. Prin stabilirea unor

norme care afectează atribuţiile Curţii Constituţionale într-un alt act normativ decât legea organică de organizare şi funcţionare a instanţei de contencios constituţional se încalcă prevederile art. 146 lit. a) şi l) din Constituţie. În acelaşi sens se arată că art. 6 alin. (3) din legea în forma adoptată de Camera Deputaţilor încalcă şi dispoziţiile art. 1 alin. (5) din Constituţie ca urmare a nesocotirii de către Parlament a prevederilor art. 14 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, conform cărora reglementările de acelaşi nivel şi având acelaşi obiect se cuprind, de regulă, într-un singur act normativ, iar un act normativ poate cuprinde reglementări şi din alte materii conexe numai în măsura în care sunt indispensabile realizării scopului urmărit prin acest act.

12. Autorii obiecţiei susţin că legea criticată conţine norme care sunt de natură să afecteze atribuţia Curţii Constituţionale de a se pronunţa în termen de cinci zile de la adoptare asupra legii de revizuire a Constituţiei. Sub acest aspect arată că articolul unic pct. 2 din legea criticată, cu referire la art. 6 alin. (3) teza întâi din Legea nr. 3/2000, stabileşte în sarcina Parlamentului obligaţia de a transmite Curţii Constituţionale legea de revizuire într-un termen de două zile de la adoptare, generând neclaritate cu privire la termenul în care aceasta este chemată să se pronunţe asupra legii de revizuire, având în vedere că art. 23 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 stabileşte expres că în termen de 5 zile de la adoptarea legii de revizuire, Curtea Constituţională se pronunţă, din oficiu, asupra acesteia. Instituirea unui termen de două zile de la adoptarea legii de revizuire în care Parlamentul poate să trimită respectiva lege Curţii Constituţionale pentru ca aceasta să verifice dacă au fost încălcate limitele revizuirii nu are nicio justificare în condiţiile în care nu este reglementată la nivel constituţional obiecţia de neconstituţionalitate pentru legile de revizuire a Constituţiei adoptate de Parlament şi nici procedura promulgării acestora de către Preşedintele României.

13. Autorii sesizării mai precizează că dispoziţiile art. I pct. 2 din legea criticată, cu referire la art. 6 alin. (4) din Legea nr. 3/2000, care prevăd că, în cazul în care Curtea Constituţională constată că iniţiativa legislativă de revizuire nu depăşeşte limitele revizuirii, legea de revizuire se publică în aceeaşi zi cu decizia Curţii în Monitorul Oficial al României, Partea I, nu sunt corelate cu prevederile art. 156 teza întâi din Constituţie, care prevăd că legea de revizuire se publică în termen de 5 zile de la data adoptării. Legiuitorul constituant a stabilit un termen clar şi maximal pentru publicarea în Monitorul Oficial al României a legii de revizuire, în raport cu data adoptării. Prin art. 6 alin. (4) din legea criticată se generează impredictibilitate în aplicarea acesteia, întrucât se stabileşte un termen incert, deşi determinabil în raport cu data publicării deciziei Curţii Constituţionale.

14. În ceea ce priveşte articolul unic pct. 2 din legea criticată, cu referire la art. 6 alin. (3) teza a doua şi art. 6 alin. (4) din Legea nr. 3/2000, se arată că reglementează o procedură legislativă confuză, neclară şi nepredictibilă în situaţia în care Curtea Constituţională constată că iniţiativa legislativă de revizuire depăşeşte limitele revizuirii, stabilind că o astfel de iniţiativă "se consideră nefinalizată şi se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată". Confuzia între conţinutul atribuţiilor de verificare pe care le exercită Curtea Constituţională rezultă din reglementarea diferenţiată a atribuţiilor constituţionale ale acesteia, pe de o parte, cu privire la verificarea proiectului de lege sau a propunerii legislative de revizuire, anterior sesizării Parlamentului, conform art. 19 din Legea nr. 47/1992, pentru a se pronunţa asupra respectării dispoziţiilor constituţionale privind revizuirea, iar, pe de altă parte, cu privire la controlul constituţionalităţii pe care îl exercită, conform art. 23 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, asupra legii de revizuire a Constituţiei adoptate de către Parlament. Legea nr. 47/1992 stabileşte, prin art. 23 alin. (2), procedura de urmat atunci când Curtea Constituţională pronunţă o decizie prin care se

constată că nu au fost respectate dispoziţiile constituţionale referitoare la revizuire, şi anume, legea de revizuire se trimite Camerei Deputaţilor şi Senatului, în vederea reexaminării legii de revizuire a Constituţiei, pentru punerea ei de acord cu decizia Curţii Constituţionale. Autorii sesizării invocă cele reţinute de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 385 din 15 octombrie 2003, referitor la atribuţiile Curţii Constituţionale în procesul de revizuire a Constituţiei. Se susţine că dispoziţiile criticate contravin art. 1 alin. (5) din Constituţie, prin lipsa de previzibilitate a actului normativ, care afectează în mod indirect atribuţia Curţii Constituţionale de a se pronunţa din oficiu, în termen de cinci zile de la adoptare, asupra legii de revizuire a Constituţiei şi, totodată, nesocotesc prevederile constituţionale care reglementează termenul pentru publicarea în Monitorul Oficial al României a legii de revizuire a Constituţiei.

15. În ce priveşte articolul unic pct. 2 din legea criticată, cu referire la art. 6 alin. (5) din Legea nr. 3/2000, care prevede că Guvernul stabileşte prin hotărâre data referendumului şi o aduce la cunoştinţă publică, de îndată, prin mijloace de comunicare în masă, autorii sesizării arată că, prin art. 15 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 în forma în prezent în vigoare, s-a reglementat diferenţiat în funcţie de competenţele constituţionale alocate fiecărei autorităţi în declanşarea consultării prin referendum. Astfel, autorităţile cu atribuţii în adoptarea unor acte care conduc la organizarea unui referendum sunt şi cele care stabilesc data şi obiectul referendumului. În cazul referendumului pentru revizuirea Constituţiei, Parlamentul stabileşte prin lege obiectul şi data acestuia întrucât doar forul legislativ este cel care poate adopta o lege de revizuire a Constituţiei. În acest sens face referire şi la Decizia nr. 567 din 11 iulie 2006, prin care Curtea a reţinut că prerogativa Preşedintelui României şi a Parlamentului de a stabili obiectul şi data referendumului îşi are temeiul în Constituţie, cele două autorităţi fiind organele reprezentative prin care poporul român exercită suveranitatea naţională, iar Preşedintele şi Parlamentul au o legitimitate electorală egală care rezultă din art. 81 alin. (1) şi art. 61 şi art. 62 alin. (1) din Constituţie. Transferând către Guvern prerogativa de a stabili prin hotărâre data referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei, se goleşte de conţinut competenţa constituţională rezervată Parlamentului şi se încalcă atribuţia acestuia recunoscută prin art. 151 alin. (1) şi (3) din Constituţie, dar şi principiul separaţiei şi echilibrului puterilor în cadrul democraţiei constituţionale.

16. În argumentarea neconstituţionalităţii legii criticate se mai arată că, în conformitate cu Codul de bune practici în materie de referendum, adoptat de Consiliul pentru alegeri democratice la cea de-a 19-a reuniune (Veneţia, 16 decembrie 2006) şi de Comisia de la Veneţia la cea de-a 70-a sesiune plenară (Veneţia, 16 - 17 martie 2007), constituie reguli fundamentale în ce priveşte referendumul în special regulile care privesc componenţa comisiilor electorale sau a altui organism însărcinat cu organizarea referendumului, dreptul de vot şi listele electorale, validitatea în sens formal şi material a textului supus referendumului, efectele referendumului (sub rezerva regulilor de detaliu), participarea partizanilor şi adversarilor propunerii la emisiunile mass-media publice. Ca o garanţie a respectării principiului stabilităţii legislaţiei în materie de referendum, Codul bunelor practici în materie de referendum stabileşte, în art. II alin. (2) pct. b), că aspectele fundamentale în materia dreptului referendar nu trebuie modificate cel puţin un an înainte de referendum. Or, modificările operate de legiuitor prin legea criticată vizează un aspect esenţial pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului constituţional, anume competenţa Parlamentului de a stabili obiectul şi data referendumului naţional.

17. Se mai arată că, în jurisprudenţa Curţii Constituţionale, s-a reţinut că stabilitatea dreptului este un element important al credibilităţii procesului electoral, astfel că trebuie evitată modificarea frecventă sau cu puţin timp (mai puţin de un an) înainte de referendum a legilor în materie, ca expresie a principiului securităţii juridice. Cu excepţia regulilor tehnice şi de detaliu,

regulile în materie referendară trebuie să aibă cel puţin rang de lege, iar aspectele fundamentale în materia dreptului referendar nu trebuie să poată fi modificate cel puţin un an înainte de referendum sau trebuie reglementate de Constituţie ori la un nivel superior legii ordinare. Mai mult, "constituie aspecte tehnice şi de detaliu cele care privesc, de exemplu, programul calendaristic pentru realizarea acţiunilor necesare desfăşurării referendumului, bugetul alocat acestuia, modelul ştampilelor, buletinelor de vot, listelor electorale şi proceselor-verbale ce urmează a fi utilizate" (Decizia Curţii Constituţionale nr. 736 din 24 iulie 2012). Or, competenţa pentru stabilirea datei organizării referendumului nu reprezintă un simplu aspect tehnico-procedural, ci o competenţă a Parlamentului strâns legată de aceea de a adopta însăşi legea constituţională supusă referendumului.

18. În ceea ce priveşte atribuţiile Guvernului în materia referendumului, pentru toate cele trei tipuri de referendumuri, art. 15 alin. (3) din Legea nr. 3/2000 stabileşte în sarcina acestuia atribuţii de natură exclusiv tehnică, acestea fiind singurele pe care le poate avea prin raportare la rolul său constituţional. Art. I pct. 2 din legea criticată, cu referire la art. 6 alin. (5) teza a doua din Legea nr. 3/2000, precum şi art. I pct. 3 din legea criticată, prin care s-au abrogat dispoziţiile art. 15 alin. (1) lit. a), contravin jurisprudenţei Curţii Constituţionale, care, prin Decizia nr. 736 din 24 iulie 2012, a statuat că stabilirea intervalului orar al referendumului este supusă regulii instituite de art. 73 alin. (3) lit. d) din Constituţie, respectiv aceea a reglementării prin lege organică. Ca urmare, reglementarea sa prin hotărâre a Guvernului contravine textului constituţional menţionat.

19. În motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate se mai arată că Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 conţine o serie de paralelisme legislative, ceea ce contravine art. 1 alin. (5) din Constituţie, precum şi art. 16 alin. (1) din Legea nr. 24/2000 care prevede că, în procesul de legiferare, este interzisă instituirea aceloraşi reglementări în mai multe articole sau alineate din acelaşi act normativ ori în două sau mai multe acte normative. Pentru sublinierea unor conexiuni legislative se utilizează norma de trimitere. Astfel, articolul unic pct. 2 din legea criticată, cu referire la alin. (3) al art. 6 din Legea nr. 3/2000, introdus prin legea adoptată, prevede că, în cazul în care se constată că iniţiativa legislativă de revizuire depăşeşte limitele revizuirii, aceasta se consideră nefinalizată şi se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată. O dispoziţie în acest sens se regăseşte deja la art. 23 alin. (2) din Legea nr. 47/1992. De asemenea, prevederea cuprinsă în articolul unic pct. 2 din legea criticată, cu referire la art. 6 alin. (7) din Legea nr. 3/2000, care reglementează suportarea cheltuielilor pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional privind revizuirea Constituţiei din bugetul de stat se regăseşte deja în acelaşi act normativ, la art. 61, care stabileşte că cheltuielile pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului se suportă din bugetul de stat, pentru referendumul naţional. Aşa cum s-a statuat în jurisprudenţa Curţii Constituţionale (a se vedea Decizia nr. 61 din 7 februarie 2017), existenţa unor paralelisme legislative conduce la încălcarea art. 1 alin. (5) din Constituţie, în componenta sa referitoare la calitatea legii.

20. În considerarea celor mai sus expuse, autorii sesizării solicită Curţii Constituţionale să constate că întreaga Lege pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 este neconstituţională ca urmare a nerespectării principiului bicameralismului, iar articolul unic pct. 2 din legea criticată, cu referire la art. 6 alin. (3), (4), (5) şi (7) din Legea nr. 3/2000, precum şi art. I pct. 3 din legea criticată sunt neconstituţionale prin prisma criticilor de neconstituţionalitate intrinsecă astfel cum au fost dezvoltate în motivarea sesizării.

21. În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, obiecţia de neconstituţionalitate a fost comunicată

preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele lor de vedere.

22. **Preşedintele Camerei Deputaţilor** susţine că legea de modificare şi completare a Legii nr. 3/2000 a fost adoptată cu respectarea principiului bicameralismului Parlamentului, fără să facă vreo referire la criticile de constituţionalitate intrinsecă formulate de autorii obiecţiei de constituţionalitate.

23. **Preşedintele Senatului** şi **Avocatul Poporului** nu au transmis punctul lor de vedere asupra obiecţiei de neconstituţionalitate.

24. La termenul de judecată fixat pentru data de 26 septembrie 2017, Curtea a amânat dezbaterile asupra cauzei pentru data de 3 octombrie 2017, dată la care a pronunţat prezenta decizie.

CURTEA,

examinând obiecţia de neconstituţionalitate, punctul de vedere al Camerei Deputaţilor, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispoziţiile legii criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

25. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, precum şi ale art. 1, art. 10, art. 15 şi art. 18 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze obiecţia de neconstituţionalitate.

26. **Obiectul controlului de constituţionalitate** îl constituie Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, care are următorul conţinut:

"**Articol unic.** - Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, cu modificările şi completările ulterioare, se modifică şi se completează după cum urmează:

1. La articolul 6, alineatul (1) se modifică şi va avea următorul cuprins:

«Art. 6. - (1) Iniţiativa şi procedura revizuirii Constituţiei sunt supuse dispoziţiilor prevăzute la art. 150 şi 151 din Constituţia României, republicată, şi prezentei legi.»

2. La articolul 6, după alineatul (2) se introduc cinci noi alineate, alineatele (3) - (7), cu următorul cuprins:

«(3) Proiectul legii constituţionale, adoptat de către fiecare Cameră a Parlamentului sau de către Camerele reunite în caz de divergenţă conform art. 151 alin. (2) din Constituţia României, republicată, se trimite în termen de două zile Curţii Constituţionale, care procedează potrivit legii. Dacă se constată că iniţiativa legislativă de revizuire depăşeşte limitele revizuirii, aceasta se consideră nefinalizată şi se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată.

(4) Dacă Curtea Constituţională constată că iniţiativa legislativă de revizuire nu depăşeşte limitele revizuirii, proiectul de lege se publică în aceeaşi zi cu apariţia deciziei Curţii Constituţionale în Monitorul Oficial al României, Partea I.

(5) Cetăţenii României sunt chemaţi să îşi exprime voinţa prin vot în cadrul referendumului naţional cu privire la revizuirea Constituţiei, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire, în conformitate cu prevederile art. 151 alin. (3) din Constituţia României, republicată. Guvernul stabileşte, prin hotărâre, data referendumului şi aduce la cunoştinţă publică, de îndată, prin mijloace de comunicare în masă, această dată.

(6) Persoanele care au dreptul să participe la referendumul naţional privind revizuirea Constituţiei, modul de desfăşurare a campaniei pentru referendum, organizarea şi desfăşurarea acestuia, organizarea şi atribuţiile birourilor electorale, faptele care constituie contravenţii,

precum şi modul de constatare şi sancţionare a acestora sunt cele stabilite la art. 4, art. 7 alin. (1), precum şi în capitolele IV - VI. Rezultatul referendumului naţional se stabileşte în conformitate cu prevederile art. 5 alin. (2) şi (3) şi ale art. 7 alin. (2).

(7) Cheltuielile pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional privind revizuirea Constituţiei se suportă din bugetul de stat.»

3. La articolul 15 alineatul (1), litera a) se abrogă."

27. Dispoziţiile din Legea fundamentală invocate în susţinerea obiecţiei de neconstituţionalitate sunt următoarele: art. 1 alin. (4) care consacră principiul separaţiei şi echilibrului puterilor în stat, art. 1 alin. (5) care statuează obligativitatea respectării Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor, art. 61 alin. (2) care instituie principiul bicameralismului Parlamentului, art. 64 alin. (1) potrivit căruia organizarea şi funcţionarea fiecărei Camere a Parlamentului se stabilesc prin regulament propriu, art. 146 lit. a) teza a doua şi lit. l) referitoare la atribuţia Curţii Constituţionale de a se pronunţa, din oficiu, asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei, respectiv la faptul că aceasta îndeplineşte şi alte atribuţii prevăzute de legea organică a Curţii şi art. 151 alin. (1) şi (3) care reglementează procedura de revizuire a Constituţiei.

(1) Admisibilitatea obiecţiei de neconstituţionalitate

28. Curtea constată că sesizarea formulată îndeplineşte condiţiile de admisibilitate prevăzute de art. 146 lit. a) teza întâi din Constituţie, atât sub aspectul obiectului său, fiind vorba de o lege adoptată şi nepromulgată, cât şi sub aspectul titularului dreptului de sesizare, aceasta fiind formulată de un număr de 38 de senatori, mai exact, de 25 de senatori aparţinând Partidului Naţional Liberal şi de 13 senatori aparţinând Uniunii Salvaţi România.

(2) Analiza obiecţiei de neconstituţionalitate

29. În motivarea sesizării, autorii acesteia formulează deopotrivă critici de neconstituţionalitate extrinsecă şi intrinsecă, pe care Curtea le va examina distinct.

(2.1.) Analiza criticilor de neconstituţionalitate extrinsecă

30. Criticile de natură extrinsecă formulate de autorii obiecţiei de neconstituţionalitate vizează încălcarea principiului bicameralismului Parlamentului, consacrat de art. 61 alin. (2) din Constituţie, susţinându-se, în acest sens, că modificările aduse de către Camera Deputaţilor, în calitate de Cameră decizională, sunt de natură a imprima deosebiri majore de conţinut juridic, precum şi o configuraţie deosebită, semnificativ diferită faţă de cea a proiectului de lege în forma adoptată de Senat, ca primă Cameră sesizată.

31. Din studiul comparativ al Legii de modificare şi completare a Legii nr. 3/2000 votată de Senat şi al celei adoptate de Camera Deputaţilor rezultă că există o serie de diferenţe de conţinut normativ între cele două forme. Curtea constată că aceste diferenţe nu afectează, însă, bicameralismul, ca principiu funcţional al Parlamentului României, pentru motivele care se vor arăta în continuare.

32. Astfel, Curtea observă că, în urma dezbaterilor din Camera Deputaţilor, din cuprinsul articolului unic pct. 1 cu referire la art. 6 alin. (1) al legii, în forma votată de Senat, care fixează reperele constituţionale şi legale ale iniţiativei revizuirii Constituţiei şi ale procedurii de revizuire, a fost eliminată referirea la dispoziţiile art. 73 alin. (1) şi (2) din Legea fundamentală, care prevăd că Parlamentul adoptă legi constituţionale, legi organice şi legi ordinare, iar legile constituţionale sunt cele de revizuire a Constituţiei. Curtea constată că aceasta nu este o modificare substanţială a conţinutului normativ iniţial, întrucât, atât timp cât enumerarea categoriilor de legi pe care le poate adopta Parlamentul se regăseşte în textul constituţional menţionat, acesta este prin ipoteză incident şi aplicabil în orice iniţiativă de revizuire a

Constituţiei, nefiind indispensabilă precizarea sa în corpul legii dedicate organizării şi desfăşurării referendumului.

33. O altă deosebire semnalată de autorii sesizării pe care o prezintă legea astfel cum a fost adoptată de Camera Deputaţilor faţă de cea adoptată de Senat constă în introducerea, în articolul unic pct. 2 din legea criticată cu referire la art. 6 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, care are în vedere situaţia în care proiectul legii constituţionale este adoptat de către Parlament - în fiecare Cameră sau de către Camerele reunite în caz de divergenţă -, a unui termen de două zile în care acesta este trimis Curţii Constituţionale în scopul exercitării atribuţiilor sale specifice în cadrul procedurii de revizuire a Legii fundamentale. Curtea constată că nici această menţiune nu afectează principiul bicameralismului, întrucât, deşi nu a fost dezbătută şi votată de Senat, nu are o influenţă decisivă asupra ansamblului legii adoptate, fiind un termen procedural care nu schimbă esenţa legii, astfel că nu poate fi considerată o modificare de natură să imprime o nouă viziune legislativă.

34. Autorii obiecţiei de neconstituţionalitate arată că o diferenţă importantă a formei legii adoptate de Camera Deputaţilor faţă de cea adoptată de Senat o reprezintă introducerea, în cuprinsul articolului unic pct. 2 din legea criticată cu referire la art. 6 alin. (5) din Legea nr. 3/2000, a atribuţiei Guvernului de a stabili, prin hotărâre, data referendumului şi de a o aduce la cunoştinţă publică. Este adevărat că aceasta constituie o soluţie legislativă diferită de cea cuprinsă în Legea nr. 3/2000, care conferea Parlamentului competenţa de a stabili prin lege data organizării referendumului, menţinută implicit prin forma legii votate de Senat, dar, potrivit jurisprudenţei Curţii Constituţionale (a se vedea, de exemplu, Decizia nr. 710 din 6 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 358 din 28 mai 2009, Decizia nr. 413 din 14 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 291 din 4 mai 2010, sau Decizia nr. 1.533 din 28 noiembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 905 din 20 decembrie 2011), pentru constatarea încălcării principiului bicameralismului trebuie verificată întrunirea cumulativă a două criterii esenţiale: pe de o parte, existenţa unor deosebiri majore de conţinut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului şi, pe de altă parte, existenţa unei configuraţii semnificativ diferite între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului. Doar întrunirea cumulativă a acestor două criterii este de natură a afecta principiul constituţional care guvernează activitatea de legiferare a Parlamentului, plasând pe o poziţie privilegiată Camera decizională, cu eliminarea, în fapt, a primei Camere sesizate din procesul legislativ. Or, situaţia examinată în speţă nu se încadrează în criteriile stabilite de Curte, astfel că nu se constituie într-o nesocotire a exigenţelor principiului bicameralismului. Acelaşi raţionament este valabil şi în ceea ce priveşte introducerea, în urma dezbaterilor din Camera Deputaţilor, în calitate de Cameră decizională, a prevederii cuprinse în articolul unic pct. 3 al legii, prin care se abrogă art. 15 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 3/2000 care, în prezent, stabileşte că obiectul şi data referendumului privind revizuirea Constituţiei se stabileşte prin lege, abrogarea fiind făcută în scopul corelării cu prevederea mai sus amintită privitoare la stabilirea aceloraşi elemente prin hotărâre a Guvernului. De asemenea, schimbarea titlului legii, care iniţial se referea expres doar la modificarea art. 6 din Legea nr. 3/2000, este justificată de raţiuni de tehnică legislativă, fiind determinată de introducerea în cuprinsul articolului unic al legii criticate a punctului 3, anterior referit.

35. În jurisprudenţa sa, Curtea a adus clarificări cu privire la semnificaţia şi modalitatea concretă de exprimare a principiului bicameralismului Parlamentului, evidenţiind, în acelaşi timp, limitele acestuia. Astfel, prin Decizia nr. 1 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 53 din 23 ianuarie 2012, a observat că aplicarea acestui

principiu nu poate avea ca efect "deturnarea rolului de Cameră de reflecţie a primei Camere sesizate [...] în sensul că aceasta ar fi Camera care ar fixa în mod definitiv conţinutul proiectului sau propunerii legislative (şi, practic, conţinutul normativ al viitoarei legi), ceea ce are drept consecinţă faptul că cea de-a doua Cameră, Camera decizională, nu va avea posibilitatea să modifice ori să completeze legea adoptată de Camera de reflecţie, ci doar posibilitatea de a o aproba sau de a o respinge". Sub aceste aspecte, "este de netăgăduit că principiul bicameralismului presupune atât conlucrarea celor două Camere în procesul de elaborare a legilor, cât şi obligaţia acestora de a-şi exprima prin vot poziţia cu privire la adoptarea legilor; prin urmare, lipsirea Camerei decizionale de competenţa sa de a modifica sau completa legea astfel cum a fost adoptată de Camera de reflecţie, deci de a contribui la procesul de elaborare a legilor, ar echivala cu limitarea rolului său constituţional şi cu acordarea unui rol preponderent Camerei de reflecţie în raport cu cea decizională în procesul de elaborare a legilor. Într-o atare situaţie, Camera de reflecţie ar elimina posibilitatea Camerei decizionale de a conlucra la elaborarea actelor normative, aceasta din urmă putându-şi doar exprima prin vot poziţia cu privire la propunerea sau proiectul de lege deja adoptat de Camera de reflecţie, ceea ce este de neconceput".

36. În consecinţă, Curtea a reţinut că art. 75 alin. (3) din Constituţie, atunci când foloseşte sintagma "decide definitiv" cu privire la Camera decizională, nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune ca proiectul sau propunerea legislativă adoptată de prima Cameră sesizată să fie dezbătută în Camera decizională, unde i se pot aduce modificări şi completări, cu condiţia să nu fie modificate substanţial obiectul de reglementare şi configuraţia iniţiativei legislative, cu consecinţa deturnării de la finalitatea urmărită de iniţiator (Decizia nr. 624 din 26 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 937 din 22 noiembrie 2016, paragraful 34, şi Decizia nr. 765 din 14 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 134 din 21 februarie 2017, paragraful 37).

37. În considerarea celor prezentate, Curtea constată că legea criticată a fost adoptată cu respectarea principiului bicameralismului.

(2.2.) Analiza criticilor de neconstituţionalitate intrinsecă

38. O primă critică vizează faptul că, deşi legea are ca domeniu de reglementare norme juridice privitoare la organizarea şi desfăşurarea referendumului, prin aceasta au fost reglementate şi aspecte care se referă la procedura parlamentară privind revizuirea Constituţiei. Or, conform art. 64 alin. (1) din Constituţie, organizarea şi funcţionarea fiecărei Camere se stabilesc prin regulament propriu.

39. În legătură cu această critică de neconstituţionalitate, Curtea observă că articolul unic pct. 2 din legea criticată, cu referire la art. 6 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, prevede că "proiectul legii constituţionale, adoptat de către fiecare Cameră a Parlamentului sau de către Camerele reunite, în caz de divergenţă conform art. 151 alin. (2) din Constituţia României, republicată, se trimite în termen de două zile Curţii Constituţionale, care procedează potrivit legii. Dacă se constată că iniţiativa legislativă de revizuire depăşeşte limitele revizuirii, aceasta se consideră nefinalizată şi se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată".

40. Faptul că în acest text de lege există referiri la modul în care Parlamentul trebuie să acţioneze în situaţiile descrise în ipoteza normei nu reprezintă o nesocotire a principiului autonomiei regulamentare dedus din prevederile art. 64 alin. (1) din Constituţie, potrivit cărora organizarea şi funcţionarea fiecărei Camere se stabilesc prin regulament propriu. Niciuna dintre cele două acţiuni pe care Parlamentul ar urma să le întreprindă - aceea de a trimite Curţii Constituţionale proiectul legii constituţionale, după adoptarea acestuia, şi cea de a relua

procedura în cazul în care iniţiativa legislativă de revizuire depăşeşte limitele revizuirii - nu este nouă, în sensul de a fi fost introdusă ca atribuţie distinctă prin legea de modificare şi completare a Legii nr. 3/2000. Cea referitoare la trimiterea proiectului legii constituţionale, după adoptare, către Curtea Constituţională este o expresie a colaborării loiale pe care instituţiile statului român trebuie să o manifeste în toate acţiunile acestora în vederea asigurării funcţionării armonioase şi eficiente a mecanismului statal. Cea de-a doua acţiune menţionată în textul criticat se referă la situaţia în care instanţa constituţională constată că iniţiativa legislativă de revizuire depăşeşte limitele revizuirii, când aceasta se consideră nefinalizată şi se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată. Faptul că Parlamentul va trebui să reia procedura de adoptare a legii de revizuire este, de fapt, o consecinţă a caracterului general obligatoriu al deciziilor Curţii Constituţionale, înscris în art. 147 din Legea fundamentală.

41. Cu privire la acelaşi articol unic pct. 2 din legea criticată, cu referire la art. 6 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, mai sus reprodus, se susţine că încalcă prevederile art. 146 lit. a) şi l) din Constituţie, prin stabilirea, într-un alt act normativ decât legea organică de organizare şi funcţionare a instanţei de contencios constituţional, a unor norme care afectează atribuţiile Curţii Constituţionale. Faţă de această critică, Curtea reţine că atribuţiile Curţii Constituţionale sunt reglementate expres prin art. 146 din Constituţie, fiind concretizate sub aspect procedural şi explicitate prin Legea nr. 47/1992. Multitudinea, varietatea şi complexitatea acestor competenţe a determinat legiuitorul român să insereze şi în alte acte normative prevederi de lege care conţin detalii referitoare la modul de exercitare de către Curtea Constituţională a atribuţiilor conferite acesteia prin Legea fundamentală. Acesta este cazul, de exemplu, al Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 650 din 12 septembrie 2011, în cuprinsul căreia se precizează, la art. 31 alin. (2), că instanţa de contencios constituţional soluţionează în termen de cel mult două zile de la înregistrare contestaţiile referitoare la înregistrarea sau respingerea înregistrării candidaturilor sau a semnelor electorale, iar potrivit art. 42 alin. (7) din Legea nr. 370/2004, republicată, contestaţiile cu privire la împiedicarea unui partid sau a unei formaţiuni politice ori a unui candidat de a-şi desfăşura campania electorală în condiţiile legii se soluţionează de Curtea Constituţională, cu votul majorităţii judecătorilor, în termen de cel mult 48 de ore de la înregistrarea lor.

42. Ca atare, existenţa, în cuprinsul articolului unic pct. 2 din legea criticată, cu referire la art. 6 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, a menţiunii referitoare la Curtea Constituţională nu afectează funcţionarea acestei instituţii fundamentale a statului român, în condiţiile în care această referire se rezumă la a preciza faptul că, după primirea proiectului legii constituţionale, adoptat de către fiecare Cameră a Parlamentului, Curtea Constituţională "procedează potrivit legii".

43. În schimb, stabilirea unui termen de două zile în care Parlamentul să trimită legea către Curtea Constituţională nu îşi găseşte nicio justificare în procedura urgentă ce caracterizează controlul de constituţionalitate al legii de revizuire, care trebuie exercitat, potrivit art. 23 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, în termen de cinci zile de la data adoptării proiectului legii de revizuire. Este adevărat că în dreptul public termenele se calculează pe zile calendaristice, astfel că acest termen de două zile ar presupune că legea se va transmite Curţii cel târziu a doua zi, dar, în economia controlului de constituţionalitate exercitat, în acest caz, din oficiu de instanţa constituţională, asupra legii de revizuire a Constituţiei, prezintă importanţă utilizarea eficientă a întregului interval de cinci zile pe care Legea nr. 47/1992 îl oferă Curţii Constituţionale în acest scop. Or, în redactarea preconizată, art. 6 alin. (3) din Legea nr. 3/2000 ar permite Parlamentului să amâne trimiterea legii de revizuire până la finalul termenului de două zile, ceea ce ar conduce la diminuarea timpului de care Curtea Constituţională dispune pentru verificarea legii adoptate

de Parlament, cu posibila consecinţă a efectuării, sub presiunea timpului, a unui control de constituţionalitate lipsit de substanţă. Chiar dacă procedura prevăzută pentru exercitarea acestui tip de control este urgentă, Curtea Constituţională trebuie, totuşi, să dispună de un interval de timp rezonabil pentru a se putea pronunţa. În caz contrar, controlul de constituţionalitate ar fi pur formal, Curtea fiind în imposibilitatea de a-şi exercita în mod real această atribuţie. Prin urmare, prevederile articolului unic pct. 2 din legea criticată, cu referire la art. 6 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, afectează buna funcţionare a Curţii Constituţionale şi aduce atingere rolului său constituţional de garant al supremaţiei Constituţiei, consacrat de art. 142 alin. (1) din Legea fundamentală. De altfel, termenul de cinci zile prevăzut de art. 23 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 este corelat cu cel în care, potrivit art. 156 teza întâi din Constituţie, legea de revizuire a Constituţiei se publică în Monitorul Oficial al României, respectiv în termen de 5 zile de la data adoptării.

44. Autorii obiecţiei de neconstituţionalitate mai susţin că art. 6 alin. (4) din lege, care prevede că, "Dacă Curtea Constituţională constată că iniţiativa legislativă de revizuire nu depăşeşte limitele revizuirii, proiectul de lege se publică în aceeaşi zi cu apariţia deciziei Curţii Constituţionale în Monitorul Oficial al României, Partea I", nu ar fi în concordanţă cu prevederile art. 156 teza întâi din Constituţie, mai sus menţionat. Curtea constată că această critică nu este întemeiată, întrucât, în realitate, cele două momente se suprapun, fiind individualizate în mod similar atât în Constituţie, cât şi în legea de modificare a Legii nr. 3/2000. Astfel, Constituţia stipulează că legea de revizuire se publică în Monitorul Oficial al României în termen de 5 zile de la data adoptării. Tot cinci zile are la dispoziţie Curtea Constituţională pentru a se pronunţa asupra constituţionalităţii acesteia. Aşadar, există o deplină corelare între cele două norme, cea constituţională şi cea legală, în ceea ce priveşte publicarea legii de revizuire. Curtea observă, totodată, că autorii obiecţiei de neconstituţionalitate îşi sprijină argumentarea acestei critici pe considerentele unei decizii pronunţate de Curtea Constituţională în lumina Constituţiei anterior revizuirii sale din 2003 (Decizia nr. 385 din 15 octombrie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 728 din 17 octombrie 2003), când nu era instituită o diferenţiere între atribuţia Curţii Constituţionale de a verifica pe calea unui control a priori proiectul de lege sau propunerea legislativă de revizuire şi cea de control exercitat din oficiu, asupra legii de revizuire adoptate de Parlament, care, spre deosebire de legile organice sau ordinare, nu mai este supusă promulgării de către Preşedintele României, ci capătă legitimitate prin votul exprimat de popor, prin referendum naţional.

45. Se mai susţine că modificarea Legii nr. 3/2000 încalcă jurisprudenţa Curţii Constituţionale cu privire la stabilitatea legilor în materia electorală şi în materia referendumului, ca expresie a principiului securităţii juridice consacrat de art. 1 alin. (5) din Constituţie, precum şi recomandările Codului bunelor practici în materia referendumului elaborat de Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept (Comisia de la Veneţia) potrivit cărora ar trebui evitate modificările cadrului legal referitor la organizarea şi desfăşurarea referendumului cu mai puţin de 1 an înainte de acest moment. Sub acest aspect, Curtea constată că modificările în materie pe care legea criticată le propune nu au o relevanţă semnificativă în procesul de organizare şi desfăşurare a referendumului, astfel că nu se poate susţine că ar nesocoti standardele precizate mai sus de autorii obiecţiei. Cu privire la critici similare şi prin raportare la aceleaşi acte internaţionale invocate şi de autorii prezentei obiecţii de neconstituţionalitate, Curtea a reţinut, prin Decizia nr. 736 din 24 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 516 din 25 iulie 2012, că spre deosebire de alegeri, care au loc la intervale fixe de timp, data acestora fiind cunoscută cu mult timp înainte de a fi organizate, este puţin probabil ca data unui

referendum să fie cunoscută cu un an sau cu mult timp înainte ca acesta să aibă loc. De aceea, Codul bunelor practici în materie de referendum, adoptat de Consiliul pentru alegeri democratice la cea de-a 19-a reuniune (Veneţia, 16 decembrie 2006) şi de Comisia de la Veneţia la cea de-a 70-a sesiune plenară (Veneţia, 16 - 17 martie 2007), distinge - atunci când abordează stabilitatea legislaţiei în materie de referendum - în cadrul dispoziţiilor acesteia, arătând că aspectele fundamentale în materie nu ar trebui modificate cu mai puţin de un an înaintea unui referendum sau ar trebui reglementate de Constituţie ori la un nivel superior legii ordinare. Potrivit art. II pct. 2 lit. c) din Codul amintit constituie reguli fundamentale în special regulile care privesc: componenţa comisiilor electorale sau a altui organism însărcinat cu organizarea referendumului; dreptul de vot şi listele electorale; validitatea în sens formal şi material a textului supus referendumului; efectele referendumului (sub rezerva regulilor de detaliu); participarea partizanilor şi adversarilor propunerii la emisiunile mass-media publice.

46. Autorii sesizării critică şi faptul că, prin articolul unic pct. 2 din legea criticată, cu referire la art. 6 alin. (5) din Legea nr. 3/2000, se atribuie Guvernului competenţa de a stabili, prin hotărâre, data organizării referendumului pentru revizuirea Constituţiei, deşi acesta este un drept exclusiv al Parlamentului.

47. Curtea reţine că, potrivit art. 2 alin. (1) din Legea fundamentală, referendumul reprezintă modalitatea prin care poporul român exercită în mod direct suveranitatea naţională, constituind un mecanism eficient de manifestare a democraţiei directe. Consultarea voinţei populare prin referendum naţional, ca modalitate de exprimare a suveranităţii, se realizează prin trei tipuri de referendum naţional, şi anume, cel iniţiat de Preşedintele României asupra unor probleme de interes naţional, prevăzut de art. 90 din Constituţie, cel organizat cu privire la demiterea Preşedintelui României în cadrul procedurii reglementate în art. 95 din Legea fundamentală şi cel prin care se aprobă revizuirea Constituţiei, conform art. 151 alin. (3) din Legea fundamentală. În considerarea competenţelor specifice atribuite la nivel constituţional în ce priveşte fiecare tipologie de referendum naţional, art. 15 alin. (1) din Legea nr. 3/2000, în forma în prezent în vigoare, precizează tipul de act normativ prin care se stabileşte organizarea referendumului şi data acestuia, precum şi autoritatea care îl va emite, în funcţie de legitimarea sa constituţională în ceea ce priveşte declanşarea referendumului. Astfel, obiectul şi data referendumului naţional se stabilesc prin lege, în cazul referendumului privind revizuirea Constituţiei, prin hotărâre a Parlamentului, în cazul referendumului privind demiterea Preşedintelui României şi prin decret al Preşedintelui României, în cazul referendumului cu privire la probleme de interes naţional.

48. Diferenţierea pe care textul menţionat din Legea nr. 3/2000 o face între cele trei tipuri de referendum sub aspectul actului normativ care, în procedura organizării şi desfăşurării acestuia, stabileşte obiectul şi data la care va avea loc, este justificată prin prisma prevederilor constituţionale care conferă competenţa de a declanşa un referendum, respectiv Preşedintelui României, prin decret, în ce priveşte referendumul asupra unor probleme de interes naţional, şi Parlamentului, prin hotărâre, în situaţia demiterii Preşedintelui României, respectiv prin lege, în cazul revizuirii Legii fundamentale. Pentru coerenţa procedurii este raţional ca aceeaşi autoritate care iniţiază organizarea referendumului să fie şi cea care stabileşte data şi obiectul referendumului. Pentru ipoteza în discuţie în speţă, Curtea reţine că Parlamentul este cel care adoptă, cu o majoritate de două treimi sau, după caz, de trei pătrimi din numărul deputaţilor şi senatorilor, proiectul sau propunerea de revizuire a Constituţiei. Pentru a deveni definitivă, revizuirea trebuie aprobată prin referendum, primind astfel legitimitate deplină prin girul voinţei generale a poporului. De aceea, în vederea asigurării unui mecanism procedural complet, care să confere eficacitate demersului legislativ de adoptare a legii de revizuire, incluzând şi

reglementarea etapei finale a acestuia, Parlamentul este îndreptăţit să stabilească, printr-o lege distinctă, data referendumului, fixând astfel în timp momentul la care legea pe care a adoptat-o va fi supusă aprobării populare.

49. Spre deosebire de această ipoteză, în cazul suspendării din funcţie a Preşedintelui, Parlamentul stabileşte data referendumului printr-o hotărâre, aceasta fiind emisă în exercitarea funcţiei de control pe care o exercită, tot în virtutea atribuţiilor sale constituţionale. În schimb, revizuirea Constituţiei, ca lege fundamentală a statului, realizându-se printr-o lege de modificare şi/sau completare a acesteia, este firesc ca actul normativ referitor la organizarea referendumului să fie tot o lege.

50. Aşadar, Curtea constată că prevederea cuprinsă în articolul unic pct. 2 din legea criticată, cu referire la art. 6 alin. (5) fraza a doua din Legea nr. 3/2000, potrivit căreia Guvernul stabileşte prin hotărâre data referendumului şi aduce la cunoştinţă publică, de îndată, prin mijloace de comunicare în masă, data acestuia, contravine dispoziţiilor art. 151 alin. (3) din Constituţie.

51. Pentru aceleaşi raţiuni, Curtea constată că este neconstituţională şi abrogarea, făcută în scop corelativ, a art. 15 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 care stipulează expres că obiectul şi data referendumului se stabilesc prin lege.

52. În motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate se mai arată că Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 conţine o serie de paralelisme legislative, ceea ce contravine art. 1 alin. (5) din Constituţie, referitor la obligativitatea respectării legilor şi art. 16 alin. (1) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă, care prevede că, în procesul de legiferare, este interzisă instituirea aceloraşi reglementări în mai multe articole sau alineate din acelaşi act normativ ori în două sau mai multe acte normative.

53. Astfel, în primul rând, alin. (3) al art. 6, introdus prin legea adoptată, prevede că, în cazul în care se constată că iniţiativa legislativă de revizuire depăşeşte limitele revizuirii, aceasta se consideră nefinalizată şi se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată. O dispoziţie în acest sens se regăseşte deja la art. 23 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 care prevede că "Decizia prin care se constată că nu au fost respectate dispoziţiile constituţionale referitoare la revizuire se trimite Camerei Deputaţilor şi Senatului, în vederea reexaminării legii de revizuire a Constituţiei, pentru punerea ei de acord cu decizia Curţii Constituţionale".

54. În acest caz, textul din legea de modificare şi completare a Legii nr. 3/2000 nu reia tale quale prevederile art. 23 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, ci are o sferă mai largă, incluzând punerea în acord a legii cu decizia Curţii Constituţionale.

55. În schimb, Curtea observă că prevederea din articolul unic pct. 2 din legea criticată, cu referire la art. 6 alin. (7) din Legea nr. 3/2000, care reglementează suportarea cheltuielilor pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional privind revizuirea Constituţiei din bugetul de stat, se regăseşte deja în acelaşi act normativ, fiind inclusă, de fapt, în art. 61, care prevede că cheltuielile pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului se suportă din bugetul de stat, pentru referendumul naţional. Ca atare, apare ca redundantă referirea expresă la referendumul pentru revizuirea Constituţiei, care este un referendum naţional, alături de referendumul organizat pentru demiterea Preşedintelui României şi cel organizat la cererea Preşedintelui cu privire la probleme de interes naţional. Or, în jurisprudenţa Curţii Constituţionale (a se vedea Decizia nr. 61 din 7 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 219 din 30 martie 2017), s-a statuat că existenţa unor paralelisme legislative conduce la încălcarea art. 1 alin. (5) din Constituţia României în componenta sa de calitate a legii.

56. Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) şi al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Admite obiecţia de neconstituţionalitate şi constată că dispoziţiile articolului unic pct. 2 [cu referire: la sintagma "în termen de două zile" cuprinsă în art. 6 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, la art. 6 alin. (5) fraza a doua, precum şi la art. 6 alin. (7) din Legea nr. 3/2000] şi cele ale articolului unic pct. 3 din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului sunt neconstituţionale.

2. Respinge, ca neîntemeiată, obiecţia de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 în ansamblul său, în raport cu celelalte critici formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României, preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi prim-ministrului şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 3 octombrie 2017.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent,
Valentina Bărbăţeanu

DECIZIA nr. 47 din 1 februarie 2018
referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului[140]

1. Pe rol se află soluţionarea obiecţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, obiecţie formulată de 27 de senatori aparţinând Partidului Naţional Liberal.

2. Obiecţia de neconstituţionalitate a fost înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 12.742 din 29 decembrie 2017 şi constituie obiectul Dosarului nr. 3.000A/2017.

3. **În motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate** autorii acesteia arată că Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului a fost adoptată de către Senatul României, ca primă Cameră sesizată, în şedinţa din data de 20 iunie 2017, şi de către Camera Deputaţilor în şedinţa din 5 septembrie 2017. Ulterior, un număr de 38 de senatori aparţinând grupurilor parlamentare ale Partidului Naţional Liberal şi ale Uniunii "Salvaţi România" a formulat o obiecţie de neconstituţionalitate, cu privire la care Curtea Constituţională a pronunţat Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017, prin care a constatat că dispoziţiile articolului unic pct. 2 [cu referire la sintagma "în termen de două zile" cuprinsă în art. 6 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, la art. 6 alin. (5) fraza a doua, precum şi la art. 6 alin. (7) din Legea nr. 3/2000] şi pct. 3 din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 sunt neconstituţionale. Senatul şi Camera Deputaţilor au reexaminat Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000, în vederea punerii legii în acord cu decizia menţionată a Curţii Constituţionale.

4. Analizând forma legii adoptată de către cele două Camere ale Parlamentului, autorii sesizării apreciază că Parlamentul nu a pus conţinutul Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 în deplin acord cu Decizia Curţii Constituţionale nr. 612 din 3 octombrie 2017, menţinând în cuprinsul acesteia prevederi neconstituţionale, încălcând, astfel, dispoziţiile art. 147 alin. (2) şi (4) din Constituţie.

5. În susţinerea acestei opinii, arată, mai întâi, că art. 15 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 3/2000 în prezent în vigoare prevede faptul că obiectul şi data referendumului naţional se stabilesc prin lege, în cazul referendumului privind revizuirea Constituţiei, cu respectarea art. 151 alin. (3) din Constituţie. În forma legii supusă controlului de constituţionalitate în urma căruia a fost pronunţată Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017, art. 15 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 3/2000 a fost abrogat, stabilirea datei referendumului urmând să fie făcută prin hotărâre a Guvernului. Prin decizia menţionată, Curtea Constituţională a reţinut că Parlamentul este îndreptăţit să stabilească, printr-o lege distinctă, data referendumului. Aşadar, Curtea a constatat că prevederea din legea criticată, potrivit căreia Guvernul stabileşte prin hotărâre data referendumului şi o aduce la cunoştinţa publică, de îndată, prin mijloace de comunicare în masă, contravine dispoziţiilor art. 151 alin. (3) din Constituţie. Curtea a constatat, totodată, că este neconstituţională şi abrogarea, făcută în scop corelativ, a art. 15 alin. (1) din Legea nr. 3/2000, care stipulează expres că obiectul şi data referendumului se stabilesc prin lege.

6. Autorii sesizării arată că, după reexaminarea legii în vederea punerii ei de acord cu Decizia Curţii Constituţionale nr. 612 din 3 octombrie 2017, noua formă adoptată de Parlament modifică art. 15 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 3/2000 şi prevede că obiectul şi data referendumului naţional

[140] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 207 din 7 martie 2018.

se stabilesc "potrivit prezentei legi în cazul referendumului privind revizuirea Constituţiei, cu respectarea art. 151 alin. (3) din Constituţie". Or, conform jurisprudenţei Curţii Constituţionale, "în cazul constatării neconstituţionalităţii unor dispoziţii de abrogare, acestea îşi încetează efectele juridice în condiţiile prevăzute de art. 147 alin. (1) din Constituţie, iar prevederile legale care au format obiectul abrogării continuă să producă efecte", deoarece "acesta este un efect specific al pierderii legitimităţii constituţionale (...), sancţiune diferită şi mult mai gravă decât o simplă abrogare a unui text normativ" (Decizia nr. 1.039 din 5 decembrie 2012). Prin deciziile nr. 778 din 12 mai 2009, nr. 414 din 14 aprilie 2010, nr. 206 din 29 aprilie 2013 sau nr. 447 din 29 octombrie 2013, Curtea a statuat că declararea ca neconstituţională a unei norme de abrogare conduce la repunerea în vigoare a normei iniţial abrogate.

7. Autorii obiecţiei susţin că, în urma Deciziei nr. 612 din 3 octombrie 2017, prin care s-a constatat neconstituţionalitatea abrogării art. 15 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 3/2000 pentru faptul că această abrogare împiedică Parlamentul să stabilească printr-o lege distinctă data referendumului, Parlamentul nu avea competenţa să reglementeze într-o formă cu un nou conţinut diferit art. 15 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 3/2000, întrucât acesta a rămas în vigoare ca urmare a declarării neconstituţionalităţii abrogării.

8. Se susţine, totodată, că art. 6 alin. (4) din lege, adoptat în urma reexaminării, cuprinde norme contrare celor hotărâte prin Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017, evidenţiind intenţia Parlamentului de a păstra soluţia legislativă afectată de vicii de neconstituţionalitate. Astfel, se menţine obligaţia Guvernului de a aduce la cunoştinţa publică data referendumului naţional, printr-un act normativ propriu - hotărâre de Guvern - şi introduce o determinare în timp a datei referendumului: în ultima duminică a perioadei de 30 de zile prevăzute la art. 151 alin. (3) din Constituţie, calculată de la data adoptării de către Parlament a proiectului legii constituţionale, în condiţiile în care Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017 a statuat că, în cazul revizuirii Legii fundamentale, Parlamentul este îndreptăţit să stabilească data referendumului printr-o lege distinctă, ulterior adoptată celei care reglementează chiar materia referendumului.

9. Or, prin adoptarea unei soluţii legislative similare cu cea constatată, în precedent, ca fiind contrară dispoziţiilor Constituţiei, legiuitorul acţionează ultra vires, încălcându-şi obligaţia constituţională rezultată din art. 147 alin. (4) (a se vedea Decizia nr. 895 din 17 decembrie 2015, paragraful 26).

10. De asemenea, se susţine că sunt nesocotite şi dispoziţiile art. 151 alin. (3) din Constituţie, întrucât, dacă legiuitorul constituant ar fi dorit să stabilească o dată fixă pentru organizarea referendumului în raport cu data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire, nu ar fi stabilit un termen de cel mult 30 de zile în care acesta să fie organizat. A stabili chiar prin legea care reglementează materia referendumului (valabilă pentru toate formele de referendum) că data organizării referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei nu poate fi alta decât ultima duminică a perioadei de 30 de zile lipseşte de eficienţă norma constituţională prevăzută de art. 151 alin. (3) şi limitează nejustificat dreptul Parlamentului de a stabili printr-o lege distinctă şi ulterioară o dată a referendumului care să fie cuprinsă în interiorul termenului constituţional de 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire.

11. În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, obiecţia de neconstituţionalitate a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a comunica punctul lor de vedere.

12. **Preşedintele Camerei Deputaţilor** apreciază că motivele invocate de autorii sesizării de neconstituţionalitate nu pot fi reţinute. În acest sens, precizează că, prin Decizia nr. 612 din 3

octombrie 2017, instanţa constituţională a analizat Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000, reţinând neconcordanţa cu Legea fundamentală a articolului unic pct. 2, cu referire la sintagma "în termen de două zile" cuprinsă în art. 6 alin. (3), a prevederii referitoare la stabilirea prin hotărâre a Guvernului a datei referendumului stabilită la art. 6 alin. (5) şi, pe cale de consecinţă, a abrogării realizate cu rol corelativ a art. 15 alin. (1) lit. a), precum şi a dispoziţiilor art. 6 alin. (7), care reglementează suportarea din bugetul de stat a cheltuielilor privind organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional privind revizuirea Constituţiei.

13. Consideră că, din analiza comparată a documentelor privind derularea procedurii legislative în urma reexaminării, ca urmare a Deciziei Curţii Constituţionale nr. 612 din 3 octombrie 2017, a formei adoptate de Senat, ca primă Cameră sesizată, şi a celei adoptate de Camera Deputaţilor, în calitate de Cameră decizională, rezultă că cerinţa respectării caracterului general obligatoriu al deciziilor instanţei constituţionale a fost îndeplinită. Astfel, Senatul a reexaminat legea dedusă controlului de constituţionalitate, în calitate de primă Cameră sesizată, eliminând din conţinutul său referirea la suportarea cheltuielilor privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, a termenului de două zile privind înaintarea către Curtea Constituţională a proiectului legii constituţionale - aceasta urmând să se realizeze de îndată - şi a stabilirii de către Guvern a datei de referinţă, cetăţenii fiind chemaţi, potrivit legii în discuţie, să-şi exprime voinţa cu privire la revizuirea Constituţiei în ultima duminică a perioadei de 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire. Camera Deputaţilor, în calitate de Cameră decizională, a achiesat la soluţiile normative determinate de punerea de acord cu Decizia Curţii Constituţionale nr. 612 din 3 octombrie 2017, adoptând la data de 22 decembrie 2017, fără modificări, forma adoptată de Senat.

14. În punctul de vedere al Preşedintelui Camerei Deputaţilor se apreciază că, parcurgând procedura de reexaminare şi adoptând legea în forma dedusă controlului de constituţionalitate, Parlamentul a respectat prevederile constituţionale prevăzute la art. 147 alin. (2) şi (4) referitoare la efectele deciziilor pronunţate de Curtea Constituţională în cadrul controlului de constituţionalitate a priori care prevăd obligaţia de reexaminare a dispoziţiilor de lege care sunt declarate neconstituţionale. Pe de altă parte, în condiţiile în care prevederile art. 61 alin. (1) din Constituţie stabilesc că "Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român şi unica autoritate legiuitoare a ţării", competenţa de legiferare a acestuia cu privire la un anumit domeniu nu poate fi limitată dacă legea astfel adoptată respectă exigenţele Legii fundamentale. Opţiunea legiuitorului ca data referendumului naţional cu privire la revizuirea Constituţiei să fie stabilită, de drept, chiar prin legea referendumului, fără să mai fie necesară adoptarea unei legi speciale în acest sens, este realizată cu considerarea competenţelor specifice acestuia, atribuite la nivel constituţional prin prevederile art. 151, şi cu respectarea considerentelor care fundamentează Decizia Curţii Constituţionale nr. 612 din 3 octombrie 2017, potrivit cărora "pentru coerenţa procedurii este raţional ca aceeaşi autoritate care iniţiază organizarea referendumului să fie şi cea care stabileşte data şi obiectul referendumului". Astfel, cerinţa esenţială, reţinută prin decizia amintită, ca stabilirea momentului la care are loc consultarea voinţei populare, ca etapă finală a demersului legislativ de adoptare a legii de revizuire, să fie realizată tot de către Parlament, este pe deplin respectată.

15. Consideră că dispoziţiile care stabilesc data de referinţă din legea criticată sunt clare, precise şi previzibile, destinatarii normei juridice putând determina cu exactitate ziua desfăşurării referendumului, redactarea fiind specific normativă şi având o formă juridică adecvată. Prevederea care stabileşte în sarcina Guvernului aducerea la cunoştinţa publică a textului şi a datei reprezintă o consecinţă a rolului acestuia în organizarea referendumului, prevăzut la art.

151 alin. (3) din Constituţie şi art. 48 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, cu modificările şi completările ulterioare.

16. Ca atare, apreciază că sesizarea de neconstituţionalitate este neîntemeiată şi propune respingerea acesteia.

17. **Preşedintele Senatului** arată că legea criticată a mai făcut anterior obiectul unui control de constituţionalitate, în urma căruia, prin Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017, Curtea Constituţională a constatat neconstituţionalitatea unor dispoziţii din aceasta. În urma reexaminării Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000, aceasta a fost pusă pe deplin în acord cu Decizia Curţii Constituţionale nr. 612 din 3 octombrie 2017.

18. În ce priveşte critica referitoare la faptul că noua formulare nu face trimitere la prerogativa Parlamentului de a adopta de fiecare dată o lege distinctă pentru stabilirea datei referendumului pentru revizuirea Constituţiei, se arată că legea a cărei constituţionalitate urmează să facă din nou obiectul controlului exercitat de Curtea Constituţională prevede, într-un alineat nou introdus la art. 6 din Legea nr. 3/2000, elementele cronologice în funcţie de care se va stabili, de fiecare dată, cu precizie, data organizării şi desfăşurării referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei. În această procedură, rolul Guvernului este limitat la obligaţia de a aduce la cunoştinţa publică, de îndată, prin mijloace de comunicare în masă, textul legii de revizuire a Constituţiei şi data referendumului naţional. Prin urmare, Parlamentul a optat pentru o soluţie legislativă care dă pe deplin satisfacţie cerinţei exprimate la paragraful 48 din Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017. Faţă de cele arătate, consideră că sesizarea Curţii Constituţionale este neîntemeiată, motiv pentru care solicită respingerea acesteia.

19. **Guvernul** nu a comunicat punctul său de vedere asupra obiecţiei de neconstituţionalitate.

20. La termenul de judecată fixat pentru data de 31 ianuarie 2018, Curtea, având în vedere cererea de amânare a dezbaterilor, a amânat dezbaterile asupra cauzei pentru data de 1 februarie 2018, dată la care a pronunţat prezenta decizie.

CURTEA,

examinând obiecţia de neconstituţionalitate, punctele de vedere ale preşedinţilor Camerei Deputaţilor şi Senatului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispoziţiile legii criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

21. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, precum şi ale art. 1, art. 10, art. 15 şi art. 18 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze obiecţia de neconstituţionalitate.

22. **Obiectul controlului de constituţionalitate** îl constituie dispoziţiile Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, care au următorul cuprins:

"Articol unic. - Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, cu modificările şi completările ulterioare, se modifică şi se completează după cum urmează:

1. La articolul 6, alineatul (1) se modifică şi va avea următorul cuprins:

«Art. 6. - (1) Iniţiativa şi procedura revizuirii Constituţiei sunt supuse dispoziţiilor prevăzute la art. 150 şi 151 din Constituţia României, republicată, şi prezentei legi.»

2. La articolul 6, după alineatul (2) se introduc trei noi alineate, alineatele (3) - (5), cu următorul cuprins:

«(3) Proiectul legii constituţionale, adoptat de către fiecare Cameră a Parlamentului sau de către Camerele reunite în caz de divergenţă conform art. 151 alin. (2) din Constituţia României,

republicată, se trimite de îndată Curţii Constituţionale, care procedează potrivit legii. Dacă se constată că iniţiativa legislativă de revizuire depăşeşte limitele revizuirii, aceasta se consideră nefinalizată şi se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată.

(4) Dacă Curtea Constituţională constată că iniţiativa legislativă de revizuire nu depăşeşte limitele revizuirii, proiectul legii constituţionale se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, împreună cu decizia Curţii Constituţionale. Cetăţenii României sunt chemaţi să îşi exprime voinţa prin vot în cadrul referendumului naţional cu privire la revizuirea Constituţiei, în ultima duminică a perioadei de 30 de zile prevăzută la art. 151 alin. (3) din Constituţia României, republicată, calculată de la data adoptării de către Parlament a proiectului legii constituţionale, Guvernul având obligaţia de a aduce la cunoştinţă publică, de îndată, prin mijloace de comunicare în masă, textul acestuia şi data referendumului naţional.

(5) Persoanele care au dreptul să participe la referendumul naţional privind revizuirea Constituţiei, modul de desfăşurare a campaniei pentru referendum, organizarea şi desfăşurarea acestuia, organizarea şi atribuţiile birourilor electorale, faptele care constituie contravenţii, precum şi modul de constatare şi sancţionare a acestora sunt cele stabilite la art. 4, art. 7 alin. (1), precum şi în capitolele IV - VI. Rezultatul referendumului naţional se stabileşte în conformitate cu prevederile art. 5 alin. (2) şi (3) şi ale art. 7 alin. (2).»

3. La articolul 15 alineatul (1), litera a) se modifică şi va avea următorul cuprins:

«a) potrivit prezentei legi, în cazul referendumului privind revizuirea Constituţiei, cu respectarea art. 151 alin. (3) din Constituţie;»".

23. Dispoziţiile din Legea fundamentală invocate în susţinerea obiecţiei de neconstituţionalitate sunt cele ale art. 147 alin. (2), potrivit cărora, în cazurile de neconstituţionalitate care privesc legile, înainte de promulgarea acestora, Parlamentul este obligat să reexamineze dispoziţiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curţii Constituţionale, art. 147 alin. (4) referitor la caracterul general obligatoriu al deciziilor Curţii Constituţionale şi art. 151 alin. (3) care prevede că revizuirea Constituţiei este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire.

(1) Admisibilitatea obiecţiei de neconstituţionalitate

24. Curtea constată că sesizarea îndeplineşte condiţiile de admisibilitate prevăzute de art. 146 lit. a) teza întâi din Constituţie, atât sub aspectul obiectului său, fiind vorba de o lege adoptată şi încă nepromulgată, cât şi sub aspectul titularului dreptului de sesizare, aceasta fiind formulată de un număr de 27 de senatori aparţinând Partidului Naţional Liberal.

(2) Analiza obiecţiei de neconstituţionalitate

25. Analizând obiecţia de neconstituţionalitate, Curtea observă că aceasta poartă asupra Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000, astfel cum a fost aprobată de Parlament, în temeiul art. 147 alin. (2) din Legea fundamentală, după reexaminarea în vederea punerii de acord cu Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 922 din 23 noiembrie 2017, prin care, în cadrul controlului a priori de constituţionalitate declanşat la solicitarea a 38 de senatori aparţinând Partidului Naţional Liberal şi Uniunii Salvaţi România, Curtea Constituţională a constatat neconstituţionalitatea unor prevederi din aceasta.

26. Autorii prezentei obiecţii de neconstituţionalitate susţin, în esenţă, că legea adoptată în urma reexaminării nu respectă pe deplin cele statuate de Curtea Constituţională prin decizia menţionată, cu referire la faptul că data referendumului pentru revizuirea Constituţiei se

stabileşte, în condiţiile noii legi, chiar prin dispoziţiile Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, iar nu printr-o lege distinctă, aşa cum a precizat Curtea Constituţională prin decizia amintită.

27. Faţă de această susţinere, Curtea reţine că, prin Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017, a analizat, printre altele, o critică privitoare la faptul că Legea de modificare şi completare a Legii nr. 3/2000, în forma dedusă controlului de constituţionalitate, prevedea, prin articolul unic pct. 2 din legea criticată, cu referire la art. 6 alin. (5) din Legea nr. 3/2000, că data referendumului naţional organizat în vederea revizuirii Constituţiei se stabileşte de Guvern, prin hotărâre. Curtea a constatat că, în virtutea rolului constituţional al fiecărei autorităţi în declanşarea diverselor tipuri de referendum, stabilirea datei la care acesta urmează să aibă loc se face în mod diferenţiat, prin acte specifice fiecărei autorităţi, respectiv prin decret al Preşedintelui României, în ce priveşte referendumul asupra unor probleme de interes naţional, prin hotărâre a Parlamentului, în situaţia demiterii Preşedintelui României, şi prin lege, în cazul revizuirii Legii fundamentale. În acest sens, Curtea a apreciat că, "pentru coerenţa procedurii, în fiecare caz în parte, este raţional ca aceeaşi autoritate care iniţiază organizarea referendumului să fie şi cea care stabileşte data şi obiectul referendumului" (paragraful 48).

28. Pentru ipoteza analizată prin Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017, Curtea a reţinut că, "în vederea asigurării unui mecanism procedural complet, care să confere eficacitate demersului legislativ de adoptare a legii de revizuire, incluzând şi reglementarea etapei finale a acestuia, Parlamentul este îndreptăţit să stabilească, printr-o lege distinctă, data referendumului, fixând astfel în timp momentul la care legea pe care a adoptat-o va fi supusă aprobării populare" (paragraful 48).

29. Prin Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 supusă în cauza de faţă controlului de constituţionalitate se introduce un nou alineat în cuprinsul art. 6 din Legea nr. 3/2000, alin. (4), care stabileşte că "Cetăţenii României sunt chemaţi să îşi exprime voinţa prin vot în cadrul referendumului naţional cu privire la revizuirea Constituţiei, în ultima duminică a perioadei de 30 de zile prevăzută la art. 151 alin. (3) din Constituţia României, republicată, calculată de la data adoptării de către Parlament a proiectului legii constituţionale, Guvernul având obligaţia de a aduce la cunoştinţa publică, de îndată, prin mijloace de comunicare în masă, textul acestuia şi data referendumului naţional".

30. Autorii obiecţiei de neconstituţionalitate critică faptul că stabilirea datei referendumului urmează să se realizeze chiar prin Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, iar nu printr-o lege distinctă, aşa cum a specificat Curtea Constituţională în decizia menţionată.

31. Curtea constată că nu poate fi reţinută această critică. În acest sens, observă că, prin Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017, a sancţionat faptul că, prin legea supusă controlului în varianta iniţială, se conferea Guvernului competenţa de a stabili data desfăşurării referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei, deşi acesta este un drept exclusiv al Parlamentului. Curtea reţine că ceea ce este important, sub aspectul conformităţii procedurii organizării şi desfăşurării referendumului cu spiritul Constituţiei, este legitimitatea şi forţa juridică a actului prin care acesta este declanşat şi prin care se stabilesc aspecte definitorii, aşa cum este şi data la care urmează să aibă loc. Esenţial este ca acest act să emane de la autoritatea care are îndrituirea constituţională să iniţieze fiecare tip de referendum, în conformitate cu specificul acestuia, respectiv decret al Preşedintelui României, în ce priveşte referendumul asupra unor probleme de interes naţional, hotărâre a Parlamentului, în situaţia demiterii Preşedintelui României, şi lege, în cazul revizuirii Legii fundamentale. Prin urmare, faptul că Parlamentul a stabilit chiar prin Legea

nr. 3/2000 data la care se organizează acest ultim tip de referendum se înscrie în exigenţele constituţionale referitoare la competenţa exclusivă a Parlamentului de a decide asupra acestui aspect, fiind irelevant dacă este vorba despre o lege separată, distinctă, adoptată cu prilejul organizării fiecărui referendum de acest tip sau dacă prevederea este inclusă chiar în legea-cadru referitoare la organizarea şi desfăşurarea referendumului.

32. Ca atare, Curtea apreciază că Parlamentul s-a conformat celor statuate prin Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017, eliminând prevederea care atribuia Guvernului competenţa de a stabili prin hotărâre data referendumului pentru revizuirea Constituţiei şi precizând, în art. 15 alin. (1) din Legea nr. 3/2000, astfel cum ar urma să fie modificat, că "Obiectul şi data referendumului naţional se stabilesc după cum urmează: a) potrivit prezentei legi, în cazul referendumului privind revizuirea Constituţiei, cu respectarea art. 151 alin. (3) din Constituţie;".

33. Curtea observă că acest text de lege se referă nu doar la stabilirea datei referendumului pentru revizuirea Constituţiei prin chiar Legea nr. 3/2000, ci şi a însuşi obiectului acestuia. Pentru ipoteza acestui tip de referendum, în mod concret, obiectul său este, în realitate, deja determinat, constând în legea de revizuire a Constituţiei, aprobată de Camera Deputaţilor şi de Senat, după punerea de acord a prevederilor acesteia cu decizia pronunţată de Curtea Constituţională în exercitarea din oficiu a competenţei prevăzute de art. 146 lit. a) teza a doua din Constituţie, în cazul în care instanţa de control constituţional a constatat existenţa unor vicii de constituţionalitate. Procedura specială de revizuire a Legii fundamentale presupune parcurgerea unor etape la finalul cărora conţinutul legii de revizuire este materializat în forma legii ce va fi supusă aprobării populare prin intermediul referendumului.

34. Autorii obiecţiei de neconstituţionalitate mai susţin şi faptul că art. 6 alin. (4) din Legea nr. 3/2000, astfel cum urmează să fie modificat, păstrează ca soluţie legislativă obligaţia Guvernului de a aduce la cunoştinţa publică data referendumului naţional, printr-un act normativ propriu - hotărâre a Guvernului. Curtea observă că soluţia legislativă promovată prin Legea de modificare şi completare a Legii nr. 3/2000 adoptată după reexaminarea legii ale cărei prevederi Curtea Constituţională le-a analizat prin Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017 este diferită de cea a cărei neconstituţionalitate a constatat-o instanţa de control constituţional prin decizia menţionată. Dacă în varianta iniţială Guvernul dobândea competenţa de a fixa, în mod discreţionar, data desfăşurării referendumului pentru revizuirea Constituţiei - fiind, desigur, ţinut de dispoziţiile art. 151 alin. (3) din Legea fundamentală, care prevăd că revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire -, în formularea supusă controlului de constituţionalitate în cauza de faţă, Guvernul nu va face altceva decât să aducă la cunoştinţă publică această dată. Curtea a constatat, prin decizia citată, că aduce atingere prevederilor constituţionale ale art. 151 alin. (3) atribuirea în competenţa unei alte autorităţi, respectiv a Guvernului, a stabilirii datei, care reprezintă un reper important în economia procesului de organizare şi desfăşurare a referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei. În noua viziune legislativă însă data organizării acestui referendum este determinată prin Legea nr. 3/2000, ca fiind ultima duminică din intervalul de 30 de zile la care se referă art. 151 alin. (3) din Legea fundamentală. Guvernul îndeplineşte o simplă operaţiune administrativă prin calcularea datei calendaristice corespunzătoare. Or, aspectele administrative, cum este şi cel privitor la aducerea la cunoştinţă publică a unei informaţii deja confirmate printr-o lege, se pot realiza inclusiv prin hotărâre a Guvernului. Formula redacţională utilizată de legiuitor nu oferă Guvernului niciun grad de libertate în ce priveşte stabilirea datei, aceasta rezultând cu certitudine din însuşi textul legii, rolul Guvernului reducându-se exclusiv la identificarea calendaristică a acesteia.

35. De asemenea, se mai susţine în motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate că se nesocotesc dispoziţiile art. 151 alin. (3) din Legea fundamentală, potrivit cărora revizuirea Constituţiei este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire. În argumentarea acestei critici se arată că a stabili chiar prin legea care reglementează materia referendumului, valabilă pentru toate formele de referendum, că data organizării referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei nu poate fi alta decât ultima duminică a perioadei de 30 de zile lipseşte de eficienţă norma constituţională prevăzută de art. 151 alin. (3) şi limitează nejustificat dreptul Parlamentului de a stabili printr-o lege distinctă şi ulterioară o dată a referendumului care să fie cuprinsă în interiorul termenului constituţional de 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire.

36. Cu privire la aceste susţineri, Curtea apreciază că, prin edictarea normei criticate, Parlamentul s-a menţinut în limitele textului constituţional invocat, fixând prin Legea nr. 3/2000 reperul temporal cert şi inechivoc prin raportare la care se calculează data la care acesta se va desfăşura, dar strict circumscris perioadei de maximum 30 de zile în care trebuie organizat referendumul pentru revizuirea Constituţiei. Curtea observă că dispoziţiile din Legea fundamentală invocate nu impun utilizarea integrală a acestui interval de timp, ci prevăd momentul cel mai îndepărtat în timp până la care cetăţenii pot fi convocaţi la referendumul naţional, astfel că stabilirea acestuia în interiorul intervalului menţionat nu poate fi considerată o nesocotire a textului constituţional. În plus, Curtea apreciază că nimic nu împiedică Parlamentul ca, în funcţie de circumstanţele concrete, să adopte o lege prin care să stabilească o altă dată pentru organizarea referendumului - cuprinsă în intervalul de 30 de zile prevăzut la art. 151 alin. (3) din Constituţie - dacă acest lucru este necesar în vederea asigurării condiţiilor adecvate pentru ca cetăţenii să îşi exprime în mod plenar voinţa cu privire la revizuirea Constituţiei, ca modalitate de exercitare a suveranităţii naţionale, consacrată prin art. 2 alin. (1) din Legea fundamentală.

37. În fine, pornind de la cele statuate în jurisprudenţa Curţii Constituţionale, în sensul că, în cazul constatării neconstituţionalităţii unor dispoziţii de abrogare, acestea îşi încetează efectele juridice în condiţiile prevăzute de art. 147 alin. (1) din Constituţie, iar prevederile legale care au format obiectul abrogării continuă să producă efecte, autorii obiecţiei mai susţin că se încalcă prevederile art. 147 alin. (4) din Constituţie referitoare la forţa obligatorie a deciziilor Curţii Constituţionale, întrucât, deşi prin Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017 s-a constatat neconstituţionalitatea articolului unic pct. 3 din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 prin care se abroga art. 15 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 3/2000, în prezent în vigoare, noua formă adoptată de Parlament modifică prevederile aceluiaşi articol. Susţin că sunt nesocotite astfel prevederile art. 147 alin. (4) din Constituţie referitoare la forţa obligatorie a deciziilor Curţii Constituţionale, având în vedere cele reţinute în jurisprudenţa Curţii Constituţionale din care rezultă că declararea ca neconstituţională a unei norme de abrogare conduce la repunerea în vigoare a normei iniţial abrogate (Decizia nr. 778 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 465 din 6 iulie 2009, Decizia nr. 414 din 14 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 291 din 4 mai 2010, Decizia nr. 206 din 29 aprilie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 350 din 13 iunie 2013, sau Decizia nr. 447 din 29 octombrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 674 din 1 noiembrie 2013). Faţă de aceste susţineri, Curtea reţine că cele statuate în jurisprudenţa citată sunt valabile în ipoteza exercitării controlului de constituţionalitate a legilor sau a ordonanţelor în vigoare, iar nu în cazul controlului exercitat asupra legilor anterior promulgării acestora. Atât timp cât legea de modificare încă nu a intrat în

vigoare, legea iniţială nu este în niciun fel afectată de variaţiile de formă pe care preconizata lege modificatoare le suportă, motiv pentru care constatarea neconstituţionalităţii unei prevederi care îşi propune să abroge o dispoziţie dintr-o lege în vigoare nu are ca efect repunerea în vigoare a normei a cărei abrogare se intenţionează a se realiza, întrucât aceasta a rămas permanent în vigoare, abrogarea ei fiind doar o potenţialitate ce ar fi devenit efectivă dacă legea modificatoare ar fi intrat în vigoare.

38. Aşadar, Curtea constată că, în adoptarea legii supuse controlului a priori de constituţionalitate în prezenta cauză, Parlamentul a pus de acord prevederile legii constatate ca neconstituţionale cu cele statuate de Curtea Constituţională în decizia pronunţată anterior, fiind respectate dispoziţiile art. 147 alin. (2) din Constituţie.

39. Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) şi al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, obiecţia de neconstituţionalitate formulată de un număr de 27 de senatori aparţinând Partidului Naţional Liberal şi constată că Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului este constituţională în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 1 februarie 2018.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent,
Valentina Bărbăţeanu

DECIZIA nr. 299 din 3 mai 2018
referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului[141]

1. Pe rol se află soluţionarea obiecţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, obiecţie formulată de 15 senatori membri ai Partidului Naţional Liberal şi de 13 senatori membri ai Uniunii Salvaţi România.

2. Obiecţia de neconstituţionalitate a fost înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 1.704 din 12 aprilie 2018 şi constituie obiectul Dosarului nr. 518A/2018.

3. **În motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate** autorii acesteia pornesc de la prezentarea argumentelor ce au stat la baza redactării propunerii legislative devenite legea criticată în cauza de faţă, care a fost elaborată în vederea asigurării "unei proceduri clare, aplicabile tuturor iniţiativelor de revizuire a Constituţiei". Expun, apoi, modalitatea de derulare a procedurii legislative la Senat şi la Camera Deputaţilor şi, în acest context, precizează că, deşi au sesizat Curtea Constituţională cu soluţionarea prezentei obiecţii de neconstituţionalitate după expirarea termenului de două zile prevăzut de art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, aceasta este admisibilă, întrucât, potrivit jurisprudenţei Curţii Constituţionale, vizează o lege nepromulgată încă. Tot sub aspectul admisibilităţii sesizării, arată că efectul juridic al unei cereri de reexaminare formulate de Preşedintele României - ipoteză existentă în speţă - este redeschiderea, numai în limitele cererii de reexaminare, a procedurii legislative cu privire la legea a cărei reexaminare se solicită. Consecinţa ar fi, în viziunea autorilor sesizării de neconstituţionalitate, că, odată adoptată legea - fie cu modificări/completări, fie în forma iniţială trimisă la promulgare -, senatorii şi deputaţii, respectiv celelalte subiecte de sezină a Curţii Constituţionale dobândesc un nou drept de a formula o obiecţie de neconstituţionalitate în termenele regulamentare.

4. Pe fondul obiecţiei de neconstituţionalitate, se invocă nerespectarea principiului clarităţii şi previzibilităţii legii şi se face referire la jurisprudenţa Curţii Constituţionale prin care s-a statuat că inconsecvenţe de natură terminologică, omisiuni sau contradicţii cu înseşi textele legii, apte să creeze incertitudine sub aspectul operaţiunilor juridice reglementate, generează o lipsă de coerenţă, claritate şi previzibilitate a normei legale, care este de natură să înfrângă principiul securităţii juridice, sub aspectul componentei sale referitoare la claritatea şi previzibilitatea legii (Decizia nr. 1 din 10 ianuarie 2014).

5. În acest sens, se susţine că sintagmele "proiectul legii constituţionale" şi "adoptat de fiecare Cameră a Parlamentului" din articolul unic pct. 2 sunt neclare, contrar exigenţelor art. 1 alin. (5) din Constituţie. Articolul unic pct. 2 din legea transmisă la promulgare introduce un nou alineat la art. 6 din Legea nr. 3/2000, alin. (3), care prevede următoarele: "Proiectul legii constituţionale adoptat de către fiecare Cameră a Parlamentului sau de către Camerele reunite în caz de divergenţă conform art. 151 alin. (2) din Constituţia României, republicată, se trimite de îndată Curţii Constituţionale, care procedează potrivit legii. Dacă se constată că iniţiativa legislativă de revizuire depăşeşte limitele revizuirii, aceasta se consideră nefinalizată şi se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată". Consideră că utilizarea de către legiuitor a sintagmei "proiectul legii constituţionale" este improprie şi neclară prin raportare la art. 151 alin. (1) din Constituţie şi art. 23 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, întrucât, în etapa procesuală la care

[141] Publicată în Monitorul Oficial nr. 408 din 14 mai 2018
Rectificarea publicată în Monitorul Oficial nr. 559 din 4 iulie 2018.

se referă noul alin. (3) al art. 6 din Legea nr. 3/2000, controlul din oficiu al Curţii Constituţionale operează asupra legii de revizuire a Constituţiei adoptate de Parlament, iar nu asupra unui proiect de lege de revizuire. De asemenea, utilizând sintagma imprecisă "adoptat de fiecare Cameră a Parlamentului", legiuitorul permite interpretarea eronată conform căreia Curtea Constituţională ar trebui să se pronunţe de două ori asupra proiectului de lege de revizuire a Constituţiei adoptat de fiecare Cameră a Parlamentului, iar nu o singură dată, cu privire la legea de revizuire adoptată de cele două Camere ale Parlamentului. Totodată, pentru a asigura claritatea, precizia şi predictibilitatea legii, textul ar trebui să prevadă expres că instanţa constituţională se pronunţă asupra legii adoptate de ambele Camere, nu de fiecare dintre acestea.

6. În ceea ce priveşte sintagma "care procedează potrivit legii" din cuprinsul articolului unic pct. 2, aceasta este neclară, contrar exigenţelor art. 1 alin. (5) din Constituţie. Referitor la sintagma "care procedează potrivit legii" din cuprinsul aceluiaşi nou alin. (3) al art. 6, se susţine că, prin formularea sa generală, poate conduce la interpretări diferite în practică. Astfel, se poate interpreta că norma de trimitere vizează fie Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, fie Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale. Astfel, dacă sintagma "care procedează potrivit legii" din teza întâi a art. 6 alin. (3) se corelează cu fraza următoare din acelaşi articol, care limitează competenţa de control a Curţii Constituţionale doar la prevederile art. 152 din Constituţie intitulat "Limitele revizuirii", ar rezulta o viziune contrară Constituţiei în privinţa atribuţiilor instanţei de contencios constituţional, întrucât ar limita controlul acesteia doar la aspectele de fond ale revizuirii. Dacă, însă, sintagma "care procedează potrivit legii" din teza întâi a art. 6 alin. (3) se corelează cu Legea nr. 47/1992, ar rezulta o viziune conformă cu Constituţia în privinţa atribuţiilor instanţei de contencios constituţional, întrucât ar permite acesteia să îşi exercite controlul din oficiu în mod plenar, atât cu privire la aspectele de fond (limitele revizuirii), cât şi cu privire la cele de procedură (număr voturi, ordinea de sesizare a Camerelor, procedura de mediere, dacă este cazul, ş.a.).

7. Precizează, în continuare, că teza finală a art. 6 alin. (3), nou-introdus, prevede că iniţiativa de revizuire se consideră nefinalizată dacă "depăşeşte" limitele revizuirii. Autorii obiecţiei apreciază că utilizarea acestei sintagme este confuză, întrucât "a depăşi" nu presupune în mod necesar şi "a încălca" limitele revizuirii ori a contraveni acestora. Raportul de constituţionalitate nu presupune perfecta concordanţă ori conformitate a legilor cu Constituţia, ci poate fi considerat îndeplinit şi în caz de absenţă a contrarietăţii ori a contradicţiilor flagrante, ipoteze care nu sunt ideatic incluse în noţiunea de "depăşire" a limitelor revizuirii Constituţiei.

8. De asemenea, consideră că este neclară şi sintagma "se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată", în cazul în care se constată că iniţiativa legislativă de revizuire depăşeşte limitele revizuirii. În acest sens, arată că, potrivit art. 23, art. 24 alin. (2) şi art. 26 alin. (2) din Legea nr. 3/2000, procedura de organizare a referendumului naţional ar începe înaintea datei expirării termenului prevăzut de art. 23 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, în 3 zile de la data stabilirii zilei referendumului fiind demarate operaţiunile de constituire a Biroului Electoral Central, a birourilor electorale de circumscripţie ale judeţelor, a Biroului Electoral al Municipiului Bucureşti, a biroului electoral pentru secţiile de votare organizate în afara ţării, precum şi a oficiilor electorale ale sectoarelor municipiului Bucureşti. Or, în situaţia în care Curtea Constituţională se pronunţă în sensul că iniţiativa legislativă de revizuire depăşeşte limitele revizuirii, nu rezultă în mod clar ce se întâmplă cu birourile electorale deja constituite şi cu actele adoptate de acestea. Mai exact, trebuie determinat dacă sintagma "procedura urmând a fi reluată" implică şi procedura de organizare a referendumului naţional deja începută, dar a cărei

continuare depinde de o condiţie suspensivă - decizia Curţii Constituţionale prin care se atestă că nu sunt depăşite limitele revizuirii. Arată că din paragraful 40 al Deciziei Curţii Constituţionale nr. 612 din 3 octombrie 2017 ar rezulta, însă, că sintagma menţionată priveşte procedura parlamentară: "Faptul că Parlamentul va trebui să reia procedura de adoptare a legii de revizuire este, de fapt, o consecinţă a caracterului general obligatoriu al deciziilor Curţii Constituţionale, înscris în art. 147 din Legea fundamentală."

9. Se mai susţine că sunt neclare şi dispoziţiile articolului unic pct. 2 referitoare la art. 6 alin. (4) teza a doua, nou-introdus, potrivit cărora: "Cetăţenii României sunt chemaţi să-şi exprime voinţa prin vot în cadrul referendumului naţional cu privire la revizuirea Constituţiei, în ultima duminică a perioadei de 30 de zile prevăzută la art. 151 alin. (3) din Constituţia României, republicată, calculată de la data adoptării de către Parlament a proiectului legii constituţionale, Guvernul având obligaţia de a aduce la cunoştinţa publică, de îndată, prin mijloace de comunicare în masă, textul acestuia şi data referendumului naţional."

10. Se arată că, urmare a acestei prevederi, data stabilirii zilei referendumului la care se face referire la art. 23, art. 24 alin. (2) şi art. 26 alin. (2) din Legea nr. 3/2000 nu este suficient de certă din moment ce poate fi interpretată ca fiind fie data adoptării iniţiativei de revizuire, fie data aducerii la cunoştinţa publică a zilei referendumului, fie data la care se pronunţă Curtea Constituţională (aceasta fiind şi data la care instituţiile implicate în organizarea referendumului ştiu cu certitudine că referendumul va avea loc).

11. În fine, în ce priveşte sintagma "de îndată" din cuprinsul articolului unic pct. 2, se consideră că nu este suficient de previzibilă, fiind destul de interpretabilă pentru a permite Guvernului să aducă la cunoştinţa publică data referendumului naţional într-o zi ulterioară celei în care a fost adoptată iniţiativa de revizuire. Or, în acest caz, spre exemplu, perioada campaniei pentru referendum, care, potrivit art. 30 alin. (1) din Legea nr. 3/2000, "începe la data aducerii la cunoştinţa publică a datei referendumului", va fi stabilită, de fapt, de Guvern.

12. Faţă de argumentele expuse mai sus, solicită admiterea obiecţiei de neconstituţionalitate şi constatarea neconstituţionalităţii dispoziţiilor de lege menţionate.

13. În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, obiecţia de neconstituţionalitate a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a comunica punctele lor de vedere.

14. **Preşedintele Camerei Deputaţilor** a transmis Curţii Constituţionale punctul său de vedere, cu Adresa nr. 2/3.881 din 24 aprilie 2018, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 3.040 din 23 aprilie 2018, în care consideră că motivele invocate de către autorii obiecţiei de neconstituţionalitate nu pot fi reţinute. În acest sens, arată că parcurgerea procesului legislativ pe care legea dedusă controlului de constituţionalitate l-a urmat în cadrul Parlamentului evidenţiază că textele la care se raportează autorii sesizării au existat încă de la momentul adoptării iniţiale a legii, respectiv al primei sesizări adresate Curţii Constituţionale, formulate de grupurile parlamentare ai căror membri semnează şi prezentul demers. Întrucât reformulările de text aduse nu au afectat sintagmele care în viziunea autorilor ar fi neclare, iar, pe cale de consecinţă, sunt neconforme cu exigenţele art. 1 alin. (5) din Constituţie, apreciază că argumentele aduse de aceştia şi considerentele pe care îşi fundamentează prezenta sesizare de neconstituţionalitate puteau face obiectul sesizării iniţiale, ţinând seama de momentul procedural în care legea se regăseşte.

15. Pe fondul criticii, arată că intervenţia legislativă de completare sub forma unui nou alineat, alin. (3), are rolul de a stabili procedura pe care trebuie să o urmeze proiectul legii constituţionale

ulterior momentului adoptării de către fiecare Cameră a Parlamentului, respectiv de către Camerele reunite în cazul existenţei unei divergenţe cu privire la redactările diferite. Niciuna dintre acţiunile pe care Parlamentul urmează să le întreprindă, de înaintare la Curtea Constituţională a proiectului legii constituţionale, după adoptarea acestuia, şi de reluare a procedurii legislative în situaţia în care iniţiativa de revizuire depăşeşte limitele revizuirii, nu reprezintă elemente de noutate. Trimiterea către Curtea Constituţională a proiectului legii constituţionale reprezintă o consacrare a principiului colaborării loiale pe care autorităţile şi instituţiile publice trebuie să o manifeste în acţiunile lor, din perspectiva asigurării funcţionării eficiente a mecanismului statal. Reluarea procedurii legislative, în situaţia constatării de către Curtea Constituţională a depăşirii limitelor de revizuire, reprezintă o consecinţă directă a caracterului general obligatoriu al deciziilor instanţei de contencios constituţional. Apreciază ca fiind neîntemeiată şi pretinsa neconstituţionalitate a sintagmei "care procedează conform legii" din articolul unic pct. 2, cu referire la art. 6 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, întrucât existenţa acestei menţiuni nu afectează funcţionarea instituţiei fundamentale.

16. Cu privire la considerentele care, în opinia autorilor, ar fundamenta neconstituţionalitatea termenului "depăşeşte" de la art. 6 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, ca urmare a impreciziei sale, opinează că acestea nu surprind natura juridică a reglementării criticate. Având în vedere necesitatea aplicării unitare a cadrului normativ al revizuirii Constituţiei în ansamblul legislaţiei naţionale, este imperativ ca deciziile luate în activitatea de legiferare să asigure concordanţa cu prevederile actului normativ de acelaşi nivel cu care legea criticată se află în conexiune, astfel încât să fie evitat potenţialul conflict dintre normele juridice succesive. În speţă, dispoziţiile tezei a 2-a a alin. (3) al art. 6 asigură corelarea cu prevederile art. 23 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, republicată, cu modificările ulterioare, asigurând, astfel, continuitatea şi fluenţa în aplicarea procedurii privind revizuirea Constituţiei.

17. De asemenea, apreciază ca fiind neîntemeiate susţinerile autorilor care ar sprijini neconstituţionalitatea sintagmei "se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată", care se regăseşte la art. 6 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, argumentaţia prezentată neţinând seama că atât procedurile privind înfiinţarea la nivel naţional a birourilor electorale şi a biroului electoral pentru secţiile de votare organizate în afara ţării, cât şi desemnarea membrilor care compun aceste structuri, la care autorii fac trimitere, nu pot fi demarate anterior stabilirii datei referendumului, referinţă care, la rândul său, nu poate fi fixată fără ca legea de revizuire să parcurgă integral procedura legislativă, inclusiv reluarea acesteia în situaţia în care instanţa de contencios constituţional constată că nu au fost respectate dispoziţiile constituţionale referitoare la revizuire. Prin urmare, nu se poate reţine ca fiind reală perspectiva autorilor potrivit căreia înfiinţarea efectivă a organismelor electorale cu rol în organizarea şi desfăşurarea procesului referendar ar urma să aibă loc anterior finalizării procedurii legislative din Parlament. Contrar afirmaţiilor prezentate în sesizare, apreciază că dispoziţiile care stabilesc data de referinţă din legea criticată sunt clare, precise şi previzibile, destinatarii normei juridice putând determina cu exactitate ziua desfăşurării referendumului, redactarea fiind specific normativă şi având o formă juridică adecvată.

18. Opinează, cu privire la prevederea care stabileşte în sarcina Guvernului aducerea, de îndată, la cunoştinţa publică a textului şi datei de referinţă, că reprezintă o consecinţă a rolului acestuia în organizarea referendumului, prevăzut la art. 15^1 alin. (3) şi art. 48 din Legea nr. 3/2000. În dezacord cu susţinerile autorilor, afirmă că interpretarea expresiei "de îndată" care să conducă la concluzia că îndeplinirea obligaţiei stabilite în sarcina Guvernului s-ar putea realiza

într-o zi ulterioară nu este fundamentată de conţinutul normativ al prevederii în care sintagma criticată se integrează.

19. **Preşedintele Senatului** a transmis Curţii Constituţionale punctul său de vedere, cu Adresa nr. I 828 din 18 aprilie 2018, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 2.890 din 18 aprilie 2018, în cuprinsul căruia arată că, în examinarea obiecţiei de neconstituţionalitate, va trebui să se aibă în vedere, în primul rând, condiţiile legale de admisibilitate ale sesizării, întrucât obiecţia este formulată după ce legea a fost reexaminată de Parlament, ca urmare a cererii Preşedintelui României, potrivit art. 77 alin. (2) din Constituţie. Face referire la Decizia nr. 67 din 21 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 223 din 13 martie 2018, prin care Curtea a reţinut că este inadmisibil ca titularii dreptului de sezină să sesizeze alternativ şi succesiv, pe motive identice sau diferite, un număr nelimitat de obiecţii de neconstituţionalitate cu privire la o anumită lege, împrejurare care ar prelungi nepermis procedura legislativă şi ar bloca indirect finalizarea acestei proceduri şi, deci, intrarea în vigoare a actului adoptat de Parlament. De asemenea, invocă art. 57 din Constituţie, care instituie principiul bunei-credinţe, arătând că una dintre consecinţele juridice ale acestuia este invocată şi de Curtea Constituţională în Decizia nr. 67 din 21 februarie 2018, prin care s-a reţinut că numai exercitarea dreptului cu bună-credinţă, în interiorul termenelor instituite de legiuitorul constituant sau ordinar, are caracter legitim şi se bucură de protecţia oferită de lege şi de Constituţie.

20. Faţă de cele arătate, solicită Curţii Constituţionale să constate că sesizarea de neconstituţionalitate nu întruneşte condiţiile legale de admisibilitate şi, ca urmare, să o respingă ca inadmisibilă.

21. **Guvernul** nu a comunicat punctul său de vedere asupra obiecţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând obiecţia de neconstituţionalitate, punctele de vedere ale preşedinţilor Camerei Deputaţilor şi Senatului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispoziţiile legii criticate raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

22. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, precum şi ale art. 1, art. 10, art. 15 şi art. 18 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluţioneze obiecţia de neconstituţionalitate.

23. **Obiectul controlului de constituţionalitate** îl constituie dispoziţiile Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, care au următorul cuprins:

"Articol unic - Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, cu modificările şi completările ulterioare, se modifică şi se completează după cum urmează:

1. La articolul 6, alineatul (1) se modifică şi va avea următorul cuprins:

«Art. 6. - (1) Iniţiativa şi procedura revizuirii Constituţiei sunt supuse dispoziţiilor prevăzute la art. 150 şi 151 din Constituţia României, republicată, şi prezentei legi.»

2. La articolul 6, după alineatul (2) se introduc trei noi alineate, alineatele (3) - (5), cu următorul cuprins:

«(3) Proiectul legii constituţionale, adoptat de către fiecare Cameră a Parlamentului sau de către Camerele reunite în caz de divergenţă conform art. 151 alin. (2) din Constituţia României, republicată, se trimite de îndată Curţii Constituţionale, care procedează potrivit legii. Dacă se constată că iniţiativa legislativă de revizuire depăşeşte limitele revizuirii, aceasta se consideră nefinalizată şi se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată.

(4) Dacă Curtea Constituţională constată că iniţiativa legislativă de revizuire nu depăşeşte limitele revizuirii, proiectul legii constituţionale se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, împreună cu decizia Curţii Constituţionale. Cetăţenii României sunt chemaţi să îşi exprime voinţa prin vot în cadrul referendumului naţional cu privire la revizuirea Constituţiei, în ultima duminică a perioadei de 30 de zile prevăzută la art. 151 alin. (3) din Constituţia României, republicată, calculată de la data adoptării de către Parlament a proiectului legii constituţionale, Guvernul având obligaţia de a aduce la cunoştinţă publică, de îndată, prin mijloace de comunicare în masă, textul acestuia şi data referendumului naţional.

(5) Persoanele care au dreptul să participe la referendumul naţional privind revizuirea Constituţiei, modul de desfăşurare a campaniei pentru referendum, organizarea şi desfăşurarea acestuia, organizarea şi atribuţiile birourilor electorale, faptele care constituie contravenţii, precum şi modul de constatare şi sancţionare a acestora sunt cele stabilite la art. 4, art. 7 alin. (1), precum şi în capitolele IV - VI. Rezultatul referendumului naţional se stabileşte în conformitate cu prevederile art. 5 alin. (2) şi (3) şi ale art. 7 alin. (2).»

3. La articolul 15 alineatul (1), litera a) se modifică şi va avea următorul cuprins:

«a) potrivit prezentei legi, în cazul referendumului privind revizuirea Constituţiei, cu respectarea art. 151 alin. (3) din Constituţiei»".

24. Dispoziţiile din Legea fundamentală invocate în susţinerea obiecţiei de neconstituţionalitate sunt cele ale art. 1 alin. (5) care statuează obligativitatea respectării Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor.

(1) Admisibilitatea obiecţiei de neconstituţionalitate

25. Verificarea îndeplinirii condiţiilor de admisibilitate a prezentei obiecţii de neconstituţionalitate, prevăzute de art. 146 lit. a) teza întâi din Constituţie şi de art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, va purta asupra a trei aspecte: subiecţii care au sesizat Curtea Constituţională, termenul de sesizare şi obiectul sesizării.

26. **(1.1.)** În ce priveşte prima problemă, referitoare la **titularii dreptului de sesizare**, reţinem că aceasta a fost formulată de un număr de 28 de senatori, dintre care 15 sunt membri ai Partidului Naţional Liberal şi 13 sunt membri ai Uniunii Salvaţi România, fiind depusă la Curtea Constituţională la data de 12 aprilie 2018. O zi mai târziu, pe 13 aprilie 2018, s-au înregistrat la Curtea Constituţională, din partea unui număr de 8 senatori membri ai Partidului Naţional Liberal, solicitările de a se lua act de retragerea semnăturilor de susţinere a sesizării Curţii Constituţionale cu soluţionarea prezentei obiecţii de neconstituţionalitate.

27. Faţă de această împrejurare, Curtea reţine că exercitarea controlului de constituţionalitate este o atribuţie de ordin constituţional, instituită prin prevederile art. 146 din Legea fundamentală, în considerarea importanţei deosebite în amenajarea constituţională a ansamblului legislativ şi a rolului Curţii Constituţionale în menţinerea caracterului de stat de drept şi democratic al statului român. Fiind concepută de legiuitorul constituant ca garant al supremaţiei Constituţiei, actul normativ supraordonat întregului sistem normativ naţional, Curtea Constituţională duce la îndeplinire o îndatorire constituţională fundamentală, pe care nu o poate nesocoti sau ignora. De aceea, odată sesizată, nu se poate dezînvesti de exercitarea oricăreia dintre atribuţiile conferite acesteia prin prevederile constituţionale. Toate competenţele sale sunt de ordine publică, soluţia ce urmează să se pronunţe fiind de interes general, cu consecinţe asupra întregii ordini juridice şi sociale, astfel că renunţarea titularilor dreptului de sezină, din motive subiective, de natură personală sau conjuncturală, la demersul procesual deja iniţiat nu are niciun efect asupra desfăşurării ulterioare a procedurii controlului de constituţionalitate, care,

odată declanşat, trebuie continuat de instanţa constituţională până la finalizarea acestuia cu o decizie definitivă şi general obligatorie. Singurul act care nu are asemenea efecte îl constituie avizele consultative emise cu privire la propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României.

28. Aceeaşi a fost şi concluzia Consiliului Constituţional francez confruntat cu o situaţie similară, în care a constatat că nicio dispoziţie din Constituţia Republicii Franceze sau din legea organică referitoare la Consiliul Constituţional nu permite ca, în situaţia în care subiecţii abilitaţi să sesizeze Consiliul Constituţional înţeleg să se desisteze în demersul lor, aceasta să reprezinte un obstacol în ceea ce priveşte controlul de constituţionalitate declanşat. Consiliul Constituţional a arătat că nu va ţine cont de asemenea declaraţii de renunţare decât în caz de eroare materială, fraudă sau viciu de consimţământ (Decizia 96-386 DC din 30 decembrie 1996).

29. Totodată, Curtea precizează că, potrivit art. 55 din Legea nr. 47/1992, în procedura controlului de constituţionalitate nu sunt aplicabile dispoziţiile Codului de procedură civilă referitoare la stingerea procesului, textul legal menţionat nefăcând nicio diferenţiere după cum este vorba despre controlul anterior sau posterior de constituţionalitate ori despre exercitarea oricărei altei atribuţii prevăzute de Constituţie în competenţa Curţii Constituţionale. Or, ubi lex non distinguit nec nos distiguere debemus.

30. Prin urmare, nu poate fi o cauză de inadmisibilitate a sesizării retragerea semnăturilor de susţinere, după înregistrarea la Curtea Constituţională a acesteia şi demararea procedurilor premergătoare pe care acest tip de control de constituţionalitate le presupune, respectiv înştiinţarea Preşedintelui României cu privire la exercitarea controlului de constituţionalitate a priori - cu consecinţa temporizării promulgării legii până la pronunţarea deciziei Curţii -, precum şi solicitarea punctelor de vedere de la autorităţile prevăzute de art. 15 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 47/1992.

31. **(1.2.)** Referitor la **termenul prevăzut de lege pentru sesizarea Curţii Constituţionale** cu exercitarea controlului de constituţionalitate a priori, Curtea apreciază că a fost respectat. Astfel, potrivit art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, "În vederea exercitării dreptului de sesizare a Curţii Constituţionale, cu 5 zile înainte de a fi trimisă spre promulgare, legea se comunică Guvernului, Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, precum şi Avocatului Poporului şi se depune la secretarul general al Camerei Deputaţilor şi la cel al Senatului. În cazul în care legea a fost adoptată cu procedură de urgenţă, termenul este de două zile". În jurisprudenţa sa, Curtea a constatat că termenele cuprinse la art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, respectiv termenul de 5 zile înainte ca legea să fie trimisă spre promulgare, şi de două zile, în cazul adoptării legii în procedură de urgenţă, au un caracter de protecţie pentru titularii dreptului de sesizare a instanţei constituţionale, astfel încât nu există nicio sancţiune dacă aceştia sesizează instanţa constituţională după expirarea acestora; în acest caz, însă, pentru a fi reţinută admisibilitatea sesizării, este esenţial ca legea să nu fi fost promulgată în prealabil de Preşedintele României. Faptul că legiuitorul a reglementat în Legea nr. 47/1992 un termen de protecţie are semnificaţia unei garanţii asociate dreptului de sesizare a Curţii Constituţionale, care implică o interdicţie totală de a se promulga legea în acest termen. Termenul menţionat nu poate fi calificat ca fiind unul de decădere, în sensul că numai în acest termen poate fi sesizată Curtea Constituţională cu soluţionarea unei obiecţii de neconstituţionalitate. Formulând obiecţia în afara termenului, autorul acesteia se expune posibilităţii ca, până la acest moment, Preşedintele să promulge legea, dar, odată sesizată Curtea şi în condiţiile în care aceasta încunoştinţează Preşedintele cu privire la faptul că legea se află în control a priori de constituţionalitate, Preşedintele, în tot acest timp, nu are competenţa de a emite decretul de promulgare (a se vedea Decizia nr. 767 din 14 decembrie

2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 131 din 21 februarie 2017, paragraful 25).

32. Prin Decizia nr. 67 din 21 februarie 2018, Curtea Constituţională a realizat o sinteză a situaţiilor întâlnite în jurisprudenţa sa, sub aspectul termenului în care poate fi sesizată în vederea exercitării controlului a priori de constituţionalitate, evidenţiind existenţa a patru ipoteze distincte. Primă ipoteză prezentată nu punea probleme de admisibilitate, fiind reprezentată de situaţia în care sesizarea s-a realizat în termenele prevăzute de art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 (a se vedea, de exemplu, Decizia nr. 33 din 23 ianuarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 146 din 15 februarie 2018).

33. O a doua ipoteză a vizat sesizările realizate în termenele prevăzute de art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, dar în care legea a fost promulgată de Preşedintele României anterior sesizării (Decizia nr. 975 din 7 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 568 din 11 august 2010). În condiţiile promulgării intempestive, Curtea a constatat că "sesizarea s-a realizat în termenul legal de protecţie, în interiorul căruia Preşedintele României nu are dreptul de a promulga legea, întrucât dreptul său se naşte ulterior, după expirarea termenelor de 5 zile, respectiv 2 zile, prevăzute de art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992. Conduita Preşedintelui României nu poate constitui un impediment în calea controlului de constituţionalitate, iar subiectele de drept îndrituite să declanşeze controlul nu pot fi lipsite de dreptul lor constituţional, consacrat de art. 146 lit. a). O interpretare contrară a dispoziţiilor legale şi regulamentare referitoare la termenele de protecţie pentru titularii dreptului de sesizare a instanţei constituţionale ar lăsa fără efecte juridice norma constituţională, ceea ce este inadmisibil".

34. O a treia ipoteză individualizată de Curte s-a referit la situaţia în care sesizarea s-a realizat după expirarea termenelor prevăzute de art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, însă legea nu a fost promulgată de Preşedintele României anterior sesizării. Reiterând caracterul de protecţie pentru titularii dreptului de sesizare a instanţei constituţionale, Curtea a reţinut că "nu există nicio sancţiune dacă aceştia sesizează instanţa constituţională după expirarea acestora". Mai mult, Curtea a statuat că "în exercitarea controlului a priori de constituţionalitate, esenţial este ca legea să nu fi fost promulgată la data înregistrării sesizării la Curtea Constituţională", astfel că s-a considerat legal învestită şi, în consecinţă, a purces la verificarea de fond a legii (a se vedea, exemplificativ, Decizia nr. 718 din 8 noiembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 998 din 15 decembrie 2017). Mai mult, Curtea a statuat că, în cazul în care, după sesizarea sa şi încunoştinţarea Preşedintelui că legea se află în control a priori de constituţionalitate, acesta promulgă totuşi legea, "conduita Preşedintelui nu este opozabilă Curţii Constituţionale, aceasta neputându-se dezînvesti prin pronunţarea unei soluţii de inadmisibilitate a obiecţiei de neconstituţionalitate pe acest motiv. Emiterea unor asemenea decrete cu nerespectarea art. 146 lit. a) teza întâi din Constituţie, în condiţiile în care Preşedintele a fost încunoştinţat despre faptul că legea se află în control a priori de constituţionalitate, nu constituie un motiv pentru respingerea ca inadmisibilă a obiecţiei. Prin urmare, decretul emis, neavând un efect dirimant, nu poate bloca exercitarea controlului a priori de constituţionalitate, astfel încât Curtea va analiza obiecţia în cadrul controlului a priori, chiar dacă legea a fost promulgată" (a se vedea Decizia nr. 767 din 14 decembrie 2016, precitată, paragraful 26).

35. Ultima ipoteză evidenţiată de Curtea Constituţională a fost cea referitoare la sesizarea realizată după expirarea termenelor prevăzute de art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 şi după ce legea fusese promulgată de Preşedintele României anterior sesizării. În această situaţie, obiecţia de neconstituţionalitate a fost respinsă ca inadmisibilă (de exemplu, Decizia nr. 89 din 26 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 115 din 19 februarie

2010). Aceasta, deoarece sesizarea Curţii Constituţionale după epuizarea termenului de protecţie prevăzut în favoarea titularilor dreptului de a formula obiecţii de neconstituţionalitate, chiar înăuntrul termenului de 20 de zile prevăzut de Constituţie pentru promulgare, dar după promulgare sau în aceeaşi zi cu promulgarea, nu poate declanşa controlul de constituţionalitate, întrucât Preşedintele României şi-a exercitat în mod legitim atribuţia constituţională, iar prin actul promulgării, legea adoptată de Parlament nu mai poate fi supusă controlului preventiv de constituţionalitate. Cu alte cuvinte, depăşirea termenului de protecţie coroborată cu promulgarea legii, ambele anterioare sesizării Curţii Constituţionale, lipsesc de obiect controlul de constituţionalitate.

36. Separat de cele patru ipoteze analizate, prin Decizia nr. 67 din 21 februarie 2018 a fost luată în discuţie o situaţie inedită, în care sesizarea s-a realizat înainte de promulgarea legii, dar ca urmare a faptului că termenul de promulgare a fost întrerupt prin două sesizări de neconstituţionalitate, formulate prealabil sesizării deduse examenului Curţii, sesizări deja soluţionate de instanţa de control constituţional, prin Decizia nr. 33 din 23 ianuarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 146 din 15 februarie 2018. Curtea a apreciat că, în ipoteza întreruperii termenului de promulgare, admisibilitatea sesizării nu poate fi raportată decât la termenele stabilite de lege şi de Constituţie, iar nu la lipsa decretului de promulgare. Cu alte cuvinte, după expirarea termenului de 5 zile sau 2 zile, după caz, şi a termenului de 20 de zile în care legea ar fi fost promulgată în lipsa cauzei de întrerupere a procedurii de promulgare (sesizarea anterioară a instanţei constituţionale), titularii dreptului de a sesiza instanţa constituţională pierd acest drept, cu consecinţa că obiecţiile de neconstituţionalitate formulate peste aceste termene vor fi respinse ca inadmisibile. Un nou drept de a sesiza Curtea se naşte după reexaminarea legii în Parlament, în cazul în care, în urma efectuării controlului, s-a constatat neconstituţionalitatea legii criticate. Într-o atare ipoteză devin incidente dispoziţiile art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, coroborate, de această dată, cu dispoziţiile art. 77 alin. (3) din Constituţie, care prevăd un nou termen de promulgare de 10 zile, iar nu cu dispoziţiile art. 77 alin. (1) din Constituţie, termenul de 20 de zile pentru promulgare nefiind aplicabil în ipoteza legii adoptate de Parlament, după reexaminare. Curtea a precizat (paragraful 66) că, într-o interpretare "bazată pe ideea că nu există un termen limită pentru sesizarea instanţei de contencios constituţional, s-ar putea ajunge la împrejurarea în care titularii dreptului de sezină ar formula alternativ şi succesiv, pe motive identice sau diferite, un număr nelimitat de obiecţii de neconstituţionalitate cu privire la o anumită lege, ceea ce ar prelungi nepermis procedura legislativă, blocând indirect finalizarea acestei proceduri şi, deci, intrarea în vigoare a actului adoptat de Parlament. Or, potrivit jurisprudenţei constante a Curţii Constituţionale, instituirea prin lege a unor termene nu are ca scop decât disciplinarea raporturilor juridice născute între părţi şi preîntâmpinarea unei conduite abuzive, şicanatorii, a titularilor dreptului pentru care se instituie obligaţia respectării acestor termene. Prin urmare, odată reglementate termenele procedurale şi substanţiale care vizează raporturile constituţionale dintre autorităţile publice, termene care au ca finalitate stabilirea unei rigori în derularea procedurii legislative, respectarea acestora se impune cu forţă egală tuturor subiectelor de drept aflate în ipoteza art. 146 lit. a) din Constituţie, care sunt obligate deopotrivă să se încadreze în prescripţia legală dacă apreciază că sunt temeiuri pentru sesizarea Curţii Constituţionale".

37. Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, dedusă în cauza de faţă controlului de constituţionalitate, a fost adoptată, după reexaminare, de Senat la 26 martie 2018 şi de Camera Deputaţilor la 4 aprilie 2018, în aceeaşi zi fiind depusă la secretarul general pentru exercitarea dreptului de sesizare

asupra constituţionalităţii legii. Curtea Constituţională a fost sesizată la data de 12 aprilie 2018, aşadar în afara termenului fixat prin art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992. Având în vedere însă faptul că legea nu fusese încă promulgată de Preşedinte, în virtutea art. 77 alin. (3) din Constituţie, şi ţinând cont de cele statuate în jurisprudenţa Curţii Constituţionale mai sus prezentată, sesizarea este admisibilă din această perspectivă.

38. **(1.3.)** În ceea ce priveşte **obiectul controlului de constituţionalitate**, Curtea observă că acesta se încadrează în cerinţa esenţială instituită prin art. 146 lit. a) din Constituţie, care consacră competenţa Curţii Constituţionale de a se pronunţa asupra constituţionalităţii legilor, înainte de promulgarea acestora. În jurisprudenţa sa, Curtea a dezvoltat analiza acestei condiţii de admisibilitate, pentru ipoteza în care sesizarea vizează neconstituţionalitatea unei legi adoptate de Parlament în procedura reexaminării, aşa cum este situaţia în cauza de faţă.

39. În prezenta cauză, Curtea reţine că, iniţial, Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 a fost adoptată de Camera Deputaţilor, în calitate de Cameră decizională, la data de 5 septembrie 2017, Curtea Constituţională fiind sesizată, înainte de promulgarea legii, cu exercitarea controlului de constituţionalitate cu privire la aceasta. Prin Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017, Curtea a admis parţial obiecţia de neconstituţionalitate şi a constatat că dispoziţiile articolului unic pct. 2 [cu referire la sintagma "în termen de două zile" cuprinsă în art. 6 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, la art. 6 alin. (5) fraza a doua, precum şi la art. 6 alin. (7) din Legea nr. 3/2000] şi cele ale articolului unic pct. 3 din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului sunt neconstituţionale.

40. Ulterior, a fost declanşată procedura reexaminării legii de către cele două Camere ale Parlamentului în vederea punerii lor de acord cu decizia Curţii Constituţionale. În urma dezbaterilor, Senatul a adoptat legea, după reexaminare, la data de 11 decembrie 2017, iar Camera Deputaţilor la 22 decembrie 2017.

41. Curtea Constituţională a fost din nou sesizată, pronunţându-se prin Decizia nr. 47 din 1 februarie 2018, prin care a constatat că legea astfel adoptată respectă cele statuate prin Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017, aceasta fiind finalitatea procedurii reexaminării desfăşurate în cele două Camere ale Parlamentului.

42. După pronunţarea acestei decizii de către Curtea Constituţională, Preşedintele României a solicitat Parlamentului să reexamineze dispoziţiile legii adoptate, sub aspectul clarităţii şi preciziei terminologiei folosite. După analizarea acestei cereri, legea a fost adoptată în aceeaşi formă la 26 martie de Senat, în calitate de Cameră de reflecţie, şi la 4 aprilie de Camera Deputaţilor, în calitate de Cameră decizională.

43. Aşadar, pe parcursul derulării procedurii legislative, Curtea Constituţională a intervenit de două ori, prin Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017 constatând neconstituţionalitatea anumitor prevederi din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000, iar prin Decizia nr. 47 din 1 februarie 2018 reţinând că, în urma reexaminării, Parlamentul a pus legea în acord cu cele statuate de Curtea Constituţională prin decizia de admitere precedentă.

44. Situaţiei mai sus descrise îi sunt aplicabile cele reţinute în jurisprudenţa sa de Curtea Constituţională în ceea ce priveşte admisibilitatea sesizărilor formulate cu privire la prevederi ce nu au format obiectul reexaminării după pronunţarea de către instanţa de control constituţional a unei decizii de constatare a neconstituţionalităţii. Astfel, prin Decizia nr. 975 din 7 iulie 2010, Curtea a constatat că decizia prin care obiecţia de neconstituţionalitate a fost parţial admisă are ca efect deschiderea de drept a procedurii complementare de reexaminare a legii de către Parlament pentru punerea de acord a prevederilor neconstituţionale cu decizia Curţii Constituţionale, conform art. 147 alin. (2) din Legea fundamentală. În cadrul acestei proceduri,

Parlamentul poate modifica şi alte prevederi legale numai dacă acestea se găsesc într-o legătură indisolubilă cu dispoziţiile declarate ca fiind neconstituţionale, pentru a asigura caracterul unitar al reglementării. Totodată, în măsura în care se impune, va recorela celelalte dispoziţii ale legii, ca operaţiune de tehnică legislativă, dar fără a putea aduce alte modificări de substanţă legii în cauză. De asemenea, Curtea a arătat că, în procedura reexaminării, Parlamentul nu are competenţa constituţională de a modifica prevederile legale constatate ca fiind constituţionale, ci va putea numai să pună de acord prevederile neconstituţionale cu decizia Curţii Constituţionale, putând modifica şi alte prevederi legale numai dacă acestea se găsesc într-o legătură indisolubilă cu dispoziţiile declarate ca fiind neconstituţionale. Prin urmare, "alte îmbunătăţiri" ce ar viza legea criticată se pot face numai prin alte legi sau ordonanţe de modificare şi completare.

45. Prin decizia citată, Curtea a constatat că, în condiţiile în care critica autorilor obiecţiei de neconstituţionalitate vizează un text de lege care nu a făcut obiectul reexaminării în sensul art. 147 alin. (2) din Constituţie, obiecţia de neconstituţionalitate nu îndeplineşte o condiţie de admisibilitate, şi anume aceea de a se limita la modificările ce au fost aduse legii în procesul de reexaminare. Aceeaşi concluzie a fost consacrată şi prin deciziile nr. 250 din 19 aprilie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 378 din 3 mai 2018, şi deciziile nr. 251*) şi nr. 252**) din 19 aprilie 2018, nepublicate la momentul pronunţării prezentei decizii. În cuprinsul acestora, Curtea a statuat că, prin formularea unei sesizări privind neconstituţionalitatea unei legi adoptate de Parlament în procedura reexaminării, nu pot fi exprimate critici de neconstituţionalitate noi cu privire la texte care nu au fost avute în vedere în procesul reexaminării.

---

*) Decizia Curţii Constituţionale nr. 251 din 19 aprilie 2018 a fost publicată ulterior în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 384 din 4 mai 2018.

**) Decizia Curţii Constituţionale nr. 252 din 19 aprilie 2018 a fost publicată ulterior în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 399 din 9 mai 2018.

46. Or, în cauza de faţă, criticile formulate de autorii sesizării vizează în exclusivitate prevederi din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 care nu a fost necesar să fie reexaminate de Parlament, nefiind constatată de instanţa de control constituţional contrarietatea acestora cu texte sau principii din Legea fundamentală. Prin Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017, Curtea a constatat că sunt neconstituţionale prevederile articolului unic pct. 2, cu referire la art. 6 alin. (3) din Legea nr. 3/2000 privitor la stabilirea unui termen de două zile în care Parlamentul să trimită legea de revizuire a Constituţiei către Curtea Constituţională în vederea exercitării controlului de constituţionalitate, cele ale articolului unic pct. 2 din legea criticată, cu referire la art. 6 alin. (5) din Legea nr. 3/2000, prin care se atribuia Guvernului competenţa de a stabili, prin hotărâre, data organizării referendumului pentru revizuirea Constituţiei şi, implicit, abrogarea corelativă a art. 15 alin. (1) din Legea nr. 3/2000, care stipulează expres că obiectul şi data referendumului se stabilesc prin lege, şi, în fine, prevederea din articolul unic pct. 2 din legea criticată, cu referire la art. 6 alin. (7) din Legea nr. 3/2000, care reglementează suportarea cheltuielilor pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional privind revizuirea Constituţiei din bugetul de stat, care se regăsea deja în acelaşi act normativ.

47. Prin obiecţia de neconstituţionalitate soluţionată prin Decizia nr. 47 din 1 februarie 2018, Curtea a fost sesizată pentru a se pronunţa cu privire la măsura în care Parlamentul s-a conformat celor statuate prin decizia de admitere anterioară. În urma verificării, Curtea a respins ca

neîntemeiată obiecţia de neconstituţionalitate, constatând că Parlamentul a respectat obligaţia constituţională înscrisă în art. 147 alin. (3) de a pune în acord prevederile legii cu observaţiile Curţii Constituţionale.

48. Criticile formulate în cauza de faţă vizează alte aspecte decât cele cu privire la care Curtea s-a pronunţat în sensul constatării neconstituţionalităţii şi pe care Parlamentul le-a corectat în mod corespunzător. În speţă, criticile reclamă lipsă de precizie şi claritate a unor sintagme care au existat în chiar forma iniţială a legii şi a căror constituţionalitate ar fi putut fi contestată prin intermediul primei obiecţii de neconstituţionalitate formulate. Ca atare, nu se poate reţine îndeplinirea condiţiei de admisibilitate referitoare la obiectul sesizării, care, în această etapă a procedurii legislative, nu îl poate reprezenta decât măsura în care Parlamentul şi-a îndeplinit obligaţia constituţională amintită, fiind depăşită etapa în care ar fi putut fi formulate critici de neconstituţionalitate cu privire la oricare dintre prevederile legii adoptate, dar încă nepromulgate.

(2) Analiza obiecţiei de neconstituţionalitate

49. Întrucât obiecţia de neconstituţionalitate este inadmisibilă, pentru motivele mai sus detaliate, Curtea apreciază că nu se mai impune examinarea criticilor formulate pe fondul reglementării.

50. Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) şi al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca inadmisibilă, obiecţia de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 3 mai 2018.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent,
Valentina Bărbăţeanu

DECIZIA nr. 416 din 19 iunie 2018
referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului[142]

1. Pe rol se află soluţionarea obiecţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, obiecţie formulată de Preşedintele României.

2. Obiecţia de neconstituţionalitate a fost înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 3.801 din 18 mai 2018 şi constituie obiectul Dosarului nr. 762A/2018.

3. **În motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate**, autorul acesteia susţine că, deşi a mai fost supusă controlului de constituţionalitate, la sesizarea parlamentarilor, Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului cuprinde, în continuare, dispoziţii neconstituţionale. Astfel, prevederile articolului unic pct. 1 din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000, cu referire la art. 6 alin. (1) din Legea nr. 3/2000, potrivit cărora "Iniţiativa şi procedura revizuirii Constituţiei sunt supuse dispoziţiilor prevăzute la art. 150 şi 151 din Constituţia României, republicată, şi prezentei legi", încalcă dispoziţiile art. 1 alin. (5) coroborate cu cele ale titlului VII din Constituţie. În acest sens se susţine că, din interpretarea gramaticală a prevederilor criticate, rezultă că singurele dispoziţii aplicabile în ceea ce priveşte iniţiativa şi procedura revizuirii Constituţiei sunt exclusiv cele ale art. 150 şi 151 din Legea fundamentală, pe de o parte, şi cele ale Legii nr. 3/2000, pe de altă parte, conjuncţia "şi" din cuprinsul textului criticat conducând, fără echivoc, la această concluzie. Or, în realitate, legiuitorul nu epuizează în conţinutul normativ toate aspectele referitoare la materia enunţată. Mai mult, modul imprecis de redactare conduce la interpretarea că sunt excluse de la aplicare şi dispoziţii constituţionale relevante - cum ar fi cele ale art. 152 alin. (3) - ce împiedică derularea procedurii de revizuire pe durata instituirii stării de asediu sau a stării de urgenţă ori în timp de război. Arată că, prin caracterul limitativ al normelor ce urmează să contureze cadrul legislativ al iniţiativei, şi în absenţa, din cuprinsul legii criticate, a unor norme de natură să stabilească acest cadru legislativ, prevederile articolului unic pct. 1 din legea supusă controlului de constituţionalitate afectează securitatea raporturilor juridice, încălcând, astfel, dispoziţiile art. 1 alin. (5) din Constituţie.

4. Totodată, prevederile articolului unic pct. 1 din legea criticată introduc în conţinutul normativ al Legii nr. 3/2000 un tip de norme ce nu fac obiectul acestui act normativ. Astfel, obiectul de reglementare al Legii nr. 3/2000 îl constituie organizarea şi desfăşurarea referendumului, atât a celui naţional, cât şi a celui local. În mod firesc, norme cu privire la iniţiativa şi procedura de revizuire a Constituţiei nu pot face obiectul acestei legi decât în măsura în care acestea prezintă relevanţă pentru referendumul privind revizuirea Constituţiei. Din această perspectivă, Legea nr. 3/2000 nu poate include în mod exhaustiv, fără a depăşi obiectul ei de reglementare, norme privitoare la iniţiativa şi procedura de revizuire a Legii fundamentale.

5. Autorul sesizării critică, în continuare, prevederile articolului unic pct. 2 din legea supusă controlului de constituţionalitate, cu referire la art. 6 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, potrivit cărora "Proiectul legii constituţionale, adoptat de către fiecare Cameră a Parlamentului sau de către Camerele reunite în caz de divergenţă conform art. 151 alin. (2) din Constituţia României,

[142] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 551 din 2 iulie 2018.

republicată, se trimite de îndată Curţii Constituţionale, care procedează potrivit legii. Dacă se constată că iniţiativa legislativă de revizuire depăşeşte limitele revizuirii, aceasta se consideră nefinalizată şi se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată".

6. Susţine că, din interpretarea gramaticală a expresiei "adoptat de fiecare Cameră a Parlamentului", rezultă că este vorba de două proiecte ale legii constituţionale: unul adoptat de prima Cameră sesizată, iar cel de-al doilea, adoptat de cealaltă Cameră a Parlamentului. Interpretarea sistematică a întregii sintagme menţionate întăreşte această concluzie, întrucât pune în evidenţă faptul că, spre deosebire de ipoteza adoptării proiectului legii constituţionale în condiţiile art. 151 alin. (2) din Constituţie - când Curtea este sesizată cu proiectul adoptat în şedinţă comună - atunci când nu se ajunge la divergenţă, se trimit Curţii Constituţionale proiectele legii constituţionale adoptate de fiecare Cameră. Or, art. 151 alin. (1) din Constituţie face referire la proiectul sau propunerea de revizuire adoptată de Camera Deputaţilor şi de Senat, deci la proiectul legii constituţionale adoptat de ambele Camere (în aceeaşi redactare sau în urma medierii) şi nu la proiectul legii constituţionale - dacă utilizăm terminologia din legea criticată - adoptat de fiecare Cameră. Consideră, din această perspectivă, că norma este neclară, întrucât sintagma "adoptat de fiecare Cameră a Parlamentului" presupune că în ipoteza de la art. 151 alin. (1) din Constituţie, instanţa constituţională primeşte două proiecte, distincte şi posibil chiar diferite ale proiectului legii constituţionale. Într-o astfel de situaţie, instanţa constituţională ar trebui să se pronunţe, din oficiu, de două ori, în cea de-a doua fază procedurală, asupra a două texte identice sau diferite.

7. Totodată, precizează că noţiunea "proiectul legii constituţionale" nu se regăseşte nici în textele titlului VII al Constituţiei (art. 150 - art. 152) şi nici în vreo altă normă constituţională, fiind, ca atare, imprecisă şi neclară, întrucât, pe de o parte nu se înţelege ce etapă procedurală a avut în vedere legiuitorul, iar, pe de altă parte, în raport cu prevederile art. 151 din Constituţie, poate conduce la ideea că limitează sfera iniţiativei de revizuire exclusiv la promovarea acesteia ca proiect.

8. În ce priveşte sintagma "care procedează potrivit legii" din teza întâi a art. 6 alin. (3), prin formularea sa generală, poate conduce la interpretări diferite. Astfel, într-o primă interpretare, această sintagmă ar putea avea în vedere doar dispoziţiile legii criticate. Într-o altă interpretare, Curtea Constituţională ar putea proceda fie potrivit legii sale de organizare şi funcţionare, fie potrivit legii referitoare la organizarea şi desfăşurarea referendumului. Dacă sintagma menţionată se corelează cu fraza următoare din acelaşi articol, care limitează competenţa de control a Curţii Constituţionale doar la prevederile art. 152 - Limitele revizuirii din Constituţie, ar rezulta o viziune contrară Constituţiei în privinţa rolului jurisdicţiei constituţionale, căci ar limita controlul său doar la aspectele de fond ale revizuirii. Dacă, însă, se corelează cu Legea nr. 47/1992, ar permite jurisdicţiei constituţionale să îşi exercite controlul din oficiu în mod plenar, adică şi cu privire la aspectele de fond şi cu privire la cele de formă. Autorul obiecţiei de neconstituţionalitate apreciază că această neclaritate este de natură să conducă la impredictibilitate în aplicarea legii.

9. Referitor la art. 6 alin. (3) teza a doua din legea criticată, care prevede că, "Dacă se constată că iniţiativa legislativă de revizuire depăşeşte limitele revizuirii, aceasta se consideră nefinalizată şi se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată", se susţine că, prin utilizarea sintagmei "depăşeşte limitele revizuirii", legea criticată încalcă plenitudinea de competenţă a Curţii Constituţionale de a verifica constituţionalitatea iniţiativelor de revizuire a Constituţiei prin raportare la toate dispoziţiile constituţionale referitoare la revizuire, atât cele care privesc limitele revizuirii din art. 152, cât şi cele care privesc procedura de revizuire din art. 150 şi art.

151 din Constituţie. Altfel spus, dacă legea de revizuire ar încălca limitele materiale şi procedurale ale revizuirii Constituţiei prin simplă contrarietate, fără însă a le depăşi, Curtea Constituţională nu ar putea invalida respectivele norme, iar Parlamentul nu ar putea fi obligat să le reexamineze. În plus, formularea din legea criticată induce ideea că Parlamentul reia procedura doar în cazul motivelor intrinseci de neconstituţionalitate constatate de Curtea Constituţională. În acest fel s-ar ajunge la situaţia în care Parlamentul poate adopta legi de revizuire a Constituţiei cu încălcarea condiţiilor de formă, iar Curtea Constituţională nu ar putea exercita controlul din oficiu după adoptarea respectivelor legi constituţionale decât asupra aspectelor de fond. Precizează că aceste argumente se aplică mutatis mutandis şi cu privire la dispoziţiile articolului unic pct. 2, cu referire la art. 6 alin. (4) din Legea nr. 3/2000, care utilizează sintagma "depăşeşte limitele revizuirii".

10. Totodată, formularea "se consideră nefinalizată" din articolul unic pct. 2, cu referire la art. 6 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, lipseşte norma de precizie, putând conduce la concluzia că Parlamentul, constituit în Adunare Constituantă derivată, ar fi obligat să continue procedura de revizuire pentru a o finaliza aşa cum aceasta a fost începută, fără a ţine cont de decizia Curţii Constituţionale, ceea ce ar contraveni art. 147 din Constituţie. De asemenea, din formularea tezei a doua a art. 6 alin. (3) nu rezultă cu precizie şi claritate dacă, atunci când Curtea Constituţională constată "depăşirea limitelor revizuirii", ceea ce "se consideră nefinalizată" este procedura de adoptare a iniţiativei legislative de revizuire - ceea ce ar avea drept consecinţă simpla sa continuare, fără a ţine seama de eventualele impedimente survenite - sau însăşi iniţiativa legislativă de revizuire - ceea ce ar însemna că textul ce urmează să schimbe Constituţia poate suferi noi modificări.

11. Spre deosebire de reexaminarea legii pentru punerea ei în acord cu decizia Curţii Constituţionale, în cazul simplei reluări a procedurii, Parlamentul poate, în urma dezbaterilor, să modifice sau să completeze conţinutul iniţiativei de revizuire cu privire la alte aspecte care nu au legătură cu decizia Curţii Constituţionale, contrar art. 142 alin. (1) şi art. 147 alin. (4) din Constituţie cu privire la rolul Curţii Constituţionale şi caracterul general obligatoriu al deciziilor sale.

12. De asemenea, referirea generică la reluarea procedurii face dificil de înţeles momentul concret de la care se va relua procedura de revizuire a Constituţiei, putându-se referi la orice moment. Totodată, din textul menţionat nu se poate deduce cu exactitate ce obligaţii revin Parlamentului în această etapă şi care este posibilitatea Curţii Constituţionale de a exercita controlul asupra noii legi de revizuire adoptate de Parlament, în urma reluării procedurii.

13. Cu privire la prevederile articolului unic pct. 2 din legea criticată, cu referire la art. 6 alin. (4) din Legea nr. 3/2000, se susţine că încalcă dispoziţiile art. 146 lit. a), ale art. 147 alin. (4), ale art. 151 alin. (3), precum şi pe cele ale art. 156 din Constituţie. Astfel, potrivit ultimei teze din textul menţionat, "(...) Cetăţenii României sunt chemaţi să-şi exprime voinţa prin vot în cadrul referendumului naţional cu privire la revizuirea Constituţiei, în ultima duminică a perioadei de 30 de zile prevăzută la art. 151 alin. (3) din Constituţia României, republicată, calculată de la data adoptării de către Parlament a proiectului legii constituţionale, Guvernul având obligaţia de a aduce la cunoştinţă publică, de îndată, prin mijloace de comunicare în masă, textul acestuia şi data referendumului naţional".

14. Din dispoziţiile art. 6 alin. (3) coroborate cu cele ale art. 6 alin. (4) ale Legii nr. 3/2000, astfel cum ar urma să fie modificate, se deduce, fără echivoc, faptul că, după adoptarea de către Parlament a legii de revizuire, survine o etapă procedurală ulterioară - respectiv cea a controlului de constituţionalitate realizat din oficiu de către Curtea Constituţională - şi că numai după ce

instanţa de contencios constituţional se pronunţă în sensul constituţionalităţii legii, aceasta este considerată ca fiind adoptată. Or, art. 6 alin. (4) ultima teză, stabilind că referendumul naţional cu privire la revizuirea Constituţiei se desfăşoară în ultima duminică a perioadei de 30 de zile prevăzută la art. 151 alin. (3) din Constituţie, calculată de la data adoptării de către Parlament a proiectului legii constituţionale, încalcă atât dispoziţiile art. 147 alin. (4), cât şi pe cele ale art. 151 alin. (3) din Constituţie.

15. În al doilea rând, din interpretarea sistematică a dispoziţiilor constituţionale înscrise în titlul VII al Constituţiei rezultă că legiuitorul constituant originar a înscris ipoteza organizării referendumului pentru revizuire în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului/propunerii de revizuire, fără nicio referire la autoritatea competentă să o adopte (respectiv Parlamentul), întrucât numai această modalitate de redactare a dispoziţiilor art. 147 alin. (3) - devenit ulterior revizuirii din 2003 art. 151 alin. (3) - era de natură să asigure corelarea cu dispoziţiile art. 148 alin. (3) din Legea fundamentală, devenit art. 152 alin. (3) după revizuirea şi republicarea Constituţiei din 2003. Supleţea celor două norme constituţionale menţionate - ce nu adiţionează expresiei "de la data adoptării" şi locuţiunea verbală "de către Parlament" - face ca acestea să fie aplicabile chiar şi în raport cu competenţele Curţii Constituţionale dobândite ulterior revizuirii Legii fundamentale, având în vedere faptul că, la momentul anului 2003, controlul de constituţionalitate din oficiu exercitat de către Curtea Constituţională ulterior adoptării legii de revizuire în Parlament nu era prevăzută expres în Legea nr. 47/1992. Ulterior revizuirii din anul 2003, Curtea Constituţională realizează şi un control de constituţionalitate posterior, asupra legii de revizuire adoptate de către Parlament. Aşadar, după dobândirea acestei atribuţii de către instanţa de contencios constituţional, data adoptării nu mai poate fi data adoptării de către Parlament a legii de revizuire (aceasta fiind doar o etapă procedurală în procedura de revizuire), ci data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a deciziei Curţii Constituţionale prin care se constată că au fost respectate dispoziţiile constituţionale referitoare la revizuire, moment la care se închide orice altă procedură parlamentară.

16. În ceea ce priveşte momentul publicării legii de revizuire arată că prima teză a art. 6 alin. (4) din legea dedusă controlului de constituţionalitate prevede că "Dacă Curtea Constituţională constată că iniţiativa legislativă de revizuire nu depăşeşte limitele revizuirii, proiectul legii constituţionale se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, împreună cu decizia Curţii Constituţionale (...)". Prin raportare la prevederile art. 6 alin. (1) din legea criticată, care stabilesc că procedurii revizuirii îi sunt aplicabile doar dispoziţiile art. 150 şi 151 din Constituţie şi cele ale Legii nr. 3/2000, norma de la art. 6 alin. (4) este imprecisă şi neclară. Astfel, faţă de caracterul restrictiv al prevederilor art. 6 alin. (1), deşi rezultă, din conţinutul normativ al art. 6 alin. (4), faptul că proiectul legii constituţionale se publică împreună cu decizia Curţii Constituţionale, nu mai rezultă că se asigură respectarea termenului de cinci zile stabilit în art. 156 din Constituţie şi în art. 23 din Legea nr. 47/1992. În noua redactare a tezei întâi a art. 6 alin. (4) din legea criticată, legiuitorul consideră ca moment de referinţă pentru publicare numai data adoptării legii de revizuire de către Parlament, ignorând atât rolul Curţii Constituţionale de garant al supremaţiei Constituţiei, inclusiv în procedura de revizuire, cât şi momentul de la care deciziile acesteia produc efecte. Chiar dacă este posibil ca cele două momente - momentul publicării deciziei Curţii Constituţionale şi cel al publicării legii de revizuire - să coincidă, stabilirea imperativă a acestei unice ipoteze normative conduce la afectarea termenului de 5 zile prevăzut la art. 156 din Constituţie. A admite că, în noua sa redactare, norma asigură o deplină corelare a art. 156 din Constituţie cu art. 23 din Legea nr. 47/1992, în sensul că cele două termene se suprapun, echivalează cu imposibilitatea respectării termenului constituţional de 5

zile pentru publicarea legii de revizuire, întrucât, la momentul la care acesta ar trebui să înceapă să curgă, în fapt este deja epuizat. Cu alte cuvinte, s-ar admite că, la publicarea deciziei Curţii Constituţionale de confirmare a constituţionalităţii legii de revizuire, termenul de 5 zile prevăzut de art. 156 din Constituţie fie este epuizat, fie a început să curgă anterior publicării deciziei, ceea ce contravine şi art. 147 alin. (4) din Constituţie.

17. Se mai susţine, în motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate, că stabilirea obiectului referendumului de revizuire a Constituţiei prin Legea nr. 3/2000 este neclară şi contravine regulilor constituţionale referitoare la revizuirea Legii fundamentale. Arată că nu poate fi vorba despre obiectul generic şi abstract al referendumului intitulat pentru revizuirea Constituţiei, ci la obiectul concret al fiecărui referendum în parte, anume la modificările ce se intenţionează a fi aduse Legii fundamentale cu prilejul fiecărei revizuiri şi care necesită validarea prin referendum, chiar dacă au fost adoptate de Parlament. Orice referendum pentru revizuirea Constituţiei are ca finalitate modificarea Legii fundamentale, însă fiecare astfel de referendum în parte are un alt obiect asupra căruia trebuie să decidă poporul. De aceea, obiectul fiecărui astfel de referendum nu poate fi stabilit generic şi odată pentru totdeauna potrivit legii care stabileşte coordonatele generale ale organizării şi desfăşurării referendumului, ci printr-un act normativ distinct (lege) care să precizeze ce anume face obiectul deciziei populare în acel caz concret şi când urmează să aibă loc respectiva decizie. În aceste condiţii, pentru respectarea prevederilor constituţionale referitoare la revizuirea Legii fundamentale şi pentru asigurarea clarităţii şi preciziei legii în vederea unei eficiente aplicări este necesară identificarea distinctă, în fiecare caz în parte, prin actul normativ asupra căruia s-a convenit (lege), a ce anume constituie obiect al referendumului pentru fiecare revizuire a Constituţiei.

18. De asemenea consideră că stabilirea datei referendumului de revizuire a Constituţiei prin Legea nr. 3/2000 limitează dreptul Parlamentului de a stabili data referendumului printr-o lege distinctă şi înfrânge dispoziţiile art. 2 alin. (1) din Legea fundamentală. Astfel, chiar dacă, aparent, Parlamentul s-a plasat în limitele constituţionale atunci când a decis ca toate referendumurile de revizuire a Constituţiei să aibă loc în ultima duminică a intervalului de 30 de zile prevăzut de art. 151 alin. (3) din Legea fundamentală, această soluţie legislativă este limitativă şi lipsită de predictibilitate. A stabili o dată anume, expres menţionată şi precis identificată, acolo unde Constituţia lasă o marjă de apreciere şi a impune ca această dată să fie către finalul termenului prevăzut în Constituţie atunci când textul Legii fundamentale precizează expres că respectivul termen este unul maxim, ce nu poate fi depăşit, reprezintă o adăugare la Constituţie. În plus, stabilirea cu caracter generic a datei pentru organizarea oricărui referendum de revizuire a Legii fundamentale este lipsită de predictibilitate, căci oricând pot apărea elemente ce nu pot fi cunoscute dinainte şi care să justifice o necesară adaptare a momentului consultării populare la contextul imediat.

19. În considerarea argumentelor expuse, Preşedintele României solicită Curţii Constituţionale să admită sesizarea de neconstituţionalitate şi să constate că Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului este neconstituţională.

20. În conformitate cu dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, obiecţia de neconstituţionalitate a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, precum şi Guvernului, pentru a comunica punctul lor de vedere.

21. **Preşedintele Camerei Deputaţilor** a transmis Curţii Constituţionale punctul său de vedere, cu Adresa nr. 2/5.535 din 4 iunie 2018, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 4.248

din 4 iunie 2018, în care apreciază că motivele invocate de autorii sesizării de neconstituţionalitate nu pot fi reţinute.

22. În acest sens arată că textele criticate de autorul sesizării au existat încă de la momentul adoptării iniţiale a legii, respectiv a primei sesizări adresate Curţii Constituţionale. Întrucât reformulările de text aduse nu au afectat substanţial sintagmele care în viziunea autorului ar fi neclare, se susţine că argumentele aduse de acesta puteau face obiectul sesizării iniţiale privind neconstituţionalitatea.

23. Pe fondul reglementării consideră că este neîntemeiată afirmaţia referitoare la articolul unic pct. 1 al legii deduse controlului de constituţionalitate, potrivit căreia sintagmele "[...] sunt supuse dispoziţiilor prevăzute la art. 150 şi 151 din Constituţia [...] şi prezentei legi" sunt neclare şi imprevizibile. Aceasta, deoarece intervenţia legislativă a vizat doar actualizarea articolelor din Constituţie la care se face trimitere în conţinutul normei juridice, ca urmare a revizuirii actului normativ fundamental prin Legea nr. 429/2003.

24. Referitor la art. 6 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, cu privire la care autorul sesizării consideră că sintagmele "proiectul legii constituţionale" şi "adoptat de fiecare Cameră a Parlamentului" sunt neclare, arată că intervenţia legislativă de completare sub forma unui nou alineat, alineatul (3), are rolul de a stabili procedura pe care trebuie să o urmeze proiectul legii constituţionale ulterior momentului adoptării de către fiecare Cameră a Parlamentului, respectiv de către Camerele reunite în cazul existenţei unei divergenţe cu privire la redactările diferite. Niciuna dintre acţiunile pe care Parlamentul urmează să le întreprindă, de înaintare la Curtea Constituţională a proiectul legii constituţionale, după adoptarea acestuia, şi de reluare a procedurii legislative în situaţia în care iniţiativa de revizuire depăşeşte limitele revizuirii nu reprezintă elemente de noutate. Trimiterea către Curtea Constituţională a proiectului legii constituţionale reprezintă o consacrare a principiului colaborării loiale pe care autorităţile şi instituţiile publice trebuie să o manifeste în acţiunile lor, din perspectiva asigurării funcţionării eficiente a mecanismului statal. Reluarea procedurii legislative, în situaţia constatării de către Curtea Constituţională a depăşirii limitelor de revizuire, reprezintă o consecinţă directă a caracterului general obligatoriu a deciziilor instanţei de contencios constituţional, prevăzut la art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală.

25. Apreciază ca fiind neîntemeiată şi pretinsa neconstituţionalitate a sintagmei "care procedează conform legii", din articolul unic pct. 2, cu referire la art. 6 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, pe motiv ca ar fi neclară. Precizează că varietatea şi complexitatea atribuţiilor Curţii Constituţionale, reglementate expres la art. 146 din Constituţie, au determinat legiuitorul să introducă şi în alte acte normative prevederi referitoare la exercitarea prerogativelor instanţei de contencios constituţional. Prin urmare, existenţa menţiunii în cauză nu afectează funcţionarea instituţiei fundamentale, cu atât mai mult cu cât referirea se rezumă la precizarea că "proiectul legii constituţionale, adoptat de fiecare Cameră a Parlamentului sau de Camerele reunite [...], se trimite de îndată Curţii Constituţionale, care procedează potrivit legii".

26. Cu privire la considerentele care, în opinia autorului sesizării, ar fundamenta neconstituţionalitatea termenului "depăşeşte" de la art. 6 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, ca urmare a impreciziei sale, opinează că acestea nu surprind natura juridică a reglementării criticate. Astfel, având în vedere necesitatea aplicării unitare a cadrului normativ al revizuirii Constituţiei în ansamblul legislaţiei naţionale, este imperativ ca deciziile luate în activitatea de legiferare să asigure concordanţa cu prevederile actului normativ de acelaşi nivel cu care legea criticată se află în conexiune, astfel încât să fie evitat potenţialul conflict dintre normele juridice succesive. În speţă, dispoziţiile tezei a doua a alin. (3) al art. 6 realizează corelarea cu prevederile art. 23 alin.

(2) din Legea nr. 47/1992, asigurând continuitatea şi fluenţa în aplicarea procedurii privind revizuirea Constituţiei.

27. Contrar afirmaţiilor prezentate în sesizare, apreciază că dispoziţiile care stabilesc data de referinţă din legea criticată sunt clare, precise şi previzibile, destinatarii normei juridice putând determina cu exactitate ziua desfăşurării referendumului, invocând cele reţinute de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 47 din 1 februarie 2018, în sensul că Parlamentul s-a menţinut în limitele textului constituţional invocat, respectiv art. 151 alin. (3), fixând prin Legea nr. 3/2000 reperul temporar cert şi inechivoc prin raportare la care se calculează data la care acesta se va desfăşura, dar strict circumscris perioadei de maximum 30 de zile în care trebuie organizat referendumul pentru revizuirea Constituţiei.

28. Prin urmare, consideră că nu este încălcată niciuna dintre prevederile cadrului normativ referitor la tehnica legislativă pentru elaborarea actelor normative, motiv pentru care opinează că ansamblul dispoziţiilor Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului sunt constituţionale, prin raportare la prevederile art. 1 alin. (5) din Constituţie, conform cărora respectarea Constituţiei şi a legilor este obligatorie.

29. Având în vedere considerentele prezentate, apreciază că sesizarea de neconstituţionalitate este neîntemeiată şi solicită respingerea sa.

30. **Preşedintele Senatului** şi **Guvernul** nu au comunicat punctul lor de vedere asupra obiecţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând obiecţia de neconstituţionalitate, punctul de vedere al preşedintelui Camerei Deputaţilor, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispoziţiile legii criticate raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

31. Curtea Constituţională a fost sesizată potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. a) din Constituţie, precum şi ale art. 1, 10, 15 şi 18 din Legea nr. 47/1992, republicată, cu soluţionarea prezentei obiecţii de neconstituţionalitate.

32. **Obiectul controlului de constituţionalitate** îl constituie dispoziţiile Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, care au următorul cuprins:

"Articol unic. - Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, cu modificările şi completările ulterioare, se modifică şi se completează după cum urmează:

1. La articolul 6, alineatul (1) se modifică şi va avea următorul cuprins:

«Art. 6. - (1) Iniţiativa şi procedura revizuirii Constituţiei sunt supuse dispoziţiilor prevăzute la art. 150 şi 151 din Constituţia României, republicată, şi prezentei legi.»

2. La articolul 6, după alineatul (2) se introduc trei noi alineate, alineatele (3) - (5), cu următorul cuprins:

«(3) Proiectul legii constituţionale, adoptat de către fiecare Cameră a Parlamentului sau de către Camerele reunite în caz de divergenţă conform art. 151 alin. (2) din Constituţia României, republicată, se trimite de îndată Curţii Constituţionale, care procedează potrivit legii. Dacă se constată că iniţiativa legislativă de revizuire depăşeşte limitele revizuirii, aceasta se consideră nefinalizată şi se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată.

(4) Dacă Curtea Constituţională constată că iniţiativa legislativă de revizuire nu depăşeşte limitele revizuirii, proiectul legii constituţionale se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, împreună cu decizia Curţii Constituţionale. Cetăţenii României sunt chemaţi să îşi

exprime voinţa prin vot în cadrul referendumului naţional cu privire la revizuirea Constituţiei, în ultima duminică a perioadei de 30 de zile prevăzută la art. 151 alin. (3) din Constituţia României, republicată, calculată de la data adoptării de către Parlament a proiectului legii constituţionale, Guvernul având obligaţia de a aduce la cunoştinţă publică, de îndată, prin mijloace de comunicare în masă, textul acestuia şi data referendumului naţional.

(5) Persoanele care au dreptul să participe la referendumul naţional privind revizuirea Constituţiei, modul de desfăşurare a campaniei pentru referendum, organizarea şi desfăşurarea acestuia, organizarea şi atribuţiile birourilor electorale, faptele care constituie contravenţii, precum şi modul de constatare şi sancţionare a acestora sunt cele stabilite la art. 4, art. 7 alin. (1), precum şi în capitolele IV - VI. Rezultatul referendumului naţional se stabileşte în conformitate cu prevederile art. 5 alin. (2) şi (3) şi ale art. 7 alin. (2).»

3. La articolul 15 alineatul (1), litera a) se modifică şi va avea următorul cuprins:

«a) potrivit prezentei legi, în cazul referendumului privind revizuirea Constituţiei, cu respectarea art. 151 alin. (3) din Constituţie, republicată.»".

33. Dispoziţiile din Legea fundamentală invocate în susţinerea obiecţiei de neconstituţionalitate sunt cele ale art. 1 alin. (5) referitoare la principiul legalităţii, ale art. 142 alin. (1) care consacră rolul Curţii Constituţionale de garant al supremaţiei Constituţiei, ale art. 146 lit. a) care instituie atribuţia Curţii Constituţionale de a se pronunţa asupra constituţionalităţii legilor, înainte de promulgarea acestora, precum şi asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei, art. 147 alin. (2) potrivit cărora, în cazurile de neconstituţionalitate care privesc legile, înainte de promulgarea acestora, Parlamentul este obligat să reexamineze dispoziţiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curţii Constituţionale, ale art. 147 alin. (4) referitor la caracterul general obligatoriu al deciziilor Curţii Constituţionale, ale art. 150 - Iniţiativa revizuirii, ale art. 151 - Procedura de revizuire, ale art. 152 - Limitele revizuirii şi ale art. 156 - Republicarea Constituţiei.

34. În vederea soluţionării prezentei obiecţii de neconstituţionalitate, Curtea va proceda la verificarea îndeplinirii condiţiilor de admisibilitate a acesteia, prevăzute de art. 146 lit. a) teza întâi din Constituţie şi de art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, sub aspectul titularului dreptului de sesizare, al termenului în care acesta este îndrituit să sesizeze instanţa constituţională, precum şi al obiectului controlului de constituţionalitate. În jurisprudenţa sa, Curtea a statuat că primele două condiţii se referă la regularitatea sesizării instanţei constituţionale, din perspectiva legalei sale sesizări, iar cea de-a treia vizează stabilirea sferei sale de competenţă, astfel încât urmează a fi cercetate în ordinea menţionată, constatarea neîndeplinirii uneia având efecte dirimante şi făcând inutilă analiza celorlalte condiţii (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 334 din 10 mai 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 455 din 31 mai 2018, paragraful 27, sau Decizia nr. 385 din 5 iunie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 488 din 13 iunie 2018, paragraful 32).

35. Sub aspectul titularului dreptului de sesizare, prezenta obiecţie de neconstituţionalitate a fost formulată de Preşedintele României, care, în temeiul art. 146 lit. a) teza întâi din Constituţie şi al art. 15 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, are dreptul de a sesiza Curtea Constituţională pentru exercitarea controlului de constituţionalitate a priori, fiind, aşadar, îndeplinită această primă condiţie de admisibilitate.

36. Cu privire la termenul în care poate fi sesizată instanţa de control constituţional, potrivit art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, acesta este de 5 zile de la data depunerii legii adoptate la secretarii generali ai celor două Camere ale Parlamentului, respectiv de 2 zile, începând de la acelaşi moment, dacă legea a fost adoptată în procedură de urgenţă.

37. Totodată, în temeiul art. 146 lit. a) teza întâi din Legea fundamentală, Curtea Constituţională se pronunţă asupra constituţionalităţii legilor înainte de promulgarea acestora, care, potrivit art. 77 alin. (1) teza a doua din Constituţie, se face în termen de cel mult 20 de zile de la primirea legii adoptate de Parlament, iar, în ipoteza în care Preşedintele a cerut reexaminarea legii ori dacă s-a cerut verificarea constituţionalităţii ei, potrivit art. 77 alin. (3), "promulgarea legii se face în cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare sau de la primirea deciziei Curţii Constituţionale, prin care i s-a confirmat constituţionalitatea".

38. În vederea analizării admisibilităţii prezentei sesizări sub aspectul termenului de introducere a acesteia este necesară evidenţierea parcursului legislativ al legii examinate, care a parcurs două cicluri legislative, după cum urmează: în forma sa iniţială, legea a fost adoptată, de Camera Deputaţilor, în calitate de Cameră decizională, la data de 5 septembrie 2017, fiind apoi depusă la secretarul general pentru exercitarea dreptului de sesizare asupra constituţionalităţii legii şi trimisă la promulgare la data de 14 septembrie 2017. La data de 15 septembrie 2017, un număr de 38 de senatori a sesizat Curtea Constituţională în vederea exercitării controlului de constituţionalitate anterior promulgării. Curtea a soluţionat sesizarea prin Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 922 din 23 noiembrie 2017, prin care a admis, parţial, obiecţia de neconstituţionalitate şi a constatat că dispoziţiile articolului unic pct. 2 [cu referire: la sintagma "în termen de două zile" cuprinsă în art. 6 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, la art. 6 alin. (5) fraza a doua, precum şi la art. 6 alin. (7) din Legea nr. 3/2000] şi cele ale articolului unic pct. 3 din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului sunt neconstituţionale.

39. În temeiul art. 147 alin. (2) din Constituţie s-a deschis procedura reexaminării legii pentru punerea de acord cu Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017 a dispoziţiilor constatate ca fiind neconstituţionale, procedură care s-a finalizat prin adoptarea legii reexaminate la data de 22 decembrie 2017.

40. Forma reexaminată a legii a fost contestată, la data de 3 ianuarie 2018, de 27 de senatori aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Naţional Liberal, Curtea constatând constituţionalitatea legii examinate, prin Decizia nr. 47 din 1 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 207 din 7 martie 2018.

41. La 15 martie 2018, Preşedintele României a adresat Parlamentului o cerere de reexaminare a conţinutului normativ al legii. Aceasta a fost adoptată, fără modificări, la 26 martie 2018 de Senat şi la 4 aprilie 2018 de Camera Deputaţilor, în calitate de Cameră decizională. Apoi, la 10 aprilie 2018, a fost trimisă Preşedintelui României spre promulgare.

42. La 16 aprilie 2018, Curtea Constituţională a fost din nou sesizată, în temeiul art. 146 lit. a) teza întâi din Legea fundamentală, de un număr de 28 de senatori aparţinând Uniunii Salvaţi România şi Partidului Naţional Liberal. Prin Decizia nr. 299 din 3 mai 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 408 din 14 mai 2018, Curtea a respins ca inadmisibilă obiecţia de neconstituţionalitate, ca urmare a faptului că, prin formularea unei sesizări privind neconstituţionalitatea unei legi adoptate de Parlament în procedura reexaminării, nu pot fi exprimate critici de neconstituţionalitate noi cu privire la texte care nu au fost avute în vedere în procesul reexaminării determinate de o decizie de admitere pronunţată de Curtea Constituţională.

43. În data de 10 mai 2018, Curtea a transmis Preşedintelui României Decizia nr. 299 din 3 mai 2018, în vederea promulgării legii care a făcut obiectul controlului, în temeiul art. 77 alin. (3) din Constituţie. La data de 22 mai 2018, Preşedintele României a formulat prezenta obiecţie de neconstituţionalitate.

44. Faţă de această succesiune a etapelor parcurse de legea în discuţie, Curtea reţine, referitor la primul ciclu al procesului legislativ propriu adoptării legii examinate, că, în ce priveşte sesizarea Curţii Constituţionale în vederea exercitării controlului de constituţionalitate ex ante, a fost aplicabil termenul de 5 zile prevăzut de art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992. Sesizată fiind de 38 de senatori, Curtea a adus la cunoştinţa Preşedintelui, prin Adresa nr. 9.723 din 14 septembrie 2017, faptul că a fost înregistrată pe rolul instanţei constituţionale sesizarea formulată, astfel că, începând de la această dată, în sarcina Preşedintelui s-a născut interdicţia de a promulga legea. La aceeaşi dată, 14 septembrie 2017, Parlamentul a trimis legea, în forma sa iniţială, la promulgare, moment de la care a luat naştere şi dreptul Preşedintelui de a sesiza Curtea Constituţională cu privire la această lege, în termen de 20 de zile, în temeiul art. 146 lit. a) teza întâi şi art. 77 alin. (1) din Constituţie, drept care nu a fost, însă, exercitat.

45. Al doilea ciclu legislativ, al reexaminării deschise de drept ca urmare a publicării Deciziei nr. 612 din 3 octombrie 2017, s-a finalizat prin adoptarea legii la data de 22 decembrie 2017. După acest moment a urmat, în ordine, aşa cum s-a arătat mai sus, sesizarea Curţii Constituţionale de un număr de 27 de senatori - soluţionată prin Decizia nr. 47 din 1 februarie 2018 -, cererea de reexaminare formulată de Preşedintele României în temeiul art. 77 alin. (2) din Legea fundamentală şi adoptarea legii de Camera Deputaţilor, în calitate de Cameră decizională, la data de 4 aprilie 2018. La 10 aprilie 2018, Parlamentul a trimis legea la promulgare, astfel că, din acest moment, s-a activat inclusiv dreptul Preşedintelui de a sesiza Curtea, în termenul de 10 zile prevăzut de art. 77 alin. (3) din Constituţie, drept ce nu a fost exercitat nici cu acest prilej, prezenta sesizare formulată de acesta fiind adresată Curţii Constituţionale abia la data de 22 mai 2018.

46. Faţă de acest ansamblu factual, specific situaţiei de faţă, Curtea va analiza problema admisibilităţii prezentei obiecţii de constituţionalitate din perspectiva respectării termenului de sesizare. Astfel, pornind de la jurisprudenţa sa constantă, potrivit căreia termenele instituite de art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 au un caracter de protecţie pentru titularii dreptului de sesizare a instanţei constituţionale, neexistând nicio sancţiune dacă aceştia sesizează instanţa constituţională după expirarea acestora, cu condiţia ca legea să nu fi fost promulgată în prealabil de Preşedintele României, în termenele constituţionale de 20 de zile, respectiv 10 zile, după caz, Curtea a apreciat că, în ipoteza întreruperii termenului de promulgare, admisibilitatea sesizării nu poate fi raportată decât la termenele stabilite de lege şi de Constituţie. Cu alte cuvinte, după expirarea termenului de 5 zile sau 2 zile şi a termenului de 20 de zile sau de 10 zile, după caz, în care legea ar fi fost promulgată în lipsa cauzei de întrerupere a procedurii de promulgare (sesizarea anterioară a instanţei constituţionale), titularii dreptului de a sesiza instanţa constituţională pierd acest drept, cu consecinţa că obiecţiile de neconstituţionalitate formulate peste aceste termene vor fi respinse ca inadmisibile. Un nou drept de a sesiza Curtea se naşte după reexaminarea legii în Parlament, în cazul în care, în urma efectuării controlului, s-a constatat neconstituţionalitatea legii criticate. Într-o atare ipoteză devin incidente dispoziţiile art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, coroborate, de această dată, cu dispoziţiile art. 77 alin. (3) din Constituţie, care prevăd termenul de promulgare de 10 zile, aplicabil în ipoteza legii adoptate de Parlament, după reexaminare.

47. Potrivit jurisprudenţei Curţii (a se vedea în acest sens Decizia nr. 67 din 21 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 223 din 13 martie 2018, paragraful 66, Decizia nr. 299 din 3 mai 2018, paragraful 36, sau Decizia nr. 334 din 10 mai 2018, paragraful 30), "o interpretare contrară, bazată pe ideea că nu există un termen-limită pentru sesizarea instanţei de contencios constituţional, ar conduce la concluzia că formularea unei sesizări de

neconstituţionalitate, ce determină întreruperea termenului de promulgare, creează o situaţie în care subiectele de drept prevăzute de art. 146 lit. a) din Constituţie pot sesiza sine die instanţa constituţională, lipsind de efecte juridice dispoziţiile legale şi constituţionale referitoare la termenele de exercitare a drepturilor procesuale în faţa acesteia. S-ar putea ajunge la situaţia în care titularii dreptului de sezină ar formula alternativ şi succesiv, pe motive identice sau diferite, un număr nelimitat de obiecţii de neconstituţionalitate cu privire la o anumită lege, împrejurare care ar prelungi nepermis procedura legislativă, blocând indirect finalizarea acestei proceduri şi deci intrarea în vigoare a actului adoptat de Parlament. Or, potrivit jurisprudenţei constante a Curţii Constituţionale, instituirea prin lege a unor termene nu are ca scop decât disciplinarea raporturilor juridice născute între părţi şi preîntâmpinarea unei conduite abuzive, şicanatorii, a titularilor dreptului pentru care se instituie obligaţia respectării acestor termene. Prin urmare, odată reglementate termenele procedurale şi substanţiale care vizează raporturile constituţionale dintre autorităţile publice, termene care au ca finalitate stabilirea unei rigori în derularea procedurii legislative, respectarea acestora se impune cu forţă egală tuturor subiectelor de drept aflate în ipoteza art. 146 lit. a) din Constituţie, care sunt obligate deopotrivă să se încadreze în prescripţia legală dacă apreciază că sunt temeiuri pentru sesizarea Curţii Constituţionale". Mai mult, Curtea a constatat că, "pentru a avea caracter legitim, exercitarea drepturilor legale şi constituţionale trebuie să se realizeze, în acord cu prevederile art. 57 din Constituţie, cu bună-credinţă, fără să încalce drepturile şi libertăţile celorlalţi. Cu alte cuvinte, numai exercitarea dreptului cu bună-credinţă, în interiorul termenelor instituite de legiuitorul constituant sau ordinar, are caracter legitim şi se bucură de protecţia oferită de lege şi Constituţie".

48. În concluzie, prin Decizia nr. 67 din 21 februarie 2018, paragraful 70, instanţa de control constituţional a statuat că o sesizare a Curţii Constituţionale (i) va fi întotdeauna admisibilă dacă se realizează în interiorul termenelor legale de 5 zile, respectiv două zile, prevăzute de art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, (ii) va fi admisibilă după depăşirea termenului legal prevăzut de Legea nr. 47/1992, în interiorul termenelor de promulgare de 20 de zile, respectiv 10 zile, prevăzute de art. 77 alin. (1) şi alin. (3) din Constituţie, însă condiţionat de nepromulgarea legii, (iii) va fi admisibilă în ipoteza întreruperii termenului de promulgare, ca urmare a formulării în prealabil a unei alte sesizări de neconstituţionalitate, doar dacă s-a realizat în interiorul termenului de promulgare de 20 de zile, respectiv de 10 zile, pe care titularul sesizării l-ar fi avut la dispoziţie ipotetic, dacă nu ar fi intervenit cazul de întrerupere a procedurii promulgării. Dimpotrivă, dacă nu sunt întrunite condiţiile cu privire la termenele stabilite de lege şi de Constituţie, sesizarea Curţii va fi respinsă ca inadmisibilă.

49. În prezenta cauză se constată că dreptul Preşedintelui României de a sesiza Curtea Constituţională putea fi exercitat în temeiul art. 77 alin. (2) din Constituţie, cu privire la forma iniţială a legii (primul ciclu legislativ), timp de 20 de zile, începând cu 14 septembrie 2017, data trimiterii legii, în forma sa iniţială, la promulgare. Cele trei sesizări înregistrate la Curtea Constituţională, soluţionate prin deciziile nr. 612 din 3 octombrie 2017, nr. 47 din 1 februarie 2018 şi nr. 299 din 3 mai 2018, nu au fost formulate, însă, de acesta.

50. Urmare a trimiterii legii la promulgare, în data de 10 aprilie 2018, s-a deschis un nou drept al Preşedintelui de sesizare asupra neconstituţionalităţii acesteia, limitat, însă, la termenul de 10 zile prevăzut de art. 77 alin. (3) din Constituţie. Nici de această dată, Preşedintele nu a acţionat în sensul de a se adresa Curţii în acest termen, ci după scurgerea sa, prezenta sesizare fiind înregistrată la Curtea Constituţională în data de 22 mai 2018.

51. Având în vedere că, în cauza de faţă, sesizarea a fost înregistrată pe rolul Curţii Constituţionale în data de 22 mai 2018, deci după împlinirea termenului de 10 zile, care a început

să curgă din 10 aprilie 2018, dată la care legea a fost trimisă Preşedintelui spre promulgare, în temeiul art. 77 alin. (3) din Constituţie, Curtea constată că prezenta sesizare nu întruneşte condiţiile prevăzute de lege şi Constituţie pentru a putea fi analizată pe fond, astfel că sesizarea va fi respinsă ca inadmisibilă, în temeiul art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, coroborat cu art. 77 alin. (3) din Constituţie.

52. De altfel, Curtea a soluţionat recent două cauze similare, utilizând acelaşi raţionament, prin Decizia nr. 357 din 30 mai 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 476 din 8 iunie 2018, şi prin Decizia nr. 385 din 5 iunie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 488 din 13 iunie 2018, considerentele ce au stat la baza soluţiei de respingere a obiecţiilor, ca inadmisibile, în ambele situaţii, fiind valabile, mutatis mutandis, şi în această cauză.

53. Cauza de inadmisibilitate mai sus evidenţiată face inutilă analizarea pe fond a argumentelor formulate în motivarea prezentei obiecţii de neconstituţionalitate.

54. Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) şi al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi*),

---

*) Cu opinia separată a doamnei judecător Livia-Doina Stanciu, în sensul celei formulate la Decizia nr. 334 din 10 mai 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 455 din 31 mai 2018.

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca inadmisibilă, obiecţia de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 19 iunie 2018.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent,
Valentina Bărbăţeanu

HOTĂRÂREA nr. 1 din 17 octombrie 2018
asupra contestaţiilor referitoare la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018[143]

Pe rol se află examinarea contestaţiei formulate de Platforma civică apolitică "Împreună", privind respectarea şi legalitatea procedurii privind organizarea şi desfăşurarea referendumului din 6 - 7 octombrie 2018.

Contestaţia a fost înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 8.642 la data de 15 octombrie 2018 şi formează obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 1.558I/2018. La contestaţie au fost ataşate următoarele documente: Hotărârea Biroului Electoral Central nr. 52 din 6 octombrie 2018, prin care s-a respins contestaţia împotriva Hotărârii nr. 8 din 4 octombrie 2018 a Biroului Electoral de Circumscripţie Judeţeană Timiş, Hotărârea Biroului Electoral Central nr. 25/H din 26 septembrie 2018, prin care s-a respins contestaţia împotriva Hotărârii nr. 3 din 28 septembrie 2018 a Biroului Electoral de Circumscripţie a municipiului Bucureşti, Hotărârea Biroului Electoral Central nr. 21/H din 26 septembrie 2018 privind unele măsuri pentru buna organizare şi desfăşurare a referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei, trei cereri adresate Biroului Electoral Central pentru emiterea unei hotărâri de interpretare a legii, şi răspunsul acestei instituţii la aceste cereri.

Curtea, având în vedere că sesizările din dosarele nr. 1.559I/2018, nr. 1.560I/2018 şi nr. 1.568I/2018, formulate de Sever-Alexandru Sbârnă şi de Liliana-Elena Nedelea, au ca obiect contestarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018, în temeiul art. 164 din Codul de procedură civilă, coroborat cu art. 14 din Legea nr. 47/1992, dispune conexarea dosarelor nr. nr. 1.559I/2018, nr. 1.560I/2018, nr. 1.568I/2018 la Dosarul nr. 1.558I/2018, care este primul înregistrat.

În motivarea contestaţiilor care formează obiectul dosarelor nr. 1.558I/2018, nr. 1.560I/2018 şi nr. 1.568I/2018, autorii acestora solicită, în esenţă, Curţii Constituţionale, **în primul rând**, să constate nerespectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului din 6 - 7 octombrie 2018, pentru următoarele motive:

1. Printr-o interpretare eronată şi abuzivă a Biroului Electoral Central, campaniei pentru referendum i s-au aplicat toate rigorile tehnico-juridice prevăzute pentru o campanie electorală clasică. În acest sens, arată că, prin interpretarea art. 62 din Legea nr. 3/2000, prevederile capitolului VII - "Campania electorală" din Legea nr. 208/2015 se aplică, în mod corespunzător, campaniei pentru referendum. Or, ca urmare a acestei interpretări, campaniei pentru referendum i s-au restrâns limitele de manifestare legale, precum: folosirea tricolorului în afişele campaniei/dimensiunile nespecificate ale afişelor. În realitate, singura limitare legală a campaniei pentru referendum este cea prevăzută de art. 30 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, potrivit căruia "mijloacele folosite în campania pentru referendum nu trebuie să contravină ordinii de drept". Astfel, aşa cum rezultă din interpretarea gramaticală a textelor de lege referitoare la "campania pentru referendum" şi la "campania electorală", precum şi din interpretarea teleologică a acestor texte, interpretarea corectă şi contrară celei date de Biroul Electoral Central este aceea că dreptul

[143] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 899 din 25 octombrie 2018.

aplicabil campaniei pentru referendum este doar art. 30 alin. (3) din Legea nr. 3/2000, iar nu şi capitolului VII "Campania electorală" din Legea nr. 208/2015.

2. Printr-o interpretare eronată şi abuzivă, Biroul Electoral Central a limitat accesul persoanelor netransportabile la urna specială (mobilă), în ciuda faptului că, în art. 40 din Legea nr. 3/2000, este reglementat, fără nicio condiţie, atât dreptul persoanelor netransportabile de a obţine o urnă specială (mobilă), cât şi dreptul conducătorilor instituţiei unde se află persoanele internate de a formula cererea pentru obţinerea urnei speciale (mobile). Astfel, prin Hotărârea nr. 21/H din 26 septembrie 2018, Biroul Electoral Central a limitat drepturile acordate prin lege. Or, prin textul art. 40 din Legea nr. 3/2000, intenţia legiuitorului a fost aceea de a înlesni la un nivel legal maxim posibil accesul cetăţenilor la vot în cazul desfăşurării unui referendum, un nivel superior decât cel acordat în cazul organizării altor tipuri de votări. În concluzie, există diferenţe de tratament privind accesul la urna specială (mobilă) a persoanelor netransportabile în situaţia unui referendum şi în situaţia unei alegeri politice, diferenţe care se referă la persoana care poate formula cererea, la documentele necesar a fi depuse, la limitarea numărului de persoane netransportabile din aceeaşi instituţie care pot utiliza aceeaşi urnă specială (mobilă) şi la scopul general al legiuitorului.

În concluzie, Biroul Electoral Central a interpretat eronat şi abuziv art. 62 din Legea nr. 3/2000, astfel cum a fost modificat prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 86/2018, şi a evaluat, în mod greşit, dreptul aplicabil organizării şi exercitării referendumului.

În al doilea rând, se solicită, în esenţă, Curţii Constituţionale să constate nelegalitatea procedurii privind organizarea şi desfăşurarea referendumului din 6 - 7 octombrie 2018, deoarece textul normativ actual folosit de Biroul Electoral Central pentru a justifica interpretarea art. 62 din Legea nr. 3/2000 a fost adoptat chiar în timpul campaniei pentru referendum, la data de 18 septembrie 2018. Vechea formă a art. 62 din Legea nr. 3/2000, în vigoare până la data de 17 septembrie 2018, nu permitea asimilarea "campaniei pentru referendum" cu "campania electorală". Astfel, s-a încălcat interdicţia de a nu modifica regulile procesului de votare cu 1 an de zile înainte de desfăşurarea acestuia, interdicţie consacrată atât de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013, cât şi de Comisia de la Veneţia, prin Codul bunelor practici în materie electorală şi de referendum.

În concluzie, se solicită Curţii Constituţionale să invalideze rezultatul referendumului şi să propună în raportul pe care îl va prezenta Parlamentului refacerea referendumului, ca urmare a neregulilor procedurale constatate, iar, la refacerea acestuia, să se expliciteze pe buletinul de vot care este efectul juridic produs atât de răspunsul cu "DA", cât şi de răspunsul cu "NU", în temeiul art. III.4.g(i) din Codul de bune practici în materie de referendum al Comisiei de la Veneţia.

În motivarea contestaţiei care formează obiectul Dosarului nr. 1.559I/2018, autorul acesteia solicită, în esenţă, Curţii Constituţionale să constate "existenţa unei diferenţe de peste 5.421.317 alegători înscrişi în listele electorale permanente ale referendumului din 6 - 7 octombrie 2018, în minus faţă de cifra declarată de Biroul Electoral Central în Procesul-verbal nr. 1/RF/BEC/R/2018 din 11 octombrie 2018 privind rezultatele referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018, astfel că numărul oficial declarat de 18.279.011 nu reflectă în mod corect dimensiunea reală a corpului electoral înscris în listele electorale permanente utilizate la scrutinul din 6 - 7 octombrie, acesta fiind în realitate sub pragul de 12.857.694 alegători (care ar valida referendumul)." Există două erori privind interpretarea dreptului aplicabil, şi anume: greşita interpretare a art. 83 alin. (1) din Legea nr. 208/2015, potrivit căruia cetăţenii români îşi pot exercita dreptul de vot pe baza "actelor de identitate

valabile în ziua votării", însă trebuie exclusă acea categorie de alegători care nu deţineau cărţi de identitate la data referendumului şi "care sunt în număr oficial de 1.497.763"; eroarea gravă a interpretării faptelor, deoarece se ignoră numărul real al persoanelor cu drept de vot, cifra de 18.279.011 de alegători declarată de Biroul Electoral Central nefiind reală, întrucât din cifrele oficiale coroborate ale Ministerului Muncii şi Justiţiei Sociale şi Institutului Naţional de Statistică rezultă că alegători din România pe listele electorale permanente ale referendumului din 6 - 7 octombrie 2018 sunt în număr de 11.393.063 persoane. Or, această absurditate a fost deja observată de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012. În concluzie, solicită Curţii Constituţionale să constate că diferenţa este de natură să conducă la îndeplinirea cvorumului de prezenţă la vot, respectiv la modificarea rezultatului referendumului.

La data de 17 octombrie 2018, autorul contestaţiei, Alexandru-Sever Sbârnă, în Dosarul nr. 1.559I/2018, a depus la dosar o completare la contestaţie, completare referitoare la cifra oficială declarată a alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente de la referendumul din 6 - 7 octombrie 2018, prin care se arată, în esenţă, că "actualizarea teoretică a registrului electoral se face printr-un mecanism tehnico-juridic foarte complicat şi neaplicat în practică". Se solicită Curţii Constituţionale, în temeiul art. 46 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, să afle de la instituţiile abilitate numărul de alegători care aveau acte de identitate expirate la data referendumului.

CURTEA,

examinând contestaţiile referitoare la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018, documentele aflate la dosar, prevederile Constituţiei, ale Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale şi ale Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, reţine următoarele:

Având în vedere conţinutul contestaţiilor formulate, Curtea Constituţională constată că acestea intră în competenţa sa de soluţionare, prevăzută de art. 146 lit. i) din Constituţie, potrivit căruia Curtea Constituţională "veghează la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului şi confirmă rezultatele acestuia". În înţelesul prevederii constituţionale menţionate, soluţionarea contestaţiilor care îi sunt adresate cu privire la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional, inclusiv cele referitoare la legile şi ordonanţele prin care se stabilesc norme cu caracter procedural de organizare şi desfăşurare a acestuia, aparţin sferei sale de competenţă, în măsura în care soluţionarea contestaţiilor nu intră în atribuţiile birourilor electorale sau ale instanţelor judecătoreşti (a se vedea, în acest sens, Hotărârea nr. 1 din 15 octombrie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 728 din 17 octombrie 2003).

Cu privire la susţinerea potrivit căreia, printr-o interpretare eronată şi abuzivă, Biroul Electoral Central a interpretat şi aplicat, în procedura privind referendumul naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018 - referitor la campanie şi la condiţiile exercitării dreptului de vot de către persoanele netransportabile - **dispoziţiile Legii nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente, iar nu pe cele ale Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului**, Curtea reţine că aceasta este neîntemeiată.

Astfel, procedura privind organizarea şi desfăşurarea referendumului este prevăzută de Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000. Procedura privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor este reglementată de Legea nr. 208/2015. Prin Ordonanţa de urgenţă a

Guvernului nr. 86/2018 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, precum şi pentru unele măsuri pentru buna organizare şi desfăşurare a referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 799 din 18 septembrie 2018, prevederile art. 62 din Legea nr. 3/2000 au fost modificate după cum urmează: "Dispoziţiile prezentei legi se completează în mod corespunzător cu cele ale Legii nr. 208/2015, cu modificările şi completările ulterioare, cu excepţia celor privind Sistemul informatic de monitorizare a prezenţei la vot şi de prevenire a votului ilegal şi centralizarea electronică a rezultatelor votării". Aşadar, Curtea reţine că dispoziţiile Legii nr. 208/2015 completează dispoziţiile Legii nr. 3/2000, în mod corespunzător.

Susţinerile autorilor contestaţiilor - potrivit cărora Biroul Electoral Central a interpretat legea în sensul că referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018 i se aplică doar prevederile Legii nr. 208/2015 - nu pot fi primite, deoarece Biroul Electoral Central nu a emis nicio hotărâre cu un asemenea obiect, în temeiul art. 25 alin. (2^2) din Legea nr. 3/2000, potrivit căruia, "Pentru corecta desfăşurare a referendumului, Biroul Electoral Central emite hotărâri în interpretarea legii, hotărâri care se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I".

Curtea mai reţine că aplicarea la cazuri concrete a dispoziţiilor de lege referitoare la organizarea şi desfăşurarea referendumului intră în competenţa de soluţionare a Biroului Electoral Central, care, potrivit art. 25 din Legea nr. 3/2000, supraveghează corecta desfăşurare a referendumului şi soluţionează contestaţiile care îi sunt adresate, cu excepţia celor care sunt date în competenţa altor birouri electorale sau a instanţelor judecătoreşti.

Referitor la susţinerea potrivit căreia Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 86/2018, care a modificat prevederile Legii nr. 3/2000, a fost adoptată chiar în timpul campaniei pentru referendum, la data de 18 septembrie 2018, încălcându-se astfel interdicţia de a nu se modifica regulile procesului de votare cu 1 an de zile înainte de desfăşurarea acestuia, interdicţie consacrată atât de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013, cât şi de Comisia de la Veneţia, prin Codul bunelor practici în materie electorală şi de referendum, Curtea constată că şi aceasta este neîntemeiată.

Curtea reţine că, într-adevăr, prin Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 407 din 5 iulie 2013, a constatat că modificarea Legii nr. 3/2000 - în esenţa acesteia, câtă vreme modificarea priveşte cvorumul de validare prevăzut de actuala legislaţie în scopul atingerii rezultatului declarat al majorităţii solide din Parlamentul României (revizuirea Constituţiei) -, intervine în timpul procedurii de revizuire, ceea ce încalcă principiile statuate de Curtea Constituţională în aplicarea art. 1 alin. (5) din Constituţie, interpretat în concordanţă cu dispoziţiile Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi cu jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, cu raportare şi la Codul bunelor practici în materie electorală adoptat de Comisia de la Veneţia.

În cazul de faţă, însă, modificarea art. 62 din Legea nr. 3/2000 prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 86/2018 nu a vizat aspecte care ţin de esenţa Legii nr. 3/2000, ci dispoziţii procedurale referitoare la organizarea şi desfăşurarea referendumului. Mai mult, aşa cum este menţionat în preambulul acesteia, Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 86/2018 a fost adoptată avându-se în vedere că "aplicarea prevederilor actuale ale Legii nr. 3/2000 reprezintă un obstacol în calea organizării referendumului naţional privind revizuirea Constituţiei".

Referitor la susţinerea privind existenţa unei diferenţe "de peste 5.421.317 alegători înscrişi în listele electorale permanente", în minus faţă de cifra declarată de Biroul Electoral Central, cu consecinţa că numărul oficial declarat de 18.279.011 nu reflectă în mod corect

dimensiunea reală a corpului electoral înscris în listele electorale permanente, acesta fiind în realitate sub pragul de 12.857.694 alegători (care ar valida referendumul), Curtea constată că această susţinere nu poate fi primită.

Prin Hotărârea nr. 3 din 2 august 2012, Curtea a respins susţinerea potrivit căreia, "la stabilirea numărului de cetăţeni cu drept de vot, trebuie să se aibă în vedere alte date decât cele cuprinse în listele electorale permanente".

Curtea constată că, potrivit dispoziţiilor art. 36 din Constituţie, autorităţile statului au obligaţia de a asigura exercitarea dreptului la vot tuturor cetăţenilor români care au împlinit vârsta de 18 ani până în ziua alegerilor, inclusiv, cu excepţia persoanelor debile sau alienate mintal, puse sub interdicţie sau condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă, la pierderea drepturilor electorale. În scopul îndeplinirii acestei obligaţii, Legea nr. 208/2015 prevede, la art. 24, întocmirea Registrului electoral, care reprezintă un sistem informatic naţional de înregistrare şi actualizare a datelor de identificare a cetăţenilor români cu drept de vot şi a informaţiilor privind arondarea acestora la secţiile de votare. Potrivit art. 26 alin. (1) din Legea nr. 208/2015, persoanele autorizate să efectueze operaţiuni în Registrul electoral cuprinzând cetăţenii români cu domiciliul sau reşedinţa în ţară sunt primarii sau persoanele desemnate de către primari, prin dispoziţie, conform legii, iar persoanele autorizate să efectueze operaţiuni în Registrul electoral cuprinzând cetăţenii români cu domiciliul sau reşedinţa în străinătate sunt persoanele desemnate de către Autoritatea Electorală Permanentă. De asemenea, Ministerul Afacerilor Externe poate desemna, cu avizul Autorităţii Electorale Permanente, persoane autorizate să efectueze interogări în Registrul electoral cuprinzând cetăţenii români cu domiciliul sau reşedinţa în străinătate. Potrivit dispoziţiilor art. 26 alin. (3) şi (4) din aceeaşi lege, "persoanele autorizate asigură actualizarea, în Registrul electoral, a informaţiilor privind cetăţenii români cu drept de vot, precum şi a informaţiilor privind arondarea acestora la secţiile de votare" şi au acces la toate datele şi informaţiile necesare actualizării Registrul electoral, deţinute la nivelul primăriei şi al serviciului public comunitar local al unităţii administrativ-teritoriale respective. Potrivit art. 35 alin. (1) din Legea nr. 208/2015, înscrierea în Registrul electoral a cetăţenilor români care au împlinit sau împlinesc vârsta de 18 ani până în ziua alegerilor inclusiv se face, din oficiu, de către Autoritatea Electorală Permanentă, pe baza comunicării Direcţiei pentru Evidenţa Persoanelor şi Administrarea Bazelor de Date, iar, potrivit art. 36 şi 37 din aceeaşi lege, radierea din Registrul electoral a unui alegător se face în caz de deces, de pierdere a cetăţeniei române, de interzicere a exercitării dreptului de a alege sau de punere sub interdicţie, fie din oficiu, fie la cererea persoanei interesate, în cazurile prevăzute de lege, numai de către persoanele autorizate. Art. 47 din aceeaşi lege prevede că alegătorii au dreptul să verifice înscrierea în Registrul electoral, iar întâmpinările împotriva omisiunilor, a înscrierilor greşite şi a oricăror erori din Registrul electoral se soluţionează de Autoritatea Electorală Permanentă, prin decizie, iar contestaţiile împotriva acestor decizii se soluţionează de către judecătoria în a cărei rază teritorială domiciliază alegătorul şi contestaţiile împotriva deciziilor privind alegătorii cu domiciliul în străinătate se soluţionează de către Judecătoria Sectorului 1 al Municipiului Bucureşti.

Potrivit art. 48 din Legea nr. 208/2015, listele electorale cuprind cetăţenii cu drept de vot înscrişi în Registrul electoral, acestea fiind permanente şi suplimentare. În conformitate cu art. 49 alin. (1) din aceeaşi lege, listele electorale permanente din ţară se întocmesc şi se tipăresc de către primari, pe secţii de votare, pe baza datelor şi informaţiilor cuprinse în Registrul electoral, iar, potrivit art. 50 alin. (1) din aceeaşi lege, Autoritatea Electorală Permanentă comunică Biroului Electoral Central, în cel mult 24 de ore de la data constituirii acestuia, numărul

alegătorilor înscrişi în Registrul electoral. Totodată, potrivit art. 17 din Legea nr. 3/2000, listele electorale permanente din ţară se întocmesc, se tipăresc şi se pun la dispoziţia birourilor electorale ale secţiilor de votare conform prevederilor Legii nr. 208/2015, iar, la secţiile de votare organizate în străinătate, se utilizează numai liste electorale suplimentare.

Ţinând cont de aceste prevederi de lege, Curtea nu poate primi criticile şi solicitările autorilor contestaţiilor referitoare la listele electorale permanente, întrucât instanţa de contencios constituţional nu are atribuţii în actualizarea sau modificarea listelor electorale.

Având în vedere considerentele expuse, dispoziţiile art. 146 lit. i) din Constituţie, precum şi ale art. 11 alin. (1) lit. B.c) şi art. 46 - 47 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
HOTĂRĂŞTE:

Respinge, ca neîntemeiate, contestaţiile referitoare la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018, contestaţii formulate de Platforma civică apolitică "Împreună", de Sever-Alexandru Sbârnă şi de Liliana-Elena Nedelea.

Hotărârea este definitivă şi general obligatorie şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Dezbaterile au avut loc la data de 17 octombrie 2018 şi la acestea au participat: Valer Dorneanu, preşedinte, Marian Enache, Petre Lăzăroiu, Daniel Marius Morar, Mona-Maria Pivniceru, Simona-Maya Teodoroiu şi Varga Attila, judecători.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent,
Ioana Marilena Chiorean

HOTĂRÂREA nr. 2 din 18 octombrie 2018
referitoare la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018[144]

În conformitate cu prevederile art. 146 lit. i) din Constituţia României, republicată, ale art. 46 alin. (1) şi ale art. 47 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, precum şi ale art. 45 alin. (3) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, cu modificările şi completările ulterioare, Curtea Constituţională s-a întrunit în Plen pentru a verifica respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018.

CURTEA

Constată că, în conformitate cu prevederile constituţionale şi legale menţionate, este competentă să verifice respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018 şi să confirme rezultatul acestui referendum.

I. În ceea ce priveşte procedura pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului:

1. Contestaţii şi cereri prealabile

1.1. Curtea a examinat patru contestaţii formulate cu privire la organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018.

Contestaţiile au fost formulate de Platforma civică apolitică "Împreună" din Bucureşti, de Sbârnă Sever Alexandru şi, respectiv, Liliana-Elena Nedelea. Acestea au format obiectul dosarelor nr. 1.558I/2018, nr. 1.559I/2018, nr. 1.560I/2018 şi, respectiv, nr. 1.568I/2018, fiind respinse, ca neîntemeiate, prin Hotărârea nr. 1 din 17 octombrie 2018.

1.2. Alte cereri au fost depuse la dosarul cauzei de diverse persoane fizice, înregistrate cu nr. 8.499, nr. 8.541, nr. 8.542, nr. 8.543 din 11 octombrie 2018, nr. 8.630 din 15 octombrie 2018, nr. 8.696, nr. 8.697, nr. 8.698, nr. 8.699, nr. 8.700 din 16 octombrie 2018, nr. 8.744 şi nr. 8.745 din 18 octombrie 2018, precum şi de domnul Mihai Gheorghiu, în calitate de preşedinte al Comitetului de iniţiativă cetăţenească pentru revizuirea art. 48 alin. (1) din Constituţie şi împuternicit al tuturor celor 44 de asociaţii şi fundaţii care compun "Coaliţia pentru Familie" din Bucureşti, înregistrată cu nr. 8.544 din 11 octombrie 2018, cereri ce au fost examinate cu caracter prealabil, Curtea respingându-le, ca neîntemeiate, pentru considerentele menţionate în cuprinsul încheierilor de şedinţă din 17 şi 18 octombrie 2018.

2. Solicitarea de informaţii în legătură cu organizarea şi desfăşurarea referendumului

În temeiul art. 46 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, au fost solicitate Biroului Electoral Central - Referendumul naţional pentru revizuirea Constituţiei precizări în legătură cu "Numărul persoanelor înscrise în lista pentru referendum" (18.279.011 persoane), astfel cum acest număr a fost comunicat Curţii Constituţionale prin Procesul-verbal privind rezultatele referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018, înregistrat la Biroul Electoral Central - Referendumul naţional pentru revizuirea Constituţiei cu

[144] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 1012 din 29 noiembrie 2018.

nr. 1/RF/BEC/2018 din 11 octombrie 2018, şi anume: dacă, în acest număr, sunt cuprinse doar persoanele înscrise în listele electorale permanente din ţară.

Prin Adresa nr. 324/C/BEC/R/2018 din 17 octombrie 2018, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 8.737 din 17 octombrie 2018, Biroul Electoral Central - Referendumul naţional pentru revizuirea Constituţiei a comunicat următoarele: "Numărul persoanelor înscrise în lista pentru referendum" (18.279.011 persoane) din Procesul-verbal privind rezultatele referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018 cuprinde numai persoanele înscrise în listele electorale permanente din ţară. Totodată, s-a mai precizat că cetăţenii români cu domiciliul în străinătate, care şi-au exercitat dreptul de vot la referendumul naţional, pe baza paşaportului simplu, cu menţionarea ţării de domiciliu, a paşaportului simplu temporar, cu menţionarea ţării de domiciliu, sau a paşaportului simplu electronic, cu menţionarea ţării de domiciliu, au fost înscrişi în listele electorale suplimentare, conform art. 17 alin. (2) şi art. 21 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, cu modificările şi completările ulterioare, precum şi al art. 1 alin. (1) lit. j) - l) şi alin. (2) lit. l) - n) din Hotărârea Biroului Electoral Central nr. 21/H din 26 septembrie 2018 privind unele măsuri pentru buna organizare şi desfăşurare a referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei.

II. În ceea ce priveşte confirmarea rezultatelor referendumului

1. Curtea constată că rezultatul referendumului depinde de îndeplinirea cumulativă a două condiţii: una referitoare la numărul minim de cetăţeni care trebuie să participe la referendum pentru ca acesta să fie valabil (cvorumul legal de participare) şi una privitoare la numărul de voturi valabil exprimate, care determină rezultatul referendumului. Aceste condiţii sunt prevăzute în art. 5 alin. (2) şi, respectiv, art. 7 alin. (2) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, cu modificările şi completările ulterioare. Potrivit art. 5 alin. (2), "(2) Referendumul este valabil dacă la acesta participă cel puţin 30% din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente", iar, potrivit art. 7 alin. (2), "Rezultatul referendumului se stabileşte în funcţie de majoritatea voturilor valabil exprimate (...)".

2. Pentru referendumul naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018, întrebarea înscrisă pe buletinul de vot avea următorul conţinut: "Sunteţi de acord cu legea de revizuire a Constituţiei României în forma aprobată de Parlament?".

3. Din datele comunicate Curţii Constituţionale de către Biroul Electoral Central, cu privire la referendumul naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018, rezultă următoarele:

	Cifre absolute	Procente
a) Numărul persoanelor înscrise în lista pentru referendum:	18.279.011	100,00%
b) Numărul participanţilor:	3.857.308	21,10%
c) Numărul voturilor valabil exprimate la răspunsul "DA":	3.531.732	91,56%
d) Numărul voturilor valabil exprimate la răspunsul "NU":	249.412	8,44%

e) Numărul voturilor nule:	76.111	1,97%

4. Din examinarea documentelor transmise de Biroul Electoral Central rezultă că referendumul s-a desfăşurat cu respectarea dispoziţiilor prevăzute de lege, neînregistrându-se încălcări sau incidente de natură să conducă la îndeplinirea sau neîndeplinirea cvorumului de prezenţă la vot, respectiv la modificarea rezultatului referendumului.

5. Examinarea contestaţiilor şi a cererilor prealabile formulate în cadrul acestei proceduri nu au relevat diferenţe faţă de datele consemnate de Biroul Electoral Central şi nici încălcări sau incidente de natură să conducă la îndeplinirea sau neîndeplinirea cvorumului de prezenţă la vot, respectiv la modificarea rezultatului referendumului.

6. Având în vedere că la referendumul naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018, din totalul de 18.279.011 persoane înscrise în listele electorale permanente au participat la vot 3.857.308 persoane, ceea ce reprezintă mai puţin de 30% din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, în temeiul dispoziţiilor art. 146 lit. i) din Constituţie, ale art. 11 alin. (1) lit. B.c), ale art. 46 alin. (1) şi ale art. 47 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, precum şi ale art. 5 alin. (2) şi art. 45 alin. (1) şi (3) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, cu modificările şi completările ulterioare, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
HOTĂRĂŞTE:

1. Constată că procedura pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018 a fost respectată.

2. Confirmă rezultatele referendumului naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018, comunicate de Biroul Electoral Central, şi constată că, din totalul de 18.279.011 persoane înscrise în listele electorale permanente, au participat la vot un număr de 3.857.308 persoane (21,10%), din care un număr de 3.531.732 persoane (91,56%) au răspuns "DA" la întrebarea "Sunteţi de acord cu legea de revizuire a Constituţiei României în forma aprobată de Parlament?", un număr de 249.412 persoane (8,44%) au răspuns "NU", iar un număr de 76.111 (1,97%) au fost voturi nule.

3. Constată că referendumul naţional pentru revizuirea Constituţiei din 6 şi 7 octombrie 2018 nu este valabil, întrucât nu au participat cel puţin 30% din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, în conformitate cu prevederile art. 5 alin. (2) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, cu modificările şi completările ulterioare.

Prezenta hotărâre se prezintă Camerei Deputaţilor şi Senatului, întrunite în şedinţă comună.

Hotărârea este definitivă şi general obligatorie şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, şi în presă.

Dezbaterea a avut loc la data de 18 octombrie 2018 şi la aceasta au participat: Valer Dorneanu, preşedinte, Marian Enache, Petre Lăzăroiu, Daniel Marius Morar, Mona-Maria Pivniceru, Simona-Maya Teodoroiu şi Varga Attila, judecători.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistraţi-asistenţi,
Irina Loredana Gulie
Mihaela Ionescu

7. CONSTITUȚIA ROMÂNIEI

DECIZII PRIVIND REVIZUIREA CONSTITUŢIEI ROMÂNIEI SAU SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR JURIDICE DE NATURĂ CONSTITUŢIONALĂ

DECIZIA nr. 799 din 17 iunie 2011
asupra proiectului de lege privind revizuirea Constituţiei României[145]

În temeiul art. 146 lit. a) teza finală din Constituţie, Curtea Constituţională se pronunţă, din oficiu, asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei.

Prin Adresa nr. 1.172 din 9 iunie 2011, Preşedintele României a înaintat Curţii Constituţionale proiectul de lege privind revizuirea Constituţiei României, iniţiat la propunerea Guvernului.

Proiectul de lege privind revizuirea Constituţiei României are următoarea redactare:

"ART. I

Constituţia României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 767 din 31 octombrie 2003, se modifică şi se completează astfel:

1. Articolul 6 se completează cu un nou alineat, (3), astfel:

- După alineatul (2) se introduce un nou alineat, (3), cu următorul cuprins:

"(3) Autorităţile publice vor consulta organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale în legătură cu deciziile privind păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii lor etnice, culturale şi religioase."

2. Alineatul (3) al articolului 23 se modifică astfel:

- Alineatul (3) va avea următorul cuprins:

"(3) Reţinerea nu poate depăşi 48 de ore."

3. Alineatul (2) al articolului 37 se modifică astfel:

- Alineatul (2) va avea următorul cuprins:

"(2) Candidaţii trebuie să fi împlinit, până în ziua alegerilor inclusiv, vârsta de cel puţin 23 de ani pentru a fi aleşi în Parlamentul României sau în organele administraţiei publice locale şi vârsta de cel puţin 35 de ani pentru a fi aleşi în funcţia de Preşedinte al României."

4. Alineatul (3) al articolului 40 se modifică astfel:

- Alineatul (3) va avea următorul cuprins:

"(3) Nu pot face parte din partide politice judecătorii Curţii Constituţionale, Avocatul Poporului şi adjuncţii acestuia, magistraţii, cadrele militare în activitate, poliţiştii şi alte categorii de funcţionari publici stabilite prin lege organică."

5. Alineatul (8) al articolului 44 se modifică astfel:

- Alineatul (8) va avea următorul cuprins:

"(8) Averea dobândită licit nu poate fi confiscată."

6. Alineatul (3) al articolului 52 se modifică astfel:

- Alineatul (3) va avea următorul cuprins:

"(3) Statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare. Răspunderea statului este stabilită în condiţiile legii şi nu înlătură răspunderea magistraţilor pentru erorile judiciare săvârşite."

7. Alineatul (1) al articolului 58 se modifică astfel:

---

[145] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 440 din 23 iunie 2011.

- Alineatul (1) va avea următorul cuprins:

"(1) Avocatul Poporului este numit de către Parlament, pe o durată de 5 ani, pentru apărarea drepturilor şi libertăţilor persoanelor fizice. Adjuncţii Avocatului Poporului sunt specializaţi pe domenii de activitate, conform legii de organizare şi funcţionare a instituţiei."

8. Articolul 60 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"ART. 60

Avocatul Poporului prezintă Parlamentului rapoarte, anual sau la cererea acestuia. Rapoartele pot conţine recomandări privind legislaţia sau măsuri de altă natură, pentru ocrotirea drepturilor şi a libertăţilor cetăţenilor."

9. Alineatul (2) al articolului 61 se modifică astfel:

- Alineatul (2) va avea următorul cuprins:

"(2) Parlamentul este alcătuit dintr-o singură Cameră."

10. Articolul 62 se modifică şi va avea următorul cuprins:

- Denumirea articolului va fi: "Alegerea Parlamentului".

- Cuprinsul articolului va fi:

"ART. 62

(1) Parlamentul este ales prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat, potrivit legii electorale.

(2) Organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament, au dreptul la câte un loc de parlamentar, în condiţiile legii electorale. Cetăţenii unei minorităţi naţionale pot fi reprezentaţi numai de o singură organizaţie.

(3) Numărul parlamentarilor se stabileşte prin legea electorală, în raport cu populaţia ţării, şi nu poate depăşi 300 de persoane."

11. Alineatele (1), (2) şi (4) ale articolului 63 se modifică astfel:

- Alineatul (1) va avea următorul cuprins:

"(1) Parlamentul este ales pentru un mandat de 4 ani, care se prelungeşte de drept în stare de mobilizare, de război, de asediu sau de urgenţă, până la încetarea acestora."

- Alineatul (2) va avea următorul cuprins:

"(2) Alegerile pentru Parlament se desfăşoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului sau de la dizolvarea acestuia."

- Alineatul (4) va avea următorul cuprins:

"(4) Mandatul Parlamentului se prelungeşte până la întrunirea legală a noului Parlament. În această perioadă nu poate fi revizuită Constituţia şi nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice."

12. Articolul 64 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"ART. 64

(1) Organizarea şi funcţionarea Parlamentului se stabilesc prin regulament propriu, adoptat cu votul majorităţii membrilor săi. Resursele financiare ale Parlamentului sunt prevăzute în bugetul propriu, aprobat de acesta şi care face parte integrantă din bugetul de stat.

(2) Parlamentul îşi alege un birou permanent. Preşedintele Parlamentului se alege pe durata mandatului Parlamentului. Ceilalţi membri ai biroului permanent sunt aleşi la începutul fiecărei sesiuni. Preşedintele Parlamentului şi ceilalţi membri ai biroului permanent pot fi revocaţi înainte de expirarea mandatului, în condiţiile prevăzute de regulamentul de organizare şi funcţionare al Parlamentului.

(3) Parlamentarii se pot organiza în grupuri parlamentare, potrivit regulamentului de organizare şi funcţionare al Parlamentului.

(4) Parlamentul îşi constituie comisii permanente şi poate institui comisii de anchetă sau alte comisii speciale.

(5) Biroul permanent şi comisiile parlamentare se alcătuiesc potrivit configuraţiei politice a Parlamentului."

13. Articolul 65 se modifică şi va avea următorul cuprins:

- Denumirea articolului va fi: "Şedinţele Parlamentului".
- Cuprinsul articolului va fi:

"ART. 65

(1) Parlamentul lucrează în şedinţe. Şedinţele Parlamentului sunt publice.

(2) Parlamentul poate hotărî ca anumite şedinţe să fie secrete."

14. Articolul 66 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"ART. 66

(1) Parlamentul se întruneşte în două sesiuni ordinare pe an. Prima sesiune începe în luna februarie şi nu poate depăşi sfârşitul lunii iunie. A doua sesiune începe în luna septembrie şi nu poate depăşi sfârşitul lunii decembrie.

(2) Parlamentul se întruneşte şi în sesiuni extraordinare, la cererea Preşedintelui României, a biroului permanent al Parlamentului ori a cel puţin o treime din numărul parlamentarilor.

(3) Convocarea Parlamentului se face de preşedintele acestuia."

15. Articolul 67 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"ART. 67

Parlamentul adoptă legi, hotărâri şi moţiuni, în prezenţa majorităţii membrilor."

16. Articolul 68 se abrogă.

17. La titlul III capitolul I, titlul secţiunii a 2-a se modifică şi va avea următorul cuprins:

"SECŢIUNEA a 2-a

Statutul parlamentarilor"

18. Alineatul (1) al articolului 69 se modifică astfel:

- Alineatul (1) va avea următorul cuprins:

"(1) În exercitarea mandatului, parlamentarii sunt în serviciul poporului."

19. Articolul 70 se modifică şi va avea următorul cuprins:

- Denumirea articolului va fi: "Mandatul parlamentarilor".
- Cuprinsul articolului va fi:

"ART. 70

(1) Parlamentarii intră în exerciţiul mandatului la data întrunirii legale a Parlamentului, sub condiţia validării alegerii şi a depunerii jurământului. Jurământul se stabileşte prin lege organică.

(2) Calitatea de parlamentar încetează la data întrunirii legale a Parlamentului nou-ales sau în caz de demisie, de pierdere a drepturilor electorale, de incompatibilitate ori de deces."

20. Alineatele (1) şi (2) ale articolului 71 se modifică astfel:

- Alineatul (1) va avea următorul cuprins:

"(1) Nimeni nu poate fi, în acelaşi timp, membru al Parlamentului şi membru al Parlamentului European."

- Alineatul (2) va avea următorul cuprins:

"(2) Calitatea de parlamentar este incompatibilă cu exercitarea oricărei funcţii publice de autoritate, cu excepţia celei de membru al Guvernului."

21. Articolul 72 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"ART. 72

(1) Parlamentarii nu pot fi traşi la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului.

(2) Urmărirea şi trimiterea în judecată penală a parlamentarilor, pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului, se pot face numai de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Competenţa de judecată aparţine Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie."

22. Alineatul (3) al articolului 73 se modifică şi se completează astfel:

- Litera c) va avea următorul cuprins:

"c) statutul parlamentarilor, stabilirea indemnizaţiei şi a celorlalte drepturi ale acestora;".

- După litera s) se introduce o nouă litera, s^1), cu următorul cuprins:

"s^1) răspunderea judecătorilor şi procurorilor;".

23. Alineatele (1), (3), (4) şi (5) ale articolului 74 se modifică astfel:

- Alineatul (1) va avea următorul cuprins:

"(1) Iniţiativa legislativă aparţine, după caz, Guvernului, parlamentarilor sau unui număr de cel puţin 100.000 de cetăţeni cu drept de vot. Cetăţenii care îşi manifestă dreptul la iniţiativă legislativă trebuie să provină din cel puţin un sfert din judeţele ţării, iar în fiecare din aceste judeţe, respectiv în municipiul Bucureşti, trebuie să fie înregistrate cel puţin 5.000 de semnături în sprijinul acestei iniţiative."

- Alineatul (3) va avea următorul cuprins:

"(3) Guvernul îşi exercită iniţiativa legislativă prin transmiterea proiectului de lege către Parlament."

- Alineatul (4) va avea următorul cuprins:

"(4) Parlamentarii şi cetăţenii care exercită dreptul la iniţiativă legislativă pot prezenta propuneri legislative numai în forma cerută pentru proiectele de legi."

- Alineatul (5) se abrogă.

24. Articolul 75 se abrogă.

25. Articolul 76 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"ART. 76

(1) Propunerile legislative şi proiectele de legi vor fi dezbătute şi votate în plen în două lecturi succesive, la cel puţin 30 de zile distanţă. În cadrul primei lecturi, dezbaterile şi votul se vor face pe articole. În cadrul celei de-a doua lecturi, dezbaterile şi votul se vor face pe articole, urmate de votul final pe întreaga lege. În mod excepţional, Parlamentul poate aproba, cu majoritatea voturilor membrilor prezenţi, reducerea termenului de 30 de zile şi adoptarea unui proiect de lege sau a unei propuneri legislative în procedură de urgenţă.

(2) Legile organice şi hotărârea privind regulamentul de organizare şi funcţionare al Parlamentului se adoptă cu votul majorităţii membrilor săi.

(3) Legile ordinare şi hotărârile se adoptă cu votul majorităţii membrilor prezenţi la şedinţa Parlamentului.

(4) La cererea Guvernului sau din propria iniţiativă, Parlamentul poate adopta proiecte de legi sau propuneri legislative în procedura de urgenţă prevăzută la alineatul (1). Această procedură se reglementează prin regulamentul de organizare şi funcţionare al Parlamentului."

26. Alineatul (2) al articolului 77 se modifică astfel:

- Alineatul (2) va avea următorul cuprins:

"(2) Înainte de promulgare, Preşedintele poate cere Parlamentului, o singură dată, reexaminarea legii. Prevederile articolului 76 alineatul (4) se aplică în mod corespunzător."

27. Alineatul (2) al articolului 82 se modifică astfel:

- Alineatul (2) va avea următorul cuprins:

"(2) Candidatul a cărui alegere a fost validată depune în faţa Parlamentului următorul jurământ: <<Jur să-mi dăruiesc toată puterea şi priceperea pentru propăşirea spirituală şi materială a poporului român, să respect Constituţia şi legile ţării, să apăr democraţia, drepturile şi libertăţile fundamentale ale cetăţenilor, suveranitatea, independenţa, unitatea şi integritatea teritorială a României. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!>>."

28. Articolul 85 se completează cu un nou alineat, (2^1), astfel:

- După alineatul (2) se introduce un nou alineat, (2^1), cu următorul cuprins:

"(2^1) Propunerea primului-ministru de revocare şi de numire a unor membri ai Guvernului se poate face numai după consultarea prealabilă a Preşedintelui."

29. Alineatul (1) al articolului 87 se modifică astfel:

- Alineatul (1) va avea următorul cuprins:

"(1) Preşedintele României poate lua parte la şedinţele Guvernului în care se dezbat probleme de interes naţional privind politica externă, securitatea naţională şi, la cererea primului-ministru, în alte situaţii."

30. Alineatul (1) al articolului 89 se modifică astfel:

- Alineatul (1) va avea următorul cuprins:

"(1) După consultarea preşedintelui Parlamentului şi a liderilor grupurilor parlamentare, Preşedintele României poate dizolva Parlamentul, dacă acesta nu a acordat votul de încredere pentru formarea Guvernului în termen de 45 de zile de la prima solicitare şi numai după respingerea a cel puţin două solicitări de învestitură."

31. Articolul 90 se completează cu trei noi alineate, (2), (3) şi (4), astfel:

- Alineatul (2) va avea următorul cuprins:

"(2) Problemele care se supun referendumului şi data desfăşurării acestuia se stabilesc de Preşedintele României, prin decret."

- Alineatul (3) va avea următorul cuprins:

"(3) Punctul de vedere al Parlamentului asupra iniţierii referendumului de către Preşedintele României se exprimă, printr-o hotărâre adoptată de Parlament, cu votul majorităţii membrilor prezenţi, în termen de cel mult 30 de zile calendaristice de la solicitarea Preşedintelui."

- Alineatul (4) va avea următorul cuprins:

"(4) Dacă hotărârea Parlamentului nu este adoptată în termenul prevăzut la alineatul (3), procedura de consultare a Parlamentului se consideră îndeplinită, iar Preşedintele României poate emite decretul privind organizarea referendumului."

32. Articolul 92 se completează cu două noi alineate, (3^1) şi (5), astfel:

- După alineatul (3) se introduce un nou alineat, (3^1), cu următorul cuprins:

"(3^1) Declararea stării de război, precum şi suspendarea sau încetarea ostilităţilor militare se fac de către Parlament, cu votul majorităţii membrilor acestuia."

- După alineatul (4) se introduce un nou alineat, (5), cu următorul cuprins:

"(5) Preşedintele României propune Parlamentului numirea directorilor serviciilor de informaţii, iar Parlamentul exercită controlul asupra activităţii acestor servicii."

33. Litera a) a articolului 94 se modifică astfel:

- Litera a) va avea următorul cuprins:

"a) conferă şi retrage decoraţii şi titluri de onoare;".

34. Articolul 95 se modifică şi se completează astfel:

- Alineatul (1) va avea următorul cuprins:

"(1) În cazul săvârşirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituţiei, Preşedintele României poate fi suspendat din funcţie de către Parlament, cu votul majorităţii membrilor săi, după obţinerea avizului obligatoriu al Curţii Constituţionale cu privire la gravitatea faptelor şi încălcarea Constituţiei."

- După alineatul (1) se introduc două noi alineate, (1^1) şi (1^2), astfel:

- alineatul (1^1) va avea următorul cuprins:

"(1^1) Continuarea procedurii de suspendare este condiţionată de avizul favorabil al Curţii Constituţionale. Preşedintele poate da Parlamentului explicaţii cu privire la faptele ce i se impută.";

- alineatul (1^2) va avea următorul cuprins:

"(1^2) În cazul unui aviz negativ din partea Curţii Constituţionale, procedura de suspendare va înceta."

- Alineatul (2) va avea următorul cuprins:

"(2) Propunerea de suspendare din funcţie poate fi iniţiată de cel puţin o treime din numărul parlamentarilor şi se aduce, neîntârziat, la cunoştinţa Preşedintelui."

35. Alineatele (1) şi (2) ale articolului 96 se modifică astfel:

- Alineatul (1) va avea următorul cuprins:

"(1) Parlamentul, cu votul a cel puţin două treimi din numărul membrilor săi, poate hotărî punerea sub acuzare a Preşedintelui României pentru înaltă trădare."

- Alineatul (2) va avea următorul cuprins:

"(2) Propunerea de punere sub acuzare poate fi iniţiată de majoritatea parlamentarilor şi se aduce, neîntârziat, la cunoştinţa Preşedintelui României pentru a putea da explicaţii cu privire la faptele ce i se impută."

36. Alineatul (2) al articolului 97 se modifică astfel:

- Alineatul (2) va avea următorul cuprins:

"(2) În termen de 60 de zile de la data la care a intervenit vacanţa funcţiei de Preşedinte al României, Guvernul va organiza alegeri pentru funcţia de Preşedinte."

37. Articolul 98 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"ART. 98

(1) Dacă funcţia de Preşedinte devine vacantă ori dacă Preşedintele este suspendat din funcţie sau dacă se află în imposibilitate temporară de a-şi exercita atribuţiile, interimatul se asigură de către preşedintele Parlamentului.

(2) Atribuţiile prevăzute la articolul 85 alineatul (1), articolele 88 - 90 şi articolul 103 din Constituţie nu pot fi exercitate pe durata interimatului funcţiei prezidenţiale, cu excepţia suspendării de drept a Preşedintelui României, prevăzută la articolul 96 alineatul (3)."

38. Alineatele (2) şi (3) ale articolului 103 se modifică astfel:

- Alineatul (2) va avea următorul cuprins:

"(2) Candidatul pentru funcţia de prim-ministru va cere, în termen de 10 zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului de guvernare şi a listei propunerilor pentru membrii Guvernului. Parlamentul se va pronunţa prin vot asupra formării noului Guvern în termen de 10 zile de la data solicitării votului de încredere. În caz contrar, după trecerea celor 10 zile, candidatul propus, împreună cu programul de guvernare şi lista propunerilor pentru membrii Guvernului, va fi considerat respins de către Parlament, iar Preşedintele României va desemna un alt candidat pentru funcţia de prim-ministru."

- Alineatul (3) va avea următorul cuprins:

"(3) Programul de guvernare şi lista propunerilor pentru membrii Guvernului se dezbat de către Parlament, care acordă încredere Guvernului cu votul majorităţii parlamentarilor."

39. Alineatul (1) al articolului 105 se modifică astfel:

- Alineatul (1) va avea următorul cuprins:

"(1) Funcţia de membru al Guvernului este incompatibilă cu exercitarea altei funcţii publice de autoritate, cu excepţia celei de parlamentar. De asemenea, ea este incompatibilă cu exercitarea unei funcţii de reprezentare profesională salarizate în cadrul organizaţiilor cu scop comercial."

40. Alineatele (1) şi (4) ale articolului 107 se modifică astfel:

- Alineatul (1) va avea următorul cuprins:

"(1) Primul-ministru conduce Guvernul şi coordonează activitatea membrilor acestuia, respectând atribuţiile ce le revin. De asemenea, prezintă Parlamentului rapoarte şi declaraţii cu privire la politica Guvernului, care se dezbat cu prioritate."

- Alineatul (4) va avea următorul cuprins:

"(4) Dacă unul dintre ceilalţi membri ai Guvernului se află în una dintre situaţiile prevăzute la articolul 106 sau este în imposibilitate de a-şi exercita atribuţiile, Preşedintele României, la propunerea primului-ministru, va desemna un alt membru al Guvernului ca ministru interimar, până la numirea unui nou ministru. Interimatul, pe perioada imposibilităţii exercitării atribuţiilor, încetează dacă ministrul îşi reia activitatea în Guvern. Interimatul nu poate dura mai mult de 45 de zile."

41. Articolul 109 se modifică şi se completează astfel:

- Alineatul (2) se abrogă.

- Alineatul (3) va avea următorul cuprins:

"(3) Reglementarea răspunderii penale a membrilor Guvernului, pentru fapte săvârşite în exerciţiul funcţiei lor, se stabileşte prin lege organică. Urmărirea şi trimiterea în judecată penală a membrilor Guvernului se realizează numai de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Competenţa de judecată aparţine Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie".

- După alineatul (3) se introduce un nou alineat, (4), cu următorul cuprins:

"(4) Dacă s-a început urmărirea penală a unui membru al Guvernului, Preşedintele României poate dispune suspendarea acestuia din funcţie. Trimiterea în judecată a unui membru al Guvernului atrage suspendarea lui din funcţie."

42. Alineatul (1) al articolului 111 se modifică astfel:

- Alineatul (1) va avea următorul cuprins:

"(1) Guvernul şi celelalte organe ale administraţiei publice, în cadrul controlului parlamentar al activităţii lor, sunt obligate să prezinte informaţiile şi documentele cerute de Parlament sau de comisiile parlamentare, prin intermediul preşedinţilor acestora. În cazul în care o iniţiativă legislativă implică modificarea prevederilor bugetului de stat sau a bugetului asigurărilor sociale de stat, solicitarea informării este obligatorie."

43. Articolul 112 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"ART. 112

(1) Guvernul şi fiecare dintre membrii săi au obligaţia să răspundă la întrebările sau la interpelările formulate de parlamentari, în condiţiile prevăzute de regulamentul de organizare şi funcţionare al Parlamentului.

(2) Parlamentul poate adopta o moţiune simplă prin care să-şi exprime poziţia cu privire la o problemă de politică internă sau externă ori, după caz, cu privire la o problemă ce a făcut obiectul unei interpelări."

44. Articolul 113 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"ART. 113

(1) Parlamentul poate retrage încrederea acordată Guvernului prin adoptarea unei moţiuni de cenzură, cu votul majorităţii membrilor săi.

(2) Moţiunea de cenzură poate fi iniţiată de cel puţin o pătrime din numărul total al parlamentarilor şi se comunică Guvernului la data depunerii.

(3) Moţiunea de cenzură se dezbate după 3 zile de la data când a fost prezentată în Parlament.

(4) Dacă moţiunea de cenzură a fost respinsă, parlamentarii care au semnat-o nu mai pot iniţia, în aceeaşi sesiune, o nouă moţiune de cenzură, cu excepţia cazului în care Guvernul îşi angajează răspunderea potrivit articolului 114."

45. Articolul 114 se modifică şi se completează astfel:

- Alineatul (1) va avea următorul cuprins:

"(1) Guvernul îşi poate angaja răspunderea în faţa Parlamentului, o singură dată într-o sesiune, asupra unui program, a unei declaraţii de politică generală sau a unui proiect de lege."

- După alineatul (1) se introduce un nou alineat, (1^1), cu următorul cuprins:

"(1^1) Limitarea angajării răspunderii prevăzută la alineatul (1) nu se aplică în cazul proiectului bugetului de stat şi celui al asigurărilor sociale de stat".

- Alineatul (4) va avea următorul cuprins:

"(4) În cazul în care Preşedintele României cere reexaminarea legii adoptate potrivit alineatului (3), dezbaterile şi votul se vor face de către Parlament, într-o singură lectură, pe articolele sesizate, urmate de votul final pe întreaga lege."

46. Alineatul (5) al articolului 115 se modifică astfel:

- Alineatul (5) va avea următorul cuprins:

"(5) Ordonanţa de urgenţă intră în vigoare numai după depunerea sa spre dezbatere la Parlament şi după publicarea ei în Monitorul Oficial al României. Parlamentul, dacă nu se află în sesiune, se convoacă în mod obligatoriu în 5 zile de la depunere. Ordonanţa de urgenţă cuprinzând norme de natura legii organice se aprobă cu majoritatea prevăzută la articolul 76 alineatul (1)."

47. Articolul 119 se completează cu două noi alineate, (2) şi (3), astfel:

- Alineatul (2) va avea următorul cuprins:

"(2) În condiţiile legii, Consiliul Suprem de Apărare a Ţării transmite Parlamentului, în vederea aprobării, strategia de securitate naţională."

- Alineatul (3) va avea următorul cuprins:

"(3) Consiliul Suprem de Apărare a Ţării transmite Parlamentului rapoartele asupra activităţii desfăşurate, în vederea examinării acestora."

48. Articolul 124 se modifică şi se completează astfel:

- Alineatul (3) va avea următorul cuprins:

"(3) Judecătorii sunt independenţi şi se supun numai Constituţiei, legii şi deciziilor Curţii Constituţionale."

- După alineatul (3) se introduce un nou alineat, (4), cu următorul cuprins:

"(4) Răspunderea judecătorilor şi procurorilor se reglementează prin lege organică."

49. Alineatul (6) al articolului 126 se modifică astfel:

- Alineatul (6) va avea următorul cuprins:

"(6) Controlul judecătoresc al actelor administrative ale autorităţilor publice, pe calea contenciosului administrativ, este garantat, cu excepţia celor care privesc raporturile cu Parlamentul, a actelor de comandament cu caracter militar, precum şi a celor care privesc politicile fiscale şi bugetare ale Guvernului, în condiţiile legii contenciosului administrativ.

Instanţele de contencios administrativ sunt competente să soluţioneze cererile persoanelor vătămate prin ordonanţe sau, după caz, prin dispoziţii din ordonanţe declarate neconstituţionale."

50. Alineatele (2), (3), (4), (5) şi (6) ale articolului 133 se modifică astfel:

- Litera a) a alineatului (2) va avea următorul cuprins:

"a) 10 sunt aleşi în adunările generale ale magistraţilor şi validaţi de Parlament; aceştia fac parte din două secţii, una pentru judecători şi una pentru procurori; prima secţie este compusă din 5 judecători, iar cea de-a doua din 5 procurori;".

- Litera b) a alineatului (2) va avea următorul cuprins:

"b) 6 reprezentanţi ai societăţii civile, care se bucură de înaltă reputaţie profesională şi morală: 3 numiţi de Parlament şi 3 de către Preşedintele României;".

- Alineatul (3) va avea următorul cuprins:

"(3) Preşedintele Consiliului Superior al Magistraturii este ales dintre membrii prevăzuţi la alineatul (2) literele a) şi b), pentru un mandat de un an, ce poate fi înnoit o singură dată. Mandatul acestuia nu poate fi prelungit."

- Alineatul (4) va avea următorul cuprins:

"(4) Durata mandatului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii este de 6 ani şi nu poate fi prelungit sau înnoit."

- Alineatul (5) va avea următorul cuprins:

"(5) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii nu pot fi luate prin vot secret şi se motivează."

Alineatul (6) se abrogă.

51. Articolul 138 se modifică şi se completează astfel:

- Alineatul (2) va avea următorul cuprins:

"(2) Guvernul elaborează anual proiectul bugetului de stat şi pe cel al asigurărilor sociale de stat, pe care le transmite instituţiilor Uniunii Europene, după informarea prealabilă a Parlamentului asupra conţinutului acestora."

- După alineatul (2) se introduce un nou alineat, (2^1), cu următorul cuprins:

"(2^1) Guvernul supune spre aprobare Parlamentului, separat, proiectul bugetului de stat şi pe cel al asigurărilor sociale de stat."

52. După articolul 138 se introduce un nou articol, 138^1, cu următorul cuprins:

- Denumirea articolului va fi: "Politica financiară".

- Cuprinsul articolului va fi:

"ART. 138^1

(1) Statul trebuie să evite deficitul bugetar excesiv. Deficitul bugetar nu poate fi mai mare de 3% din produsul intern brut, iar datoria publică nu poate depăşi 60% din produsul intern brut.

(2) Împrumuturile externe pot fi contractate numai în domeniul investiţiilor.

(3) În cazul producerii unei catastrofe naturale sau ivirii unor situaţii excepţionale cu impact negativ semnificativ asupra finanţelor publice, valorile maxime prevăzute la alineatul (1) pot fi depăşite, cu acordul majorităţii membrilor Parlamentului, numai dacă depăşirea poate fi compensată în maximum 3 ani.

(4) Prin derogare de la dispoziţiile alineatului (2), pentru prevenirea consecinţelor unei calamităţi naturale sau ale unui dezastru deosebit de grav, cu acordul majorităţii membrilor Parlamentului, pot fi contractate şi alte împrumuturi externe."

53. Alineatul (3) al articolului 140 se modifică astfel:

- Alineatul (3) va avea următorul cuprins:

"(3) La cererea Parlamentului, Curtea de Conturi controlează modul de gestionare a resurselor publice şi raportează despre cele constatate."

54. Alineatul (3) al articolului 142 se modifică astfel:

- Alineatul (3) va avea următorul cuprins:

"(3) Şase judecători sunt numiţi de Parlament şi trei de Preşedintele României."

55. Literele a), b), c), e) şi h) ale articolului 146 se modifică astfel:

- Litera a) va avea următorul cuprins:

"a) se pronunţă asupra constituţionalităţii legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Preşedintelui României, a preşedintelui Parlamentului, a Guvernului, a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puţin 40 de parlamentari; precum şi, din oficiu, asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei;".

- Litera b) va avea următorul cuprins:

"b) se pronunţă asupra constituţionalităţii tratatelor sau altor acorduri internaţionale, la sesizarea preşedintelui Parlamentului sau a unui număr de cel puţin 40 de parlamentari;".

- Litera c) va avea următorul cuprins:

"c) se pronunţă asupra constituţionalităţii regulamentului Parlamentului, la sesizarea preşedintelui Parlamentului, a unui grup parlamentar sau a unui număr de cel puţin 40 de parlamentari;".

- Litera e) va avea următorul cuprins:

"e) soluţionează conflictele juridice de natură constituţională dintre autorităţile publice, la cererea Preşedintelui României, a preşedintelui Parlamentului, a primului-ministru sau a preşedintelui Consiliului Superior al Magistraturii;".

- Litera h) va avea următorul cuprins:

"h) dă aviz obligatoriu pentru propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României;".

56. Alineatele (1) şi (2) ale articolului 147 se modifică astfel:

- Alineatul (1) va avea următorul cuprins:

"(1) Dispoziţiile din legile şi ordonanţele în vigoare, precum şi cele din Regulamentul Parlamentului, constatate ca fiind neconstituţionale, îşi încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curţii Constituţionale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pune de acord prevederile neconstituţionale cu dispoziţiile Constituţiei. Pe durata acestui termen, dispoziţiile constatate ca fiind neconstituţionale sunt suspendate de drept."

- Alineatul (2) va avea următorul cuprins:

"(2) În cazurile de neconstituţionalitate care privesc legile, înainte de promulgarea acestora, Parlamentul este obligat să reexamineze dispoziţiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curţii Constituţionale. Prevederile articolului 76 alineatul (4) se aplică în mod corespunzător."

57. Articolul 148 se modifică şi se completează astfel:

- Alineatul (1) va avea următorul cuprins:

"(1) România este stat membru al Uniunii Europene şi exercită în comun cu celelalte state membre competenţele stabilite de tratatele Uniunii."

- După alineatul (1) se introduce un nou alineat, (1^1), cu următorul cuprins:

"(1^1) Ratificarea actelor de revizuire a tratatelor constitutive ale Uniunii Europene se face prin lege adoptată de Parlament, cu o majoritate de două treimi din numărul membrilor săi."

- Alineatul (2) va avea următorul cuprins:

"(2) Ca urmare a aderării României la Uniunea Europeană, prevederile tratatelor constitutive sau de revizuire, precum şi celelalte acte juridice ale Uniunii Europene cu caracter obligatoriu au prioritate faţă de dispoziţiile contrare din legile interne."

- După alineatul (2) se introduce un nou alineat, (2^1), cu următorul cuprins;

"(2^1) Ratificarea tratatului privind aderarea unui stat la Uniunea Europeană se face prin lege adoptată de Parlament, cu o majoritate de două treimi din numărul membrilor săi."

- Alineatul (3) se abrogă.

- Alineatul (5) se abrogă.

58. Articolul 149 se modifică şi va avea următorul cuprins:

- Denumirea articolului va fi: "Participarea la Tratatul Atlanticului de Nord".

- Cuprinsul articolului va fi:

"ART. 149

România este parte la Tratatul Atlanticului de Nord. Obligaţiile care decurg din această calitate a României vor fi aduse la îndeplinire de către Parlament, Preşedintele României şi Guvern."

59. Alineatul (1) al articolului 150 se modifică astfel:

- Alineatul (1) va avea următorul cuprins:

"(1) Revizuirea Constituţiei poate fi iniţiată de Preşedintele României la propunerea Guvernului, de cel puţin o pătrime din numărul parlamentarilor, precum şi de cel puţin 500.000 de cetăţeni cu drept de vot."

60. Alineatele (1) şi (2) ale articolului 151 se modifică astfel:

- Alineatul (1) va avea următorul cuprins:

"(1) Proiectul sau propunerea de revizuire trebuie adoptată de Parlament, cu o majoritate de cel puţin două treimi din numărul membrilor săi."

- Alineatul (2) se abrogă.

61. Articolului 155 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"ART. 155

(1) Prezenta lege de revizuire a Constituţiei intră în vigoare după aprobarea ei prin referendum.

(2) Instituţiile prevăzute de Constituţie, existente la data intrării în vigoare a legii de revizuire, rămân în funcţiune până la constituirea celor noi.

(3) Până la întrunirea legală a noului Parlament ales conform prezentei legi de revizuire, proiectele de legi şi propunerile legislative în curs de legiferare se dezbat şi se adoptă potrivit dispoziţiilor constituţionale anterioare intrării în vigoare a legii de revizuire.

(4) După întrunirea legală a noului Parlament ales conform legii de revizuire, proiectele de legi şi propunerile legislative adoptate sau respinse de către prima Cameră sesizată, potrivit dispoziţiilor constituţionale anterioare intrării în vigoare a legii de revizuire, se dezbat şi se adoptă de către Parlament, într-o singură lectură, pe articole, urmate de votul final pe întreaga lege."

ART. II

Revizuirea adoptată prin prezenta lege se supune aprobării prin referendum, organizat potrivit dispoziţiilor art. 151 alin. (3) din Constituţia României."

La dosarul cauzei, Consiliul Superior al Magistraturii a depus un document prin care îşi exprimă opinia cu privire la propunerile de revizuire referitoare la textele constituţionale care vizează autoritatea judecătorească.

De asemenea, Asociaţia Magistraţilor din România a transmis Curţii Constituţionale un punct de vedere vizând "neconformitatea proiectului de revizuire a Constituţiei cu limitele de revizuire a Legii fundamentale, stabilite prin art. 152 din Constituţie".

Luând în dezbatere acest proiect de lege, la termenele din 16 iunie 2011 şi, respectiv, 17 iunie 2011,

CURTEA,

examinând proiectul de lege privind revizuirea Constituţiei României, raportul întocmit de judecătorii-raportori, dispoziţiile Constituţiei, precum şi prevederile Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, reţine următoarele:

Competenţa Curţii Constituţionale de a soluţiona prezenta cauză este prevăzută de dispoziţiile art. 146 lit. a) teza finală din Constituţie, potrivit cărora Curtea Constituţională "se pronunţă [...], din oficiu, asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei".

În exercitarea acestei competenţe, Curtea Constituţională urmează să se pronunţe asupra îndeplinirii condiţiilor constituţionale de formă şi de fond privind revizuirea Constituţiei, prevăzute de titlul VII - art. 150 - 152 ale Legii fundamentale - "Revizuirea Constituţiei", condiţii care se referă la iniţiativa revizuirii şi limitele revizuirii. Totodată, Curtea urmează să se pronunţe cu privire la respectarea prevederilor tratatelor internaţionale în materia drepturilor omului, la care România este parte, iar, în exercitarea rolului său de garant al supremaţiei Constituţiei, să examineze modificările propuse din perspectiva principiilor care fundamentează şi definesc statul român, prevăzute de art. 1 din Constituţie.

A. Îndeplinirea condiţiilor pentru exercitarea dreptului de iniţiativă în materia revizuirii Constituţiei

Curtea reţine că dreptul Preşedintelui României de a iniţia revizuirea Legii fundamentale este prevăzut de art. 150 alin. (1) din Constituţie, potrivit căruia "Revizuirea Constituţiei poate fi iniţiată de Preşedintele României la propunerea Guvernului [...]".

În cauză, Guvernul a adoptat, sub forma unui proiect de lege, propunerea de revizuire a Constituţiei în şedinţa din 21 aprilie 2010 şi a transmis-o Preşedintelui României, cu Adresa nr. 5/EB/38 din 21 aprilie 2010.

În exercitarea dreptului său constituţional, prevăzut de art. 150 alin. (1) din Legea fundamentală, Preşedintele României a decis iniţierea procedurii de revizuire a Constituţiei şi, înainte de sesizarea Parlamentului, a transmis Curţii Constituţionale proiectul de lege privind revizuirea Constituţiei, însoţit de următoarele documente: expunere de motive, avizul Consiliului Legislativ transmis Preşedintelui României cu Adresa nr. 256 din 9 iunie 2011, Adresa Guvernului României nr. 5/EB/38 din 21 aprilie 2010 de înaintare a propunerii de revizuire a Constituţiei către Preşedintele României, Adresa ministrului justiţiei nr. 41.947 din 21 aprilie 2010 prin care a transmis primului-ministru proiectul de lege privind revizuirea Constituţiei României, împreună cu expunerea de motive.

Examinând aceste documente, Curtea constată că proiectul legii de revizuire înaintat de Preşedintele României Curţii Constituţionale pentru a se pronunţa, în temeiul art. 146 lit. a) teza întâi din Constituţie, conţine o serie de modificări şi completări ale proiectului legii de revizuire înaintat Preşedintelui României de către Guvern. Astfel fiind, Curtea urmează să decidă dacă intervenţia Preşedintelui, în sensul modificării şi completării proiectului legii de revizuire a Constituţiei propus de Guvern, constituie o încălcare a normelor constituţionale incidente în materia iniţiativei revizuirii, norme care circumscriu limitele acesteia.

Curtea reţine că dispoziţiile art. 150 din Constituţie, care reglementează titularii dreptului de iniţiere a revizuirii Constituţiei (Preşedintele României, deputaţi şi senatori, respectiv cetăţeni), instituie şi o serie de condiţii cu privire la exercitarea acestui drept. În cazul Preşedintelui României, dispoziţiile menţionate condiţionează exercitarea dreptului în cauză doar de formularea unei propuneri în acest sens din partea Guvernului. Stabilind că revizuirea "poate fi iniţiată de Preşedintele României", textul constituţional nu distinge referitor la competenţele Preşedintelui României în calitate de titular al dreptului de iniţiativă a revizuirii Constituţiei şi nici nu instituie vreo obligaţie sau interdicţie în ceea ce îl priveşte. Prin urmare, Preşedintele României, primind propunerea Guvernului de revizuire a Constituţiei, are deplina libertate de a decide să iniţieze revizuirea Constituţiei sau să nu o iniţieze, iar, în cazul în care decide iniţierea acesteia, să îşi însuşească întocmai, numai în parte sau să completeze propunerea Guvernului. O altă interpretare a textului constituţional, în sensul atribuirii unui rol pur formal Preşedintelui României în cadrul acestei proceduri, respectiv acela de a transmite Parlamentului un proiect de lege privind revizuirea Constituţiei astfel cum a fost propus de Guvern, ar fi de natură să golească de conţinut dreptul său de iniţiativă. Or, acest drept i-a fost conferit de legiuitorul constituant tocmai în considerarea rolului şi a poziţiei pe care Preşedintele României o ocupă în cadrul sistemului politic al societăţii, care îi permite să cunoască evoluţia acesteia şi perspectivele sale de dezvoltare şi să valorifice aceste constatări, inclusiv pe calea iniţierii unui proces de modificare a Legii fundamentale a statului, atunci când, prin propunerea Guvernului în acest sens, se realizează un acord al celor 2 reprezentanţi ai puterii executive cu privire la iniţierea unui astfel de proces.

Faţă de cele reţinute, Curtea constată că exercitarea dreptului de iniţiativă legislativă a revizuirii Constituţiei s-a făcut cu respectarea prevederilor art. 150 alin. (1) din Constituţia României.

De asemenea, au fost respectate dispoziţiile art. 19 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, proiectul legii de revizuire depus la Curtea Constituţională fiind însoţit de avizul Consiliului Legislativ.

B. Îndeplinirea condiţiilor privind limitele revizuirii Constituţiei

Curtea constată că, în ceea ce priveşte limitele revizuirii, art. 152 din Constituţie stabileşte: "(1) Dispoziţiile prezentei Constituţii privind caracterul naţional, independent, unitar şi indivizibil al statului român, forma republicană de guvernământ, integritatea teritoriului, independenţa justiţiei, pluralismul politic şi limba oficială nu pot forma obiectul revizuirii.

(2) De asemenea, nicio revizuire nu poate fi făcută dacă are ca rezultat suprimarea drepturilor şi a libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor sau a garanţiilor acestora.

(3) Constituţia nu poate fi revizuită pe durata stării de asediu sau a stării de urgenţă şi nici în timp de război."

Textul citat prevede condiţii de fond ale iniţiativei de revizuire [alineatele (1) şi (2) ale art. 152] şi condiţii de formă a acesteia [alin. (3) al art. 152].

Sub aspectul condiţiilor de formă, privitoare la normalitatea împrejurărilor revizuirii Constituţiei, textul art. 152 alin. (3) din Legea fundamentală, care interzice revizuirea Constituţiei pe durata stării de asediu sau a stării de război, se coroborează cu cel al art. 63 alin. (4) teza a doua din Constituţie, potrivit căruia revizuirea Constituţiei nu se poate realiza în perioada în care mandatul Camerelor se prelungeşte până la întrunirea legală a noului Parlament.

Curtea constată că în cauză nu subzistă niciuna dintre situaţiile la care fac referire textele constituţionale menţionate, fiind întrunite condiţiile de formă ale iniţiativei de revizuire.

Pronunţarea cu privire la constituţionalitatea de fond a iniţiativei de revizuire impune examinarea modificărilor propuse prin raportare la dispoziţiile art. 152 alin. (1) şi (2) din Constituţie, pentru a determina dacă fac obiectul revizuirii caracterul naţional, independent, unitar şi indivizibil al statului român, forma republicană de guvernământ, integritatea teritoriului, independenţa justiţiei, pluralismul politic şi limba oficială, precum şi dacă modificările propuse au ca efect suprimarea drepturilor şi a libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor sau a garanţiilor acestora. În acest cadru, Curtea urmează să analizeze şi modul de respectare a prevederilor tratatelor internaţionale în materia drepturilor omului, la care România este parte, precum şi a principiilor care definesc şi fundamentează statul român.

Curtea, examinând din acest punct de vedere proiectul legii de revizuire a Constituţiei, observă mai întâi că prin noua reglementare propusă se urmăreşte atingerea următoarelor finalităţi, exprimate în cuprinsul expunerii de motive care însoţeşte acest proiect:

- trecerea la un Parlament unicameral, propunere justificată prin opţiunea exprimată în acest sens de majoritatea cetăţenilor care au participat la referendumul naţional organizat de Preşedintele României la data de 22 noiembrie 2009;
- necesitatea unor adaptări şi ajustări ale Constituţiei la realităţile societăţii actuale, cei 20 de ani de aplicare dovedind nu numai viabilitatea, ci şi o serie de deficienţe în aplicarea unor dispoziţii constituţionale la realităţile vieţii sociale, economice şi politice româneşti;
- clarificarea instituţională şi reglementarea unor soluţii de natură să determine cooperarea autorităţilor publice şi eliminarea blocajelor ce ar putea să apară în raporturile dintre ele, ţinând seama, îndeosebi, de jurisprudenţa Curţii Constituţionale exprimată în ultimii ani ca urmare a conflictelor juridice de natură constituţională pe care le-a soluţionat.

În realizarea acestor deziderate, proiectul de lege privind revizuirea Constituţiei cuprinde următoarele propuneri:

I. În cadrul titlului I - Principii generale se propune o singură modificare, prin adăugarea unui al treilea alineat la art. 6, articol care reglementează dreptul la identitate al minorităţilor naţionale.

Textul introdus, care prevede obligaţia autorităţilor publice de a consulta organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale în legătură cu deciziile privind păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii lor etnice, culturale şi religioase, dă expresie obligaţiei statului de recunoaştere şi garantare pentru această categorie de persoane a dreptului la păstrarea, la dezvoltarea şi la exprimarea identităţii lor, prevăzută de alin. (1) al aceluiaşi articol, constituind una dintre modalităţile de garantare a dreptului la care textul constituţional face referire.

Această modificare nu pune în discuţie niciuna dintre limitele revizuirii prevăzute de art. 152 alin. (1) şi (2) din Constituţie. Curtea reţine, însă, că reglementarea modalităţilor în care statul garantează dreptul la identitate al minorităţilor naţionale nu este de domeniul Constituţiei, ci al legii, ridicarea la rang de principiu constituţional a uneia dintre aceste garanţii negăsindu-şi justificarea. În situaţia în care se va menţine această reglementare, pentru ca deciziile organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale privitoare la păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii lor etnice, culturale şi religioase să nu contravină principiilor de egalitate şi nediscriminare faţă de ceilalţi cetăţeni români, ar trebui să se prevadă şi obligaţia acestor organizaţii de a consulta în scris autorităţile publice în legătură cu deciziile pe care urmează să le adopte.

II. În cadrul titlului II - Drepturile, libertăţile şi îndatoririle fundamentale sunt propuse modificări determinate de corelarea necesară cu propunerea de modificare a structurii

Parlamentului, în sensul înlocuirii referirilor la cele două Camere ale acestuia [este vorba despre alin. (2) al art. 37 şi de art. 60], corelări care se justifică în condiţiile trecerii la un Parlament unicameral.

De asemenea, sunt propuse modificări de conţinut în privinţa art. 23 - Libertatea individuală, art. 40 - Dreptul de asociere, art. 44 - Dreptul de proprietate privată, art. 52 - Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică şi art. 58 - Numirea şi rolul [Avocatului Poporului].

1. Art. 23 - Libertatea individuală

Este propusă modificarea alin. (3) al art. 23 - Libertatea individuală, în sensul măririi duratei maxime a reţinerii de la cel mult 24 ore la cel mult 48 de ore.

Curtea constată că reţinerea unei persoane constituie o ingerinţă majoră în ceea ce priveşte libertatea persoanei, astfel încât reglementarea duratei maxime pe care aceasta o poate avea, printr-o normă de rang constituţional, constituie o reală garanţie a libertăţii individuale.

Cât priveşte durata reţinerii, aceasta constituie o chestiune de politică penală a statului, care trebuie să asigure un just echilibru între imperativul realizării intereselor generale ale societăţii şi al apărării ordinii de drept, constând în identificarea şi aducerea în faţa autorităţilor judiciare competente a persoanelor cu privire la care există motive temeinice de a bănui că au săvârşit o infracţiune ori de a crede în necesitatea de a le împiedica să săvârşească o infracţiune sau să se sustragă după săvârşirea acesteia, pe de o parte, şi interesul comun al apărării drepturilor individului, pe de altă parte, fără a atinge substanţa dreptului la libertate a unei persoane.

Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale stabileşte sub acest aspect, în art. 5 alin. (1), regula potrivit căreia orice privare de libertate trebuie să se facă "potrivit căilor legale", adică să fie reglementată în dreptul intern. Acest principiu se regăseşte şi în art. 9 pct. (1) din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice. În art. 5 alin. (3) din Convenţie, precum şi în art. 9 pct. (3) din acelaşi Pact, este instituită regula potrivit căreia orice persoană arestată sau deţinută trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuţiilor judiciare şi are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Aceasta se corelează cu cea din art. 6 paragraful 1 din aceeaşi Convenţie [preluată şi în art. 21 alin. (3) din Constituţia României], potrivit căreia orice persoană are dreptul ca un proces în care a fost formulată o acuzaţie împotriva sa să se desfăşoare într-un termen rezonabil. Totodată, într-o jurisprudenţă constantă, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că pentru ca o măsură să poată fi considerată ca prevăzută de lege, în sensul Convenţiei, legea trebuie să fie accesibilă şi previzibilă. Astfel, în cauze precum Sunday Times contra Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord, 1979, Rekvenyi contra Ungariei, 1999, Rotaru împotriva României, 2000, Damman împotriva Elveţiei, 2005, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat că "nu poate fi considerată <<lege>> decât o normă enunţată cu suficientă precizie, pentru a permite individului să-şi regleze conduita".

Noua redactare a textului constituţional, reglementând durata maximă a reţinerii, printr-o normă clară, nesusceptibilă de interpretare, iar termenul prevăzut în acest sens fiind unul de natură să permită o ingerinţă minimă în ceea ce priveşte libertatea persoanei, respectă exigenţele menţionate şi nu poate fi interpretat ca având ca efect suprimarea garanţiilor unui drept fundamental, în sensul art. 152 alin. (2) din Constituţie. Modificarea propusă răspunde obligaţiei statului de a asigura un just echilibru între interesul apărării drepturilor fundamentale ale individului şi interesul apărării ordinii de drept, ţinând seama de problemele pe care le-a ridicat în practică durata actuală a termenului de reţinere, cât priveşte activitatea organelor de urmărire penală, cu consecinţe directe asupra modului în care este asigurată realizarea intereselor generale

ale societăţii şi apărarea ordinii de drept. Reţinerea cu o durată maximă de 48 de ore se justifică pentru efectivitatea măsurii şi eficienţa acesteia.

2. Art. 40 - Dreptul de asociere

Modificarea textului, care vizează consacrarea interdicţiei de a face parte din partide politice şi pentru adjuncţii Avocatului Poporului, înlocuirea sintagmei "avocaţii poporului" cu "Avocatul Poporului" şi a sintagmei "membrii activi ai armatei" cu aceea de "cadre militare în activitate" nu pune în discuţie limite ale revizuirii Constituţiei.

Extinderea interdicţiei prevăzute de text şi la adjuncţii Avocatului Poporului este justificată de statutul şi activitatea pe care aceştia o desfăşoară, potrivit legii. Raţiunile pentru care subzistă această interdicţie pentru persoanele care ocupă funcţia de Avocat al Poporului sunt comune şi pentru cele care ocupă funcţia de adjuncţi ai acestuia, cu atât mai mult cu cât persoanele având această calitate pot fi şi înlocuitori ai Avocatului Poporului.

Cât priveşte reformularea unor sintagme, aceasta aduce un plus de precizie şi unitate terminologică Legii fundamentale. Astfel, actuala formulare în ceea ce priveşte sintagma "avocaţi ai poporului" este inadecvată, întrucât nu pot exista mai multe persoane care să ocupe în acelaşi timp funcţia de Avocat al Poporului. În ceea ce priveşte înlocuirea sintagmei de "membrii activi ai armatei" cu aceea de "cadre militare în activitate", se constată că realizează o corelare terminologică a dispoziţiilor art. 40 din Constituţie - Dreptul de asociere, cu cele ale art. 118 - Forţele armatei, care se referă la statutul "cadrelor militare".

3. Art. 44 - Dreptul de proprietate privată

Este propusă modificarea alin. (8) al art. 44, text care în prezent are următoarea redactare: "Averea dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă". Propunerea de modificare vizează eliminarea tezei a doua a art. 44 alin. (8), potrivit căreia "Caracterul licit al dobândirii se prezumă."

Curtea constată că s-a mai pronunţat asupra unor iniţiative de revizuire a aceluiaşi text constituţional, iniţiative care au vizat, în esenţă, aceeaşi finalitate: eliminarea din Constituţie a prezumţiei caracterului licit al dobândirii averii.

Astfel, prin Decizia nr. 85 din 3 septembrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 211 din 6 septembrie 1996, Curtea s-a pronunţat asupra unei iniţiative de revizuire a Constituţiei prin care se propunea înlocuirea textului care reglementa această prezumţie cu următorul text: "Averea a cărei dobândire licită nu poate fi dovedită se confiscă". Cu acel prilej Curtea a reţinut că prezumţia dobândirii licite a averii constituie una dintre garanţiile constituţionale ale dreptului de proprietate, în concordanţă cu prevederile alin. (1) al art. 41 din Constituţie [în prezent art. 44 alin. (1)], conform cărora dreptul de proprietate este garantat. Această prezumţie se întemeiază şi pe principiul general potrivit căruia orice act sau fapt juridic este licit până la dovada contrarie, impunând, în ce priveşte averea unei persoane, ca dobândirea ilicită a acesteia să fie dovedită. Reţinând că prin propunerea de revizuire se urmăreşte răsturnarea sarcinii probei privind caracterul licit al averii, în sensul că averea unei persoane este prezumată ca fiind dobândită ilicit, până la dovada contrarie făcută de titularul ei, precum şi faptul că securitatea juridică a dreptului de proprietate asupra bunurilor ce alcătuiesc averea unei persoane este indisolubil legată de prezumţia dobândirii licite a averii, iar înlăturarea acestei prezumţii are semnificaţia suprimării unei garanţii constituţionale a dreptului de proprietate, Curtea a constatat neconstituţionalitatea acestei propuneri.

De asemenea, prin Decizia nr. 148 din 16 aprilie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 317 din 13 mai 2003, Curtea Constituţională s-a pronunţat asupra constituţionalităţii propunerii legislative de modificare a aceluiaşi text, modificare ce viza

circumstanţierea prezumţiei dobândirii licite a averii. Textul propus stabilea că prezumţia nu se aplică "pentru bunurile dobândite ca urmare a valorificării veniturilor realizate din infracţiuni". Curtea a reţinut că acest mod de redactare este criticabil şi poate conduce la confuzii, arătând că din modul de redactare a alin. (7^1), propus a fi introdus, rezultă că se urmăreşte răsturnarea sarcinii probei privind caracterul licit al averii, prevăzându-se caracterul ilicit al averii dobândite prin valorificarea veniturilor rezultate din infracţiuni. Ca urmare, referindu-se şi la Decizia sa nr. 85 din 3 septembrie 1996, Curtea a stabilit că şi în acest caz se vizează suprimarea unei garanţii constituţionale a dreptului de proprietate, ceea ce este contrar dispoziţiilor art. 148 alin. (2) din Constituţie [actualul art. 152 alin. (2)]. Cu acelaşi prilej Curtea, referindu-se la modul de redactare a normei examinate a reţinut că "dacă textul urmăreşte să permită confiscarea averii dobândite în mod licit, dar care s-a clădit pe o sumă de bani provenită din infracţiuni, redactarea sa este necorespunzătoare".

Prin prezentul proiect de lege se propune eliminarea din Constituţie a prezumţiei caracterului licit al dobândirii averii. Ca şi în precedentele enunţate, Curtea reţine că această prezumţie constituie o garanţie a dreptului de proprietate al persoanei. În absenţa unei astfel de prezumţii, deţinătorul unui bun ar fi supus unei insecurităţi continue întrucât, ori de câte ori s-ar invoca dobândirea ilicită a respectivului bun, sarcina probei nu ar reveni celui care face afirmaţia, ci deţinătorului bunului. Tocmai de aceea, în cadrul lucrărilor Adunării Constituante, în şedinţa din 9 octombrie 1991, a fost respins amendamentul de eliminare a dispoziţiei privind prezumţia dobândirii licite a averii, neîntrunind decât votul a 14 parlamentari, astfel cum rezultă din Monitorul Oficial al României, Partea a II-a, nr. 29 din 11 octombrie 1991.

Făcând aplicarea dispoziţiilor art. 152 alin. (2) din Constituţie, potrivit cărora nicio revizuire nu poate fi făcută dacă are ca efect suprimarea drepturilor fundamentale ale cetăţenilor sau a garanţiilor acestora, Curtea constată că eliminarea tezei a doua a art. 44 alin. (8) din Constituţie, potrivit căreia "Caracterul licit al dobândirii se prezumă" este neconstituţională, deoarece are ca efect suprimarea unei garanţii a dreptului de proprietate, încălcându-se astfel limitele revizuirii prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie.

Curtea subliniază în acest context cele reţinute în jurisprudenţa sa, de exemplu prin Decizia nr. 85 din 3 septembrie 1996, menţionată, sau prin Decizia nr. 453 din 16 aprilie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 374 din 16 mai 2008, în sensul că reglementarea acestei prezumţii nu împiedică cercetarea caracterului ilicit al dobândirii averii, sarcina probei revenind însă celui care invocă acest caracter. În măsura în care partea interesată dovedeşte dobândirea unor bunuri, a unei părţi sau a întregii averi a unei persoane în mod ilicit, asupra acelor bunuri sau a averii dobândite ilegal se poate dispune confiscarea, în condiţiile legii.

Curtea subliniază totodată că reglementarea acestei prezumţii nu împiedică legiuitorul primar sau delegat ca, în aplicarea dispoziţiilor art. 148 din Constituţie - Integrarea în Uniunea Europeană, să adopte reglementări care să permită deplina respectare a legislaţiei Uniunii în domeniul luptei împotriva criminalităţii. De altfel, acest obiectiv a fost avut în vedere şi de iniţiatorul propunerii de revizuire, în mod special cu referire la Decizia-cadru 2005/212/JAI a Consiliului din 24 februarie 2005 privind confiscarea produselor, a instrumentelor şi a bunurilor având legătură cu infracţiunea, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 68 din 15 martie 2005, care obligă la luarea măsurilor necesare pentru a duce la îndeplinire cele stabilite în cuprinsul acesteia, în special a unei reduceri a sarcinii probei în ceea ce priveşte sursa bunurilor deţinute de o persoană condamnată pentru o infracţiune care are legătură cu criminalitatea organizată.

4. Art. 52 - Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică

Este propusă modificarea alin. (3) al art. 52 - Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică, text care, în actuala redactare, stabileşte că "Statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare. Răspunderea statului este stabilită în condiţiile legii şi nu înlătură răspunderea magistraţilor care şi-au exercitat funcţia cu rea-credinţă sau gravă neglijenţă." În forma propusă, teza a doua a alin. (3) al art. 52 are următoarea redactare: "Răspunderea statului este stabilită în condiţiile legii şi nu înlătură răspunderea magistraţilor pentru erorile judiciare săvârşite." În economia proiectului de revizuire a Constituţiei, acest text se corelează cu modificările propuse în ceea ce priveşte art. 73 - Categorii de legi şi art. 124 - Înfăptuirea justiţiei. Astfel, la alin. (3) al art. 73 se propune introducere literei s^1, potrivit căreia "Prin lege organică se reglementează [...] s^1) răspunderea judecătorilor şi procurorilor", iar la art. 124 se propune introducerea alin. (4), potrivit căruia "Răspunderea judecătorilor şi procurorilor se reglementează prin lege organică."

Se constată că modificarea propusă, eliminând sintagmele "rea-credinţă" şi, respectiv "gravă neglijenţă", care circumstanţiază răspunderea magistraţilor, pune în acord cele două teze ale aceluiaşi alineat al art. 52, referitoare la răspunderea statului şi, respectiv, răspunderea magistraţilor pentru erorile judiciare săvârşite, urmând ca, în ambele cazuri, condiţiile răspunderii să fie stabilite prin lege. Modificarea realizează, practic, o distincţie între un principiu de rang constituţional - răspunderea patrimonială a statului şi a magistraţilor pentru erorile judiciare, şi norme de rang infraconstituţional - condiţiile angajării acestei răspunderi. Nu sunt puse în discuţie limite ale revizuirii Constituţiei, întrucât principiul constituţional al independenţei justiţiei nu poate fi interpretat ca exonerând pe cei care o înfăptuiesc de răspundere pentru erorile judiciare pe care le săvârşesc, având în vedere consecinţele acestor erori atât pentru justiţiabili, cât şi pentru statul român. În plus, răspunderea magistraţilor urmează a se stabili, potrivit modificărilor corelative propuse, prin lege organică, adică prin norme considerate drept prelungiri ale dispoziţiilor constituţionale ca poziţie şi forţă în ierarhia actelor juridice, ceea ce constituie, în sine, o garanţie a respectării principiilor constituţionale care guvernează înfăptuirea justiţiei.

Această garanţie ar trebui însă reglementată chiar de textul care instituie răspunderea magistraţilor. Ca urmare, art. 52 alin. (3) teza a doua din Constituţie care, în redactarea propusă, face referire, numai cât priveşte răspunderea statului, la "condiţiile legii", ar trebui reformulat, după cum urmează: "În condiţiile legii organice, răspunderea statului nu înlătură răspunderea magistraţilor pentru erorile judiciare săvârşite."

5. Art. 58 - Numirea şi rolul [Avocatului Poporului]

Completările aduse textului actual prin precizarea expresă a autorităţii care realizează numirea Avocatului Poporului, respectiv prin trimiterea la legea de organizare şi funcţionare a instituţiei, nu pun în discuţie limite ale revizuirii Constituţiei.

III. Titlul III - Autorităţile publice

a) Cap. I - Parlamentul

1. Art. 61 - Rolul şi structura [Parlamentului]

Examinând conţinutul proiectul legii de revizuire, precum şi expunerea de motive care îl însoţeşte, se observă că cea mai amplă modificare propusă priveşte trecerea la un Parlament unicameral şi stabilirea unui număr de maximum 300 de parlamentari, cu recorelarea în mod corespunzător a textelor constituţionale care fac referire la Parlament, deputaţi, senatori şi procedură legislativă.

Curtea constată mai întâi că modificarea propusă în acest sens este în concordanţă cu rezultatul referendumului naţional din 22 noiembrie 2009, iniţiat de Preşedintele României şi confirmat de

Curtea Constituţională prin Hotărârea nr. 37 din 26 noiembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 923 din 30 decembrie 2009, prin care Curtea a reţinut că, "dintre voturile valabil exprimate, 72,31% au fost pentru răspunsul <<DA>> la întrebarea <<Sunteţi de acord cu trecerea la un Parlament unicameral în România?>>, iar 83,31% dintre voturile valabil exprimate au fost pentru răspunsul <<DA>> la întrebarea <<Sunteţi de acord cu reducerea numărului de parlamentari la maximum 300 de persoane?>> Prin urmare, majoritatea participanţilor la vot a ales la ambele întrebări răspunsul afirmativ."

Această modificare nu pune în discuţie niciuna dintre limitele revizuirii prevăzute de art. 152 din Constituţie, ci reprezintă exclusiv o opţiune politică asupra căreia se vor pronunţa participanţii la procedura de revizuire a Constituţiei.

Nu trebuie ignorate totuşi, în exprimarea acestei opţiuni, tradiţia statului român şi avantajele pe care le oferă o structură bicamerală a Parlamentului în raport cu cea unicamerală.

Curtea reţine în acest sens că, în mod tradiţional, Parlamentul României a avut o structură bicamerală. Această structură a forului legiuitor, consacrată în anul 1864, prin "Statutul dezvoltător al Convenţiei de la Paris" al domnitorului Alexandru Ioan Cuza, a continuat să existe sub imperiul Constituţiilor din 1866, 1923 şi 1938, fiind întreruptă doar în perioada regimului comunist, când reprezentanţa naţională era unicameală - Marea Adunare Naţională. După revoluţia din decembrie 1989, prin Decretul-lege nr. 92/1990 pentru alegerea Parlamentului şi a Preşedintelui României, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 35 din 18 martie 1990, act în baza căruia s-au organizat alegerile din mai 1990, a fost reintrodusă formula bicameralismului. Constituţia din 1991 a preluat, cu unele modificări, această structură a Parlamentului, menţinută cu prilejul revizuirii Legii fundamentale din anul 2003. Modificarea textelor incidente în materie, realizată cu prilejul revizuirii, a vizat doar trecerea la un sistem de bicameralism funcţional.

Avantajele pe care structura bicamerală a forului legiuitor le prezintă sunt evidente. Astfel, se evită concentrarea puterii în Parlament, întrucât Camerele acestuia se vor împiedica reciproc să devină suport al unui regim autoritar. Totodată, se asigură dezbateri şi un cadru de analiză succesivă a legilor de către două corpuri diferite ale forului legiuitor, ceea ce oferă o mai mare garanţie a calităţii actului legislativ. Adoptarea legilor în cadrul unui Parlament unicameral se face după mai multe "lecturi" succesive ale unui text, astfel cum, de altfel, se propune şi în prezentul proiect de revizuire a Constituţiei. Fiind realizate însă de acelaşi corp legiuitor, lecturile pot deveni o formalitate artificială, sau pot fi suprimate din raţiuni de urgenţă. Bicameralismul determină ca a doua lectură a legii să se facă, întotdeauna, de o altă adunare, ceea ce este de natură să determine o percepţie critică accentuată. Se oferă astfel oportunitatea unei mai bune cooperări critice, a dezbaterii comune şi colective de luare a deciziilor, conferindu-se amploare formării voinţei statului parlamentar. În plus, bicameralismul minimizează riscul dominaţiei majorităţii, favorizând dialogul între majorităţile din cele două Camere, precum şi între grupurile parlamentare. Cooperarea şi supervizarea legislativă sunt extinse în acest mod, demonstrându-se astfel că sistemul bicameral este o formă importantă a separaţiei puterilor, care nu funcţionează doar între puterile legislativă, executivă şi judecătorească, ci şi în interiorul celei legislative.

Atât tradiţia care, fiind legată de fiinţa statului român, îl defineşte şi îl reprezintă, cât şi avantajele enunţate constituie puternice motive de reflecţie cu prilejul opţiunii pentru una dintre cele două formule: unicameralism sau bicameralism.

2. Examinând celelalte dispoziţii ale proiectului legii de revizuire, Curtea constată că recorelarea, din perspectiva acestei propuneri, a textelor constituţionale, a determinat

modificarea următoarelor articole din Constituţie: art. 37 alin. (2) - Dreptul de a fi ales, art. 60 - Raportul în faţa Parlamentului, art. 61 alin. (2) - Rolul şi structura Parlamentului; art. 62 - Alegerea Camerelor, devenit Alegerea Parlamentului, art. 63 alin. (1), (2) şi (4) - Durata mandatului, art. 64 - Organizarea internă, art. 65 - Şedinţele Camerelor, devenit Şedinţele Parlamentului, art. 66 - Sesiuni, art. 67 - Actele juridice şi cvorumul legal, art. 68 - Caracterul public al şedinţelor (abrogat), Titlul III, Capitolul I, titlul Secţiunii a doua - Statutul deputaţilor şi senatorilor, devenit Statutul parlamentarilor, art. 69 alin. (1) - Mandatul reprezentativ, art. 70 - Mandatul deputaţilor şi senatorilor, devenit Mandatul parlamentarilor, art. 71 alin. (1) şi (2) - Incompatibilităţi, art. 72 - Imunitatea parlamentară, art. 73 alin. (3) lit. c) - Categorii de legi, art. 74 alin. (1), (3), (4) şi (5) - Iniţiativa legislativă, art. 75 - Sesizarea Camerelor - abrogat; art. 76 - Adoptarea legilor şi hotărârilor, art. 77 alin. (2) - Promulgarea legii, art. 82 alin. (2) - Validarea mandatului şi depunerea jurământului, art. 89 alin. (1) - Dizolvarea Parlamentului, art. 95 - Suspendarea din funcţie, art. 96 alin. (1) şi (2) - Punerea sub acuzare, art. 98 - Interimatul funcţiei, art. 103 alin. (2) şi (3) - Învestitura, art. 105 alin. (1) - Incompatibilităţi, art. 107 alin. (1) - Primul-ministru, art. 111 alin. (1) - Informarea Parlamentului, art. 112 - Întrebări, interpelări şi moţiuni simple, art. 113 - Moţiunea de cenzură, art. 114 - Angajarea răspunderii Guvernului, art. 115 alin. (5) - Delegarea legislativă, art. 133 alin. (2) - Rolul şi structura [Consiliului Superior al Magistraturii], art. 140 alin. (3) - Curtea de Conturi, art. 142 alin. (3) - Structura [Curţii Constituţionale], art. 146 lit. a), b), c) şi e) - Atribuţii [ale Curţii Constituţionale], art. 148 - Integrarea în Uniunea Europeană, art. 150 alin. (1) - Iniţiativa revizuirii, art. 151 alin. (1) şi (2) - Procedura de revizuire.

Distinct de modificările constând în înlocuirea denumirilor de deputaţi şi senatori, respectiv a referirilor la cele două Camere ale forului legislativ, consecinţă directă, de ordin formal, a reglementării structurii unicamerale a Parlamentului, în cadrul capitolului I - Parlamentul, cuprins în titlul III - Autorităţile publice, se mai constată existenţa unor propuneri de modificare de ordin substanţial, respectiv a unor reformulări a normelor constituţionale, examinate în cele ce urmează.

3. Art. 64 - Organizarea internă

Propunerile de modificare vizează, în esenţă, adaptarea organizării interne a Parlamentului la structura unicamerală şi nu pun în discuţie limite ale revizuirii Constituţiei.

Pentru a conferi însă mai multă claritate alin. (1) al art. 64, care, referindu-se la regulamentul Parlamentului, utilizează sintagma "adoptat cu votul majorităţii membrilor săi", şi în corelare cu art. 76 alin. (1) din Constituţie, se recomandă înlocuirea acesteia cu sintagma "adoptat prin hotărâre cu votul majorităţii membrilor săi".

De asemenea, pentru a se da deplină expresie principiului autonomiei parlamentare, în sensul de a se stabili dreptul parlamentarilor de a decide, prin regulament propriu, asupra înţelesului noţiunii de "configuraţie politică", alineatul (5) al art. 64, care, în redactarea propusă, prevede că "Biroul permanent şi comisiile parlamentare se alcătuiesc potrivit configuraţiei politice a Parlamentului", ar trebui completat cu sintagma "stabilită conform Regulamentului de organizare şi funcţionare a Parlamentului".

4. Art. 65 - Şedinţele Parlamentului

În redactarea propusă, textul constituţional este adaptat specificului structurii unicamerale a Parlamentului. Referirea, în cuprinsul acestuia, la caracterul şedinţelor, determină, în mod corespunzător, propunerea de abrogare a actualului art. 68 - Caracterul public al şedinţelor.

5. Art. 71 - Incompatibilităţi

Potrivit proiectului legii de revizuire, alin. (1) al art. 71 din Constituţie reglementează un nou caz de incompatibilitate, acela dintre calitatea de membru al Parlamentului şi membru al Parlamentului European, propunere justificată şi care nu pune în discuţie limitele revizuirii Constituţiei.

Pentru a da expresie principiului separaţiei şi echilibrului puterilor în stat şi a asigura deplina efectivitate a textului constituţional în sensul asigurării independenţei membrilor Parlamentului şi a protejării legislativului împotriva influenţelor executivului, alin. (2) al art. 72 ar trebui modificat, în sensul eliminării excepţiei pe care o instituie în prezent şi care permite cumulul calităţii de parlamentar şi de membru al Guvernului. Menţinerea acestei dispoziţii ar determina lipsa de eficienţă a prevederilor constituţionale cuprinse în art. 109 alin. (1), potrivit cărora "Guvernul răspunde politic numai în faţa Parlamentului pentru întreaga sa activitate".

6. Art. 72 - Imunitatea parlamentară

Iniţial, Adunarea Constituantă a dat următoarea redactare imunităţii parlamentare:

"(1) Deputatul sau senatorul nu poate fi reţinut, arestat, percheziţionat sau trimis în judecată, penală ori contravenţională, fără încuviinţarea Camerei din care face parte, după ascultarea sa. Competenţa de judecată aparţine Curţii Supreme de Justiţie.

(2) În caz de infracţiune flagrantă, deputatul sau senatorul poate fi reţinut şi supus percheziţiei. Ministrul justiţiei va informa neîntârziat pe preşedintele Camerei asupra reţinerii şi a percheziţiei. În cazul în care Camera sesizată constată că nu există temei pentru reţinere, va dispune imediat revocarea acestei măsuri."

În redactarea actuală, art. 72 din Constituţie, care reglementează instituţia imunităţii parlamentare, are următorul cuprins "(1) Deputaţii şi senatorii nu pot fi traşi la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului.

(2) Deputaţii şi senatorii pot fi urmăriţi şi trimişi în judecată penală pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului, dar nu pot fi percheziţionaţi, reţinuţi sau arestaţi fără încuviinţarea Camerei din care fac parte, după ascultarea lor. Urmărirea şi trimiterea în judecată penală se pot face numai de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Competenţa de judecată aparţine Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

(3) În caz de infracţiune flagrantă, deputaţii sau senatorii pot fi reţinuţi şi supuşi percheziţiei. Ministrul justiţiei îl va informa neîntârziat pe preşedintele Camerei asupra reţinerii şi a percheziţiei. În cazul în care Camera sesizată constată că nu există temei pentru reţinere, va dispune imediat revocarea acestei măsuri."

În redactarea proiectului legii de revizuire a Constituţiei, alineatul (1) al art. 72 se păstrează, singura diferenţă fiind înlocuirea denumirilor de "deputaţi" şi "senatori" cu aceea de "parlamentari", alineatul (3) al aceluiaşi articol este eliminat, iar alineatul 2 are următoarea redactare: "Urmărirea şi trimiterea în judecată penală a parlamentarilor, pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului, se pot face numai de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Competenţa de judecată aparţine Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie."

Din analiza comparativă a textelor menţionate rezultă că modificarea propusă vizează eliminarea inviolabilităţii parlamentare, ca formă a imunităţii parlamentare.

Examinând această propunere, în raport cu dispoziţiile art. 152 din Constituţie, Curtea constată, mai întâi, că actuala reglementare a imunităţii parlamentare, sub cele două forme ale sale, respectiv lipsa răspunderii juridice pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului [alin. (1) al art. 72] şi inviolabilitatea parlamentarului [alin. (2) şi (3) ale

art. 72], continuă tradiţia statului român ale cărei baze au fost puse încă din anul 1864. Statutul dezvoltător al Convenţiei de la Paris prevedea în acest sens, în art. VII, că membrii Adunării Ponderatrice, ca de altfel şi membrii Adunării Elective, se bucură de "neviolabilitate", ei neputând fi arestaţi sau judecaţi pe timpul sesiunii parlamentare, cu excepţia flagrantului, şi numai după ce Adunarea a autorizat urmărirea. Instituţia imunităţii parlamentare a fost preluată şi întărită de constituţiile următoare, cu excepţia celor din perioada dictaturii comuniste.

Constituţia României din 1991 a consacrat din nou instituţia imunităţii parlamentare, abolită practic în perioada 1948 - 1989, aceasta căpătând o reglementare de principiu în acord cu constituţiile statelor europene, influenţate îndeosebi de modelul francez, care reglementează distinct lipsa răspunderii juridice şi inviolabilitatea. Astfel, instituţia imunităţii parlamentare este reglementată atât sub forma imunităţii pentru opinii, fiind general admis faptul că niciun parlamentar nu poate să fie urmărit, civil sau penal, pentru declaraţiile făcute şi voturile exprimate în exerciţiul mandatului, cât şi a imunităţii materiale, denumită şi imunitate relativă, neprofesională sau inviolabilitate, fiind admis, de regulă, că un parlamentar nu poate fi arestat, cercetat sau urmărit în materie penală, fără autorizarea Camerei din care face parte [de exemplu, constituţiile Belgiei (art. 58 şi art. 59), Finlandei (art. 30), Franţei (art. 26), Greciei (art. 60 - 62), Italiei (art. 68), Poloniei (art. 105), Portugaliei (art. 157), Spaniei (art. 71)]. Mai mult, în unele cazuri, chiar dacă parlamentarul a fost surprins în flagrant, el nu poate fi arestat decât dacă infracţiunea este pasibilă cu o pedeapsă cu închisoarea de cel puţin 5 ani [constituţiile Croaţiei (art. 75), Macedoniei (art. 64), Sloveniei (art. 83)].

Reglementarea constituţională a imunităţii parlamentare este justificată de necesitatea protecţiei mandatului parlamentar, ca garanţie a înfăptuirii prerogativelor constituţionale şi, totodată, o condiţie a funcţionării statului de drept. În activitatea sa, parlamentarul trebuie să se bucure de o reală libertate de gândire, expresie şi acţiune, astfel încât să-şi exercite mandatul în mod eficient. Instituţia imunităţii parlamentare, sub cele două forme ale sale, protejează parlamentarul faţă de eventualele presiuni sau abuzuri ce s-ar comite împotriva persoanei sale, fiindu-i astfel asigurată independenţa, libertatea şi siguranţa în exercitarea drepturilor şi a obligaţiilor care-i revin potrivit Constituţiei şi legilor.

Astfel fiind, eliminarea oricăreia dintre aceste forme ale imunităţii parlamentare are ca efect direct suprimarea unei garanţii care priveşte atât mandatul Camerelor, cât şi al fiecărui parlamentar în parte, cu consecinţe grave asupra îndeplinirii de către Parlament a rolului său constituţional. În ceea ce priveşte persoana care ocupă demnitatea publică de parlamentar, eliminarea oricăreia dintre aceste forme ale imunităţii parlamentare are ca efect suprimarea garanţiilor unor drepturi şi libertăţi fundamentale, respectiv libertatea individuală şi libertatea de exprimare.

Pentru aceste considerente, şi văzând că prin proiectul legii de revizuire a Constituţiei este eliminată inviolabilitatea parlamentarului, adică acea imunitate de procedură care protejează parlamentarul împotriva urmăririlor penale abuzive sau vexatorii, instituţia imunităţii parlamentare fiind astfel golită de conţinut, Curtea constată că modificarea propusă sub acest aspect este neconstituţională, deoarece are ca efect suprimarea unei garanţii a unui drept fundamental al persoanei care ocupă o demnitate publică, încălcându-se astfel limitele revizuirii prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie.

7. Art. 73 - Categorii de legi

Alineatul (3) al art. 73 stabileşte domeniile care, în considerarea importanţei acestora, se reglementează prin lege organică. Prin proiectul legii de revizuire se propune adăugarea unui nou domeniu de reglementare prin lege organică, şi anume cel al răspunderii judecătorilor şi a

procurorilor, alineatul (3) al art. 73 fiind completat în acest sens cu litera s^1). Curtea constată că reglementarea propusă instituie o garanţie a respectării principiilor constituţionale care guvernează înfăptuirea justiţiei, aspect reţinut, de altfel, cu prilejul examinării constituţionalităţii propunerii de modificare a art. 52 alin. (3) din Constituţie. Având în vedere însă natura domeniului în cauză, Curtea recomandă ca acesta să fie introdus, în structura alineatului (3) al art. 73, imediat după litera l), care se referă la "organizarea şi funcţionarea Consiliului Superior al Magistraturii, a instanţelor judecătoreşti, a Ministerului Public şi a Curţii de Conturi", constituindu-se astfel litera l^1).

8. Art. 76 - Adoptarea legilor şi a hotărârilor

Adaptarea procedurii de adoptare a legilor şi hotărârilor la specificul Parlamentului unicameral a determinat propunerea de modificare, în consecinţă, a modului de reglementare a acestei proceduri. Curtea constată în această privinţă că, în redactarea art. 76 alin. (1) teza întâi, text care se referă la dezbaterea şi votarea în plen a propunerilor legislative şi a propunerilor de legi în două lecturi succesive, se propune, referitor la a cea de-a doua lectură, ca realizarea acesteia să se facă "la cel puţin 30 de zile distanţă". Utilizarea în acest context a noţiunii de "distanţă" este improprie, recomandându-se înlocuirea sintagmei propuse cu sintagma "după cel puţin 30 de zile".

b) Cap. II - Preşedintele României

Din prevederile constituţionale cuprinse în Titlul III, Capitolul II din Constituţie rezultă că şeful statului are atribuţii importante în procesul de constituire a Guvernului şi a altor autorităţi publice, în procesul legislativ, în domeniul politicii externe, în domeniul apărării naţionale, în garantarea independenţei justiţiei.

Totodată, potrivit art. 80 alin. (1) din Constituţie, Preşedintele României este garantul independenţei naţionale, al unităţii şi al integrităţii teritoriale a ţării, iar potrivit alin. (2) al aceluiaşi articol, are rolul de a veghea la respectarea Constituţiei şi la buna funcţionare a autorităţilor publice şi exercită funcţia de mediere între puterile statului, precum şi între stat şi societate.

În considerarea acestor atribuţii şi obligaţii constituţionale, urmează a fi analizate modificările propuse cu privire la instituţia prezidenţială:

1. Referitor la completarea art. 85 cu un nou alineat (2^1), potrivit căruia "Propunerea primului-ministru de revocare şi de numire a unor membri ai Guvernului se poate face numai după consultarea prealabilă a Preşedintelui", Curtea reţine că:

Articolul 85 din Constituţia României prevede 3 cazuri în care Preşedintele României numeşte Guvernul [alin. (1)] sau numai pe unii membri ai Guvernului [alin. (2) şi (3)]. În cazul prevăzut la alin. (1) numirea are loc pe baza votului de încredere acordat de Parlament în conformitate cu prevederile art. 103 din Legea fundamentală, iar în cazul prevăzut la alin. (3), pe baza aprobării Parlamentului, acordată la propunerea primului-ministru. Actul juridic în baza căruia Preşedintele României face numirile este hotărârea Parlamentului, adoptată în condiţiile art. 85 alin. (1), ale art. 103 alin. (3) din Constituţie şi ale dispoziţiilor corespunzătoare ale Regulamentului şedinţelor comune ale Camerelor Parlamentului.

Reglementarea consacrată în art. 85 alin. (2) al aceluiaşi articol prevede că "Preşedintele revocă şi numeşte, la propunerea primului-ministru, pe unii membri ai Guvernului". Interpretarea literală a textului impune concluzia că, în acest caz, Preşedintele nu execută o hotărâre a Parlamentului, ci se află în situaţia de a decide el însuşi numirea unor miniştri, la propunerea primului-ministru. Actul de decizie în această fază fiind prin definiţie un act de voinţă, este

evident că Preşedintele are libertatea de a primi propunerea primului-ministru sau de a-i cere să facă o altă propunere.

Prin Decizia nr. 98 din 7 februarie 2008 asupra cererii de soluţionare a conflictului juridic de natură constituţională dintre Preşedintele României şi Guvernul României, formulată de primul-ministru Călin Popescu-Tăriceanu, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 140 din 22 februarie 2008, Curtea Constituţională a constatat că "soluţia prevăzută la art. 85 alin. (2) din Constituţie reprezintă o aplicaţie a concepţiei legiuitorului constituant care a stat la baza principiului echilibrului puterilor în stat, consacrat în art. 1 alin. (4) din Legea fundamentală, principiu aplicat, în egală măsură, în modul de atribuire şi de exercitare a competenţelor tuturor autorităţilor publice, inclusiv a celor care fac parte din aceeaşi putere, dintre cele 3 prevăzute de textul menţionat. Pe baza acestui principiu, pentru evitarea blocajelor instituţionale şi pentru buna lor funcţionare, autorităţile publice au obligaţia să colaboreze." De asemenea, Curtea Constituţională a constatat că "raporturile dintre Preşedintele României şi primul-ministru nu pot fi pur formale. De aceea, verificarea îndeplinirii condiţiilor de numire în cazurile prevăzute de art. 85 alin. (2) din Constituţie intră în competenţa Preşedintelui României la exercitarea, pentru prima dată, de către primul-ministru, a dreptului de a propune. Limitarea la o singură respingere a propunerii se justifică prin faptul că, în continuare, răspunderea pentru o altă nominalizare revine, în exclusivitate, primului-ministru".

În consecinţă, Curtea Constituţională, apreciind că una dintre condiţiile realizării obiectivelor fundamentale ale statului român, definite în textul citat, o constituie buna funcţionare a autorităţilor publice, cu respectarea principiilor separaţiei şi echilibrului puterilor, fără blocaje instituţionale, a constatat că, în aplicarea art. 85 alin. (2) din Constituţie, "Preşedintele României, neavând drept de veto, poate să ceară primului-ministru o singură dată, motivat, să facă o nouă propunere de numire a altei persoane în funcţia de ministru. Motivele cererii Preşedintelui României nu pot fi cenzurate de primul-ministru, care nu are decât dreptul de a propune Preşedintelui numirea unui ministru, iar nu şi competenţă decizională. Ca şi în cazul exercitării celorlalte atribuţii prevăzute în Constituţie, Preşedintele rămâne răspunzător politic, în faţa electoratului, pentru modul în care a motivat refuzul de a da curs propunerii primului-ministru, după cum primul-ministru şi Guvernul rămân răspunzători politic în faţa Parlamentului."

Luând în considerare argumentele reţinute de Curtea Constituţională cu prilejul pronunţării deciziei mai sus menţionate, completarea textului constituţional în sensul consultării Preşedintelui de către primul-ministru înaintea propunerii de revocare sau de numire a unor membri ai Guvernului constituie consacrarea în norma constituţională a soluţiei pronunţate de Curtea Constituţională.

2. Referitor la modificarea art. 87 alin. (1): "(1) Preşedintele României poate lua parte la şedinţele Guvernului în care se dezbat probleme de interes naţional privind politica externă, securitatea naţională şi, la cererea primului-ministru, în alte situaţii."

Propunerea de revizuire vizează înlocuirea sintagmelor "apărarea ţării" şi "asigurarea ordinii publice" cu sintagma "securitatea naţională". Pentru o transpunere mai fidelă a atribuţiilor Preşedintelui care justifică prezenţa sa la şedinţele Guvernului, respectiv cele care asigură rolul său de garant al independenţei naţionale, al unităţii şi al integrităţii teritoriale a ţării (art. 80 alin. 1), precum şi calitatea sa de comandant al forţelor armate şi de preşedinte al Consiliului Superior de Apărare a Ţării (art. 92 alin. 1), Curtea recomandă păstrarea sintagmelor din redactarea actuală a Constituţiei şi adăugarea sintagmei "securitate naţională".

3. Referitor la completarea art. 90 cu trei noi alineate, (2), (3) şi (4):

"(2) Problemele care se supun referendumului şi data desfăşurării acestuia se stabilesc de Preşedintele României, prin decret.

(3) Punctul de vedere al Parlamentului asupra iniţierii referendumului de către Preşedintele României se exprimă, printr-o hotărâre adoptată de Parlament, cu votul majorităţii membrilor prezenţi, în termen de cel mult 30 de zile calendaristice de la solicitarea Preşedintelui.

(4) Dacă hotărârea Parlamentului nu este adoptată în termenul prevăzut la alineatul (3), procedura de consultare a Parlamentului se consideră îndeplinită, iar Preşedintele României poate emite decretul privind organizarea referendumului."

Potrivit dispoziţiilor art. 11 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000: "(1) Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să îşi exprime voinţa prin referendum cu privire la probleme de interes naţional.

(2) Problemele care se supun referendumului şi data desfăşurării acestuia se stabilesc de Preşedintele României, prin decret.

(3) Punctul de vedere al Parlamentului asupra referendumului iniţiat de Preşedintele României urmează să fie exprimat, printr-o hotărâre adoptată în şedinţa comună a celor două Camere, cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor prezenţi, în termen de cel mult 20 de zile calendaristice de la solicitarea Preşedintelui.

(4) Dacă Parlamentul nu îşi transmite punctul de vedere în termenul stabilit la alin. (3), Preşedintele României emite decretul privind organizarea referendumului după expirarea acestui termen, procedura constituţională de consultare a Parlamentului considerându-se îndeplinită."

Prin urmare, modificarea propusă constituţionalizează norma cuprinsă în legea organică, reglementând la rang de Constituţie procedura de iniţiere de către Preşedinte a referendumului cu privire la probleme de interes naţional. Cu privire la această completare, Curtea formulează rezerve sub aspectul oportunităţii unui asemenea demers.

Distinct de modificarea propusă, Curtea apreciază necesară completarea dispoziţiilor art. 90 alin. (1) în sensul exceptării de la referendumul cerut de Preşedinte a problemelor de interes naţional care, aprobate prin exprimarea voinţei poporului, ar impune revizuirea Constituţiei. Prin eliminarea acestei posibilităţi s-ar evita o dublă consultare a poporului pentru una şi aceeaşi problemă: organizarea unui prim referendum prin care acesta şi-ar exprima punctul de vedere cu privire la o anumită problemă de interes naţional a cărei rezolvare necesită revizuirea Legii fundamentale, declanşarea procedurii de revizuire în sensul celor statuate în urma consultării populare şi, în fine, organizarea unui nou referendum pentru aprobarea legii de revizuire.

4. Referitor la completarea art. 92 cu două noi alineate, (3^1) şi (5):

"(3^1) Declararea stării de război, precum şi suspendarea sau încetarea ostilităţilor militare se fac de către Parlament, cu votul majorităţii membrilor acestuia.

(5) Preşedintele României propune Parlamentului numirea directorilor serviciilor de informaţii, iar Parlamentul exercită controlul asupra activităţii acestor servicii."

Cele două alineate nu prezintă niciun element de noutate, ele reiau soluţiile constituţionale cuprinse în actualul art. 65, propus spre abrogare, care consacră Şedinţele Camerelor, şi care prevede la alin. (2): "Camerele îşi desfăşoară lucrările şi în şedinţe comune, potrivit unui regulament adoptat cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor, pentru:

d) declararea stării de război;

e) suspendarea sau încetarea ostilităţilor militare; [...]

h) numirea, la propunerea Preşedintelui României, a directorilor serviciilor de informaţii şi exercitarea controlului asupra activităţii acestor servicii."

Cu privire la dispoziţiile art. 92 alin. (3^1), pentru acurateţea redactării, în sensul precizării actului prin care Parlamentul îşi exercită atribuţiile stabilite prin Constituţie, Curtea propune completarea textului în sensul "Declararea stării de război, precum şi suspendarea sau încetarea ostilităţilor militare se fac de către Parlament, prin hotărâre adoptată cu votul majorităţii membrilor acestuia".

5. Referitor la completarea art. 94 lit. a):

"a) conferă şi retrage decoraţii şi titluri de onoare;".

Textul constituţional în noua redactare consacră dreptul Preşedintelui de a retrage decoraţiile şi titlurile de onoare conferite în prealabil anumitor persoane. Cu privire la acest aspect, Curtea Constituţională s-a pronunţat prin Decizia nr. 88 din 20 ianuarie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 131 din 3 martie 2009, şi a reţinut următoarele:

"În ceea ce priveşte critica potrivit căreia Preşedintele României nu are competenţa de a retrage decoraţii

Articolul 94 din Legea fundamentală, sub titlul marginal <<Alte atribuţii>>, prevede la lit. a) că Preşedintele României <<conferă decoraţii şi titluri de onoare>>. Atribuţia de conferire de decoraţii şi titluri de onoare este exercitată de Preşedintele României în considerarea calităţii de reprezentant al statului român, conform art. 80 alin. (1) din Constituţie. Această atribuţie de ordin constituţional şi-a găsit dezvoltarea şi concretizarea în reglementările cuprinse în Legea nr. 29/2000 privind sistemul naţional de decoraţii al României şi în Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 11/1998 privind reinstituirea Ordinului naţional Steaua României. Chiar dacă Constituţia nu a prevăzut, în mod expres, alături de atribuţia Preşedintelui României de conferire a unei decoraţii, şi pe aceea de retragere, Curtea Constituţională constată că prima o implică şi pe cea de-a doua, că retragerea unei decoraţii decurge din atribuţia constituţională de a conferi. Altfel, a nega posibilitatea Preşedintelui României de a retrage o decoraţie înseamnă a restrânge una dintre atribuţiile ce îi revin în calitatea sa de reprezentant al statului român."

Prin urmare, textul propus prin legea de revizuire nu face decât să consacre expres ceea ce Curtea Constituţională a statuat prin decizia prin care a interpretat dispoziţiile art. 94 din Constituţie.

6. Referitor la modificarea şi completarea art. 95:

"(1) În cazul săvârşirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituţiei, Preşedintele României poate fi suspendat din funcţie de către Parlament, cu votul majorităţii membrilor săi, după obţinerea avizului obligatoriu al Curţii Constituţionale cu privire la gravitatea faptelor şi încălcarea Constituţiei.

(1^1) Continuarea procedurii de suspendare este condiţionată de avizul favorabil al Curţii Constituţionale. Preşedintele poate da Parlamentului explicaţii cu privire la faptele ce i se impută.

(1^2) În cazul unui aviz negativ din partea Curţii Constituţionale, procedura de suspendare va înceta.

(2) Propunerea de suspendare din funcţie poate fi iniţiată de cel puţin o treime din numărul parlamentarilor şi se aduce, neîntârziat, la cunoştinţa Preşedintelui."

Coroborat, se modifică şi dispoziţiile art. 146 lit. h), Curtea Constituţională "dă aviz obligatoriu pentru propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României".

Potrivit actualei reglementări - art. 95 alin. (1) teza întâi din Constituţie, "În cazul săvârşirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituţiei, Preşedintele României poate fi suspendat din funcţie de Camera Deputaţilor şi de Senat, în şedinţă comună, cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor, după consultarea Curţii Constituţionale". De asemenea, în conformitate

cu dispoziţiile art. 146 lit. h), Curtea Constituţională dă aviz consultativ pentru propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României.

Din analiza comparată a celor două texte rezultă că modificarea are ca obiect caracterul avizului solicitat Curţii Constituţionale în cadrul procedurii de suspendare a Preşedintelui.

Astfel, actuala reglementare consacră caracterul consultativ al actului Curţii, Parlamentul fiind unica autoritate competentă să decidă, pe baza datelor şi a informaţiilor care îi sunt prezentate cu ocazia dezbaterilor, asupra existenţei şi gravităţii faptelor pentru care s-a propus suspendarea din funcţie a Preşedintelui României, în concordanţă cu dispoziţiile art. 95 din Constituţie.

Propunerea cuprinsă în proiectul de revizuire a Constituţiei conferă caracter obligatoriu avizului Curţii şi prevede efectele juridice ale unui asemenea act. Astfel, continuarea procedurii de suspendare este condiţionată de avizul favorabil al Curţii Constituţionale, în cazul unui aviz negativ, procedura de suspendare încetând. Analizând modificările propuse, reglementate în două alineate distincte (11) şi (12), Curtea constată că dispoziţiile sunt redundante, consacrând în ambele alineate acelaşi efect: continuarea procedurii de suspendare numai în cazul avizului favorabil, respectiv încetarea acesteia în cazul avizului negativ. Consacrarea expresă a celor două tipuri de avize se poate întemeia pe împrejurarea că numai avizul negativ are un efect imediat, fiind de natură să împiedice continuarea procedurii de suspendare a Preşedintelui în faţa Parlamentului. În situaţia în care avizul Curţii Constituţionale este unul favorabil, este de neconceput maniera în care acest act ar obliga în vreun fel Parlamentul în luarea unei decizii prin votul majorităţii membrilor săi. Mai mult, într-o atare situaţie, avizul Curţii Constituţionale ar conduce direct la organizarea referendumului, rolul Parlamentului limitându-se doar la iniţierea procedurii de suspendare.

Date fiind aceste consideraţii, propunem eliminarea sintagmei "obligatoriu" din cuprinsul prevederilor constituţionale, reglementarea expresă a efectului extinctiv al avizului negativ al Curţii Constituţionale cu privire la procedura de suspendare a Preşedintelui fiind suficientă.

În altă ordine de idei, modificarea operată atribuie efecte determinante avizului Curţii Constituţionale, sporind rolul acestei instituţii în cadrul procedurii de suspendare a Preşedintelui. În exercitarea competenţei atribuite de Constituţie, respectiv analizarea săvârşirii unor fapte grave prin care Preşedintele încalcă prevederile Constituţiei şi pronunţarea unei soluţii cu privire la aceste aspecte, Curtea Constituţională îşi asumă rolul de garant al supremaţiei Constituţiei. În virtutea acestei calităţi, Curtea este unica autoritate care se poate pronunţa asupra faptelor de încălcare a ordinii juridice constituţionale la care se referă art. 95 alin. (1) din Legea fundamentală, precum actele de decizie sau sustragerea de la îndeplinirea unor acte de decizie obligatorii, prin care Preşedintele României ar împiedica funcţionarea autorităţilor publice, ar suprima sau ar restrânge drepturile şi libertăţile cetăţenilor, ar tulbura ordinea constituţională ori ar urmări schimbarea ordinii constituţionale sau alte fapte de aceeaşi natură care ar avea sau ar putea avea efecte similare.

7. Referitor la modificarea art. 97 alin. (2):

"(2) În termen de 60 de zile de la data la care a intervenit vacanţa funcţiei de Preşedinte al României, Guvernul va organiza alegeri pentru funcţia de Preşedinte."

Modificarea propusă operează asupra termenului în care Guvernul va organiza alegeri pentru funcţia de Preşedinte în caz de vacanţă a funcţiei, termen care se reduce de la 3 luni la 60 de zile. Noul text este menit să asigure stabilitatea sistemului politic şi a instituţiilor democratice, precum şi existenţa unor autorităţi statale funcţionale într-un termen cât mai scurt.

8. Referitor la modificarea art. 98 alin. (2):

"(2) Atribuţiile prevăzute la articolul 85 alineatul (1), articolele 88 - 90 şi articolul 103 din Constituţie nu pot fi exercitate pe durata interimatului funcţiei prezidenţiale."

Completarea propusă operează o restrângere a atribuţiilor Preşedintelui interimar în ceea ce priveşte desemnarea candidatului pentru funcţia de prim-ministru şi implicit pentru formarea Guvernului. Această restrângere creează premisele unui blocaj instituţional în cazul în care primul-ministru s-ar afla în una dintre situaţiile prevăzute de art. 106 din Constituţie, situaţii în care Guvernul este demis, sau în cazul demiterii Guvernului, dacă o moţiune de cenzură a fost votată în condiţiile art. 113 din Constituţie, motiv pentru care Curtea nu recomandă adoptarea modificării propuse.

c) Cap. III - Guvernul

1. Referitor la completarea art. 103 alin. (2):

"(2) Candidatul pentru funcţia de prim-ministru va cere, în termen de 10 zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului de guvernare şi a listei propunerilor pentru membrii Guvernului. Parlamentul se va pronunţa prin vot asupra formării noului Guvern în termen de 10 zile de la data solicitării votului de încredere. În caz contrar, după trecerea celor 10 zile, candidatul propus, împreună cu programul de guvernare şi lista propunerilor pentru membrii Guvernului, va fi considerat respins de către Parlament, iar Preşedintele României va desemna un alt candidat pentru funcţia de prim-ministru."

Dispoziţiile art. 103 alin. (2) trebuie coroborate cu cele ale art. 89 alin. (1) care au suferit şi ele o modificare sub aspectul termenului reglementat care a fost scurtat de la 60 de zile la 45 de zile: "După consultarea preşedintelui Parlamentului şi a liderilor grupurilor parlamentare, Preşedintele României poate dizolva Parlamentul, dacă acesta nu a acordat votul de încredere pentru formarea Guvernului în termen de 45 de zile de la prima solicitare şi numai după respingerea a cel puţin două solicitări de învestitură."

Propunerea de modificare este în spiritul dispoziţiilor art. 1 alin. (4) din Constituţie, ce consacră separaţia puterilor în stat şi obligaţia autorităţilor publice de a-şi îndeplini loial şi cu bună-credinţă competenţele constituţionale. De altfel, Curtea Constituţională a subliniat în repetate rânduri importanţa, pentru buna funcţionare a statului de drept, a colaborării dintre puterile statului, care ar trebui să se manifeste în spiritul normelor de loialitate constituţională, comportamentul loial fiind o prelungire a principiului separaţiei şi echilibrului puterilor în stat (de exemplu, prin Decizia nr. 1.431 din 3 noiembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 12 noiembrie 2010, sau prin Decizia nr. 1 din 4 ianuarie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 135 din 23 februarie 2011).

2. Referitor la modificarea art. 105 alin. (1), Curtea constată că argumentele care au fundamentat recomandarea de eliminare a excepţiei pe care o instituie în prezent art. 71 alin. (2) teza finală din Constituţie, text care permite cumulul calităţii de parlamentar cu cea de membru al Guvernului, sunt aplicabile mutatis mutandis şi cu privire la propunerea de modificare a art. 105.

3. Referitor la modificarea art. 107 alin. (4):

"(4) Dacă unul dintre ceilalţi membri ai Guvernului se află în una dintre situaţiile prevăzute la articolul 106 sau este în imposibilitate de a-şi exercita atribuţiile, Preşedintele României, la propunerea primului-ministru, va desemna un alt membru al Guvernului ca ministru interimar, până la numirea unui nou ministru. Interimatul, pe perioada imposibilităţii exercitării atribuţiilor, încetează dacă ministrul îşi reia activitatea în Guvern. Interimatul nu poate dura mai mult de 45 de zile."

Propunerea de modificare preia soluţia actuală prevăzută de art. 107 alin. (4), prevăzând expres procedura de desemnare a unui ministru interimar similară desemnării primului-ministru interimar. Cu toate acestea, în redactarea propusă, norma este susceptibilă a fi interpretată în sensul că inclusiv primul-ministru poate fi desemnat ca ministru interimar atunci când unul dintre ceilalţi membri ai Guvernului se află în una dintre situaţiile prevăzute la art. 106 sau este în imposibilitate de a-şi exercita atribuţiile. O asemenea interpretare intră în conflict cu dispoziţiile art. 107 alin. (1) din Constituţie, potrivit cărora "primul-ministru conduce Guvernul şi coordonează activitatea membrilor acestuia, respectând atribuţiile ce le revin".

Curtea recomandă o circumscriere mai precisă a noţiunii "un alt membru al Guvernului" pe care primul-ministru să-l propună spre desemnare Preşedintelui României. Curtea apreciază că această noţiune nu trebuie să îl includă pe primul-ministru, al cărui rol este acela de a asigura conducerea şi coordonarea activităţii Guvernului, iar nu şi de a îndeplini atribuţiile unui ministru, fie şi interimar, pentru o perioadă determinată de 45 de zile.

4. Referitor la modificarea art. 109:

"(3) Reglementarea răspunderii penale a membrilor Guvernului, pentru fapte săvârşite în exerciţiul funcţiei lor, se stabileşte prin lege organică. Urmărirea şi trimiterea în judecată penală a membrilor Guvernului se realizează numai de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Competenţa de judecată aparţine Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie."

Actuala reglementare prevede "(2) Numai Camera Deputaţilor, Senatul şi Preşedintele României au dreptul să ceară urmărirea penală a membrilor Guvernului pentru faptele săvârşite în exerciţiul funcţiei lor. Dacă s-a cerut urmărirea penală, Preşedintele României poate dispune suspendarea acestora din funcţie. Trimiterea în judecată a unui membru al Guvernului atrage suspendarea lui din funcţie. Competenţa de judecată aparţine Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

(3) Cazurile de răspundere şi pedepsele aplicabile membrilor Guvernului sunt reglementate printr-o lege privind responsabilitatea ministerială."

Cu privire la răspunderea penală a membrilor Guvernului, Curtea Constituţională, prin Decizia nr. 1.133 din 27 noiembrie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 851 din 15 decembrie 2007, a constatat că dispoziţiile art. 109 alin. (2) din Constituţie "instituie necondiţionat dreptul Camerei Deputaţilor, Senatului şi Preşedintelui României de a cere urmărirea penală a membrilor Guvernului pentru faptele săvârşite în exerciţiul funcţiei lor.

În consecinţă, atât cele două Camere ale Parlamentului, cât şi Preşedintele României au libertatea de a stabili, fără altă reglementare exterioară, aplicând direct Constituţia, modul de exercitare a acestui drept.

Autorităţilor prevăzute la art. 109 alin. (2) nu li se poate impune, fără să se încalce principiul separaţiei puterilor în stat, prevăzut de art. 1 alin. (4) din Constituţie, obligaţia de a efectua cercetări proprii sau de a încredinţa unor structuri extrajudiciare verificarea faptelor penale cu care sunt sesizate de Ministerul Public, de alte organe ale statului sau de cetăţeni. Asemenea cercetări au caracterul de acte de urmărire penală sau de acte premergătoare urmăririi penale şi sunt cu totul străine statutului juridic constituţional, rolului şi funcţiilor autorităţilor publice menţionate.

Cerând urmărirea penală a unor membri ai Guvernului sau refuzând să dea curs unei sesizări în acest sens, Camera Deputaţilor, Senatul şi Preşedintele României îşi asumă răspunderea politică pentru temeinicia deciziei lor."

Pe de altă parte, consacrarea constituţională a dreptului Camerei Deputaţilor, Senatului şi Preşedintelui României de a cere urmărirea penală a membrilor Guvernului pentru faptele săvârşite în exerciţiul funcţiei lor constituie, din perspectiva membrilor Guvernului, o garanţie

constituţională de ordin procedural, menită să ocrotească interesul public, şi anume realizarea actului de guvernare prin exerciţiul mandatului. Cu alte cuvinte, prevederile art. 109 alin. (2) din Constituţie instituie o măsură de protecţie a mandatului exercitat de membrii Guvernului, având deci caracterul obiectiv al unei garanţii constituţionale a libertăţii individuale a persoanei care ocupă funcţia de demnitate publică şi a dreptului său la apărare. Or, prin abrogarea dispoziţiilor menţionate, garanţia constituţională este suprimată, împrejurare ce este de natură a încălca prevederile art. 152 alin. (1) din Constituţie.

d) Cap. IV - Raporturile Parlamentului cu Guvernul

Referitor la modificarea art. 114:

"(1) Guvernul îşi poate angaja răspunderea în faţa Parlamentului, o singură dată pe sesiune, asupra unui program, a unei declaraţii de politică generală sau a unui proiect de lege."

(1^1) Limitarea angajării răspunderii prevăzută la alineatul (1) nu se aplică în cazul proiectului bugetului de stat şi celui al asigurărilor sociale de stat.

(4) În cazul în care Preşedintele României cere reexaminarea legii adoptate potrivit alineatului (3), dezbaterile şi votul se vor face de către Parlament, într-o singură lectură, pe articolele sesizate, urmate de votul final pe întreaga lege."

În privinţa angajării răspunderii Guvernului, Constituţia României din 1991 s-a inspirat după modelul Constituţiei franceze de la 1958, care prevedea la art. 49 paragraful 3 că primul-ministru putea să angajeze răspunderea Guvernului în faţa Adunării Naţionale pentru adoptarea unui text; acesta era considerat adoptat dacă nu a fost votată o moţiune de cenzură. Dispoziţia constituţională a permis ca Guvernul să îşi angajeze răspunderea în faţa Adunării Naţionale de foarte multe ori; în acest sens, este grăitor faptul că în cea de IX-a legislatură (o legislatură vizează o perioadă de 4 ani), această procedură a fost folosită de 39 de ori.

Legiuitorul constituant francez a modificat procedura angajării răspunderii Guvernului prevăzută de art. 49 din Constituţia franceză de la 1958 prin Legea constituţională nr. 2008-724 din 23 iulie 2008 privind modernizarea instituţiilor celei de-a V-a Republici, limitând folosirea procedurii angajării răspunderii la un anumit număr de ori pe sesiune. Actualul text al art. 49 paragraful 3 din Constituţie prevede: "După deliberarea din cadrul Consiliului de miniştri, Primul-ministru poate să angajeze răspunderea Guvernului în faţa Adunării Naţionale pentru votarea unui proiect de lege privind finanţele publice sau finanţarea sistemului de securitate socială. În acest caz, proiectul este considerat adoptat, cu excepţia cazului în care o moţiune de cenzură, depusă în următoarele douăzeci şi patru de ore, este votată în condiţiile prevăzute de alineatul anterior. În plus, Primul-ministru poate recurge la această procedură pentru încă un proiect sau încă o propunere de lege din acea sesiune."

Astfel, în urma revizuirii constituţionale din 23 iulie 2008, care a intrat în vigoare la data de 1 martie 2009, legiuitorul constituant francez a precizat in terminis că Guvernul poate să îşi asume răspunderea pe legea bugetului de stat şi pe cea a bugetului asigurărilor sociale. În schimb, Guvernul poate să îşi asume într-o sesiune o singură dată răspunderea pe un alt proiect de lege.

În ceea ce priveşte Constituţia României, Curtea constată următoarele:

Dispoziţiile cuprinse în art. 114 reprezintă corespondentul art. 49 paragraful 3 din Constituţia franceză în formularea anterioară revizuirii constituţionale ce a avut loc în anul 2008.

Interpretând dispoziţiile textului constituţional, Curtea, prin jurisprudenţa sa, a impus anumite condiţii în care Guvernul îşi poate angaja răspunderea în faţa Parlamentului. Astfel, Guvernul are îndrituirea constituţională de a-şi angaja răspunderea în următoarele condiţii, respectiv:

- existenţa unei urgenţe în adoptarea măsurilor conţinute în legea asupra căreia Guvernul şi-a angajat răspunderea;

- necesitatea ca reglementarea în cauză să fie adoptată cu maximă celeritate;
- importanţa domeniului reglementat;
- aplicarea imediată a legii în cauză.

Prin urmare, Guvernul nu este limitat în a folosi procedura angajării răspunderii la un anumit număr de ori pe sesiune, premisa folosirii acestei proceduri având în vedere existenţa unei urgenţe în adoptarea măsurii legislative, indiferent de criteriul cantitativ. Însă, angajarea repetată a răspunderii Guvernului şi limitarea accentuată a atribuţiei principale a Parlamentului de a legifera sunt argumente suficiente în sensul reglementării mai stricte a acestei instituţii. Prin limitarea cantitativă a posibilităţii Guvernului de a folosi această procedură în cursul unei sesiuni parlamentare sunt eliminate premisele exercitării abuzive din partea Guvernului a dreptului constituţional de a-şi angaja răspunderea în faţa Parlamentului, iar, în ceea ce priveşte autoritatea legiuitoare, aceasta îşi poate exercita competenţa în plenitudinea sa, aşa cum este conferită de art. 61 alin. (1) din Constituţie.

Distinct de modificarea propusă, Curtea recomandă completarea prevederilor art. 114 alin. (1) din Constituţie, în sensul limitării obiectului asupra căruia Guvernul îşi poate angaja răspunderea la un program, o declaraţie de politică generală sau la un singur proiect de lege care să reglementeze unitar relaţii sociale care privesc un singur domeniu. Lipsa unei atare condiţionări cu privire sfera de reglementare a proiectului de lege ar conduce la eludarea prevederilor constituţionale propuse spre modificare, şi anume posibilitatea angajării răspunderii o singură dată pe sesiune, întrucât dau posibilitatea Guvernului de a-şi asuma răspunderea prin intermediul unui proiect de lege, care în mod formal îndeplineşte condiţiile constituţionale, dar care, printr-o structură complexă şi un conţinut eterogen, ar îngloba reglementări din domenii sociale foarte diferite.

Argumentul pe care se întemeiază propunerea Curţii Constituţionale îl constituie însăşi jurisprudenţa sa, de exemplu în cazul Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietăţii şi justiţiei, precum şi unele măsuri adiacente, proiect asupra căruia Guvernul şi-a angajat răspunderea şi asupra căruia Curtea Constituţională a efectuat controlul de constituţionalitate a priori prin Decizia nr. 375 din 6 iulie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 591 din 8 iulie 2005. Cu acel prilej, criticile formulate se întemeiau pe dispoziţiile art. 114 alin. (1) din Constituţie, care deşi reglementează posibilitatea angajării răspunderii Guvernului asupra unui proiect de lege, "în cazul de faţă, Guvernul şi-a angajat răspunderea asupra unui pachet de proiecte de lege, cum, de altfel, în mod constant şi-a anunţat intenţia şi scopul urmărit, întrucât în realitate, fiecare dintre cele 17 titluri ale legii are semnificaţia unui proiect de lege de sine stătător, ceea ce excede textului constituţional.

Legea astfel adoptată cuprinde modificări şi completări de esenţă la 9 legi organice privind regimul proprietăţii, la 3 legi organice privind organizarea judiciară, statutul magistraţilor şi Consiliul Superior al Magistraturii, la două coduri (penal şi fiscal), precum şi două legi noi privind renta viageră şi procedura specială de judecare a unor procese.

Formularea şi structurarea legii în 17 titluri nu acoperă încălcarea dispoziţiei imperative a art. 114 alin. (1) din Constituţie, aşa cum acest text trebuie interpretat prin raportare la art. 61, privind monopolul legislativ al Parlamentului, cât şi la art. 102 alin. (1) referitor la rolul Guvernului."

Or, analizând criticile astfel formulate, Curtea a statuat că "nicio dispoziţie a Legii fundamentale nu interzice ca printr-o lege să fie reglementate mai multe domenii ale relaţiilor sociale. Astfel, Guvernul poate opta ca într-un proiect de lege, pe care îl supune Parlamentului spre adoptare, fie pe calea procedurii obişnuite de legiferare, fie prin angajarea răspunderii în faţa

Parlamentului să propună reglementarea mai multor domenii prin modificări, completări sau abrogări a mai multor acte normative în vigoare".

Aşa fiind, pentru ca propunerea de modificare să producă efectul preconizat de iniţiator se impune completarea prevederilor art. 114 alin. (1) din Constituţie, în sensul celor menţionate de Curte.

Pe de altă parte, Curtea observă că propunerea de modificare privind limitarea cantitativă a folosirii procedurii angajării răspunderii Guvernului la o singură dată pe sesiune nu priveşte "proiectul bugetului de stat sau al asigurărilor sociale de stat" [art. 114 alin. (1^1) din Constituţie]; această sintagmă este uşor confuză, întrucât este susceptibilă a fi interpretată fie că orice proiect care vizează acest domeniu poate fi supus procedurii angajării răspunderii Guvernului, fie că numai proiectul legii bugetului de stat sau al asigurărilor sociale de stat. Prin urmare, norma constituţională trebuie reformulată în scopul precizării mai clare a obiectului proiectelor de lege cu privire la care Guvernul îşi poate angaja răspunderea.

e) Cap. V - Administraţia publică

Secţiunea 1 - Administraţia publică centrală de specialitate

Referitor la completarea art. 119 cu două noi alineate, (2) şi (3):

"(2) În condiţiile legii, Consiliul Suprem de Apărare a Ţării transmite Parlamentului, în vederea aprobării, strategia de securitate naţională.

(3) Consiliul Suprem de Apărare a Ţării transmite Parlamentului rapoartele asupra activităţii desfăşurate, în vederea examinării acestora."

Securitatea naţională se realizează în cadrul ordinii democratice prin exercitarea deplină a drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti, asumarea conştientă a responsabilităţilor, perfecţionarea capacităţii de decizie şi de acţiune a statului, precum şi afirmarea României ca membru activ al comunităţii internaţionale. Ca instrument naţional ce dă forţă şi valoare concretă acestor exigenţe, strategia de securitate naţională reprezintă un factor integrator de sinteză, ce se concretizează printr-un ansamblu de decizii, planuri, măsuri şi acţiuni menite să prevină şi să contracareze eficient riscurile şi ameninţările ce pun în pericol valorile şi interesele naţionale, precum şi valorile care dau identitate şi unitate construcţiei europene. Dată fiind importanţa unui asemenea document-program, se impune cu necesitate adoptarea sa în cadrul Consiliului Suprem de Apărare a Ţării şi aprobarea sa de către Parlament.

Prin urmare, legea de revizuire a Constituţiei atribuie Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, în virtutea competenţelor sale de organizare şi coordonare unitară a activităţilor care privesc apărarea ţării şi securitatea naţională, sub toate aspectele sale: securitatea internă, securitatea energetică, securitatea alimentară, securitatea transporturilor şi a infrastructurii, securitatea sănătăţii publice, securitatea financiară, securitatea informatică etc., o nouă obligaţie constituţională, şi anume aceea de a elabora strategia de securitate naţională pe care o supune aprobării Parlamentului.

Alineatul (3) nu prezintă niciun element de noutate, ci reia soluţia constituţională cuprinsă în actualul art. 65, propus spre abrogare, care consacră Şedinţele Camerelor şi care prevede la alin. (2) "Camerele îşi desfăşoară lucrările şi în şedinţe comune, potrivit unui regulament adoptat cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor, pentru:

g) examinarea rapoartelor Consiliului Suprem de Apărare a Ţării".

f) Cap. V - Autoritatea judecătorească

Secţiunea 1 - Instanţele judecătoreşti

1. Referitor la modificarea şi completarea art. 124:

"(3) Judecătorii sunt independenţi şi se supun numai Constituţiei, legii şi deciziilor Curţii Constituţionale.

(4) Răspunderea judecătorilor şi procurorilor se reglementează prin lege organică."

Propunerea de completare a alineatului (3) vizează înlocuirea formulării sintetice şi cuprinzătoare pe care o conţine în prezent Constituţia la o formulare enumerativă, care cuprinde, pe lângă lege, Constituţia şi deciziile Curţii Constituţionale. Modificarea reprezintă o aplicare a dispoziţiilor art. 1 alin. (5) din Constituţie, potrivit cărora "În România, respectarea Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor este obligatorie", coroborate cu cele ale art. 142 alin. (1), conform cărora "Curtea Constituţională este garantul supremaţiei Constituţiei". În exercitarea acestui rol constituţional, Curtea se pronunţă asupra constituţionalităţii legilor înainte de promulgarea acestora, precum şi asupra excepţiilor de neconstituţionalitate privind legile şi ordonanţele, ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti sau de arbitraj comercial sau ridicate direct de Avocatul Poporului. Potrivit art. 147 alin. (4), "Deciziile Curţii Constituţionale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii şi au putere numai pentru viitor". Mai mult, Curtea Constituţională a reţinut, prin Decizia nr. 847 din 8 iulie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 605 din 14 august 2008, că "decizia de constatare a neconstituţionalităţii face parte din ordinea juridică normativă, prin efectul acesteia prevederea neconstituţională încetându-şi aplicarea pentru viitor". De asemenea, Curtea a constatat că, în acord cu jurisprudenţa sa, spre exemplu Decizia Plenului Curţii Constituţionale nr. 1/1995 privind obligativitatea deciziilor sale pronunţate în cadrul controlului de constituţionalitate, puterea de lucru judecat ce însoţeşte actele jurisdicţionale, deci şi deciziile Curţii Constituţionale, se ataşează nu numai dispozitivului, ci şi considerentelor pe care se sprijină acesta. Astfel, Curtea a reţinut că atât considerentele, cât şi dispozitivul deciziilor sale sunt general obligatorii şi se impun cu aceeaşi forţă tuturor subiectelor de drept. În consecinţă, Parlamentul, Guvernul, instanţele judecătoreşti, respectiv autorităţile şi instituţiile publice urmează, în aplicarea legii criticate, să respecte cele stabilite de Curtea Constituţională în considerentele şi dispozitivul deciziei. (De exemplu, prin Decizia nr. 1.415 din 4 noiembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 796 din 23 noiembrie 2009, sau prin Decizia nr. 414 din 14 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 291 din 4 mai 2010.)

În considerarea acestor raţiuni, Curtea apreciază că propunerea de completare a dispoziţiilor art. 124 alin. (3) este redundantă, obligaţia judecătorilor de a se supune Constituţiei şi de a respecta deciziile Curţii Constituţionale fiind deja consacrată prin norme constituţionale.

Mai mult, sintagma constituţională în vigoare în prezent, "judecătorii sunt independenţi şi se supun numai legii", reprezintă garanţia constituţională a "nesupunerii" judecătorului unei alte puteri, unor alte persoane sau interese, dinăuntrul sau din afara sistemului judiciar, şi a "supunerii" sale doar legii, astfel încât orice structură de subordonare sau de comandă asupra acestuia este exclusă şi nu îi poate afecta independenţa. Noţiunea de "lege" este folosită în sensul său larg, care include şi Constituţia, ca Lege fundamentală, dar şi toate celelalte acte normative, cu forţă juridică echivalentă legii sau inferioară acesteia, care constituie ansamblul normativ pe care trebuie să se fundamenteze actul de justiţie.

În ceea ce priveşte propunerea de completare a art. 124 cu un nou alineat (4), Curtea observă că aceasta este de prisos, întrucât reglementarea răspunderii judecătorilor şi procurorilor, prin lege organică, a fost deja consacrată prin propunerea de introducere a unei noi litere s^1) la art. 73 alin. (3).

2. Referitor la completarea art. 126 alin. (6):

"(6) Controlul judecătoresc al actelor administrative ale autorităţilor publice, pe calea contenciosului administrativ, este garantat, cu excepţia celor care privesc raporturile cu Parlamentul, a actelor de comandament cu caracter militar, precum şi a celor care privesc politicile fiscale şi bugetare ale Guvernului, în condiţiile legii contenciosului administrativ. Instanţele de contencios administrativ sunt competente să soluţioneze cererile persoanelor vătămate prin ordonanţe sau, după caz, prin dispoziţii din ordonanţe declarate neconstituţionale."

În urma revizuirii Constituţiei din anul 2003, la articolul 126 a fost introdus un nou alineat, alin. (6), care stabileşte că instanţele judecătoreşti, pe calea contenciosului administrativ, exercită controlul judecătoresc al actelor administrative ale autorităţilor publice, control care este garantat şi de la care fac excepţie în mod absolut numai două categorii de acte - cele de comandament cu caracter militar şi cele care privesc raporturile cu Parlamentul - care, prin natura lor, nu sunt supuse sub nicio formă controlului judecătoresc.

Din punct de vedere constituţional, art. 126 alin. (6) este singurul sediu al materiei cu privire la actele administrative exceptate de la controlul judecătoresc, norma fiind de strictă interpretare, întrucât constituie o derogare de la principiul liberului acces la justiţie.

Propunerea de completare a alineatului (6) vizează o nouă excepţie de la controlul judecătoresc şi anume actele administrative care privesc politicile fiscale şi bugetare ale Guvernului.

Cu privire la politica fiscală şi bugetară a Guvernului, reţinem că, potrivit dispoziţiilor art. 137 alin. (1) din Constituţie, "Formarea, administrarea, întrebuinţarea şi controlul resurselor financiare ale statului, ale unităţilor administrativ-teritoriale şi ale instituţiilor publice sunt reglementate prin lege". De asemenea, potrivit art. 139 alin. (1), "Impozitele, taxele şi orice alte venituri ale bugetului de stat şi ale bugetului asigurărilor sociale de stat se stabilesc numai prin lege".

În ceea ce priveşte conceptul de "lege", prin Decizia nr. 120 din 16 martie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 296 din 5 aprilie 2004, Curtea a reţinut că acesta "are mai multe înţelesuri în funcţie de distincţia ce operează între criteriul formal sau organic şi cel material.

Potrivit primului criteriu, legea se caracterizează ca fiind un act al autorităţii legiuitoare, ea identificându-se prin organul chemat să o adopte şi prin procedura ce trebuie respectată în acest scop. Această concluzie rezultă din coroborarea dispoziţiilor art. 61 alin. (1) teza a doua din Constituţie, republicată, conform cărora <<Parlamentul este [...] unica autoritate legiuitoare a ţării>> cu prevederile art. 76, 77 şi 78, potrivit cărora legea adoptată de Parlament este supusă promulgării de către Preşedintele României şi intră în vigoare la trei zile după publicarea ei în Monitorul Oficial al României, dacă în conţinutul său nu este prevăzută o altă dată ulterioară. Criteriul material are în vedere conţinutul reglementării, definindu-se în considerarea obiectului normei, respectiv a naturii relaţiilor sociale reglementate.

În ceea ce priveşte ordonanţele Guvernului, Curtea reţine că, elaborând astfel de acte normative, organul administrativ exercită o competenţă prin atribuire care, prin natura ei, intră în sfera de competenţă legislativă a Parlamentului. Prin urmare, ordonanţa nu reprezintă o lege în sens formal, ci un act administrativ de domeniul legii, asimilat acesteia prin efectele pe care le produce, respectând sub acest aspect criteriul material.

În consecinţă, întrucât un act juridic normativ, în general, se defineşte atât prin formă, cât şi prin conţinut, legea, în sens larg, deci cuprinzând şi actele asimilate, este rezultatul combinării criteriului formal cu cel material".

Date fiind argumentele expuse în prealabil, actul administrativ care priveşte politicile fiscale şi bugetare ale Guvernului îl poate constitui în exclusivitate o ordonanţă a Guvernului. O interpretare contrară este de natură a încălca prevederile art. 137 alin. (1) şi art. 139 alin. (1) din Constituţie.

Pe de altă parte, necircumscrierea noţiunii de "act administrativ" prin norma constituţională, coroborată cu sintagma "în condiţiile legii contenciosului administrativ" este susceptibilă de interpretarea conform căreia această lege poate stabili care acte pot face obiectul controlului judecătoresc, respectiv care acte administrative pot fi exceptate de la acest control. Or, o atare interpretare, care ar conferi legiuitorului ordinar ca, prin intermediul unei legi infraconstituţionale, să adauge la Constituţie noi cazuri de acte administrative exceptate de la controlul judecătoresc, contravine principiului constituţional consacrat de art. 1 alin. (5) referitor la supremaţia Constituţiei, precum şi principiului prevăzut de art. 21 privind accesul liber la justiţie şi, implicit, art. 152 alin. (2) care stabileşte interdicţia revizuirii prevederilor constituţionale care ar avea ca efect suprimarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor.

Pe de altă parte, întrucât norma propusă prin legea de revizuire stabileşte doar domeniul de reglementare - politicile fiscale şi bugetare ale Guvernului, competenţa de a reglementa sfera actelor administrative supuse controlului judecătoresc aparţine în exclusivitate legiuitorului, primar sau delegat. Or, în cazul acestuia din urmă - Guvernul, există posibilitatea unei suprapuneri de calităţi: aceea de legiuitor care stabileşte actele administrative excluse de la controlul judecătoresc şi aceea de emitent al respectivelor acte, ceea ce contravine principiului separaţiei puterilor în stat, consacrat de art. 1 alin. (4) din Constituţie.

Mai mult, nici sub aspectul previzibilităţii, norma infraconstituţională care ar reglementa sfera actelor administrative exceptate de la controlul judiciar nu corespunde exigenţelor constituţionale şi convenţionale, întrucât lasă la latitudinea legiuitorului ordinar modificarea acestei sfere, împrejurare care poate genera discriminări între cetăţeni.

Secţiunea a 3-a - Consiliul Superior al Magistraturii

3. Referitor la modificarea art. 133 alin. (2), (3), (4), (5) şi (6):

"(2) Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 19 membri, din care:

a) 10 sunt aleşi în adunările generale ale magistraţilor şi validaţi de Parlament; aceştia fac parte din două secţii, una pentru judecători şi una pentru procurori; prima secţie este compusă din 5 judecători, iar cea de-a doua din 5 procurori;

b) 6 reprezentanţi ai societăţii civile, care se bucură de înaltă reputaţie profesională şi morală: 3 numiţi de Parlament şi 3 de către Preşedintele României;

(3) Preşedintele Consiliului Superior al Magistraturii este ales dintre membrii prevăzuţi la alineatul (2) literele a) şi b), pentru un mandat de un an, ce poate fi înnoit o singură dată. Mandatul acestuia nu poate fi prelungit.

(4) Durata mandatului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii este de 6 ani şi nu poate fi prelungit sau înnoit.

(5) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii nu pot fi luate prin vot secret şi se motivează."

Modificarea esenţială priveşte alin. (2) referitor la structura Consiliului Superior al Magistraturii, în sensul că, deşi se păstrează numărul total de 19 membri, se măreşte (de la 2 la 6) numărul membrilor reprezentaţi ai societăţii civile şi se micşorează proporţional (de la 14 la 10), numărul membrilor care au calitatea de judecători şi procurori. Sporirea numărului de membri

reprezentanţi ai societăţii civile este coroborată cu propunerea de numire a celor 6, după cum urmează: 3 de către Parlament şi 3 de către Preşedintele României.

Curtea observă că şi în alte state europene, structura organului reprezentativ al autorităţii judiciare, cu competenţe în numirea, transferul, promovarea şi sancţionarea magistraţilor, este diferită, putând include un număr variabil de membri care nu sunt magistraţi.

Astfel, în Portugalia, potrivit art. 218 din Constituţie, Consiliul Judecătoresc Suprem este format din: 2 membri numiţi de Preşedintele ţării, 7 membri aleşi de Parlament şi 7 judecători aleşi de către adunările generale ale magistraţilor, pe baza principiului reprezentării proporţionale.

În Spania, Consiliul General al Puterii Judiciare este condus de Preşedintele Curţii Supreme şi este compus din 20 de membri numiţi de Regele Spaniei, dintre care: 12 membri judecători sau alţi magistraţi, 4 membri propuşi de Congresul Deputaţilor şi 4 membri propuşi de Senat. Cei 8 membri numiţi de Parlament trebuie să fie avocaţi sau alţi jurişti cu înaltă competenţă profesională şi să aibă peste 15 ani de experienţă profesională.

În Italia, potrivit dispoziţiilor art. 104 din Constituţie, două treimi dintre membrii Consiliului Superior al Magistraturii sunt aleşi dintre magistraţi, iar o treime dintre aceştia sunt aleşi de Parlament, în şedinţă comună, dintre profesorii universitari de drept şi avocaţii cu peste 15 ani vechime.

Analizând propunerea de modificare, Curtea reţine că, potrivit art. 133 alin. (1) din Constituţie şi dispoziţiilor Legii nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 827 din 13 septembrie 2005, Consiliul Superior al Magistraturii este un organism independent, cu activitate permanentă, cu atribuţii referitoare la cariera judecătorilor şi procurorilor. Totodată, acest Consiliu reprezintă garantul independenţei justiţiei, iar membrii săi răspund în faţa judecătorilor şi procurorilor pentru activitatea desfăşurată în exercitarea mandatului.

Curtea observă că legiuitorul constituant originar a optat pentru includerea în componenţa Consiliului Superior al Magistraturii şi a unor membri care nu sunt magistraţi de profesie, dar care reprezintă societatea civilă, sunt specialişti în domeniul dreptului şi se bucură de înaltă reputaţie profesională şi morală.

Curtea constată că îndeplinirea rolului constituţional al Consiliului Superior al Magistraturii, acela de garant al independenţei justiţiei, precum şi a principalelor atribuţii care privesc cariera şi răspunderea disciplinară a magistraţilor, presupune ca judecătorii şi procurorii să aibă o pondere corespunzătoare imperativului constituţional, consacrat de art. 133 alin. (1).

Aşa fiind, în virtutea atribuţiilor Consiliului Superior al Magistraturii, componenţa acestui organism trebuie să reflecte specificitatea acestei activităţi, calitatea de magistraţi a membrilor - aşa cum o impune însăşi titulatura acestui organism suprem de reprezentare, care cunosc în mod direct implicaţiile activităţii desfăşurate de această categorie profesională, fiind definitorie pentru hotărârile pe care le adoptă Consiliul.

Pe de altă parte, numirea celor 6 reprezentanţi ai societăţii civile de către Parlament, autoritatea legiuitoare, respectiv de către Preşedintele României, reprezentant al autorităţii executive, constituie o interferenţă a celorlalte puteri constituţionale în activitatea autorităţii judecătoreşti, punând sub semnul întrebării rolul Consiliului Superior al Magistraturii de garant al independenţei justiţiei. Astfel, majorarea numărului membrilor reprezentanţilor societăţii civile, deci a persoanelor din afara sistemului judiciar, şi schimbarea proporţiei de reprezentare în Consiliu, are consecinţe negative asupra activităţii sistemului judiciar. Mai mult, se ajunge la situaţia în care aceşti membri dobândesc un rol important în domeniul răspunderii disciplinare a

judecătorilor şi procurorilor, ceea ce reprezintă o ingerinţă a politicului în justiţie, împrejurare ce este de natură a anihila garanţia constituţională referitoare la independenţa justiţiei.

Totodată, textul propus modifică şi alin. (3) al art. 133, prevăzând că preşedintele Consiliului Superior al Magistraturii poate fi ales atât dintre membrii - judecători sau procurori, cât şi dintre membrii - reprezentanţi ai societăţii civile. Pentru argumentele expuse anterior, Curtea reţine că şi această modificare este de natură a aduce atingere garanţiei constituţionale care consacră independenţa justiţiei.

O altă modificare a alin. (3) al art. 133 constă în acordarea posibilităţii ca mandatul preşedintelui Consiliului Superior al Magistraturii să poată fi înnoit o singură dată, dar să nu poată fi prelungit. Curtea observă că modificarea este justificată de faptul că mandatul preşedintelui Consiliului este unul foarte scurt, de doar un an, fiind necesară acordarea posibilităţii înnoirii acestuia, dar în mod limitat, la o singură dată.

La alin. (4) al art. 133, iniţiatorul propune introducerea interdicţiei ca mandatul membrilor să poată fi prelungit sau înnoit. Curtea observă că durata mandatului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii este de 6 ani, iar interdicţia ca acesta să fie prelungit sau înnoit este prevăzută în art. 51 alin. (1) din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii. Prin urmare, modificarea propusă nu face decât să constituţionalizeze norma cuprinsă în legea organică.

Referitor la alin. (5) se propune modificarea acestuia, în sensul că hotărârile Consiliului nu pot fi luate prin vot secret şi se motivează. Această modificare reprezintă o garantare a drepturilor fundamentale de acces liber la justiţie şi de apărare, întrucât Consiliul Superior al Magistraturii are atribuţii în ceea ce priveşte numirea în funcţie şi eliberarea din funcţie a judecătorilor şi a procurorilor, numirea judecătorilor stagiari şi procurorilor stagiari, promovarea judecătorilor şi a procurorilor, eliberarea din funcţie a judecătorilor stagiari şi a procurorilor stagiari. Prin votul deschis şi obligaţia de motivare a hotărârii, norma asigură transparenţă activităţii Consiliului, constituind o garanţie a respectării drepturilor constituţionale menţionate, împotriva abuzurilor şi arbitrarului. Mai mult, în virtutea calităţii sale de garant al independenţei justiţiei, Consiliul Superior al Magistraturii trebuie să se supună exigenţelor constituţionale în ceea ce priveşte actele sale decizionale, asupra cărora pot plana suspiciuni în condiţiile în care acestea nu conţin argumentele pe care se fundamentează hotărârea adoptată.

Distinct de analiza propunerii de revizuire ce are ca obiect dispoziţiile art. 133 din Constituţie, Curtea repune în discuţie ceea ce a constatat prin Decizia nr. 148 din 16 aprilie 2003 privind constituţionalitatea propunerii legislative de revizuire a Constituţiei României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 317 din 12 mai 2003. Astfel, cu privire la dispoziţiile alineatului 7 al art. 133 care consacră că "Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii sunt definitive şi irevocabile, cu excepţia celor prevăzute la articolul 134 alineatul (2)", Curtea a statuat că "această dispoziţie se află într-un raport antinomic cu prevederile art. 21 alin. (1) din Constituţie, potrivit cărora <<Orice persoană se poate adresa justiţiei pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor şi a intereselor sale legitime>>. Mai mult, într-un stat de drept neasigurarea accesului liber la instanţele judecătoreşti este inacceptabilă. Ca atare, interzicerea recursului la justiţie, cu privire la astfel de hotărâri, este contrară principiului stabilit de art. 6 al Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, în virtutea căruia orice persoană are dreptul la un proces echitabil, un asemenea proces fiind exclus în afara unei instanţe care să garanteze efectiv independenţa judecătorului.

Consiliul Superior al Magistraturii îndeplineşte rolul de instanţă de judecată, în secţii şi în plen, în domeniul jurisdicţiei disciplinare a judecătorilor şi procurorilor, fără votul ministrului

justiţiei şi al procurorului general, potrivit procedurii stabilite prin legea sa organică. Această dispoziţie constituţională nu poate interzice accesul liber la justiţie al persoanei judecate de această <<instanţă>> extrajudiciară, fără încălcarea prevederilor art. 6 al Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale".

Prin urmare, Curtea apreciază ca fiind oportună reanalizarea caracterului definitiv şi irevocabil al hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii consacrat de art. 133 alin. (7) din Constituţie.

IV. Titlul IV - Economia şi finanţele publice

1. Referitor la modificarea şi completarea art. 138:

"(2) Guvernul elaborează anual proiectul bugetului de stat şi pe cel al asigurărilor sociale de stat, pe care le transmite instituţiilor Uniunii Europene, după informarea prealabilă a Parlamentului asupra conţinutului acestora.

(2^1) Guvernul supune spre aprobare Parlamentului, separat, proiectul bugetului de stat şi pe cel al asigurărilor sociale de stat."

Propunerea de modificare a textului constituţional cuprins în alineatul (2) al art. 138 vizează obligaţia Guvernului de a transmite instituţiilor Uniunii Europene proiectul bugetului de stat şi pe cel al asigurărilor sociale de stat, după informarea prealabilă a Parlamentului. Oportunitatea constituţionalizării unei atare obligaţii, care se limitează la transmiterea acestor proiecte către instituţiile Uniunii Europene, comportă anumite critici. Astfel, în măsura în care România este stat membru al Uniunii Europene şi în această calitate exercită în comun cu celelalte state membre competenţele stabilite de tratatele Uniunii, consacrarea acestei obligaţii la nivel constituţional apare ca fiind redundantă şi excesivă.

Alineatul (2^1) nu prezintă niciun element de noutate, ci reia soluţia constituţională cuprinsă în actualul art. 138 alin. (2), referitoare la supunerea spre aprobare Parlamentului, separat, a celor două proiecte al bugetului de stat, respectiv al bugetului asigurărilor sociale de stat.

2. Referitor la introducerea art. 138^1, cu denumirea marginală "Politica financiară":

(1) Statul trebuie să evite deficitul public excesiv. Deficitul bugetar nu poate fi mai mare de 3% din produsul intern brut, iar datoria publică nu poate depăşi 60% din produsul intern brut.

(2) Împrumuturile externe pot fi contractate numai în domeniul investiţiilor.

(3) În cazul producerii unei catastrofe naturale sau ivirii unor situaţii excepţionale cu impact negativ semnificativ asupra finanţelor publice, valorile maxime prevăzute la alineatul (1) pot fi depăşite, cu acordul majorităţii membrilor Parlamentului, numai dacă depăşirea poate fi compensată în maximum 3 ani.

(4) Prin derogare de la dispoziţiile alineatului (2), pentru prevenirea consecinţelor unei calamităţi naturale sau ale unui dezastru deosebit de grav, cu acordul majorităţii membrilor Parlamentului, pot fi contractate şi alte împrumuturi externe."

Potrivit Pactului de Stabilitate şi Creştere (PSC), acord între statele membre ale Uniunii Europene având scopul de a coordona politicile fiscale naţionale în cadrul Uniunii Economice Monetare pentru asigurarea unui climat de stabilitate şi de prudenţă bugetară, procedura privind deficitul excesiv reprezintă principalul instrument de constrângere a statelor membre de a respecta criteriile de convergenţă stabilite prin Tratatul de la Maastricht privind evitarea deficitelor publice excesive. În cazul în care un stat are un deficit bugetar mai mare de 3% din produsul intern brut sau o datorie publică mai mare de 60%, Comisia Europeană poate recomanda Consiliului să ia o serie de măsuri împotriva statului ce încalcă termenii pactului.

Începând cu 1 decembrie 2009, data intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona, dispoziţiile art. 104 din Tratatul de la Maastricht au fost preluate în art. 126 din Tratatul privind funcţionarea Uniunii Europene, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. C83 din 30 martie 2010.

Potrivit acestor dispoziţii, "(2) Pentru a identifica erorile evidente, Comisia supraveghează evoluţia situaţiei bugetare şi a nivelului datoriei publice în statele membre. Comisia examinează în special dacă disciplina bugetară a fost respectată, pe baza următoarelor două criterii:

(a) dacă raportul dintre deficitul public planificat sau real şi produsul intern brut depăşeşte o valoare de referinţă, cu excepţia cazului în care:

- raportul s-a diminuat în mod semnificativ şi constant şi atinge un nivel apropiat de valoarea de referinţă; sau

- depăşirea valorii de referinţă este excepţională şi temporară şi respectivul raport se menţine aproape de valoarea de referinţă;

(b) dacă raportul dintre datoria publică şi produsul intern brut depăşeşte o valoare de referinţă, cu excepţia cazului în care acest raport se diminuează suficient şi se apropie de valoarea de referinţă într-un ritm satisfăcător.

Valorile de referinţă sunt precizate în Protocolul privind procedura aplicabilă deficitelor excesive, care este anexat la tratate".

Sub acest aspect, art. 1 din Protocolul nr. 12 privind procedura aplicabilă deficitelor excesive stabileşte că "Valorile de referinţă menţionate la articolul 126 alineatul (2) din Tratatul privind funcţionarea Uniunii Europene sunt următoarele:

- 3% pentru raportul dintre deficitul public prevăzut sau realizat şi produsul intern brut la preţurile pieţei;

- 60% pentru raportul dintre datoria publică şi produsul intern brut la preţurile pieţei".

De asemenea, potrivit Declaraţiei cu privire la articolul 126 din tratat, "consolidarea potenţialului de creştere şi garantarea unor situaţii bugetare sănătoase formează cei doi piloni pe care se sprijină politica economică şi bugetară a Uniunii şi a statelor membre. Pactul de stabilitate şi de creştere este un instrument important pentru realizarea acestor obiective. [...] Conferinţa [...] confirmă faptul că un sistem întemeiat pe norme este cel mai bun mijloc de a garanta respectarea angajamentelor şi egalitatea de tratament pentru toate statele membre. [...] Uniunea urmăreşte o creştere economică echilibrată şi stabilitatea preţurilor. În consecinţă, politicile economice şi bugetare trebuie să stabilească priorităţi adecvate în domeniul reformelor economice, al inovaţiilor, al competitivităţii şi al consolidării investiţiilor private şi al consumului pe parcursul perioadelor în care creşterea economică este redusă".

Legea de revizuire consacră, la nivel de normă juridică de rang constituţional, principiul echilibrului bugetar: reglementarea unui deficit bugetar maxim de 3% din produsul intern brut şi a unei datorii publice care nu poate depăşi 60% din produsul intern brut. Propunerea se fundamentează pe necesitatea convertirii într-un criteriu de constituţionalitate a exigenţei economice privind disciplina şi rigoarea bugetară şi nu încalcă limitele de revizuire a Constituţiei, prevăzute de art. 152 alin. (1).

V. Titlul V - Curtea Constituţională

1. Referitor la modificarea art. 142 alin. (3)

"(3) Şase judecători sunt numiţi de Parlament şi trei de Preşedintele României."

Modificarea reflectă schimbarea structurii Parlamentului de la sistemul bicameral la sistemul unicameral, astfel că numirea judecătorilor Curţii Constituţionale urmează a se adapta noii reglementări.

2. Referitor la modificarea literelor a), b), c), e) şi h) ale articolului 146

Modificările operate vizează schimbarea structurii Parlamentului şi privesc subiectele de sesizare a Curţii Constituţionale, care urmează a fi preşedintele Parlamentului şi 40 de parlamentari.

Cu privire la modificarea lit. h), aceasta a fost examinată în prealabil în cadrul analizei modificărilor aduse prin legea de revizuire a dispoziţiilor constituţionale referitoare la suspendarea Preşedintelui.

Independent de analiza propunerii de revizuire ce are ca obiect dispoziţiile art. 146 din Constituţie, Curtea consideră oportună completarea dispoziţiilor literei a) în sensul "a) se pronunţă asupra constituţionalităţii legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Preşedintelui României, a preşedintelui Parlamentului, a Guvernului, a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puţin 40 de parlamentari, precum şi, din oficiu, asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei şi a legilor de revizuire a Constituţiei, înainte de aprobarea lor prin referendum;" şi a literei c) în sensul care urmează "c) se pronunţă asupra constituţionalităţii regulamentului şi a hotărârilor cu caracter normativ ale Parlamentului, la sesizarea preşedintelui Parlamentului, a unui grup parlamentar sau a unui număr de cel puţin 40 de parlamentari;".

Propunerea vizează constituţionalizarea normelor cuprinse în Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, reglementând la rang de Constituţie atribuţiile Curţii reglementate în cuprinsul art. 23 alin. (1) şi al art. 27 alin. (1) din legea sa organică. Cu privire la completarea literei a), Curtea apreciază că este necesar ca legea de revizuire adoptată de Parlament, înainte de a fi supusă referendumului în condiţiile art. 151 alin. (3) din Legea fundamentală, să fie examinată de Curtea Constituţională pentru a constata, pe de o parte, dacă a fost respectată decizia Curţii privind proiectul de lege sau propunerea de revizuire a Constituţiei şi, pe de altă parte, dacă modificările şi completările aduse proiectului sau propunerii de revizuire în procedura de dezbatere şi adoptare parlamentară respectă principiile şi dispoziţiile constituţionale referitoare la revizuire.

De asemenea, în ceea ce priveşte dispoziţiile art. 146 lit. e), Curtea apreciază necesară reevaluarea acestei atribuţii în sensul circumscrierii noţiunii de "conflict juridic de natură constituţională" numai cu privire la conflictele dintre autorităţile publice care "presupun acte sau acţiuni concrete prin care o autoritate sau mai multe îşi arogă puteri, atribuţii sau competenţe, care, potrivit Constituţiei, aparţin altor autorităţi publice, ori omisiunea unor autorităţi publice, constând în declinarea competenţei sau în refuzul de a îndeplini anumite acte care intră în obligaţiile lor". O atare concepţie este în acord cu cele stabilite prin Decizia nr. 53 din 28 ianuarie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 144 din 17 februarie 2005, sau prin Decizia nr. 97 din 7 februarie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 169 din 5 martie 2008, conform cărora "conflictul juridic de natură constituţională există între două sau mai multe autorităţi şi poate privi conţinutul ori întinderea atribuţiilor lor decurgând din Constituţie, ceea ce înseamnă că acestea sunt conflicte de competenţă, pozitive sau negative, şi care pot crea blocaje instituţionale".

Potrivit textului în vigoare în prezent, Curtea Constituţională este competentă să soluţioneze în fond orice conflicte juridice de natură constituţională născute între autorităţile publice, iar nu numai conflictele pozitive sau negative de competenţă de natură constituţională dintre autorităţile publice, cum ar fi fost firesc. Pentru a se evita antrenarea Curţii în soluţionarea unor conflicte care au ca sursă dispute politice sau altă sorginte decât cea juridică, Curtea consideră că se impune modificarea textului constituţional în sensul circumscrierii atribuţiei Curţii numai cu privire la soluţionarea conflictelor de autoritate, respectiv de conflictele pozitive sau negative de competenţă.

Curtea recomandă abrogarea literei l), potrivit căreia "îndeplineşte şi alte atribuţii prevăzute de legea organică a Curţii". Propunerea este justificată de împrejurarea că, în virtutea acestei

dispoziţii, Curtea, alături de atribuţiile "de rang constituţional" prevăzute la art. 146 lit. a) - k), poate dobândi şi alte atribuţii instituite de legiuitorul ordinar prin legea ei de organizare şi funcţionare, atribuţii "de rang" legal.

Aşa fiind, în temeiul textului constituţional propus spre abrogare - art. 146 lit. l), atribuţiile Curţii Constituţionale pot fi multiplicate ori de câte ori interese ale forţelor politice impun modificarea sau completarea legii de organizare a Curţii. Curtea apreciază că, prin eliminarea dispoziţiei constituţionale, este garantată independenţa instanţei constituţionale şi se păstrează voinţa puterii constituţionale originare cu privire la atribuţiile Curţii limitativ prevăzute numai în cuprinsul Constituţiei.

Distinct de cele menţionate mai sus, Curtea propune introducerea unei noi atribuţii a Curţii Constituţionale, respectiv aceea de a se pronunţa, din oficiu, asupra constituţionalităţii deciziilor pronunţate de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie prin care soluţionează recursurile în interesul legii. Propunerea formulată porneşte de la împrejurarea că, pe de o parte, dezlegarea dată problemelor de drept deduse judecăţii este obligatorie pentru instanţele judecătoreşti, iar, pe de altă parte, potrivit prevederilor art. 124 alin. (3) din Constituţie, judecătorii sunt independenţi şi se supun numai legii.

Prin Decizia Curţii Constituţionale nr. 838 din 27 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 461 din 3 iulie 2009, s-a statuat "În exercitarea atribuţiei prevăzute de art. 126 alin. (3) din Constituţie, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie are obligaţia de a asigura interpretarea şi aplicarea unitară a legii de către toate instanţele judecătoreşti, cu respectarea principiului fundamental al separaţiei puterilor, consacrat de art. 1 alin. (4) din Constituţia României. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu are competenţa constituţională să instituie, să modifice sau să abroge norme juridice cu putere de lege ori să efectueze controlul de constituţionalitate al acestora".

Curtea Constituţională apreciază că soluţiile pronunţate în recursul în interesul legii, obligatorii pentru instanţele de judecată, adoptate în vederea asigurării, interpretării şi aplicării unitare a legii, trebuie să respecte exigenţele constituţionale, sens în care se impune controlul de constituţionalitate al acestora.

VI. Titlul VI - Integrarea euroatlantică

1. Referitor la modificarea art. 148

"(1) România este stat membru al Uniunii Europene şi exercită în comun cu celelalte state membre competenţele stabilite de tratatele Uniunii.

(1^1) Ratificarea actelor de revizuire a tratatelor constitutive ale Uniunii Europene se face prin lege adoptată de Parlament, cu o majoritate de două treimi din numărul membrilor săi.

(2) Ca urmare a aderării României la Uniunea Europeană, prevederile tratatelor constitutive sau de revizuire, precum şi celelalte reglementări ale Uniunii cu caracter obligatoriu au prioritate faţă de dispoziţiile contrare din legile interne.

(2^1) Ratificarea tratatului privind aderarea unui stat la Uniunea Europeană se face prin lege adoptată de Parlament, cu o majoritate de două treimi din numărul membrilor săi."

Propunerea de revizuire nu face decât să consacre formal statutul de stat membru al Uniunii Europene, actualizând prevederile constituţionale adoptate în perioada de preaderare. Noul text reia soluţia constituţională referitoare la ratificarea, de această dată a actelor de revizuire a tratatelor constitutive ale Uniunii Europene şi a tratatelor privind aderarea unor state la Uniunea Europeană, prin legi adoptate de Parlament, cu o majoritate de două treimi din numărul membrilor săi. De asemenea, legea de revizuire reia soluţia care consacră prioritatea de aplicare a prevederilor tratatelor constitutive, precum şi a celorlalte acte juridice cu caracter obligatoriu faţă

de dispoziţiile contrare din legile interne. De altfel, Curtea reţine că, în urma aderării la Uniunea Europeană, statele membre trebuie să respecte un principiu fundamental al ordinii juridice comunitare, şi anume efectul direct al normelor adoptate de instituţiile Uniunii.

În plus, în cuprinsul noului articol nu se mai regăseşte obligaţia Guvernului de a transmite Parlamentului proiectele actelor cu caracter obligatoriu înainte ca acestea să fie supuse aprobării instituţiilor Uniunii Europene.

Curtea observă că, în domeniile care impun aplicarea principiului subsidiarităţii, dispoziţiile art. 4 din Protocolul nr. 2 privind aplicarea principiilor subsidiarităţii şi proporţionalităţii, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. C83 din 30 martie 2010, prevăd expres obligaţia instituţiilor Uniunii Europene de a transmite parlamentelor naţionale proiectele legislative, astfel, "Comisia transmite parlamentelor naţionale proiectele sale legislative şi proiectele sale modificate, în acelaşi timp în care le transmite organului legislativ al Uniunii.

Parlamentul European transmite parlamentelor naţionale proiectele sale de acte legislative, precum şi proiectele sale modificate.

Consiliul transmite parlamentelor naţionale proiectele de acte legislative emise de un grup de state membre, de Curtea de Justiţie, Banca Centrală Europeană sau Banca Europeană de Investiţii, precum şi proiectele modificate".

2. Referitor la modificarea art. 149 cu denumirea marginală "Participarea la Tratatul Atlanticului de Nord"

"România este parte la Tratatul Atlanticului de Nord. Obligaţiile care decurg din această calitate a României vor fi aduse la îndeplinire de către Parlament, Preşedintele României şi Guvern."

Propunerea de revizuire consacră formal statutul de parte la Tratatul Atlanticului de Nord, menţionând expres autorităţile care au obligaţia de a îndeplini sarcinile care decurg din această calitate.

VII. Titlul VIII - Dispoziţii finale şi tranzitorii

1. Curtea recomandă abrogarea dispoziţiilor art. 154 alin. (2) din Constituţie, care prevăd obligaţia Consiliului Legislativ ca, în termen de 12 luni de la data intrării în vigoare a legii sale de organizare, să examineze conformitatea legislaţiei cu prezenta Constituţie şi să facă Parlamentului sau, după caz, Guvernului, propuneri corespunzătoare, întrucât dispoziţiile constituţionale şi-au epuizat efectele juridice, la momentul prezent, fiind caduce.

2. Referitor la modificarea art. 155

"(1) Prezenta lege de revizuire a Constituţiei intră în vigoare după aprobarea ei prin referendum.

(2) Instituţiile prevăzute de Constituţie, existente la data intrării în vigoare a legii de revizuire, rămân în funcţiune până la constituirea celor noi.

(3) Până la întrunirea legală a noului Parlament ales conform prezentei legi de revizuire, proiectele de legi şi propunerile legislative în curs de legiferare se dezbat şi se adoptă potrivit dispoziţiilor constituţionale anterioare intrării în vigoare a legii de revizuire.

(4) După întrunirea legală a noului Parlament ales conform legii de revizuire, proiectele de legi şi propunerile legislative adoptate sau respinse de către prima Cameră sesizată, potrivit dispoziţiilor constituţionale anterioare intrării în vigoare a legii de revizuire, se dezbat şi se adoptă de către Parlament, într-o singură lectură, pe articole, urmate de votul final pe întreaga lege."

Legea de revizuire prevede dispoziţii tranzitorii menite să asigure continuitatea procesului legislativ şi a activităţii Parlamentului.

Includerea unor dispoziţii privitoare la intrarea în vigoare a legii de revizuire după aprobarea ei prin referendum potrivit art. 155 alin. (1), precum şi includerea unor dispoziţii privitoare la supunerea legii de revizuire unui referendum, potrivit art. II "Revizuirea adoptată prin prezenta lege se supune aprobării prin referendum organizat potrivit dispoziţiilor art. 151 alin. (3) din Constituţia României" al proiectului de lege, sunt imprecise. Astfel, Curtea consideră că dispoziţiile art. II din legea de revizuire ar trebui reformulate în sensul următor: "Legea de revizuire a Constituţiei României intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a Hotărârii Curţii Constituţionale pentru confirmarea rezultatului referendumului naţional privind legea de revizuire."

Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) teza finală, al art. 150 alin. (1) şi al art. 152 din Constituţie, precum şi al art. 19 - 21 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Cu majoritate de voturi, constată că proiectul de lege pentru revizuirea Constituţiei a fost iniţiat cu respectarea prevederilor art. 150 alin. (1) din Constituţie.

2. Cu majoritate de voturi, constată că eliminarea tezei a doua a art. 44 alin. (8) din Constituţie, potrivit căreia "Caracterul licit al dobândirii se prezumă" este neconstituţională, deoarece are ca efect suprimarea unei garanţii a dreptului de proprietate, încălcându-se astfel limitele revizuirii prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie.

3. Cu majoritate de voturi, constată că modificarea alin. (2) şi eliminarea alin. (3) ale art. 72 din Constituţie sunt neconstituţionale, deoarece au ca efect suprimarea unui drept fundamental al persoanei care ocupă o demnitate publică, încălcându-se astfel limitele revizuirii prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie.

4. Cu majoritate de voturi, constată că abrogarea alin. (2) şi modificarea alin. (3) ale art. 109 din Constituţie sunt neconstituţionale, deoarece au ca efect suprimarea unui drept fundamental al persoanei care ocupă o demnitate publică, încălcându-se astfel limitele revizuirii prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie.

5. Cu majoritate de voturi, constată că modificarea alin. (6) al art. 126 din Constituţie, în sensul introducerii sintagmei "precum şi a celor care privesc politicile fiscale şi bugetare ale Guvernului, în condiţiile legii contenciosului administrativ" este neconstituţională, deoarece are ca efect suprimarea liberului acces la justiţie, încălcându-se astfel limitele revizuirii prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie.

6. Cu majoritate de voturi, constată că modificările alin. (2) lit. a) şi b) şi alin. (3) ale art. 133 sunt neconstituţionale, deoarece au ca efect încălcarea independenţei justiţiei, în contradicţie cu dispoziţiile art. 152 alin. (1) din Constituţie.

7. Supune atenţiei Preşedintelui României observaţiile din considerentele prezentei decizii privitoare la următoarele dispoziţii din proiectul de lege pentru revizuirea Constituţiei: art. 6 alin. (3), art. 52 alin. (3), art. 64 alin. (1) şi alin. (5), art. 71 alin. (2), art. 73 alin. (3) lit. s^1, art. 76 alin. (1), art. 87 alin. (1), art. 90, art. 92 alin. (3^1), art. 95, art. 98 alin. (2), art. 105 alin. (1), art. 107 alin. (4), art. 114 alin. (1), art. 124 alin. (3) şi (4), art. 133 alin. (5), art. 146 lit. a), c), e) şi l), art. 154 alin. (2), art. 155 alin. (1) şi art. II.

8. Cu unanimitate de voturi, constată că celelalte prevederi din proiectul de lege pentru revizuirea Constituţiei nu contravin dispoziţiilor constituţionale.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Dezbaterile au avut loc în Şedinţele Plenului Curţii Constituţionale din 16 şi 17 iunie 2011, la care au participat: Augustin Zegrean, preşedinte, Aspazia Cojocaru, Acsinte Gaspar, Petre Lăzăroiu, Iulia Antoanella Motoc, Mircea Ştefan Minea, Ion Predescu, Puskas Valentin Zoltan şi Tudorel Toader, judecători.

OPINIE SEPARATĂ

În dezacord cu opinia Curţii Constituţionale exprimată prin decizia de mai sus, considerăm că propunerea de modificare vizând eliminarea tezei a doua din alin. (8) al art. 44 din Constituţie potrivit căreia "caracterul licit al dobândirii se prezumă" nu reprezintă o încălcare a dreptului de proprietate sau a garanţiilor acestuia.

Menţionăm că în niciunul dintre statele Uniunii Europene nu se regăseşte prezumţia caracterului dobândirii licite a averii, a se vedea, de exemplu, constituţiile Franţei, Germaniei, Italiei, Portugaliei, Spaniei şi Ciprului.

Apreciem că această prezumţie trebuie înlăturată, deoarece nu aduce atingere securităţii juridice a dreptului de proprietate, acesta fiind în continuare garantat şi ocrotit prin Legea fundamentală, de vreme ce operează interdicţia confiscării averii dobândite licit.

De asemenea, principiul securităţii juridice nu se referă la protecţia bunurilor sau a persoanelor potrivit unei concepţii tradiţionale asupra securităţii, ci se referă la protecţia drepturilor fundamentale prin stabilitate legislativă.

Este ştiut că principiul securităţii juridice îşi are originea în dreptul german, care a consacrat protecţia cetăţenilor împotriva efectelor secundare ale legii, în special a incoerenţelor legislative care pot decurge din schimbări repetate ale acesteia. În acest sens Consiliul Constituţional din Franţa a arătat că securitatea juridică are ca elemente accesibilitatea şi caracterul inteligibil al legii (Francois Luchaire - Cahiers du Conseil Constitutionnel nr. 11). Curtea de Justiţie a Uniunii Europene a preluat acelaşi sens al conceptului de securitate juridică în Cauza Bosch, soluţionată prin Decizia din 6 aprilie 1962. Totodată, şi Curtea Europeană a Drepturilor Omului s-a pronunţat în acelaşi sens prin hotărârile din 26 aprilie 1979 şi 22 septembrie 1994, pronunţate în cauzele Sunday Times împotriva Marii Britanii şi Hentrich împotriva Franţei.

Prin urmare, sensul principiului securităţii juridice reţinut în Decizia Curţii Constituţionale nr. 85 din 3 septembrie 1996, precum şi prin prezenta decizie nu corespunde modului în care acesta a fost înţeles la nivel european.

Prezumţia caracterului licit al dobândirii averii contravine tratatelor internaţionale pe care România le-a ratificat, respectiv Convenţia din 8 noiembrie 1990 a Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea şi confiscarea produselor având legătură cu infracţiunea şi Convenţia ONU din 12 decembrie 2000 împotriva criminalităţii organizate transnaţionale. Astfel, în conformitate cu art. 12 din Convenţia ONU, statele părţi pot analiza posibilitatea de a solicita autorului unei infracţiuni să demonstreze originea licită a unor produse presupuse ca având legătură cu infracţiunea sau a altor bunuri care ar putea face obiectul unei confiscări, în măsura

în care această solicitare este conformă cu principiile dreptului lor intern şi cu natura procedurii judiciare.

Măsurile cuprinse în convenţiile menţionate au fost luate pentru combaterea criminalităţii organizate transfrontaliere, pentru prevenirea şi combaterea următoarelor infracţiuni: spălarea banilor, traficul de persoane, exploatarea sexuală a copiilor şi pornografia infantilă, traficul ilicit de droguri şi terorismul, precum şi pentru identificarea, urmărirea, îngheţarea, sechestrarea şi confiscarea instrumentelor şi produselor infracţiunilor.

Propunerea de revizuire a avut în vedere prevenirea şi combaterea acestor infracţiuni prin înlăturarea prezumţiei dobândirii licite a averilor rezultate în urma comiterii infracţiunilor menţionate şi este în conformitate cu Decizia-cadru 2005/212/JAI a Consiliului din 24 februarie 2005 privind confiscarea produselor, a instrumentelor şi a bunurilor având legătură cu infracţiunea, decizie care produce efecte obligatorii.

Astfel, potrivit acesteia, statele membre sunt obligate să nu formuleze şi nici să nu menţină rezerve în ce priveşte dispoziţiile Convenţiei Consiliului Europei privind confiscarea.

Se arată, de asemenea, că instrumentele care există în acest domeniu nu au contribuit în mod suficient la asigurarea unei cooperări transfrontaliere eficace în materie de confiscare.

Scopul acestei decizii-cadru este acela de a garanta că toate statele membre dispun de norme eficiente în materie de confiscare a produselor având legătură cu infracţiunea, inter alia, în ceea ce priveşte sarcina probei privind sursa bunurilor deţinute de o persoană condamnată pentru o infracţiune având legătură cu criminalitatea organizată.

Propunerea de revizuire a art. 44 alin. (8) teza a doua din Constituţie nu numai că nu aduce nicio atingere dreptului de proprietate, ci a fost făcută pentru respectarea tratatelor internaţionale anterior menţionate şi a dreptului comunitar, în sensul art. 148 alin. (4) din Legea fundamentală.

În concluzie, apreciem că respingerea de către Curtea Constituţională a propunerii de modificare vizând eliminarea tezei a doua din alin. (8) al art. 44 din Constituţie poate atrage răspunderea statului român pentru nerespectarea obligaţiilor pe care acesta şi le-a asumat prin tratatele la care este parte.

DECIZIA nr.730 din 9 iulie 2012
asupra cererii de soluţionare a conflictului juridic de natură constituţională dintre Parlamentul României şi Preşedintele României, formulată de Preşedintele României[146]

Pe rol se află soluţionarea cererii de soluţionare a conflictului juridic de natură constituţională dintre Parlamentul României şi Preşedintele României, formulată de Preşedintele României, care formează obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr.1.206E/2012.

I. Prin Adresa cu nr.918 din 6 iulie 2012, **Preşedintele României a sesizat Curtea Constituţională, solicitând ca aceasta să constate "existenţa unul conflict Juridic de natură constituţională între Parlamentul României, pe de o parte, şi Preşedintele României, pe de altă parte, conflict ivit ca urmare a acţiunii Parlamentului de a dispune suspendarea Preşedintelui României, cu încălcarea prevederilor art.95 alin.(1) din Constituţie".**

Sesizarea a fost formulată în temeiul dispoziţiilor art.146 lit.e) şi art.80 din Constituţie, precum şi ale art.11 alin.(1) pct.A lit.e), art.34, art.35 şi art.36 din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a fost înregistrată la Curtea Constituţională sub nr.4.698 din 6 iulie 2012 şi formează obiectul Dosarului nr.1.206E/2012.

În motivarea sesizării se susţine, în esenţă, că, "În data de 6 iulie 2012, Parlamentul a dispus suspendarea din funcţie a Preşedintelui României, ignorând cu bună ştiinţă una din condiţiile esenţiale prevăzute de art.95 alin.(1), respectiv săvârşirea unor fapte grave prin care Preşedintele României să încalce prevederile Constituţiei".

Se consideră că "Parlamentul nu avea competenţa de a se pronunţa asupra propunerii de suspendare în lipsa unor fapte grave ale Preşedintelui României de încălcare a prevederilor constituţionale", calificarea faptelor drept fapte grave fiind atributul Curţii Constituţionale. Se arată că "«acuzatorul» nu poate fi şi «judecător» pentru că s-ar încălca principiile unui proces echitabil, acesta fiind unul din motivele pentru care legiuitorul constituant a decis că analizarea faptelor Preşedintelui de încălcare gravă a Constituţiei României trebuie să aparţină unui alt for decizional", respectiv Curţii Constituţionale, în virtutea rolului său de garant al supremaţiei Constituţiei, prevăzut de art.142 alin.(1) din Constituţie, iar nu Parlamentului, Preluarea acestei competenţe constituţionale de către Parlament "echivalează, din punct de vedere juridic, cu o însuşire nelegitimă a unei atribuţii a Curţii Constituţionale de către Parlamentul României".

În continuare este invocat Avizul consultativ nr.1 din 6 iulie 2012 al Curţii Constituţionale, apreciindu-se că aceasta "a constatat că Preşedintele României nu a săvârşit fapte grave de încălcare a prevederilor Constituţiei".

Se recunoaşte faptul că, "indiferent de avizul Curţii Constituţionale, Parlamentul poate decide suspendarea Preşedintelui, însă numai dacă se află în situaţia încălcării grave a Constituţiei". Se consideră că şi în această situaţie Parlamentul ar putea decide să nu-l suspende pe Preşedintele României, deoarece "acesta este înţelesul cuvântului «poate» utilizat în textul constituţional".

De asemenea, se arată că "acţiunea Parlamentului de a dispune suspendarea Preşedintelui României fără a fi în speţă cazul săvârşirii unor fapte grave de către şeful satului, prin care să încalce prevederile Constituţiei", a creat un conflict juridic de natură constituţională între Parlament, pe de o parte, şi Preşedintele României, pe de altă parte. În acest sens, se face referire la Decizia Curţii Constituţionale nr.53 din 29 ianuarie 2005, prin care au fost stabilite condiţiile

[146] Publicată în Monitorul Oficial nr.473 din 11.07.2012.

existenţei unui conflict juridic de natură constituţională între autorităţi publice. În final, consideră că "Parlamentul României şi-a depăşit sfera de competenţă, arogându-şi puteri ce nu i-au fost conferite de Constituţie, neţinând cont de prevederile constituţionale ale art.95 alin.(1)". Totodată, potrivit art.142 alin.(1) din Legea fundamentală, Curtea Constituţională fiind garantul supremaţiei Constituţiei, "este necesar [...] să restabilească ordinea constituţională cât mai urgent posibil".

În considerarea acestor argumente, se solicită Curţii să constate "existenţa unui conflicto juridic de natură constituţională între Parlamentul României, pe de o parte, şi Preşedintele României, pe de altă parte, conflict ivit ca urmare a acţiunii Parlamentului de a dispune suspendarea Preşedintelui României, cu încălcarea prevederilor art.95 alin.(1) din Constituţie".

Cu Adresa nr.930 din data de 8 iulie 2012, înregistrată la Curtea Constituţională sub nr.4.706 din 9 iulie 2012, **Administraţia Prezidenţială - Cancelaria Preşedintelui a transmis Curţii Constituţionale o "completare la cererea de soluţionare a conflictului juridic de natură constituţională dintre Parlamentul României, pe de o parte, şi Preşedintele României, pe de altă parte", sub semnătura domnului Traian Băsescu,** susţinându-se, în esenţă, următoarele:

1. Întregul demers legislativ întreprins de Guvern şi de majoritatea parlamentară care îl susţine de a modifica legi esenţiale ale statului, de a schimba instituţii fundamentale şi de a înlătura de la posibilitatea controlului de constituţionalitate actele adoptate s-a făcut cu încălcarea gravă a Constituţiei. În acest sens sunt enumerate diferitele acte normative emise de Guvernul României.

2. Procedura de suspendare din funcţie a Preşedintelui României s-a făcut cu încălcarea principiilor statului de drept, invocând în acest sens prevederile constituţionale ale art.16 şi art.1 alin.(5). Astfel, arată că nu s-a constituit o comisie de anchetă la nivel parlamentar care să analizeze şi să întocmească un raport asupra faptelor grave de încălcare a Constituţiei ce i s-au imputat Preşedintelui României, că termenele date acestuia pentru a-şi asigura apărarea şi Curţii Constituţionale pentru emiterea avizului consultativ au fost de maximum 24 de ore şi, în fine, că Parlamentul nu a ţinut cont de acest aviz.

3. Reacţia internaţională a partenerilor României din Uniunea Europeană, a instituţiilor acesteia şi a guvernelor altor state arată îngrijorarea faţă de acţiunea brutală a Guvernului şi a Parlamentului faţă de Curtea Constituţională şi încălcarea regulilor democratice în procesul de suspendare a Preşedintelui României şi de schimbare a primelor funcţii de reprezentare în stat.

Se depun, în anexă, copii de pe diverse articole publicate pe internet.

În conformitate cu dispoziţiile art.35 alin.(1) din Legea nr.47/1992, cererea a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Preşedintelui României, pentru a presenta punctele lor de vedere asupra conţinutului conflictului juridic de natură constituţională şi a eventualelor căi de soluţionare a acestuia.

Senatul a transmis punctul său de vedere cu Adresa nr.I-419 din data de 9 iulie 2012, înregistrată la Curtea Constituţională sub nr.4.719 din 9 iulie 2012, arătând că cererea formulată de Preşedintele României suspendat din funcţie este, în principal, inadmisibilă şi, în subsidiar, neîntemeiată, pentru următoarele motive:

1. Cererea este inadmisibilă în raport cu dispoziţiile art.146 lit.e) din Constituţie, deoarece în momentul sesizării Curţii Constituţionale domnul Traian Băsescu nu mai avea calitatea de Preşedinte al României, fiind suspendat din funcţie prin Hotărârea Parlamentului României nr.33 din 6 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.457 din 6 iulie 2012.

2. Cererea este inadmisibilă deoarece nu există un conflict juridic de natură constituţională între autorităţi publice aşa cum a fost definit de Curtea Constituţională în jurisprudenţă sa.

Aceasta, deoarece Parlamentul României, după ce Curtea Constituţională a emis Avizul consultativ nr.1 din 6 iulie 2012, a procedat la analizarea cererii de suspendare, potrivit art.95 alin.(1) din Constituţie, supunând-o votului.

3. Parlamentul României este autoritatea publică care are competenţa exclusivă de a aprecia asupra gravităţii faptelor de încălcare a prevederilor constituţionale sesizate prin cerere de suspendare a Preşedintelui României, în conformitate cu art.95 din Constituţie, aşa cum a statuat şi Curtea Constituţională în jurisprudenţa recentă. Aşa fiind, decizia finală privind suspendarea sau nu a Preşedintelui României revine exclusiv Parlamentului.

4. În final, se arată că, "în conformitate cu prevederile art.95 alin.(1) şi ale art.146 lit.h) coroborate şi cu cele ale art.147 din Constituţie, avizul Curţii Constituţionale pentru propunerea de suspendare a Preşedintelui României este unul consultativ".

Camera Deputaţilor a transmis Curţii Constituţionale punctul său de vedere cu Adresa nr.1/1.071/VZ din data de 9 iulie 2012, înregistrat la Curtea Constituţională cu nr.4.738 din 9 iulie 2012, prin care apreciază în esenţă, următoarele:

1. Sesizarea Curţii Constituţionale este inadmisibilă, în raport cu Hotărârea nr.1 din 20 aprilie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.269 din 20 aprilie 2007, fiind de fapt o contestaţie asupra procedurii de suspendare de către Parlamentul României. Prin hotărârea menţionată, Curtea a respins ca inadmisibilă contestaţia formulată de domnul Traian Băsescu împotriva hotărârii de suspendare din funcţia de Preşedinte al României, reţinând că Parlamentul urmează să decidă asupra existenţei şi gravităţii faptelor pentru care s-a propus suspendarea din funcţie a Preşedintelui, în concordanţă cu prevederile art.95 din Constituţie.

2. Nu poate fi reţinut un conflict juridic de natură constituţională între Parlamentul României, pe de-o parte, şi Preşedintele României, pe de altă parte, deoarece, astfel cum reiese din jurisprudenţa Curţii Constituţionale (deciziile nr.53/2005, nr.435/2006, nr.1.431/2010 şi nr.1.525/2010), conflictul juridic de natură constituţională dintre autorităţi publice presupune *"acte sau acţiuni concrete prin care o autoritate sau mai multe îşi arogă puteri, atribuţii sau competente, care, potrivit Constituţiei, aparţin altor autorităţi publice, ori omisiunea unor autorităţi publice, constând în declinarea competenţei sau în refuzul de a îndeplini anumite acte care intră în obligaţiile lor"*. De asemenea, prin Decizia nr.97/2008, Curtea a reţinut că: *"conflictul juridic de natură constituţională există între două sau mai multe autorităţi şi poate privi conţinutul ori întinderea atribuţiilor lor decurgând din Constituţie, ceea ce înseamnă că acestea sunt conflicto de competenţă, pozitive sau negative, şi care pot crea blocaje instituţionale"*.

În baza acestor considerente, Camera Deputaţilor apreciază că nu poate fi reţinut un conflicto juridic de natură constituţională între Preşedintele României şi Parlamentul României, întrucât Parlamentul are competenţa de a decide asupra suspendării Preşedintelui României, potrivit art.95 alin.(1) din Constituţie. Preşedintele României, subiect al procedurii de suspendare, un poate avea nicio competenţă legală decizională, având doar dreptul de a da Parlamentului explicaţii cu privire la faptele ce i se impută, neputând fi vorba de două competenţe concurente.

3. Referitor la susţinerea autorului sesizării potrivit căreia numai Curtea Constituţională poate stabili faptele grave de încălcare a Constituţiei, iar nu şi Parlamentul, Camera Deputaţilor apreciază că, în sensul prevederilor constituţionale invocate, Parlamentul este cel care are

competenţa de a stabili faptele grave de încălcare a Constituţiei, deoarece aceasta este unica autoritate care decide, în final, dacă acţiunile Preşedintelui pot fi calificate astfel. În acest sens, arată că prin Avizul consultativ nr.1 din 5 aprilie 2007 Curtea a reţinut că "rămâne ca Parlamentul să decidă, pe baza datelor şi a informaţiilor care îi vor fi prezentate cu ocazia dezbaterilor, asupra existenţei şi gravităţii faptelor pentru care s-a propus suspendarea din funcţie a Preşedintelui României, în concordanţă cu dispoziţiile art.95 din Constituţie.
De altfel, susţinerea autorului sesizării conform căreia Parlamentul ar fi "şi judecător şi acuzator" este nereală, pentru că declanşarea procedurii suspendării s-a făcut de către deputaţi şi senatori, iar competenţa decizională aparţine plenului reunit al Camerei Deputaţilor şi Senatului. Această competenţă nu poate fi pusă la îndoială având în vedere că, în conformitate cu dispoziţiile art.61 alin.(1) din Constituţie, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român, iar potrivit art.2 alin.(1) din Legea fundamentală, suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, primul fiind Parlamentul României, în acest sens fiind şi literatura de specialitate sus-menţionată.
II. Dezbaterile asupra cererii de soluţionare a conflictului juridic de natură constituţională au avut loc la data de 9 iulie 2012, desfăşurându-se potrivit prevederilor art.35 alin.(2) din Legea nr.47/1992, cu citarea părţilor şi ascultarea concluziilor acestora.
Magistratul-asistent-şef referă asupra cauzei.
La apel, se constată prezenţa autorului sesizării, domnul Traian Băsescu, asistat de consilierul prezidenţial pe probleme juridice, domnul Ştefan Deaconu, cu delegaţie depusă la dosar.

Având cuvântul, domnul Traian Băsescu arată că prezenţa sa în faţa Curţii Constituţionale este necesară, nu pentru a influenţa judecătorii constituţionali, ci pentru a da explicaţii pe care nu le-a dat cu ocazia emiterii avizului consultativ.

Astfel, susţine că suntem în faţa unei lovituri de stat acoperite sub o aparentă democraţie, din cauza înlocuirii preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi a suspendării Preşedintelui României, din cauza eliminării posibilităţii legale de a se contesta aceste măsuri prin revocarea Avocatului Poporului, precum şi din cauza preluării Monitorului Oficial de către Guvern. De aceea, consideră că nu suntem un stat de drept, ceea ce a fost remarcat şi în cancelariile Europei.

Mai arată că în anul 2007 procedura de suspendare din funcţie a Preşedintelui României a durat 65 de zile, incluzând prezentarea propunerii de suspendare, constituirea unei comisii de anchetă, sesizarea Curţii Constituţionale şi votul parlamentarilor. În legătură cu acest aspect, arată că, după sesizare, Comisia de la Veneţia trebuie să întocmească un raport privind modul în care a fost suspendat Preşedintele României.

În continuare, menţionează că, pentru a fi suspendat Preşedintele României, trebuie să existe abateri grave, or, declaraţiile sale nu pot fi considerate ca fiind fapte grave, deoarece cel mai legitim dintre politicieni trebuie să aibă curajul să vorbească cetăţenilor despre problemele economice şi sociale cu care aceştia urmează să se confrunte. Apreciază că, prin avizul său consultativ, Curtea nu a constatat fapte grave de încălcare a Constituţiei, dar este discutabilă afirmaţia acesteia potrivit căreia Preşedintele României ar fi influenţat deciziile Guvernului, diminuând rolul acestuia şi al primului-ministru. În acest sens, precizează că declaraţiile sale din data de 6 mai 2010 au fost precedate de o suită de întâlniri cu primul-ministru, cu guvernatorul Băncii Naţionale a României, cu miniştri, cu reprezentantul României la Fondul Monetar Internaţional, avute în zilele de 3, 4 şi 5 mai 2010. Totodată, arată că la data de 6 mai 2010 a convocat liderii partidelor politice care au fost informaţi cu privire la concluziile discuţiilor cu Guvernul şi cu Fondul Monetar Internaţional şi asupra măsurilor ce urmau a fi luate, ulterior

având loc o întâlnire şi cu delegaţia Fondului Monetar Internaţional şi cu reprezentanţii Băncii Mondiale. Menţionează că alternativa luării măsurilor de diminuare a salariilor şi pensiilor a constituit-o reducerea cu un număr de 250.000 de angajaţi ai sistemului bugetar în termen de 30 de zile, însă această variantă era imposibilă, la fel ca şi creşterea fiscalităţii întreprinderilor.
Soluţia la care s-a ajuns a fost aceea a reducerii graduale a bugetului, iar nu a reducerii numărului de salariaţi. În concluzie, susţine că nu a existat o substituire în atribuţiile primuluiministru prin declaraţiile făcute la 6 mai 2010, ci, dimpotrivă, era normal ca acest anunţ să fie făcut de Preşedintele ţării, mai ales că era vitală încasarea tranşei de la Fondul Monetar Internaţional.

Remarcă faptul că mandatul de 5 ani al Preşedintelui României nu trebuie contestat, fiind un mandat constituţional.

Depune la dosar o completare la cererea de soluţionare a conflictului juridic de natură constituţională dintre Parlamentul României şi Preşedintele României, cu solicitarea ca instanţa constituţională să-i răspundă următoarelor probleme:

"1. Dacă este corectă constatarea exprimată în Parlament că în Avizul nr.1/2012 al Curţii Constituţionale s-a reţinut «săvârşirea de către Preşedintele României a unor fapte grave prin care a încălcat Constituţia».

2. Curtea Constituţională să constate dacă prin votul său Parlamentul a exercitat un control de constituţionalitate, aşa cum prevede Constituţia, sau doar un control politic (la fel ca în cazul unei moţiuni de cenzură împotriva Guvernului).

3. Curtea Constituţională să constate că Preşedintele României, conform Constituţiei României, nu este subordonat Parlamentului, astfel că acţiunile sale politice nu pot fi sancţionate de către Parlament, aşa cum se întâmplă în cazul Guvernului."

În final, solicită Curţii Constituţionale să observe că s-a abţinut de la orice declaraţie publicăprivind aspectele susmenţionate şi că, potrivit Constituţiei, Preşedintele României poate fi suspendat pentru fapte grave de încălcare a acesteia, în care intră şi corupţia, iar nu pentru declaraţii politice. Afirmă că, din cauza celor întâmplate în ultima perioadă, România s-a întors înapoi cu cel puţin 5 ani.

Deoarece judecătorii constituţionali nu formulează nicio întrebare, preşedintele Curţii declară închise dezbaterile.

CURTEA,

examinând cererea de soluţionare a conflictului juridic de natură constituţională, formulată de Preşedintele României, completările la cererea de soluţionare a conflictului juridic de natură constituţională dintre Parlamentul României, pe de o parte, şi Preşedintele României, pe de altă parte, sub semnătura domnului Traian Băsescu, punctele de vedere ale Senatului şi Camerei Deputaţilor, susţinerile autorului sesizării, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispoziţiile Constituţiei şi ale Legii nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, reţine următoarele:
Curtea este competentă, potrivit dispoziţiilor art.146 lit.e) din Constituţie, precum şi ale art.1, 10, 34 şi 35 din Legea nr.47/1992, să se pronunţe asupra cererii de soluţionare a conflictului juridic de natură constituţională dintre autorităţile publice cu care a fost sesizată.

În jurisprudenţă sa, concretizată prin Decizia nr.53 din 28 ianuarie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.144 din 17 februarie 2005, Curtea Constituţională a statuat că un conflict juridic de natură constituţională dintre autorităţi publice presupune *"acte sau acţiuni concrete prin care o autoritate sau mai multe îşi arogă puteri, atribuţii sau competenţe, care, potrivit Constituţiei, aparţin altor autorităţi publice, ori omisiunea unor*

autorităţi publice, constând în declinarea competenţei sau în refuzul de a îndeplini anumite acte care intră în obligaţiile lor".

Examinând cererea formulată de Preşedintele României, Curtea Constituţională urmează să decidă dacă aceasta este admisibilă în raport cu momentul sesizării şi cu aspectele sesizate.

Astfel, Curtea reţine că autorul sesizării susţine, în principal, că "În data de 6 iulie 2012 Parlamentul a dispus suspendarea din funcţie a Preşedintelui României, ignorând cu bună ştiinţă una din condiţiile esenţiale prevăzute de art.95 alin.(1), respectiv săvârşirea unor fapte grave prin care Preşedintele României să încalce prevederile Constituţiei".

Potrivit acestor prevederi constituţionale, *"În cazul săvârşirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituţiei, Preşedintele României poate fi suspendat din funcţie de Camera Deputaţilor şi de Senat, în şedinţă comună, cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor, după consultarea Curţii Constituţionale. Preşedintele poate da Parlamentului explicaţii cu privire la faptele ce i se impută".*

Aceste prevederi constituţionale sunt de natură a releva responsabilităţile Preşedintelui României în respectarea Constituţiei, reglementând, totodată, o procedură care scoate în evidenţă o modalitate directă de control a Parlamentului asupra sa.

Astfel, textul constituţional sus-citat, stabilind că, pentru a putea fi suspendat, Preşedintele României trebuie să săvârşească fapte grave de încălcare a Constituţiei, lasă la latitudinea Parlamentului suspendarea sau nu a acestuia, chiar şi în situaţia în care a săvârşit astfel de fapte.

Prin urmare, doar Parlamentul poate hotărî suspendarea Preşedintelui, având dată această putere, iar odată declanşată procedura parlamentară de suspendare din funcţie a Preşedintelui României, potrivit Constituţiei, aceasta nu poate fi oprită.

Este adevărat, însă, că Legea fundamentală nu defineşte noţiunea de fapte grave.

De aceea, cu ocazia Avizului consultativ nr.1 din 5 aprilie 2007 privind propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României, domnul Traian Băsescu, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.258 din 18 aprilie 2007, Curtea a statuat că "pot fi considerate fapte grave de încălcare a prevederilor Constituţiei actele de decizie sau sustragerea de la îndeplinirea unor acte de decizie obligatorii, prin care Preşedintele României ar împiedica funcţionarea autorităţilor publice, ar suprima sau ar restrânge drepturile şi libertăţile cetăţenilor, ar tulbura ordinea constituţională ori ar urmări schimbarea ordinii constituţionale sau alte fapte de aceeaşi natură care ar avea sau ar putea avea efecte similare".

Chiar dacă s-ar considera că numai Curtea Constituţională, în virtutea rolului său de garant al supremaţiei Constituţiei, prevăzut de normele constituţionale ale art.142 alin.(1), poate califica faptele imputate Preşedintelui României ca fiind sau nu fapte grave de încălcare a Constituţiei, Parlamentul nu poate fi împiedicat în exercitarea dreptului de a-l suspenda sau nu din funcţie pe Preşedintele României, indiferent de avizul, pozitiv sau negativ, al Curţii Constituţionale, aviz care are un caracter strict consultativ, aşa cum stabileşte art.146 lit.h) din Constituţie.

În cadrul procedurii de suspendare a Preşedintelui României, reglementată de art.95 din Constituţie, rolul Curţii Constituţionale încetează odată cu emiterea avizului consultativ.

Efectele suspendării constau în întreruperea mandatului prezidenţial până la validarea rezultatului referendumului de către Curtea Constituţională.

În aceste condiţii, cererea de soluţionare a conflictului juridic de natură constituţională dintre Parlamentul României, pe de o parte, şi Preşedintele României, pe de altă parte, formulată de Preşedintele României, este inadmisibilă.

Având în vedere considerentele expuse, prevederile art.146 lit.e) din Constituţie, precum şi dispoziţiile art.11 alin.(1) lit.A.e), art.34 şi art.35 din Legea nr.47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Constată că cererea de soluţionare a conflictului juridic de natură constituţională dintre Parlamentul României, pe de o parte, şi Preşedintele României, pe de altă parte, formulată de Preşedintele României, este inadmisibilă.
Definitivă şi general obligatorie.
Decizia se comunică Parlamentului României şi Preşedintelui României şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

OPINIE SEPARATĂ

În dezacord cu soluţia adoptată de Curtea Constituţională prin Decizia nr.730 din 9 iulie 2012, cu majoritate de voturi, consider că cererea era admisibilă şi întemeiată. Curtea ar fi trebuit să se constate existenţa unui conflict juridic de natură constituţională între Parlamentul României, pe de o parte, şi Preşedintele României, pe de altă parte. Curtea trebuia să constate că Preşedintele României nu a săvârşit fapte grave prin care să încalce prevederile Constituţiei, astfel cum a reţinut şi în Avizul consultativ nr.1 din 6 iulie 2012, precum şi neconstituţionalitatea Hotărârii nr.33 din 6 iulie 2012 prin care s-a dispus suspendarea din funcţie.

I. Cu privire la admisibilitatea cererii formulate:

1. Preşedintele României este unul dintre titularii dreptului de sesizare a Curţii Constituţionale cu privire la conflictele juridice de natură constituţionale prevăzute de art.146 alin.e) din Constituţie.

Astfel cum rezultă din cererea formulată, Preşedintele României este cel ce solicită Curţii constatarea existenţei unui conflict juridic de natură constituţională între Parlament, pe de o parte, şi Preşedintele României, pe de altă parte.

La momentul formulării cererii de constatare a existenţei conflictului juridic de natură constituţională Preşedintele avea calitate procesuală. În acest sens, în acord cu jurisprudenţa Curţii Constituţionale, respectiv Decizia nr.1630 din 20 decembrie 2011,apreciem că autorul sesizării – Preşedintele României - avea calitate procesuală în cauză, întrucât sesizarea Curţii Constituţionale reprezinta unica posibilitate procedurală de a contesta o hotărâre a Parlamentului României care priveşte funcţia sa. În aceste condiţii, a reţine lipsa calităţii procesuale de a contesta această hotărâre ar reprezenta o încălcare a liberului acces la justiţie, consacrat de art.21 din Constituţia României.

Dacă prin Decizia nr.1630 din 20 decembrie 2011 Curtea a constatat că preşedintele revocat al Senatului avea calitate procesuală, cu atât mai mult, cu acest prilej, Curtea ar fi trebuit să constate că Preşedintele României - avea calitate procesuală în cauză.

2. Se observă că, potrivit jurisprudenţei Curţii Constituţionale, respectiv Decizia nr.270/2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, Nr.290 din 15 aprilie 2008 Curtea poate soluţiona orice conflict juridic de natură constituţională ivit între autorităţile publice

precum şi orice situaţii juridice conflictuale a căror naştere rezidă în mod direct din textul Constituţiei.

Din această perspectivă se observă că în data de 6 iulie 2012, Parlamentul a dispus suspendarea din funcţie a Preşedintelui României, ceea ce a creat o situaţie juridică conflictuală, care s-a născut din nerespectarea de către Parlamentul României a dispoziţiilor art.95 alin.(1) din Legea fundamentală, respectiv săvârşirea unor fapte grave prin care Preşedintele României să încalce prevederile Constituţiei.

II. Cu privire la fondul cererii formulate de către Preşedintele României

1.Apreciem că Preşedintele României nu a săvârşit fapte grave prin care să încalce prevederile Constituţiei, condiţie obligatorie pentru suspendarea acestuia din funcţie, potrivit art.95 alin.(1) din Constituţie.

În sprijinul celor anterior precizate observăm că prin Avizul consultativ nr.1 din 6 iulie 2012 Curtea a reţinut următorele:

- Cu privire la susţinerile cuprinse în preambulul propunerii de suspendare din funcţie a preşedintelui României, Curtea a constatat că acestea nu precizează elementele necesare identificării şi caracterizării faptelor de încălcare a Constituţiei şi nici dovezile pe care se sprijină imputările, astfel încât a analizat motivele cuprinse în cele 7 capitole ale propunerii de suspendare;
- Referitor la susţinerile menţionate în Capitolul II din propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României, Curtea a reţinut că motivele invocate de autorii propunerii privind încălcarea unor drepturi fundamentale, cum sunt dreptul la muncă şi dreptul la pensie, nu se pot constitui în elemente ce conduc la atingerea substanţei acestor drepturi fundamentale. În acest sens, Curtea constată că măsurile legislative referitoare la diminuarea salariilor şi a pensiilor au fost adoptate de către Guvern, prin asumarea răspunderii;
- Cu privire la declaraţiile Preşedintelui României, Curtea a constatat că acestea sunt simple afirmaţii, fără să constituie acte sau fapte care să conducă la încălcări grave ale Constituţiei.

Astfel, manifestările Preşedintelui, la care se referă autorii propunerii de suspendare, pot fi caracterizate ca opinii;

- Referitor la motivele invocate în capitolul III din propunerea de suspendare, Curtea a reţinut că aceste declaraţii ale Preşedintelui României nu au produs efecte juridice, neavând un caracter decizional. De aceea, nu s-a reţinut încălcarea prevederilor constituţionale referitoare la independenţa justiţiei, declaraţiile critice formulate nefiind de natură să determine pe magistraţi să nu-şi îndeplinească atribuţiile constituţionale.
- Curtea a arătat referitor la faptul că unele prevederi din proiectul de lege pentru revizuirea Constituţiei au fost constatate ca fiind neconstituţionale, deoarece aveau ca efect suprimarea unor drepturi fundamentale, nu poate conduce la concluzia că Preşedintele României ar fi încălcat prevederile Legii fundamentale.
- Referitor la susţinerile din capitolul V din propunerea de suspendare, Curtea a constatat că declaraţiile Preşedintelui României nu au fost de natură a aduce atingere independenţei judecătorilor constituţionali.

Cât priveşte numirea domnului Petre Lăzăroiu ca judecător la Curtea Constituţională cu înfrângerea art.142 alin.(2) din Constituţie, Curtea a reţinut căşi cele două Camere ale Parlamentului au aplicat prevederile art.68 alin.(2) şi (3) din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale.

2. Apreciem, de asemenea că suspendarea Preşedintelui României face parte dintr-o suită de acte neconstituţionale adoptate de Parlament şi Guvern cu încălcarea gravă a art.1 alin.(1), (3) şi (5) din Constituţie după cum urmează:
- adoptarea Legii pentru modificarea alin.(1) al art.27 din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale. Această lege era menită să limiteze competenţele Curţii Constituţionale şi a fost declarată neconstituţională la data de 9 iulie 2012.
- adoptarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr.38/2012 pentru modificarea Legii nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, act normativ publicat la data de 4 iulie 2012 înainte de pronunţarea Curţii Constituţionale asupra sesizării de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea alin.(1) al art.27 din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, ordonanţă care are un conţinut identic.
- adoptarea Hotărârii Parlamentului nr.32 din 3 iulie 2012 prin care a fost revocat din funcţie Avocatul Poporului, scopul revocării fiind crearea unei situaţii în care Guvernul să emită Ordonanţe de urgenţă de modificare a unor instituţii fundamentale ale statului, care să nu mai poată fi atacate la Curtea Constituţională.
- adoptarea Hotărârii Senatului nr.24 din 3 iulie 2012 prin care a fost revocat din funcţie Preşedintele Senatului. Revocarea s-a produs fără respectarea dispoziţiilor Regulamentului de organizare şi funcţionare a Senatului.
- adoptarea HotărâriiCamerei Deputaţilor nr.25 din 3 iulie 2012 prin care a fost revocat din funcţie Preşedintele Camerei Deputaţilor. Revocarea s-a produs fără respectarea dispoziţiilor Regulamentului de organizare şi funcţionare a Camerei Deputaţilor.
- Hotărârilor Senatului şi ale Camerei Deputaţilor (amintite mai sus) de schimbare a Preşedinţilor acestor Camere, adoptate în 3 iulie au fost ţinute de la publicare în Monitorul Oficial până la data de 4 iulie, publicându-se în Monitorul Oficial după aprobarea şi publicarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului care limita atribuţiile Curţii Constituţionale, tocmai pentru a nu se mai putea pronunţa Curtea Constituţională asupra acestora.
- adoptarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr.41 din 5 iulie 2012, prin care a fost modificată Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, act normativ publicat la data de 5 iulie 2012, înainte de pronunţarea Curţii Constituţionale asupra sesizării de neconstituţionalitate (înregistrată la data de 27 iunie 2012) a Legii pentru modificarea art.10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului.
3.Curtea avea competenţa de a constata neconstituţionalitatea Hotărâriinr.33 din 6 iulie 2012 prin care s-a dispus suspendarea din funcţie a Preşedintelui României, având în vedere dispozitivul Deciziei nr.727 din 9 iulie 2012 (pronunţată anterior soluţionării prezentei cauze), prin care s-a constatat că „soluţia legislativă care exclude de la controlul de constituţionalitate hotărârile Parlamentului care afectează valori şi principii constituţionale este neconstituţională”. Menţionăm că în jurisprudenţa sa, de exemplu prin Decizia nr.210 din 15 mai 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I nr.416 din 13 iunie 2003 şi Decizia nr.263 din 20 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I nr.357 din 28 mai 2012, Curtea a reţinut că acesteia îi sunt opozabile deciziile pe care le pronunţă de la momentul pronunţării lor.

Având în vedere că prin Avizul consultativ nr.1 din 6 iulie 2012 Curtea a constatat că Preşedintele României nu a săvârşit fapte grave prin care să încalce prevederile Constituţiei Curtea ar fi trebuit să constate neconstituţionalitatea Hotărârii nr.33 din 6 iulie 2012 prin care s-a dispus suspendarea din funcţie.

Totodată, Curte în pronunţarea sa, ar fi trebuit să nu ignore pentru considerente procedurale gravele încălcări ale principiilor statului de drept prevăzut de art.1 alin.(3) şi al respectării supremaţiei Constituţiei, prevăzut de art.1 alin.(5) din Legea fundamentală.

Decizia nr. 80 din 16 februarie 2014
asupra propunerii legislative privind revizuirea Constituţiei României[147]

1. Pe rol se află examinarea din oficiu a propunerii legislative de revizuire a Constituţiei României, cauză ce formează obiectul Dosarului nr. 95A/2014 al Curţii Constituţionale.

2. Propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei, semnată de un număr de 108 senatori şi un număr de 236 de deputaţi, a fost transmisă de preşedintele Senatului prin Adresa nr. 191 din 7 februarie 2014, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 520 din 7 februarie 2014.

3. Senatorii semnatari ai propunerii legislative de revizuire a Constituţiei sunt următorii: 56 senatori aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Social Democrat - Ilie Sârbu, Ecaterina Andronescu, Viorel Arcaş, Niculae Bădălău, Leonardo Badea, Trifon Belacurencu, Neculai Bereanu, Florian-Dorel Bodog, Octavian-Liviu Bumbu, Ionel-Daniel Butunoi, Valentin-Gigel Calcan, Ioan Chelaru, Viorel Chiriac, Laurenţiu-Florian Coca, Florin Constantinescu, Alexandru Cordoş, Gabriela Creţu, Cătălin Croitoru, Ovidiu-Liviu Donţu, Damian Drăghici, Cristian-Sorin Dumitrescu, Aurel Duruţ, Doina-Elena Federovici, Mihai-Viorel Fifor, Petru Filip, Gabriela Firea, Petru-Alexandru Frătean, Mircea-Dan Geoană, Toni Greblă, Sorin-Constantin Lazăr, Alexandru Mazăre, Petru-Şerban Mihăilescu, Augustin-Constantin Mitu, Victor Mocanu, Nicolae Moga, Nicolae Mohanu, Gabriel Mutu, Şerban Nicolae, Vasile-Cosmin Nicula, Ştefan-Radu Oprea, Marian Pavel, Gheorghe Pop, Liviu-Marian Pop, Florian Popa, Ion Rotaru, Gheorghe Saghian, Daniel Savu, Georgică Severin, Doina Silistru, Timotei Stuparu, Matei Suciu, Constantin Tămagă, Dan Tătaru, Ion Toma, Darius-Bogdan Vâlcov, Şerban-Constantin Valeca; 44 senatori aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Naţional Liberal - George-Crin-Laurenţiu Antonescu, Teodor Atanasiu, Daniel-Constantin Barbu, Cătălin Boboc, Cristian-Petru Bodea, Valeriu-Victor Boeriu, Marin Burlea, Tudor-Alexandru Chiuariu, Victor Ciorbea, Marin-Adrănel Cotescu, Ioan Cristina, Ioan Deneş, Dorin-Mircea Dobra, Corneliu Dobriţoiu, Iulian Dumitrescu, Petru Ehegartner, Sebastian Grapă, Viorel Grigoraş, Puiu Haşotti, Lucian Iliescu, Sorin Ilieşiu, Dragoş Luchian, Ion Luchian, Mora Akos-Daniel, Octavian Motoc, Nicolae Nasta, Nicolae Neagu, Marius Neculoiu, Marius-Petre Nicoară, Remus-Daniel Niţu, Marius-Lucian Obreja, Mario-Ovidiu Oprea, Liviu-Titus Paşca, Dorin Păran, Ion Popa, Mihaela Popa, Dumitru-Dian Popescu, Iosif Secăşan, Nelu Tătaru, Ştefan-Liviu Tomoiagă, Doina-Anca Tudor, Nazare-Eugen Ţapu, Varujan Vosganian şi Ionuţ-Elie Zisu; 8 senatori aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Conservator - Vasile Nistor, Cristian-Dănuţ Mihai, Eugen Durbacă, Dumitru Pelican, Mihai Neagu, Mircea-Marius Banias, Cristiana-Irina Anghel şi Mihai Niţă.

4. Deputaţii semnatari ai propunerii de revizuire sunt următorii: 105 deputaţi aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Social Democrat: Victor-Viorel Ponta, Nicolae-Liviu Dragnea, Valeriu-Ştefan Zgonea, Marian Neacşu, Florin Iordache, Nicolae-Ciprian Nica, Gabriela-Maria Podaşcă, Sorin Constantin Stragea, Manuela Mitrea, Marian Ghiveciu, Florin-Costin Pâslaru, Lucreţia Roşca, Ana Birchall, Petru Gabriel Vlase, Mihai-Răzvan Sturzu, Emil Niţă, Constantin Rădulescu, Cătălin Marian Rădulescu, Neculai Răţoi, Vasile Mocanu, Ion Stan, Aurel Vlădoiu, Anghel Stanciu, Gheorghe Dănuţ Bogdan, Dorel Covaci, Vasile-Daniel Suciu, Mircea-Titus Dobre, Eduard-Stelian Martin, Carmen Ileana Moldovan, Simona Bucura-Oprescu, Tamara-Dorina Ciofu, Ion Eparu, Valeriu-Andrei Steriu, Alexandru Stănescu, Virgil Delureanu, Constantin-Stelian-Emil Moţ, Ioan Munteanu, Iuliu Nosa, Marian Enache, Gheorghe Emacu, Ion Răducanu, Cornel Itu, Mihai Tudose, Ninel Peia, Gavril Mîrza, Ioan Stan, Eugen Bejinariu,

[147] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 246 din 7 aprilie 2014.

Daniel Florea, Cornel Cristian Resmeriţă, Ioan Sorin Roman, Elena Cătălina Ştefănescu, Vlad-Alexandru Cosma, Angel Tîlvăr, Ionuţ-Cristian Săvoiu, Ioan Vulpescu, Mihăiţă Găină, Ion Ochi, Vasile Popeangă, Mihai Weber, Scarlat Iriza, Petru Andea, Sorin Mihai Grindeanu, Gheorghe Ciobanu, Horia Grama, Iulian Iancu, Laurenţiu Nistor, Vasile-Ghiorghe Gliga, Corneliu-Florin Buicu, Ioan Dîrzu, Ion Călin, Sonia-Maria Drăghici, Viorel Marian Dragomir, Vasile Bleotu, Violeta Tudorie, Camelia Khraibani, Ionel Arsene, Marian Avram, Neviser Zaharcu, Ovidiu Cristian Iane, Florian Nicolae, Andrei Dolineaschi, Cristina Nichita, Ioan Axente, Andrei-Valentin Sava, Gheorghe Frăticiu, Gheorghe Roman, Sorin Avram Iacoban, Mădălin-Ştefan Voicu, Adrian-Alin Petrache, Flavius-Luigi Măduţa, Dorel-Gheorghe Căprar, Constantin Mazilu, Adrian Mocanu, Iulian-Claudiu Manda, Zisu Stanciu, Dan Ciocan, Cătălin Tiuch, Rodin Traicu, Cristina Ileana Dumitrache, Eugen Nicolicea, Mircea Duşa, Constantin Niţă, Ion-Marcel Ciolacu, Radu Babuş şi Mircea Gheorghe Drăghici; 98 deputaţi aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Naţional Liberal: Costel Alexe, Florin-Alexandru Alexe, Marin Almăjanu, Gabriel Andronache, Marin Anton, Roxana-Florentina Anuşca, Ştefan-Alexandru Băişanu, Vasile Berci, Dan Bordeianu, Octavian Bot, Daniel-Stamate Budurescu, Cristian Buican, Mihăiţă Calimente, Florică Ică Calotă, Steluţa-Gustica Cătăniciu, Mircea-Vasile Cazan, Florica Cherecheş, Ioan-Cristian Chirteş, Daniel Chiţoiu, Lucian-Manuel Ciubotaru, Florin Ciurariu, Erland Cocei, Gheorghe Costin, Corneliu-Mugurel Cozmanciuc, Grigore Crăciunescu, Horia Cristian, Ion Cupă, Ioan Cupşa, Anton Doboş, Victor-Paul Dobre, Traian Dobrinescu, Mircea Dolha, Nechita-Stelian Dolha, Mihai Aurel Donţu, Gheorghe Dragomir, Paul Dumbrăvanu, Constantin-Cosmin Enea, Relu Fenechiu, Constantin Galan, Graţiela-Leocadia Gavrilescu, Andrei-Dominic Gerea, Dumitru-Verginel Gireadă, Alina-Ştefania Gorghiu, Virgil Guran, Eleonora-Carmen Hărău, Eduard-Raul Hellvig, Titi Holban, Vasile Horga, Daniel Iane, Raluca-Cristina Ispir, Mihai Lupu, Victor-Gheorghe Manea, Viorica Marcu, Răzvan Horia Mironescu, Dan-Ştefan Motreanu, Romeo-Florin Nicoară, Alexandri Nicolae, Gheorghe-Eugen Nicolăescu, Theodor-Cătălin Nicolescu, Aurel Niculae, Gheorghe-Vlad Nistor, Ludovic Orban, Nechita-Adrian Oros, Ionel Palăr, Viorel Palaşcă, Dumitru Pardău, Ion Pârgaru, Cristina-Ancuţa Pocora, Octavian Marius Popa, Călin Potor, Petre Roman, Mircea Roşca, Nini Săpunaru, George Scarlat, Adrian-George Scutaru, Ovidiu-Ioan Silaghi, Dan-Coriolan Simedru, Costel Şoptică, Gigel-Sorinel Ştirbu, Mihai Stănişoară, Ionuţ Marian Stroe, Radu Stroe, Raluca Surdu, Iulian-Radu Surugiu, Gheorghe-Mirel Taloş, Ioan Tămâian, Sorin Teju, Ioan Viorel Teodorescu, Hubert Petru Ştefan Thuma, Laurenţiu Roşca Ţigăeru, Radu-Bogdan Ţîmpău, Dan-Laurenţiu Tocuţ, Elena-Ramona Uioreanu, Dorinel Ursărescu, Vasile Varga, Mihai-Alexandru Voicu, Daniel-Cătălin Zamfir şi Radu Zlati; 17 deputaţi aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Conservator: Liviu-Bogdan Ciucă, Ioan Moldovan, Damian Florea, Constantin Avram, Cezar Cioată, Gheorghe Coman, Daniel Constantin, Ion Diniţă, Vasile-Cătălin Drăguşanu, Georgică Dumitru, Maria Grapini, Aurelian Ionescu, Vicenţiu Mircea Irimie, Cornelia Negruţ, Ovidiu Alexandru Raeţchi, Răzvan Rotaru şi Claudiu Andrei Tănăsescu; 16 deputaţi aparţinând Grupului parlamentar al minorităţilor naţionale: Varujan Pambuccian, Varol Amet, Gheorghe Firczak, Ovidiu Victor Ganţ, Giureci Slobodan Ghera, Slavomir Gvozdenovici, Iusein Ibram, Miron Ignat, Ghervazen Longher, Oana Manolescu, Adrian-Miroslav Merka, Niculae Mircovici, Ionel Stancu, Aurel Vainer, Dragoş-Gabriel Zisopol şi Ion Marocico.

5. Propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei are următoarea redactare:

"Articol unic. - Constituţia României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 767 din 31 octombrie 2003, se modifică şi se completează după cum urmează:

1. La articolul 1, după alineatul (1) se introduce un alineat nou, alineatul (1^1), cu următorul cuprins:

"(1^1) România recunoaşte rolul istoric în constituirea şi modernizarea statului român al Bisericii Ortodoxe şi al celorlalte culte religioase recunoscute de lege, al Casei Regale şi al minorităţilor naţionale."

2. La articolul 2, după alineatul (2) se introduce un alineat nou, alineatul (2^1), cu următorul cuprins:

"(2^1) Demnitatea umană este sursa tuturor drepturilor şi libertăţilor fundamentale şi este inviolabilă. Toate formele de autoritate publică trebuie să respecte şi să protejeze demnitatea umană."

3. Alineatul (3) al articolului 3 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(3) Teritoriul este organizat, sub aspect administrativ, în comune, oraşe, judeţe şi regiuni. În condiţiile legii, unele oraşe sunt declarate municipii."

4. După alineatul (3) se introduce un alineat nou, alineatul (3^1), cu următorul cuprins:

"(3^1) Prin lege organică se pot recunoaşte zone tradiţionale ca subdiviziuni administrative ale regiunilor."

5. La articolul 4, alineatul (2) se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(2) România este patria comună şi indivizibilă a tuturor cetăţenilor săi. Orice discriminare bazată pe sex, culoare, origine etnică sau socială, trăsătură genetică, limbă, credinţă ori religie, opinii politice sau de altă natură, apartenenţa la o minoritate naţională, avere, naştere, dizabilităţi, vârstă sau pe orice altă situaţie este interzisă."

6. La articolul 6, după alineatul (1) se introduce un alineat nou, alineatul (1^1), cu următorul cuprins:

"(1^1) Reprezentanţii legali ai minorităţilor naţionale pot înfiinţa, potrivit statutului minorităţilor naţionale adoptat prin lege, organe proprii de decizie şi executive, cu competenţe privind dreptul la păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii lor."

7. La articolul 6, după alineatul (2) se introduce un alineat nou, alineatul (2^1), cu următorul cuprins:

"(2^1) Deciziile autorităţilor publice centrale şi locale cu privire la păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii lor etnice, culturale, lingvistice şi religioase se iau după consultarea organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale."

8. Articolul 7 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"Statul sprijină întărirea legăturilor cu românii din afara frontierelor ţării şi acţionează pentru păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea liberă a identităţii lor etnice, culturale, lingvistice şi religioase, cu respectarea legislaţiei statului ai cărui cetăţeni sunt sau în care aceştia se află, precum şi a dreptului internaţional."

9. Articolul 10 se modifică şi se completează şi va avea următorul cuprins:

"(1) România întreţine şi dezvoltă relaţii paşnice cu toate statele şi, în acest cadru, relaţii de bună vecinătate, precum şi cu celelalte subiecte de drept internaţional şi acţionează în politica sa externă pentru realizarea interesului naţional, pe baza respectului reciproc şi în conformitate cu principiile, cu tratatele internaţionale la care este parte şi cu celelalte norme general admise ale dreptului internaţional.

(2) România este stat membru al Uniunii Europene."

10. Alineatul (1) al articolului 12 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Drapelul României este tricolor, având pe fondul galben stema ţării; culorile sunt aşezate vertical, în ordinea următoare, începând de la lance: albastru, galben, roşu."

11. La articolul 12, după alineatul (4) se introduce un alineat nou, alineatul (4^1), cu următorul cuprins:

"(4^1) Minorităţile naţionale pot folosi în mod liber, în spaţiu public şi privat, propriile simboluri care reprezintă identitatea lor etnică, culturală, lingvistică şi religioasă."

12. Alineatul (1) al articolului 15 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Cetăţenii români se nasc şi trăiesc liberi, se bucură de drepturile şi libertăţile garantate şi stabilite prin Constituţie şi alte legi şi au obligaţiile prevăzute de acestea."

13. Alineatul (4) al articolului 16 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(4) Cetăţenii Uniunii Europene care îndeplinesc cerinţele legii organice au dreptul de a alege şi de a fi aleşi în autorităţile administraţiei publice locale."

14. Alineatele (3) şi (4) ale articolului 21 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(3) Părţile au dreptul la un proces echitabil şi la soluţionarea cauzelor într-un termen optim şi previzibil.

(4) Jurisdicţiile administrative speciale sunt gratuite."

15. Alineatele (4) şi (8) ale articolului 23 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(4) În mod excepţional şi motivat, cercetarea şi judecarea în procesul penal se fac cu privarea de libertate a persoanei. Arestarea preventivă se dispune de judecătorul instanţei de judecată competentă să judece fondul cauzei, în condiţiile legii şi numai în cursul procesului penal, după punerea în mişcare a acţiunii penale.

.....

(8) Celui condus administrativ, reţinut sau arestat i se aduc de îndată la cunoştinţă, în limba pe care o înţelege, motivele conducerii administrative, ale reţinerii sau ale arestării, iar învinuirea, în cel mai scurt termen; învinuirea se aduce la cunoştinţă numai în prezenţa unui avocat, ales sau numit din oficiu."

16. La articolul 23, după alineatul (13) se introduce un alineat nou, alineatul (13^1), cu următorul cuprins:

"(13^1) Este interzisă folosirea unor probe obţinute în mod ilegal, cu excepţia cazului când acestea sunt în favoarea celui acuzat."

17. Alineatul (2) al articolului 24 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(2) În tot cursul procesului, părţile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu, şi să dispună de timpul şi înlesnirile necesare pentru pregătirea apărării."

18. La articolul 24, după alineatul (2) se introduce un alineat nou, alineatul (2^1), cu următorul cuprins:

"(2^1) În tot cursul procesului penal este garantat principiul egalităţii de arme între acuzare şi apărare."

19. Articolul 26 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"Viaţa intimă, familială, privată şi datele cu caracter personal

(1) Autorităţile publice garantează dreptul la viaţă intimă, familială şi privată.

(2) Persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăşi, dacă nu încalcă drepturile şi libertăţile altora sau ordinea publică.

(3) Autorităţile publice garantează dreptul la protecţia datelor cu caracter personal şi au obligaţia de a lua măsurile de protejare a acestor date.

(4) Respectarea prevederilor alin. (3) se supune controlului unei autorităţi autonome."

20. Alineatul (3) al articolului 27 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(3) Percheziţia se dispune de către judecătorul instanţei de judecată competente să judece fondul cauzei şi se efectuează în condiţiile şi în formele prevăzute de lege."

21. Articolul 28 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poştale, al convorbirilor telefonice, al altor comunicări efectuate prin mijloace electronice, al datelor de trafic, al datelor de localizare şi al celorlalte mijloace legale de comunicare este inviolabil şi garantat.

(2) Reţinerea, predarea sau perchiziţionarea trimiterilor poştale, interceptarea convorbirilor şi a comunicărilor, interceptarea în mediul ambiental, percheziţia informatică şi accesul la un sistem informatic şi la un suport de stocare a datelor informatice, obţinerea datelor informatice, inclusiv a datelor de trafic şi a datelor de localizare, identificarea abonatului, a proprietarului, a utilizatorului unui sistem de comunicaţii electronice sau a unui punct de acces la un sistem informatic ori alte asemenea tehnici se dispun de judecătorul instanţei competente să judece fondul cauzei şi numai în cursul procesului penal."

22. Alineatul (4) al articolului 29 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(4) Sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acţiuni de învrăjbire religioasă."

23. Alineatele (3), (5), (7) şi (8) ale articolului 30 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(3) Libertatea de exprimare implică şi libertatea de a înfiinţa mijloace de comunicare în masă.

.....

(5) Mijloacele de comunicare în masă au obligaţia de a declara public sursele finanţării şi structura acţionariatului. Procedura declarării se stabileşte prin lege.

.....

(7) Sunt interzise de lege defăimarea ţării şi a naţiunii, profanarea drapelului naţional, îndemnul la război de agresiune, la ură naţională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violenţă publică, precum şi manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.

(8) Răspunderea civilă pentru informaţia sau pentru creaţia adusă la cunoştinţă publică revine, după caz, autorului, celui care exercită răspunderea editorială sau mijlocului de comunicare în masă, în condiţiile legii. Delictele de presă se stabilesc prin lege."

24. La articolul 31, după alineatul (2) se introduce un alineat nou, alineatul (2^1), cu următorul cuprins:

"(2^1) Proiectele de acte normative ce urmează să fie adoptate de autorităţile şi instituţiile publice, cu excepţia celor care au caracter de urgenţă potrivit legii, sunt supuse, cu cel puţin 30 de zile înainte de adoptare, dezbaterii publice."

25. Alineatul (5) al articolului 31 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(5) Serviciile publice de radio, de televiziune şi agenţiile publice de presă sunt autonome. Ele trebuie să garanteze grupurilor sociale şi politice importante exercitarea dreptului la antenă. Organizarea acestor servicii şi agenţii de presă, precum şi controlul parlamentar asupra activităţii lor se reglementează prin lege organică."

26. Articolul 32 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"Dreptul la educaţie

(1) Accesul la educaţie este garantat, în condiţiile legii.

(2) Dreptul la educaţie este garantat, în condiţiile legii, şi se asigură prin învăţământul preşcolar, prin învăţământul general obligatoriu, prin învăţământul superior, precum şi prin alte forme de instrucţie şi de perfecţionare prevăzute de lege.

(3) Educaţia trebuie să urmărească dezvoltarea deplină a personalităţii umane şi întărirea respectului faţă de drepturile şi libertăţile fundamentale.

(4) Învăţământul general se desfăşoară în limba română. În condiţiile legii, învăţământul se poate desfăşura şi într-o limbă de circulaţie internaţională.

(5) Dreptul persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale de a învăţa limba lor maternă şi dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate; modalităţile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege.

(6) Învăţământul de stat este gratuit, potrivit legii. Statul acordă burse sociale de studii copiilor şi tinerilor proveniţi din familii defavorizate şi celor instituţionalizaţi, precum şi burse de merit, în condiţiile legii.

(7) Învăţământul de toate gradele se desfăşoară în unităţi de stat, particulare şi confesionale, în condiţiile legii cu respectarea standardelor de calitate în educaţie pentru fiecare nivel şi formă de învăţământ.

(8) Autonomia universitară este garantată. Autonomia universitară implică capacitatea instituţiilor de învăţământ superior de a-şi gestiona direct şi nemijlocit patrimoniul, de a-şi alege ori, după caz, desemna, în mod independent, structurile şi funcţiile de conducere şi de a stabili, potrivit prevederilor legale şi standardelor de calitate, misiunea educaţională şi de cercetare.

(9) Statul asigură libertatea învăţământului religios, potrivit cerinţelor specifice fiecărui cult. În şcolile de stat, învăţământul religios este organizat şi garantat prin lege."

27. La articolul 33, după alineatul (1) se introduce un alineat nou, alineatul (1^1), cu următorul cuprins:

"(1^1) Patrimoniul cultural naţional constituit din patrimoniul cultural imobil, patrimoniul cultural mobil şi patrimoniul cultural imaterial formează elementul de perenitate al moştenirii culturale şi al identităţii naţionale şi sunt ocrotite de lege."

28. Alineatul (3) al articolului 33 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(3) Statul trebuie să asigure păstrarea identităţii spirituale, sprijinirea culturii naţionale, stimularea artelor, protejarea şi conservarea patrimoniului cultural, dezvoltarea creativităţii contemporane, promovarea valorilor culturale şi artistice ale României în lume."

29. La articolul 33, după alineatul (3) se introduce un alineat nou, alineatul (3^1), cu următorul cuprins:

"(3^1) Statul promovează diversitatea expresiilor culturale la nivel naţional şi încurajează dialogul intercultural."

30. La articolul 35, după alineatul (2) se introduc două alineate noi, alineatele (2^1) şi (3^1), cu următorul cuprins:

"(2^1) Statul asigură protecţia, utilizarea durabilă şi refacerea patrimoniului natural.

(3^1) Sunt interzise relele tratamente aplicate animalelor, definite potrivit legii."

31. La articolul 37, după alineatul (2) se introduce un nou alineat, alineatul (2^1), cu următorul cuprins:

"(2^1) Pot participa la alegerile pentru Senat, pentru Camera Deputaţilor şi pentru funcţia de Preşedinte al României numai candidaţii care au avut domiciliul în România cu cel puţin 6 luni înainte de data alegerilor."

32. Articolul 38 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"Cetăţenii români au dreptul de a alege şi de a fi aleşi în Parlamentul European, în condiţiile legii şi cu respectarea dispoziţiilor Tratatelor Uniunii Europene."

33. Alineatul (2) al articolului 40 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(2) Partidele sau organizaţiile care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a respectării drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului, a principiilor statului de drept ori a suveranităţii, a integrităţii sau a independenţei României sunt neconstituţionale."

34. Alineatele (2) şi (4) ale articolului 41 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(2) Persoanele care îşi desfăşoară activitatea în temeiul unui raport de muncă au drepturi la măsuri de protecţie socială. Acestea privesc securitatea şi sănătatea în muncă, regimul de muncă al femeilor şi tinerilor, instituirea salariului minim brut pe ţară, repausul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiţii deosebite sau speciale, formarea profesională, precum şi alte situaţii specifice, stabilite prin lege.

.....

(4) La muncă egală, femeile primesc remuneraţie egală cu bărbaţii."

35. Alineatul (1) al articolului 44 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Dreptul de proprietate şi creanţele împotriva statului sunt garantate. Creanţele împotriva statului au acelaşi regim juridic cu plata obligaţiilor fiscale, în condiţiile legii."

36. Alineatul (1) al articolului 48 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimţită între soţi, pe egalitatea acestora şi pe dreptul şi îndatorirea părinţilor de a asigura creşterea, educaţia şi instruirea copiilor, cu respectarea principiul interesului superior al acestora."

37. Alineatele (1) şi (2) ale articolului 49 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(1) Copiii şi tinerii se bucură de un regim special de protecţie şi de asistenţă în realizarea drepturilor lor, cu respectarea principiului interesului superior al acestora.

(2) Statul acordă alocaţii pentru copii şi ajutoare pentru îngrijirea copilului bolnav ori cu dizabilităţi. Alte forme de protecţie socială a copiilor şi a tinerilor se stabilesc prin lege."

38. Articolul 50 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"Protecţia persoanelor cu dizabilităţi

Persoanele cu dizabilităţi se bucură de toate drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului, în condiţii de egalitate de şanse. Statul asigură realizarea unei politici naţionale de egalitate a şanselor şi de incluziune, prevenire şi tratament în vederea participării efective a persoanelor cu dizabilităţi în viaţa comunităţii, respectând drepturile şi îndatoririle ce revin părinţilor şi tutorilor."

39. După articolul 51 se introduce un articol nou, articolul 51^1, cu următoarea denumire şi următorul cuprins:

"Dreptul la o bună administrare

Orice persoană are dreptul de a beneficia, în raporturile sale cu administraţia publică, de un tratament imparţial, echitabil şi de a obţine, într-un termen rezonabil, un răspuns la solicitările sale."

40. Alineatele (1) şi (3) ale articolului 52 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(1) Persoana vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim, de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluţionarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptăţită să obţină recunoaşterea dreptului pretins sau a interesului legitim, anularea actului şi repararea prejudiciului printr-o despăgubire echitabilă.

.....

(3) Statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare. Răspunderea statului este stabilită în condiţiile legii şi nu înlătură răspunderea magistraţilor care şi-au exercitat funcţia cu rea-credinţă sau gravă neglijenţă. Statul exercită dreptul de regres, în condiţiile legii."

41. Alineatul (2) al articolului 53 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(2) Restrângerea poate fi dispusă numai dacă este necesară într-o societate democratică. Măsura trebuie să fie proporţională cu situaţia care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu, pentru o perioadă limitată şi să înceteze de îndată ce a încetat situaţia care a determinat-o şi fără a aduce atingere existenţei dreptului sau a libertăţii."

42. La articolul 55, după alineatul (3) se introduce un alineat nou, alineatul (3^1), cu următorul cuprins:

"(3^1) România este stat membru al Organizaţiei Tratatului Atlanticului de Nord."

43. Alineatul (1) al articolului 58 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Avocatul Poporului este instituţia autonomă care are drept scop promovarea şi apărarea drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor, în raporturile acestora cu autorităţile publice."

44. La articolul 58, după alineatul (1) se introduce un alineat nou, alineatul (1^1), cu următorul cuprins:

"(1^1) Avocatul Poporului este numit pe o durată de 5 ani. Adjuncţii Avocatului Poporului sunt specializaţi pe domenii de activitate. Mandatul Avocatului Poporului încetează înainte de termen în caz de demisie, incompatibilitate cu alte funcţii publice sau private, imposibilitate de a-şi îndeplini atribuţiile mai mult de 90 de zile ori în caz de deces."

45. Alineatul (2) al articolului 61 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(2) Parlamentul este alcătuit din Senat şi Camera Deputaţilor."

46. Alineatele (1) şi (3) ale articolului 62 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(1) Senatul şi Camera Deputaţilor sunt alese prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat, potrivit legii electorale.

.....

(3) Numărul deputaţilor nu poate fi mai mare de 300. La acest număr se adaugă reprezentanţii cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale."

47. Alineatele (1) şi (2) ale articolului 63 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(1) Senatul şi Camera Deputaţilor sunt alese pentru un mandat de 4 ani, care se prelungeşte de drept în stare de mobilizare, de război, de asediu sau de urgenţă, până la încetarea acestora.

(2) Alegerile pentru Senat şi pentru Camera Deputaţilor se desfăşoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului sau de la dizolvarea Parlamentului."

48. Alineatele (2) şi (3) ale articolului 64 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(2) Fiecare Cameră îşi alege un birou permanent. Preşedintele Senatului şi preşedintele Camerei Deputaţilor se aleg pe durata mandatului Camerelor. Ceilalţi membri ai birourilor permanente sunt aleşi la începutul fiecărei sesiuni. Membrii birourilor permanente pot fi revocaţi înainte de expirarea mandatului.

(3) Senatorii şi deputaţii se pot organiza în grupuri parlamentare, potrivit regulamentului fiecărei Camere. La începutul legislaturii se constituie grupurile parlamentare ale partidelor politice sau formaţiunilor politice care au participat la alegeri. Pe parcursul legislaturii nu se pot constitui grupuri parlamentare noi."

49. La articolul 64, după alineatul (4) se introduce un alineat nou, alineatul (4^1), cu următorul cuprins:

"(4^1) Orice persoană de drept public, orice persoană juridică privată şi orice persoană fizică are obligaţia de a se prezenta, direct sau prin reprezentant legal, după caz, în faţa unei comisii parlamentare, în urma invitaţiei scrise primite din partea acesteia, cu excepţia magistraţilor. Activitatea comisiei parlamentare nu se poate substitui organelor judiciare."

50. Alineatul (5) al articolului 64 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(5) Birourile permanente şi comisiile parlamentare se alcătuiesc potrivit configuraţiei politice a fiecărei Camere rezultate din alegeri."

51. Alineatele (1) şi (2) ale articolului 65 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(1) Senatul şi Camera Deputaţilor lucrează în şedinţe separate.

(2) Camerele îşi desfăşoară lucrările şi în şedinţe comune, potrivit unui regulament adoptat cu votul majorităţii senatorilor şi deputaţilor, pentru:

a) primirea mesajelor Preşedintelui României;

b) suspendarea preşedintelui României;

c) aprobarea bugetului de stat şi a bugetului asigurărilor sociale de stat;

d) acordarea votului de încredere Guvernului;

e) dezbaterea şi votarea moţiunilor de cenzură;

f) angajarea răspunderii Guvernului în condiţiile art. 114 din Constituţie;

g) aprobarea strategiei naţionale de securitate a României;

h) declararea mobilizării totale sau parţiale;

i) declararea stării de război;

j) suspendarea sau încetarea ostilităţilor militare;

k) îndeplinirea oricăror alte atribuţii care, potrivit Constituţiei, se exercită în şedinţă comună."

52. Alineatele (1) şi (2) ale articolului 66 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(1) Senatul şi Camera Deputaţilor se întrunesc în două sesiuni ordinare pe an. Prima sesiune începe în luna februarie şi nu poate depăşi sfârşitul lunii iunie. A doua sesiune începe în luna septembrie şi nu poate depăşi sfârşitul lunii decembrie.

(2) Senatul şi Camera Deputaţilor se întrunesc şi în sesiuni extraordinare, la cererea Preşedintelui României, a biroului permanent al fiecărei Camere ori a cel puţin o treime din numărul senatorilor sau al deputaţilor."

53. Articolul 67 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"Senatul şi Camera Deputaţilor adoptă legi, hotărâri şi moţiuni, în prezenţa majorităţii membrilor."

54. După articolul 67 se introduce un articol nou, articolul 67^1, cu următoarea denumire şi următorul cuprins:

"Atribuţii în domeniul afacerilor Uniunii Europene

(1) Senatul şi Camera Deputaţilor verifică respectarea principiilor subsidiarităţii şi proporţionalităţii de către proiectele legislative de la nivelul Uniunii Europene în conformitate cu tratatele constitutive ale Uniunii Europene, în condiţiile stabilite prin lege organică.

(2) Senatul şi Camera Deputaţilor sunt implicate în formularea poziţiilor României în cadrul procesului decizional la nivelul Uniunii Europene.

(3) În scopul îndeplinirii atribuţiilor prevăzute la alineatele (1) şi (2), Senatul şi Camera Deputaţilor adoptă hotărâri cu votul majorităţii membrilor prezenţi."

55. Denumirea secţiunii a 2-a se modifică şi va avea următorul cuprins:

"Statutul senatorilor şi al deputaţilor"

56. Alineatul (1) al articolului 69 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) În exercitarea mandatului, senatorii şi deputaţii sunt în serviciul poporului."

57. Articolul 70 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"Mandatul senatorilor şi al deputaţilor

(1) Senatorii şi deputaţii intră în exerciţiul mandatului la data întrunirii legale a Camerei din care fac parte, sub condiţia validării alegerii şi a depunerii jurământului. Jurământul se stabileşte prin lege organică.

(2) Calitatea de deputat sau de senator încetează:

a) la data întrunirii legale a Camerelor nou-alese;

b) în caz de demisie;

c) în caz de pierdere a drepturilor electorale;

d) în caz de incompatibilitate;

e) la data demisiei din partidul politic sau formaţiunea politică din partea căreia a fost ales sau la data înscrierii acestuia într-un alt partid politic sau într-o altă formaţiune politică;

g) în caz de deces."

58. Alineatele (1) şi (2) ale articolului 71 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(1) Nimeni nu poate fi, în acelaşi timp, senator şi deputat.

(2) Calitatea de senator sau de deputat este incompatibilă cu exercitarea oricărei funcţii publice de autoritate, cu excepţia celei de membru al Guvernului."

59. Articolul 72 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Senatorii şi deputaţii nu pot fi traşi la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului.

(2) Senatorii şi deputaţii pot fi urmăriţi şi trimişi în judecată penală pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului. Senatorii şi deputaţii nu pot fi percheziţionaţi, reţinuţi sau arestaţi fără încuviinţarea Camerei din care fac parte, după ascultarea lor.

(3) În caz de infracţiune flagrantă, senatorii şi deputaţii pot fi reţinuţi şi supuşi percheziţiei. Ministrul justiţiei îl va informa neîntârziat pe preşedintele Camerei asupra reţinerii şi a percheziţiei. În cazul în care Camera sesizată constată că nu există temei pentru reţinere, va dispune imediat revocarea acestei măsuri."

60. La alineatul (3) al articolului 73, litera e) se modifică şi va avea următorul cuprins:

"e) organizarea Guvernului şi a Consiliului Naţional de Securitate;".

61. La alineatul (3) al articolului 73, după litera i) se introduc patru noi litere, literele i^1), i^2), i^3) şi i^4), cu următorul cuprins:

"i^1) statutul profesiilor juridice;

i^2) statutul Băncii Naţionale a României;

i^3) organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale;

i^4) organizarea şi funcţionarea Curţii de Conturi;".

62. Alineatele (1) şi (4) ale articolului 74 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(1) Iniţiativa legislativă aparţine, după caz, Guvernului, deputaţilor, senatorilor sau unui număr de cel puţin 75.000 de cetăţeni cu drept de vot. Cetăţenii care îşi manifestă dreptul la iniţiativă legislativă trebuie să provină din cel puţin un sfert din judeţele ţării, iar în fiecare dintre aceste judeţe, respectiv în municipiul Bucureşti, trebuie să fie înregistrate cel puţin 5.000 de semnături în sprijinul acestei iniţiative.

.....

(4) Senatorii, deputaţii şi cetăţenii care exercită dreptul la iniţiativă legislativă pot prezenta propuneri legislative numai în forma cerută pentru proiectele de legi."

63. Alineatele (1) - (4) ale articolului 75 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(1) Iniţiativele legislative se supun dezbaterii şi adoptării Senatului, în calitate de primă Cameră competentă, cu excepţia celor privind organizarea administraţiei publice locale, a teritoriului, precum şi regimul general privind autonomia locală, a celor privind ratificarea actelor internaţionale, inclusiv cele referitoare la acordarea de împrumuturi externe, precum şi cele care au ca obiect de reglementare măsurile legislative ce rezultă din aplicarea acestora, pentru care Camera Deputaţilor este prima Cameră sesizată.

(2) Prima Cameră sesizată se pronunţă în termen de 30 de zile. Pentru coduri şi proiectele de legi de complexitate deosebită, termenul este de 45 de zile. În cazul depăşirii acestor termene, se consideră că proiectele de legi sau propunerile legislative au fost adoptate.

(3) Senatul numeşte sau alege, după caz, în condiţiile stabilite prin lege sau prin regulamentul propriu de organizare şi funcţionare:

a) Avocatul Poporului;

b) preşedintele şi preşedinţii de secţie ai Consiliului Legislativ;

c) consilierii Curţii de Conturi;

d) preşedintele Consiliului Economic şi Social;

e) directorii serviciilor de informaţii;

f) reprezentanţii oricărei alte autorităţi sau instituţii publice aflate sub control parlamentar.

(4) Senatul exercită controlul parlamentar asupra tuturor autorităţilor sau instituţiilor publice prevăzute la alin. (3), potrivit regulamentului propriu de organizare şi funcţionare."

64. Alineatul (5) al articolului 75 se abrogă.

65. După alineatul (5) al articolului 75 se introduce un alineat nou, alineatul (5^1), cu următorul cuprins:

"(5^1) În cazul iniţiativelor legislative ce intră în dezbaterea şedinţelor comune ale Senatului şi Camerei Deputaţilor, precum şi în cazul aprobării strategiei naţionale de securitate, Parlamentul se pronunţă în termen de maximum 6 luni de la sesizare."

66. Alineatul (1) al articolului 76 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Legile organice, legile prin care este restrâns exerciţiul unor drepturi sau al unor libertăţi, în condiţiile art. 53, precum şi hotărârile privind regulamentele Camerelor se adoptă cu votul majorităţii membrilor fiecărei Camere."

67. La articolul 76, după alineatul (2) se introduce un alineat nou, alineatul (2^1), cu următorul cuprins:

"(2^1) Intervenţiile legislative asupra legilor organice nu se pot realiza prin acte normative de nivel inferior."

68. Alineatele (2) şi (3) ale articolului 77 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(2) Înainte de promulgare, Preşedintele României poate cere Parlamentului, o singură dată, reexaminarea legii.

(3) Dacă Preşedintele României a cerut reexaminarea legii ori dacă s-a cerut verificarea constituţionalităţii ei, promulgarea legii se face în cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare sau de la primirea deciziei Curţii Constituţionale, prin care i s-a confirmat constituţionalitatea."

69. La articolul 78 se introduce un alineat nou, alineatul (1^1), cu următorul cuprins:

"(1^1) Accesul la varianta electronică a Monitorului Oficial al României este gratuit şi nu poate fi îngrădit."

70. Alineatele (1) şi (2) ale articolului 80 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(1) Preşedintele României este şeful statului, reprezintă statul român şi este garantul independenţei naţionale, al unităţii şi al integrităţii teritoriale a ţării.

(2) Preşedintele României veghează la respectarea Constituţiei şi la buna funcţionare a autorităţilor publice. În acest scop, Preşedintele României exercită funcţia de mediere între puterile statului, precum şi între stat şi societate."

71. Denumirea articolului 81 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"Alegerea Preşedintelui României"

72. Alineatul (2) al articolului 82 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(2) Candidatul a cărui alegere a fost validată depune în faţa Senatului şi a Camerei Deputaţilor, în şedinţă comună, următorul jurământ:

<<Jur să-mi dăruiesc toată puterea şi priceperea pentru propăşirea spirituală şi materială a poporului român, să respect Constituţia şi legile ţării, să apăr democraţia, drepturile şi libertăţile fundamentale ale cetăţenilor, suveranitatea, independenţa, unitatea şi integritatea teritorială a României. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!>>"

73. Alineatul (1) al articolului 83 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Mandatul Preşedintelui României este de 4 ani şi se exercită de la data depunerii jurământului."

74. Alineatele (1) - (3) ale articolului 85 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(1) Preşedintele României desemnează candidatul pentru funcţia de prim-ministru şi numeşte Guvernul pe baza votului de încredere acordat de Parlament.

(2) În caz de remaniere guvernamentală sau de vacanţă a postului, Preşedintele României revocă şi numeşte, la propunerea prim-ministrului, după audierea candidatului în comisiile de specialitate ale Parlamentului, pe unii membri ai Guvernului.

(3) Dacă prin propunerea de remaniere se schimbă structura sau compoziţia politică a Guvernului, Preşedintele României va putea exercita atribuţia prevăzută la alineatul (2) numai pe baza aprobării Parlamentului, acordată la propunerea prim-ministrului."

75. La articolul 85, după alineatul (3) se introduce un alineat nou, alineatul (3^1), cu următorul cuprins:

"(3^1) Preşedintele României nu poate refuza propunerea prim-ministrului de revocare şi numire a unor membri ai Guvernului."

76. Alineatul (1) al articolului 87 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Preşedintele României poate lua parte la şedinţele Guvernului în care se dezbat probleme de interes naţional privind politica externă, apărarea ţării, asigurarea ordinii publice şi, la cererea prim-ministrului, în alte situaţii."

77. Alineatul (1) al articolului 89 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) După consultarea preşedinţilor celor două Camere şi a preşedinţilor partidelor, a formaţiunilor sau a alianţelor politice parlamentare, Preşedintele României dizolvă Parlamentul dacă acesta nu a acordat votul de încredere pentru învestitura Guvernului, în termen de 60 de zile de la prima solicitare şi numai după respingerea a cel puţin trei solicitări de învestitură."

78. La articolul 89, după alineatul (1) se introduce un alineat nou, alineatul (1^1), cu următorul cuprins:

"(1^1) Preşedintele României dizolvă Parlamentul şi în situaţia în care o hotărâre în acest sens este adoptată cu votul a două treimi dintre membrii fiecărei Camere."

79. Articolul 90 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Preşedintele României sau cel puţin 250.000 de cetăţeni cu drept de vot poate/pot cere poporului să-şi exprime voinţa, prin referendum, cu privire la probleme de interes naţional, cu excepţia celor referitoare la revizuirea Constituţiei.

(2) Cetăţenii care iniţiază organizarea referendumului trebuie să provină din cel puţin jumătate dintre judeţele ţării, iar în fiecare dintre aceste judeţe sau în municipiul Bucureşti trebuie să fie înregistrate cel puţin 10.000 de semnături în sprijinul acestei iniţiative.

(3) Referendumul este valabil dacă la acesta participă cel puţin 30% din numărul persoanelor înscrise în listele electorale."

80. La articolul 91, după alineatul (1) se introduce un alineat nou, alineatul (1^1), cu următorul cuprins:

"(1^1) Preşedintele reprezintă România la reuniunile Uniunii Europene având ca temă relaţiile externe ale Uniunii Europene, politica de securitate comună, modificarea sau completarea tratatelor constitutive ale Uniunii Europene."

81. Denumirea şi alineatul (1) ale articolului 92 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"Atribuţii în domeniul securităţii naţionale

(1) Preşedintele României este comandantul forţelor armate şi îndeplineşte funcţia de preşedinte al Consiliului Naţional de Securitate."

82. Alineatul (2) al articolului 92 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(2) El poate declara, cu aprobarea prealabilă a Parlamentului, mobilizarea parţială sau totală a forţelor armate. Numai în cazuri excepţionale, hotărârea Preşedintelui României se supune ulterior aprobării Parlamentului, în cel mult 5 zile de la adoptare."

83. La articolul 92, după alineatul (4) se introduc patru alineate noi, alineatele (5) - (8), cu următorul cuprins:

"(5) Preşedintele României propune Senatului candidaţii pentru funcţia de director al Serviciului Român de Informaţii şi director al Serviciului de Informaţii Externe.

(6) Preşedintele României numeşte şeful Statului Major General, la propunerea ministrului Apărării, cu avizul prim-ministrului.

(7) În maximum 6 luni de la depunerea jurământului, Preşedintele României înaintează Parlamentului Strategia Naţională de Securitate.

(8) Preşedintele României prezintă anual Parlamentului un mesaj privind starea securităţii naţionale."

84. Alineatele (1) - (3) ale articolului 95 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(1) În cazul săvârşirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituţiei, Preşedintele României poate fi suspendat din funcţie de Senat şi de Camera Deputaţilor, în şedinţă comună, cu votul majorităţii senatorilor şi deputaţilor, după consultarea Curţii Constituţionale. Preşedintele României poate da Parlamentului explicaţii cu privire la faptele ce i se impută.

(2) Propunerea de suspendare din funcţie poate fi iniţiată de cel puţin o treime din numărul senatorilor şi deputaţilor şi se aduce, neîntârziat, la cunoştinţă Preşedintelui României.

(3) Dacă propunerea de suspendare din funcţie este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Preşedintelui României."

85. La articolul 95, după alineatul (3) se introduce un alineat nou, alineatul (3^1), cu următorul cuprins:

"(3^1) Dacă referendumul de demitere din funcţie este valid, dar propunerea de demitere nu întruneşte o majoritate de 50% plus unu din voturile valabil exprimate, Parlamentul va fi dizolvat, urmând ca în termen de 45 de zile calendaristice să se organizeze alegeri parlamentare anticipate. Prevederile art. 90 alin. (3) se aplică în mod corespunzător."

86. Articolul 96 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Senatul şi Camera Deputaţilor, în şedinţă comună, cu votul a cel puţin două treimi din numărul senatorilor şi deputaţilor, pot hotărî punerea sub acuzare a Preşedintelui României pentru înaltă trădare.

(2) Propunerea de punere sub acuzare poate fi iniţiată de majoritatea senatorilor şi deputaţilor şi se aduce, neîntârziat, la cunoştinţă Preşedintelui României pentru a putea da explicaţii cu privire la faptele ce i se impută.

(3) De la data punerii sub acuzare şi până la data demiterii, Preşedintele României este suspendat de drept.

(4) Competenţa de judecată aparţine Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Preşedintele României este demis de drept la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare."

87. Alineatul (1) al articolului 98 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Dacă funcţia de Preşedinte al României devine vacantă ori dacă Preşedintele este suspendat din funcţie sau dacă se află în imposibilitate temporară de a-şi exercita atribuţiile, interimatul se asigură, în ordine, de preşedintele Senatului sau de preşedintele Camerei Deputaţilor."

88. Alineatul (2) al articolului 100 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(2) Decretele emise de Preşedintele României în exercitarea atribuţiilor sale prevăzute în articolul 91 alineatele (1) şi (2), articolul 92 alineatele (2) şi (3), articolul 93 alineatul (1) şi articolul 94 literele a), b) şi d) se contrasemnează de prim-ministru."

89. Alineatul (1) al articolului 102 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Guvernul, potrivit programului său de guvernare aprobat de Parlament, asigură realizarea politicii interne şi externe a ţării şi exercită conducerea generală a administraţiei publice."

90. La articolul 102, după alineatul (3) se introduce un alineat nou, alineatul (3^1), cu următorul cuprins:

"(3^1) Guvernul asigură reprezentarea României la reuniunile instituţiilor Uniunii Europene, cu excepţia celor prevăzute la art. 91 alin. (1^1)."

91. Alineatele (1) şi (3) ale articolului 103 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(1) Preşedintele României îl desemnează drept candidat pentru funcţia de prim-ministru pe reprezentantul propus de partidul politic, respectiv de alianţa politică participante la alegeri care au obţinut cel mai mare număr de mandate parlamentare, potrivit rezultatului oficial al alegerilor. În cazul în care există mai multe formaţiuni politice care au participat la alegeri şi care au obţinut acelaşi număr de mandate, Preşedintele României îl desemnează drept candidat pentru funcţia de prim-ministru pe reprezentantul propus de partidul politic, respectiv alianţa politică participante la alegeri, care au obţinut cel mai mare număr de voturi, potrivit rezultatului oficial al alegerilor.

.....

(3) Programul şi lista Guvernului se dezbat de Senat şi de Camera Deputaţilor, în şedinţă comună. Parlamentul acordă încredere Guvernului cu votul majorităţii senatorilor şi deputaţilor."

92. La articolul 103, după alineatul (3) se introduc trei alineate noi, alineatele (3^1) - (3^3), cu următorul cuprins:

"(3^1) În cazul în care candidatul pentru funcţia de prim-ministru îşi depune mandatul, nu se prezintă în faţa Parlamentului pentru acordarea votului de încredere în termenul prevăzut sau nu obţine votul de încredere, Preşedintele României îl desemnează drept candidat pentru funcţia de prim-ministru pe reprezentantul propus de partidul politic, respectiv alianţa politică participante la alegeri care au obţinut al doilea cel mai mare număr de mandate parlamentare, potrivit rezultatului oficial al alegerilor.

(3^2) În cazul în care cel de-al doilea candidat la funcţia de prim-ministru îşi depune mandatul, nu se prezintă în faţa Parlamentului pentru acordarea votului de încredere în termenul prevăzut sau nu obţine votul de încredere, Preşedintele României îl desemnează drept candidat pentru funcţia de prim-ministru pe reprezentantul propus de o coaliţie de formaţiuni politice parlamentare care însumează majoritatea absolută a mandatelor parlamentare, potrivit rezultatului oficial al alegerilor.

(3^3) În cazul în care cel de-al treilea candidat la funcţia de prim-ministru îşi depune mandatul, nu se prezintă în faţa Parlamentului pentru acordarea votului de încredere în termenul prevăzut sau nu obţine votul de încredere, Preşedintele României dizolvă Parlamentul."

93. Alineatul (1) al articolului 104 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Prim-ministrul, miniştrii şi ceilalţi membri ai Guvernului vor depune individual, în faţa Preşedintelui României, jurământul de la articolul 82."

94. Articolul 107 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"Prim-ministrul

(1) Prim-ministrul conduce Guvernul şi coordonează activitatea membrilor acestuia, respectând atribuţiile ce le revin. De asemenea, prezintă Senatului şi Camerei Deputaţilor rapoarte şi declaraţii cu privire la politica Guvernului, care se dezbat cu prioritate.

(2) Preşedintele României nu îl poate revoca pe prim-ministru.

(3) Dacă prim-ministrul se află în una dintre situaţiile prevăzute la articolul 106, cu excepţia revocării, sau este în imposibilitate de a-şi exercita atribuţiile, Preşedintele României va desemna un alt membru al Guvernului ca prim-ministru interimar, pentru a îndeplini atribuţiile prim-ministrului, până la formarea noului Guvern. Interimatul, pe perioada imposibilităţii exercitării atribuţiilor, încetează dacă prim-ministrul îşi reia activitatea în Guvern.

(4) Prevederile alineatului (3) se aplică în mod corespunzător şi celorlalţi membri ai Guvernului, la propunerea prim-ministrului, pentru o perioadă de cel mult 45 de zile."

95. După articolul 107 se introduce un articol nou, articolul 107^1, cu următoarea denumire şi următorul cuprins:

"Atribuţii în domeniul securităţii naţionale

Prim-ministrul este vicepreşedinte al Consiliului Naţional de Securitate."

96. Alineatul (4) al articolului 108 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(4) Hotărârile şi ordonanţele adoptate de Guvern se semnează de prim-ministru, se contrasemnează de miniştrii care au obligaţia punerii lor în executare şi se publică în Monitorul Oficial al României. Nepublicarea atrage inexistenţa hotărârii sau a ordonanţei. Hotărârile care au caracter militar se comunică numai instituţiilor interesate."

97. Alineatul (2) al articolului 109 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(2) Numai Senatul, Camera Deputaţilor şi Preşedintele României au dreptul să ceară urmărirea penală a membrilor Guvernului pentru faptele săvârşite în exerciţiul funcţiei lor. Dacă s-a cerut urmărirea penală, Preşedintele României poate dispune suspendarea acestora din funcţie. Trimiterea în judecată a unui membru al Guvernului atrage suspendarea lui din funcţie. Competenţa de judecată aparţine Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie."

98. Alineatul (1) al articolului 110 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Guvernul îşi exercită mandatul până la data învestirii noului Guvern."

99. Alineatul (1) al articolului 111 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Guvernul şi celelalte organe ale administraţiei publice, în cadrul controlului parlamentar al activităţii lor, sunt obligate să prezinte informaţiile şi documentele cerute de Senat, Camera Deputaţilor sau de comisiile parlamentare, prin intermediul preşedinţilor acestora. În cazul în care o iniţiativă legislativă implică modificarea prevederilor bugetului de stat sau a bugetului asigurărilor sociale de stat, solicitarea informării este obligatorie."

100. Alineatul (2) al articolului 112 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(2) Senatul sau Camera Deputaţilor poate adopta o moţiune simplă prin care să-şi exprime poziţia cu privire la o problemă de politică internă sau externă ori, după caz, cu privire la o problemă ce a făcut obiectul unei interpelări."

101. Alineatele (1), (2) şi (4) ale articolului 113 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(1) Senatul şi Camera Deputaţilor, în şedinţă comună, pot retrage încrederea acordată Guvernului prin adoptarea unei moţiuni de cenzură, cu votul majorităţii senatorilor şi deputaţilor.

(2) Moţiunea de cenzură poate fi iniţiată de cel puţin o pătrime din numărul total al senatorilor şi deputaţilor şi se comunică Guvernului la data depunerii.

.....

(4) Dacă moţiunea de cenzură a fost respinsă, senatorii şi deputaţii care au semnat-o nu mai pot iniţia, în aceeaşi sesiune, o nouă moţiune de cenzură, cu excepţia cazului în care Guvernul îşi angajează răspunderea potrivit articolului 114."

102. Alineatul (1) al articolului 114 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Guvernul îşi poate angaja, o singură dată într-o sesiune parlamentară, răspunderea în faţa Senatului şi a Camerei Deputaţilor, în şedinţă comună, asupra unui program, a unei declaraţii de politică generală sau a unui proiect de lege."

103. Alineatul (6) al articolului 115 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(6) Ordonanţele de urgenţă nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituţionale ori privind regimul infracţiunilor, pedepselor şi al executării acestora, nu pot afecta regimul instituţiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertăţile şi îndatoririle prevăzute de Constituţie, drepturile electorale şi nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică."

104. Articolul 119 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"Consiliul Naţional de Securitate

(1) Consiliul Naţional de Securitate organizează şi coordonează unitar activităţile care privesc securitatea naţională, participarea la menţinerea securităţii internaţionale şi la apărarea colectivă în sistemele de alianţă militară, precum şi la acţiuni de menţinere sau de restabilire a păcii.

(2) Consiliul Naţional de Securitate emite hotărâri care sunt obligatorii pentru autorităţile administraţiei publice şi instituţiile publice.

(3) Consiliul Naţional de Securitate prezintă anual sau oricând este solicitat rapoarte de activitate Parlamentului."

105. După articolul 119 se introduce o nouă secţiune, secţiunea 1^1, cu denumirea "Administraţia publică centrală în teritoriu", alcătuită din articolul 119^1 - "Prefectul şi subprefectul", cu următorul cuprins:

"Secţiunea 1^1

Administraţia publică centrală în teritoriu

ART. 119^1

Prefectul şi subprefectul

(1) Guvernul numeşte, în unităţile administrativ-teritoriale, prefecţi şi subprefecţi, în condiţiile legii.

(2) Prefectul şi subprefectul sunt reprezentanţii Guvernului pe plan local şi conduc serviciile publice deconcentrate ale ministerelor şi ale celorlalte organe ale administraţiei publice centrale din unităţile administrativ-teritoriale.

(3) Atribuţiile prefectului şi ale subprefectului se stabilesc prin lege organică.

(4) Între prefecţi şi subprefecţi, pe de o parte, consiliile locale, primari, consiliile judeţene şi preşedinţii acestora, precum şi consiliile regionale şi preşedinţii acestora, pe de altă parte, nu există raporturi de subordonare.

(5) Prefectul poate ataca, în faţa instanţei de contencios administrativ, un act al consiliului regional, judeţean sau local, al preşedintelui consiliului judeţean, al preşedintelui consiliului regional sau al primarului, în cazul în care consideră actul ilegal. Actul atacat poate fi suspendat numai de instanţa competentă, potrivit legii."

106. Alineatul (1) al articolului 120 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Administraţia publică din unităţile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile descentralizării, autonomiei locale şi deconcentrării serviciilor publice. Descentralizarea serviciilor publice se realizează, cu respectarea principiului subsidiarităţii, prin asigurarea integrală a resurselor financiare necesare pentru exercitarea, în bune condiţii, a competenţelor transferate."

107. Articolul 122 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"Autorităţi judeţene şi regionale

(1) Consiliul judeţean şi preşedintele acestuia reprezintă autoritatea administraţiei publice pentru coordonarea activităţii consiliilor comunale şi orăşeneşti, în vederea realizării serviciilor publice de interes judeţean.

(2) Consiliul regional şi preşedintele acestuia reprezintă autoritatea administraţiei publice pentru coordonarea activităţii consiliilor judeţene, în vederea realizării serviciilor publice de interes regional.

(3) Consiliul judeţean şi consiliul regional sunt alese şi funcţionează în condiţiile legii.

(4) Preşedintele consiliului judeţean şi preşedintele consiliului regional sunt aleşi şi îndeplinesc atribuţii în condiţiile legii."

108. Articolul 123 se abrogă.

109. Alineatul (4) al articolului 126 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(4) Compunerea şi organizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, precum şi regulile de funcţionare a acesteia se stabilesc prin legea sa organică."

110. Partea introductivă şi litera b) ale alineatului (2) al articolului 133 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(2) Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 21 membri, din care:

.....

b) 4 reprezentanţi ai societăţii civile, specialişti în domeniul dreptului, care se bucură de înaltă reputaţie profesională şi morală, aleşi de Senat; aceştia participă numai la lucrările în plen;".

111. Alineatele (3) şi (4) ale articolului 133 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(3) Preşedintele Consiliului Superior al Magistraturii este ales pentru un mandat de un an, ce nu poate fi reînnoit, dintre judecătorii prevăzuţi la alineatul (2) litera a).

(4) Durata mandatului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii este de 4 ani."

112. La articolul 133, după alineatul (4) se introduce un alineat nou, alineatul (4^1), cu următorul cuprins:

"(4^1) Magistraţii aleşi membri ai Consiliului Superior al Magistraturii sunt revocaţi din funcţie de adunările generale de la nivelul instanţelor sau parchetelor pe care le reprezintă, potrivit legii speciale de organizare şi funcţionare."

113. Alineatul (1) al articolului 134 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Secţiile Consiliului Superior al Magistraturii propun Preşedintelui României numirea în funcţie a judecătorilor, respectiv a procurorilor, cu excepţia celor stagiari, în condiţiile legii. Secţia de judecători a Consiliului Superior al Magistraturii gestionează în mod exclusiv cariera profesională a judecătorilor, iar Secţia de procurori a Consiliului Superior al Magistraturii gestionează în mod exclusiv cariera profesională a procurorilor. Hotărârile secţiilor se atacă direct la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie."

114. Alineatul (2) al articolului 135 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(2) Statul garantează şi promovează creşterea competitivităţii economiei româneşti prin:

a) libertatea activităţilor economice, protecţia concurenţei loiale, protecţia consumatorilor, crearea cadrului favorabil pentru valorificarea tuturor factorilor de producţie;

b) protejarea intereselor naţionale în activitatea economică, financiară şi valutară;

c) stimularea cercetării ştiinţifice şi tehnologice naţionale, a artei şi protecţia dreptului de autor;

d) exploatarea resurselor de producţie în condiţii de maximă eficienţă economică şi cu acordarea accesului nediscriminatoriu tuturor celor interesaţi;

e) dezvoltarea economică în condiţiile ocrotirii mediului înconjurător şi menţinerii echilibrului ecologic;

f) crearea condiţiilor necesare pentru creşterea calităţii vieţii;

g) aplicarea politicilor de dezvoltare regională în concordanţă cu obiectivele Uniunii Europene."

115. După articolul 137 se introduce un articol nou, articolul 137^1, cu următoarea denumire şi următorul cuprins:

"Moneda naţională şi banca centrală

(1) Banca Naţională a României este banca centrală a statului român, autoritate publică autonomă, ale cărei prerogative, administrare şi funcţionare se reglementează prin lege, în conformitate cu normele de drept internaţional care decurg din tratatele la care România este parte.

(2) În exercitarea prerogativelor sale, Banca Naţională a României nu poate solicita sau primi instrucţiuni de la nicio autoritate sau instituţie a statului.

(3) Banca centrală are dreptul să emită însemne monetare pe teritoriul României.

(4) În conformitate cu tratatele constitutive şi actele legislative ale Uniunii Europene, prin lege organică se pot reglementa:

a) transferul de prerogative ale Băncii Naţionale a României la Banca Centrală Europeană;

b) recunoaşterea circulaţiei şi înlocuirea monedei naţionale cu moneda euro."

116. Alineatele (1) şi (2) ale articolului 138 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(1) Bugetul public naţional cuprinde bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat şi bugetele locale ale comunelor, ale oraşelor, ale judeţelor şi ale regiunilor.

(2) Guvernul elaborează anual sau multianual proiectul bugetului de stat şi pe cel al asigurărilor sociale de stat, pe care le transmite instituţiilor Uniunii Europene, după informarea prealabilă a Parlamentului asupra conţinutului acestora."

117. Alineatele (3) - (6) ale articolului 140 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(3) La cererea Senatului sau a Camerei Deputaţilor, Curtea de Conturi controlează modul de gestionare a resurselor publice şi raportează despre cele constatate.

(4) Consilierii de conturi sunt numiţi de Senat pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit. Membrii Curţii de Conturi sunt independenţi în exercitarea mandatului lor şi inamovibili pe toată durata acestuia. Ei sunt supuşi incompatibilităţilor prevăzute de lege pentru judecători.

(5) Curtea de Conturi se înnoieşte cu o treime din consilierii de conturi numiţi de Senat, din 3 în 3 ani, în condiţiile prevăzute de legea organică a Curţii.

(6) Revocarea membrilor Curţii de Conturi se face de către Senat, în cazurile şi condiţiile prevăzute de lege."

118. Alineatul (3) al articolului 142 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(3) Trei judecători sunt numiţi de Senat, trei de Camera Deputaţilor şi trei de Preşedintele României."

119. La articolul 146, literele b) şi e) se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"b) se pronunţă asupra constituţionalităţii tratatelor sau altor acorduri internaţionale, din oficiu sau la sesizarea unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a unui număr de cel puţin 25 de senatori sau de cel puţin 50 de deputaţi;

.....

e) soluţionează conflictele juridice de natură constituţională dintre autorităţile publice, la cererea Preşedintelui României, a unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a prim-ministrului sau a preşedintelui Consiliului Superior al Magistraturii;".

120. Litera l) a articolului 146 se abrogă.

121. Denumirea titlului VI se modifică şi va avea următorul cuprins:

"Apartenenţa României la Uniunea Europeană şi la Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord"

122. Alineatele (1) şi (2) ale articolului 148 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(1) Ratificarea tratatelor prin care sunt modificate sau completate tratatele constitutive ale Uniunii Europene, precum şi tratatele prin care este modificat sau completat Tratatul Atlanticului de Nord se face printr-o lege adoptată în şedinţă comună a Senatului şi Camerei Deputaţilor, cu votul a două treimi din numărul senatorilor şi deputaţilor.

(2) România asigură respectarea, în cadrul ordinii juridice naţionale, a dreptului Uniunii Europene, conform obligaţiilor asumate prin actul de aderare şi prin celelalte tratate semnate în cadrul Uniunii."

123. Articolul 149 se abrogă.

124. Alineatul (1) al articolului 150 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(1) Revizuirea Constituţiei poate fi iniţiată de Preşedintele României la propunerea Guvernului, de cel puţin o pătrime din numărul senatorilor sau al deputaţilor, precum şi de cel puţin 500.000 de cetăţeni cu drept de vot."

125. Alineatele (1) şi (2) ale articolului 151 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

"(1) Proiectul sau propunerea de revizuire trebuie adoptată de Senat şi de Camera Deputaţilor, cu o majoritate de cel puţin două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere.

(2) Dacă prin procedura de mediere nu se ajunge la un acord, Senatul şi Camera Deputaţilor, în şedinţă comună, hotărăsc cu votul a cel puţin trei pătrimi din numărul senatorilor şi deputaţilor."

126. Alineatul (3) al articolului 151 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(3) Revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire. Dispoziţiile art. 90 alin. (3) se aplică în mod corespunzător."

127. Alineatul (2) al articolului 154 se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(2) Consiliul Legislativ, în termen de 3 luni de la data intrării în vigoare a legii de revizuire a Constituţiei, va examina conformitatea legislaţiei cu prezenta Constituţie şi va face Parlamentului sau, după caz, Guvernului propuneri corespunzătoare."

128. Alineatele (4) - (6) ale articolului 155 se abrogă.

6. Luând în dezbatere propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei, la termenele din 14, 15 şi 16 februarie 2014,

CURTEA,

examinând propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei, raportul întocmit de judecătorii-raportori, dispoziţiile Constituţiei, precum şi prevederile Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, reţine următoarele:

7. Competenţa Curţii Constituţionale de a soluţiona prezenta cauză este prevăzută de dispoziţiile art. 146 lit. a) teza finală din Constituţie, potrivit cărora Curtea Constituţională se pronunţă, din oficiu, asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei.

8. În exercitarea acestei atribuţii, Curtea Constituţională se pronunţă asupra îndeplinirii condiţiilor constituţionale de formă şi de fond privind revizuirea Constituţiei, prevăzute de titlul VII al Legii fundamentale - "Revizuirea Constituţiei", condiţii care se referă la iniţiativa şi limitele revizuirii.

Iniţiativa revizuirii Constituţiei

9. Potrivit art. 150 alin. (1) din Constituţie, "Revizuirea Constituţiei poate fi iniţiată de Preşedintele României la propunerea Guvernului, de cel puţin o pătrime din numărul deputaţilor sau al senatorilor, precum şi de cel puţin 500.000 de cetăţeni cu drept de vot."

10. În cauză, propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei este semnată de un număr de 108 senatori şi 236 de deputaţi, adică de mai mult de o pătrime din numărul senatorilor şi, respectiv, al deputaţilor. Prin urmare, exercitarea dreptului de iniţiativă legislativă a revizuirii Constituţiei s-a realizat cu respectarea prevederilor art. 150 alin. (1) din Constituţie.

11. Propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei este prezentată sub forma unui proiect de lege, este însoţită de expunerea de motive şi Avizul Consiliului Legislativ nr. 242 din 28 iunie 2013, înregistrat la Biroul permanent al Senatului cu nr. 429 din 28 iunie 2013.

12. Din Adresa nr. 429 din 7 februarie 2014 a Comisiei comune a Camerei Deputaţilor şi Senatului pentru elaborarea propunerii legislative de revizuire a Constituţiei României, prin care propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei a fost transmisă Biroului permanent al Senatului, rezultă că forma acesteia este cea "finalizată ca urmare a modificărilor aduse, potrivit propunerilor Consiliului Legislativ".

Limitele revizuirii Constituţiei

13. În ceea ce priveşte limitele revizuirii, art. 152 din Constituţie prevede următoarele: "(1) Dispoziţiile prezentei Constituţii privind caracterul naţional, independent, unitar şi indivizibil al statului român, forma republicană de guvernământ, integritatea teritoriului, independenţa justiţiei, pluralismul politic şi limba oficială nu pot forma obiectul revizuirii.

(2) De asemenea, nicio revizuire nu poate fi făcută dacă are ca rezultat suprimarea drepturilor şi a libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor sau a garanţiilor acestora.

(3) Constituţia nu poate fi revizuită pe durata stării de asediu sau a stării de urgenţă şi nici în timp de război."

14. Textul citat reglementează condiţii de constituţionalitate intrinsecă a iniţiativei de revizuire [alin. (1) şi (2) ale art. 152] şi de constituţionalitate extrinsecă a acesteia [alin. (3) al art. 152].

15. Sub aspectul constituţionalităţii extrinseci, privitoare la normalitatea împrejurărilor revizuirii Constituţiei, textul art. 152 alin. (3) din Legea fundamentală, care interzice revizuirea Constituţiei pe durata stării de asediu sau a stării de război se coroborează cu cel al art. 63 alin. (4) teza a doua din Constituţie, potrivit căruia revizuirea Constituţiei nu se poate realiza în perioada în care mandatul Camerelor se prelungeşte până la întrunirea legală a noului Parlament.

16. Curtea constată că în cauză nu subzistă niciuna dintre situaţiile la care fac referire textele constituţionale menţionate, fiind întrunite condiţiile de constituţionalitate extrinsecă a iniţiativei de revizuire.

17. Pentru aceste considerente, cu unanimitate de voturi, Curtea constată că propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei a fost iniţiată cu respectarea prevederilor art. 150 alin. (1) din Constituţie.

18. Pronunţarea cu privire la constituţionalitatea intrinsecă impune analiza modificărilor propuse prin raportare la dispoziţiile art. 152 alin. (1) şi (2) din Constituţie, pentru a determina dacă obiectul revizuirii îl constituie caracterul naţional, independent, unitar şi indivizibil al statului român, forma republicană de guvernământ, integritatea teritoriului, independenţa justiţiei, pluralismul politic şi limba oficială, precum şi dacă modificările propuse au ca efect suprimarea drepturilor şi a libertăţilor fundamentale sau a garanţiilor acestora.

Examinarea modificărilor propuse, în raport cu prevederile art. 152 din Constituţie

A. Titlul I - Principii generale

Articolul 1 - Statul român

19. Prin articolul unic pct. 1 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se introduce, după alin. (1) al art. 1 din Constituţie, un alineat nou, alin. (1^1), având următorul cuprins: "România recunoaşte rolul istoric în constituirea şi modernizarea statului român al Bisericii Ortodoxe şi al celorlalte culte religioase recunoscute de lege, al Casei Regale şi al minorităţilor naţionale."

20. Curtea constată că textul citat nu enunţă un principiu. Cuvântul "principiu" semnifică un element fundamental, iar principiile generale ale unui sistem sunt definite ca reprezentând un ansamblu de propoziţii directoare cărora le sunt subordonate structura şi dezvoltarea acelui sistem.

21. În ansamblul unei Legi fundamentale, principiile generale constituie cadrul pe care se grefează toate celelalte norme ale acesteia. Or, recunoaşterea rolului istoric al unor instituţii, entităţi, persoane nu poate fi calificată ca având această semnificaţie, ci reprezintă o afirmaţie căreia iniţiatorii propunerii legislative de revizuire a Constituţiei au dorit să îi acorde o anume importanţă prin inserarea în Constituţie. Aceasta se poate realiza, eventual, într-un preambul sau într-o expunere de motive, iar nu în corpul Constituţiei şi, cu atât mai puţin, în titlul acesteia dedicat principiilor generale.

22. De asemenea, analizând conţinutul textului propus a fi introdus, Curtea constată că acesta face referire la Biserica Ortodoxă şi celelalte culte religioase recunoscute de lege, nefiind clar de ce doar unul dintre aceste culte religioase, Biserica Ortodoxă, este menţionat distinct, în timp ce alte culte religioase recunoscute de lege nu sunt individualizate. În plus, în condiţiile în care noi culte religioase pot fi oricând recunoscute prin lege, stabilirea, cu caracter de principiu, a unui rol istoric al acestora în constituirea şi modernizarea statului român este nejustificată.

23. Tot astfel, nu se justifică menţionarea doar a Casei Regale din ansamblul entităţilor care au avut un rol în constituirea şi modernizarea statului român.

24. În aceeaşi enumerare, pe poziţie de egalitate cu Biserica Ortodoxă, celelalte culte religioase şi Casa Regală cât priveşte "rolul istoric în constituirea şi modernizarea statului român" sunt menţionate minorităţile naţionale. Or, nu se poate reţine vreo egalitate sau

similitudine între minorităţile naţionale şi celelalte entităţi reunite în acelaşi text, inclusiv din perspectiva rolului la care textul face referire.

25. În concluzie, textul propus a fi introdus nu are caracter de principiu general şi este inexact sub aspectul conţinutului. Astfel fiind, cu majoritate de voturi, Curtea recomandă eliminarea acestuia.

Articolul 2 - Suveranitatea

26. Prin articolul unic pct. 2 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se introduce după alineatul (2) al art. 2 din Constituţie un alineat nou, alin. (2^1), cu următorul cuprins: "Demnitatea umană este sursa tuturor drepturilor şi libertăţilor fundamentale şi este inviolabilă. Toate formele de autoritate publică trebuie să respecte şi să protejeze demnitatea umană".

27. Curtea constată că aşezarea acestui alineat în structura articolului 2 al Constituţiei, referitor la Suveranitate, este lipsită de logică juridică. Un astfel de text, care consacră demnitatea ca "sursă a tuturor drepturilor şi libertăţilor fundamentale", şi-ar găsi locul în titlul II al Constituţiei - Drepturile, libertăţile şi îndatoririle fundamentale, eventual în capitolul I - Dispoziţii comune. Aceasta cu atât mai mult cu cât art. 1 alin. (3) din Constituţie, rămas nemodificat, menţionează demnitatea umană între valorile supreme ale statului român, astfel încât reglementarea unui text distinct referitor la aceasta, în acelaşi titlu dedicat Principiilor generale, apare ca fiind redundantă.

28. Pentru considerentele arătate, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă eliminarea alin. (2^1) propus a fi introdus la art. 2 din Constituţie.

Articolul 3 - Teritoriul

29. Prin articolul unic pct. 3 şi 4 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică alin. (3) al art. 3 din Constituţie şi, respectiv, se introduce un nou alineat, alin. (3^1), după cum urmează:

"(3) Teritoriul este organizat, sub aspect administrativ, în comune, oraşe, judeţe şi regiuni. În condiţiile legii, unele oraşe sunt declarate municipii.

(3^1) Prin lege organică se pot recunoaşte zone tradiţionale ca subdiviziuni administrative ale regiunilor."

30. Examinând dispoziţiile alin. (3^1), nou-introdus, Curtea constată că acesta este în contradicţie cu alineatul precedent al aceluiaşi articol care, stabilind modul de organizare a teritoriului României, enunţă, expres şi limitativ, categoriile de unităţi administrativ-teritoriale: comune, oraşe, judeţe şi regiuni. Prin alin. (3^1) se acceptă posibilitatea "recunoaşterii" unor alte structuri decât cele enumerate limitativ, aşa-numitele "zone tradiţionale", ca "subdiviziuni administrative ale regiunilor".

31. Aceste structuri au un regim juridic neclar, întrucât sintagma "zone tradiţionale" nu este definită, iar faţă de calificarea ca "subdiviziuni administrative" nu rezultă care este organizarea acestora şi, respectiv, raporturile lor cu "unităţile administrativ-teritoriale" enunţate la alineatul precedent al aceluiaşi articol.

32. Astfel, cuvântul "tradiţionale" din denumirea noilor structuri administrative pune în discuţie criteriile pe care legiuitorul infraconstituţional urmează a le avea în vedere pentru delimitarea lor. Cuvântul "tradiţie" desemnează un ansamblu de concepţii, de obiceiuri, de datini şi de credinţe care se statornicesc istoriceşte în cadrul unor grupuri sociale sau naţionale şi care se transmit (prin viu grai) din generaţie în generaţie, constituind pentru fiecare grup social trăsătura lui specifică. Aşadar, ceea ce ar caracteriza şi ar da specificul zonei "tradiţionale" ar fi

concepţiile, obiceiurile, datinile comune ale unei părţi a populaţiei României, care i-ar atribui o identitate distinctă faţă de restul populaţiei. În viziunea iniţiatorilor propunerii legislative de revizuire a Constituţiei, această identitate conferă grupului de populaţie aptitudinea de a fi "recunoscut", adică identificat în ansamblul populaţiei ţării, cu consecinţa acordării unui statut şi a unei organizări administrativ-teritoriale distincte.

33. Curtea constată că asemenea structuri administrative pun în discuţie caracterul naţional al statului român, trăsătură care, potrivit art. 152 alin. (1) din Constituţie, nu poate face obiectul revizuirii. Unitatea naţiunii, inclusiv din perspectiva tradiţiilor, nu este compatibilă cu recunoaşterea unui statut distinct, în sensul de autonomie administrativă, pentru o parte a populaţiei ţării, pe criteriul identităţii de "tradiţii".

34. Prin delimitarea unor asemenea "zone" şi dobândirea statutului de subdiviziuni administrative şi în condiţiile în care nu se defineşte în niciun fel regimul juridic al acestor structuri, se induce ideea autonomiei teritoriale a unor grupuri de populaţie doar pe criteriul menţionat. Or, în condiţiile în care organizarea administrativ-teritorială presupune reglementarea autorităţilor administraţiei publice şi, respectiv, aplicarea principiilor descentralizării şi autonomiei locale şi deconcentrării serviciilor publice, "recunoaşterea" zonelor administrative nu se reduce la o chestiune ce ţine de tradiţii, ci afectează organizarea administrativă, economia, fiscalitatea, prin posibilitatea organelor autonome de a edicta reguli obligatorii pentru membrii comunităţii.

35. În concluzie, acceptarea unei alte organizări administrativ-teritoriale, cu o fundamentare diferită de cea care stă la baza delimitării unităţilor administrativ-teritoriale expres şi limitativ prevăzute de Constituţie, este de natură să afecteze caracterul unitar al statului, constituind, de asemenea, o încălcare a limitelor revizuirii.

36. Pentru aceste considerente, cu majoritate de voturi, Curtea constată neconstituţionalitatea completării art. 3 din Constituţie cu un nou alineat, alin. (3^1), referitor la posibilitatea recunoaşterii de zone tradiţionale ca subdiviziuni administrative ale regiunilor, deoarece aduce atingere caracterului naţional şi unitar al statului român, în contradicţie cu dispoziţiile art. 152 alin. (1) din Constituţie.

Articolul 6 - Dreptul la identitate

37. Prin articolul unic pct. 6 şi pct. 7 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se introduc două alineate, alin. (1^1) şi alin. (2^2), la art. 6 din Constituţie, cu următorul cuprins:

"(1^1) Reprezentanţii legali ai minorităţilor naţionale pot înfiinţa, potrivit statutului minorităţilor naţionale adoptat prin lege, organe proprii de decizie şi executive, cu competenţe privind dreptul la păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii lor.

(2^2) Deciziile autorităţilor publice centrale şi locale cu privire la păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii lor etnice, culturale, lingvistice şi religioase se iau după consultarea organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale."

38. Curtea constată că alin. (1^1) nou-introdus consacră posibilitatea constituirii unor organe de decizie şi executive ale minorităţilor naţionale, distincte de cele ale statului. Or, potrivit art. 1 alin. (1) din Constituţie, România este stat unitar, iar de esenţa statului unitar este existenţa unui ansamblu unic de instituţii cu putere de decizie politică şi juridică (un singur organ legiuitor, o singură autoritate executivă, o singură autoritate judecătorească).

39. Crearea unor "organe proprii de decizie şi executive" ale unor comunităţi de cetăţeni români, circumstanţiate prin statutul de "minorităţi naţionale", adică pe criterii etnice, este de natură să determine confuzie, acreditând ideea unei autonomii de decizie şi execuţie a acestora,

incompatibile cu conceptul de stat unitar. În acest mod, fiecare minoritate naţională ar putea avea propriile organe de decizie şi executive, al căror statut şi relaţii cu organele de decizie şi executive ale statului nu este în niciun fel definit, cu consecinţa realizării unei autonomii colective politice pe criterii etnice.

40. Circumstanţierea competenţei acestor organe numai cu privire la "dreptul la păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii" minorităţilor naţionale nu este de natură să determine o concluzie diferită de cea mai sus enunţată. Aceasta întrucât adoptarea deciziilor în privinţa măsurilor de asigurare a dreptului la identitate al minorităţilor naţionale, precum şi executarea acestor decizii revine tot organelor statului, iar nu unor organe paralele, proprii ale minorităţilor naţionale.

41. Conferirea unei autonomii de decizie pentru minorităţile naţionale, în sensul arătat, apare ca un privilegiu acordat acestora, în contradicţie cu principiul egalităţii între cetăţeni, precum şi cu prevederile cuprinse în acelaşi text constituţional care consacră dreptul la identitate, şi care stabilesc că "Măsurile de protecţie luate de stat pentru păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale trebuie să fie conforme cu principiile de egalitate şi nediscriminare în raport cu ceilalţi cetăţeni români".

42. Pentru aceste considerente, cu majoritate de voturi, Curtea constată neconstituţionalitatea completării art. 6 din Constituţie cu un nou alineat, alin. (1^1), privitor la instituirea posibilităţii reprezentanţilor legali ai minorităţilor naţionale de a înfiinţa, potrivit statutului minorităţilor naţionale adoptat prin lege, organe proprii de decizie şi executive, deoarece aduce atingere caracterului unitar al statului român, în contradicţie cu dispoziţiile art. 152 alin. (1) din Constituţie.

43. Cu privire la dispoziţiile alin. (2^2), nou-introdus, Curtea constată că o formulă redacţională asemănătoare a fost propusă şi cu prilejul iniţiativei de revizuire a Constituţiei formulate în anul 2011 de Preşedintele României, la propunerea Guvernului. Cu acel prilej, prin Decizia nr. 799 din 17 iunie 2011 asupra proiectului de lege privind revizuirea Constituţiei României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 440 din 23 iunie 2011, Curtea a reţinut următoarele: "Textul introdus, care prevede obligaţia autorităţilor publice de a consulta organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale în legătură cu deciziile privind păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii lor etnice, culturale şi religioase, dă expresie obligaţiei statului de recunoaştere şi garantare pentru această categorie de persoane a dreptului la păstrarea, la dezvoltarea şi la exprimarea identităţii lor, prevăzută de alin. (1) al aceluiaşi articol, constituind una dintre modalităţile de garantare a dreptului la care textul constituţional face referire. Această modificare nu pune în discuţie niciuna dintre limitele revizuirii prevăzute de art. 152 alin. (1) şi (2) din Constituţie. Curtea reţine, însă, că reglementarea modalităţilor în care statul garantează dreptul la identitate al minorităţilor naţionale nu este de domeniul Constituţiei, ci al legii, ridicarea la rang de principiu constituţional a uneia dintre aceste garanţii negăsindu-şi justificarea. În situaţia în care se va menţine această reglementare, pentru ca deciziile organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale privitoare la păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii lor etnice, culturale şi religioase să nu contravină principiilor de egalitate şi nediscriminare faţă de ceilalţi cetăţeni români, ar trebui să se prevadă şi obligaţia acestor organizaţii de a consulta în scris autorităţile publice în legătură cu deciziile pe care urmează să le adopte."

44. Având în vedere faptul că nu se justifică ridicarea la rang de principiu constituţional a unei garanţii în sensul arătat, cu majoritate de voturi, Curtea recomandă eliminarea alin. (2^2) propus a fi introdus la art. 6 din Constituţie.

Articolul 10 - Relaţii internaţionale

45. Prin articolul unic pct. 9 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se dă o nouă redactare art. 10 din Constituţie, după cum urmează:

"(1) România întreţine şi dezvoltă relaţii paşnice cu toate statele şi, în acest cadru, relaţii de bună vecinătate, precum şi cu celelalte subiecte de drept internaţional şi acţionează în politica sa externă pentru realizarea interesului naţional, pe baza respectului reciproc şi în conformitate cu principiile, cu tratatele internaţionale la care este parte şi cu celelalte norme general admise ale dreptului internaţional.

(2) România este stat membru al Uniunii Europene."

46. Cu privire la dispoziţiile alin. (2) al textului citat, Curtea constată că acestea nu enunţă un principiu, ci o constatare a calităţii României de stat membru al Uniunii Europene, care îşi găseşte locul în structura titlului VI al Constituţiei - Apartenenţa României la Uniunea Europeană şi la Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord, iar nu în titlul I al Constituţiei, consacrat principiilor generale.

47. În consecinţă, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă aşezarea acestui text în structura titlului VI din Constituţie.

Articolul 12 - Simboluri naţionale

48. Prin articolul unic pct. 11 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se introduce un nou alineat, alin. (4^1), în structura art. 12 din Constituţie, având următorul cuprins: "Minorităţile naţionale pot folosi în mod liber, în spaţiul public şi privat, propriile simboluri care reprezintă identitatea lor etnică, culturală, lingvistică şi religioasă."

49. Curtea reţine că dispoziţiile alin. (4^1), nou-introdus, privesc simbolurile proprii ale minorităţilor naţionale, iar nu "simboluri naţionale", astfel încât nu îşi pot găsi locul în structura art. 12 din Constituţia României, ci, eventual, în structura art. 6, referitor la Dreptul la identitate. În această din urmă situaţie, s-ar impune însă completarea textului, în sensul precizării faptului că folosirea propriilor simboluri ale minorităţilor naţionale nu se poate realiza decât împreună cu simbolurile naţionale ale statului român.

50. Acceptarea tezei contrare, în sensul introducerii acestui text în structura art. 12 din Constituţie, ar însemna acceptarea ideii că şi simbolurile proprii ale minorităţilor naţionale ar constitui "simboluri naţionale". Astfel, faţă de modul de redactare a alin. (4^1) şi în lipsa unei precizări exprese a obligaţiei de însoţire a simbolurilor proprii de către cele naţionale, se înţelege că minorităţile naţionale au un drept de opţiune între folosirea simbolurilor proprii şi a celor naţionale ale statului român.

51. În consecinţă, cu majoritate de voturi, Curtea constată neconstituţionalitatea completării art. 12 din Constituţie cu un nou alineat, alin. (4^1), referitor la utilizarea simbolurilor proprii ale minorităţilor naţionale, întrucât aduce atingere caracterului naţional al statului român, încălcând astfel limitele revizuirii prevăzute de dispoziţiile art. 152 alin. (1) din Constituţie.

B. Titlul II - Drepturile, libertăţile şi îndatoririle fundamentale

Capitolul I - Dispoziţii comune

Articolul 15 - Universalitatea

52. Prin articolul unic pct. 12 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică alin. (1) al art. 15 din Constituţie, după cum urmează:

"Cetăţenii români se nasc şi trăiesc liberi, se bucură de drepturile şi libertăţile garantate şi stabilite prin Constituţie şi alte legi şi au obligaţiile prevăzute de acestea".

53. Curtea constată că actualul art. 15 alin. (1) din Constituţie are caracter normativ şi reprezintă un text de principiu care reuneşte în persoana cetăţenilor drepturile, libertăţile şi obligaţiile lor constituţionale şi legale. Introducerea în privinţa cetăţenilor români a sintagmei "se nasc şi trăiesc liberi" are drept revers negarea/excluderea conceptului enunţat şi în privinţa cetăţenilor străini şi apatrizilor. Or, acest principiu vizează o trăsătură distinctivă şi intrinsecă omului, a condiţiei umane, şi nu a cetăţeanului. În acest sens, Curtea reţine art. I din Declaraţia Drepturilor Omului şi ale Cetăţeanului de la 1789, care prevede că "Oamenii se nasc şi rămân liberi şi egali în drepturi", precum şi art. 1 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, care menţionează că "Toate fiinţele umane se nasc libere şi egale în demnitate şi în drepturi".

54. Curtea constată că acest principiu este specific declaraţiilor de drepturi, or declaraţiile de drepturi au doar caracter proclamativ, fiind lipsite atât de garanţii juridice pentru punerea lor în aplicare, cât şi de o forţă de constrângere în cazul încălcării lor. Astfel, ele nu cuprind norme juridice propriu-zise, obligatorii pentru toate subiectele de drept, ci reprezintă simple afirmări de principii, a căror încălcare nu declanşează o sancţiune din partea statului în scopul restabilirii autorităţii normei încălcate şi al reparării vătămărilor aduse subiecţilor de drept. Acestea nu trebuie confundate cu garanţiile de drepturi care sunt asigurate prin norme juridice imperative, consacrate constituţional.

55. În consecinţă, Curtea reţine, pe de o parte, că sintagma propusă a fi introdusă nu are caracter normativ, ci proclamativ, negăsindu-şi astfel nici locul şi nici raţiunea în textul Constituţiei, iar, pe de altă parte, aplicabilitatea principiului propus a fi introdus în corpul Constituţiei nu se limitează numai la cetăţenii români, ci şi la cei străini, precum şi la apatrizi. În această ordine de idei, Curtea constată că modalitatea în care autorii propunerii legislative de revizuire a Constituţiei au înţeles să o insereze în textul Constituţiei este contrară principiului statului de drept, prevăzut de art. 1 alin. (3) din Constituţie. Principiul statului de drept reprezintă premisa respectării valorilor în considerarea cărora au fost stabilite limitele exprese ale revizuirii Constituţiei, ceea ce duce la concluzia unei încorporări, în mod implicit, a acestuia în conţinutul normativ al art. 152 din Constituţie.

56. Pentru aceste considerente, cu unanimitate de voturi, Curtea constată neconstituţionalitatea modificării aduse art. 15 alin. (1) din Constituţie, referitor la introducerea sintagmei "cetăţenii români se nasc şi trăiesc liberi", întrucât încalcă limitele revizuirii, prevăzute de art. 152 din Constituţie.

Articolul 21 - Accesul liber la justiţie

57. Prin articolul unic pct. 14 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică alin. (3) şi (4) al art. 21 din Constituţie, după cum urmează:

"(3) Părţile au dreptul la un proces echitabil şi la soluţionarea cauzelor într-un termen optim şi previzibil.

(4) Jurisdicţiile administrative speciale sunt gratuite."

58. Curtea constată că articolul unic pct. 14 propune modificarea art. 21 alin. (3) din Constituţie în sensul înlocuirii noţiunii de "termen rezonabil" cu cel de "termen optim şi previzibil". Curtea observă că textul art. 6 paragraful 1 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale foloseşte denumirea de "termen rezonabil".

59. Termenul rezonabil este un concept esenţialmente variabil, iar aprecierea sa se face în funcţie de circumstanţele cauzei, ţinând seama de complexitatea acesteia, de comportamentul

reclamanţilor şi de cel al autorităţilor competente, precum şi de miza litigiului pentru părţile în cauză (a se vedea Hotărârea din 15 februarie 2007, pronunţată în Cauza Raylyan împotriva Rusiei, paragraful 31). Mai mult, conceptul de "termen rezonabil" trebuie privit atât din perspectiva cetăţeanului, cât şi din cea a statului şi trebuie apreciat şi stabilit din analiza concurentă a intereselor generale ale societăţii cu cele ale cetăţeanului.

60. Curtea apreciază că terminologia utilizată în prezent în Constituţie este mai adecvată pentru o normă de rang constituţional, ea consacrând o garanţie a dreptului la un proces echitabil, şi anume termenul rezonabil. Terminologia propusă a fi introdusă este o dezvoltare ce ţine mai degrabă de nivelul legii a acestei garanţii constituţionale. Termenul optim şi previzibil este de fapt o componentă a termenului rezonabil, acesta neexcluzând, ci dimpotrivă presupunând, printre altele, un termen optim şi previzibil. Astfel, dacă termenul "rezonabil" vizează limita între respectarea/nerespectarea dreptului la un proces echitabil, cel optim şi previzibil reprezintă un element component - ce poate fi reglementat la nivel infraconstituţional - al termenului rezonabil [a se vedea, în acest sens, şi Programul-cadru "Un nou obiectiv pentru sistemele judiciare: soluţionarea cauzelor într-un termen optim şi previzibil", adoptat la 15 septembrie 2004 de Comisia Europeană pentru Eficienţa Justiţiei (CEPEJ) din cadrul Consiliului Europei].

61. De altfel, Curtea observă că art. 6 din Codul de procedură civilă reglementează termenul optim şi rezonabil, în timp ce art. 8 din Codul de procedură penală se referă la termenul rezonabil, ambele texte respectând şi reglementând garanţia constituţională a dreptului la un proces echitabil - termenul rezonabil.

62. Având în vedere cele de mai sus, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă eliminarea modificării propuse la art. 21 alin. (3) din Constituţie.

63. De asemenea, Curtea constată că articolul unic pct. 14 propune modificarea art. 21 alin. (4) din Constituţie, în sensul că jurisdicţiile administrative speciale sunt gratuite. Potrivit textului constituţional în vigoare, introdus prin Legea nr. 429/2003 de revizuire a Constituţiei României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003, acestea sunt atât facultative, cât şi gratuite. Aşadar, în momentul de faţă, cetăţeanul poate alege între a se adresa direct instanţelor judecătoreşti sau, mai întâi, jurisdicţiei administrative speciale, şi, ulterior, dacă este nemulţumit de soluţie, instanţelor judecătoreşti.

64. Procedurile administrativ-jurisdicţionale constituie o măsură de protecţie a cetăţeanului, astfel încât existenţa unor organe administrative de jurisdicţie nu poate să ducă la înlăturarea intervenţiei instanţelor judecătoreşti. De aceea, existenţa unor jurisdicţii administrative speciale nu este ab initio neconstituţională (cu excepţia cazului când ele impun o procedură lipsită de celeritate) şi nici contrară art. 6 paragraful 1 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale (a se vedea Hotărârea din 23 iunie 1981, pronunţată în cauza Le Compte, van Leuven şi de Meyere împotriva Belgiei, paragraful 51). Însă, acestea nu îndeplinesc cerinţele unei instanţe independente şi imparţiale în sensul art. 6 paragraful 1 din Convenţie, astfel încât hotărârile acestora trebuie supuse cenzurii instanţelor judecătoreşti; numai în acest fel sunt îndeplinite cerinţele constituţionale şi convenţionale referitoare la dreptul la un proces echitabil (a se vedea, în acest sens, jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, spre exemplu, Hotărârea din 9 ianuarie 2013, pronunţată în cauza Oleksandr Volkov împotriva Ucrainei, paragraful 123).

65. Distinct de dreptul la un proces echitabil, Curtea constată că, în condiţiile în care legiuitorul constituant derivat din anul 2003 a introdus caracterul facultativ al acestor jurisdicţii şi, astfel, a dat posibilitatea cetăţeanului de a se adresa direct instanţei judecătoreşti - expresie a dreptului la acces liber la justiţie - nu este admis a se condiţiona ulterior, în temeiul unei

modificări a Constituţiei, accesul liber la justiţie. Obligativitatea jurisdicţiilor administrative reprezintă o condiţionare a acestui acces şi, odată eliminată în urma revizuirii Constituţiei operate în anul 2003, nu mai poate fi reintrodusă în actualul regim constituţional, întrucât ar echivala cu posibilitatea neîngrădită a legiuitorului constituant derivat de a varia, în mod ascendent şi, ulterior, descendent, gradul de protecţie a cetăţeanului sub aspectul drepturilor şi libertăţilor sale. Or, protecţia acestuia, în accepţiunea art. 152 alin. (2) din Constituţie, poate cunoaşte doar o orientare ascendentă.

66. Astfel, Curtea reţine că, în prezent, caracterul facultativ al jurisdicţiilor administrative speciale este o garanţie a accesului liber la justiţie, alegerea - electa una via - aparţinând cetăţeanului. De aceea, eliminarea caracterului facultativ creează premisele instituirii unor jurisdicţii administrative obligatorii, ceea ce are drept efect excluderea posibilităţii cetăţeanului de a alege între cele două căi de acces la instanţa judecătorească, din moment ce statul va impune urmarea uneia singure ce presupune o procedură administrativ-jurisdicţională obligatorie. Aşadar, modificarea propusă este de natură a suprima o garanţie a accesului liber la justiţie.

67. Pentru aceste considerente, cu unanimitate de voturi, Curtea constată neconstituţionalitatea modificării aduse art. 21 alin. (4) din Constituţie, referitor la eliminarea caracterului facultativ al jurisdicţiilor administrative speciale, întrucât încalcă limitele revizuirii, prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie.

Capitolul II - Drepturile şi libertăţile fundamentale

Articolul 23 - Libertatea individuală

68. Prin articolul unic pct. 15 şi 16 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică alin. (4) şi (8) al art. 23 din Constituţie şi se introduce un nou alineat, alin. (13^1), la acelaşi articol, după cum urmează:

"(4) În mod excepţional şi motivat, cercetarea şi judecarea în procesul penal se fac cu privarea de libertate a persoanei. Arestarea preventivă se dispune de judecătorul instanţei de judecată competentă să judece fondul cauzei, în condiţiile legii şi numai în cursul procesului penal, după punerea în mişcare a acţiunii penale.

.....

(8) Celui condus administrativ, reţinut sau arestat i se aduc de îndată la cunoştinţă, în limba pe care o înţelege, motivele conducerii administrative, ale reţinerii sau ale arestării, iar învinuirea, în cel mai scurt termen; învinuirea se aduce la cunoştinţă numai în prezenţa unui avocat, ales sau numit din oficiu".

"(13^1) Este interzisă folosirea unor probe obţinute în mod ilegal, cu excepţia cazului când acestea sunt în favoarea celui acuzat".

69. Articolul unic pct. 15 propune modificarea art. 23 alin. (4) din Constituţie, în sensul introducerii a două teze cu privire la luarea măsurii arestării preventive.

70. În privinţa primei teze, Curtea constată că sintagma "cercetarea şi judecarea" este improprie, textul constituţional trebuind să se refere la cele două faze ale procesului penal, urmărirea penală şi judecata. Dar, în măsura în care se face trimitere la noţiunea de proces penal chiar în textul analizat, devine redundantă menţionarea fazelor acestuia, măsura arestării preventive, de principiu, fiind aplicabilă în ambele faze.

71. Având în vedere cele de mai sus, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reformularea modificării propuse în privinţa introducerii tezei întâi la art. 23 alin. (4) din Constituţie.

72. În privinţa tezei a doua, Curtea constată că norma este criticabilă prin prisma faptului că un text constituţional urmează a se referi la competenţa funcţională, materială, după calitatea persoanei şi teritorială a instanţelor judecătoreşti atunci când reglementează luarea măsurii arestării preventive de către judecătorul "instanţei de judecată competentă să judece fondul cauzei", competenţă care este stabilită prin aplicarea unor criterii cuprinse într-o lege (art. 35 şi următoarele din Codul de procedură penală). Mai mult, norma este neclară pentru că s-ar înţelege că numai instanţa judecătorească competentă să judece fondul poate dispune măsura arestării preventive, fiind, se pare, excluse astfel şi alte ipoteze care se pot ivi în cursul procesului penal. Astfel, judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară sau judecătorul care soluţionează cauza în căile de atac par a nu mai avea competenţa de a dispune măsura arestării preventive. De altfel, expunerea de motive la prezenta propunere de revizuire a Constituţiei nu cuprinde nicio menţiune cu privire la această prevedere propusă a fi introdusă în corpul Constituţiei, astfel încât Curtea nu poate determina care a fost voinţa autorilor propunerii legislative de revizuire.

73. De asemenea, norma propusă a fi introdusă pare a da de înţeles că la nivelul instanţei judecătoreşti, pe lângă judecători, ar exista şi alte persoane învestite cu competenţa de a spune dreptul (jurisdictio). De altfel, Curtea constată că legiuitorul constituant este constant în a folosi sintagma "instanţă judecătorească" atunci când se referă la instanţele prevăzute la art. 126 alin. (1) din Constituţie; astfel, dacă s-ar accepta introducerea şi a sintagmei "instanţă de judecată", ar rezulta o terminologie neunitară chiar în corpul Constituţiei.

74. Pe lângă aspectele sus menţionate, Curtea reţine că nivelul de detaliere a principiilor constituţionale trebuie să fie unul minim, această sarcină revenind actelor normative inferioare. Mai mult, o reglementare prea amănunţită a unui domeniu/a unei relaţii sociale are drept efect instabilitatea textului constituţional. În acest sens, Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept (Comisia de la Veneţia) a arătat că "necesitatea modificării într-un sistem dat este dependentă de durata şi nivelul de detaliu al textului constituţional". Cu cât textul constituţional este mai detaliat, cu atât el se identifică mai mult cu legislaţia ordinară şi este cu atât mai expus unor modificări relativ frecvente (a se vedea Raportul cu privire la revizuirea Constituţiei, adoptat de Comisia de la Veneţia la cea de-a 81-a sesiune plenară, 11 - 12 decembrie 2009).

75. Aşadar, Curtea constată că, prin prisma procedurii de revizuire, Constituţia României este una rigidă astfel încât reglementările ce detaliază până la amănunt principii constituţionale - adevărate constante ale dreptului - nu se pot regăsi în textul Constituţiei. Desigur, Curtea reţine că, în privinţa drepturilor şi libertăţilor fundamentale, obiectivul unei revizuiri constituţionale poate fi doar creşterea nivelului de protecţie a cetăţeanului atât prin extinderea sferei drepturilor şi libertăţilor fundamentale, cât şi prin asigurarea unor garanţii mai eficiente ale drepturilor deja existente, ceea ce exclude modificările neînsemnate aduse unui text constituţional. De aceea, Curtea apreciază că sintagma "instanţa de judecată competentă să judece fondul cauzei" nu poate fi de nivelul unei norme constituţionale, care trebuie să se caracterizeze, printre altele, prin generalitate şi stabilitate.

76. Având în vedere cele de mai sus, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă eliminarea modificării propuse în privinţa introducerii tezei a doua la art. 23 alin. (4) din Constituţie.

77. În privinţa modificării art. 23 alin. (8) din Constituţie, propunerea de revizuire vizează introducerea expresă în corpul Constituţiei a măsurii conducerii administrative, distinctă de cea a reţinerii şi arestării.

78. Curtea constată că măsura conducerii administrative nu reprezintă o suprimare a libertăţii individuale sau a vreunei garanţii a acesteia, din contră, ea se constituie într-o veritabilă garanţie

a libertăţii individuale, în măsura în care reglementează condiţiile luării măsurii conducerii administrative şi drepturile de care dispune persoana supusă acestei măsuri; astfel, poliţistul - în exercitarea atribuţiunilor sale legale - nu poate lua această măsură decât în condiţiile stabilite de lege.

79. Însă, din punctul de vedere al modalităţii concrete de reglementare, Curtea constată că propunerea de revizuire necesită anumite reformulări şi corelări. Astfel, cu privire la introducerea sintagmei "celui condus administrativ" în cuprinsul art. 23 alin. (8) din Constituţie, Curtea constată că aceasta pare a se referi la o măsură administrativă care deja este reglementată într-un text constituţional anterior; or, măsura menţionată nu se regăseşte în corpul Constituţiei. De aceea, dacă se doreşte constituţionalizarea acesteia, art. 23 alin. (2) din Constituţie ar trebui să vizeze şi măsura conducerii administrative.

80. De asemenea, prin modificarea alin. (8) al art. 23 în sensul introducerii noţiunii de "celui condus administrativ", devine improprie folosirea termenului "învinuire" pentru toate cele 3 ipoteze, acesta referindu-se, ca termen generic, doar la reţinere şi arestare, ca măsuri preventive.

81. Aşadar, Curtea constată că măsura de conducere administrativă, pe de o parte, trebuie delimitată în mod clar de măsurile preventive ce se pot dispune în cursul procesului penal, iar, pe de altă parte, consacrarea sa normativă în chiar textul Constituţiei trebuie să se prezinte ca o adevărată garanţie a libertăţii individuale.

82. Având în vedere cele de mai sus, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reformularea modificării propuse în privinţa art. 23 alin. (8) din Constituţie.

83. Prin articolul unic pct. 16 se propune introducerea unui nou alineat, alin. (13^1), la art. 23 din Constituţie, care să reglementeze regimul probelor obţinute în mod ilegal în cadrul procesului penal.

84. Potrivit sistemului procesual penal românesc, probele trebuie obţinute în condiţiile Codului de procedură penală, indiferent că sunt sau nu favorabile "acuzatului". Organele judiciare "au obligaţia de a asigura, pe bază de probe, aflarea adevărului cu privire la faptele şi împrejurările cauzei, precum şi cu privire la persoana suspectului sau inculpatului" [art. 5 alin. (1) din Codul de procedură penală]. De aceea, "Organele de urmărire penală au obligaţia de a strânge şi de a administra probe atât în favoarea, cât şi în defavoarea suspectului sau inculpatului. Respingerea sau neconsemnarea cu rea-credinţă a probelor propuse în favoarea suspectului sau inculpatului se sancţionează conform dispoziţiilor prezentului cod" [art. 5 alin. (2) din Codul de procedură penală].

85. Curtea constată că obţinerea în mod legal a probelor este o garanţie a dreptului la un proces echitabil, iar remediul împotriva nerespectării acestei garanţii este interzicerea folosirii probelor astfel obţinute. De altfel, art. 102 alin. (2) din Codul de procedură penală prevede că "Probele obţinute în mod nelegal nu pot fi folosite în procesul penal".

86. Curtea reţine că premisa textului analizat este în sine eronată, întrucât se atribuie probelor obţinute în mod nelegal o eficienţă probatorie. O atare premisă poate induce ideea că s-ar intenţiona crearea sau conturarea unui regim juridic al acestora, ceea ce înseamnă că, în principiu, textul propus ar sugera posibilitatea obţinerii în mod ilegal a probelor. Astfel, s-ar înţelege că probele în procesul penal se pot obţine atât în mod legal, cât şi ilegal, iar probele astfel obţinute cunosc moduri diferite de valorificare, fiindu-le consacrat un regim juridic propriu. După obţinerea probelor, fie judecătorul, fie procurorul trebuie să aprecieze care sunt cele obţinute în mod legal şi care nu, iar în privinţa probelor obţinute în mod ilegal să facă din nou o apreciere şi să stabilească, în raport cu datele cauzei, probele favorabile "acuzatului", cu consecinţa păstrării şi folosirii acestora şi a înlăturării celor incriminatoare.

87. Având în vedere cele expuse, Curtea constată că propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei, pe de o parte, acceptă posibilitatea obţinerii probelor în afara cadrului legal şi, pe de altă parte, dă eficienţă juridică celor obţinute în mod ilegal.

88. Obţinerea în mod legal a probelor, garanţie a dreptului la un proces echitabil, reprezintă un standard mai favorabil cetăţeanului decât cel fixat prin jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului în privinţa probelor obţinute ilegal. Potrivit acestei jurisprudenţe, se reţine că analiza Curţii Europene a Drepturilor Omului vizează caracterul echitabil al procedurii în ansamblul său, care include şi analiza modului în care au fost obţinute probele, întrucât art. 6 din Convenţie nu stabileşte reguli cu privire la admisibilitatea probelor, aspect care, în mod primar, ţine de legislaţia naţională, astfel încât sarcina Curţii nu este aceea de a determina dacă anumite probe au fost obţinute nelegal, ci de a stabili dacă o asemenea "nelegalitate" a dus la încălcarea unui alt drept protejat prin Convenţie (a se vedea Hotărârea din 11 iulie 2006, pronunţată în Cauza Jalloh împotriva Germaniei, paragraful 94 şi următoarele, Hotărârea din 5 februarie 2008, pronunţată în Cauza Ramanauskas împotriva Lituaniei, paragraful 52 şi următoarele, sau Hotărârea din 17 decembrie 2013, pronunţată în Cauza Szilagyi împotriva României, paragraful 26 şi următoarele).

89. În consecinţă, Curtea apreciază că nu este admisă pe calea revizuirii Constituţiei suprimarea acestei garanţii a dreptului la un proces echitabil şi, implicit, crearea premiselor nerespectării legii, respectiv a celei procesual penale.

90. De asemenea, Curtea constată că este discutabilă plasarea unui text care vizează probele la art. 23 din Constituţie, obţinerea şi folosirea probelor vizând procesul echitabil reglementat la art. 21 din Constituţie.

91. Pentru aceste considerente, cu unanimitate de voturi, Curtea constată neconstituţionalitatea completării aduse art. 23 din Constituţie cu un nou alineat, alin. (13^1), referitor la folosirea probelor obţinute în mod ilegal, întrucât încalcă limitele revizuirii, prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie.

Articolul 24 - Dreptul la apărare

92. Prin articolul unic pct. 17 şi 18 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică alin. (2) al art. 24 din Constituţie şi se introduce un nou alineat, alin. (2^1) la acelaşi articol, după cum urmează:

"(2) În tot cursul procesului, părţile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu, şi să dispună de timpul şi înlesnirile necesare pentru pregătirea apărării."

"(2^1) În tot cursul procesului penal este garantat principiul egalităţii de arme între acuzare şi apărare."

93. Curtea constată că modificarea propusă alineatului (2) al art. 24 din Constituţie necesită o reformulare, întrucât folosirea verbului "a dispune" nu este recomandată în contextul normativ al textului. Astfel, în acest context, verbul "a dispune" înseamnă "a avea la dispoziţie, a avea posibilitatea de a utiliza ceva sau pe cineva după propria dorinţă"; or, ideea pe care textul propus a fi introdus o exprimă este aceea că părţile beneficiază de timpul şi înlesnirile necesare pentru pregătirea apărării. În caz contrar, s-ar putea înţelege că desfăşurarea procesului penal este la dispoziţia părţilor, ceea ce este inadmisibil. Aşadar, este necesară înlocuirea verbului "a dispune" cu "a beneficia" pentru corecta redare a sensului normativ al textului propus a fi introdus.

94. Având în vedere cele de mai sus, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reformularea modificării propuse în privinţa art. 24 alin. (2) din Constituţie.

95. Cu privire la alineatul (2^1) propus a fi introdus la art. 24 din Constituţie, Curtea observă că principiul egalităţii armelor este o garanţie a procesului echitabil, şi nu a dreptului la apărare, iar sfera sa de aplicare nu se circumscrie numai procesului penal, ci şi celorlalte categorii de litigii (a se vedea Hotărârea Curţii Europene a Drepturilor Omului din 27 octombrie 1993, pronunţată în Cauza Dombo Beheer B.V. împotriva Olandei, paragraful 33). De asemenea, Curtea mai observă că principiul egalităţii armelor în procesul penal nu vizează acuzarea şi apărarea, ci părţile acestuia.

96. Având în vedere cele de mai sus, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reformularea modificării propuse în privinţa art. 24 alin. (2^1) din Constituţie, precum şi reconsiderarea aşezării acestuia în cuprinsul art. 21 din Constituţie, fiind un element component al conceptului de proces echitabil.

Articolul 26 - Viaţa intimă, familială şi privată

97. Prin articolul unic pct. 19 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică atât titlul marginal al art. 26 din Constituţie, acesta devenind "Viaţa intimă, familială, privată şi datele cu caracter personal", precum şi conţinutul normativ al articolului menţionat, după cum urmează:

"(1) Autorităţile publice garantează dreptul la viaţă intimă, familială şi privată.

(2) Persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăşi, dacă nu încalcă drepturile şi libertăţile altora sau ordinea publică.

(3) Autorităţile publice garantează dreptul la protecţia datelor cu caracter personal şi au obligaţia de a lua măsurile de protejare a acestor date.

(4) Respectarea prevederilor alin. (3) se supune controlului unei autorităţi autonome."

98. Curtea observă că la alineatul (2), textul propus prevede că persoana fizică are dreptul de a dispune de ea însăşi, "dacă nu încalcă drepturile şi libertăţile altora sau ordinea publică", eliminându-se, astfel, sintagma "bunele moravuri". În consecinţă, se înţelege că persoana fizică are dreptul de a dispune de ea însăşi chiar dacă prin manifestările sale ar încălca bunele moravuri.

99. În acest sens, Curtea reţine că libertatea, ca principiu fundamental al statului de drept, este temelia tuturor principiilor morale şi presupune elaborarea unor asemenea norme de drept care să garanteze tuturor persoanelor să se manifeste potrivit propriilor opţiuni în relaţiile cu ceilalţi membri ai colectivităţii. O atare concepţie decurge din latura activă a liberei dezvoltări a personalităţii umane, fiind expresia libertăţii de acţiune a persoanei fizice. Totuşi, libertatea de acţiune a acesteia în privinţa vieţii sale intime, familiale şi private nu poate fi şi nu este absolută, ea trebuie să se integreze şi să respecte valorile societăţii, ale colectivităţii; de aceea, persoana fizică nu poate folosi abuziv şi antisocial dreptul său de a dispune de ea însăşi, ceea ce justifică stabilirea anumitor limite în privinţa acestui drept, printre care şi bunele moravuri.

100. Din jurisprudenţa Curţii cu privire la sintagmele "bunele moravuri" sau "morală publică" se desprinde ideea că acestea sunt concepte evolutive, care vizează de principiu norme de convieţuire şi de comportare în societate. Acestea se identifică şi trebuie înţelese "sub aspectul normelor de comportare socială a individului în manifestările şi în exprimările sale sub orice formă", găsindu-şi, între altele, expresie în "sentimentul public de pudoare şi decenţă, a cărui nesocotire nu poate fi tolerată de colectivitatea respectivă. Manifestările contrare moralei publice sunt social periculoase, pentru că neagă una dintre condiţiile de existenţă a societăţii şi pentru că împiedică educaţia tinerelor generaţii în respectul faţă de valorile morale ale societăţii. Morala publică şi bunele moravuri sunt valori fundamentale, consacrate de Constituţie. Drepturile şi

libertăţile fundamentale pe care aceasta le prevede nu pot fi exercitate într-un mod contrar bunelor moravuri sau care ar aduce atingere moralei publice" (a se vedea, Decizia nr. 108 din 2 noiembrie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 9 din 17 ianuarie 1996).

101. De principiu, dreptul de a dispune de sine însuşi cuprinde două elemente inerente, respectiv un element activ vizând dreptul persoanei de a se manifesta, prin acţiunile sale, în mod liber, precum şi un element pasiv referitor la dreptul persoanei de a fi ocrotită de ingerinţele altor subiecte de drept. Libertatea de acţiune a unei persoane este în mod necesar limitată de dreptul celorlalte persoane de a li se respecta drepturile şi libertăţile fundamentale sau valorile morale. De aceea, Constituţia trebuie să acorde acelaşi nivel de protecţie ambelor aspecte ale dreptului persoanei de a dispune de sine însăşi şi să consacre un just echilibru între acestea.

102. Or, modificarea constituţională propusă a fi operată, prin suplimentarea garanţiilor dreptului persoanei fizice de a dispune de ea însăşi sub aspect activ, are drept efect suprimarea unei garanţii a acestui drept în privinţa aspectului său pasiv. Cu alte cuvinte, s-ar ajunge la situaţia ca libertatea de acţiune de care dispune persoana fizică să afecteze drepturile şi libertăţile inerente celorlalte persoane cu care aceasta interacţionează în mod implicit.

103. Având în vedere cele de mai sus, Curtea constată că modificarea propusă suprimă o garanţie a dreptului persoanei de a dispune de ea însăşi, prin eliminarea protecţiei constituţionale acordate uneia dintre componentele elementului pasiv al acestui drept.

104. Pentru aceste considerente, cu unanimitate de voturi, Curtea constată neconstituţionalitatea modificării aduse art. 26 alin. (2) din Constituţie, referitor la eliminarea sintagmei "bunele moravuri", întrucât încalcă limitele revizuirii, prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie.

Articolul 27 - Inviolabilitatea domiciliului

105. Prin articolul unic pct. 20 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică alin. (3) al art. 27 din Constituţie, după cum urmează:

"(3) Percheziţia se dispune de către judecătorul instanţei de judecată competentă să judece fondul cauzei şi se efectuează în condiţiile şi în formele prevăzute de lege."

106. Modificarea propusă cu privire la art. 27 alin. (3) din Constituţie vizează introducerea sintagmei "instanţei de judecată competentă să judece fondul cauzei". Referitor la utilizarea acestei sintagme chiar în corpul Constituţiei sunt aplicabile mutatis mutandis considerentele expuse la analiza efectuată în privinţa unei modificări similare a art. 23 alin. (4) din Constituţie.

107. Având în vedere cele de mai sus, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă eliminarea modificării propuse în privinţa art. 27 alin. (3) din Constituţie.

Articolul 28 - Secretul corespondenţei

108. Prin articolul unic pct. 21 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică art. 28 din Constituţie, după cum urmează:

"(1) Secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poştale, al convorbirilor telefonice, al altor comunicări efectuate prin mijloace electronice, al datelor de trafic, al datelor de localizare şi al celorlalte mijloace legale de comunicare este inviolabil şi garantat.

(2) Reţinerea, predarea sau perchiziţionarea trimiterilor poştale, interceptarea convorbirilor şi a comunicărilor, interceptarea în mediul ambiental, percheziţia informatică şi accesul la un sistem informatic şi la un suport de stocare a datelor informatice, obţinerea datelor informatice, inclusiv a datelor de trafic şi a datelor de localizare, identificarea abonatului, a proprietarului, a utilizatorului unui sistem de comunicaţii electronice sau a unui punct de acces la un sistem

informatic ori alte asemenea tehnici se dispun de judecătorul instanţei competente să judece fondul cauzei şi numai în cursul procesului penal."

109. Curtea constată că secretul corespondenţei este un aspect al dreptului la viaţă intimă, familială şi privată a persoanei, cu privire la care autorităţile publice trebuie, pe de o parte, să aibă o conduită de abţinere, de evitare a ingerinţei, iar, pe de altă parte, să creeze un cadru legislativ care să reflecte caracterul inviolabil al acestuia în raport cu celelalte subiecte de drept. Totuşi, conduita de abţinere a statului nu este nelimitată, ci trebuie să ţină cont de realităţile existente, în sensul că statul trebuie să se manifeste activ atunci când apare un pericol actual şi iminent la adresa cetăţenilor. Or, modul de redactare a textului reduce posibilitatea de intervenţie a statului în secretul corespondenţei, astfel cum aceasta este configurată în propunerea de revizuire a Constituţiei, numai la situaţia procesului penal, neglijând, în mod evident, şi alte situaţii - care trebuie strict determinate - în care aceasta s-ar impune. Aceasta ar echivala cu imposibilitatea statului de a-şi îndeplini obligaţiile pozitive ce îi incumbă în privinţa apărării drepturilor şi libertăţilor fundamentale (a se vedea mutatis mutandis Hotărârea din 24 iulie 2012, pronunţată în Cauza Dordevic împotriva Croaţiei, paragraful 139). Astfel, în accepţiunea propunerii de revizuire a Constituţiei, în cazul unor dezastre naturale, al unor accidente grave sau al altor ameninţări grave la adresa persoanelor, nu li s-ar permite autorităţilor publice cu competenţe în gestionarea acestor situaţii să facă toate eforturile necesare pentru salvarea de vieţi omeneşti, mai ales dacă se are în vedere limitarea operată cu privire la datele de trafic sau de localizare.

110. Posibilitatea ingerinţei statului în exercitarea acestui drept este, în prezent, reglementată în mod indirect prin art. 26 alin. (1) din Constituţie, lăsându-se, astfel, competenţa legiuitorului infraconstituţional de a adopta prevederi legale care să asigure respectarea interesului general al colectivităţii. Or, interesul general al colectivităţii nu se subsumează numai procesului penal, ci şi unor situaţii imprevizibile la care statul trebuie să răspundă imediat; însă, în lipsa pârghiilor legale, acţiunea acestuia nu va avea finalitatea scontată, spre exemplu, în privinţa apărării integrităţii fizice sau psihice a persoanelor faţă de acţiunea sau inacţiunea terţelor persoane (a se vedea Hotărârea din 12 noiembrie 2013, pronunţată în Cauza Soderman împotriva Suediei, paragrafele 80 şi următoarele, precum şi Hotărârea din 24 iulie 2012, pronunţată în Cauza Dordevic împotriva Croaţiei, paragraful 138 şi următoarele).

111. Având în vedere cele de mai sus, Curtea apreciază că în privinţa elementelor nou-introduse în cuprinsul art. 28 alin. (1) din Constituţie nu se poate susţine existenţa unei protecţii juridice identice cu cea a sensului clasic al corespondenţei, chiar astfel cum acesta a fost dezvoltat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în Hotărârea din 3 aprilie 2007, în Cauza Copland împotriva Regatului Unit, paragrafele 41 şi 42. Potrivit acesteia, sunt protejate conform art. 8 din Convenţie atât e-mailurile trimise de la serviciu, cât şi informaţia ce derivă din monitorizarea utilizării personale a Internetului.

112. Curtea constată că datele de trafic şi cele de localizare beneficiază şi ele de o protecţie juridică, însă nu pot fi asimilate celei de care beneficiază mijloacele legale de comunicaţie, ele nesubsumându-se acestui concept. De aceea, tratarea lor trebuie să se facă distinct de acest concept, pentru că, în caz contrar, s-ar ajunge la posibilitatea suprimării drepturilor şi libertăţilor altor persoane.

113. Pentru aceste considerente, cu majoritate de voturi, Curtea constată neconstituţionalitatea modificării aduse art. 28 din Constituţie, referitor la secretul corespondenţei, întrucât încalcă limitele revizuirii, prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie.

Articolul 31 - Dreptul la informaţie

114. Prin articolul unic pct. 25 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică alin. (5) al art. 31 din Constituţie, după cum urmează:

"(5) Serviciile publice de radio, de televiziune şi agenţiile publice de presă sunt autonome. Ele trebuie să garanteze grupurilor sociale şi politice importante exercitarea dreptului la antenă. Organizarea acestor servicii şi agenţii de presă, precum şi controlul parlamentar asupra activităţii lor se reglementează prin lege organică."

115. Curtea constată că modificarea propusă la art. 31 alin. (5) din Constituţie este imprecisă. Din topica primei teze a acestui alineat s-ar putea înţelege că serviciile publice de radio şi agenţiile publice de presă sunt autonome, iar televiziunile ar fi autonome indiferent dacă sunt publice sau private. De aceea, Curtea propune reformularea acestei teze pentru a se înţelege că serviciile publice de radio şi televiziune, precum şi agenţiile publice de presă sunt autonome.

116. Având în vedere cele de mai sus, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reformularea modificării propuse în privinţa art. 31 alin. (5) din Constituţie.

Articolul 32 - Dreptul la învăţătură

117. Prin articolul unic pct. 26 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică atât titlul marginal al art. 32 din Constituţie, acesta devenind "Dreptul la educaţie", precum şi conţinutul normativ al articolului menţionat, după cum urmează:

"(1) Accesul la educaţie este garantat, în condiţiile legii.

(2) Dreptul la educaţie este garantat, în condiţiile legii, şi se asigură prin învăţământul preşcolar, prin învăţământul general obligatoriu, prin învăţământul superior, precum şi prin alte forme de instrucţie şi de perfecţionare prevăzute de lege.

(3) Educaţia trebuie să urmărească dezvoltarea deplină a personalităţii umane şi întărirea respectului faţă de drepturile şi libertăţile fundamentale.

(4) Învăţământul general se desfăşoară în limba română. În condiţiile legii, învăţământul se poate desfăşura şi într-o limbă de circulaţie internaţională.

(5) Dreptul persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale de a învăţa limba lor maternă şi dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate; modalităţile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege.

(6) Învăţământul de stat este gratuit, potrivit legii. Statul acordă burse sociale de studii copiilor şi tinerilor proveniţi din familii defavorizate şi celor instituţionalizaţi, precum şi burse de merit, în condiţiile legii.

(7) Învăţământul de toate gradele se desfăşoară în unităţi de stat, particulare şi confesionale, în condiţiile legii cu respectarea standardelor de calitate în educaţie pentru fiecare nivel şi formă de învăţământ.

(8) Autonomia universitară este garantată. Autonomia universitară implică capacitatea instituţiilor de învăţământ superior de a-şi gestiona direct şi nemijlocit patrimoniul, de a-şi alege ori, după caz, desemna, în mod independent, structurile şi funcţiile de conducere şi de a stabili, potrivit prevederilor legale şi standardelor de calitate, misiunea educaţională şi de cercetare.

(9) Statul asigură libertatea învăţământului religios, potrivit cerinţelor specifice fiecărui cult. În şcolile de stat, învăţământul religios este organizat şi garantat prin lege."

118. Cu privire la modificările aduse art. 32 din Constituţie, Curtea constată că noul titlu marginal al articolului este "Dreptul la educaţie", concept care include dreptul la învăţătură, dar şi dreptul la cultură sau la informare. Or, articolul analizat, cu excepţia alineatelor 1 şi 3, se referă la dreptul la învăţătură. În acest context, Curtea apreciază că este necesar ca dreptul la

educaţie să fie inserat într-un articol distinct, care să cuprindă alineatele 1 şi 3, iar aşezarea acestuia să fie reconsiderată, respectiv înainte de articolul constituţional referitor la dreptul la informaţie.

119. Având în vedere cele de mai sus, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reconsiderarea aşezării alin. (1) şi (3) ale art. 32 în structura unui nou articol din Constituţie.

120. În consecinţă, art. 32 urmează a-şi păstra actualul titlu marginal, astfel încât, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reformularea propunerii de modificare a titlului marginal al art. 32 din Constituţie.

121. În aceste condiţii, alineatul (2) al articolului analizat trebuie să se refere la dreptul la învăţătură. De asemenea, Curtea mai observă că modificările preconizate la alin. (4) vizează introducerea sintagmei "învăţământul general", care nu este consacrată nici în textul Constituţiei, nici în cel al Legii educaţiei naţionale nr. 1/2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 18 din 10 ianuarie 2011, cu modificările şi completările ulterioare, şi, astfel, nu se înţelege la ce anume se referă. Mai mult, sintagma analizată nu se poate înlocui nici cu cea de "învăţământ general obligatoriu", întrucât s-ar lăsa nereglementată, spre exemplu, situaţia învăţământului superior. De aceea, Curtea recomandă menţinerea actualei sintagme, şi anume "învăţământul de toate gradele".

122. Având în vedere cele de mai sus, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reformularea modificărilor propuse în privinţa art. 32 alin. (2) şi (4) din Constituţie.

123. Cu privire la modificările propuse art. 32 alin. (8) din Constituţie, Curtea constată că acestea definesc autonomia universitară, tocmai pentru ca unui concept constituţional să nu i se stabilească înţelesul printr-un act normativ cu forţă juridică inferioară (a se vedea şi art. 123 din Legea nr. 1/2011 - definiţia autonomiei universitare). Totuşi, Curtea observă că, potrivit art. 123 alin. (2) din Legea nr. 1/2011, "autonomia universitară dă dreptul comunităţii universitare să îşi stabilească misiunea proprie, strategia instituţională, structura, activităţile, organizarea şi funcţionarea proprie, gestionarea resurselor materiale şi umane, cu respectarea strictă a legislaţiei în vigoare", ceea ce înseamnă că definiţia conceptului de autonomie universitară cuprinsă în propunerea de revizuire este circumscrisă numai anumitor elemente componente ale acesteia. Curtea nu neagă posibilitatea legiuitorului constituant derivat de a reglementa sau defini de principiu o anumită instituţie, fiind, desigur, exclusă detalierea în amănunt. Însă, elementele reţinute în definiţia propusă unui concept constituţional - autonomia universitară - reflectă o abordare selectivă şi imprecisă, care vizează mai degrabă conceperea unei independenţe decizionale în privinţa elementelor patrimoniale ale autonomiei universitare decât constituţionalizarea elementelor componente ale acestui concept. De altfel, orice constituţionalizare realizată trebuie să respecte cerinţele de precizie, claritate şi previzibilitate a legii în mod cumulat pentru a nu se altera sensul conceptului constituţional deja consacrat.

124. Curtea observă că elementele centrale ale definiţiei propuse conceptului de autonomie universitară se referă la gestionarea patrimoniului şi la desemnarea structurilor şi funcţiilor de conducere. Misiunea educaţională şi de cercetare este menţionată doar la sfârşitul textului şi nu acoperă toate aspectele care ţin de conceptul de autonomie universitară. Astfel, definiţia analizată vizează mai degrabă latura economică decât cea educaţională a autonomiei universitare şi, în acest context, creează premisele unei independenţe organizatorice şi funcţionale în privinţa gestionării patrimoniului şi a alegerii sau desemnării structurilor şi funcţiilor de conducere.

125. Curtea constată că gestionarea patrimoniului în mod nemijlocit, fără a exista o reglementare legală general aplicabilă instituţiilor de învăţământ superior, ar avea drept efect gestionarea discreţionară a patrimoniului de către conducerea instituţiei de învăţământ superior

şi, eventual, transmiterea dreptului de proprietate al instituţiei de învăţământ superior asupra unor bunuri aflate în proprietatea sa privată către alte persoane, ceea ce este de natură a afecta baza materială necesară procesului educaţional. De asemenea, alegerea sau desemnarea, în mod independent, a structurilor şi funcţiilor de conducere ale universităţilor excedează noţiunii de autonomie universitară.

126. Or, autonomia universitară nu se confundă cu independenţa. În acest sens, Curtea, prin Decizia nr. 2 din 4 ianuarie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 136 din 23 februarie 2011, analizând situaţia la nivel european, a arătat că autonomia universitară nu echivalează cu independenţa şi că "statul sau organele administraţiei publice locale are/au destule competenţe care îi/le permit să se asigure că universităţile respectă standardele de calitate necesare pentru realizarea Spaţiului European al Învăţământului Superior".

127. În aceste condiţii, Curtea reţine că definiţia dată autonomiei universitare este improprie şi dă astfel naştere unei independenţe absolute a instituţiilor de învăţământ superior atât în gestionarea patrimoniului lor, cât şi în desemnarea structurilor şi funcţiilor de conducere, ceea ce duce la suprimarea unei garanţii a dreptului la învăţătură, conferit de autonomia universitară.

128. Pentru aceste considerente, cu majoritate de voturi, Curtea constată neconstituţionalitatea completării aduse art. 32 alin. (8) din Constituţie, referitor la definirea autonomiei universitare, întrucât încalcă limitele revizuirii, prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie.

Articolul 35 - Dreptul la un mediu sănătos

129. Prin articolul unic pct. 30 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se introduc două noi alineate, alin. (2^1) şi (3^1), la art. 35 din Constituţie, după cum urmează:

"(2^1) Statul asigură protecţia, utilizarea durabilă şi refacerea patrimoniului natural.

(3^1) Sunt interzise relele tratamente aplicate animalelor, definite potrivit legii".

130. Cu privire la modificările propuse art. 35 din Constituţie, Curtea observă că textul alin. (3^1) consacră în mod expres o normă de conduită ce derivă din conceptul de "demnitate umană". Demnitatea umană, sub aspect constituţional, presupune două dimensiuni inerente, respectiv relaţiile dintre oameni, ceea ce vizează dreptul şi obligaţia oamenilor de a le fi respectate şi, în mod corelativ, de a respecta drepturile şi libertăţile fundamentale ale semenilor lor, precum şi relaţia omului cu mediul înconjurător, inclusiv cu lumea animală, ceea ce implică, în privinţa animalelor, responsabilitatea morală a omului de a îngriji aceste fiinţe într-un mod de natură a ilustra nivelul de civilizaţie atins (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 1 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 53 din 23 ianuarie 2012).

131. Totuşi, Curtea constată că modul de redactare a textului este imprecis, întrucât nu se înţelege dacă sintagma "definite potrivit legii" se referă la animale sau la relele tratamente aplicate acestora.

132. Având în vedere cele de mai sus, cu majoritate de voturi, Curtea recomandă reformularea alin. (3^1) propus a fi introdus în cuprinsul art. 35 din Constituţie.

Articolul 37 - Dreptul de a fi ales

133. Prin articolul unic pct. 31 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se introduce un nou alineat, alin. (2^1), la art. 37 din Constituţie, după cum urmează:

"(2^1) Pot participa la alegerile pentru Senat, pentru Camera Deputaţilor şi pentru funcţia de Preşedinte al României numai candidaţii care au avut domiciliul în România cu cel puţin 6 luni înainte de data alegerilor."

134. Curtea constată că acest text vizează introducerea unei noi condiţii cu privire la dreptul de a fi ales în funcţia de Preşedinte al României, senator sau deputat. Astfel, se prevede obligaţia candidatului de a avea domiciliul în România cu cel puţin 6 luni înainte de data alegerilor.

135. Textul actualului art. 37 din Constituţie este unul permisiv şi, interpretat în coroborare cu art. 16 alin. (3) din Constituţie, conduce la concluzia că, pentru a putea participa la alegerile pentru Senat, Camera Deputaţilor şi pentru funcţia de Preşedinte al României, candidaţii trebuie să aibă cetăţenia română şi domiciliul în România. Or, introducerea unei condiţii temporale cu privire la domiciliul candidatului, indiferent de durata acesteia, reprezintă o evidentă suprimare a dreptului de a fi ales al cetăţenilor români care nu se regăsesc în ipoteza normei juridice. O atare concluzie se impune dat fiind faptul că cetăţenii români, indiferent de durata de timp în care au avut domiciliul în România, beneficiază de drepturile şi libertăţile consacrate de Constituţie; în caz contrar şi egalitatea în drepturi a acestora ar fi afectată. Mai mult, Curtea ridică şi problema datei de la care curge acest termen, respectiv data alegerilor. Or, o asemenea dată de referinţă este şi arbitrară, întrucât foarte uşor se poate întâmpla ca un cetăţean român să fi avut domiciliul în ţară o lungă perioadă de timp, dar nu şi în ultimele 6 luni înainte de data alegerilor. În consecinţă, condiţia impusă prin textul supus analizei Curţii este contrar egalităţii în drepturi.

136. Acceptarea unei asemenea condiţii temporale referitoare la domiciliul candidatului ar echivala şi cu acceptarea implicită a posibilităţii legiuitorului constituant derivat de a impune condiţii temporale şi în privinţa celeilalte condiţii necesare pentru a candida - cetăţenia - sau de a alătura condiţiilor deja existente altele noi. Or, impunerea unor condiţii temporale, în speţă, condiţia ca cetăţeanul român să fi avut domiciliul în România cu cel puţin 6 luni înainte de data alegerilor, încalcă limitele revizuirii Constituţiei, suprimând principiul universalităţii drepturilor, reglementat de art. 15 alin. (1) din Constituţie, dreptul de a fi ales al cetăţenilor cu domiciliul în România care nu îndeplinesc noua ipoteză normativă restrictivă, precum şi o garanţie a acestuia, egalitatea în drepturi.

137. Pentru aceste considerente, cu majoritate de voturi, Curtea constată neconstituţionalitatea completării art. 37 din Constituţie cu un nou alineat, alin. (2^1), referitor la condiţia domiciliului în România cu cel puţin 6 luni înainte de data alegerilor pentru Senat, Camera Deputaţilor sau pentru funcţia de Preşedinte al României, întrucât încalcă limitele revizuirii, prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie.

Articolul 40 - Dreptul de asociere

138. Prin articolul unic pct. 33 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică alin. (2) al art. 40 din Constituţie, după cum urmează:

"(2) Partidele sau organizaţiile care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a respectării drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului, a principiilor statului de drept ori a suveranităţii, a integrităţii sau a independenţei României sunt neconstituţionale."

139. Curtea constată că o caracteristică a statului de drept este respectarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale, iar militarea împotriva acestora echivalează cu încălcarea principiilor statului de drept, aspect ce atrage neconstituţionalitatea partidului sau a organizaţiei. Prin urmare, soluţia normativă propusă reprezintă o concretizare expresă a unui principiu ce stă la baza statului de drept.

140. Totuşi, în acest context, Curtea remarcă faptul că, în conformitate cu art. 146 lit. k) din Constituţia României şi art. 45 din Legea partidelor politice nr. 14/2003, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 550 din 6 august 2012, Curtea Constituţională hotărăşte asupra

contestaţiilor care au ca obiect constituţionalitatea unui partid politic, potrivit art. 30 alin. (7) şi art. 40 alin. (2) şi (4) din Constituţie. Curtea reţine că partidele politice nu sunt ab initio neconstituţionale, ci ele sunt declarate neconstituţionale ca urmare a nerespectării unei ipoteze normative a Constituţiei în cazul de faţă. În acest sens, art. 41 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 prevede că "partidele politice pot fi declarate neconstituţionale".

141. Aşadar, Curtea apreciază că formularea art. 40 alin. (2) din Constituţie trebuie să fie concordantă cu cea a art. 30 alin. (7) din Constituţie tocmai pentru a se arăta conduita interzisă, şi nu efectul deciziei Curţii Constituţionale.

142. Având în vedere cele de mai sus, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reformularea modificării alin. (2) al art. 40 din Constituţie.

Articolul 44 - Dreptul de proprietate privată

143. Prin articolul unic pct. 35 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică alin. (1) al art. 44 din Constituţie, după cum urmează:

"(1) Dreptul de proprietate şi creanţele împotriva statului sunt garantate. Creanţele împotriva statului au acelaşi regim juridic cu plata obligaţiilor fiscale, în condiţiile legii".

144. Eliminarea tezei a doua a art. 44 alin. (1) din Constituţie referitoare la stabilirea prin lege a limitelor şi conţinutului dreptului de proprietate echivalează cu o absolutizare a acestuia.

145. Acest text este folosit de Curtea Constituţională, în jurisprudenţa sa, atunci când examinează limitele dreptului de proprietate. Pentru a analiza dacă o astfel de măsură este justificată, Curtea porneşte de la premisa existenţei în corpul art. 44 din Constituţie a unei dispoziţii exprese - exprimată sub forma unei condiţii speciale - care să permită instituirea la nivel legal a unor limite în privinţa dreptului de proprietate privată. Or, această dispoziţie expresă este reprezentată chiar de art. 44 alin. (1) teza a doua din Constituţie, propusă a fi eliminată. De aceea, Curtea a reţinut că dreptul de proprietate nu este un drept absolut, ci poate fi supus anumitor limitări, potrivit art. 44 alin. (1) din Constituţie, însă, limitele dreptului de proprietate, indiferent de natura lor, nu se confundă cu însăşi suprimarea dreptului de proprietate. Curtea a constatat că, potrivit art. 44 din Constituţie, legiuitorul este în drept să stabilească conţinutul şi limitele dreptului de proprietate. De principiu, aceste limite au în vedere obiectul dreptului de proprietate şi atributele acestuia şi se instituie în vederea apărării intereselor sociale şi economice generale sau pentru apărarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale altor persoane, esenţial fiind ca prin aceasta să nu fie suprimat complet dreptul de proprietate (a se vedea Decizia nr. 266 din 21 mai 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 443 din 19 iulie 2013).

146. Aceste limite pot proteja diverse drepturi sau libertăţi fundamentale, de la dreptul la informare (decizia anterior citată) până la dreptul de proprietate (Decizia nr. 59 din 17 februarie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 203 din 9 martie 2004).

147. Eliminarea tezei a doua a alin. (1) din art. 44 absolutizează dreptul de proprietate, iar legiuitorul nu va mai putea proteja drepturile şi libertăţile fundamentale concurente ale celorlalţi cetăţeni. Astfel, Curtea constată că a fost suprimată o garanţie a drepturilor şi libertăţilor fundamentale prevăzute de titlul II al Constituţiei, garanţie care asigură exercitarea acestora în mod concurent cu exercitarea dreptului de proprietate privată.

148. Pentru aceste considerente, cu unanimitate de voturi, Curtea constată neconstituţionalitatea eliminării actualei teze a doua a art. 44 alin. (1) din Constituţie, referitor la condiţiile şi limitele dreptului de proprietate, întrucât încalcă limitele revizuirii, prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie.

149. Se propune introducerea unei noi teze la alin. (1) al art. 44 cu următorul conţinut: "Creanţele împotriva statului au acelaşi regim juridic cu plata obligaţiilor fiscale, în condiţiile legii".

150. Curtea constată că de plano creanţele împotriva statului nu pot avea acelaşi regim juridic cu plata obligaţiei fiscale, ci, eventual, cu obligaţia fiscală. Tot astfel, nu se poate pune semnul echivalenţei între cele două noţiuni, întrucât acestea cuprind elemente specifice care le diferenţiază. De asemenea, Curtea observă că expunerea de motive a propunerii de revizuire nu cuprinde nicio referire la această modificare, astfel încât nu se poate cunoaşte raţiunea care a stat la baza introducerii acestui text.

151. De aceea, Curtea apreciază că această teză ar trebui reformulată pentru a fi clară, precisă şi previzibilă (cu privire la înţelesul acestor termeni, a se vedea Decizia nr. 1 din 11 ianuarie 2012). O atare concluzie este întărită şi de faptul că soluţia normativă propusă reprezintă o îndepărtare de la actualul cadru constituţional şi legislativ existent în materie fiscală.

152. Având în vedere cele de mai sus, cu majoritate de voturi, Curtea recomandă reformularea modificării propuse în privinţa art. 44 alin. (1) teza a doua din Constituţie.

Articolul 49 - Protecţia copiilor şi a tinerilor

153. Prin articolul unic pct. 37 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică alin. (1) şi (2) ale art. 49 din Constituţie, după cum urmează:

"(1) Copiii şi tinerii se bucură de un regim special de protecţie şi de asistenţă în realizarea drepturilor lor, cu respectarea principiului interesului superior al acestora.

(2) Statul acordă alocaţii pentru copii şi ajutoare pentru îngrijirea copilului bolnav ori cu dizabilităţi. Alte forme de protecţie socială a copiilor şi a tinerilor se stabilesc prin lege."

154. Sintagma "cu respectarea interesului superior al acestora" este o preluare din Declaraţia Drepturilor Copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizaţiei Naţiunilor Unite la 20 noiembrie 1959, şi din Convenţia cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizaţiei Naţiunilor Unite la 20 noiembrie 1989, ratificată prin Legea nr. 18/1990, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 314 din 13 iunie 2001. Curtea mai reţine că acest principiu se regăseşte şi la nivel infraconstituţional, şi anume în Legea nr. 272/2004 privind protecţia şi promovarea drepturilor copilului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 557 din 23 iunie 2004.

155. De asemenea, Curtea constată că definiţia copilului, în acord cu prevederile Convenţiei menţionate, este dată în art. 4 lit. a) din Legea nr. 272/2004, acesta fiind "persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani şi nici nu a dobândit capacitatea deplină de exerciţiu, potrivit legii".

156. Având în vedere modificarea operată la nivelul art. 48 alin. (1) din Constituţie în sensul introducerii în privinţa copiilor a sintagmei "cu respectarea principiului interesului superior al acestora", Curtea constată că reiterarea acesteia şi la art. 49 alin. (1) din Constituţie este redundantă.

157. De asemenea, Curtea reţine că această sintagmă, astfel cum este plasată, vizează şi tinerii. Or, principiul interesului superior caracterizează situaţia juridică a copilului, şi nu a tinerilor. Textul, astfel cum este redactat, creează o inegalitate între cetăţenii majori - care au împlinit vârsta de 18 ani - pe criteriul vârstei, ceea ce induce ideea unui tratament juridic preferenţial al acestora în raport cu celelalte categorii de vârstă.

158. Având în vedere cele de mai sus, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă eliminarea modificării propuse în privinţa art. 49 alin. (1) din Constituţie.

Articolul 50 - Protecţia persoanelor cu handicap

159. Prin articolul unic pct. 38 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică atât titlul marginal al art. 50 din Constituţie, acesta devenind "Protecţia persoanelor cu dizabilităţi", precum şi conţinutul normativ al articolului menţionat, după cum urmează:

"Persoanele cu dizabilităţi se bucură de toate drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului, în condiţii de egalitate de şanse. Statul asigură realizarea unei politici naţionale de egalitate a şanselor şi de incluziune, prevenire şi tratament în vederea participării efective a persoanelor cu dizabilităţi în viaţa comunităţii, respectând drepturile şi îndatoririle ce revin părinţilor şi tutorilor".

160. Curtea, analizând conţinutul normativ al textului propus, constată că premisa acestuia este aceea că, în prezent, persoanele cu handicap/dizabilităţi nu ar beneficia de toate drepturile şi libertăţile fundamentale. De aceea, noul text le acordă beneficiul tuturor drepturilor şi libertăţilor fundamentale; însă, şi acesta este circumstanţiat, respectiv în condiţii de egalitate de şanse cu persoanele fără handicap/dizabilităţi. Or, ab initio cele două categorii de persoane nu sunt în aceeaşi situaţie, întrucât deficienţele lor "fizice, senzoriale, psihice, mentale şi/sau asociate, le împiedică total sau le limitează accesul cu şanse egale la viaţa societăţii, necesitând măsuri de protecţie în sprijinul integrării şi incluziunii sociale" [art. 2 alin. (1) din Legea nr. 448/2006 privind protecţia şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1 din 3 ianuarie 2008]. De altfel, chiar legea recunoaşte faptul că ele nu pot acţiona în condiţii de egalitate de şanse, egalitatea formală trebuind înlocuită cu cea de rezultat pentru a se putea obţine integrarea şi incluziunea socială a persoanelor cu handicap/dizabilităţi.

161. De esenţa actualului text constituţional este reglementarea unui regim special de protecţie a persoanelor cu handicap/dizabilităţi, aspect omis de noua soluţie normativă preconizată. Legiuitorul constituant derivat nu se poate îndepărta de la această soluţie pentru că, în caz contrar, ar realiza o restrângere/afectare a acestui regim special de protecţie. Aşadar, modificarea art. 50 din Constituţie poate avea în vedere doar o îmbunătăţire a acestui regim, nicidecum o reducere a gradului de protecţie acordat persoanelor cu handicap/dizabilităţi sau chiar suprimarea dreptului persoanelor cu handicap/dizabilităţi la un regim special de protecţie.

162. Pentru aceste considerente, cu unanimitate de voturi, Curtea constată neconstituţionalitatea modificării aduse art. 50 din Constituţie, referitor la suprimarea protecţiei speciale de care se bucură persoanele cu handicap, întrucât încalcă limitele revizuirii, prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie.

Articolul 51^1 - Dreptul la o bună administrare

163. Prin articolul unic pct. 39 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se introduce un nou articol, art. 51^1 - Dreptul la o bună administrare, după cum urmează:

"Orice persoană are dreptul de a beneficia, în raporturile sale cu administraţia publică, de un tratament imparţial, echitabil şi de a obţine, într-un termen rezonabil, un răspuns la solicitările sale".

164. Curtea constată că, prin introducerea art. 51^1 în textul Constituţiei, se urmăreşte consacrarea unui nou drept fundamental, cel la o bună administrare, preluare cu adaptări a dreptului omonim cuprins în art. 41 alin. (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

165. Curtea recomandă, însă, realizarea unei corelări între noua reglementare cu celelalte texte constituţionale, Curtea având în vedere art. 31 alin. (2) şi art. 51 alin. (4) din Constituţie. Astfel,

între cele două texte menţionate şi acela al art. 51^1 propus a fi introdus există o suprapunere parţială, reglementându-se obligaţii ale autorităţilor publice, respectiv de a informa cetăţeanul asupra problemelor de interes personal ale acestuia şi de a răspunde la petiţii. Or, asemenea obligaţii pot fi cuprinse chiar în corpul normativ al noului text propus a fi introdus.

166. Având în vedere cele de mai sus, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reformularea noului art. 51^1 din Constituţie.

Articolul 52 - Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică

167. Prin articolul unic pct. 40 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică alin. (1) şi (3) ale art. 52 din Constituţie, după cum urmează:

"(1) Persoana vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim, de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluţionarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptăţită să obţină recunoaşterea dreptului pretins sau a interesului legitim, anularea actului şi repararea prejudiciului printr-o despăgubire echitabilă.

.....

(3) Statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare. Răspunderea statului este stabilită în condiţiile legii şi nu înlătură răspunderea magistraţilor care şi-au exercitat funcţia cu rea-credinţă sau gravă neglijenţă. Statul exercită dreptul de regres, în condiţiile legii".

168. Curtea reţine că modificarea propusă alineatului (1) se referă la îndreptăţirea persoanei vătămate de o autoritate publică la "repararea prejudiciului printr-o despăgubire echitabilă". În reglementarea actuală, persoana vătămată în drepturile sale este îndreptăţită să obţină repararea pagubei. O atare prevedere vizează o reparare integrală a pagubei; or, astfel cum este reglementat în propunerea legislativă de modificare a Constituţiei, repararea prejudiciului urmează a se realiza printr-o despăgubire echitabilă. Însă, caracterul echitabil nu echivalează cu cel integral al reparaţiei (a se vedea mutatis mutandis, cu privire la noţiunea de reparaţie completă şi integrală, şi Decizia nr. 395 din 1 octombrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 685 din 7 noiembrie 2013), astfel încât persoana vătămată se va vedea pusă în situaţia ca prejudiciul pe care l-a suferit să fie reparat doar parţial, şi nu integral. O asemenea abordare reprezintă o suprimare evidentă a unei garanţii care însoţeşte dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică, şi anume repararea integrală a pagubei produse acesteia.

169. Pentru aceste considerente, cu unanimitate de voturi, Curtea constată neconstituţionalitatea modificării aduse art. 52 alin. (1) din Constituţie, referitor la eliminarea reparării integrale a pagubei suferite de către persoana vătămată de o autoritate publică, întrucât încalcă limitele revizuirii, prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie.

170. Curtea reţine că modificarea propusă la art. 52 alin. (3) din Constituţie se referă la introducerea unei noi teze în conţinutul acestui text, respectiv "statul exercită dreptul de regres, în condiţiile legii".

171. Textul art. 52 alin. (3) din Constituţie prevede răspunderea patrimonială a statului pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare. Teza propusă a fi introdusă nu reglementează o acţiune în regres a statului împotriva magistraţilor pentru recuperarea prejudiciilor cauzate prin orice eroare judiciară, ci numai prin acele erori judiciare care au fost rezultatul exercitării funcţiei cu rea-credinţă sau gravă neglijenţă.

172. Din conţinutul normativ al art. 52 alin. (3) din Constituţie rezultă că acoperirea prejudiciului cauzat prin erori judiciare este asigurată în toate cazurile de către stat, persoana vătămată putându-se îndrepta cu acţiune numai împotriva statului, reprezentat prin Ministerul Finanţelor Publice [a se vedea art. 96 alin. (6) din Legea nr. 303/2004 privind statutul

judecătorilor şi procurorilor, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 826 din 13 septembrie 2005]. În acest sens, atât art. 542 din Codul de procedură penală, cât şi art. 96 din Legea nr. 303/2004 stabilesc condiţiile în care persoana vătămată exercită acţiunea în repararea prejudiciilor materiale cauzate prin erorile judiciare, admisibilitatea acţiunii fiind condiţionată fie de rămânerea definitivă a hotărârii instanţei de judecată, precum şi a ordonanţei sau încheierii organelor judiciare, prin care s-a constatat eroarea judiciară, respectiv privarea nelegală de libertate, fie de stabilirea, în prealabil, printr-o hotărâre definitivă, a răspunderii penale sau disciplinare, după caz, a judecătorului sau procurorului pentru o faptă săvârşită în cursul judecăţii procesului şi dacă această faptă este de natură să determine o eroare judiciară.

173. În schimb, statul se poate îndrepta cu acţiune în regres împotriva magistratului doar dacă acesta a provocat situaţia generatoare de daune cu rea-credinţă sau din culpă gravă [art. 542 alin. (1) din Codul de procedură penală], respectiv a săvârşit eroarea judiciară cauzatoare de prejudicii cu rea-credinţă sau gravă neglijenţă [a se vedea art. 96 alin. (7) din Legea nr. 303/2004]. Astfel, statul este cel care, în cadrul acţiunii în regres, trebuie să dovedească faptul că magistratul şi-a exercitat funcţia cu rea-credinţă sau gravă neglijenţă.

174. Deşi sintagma propusă a fi introdusă pare a viza indicarea titularului dreptului de regres în cazul prejudiciilor cauzate prin orice eroare judiciară care a fost rezultatul exercitării funcţiei cu rea-credinţă sau gravă neglijenţă, în realitate, din cauza modului său de formulare, obligă statul să îşi exercite dreptul de regres. Caracterul imperativ al sintagmei propuse a fi introduse în corpul art. 52 alin. (3) din Constituţie poate duce la situaţii inadmisibile, în care statul va promova în mod automat acţiunea în regres ori de câte ori acoperă un prejudiciu cauzat printr-o eroare judiciară, fără a mai avea un drept de apreciere asupra faptului dacă magistratul şi-a exercitat funcţia cu rea-credinţă sau gravă neglijenţă, solicitând, astfel, în mod mecanic intervenţia instanţei judecătoreşti. De aceea, conţinutul normativ propus ar trebui să aibă în vedere, eventual, posibilitatea statului de a exercita dreptul de regres în condiţiile legii.

175. Aşadar, textul constituţional nu poate constrânge statul la iniţierea, în toate cazurile, a unor acţiuni în regres, ci trebuie să lase în marja sa de apreciere problema exercitării acestei acţiuni pentru ca, desigur, în final, tot instanţa judecătorească să se pronunţe asupra acţiunii astfel promovate.

176. Având în vedere cele de mai sus, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reformularea modificării propuse în privinţa alin. (3) al art. 52 din Constituţie.

Capitolul III - Îndatoririle fundamentale

Articolul 55 - Apărarea ţării

177. Prin articolul unic pct. 42 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se introduce un nou alineat, alin. (3^1), la art. 55 din Constituţie, după cum urmează:

"(3^1) România este stat membru al Organizaţiei Tratatului Atlanticului de Nord".

178. Curtea constată că modificarea preconizată nu are caracter normativ şi nici nu se referă la îndatoririle fundamentale ale cetăţenilor. Acesta afirmă apartenenţa României la Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord, România devenind membră a acestei organizaţii în urma adoptării Legii nr. 22/2004 pentru aderarea României la Tratatul Atlanticului de Nord, semnat la Washington la 4 aprilie 1949, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 185 din 3 martie 2004.

179. Având în vedere cele de mai sus, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reconsiderarea aşezării art. 55 alin. (3^1) în structura titlului VI din Constituţie.

Capitolul IV - Avocatul Poporului

Articolul 58 - Numirea şi rolul

180. Prin articolul unic pct. 43 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică art. 58 alin. (1), acesta urmând să prevadă că "Avocatul Poporului este instituţia autonomă care are drept scop promovarea şi apărarea drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor, în raporturile acestora cu autorităţile publice".

181. Curtea constată că formularea propusă pentru art. 58 alin. (1) este neconstituţională în ceea ce priveşte limitarea competenţelor Avocatului Poporului la apărarea "drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor, în raporturile acestora cu autorităţile publice" pentru motivele ce vor fi arătate în continuare.

182. În Avizul Comisiei de la Veneţia nr. 685 din 17 decembrie 2012 privind compatibilitatea cu principiile constituţionale şi statul de drept a acţiunilor Guvernului şi Parlamentului României cu privire la alte instituţii ale statului şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului de modificare a Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului de modificare şi completare a Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului în România, adoptat la cea de-a 93-a Sesiune plenară, Veneţia 14 - 15 decembrie 2012, se precizează că "Avocatul Poporului îndeplineşte un rol esenţial în protecţia drepturilor omului" (paragraful 80). Curtea observă că sfera subiectelor de drept ce pot beneficia de avantajele protecţiei oferite prin intermediul Avocatului Poporului este avută în vedere, în documentul menţionat, într-o perspectivă mult mai largă decât în formula limitativă, care vizează exclusiv "cetăţenii", propusă de autorii propunerii legislative de revizuire a Constituţiei.

183. Redactarea propusă reprezintă un regres faţă de actuala reglementare constituţională în ce priveşte protecţia drepturilor şi libertăţilor prin intermediul Avocatului Poporului, care ar trebui să vizeze toate persoanele fizice care se găsesc pe teritoriul României, în spiritul Declaraţiei Universale a Drepturilor Omului şi al celorlalte pacte şi tratate internaţionale care pun ocrotirea individului în centrul atenţiei statului şi care consideră esenţial ca drepturile omului să fie garantate, dar şi apărate prin mecanisme juridice şi instituţionale eficiente.

184. În acest sens, de altfel, art. 18 alin. (1) din Constituţie prevede că cetăţenii străini şi apatrizii care locuiesc în România se bucură de protecţia generală a persoanelor şi a averilor, garantată de Constituţie şi de alte legi. Or, propunerea de revizuire exclude cetăţenii străini şi apatrizii din aria de acţiune a Avocatului Poporului, ca instituţie menită să asigure o protecţie utilă drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului. Chiar şi în cazul în care textul propus ar fi interpretat potrivit principiului ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus în sensul că este vorba nu numai despre cetăţenii români, ci şi despre cei străini, tot ar mai rămâne în afara acţiunii protectoare a Avocatului Poporului o categorie de persoane fizice faţă de care nimic nu justifică aplicarea unui tratament discriminatoriu, şi anume apatrizii.

185. Ca urmare a acestei restrângeri a sferei atribuţiilor Avocatului Poporului, competenţa sa este diminuată, iar rolul său în cadrul statului de drept, democratic şi social nu mai poate fi realizat în mod plenar.

186. În consecinţă, Curtea, cu unanimitate de voturi, constată neconstituţionalitatea înlocuirii sintagmei "persoanelor fizice" cu termenul "cetăţenilor" în cuprinsul art. 58 alin. (1) din Constituţie, întrucât încalcă limitele revizuirii stabilite în art. 152 alin. (2) din Constituţie.

187. În prezent, una dintre modalităţile prin care Legea fundamentală îi oferă Avocatului Poporului posibilitatea de a-şi realiza rolul consacrat la nivel constituţional este cuprinsă în art.

146 lit. d) teza a doua şi constă în competenţa acestuia de a ridica în mod direct excepţii de neconstituţionalitate. Menţiunea care se propune a fi introdusă în cuprinsul art. 58 alin. (1) din Constituţie, referitoare la promovarea şi apărarea drepturilor şi libertăţilor "cetăţenilor" numai în raporturile acestora cu autorităţile publice, este de natură să pună în discuţie posibilitatea exercitării efective şi eficiente de către Avocatul Poporului a acestui drept, de vreme ce există şi legi sau ordonanţe ale Guvernului, simple sau de urgenţă, care nu vizează raporturile cetăţenilor cu autorităţile publice. O posibilă limitare a dreptului Avocatului Poporului de a contesta constituţionalitatea unor astfel de acte normative pe calea excepţiei de neconstituţionalitate ar fi antinomică faţă de prevederile art. 146 lit. d) din Constituţie, care acordă Avocatului Poporului atribuţia expresă de a sesiza Curtea Constituţională cu privire la legi şi ordonanţe ale Guvernului, fără să facă nicio distincţie după cum acestea au sau nu în obiectul lor de reglementare prevederi referitoare la protecţia drepturilor omului.

188. O constatare similară se regăseşte şi în avizul Comisiei de la Veneţia mai sus citat, în sensul că, "în cazul în care Avocatul Poporului nu ar putea să sesizeze Curtea Constituţională cu privire la ordonanţele de urgenţă ale Guvernului în toate cazurile - nu numai în cazurile privind drepturile omului -, ar exista o lacună serioasă în controlul necesar al unor astfel de ordonanţe. Niciun alt organism al statului, altul decât Avocatul Poporului, nu poate face apel în mod direct împotriva unor astfel de ordonanţe în faţa Curţii Constituţionale şi, în consecinţă, toate ordonanţele de urgenţă, care nu se referă la drepturile omului, nu ar putea fi deloc controlate" (paragraful 55). De altfel, referindu-se la ipoteza în care Avocatul Poporului ar fi privat de posibilitatea contestării constituţionalităţii ordonanţelor de urgenţă ale Guvernului în mod direct, independent de existenţa unui proces judiciar, Comisia de la Veneţia a apreciat că "o astfel de lacună gravă în sistemul de control democratic şi echilibru instituţional nu poate fi justificată prin pretinsa urgenţă a măsurilor adoptate" (paragraful 55).

189. Un raţionament asemănător este aplicabil şi în cazul legilor. Este adevărat că acestea pot fi supuse controlului de constituţionalitate anterior promulgării acestora, potrivit art. 146 lit. a) teza întâi din Constituţie, la sesizarea anumitor subiecte de drept, expres precizate în textul constituţional, printre care se numără şi Avocatul Poporului. Dar, odată intrate în vigoare, legile, la fel ca şi ordonanţele, nu mai pot fi supuse controlului de constituţionalitate decât cu prilejul aplicării lor în cadrul unui proces aflat pe rolul unei instanţe judecătoreşti sau de arbitraj comercial, la cererea părţilor, a procurorului sau a instanţei, din oficiu. Or, este posibil ca niciunul dintre subiectele de drept enumerate să nu aibă iniţiativa invocării unei excepţii de neconstituţionalitate şi, din acest motiv, să se menţină în fondul activ al legislaţiei reglementări neconstituţionale, ceea ce ar fi în contradicţie cu principiul statului de drept, ca trăsătură fundamentală a statului român şi ca premisă a consacrării, garantării, menţinerii şi apărării drepturilor şi libertăţilor fundamentale.

190. Ca atare, Curtea reţine că circumstanţierea sferei de acţiune a Avocatului Poporului exclusiv la raporturile cetăţenilor cu autorităţile publice afectează rolul acestuia în apărarea drepturilor omului împotriva oricăror încălcări, care pot proveni de la orice tip de entitate. Iar o asemenea limitare se constituie, în unele situaţii, într-o suprimare a uneia dintre garanţiile drepturilor şi libertăţilor fundamentale, contrar art. 152 alin. (2) din Constituţie.

191. Pentru aceste considerente, Curtea, cu majoritate de voturi, constată neconstituţionalitatea completării art. 58 alin. (1) din Constituţie cu sintagma "în raporturile acestora cu autorităţile publice", întrucât încalcă limitele revizuirii stabilite în art. 152 alin. (2) din Constituţie.

192. În continuare, Curtea observă că, prin articolul unic pct. 44 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei, se introduce la art. 58 un nou alineat, alin. (1^1), cu următorul conţinut:

"Avocatul Poporului este numit pe o durată de 5 ani. Adjuncţii Avocatului Poporului sunt specializaţi pe domenii de activitate. Mandatul Avocatului Poporului încetează înainte de termen în caz de demisie, incompatibilitate cu alte funcţii publice sau private, imposibilitate de a-şi îndeplini atribuţiile mai mult de 90 de zile ori în caz de deces".

193. Curtea reţine că propunerea de revizuire ridică la nivel constituţional reglementarea cazurilor de încetare înainte de termen a mandatului Avocatului Poporului. În prezent, acestea sunt înscrise în art. 9 alin. (1) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea şi funcţionarea instituţiei Avocatul Poporului, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 844 din 15 septembrie 2004, cu modificările şi completările ulterioare, fiind demisia, revocarea din funcţie, incompatibilitatea cu alte funcţii publice sau private, imposibilitatea de a-şi îndeplini atribuţiile mai mult de 90 de zile, constatată prin examen medical de specialitate, şi decesul. Curtea observă că, potrivit reglementării constituţionale propuse, este eliminată posibilitatea revocării din funcţie a acestuia, fiind menţinute toate celelalte situaţii.

194. Deşi textul propus nu aduce atingere limitelor revizuirii Constituţiei, Curtea apreciază că enumerarea cazurilor de încetare înainte de termen a mandatului Avocatului Poporului ar trebui realizată prin legea organică de organizare şi funcţionare a instituţiei, nu prin Legea fundamentală.

195. Totodată, Curtea reţine că, printre cauzele de încetare a mandatului Avocatului Poporului înainte de termen, ar trebui să se regăsească şi revocarea. Cel puţin teoretic, nu poate fi exclus riscul ca persoana numită în funcţia de Avocat al Poporului să abuzeze de prerogativele pe care Constituţia şi legea i le conferă, să le deturneze de la finalitatea lor legală ori să nu le îndeplinească în mod corespunzător şi astfel să încalce grav valorile şi principiile constituţionale. Eliminarea posibilităţii Parlamentului de a revoca din funcţie persoana care, în exercitarea mandatului de Avocat al Poporului, se dovedeşte că a acţionat contrar Constituţiei şi legii ar fi inacceptabilă şi incompatibilă cu valorile fundamentale ale statului român enunţate în art. 1 alin. (3) din Legea fundamentală. Desigur, situaţiile în care poate interveni revocarea trebuie individualizate cu precizie la nivelul legii, iar procedura care urmează să fie respectată în această situaţie trebuie, de asemenea, stabilită prin norme lipsite de orice echivoc, astfel încât să fie evitat riscul unei revocări arbitrarii. Ca atare, Curtea Constituţională recomandă reglementarea cauzelor de încetare a mandatului Avocatului Poporului înainte de termen prin legea de organizare şi funcţionare a instituţiei, cu includerea printre acestea şi a revocării.

196. Pentru argumentele expuse, Curtea, cu unanimitate de voturi, recomandă Parlamentului eliminarea tezei a treia din alin. (1^1) propus a fi introdus în art. 58 din Constituţie.

C. Titlul III - Autorităţile publice

Capitolul I - Parlamentul

Articolul 62 - Alegerea Camerelor

197. Prin articolul unic pct. 46 din propunerea de revizuire a Constituţiei se modifică art. 62 alin. (3), după cum urmează: "(3) Numărul deputaţilor nu poate fi mai mare de 300. La acest număr se adaugă reprezentanţii minorităţilor naţionale."

198. Propunerea tinde la înlocuirea actualei reglementări a art. 62 alin. (3) din Constituţie, care prevede că "Numărul deputaţilor şi al senatorilor se stabileşte prin legea electorală, în raport cu populaţia ţării". Norma actuală face vorbire în mod judicios de ambele categorii de parlamentari

şi face trimitere la legea electorală, care va stabili numărul acestora în temeiul unui criteriu constituţional, respectiv prin raportare la populaţia ţării.

199. Dispoziţiile modificatoare omit categoria senatorilor, nu mai stabilesc criterii de determinare a numărului deputaţilor şi senatorilor, ci se limitează a fixa un număr maximal al deputaţilor - 300. Mai mult, prevăd expres că în numărul astfel stabilit nu sunt incluşi reprezentanţii organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, număr care, potrivit dispoziţiilor art. 62 alin. (2) din Constituţie, poate varia în funcţie de numărul de voturi obţinute de organizaţiile respective pentru a fi reprezentate în Parlament - art. 62 alin. (2) teza întâi şi de numărul organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale - art. 62 alin. (2) teza a doua, reglementarea creând, în mod discutabil, aparenţa unui statut aparte, distinct, al deputaţilor care reprezintă minorităţile naţionale.

200. Curtea recomandă, cu unanimitate de voturi, eliminarea modificării propuse şi păstrarea actualei reglementări care prevede atât norma de reprezentare cât şi un cadru constituţional unitar cu privire la membrii Parlamentului.

Articolul 64 - Organizarea internă

201. Prin articolul unic pct. 49 din propunerea de revizuire a Constituţiei se modifică art. 64, prin introducerea unui nou alineat, alin. (4^1), după cum urmează: "(4^1) Orice persoană de drept public, orice persoană juridică privată şi orice persoană fizică are obligaţia de a se prezenta, direct sau prin reprezentant legal, după caz, în faţa unei comisii parlamentare, în urma invitaţiei scrise primite din partea acesteia, cu excepţia magistraţilor. Activitatea comisiei parlamentare nu se poate substitui organelor judiciare."

202. Potrivit dispoziţiilor art. 64 alin. (4) din Legea fundamentală, "Fiecare Cameră îşi constituie comisii permanente şi poate institui comisii de anchetă sau alte comisii speciale. Camerele îşi pot constitui comisii comune". Din acest text constituţional rezultă, fără dubiu, că aceste comisii se constituie şi funcţionează în cadrul fiecărei Camere, care, potrivit autonomiei sale regulamentare, stabileşte modul lor concret de organizare şi funcţionare, în exercitarea funcţiei de control pe care o are Parlamentul în cadrul democraţiei constituţionale.

203. Cu privire la atribuţiile acestor comisii, din coroborarea textelor constituţionale rezultă că, în faţa comisiilor, în mod obligatoriu, trebuie să compară numai subiectele de drept care se află în raporturi constituţionale specifice cu Parlamentul potrivit titlului III, capitolul IV din Constituţie, intitulat Raporturile Parlamentului cu Guvernul. Alte subiecte de drept pot fi invitate să ia parte la dezbaterile din faţa comisiilor.

204. De asemenea, aceste comisii nu au abilitarea constituţională sau regulamentară să se pronunţe asupra vinovăţiei ori nevinovăţiei unei persoane, ci sunt expresia controlului parlamentar. Scopul lor este acela de a lămuri, de a clarifica împrejurările şi cauzele în care s-au produs evenimentele supuse cercetării. Prin urmare, aceste comisii anchetează/verifică fapte sau împrejurări, şi nu persoane. Ele au ca finalitate constatarea existenţei sau inexistenţei faptelor pentru care a fost creată comisia, fără a stabili răspunderea administrativă, materială, disciplinară ori penală a vreunei persoane.

205. Aceste comisii nu au competenţa de a da un verdict, ci aceea de a întocmi un raport cu privire la situaţia de fapt anchetată, prin care se vor indica concluziile la care au ajuns pe baza actelor şi documentelor pe care le-au consultat şi a audierilor efectuate (a se vedea în acest sens Decizia nr. 924 din 1 noiembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 787 din 22 noiembrie 2012).

206. Având în vedere considerentele expuse, Curtea reţine că instituirea obligaţiei persoanelor de drept public, altele decât cele prevăzute de art. 111 din Constituţie, a persoanelor juridice private şi a persoanelor fizice de a se prezenta, direct sau prin reprezentant legal, după caz, în faţa comisiilor parlamentare contravine rolului şi scopului acestor comisii şi, în mod implicit, rolului constituţional de autoritate legiuitoare a Parlamentului, cu încălcarea principiului constituţional al separaţiei şi echilibrului puterilor în stat, consacrat de art. 1 alin. (4) din Constituţie. Chiar dacă propunerea modificatoare prevede că "activitatea comisiei parlamentare nu se poate substitui organelor judiciare", în concret, prin instituirea unei obligaţii constituţionale în sarcina persoanelor prevăzute în ipoteza normei de a se prezenta în faţa comisiei de anchetă parlamentară, propunerea legislativă de revizuire aduce atingere libertăţii individuale, consacrată de art. 23 din Constituţie, care poate fi restrânsă doar în cazurile expres şi limitativ prevăzute de textul constituţional.

207. Mai mult, modificările propuse atribuie competenţe extinse acestei comisii, împrejurare ce creează confuzii cu privire la natura juridică a activităţii sale, ce poate fi calificată drept o formă de jurisdicţie specială, care, deşi nu se substituie celei judecătoreşti, se desfăşoară în paralel cu aceasta.

208. Prin urmare, Curtea constată, cu majoritate de voturi, că modificarea prevederilor constituţionale încalcă principiul separaţiei şi echilibrului puterilor în stat şi libertatea individuală, fiind contrară dispoziţiilor art. 152 alin. (2) din Constituţie referitoare la limitele revizuirii.

Articolul 65 - Şedinţele Camerelor

209. Prin articolul unic pct. 51 din propunerea de revizuire a Constituţiei se modifică art. 65 alin. (2), după cum urmează: "(2) Camerele îşi desfăşoară lucrările şi în şedinţe comune, potrivit unui regulament adoptat cu votul majorităţii senatorilor şi deputaţilor, pentru:

a) primirea mesajelor Preşedintelui României;

b) suspendarea preşedintelui României;

c) aprobarea bugetului de stat şi a bugetului asigurărilor sociale de stat;

d) acordarea votului de încredere Guvernului;

e) dezbaterea şi votarea moţiunilor de cenzură;

f) angajarea răspunderii Guvernului în condiţiile art. 114 din Constituţie;

g) aprobarea strategiei naţionale de securitate a României;

h) declararea mobilizării totale sau parţiale;

i) declararea stării de război;

j) suspendarea sau încetarea ostilităţilor militare;

k) îndeplinirea oricăror alte atribuţii care, potrivit Constituţiei se exercită în şedinţă comună."

210. Curtea constată că, în principiu, stabilirea competenţei Camerelor parlamentare, în şedinţe comune sau în şedinţe separate, nu ridică probleme de constituţionalitate.

211. Propunerea de modificare vizează corelarea acestor dispoziţii cu alte prevederi constituţionale care consacră deja cazurile în care cele două Camere ale Parlamentului îşi desfăşoară lucrările în şedinţă comună: art. 88, art. 95, art. 103 alin. (3) sau art. 113. Curtea observă că în aceeaşi categorie se regăsesc şi următoarele situaţii: depunerea jurământului Preşedintelui României, prevăzută de art. 82 alin. (2), punerea sub acuzare a Preşedintelui României, prevăzută de art. 96, adoptarea legilor de aderare la actele de revizuire a tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, prevăzută de art. 148 alin. (3), şi adoptarea legii de revizuire a Constituţiei, dacă prin procedura de mediere nu se ajunge la un acord, prevăzută de art. 151 alin.

(2), situaţii care au fost omise de la enumerare. Pentru o bună sistematizare a actului normativ şi acurateţea conţinutului său, Curtea recomandă ca şi aceste cazuri să fie cuprinse în conţinutul dispoziţiilor art. 65 alin. (2), în urma modificării sale prin legea de revizuire.

212. De asemenea, prin propunerea de revizuire a Constituţiei se modifică lit. k), ce are, în prezent, următorul conţinut: "îndeplinirea altor atribuţii care, potrivit Constituţiei sau regulamentului, se exercită în şedinţă comună". Noua dispoziţie, care elimină regulamentul activităţilor comune celor două Camere ca temei al instituirii unor atribuţii suplimentare celor stabilite prin Constituţie, dă expresie principiului bicameralismului şi autonomiei regulamentare a fiecărei Camere, consacrată de art. 64 alin. (1) teza întâi din Constituţie, potrivit căruia "Organizarea şi funcţionarea fiecărei Camere se stabilesc prin regulament propriu". Astfel, modificarea vizează limitarea şedinţelor comune ale Camerelor doar la situaţiile prevăzute în Constituţie şi eliminarea posibilităţii ca, prin regulament, să se poată adăuga alte cazuri celor stabilite prin Legea fundamentală.

213. Or, în condiţiile în care situaţiile prevăzute de Constituţie sunt uşor identificabile, Curtea, cu unanimitate de voturi, recomandă reformularea modificării propuse art. 65 alin. (2), în sensul enumerării lor exhaustive şi abrogarea dispoziţiilor lit. k), care devin astfel redundante.

Articolul 70 - Mandatul deputaţilor şi al senatorilor

214. Prin articolul unic pct. 57 din propunerea de revizuire a Constituţiei se modifică art. 70 alin. (2), după cum urmează: "(2) Calitatea de deputat sau de senator încetează:

a) la data întrunirii legale a Camerelor nou alese;

b) în caz de demisie;

c) în caz de pierdere a drepturilor electorale,

d) în caz de incompatibilitate;

e) la data demisiei din partidul politic sau formaţiunea politică din partea căreia a fost ales sau la data înscrierii acestuia într-un alt partid politic sau într-o altă formaţiune politică;

g) în caz de deces."

215. Modificarea vizează completarea cazurilor de încetare a mandatului de parlamentar cu două noi situaţii: demisia din partidul politic sau formaţiunea politică din partea căreia a fost ales şi înscrierea parlamentarului într-un alt partid politic sau într-o altă formaţiune politică.

216. Dispoziţiile art. 69 din Constituţie, care stabilesc că, în exercitarea mandatului, deputaţii şi senatorii sunt în serviciul poporului şi că orice mandat imperativ este nul, constituie fundamentul juridic al mandatului reprezentativ. Acest text constituţional stă la baza interpretării raporturilor constituţionale dintre parlamentar, pe de o parte, şi alegătorii lui, partidele sau formaţiunile politice care au susţinut respectiva candidatură şi Camera din care face parte parlamentarul, pe de altă parte. Or, în temeiul acestui articol constituţional, răspunderea pentru o anumită opţiune politică, manifestată prin demisia din partidul politic din partea căreia a fost ales sau prin înscrierea într-un alt partid politic nu poate fi decât una politică, cel mult morală, dar în niciun caz juridică. Aşa fiind, aplicarea sancţiunii pierderii mandatului de parlamentar afectează în mod grav interesele alegătorilor pe care îi reprezintă şi nesocoteşte unul dintre fundamentele democraţiei parlamentare - mandatul reprezentativ.

217. Dispoziţiile cuprinse în propunerea legislativă sunt menite să îngrădească libertatea parlamentarului de a se afilia la un grup parlamentar sau altul ori de a deveni independent faţă de toate grupurile parlamentare. Or, această libertate de opţiune trebuie să se manifeste în funcţie de afinităţile politice proprii, precum şi în funcţie de posibilităţile pe care diferitele grupuri parlamentare le oferă parlamentarului în scopul valorificării plenare a intereselor electoratului,

întrucât mandatul reprezentativ constituie o garanţie a promovării şi a respectării drepturilor şi a libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor în cadrul democraţiei parlamentare.

218. Relevante sunt şi argumentele reţinute în Raportul cu privire la mandatul imperativ şi la practicile asimilate, adoptat de Comisia de la Veneţia, la cea de-a 79-a sesiune plenară, în 12 - 13 iunie 2009. Potrivit raportului, "una dintre problemele cu care se confruntă democraţiile moderne, din perspectiva stabilităţii parlamentare şi a respectării opţiunilor electorilor o reprezintă practica aleşilor care părăsesc partidele pe ale căror liste electorale au fost aleşi. [...] Odată aleşi, deputaţii sunt în primul rând răspunzători în faţa alegătorilor care i-au votat, nu faţă de partidul politic din care provin. Aceasta decurge din faptul că mandatul le-a fost încredinţat de popor, nu de partid. Aşadar, demisia sau demiterea unui deputat dintr-un partid nu trebuie să ducă la excluderea sa din Parlament."

219. Potrivit Raportului, acest aspect, în mod evident contrar standardelor democratice, a dus la abrogarea dispoziţiilor Legii electorale a Republicii Serbia, care prevedeau că mandatul unui membru ales al Parlamentului încetează în momentul în care acesta îşi pierde calitatea sa de membru al partidului politic sau al coaliţiei politice pe ale cărui/cărei liste de candidaţi a fost ales, după ce, în prealabil, Curtea Constituţională a Serbiei, prin decizia pronunţată la data de 27 mai 2003, constatase că respectivele dispoziţii erau neconstituţionale. Decizia Curţii viza problema stabilirii dacă mandatele aparţin deputatului ales sau partidului politic din care acesta provine. Conform considerentelor de principiu reţinute în decizia Curţii Constituţionale, menţinute prin decizia ulterioară din 25 septembrie 2003, pronunţată în aceeaşi materie, referitoare la mandatele de membri ai adunărilor municipale, încetarea calităţii de membru al unui partid politic nu poate constitui motiv de revocare a mandatului unui deputat ales.

220. Pentru argumentele expuse mai sus, Curtea constată, cu majoritate de voturi, că modificarea dispoziţiilor art. 70 alin. (2), în ceea ce priveşte lit. e), suprimă o garanţie a drepturilor şi libertăţilor fundamentale - mandatul reprezentativ, consacrat de art. 69 din Constituţie, încălcând limitele revizuirii prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie.

Articolul 72 - Imunitatea parlamentară

221. Prin articolul unic pct. 59 din propunerea de revizuire a Constituţiei se modifică art. 72 alin. (2), după cum urmează: "(2) Senatorii şi deputaţii pot fi urmăriţi şi trimişi în judecată penală pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului. Senatorii şi deputaţii nu pot fi percheziţionaţi, reţinuţi sau arestaţi fără încuviinţarea Camerei din care fac parte, după ascultarea lor." Modificarea vizează abrogarea tezelor a doua şi a treia ale actualului alin. (2) al art. 72 care prevede că "Urmărirea şi trimiterea în judecată penală se pot face numai de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Competenţa de judecată aparţine Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie."

222. Reglementarea constituţională a imunităţii parlamentare este justificată de necesitatea protecţiei mandatului parlamentar, ca garanţie a înfăptuirii prerogativelor constituţionale şi, totodată, o condiţie a funcţionării statului de drept. În activitatea sa, parlamentarul trebuie să se bucure de o reală libertate de gândire, expresie şi acţiune, astfel încât să îşi exercite mandatul în mod eficient. Instituţia imunităţii parlamentare, sub cele două forme ale sale, protejează parlamentarul faţă de eventualele presiuni sau abuzuri ce s-ar comite împotriva persoanei sale, fiindu-i astfel asigurată independenţa, libertatea şi siguranţa în exercitarea drepturilor şi a obligaţiilor care îi revin potrivit Constituţiei şi legilor (a se vedea în acest sens Decizia nr. 799 din 17 iunie 2011 asupra proiectului de lege privind revizuirea Constituţiei României).

223. Examinând dispoziţiile care fac în prezent obiectul controlului de constituţionalitate, Curtea constată că reglementarea constituţională a competenţei de urmărire şi trimitere în judecată a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, respectiv a competenţei de judecată a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie cu privire la senatori şi deputaţi, constituie, din perspectiva acestora din urmă, o garanţie constituţională de ordin procedural, menită să ocrotească interesul public, şi anume realizarea actului de legiferare prin exerciţiul mandatului. Cu alte cuvinte, prevederile art. 72 alin. (2) din Constituţie instituie o măsură de protecţie a mandatului exercitat de membrii Parlamentului, având deci caracterul obiectiv al unei garanţii constituţionale a libertăţii individuale a persoanei care ocupă funcţia de demnitate publică şi a dreptului la un proces echitabil. Or, prin abrogarea dispoziţiilor menţionate, garanţia constituţională este suprimată, împrejurare ce este de natură a încălca prevederile art. 152 alin. (2) din Constituţie.

224. Pe de altă parte, din analiza comparativă a prevederilor constituţionale şi a propunerii legislative de revizuire, Curtea observă că prevederile privind competenţa de judecată a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie se regăsesc şi sunt păstrate de noua reglementare în situaţia altor funcţii de demnitate publică: dispoziţiile art. 96 alin. (4) referitoare la punerea sub acuzare a Preşedintelui României pentru înaltă trădare, respectiv art. 109 alin. (2) privind răspunderea membrilor Guvernului. Din această perspectivă, propunerea de modificare doar a dispoziţiilor art. 72 alin. (2) referitoare la răspunderea membrilor Parlamentului apare ca fiind discriminatorie, de natură a genera o inegalitate de tratament juridic între persoanele care ocupă funcţii importante de demnitate publică. Astfel, noua Constituţie creează un statut privilegiat sub aspectul protecţiei mandatului demnităţii publice pentru reprezentanţii puterii executive (Preşedintele României şi membrii Guvernului), funcţii publice dobândite prin alegere sau numire, în vreme ce reprezentanţilor puterii legislative (senatori şi deputaţi), care dobândesc mandatul prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat (asemenea Preşedintelui României) li se suprimă această garanţie constituţională de ordin procesual penal.

225. Mai mult, în condiţiile în care dispoziţiile art. 105 alin. (1) teza întâi din Constituţie, potrivit cărora "Funcţia de membru al Guvernului este incompatibilă cu exercitarea altei funcţii publice de autoritate, cu excepţia celei de deputat sau de senator", nu fac obiectul vreunei modificări, se creează o discriminare în cadrul aceleiaşi categorii juridice - membrii Parlamentului, între senatorii sau deputaţii care au şi calitatea de membru al Guvernului, pe de o parte, şi ceilalţi parlamentari, pe de altă parte.

226. Prin urmare, Curtea constată, cu unanimitate de voturi, că abrogarea tezelor a doua şi a treia ale actualului alin. (2) al art. 72 suprimă o garanţie constituţională a libertăţii individuale a persoanei care ocupă funcţia de demnitate publică şi a dreptului la un proces echitabil şi încalcă principiul egalităţii în drepturi a cetăţenilor care ocupă funcţii de demnitate publică, astfel că modificarea propusă este neconstituţională, încălcând limitele revizuirii prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie.

Articolul 73 - Categorii de legi

227. Prin articolul unic pct. 61 din propunerea de revizuire a Constituţiei se modifică alineatul (3) al articolului 73, după lit. i) se introduc patru noi litere, după cum urmează:

"i^1) statutul profesiilor juridice;

i^2) statutul Băncii Naţionale a României;

i^3) organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale;

i^4) organizarea şi funcţionarea Curţii de Conturi;".

228. Propunerea vizează completarea categoriei legilor organice cu privire la legile care reglementează domeniul organizării, funcţionării sau statutului unor autorităţi publice. Pentru o mai bună sistematizare a actului normativ, având în vedere obiectul lor de reglementare, Curtea recomandă, cu unanimitate de voturi, reformularea dispoziţiilor art. 73 alin. (3) prin includerea în cuprinsul acestora şi a celorlalte legi organice la care face referire Constituţia: art. 58 alin. (3) - Avocatul Poporului, art. 79 alin. (2) - Consiliul Legislativ sau art. 141 - Consiliul Economic şi Social.

229. În plus, Curtea observă că lit. i^4) din propunerea de modificare nu se corelează cu lit. l) a alin. (3) al art. 73, care prevede "organizarea şi funcţionarea Consiliului Superior al Magistraturii, a instanţelor judecătoreşti, a Ministerului Public şi a Curţii de Conturi", care ar trebui modificată în consecinţă.

Articolul 74 - Iniţiativa legislativă

230. Prin articolul unic pct. 62 din propunerea de revizuire a Constituţiei se modifică alin. (1) al art. 74, cu următorul cuprins: "Iniţiativa legislativă aparţine, după caz, Guvernului, deputaţilor, senatorilor sau unui număr de cel puţin 75.000 de cetăţeni cu drept de vot. Cetăţenii care îşi manifestă dreptul la iniţiativă legislativă trebuie să provină din cel puţin un sfert din judeţele ţării, iar în fiecare dintre aceste judeţe, respectiv în municipiul Bucureşti, trebuie să fie înregistrate cel puţin 5.000 de semnături în sprijinul acestei iniţiative."

231. Modificarea propusă vizează coborârea pragului numărului de cetăţeni care pot avea iniţiativă legislativă de la 100.000, în prezent, la 75.000. Norma are ca scop facilitarea iniţierii procesului legislativ la nivelul cetăţenilor şi este în acord cu prevederile constituţionale referitoare la limitele revizuirii.

232. Norma constituţională prevede, printre condiţiile iniţiativei legislative cetăţeneşti, dispersia teritorială - cetăţenii care îşi manifestă dreptul la iniţiativă legislativă trebuie să provină din cel puţin un sfert din judeţele ţării. Or, în condiţiile în care, prin propunerea de revizuire a Constituţiei, se operează modificări cu privire la dispoziţiile art. 3 din Constituţie, şi anume se introduce regiunea ca unitate administrativ-teritorială, Curtea recomandă, cu unanimitate de voturi, reformularea alin. (1) al art. 74, astfel încât noile dispoziţii să fie corelate cu modificările propuse la art. 3 alin. (3) din Constituţie.

Articolul 75 - Sesizarea Camerelor

233. Prin articolul unic pct. 63 din propunerea de revizuire a Constituţiei se modifică art. 75, alin. (1) - (4), după cum urmează:

"(1) Iniţiativele legislative se supun dezbaterii şi adoptării Senatului, în calitate de primă Cameră competentă, cu excepţia celor privind organizarea administraţiei publice locale, a teritoriului, precum şi regimul general privind autonomia locală, a celor privind ratificarea actelor internaţionale, inclusiv cele referitoare la acordarea de împrumuturi externe, precum şi cele care au ca obiect de reglementare măsurile legislative ce rezultă din aplicarea acestora, pentru care Camera Deputaţilor este prima Cameră sesizată.

(2) Prima Cameră sesizată se pronunţă în termen de 30 de zile. Pentru coduri şi proiectele de legi de complexitate deosebită, termenul este de 45 de zile. În cazul depăşirii acestor termene, se consideră că proiectele de legi sau propunerile legislative au fost adoptate.

(3) Senatul numeşte sau alege, după caz, în condiţiile stabilite prin lege sau prin regulamentul propriu de organizare şi funcţionare:

a) Avocatul Poporului;

b) preşedintele şi preşedinţii de secţie ai Consiliului Legislativ;
c) consilierii Curţii de Conturi;
d) preşedintele Consiliului Economic şi Social;
e) directorii serviciilor de informaţii;
f) reprezentanţii oricărei alte autorităţi sau instituţii publice aflate sub control parlamentar.

(4) Senatul exercită controlul parlamentar asupra tuturor autorităţilor sau instituţiilor publice prevăzute la alin. (3), potrivit regulamentului propriu de organizare şi funcţionare."

234. Cu privire la modificările propuse alin. (1), Curtea observă că noua redactare a dispoziţiilor constituţionale privitoare la competenţa legislativă a Camerelor nu elimină principiul bicameralismului, dar simplifică rigorile sale, în sensul că este restrânsă sfera actelor normative în care Senatul are competenţă decizională. Astfel, proiectele de lege sau propunerile legislative adoptate de Senat se transmit Camerei Deputaţilor spre o examinare definitivă. Senatul rămâne doar ca o cameră care examinează proiectul de lege sau propunerea legislativă înaintea votului decisiv al celei de-a doua Camere. Este o formulă raţionalizată a adoptării legii în sistemul bicameral prin votul decisiv al Camerei Deputaţilor. Excepţie de la această regulă fac doar iniţiativele legislative care privesc organizarea administraţiei publice locale, a teritoriului, regimul general privind autonomia locală, a celor privind ratificarea actelor internaţionale, inclusiv cele referitoare la acordarea de împrumuturi externe, precum şi cele care au ca obiect de reglementare măsurile legislative ce rezultă din aplicarea acestora. Această opţiune a legiuitorului constituant nu poate fi cenzurată de Curtea Constituţională în condiţiile în care cele două Camere au poziţii egale şi aceeaşi legitimitate. Cu toate acestea, Curtea remarcă faptul că păstrarea partajării competenţelor de examinare a proiectelor de lege între cele două Camere, deşi în limite reduse, poate determina un conflict de competenţă, astfel că nu se justifică abrogarea dispoziţiilor constituţionale referitoare la soluţionarea unor astfel de blocaje legislative.

235. Prin urmare, Curtea recomandă conservarea soluţiei legislative actuale cu privire la soluţionarea conflictelor de competenţă dintre cele două Camere.

236. Dispoziţiile alin. (1) conţin şi o necorelare terminologică: sunt menţionate noţiunile de "primă Cameră competentă" şi de "prima Cameră sesizată". Pentru a înlătura orice confuzie, Curtea recomandă utilizarea unor termeni unitari şi neechivoci, întrucât, în limbajul normativ, aceleaşi noţiuni se exprimă numai prin aceiaşi termeni.

237. De asemenea, norma prevede ratificarea "actelor internaţionale". În cuprinsul Constituţiei, există mai multe dispoziţii care fac vorbire de "tratate", "pacte" şi "acorduri internaţionale", şi anume cele ale art. 11, art. 20, art. 91 sau ale art. 146 lit. b).

238. Potrivit art. 1 lit. a) din Legea nr. 590/2003 privind tratatele, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 23 din 12 ianuarie 2004, "prin tratat se înţelege actul juridic, indiferent de denumire sau de formă, care consemnează în scris un acord la nivel de stat, la nivel guvernamental sau la nivel departamental, având scopul de a crea, de a modifica ori de a stinge drepturi şi obligaţii juridice sau de altă natură, guvernat de dreptul internaţional public şi consemnat într-un instrument unic ori în două sau în mai multe instrumente conexe".

239. Prin urmare, Curtea recomandă, în tot cuprinsul actului normativ, folosirea unitară a termenului generic de "tratat", care circumscrie totalitatea actelor juridice internaţionale.

240. De asemenea, Curtea sesizează necorelările terminologice cuprinse în acest alineat: dacă în teza a doua, se face vorbire, pe lângă coduri, doar de proiecte de legi, în teza a treia, textul vizează proiectele de legi sau propunerile legislative. Curtea reţine că, din coroborarea dispoziţiilor constituţionale în vigoare, rezultă că iniţiativa legislativă constituie genul proxim,

iar proiectele de legi şi propunerile legislative reprezintă diferenţe specifice, în funcţie de titularul dreptului de iniţiativă: Guvernul, în cazul proiectului de lege [art. 74 alin. (3) din Constituţie], respectiv senatorii, deputaţii şi cetăţenii în cazul propunerii legislative [art. 74 alin. (4) din Constituţie]. Pentru a înlătura orice confuzie, Curtea recomandă utilizarea termenilor juridici în acord cu sensul lor determinat potrivit dispoziţiilor constituţionale sau legale.

241. În ceea ce priveşte modificările operate asupra art. 75 alin. (3) şi (4), Curtea constată că acestea reglementează controlul parlamentar asupra unor autorităţi sau instituţii publice, exercitat de Senat, potrivit regulamentului propriu de organizare şi funcţionare.

242. O primă observaţie este cea referitoare la topografia acestor dispoziţii. Astfel titlul marginal al art. 75 este "Sesizarea Camerelor", împrejurare ce este de natură să determine conţinutul normativ al articolului şi anume competenţele celor două Camere ale Parlamentului în procesul de elaborare a legilor, termenele de dezbatere, precum şi modalităţile de soluţionare a eventualelor conflicte de competenţă. Or, prevederile referitoare la controlul parlamentar au un conţinut distinct, extrinsec procesului legislativ, astfel că se impune reglementarea lor separată, într-un articol de sine-stătător, care să aibă această titulatură.

243. Prin urmare, Curtea, cu unanimitate de voturi, propune reconsiderarea aşezării dispoziţiilor referitoare la controlul exercitat de Senat în structura unui nou articol din Constituţie.

244. Potrivit dispoziţiilor modificatoare cuprinse în alin. (4) al art. 75, Senatul exercită controlul parlamentar asupra tuturor autorităţilor sau instituţiilor publice prevăzute la alin. (3), potrivit regulamentului propriu de organizare şi funcţionare. După enumerarea explicită conţinută de lit. a) - e), alin. (3) prevede la lit. f) o normă cu caracter general, şi anume "reprezentanţii oricărei alte autorităţi sau instituţii publice aflate sub control parlamentar". Aşa fiind, Curtea observă că, din coroborarea alin. (3) lit. f) cu alin. (4), poate rezulta interpretarea potrivit căreia, prin regulamentul propriu de organizare şi funcţionare a Senatului, se pot reglementa cazuri noi de control parlamentar cu privire la alte autorităţi sau instituţii publice. Or, regulamentele Camerelor Parlamentului sunt hotărâri care consacră organizarea internă şi proprie a acestora, astfel că prevederile lor nu pot stabili drepturi şi obligaţii decât pentru deputaţi, precum şi pentru autorităţile, demnitarii şi funcţionarii publici, în funcţie de raporturile constituţionale pe care le au cu Camera. Ca atare, prin Regulamentul Camerei Parlamentului nu se pot stabili drepturi şi mai ales obligaţii în sarcina unor subiecte de drept din afara acesteia, subiecte care nu se încadrează în categoria celor circumstanţiate mai înainte. Asemenea prevederi pot cuprinde numai legile, în accepţiunea de acte juridice ale Parlamentului.

245. Prin urmare, Curtea recomandă, cu unanimitate de voturi, completarea dispoziţiilor art. 75 alin. (3) lit. f) cu sintagma "potrivit legii", astfel încât doar prin lege să se poată stabili categoria autorităţilor sau instituţiilor publice aflate sub control parlamentar.

Articolul 76 - Adoptarea legilor şi a hotărârilor

246. Prin articolul unic pct. 66 din propunerea de revizuire a Constituţiei se modifică art. 76 alin. (1), după cum urmează: "(1) Legile organice, legile prin care este restrâns exerciţiul unor drepturi sau al unor libertăţi, în condiţiile art. 53, precum şi hotărârile privind regulamentele Camerelor se adoptă cu votul majorităţii membrilor fiecărei Camere."

247. Potrivit dispoziţiilor art. 73 din Constituţie, intitulat Categorii de legi, la alin. (1) se stabileşte că "Parlamentul adoptă legi constituţionale, legi organice şi legi ordinare." Aşa fiind, clasificarea juridică pe care o consacră Legea fundamentală în privinţa legilor, cu efecte asupra

ierarhiei actelor normative adoptate de Parlament, a domeniului de reglementare şi a procedurii de legiferare, se limitează la cele trei categorii expres enumerate.

248. Prin modificarea art. 76 alin. (1), iniţiatorii propunerii legislative de revizuire a Constituţiei introduc, în cadrul dispoziţiilor referitoare la procedura de adoptare a legilor, o nouă categorie de acte normative, şi anume legile prin care este restrâns exerciţiul unor drepturi sau al unor libertăţi, în condiţiile art. 53 din Constituţie.

249. Este adevărat că, potrivit jurisprudenţei sale constante, Curtea Constituţională a statuat că restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi nu se poate realiza decât prin lege, ca act juridic adoptat de Parlament, şi cu respectarea condiţiilor strict şi limitativ prevăzute de art. 53 din Constituţie. Însă interpretarea noţiunii de lege din cuprinsul art. 53 a avut menirea de a limita posibilitatea legiuitorului delegat - Guvernul - de a reglementa pe calea ordonanţei de urgenţă în domeniul drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor, în sensul restrângerii acestora, contrar prevederilor art. 115 alin. (6) din Constituţie.

250. Pe de altă parte, formula redacţională propusă este criticabilă, întrucât generează confuzie sub aspectul examinării îndeplinirii condiţiilor prevăzute de art. 53. Astfel, sintagma "legile prin care este restrâns exerciţiul unor drepturi sau al unor libertăţi, în condiţiile art. 53" creează aparenţa efectuării unui control de constituţionalitate realizat anterior adoptării actului normativ, în urma căruia se constată îndeplinirea condiţiilor prevăzute de art. 53 din Constituţie. Or, controlul de constituţionalitate se desfăşoară exclusiv în condiţiile prevăzute de art. 142 - 147 din Constituţie, de către Curtea Constituţională, la sesizare, şi numai după adoptarea legii de către Parlament.

251. Aşa fiind, dacă legiuitorul constituant apreciază necesară introducerea unor condiţii suplimentare pe care legiuitorul ordinar să le respecte la adoptarea legilor prin care este restrâns exerciţiul unor drepturi sau al unor libertăţi, soluţia nu este crearea unei categorii distincte de legi, pe lângă cele enumerate de Constituţie, ci încadrarea legilor cu un atare obiect de reglementare în categoria legilor organice.

252. Prin urmare, Curtea, cu unanimitate de voturi, recomandă eliminarea sintagmei "legile prin care este restrâns exerciţiul unor drepturi sau al unor libertăţi, în condiţiile art. 53" din cuprinsul art. 76 alin. (1).

Articolul 78 - Intrarea în vigoare a legii

253. Prin articolul unic pct. 69 din propunerea de revizuire a Constituţiei se modifică art. 78, prin introducerea unui nou alineat, alin. (1^1), după cum urmează: "(1^1) Accesul la varianta electronică a Monitorului Oficial este gratuit şi nu poate fi îngrădit."

254. Dispoziţiile art. 1 din Legea nr. 202/1998 privind organizarea Monitorului Oficial al României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 206 din 11 aprilie 2013, prevăd că "Monitorul Oficial al României este publicaţia oficială a statului român, în care se publică actele prevăzute de Constituţie, de prezenta lege şi de alte acte normative", iar, potrivit art. 3 alin. (1) din lege, "Editarea Monitorului Oficial al României constituie un serviciu public asigurat de către Regia Autonomă <<Monitorul Oficial>>, care funcţionează sub autoritatea Guvernului României, exercitată prin Secretariatul General al Guvernului".

255. Referitor la accesul la publicaţia oficială, dispoziţiile art. 19 din lege prevăd că "Regia Autonomă <<Monitorul Oficial>> realizează un produs electronic conţinând actele publicate, care poate fi accesat gratuit pe internet şi este disponibil, în varianta pentru citire, timp de 10 zile de la publicarea respectivelor acte. Sumarele monitoarelor oficiale sunt accesibile permanent."

256. Propunerea de modificare vizează accesul gratuit şi nelimitat la varianta electronică a publicaţiei oficiale. Avantajul accesării permanente, din orice locaţie, în mod gratuit a actelor publicate în Monitorul Oficial al României creează premisele valorizării dreptului persoanei de a avea acces la orice informaţie de interes public, prevăzut de art. 31 din Constituţie. Astfel, pe această cale se îndeplineşte şi cerinţa accesibilităţii actelor normative, calitate impusă şi de reglementările internaţionale în materia drepturilor şi libertăţilor fundamentale.

257. Pe de altă parte, Curtea observă că asigurarea accesului gratuit şi nelimitat la varianta electronică a publicaţiei oficiale trebuie să vizeze cu necesitate actele de interes public adoptate de autorităţile publice, acte cu caracter general de aplicabilitate la nivel naţional, respectiv cele prevăzute de art. 5 din Legea nr. 202/1998, republicată, precum: actele juridice ale Parlamentului, actele cu caracter politic ale Parlamentului şi ale celor două Camere, actele Preşedintelui României, actele Guvernului, actele normative ale organelor de specialitate ale administraţiei publice centrale din subordinea Guvernului, potrivit competenţei lor stabilite prin lege, adoptate în vederea organizării executării legii, deciziile, hotărârile şi avizele Curţii Constituţionale, acte ale plenului Consiliului Superior al Magistraturii, deciziile pronunţate de Secţiile Unite ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, ca urmare a soluţionării recursurilor în interesul legii, deciziile şi hotărârile Curţii Europene a Drepturilor Omului, pronunţate în cazurile în care statul român are calitatea de pârât.

258. O prevedere similară să regăseşte şi la nivelul Uniunii Europene cu privire la actele adoptate de instituţiile Uniunii, şi anume în Regulamentul (UE) nr. 216/2013 al Consiliului din 7 martie 2013 privind publicarea electronică a Jurnalului Oficial al Uniunii Europene, care la art. 2 alin. (3) prevede că "Ediţia electronică a Jurnalului Oficial este pusă la dispoziţia publicului pe site-ul EUR-Lex într-un format care nu este caduc şi pentru o perioadă nelimitată. Consultarea sa este gratuită."

259. Prin urmare, Curtea, cu unanimitate de voturi, recomandă reformularea alin. (1^1) propus a fi introdus la art. 78 din Constituţie în sensul că accesul gratuit şi neîngrădit să se realizeze în ceea ce priveşte varianta electronică a Monitorului Oficial, Partea I.

Capitolul II - Preşedintele României

Articolul 85 - Numirea Guvernului

260. Prin articolul unic pct. 75 din propunerea de revizuire a Constituţiei se modifică art. 85, prin introducerea unui nou alineat (3^1), după cum urmează: "(3^1) Preşedintele României nu poate refuza propunerea prim-ministrului de revocare şi numire a unor membri ai Guvernului."

261. Cu privire la conţinutul normativ al propunerii legislative de revizuire a Constituţiei, Curtea observă că Preşedintele, în caz de remaniere guvernamentală, revocă şi numeşte, în vreme ce, în caz de vacanţă a postului, doar numeşte pe unii membri ai Guvernului.

262. Cu privire la numirea membrilor Guvernului, în situaţia învestirii Guvernului şi aprobării Programului de guvernare, Parlamentul îi verifică, prin comisiile permanente, pe candidaţii pentru funcţia de ministru şi apoi dezbate şi aprobă prin hotărâre, în şedinţa comună a Camerelor Parlamentului, cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor, Programul de guvernare şi lista completă a Guvernului. Hotărârea Parlamentului, semnată de preşedinţii Camerelor, se înaintează de către aceştia de îndată Preşedintelui României, spre a proceda la numirea Guvernului, aşa cum prevede art. 90 din Regulamentul activităţilor comune ale Camerei Deputaţilor şi Senatului, republicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 461 din 25 iulie 2013. Numirea Guvernului de către Preşedintele României nu se face la sesizarea prim-

ministrului, ci la sesizarea preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi în baza hotărârii Parlamentului de aprobare a Programului de guvernare şi a listei complete a membrilor Guvernului. Obligaţia constituţională a Preşedintelui României se fundamentează pe hotărârea Parlamentului şi, în executarea acesteia, Preşedintele emite decretele de numire în funcţie a membrilor Guvernului, urmată de depunerea jurământului de credinţă cerut de lege. Acesta este cadrul juridic obligatoriu pentru situaţiile prevăzute de art. 85 alin. (1) şi (3) şi art. 103 din Constituţie, dispoziţii dezvoltate în prevederile Regulamentului şedinţelor comune ale Camerelor Parlamentului.

263. Din textul Constituţiei rezultă că, în cazurile prevăzute la alin. (1) şi (3) ale art. 85, numirea de către Preşedintele României a miniştrilor este un act de executare a hotărârii Parlamentului şi de învestire, pe această bază, a miniştrilor, de către şeful statului. Hotărârea organului reprezentativ suprem al poporului român este un act obligatoriu, iar dacă Preşedintele ar refuza a-l aduce la îndeplinire ar săvârşi o faptă gravă de încălcare a Constituţiei.

264. Spre deosebire de reglementarea consacrată în art. 85 alin. (1) şi (3) din Legea fundamentală, alin. (2) al aceluiaşi articol prevede, în prezent, că "Preşedintele revocă şi numeşte, la propunerea prim-ministrului, pe unii membri ai Guvernului". Interpretarea textului impune concluzia că, în acest caz, Preşedintele nu execută o hotărâre a Parlamentului, ci se află în situaţia de a decide el însuşi numirea unor miniştri, la propunerea prim-ministrului.

265. Curtea observă că intenţia iniţiatorilor propunerii legislative de revizuire a Constituţiei a fost aceea de a elimina diferenţele prevăzute în ipotezele celor trei alineate ale art. 85, respectiv modificarea alin. (2) în sensul înlăturării competenţei decizionale a Preşedintelui României în numirea membrilor Guvernului. Însă norma constituţională propusă prevede, ca procedură parlamentară, doar audierea candidaţilor la funcţia de membru al Guvernului în comisiile de specialitate ale Parlamentului.

266. Cu privire la rolul comisiilor permanente, Curtea constată că acestea sunt organe interne de lucru ale Camerelor Parlamentului a căror activitate are caracter pregătitor pentru a oferi forului deliberativ toate elementele necesare adoptării deciziei. Dezbaterile specializate care au loc în cadrul şedinţelor comisiilor se finalizează cu întocmirea de rapoarte sau avize care au rolul de a pregăti şi facilita desfăşurarea lucrărilor Camerelor, respectiv a dezbaterilor care vor avea loc în plenul acestora. Dat fiind caracterul de organe de lucru interne al comisiilor parlamentare, natura juridică a rapoartelor sau avizelor adoptate de acestea este a unui act preliminar, cu caracter de recomandare, adoptat în scopul de a sugera o anumită conduită, sub aspect decizional, plenului fiecărei Camere sau Camerelor reunite. Rapoartele şi avizele au caracter obligatoriu numai sub aspectul solicitării lor, nu şi din perspectiva soluţiilor pe care la propun, Senatul şi Camera Deputaţilor fiind singurele corpuri deliberative prin care Parlamentul îşi îndeplineşte atribuţiile constituţionale.

267. Aşa fiind, modificarea operată cu privire la procedura de numire a unui membru al Guvernului în caz de remaniere guvernamentală sau de vacanţă a postului, respectiv instituirea obligaţiei constituţionale de audiere a candidatului în comisiile de specialitate ale Parlamentului, organe interne de lucru ale Camerelor Parlamentului a căror activitate are caracter pregătitor, nu creează o situaţie identică ipotezelor prevăzute de alin. (1) şi (3) ale art. 85, în care numirea de către Preşedintele României a miniştrilor este un act de executare a unei hotărâri a Parlamentului şi de învestire, pe această bază, a miniştrilor, de către şeful statului.

268. Curtea constată că, după cum comisiile permanente parlamentare au îndreptăţirea de a verifica corespunderea candidatului pentru funcţia propusă, în raport de anumite condiţionări-criterii stabilite de lege [potrivit art. 2 din Legea nr. 90/2001 privind organizarea şi funcţionarea

Guvernului României şi a ministerelor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 164 din 2 aprilie 2001, "Pot fi membri ai Guvernului persoanele care au numai cetăţenia română şi domiciliul în ţară, se bucură de exerciţiul drepturilor electorale, nu au suferit condamnări penale şi nu se găsesc în unul dintre cazurile de incompatibilitate prevăzute în cartea I titlul IV din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenţei în exercitarea demnităţilor publice, a funcţiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancţionarea corupţiei, cu modificările şi completările ulterioare], fără a exercita un drept de veto, tot astfel nici Preşedintele României nu are drept de veto faţă de propunerea prim-ministrului, dar o poate refuza pentru neîndeplinirea condiţiilor prevăzute de lege. Aşa fiind, propunerea de modificare a alin. (2) al art. 85 nu înlătură competenţa decizională a Preşedintelui României în numirea membrilor Guvernului.

269. În considerarea acestor argumente, propunerea de revizuire a dispoziţiilor art. 85 devine lipsită de logică juridică prin introducerea alin. (3^1) care prevede interdicţia Preşedintelui României de a refuza propunerea prim-ministrului de numire a unor miniştri. Mai mult, în contextul analizat mai sus, între momentul formulării propunerii şi momentul numirii în funcţie a ministrului, potrivit dispoziţiilor alin. (2), se desfăşoară audierea candidatului în comisiile de specialitate ale Parlamentului în scopul verificării condiţiilor corespunzătoare funcţiei, astfel că dispoziţiile alin. (3^1) ignoră şi rolul Parlamentului în procedura de numire a miniştrilor.

270. Curtea apreciază că prevederile art. 85 alin. (3^1) nu au nicio justificare în cadrul constituţional astfel reglementat. Prim-ministrul nu poate impune o anumită opţiune cu privire la persoanele care vor ocupa funcţia de membru al Guvernului nici Parlamentului şi nici Preşedintelui, autorităţile statului având obligaţia constituţională de a-şi exercita cu bună-credinţă şi în spiritul colaborării loiale competenţele pe care Legea fundamentală le stabileşte în sarcina fiecăreia.

271. Prin urmare, Curtea, cu unanimitate de voturi, recomandă reformularea dispoziţiilor art. 85 alin. (3^1) în sensul potrivit căruia Preşedintele României poate refuza propunerea prim-ministrului de numire a unor membri ai Guvernului pentru neîndeplinirea condiţiilor legale.

Articolul 89 - Dizolvarea Parlamentului

272. Prin articolul unic pct. 77 din propunerea de revizuire a Constituţiei se modifică art. 89 alin. (1), după cum urmează: "(1) După consultarea preşedinţilor celor două Camere şi a preşedinţilor partidelor, a formaţiunilor sau a alianţelor politice parlamentare, Preşedintele României dizolvă Parlamentul dacă acesta nu a acordat votul de încredere pentru învestitura Guvernului, în termen de 60 de zile de la prima solicitare şi numai după respingerea a cel puţin trei solicitări de învestitură."

273. Propunerea de modificare vizează dispoziţiile constituţionale referitoare la atribuţia Preşedintelui de a dizolva Parlamentul. O primă modificare priveşte condiţia consultării prealabile a preşedinţilor partidelor, a formaţiunilor sau a alianţelor politice parlamentare, care o înlocuieşte pe cea a consultării liderilor grupurilor parlamentare, prevăzută în actuala Constituţie.

274. În condiţiile în care prezenta Constituţie prevede posibilitatea Preşedintelui de a dizolva Parlamentul, propunerea de modificare instituie obligaţia acestuia de a dizolva legislativul dacă sunt îndeplinite, cumulativ, condiţiile neacordării votului de încredere pentru învestitura Guvernului, în termen de 60 de zile de la prima solicitare, pe de o parte, şi respingerea a cel puţin trei solicitări de învestitură, pe de altă parte. Numărul solicitărilor de învestitură a fost mărit la trei pentru a corela dispoziţia constituţională cu propunerea de modificare care vizează prevederile art. 103 referitoare la procedura de învestitură a Guvernului.

275. Or, Curtea constată că există o contradicţie între ipotezele de aplicare a dispoziţiilor constituţionale astfel modificate: pe de o parte, norma imperativă privind obligaţia Preşedintelui de a dizolva Parlamentul dacă sunt întrunite cumulativ cele două condiţii menţionate mai sus, şi, pe de altă parte, condiţia consultării prealabile a preşedinţilor partidelor, a formaţiunilor sau a alianţelor politice parlamentare. Cu alte cuvinte, deşi ar fi întrunite condiţiile obiective referitoare la neacordarea votului de încredere pentru învestitura Guvernului, în termen de 60 de zile de la prima solicitare, şi respingerea a cel puţin trei solicitări de învestitură, care ar determina în sarcina Preşedintelui obligaţia de a dizolva Parlamentul, reglementarea condiţiei consultării prealabile a subiecţilor de drept prevăzuţi în norma modificatoare - care în mod evident nu poate fi consacrată doar formal, fără a i se conferi efecte juridice -, anulează caracterul imperativ al dispoziţiilor ulterioare.

276. Aşa fiind, pentru ca dispoziţiile constituţionale ale art. 89 alin. (1) să producă efectele juridice în scopul cărora au fost reglementate, Curtea recomandă, cu unanimitate de voturi, ca textul să fie reformulat astfel încât Preşedintele României să poată dizolva Parlamentul în condiţiile strict consacrate.

277. Cu privire la noţiunile nou-introduse, Curtea reţine că, potrivit art. 1 din Legea nr. 14/2003, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 550 din 6 august 2012, "Partidele politice sunt asociaţii cu caracter politic ale cetăţenilor români cu drept de vot, care participă în mod liber la formarea şi exercitarea voinţei lor politice, îndeplinind o misiune publică garantată de Constituţie. Ele sunt persoane juridice de drept public", iar în temeiul art. 28 alin. (1), "Partidele politice se pot asocia pe baza unui protocol de asociere, constituind o alianţă politică". Legea nu cuprinde în conţinutul său nicio referire cu privire la noţiunea de "formaţiuni politice". Prin urmare, Curtea recomandă legiuitorului constituant ca, prin normele pe care le edictează, să nu opereze cu termeni şi noţiuni care nu au corespondent în realitatea juridică, să folosească un limbaj precis, concis şi să stabilească norme cu valoare de principiu.

Articolul 90 - Referendumul

278. Prin articolul unic pct. 79 din propunerea de revizuire a Constituţiei se modifică art. 90, după cum urmează:

"(1) Preşedintele României sau cel puţin 250.000 de cetăţeni cu drept de vot pot cere poporului să-şi exprime voinţa, prin referendum, cu privire la probleme de interes naţional, cu excepţia celor referitoare la revizuirea Constituţiei.

(2) Cetăţenii care iniţiază organizarea referendumului trebuie să provină din cel puţin jumătate dintre judeţele ţării, iar în fiecare dintre aceste judeţe sau în municipiul Bucureşti trebuie să fie înregistrate cel puţin 10.000 de semnături în sprijinul acestei iniţiative.

(3) Referendumul este valabil dacă la acesta participă cel puţin 30% din numărul persoanelor înscrise în listele electorale."

279. Propunerea de modificare vizează introducerea unui nou titular al dreptului de a iniţia referendumul naţional cu privire la problemele de interes naţional, subiectul colectiv constituit din 250.000 de cetăţeni cu drept de vot, care respectă condiţiile de dispersie teritorială instituite prin alin. (2) al art. 90 - cetăţenii care îşi manifestă dreptul la iniţiativă legislativă trebuie să provină din cel puţin jumătate dintre judeţele ţării. Or, în condiţiile în care, prin propunerea de revizuire a Constituţiei, se operează modificări cu privire la dispoziţiile art. 3 din Constituţie, şi anume se introduce regiunea ca unitate administrativ-teritorială, Curtea recomandă, cu unanimitate de voturi, reformularea alin. (1) al art. 90, astfel încât noile dispoziţii să fie corelate cu modificările propuse art. 3 alin. (3) din Constituţie.

280. De asemenea, iniţiatorii legii de revizuire a Constituţiei propun restrângerea sferei problemelor de interes naţional care pot face obiectul referendumului, excluzându-le pe acelea care sunt susceptibile a determina o revizuire a Constituţiei. Propunerea este în acord cu prevederile art. 150 din Constituţie, care prevăd că "Revizuirea Constituţiei poate fi iniţiată de [...] cel puţin 500.000 de cetăţeni cu drept de vot". Prin urmare, cetăţenii îşi pot manifesta iniţiativa de revizuire a Constituţiei pe această cale, prevăzută de Constituţie şi de lege, înlăturându-se astfel situaţia criticabilă a organizării a două referendumuri cu acelaşi obiect: unul care să constituie temeiul declanşării procedurii de revizuire a Constituţiei şi cel de-al doilea prin care se finalizează procedura de revizuire, potrivit art. 151 alin. (3) din Constituţie.

281. Însă Curtea apreciază că sintagma "cu excepţia celor referitoare la revizuirea Constituţiei" comportă un grad sporit de generalitate, care poate determina confuzie cu privire la interpretarea şi aplicarea sa şi, prin urmare, recomandă, cu unanimitate de voturi, înlocuirea acesteia cu sintagma "cu excepţia celor care impun revizuirea Constituţiei".

282. Cu privire la procedura de organizare şi desfăşurare a referendumului, rolul Curţii Constituţionale, în temeiul art. 146 lit. i) din Constituţie, este acela de a veghea la respectarea procedurii şi confirmarea rezultatelor acestuia. Or, în situaţia nou-creată prin introducerea subiectului colectiv constituit din 250.000 de cetăţeni cu drept de vot, Curtea Constituţională va trebui să verifice îndeplinirea condiţiilor pentru exercitarea iniţiativei referendare de către cetăţeni: întrunirea numărului minim de susţinători pentru promovarea iniţiativei şi caracterul constituţional al obiectului iniţiativei referendare - respectarea limitei impuse de legiuitorul constituant.

283. În acest context, Curtea precizează că referendumul, indiferent de caracterul său - decizional sau consultativ -, reprezintă o modalitate de exercitare a suveranităţii naţionale, întemeiate pe art. 2 din Constituţie, care consacră voinţa constituantului român, potrivit căreia, în cadrul democraţiei reprezentative, suveranitatea naţională aparţine poporului român, însă aceasta nu poate fi exercitată într-un mod direct, nemijlocit, la nivel individual, forma de exercitare fiind cea indirectă, mijlocită, prin procedeul alegerii organelor reprezentative, prin exprimarea voinţei cetăţenilor în cadrul alegerilor libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum.

284. Întrucât pot exista situaţii în care problematica asupra căreia poporul este chemat să îşi exprime voinţa să afecteze interesele reprezentanţilor aleşi (cum este cazul reducerii numărului de parlamentari sau al reducerii indemnizaţiilor parlamentarilor), Comisia de la Veneţia, în documentul intitulat Linii directoare pentru organizarea referendumului, adoptat la cea de-a 68-a sesiune plenară (13 - 14 octombrie 2007), a reţinut că efectele referendumului trebuie să fie expres prevăzute în Constituţie sau prin lege, fie că referendumul este consultativ, fie că este decizional. Totodată, este preferabil ca un referendum asupra chestiunilor de principiu sau a altor propuneri formulate generic să aibă caracter consultativ. Dacă însă are caracter decizional, trebuie să existe norme care să prevadă în mod expres procedura ulterioară.

285. În cazul referendumului consultativ, faptul că nu este stabilită o astfel de procedură ulterioară nu se traduce într-o lipsă a efectelor acestui referendum. Din această perspectivă, ceea ce distinge un referendum consultativ de unul decizional nu este, în principal, chestiunea privitoare la respectarea sau nu a voinţei populare - această voinţă nu poate fi ignorată de aleşii poporului, întrucât este o expresie a suveranităţii naţionale -, ci caracterul efectului referendumului (direct sau indirect). Spre deosebire de referendumul decizional, referendumul consultativ produce un efect indirect, în sensul că necesită intervenţia altor organe, de cele mai multe ori a celor legislative, pentru a pune în operă voinţa exprimată de corpul electoral (a se

vedea Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 473 din 11 iulie 2013).

286. Această interpretare se întemeiază şi pe principiul loialităţii constituţionale, desprins şi interpretat prin coroborarea dispoziţiilor constituţionale ale art. 1 - "Statul român", art. 2 - "Suveranitatea" şi art. 61 - "Rolul şi structura" (Parlamentului), principiu care, în această materie, impune ca autorităţile cu competenţe decizionale în domeniile vizate de problematica supusă referendumului (în cazul de faţă Parlamentul) să ia în considerare, să analizeze şi să identifice modalităţi de punere în practică a voinţei exprimate de popor. O altă viziune asupra efectelor referendumului consultativ l-ar reduce pe acesta la un exerciţiu pur formal, un simplu sondaj de opinie.

287. În concluzie, Curtea recomandă, cu unanimitate de voturi, reglementarea, în cadrul dispoziţiilor art. 90 alin. (1) din Constituţie, a efectelor juridice pe care rezultatul referendumului consultativ le produce, precum şi a procedurii ulterioare organizării unui astfel de scrutin.

288. Pentru formularea unei astfel de recomandări, Curtea a ţinut seama şi de situaţia juridică creată ca urmare a organizării referendumului naţional din 22 noiembrie 2009, iniţiat de Preşedintele României şi confirmat de Curtea Constituţională prin Hotărârea nr. 37 din 26 noiembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 923 din 30 decembrie 2009. Cu acel prilej, Curtea a reţinut că voinţa politică a poporului, manifestată prin intermediul referendumului, a fost aceea a desfiinţării uneia dintre Camerele Parlamentului şi a stabilirii unui număr maxim de parlamentari, determinat potrivit condiţiilor legale, modificări esenţiale în structura autorităţii legiuitoare, care impuneau modificarea Legii fundamentale. Voinţa populară exprimată la acest scrutin a rămas fără consecinţe juridice.

289. În ceea ce priveşte dispoziţiile alin. (3) al art. 90, acesta instituie la nivel constituţional pragul/condiţie de validare a referendumului naţional: participarea a cel puţin 30% din numărul persoanelor înscrise în listele electorale.

290. Reglementarea sau modificarea condiţiilor privind validarea referendumului este de competenţa exclusivă a legiuitorului, numai acesta fiind cel îndreptăţit potrivit art. 73 alin. (3) lit. d) din Constituţie să reglementeze organizarea şi desfăşurarea prin lege organică a acestui instrument de consultare populară.

291. Curtea apreciază că stabilirea cvorumului de participare la referendum este un atribut al legiuitorului ordinar, astfel că nu se impune reglementarea unei norme de rang constituţional cu un atare obiect.

292. Prin urmare, Curtea recomandă, cu unanimitate de voturi, eliminarea dispoziţiilor art. 90 alin. (3), propus a fi introduse prin legea de revizuire.

293. În cazul în care legiuitorul constituant nu îşi însuşeşte recomandarea formulată de Curte, este necesară introducerea în Constituţie a unor norme tranzitorii cu privire la momentul intrării în vigoare a dispoziţiilor care stabilesc cvorumul de participare la referendum, moment care nu poate fi anterior celui stabilit de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 407 din 5 iulie 2013, respectiv anterior împlinirii unui an de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a dispoziţiilor legale prin care se aduc modificări legii referendumului.

Articolul 91 - Atribuţii în domeniul politicii externe

294. Prin articolul unic pct. 80 din propunerea de revizuire a Constituţiei se modifică art. 91, prin introducerea unui nou alineat, alin. (1^1), după cum urmează: "(1^1) Preşedintele reprezintă România la reuniunile Uniunii Europene având ca temă relaţiile externe ale Uniunii Europene,

politica de securitate comună, modificarea sau completarea tratatelor constitutive ale Uniunii Europene."

295. Formularea cuprinsă în art. 10 alin. (2) teza a doua şi art. 15 alin. (2) din Tratatul privind Uniunea Europeană, referitor la compunerea Consiliului European - şefii de stat sau de guvern ai statelor membre -, este una generică şi nu obligă statele membre care au un executiv bicefal să asigure reprezentarea lor atât prin şeful de stat, cât şi prin cel al Guvernului, ci, mai degrabă, prin interpretarea teleologică a textului, se ajunge la ideea că scopul acesteia este de a asigura reprezentarea statului membru la cel mai înalt nivel de către autoritatea publică competentă.

296. Prin urmare, sintagma utilizată în propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei, potrivit căreia "Preşedintele reprezintă România la reuniunile Uniunii Europene", prezintă un grad mare de generalitate, creând confuzie cu privire la competenţele instituţiei prezidenţiale în acest domeniu.

297. Curtea recomandă, cu unanimitate de voturi, reformularea acestor dispoziţii în sensul circumscrierii obligaţiei de reprezentare a României de către şeful statului la reuniunile Consiliului European.

Articolul 95 - Suspendarea din funcţie

298. Prin articolul unic pct. 85 din propunerea de revizuire a Constituţiei se modifică art. 95, prin introducerea unui nou alineat, alin. (3^1), după cum urmează: "(3^1) Dacă referendumul de demitere din funcţie este valid, dar propunerea de demitere nu întruneşte o majoritate de 50% plus unu din voturile valabil exprimate, Parlamentul va fi dizolvat, urmând ca în termen de 45 de zile calendaristice să se organizeze alegeri parlamentare anticipate. Prevederile art. 90 alin. (3) se aplică în mod corespunzător."

299. Norma modificatoare instituie o sancţiune politică aplicată Parlamentului în ipoteza în care propunerea de demitere a Preşedintelui României, ca urmare a suspendării din funcţie prin hotărârea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, adoptată în şedinţă comună, nu întruneşte majoritatea de 50% plus unu din voturile valabil exprimate la referendumul organizat pentru demiterea şefului statului. Astfel, dacă decizia Parlamentului de a-l suspenda şi, ulterior, de a-l demite pe Preşedinte nu are susţinerea populară, manifestată în mod democratic prin referendum, sancţiunea aplicată legiuitorului apare ca o consecinţă firească în mecanismul funcţionării instituţiilor statului, în cadrul democraţiei constituţionale.

300. Astfel, norma propusă instituie un nou caz de dizolvare a Parlamentului, care intervine de jure, în temeiul dispoziţiei constituţionale. Însă norma nu este clară şi previzibilă din perspectiva momentului în care operează sancţiunea - "Parlamentul va fi dizolvat" - şi nici din perspectiva actului juridic prin care se constată dizolvarea. Atât timp cât dizolvarea este condiţionată de validitatea referendumului şi de constatarea rezultatului acestuia, atribuţii care intră în competenţa Curţii Constituţionale, Curtea, cu unanimitate de voturi, recomandă completarea normei constituţionale în sensul că, în ipoteza dată, dizolvarea Parlamentului să fie constatată prin aceeaşi hotărâre a instanţei constituţionale prin care sunt confirmate rezultatele referendumului.

301. Întrucât Curtea a recomandat eliminarea modificărilor propuse dispoziţiilor art. 90 alin. (3), care stabilesc cvorumul de participare la referendum, pe motiv că reglementarea nu are rang constituţional, cu unanimitate de voturi, se recomandă şi eliminarea dispoziţiilor art. 95 alin. (3^1) teza a doua.

Capitolul III - Guvernul

Articolul 102 - Rolul şi structura

302. Prin articolul unic pct. 90 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se introduce un nou alineat, alin. (3^1), în cadrul aceluiaşi articol, după cum urmează:

"(3^1) Guvernul asigură reprezentarea României la reuniunile instituţiilor Uniunii Europene, cu excepţia celor prevăzute la art. 91 alin. (1^1)".

303. Curtea constată că modificarea propusă cu privire la art. 102 din Constituţie, prin introducerea alineatului (3^1), este una care poate afecta buna funcţionare a instituţiilor statului.

304. Sub aspectul terminologiei folosite, se remarcă o diferenţă între acest text care se referă la "reuniunile instituţiilor Uniunii Europene" şi cel al articolului unic pct. 80 din propunerea de revizuire referitor la introducerea unui nou alineat, alin. (1^1), la art. 91 din Constituţie, care priveşte "reuniunile Uniunii Europene".

305. De asemenea, este evident că reuniunile Consiliului European pot viza teme şi domenii multiple (de la politica internă la cea externă a Uniunii Europene) şi că la reuniunile altor instituţii europene, indiferent de tema dezbătută (relaţii externe, securitate), participă numai reprezentanţii Guvernului (de exemplu, Consiliul Uniunii Europene).

306. A accepta logica textelor propuse ar însemna că există o reprezentare paralelă şi partajată a României la Consiliul European, la reuniunile acestuia putând participa atât prim-ministrul, cât şi Preşedintele României. Mai mult, dacă una şi aceeaşi reuniune are teme care, potrivit iniţiativei de revizuire a Constituţiei, intră în sfera de competenţă a Preşedintelui României şi a prim-ministrului, se ajunge la situaţia în care reprezentarea României să fie fragmentată, la unele puncte ale ordinii de zi participând Preşedintele, iar la altele prim-ministrul. O asemenea abordare a competenţelor celor două instituţii este contrară prevederilor Tratatului Uniunii Europene, în accepţiunea căruia din partea statului membru participă un reprezentant pe reuniune.

307. De asemenea, a accepta logica textelor propuse ar însemna, spre exemplu, ca reprezentarea României la Consiliul Uniunii Europene să fie asigurată, în funcţie de obiectul de activitate al formaţiunii acestuia, de Preşedintele României sau de prim-ministrul. Astfel, art. 16 alin. (2) din Tratatul privind Uniunea Europeană prevede: "Consiliul este compus din câte un reprezentant la nivel ministerial al fiecărui stat membru, împuternicit să angajeze guvernul statului membru pe care îl reprezintă şi să exercite dreptul de vot".

308. De asemenea, potrivit art. 16 alin. (6) teza întâi şi a doua din Tratatul privind Uniunea Europeană, Consiliul Uniunii Europene "se întruneşte în cadrul diferitelor formaţiuni", iar una dintre aceste formaţiuni, şi anume Consiliul Afaceri Generale, "asigură coerenţa lucrărilor diferitelor formaţiuni ale Consiliului, (...) pregăteşte reuniunile Consiliului European şi urmăreşte aducerea la îndeplinire a măsurilor adoptate, în colaborare cu preşedintele Consiliului European şi cu Comisia". Mai mult, o altă formaţiune, respectiv Consiliul Afaceri Externe, "elaborează acţiunea externă a Uniunii, în conformitate cu liniile strategice stabilite de Consiliul European, şi asigură coerenţa acţiunii Uniunii" [art. 16 alin. (6) teza a treia din Tratat]. Aşadar, atribuţia de a participa la reuniunile Consiliului aparţine reprezentanţilor de la nivel ministerial ai fiecărui stat membru.

309. În acest context, Curtea reţine, pe de o parte, că reprezentarea României la Consiliul European trebuie să fie unitară, iar, pe de altă parte, nu se poate nega Guvernului competenţa sa plenară de a asigura reprezentarea României la Consiliul Uniunii Europene indiferent de temele dezbătute în formaţiunile acestuia.

310. De aceea, textul trebuie corelat cu cerinţele art. 10 din Tratat pentru a se realiza o reprezentare unitară a României la Consiliul European. În acest sens, o soluţie este şi cea din prezent, şi anume reprezentarea statului de către Preşedintele României, în condiţiile prevăzute prin Decizia Curţii Constituţionale nr. 449 din 6 noiembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 784 din 14 decembrie 2013, acesta trebuind să-l mandateze pe prim-ministru să participe la aceste reuniuni, dacă sunt întrunite anumite criterii obiective, precum: (1) autoritatea publică cea mai bine poziţionată în raport cu subiectele abordate în cadrul Consiliului European, (2) poziţia Preşedintelui României sau a prim-ministrului asupra acestor subiecte să fie legitimată de un punct de vedere concordant cu cel al Parlamentului sau (3) dificultăţile pe care le implică sarcina implementării celor stabilite în cadrul Consiliului European.

311. Astfel, Curtea constată că, în niciun caz, în textul Constituţiei nu se poate adopta o asemenea concepţie limitativă, precum cea prezentată în propunerea de revizuire a Constituţiei, pentru că, în caz contrar, se ajunge la crearea unor blocaje sub aspectul competenţelor constituţionale ale celor două autorităţi implicate. De aceea, soluţiile normative propuse trebuie regândite şi corelate pentru ca, în final, să nu se ajungă la încălcarea chiar a Tratatului privind Uniunea Europeană.

312. Având în vedere cele de mai sus, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reformularea modificării art. 102 din Constituţie, prin introducerea unui nou alineat, alin. (3^1).

Articolul 103 - Învestitura

313. Prin articolul unic pct. 91 şi 92 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică alin. (1) şi (3) al art. 103 din Constituţie şi se introduc trei noi alineate, alin. (3^1) - (3^3), în cadrul aceluiaşi articol, după cum urmează:

"(1) Preşedintele României îl desemnează drept candidat pentru funcţia de prim-ministru pe reprezentantul propus de partidul politic, respectiv de alianţa politică participante la alegeri care au obţinut cel mai mare număr de mandate parlamentare, potrivit rezultatului oficial al alegerilor. În cazul în care există mai multe formaţiuni politice care au participat la alegeri şi care au obţinut acelaşi număr de mandate, Preşedintele României îl desemnează drept candidat pentru funcţia de prim-ministru pe reprezentantul propus de partidul politic, respectiv alianţa politică participante la alegeri, care au obţinut cel mai mare număr de voturi, potrivit rezultatului oficial al alegerilor.

.....

(3) Programul şi lista Guvernului se dezbat de Senat şi de Camera Deputaţilor, în şedinţă comună. Parlamentul acordă încredere Guvernului cu votul majorităţii senatorilor şi deputaţilor."

"(3^1) În cazul în care candidatul pentru funcţia de prim-ministru îşi depune mandatul, nu se prezintă în faţa Parlamentului pentru acordarea votului de încredere în termenul prevăzut sau nu obţine votul de încredere, Preşedintele României îl desemnează drept candidat pentru funcţia de prim-ministru pe reprezentantul propus de partidul politic, respectiv alianţa politică participante la alegeri care au obţinut al doilea cel mai mare număr de mandate parlamentare, potrivit rezultatului oficial al alegerilor.

(3^2) În cazul în care cel de-al doilea candidat la funcţia de prim-ministru îşi depune mandatul, nu se prezintă în faţa Parlamentului pentru acordarea votului de încredere în termenul prevăzut sau nu obţine votul de încredere, Preşedintele României îl desemnează drept candidat pentru funcţia de prim-ministru pe reprezentantul propus de o coaliţie de formaţiuni politice parlamentare care însumează majoritatea absolută a mandatelor parlamentare, potrivit rezultatului oficial al alegerilor.

(3^3) În cazul în care cel de-al treilea candidat la funcţia de prim-ministru îşi depune mandatul, nu se prezintă în faţa Parlamentului pentru acordarea votului de încredere în termenul prevăzut sau nu obţine votul de încredere, Preşedintele României dizolvă Parlamentul."

314. Modificările propuse la art. 103 din Constituţie reglementează o nouă procedură de desemnare a candidatului pentru funcţia de prim-ministru. Potrivit acesteia, Preşedintele României este obligat să desemneze drept candidat pe reprezentantul propus de partidul politic, respectiv de alianţa politică participante la alegeri care au obţinut cel mai mare număr de mandate parlamentare sau, în caz de paritate a numărului de mandate, pe reprezentantul propus de partidul politic, respectiv de alianţa politică participante la alegeri care a obţinut cel mai mare număr de voturi. Dacă acesta îşi depune mandatul, nu se prezintă în faţa Parlamentului pentru acordarea votului de încredere în termenul prevăzut sau nu obţine votul de încredere, Preşedintele României este obligat să desemneze drept candidat pe reprezentantul propus de partidul politic, respectiv de alianţa politică participante la alegeri care a obţinut al doilea cel mai mare număr de mandate parlamentare. Dacă şi acesta îşi depune mandatul, nu se prezintă în faţa Parlamentului pentru acordarea votului de încredere în termenul prevăzut sau nu obţine votul de încredere, Preşedintele României va desemna drept candidat pentru funcţia de prim-ministru pe reprezentantul propus de o coaliţie de formaţiuni politice parlamentare care însumează majoritatea absolută a mandatelor parlamentare, potrivit rezultatului oficial al alegerilor. În fine, dacă nu se reuşeşte formarea Guvernului nici după această a treia încercare, Preşedintele este obligat să dizolve Parlamentul.

315. Curtea observă că iniţiatorii propunerii de revizuire a Constituţiei aduc în discuţie o procedură de desemnare a candidatului pentru funcţia de prim-ministru în trei trepte bazată atât pe rezultatul electoral obţinut de partidele sau alianţele politice participante la alegeri clasate pe primele două poziţii, cât şi pe capacitatea unei alianţe politice parlamentare de a asigura majoritatea absolută a mandatelor parlamentare. Astfel, Curtea constată că textul analizat pune accent pe rezultatul electoral obţinut de partidele sau alianţele politice participante la alegeri, conferind doar un caracter ultim şi subsidiar capacităţii unei alianţe politice parlamentare de a asigura majoritatea absolută a mandatelor parlamentare.

316. În accepţiunea propunerii legislative de revizuire, aceste criterii nu sunt concurente, ci consecutive, astfel încât doar dacă nu se reuşeşte, din vreun motiv sau altul, învestirea Guvernului în baza primului criteriu, Preşedintele României va apela la cel de-al doilea. Stabilirea unei ordini rigide în desemnarea candidatului poate crea serioase probleme de natură să afecteze buna funcţionare a statului, dintre care Curtea reţine situaţia în care partidul politic, respectiv alianţa politică participante la alegeri care a obţinut cel mai mare număr de mandate parlamentare nu dispune de majoritatea absolută a mandatelor parlamentare. De multe ori, există înţelegeri/acorduri între partide/alianţe politice - care nu au obţinut cel mai mare număr de mandate - cu privire la desemnarea unei anumite persoane drept candidat pentru funcţia de prim-ministru, mai ales în cazul în care două sau mai multe partide au obţinut un număr de mandate foarte apropiat; în acest caz, se poate ajunge la coagularea unei majorităţi parlamentare absolute din partidele sau alianţele politice aflate pe locurile imediat următoare. Or, potrivit textului propus, Preşedintele României este obligat să desemneze drept candidat o persoană propusă de partidul/alianţa politică ce a câştigat numărul cel mai mare de mandate, deşi este evident, încă de la început, că acesta nu va putea obţine votul de învestitură din partea Parlamentului. De aceea, noul text nu ţine cont de realitatea politică şi este de natură a crea premisele unor alegeri anticipate repetate.

317. De asemenea, Curtea observă că textul propus a fi introdus la art. 103, respectiv alin. (3^3), nu este corelat cu cel propus la art. 89 alin. (1) din Constituţie, în sensul că, dacă Preşedintele României este obligat să dizolve Parlamentul, nu se mai justifică necesitatea consultării preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi a preşedinţilor partidelor, formaţiunilor sau alianţelor politice parlamentare. O atare consultare ar fi fost necesară doar în situaţia în care acesta poate să dizolve Parlamentul - astfel cum prevede actualul art. 89 alin. (1) din Constituţie. De asemenea, Curtea mai observă că nu se prevede termenul în care va fi dizolvat Parlamentul.

318. Având în vedere neajunsurile la care conduce procedura mai sus analizată, Curtea constată că procedura de desemnare a candidatului la funcţia de prim-ministru trebuie să aibă în vedere în mod concurent cele două criterii anterior menţionate, pentru că nu se poate ignora nici rezultatul electoral al competitorilor electorali, dar nici finalitatea procedurii, respectiv desemnarea unui candidat care să poată asigura coagularea unei majorităţi parlamentare în vederea obţinerii votului de încredere.

319. De aceea, Preşedintele României, neputând avea rol de decident în această procedură, ci de arbitru şi mediator între forţele politice, are doar competenţa de a desemna drept candidat pe reprezentantul propus de alianţa politică sau partidul politic care deţine majoritatea absolută a mandatelor parlamentare sau, în cazul în care nu există o asemenea majoritate, pe reprezentantul propus de alianţa politică sau partidul politic care poate asigura susţinerea parlamentară necesară obţinerii votului de încredere al Parlamentului.

320. Mai mult, Curtea observă că actualul text al art. 103 din Constituţie se referă şi la situaţia în care mandatul Guvernului încetează înainte de termen, potrivit art. 106, art. 107 alin. (3) teza întâi, art. 113 sau art. 114 din Constituţie. Noua reglementare propusă are ca premisă doar situaţia în care Preşedintele României desemnează candidatul pentru funcţia de prim-ministru imediat după ce au avut loc alegerile parlamentare. Astfel, chiar dacă Guvernul a fost demis printr-o moţiune de cenzură, propunerea candidatului va aparţine invariabil partidului/alianţei politice participante la alegeri care a obţinut cel mai mare număr de mandate parlamentare indiferent de situaţia politică existentă. Totodată, se poate întâmpla ca pe parcursul legislaturii partidul politic sau alianţa politică participante la alegeri care a obţinut cel mai mare număr de mandate parlamentare să se desfiinţeze sau să se scindeze, ceea ce implică atât dificultăţi în determinarea partidului politic sau alianţei politice al cărui/cărei reprezentant trebuie desemnat drept candidat, cât şi obligativitatea parcurgerii unei proceduri care oricum nu ar avea nicio finalitate sub aspectul obţinerii votului de încredere.

321. În consecinţă, Curtea constată că textul propus, prin mecanismul de desemnare a candidatului pentru funcţia de prim-ministru, instituie un monopol al partidului politic sau alianţei politice participante la alegeri care a obţinut cel mai mare număr de mandate parlamentare, fără a deţine majoritatea absolută, în privinţa propunerii reprezentantului ce urmează a fi desemnat drept candidat, neţinând cont de necesitatea asigurării actului de guvernare în condiţiile unei susţineri parlamentare care să permită obţinerea votului de învestitură şi realizarea programului de guvernare. Or, în aceste condiţii, reglementarea unui mecanism constrângător în privinţa libertăţii de acţiune a partidelor politice parlamentare are drept efect imposibilitatea adaptării soluţiei normative analizate la noile situaţii intervenite.

322. Astfel, deşi aparent textul analizat clarifică competenţele Preşedintelui României, prin rigidizarea excesivă a procedurii de desemnare a candidatului pentru funcţia de prim-ministru, pe de o parte, nu acoperă toate ipotezele constituţionale posibile, iar, pe de altă parte, nu ţine cont de configuraţia/situaţia politică existentă în Parlament. În aceste condiţii, o atare procedură lipsită

de flexibilitate poate da naştere cu uşurinţă la crize politice şi, astfel, se constituie într-un obstacol constituţional real.

323. Curtea mai observă că, sub aspectul terminologiei folosite în privinţa candidatului desemnat pentru funcţia de prim-ministru, se repetă sintagma "îşi depune mandatul, nu se prezintă în faţa Parlamentului pentru acordarea votului de încredere în termenul prevăzut sau nu obţine votul de încredere" în condiţiile în care toate cele trei ipoteze au în vedere faptul că acesta nu a obţinut votul de încredere indiferent de motivele care au determinat acest lucru.

324. Pe de altă parte, prin modalitatea de desemnare a candidatului pentru funcţia de prim-ministru, se ajunge la o nesocotire a votului liber exprimat de către alegători în cadrul alegerilor parlamentare, deoarece creează premisele desemnării candidatului din rândurile partidului politic sau alianţei politice cu cel mai mare număr de mandate sau voturi în detrimentul unei alianţe politice postelectorale care poate asigura susţinerea parlamentară necesară obţinerii votului de încredere al Parlamentului. De aceea, rezultatul electoral, ce reprezintă voinţa corpului electoral exprimată prin vot, impune ca Preşedintele României să desemneze candidatul pentru funcţia de prim-ministru pe reprezentantul propus de alianţa politică sau partidul politic care deţine majoritatea absolută a mandatelor parlamentare sau, în cazul în care nu există o asemenea majoritate, pe reprezentantul propus de alianţa politică sau partidul politic care poate asigura susţinerea parlamentară necesară obţinerii votului de încredere al Parlamentului.

325. A reglementa, chiar la nivel constituţional, dreptul unei minorităţi parlamentare de a propune desemnarea, în mod invariabil, a candidatului pentru funcţia de prim-ministru înseamnă a accepta că se poate învesti un Guvern fără legitimare electorală. A nu ţine cont de faptul că cetăţenii au ales în favoarea unor competitori electorali care formează sau pot forma o majoritate absolută, de natură a asigura învestirea Guvernului, înseamnă a afecta în mod decisiv dreptul de vot, întrucât exprimarea dreptului de vot vizează, în mod direct, configuraţia politică a Parlamentului, iar, indirect, învestirea Guvernului. În aceste condiţii, Curtea constată că textul propus suprimă o garanţie a dreptului de vot, şi anume respectarea rezultatului votului liber exprimat.

326. Pentru aceste considerente, cu majoritate de voturi, Curtea constată neconstituţionalitatea modificării aduse art. 103 alin. (1) şi (3) din Constituţie, precum şi a completării art. 103 din Constituţie cu trei noi alineate, alin. (3^1) - (3^3), referitoare la modalitatea de desemnare de către Preşedintele României a candidatului la funcţia de prim-ministru, întrucât încalcă limitele revizuirii, prevăzute la art. 152 alin. (2) din Constituţie.

Articolul 110 - Încetarea mandatului

327. Prin articolul unic pct. 98 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică alin. (1) al art. 110 din Constituţie, după cum urmează:

"(1) Guvernul îşi exercită mandatul până la data învestirii noului Guvern."

328. Curtea constată că textul propus suprimă o garanţie a dreptului de vot, respectiv cea privind respectarea rezultatului votului liber exprimat. În acest sens, Curtea reţine că actualul text al art. 110 alin. (1) din Constituţie prevede că Guvernul îşi exercită mandatul până la data validării alegerilor parlamentare generale. O atare soluţie este justificată, întrucât învestitura a fost realizată de un Parlament a cărui configuraţie politică a rezultat în urma unor alegeri parlamentare în care cetăţenii şi-au exprimat dreptul de vot, rezultând, astfel, o anumită majoritate parlamentară. Or, legitimarea Guvernului pentru a-şi exercita mandatul subzistă pe perioada cât se menţine mandatul Parlamentului care l-a învestit. Aşadar, votul de învestitură din partea Parlamentului legitimează Guvernul până la exprimarea unei noi opţiuni politice de către

corpul electoral în cadrul unor noi alegeri parlamentare. De aceea, continuarea mandatului Guvernului după ce aceste alegeri au fost validate până la data învestiturii noului Guvern, aşa cum se propune la articolul unic pct. 98, nesocoteşte voinţa liber exprimată de corpul electoral în cadrul alegerilor parlamentare.

329. O atare situaţie tranzitorie, respectiv perioada cuprinsă între validarea alegerilor parlamentare generale şi învestirea noului Guvern, poate dura o foarte lungă perioadă şi depinde exclusiv de comportamentul constituţional şi politic al autorităţilor publice implicate în procesul de învestitură a noului Guvern.

330. Se ajunge la o nesocotire a votului exprimat de către alegători în cadrul alegerilor parlamentare, ceea ce afectează în mod decisiv dreptul de vot. A nu ţine cont de faptul că cetăţenii au ales un nou Parlament şi de faptul că, odată cu exprimarea votului în cadrul unor alegeri libere, Guvernul învestit în baza rezultatelor alegerilor precedente îşi pierde legitimitatea, se ajunge la suprimarea unei garanţii a dreptului de vot, şi anume respectarea rezultatului votului liber exprimat.

331. Aşadar, exprimarea dreptului de vot vizează, direct, o nouă configurare politică a Parlamentului şi, implicit, a Guvernului, şi, indirect, pierderea legitimităţii populare de către Parlamentul ales potrivit opţiunilor exprimate la alegerile anterioare şi de către Guvernul învestit de acesta. De altfel, în actuala reglementare constituţională, mandatul Parlamentului are o durată de 4 ani şi se prelungeşte până la întrunirea legală a noului Parlament, iar Guvernul îşi exercită mandatul până la validarea alegerilor parlamentare şi poate efectua numai acte de administrare până la depunerea jurământului de către membrii noului Guvern. În aceste condiţii, Curtea constată că în perioada cuprinsă între expirarea mandatului obţinut pe baza alegerilor şi până la întrunirea noului Parlament sau învestirea noului Guvern este o situaţie tranzitorie ce nu poate justifica existenţa unui mandat de plin drept al Parlamentului sau al Guvernului rezultat pe baza unui vot popular anterior.

332. Curtea reţine că autorii propunerii de revizuire nu au corelat modificarea astfel propusă - care încalcă limitele revizuirii - cu alineatul (4) al aceluiaşi art. 110 care face, în continuare, trimitere la alineatul (1), respectiv are în vedere un Guvern al cărui mandat a încetat la data validării alegerilor parlamentare generale şi care, astfel, îndeplineşte numai acte necesare pentru administrarea treburilor publice. Or, ipoteza nou introdusă se referă la un Guvern cu mandat deplin, excluzând posibilitatea unui Guvern al cărui mandat să fi încetat în perioada cuprinsă între validarea alegerilor parlamentare generale şi data învestirii noului Guvern.

333. Pentru aceste considerente, cu unanimitate de voturi, Curtea constată neconstituţionalitatea modificării aduse art. 110 alin. (1) din Constituţie, referitor la durata mandatului Guvernului, întrucât încalcă limitele revizuirii, prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie.

Capitolul IV - Raporturile Parlamentului cu Guvernul

Articolul 114 - Angajarea răspunderii Guvernului

334. Prin articolul unic pct. 102 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică alin. (1) al art. 114 din Constituţie, după cum urmează:

"(1) Guvernul îşi poate angaja, o singură dată într-o sesiune parlamentară, răspunderea în faţa Senatului şi a Camerei Deputaţilor, în şedinţă comună, asupra unui program, a unei declaraţii de politică generală sau a unui proiect de lege".

335. Cu privire la această soluţie normativă, Curtea, prin Decizia nr. 799 din 17 iunie 2011 asupra proiectului de lege privind revizuirea Constituţiei României, a stabilit că "Prin limitarea cantitativă a posibilităţii Guvernului de a folosi această procedură în cursul unei sesiuni parlamentare sunt eliminate premisele exercitării abuzive din partea Guvernului a dreptului constituţional de a-şi angaja răspunderea în faţa Parlamentului, iar, în ceea ce priveşte autoritatea legiuitoare, aceasta îşi poate exercita competenţa în plenitudinea sa, aşa cum este conferită de art. 61 alin. (1) din Constituţie".

336. În acest context, Curtea reaminteşte o recomandare propusă chiar prin textul Deciziei nr. 799 din 17 iunie 2011, referitoare la completarea prevederilor art. 114 alin. (1) din Constituţie, în sensul limitării obiectului asupra căruia Guvernul îşi poate angaja răspunderea la un program, o declaraţie de politică generală sau la un singur proiect de lege care să reglementeze unitar relaţii sociale care privesc un singur domeniu. Prin decizia menţionată, Curtea a arătat că "lipsa unei atari condiţionări cu privire la sfera de reglementare a proiectului de lege ar conduce la eludarea prevederilor constituţionale propuse spre modificare, şi anume posibilitatea angajării răspunderii o singură dată pe sesiune, întrucât dau posibilitatea Guvernului de a-şi asuma răspunderea prin intermediul unui proiect de lege, care în mod formal îndeplineşte condiţiile constituţionale, dar care, printr-o structură complexă şi un conţinut eterogen, ar îngloba reglementări din domenii sociale foarte diferite".

337. Având în vedere cele de mai sus, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reformularea modificării propuse în privinţa art. 114 alin. (1) din Constituţie.

Articolul 115 - Delegarea legislativă

338. Prin articolul unic pct. 103 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică alin. (6) al art. 115 din Constituţie, după cum urmează:

"(6) Ordonanţele de urgenţă nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituţionale ori privind regimul infracţiunilor, pedepselor şi al executării acestora, nu pot afecta regimul instituţiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertăţile şi îndatoririle prevăzute de Constituţie, drepturile electorale şi nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică".

339. Modificarea propusă la art. 115 alin. (6) din Constituţie vizează lipsa competenţei materiale a Guvernului de a adopta ordonanţe de urgenţă cu privire la regimul infracţiunilor, pedepselor şi al executării acestora, ceea ce este de natură a înlătura posibilitatea incriminării prin ordonanţă de urgenţă, act normativ care intră în vigoare în ziua publicării sale. Se evită situaţia calificării drept infracţiune a faptelor săvârşite chiar în ziua publicării ordonanţei de urgenţă în Monitorul Oficial al României, Partea I (a se vedea, cu privire la o situaţie similară, Decizia nr. 28 din 5 februarie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 164 din 27 martie 2013), întrucât domeniul menţionat va putea fi reglementat numai prin lege organică, care, potrivit art. 78 din Constituţie, intră în vigoare la 3 zile de la data publicării sau la o dată ulterioară prevăzută în textul ei.

340. În această ordine de idei, întrucât ordonanţa de urgenţă este un act normativ de nivelul legii, subiectele cărora li se adresează trebuie să beneficieze de un timp minim pentru a lua la cunoştinţă de reglementările acesteia şi a-şi adapta conduita în mod corespunzător, Curtea sugerează necesitatea precizării exprese a datei intrării în vigoare a ordonanţei de urgenţă, respectiv ziua imediat următoare celei de publicare a acesteia în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Capitolul V - Administraţia publică

Articolul 119 - Consiliul Naţional de Securitate

341. Prin articolul unic pct. 104 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică art. 119 referitor la Consiliul Suprem de Apărare a Ţării. Din conţinutul normativ al propunerii rezultă că noua reglementare are în vedere aceeaşi instituţie, a cărei denumire este însă schimbată în "Consiliul Naţional de Securitate".

342. Alin. (1) al art. 119 în redactarea propusă va avea următorul cuprins: "Consiliul Naţional de Securitate organizează şi coordonează unitar activităţile care privesc securitatea naţională, participarea la menţinerea securităţii internaţionale şi la apărarea colectivă în sistemele de alianţă militară, precum şi la acţiuni de menţinere sau de restabilire a păcii".

343. Curtea observă că, spre deosebire de actuala reglementare, formularea propusă omite din sfera de activităţi pe care Consiliul Naţional de Securitate urmează să le organizeze şi să le coordoneze unitar pe cele referitoare la "apărarea ţării", făcând referire doar la "securitatea naţională". Or, în mod evident, sintagma "securitatea naţională" nu include automat şi "apărarea ţării". Aceasta, deoarece "apărarea ţării" presupune posibilitatea unei intervenţii active, dinamice în cazul unor atacuri sau al unor acţiuni ostile din exterior, pe când "securitatea naţională" implică activităţi destinate menţinerii unei stări preexistente de linişte şi de siguranţă internă.

344. Curtea recomandă reintroducerea sintagmei "apărarea ţării", eliminarea acesteia neavând nicio justificare. Aceasta cu atât mai mult cu cât, în ceea ce priveşte componenta externă a activităţii Consiliului Naţional de Securitate, se face referire atât la "securitatea internaţională", cât şi la "apărarea colectivă". Ca atare, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reformularea propunerii de modificare a dispoziţiilor art. 119 alin. (1) din Constituţie.

345. Curtea reţine că art. 119 alin. (2) va avea, potrivit propunerii de revizuire, următorul conţinut: "Consiliul Naţional de Securitate emite hotărâri care sunt obligatorii pentru autorităţile administraţiei publice şi instituţiile publice".

346. În prezent, Consiliul Suprem de Apărare a Ţării este organizat şi funcţionează în baza Legii nr. 415/2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 494 din 10 iulie 2002, care, la art. 3, prevede că, "în exercitarea atribuţiilor ce îi revin Consiliul Suprem de Apărare a Ţării emite hotărâri, potrivit legii, care sunt obligatorii pentru autorităţile administraţiei publice şi instituţiile publice la care se referă. Acestea răspund, în condiţiile legii, de măsurile luate pentru punerea lor în aplicare". Aşadar, în prezent, obligativitatea hotărârilor emise de această instituţie vizează doar anumite autorităţi şi instituţii, mai exact, cele la care acestea se referă.

347. Curtea observă că se propune ca hotărârile Consiliului Naţional de Securitate să fie obligatorii pentru toate autorităţile administraţiei publice şi instituţiile publice, fără niciun fel de diferenţiere. Din această perspectivă, noua reglementare imprimă Consiliului Naţional de Securitate caracter de for legiuitor, ale cărui acte se impun în mod egal tuturor autorităţilor administraţiei publice şi instituţiilor publice, obligativitatea instituită la nivel constituţional conferindu-le efecte similare legilor. Or, o asemenea asimilare este inadmisibilă într-un stat de drept, organizat în baza principiului separaţiei şi echilibrului puterilor, în cadrul democraţiei constituţionale, în care Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român şi unica autoritate legiuitoare a ţării.

348. Totodată, Curtea reţine că obligativitatea generalizată atribuită hotărârilor Consiliului Naţional de Securitate poate afecta independenţa justiţiei, ca valoare constituţională intangibilă, care nu poate forma obiectul revizuirii.

349. De asemenea, poate apărea riscul ca, în unele situaţii, noua prevedere constituţională să conducă la suprimarea unor drepturi şi libertăţi fundamentale ale cetăţenilor ori a unor garanţii ale acestora, contrar dispoziţiilor art. 152 alin. (2) din Legea fundamentală.

350. Curtea observă că cel de-al treilea alineat care se propune să completeze art. 119 din Constituţie pune Consiliul Naţional de Securitate sub controlul Parlamentului, stabilind că acesta "prezintă anual sau oricând este solicitat rapoarte de activitate Parlamentului". Această prevedere, deşi reprezintă o garanţie pentru funcţionarea Consiliului Naţional de Securitate în limitele impuse de exigenţele democraţiei constituţionale, totuşi, nu este suficientă, întrucât prezentarea rapoartelor de activitate devine o simplă informare în condiţiile în care însuşi Parlamentului ar urma să i se opună obligativitatea hotărârilor Consiliului.

351. Pentru aceste considerente, Curtea, cu unanimitate de voturi, constată neconstituţionalitatea introducerii în cuprinsul art. 119 din Constituţie a alin. (2), referitor la obligativitatea hotărârilor Consiliului Naţional de Securitate, întrucât nesocoteşte prevederile art. 152 alin. (1) şi (2) din Legea fundamentală.

Secţiunea 1^1 - Administraţia publică centrală în teritoriu

Articolul 119^1 - Prefectul şi subprefectul

352. Articolul unic pct. 105 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei vizează inserarea în cuprinsul capitolului V - "Administraţia publică" a unei noi secţiuni, secţiunea 1^1 - "Administraţia publică centrală în teritoriu", care ar urma să cuprindă un singur articol, art. 119^1 - "Prefectul şi subprefectul".

353. Alin. (5) al art. 119^1 prevede că "Prefectul poate ataca, în faţa instanţei de contencios administrativ, un act al consiliului regional, judeţean sau local, al preşedintelui consiliului judeţean, al preşedintelui consiliului regional sau al primarului, în cazul în care consideră actul ilegal. Actul atacat poate fi suspendat numai de instanţa competentă, potrivit legii".

354. Curtea remarcă faptul că noua reglementare menţine competenţa prefectului de a ataca în faţa instanţei de contencios administrativ actele pe care le consideră nelegale emise de anumite autorităţi ale administraţiei publice. Spre deosebire de actuala prevedere constituţională, cuprinsă în art. 123 alin. (5) din Legea fundamentală, în care se statuează că actul atacat este suspendat de drept, se propune ca actul atacat să poată fi suspendat numai de instanţa competentă, potrivit legii.

355. Curtea constată că includerea unei astfel de precizări în textul constituţional este inutilă, de vreme ce nu evidenţiază nicio specificitate a efectelor acţiunii introduse de prefect prin comparaţie cu cele declanşate de oricare altă persoană care se consideră vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim, de către o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluţionarea în termenul legal a unei cereri. În condiţiile Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.154 din 7 decembrie 2004, persoana care se consideră vătămată poate solicita instanţei suspendarea executării actului administrativ până la pronunţarea pe fond, aceasta urmând să aprecieze dacă se impune suspendarea acestuia. Ca atare, teza a doua a alin. (5) al art. 119^1 apare ca redundantă.

356. Cu majoritate de voturi, Curtea recomandă eliminarea tezei a doua din alin. (5) al art. 119^1 ce se propune a fi introdus în Constituţie.

Articolul 122 - Autorităţi judeţene şi regionale

357. Prin articolul unic pct. 107 se modifică art. 122 - Autorităţi judeţene şi regionale. În noua formulare propusă, art. 122 alin. (1) are următorul cuprins: "Consiliul judeţean şi preşedintele acestuia reprezintă autoritatea administraţiei publice pentru coordonarea activităţii consiliilor comunale şi orăşeneşti, în vederea realizării serviciilor publice de interes regional".

358. Curtea observă că textul are o redactare confuză, întrucât nu este clar dacă fiecare dintre cele două entităţi în parte constituie o autoritate a administraţiei publice sau dacă numai împreună, ca subiect multiplu, ar putea să fie considerate ca reprezentând autoritatea administraţiei publice respective.

359. De aceea, Curtea, cu unanimitate de voturi, supune atenţiei Parlamentului observaţia privind reformularea propunerii de modificare a art. 122 alin. (1) şi, pentru identitate de raţiune a alin. (2) din acelaşi articol, referitor la consiliul regional şi preşedintele acestuia.

Capitolul VI - Autoritatea judecătorească

Secţiunea 1 - Instanţele judecătoreşti

360. Articolul unic pct. 109 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei completează art. 126 alin. (4) în sensul că prin lege organică distinctă ("legea sa"), se reglementează compunerea, organizarea şi regulile de funcţionare a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

361. Modificarea nu pune în discuţie limitele revizuirii. Curtea constată însă că nu se justifică o reglementare distinctă a acestei instanţe, întrucât ea este supusă aceloraşi reguli generale de organizare şi funcţionare cărora li se supun toate instanţele judecătoreşti. Sub acest aspect, expunerea de motive invocă argumente referitoare la tradiţie şi la distincţia pe care chiar dispoziţiile constituţionale o fac, prin nominalizarea expresă a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Curtea reţine însă că raţiuni de reglementare unitară a organizării şi funcţionării instanţelor judecătoreşti, respectiv de eficienţă a acestui sistem, susţin soluţia legislativă existentă în prezent, a unei legi unice de organizare şi funcţionare a tuturor instanţelor judecătoreşti.

362. Astfel fiind, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reconsiderarea soluţiei legislative privitoare la modificarea art. 126 alin. (4) din Constituţie.

Secţiunea a 3-a - Consiliul Superior al Magistraturii

Articolul 133 - Rolul şi structura

363. Potrivit articolului unic pct. 110 din propunerea privind revizuirea Constituţiei, "Partea introductivă şi lit. b) ale alineatului (2) al articolului 133 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

<<(2) Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 21 membri, din care: [...] b) 4 reprezentanţi ai societăţii civile, specialişti în domeniul dreptului, care se bucură de înaltă reputaţie profesională şi morală, aleşi de Senat; aceştia participă numai la lucrările în plen.>>

364. Diferenţa faţă de forma actuală a textului constă în creşterea numărului unei categorii de membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, cea a reprezentanţilor societăţii civile, de la 2 la 4, cu menţinerea neschimbată a numărului magistraţilor (judecători şi procurori) care intră în componenţa Consiliului, precum şi a numărului membrilor de drept.

365. Examinând dispoziţiile constituţionale incidente în această materie, sub aspectul evoluţiei în timp, Curtea constată că legiuitorul constituant originar a conceput Consiliul Superior al Magistraturii ca având în componenţă numai magistraţi.

366. Cu prilejul revizuirii din anul 2003, s-a reglementat o nouă concepţie în ceea ce priveşte structura Consiliului Superior al Magistraturii, fiind introdusă în componenţa sa categoria formată din reprezentanţii societăţii civile. Textul constituţional de referinţă are în prezent următoarea redactare: "Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 19 membri, din care: a) 14 sunt aleşi în adunările generale ale magistraţilor şi validaţi de Senat; aceştia fac parte din două secţii, una pentru judecători şi una pentru procurori; prima secţie este compusă din 9 judecători, iar cea de-a doua din 5 procurori; b) 2 reprezentanţi ai societăţii civile, specialişti în domeniul dreptului, care se bucură de înaltă reputaţie profesională şi morală, aleşi de Senat; aceştia participă numai la lucrările în plen."

367. În anul 2011, cu prilejul iniţiativei Preşedintelui României de revizuire a Constituţiei, s-a propus reglementarea următoarei componenţe a Consiliului Superior al Magistraturii: "Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 19 membri, din care: a) 10 sunt aleşi în adunările generale ale magistraţilor şi validaţi de Parlament; aceştia fac parte din două secţii, una pentru judecători şi una pentru procurori; prima secţie este compusă din 5 judecători, iar cea de-a doua din 5 procurori; b) 6 reprezentanţi ai societăţii civile, care se bucură de înaltă reputaţie profesională şi morală: 3 numiţi de Parlament şi 3 de către Preşedintele României".

368. Prin Decizia nr. 799 din 17 iunie 2011 asupra proiectului de lege privind revizuirea Constituţiei României, Curtea Constituţională a constatat că "modificările alin. (2) lit. a) şi b) [...] ale art. 133 sunt neconstituţionale, deoarece au ca efect încălcarea independenţei justiţiei, în contradicţie cu dispoziţiile art. 152 alin. (1) din Constituţie". Curtea a reţinut în acest sens următoarele: "îndeplinirea rolului constituţional al Consiliului Superior al Magistraturii, acela de garant al independenţei justiţiei, precum şi a principalelor atribuţii care privesc cariera şi răspunderea disciplinară a magistraţilor, presupune ca judecătorii şi procurorii să aibă o pondere corespunzătoare imperativului constituţional, consacrat de art. 133 alin. (1). Aşa fiind, în virtutea atribuţiilor Consiliului Superior al Magistraturii, componenţa acestui organism trebuie să reflecte specificitatea acestei activităţi, calitatea de magistraţi a membrilor - aşa cum o impune însăşi titulatura acestui organism suprem de reprezentare, care cunosc în mod direct implicaţiile activităţii desfăşurate de această categorie profesională, fiind definitorie pentru hotărârile pe care le adoptă Consiliul. [...] Astfel, majorarea numărului membrilor reprezentanţilor societăţii civile, deci a persoanelor din afara sistemului judiciar, şi schimbarea proporţiei de reprezentare în Consiliu, are consecinţe negative asupra activităţii sistemului judiciar."

369. Actuala propunere păstrează neschimbat numărul magistraţilor din Consiliul Superior al Magistraturii, mărind însă numărul reprezentanţilor societăţii civile, ceea ce determină o schimbare a proporţiei de reprezentare în Consiliu. Astfel fiind, subzistă considerentele care au determinat soluţia Curţii Constituţionale mai sus menţionată, întrucât schimbarea proporţiei de reprezentare, prin mărirea numărului persoanelor din afara sistemului judiciar membre ale Consiliului, este de natură să producă efecte negative asupra activităţii sistemului judiciar.

370. În concluzie, cu majoritate de voturi, Curtea constată că modificarea părţii introductive şi a lit. b) ale alineatului (2) al articolului 133 este neconstituţională, deoarece are ca efect încălcarea independenţei justiţiei, în contradicţie cu dispoziţiile art. 152 alin. (1) din Constituţie.

371. Potrivit articolului unic pct. 111 din propunerea de revizuire a Constituţiei României, "Alineatele (3) şi (4) ale articolului 133 se modifică şi vor avea următorul cuprins: <<(3) Preşedintele Consiliului Superior al Magistraturii este ales pentru un mandat de un an ce nu poate fi reînnoit, dintre judecătorii prevăzuţi la alineatul (2) litera a). (4) Durata mandatului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii este de 4 ani.>>

372. Cu privire la redactarea textului propus, Curtea constată însă că utilizarea noţiunii "reînnoit", cu referire la mandatul de un an al preşedintelui Consiliului Superior al Magistraturii, este de natură să determine divergenţe de interpretare şi posibile confuzii.

373. Curtea constată, totodată, că, spre deosebire de redactarea art. 133 alin. (3) care, referindu-se la mandatul preşedintelui Consiliului Superior al Magistraturii, stabileşte că acesta "nu poate fi reînnoit", alin. (4) al aceluiaşi articol, care se referă la mandatul membrilor, nu mai cuprinde o menţiune similară. Or, redactarea identică sub acest aspect a actualului text constituţional a determinat dificultăţi în practică şi contestarea dispoziţiilor infraconstituţionale care limitează înnoirea mandatului de membru al Consiliului Superior al Magistraturii. Pronunţându-se asupra constituţionalităţii art. 51 alin. (1) fraza întâi, sintagma "fără posibilitatea reînvestirii" din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 628 din 1 septembrie 2012, Curtea Constituţională a procedat la o interpretare teleologică şi sistematică a textelor constituţionale, pentru a determina voinţa legiuitorului constituant în edictarea acestor norme, reţinând în acest sens că, "deşi dispoziţiile constituţionale ale art. 133 alin. (4) nu prevăd expressis verbis interdicţia reînvestirii membrilor aleşi ai Consiliului Superior al Magistraturii - singura interpretare conformă cu principiile şi dispoziţiile constituţionale şi care este în spiritul Legii fundamentale este aceea că mandatul de 6 ani în exercitarea funcţiei de membru ales al Consiliului Superior al Magistraturii să nu poată fi reînnoit" (Decizia nr. 22 din 17 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 160 din 9 martie 2012).

374. Astfel fiind, pentru claritatea şi precizia reglementării, se impune completarea art. 133 alin. (4) din Constituţie, în mod simetric cu art. 133 alin. (3), în sensul adăugării aceleiaşi sintagme: "ce nu poate fi înnoit". De altfel, şi prin proiectul de lege privind revizuirea Constituţiei din anul 2011 s-a propus introducerea expresă a interdicţiei mai sus menţionate, iar prin Decizia nr. 799 din 17 iunie 2011, Curtea Constituţională a reţinut că "modificarea propusă nu face decât să constituţionalizeze norma cuprinsă în legea organică".

375. În concluzie, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reformularea propunerii de modificare a art. 133 alin. (3) din Constituţie în sensul înlocuirii termenului "reînnoit" cu cel de "înnoit", şi completarea art. 133 alin. (4) din Constituţie, cât priveşte referirea la mandatul membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, cu sintagma "ce nu poate fi înnoit".

376. Curtea constată, totodată, că prin propunerea de revizuire a Constituţiei se stabileşte o altă durată a mandatului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, şi anume de 4 ani, în loc de 6 ani, cât prevede Constituţia în vigoare. Această modificare impune completarea, în mod corespunzător, a dispoziţiilor art. 155 - Dispoziţii tranzitorii din Constituţie, prin precizarea expresă a faptului că modificarea nu afectează mandatele în curs, actualii membri ai Consiliului Superior al Magistraturii urmând să îşi continue activitatea până la data expirării mandatului pentru care au fost numiţi.

377. Astfel fiind, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă completarea art. 155 din Constituţie în sensul introducerii unor norme tranzitorii cu privire la mandatul membrilor Consiliului Superior al Magistraturii.

378. Articolul unic pct. 112 din propunerea de revizuire a Constituţiei introduce un nou alineat, (41), în structura art. 133 din Constituţie, cu următorul cuprins: "Magistraţii aleşi membri ai Consiliului Superior al Magistraturii sunt revocaţi din funcţie de adunările generale de la nivelul instanţelor sau parchetelor pe care le reprezintă, potrivit legii speciale de organizare şi funcţionare."

379. Curtea constată că acest text, introdus imediat după alineatul care prevede durata mandatului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, se referă doar la una dintre modalităţile de încetare a calităţii de membru al Consiliului Superior al Magistraturii, revocarea. Nici această modalitate nu este însă reglementată în mod complet, fiind menţionată numai situaţia revocării la cererea adunărilor generale de la nivelul instanţelor sau parchetelor, iar nu şi aceea a revocării solicitate de către preşedintele, vicepreşedintele Consiliului Superior al Magistraturii ori de o treime din membri, modalităţi reglementate în prezent la nivel infraconstituţional.

380. Alin. (4^1), propus a fi introdus în structura art. 133 din Constituţie, se referă numai la revocarea din funcţie de către adunările generale de la nivelul instanţelor sau parchetelor, ceea ce creează incertitudini sub aspectul rolului Consiliului Superior al Magistraturii în privinţa acestei proceduri. Or, intenţia iniţiatorilor propunerii de revizuire a Constituţiei nu a fost şi nici nu ar fi putut fi aceea de a exclude din competenţa plenului Consiliului Superior al Magistraturii o asemenea atribuţie, care este de esenţa rolului acestei autorităţi, cu toate că formularea aleasă "sunt revocaţi din funcţie", iar nu "pot fi revocaţi din funcţie", ar conduce la ideea unei exclusivităţi a adunărilor generale de la nivelul instanţelor sau parchetelor de a dispune revocarea membrilor aleşi ai Consiliului Superior al Magistraturii.

381. Este adevărat că textul face trimitere la "legea specială de organizare şi funcţionare", însă această trimitere vizează exclusiv instituţia revocării din funcţie de către "adunările generale de la nivelul instanţelor sau parchetelor pe care le reprezintă". În plus, formula utilizată nu este riguroasă din punct de vedere al terminologiei folosite, nefiind clar care ar putea fi regimul juridic al legii "speciale", câtă vreme Constituţia se referă în art. 73 la trei categorii de legi: constituţionale, organice şi ordinare, stabilind că organizarea şi funcţionarea Consiliului Superior al Magistraturii se reglementează prin lege organică.

382. În concluzie, Curtea reţine că nu se justifică o constituţionalizare doar pentru una dintre modalităţile de încetare a calităţii de membru al Consiliului Superior al Magistraturii, şi doar a unuia dintre cazurile de revocare. Reglementarea modalităţilor de încetare a calităţii de membru al Consiliului Superior al Magistraturii este de nivelul legii organice, iar nu constituţionale. Formula aleasă de iniţiatori este lipsită de claritate şi previzibilitate şi, prin urmare, susceptibilă de a crea dificultăţi de interpretare şi aplicare.

383. Pentru aceste considerente, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă eliminarea alin. (4^1) propus a fi introdus în structura art. 133 din Constituţie.

Articolul 134 - Atribuţii

384. La articolul unic pct. 113 din propunerea de revizuire a Constituţiei se prevede reformularea alin. (1) al art. 134, referitor la atribuţiile Consiliului Superior al Magistraturii, în sensul stabilirii în competenţa secţiilor Consiliului Superior al Magistraturii a propunerilor de numire în funcţie a judecătorilor şi respectiv procurorilor, cu excepţia celor stagiari, şi completarea aceluiaşi alineat cu următorul text: "Secţia de judecători a Consiliului Superior al Magistraturii gestionează în mod exclusiv cariera profesională a judecătorilor, iar Secţia de procurori a Consiliului Superior al Magistraturii gestionează în mod exclusiv cariera profesională a procurorilor. Hotărârile secţiilor se atacă direct la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie".

385. Formularea textului este lipsită de claritate, insuficient elaborată şi corelată cu celelalte alineate ale aceluiaşi articol, iar soluţia legislativă propusă este în parte criticabilă.

386. Astfel, teza finală a alin. (1) al art. 134, astfel cum se propune a fi modificat, prevede că "Hotărârile secţiilor se atacă direct la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie". Deşi interpretarea

literală a textului ar conduce la ideea că toate hotărârile secţiilor se atacă direct la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, concluzie fundamentată pe lipsa oricărei distincţii cu privire la materia în care ar putea fi pronunţate aceste hotărâri, interpretarea tezei citate în ansamblul alineatului din care face parte, şi care reglementează competenţa secţiilor în privinţa carierei judecătorilor şi procurorilor, conduce la concluzia că este vorba despre hotărârile care privesc numai această materie, a carierei judecătorilor şi procurorilor.

387. Către această din urmă concluzie conduce şi interpretarea sistematică a art. 134 din Constituţie, câtă vreme este păstrată actuala redactare a alin. (2) a aceluiaşi articol, potrivit căruia "Consiliul Superior al Magistraturii îndeplineşte rolul de instanţă de judecată, prin secţiile sale, în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor şi procurorilor [...]", precum şi a alin. (3) potrivit căruia "Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii în materie disciplinară pot fi atacate la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie".

388. Pe baza interpretării sistematice a art. 134 din Constituţie, după modificarea acestuia potrivit propunerii de revizuire, se deduce însă că se realizează o distincţie sub aspectul căilor de atac împotriva hotărârilor pronunţate de secţiile Consiliului Superior al Magistraturii. Astfel, hotărârile secţiilor la care se referă alin. (1) al art. 134 se atacă "direct" la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, pe când hotărârile în materie disciplinară apar că nu pot fi atacate direct, câtă vreme lipseşte această precizare din cuprinsul alin. (3) care stabileşte cu privire la acestea că "pot fi atacate la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie". O astfel de distincţie este de natură a crea o contradicţie între alin. (3) al art. 134 din Constituţie şi alin. (2) al aceluiaşi articol, care se referă expres la competenţa secţiilor Consiliului Superior al Magistraturii, iar nu a Consiliului Superior al Magistraturii (a Plenului) în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor şi procurorilor. Această din urmă concepţie fundamentează, de altfel, şi actuala reglementare infraconstituţională a procedurii disciplinare, prin dispoziţiile art. 44 - 53 din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii. Astfel, potrivit art. 51 alin. (3) din Legea nr. 317/2004, împotriva hotărârilor secţiilor Consiliului Superior al Magistraturii prin care s-a soluţionat acţiunea disciplinară se poate exercita recurs, competenţa de soluţionare a acestuia aparţinând Completului de 5 judecători al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Aşadar, hotărârile secţiilor în materie disciplinară se atacă direct la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, excluzându-se competenţa Plenului Consiliului Superior al Magistraturii, acesta fiind sensul normei constituţionale de referinţă, necontestat până în prezent. Prin urmare, dacă aceasta este raţiunea iniţiatorilor propunerii de revizuire, ar trebui să se completeze în mod corespunzător şi art. 134 alin. (3) din Constituţie, prin introducerea menţiunii "direct", cu referire la contestarea la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii în materie disciplinară.

389. Sub aspectul conţinutului soluţiei legislative propuse prin noua redactare a art. 134 alin. (1) din Constituţie, este criticabilă opţiunea pentru contestarea hotărârilor referitoare la cariera magistraţilor, pronunţate de secţiile Consiliului Superior al Magistraturii, direct la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, excluzându-se competenţa Plenului Consiliului Superior al Magistraturii şi în ceea ce priveşte cariera magistraţilor. Posibilitatea contestării lor în faţa Plenului Consiliului Superior al Magistraturii ar asigura soluţionarea mai rapidă a acestei categorii de litigii, degrevarea instanţelor şi evitarea cheltuielilor de judecată. Curtea constată în acest sens că noţiunea de "carieră a judecătorilor şi procurorilor" cuprinde o problematică foarte largă, astfel cum rezultă din dispoziţiile titlului II - Cariera judecătorilor şi procurorilor al Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 826 din 13 septembrie 2005, cu modificările şi completările ulterioare, respectiv: admiterea

în magistratură, formarea profesională iniţială, numirea judecătorilor şi procurorilor ca urmare a promovării examenului de capacitate, formarea profesională continuă şi evaluarea periodică a acestora, promovarea judecătorilor şi procurorilor şi numirea în funcţiile de conducere, delegarea, detaşarea şi transferul, suspendarea din funcţie şi încetarea funcţiei de judecător sau procuror, magistraţii-asistenţi ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Aceasta înseamnă şi încărcarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, în mod direct, cu toate eventualele contestaţii vizând această problematică.

390. În acelaşi sens, Curtea mai reţine că, prin posibilitatea contestării hotărârilor în materia carierei magistraţilor în faţa Plenului Consiliului Superior al Magistraturii s-ar da conţinut art. 133 alin. (1) din Constituţie, rămas nemodificat, potrivit căruia "Consiliul Superior al Magistraturii este garantul independenţei justiţiei".

391. Pentru motivele arătate, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reconsiderarea soluţiei legislative consacrate de ultima teză a art. 134 alin. (1) potrivit căreia "Hotărârile secţiilor se atacă direct la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie".

392. În acest context, Curtea aminteşte considerentele deciziilor nr. 148 din 16 aprilie 2003 privind constituţionalitatea propunerii legislative de revizuire a Constituţiei României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 317 din 12 mai 2003 şi nr. 799 din 17 iunie 2011 asupra proiectului de lege privind revizuirea Constituţiei României, în sensul necesităţii reanalizării caracterului definitiv şi irevocabil al hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii consacrat de art. 133 alin. (7) din Constituţie.

393. Deşi prin propunerea de completare a alin. (1) al art. 134 cu teza potrivit căreia "Hotărârile secţiilor se atacă direct la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie", s-a răspuns, în parte, printr-o reglementare de nivel constituţional, imperativului asigurării accesului la justiţie în această materie, considerentele deciziilor mai sus enunţate sunt valabile în ceea ce priveşte celelalte hotărâri ale Consiliului Superior al Magistraturii, altele decât cele în materie disciplinară şi de carieră, care rămân supuse regimului prevăzut de art. 133 alin. (7) din Constituţie, adică sunt definitive şi irevocabile. Această soluţie legislativă conservă antinomia la nivel constituţional în raport cu dispoziţiile art. 21 care reglementează accesul liber la justiţie, sesizată în deciziile Curţii Constituţionale menţionate.

D. Titlul IV - Economia şi finanţele publice

Articolul 135 - Economia

394. Prin articolul unic pct. 114 din propunerea privind revizuirea Constituţiei se aduc modificări sintagmei de început, precum şi lit. a), d) şi e) ale alin. (2) al art. 135, după cum urmează:

"Statul garantează şi promovează creşterea competitivităţii economiei româneşti prin:

a) libertatea activităţilor economice, protecţia concurenţei loiale, protecţia consumatorilor, crearea cadrului favorabil pentru valorificarea tuturor factorilor de producţie; (...)

d) exploatarea resurselor de producţie în condiţii de maximă eficienţă economică şi cu acordarea accesului nediscriminatoriu tuturor celor interesaţi;

e) dezvoltarea economică în condiţiile ocrotirii mediului înconjurător şi menţinerii echilibrului ecologic;".

395. Curtea observă că, în prezent, art. 135 alin. (2) lit. d) dispune că statul trebuie să asigure "exploatarea resurselor naturale, în concordanţă cu interesul naţional", iar prin propunerea legislativă se doreşte introducerea exploatării "resurselor de producţie în condiţii de maximă

eficienţă economică şi cu acordarea accesului nediscriminatoriu tuturor celor interesaţi", fără a se mai face referire la interesul naţional.

396. Referitor la această modificare, Curtea constată că propunerea legislativă de revizuire înlocuieşte condiţia exploatării resurselor în concordanţă cu interesul naţional, cu condiţia maximei eficienţe economice a exploatării acestora.

397. Curtea observă că acţiunea statului în concordanţă cu interesul naţional se constituie într-o garanţie a cetăţenilor referitoare la protecţia propriilor drepturi şi libertăţi. Astfel, Curtea constată că prin modificarea dorită se ajunge la ignorarea interesului general transpus în conceptul de interes naţional în favoarea unui interes particular, a "celui interesat", singura condiţie fiind exercitarea acestuia în condiţii de maximă eficienţă economică.

398. Având în vedere cele expuse, Curtea, cu unanimitate de voturi, constată că modificarea adusă dispoziţiei art. 135 alin. (2) lit. d) depăşeşte limitele revizuirii, astfel cum acestea sunt prevăzute în art. 152 alin. (2) din Constituţie.

399. În ceea ce priveşte lit. e) a art. 135, Curtea reţine că în redactarea actuală statul trebuie să asigure refacerea şi ocrotirea mediului înconjurător, precum şi menţinerea echilibrului ecologic, în timp ce proiectul legii de revizuire prevede că statul garantează dezvoltarea economică în condiţiile ocrotirii mediului înconjurător şi menţinerii echilibrului ecologic.

400. Curtea observă că textul actual al Legii fundamentale corespunde exclusiv obligaţiei pozitive a statului corelativă dreptului la un mediu sănătos prevăzut de art. 35 din Constituţie. Pe de altă parte, modificarea propusă pune în prim plan dezvoltarea economică, aceasta din urmă fiind garantată şi promovată de stat. Curtea apreciază că astfel se ajunge la o modificare a formulei redacţionale a textului, prin care se exclude obligaţia statului de a reface şi ocroti mediul înconjurător şi de a menţine echilibrul ecologic.

401. Curtea reţine că, referitor la dreptul la un mediu sănătos, statul are atât obligaţii negative, cât şi obligaţii pozitive. În ceea ce priveşte obligaţiile pozitive ale statului, acestea presupun crearea unui cadru legislativ şi administrativ care să aibă drept obiectiv prevenirea eficace a daunelor asupra mediului şi asupra sănătăţii umane (Hotărârea Curţii Europene a Drepturilor Omului din 27 ianuarie 2009, pronunţată în Cauza Tătar împotriva României, paragraful 88). Astfel, măsurile în discuţie trebuie să aibă ca scop prevenirea degradării mediului, stabilirea remediilor necesare şi reglementarea folosirii durabile a resurselor naturale.

402. Aşa fiind, Curtea, cu unanimitate de voturi, constată că modificarea adusă dispoziţiei art. 135 alin. (2) lit. e) are ca rezultat suprimarea unei garanţii a dreptului la mediu sănătos prevăzut de art. 35 din Legea fundamentală, încălcând art. 152 alin. (2) din Constituţie.

Articolul 137^1 - Moneda naţională şi banca centrală

403. Prin articolul unic pct. 115 din propunerea privind revizuirea Constituţiei, se doreşte introducerea unui nou articol, art. 137^1, referitor la moneda naţională şi Banca Naţională a României, cu următorul conţinut:

"Moneda naţională şi banca centrală

(1) Banca Naţională a României este banca centrală a statului român, autoritate publică autonomă, ale cărei prerogative, administrare şi funcţionare se reglementează prin lege, în conformitate cu normele de drept internaţional care decurg din tratatele la care România este parte.

(2) În exercitarea prerogativelor sale, Banca Naţională a României nu poate solicita sau primi instrucţiuni de la nicio autoritate sau instituţie a statului.

(3) Banca centrală are dreptul să emită însemne monetare pe teritoriul României.

(4) În conformitate cu tratatele constitutive şi actele legislative ale Uniunii Europene, prin lege organică se pot reglementa:

a) transferul de prerogative ale Băncii Naţionale a României la Banca Centrală Europeană;

b) recunoaşterea circulaţiei şi înlocuirea monedei naţionale cu moneda euro."

404. Curtea observă că articolul nou-introdus ar urma să poarte titlul marginal - "Moneda naţională şi banca centrală". În legătură cu acest aspect, Curtea recomandă fie eliminarea din titlu a sintagmei "moneda naţională", întrucât moneda este stabilită de dispoziţiile art. 137 alin. (2) teza întâi din Constituţie, fie, dacă se doreşte menţinerea titlului marginal, translatarea tezei întâi a alineatului (2) al articolului 137 după alineatul (1) al articolului 137^1 cu renumerotarea celorlalte alineate.

405. În continuare, Curtea constată că, potrivit art. 73 alin. (3) lit. i^2), propus a fi introdus prin articolul unic pct. 61, statutul Băncii Naţionale a României va fi reglementat prin lege organică, iar, potrivit art. 137^1 alin. (1), prerogativele, administrarea şi funcţionarea acesteia vor fi reglementate prin lege.

406. Curtea reţine că, în prezent, statutul Băncii Naţionale a României este reglementat prin Legea nr. 312/2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 582 din 30 iunie 2004. Din analiza acestui act normativ rezultă că acesta cuprinde detalii referitoare la prerogativele, administrarea şi funcţionarea Băncii Naţionale a României. Astfel, aceste noţiuni sunt incluse în cea de "statut".

407. Curtea constată că textele propuse folosesc noţiuni paralele, care se circumscriu aceluiaşi înţeles, şi a căror folosire duce la confuzii în ceea ce priveşte categoria legii care poate fi utilizată pentru adoptarea statutului Băncii Naţionale a României. Având în vedere aceste aspecte, Curtea recomandă corelarea dispoziţiilor art. 73 alin. (3) lit. i^2) cu cele ale art. 137^1 alin. (1).

408. De asemenea, Curtea recomandă ca dispoziţiile art. 137^1 alin. (4) lit. b) din propunerea legislativă de revizuire să fie corelate cu prevederile art. 137 alin. (2) teza a doua din Constituţie, având în vedere că, deşi, ambele texte reglementează aceeaşi situaţie - recunoaşterea circulaţiei şi înlocuirea monedei naţionale - folosesc o terminologie neunitară, aceea de monedă a Uniunii Europene şi cea de monedă euro.

409. Având în vedere cele de mai sus, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reformularea art. 137^1 propus a fi introdus în corpul Constituţiei.

Articolul 138 - Bugetul public naţional

410. Prin articolul unic pct. 116 din propunerea privind revizuirea Constituţiei, se propune modificarea art. 138 alin. (1) şi (2), după cum urmează:

"(1) Bugetul public naţional cuprinde bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat şi bugetele locale ale comunelor, ale oraşelor, ale judeţelor şi ale regiunilor.

(2) Guvernul elaborează anual sau multianual proiectul bugetului de stat şi pe cel al asigurărilor sociale de stat, pe care le transmite instituţiilor Uniunii Europene, după informarea prealabilă a Parlamentului asupra conţinutului acestora."

411. Curtea observă că dispoziţiile alin. (1) al art. 138 fac referire la bugetul regiunilor, realizându-se o corelare cu alin. (3) al art. 3, care prevede că teritoriul este organizat, sub aspect administrativ, în comune, oraşe, judeţe şi regiuni. Din această perspectivă Curtea, cu unanimitate de voturi, recomandă corelarea dispoziţiilor alin. (1) al art. 138 cu cele ale art. 139 alin. (2), care se referă la stabilirea impozitelor şi taxelor la nivel local şi judeţean, dar nu şi la stabilirea celor la nivel de regiune.

412. Referitor la alin. (2) al art. 138, Curtea constată că asupra unui text similar s-a pronunţat prin Decizia nr. 799 din 17 iunie 2011 asupra proiectului de lege privind revizuirea Constituţiei României, reţinând că propunerea de modificare a textului constituţional vizează obligaţia Guvernului de a transmite instituţiilor Uniunii Europene proiectul bugetului de stat şi pe cel al asigurărilor sociale de stat, după informarea prealabilă a Parlamentului. Oportunitatea constituţionalizării unei atare obligaţii, care se limitează la transmiterea acestor proiecte către instituţiile Uniunii Europene, comportă anumite critici. Astfel, în măsura în care România este stat membru al Uniunii Europene şi în această calitate exercită în comun cu celelalte state membre competenţele stabilite de tratatele Uniunii, consacrarea acestei obligaţii la nivel constituţional apare ca fiind redundantă şi excesivă.

413. Astfel, Curtea, cu unanimitate de voturi, recomandă reformularea dispoziţiilor art. 138 alin. (2).

Articolul 140 - Curtea de Conturi

414. Prin articolul unic pct. 117 din propunerea privind revizuirea Constituţiei, se propune modificarea art. 140 alin. (3) - (6), după cum urmează:

"(3) La cererea Senatului sau a Camerei Deputaţilor, Curtea de Conturi controlează modul de gestionare a resurselor publice şi raportează despre cele constatate.

(4) Consilierii de conturi sunt numiţi de Senat pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit. Membrii Curţii de Conturi sunt independenţi în exercitarea mandatului lor şi inamovibili pe toată durata acestuia. Ei sunt supuşi incompatibilităţilor prevăzute de lege pentru judecători.

(5) Curtea de Conturi se înnoieşte cu o treime din consilierii de conturi numiţi de Senat, din 3 în 3 ani, în condiţiile prevăzute de legea organică a Curţii.

(6) Revocarea membrilor Curţii de Conturi se face de către Senat, în cazurile şi condiţiile prevăzute de lege."

415. În ceea ce priveşte modificarea alineatelor (4) - (6) ale articolului 140, Curtea constată că aceasta se referă la numirea şi revocarea membrilor Curţii de Conturi. Potrivit propunerii legislative privind revizuirea, numirea şi revocarea membrilor Curţii de Conturi ar urma să fie realizată de către Senat, iar nu de către Parlament.

416. Referitor la aceste aspecte, Curtea observă că art. 139 alin. (4) din Legea fundamentală din 21 noiembrie 1991, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 233 din 21 noiembrie 1991, prevedea că membrii Curţii de Conturi, numiţi de Parlament, sunt independenţi şi inamovibili, potrivit legii şi sunt supuşi incompatibilităţilor prevăzute de lege pentru judecători. Textul constituţional nu prevedea posibilitatea revocării membrilor Curţii de Conturi.

417. Propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei din anul 2003, asupra căreia Curtea Constituţională s-a pronunţat prin Decizia nr. 148 din 16 aprilie 2003 privind constituţionalitatea propunerii legislative de revizuire a Constituţiei României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 317 din 12 mai 2003, se limita la modificarea alin. (1) şi (4) ale art. 139 şi la introducerea unui nou alineat, alin. (5).

418. După exercitarea controlului de constituţionalitate, în Legea nr. 429/2003 de revizuire a Constituţiei României, au fost introduse prin articolul unic pct. 72 liniuţa a 3-a două noi alineate, alin. (5) şi (6), cu următorul cuprins: "(5) Curtea de Conturi se înnoieşte cu o treime din consilierii de conturi numiţi de Parlament, din 3 în 3 ani, în condiţiile prevăzute de legea organică a Curţii.

(6) Revocarea membrilor Curţii de Conturi se face de către Parlament, în cazurile şi condiţiile prevăzute de lege."

419. Curtea constată că atât în Legea fundamentală, cât şi în propunerea legislativă de revizuire relativ la membrii Curţii de Conturi se prevede faptul că aceştia sunt independenţi în exercitarea mandatului lor şi inamovibili pe durata acestuia, precum şi faptul că aceştia pot fi revocaţi. Or, instituţia inamovibilităţii, ca garanţie a independenţei, exclude revocarea ca modalitate de încetare a mandatului unei persoane, care ocupă o funcţie publică.

420. Având în vedere cele expuse, Curtea, cu unanimitate de voturi, recomandă reanalizarea statutului membrilor Curţii de Conturi şi stabilirea corectă a acestuia având în vedere că independenţa şi inamovibilitatea exclud revocarea, cu referire la aceeaşi persoană.

E. Titlul V - Curtea Constituţională

Articolul 146 - Atribuţii

421. Articolul unic pct. 119 din propunerea de revizuire a Constituţiei modifică dispoziţiile art. 146 lit. b) din Constituţie în ceea ce priveşte modalitatea de sesizare a Curţii Constituţionale pentru exercitarea controlului de constituţionalitate a tratatelor sau a altor acorduri internaţionale. Aceasta urmează să se realizeze "din oficiu sau la sesizarea unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a unui număr de cel puţin 25 de senatori sau de cel puţin 50 de deputaţi".

422. Elementul de noutate constă în introducerea sesizării din oficiu, reglementată în prezent numai în ceea ce priveşte atribuţia Curţii Constituţionale de control a iniţiativei de revizuire a Constituţiei [art. 146 lit. a) teza a doua din Constituţie], respectiv a legii de revizuire a Constituţiei adoptată de Parlament [art. 146 lit. l) din Constituţie, cu raportare la art. 23 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale].

423. Curtea constată că modificarea propusă nu pune în discuţie limite ale revizuirii, fiind menită să dea eficienţă art. 11 alin. (3) din Constituţie, potrivit căruia, "În cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte cuprinde dispoziţii contrare Constituţiei, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituţiei."

424. Sub aspect redacţional, textul propus este însă deficitar, fiind necesară o clarificare în sensul circumstanţierii sesizării "din oficiu" în raport de sesizarea "unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a unui număr de cel puţin 25 de senatori sau de cel puţin 50 de deputaţi". Utilizarea conjuncţiei "sau" în redactarea textului conduce la interpretarea potrivit căreia este vorba despre modalităţi alternative de sesizare, ceea ce impune stabilirea modului concret în care se va realiza sesizarea din oficiu a Curţii Constituţionale, în considerarea faptului că, faţă de celelalte două atribuţii în care controlul Curţii se realizează din oficiu, în această situaţie există modalităţi alternative de sesizare.

425. Prin urmare, Curtea reţine că este necesară reformularea textului propus, în funcţie de finalitatea avută în vedere de iniţiatorii propunerii de revizuire a Constituţiei, şi cu realizarea corelărilor necesare.

426. Astfel, dacă obiectivul avut în vedere este acela al instituirii controlului de constituţionalitate ca etapă obligatorie în cadrul procedurii de ratificare a tratatelor sau altor acorduri internaţionale, soluţia legislativă corespunzătoare este aceea a reglementării unui control de constituţionalitate sistematic şi din oficiu. În această situaţie nu ar mai fi necesară instituirea unei modalităţi alternative de sesizare, adică de către subiecţi calificaţi, ci numai reglementarea la nivel infraconstituţional a mecanismului prin care tratatele şi acordurile internaţionale sunt transmise Curţii Constituţionale pentru a se pronunţa asupra acestora. O astfel

de reglementare nu ar fi de natură să excludă posibilitatea autorităţilor cu competenţe în procedura negocierii/încheierii/ratificării tratatelor şi acordurilor internaţionale de a formula critici de neconstituţionalitate, acestora urmând să le fie solicitate punctele de vedere în mod corespunzător, aspect a cărui reglementare este, de asemenea, de nivelul legii organice.

427. Adoptarea acestei soluţii legislative impune corelarea prevederilor art. 146 lit. b) cu cele ale art. 147 alin. (3) din Constituţie, respectiv eliminarea ipotezei în care tratatul sau acordul internaţional nu a fost supus controlului a priori de constituţionalitate. Urmând logica normelor constituţionale, eliminarea acestei ipoteze ar avea ca efect excluderea tratatelor sau acordurilor internaţionale de la controlul a posteriori, acestea nemaiputând forma obiectul excepţiilor de neconstituţionalitate în condiţiile art. 146 lit. d) din Constituţie. Desigur că, în sine, şi această soluţie legislativă este discutabilă, câtă vreme unele aspecte de neconstituţionalitate pot fi sesizate numai în practica aplicării dispoziţiilor respective, adică după ratificarea tratatului internaţional.

428. În măsura în care obiectivul avut în vedere este doar acela al lărgirii posibilităţii de sesizare a Curţii Constituţionale, una dintre soluţii ar fi chiar cea propusă de iniţiatori, însă cu circumstanţierile mai sus reţinute.

429. O altă soluţie decât sesizarea din oficiu ar fi aceea de extindere a sferei subiecţilor care pot sesiza Curtea Constituţională, prin includerea autorităţilor publice care au competenţe specifice în procedura negocierii/încheierii/ratificării tratatelor. Curtea constată în acest sens că, potrivit art. 91 alin. (1) teza întâi din Constituţie, "Preşedintele încheie tratate internaţionale în numele României, negociate de Guvern, şi le supune spre ratificare Parlamentului, într-un termen rezonabil". Totodată, având în vedere rolul Avocatului Poporului, astfel cum este acesta circumstanţiat de prevederile art. 58 din Constituţie, de apărător al drepturilor şi libertăţilor persoanelor fizice, s-ar justifica introducerea acestuia în rândul subiecţilor care pot sesiza Curtea Constituţională.

430. Curtea mai reţine că, în vederea corelării art. 146 lit. b) şi art. 11 alin. (3) din Constituţie, este necesar ca textul constituţional să prevadă etapa (în procesul negocierii/încheierii/ratificării tratatelor) în care Curtea Constituţională poate fi sesizată. O astfel de precizare ar conduce la o mai mare claritate a normei constituţionale, care la acest moment nu face nicio menţiune sub acest aspect.

431. Pentru considerentele arătate, cu unanimitate de voturi, Curtea recomandă reformularea propunerii de modificare a art. 146 lit. b) din Constituţie.

432. Articolul unic pct. 120 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei abrogă dispoziţiile lit. l) a art. 146 din Constituţie - potrivit cărora Curtea Constituţională "îndeplineşte şi alte atribuţii prevăzute de legea organică a Curţii". Potrivit expunerii de motive, această abrogare urmează o recomandare pe care Curtea Constituţională a realizat-o prin Decizia nr. 799 din 17 iunie 2011 asupra proiectului de lege privind revizuirea Constituţiei României. Recomandarea a fost justificată de împrejurarea că, în temeiul textului constituţional propus spre abrogare, "atribuţiile Curţii Constituţionale pot fi multiplicate ori de câte ori interese ale forţelor politice impun modificarea sau completarea legii de organizare a Curţi". Curtea a apreciat, totodată, că, "prin eliminarea dispoziţiei constituţionale, este garantată independenţa instanţei constituţionale şi se păstrează voinţa puterii constituţionale originare cu privire la atribuţiile Curţii limitativ prevăzute numai în cuprinsul Constituţiei".

433. În considerentele aceleiaşi decizii, Curtea a reţinut necesitatea completării dispoziţiilor art. 146 lit. a) şi c) din Constituţie în sensul constituţionalizării normelor cuprinse în art. 23 alin. (1) şi art. 27 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, texte care reglementează atribuţiile Curţii

Constituţionale de control al legii de revizuire a Constituţiei adoptate de Parlament şi, respectiv, de control al constituţionalităţii hotărârilor plenului Camerei Deputaţilor, a hotărârilor plenului Senatului şi a hotărârilor plenului celor două Camere reunite ale Parlamentului.

434. Recomandarea Curţii Constituţionale nu a privit, aşadar, o simplă abrogare a art. 146 lit. l) din Constituţie, întrucât, în lipsa modificării corelative a lit. a) şi c) ale aceluiaşi articol, această abrogare încalcă dispoziţiile art. 152 din Constituţie - Limitele revizuirii.

435. Astfel, se impune ca legea de revizuire adoptată de Parlament, înainte de a fi supusă referendumului în condiţiile art. 151 alin. (3) din Legea fundamentală, să fie examinată de Curtea Constituţională pentru a constata, pe de o parte, dacă a fost respectată decizia Curţii privind proiectul de lege sau propunerea de revizuire a Constituţiei şi, pe de altă parte, dacă modificările şi completările aduse proiectului sau propunerii de revizuire în procedura de dezbatere şi adoptare parlamentară respectă principiile şi dispoziţiile constituţionale referitoare la revizuire. În absenţa unui asemenea mecanism de control există riscul eludării efectului general obligatoriu al deciziei Curţii Constituţionale pronunţate cu privire la iniţiativa de revizuire a Constituţiei şi a lipsirii de eficienţă a controlului de constituţionalitate realizat, consecinţe incompatibile cu principiile statului de drept şi rolul Curţii Constituţionale.

436. Necesitatea eliminării unor asemenea consecinţe a fundamentat, în esenţă, reglementarea acestei atribuţii a Curţii Constituţionale prin Legea nr. 232/2004 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 502 din 3 iunie 2004. Examinând expunerea de motive la lege, se constată că legiuitorul a avut în vedere transpunerea noilor reglementări aduse prin revizuirea Constituţiei în Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, principalele coordonate vizate fiind reglementarea normelor de procedură pentru exercitarea atribuţiilor Curţii Constituţionale, realizarea corelărilor necesare şi instituirea unor garanţii în considerarea introducerii în mod expres a obligativităţii erga omnes a deciziilor Curţii Constituţionale. Punctual, în redactarea tabelului comparativ al legii în vigoare şi a modificărilor propuse, reglementarea atribuţiei Curţii Constituţionale de control al constituţionalităţii legii de revizuire a Constituţiei adoptată de Parlament este susţinută cu următorul argument: "pentru reglementarea riguroasă a procedurii de verificare a iniţiativei de revizuire a Constituţiei, prevăzută la art. 151 din Constituţie, republicată."

437. Aşadar, legiuitorul a conceput această atribuţie a Curţii Constituţionale indisolubil legată de aceea privind controlul de constituţionalitate a iniţiativelor de revizuire a Constituţiei, raţiune de natură să fundamenteze o reglementare comună şi completarea în consecinţă a art. 146 lit. a) din Constituţie după cum urmează: "a) se pronunţă asupra constituţionalităţii legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Preşedintelui României, a preşedintelui Parlamentului, a Guvernului, a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori, precum şi, din oficiu, asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei şi a legilor de revizuire a Constituţiei, înainte de aprobarea lor prin referendum".

438. În ceea ce priveşte atribuţia Curţii Constituţionale de control al hotărârilor plenului Camerei Deputaţilor, hotărârilor plenului Senatului şi al hotărârilor plenului celor două Camere reunite ale Parlamentului, aceasta constituie o expresie a exigenţelor statului de drept şi o garanţie a drepturilor şi libertăţilor fundamentale.

439. În acest sens, Comisia de la Veneţia a reţinut că, "prin regulamentul său şi prin alte norme generale, Parlamentul adoptă, totuşi, acte normative, care reprezintă cadrul de referinţă pentru Parlament, în ansamblul său, şi pentru membrii săi, în mod individual. Controlul

jurisdicţional al aplicării unor asemenea acte normative este o componentă esenţială a statului de drept. Lipsa controlului jurisdicţional echivalează cu o transformare a majorităţii parlamentare în judecător al propriilor acte. Dacă doar majoritatea poate decide cu privire la respectarea normelor parlamentare, minoritatea nu are cui să solicite ajutor în cazul în care aceste norme sunt încălcate. Chiar dacă actele vizate sunt acte individuale, acestea afectează nu doar dreptul minorităţii parlamentare, ci şi, ca o consecinţă, dreptul de vot al cetăţenilor care au ales minoritatea parlamentară." Astfel fiind, "controlul jurisdicţional al actelor individuale ale Parlamentului nu este doar o chestiune care ţine de statul de drept dar, în condiţiile în care dreptul de vot este afectat, chiar o chestiune de drepturile omului". (Aviz privind compatibilitatea cu principiile constituţionale şi statul de drept a acţiunilor Guvernului şi Parlamentului României cu privire la alte instituţii ale statului şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului de modificare a Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului de modificare şi completare a Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului în România, adoptat de Comisia de la Veneţia la cea de-a 93-a Sesiune plenară, 14 - 15 decembrie 2012).

440. În acelaşi sens, Curtea Constituţională a subliniat că instituirea acestei atribuţii reprezintă expresia diversificării şi consolidării competenţei Curţii Constituţionale şi un câştig în eforturile de realizare a unui stat de drept şi democratic. Controlul de constituţionalitate, în ansamblul său şi, integrat acestuia, controlul de constituţionalitate a hotărârilor Parlamentului reprezintă o garanţie juridică fundamentală a supremaţiei Constituţiei (Decizia nr. 727 din 9 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 477 din 12 iulie 2012).

441. În reglementarea acestei atribuţii trebuie avute în vedere distincţiile pe care Curtea Constituţională le-a realizat în sensul că "pot fi supuse controlului de constituţionalitate numai hotărârile Parlamentului, adoptate după conferirea noii competenţe, hotărâri care afectează valori, reguli şi principii constituţionale sau, după caz, organizarea şi funcţionarea autorităţilor şi instituţiilor de rang constituţional." (Decizia nr. 53 din 25 ianuarie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 90 din 3 februarie 2011).

442. În concluzie, constituţionalizarea celor două atribuţii reglementate în prezent la nivel infraconstituţional se impune ca efect al abrogării lit. l) a art. 146 din Constituţie. Eliminarea acestora printr-o simplă abrogare a textului constituţional în temeiul cărora au fost reglementate este de natură să încalce accesul la justiţia constituţională pentru apărarea unor valori, reguli şi principii constituţionale, adică suprimarea unei garanţii a acestor valori, reguli şi principii, care includ şi sfera drepturilor şi a libertăţilor fundamentale.

443. Pentru motivele arătate, cu unanimitate de voturi, Curtea constată neconstituţionalitatea abrogării lit. l) a art. 146 din Constituţie, întrucât aceasta încalcă limitele revizuirii prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie, în măsura în care nu este însoţită de constituţionalizarea, în mod corespunzător, a atribuţiilor Curţii Constituţionale de control al legii de revizuire a Constituţiei adoptate de Parlament şi, respectiv, de control al constituţionalităţii hotărârilor plenului Camerei Deputaţilor, a hotărârilor plenului Senatului şi a hotărârilor plenului celor două Camere reunite ale Parlamentului care afectează valori, reguli şi principii constituţionale sau, după caz, organizarea şi funcţionarea autorităţilor şi instituţiilor de rang constituţional.

F. Titlul VI - Integrarea euroatlantică

Articolul 148 - Integrarea în Uniunea Europeană

444. Prin articolul unic pct. 121 şi pct. 122 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se modifică atât denumirea marginală a titlului VI, aceasta devenind "Apartenenţa României la Uniunea Europeană şi la Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord", precum şi conţinutul normativ al art. 148 alin. (1) şi (2), după cum urmează:

"(1) Ratificarea tratatelor prin care sunt modificate sau completate tratatele constitutive ale Uniunii Europene, precum şi tratatele prin care este modificat sau completat Tratatul Atlanticului de Nord, se face printr-o lege adoptată în şedinţă comună a Senatului şi Camerei Deputaţilor, cu votul a două treimi din numărul senatorilor şi deputaţilor.

(2) România asigură respectarea, în cadrul ordinii juridice naţionale, a dreptului Uniunii Europene, conform obligaţiilor asumate prin actul de aderare şi prin celelalte tratate semnate în cadrul Uniunii."

445. Curtea observă că, potrivit propunerii legislative de revizuire, titlul VI se va numi "Apartenenţa României la Uniunea Europeană şi la Organizaţia Atlanticului de Nord", art. 148 rămânând singurul articol din titlu cu referire exclusivă la Uniunea Europeană, în condiţiile în care art. 149 referitor la aderarea la Tratatul Atlanticului de Nord se propune a fi abrogat. Astfel, Curtea, aşa cum s-a reţinut la paragrafele 178 şi 179, recomandă repoziţionarea textului referitor la apartenenţa României la Tratatul Atlanticului de Nord de la art. 55 - Apărarea ţării - în cadrul titlului VI - Apartenenţa României la Uniunea Europeană şi la Organizaţia Atlanticului de Nord.

446. De asemenea, Curtea, cu unanimitate de voturi, recomandă reformularea denumirii marginale a art. 148, având în vedere că aceasta se referă la "integrarea în Uniunea Europeană", iar noile dispoziţii ale titlului VI se referă la "apartenenţa la Uniunea Europeană".

447. Referitor la alin. (1) al art. 148, Curtea constată că propunerea actualizează prevederile constituţionale adoptate anterior aderării României la Uniunea Europeană şi la Tratatul Atlanticului de Nord.

448. Astfel, noul conţinut al art. 148 alin. (1) reia soluţia constituţională referitoare la ratificarea, de această dată a tratatelor prin care sunt modificate sau completate tratatele constitutive ale Uniunii Europene, prin legi adoptate de Parlament, cu o majoritate de două treimi din numărul membrilor săi. În legătură cu acest aspect, pentru o mai mare claritate, Curtea, cu unanimitate de voturi, recomandă ca teza referitoare la ratificarea tratatelor să aibă următorul conţinut: "[...] se face prin lege adoptată în şedinţa comună a Senatului şi a Camerei Deputaţilor, cu votul a două treimi din numărul senatorilor şi deputaţilor".

449. Totodată, Curtea, cu unanimitate de voturi, recomandă corelarea celor două noi alineate cu alin. (3) al art. 148 din Constituţia în vigoare. Acesta din urmă se referă la faptul că "prevederile alineatelor (1) şi (2) se aplică, în mod corespunzător, şi pentru aderarea la actele de revizuire a tratatelor constitutive ale Uniunii Europene". În esenţă, actele de revizuire a tratatelor constitutive ale Uniunii Europene se referă tot la acele acte prin care sunt modificate sau completate tratatele constitutive, astfel încât apare o necorelare în ceea ce priveşte norma de trimitere.

450. Referitor la modificarea alin. (2) al art. 148, Curtea constată că aceasta este neconstituţională pentru considerentele ce urmează a fi expuse.

451. Prin Hotărârea din 9 martie 1978 pronunţată de Curtea de Justiţie a Comunităţilor Europene (în prezent a Uniunii Europene) în Cauza C-106/77, s-a statuat că, "în temeiul principiului preeminenţei dreptului comunitar, dispoziţiile tratatului şi actele instituţiilor direct aplicabile au ca efect, în raporturile lor cu legislaţia naţională a statelor membre, prin simplul fapt al intrării în vigoare, inaplicabilitatea ipso jure a oricărei dispoziţii contrare legislaţiei naţionale existente, ci şi - datorită faptului că aceste dispoziţii fac parte integrantă, cu rang

superior normelor interne, din ordinea juridică aplicabilă pe teritoriul fiecărui stat membru - de a împiedica adoptarea valabilă a unor noi acte normative naţionale, în măsura în care acestea ar fi incompatibile cu normele comunitare".

452. Curtea constată că actualul text din Constituţie dispune în sensul că prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum şi celelalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu, au prioritate faţă de dispoziţiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare. În legătură cu noţiunea de "legi interne", prin Decizia nr. 148 din 16 aprilie 2003 privind constituţionalitatea propunerii legislative de revizuire a Constituţiei României, Curtea a făcut o distincţie între Constituţie şi celelalte legi. De asemenea, aceeaşi distincţie este realizată la nivelul Legii fundamentale prin art. 20 alin. (2) teza finală care dispune în sensul aplicării cu prioritate a reglementărilor internaţionale, cu excepţia cazului în care Constituţia sau legile interne conţin dispoziţii mai favorabile.

453. Curtea reţine că dispoziţiile constituţionale nu au un caracter declarativ, ci constituie norme constituţionale obligatorii, fără de care nu se poate concepe existenţa statului de drept, prevăzută prin art. 1 alin. (3) din Constituţie. Totodată, Legea fundamentală reprezintă cadrul şi măsura în care legiuitorul şi celelalte autorităţi pot acţiona; astfel şi interpretările care se pot aduce normei juridice trebuie să ţină cont de această exigenţă de ordin constituţional cuprinsă chiar în art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală, potrivit căruia în România respectarea Constituţiei şi a supremaţiei sale este obligatorie.

454. De asemenea, prin Decizia nr. 668 din 18 mai 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 487 din 8 iulie 2011, a stabilit că actele obligatorii ale Uniunii Europene sunt norme interpuse în cadrul controlului de constituţionalitate.

455. Stabilind că dreptul Uniunii Europene se aplică fără nicio circumstanţiere în cadrul ordinii juridice naţionale, nedistingând între Constituţie şi celelalte legi interne, echivalează cu plasarea Legii fundamentale într-un plan secund faţă de ordinea juridică a Uniunii Europene.

456. Din această perspectivă, Curtea reţine că Legea fundamentală a statului - Constituţia este expresia voinţei poporului, ceea ce înseamnă că aceasta nu îşi poate pierde forţa obligatorie doar prin existenţa unei neconcordanţe între prevederile sale şi cele europene. De asemenea, aderarea la Uniunea Europeană nu poate afecta supremaţia Constituţiei asupra întregii ordini juridice (a se vedea în acelaşi sens Hotărârea din 11 mai 2005, K 18/04, pronunţată de Tribunalul Constituţional al Republicii Polonia).

457. Totodată, Curtea constată că instanţele de contencios constituţional "beneficiază de o competenţă prin atribuire, dar au plenitudine de jurisdicţie în privinţa atribuţiilor stabilite. Curtea Constituţională a României se supune numai Constituţiei şi legii ei organice de organizare şi funcţionare nr. 47/1992, competenţa sa fiind stabilită de art. 146 din Legea fundamentală şi de Legea nr. 47/1992" (a se vedea în acest sens Decizia nr. 302 din 27 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 361 din 29 mai 2012).

458. Aşadar, a accepta noua formulare propusă la art. 148 alin. (2) ar echivala cu crearea premiselor necesare limitării competenţei Curţii Constituţionale, în sensul că doar actele normative care sunt adoptate în domenii ce nu fac obiectul transferului de competenţe către Uniunea Europeană ar mai putea face obiectul controlului de constituţionalitate, în timp ce actele normative care reglementează, din punct de vedere material, în domeniile partajate s-ar supune în mod exclusiv ordinii juridice a Uniunii Europene, fiind exclus controlul de constituţionalitate asupra acestora. Or, indiferent de domeniul în care actele normative reglementează, ele trebuie să respecte supremaţia Constituţiei României, potrivit art. 1 alin. (5).

459. Astfel, Curtea constată că o asemenea modificare s-ar constitui într-o limitare a dreptului cetăţenilor de a se adresa justiţiei constituţionale pentru apărarea unor valori, reguli şi principii constituţionale, adică suprimarea unei garanţii a acestor valori, reguli şi principii, care includ şi sfera drepturilor şi a libertăţilor fundamentale.

460. Aşa fiind, Curtea, cu unanimitate de voturi, constată că modificarea adusă dispoziţiilor art. 148 alin. (2) este neconstituţională, întrucât încalcă limitele revizuirii prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie.

G. Titlul VII - Revizuirea Constituţiei

Articolul 151 - Procedura de revizuire

461. Prin articolul unic pct. 126 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei se doreşte introducerea unei noi teze la art. 151 alin. (3), după cum urmează:

"(3) Revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire. Dispoziţiile art. 90 alin. (3) se aplică în mod corespunzător."

462. Curtea apreciază, astfel cum s-a reţinut la paragraful 291, că stabilirea cvorumului de participare la referendum este un atribut al legiuitorului ordinar, astfel că nu se impune reglementarea unei norme de rang constituţional cu un atare obiect.

463. Prin urmare, Curtea, cu unanimitate de voturi, recomandă eliminarea dispoziţiilor de trimitere la art. 90 alin. (3), propuse a fi introduse prin legea de revizuire.

464. Cât priveşte dispoziţiile din propunerea legislativă privind revizuirea Constituţiei referitoare la modificarea art. 61 alin. (2), art. 64 alin. (3) şi art. 80 alin. (1), precum şi introducerea art. 107^1 în Constituţie, cu majoritate de voturi, Curtea constată că acestea nu contravin prevederilor constituţionale.

465. Referitor la celelalte prevederi din propunerea legislativă privind revizuirea Constituţiei, cu unanimitate de voturi, Curtea constată că acestea nu contravin dispoziţiilor constituţionale.

Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) teza finală, al art. 150 alin. (1) şi al art. 152 din Constituţie, precum şi al art. 19 - 21 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

I. Cu unanimitate de voturi, constată că propunerea legislativă privind revizuirea Constituţiei României a fost iniţiată cu respectarea prevederilor art. 150 alin. (1) din Constituţie.

II. Întrucât încalcă limitele revizuirii prevăzute de art. 152 din Constituţie:

1. cu majoritate de voturi, constată neconstituţionalitatea completării art. 3 din Constituţie cu un nou alineat, alin. (3^1), referitor la posibilitatea recunoaşterii de zone tradiţionale ca subdiviziuni administrative ale regiunilor;

2. cu majoritate de voturi, constată neconstituţionalitatea completării art. 6 din Constituţie cu un nou alineat, alin. (1^1), privitor la instituirea posibilităţii reprezentanţilor legali ai minorităţilor naţionale de a înfiinţa, potrivit statutului minorităţilor naţionale adoptat prin lege, organe proprii de decizie şi executive;

3. cu majoritate de voturi, constată neconstituţionalitatea completării art. 12 din Constituţie cu un nou alineat, alin. (4^1), referitor la utilizarea simbolurilor proprii ale minorităţilor naţionale;

4. cu unanimitate de voturi, constată neconstituţionalitatea modificării aduse art. 15 alin. (1) din Constituţie, referitor la introducerea sintagmei "cetăţenii români se nasc şi trăiesc liberi";

5. cu unanimitate de voturi, constată neconstituţionalitatea modificării aduse art. 21 alin. (4) din Constituţie, referitor la eliminarea caracterului facultativ al jurisdicţiilor administrative speciale;

6. cu unanimitate de voturi, constată neconstituţionalitatea completării aduse art. 23 din Constituţie cu un nou alineat, alin. (13^1), referitor la folosirea probelor obţinute în mod ilegal;

7. cu unanimitate de voturi, constată neconstituţionalitatea modificării aduse art. 26 alin. (2) din Constituţie, referitor la eliminarea sintagmei "bunele moravuri";

8. cu majoritate de voturi, constată neconstituţionalitatea modificării aduse art. 28 din Constituţie, referitor la secretul corespondenţei;

9. cu majoritate de voturi, constată neconstituţionalitatea completării aduse art. 32 alin. (8) din Constituţie, referitor la definirea autonomiei universitare;

10. cu majoritate de voturi, constată neconstituţionalitatea completării art. 37 din Constituţie cu un nou alineat, alin. (2^1), referitor la condiţia domiciliului în România cu cel puţin 6 luni înainte de data alegerilor pentru Senat, Camera Deputaţilor sau pentru funcţia de Preşedinte al României;

11. cu unanimitate de voturi, constată neconstituţionalitatea eliminării actualei teze a doua a art. 44 alin. (1) din Constituţie, referitor la condiţiile şi limitele dreptului de proprietate;

12. cu unanimitate de voturi, constată neconstituţionalitatea modificării aduse art. 50 din Constituţie, referitor la suprimarea protecţiei speciale de care se bucură persoanele cu handicap;

13. cu unanimitate de voturi, constată neconstituţionalitatea modificării aduse art. 52 alin. (1) din Constituţie, referitor la eliminarea reparării integrale a pagubei suferite de către persoana vătămată de o autoritate publică;

14. cu unanimitate de voturi, constată neconstituţionalitatea înlocuirii sintagmei "persoanelor fizice" cu termenul "cetăţenilor" în cuprinsul art. 58 alin. (1) din Constituţie;

15. cu majoritate de voturi, constată neconstituţionalitatea completării art. 58 alin. (1) din Constituţie cu sintagma "în raporturile acestora cu autorităţile publice";

16. cu majoritate de voturi, constată neconstituţionalitatea completării art. 64 cu un nou alineat, alin. (4^1), referitoare la obligaţia persoanelor de drept public, persoanelor juridice private şi persoanelor fizice de a se prezenta, direct sau prin reprezentant legal, după caz, în faţa unei comisii parlamentare;

17. cu majoritate de voturi, constată neconstituţionalitatea completării art. 70 alin. (2) lit. e) referitoare la încetarea calităţii de deputat sau de senator la data demisiei din partidul politic sau formaţiunea politică din partea căreia a fost ales sau la data înscrierii acestuia într-un alt partid sau într-o altă formaţiune politică;

18. cu unanimitate de voturi, constată neconstituţionalitatea eliminării tezelor a doua şi a treia ale alin. (2) al art. 72 referitoare la competenţa Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie de urmărire şi trimitere în judecată, respectiv la competenţa de judecată a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie cu privire la senatori şi deputaţi;

19. cu majoritate de voturi, constată neconstituţionalitatea modificării aduse art. 103 alin. (1) şi (3) din Constituţie, precum şi a completării art. 103 din Constituţie cu trei noi alineate, alin. (3^1) - (3^3), referitoare la modalitatea de desemnare de către Preşedintele României a candidatului la funcţia de prim-ministru;

20. cu unanimitate de voturi, constată neconstituţionalitatea modificării aduse art. 110 alin. (1) din Constituţie, referitor la durata mandatului Guvernului;

21. cu unanimitate de voturi, constată neconstituţionalitatea introducerii alin. (2) în cuprinsul art. 119 din Constituţie, referitor la obligativitatea hotărârilor Consiliului Naţional de Securitate;

22. cu majoritate de voturi, constată neconstituţionalitatea modificării părţii introductive şi a lit. b) ale alin. (2) al art. 133, referitoare la creşterea numărului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii reprezentanţi ai societăţii civile;

23. cu unanimitate de voturi, constată neconstituţionalitatea modificării art. 135 alin. (2) lit. d), referitoare la exploatarea resurselor de producţie în condiţii de maximă eficienţă economică şi cu acordarea accesului nediscriminatoriu tuturor celor interesaţi;

24. cu unanimitate de voturi, constată neconstituţionalitatea modificării art. 135 alin. (2) lit. e), referitoare la dezvoltarea economică în condiţiile ocrotirii mediului înconjurător şi menţinerii echilibrului ecologic;

25. cu unanimitate de voturi, constată neconstituţionalitatea abrogării lit. l) a art. 146 din Constituţie, în măsura în care aceasta nu este însoţită de constituţionalizarea, în mod corespunzător, a atribuţiilor Curţii Constituţionale de control al legii de revizuire a Constituţiei adoptate de Parlament şi, respectiv, de control al constituţionalităţii hotărârilor plenului Camerei Deputaţilor, a hotărârilor plenului Senatului şi a hotărârilor plenului celor două Camere reunite ale Parlamentului care afectează valori, reguli şi principii constituţionale sau, după caz, organizarea şi funcţionarea autorităţilor şi instituţiilor de rang constituţional;

26. cu unanimitate de voturi, constată neconstituţionalitatea modificării art. 148 alin. (2), potrivit căruia România asigură respectarea, în cadrul ordinii juridice naţionale, a dreptului Uniunii Europene, conform obligaţiilor asumate prin actul de aderare şi prin celelalte tratate semnate în cadrul Uniunii.

III. Cu unanimitate de voturi, supune atenţiei Parlamentului observaţiile privind:

1. eliminarea:

- alin. (2^1), propus a fi introdus la art. 2;
- modificării propuse la art. 21 alin. (3);
- modificării propuse în privinţa introducerii tezei a doua la art. 23 alin. (4);
- modificării propuse la art. 27 alin. (3);
- modificării propuse la art. 49 alin. (1);
- tezei a treia din alin. (1^1), propus a fi introdus în art. 58;
- modificării art. 62 alin. (3);
- modificării propuse la art. 76 alin. (1);
- alin. (3), propus a fi introdus la art. 90;
- art. 95 alin. (3^1) teza a doua;
- art. (4^1), propus a fi introdus la art. 133;
- art. 151 alin. (3) teza a doua;

2. Reformularea propunerilor de modificare a: art. 23 alin. (4) în privinţa introducerii tezei întâi, art. 23 alin. (8), art. 24 alin. (2) şi (2^1), art. 31 alin. (5), titlului marginal al art. 32, art. 32 alin. (2) şi (4), art. 40 alin. (2), art. 51^1, art. 52 alin. (3), art. 65 alin. (2), art. 73 alin. (3), art. 74 alin. (1), art. 75, art. 78 alin. (1^1), art. 85 alin. (3^1), art. 89 alin. (1), art. 90 alin. (1), art. 91 alin. (1^1), art. 95 alin. (3^1) teza întâi, art. 102 alin. (3^1), art. 114 alin. (1), art. 119 alin. (1), art. 122 alin. (1) şi (2), art. 133 alin. (3) şi (4), art. 137^1, art. 138 alin. (1) şi (2), art. 140 alin. (3), (4) şi (6), art. 146 lit. b) şi art. 148 alin. (1);

3. reconsiderarea aşezării:

- alin. (2) al art. 10 în structura titlului VI din Constituţie;
- alin. (2^1) al art. 24 în structura art. 21 din Constituţie;
- alin. (1) şi (3) ale art. 32 în structura unui nou articol din Constituţie;
- alin. (3^1) al art. 55 în structura titlului VI din Constituţie;
- alin. (2), (3) şi (4) ale art. 75 în structura unui nou articol din Constituţie;

4. reconsiderarea soluţiei legislative cu privire la modificarea art. 126 alin. (4) şi art. 134 alin. (1) din Constituţie.

IV. Cu majoritate de voturi, supune atenţiei Parlamentului observaţiile privind:

1. eliminarea:
- alin. (1^1), propus a fi introdus la art. 1;
- alin. (2^1), propus a fi introdus la art. 6;
- tezei a doua din alin. (5) al art. 119^1, ce se propune a fi introdus în Constituţie;

2. reformularea completării art. 35 cu un nou alineat, alin. (3^1), şi a modificării art. 44 alin. (1) teza a doua din Constituţie.

V. Cu unanimitate de voturi, supune atenţiei Parlamentului observaţiile privind completarea art. 155 din Constituţie în sensul introducerii unor norme tranzitorii cu privire la mandatul membrilor Consiliului Superior al Magistraturii.

VI. Cu majoritate de voturi, constată că prevederile din propunerea legislativă privind revizuirea Constituţiei referitoare la modificarea art. 61 alin. (2), art. 64 alin. (3) şi art. 80 alin. (1), precum şi introducerea art. 107^1 în Constituţie nu contravin dispoziţiilor constituţionale.

VII. Cu unanimitate de voturi, constată că celelalte prevederi din propunerea legislativă privind revizuirea Constituţiei nu contravin dispoziţiilor constituţionale.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului României şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din 16 februarie 2014.

OPINIE SEPARATĂ

cu privire la neconstituţionalitatea completării art. 58 alin. (1) din Constituţie cu sintagma "în raporturile acestora cu autorităţile publice" cuprinsă la paragrafele 186 - 190 din Decizia nr. 80 din 16 februarie 2014

În dezacord cu opinia majoritară, consider că segmentul din definiţia Avocatului Poporului cuprins în sintagma "în raporturile acestora cu autorităţile publice" nu prezintă niciun aspect de neconstituţionalitate şi în niciun caz nu încalcă limitele revizuirii stabilite în art. 152 alin. (2) din Constituţie.

De remarcat, în primul rând, faptul că, la articolul unic pct. 43 din propunerea de revizuire a Constituţiei, iniţiatorii vin să complinească o evidentă omisiune a Adunării Constituante, neobservată nici cu prilejul revizuirii Constituţiei din anul 2003, anume nedefinirea instituţiei Avocatul Poporului. În acest sens, textul propus pentru art. 58 alin. (1) a fost enunţat astfel: "(1) Avocatul Poporului este instituţia autonomă care are drept scop promovarea şi apărarea drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor, în raporturile acestora cu autorităţile publice."

Aceasta este definiţia clasică a Ombudsmanului, regăsită începând cu Constituţia ţării de origine a ei - Suedia - şi continuând cu actele fundamentale din alte ţări europene care o consacră sub diferite denumiri (Franţa - apărătorul drepturilor, Spania - Defensor del Pueblo, Olanda,

Grecia şi Portugalia - Ombudsman, Polonia - Comisarul pentru Drepturile Cetăţenilor, Ungaria - Comisarul pentru Drepturile Fundamentale).

Definiţia aceasta stabileşte clar natura juridică a instituţiei, rolul său fundamental, scopul şi obiectivele sale. În principiu, instituţia este gândită ca o autoritate autonomă care să îl apere pe cetăţean împotriva abuzurilor, exceselor, a oricăror încălcări ale drepturilor sale de către autorităţile administrative, de către orice organ aparţinând puterii executive.

Rolul instituţiei Avocatul Poporului trebuie privit ca o contrapondere între cetăţean şi stat, mai exact puterea executivă. Intervenţia Avocatului Poporului în apărarea drepturilor cetăţeanului nu poate fi extinsă la alt tip de relaţie, la orice încălcare provenită, de exemplu, de la alţi cetăţeni sau de la orice altă entitate care nu face parte din puterea executivă.

"Avocatul Poporului poate şi trebuie să intervină numai în conflictele dintre persoanele fizice şi autorităţile administraţiei publice (ministere, prefecturi, primării, funcţionari publici, autorităţi poliţieneşti, penitenciare etc.)"; "Avocatul Poporului nu poate interveni în conflictul dintre oameni", a subliniat profesorul Ioan Muraru, fost preşedinte al Curţii Constituţionale şi fost Avocat al Poporului.

Extinderea competenţei Avocatului Poporului de apărare a drepturilor cetăţenilor în raport cu orice subiect care le-ar încălca drepturile ar însemna conferirea unei omnipotenţe acestei instituţii, transformarea ei într-o justiţie paralelă şi, în fapt, punerea ei în imposibilitatea de a-şi îndeplini mandatul firesc.

Referirea la raporturile cetăţenilor cu autorităţile publice nu poate fi socotită ca o restrângere sau chiar ca o suprimare a uneia dintre garanţiile drepturilor şi libertăţilor fundamentale. Avocatul Poporului nu a avut niciodată astfel de prerogative. Nu a soluţionat nicicând conflictele dintre cetăţeni.

Argumentele aduse în opinia majoritară vizează, în realitate, o altă problematică, o altă faţetă, complementară, a Avocatului Poporului, care este implicat alături de alte instituţii şi entităţi în controlul constituţionalităţii legilor. Aici este vorba despre o competenţă alăturată celei originare, care are alte raţiuni şi are în vedere în special faptul că legile şi celelalte acte normative vizate au efecte erga omnes şi, ca atare, întreaga societate este interesată ca ele să fie corecte şi în primul rând constituţionale. În orice caz, cele două categorii de competenţe nu sunt incompatibile şi nu se exclud.

Judecător,
prof. univ. dr. Valer Dorneanu

OPINIE SEPARATĂ

În dezacord cu soluţia majoritară, apreciez următoarele:

I. Modificarea art. 28 din actuala Constituţie, prin articolul unic pct. 21 din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei, este constituţională pentru următoarele considerente:

Textul propus are următoarea redactare:

"Articolul 28 - Secretul corespondenţei

(1) Secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poştale, al convorbirilor telefonice, al altor comunicări efectuate prin mijloace electronice, al datelor de trafic, al datelor de localizare şi al celorlalte mijloace legale de comunicare este inviolabil şi garantat.

(2) Reţinerea, predarea sau perchiziţionarea trimiterilor poştale, interceptarea convorbirilor şi a comunicărilor, interceptarea în mediul ambiental, percheziţia informatică şi accesul la un sistem informatic şi la un suport de stocare a datelor informatice, obţinerea datelor informatice, inclusiv a datelor de trafic şi a datelor de localizare, identificarea abonatului, a proprietarului, a utilizatorului unui sistem de comunicaţii electronice sau a unui punct de acces la un sistem informatic ori alte asemenea tehnici se dispun de judecătorul instanţei competente să judece fondul cauzei şi numai în cursul procesului penal."

Potrivit art. 28 din Constituţia României în vigoare, "Secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poştale, al convorbirilor telefonice şi al celorlalte mijloace legale de comunicare este inviolabil."

Prin urmare, ceea ce se urmăreşte a fi modificat este doar introducerea în cuprinsul textului actual al art. 28 din Constituţie a: "comunicărilor efectuate prin mijloace electronice, al datelor de trafic şi al datelor de localizare", legiuitorul constituant simţind nevoia de a adapta textul actual al art. 28 la realităţile şi evoluţia societăţii ca urmare a dezvoltării tehnologiei informaţiei şi comunicării.

Totodată, legiuitorul constituant a dorit să dea şi eficienţă, şi garanţie textului constituţional prin obligarea autorităţilor competente ca, ori de câte ori apare necesitatea utilizării unor astfel de date, accesul la acestea să se dispună de judecătorul instanţei competente să judece fondul cauzei şi numai în cursul procesului penal.

Ca atare, de la bun început, intenţia legiuitorului constituant se circumstanţiază pe cauzele penale şi nu are în vedere situaţiile extraordinare care pot interveni (dezastre naturale, pericole iminente sau altele asemenea).

Soluţia pronunţată de Curtea Constituţională pleacă tocmai de la ideea că statul trebuie să se manifeste activ atunci când apare un pericol actual şi iminent la adresa cetăţenilor, situaţie în care textul propus ar reduce posibilitatea de intervenţie a statului în secretul corespondenţei.

În opinia Curţii, dacă s-ar accepta propunerea de revizuire, în cazul unor dezastre naturale sau al unor accidente grave, autorităţilor publice cu competenţe în gestionarea acestor situaţii nu li s-ar permite să facă toate eforturile necesare pentru salvarea de vieţi omeneşti, mai ales dacă se are în vedere limitarea operată cu privire la datele de trafic.

Or, după cum am arătat mai sus, restricţia impusă autorităţilor se circumstanţiază la cauzele penale.

Pe de altă parte, potrivit dispoziţiilor art. 18 din noul Cod penal, nu constituie infracţiune fapta prevăzută de legea penală, dacă există vreuna din cauzele justificative prevăzute de lege, iar starea de necesitate este prevăzută de art. 20 alin. (1) şi (2) din acelaşi cod.

Prin urmare, activitatea autorităţilor în cazul unei stări de necesitate nu poate fi obstrucţionată în sensul că pentru a localiza o persoană este nevoie de autorizarea judecătorului.

Totodată, Curtea reţine că datele de trafic şi cele de localizare nu se subsumează conceptului de mijloace legale de comunicaţie şi, ca atare, nu pot beneficia de protecţia juridică de care se bucură acestea din urmă. Ca atare, observăm că, pe lângă faptul că această concluzie este nepotrivită, este şi nemotivată.

II. În ceea ce priveşte modificarea adusă art. 32 din Constituţie, în mod special alin. (8) care defineşte autonomia universitară, şi pe care Curtea o declară neconstituţională pentru motivul că încalcă limitele revizuirii Constituţiei, apreciez că, dimpotrivă, legiuitorul constituant a dorit să dea eficienţă deciziilor Curţii Constituţionale nr. 2 din 4 ianuarie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 136 din 23 februarie 2011, şi nr. 681 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 477 din 12 iulie 2012, prin care instanţa

de contencios constituţional a constatat neconstituţionalitatea unor prevederi din Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011, tocmai pentru încălcarea art. 32 alin. (6) din Constituţie, potrivit căruia "Autonomia universitară este garantată."

Se poate lesne observa că motivarea Curţii se bazează, în cea mai mare parte, pe faptul că la nivel constituţional nu a fost explicitat conceptul de autonomie universitară.

Or, în acest context, Curtea reproşează legiuitorului constituant tocmai faptul că se doreşte definirea exactă a conceptului de autonomie universitară prin "capacitatea instituţiilor de învăţământ superior de a-şi gestiona direct şi nemijlocit patrimoniul, de a-şi alege ori, după caz, desemna în mod independent structurile şi funcţiile de conducere şi de a stabili, potrivit prevederilor legale şi standardelor de calitate, misiunea educaţională şi de cercetare".

Trecând peste faptul că "un text constituţional nu poate fi apreciat a priori ca neconstituţional", Curtea nici nu motivează care ar fi drepturile şi libertăţile fundamentale încălcate, din moment ce reglementarea nu pune în discuţie nici caracterul naţional, independent, unitar şi indivizibil al statului român, nici forma republicană de guvernământ, nici integritatea teritoriului, nici independenţa justiţiei, nici pluralismul politic şi nici limba oficială.

Întreaga motivare a Curţii se bazează pe ideea că s-ar crea un drept absolut şi o independenţă totală a universităţilor în a-şi gestiona patrimoniul şi a-şi alege sau desemna structurile şi funcţiile de conducere, cu toate că fără aceste prerogative autonomia universitară este de neconceput.

Mai reţine Curtea că misiunea educaţională şi de cercetare este menţionată doar la sfârşitul textului (de parcă locul unde este situată o prevedere îi conferă acesteia o forţă juridică mai mare sau mai mică - s.n.) şi că nu acoperă toate aspectele care ţin de conceptul de autonomie universitară.

Se poate, aşadar, observa că, pe de o parte, Curtea este nemulţumită de această detaliere, iar, pe de altă parte, că nu acoperă toate aspectele care ţin de conceptul de autonomie universitară.

Mai observ că, potrivit propunerii de revizuire, misiunea educaţională şi de cercetare se stabileşte potrivit prevederilor legale şi standardelor de calitate, legiuitorul constituant lăsând reglementarea detaliată a acestui aspect la îndemâna legiuitorului ordinar, respectiv la nivel infraconstituţional, motiv pentru care nu pot înţelege temerea şi îngrijorarea Curţii cu privire la acest aspect.

Legat de acea independenţă absolută a instituţiilor de învăţământ superior atât în gestionarea patrimoniului lor, cât şi în desemnarea structurilor şi funcţiilor de conducere, afirmaţia Curţii că aceste prerogative ar suprima garanţia dreptului la învăţătură conferit de autonomia universitară, constat că această apreciere este una pur formală şi subiectivă, care nu are nimic de a face cu dreptul la învăţătură, care nu este conferit de autonomia universitară, ci de art. 32 alin. (4), (5), (6) şi (7) din propunerea de revizuire, respectiv art. 32 alin. (1), (2), (4) şi (5) din actuala Constituţie.

De altfel, referitor la aspectele învederate mai sus, este de menţionat şi opinia separată la Decizia nr. 681 din 27 iunie 2012, în care sunt expuse detalii atât despre "patrimoniu", cât şi despre "autonomia universitară".

III. Distinct de acestea, ca o observaţie generală, apreciez că revizuirea Constituţiei trebuie raportată strict la "limitele revizuirii" astfel cum acestea sunt prevăzute la art. 152 din Legea fundamentală şi nu la dinamica jurisprudenţială a Curţii Constituţionale, întrucât controlul de constituţionalitate are în vedere compatibilitatea normelor infraconstituţionale cu cele constituţionale. Or, în exercitarea controlului de constituţionalitate, adoptarea actelor normative trebuie privită şi prin prisma prevederilor constituţionale în vigoare la acea dată, respectiv data

adoptării, potrivit principiului tempus regit actum. Totodată, prin Constituţia din 1991 şi revizuită în 2003, s-a prevăzut că "Legile şi toate celelalte acte normative rămân în vigoare, în măsura în care ele nu contravin prezentei Constituţii" [art. 154 alin. (1) din Constituţie].

De asemenea, la art. 147 din Constituţie cu denumirea marginală "Deciziile Curţii Constituţionale" sunt stabilite efectele deciziilor pronunţate de instanţa de contencios constituţional.

Or, dacă la revizuirea Constituţiei nu se ţine cont strict de prevederile art. 152, considerându-se că jurisprudenţa Curţii Constituţionale produce efecte dincolo de cele stabilite prin voinţa legiuitorului constituant originar sau derivat, se ajunge la concluzia că o revizuire nu ar mai putea avea niciodată loc, întrucât, în mod concret, efectul de "constituţionalizare" cuprinde orice normă infraconstituţională şi orice decizie a instanţei de contencios constituţional.

Judecător,
Petre Lăzăroiu

OPINIE SEPARATĂ

I. În dezacord cu soluţia adoptată - cu majoritate de voturi - prin Decizia nr. 80 din 16 februarie 2014, consider că, în mod greşit, Curtea Constituţională:

- a constatat neconstituţionalitatea completării art. 3 din Constituţie cu un nou alineat, alin. (3^1), referitor la posibilitatea recunoaşterii de zone tradiţionale ca subdiviziuni administrative ale regiunilor;

- a constatat neconstituţionalitatea completării art. 6 din Constituţie cu un nou alineat, alin. (1^1), privitor la instituirea posibilităţii reprezentanţilor legali ai minorităţilor naţionale de a înfiinţa, potrivit statutului minorităţilor naţionale adoptat prin lege, organe proprii de decizie şi executive;

- a constatat neconstituţionalitatea completării art. 12 din Constituţie cu un nou alineat, alin. (4^1), referitor la utilizarea simbolurilor proprii ale minorităţilor naţionale;

- a supus atenţiei Parlamentului eliminarea alin. (2^1), propus a fi introdus la art. 6, cu referire directă la obligaţia autorităţilor publice centrale şi locale de a consulta organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale în anumite domenii.

În cele ce urmează voi arăta motivele care au stat la baza acestei opinii separate, opinie întemeiată atât pe cadrul juridic naţional şi internaţional existent, cât şi pe elemente de drept comparat de care Curtea a refuzat să ţină cont; prin neluarea în seamă a acestor temeiuri, Curtea a pronunţat, în privinţa articolelor mai sus menţionate, o soluţie greşită, fundamentată pe o argumentaţie artificială.

II. Cu privire la competenţa Curţii Constituţionale de a se pronunţa asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei, se reţine că norma de referinţă în cadrul acestui control este art. 152 din Constituţie. Dacă alineatul (3) al acestui articol cuprinde condiţii extrinseci iniţiativei, primele două alineate se referă la cele intrinseci acesteia. În cadrul acestei din urmă categorii, constatăm că al doilea alineat al art. 152 priveşte interdicţia suprimării unui drept, a unei libertăţi fundamentale sau a unei garanţii a acestora, astfel încât pot fi adoptate, pe calea revizuirii Constituţiei, reglementări care au consecinţe pozitive asupra acestora; în schimb, primul alineat al art. 152 din Constituţie vizează o interdicţie totală de reglementare. Rezultă că legiuitorul constituant originar de la 1991 a impus obligaţia pentru cel derivat ca modificările aduse Constituţiei să nu se refere la conţinutul actualelor dispoziţii ale art. 1 alin. (1) şi (2), art. 8 alin. (1), art. 13 sau art. 124 alin. (3), decât în condiţiile modificării art. 152 alin. (1) din Constituţie.

Astfel, noţiunea "nu poate forma obiectul revizuirii" vizează faptul că legiuitorul constituant derivat, în condiţiile menţinerii art. 152 alin. (1) din Constituţie, nu poate reglementa deloc în privinţa textelor constituţionale anterior menţionate.

Or, astfel cum vom arăta în continuare, prin iniţiativa de revizuire nu au fost vizate aceste limite, textele constituţionale care le reglementează au rămas neatinse. Nici măcar implicit nu se poate susţine că s-a reglementat în privinţa acestui aspect de vreme ce conceptele propuse a fi introduse se integrau organic în art. 1 din Constituţie.

Apreciez că analiza Curţii a depăşit cadrul necesar, întrucât decizia pronunţată porneşte axiomatic şi direct de la premisa că s-a reglementat în acest domeniu. Or, Curtea trebuia să demonstreze tocmai acest lucru pentru că, numai în aceste condiţii, se putea trage concluzia că obiectul revizuirii l-ar fi format caracterul naţional şi unitar al statului român. Aşadar, Curtea, în loc să se limiteze la competenţa sa şi să arate dacă obiectul revizuirii îl formează caracterul naţional şi unitar al statului român, a mers mai departe şi a analizat dacă modificările operate afectează sau nu aceste caractere ale statului.

În consecinţă, consider că, în mod evident, competenţa Curţii în privinţa limitelor revizuirii prevăzute la art. 152 alin. (1) din Constituţie este circumscrisă doar la a stabili dacă iniţiativa de revizuire reglementează în acele domenii şi nimic mai mult.

III. În privinţa articolului unic pct. 4 din iniţiativa de revizuire, se constată că acesta îşi propune recunoaşterea unor zone tradiţionale ca subdiviziuni administrative ale regiunilor. Textul nu se referă la minorităţile naţionale şi nu stabileşte o anumită denumire a subdiviziunii administrative, ci indică numai criteriul delimitării sale. Asemenea subdiviziuni administrativ-teritoriale există în mai multe state europene, declarate prin Constituţie ca fiind state unitare (Italia, Spania).

Calitatea de "stat unitar" nu este vizată, şi nici afectată, prin organizarea unor subdiviziuni administrativ-teritoriale bazate pe un asemenea criteriu.

Noţiunea de "stat unitar şi indivizibil" se referă la un ansamblu unic de instituţii, la un singur organ legiuitor (a se vedea Decizia nr. 176 din 16 noiembrie 1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 64 din 14 februarie 2000), la un singur executiv şi o singură autoritate judecătorească; or, niciunul dintre aceste elemente care definesc noţiunea de "stat unitar şi indivizibil" nu este vizat, şi nici afectat, prin recunoaşterea unor zone cu tradiţii istorice ca fiind subdiviziuni ale regiunilor.

În aceeaşi ordine de idei, prin Decizia nr. 80 din 15 septembrie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 280 din 30 noiembrie 1995, Curtea a statuat că "existenţa unor acte normative diferite pentru anumite zone ale ţării nu este de natură să afecteze caracterul unitar al statului, ci pune numai problema aplicării în spaţiu a respectivelor acte".

Nu ar afecta cu nimic caracterul de stat unitar al României existenţa unor subdiviziuni ale regiunilor care să se circumscrie teritorial unor zone tradiţionale, precum "Ţara Moţilor", "Ţinutul Secuiesc", "Maramureşul istoric", "Ţara Buzaielor", "Ţara Bârsei" sau "Bucovina".

De asemenea, nu cred că asemenea subdiviziuni ale regiunilor ar putea viza, şi nici afecta, caracterul naţional al statului român. "Naţiunea este a tuturor cetăţenilor" afirmă autorii Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, Ioan Muraru şi Elena Simina Tănăsescu în lucrarea "Constituţia României - revizuită", Ed. All Beck, 2004.

Pornind de la această constatare şi având în vedere că "în cadrul populaţiei unui stat distingem trei categorii de persoane, şi anume cetăţeni, străini şi apatrizi, [iar] aceste două categorii din urmă nu sunt încorporate în categoria naţiune" (Constituţia României - Comentariu pe articole, coord. I. Muraru şi E.S. Tănăsescu, Ed. C.H. Beck, 2008), putem sublinia că, din punct de vedere

juridic, sunt încorporaţi în sintagma "naţiune" toţi cetăţenii, indiferent de etnie; altfel am putea ajunge la o concluzie nedorită, anume aceea că minorităţile etnice sunt "străini" sau "apatrizi".

Or, Recomandarea 1735 (2006) cu privire la conceptul de "naţiune", adoptată de Adunarea generală a Consiliului Europei la data de data de 26 ianuarie 2006, la pct. 5 prevede că, în unele state membre ale Consiliului Europei, conceptul de "naţiune" este folosit pentru a indica cetăţenia, care este o legătură juridică între stat şi individ, indiferent de originea etnoculturală a celui din urmă, în timp ce în alte state membre conceptul de "naţiune" este folosit pentru a indica o comunitate organică ce vorbeşte aceeaşi limbă şi este caracterizată printr-un set similar de tradiţii culturale şi istorice, de o percepţie similară a trecutului său, aspiraţii similare pentru prezentul său şi o viziune similară asupra viitorului său.

În aceste condiţii, pentru ca şi minoritatea naţională să fie inclusă - şi nu exclusă - în sintagma constituţională de "stat naţional", naţiunea trebuie înţeleasă ca o relaţie juridică ce are ca element central cetăţenia, iar, în aceste condiţii, reglementarea într-un anume fel a organizării administrativ-teritoriale a statului - care recunoaşte realitatea istorică - nu vizează şi nici nu afectează în niciun mod această relaţie juridică între stat şi cetăţean.

Mai mult, potrivit art. 3 din Legea nr. 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului României, publicată în Buletinul Oficial nr. 163 din 20 decembrie 1968, "Judeţul este alcătuit din oraşe şi comune - unităţi de bază ale organizării administrativ-teritoriale a ţării - în funcţie de condiţiile geografice, economice şi social-politice, etnice şi de legăturile culturale şi tradiţionale ale populaţiei". Astfel, şi reglementarea legală în vigoare în prezent recunoaşte că delimitarea judeţelor - unităţi administrativ-teritoriale - are în vedere "legăturile [...] tradiţionale ale populaţiei".

De asemenea, art. 8 din aceeaşi lege, precum şi art. 1 alin. (2) lit. h) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 123 din 20 februarie 2007, consacră noţiunea de "subdiviziune administrativ-teritorială" în privinţa sectoarelor municipiului Bucureşti.

Aşadar, motivarea prin care sunt considerate a fi neconstituţionale prevederile analizate prin prezenta opinie separată nicidecum nu poate avea la bază "atingerea adusă caracterului naţional şi unitar al statului român".

IV. În privinţa modificărilor preconizate la art. 6 din Constituţie, reţinem următoarele:

1. Pct. I din Rezoluţiunea Adunării Naţionale de la Alba-Iulia din 18 noiembrie/1 decembrie 1918 "Adunarea Naţională a tuturor Românilor din Transilvania, Banat şi Ţara Ungurească, adunaţi prin reprezentanţii lor îndreptăţiţi la Alba-Iulia în ziua de 18 Noiembrie/1 Decembrie 1918, decretează unirea acelor români şi a tuturor teritoriilor locuite de dânşii cu România". Art. III al aceluiaşi act, expresie a opţiunii democratice a "Românilor din Transilvania, Banat şi Ţara Ungurească", prevede "Deplină libertate naţională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administra şi judeca în limba sa proprie prin indivizi din sânul său şi fiecare popor va primi drept de reprezentare în corpurile legiuitoare şi la guvernarea ţării în proporţie cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc".

De altfel, acest text îşi are rădăcinile chiar în revendicările naţiunii române din Transilvania încă din secolul al XIX-lea. În acest context menţionăm şi Petiţia Naţională adoptată de Adunarea Naţională de la Blaj (15 - 17 mai 1848), prin care, la punctul 1 al acesteia, "Naţiunea română, răzimată pe principiul libertăţii, egalităţii şi fraternităţii, pretinde [...] să-şi aibă reprezentanţii săi la dieta ţării în proporţiune cu numărul său, să-şi aibă dregătorii săi în toate ramurile administrative, judecătoreşti şi militare în aceeaşi proporţiune, să se servească cu limba sa în toate trebile ce se ating de dânsa, atât în legislăţiune, cât şi în administraţiune". De

asemenea, la punctul 7 se arată că "Naţiunea română cere libertatea de a vorbi, de a scrie şi a tipări fără nicio censură".

Astfel, aceste tradiţii democratice au fost reflectate mutatis mutandis în Rezoluţiunea Adunării Naţionale de la Alba-Iulia din 18 noiembrie/1 decembrie 1918 în privinţa "popoarelor conlocuitoare".

2. Tratatul minorităţilor de la Paris, încheiat între puterile aliate şi asociate, pe de o parte, şi, România, pe de altă parte, la data de 9 decembrie 1919, stabileşte la art. 11 că "România consimte să acorde, sub controlul statului român, comunităţilor secuilor şi saşilor, în Transilvania, autonomia locală, în ce priveşte chestiunile religioase şi şcolare".

3. În prezent, în lipsa adoptării unui statut al minorităţilor naţionale, este în vigoare în acest domeniu Legea nr. 86/1945 (a se vedea, în acest sens, şi avizul Consiliului Legislativ nr. 575/23 mai 2005), lege care în anexa sa face referire la cele două acte anterior menţionate.

Menţionăm că, după mai bine de 10 ani de la revizuirea Constituţiei*1), nu a fost adoptată legea organică referitoare la statutul minorităţilor naţionale. Din contră, un proiect de lege care trebuie să reglementeze acest domeniu, iniţiat de Guvern la 26 mai 2005, a fost respins de Senat pe data de 24 octombrie 2005 şi de peste 8 ani este, practic, în nelucrare la Camera Deputaţilor.

---

*1) În urma revizuirii Constituţiei în anul 2003, s-a stabilit că statutul minorităţilor naţionale urmează a fi reglementat prin lege organică [art. 73 alin. (3) lit. r)]. Este prima consacrare la nivel constituţional a ideii de statut al minorităţilor naţionale.

4. Considerăm că este fără tăgadă faptul că toate constituţiile române adoptate ulterior datei de 1918 au avut în vedere, în mod evident, acest act de unire al Transilvaniei cu România, însă aplicarea principiului democratic înscris la art. III din Proclamaţie - referitor la "popoarele conlocuitoare" - a reprezentat şi reprezintă o problemă a statului român modern încă nerezolvată.

5. În acest context apreciem că, în privinţa statului român, Declaraţia de la Alba-Iulia este un act cu valoare constituţională şi, pe cale de consecinţă, formează un bloc de constituţionalitate cu Constituţia adoptată la 1991.

5.1. Noţiunea de "bloc de constituţionalitate"

Fără a relua teoria blocului de constituţionalitate*2), facem trimitere la Hotărârea Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr. 36 din 5 decembrie 2013, care, la paragraful 87, prevede că "prin referinţa din Preambulul Constituţiei, Declaraţia de Independenţă are, în mod incontestabil, valoare de text constituţional. Chiar dacă o asemenea referinţă lipsea în Preambulul Constituţiei, Declaraţia de Independenţă a Republicii Moldova oricum, prin natura sa, ar avea valoare de text constituţional, deoarece reprezintă expresia majoră a voinţei poporului de a construi şi trăi într-un stat liber şi independent, voinţă care predetermină necesitatea adoptării Constituţiei şi îl leagă pe constituant de idealurile, principiile şi valorile Declaraţiei".

---

*2) Noţiunea "blocului de constituţionalitate" s-a impus în Franţa şi a avut ca premisă interpretarea extensivă a ideii de Constituţie. În acest context, blocul de constituţionalitate cuprinde Constituţia din 1958, Declaraţia drepturilor omului şi ale cetăţeanului din 1789, Preambulul Constituţiei din 1946 şi principiile fundamentale recunoscute de legile Republicii. De aceea, Consiliul Constituţional francez, în jurisprudenţa sa, a folosit ca text de referinţă, pe lângă Constituţia din 1958, Declaraţia drepturilor omului şi ale cetăţeanului din 1789 (Decizia nr. 73 - 51 din 27 decembrie 1973), Preambulul Constituţiei de la 1946 (Decizia nr. 75 - 54 din 15

ianuarie 1975) şi principiile fundamentale recunoscute de legile Republicii (Decizia nr. 71 - 44 din 16 iulie 1971).

5.2. Interpretarea art. 1 alin. (3) din Constituţia României

Deşi Constituţia României nu are un preambul, se constată că art. 1 al acesteia este un text de bază, care consacră principiile generale directoare şi caracterele statului român şi care la alin. (3) recunoaşte "spiritul tradiţiilor democratice ale poporului român". În aceste condiţii, apreciem că, indiferent de existenţa sau nu a unui preambul al Constituţiei şi dat fiind că art. 1 alin. (3) din Constituţie se îndepărtează, în anumite aspecte, de la caracterul strict normativist impus de către Adunarea Constituantă din 1991, conţinutul acestui din urmă text recunoaşte, pe deplin, "spiritul tradiţiilor democratice ale poporului român". Este o noţiune largă şi cuprinzătoare, care recunoaşte, în mod implicit, principiile generale şi imuabile consacrate şi în actele cu valoare constituţională. Legiuitorul constituant a dorit astfel să precizeze, în mod expres, dacă mai era nevoie, necesitatea şi obligaţia statului român de a respecta tradiţiile democratice ale poporului român. Desigur, aceste tradiţii democratice nu se limitează la perioada de după decembrie 1989, ci au în vedere toate acele manifestări reale de democraţie ale poporului român care au constituit temelia statului român modern.

5.3. În acest context, se constată că Rezoluţiunea de la Alba-Iulia reprezintă o manifestare democratică a unei voinţe populare originare, care se impune să fie respectată, recunoscută şi dezvoltată în tot cursul istoriei statului român. Fiind fundamentul acestuia, este evident că, indiferent de trecerea anilor, principiile recunoscute de aceasta reprezintă elemente imuabile din punctul de vedere al poporului român, iar o asemenea manifestare originară şi directă a democraţiei nu poate impune decât respectarea ei de către actele constituţionale ulterioare, deci, implicit, şi de Constituţia României din 1991.

De asemenea, se constată că referirea constituţională la "spiritul tradiţiilor democratice ale poporului român" nu poate rămâne fără rezultate, ci aceasta a fost înscrisă tocmai pentru a fi respectată, şi nu pentru a fi eludată sau neluată în seamă. De aceea, sub acest aspect, trebuie acceptată şi în dreptul constituţional românesc noţiunea de "bloc de constituţionalitate".

5.4. Precizăm că tradiţiile democratice ale poporului român nu pot fi preluate trunchiat pro parte, pentru că s-ar ajunge la situaţii inadmisibile în sensul că anumite părţi ale actelor cu valoare constituţională sunt expresie a tradiţiilor democratice, iar altele nu. Astfel, tradiţiile democratice nu se aleg, ci se recunosc şi se impun potrivit cerinţelor şi năzuinţelor celor vizaţi.

6. Aşa cum se menţionează şi în decizia anterior citată a Curţii Constituţionale din Republica Moldova, "nicio prevedere a Constituţiei, reflectată în textul Declaraţiei de Independenţă, nu poate încălca limitele (prevederile) Declaraţiei". Raportând mutatis mutandis cele acolo arătate, nicio prevedere a Constituţiei României reflectată în Rezoluţiunea Adunării Naţionale de la Alba-Iulia nu poate încălca limitele (prevederile) Rezoluţiunii.

În acest context, textul propus a fi introdus prevede înfiinţarea unor organe proprii de decizie şi executive ale minorităţilor naţionale, aspect ce nu poate fi privit decât ca un element necesar pentru păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii minorităţilor naţionale în cadrul constituţional existent, şi nu ca o chestiune care aduce atingere caracterului unitar şi naţional al statului român.

Acest text se referă la faptul că deciziile legate de instruirea persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale în limba lor trebuie să le revină acestora - în înţelesul, adăugăm noi, actului de la 18 noiembrie/1 decembrie 1918. Pentru că numai prin învăţământ persoana devine

conştientă de identitatea sa, de faptul că aparţine unei anumite minorităţi naţionale. Fără învăţământ ea nu şi-ar putea exprima în mod real identitatea şi, în timp, o va pierde.

În consecinţă, apreciem că învăţământul constituie unul dintre elementele fundamentale ale identităţii etnice, culturale, lingvistice şi religioase ale minorităţilor naţionale, astfel încât orice aspect ce ţine de afirmarea, păstrarea şi dezvoltarea identităţii minorităţii naţionale trebuie să ţină de resortul exclusiv al acesteia.

7. Este contrastant faptul că dreptul la păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii minorităţilor naţionale, reglementat prin art. 6 din Constituţia în vigoare, nu afectează caracterul naţional şi unitar al statului român, în schimb, existenţa unor organe proprii de decizie cu competenţe în acest domeniu sau consultarea în acest domeniu a organizaţiilor persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale contravine caracterului unitar şi naţional al statului. O atare construcţie nu poate fi decât o contradicţie în termeni, întrucât se pare că pleacă de la premisa că majoritatea impune minorităţii modul în care trebuie să îşi păstreze, dezvolte şi exprime identitatea.

8. Considerăm că o atare prevedere nu pune în discuţie în niciun fel caracterul unitar al statului, caracter ce are în vedere structura de stat; statul unitar este antitetic cu cel federativ, or iniţiativa de revizuire nu urmăreşte nici pe departe aşa ceva, nu pune în discuţie caracterul unitar al statului, ci vizează, pe de o parte, o autonomie de decizie în chestiunile care ţin de învăţământ, cultură, tradiţii şi, implicit, de identitatea minorităţilor naţionale, iar, pe de altă parte, de o consultare a minorităţii naţionale atunci când se stabileşte cadrul legal în care ele vor decide - deci, în final, decizia cu privire la stabilirea cadrului în care minorităţile naţionale îşi vor exercita competenţele proprii referitoare la păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii lor aparţine tot autorităţilor publice centrale şi locale (competenţe exclusive/partajate/delegate). Mai mult, textele analizate nu se referă nici la caracterul de stat naţional al României, concept mai degrabă istoric bazat pe ideea de stat-naţiune.

9. Noţiunea de "organe proprii" nu trebuie privită ca o structură desprinsă de autoritatea statului român, ci ca o structură intrinsecă acesteia, care reprezintă minoritatea, care este compusă din reprezentanţi ai acesteia şi care decide în chestiunile ce privesc învăţământul în limba minorităţii, respectiv identitatea sa culturală. Dreptul prevăzut la art. 6 din Constituţie nu poate fi exprimat în sensul ca majoritatea să decidă cum anume minoritatea să îşi păstreze, să îşi dezvolte şi să îşi exprime identitatea sa.

10. Textul propus a fi introdus este o chestiune de principiu, el nu poate reglementa până la amănunt un anumit principiu, aspect care revine legiuitorului infraconstituţional prin adoptarea statutului minorităţilor naţionale.

Nu contest faptul că acest text ar fi necesitat o anumită reformulare pentru a fi clar, precis şi previzibil, dar de aici şi până a se constata încălcarea caracterului unitar şi naţional al statului român este cale lungă, aspect ce pune în discuţie chiar buna-credinţă în interpretarea soluţiei legislative analizate.

V. Articolului unic pct. 11 i s-ar putea imputa faptul că este imprecis redactat, dar nu se poate susţine că încalcă limitele revizuirii Constituţiei.

Este dreptul inerent al minorităţii de a-şi folosi simbolurile proprii, expresie directă a art. 6 din Constituţie. Faptul că acest text a fost plasat în cadrul art. 12 cu denumirea marginală Simboluri naţionale nu înseamnă că în vreun fel se încearcă includerea simbolurilor minorităţii naţionale în acest concept. În Spania, astfel cum s-a arătat mai sus, simbolurile comunităţilor autonome sunt reglementate în cadrul articolului intitulat Drapelul naţional, fără ca acest lucru să însemne o modificare/ridicare la nivel naţional a unui simbol regional.

Mai mult, Curtea Constituţională a României constată ca fiind "neconstituţional" acest articol pentru că nu a fost corect aşezat, pe când un alt text referitor la egalitatea de arme, incorect poziţionat la art. 24 - Dreptul la apărare, nu este constatat "neconstituţional" pentru că nu ar corespunde cu denumirea marginală a textului, ci recomandă repoziţionarea acestuia în cadrul art. 21 din Constituţie.

În privinţa sintagmei "spaţiu public şi privat", se constată din nou că este de nivelul legii să definească termenii folosiţi în Constituţie şi nu neapărat prin textul Constituţiei; dacă sintagma este imprecisă nu înseamnă că şi dreptul de a folosi simbolurile minorităţii naţionale este împotriva Constituţiei.

Oare în momentul de faţă membrilor minorităţilor naţionale le este interzisă folosirea simbolurilor proprii în "spaţiul" lor privat? O asemenea interpretare ar suprima garanţii inerente dreptului la viaţă, intimă, familială şi privată, libertăţii de exprimare sau libertăţii conştiinţei, contrar art. 152 alin. (2) din Constituţie.

A nu-ţi putea folosi simbolurile proprii minorităţii din care faci parte, mai ales în unităţile administrativ-teritoriale unde majoritatea covârşitoare este dată de persoanele aparţinând minorităţii naţionale, este echivalent cu a ignora şi, în final, a nega dreptul la identitate al minorităţii naţionale respective.

VI. În susţinerea celor de mai sus se pot invoca şi prevederi ale unor acte internaţionale sau aspecte de drept comparat referitoare la minorităţile naţionale.

1. Actele internaţionale ratificate în acest domeniu fac parte din dreptul intern al României, având în vedere art. 11 alin. (2) din Constituţie, iar, în conformitate cu art. 11 alin. (1) din Constituţie, statul român este obligat să îndeplinească "întocmai şi cu bună-credinţă obligaţiile ce-i revin din tratatele la care este parte", ceea ce exprimă în mod evident principiul de drept internaţional public pacta sunt servanda.

2. Relevante în chestiunea analizată sunt următoarele acte ce privesc minorităţile naţionale:

- art. 27 din Pactul internaţional privind drepturile civile şi politice - Drepturile persoanelor aparţinând minorităţilor. În legătură cu acest text, Curtea Constituţională, prin Decizia nr. 2 din 4 ianuarie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 136 din 23 februarie 2011, a stabilit că, "în accepţiunea pct. 1 din Comentariul general nr. 23 referitor la art. 27 din Pactul internaţional privind drepturile civile şi politice - Drepturile persoanelor aparţinând minorităţilor -, acest articol din pact stabileşte şi recunoaşte un drept care este conferit unor persoane aparţinând grupurilor minoritare şi care este distinct şi complementar în raport cu toate celelalte drepturi de care acestea se bucură în baza Pactului, la fel ca oricare altă persoană (dreptul la propria viaţă culturală, de a profesa şi de a practica propria religie sau de a folosi propria limbă). Pct. 6.1 din acelaşi comentariu prevede că, deşi art. 27 din pact este formulat în termeni negativi, acesta recunoaşte totuşi existenţa unui <<drept>> şi impune respectarea sa. În consecinţă, statele părţi sunt obligate să se asigure că existenţa acestui drept este recunoscută, iar exercitarea sa protejată împotriva oricărei încălcări. Totodată, potrivit pct. 6.2 din comentariu, drepturile persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale depind, la rândul lor, de capacitatea grupului minoritar de a-şi păstra cultura, limba sau religia. Prin urmare, pot fi necesare, de asemenea, măsuri pozitive pentru protejarea identităţii minorităţii şi a drepturilor membrilor acestui grup de a se bucura şi de a-şi dezvolta propria cultură şi limbă şi de a practica propria religie, în comun cu ceilalţi membri ai grupului. În fine, protecţia acestor drepturi este menită a asigura păstrarea şi a continua dezvoltarea identităţii culturale, religioase şi sociale a persoanelor aparţinând minorităţilor respective, deci să îmbogăţească structura societăţii în întregul său (a se vedea, în acest sens, pct. 9 din comentariu)";

- art. 1 paragraful 1 din Declaraţia cu privire la drepturile persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale sau etnice, religioase şi lingvistice, adoptată la cea de-a 92-a sesiune plenară a Adunării Generale a ONU din 18 decembrie 1992, prevede că "Statele vor proteja existenţa şi identitatea naţională sau etnică, culturală, religioasă sau lingvistică a minorităţilor înăuntrul teritoriilor lor şi vor încuraja crearea de condiţii pentru promovarea acestei identităţi". De asemenea, "Politicile şi programele naţionale vor fi planificate şi aplicate luând în considerare, în modul cuvenit, interesele legitime ale persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale" (art. 5 paragraful 1 din declaraţie).

De observat că România a devenit membru al Organizaţiei Naţiunilor Unite la 14 decembrie 1955;

- art. 3 paragraful 2 din Convenţia-cadru pentru protecţia minorităţilor naţionale, încheiată la Strasbourg la 1 februarie 1995, ratificată prin Legea nr. 33/1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 82 din 4 mai 1995, care prevede că "Persoanele aparţinând minorităţilor naţionale pot exercita drepturile şi libertăţile ce decurg din principiile enunţate în prezenta convenţie-cadru, individual sau în comun cu alţii". În continuare, art. 5 paragraful 1 din aceeaşi convenţie-cadru prevede: "Părţile se angajează să promoveze condiţiile de natură să permită persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale să-şi menţină şi să-şi dezvolte cultura, precum şi să-şi păstreze elementele esenţiale ale identităţii lor, respectiv religia, limba, tradiţiile şi patrimoniul lor cultural";

- preambulul Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare, adoptată la 5 noiembrie 1992 la Strasbourg, ratificată prin Legea nr. 282/2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 752 din 6 noiembrie 2007, prevede că "protecţia şi promovarea limbilor regionale sau minoritare în diferite ţări şi regiuni ale Europei reprezintă o contribuţie importantă la construirea unei Europe bazate pe principiile democraţiei şi ale diversităţii culturale, în cadrul suveranităţii naţionale şi al integrităţii teritoriale".

3. De asemenea, avem în vedere şi Recomandarea Consiliului Europei 1.201 (1993) privind adoptarea unui protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale referitor la drepturile minorităţilor naţionale, adoptată de Adunarea generală a Consiliului Europei la data de 1 februarie 1993 (act fără caracter obligatoriu), care la art. 8 prevede că persoanele aparţinând unei minorităţi naţionale au dreptul de a înfiinţa şi de a-şi conduce şcolile, precum şi instituţiile de educaţie şi formare proprii în cadrul sistemului juridic al statului.

În continuare, prin Recomandarea 43 (1998) privind autonomia teritorială şi minorităţile naţionale, adoptată de Adunarea generală a Consiliului Europei la data de 29 septembrie 2003, Comitetul de Miniştri al Consiliului Europei pune în vedere statelor membre care doresc să îşi modifice organizarea administrativ-teritorială şi, în special, celor care creează un nivel regional de administraţie în teritoriile în care minorităţile naţionale reprezintă o parte substanţială a populaţiei:

- să garanteze, printre altele, crearea autorităţilor administrative într-un mod de natură a evita dispersarea membrilor minorităţilor naţionale şi a permite protejarea lor în mod efectiv;

- să garanteze autorităţilor locale competenţe de natură a asigura o protecţie adecvată minorităţilor;

- să consulte populaţia vizată de măsurile de reorganizare administrativă în conformitate cu art. 5 din Carta europeană a autonomiei locale;

- să asigure competenţe substanţiale în sfera dezvoltării regionale în privinţa autorităţilor regionale deja create, astfel încât acestea să poată valorifica potenţialul lor reprezentat de istorie, tradiţii şi multiculturalism.

Importanţa domeniului este subliniată şi de Recomandarea 1.623 (2003) privind drepturile minorităţilor naţionale, adoptată de Adunarea generală a Consiliului Europei la data de 29 septembrie 2003, din care transpare ideea realizării unor politici comune în domeniul protecţiei minorităţilor naţionale la nivelul Uniunii Europene (pct. 13).

În fine, Recomandarea 1.735 (2006), anterior citată, la pct. 16, invită statele membre să promoveze în legislaţia lor naţională recunoaşterea drepturilor culturale ale minorităţilor, să adapteze constituţiile lor la standardele europene democratice contemporane, în sensul integrării tuturor cetăţenilor lor, indiferent de originea lor etnoculturală, într-o entitate multiculturală şi civică.

4. Legislaţie relevantă a unor state în privinţa minorităţilor naţionale

4.1. Spania

Art. 4 din Constituţie cu denumirea marginală Drapelul naţional prevede în acest articol astfel intitulat posibilitatea comunităţilor autonome de a avea steaguri şi însemne proprii pe care să le folosească pe clădirile lor publice şi în ceremoniile lor oficiale, împreună cu steagul spaniol. Astfel, constatăm că avem de-a face cu o prevedere de rang constituţional în cadrul articolului intitulat Drapelul naţional.

Art. 143 şi următoarele din Constituţie prevăd posibilitatea provinciilor învecinate cu tradiţii istorice, culturale şi economice comune de a se constitui în comunităţi autonome, fără a fi afectată în vreun fel unitatea naţională a Spaniei, prevăzută la art. 2 din Constituţia acesteia.

4.2. Italia

Constituţia Italiei, stat unitar, prevede la art. 116 existenţa unor regiuni autonome, fără a fi astfel afectat caracterul unitar şi naţional al statului. De altfel, art. 1 paragraful 1 din Statutul special al regiunii Trentino-Alto Adige prevede că aceasta este o regiune autonomă, cu personalitate juridică, "în cadrul structurii politice a Republicii italiene, care este una şi indivizibilă". Potrivit aceluiaşi text, această regiune cuprinde două subdiviziuni administrativ-teritoriale, denumite provincii - Trento şi Bolzano.

4.3. Serbia

Potrivit art. 75 paragraful 1 din Constituţie, minorităţilor naţionale le sunt garantate drepturi individuale şi colective, iar paragraful 3 al aceluiaşi articol prevede că persoanele aparţinând minorităţilor naţionale îşi pot alege consilii naţionale pentru a-şi exercita dreptul la autonomie în domeniul culturii, educaţiei, informaţiei şi folosirii oficiale a limbii şi a scrierii lor, în condiţiile legii. De asemenea, art. 2 din Legea cu privire la consiliile naţionale ale minorităţilor naţionale prevede că minoritatea naţională va participa în procesul decizional sau va decide în probleme privind domeniile mai sus enunţate şi va înfiinţa instituţii, societăţi sau alte organizaţii în domeniile menţionate.

VII. Analizând legislaţia statelor menţionate, rezultă că pentru păstrarea identităţii minorităţilor naţionale există variate forme de apărare şi dezvoltare a acesteia, fie prin crearea unor unităţi administrativ-teritoriale autonome, fie prin alte măsuri.

Dreptul la identitate trebuie susţinut de stat, prin măsuri pozitive (a se vedea, în acest sens, şi Decizia Curţii Constituţionale nr. 2 din 4 ianuarie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 136 din 23 februarie 2011), şi nu împiedicat/îngreunat. Pentru că de multe ori o asemenea acţiune a statului poate duce la consecinţe insurmontabile şi ireversibile cu privire la viaţa unei minorităţi naţionale (a se vedea situaţia minorităţii germane din România,

care, datorită politicii regimului comunist, în prezent, mai numără aproximativ 36.000 de persoane din cele 400.000 existente în 1954, sau situaţia din Ucraina, unde legea privind limbile regionale ale minorităţilor naţionale a fost abrogată, stârnind reacţii de dezaprobare din partea multor state europene, inclusiv România).

VIII. Pentru toate cele de mai sus expuse, consider că, prin Decizia nr. 80 din 16 februarie 2014, Curtea Constituţională a interpretat în mod greşit atât textele Constituţiei, cât şi cele din propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei, calificând prevederile articolului unic pct. 4, 6 şi 11 din aceasta ca fiind contrare caracterului unitar şi naţional al statului român, în condiţiile în care, în realitate, aceste texte se referă, pe de o parte, la criterii avute în vedere pentru organizarea subdiviziunilor administrativ-teritoriale ale regiunilor, iar, pe de altă parte, la drepturi inalienabile ale minorităţilor naţionale.

Judecător,
Puskas Valentin Zoltan

Decizie nr. 284 din 21 mai 2014
referitoare la cererea de soluţionare a conflictului juridic de natură constituţională dintre Preşedintele României şi Guvernul României, formulată de prim-ministrul Victor-Viorel Ponta[148]

1. Pe rol se află examinarea cererii de soluţionare a conflictului juridic de natură constituţională dintre Preşedintele României şi Guvernul României, formulată de prim-ministrul Victor-Viorel Ponta.

2. Sesizarea se întemeiază pe prevederile art. 146 lit. e) din Constituţie şi ale art. 11 alin. (1) lit. A.e), ale art. 34, 35 şi 36 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale. Cererea a fost înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 1.914 din 6 mai 2014 şi formează obiectul Dosarului nr. 412E/2014.

3. Preşedintele Curţii Constituţionale, în temeiul dispoziţiilor art. 216 alin. (1) din Codul de procedură civilă coroborate cu cele ale art. 14 din Legea nr. 47/1992, declară deschise lucrările şedinţei de judecată.

4. La apelul nominal răspunde, pentru Preşedintele României, domnul Claudiu Constantin Dinu, consilier prezidenţial, cu delegaţie depusă la dosar, lipsind cealaltă parte. Procedura de citare este legal îndeplinită.

5. Preşedintele Curţii Constituţionale, în temeiul dispoziţiilor art. 216 alin. (2) din Codul de procedură civilă coroborate cu cele ale art. 14 din Legea nr. 47/1992, acordă cuvântul reprezentantului Preşedintelui României pentru susţinerea acesteia.

6. Având cuvântul, reprezentantul Preşedintelui României arată că din motivarea cererii formulate de prim-ministru nu rezultă existenţa unui conflict juridic de natură constituţională în sensul celor stabilite de Curtea Constituţională prin jurisprudenţa sa, în cauză fiind întrunite, cel mult, elementele unui conflict politic între cele două autorităţi. Examinarea încălcării dispoziţiilor art. 84 alin. (1) din Constituţie, care prevăd că în timpul mandatului Preşedintele României nu poate fi membru al unui partid şi, implicit, nu poate face campanie electorală în favoarea unei formaţiuni politice, excedează cadrului procesual specific soluţionării cererilor formulate în temeiul art. 146 lit. e) din Constituţie. O atare cerere ar fi putut fi analizată într-un alt cadrul procedural, sancţiunea politică putând fi aplicată numai de Parlament în condiţiile prevăzute de art. 95 din Constituţie. Pentru aceste argumente, reprezentantul Preşedintelui României solicită respingerea cererii privind soluţionarea unui conflict juridic de natură constituţională ca fiind inadmisibilă.

7. Pe fondul cauzei, reprezentantul Preşedintelui României apreciază că nu există un conflict juridic de natură constituţională între cele două autorităţi, întrucât Preşedintele nu a făcut altceva decât să respecte Constituţia şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale cu privire la rolul său politic activ, Guvernul nefiind împiedicat în exercitarea atribuţiilor privind organizarea alegerilor europarlamentare. Constituţia interzice Preşedintelui să deţină calitatea de membru al unui partid politic, iar nu exprimarea unor opinii politice. Declaraţiile şi conduita imputate Preşedintelui nu au fost de natură să prejudicieze competiţia electorală şi nu au determinat un blocaj instituţional, care să impună intervenţia Curţii Constituţionale.

8. Consilierul prezidenţial arată că atât Constituţia, cât şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale permit Preşedintelui să exprime opinii politice. Toate participările Preşedintelui la diferitele activităţi din ţară au fost realizate ca răspuns la invitaţiile adresate de Fundaţia Mişcarea

[148] Publicată în Monitorul Oficial nr. 495 din 3 iulie 2014.

Populară, iar nu în campania electorală a unui partid politic. Preşedintele României regretă faptul că fotografiile cu caracter privat realizate cu acele ocazii au intrat în spaţiul public.

9. Preşedintele Curţii Constituţionale, având în vedere dispoziţiile art. 394 alin. (1) din Codul de procedură civilă coroborate cu cele ale art. 14 din Legea nr. 47/1992, declară dezbaterile închise.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

10. Prin Adresa cu nr. 5/2.566 din 6 mai 2014, prim-ministrul Guvernului României a solicitat Curţii Constituţionale să se pronunţe asupra existenţei unui conflict juridic de natură constituţională între Guvernul României şi Preşedintele României.

11. În motivarea sesizării, prim-ministrul Guvernului României arată că: "Preşedintele României, domnul Traian Băsescu, în repetate rânduri, cu ocazia unor evenimente publice şi-a manifestat susţinerea pentru un anumit partid politic, atitudinea şefului statului concretizându-se atât prin nominalizarea directă a partidului politic pe care îl va vota, cât şi prin popularizarea activă a însemnelor electorale ale acestei formaţiuni politice, respectiv Partidul Mişcarea Populară (P.M.P.). Astfel, potrivit imaginilor postate pe contul personal de Facebook al parlamentarului Elena Udrea, în data de 2 mai 2014, Preşedintele României a participat la o discuţie într-un local din staţiunea Neptun cu conducerea Partidului Mişcarea Populară, după care s-a fotografiat cu aceste persoane, pe malul mării, purtând un tricou alb cu iniţialele P.M.P., sub sigla acestui partid, un măr, şi cu mesajul "Vote for PMP". În cadrul conferinţei de presă susţinute la Palatul Cotroceni în data de 4 mai 2014, la orele 15,00, Preşedintele României a declarat, printre altele: "Voi vota Partidul Mişcarea Populară. M-aţi întrebat. Dacă nu m-aţi fi întrebat, nu v-aş fi răspuns. Ar fi fost mult mai nepoliticos să nu vă răspund. Deci, eu voi vota Partidul Mişcarea Populară."

12. De asemenea, se arată că, în cadrul unei emisiunii difuzate pe un post de televiziune, în data de 4 mai 2014, orele 21,00, Preşedintele României s-a referit la avantajele votării Partidului Mişcarea Populară (P.M.P.) şi la consecinţele ce decurg în viitor pentru Guvern şi pentru prim-ministru dacă Partidul Mişcarea Populară, pentru care Traian Băsescu optează şi căruia îi acordă votul său, va creşte politic.

13. În susţinerea cererii, prim-ministrul României susţine că prin atitudinea sa referitoare la susţinerea deschisă, publică a unui partid politic în perspectiva alegerilor din anul 2014 din România, Preşedintele a încălcat dispoziţiile art. 80 din Constituţie, precum şi spiritul art. 84 "Incompatibilităţi şi imunităţi" din Legea fundamentală, potrivit căruia, pe durata mandatului, Preşedintele nu poate fi membru al unui partid. "Chiar dacă formal nu este membru al unui partid, prin modul său de acţiune Preşedintele României se comportă ca un agent electoral, ca un membru activ al unei formaţiuni politice implicate în lupta electorală. O asemenea conduită a şefului statului depăşeşte noţiunea de libertate de exprimare de care se bucură Preşedintele României în exercitarea mandatului. Îndemnul direct al Preşedintelui României cu privire la exercitarea votului în cadrul alegerilor din România din anul 2014 este contrar spiritului Constituţiei şi generează stări conflictuale între autorităţile publice cu privire la exercitarea prevederilor legale referitoare la alegerile pentru membrii din România în Parlamentul European şi la alegerile parţiale pentru Parlamentul României - Camera Deputaţilor şi Senat."

14. În opinia autorului sesizării, "legislaţia naţională cuprinde reglementări detaliate, specifice unui stat de drept, referitoare la organizarea şi desfăşurarea acestor alegeri, iar Guvernul României are prevăzute atribuţii numeroase şi detaliate, menite să asigure un vot corect,

reprezentativ, care să exprime voinţa alegătorilor. Prin raportare la aceste prevederi legale care s-au concretizat în perioada de după 1989, în alegeri corecte, recunoscute ca atare pe plan extern, conduita Preşedintelui României de a indica expres şi repetat cu ce partid votează duce în derizoriu atât prevederile legale invocate, cât şi votul efectiv al cetăţenilor. A influenţa într-o manieră atât de făţişă electoratul cu privire la votul ce urmează a fi exprimat goleşte practic de conţinut atât normele constituţionale citate, cât şi prevederile următoarelor acte normative: Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, şi Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, cu modificările şi completările ulterioare."

15. Prin urmare, autorul apreciază că, în cazul de faţă, conflictul juridic de natură constituţională sesizat prin prezenta se referă la actele şi acţiunile concrete ale Preşedintelui României prin care afectează atribuţiile şi competenţele Guvernului României în ceea ce priveşte organizarea şi desfăşurarea alegerilor.

16. În concluzie, prim-ministrul solicită Curţii Constituţionale admiterea cererii şi pronunţarea unei decizii prin care să constate existenţa unui conflict juridic de natură constituţională între Guvernul României şi Preşedintele României şi să stabilească dacă acest conflict este cauzat de implicarea explicită a Preşedintelui României în campania electorală, prin susţinerea unui anumit partid politic la alegerile pentru membrii din România în Parlamentul European în anul 2014, respectiv la alegerile parţiale pentru Parlamentul României - Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2014, ceea ce încalcă dispoziţiile art. 80 din Constituţia României. De asemenea, prin aceeaşi cerere, se solicită Curţii să pronunţe o decizie prin care să stabilească în mod clar dacă Preşedintele României, în conformitate cu prevederile constituţionale, poate face campanie electorală în favoarea unei formaţiuni politice.

17. În conformitate cu dispoziţiile art. 35 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, cererea a fost comunicată Preşedintelui României şi Guvernului, pentru a prezenta punctele lor de vedere asupra conţinutului conflictului juridic de natură constituţională şi a eventualelor căi de soluţionare a acestuia.

18. Guvernul a transmis, prin Adresa nr. 5/2.611/2014, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 2.089 din 15 mai 2014, punctul său de vedere în care, suplimentar faţă de cele prezentate în sesizarea Curţii Constituţionale, arată că "acţiunile Preşedintelui, prin care încalcă prevederile legale şi se îndepărtează de rolul său, sunt de natură a crea un blocaj de natură constituţională, a crea un blocaj al alegerilor, întrucât acestea se suprapun acţiunilor Guvernului la care este obligat pentru desfăşurarea alegerilor într-un spirit democratic, cu respectarea echilibrului politic, a opţiunilor electorale în condiţii de obiectivitate şi neutralitate. Acţiunile Preşedintelui nu sunt simple opinii, pentru că sunt adevărate îndemnuri adresate atât electoratului, cât şi autorităţilor implicate în procesul electoral."

19. Preşedintele României a comunicat punctul său de vedere cu Adresa nr. 1.078 din 14 mai 2014, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 2.066 din 14 mai 2014, prin care solicită Curţii să constate că nu a existat şi nu există un conflict juridic de natură constituţională între Preşedintele României şi Guvernul României, pentru considerentele care vor fi expuse în continuare.

20. Cu privire la îndeplinirea condiţiilor de admisibilitate a cererii, Preşedintele apreciază că nu există un conflict de natură juridică, având în vedere că izvorul acestuia nu îl reprezintă actele şi faptele juridice concrete pe care le-a întreprins în calitate de Preşedinte al României şi prin care şi-ar fi arogat puteri, atribuţii sau competenţe care ar aparţine altor autorităţi publice. În opinia sa, un eventual conflict poate fi catalogat de natură politică, cel mult.

Încălcarea dispoziţiilor art. 84 alin. (1) din Constituţie, care prevăd că în timpul mandatului Preşedintele României nu poate fi membru al unui partid, ar fi putut fi analizată într-un alt cadrul procedural, sancţiunea politică putând fi aplicată numai de Parlament în condiţiile prevăzute de art. 95 din Constituţie. Conflictul ivit nu este unul de natură constituţională, nepurtând asupra atribuţiilor constituţionale pe care să le fi exercitat abuziv şi care să fi condus la blocarea activităţii Guvernului cu privire la exercitarea atribuţiilor "stabilite potrivit legilor electorale" privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European (Legea nr. 33/2007) şi pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului (Legea nr. 35/2008).

21. În ceea ce priveşte solicitarea prin care Curtea Constituţională este chemată să stabilească "dacă acest conflict este cauzat de implicarea explicită a Preşedintelui României în campania electorală, prin susţinerea unui anumit partid politic", cu încălcarea dispoziţiilor art. 80 din Constituţia României, Preşedintele apreciază că şi aceasta este inadmisibilă, deoarece în cadrul procedurii prevăzute la art. 146 lit. e) din Constituţie nu se poate verifica săvârşirea unor fapte grave prin care se încalcă prevederile Constituţiei, având în vedere că de esenţa conflictului juridic de natură constituţională este modalitatea de exercitare a atribuţiilor constituţionale materializată în acte sau fapte juridice care să determine un blocaj instituţional.

22. În ceea ce priveşte cererea prin care se solicită pronunţarea unei decizii "prin care să se stabilească în mod clar dacă Preşedintele României, în conformitate cu prevederile constituţionale, poate face campanie electorală în favoarea unei formaţiuni politice", Preşedintele apreciază că şi această solicitare "este inadmisibilă în procedura prevăzută de art. 146 lit. e) din Constituţie, deoarece se solicită o interpretare clară (ca şi cum deciziile Curţii ar fi neclare sau susceptibile de mai multe înţelesuri) şi generică, prin care să se analizeze conformitatea faptelor cu dispoziţiile Constituţiei, independentă de existenţa sau inexistenţa unui conflict juridic de natură constituţională".

23. În continuare, în punctul de vedere exprimat, Preşedintele prezintă mai multe aspecte care ţin de fondul conflictului, pentru ipoteza în care Curtea Constituţională consideră admisibilă cererea formulată de prim-ministrul României. Astfel, apreciază că trimiterea la dispoziţiile art. 80 alin. (2) din Constituţie este mai mult formală, campania electorală fiind diferită de buna funcţionare a autorităţilor publice, iar funcţia de mediere poate fi exercitată de Preşedinte între autorităţile statului sau între stat şi societate. Pe de altă parte, exprimarea unor opinii nu poate conduce la blocarea activităţii Guvernului în organizarea şi desfăşurarea alegerilor.

24. De asemenea, se mai arată că atitudinea Preşedintelui, indicată în motivarea în fapt a cererii, nu are legătură cu atribuţiile constituţionale, întrucât imaginile surprind o ipostază privată a şefului statului şi au fost postate pe contul personal de Facebook al unei alte persoane, fără a fi destinate publicului larg. Mai mult, în cadrul conferinţei de presă din data de 4 mai 2014, la întrebarea adresată de jurnalişti, Preşedintele a răspuns doar la întrebarea cu cine va vota, aspect aflat în limitele dreptului la opinie şi nu a avut intenţia să transmită un mesaj electoral. Aşa fiind, acesta a acţionat în cadrul strict al limitelor trasate prin jurisprudenţa constituţională, în sensul că şi-a exprimat doar o opinie politică în calitate de cetăţean cu drept de vot.

25. În final, Preşedintele subliniază faptul că, potrivit jurisprudenţei Curţii Constituţionale, în timpul mandatului Preşedintele României "are posibilitatea exprimării, în continuare, a opiniilor

politice [...]. Dreptul la exprimarea opiniei politice este garantat şi pentru Preşedintele României de art. 84 alin. (2), care prevede pentru şeful statului aceeaşi imunitate ca şi pentru deputaţi şi senatori, art. 72 alin. (1) din Constituţie aplicându-se în mod corespunzător." În acest sens se invocă şi Avizul consultativ privind propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României nr. 1/2007. În raport cu normele constituţionale, precum şi cu jurisprudenţa constituţională, aspectele imputate Preşedintelui României nu sunt acte, acţiuni sau omisiuni, ci simple declaraţii cu caracter politic. Pretinsul conflict juridic între Guvernul României, pe de-o parte, şi Preşedintele României, pe de altă parte, nu există şi nici n-a existat pentru că în prezenta cauză nu se fac referiri la acte sau acţiuni prin care Preşedintele României să-şi fi arogat puteri, atribuţii sau competenţe, care, potrivit Constituţiei, aparţin unei alte autorităţi publice şi nici nu există situaţia în care Preşedintele României ar fi trebuit să-şi exercite o atribuţie şi nu şi-a exercitat-o.

26. Faţă de cele de mai sus, Preşedintele României solicită Curţii să constate că nu a existat şi nu există un conflict juridic de natură constituţională între Guvernul României şi Preşedintele României.

CURTEA,

examinând cererea de soluţionare a conflictului juridic de natură constituţională dintre Preşedintele României, pe de o parte, şi Guvernul României, pe de altă parte, punctele de vedere ale Preşedintelui şi Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile reprezentantului Preşedintelui României, prevederile Constituţiei şi ale Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, reţine următoarele:

27. În ceea ce priveşte admisibilitatea sesizării, în conformitate cu dispoziţiile art. 146 lit. e) din Constituţie, Curtea Constituţională "soluţionează conflictele juridice de natură constituţională dintre autorităţile publice". În acest sens, autorităţile publice care ar putea fi implicate într-un conflict juridic de natură constituţională sunt numai cele cuprinse în titlul III din Constituţie, şi anume: Parlamentul, alcătuit din Camera Deputaţilor şi Senat, Preşedintele României, ca autoritate publică unipersonală, Guvernul, organele administraţiei publice centrale şi ale administraţiei publice locale, precum şi organele autorităţii judecătoreşti. Pentru exercitarea competenţei prevăzute de Constituţie, Curtea este sesizată la cererea "Preşedintelui României, a unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a primului-ministru sau a preşedintelui Consiliului Superior al Magistraturii". Subiectele de drept pe care Legea fundamentală le îndrituieşte a sesiza Curtea sunt limitativ prevăzute, dispoziţia constituţională nedistingând după cum autorităţile pe care le reprezintă sunt sau nu părţi în conflictul cu care sesizează Curtea.

28. Curtea constată că prim-ministrul României este în drept să formuleze cererea cu privire la soluţionarea conflictului juridic de natură constituţională dintre Preşedintele României şi Guvernul României, autorităţi publice susceptibile a avea calitatea de părţi într-un conflict juridic de natură constituţională.

29. Prin urmare, Curtea constată că a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit art. 146 lit. e) din Constituţie, precum şi ale art. 1, 10, 34 şi 35 din Legea nr. 47/1992, să se pronunţe asupra conflictului juridic de natură constituţională dintre autorităţile publice.

I. Prezentarea situaţiei de fapt

30. Pe de o parte, prin Hotărârea Guvernului nr. 79/2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 130 din 24 februarie 2014, a fost stabilită ziua de duminică, 25 mai 2014, ca zi de referinţă pentru alegerea membrilor din România în Parlamentul European din anul

2014. Prin Hotărârea Guvernului nr. 80/2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 130 din 24 februarie 2014, Guvernul a aprobat Programul calendaristic pentru realizarea acţiunilor necesare pentru alegerea membrilor din România în Parlamentul European în anul 2014, conform căruia campania electorală începe la data de 25 aprilie 2014, cu 30 de zile înainte de ziua de referinţă, şi se încheie la data de 24 mai 2014, ora 7,00, potrivit dispoziţiilor art. 35 alin. (1) din Legea nr. 33/2007. De asemenea, prin Hotărârea Guvernului nr. 200/2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 203 din 21 martie 2014, a fost aprobat Programul calendaristic pentru realizarea acţiunilor din cuprinsul perioadei electorale la alegerile parţiale pentru Camera Deputaţilor şi Senat în unele colegii uninominale din data de 25 mai 2014, conform căruia campania electorală începe la data de 10 mai 2014, cu 15 zile înainte de ziua votării, şi se încheie în data de 24 mai 2014, ora 7,00, potrivit dispoziţiilor art. 7 alin. (2) din Legea nr. 35/2008.

31. Pe de altă parte, în intervalul 2 - 4 mai 2014, sunt făcute publice fotografii cu Preşedintele României purtând un tricou cu însemnele electorale ale unui partid politic, iar în cadrul unei conferinţe de presă şi a unei emisiuni de televiziune, Preşedintele declară susţinerea sa pentru acelaşi partid politic.

II. Temeiurile juridice invocate în soluţionarea cererii privind constatarea conflictului juridic de natură constituţională

32. În cererea sa privind constatarea unui conflict juridic de natură constituţională, prim-ministrul României invocă încălcarea de către Preşedintele României a dispoziţiilor art. 80 şi ale art. 84 din Constituţie, cu următorul conţinut:

- Art. 80: "(1) Preşedintele României reprezintă statul român şi este garantul independenţei naţionale, al unităţii şi al integrităţii teritoriale a ţării.

(2) Preşedintele României veghează la respectarea Constituţiei şi la buna funcţionare a autorităţilor publice. În acest scop, Preşedintele exercită funcţia de mediere între puterile statului, precum şi între stat şi societate.";

- Art. 84: "(1) În timpul mandatului, Preşedintele României nu poate fi membru al unui partid şi nu poate îndeplini nicio altă funcţie publică sau privată.

(2) Preşedintele României se bucură de imunitate. Prevederile articolului 72 alineatul (1) se aplică în mod corespunzător.";

- Art. 72 alin. (1): "Deputaţii şi senatorii nu pot fi traşi la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului."

III. Atribuţiile Guvernului referitoare la alegerile membrilor din România în Parlamentul European şi la alegerile parţiale pentru Parlamentul României - Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2014

33. Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 627 din 31 august 2012, şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 4/2014 privind operaţionalizarea Registrului electoral şi pentru modificarea Legii nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European, precum şi unele măsuri pentru buna organizare şi desfăşurare a alegerilor pentru Parlamentul European din anul 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 111 din 13 februarie 2014, stabilesc cadrul juridic general pentru organizarea şi desfăşurarea alegerii membrilor din România în Parlamentul European.

34. Competenţele Guvernului cu privire la procedurile electorale sunt reglementate expres de actele normative sus-menţionate, precum şi de Legea nr. 35/2008, şi privesc următoarele atribuţii:

- stabilirea modelului cărţii de alegător [art. 28 alin. (2) din Legea nr. 35/2008];
- aducerea la cunoştinţa publică a zilei de referinţă cu cel puţin 90 de zile înainte, prin publicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I, a hotărârii Guvernului privind stabilirea zilei de referinţă [art. 10 alin. (1) din Legea nr. 33/2007, respectiv art. 7 alin. (1) din Legea nr. 35/2008];
- stabilirea modelului cererii de înscriere a cetăţenilor cu drept de vot ai statelor membre ale Uniunii Europene, altele decât România, care au domiciliul sau reşedinţa în România, în listele electorale speciale şi modelul declaraţiei pe propria răspundere care se prezintă de către persoana eligibilă comunitar la depunerea candidaturii [art. 12 alin. (3) din Legea nr. 33/2007];
- stabilirea modelului listei de alegători ce susţin partidele politice, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, alianţele politice sau alianţele electorale, precum şi cel al listei de alegători ce susţin candidatul independent la alegerile pentru membri din România în Parlamentul European [art. 18 alin. (2) din Legea nr. 33/2007];
- stabilirea, în termen de cel mult 5 zile de la aducerea la cunoştinţă publică a zilei de referinţă, prin hotărâre, a programului calendaristic pentru realizarea acţiunilor necesare pentru alegerea membrilor României în Parlamentul European, a bugetului şi cheltuielilor necesare în vederea pregătirii, organizării şi desfăşurării scrutinului, a modelului copiei de pe lista electorală permanentă, a modelului listei electorale speciale, al copiei de pe lista electorală specială, listei electorale suplimentare, a extrasului de pe lista electorală suplimentară, a modelului listei susţinătorilor, a modelului ştampilei Biroului Electoral Central, a biroului electoral judeţean, a biroului electoral de sector al municipiului Bucureşti, a biroului electoral pentru secţiile de votare din străinătate, a modelului ştampilei de control a secţiei de votare şi modelul ştampilei cu menţiunea "VOTAT", a modelului buletinului de vot, a modelului timbrului autocolant, precum şi a măsurilor care trebuie luate de autorităţile publice centrale şi locale pentru buna organizare şi desfăşurare a alegerilor [art. 66 alin. (1) din Legea nr. 33/2007];
- stabilirea, cu cel puţin 20 de zile înaintea zilei de referinţă, prin hotărâre, a modelului proceselor-verbale de consemnare şi centralizare a rezultatelor votării [art. 66 alin. (4) din Legea nr. 33/2007];
- asigurarea sediului şi dotării Biroului Electoral Central şi ale biroului electoral de circumscripţie a românilor din străinătate [art. 67 alin. (2) din Legea nr. 35/2008];
- asigurarea statisticienilor necesari şi a personalului tehnic auxiliar necesar pentru sprijinirea activităţii Biroului Electoral Central, a birourilor electorale judeţene, a birourilor electorale ale sectoarelor municipiului Bucureşti şi a biroului electoral pentru secţiile de votare din străinătate [art. 68 alin. (1) din Legea nr. 33/2007];
- aprobarea, prin hotărâre, a normelor metodologice de implementare, funcţionare, administrare şi securitate a Registrului electoral şi a Registrului secţiilor de votare, inclusiv a procedurilor, sarcinilor care revin autorităţilor publice şi a termenelor de actualizare a Registrului electoral şi a Registrului secţiilor de votare, precum şi a sancţiunilor pentru nerespectarea acestora [art. V alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 4/2014].

35. În temeiul dispoziţiilor art. 108 din Constituţie şi al prevederilor din Legea nr. 33/2007, Guvernul României a adoptat o numeroasă legislaţie cu caracter secundar menită să reglementeze domeniul organizării şi desfăşurării alegerilor pentru Parlamentul European, în general, şi a alegerilor desfăşurate în anul 2014, în special, după cum urmează: Hotărârea

Guvernului nr. 77/2007 privind modelul listei de alegători ce susţin partidele politice, organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, alianţele politice sau alianţele electorale, precum şi cel al listei de alegători ce susţin candidatul independent la alegerile pentru membri din România în Parlamentul European, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 99 din 8 februarie 2007, Hotărârea Guvernului nr. 220/2009 pentru aprobarea modelului cererii de înscriere în listele electorale speciale, care se face de către alegătorul comunitar, precum şi a modelului declaraţiei pe propria răspundere, care se prezintă de către persoana eligibilă comunitar la alegerile pentru membrii din România în Parlamentul European, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 146 din 9 martie 2009, Hotărârea Guvernului nr. 79/2014 privind stabilirea zilei de referinţă pentru alegerea membrilor din România în Parlamentul European din anul 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 130 din 24 februarie 2014, Hotărârea Guvernului nr. 80/2014 privind aprobarea Programului calendaristic pentru realizarea acţiunilor necesare pentru alegerea membrilor din România în Parlamentul European în anul 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 130 din 24 februarie 2014, Hotărârea Guvernului nr. 102/2014 privind stabilirea măsurilor pentru buna organizare şi desfăşurare a alegerilor pentru membrii din România în Parlamentul European din anul 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 130 din 24 februarie 2014, Hotărârea Guvernului nr. 103/2014 pentru aprobarea bugetului şi a structurii cheltuielilor necesare pentru pregătirea, organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru membrii din România în Parlamentul European din anul 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 130 din 24 februarie 2014, Hotărârea Guvernului nr. 104/2014 pentru aprobarea modelelor ştampilelor birourilor electorale şi a modelului ştampilei cu menţiunea "VOTAT", care vor fi folosite la alegerile pentru membrii din România în Parlamentul European din anul 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 130 din 24 februarie 2014, Hotărârea Guvernului nr. 105/2014 privind aprobarea modelului listei de susţinători care va fi folosit la alegerile pentru membrii din România în Parlamentul European din anul 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 131 din 24 februarie 2014, Hotărârea Guvernului nr. 106/2014 privind modelul, dimensiunile, condiţiile de tipărire, de gestionare şi de utilizare a timbrului autocolant la alegerile pentru membrii din România în Parlamentul European din anul 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 131 din 24 februarie 2014, Hotărârea Guvernului nr. 107/2014 privind aprobarea modelelor listelor electorale care vor fi folosite la alegerile pentru membrii din România în Parlamentul European din anul 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 131 din 24 februarie 2014, Hotărârea Guvernului nr. 108/2014 privind aprobarea modelului buletinului de vot care va fi folosit la alegerile pentru membrii din România în Parlamentul European din anul 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 131 din 24 februarie 2014, Hotărârea Guvernului nr. 109/2014 privind modificarea anexelor nr. 1 şi 2 la Hotărârea Guvernului nr. 220/2009 pentru aprobarea modelului cererii de înscriere în listele electorale speciale, care se face de către alegătorul comunitar, precum şi a modelului declaraţiei pe propria răspundere, care se prezintă de către persoana eligibilă comunitar la alegerile pentru membrii din România în Parlamentul European, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 131 din 24 februarie 2014, Hotărârea Guvernului nr. 262/2014 privind stabilirea modelelor proceselor-verbale de consemnare şi centralizare a rezultatelor votării la alegerile pentru membrii din România în Parlamentul European din anul 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 270 din 11 aprilie 2014.

36. În ceea ce priveşte competenţele Guvernului referitoare la organizarea şi desfăşurarea alegerilor parţiale pentru Camera Deputaţilor şi Senat din data de 25 mai 2014, acestea sunt stabilite de Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali. În aplicarea dispoziţiilor legale, Guvernul a adoptat: Hotărârea Guvernului nr. 200/2014 privind aprobarea Programului calendaristic pentru realizarea acţiunilor din cuprinsul perioadei electorale la alegerile parţiale pentru Camera Deputaţilor şi Senat în unele colegii uninominale din Circumscripţia electorală nr. 18 - judeţul Galaţi, Circumscripţia electorală nr. 20 - judeţul Gorj, Circumscripţia electorală nr. 22 - judeţul Hunedoara, Circumscripţia electorală nr. 25 - judeţul Ilfov, Circumscripţia electorală nr. 32 - judeţul Satu Mare şi Circumscripţia electorală nr. 42 - municipiul Bucureşti din data de 25 mai 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 203 din data de 21 martie 2014, Hotărârea Guvernului nr. 259/2014 privind aprobarea măsurilor, a bugetului şi cheltuielilor necesare pentru pregătirea, organizarea şi desfăşurarea alegerilor parţiale pentru Camera Deputaţilor şi Senat din data de 25 mai 2014, a modelului timbrului autocolant, a modelelor listelor electorale, a modelului buletinului de vot, a modelelor ştampilelor electorale şi ale altor documente care vor fi utilizate la aceste alegeri, precum şi a condiţiilor şi duratei păstrării materialelor rezultate din procesul electoral, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 263 din 10 aprilie 2014.

IV. Noţiunea de conflict juridic de natură constituţională dintre autorităţi publice

37. Curtea Constituţională a statuat, prin Decizia nr. 53 din 28 ianuarie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 144 din 17 februarie 2005, că acesta presupune "acte sau acţiuni concrete prin care o autoritate sau mai multe îşi arogă puteri, atribuţii sau competenţe, care, potrivit Constituţiei, aparţin altor autorităţi publice, ori omisiunea unor autorităţi publice, constând în declinarea competenţei sau în refuzul de a îndeplini anumite acte care intră în obligaţiile lor". De asemenea, prin Decizia nr. 97 din 7 februarie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 169 din 5 martie 2008, Curtea a reţinut: "Conflictul juridic de natură constituţională există între două sau mai multe autorităţi şi poate privi conţinutul ori întinderea atribuţiilor lor decurgând din Constituţie, ceea ce înseamnă că acestea sunt conflicte de competenţă, pozitive sau negative, şi care pot crea blocaje instituţionale." În sfârşit, Curtea a mai statuat că textul art. 146 lit. e) din Constituţie "stabileşte competenţa Curţii de a soluţiona în fond orice conflict juridic de natură constituţională ivit între autorităţile publice, iar nu numai conflictele de competenţă născute între acestea". Prin urmare, noţiunea de conflict juridic de natură constituţională "vizează orice situaţii juridice conflictuale a căror naştere rezidă în mod direct în textul Constituţiei" (a se vedea Decizia Curţii Constituţionale nr. 901 din 17 iunie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 503 din 21 iulie 2009).

38. Pentru soluţionarea cererii ce formează obiectul cauzei de faţă, Curtea Constituţională trebuie să se raporteze la textele din Legea fundamentală incidente şi, prin interpretarea dată, să desluşească intenţia legiuitorului constituant, astfel încât, în final, să ajungă la soluţionarea conflictului constituţional invocat.

39. Faţă de circumstanţierea realizată în jurisprudenţa citată cu privire la atribuţia conferită Curţii Constituţionale de art. 146 lit. e) din Constituţie rezultă că în prezenta cauză Curtea va decide dacă aspectele sesizate în cererea prim-ministrului întrunesc elementele constitutive ale unui conflict juridic de natură constituţională între Preşedintele României şi Guvernul României, urmând a analiza dacă prin conduita şi declaraţiile publice cu privire la susţinerea unui anumit

partid politic, Preşedintele României a săvârşit acte şi acţiuni concrete prin care a afectat competenţele Guvernului României în ceea ce priveşte organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru membrii din România în Parlamentul European şi a alegerilor parţiale pentru Parlamentul României - Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2014.

V. Analiza existenţei conflictului

40. Curtea reţine că pentru a analiza dacă cererea cu care a fost sesizată vizează un conflict juridic generat de conduita şi declaraţiile publice cu privire la susţinerea unui anumit partid politic de către Preşedintele României trebuie să clarifice atât natura juridică, cât şi semnificaţia juridică a acestora.

41. Curtea Constituţională, prin Decizia nr. 53 din 28 ianuarie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 144 din 17 februarie 2005, a statuat că "în activitatea de îndeplinire a mandatelor constituţionale ce le revin, reprezentanţii autorităţilor publice, prin poziţiile pe care le exprimă, au obligaţia de a evita crearea unor stări conflictuale între puteri. Statutul constituţional al Preşedintelui, precum şi rolul acestora în cadrul democraţiei constituţionale îi obligă să îşi aleagă forme adecvate de exprimare, astfel încât [...] să nu se constituie în elemente ce ar putea genera conflicte juridice de natură constituţională între autorităţile publice".

42. Curtea a remarcat, însă că "prerogativele constituţionale ca şi legitimitatea democratică pe care i-o conferă alegerea lui de către electoratul întregii ţări îi impun Preşedintelui României să aibă un rol activ, prezenţa lui în viaţa politică neputând fi rezumată la un exerciţiu simbolic şi protocolar. Funcţiile de garanţie şi de veghe consacrate în art. 80 alin. (1) din Constituţie implică prin definiţie observarea atentă a existenţei şi funcţionării statului, supravegherea vigilentă a modului în care acţionează actorii vieţii publice - autorităţile publice, organizaţiile legitimate de Constituţie, societatea civilă - şi a respectării principiilor şi normelor stabilite prin Constituţie, apărarea valorilor consacrate în Legea fundamentală. Nici veghea şi nici funcţia de garanţie nu se realizează pasiv, prin contemplare, ci prin activitate vie, concretă. Având în vedere aceste considerente, Curtea constată că Preşedintele României poate, în virtutea prerogativelor şi a legitimităţii sale, să exprime opinii şi opţiuni politice, să formuleze observaţii şi critici cu privire la funcţionarea autorităţilor publice şi a exponenţilor acestora, să propună reforme sau măsuri pe care le apreciază dezirabile interesului naţional. Opiniile, observaţiile, preferinţele sau cererile Preşedintelui nu au însă un caracter decizional şi nu produc efecte juridice, autorităţile publice rămânând exclusiv responsabile pentru însuşirea acestora ca şi pentru ignorarea lor. În orice caz, exercitarea de către Preşedinte a unui rol activ în viaţa politică şi socială a ţării nu poate fi caracterizată ca un comportament contrar Constituţiei." (a se vedea Avizul consultativ nr. 1 din 5 aprilie 2007 privind propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României, domnul Traian Băsescu, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 258 din 18 aprilie 2007)

43. Interdicţiile prevăzute de art. 84 alin. (1) din Constituţie potrivit cărora, în timpul mandatului, Preşedintele României nu poate fi membru al unui partid şi nu poate îndeplini nicio altă funcţie publică sau privată "nu exclud posibilitatea exprimării, în continuare, a opiniilor politice, a angajamentelor şi a scopurilor prezentate în programul său electoral ori să militeze şi să acţioneze pentru realizarea acestora, cu respectarea prerogativelor constituţionale" (a se vedea Decizia nr. 53 din 28 ianuarie 2005, sus-menţionată). Mai mult, "funcţia de mediere între puterile statului, precum şi între stat şi societate, prevăzută de art. 80 alin. (2) teza a doua din Constituţie, impune imparţialitate din partea Preşedintelui României, dar nu exclude posibilitatea exprimării

opiniei sale privind modul optim de soluţionare a divergenţelor apărute" şi nu îi conferă calitatea de competitor politic.

44. De altfel, în ceea ce priveşte limitele dreptului de exprimare, Legea fundamentală prevede la art. 72 alin. (1), având ca titlu marginal "Imunitatea parlamentară", potrivit căruia "Deputaţii şi senatorii nu pot fi traşi la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului". În conformitate cu dispoziţiile art. 84 alin. (2) din Constituţie, "Preşedintele României se bucură de imunitate. Prevederile articolului 72 alineatul (1) se aplică în mod corespunzător". Analizând semnificaţia juridică a instituţiei imunităţii, Curtea constată că aceasta este o garanţie constituţională, o măsură de protecţie juridică a mandatului, care are menirea să asigure independenţa titularului mandatului faţă de orice presiuni exterioare sau abuzuri. Garanţia prevăzută la art. 72 alin. (1) din Constituţie încurajează titularul mandatului în adoptarea unui rol activ în viaţa politică a societăţii, întrucât înlătură răspunderea juridică a acestuia pentru opiniile politice exprimate în exercitarea funcţiei de demnitate publică. Însă, titularul mandatului rămâne răspunzător, conform legii, pentru toate actele şi faptele săvârşite în perioada în care a exercitat funcţia publică şi care nu au legătură cu voturile sau opiniile politice.

45. Or, analizând faptele concrete menţionate în sesizarea prim-ministrului României, imputate Preşedintelui României, Curtea reţine că acestea nu pot fi calificate ca fiind acte sau fapte juridice, întrucât conduita şi declaraţiile publice, cu evident caracter politic, nu au caracter decizional şi nu produc efecte juridice.

46. Mai mult, în condiţiile în care, potrivit Constituţiei şi a legilor în vigoare, Preşedintele României nu are nicio atribuţie în materia pregătirii, organizării şi desfăşurării vreunui tip de scrutin, doar prin conduita şi declaraţiile publice, Preşedintele României nu a afectat şi nici nu avea cum să afecteze atribuţiile şi competenţele Guvernului României în ceea ce priveşte organizarea şi desfăşurarea alegerilor membrilor din România în Parlamentul European şi a alegerilor parţiale pentru Parlamentul României - Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2014. Astfel, aşa cum a fost expusă în prealabil, competenţa Guvernului vizează operaţiuni juridice şi tehnice concrete, precum aducerea la cunoştinţă publică a zilei de referinţă, stabilirea programului calendaristic pentru realizarea acţiunilor necesare alegerilor, a bugetului şi cheltuielilor necesare în vederea pregătirii, organizării şi desfăşurării scrutinului, stabilirea modelelor copiilor de pe listele electorale, a modelului listei susţinătorilor, a modelelor de ştampile ale birourilor electorale, a modelului ştampilei de control a secţiei de votare şi modelul ştampilei cu menţiunea "VOTAT", a modelului buletinului de vot, a modelului timbrului autocolant, precum şi stabilirea măsurilor care trebuie luate de autorităţile publice centrale şi locale pentru buna organizare şi desfăşurare a alegerilor. Toate aceste operaţiuni tehnico-juridice sunt aprobate prin hotărâri de Guvern, acte juridice cu forţă obligatorie pentru toate subiectele de drept implicate în procedura electorală. Or, apare cu evidenţă că exprimarea în public a unei opinii/opţiuni politice nu a fost şi nu poate fi de natură a determina o încălcare a competenţelor Guvernului în materia pregătirii şi organizării scrutinelor, întrucât fiind lipsită de consecinţe juridice, opinia politică nu poate modifica sau înlătura efectele unor acte normative administrative prin care autoritatea executivă îşi exercită atribuţiile legale.

VI. Implicarea Preşedintelui României în campania electorală

47. În ceea ce priveşte cererea prim-ministrului României, prin care se solicită Curţii Constituţionale să pronunţe o decizie prin care să stabilească în mod clar dacă Preşedintele României, în conformitate cu prevederile constituţionale, poate face campanie electorală în

favoarea unei formaţiuni politice, Curtea reţine că, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. e) din Constituţie, "Curtea Constituţională are următoarele atribuţii: [...] e) soluţionează conflictele juridice de natură constituţională dintre autorităţile publice, la cererea Preşedintelui României, a unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a primului-ministru sau a preşedintelui Consiliului Superior al Magistraturii", iar, potrivit art. 34 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, "Cererea de soluţionare a conflictului va menţiona autorităţile publice aflate în conflict, textele legale asupra cărora poartă conflictul, prezentarea poziţiei părţilor şi opinia autorului cererii."

48. De asemenea, potrivit jurisprudenţei Curţii Constituţionale, "conflictul juridic de natură constituţională există între două sau mai multe autorităţi şi poate privi conţinutul ori întinderea atribuţiilor lor decurgând din Constituţie [...]", iar dispoziţiile art. 146 lit. e) din Constituţie "stabilesc competenţa Curţii de a soluţiona în fond orice conflict juridic de natură constituţională ivit între autorităţile publice, iar nu numai conflictele de competenţă născute între acestea" (a se vedea Decizia nr. 97 din 7 februarie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 169 din 5 martie 2008, sau Decizia nr. 270 din 10 martie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 290 din 15 aprilie 2008).

49. Date fiind aceste limite legislative şi jurisprudenţiale, această cerere adresată Curţii Constituţionale excedează competenţei sale de soluţionare în cadrul atribuţiei referitoare la soluţionarea unui conflict juridic de natură constituţională dintre autorităţile publice. Astfel, prin pronunţarea unei decizii în condiţiile solicitate de prim-ministrul României, Curtea nu ar soluţiona un conflict între autorităţile publice, ci ar urma să aprecieze, în mod independent de existenţa vreunui conflict, dacă conduita şi declaraţiile publice ale Preşedintelui constituie activitate de propagandă cu scopul de a determina alegătorii să îşi exprime voturile în favoarea unor competitori electorali, şi, subsecvent, să stabilească dacă o atare activitate este sau nu conformă cu Constituţia.

50. Or, din examinarea dispoziţiilor constituţionale şi legale referitoare la competenţa Curţii Constituţionale rezultă, în mod expres şi limitativ, atribuţiile acesteia de a controla constituţionalitatea legilor [art. 146 lit. a) şi d)], ordonanţelor Guvernului [art. 146 lit. d)], tratatelor, acordurilor internaţionale [art. 146 lit. b)], regulamentelor şi hotărârilor Parlamentului [art. 146 lit. c) şi l)], precum şi a partidelor politice [art. 146 lit. k)]. În plus, Curtea poate constata încălcări ale Constituţiei în cadrul competenţelor referitoare la soluţionarea conflictelor juridice de natură constituţională dintre autorităţile publice [art. 146 lit. e)], la vegherea respectării procedurii pentru alegerea Preşedintelui României [art. 146 lit. f)], la verificarea împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcţiei de Preşedinte al României [art. 146 lit. f)], la vegherea respectării procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului [art. 146 lit. i)], precum şi la verificarea îndeplinirii condiţiilor pentru exercitarea iniţiativei legislative de către cetăţeni [art. 146 lit. j)]. De asemenea, în cadrul competenţei prevăzute de art. 146 lit. h), Curtea dă aviz consultativ pentru propunerea Parlamentului de suspendare din funcţie a Preşedintelui României, prilej cu care instanţa constituţională poate constata săvârşirea unor fapte grave prin care Preşedintele încalcă prevederile Constituţiei.

51. Prin urmare, Curtea constată că solicitarea prim-ministrului României, prin care se cere instanţei constituţionale care soluţionează un conflict juridic de natură constituţională să pronunţe o decizie care să stabilească dacă Preşedintele României, în conformitate cu prevederile constituţionale, poate face campanie electorală în favoarea unei formaţiuni politice, este inadmisibil a fi analizată pe această cale, ci, eventual, în condiţiile stabilite în paragraful anterior.

52. Pentru argumentele expuse mai sus, plenul Curţii Constituţionale constată că nu există un conflict juridic de natură constituţională între Preşedintele României şi Guvernul României, întrucât conduita şi declaraţiile publice ale Preşedintele României nu au afectat şi nu afectează atribuţiile şi competenţele Guvernului României în ceea ce priveşte organizarea şi desfăşurarea alegerilor membrilor din România în Parlamentul European şi a alegerilor parţiale pentru Parlamentul României - Camera Deputaţilor şi Senat din anul 2014.

53. Având în vedere considerentele expuse, dispoziţiile art. 146 lit. e) din Constituţie, precum şi prevederile art. 11 alin. (1) lit. A.e), ale art. 34 şi 35 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii:
DECIDE:

Constată că nu există un conflict juridic de natură constituţională între Preşedintele României şi Guvernul României, generat de conduita şi declaraţiile publice ale Preşedintelui României.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României şi prim-ministrului României şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din 21 mai 2014.

DECIZIA nr. 539 din 17 septembrie 2018
asupra constituţionalităţii Legii de revizuire a Constituţiei României[149]

1. Pe rol se află examinarea, din oficiu, a Legii de revizuire a Constituţiei României, cauză ce formează obiectul Dosarului nr. 1.307/L1/2018 al Curţii Constituţionale.

2. În temeiul art. 154 alin. (5) din Regulamentul Senatului, republicat, cu modificările ulterioare, Senatul României a transmis Curţii Constituţionale, prin adresa înregistrată la Registratura Jurisdicţională a Curţii Constituţionale cu nr. 7.746/12 septembrie 2018, Legea de revizuire a Constituţiei României, adoptată de Camera Deputaţilor, în şedinţa din data de 9 mai 2017, şi de Senat, în şedinţa din data de 11 septembrie 2018.

3. Potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. l) din Constituţie, coroborat cu art. 23 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţională, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, Curtea Constituţională se pronunţă, din oficiu, asupra legii de revizuire a Constituţiei.

4. La dosar au fost depuse o serie de documente şi memorii amicus curiae, cuprinzând atât argumente în susţinerea constituţionalităţii Legii de revizuire a Constituţiei, cât şi în sensul neconstituţionalităţii acesteia.

5. Astfel, prin Adresa nr. XVI/867 din 12 septembrie 2018, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 7.782/12 septembrie 2018, Grupul parlamentar al Uniunii Salvaţi România din Senatul României, reprezentat de liderul de grup, senator Vlad Alexandrescu, a depus un memoriu amicus curiae, completat prin Adresa cu nr. XVI/868/13 septembrie 2018, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 7.787/13 septembrie 2018, prin care susţine, în esenţă, neconstituţionalitatea Legii de revizuire a Constituţiei României prin raportare la prevederile art. 147 alin. (4) din Constituţie, în sensul nerespectării Deciziei Curţii Constituţionale nr. 431 din 21 iunie 2017, respectiv a considerentelor referitoare la aplicarea bicameralismului perfect în procedura parlamentară de adoptare a legii de revizuire a Constituţiei.

6. În memoriile depuse de Asociaţia "Alianţa Familiilor din România" şi Asociaţia "Pro Vita" Bucureşti, înregistrate la Curtea Constituţională cu nr. 7.789/13 septembrie 2018 şi nr. 7.803/14 septembrie 2018, se susţin constituţionalitatea Legii de revizuire a Constituţiei, prin raportare la limitele revizuirii impuse de art. 152 din Actul fundamental, a procedurii parlamentare de adoptare a Legii de revizuire a Constituţiei, precum şi validitatea votului exprimat în fiecare dintre cele două Camere ale Parlamentului.

7. Coaliţia Anti-discriminare (reţea de organizaţii neguvernamentale) şi Alianţa "Respect. Platforma pentru Drepturi şi Libertăţi" (alianţă a peste 110 organizaţii neguvernamentale) a transmis documentul intitulat "Amicus curiae", înregistrat la Curtea Constituţională cu nr. 7.807/14 septembrie 2018, prin care arată, în esenţă, faptul că textul propus prin legea de revizuire nu îndeplineşte condiţia de aplicare nediscriminatorie, impusă imperativ de art. 53 alin. (2) din Constituţie, aducându-se atingere existenţei dreptului la căsătorie, prin raportare la prevederile art. 4 alin. (2), art. 15 alin. (1), art. 16 alin. (1) din Constituţie precum şi, prin coroborare cu art. 11 alin. (1) şi art. 20 alin. (2) din aceasta, la evoluţia internaţională şi interpretarea consolidată în jurisprudenţa a Curţii Europene a Drepturilor Omului (Cauza Orlandi şi alţii împotriva Italiei, 2017) şi a Curţii de Justiţie a Uniunii Europene (Cauza Coman, Hamilton şi ACCEPT împotriva Inspectoratului General pentru Imigrări, 2018).

[149] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 798 din 18 septembrie 2018.

8. Entităţile Amnesty International, European Comission on Sexual Orientation Law (ECSOL) şi ILGA Europe (The European Region of the International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association) au trimis la dosarul cauzei un document intitulat "Amici curiae", înregistrat la Curtea Constituţională cu nr. 7.808/14 septembrie 2018, prin care susţin că revizuirea constituţională propusă încalcă dreptul la egalitate în faţa legii şi la protecţia egală din partea legii, dreptul la respect pentru viaţa privată şi de familie şi dreptul de a se bucura de drepturi fără discriminare şi de a nu fi supus unei discriminări nejustificate de o autoritate publică - drepturi consacrate în Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. De asemenea, Legea de revizuire a Constituţiei generează o contradicţie cu legislaţia Uniunii Europene şi cu drepturile prevăzute în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, echivalente cu cele anterior menţionate, susţinându-se, în acest sens, faptul că, în Cauza Coman, Curtea de Justiţie a Uniunii Europene a decis că termenul de "soţ"/"soţie" include căsătoriile între persoane de acelaşi sex.

9. De asemenea, "Forul Naţional al Adolescenţilor împotriva Hărţuirii" a transmis la dosarul cauzei un document autointitulat "scrisoare publică", înregistrat la Registratura Jurisdicţională cu nr. 7.792 din 13 septembrie 2018, prin care se exprimă opinia potrivit căreia iniţiativa cetăţenească privind revizuirea art. 48 din Constituţie "se află sub semnul întrebării ca număr de semnături", precum şi că aceasta contravine art. 16 alin. (2) şi art. 152 alin. (2) din Constituţie.

10. Cu privire la toate aceste memorii, Curtea reiterează cele statuate constant în jurisprudenţa sa, în sensul că "procedeul intervenţiei în calitate de amicus curiae în procedura din faţa Curţii Constituţionale nu reprezintă o extindere a cadrului procesual existent [...] Depunerea de note scrise, în aceste condiţii, nu echivalează cu atribuirea vreunei calităţi procesuale [...], ci are semnificaţia exprimării unei opinii/poziţii a unei terţe persoane faţă de litigiul constituţional asupra problemei deduse instanţei a quo, cu scopul de a sprijini instanţa de contencios constituţional în soluţionarea cauzei" (Decizia nr. 887 din 15 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 191 din 15 martie 2016).

CURTEA,
examinând Legea de revizuire a Constituţiei României, adoptată de Camera Deputaţilor în şedinţa din data de 9 mai 2017 şi de Senat în şedinţa din 11 septembrie 2018, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispoziţiile Constituţiei, ale Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată, precum şi ale Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, constată următoarele:

11. **Obiectul cauzei** îl constituie Legea de revizuire a Constituţiei, adoptată de Camera Deputaţilor în şedinţa din data de 9 mai 2017 şi de Senat în şedinţa din 11 septembrie 2018, care are următoarea redactare:

"**Art. I.** - Alineatul (1) al articolului 48 din Constituţia României, revizuită prin Legea nr. 429/2003, aprobată prin referendumul naţional organizat în zilele de 18 - 19 octombrie 2003 şi republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 767 din 31 octombrie 2003, se modifică şi va avea următorul cuprins:

«**Familia**

ARTICOLUL 48

(1) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimţită între un bărbat şi o femeie, pe egalitatea acestora şi pe dreptul şi îndatorirea părinţilor de a asigura creşterea, educaţia şi instruirea copiilor.»

Art. II. - Revizuirea Constituţiei se supune aprobării prin referendum, organizat potrivit dispoziţiilor art. 151 alineatul (3) din Constituţia României, republicată.

Această lege a fost adoptată de Camera Deputaţilor şi de Senat, cu respectarea prevederilor articolului 151 alineatul (1) din Constituţia României, republicată."

(I) Competenţa Curţii Constituţionale de a se pronunţa asupra constituţionalităţii legii de revizuire a Constituţiei:

12. Potrivit art. 146 lit. l) din Constituţie, coroborat cu art. 23 din Legea nr. 47/1992, Curtea Constituţională se pronunţă, din oficiu, asupra legii de revizuire a Constituţiei.

13. Atribuţia Curţii de exercitare, din oficiu, a controlului de constituţionalitate asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei a fost prevăzută de legiuitorul constituant originar la art. 144 lit. a) teza finală din Constituţia din 1991.

14. Cu prilejul revizuirii din anul 2003 a Constituţiei României, legiuitorul constituant derivat a redimensionat aria de competenţă a Curţii Constituţionale în materia procesului de revizuire constituţională, prevăzând, la art. 146 lit. l) din Legea fundamentală, că aceasta îndeplineşte şi alte atribuţii prevăzute de legea sa organică. În temeiul acestei norme fundamentale, legiuitorul ordinar a operat modificări normative asupra legii organice a Curţii, astfel că, prin art. I pct. 19 din Legea nr. 232/2004 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 502 din 3 iunie 2004, a fost introdus, în cadrul capitolului III - Competenţa Curţii Constituţionale, secţiunea a 2-a - Procedura jurisdicţională, un nou punct, intitulat "Verificarea constituţionalităţii iniţiativelor de revizuire a Constituţiei". În urma republicării Legii nr. 47/1992, atât în anul 2004, cât şi în anul 2010, textele cuprinse în cadrul acestui punct, renumerotat ca subsecţiunea 2, au devenit, în urma renumerotării, cele ale art. 19 - 23 din lege, cu următorul conţinut:

"Art. 19. - Înainte de sesizarea Parlamentului pentru iniţierea procedurii legislative de revizuire a Constituţiei, proiectul de lege sau propunerea legislativă, însoţită de avizul Consiliului Legislativ, se depune la Curtea Constituţională, care este obligată ca, în termen de 10 zile, să se pronunţe asupra respectării dispoziţiilor constituţionale privind revizuirea.

Art. 20. - La primirea proiectului de lege sau a propunerii legislative, preşedintele Curţii numeşte un judecător-raportor şi stabileşte termenul de judecată.

Art. 21. - (1) Curtea Constituţională se pronunţă asupra proiectului de lege sau a propunerii legislative cu votul a două treimi din numărul judecătorilor.

(2) Decizia Curţii se comunică celor care au iniţiat proiectul de lege sau propunerea legislativă ori, după caz, reprezentantului acestora.

Art. 22. - Proiectul de lege sau propunerea legislativă se prezintă Parlamentului numai împreună cu decizia Curţii Constituţionale, comunicată potrivit art. 21 alin. (2).

Art. 23. - (1) În termen de 5 zile de la adoptarea legii de revizuire a Constituţiei, Curtea Constituţională se pronunţă, din oficiu, asupra acesteia, prevederile art. 20 şi 21 aplicându-se în mod corespunzător.

(2) Decizia prin care se constată că nu au fost respectate dispoziţiile constituţionale referitoare la revizuire se trimite Camerei Deputaţilor şi Senatului, în vederea reexaminării legii de revizuire a Constituţiei, pentru punerea ei de acord cu decizia Curţii Constituţionale."

15. Totodată, dispoziţiile art. 6 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, astfel cum a fost modificată prin art. unic pct. 2 din Legea nr. 159/2018 pentru

modificarea şi completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 582 din 10 iulie 2018, prevăd: "(3) Proiectul legii constituţionale, adoptat de către fiecare Cameră a Parlamentului sau de către Camerele reunite în caz de divergenţă conform art. 151 alin. (2) din Constituţia României, republicată, se trimite de îndată Curţii Constituţionale, care procedează potrivit legii. Dacă se constată că iniţiativa legislativă de revizuire depăşeşte limitele revizuirii, aceasta se consideră nefinalizată şi se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată. (4) Dacă Curtea Constituţională constată că iniţiativa legislativă de revizuire nu depăşeşte limitele revizuirii, proiectul legii constituţionale se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, împreună cu decizia Curţii Constituţionale. Cetăţenii României sunt chemaţi să îşi exprime voinţa prin vot în cadrul referendumului naţional cu privire la revizuirea Constituţiei, în ultima duminică a perioadei de 30 de zile prevăzută la art. 151 alin. (3) din Constituţia României, republicată, calculată de la data adoptării de către Parlament a proiectului legii constituţionale, Guvernul având obligaţia de a aduce la cunoştinţa publică, de îndată, prin mijloace de comunicare în masă, textul acestuia şi data referendumului naţional."

16. Atribuţia suplimentară conferită Curţii în materia revizuirii constituţionale cu prilejul revizuirii Constituţiei din anul 2003 vizează, aşadar, un al doilea tip de control, exercitat din oficiu asupra Legii de revizuire a Constituţiei, deci ulterior adoptării de către Parlament a propunerii legislative sau proiectului de lege referitor la revizuirea Constituţiei.

17. Curte reţine, pe de o parte, că, până la momentul revizuirii Constituţiei din anul 2003, acest control, asupra legii constituţionale adoptate de Parlament, şi nu asupra iniţiativei de revizuire a Legii fundamentale, nu era reglementat la nivel constituţional ca atribuţie distinctă a Curţii, iar, pe de altă parte, că legea constituţională nu putea face nici obiectul unei sesizări de neconstituţionalitate formulate, în cadrul controlului a priori, în temeiul art. 144 lit. a) teza întâi din Constituţia din anul 1991, datorită regimului său constituţional cu totul diferit de cel al celorlalte legi - organice sau ordinare - adoptate de legiuitorul suveran şi trimise Preşedintelui statului spre promulgare (a se vedea pe larg, în acest sens, Decizia nr. 356 din 23 septembrie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 686 din 30 septembrie 2003, Decizia nr. 385 din 15 octombrie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 728 din 17 octombrie 2003, şi Decizia nr. 612 din 3 octombrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 922 din 23 noiembrie 2017, paragraful 44).

18. În lumina Constituţiei revizuite în anul 2003, legea constituţională, în considerarea regimului său juridic cu totul specific, nu poate constitui obiect al controlului a priori de constituţionalitate reglementat de art. 146 lit. a) din Legea fundamentală, însă reprezintă, separat, obiect al unei atribuţii distincte a Curţii, şi anume controlul exercitat exclusiv din oficiu, în acord cu normele cuprinse la art. 23 din Legea nr. 47/1992, prin raportare la art. 146 lit. l) din Constituţie.

19. Prin urmare, revenind la cauza de faţă, Curtea constată că, în acord cu prevederile constituţionale şi legale anterior menţionate, Senatul a transmis Curţii Constituţionale Legea de revizuire a Constituţiei României (L. 569/2016), adoptată de Camera Deputaţilor în şedinţa din data de 9 mai 2017 şi de Senat în şedinţa din data de 11 septembrie 2018, pentru exercitarea, din oficiu, a competenţei Curţii prevăzute de art. 23 din Legea nr. 47/1992, prin raportare la art. 146 lit. l) din Constituţie.

20. Aşa fiind, Curtea Constituţională, în temeiul art. 144 lit. l) din Constituţie şi al art. 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, este competentă să soluţioneze prezenta cauză, având ca obiect

exercitarea, din oficiu, a controlului de constituţionalitate asupra Legii de revizuire a Constituţiei.

(II) Limitele controlului exercitat din oficiu de Curtea Constituţională asupra Legii de revizuire a Constituţiei

21. În considerarea art. 146 lit. a) şi l) din Constituţie, legiuitorul ordinar a reglementat în mod distinct, în cadrul Legii organice a Curţii Constituţionale, cap. III, secţiunea a 2-a, subsecţiunea 2 - "Verificarea constituţionalităţii iniţiativelor de revizuire a Constituţiei", norme referitoare la procedura jurisdicţională aplicabilă în materia exercitării competenţei Curţii cu privire la procesul de revizuire a Constituţiei.

22. Astfel, art. 19 - 22 din Legea nr. 47/1992, republicată, detaliază regulile procedurale incidente cu prilejul exercitării, din oficiu, a controlului de constituţionalitate cu privire la iniţiativele de revizuire, astfel cum această atribuţie este consacrată de art. 146 lit. a) teza finală din Constituţie, în timp ce art. 23 din aceeaşi lege vizează, distinct, controlul exercitat din oficiu asupra legii de revizuire a Constituţiei în temeiul art. 146 lit. l) din Constituţie, care nu se poate manifesta decât într-o etapă subsecventă adoptării în Parlament a propunerii legislative/proiectului de lege referitor la revizuirea Constituţiei. Prin urmare, intervenţia din oficiu a Curţii Constituţionale în cursul procesului de revizuire a Constituţiei este una etapizată şi obligatorie, inexistenţa oricăreia dintre cele două forme de control exercitat de Curte conducând în mod direct la blocarea cursului procesului de revizuire sau la afectarea caracterului său constituţional.

23. **Într-o primă etapă**, aşadar, obiectul controlului de constituţionalitate exercitat din oficiu de Curte îl reprezintă iniţiativa de revizuire a Constituţiei. În ce priveşte **limitele acestui prim control**, art. 19 din Legea nr. 47/1992 prevede obligaţia Curţii de a se pronunţa "asupra respectării dispoziţiilor constituţionale privind revizuirea". Indiferent de autorul iniţiativei de revizuire, în sensul că iniţiatorul acesteia este fie Preşedintele României, la propunerea Guvernului, fie cel puţin o pătrime din numărul deputaţilor ori al senatorilor, fie cel puţin 500.000 de cetăţeni cu drept de vot - subiecte de drept expres şi limitativ prevăzute de art. 150 alin. (1) din Constituţie -, aceasta se depune la Curtea Constituţională în vederea verificării de către instanţa constituţională a exigenţelor privind revizuirea. Decizia Curţii se comunică iniţiatorului/iniţiatorilor, iar iniţiativa de revizuire va fi prezentată Parlamentului, sub forma unui proiect de lege sau a unei propuneri legislative, după caz, numai împreună cu decizia Curţii Constituţionale.

24. Raportat la această primă etapă, precum şi la obiectul prezentei cauze, Curtea constată că iniţiativa legislativă a cetăţenilor intitulată "Lege de revizuire a Constituţiei României", prin care se propunea modificarea art. 48 alin. (1) din Constituţia României, a făcut obiectul controlului exercitat din oficiu de Curtea Constituţională în temeiul art. 146 lit. a) teza a doua din Constituţie, al prevederilor Legii nr. 47/1992, republicată, şi al prevederilor Legii nr. 189/1999 privind exercitarea iniţiativei legislative de către cetăţeni, republicată, în urma căruia Curtea a pronunţat **Decizia nr. 580 din 20 iulie 2016**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 857 din 27 octombrie 2016.

25. Controlul exercitat de Curte cu acel prilej s-a raportat la dispoziţiile constituţionale ale art. 150 - Iniţiativa de revizuire şi art. 152 - Limitele revizuirii şi la cele ale art. 7 din Legea nr. 189/1999 şi a vizat atât constituţionalitatea extrinsecă, cât şi cea intrinsecă a iniţiativei de revizuire.

26. Sub aspect extrinsec, Curtea a verificat îndeplinirea condiţiilor de constituţionalitate referitoare la întrunirea numărului minim de susţinători pentru promovarea iniţiativei, prevăzut de art. 150 alin. (1) din Constituţie, respectarea dispersiei teritoriale în judeţe şi în municipiul Bucureşti, prevăzute de art. 150 alin. (2) din Constituţie, precum şi condiţiile impuse de Legea nr. 189/1999 în privinţa publicării iniţiativei legislative cetăţeneşti şi a atestării listelor de susţinători (a se vedea paragrafele 31 - 35 din decizia mai sus menţionată).

27. Sub raportul constituţionalităţii intrinseci, controlul exercitat de Curte prin Decizia nr. 580 din 20 iulie 2016 a vizat respectarea art. 152 din Constituţie, respectiv respectarea limitelor revizuirii impuse de însăşi Actul fundamental prin textul normei menţionate.

28. În acest demers, Curtea a avut de analizat, prin raportare la dispoziţiile art. 152 alin. (1) şi (2) din Constituţie, dacă obiectul revizuirii îl constituie caracterul naţional, independent, unitar şi indivizibil al statului român, forma republicană de guvernământ, integritatea teritoriului, independenţa justiţiei, pluralismul politic şi limba oficială, precum şi dacă modificările propuse au ca efect suprimarea drepturilor şi a libertăţilor fundamentale sau a garanţiilor acestora. Curtea a constatat că modificarea propusă nu pune în discuţie valorile expres şi limitativ enumerate de art. 152 alin. (1) din Constituţie, statuând că iniţiativa de revizuire a Constituţiei este constituţională prin raportare la dispoziţiile alin. (1) al art. 152 din Legea fundamentală.

29. Analizând conformitatea modificării propuse cu prevederile alin. (2) al art. 152 din Legea fundamentală, referitoare la interdicţia suprimării vreunui drept sau libertăţi fundamentale sau a garanţiilor acestora, Curtea a examinat redactarea art. 48 alin. (1) din Constituţie, în forma propusă de iniţiatorii revizuirii, prin raportare la definiţia noţiunii "a suprima", şi a constatat că aceasta nu este de natură să facă să dispară sau să înlăture, să elimine ori să anuleze instituţia căsătoriei şi că toate garanţiile dreptului la căsătorie, astfel cum sunt consacrate în textul constituţional de referinţă, rămân neschimbate. Prin înlocuirea sintagmei "între soţi" cu sintagma "între un bărbat şi o femeie" se realizează doar o precizare în privinţa exercitării dreptului fundamental la căsătorie, în sensul stabilirii exprese a faptului că aceasta se încheie între parteneri de sex biologic diferit, aceasta fiind, de altfel, chiar semnificaţia originară a textului consacrat în Constituţia din anul 1991 (în acest sens, a se vedea considerentele cuprinse la paragrafele 36 - 42 din Decizia nr. 580 din 20 iulie 2016).

30. Curtea a subliniat, la paragraful 30 al Deciziei nr. 580 din 20 iulie 2016, că nu intră în competenţa sa examinarea oportunităţii propunerii de revizuire a Constituţiei, aceasta revenind Parlamentului, în calitate de organ reprezentativ suprem, respectiv cetăţenilor, care îşi pot exprima direct voinţa prin referendumul ce constituie ultima etapă a procedurii de adoptare a legilor constituţionale, în conformitate cu art. 151 din Legea fundamentală.

31. **Al doilea control** efectuat din oficiu de Curtea Constituţională în cursul procedurii de revizuire a Constituţiei intervine, în temeiul art. 146 lit. l) din Constituţie şi al art. 23 din Legea nr. 47/1992, imediat după ce proiectul de lege sau, după caz, propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei a fost adoptat/ă de Parlament şi a devenit lege pentru revizuirea Constituţiei, deci după finalizarea procedurii legislative parlamentare de revizuire a Constituţiei. Obiectul controlului de constituţionalitate exercitat de Curtea Constituţională îl reprezintă, de această dată, legea de revizuire a Constituţiei. În privinţa **limitelor** acestui tip de control de constituţionalitate, legiuitorul ordinar nu a reglementat repere diferite faţă de cele fixate pentru exercitarea primului tip de control, având ca obiect proiectul de lege sau propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei. În acest sens, art. 23 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 prevede că "Decizia prin care se constată că nu au fost respectate dispoziţiile constituţionale referitoare la revizuire se trimite (...)", sintagmă ce se regăseşte şi la art. 19 teza finală din legea menţionată.

32. Din economia dispoziţiilor art. 19 - 23 ale Legii nr. 47/1992, raportat şi la succesiunea etapelor ce caracterizează procedura de revizuire a Constituţiei, rezultă concluzia potrivit căreia, la efectuarea celui de-al doilea tip de control, exercitat asupra legii de revizuire a Constituţiei, **Curtea nu va reanaliza aceleaşi aspecte ce au constituit obiect al controlului exercitat asupra proiectului de lege sau a propunerii legislative referitoare la revizuirea Constituţiei, în măsura în care, în cursul procedurii parlamentare legislative de adoptare a respectivei/respectivului propuneri legislative sau proiect de lege, conţinutul acesteia/acestuia nu a suferit modificări de substanţă.**

33. În ipoteza în care nu se va constata o diferenţă specifică normativă de conţinut, Curtea îşi va raporta controlul - din sfera tuturor "dispoziţiilor constituţionale referitoare la revizuire" şi care, în concret, se regăsesc la titlul VII - Revizuirea Constituţiei, art. 150 - 152 din Constituţie - doar la cele care nu au fost avute în vedere de Curte cu prilejul pronunţării deciziei anterioare, referitoare la constituţionalitatea iniţiativei de revizuire.

34. Dacă, dimpotrivă, în exercitarea rolului său de autoritate suverană de legiferare, Parlamentul, în cadrul procedurii parlamentare de revizuire a Constituţiei, a adus modificări asupra propunerii legislative/proiectului de lege de revizuire şi se constată o diferenţă specifică de conţinut normativ substanţial la nivelul legii constituţionale, atunci revine Curţii obligaţia de a reevalua noul conţinut al legii de revizuire prin raportare la prevederile art. 152 din Constituţie, referitoare la limitele revizuirii.

35. Condiţiile de constituţionalitate extrinsecă şi de legalitate pentru exercitarea dreptului de iniţiativă a revizuirii Constituţiei, odată validate prin decizia anterioară a Curţii referitoare la iniţiativa legislativă de revizuire a Constituţiei, nu vor mai face obiectul controlului de constituţionalitate exercitat asupra legii de revizuire a Constituţiei, deoarece, în lipsa vreunei modificări în ceea ce le priveşte, se vor menţine considerentele din decizia anterioară cu referire la respectarea acestora.

36. În lumina acestor precizări cu titlu prealabil, raportat la obiectul specific cauzei de faţă, Curtea constată că cele reţinute prin Decizia nr. 580 din 20 iulie 2016, referitoare la respectarea condiţiilor privind iniţiativa revizuirii prevăzute în art. 150 din Constituţie, se menţin, mutatis mutandis, şi în prezentul dosar.

(III) Analiza constituţionalităţii Legii de revizuire a Constituţiei

37. În considerarea celor de mai sus, Curtea, raportat la cauza de faţă, urmează a verifica, mai întâi, dacă există o diferenţă specifică de conţinut normativ substanţial între legea constituţională ce constituie obiectul prezentei cauze, respectiv Legea de revizuire a Constituţiei, adoptată de Camera Deputaţilor în şedinţa din data de 9 mai 2017 şi de Senat în şedinţa din data de 11 septembrie 2018, pe de o parte, şi, pe de altă parte, iniţiativa legislativă a cetăţenilor, intitulată "Legea de revizuire a Constituţiei", ce a constituit obiectul controlului exercitat din oficiu de Curte, concretizat prin pronunţarea Deciziei nr. 580 din 20 iulie 2016.

38. Astfel, Curtea constată că, prin iniţiativa de revizuire a Constituţiei examinată prin Decizia nr. 580 din 20 iulie 2016, se propunea o nouă redactare a alin. (1) al art. 48 din Constituţie, după cum urmează: "Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimţită între un bărbat şi o femeie, pe egalitatea acestora şi pe dreptul şi îndatorirea părinţilor de a asigura creşterea, educaţia şi instruirea copiilor." (paragraful 38 al deciziei).

39. Prin Decizia nr. 580 din 20 iulie 2016, analizând constituţionalitatea intrinsecă a iniţiativei de revizuire a art. 48 alin. (1) din Constituţie prin raportare la art. 152 alin. (2) din Legea fundamentală, Curtea a constatat, mai întâi «că textul propus a fi modificat are ca denumire

marginală Familia, iar, în conţinut, stabileşte o serie de principii şi garanţii în privinţa căsătoriei. Având în vedere conţinutul reglementării, Curtea reţine că art. 48 din Constituţie consacră şi protejează dreptul la căsătorie, şi relaţiile de familie rezultând din căsătorie, distinct de dreptul la viaţă familială/respectarea şi ocrotirea vieţii familiale, cu un conţinut juridic mult mai larg, consacrat şi ocrotit de art. 26 din Constituţie, potrivit căruia "(1) Autorităţile publice respectă şi ocrotesc viaţa intimă, familială şi privată. (2) Persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăşi, dacă nu încalcă drepturile şi libertăţile altora, ordinea publică sau bunele moravuri." Noţiunea de viaţă de familie este complexă, cuprinzând inclusiv raporturile de familie de fapt, distinct de relaţiile de familie rezultând din căsătorie, a căror importanţă a îndrituit legiuitorul constituant să evidenţieze distinct, în art. 48, protecţia relaţiilor de familie rezultând din căsătorie şi din legătura între părinţi şi copii. 41. Întrucât propunerea de revizuire a Constituţiei vizează doar căsătoria şi relaţiile de familie ce rezultă din căsătorie, iar nu viaţa de familie în sensul art. 26 din Constituţie, Curtea urmează să stabilească numai dacă prin modificarea propusă de iniţiatorii revizuirii Constituţiei se suprimă dreptul la căsătorie, ori o garanţie a acestuia.» (paragrafele 40 şi 41)

40. Analizând comparativ acest text cu cel cuprins la art. I din Legea de revizuire a Constituţiei ce constituie obiectul prezentei cauze, Curtea constată că nu există nicio diferenţă de conţinut normativ substanţial.

41. Faţă de forma propunerii legislative propusă de iniţiator, legea adoptată de Parlament şi supusă în prezent controlului Curţii cuprinde doar diferenţe formale de redactare, justificate de necesitatea unor corecţii ce ţin de rigorile tehnicii legislative. Pentru un spor de precizie normativă, astfel cum se recomandă şi în avizul Consiliului Legislativ, legiuitorul a operat modificări de structură a actului normativ, precum şi unele reformulări ale părţii introductive a articolului unic al propunerii legislative, astfel: dacă în forma iniţiatorului, iniţiativa de revizuire cuprindea un articol unic, legea adoptată de Parlament este structurată în 2 articole (art. I şi art. II), având în vedere necesitatea prevederii într-un articol distinct şi a normei privind supunerea spre aprobare prin referendum a revizuirii Constituţiei; partea introductivă a articolului unic din iniţiativa legislativă de revizuire, devenit art. I din lege, a suferit unele modificări pentru respectarea exigenţelor privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative [sintagma "alineatul (1)" a fost plasată în faţa sintagmei "articolului 48", iar după sintagma "Constituţia României" a fost introdusă sintagma "revizuită prin Legea nr. 429/2003, aprobată prin referendumul naţional organizat în zilele de 18 - 19 octombrie 2003 şi"].

42. Aceste intervenţii ale legiuitorului sunt inerente actului de legiferare şi nu afectează cu nimic intenţia iniţiatorului, materializată în propunerea legislativă cetăţenească de revizuire a Constituţiei ce vizează, în substanţa sa, modificarea art. 48 alin. (1) din Constituţie, în sensul înlocuirii sintagmei "între soţi", din actuala redactare a normei constituţionale, cu sintagma "între un bărbat şi o femeie".

43. Prin urmare, în lipsa unei diferenţe specifice de conţinut normativ substanţial între legea constituţională ce constituie obiectul prezentei cauze şi iniţiativa legislativă a cetăţenilor, intitulată "Legea de revizuire a Constituţiei", asupra căreia Curtea s-a pronunţat prin Decizia nr. 580 din 20 iulie 2016, rezultă aplicarea, mutatis mutandis, a considerentelor pentru care instanţa de jurisdicţie constituţională a constatat, prin dispozitivul acestei decizii, că iniţiativa legislativă a cetăţenilor intitulată "Lege de revizuire a Constituţiei României" îndeplineşte condiţiile prevăzute de art. 150 şi art. 152 din Constituţie. Această concluzie se răsfrânge inclusiv în privinţa respectării exigenţelor impuse de art. 152 alin. (3) din Legea fundamentală, având în vedere că, faţă de situaţia de fapt constatată prin Decizia nr. 580 din 20 iulie 2016 în ce priveşte

îndeplinirea acestor condiţii, până în prezent, nu a intervenit niciuna dintre situaţiile enumerate în cuprinsul normei fundamentale - stare de asediu, stare de urgenţă sau timp de război - care să interzică revizuirea Constituţiei.

44. Având în vedere faptul că examenul de constituţionalitate exercitat din oficiu de Curte în temeiul art. 23 din Legea nr. 47/1992, coroborat cu art. 146 lit. l) din Constituţie, se raportează, în concret, la dispoziţiile art. 150 - 152 ce formează titlul VII - Revizuirea Constituţiei din Constituţie, raportat la concluzia potrivit căreia considerentele referitoare la respectarea art. 150 şi art. 152 din Constituţie, reţinute în Decizia nr. 580 din 20 iulie 2016, se menţin şi în prezenta cauză, rezultă că, în continuare, Curtea urmează a analiza constituţionalitatea Legii de revizuire a Constituţiei prin raportare la prevederile art. 151 din Legea fundamentală, care au următorul cuprins:

"**Procedura de revizuire**

ARTICOLUL 151

(1) Proiectul sau propunerea de revizuire trebuie adoptată de Camera Deputaţilor şi de Senat, cu o majoritate de cel puţin două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere.

(2) Dacă prin procedura de mediere nu se ajunge la un acord, Camera Deputaţilor şi Senatul, în şedinţă comună, hotărăsc cu votul a cel puţin trei pătrimi din numărul deputaţilor şi senatorilor.

(3) Revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire."

45. Dată fiind etapa în care se află în prezent procesul de revizuire a Constituţiei, Curtea va avea în vedere doar prevederile alineatelor (1) şi (2) ale art. 151. Verificarea respectării procedurii referendare şi confirmarea rezultatului referendumului reprezintă etape ulterioare în care Curtea, în temeiul art. 146 lit. i) din Constituţie, urmează să se pronunţe, pentru ca revizuirea Constituţiei să fie, potrivit art. 151 alin. (3) din Constituţie, definitivă.

46. De altfel, de esenţa competenţei referitoare la exercitarea, din oficiu, a controlului de constituţionalitate asupra legii de revizuire a Constituţiei, atribuite Curţii de art. 23 din Legea nr. 47/1992, raportat la art. 146 lit. l) din Constituţie, este, prin definiţie, efectuarea controlului prin raportare la prevederile art. 151 alin. (1) şi (2) din Legea fundamentală, referitoare la regulile constituţionale aplicabile procedurii parlamentare de revizuire a Constituţiei, având în vedere faptul că obiectul acestui tip de control îl reprezintă legea de revizuire, astfel cum a fost aceasta adoptată de Parlament.

47. Dispoziţiile art. 151 alin. (1) din Constituţie reglementează procedura parlamentară pentru adoptarea legilor constituţionale, prin stabilirea unor condiţii de vot şi de procedură speciale, astfel: a) adoptarea trebuie să aibă loc în fiecare Cameră a Parlamentului; b) majoritatea de vot trebuie să fie una calificată, respectiv de cel puţin două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere; c) în caz de divergenţă, iniţierea procedurii de mediere prin instituirea unei comisii paritare de mediere şi, după caz, adoptarea legii în şedinţă comună a celor două Camere ale Parlamentului, cu votul a cel puţin trei pătrimi din numărul deputaţilor şi al senatorilor.

48. Analizând procedura parlamentară de adoptare a Legii de revizuire a Constituţiei, conform fişei sale legislative, Curtea constată că aceasta a fost adoptată de Camera Deputaţilor în şedinţa de plen din data de 9 mai 2017. Conform menţiunilor finale din legea astfel adoptată, au fost respectate prevederile art. 151 alin. (1) din Constituţia României, republicată. Potrivit stenogramei şedinţei Camerei Deputaţilor din data de 9 mai 2017, pct. 9, propunerea legislativă (iniţiativă cetăţenească) de revizuire a Constituţiei a fost adoptată după cum urmează: 232 de voturi pentru, 22 împotrivă, 13 abţineri şi 3 deputaţi care nu au votat. Având în vedere totalul de

329 de deputaţi aleşi în Camera Deputaţilor în legislatura 2016 - prezent, rezultă că a fost îndeplinită condiţia majorităţii calificate de două treimi, prevăzută de art. 151 alin. (1) din Constituţie, pentru adoptarea Legii de revizuire a Constituţiei de către Camera Deputaţilor.

49. Cât priveşte adoptarea legii constituţionale în Senat, aceasta a avut loc în şedinţa din data de 11 septembrie 2018, prin exprimarea a 107 voturi pentru, 13 voturi împotrivă şi 7 abţineri, ceea ce echivalează cu îndeplinirea condiţiei majorităţii calificate de două treimi, raportat la totalul celor 136 de senatori aleşi în Senatul României în legislatura 2016 - prezent.

50. Comparând cele două forme ale legii de revizuire, adoptate de fiecare dintre cele două Camere ca urmare a exprimării votului în condiţiile art. 151 alin. (1) din Constituţie, Curtea reţine că nu există nicio diferenţă de redactare normativă. Prin urmare, neexistând nicio situaţie de divergenţă cu privire la conţinutul normativ al celor două forme adoptate de fiecare dintre cele două Camere ale Parlamentului, nu se poate pune în discuţie nici incidenţa alin. (2) al art. 152 din Constituţie, referitor la procedura medierii şi, respectiv, la cea a adoptării în şedinţă comună.

51. Referitor la ordinea de adoptare în cadrul fiecărei Camere a legii de revizuire, Curtea constată că Legea fundamentală nu stabileşte, exclusiv cu privire la legile constituţionale, nicio ordine de sesizare a Camerelor, aşa cum procedează în cazul celorlalte legi, potrivit art. 75 din Constituţie.

52. Procedura parlamentară de adoptare a legilor constituţionale, reglementată în Constituţia revizuită în anul 2003, este una distinctă de cea aplicată în cazul adoptării legilor organice sau ordinare şi corespunde, practic, procedurii prevăzute de Adunarea Constituantă originară în Constituţia din 1991, la art. 147 - Procedura revizuirii.

53. Astfel, regula bicameralismului diferenţiat şi funcţional a fost consacrată de Constituţia revizuită în anul 2003 numai în privinţa legilor ordinare şi organice, în timp ce, în privinţa legilor constituţionale, legiuitorul constituant derivat a respectat voinţa Adunării Constituante originare şi a menţinut regula bicameralismului perfect, fără a institui, aşadar, o ordine prestabilită de sesizare sau de adoptare a legii constituţionale. Astfel cum rezultă din art. 147 din Constituţia din 1991 şi din art. 151 al Constituţiei revizuite în anul 2003, esenţială, în cadrul acestei proceduri speciale, este dezbaterea şi adoptarea legii de revizuire de către fiecare Cameră a Parlamentului în parte, prin întrunirea voinţei a cel puţin două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere sau, în cazul adoptării în şedinţă comună, a cel puţin trei pătrimi din numărul total al deputaţilor şi senatorilor.

54. În acest sens, Curtea Constituţională, prin Decizia nr. 431 din 21 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 581 din 20 iulie 2017, a reţinut următoarele: "Totuşi, în privinţa legilor constituţionale, legiuitorul constituant derivat nu a stabilit dihotomia Cameră de reflecţie/Cameră decizională şi nu a eliminat procedura medierii, păstrând-o neschimbată. Aşadar, deşi, în urma modificării Constituţiei în 2003, s-a eliminat din procedura legislativă generală instituţia medierii, în cazul procedurii de revizuire - ca expresie a legitimităţii egale a Camerelor Parlamentului - s-a menţinut medierea în caz de divergenţă între două texte adoptate diferit în cele două corpuri legiuitoare. Practic, în această procedură s-a menţinut bicameralismul perfect, voinţa niciuneia dintre Camere neputând să prevaleze ab initio celeilalte pentru raţiuni lesne de înţeles: importanţa procedurii şi necesitatea unui consens cât mai mare la nivel parlamentar pentru modificarea Constituţiei statului, Constituţie calificată drept rigidă sub aspectul modului său de revizuire. (...) 30. Aşadar, în privinţa iniţiativei de revizuire a Constituţiei, legiuitorul constituant a păstrat procedura parlamentară aplicabilă acesteia încă din anul 1991, astfel cum aceasta a fost concepută de legiuitorul constituant originar. Or, astfel cum s-a arătat, această procedură era similară cu cea de adoptare, anterior anului 2003, a legilor

organice şi ordinare, iar elementele de similitudine se identifică şi în privinţa modului de sesizare a Camerelor, a procedurii de mediere şi a celei de divergenţă, dacă prin mediere nu se ajunge la un acord. Această procedură nu presupunea stabilirea unei prime Camere sesizate şi a uneia care decidea, consecutiv pronunţării primei, în mod definitiv, sesizarea Camerelor fiind lăsată la libera apreciere a iniţiatorului." (paragrafele 29 şi 30 din decizie).

55. Potrivit adresei iniţiatorului, propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei a fost înaintată Senatului de către Comitetul de iniţiativă (cetăţenească) în temeiul "art. 150 din Constituţie şi al art. 89 din Regulamentul Senatului", fiind înregistrată la Biroul permanent al Senatului în data de 23 mai 2016. Alin. (5) al art. 89 din Regulamentul Senatului atunci în vigoare prevedea că "Legile constituţionale pot fi iniţiate în condiţiile art. 150 şi 151 din Constituţia României, republicată."

56. În cursul procedurii legislative la Senat, Comisia juridică, de numiri, disciplină şi imunităţi, împreună cu Comisia pentru constituţionalitate, libertăţi civile şi monitorizare a executării hotărârilor Curţii Europene a Drepturilor Omului a elaborat o recomandare, aprobată de Biroul permanent la data de 8 februarie 2017, în urma căreia iniţiativa legislativă a fost transmisă la Camera Deputaţilor. În respectiva recomandare se propune "scoaterea propunerii legislative de pe ordinea de zi a plenului şi transmiterea acesteia Camerei Deputaţilor, spre dezbatere şi adoptare, deoarece, potrivit art. 151 din Constituţia României, propunerea legislativă nu urmează circuitul specific legilor ordinare şi legilor organice." Subsecvent, în urma observaţiei potrivit căreia "nu există o reglementare a vreunei proceduri speciale de revizuire a Constituţiei în regulamentele parlamentare", se propune Biroului permanent să sesizeze "Comisia pentru regulament şi Comisia pentru constituţionalitate, libertăţi civile şi monitorizare a executării hotărârilor Curţii Europene a Drepturilor Omului să elaboreze şi prezinte în regim de urgenţă propuneri de modificare a regulamentului Senatului şi a Regulamentului activităţilor comune ale Camerei Deputaţilor şi Senatului privind procedurile referitoare la parcursul de legiferare a iniţiativelor de revizuire", aspect ce se sugerează a fi analizat şi de către Camera Deputaţilor pentru a se asigura un parcurs legislativ în ambele Camere, inclusiv cu privire la procedura medierii sau a adoptării în şedinţă comună.

57. Primind iniţiativa legislativă cetăţenească de revizuire a Constituţiei, Biroul permanent al Senatului, observând faptul că aceasta "nu urmează circuitul specific legilor ordinare şi legilor organice", a înaintat-o Camerei Deputaţilor, pentru dezbatere şi adoptate, însă nu în calitate de Cameră de reflecţie, sesizată în sensul art. 75 din Constituţie, deoarece, aşa cum se afirmă, nu se aplică regulile competenţei diferenţiate a fiecărei Camere, specifice legilor ordinare şi celor organice.

58. Curtea reţine că, în privinţa legilor constituţionale, Legea fundamentală nu prestabileşte o ordine de sesizare şi adoptare de către fiecare dintre cele două Camere ale Parlamentului. Succesiunea de sesizare şi adoptare este una cu semnificaţie exclusiv cronologică şi fără niciun efect în privinţa constituţionalităţii procedurii parlamentare de adoptare a acestora. Evident că una dintre cele două Camere va fi prima sesizată, fără ca prin aceasta să însemne că dobândeşte calitatea de for de reflecţie, aşa cum nici a doua Cameră care va adopta legea de revizuire nu poate dobândi calitatea de Cameră decizională. În acest sens, prin Decizia nr. 431 din 21 iunie 2017, paragraful 38, Curtea a statuat faptul că "art. 151 alin. (1) din Constituţie nu stabileşte o ordine de sesizare a celor două Camere, având în vedere că, în tot cuprinsul Constituţiei, denumirile membrilor celor două Camere sau a celor două Camere sunt ordonate alfabetic, aspect care nu indică nicio ordine de precădere sau importanţă (a se vedea şi Decizia nr. 80 din 16 februarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 246 din 7 aprilie

2014, pronunţată asupra unei iniţiative de revizuire a Constituţiei care şi-a propus, printre altele, inversarea ordinii de enumerare a subiectelor antereferite, fără să se fi adus în discuţie vreo modificare a ordinii de sesizare a Camerelor în cadrul art. 151 din Constituţie)".

59. Faptul că, ulterior, Senatul a adoptat Hotărârea nr. 37 din 18 aprilie 2017 privind modificarea şi completarea Regulamentului Senatului, aprobat prin Hotărârea Senatului nr. 28/2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 283 din 21 aprilie 2017, prin care a reglementat dispoziţiile art. 149^1, art. 149^2 alin. (6), art. 149^3 şi art. 149^4 din Regulamentul Senatului, constatate apoi ca neconstituţionale prin Decizia Curţii Constituţionale nr. 431 din 21 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 581 din 20 iulie 2017, nu prezintă nicio relevanţă în privinţa constituţionalităţii procedurii parlamentare de adoptare a Legii de revizuire a Constituţiei ce constituie obiectul prezentei cauze, deoarece aceste texte au fost adoptate ulterior datei la care Biroul permanent al Senatului a hotărât transmiterea propunerii legislative Camerei Deputaţilor, pentru dezbatere şi adoptare.

60. Faţă de această situaţie de fapt specifică prezentului proces de revizuire a Constituţiei, demarat prin exercitarea iniţiativei legislative cetăţeneşti, Curtea precizează că, odată cu depunerea iniţiativei, sub formă de propunere legislativă, la una dintre cele două Camere ale Parlamentului, rolul iniţiatorului se încheie, deschizându-se de drept o nouă procedură, cea parlamentară. În cadrul acestei proceduri este imperativă regula egalităţii celor două Camere, în sensul că nu există, la nivel constituţional, o ordine prestabilită ce dă prevalenţă unei Camere, în calitate de for decizional, în faţa celeilalte Camere. Or, prin Decizia nr. 431 din 21 iunie 2017, Curtea a constatat neconstituţionalitatea unor dispoziţii din Regulamentul Senatului prin care era predeterminată tocmai o atare ordine de sesizare şi adoptare a propunerii legislative de revizuire a Constituţiei, neprevăzută de Legea fundamentală, respectiv prima Cameră - Camera Deputaţilor şi Senatul, ultima Cameră. Aşadar, autorul iniţiativei de revizuire are libertatea de a depune la oricare dintre cele două Camere respectiva propunere legislativă, dar simplul fapt al sesizării uneia dintre acestea (în mod aleatoriu sau nu, exclusiv în funcţie de libera sa apreciere) nu prestabileşte, la rândul său, ireversibil, ordinea în care propunerea legislativă urmează să intre în circuitul propriu reglementării legii constituţionale, prin dezbaterea şi adoptarea de către fiecare dintre cele două Camere şi nu poate obliga Camerele la o atare ordine. Faptul că, în acest caz, Senatul, forul la care iniţiatorul a ales să depună propunerea legislativă, a hotărât să o trimită Camerei Deputaţilor spre dezbatere şi aprobare nu are semnificaţia unui comportament specific forului decizional, ci reprezintă, pur şi simplu, expresia colaborării şi dialogului dintre cele două Camere, în spiritul legitimităţii lor egale în calitate de corpuri ale aceleiaşi entităţi indivizibile a Parlamentului, care, în temeiul art. 61 alin. (1) din Constituţie, reprezintă unica autoritate legiuitoare a ţării. Un astfel de dialog este firesc pentru eficientizarea actului de legiferare, lipsa lui generând, în cazul de faţă, riscul ivirii unui real conflict negativ de competenţă. Prin urmare, Curtea nu poate da valenţe constituţionale simplului fapt al transmiterii de la o Cameră a Parlamentului la cealaltă a propunerii legislative de revizuire a Constituţiei, din moment ce acest fapt nu are nicio consecinţă în planul respectării rigorilor impuse de Legea fundamentală în privinţa procedurii parlamentare legislative de adoptare a legii constituţionale.

61. Aşadar, fiind îndeplinită cerinţa adoptării de către fiecare Cameră a Parlamentului cu majoritatea impusă de legiuitorul constituant, respectiv două treimi din numărul membrilor fiecăreia dintre acestea, şi nefiind incidentă ipoteza reglementată de art. 151 alin. (2) din Constituţie, referitoare la iniţierea procedurii de mediere, concluzia nu poate fi decât aceea a respectării procedurii de revizuire prevăzute de art. 151 alin. (1) din Legea fundamentală, norma

constituţională de referinţă în cadrul controlului de constituţionalitate exercitat din oficiu în prezenta cauză.

62. Cu privire la documentele depuse la dosar cu titlu de amicus curiae, Curtea reiterează cele reţinute în paragraful 30 al Deciziei nr. 580 din 20 iulie 2016, în sensul că aspectele privind oportunitatea revizuirii Constituţiei prin prezenta lege de revizuire nu pot fi analizate de instanţa de contencios constituţional, acestea revenind Parlamentului, în calitate de organ reprezentativ suprem, respectiv cetăţenilor, care îşi pot exprima direct voinţa la referendumul ce constituie ultima etapă a procedurii de adoptare a legilor constituţionale, în conformitate cu prevederile art. 151 din Constituţie. Pe de altă parte, Curtea subliniază faptul că Legea de revizuire a Constituţiei, care vizează modificarea art. 48 alin. (1) din Legea fundamentală, se referă exclusiv la dreptul la căsătorie şi relaţiile de familie ce rezultă din căsătorie. Alte drepturi fundamentale, la care fac referire memoriile amicus curiae depuse la dosar, nu sunt puse în discuţie de această lege şi, prin urmare, nu pot face obiectul analizei de constituţionalitate a acesteia.

63. Având în vedere aceste considerente, dispoziţiile art. 146 lit. l) din Constituţie, prevederile art. 23 din Legea nr. 47/1992, precum şi dispoziţiile Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, cu modificările şi completările ulterioare, republicată, cu majoritate de voturi, exprimate în condiţiile art. 21 alin. (1), raportat la art. 23 alin. (1) din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Constată că Legea de revizuire a Constituţiei României respectă dispoziţiile constituţionale referitoare la revizuire.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului României şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din 17 septembrie 2018.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent-şef
Claudia-Margareta Krupenschi

*

OPINIE SEPARATĂ
la Decizia Curţii Constituţionale nr. 539 din 17 septembrie 2018

În dezacord cu opinia majoritară, considerăm că iniţiativa legislativă a cetăţenilor intitulată "Lege de revizuire a Constituţiei României" trebuia respinsă şi constatată neconstituţionalitatea dispoziţiilor modificatoare ale art. 48 alin. (1) din Constituţie, motivat de încălcarea art. 152 alin. (2) din Constituţie, întrucât acestea suprimă dreptul la căsătorie şi garanţii ale acestuia.

Iniţiativa de revizuire are ca obiect un text cuprins în titlul II al Constituţiei - Drepturile, libertăţile şi îndatoririle fundamentale, respectiv **art. 48 - Familia**, care are în prezent următorul cuprins:

"(1) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimţită **între soţi**, pe egalitatea acestora şi pe dreptul şi îndatorirea părinţilor de a asigura creşterea, educaţia şi instruirea copiilor.

(2) Condiţiile de încheiere, de desfacere şi de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege. Căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă.

(3) Copiii din afara căsătoriei sunt egali în faţa legii cu cei din căsătorie."

Se propune **o nouă redactare** a alin. (1) al art. 48 din Constituţie, după cum urmează: "Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimţită **între un bărbat şi o femeie**, pe egalitatea acestora şi pe dreptul şi îndatorirea părinţilor de a asigura creşterea, educaţia şi instruirea copiilor." Deosebirea faţă de redactarea actuală a aceluiaşi alineat constă în înlocuirea sintagmei "între soţi" cu sintagma "între un bărbat şi o femeie".

În acest context, apreciem necesară determinarea noţiunii de "soţ", care este în mod inerent legată de viaţa de familie şi, în consecinţă, de protecţia conferită de art. 26 din Constituţie, de art. 7 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, precum şi de art. 8 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale.

Potrivit articolului 52 alineatul (3) din carta menţionată, înţelesul şi întinderea drepturilor ce corespund unor drepturi garantate prin Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale sunt aceleaşi cu cele prevăzute de convenţie. Aşa fiind, drepturile garantate la articolul 7 din cartă corespund drepturilor garantate la articolul 8 din convenţie, având acelaşi înţeles şi aceeaşi întindere cu acestea. În continuare, reţinem că, potrivit art. 20 alin. (1) din Constituţie, "Dispoziţiile constituţionale privind drepturile şi libertăţile cetăţenilor vor fi interpretate şi aplicate în concordanţă cu Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, cu pactele şi cu celelalte tratate la care România este parte", iar potrivit art. 20 alin. (2), "Dacă există neconcordanţe între pactele şi tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, şi legile interne, au prioritate reglementările internaţionale, cu excepţia cazului în care Constituţia sau legile interne conţin dispoziţii mai favorabile". Cu alte cuvinte, Constituţia României garantează prin intermediul art. 20 nivelul cel mai sporit de protecţie juridică acordat drepturilor fundamentale ale omului.

Cu privire la nivelul/standardul de protecţie acordat în materia dreptului la viaţă privată şi de familie, **este semnificativă evoluţia jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului cu privire la articolul 8 din convenţie**. Astfel, "dacă Curtea Europeană a Drepturilor Omului confirmă în mod constant libertatea statelor de a oferi posibilitatea căsătoriei persoanelor de acelaşi sex (n.r. a se vedea Hotărârea din 9 iunie 2016, pronunţată în Cauza Chapin şi Charpentier împotriva Franţei, paragrafele 38, 39 şi 48), aceasta a considerat, la începutul anilor 2010, că **era "artificial să se continue să se considere că, spre deosebire de un cuplu heterosexual, un cuplu homosexual nu poate cunoaşte o «viaţă de familie» în sensul articolului 8** [din CEDO]" (n.r. a se vedea Hotărârea din 24 iunie 2010, pronunţată în Cauza Schalk şi Kopf împotriva Austriei, paragraful 94). De atunci, această interpretare a fost confirmată în mai multe rânduri (Hotărârea din 7 noiembrie 2013, pronunţată în Cauza Vallianatos şi alţii împotriva Greciei, paragraful 73, Hotărârea din 23 februarie 2016, pronunţată în Cauza Pajic împotriva Croaţiei, paragraful 64, Hotărârea din 14 iunie 2016, pronunţată în Cauza Aldeguer Tomás împotriva Spaniei, paragraful 75, precum şi Hotărârea din 30 iunie 2016, pronunţată în Cauza Taddeucci şi McCall împotriva Italiei, paragraful 58). Curtea Europeană a Drepturilor Omului a confirmat de asemenea că **articolul 8 din CEDO impunea statelor**

obligaţia de a oferi cuplurilor homosexuale posibilitatea de a obţine o recunoaştere legală şi protecţia juridică a cuplului lor (Hotărârea din 21 iulie 2015, pronunţată în Cauza Oliari şi alţii împotriva Italiei, paragraful 185). Incidenţa acestei evoluţii în înţelegerea vieţii de familie asupra dreptului la căsătorie este certă. Potrivit Curţii Europene a Drepturilor Omului, deşi "protecţia familiei tradiţionale poate constitui, în anumite circumstanţe, un scop legitim [...], [ea] consideră că, în domeniul în cauză, şi anume acordarea unui permis de şedere pentru un motiv legat de familie unui partener străin homosexual, protecţia respectivă nu poate constitui un motiv «deosebit de solid şi de convingător», de natură să justifice, în circumstanţele speţei, o discriminare pe motive de orientare sexuală". Curtea Europeană a Drepturilor Omului consideră că o diferenţă de tratament care se întemeiază doar - sau în mod decisiv - pe consideraţii legate de orientarea sexuală a reclamantului este pur şi simplu inacceptabilă în raport cu CEDO (Hotărârea din 23 februarie 2016, pronunţată în Cauza Pajic împotriva Croaţiei, paragrafele 59 şi 84 sau Hotărârea din 30 iunie 2016, pronunţată în Cauza Taddeucci şi McCall împotriva Italiei, paragraful 89)". Cu alte cuvinte, în temeiul art. 8 coroborat cu art. 14 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, astfel cum a fost interpretat în jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, pentru obţinerea reunificării familiale, **discriminarea dintre cupluri necăsătorite de acelaşi sex şi cupluri necăsătorite de sex diferit, bazată doar pe orientarea sexuală, constituie o discriminare interzisă potrivit Convenţiei**. Curtea a observat că tocmai lipsa posibilităţii, pentru cuplurile homosexuale, de a avea acces la o formă de recunoaştere legală (situaţie similară celei din România), i-a plasat pe reclamanţi într-o situaţie diferită de cea a unui cuplu heterosexual necăsătorit. Chiar dacă s-ar presupune că, la momentul litigiului, Convenţia nu obliga statul membru să prevadă, pentru persoanele de acelaşi sex angajate într-o relaţie stabilă şi serioasă, posibilitatea de a încheia o uniune civilă sau un parteneriat înregistrat care să le ateste statutul şi să le garanteze anumite drepturi esenţiale, aceasta nu schimbă cu nimic constatarea că, spre deosebire de un cuplu heterosexual, cel de-al doilea reclamant nu dispunea, în Italia, de niciun mijloc legal pentru a i se recunoaşte statutul de "membru al familiei" primului reclamant şi, astfel, pentru a putea beneficia de un permis de şedere pe motive de reunificare a familiei (paragraful 95 din Hotărârea din 30 iunie 2016). În opinia Curţii, interpretarea restrictivă a noţiunii de "membru al familiei" aplicată celui de-al doilea reclamant nu a luat în considerare situaţia personală a reclamanţilor şi, în special, imposibilitatea lor de a obţine în Italia un mod de recunoaştere juridică a relaţiei lor (paragraful 96). În lumina celor de mai sus, Curtea a considerat că, la momentul litigiului, prin decizia de a trata, în vederea acordării permisului de şedere pe motive de reunificare a familiei, cuplurile homosexuale la fel ca şi cuplurile heterosexuale care nu şi-au regularizat situaţia, statul a încălcat dreptul reclamanţilor de a nu face obiectul unei discriminări bazate pe orientare sexuală în exercitarea drepturilor lor din perspectiva articolului 8 din Convenţie.

Plecând de la premisa că dreptul la respectarea vieţii private şi de familie, garantat de articolul 7 din Carta drepturilor fundamentale, este un drept fundamental, având acelaşi domeniu de aplicare precum cel garantat de articolul 8 din Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, şi având în vedere jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, potrivit căreia relaţia pe care o are un cuplu format din persoane de acelaşi sex este susceptibilă să intre în sfera noţiunii "viaţă privată", precum şi a noţiunii "viaţă de familie" la fel ca cea a unui cuplu heterosexual care se află în aceeaşi situaţie (Hotărârea din 7 noiembrie 2013, pronunţată în Cauza Vallianatos şi alţii împotriva Greciei, sau Hotărârea din 14 decembrie 2017, pronunţată în Cauza Orlandi şi alţii împotriva Italiei), **constatăm că modificarea operată prin legea de revizuire a Constituţiei încalcă interdicţia suprimării**

vreunui drept sau libertate fundamentală sau a garanţiilor acestora, consacrată de art. 152 alin. (2) din Constituţie, întrucât restrânge sfera de incidenţă a instituţiei căsătoriei. Dispoziţiile art. 48 cu titlul marginal Familia consacră şi protejează dreptul la căsătorie şi relaţiile de familie rezultând din căsătorie, parte integrantă, iar nu distinctă, a dreptului la viaţă familială/respectarea şi ocrotirea vieţii familiale, cu un conţinut juridic mult mai larg, consacrat şi ocrotit de art. 26 alin. (1) din Constituţie, potrivit căruia "Autorităţile publice respectă şi ocrotesc viaţa intimă, familială şi privată".

Potrivit Dicţionarului Explicativ al Limbii Române, prin noţiunea "a suprima" se înţelege "a face să dispară, a înlătura, a elimina, a anula". Examinând redactarea art. 48 alin. (1) din Constituţie, propusă de iniţiatorii revizuirii, constatăm că, deşi aceasta nu este de natură să facă să dispară sau să înlăture, elimine ori anuleze instituţia căsătoriei, **prin înlocuirea sintagmei "între soţi", neutră din punct de vedere al sexului persoanelor căsătorite, cu sintagma "între un bărbat şi o femeie" nu se realizează "doar o precizare în privinţa exercitării dreptului fundamental la căsătorie"**, aşa cum se susţine în opinia majoritară. **Stabilirea expresă a faptului că aceasta se încheie între parteneri de sex biologic diferit înlătură orice altă interpretare, restrângând în mod nepermis sfera de incidenţă a instituţiei căsătoriei, cu suprimarea dreptului la căsătorie al persoanelor de acelaşi sex.**

În anul 1991, când Constituţia României a fost adoptată, deşi căsătoria era privită în accepţiunea sa tradiţională, ca uniunea între un bărbat şi o femeie, **reglementarea normativă, consacrată constituţional, nu s-a limitat la o astfel de uniune. Opţiunea legiuitorului constituant din 1991 pentru sintagma "între soţi" (nelimitată la uniunea dintre un bărbat şi o femeie) demonstrează viziunea sa democratică şi progresistă, care a impus o soluţie suplă, adaptabilă modificărilor care pot surveni în societate. Această idee este susţinută de evoluţia ulterioară a legislaţiei europene şi internaţionale în materia dreptului familiei.** Astfel, prezintă relevanţă studiul de drept comparat cu privire la legislaţia statelor europene în vederea identificării formelor legale de protecţie a dreptului fundamental la viaţă intimă, familială şi privată în privinţa persoanelor care formează cupluri homosexuale. Potrivit datelor statistice, treisprezece state membre ale Uniunii Europene au recunoscut căsătoria între persoane de acelaşi sex [în ordine cronologică, Regatul Ţărilor de Jos, Regatul Belgiei, Regatul Spaniei, Regatul Suediei, Republica Portugheză, Regatul Danemarcei, Republica Franceză, Regatul Unit al Marii Britanii (cu excepţia Irlandei de Nord), Marele Ducat al Luxemburgului, Irlanda, Republica Finlanda, Republica Federală Germania şi Republica Malta], iar aceasta va fi, de asemenea, posibilă în Austria cel târziu la 1 ianuarie 2019 (prin Hotărârea din 4 decembrie 2017 - G 258 - 259/2017, Curtea Constituţională austriacă a anulat dispoziţiile Codului civil care limitează dreptul la căsătorie la cuplurile heterosexuale şi a statuat, în plus, că, în lipsa unei intervenţii a legiuitorului anterior acestei date, căsătoria între persoanele de acelaşi sex va fi posibilă începând de la 1 ianuarie 2019). Această recunoaştere juridică a căsătoriei între persoane de acelaşi sex nu face decât să reflecte o evoluţie generală a societăţii în privinţa acestei chestiuni. De asemenea reţinem că şi alte state din afara Uniunii Europene autorizează căsătoria între persoane de acelaşi sex, fie pe cale legislativă, în Canada, Noua Zeelandă, Africa de Sud, Argentina, Uruguay sau în Brazilia, fie pe cale jurisprudenţială, în Mexic, Statele Unite ale Americii, Columbia sau în Taiwan.

Contrar acestor evoluţii pe plan internaţional şi, **deşi textul constituţional al art. 48 în vigoare nu limitează căsătoria la uniunea între un bărbat şi o femeie, legiuitorul infraconstituţional român, prin modificările operate în noul Cod civil, intrat în vigoare în anul 2011, a stabilit în art. 277** interdicţia căsătoriei dintre persoane de acelaşi sex,

nerecunoaşterea în România a căsătoriilor dintre persoane de acelaşi sex încheiate sau contractate în străinătate fie de cetăţeni români, fie de cetăţeni străini, precum şi nerecunoaşterea în România a parteneriatelor civile dintre persoane de sex opus sau de acelaşi sex încheiate sau contractate în străinătate fie de cetăţeni români, fie de cetăţeni străini. Cu alte cuvinte, în prezent, **legislaţia română nu numai că nu oferă nicio formă de protecţie juridică relaţiilor dintre persoane de acelaşi sex, ci, tributară unei viziuni retrograde, nici nu recunoaşte căsătoriile sau parteneriatele civile dintre persoane de acelaşi sex încheiate sau contractate în străinătate.**

Mai mult, ignorând evoluţia legislativă internaţională în materia protecţiei drepturilor persoanelor aflate în relaţii de cuplu cu persoane de acelaşi sex, precum şi jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, **legiuitorul constituant român, prin legea supusă controlului de constituţionalitate, consacră chiar la nivelul Legii fundamentale în stat restrângerea sferei de incidenţă a instituţiei căsătoriei.** Justificarea prezentată în expunerea de motive care însoţeşte propunerea legislativă a cetăţenilor este aceea că noua reglementare înlătură orice echivoc pe care utilizarea termenului de "soţi" în cuprinsul art. 48 alin. (1) din Constituţie ar putea să-l creeze în conturarea noţiunii de "familie", a raportului dintre "familie" şi dreptul fundamental al bărbatului şi al femeii de a se căsători şi de a întemeia o familie. Se arată că prin înlocuirea termenului de "soţi", cu expresia "bărbat şi femeie", se asigură implementarea precisă şi literală a unor expresii consacrate cu puterea unor garanţii imuabile destinate ocrotirii familiei. Or, atât din punct de vedere terminologic, cât şi din punct de vedere al evoluţiei instituţiei căsătoriei în plan juridic, este evident că **noţiunea de "soţi" nu este identică cu cea de "bărbat şi femeie"**, astfel că, prin această modificare, nu se realizează doar o precizare terminologică (aşa cum a reţinut Curtea în Decizia nr. 580 din 20 iulie 2016, paragraful 42; de altfel, valabilitatea acestui argument ar pune sub semnul întrebării însăşi utilitatea demersului revizionist), **ci se suprimă dreptul la căsătorie al persoanelor de acelaşi sex, drept garantat de art. 48 din Constituţie în forma în vigoare la data revizuirii, precum şi dreptul la viaţă de familie al acestora, garantat de art. 26 din Constituţie.**

Pentru toate aceste argumente apreciem că **"Legea de revizuire a Constituţiei României" încalcă limitele revizuirii prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituţie, astfel că trebuia respinsă ca neconstituţională.**

Judecător,
Daniel Marius Morar

8. REGULAMENTUL CAMEREI DEPUTAŢILOR

DECIZIA nr. 44 din 8 iulie 1993
cu privire la constituţionalitatea art. 2 din Regulamentul Adunării Deputaţilor din 27 iunie 1990[150]

Grupul parlamentar liberal a sesizat, la 30 iunie 1993, Curtea Constituţională cu neconstituţionalitatea art. 2 din Regulamentul Adunării Deputaţilor în conformitate cu care Biroul permanent al Camerei Deputaţilor a decis interzicerea trecerii deputaţilor de la un grup parlamentar la altul. Sesizarea a fost înregistrată la Curtea Constituţională la 1 iulie 1993.

Prin această sesizare Grupul parlamentar liberal solicită Curţii Constituţionale să constate că art. 2 din Regulamentul Adunării Deputaţilor, regulament încă în vigoare, este neconstituţional deoarece contravine principiilor constituţionale care consacră libertatea de conştiinţă şi dreptul de asociere. Se consideră, avându-se în vedere dispoziţiile art. 29 alin. (1) şi (2) şi ale art. 37 alin. (1) din Constituţie, ca neconstituţională obligaţia parlamentarilor de a se putea afilia exclusiv la grupul parlamentar al partidului pe listele căruia au candidat în alegeri. De asemenea, se invocă dispoziţiile art. 66 alin. (1) şi (2) din Constituţie care consacră mandatul reprezentativ şi care deci asigură libertatea de opinie şi asociere a parlamentarilor în cadrul structurii politice a Parlamentului. În fine, se argumentează prin practica parlamentară creată în anii 1990-1992, care permite asemenea transferări.

Grupul parlamentar liberal solicită declararea ca neconstituţionale atât a art. 2 din regulament cât şi a interpretării date de Biroul permanent al Camerei Deputaţilor conform căreia trecerea unui parlament dintr-un grup parlamentar la altul nu poate avea loc. Sesizarea este însoţită de o copie a adresei preşedintelui Camerei Deputaţilor trimisă preşedintelui Grupului parlamentar liberal prin care i se face cunoscut faptul că trecerea unui deputat de la un grup parlamentar la altul este contrară prevederilor art. 2 din Regulamentul Deputaţilor şi nu poate avea loc.

Curtea Constituţională constată că, potrivit art. 144 lit. a) din Constituţie şi art. 3 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 este competentă să soluţioneze o asemenea sesizare. De asemenea, Curtea Constituţională constată că sesizarea s-a făcut cu respectarea dispoziţiilor constituţionale (art. 144 lit. b) şi legale (art. 21 alin. (1) din Legea nr. 47/1992).

La dosarul cauzei există, de asemenea, o notă a Camerei Deputaţilor asupra sesizării Curţii Constituţionale, precum şi Adresa nr. 293 din 6 iulie 1993 a preşedintelui Camerei Deputaţilor prin care acesta comunică faptul că în şedinţa din 6 iulie 1993 Biroul permanent al Camerei Deputaţilor a examinat sesizarea formulată de Grupul parlamentar liberal privind neconstituţionalitatea art. 2 din Regulamentul Adunării Deputaţilor şi a decis cu 6 voturi pentru şi 4 abţineri că textul în discuţie nu este în contradicţie cu prevederile Constituţiei la care se face referire în sesizare.

În nota Camerei Deputaţilor se arată printre altele că: trecerea de la un grup parlamentar la altul nu reprezintă o simplă modificare de opinie politică, ci o puternică distorsionare a configuraţiei politice a Camerei Deputaţilor care vine în contradicţie cu voinţa corpului electoral; principiile constituţionale care consacră libertatea de conştiinţă şi dreptul de asociere nu sunt aplicabile în speţă, deoarece ele privesc cetăţenii în general şi nu pe cei care au devenit parlamentari, a căror organizare se face potrivit regulamentelor fiecărei Camere; trecerea de la un

[150] Publicată în Monitorul Oficial nr. 190 din 10 august 1993.

grup parlamentar la altul reprezintă o alternativă contrară mandatului reprezentativ în virtutea căruia parlamentarii se află în serviciul poporului şi deci o alternativă nepermisă de Constituţie; precedentele create nu constituie un argument, atâta vreme cât ele au fost făcute cu încălcarea regulamentului. Se conchide că art. 2 din Regulamentul Camerei Deputaţilor este în deplină concordanţă cu prevederile art. 61 alin. (3) din Constituţie potrivit căruia deputaţii şi senatorii se pot organiza în grupuri parlamentare potrivit regulamentului fiecărei Camere.

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ,

examinând sesizarea Grupului parlamentar liberal, adresa şi nota Camerei Deputaţilor, celelalte acte existente la dosar, precum şi concordanţa între art. 2 din Regulamentul Camerei Deputaţilor şi dispoziţiile constituţionale în materie, reţine următoarele:

Ion Hristu, deputat independent a solicitat la 11 mai 1993 Camerei Deputaţilor să ia act de decizia sa de a activa în cadrul Grupului parlamentar liberal. La aceeaşi dată Grupul parlamentar liberal comunică preşedintelui Camerei Deputaţilor că a fost admisă cererea deputatului Ion Hristu de a activa ca deputat independent în acest grup şi solicită operarea modificărilor de rigoare în documentele privind grupurile parlamentare.

Compartimentul tehnic legislativ al Camerei Deputaţilor, prin Nota din 20 mai 1993, consideră că o asemenea trecere contravine art. 2 din Regulamentul Camerei Deputaţilor şi că deci deputatul Ion Hristu dacă "doreşte să se afilieze la un grup parlamentar, acest fapt este posibil, conform art. 2 alin. 1 din regulament, numai la Grupul parlamentar al Partidului România Mare", pe listele căruia a candidat şi a fost ales.

Biroul permanent al Camerei Deputaţilor, la rândul său, a considerat că o asemenea trecere este contrară prevederilor art. 2 din Regulamentul Camerei Deputaţilor şi nu poate avea loc.

Stabilirea concordanţei dispoziţiilor cuprinse în art. 2 al Regulamentului Camerei Deputaţilor cu dispoziţiile constituţionale implică lămurirea mai multor aspecte juridice şi anume: identificarea dispoziţiilor constituţionale ce interesează această concordanţă şi succesiunea în timp a dispoziţiilor constituţionale şi a celor regulamentare; interpretarea dispoziţiilor constituţionale privind grupurile parlamentare; raportarea art. 2 din Regulamentul Camerei Deputaţilor la aceste dispoziţii constituţionale.

Examinând aceste aspecte urmează a se observa că pentru soluţionarea acestei cauze intră în discuţie următoarele articole din Constituţie: art. 61 care stabileşte autonomia regulamentară a fiecărei Camere şi posibilitatea organizării grupurilor parlamentare; art. 66 privind mandatul reprezentativ; art. 67 privind încetarea calităţii de deputat; art. 68 privind incompatibilităţile; art. 102 alin. (1) care stabileşte categoria de partide reprezentate în Parlament.

Art. 61 din Constituţie prevede că organizarea şi funcţionarea fiecărei Camere se stabilesc prin regulament propriu.

Practic acest text consacră ceea ce tradiţional este denumit autonomia regulamentară a Parlamentului.

Trebuie însă să se observe că această autonomie regulamentară are ca bază juridică tocmai dispoziţiile constituţionale.

De aceea, printr-o normă regulamentară, nu se poate deroga de la o normă constituţională. În mod firesc Constituţia cuprinde şi norme de organizare şi funcţionare a Camerelor parlamentare. Asemenea norme au o forţă juridică supremă, ele pot fi detaliate prin normele regulamentare, dar nu încălcate. Există deci o categorie de norme constituţionale care privesc chiar organizarea şi funcţionarea Parlamentului, iar în acest sens am menţiona din Constituţia României normele care privesc grupurile parlamentare, sesiunile şi şedinţele parlamentare, întrebările şi interpelările etc.

Dacă analizăm această problemă cu implicaţiile sale, vom observa că regulamentul azi în vigoare este Regulamentul adoptat de Adunarea Deputaţilor în iunie 1990, deci înaintea adoptării Constituţiei. În momentul în care acest regulament a fost adoptat nu

existau reguli constituţionale în materie, astfel încât, necesar şi firesc, acest regulament a încorporat toate regulile de organizare şi funcţionare, indiferent de valoarea lor constituţională sau regulamentară.

Constituţia care a intrat în vigoare la 8 decembrie 1991 conţine mai multe reguli privind organizarea şi funcţionarea Camerelor Parlamentului. Multe din aceste reguli sunt reguli noi, iar altele sunt reguli perfecţionate şi racordate la structurile create prin noua Constituţie. Deoarece Camera Deputaţilor utilizează în continuare Regulamentul Adunării Deputaţilor din anul 1990, astăzi normele regulamentare sunt practic cuprinse în două acte şi anume în Constituţie şi regulament. Acolo unde Constituţia a introdus reguli noi sau a modificat regulile vechi, indiscutabil normele constituţionale se aplică direct la realităţile parlamentare, ca o consecinţă firească a supremaţiei Constituţiei şi a ierarhiei actelor normative dintr-un sistem de drept. Cu privire la grupurile parlamentare dispoziţiile constituţionale sunt puţine, dar foarte clare. Există totuşi temeiuri solide care impun Camerelor elaborarea unor regulamente care să valorifice în termeni exacţi dispoziţiile constituţionale. Astfel, dacă ne referim numai la articolul în discuţie, va trebui să se observe că, în timp ce art. 61 alin. (3) din Constituţie stabileşte că deputaţii şi senatorii se pot organiza în grupuri parlamentare, art. 2 din Regulamentul Camerei Deputaţilor stabileşte că deputaţii se constituie în grupuri parlamentare. Într-o interpretare juridică riguroasă este limpede că textul constituţional exprimă clar, fără dubii, că suntem în prezenţa unei facultăţi, a unei libertăţi de opţiune. Este adevărat că în practica noastră parlamentară art. 2 din Regulamentul Camerei Deputaţilor nu a constituit o piedică în exercitarea acestei libertăţi de către deputaţi, dar într-o viitoare reglementare terminologia trebuie racordată la cea constituţională.

Se observă deci că în ce priveşte posibilitatea organizării grupurilor parlamentare, art. 2 din Regulamentul Camerei Deputaţilor, deşi cu o terminologie nuanţată, este în concordanţă cu art. 61 alin. (3) din Constituţie. Art. 2 din Regulamentul Camerei Deputaţilor stabileşte, de asemenea, că deputaţii se constituie în grupuri parlamentare alcătuite din cel puţin 10 deputaţi "care au figurat în alegeri pe listele partidelor sau formaţiunilor politice respective". Tot art. 2 arată că dacă deputaţii aleşi din partea unor partide sau formaţiuni politice nu întrunesc numărul necesar pentru a constitui un grup parlamentar se pot reuni, pentru a constitui un asemenea grup, sau se pot afilia la alte grupuri parlamentare constituite potrivit regulii comune.

Este interesant de observat chiar aici că art. 2 din Regulamentul Camerei Deputaţilor conţine reguli privitoare doar la organizarea grupurilor parlamentare nu şi la modificarea structurilor iniţiale ale acestor grupuri, iar sub acest aspect el nu contravine Constituţiei.

Art. 66 din Constituţie stabileşte că în exercitarea mandatului, deputaţii şi senatorii sunt în serviciul poporului şi că orice mandat imperativ este nul.

Practic, acest articol valorifică fără limite mandatul reprezentativ. Acest text constituţional trebuie să constituie punctul de plecare în explicarea raporturilor constituţionale dintre deputat şi alegătorii săi, partidul politic care l-a propulsat, Camera din care face parte. Interpretarea acestui articol constituţional nu poate fi decât în sensul că deputatul, din punct de vedere juridic, nu mai are nici o răspundere juridică faţă de alegătorii din circumscripţia care l-a ales şi nici faţă de partidul pe lista căruia a candidat. Raporturile sale cu alegătorii şi partidul sunt raporturi morale, politice, dar nu juridice. El nu mai este ţinut să îndeplinească vreo obligaţie faţă de aceştia, el este obligat numai poporului. În contextul constituţional românesc care valorifică fără limite

mandatul reprezentativ, singura posibilitate pe care o are partidul sau alegătorii nemulţumiţi de activitatea unui deputat este să nu-l realeagă. De aceea încetarea mandatului de deputat se poate produce numai la data întrunirii legale a Camerelor nou-alese sau în caz de demisie, de pierdere a drepturilor electorale, de incompatibilitate ori de deces (potrivit art. 67 alin. (2) din Constituţie).

În consecinţă, deputatul are facultatea constituţională de a adera la un grup parlamentar sau altul în funcţie de opţiunile sale, de a se transfera de la un grup parlamentar la altul sau de a se declara independent faţă de toate grupurile parlamentare. Nici o altă normă juridică, legală sau regulamentară nu poate contraveni acestor dispoziţii constituţionale. Întrucât Regulamentul Camerei Deputaţilor nu se ocupă şi de această transferare de la un grup parlamentar la altul, suntem mai degrabă în faţa unui gol de reglementare (la nivel de regulament) şi nu în faţa unui caz de neconstituţionalitate.

Desigur că asupra modalităţilor, procedurilor şi condiţiilor în care aceste modificări ale componenţei grupurilor parlamentare vor putea avea loc, nu poate decide decât Camera Deputaţilor însăşi, potrivit principiului autonomiei regulamentare în virtutea căruia ea îşi stabileşte organizarea şi desfăşurarea propriei activităţi, respectându-se, fireşte, normele constituţionale care şi-ar găsi aplicaţii în astfel de situaţii.

Desigur, este o altă problemă în cazul în care constituirea unui grup parlamentar, ca urmare a acestor renunţări, afilieri şi transferuri ar avea ca efect reprezentarea în Parlament a unui partid politic care nu a reuşit prin alegeri să-şi trimită în Parlament nici un candidat. O asemenea situaţie ar fi evident contrară Constituţiei şi mai ales acelor norme constituţionale care vorbesc de partide reprezentate în Parlament (a se vedea art. 102 alin. (1)). Dar în speţa supusă atenţiei Curţii Constituţionale nu este vorba despre un asemenea lucru. Mai mult, la o examinare atentă a situaţiei sesizate Curţii Constituţionale, se poate observa că nu suntem în prezenţa unui caz de neconstituţionalitate a unei dispoziţii regulamentare, ci mai degrabă în faţa unei interpretări restrictive date acestei dispoziţii. Ca atare, într-o asemenea speţă aportul Curţii Constituţionale constă mai mult în a asigura o interpretare clară a dispoziţiilor regulamentare în ideea de a sprijini aplicarea lor corectă. În acest sens Curtea Constituţională consideră că interpretările date în nota Camerei Deputaţilor şi depusă la dosar nu pot fi reţinute, ele nu valorifică exact nici dispoziţiile constituţionale şi nici cele regulamentare.

Nu pot rămâne în afara examinării nici motivele invocate în sesizare privind neconcordanţa dintre art. 2 din Regulamentul Camerei Deputaţilor şi art. 29 alin. (1) şi (2), art. 37 alin. (1) din Constituţie. Este în afara oricărei îndoieli că normele juridice din actele inferioare Constituţiei trebuie să fie conforme dispoziţiilor privind libertatea conştiinţei. Desigur, oricine poate avea o concepţie a sa proprie, şi-o poate modifica. Reglementările privind structurile parlamentare respectă această libertate, dar nu este mai puţin adevărat că cel care s-a încorporat într-o asemenea structură a acceptat să se supună regulilor constituţionale şi legale. De aceea invocarea acestui text are mai puţină legătură cu art. 2 din Regulamentul Camerei Deputaţilor. Nici invocarea art. 37 (dreptul de asociere) din Constituţie nu este relevantă, pentru simplul motiv că nici Parlamentul, nici Camerele sale, nici structurile interne nu sunt rezultatul dreptului de asociere, lor fiindu-le aplicabile celelalte dispoziţii constituţionale menţionate mai înainte.

Având în vedere considerentele expuse,

văzând şi dispoziţiile art. 61, 66, 67, 68, 102 alin. (1) şi ale art. 144 lit. b) din Constituţie, precum şi dispoziţiile art. 3 alin. (2), ale art. 13 alin. (1) lit. A) a), art. 21 şi 22 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale,

Pentru motivele arătate,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Constată că art. 2 din Regulamentul Camerei Deputaţilor adoptat de Adunarea Deputaţilor prin Hotărârea nr. 12 din 27 iunie 1990, publicat în Monitorul Oficial al României nr. 87/28 iunie 1990, nu interzice trecerea unui deputat de la un grup parlamentar la altul şi deci nu contravine Constituţiei.

2. Prezenta decizie se comunică Grupului parlamentar liberal din Camera Deputaţilor, precum şi Camerei Deputaţilor şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Deliberarea a avut loc în data de 8 iulie 1993 şi la ea au participat Vasile Gionea, preşedinte, Viorel Mihai Ciobanu, Mihai Constantinescu, Miklos Fazakaş, Ion Filipescu, Antonie Iorgovan, Ioan Muraru, Florin Bucur Vasilescu şi Victor-Dan Zlătescu, judecători.

DECIZIA nr. 1490 din 17 noiembrie 2010
privind constituţionalitatea art. 12, art. 20 alin. (3), art. 23 alin. (1) şi (2), art. 37 partea introductivă, art. 38 alin. (1), art. 41 alin. (1), art. 43 alin. (1) şi art. 44 din Regulamentul Camerei Deputaţilor, astfel cum a fost modificat prin hotărârile nr. 26 şi nr. 27 din 5 octombrie 2010 ale Camerei Deputaţilor[151]

I. Cu Adresa nr. 51/4613 din 7 octombrie 2010, secretarul general al Camerei Deputaţilor a trimis Curţii Constituţionale, în temeiul dispoziţiilor art. 146 lit. c) din Constituţie, precum şi al art. 27 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, sesizarea formulată de 74 de deputaţi aparţinând grupului parlamentar al alianţei politice PSD+PC referitoare la neconstituţionalitatea Hotărârii Camerei Deputaţilor nr. 26/2010 privind modificarea şi completarea art. 12 din Regulamentul Camerei Deputaţilor şi a Hotărârii Camerei Deputaţilor nr. 27/2010 privind modificarea Regulamentului Camerei Deputaţilor.

Autorii sesizării sunt următorii: Mircea Duşa, Aurelia Vasile, Marian Neacşu, Adrian Solomon, Aurel Vlădoiu, Bogdan-Liviu Ciucă, Ioan Cindrea, Iuliu Nosa, Silvestru-Mircea Lup, Doina Burcău, Horia Teodorescu, Ioan Stan, Cătălin-Ioan Nechifor, Robert Negoiţă, Bogdan Nicolae Niculescu Duvăz, Viorel Hrebenciuc, Victor Socaciu, Cristian Sorin Dumitrescu, Doru-Claudian Frunzulică, Nica Nicolae Ciprian, Victor Cristea, Cornel Itu, Emil Radu Moldovan, Nicolae Bănicioiu, Radu Eugeniu Coclici, Gheorghe Antochi, Mircea Gheorghe Drăghici, Gheorghe Ciocan, Ioan Narcis Chisăliţă, Cristian Rizea, Sergiu Andon, Oana Niculescu-Mizil Ştefănescu Tohme, Ruxandra Florina Jipa, Rodica Nassar, Vasile Mocanu, Valeriu Ştefan Zgonea, Tudor Panţâru, Ioan Damian, Matei Radu Brătianu, Antonella Marinescu, Neculai Răţoi, Gheorghe Ana, Ion Stan, Vasile Bleotu, Marian Florian Săniuţa, Ion Mocioalcă, Vasile Popeangă, Petre Petrescu, Raul-Victor Surdu-Soreanu, Andrei Dolineaschi, Costică Macaleţi, Georgian Pop, Ion Burnei, Claudiu Iulian Manda, Constantin Niţă, Tilvăr Angel, Florin-Costin Pâslaru, Dumitru Boabeş, Filip Georgescu, Cornel Cristian Rezmeriţă, Florian Popa, Horia Grama, Viorel Ştefan, Gabriel Petru Vlase, Dan Nica, Lucreţia Roşca, Dorel Covaci, Sorin Constantin Stragea, Sonia Maria Drăghici, Ileana Cristina Dumitrache, Mugurel Surupăceanu, Ileana Carmen Moldovan, Manuela Mitrea şi Ion Călin.

Sesizarea a fost înregistrată la Curtea Constituţională sub nr. 14.497 din 7 octombrie 2010, formând obiectul Dosarului nr. 4.076 C/2010.

Cu adresa nr. 51/4870 din 20 octombrie 2010, secretarul general al Camerei Deputaţilor a trimis Curţii Constituţionale, în temeiul dispoziţiilor art. 146 lit. c) din Constituţie, precum şi al art. 27 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, sesizarea formulată de 52 de deputaţi aparţinând Grupului parlamentar PNL referitoare la neconstituţionalitatea unor prevederi ale Regulamentului Camerei Deputaţilor adoptate prin Hotărârea Camerei Deputaţilor nr. 26/2010 privind modificarea şi completarea art. 12 din Regulamentul Camerei Deputaţilor şi Hotărârea Camerei Deputaţilor nr. 27/2010 privind modificarea Regulamentului Camerei Deputaţilor.

Autorii sesizării sunt următorii: Călin Constantin Anton Popescu-Tăriceanu, Gheorghe-Eugen Nicolăescu, Ana Adriana Săftoiu, Ludovic Orban, George Ionuţ Dumitrică, Ioan Ţintean, Mihai Aurel Donţu, Daniel Chiţoiu, Gheorghe Dragomir, Andrei Dominic Gerea, Pavel Horj, Gabriel Plăiaşu, Virgil Pop, Teodor Atanasiu, Claudiu Ţaga, Bogdan Radu Ţîmpău, Gigel-Sorinel Ştirbu, Dan-Ştefan Motreanu, Victor Paul Dobre, Cristina-Ancuţa Pocora, Horia Cristian, Graţiela

[151] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 861 din 22 decembrie 2010.

Leocadia Gavrilescu, Adriana Diana-Tuşa, Mircea Vasile Cazan, Mihăiţă Calimente, Viorel-Vasile Buda, Octavian-Marius Popa, Gheorghe-Mirel Taloş, Nicolae Joiţa, Tudor-Alexandru Chiuariu, Alina-Ştefania Gorghiu, Daniel-Stamate Budurescu, Cristian Mihai Adomniţei, Ciprian Minodor Dobre, Ionel Palăr, Cornel Pieptea, Vasile Berci, Radu Stroe, Mihai Alexandru Voicu, Nini Săpunaru, Marin Almăjanu, Viorel Palaşcă, Titi Holban, Mircea Irimescu, George Adrian Scutaru, Relu Fenechiu, Gheorghe Gabor, Horea-Dorin Uioreanu, Ionuţ Marian Stroe, Cristian Buican, Mihai Lupu şi Florin Ţurcanu.

Sesizarea a fost înregistrată la Curtea Constituţională sub nr. 15.064 din 20 octombrie 2010, formând obiectul Dosarului nr. 4.241 C/2010.

II. Obiectul sesizării, astfel cum a fost formulat în Dosarul nr. 4.076 C/2010, îl constituie:

1. dispoziţiile Hotărârii Camerei Deputaţilor nr. 26/2010 privind modificarea şi completarea art. 12 din Regulamentul Camerei Deputaţilor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 679 din 7 octombrie 2010, având următorul cuprins:

"Articol unic. - Articolul 12 din Regulamentul Camerei Deputaţilor, aprobat prin Hotărârea Camerei Deputaţilor nr. 8/1994, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 50 din 25 februarie 1994, cu modificările ulterioare, se modifică şi se completează după cum urmează:

1. Alineatele (1) şi (4) se modifică şi vor avea următorul cuprins:

<<(1) Grupurile parlamentare sunt structuri ale Camerei Deputaţilor. Ele se pot constitui din deputaţi care au candidat în alegeri pe lista aceluiaşi partid politic, a aceleiaşi formaţiuni politice, pe listele unei alianţe politice sau alianţe electorale şi din deputaţi independenţi sau care au devenit independenţi. Deputaţii care reprezintă organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, care au obţinut mandatul de deputat în conformitate cu art. 62 alin. (2) din Constituţia României, republicată, pot constitui un singur grup parlamentar. [...]

(4) Deputaţii partidelor politice, formaţiunilor politice, alianţelor politice sau ai alianţelor electorale care nu întrunesc numărul necesar pentru a forma un grup parlamentar, precum şi deputaţii independenţi sau care au devenit independenţi în timpul unei legislaturi se pot reuni în grupuri parlamentare mixte ori se pot afilia altor grupuri parlamentare constituite potrivit alin. (1) sau într-un grup al deputaţilor independenţi, după caz.>>

2. Alineatul (5) se modifică şi va avea următorul cuprins:

<<(5) Deputaţii care au devenit independenţi în timpul unei legislaturi pot constitui un singur grup parlamentar cu respectarea alin. (6).>>

3. După alineatul (5) se introduc două noi alineate, alineatele (6) şi (7), cu următorul cuprins:

<<(6) Un grup parlamentar este format din minimum 10 deputaţi.

(7) În cazul constituirii de noi grupuri parlamentare, acestea sunt prezentate plenului de către liderii lor, la începutul sesiunii parlamentare.>>";

2. dispoziţiile Hotărârii Camerei Deputaţilor nr. 27/2010 privind modificarea Regulamentului Camerei Deputaţilor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 679 din 7 octombrie 2010, având următorul cuprins:

"Articol unic. - Regulamentul Camerei Deputaţilor, aprobat prin Hotărârea Camerei Deputaţilor nr. 8/1994, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 50 din 25 februarie 1994, cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. La articolul 20, alineatul (3) va avea următorul cuprins:

<<(3) Biroul permanent al Camerei Deputaţilor este format în urma negocierilor dintre liderii grupurilor parlamentare, respectându-se configuraţia politică a Camerei Deputaţilor. În cazul constituirii unui grup de deputaţi independenţi având un număr de minimum 10 deputaţi, componenţa Biroului permanent se renegociază conform noii configuraţii politice a Camerei

Deputaţilor, începând cu următoarea sesiune. Grupului parlamentar constituit din deputaţii independenţi îi poate reveni un singur reprezentant în Biroul permanent.>>

2. La articolul 23, alineatele (1) şi (2) vor avea următorul cuprins:

<<Art. 23. - (1) Alegerea vicepreşedinţilor, a secretarilor şi a chestorilor care compun Biroul permanent se face la propunerea grupurilor parlamentare, în conformitate cu ponderea acestora potrivit configuraţiei politice iniţiale a Camerei Deputaţilor şi negocierii liderilor grupurilor parlamentare, cu aplicarea corespunzătoare a prevederilor art. 20 alin. (3).

(2) În vederea depunerii propunerilor, Camera Deputaţilor aprobă numărul de locuri din Biroul permanent, negociat de liderii grupurilor parlamentare, aşa cum revin, pe funcţii, grupurilor parlamentare constituite potrivit configuraţiei politice iniţiale a Camerei Deputaţilor, cu aplicarea corespunzătoare a prevederilor art. 20 alin. (3).>>

3. La articolul 37, partea introductivă va avea următorul cuprins:

<<Art. 37. - Comitetul liderilor grupurilor parlamentare este alcătuit din liderii grupurilor parlamentare constituite conform configuraţiei politice a Camerei şi are următoarele atribuţii:>>

4. La articolul 38, alineatul (1) va avea următorul cuprins:

<<Art. 38. - (1) Comitetul liderilor grupurilor parlamentare hotărăşte cu majoritatea rezultată din ponderea votului fiecărui membru prezent. Ponderea este dată de proporţia grupului parlamentar reprezentat de lider în numărul total al deputaţilor, conform configuraţiei politice a Camerei.>>

5. La articolul 41, alineatul (1) va avea următorul cuprins:

<<Art. 41. - (1) Alcătuirea comisiilor Camerei Deputaţilor se face cu respectarea configuraţiei politice a acesteia.>>

6. La articolul 43, alineatul (1) va avea următorul cuprins:

<<Art. 43. - (1) Numărul membrilor fiecărei comisii a Camerei Deputaţilor este stabilit, prin acordul liderilor grupurilor parlamentare, cu respectarea configuraţiei politice a Camerei Deputaţilor.>>

7. Articolul 44 va avea următorul cuprins:

<<Art. 44. - Dacă grupurile parlamentare nu ajung la un acord asupra componenţei uneia sau a mai multor comisii, Biroul permanent supune spre aprobare şi Camera Deputaţilor hotărăşte, cu votul majorităţii membrilor prezenţi, asupra candidaturilor susţinute de fiecare dintre grupurile parlamentare, respectându-se configuraţia politică a Camerei.>>"

Obiectul sesizării, astfel cum a fost formulat în Dosarul nr. 4.241 C/2010, îl constituie prevederile Regulamentului Camerei Deputaţilor adoptate prin hotărârile nr. 26/2010 şi nr. 27/2010, "după cum urmează: articolele 12, 20, 23, 37, 38, 41, 43 şi 44".

Examinând dispoziţiile criticate, Curtea constată că, deşi autorii au utilizat formulări diferite, în realitate, ceea ce se critică în ambele sesizări sunt modificările aduse Regulamentului Camerei Deputaţilor prin hotărârile Camerei Deputaţilor nr. 26 şi nr. 27/2010.

III. În motivarea sesizării ce face obiectul Dosarului nr. 4.076 C/2010 se prezintă, mai întâi, grupate sub titlul "Situaţia de fapt", o serie de consideraţii cu privire la existenţa unei acţiuni a Partidului Democrat Liberal de modificare a compoziţiei politice a celor două Camere. Din această perspectivă, modificarea Regulamentului Camerei Deputaţilor vizează, în opinia autorilor sesizării, instituţionalizarea într-un grup parlamentar a unui număr de "aşa-zişi independenţi", prin intermediul căruia să se schimbe compoziţia politică a Camerelor şi structurile parlamentare regulamentare ale acestora, care formează ordinea lor internă. În continuare se susţin, în esenţă, următoarele:

1. Adoptarea concomitentă a două hotărâri distincte pentru modificarea şi completarea unor texte din Regulamentul Camerei Deputaţilor încalcă prevederile Regulamentului Camerei Deputaţilor şi normele de tehnică legislativă. Astfel, art. 16 din Legea nr. 24/2000 stabileşte că este interzisă instituirea unor reglementări similare în două sau mai multe acte normative, iar art. 68 din Regulamentul Camerei Deputaţilor prevede că, în cazul în care există mai multe iniţiative legislative, comisia permanentă întocmeşte un singur raport.

2. În cadrul procedurii de adoptare a celor două hotărâri nu s-a respectat principiul parlamentar potrivit căruia opoziţiei trebuie să i se asigure dreptul de a se exprima şi de a participa la luarea deciziei şi au fost încălcate prevederile art. 46 lit. a), art. 47 lit. c), art. 51 alin. (1) şi (4), art. 65 alin. (5), art. 68 alin. (1), art. 69 alin. (1), art. 86 alin. (1), art. 89 şi ale art. 142 alin. (2) şi (3) din Regulamentul Camerei Deputaţilor.

Astfel:

- cele două proiecte nu au fost depuse în prealabil la Biroul permanent, pentru ca acesta, cu aprobarea Comitetului liderilor, să decidă înscrierea pe ordinea de zi a plenului, să le anunţe public, să le trimită Comisiei pentru regulament cu fixarea unui termen pentru raport de cel puţin 10 zile, să le comunice deputaţilor şi să stabilească termenul de depunere a amendamentelor;
- preşedintele Comisiei pentru regulament nu a respectat normele regulamentare cu privire la convocarea Biroului Comisiei, pentru ca acesta să înscrie proiectul pe ordinea de zi, la convocarea membrilor Comisiei, şi la adoptarea acestuia cu majoritatea necesară;
- raportul nu a fost depus în termenul legal la Biroul permanent, iar acesta nu a decis şi asigurat difuzarea raportului cu cel puţin 3 zile înainte de data dezbaterilor;
- raportul nu a fost înscris pe ordinea de zi a plenului de Biroul permanent cu aprobarea Comitetului liderilor, ci a fost impus direct în plen, în mod abuziv şi intempestiv de către preşedintele de şedinţă;
- la înscrierea pe ordinea de zi a proiectelor direct în plen au fost răstălmăcite prevederile art. 142 alin. (3) din Regulament, întrucât acest text permitea doar modificarea ordinii de zi.

3. În ceea ce priveşte dispoziţiile criticate, se arată că încalcă prevederile art. 2 alin. (1), art. 64 alin. (3) şi (5), art. 16 alin. (1) şi ale art. 40 alin. (1) din Constituţie, prin "instituţionalizarea posibilităţii deputaţilor care şi-au părăsit grupurile parlamentare constituite la începutul legislaturii, respectiv partidele sau formaţiunile politice, alianţele politice sau alianţele electorale în care au participat la alegeri şi au intrat în Parlament, de a-şi constitui un grup parlamentar propriu oricând, pe parcursul derulării legislaturii, cu obligaţia de a fi anunţate şi prezentate la începutul următoarei sesiuni parlamentare".

Astfel, se încalcă dispoziţiile art. 2 alin. (1) din Constituţie, potrivit cărora suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, dispoziţii a căror semnificaţie este aceea că în organele reprezentative ale poporului nu pot fi reprezentate partide sau formaţiuni politice, alianţe politice sau electorale care nu au îndeplinit pragul electoral şi, în consecinţă, nu au fost creditate de alegători să le reprezinte. Aşadar, deputaţii care părăsesc entitatea politică pe lista căreia au pătruns în Parlament şi grupul parlamentar propriu, constituit la începutul legislaturii, precum şi cei care au fost excluşi nu pot forma un grup parlamentar propriu reprezentând o altă afiliere politică, nemandatată de popor prin alegeri. Se mai arată că deputaţii "deveniţi independenţi" nu pot revendica statutul "independenţilor" şi nu pot fi asimilaţi cu aceştia, întrucât "independent" este doar acela care a fost recunoscut "competitor electoral" prin Legea electorală, care a întrunit condiţiile de reprezentativitate prevăzute de lege şi a obţinut girul legal al alegătorilor, în timp ce

deputatul "devenit independent" a fost votat, în mare măsură, prin raportare la afilierea lui politică şi la programul politic al listei pe care a candidat.

Se încalcă, de asemenea, prevederile art. 64 alin. (3) şi (5) din Constituţie, întrucât condiţia respectării configuraţiei politice la alcătuirea birourilor permanente şi comisiilor parlamentare vizează, în opinia autorilor sesizării, şi grupurile parlamentare, iar sintagma "configuraţie politică" se referă la configuraţia politică iniţială, rezultată din alegeri, iar nu la configuraţia politică actuală. Configuraţia politică este unică, rămâne neschimbată pe durata unei legislaturi şi nu se confundă cu noţiunea de majoritate. În susţinerea acestei interpretări a textului constituţional de referinţă se invocă deciziile Curţii Constituţionale nr. 601 din 14 noiembrie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.022 din 17 noiembrie 2005, nr. 602 din 14 noiembrie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.027 din 18 noiembrie 2005, nr. 317 din 13 aprilie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 446 din 23 mai 2006, şi, în mod distinct, Decizia nr. 229 din 14 martie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 236 din 5 aprilie 2007.

Din această perspectivă se mai arată că, deşi unele texte din cuprinsul Hotărârii nr. 27/2010 pot părea corecte, întrucât se referă în mod generic la configuraţia politică, acestea rămân vulnerabile, deoarece au modificat textele iniţiale care foloseau termenul de configuraţie politică iniţială, lăsând astfel să se înţeleagă că determinantă este configuraţia politică actuală.

În sfârşit, se mai arată faptul că cele două hotărâri "au creat o pârghie prin care iniţiatorii pot opri evoluţia configuraţiei politice la nivelul dorit de ei". Astfel, obligarea independenţilor de a-şi constitui un singur grup parlamentar înseamnă, în opinia autorilor sesizării, "obligarea independenţilor neafiliaţi să se înscrie în grupul UNPR-ului şi, implicit, în acest partid, ceea ce a fost dezavuat prin mai multe decizii ale Curţii Constituţionale (nr. 45/1994, nr. 46/1994 şi nr. 196/2004)".

În motivarea sesizării ce face obiectul Dosarului nr. 4.241 C/2010 se susţin, în esenţă, următoarele:

Constituirea grupului parlamentar, ca formă de organizare politică a Parlamentului, are loc imediat după alegeri şi condiţionează întreaga pondere în economia funcţionării sale. Această "organizare" a Parlamentului are loc ca urmare a alegerilor parlamentare, astfel încât să existe o proporţionalitate şi simetrie între voturile exprimate de cetăţenii ţării şi configuraţia parlamentară, în acelaşi sens fiind stabilite componenţa Biroului permanent şi a comisiilor parlamentare, dar şi funcţiile de conducere corespunzătoare acestor structuri. În funcţie de momentul alegerilor parlamentare, are loc stabilirea componenţei Biroului permanent al Camerei Deputaţilor, şi nu în funcţie de formarea unei noi majorităţi de conjunctură politică în Parlament.

În urma alegerilor, Parlamentul îşi desemnează structurile de conducere şi comisiile parlamentare, ceea ce a dat naştere aşa-numitului "algoritm politic". În virtutea acestuia, la începutul fiecărei legislaturi parlamentare, în cadrul unor negocieri politice, se stabilesc grupul parlamentar care îl poate desemna pe preşedintele Camerei, precum şi funcţiile din Biroul permanent ce se cuvin fiecărui grup parlamentar. Această repartizare este consolidată de voinţa corpului electoral, exprimată în alegerile parlamentare, şi nu poate fi modificată nici de migraţiile politice, nici de o eventuală reformare a majorităţii parlamentare. Astfel fiind, o nouă majoritate parlamentară constituită în timpul exercitării mandatului nu poate avea ca efect modificarea structurii politice a birourilor permanente sau suplimentări de membri în cadrul comisiilor parlamentare. Se invocă în acest sens Decizia Curţii Constituţionale nr. 602/2005 şi se conchide în sensul că, faţă de dispoziţiile art. 64 alin. (5) din Constituţie, rezultă că atât pentru biroul permanent, cât şi pentru comisii, componenţa acestora este determinată de configuraţia

politică a Parlamentului, izvorâtă din alegeri, astfel încât Hotărârea Camerei Deputaţilor nr. 26/2010 în sensul schimbării configuraţiei politice a Camerei Deputaţilor prin constituirea unui grup parlamentar format din deputaţi care au devenit "independenţi", contravine textului constituţional de referinţă.

În ceea ce priveşte Hotărârea Camerei Deputaţilor nr. 27/2010, se susţine că a introdus în cuprinsul art. 20 din Regulamentul Camerei Deputaţilor un termen nou, străin de litera şi spiritul Regulamentului, şi anume "renegocierea", ca instituţie de drept parlamentar. Se arată în acest sens că negociabil poate fi un acord politic parlamentar sau o înţelegere politică între grupurile parlamentare, însă renegocierea componenţei Biroului permanent ca structură de conducere a Camerei Deputaţilor implică o nouă categorie juridică şi, implicit, o recunoaştere a efectelor juridice, şi nu politice, în ceea ce priveşte algoritmul politic al Camerei Deputaţilor. Dacă ar fi admisă o astfel de idee, această renegociere ar avea putere egală cu rezultatul "alegerilor libere, periodice şi corecte", ceea ce ar echivala cu împrejurarea că oricând, prin simpla renegociere, se poate schimba rezultatul votului cetăţenilor români. Or, faţă de prevederile art. 64 alin. (5) din Constituţie, nu se poate nici negocia, nici renegocia configuraţia politică a Parlamentului, care e dată de rezultatul alegerilor, iar a admite o teză contrară înseamnă a scoate din economia statului de drept rezultatul alegerilor, ceea ce ar fi în contradicţie cu prevederile art. 1 alin. (3) raportat la art. 16 alin. (1) din Constituţie.

În concluzie, pentru schimbarea configuraţiei parlamentare nu este suficientă o hotărâre a Parlamentului care să consfinţească o negociere sau renegociere, ci este nevoie de un scrutin electoral, în condiţiile art. 2 alin. (1) din Constituţie. Se invocă în acest sens şi Decizia Curţii Constituţionale nr. 601/2005 în care se statuează asupra înţelesului sintagmei constituţionale de "configuraţie politică".

Se mai arată că, potrivit art. 18 din Regulamentul Camerei Deputaţilor, este interzisă formarea de grupuri parlamentare ale unor partide care nu au obţinut mandate în urma alegerilor, susţinându-se că "aşa-zisul grup al parlamentarilor independenţi este constituit din figuri marcante ale unui partid nou-înfiinţat, şi anume Uniunea Naţională pentru Progresul României", partid politic care nu a participat la alegeri, înfiinţat în 2010. Se apreciază că, "în situaţia în care s-ar accepta aceste modificări ale articolelor criticate, atunci s-ar perturba grav ordinea de drept şi ne-am putea imagina reprezentarea oricăror sau a tuturor forţelor politice din România în Parlament, prin simpla desprindere a unor parlamentari şi constituirea unui partid parlamentar nou (chiar şi independent) până la fracţionarea la maxim a celor 331 de deputaţi, adică 33 de grupuri parlamentare".

IV. În conformitate cu dispoziţiile art. 27 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, sesizările au fost transmise preşedintelui Camerei Deputaţilor, pentru a comunica punctul de vedere al Biroului permanent.

Preşedintele Camerei Deputaţilor nu a comunicat punctele de vedere ale Biroului permanent, însă, în Dosarul nr. 4.076 C/2010, a transmis Curţii, spre informare, cu Adresa nr. 1/1.904/R.A., înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 14.661 din 12 octombrie 2010, observaţiile Grupului deputaţilor independenţi din Camera Deputaţilor referitoare la sesizarea de neconstituţionalitate formulată de Grupul Parlamentar al Alianţei politice PSD+PC, arătând totodată că acestea nu au putut fi dezbătute şi eventual aprobate de către Biroul permanent al Camerei Deputaţilor, pentru că acesta nu s-a întrunit în şedinţa convocată pe data de 11 octombrie 2010, din lipsa cvorumului.

Grupul parlamentarilor independenţi a transmis Curţii Constituţionale un punct de vedere "privind sesizarea Curţii Constituţionale semnată de mai mulţi deputaţi ai Alianţei politice PSD+PC", înregistrat cu nr. 14.684 din 13 octombrie 2010, care a fost ataşat Dosarului nr. 4.076

C/2010, precum şi un punct de vedere "privind sesizarea Curţii Constituţionale semnată de mai mulţi deputaţi ai PNL", înregistrat cu nr. 15.659 din 3 noiembrie 2010 şi ataşat Dosarului nr. 4.241 C/2010.

V. La termenul de judecată din data de 17 noiembrie 2010, Curtea, observând identitatea de obiect a celor două sesizări, a dispus, în temeiul art. 164 din Codul de procedură civilă, coroborat cu art. 14 din Legea nr. 47/1992, conexarea Dosarului nr. 4.241 C/2010 la Dosarul nr. 4.076 C/2010, care a fost primul înregistrat.

CURTEA,

examinând sesizările de neconstituţionalitate, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, dispoziţiile criticate din Regulamentul Camerei Deputaţilor, prin raportare la prevederile Constituţiei României şi dispoziţiile Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, reţine următoarele:

I. Curtea a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. c) din Constituţie, precum şi ale art. 1, 10, 27 şi 28 din Legea nr. 47/1992, să se pronunţe asupra constituţionalităţii prevederilor criticate din Regulamentul Camerei Deputaţilor.

Obiectul controlului de constituţionalitate îl constituie, în ambele sesizări, modificările aduse Regulamentului Camerei Deputaţilor prin hotărârile nr. 26 şi nr. 27 din 5 octombrie 2010 ale Camerei Deputaţilor. Astfel fiind şi ţinând seama de dispoziţiile art. 146 lit. c) din Constituţie, potrivit cărora "Curtea Constituţională [...] c) se pronunţă asupra constituţionalităţii regulamentelor Parlamentului", precum şi de jurisprudenţa Curţii în materie, în prezenta cauză Curtea Constituţională urmează să se pronunţe cu privire la constituţionalitatea dispoziţiilor art. 12, art. 20 alin. (3), art. 23 alin. (1) şi (2), art. 37 partea introductivă, art. 38 alin. (1), art. 41 alin. (1), art. 43 alin. (1) şi art. 44 din Regulamentul Camerei Deputaţilor aprobat prin Hotărârea Camerei Deputaţilor nr. 8 din 24 februarie 1994, astfel cum au fost modificate prin hotărârile nr. 26 şi nr. 27 din 5 octombrie 2010 ale Camerei Deputaţilor, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 679 din 7 octombrie 2010.

Prevederile constituţionale invocate în motivarea sesizării sunt cele ale art. 2 alin. (1), potrivit cărora "Suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum", ale art. 16 alin. (1), privind egalitatea cetăţenilor în faţa legii, fără privilegii şi fără discriminări, art. 40 alin. (1) privind dreptul de asociere şi art. 64 alin. (3) şi (5) referitoare la organizarea grupurilor parlamentare, respectiv alcătuirea birourilor permanente şi a comisiilor parlamentare.

II. Examinând sesizările astfel cum au fost formulate, Curtea constată că susţinerile autorilor vizează atât aspecte de neconstituţionalitate extrinsecă, referitoare la procedura de modificare a textelor regulamentare ce fac obiectul sesizării, cât şi aspecte de neconstituţionalitate intrinsecă.

1. În ceea ce priveşte prima categorie de critici, acestea sunt fundamentate exclusiv pe dispoziţii legale şi dispoziţii cuprinse în Regulamentul Camerei Deputaţilor. Autorii sesizării invocă, pe de o parte, încălcări ale Legii nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, precum şi ale dispoziţiilor art. 68 din Regulamentul Camerei Deputaţilor (pentru a fundamenta critica privitoare la adoptarea în aceeaşi zi a două hotărâri de modificare a Regulamentului Camerei Deputaţilor), iar, pe de altă parte, invocă încălcarea prevederilor art. 46 lit. a), art. 47 lit. c), art. 51 alin. (1) şi (4), art. 65 alin. (5), art. 68 alin. (1), art. 69 alin. (1), art. 86 alin. (1), art. 89 şi ale art. 142 alin. (2) şi (3) din Regulamentul Camerei Deputaţilor (pentru a fundamenta critica referitoare la modul de adoptare a celor două hotărâri). Asemenea critici nu intră însă în competenţa Curţii Constituţionale, care, potrivit art. 2 alin. (1)

din Legea nr. 47/1992, "asigură controlul constituţionalităţii legilor, a tratatelor internaţionale, a regulamentelor Parlamentului şi a ordonanţelor Guvernului.

(2) Sunt neconstituţionale prevederile actelor prevăzute la alin. (1), care încalcă dispoziţiile sau principiile Constituţiei."

2. În ceea ce priveşte criticile de neconstituţionalitate intrinsecă, Curtea constată că şi acestea sunt neîntemeiate, pentru următoarele motive:

a) Art. 12 din Regulamentul Camerei Deputaţilor, astfel cum a fost modificat prin Hotărârea Camerei Deputaţilor nr. 26/2010, reglementează în mod expres posibilitatea constituirii grupurilor parlamentare din deputaţi independenţi sau care au devenit independenţi, precum şi regula potrivit căreia deputaţii care au devenit independenţi în timpul unei legislaturi îşi pot constitui un singur grup parlamentar, cu respectarea condiţiei privind numărul minim de 10 deputaţi pentru constituire. Se susţine că această modificare încalcă prevederile art. 2 alin. (1), art. 64 alin. (3) şi (5), art. 16 alin. (1) şi art. 40 alin. (1) din Constituţie, prin "instituţionalizarea posibilităţii deputaţilor care şi-au părăsit grupurile parlamentare constituite la începutul legislaturii, respectiv partidele sau formaţiunile politice, alianţele politice sau alianţele electorale în care au participat la alegeri şi au intrat în Parlament, de a-şi constitui un grup parlamentar propriu oricând, pe parcursul derulării legislaturii, cu obligaţia de a fi anunţate şi prezentate la începutul următoarei sesiuni parlamentare."

Aceste critici nu pot fi reţinute. În jurisprudenţa sa, Curtea Constituţională a statuat în mod constant asupra posibilităţii neîngrădite a parlamentarilor de a trece de la un grup parlamentar la altul, de a se afilia la un grup parlamentar sau de a constitui un grup format din parlamentari independenţi, sancţionând, de fiecare dată când a fost sesizată, normele regulamentare care limitau acest drept, norme apreciate, în esenţă, ca fiind în contradicţie cu dispoziţiile art. 69 alin. (2) din Constituţie, care respinge orice formă de mandat imperativ.

Astfel, prin Decizia nr. 44 din 8 iulie 1993, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 190 din 10 august 1993, Curtea a statuat următoarele: "Art. 66 [în prezent 69] din Constituţie stabileşte că, în exercitarea mandatului, deputaţii şi senatorii sunt în serviciul poporului şi că orice mandat imperativ este nul. Practic, acest articol valorifică fără limite mandatul reprezentativ. Acest text constituţional trebuie să constituie punctul de plecare în explicarea raporturilor constituţionale dintre deputat şi alegătorii săi, partidul politic care l-a propulsat, Camera din care face parte. Interpretarea acestui articol constituţional nu poate fi decât în sensul că deputatul, din punct de vedere juridic, nu mai are nicio răspundere juridică faţă de alegătorii din circumscripţia care l-a ales şi nici faţă de partidul pe lista căruia a candidat. Raporturile sale cu alegătorii şi partidul sunt raporturi morale, politice, dar nu juridice. El nu mai este ţinut să îndeplinească vreo obligaţie faţă de aceştia, el este obligat numai poporului. În contextul constituţional românesc care valorifică fără limite mandatul reprezentativ, singura posibilitate pe care o are partidul sau alegătorii nemulţumiţi de activitatea unui deputat este să nu-l realeagă. [...] În consecinţă, deputatul are facultatea constituţională de a adera la un grup parlamentar sau altul în funcţie de opţiunile sale, de a se transfera de la un grup parlamentar la altul sau de a se declara independent faţă de toate grupurile parlamentare. Nicio altă normă juridică, legală sau regulamentară nu poate contraveni acestor dispoziţii constituţionale."

Prin Decizia nr. 45 din 17 mai 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 131 din 27 mai 1994, Curtea a constatat neconstituţionalitatea dispoziţiilor art. 18 din Regulamentul Camerei Deputaţilor privind interdicţia trecerii la alt grup parlamentar, întrucât acestea constituiau o îngrădire a mandatului reprezentativ.

Prin Decizia nr. 46 din 17 mai 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 131 din 27 mai 1994, Curtea a constatat neconstituţionalitatea art. 14 alineatul ultim din Regulamentul Senatului, reţinând că "interdicţia senatorilor independenţi de a constitui un grup parlamentar [...] este neconstituţională întrucât încalcă libertatea lor de opţiune, obligându-i, dacă vor să-şi exercite dreptul constituţional de a forma un grup parlamentar, să recurgă exclusiv la posibilitatea de a se afilia la un grup parlamentar existent [...]".

Prin Decizia nr. 196 din 28 aprilie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 417 din 11 mai 2004, Curtea a constatat şi neconstituţionalitatea dispoziţiilor art. 16 alin. (4) din Regulamentul Senatului, potrivit cărora "Senatorii aleşi ca independenţi sau deveniţi independenţi prin părăsirea grupurilor parlamentare nu se pot asocia între ei pentru constituirea unui grup parlamentar", deoarece "interzic trecerea de la un grup parlamentar la altul, opresc afilierea la un alt grup parlamentar şi interzic constituirea unui grup parlamentar format din senatori independenţi". Ulterior, prin Decizia nr. 317 din 13 aprilie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 446 din 23 mai 2006, Curtea Constituţională a examinat, printre altele, şi dispoziţiile art. 16 alin. (2) din noul Regulament al Senatului, aprobat prin Hotărârea nr. 28 din 24 octombrie 2005. Atunci, Curtea a constatat că sesizarea în privinţa acestor dispoziţii este neîntemeiată, întrucât "aparenta neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 16 alin. (2) din Regulament este înlăturată prin precizările de la alin. (5) şi (6) ale aceluiaşi articol, care permit afilierea la alte grupuri parlamentare şi constituirea de grupuri mixte, inclusiv grupuri pentru senatori independenţi."

Considerentele care au fundamentat pronunţarea deciziilor mai sus arătate sunt evocate şi menţinute şi în practica ulterioară a Curţii, de exemplu în Decizia nr. 229 din 14 martie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 236 din 5 aprilie 2007, prin care, examinând critica art. 16 alin. (2) şi (6) cu raportare la alin. (5) din Regulamentul Senatului, texte potrivit cărora "(2) Un grup parlamentar poate fi constituit şi poate funcţiona numai dacă cuprinde cel puţin 7 senatori, care au fost aleşi pe listele aceluiaşi partid, ale aceleiaşi organizaţii a cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, alianţe politice sau alianţe electorale. [...]

(5) Senatorii aparţinând partidelor sau organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care nu întrunesc numărul necesar pentru a forma un grup parlamentar se pot afilia altor grupuri parlamentare sau pot constitui grupul parlamentar mixt.

(6) Dispoziţiile alin. (5) se aplică în mod corespunzător şi senatorilor aleşi sau deveniţi independenţi", Curtea a mai adăugat că acestea conţin o singură interdicţie în privinţa constituirii grupurilor parlamentare, cea prevăzută în alin. (7), potrivit căruia "Constituirea unui grup parlamentar care să reprezinte sau să poarte denumirea unui partid, a unei organizaţii a cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, a unei alianţe electorale sau alianţe politice care nu a obţinut mandate de senator în alegeri este interzisă".

Prin Decizia nr. 47 din 15 martie 2000, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 153 din 13 aprilie 2000, Curtea a reţinut că "lipsa reglementării juridice a posibilităţilor şi a condiţiilor organizării în grupuri parlamentare a deputaţilor care demisionează din alte grupuri parlamentare nu constituie încălcarea vreunei prevederi constituţionale, ci reprezintă o omisiune de reglementare care nu poate fi suplinită prin decizii ale Curţii Constituţionale", idee enunţată şi anterior, când, prin Decizia nr. 44 din 8 iulie 1993, Curtea a reţinut că "asupra modalităţilor, procedurilor şi condiţiilor în care aceste modificări ale componenţei grupurilor parlamentare vor putea avea loc, nu poate decide decât Camera Deputaţilor însăşi, potrivit principiului autonomiei regulamentare în virtutea căreia ea îşi stabileşte organizarea şi desfăşurarea propriei activităţi, respectându-se, fireşte, normele constituţionale care şi-ar găsi aplicaţii în astfel de situaţii."

În acord cu această jurisprudenţă constantă, dispoziţiile art. 12 din Regulamentul Camerei Deputaţilor, astfel cum au fost modificate, nu fac decât ca, dând expresie dispoziţiilor constituţionale ale art. 69 alin. (2) din Constituţie, potrivit cărora "orice mandat imperativ este nul", să înlăture omisiunea de reglementare cu privire la care Curtea a fost anterior sesizată.

Pentru motivele arătate în această jurisprudenţă, art. 12 din Regulament, în noua redactare, nu aduce atingere prevederilor art. 2 alin. (1) din Constituţie, prevederi care trebuie interpretate în corelaţie cu cele ale art. 69 alin. (2), ce constituie, potrivit aceleiaşi jurisprudenţe, "punctul de plecare în explicarea raporturilor constituţionale dintre deputat şi alegătorii săi, partidul politic care l-a propulsat, Camera din care face parte". Astfel, prin votul corpului electoral se aleg nu partide, ci parlamentari, iar regula constituţională a mandatului reprezentativ oferă celor aleşi libertatea de a adera la un grup parlamentar sau altul, de a se transfera de la un grup parlamentar la altul sau de a se declara independenţi faţă de toate grupurile parlamentare. Singurul text constituţional care se referă la alcătuirea grupurilor parlamentare, respectiv cel al art. 64 alin. (3), potrivit căruia "Deputaţii şi senatorii se pot organiza în grupuri parlamentare, potrivit regulamentului fiecărei Camere", nu instituie nicio interdicţie sub acest aspect. Tot astfel, Legea fundamentală nu prevede nicio sancţiune pentru părăsirea unui grup parlamentar şi, implicit, a unui partid politic reprezentat în Parlament, de către candidaţii aleşi pe listele acestuia, mandatul parlamentar fiind irevocabil. Din această perspectivă, distincţia la care se face referire în cuprinsul sesizărilor dintre categoria deputaţilor independenţi şi a celor deveniţi independenţi este lipsită de efecte juridice; singurele efecte, faţă de cadrul constituţional actual, pot exista în plan politic, şi anume în ceea ce priveşte raporturile parlamentarului devenit independent cu partidul care l-a susţinut în alegeri, respectiv cu electoratul, care la următorul scrutin poate să nu îl mai aleagă.

Nu pot fi reţinute nici criticile în sensul că posibilitatea parlamentarilor independenţi de a-şi constitui un singur grup parlamentar, în condiţiile art. 12 alin. (6) din Regulamentul Camerei Deputaţilor, ar avea semnificaţia constrângerii acestora să se înscrie într-un anumit partid politic. Astfel, grupurile parlamentare reprezintă structuri organizatorice ale Camerelor Parlamentului, constituite pe bază de afinitate politică. După cum nu pot exista mai multe grupuri parlamentare ale aceleiaşi formaţiuni politice, pentru că, în sine, apartenenţa la o anumită formaţiune politică este expresia acestei afinităţi, la fel nu pot exista nici mai multe grupuri parlamentare ale parlamentarilor independenţi. Acceptarea constituirii mai multor grupuri de parlamentari independenţi ar însemna, practic, eliminarea criteriului care îi defineşte ca opţiune politică şi implicit ca grup (independenţa), criteriu care nu este susceptibil de distincţii suplimentare.

În ceea ce priveşte dispoziţiile art. 40 alin. (1) din Constituţie, care consacră dreptul de asociere a cetăţenilor în partide politice, în sindicate, în patronate şi în alte forme de asociere, se constată că nu au incidenţă în cauză. Astfel, nici Parlamentul, nici Camerele sale şi nici structurile interne ale Camerelor nu sunt un rezultat al dreptului de asociere. Grupurile parlamentare reunesc deputaţi sau senatori având aceeaşi concepţie politică sau concepţii înrudite şi reprezintă, în esenţă, fragmente ale unei autorităţi publice, iar nu asociaţii, în sensul juridic al termenului.

b) Cu referire la celelalte texte regulamentare criticate, se susţine că sunt neconstituţionale deoarece au modificat textele iniţiale care foloseau sintagma de "configuraţie politică iniţială", lăsând astfel să se înţeleagă că determinantă este configuraţia politică actuală. Se încalcă, în opinia autorilor sesizării, prevederile art. 64 alin. (3) şi (5) din Constituţie, întrucât se instituie posibilitatea "renegocierii" componenţei Biroului permanent în cazul constituirii unui grup de candidaţi independenţi, în contradicţie cu regula respectării configuraţiei politice la alcătuirea

birourilor permanente şi comisiilor parlamentare. Se invocă în acest sens şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale în care se statuează asupra înţelesului sintagmei constituţionale de "configuraţie politică".

Din examinarea dispoziţiilor regulamentare, modificate prin Hotărârea Camerei Deputaţilor nr. 27/2010, se constată următoarele:

- potrivit art. 20 alin. (3) din Regulament, în noua redactare, Biroul permanent al Camerei Deputaţilor se formează respectându-se "configuraţia politică a Camerei Deputaţilor"; textul mai stabileşte renegocierea componenţei Biroului permanent în cazul constituirii unui grup de deputaţi independenţi, începând cu următoarea sesiune, precum şi posibilitatea pentru grupul parlamentar constituit din deputaţi independenţi de a-i reveni un loc în Biroul permanent;

- art. 23 alin. (1) şi (2) din Regulament, în noua redactare, referindu-se la procedura alegerii vicepreşedinţilor, secretarilor şi a chestorilor care compun Biroul permanent, respectiv la aprobarea numărului de locuri din Biroul permanent, păstrează raportarea la "configuraţia politică iniţială a Camerei Deputaţilor", precizând, totodată, că aceste operaţiuni se realizează "cu aplicarea corespunzătoare a prevederilor art. 20 alin. (3)";

- art. 37 partea introductivă, art. 38 alin. (1), art. 41 alin. (1) art. 43 alin. (1) şi art. 44 din Regulament au fost modificate în sensul că sintagma "configuraţia politică iniţială a Camerei Deputaţilor" a fost înlocuită cu sintagma de "configuraţie politică".

Cu privire la aceste modificări, Curtea reţine, mai întâi, că introducerea în textele Regulamentului Camerei Deputaţilor a sintagmei "configuraţie politică", care este cuprinsă în chiar norma constituţională de referinţă, respectiv art. 64 alin. (5) din Legea fundamentală, nu poate fi calificată ca determinând, în sine, neconstituţionalitatea acestora şi nici de natură să consacre un alt sens al sintagmei constituţionale decât cel reţinut de Curtea Constituţională în jurisprudenţa sa, invocată de autorii sesizării. Astfel, prin deciziile nr. 601/2005 şi nr. 602/2005, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.022 din 17 noiembrie 2005, şi, respectiv, nr. 1.027 din 18 noiembrie 2005, pronunţându-se, printre altele, şi cu privire la dispoziţiile din Regulamentele celor două Camere care instituiau posibilitatea revocării preşedinţilor acestora, prin retragerea sprijinului politic, la cererea altui sau altor grupuri parlamentare decât grupul parlamentar care a propus alegerea lor, Curtea a statuat că "prin configuraţia politică a fiecărei Camere se înţelege compunerea acesteia rezultată din alegeri, pe baza proporţiei pe care grupurile parlamentare o deţin în totalul membrilor Camerei respective". Curtea a mai reţinut, cu acele prilejuri, că "în virtutea configuraţiei politice izvorâte din voinţa corpului electoral se desemnează şi preşedintele Camerei Deputaţilor şi al Senatului", precum şi faptul că "instituirea posibilităţii alegerii unui nou preşedinte dintr-un alt grup parlamentar ar avea drept consecinţă ca sancţiunea aplicată preşedintelui Camerei Deputaţilor [Senatului], revocat din funcţie, să se extindă asupra grupului parlamentar care a propus alegerea lui."

Spre deosebire însă de jurisprudenţa menţionată, în prezenta cauză regula impusă de art. 64 alin. (5) din Constituţie trebuie analizată prin raportare la dispoziţiile art. 64 alin. (3), respectiv art. 64 alin. (2) teza a doua din Constituţie, referitoare la organizarea grupurilor parlamentare şi la alegerea celorlalţi membri ai birourilor permanente, texte constituţionale care stabilesc reguli distincte de cea impusă de art. 64 alin. (2) teza întâi din Constituţie pentru alegerea preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului.

Astfel, potrivit art. 64 alin. (3) din Constituţie, "Deputaţii şi senatorii se pot organiza în grupuri parlamentare, potrivit regulamentului fiecărei Camere". Aşadar, grupurile parlamentare nu sunt structuri obligatorii ale Parlamentului. Rezultând din uniunea voluntară a parlamentarilor, crearea grupurilor parlamentare constituie un drept, iar nu o obligaţie. Textul

constituţional menţionat, referindu-se la acest drept al parlamentarilor, nu stabileşte nicio restricţie cât priveşte momentul exercitării acestuia. Prin urmare, nu este contrară Legii fundamentale constituirea, pe parcursul legislaturii, potrivit regulamentelor Camerelor şi cu respectarea Constituţiei, a unui grup parlamentar care nu a existat la începutul legislaturii, cu condiţia, desprinsă de asemenea din interpretarea normelor constituţionale, ca pe această cale să nu fie reprezentate în Parlament partide care nu au obţinut mandate la alegeri.

Mutaţiile intervenite în structura grupurilor parlamentare existente, ca urmare a sciziunii ce se poate produce în cadrul partidelor reprezentate de fiecare grup sau a migraţiei parlamentarilor de la un grup la altul ori a părăsirii unui grup fără afilierea la altul, mutaţii posibile în condiţiile în care Constituţia stabileşte expres că orice mandat imperativ este nul, nu pot rămâne fără consecinţe asupra reprezentării grupurilor parlamentare în cadrul birourilor permanente. De aceea, spre deosebire de preşedinţii Camerelor, aleşi pe durata mandatului Camerelor, ceilalţi membri ai birourilor permanente sunt aleşi, potrivit art. 64 alin. (2) teza a doua din Constituţie, la începutul fiecărei sesiuni, în mod corespunzător componenţei grupurilor parlamentare la momentul respectiv. Textul constituţional menţionat, într-o firească legătură cu cel al art. 69 alin. (2), asigură reflectarea, în componenţa structurilor de conducere ale Camerelor Parlamentului, a restructurărilor politice din Parlament care, asemenea evoluţiilor politice din societate, nu pot fi oprite. Cadrul constituţional actual nu sancţionează asemenea restructurări şi, prin urmare, susţinerea autorilor sesizărilor, în sensul că acestea ar impune un scrutin electoral, nu au suport constituţional, critica formulată din această perspectivă, în raport de dispoziţiile art. 2 şi art. 16 alin. (1) din Constituţie, fiind neîntemeiată.

Tot astfel, constituirea unui grup parlamentar al deputaţilor independenţi, pe parcursul legislaturii, în temeiul dispoziţiilor stabilite de Camera Deputaţilor prin regulamentul propriu, dispoziţii care, pentru raţiunile anterior înfăţişate, nu contravin normelor constituţionale, nu poate rămâne fără consecinţe în planul raporturilor de ordin politic şi organizatoric din cadrul Camerei, iar unul dintre aspectele esenţiale ale rolului grupurilor parlamentare în aceste raporturi îl constituie implicarea în formarea celorlalte structuri ale Camerelor Parlamentului, prin formularea de propuneri pentru alegerea componenţei birourilor permanente şi a comisiilor parlamentare.

În aceste condiţii, reglementarea, prin normele criticate, a renegocierii componenţei Biroului permanent al Camerei Deputaţilor, în cazul constituirii unui grup de deputaţi independenţi, începând cu următoarea sesiune, este menită să concilieze efectele acestei restructurări organizatorice intervenite în cadrul Parlamentului şi care, ca o consecinţă a regulii mandatului reprezentativ, precum şi a caracterului facultativ al constituirii grupurilor parlamentare, nu poate fi sancţionată, cu rigorile decurgând din imperativul respectării configuraţiei politice la alcătuirea Biroului permanent şi a comisiilor parlamentare. De altfel, Curtea constată că art. 23 din Regulament păstrează obligaţia menţinerii numărului de locuri din Biroul permanent, în scopul stabilirii unor reguli care să circumstanţieze fenomenul migraţiei parlamentare, configuraţia politică rămânând în continuare, în concordanţă cu dispoziţiile constituţionale, cadrul negocierii, respectiv al renegocierii. Se constată în acest sens că acelaşi text din Regulamentul Camerei Deputaţilor, referindu-se la numărul de locuri din Biroul permanent care se aprobă de către Camera Deputaţilor, se referă în mod expres la "configuraţia politică iniţială a Camerei Deputaţilor".

Competenţa, atât în cazul negocierii, cât şi renegocierii, revine liderilor grupurilor parlamentare, iar nu unei majorităţi de conjunctură politică, aşa cum neîntemeiat se susţine în sesizări, iar eventuala modificare a componenţei Biroului permanent, ca urmare a renegocierii, se

realizează "începând cu următoarea sesiune". Această din urmă dispoziţie, cuprinsă în art. 20 alin. (3) teza a doua din Regulamentul Camerei Deputaţilor, vizează menţinerea stabilităţii politice a Parlamentului, ca şi aceea cuprinsă în art. 20 alin. (3) teza finală din acelaşi regulament, potrivit căreia "Grupului parlamentar constituit din deputaţii independenţi îi poate reveni un singur reprezentant în Biroul permanent".

În ceea ce priveşte consideraţiile autorilor sesizării referitoare la motivaţia care determină migraţia politică, pretinsele intenţii şi acţiuni ale partidelor reprezentate în cadrul Parlamentului, precum şi cele referitoare la opţiunea unora dintre deputaţii deveniţi independenţi de a-şi constitui un partid politic, acestea excedează competenţei Curţii Constituţionale. De altfel, niciunul dintre textele criticate nu consacră posibilitatea formării de grupuri parlamentare ale unor partide care nu au obţinut mandate în urma alegerilor. Ca urmare, consecinţele pe care autorii sesizării le desprind din interpretarea acestor texte - potrivit cărora s-ar permite reprezentarea oricăror sau a tuturor forţelor politice din România în Parlament, prin simpla desprindere a unor parlamentari şi constituirea unui partid parlamentar nou până la fracţionarea la maxim a celor 331 de deputaţi, adică 33 de grupuri parlamentare - sunt lipsite de fundament şi nu pot constitui argumente de natură să susţină sesizarea formulată.

În ceea ce priveşte punctele de vedere formulate de Grupul deputaţilor independenţi, acestea nu pot fi examinate de Curte, întrucât autorul lor nu are calitate procesuală în cauză.

Având în vedere considerentele expuse, în temeiul dispoziţiilor art. 146 lit. c) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al prevederilor art. 11 alin. (1) lit. A.c), al art. 27 şi 28 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Constată că prevederile art. 12, art. 20 alin. (3), art. 23 alin. (1) şi (2), art. 37 partea introductivă, art. 38 alin. (1), art. 41 alin. (1), art. 43 alin. (1) şi art. 44 din Regulamentul Camerei Deputaţilor, astfel cum au fost modificate prin hotărârile nr. 26 şi nr. 27 din 5 octombrie 2010 ale Camerei Deputaţilor, nu contravin dispoziţiilor constituţionale.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică preşedintelui Camerei Deputaţilor şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

OPINIE SEPARATĂ

În dezacord cu votul exprimat de majoritatea judecătorilor, considerăm că dispoziţiile hotărârilor nr. 26/2010 şi nr. 27/2010 prin care s-au adus modificări şi completări Regulamentului Camerei Deputaţilor sunt neconstituţionale pentru cele ce vom arăta în continuare.

I. Cu privire la organizarea grupurilor parlamentare

Potrivit art. 64 alin. (3) din Constituţie deputaţii se pot asocia în grupuri parlamentare, în condiţiile prevăzute de Regulamentul Camerei Deputaţilor.

Grupurile parlamentare reprezintă primele structuri politice ce se constituie în cadrul Camerei Deputaţilor nou-alese, la data întrunirii acesteia, în conformitate cu prevederile art. 63 alin. (3) şi art. 64 alin. (3) din Constituţie.

Art. 3 din Regulamentul Camerei Deputaţilor prevede că pentru validarea mandatelor, Camera Deputaţilor alege în prima sa şedinţă o comisie compusă din 30 de deputaţi, care să reflecte configuraţia politică a Camerei, aşa cum aceasta rezultă din constituirea grupurilor parlamentare.

Configuraţia politică a Camerei este dată de grupurile parlamentare, imediat după ce deputaţii s-au întrunit în prima lor şedinţă, constituite pe baza numărului de mandate obţinute de partidele politice, formaţiunile politice, alianţele politice, alianţele electorale, precum şi de deputaţii aleşi ca independenţi, în urma alegerilor parlamentare generale.

Configuraţia politică se stabileşte, de fiecare dată, la începutul fiecărei legislaturi, se păstrează până la întrunirea legală a noului Parlament şi nu mai poate fi modificată în niciun mod.

În jurisprudenţa sa, Curtea s-a referit în mod constant şi exclusiv la parlamentarii "independenţi" care au candidat în alegeri sub acest statut, iar nu şi la cei "deveniţi independenţi în timpul unei legislaturi", respectiv la dreptul parlamentarilor independenţi de a-şi constitui un grup parlamentar.

Se observă, însă, că art. 12 din Regulamentul Camerei Deputaţilor reglementează această posibilitate şi pentru parlamentarii deveniţi independenţi. Or, trebuie realizată o netă diferenţiere între cele două categorii de parlamentari, respectiv între cei care au fost aleşi ca independenţi, cu respectarea condiţiilor prevăzute de legea electorală, şi cei deveniţi independenţi prin retragerea lor din grupurile parlamentare din care făceau parte. În opinia noastră, aceşti din urmă parlamentari nu dobândesc acelaşi statut de independent, deoarece acest statut presupunea, în mod necesar, o poziţie de independenţă în procesul consultării electorale. Parlamentarii "deveniţi independenţi", dar care au candidat şi au fost aleşi în baza programelor unor partide politice pe care, după alegerea ca deputaţi sau senatori, le-au părăsit, nu au candidat şi nu au fost aleşi în baza unui program propriu, ci a programului partidelor care i-au susţinut. Prin urmare, un grup constituit din deputaţi deveniţi independenţi nu beneficiază de un program şi de o ideologie proprie, ceea ce pune în discuţie compatibilitatea unui astfel de grup cu principiile vieţii parlamentare. Statutul de "devenit independent" implică un "capitis deminutio" constând în restrângeri de drepturi în exercitarea mandatului, cum ar fi, de exemplu, alegerea în Biroul Permanent al Camerei, participarea la unele şedinţe, la luarea măsurilor şi la dezbaterile rezervate liderilor de grupuri parlamentare etc. (art. 13 din Regulamentul Camerei Deputaţilor). Aceste restrângeri constituie doar aparent o sancţionare a actului de părăsire a grupului parlamentar şi a partidului pe a cărui listă a fost obţinut mandatul, în realitate fiind vorba despre efectul actului de voinţă al parlamentarului în cauză, care îşi asumă în mod voluntar şi conştient consecinţele opţiunii sale.

Faţă de această diferenţă existentă între statutul parlamentarilor independenţi şi a celor deveniţi independenţi, considerăm că reglementarea posibilităţii constituirii unui grup parlamentar din deputaţii deveniţi independenţi încalcă prevederile art. 2 alin. (1) din Constituţie, potrivit cărora "Suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum", dispoziţii la care trebuie să se raporteze în mod necesar orice interpretare a prevederilor art. 69 din Constituţie, care interzic mandatul imperativ. Dreptul parlamentarului de afiliere politică potrivit convingerilor sale nu poate fi exercitat "fără limită", ci cu respectarea voinţei poporului exprimată cu prilejul alegerilor. Altfel spus, posibilitatea parlamentarilor de a-şi modifica opţiunile politice pe parcursul mandatului, în temeiul prevederilor art. 69 din

Constituţie, nu poate fi interpretată ca anulând opţiunea electoratului şi raportul de forţe stabilit ca urmare a rezultatului alegerilor.

Din această perspectivă, chiar dacă s-ar admite posibilitatea constituirii unui grup parlamentar al deputaţilor deveniţi independenţi, acestui "grup" nu i s-ar putea recunoaşte plenitudinea drepturilor unui grup politic în sensul dreptului parlamentar, ci numai semnificaţia unei asocieri administrative, cu anumite drepturi mai restrânse, aşa cum acestea sunt enumerate la art. 13 din Regulamentul Camerei Deputaţilor, şi cu excluderea posibilităţii reprezentării acestuia în birourile permanente şi în comisiile parlamentare, structuri care, potrivit art. 64 alin. (5) din Constituţie, se alcătuiesc potrivit configuraţiei politice a fiecărei Camere.

De altfel, chiar în cuprinsul jurisprudenţei sale, Curtea a subliniat atât competenţa Camerelor de a reglementa, cu respectarea dispoziţiilor constituţionale, posibilităţile şi condiţiile organizării în grupuri parlamentare a deputaţilor care demisionează din alte grupuri parlamentare (Decizia nr. 47/2000), cât şi necesitatea ca la adoptarea unor asemenea reglementări să se asigure "stabilitatea organelor de lucru" ale Camerei (Decizia nr. 46/1994), a căror alcătuire "trebuie să reflecte configuraţia politică a acestora, rezultată din alegeri" (Decizia nr. 229/2007). Alcătuirea grupurilor parlamentare este o problemă ce priveşte funcţionarea mecanismelor celor două Camere ale Parlamentului pe termen lung, respectiv al unei legislaturi, iar nu pe perioada unei singure sesiuni, iar reglementarea posibilităţii constituirii de noi grupuri parlamentare trebuie să răspundă cerinţelor stabilităţii organelor de lucru ale Camerelor.

II. Cu privire la alcătuirea birourilor permanente şi a comisiilor parlamentare ale Camerei Deputaţilor

În conformitate cu prevederile art. 64 alin. (5) din Constituţie, "birourile permanente şi comisiile parlamentare se alcătuiesc potrivit configuraţiei politice a fiecărei Camere".

În constituirea biroului permanent se are în vedere ca el să reflecte, pe cât posibil, configuraţia politică a Camerei, aşa cum aceasta rezultă din organizarea grupurilor parlamentare.

Noţiunea de configuraţie politică utilizată în art. 64 alin. (5) din Legea fundamentală nu poate fi înţeleasă decât prin raportare la data alegerilor, când, prin exercitarea drepturilor fundamentale prevăzute de art. 36 şi 37 din Constituţie, se exprimă voinţa cetăţenilor, se concretizează exercitarea suveranităţii naţionale. Această voinţă a cetăţenilor conturează configuraţia politică a Camerelor şi NU acorduri ulterioare intervenite în exercitarea mandatelor parlamentarilor aleşi (Decizia Curţii Constituţionale nr. 601/2005).

Prin Decizia nr. 601/2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.022 din 17 noiembrie 2005, Curtea, referindu-se la înţelesul art. 64 alin. (5) din Constituţie, a statuat că "din textul constituţional menţionat rezultă, fără echivoc, că prin configuraţia politică a fiecărei Camere se înţelege compunerea acesteia rezultată din alegeri, pe baza proporţiei pe care grupurile parlamentare o deţin în totalul membrilor Camerei respective".

De asemenea, prin Decizia nr. 602/2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.027 din 18 noiembrie 2005, Curtea a reţinut că "în ceea ce priveşte alegerea preşedinţilor Camerelor, birourilor permanente şi a comisiilor parlamentare, Constituţia instituie principiul configuraţiei politice, prin care se înţelege compunerea politică a fiecărei Camere, rezultată din alegeri".

Pentru a se respecta principiul configuraţiei politice a Camerelor, acestea stabilesc numărul de locuri în Biroul permanent care revine, pe funcţii, grupurilor parlamentare raportat la mărimea acestora la începutul legislaturii. Stabilirea numărului de locuri şi a funcţiilor corespunzătoare se face prin negociere politică de către liderii grupurilor parlamentare.

Textele criticate - art. 20 alin. (3), art. 23 alin. (1) şi (2), art. 37, art. 38 alin. (1), art. 41 alin. (1), art. 43 alin. (1), art. 44 din Regulamentul Camerei Deputaţilor - se disting prin inconsecvenţă, utilizând atât sintagma de "configuraţie politică", "configuraţie politică iniţială", cât şi sintagma "noii configuraţii politice".

Deşi utilizează uneori chiar sintagma cuprinsă în textul constituţional - art. 64 alin. (5) -, respectiv aceea de "configuraţie politică", textele regulamentare se referă în mod evident la o altă configuraţie politică decât aceea care rezultă din alegeri, câtă vreme stabilesc renegocierea componenţei Biroului permanent "conform noii configuraţii politice a Camerei Deputaţilor".

Considerăm că dispoziţiile regulamentare criticate, astfel cum au fost modificate, încalcă dispoziţiile art. 64 alin. (5) din Constituţie, potrivit cărora "Birourile permanente şi comisiile parlamentare se alcătuiesc potrivit configuraţiei politice a fiecărei Camere", astfel cum acestea au fost interpretate în jurisprudenţa Curţii Constituţionale, respectiv prin deciziile nr. 601/2005 şi nr. 602/2005.

Instituirea posibilităţii renegocierii componenţei Biroului permanent al Camerei Deputaţilor în funcţie de mutaţiile care survin în structura Camerei pe parcursul unei legislaturi, prin constituirea unor noi grupuri parlamentare, este neconstituţională, întrucât încalcă principiul configuraţiei politice, care, potrivit art. 64 alin. (5) din Constituţie, stă la baza alcătuirii biroului permanent.

Schimbarea ulterioară a configuraţiei politice nu poate constitui un temei constituţional al modificării componenţei biroului permanent, prin includerea în aceasta a unui reprezentant al deputaţilor deveniţi independenţi, deoarece o asemenea configuraţie politică nu rezultă din alegeri în condiţiile art. 64 alin. (5), în consonanţă cu art. 63 alin. (3) şi cu art. 36 şi 37 din Constituţie, raportate la art. 2 şi art. 8 din Legea fundamentală, ci constituie o majoritate parlamentară creată în afara criteriilor politice rezultate din vot.

Din votul exprimat de electorat rezultă o anumită compoziţie politică a celor două Camere, pe care parlamentarii nu o pot schimba din propria voinţă, cum nu o poate modifica nici Parlamentul însuşi. Altfel spus, configuraţia politică se stabileşte, de fiecare dată, la începutul fiecărei legislaturi, se păstrează până la întrunirea legală a noului Parlament şi nu mai poate fi modificată în niciun mod.

III. Considerăm necesar de a reda unele aspecte privind statutul parlamentarilor independenţi în state membre ale Uniunii Europene.

1. Franţa - În cadrul fiecărei Camere legislative se formează grupuri politice care reflectă configuraţia politică a Camerei respective. Constituirea grupurilor parlamentare se bazează exclusiv pe apartenenţa deputatului/senatorului la un anumit partid sau pe afinităţile acestuia cu programul politic al unui partid. Deputaţii care nu fac parte dintr-un grup politic/"deputaţi neînscrişi" au un statut special, diferit de cel al membrilor grupurilor politice. Deputaţii neînscrişi pot solicita afilierea la un grup politic, dar nu pot forma un grup politic propriu şi nu pot fi reprezentaţi în Biroul Adunării Naţionale şi nici în Conferinţa preşedinţilor.

2. Suedia - Grupurile politice parlamentare pot fi constituite numai din partidele politice care au obţinut mandate în cadrul alegerilor generale. Pe durata legislaturii nu pot fi înfiinţate şi recunoscute noi grupuri politice parlamentare. În cazul în care unii membri ai Parlamentului sunt excluşi din partid sau părăsesc partidul în timpul legislaturii, aceştia îşi păstrează calitatea de parlamentari, dar nu au dreptul de a forma un nou grup parlamentar. Ei sunt consideraţi ca neavând apartenenţă politică.

3. Ungaria - Orice parlamentar care nu s-a alăturat unui grup politic parlamentar se consideră a fi parlamentar independent. Parlamentarul care a demisionat/a fost exclus dintr-un grup politic se

consideră a fi parlamentar independent. Numărul independenţilor creşte la sfârşitul mandatului ca urmare a excluderilor şi demisiilor din grupurile politice parlamentare. Orice membru care a părăsit grupul politic sau care a fost exclus va fi considerat ca independent; membrul care a devenit independent în acest mod se poate alătura altui grup politic la expirarea unui termen de 6 luni de la părăsire sau excludere. Această prevedere regulamentară are ca scop întărirea stabilităţii politice parlamentare şi reducerea fenomenului de migraţie politică.

4. Portugalia - Parlamentarii care nu au aderat la niciun grup parlamentar şi care nu sunt nici reprezentanţi ai unui partid politic au statutul de "parlamentari neînscrişi" şi nu sunt reprezentaţi în Conferinţa liderilor grupurilor parlamentare, nu beneficiază de serviciile de asistenţă parlamentară acordate grupurilor parlamentare, iar preşedinţia comisiilor permanente revine grupurilor parlamentare cu pondere politică mare.

5. Belgia - Senatorii independenţi pot fi grupaţi în două categorii: senatori care demisionează în cursul legislaturii din grupul din care fac parte şi, respectiv, senatorii unici reprezentanţi ai partidelor politice. Senatorii independenţi nu pot avea reprezentanţi în Biroul Senatului; nu au drept de vot şi nici nu pot fi desemnaţi ca raportori în cadrul comisiilor permanente.

IV. Din cele prezentate se poate observa că, de regulă, parlamentarii care părăsesc, în timpul legislaturii, grupurile parlamentare legal constituite, nu au dreptul de a forma un nou grup parlamentar.

V. Decizia Curţii Constituţionale nr. 1.490 din 17 noiembrie 2010, pronunţată cu majoritate de voturi, nu poate reconsidera soluţiile adoptate prin deciziile anterioare, o asemenea măsură presupune o anumită procedură şi o anumită majoritate, alta decât cea constituită la adoptarea ei.

9. STATUTUL DEPUTAŢILOR ŞI AL SENATORILOR
Decizii privind Legea nr. 96/2006 privind Statutul deputaților și al senatorilor

DECIZIA nr. 81 din 27 februarie 2013
asupra obiecţiei de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr.96/2006 privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor, în ansamblul său, precum şi, în mod special, a dispoziţiilor art.I pct.3 (referitoare la modificarea art.7) şi ale art.I pct.14 (referitoare la introducerea art.191) din lege[152]

I.1. Cu Adresa nr.1.233 din 14 februarie 2013, secretarul general al Senatului a transmis Curţii Constituţionale sesizarea formulată de un număr de 25 de senatori referitoare la neconstituţionalitatea Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr.96/2006 privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor.

2. La sesizare s-a anexat lista cuprinzând semnăturile autorilor acesteia: Rogojan Mihai-Ciprian, Chiru Gigi Christian, Ghilea Găvrilă, Bălu Marius, Isăilă Marius-Ovidiu, Florian Daniel Cristian, Paşcan Emil-Marius, Dincă Mărinică, Cadăr Leonard, Oprea Dumitru, Tişe Alin, Igaş Constantin-Traian, Voloşevici Andrei-Liviu, Todiraşcu Valeriu, Popa Nicolae-Vlad, Ungureanu Mihai-Răzvan, Pereş A. Alexandru, Badea Viorel-Riceard, Marian N. Dan-Mihai, Ariton Ion, Boagiu C. Anca-Daniela, Blaga Vasile, Fluture Gheorghe, Rădulescu Cristian, aparţinând Grupului parlamentar al Partidului Democrat Liberal, precum şi a lui Vochidoiu Haralambie din Grupul parlamentar al Partidului Poporului - Dan Diaconescu.

3. Sesizarea a fost formulată în temeiul art.146 lit.a) din Constituţie şi al art.10, 15, 16 şi 18 din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a fost înregistrată la Curtea Constituţională cu nr.630 din 14 februarie 2013 şi formează obiectul Dosarului nr.103A/2013.

II.1. **În motivarea sesizării** se susţine încălcarea, prin normele criticate, a dispoziţiilor constituţionale ale art.1 alin.(3) şi (5) referitoare la statul de drept şi obligaţia respectării Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor, ale art.16 alin.(1) şi (2) - *Egalitatea în drepturi,* ale art.21 alin.(3) - dreptul la un proces echitabil şi ale art.67 - *Actele juridice şi cvorumul legal*.

2. **În ceea ce priveşte încălcarea dispoziţiilor art.1 alin.(3) şi (5) din Constituţie**
Se susţine că legea adoptată după reexaminare a depăşit cadrul stabilit prin cererea de reexaminare formulată în temeiul art.77 alin.(2) din Constituţie de Preşedintele României. În acest sens se arată că: se menţine caracterul echivoc cu privire la incompatibilităţile stabilite prin alte acte normative, caracter care nu a fost eliminat de legea adoptată; nu a fost corectată reglementarea referitoare la sancţionarea disciplinară a parlamentarului de neparticipare la lucrările plenului timp de 6 luni, în cazul unui conflict de interese constatat printr-o hotărâre judecătorească definitivă şi irevocabilă; nu a fost respectată solicitarea consultării societăţii civile.

Se mai invocă şi o necorelare a alin.(1) şi (2) ale art.7 din Legea nr.96/2006 astfel cum a fost modificată, în sensul că, deşi se urmărea reglementarea cazurilor de încetare a mandatului parlamentarului, Parlamentul a adoptat doar prevederile din art.I pct.3 referitoare la art.7 alin.(2) lit.d) din Legea nr.96/2006, fără ca aceste dispoziţii să fie corelate cu cele ale alin.(1) ale aceluiaşi articol. Astfel, alin.(2) al art.7 prevede procedura de urmat, fără ca la alin.(1) să se

[152] Publicată în Monitorul Oficial nr.136 din 14.03.2013.

prevadă regula substanţială. Se apreciază că "este ca şi cum s-ar prevedea procedura arestării, dar nu este reglementată instituţia arestării". În opinia autorilor obiecţiei, lipsa acestei corelări echivalează cu adoptarea unui text incomplet, echivoc şi deci nepredictibil, ceea ce face ca reglementarea în cauză să fie de neînţeles.

3. **În ceea ce priveşte încălcarea dispoziţiilor art.16 alin.(1) şi (2), precum şi ale art.21 alin.(3) din Constituţie**

Referitor la dispoziţiile art.I pct.3 din lege, se susţine că termenul de 45 de zile pe care îl are la îndemână parlamentarul declarat de Agenţia Naţională de Integritate ca fiind incompatibil pentru a ataca la instanţa judecătorească raportul Agenţiei "este exagerat de mare faţă de reglementarea procesual civilă şi deci îi poziţionează pe parlamentari deasupra celorlalţi cetăţeni, fără niciun fel de justificare ". Se apreciază că reglementarea unor termene diferite faţă de ceilalţi cetăţeni le creează parlamentarilor o "superimunitate", fără nicio justificare constituţională.

Se arată totodată că acest termen încalcă şi prevederile art.21 alin.(3) din Constituţie, în sensul că nu are caracter rezonabil. Legislaţia procesual civilă prevede termene mult mai scurte - de 10 sau 15 zile pentru sesizarea instanţelor judecătoreşti, iar Constituţia nu prevede posibilitatea reglementării prin lege a unui termen special în anumite cazuri.

Cu privire la dispoziţiile art.I pct.14 din lege, se apreciază că acestea creează o discriminare nejustificată întrucât "reglementează doar situaţia parlamentarilor care au fost declaraţi în conflicto de interese de o instanţă judecătorească, lăsând la o parte pe cei care nu s-au «bucurat» de o asemenea hotărâre".

Se mai arată şi că "nu se poate susţine nici că mandatul nu poate înceta pe baza raportului Agenţiei Naţionale de Integritate, pe motivul că acesta din urmă, fiind un act administrativ, mandatul nu ar putea înceta în baza lui". Astfel, mandatul încetează la data apariţiei şi constatării incompatibilităţii de către instanţele judecătoreşti sau de către alte autorităţi publice cu atribuţii corespunzătoare prevăzute de lege, însă ca urmare a atitudinii nelegale şi neconstituţionale a parlamentarului în cauză, iar nu datorită actului prin care se constată o asemenea atitudine.

4. **În ceea ce priveşte încălcarea prevederilor art.67 din Constituţie**

Se susţine, ca urmare a cererii de reexaminare, că Parlamentul a decis retrimiterea legii criticate numai la Comisia comună pentru Statutul deputaţilor şi senatorilor. Cu toate acestea, birourile permanente reunite au hotărât trimiterea legii şi la comisiile juridice ale celor două Camere ale Parlamentului, pentru avizare. Această hotărâre confirmă, în opinia autorilor sesizării, încălcarea prevederilor art.16 alin.(1) din Constituţie.

De asemenea, având în vedere că din punct de vedere procedural s-a nesocotit decizia, iar hotărârea a fost adoptată de comisii şi nu de plenul celor două Camere, au fost încălcate şi prevederile art.67 din Constituţie.

III. În conformitate cu dispoziţiile art.16 alin.(2) din Legea nr.47/1992, sesizarea a fost transmisă preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi formula punctele de vedere asupra sesizării de neconstituţionalitate.

IV.1. **Preşedintele Camerei Deputaţilor** a transmis Curţii Constituţionale, cu Adresa nr.51/1.336 din 21 februarie 2013, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr.742 din 21 februarie 2013, punctul de vedere prin care apreciază că sesizarea de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

2. În cadrul punctului de vedere exprimat se constată, mai întâi, cu caracter general, că "Parlamentul, prin majoritatea exprimată, este suveran în a aprecia cu privire la cererea de reexaminare, iar pe de altă parte, în mod substanţial, în cazul de faţă Parlamentul a pus de acord legea cu obiecţiile formulate la pct.1-3 din cererea de reexaminare". De asemenea, "consultarea

societăţii civile şi a instituţiilor competente, solicitată de Preşedintele României în ultimul punct al cererii de reexaminare (pct.4), a fost asigurată încă de la depunerea iniţiativei legislative, prin transmiterea acesteia către structurile competente în domeniul de referinţă, cât şi prin publicarea pe pagina de internet a Camerei Deputaţilor a tuturor documentelor elaborate pe parcursul procedurii legislative şi a asigurării accesului mass-media la acestea şi la şedinţele comune ale Camerei Deputaţilor şi Senatului".

3. În continuare, se susţine "irelevanţa argumentelor invocate" de autorii sesizării în motivarea încălcării prevederilor art.1 alin.(3) şi (5) din Constituţie. Astfel, se arată că invocarea normelor constituţionale este generică, fără a se preciza "care dintre consecinţele normative ale acestor prevederi constituţionale sunt nerespectate". Cât priveşte pretinsa necorelare a alin.(1) şi (2) ale art.7 din lege astfel cum a fost modificat, se arată că nu poate fi reţinută, întrucât: în art.7 alin.(1) din lege sunt reglementate în mod expres cazurile de încetare a calităţii de deputat sau de senator, în alin.(2) al aceluiaşi articol sunt detaliate în mod exhaustiv situaţiile care conduc la încetarea mandatului de deputat sau de senator ca urmare a incompatibilităţii, aceste din urmă dispoziţii fiind completate, cu prilejul reexaminării legii, în sensul introducerii unei litere d) la alin.(2) al art.7 cu privire la raportul de evaluare al Agenţiei Naţionale de Integritate necontestat în instanţă în termenul legal.

4. Referitor la pretinsa încălcare a art.16 alin.(1) şi (2) şi ale art.21 alin.(3) din Constituţie, se apreciază că nu poate fi reţinută. Se arată că sintagma "termen rezonabil" cuprinsă în art.21 alin.(3) din Constituţie este folosită de legiuitorul constituant "în contextul proceselor aflate pe rolul instanţelor de judecată", însă termenul de 45 de zile reglementat în art.7 alin.(2) lit.d) din Legea nr.96/2006 "nu poate fi inclus în această categorie". De asemenea, acest termen "este justificat de raţiuni practice, legate de specificul activităţii parlamentare care se desfăşoară preponderent în Bucureşti şi în circumscripţia electorală în care deputaţii şi senatorii au fost aleşi, adică pentru cei mai mulţi dintre aceştia în afara localităţii de domiciliu, şi de faptul că în multe situaţii raportul Agenţiei Naţionale de Integritate nu le-a fost adus la cunoştinţă pe cale oficială".

Se apreciază şi că, întrucât "reglementarea unor termene legale este un aspect de legalitate şi de oportunitate, care dă expresie competenţei forului legislativ, abilitat astfel de Legea fundamentală, acesta nu este un criteriu de constituţionalitate".

5. Cu referire la susţinerile privind încălcarea, prin art.I pct.14 din legea criticată, a art.16 din Constituţie, se semnalează o eroare a autorilor sesizării, precizându-se că "prevederile art.191 alin.(1) din lege au fost modificate cu prilejul reexaminării, în acord cu pct.3 din cererea de reexaminare".

6. În ceea ce priveşte pretinsa încălcare a art.67 din Constituţie, se arată că textul constituţional invocat reglementează actele juridice ale celor două Camere ale Parlamentului şi cvorumul legal necesar adoptării acestora. În ceea ce priveşte condiţia existenţei cvorumului, ca şi criteriu de constituţionalitate externă a legii, se constată că acesta a fost întrunit, aşa cum rezultă din stenograma şedinţei comune a Senatului şi Camerei Deputaţilor din ziua de 13 februarie 2013, iar deputaţii şi senatorii şi-au exprimat votul asupra raportului Comisiei permanente a Camerei Deputaţilor şi Senatului privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor, organizarea şi funcţionarea şedinţelor comune ale Camerei Deputaţilor şi Senatului cu privire la cererea de reexaminare a legii în cauză. În ceea ce priveşte sesizarea comisiilor, se arată că "acesta nu constituie un criteriu de constituţionalitate, ci de aplicare a dispoziţiilor Regulamentului şedinţelor comune ale Camerei Deputaţilor şi Senatului şi a cutumelor parlamentare".

V.1. **Guvernul** a transmis Curţii Constituţionale, cu Adresa nr.5/1.072/2013, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr.734 din 21 februarie 2013, punctul de vedere prin care apreciază că sesizarea de neconstituţionalitate este neîntemeiată.

2. În ceea ce priveşte susţinerea referitoare la depăşirea cadrului stabilit prin cererea de reexaminare, se arată că nu poate fi reţinută. Se apreciază că "cererea de reexaminare, în realitate, nu afectează cu nimic calitatea Parlamentului de unică autoritate legiuitoare, în limítele sesizării, acesta putând face orice, reluându-se procedura legislativă. În ipoteza în care Parlamentul, reexaminând legea anterior adoptată, va da o altă redactare unor texte sau va completa legea cu noi prevederi, el trebuie să soluţioneze şi eventualele conflicte ce pot apărea asupra textelor care nu au făcut obiectul sesizării de reexaminare întrucât, în caz contrar, procedura de îmbunătăţire a reglementării ar avea drept consecinţă adoptarea unei legi care cuprinde texte contradictorii şi necorelate. Faţă de cererea de reexaminare formulată de Preşedintele României, Parlamentul are o competenţă largă asupra proiectului de lege, întrucât poate să modifice sau nu legea în sensul cerut de Preşedintele României, nefiind obligat să-şi însuşească punctul de vedere al acestuia. Singura limitare constă în faptul că reexaminarea legii de către Parlament trebuie să se restrângă la aspectele precizate în cererea Preşedintelui României". Se mai apreciază şi că "Parlamentul poate retrimite legea spre promulgare, după reexaminare, Preşedintelui României fără să fi operat nicio modificare în conţinutul acesteia sau modificând-o, dar nu în sensul dorit de Preşedinte. Deşi nu a obţinut rezultatul scontat, Preşedintele nu-şi poate impune opinia faţă de legislativ, nefiindu-i permisă o a doua cerere de reexaminare". Se invocă şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale în materie.

3. Referitor la susţinerea privind existenţa unei necorelări între prevederile alin.(1) şi (2) ale art.7 din Legea nr.96/2006, se apreciază că este neîntemeiată. Se arată că "textul reglementează mai întâi instituţia incompatibilităţii, pentru cala alin.(2) să stabilească procedura de urmat",

4. Cât priveşte pretinsa încălcare a principiului egalităţii în drepturi, se invocă jurisprudenţa Curţii Constituţionale şi a Curţii Europene a Drepturilor Omului în care s-a statuat, în esenţă, că egalitatea de tratament nu înseamnă uniformitate juridică, la situaţii diferite putându-se aplica soluţii diferite, ipoteză existentă în speţă. Art.21 alin.(3) din Constituţie, invocat de asemenea de autorii sesizării, este apreciat ca neavând incidenţă în cauză, întrucât termenul rezonabil la care acesta face referire vizează soluţionarea unui proces aflat pe rolul instanţei judecătoreşti. În plus, în jurisprudenţa sa, Curtea Constituţională a decis că este constituţională instituirea unor particularităţi procedurale, inclusiv în ceea ce priveşte instituirea unor termene speciale, diferite de dreptul comun.

5. Referitor la punctul 3 din sesizare se arată că autorii "nu argumentează în niciun fel încălcarea vreunei dispoziţii constituţionale, aspecte care fac imposibilă exprimarea unui punct de vedere". Pentru acest motiv se consideră că "sesizarea ar trebui respinsă ca inadmisibilă".

6. În privinţa aspectelor indicate cu privire la încălcarea art.67 din Constituţie, se apreciază că "acestea nu au legătură cu textul constituţional invocat, întrucât se referă la modul de realizare şi desfăşurare a procedurilor parlamentare în procedura legislativă, realizate în cadrul comisiilor parlamentare, iar nu la cvorumul şi majoritatea necesare pentru adoptarea unui act al Parlamentului de către plenul Camerelor acestuia." în plus, "aspectele învederate de autorii sesizării sunt chestiuni ce ţin de interpretarea şi aplicarea legii, astfel încât analiza acestora excedează sferei de competenţă a Curţii Constituţionale."

VI. **Preşedintele Senatului** nu a transmis Curţii Constituţionale punctul său de vedere.

VII.1. La dosar au mai fost ataşate o serie de cereri formulate *Amicus Curiae,* prin care se solicită constatarea neconstituţionalităţii legii ce face obiectul sesizării, înregistrate la Curtea Constituţională după cum urmează: nr.667 din 18 februarie 2013, cerere semnată de Brătfălean Viluţa Mihaiela şi, respectiv, Zorin Diaconescu, nr.668 din 18 februarie 2013, cerere semnată indescifrabil (ambele cereri au fost transmise prin fax), nr.687 din 19 februarie 2013, cerere formulată de Maria Rachieru şi nr.695 din 19 februarie 2013, cerere formulată de Petru Călian (ambele transmise prin poşta electronică).

2. Având în vedere dispoziţiile art.10 alin.(1) din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, potrivit cărora *"Curtea Constituţională poate fi sesizată în cazurile expres prevăzute de art.146 din Constituţie, republicată, sau de legea sa organică"* precum şi dispoziţiile art.146 lit.a) din Constituţie, care stabilesc expres şi limitativ subiecţii care pot sesiza Curtea Constituţională pentru controlul constituţionalităţii legilor înainte de promulgare, Curtea constată că cererile mai sus arătate sunt inadmisibile.

CURTEA,

examinând obiecţia de neconstituţionalitate, punctele de vedere ale preşedintelui Camerei Deputaţilor şi Guvernului, raportul judecătorului-raportor, Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr.96/2006 privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor, reţine următoarele:

VIII. **Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă,** potrivit dispoziţiilor art.146 lit.a) din Constituţie şi ale art.1, 10, 15, 16 şi 18 din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, să soluţioneze sesizarea de neconstituţionalitate formulată de cei 25 de senatori.

IX. **Obiectul sesizării,** astfel cum rezultă din examinarea motivării acesteia, îl constituie Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr.96/2006 privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor, criticată, în ansamblul său, sub aspectul procedurii de adoptare după reexaminarea la cererea Preşedintelui României, precum şi, în mod special, dispoziţiile art.I pct.3 [referitoare la modificarea art.7] şi ale art.I pct.14 [referitoare la introducerea art.191] din lege, criticate punctual de autorii sesizării.

Dispoziţiile art.I pct.3 şi pct.14 din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr.96/2006 privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor au următorul cuprins:

- Art.I pct.3: *"Articolul 7 se modifică şi va avea următorul cuprins:*

«Art.7: ***Încetarea mandatului***

(1) Calitatea de deputat sau de senator încetează:

a) la data întrunirii legale a Camerelor nou-alese;

b) în caz de demisie, de la data menţionată în cuprinsul acesteia, depuse la Biroul permanent al Camerei din care deputatul sau senatorul face parte;

c) în caz de pierdere a drepturilor electorale, de la data rămânerii definitive şi irevocabile a hotărârii judecătoreşti prin care se dispune pierderea acestor drepturi;

d) în caz de deces, de la data consemnată în certificatul de deces;

e) în caz de incompatibilitate.

(2) Încetarea mandatului de deputat sau de senator datorată incompatibilităţii are loc:

a) la data menţionată în cuprinsul demisiei pentru incompatibilitate, depusă la Biroul permanent al Camerei din care deputatul sau senatorul face parte;

b) la data adoptării unei hotărâri a Camerei din care deputatul sau senatorul face parte, prin care se constată starea de incompatibilitate;

c) la data rămânerii definitive şi irevocabile a hotărârii judecătoreşti prin care se respinge contestaţia la raportul Agenţiei Naţionale de Integritate prin care s-a constatat incompatibilitatea;
d) la expirarea unui termen de 45 de zile de la data luării la cunoştinţă a raportului de evaluare al Agenţiei Naţionale de Integritate, termen în care deputatul sau senatorul poate contesta raportul la instanţa de contencios administrativ. Luarea la cunoştinţă se face prin comunicarea raportului Agenţiei Naţionale de Integritate, sub semnătură de primire, către deputatul sau senatorul în cauză sau, în cazul în care refuză primirea, prin anunţul făcut de preşedintele de şedinţă în plenul Camerei din care face parte.

(3) În cazul în care deputatul sau senatorul şi-a depus demisia, preşedintele, în prima şedinţă publică a plenului respectivei Camere, îl întreabă pe deputat sau pe senator dacă stăruie în demisie şi, dacă acesta răspunde afirmativ sau nu se prezintă în şedinţa de plen pentru a răspunde, preşedintele ia act de demisie şi supune votului plenului Camerei din care face parte adoptarea hotărârii prin care se vacantează locul de deputat sau de senator.

(4) În cazurile prevăzute la alin.(1) lit.c) şi d), precum şi în cazurile prevăzute la alin.(2) lit.c) şi d) preşedintele Camerei ia act de situaţia de încetare a mandatului de deputat sau de senator şi supune votului plenului Camerei din care face parte adoptarea hotărârii prin care se vacantează locul de deputat sau de senator.

(5) Hotărârile de vacantare a locului de deputat sau de senator, prevăzute la alin.(3) şi (4), se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

(6) Mandatul de deputat sau de senator se prelungeşte de drept în cazul în care mandatul Camerei din care face parte se prelungeşte de drept în conformitate cu prevederile art.63 alin.(1) şi (4) din Constituţia României, republicată.»"

- Art.I pct.14: *"După articolul 19 se introduce un nou articol, art.191, cu următorul cuprins:*

«Art.191

Conflictul de interese

(1) Deputatul sau senatorul aflat în conflict de interese se sancţionează disciplinar cu interzicerea participării la lucrările Camerei din care face parte deputatul sau senatorul pe o perioadă de cel mult 6 luni.

(2) Deputatul sau senatorul poate contesta raportul la instanţa de contencios administrativ într-un termen de 45 de zile de la data luării la cunoştinţă a raportului de evaluare al Agenţiei Naţionale de Integritate. Luarea la cunoştinţă se face prin comunicarea raportului Agenţiei Naţionale de Integritate, sub semnătură de primire, către deputatul sau senatorul în cauză, sau în cazul în care refuză primirea, prin anunţul făcut de către preşedintele de şedinţă în plenul Camerei din care face parte.

(3) În situaţia în care Agenţia Naţională de Integritate a finalizat un raport de evaluare privind existenţa unui conflict de interese a unui deputat sau senator, raportul de evaluare se comunică în termen de 5 zile de la finalizare, persoanei în cauză, precum şi Camerei din care aceasta face parte, în conformitate cu art.21 alin.(4) din Legea nr.176/2010. Biroul permanent al Camerei din care face parte persoana în cauză o înştiinţează de urgenţă pe aceasta, punându-i la dispoziţie o copie a raportului.»"

X.1. Având în vedere obiectul sesizării, Curtea va examina mai întâi legea în ansamblul său, în raport de criticile formulate, care privesc exclusiv procedura de adoptare după reexaminarea legii la cererea Preşedintelui României, şi apoi, în mod distinct, dispoziţiile art.I pct.3 şi art.I pct.14 din lege.

2. Pentru a răspunde acestor critici este necesară **stabilirea, mai întâi, a cadrului constituţional, legal şi regulamentar referitor la Statutul deputaţilor şi senatorilor,** cu referire în mod particular la regimul incompatibilităţilor.

2.1. Reglementările constituţionale care conturează acest cadru sunt cele prevăzute în art.73 alin.(3) lit.c), potrivit cărora *"Prin lege organică se reglementează [...] statutul deputaţilor şi al senatorilor [...]"*, art.65 alin.(2) lit.j) *"Camerele îşi desfăşoară lucrările şi în şedinţe comune, potrivit unui regulament adoptat cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor, pentru: [...] stabilirea statutului deputaţilor şi al senatorilor[...]",* şi, respectiv, titlul III, cap. I - *Parlamentul,* secţiunea a 2-a - *Statutul deputaţilor şi al senatorilor,* care cuprinde: art.69 - *Mandatul reprezentativ;* art.70 - *Mandatul deputaţilor şi al senatorilor,* art.71 - *Incompatibilităţi;* art.72 - *Imunitatea parlamentară.*

Cu privire la incompatibilităţi, textul constituţional de referinţă, respectiv art.71, prevede următoarele:

"(1) Nimeni nu poate fi, în acelaşi timp, deputat şi senator.

(2) Calitatea de deputat sau de senator este incompatibilă cu exercitarea oricărei funcţii publice de autoritate, cu excepţia celei de membru al Guvernului.

(3) Alte incompatibilităţi se stabilesc prin lege organică."

În înţelesul art.71 alin.(2) din Legea fundamentală, funcţiile publice de autoritate sunt cele folosite în cadrul autorităţilor publice prevăzute de Constituţie, funcţii care pot fi elective sau neelective, Art.81 alin.(2) din Legea nr.161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenţei în exercitarea demnităţilor publice, a funcţiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancţionarea corupţiei, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.279 din 21 aprilie 2003, determină înţelesul sintagmei consacrată de norma constituţională, stabilind că *"prin funcţii publice de autoritate, incompatibile cu calitatea de deputat sau de senator, se înţelege funcţiile din administraţia publică asimilate celor de ministru, funcţiile de secretar de stat, subsecretar de stat şi funcţiile asimilate celor de secretar de stat şi subsecretar de stat din cadrul organelor de specialitate din subordinea Guvernului sau a ministerelor, funcţiile din Administraţia Prezidenţială, din aparatul de lucru al Parlamentului şi al Guvernului, funcţiile de conducere specifice ministerelor; celorlalte autorităţi şi instituţii publice, funcţiile de consilieri locali şi consilieri judeţeni, de prefecţi şi subprefecţi şi cele/alte funcţii de conducere din aparatul propriu al prefecturilor, funcţiile de primar, viceprimar şi secretar ai unităţilor administrativ-teritoriale, funcţiile de conducere şi execuţie din serviciile publice descentralizate ale ministerelor şi celorlalte organe din unităţile administrativ-teritoriale şi din aparatul propriu şi serviciile publice ale consiliilor judeţene şi consiliilor locale, precum şi funcţiile care, potrivit legii, nu permit persoanelor care le deţin să candideze în alegeri."*

2.2. Dispoziţiile constituţionale referitoare la incompatibilităţi au fost preluate şi dezvoltate în mai multe legi organice. Este de precizat că Parlamentul poate să stabilească prin lege organică orice alte incompatibilităţi cu mandatul de parlamentar, dar nu cu funcţii publice de autoritate, ci cu orice alte funcţii publice şi în special cu funcţii private.

În acest sens sunt: Legea nr.96/2006 privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.763 din 12 noiembrie 2008, Legea nr.161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenţei.

În exercitarea demnităţilor publice, a funcţiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancţionarea corupţiei, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.279 din 21 aprilie 2003. Curtea reţine incidenţa în materie şi a dispoziţiilor Legii nr.176/2010 privind integritatea în exercitarea funcţiilor şi demnităţilor publice, pentru modificarea şi completarea

Legii nr.144/2007 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale de Integritate, precum şi pentru modificarea şi completarea altor acte normative, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.621 din 2 septembrie 2010, care reglementează, în titlul II, proceduri de asigurare a integrităţii şi transparenţei în exercitarea funcţiilor şi demnităţilor publice, secţiunea a 3-a a respectivului titlu fiind dedicată procedurii de evaluare a conflictelor de interese şi a incompatibilităţilor.

2.3. Cu încălcarea textului constituţional de referinţă [art.71 alin.(3)], cazuri de incompatibilitate sunt prevăzute la art.198- 200 şi art.202 din Regulamentul Camerei Deputaţilor, precum şi la art.177 din Regulamentul Senatului. Având în vedere textul constituţional menţionat, care prevede că alte incompatibilităţi decât cele prevăzute de Legea fundamentală se stabilesc prin legea organică, rezultă că prin regulamentele Camerelor Parlamentului se pot stabili doar reguli procedurale interne de aplicare care să detalieze sub acest aspect, în măsura necesară, regulile constituţionale şi legale ce definesc statutul parlamentarului şi, nicidecum, să-l completeze sau să-l modifice.

3. **Critica de neconstituţionalitate a Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr.96/2006 privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor, în ansamblul său.**

3.1. **Susţinerea referitoare la "depăşirea" de către Parlament a cadrului stabilit prin cererea de reexaminare formulată de Preşedintele României.**

Autorii sesizării afirmă că legea adoptată de Parlament a depăşit cadrul stabilit prin cererea de reexaminare formulată de Preşedintele României, argumentele prezentate de aceştia fiind însă în sensul că Parlamentul nu a dat curs tuturor solicitărilor pe care cererea de reexaminare le-a cuprins.

Analizând dispoziţiile constituţionale incidente în materie, cuprinse în art.77 alin.(2), potrivit căruia *"Înainte de promulgare, Preşedintele poate cere Parlamentului, o singură dată, reexaminarea legii"*, Curtea constată că reexaminarea poate fi cerută o singură dată de Preşedintele României, pentru orice motiv - de formă sau de fond, cu privire la legea în integralitatea sa sau pentru unele dintre textele sale. În cadrul acestei proceduri, reexaminarea legii de către Parlament trebuie să se restrângă la obiecţiunile menţionate în cererea Preşedintelui României iar, în situaţia în care se dă o altă redactare unor texte sau se completează legea cu noi reglementări, urmează să se asigure corelările necesare cu textele
care au făcut obiectul cererii Preşedintelui României.

În cuprinsul obiecţiei de neconstituţionalitate formulate nu se arată însă în ce ar consta "depăşirea" cadrului cererii de reexaminare, motivele invocate fiind, în realitate, critici referitoare la o pretinsă neconformare a Parlamentului cu solicitările cuprinse în această cerere.

Or, cererea de reexaminare nu poate afecta statutul Parlamentului de unică autoritate legiuitoare a ţării. Cererea formulată de Preşedintele României în temeiul art.77 alin.(2) din Constituţie ane ca efect reluarea procesului legislativ, cadru în care Parlamentul poate modifica sau completa legea în sensul cerut de Preşedinte, poate menţine legea în forma adoptată iniţial sau, dimpotrivă, ţinând seama şi de punctul de vedere al Preşedintelui, o poate respinge. În acest sens este şi jurisprudenţa constantă a Curţii Constituţionale, în care s-a reţinut că, "Parlamentul fiind unica autoritate legiuitoare a ţării, conform prevederilor art.61 alin.(1) din Constituţie, în raport cu solicitările cuprinse în cererea de reexaminare a Preşedintelui României, poate adopta orice fel de soluţie pe care o va considera necesară. Astfel, poate admite în întregime sau parţial solicitarea, poate să o respingă ori poate să modifice în totalitate sau parţial anumite texte care au legătură cu cererea de reexaminare." (a se vedea Decizia nr.991 din 1 octombrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.682 din 6 octombrie 2008, Decizia nr.1.596 din 14

decembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.924 din 27 decembrie 2011, Decizia nr.1.597 din 14 decembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.924 din 27 decembrie 2011, Decizia nr.1.598 din 14 decembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.924 din 27 decembrie 2011). Soluţia adoptată de Parlament trebuie să fie circumscrisă cadrului constituţional.

Aşadar, eventuala respingere în tot sau în parte de către Parlament a cererii de reexaminare nu poate constitui, în sine, un motiv de neconstituţionalitate a reglementării adoptate în urma reexaminării. După parcurgerea procesului legislativ în cadrul procedurii de reexaminare, Parlamentul poate retrimite legea Preşedintelui, care trebuie să o promulge în cel mult 10 zile de la primirea legii, nefiindu-i permisă o a doua cerere de reexaminare. Preşedintele poate însă, în temeiul art.146 lit.a) din Constituţie, să sesizeze Curtea Constituţională pentru controlul de constituţionalitate al legii.

Pentru aceste considerente, Curtea constată că sunt neîntemeiate criticile formulate de autorii sesizării cu privire la Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr.96/2006 privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor, în ansamblul său.

3.2. **Susţinerea privind încălcarea prevederilor art.67 din Constituţie**

În motivarea obiecţiei de neconstituţionalitate se arată că, urmare cererii de reexaminare, Parlamentul a decis retrimiterea legii criticate numai la Comisia comună pentru Statutul deputatului şi senatorului. Cu toate acestea, birourile permanente reunite au hotărât trimiterea legii şi la comisiile juridice ale celor două Camere ale Parlamentului, pentru avizare, ceea ce înseamnă că din punct de vedere procedural s-a nesocotit decizia Parlamentului, iar hotărârea a fost adoptată de comisii şi nu de plenul celor două Camere.

Cu privire la locul şi rolul comisiilor permanente, ca organe interne de lucru ale Camerelor Parlamentului, Curtea Constituţională s-a mai pronunţat în jurisprudenţa sa, reţinând că activitatea acestora "are caracter pregătitor pentru a oferi forului deliberativ toate eleméntele necesare adoptării deciziei"; "dezbaterile specializate care au loc în cadrul şedinţelor comisiilor se finalizează cu întocmirea de rapoarte sau avize care au rolul de a pregăti şi facilita desfăşurarea lucrărilor Camerelor, respectiv a dezbaterilor care vor avea loc în plenul acestora. Necesitatea creării acestor organe de lucru a fost impusă de asigurarea eficienţei activităţii unui corp deliberativ numeros. Din această perspectivă, rolul comisiilor în activitatea parlamentară este unul foarte important, ele asigurând pregătirea deciziilor plenului în scopul exercitării prerogativelor ce decurg din dreptul de informare, dreptul de control sau dreptul de anchetă ale Parlamentului, Dat fiind caracterul de organe de lucru interne al comisiilor parlamentare, natura juridică a rapoartelor sau avizelor adoptate de acestea este aceea a unui act preliminar, cu caracter de recomandare, adoptat în scopul de a sugera o anumită conduită, sub aspect decizional, plenului fiecărei Camere sau Camerelor reunite. Rapoartele şi avizele au carácter obligatoriu numai sub aspectul solicitării lor, nu şi din perspectiva soluţiilor pe care le propun, Senatul şi Camera Deputaţilor fiind singurele corpuri deliberative prin care Parlamentul îşi îndeplineşte atribuţiile constituţionale" (a se vedea Decizia nr.209 din 7 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.188 din 22 martie 2012). Ca urmare, soluţiile propuse de comisii pot fi însuşite sau nu de Parlament, iar o eventuală însuşire a acestora nu poate fi interpretată în sensul că ar conduce la adoptarea legii de către comisii.

Cât priveşte raporturile dintre comisii, modul lor de lucru şi de colaborare, acestea sunt probleme ce ţin de aplicarea regulamentelor Camerelor, şi nu pot face obiectul controlului de constituţionalitate.

4. **Critica de neconstituţionalitate a art.I pct.3 din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr.96/2006 privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor**

4.1. **Susţinerile referitoare la încălcarea art.1 alin.(3) şi (5) din Constituţie, în sensul lipsei de predictibilitate a reglementării**

Sub acest aspect se invocă o necorelare constând în faptul că Parlamentul ar fi adoptat doar prevederile din art.I pct.3 referitoare la art.7 alin.(2) lit.d) din Legea nr.96/2006, fără ca aceste dispoziţii să fie corelate cu cele ale alin.(1) ale aceluiaşi articol. În opinia autorilor sesizării, alin.(2) al art.7 din legea astfel cum a fost modificată prevede procedura de urmat, fără ca la alin.(1) să se prevadă regula substanţială.

Examinând cele două texte criticate, Curtea constată că alin.(1) al art.7 din Legea nr.96/2006, astfel cum a fost modificat, reglementează cazurile de încetare a calităţii de deputat sau senator, unul dintre acestea fiind cel de incompatibilitate [art.7 alin.(1) lit.e)]. Alin.(2) al aceluiaşi articol stabileşte data la care încetează mandatul de deputat sau de senator datorată incompatibilităţii. Faptul că alin.(1) al art.7 din lege se referă la incompatibilitate ca modalitate de încetare a calităţii de deputat sau senator, în mod generic, fără a enumera cazurile de incompatibilitate, respectiv fără a stabili procedura declarării incompatibilităţii, nu determină o lipsă de predictibilitate a textului legal menţionat. Reglementarea cazurilor de incompatibilitate şi a procedurii declarării se regăseşte în dispoziţii distincte, cuprinse în art.I pct.9, de modificare a art.15, şi art.I pct.11 de modificare a art.18 din Legea nr.96/2006.

Astfel fiind, nu poate fi reţinută pretinsa încălcare a prevederilor art.1 alin.(3) şi (5) din Constituţie.

4.2. **Susţinerile referitoare la încălcarea art.16 alin.(1) şi (2), precum şi a art.21 alin.(3) din Constituţie**

Autorii sesizării critică art.I pct.3 din lege, în ceea ce priveşte art.7 alin.(2) lit.d) din Legea nr.96/2006, astfel cum a fost modificat, susţinând că termenul de 45 de zile pe care îl are la îndemână parlamentarul declarat de Agenţia Naţională de Integritate ca fiind incompatibil, pentru a ataca la instanţa judecătorească raportul Agenţiei, este exagerat de mare în raport cu reglementarea procesual civilă, poziţionându-i pe parlamentari deasupra celorlalţi cetăţeni, fără niciun fel de justificare.

Curtea constată că textul de lege criticat, potrivit căruia *"(2) Încetarea mandatului de deputat sau de senator datorată incompatibilităţii are loc: [...] d) la expirarea unui termen de 45 de zile de la data luării la cunoştinţă a raportului de evaluare al Agenţiei Naţionale de Integritate, termen în care deputatul sau senatorul poate contesta raportul la instanţa de contencios administrativ. Luarea la cunoştinţă se face prin comunicarea raportului Agenţiei Naţionale de Integritate, sub semnătură de primire, către deputatul sau senatorul în cauză sau, în cazul în care refuză primirea, prin anunţul făcut de preşedintele de şedinţă în plenul Camerei din care face parte"*, instituie o derogare de la norma comună în această materie, prevăzută de art.22 alin.(1) din Legea nr.176/2010 privind integritatea în exercitarea funcţiilor şi demnităţilor publice, pentru modificarea şi completarea Legii nr.144/2007 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale de Integritate, precum şi pentru modificarea şi completarea altor acte normative, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.621 din 2 septembrie 2010, cu modificările ulterioare.

Astfel, potrivit art.22 alin.(1) din Legea nr.176/2010, *"Persoana care face obiectul evaluării poate contesta raportul de evaluare a conflictului de interese sau a incompatibilităţilor în termen de 15 zile de la primirea acestuia, la instanţa de contencios administrativ."*

Persoanele la care se referă textul citat sunt, potrivit art.1 alin.(1) şi (2) din Legea nr.176/2010, următoarele: preşedintele României; consilierii prezidenţiali şi consilierii de stat; preşedinţii Camerelor Parlamentului, deputaţii şi senatorii; membrii din România în Parlamentul European şi membrii în Comisia Europeană din partea României; prim-ministrului, membrii Guvernului, secretarii de stat, subsecretarii de stat, asimilaţii acestora, precum şi consilierii de stat din aparatul de lucru al prim-ministrul; membrii Consiliului Superior al Magistraturii; judecătorii, procurorii, magistraţii-asistenţi, asimilaţii acestora, precum şi asistenţii judiciari; personalul auxiliar de specialitate din cadrul instanţelor judecătoreşti şi parchetelor; judecătorii Curţii Constituţionale; membrii Curţii de Conturi şi personalul cu funcţii de conducere şi de control din cadrul acesteia; preşedintele Consiliului Legislativ şi preşedinţii de secţie; Avocatul Poporului şi adjuncţii săi; preşedintele şi vicepreşedintele Autorităţii Naţionale de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal; membrii Consiliului Concurenţei; membrii Colegiului Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii; membrii Comisiei Naţionale a Valorilor Mobiliare; membrii Consiliului Economic şi Social; membrii Consiliului Comisiei de Supraveghere a Asigurărilor; membrii Consiliului Comisiei de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private; membrii Consiliului Naţional pentru Combaterea Discriminării; membrii Consiliului National al Audiovizualului; membrii consiliilor de administraţie şi ai comitetelor directoare ale Societăţii Române de Radiodifuziune şi Societăţii Române de Televiziune; preşedintele şi vicepreşedintele Agenţiei Naţionale de Integritate, precum şi membrii Consiliului Naţional de Integritate; directorul general şi membrii consiliului director al Agenţiei Naţionale de Presă AGERPRES; directorul Serviciului Român de Informaţii, prim-adjunctul şi adjuncţii săi; directorul Serviciului de Informaţii Externe şi adjuncţii săi; personalul diplomatic şi consular; directorul Serviciului de Protecţie şi Pază, prim-adjunctul şi adjunctul său; directorul Serviciului de Telecomunicaţii Speciale, primadjunctul şi adjuncţii săi; aleşii locali; persoanele cu funcţii de conducere şi de control, precum şi funcţionarii publici, inclusiv cei cu statut special, care îşi desfăşoară activitatea în cadrul tuturor autorităţilor publice centrale ori locale sau, după caz, în cadrul tuturor instituţiilor publice; persoanele cu funcţii de conducere şi de control din cadrul unităţilor sistemului de învăţământ de stat şi unităţilor de stat din sistemul de sănătate publică; personalul încadrat la cabinetul demnitarului în administraţia publică centrală, precum şi personalul încadrat la cancelaria prefectului; membrii consiliilor de administraţie, ai consiliilor de conducere sau ai consiliilor de supraveghere, precum şi persoanele care deţin funcţii de conducere în cadrul regiilor autonome de interes naţional sau local, companiilor şi societăţilor naţionale sau, după caz, societăţilor comerciale la care statul sau o autoritate a administraţiei publice locale este acţionar majoritar sau semnificativ; guvernatorul, prim-viceguvernatorul, viceguvernatorii, membrii consiliului de administraţie, angajaţii cu funcţii de conducere ai Băncii Naţionale a României, precum şi personalul din conducerea băncilor la care statul este acţionar majoritar sau semnificativ; personalul instituţiilor publice, inclusiv personalul angajat cu contract individual de muncă, implicat în realizarea procesului de privatizare, precum şi personalul instituţiilor şi autorităţilor publice, inclusiv personajul angajat cu contract individual de muncă, ce administrează sau implementează programe ori proiecte finanţate din fonduri externe sau din fonduri bugetare; preşedinţii, vicepreşedinţii, secretarii şi trezorierii federaţiilor şi confederaţiilor sindicale; prefecţii şi subprefecţii; candidaţii pentru funcţiile de Preşedinte al României, deputat, senator, consilier judeţean, consilier local, preşedinte al consiliului judeţean sau primar; celelalte categorii de persoane care sunt numite în funcţie de Preşedintele României, de Parlament, de Guvern sau de prim-ministru, cu excepţia celor care ocupă funcţii aparţinând cultelor religioase.

Faţă de textul de lege criticat, ar rezulta că tuturor acestor categorii de persoane care ocupă funcţii sau demnităţi publice le sunt aplicabile dispoziţiile art.22 alin.(1) din Legea nr.176/2010, putând contesta raportul de evaluare al Agenţiei Naţionale de Integritate într-un termen de 15 zile de la primire, cu excepţia deputaţilor şi al senatorilor, care ar avea la dispoziţie un termen de 45 de zile de la primire pentru contestarea raportului de evaluare.

Curtea constată în acest sens că, deşi statutul constituţional şi legal al membrilor Parlamentului, ca reprezentanţi ai poporului, este diferit de statutul funcţionarilor publici şi, în general, de al celorlalţi cetăţeni, ceea ce determină, în consecinţă, particularităţi cu privire la exercitarea anumitor drepturi, acest statut nu poate fi reţinut ca justificând o diferenţă de tratament juridic în raport cu celelalte categorii de persoane cărora li se aplică Legea nr.176/2010. Aceasta, întrucât, din perspectiva obiectului şi scopului acestei reglementări – care vizează asigurarea integrităţii în exercitarea demnităţilor şi funcţiilor publice şi prevenirea corupţiei instituţionale - toate persoanele menţionate la art.1 alin.(1) din lege se află în aceeaşi situaţie juridică, circumscrisă încă din titlul reglementării, prin sintagma *"funcţii şi demnităţi publice"*, în considerarea căreia le revin obligaţii specifice.

Sub acest aspect, referindu-se la compatibilitatea unor particularităţi procedurale, inclusiv în ce priveşte exercitarea căilor de atac, cu principiul egalităţii cetăţenilor în faţa legii şi a autorităţilor publice, Curtea Constituţională a statuat de principiu că "nu este contrar acestui principiu instituirea unor reguli speciale, inclusiv în ce priveşte căile de atac, cât timp ele asigură egalitatea juridică a cetăţenilor în utilizarea lor. Principiul egalităţii în faţa legii presupune instituirea unui tratament egal pentru situaţii care, în funcţie de scopul urmărit, nu sunt diferite. [...] în consecinţă, un tratament diferit nu poate fi doar expresia aprecierii exclusive a legiuitorului, ci trebuie să se justifice raţional, în respectul principiului egalităţii cetăţenilor în faţa legii şi a autorităţilor publice."
(Decizia nr.1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României nr.69 din 16 martie 1994) Or, în cauză, situaţia deputaţilor şi a senatorilor, din punct de vedere al scopului Legii nr.176/2010, este aceeaşi cu a celorlalte categorii de demnitari şi funcţionari publici cărora legea li se aplică. În consecinţă, instituirea unui tratament procedural diferit în ceea ce îi priveşte are caracter discriminatoriu.

Nu pot fi reţinute ca argumente care să justifice diferenţa de tratament astfel instituită aspectele legate de specificul activităţii parlamentare sau de faptul că ar exista "multe situaţii" în care raportul Agenţiei Naţionale de Integritate nu le-ar fi adus la cunoştinţă pe cale oficială persoanelor care au făcut obiectul evaluării câtă vreme termenul de contestare a raportului de evaluare începe să curgă de la data la care acesta a fost comunicat sub semnătură de primire, către deputatul sau senatorul în cauză sau, în cazul în care refuză primirea, prin anunţul făcut de preşedintele de şedinţă în plenul Camerei din care face parte.

Pentru considerentele arătate, **Curtea constată că dispoziţiile art.I pct.3 din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr.96/2006 privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor sunt neconstituţionale în ceea ce priveşte art.7 alin.(2) lit.d) din legea astfel cum a fost modificată, referitor la termenul de 45 de zile în care deputatul sau senatorul poate contesta la instanţa de contencios administrativ raportul de evaluare al Agenţiei Naţionale de Integritate.**

5. **Susţinerile referitoare la neconstituţionalitatea art.I pct.14 din lege, referitoare la introducerea art.191 - *"Conflictul de Interese"*.**

În opinia autorilor sesizării, aceste dispoziţii creează o discriminare nejustificată, întrucât

reglementează doar situaţia parlamentarilor care au fost declaraţi în conflict de interese de o instanţă judecătorească, lăsând la o parte pe cei care nu s-au "bucurat" de o asemenea hotărâre. Este criticată şi reglementarea cuprinsă în acelaşi text de lege, referitoare la sancţionarea disciplinară a parlamentarului.

Cu privire la aceste susţineri Curtea constată mai întâi că, urmare a reexaminării, textul art.191 - *Conflictul de interese,* introdus prin art.1 pct.14 din legea ce face obiectul sesizării, a primit o nouă formulare, cu caracter general, care nu cuprinde distincţia apreciată de autorii sesizării ca având caracter discriminatoriu. Astfel fiind, nu poate fi primită critica formulată în raport cu dispoziţiile art.16 din Constituţie.

Curtea constată însă că este întemeiată critica referitoare la reglementarea, prin alin.(1) al art.191 din legea astfel cum a fost completată, a sancţiunii disciplinare a parlamentarului aflat în conflict de interese, întrucât această sancţiune, constând în *"interzicerea participării la lucrările Camerei din care face parte deputatul sau senatorul pe o perioadă de cel mult 6 luni",* este de naturi să afecteze mandatul parlamentar.

Curtea reţine în acest sens că mandatul parlamentar este o demnitate publică dobândită de membrii Camerelor Parlamentului prin alegerea de către electorat, în vederea exercitării prin reprezentare a suveranităţii naţionale, concluzie fundamentată, în principal, pe următoarele dispoziţii constituţionale: art.2 alin.(1) - *"Suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum",* art.61 alin.(1) teza întâi - *"Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român [...]"* şi art.69 alin.(1) - *"În exercitarea mandatului, deputaţii şi senatorii sunt în serviciul poporului"*. Constituţia mai stabileşte, în art.63, durata mandatului Camerei Deputaţilor şi Senatului, iar în art.70, momentul la care deputaţii şi senatorii intra în exerciţiul mandatului, respectiv *"la data întrunirii legale a Camerei din care fac parte, sub condiţia validării alegerii şi a depunerii jurământului [...] ",* precum şi momentul/cazurile de încetare a calităţii de deputat sau de senator, respectiv: *"la data întrunirii legale a Camerelor nou-alese sau în caz de demisie, de pierdere a drepturilor electorale, de incompatibilitate ori de deces"*.

Faţă de aceste dispoziţii constituţionale, Curtea reţine, mai întâi, că problema conflictului de interese nu este de rang constituţional, legiuitorul constituant stabilind în mod expres şi limitativ doar cazurile în care calitatea de deputat sau de senator încetează, cazuri care nu se referă şi la conflictul de interese. Reglementarea conflictului de interese prin legislaţia infraconstituţională trebuie să respecte însă cadrul constituţional care configurează - în ceea ce priveşte deputaţii şi senatorii - regimul juridic al mandatului parlamentar.

Legea nr.161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenţei în exercitarea demnităţilor publice, a funcţiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancţionarea corupţiei defineşte conflictul de interese în art.70, după cum urmează: *"Prin conflict de interese se înţelege situaţia în care persoana ce exercită o demnitate publică sau o funcţie publică are un interes personal de natură patrimonială, care ar putea influenţa îndeplinirea cu obiectivitate a atribuţiilor care îi revin potrivit Constituţiei şi altor acte normative."*

Prin dispoziţiile art.I pct.14 din Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr.96/2006 privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor, a fost introdus în lege art.191, care reglementează instituţia conflictului de interese în cazul deputaţilor şi al senatorilor. În mod corelativ, prin art.I pct.51 din legea criticată a fost introdusă, după lit.d) a art.52 din Legea nr.96/2006, care reglementează sfera abaterilor disciplinare, o nouă abatere disciplinară, menţionată la lit.e), cu următorul cuprins: *"încălcarea prevederilor legale referitoare la*

conflictul de interese". De asemenea, prin art.I pct.53 din lege s-a introdus la art.53 din Legea nr.96/2006, care reglementează sfera sancţiunilor disciplinare, o nouă sancţiune la lit.g), cu următorul cuprins: *"interzicerea de a participa la lucrările Camerei din care face parte, pe o perioadă de cel mult 6 luni în cazul conflictului de interese"*.

Din această reglementare rezultă că legiuitorul a încadrat conflictul de interese în sfera abaterilor disciplinare şi, atribuindu-i o anume gravitate, a reluat sancţiunea reglementată în prezent de art.53 lit.f) din Legea nr.96/2006 (*"interzicerea de a participa la lucrările Camerei din care face parte, pe o perioadă de cel mult 30 de zile calendaristice"*), modificând însă perioada pentru care aceasta poate fi aplicată (*"cel mult 6 luni"*).

Curtea constată că art.191 alin.(1) din Legea nr.96/2006 astfel cum a fost modificată, text care introduce, practic, odată cu reglementarea conflictului de interese, diferenţa sub aspectul perioadei pentru care poate fi aplicată sancţiunea disciplinară menţionată, contravine dispoziţiilor constituţionale referitoare la statul de drept şi celor care configurează regimul juridic al mandatului parlamentar.

În acest sens, Curtea reţine că reprezentativitatea mandatului parlamentar, aşa cum este stabilită de dispoziţiile din Legea fundamentală citate, are importante consecinţe juridice. Una dintre acestea se referă la îndatoririle parlamentarului, care se exercită în mod continuu, din momentul la care acesta intră în exerciţiul mandatului, până la data încetării calităţii de deputat sau de senator, legiuitorul trebuind ca, prin reglementările pe care le adoptă, să nu împiedice îndeplinirea acestora.

Participarea la şedinţele Camerei din care fac parte deputatul sau senatorul constituie o îndatorire de esenţa mandatului parlamentar, astfel cum rezultă din întregul ansamblu al dispoziţiilor constituţionale care reglementează Parlamentul, cuprinse în Titlul III, Capitolul I al Legii fundamentale. Aceasta este reglementată expres de Legea nr.96/2006 privind statutul deputaţilor şi al senatorilor în art.29 alin.(1) - text care nu a suferit modificări prin legea supusă controlului de constituţionalitate, fiind caracterizată de legiuitor ca fiind *"o obligaţie legală, morală şi regulamentară"*.

Prin urmare, împiedicarea deputatului sau senatorului de a participa la şedinţele Camerei din care face parte, pe o perioadă ce reprezintă jumătate de an din cei patru ani ai mandatului Camerei, constituie o măsură de natură să îl împiedice să îşi realizeze mandatul dat de alegători. În considerarea faptului că fiecare parlamentar reprezintă naţiunea în întregul ei, trebuie asigurate condiţii de exercitare efectivă a mandatului, condiţii ce trebuie avute în vedere şi la reglementarea sancţiunilor disciplinare.

Pentru aceste considerente, Curtea constată că dispoziţiile alin.(1) al art.191 din Legea nr.96/2006 astfel cum a fost modificată sunt neconstituţionale, fiind contrare prevederilor constituţionale cuprinse în art.1 alin.(3) şi (5), art.2 alin.(1), art.61 alin.(1) teza întâi, art.69 alin.(1) şi în art.70, texte care configurează regimul mandatului parlamentar în concordanţă cu exigenţele statului de drept.

Curtea constată, totodată, că dispoziţiile art.191 alin.(2) din Legea nr.96/2006 astfel cum a fost modificată, potrivit cărora *"Deputatul sau senatorul poate contesta raportul la instanţa de contencios administrativ într-un termen de 45 de zile de la data luării la cunoştinţă a raportului de evaluare al Agenţiei Naţionale de Integritate. Luarea la cunoştinţă se face prin comunicarea raportului Agenţiei Naţionale de Integritate, sub semnătură de primire, către deputatul sau senatorul în cauză, sau în cazul în care refuză primirea., prin anunţul făcut de către preşedintele de şedinţă în plenul Camerei din care face parte "*, consacră o soluţie legislativă identică celei prevăzute de art.7 alin.(2) lit.d) din lege, soluţie criticată de autorii sesizării sub aspectul

termenului derogatoriu de contestare la instanţa de judecată a raportului de evaluare întocmit de Agenţia Naţională de Integritate. Astfel fiind, pentru considerentele care au fundamentat constatarea neconstituţionalităţii art.I pct.3 din lege, cu referire la art.7 alin.(2) lit.d), aplicabile mutatis mutandis, Curtea constată că sunt neconstituţionale şi prevederile art.191 alin.(2) din Legea nr.96/2006, introduse prin art.I pct.14 din legea ce face obiectul sesizării.

XI. Curtea mai retine că Legea privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor a fost adoptată în anul 2006, la 15 ani de la intrarea în vigoare a Constituţiei ca urmare a aprobării acesteia prin referendumul naţional din 8 decembrie 1991, şi a suferit modificări în concordanţă cu legea de revizuire a Constituţiei din anul 2003. După modificarea şi completarea prin mai multe acte normative, Legea nr.96/2006 a fost republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.763 din 12 noiembrie 2008. Noua modificare, supusă în prezenta cauză controlului de constituţionalitate, nu este de natură să asigure o rigoare sub aspectul coerentei şi al sistematizării normelor incidente în materia statutului deputaţilor şi al senatorilor.

Astfel, potrivit art.14 alin.(1) din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.260 din 21 aprilie 2010, *"Reglementările de acelaşi nivel şi având acelaşi obiect se cuprind, de regulă, într-un singur act normativ"*.

Or, în prezent, materia incompatibilităţilor şi a conflictelor de interese, ce formează obiectul criticilor de neconstituţionalitate formulate în cauză, este reglementată de cap. IV din Legea nr.96/2006 privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor, art.20- art.26 din Legea nr.176/2010bprivind integritatea în exercitarea funcţiilor şi demnităţilor publice, pentru modificarea şibcompletarea Legii nr.144/2007 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale de Integritate, precum şi pentru modificarea şi completarea altor acte normative, cartea I, titlul IV,cap. III din Legea nr.161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenţei în exercitarea demnităţilor publice, a funcţiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancţionarea corupţiei, precum şi de regulamentele celor două Camere ale Parlamentului.

În raport cu prevederile din Legea nr.24/2000 menţionate, este necesară reglementarea unitară a incompatibilităţilor şi conflictelor de interese, în scopul realizării unei sistematizări a materiei, cu consecinţa creşterii accesibilităţii şi predictibilităţii legii, de natură să determine eliminarea interpretărilor divergente. În reglementarea statutului deputaţilor şi al senatorilor trebuie să se aibă în vedere particularităţile specifice acestui statut, precum şi faptul că acesta este diferit de cel al funcţionarilor publici.

În aceeaşi ordine de idei, Curtea mai reţine că legea supusă controlului de constituţionalitate conţine şi unele imperfecţiuni care se impun a fi corectate în raport cu dispoziţiile art.11 şi art.12 din Legea nr.24/2000 referitoare la publicarea şi intrarea în vigoare a actelor normative [de exemplu, art.24 alin.(4) teza finală din Legea nr.96/2006, astfel cum a fost modificată, potrivit căruia *"Hotărârea intră în vigoare la data comunicării acesteia către ministrul justiţiei."].* De asemenea, se impune folosirea riguroasă a terminologiei constituţionale specifice. Astfel, de exemplu, sintagma *"ministru"* din cuprinsul legii trebuie să fie înlocuită cu cea de *"membru al Guvernului"*, potrivit dispoziţiilor constituţionale şi, în special, a art.109 - *Răspunderea membrilor Guvernului,* în concordanţă cu Decizia Curţii Constituţionale nr.270 din 10 martie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.290 din 15 aprilie 2008.

Se impune, folosind acest prilej legislativ, ca la nivelul celor două Camere ale Parlamentului să fie revăzute textele din Regulamentele acestora declarate neconstituţionale şi să asigure o corelare şi o tratare unitară a aceloraşi probleme. Ar fi de dorit ca actele normative de

bază referitoare la activitatea parlamentară, şi anume Legea nr.96/2006, Regulamentul Camerei Deputaţilor, Regulamentul Senatului şi Regulamentul şedinţelor comune ale Camerei Deputaţilor şi Senatului să fie concentrate într-un singur volum, în scopul facilitării activităţii parlamentare.

În această activitate de sistematizare, un rol important revine Consiliului Legislativ care, potrivit art.79 din Constituţie, este *"organ consultativ de specialitate al Parlamentului, care avizează proiectele de acte normative în vederea sistematizării, unificării şi coordonării întregii legislaţii".*

XII. Curtea s-a pronunţat în limitele sesizării, în conformitate cu dispoziţiile art.10 şi art.18 alin.(1) din Legea nr.47/1992. În cadrul procesului de reexaminare a legii pentru punerea în acord cu decizia de constatare a neconstituţionalităţii, Parlamentul urmează să realizeze modificările, precum şi corelările pe care aceste modificări le impun.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art.146 lit.a) şi al art.147 alin.(4) din Constituţia României, precum şi al art.15 alin.(1) din Legea nr.47/1992,

Cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Admite obiecţia de neconstituţionalitate şi constată, în raport cu criticile formulate, că dispoziţiile Legii pentru modificarea şi completarea Legii nr.96/2006 privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor sunt neconstituţionale după cum urmează:

- art.I pct.3, în ceea ce priveşte art.7 alin.(2) lit.d) din legea astfel cum a fost modificată, referitor la termenul de 45 de zile în care deputatul sau senatorul poate contesta la instanţa de contencios administrativ raportul de evaluare al Agenţiei Naţionale de Integritate;
- art.I pct.14, în ceea ce priveşte art.191 alin.(1) şi (2) referitor la *"Conflictul de interese"*.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Preşedintelui României, preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi prim-ministrului şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

10. INTEGRITATEA ÎN EXERCITAREA FUNCŢIILOR ŞI DEMNITĂŢILOR PUBLICE

DECIZII PRIVIND LEGEA NR. 176/2010 PRIVIND INTEGRITATEA ÎN EXERCITAREA FUNCŢIILOR ŞI DEMNITĂŢILOR PUBLICE, PENTRU MODIFICAREA ŞI COMPLETAREA LEGII NR. 144/2007 PRIVIND ÎNFIINŢAREA, ORGANIZAREA ŞI FUNCŢIONAREA AGENŢIEI NAŢIONALE DE INTEGRITATE, PRECUM ŞI PENTRU MODIFICAREA ŞI COMPLETAREA ALTOR ACTE NORMATIVE

DECIZIA nr. 418 din 3 iulie 2014
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 25 alin. (2) teza a doua şi art. 26 alin. (3) din Legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcţiilor şi demnităţilor publice, pentru modificarea şi completarea Legii nr. 144/2007 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale de Integritate, precum şi pentru modificarea şi completarea altor acte normative, a art. 75 lit. b) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali şi a art. 46 alin. (1) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001[153]

Cu participarea în şedinţa din 24 iunie 2014 a reprezentantului Ministerului Public, procuror Simona Ricu.

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor art. 25 alin. (2) şi art. 26 alin. (3) din Legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcţiilor şi demnităţilor publice, pentru modificarea şi completarea Legii nr. 144/2007 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale de Integritate, precum şi pentru modificarea şi completarea altor acte normative, a art. 75 lit. b) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali şi a art. 46 alin. (1) din Legea nr. 215/2001 a administraţiei publice locale, excepţie ridicată de Steluţa Gustica Cătăniciu în Dosarul nr. 556/33/2013 al Curţii de Apel Cluj - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal şi care formează obiectul Dosarului nr. 72D/2014 al Curţii Constituţionale.

2. Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din 24 iunie 2014, fiind consemnate în încheierea de şedinţă de la acea dată, când Curtea, în temeiul dispoziţiilor art. 57 şi art. 58 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, a dispus amânarea pronunţării pentru data de 2 iulie 2014 şi, ulterior, pentru data de 3 iulie 2014, când a pronunţat prezenta decizie.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

3. Prin Încheierea din 2 decembrie 2013, astfel cum a fost îndreptată prin Încheierea din 10 ianuarie 2014, pronunţată în Dosarul nr. 556/33/2013, Curtea de Apel Cluj - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 25 alin. (2) şi art. 26 alin. (3) din Legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcţiilor şi demnităţilor publice, pentru modificarea şi completarea Legii nr. 144/2007 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei

[153] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 563 din 30 iulie 2014

Naţionale de Integritate, precum şi pentru modificarea şi completarea altor acte normative, a art. 75 lit. b) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali şi a art. 46 alin. (1) din Legea nr. 215/2001 a administraţiei publice locale.

4. Excepţia a fost ridicată de Steluţa Gustica Cătăniciu într-o cauză având ca obiect anularea unui raport de evaluare emis de Agenţia Naţională de Integritate cu privire la un conflict de interese/o stare de incompatibilitate.

5. În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate autoarea susţine, în esenţă, că prevederile art. 25 alin. (2) din Legea nr. 176/2010 încalcă dispoziţiile art. 1 alin. (5) din Constituţie, deoarece normele de lege criticate sunt imperfecte, reglementând într-un singur alineat situaţii juridice diferite, care produc efecte juridice diferite. Or, norma fundamentală invocată presupune ca legiuitorul "să formuleze norma legală clar, fluent, inteligibil, fără dificultăţi sintactice sau echivoce". În acest sens se invocă deciziile Curţii Constituţionale nr. 415 din 14 aprilie 2010 şi nr. 1.018 din 19 iulie 2010 şi dispoziţiile art. 47 alin. (1) şi art. 48 alin. (1) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative.

6. Referitor la art. 26 alin. (3) din Legea nr. 176/2010 susţine că termenul de prescripţie de 3 ani, instituit de legiuitor doar pentru situaţiile de incompatibilitate care au încetat înainte de sesizarea Agenţiei Naţionale de Integritate, încalcă principiul egalităţii tuturor cetăţenilor în faţa legii. A admite că termenul de 3 ani de prescripţie a aplicării sancţiunii a fost stabilit de legiuitor doar pentru abaterile disciplinare constatate sub forma incompatibilităţilor (care au încetat înainte de sesizarea Agenţiei), nu şi pentru abaterile disciplinare constatate sub forma conflictelor de interese (care au încetat, în aceleaşi condiţii), ar însemna acceptarea faptului că, prin această omisiune discreţionară, se instituie un tratament privilegiat pentru incompatibilităţi - ca abatere disciplinară şi se creează, implicit, o discriminare faţă de abaterile disciplinare constatate sub forma conflictelor de interese (în aceleaşi condiţii).

7. Mai mult, prin această omisiune, abaterile sub forma conflictelor de interese sunt lăsate în afara domeniului de aplicare a prescripţiei răspunderii disciplinare, acestea devenind imprescriptibile, fapt inacceptabil din punctul de vedere al principiilor care guvernează răspunderea juridică. În susţinerea criticii de neconstituţionalitate este invocată Decizia Curţii Constituţionale nr. 136 din 23 martie 2004.

8. Referitor la prevederile art. 75 lit. b) din Legea nr. 393/2004 susţine că acestea nu sunt formulate într-un limbaj clar şi precis, care să excludă orice echivoc. Astfel, contrar jurisprudenţei în materie a Curţii Europene a Drepturilor Omului şi a Curţii Constituţionale, expresia "dacă au posibilitatea să anticipeze că o decizie a autorităţii publice din care fac parte ar putea prezenta un beneficiu sau un dezavantaj pentru sine" este imprecisă şi inadecvată faţă de posibilitatea individului căruia i se adresează de a-şi controla conduita. Textul de lege criticat, astfel cum este formulat, încalcă normele de tehnică legislativă şi prin aceea că verbul nu este utilizat "la timpul prezent, forma afirmativă, pentru a accentua caracterul imperativ al dispoziţiei respective", astfel cum stabileşte art. 38 alin. (2) din Legea nr. 24/2000.

9. De asemenea, expresia "angajament, indiferent de natura acestuia" din cuprinsul art. 75 lit. b) din Legea nr. 393/2004 cuprinde o formulare generală, care nu poate fi determinată, fiind în discordanţă cu exigenţele impuse de normele de tehnică legislativă. Prin modul în care este redactat, acest text de lege s-ar putea interpreta că alesul local se află în conflict de interes dacă ar crea beneficiu sau un dezavantaj implicit pentru instituţia al cărui angajat este, deoarece prevederea de lege criticată nu distinge între "orice persoană juridică" şi autoritatea publică din care face parte cel căruia i se adresează norma juridică.

10. Referitor la prevederile art. 46 alin. (1) din Legea nr. 215/2001 susţine că acestea încalcă principiul egalităţii în drepturi. Astfel, interdicţia impusă primarilor şi viceprimarilor, prin art. 76 din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenţei în exercitarea demnităţilor publice, a funcţiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancţionarea corupţiei, care limitează sfera conflictului de interes până la "rudele de gradul I" creează pentru aceştia un privilegiu în faţa legii şi a autorităţilor, în timp ce extinderea discreţionară a interdicţiei "până la rudele de gradul al patrulea", reglementată prin art. 46 din Legea nr. 215/2001, pentru consilierii locali, creează o discriminare, nefiind permis a se face discriminări între cetăţeni, care trebuie trataţi identic, în situaţii identice. Or, consilierii locali au acelaşi statut - aleşi locali - cu primarii, viceprimarii, primarul general sau viceprimarii municipiului Bucureşti.

11. Curtea de Apel Cluj - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal opinează în sensul respingerii excepţiei de neconstituţionalitate.

12. Potrivit dispoziţiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

13. Avocatul Poporului apreciază că prevederile de lege criticate sunt constituţionale. Apreciază că interdicţia de a mai exercita, timp de 3 ani, o funcţie sau o demnitate publică, cu excepţia celor electorale, este o sancţiune cu natură juridică distinctă, aplicându-se în mod egal tuturor celor vizaţi de norma juridică. În ceea ce priveşte art. 26 din Legea nr. 176/2010, precizează că raportul de evaluare reprezintă un act rezultat din activitatea Agenţiei Naţionale de Integritate, iar comunicarea acestui raport, cuprinzând date referitoare la presupusa existenţă a elementelor de conflict de interese în cazul persoanei evaluate, către autorităţile publice desemnate prin lege, în vederea dispunerii măsurilor legale, nu este contrară drepturilor fundamentale invocate, o asemenea măsură fiind inerentă aducerii la îndeplinire a scopului legal al Agenţiei Naţionale de Integritate.

14. Referitor la critica de neconstituţionalitate a art. 46 alin. (1) din Legea nr. 215/2001, precum şi a art. 75 lit. b) din Legea nr. 393/2004, faţă de art. 1 alin. (5) şi art. 16 din Constituţie, consideră că prevederile de lege criticate nu conţin norme discriminatorii, iar, pe de altă parte, potrivit art. 16 alin. (3) din Constituţie, funcţiile şi demnităţile publice pot fi ocupate doar "în condiţiile legii". Raţiunea pentru care legiuitorul a prevăzut pentru consilier interdicţia de a participa la dezbaterea şi la adoptarea acelor hotărâri care au ca obiect probleme ce prezintă un interes material (patrimonial) pentru el ori pentru soţul (soţia), afinii sau rudele sale până la gradul al patrulea inclusiv este aceea de a se asigura eliminarea subiectivismului şi a interesului particular ori de grup în adoptarea hotărârilor consiliului local. Este cazul "conflictului de interese", pe care Legea nr. 161/2003 îl defineşte ca fiind situaţia în care cel ce exercită o demnitate sau o funcţie publică are un interes personal de natură patrimonială, care ar putea influenţa îndeplinirea cu obiectivitate a atribuţiilor care îi revin. Conflictul de interese priveşte toate categoriile de funcţionari publici, precum şi funcţiile de demnitate publică din sfera celor trei puteri ale statului, anume prevăzute în art. 69 al legii. Aceleaşi considerente sunt aplicabile, mutatis mutandis, şi în cazul art. 75 lit. b) din Legea nr. 393/2004.

15. Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susţinerile autoarei excepţiei, concluziile procurorului, prevederile legale criticate, raportate la dispoziţiile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

16. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

17. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate, astfel cum rezultă din încheierea de sesizare, îl constituie prevederile art. 25 alin. (2) şi art. 26 alin. (3) din Legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcţiilor şi demnităţilor publice, pentru modificarea şi completarea Legii nr. 144/2007 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale de Integritate, precum şi pentru modificarea şi completarea altor acte normative, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 621 din 2 septembrie 2010, prevederile art. 75 lit. b) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 912 din 7 octombrie 2004, şi ale art. 46 alin. (1) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 123 din 20 februarie 2007.

18. Din examinarea criticii de neconstituţionalitate formulate cu privire la art. 25 alin. (2) din Legea nr. 176/2010, Curtea constată că, în realitate, aceasta vizează prevederile art. 25 alin. (2) teza a doua din lege, urmând a se pronunţa asupra constituţionalităţii acestor norme legale.

19. Prevederile art. 25 alin. (2) teza a doua şi ale art. 26 alin. (3) din Legea nr. 176/2010 au următorul cuprins:

- art. 25 alin. (2) teza a doua: "Dacă persoana a ocupat o funcţie eligibilă, nu mai poate ocupa aceeaşi funcţie pe o perioadă de 3 ani de la încetarea mandatului.";

- art. 26 alin. (3): "Prin derogare de la dispoziţiile legilor speciale care reglementează răspunderea disciplinară, sancţiunea poate fi aplicată în termen de cel mult 6 luni de la data rămânerii definitive a raportului de evaluare, potrivit prevederilor legale. În cazul în care cauza de incompatibilitate a încetat înainte de sesizarea Agenţiei, sancţiunea disciplinară poate fi aplicată în termen de 3 ani de la încetarea cauzei de incompatibilitate, dacă legea nu dispune altfel".

Prevederile art. 75 lit. b) din Legea nr. 393/2004 au următorul cuprins: "Aleşii locali au un interes personal într-o anumită problemă, dacă au posibilitatea să anticipeze că o decizie a autorităţii publice din care fac parte ar putea prezenta un beneficiu sau un dezavantaj pentru sine sau pentru: (...)

b) orice persoană fizică sau juridică cu care au o relaţie de angajament, indiferent de natura acestuia;".

Prevederile art. 46 alin. (1) din Legea nr. 215/2001 au următorul cuprins: "Nu poate lua parte la deliberare şi la adoptarea hotărârilor consilierul local care, fie personal, fie prin soţ, soţie, afini sau rude până la gradul al patrulea inclusiv, are un interes patrimonial în problema supusă dezbaterilor consiliului local".

20. Autoarea excepţiei de neconstituţionalitate susţine că prevederile de lege criticate contravin dispoziţiilor din Constituţie cuprinse în art. 1 alin. (5) privind obligativitatea respectării Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor şi art. 16 privind egalitatea în drepturi.

21. Examinând excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 25 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 176/2010 în raport cu criticile formulate, Curtea constată că aceasta este întemeiată, urmând să o admită pentru considerentele expuse în cele ce urmează.

22. Astfel, Curtea reţine că prevederile de lege criticate au mai făcut obiect al controlului de constituţionalitate exercitat pe calea excepţiei de neconstituţionalitate, însă prin prisma unor critici de neconstituţionalitate diferite de cele formulate în prezenta cauză (a se vedea, spre exemplu, Decizia nr. 481 din 21 noiembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 86 din data de 4 februarie 2014, Decizia nr. 483 din 21 noiembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 82 din 31 ianuarie 2014, Decizia nr. 391 din 2 iulie 2014, nepublicată încă).

23. Cu acele prilejuri, Curtea a observat că prevederile art. 25 alin. (2) din Legea nr. 176/2010 instituie sancţiunea decăderii din dreptul persoanei eliberate sau destituite din funcţie ca urmare a săvârşirii abaterii disciplinare prevăzute de lege sau faţă de care s-a constatat existenţa conflictului de interese ori starea de incompatibilitate de a mai exercita o funcţie sau o demnitate publică ce face obiectul prevederilor Legii nr. 176/2010, o perioadă de 3 ani de la data eliberării, destituirii din funcţia ori demnitatea publică respectivă sau a încetării de drept a mandatului. Această interdicţie de 3 ani priveşte funcţiile sau demnităţile publice prevăzute de Legea nr. 176/2010, cu excepţia celor electorale.

24. Distinct de acestea, Curtea a reţinut că, în contextul normativ de stabilire a unor interdicţii în ceea ce priveşte funcţiile şi demnităţile publice, prevederile art. 25 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 176/2010 instituie reguli specifice referitoare la ocuparea funcţiilor eligibile. Astfel, interdicţia de a mai ocupa aceeaşi funcţie eligibilă pe o perioadă de 3 ani de la încetarea mandatului reprezintă o sancţiune cu natură juridică distinctă, Curtea statuând că reglementarea supusă controlului de constituţionalitate se integrează scopului legii - asigurarea integrităţii şi transparenţei în exercitarea funcţiilor şi demnităţilor publice şi prevenirea corupţiei instituţionale şi nu contravine normelor constituţionale privind dreptul de a fi ales şi restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi.

25. De asemenea, Curtea reţine că prevederile art. 25 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 176/2010 au fost în atenţia instanţei de contencios constituţional cu prilejul soluţionării conflictului juridic de natură constituţională dintre autoritatea judecătorească, reprezentată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, pe de o parte, şi autoritatea legiuitoare, reprezentată de Senatul României, pe de altă parte (a se vedea Decizia nr. 460 din 13 noiembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 762 din 9 decembrie 2013).

26. Cu acel prilej, Curtea, constatând existenţa unui conflict juridic de natură constituţională între autoritatea judecătorească, reprezentată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, şi autoritatea legiuitoare, reprezentată de Senatul României, prin omisiunea acestuia din urmă de a finaliza procedura parlamentară cu privire la sesizarea Agenţiei Naţionale de Integritate, a decis că Senatul României "urmează să decidă cu privire la încetarea sau nu a calităţii de senator a domnului Mora Akos Daniel, după interpretarea legală a dispoziţiilor art. 25 alin. (2) din Legea nr. 176/2010".

27. Totodată, în considerentele Deciziei nr. 460 din 13 noiembrie 2013, citată mai sus, Curtea a reţinut că, în ceea ce priveşte hotărârea Senatului prin care se va dispune cu privire la problema în cauză, aceasta se va întemeia pe dispoziţiile art. 25 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 176/2010, text de lege care prevede că: "Dacă persoana a ocupat o funcţie eligibilă, nu mai poate ocupa aceeaşi funcţie pe o perioadă de 3 ani de la încetarea mandatului."

28. Observând interpretările de care este susceptibil textul de lege menţionat: pe de o parte, interpretarea, potrivit căreia termenul "aceeaşi" instituit de legiuitor nu poate fi interpretat ca fiind sinonim cu "toate", legiuitorul evidenţiind tocmai identitatea funcţiei eligibile respective, iar, pe de altă parte, interpretarea conform căreia, odată constatată definitiv existenţa unei stări de incompatibilitate, persoana în sarcina căreia această stare a fost stabilită decade din dreptul de a mai ocupa orice altă funcţie de natura celei care a generat starea de incompatibilitate, Curtea Constituţională a statuat că trebuie să existe o concordanţă între litera şi voinţa iniţială a legiuitorului.

29. În aceste condiţii, Curtea a considerat că Parlamentul României trebuie să declanşeze procedura legislativă în scopul adoptării unei legi prin care se interpretează dispoziţiile art. 25 alin. (2) din Legea nr. 176/2010.

30. Sub acest aspect, Curtea reaminteşte că forţa obligatorie ce însoţeşte actele jurisdicţionale, deci şi deciziile Curţii Constituţionale, se ataşează nu numai dispozitivului, ci şi considerentelor pe care se sprijină acesta. Cu alte cuvinte, atât considerentele, cât şi dispozitivul deciziilor sale sunt general obligatorii şi se impun cu aceeaşi forţă tuturor subiectelor de drept (a se vedea, în acest sens, Decizia Plenului Curţii Constituţionale nr. 1/1995 privind obligativitatea deciziilor sale pronunţate în cadrul controlului de constituţionalitate, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 16 din 26 ianuarie 1995, Decizia nr. 1.415 din 4 noiembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 796 din 23 noiembrie 2009, şi Decizia nr. 414 din 14 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 291 din 4 mai 2010).

31. Cu toate acestea, Curtea constată că, până la momentul pronunţării prezentei decizii, contrar art. 147 alin. (4) din Constituţie, potrivit căruia "De la data publicării, deciziile Curţii Constituţionale sunt general obligatorii", Parlamentul nu a adoptat o lege care să clarifice sensul sintagmei "aceeaşi funcţie" din cuprinsul art. 25 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 176/2010.

32. Chiar dacă în ipoteza de faţă este în discuţie o inacţiune a autorităţii legiuitoare legislative, Curtea, în virtutea rolului său de garant al supremaţiei Constituţiei, stabilit prin art. 142 alin. (1) din Legea fundamentală, nu poate ignora viciul de neconstituţionalitate astfel creat.

33. De aceea, în absenţa unei legi care să lămurească semnificaţia sintagmei menţionate, Curtea constată că persistenţa unei norme, care, prin neclaritatea sa, este susceptibilă de interpretări multiple, ce pot conduce la adoptarea unor soluţii juridice diametral opuse într-un domeniu fundamental al statului de drept - ocuparea funcţiilor eligibile -, este contrară principiului constituţional al obligativităţii respectării Constituţiei, supremaţiei sale şi a legilor.

34. Potrivit jurisprudenţei sale, Curtea a consacrat posibilitatea şi obligaţia sa de a interveni, ori de câte ori este sesizată, în cazul în care un text legal poate genera interpretări de natură a aduce atingere prevederilor constituţionale. Fără a nega rolul constituţional al Parlamentului de "unică autoritate legiuitoare a ţării" consacrat de art. 61 din Legea fundamentală, Curtea Constituţională reţine că, în cazul în care un text legal poate genera interpretări diferite, este obligată să intervină ori de câte ori acele interpretări generează încălcări ale prevederilor Legii fundamentale. Constituţia reprezintă cadrul şi măsura în care legiuitorul şi celelalte autorităţi pot acţiona; astfel şi interpretările care se pot aduce normei juridice trebuie să ţină cont de această exigenţă de ordin constituţional cuprinsă chiar în art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală, potrivit căruia în România, respectarea Constituţiei şi a supremaţiei sale este obligatorie (a se vedea, spre exemplu, Decizia nr. 1.092 din 18 decembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 67 din 31 ianuarie 2013).

35. În jurisprudenţa sa, Curtea Constituţională a reţinut în repetate rânduri că orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiţii calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de precis şi clar pentru a putea fi aplicat (a se vedea, spre exemplu, Decizia nr. 189 din 2 martie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 307 din 5 aprilie 2006, Decizia nr. 647 din 5 octombrie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 921 din 14 noiembrie 2006, Decizia nr. 903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 584 din 17 august 2010, Decizia nr. 1 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 53 din 23 ianuarie 2012, şi Decizia nr. 26 din 18 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 116 din 15 februarie 2012). În acelaşi sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că legea trebuie, într-adevăr, să fie accesibilă justiţiabilului şi previzibilă în ceea ce priveşte efectele sale. Pentru ca legea să satisfacă cerinţa de previzibilitate, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea şi modalităţile de exercitare a puterii de apreciere a autorităţilor în domeniul respectiv, ţinând cont de scopul legitim urmărit, pentru a oferi persoanei o protecţie adecvată împotriva arbitrarului. În plus, nu poate fi considerată "lege" decât o normă enunţată cu suficientă precizie, pentru a permite cetăţeanului să îşi adapteze conduita în funcţie de aceasta; apelând la nevoie la consiliere de specialitate în materie, el trebuie să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă, faţă de circumstanţele speţei, consecinţele care ar putea rezulta dintr-o anumită faptă (a se vedea Hotărârea din 4 mai 2000, pronunţată în Cauza Rotaru împotriva României, paragraful 52, şi Hotărârea din 25 ianuarie 2007, pronunţată în Cauza Sissanis împotriva României, paragraful 66).

36. Sub acest aspect, pentru a corespunde exigenţelor de claritate, precizie şi previzibilitate, Curtea constată că prevederile art. 25 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 176/2010, în partea referitoare la "aceeaşi funcţie", trebuie interpretate în sensul voinţei legiuitorului de asigurare a integrităţii în exercitarea funcţiilor publice, inclusiv prin stabilirea unor interdicţii şi aplicarea unor sancţiuni în cazul persoanelor cu privire la care s-a constatat încălcarea regimului incompatibilităţilor sau conflictului de interese.

37. Astfel, plecând de la premisa că intenţia legiuitorului a fost aceea de a sancţiona persoanele cu privire la care s-a constatat încălcarea regimului juridic privind incompatibilităţile sau conflictul de interese, fără a face vreo diferenţă între tipul funcţiilor elective deţinute, Curtea constată că atribuirea pentru sintagma "aceeaşi funcţie" a înţelesului unic de funcţia care a generat starea de incompatibilitate sau conflict de interese este de natură să lipsească de eficacitate norma juridică respectivă, contrar spiritului Legii nr. 176/2010.

38. În acest context, Curtea reţine că importanţa şi necesitatea reglementărilor în materia combaterii corupţiei şi promovării integrităţii în sectorul public, în cadrul sistemului normativ naţional, sunt cunoscute şi acceptate, aceste reglementări reprezentând răspunsul la o cerinţă reală a societăţii româneşti şi o componentă de bază a dialogului României cu partenerii săi europeni, în cadrul procesului de evaluare a modului de îndeplinire a obligaţiilor asumate de aceasta ca stat membru al Uniunii Europene. În jurisprudenţa sa (a se vedea, de exemplu, Decizia nr. 1.412 din 16 decembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 158 din 13 martie 2009, sau Decizia nr. 1.082 din 8 septembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 659 din 3 octombrie 2009), Curtea a statuat, printre altele, că din raţiuni de prevenire a faptelor de corupţie de către anumite categorii de personal, anume individualizat, legiuitorul este liber să instituie în sarcina acelui personal obligaţii suplimentare,

tocmai în considerarea activităţii pe care acesta o desfăşoară, activitate de o anumită natură şi importanţă.

39. Or, în interpretarea potrivit căreia o persoană cu privire la care s-a constatat starea de incompatibilitate sau conflictul de interese poate ocupa o altă funcţie eligibilă decât cea care a generat starea de incompatibilitate sau conflictul de interese, textul legal este în mod vădit contrar semnificaţiei avute în vedere de legiuitor, care, prin Legea nr. 176/2010, a urmărit asigurarea integrităţii şi transparenţei în exercitarea tuturor funcţiilor şi demnităţilor publice şi al cărei scop este acela de a sancţiona persoana în cauză prin stabilirea interdicţiei de a mai ocupa oricare dintre funcţiile eligibile.

40. De asemenea, a accepta interpretarea conform căreia unei persoane constatate a fi în stare de incompatibilitate sau conflict de interese îi este interzis să mai ocupe doar funcţia care a generat starea de incompatibilitate sau conflictul de interese, putând, în schimb, ocupa orice altă funcţie eligibilă, ar pune, practic, la îndemâna categoriilor de persoane vizate de Legea nr. 176/2010 un procedeu extrem de simplu de eludare a legii şi a aplicabilităţii sancţiunilor instituite de aceasta, aspect de neconceput într-un stat de drept.

41. Pe cale de consecinţă, pentru a integra prevederile art. 25 alin. (2) teza a doua în litera şi spiritul Legii nr. 176/2010, astfel încât acestea să corespundă voinţei reale avute de legiuitor la momentul adoptării lor, conţinutul acestora trebuie interpretat în sensul că odată constatată definitiv existenţa unei stări de incompatibilitate sau conflict de interese, persoana în sarcina căreia această stare a fost stabilită decade din dreptul de a mai ocupa orice altă funcţie eligibilă, prevăzută de art. 1 din lege, pe o perioadă de 3 ani de la încetarea mandatului. Curtea menţionează că, în litera şi spiritul legii, poate subzista doar interpretarea potrivit căreia o persoană care a ocupat, spre exemplu, funcţia de consilier local sau judeţean şi cu privire la care s-a constatat starea de incompatibilitate sau încălcarea regimului privind conflictul de interese nu mai poate ocupa, pe o perioadă de 3 ani de la încetarea mandatului, nicio altă funcţie eligibilă (spre exemplu, senator, deputat, primar, consilier local etc.).

42. Curtea constată, de asemenea, că numai în această interpretare prevederile de lege supuse controlului de constituţionalitate sunt conforme dispoziţiilor art. 16 alin. (3) din Legea fundamentală, potrivit căruia funcţiile şi demnităţile publice pot fi ocupate în condiţiile legii. Într-adevăr, Constituţia lasă la aprecierea legiuitorului ordinar stabilirea condiţiilor de ocupare a funcţiilor şi demnităţilor publice, însă acesta trebuie să se conformeze cerinţelor de claritate şi precizie a normei. În acelaşi timp, doar în această interpretare, sintagma "aceeaşi funcţie" îl poate avertiza în mod inechivoc pe destinatarul său asupra gravităţii consecinţelor nerespectării enunţului legal pe care îl cuprinde, astfel încât dreptul la ocuparea şi exercitarea funcţiilor publice eligibile să nu rămână teoretic şi iluzoriu.

43. Faţă de considerentele expuse, Curtea constată că, pentru a fi în acord cu Legea fundamentală şi pentru a corespunde voinţei reale a legiuitorului, sintagma "aceeaşi funcţie" din cuprinsul art. 25 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 176/2010 nu poate primi nicio altă semnificaţie decât aceea că noţiunea "aceeaşi" din cuprinsul său se referă la oricare dintre funcţiile eligibile prevăzute de art. 1 din Legea nr. 176/2010.

44. Curtea Constituţională a stabilit că, indiferent de interpretările ce se pot aduce unui text, atunci când Curtea Constituţională a hotărât că numai o anumită interpretare este conformă cu Constituţia, menţinându-se astfel prezumţia de constituţionalitate a textului în această interpretare, atât instanţele judecătoreşti, cât şi organele administrative trebuie să se conformeze deciziei Curţii şi să o aplice ca atare (a se vedea Decizia nr. 536 din 28 aprilie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 482 din 7 iulie 2011).

45. Curtea nu declară neconstituţională o prevedere legală, astfel că nu se produc consecinţe asupra existenţei normative în ordinea juridică a normei supuse controlului, ci se stabileşte doar, pe cale de interpretare, un unic înţeles constituţional al art. 25 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 176/2010.

46. Faţă de cele expuse, Curtea constată că dispoziţiile art. 25 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 176/2010 sunt constituţionale în măsura în care sintagma "aceeaşi funcţie" se referă la toate funcţiile eligibile prevăzute de art. 1 din aceeaşi lege şi nicio autoritate nu poate ignora înţelesul constituţional astfel stabilit.

47. Examinând excepţia de neconstituţionalitate a art. 26 alin. (3) din Legea nr. 176/2010, Curtea reţine că prevederile de lege criticate, instituind reguli referitoare la aplicarea sancţiunii disciplinare în cazul constatării stării de incompatibilitate, nu au legătură cu soluţionarea cauzei, deoarece obiectul acesteia îl constituie acţiunea în contencios administrativ formulată împotriva unui raport de evaluare prin care Agenţia Naţională de Integritate a constatat un conflict de interese. În consecinţă, potrivit dispoziţiilor art. 29 alin. (1) şi (6) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 26 alin. (3) din Legea nr. 176/2010 este inadmisibilă.

48. Pe de altă parte, critica de neconstituţionalitate a art. 26 alin. (3) din Legea nr. 176/2010 este formulată din perspectiva unei omisiuni de reglementare, în sensul că textul de lege nu stabileşte şi reguli privind termenul de prescripţie a aplicării sancţiunilor disciplinare în cazul constatării conflictului de interese. Or, potrivit art. 2 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, Curtea Constituţională se pronunţă numai asupra constituţionalităţii actelor cu privire la care a fost sesizată, fără a putea completa prevederile de lege supuse controlului.

49. De asemenea, examinând excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 75 lit. b) din Legea nr. 393/2004, Curtea observă că autoarea excepţiei nu formulează o veritabilă critică de neconstituţionalitate, ci susţine, în realitate, aspecte care ţin de interpretarea şi aplicarea legii de către autorităţile publice. Or, controlul de constituţionalitate semnifică verificarea conformităţii prevederilor legale criticate cu normele şi principiile fundamentale invocate, în limita unor critici ce vizează evidenţierea unui raport de contrarietate dintre acestea, şi nu interpretarea sau modificarea ori completarea textelor legale. Prin urmare, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 75 lit. b) din Legea nr. 393/2004 urmează să fie respinsă ca inadmisibilă.

50. Examinând excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 46 alin. (1) din Legea nr. 215/2001, Curtea reţine că acestea au mai făcut obiect al controlului de constituţionalitate (a se vedea Decizia nr. 951 din 25 iunie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 618 din 14 septembrie 2009).

51. Cu acel prilej, Curtea a reţinut că prevederile legale criticate reprezintă garanţii ale imparţialităţii autorităţilor publice şi a membrilor consiliilor locale în exercitarea atribuţiilor lor. Potrivit art. 16 alin. (3) din Constituţie, funcţiile şi demnităţile publice pot fi ocupate doar "în condiţiile legii". Raţiunea pentru care legiuitorul a prevăzut pentru consilierul local interdicţia de a participa la dezbaterea şi la adoptarea acelor hotărâri care au ca obiect probleme ce prezintă un interes material (patrimonial) pentru el ori pentru soţul (soţia), afinii sau rudele sale până la gradul al patrulea inclusiv este aceea de a se asigura eliminarea subiectivismului şi a interesului particular ori de grup în adoptarea hotărârilor consiliului local. Este cazul "conflictului de interese", pe care Legea nr. 161/2003 îl defineşte ca fiind situaţia în care cel ce exercită o demnitate sau o funcţie publică are un interes personal de natură patrimonială, care ar putea influenţa îndeplinirea cu obiectivitate a atribuţiilor care îi revin. Conflictul de interese priveşte

toate categoriile de funcţionari publici, precum şi funcţiile şi demnităţile publice din sfera celor trei puteri ale statului, evident prin prisma atribuţiilor care caracterizează fiecare funcţie în parte.

52. Având în vedere că nu au intervenit elemente noi, de natură să determine schimbarea jurisprudenţei Curţii Constituţionale, cele statuate prin decizia menţionată îşi păstrează valabilitatea şi în cauza de faţă.

53. Pe cale de consecinţă, reţinând că prevederile de lege criticate stabilesc reguli specifice privind exercitarea funcţiei de consilier local, fără a institui privilegii sau discriminări pe considerente arbitrare în cadrul categoriei de persoane vizate, Curtea nu poate constata încălcarea dispoziţiilor din Constituţie invocate de autoarea excepţiei.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, precum şi al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

1. Admite excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Steluţa Gustica Cătăniciu în Dosarul nr. 556/33/2013 al Curţii de Apel Cluj - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal şi constată că prevederile art. 25 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcţiilor şi demnităţilor publice, pentru modificarea şi completarea Legii nr. 144/2007 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale de Integritate, precum şi pentru modificarea şi completarea altor acte normative sunt constituţionale în măsura în care sintagma "aceeaşi funcţie" se referă la toate funcţiile eligibile prevăzute de art. 1 din aceeaşi lege.

2. Respinge, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 26 alin. (3) din Legea nr. 176/2010 şi ale art. 75 lit. b) din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, excepţie ridicată de aceeaşi autoare în acelaşi dosar al aceleiaşi instanţe judecătoreşti.

3. Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de aceeaşi autoare în acelaşi dosar al aceleiaşi instanţe judecătoreşti şi constată că prevederile art. 46 alin. (1) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001 sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Curţii de Apel Cluj - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 3 iulie 2014.

Decizii privind Legea nr. 90/2001 privind organizarea și funcționarea Guvernului României și a ministerelor

DECIZIA nr. 304 din 4 mai 2017
referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 2 cu referire la sintagma "nu au suferit condamnări penale" din Legea nr. 90/2001 privind organizarea şi funcţionarea Guvernului României şi a ministerelor[154]

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 2 din Legea nr. 90/2001 privind organizarea şi funcţionarea Guvernului României şi a ministerelor, excepţie ridicată direct de Avocatul Poporului şi care formează obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 32D/2017.

2. Dezbaterile au avut loc în şedinţa publică din 7 martie 2017, în prezenţa reprezentantului autorului excepţiei de neconstituţionalitate, doamna Ecaterina Mirea, şi cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Iuliana Nedelcu, fiind consemnate în încheierea de şedinţă de la acea dată, când, având în vedere cererea de întrerupere a deliberărilor pentru o mai bună studiere a problemelor ce formează obiectul cauzei, în temeiul dispoziţiilor art. 57 şi art. 58 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, Curtea a dispus amânarea pronunţării pentru data de 21 martie 2017 şi, ulterior, pentru aceleaşi motive, pentru data de 4 şi 27 aprilie 2017. La această din urmă dată, Curtea, constatând că nu sunt prezenţi toţi judecătorii care au participat la dezbateri, a amânat pronunţarea, în temeiul art. 57 din Legea nr. 47/1992 şi art. 56 alin. (2) din Regulamentul de organizare şi funcţionare a Curţii Constituţionale, aprobat prin Hotărârea nr. 6/2012, pentru data de 4 mai 2017, dată la care a pronunţat prezenta decizie.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, constată următoarele:

3. Prin Adresa nr. 105 din 5 ianuarie 2017, înregistrată la Curtea Constituţională cu nr. 70 din 5 ianuarie 2017, în temeiul art. 146 lit. d) teza a doua din Constituţie şi al art. 32 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, **Avocatul Poporului a sesizat direct Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 2 din Legea nr. 90/2001 privind organizarea şi funcţionarea Guvernului României şi a ministerelor.**

4. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate**, autorul acesteia realizează o privire generală asupra ansamblului reglementărilor referitoare la condiţiile de ocupare a funcţiilor şi demnităţilor publice din cadrul celor trei puteri organizate în sistemul democraţiei constituţionale. În acest sens, se arată că, în ceea ce priveşte puterea legislativă, art. 2 alin. (6) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaţilor, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente, prevede că "nu pot fi alese [...] persoanele cărora li s-a interzis exercitarea dreptului de a fi ales în autorităţile publice sau în orice alte funcţii publice, pe durata stabilită prin hotărâre judecătorească definitivă". Din examinarea Legii nr. 96/2006 privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor se observă că în corpul actului normativ nu se regăsesc prevederi care să condiţioneze exercitarea mandatului de deputat sau senator de existenţa unei condamnări penale, în absenţa unei hotărâri judecătoreşti prin care

[154] Publicată în Monitorul Oficial nr. 520 din 5 iulie 2017.

să se fi dispus ca pedeapsă complementară pierderea drepturilor electorale. Subliniază că art. 7 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 96/2006 reglementează încetarea calităţii de senator sau deputat doar în caz de "pierdere a drepturilor electorale, de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti prin care se dispune pierderea acestor drepturi".

5. Referitor la puterea executivă, Avocatul Poporului face precizarea că, în legătură cu Preşedintele, nici Constituţia şi nici Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României nu reglementează imposibilitatea alegerii în această funcţie a unei persoane condamnate penal. Singurele condiţionări sunt cele prevăzute de art. 37 din Constituţie. În ceea ce priveşte ocuparea funcţiei de membru al Guvernului, sunt incidente prevederile art. 2 din Legea nr. 90/2001, criticate în prezenta cauză.

6. În legătură cu puterea judecătorească, Avocatul Poporului observă că admiterea la Institutul Naţional al Magistraturii este reglementată restrictiv. Astfel, potrivit art. 14 alin. (2) lit. c) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, poate fi admisă la Institutul Naţional al Magistraturii persoana care îndeplineşte cumulativ o serie de condiţii, printre care şi aceea de a nu avea antecedente penale sau cazier fiscal. Totodată, potrivit art. 65 alin. (1) lit. f) din Legea nr. 303/2004, "Judecătorii şi procurorii sunt eliberaţi din funcţie în următoarele cazuri: [...] f) condamnarea şi amânarea aplicării pedepsei dispuse printr-o hotărâre definitivă".

7. Se concluzionează în sensul că, din examinarea ansamblului reglementărilor în domeniul ocupării funcţiilor ce presupun exerciţiul autorităţii de stat, se desprind trei aspecte importante: lipsa de coerenţă legislativă în stabilirea unor criterii de integritate clare, obiective şi general valabile pentru ocuparea funcţiilor aparţinând celor trei puteri organizate în cadrul democraţiei constituţionale, aspect de natură să aducă atingere principiului echilibrului puterilor în stat, consacrat de art. 1 alin. (4) din Constituţie, precum şi prevederilor art. 16 alin. (3) din Constituţie referitoare la ocuparea funcţiilor şi demnităţilor publice "în condiţiile legii"; lipsa de previzibilitate a sintagmei "nu au suferit condamnări penale" din cuprinsul art. 2 din Legea nr. 90/2001, fapt ce aduce atingere art. 1 alin. (5) din Constituţie; şi lipsa unui tratament juridic diferenţiat aplicabil unor persoane care nu se află în situaţii analoage, în speţă, persoanele condamnate pentru infracţiuni săvârşite cu intenţie, pe de o parte, şi persoanele condamnate pentru infracţiuni săvârşite din culpă, pe de altă parte, aspect ce atrage încălcarea art. 16 alin. (1) şi art. 53 din Constituţie, precum şi a art. 14 din Convenţia pentru apărarea drepturilor şi a libertăţilor fundamentale, art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenţie, art. 2 pct. 1 şi art. 21 pct. 2 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, art. 2 pct. 1, precum şi art. 25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice.

8. Analizând, în continuare, prevederile art. 16 alin. (3) din Constituţie referitoare la ocuparea funcţiilor şi demnităţilor publice, se reţine că acestea fac trimitere la "condiţiile legii"; or, aşa cum a arătat, nu există un cadru legislativ unitar care să reglementeze criterii general valabile pentru ocuparea acestora. Este de necontestat faptul că o persoană care urmează să ocupe o funcţie ce implică exerciţiul autorităţii de stat trebuie să îndeplinească anumite cerinţe de integritate, legalitate şi corectitudine, menite să consolideze încrederea cetăţenilor în autorităţile statului, însă cadrul legislativ ce guvernează condiţiile de accedere la o funcţie trebuie să fie unul coerent, predictibil şi unitar, aplicabil tuturor reprezentanţilor celor trei puteri organizate în cadrul democraţiei constituţionale. Prevederile art. 16 alin. (3) din Constituţie consacră dreptul legiuitorului de a stabili condiţiile concrete de ocupare şi exercitare a unei funcţii, însă, în procesul de elaborare a actelor normative, Parlamentul are obligaţia de a respecta principiile constituţionale şi de a adopta, în consecinţă, un sistem legislativ coerent, armonios, coordonat şi

eficient, care să asigure respectarea principiului constituţional al echilibrului puterilor - legislativă, executivă şi judecătorească - în cadrul democraţiei constituţionale.

9. Se arată, totodată, că separaţia puterilor în stat nu înseamnă lipsa unui mecanism de control între puterile statului; dimpotrivă, presupune existenţa unui control reciproc, precum şi realizarea unui echilibru de forţe între acestea. Or, un asemenea echilibru nu poate fi realizat decât prin existenţa unui sistem coerent, menit să asigure condiţii de integritate general valabile în exercitarea funcţiilor aparţinând acestor trei puteri. Aceasta cu atât mai mult cu cât, în conformitate cu prevederile actuale ale Constituţiei, în procesul de desemnare a prim-ministrului şi de numire a Guvernului, au un rol esenţial atât Preşedintele României [care, exercitându-şi atribuţiile în temeiul art. 85 şi art. 103 alin. (1) din Constituţie, desemnează un candidat pentru funcţia de prim-ministru şi numeşte Guvernul pe baza votului de încredere acordat de Parlament], cât şi Parlamentul [care, în aplicarea art. 103 alin. (3) din Constituţie, dezbate programul şi lista Guvernului în şedinţă comună şi acordă votul de încredere]. În vederea respectării principiului echilibrului puterilor în stat, consacrat de art. 1 alin. (4) din Constituţie, este necesar un cadru normativ care să includă dispoziţii comune, menite să asigure o concordanţă în ceea ce priveşte condiţiile de integritate pentru exercitarea funcţiilor reprezentanţilor fiecăreia dintre puteri, cu respectarea drepturilor şi a obligaţiilor cuprinse în statutele speciale ale acestora. Se invocă în acest sens considerentele Deciziei nr. 799 din 17 iunie 2011, prin care Curtea Constituţională a reţinut că principiul echilibrului puterilor în stat, consacrat în art. 1 alin. (4) din Constituţie, trebuie aplicat, în egală măsură, în modul de atribuire şi de exercitare a competenţelor tuturor autorităţilor publice, inclusiv a celor care fac parte din aceeaşi putere, dintre cele trei prevăzute de textul menţionat. În context, Avocatul Poporului observă că, în legislaţia internă, chiar în cadrul aceleiaşi puteri, şi anume cea executivă (exercitată potrivit sistemului constituţional românesc de Preşedinte şi de Guvern), există diferenţe de tratament juridic în ceea ce priveşte condiţiile de ocupare a acestor demnităţi şi implicit a criteriilor de integritate necesar a fi îndeplinite.

10. În consecinţă, se apreciază că, pentru îndepărtarea viciului de neconstituţionalitate şi pentru a da expresie principiului separaţiei şi echilibrului puterilor în stat, legiuitorul, în cadrul marjei sale de apreciere, va trebui să reexamineze dispoziţiile art. 2 din Legea nr. 90/2001 în sensul identificării unui raport de proporţionalitate între condiţiile ocupării unei funcţii publice şi scopul urmărit prin soluţia legislativă, şi anume exercitarea funcţiei de membru al Guvernului de către o persoană desemnată să pună în aplicare Programul de guvernare acceptat de Parlament.

11. Din examinarea cadrului legislativ, Avocatul Poporului observă că art. 2 din Legea nr. 90/2001 şi, în special, sintagma "nu au suferit condamnări penale" încalcă principiul previzibilităţii, consacrat la nivel constituţional de art. 1 alin. (5). Cu referire la principiul previzibilităţii, în jurisprudenţa sa (Decizia nr. 489 din 30 iunie 2016), Curtea a reţinut că, potrivit Legii nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, în cadrul soluţiilor legislative adoptate trebuie să se realizeze o configurare explicită a conceptelor şi noţiunilor folosite în noua reglementare, care au un alt înţeles decât cel comun, pentru a se asigura astfel înţelegerea lor corectă şi a se evita interpretările greşite (art. 25), iar, dacă o noţiune sau un termen nu este consacrat sau poate avea înţelesuri diferite, semnificaţia acestuia în context se stabileşte prin actul normativ ce le instituie, în cadrul dispoziţiilor generale sau într-o anexă destinată lexicului respectiv şi devine obligatorie pentru actele normative din aceeaşi materie [art. 37 alin. (2)]. Or, din analiza actelor normative incidente în stabilirea condiţiilor pentru ocuparea unei funcţii publice sau de autoritate publică, Avocatul Poporului observă că termenii utilizaţi diferă de la caz la caz, în funcţie de actul normativ care

reglementează condiţiile de ocupare a funcţiei. În aceste condiţii, având în vedere şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale invocată, apreciază că sintagma "nu au suferit condamnări penale" din art. 2 al Legii nr. 90/2001 nu întruneşte cerinţele de previzibilitate, ca o garanţie pentru realizarea coerenţei legislaţiei naţionale în domeniul ocupării unor funcţii care implică exerciţiul autorităţii de stat.

12. În continuare, invocând prevederile art. 53, art. 65 şi art. 66 din Codul penal, care se referă la pedepsele principale, accesorii şi complementare, Avocatul Poporului conchide că sintagma "nu au suferit condamnări penale" din art. 2 al Legii nr. 90/2001 poate suporta interpretări diferite, respectiv dacă prevederea legală criticată se aplică pentru orice condamnare penală sau doar pentru cele în care s-a pronunţat o hotărâre judecătorească prin care s-a dispus ca pedeapsă complementară interzicerea dreptului de a ocupa o funcţie care implică exerciţiul autorităţii de stat, prevăzută de art. 66 lit. b) din Codul penal.

13. **Avocatul Poporului** arată şi că prevederile art. 2 din Legea nr. 90/2001 pot fi apreciate ca fiind adoptate în aplicarea dispoziţiilor constituţionale ale art. 16 alin. (3), însă acest text trebuie interpretat şi aplicat în concordanţă cu art. 20 din Constituţie, sens în care invocă art. 2 pct. 1 şi art. 21 pct. 1 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, precum şi art. 2 pct. 1 şi art. 25 lit. c) din Pactul internaţional cu privire la drepturile politice şi civile, care stabilesc dreptul şi posibilitatea oricărui cetăţean de a avea acces, în condiţii generale de egalitate, la funcţiile publice din ţara sa, fără discriminări şi fără restricţii nerezonabile.

14. Astfel, în cazul infracţiunilor săvârşite din culpă, imposibilitatea exercitării funcţiei de membru al Guvernului apare ca o măsură disproporţionată faţă de scopul legii, cunoscut fiind faptul că infracţiunile din culpă prezintă un grad de pericol social redus şi nu pot fi apreciate ca fiind de natură să pună sub semnul îndoielii onestitatea, moralitatea şi profesionalismul persoanei condamnate. În aceste condiţii, trebuie analizat în ce măsură textul art. 2 din Legea nr. 90/2001 corespunde exigenţelor impuse de art. 20 din Constituţie, raportat la art. 25 lit. c) din Pactul internaţional cu privire la drepturile politice şi civile, care stabileşte dreptul şi posibilitatea oricărui cetăţean de a avea acces, în condiţii generale de egalitate, la funcţiile publice din ţara sa, fără discriminări prevăzute la art. 2 din Pact (inclusiv deosebirile întemeiate pe orice altă împrejurare) şi fără restricţii nerezonabile. Se arată că, în jurisprudenţa sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a creat premisele interpretării sintagmei "discriminare întemeiată pe orice altă situaţie/împrejurare", care se regăseşte şi în cuprinsul art. 14 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi al art. 1 din Protocolul nr. 12, ca atrăgând obligaţia statului de a introduce în legislaţie excepţii corespunzătoare de la regula restricţionării accesului persoanelor condamnate, la o anumită funcţie, astfel încât să fie respectat principiul nondiscriminării, în condiţiile impunerii unor restricţii rezonabile. Astfel, în jurisprudenţa sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Hotărârea din 6 aprilie 2000, pronunţată în Cauza Thlimmenos împotriva Greciei) a consacrat dreptul la diferenţă de tratament juridic în ocuparea unor funcţii sau profesii, între persoanele condamnate pentru diferite infracţiuni. În esenţă, în cauza amintită, Curtea a stabilit că aplicarea principiului discriminării "în oricare altă situaţie" include şi nondiscriminarea pe motive de cazier judiciar. Curtea a reţinut că reclamantul a fost tratat diferit de celelalte persoane care au aplicat pentru acest post din cauza statutului său de persoană condamnată. O astfel de diferenţă de tratament juridic nu intră, în general, în domeniul de aplicare al art. 14 din Convenţie, în măsura în care se referă la accesul la o anumită profesie, având în vedere că dreptul la libertatea profesiei nu este garantat de Convenţie. Cu toate acestea, reclamantul nu s-a plâns de distincţia pe care normele ce reglementează accesul la profesie o fac între persoanele condamnate şi alte persoane (necondamnate). Plângerea acestuia se referă mai

degrabă la faptul că, în aplicarea legii în cauză, nu se face distincţie între persoanele condamnate pentru infracţiunile comise exclusiv din cauza convingerilor religioase şi persoanele condamnate pentru alte infracţiuni. În esenţă, argumentul reclamantului se poate rezuma la faptul că el a fost tratat ca orice altă persoană condamnată pentru o infracţiune gravă, deşi condamnarea sa a rezultat din însăşi exercitarea libertăţii religioase. Dreptul de a nu fi discriminat este încălcat şi atunci când statele, fără o justificare obiectivă şi rezonabilă, nu tratează în mod diferit persoanele ale căror situaţii sunt semnificativ diferite. În aceeaşi cauză, s-a examinat dacă a existat o relaţie rezonabilă de proporţionalitate între mijloacele utilizate şi scopul urmărit a se realiza. Cu această ocazie, Curtea a apreciat că, spre deosebire de alte condamnări pentru infracţiuni grave, o condamnare din motive religioase nu poate implica lipsa de onestitate sau de moralitate de natură să submineze capacitatea persoanei condamnate de a exercita această profesie. În aceste condiţii, impunerea unei sancţiuni suplimentare reclamantului este disproporţionată, rezultând că excluderea reclamantului din profesie nu a urmărit un scop legitim. Ca urmare, Curtea a constatat că nu a existat nicio justificare obiectivă şi rezonabilă pentru a trata reclamantul în mod diferit faţă de alte persoane condamnate pentru o infracţiune gravă. În esenţă, în această cauză, Curtea a reţinut încălcarea principiului nediscriminării motivat de faptul că Statul nu a introdus în legislaţie excepţii corespunzătoare de la regula de restricţionare a persoanelor condamnate pentru o infracţiune gravă de la accesul într-o funcţie.

15. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) şi art. 33 din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului şi Guvernului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate ridicate.

16. **Preşedintele Camerei Deputaţilor** apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este întemeiată.

17. Se învederează că, prin art. 16 alin. (3) din Constituţie, legiuitorul constituant a instituit numai două condiţii fundamentale pentru ocuparea funcţiilor şi demnităţilor publice, privitoare la cetăţenie şi domiciliu, care trebuie întrunite cumulativ, lăsând la latitudinea legiuitorului posibilitatea de a reglementa condiţii suplimentare pentru ocuparea acestor funcţii/demnităţi. În îndeplinirea acestor competenţe constituţionale, legiuitorul nu poate avea însă competenţe discreţionare. Astfel, activitatea de legiferare este circumscrisă normelor constituţionale incidente, dispoziţiilor tratatelor şi convenţiilor internaţionale la care România este parte, precum şi prevederilor Legii nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative. Întrucât legiuitorul constituant nu a dispus în mod expres şi condiţii suplimentare pentru numirea membrilor Guvernului în capitolul dedicat acestei autorităţi publice (capitolul III al titlului III), legiuitorul ar fi trebuit să se raporteze la situaţiile reglementate de Legea fundamentală cu privire la încetarea funcţiei de membru al Guvernului (art. 106), singurul reper constituţional referitor la această funcţie. Se apreciază că, în aceste împrejurări, pentru a dobândi funcţia de membru al Guvernului, o persoană ar trebui să îndeplinească aceleaşi condiţii, ca expresie a principiului simetriei juridice.

18. Astfel cum rezultă din art. 106 din Constituţie, legiuitorul constituant nu reglementează, printre cazurile de încetare a funcţiei de membru al Guvernului, existenţa unei hotărâri de condamnare. Totodată, interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcţie ce implică exerciţiul autorităţii de stat este reglementată ca pedeapsă complementară, potrivit art. 66 alin. (1) lit. b) din Codul penal, şi restrângerea exerciţiului unor drepturi sau libertăţi este permisă, astfel cum prevede art. 53 din Constituţie, pentru apărarea securităţii naţionale, a ordinii, a sănătăţii ori a moralei publice, a drepturilor şi a libertăţilor cetăţenilor, desfăşurarea instrucţiei penale,

prevenirea consecinţelor unei calamităţi naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav, în condiţiile prevăzute de Legea fundamentală.

19. Se mai arată că textul legal criticat încalcă art. 14 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale referitoare la interzicerea discriminării, art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenţie, art. 2 pct. 1 şi art. 21 pct. 2 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, art. 2 pct. 1 şi art. 25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice.

20. Se mai arată că, în susţinerea tezei potrivit căreia art. 2 din Legea nr. 90/2001 ar fi constituţional, nu se pot aduce prevederile art. 105 alin. (2) din Constituţie potrivit căruia "alte incompatibilităţi se stabilesc prin lege organică", deoarece în cauză nu este vorba despre o incompatibilitate. Faţă de definiţia dată acestei din urmă noţiuni în Dicţionarul Explicativ al Limbii Române, rezultă că incompatibilitatea "implică posibilitatea celui în cauză de a opta pentru una din cele două funcţii, poziţii sau sarcini". Din această perspectivă, se observă că, aşa cum este formulat, art. 2 din Legea nr. 90/2001 nu oferă persoanei aflate în acea situaţie dreptul la opţiune.

21. Nu poate fi vorba nici de restrângerea unor drepturi sau libertăţi, pentru că ar implica o perioadă de timp determinată în care această restrângere acţionează. Pe de altă parte, art. 53 alin. (2) din Constituţie tocmai aceasta prevede, şi anume faptul că prin restrângere nu se poate aduce atingere existenţei dreptului însuşi, în caz contrar însemnând "abolirea dreptului respectiv, or art. 2 din Legea nr. 90/2001 aboleşte acest drept, nu îl restrânge".

22. **Preşedintele Senatului** şi **Guvernul** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctul de vedere al preşedintelui Camerei Deputaţilor, raportul întocmit de judecătorul-raportor, înscrisurile depuse, concluziile reprezentantului autorului excepţiei de neconstituţionalitate, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr. 47/1992, reţine următoarele:

23. Curtea Constituţională a fost legal sesizată, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) teza a doua din Constituţie, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10, 29, 32 şi 33 din Legea nr. 47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

24. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate, astfel cum a fost formulat, îl constituie dispoziţiile art. 2 din Legea nr. 90/2001 privind organizarea şi funcţionarea Guvernului României şi a ministerelor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 164 din 2 aprilie 2001. În realitate, excepţia de neconstituţionalitate, având în vedere motivarea acesteia, vizează art. 2 cu referire la sintagma "nu au suferit condamnări penale" din Legea nr. 90/2001, text având următorul cuprins: "Pot fi membri ai Guvernului persoanele care au cetăţenia română şi domiciliul în ţară, se bucură de exerciţiul drepturilor electorale, nu au suferit condamnări penale şi nu se găsesc în unul dintre cazurile de incompatibilitate prevăzute în cartea I titlul IV din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenţei în exercitarea demnităţilor publice, a funcţiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancţionarea corupţiei, cu modificările şi completările ulterioare".

25. Textele constituţionale invocate în susţinerea excepţiei de neconstituţionalitate sunt cele ale art. 1 alin. (4) şi (5), referitoare la separaţia şi echilibrul puterilor în stat şi principiul legalităţii, în componenta sa privind calitatea legii, art. 16 alin. (1) şi (3) referitoare la egalitatea în drepturi şi accesul la funcţiile şi demnităţile publice, art. 20 - Tratatele internaţionale privind

drepturile omului şi art. 53 - Restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi. Se invocă, de asemenea, încălcarea prevederilor art. 14 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale referitoare la interzicerea discriminării, ale art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenţie, referitoare la interzicerea generală a discriminării, ale art. 2 pct. 1 şi art. 21 pct. 2 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, potrivit cărora fiecare persoană se poate prevala, fără nicio deosebire, de toate drepturile şi de toate libertăţile proclamate de Declaraţie şi, respectiv, referitoare la accesul oricărei persoane, în condiţii de egalitate, la funcţiile publice, precum şi prevederile art. 2 pct. 1 şi art. 25 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, referitoare la garantarea, fără nicio deosebire, a drepturilor recunoscute de Pact şi, respectiv, dreptul şi posibilitatea oricărui cetăţean, fără nicio discriminare ori restricţie nerezonabilă, de a avea acces, în condiţii generale de egalitate, la funcţiile publice din ţara sa.

26. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea reţine că Avocatul Poporului critică, în esenţă, lipsa de coerenţă legislativă în stabilirea unor criterii de integritate clare, obiective şi general valabile pentru ocuparea funcţiilor aparţinând celor trei puteri organizate în cadrul democraţiei constituţionale, aspect de natură să aducă atingere principiului echilibrului puterilor în stat, consacrat de art. 1 alin. (4) din Constituţie, precum şi prevederilor art. 16 alin. (3) din Constituţie referitoare la ocuparea funcţiilor şi demnităţilor publice "în condiţiile legii"; lipsa de previzibilitate a sintagmei "nu au suferit condamnări penale" din cuprinsul art. 2 din Legea nr. 90/2001, fapt ce aduce atingere art. 1 alin. (5) din Constituţie; şi lipsa unui tratament juridic diferenţiat aplicabil unor persoane care nu se află în situaţii analoage, în speţă, persoanele condamnate pentru infracţiuni săvârşite cu intenţie, pe de o parte, şi persoanele condamnate pentru infracţiuni săvârşite din culpă, pe de altă parte, aspect ce atrage, în esenţă, încălcarea principiului egalităţii în drepturi.

27. Cu privire la prima critică de neconstituţionalitate invocată, Curtea reţine că autorul excepţiei de neconstituţionalitate realizează o privire comparativă între condiţiile necesar a fi întrunite pentru accederea la funcţiile sau demnităţile publice din cadrul celor trei puteri ale statului. În acest sens, se menţionează situaţia deputaţilor şi senatorilor, a Preşedintelui României şi a judecătorilor şi procurorilor, subliniindu-se caracterul eterogen al condiţiilor care trebuie întrunite pentru dobândirea calităţilor antereferite. Cu privire la aceste aspecte, Curtea constată că remedierea eventualei lipse de coerenţă legislativă în stabilirea unor criterii de integritate clare, obiective şi general valabile pentru ocuparea funcţiilor aparţinând celor trei puteri nu intră în competenţa sa. Ceea ce se solicită Curţii Constituţionale este realizarea unei situaţii centralizatoare a condiţiilor de acces în funcţiile sau demnităţile publice şi desprinderea unei concluzii care ar rezulta din compararea acestora. Practic, Avocatul Poporului, subsumat acestei susţineri, consideră că fiecare condiţie în parte este constituţională, însă din dinamica lor ar rezulta că, datorită caracterului lor eterogen, Curtea ar urma să constate o lipsă de coerenţă legislativă care s-ar converti, în mod implicit, într-un motiv de neconstituţionalitate raportat numai la condiţia expres criticată din cuprinsul art. 2 din Legea nr. 90/2001. Or, potrivit art. 79 alin. (1) din Constituţie, Consiliul Legislativ, organ consultativ de specialitate al Parlamentului, avizează proiectele de acte normative în vederea sistematizării, unificării şi coordonării întregii legislaţii şi ţine evidenţa oficială a legislaţiei României, iar, potrivit art. 2 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 73/1993 pentru înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Consiliului Legislativ, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.122 din 29 noiembrie 2004, elaborează, din dispoziţia Camerei Deputaţilor sau a Senatului ori din proprie iniţiativă, studii pentru sistematizarea, unificarea şi coordonarea legislaţiei şi face, pe această bază, propuneri

Parlamentului şi, după caz, Guvernului. De asemenea, problemele privind coordonarea legislativă revin şi autorităţii legiuitoare [Decizia nr. 249 din 10 mai 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 536 din 23 iunie 2005]. Prin urmare, nu ţine nici de rolul şi nici de competenţa Curţii Constituţionale asigurarea coerenţei legislative invocate de Avocatul Poporului, revenind astfel Parlamentului şi Consiliului Legislativ obligaţia de a elimina o eventuală lipsă de coerenţă şi de a unifica legislaţia în materia antereferită.

28. Curtea Constituţională este garantul supremaţiei Constituţiei [art. 142 alin. (1) din Constituţie], iar, potrivit art. 2 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, sunt neconstituţionale prevederile actelor normative de reglementare primară care încalcă dispoziţiile sau principiile Constituţiei. Prin urmare, Curtea constată că examinarea constituţionalităţii unui text de lege are în vedere compatibilitatea acestuia cu dispoziţiile constituţionale pretins încălcate, iar nu compararea prevederilor mai multor legi între ele şi raportarea concluziei ce ar rezulta din această comparaţie la dispoziţii ori principii ale Constituţiei. Procedându-se altfel s-ar ajunge, inevitabil, la concluzia că, deşi fiecare dintre dispoziţiile legale este constituţională, numai coexistenţa lor ar pune în discuţie constituţionalitatea uneia dintre ele. Rezultă deci că nu ne aflăm în prezenţa unei chestiuni de constituţionalitate, ci a unei simple contrarietăţi între norme legale din acelaşi domeniu, coordonarea legislaţiei în vigoare fiind de competenţa autorităţii legiuitoare [Decizia nr. 81 din 25 mai 1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 325 din 8 iulie 1999]. Revine, aşadar, Parlamentului sarcina de a realiza o corelare necesară între condiţiile de acces în funcţia de membru al Guvernului şi cea de membru al Parlamentului, având în vedere, pe de o parte, compatibilitatea între cele două funcţii publice [art. 71 alin. (2) şi art. 105 alin. (1) din Constituţie] şi, pe de altă parte, exigenţa ca exponenţii celor două puteri ale statului să beneficieze de condiţii similare de acces în funcţie, evitându-se situaţia ca, deşi compatibile la nivel constituţional, cele două funcţii devin incompatibile prin efectul unei legislaţii infraconstituţionale, în sensul că legea impune condiţii suplimentare care le face de jure incompatibile a fi exercitate simultan.

29. Cu privire la cea de-a doua critică de neconstituţionalitate, Curtea constată că aceasta vizează o lipsă de previzibilitate a sintagmei criticate deduse judecăţii, care rezultă, pe de o parte, din analiza actelor normative incidente în stabilirea condiţiilor pentru ocuparea unei funcţii sau demnităţi publice, iar, pe de altă parte, din dispoziţiile art. 53, art. 65 şi art. 66 din Codul penal şi ale art. 396 alin. (2) din Codul de procedură penală. Dacă în privinţa lipsei de previzibilitate a sintagmei criticate prin prisma analizei actelor normative incidente în stabilirea condiţiilor pentru ocuparea unei funcţii sau demnităţi publice sunt valabile cele menţionate la paragrafele anterioare, în sensul că ceea ce se solicită Curţii Constituţionale ţine de competenţa Parlamentului şi a Consiliului Legislativ, excedând, aşadar, competenţei instanţei constituţionale, în schimb, Curtea constată că evaluarea previzibilităţii acesteia prin prisma dispoziţiilor art. 53, art. 65 şi art. 66 din Codul penal şi ale art. 396 alin. (2) din Codul de procedură penală reprezintă o problemă de interpretare şi aplicare a legii.

30. În acest sens, analizând dispoziţiile constituţionale referitoare la ocuparea funcţiilor şi demnităţilor publice, Curtea reţine că art. 16 alin. (3) din Constituţie face trimitere la "condiţiile legii", atunci când reglementează dreptul de a ocupa funcţii şi demnităţi publice, civile sau militare. Acestei trimiteri generice îi este subsumată inclusiv Legea nr. 90/2001, respectiv dispoziţiile art. 2, care reglementează condiţiile de numire în funcţia de ministru. Cu alte cuvinte, textele legale criticate reprezintă o aplicare în domeniul statutului juridic al membrului Guvernului a prevederilor constituţionale ale art. 16 alin. (3), care permit legiuitorului să determine conţinutul şi limitele dreptului cetăţeanului de a ocupa o funcţie publică, având în

vedere scopul acestui drept, precum şi interesul general care trebuie protejat. Astfel, dispoziţiile legale în vigoare instituie interdicţia persoanelor condamnate printr-o hotărâre definitivă de a dobândi calitatea de membru al Guvernului.

31. Raportat la aspectele de neconstituţionalitate formulate de Avocatul Poporului referitoare la consecinţele extrapenale derivate dintr-o hotărâre judecătorească de condamnare, Curtea reţine că, în realitate, acestea nu constituie veritabile critici de neconstituţionalitate, întrucât îşi găsesc rezolvarea prin aplicarea art. 4, art. 152 alin. (1) sau art. 165 - 171 din Codul penal.

32. Astfel, ori de câte ori apreciază oportun, în funcţie de materia normată, legiuitorul poate conferi condamnării penale efecte juridice care excedează sancţiunea penală, reglementând decăderi, interdicţii sau incapacităţi care rezultă din condamnare. Aceste consecinţe extrapenale care derivă din condamnare operează în condiţiile şi termenele stabilite de lege. O astfel de consecinţă extrapenală o constituie interdicţia cu privire la dobândirea calităţii de membru al Guvernului aplicabilă persoanelor condamnate penal printr-o hotărâre definitivă, consacrată de sintagma "nu au suferit condamnări penale" din cuprinsul art. 2 din Legea nr. 90/2001.

33. În ceea ce priveşte termenele pe durata cărora sunt incidente decăderile, interdicţiile sau incapacităţile, legiuitorul conferă instituţiei reabilitării - cauză legală şi personală de înlăturare a consecinţelor condamnării - efecte constând în încetarea decăderilor şi interdicţiilor, precum şi a incapacităţilor care rezultă din condamnare [art. 169 alin. (1) din Codul penal]. Cu alte cuvinte, consecinţele extrapenale ale condamnării se produc atâta vreme cât nu a intervenit reabilitarea de drept sau judecătorească a persoanei fizice. Reabilitarea judecătorească (facultativă) constituie forma tipică a reabilitării, care se poate obţine, la cerere, prin hotărârea instanţei de judecată (ope iudiciis), în urma verificării îndeplinirii condiţiilor prevăzute de lege, având ca efect înlăturarea consecinţelor condamnării. Prin art. 166 alin. (1) din Codul penal se stabilesc condiţii cu privire la gravitatea condamnării şi termenele după care fostul condamnat poate formula cererea de reabilitare. Dispoziţiile art. 167 din Codul penal stabilesc calculul termenului de reabilitare, iar cele ale art. 168, condiţiile pe care trebuie să le îndeplinească cererea de reabilitare judecătorească. Potrivit art. 537 din Codul de procedură penală, după rămânerea definitivă a hotărârii de reabilitare, instanţa dispune să se facă menţiune despre aceasta pe hotărârea de condamnare, menţiunea având efect tocmai sub aspectul încetării decăderilor, interdicţiilor şi incapacităţilor.

34. Efectele reabilitării se produc pentru viitor. Înlăturarea consecinţelor condamnării vizează nu numai materia dreptului penal (spre exemplu, în cazul săvârşirii din nou a unei infracţiuni, nu va fi atrasă starea de recidivă sau persoana va putea să beneficieze, în condiţiile legii, de instituţia renunţării la aplicarea pedepsei [art. 80 alin. (2) lit. a) din Codul penal] ori a amânării aplicării pedepsei [art. 83 alin. (1) lit. b) din Codul penal] sau a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei [art. 91 alin. (1) lit. b)] din Codul penal), ci şi consecinţele extrapenale care au derivat din condamnare, decăderile, interdicţiile sau incapacităţile încetând odată cu rămânerea definitivă a hotărârii de reabilitare [art. 169 alin. (1) din Codul penal].

35. Consecinţele extrapenale care derivă din condamnare şi care vizează decăderi, interdicţii sau incapacităţi încetează şi prin aplicarea legii penale de dezincriminare. Art. 4 din Codul penal prevede expres că "legea penală nu se aplică faptelor săvârşite sub legea veche, dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă. În acest caz, executarea pedepselor, a măsurilor educative şi a măsurilor de siguranţă, pronunţate în baza legii vechi, precum şi toate consecinţele penale ale hotărârilor judecătoreşti privitoare la aceste fapte încetează prin intrarea în vigoare a legii noi". Deşi norma penală face vorbire despre consecinţele penale ale hotărârilor judecătoreşti, este evident că efectele dezincriminării faptei penale nu pot fi limitate doar la aceste aspecte, ci se aplică şi cu

privire la consecinţele extrapenale ale hotărârilor judecătoreşti, care sunt în mod direct şi inseparabil legate de incidenţa legii penale. Or, potrivit art. 4 teza întâi din Codul penal, dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă, legea penală nu se aplică faptelor săvârşite sub legea veche, deci, în mod implicit, consecinţele extrapenale încetează prin intrarea în vigoare a legii noi.

36. Aceleaşi consecinţe extrapenale sunt înlăturate şi în cazul amnistiei postcondamnatorii. Amnistia se realizează prin lege şi este o cauză care înlătură răspunderea penală, iar dacă intervine după condamnare, potrivit art. 152 alin. (1) teza a doua din Codul penal, "ea înlătură şi executarea pedepsei pronunţate, precum şi celelalte consecinţe ale condamnării". Cu alte cuvinte, efectele amnistiei postcondamnatorii vizează atât sfera penală, înlăturând executarea pedepsei aplicate sau a restului de pedeapsă, în cazul în care executarea a început, cât şi sfera extrapenală, înlăturând toate celelalte consecinţe pe care condamnarea le-a produs.

37. Având în vedere considerentele expuse mai sus, Curtea constată că toate consecinţele extrapenale care derivă dintr-o condamnare nu reprezintă altceva decât efecte juridice inerente unei hotărâri judecătoreşti de condamnare penală pe care legea extrapenală le consacră în domeniul ei specific de incidenţă. Înlăturarea acestor consecinţe extrapenale operează în baza dispoziţiilor Codului penal, partea generală. Faptul că legea specială, extrapenală, foloseşte diferite sintagme precum "nu au suferit condamnări penale", "persoana nu a fost condamnată pentru săvârşirea unei infracţiuni" sau "nu are antecedente penale" nu înseamnă că aceasta poate completa/modifica/deroga de la dispoziţiile Codului penal, sub aspectul condiţiilor şi termenelor în care sunt înlăturate consecinţele unei condamnări penale. Consecinţele juridice ale legii de dezincriminare sau de amnistie sau cele ale unei hotărâri judecătoreşti de reabilitare, pronunţate în condiţiile legii, rămân guvernate de Codul penal, lege care reglementează condiţiile în care pot fi înlăturate consecinţele juridice penale şi extrapenale ale unei hotărâri judecătoreşti de condamnare. **Prin urmare, apare cu evidenţă că, potrivit dispoziţiilor legale în vigoare, sintagma "nu au suferit condamnări penale" încetează să mai constituie o interdicţie la dobândirea calităţii de membru al Guvernului în ceea ce priveşte persoanele care cad sub incidenţa/sunt beneficiare ale unei legi de dezincriminare sau de amnistie sau care au fost reabilitate printr-o hotărâre judecătorească definitivă, persoane cu privire la care condamnarea penală încetează să mai producă efectele extrapenale prevăzute de lege. Orice altă interpretare dată sintagmei "nu au suferit condamnări penale" din cuprinsul art. 2 din Legea nr. 90/2001 ar fi contrară literei şi spiritului Constituţiei.**

38. Neaplicând dispoziţiile Codului penal anterior referite, condiţia analizată nu ar cunoaşte, în mod obiectiv, niciun remediu de înlăturare prin intermediul unei ficţiuni juridice obiectivizate într-o instituţie de drept penal material, drept pentru care, din această perspectivă, devine o stare de fapt intangibilă/iremediabilă. Ea ar reprezenta, astfel, o veritabilă civiliter mortuus în privinţa persoanei faţă de care a fost pronunţată o hotărâre judecătorească de condamnare pentru că va avea efecte absolute şi perpetue în privinţa acesteia, aspect care, la rândul său, ar încălca marja de apreciere de care dispune legiuitorul în temeiul art. 16 alin. (3) din Constituţie. Această marjă de apreciere rezultă din trimiterea operată, prin textul art. 16 alin. (3) din Constituţie, la posibilitatea legiuitorului de a reglementa accesul la funcţiile şi demnităţile publice "în condiţiile legii". Astfel de condiţionări trebuie să urmărească un scop legitim şi ele însele trebuie să fie adecvate, necesare şi să menţină un just echilibru între interesele concurente [cele generale ale societăţii şi cele individuale], aşadar, să nu aducă atingere substanţei dreptului. În schimb, prin aplicarea art. 4, art. 152 alin. (1) şi art. 165 - 171 din Codul penal, Curtea constată că măsura criticată are un scop legitim, respectiv cerinţa de moralitate, integritate, probitate şi cinste de care trebuie să dea dovadă orice persoană care aspiră la accesul la funcţii sau demnităţi publice; de

asemenea, ea este adecvată în sensul că scopul legitim anterior menţionat poate fi atins în mod abstract prin condiţia impusă de legiuitor, necesară într-o societate democratică, în sensul că acceptanţa socială a persoanei care doreşte să acceadă la funcţia de membru al Guvernului este cu atât mai mare cu cât aceasta a dat dovezi de îndreptare într-un interval temporal extins apreciat ca fiind suficient de către legiuitor, iar prin aplicarea normelor penale de drept substanţial referitoare la consecinţele extrapenale ale condamnării, o asemenea condiţie este proporţională cu scopul legitim urmărit, fiind o garanţie, pe de o parte, a îndreptării persoanei, iar, pe de altă parte, a reintegrării sociale a acesteia. Ruperea acestui echilibru între cele două interese deopotrivă protejate ar constitui o decădere a persoanei vizate din dreptul antereferit ce va opera ad aeternum, iar aceasta, ca o consecinţă a condamnării penale, ar suporta o sancţiune civilă care este în vădită contradicţie cu universalitatea drepturilor garantată de art. 15 alin. (1) din Constituţie, fiind lipsită de unul dintre drepturile şi libertăţile fundamentale care sunt garantate în cadrul unui stat de drept, şi anume accesul la o funcţie/demnitate publică, ceea ce contravine, astfel, art. 1 alin. (3) din Constituţie.

39. Având în vedere cele de mai sus, revine Parlamentului, Preşedintelui României sau Guvernului, după caz, competenţa de a interpreta textul legal criticat în cadrul raporturilor de drept constituţional aplicabile, în funcţie de reglementările de drept penal substanţial antereferite.

40. Cu privire la cea de-a treia critică de neconstituţionalitate, Curtea reţine că Avocatul Poporului realizează o comparaţie între persoanele condamnate pentru infracţiuni săvârşite cu intenţie sau din culpă, apreciind că acestora trebuie să li se aplice un tratament juridic diferenţiat, sub aspectul accesului la funcţiile şi demnităţile publice, în caz contrar încălcându-se art. 16 din Constituţie. Analizând critica de neconstituţionalitate, Curtea constată că, în esenţă, se solicită realizarea unei diferenţieri între cele două categorii de persoane condamnate, aspect care, ţinând cont de exigenţele de tehnică legislativă şi de modul în care este configurată din punct de vedere normativ sintagma criticată, califică o atare critică drept o propunere de lege ferenda asupra căreia, însă, Curtea nu are competenţa de a se pronunţa. În acest sens sunt prevederile art. 2 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, potrivit cărora "Curtea Constituţională se pronunţă numai asupra constituţionalităţii actelor cu privire la care a fost sesizată, fără a putea modifica sau completa prevederile supuse controlului" [a se vedea şi Decizia nr. 548 din 12 iulie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 862 din 28 octombrie 2016, paragraful 17].

41. Având în vedere cele de mai sus, Curtea constată că excepţia de neconstituţionalitate este inadmisibilă, întrucât, pe de o parte, eventualele probleme care ţin de realizarea unei coerenţe şi unităţi de reglementare în privinţa condiţiilor de acces la funcţiile sau demnităţile publice pot fi corectate numai prin acţiunea Parlamentului, iar, pe de altă parte, aplicarea şi interpretarea normei legale criticate, având în vedere sfera sa de aplicare, urmează a fi realizată de către subiectele de drept implicate în procedura de învestire a Guvernului sau de numire a membrilor Guvernului, respectiv Preşedintele României, Parlamentul şi Guvernul.

42. În acest sens, Curtea reţine că este dreptul exclusiv al legiuitorului de a interveni şi a circumstanţia sfera de incidenţă a decăderilor, interdicţiilor, precum şi a incapacităţilor care rezultă din condamnare. Astfel, în ceea ce priveşte interdicţia dobândirii calităţii de membru al Guvernului, aplicată persoanelor condamnate penal printr-o hotărâre definitivă, legiuitorul este liber să opteze între instituirea unei interdicţii cu caracter general - lipsa oricărei condamnări penale, aşa cum este reglementat în prezent, şi instituirea unei interdicţii speciale, circumscrisă unei sfere limitate de condamnări penale, care să se întemeieze pe criterii precum natura infracţiunilor săvârşite, latura subiectivă, pedeapsa aplicată. Având în vedere aceste argumente, Curtea apreciază că libertatea legiuitorului de a reglementa acest domeniu trebuie să respecte

scopul legiferării, acela de a asigura integritatea mandatului miniştrilor, precum şi cadrul legislativ în această materie. În consecinţă, legiuitorul urmează să ţină seama şi de faptul că interdicţiile trebuie reglementate într-un mod rezonabil şi proporţional în raport cu situaţia care le-a determinat, evitându-se stabilirea în dreptul pozitiv a unor interdicţii absolute şi perpetue.

43. Nu în ultimul rând, Curtea subliniază importanţa principiului constituţional general al comportamentului loial, principiu care derivă din prevederile art. 1 alin. (4) din Constituţie şi este garantat de alineatul 5 al aceluiaşi articol constituţional; **în consecinţă, revine, în principal, autorităţilor publice sarcina de a-l aplica şi respecta în raport cu valorile şi principiile Constituţiei**, inclusiv faţă de principiul consacrat de art. 147 alin. (4) din Constituţie referitor la caracterul general obligatoriu al deciziilor instanţei constituţionale [a se vedea, cu privire la înţelesul principiului comportamentului loial al autorităţilor publice, Decizia nr. 1.257 din 7 octombrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 6 noiembrie 2009, Decizia nr. 1.431 din 3 noiembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 12 noiembrie 2010, Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 90 din 3 februarie 2012, Decizia nr. 727 din 9 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 477 din 12 iulie 2012, Decizia nr. 260 din 8 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 318 din 11 mai 2015, paragraful 30, Decizia nr. 681 din 23 noiembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.000 din 13 decembrie 2016, paragraful 21, sau Decizia nr. 767 din 14 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 131 din 21 februarie 2017, paragraful 58]. De asemenea, în acelaşi sens, Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept a subliniat că scopul dispoziţiilor constituţionale este şi acela de a permite buna funcţionare a instituţiilor, în baza cooperării loiale dintre acestea [a se vedea Avizul privind compatibilitatea cu principiile constituţionale şi statul de drept a acţiunilor Guvernului României cu privire la alte instituţii ale statului şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului de modificare a Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului de modificare şi completare a Legii nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului în România, adoptat de Comisia de la Veneţia la cea de-a 93-a Sesiune Plenară (Veneţia, 14 - 15 decembrie 2012), paragraful 87]; aceste recomandări sunt reguli cu valoare de principiu şi constituie premisele necesare exerciţiului oricărei democraţii constituţionale [a se vedea Decizia nr. 334 din 26 iunie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 407 din 5 iulie 2013, sau Decizia nr. 767 din 14 decembrie 2016, paragraful 58].

44. Având în vedere cele anterior expuse, Curtea reiterează caracterul general obligatoriu atât al dispozitivului, cât şi al considerentelor deciziilor sale, care se impun cu aceeaşi forţă tuturor subiectelor de drept (a se vedea, în acest sens, şi Decizia Plenului Curţii Constituţionale nr. 1 din 17 ianuarie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 16 din 26 ianuarie 1995, Decizia nr. 1 din 10 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 123 din 19 februarie 2014, paragraful 251, sau Decizia nr. 463 din 17 septembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 704 din 25 septembrie 2014, paragraful 32 şi urm.).

45. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi al art. 147 alin. (4) din Constituţie, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d), ale art. 29 şi art. 32 - 33 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ

În numele legii
DECIDE:

Respinge, ca inadmisibilă, excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 2 cu referire la sintagma "nu au suferit condamnări penale" din Legea nr. 90/2001 privind organizarea şi funcţionarea Guvernului României şi a ministerelor, excepţie ridicată direct de Avocatul Poporului.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică Avocatului Poporului şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 4 mai 2017.

11. VOTUL PRIN CORESPONDENȚĂ

DECIZIA nr. 799 din 18 noiembrie 2015
referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii privind votul prin corespondență, precum și modificarea și completarea Legii nr.208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente[155]

1. Pe rol se află soluționarea obiecției de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii privind votul prin corespondență, precum și modificarea și completarea Legii nr.208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, obiecție formulată de un număr de 31 de senatori.

2. Obiecția de neconstituționalitate a fost înregistrată la Curtea Constituțională cu nr.5.953/3 noiembrie 2015 și constituie obiectul Dosarului nr.1.590A/2015.

3. **În motivarea obiecției de neconstituționalitate** sunt invocate critici de neconstituționalitate intrinsecă, constând în încălcarea art.2 alin.(1), art.16 alin.(1) și art.62 alin.(1) și (3) din Constituție.

4. Cu privire la încălcarea art.2 alin.(1) din Constituție, se subliniază faptul că aceste dispoziții, precum și Codul bunelor practici în materie electorală pun accent pe garantarea corectitudinii alegerilor; or, analizând legea supusă controlului de constituționalitate, se constată că aceasta nu cuprinde prevederi care să garanteze corectitudinea votului prin corespondență. Din contră, acest mecanism se rezumă doar la o declarație pe propria răspundere a cetățeanului votant, autoritățile neavând nicio obligație în sensul garantării corectitudinii procesului electoral desfășurat potrivit legii analizate. Se arată că cetățenii români cu domiciliul sau reședința în străinătate care doresc să voteze prin corespondență au alte drepturi decât cetățenii români cu domiciliul sau reședința în țară; astfel, aceștia din urmă pot vota numai în ipoteza în care în ziua votului se află în circumscripția electorală unde își au domiciliul sau reședința, iar dacă nu se pot deplasa la secția de vot, trebuie să solicite motivat urna mobilă, în timp ce cetățenii români cu domiciliul sau reședința în străinătate își pot trimite plicurile cuprinzând voturile lor indiferent de locul în care se află în momentul acestei trimiteri, fără a se pune problema motivului pentru care nu se deplasează la o secție de votare.

5. Se mai arată că prevederile Codului bunelor practici în materie electorală impun ca listele electorale să fie permanente, or, în cazul votului prin corespondență, toți alegătorii sunt trecuți pe o listă nepermanentă ce are, practic, un caracter provizoriu, întrucât numărul alegătorilor fluctuează de la scrutin la scrutin în funcție de un factor subiectiv: dorința persoanei de a vota prin corespondență.

6. Se mai critică faptul că numărul birourilor electorale pentru votul prin corespondență nu este fix, iar regula de bază este aceea a înființării acestora după ce lista persoanelor trecute în registrul pentru votul prin corespondență este definitivă. Or, aceste reglementări diferă de cea privind înființarea secțiilor de votare din țară, în privința cărora regula este aceea a caracterului lor fix.

7. Cu privire la încălcarea art.62 alin.(1) din Constituție, se arată că votul exprimat prin corespondență nu respectă caracterul direct al votului. Astfel, se învederează faptul că, după ce

[155] Publicată în: Monitorul Oficial nr. 862 din 19 noiembrie 2015

cetățeanul a preluat plicul care conține buletinul de vot, nimeni nu controlează și este imposibil de controlat dacă cel care votează și introduce în plic buletinul este efectiv cetățeanul respectiv sau o altă persoană care votează în locul acestuia. Mai mult, caracterul direct al votului impune ca între persoana celui care votează și secția de votare unde se introduce în urnă buletinul de vot să nu se interpună o altă persoană, cerință ce nu este asigurată de legea contestată. Pentru a se conforma rigorilor constituționale, alegătorul trebuie să introducă nemijlocit buletinul său de vot în urna electorală.

8. Legea contestată nu are nicio prevedere prin care s-ar putea anula un buletin de vot al cărui conținut a fost divulgat, prin care să se controleze dacă fiecare persoană a votat individual sau care să excludă „votul în familie" și orice alte forme de influențare a votului unei persoane. Obligațiile impuse cetățeanului prin art.3 alin.(5)—(7) al legii nu pot fi controlate, ceea ce demonstrează că legiuitorul nu a fost preocupat să garanteze prin mijloace legale exigențele constituționale referitoare la exercitarea dreptului la vot, contrar art.2 alin.(1) și art.61 alin.(1) din Constituție.

9. Cu privire la încălcarea caracterului liber exprimat al votului, se constată faptul că legea analizată nu cuprinde nicio pârghie prin intermediul căreia o autoritate a statului ar putea elimina posibilitatea „votului în familie" sau, și mai grav, a votului exercitat în colectivități de angajați sub îndrumarea patronului sau a șefului.

10. O altă critică de neconstituționalitate vizează faptul că numărul de voturi neutilizate în circumscripția electorală nr.43 se adună cu cele neutilizate din celelalte circumscripții, așadar, cu cele din țară, iar prin această amalgamare se ajunge ca voturile neutilizate în circumscripția electorală nr.43 să decidă atribuirea mandatelor de deputat sau senator în multe dintre circumscripțiile din țară. Se mai arată că legea nu cuprinde nicio prevedere în sensul că aceste voturi ar fi folosite numai în circumscripția unde cetățeanul care a votat prin corespondență a avut ultimul său domiciliu. Ca atare, prevederea constituțională privind reprezentativitatea membrilor Parlamentului în funcție de numărul populației nu se va mai regăsi datorită modului de aplicare a legii și posibilelor diferențe dintre numărul cetățenilor cu domiciliul sau reședința în străinătate și norma de reprezentare prevăzută prin Legea nr.208/2015. În consecință, legea contravine art.62 alin.(3) din Constituție, care se referă la „populația țării" aflată în interiorul statului român, și nu în afara lui.

11. Se mai arată, invocându-se Decizia Curții Constituționale nr.51 din 25 ianuarie 2012 și Codul bunelor practici în materie electorală, că Legea votului prin corespondență a fost adoptată cu un vădit scop electoral și introduce o modalitate de vot total nouă în România cu mai puțin de un an de la începerea procedurilor electorale, drept pentru care se consideră că în spiritul stabilității legilor electorale sugerat de Comisia de la Veneția nu se impune aplicarea legii la alegerile din 2016.

12. Având în vedere cele anterior arătate, se apreciază că legea contestată nu garantează libertatea alegerilor parlamentare, votul direct și secret, egalitatea în fața legii, proporționalitatea mandatelor obținute cu dorința electoratului, încălcându-se, astfel, art.2 alin.(1), art.16 alin.(1) și art.62 alin.(1) și (3) din Constituție.

13. Pe rolul Curții se află și soluționarea obiecției de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii privind votul prin corespondență, precum și modificarea și completarea Legii nr.208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, obiecție formulată de un număr de 50 de deputați.

14. Obiecția de neconstituționalitate menționată la paragraful precedent a fost înregistrată la Curtea Constituțională cu nr.5.988/4 noiembrie 2015, constituie obiectul Dosarului

nr.1.599A/2015 și a fost motivată identic cu obiecția de neconstituționalitate care face obiectul Dosarului Curții Constituționale nr.1.590A/2015.

15. În conformitate cu dispozițiile art.16 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, obiecțiile de neconstituționalitate au fost comunicate președinților celor două Camere ale Parlamentului, precum și Guvernului, pentru a comunica punctul lor de vedere.

16. **Președintele Senatului,** cu Adresa nr.I/2102 din 11 noiembrie 2015, înregistrată la Curtea Constituțională cu nr.6.147/11 noiembrie 2015, a comunicat punctul său de vedere în Dosarul nr.1.590A/2015, prin care apreciază că obiecția de neconstituționalitate este întemeiată și solicită constatarea caracterului neconstituțional al legii supuse controlului de constituționalitate.

17. În acest sens, se arată că legea contestată nu stabilește garanțiile necesare pentru asigurarea unor alegeri corecte, limitându-se doar la a reglementa obligațiile alegătorului care optează pentru exprimarea votului sau prin corespondență, fără a mai stabili măsuri suplimentare de asigurare a secretului procedurilor de transmitere în țară a corespondenței electorale. Legea se rezumă să prevadă că cetățeanul votant se angajează printr-o declarație pe propria răspundere că își va exercita dreptul de vot în mod liber, direct și secret, dar nu există nicio garanție în lege care să împiedice fraude ipotetice.

18. Se arată că votul prin corespondență, așa cum este reglementat prin legea criticată, permite „votul în familie”, precum și intervenția oricăror altor persoane, altele decât cetățeanul român alegător, să își exprime voința electorală. În acest fel nu este exclus riscul de falsificare a opțiunilor electorale și nici ipotetici acțiuni de intimidare a alegătorilor. De asemenea, votul prin corespondență are ca efect stabilirea a două categorii de cetățeni votanți: unii care au la dispoziție o procedură electorală derulată în țară potrivit anumitor reguli și o alta, cu reguli diferite, desfășurată în afara țării. Potrivit legii contestate, cetățenii români cu domiciliul sau reședința stabilită în străinătate au alte drepturi electorale decât alegătorii din țară, deși și unii, și alții sunt purtători ai aceleiași suveranități naționale. Calitatea de alegător rezidă în suveranitatea națională, or aceasta este, prin esența sa, unitară.

19. Se mai susține că înlocuirea listelor electorale permanente, în cazul votului prin corespondență, cu registrul electoral cu opțiunea votului prin corespondență, care are caracter aleatoriu și, totodată, provizoriu, împiedică să se cunoască numărul real de votanți din străinătate, apărând astfel posibilitatea de fraudă a votului. De asemenea, după ce alegătorul a luat plicul care conține buletinul de vot, nimeni nu controlează dacă cel care votează este efectiv alegătorul sau o altă persoană care votează în locul acestuia. În felul acesta, ipotetic pe deplin posibil, votul poate fi fraudat.

20. Se mai apreciază că, în virtutea caracterului direct al votului, între persoana celui care votează și secția de votare unde se introduce în urnă buletinul de vot nu trebuie să se interpună o altă persoană, cerință ce nu este asigurată în legea contestată. Totodată, legea nu cuprinde nicio prevedere prin care s-ar putea anula un buletin de vot al cărui conținut a fost divulgat.

21. Având în vedere aceste aspecte, se concluzionează în sensul că dispozițiile legii nu garantează libertatea alegerilor parlamentare și nici caracterul direct și secret al votului, egalitatea în fața legii a tuturor alegătorilor, proporționalitatea mandatelor obținute în raport cu opțiunile electorale ale cetățenilor, încălcându-se, astfel, dispozițiile art.2 alin.(1), art.16 alin.(1) și (3) și art.62 alin.(1) din Constituție.

22. **Guvernul,** cu Adresa nr.5/6.186/2015 înregistrată la Curtea Constituțională cu nr.6.274/17 noiembrie 2015, a comunicat punctul său de vedere în dosarele nr.1.590A/2015 și nr.1.599A/2015, prin care apreciază că obiecția de neconstituționalitate formulată este

neîntemeiată.

23. Cu privire la criticile de neconstituționalitate raportate la art.2 alin.(1) din Constituție, se arată că acestea vizează, de fapt, probleme de aplicare a legii, iar dispozițiile art.3, 10 și 11 din legea analizată sunt în măsură să asigure caracterul corect al alegerilor în condițiile exprimării votului prin corespondență.

24. Se arată că votul prin corespondență se aplică tuturor cetățenilor români cu domiciliul sau reședința în străinătate care optează pentru această modalitate de vot. Cu privire la faptul că votul prin corespondență poate fi exercitat numai de cetățenii români cu domiciliul sau reședința în străinătate, nu și de cei care au domiciliul sau reședința în țară, se apreciază că această diferență de tratament juridic are la bază o motivare obiectivă și rezonabilă care rezultă, în principal, din distanțele lungi pe care acești cetățeni ar trebui să le parcurgă până la cea mai apropiată secție de votare, ceea ce ar putea constitui un obstacol real și obiectiv în exercitarea dreptului de a alege. Având în vedere cele anterior arătate, precum și faptul că principiul egalității nu presupune uniformitate, se conchide în sensul că dispozițiile legale criticate nu încalcă art.16 din Constituție.

25. Cu privire la încălcarea art.62 alin.(1) din Constituție, sub aspectul caracterului direct, secret sau liber exprimat al votului, se arată că art.3, 10 și 11 din legea analizată cuprind suficiente garanții în sensul asigurării acestora; mai mult, aspectele semnalate de autorii obiecției de neconstituționalitate care ar putea afecta corectitudinea votului prin corespondență, fiind situații de fapt, ar putea fi probate prin orice mijloc legal de probă de către orice persoană care are cunoștință de ele, realizându-se astfel și sancționarea concretă a situațiilor de încălcare a legii. Se mai arată că dispozițiile Codului bunelor practici în materie electorală, cod adoptat de Comisia de la Veneția, enumeră persoanele cu drept de vot care domiciliază în străinătate printre categoriile care ar putea beneficia de posibilitatea exercitării dreptului la vot prin corespondență, fără a considera *de iure* că această modalitate de votare ar afecta în vreun fel caracterul egal, secret, direct sau liber exprimat al votului. De asemenea, se susține că și criticile de neconstituționalitate raportate la art.62 alin.(3) sunt neîntemeiate, exprimarea votului prin corespondență neafectând reprezentativitatea membrilor Parlamentului în funcție de numărul populației.

26. Cu privire la criticile de neconstituționalitate raportate la statuările Curții Constituționale din Decizia nr.51 din 25 ianuarie 2012, se constată că, întrucât nu se cunoaște data la care vor fi organizate următoarele alegeri parlamentare la termen și nici data intrării în vigoare a noii legi, nu se poate aprecia cu privire la temeinicia acestora; mai mult, aceste susțineri exprimă aspecte de fapt, care urmează a fi apreciate în concret de către Curtea Constituțională.

27. **Președintele Camerei Deputaților** și **președintele Senatului** — în Dosarul nr.1.599A/2015 — nu au comunicat punctele de vedere asupra obiecției de neconstituționalitate.

28. La Dosarul Curții Constituționale nr.1.590A/2015 a fost depusă din partea Asociației Funky Citizens din București un punct de vedere, înregistrat la Curtea Constituțională cu nr.6.301 din 17 noiembrie 2015, prin care se arată că urmează a se constata prin decizia Curții Constituționale „nevoia de modificare a Legii [supuse controlului de constituționalitate — s.n.] în sensul extinderii pentru toți cetățenii români a modalității de exercitare prin corespondență a dreptului de vot în mod egal, conform art.62 alin.(1) din Constituție.

29. Curtea, având în vedere că obiecțiile de neconstituționalitate care formează obiectul dosarelor sus-menționate au conținut identic, în temeiul art.139 din Codul de procedură civilă coroborat cu art.14 din Legea nr.47/1992, a dispus conexarea Dosarului nr.1.599A/2015 la Dosarul nr.1.590A/2015, care este primul înregistrat.

CURTEA,

examinând obiecția de neconstituționalitate, punctul de vedere al președintelui Senatului și al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispozițiile legii criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr.47/1992, reține următoarele:

30. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.a) din Constituție, precum și ale art.1, 10, 15 și 18 din Legea nr.47/1992, republicată, să soluționeze obiecția de neconstituționalitate.

31. Obiectul controlului de constituționalitate îl constituie dispozițiile Legii privind votul prin corespondență, precum și modificarea și completarea Legii nr.208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente.

32. Textele constituționale invocate în susținerea obiecției de neconstituționalitate sunt cele ale art.2 alin.(1) privind suveranitatea, art.16 alin.(1) privind egalitatea în drepturi, precum și art.62 alin.(1) și (3) privind alegerea Camerelor.

(1) Admisibilitatea obiecției de neconstituționalitate

33. Curtea constată că sesizarea formulată îndeplinește condițiile de admisibilitate prevăzute de art.146 lit.a) teza întâi din Constituție atât sub aspectul obiectului său, fiind vorba de o lege adoptată și nepromulgată încă, cât și sub aspectul titularilor dreptului de sesizare, aceasta fiind semnată, pe de o parte, de un număr de 31 de senatori, iar, pe de altă parte, de un număr de 50 de deputați.

(2) Analiza pe fond a obiecției de neconstituționalitate

(2.1.) Procesul legislativ

34. Propunerea legislativă a fost înregistrată la Senat la 14 octombrie 2015 și a fost adoptată de această Cameră la data de 19 octombrie 2015 (vot: 117 pentru, 0 împotrivă), iar de Camera Deputaților la 28 octombrie 2015 (vot: 257 pentru, 30 împotrivă, 12 abțineri, 4 nu au votat).

(2.2.) Modificări legislative preconizate

35. Legea supusă controlului de constituționalitate are drept obiect reglementarea exercitării dreptului de vot prin corespondență la alegerile pentru Senat și Camera Deputaților de către cetățenii români cu drept de vot, având domiciliul sau reședința în străinătate [art.1 și 4 din lege]. Prin conținutul său normativ, aceasta stabilește o anumită procedură pentru exercitarea votului prin corespondență, reglementând drepturile și obligațiile alegătorilor, precum și competențele autorităților implicate în gestionarea acestui proces.

36. În sensul celor de mai sus, Curtea reține că, pentru exercitarea votului prin corespondență, cetățeanul român cu drept de vot, având domiciliul sau reședința în străinătate, formulează cerere de înscriere în Registrul electoral cu opțiunea pentru votul prin corespondență. Cererea se trimite misiunii diplomatice sau oficiului consular din statul de domiciliu sau reședință [art.4 din lege]. Misiunea diplomatică sau oficiul consular verifică cererea și, dacă aceasta îndeplinește condițiile prevăzute de lege, înscrie alegătorul în Registrul electoral cu opțiunea pentru votul prin corespondență [art.5 din lege].

37. În continuare, Curtea observă că Autoritatea Electorală Permanentă întocmește și tipărește listele electorale pentru votul prin corespondență și le pune la dispoziția biroului electoral de circumscripție pentru cetățenii români cu domiciliul sau reședința în afara țării. Cei ce figurează în Registrul electoral cu opțiunea pentru votul prin corespondență și au primit documentele necesare exercitării dreptului la vot prin corespondență nu sunt înscriși în listele electorale permanente [art.6 din lege]. Se constituie în România birouri electorale pentru votul prin

corespondență pentru fiecare 10.000 de alegători [art.8 din lege] pe lângă și în subordinea biroului electoral de circumscripție pentru cetățenii români cu domiciliul sau reședința în afara țării.

38. Documentele necesare exercitării dreptului de vot prin corespondență sunt următoarele: plic exterior, plic interior care conține un autocolant, certificatul de alegător, buletinul de vot prin corespondență și instrucțiunile necesare votării [art.10 din lege]. Toate aceste documente sunt introduse într-un alt plic și transmise de Compania Națională „Poșta Română" — S.A. la adresa de domiciliu sau de reședință a alegătorului. Trimiterea se va face cel mai târziu cu 30 de zile înaintea datei alegerilor [art.12 din lege].

39. După ce primește plicul cu documentele menționate, alegătorul lipește autocolantul pe opțiunea sa din buletinul de vot prin corespondență [art.10 alin.(1) lit.b) din lege], introduce buletinul în plicul interior, pe care îl sigilează, și completează, datează și semnează ograf certificatul de alegător. După efectuarea acestor operațiuni, alegătorul introduce plicul interior și certificatul de alegător în plicul exterior, pe care îl sigilează, și îl depune la orice oficiu sau cutie poștală, astfel încât să se asigure livrarea acestuia până cu 3 zile înaintea datei votării, inclusiv (ziua de joi, ora 24,00), la sediul biroului electoral pentru votul prin corespondență din România. Plicurile exterioare livrate după expirarea termenului menționat sunt anulate, fără a mai fi desigilate [art.14 din lege].

40. Primind plicurile exterioare, biroul electoral pentru votul prin corespondență asigură verificarea codurilor de bare imprimate pe plicurile exterioare și înregistrarea primirii acestora, procedează la verificarea plicului exterior — să nu fie deteriorat în asemenea măsură încât să afecteze integritatea votului prin corespondență, să fie sigilat. Dacă acesta corespunde, se desigilează și se verifică existența certificatului de alegător și a integrității plicului interior. Dacă se constată existența certificatului de alegător, iar plicul interior nu este desigilat sau deteriorat în asemenea măsură încât să afecteze integritatea votului prin corespondență, acesta din urmă se introduce în urna de vot, care se sigilează la sfârșitul fiecărei zile și se desigilează, dacă este cazul, la începutul fiecărei zile de activitate [art.15 din lege].

41. În ziua votării, după ora 21,00, biroul electoral pentru votul prin corespondență desigilează urnele de vot una câte una și desigilează plicurile interioare. Dacă în același plic interior au fost introduse mai multe buletine de vot, acestea sunt declarate nule de către biroul electoral pentru votul prin corespondență [art.16 din lege].

42. La terminarea operațiunilor tehnice de numărare, biroul electoral pentru votul prin corespondență consemnează rezultatul votului prin corespondență într-un proces-verbal, care se semnează și se înaintează la biroul electoral de circumscripție pentru cetățenii români cu domiciliul sau reședința în afara țării. Acesta din urmă asigură centralizarea proceselor-verbale astfel întocmite, precum și centralizarea rezultatelor votării. Aceste sunt predate, ulterior, Biroului Electoral Central [art.17 din lege].

43. În timpul operațiunilor de deschidere a plicurilor exterioare și a plicurilor interioare, precum și în ceea ce privește numărarea voturilor, se pot face întâmpinări de către persoanele care asistă la aceste operațiuni, partidele politice, organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale, alianțele politice sau electorale dintre acestea, precum și de către candidații independenți. Întâmpinările se soluționează pe loc, prin decizie, de către biroul electoral pentru votul prin corespondență, care este supusă contestației la biroul electoral de circumscripție pentru cetățenii români cu domiciliul sau reședința în afara țării. Deciziile acestuia sunt definitive [art.18 din lege].

(2.3.) Analiza criticilor de neconstituționalitate

(2.3.1.) Considerații generale

44. Reglementarea votului prin corespondență pentru cetățenii români cu domiciliul sau reședința în străinătate a avut în vedere asigurarea unei participări cât mai ridicate a cetățenilor români la procesul electoral, ținând cont de necesitatea aplicării în plenitudinea sa a principiului universalității votului [art.15 alin.(1) coroborat cu art.62 alin.(1) din Constituție]. Acest principiu trebuie să fie unul efectiv, nu iluzoriu, mai ales pentru categoria de cetățeni români cărora legea analizată li se adresează. Este indubitabil că, după aderarea la Uniunea Europeană, în privința libertății de mișcare s-au produs mutații fundamentale, astfel încât o mare parte a electoratului își are domiciliul/reședința în străinătate, ceea ce, în planul respectării exigențelor constituționale referitoare la alegerea Camerei Deputaților și Senatului, impune legiuitorului obligația de a reglementa modalități de vot care să se adapteze situației prezente. A refuza legiuitorului o atare competență ar echivala cu negarea evoluțiilor anterior menționate și cu limitarea modalităților de vot, acestea din urmă rămânând tributare unor realități apuse/depășite. De aceea, legiuitorul beneficiază de o marjă de apreciere în identificarea și integrarea în sistemul normativ al statului a modalităților de vot care să asigure o participare cât mai ridicată la procesul electoral. De asemenea, legiuitorul trebuie să se manifeste activ și să fie preocupat în mod constant de adaptarea legislației la realitățile de fapt existente la un moment dat.

45. De altfel, în acest sens, Curtea Constituțională Federală Germană, având a se pronunța asupra legitimității constituționale a votului prin corespondență, a statuat că „prin introducerea votului prin corespondență, legiuitorul nu și-a depășit marja de manevră de care dispune. Votul prin corespondență le deschide posibilitatea participării la alegeri și celor care, altminteri, fie din motive de sănătate, fie din alte motive temeinice s-au văzut împiedicați să-și exprime votul într-o secție de votare. În acest mod, el ține cont în mai mare măsură de principiul universalității votului, care proclamă că, de principiu, toți cetățenii să poată participa la alegeri. Dacă prin introducerea votului prin corespondență legiuitorul și-a propus să atingă o cât mai largă participare la vot, obiectiv căruia i-a acordat o deosebită importanță, totodată încredințându-i alegătorului mai multă responsabilitate în asigurarea libertății și a secretului votului decât în cazul votului exprimat în secția de votare, atunci acest lucru nu prezintă obiecțiuni de ordin constituțional. Curtea Constituțională Federală s-ar putea opune unei astfel de decizii a legiuitorului doar atunci când acesta ar atrage după sine îngrădiri excesive sau ar periclita principiile votului direct, liber, egal și secret. Dar nu acesta este cazul” (Decizia Curții Constituționale Federale din 24 noiembrie 1981 — 2BvC 1/81, BVerfGE 59, 119). Prin reglementarea votului prin corespondență, „legiuitorul a răspuns unei mobilități tot mai mari, caracteristică în societatea de astăzi și orientării tot mai accentuate pentru un stil de viață individual. El trebuie să se lase călăuzit de obiectivul de a atinge o participare cât mai largă la vot” (Decizia Curții Constituționale Federale din 9 iulie 2013 — BverfG, 2BvC 7/10).

46. Așadar, astfel cum se exprimă Curtea Constituțională Federală Germană, „principiul universalității votului asociat cu votul prin corespondență reprezintă una dintre opțiunile constituționale fundamentale, contrapusă, însă, principiilor libertății, secretului și publicității votului de natură să justifice restricții în privința altor opțiuni fundamentale ale Constituției” (Decizia Curții Constituționale Federale din 9 iulie 2013 — BverfG, 2BvC 7/10). De aceea, legiuitorul are obligația constituțională de a configura legea electorală într-o manieră care să asigure un just echilibru între opțiunile fundamentale aflate în coliziune.

47. Având în vedere cele anterior expuse, revine Curții Constituționale competența de a verifica dacă prin garanțiile asociate votului prin corespondență legiuitorul a reușit să stabilească un just echilibru, pe de o parte, între principiul universalității raportat la dreptul la vot [art.15

alin.(1) coroborat cu art.62 alin.(1) din Constituție] și principul suveranității naționale, caracterul liber și corect al alegerilor, caracterul direct, secret și liber exprimat al votului, pe de altă parte.

(2.3.2.) Analiza criticilor de neconstituționalitate ale dispozițiilor Legii privind votul prin corespondență, precum și modificarea și completarea Legii nr.208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente raportate la art.2 alin.(1) din Constituție

48. Cu privire la critica de neconstituționalitate referitoare la faptul că numărul de voturi neutilizate în circumscripția electorală nr.43 — *Circumscripția electorală pentru cetățenii români cu domiciliul în afara țării* se adună cu cele neutilizate din celelalte circumscripții, așadar, cu cele din țară, iar prin această amalgamare se ajunge ca voturile neutilizate în circumscripția electorală nr.43 să decidă atribuirea mandatelor de deputat sau senator în multe dintre circumscripțiile din țară, se constată că aceasta vizează, în realitate, dispozițiile art.94 din Legea nr.208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.553 din 24 iulie 2015, dispoziții referitoare la voturile neutilizate și la cele inferioare coeficientului electoral de circumscripție, precum și la repartizarea centralizată a mandatelor. Astfel, voturile exprimate în străinătate, în logica Legii nr.208/2015, în măsura în care sunt neutilizate sau inferioare coeficientului electoral de circumscripție se însumează cu cele neutilizate/inferioare coeficientului electoral de circumscripție din țară. Prin urmare, critica nu vizează conținutul propriu-zis al legii supuse controlului de constituționalitate de vreme ce și până la adoptarea acesteia atribuirea mandatelor prin repartizare centralizată lua în calcul voturile din străinătate. Or, legiuitorul nu poate stabili un regim juridic distinct al voturilor prin corespondență, mai precis o valorizare și valorificare distinctă a acestora față de voturile exprimate în străinătate la secțiile de vot.

49. Referitor la critica de neconstituționalitate astfel formulată, mai precis la faptul că numărul de voturi neutilizate sau inferioare coeficientului electoral în circumscripția electorală nr.43 — *Circumscripția electorală pentru cetățenii români cu domiciliul în afara țării* — așadar al cetățenilor care votează în străinătate — se adună cu cele neutilizate din celelalte circumscripții sau inferioare coeficientului electoral al circumscripției electorale respective, influențând, astfel, rezultatul atribuirii mandatelor din țară, se constată că această realitate normativă a existat încă de la primele alegeri parlamentare sub imperiul Constituției din 1991. Astfel, după adoptarea acesteia, Legea nr.68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.164 din 16 iulie 1992, prevedea repartizarea și atribuirea mandatelor de deputat și senator prin stabilirea coeficientului electoral al circumscripției electorale respective, iar fiecărei liste i se repartizau atâtea mandate de câte ori coeficientul electoral al circumscripției electorale se includea în voturile valabil exprimate pentru acea listă. Voturile neutilizate sau inferioare coeficientului electoral al circumscripției electorale respective erau însumate pe întreaga țară. Numărul voturilor astfel obținute de fiecare partid, formațiune politică sau coaliție a acestora se împărțea la 1, 2, 3, 4 etc., făcându-se atâtea operații de împărțire câte mandate nu au putut fi atribuite la nivelul circumscripțiilor electorale; câturile rezultate din împărțire, indiferent de lista din care proveneau, se clasificau în ordine descrescătoare, până la concurența numărului de mandate neatribuite; cel mai mic din aceste câturi constituia coeficientul electoral pe țară, pentru deputați și, separat, pentru senatori; fiecărui partid, fiecărei formațiune politică sau coaliție a acestora i se vor repartiza atâtea mandate de deputați sau, după caz, de senatori de câte ori coeficientul electoral pe țară se cuprinde în numărul total al voturilor valabil exprimate pentru partidul,

formațiunea politică sau coaliția respectivă, rezultat din însumarea pe țară a voturilor neutilizate și a celor inferioare coeficientului electoral de circumscripție [art.66 alin.(5) din lege]. Este o aplicare a metodei d'Hondt de atribuire a mandatelor. De asemenea, este de reținut faptul că cetățenii români care votau în străinătate aparțineau de circumscripția electorală București, la nivelul țării fiind organizate 42 de circumscripții electorale [art.20 alin.(1) coroborat cu art.3 alin.(6) și anexa nr.1 la lege].

50. Aceeași situație se regăsește și în conținutul normativ al Legii nr.373/2004 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.887 din 29 septembrie 2004, atât referitor la metoda folosită pentru atribuirea mandatelor [a se vedea art.91 alin.(4) din lege], cât și la inexistența unei circumscripții speciale pentru cetățenii străini [art.23 alin.(1) coroborat cu art.3 alin.(6) și anexa nr.1 la lege].

51. În schimb, odată cu adoptarea Legii nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului și pentru modificarea și completarea Legii nr.67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, a Legii administrației publice locale nr.215/2001 și a Legii nr.393/2004 privind Statutul aleșilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.196 din 13 martie 2008, se constituie și o circumscripție separată pentru românii cu domiciliul în afara României (art.10 din lege), metoda de atribuire a mandatelor rămânând aceeași [art.48 alin.(6) din lege]. Aceeași situație o regăsim și în Legea nr.208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente [art.4 și art.94 alin.(7) din lege].

52. Având în vedere cele anterior arătate, Curtea constată că problema ridicată de autorii obiecției de neconstituționalitate cu referire la modul de repartizare și atribuire a mandatelor nu face obiectul de reglementare al legii analizate, ci al Legii nr.208/2015, drept pentru care critica de neconstituționalitate astfel formulată nu poate constitui obiectul analizei Curții Constituționale.

53. Cu privire la criticile referitoare la faptul că legea analizată nu cuprinde prevederi care să garanteze corectitudinea votului prin corespondență, că, în cazul votului prin corespondență, toți alegătorii sunt trecuți pe o listă nepermanentă ce are, practic, un caracter provizoriu, întrucât numărul alegătorilor fluctuează de la scrutin la scrutin în funcție de un factor subiectiv: dorința persoanei de a vota prin corespondență, și că numărul birourilor electorale pentru votul prin corespondență nu este fix spre deosebire de secțiile de votare din țară, Curtea constată că și acestea sunt neîntemeiate pentru motivele reținute în continuare.

54. Dispozițiile art.4 alin.(1) și (4) din lege prevăd obligația cetățeanului cu domiciliul sau reședința în străinătate să se înscrie în Registrul electoral cu opțiunea pentru votul prin corespondență printr-o cerere depusă în acest sens începând cu data de 1 aprilie a anului în care au loc alegerile parlamentare și până la data expirării a 48 de ore de la data începerii perioadei electorale. Misiunile diplomatice și oficiile consulare verifică cererea depusă și înscriu această opțiune în Registrul electoral în termenul prevăzut de art.5 alin.(1) din lege. După expirarea acestui termen, cetățeanul poate verifica on-line înscrierea sa în Registrul electoral cu opțiunea pentru votul prin corespondență [art.5 alin.(3) din lege].

55. Așadar, procedura de înscriere în Registrul electoral cu opțiunea pentru votul prin corespondență este una transparentă, cetățeanul având dreptul atât de a solicita înscrierea, cât și de a verifica dacă această operațiune a fost realizată. De asemenea, autoritatea care înscrie datele cetățeanului în Registrul electoral va confrunta datele furnizate de acesta cu datele deja existente în registru. Astfel, înscrierea se realizează de către și sub controlul statului — misiunea diplomatică/oficiul consular corespunzător, dublat de dreptul alegătorului de a verifica, în mod

direct, corectitudinea datelor înscrise. De altfel, în sensul necesității înregistrării alegătorului cu domiciliul/reședința în străinătate în vederea facilitării exercitării dreptului său de vot s-a pronunțat și Curtea Constituțională din Ungaria prin Hotărârea nr.1/2013 (I.7), paragraful 77.

56. În acest context, este de subliniat faptul că, deși este o modalitate alternativă de vot, odată ce alegătorul a fost înscris în Registrul electoral pentru votul prin corespondență, acesta urmează a vota numai prin această modalitate, ce devine, practic, obligatorie, expresie a principiului *electa una via*. Excepțiile de la această regulă sunt cele care țin de problemele inerente care apar în orice procedură electorală [pierderea, furtul, deteriorarea sau distrugerea documentelor de vot, din motive neimputabile alegătorului, neprimirea documentelor de vot într-un termen de până la 20 de zile înaintea datei votării — art.11 alin.(4) din lege].

57. După ce alegătorii au fost înscriși în registrul menționat, Autoritatea Electorală Permanentă întocmește și tipărește listele electorale pentru votul prin corespondență [art.6 alin.(1) din lege], iar cei cuprinși în această listă și față de care există dovada primirii documentelor necesare exercitării dreptului la vot prin corespondență nu vor figura în listele electorale permanente întocmite pentru scrutinul respectiv [art.6 alin.(4) din lege]. În privința modului concret de desfășurare a operațiunilor tehnice de primire de către alegător a plicului cuprinzând documentele necesare exprimării votului prin corespondență, se constată că dispozițiile art.6 alin.(4) coroborate cu cele ale art.3 alin.(3) și art.10 alin.(5) și (6) din lege stabilesc că, indiferent de modul de transmitere a documentelor necesare exercitării dreptului de vot prin corespondență către alegători, se va solicita dovada primirii acestora, dovadă care va fi transmisă de Compania Națională „Poșta Română” — S.A. către Autoritatea Electorală Permanentă; de asemenea, dispozițiile art.12 din lege prevăd că aceste documente trebuie transmise către alegători până cel mai târziu cu 30 de zile înaintea datei alegerilor. *Per a contrario* rezultă că cei care, deși înscriși în Registrul electoral cu opțiunea pentru votul prin corespondență, vor fi înscriși în listele electorale permanente dacă nu există o dovadă a primirii documentelor. Este de observat faptul că legea criticată prin art.24 pct.2 modifică art.49 alin.(3) din Legea nr.208/2015 asigurând corelarea termenelor din prezenta lege și cea cadru, respectiv Legea nr.208/2015, ceea ce a permis ca întocmirea listelor electorale permanente din străinătate să fie realizată după ce sunt întocmite listele pentru votul prin corespondență. De asemenea, ca o consecință firească a celor arătate, dacă alegătorul comunică Autorității Electorale Permanente cele prevăzute de art.11 alin.(4) din lege, el va putea vota la secția de votare, conform legii, prin derogare de la art.3 alin.(3) din lege.

58. În consecință, Curtea reține că, într-adevăr, se întocmește o listă electorală care cuprinde un număr variabil de alegători, în funcție de opțiunea acestora pentru votul prin corespondență, iar aceștia, dacă există dovada primirii documentelor necesare exercitării dreptului la vot prin corespondență, nu mai figurează în listele electorale permanente prevăzute de art.49 din Legea nr.208/2015. O atare prevedere ține cont de necesitatea creării unui mecanism care să prevină exercitarea votului de către același alegător atât prin corespondență, cât și la secția de vot. Dacă nu ar exista listele anterior menționate, acesta ar putea vota de 2 ori; or, în modul arătat există o evidență clară a celor care și-au exprimat dorința de a vota prin corespondență, ca alternativă a votului la secția de votare, iar prin faptul că alegătorul nu figurează în lista electorală permanentă se previne exercitarea unui nou vot la secția de votare. Mai mult, listele electorale permanente din străinătate se transmit biroului electoral pentru cetățenii români cu domiciliul sau reședința în afara țării [art.49 alin.(3) din Legea nr.208/2015], iar cele din țară se primesc de către birourile electorale ale secțiilor de votare de la primari [art.18 lit.a) din Legea nr.208/2015].

59. Înființarea birourilor electorale pentru votul prin corespondență pentru fiecare 10.000

alegători care au optat pentru acest vot este, de asemenea, o chestiune care ține de specificul situației, în sensul că numărul acestora va fi cunoscut de abia la expirarea termenului pentru care se putea opta pentru acest vot. Diferențele existente între înființarea acestor birouri electorale și a celor din țară nu este o chestiune care să imprime un caracter incorect alegerilor, ci o măsură pur organizatorică de natură să asigure funcționalitatea sistemului în raport cu numărul de cetățeni care optează să voteze prin corespondență.

60. Prin urmare, având în vedere modul de structurare a operațiunilor tehnice de organizare, comunicare și evidență, precum și configurarea [cele prevăzute la art.6, 11 și 12 din legea criticată] și reconfigurarea unor termene din Legea nr.208/2015 [cel prevăzut la art.49 alin.(3) coroborat cu art.23 alin.(6)] este asigurată coerența mecanismului de control al procesului electoral anterior exercitării efective a votului prin corespondență.

61. Cu privire la votarea propriu-zisă și transmiterea buletinului de vot prin corespondență se constată că legea impune anumite cerințe în sarcina alegătorului cu privire la modul concret de votare, având în vedere specificul votului prin corespondență, și, de asemenea, impune obligația ca alegătorul să se asigure că livrarea plicului exterior se va face până cu 3 zile înaintea datei votării, inclusiv, la sediul biroului electoral pentru votul prin corespondență – cu alte cuvinte până în ziua de joi ora 24,00 din săptămâna în care au loc alegerile. Această ultimă obligație are în vedere necesitatea evitării votului exprimat de 2 ori, întrucât, în acest fel, deja se cunosc alegătorii care au apelat la votul prin corespondență, aceștia nemaiputându-se prezenta la secția de vot și eventual să voteze pe liste suplimentare. Mai mult, acest termen de 3 zile este necesar pentru verificarea codurilor de bare imprimate pe plicurile exterioare și înregistrarea primirii acestora [art.15 alin.(1) din lege] și să se evite exercitarea dreptului la vot la secția de votare în mod fraudulos. Dacă nu ar fi existat acest termen de 3 zile alegătorul ar fi putut exercita votul prin corespondență într-un interval de timp imediat anterior sau chiar în ziua alegerilor și, ulterior, în lipsa unei evidențe în timp real al înregistrării plicului exterior, declarând că a pierdut documentele trimise potrivit art.10 din lege, să voteze și la secția de votare.

62. În consecință, livrarea plicului exterior într-un termen de 3 zile inclusiv înainte de data alegerilor este o garanție a desfășurării corecte a alegerilor, evitându-se exprimarea votului de către alegător de două ori.

63. Dovadă că există o comunicare între biroul electoral pentru votul prin corespondență și secțiile de vot din străinătate stă modificarea corespunzătoare, prin art.24 pct.5 din legea analizată, a dispozițiilor art.84 alin.(4) lit.a) din Legea nr.208/2015, care urmează a avea următorul cuprins: *„În baza rezultatelor generate de Sistemul informatic de monitorizare a prezenței la vot și de prevenire a votului ilegal, a comunicărilor efectuate prin intermediul acestuia și a verificării actului de identitate, președintele biroului electoral al secției de votare: a) oprește de la votare persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani până în ziua votării și persoana care și-a pierdut drepturile electorale și persoana care a optat să voteze prin corespondență [...]”*.

64. Așadar, trebuie să existe o legătură între biroul electoral al secției de votare și biroul electoral pentru votul prin corespondență prin Sistemul informatic de monitorizare a prezenței la vot și de prevenire a votului ilegal atât pentru determinarea alegătorilor care au optat pentru votul prin corespondență, cât și a celor care și-au exercitat efectiv votul pe această cale.

65. Se mai reține că documentele necesare votării (plicul exterior, plicul interior, autocolantul și certificatul de alegător) cuprind elemente de siguranță [art.10 și 11 din lege], iar buletinul de vot prin corespondență are imprimat pe prima pagină mențiunea „Buletin de vot prin corespondență” [art.13 din lege], asigurându-se, astfel, evidența și caracterul veridic al acestor

documente atât la trimiterea lor către alegător, cât și la primirea lor de către biroul electoral pentru votul prin corespondență, după exercitarea dreptului de vot de către alegător.

66. De asemenea, prevederile titlului IX — *Infracțiuni electorale* din partea specială a Codului penal sunt aplicabile și în cazul votului prin corespondență; de altfel, raportat la particularitățile votului prin corespondență, dispozițiile art.3 alin.(2), (5) și (6) din lege fac chiar trimitere expresă la legea penală în ipoteza încălcării obligației alegătorului de a vota prin corespondență o singură dată, a nerespectării caracterului secret al votului, a divulgării opțiunii de vot exprimate prin corespondență către alte persoane sau a exercitării dreptului de vot prin corespondență realizat în numele sau în locul altui alegător.

(2.3.3.) Analiza criticilor de neconstituționalitate ale dispozițiilor Legii privind votul prin corespondență, precum și modificarea și completarea Legii nr.208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente raportate la art.16 alin.(1) din Constituție

67. Cu privire la critica de neconstituționalitate referitoare la faptul că cetățenii români cu domiciliul sau reședința din străinătate care doresc să voteze prin corespondență au alte drepturi decât cetățenii români cu domiciliul sau reședința în țară, întrucât aceștia primii își pot trimite plicurile cuprinzând voturile lor indiferent de locul în care se află în momentul acestei trimiteri, spre deosebire de ultima categorie menționată, se constată că pct.I art.3.2.iii) din Liniile directoare ale Codului bunelor practici în materie electorală, adoptat de Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneția, 18—19 octombrie 2002), prevede că „votarea prin corespondență poate fi permisă numai în cazul în care activitatea serviciilor poștale este sigură și fiabilă, dreptul de a vota prin corespondență poate fi acordat persoanelor internate în spital, deținuților, persoanelor cu mobilitate redusă sau persoanelor cu drept de vot care domiciliază în străinătate; frauda sau intimidarea nu trebuie să fie permise”. De asemenea, pct.38—40 din Raportul explicativ al Codului detaliază noțiunea de „vot prin corespondență”, subliniindu-se caracterul de excepție al acestei modalități de vot, circumscrisă sferei persoanelor menționate în liniile directoare ale Codului.

68. În consecință, Curtea reține că tratamentul juridic diferențiat de care se bucură cele două categorii de cetățeni, cei cu domiciliul în țară, respectiv reședința și domiciliul în străinătate, sub aspectul accesului la votul prin corespondență, se datorează situațiilor obiectiv diferite în care aceștia se află. Criteriul domiciliului în țară/străinătate este unul obiectiv și rezonabil pentru aplicarea unui asemenea tratament juridic. Astfel, se reține că în străinătate fiind organizate mai puține secții de votare pot exista dificultăți insurmontabile pentru alegători atât sub aspectul numărului acestora raportat la numărul secțiilor de votare, cât și sub aspectul distanțelor și al dispersiei teritoriale a alegătorilor/secțiilor de votare. În schimb, în țară, pentru a surmonta unele dificultăți specifice în exercitarea dreptului de vot, legiuitorul a pus la dispoziția alegătorilor o altă modalitate specifică de vot care nu presupune prezența fizică a acestora la secția de votare; această modalitate de votare vizează cetățenii cu drept de vot care nu se pot deplasa la sediul secției de votare din cauză de boală sau invaliditate în privința cărora se poate utiliza o urnă specială pentru exercitarea dreptului de vot [a se vedea art.85 alin.(10) din Legea nr.208/2015]. În consecință, prin aplicarea votului prin corespondență numai în privința cetățenilor români cu domiciliului sau reședința în străinătate se asigură egalitatea materială între aceștia și cetățenii români cu domiciliul în țară; legiuitorul este în drept să reglementeze/folosească mijloace diferite pentru a atinge, prin prisma finalității acțiunii sale, egalizarea celor două categorii de cetățeni antereferite sub aspectul exercitării dreptului la vot (cu privire la noțiunile de egalitate materială

și formală, a se vedea Decizia nr.1.541 din 25 noiembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.30 din 13 ianuarie 2011, Decizia nr.85 din 28 februarie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.227 din 19 aprilie 2013, Decizia nr.524 din 12 decembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.84 din 3 februarie 2014, Decizia nr.542 din 15 octombrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.899 din 11 decembrie 2014, paragraful 30, Decizia nr.633 din 11 noiembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.16 din 9 ianuarie 2015, paragraful 19, Decizia nr.27 din 3 februarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.197 din 25 martie 2015, paragraful 17, Decizia nr.45 din 17 februarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.366 din 27 mai 2015, paragraful 18, Decizia nr.576 din 29 septembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.827 din 5 noiembrie 2015, paragraful 17).

69. Toate acestea demonstrează că cele două categorii de cetățeni nu se află în aceeași situație de fapt pentru a li se aplica un tratament juridic analog sau identic.

70. De altfel, o situație similară întâlnim în state precum Italia, Polonia sau Ungaria, unde, de principiu, votul prin corespondență este permis numai în situația în care cetățeanul nu locuiește în țară.

(2.3.4.) Analiza criticilor de neconstituționalitate ale dispozițiilor Legii privind votul prin corespondență, precum și modificarea și completarea Legii nr.208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente raportate la art.62 alin.(1) din Constituție

71. Cu privire la încălcarea art.62 alin.(1) din Constituție, sub aspectul caracterului direct al votului, Curtea reține că acesta vizează exprimarea directă, nemijlocită a dreptului de vot, fiind consecința caracterului său personal opus votului mijlocit sau delegat, elemente care circumscriu votul indirect. Cu alte cuvinte, între alegătorul care își exprimă dreptul de vot și organul reprezentativ supus alegerii nu se mai interpun alte persoane ori structuri care să schimbe opțiunea alegătorului. Cu privire la votul indirect, exemplificativ se rețin dispozițiile art.71 din Legea nr.70/1991 privind alegerile locale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.239 din 28 noiembrie 1991, anterior modificării sale prin Legea nr.25/1996 pentru modificarea și completarea Legii nr.70/1991 privind alegerile locale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.77 din 13 aprilie 1996, potrivit cărora *„Alegerea membrilor consiliilor județene se face prin vot indirect, de către un corp de electori, în termen de 30 de zile de la constituirea consiliilor locale din județe.*

Corpul de electori este format din totalitatea membrilor consiliilor locale din județul respectiv, legal constituite”.

72. De asemenea, tot prin vot indirect este ales, spre exemplu, Președintele Statelor Unite ale Americii sau Senatul francez.

73. Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, pentru ca votul alegătorului să fie unul direct acesta trebuie să se pronunțe asupra candidatului/listei de candidați; de aceea, atribuirea mandatelor de parlamentar către persoane de pe o listă care nu este votată de alegători contravine caracterului direct al votului reglementat de art.62 alin.(1) din Constituție [a se vedea Decizia Curții Constituționale nr.1.177 din 12 decembrie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.871 din 20 decembrie 2007]. Cu alte cuvinte, caracterul direct al votului se referă la opțiunea nemijlocită a alegătorului de a alege el însuși un anumit candidat/o anumită listă electorală, și nu de a introduce buletinul de vot în urnă. Or, în procedura votului prin corespondență alegătorul este cel care prin lipirea autocolantului pe opțiunea sa electorală din

buletinul de vot prin corespondență [art.10 alin.(1) lit.b) din lege] își exprimă direct votul deoarece între votul său astfel exprimat și finalul operațiunii, respectiv alegerea membrilor Camerei Deputaților sau Senatului, după caz, nu există nicio interpunere din partea vreunei persoane/ vreunui organism electoral. Referitor la faptul că alegătorul nu are o conduită civică corespunzătoare sau la aspectele de fapt ce pot fi întâmpinate în procesul electoral sunt chestiuni care nu privesc textul normativ al legii, ci elemente exterioare acestuia. În consecință, nu se pot reține criticile de neconstituționalitate referitoare la încălcarea caracterului direct al votului.

74. Cu privire la încălcarea art.62 alin.(1) din Constituție, sub aspectul caracterului secret al votului, Curtea reține că acesta semnifică exprimarea voinței alegătorului în condiții de libertate și intimitate în vederea asigurării protecției sale împotriva oricăror forme de presiune cu care s-ar putea confrunta, consecință a dezvăluirii opțiunii sale electorale. Dreptului alegătorului la exprimarea secretă a votului său îi corespunde și obligația de a respecta dreptul de vot al celorlalți în sensul ca el însuși să nu exercite presiuni asupra altor persoane pentru a cunoaște, influența ori controla opțiunea de vot a altor alegători. Votul prin corespondență, ca modalitate de vot, pe lângă responsabilitatea alegătorului în protecția secretului propriului său vot, este însoțită de o serie de garanții legale din partea autorităților publice de natură a proteja secretul votului.

75. Astfel, lipirea autocolantului pe opțiunea din buletinul de vot, introducerea imediată a acestuia în plicul interior și, ulterior, introducerea plicului interior în cel exterior, ambele plicuri fiind sigilate în mod corespunzător, constituie tot atâtea garanții pentru asigurarea secretului votului. Mai mult, biroul electoral pentru votul prin corespondență, primind plicul exterior, îl desigilează, fără să desigileze plicul interior care conține buletinul de vot cu opțiunea alegătorului. Plicurile interioare sigilate se introduc în urna de vot, care se sigilează la sfârșitul fiecărei zile și se desigilează la începutul fiecărei zile, dacă este cazul, pentru introducerea altor plicuri interioare. De menționat că plicurile interioare deteriorate care nu asigură secretul votului sunt anulate și nu sunt introduse în urnă. Odată cu introducerea în urnă, plicurile interioare se „depersonalizează”, în sensul că nu se mai poate controla/cunoaște/devoala/verifica identitatea celui care a votat. Mai mult, votarea la secțiile de vot se încheie, potrivit art.82 alin.(3) din Legea nr.208/2015, în ziua votului la ora 21, oră după care se desigilează urnele de vot și plicurile interioare.

76. Curtea reține că, în ipoteza în care plicul exterior este desigilat sau deteriorat în asemenea măsură încât este de natură să afecteze integritate votului prin corespondență sau dacă plicul interior este desigilat sau deteriorat în asemenea măsură încât este de natură să afecteze integritate votului prin corespondență, se anulează plicul exterior/interior prin decizie a biroului electoral pentru votul prin corespondență [a se vedea art.15 alin.(3) și (6) din lege]; cu alte cuvinte, voturile prin corespondență care nu respectă caracterul secret al votului nu sunt luate în considerare și, prin urmare, nu sunt introduse în urna de vot tocmai pentru că ele nu sunt apte să producă consecințe juridice, nefiind secrete.

77. Cele anterior menționate demonstrează faptul că există un cadru normativ coerent pentru păstrarea secretului votului prin corespondență, astfel încât funcționarii statului care pun în aplicare mecanismul votului prin corespondență au reprezentarea clară a obligațiilor și responsabilităților care le revin atât din punct de vedere substanțial, cât și procedural.

78. Faptul că alegătorul nu are o conduită civică corespunzătoare sau referirile cu privire la aspectele de fapt ce pot fi întâmpinate în procesul electoral („vot în familie” sau „sub supravegherea angajatorului”) sunt chestiuni care nu privesc textul normativ al legii, ci elemente exterioare acestuia. De altfel, legea prevede, la art.11 alin.(2), că certificatul de alegător cuprinde

și o declarație pe propria răspundere a alegătorului privind exercitarea în mod liber, direct și secret a dreptului de vot, care trebuie datată și semnată olograf de către acesta. Însă, legea nu poate decât să constituie premisele normative necesare exercitării corespunzătoare a votului, iar acțiunea legii trebuie completată cu o conduită de aceeași natură a cetățeanului. Fiecare cetățean, în condițiile normative prescrise și cu o conduită caracterizată de discreția necesară oricărui proces electoral, are toate garanțiile necesare asigurării caracterului secret al votului. În consecință, nu se pot reține criticile de neconstituționalitate referitoare la încălcarea caracterului secret al votului.

79. În același sens, Curtea Constituțională Federală Germană a statuat că, „la exercitarea votului prin corespondență, alegătorul este lăsat în mare măsură să poarte singur grija de a asigura secretul și libertatea votului. (...) De asemenea, alegătorul trebuie să ia inițiativa de a-și procura documentele necesare votului prin corespondență. Totodată, el are obligația de a completa personal buletinul de vot fără să poată fi văzut de un altul, de a pune singur buletinul în plicul interior, sigilat (...)" (Decizia Curții Constituționale Federale din 15 februarie 1967, 2 BvC 2/66, BVerfGE 21, 200). „De obicei acest lucru nu comportă vreo dificultate, însă dacă există totuși temeri că libertatea și secretul votului i-ar putea fi influențate de prezența unui terț, atunci alegătorul poate și trebuie să îi atragă atenția asupra dreptului său de a-și exprima votul în mod liber și secret, precum și asupra îndatoririi sale de a completa buletinul de vot fără a putea fi văzut de altcineva, de a-l introduce în plic și de a atesta sub jurământ că a marcat personal buletinul de vot. Iar dacă în acest sens roagă să fie lăsat singur ca să își completeze buletinul de vot și să sigileze plicul interior, atunci de regulă terțul va da curs solicitării. În cazul când alegătorul consideră că nu este posibil să își asigure, fie acest mod, fie în oricare altul, secretul votului și libera sa opțiune, el poate renunța să își mai procure ori să utilizeze documentele necesare votului prin corespondență, care se eliberează doar la cerere, iar dacă circumstanțele excepționale nu îi îngăduie nicio altă variantă, să se vadă silit să renunțe chiar la vot — așa cum era cazul și mai înainte de introducerea votului prin corespondență" (Decizia Curții Constituționale Federale din 24 noiembrie 1981—2BvC 1/81, BVerfGE 59, 119). Totodată, Tribunalul Constituțional Polonez, prin Hotărârea K 9/11 din 20 iulie 2011, a avut o abordare similară cu privire la problema caracterului secret al votului.

80. Cu privire la încălcarea art.62 alin.(1) din Constituție, sub aspectul caracterului liber exprimat al votului, Curtea reține că cele anterior menționate la paragrafele 78 și 79 sunt valabile *mutatis mutandis*. De asemenea, legea nu îl pune pe cetățean în situația de a fi obligat sau condiționat de alți eventuali participanți la procesul electoral în exprimarea votului său și nici nu îl obligă să voteze într-un anume fel, ci îi asigură toate condițiile ca potrivit conștiinței și opțiunii sale politice să își exercite dreptul la vot. De altfel, raportat la criticile de neconstituționalitate formulate cu privire la încălcarea caracterului liber exprimat al votului, Curtea constată că, în realitate, acestea vizează aspectele ce țin de caracterul secret al votului.

81. Concluzionând, Curtea reține că acțiunea statului este dozată în funcție de specificul votului prin corespondență, iar cetățeanul, respectând prevederile legii, în acord cu art.1 alin.(5) din Constituție, concură la respectarea principiilor și exigențelor care trebuie să guverneze procesul electoral. Desigur, nimic nu îl oprește pe cetățean să nu solicite înscrierea în Registrul electoral cu opțiunea pentru votul prin corespondență și să voteze la secția de votare dacă apreciază că asupra sa ar putea fi exercitate presiuni (din mediul său relațional sau chiar externe acestuia) incompatibile cu natura liber exprimată a votului.

82. De asemenea revine autorităților competența și, totodată, obligația a veghea în permanență la asigurarea atât a unui cadru normativ apt să garanteze exigențele anterior arătate, cât și a unui

mecanism administrativ eficient care să răspundă la problemele inerente de punere în aplicare a prezentului act normativ.

83. *Obiter dictum*, Curtea Constituțională Federală Germană a statuat, în același sens, că „Legiuitorul și autoritățile de reglementare trebuie să verifice permanent atât normele existente, cât și formele de manipulare a votului prin corespondență, în funcție de noile evoluții ce pot releva pericole neprevăzute până atunci pentru integritatea alegerilor. Iar dacă de aici ies la iveală abuzuri de natură să pună în pericol libertatea sau secretul votului, atunci se naște obligația constituțională de a completa sau modifica reglementarea inițială în scopul remedierii sale. (...). În mod similar, organele electorale și autoritățile locale cu atribuții de punere în aplicare a reglementărilor sunt obligate să vegheze și să asigure, în cadrul mijloacelor de care dispun, că secretul votului și libertatea de vot rămân garantate și în cazul exercitării votului prin corespondență" (a se vedea Decizia Curții Constituționale Federale Germane din 24 noiembrie 1981—2BvC 1/81, BVerfGE 59, 119).

(2.3.5.) Analiza criticilor de neconstituționalitate ale dispozițiilor Legii privind votul prin corespondență, precum și modificarea și completarea Legii nr.208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente raportate la art.62 alin.(3) din Constituție

84. Cu privire la invocarea art.62 alin.(3) din Constituție se constată că acest text se referă la cetățenii români care locuiesc pe teritoriul țării la un moment dat, așadar, au fie domiciliul, fie reședința pe teritoriul acesteia. Însă acest text vizează stabilirea numărului de mandate de senatori/deputați în funcție de criteriul antereferit, și nu la modul de atribuire a mandatelor. Or, criticile de neconstituționalitate vizează faptul că cetățenii români cu domiciliul sau reședința în străinătate contribuie la atribuirea mandatului aleșilor din circumscripțiile electorale din țară, aspect nereglementat de art.62 alin.(3) din Constituție. Astfel, sfera de incidență a dispozițiilor art.62 alin.(3) din Constituție nu vizează legea criticată, ci Legea nr.208/2015, drept pentru care critica de neconstituționalitate astfel formulată nu poate constitui obiectul analizei Curții Constituționale [a se vedea și paragraful 52 al deciziei].

(2.3.6.) Analiza criticilor de neconstituționalitate ale dispozițiilor Legii privind votul prin corespondență, precum și modificarea și completarea Legii nr.208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente raportate la exigențele stabilite prin Decizia Curții Constituționale nr.51 din 25 ianuarie 2012 și Codul bunelor practici în materie electorală referitoare la modificarea cadrului electoral cu 1 an înainte de data alegerilor

85. Curtea reține că pct.65 din Raportul explicativ al Codului bunelor practici în materie electorală prevede că „Ceea ce trebuie evitat este nu atât modificarea sistemelor de scrutin — ele pot fi întotdeauna îmbunătățite —, ci modificarea lor frecventă sau cu puțin timp (mai puțin de un an) înainte de alegeri. Chiar în absența unei intenții de manipulare, modificările vor fi dictate de interesele iminente ale partidului politic".

86. Prin Decizia nr.51 din 25 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.90 din 3 februarie 2012, și Decizia nr.682 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.473 din 11 iulie 2012, Curtea, luând în discuție, în acest context, forța juridică a dispozițiilor Codului bunelor practici în materie electorală, elaborat de Comisia de la Veneția, invocat de autorii sesizării, a reținut că, „într-adevăr, acest act nu are un caracter obligatoriu, însă recomandările sale constituie coordonate ale unui scrutin democratic, în raport cu care statele — care se caracterizează ca aparținând acestui tip de regim — își pot manifesta opțiunea liberă în materie electorală, cu respectarea drepturilor fundamentale ale omului, în

general, și a dreptului de a fi ales și de a alege, în special”. Reținând că au fost aduse modificări substanțiale legii electorale cu mai puțin de 1 an înainte de data alegerilor, ceea ce a subliniat instabilitatea legislativă existentă în materie electorală, Curtea a constatat neconstituționalitatea legii supuse controlului său de constituționalitate, aceasta fiind contrară dispozițiilor constituționale ale art.1 alin.(3) și (5) privind statul de drept și obligația respectării Constituției și art.2 privind suveranitatea.

87. Curtea reține că legea analizată facilitează dreptul de vot al cetățenilor români cu domiciliul/reședința în străinătate, fiind un demers însemnat pentru asigurarea, în privința cetățenilor români, a caracterului universal al dreptului constituțional de vot; de aceea, în principiu, nu prezintă o relevanță semnificativă intervalul de timp în care urmează a se materializa reglementarea analizată. Chiar și în aceste condiții, astfel cum s-a arătat la paragraful 34, aceasta a fost adoptată la 28 octombrie 2015, respectându-se, astfel, exigența constituțională de a nu se aduce modificări cadrului electoral cu mai puțin de 1 an înainte de data alegerilor. Într-adevăr, legea analizată aduce o modificare de substanță în ceea ce privește exercitarea dreptului de vot, respectiv introduce sistemul votului prin corespondență, sistem care nu a mai fost aplicat în cadrul sistemului constituțional stabilit în anul 1991. De aceea, ea a trebuit adoptată cu cel puțin 1 an înainte de data alegerilor, astfel cum s-a întâmplat în cauză. Motivațiile care au stat la baza adoptării acestei legi nu se constituie în impedimente de natură să ducă la neaplicarea votului prin corespondență la alegerile parlamentare la termen din anul 2016. Desigur, termenul de 1 an trebuie calculat de la data intrării în vigoare a legii, conform art.78 din Constituție, astfel încât între această dată și ziua alegerilor să existe un interval temporal de 1 an.

88. Având în vedere analiza realizată prin raportare la art.2, art.16 alin.(1) și art.62 alin.(1) din Constituție, Curtea constată că legiuitorul, prin reglementarea votului prin corespondență, a păstrat un just echilibru între exigența asigurării universalității votului, pe de o parte, și a caracterului liber și corect al alegerilor, precum și a caracterului direct, secret și liber exprimat al votului, pe de altă parte.

89. Pentru considerentele arătate, în temeiul art.146 lit.a) și al art.147 alin.(4) din Constituție, precum și al art.11 alin.(1) lit.A.a), al art.15 alin.(1) și al art.18 alin.(2) din Legea nr.47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, obiecția de neconstituționalitate formulată și constată că dispozițiile Legii privind votul prin corespondență, precum și modificarea și completarea Legii nr.208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Președintelui României și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 18 noiembrie 2015.